M. 106

13

UVA. BHSC. IyR_012

2386

6

G-8-1

12

UVA. BHSC. IyR_012

Comentator auctoris sup naturali et moralem textu

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

Onor honorabiliuz noticiaz opinãtes. Magis autem alteram altera: aut fm certitudinẽ:aut ex eo q̃ melior quidem ⁊ mirabilior est:ꝓpter vtraz hec aie bistoriaz rationabiliter vtiz in primis ponemus.

b

Voniam de rebus honorabilibus ẽ scire de rebus aliquid q̃ differũt ab inuicẽ aut in subtilitate: aut quia sũt scite p res digniores ⁊ nobiliores: rectũ ẽ ꝓpter hec duo ponere narrationem de anima positiõe p̃cedẽti.

q

Lõ.j. Ntendit per subtilitatem cõfirmationẽ demonstrationis:⁊ intendit per hoc quod dixit:aut ꝙa sunt cognite per res nobiliores nobilitate subiecti . artes enim nõ differunt ab inuicem:nisi altero istor duor modor.s.aut confirmatione demonstrationis:aut nobilitate subiecti:aut vtroq;.V.g.q̃nã geometria excedit astrologiam per cõfirmationem demõstrationis.astrologia autem excedit illam nobilitate subiecti:⁊ dixit:necessariũ est ꝓpter hec duo n̄ẽ,i.necessariuz est q; hec duo inueniũtur in scientia de anima:vt ꝓcedat sermo de ea ante alias scientias:⁊ manifestũ est cõsiderãtibus:q̃m subiectum huius scientie est nobilius aliis:⁊ similiter demonstratio eius est magis firma. Et incepit sermocinari ita inducendo hoies ad amorem scientie: ⁊ sermo eius est in forma syllogismi cathegorici:⁊ quasi dicat:⁊ quia nos opinamur ꝙ cognitio est de rebus honorabilibus ⁊ delectabilibus:⁊ ꝙ scientie superant se ad inuicem:aut ꝓpter cõfirmationẽ demõstrationis:aut ꝓpter nobilitatem subiecti:aut ꝓpt vtrũq; sicut inuenimus in scientia de anima.s. quia supat in his duobus alias scientias preter scientiam diuinã.necessariũ est opinari ꝙ scientia anime antecedit alias scientias: ⁊ iõ posuimus eam int̄ oia quesita positione precedenti.

Videtur aũt ad veritatẽ oẽz cognitio ipsius multum proficere:maxime autem ad nãm: ẽ enĩ tanq̃z principium animalium.

Et etiam videmus ꝙ cognoscere eã adiuuat magno iuuamẽto in omni veritate:⁊ maxime in natura:est.n.quasi principiũ animalium.

2 Oum demonstrauit cãm ꝓpter quam debet eẽ hec scientia magis honorabilis ⁊ precedens alias scientias nobilitate:incepit etiam demonstrare vtilitatẽ huius sciẽtie dicendo:⁊ nos videmus etiam ꝙ cognitio n̄ẽ.⁊ intendit p omnẽ veritatem scientias speculatiuas:⁊ intendit per hoc quod dixit:⁊ maxime i natura.i.⁊ maxime in sciẽtia nãli. D dedit cãm ꝓpter quã magis adiuuat naturalem sciẽtiã q̃ aliam:dicendo:est enim quasi principium animaliũ.i.⁊ causa in hoc est:quia cognoscere de animalibus ẽ maxia cognitio partiũ naturaliũ:⁊ aia est principium aialium Vñ necessarium est ut scire de anima sit necessariũ in cognitione aialium:nõ tm̄ vtile.⁊ debes scire ꝙ iuuamentũ scientie anime ad alias scientias inuenitur tribus modis. quor vnus est fm ꝙ est pars illius sciẽtie:immo nobilissima partiũ eius sicut habet dispositionem cũ scientia nãli Animalia.n.sũt nobilissima corpor generabiliũ ⁊ corruptibiliũ.anima aũt est nobilius oĩbus que sunt in aialib⁹ Secundus est q; dat pluribus scientijs plura principia:vt scientie morali.s.regendi ciuitates:⁊ diuine.Moralis enĩz suscipit ab hac scientia vltimũ finem hominis in eo ꝙ est homo:⁊ scientiã sue substantie que sit. Diuinus aũt suscipit ab ea ſ̃am subiecti sui.hic.n.declarabitur q̃m forme abstracte sunt intelligentie:⁊ alia multa de cognitione dispositionum consequentiũ intelligentiam in eo qõ est ītelligentia ⁊ intellectus. Tertius vo est cõmune iuuamentuz ⁊ est facere acquirere cõfirmationẽ in primis principijs:q̃m ex ea acquiritur cognitio cãz primaz ꝓpositionum:⁊ cognitio alicuius per suã cãm est magis firma q̃ sui esse tm̄.

Inquirimus autẽ considerare ⁊ cognoscere naturam ipsius ⁊ substantiã:postea quecũq; accidunt circa ipsam:quor alie ꝓprie passiões videntur:alie aũt cõmunes ⁊ aialibus ineſſe.

Et quesitum est scire naturam ⁊ substantiaz eius:postea autem oia que accidunt ei: ⁊ existimatum est ꝙ hor accñtium quedam sunt passiões ꝓprie anime:⁊ quedã accidũt corpi ꝓpt aiam.

3 Oum demonstrauit vtilitatem huius sciẽtie:incepit demonstrare intentionem suã dicendo:⁊ quesitũ est n̄ẽ .i. ⁊ illud qõ querendum est in hac sciẽtia ⁊ perscrutandum est scire anime naturam.i.substantiaz eius. D. scire oia cõtingentia ei:sicut est de aliis cõsiderandis in scientia naturali.cognitio.n.cuiuslibet generis ⁊ speciei eius nõ cõplebitur nisi per cognitionem substãtie illius speciei:⁊ per cognitionem eor que cõtingunt ei:vt dictũ est in posterioribus analecticis.D.d.⁊ existimatũ est n̄ẽ.i.accidentiũ autẽ contingentium anime:quedã sunt ut existimat passiones que appropriantur anime.s.q̃m anima nõ indiget corpore in habendo has passiones.V.g.ut in imaginatione per intellectum.quedam aũt reputant indigere corpore:⁊ ꝙ nõ complebuntur nisi per vtrũq;.s.anima ⁊ corpe: ⁊ h intendebat quum dixit:⁊ quedum contingũt corpori ꝓpter animam:⁊ he sunt passiones attribute vtuti cõcupiscibili s.anime que desiderat ⁊ fugit:⁊ induxit hanc diuisionem in accñtibus anime: q̃m illud quod est magis desideratuz de passionibus anime est vtr posset esse de eis abstractuz aliquid: aut nõ:quod impossibile est nisi sit aliqd eaz pro prium aĩe sine corpore:⁊ põt intendere p passiones ꝓpas anime:eas q̃ primitus existũt in anima: ⁊ secũdo in corpe vt sensus ⁊ imaginatio.⁊ intendit per alias eas q̃ existunt in anima ꝓpter corpus:ut somnũ ⁊ vigilias:⁊ sic comprehendit in hoc sermone oia que contingunt anime ⁊ attribuuntur ei.

Omnino aũt ⁊ penitus difficillimor ẽ accipere aliquam fidem de ipsa. quz.n.sit questio cõmunis multis alijs:dico autem eã que est circa substantiã ⁊ eaz que quid est. Fortassis alicui videbitur vna quedam methodus esse de oĩbus de quibus volumus cognoscere substãtiã: sicut ⁊ eor que sunt fm accñs ꝓprior demõstrationem:quare querendũ vtiz erit methodũ istã.

Et valde est difficile ⁊ graue inuenire aliqd firmũ in esse eius ex hac perscrutatione:q̃m hec perscrutatio:quia est cõmunis aliis multis modis.s.perscrutatio de substãtia eius: ⁊ de ea quid sit:necesse est existimari ꝙ via in oĩbus rebus q̃rum substantiam volumus cognoscere sit eadez quemadmodũ via demonstrationis in passionibus contingentibus substãtie est eadem:quapro

A

UNIVERSIDAD DE VALLADOLID

UVA. BHSC. IyR_012

pter neceſſe eſt hanc viam declarare.

4 Quum demonſtrauit q̄ querenda in hac ſcientia ſũt principia duoꝝ generꝝ:quorum vnum eſt ſcire ſubſtantiã anime:ꝛ aliud eſt ſcire ea que contingunt ſubſtantie:incepit primo demonſtrare ea propter que eſt difficile ſcire ſb̃ ſtantiam eius:ꝛ eſt difficultas cognitionis vie ꝛ regule ex qua poteſt quis inuenire ſuam diffinitionez:ꝛ dixit: ꝛ valde eſt difficile ꝛc̃.i.ꝛ valde eſt difficile in cognitione diffinitionis anime habere regulam ꝛ viaꝫ ex qua poſſumus ſcire diffinitionem veram.ſ.viam inducentem nos ad ſuã diffinitionem perfecte:quoniam ſi talem regulam habuerimus:tunc facile erit cognoſcere diffinitionem anime.Deinde incepit demonſtrare modum ꝓpter quem difficile ẽ inuenire talem viam:ꝛ dare dubitationes que cõtingunt propter hanc difficultatem:ꝛ dixit:quoniam hec ꝑſcrutatio quia eſt communis ꝛc̃.i.ꝛ cauſa huius difficultatis eſt quoniam hec perſcrutatio de anima que eſt querere cognitionem ſubſtantie eius que eſt communis ei ꝛ omnib⁹ rebus:quarum ſubſtantia eſt querenda:poteſt quis dicere q̄ via qua vniuerſaliter peruenimus ad cognoſcendum diffinitiones rerum eadem eſt in querendo cognitionem ſubſtantie eius:ꝛ aliarum ſubſtantiarum omnium rerum querendaꝝ:ꝛ dat rationem ſuper hoc dicendo:quoniam quemadmodum via qua fit demonſtratio ſuper paſſiões que contingunt rebus eſt eadem via qua fit in anima ꝛ in alĳs:ita eſt in via cognitionis ſubſtantie: vnde neceſſe eſt ſcire iſtam viam que ſit quod eſt valde difficile. Et quum narrauit difficultatem contingentem dicenti q̄ iſta via eſt eadem:quoniam querendum eſt ab eo ſcire illam viam q̄ ſit:incepit demonſtrare difficultatem contingentem dicenti q̄ iſta via nõ eſt eadem.

Si autem non ẽ vna quedaꝫ ꝛ cõmunis methodus de eo qõ quid eſt:amplius difficilius ẽ negociari.oportebit enim accipere circa vnũqõqꝫ quis modus:quum manifeſtum fuerit vtꝝ demonſtratio aliqua ſit aut diuiſio: aut aliqua methodus adhuc multas habet dubitationes ꝛ errores ex quibus oportet querere: alia.n.aliorum principia ſicut numerorꝝ ꝛ planorꝝ.

Si autem iſta via non fuerit eadem ꝛ cõmunis tunc erit magis difficile illud quod queſituꝫ eſt.neceſſarium enim erit inuenire aliquam viaꝫ in vnaquaqꝫ rerum:ꝛ ſcire illam viam que ſit.ꝛ ſi fuerit declaratum vtꝝ ſit demonſtratio aut diuiſio aut alia via:poſt remanebũt plures dubitationes in eis ex quibus debemus querere.principia enim rerꝝ diuerſarꝝ ſunt diuerſa.v.g.principia numerorꝝ ꝛ ſuperficierꝝ.

5 Intendit:ꝛ ſi hec via qua imus in inueniendo diffinitiones rerꝝ ꝛ cognoſcendo ſubſtantias earꝝ nõ fuit eadem ꝛ cõmunis omnibus rebus:quarꝝ diffinitiones ſunt q̄rende ſed plures vna:tunc illud quod queſitum eſt de cognitione ſubſtantie anime magis erit difficile.neceſſarium eſt enim ſcire primitus in vnaquaqꝫ rerꝝ quarꝝ diffinitio eſt cognoſcenda per aliquam viam ꝓpriam illis rebus quarum ſubſtantie ſunt cognoſcende.ꝛ qum fuerit declaratũ a nobis illam viam eſſe ꝛ eſſe vnam:tunc neceſſarium eſt nobis poſt ſcire illam viam que ſit:vtrum demonſtratio vt dicebat hippocrates:aut diuiſio vt plato dixit:aut alia via:vt via compoſitionis quam Ariſ.dedit in poſteriorĳbus:ꝛ qum hoc fuerit declaratum remanebunt poſt multe dubitationes ꝛ loca errorĳs in rebus ex quibus oportꝫ querere cognitionem diffinitionum rerꝝ, neceſſe eſt enim cum cognitione iſtius vie ſcire principia propria cuilibet generi generꝝ ſpeculandoꝝ.principia.n.rerꝝ diuerſarꝝ generе ſunt diuerſa.vnde cognitio iſtius vie non ſufficit in ſcire diffinitiones rerꝝ:niſi ſcita fuerint principia propria illĳ rebus proprĳs.nam diffinitiones nõ cõponũtur niſi ex principĳs proprĳs que ſunt in re.

Primũ autem fortaſſis neceſſariuꝫ eſt diuidere in quo genere ꝛ quid ſit. dico autem vtꝝ ſit aut qualitas:aut quantitas:aut etiam quoddaꝫ aliud diuiſorꝝ predicamentorꝝ.adhuc autẽ vtꝝ eorꝝ que ſunt in potentia: aut magis endelechia ſit vtrum enim non aliquid parꝝ.

Et dignum eſt ꝛ rectuꝫ ut primo determinemus in quo genere exiſtit: ꝛ quid eſt.ſ. vtrum ſit hoc:ꝛ ſubſtantia:aut quale:aut quantum:aut aliud predicamentorꝝ que ſunt determinata a nob̃ ꝛ amplius:vtrum ſit ens in potentia:aut ẽ dignior vt ſit aliqua endelechia:quoniam hec duo nõ parum differunt.

6 Quum demõſtrauit difficultatem contingentem ei q̄ voluit diffiniri animã:incepit demonſtrare ea q̄ primo ꝑſcrutanda ſunt ab eo qui voluerit ſcire diffinitionẽ ſuam perfectam veram:ꝛ dixit:ꝛ dignum eſt ꝛc̃.i.neceſſariũ eſt volenti ſcire diffinitionem ſuam:ſcire primo in quo genere decem generꝝ continetur:vtꝝ in ſubſtãtia:aut in qualitate:aut in quantitate:aut alĳs.D.qum ſciuerit genus in q̄ collocatur:neceſſe eſt ei ſcire vtꝝ ſit in illo genere ſm potentiam:aut eſt in eo ſm q̄ eſt endelechia.i.in actu.Differentia enim inter hec duo eſt magna.ſ.opinari q̄ eſt in aliquo predicamentorꝝ ſi non erit determinatum hac determinatione.potentia enim ꝛ actus ſunt differentie que cõtingunt omnibus predicamentis:ꝛ ſunt valde oppoſite.

Conſideranduꝫ autem ꝛ ſi partibilis ſit:aut impartibilis:ꝛ vtꝝ ſit ſimilis ſpeciei omnis anima aut nõ.ſi autem nõ ſit ſimilis ſpeciei: vtꝝ ſpẽ differant aut genere. Nunc quidem enim dicentes ꝛ querentes de anima:de humana vident ſolum intendere.

Amplius autem conſiderandũ eſt vtꝝ eſt diuiſibilis aut nõ:ꝛ vtrum omnes anime vniuocẽ

7 Quum incepit numerare queſtiones perſcrutãdas ab eo qui vult conſiderare de anima ꝛ demonſtrauit primo q̄ ſubſtantia eius eſt querenda: incepit etiam dicere quid eſt querendum poſt hoc:ꝛ dixit:ꝛ conſiderandum eſt vtꝝ ſit diuiſibilis.i.ſm ſubiectum:aut nõ diuiſibilis per diuiſionem eius. Plato enim dicebat q̄ vtus intelligibilis eſt in cerebro:ꝛ concupiſcibilis in corde:ꝛ naturalis.ſ.nutritiua in epate.Ariſ.autem opinabatur eas eſſe vnam ſubiecto ꝛ plures ſm virtutes.D.d.ꝛ vtrum omnes anime ꝛc̃.i. ꝛ conſiderandum eſt poſt vtꝝ anima eſt eadem in ſpecie in omnibus animatis.V.g.anima hominis ꝛ equi aut ſunt diuerſe.D.d.ꝛ ſi non conueniunt ꝛc̃.i.ꝛ conſideranduꝫ eſt ſi apparuerit q̄ ſint diuerſe in ſpecie:vtrum illa diuerſitas ſit in ſpecie tm̃:ꝛ tamen conueniunt in genere: aut illa diuerſitas ſit in vtroqꝫ.dimittere enim hanc ꝑſcrutationem eſt cauſa propter quam antiqui nõ conſideraverũt niſi tm̃ de anima hominis:exiſtimando q̄ conſideratio de hoc fuit conſideratio de anima ſimpliciter:ꝛ hoc eſſet verꝝ ſi anime eſſent eedem in ſpecie:modo autem quia ſunt diuerſe neceſſe eſt ꝑſiderare ſi cõueniant in genere:quoniã tũc debemus ſollicitari primo circa diffinitionem illius generis D.poſt circa ea que appropriant vnicuiqꝫ anime: ſicut fecit Ariſ.ꝛ indifferenter ſiue illud genꝰ fuerit ꝑdicatũ vniuoce:aut ſm prius ꝛ poſterius:ſicut ẽ in diffinitione quã poſt

UVA. BHSC. IyR_012

inducet de anima.

Formidandus aũt quatenus nõ lateat: vtrũ vna ratio ipsius est sicut animal aut ẽm vnũqõq; altera: ut equi canis hominis deiq;. animal autem vniuersale aut nihil est aut posterius. similit autem ⁊ si aliquod cõmune aliud predicetur.

Et debemus preseruare nos ne ignoremus vtr̃ diffinitio eius sit eadem: ut diffinitio viui: aut sit alia i quolibꝫ. v.g. diffinitio equi ⁊ canis ⁊ hominis ⁊ dei. viuũ autem vniuersale aut nihil est aut est postremũ: sic etiam ⁊ si ẽ hic aliud de quo predicatur vniuersale.

8 Qum narrauit q̃ necesse est dominũ huius artis ponere suam consideratione ẽ in anima vniuersali: incepit demonstrare q̃ quꝫ quesierit diffinitionez anime vniuersalis oportet non ignorare: vtr̃ illa diffinitio sit de modo diffinitionũ generum: aut de modo diffinitionum specier̃ sicut ignorauerunt antiqui: ⁊ dixit: ⁊ oportet nos preseruare quꝫ quesiuerimus eandem diffinitionem vniuersalem ei ne ignoremus vtr̃ vniuersalitas illius diffinitiõis in oibus animalibus sit sicut vniuersalitas animalis in omnibus suis speciebus: aut sicut vniuersalitas diffinitõis hois ⁊ diffinitionis equi in omnibus suis indiuiduis: quoniam quꝫ hoc fuerit consideratum nõ continget nobis quꝫ locuti fuerimus de anima hominis: ut existimemus nos loq̃ de omni anima: sicut contingit Platoni. D.d. vniuersum aut viuꝫ tc̃. demonstratur per hoc q̃ ipse non opinatur q̃ diffinitiones generum ⁊ specierum sint diffinitiones reꝝ vniuersalium existentium extra animam: sed sunt diffinitiones rer̃ particularum extra intellectum: sed intellectus qui agit facit in eis vniuersalitatẽ: ⁊ quasi dicat: ⁊ nõ attribuitur esse diffinitionuꝫ speciebus ⁊ generibus ita q̃ ille res vniuersales sint existentes extra intellectum. viuꝫ enim vniuersale aut nihil est oĩno: aut esse eius est posterius ab esse rer̃ sensibiliuꝫ. si est aliquid vniuersale ens p se: ⁊ dixit hoc: quia apparet hic q̃ diffinitiões sunt de istis rebus sensibilibus existentibus extra intellectum: ⁊ tunc aut non sunt res vniuersales existentes per se: ut Plato dicebat: aut si sunt esse eaꝝ non est necessarium in intelligẽdo substantias rer̃ sensibilium: ⁊. q. d. q̃ nõ curat in hoc loco quomodocũq; sit: qum apparet q̃ iste diffinitiões nõ sunt nisi in rebus particularibus existentibus extra aiam ẽm q̃ apparet hic: est q̃ aut non sunt omnino: aut si sunt postremũ sunt. i. sunt posteriores a rebus sensibilibus: qm̃ si precederent eas ita q̃ essent cause eaꝝ nõ possemus intelligere substantias rer̃ sensibilium: nisi postq̃ habuissem̃ fidez sui esse: sicut est dispositio de alijs causis rer̃ existentibus in eis. s. forma ⁊ materia.

Amplius autem si nõ multe anime sed ptes vtr̃ oportet prius querere totam animã aut partes: difficile autem ⁊ harus determinare quales apte nate altere ad inuicem esse.

Et etiam si anime non fuerint multe: sed ẽm ptes: vtrum est querendum primo de anima ẽm totum: aut de partibus suis: ⁊ quod est valde difficile ad distinguendum: est que eaꝝ differũt ab inuicem ẽm naturam.

9 Dicit: ⁊ etiam qum declaratũ fuerit q̃ anime nõ sunt plures ẽm subiectum: sed ẽm partes: tamen eadem subiecto: oportet perscrutari vtr̃ debeamus ponere principiuꝫ pſiderationis. primo de tota anima: deinde postea de suis partibus: aut primo debemus considerare de partib⁹ aie anteq̃ de anima ẽm totum in eo qõ est anima. D.d. ⁊ qõ est valde difficile tc̃. i. ⁊ qum posuerimus eam esse plures ẽm partes difficile est nobis distinguere has partes ⁊ dare differentias quibus differunt ab inuicem: in quibusdaꝫ enim sunt manifeste: ⁊ in quibusdam latentes. V.g. inter intellectuꝫ ⁊ imaginationẽ: ⁊ inter imaginationẽ ⁊ sensuꝫ.

Et vtr̃ oportꝫ querere prius partes aut opa ipsarum: ut intelligere aut intellectum: ⁊ sensibile an sensitiuũ: similiter autem ⁊ in alijs. Si autem opera prius iterꝫ vtiqꝫ dubitabit aliquis: si obiecta horum prius querendum: sicut sensibile sensitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

Et vtrum est perscrutandum primo de partibus aut de suis actionibus. V.g. vtrum prius de intelligere aut intellectu: aut de sentire: aut de sensu: ⁊ sic de similibus: ⁊ si prius debemus perscrutari de actionibus potest hõ dubitare vtruꝫ est perscrutanduꝫ de sensato ante sensum: aut de intellecto ante intellectum.

10 Qum incepit numerare dubitationes que contingũt in ordinatione perscrutationis de anima: ⁊ dixit p⁹ vtrũ sit considerandum de anima vniuersali aut particulari: incepit modo querere qum considerauerimus de partibus vtr̃ sit incipiendum de eis: ⁊ post de suis actionibus: aut econuerso: ⁊ dixit: ⁊ vtr̃ perscrutanduꝫ est prius tc̃. i. ⁊ e⁹ sermo est intelligibilis per se. D.d. ⁊ si prius perscrutandũ est de actionibus potest homo dubitare tc̃. i. ⁊ si declaratum fuerit q̃ oportet nos prius querere de actionibus: dubitabit homo in hoc vtr̃ debeat incipere a sensu añ sensatum: ⁊ ab intellectu ante intellectuꝫ: aut ecõtrario. ⁊ dubitat in talibus quia oportet ire de eis que sunt magis nota apud nos ad ea que sunt latentiora apud nos: ⁊ in hoc differunt scientie. scientiaꝫ enim in quibusdam ea que sũt magis nota apud nos sunt precedentia: ut in mathematicis: ⁊ in quibusdam econtrario: ut in quibusdam que continentur in scientia naturali.

Videtur autem non solum qõ quid est: cognoscere vtile esse ad cognoscendũ causas accñti um in substantijs: sicut in mathematicis quid rectum: ⁊ quid obliquuꝫ: ⁊ quid linea: ⁊ quid planum ad cognoscendum q̃ rectis trianguli anguli sunt equales: sed econuerso accñtis conferunt magnam partem ad cognoscendũ qõ quid est. qum. n. habeamus tradere ẽm phantasiã de accidentibus: aut omnibus aut pluribus: tũc ⁊ de substãtia habebimus dicere aliquid optie. Dis enim demonstrationis principiũ est qõ quid est quare ẽm quascunq; diffinitiones nõ contingit ccñtia cognoscere: ſz neq; de ipsis imaginari facile: manifestũ ẽ q̃ dialectice dicte sunt: ⁊ vane oẽs

Et videtur q̃ hoc nõ solummõ est vtile. s. scire qd sit aliquid in sciẽdo causas accidentiũ substantiarum. V.g. in mathematicis: qm̃ scire qd ẽ rectum ⁊ curuũ: ⁊ quid est linea: ⁊ quid est superficies: est vtile in cognoscendo angulos trianguli q̃ angulis rectis sunt equales: sed etiam econuerso. s. q̃ accidentia adiuuant maxime in sciendo quid est aliquid: qm̃ qum declarauimus aliquid ẽm viam imaginationis in oibus accñtib⁹ aut in pluribus eorũ: tunc dicemus etiã de substantia meliorem sermonem: nam quid est aliquid est principiũ omnis demonstrationis: ⁊ qõ fuerit genus ex diffinitionibus per qõ nõ preparatur cognitio accidentium: neq; intelligitur aliquid ex eis facile: manifestum q̃ nõ sunt nisi verba sine certitudine.

11 Qum dubitauit a quo debet incipere dominus ist⁹ artis vtr̃ a posterioribus ad precedentia aut econuerso: incepit notificare q̃ vtraq; via est cõmunis in sciẽtijs ⁊ in vsu eaꝝ: quoniam quãuis sit magis famosum ire de p:e-

UVA. BHSC. IyR_012

cedentibus ad posteriora:tamen aliquando ibitur de posteriorib⁹ ad precedētia: ⁊ dixit: ⁊ videt ꝛc̄.i. ⁊ videtur ꝙ sola cognitio substantie rei non sit principium cognitionis accīdentium eius:ut cognitio in mathematicis.scire enim quid est linea:⁊ quid est rectū:⁊ quid est cōcauū: ⁊ quid ē superficies in geometria est principium cognitionis angulorꝫ trianguli.ſ.ꝙ angulis rectis sunt equales:sed etiā ecōuerso.ſ.ꝙ scire plura posteriora ē principiū ad sciēdū antecedentia:⁊ sermo eius in hoc est intelligibilis per se.⁊ quꝫ demonstrauit ꝙ scire posteriora aliqñ est principiū ad sciē dum antecedentia:incepit notificare ꝙ hoc nō accidit oib⁹ accīdentibus contingentibus rei.ſ.ut sint principium reꝫ antecedentium.ſ.substantie:⁊ dixit:qm̄ qum declauerim⁹ aliquid fm̄ viam ꝛc̄.i.⁊ nō est possibile ut tale ꝓtingat .ſ. ire a cognitione accīdentium ad cognitionē substātie:nisi qñ accidentia rei fuerint cognita a nobis fm̄ viam imaginationis.i.accīdentia que manifesta sunt existere in re:⁊ que sūt in loco eius.ſ. accidentia essentialia ꝓpinqua:aut oia aut plura:⁊ quasi dicat:⁊ nō ꝓparatur nobis cognitio substātie per cognitionem accidentium nisi qum sciuerimus accidentia ꝓpinqua essentialia:aut omnia:aut plura:tūc.n. continget ut inducamus meliorem diffinitionem substātie D.d.nam quid sit aliquid est principiuꝫ omnis demōstrationis:⁊ hoc respondet ei a quo incepit sermonem.ſ.ꝙ cognitio diffinitionis est vtilis in cognitione accidētium .D. incepit declarare ꝙ hoc contingit omni diffinitiōi:⁊ ꝙ ois diffinitio per quā non cognoscunt accīdentia nō dr̄ diffinitio nisi equiuoce:aut quia in ea collocatur aliquid falsuꝫ:aut qꝛ ꝓponit ex causis remotis:aut accītalib⁹:⁊ dixit:⁊ qō fuerit ex diffinitionib⁹ ꝛc̄.i.⁊ fmo eius in hoc ē manifest⁹ ꝑ se.

Dubitationē autem habēt ⁊ passiones anime vtꝫ cōmunes sint omnes ⁊ habentis:an sit ⁊ aliqua anime ꝓpria ipsius.hoc.n.accipere qdꝫ necessarium est:nō aūt leue.videtur aūt plurimorum quidem nullū sine corpore pati nec facere: vt irasci confidere desiderare ⁊ omnino sentire maxime autem assimilat ꝓpio intelligere.si aūt ⁊ hoc phantasia quedam:aut nō sine phantasia nō contingit vtiqꝫ nec hoc sine corpe esse.

Et est dubium de passionibus anime:vtruꝫ omnes sint communes ⁊ sint cum hoc ei in quo sunt:aut quedā etiaꝫ appropriēt anime. hoc.n. necesse est scire sed nō est facile. ⁊ nos videm⁹ ꝙ plures eaꝫ impossibile est ut sint:neqꝫ actio: neqꝫ passio extra corpus.Ut.g.iracundia ⁊ desiderium ⁊ audacia ⁊ vniuersaliter sentire:qō autem videtur proprium ei est intelligere:sed si hoc etiā est imaginatio:aut nō potest esse sine imaginatione:impossibile ē vt sit:neqꝫ etiā hoc extra corp⁹.

ſ2 Qum numerauit ea que querenda sunt in hac scientia:incepit etiaꝫ dicere quiddā perutile : ⁊ ꝙ anime ē multum desideratū:⁊ est vtꝫ omnes actiones ⁊ passiones aie non inueniantur nisi per cōmunicationē corpis:⁊ sunt cuꝫ hoc actiones ⁊ passiones in rebus existentibus in corpore aut inuenitur in eis aliquid habēs ꝓmunicationem cū corpe:neqꝫ indiget in actione aut passione ꝓpria aliquo existente in corpore.manifestum est enim ꝙ plures eaꝫ habent cōmunicationem cū corpore:sed est dubiū sicut dicit de intelligere:⁊ dixit:vtꝫ omnes sint cōmunes ꝛc̄.i.vtruꝫ omnes actiones ⁊ passiones eius habeant cōmunicatiōeꝫ cū corpe:⁊ sint cū hoc actiones aut passiones in rebus existentibus in corpore:⁊ hoc intendebat qum dixit:⁊ sūt cū hoc ei in quo sunt.i.cōmunicantes cum corpe ⁊ nō existētes in eo qō est in corpore. ⁊ possibile est ut aliquod non cōmunicans corpori sit existens in rebus existentib⁹ in corpore:⁊ possibile est ut actio alicuius nō cōmunicantis corpori sit non existens in aliquo eoꝝ que sunt i corpe: ⁊ ista perscrutatio de anima est valde perutilis: ⁊ est necessaria in sciendo qualitatem abstractionis anime:⁊ hoc debem⁹ ponere in directo oculoꝝ nostroꝝ:⁊ ideo dixit:hoc.n.necessarium est ad sciendum.hoc autē qō dixit ꝙ plures passionum aie videnť habere cōmunicationē cū corpe:⁊ ꝙ ille partes anime que habent illas passiones cōstituūtur p corpus:vt iracundia ⁊ desiderium manifestum est per se:⁊ maxime in passionibus attributis anime concupiscibili fz ꝙ post dabimus rationē:⁊ postea passionib⁹ sensus:q̄uis magis lateat in eis.in primo.n.instrumēto sensus nō appa ret passio manifesta apud sentire:sicut apparet in iracundia ⁊ verecundia:⁊ in alijs passionibus,intelligere autem valde latet ⁊ multam hz dubitationē. existimatū est.n.ꝙ passio eius ꝓpria nullā habet cōmunicationem cuꝫ corpe sed sicut dixit:si intelligere fuerit imaginari aut habuerit cōmunicationem cū imaginari: tunc impossibile est ut sit extra corpus.i.ut sit extra aliquod existens in corpe: ⁊ dixit hoc:quia de vnaq̄qꝫ istaꝝ vtrum sunt sicut diximus due qōnes:quaꝝ vna est vtꝫ sit possibile ut actio earum habeat cōmunicationē cū corpe:aut nō.postea si nō habeant cōmunicationem cū corpe:vtꝫ actio eaꝝ sit per res ⁊ in rebus cōmunicantibus corpori:aut est de eis aliq̄d non cōmunicans oio:⁊ ideo dixit:⁊ ꝙ videtur ꝓpium ei est intelligere ꝛc̄.i.⁊ ꝙ videtur esse passio aut actio aie sine indigentia instrumenti corporalis est intelligere:sed si hoc fuerit imaginatio aut cum imaginatione impossibile ē ut ista actio sit extra aliqō habēs cōmunicationeꝫ cū corpe:q̄uis intellectus nullam habeat cōmunicationē cū eo: ⁊ hec est sententia eius in intellectu mālis.ſ.ꝙ est abstractus a corpe ⁊ ꝙ impossibile est ut intelligat aliquid sine imaginatione ⁊ nō intendit ꝑ hoc:hoc qō apparet ex hoc sermone superficietenus.ſ.ꝙ intelligere nō fit nisi cū imaginatiōe: tūc.n. intellectus mālis erit generabilis ⁊ corruptibilis: sicut intelligit Alex.ab eo:⁊ sermo eius est intellectꝰ per se:ſz debes obseruare hoc qō diximus.

Siquid igitur anime opeꝫ aut passionū ꝓpriū:cōtinget vtiqꝫ ipsam separari si vo nullum est ꝓpriū nō erit vtiqꝫ separabilis:ſz sicut recto inquātum rectū multa accidūt:ut tangere eneā speram fm̄ punctū:nō tñ tangit ab hoc sepatum rectum Insepabile.n.siquidem semp cū quodā corpe ē.

Dicamus igitur ꝙ si aliqua actionū aut passionū aie sit ꝓpria sibi:possibile ē ut sit abstracta ⁊ si nihil ē ei ꝓpriū impossibile ē ut sit abstracta sed ita est de hoc sicut est de recto:qm̄ fm̄ ꝙ ē rectum accidūt ei plura.v.g.ut ꝓtingat sperā cuprī in vno pūcto:ſz tñ rectitudo impossibile est ut sit abstracta ꝑ se:q̄ū semp sit cū aliquo corpore.

ſ3 Qum demonstrauit ꝙ querendū est prius vtꝫ aliq̄ actionū aut passionū aie sit extra corpus.⁊ si fuerit:vtꝫ ē cum eo qō est extra corpus:extra oē existens in corpe:incepit demonstrare hic ꝙ si fuerit aliq̄ passio aie ꝓpria.i.sine corpe:possibile ē ut sit abstracta ita ꝙ illa passio aut actio nō sit in rebus existētib⁹ in corpe. ⁊ si nō habuerit aliquā actionem ꝓpriam impossibile est ut sit abstracta quāuis actio eius sit in rebus existētibus in corpe: ⁊ dixit:dicam⁹ igitur ꝛc̄.i.ꝙ si aliqua actionū ⁊ passionū aie non indiget instrumēto corpali:possibile est ut illa actio aut passio sit abstracta:qm̄ si nō est in rebus existentib⁹ in corpe necesse est ut sit abstracta.⁊ si est in rebus existentibus in corpore necesse est ut sit nō abstracta.Ut.g.ꝙ si intelligere fuerit sine instrumento corpali ⁊ nō fuerit existens in reb⁹ existentibus in corpe.v.g.ut sit intelligere intentiones imaginabiles necesse ē ut sit actio sempiterna ⁊ abstracta.⁊ si ipossibile ē ut sit sine imaginatiōe:tūc actio ei⁹ erit nō abstracta

UVA. BHSC. IyR_012

a corpore:quãuis intellectus sit abstractus ab eo:⁊ est manifestum sicut dicit Themistius q̃ ꝓpositiones hypothetice cõtinuatiue in quibus est consequens possibile esse cuꝫ antecedẽte necesse ẽ semp ut destruam⁹ añcedens:⁊ cõcludamus oppositũ ꝓsequentis ecõtrario dispositioni ꝓpositionum:quaꝝ ꝓsequẽs sequit antecedẽs necessario:⁊ ideo nullũ impossibile contingit Aris.inquantũ destruxit antecedens.U.g.q̃ si hoc visibile est animal possibile est ut sit homo:sed non est animal: ergo impossibile est ut sit homo .D.o. sed ita est de hoc sicut est de recto .i. si anima nõ habuerit actionẽ ꝓpriam:tũc passiones que attribuũt ei erũt sicut plures res:q̃ attribuũtur rebus existẽtibus in materia inquantũ contingit ei qõ fuit in materia:nõ iquãtum sunt nõ abstracte a mã.U.g.cõtactus verus quẽ habet linea cũ spera:hoc.n.inuenit extra aiam inquãtum linea est in corpe ⁊ figura sperica in corpe. U.g. inquantuꝫ linea est in ligno:⁊ sphericuꝫ in cupro: impossibile est.n.ut contingat linea speram inquãtum vtraq; eaꝝ est abstracta a materia:nisi contactus sit mathematicus nõ nãlis.

Videt autẽ ⁊ anime passiones oẽs cũ corpe esse:ira:mansuetudo: timor:misericordia:confidentia:adhuc gaudiũ:⁊ amare:⁊ odire:simul.n. his patit aliquid corpus.Indicat aũt hoc aliq̃ a duris quidẽ ⁊ manifestis passionibus cõcidentibus nihil exacerbari:aut timere aliquãdo: aut ⁊ paruis ⁊ debilibus moueri qum accendat corpus:⁊ si sic se habeat qum iratscitur:adhuc autez magis hoc manifestũ.nullo.n.terribili imminente in passionibus fiũt his aliqui timentes.

Et videt etiam q̃ oẽs passiones anime sint i corpore:ut iracũdia:⁊ gratia:⁊ timor:⁊ pietas:⁊ audacia:⁊ gaudiuꝫ : ⁊ tristicia:⁊ odium; ⁊ amor corpus.n.patit cũ istis:ita q̃ forte fiunt passiões fortes ⁊ apparentes ⁊ nõ accidit ex eis homini: neq; iracũdia:neq; timor:⁊ forte passiões parue ⁊ debiles mouebunt ipsum q̃ corpus fuerit paratum.⁊ magis manifestum est q̃ videmus q̃ qdam boies sunt valde timorosi: quãuis nihil timoris accidat eis:vnde manifestũ est q̃ passiões sunt intentiones in materia.

14 Qum narrauit q̃ plures passiones ⁊ actiones aie videntur habere cõmunicationez cũ corpore: incepit hic notificare genus in quo apparet hoc manifeste:⁊ dixit: ⁊ videtur q̃ omnes ⁊c̃.⁊ intendit per passiones anime dispositiones attributas vtuti concupiscibili. D.o.corpus.n.patitur cum istis.i.apparet in eo alteratio ⁊ transmutatio.oĩs enim passio facta cum alteratione ⁊ transmutatione est in corpore necessario:aut vtutis in corpore: ⁊ cũ hoc ꝓpositio fuit vera:⁊ etiam q̃ oĩa accĩtia aie concupiscibilis fiũt cum transmutatione ꝓcludet necessario q̃ hec anima aut est corpus aut vtus in corpore: sed quia ꝓpositio maior ẽ manifesta:minor vero latet aliquantulum. Qũ sit possibile:ut accidant passiones ex quibus corpus nõ patit apõ sensum: incepit declarare hoc alio modo:⁊ dixit:⁊ signuꝫ eius est quoniam forte ⁊c̃.i.⁊ signum q̃ ista vtitur corpore.q.instrumento ⁊ q̃ corpus patitur ab eis:⁊ si patit apõ sensum:qm̃ actio eius differt fm diuersitatem dispositionum corporis.accidunt.n.homini multa que innata sunt mouere motu forti:⁊ nõ mouent ipsuꝫ nisi debiliter.U.g. qõ accidit homini aliquod timorosum:aut aliqd ꝓuocãs iram ⁊ non mouetur ab eis nisi modicũ aut econuerso qm̃ corpus fuerit paratum sicut dixit:⁊ fuerit ita paratũ sicut est iratus.iratus enim mouebitur facile valde ex re modica ꝓuocante iram:⁊ magis manifestum est sicut dicit: ꝺa nos videmus multos homines timere sine aliquo timore so:⁊ oĩa ista significãt q̃ ista actio nõ fit absq; corpore.D.o.manifestum est q̃ passiones ⁊c̃.i. manifestum est igit̃ q̃ forme ꝓuenientes in ista anima apud passionẽ ⁊ motum sunt forme in materia.

Si autem sic se habet manifestum quoniam passionũ rationes in materia sunt:q̃re termini tales:ut iracsci motus quidẽ talis corporis:aut partis:aut potentie ab hoc ⁊ gratia huius: ⁊ propt̃ hec igitur iam physici est considerare de aĩa: aut omni huiusmodi.

Quapropter diffinitiones debẽt esse ita:qm̃ ira est motus alicuius ptis istius corpis: aut alicuius vtutis eius a tali:⁊ ꝓpter tale:⁊ ideo considerare de aĩa:aut de omni:aut de hac est nãle.

15 Dicit:⁊ qum declaratum fuerit q̃ iste passiones sunt forme mãles:necesse est ut in diffinitionibus eaꝝ appareat materia:⁊ motus quã sequũtur iste forme est motus materialis:ita q̃ corpus accipiendum est in diffinitione istius motus.U.g.quoniam ira est motus alicuius partis corporis.⁊ qum in diffinitionibus istaꝝ vtutum apparet materia:manifestum est q̃ consideratio de anima est naturalis aut de omni anima si omnis anima est talis: aut de aĩab⁹ que declarantur esse mãles: ⁊ hoc intendebat qum dixit ⁊ ideo cõsideratio de anima est nãlis.

Differenter aũt diffiniet physicus ⁊ dialecticus vnũquodq; ipsoꝝ ut iram quid est:hic qdẽ enim appetitum recontristatiõis:aut aliquid huiusmodi:ille autem feruorem sanguinis: aut calidi circa cor.Hoꝝ autez alius quidem assignat materiam:alius vero speciem ⁊ rationez. Ratio quidem enim hec species rei necesse est hanc esse in materia huiusmodi si erit: sicut domus ratio quidem quedam talis:quia cooperimentũ prohibens corruptiões a ventis imbribus ⁊ cauma tibus:hec autem dicit lapides ⁊ lateres ⁊ ligna alia vero in his speciem ꝓpter ista.que igitur naturalis harum vtrũq; circa materiam:rationem autem ignorans: aut que circa rationem solum aut magis que est ex vtriq;:illorum autem quis vterq;.

Et differt illud quo naturalis diffinit vnum quodq; istorum ab eo quod diffinit sermocinalis.U.g.quid est ira.sermocinalis enim dicit:ira est appetitus in vindictam:⁊ sic de similibus.naturalis autẽ dicit q̃ est ebullitio sanguinis aut caloris in corde.naturalis igit̃ dat mãz:sermocinalis autem dat formã ⁊ intentionem. intentio enim alicuius est hoc:⁊ necesse est ut hoc sit in materia U.g.domus:aliquis enim dat intentionem dicẽdo q̃ est cooperimentum prohibẽs ab imbrib⁹ ⁊ pluuijs ⁊ frigore ⁊ calore:alius autem dicit q̃ est ex lapidibus ⁊ lateribus ⁊ lignis: alius vero dat formam existentem in hoc propter ista.fm igitur dictum istorum est naturalis qui intẽdebat materiam ⁊ ignorabat intentionẽ:aut qui intendebat solam intentionem: aut melius est dicere vt sit ille qui congregabat vtrũq;: vtrũq; igitur aliorum ei attribuet.

16 Qum demonstrauit q̃ in diffinitionibus istaꝝ vtutum debet accipere materiam ⁊ formam: incepit dubitare fm consuetudinem que est apud naturales: ⁊ eos qui absolute considerant.s.disputatores.naturales.n differũt disputatoribus in modo diffiniendi.disputatores enim dãt diffinitiones fm formam tm̃:dicendo q̃ ira est appetitus in vindictam:naturales vero fm materiam: dicendo q̃ ẽ ebullitio caloris ⁊ sanguinis in corde. Deinde dicit:intentio enim alicuius est hoc.i.ut mihi videtur:intentio enim

UVA. BHSC. IyR_012

alicuius fm q̄ est ens est hoc. D. d. ꝛ necesse est ut sit i ma teria ꝛc̄. i. necesse est ut illa intentio fm q̄ est hoc existat in materia que habeat talez dispositionem. s. q̄ sit hoc etiam ꝛ sit per aliquā intentionem existentem in ea: quapropter fuit digna ut illa res esisteret in ea nō in alia. ꝛ innuit per hunc sermonem: quoniā sicut necesse est ut intētio existat in materia fm q̄ est hoc: ita necesse est ut sit modus acceptionis eius in diffinitione. ꝛ si nō: erit accepta intētio alio modo ab eo q̄ est. qui enim accipit materiam in diffinitione ꝛ dimittit formā diminute accipit. qui autez accipit formam ꝛ dimittit materiaz existimat q̄ dimittit aliquid non necessarium: sed nō est ita: quoniam forma debet accipi in diffinitionibus fm dispositiōes in quibus existit: ꝛ residuus sermo est manifestus.

At vero est aliquis qui circa passiones materie nō separabiles: sed physicus circa oēs quecunqz huius corporis ꝛ huius materie opera ꝛ passiones sunt: circa quascūqz aūt nō huius alius vt de quibusdam quidem artifex est si contingat ut instructor aut medicus: nō sepabilium quidez Inquantū autem nō talis corporis passiones fz ex restrictione mathematicus: fm autē q̄ oio separate primus philisophus.

Dicamus igitur q̄ iste qui intendit cōsidera re de passionibus materie que non separanť ab ea fm q̄ nō separantur. nullus eniz est nisi nālis considerans in omnibus actionibus ꝛ passionibus istius corporis ꝛ istius materie ꝛ passionibus. q̄ autem non est ita considerandum est ab alio: quorum quedam debet intendere artifex: ut carpentarius ꝛ medicus. ea autem que sunt non abstracta in rei veritate: sed sunt passiōes corporis: ꝛ fm abstractionem intendit mathematicus ea autē que sunt abstracta in rei veritate intendit primus philosophus.

17 Quum dubitauit de diffinitionibuſ: incepit demōstrare hic que artes vtuntur in diffinitionibus forma ꝛ materia: ꝛ que solūmodo forma: ꝛ dixit: q̄ ille qui intendit cōsiderare de passionibuſ materie nō abstractis ab ea fm q̄ sunt ꝛc̄. i. ille qui intendit considerare de formis cōsequentibus passiones materie non abstractas a materia fm q̄ sunt nō abstracte est naturalis qui cōsiderat in omnibus passionibus corporis ꝛ in natura istius materie ꝛ in passionibus eius. D. d. q̄ aūt non est ita ꝛc̄. i. qō aūt ex istis formis ꝛ passionibus non est per naturam sed per volūtatez considerandum est ab artificib' mechanicis ut carpētario ꝛ medico. D. d. ea autem que nō sunt separata ꝛc̄. i. accidētia nō abstracta a corpore: ꝛ consequentia ipsum nō in eo qō est transmutabile: sed in eo qō est corpus trīn ꝛ magnitudo: ꝛ sunt ea que intellectus intelligit fm abstractionez a materia: ꝛz in rei veritate nō separentur: considerandum est a mathematicis. de formiſ aūt que sunt abstracte in rei veritate. i. fm esse ꝛ intellectum considerat primus philosophus.

Sed redeundū est vnde venit sermo. dicebamus autē q̄ passiones anime nō separabiles a physica materia animalium inquantū tales existunt furor ꝛ timor: ꝛ nō sicut linea ꝛ planum. Sed reuertendū est ad nostrū sermonez: in quo loquebamur q̄ passiones anime nō sunt sepate a materia naturali: ꝛ ea que sunt talia in rei veritate sunt ira ꝛ timor nō sicut linea ꝛ superficies.

18 Idest ꝛ quia hoc est magis proprium logico: reuertamur ad illud de quo loquebamur. s. q̄ passiones anime. s. concupiscibilis nō sunt abstracte a corpore: neq̄ in diffinitione: neq̄ in esse. U. g. ira ꝛ timor que nō sunt abstracte: neq̄ diffinitione: neq̄ in esse: sicut linea ꝛ superficies.

Intendentes aūt de anima necesse est simul dubitantes de quibus dubitare oportet: pertrāseuntes primoꝝ oppositiones comprehendere quicūqz de ipsa aliquid enūciarunt: ut bene quidem dicta accipiamus: si vero aliquid nō bñ vereamur. Principium autem questionis apponere que maxime videntur ipsi inesse fm naturā Animatum igitur ab inanimato in duobus maxime differre videtur: motu ꝛ sensu. accepimꝰ aūt ꝛ a progenitoribus fere hec duo de anima.

Et necesse est nobis in querendo de anima predicere opiniōes antiquoꝝ ꝛ iuuabimur per eas ꝛ retinebimus illud quod dictū est vere ꝛ fz q̄ oportet: ꝛ vitabimus illud quod dictū est fm q̄ non oportet. Et debemus predicere etiam ea que reputantur ꝓprie esse naturalia: ꝛ hoc ponemus principium: dicendo q̄ habēs animā videtur differre ab inanimato his duobuſ proprie. s. motu ꝛ sensu: ꝛ hec duo accepimus ab antiquis de anima.

19 Quum declaratum est in posterioribus q̄ cōsideratio ducens ad certitudinem perfectaz in rebus quesitis i vnoquoqz genez nō sit nisi ꝑsideratio in principijs ꝓprijs illi generi: incepit demōstrare q̄ necesse est cōsiderare de aia hoc modo principioꝝ: ꝛ dixit: ꝛ debem? predicere in querendo de anima ꝓpositiones ꝛ principia que videntur cē ꝓpria anime fm q̄ est anima: ꝛ illas propositiones ponamus principiuz considerationis. Et notificauit q̄ ea que habent de anima talem dispositionē sunt duo: sensus. s. ꝛ motus. animatum enim nō differt ab inanimato nisi sensu ꝛ motu locali: ꝛ dixit: q̄ habemus animā ꝛc̄. ꝛ intendit hic per videtur certitudinem: quoniaz ipse vtitur talibus verbis loco certitudinis in locis in quibus certitudo est famosa: ꝛ residuus sermo est manifestus.

Dicunt enim quidaz ꝛ maxime: ꝛ primo cē animā id quod est mouens: existimantes autem qō nō mouetur ipsum nō contingere mouere: alterū eoꝝ que mouentur animam sic arbitrati sunt esse. vnde Democritus quidem ignem quēdam aut calorem esse dicit ipsam. Infinitis igit existentibus figuris ꝛ atomis que sunt speciei rotunde ignee ꝛ animaz dicit: ut in aere moto: que vocantur decisiones que videntur per portas in radijs: quaꝝ omne semen elementa dicit Democritus totius nature: similiter autem Leucippus horꝝ autem sperica animam propter id qō maxime possunt penetrare per omne huiusmodi figure ꝛ mouere reliqua quz moueantur ꝛ ipsa: arbitrantes animam esse efficiens in animalibus motum.

Quidam enim dicunt q̄ illud quod est proprie ꝛ proprius anime est mouere: ꝛ quia existimant q̄ omne non motum nō potest mouere aliud existimauerunt animam esse aliquod motū vnde democritus dixit ipsam esse ignem ꝛ calidum: dixit enim q̄ est ex corporibus ꝛ figuris indiuisibilibus infinitis: ꝛ ea que sūt sperica ex eis sunt ignis ꝛ anima. U. g. ꝛ similia huic sunt corpora existentia in aere que dicūtur atomi: q̄ sunt in radijs solis ingredientibus per foramina: ꝛ dicit q̄ per congregationem fundamentoꝝ in eis sunt elementa oiuz naturalium: ꝛ similiter Leucippus ꝛ sperica istoꝝ sunt anima: quia tales figure sunt possibiles transire in rem fm totum: ꝛ mouet omnia que mouetur etiam: quoniam ex-

UVA. BHSC. IyR_012

istimãt q̃ anima dat animalibus motum.

20 Quum notificauit q̃ antiqui non considerant de anima nisi per motum aut sensum aut per vtrunq; incepit p̃mo numerare sententias hominum considerantiũ de anima per motum: ꝛ dixit: quidam enim eoꝝ ꝛc̃.i. ꝛ quum q̃dam opinabantur q̃ illud quod appꝛopꝛiatur anime pꝛimo est quia mouet aliud: ꝛ opinabantur q̃ illud qõ mouet aliud debet moueri: existimauerũt q̃ anima est aliqõ motum semper. D.d. ꝛ ideo dixit Democritus ipsam esse ignem: aut calidum. i. ignem aut igneum. D.d. dicit. n. ipaz esse ex coꝛpoꝛibus ꝛ figuris ꝛc̃. i. opinabatur enim q̃ mouet aliud ꝛ mouetur ipsam esse ex coꝛpoꝛibus indiuisibilibus habentibus figuras infinitas: ꝛ q̃ ex istis est solũmodo ꝛ sphericis: ꝛ quia spherica sunt ignis aut igneum: credebant q̃ spherica coꝝ: aut sunt ignis: aut anima. D. dedit exempla hoꝝ coꝛpoꝛum apud Democritum: ꝛ dixit: ꝛ similia his sunt coꝛpoꝛa existẽtia in aere .i. ꝛ ista coꝛpoꝛa apõ eum sunt similia atomis qui apparent moueri in radijs solis. Et quum notificauit q̃ Democritus opinabatur aiam esse ex coꝛpoꝛibus indiuisibilibus que apud ipsum assimilantur atomis: notificauit que partes sunt de quibus opinatur Democritus animam fieri ex eis: ꝛ quomodo opinantur ea esse elementa aliꝛum compositoꝝ: ꝛ dixit: ꝛ q̃ per congregationem fundamentoꝝ in eis adaptatur ut ex eis componantur diuersa entia quanuis sint eiusdem nature: ꝛ intendit per fundamenta diuersitatem coꝝ in figura: ꝛ in situ: ꝛ in ordine. diuersitas enim partiuz in his tribus est cum diuersitate compositoꝝ ex eis: sicut scripture diuersantur pꝛopter diuersitatem litteraꝝ in his tribus. Et quum narrauit q̃ ipsi opinabantur animam esse ignem aut aliquod igneum: quia opinantur animã esse sphericam ꝛ ignem esse sphericum: dedit rationez pꝛopter quaz opinabantur animam esse sphericam: ꝛ dixit: ꝛ qõ est sphericuz ex istis est anima ꝛc̃. i. ꝛ Democritus ꝛ Leucippus non opinabantur q̃ spherica ex coꝛpoꝛibus indiuisibilibus sunt anima: nisi quia opinabantur q̃ talia coꝛpoꝛa sunt ea que possibilia sunt pertransire per alia ꝛ mouere ipsa: quãuis ipsa moueantur semper: ꝛ hec est dispositio quam existimabant esse pꝛopꝛiaz anime. s. quoniam mouet coꝛpus ꝛ mouetur semper.

Unde ꝛ viuendi terminum esse respiratiõez Constringẽte enim eo q̃ coꝛpoꝛa continet ꝛ extrudente figuras pꝛebentes animalibus motum ex eo qõ non est ipsas quiescere nullatenus auxilium fieri de foris ingredientibus alijs huiusmodi in respirando. pꝛohibere enim has ꝛ que insunt animalibus disgregari simul pꝛohibens ꝛ constringens ꝛ compꝛimens: ꝛ viuere autem q̃z diu possunt hoc facere.

Et ideo dixerunt q̃ anhelitus est diffinitio vite. aer enim continens qum congregat coꝛpoꝛa: ꝛ constringit ex istis figuris que dant animalibus motuz: quia ista non quiescũt in aliqua hora sustineri ab extrinseco imponendo per anhelitum alias figuras sibi similes: dicunt q̃ iste etiã pꝛohibent illud quod iam peruenit intus in animalibus ab exitu: ꝛ contra expellunt cum eis illud quod congregat ꝛ constringit eas: ꝛ q̃ vita est dum animal potest facere hoc.

21 Quoniam omnis dicẽs in quidditate alicuius aliq̃d laboꝛat in faciendo conuenire illud omnibus sensibilibus ꝛ in dando causaz illius sensibilis ex illo dato ab eo in substantia illius. isti autem quoniam opinabantur animam esse partes sphericas indiuisibiles laboꝛauerunt hoc modo in dando causam anhelitus: dicendo: ꝛ pꝛopter hanc causam. s. quia anima est partes spherice que semper sunt i motu fuit anhelitus diffinitio vite: aut consequens vitaz. aer enim continens qum congregabit coꝛpoꝛa constringentur multe figure spherice que sunt intra coꝛpoꝛa que dant animalibus motum: quia semper sunt in motu: ꝛ tũc hec coꝛpoꝛa mouebuntur ad exitum: ꝛ illud erit exitus anhelitus ꝛ tunc sustentabitur animal ad imponendum alia coꝛpoꝛa spherica ab extrinseco: ꝛ hoc est imponendo anhelitum. hoc autem fuit pꝛopter tria: quoꝝ vnum est in acquirendo locum illius qõ exiuit. secundum autem est ad pꝛohibendum plura coꝛpoꝛa intrinseca ab exitu. tertium est vt adiuuet ea etiam in expellendo illud qõ constringit ꝛ qõ congregat ea: ꝛ dicunt: ꝛ ideo fuit vita dum animal potest facere hoc.

Videtur autez ꝛ a pythagoꝛicis dictum eãdem habere intelligentiam. Dixerunt enim quidam ipsoꝛum animam esse que sunt in aere decisiones: alij autem has mouens. de his autem dictum est pꝛopter id qõ continue videñ moueri: ꝛ si sit tranquillitaſ nimia. In idem autem ferunt ꝛ quicunq; dicunt animã esse quid se ipsum mouens. videntur autem omnes hi existimasse motum maxime pꝛopꝛium esse anime: ꝛ alia quidẽ omnia moueri pꝛopter animã: ipsam autem a se ipsa: ꝓpter nihil videre mouens qõ nõ moueat ꝛ ipsum.

Et forte etiam est talis sermo pythagoꝛicoꝝ quidam enim illoꝝ dicunt q̃ anima est atomus existens in aere. quidam autem illud qõ mouet atomos: ꝛ dixerunt hoc quia semper videntur moueri ꝛz ventus deficiat omnino: ꝛ assimilãtur istis dicentes q̃ anima est aliquid mouẽs se. omnes enim isti videntur opinari motum cõuenire anime: ꝛ q̃ omnia non mouentur nisi per aiam anima autem mouetur per se. nihil enim videtur mouere nisi ipsum etiam moueatur.

22 Dicit: ꝛ forte etiam opinio Pythagoꝛe in anima est similis opinioni Democriti ꝛ Leucippi. quidaz enim pythagoꝛicoꝛum dicebant animam esse atomos aereos. ꝛ quidã illud q̃ mouet atomos ꝛ opinabantur hoc: quia credebãt q̃ atomi semper mouebantur: ꝛ q̃ anima semper mouetur. D. dixit: ꝛ similes istis sunt dicentes ꝛc̃. ꝛ innuit Plato omnes igitur isti conueniunt in hoc. s. q̃ motus est ꝓpꝛius anime: sed differunt in quideſt. ꝛ quidam eoꝝ existimabant eam esse coꝛpoꝛa indiuisibilia: aut ignem: aut aliqõ igneum. quidam vero atomos.

Similiter autem ꝛ Anaxagoꝛas animaz dicit esse mouentem: ꝛ si aliquis alius dixit q̃ omne mouet intellectus: non tamen penitus sicut Democritus: ille quidem enim dicit simpliciter idem esse animam ꝛ intellectum: verum enim eẽ q̃ videtur. vnde bene facere Homeꝛum q̃ Hectoꝛ iacet aliud sapiens: non itaq; videtur intellectus tanq̃z potentia quedam que circa veritatez sed idem dicit aiam ꝛ intellectum.

Et similiter etiam dicebat Anaxagoꝛas q̃ anima est mouens. ꝛ quum dicebat q̃ intellectus mouet omne: sed tamen Anaxagoꝛas aliud intẽdit ab eo qõ intendit Democritus. Democritus enim absolute dixit q̃ idem est anima qõ intellectus. dicit enim q̃ veritas est res manifesta: ꝛ iõ bene dixit homerus ꝛ veruz dixit q̃ Ateon apopletiçabatur ꝛ carebat intellectu: ꝛ non vtebatur

UVA. BHSC. IyR_012

intellectu quasi aliqua virtute: sed dicebat q̄ intellectus ⁊ anima idem sunt.

23 Dicit: ⁊ similiter etiam opinatur Anaxagoras qum dixit animam esse mouentem: ⁊ dixit: q̄ intellectus mouet omne: sed Anaxagoras nō intendit in hoc illud quod Democritus. Democritus. n. propalauit q̄ anima ⁊ intellect⁹ idem sunt: dixit enim q̄ veritas comprehensa non est nisi in eo quod manifestum est sensui tm̄: ⁊ ideo bene dixit homerus verificato:: qum narrauit de homine qui carebat sensu q̄ carebat intellectu. Democritus igitur non intendit q̄ intellectus sit aliqua virtus in animalibus alia a virtute sensus: sed dicit q̄ intellectus ⁊ anima idem sunt.

Anaxagoras autem minus certificat de ipa Multotiens quidem enim causam eius q̄ bene ⁊ recte dicit esse intellectum. aliqui autem intellectum hunc esse animam. In omnibus enīz ip̄m inesse animalibus magnis ⁊ paruis ⁊ honorabilibus ⁊ inhonorabilibus. non videtur autez sm̄ prudentiam dictus intellectus omnibus similit̄ animalibus inesse: sed neqz omnibus hominibus.

Anaxagoras autem latentius loquebat̄ de istis: qum multotiens dicebat q̄ intellect⁹ est causa in inuentione: ⁊ dixit in alio loco: q̄ intellectus ⁊ anima idem sunt. Intellectus enim apud ipsuz existit in omnibus animalibus: magno ⁊ paruo nobili ⁊ ignobili: sed non videmus hunc intellectum existere similiter in omnibus animalibus: neqz etiam in homine.

24 Dicit: Anaxagoras autem qum propalauit q̄ intellectus ⁊ anima idem sunt: latentius propalauit q̄ democritus: qum multotiens dicebat q̄ intellectus est causa rectitudinis ⁊ etiam verificationis: ⁊ hoc apparet ex eius sententia q̄ intellectus sit aliud a sensu: ⁊ in alijs locis videt opinari q̄ intellectus ⁊ anima idem sunt. dicit enim q̄ intellectus est in omnibus animalibus: magno ⁊ paruo: nobili ⁊ ignobili: ⁊ nō est sicut existimauit: quia non videm⁹ intellectum existere eodem modo in omnibus hominib⁹ nedū existere in oībus animalibus.

Quicunqz igitur in moueri animatū aspexerunt: hi quidem maxime motum opinati sunt animam esse. Quicunqz autez ad cognoscere ⁊ sentire ea que sunt: isti dicūt animā esse principia alij quidem facientes plura hec: alij vero vnum hoc: sicut Empedocles quidem ex elementis oībus esse: ⁊ vnumquodqz eorum animam dicēs sicut terram quidem terra cognoscimus: aquam autem aqua: ethere autem ethera: sed ignez igne manifestum est: concordia autem concordiam: discordia autem discordiam.

Et ponentes principia anime motum: existimabant q̄ anima sit dignior omnibus ut moueatur. ponentes autem regulam in hoc cognoscere ⁊ sentire omnia entia dicebant animaz esse p̄n cipia. quidam igitur eoꝝ ponebāt ista principia plura vno. quidam autez ponebant vnā: vt Empedocles iste enim ponebant eam ex omnibus elementis: sed tamen ponebat vnunquodqz elementoꝝ esse animam: ⁊ dixit: q̄ nos non cōprehendimus terram nisi per terram: ⁊ aquam per aquā: ⁊ aerem per aerem: ⁊ ignem per suum sile ſ. ignem: ⁊ litem per litem: ⁊ amicitiam per amicitiam.

25 Qum compleuit sermonem considerantium in anima per motum: incepit etiam dicere opiniones eorum qui siderant de anima per cognitionem ⁊ distinctionem: dicēdo: ⁊ ponentes principium anime motum ⁊c̄. i. ponentes autem regulam anime ⁊ cognitionem sue nature propter motum: quapropter iudicauerunt q̄ anima est magis omnibus digna motu sm̄ q̄ diximus. ponentes autem regulam in consideratione de animato per cognitionem eius ⁊ distinctionem in omnibus entibus opinabantur q̄ anima est principium totius: aut ex principijs totius. qui igit̄ ponebant hec principia plura vno: ponebāt animam plura vna. ⁊ qui opinabatur principium vnum esse: ponebat animam vnam. U. g. quia Empedocles ponebat animam fieri ex elementis: ⁊ ponebat ipsam sex in numero sm̄ numerum elementoꝝ apud ipsum: dixit enim q̄ nos nō comprehendimus terram nisi per terram ⁊c̄. ⁊ qum dixit: ⁊ q̄dam eoꝝ ponebant hec principia plura vno intendebat: quidam eoꝝ quia posuerunt hec principia plura vno: opinabantur animā esse plura vna: vt Empedocles: sed fuit contentus dicere rem loco consequentis. ⁊ qum dixit: ⁊ q̄dam eoꝝ ponebant vnam animā: intendebat: ⁊ quidam eoꝝ qui ponebant vnum principium: ponebant vnaz animam: sed fuit contentus hic consequente loco rei econuerso ei qō fecit primo: ⁊ residuus sermo est manifestus.

Eodem autez modo ⁊ Plato in timeo animam ex elemētis facit cognosci enim simile simili: res autem ex principijs esse: similiter autem et in bis que sunt de philosophia dicta determinatum est: ipsum quidez animal ex ipsa vnius idea ⁊ ex prima longitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine alia autem simili modo.

Et similiter Plato i timeo ponebat animā aliquod ex elementis: quoniam apud ip̄m nihil cognoscitur nisi per suum simile: ⁊ q̄ omnes res non fuerunt nisi ex suis principijs: ⁊ similiter determinauit prius in philosophia. ſ. in suis disputationibus. ⁊ manifestuz est q̄ liber timei erit abeis: ⁊ q̄ anima simpliciter est ex forma vnius: ⁊ prima longitudine: ⁊ prima latitudine: ⁊ primo ꝓfundo: ⁊ q̄ alia currunt hoc modo.

26 Et similiter Plato posuit in timeo q̄ anima est aliq̄d ex substantia elementoꝝ opinabatur illud etiam qō opinabatur qui ponebat animā ex principijs: ⁊ est q̄ omnes res non cognoscuntur nisi per sua similia: ⁊ non cognoscūtur nisi per cognitionem suoꝝ principiorum: ⁊ q̄ principia cognoscuntur per sua similia: continget q̄ principia cognoscantur per principia. ⁊ qum coniungemus huic q̄ anima cognoscit res per principia eaꝝ: continget ex hoc q̄ anima sit principia: hec enim sunt ꝓprietates conuertibiles. Deinde. d. similiter determinauit ⁊c̄. i. ⁊ similiter determinauit in sua philosophia ⁊ in scholis eius: quoniam in timeo dixit hoc alio modo. Dixit enim illic q̄ animal simpliciter absolutum qō est genus animalium ⁊ principium eorum est compositū ex vno ⁊ ex prima longitudine que est composita ex dualitate prima: ⁊ ex latitudine que est composita ex prima trinitate ⁊ ex profundo: qō componitur ex prima quaternitate: que sunt principia alioꝝ numeroꝝ compositoꝝ: ⁊ opinabatur q̄ longitudo componit̄ ex dualitate: quia linea fit ex duobus punctis: ⁊ latitudo ex trinitate: quia fit cum longitudine ex tribus punctis: ⁊ spissitudo ex quaternitate: quia fit cum longitudine ⁊ latitudine ex quatuor punctis: quoniam cuz opinabatur q̄ numeri sūt principia oīuz: fuit necesse apud ipsuz ut principia numeroꝝ sint principia generum esse sensibilis: ⁊ alij numeri q̄ componuntur ex principijs sint principia etiam rerum particulariuz: ita q̄ principia animalis simplicis est prima vnitas: ⁊ prima dualitas ⁊ trinitas ⁊ quaternitas. principia au-

UVA. BHSC. IyR_012

tem aliorum animalium sunt alij numeri: & ideo dixit: q alia currunt hoc modo .i. & principia aliorum animalium particularium sunt alij numeri: & quia opinabatur hoc in principijs entium: & opinabantur q anima cõponitur ex principijs ꝓpter cognitionez opinati sunt q anima est iste numerus qui est principium numerorꝫ. D. o. & manifestũ est q timeus exit ab eis: ut mihi videtur: q illud qõ dictũ est de principijs in timeo est aliud ab eo qõ dictum est in disputationibus: & quasi diuersitas horuz in anima nõ est nisi propter diuersitatem eorꝫ in principijs: omnes enim cõueniunt q oportet esse ex principijs: & dicũt q opinio platonis in timeo de anima est q anima est natura media. s. inter formas abstractas indiuisibiles: & inter formas sensibiles diuisibiles sm materiam. Themistius autem dicebat q Plato intendebat per istam materiam mediam intellectum inter omnes partes anime: qum suuz esse sit medium in formas materiales: & abstractas & vniuersaliter difficile possumus hodie intelligere opiniones antiquorꝫ quia sunt note apud nos.

Adhuc autem & aliter intellectum quidem vnum: scientiam autem duo singulariter autem ad vnum. plani autem numerꝫ ad opinionez: sensum vero eum qui firmi: hi quidem enim numerum species & principia entiũ dicebant: sunt aũt ex elementis. Judicantur enim res alie quidẽ intellectu: alie vero scientia: alie autem opinione: alie vero sensu: species autem numeri hi rerꝫ.

Et est dictum hoc etiam alio modo: & est q intellectus est vnum: & scientia duo: quoniam p se est ad vnum: & q existimatio est numerus superficiei: & q sensus est numerus solidi. numeri enim dicebantur esse forme & principia in rebus entibus: & numeri sunt vnum illorꝫ elementorꝫ: sed omnes res considerantur: quedaz per intellectũ & quedam per scientiam: & quedaz per existimationem: & quedam per sensum: ista autez sunt numeri qui sunt forme.

27 Et opinati sunt alio modo animam esse principia numerorum. dicunt enim q intellectus est vnum numerale & per intellectum intendit primas propositiões: & dixerũt ipsum esse vnum: quia scire propositiones est vnius scientie: & intendit per scientiam conclusionem: & dixerunt eaz esse dualitatem: quia est processus ab vno. s. ꝓpositionib⁹ & ad vnum. s. conclusionem vnde fit dualitas: & hoc intendebat qum dixit: est enim singulariter ad vnuz: & dixerũt q existimatio est numerus superficiei. s. trinitatis: est enim ab vno. s. propositionibus ad duo: nam conclusio est in eo falsa & vera. vnde fit illic aliqua dualitas: & dixerunt etiã q sensus est quaternitatis. opinati sunt enim q sensus cõprehendit corpus: & q forma corporis est quaternitas. Deinde. o. numeri enim dicebantur esse forme ꝛc̃. i. & dixerũt hoc quia opinabantur q principia numerorꝫ sunt forme abstracte: & principia entium sunt vnum elementorum eorum. & quia rerum quedam considerantur. i. cognoscũtur intellectu: & quedam scientia: quedam existimatione: & q̃dam sensu: & nihil cognoscitur nisi per suum simile: necesse est vt iste virtutes anime comprehensiue sint principia numerorum qui sunt forme & elementa entium. s. vnitatis & dualitatis & trinitatis & quaternitatis: & necesse est vt intellectus ex istis sit vnitas: & scientia dualitas: & existimatio trinitas: & sensus quaternitas.

Quoniam autem & motiuum videbatur anima esse & cognoscitiuum siquidem complexi sunt & ex vtrisqz enunciantes animam esse numerum mouentem se ipsum. differunt autem & de principijs que & quot sunt. Maxime quidẽ corporea facientes & incorporea. his autem miscentes & ab vtrisqz principia referentes. differunt autem & circa multitudinem: hi quidem vnum: illi vero plura dicunt.

Et quia existimatum est de anima q est mouens & cognoscens: voluerunt aliqui congregare hec duo: & iudicauerunt q anima est numer⁹ se ipsum mouens. & magna diuersitas est in principijs que sunt & quot: & maxime inter eos qui faciunt ea corporalia: & inter eos qui non corporalia: & isti etiaz differunt ab eis qui admiscent & ponunt principia ex vtroqz: & diuersitas etiam ẽ in numero principiorum. quidam enim dicunt vnum principium esse quidã plura.

28 Et quia existimatum est. i. certificatum q mouere & cognoscere sunt principia anime: intendebant aliqui ad cõgregandum vtrunqz in anima: dicendo animam esse numerum se mouentem: quia non mouetur ab alio. & qum notificauit sectas que differunt in diffiniendo animam: & sunt tres: quaꝝ prima diffinit eam per motum aut p consequentia motum. secunda autem per cognitionem. tertia vero per vtrunqz: & omnes conueniunt q est ex principijs incepit notificare modos diuersitatis eorꝫ vniuersaliter: & conueniant in hoc qõ est ex principijs: & dixit: & magna diuersitas ꝛc̃. i. & differunt in substantia anime: quia differunt in principijs. s. in natura eorum & in numero: & maxima diuersitas est in natura principiorum: interponentes principia corporalia & ponentes ea non corporalia: qum iste due nature maxime differant. differunt etiam isti ab eis qui admiscent & ponunt principia ex vtroqz. i. corporalibus & non corporalibus. Deinde. o. & differũt etiã in numero principiorꝫ. i. & differunt etiam in anima: quia differũt in numero principiorꝫ.

Consequenter autem his & animaz assignãt motiuum enim sm naturam primorꝫ existimauerunt non irrationabiliter. vnde quibusdam visum est ignem esse: etenim hic in partibus subtilissimus est: & maxime elementorꝫ incorporeuz adhuc autẽ mouetur quia & mouet alia primo.

Et isti procedunt in diffiniendo animam ꝓcessu consequenti ista: hoc enim qõ reputãt: quoniam natura principiorꝫ est mouens non est extra veritatem: vnde quidam existimabant ipsam esse ignem: ignis enim est primorum partium inter elementa: & q magis videtur non esse corpus & ipse mouetur & mouet alia corpora prima intẽtione.

29 Qum notificauit sententias antiquorum de anima: incepit laudare eas in eo quod dicunt de veritate & de verificatione consequentie: & dixit: & isti procedunt ꝛc̃. i. & isti qui opinantur animam esse ex principijs: quia mouetur p se: & diffinierunt eam hoc modo processerunt in hoc via recta & cõsequente principia. opinari enim q natura ꝓncipiorum est mouens per se: rectum est. Deinde. o. & ideo existimauerunt quidam ꝛc̃. i. & quia opinati sunt eam esse ex principijs existimauerunt quidam eam esse ignez: quia reputabant ignem esse elementum ceterorum elementorum & simpliciorum partiũ & q magis videtur nõ esse corpus: quia opinantur principia esse talia. s. simpliciora aljs & remotiora a natura corporea: & omnia ista cum eo q visa est ab eis moueri: & mouere alia prima intentione sicut anima.

UVA. BHSC. IyR_012

Democritus autez dulcius dixit enuncians vtrunqz horum:animam quidem enim ⁊ intellectum idem. Istud autem primoꝝ ⁊ indiuisibiliū corporum esse:motiuum autem propter subtilitatem partium ⁊ figuram. Figuraꝝ autem nobilissimam que sperica dicit: hoc autem intellectū esse ⁊ ignem.

Democritus autem dixit in hoc sermonem magis latentem ⁊ iudicauit causam in vtroqz: ⁊ dixit:ꝙ anima ⁊ intellectus sunt idem:⁊ ꝙ hoc ē ex primis corporibus indiuisibilibus: ⁊ attribuit ipsam motui propter paruitatem partiuz eius ⁊ propter figuram:⁊ dixit:ꝙ inter figuras magis obediens motui est sperica:⁊ ꝙ intellect⁹ ⁊ ignis habent talem figuram.

30 Quia intentio ei⁹ in hoc capᷣo est demōstrare ꝙ antiqui bene dixerunt in hoc ꝙ cōueniunt in hoc ꝙ anima ē ex principijs propter motum ⁊ facere comparationem int̄ sermones eorum de hoc:⁊ iam locutus fuit de scientia ei⁹ qui dicebat animam esse ignem:incepit modo loqui de opinantibus eam esse ex partibus indiuisibilibus: dicendo Democrit⁹ autē dixit de natura anime propt̄ motū sermonem magis latentem:sermone dicentis ipsam esse ignem ⁊ est magis latens:quia iudicauit animam in vtraqz virtute:⁊ dixit ipsam eandem.⁊ ꝙ natura vtriusqz est eadez .s. intellectus ⁊ anima mouentis ⁊ sensibilis. dixit enim ꝙ anima ⁊ intellectus sunt idem: ⁊ ꝙ natura illius est quia est pars partium indiuisibilium sphericarum. D.d.⁊ attribuit ipsum motui cc̄.i.attribuit ipsum motui propio anime idest posuit ipsum causam motus anime propter paruitatem suarum partium quum sit indiuisibilis ⁊ propter suaz figuram.opinabatur enim ꝙ illa figura est leuioris motus omnium figurarum:⁊ ideo opinabatur ꝙ ista figura existit in anima ⁊ in igne:⁊ iste sermo latet propter duo:quorum vnum est hoc qō opinabatur.s.ꝙ anima ⁊ intellect⁹ sunt idem:⁊ ꝙ est pars indiuisibilis:sed partem indiuisibilem esse est dubium:ignem autem esse est manifestum.

Anaxagoras autem videtur quidem alterū dicere animā ⁊ intellectum ut diximus prius.vtitur autem vtriqz sicut vna natura: veruntamen ponit intellectum principium maxime omnium solum:quia dicit ipsum eorum que sunt simplicē esse ⁊ immistum ⁊ purum:assignat autem vtrunqz eidez principio ⁊ cognoscere ⁊ mouere dicēs intellectum omne.

Anaxagoras autem videtur dicere animaz esse aliud ab intellectu:sicut dixit superius:sed tamen vtitur eis etiam quasi sint eiusdem nature: sed ponit intellectum digniorem omnibus reb⁹ vt sit principium. dicit enim ꝙ solus intellectus inter omnia entia est simplex:mundus: ⁊ purus ⁊ attribuit ei vtraqz.s.cognitionem ⁊ motum:dicendo ꝙ intellectus mouet omne.

31 Quum fecit comparationem inter opinionem dicentis ipsam esse ignem:⁊ opinionem dicentis ipsam esse partem sphericam partium indiuisibilium:incepit etiam facere comparationem inter opinionem Anaxagore ⁊ Democriti:⁊ dixit Anaxagoras cc̄.i. Anaxagoras autem videt sm ꝙ apparet dicere animam esse aliud ab intellectu:sed quāuis hoc apparet ex suo sermone:tamen ipse ponit eos esse eiusdem nature.i. eiusdem generis: ⁊ cum hoc ponit intellectum magis dignum ut sit principium omniuz rez ⁊ preponit ipsum omnibus.dicit enim ꝙ solus intellectus est simplex:mundus:purus.i.abstractus a materia nō admistus cum ea:⁊ attribuit vtrunqz ei in omnibus partib⁹ mundi.s.cognitionem ⁊ motum.opinatur enim ꝙ intellectus mouet omnia:⁊ ꝙ non mouetur.quoniam autez iste sermo est magis vicinus veritati ⁊ sententie Aris.s.ꝙ intellectus est ex principijs ⁊ ꝙ est causa cognitionis ⁊ motus est manifestum:⁊ ideo laudabit ipsum post multum:⁊ notificabit id qō remansit ei dicere de intellectu.

Videtur autem Thales ex quibus reminiscimur motiuum aliquid animā opinari:liquidē dixit lapidem animam habere quoniaz ferrum mouet. Diogenes autem sicut ⁊ alteri quidam aerem hunc opinans omnium subtilissimuz esse ⁊ principium ⁊ propter hoc cognoscere ⁊ mouere animam sm ꝙ principium ex hoc reliqua cognoscere:sm vero ꝙ subtilissimum est motiuum esse. Eraclitus autem principium esse dicit siquidem vaporem ex quo alia constituit:⁊ incorporalissimum autem ⁊ fluens semper. Quod vero mouetur motu cognosci:in motu autem eē que sunt ⁊ ille arbitratus est ⁊ multi. Similiter autez his ⁊ Alcmeon opinari visus est de anima. dicit enim ipsam immortalem propter hoc ꝙ assimilatur immortalibus:hoc autem inesse ipsi tanqz mote semper. Moueri enim ⁊ diuina omnia cōtinue semper:lunam:solem:astra:⁊ celum totum magis autem rudium ⁊ aquam quidam enūciauerunt:vt Hippo.suaderi enim visi sunt ex genitura:quoniā omniū humida est: ⁊ nanqz arguit sanguinem dicentes esse animā quoniam genitura non est sanguis.hanc autem esse primā aiam alij autem sanguinem:quemadmodum Critias ipsum sentire anime magis proprium opinātes hoc autem inesse ꝓpter naturaz sanguinis. Oia enim elementa preter terram iudicem acceperūt hanc enim nulli protulerunt:nisi si aliquis dixerit aiam esse ex oibus elementis:aut oia.

Melissus autem videtur ut narrat de eo dicere aiam esse aliquid mouens: quum dicebat ꝙ lapis habet animā:quia mouet ferrum. Diogenes autem ⁊ alij multi opinabant animam esse aerem: quia existimabant ꝙ nihil est subtilius aere:⁊ propt̄ hoc anima cognoscit ⁊ mouet.sm enim ꝙ est principium aliaꝝ rez cognoscit: sm autem ꝙ est subtilioꝝ omnibus rebus mouet.⁊ Eraclitus etiam dicit ꝙ anima est principiū quz dicit ipsum esse vaporem:ex quo constituit omnes res ⁊ ponit ipsum valde remotum a corporibus ⁊ semper liquidum. ⁊ multi alij ꝙ oia entia sunt in motu. Et forte etiam aliquis videtur opinari etiam in anima talem opinionem: dicit enim ipsam esse immortalem:quia assimilatur immortalibus:⁊ ꝙ est ei quia semper mouetur. Et dixit omnes enim dij:luna.s.⁊ sol:⁊ stelle semper mouentur motu continuo: ⁊ alij qui digniores sunt deridi iudicauerunt ipsam esse aquam:ut Hippo:⁊ videtur declinare ad hanc opinionez propter sperma quum sit huiusmodi rerum: qm̄ propter hoc contradicitur dicenti animam esse sanguinem:dicendo ꝙ sperma non est sanguis ⁊ sperma est prima anima.⁊ alij dixerunt ipsum esse sanguinem:ut Critias quum existimauerit ꝙ nihil consequitur animam sicut sentire: ⁊ ꝙ sentire est ex natura sanguinis. vnumquodqz enim elementorum preter terram habet iudicem: terra autem nullum ⁊ quod dictum fuit de ea ꝙ est ex omnibus elementis aut oia elementa.

UVA. BHSC. IyR_012

32 Vult numerare omnes opiniões antiquoꝝ ī anima ⁊ dare cuilibet aliquam rationem ⁊ sermo eius est manifestus. Melissus autem opinabatur animam esse principiū mouens per se: quia dicebat q̄ magnes habet animaz q̄a mouet ferrum. Diogenes autem opinabat animā esse aerem: aer enim est subtilius ceteris corporibus ⁊ principiuz eoꝝ. inquantum igitur est principium dabitur ei cognitio ⁊ inquantum subtilius ceteris corporibus dabitur ei motus: ⁊ hec duo appropriantur anime. Eraclitus vero opinabatur animā esse principium: ⁊ illud principium est vapor liquidus motus: quia opinabatur q̄ ex vapore est cōstitutio aliaꝝ: ⁊ q̄ est valde remotus a corpore: ⁊ hec duo sunt in principio. D. d. ⁊ opinabat cum multis aliis ⁊c̄. i. ⁊ opinabatur cum multis aliis q̄ omnia mouentur: ⁊ credebat ꝓpositionem cōmunem omnibus. s. q̄ simile cognoscitur per suum simile. ⁊ quia apud ipsum oia sunt mota: fuit necesse ut cognoscens sit motum: quapropter iudicauit animā esse vaporem: ⁊ similiter qui ponit ipsam similem nature stellaꝝ ⁊ solis ⁊ lune videtur opinari ipsam mouere per se: sed dicens ipsam esse aquam debet derideri. nullus enim dixit aquam esse elementuz ceteroꝝ: sed tamen dedit ei rationem aliquam. s. quia sperma q̄d est principiū generationis: est valde humidum: ⁊ existimatū est q̄ sperma est anima qum ipsum format embrionem. D. d. quoniam per hoc contradicitur dicenti q̄ anima est sanguis). i. ⁊ ponit q̄ sperma est prima anima: quia ponit q̄ sperma nō est sanguis: forte igitur non iudicauit q̄ anima est aqua nisi quia videbat sperma esse animā: ⁊ aquam nō sanguinem. D. dixit quoniam vnūquodq̄ elementoꝝ preter terram ⁊c̄. i. ⁊ vnumquodq̄ elementoꝝ iudicatum est ab antiquis esse animam ex eo preter terram. nullus enim opinatur terram esse elementū aliorum: sed q̄ tm̄ est composita ex quibusdam elementis: aut est omnia elementa. i. ex omnibus elementis.

Diffiniunt autez omnes animā tribus ut est dicere: motu: sensu: ⁊ incorporeo. hoꝝ aūt vnūquodq̄z reducitur ad principia: vnde ⁊ in cognoscendo diffinientes ipsam: aut elementuz: aut ex elementis faciunt: dicentes similiter inuicem preter vnum. Dicunt eni simile cognosci simili: quoniam eniz anima omnia cognoscit cōstituūt eaz ex omnibus principijs.

Et ipsi vniuersaliter diffiniunt animā tribus motu. s. ⁊ sensu: ⁊ non corporeo: ⁊ vnūquodq̄z istoꝝ reducitur ad principiuz: ⁊ propter hoc posuerunt ipsam etiam elemētum: aut ex elementis illi qui diffinierunt eam per cognitionem: ⁊ q̄ quidam dicunt in hoc est simile ei qđ dicunt quidā preter vnum: dicunt enim q̄ simile nō cognoscit nisi per suum simile: ⁊ quia anima cognoscit oia posuerunt eam constitui ex oibus principijs.

33 Quum demonstrauit q̄ considerantes in anima per motum debent opinari ipsam esse ex principijs: incepit demonstrare vniuersaliter q̄ omnia dicta in diffinitione aie reducta sunt ad principium: ⁊ dixit: ⁊ ipi vniuersaliter diffiniunt ⁊c̄. i. Et antiqui vniuersaliter procedunt in diffinīdo animam ⁊ cognoscendo suam substantiam tribus vij motu. s. ⁊ sensu. i. cognitione qum hec duo videantur propria anime. tertium autem quia est non corpus: plures. n. eoꝝ opinabantur hoc existere in anima nō minus q̄ predicta duo: ⁊ vnaqueq̄ istaꝝ viaꝝ inducit eas ad opinandum animam esse ex principijs: ⁊ hoc intendebat quz dixit: ⁊ vnumquodq̄ reducitur ad principiuz. D. incepit demonstrare viam per quam processit qui iudicauit animā esse ex principijs per cognitionē: ⁊ dixit: ⁊ propter hoc posuerunt ipsam esse elementum ⁊c̄. i. ⁊ quia omnes opinabantur eam esse ex principijs: dixerunt illi qui diffinierūt eam per cognitionem q̄ est elementum: aut ex elementis ⁊ via qua processerunt isti in hoc est eadem ⁊ similis preī vnum illoꝝ. s. Anaxagoram. deinde demonstrauit hanc viam: ⁊ dixit: dicunt enim q̄ simile nō cognoscitur nisi per suum simile. i. ⁊ hoc fuit necesse apud eos: quia opinabantur tres propositiones: quaꝝ vna est q̄ omnis res cognoscitur per suum simile. secunda est q̄ omnia non cognoscūtur nisi per sua principia. tertia est q̄ anima cognoscit omnia: ex quibus sequitur q̄ anima est principia omnia: aut ex principijs oiuz.

Quicūqz quidem igitur vnam aliqz dicunt causam ut elementū vnū ⁊ animā: vnum ponūt vt ignem: aut aerem: plura vero dicentes principia. ⁊ aiam plura dicūt. Anaxagoras autē solum impassibilem dicit intellectum ⁊ cōmune nihil nulli alioꝝ habere: huiusmodi autez qum sit quomodo cognoscit: ⁊ propter quā causam: neqz ille dixit: neqz per ea ex his que dicta sunt cōspicuum est.

Qui igitur dixit q̄ principiuz ⁊ elementum est vnum: ponit aiam etiam vnum: aut ignez: aut aerem: ⁊ qui ponit principia plura vno: ⁊ ponit animā plura vna. Anaxagoras autem solus dicebat q̄ intellectus nō recipit passionem: ⁊ q̄ nihil est in eo quo habeat cōmunicationem cum alia re: sed nō dixit quō: ⁊ ꝓpter quid ⁊ per hāc dispositionem cognoscit: hoc est q̄ apparet ex suo sermone.

34 Quum notificauit q̄ opiniões eoꝝ in sba aie sequunt illud qđ opinabātur in sba principioꝝ: incepit demōstrare etiam q̄ opiniones eoꝝ in numero animaꝝ sequit etiā illud qđ opinat in numero principioꝝ: ⁊ dixit: qui igitur dixit vnū principium esse ponit aiam vnius rei. i. vnī nāe ex illo principio: aut ignē: aut aerem. ⁊ qui dixerūt principia esse plura vno: opinant aiaz esse plurē vna. D. incepit declarare opinionē Anax. ⁊ q̄ alia via ꝓcessit: ⁊ dixit Anaxagoras aūt solus dixit q̄ intellect⁹ nō recipit passionez idest nō est mālis: ⁊ q̄ in nullo hz communicationez cum alio. i. q̄ nulla res oīum q̄s intelligit est in eo ita q̄ sit cōis eis in alia forma. i. q̄ nō est hoc: neqz in hoc. i. neqz est corpus: neqz vtus in corpe: ⁊ hoc nullus dixit nisi Anaxagoras: ⁊ sup̄ h laudabit Anaxagorā post. D. d. sz nō dixit q̄modo. i. sz nō dixit quō ꝓtingit ei ut intelligat oia: vtr fm q̄ est in actu: aut fm q̄ est in potētia: neqz dixit etiaz q̄ de causa intelligit res q̄ nō sunt intellectus in actu: ⁊ hoc ē qđ post ꝓplebit qum locutus erit de intellectu.

Quicūqz aūt q̄rietates faciūt i principijs ⁊ aiam ex q̄ijs ꝓstituūt. Quicūqz aūt alteꝝ q̄rioꝝ vt calidū aut frigidū: aut aliud huiusmōi aliud: ⁊ aiam silr vnū aliqd hoꝝ ponūt: vñ ⁊ noīb⁹ cōsequūtur: qui quidē calidū dicentes qz ꝓpt̄ hoc ⁊ viuere nominarū ē: qui aūt frigidū ꝓpt̄ respirationē ⁊ refrigerationē vocari aiam. Tradita qdez de anima ⁊ propter quas causas dicunt sic hec sunt.

Et illi qui in principijs ponebāt cōtrarietatem constituūt etiam animā ex cōtrarijs. qui igit posuerūt principium alteꝝ contrarioꝝz ut calidum ⁊ frigidum ⁊ aliud simile: opinati sūt in anima etiam illam esse vnaz hoc modo. ⁊ videmus eos etiam cōsequi nomina: quidam igitur eoꝝz dicunt animam esse calidum: quoniam hoc nomen vita in lingua greca cecidit ex hac intentione. ⁊ quidam dicunt q̄ est algidum idest frigidum propter anhelitum: ⁊ infrigidatio que pro-

UVA. BHSC. IyR_012

venit ex anhelitu: dicitur in greco ysagi.i. anhelitus. Hoc igitur accepimus ab antiquis de anima: & ista induxerunt eos ad dicendum hoc.

35 Narrauit in hoc caplo consequentiã eius qõ opinantur in substantia anime ad illud qõ opinãtur in principijs adeo q̃ qui opinatur principia esse contraria dicit aiam esse ex contrarijs. dicens igitur q̃ principia sunt calidum: aut frigidum: aut aliud contrarium: dicit q̃ anima similit est vnum illoz contrarioz. & in alia translatione inuenit additum: & qui opinabãtur q̃ principia sunt alterum par contrariorum: dicunt q̃ anima est ex illo pari contrariorum: & est illud quod dixit: & qui posuerunt contrarietatẽ in principijs &c. Deinde. d. & videmus eos consequi nomina &c. i. & inueniemus eos ratiocinari super hoc. s. q̃ alterum contrarioz est principium: & q̃ anima est ex eo ex deriuatione huius nominis vite & anime. dicens igitur ipaz esse calidum: ratiocinatur per hoc q̃ hoc nomen vita in lingua grecoz deriuatur a calido: & similiter hoc nomen motum. & qum dixit ipsam esse frigiduz ratiocinatur per hoc nomen anhelitus quod deriuatur a frigido. D. d. hec igitur accepimus &c. i. in substãtia anime: & ista sunt rationes que induxerunt eos ad hoc dicendum. s. rationes accepte ex distinctione & motu: & q̃ aia nõ est corpus.

Considerandus autem primum quidem de motu. Fortassis autem nõ solum falsum est substantiam ipsius huiusmodi esse qualez aiunt dicentes animam esse qõ est se ipsum mouens aut possibile mouere: sed vnũ quoddam & impossibilium inesse ipsi motum: q̃ quidem igitur non necesse sit mouẽs & ipsuz moueri dictũ est prius.

Debemus igitur perscrutari prius de motu videtur enim q̃ non hoc solũ est falsum. s. q̃ substantia eius sit talis dispositionis: sicut narrant isti qui dicunt animam esse aliquid mouens se: aut aliquid motiuum sui: sed & esse animam motum est etiam impossibile. & dico etiam q̃ nõ est necesse ut mouẽs sit motũ: & hoc etiã predictũ ẽ.

36 Qum cõpleuit sermones antiquoz de anima & rationes eoz: & q̃ collocatur in eis de vero: incepit in hac parte ꝺdicere falso dicto ab eis que est tertia pars huius tractatus. prima enim est in prologo. secunda in inueniendo opiniones eoz. tertia in contradicendo eis. Et incepit in hac parte contradicere eis qui diffiniunt eam per motum & dixit: & debemus perscrutari &c. i. & perscrutandũ est de considerantibus in substantia eius per motum. Uisuz est enim q̃ non tñ est falsus sermo coz qui diffiniũt eam q̃ est aliquid mouens aut motiuũ sui: sed etiam q̃ sit anima mota per se. s. ut constituatur per motum ut plura entia: vt venti & fluuij est falsus: & hoc intendebat qum dixit: sz esse animam motum est impossibile. i. sed sermo dicentis q̃ essentia anime constituitur per motum est impossibile Deinde. d. & dico etiam q̃ non est necesse &c. i. quoniã aũt non est necessarium ut aliquid moueat se: declaratum est prius. s. in naturalibus. q̃ aũt est mota per se: modo incipit declarare.

Dupliciter enim mouetur omne: aut enī sm alteꝝ: aut sm se ipsum. sm autem alteꝝ dicimus quecũqz mouentur ex esse in eo qõ mouetur: vt naute: nõ enim similiter mouent nauí. Hec qdẽ enim sm se ipsam mouetur: illi autem ex esse ī eo quod mouet. Manifestum autem in partib' est propriius quidem enim motus pedum ambulatio: hoc autem & hominum est: non inest autem nautis tunc.

Et omne motum altero duoruz modoꝝ mouetur: aut p aliud: aut per se. & dicere p aliud est illud qõ mouetur: quia est in aliquo moto: ut equitans in naue: motus enim eius non est sicut motus nauis: quoniam nauis mouet per se: & equitans mouetur quia est in moto: & hoc est manifestum per mẽbra. motus enim proprius pedibus est ambulatio & conuenit etiam homini: sed non primo inuenitur in illa dispositione in equitantibus in nauí.

37 Qum declarauit q̃ falsitas nõ tm̃ inuenitur in hoc q̃ mouet se anima: ut declaratum est in sermonibus vniuersalibus: sed etiam in hoc quod dicũt q̃ substantia anime constituitur per motum: ut venti & fluuij: incepit declarare hoc etiam esse impossibile. Et incepit primo diuidere modos sm quos dicitur q̃ aliquid est motum. & declarauit primo q̃ motus attribuit alicui duobus modis: aut essentialiter quando aliquid fuerit motum per se: aut accidentaliter quando fuerit motum per motũ alterius quz fuerit in re mota: & dixit: & omne motum mouetur duob' modis: aut per aliud: aut per se. Deinde. d. exemplum de equitantibus in nauí. Deinde. d. & hoc manifestum est ex membris. i. motus nauis non attribuitur equitantibus essentialiter: & hoc manifestum est ex motu membroz propter quẽ attribuitur motus essentialiter homini & animali. s. pedum. motus enim non attribuitur homini essentialiter nisi propter hec membra: & iste motus non inuenitur in equitantibus in nauí. Motus igitur essentialis non inuenitur in eis. & debes scire q̃ illud quod dicitur motum quia est in moto est duobus modis: modo qui est possibilis ut moueatur per se: ut equitantes in nauí qui mouẽtur per motum nauis: & modo qui est impossibilis: ut albedo que mouetur per motum corporis albi.

Dupliciter autem vtiqz dicto moueri nunc intendimus de anima si per se ipsam mouetur & participat motu. Quatuor autem motus qum sint loci mutationis: alterationis: augmenti: & decrementi: aut sm vnuz horz mouebitur: aut sm plures: aut omnes. Si vero mouetur nõ sm accidens natura inerit motus ipsi. si autem hoc et locus: omnes enim dicti motus in loco sunt.

Et quia motum dicitur duobus modis: debemus modo perscrutari de aníma vtz moueat per se: aut per aliud. & quia motus sunt quatuor loci & alterationis & augmenti & diminutionis: necesse est aut vt moueatur aliquo istorum motuum: aut ut moueatur plusqz vno: aut ut moueatur omnibus motibus. si igitur non mouet accidentaliter tunc motus est in eo naturaliter: & si ita sit habet locum etiam: omnes enim motus quos diximus fiunt in loco.

38 Qum diuisit motũ in duo essentialiter & accñtaliter: incepit perscrutari vtz sit possibile ut anima moueatur p se: & dixit: & quia motum dicitur &c. i. & qum declaratum est q̃ motus dr̃ duob' modis: perscrutandũ ẽ vtz anima moueatur per se: aut nõ moueat nisi accñtaliter. D. ꝓposuit huic tres propositiones: quaꝝ vna est q̃ motus sunt tres in genere: sz ipse dixit quatuor large quasi numerando additionẽ & diminutionẽ ꝓ duob'. secũda aũt ẽ q̃ si anima mouet: aut vno istoz motuũ: aut pluribus: aut omnibus. tertia vero est q̃ si mouetur vno istoz motuuz necesse est ut sit corpus. q̃ autem si anima mouet: tũc vno istoz motuũ mouet: sic cõponitur si anima mouet essentialiter necessario mouet vno essentialiũ motuũ: aut pluribus aut oibus. & ois motus aut est loci: aut alterationis: aut augmenti. & aia si mouetur: mouetur: aut localiter: aut cremento: aut alteratiõe. & quz ꝓiunxerim' huic q̃ oẽ motũ aliq̃ istoz motuũ ẽ corꝓ'ut declaratũ ẽ in. vi. physicoz

UVA. BHSC. IyR_012

concludetur q ſi anima mouetur eſt corpus ⁊ in loco:qđ omne corpus eſt in loco.hoc igitur poſſumus intelligere de hoc qđ dixit:ſi igitur mouetur nō accidentaliter ⁊ motus eſt ei naturaliter.ſi igitur ita ſit habet locum: oēs enīz motus predicti ſunt in loco.ſi igitur mouetur naturaliter ⁊ omnis motus naturaliter eſt vnus illoꝝ trium: ⁊ quilibet illoꝝ eſt in corpore:⁊ omne corpus eſt in loco:neceſſe eſt ut anima ſit in loco:⁊ qum fuerit in loco erit mota motu locali neceſſario.omne.n.qđ mouet altero illoꝝ duoꝝ motuū mouetur localiter:ſed nō conuertitur: ſed in vbis eſt ambiguitas.ſ.quoniam dixit:oēs enim motus predicti ſunt in loco:⁊ nō dixit:omnia.n.mota illis motibuſ predictis ſunt in loco ſed oēs motus predicti:ſed hoc etiam ſm ſuum manifeſtū: nō vere dī de illis motibus tribus.ſ. vt ſint in loco:ſi hoc quod dixit predicti reſpondet illis trib⁹ motus.n.alterationis nō eſt in loco:⁊ ideo poſſum⁹ intelligere ex hoc qđ dixit.ſi igitur mouet nō accidentaliter ⁊ motus eſt ei naturaliter.i. ꝓpter ſe nō ꝓpter aliud extrinſecum:neceſſe eſt ut moueat motu locali:⁊ ſic intendit per motus predictos oēs modos motus localis. iſte.n.motus exiſtit in re naturali ⁊ eſt neceſſario in loco:⁊ ſm hoc erit ſermo eius ⁊ motus ē ei naturaliter quaſi alia ꝺdictio addita ei quod eſt ei eſſentialiter.alteratio.n. poteſt dici aliq̄ modo q eſt in alterato eſſentialiter: ⁊ pōt dici q eſt in eo accidentaliter aliq̄ mō.albedo.n.nō mouet in nigredinem niſi quia eſt in aliquo diuiſibili.ſ.in corpore: non quia eſt diuiſibilis in ſe:⁊ ſic erit hic alius modus modoꝝ accñtaliter a mō deſcripto:⁊ verificat hāc expoſitionē hoc qđ poſt dicet.

Si autez eſt ſubſtātia anime mouere ſe ipaz nō ſm accns moueri ipſi inerit ſicut albo ⁊ tricubito.mouent.n.⁊ hec ſm accidens.cui enim hec inſunt mouetur illud corpus: vnde nō eſt locus ipſorum:anime aūt erit ſiquidem natura motu participat.

Et ſi ſubſtantia anime eſt ut moueat ſe:tunc mouere nō erit accidētaliter:ut motus albi ⁊ tricubiti.iſta.n.mouent:ſed accidentaliter. Qđ aūt mouetur eſt corpus in quo hec duo exiſtūt:⁊ iō nō habent locū:anima aūt habet locū:qum habeat naturaliter cōmunicationem cū motu.

39 Qum declarauit q ſi mouet eſſentialiter oportet vt moueatur vno triū motuū:incepit declarare q nō poteſt moueri motu alterationis neq; augmenti. impoſſibile eſt enim ut inueniat in eis aliquod mouēs:qm̄ hoc nō inuenitur niſi in motu locali tm̄:quāuis illud qđ mouetur in qualitate mouet aliquo modoꝝ rez que dicunt moueri accidentaliter:⁊ dixit:⁊ ſi ſubſtātia anime ⁊c̄.i. ⁊ ſi ſubſtātia anime eſt aliquod mouens ſe:ut antiqui deſcribūt:tūc impoſſibile eſt ut moueatur in qualitate:ut albū in nigrū neq; in quantitate:ut tricubitum in tetracubitum:quoniā ſi aliquod iſtoꝝ dicatur moueri nō dicetur niſi accñtalit quoniam illud qđ mouetur in iſtis nō eſt niſi corpus: ⁊ h eſt quaſi cauſa ꝓpter quā nō inuenitur in his duob⁹ motibus mouens ex ſe:ſed quoniā motus nō attribuit albedini ⁊ nigredini:niſi ꝓpter corpus in quo exiſtunt he due qualitates manifeſtum eſt: ſed difficile eſt imaginari quō attribuitur additio ⁊ diminutio in quātitate rei augmentabili ⁊ diminuibili accidentaliter.augmentatū.n.eſſentialiter mouetur in loco:ſed ſm q eſt motus in partibus nō in toto.motus igitur attribuit toti accñtaliter.mot⁹ igitur attribuitur alterabili ⁊ augmentabili mō accñtali:ſz alterabili ꝓpter corpus deferens:ſed augmētabili ⁊ diminuibili ꝓpter ptes corporales augmentabiles ⁊ diminuibiles ⁊ ſm has duas intētiones intelligēdus ē ſuus ſermo in q̄ dixit:qđ aūt mouet eſt corpus in quibus ſunt hec duo.i. eſt corpus in quibus ſunt hec duo.in ql̄tate vō eſt corpus ſubiectū:in augmētato aūt ſunt ptes corpis in quib⁹ inuenitur iſte motus:⁊ ſic poſſunt diſſolui oēs dubitatiōes cō tingentes huic ſermoni.

Amplius aūt ⁊ ſi natura mouet ⁊ violentia mouetur.⁊ ſi violentia ⁊ natura: eodem aūt modo ſe habet ⁊ de quiete:in qđ enim mouet natura ⁊ in hoc quieſcit natura.in qđ autē violentia quieſcit in hoc violentia.quales aūt violenti motus anime erunt ⁊ quietes:neq; fingere volentibus facile eſt reddere. Amplius aūt ſiquidē ſurſum mouebitur ignis erit:ſi vō deorſum in terra Horum enīz corporū motus bi:eadē aūt ratio ⁊ de mediis.

Et etiam ſi mouet naturaliter mouet etiam violente:⁊ ſi violente naturaliter:⁊ ſimiliť de quiete.ad quod enim mouet naturaliter in eo qeſcit naturaliter:⁊ ſimiliter in illo ad qđ mouetur violente quieſcit violente. Qui igit̄ ſunt motus ⁊ qetes iſti qui violente accidūt anime:⁊ etiā ſi mouetur ad ſuperius eſt ignis: ſi inferius eſt terra. iſti enim duo motus nō ſunt niſi horū duoꝝ corporum:⁊ ſermo de corporibus mediis eſt iſte idem ſermo.

40 Idest ⁊ ſi mouetur nāliter.i.per ſe in loco: neceſſe eſt vt moueat violente in loco:⁊ hoc neceſſe eſt in eo qđ mouetur in loco motu recto. D.poſuit conuerſuz:⁊ dixit: ⁊ ſi mouetur violente:mouet etiam naturaliter:⁊ hoc etiā neceſſe eſt.ſ.q illud qđ mouetur violente debet moueri naturaliter.motus.n.violentus nō intelligitur niſi reſpectu naturalis.D.d.⁊ ſilr de quiete.i.⁊ ſm hūc modū debet eē in quiete.ſ.q oē motū nāliter hz quietē nāliter: ⁊ oē hns quietē nāliter hz quietem violētē:⁊ oē hns quietē violēte habet ꝺterē nāliter. ſi igit̄ aia mouet nāliter hz quietē nālit̄ ⁊ ſi habet quietē nāliter hz quietem violente.⁊ qđ narrauit q illud qđ mouet naturaliter pōt habere violentā ꝺtem:narrauit in quo loco hz quietē violente:⁊ dixit:illud enim in quo mouetur naturaliter in eo quieſcit violēte.i. in loco.n.in quo mouet nāliter quieſcit violēte.U.g.ignis qui mouet nālit̄ in loco inferiori in eo ꝺſcit violēte:terra aūt ecōuerſo:⁊ hoc determinatū eſt in quinto phyſicoruz ⁊ qum ꝓbauit q ſi aia mouet nāliter ⁊ p ſe q neceſſe ē ut moueat violēte:aut quieſcit violēte.his ꝓpoſitionib⁹ verificatis:dixit:qui igitur mot⁹ ſunt.i.nullus.n.pōt dicere in hoc aliquid:hoc.n.nullo mō imaginat in aia: nedū ſit ineſſe:⁊ potētia iſtius ſermōis eſt potētia duoꝝ ſyllogiſmoꝝ hypotheticoꝝ q̄ꝝ ꝑm⁹ ē q ſi aia mouet nālit̄:mouet violēte: ſz ñ mouet violēte:g̃ nō mouet nālit̄.ſecūdus aūt ē q ſi anima mouet nāliter quieſcit nāliter:⁊ ſi quieſcit nāliter ꝺ eſcit violente:ſed nō quieſcit violēte: g̃ nō quieſcit nāliter ⁊ ſi nō quieſcit nālit̄ nō mouet nālit̄:⁊ iſte cōponit ex duobus ſyllogiſmis hypotheticis cōtinuatiuis: in q̄ꝝ vtroq; deſtruit ꝓſequēs:⁊ ꝓcludit oppoſitū p̄cedentis. D.d.aliuz ſyllogiſmū qui ſequit ex iſtis ꝓpoſitionibus p quā declarat q aia nō mouet nāliter:⁊ dixit:⁊ ſi mouet ſuperius nāliter eſt ignis:⁊ inferius eſt terra.i.⁊ ſi mouet nāliter i loco mouet aut ſuperius:aut inferius:qū ois mot⁹ in loco ē alt iſtoꝝ modoꝝ:⁊ hoc verū ē in motu recto.ſi igit̄ mouet ſuperius ē ignis.ſi inferi⁹ ē terra.ſi medio mō ē alterū duoꝝ corporū mediorū:aut aqua:aut aer: ⁊ hoc intēdebat qum dixit:⁊ ſermo de corpib⁹ ⁊c̄.i.q̄ſi diminuit impoſſibile cōſequens:qz manifeſtū eſt:⁊ ē q ſi eſt ignis aut aliqđ elemē torū eſt in corpe violente.⁊ ſi eſt aliqđ elemētoꝝ nō debz moueri in corpe niſi vno motu nālit̄:aut ſuperius:aut inferius nō motibus oppoſitis: ſed nos videm⁹ eā moueri motib⁹ oppoſitis in loco:g̃ nō ē vnū elementoꝝ q̄tuor.

UVA. BHSC. IyR_012

Quoniam autē videtur mouere corpus rationabile est bis mouere motibus quibus ꝛ ipa mouetur. si autem hoc ꝛ conuertentibus dicere vez ꝙ fm ꝙ corpus mouetur hoc ꝛ ipsa. corp⁹ autem mouetur fm loci mutationē:quare ꝛ anima mutabitur fm corpus :aut tota:aut fm ptes translata.Si autem hoc contingit ꝛ exeunte iterum ingredi:ad hoc autē sequitur resurgere mortua animalium.

Et etiam si videm⁹ eam mouere corpus:necesse est ut moueat ipsum illis motibus quibus mouetur.ꝛ si ita sit:quz iste sermo conuertet erit ver⁹.ſ.ꝙ motus q̄ corpus mouet mouet etiā ipa motu locali.vnde necesse est ut anima transmutetur fm transmutationem corporis: ꝛ transferat in loco:aut fm totum:aut fm partes. ꝛ si hoc fuerit: possibile est ut qum exiuerit ab aliquo loco reuertatur ꝛ existat in eo.vnde possibile est ut illud quod moritur ex animalibus reuertatur ꝛ viuat.

41 Dicit:ꝛ etiam si videmus eam ꝛc̄.i.ꝛ est etiaz alia ratiocinatio:quoniam si ponimus ꝙ ipsa mouet corpus fm ꝙ mouetur:necesse est ut moueat ipsum modo mot⁹ quo mouetur.ſ.ꝙ si transferatur:necesse est ut transferat ipm ꝛ si alteretur necesse est ut alteret ipsum.ꝛ quz posuit hoc dixit ꝛ econtrario etiam.ſ.modus motus quo corpus mouetur ab anima:necesse est ut moueatur illo eodem motu hoc posito si posuerimus ꝙ corpus mouet ab anima motu locali:tunc necesse erit ut anima moueatur in corpore: aut fm totum:aut fm partes.erit igitur in corpore quasi corpus in loco.ꝛ quia innata est mouere corpus in locis diuersis:possibile est etiam ut ipsa moueatur in locis diuersis.ꝛ qum ita sit possibile est sicut dixit qum exierit a corpore ut reuertatur ꝛ intret ipsum.Unde cōsequitur sicut dixit:ut animal mortuum reuertatur ꝛ viuat. sed ista contradictio est fm sermonem dicentis: non fm rem in se nos enim ponimus ꝙ omne mouens mouetur illo modo motus:neqz in motu locali nisi mouens sit corpus: ut declaratum est in physicis.Et qum quidam existimauerunt ꝙ hec contradictio est fm rem in se: dederūt dubitatiōes super Aris.in hac probatione dicenti: ꝙ omne corpus nō mouet nisi moueatur:ꝛ dicunt:nos videmus hic multa q̄ mouent ꝛ non mouentur illo modo motus:ut lapis retin⁹ quoniam qum calefit mouet paleam motu locali: tamen ipe nō mouetur:sed iste nō est locus istius questionis:ꝛ ei⁹ dissolutio iam dicta est in octauo physicoꝝ vbi indigebāt ponere hanc propositionem.si questio esset ꝓpria huic loco contradictio esset fm rem in se:quia multa vidēm'alterare tamen nō alterātur.sumus igitur inter duo:aut debentes ponere ꝙ ꝯdictio est fm rez in se:ꝛ tūc nō erit vez nisi in motu locali:ꝙ nō sonāt verba Aris. aut ponere ꝙ ꝯdictio est fm sermonem dicētis nō fm rem in se:ꝛ ista q̄dem contradictio nō verificatur nisi ꝓcedendo primā propositionem a qua incepit loqui.ſ ꝙ si anima mouet corp⁹ fm ꝙ mouetur:necesse est ut moueat ipsum mō motus q̄ mouetur:ꝛ hoc concedūt antiqui:aut sequit illud qō concedūt:hoc quidem concesso ꝓsequitur ꝓuersum eius necessario:ꝛ est ꝙ ois motus quo corpus mouetur necesse est vt aia moueatur illo motu:ꝛ hoc manifestum est.fm hoc igit intelligenda est ista ꝯdictio in hoc loco.

Motum autem fm accidēs si ab altero moueatur:depelletur enī vtiqz violētia aīal.nō oportet aūt cui a se ipso moueri ineſt in substātia hoc ab alio moueri nisi fm accīs:sicut neqz quidem igitur fm se bonū:aut ꝓpter se ipsum: hoc qdez ꝓpter aliud esse:hoc aūt alterius causa.

Motum aūt accītaliter nō mouetur nisi ꝓ aliud.ſ.qum aīal expellit violente:sed nō est neꝯe vt illud in cuius substātia est moueri per se:moueatur per aliud nisi accītaliter: quēadmodum nō est rectuz:ut illud qō est bonū per se sit bonū per aliud:neqz illud quod est delectabile per se sit delectabile per aliud.

42 Qum destruxit ꝙ anima mouetur per se:incepit declarare ꝙ nō est impossibile ut moueatur accītaliter:imo forte est necessarium: ꝛ dixit:motus aūt accītaliter ꝛc̄.i. motu autem accidentali potest moueri: qum talis motus nō est nisi per motum rei in qua est ꝛ hoc accidit ei:qum corpus in quo est mouet violente ab aliquo extrinseco.ꝛ qum dedit ꝓo possibili istuz moduz motus:declarauit ꝙ nō debet necesse esse ut illō qō mouet per suam substantiam moueatur ꝓ aliud. quēadmodū.n. illud qō est bonuz per se non est bonum per aliud:sic illud quod est motuz per se non est motum per aliud.

Animā aūt maxime dicet aliqs vtiqz a sensibilibus moueri siquidem mouetur: at vero ꝛ si mouet ipsa se ipsam ꝛ ipsa mouebitur vtiqz:quare quoniam omnis motus ex distantia est eius qō mouetur fm ꝙ mouetur: ꝛ anima vtiqz distabit a substantia ipsius fm se ipsam nisi fm accidens se moueat: sed est motus ipsius substantie per se.

Melioꝛ sermo omnium sermonum dictoꝝ in hoc ꝙ anima mouetur est ꝙ mouet sensibilia sed si mouet se mouet etiam: vnde necesse est qa omnis motus est processus moti in mō sui motus: vt anima etiam procedat a sua substantia si non mouet se accītaliter: sed motus est sue substantie per se.

43 Qum declarauit ꝙ contingit dicētibus ꝙ anima nō mouet nisi fm ꝙ mouetur:ut moueatur modis motuum quibus mouet.anima autem videtur mouere pluribus modis:ut motu locali ꝛ motibus sensibilium ꝛ iam dedit eis impossibilitatem si mouetur motu locali qui est mot⁹ quo mouet:declarauit hic ꝙ sermo magis sufficiēs ꝙ anima mouetur illo modo quo mouetur est ut moueat motu quem facit in sensibilibus:ꝛ dixit:ꝛ melioꝛ sermo ꝛc̄.i. ꝛ magis sufficiens sermo est dicere ꝙ anima mouet in genere motus quem habet in sensibilibus:ꝛ intendebat hic qum dixit ꝙ mouet sensibilia.i.ꝙ mouetur modo motus fm quem mouet sensibilia. sensus enim lz moueantur a sensibilibus:tamen existimantur mouere ꝛ moueri ab eis insimul.Deinde incepit dicere aliud impossibile contingens omnibus:ꝛ est ꝙ si actio substantialis anime qua sustentatur quasi forma sit motus.motus autem est trāsmutatio rei in sua substantia:necesse est ut anima transmutetur in sua substantia:ꝛ non sit in sua vltima perfectione.i. in actu.esse enim motus est esse transmutabile:ꝛ est compositum ex esse in potentia:ꝛ ex esse in actu: ꝛ ideo existimauerunt plures antiquoꝝ ipsum non esse:ꝛ dixit:ꝛ si mouet se mouetur etiam ꝛc̄.i.sed si anima mouet se ut ponunt antiqui:ipsa etiam mouetur in se ꝛ in sua substantia ꝛ quia omnis motus est transmutatio moti in modo sue substantie fm ꝙ est motuz:necesse est ut anima etiam trāsmuterur a sui substātia.Deinde.o.si nō mouet se accidentaliter idest mihi videtur si motus non est aliquod posterius ab anima.q.accidens illi.ſ.ut anima accipiatur in diffinitione motus:non motus in diffinitione anime:ut faciunt antiqui. ꝛ intendebat per hanc expositionem si non mouet se:ita ꝙ motus sit accidens ꝛ consequens substantiam eius:ꝛ forte intelligit intentionem predictam de accidenti.i.qō opponitur essentie.

UVA. BHSC. IyR_012

Quidam autem ꝛ mouere animā dicūt corpus in quo est sicut ipsa mouetur: vt Democritꝰ similiter dicens Philippo comediarum Biasculo: ait enim Dedalum fecisse mobilem ligneā venerem infundens argentum fusile. Similiter autem ꝛ democritus dicit: motas enim inquit indiuisibiles speras: propter id qꝺ apte nate sunt nusqꝫ manere contabereqꝫ ꝛ mouere corpꝰ omne. nos autem interrogabimus si ꝛ quiescere facit hoc idem. quomodo autē faciat difficile aut impossibile dicere. omnino autē non sic videtur anima mouere aial sed per voluntatem quandā ꝛ intellectum.

Et quidam dixerunt ꝙ anima mouet etiam corpus in quo est modo quo moueꝫ: vt Democritus. dixit enim sermonem similez sermoni phi lippi. Iste enim dicit ꝙ Dedalus posuit imaginem Hermaphroditi motam: ponēdo in ea argentum viuum. ꝛ similiter dicit democritus dicens ꝙ spere indiuisibiles semper mouentur: qꝛ innate sunt non quiescere in aliqua boza: ꝛ sic attrahent secum totum corpus ꝛ mouent ipsum. Et nos querimus ab eo vtrum hoc idem faciat quietem etiam: sed difficile est: immo impossibile dicere quomodo facit hoc: ꝛ vniuersaliter nos non videmus animaz mouere animal hoc modo: sed voluntarie.

44 Qum declarauit ꝙ contingit dicentibus ꝙ mouetur anima ex se: ut transferatur ex se quēadmodū corpus trāsfertur ꝛ dedit eis multa impossibilia: incepit hic etiam dicere ꝙ plures homines sunt qui hoc dicunt: ꝛ dixit: dicūt aliqui ꝙ anima mouet corpus ꝛc̄.i. ꝛ quidam opinant ꝙ anima mouet corpus motu locali. illa etiam mota: ut Democritus: opinatur enim ꝙ partes indiuisibiles semp mouent corpus motu suo: sicut dixit Philippus ꝙ Dedalus fecit mouere imaginem hermaphroditi imponendo in eā argentum viuum. iste autem opinatur ꝙ ita est de anima cum corpore in motu sicut de argento viuo cum imagine. Deinde. d. nos igitur querimus ab eo ꝛc̄.i. ꝛ si causa apud ipsum propter quam anima mouet corpus est ista: querendū est ab eo quomodo anima facit quietez: si facit motum fm ꝙ semper mouetur. Deinde declarauit ꝙ nō est difficile: immo impossibile dare causam quomodo facit quietem fm ꝙ mouetur: ꝛ dixit: ꝛ difficile est dicere ꝛc̄. Deinde. d. ꝛ vniuersaliter non videmus animaz ꝛc̄.i. ꝙ si motus corporis ab anima esset: sicut motus imaginis ab argento viuo: tunc motus corporis nō esset voluntarius: sed necessarius: ꝛ hoc manifestum est.

Eodem autem modo ꝛ Timeus philiologiçat animam mouere corpus. in eo enim ꝙ est moueri ipsam: ꝛ corpus mouet propter id quod complexa est ad ipsum: constitutam enim ex elementis: ꝛ dispartitam fm armonicos numeros quatenus qum naturalem sensum armonie habeat: ꝛ ut omne feratur fm consonantes motus aspectum rectum in circulum reflexit: ꝛ diuidens ex vno in duos circulos dupliciter coordinātes Itez vnum diuisit in septez circulos tanqꝫ esset celi motus anime motus.

Et similiter est de hoc quod dixit Timeus i sermone naturali. s. ꝙ anima mouet corpus. dixit enim ꝙ non mouet corpus nisi ipsa mota: qa admiscetur cum eo. constitutio enim anime ē ex elementis: ꝛ est diuisibilis fm diuisionem numerorum compositorum vt habeat sensum conuenientem armonie ꝛ moueatur totum motibus conuenientibus: dixit: ꝛ ideo incurvauit rectitudinem: ꝛ posuit eam circulum: ꝛ diuisit ex vno duos circulos separatos in duobus locis. Deinde diuisit vnum circulum etiam in septem circulos: ita ꝙ posuit motus celi sicut motus anime.

45 Qum declarauit ꝙ Democritus opinabatur ipsam mouere corpus localiter ipsa translata: ꝛ dedit impossibile consequens eius opinionem: incepit etiam declarare ꝙ illud quod dictum est in timeo est simile opinioni Democriti: ꝛ dixit: ꝛ similiter etiam ꝛc̄.i. ꝛ similiter dictum est in timeo. s. ꝙ anima mouet corpus localiter: immo etiaz anima transfertur quia admiscetur cum eo ꝛ cum ipa transfertur: transfertur corpus. Et qum declarauit similitudinē inter hanc opinionem ꝛ opinionem Democriti: incepit etiam dicere illud quod est propium huic opinioni ꝛ cōtradicere ei propie: ꝛ dixit: constitutio enim anime ꝛc̄.i. ꝛ hoc dictum fuit in timeo ꝙ constitutio anime est ex elementis istius mundi: sed est intelligens: quia componitur ex elemēnis musica compositione ꝛ sperica ꝛ comprehendit armoniam: quia componitur compositione armonica: ꝛ apud ipsum talis est natura corporum celestium. corpora enim celestia sunt composita apud ipsum tali compositione et figura eorum talis est. ꝛ qum dixit ꝙ constitutio anime ē ex elemētis: intendit ex elementis quibus componitur mūdus apud ipsum. ꝛ deinde. d. ꝛ est diuisibilis. i. ꝛ ē composita compositione armonica: quia per talem proportionē compositionis potest sentire armoniam: ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ habeat sensum. Deinde. d. ꝛ moueatur totiz motibus conuenientibus. i. qꝛ habet numez armonicum D. d. ꝛ incurvauit rectitudinē. i. intendit ꝙ timeus qui opinabatur ꝙ aia nō agit nisi inquantū est sperica: ꝛ cōprehēdit armoniam: ꝛ moueꝫ motibus armonicis. i. cōuenientibus inquantū cōponitur ex elementis cōpositione armonica: dixit narrando de creatore ꝙ qum cōposuit animaz ex elementis: cōposuit ipsam prius magnitudine recta cōpositione armonica. D. incurvauit lineam: ꝛ fecit ipaz circulum ut intelligat: ꝛ fecit illum circulū habere latitudinē D. diuisit illum circulum in duo: quoz vnum diuisit in septem. s. orbes stellaz erraticaz ꝛ orbem stellaz: ita ꝙ posuit motus celi eosdem eū motibus anime. i. ꝙ actiones celi sunt eedem cum actionibus anime.

Primū quidem igitur nō bene dicitur animam magnitudinem esse. eaz. n. que omnis talē esse vult qualis est aliquando vocatꝰ intellectus Non enim velut sensitiua est: neqꝫ ut desideratiua baz. n. motus non circulatio est.

Dicamus igitur prius ꝙ nō est rectū dicere ꝙ anima est magnitudo. manifestuz est. n. ꝙ qui intendebat ꝙ anima totius. v. g. id quod dicitur intelligentia est sic: nō intendebat sensibilem aiaz neqꝫ desideratiuā: quoniam motus istaz nō est circularis.

46 Dicit ꝙ nō est rectū opinari ꝙ anima sit corpus: quz intellectum fuerit per animā intellectus: ut declaratuz est ꝙ hoc intendebat in timeo per hoc nomē anima: ꝛ iō fecerunt corpus sphericū. actio. n. intellectus similis est circulationi: ꝛ nō intelligebatur illic p animā: aut sensibilis: aut desideratiua. motus. n. istaz ꝛ actio eaz nō assimilat circulationi: sicut actio intellectus apud eos assimilat circulo quia reuertitur supra se ꝛ intelligit se: ꝛ ideo assimilatur ipsum Aris. spere.

Intellectus aūt vnus ꝛ cōtinuus est sicut intelligētia: intelligētia aūt sicut intelligibilia. Hec autem eo ꝙ sequenter vnū sicut numerus: sed non sicut magnitudo: ꝓpter qꝺ qꝺē neqꝫ intellectus sit continuus: sed aut impartibilis aut non:

UVA. BHSC. IyR_012

ſicut magnitudo aliq̃ cõtinuus ẽ. Qualiter eniz intelliget magnitudo qum ſit q̃zlibet partium ipſius.parte autem aut ſm magnitudinẽ aut ſm punctum ſi oportet ꝛ hoc dicere ptem. ſiquidez igitur ſm punctũ hec autẽ infinita:manifeſtum ẽ quoniam nequaquã ptranſibit.Si vero ſm magnitudinez multotiens ꝛ infinities intelliget idẽ videt autem ꝛ ſemel contingẽs.ſi autem ſufficiẽs quãlibet partiũ tangere qd oportet circulo moueri:aut ꝛ oio magnitudinem habere.

Intellectus aũt eſt vnus ꝛ continuus: ꝛ ſilr intellectuz:ꝛ intelligere eſt res intellecte:ꝛ iſte ſũt vne ſm conſequentiam ſicut mẽſura ſine magnitudine:ꝛ ideo intellectus etiã non eſt continuus hoc modo:ſed aut eſt indiuiſibilis: aut eſt aliqͦ cõtinuũ nõ ſicut magnitudo.nullo.n.mõ poſſumus dicere quomõ intellectuſ intelligit p aliquã partem partium eius:quecũqz pars ſit idem.ꝛ intelligere per aliquã partem:aut erit p magnitudinem:aut per punctũ:ꝛ punctꝰ eſt infinitus.manifeſtum eſt igitur ꝙ nõ pertranſit ipſum in aliqua hora: ꝛ ſi intelligit per magnitudinem intelligit multotiens ꝛ infinities:ſed nos videmus intelligere ſimul poſſibile eſſe.ſi igitur ſufficit tãgere p vnam ptem quecũqz pãrs ſit in quo indiget moueri circulariẽ:ꝛ vniuerſaliter:quo ex eo fiat magnitudo.

46 Et intellectus eſt vnus ꝛc̃.i. ꝛ intellectus dicitur eſſe vnus ꝛ cõtinuus illo mõ quo dicit in ſuo intellecto eẽ vnꝰ D.o. ꝛ intelligere ẽ res itellecte ꝛc̃.i. qz intelligẽ ẽ ipſe res intellecte que nõ dicunt eẽ vne niſi ſicut dicunt res conſequentes eſſe vne.ſ.numerus:ꝛ hoc intendebat qum dixit ſicut menſura ſine magnitudine.i.ſine continuatione:ꝛ iõ impoſſibile eſt ut dicatur ꝙ intellectus ſit vnus ꝛ cõtinuꝰ niſi eo modo ſm quem dicitur hoc in rebus conſequentibus.ſ.in quantitate diſcreta. Intellectus igitur nõ eſt corpus:quia non eſt continuus in rei veritate. D.o.ſed aut ẽ diuiſibilis aut cõtinuus nõ ſicut magnitudo: dicit: ꝛ qum diſpoſitio in intellectu ſequitur diſpoſitionem in intellecto neceſſe eſt dicere ꝙ intellectum:aut eſt indiuiſibile ut vnꝰ punctus:aut continuũ:ſed nõ ſicut cõtinuatio magnitudinis ſed cõtinuatio compoſiti.i. quantitatis diſcrete. D.o. nullo.n.modo poſſumus dicere ꝛc̃.i.ꝛ qũ diximus in eo ꝙ eſt magnitudo continua:tũc nõ intelliget niſi ſm tactuz vt dictum eſt in timeo.nullo enim modo poſſumus dicere quomodo intelligit intellectus per aliquam ptem eius quecũqz pars ſit idem rez intellectaz. D.o.ꝛ intelligere p aliquam partem eius.ideſt ꝛ intelligere per tactum:qum fuerit magnitudo neceſſe eſt aut ut tangat p partes eiꝰ partes intellecti:aut per totum:totum aũt vtrũqz .o.ſi intellexerit per contactum partium cum partibus rei:neceſſe eſt vt ſit:aut per aliquam partem eius que ſit magnitudo:aut per partem aliquam que ſit pũctus. ꝛ quz declarauit hoc dedit impoſſibile conſequens vtrũqz:ꝛ dixit: ſi punctus ẽ infinitus ꝛc̃.i. ſi intellez erit per punctum manifeſtum ẽ ꝙ non poteſt intelligere totum corpus ſemper:puncta.n.que ſunt in corpore ſunt infinita.ſi igitur neceſſe eſt in intelligẽdo corpus ut tangat punctus ex eo omnia puncta que ſũt in corpore:quod eſt impoſſibile:quia puncta ſunt infinita manifeſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt ut intelligat corpus omnino ſm hunc modũ. Et qum declarauit impoſſibile cõſequens ſi intelligit ſm ꝙ tangit corpus per puncta: incepit etiam dicere impoſſibile conſequens ſi tangat ipſuz per ptem aliquam que ſit corpus nõ punctus:ꝛ dixit:ꝛ ſi intelligit per magnitudinẽ ꝛc̃.i.ꝛ ſi intellectus intelligit rem tangendo per aliquam ptem eius que ſit corpus omnes ptes corporis intellecti circũgyrando ſe quouſqz tangat p illaz partem corporis omnes partes corporis intellecti: neceſſe eſt ex hoc ut intel'ectus intelligat idem infinities quando tangit corpus:quoniam pars nõ differt a parte in ſuo tactu:ꝛ impoſſibile eſt ut intelligat totuz corpus. ſed nos videmus ꝙ intellectus intelligit totuz corpus ſimul:ꝛ vnico intellígere ꝛ non indiget intelligere iterato.Si igitur aliqs dixerit ꝙ ſufficit in intelligere corpus intelligere vnã ptez eius quando tangit ipſum per ſuam partem: dicemus ei quomodo igitur intelligit corpus vt moueatur circulariẽ quouſqz tangat per ſuam ptem aut per ſuas partes oẽs ptes eius:ꝛ vniuerſaliter quo indigetur ꝙ intellectus ſit corpus ſi non intelligit per tactum.

Si autem neceſſariuz eſt intelligere tãgentẽ toto circulo quis ẽ partibꝰ tactus.amplius quomodo intelliget partibile impartibili: aut impartibile partibili.neceſſariũ autem intellectum eſſe circulum hunc. Intellectus quidẽ enim motꝰ intelligentia:circuli autem circulatio. ſi igit intelligentia circulatio ꝛ intellectus vtiqz erit circulus qum huiuſmodi circulatio intelligẽtia ſit:ſemper autẽ aliquid intelliget ſiquidem ppetua circulatio. Practicaz quidem enim intelligẽtiaz ẽmini ſunt:oẽs enim alterius cauſa ſunt:ſpeculatiue autem rationibus terminant ſimiliter. Ratio autẽ omnis diffinitio eſt aut demonſtratio. Demonſtrationes vero ꝛ a principio ſunt:ꝛ habẽt qõãmodo ſinem ſyllogiſmũ aut concluſionem.ſi autem nõ concludãtur ſed nõ reflectunt itez in pncipium accipientes ſemper medium ꝛ extremitatem recte procedunt:ſed circulatio itez in principium reflectit. Diffinitiones autez oẽs finite ſunt amplius autem ſi eadem circulatio multotiens eſt operabit multotiens intelligere idez. Adhuc autem intelligẽtia aſſimilatur cuidaz quieti ꝛ ſtatui magis q̃z motui:eodẽ mõ ꝛ ſyllogiſmus.

Et ſi neceſſe eſt intelligere ut tangat per totũ circulum.quid igitur ẽ tangere p partes:ꝛ etiam quomodo intelligat p indiuiſibile diuiſibile: aut p diuiſibile indiuiſibile:ꝛ neceſſe eſt ut intellectꝰ ſit iſte circulus. Intelligere enim eſt motus intellectus:ꝛ circulatio ẽ motus circuli.ꝛ ſi intelligere eſt circulatio erit etiam iſta circulatio intelligere:quid igitur intelligit ſemper:hoc.n.neceſſarium eſt ſi circulatio ſit ſemper eterna. Intelligere enim mecanicum eſt finituz:quoniam quodlibz illius eſt propter altez.intelligere aũt ſpeculatiuum:ꝛ eſt diffinire per ſermones: ſimiliter ꝛ oiꝰ ſermo eſt:aut per diffinitionem:aut p demõſtrationem.Demonſtrationes aũt accipiunt ex pncipio ſicut vltimo:ꝛ eſt ſyllogiſmus ꝛ concluſio ꝛ quãuis nõ cadat in eo concluſio tamen nõ reuertuntur ad ſua pncipia ſed ſemper creſcũt in medio aut extremo:ꝛ procedunt recte. Circulatio autem reuertitur ad ſuum pncipium:ꝛ omnes etiam diffinitiones ſunt finite: ꝛ etiam ſi totꝰ motus idem eſt multotiens:ꝛ etiam intelligere ẽ dignius attribuere quieti q̃z motui:ꝛ ſimiliter ſyllogiſmus

47 Dicit:ꝛ ſi eſt neceſſe intelligere ꝛc̃.i.ꝛ ſi neceſſe eſt intelligere vt intellectus tangat per totum circulum rem intellectam:ꝛ tunc intelliget. Et iſta eſt ſecunda pars trium diuiſionum:quo igitur indigetur ut tãgat per partes:ocioſum enim eſt tangere per partes. D.o.quomodo intelliget per indiuiſibile ꝛc̃.quomodocũqz poſuerimus ꝙ tangat:ſiue per partem indiuiſibilem:ſiue per diuiſibilẽ: ſiue

UVA. BHSC. IyR_012

illud diuisibile fuerit totum: aut pars: aut vtrūq; ſ. q̄ tangat partem per partem: ⁊ totum per totum: impossibile ē nobis dicere quomodo intelligit per tactum: quoniam ſi dixerimus q̄ habet partes indiuisibiles: quomodo tāgit per partes indiuisibiles partes diuisibiles rep̄: ⁊ ſi dixerimus q̄ habet diuisibiles: quomodo tangit per eas: tāgens enim debet esse superpositum: ⁊ omnia ista contingūt eis quia ponūt q̄ intellectus in eo q̄ est intellectus h3 partes ⁊ q̄ nō intelligit nisi tangendo. D. d. ⁊ necesse est ut iste intellectus sit circulus ipse. i. ⁊ necesse ē ut intellectus sit ip̄m corpus circulare: nō q̄ intellectus sit p̄opriuz aliquod corpori circulari. manifestum est igitur qđ contingit ex hoc q̄ intellectus est corpus circulare: ⁊ ſyllogismus sic ꝓponitur actio intellectus est circulatio: ⁊ circulatio est corpus circulare: ḡ actio intellectus est corpus circulare: ⁊ illud cui attribuitur actio intellectus est intellectus: ergo intellectus ē corpus circulare. et qm declarauit q̄ contingit necessario ut intellectus sit corpus circulare: ⁊ eius actio sit circulatio: notificauit q̄ est necesse ſi intelligere eius sit circulatio: ⁊ circulatio etiam fuit in eo semper ſm q̄ est corpus celeste: vt eius intelligere sit semper ⁊ in infinitum: ⁊ dixit: ⁊ ſi intelligere est circulatio ⁊c̄. i. ⁊ ſi intelligere est circulatio tunc etiam circulatio existens in intellectu erit intelligere ⁊ circulatio erit semp. vñ manifestū ē q̄ itelligere erit semper ⁊ in infinituz. D. incepit dare impossibile qđ sequitur ex hoc: ⁊ dixit: ⁊ quid intelligit semper ⁊c̄. et qm ſm hāc opinionez necesse est ut semper intelligat quid possunt dicere q̄ semper intelligit. hoc eniz necesse est ꝓpter hoc qđ ponūt q̄ circulatio est semper: ⁊ nihil possunt dicere in h3 quoniam intelligere per operationē est finitum. omne .n. intellectum apud operationem nō intelligitur nisi p̄ aliud ⁊ omnia ꝓpter vltimū finem qui intenditur in ūlla operatione mechanica. Et qm declarauit q̄ intelligere est finitum in intellecto mechanico: incepit declarare q̄ ita est in speculatiuo: ⁊ dixit: ⁊ intelligere speculatiuū: ⁊ est diffinire per sermones similiter. i. similiter est in rebus speculatiuis D. d. ⁊ omnis sermo: aut est diffinitio: aut demōstratio. i. ⁊ omnis actio intellectus: aut est diffinitio: aut demōstratio. Et quz declarauit hoc: incepit declarare q̄ vtraq; istarum actionum est finita: ⁊ dixit: ⁊ demonstratiōes accipiūtur ex p̄incipio. i. ⁊ demonstrationes habent p̄incipium ex quo accipiunt ⁊ sunt ꝓpositiones: ⁊ habent finem: ⁊ est syllogismus qui fit ex ꝓpositionibus ⁊ conclusione. D. d. ⁊ quāuis in eis nō accidat cōclusio ⁊c̄. i. ⁊ qui cōcludit aliquam cōclusionem nō faciet reuertere illam conclusionez sicut facit in syllogismo circulari: sed addit ei aliam p̄opositionem: per quā impossibile est ut demonstratio reuertatur circulariter. ſ. ut p̄incipium fiat finis: ⁊ finis p̄incipiū sed additur illic termin' medius alius: ⁊ extremum maius aliud: ⁊ alia cōclusio: ⁊ erit motus intellectus tūc ſm rectitudinem: nō ſm circulationem. circulatio autē quā opinātur esse actionem intellectus nō intelligitur ab hoc intellectu. ſ. q̄ ꝓcedit ſm rectitudinem: sed reuertit. Et qm declarauit hoc in demonstratione: incepit declarare hoc in diffinitione: ⁊ oēs diffinitiones sunt finite. i. ⁊ diffinitiones rep̄ qm perficiuntur ꝑ intellectum sunt finite sicut res q̄ exigunt vt credātur: ⁊ intelligere nō reuertitur in eis circulariter: sicut fides nō reuertitur in demonstrationibus circulariter. D. d. ⁊ etiam totus motus est multotiens. i. ⁊ ſi motus intellectus ⁊ circulatio eius fuerit in eodem intellecto: tunc comp̄rehendet ipsum infinities: ⁊ in alia trāslatione est manifestus ſic. ⁊ qm motus intellectus fuerit circularis nō ſperalis: tūc comp̄rehendens comp̄rehēdet idez multotiens: ⁊ ideo possibile est ut sermo sit ſic. ⁊ ſi motus intellectus fuerit circulatio tunc intelliget omnia multotiens. D. d. ⁊ intelligere dignius est vt attribuatur quieti q̄ motui: ⁊ intendit ex hoc qđ apparet: quoniaz actio nostra per ipsum apud quietem est magis perfecta q̄ apud motū ⁊ ideo melius est attribuere actionem intellectus quieti q̄ motui: sicut fecerunt isti.

At vero neqz beatum qđ nō facile sed violētum. ſi autem est motus ipsius nō substantia extra naturam vtiqz mouebitur. laboriosum autez est cōmisceri animā corpori: nec possibile absolui: ⁊ adhuc fugiendus siquidem melius est intellectui non cū corpore esse: quēadmodum ⁊ consuetum est dici ⁊ multis videtur.

Et etiam qđ non est facile nō est delectabile sed quasi violentuz. ſi igitur motus nō est substātia anime: tunc nō mouetur nisi ab aliquo extrinseco a sua natura: ⁊ etiam est valde difficile ut intellectus sit admistus cuz corpore: admistione q̄ nō possit recedere ab ea ſi melius est intellectui vt non sit coniunctus cū corpore: sicut est cōsuetudo dicendi: ⁊ ſm q̄ plures opinant.

49 Et etiam manifestum est q̄ intelligere apud motum magis est difficile q̄ apud quietez. motus igitur est ab aia quasi violentus: ergo non est in substantia eius: neqz anima constituitur per ipsuz sed est extra naturā eius. Et quz notificauit hoc: incepit dare impossibile contingens eis in hoc qđ dicunt intellectum esse corpus: ⁊ dixit: ⁊ est etiam valde difficile ⁊c̄. i. ⁊ valde est improbabile ⁊ difficile ad intelligendum ſm q̄ hoies consueuerūt dicere q̄ intellect' sit corpus: aut admistum cum corpore tali admistione q̄ nō potest euadere ab eo oio: qm omnes aut plures opinentur q̄ melius est ut intellectus non sit cōiunctus cū corpore: nedum sit corpus. natura eniz intellectus videtur eē valde opposita nature corporis.

Immanifesta autem ⁊ circulatio ferri celum causa: neqz enim anime substātia causa est circulariter ferri sed ſm accidēs sic mouetur: neqz corpus causa: sed anima magis illi. At vero qz neqz melius dicit' oportebit ꝓpter hoc deum facere circulariter ferri animā: quia dignius sit ip̄az moueri q̄z manere: moueri autem sic q̄z aliter.

Et ex eis que latent: etiam est causa p̄opter quā celū mouetur circulariter. substātia enim anime non est causa motus eius circulariter: ſz mouetur isto motu accidentaliter: neqz etiam corp' est causa in hoc: immo anima est dignior in hoc ⁊ etiaz neqz dixit quare hoc fuit melius: ſz apparet q̄ deus nō posuit animā moueri circulariter nisi quia moueri est ei melius q̄z quiescere: ⁊ qđ mouetur hoc modo est melius q̄z qđ moueatur alio modo

50 Dicit: ⁊ latet ſm hanc opinionem dare causam ꝓp̄ quā celum mouetur. ſm. n. positionem eorz substantia aīe non dat istum motum: qum substātia anime apud eos nō sit nisi corpus elementorz: ⁊ iste motus. ſ. circularis est ei accidentaliter. ſ. quia creator incuruauit ipsum a rectitudine in circulationem. D. d. neqz corpus etiam ⁊c̄. i. ⁊ qum anima non est causa istius motus essentialiter que est dignior vt sit causa: ⁊ corpus in eo qđ est corpus remotius est vt sit causa. D. d. ⁊ etiam nullus dixit ⁊c̄. i. ⁊ etiam Plato nō dedit in hoc sermonem quare animā moueri circulariter est melius q̄ non moueri: aut q̄ non moueri circulariter: neqz potest dare. necesse enim ut deus non posuerit animaz moueri nisi quia moueri melius est ei q̄ quiescere: ⁊ posuit eam moueri circulariter: quia talis motus est melior recto: ⁊ intendit q̄ omnia ista demonstrent hanc opinionez esse improbabilem.

Quoniā autē huiusmodi intentio est alteris

UVA. BHSC. IyR_012

rationibus magis ꝓpria: hanc quidem dimittamus nunc. Illud autem inconueniens accidit ꝛ huic rationi ꝛ pluribus que de anima sūt. copulant enim ꝛ ponūt in corpus animā nihil determinātes propter quam causam ꝛ quomodo habente corpore.

Si igitur ista cōsideratio est magis propria alio sermone dimittenda est statim a nobis: ꝛ dicamus ꝙ est alia improbabilitas cōtingēs huic sermoni ꝛ pluribus sermonibus de anima: ꝛ est quia ipsi coniungūt animā corpori ꝛ ponūt eaꝫ in eo: ꝛ nō dant cum hoc qua de causa sit coniūcta cum eo: ꝛ que est dispositio illius corporis.

51 Et quia hec perscrutatio est magis propria alij scientie. ſ. quare est melius celum moueri q̄ quiescere: ꝛ quare circulariter magis q̄ recte. ista enim questio ꝓpria est pri me philosophie: quapropter oportet nos dimittere hoc cito: ꝛ dicere que est improbabilitas contingens huic sermoni ꝛc̄. i. ꝛ ista improbabilitas que contingit huic sermoni ꝛ pluribus sermonibus de anima: est ꝙ omnes dicentes ꝙ est ens: siue corpus: siue non corpus coniungūt eam corpori: ꝛ nō dant causam propter quam ligata est cum corpore: neqꝫ dicunt ꝙ est dispositio corporis qđ est adaptatum vt ligetur cum ea.

Et tamen videtur hoc vtiqꝫ necessariuꝫ esse propter enim communitatem hoc quidem agit aliud: hoc autē patitur: ꝛ hoc quidem mouet: illud autem mouetur: hoꝝ nihil ūest ad inuicem quibuscūqꝫ.

Et ſ hoc ut reputo necessariū sit quoniaꝫ propter cōmunicationem hoc agit: ꝛ hoc patit ꝛ hoc mouet ꝛ hoc mouetur: ꝛ nihil ex hoc fit ī quibuscūqꝫ ad inuicem. dicere. n. hoc in eis est simile: ac si hoc dicēt ꝙ ars carpētaria existat musica. ars enim ita vtitur instrumentis sicut anima corpore.

52 Idest ꝛ hoc qđ ignorauerunt de anima necessarium est ut causa eius sit data: quoniā in omnibus rebus est cōmunicatio inter agens ꝛ patiens ꝛ mouens ꝛ motuꝫ: ꝛ nō patitur quidlibet a quolibet. hoc igitur qđ dicunt ꝙ anima est in corpore sine aliqua cōmunicatione data ini corpus ꝛ animam q̄ anima est digna mouere: ꝛ corpus aialiſ moueri inter omnia corpora simile est sermoni dicētis ꝙ anima existit in quocūqꝫ corpore sic ꝙ est simile sermoni dicentis ꝙ ars carpentaria existat subiectum musice. si igitur ars carpentaria habet ꝓpria subiecta ꝛ ꝓpria instrumenta quibus vtatur: necesse est ut ita sit de anima cum corpore. corpus enim est instrumentū anime: ꝛ ideo corpa aialium cōuenientia sunt animalibus eoꝝ.

Hi autem solum conantur dicere qualeqd sit anima. De susceptiuo autem corpore nihil adhuc determinatum: tanqꝫ cōtingēs sit ſm pythagoricas fabulas: quālibet animā quodlibet corpus ingredi. Simile itaqꝫ dicunt aliquid: sicut si aliquis dicat rhetoricā in fistulis ingredi. Oportet enim artem quidem vti organis: animā autem in corpore. videtur. n. vnūquodqꝫ proprias habere speciem ꝛ formam.

Et isti nō querunt loqui tm̄ nisi quid est aia ꝛ nihil determinant de corpore recipiente: sicut Apologus quo vtitur Pythagoras. ſ. ut q̄libet anima intret quodlibet corpus. videmus eni ꝙ quidlibet habet formā ꝛ creaturaꝫ ꝓpriam.

53 Dicit: ꝛ isti qui locuti sunt de anima non sunt perscrutati: neqꝫ volūt perscrutari nisi quid sit tm̄: ꝛ nihil dicunt de natura corporis ei proprij: ꝛ quia hoc dimiserunt videtur esse possibile apud eos ut quelibet anima existat in q̄libet corpore: ꝛ transferatur de corpore in corpus: sicut dixit pythagoras in apologo quem posuit ad corrigendum animas ciuium: ꝛ ista opinio est falsa. videmus. n. ꝙ quilibet habet formā ꝓpriam ꝛ corpus ꝓprium. ſ. animā propriam: ꝛ corpus animalis ꝓprium: ꝛ hoc qđ dicit est manifestum in speciebus valde. mēbra. n. leonis nō differunt a mēbris cerui: nisi ꝓpter diuersitatez anime cerui ab anima leonis. ꝛ si esset possibile vt anima leonis existeret in corpore cerui: tunc nō ociose ageret: ꝛ hoc etiam manifestum est in indiuiduis eiusdem speciei: ꝛ ideo diuersi sunt mores: ꝛ ex hoc destruximus opinionem pythagoricam.

Alia autem opinio quedam tradita est de anima: credibilis quidem multis: ꝛ neqꝫ vna nūero his que dicta sunt: rationes autem tanqꝫ dirctiuas prebēs ꝛ in ꝯmuni factis rationibus. Armoniam enim quandā dicunt: etenim armoniaꝫ temperamentum ꝛ cōpositionem contrariorum esse: ꝛ corpus cōpositioni ex ꝯrijs.

Et est alia opinio de qua multi contenti sunt ꝛ nō est minor opinionibus predictis. dicūt eniꝫ ꝙ est aliquod armonicum. armonia enim est admistio ꝛ cōpositio contrarioꝝ: ꝛ corpus est compositum ex ꝯrijs.

54 Quum cōpleuit contradictionem eius qđ dictum ē in timeo: reuersus est ad contradicendum sermoni dicentis animā esse formam ex congregatione ꝛ armonia proprias elementoꝝ. ꝛ quia ista opinio est valde sufficiens: dixit: ꝛ ē hic alia opinio de anima. D. d. dicunt. n. ꝙ est aliqua cōpositio armonica ꝛc̄. i. dicunt enim ꝙ anima est aliquod armonicum ꝛ aliqua compositio ex compositionibus elementoꝝ in re composita admista ex eis: ꝛ dixerunt hoc qz opinabantur ꝙ armonia est compositio ꝛ admistio ꝯrioꝝ ꝛ ꝙ corpus est compositum ex cōtrarijs: g̃ in corpore ē armonia: g̃ est anima.

Equidem armonia quedam ratio cōpositorum est: aut compositio: animam aūt neutꝫ possibile est esse hoꝝ. amplius autē mouere nō est armonie: anime aūt attribuūt omnes he.

Licet armonia sit proportio inter res admistas aut compositio: anima autem nō est alteruꝫ duoꝝ: ꝛ etiam armonia non est innata mouere: ꝛ in hoc ꝓprie cōueniūt omnes animā habere.

55 Quum dixit hanc opinionem: incepit ꝓtradicere ei: ꝛ dixit ꝙ armonia quam dicunt esse animā: aut est ꝓportio inter res admistas ex elementis: ꝛ hoc erit si cōpositio corporis ex elementis est ſm modum complexionis: aut anima est ipsa compositio. si compositio ex elementis est vicinatio non admistio. V. g. compositio domus ex lapidibuſ ꝛ lateribus. D. d. ꝛ anima nō est alterꝫ istoꝝ duoꝝ: ꝛ intēdit ut diximus ꝛ. dicemus post. D. d. ꝛ etiam armonia nō est innata mouere ꝛc̄. i. ꝛ apparet cito ꝙ armonia non est anima: quia omnes conueniunt in hoc ꝙ anima mouet: ꝛ non possunt dare modum ſm quem armonia moueat.

Congruit autez magis de sanitate dicere armoniam: ꝛ oīno de corporeis virtutibus q̄ꝫ de anima. Manifestum autem si aliquis tentauerit reddere passiones ꝛ opera anime armonia quadam: difficile. n. adaptare.

Et dignius est ꝛ melius dicere ꝙ armonia currit cursu sanitatis: ꝛ vniuersaliter currit cursu alicuius. ſ. bonitatum moralium corporaliuꝫ: nō cursu anime: ꝛ hoc manifestum est valde quꝫ homo laborauerit in perficiendo passiones anime ꝛ actiones eius per aliquā armoniam. conueniē tia enim in hoc est valde difficilis.

UVA. BHSC. IyR_012

56 Et melius est existimare q armonia est de corporib⁹ currens cursu sanitatis.i.cursu formaꝝ que sunt i animato in eo quod est animatum:nō cursu anime neqꝫ formarum que sunt in anima:ꝛ siue armonia sit compositō:aut proportio agens mistionem ꝛ cōplexionem.D.o.ꝛ h valde manifestum est cē.i.ꝛ differentia inter formas corporales attributas elementis ꝛ formas attributas anime:manifesta est ex hoc q possumus attribuere in formis corporalibus diuersitatem cōtingentē in actionibus ꝛ passionib⁹ corporꝫ compositioni facte in eis ex elementis:ita q possumus dicere q actio carnis in manu est alia ab actiōe ossis ꝓpter mollitiem ꝛ humiditatē carnis ꝛ duritiem ꝛ siccitatem ossis.ꝛ non possumus dicere per quā complexionem ꝛ per quam compositionē differūt actiones sensus ab actionibus intellectus ꝛ actiōes vtutis sensibilis ab actionib⁹ virtutis motiue.ꝛ hoc qō dixit est vna dubitationū cōtingentium dicenti esse animā ꝓportionem elementoꝝ: aut aliquod consequens proportionem.

Amplius aūt quoniā dicimus armoniā in duo respicientes maxime quidem ꝓpria magnitudinum in habentibus motum ꝛ positionem ꝛ compositionem ipsoꝝ qum sic ꝓgruant vt nullū congeneū prętermittatur.hinc autē ꝛ eoꝝ q̄ mistis centur rationē neutro quidez igit modo rationabile est.compositio autem partium corporis mixtum inuestigabilis est.multe.n.cōpositiones ptium ꝛ multipliciter sunt.cuius igitur ꝛ quō congruit accipere intellectum cōpositionez esse: aut ꝛ sensitiuū ꝛ appetitiuū.

Et etiam nos nō cōprehendimus armoniā nisi intēdendo alteꝝ duoꝝ.scōm autē veꝝ apud magnitudines qum habent motum ꝛ situm.tūc igitur intenta est compositio eaꝝ qum fuerint superpositę tali superpositione in qua nō potest intrare inter eas aliquid sui generis: qō aūt extrahitur ex hoc est ꝓportio que est reꝝ istaꝝ:nō est igitur rectum dicere neqꝫ de altera istaꝝ duarum intentionum.compositio autem partiū corporis facile potest determinari:compositiōes.n.partiū corporis multe sunt. Intellectus igitur cuiuslibꝫ partis debet cōpositio existimari:ꝛ quō ꝛ sensus compositio cuiuslibet ptis ꝛ desiderium compositio cuius partis.

57 Dicit:ꝛ etiam nos nō comprehendimus armoniaꝫ ꝛ sentimus ipsam nisi per duo.ꝛ est vnum qō dicitur armonia in rei veritate:quādo fuerint magnitudines habentes motum ꝛ situm ꝛ fuerint composite ad inuicem:ꝛ fuerint superpositę ita q inter illas nulla magnitudo sui generis possit intrare:qō autem assimilat huic ꝛ trahitur ab eo ē ꝓportio que fit in reb⁹ admistis anteꝫ admiscean̄t. Et qū notificauit q armonia dī his duobus modis: incepit declarare q non est rationabile dicere q anima ē altera istarum duaꝝ intentionum:ꝛ dixit:non est igitur rectū dicere cē.i.non est rationabile dicere ut differentie partium anime sint date ex altera istaꝝ duaꝝ intentionum. U.g. dicere q intellectus est talis armonia ꝛ sensus talis ꝛ desiderium tale:sicut est rationabile in partibus corporis.D. incepit declarare hoc.s. q hoc rationabiliter dicitur in partibus corporis:sed nō in partibus anime:ꝛ dixit compositionem autem partium corporis cē.i.ꝛ hoc fuit sic:quia ꝓficere formā cuiuslibet mēbroꝝ corporis ꝛ dare essentiaꝫ eius per compositionem est facile:q; qum manifestum est sensui q compositiones eoꝝ diuerse sunt ꝛ multifarie.scire autem que compositio appropriatur intellectui: ꝛ q̄ sensui:ꝛ que desiderio:hoc impossibile est vt detur ratione:ꝛ hec est quasi alia dubitatio contingens dicentibus aiam esse armoniam:aut ꝓportionem.prima.n.dubitatio ē ꝗa illi non possunt perficere actiones ꝛ passiones anime per compositionem.ista autem quia nō possunt perficere diuersitatem substantie eius ꝓpter diuersitatem cōpositiōis ꝛ indifferenter in hoc qō contingit eis: siue formę entium compositoꝝ fuerint ex vera armonia:aut ex armonia abstracta a vera.

Similiter autem ꝛ incōueniens ꝛ rationem mistionis esse animā.non.n.eandē habet rōneꝫ cōmistio elementoꝝ sm quā caro: ꝛ sm quā os Accidet igitur multas animas habere ꝛ sm oē corpus:siquidem omnia ex elementis cōmistis sunt:cōmistionis aūt ratio armonia ꝛ anima.

Et est etiam alia dubitatio ut anima assimiletur mistioni.mistio enim elementoꝝ qua fit caro ꝛ os non est eiusdez proportionis ex quo cōtingit ut in corpore sint multe anime ꝛ i toto corpore:qum oia membra fuerint ex mistiōe elemētoꝝ:ꝛ ꝓportio mistionis fuerit armonia ꝛ aia.

58 Jsta est tertia dubitatio cōtingens dicentibus animā esse armoniam ꝛ mistionē elementoꝝ.continget.n. eis ponere q quodlibet membrum habet animā particularem ꝛ vniuersum corpus aiam vniuersalem.que igitur est differentia inter proportionem que facit animaꝫ ꝛ que facit membrū:qm̄ si anima sm q anima est ꝓportio mistionis ꝛ compositionis:aut illud quod fit ex ꝓportione mistiōis ꝛ compositiōis:ꝛ forme membroꝝ sunt aut armonia:aut ꝓportio:aut aliquid factum ex ꝓportione: manifestuꝫ est q contingit ex hoc ut in quolibet membro sit anima:ꝛ in toto corpore sit anima:aut dicent que est differentia inter armoniam ꝛ proportionem: que facit animā: ꝛ que facit membrum:qum omnia mēbra fiant ex mistione:ꝛ aia ex mistione:ꝛ ista dubitatio similis est prime in qua interrogauit que mistio appropriatur vnicuiqꝫ vtutū anime.

Jnuestigabit autē hoc vtiqꝫ aliquis ab Empedocle vnūquodqꝫ enim hoꝝ ratione quadaꝫ dicit esse:vtꝫ igitur hec ratio anima est: aut magis alteꝝ aliqō qum sit in partibus. Ampli⁹ aūt vtꝫ concordia cuiuslibet missionis causa aut eⁱ que sm rationem: ꝛ hoc vtꝫ ratio est: aut aliqd preter rationem.

Et debet homo querē ab Empedocle. Empedocles.n.dicit q quodlibet membroꝝ est in aliqua ꝓportione: vtꝫ igitur ꝓportio sit anime aut anima est aliud sed fit in membris:ꝛ etiā vtꝫ amicitia est causa mistionis qualibet:aut non est nisi causa mistionis in aliqua proportiōe:ꝛ amicitia vtꝫ sit ista proportio aut aliud.

59 Dicit:ꝛ querendum est ab Empedocle banc dubitationem.dicit enim q forma cuiuslibet membri non est nisi per aliquā ꝓportionem factam apud compositionē elementoꝝ in eo.ꝛ qum opinio eius sit talis:querendū est ab eo:vtrum ꝓportio que est substātia membri sit anima aut aliud:sed fit in membris ab extrinseco ꝛ intendit.si igitur dixerit q sit ꝓportio membroꝝ:contingit ei q qōlibꝫ membrum hꝫ aiam.ꝛ si dixerit aliud cōtinget ei dare differentiam.D.o.ꝛ querendum est etiam vtrū amicitia quā opinatur esse cām mistionis sit cuiuscūqꝫ mistionis:ꝛ intēdit.ꝛ si dixerit q est causa cuiuslibet mistionis: cōtingit ut ex omni mistione sit membrum ꝛ anima.ꝛ si dixerit q est causa alicuius mistionis:oportet ipsum dare cām cuⁱ sit mistionis:ꝛ maxime si mistio faciens mēbra sit alia a mistione faciente animam.D.o.ꝛ amicitia etiaꝫ vtrū est ista ꝓportio aut aliud:ꝛ intendit ut mihi videtur. ꝛ si dixerit q sit proportio:tunc proportio non existit ante mistionez sed agens debet esse ante patientem. ꝛ si dixerit aliud: q̄d

UVA. BHSC. IyR_012

igitur erit: ⁊ quasi intendit notificare q̄ ille tres dubitatio nes contingētes dicentibus animā esse complexionem aut compositionem contingent Empedocli: ⁊ cōtingent ei pro prie iste dubitationes quas dixit ꝓpter hoc qō ponit ami citiam ⁊ litem.

Hec quidem igit habent huiusmodi dubi tationes. si vero alt̄ est a mistione anima: quid igitur similis carnis esse interimit ⁊ alijs partib⁹ animalis. Adhuc aūt siquidē nō vnaqueq3 ptiū habet animā: ⁊ si nō est anima ratio compositio nis quid est ꝓpter qō corrūpitur aia deficiente.

Iste igit sunt dubitatiōes: ⁊ si anima sit aliud a mistione qua de causa tollit: si tollitur p̄opter mistionem que inueniebat in carne: ⁊ in alijs mē bris in animalib⁹: ⁊ etiam si quodlibet membrū corporis nō habet animā: ⁊ anima nō est ꝓportio mistionis: quid est igitur hoc qō corrūpitur qñ seperat ab anima?

60 Iste igitur sunt dubitationes contingentes dicentib⁹ animā esse cōplexionem: 13 dicens hoc possit in hoc dare aliq̄ rationem: qm̄ si anima est aliud a mistione ⁊ a com plexione quare corrumpunt cū corruptione cōplexionis. si enim est aliud a forma carnis ⁊ a forma mēbroꝝ: ⁊ tamē inuenitur in mēbris quare corrūpitur cū corruptione mē broꝝ? ⁊ etiam si anima nō est cōplexio ⁊ mistio quare cor rumpant membra: qñ separant ab anima: nisi in mēbris sit aliud corruptibile qñ aia sepatur: quid est ḡ illud?

Qō quidem igit nō armoniam possibile est esse animā: neq3 circulariter moueri manifestu3 est ex dictis. sm aūt accñs moueri sicut diximus est ⁊ mouere se ipsam: ut moueri quidē in quo ē hoc aūt moueri ab anima: aliter aūt non ē possi bile moueri sm locum ipsam.

Quoniam aute3 anima impossibile est vt sit armonia: aut ut moueat circulariter: manifestu3 est ex predictis. qm̄ vero mouet accidētalit sicut diximus: ⁊ mouet se hoc nō est nisi quia aia mo uetur per illud in quo est: ⁊ hoc etiam mouetur ab anima: sm aūt alium modū impossibile ē vt moueatur in loco.

61 Qum destruxit q̄ anima est aliqō mouens se essentia liter aut armonia aut cōplexio: incepit facere rememora tionem ⁊ declarare q̄ nō contingit ei mouere se nisi accñ taliter: ⁊ dixit: quoniam aūt anima ꝛc̄. ⁊ intendit per hoc qō dixit: aut ut moueat: aut ut moueatur in circuitu. i. aut moueat se essentialiter: ut existimatū est de corporibus ce lestibus que mouentur circulariter. Et qm̄ declarauit q̄ impossibile est ut moueat ex se essentialiter: incepit decla rare q̄ hoc possibile est accñtaliter: ⁊. d. qm̄ vero mouet accñtaliter ꝛc̄. i. quoniam vero mouetur accidentaliter ⁊ mouet se accñtaliter: necessarium est q̄ aia videtur moue ri per illud in quo existit. s. corpus quādo corp⁹ illud mo uetur ab ea: sed alio modo impossibile est ut anima mo ueatur in loco.

Rationabilius aūt dubitabit vtiq3 aliqs de ipsa tanq̄3 que mouet in huiusmodi cōsiderans dicimus. n. animaz tristari gaudere confidere ti mere. amplius aūt irasci ⁊ sentire ⁊ itelligere. hec aūt omnia motus esse videnť: vnde opinabit aliquis ipsam moueri.

Et magis dignū est dubitare in motu aie p consideratione in istis rebus. dicim⁹. n. q̄ aia contristatur ⁊ gaudet ⁊ audescit ⁊ timet ⁊ irascit ⁊ sentit ⁊ distinguit: ⁊ oia ista videnť esse motus: vnde hō existimat q̄ aia mouetur.

62 Qum declarauit q̄ impossibile est ut anima moueat nisi accidentaliter dedit dubitationem super hoc: ⁊ dixit: sed est questio cogens ad dicendū q̄ anima mouet essenti aliter: ⁊ est q̄ nos dicimus q̄ anima contristat ⁊ gaudet ꝛc̄. ⁊ oia ista reputantur esse motus. ⁊ propter has duas ꝓpositiones existimatur q̄ anima mouetur. U. g. aia con tristatur. ⁊ qum tristicia est motus: ḡ aia mouet.

Hoc autem nō est necesse: si. n. ⁊ maxie gau dere: aut dolere: aut intelligere mot⁹ sunt: ⁊ vnū quodq3 moueri aliquid. moueri aūt est ab ani ma ut irasci aut timere in eo q̄ corpus q̄dāmo do mouet. Intelligere aūt forsitan huiusmodi ē alt̄ aliquod. Hoꝝ aūt accidūt: alia quidē sm loci mutationem quorundā modoꝝ: alia autez sm alterationez. qualia aūt ⁊ quō alterius ratio nis est.

Et hoc nō est necessariū: qm̄ si contristari ⁊ timere ⁊ distinguere sint motus: ⁊ quodlibet eo rum moueat aliquid: tūc hoc mouere nō est nisi mouere ab aia. U. g. irasci. n. ē mot⁹ ad cor. s. q̄ cor inflatur: ⁊ distinguere est motus. s. q̄ tale mē brum currit tali cursu: quum sit rectū ut aliud cur rat tali cursu: ⁊ quedā istoꝝ accidūt sm translati onem reꝝ: ⁊ quedam sm alterationem. que autē sunt ista: ⁊ quō fiunt ꝓprium est alij sermoni.

63 Dicit: ⁊ 13 concedamus ista esse motus: tamē nō est ne cessarium ut sint motus anime: quoniam si timere ⁊ disti guere sint motus ⁊ quilibet motus istoꝝ appropriatur ali cui membro corporis: tūc isti motus nō debēt attribui ni si in illis mēbris: ⁊ illa motio nō est in mēbro nisi ab aia. U. g. quoniam irasci videtur esse ꝓpriuz cordi. s. q̄ cor mo uetur hoc motu. i. timescit: ⁊ similiter timere videt esse ꝓ prium cordi qum constringatur. Et qm̄ manifestū est q̄ isti duo motus debent attribui cordi: incepit querere cui mēbro attribuatur intelligere si sit motus: ⁊ dixit: ⁊ distin guere mouet. s. q̄ tale membꝝ currit tali cursu: ita cecidit in scriptura: ⁊ intendit q̄ si distinguere sit motus: opinan dum est q̄ aliud membꝝ est ei ꝓprium sicut cor ire: ⁊ di xit hoc: quia iam declaratum est q̄ omne motum est cor pus. d. d. ⁊ rectum est ut aliquid currat tali cursu: ita cecidit in scriptura: ⁊ intendit q̄ rectum est q̄ aliquod mēbrū currat tali cursu aut in omnibus passionib⁹ anime. si om nes sunt motus: aut in quibusdam: si est in eis aliquid in quo non est motus: ⁊ eoꝝ in quibus sunt motus quedaz mouentur sm locum: ⁊ quedam sm alterationez. Deinde d. que autem sunt ⁊ quomodo ꝛc̄. i. que autem membra sunt ea que mouentur vnoquoq3 istoꝝ motuum in vna quaq3 partium anime: ⁊ quomodo mouent proprium est alij loco: ⁊ dixit hoc: quia in hoc loco tm̄ est necessarium q̄ isti motus sunt essentialiter in rebus corporeis ⁊ diuisi bilibus: vt declaratum est in sermonibus vniuersalibus.

Dicere aūt irasci aiam simile est: ⁊ si aliqs di cat eam texere vel edificare. Melius aūt est fortassis si dicere animā misereri: aut addiscere: aut intelligere: sed hominē anima: hoc aūt nō tanq̄3 motu in illa existente: sed aliquando quidē vsq3 ad illam: aliquando autem ab illa: vt sensus qdē ab his: reminiscētia vero ab illa: motus quidem sunt in sensibilibus organis aut quietes.

Dicere aūt q̄ anima irascitur est sile ei quod texit aut edificat. melius. n. videt nō dicere q̄ aia habet pietatez: aut docet: aut distinguit: sed dicē q̄ homo facit hoc propter animaz: ⁊ hoc nō est quia motus ē in anima: sed qñq3 puenit ad ipaz ⁊ quandoq3 est ex ea. U. g. q̄ sentire est ab istis rebus: rememoratio aūt est ab anima.

64 Quia facit hominem errare hoc qđ est in consuetudine dicendi q anima irascitur ⁊ timet: vnde existimat q isti motus sint existentes in anima absq3 corpore: ⁊ q aia mouetur essentialiter istis:incepit declarare q hoc nõ dicitur nisi ſm similitudinem:⁊ q isti motus ita sunt sicut motus qui sunt in membris apparentibus sicut edificare ⁊ texere:⁊ q in nullo differt:nisi quia membra illa sunt interiora ⁊ hec exteriora:⁊ dixit:dicere autem q anima irascitur ꝛc̃.i.quẽadmodum motus textoris ⁊ edificatoris nõ attribuitur anime nisi accidentaliter:ita est motus ire ⁊ timoris. Deinde.d.sed melius videtur nõ dicere ꝛc̃.i.⁊ ideo melius est ut locutio sit in omnibus istis actionibus q hõ facit hoc per animã nõ q anima distinguatur: aut edificat: aut addiscat:aut habeat pietatem:sed homo addiscit per animã aut distinguit per eam. Deinde.d.⁊ hoc non est dꝫ motus est in anima ꝛc̃.i.⁊ isti motus nõ existunt in aia:ſ3 principium motionis in quibusdam eor̃ est extrinsecus:⁊ finis cor̃ est in anima.⁊ qm declarauit q principiũ quorundam istor̃ motuum est extrinsecus:⁊ finis eor̃ in aia dedit exemplum:sed in translatione a qua dicimus diminuta est:⁊ intendit q motus cuius principium est extrinsecus ⁊ finis in anima ẽ motus.sensus ⁊ motus principiuz ẽ in anima:⁊ finis extra est motus rememorationis:⁊ iste motus rememorationis forte peruenit ad sensum: ⁊ forte nõ virtus enim rememoratiua quãdo mouerit imaginatiuã tunc forte imaginatiua mouebit sensibilem:⁊ forte non: ⁊ hoc manifestum est in alia translatione sic.⁊ dicere q anima irascitur ẽ quasi diceretur q texit:aut edificat:ſ3 melius est nõ dicere q anima gaudet:aut addiscit:sed homo p animã:⁊ non quia motus peruenit ad ipsam ⁊ fit in ea: ſ3 quandoq3 peruenit ad ipsaz vt sensus qui reddit illud qđ reddit ad ipsum a sensibilibus.⁊ qñq3 fit motus principiũ ab ea:vt in rememoratione:⁊ tunc aut remanebit in ea ⁊ nõ pertrãsibit ad aliud:aut veniet ad sensus ⁊ transmutabit eos:⁊ intendit per hoc qđ dixit: nõ quia motus venit ad ipsam:⁊ fit in ea.i.non quia anima ẽ subiectum istius motus dicitur habere ipsum: ⁊ intendit per hoc qđ dixit ⁊ tunc aut remanebit in ea ꝛc̃.i.q iste motus cuius principium est ab anima.ſ.rememoratio forte remanebit in corpore qđ est instrumentum istius vtutis: ⁊ forte ptransibit ad aliud quousq3 perueniat ad sensus.i. ad instrumenta sensuum.

Intellectus aũt videtur in fieri substantia q̃daz existens ⁊ nõ corrumpi.maxime autez corrumpetur vtiq3 ab ea que est in senio debilitate. nunc autem fortassis quẽadmodum in sensitiuis accidit. Si enim accipiat senior oculum iuuenẽ videbit vtiq3 sicut ⁊ iuuenis:quare senium nõ est in sustinendo aliquid animã: sed in quo: sicut in ebrietatibus ⁊ infirmitatibus.

Intellectus aũt videꝫ esse substantia aliqua que fit in re:⁊ nõ corrumpitur.si enim corrũperetur magis dignum esset ut corrũpereꝫ in fatigatione que est apud senectutem:sed videm⁹ q illud quod accidit in sensibus ex hoc accidit in corpe Senex.n.si reciperet oculum iuuenis videret vt iuuenis.⁊ si senectus nõ est dispositio in qua aia patitur aliquid:sed dispositio in qua anima est:sicut est apud ebrium:⁊ egritudinem.

65 Qum concessit q anima mouetur accidẽtaliter.i. ꝓpter subiectum:per qđ constituitur:⁊ propter hoc est generabilis ⁊ corruptibilis:incepit declarare q intellectus materialis inter partes anime videtur esse nõ mobilis: neq3 accidentaliter etiam.est enim nõ generabilis ⁊ non corruptibilis nisi ſm illud in quo agunt ex corpore:aut ſm illõ a quo patitur:quia habet instrumentũ corporale qđ corrumpitur per suam corruptionẽ:sicut est dispositio in alijs virtutibus anime:⁊ dixit:intellectus autez videtur substãtia ꝛc̃.⁊ intendit hic per intellectum:intellectum materialem qui comprehendit intentiones omnium entiuz. D.d. quoniam si corrumperetur ꝛc̃.i.quoniam si corrũperetur haberet instrumentũ corporale:esset enim virtus corporis Et si haberet instrumentum corporale accidẽt ei apud senectutm illud quod accidit senibus:⁊ tunc debiliter intelligeret intentiones rer̃ intelligibilium:sed nõ est sic: ⁊ tũc necesse est ut non habeat instrumentum corporale.⁊ qum iste intellectus nõ corrumpitur in se:tunc illud quod corrũpitur in se est passio aut actio eius per corruptionem eius a quo patitur:qum illud a quo patitur sit intra corpus ut declarabitur post. Deinde.d.sed videmuſ q accidit in sensibus ex hoc.i.sed quia videmus hoc qđ accidit in sensib⁹ ex fatigatione apud senectutem potest attribui virtuti sensitiue tali modo.ſ. non quia virtus transmutata est ⁊ inueterata:sed quia illis per que intelligit accidit fatigatio. V. g. artifex cuius actio fatigatur propter fatigationez instrumenti nõ propter se ipsum: ⁊ qum iste sermo sit sufficiens in sensibus quanto magis in intellectu. Deinde dixit senectus igitur non est dispositio ꝛc̃.i. Et sicut senectus ⁊ inueteratio contingens homini ſm hanc rationez nõ est dispositio in qua anima patitur ad viam corruptiõis.sed dispositio que accidit ei apud senectutem est simili dispositioni que videtur accidere ei apud ebrietatem ⁊ egritudinez. ex istimatur enim q anima apud hec duo nõ patitur ad corruptionem:⁊ maxime apud ebrietatez:⁊ iste sermo postremus est sufficiens:nõ demonstratiuus.sed ꝓsuetudo Aris. est inducere sermones sufficientes:aut post demõstratiuoſ aut in locis in quibus nõ potest inducere sermones demõstratiuos.

Intelligere autem ⁊ considerare marcescũt alio quodam interius corrupto.ipsum autez impossibile est. Intelligere autem aut amare ⁊ odire nõ sunt illius passiones: sed huius habentis illum ſm q illum habet: quare ⁊ hoc corrupto neq3 memoratur:neq3 amat.non.n. illius erant sed cõmunis qđ quidez destructum est. Intellectus autem fortassis diuinum aliquid ⁊ impassibile:quod quidem igitur nõ possibile moueri animam manifestum est ex his.si autẽ penitus nõ mouetur manifestum quoniam neq3 a se ipsa.

Et intelligere ⁊ considerare diuersantur qñ aliquid aliud corrumpitur intus:ipsum enĩ in se nihil patitur:a distinctiuo autez ⁊ amor ⁊ odiuz non sunt esse illius sed istius ſm q habet:⁊ ideo etiam quando hoc corrũpetur nõ rememorabimur:neq3 diligemus alios. nõ igitur est illius ſ3 eius quod est cõmune qđ amittebatur. intellect⁹ autem dignius est vt sit aliquod diuinum ⁊ impassibile:quoniam autem impossibile est ut aia moueatur manifestum est:⁊ si omnino non mouetur manifestum est q nõ mouet:neq3 ex se.

66 Qum posuit q intellectus qui intelligit intelligenda neq3 est generabilis:neq3 corruptibilis:sed intelligere qđ ẽ actio istius intellectus videtur generabile ⁊ corruptibile: incepit dare modum ex quo contingit hoc:⁊ ẽ q illud qđ intelligit est intra corpus:⁊ est generabile ⁊ corruptibile:⁊ dixit:⁊ intelligere ⁊ considerare diuersantur ꝛc̃.i.⁊ accidit q intelligere quandoq3 sit in potentia: quandoq3 in actu non quia intellectum est generabile ⁊ corruptibile: sed dꝫ intra corpus corrumpitur aliquid aliud vel eius in quo ẽ intelligere. D.d. ipse autem in se nihil accidit ei.ſ.intellect⁹ imaginans:⁊ post declarabit q hoc est res imaginãs imaginata:aut intelligenſ vel intellecta:⁊ est illud quod vocat

UVA. BHSC. IyR_012

in tertio tractatu intellectuz passibilem. Et quz dedit modum dissolutionis questionis in qua queritur quō intellectus intelligens nō est generabilis aut corruptibilis: ⁊ intelligere quod est sua actio sit generabilis ⁊ corruptibilis: incepit etiam declarare de virtutibus: lz sint attribute intellectui vidētur generari ⁊ corrumpi ꝙ ille virtutes nō sunt intellectus eterni: ⁊ facit hoc ne accidat questio in hoc qō dixit in intellectu materiali in tertio tractatu. ſ. quō intellectus sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ⁊ nos posuimus ꝙ post mortem neq; diligimus: neq; odimus: neq; distingui mus. D.o. distinctio autem ⁊ amor ⁊ odiuz ꝛc̄.i. distinctō autem que attribuitur virtuti cogitatiue: ⁊ amor ⁊ odium que attribuūtur rationi. ſ. que accipiūt actionem rationis videtur. n. in hac pte anime ꝙ sit aliqō rationabile qō est obediens intellectui in hominibus bonis. Jsta igitur non sunt actiones istius intellectus: sed sunt actiones virtutum habentium hanc rationē fm ꝙ habent illam actionem: ⁊ addidit hanc conditionem .ſ. fm ꝙ habent: qz impossibile est vt iste virtutes sint nisi cum intelligere. sed si attribute fuerint ei nō erit attributio fm ꝙ sunt. D.o. ideo etiam cum hoc corrumpetur nisi diligimus: neq; memoram' .i. ⁊ quia he actiones sunt viribus a virtutibus generabilibus corruptibilibus alijs a virtute que est intellectus materialis. ſ. qui cōprehendit intentiones vniuersales: nō pōt aliquis dubitare ⁊ dicere ꝙ si intellectus sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: quare non rememoramur post mortem neq; diligimus: neq; odimus. he. n. actiōes sunt vrutū aliarum ab alia virtute. D.o. intellectus aūt dignius est vt sit aliquod diuinum: ⁊ nō passibile. i. nō trāsmutabile ꝓpter mistionem cū materia. D.o. quoniā aūt impossibile ē ꝛc̄. idest manifestum est igitur ex hoc sermone ꝙ impossibile est ut anima moueatur. in quibusdam aūt partibus. ſ. in intellectu: neq; essentialiter: neq; accidentaliter: in q̄busdā vero accītaliter nō essentialiter. ⁊ qum declaratum fuerit ꝙ nō mouetur omnino ex se: quia necessarium est in omni moto ex se: qō est ꝓpium animalibus ut moueatur ex se essentialiter: ⁊ non conuertitur.

Multum autem his que dicta sunt in rōnibus dicere animā esse numez mouentē se ipsum insunt. n. his impossibilia. primo quidem ex ipo moueri accidentia: propria autem ex eo ꝙ dicūt ipsam esse numez. Quomodo. n. oportet intelligere vnitatem motā: ⁊ a quo ⁊ quō impartibilē ⁊ indifferentem existentem. si nāq; ē mota ⁊ mobilis differre oportet.

Et magis remotus a ratione est sermo qui dicit animā esse numez mouentem se. contingūt eniz hoc dicenti multo impossibilia: ⁊ primo ea que contingūt dicenti animam moueri: ⁊ postea que contingunt ex dicere eam esse numez. nescimus enim quō intelligimus vnitatem motaz ⁊ a quo mouetur ⁊ quomodo mouet: oportet enim vt diuersetur.

67 Qum cōpleuit contradictionem ad vtētes motu tm̄ in diffinitione anime: incepit contradicere eis qui cuz motu vtuntur numero: ⁊ dixit: ⁊ magis remot' ꝛc̄.i. ⁊ iste sermo in anima est minoris sufficientie oiuz sermonū. ſ. fmo dicentis animā esse nnmez se mouentem. contingūt enim ei multa impossibilia: ⁊ primo illa que contingunt dicenti animā esse aliquod mouens se: ⁊ postea ea que contingūt quia ponūt eam esse numez mouentem se. D.o. nescimuz ꝛc̄.i. nescimus. n. quomodo intelligitur vnitas semp mota omne enim motum habet situm: ⁊ vnitas nō habet situz ⁊ similiter impossibile est etiam intelligere quomodo moueturquouscz diuidat in aliquod motum: ⁊ in aliqō mouens fm ꝙ diuiditur illud quod mouet se. vnitas. n. in se non diuiditur. ⁊ similiter etiam impossibile est intelligere quomodo mouetur: quoniam illud qō nō diuiditur non mouetur: ut declaratum est. D.o. igitur oportet ut diuersetur. i. si est aliquis modus fm quem mouetur: ⁊ alius fm quem mouet oportet ut isti modi diuersentur: ⁊ sic erit diuisibilis fm intentionem. vnitas autem non diuiditur aliquo modo.

Amplius autem quoniam dicūt lineaz motam facere planum: punctū autem lineam: ⁊ vnitatum motus linee erunt. punctus. n. est vnitas positionem habens. numerus aūt anime iam alicui est ⁊ positionem habet. Amplius autē a numero si auferat quis numez: aut vnitatem relinquitur alius numerus. plante autem ⁊ animaliū multa diuisa viuunt: ⁊ videnť eandem animam habere.

Et etiam qum dicūt ꝙ qum linea mouetur faciet superficiem: ⁊ punctus lineam. punctus. n. est vnitas habens situm sicut numerat animam in situ: ⁊ habet situm: ⁊ etiam si de numero diminuitur numerus: aut vnitas remanebit alter numerus: ⁊ plante ⁊ plura animalia remanebūt viua qum abscindunť: ⁊ tamē reputať ꝙ aia eoruz est illa eadem anima in specie.

68 Qum dedit modos ex quibus accidit vt iste sermo contradicat sibi: dedit etiaz alia impossibilia: ⁊ dixit: ⁊ etiā qum dicunt ꝛc̄.i. ⁊ qum consuetudo est mathematicoruz dicere ꝙ qum linea mouetur fit superficies: ⁊ qum punct' fit linea. vnitates autem si mouentur: necessariū est vt habeant situm. ⁊ omnis vnitas habens situz est punctus: necesse est vt vnitates quas ponūt esse numerum anime sint puncta. ⁊ si sint puncta ⁊ mota necesse est ut faciant lineas non actiones anime. D. dedit aliud impossibile: ⁊ dixit: ⁊ etiam si de numero diminuitur ꝛc̄.i. ⁊ etiam modi numeroz diuersantur fm magis ⁊ minus. si. n. ex quaternitate auferatur vnitas fiet ternarius: ⁊ si addatur fiet quinarius ⁊ nos videmus omne animatum ex plantis ⁊ plura ex animalibus: lz diminuatur ab eis vna pars: tamen remanet illō qō remanet equale i specie primo: vnde actio anime videt in caplo qualis nō quanti. ⁊ si actio anime esset in quantitate: contingeret ut anima que remanet in plantis esset diuersa in specie a priori.

Videbit autez vtiqz nihil differre dicere vnitates aut corpora parua. Et nāq; ex Democriti speris si fiant puncta maneat aūt solum quantitas erit aliquid in ipso: hoc quidez mouēs: illud autem quod mouet sicut in continuo. nō. n. ꝓpt hoc qō est magnitudine differre: aut paruitate accidit qō dictum est: sed quia quantuz. vnde necesse est aliquid esse motiuum vnitatū. Si autez in aali mouens anima ⁊ in numero: quare non mouēs ⁊ qō mouetur ē anima: sed mouēs solū.

Et pōt homo dicere ꝙ nulla est differentia inter vnitates ⁊ corpa parua: qm̄ ex speris Democriti paruis fiunt puncta: ⁊ remanet solū quātuz quasi esset in eo aliquod motiuū ⁊ aliqō mouens: nō. n. quia diuersantur fm magnitudinem ⁊ paruitatem: continget hoc qō diximus: sed qa quantum: ⁊ ideo necesse est ut sit aliquid qō moueat vnitates. si igiť in animalibus est aliqō mouens etiam est numerus: vnde necesse est vt anima nō sit mouens ⁊ motū: sed motū solum.

69 Jdest ⁊ potest homo dicere ꝙ nulla est differētia inter ponētem vnitates se mouentes: ⁊ ponentem has vnitates corpora parua. ponendo. n. eas mouētes se: ponit eas corpora: ⁊ si non: quomodo intelligunt vnitates se mouentes

UVA. BHSC. IyR_012

D.o.siūt.n.ex speris Democriti pūcta: ⁊ intendit vt mihi videtur.⁊ similiter qui ponit q possibile est vt punct⁹ moueatur:concedit q contingit ei q punctus sit corpus: ⁊ iō bene possumus dicere q spere Democriti que mouent ex se adeo sūt parue q dicunt pūcta.pūctus.n.fm hanc positionem nō est nisi corpus. ⁊ qum narrauit hoc dedit cām ppter quam possibile est in talibus punctis imaginari q in eis sit aliqō quasi mouēs:⁊ aliqō quasi motū:⁊ dixit:⁊ remanet sola quantitas ꝛc̄.i.ut mihi videtur: quoniā quz fuerint mote remanebit in eis sola quātitas:si auferat ab eis alias quantitates.⁊ qum natura quātitatis remanet i eis:possibile est intelligere in eis aliqō motum: ⁊ aliquod mouens:sicut in corporibus.hoc.n.nō accidit corpori nisi fm q est corpus:nō fm q ē magnū:aut paruū.s.q sit motum ex se:⁊ q mouens in eo sit aliud a moto: ⁊ hoc intendebat qum dixit sicut est in continuo ꝛc̄.i. q res nō dr̄ eē mota ex se:⁊ ut mouens sit aliud in ea a moto qō ē corpus magnū aut paruum:sed qz est corpus continuū tm̄:⁊ ideo omnis ponēs vnitatem motam ex se aut punctum necesse est ei ponere corpora parua: ⁊ sic in nullo differt ponens aiam esse vnitates auc puncta se mouentia a Democrito ponente eam esse speras paruas.D.o. ⁊ ideo necesse ē ꝛc̄. idest ⁊ qum vnitates sint mouentes se:⁊ mouens in re est aliud a moto:necesse ē ut illud qō mouet vnitates sit aliō ab vnitatibus.si igit est mouens in omni moto aia etiam est mouens in vnitatibus:nō vnitates mote que sunt numerus:vnde necesse est ut anima sit mouens tm̄:non mouens ⁊ motum insimul.D.o. si igitur anima est mouens ꝛc̄.i.si igitur anima est mouēs mām:est etiam mouēs numex:vnde necesse est ut anima nō sit mouēs ⁊ motum ex numero:sed mouens solum.

Contingit autez hanc vnitatē quodāmodo esse.oportet enim quandā inesse ipsi differentiaz ad alias.puncti aūt solitarij que vtiqz differentia erit nisi positio.Siquidē igitur sūt altere i corpore vnitates ⁊ puncta:in eodē erunt vnitates:obtinebit enim locū puncti:⁊ tm̄ quid ꝓhibet i eodē esse si duo sunt ⁊ infinitas:quoz.n.locus idiuisibilis est ⁊ ipsa.

Et quō est possibile ut sit vnitas:necesse ē.n. vt habeat differentiam qua differat ab vnitatib⁹ aliis.que igitur diuersitas pōt cadere in punctо ⁊ vnitate nisi sit in situ.si igitur puncta ⁊ vnitates in eodem loco fuerint:qz occupant locum pūcti lz nihil ꝓhibeat ut in eodem loco sint duo puncta:⁊ puncta infinita.res aūt quaz locus ē indiuisibilis sunt etiam sic.

70 Et quō est possibile apud eos ut anima sit aliqō cōpositum ex vnitatibus.necesse est enim dare differentiam qua vnitates que sunt in anima differūt ab vnitatib⁹ numerabilibus.⁊ si nō:tunc numerus esset animatus. ⁊ quz narrauit q necesse est eis dare differentiam inter duo genera vnitatum:dixit:⁊ que diuersitas pōt cadere ꝛc̄.i.⁊ nihil est in quo differant he due vnitates inquantū vtraqz est indiuisibilis:nisi aliquis dicat q vnitas que ē in anima habeat situm numeri:aut nō habeat situm: ⁊ sic vnitates que sunt in anima erunt puncta.dictum est.n.q punct⁹ est vnitas habens situm.Et qum declarauit q necesse est eis dicere q vnitates que sūt in aia sūt puncta: incepit declarare qō cōtingit eis dicere q sūt eadem cum punctis existētibus in corporibus:⁊ dixit:si igitur vnitates ⁊ pūcta fuerint in eodem loco:necesse est vt vnitates que sunt in anima:⁊ pūcta que sūt in corpore sint idem:sed dimisit consequens:quia manifeste consequitur a precedenti.D.incepit declarare añcedens:⁊ dixit:quia occupāt locū pūcti.i. necesse est ut sint in eodem loco:qz necesse est ut locus vnius puncti pūctoz que sunt in corpore:⁊ qum locus vnitatum que sūt in aia est locus vnius pūcti pūctorum corporis:necesse est ut sint in eodez loco.D.incepit declarare q necesse est ut locus eoz sit locus vnius pūcti:⁊ dixit:lz nihil ꝓhibeat.i.nihil ꝓhibz vt duo puncta immo infinita sint in eodem loco:immo ꝟ necessarium est.oia.n.quoz locus est indiuisibilis:qū supponūtur ad inuicem nullum sit diuisibile.

Si autem in corpore puncta numerus anime:aut siqui eoz que in corpore punctoz nūer⁹ anima:quare si nō omnia habent aiam corpora puncta enim in oibus videtur esse infinita.Amplius autem quomodo possibile ē separi pūcta ⁊ absolui a corporib⁹ nisi diuidant̄ linee i pūcta.

Et si numerus aie sit pūcta que sunt i corpe aut anima est in numero qui est ex punctis q̄ sūt in corpore:quare omnia corpora nō habēt animam.opinant̄.n.q in omnibus corporibus sūt puncta:⁊ infinita.⁊ etiam quō est possibile:ut pūcta separent̄ a corporibus qum linee nō diuidā tur in puncta.

71 Dicit:⁊ qum necesse est ex sermone predicto q vnitates que sunt aia sint puncta que sūt in corpore:aut anima est aliquod existēs in numero qui sit ex pūctis que sūt in corpore:qum necesse est in duobus pūctis q superponat quousqz fiāt idem:quare omia corpora nō sunt animata qum in omni corpore sint pūcta infinita:immo necesse est vt quelibet pars eius sit animata:qō est impossibile.D.o. eis aliud impossibibile:⁊ ē q anima nō sit abstracta a corpore:ita q impossibile est ut animal moriat nisi per corruptionem sui corporis:⁊ dixit:⁊ etiam quomodo est possibile ut pūcta separētur a corporibus ꝛc̄.i. ⁊ contingit eis fm hanc opinionem ut anima nō separetur a corpore neqz ut moriatur:quoniam si anima sit puncta:⁊ pūcta impossibile est ut separētur a corporibus: qum declaratum est q linee nō componūtur ex pūctis:neqz superficies ex lineis:neqz corpus ex superficiebus:sed pūcta nō separātur a linea:quia sunt ei⁹ vltima:neqz linea a supficie:neqz superficies a corpore:tūc aiam impossibile est seperari a corpore:sed tamē possibile est in punctis abstractio.si linee essent composite ex eis qō est impossibile:ut declaratum est in phȳsicis.

Accidit autem sicut diximus siquidē idē dicere corpus quoddā subtiliuz partiū ipsam ponentibus.sic aūt sicut Democritus moueri dicit ab anima ꝓpter incōueniens.Siquidez.n.est anima in omni eo quod sentit cōpore:necesse ē in eodem duo esse corpora si corpus aliqō aia. Numex aūt dicentibus in vno puncto: puncta multa:⁊ omne corpus animā habere:nisi quidā numerus differens fiat:⁊ alius ab his qui in corpore puncto

Et contingit sicut diximus aliquo mō vt sermo eoz sit similis sermoni ponentis eam eē corpus subtilium partium fm aūt aliū modum:vt dicit Democritus in motu:ꝓpria eis est impossibilitas:quoniā si anima est in toto corpore sensibili:necesse est ut duo corpora sint in eodez loco si autem est aliquod corpus:necesse ē dicentibus numex:ut in eodem puncto sint multa pūcta:vt omne corpus habeat aiaz:nisi contingat in re animalis que differt a punctis existentibus in corporibus.

72 Et cōtingit aliquo modo dicētibus hunc sermonem impossibilitas contengens dicētibus animā esse corpus subtilium partiuz: ⁊ aliquo modo est ꝓpria eis etiā impossi-

UVA. BHSC. IyR_012

bilitas Democrito accidẽs:in hoc qõ posuit q causa mot⁹ est q spere que sunt anima mouetur ex se. nõ enim est differentia inter ponentem q causa motus aie est corpus qõ est vnitates mote ex se:aut q spere mote ex se. D. incepit notificare in qua impossibilitate cõueniũt isti cum dicẽtibus aiam esse corpus subtile:7 dixit:quoniã si anima est in toto corpore subtili 7c̃.i. 7 impossibilitas communis ẽ quia necesse est dicẽtibus aiam esse corpus:ut duo corpora sint in eodem loco:quoniã fu t necessarium ut anima sit in toto corpore:quia corpus sensibile in omnib⁹ ptibus suis:vnde necesse est ut in omni parte eius sit aliqua pars anime:7 vniuersa anima sit in vniuerso corpore: 7 sic supponantur corpora 7 penetrentur ad inuicem.s. corpus qõ est anima:7 corpus in quo est:7 sic necessario erũt duo corpora in eodem loco.7 est necesse dicentibus animã esse numer ut in loco eiusdem puncti ex corpore sint multa puncta distincta per intellectum:7 hoc est simile sermoni dicẽtis possibile esse multa corpora in eodem loco:qm̃ quum ħ qõ ponũt ea in eodem loco si nõ posuerint ea esse distincta ut declaratum est:continget eis ut puncta que sunt aia sint puncta ipsius corporis:7 sic omne corpus erit aiatum si non concesserint q in corpore sint alia puncta diuersa a punctis que sunt in anima.si hoc cõcesserint:continget eis vt multa puncta sint in loco vnius puncti:7 hoc est simile sermoni dicẽtis q multa sunt corpora in eodẽ loco: 7 hoc est impossibile ꝓtingens dicenti animam esse corpus subtilium partium.

Accidit3 animal moueri a numero:sicut 7 democritum diximus ipsum mouere. Quid est enim differre dicere speras paruas:aut vnitates magnas:aut oino vnitates ferri. vtrobiq3 enim est necesse moueri animal in eo qõ mouent ipse

Et contingit eis ut animal nõ moueatur nisi a numero:sicut diximus de opinione Democriti. nulla.n. differentia est inter dicentes ptes puas 7 dicentes q vnitates sm q sunt mote: necesse ẽ enim sm vtrunq3 modum:ut animal nõ moueatur nisi illis motis.

73 Vult hic declarare impossibilitatẽ ꝓpriam eis 7 Democrito:7 dixit:7 contingit eis 7c̃.i.7 contingit eis in hoc qõ dicũt q animal nõ mouetur nisi ab vnitatibus motis ex se illud quod cõtingit Democrito:quum dixit q animal nõ mouetur nisi ex speris motis ex se. D.o.modũ sm quẽ est similitudo inter vtranq3 opinionem:7 dixit:nulla enim3 differentia 7c̃.i.nulla est differentia inter dicentem q illõ quod mouet corpus ẽ paruum:aut vnitates paruę: quum fuerit positum q vtrunq3 nõ mouet corpus:nisi sm q mouetur.contingit.n. q hec duo.s.vnitates 7 partes nõ mouent:nisi sm q mouentur ex se.7 intendit.7 quz ita sit impossibilia contingentia Democrito:contingũt etiam huic opinioni.

Complectentibus igitur in vnum numerus 7 motum hec quidem accidũt 7 multa alia huiusmodi. Non enim solum diffinitione aie huiusmodi impossibile esse:sed 7 accñs. Manifestum autem siquis argumentauerit ex ratiõe hac reddere passiões 7 opera:ut cogitationes :sensus:letitias:tristicias:7 quecunq3 alia huiusmodi.sicut enim diximus prius:neq3 diuinare facile est ex ipsis.

Congregãtes igit numer 7 motũ in eodem hñt etiã hec impossibilia 7 alia mlta silia eis.impossibile est.n.ut sit dispositio aie talis:neq3 accidẽs accñtiuz ei:7 hoc manifestũ ẽ si aliqs voluerit ꝓficere ex hoc actiões 7 passiões aie ut cognitionẽ:7 sensum:7 volũtatẽ:7 tristiciã.hoc.n.sicut diximꝰ superiꝰ:neq3 ẽ facile:neq3 erit p figmentũ.

74 Dicit q diffinientibus aiam per numerum 7 motum insimul:accidũt hec impossibilia predicta:7 alia plurima 7 hoc manifestum est.nullus enim eor potest dare causas actionum 7 passionuz in anima ꝓpter numer:neq3 si finxerint dicendo q talis numerus facit sensum:7 talis cogitationem:7 talis voluptationem:quoniam si cause rerum diuersar sunt diuerse:7 cause istar sunt vnitates 7 nũeri necesse est vt vnitates 7 numeri cause istor diuersentur:7 sermo eius in hoc caplo est palam.

Tribus autem modis traditis sm quos diffiniunt aiam. Alij quidẽ motu enũciauerũt maxime in mouẽdo se ipsam. Alij aũt corpus subtilissimũ:aut incorporalissimũ alior. Hec aũt qs dubitatiões 7 subcõtrarietates habẽt ꝓteriuim⁹ fere:reliquit aũt ꝓsiderare qualiter dr ex elemẽtis ipsam esse.dicũt.n.qtenus sentiat ea q sũt 7 vnũquodq3 cognoscat.

Et qr diximꝰ tres modos diffinitionũ aie.quidam.n.iudicauerũt ipam esse motã ex se.7 qdaz iudicauerũt ipam eẽ corpꝰ valde subtile:aut corpus valde remotũ ab aliis corporib⁹.7 nos iam visi sumus induxisse dubitatiões ꝓtingẽtes his duob⁹ sermonibus.remanet igit querere eaz esse ex elemẽtis:qum dicat hoc:qr sentimus entia: 7 cognoscimus vnũquodq3 illor.

75 Dicit q antiqui diffiniunt aiam tribus modis: quor quidam est quia mouetur ex se. Et quidã qr est corpꝰ valde subtile:aut maxime remotum a natura corporea. Quidam vero diffiniũt eam quia est ex principijs 7 elementis quia est ut dicitur distinguens 7 cognoscens. 7 quia iaz cõtradiximus opinioni eor qui diffiniunt eam per motum 7 eor qui diffiniunt eam per corpus subtile: contradicendum est modo opinioni eor qui dicunt eaz esse ex elemẽtis. 7 debes scire q ꝺdictio eius dicentibus eam esse corpꝰ collocatur sub cõtradictione dicentis eam esse mouens qr mouetur.omnibus.n.istis contingit dicere eam esse corpꝰ 7 indifferenter siue posuerint illud quod mouet ex se speras paruas:vt Democritus:aut vnitates:vt dicentes eam esse numer se mouentes:aut corpus celeste:ut in timeo.7 similiter collocatur in contradictione addentes eam cẽ cõplexionem:aut armoniam 7 vniuersaliter corpus cõpositum. Remanet igit ꝺdicere opinioni fingentium eam esse ex elementis ꝓpter cognitionem 7 sensum.

Necessariũ aũt ẽ accidere mlta impossibilia rõni.ponũt.n.cognoscẽ sile similiter:tãq3 ac si aiam res ponentes:nõ sunt autẽ hec sola: multa vo 7 alia.magis aũt fortassis infinita numero que sũt ex his.

Sed huic sermoni cõtingũt plura impossibilia.ponũt.n.q simile nõ cognoscitur nisi p suũ sile:7 qsi ponũt aiaz esse ista: sz ista nõ sũt tm hec sz plura alia:imo videt q ea que ex istis sunt: sũt infinita.

76 Idest 7 iste sermo verificatur ad eos dicendo ꝺ principia sunt omnia que fiunt ex ipsis principijs omnib⁹ modis:sed ea que fiũt ex principijs magis sunt ꝺ principia: immo recte videtur ut ea que fiunt ex principijs sint infinita 7 qum ea que fiunt ex principijs omnibus modis.alia vo aliquo modo fiunt ex principijs non iuuantur in dicendo q anima est ex principijs:quoniam sm q est aliud nõ est illic consimilitudo.7 qum illic nõ fuerit cõsimilitudo non erit cognitio:quum cognoscens nõ cognoscat nisi per illam consimilitudinem quam habent cum re cognita. Et quum declarauit q facta ex principijs non sunt eadem principia in formis 7 essentijs:incepit declarare impossibilia contin

UVA. BHSC. IyR_012

gentia huic quod dixit q̄ nihil cognoscit nisi per suū sīle.

Ex quibus quidem igitur est vnunquodq3 hoꝝ cognoscere animā ⁊ sentire: sed compositū nō cognoscet:neq3 sentiet: vt quid est deus :aut homo:aut caro:aut os.similiter autez quodlib3 aliud compositoꝝ. Nō enim quolibet modo se habentia elementa hoꝝ vnūquodq3 sed ratiōe quadam ⁊ compositione:quemadmodum dicit Empedocles:os ⁊ terra:q3 humus coaptata in amplis diffusionibus duas ex octo partibus sortitum est:quatuor autem vlcano dederunt: ossa autem alba facta sunt.nihil igitur profectus elementa in anima esse nisi ⁊ rationes inerunt ⁊ cōpositio. Cognoscet enim vnūquodq3 simile. os autem aut hominem nihil:nisi et hec inerūt.hoc autem quod impossibile sit nihil oportet dicere quis enim dubitabit si inerit in anima lapis aut homo.similiter autem bonum ⁊ nō bonum:eodem modo ⁊ de alijs.

Donatur igitur q̄ anima cognoscat ⁊ sentiet ea ex quibus sit quidlibet: ⁊ tūc nō cognoscit vniuersum:neq3 sentit. ⁊.g. quid est deus: ⁊ qd est homo:⁊ quid ē caro:⁊ quid est os:⁊ similiter alia composita:esse enim vniuscuiusq3 istoꝝ non est vt elementa sint in quacunq3 dispositione:sed in aliqua compositione ⁊ ꝓportione:sicut narrauit Empedocles in generatione ossis.dicit enim q̄ terra magna que est in vasis ossis:que habet de pallore octauam partem: ⁊ de igne quatuor partes:⁊ sic facta sunt ossa alba. nihil enim prodest q̄ elementa sint in anima nisi in eis sit ꝓportio ⁊ compositio:tunc enim cognoscet quodlib3 per similitudinē:⁊ nō cognoscet os aut hominē nisi hec duo sint in ea:⁊ iste sermo nō indiget cōtradictione.nullus enim existimat q̄ in anima sit lapis aut homo:⁊ similiter viuū ⁊ nō viuum.

77 Dicit:ponatur q̄ anima ⁊c̄.i.ponat fm opinionē eoꝝ q̄ anima cognoscit ⁊ sentit elemēta ex quibus cōponitur quidlibet qō est ex elemētis.contingit igitur eis ut non cognoscat vniuersum rei compositē:⁊ q̄ nō cognoscant eius formā.forma.n.eius est suprā elemēta in cōposito:continget igitur ut nō cognoscat deum:neq3 hominē:neq3 carnē neq3 os.essentia enim nō est elemētum:neq3 ex elemētis:⁊ hoc necesse ē in omnib' cōpositis. D.o.esse.n. vniuscuiusq3 ⁊c̄.i.⁊ essentie ⁊ forme reꝝ:necesse est ut sint suprāaddite elementis:quia quodlibet ens compositum ex elemetis cōponitur in aliqua ꝓportione terminata a compositiōe ꝑpria:per quā illud ens est qō est:⁊ hoc concedit Empedocles. dat.n. in generatione ossis proportionē:⁊ dicit q̄ ossa sunt alba:quia existit in eis ex terra que appropriat nigredini:⁊ pallori octaua pars:⁊ de igne qui appropriat albedini quatuor partes. D.o. nihil enim prodest q̄ elementa sint in anima ⁊c̄.i.nihil.n.prodest in hoc q̄ anima cognoscit formas ⁊ essentias reꝝ:ut sit ex elemētis:nisi cum hoc qō est ex elementis sint in ea proportiones que appropriantur essentijs reꝝ:tunc enim possibile est ut cognoscat qōlibet. D.o.⁊ nō cognoscit os:neq3 hominem:nisi hec duo fuerint in ea.i.necesse est qum nō cognoscat rem nisi per similitudinem:ut non cognoscat os:neq3 hominez: nisi in ea sit compositio ossis ⁊ hominis. D.o. ⁊ iste sermo nō indiget ⁊c̄.i.⁊ iste sermo est valde impossibilis. nullus enim dubitat vtꝝ in anima sit lapis aut nō: ⁊ vniuersaliter null' existimat q̄ in anima sit viuū ⁊ nō viuum:ita q̄ cognoscit viuum per viuam partem que est in ea ⁊ non viuum per non viuum.

Amplius autem qum multipliciter dicatur id quod est.significat enim aliud quidez hoc aliquid: aliud quantitatem: aut qualitatem: aut ⁊ quoddam aliud diuisoꝝ predicamentoꝝ: vtrū ex omnibus erit anima aut nō: sed nō videntur communia omnium elemēta esse. Si igitur que cunq3 substantiaꝝ sunt ex his solum.quomodo igitur cognoscet ⁊ alioꝝ vnunquodq3:aut dicet vniuscuiusq3 generis elementa esse ⁊ principia ꝑ ꝓpria ex quibus animam constare.erit ergo qualitas ⁊ quātitates ⁊ substantia:sed impossibile est ex quantitatis elementis substantiam esse ⁊ non quantitatem.dicentibus itaq3 ex omnibus hec ⁊ huiusmodi alia accidunt

Et si ens dicitur pluribus modis:demōstrat enim hoc:⁊ quantum:⁊ quale: ⁊ aliud predicamentoꝝ:vtrum anima sit ex omnibus eis:⁊ non existimatur q̄ omnia habent elementa ⁊ principia ꝑpria.⁊ vtꝝ nō sint nisi ex elementis substantie tm̄.sed si fuerit ita:quomodo cognoscit vnunquodq3 illoꝝ:aut dicant q̄ quodlibet generum habet elementa ⁊ principia ꝓpria ex quibus constituitur.anima igitur erit quale ⁊ quantum ⁊ substantia:sed impossibile est ut ex elementis quanti sit substantia:⁊ nō quantum.qui igitur dicunt q̄ est ex omnibus contingunt eis hec ⁊ alia similia.

78 Qum declarauit impossibile contingēs eis propter cognitionem formaꝝ reꝝ:⁊ q3 forme nō sint elementū: neq3 ex elementis:incepit declarare q̄ contingūt eis alia impossibilia:⁊ concedant q̄ cognoscit composita ꝑpter sua principia.i.quia est ex principijs eoꝝ:⁊ dixit:⁊ etiam si ens ⁊c̄. idest ⁊ etiam quomodo possunt dicere q̄ anima cognoscit res propter sua principia.ens enim quādoq3 demonstrat hoc:quandoq3 alia nouez predicamēta: ⁊ sic querendum est:vtꝝ anima cognoscat quodlibet istoꝝ genez: quia est ex principijs oium coꝝ si omnia habent principia: aut ex principijs quorundam:si nō omnia habēt principia. D.o. sed nō existimatur.i. sed si posuerit eam esse ex principijs quorundam:querendū est ab eis vtrum anima sit ex principijs substantie tm̄:qum hoc predicamentū inter omnia existimetur habere tm̄ principia. dicetur eis quō cognoscit anima vnūquodq3 illoꝝ predicamentoꝝ. D.dixit:aut dicant q̄ quodlibet genez ⁊c̄.i.aut cogētur ad primā diuisionem:⁊ est q̄ quodlibet decem predicamentoꝝ habet ꝑpria principia:⁊ q̄ anima non cognoscit ea nisi quia sunt ex suis principijs.contingit igitur eis ex hac positione aliō impossibile:⁊ est q̄ anime quedam pars est substantia: ⁊ quedam pars quale:⁊ quedā quātū: quz impossibile ē vt substantia sit elementum alioꝝ predicamentoꝝ:principia enim non substantie sunt nō substantie. D.o.qui igitur dicunt q̄ est ex omnibus ⁊c̄.i.dicentibus igitur animam cē ex omnibus principijs reꝝ contingunt hec impossibilia ꝑdicta:⁊ alia similia.

Inconueniēs autem est dicere quidē impossibile esse simile a simili sentire: aut simile simili: ⁊ cognoscere simile simili. Sentire autem pati aliquid ⁊ facere ⁊ moueri ponūt:similiter autem et cognoscere ⁊ intelligere. Multas autem difficultates ⁊ dubitationes habente ipso dicere: sicut Empedocles q̄ corporeis elementis singula cognoscuntur:⁊ ad simile testatur quod nūc dictū est. Quecunq3 enim insunt in animalium corporib' simpliciter terra:ut ossa:nerui:pili nihil sentire videntur:quare neq3 similia:⁊ tamen conueniret.

UVA. BHSC. IyR_012

Et impꝛobabile eſt etiam dicere ꝙ ſimile nō patitur a ſuo ſimili:⁊ ꝙ ſimile ſentit ſuū ſimile: ⁊ ꝙ ſimile cognoſcit ſuum ſimile:opinādo ꝙ ſenti re eſt pati ⁊ moueri:⁊ ſimiliter diſtinguere ⁊ intel ligere.⁊ teſtatur ꝙ ſermo quem dixit Empedo- cles ꝙ vnaqueqꝫ reꝝ nō cognoſcit coꝛpoꝛalia elementa ſm ſimilitudinez eſt multaꝝ dubitatio num.⁊ hoc qō dicemus in hoc loco:⁊ eſt ꝙ coꝛ- poꝛa animaliū in quibus exiſtit ſimpla terra: vt oſſa:vt videtur mihi ſentiunt: nō ſentiunt igit neqꝫ ſimilia:ſz hoc neceſſariū fuerit.

79 Quum dedit impoſſibilia contingentia huic opinioni incepit contradicere pꝛopoſitioni ſuper qua fundatur hec opinio.ſ.,ppoſitioni dicenti ꝙ ſimile nō cōpꝛehendit niſi p ſuum ſimile:⁊ dixit :⁊ impꝛobabile etiam dicere ⁊c̄.i. ⁊ i- pꝛobabile eſt hoc quod antiqui opinātur ꝙ ſimile nō pa- titur a ſuo ſimili:⁊ ꝙ paſſiuū non eſt niſi contrariuꝫ a ſuo ꝓꝛio:⁊ opinantur cum hoc ꝙ cognoſcere ⁊ ſentire fiunt p ſimile:tamen cognoſcere ⁊ diſtinguere ſunt pati ⁊ moueri ⁊ intendit per hoc ꝙ illud quod conſequitur hanc opinio nem eſt contrarium pꝛime.hoc enim qō ponūt ꝙ ſentire ⁊ intelligere fiunt per ſimile:⁊ ꝙ ſunt pati coget eos ad di cendum ꝙ ſimile patitur a ſuo ſimili:qō non cōcedunt:qꝛ iam poſuerunt ſimile pati a ſuo ſimili:⁊ in ſe etiam impoſ ſibile eſt.D.o.⁊ teſtatur ꝙ ſermo quem dixit Empedocleſ ⁊c̄.i.⁊ teſtatur ꝙ ſermo quē Empedocles dixit.ſ. ꝙ vnuſ- quiſqꝫ nō cognoſcit generalia coꝛpoꝛalia elementa niſi ꝑꝫ ſimilitudinem.i.ꝙ nos nō cognoſcimus terraꝫ niſi p illud qō eſt in nobis de terra:⁊ aquā per aquam:⁊ aerē p aerē ⁊ ignem per ignem eſt falſus.⁊ hec multitudo dubitatio- num contingentiū illi in hoc loco. illud enim qō in coꝛpo ribus aialium magis vicinatur terre ſimple nihil ſentit. ⁊ qum oſſa nō ſentiunt terram:ſz in eis dominetur terra:ſi- mile ergo non ſentit ſimile:⁊ hoc intendit qum dixit: non ſentiunt igitur neqꝫ ſimilia.D.o.ſz hoc ſit neceſſariuꝫ.i. ꝙ ſimile debet ſentire ſuum ſimile:tūc enim neceſſarium eēt vt oſſa ſentirent terram:ſed videnť carere oi ſenſu.

Amplius autem vnūquodqꝫ pꝛincipioꝝ ignoꝛantia pluriū intelligentia exiſtet: cogno- ſcet quidem enim vnunquodlibet:multa autem ignoꝛabit omnia enim alia.accidit autem ⁊ Em pedocli incipientiſſimum eſſe deum. ſolus enim elementoꝝ vnū nō cognoſcet diſcoꝛdia: moꝛta- lia autem omnia:ex omnibus enim vnūq̄dqꝫ ē.

Et etiam vnunquodqꝫ pꝛincipioꝝ magis ignoꝛat qꝫ ſciat.vnūquodqꝫ enim eoꝝ vnuꝫ tm̄ agnoſcit ⁊ plura ignoꝛat. contingit Empedocli attribuere deum maxime ignoꝛantie.ipſe.n. ſol' neſcit de elementis hoc vnicuꝫ .ſ.litem.aial vero moꝛtale ſcit ea omnia:omne.n.animal fit ex om nibus illis.

80 Et etiam cōtingit eis impoſſibilia vniuerſalia.ſ.ut qō libet pꝛincipioꝝ magis ignoꝛet q̄ ſciat.vnūquodqꝫ.n.pꝛi- cipioꝝ eoꝝ nō ſcit apud eos niſi ex quibus componitur: ⁊ ſunt ea quibus aſſimilatur.D.o.⁊ contingit Empedocli attribuere ⁊c̄.i.⁊ cōtingit Empedocli aliud impoſſibile ,p pꝛium.ſ.ꝙ deus apud ipſum ſit in fine ignoꝛantie:ita ꝙ a- nimal moꝛtale eſt ſciētius ipſo.contingit.n.ſm ſuum ſmo nem:ut nō ſciat de elementis que ſunt apud ipſum ſex:ni- ſi quinqꝫ tm̄.ſ.quatuoꝛ elementa ⁊ amicitiam:⁊ ꝙ neſciat litem.animal aūt moꝛtale ſcit ſex:quia apud ipſum cōpo- nitur ex omnibus:⁊ opinatur ꝙ deus cōponitur ex quiqꝫ tm̄.i.nō ex lite.contingit igitur ei ut neſciat litem:quapꝛo- pter animal moꝛtale erit ſciētius eo: ⁊ oīj quos Empedo- cles opinatur eſſe compoſitos ex quatuoꝛ ſunt oꝛbes. opi natur enim oꝛbes eſſe deos ⁊ compoſitos ex quatuoꝛ ele. mentis:⁊ amicitia:⁊ ideo reputabat deum eſſe immoꝛtalē lis enim eſt cauſa coꝛꝛuptionis:ſz iam narrauerit ꝙ ipſe iā opinatur mūdū ꝙ iam coꝛꝛūpebatur:⁊ iam generabatur ſed forte nō opinabatur hoc niſi in eis que ſunt ſub ſpera quāuis ipſe videtur hoc opinari in oībus ptibus mūdi.

Omnino autem pꝛopter quaꝫ cauſam non omnia habent animaꝫ que ſunt quoniam omne aut elementum:aut ex eleme̅to:aut vno:aut plu- ribus:aut omnibus.neceſſe eſt enim vnuꝫ aliqō cognoſcere:aut quedā:aut omnia.

Et vniuerſaliter quare nō omnia habēt ani- mam:quꝫ omnia:aut ſint elementum:aut ex ele mento vno:aut ex pluribus:aut ex omnibus.ne ceſſe eſt enim ut ſciat vnum:aut quedā:aut oīa.

81 Et vniuerſaliter neceſſe eſt eis dare cauſam quare nō omnia habent animam compꝛehendentem. continget enim eis ut omnia ſint compꝛehenſiua:quoniam ſi pꝛinci- pia ⁊ elemēta ſunt cognoſcentia:⁊ omne ens aut eſt ex ele mento:aut elementum neceſſe eſt ut omnia ſciant.opoꝛtet enim ut omne ſciat:aut vnum eoꝝ ſi fuerit elementuꝫ:aut ex vno elemento:quoniam tūc nō ſciet niſi illud qō cōpo nitur ex illo elemento:aut ut ſciat plura ſi componitur ex pluribus:aut ſi componitur ex omnibus omnia:⁊ hoc in tendebat qum dixit:opoꝛtet enim ſcire:aut vnuꝫ aut que dam:aut omnia.

Dubitabit autem aliquis: ⁊ quid eſt vnum faciens ipſa.materie enim comparanť elementa. Maxime enim ,ppꝛium eſt illud continēſ quod cūqꝫ eſt.anima autem aliquid melius eſſe ⁊ anti quius impoſſibile eſt:impoſſibilius autē adhuc intellectu. Rationabiliſſimū enim būc eſſe nobi liſſimum ⁊ diuinum ſm naturā.elementa autem dicunt eſſe pꝛima entium.

Et debet homo dubitare illud quod dedit iſtis eſſe.elementa enim aſſimilanť materie:illud autem quod agit eſt valde nobile. impoſſibile ē igitur vt aliquid ſit nobilius ⁊ pꝛincipali' q̄ꝫ aia ⁊ etiaꝫ valde impoſſibile eſt ut aliquid pꝛecedat intellectum.neceſſe eſt enim vt iſte ſit pꝛecedens naturaliter ipſum qō per.eum acquirit nobilita- tem ſuam.elemēta aūt ſunt pꝛincipia entium.

82 Et debet homo querere per quid ſunt elemēta.ſ.foꝛ- ma.elementa enim videnť aſſimilari materie:ſed manife- ſtum eſt ꝙ aliud nobilius eis ligat ⁊ congregat ea in com- poſito:⁊ eſt illud quod eſt in eis quaſi forma ⁊ finis. Dein de incepit declarare ꝙ hoc neceſſe eſt eſſe animā ⁊ maxie intellectum:⁊ dixit:illud enim qō agit dicitur valde nobi le ⁊c̄.i.⁊ illud quod videtur eſſe nobilius elementis:neceſ ſe eſt ut ſit anima.omne enim qō dicitur eſſe nobilius ali quo minus eſt dignum nobilitate q̄ anima. anima igitur pꝛecedit omnia elementa cauſalitate ⁊ nobilitate:elemēta autez tempoꝛe .D.o.⁊ magis eſt impoſſibile ut aliud pꝛe- cedat intellectum.i.ſi anima eſſet ex elementis:tūc pꝛecede rent eam elementa nobilitate ⁊ cauſalitate:qō eſt impoſſi bile:⁊ magis impoſſibile eſt opinari ꝙ aliquod elemento rum pꝛecedat intellectum ſm nobilitatem:⁊ ſm cām fina lem.D.dedit rationem ſuper hoc:⁊ dixit:neceſſe eſt enim vt ipſe ſit ⁊c̄.i.neceſſe eſt eniz ut intellectus pꝛecedat in eē omnia attributa ſibi:⁊ que ab eo acquirunt nobilitatem vt elementa.D.o.elementa aūt ſunt pꝛincipia entium .i.⁊ valde differunt.anima enim ⁊ intellectus ſunt pꝛincipia en tium ſm finem ⁊ foꝛmam:elemēta aūt ſm mām.

Omnes autem ⁊ qui ex eo quod ſentit ⁊ co gnoſcit aia que ſunt ex elementis dicunt ipſam ⁊ qui maxime motiuuꝫ:non de omni dicunt aia neqꝫ enim ſenſitiua omnia motiua.videnť.n.eſſe

UVA. BHSC. IyR_012

quedam animaliū ⁊ mouctia ſm locum:⁊ tamē videtur hoc ſolo motu mouere anima animal.ſimiliter autem ⁊ quicunqz intellectiuum ⁊ ſenſitiuum faciunt ex elementis.videnť.n. plante viuere nō participantes loci mutatione:neqz ſenſu ⁊ animaliū multa intelligētiā nō habere.

Et omnes facientes animam ex elemētis p cognitionem ⁊ ſenſum:⁊ per motū nō loquūtur de omni anima.nō.n.videmus omnia ſenſibilia mota:quā quedam animalia videntur pmanentia in eodem loco:ꝛ videantur q illo ſolo motu moueat anima animalia.⁊ ſimiliter etiam eſt diſpoſitio ponentium intellectum ⁊ virtutē ſenſus ex elementis.plante enim videtur viuere: ꝛ nullam habeńt portionem de motu locali:⁊ plura animalia etiam nō intelligunt.

83 Dicit:⁊ omnes ponētes ſubſtantiam anime ex elemētis:quia cognoſcit:⁊ quia mouetur ex ſe nō loquuntur de ſubſtantia anime niſi particulariter:nō vniuerſaliter:ſicut debet facere ille qui vult naturalit loqui de ea .D.incepit declarare hoc:⁊ dixit:nō enim videmus omnia ſenſibilia moueri.i.⁊ diffinitio eoꝝ qui diffinierunt eam per motuꝫ eſt diminuta.multa enim ſenſibilia ⁊ animata nō mouentur in loco:vt ſpongia maris:quāuis iſte motus apud eos proprius eſt anime:⁊ ſi ita eſſet omne animatum moueretur in loco.error igitur accidit eis qui exiſtimāt q iſte motus eſt proprius anime ſenſibili.Et qum narrauit diminutionem contingentem diffinientibus animaz per motum: incepit declarare diminutionem accidentem ponentibus eam ex elementis per cognitionem:⁊ dixit:⁊ ſimiliter ē diſpoſitio ponentium intellectum ⁊c̄.i.⁊ ſimiliter eſt de ponentibus intellectum:⁊ ſubſtantia anime ex elementis:q̄a cognoſcit.plante enim videntur habere vitam ⁊ nō ſenſū neqz motum in loco.⁊ videmus q multa animalia ſenſibilia nō intelligūt:⁊ ſi ita eſſet:neceſſe eſſet ut omne viuū eſſet ſenſibile:⁊ omne ſenſibile eſſet intelligēs:ſicut opinabantur plures antiqui:ſed nō ita. omnes enim diffiniētes ſubſtantiam anime per cognitionem aut motum: nō incedunt via ducenti ad cognitionem ſubſtantie anime.

Si autem aliquis ⁊ hec ſegregauerit poſueritqz intellectum partem aliquam anime.Similiter autem ⁊ ſenſitiuū:neqz vtiqz ſic dicet de omni anima:neqz de tota vel vna: hec aūt ſuſtinuit ⁊ que eſt morpheicis vocatis carminibus ratio dicit enim animam ex toto ingredi reſpiramētuꝫ que fertur a ventis:nō poſſibile itaqz plātis hoc accidere:neqz animaliū quibuſdā ſ quidē non omnia reſpirant.

Et ſi homo cōceſſerit iſta:⁊ poſuerit q intellectus eſt aliqua pars anime. ⁊ ſimiliter etiam vtus ſenſus:tamen neqz cum hoc locuti ſunt vniuerſaliť de omni anima:neqz de vna anima vniuerſaliter.⁊ ſimiltter accidit in ſermone qui dicit inueniri in verſibus attributis archoiz.dicit enim q anima intrat intus a toto apud anhelitum:qz venti deferūt eam:hoc igit nō accidit plantis:neqz in quibuſdam animalibus:quꝫ nō oē animal ſit habens anhelitum.

84 Dicit:⁊ ſi homo conceſſerit eis q omne animal eſt intelligens:⁊ poſuerit q virtus:intellectus:⁊ ſenſus ſit eidez tamen cum hoc etiam erūt locuti de omni anima.qui.n.ē locutus de ea p cognitionē nō loquitur de anima non cognoſcenti.qui autem per motum nō loquit de anima non mota:⁊ cū hoc ſermo amboꝝ nō eſt in eadē anima.natura enim anime mote alia eſt a natura cognoſcentis. iſti igitur nō loquūtur de anima vniuerſaliter:⁊ etiam cuꝫ hoc quidā eoꝝ loquūtur de vno modo anime:⁊ quidā ō alio modo.D.o.⁊ ſimiliter accidit ⁊c̄.i.⁊ hocidem accidit ſm q loquitur de anima particulari:⁊ exiſtimat loqui de anima vniuerſali fingenti q natura anime eſt illud qō intrat corpus a toto continenti apud anhelitum. iſte enīꝫ nō loquitur de omni anima:quia plante habent animam: tñ non habēt anhelitum:⁊ ſimiliter plura animalia.anhelāſ enim eſt animal ambulans ſanguinē habēs:vt dictum eſt in animalibus.

Hoc autem latuit ſic opinātes.ſi vero ex elementis animam facere oportet:nihil oportet ex omnibus.ſufficiens enim eſt altera pars contrarietatis ſeipſam diiudicare ⁊ oppoſitam. Recto enim ⁊ ipſum ⁊ obliquū cognoſcimus. Judex enim vtrorūqz canon eſt recto:obliquū autez neqz ſuiipſius:neqz recti.

Et ignorauerūt exiſtimātes hoc.ſ.ponentes animā ex elementis.ſ.q nō de neceſſitate debent ponere eam ex omnibus eis.ſufficit.n.vnum cōtrarioꝝ in iudicando ſuper ipſum:⁊ ſuper ſuum oppoſitum.per rectum enim ſcimus rectum:etiā curuū.regula enim iudicat vtrunqz per ſuam rectitudinem.per curuū autem nō ſcimus:neqz ipꝫ in ſe:neqz rectum.

85 Et iſti ignorauerūt quoniam non indigebant ponere animam ex omnibus contrarietatibus exiſtentibus in elementis:ſufficiebat enim eis ponere eam ex altero duorum contrariorꝝ.ſ.ex illo quod eſt habitus quidam ⁊ forma. Tale enim contrarium ſufficit in iudicando ſuper ſe ⁊ ſuper ſuum oppoſitum.ſcimus enim lineam rectam p regulam rectam in eo q eſt recta:⁊ ſimiliter curuaz:ſi p curuā nō ſcimus:neqz ipſam:neqz rectaz:⁊ cauſa in hoc eſt quia nō debemus iudicare per contrariū qō eſt primū:ſup contrarium qō eſt ſecundū.

Et in toto autem quidē miſceri ipſam dicūt vñ ſortaſſis ⁊ Thales opinat' eſt oia eſſe plena diis:hoc aūt hꝫ quaſdā dubitatiōes: ꝓpter quā n.cām in aere:aut in igne anima qum ſit non facit animal in miſto:⁊ hoc in his melior eſſe puta ta.Queret enim vtiqz aliquis:quam ob cāꝫ que in aere anima:ea que in animalibus melior ⁊ im mortalior.

Et dixerūt quidā q aia eſt in toto:⁊ forte ex hoc loco exiſtimauit Meliſſus q oia ſūt plena deo:ſi i hoc loco ē dubitatio.q̄rendū ē.n.qū aia exiſtat i aere ⁊ igne q̄re nō facit aialia:⁊ facit hoc in miſto: ꝛ ſit exiſtimatū q aia q̄ ē in iſtis ſit nobilior:⁊ dꝫ hō rñdere:q̄re aia q̄ ē in aere ē melior aia que ē in aialibus ⁊ magis immortalis.

86 Intendit ut mihi videtur q quidam dixerūt q anima exiſtit in toto.i.in elementis ⁊ in compoſitis:⁊ ex hoc exiſtimauit Meliſſus q omnia ſūt plena deo.D.o.querēdū eſt enim ⁊c̄.i.⁊ prima dubitationum contingentium huic opinioni eſt:quare anima inquantū eſt in aere ⁊ etiam in igne nō facit animalia i eis.i.quare hec corpora ſimplicia nō ſunt ſenſibilia ⁊ comprehēſiua:quoniā qum anima hꝫ eandem ꝓportionem habeat ad elementum ⁊ ad cōpoſitum:neceſſe eſt ut ſi altez eoꝝ fuerit animatum: ut altez etiaꝫ ſit animatum.D.o.q̄uis ſit exiſtimatum q anima q̄ eſt ⁊c̄.i.ꝛ exiſtimatuꝫ ſit q anima que eſt in elementis magis digna eſt ut faciat elementa eſſe animata. exiſtimatur igitur eſſe nobilior anima que eſt in miſto ex elemētis.D. dedit queſtionem ſecundam:⁊ dixit:⁊ poteſt homo reſpōdere quare aia q̄ eſt in aere ⁊c̄.i.⁊ ꝓtingit hoi opināti hāc opinionē reſpondē q̄rēti q̄ de cā aia q̄ ē in elemētis ē nobilior aia que eſt in aialibus.anima enī que eſt in elementis

UVA. BHSC. IyR_012

est nō mortalis apud eos: ⁊ que est in aialibus ē mortalis.

Accidit autem vtrobiqꝫ incōueniens ⁊ irrationbile: ⁊ nanqꝫ animal dicere ignem: aut aerem magis irrationabilium est: ⁊ nō dicere animalia cum anima insit incōueniens est.

Et contingit vtriqꝫ sermoni improbabile ⁊ irrationabile. dicere enim ꝙ ignis ⁊ aer sūt aialia est simile sermoni stulto: ⁊ etiaꝫ nō dicere ea esse animalia: ⁊ dicē ea habere aias ē improbabile.

87 Qum declarauit ꝙ cōtingit dicētibus ꝙ in elementis est anima ut elementa sint animata: dixit: ⁊ ꝓtingit vtriqꝫ sermoni ⁊c̄.i. hoc quod ponūt ꝙ elementa sunt animata: aut hoc qō ponūt ꝙ elementa habent aiam ⁊ nō sunt animata. dicere enim ꝙ ignis ⁊ aer sūt animata simile ē ſmo ni stultoꝝ: ⁊ dicere etiam ꝙ habēt animā ⁊ nō sunt aiata est valde improbabile: quia nulla differentia erit inī aiaꝫ esse in animato: aut nō esse.

Opinari autez videntur animā esse ⁊ in his quoniam totum partibus simil' speciei: quare necessariuꝫ ipsis dicere ⁊ animā similis speciei partibus esse: si intercipi aliquid continentis in aialibus animata aialia fiunt. si autem aer quidez discerptus similis speciei: anima aūt dissimilis partibus. hoc quidē aliquid ipsius existet videlicet aliud autem nō existet. necesse est igitur ipsam similis partis esse: aut nō vnum esse in qualibet pte omnis. Manifestū igitur ex dictis ꝙ neqꝫ cognoscere ineſt anime ꝓpter id quod est ex elemē tis: neqꝫ moueri ipsam bene neqꝫ vere dr̄.

Et quidam videnť existimare ꝙ anima existat in istis: quia forma vniuersi eoꝝ est sicut forma partium. oportet igitur eos dicere ꝙ forma anime etiam est sicut forma partiū eius: qum animal nō sit habens aiam: nisi qum in eo cōcludit aliquid de aere cōtinenti. si igitur aer qum sepať est similis forme ⁊ anima qum separatur non est consimilium partium: manifestum est ꝙ aliqd eius erit ens: ⁊ aliquid nō ens. necesse est igit aut ut sit consimiliū partium: aut nō existat in q̄libet parte totius. qm̄ autem neqꝫ cognoscere existit in anima quia est ex elementis: neqꝫ moueri dr̄ recte manifestum est.

88 Qum numerauit impossibilia contingentia huic opinioni dedit causam ex qua existimauerūt elementa ee animata: ⁊ destruxit eam: ⁊ dixit: ⁊ videtur existimare ⁊c̄.i. ⁊ opinantur opinari ꝙ anima est in elemētis quia vnuꝫ iudicium habet totum ⁊ pars in recipiendo animā. D.o.oꝫ enim eos dicere ⁊c̄.i. sed qum posuerint ꝙ idem iudicium habet totum ⁊ pars elementoꝝ in recipiendo aiam: oportet eos ponere ꝙ natura anime vniuersalis: ⁊ forma eius est sicut forma partium. s. ꝙ iudiciuꝫ vniuersalis in sua nā ⁊ particularis idem. ⁊ qum declarauit hoc dedit causam propter quam opinati sunt ꝙ pars elementoꝝ est animata: ⁊ ꝙ propter hoc debet esse totū animatū: ⁊ dixit: qum animal nō sit habens animam ⁊c̄.i. ⁊ opinati sunt ꝙ pars elementoꝝ est animata: quia viderūt ꝙ animal nō fit animatum nisi quando in corpus intrauerit apud anhelituꝫ aliquid aeris continentis: ⁊ ideo opinantur ꝙ ista ps aeris que est in corpore animalium est animata. ⁊ quia natura partis est talis: necesse est ut natura totius sit talis: ⁊ ordo verboꝝ debet esse talis: ⁊ videntur existimare ꝙ aia existat in istis. i. in elementis. s. ꝙ forma totius ⁊ partis ē idez sed pars est animata. opinantur enim ꝙ animal nō fit animatum nisi per aerem qui concluditur in eo: ⁊ ideo oportet eos dicere ꝙ forma aie vniuersalis ē sicut forma partis s. ꝙ natura anime vniuersalis que est in elementis: ⁊ particularis que est in animalibus est eadem. Et quꝫ narrauit hoc: incepit declarare modū ſm quem contingit eis: ⁊ dixit: si igitur aer qum separatur ⁊c̄. i. si igitur aer qum diuiditur est consimilis forme. s. ꝙ natura partis ⁊ totius ē eadem: ⁊ anima que est in elementis qum diuiditur p diuisiōnē elemētoꝝ nō est consimilium partium: quoniaꝫ illud quod existit ex ea in parte. s. in animalibus est mortale. ⁊ quod existit ex ea in toto est nō mortale: manifestum ē ꝙ pars que existit ex ea in toto: alia est ab ea que existit i pte ergo necesse est: aut ut anima que est in toto sit similis aie que est in parte: si posuerimus ꝙ totum ⁊ pars habēt idē iudicium in recipiendo animā. aut vt ponamus ꝙ iudiciū totius ⁊ partis in recipiendo aiam nō est idem: ⁊ illud qō sequitur ponere coꝝ. s. ꝙ anima que est in toto est nobiliōr ea que est in parte: ⁊ hoc posito destruitur argumentū eoꝝ per hoc ꝙ anima existit in toto: quia existit in parte quoniam qum natura anime fuerit diuersa: diuersabitur etiam natura recipientis: vnde necesse est sicut dixit: vt nō quelibet pars eius recipiat animā mortalem: sed partes ꝓ pzie: iudicium igitur totius ⁊ partis nō est idem. ⁊ debes scire ꝙ hoc contingit necessario dicentibus elementa esse nō animata: ⁊ quod est ex eis in animalibus est animatuꝫ s. contingit eis dare causam propter quam fuit: ita sicut cō tingit hoc dicentibus elementa animata: sed per animam nobiliorem anima existenti in animalibus sed causa data a dicentibus elementa esse nō animata nō potest esse data a dicentibus ea esse animata. s. mistio ⁊ complexio: ⁊ ideo visum est nobis ꝙ ponentibus primas perfectiones aie eē factas a mistione ⁊ complexione nō a causa extrinseca cōtingit ꝙ elementa sint animata per animā equalez anime existenti in animalibus. ⁊ Alex. videt hoc opinari in ꝑmis perfectionibus anime: ⁊ est contra Aris. ⁊ contra ipsaꝫ veritatem: ⁊ in nullo differūt in hoc prime perfectiones ⁊ vltime: ⁊ ideo vidimus ꝙ ista opinio similis est opinioni dicentiū casum esse ⁊ negantiū cām agentem. D.o. ſm rememorationem summā eoꝝ que predixit: ⁊ dixit: qm̄ autem neqꝫ cognoscere ⁊c̄.i. manifestū est igit ex hoc qō dixit ꝙ nō est necesse ut sit ex elementis ꝓpter hoc qō cognoscit ⁊ sentit: neqꝫ etiā hoc qō dr̄ ꝙ mouet se est veꝝ.

Quoniam aūt cognoscere ineſt anime ⁊ sentire ⁊ opinari adhuc concupiscere ⁊ deliberare ⁊ oio appetitus: sic aūt ⁊ ſm locum motꝰ ab aia in animalibus: adhuc autem augmentū ⁊ status ⁊ decernitur vtꝝ toti anime vnūquodqꝫ hoꝝ in sit ⁊ omni intelligimus ⁊ sentimus ⁊ alioꝝ vnūquodqꝫ facimus ⁊ patimur: aut partibus alteris altera: ⁊ viuere igitur vtꝝ in aliquo hoꝝ sit vno: aut in pluribus: aut in oibus: aut aliqua alia cā.

Et quia anima habet cognoscere ⁊ sentire: ⁊ existimare: ⁊ etiam appetere: ⁊ velle: ⁊ vniuersaliter modos desiderij. ⁊ etiam animal habet p animam motum in loco: ⁊ etiam augmentum ⁊ cōplementum ⁊ diminutionē: vtruꝫ vnūquodqꝫ istoꝝ est totius anime: ⁊ per ipsam totam intelligit ⁊ sentit ⁊ mouet: ⁊ facit alios motꝰ: ⁊ actiōes ⁊ passiones: aut nō agit ⁊ patitur: nisi per mēbra diuersa: ⁊ actiones ⁊ passiones diuersas: ⁊ vtruꝫ vita est in vna istaꝝ: aut in pluribus vno: aut in oibus aut habeat aliam causaꝫ.

89 Qum contradixit sermonibus antiquoꝝ de anima incepit hic declarare ꝙ primo considerandum est de anima ⁊ de numero actionum eius diuersarum in genere. Deinde vtrum omnes proueniant ab vna virtute scilicet ab aia: aut agit vnāquanqꝫ actionū eiuſ diuersaꝝ in genere per vtutes diuersas: aut ſm diffinitionem ⁊ subiectum aut ſm diffinitionem tm̄: ⁊ dixit: ⁊ quia aia ⁊c̄.i. ⁊ quia

UVA. BHSC. IyR_012

anima habet quinq; actiones aut passiones diuersas i genere:quaꝝ vna est scire ꝛ existimare.secūda sentire.tertia desiderare ꝛ velle.quarta moueri in loco. quita augeri ꝛ minui ꝛ nutriri:vtꝝ quelibet istaꝝ actionum diuersaꝝ in genere sit totius anime;ita q; per eādē naturā intelligit ꝛ sentit ꝛ mouetur in loco ꝛ desiderat ꝛ nutrit ꝛ vniuersaliē agit ꝛ patit vnoquoq; illoꝝ motuū: aut nō agit aut patit vnoquoq; eoꝝ nisi p vtutes diuersas ꝛ mēbra diuersa ꝛ mēbra cōmunia eis cōuenientia.hec igitur est opinio Aristotelis.nō enim opinat q; facit diuersas actiones per vtutes diuersas ꝛ vnica membra tm̄:neq; per vnicas virtutes ꝛ membra diuersa tm̄:nec etiā per virtutes diuersas ꝛ mēbra diuersa tm̄:sed opinatur q; facit per vtutes diuersas ꝛ mēbra vnica.s.principalia ꝛ mēbra diuersa:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:per vtutes diuersas ꝛ mēbra diuersa.i. cuꝫ hoc qō agit cū membris cōuenientibus:quoniam si sic nō intelligeretur:erit idem cum sermone Platonis.D.o.vtꝝ vita est in vna istaꝝ ꝛc̄.i. ꝛ perscrutandum est cum hoc vtꝝ illud qō dicitur vita est in vna aliqua istaꝝ virtutuꝫ quinq;:aut in pluribus vna:aut in omnibus.

Dicūt itaq; quidam partibilem ipsaꝫ ꝛ alio quidem intelligere:alio autem ꝓcupiscere.Quid igitur continet animā si partibilis est apta nata? non.n.vtiq; corpus.videtur enim contrariū magis anima corpus continere:egrediente.n.spirat ꝛ marcessit.

Et quidam dicūt q; anima ē diuisibilis:ꝛ q; ipsa intelligit per hoc ꝛ desiderat p aliud.Quid igitur continuat animā si naturaliter est diuisibil' hoc.n.nō est corpus quoniam existimandu; est esse econtrario.s.q; anima continuet corpus. Et hoc demonstrat̄ qz qum exierit ab eo putrefiet.

90 Innuit platonē qui opinat̄ q; anima essentialit̄ diuiditur in corpore fm diuisiones mēbroꝝ quibus agit suas actiones diuersas:ꝛ q; nō communicātur in aliquo membro:ita q; pars intelligens est in cerebro tm̄:ꝛ desiderans i corde tm̄:ꝛ nutriēs in epate:ꝛ dixit: ꝛ q̄dā dicūt ꝛc̄.i.ꝛ q̄dā dicūt q; aia diuidit essētialiter p diuisionē mēbroꝝ corporis:ita q; intelligit per membrum ꝛ vtutem:alia a membro ꝛ a vtute quib' desiderat.D.o.quid igitur continuat aiam ꝛc̄.i. sed si posuerimus q; anima diuiditur essentialiter per diuisionem membroꝝ in quibus existit.ꝛ manifestum est per se q; anima que est in singulis indiuiduis nobis est vnica. Quid igitur copulat partes anime:ita q; pōt dici esse vna.nō enim potest aliquis dicere q; hoc sit corp' quod copulet partes anime:qm̄ magis rectum ē dicere q; corpus est vnū: qz anima ē vna nō econuerso:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:existimandū est enim esse ꝺrium ꝛc̄.i.opinio enim quam habemus naturaliter in hoc ꝺria est huic opinioni.s.q; anima magis digna est ut sit causa copulationis corporis ꝛ sue vnitatis in numero q̄ ut sit corp' causa copulationis anime.omne.n.qō est vnū ꝛ continuū nō per suam mām sed per suaꝫ formā.Sed quia ista argumētatio est quasi latens in hoc loco dedit significationem manifestam:ꝛ dixit:ꝛ hoc demonstrat̄ qum exierit a corpore putrefiet.i.diuidetur.

Si igit̄ alteꝝ aliquid vnā ipsā facit illud maxime erit anima:oportebit aūt iteꝝ illud querere vtꝝ vnū aut multipartium sit.siquidem enim est vnū propter quid nō mox ꝛ aiam vnum:si vero diuisibile iteꝝ rō queret quid est continens:ꝛ sic vtiq; procedet in infinitum.

Si igitur est aliud quid qō facit eam eē vnū illud proculdubio est anima. Sed querendū est de illo vtꝝ sit vnum aut pluriū partiū. si igit̄ fuerit vnū ꝛ diuisibile:tunc querendū est quid ē illō quod copulat ipsum:ꝛ erūt principia eius infinita.

91 Si igitur corpus nō facit eam esse vnam ꝛ continuaꝫ ꝛ dixerit aliquis q; est aliud qō facit eam esse vnam: dicemus q; illud est anima:ꝛ reuertetur perscrutatio.s.vtrum illud in se est vnum aut plura. si vnuꝫ hoc est qō volum' si plura reuertetur questio:quid copulat illud per qō copulatur anima:ꝛ sic in infinitum:ꝛ nō erit illic principium prime continuationis:ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ principia illius erunt infinita.i.principia continuationis ꝛ vnitatis existēris in homine erunt infinita: quapropter nulla vnitas erit.

Dubitabit aūt aliquis ꝛ de partibus ipsius quam positionem habet vnaqueq; in corpore. si enim tota anima omne corpus continet cōuenit ꝛ partium vnāquanq; continere aliquid corporis:hoc aūt assimilatur impossibili. qualē enī partem aut quomodo intellectus cōtinebit grauē est fingere.

Et debet homo dubitare de eius ptibus: ꝛ querere que vtus dat cuilibet parti corporis esse qm̄ si tota anima copulat totum corpus: oportꝫ vt vnaqueq; partium copulet vnāquanq; ptem corporis:ꝛ iste sermo est similis impossibili. difficile est.n. ꝛ etiam in fingendo dicere quā partem copulat intellectus ꝛ quomodo.

92 Qum declarauit q; contingit dicentibus aiaꝫ esse diuisibilem omnibus modis ut sit vna fm q; est anima:ꝛ diuisibilis fm q; habet actiones diuersas dedit dubitatiōem super hoc:ꝛ dixit:ꝛ debet homo dubitare de partib' eius qum fuerit opinatus eam habere ptes fm hunc modū .s. vt sit diuisibilis vno modo:ꝛ vnica alio modo:ꝛ querere que virtus dat cuilibet istaꝝ ptium corporis cōtinuatiōem necesse est.n.si tota anima copulat totū corpus fm q; est i eo fm totum:vt vnaqueq; partiū eius sit in vnaquaq; pte corporis:ita q; copulet ipsuꝫ fm q; est in eo.D.o.ꝛ iste sermo est similis impossibili ꝛc̄.i.ꝛ ponere q; quelibꝫ ps eius copulet vnāquanq; partem corporis:ꝛ existit in ea:fere videtur impossibile.intellectum enim videt impossibile attribui alicui mēbro corporis.ꝛ debes scire q; ista dubitatiō n̄ sequtur hic nisi quia nō determinat vtꝝ sit vnica fm sōiectum:ꝛ plura fm vtutes:ita q; diuisio anime in suas partes sit sicut pomi in odorem:colorem:ꝛ saporeꝫ:aut ē vna ꝓpter naturam cōmunem:ꝛ plura:quia ista natura habꝫ diuersas vtutes:ita q; diuisio aie in suas partes sit sicut diuisio generis in species:qm̄ fm hūc modū cōtingit dubitatio predicta:qum posuerimus eam vnicā fm subiectum tm̄ nō contingit hoc.sm̄.n. partium eius erit vnū tm̄. ꝛ quedam eaꝝ erūt subiectum quarūdam.

Uidentur aūt ꝛ plante decise viuere: ꝛ aialium quedā incisoꝝ tanq̄ eandem habentia aiaꝫ specie ꝛ si nō numero:vnaquecq; quidem partiū sensum habet ꝛ mouetur fm locū in q̄ddā tps.

Et videmus plantas viuere etiam qum diuidunt̄.ꝛ similiter quedam aialia anulosa q̄si aia i eis sit vna fm formā: ꝛ si nō est vna fm numerū videm' q; vtraq; pars sentit ꝛ mouet̄ in loco aliquādiu.

93 Qum dedit impossibile contingens sermoni q; tota anima est in toto corpore:ꝛ partes in partibus: ꝛ iam dederat impossibile cōtingens etiam sermoni q; anima diuiditur per diuisionem membroꝝ absq; eo q; sit in ea virt' vniuersalis copulans corpus:incepit hic ꝺdicere his duabus opinionibuꝫ:ꝛ dixit:ꝛ nos videmus plātas ꝛc̄.i.ꝛ signū sup hoc q; ptes aie nō existūt in ptib' corpis ē:qz nos videm' plātas ꝛ plura aialia ut anulosa qū diuidunt̄ agit motum vtraq; pars:ꝛ sensum in animalibus: ꝛ augmētū

UVA. BHSC. IyR_012

et nutrimẽtum in plantis:ſicut totuz:ꝛ ſi pars ſenſus eſſet in alia parte coꝛpoꝛis ab ea in qua exiſtit motus:tũc qum animal anuloſum diuideꝛet nõ moueꝛet ꝛ ſentiꝛet:ſed ps eius que mouetur eſſet alia ab ea que ſentit. ꝛ ſimiliter ſi pars nutritiua eſſet in plantis in parte alia ab augmentatiua:tũc impoſſibile eſſet ut qum plures plante diuidunt vt viuerent:ꝛ qum plantarent vt viuerent. D.d.quaſi aia ſit in eis vna ſm foꝛmã nõ ſm numeꝛ:qñ ſi eſſet vna ſm numerum:contingeret ut coꝛrumperetur apud diuiſionez coꝛpoꝛis:ſicut accidit hoc in pluribus animalibus:ꝛ in ꝯ buſdam plantis.ꝛ ſi partes anime eſſent in partibus coꝛpoꝛis:contingeret ut qum coꝛpus diuideretur in illas ptes ut quelibet eaꝝ ageret ſuum pꝛopꝛiuz:ita ꝙ pars motiua eſſet alia a ſenſibili:ꝛ nutritiua ab augmentabili.ꝛ qũ ita ſit ſicut dixit:neceſſe eſt ut anima ſit in toto aĩali:vna i ſũ iecto:ꝛ plures ſm virtutes:ita ꝙ quedã partium ſit ſubiectum quoꝛundam.ſ.ꝙ nutritiua ſit ſubiectum ſenſibil' tangibilis:ꝛ tangibilis ſit ſubiectum alioꝝ ſenſuũ. ꝛ ſimiliter quedam quoꝛundam ut poſt declarabitur.ꝛ qum anima ſit talis in omni aĩali:aut ẽ vna in numero.ſ.in animalib⁹ oꝛganicis:quoꝝ pars nõ viuit poſt diuiſionem:aut ut ſit i eis quaſi vna in ſpecie.ſ.in eis quoꝝ pars viuit poſt diuiſionem:ꝛ ſunt illa quoꝝ mẽbꝛa ſunt cõſimilia.

Si autem nõ permaneret nullum inconueniens eſt.inſtrumẽta enim nõ habẽt quibus ſaluent naturã:ſed nihilominus in vtraqz partium omnes exiſtũt partes:ꝛ ſimilis ſpeciei ſunt adinuicem:ꝛ toti ad inuicem quidẽ ſicut que nõ ſepabiles ſunt:toti aũt aie tanq̃z indiuiſibili exiſtẽte.

Et nõ eſt inopinabile ut remaneant:nõ enim habent inſtrumenta quibus cõſeruant ſuam naturam:ſz tamen hoc nõ dat ut in vnaquaqz partium ſint omnes res anime:ꝛ ſunt cõſimiles i ſpecie ad inuicem:totius autem anime eſt quia ẽ diuiſibilis.

94 Et nõ eſt inopinabile ut partes iſtoꝝ aĩalium ꝛ plãtaꝝ remaneant in agendo actiones totius.cauſa.n.in hoc eſt quia iſte modus animalis nõ habet diuerſa inſtrumenta que appꝛopꝛiantur actionibus diuerſis aie cum mẽbꝛo cõmuni officiali in quo exiſtunt in potentia oẽs actiones ſicut ẽ coꝛ cũ aliis anime mẽbꝛis:vt declaratum ẽ in libꝛo de animalibus.Sed qõlibet membꝛum membꝛoꝝ iſtius animalis adaptat omnibus actionibus aie. ꝛ ſimiliꝛ quelibet pars partium vnius mẽbꝛi:ꝛ cauſa in hoc ſic debet intelligi:qm̃ diffinitio partis mẽbꝛi officialis nõ eſt diffinitio totius.neceſſe ẽ qum anima impoſſibile ẽ ut exiſtat in aliquo animali ꝓpꝛio illi aie niſi habeat pꝛincipiuz: ut ps eius adaptetur ad hoc qõ habet totum ad recipiendũ animam.Ꝟ.g.ꝙ ſi coꝛ habet naturam recipiendi animã: ꝯa habet talem figuram:manifeſtũ eſt ꝙ pars eius nõ recipit illam animã:quia nõ habeat illaz figuram.vnde neceſſe ẽ vt ꝟium iudicium habeant animalia quoꝝ mẽbꝛa ſũt cõſimilia.ſ.ut illud qõ recipit totum recipiat pars qum habeant eandem diffinitionem. D.d.ſed tamen hoc nõ dat ꝛc̃.i.ſed quia iſte modus animalis nõ habet coꝛpus officiale:neqz habet mẽbꝛa officialia:nõ eſt remotum ut anima que eſt in qualibet parte eius ſit conſimilis ad inuicem in ſpecie:ꝛ ſimilis etiam anime que ẽ in toto:immo qꝛ membꝛa eius nõ ſunt officialia:neceſſe eſt ut ſit ſic.D.d. totius aũt anime eſt quia eſt diuiſibilis.i.eſſe aũt animã que eſt in rebus conſimilem in ſpecie:eſt quia ẽ diuiſa in actu:ꝛ vna queqz eaꝝ agit actionem alteriꝰ.conſimiliꝛ autez inẽ animã que eſt in partibus ꝛ animã que eſt in toto in ſpecie.ſ.tota anima per potentiam ꝛ diuiſibilitatem:non ſm actum:qm̃ qum diuideꝛetur:tunc nõ remanebit totum: ſed ipſe dimiſit hoc: quia ꝓpalauit alteram duaꝝ diuiſionuz quoniaz hec particula:aut demonſtrat diuiſionem:ꝛ qua ſi dicat:conſimilitudo autem que eſt in ſpecie inter partes quia eſt diuiſa in actu:totius vo qꝛ eſt diuiſibilis.

Videtur autem ꝛ que in plãtis anima pꝛincipium quoddam eſſe.hac.n.ſoluz cõmunicant ꝛ animalia ꝛ plante:ꝛ ipſa quidẽ ſepatur a ſenſibili pꝛincipio:ſenſum aũt nullum ſine hac habz:

Et videtur etiam ꝙ pꝛincipium exiſtens in plantis ſit aliqua anima.in hoc.n.ſolo cõmunicant plante ꝛ animalia: ꝛ hoc differt a pꝛincipio ſenſibili:ꝛ nihil hz ſenſum ſine iſto.

95 Quz dedit rationem in ſermone pꝛedicto ſuper hoc ꝙ anima non diuiditur eſſentialiter per diuiſionem ſubiecti:ex hoc qõ apparet in plantis:ꝛ iſte ſermo nõ eſt acceptus a ratione niſi ei qui concedit ꝙ plante habent aĩam: incepit declarare hoc quõ:ꝛ dixit:ꝛ videtur etiam ꝙ pꝛincipium ꝛc̃.i.ꝛ videtur etiam ꝙ pꝛincipium quo plante nutriũtur ꝛ augentur ſit anima.in hoc.n.pꝛincipio exiſtimãt habere cõmunicationem cum animalibus ſm vitaz: ꝛ iõ nõ dicitur moꝛtuũ niſi animal qõ caret pꝛincipio.i.vita:nõ pꝛincipio ſenſus ꝛ motus.Et quz narrauit ꝙ animalia cõmunicãt in hoc pꝛincipio cũ plãtis ſm vitã:incepit narrare ꝙ plãte nõ cõmunicãt eis in hoc:ꝛ ꝙ cõmunicatio ſenſus ꝛ motus cũ nutrimẽto ẽ neceſſaria:ꝛ dixit: ꝛ hz differt a pꝛincipio ſenſibili ꝛc̃.i.ꝛ pꝛincipium qõ ẽ nutrimẽti ꝛ augmenti ꝛ generationis ſepatur a pꝛincipio ſenſibili in plãtis:ſed pꝛincipium ſenſibile nõ ſepatur ab illo: qum oñe aĩal nutriꝛ ꝛ augeꝛ.Sz debes ſciꝛe ꝙ neceſſitas eſſendi nutribile aut augmentabile nõ eſt ſicut neceſſitas eſſendi calidum:aut frigidũ:aut humidũ:aut ſiccum:aut graue:aut leue:ꝛ ꝙ ſuũ eſſe augmẽtabile ꝛ nutribile eſt ei ſm ꝙ ẽ viuuz:ꝛ eſſe graue:aut leue:eſt ei ſm ꝙ eſt coꝛpus nãle: qm̃ ſi nõ fuerit ſic determinatũ nõ eſt neꝛe ꝓpter ꝓmunicationem cũ pꝛincipio ſenſibili:ut pꝛincipiũ ſecũdum ſit aĩa.

Ve quidem a pꝛioꝛibus tradita ſunt de aĩa dicta ſunt. Itez autẽ tanq̃z ex pꝛincipio redeam⁹:tentantes determinare quid eſt aĩa ꝛ que vtiqz erit communiſſima ratio ipſius. q

Dc eſt igit qõ accepimus ab antiqs de aĩa.modo incipiem⁹ aliter in determinãdo aiam quid eſt ſm diffinitionẽ q̃ magis cõpꝛehendit ipſam.

Cõ.j. Cum contradixit opinionib⁹ antiquoꝝ: incepit mõ querere ò ſba eius:ꝛ dixit:hoc igitur eſt qõ accepim⁹ ꝛc̃.i. hoc igitur eſt qõ diximus in contradicendo opinionibus quas accepimus de anima.D.narrauit ꝙ oportet incipere in cognoſcendo ſbam eius:ꝛ conſiderare in hoc quouſqz ſciat diffinitio que eſt magis vniuerſalis:ꝛ magis cõpꝛehẽdens oẽs partes anime:ꝛ dixit:modo aũt incipiamus ꝛc̃. ideſt mõ aũt incipiamus loqui de aĩa alio mõ:quia nõ inuenimus ab antiquis aliquid vtile de ea.ꝛ primo debem⁹ inuenire diffinitionem que eſt magis vniuerſalis omnib⁹ partibus eius.cognitio.n.vniuerſalis ſemp debet pꝛecedere cognitionem ꝓpꝛiam.ꝛ ſermo eius ẽ intellectus p ſe.

Dicimuſ itaqz vnũ quoddã genus eoꝝ que ſunt ſubſtantiam.huius aũt aliud quidẽ eſt ſicut materia que ſm ſe quidem non eſt hoc aliquid aliud autem formam ꝛ ſpeciem ſm quam iam dicitur hoc aliquid: ꝛ tertiam que eſt ex his.

UVA. BHSC. IyR_012

Est autem materia quedã potentia. species autẽ est endelechia: ⁊ hoc dupliciter: hoc quidẽ sicut scientia: illud autem sicut cõsiderare.

Dicamus igit̃ q̃ substãtia ẽ vnum generum entium. substantiaꝝ autem quedam ẽ substantia fm mãm. ⁊ ista nõ ẽ per se hoc: ⁊ quedã ẽ forma per quam dicitur in re qõ est hoc. ẽ autem tertia ⁊ est illud qõ ẽ ex ambobus: ⁊ materia ẽ illa que est i potentia: forma autem est perfectio: ⁊ forma est duobus modis. vnus ẽ sicut scire. ⁊ alius est sicut speculari.

2 Quum voluit scire diffinitionem vniuersalem oĩbus partibus anime ⁊ fuit quasi manifestuꝝ q̃ collocat in genere substantie: incepit diuidere quot modis dicit substãtia ⁊ in quo modo ẽ anima: ⁊ dixit q̃ substãtia est vnum genꝝ entium. i. entium que sũt fm antecedẽtia in esse: quorum anima est vnum. ponere enim aiam accidẽs ẽ impossibile fz q̃ dat nobis prima cognitio naturalis. opinamur enim q̃ sba est nobilior accidente: ⁊ q̃ anima est nobilior omnibus accñtibus existentibus hic. Et quum narrauit q̃ substãtia vniuersaliter debet poni genus talium istorum entium: incepit diuidere eius genera: ⁊ dixit: ⁊ substãtiaꝝ quedam ẽ sba ⁊c. i. ⁊ omnia de quibus dicitur substantia sunt tribus modis: quoꝝ vnus ẽ ut sit materia prima que per se nõ ẽ formata: neq; aliq̃d per se in actu: ut dictum est in primo physicoꝝ. secundus autem ẽ forma per quam indiuiduum fit hoc. tertius ẽ illud qõ sit ex istis ambobus quoniam autem forma ẽ: ⁊ cum hoc ẽ substãtia. manifestum est enim quia comprehenditur sensu: est aũt substantia quia est pars substantie. ⁊ similiter pars huius substãtie quum aufertur: aufert substãtia: ⁊ similiter prima materia ẽ substantia: quia est vna partium que quum auferunt auferetur substantia. s. indiuiduũ. D. incepit describere sbstantiam que ẽ fm materiam: ⁊ que ẽ fm formam: ⁊ dixit ⁊ materia ẽ illa que ẽ in potentia ⁊c. i. ⁊ materia est substãtia que ẽ in potentia. forma aũt ẽ substãtia q̃ quam ꝓficit hec substantia que ẽ in potentia forma. ⁊ ista forma invenitur duobus modis: quoꝝ vnus est fm q̃ est in actu: tñ nõ prouenit ab ea actio que innata ẽ ꝓuenire ab ea sicut a sciente qui nõ vtitur sua scientia. secũdus est fm q̃ ꝓuenit ab ea illa actio: sicut ẽ de sciente quando scit. ⁊ prima forma dicitur prima perfectio. secunda autem dicitur postrema.

Substantie autem maxime videntur eẽ corpora: ⁊ hoꝝ physica: hec enim aliorꝝ principia. Physicoꝝ autem: alia quidez habent vitã: alia autem nõ habent. vitaz autem habere dicimus id quod per se ipsum alimentũ ⁊ augmentum ⁊ decrementuz: quia omne corpus physicũ participans vita substantia erit: substantia autez sic sicut composita.

Et corpora sunt ea que ꝓprie dicuntur substantie: ⁊ maxime corpora naturalia. ista enim sũt principia aliorꝝ corporꝝ. ⁊ corporꝝ naturaliũ: q̃dam habent vitam: ⁊ quedam non. ⁊ dicere ẽ vitam nutriri: ⁊ augeri: ⁊ diminui: ⁊ dicere ẽ vitam vt omne corpus naturale habens cõmunicationem in vita sit substantia: ⁊ substantia fm q̃ ẽ cõpositum.

3 Quum demõstrauit nobis numeꝝ substantiaꝝ: incepit declarare nobis que eaꝝ sit magis digna ut habeat h nomen: ⁊ dixit: ⁊ corpora que ꝓprie dicunt ⁊c. i. ⁊ corpora composita habet hoc nomen substãtia magis proprie fm q̃ est magis famosum: ⁊ maxime corpora naturalia: ista enim sunt principia corporꝝ artificialium. D. d. vnde nece ẽ ut omne corpus habens cõmunicationem in vita: corp̃ naturale necesse ẽ ut sit substantia: immo magis dignum ẽ habere hoc nomen substãtia. D. exposuit hoc nomẽ vita: ⁊ dixit: ⁊ dicere ẽ vitam nutriri ⁊c. i. ⁊ intelligo ꝓ vitaz principium qõ ẽ cõmune oi aiato. s. nutriri ⁊ augeri ⁊ minui essentialiter: ⁊ ẽ illud qõ appropriatur plantis: q̃niam hoc nomẽ vita dicebatur in lingua greca de omni eo qõ nutrit ⁊ augeꝫ. aial. n. dicitur de omni eo qõ nutrit ⁊ sentit. in arabico autem videtur significare idem: sed tame nõ dicitur mortuum nisi animal qõ caret principio nutrimenti ⁊ sensus insimul: nõ principio sensus ⁊ motus tñ: ⁊ dixit: essentialiter: quia inuenitur extra viuuz aliquid quod assimilatur augmento ⁊ diminutioni: ut lapis: ⁊ nõ est viuum. ⁊ quum declarauit q̃ necesse ẽ ut omne corpus habẽs vitam sit substãtia: declarauit cuiusmodi substãtia ẽ: ⁊ dixit: ⁊ est substantia fm q̃ est cõpositum. i. ⁊ necesse ẽ ut corpus viuum sit ex ista composita: ⁊ est hoc indiuiduum.

Quoniam autem ẽ corpus ⁊ huiusmodi vitam habens: neq; vtiq; erit corpus anima. nõ ẽ enim eoꝝ que in subiecto corpus: magis autem sicut subiectum ⁊ materia ẽ: necesse est ergo aiaz substantiam esse: sicut speciem corporis physici potentia vitam habentis.

Et quia corpus viuum ẽ corpus ⁊ ẽ tale: impossibile ẽ ut anima sit corpus. corpus enim nõ est eoꝝ que sunt in subiecto: immo ẽ sicut subiectum in materia: vnde necesse ẽut anima sit substantia fm q̃ ẽ forma corporis naturalis habentis vitam in potentia.

4 Quum declarauit q̃ corpus viuũ est substãtia fm q̃ est compositum ex substantia que est fm materiam: ⁊ ex substantia que est fm formam: incepit querere de anima vtrum sit substantia composita scilicet corpus: aut fm formam. dicere. n. aiam esse materiam impossibile est: ⁊ hoc manifestũ est per se: ⁊ dixit: ⁊ quia corpus viuũ ⁊c. i. ⁊ aia nõ est substantia fm compositionem. compositũ. n. corpus habens vitam nõ ẽ corpus viuum fm q̃ est corpus simpliciter: sed fm q̃ est tale corpus. est igitur viuũ per aliquod existens in subiecto: nõ per aliqõ existens nõ in subiecto. corpus autem est substãtia fm q̃ est subiectum. ⁊ quum dedit propositiones ex quibus consequitur ut anima nõ sit substantia fm q̃ est corpus: sed fm q̃ ẽ forma: dixit: vnde necesse ẽ ut anima sit substantia fm q̃ ẽ forma corporis naturalis habentis vitã in potentia ⁊c. q̃m aũt nõ est substãtia fm corpus declarabitur in secũda figura per illas duas ꝓpositiones predictas. s. q̃ aia ẽ in subiecto: ⁊ corpus ẽ nõ in subiecto. q̃m vero ẽ sba fm formam: manifestum est ex hoc q̃ ẽ substantia in subiecto: hoc ꝓprium ẽ forme. s. vt sit substantia in subiecto: ⁊ differt ab accidente q̃m accñs non ẽ pars sbe cõposite. forma aũt ẽ pars huius substãtie compositе: ⁊ etiã equiuoce dicitur forma esse in subiecto ⁊ accidens esse in subiecto. subiectum enim accñtis est corpus compositum ex materia ⁊ forma ⁊ ẽ aliud existens in actu: ⁊ nõ indiget in suo esse accidenti. subiectum aut̃ forme nõ habet esse in actu fm q̃ ẽ subiectum nisi p formaz ⁊ indiget forma ut sit in actu: ⁊ maxime primũ subiectum qõ nõ denudat a forma oio. ⁊ ꝓpter similitudinez inter ista errauerũt plures loquentium: ⁊ dixerũt formã esse accñs ⁊ ex hoc declarabitur pfecte q̃ anima nõ est substantia fz materiã. materia enim ẽ substãtia fm q̃ est subiectum. aia autem fm q̃ est in subiecto: ⁊ dixit habens vitam in potẽtia. i. ⁊ necesse ẽ ut anima sit sba fm q̃ est forma corporis naturalis habentis vitam fm q̃ dicitur habere illam formam in potentia ut agat actiones vite per illam formam.

Substãtia aũt actus huiusmodi igit̃ corpis ack̃. Hic aũt dr̃ dupliciter: alius quidẽ sicut scia

UVA. BHSC. IyR_012

alius quidem sicut cōsiderare. manifestum ē igit q̄ sicut scientia: inexistere. n. animā ꝛ somn⁹ ꝛ vigilia est. ꝓportionale autem vigilantia quidē ipi considerare: somnus autem ipsi habere ꝛ non operari.

Et ista substātia est pfectio: est igitur pfectio talis corporis. ꝛ quia perfectio dicitur duobus modis: quoꝝ vnus est sicut scire: ꝛ ali⁹ sicut aspicere: manifestum est q̄ ista perfectio est sicut scire quoniam apud ipsum ē esse anime: ꝛ vigilia ē similis studio: somnus autez ē similis dispositioni rei: qum potest agere ꝛ nō agit.

5 Qum declarauit q̄ anima est substātia fm formam ꝛ forme sunt perfectiones habentiū formas: ꝛ sunt duob⁹ modis: incepit demonstrare q̄ perfectio ē in diffinitiōe aie quasi genus: ꝛ dixit: ꝛ ista substantia est perfectio ꝛc̄.i. ꝛ q̄ substantia que est fm formā est perfectio corporis habentis formā. ꝛ iam declaratum est q̄ anima est forma: necesse est ut anima sit perfectio talis corporis. i. perfectio corporis naturalis habentis vitam in potentia fm q̄ perficitur per ipsam. ꝛ qum declarauit q̄ anima est perfectio: declarauit fm q̄t modos dicitur perfectio: ꝛ dixit: ꝛ perfectio ē duobus modis ꝛc̄.i. ꝛ quia perfectio est duobus modis: quoꝝ vnus est sicut scientia existens in scientē: quoniaz nō vtitur sua scientia. ꝛ alius est sicut scientia existens in sciēte: quoniam vtitur ea. D. incepit demonstrare fm quem modum istoꝝ duoꝝ dicitur q̄ anima est perfectio: ꝛ dixit manifestum est q̄ ista perfectio ē sicut sciētia. i. ꝛ quia iam declaratum est q̄ anima ē perfectio corporis naturalis: ꝛ perfectio dicitur duobus modis: manifestū est q̄ perfectio qua ē animatum: ꝛ differt a corpore nō animato ē existēs in eo sicut scientia in sciente. D. dedit rationem sup hoc: ꝛ dixit: quoniam apud ipsum est esse anime. i. quoniā apud esse istius perfectionis in animato inuenitur anima non apud esse alterius perfectionis. ꝛ qum demonstrauit q̄ perfectio accepta in diffinitione anime que est substantia aie est illa que ē quasi scientia existens in sciente. quādo non vtitur ea dedit exemplum super hoc: ꝛ dixit: ꝛ vigilia ē similis ꝛc̄.i. ꝛ qum animal fuerit dormiens: tunc anima erit in eo fm primā perfectionem: ꝛ hoc est simile esse scientie in sciente in tempore in quo nō studet: ꝛ nō est simile esse ignorantie in nō sciente. manifestum ē eniz q̄ animal apud somnum habet animam sensibilem sed nō vtitur sensu: sicut sciens habet scientiam sed nō vtitur ea. Dispositio aūt anime apud vigiliam in animalibus est similis scientie in sciente: quando vtitur ea: ꝛ hoc est in anima sensibili. anima autem nutritiua nnnq̄ inuenitur in animalibus nisi fm postremam perfectionem: nisi aliquis ponat q̄ sit quidam modus animaliū qui nō nutritur in aliquo tēpore. s. in tempore in quo manet in lapidibus: ut rane magne: q̄ nihil thesaurizant ꝛ manent tota hyeme in lapidibus: ꝛ similiter plures serpentes: ꝛ fm hoc erit hoc commune anime sensibili ꝛ nutritiue eadem intentione. ꝛ si nō tunc perfectio accepta in eis erit fm equiuocationem: ꝛ quocunq̄ modo sit quando intellecta fuerit diuersitas inter vtrūq̄z tunc nō nocebit hoc accipere indiffinite in hac diffinitione qum sit impossibile aliter: ꝛ dixit: ꝛ somnus similis dispositioni rei ꝛc̄.i. dispositio anime apud somnum in aialibus est similis dispositioni rei in tpe in quo potest agere: sz nō agit: ꝛ hec ē descriptio prime pfectionis: ꝛ ex ea intelligit descriptio postreme perfectionis: ꝛ est dispositio rei p quā ens agit aut patitur in tpe in quo agit: aut patit.

Prior aūt generatione in eodez scientia est vnde anima est primus actus corporis physici potentia vitam habentis. Tale aūt quodcunq̄z organicum. organa aūt ꝛ plantaꝝ partes sūt: sz penitus simplices: ut folium fructiferi cooperimentum: fructifeꝝ autem fructus. radices vo ori similes sunt: vtraq̄z enim trahunt alimentū.

Et scientia in eodem antecedit in esse: ꝛ ideo anima ē prima perfectio corporis naturalis habentis vitam in potentia: ꝛ est fm q̄ est organicum: ꝛ partes plantaꝝ sunt etiam organica: sed valde simplicia. V.g. q̄ folia sunt coopertoria ꝛ vestes fructibus. radices autem similes sunt ori quoniam isti duo modi contrahunt cibum.

6 Quum declarauit q̄ genus anime est perfectio que ē quasi scientia existēs in sciēte quādo nō vitur ipsa: incepit narrare q̄ ista perfectio precedit in esse fm perfectionez: ꝛ q̄ propter hoc debet adiungi in diffinitione q̄ anima ē prima perfectio corporis naturalis habentis vitam in potentia: ꝛ dixit: ꝛ scientia in eodem ꝛc̄.i. ꝛ perfectio que ē quasi scientia precedit in esse in individuo secūdā perfectionez que est quasi studium. Et qum narrauit hoc: incepit narrare q̄ ꝓpter hoc debemus hanc intētionem dicere in diffinitione: ut per primā distinguatur a perfectione postrema: ꝛ dixit: ꝛ iō aia est pfectio prima ꝛc̄.i. ꝛ ideo dicenduz est in diffinitione aie ꝛc̄. D. o. ꝛ est fm q̄ est organicum: ita accidit in scriptura locus alius: ꝛ est corpus fm q̄ ē organicum. i. corpus habens vitā in potētia est primuz organicū corpus. Et qū narrauit q̄ oē corpus viuū ē organicum: et hoc fuit manifestum in aialibus: sed latuit in plantis: incepit demōstrare q̄ organa existūt etiam in plantis: ꝛ dixit: ꝛ partes plantaꝝ sunt etiam organica ꝛc̄.i. ꝛ sermo eius i hoc est manifestus. ꝛ hoc qō dixit de plantis manifestum est. folia enim ita sūt de plātis sicut corū in aialibus: ꝛ radices sūt sicut os: qm̄ vtrūq̄z cōprehendit cibū: ꝛ hoc intēdebat qum dixit: qm̄ isti duo modi cōtinent cibum. s. radices ꝛ os ꝛ alia ventricula q̄ trāseunt ad ipsa.

Si aūt aliquod cōmuni in omni aia oportz dicere: erit vtiqz actus primⁱ corporis organici physici: vnde non oportet querere si vnuz ē anima ꝛ corpus: sicut neqz cera ꝛ figura: neqz omnino vniuscuiusqz materia ꝛ id cuius est materia. hoc enim vnum ꝛ esse qum multipliciter dicant qō proprie est: actus est.

Si igitur aliquod vniuersale dicendum ē in omni anima: dicemus q̄ est prima perfectio corporis naturalis organici: ꝛ ideo non ē perscrutādum vtꝝ anima ꝛ corpus sint idem: sicut non est perscrutandū hoc in cera ꝛ figura: neqz in ferro ꝛ figura: neqz vniuersaliter in materia cuiuslibet ꝛ in illo qō habet illam materiam. vnum enim ꝛ ens qum dicunt pluribus modis perfectio ē illō de quo dicitur hoc prima intentione.

7 Quz declarauit hoc: dixit: si igitur aliqō vniuersale ꝛc̄.i. si igit possibile ē diffinire aiam diffinitione vniuersali nulla diffinitio est magis vniuersalis q̄ ista: nec magis cōueniens sbe anime: ꝛ ē q̄ anima est prima pfectio corporis naturalis organici. ꝛ induxit hūc sermonem in formā dubitationis: qum dixit: si igit dicendū est ꝛc̄. excusādo a dubitatione accīte in partibus istius diffinitionis. perfectio n. in aia rationabili ꝛ in alijs vtutib⁹ anime fere oī pura eq̄uocatione: vt declarabit post: ꝛ ideo pōt aliqs dubitare ꝛ dicere q̄ aia nō habet diffinitionē vniuersalē: ꝛ iō dixit si igit ꝛc̄. quasi dicat si igitur fuerit cōcessum nobis q̄ possibile est inuenire fmonē vniuersalē ꝓprehendētez oēs ptes aie erit ille fmo iste. D. o. ꝛ iō nō est pscrutadū ꝛc̄.i. ꝛ quz declaratū ē q̄ aia est ꝑma pfectio corpis nālis: ꝛ q̄ anima tū nō habet hoc eē nisi ex eo q̄ habet aiam nō est dubitandū quō anima ꝛ corpus qum sint duo fiant idem: sicut nō est dubitanduz hoc in cera: ꝛ in ferro cū figura existēte

UVA. BHSC. IyR_012

in eis:⁊ vniuersaliter in materia cuiuslibz:⁊ in re q̄ existit in illa materia.hec enim nomina.s.vnū ⁊ ens: lz dicantur pluribus modis:tamē prima perfectio in oibus istis.s. forma magis digna est ut habeat hoc nomen.s.vnum ⁊ ens q̄ illud qđ ē congregatum ex mā ⁊ forma.congregatuz.n. nó dr vnum nisi per vnitatem existentem in forma.mā.n. nō est hoc nisi per formā.⁊ si mā ⁊ forma essent in cōposito existentes in actu:tūc cōpositum nō diceret vnū:nisi dr in rebus que sunt vnū fm cōtactum ⁊ ligamentū.mō aūt quia mā nō differt a forma in cōposito nisi potētia ⁊ compositum nō est ens in actu nisi per formā: tunc cōpositum nó dr vnum nisi quia sua forma est vna:⁊ quasi innuit p hoc qnē contingentem dicentiꝫ q̄ aia ē corpus: ⁊ ē quō illud qđ aggregat ex aia ⁊ corpe fiat vnum.

Uniuersalit quidem igit dictū est quid sit anima:est.n.substantia que fm rōnem.hoc autez est qđ quid erat esse huiusmodi corpis:sicut si aliquod organoꝫ phȳsicuz esset corpus:ut dolabra.erat quidem enim dolabre esse substātia ipsius ⁊ aia hec:diuisa aūt hec nō vtiqz amplius dolabra erit:sed aut equiuoce: nūc aūt est dolabra nō aūt huiuscemodi corporis quicqd est esse et ratio anima:sed phȳsici huiuscemodi corporis habentis in se ipso pncipium motus ⁊ stat⁹. Jam igitur dximus quid est anima vniuersalit ⁊ est substātia fm hanc intentionē.s. fm illud q̄ hoc corpus est qđ est:quēadmodū si aliqđ istrumentum esset corpus naturale:vt securis: tūc acumen securis est substātia ⁊ est aia fm hāc intētionez: ⁊ ideo quz illud est abstractū non erit securis post nisi equiuoce. materia aūt erit securi post.anima.n.nō est quidem talis corpis ⁊ intentio eius:fm corpis talis nālis habentis pncipium motus ⁊ quietis.

8 Qum prędixit q̄ anima est sustnantia:deinde declarauit q̄ est forma ⁊ perfectio: incepit hic inducere moduz per quem potest accidere certitudo q̄ forme nāles sint sbe ⁊ hoc est necessarium in hoc loco:⁊ dixit: iam igit dixim⁹ ⁊c.i.declaratum est igitur ex hoc qđ dixit quid est aia vniuersaliter.⁊ fm q̄ dixit in hac diffinitione: anima est sba fm intentionem per quam dicimus in re per quā hoc corpus nāle est substātia:nō alio mō.D.d.exemplū de corporibus artificialibus:⁊ fecit differentiaz in hoc int corpora naturalia ⁊ artificialia.essentie.n.rerum artificialium sunt actus:⁊ ideo existimauerūt quidā q̄ ita est de essentijs corpoꝝ nālium:⁊ dixit:quēadmodum si aliqđ instrumentuz ⁊c.i.⁊ forme ⁊ essentie corpoꝝ nālium sunt substātie:qm quemadmodū si aliqđ instrumentū esset corpus naturale vt securis,i.si imaginati fuerimus ipm esse ens naturale: tunc acumen securis esset sba eius.D.d.rōnem super hoc ⁊ dixit:⁊ similiter ista qum abstracta est ⁊c.i.⁊ necesse ē in securi si esset ens nāle:vt eius acumen esset sba. securis.n. nō dr nisi illud qđ congregatum est ex materia.f. ferro: ⁊ forma que est acumen.⁊ si acumen auferat ⁊ esset securis corpus naturale:tunc securis nō esset:qz materia ⁊ forma nō essent nisi diceret securis eq̄uoce.⁊ illud p cuius ablatione aufertur hec substantia est substātia:est.n. pars eius pars aūt substātie est substantia. D.d. materia autem erit post securis.i.materia autez: qz securis est corpus artificiale:lz acumen sit ablatum ab eo tamen post dicet securis p suam figuram.figura.n. que ꝓpria est ei eadem est in ea cuz acuitate ⁊ sine:⁊ hoc qđ dixit manifestabit ex hoc qđ dico:manifestū est.n.per se q̄ hoc nomen securis siue fuerit naturale:siue artificiale dr de illo cōgregato:ex illo qđ est quasi forma in eo:⁊ ex eo qđ est quasi mā:⁊ etiā manifestum est per se q̄ securis dr de aliquo indiuiduoꝝ sbe:⁊ sic necesse est ut hoc nomen qđ dr de eo fm q̄ est indiuiduum substantie sit dictum de eo fm materiam ⁊ formaz insimul.vnde necesse ē vt vtrūq; sit substantia: ptes enim substantie sunt substātia:⁊ sic necesse est qum fuerit forma ablata:ut hoc nomen auferat ab ea.s.nomē qđ demōstret ipsum fm q̄ est indiuiduū:aut dicamus q̄ hoc nomen nō dr de eo nisi fm mām tm.U.g.fm q̄ est corpus ferreum: ⁊ tunc forma erit in eo fm accns:⁊ tunc necesse erit si forma fuerit ablata ut hoc nomen qđ dicitur de ea fm q̄ dr indiuiduum substātie remaneat.sed quia forme rez naturalium qum fuerint ablate auferent materie:⁊ nullus ens remanet nisi equiuoce:necesse est qum posuerimus securi esse corpus naturale:⁊ ablata fuerit acuitas que est in ea quasi forma ut auferat materia ⁊ non remaneat ens. quz igitur forma fuerit ablata fm hanc intentionez :statim auferetur hoc nomen securis qđ demonstrat ipm fm q̄ ē indiuiduū substātie:qm̄ per ablationem forme aufertur mā ⁊ qum materia ⁊ forma auferunt nihil remanet de eis q̄ demonstrant per hoc nomen fm q̄ demonstrat aliqđ indiuiduoꝝ sbe:nisi sit aliud indiuiduum:⁊ tūc nō dr securi nisi equiuoce.forme igitur naturales sbe sunt: qz qum ablate fuerint aufertur nomen qđ demonstret ens fm q̄ est indiuiduum substantie.⁊ similiter diffinitio que ē fm illđ nomen:quia auferuntur genus ⁊ differentia quoꝝ vnum demonstrat materiam ⁊ aliud formam.U.g.q̄ qum sensus aufertur a carne non remanet caro nisi equiuoce:sicut cāro mortui:forma autem artificialis non: quia qum aufertur non aufertur materia:sed remanet nomine ⁊ diffinitione:quoniā qum figura securis aufertur remanet ferrum idem sicut ante:nomine ⁊ diffinitiōe:⁊ necesse ē ⁊ recte ut remaneat nomen eius.s.securis qđ demonstrat hoc instrumentum.s.qđ est indiuiduū substātie:lz acuitas auferatur:⁊ hoc fuit quia nomen dicit in rebus naturalibus primo de forma:⁊ secundo de congregato. in rebus autez artificialibus econtrario.s.quia primo de materia:⁊ secūdo de congregato.in rebus igitur artificialibus demōstrat indiuiduum substātie fm suam primā significationem: qz significat materiam:⁊ in rebus indiuiduis substātie nālibus demonstrat ipsum fm suam primā significationem: quoniam significat formā.hoc.n.indiuiduū non ē hoc nisi per suam formā:nō per suam materiam.materia.n.nullum habet esse in actu in rebus naturalibus fm q̄ est mā ⁊ esse nō est in actu nisi forme:⁊ hoc valde manifestatur i formis rez simplicium:quoniam qum forma fuerit ablata nihil remanet.⁊ in rebus artificialibus nihil est hoc nisi per suam materiam:nō per suam formam:⁊ sic declarabitur tibi differentia inter naturalia ⁊ artificialia.⁊ intelliges hoc qđ dixit Aris.⁊ auferetur dubitatio que inducit credere q̄ forme sint accidētia. D.dixit anima.n.nō est ⁊c. idest ⁊ est de anima econuerso acuitati.nomē.n.auferet ab animato per ablationē anime ⁊ remanet in securi: lz acumen auferat.anima.n.nō est talis corpis in quo ē acuitas.s.corpis artificialis organici sed nālis:⁊ hoc intendebat qum dixit:talis:⁊ hoc quod dixit pncipium motus ⁊ quietis est dispositio corpis nālis.

Considerare aūt in ptibus oportet qđ dictū est.Si.n.esset oculus aial.anima vtiqz ipsius visus essz:hic.n.substantia est oculi que est fm rōnem.oculus aūt mā visus est:quo deficiente nō est adhuc oculus nisi equiuoce:sicut lapideꝰ aut depictus.Oportet igit accipere qđ est in parte in toto viuente corpore,ꝓportionaliter nanqz se habet:sicut ps ad ptem:totus sensus ad totū corpus sensitiuū fm q̄ huiusmodi.

Et ꝓsiderandū q̄ dicit de hoc in mēbris etiā oculus.n. si esset aial: tūc visus esset anima eius

UVA. BHSC. IyR_012

iſte enim eſt ſubſtãtia oculi que eſt ſm ſuam intẽ tionem: ⁊ coꝛpus oculi eſt materia viſus: qui qñ deficit non dicetur oculus niſi equiuoce: ſicut dr̃ de oculo lapideo: ⁊ accipiendum eſt illud quod dicitur de parte in toto coꝛpoꝛe. ꝓpoꝛtio enĩ partis ad partem eſt ſicut totus ſenſus ad totum ſenſibile.

9 Qum declarauit q̃ ita eſt anima de coꝛpoꝛe ſicut foꝛ ma in materia. foꝛma. n. in coꝛpoꝛibus naturalibus magi habet nomen ſubſtantie q̃ materia: ⁊ q̃ indiuiduũ nõ ſit indiuiduum niſi per foꝛmam: qz nõ eſt indiuiduũ niſi ſm q̃ eſt ens in actu: ⁊ eſt ens in actu per ſuam foꝛmam: non per ſuam materiam. ⁊ quia declarauit hoc rõne: vult mõ declarare hoc exemplo: ⁊ dixit: ⁊ ꝑſiderandũ eſt qõ dictũ eſt in membꝛis. i. ⁊ hoc qõ dictuꝫ eſt in anima: qm̃ eſt ſb̃a quia qum auferr̃: auferꝛtur nomen ab aiato: ⁊ verificaꝛ in mẽbꝛis habentibus ꝓpoꝛie vtutes ꝑticulares anime ſenſibilis. D. o. exemplũ de hoc in oculo: ⁊ dixit: oculus. n. ſi eſſet aial ⁊c̃. i. quoniã ꝓpoꝛtio viſus ad oculuꝫ eſt ſicut ꝓpoꝛtio anime ad coꝛpus: ſi igitur fuerim⁹ imaginari q̃ oculus eſſet animal: neceſſe eſſet vt viſus eſſet anima eius: viſus enim tũc eſſet ſubſtãtia anime ſm illud qõ ẽ: ⁊ oculus eſſet materia illius anime. D. o. qui qum deficit ⁊c̃. i. ⁊ q̃a manifeſtũ eſt de viſu qõ qum deficit nõ remanet oculus poſt niſi equiuoce: ſicut oculus facr̃ de lapide aut foꝛmatus in pariete qui non habet de intentione oculi niſi tm̃ ſi guram ⁊ q̃ viſus eſt ſubſtantia oculi: manifeſtũ eſt q̃ anima debet habere talem diſpoſitionem cũ coꝛpe. ſ. q̃ qum auferr̃: auferr̃ nomen ab animato: ⁊ nõ remanet aiatum niſi equiuoce. U. g. qz qum animalitas fuerit ablata ab aliquo indiuiduo nõ remanet animal niſi equiuoce: q̃ꝓpter aia eſt ſubſtantia. ⁊ qz Ariſ. poſuit primo q̃ ita ẽ de parte ſicut de toto: ⁊ q̃ poſſibile eſt ut habeamus certitudinem de toto cõſiderando hoc in partibus: incepit declarare modũ ut iudicium totius ⁊ partis ſit idem in hoc loco: ⁊ dixit: cõpatio enim ptis ad partem ⁊c̃. i. ⁊ neceſſe eſt vt ita ſit de toto ſicut de parte in hac intentione: qm̃ comparatio alicuius membꝛi apud ſuam foꝛmam particulaꝛ ẽ ſenſibilem in eſſendo ſubſtantiam illius mẽbꝛi eſt compatio totius ſenſus ad totuꝫ coꝛpus ſenſibile: ⁊ hoc qõ dixit manifeſtum eſt. cõparatio. n. viſus qui ẽ par ſenſus ad oculum eſt ſicut cõpatio totius ſenſus ad totũ coꝛpus: ⁊ quia cõpatio eſt eadem: ⁊ viſus eſt ſubſtantia: igit̃ aia erit ſb̃a.

Eſt autem nõ abiſciẽs animã potentia ens vt viuat ſed q̃ habens. Semen autem ⁊ fructus potentia huiuſmodi coꝛpus eſt. ſicut quidẽ igit̃ inciſio ⁊ viſio ſic ⁊ vigilantia actus: vt autẽ viſus ⁊ potentia oꝛgani anima. coꝛpus aũt qõ potẽtia ſed ſicut oculus pupilla ⁊ viſus ⁊ ibi aia ⁊ coꝛp⁹ animal.

Et illud qõ habet potentiam ut viuat nõ ẽ illud a quo ablata eſt anima: ſed illud qõ habet animã. ſemen autem ⁊ fruct⁹ ſũt in potentia coꝛpoꝛis tale: qm̃ ſicut ſecare ⁊ aſpicere ſunt pfectiones ita vigilie: ⁊ ſicut viſus eſt potentia inſtrumẽti: ita anima. coꝛpus autem eſt illud qõ eſt i potentia. ⁊ ſicut oculus eſt viſus ⁊ membꝛ: ita aial eſt anima ⁊ coꝛpus.

io Quia accepit in diffinitione aie potentiam q̃ dr̃ qua ſi equiuoce: incepit declarare quam intentionem intendit ⁊ cõplet declarationem illius ⁊ prime ⁊ ſecunde intentionis hoc modo declarationis a quo modo incepit. ſ. exemplariter: ⁊ dixit: ⁊ illud qõ habet potentiam vt viuat ⁊c̃. ideſt ⁊ qum dicimus in coꝛpe. ſ. q̃ eſt qõ habet potentiam vt viuat: nõ intendimus per hoc ſicut dicim⁹ in eo qõ nõ habet habitum ⁊ foꝛmã quibus poteſt agere ⁊ pati: quẽadmodum dicimus ſemen ⁊ fructus habent potentiaꝫ vt viuant: ⁊ q̃ ſanguis menſtruoſus habet potentiam ut ſentiat aut moueatur: ſed dicimus hoc in habẽti aiaꝫ in actu quaſi agit aut patitur: ſed in illo tpe neq̃ agit neq̃ patitur ſicut aial doꝛmiens. ⁊ qum demonſtrauit hoc de potentia que eſt ꝓma perfectio dedit differentiã inter iſtã ⁊ potentiam que nõ eſt anima in ſuo eſſe: ⁊ incepit etiã declarare exemplari ter differentiã inr̃ ꝓmã pfectionem in reb⁹ habentibus foꝛmas: ⁊ ſecũdaꝫ: ⁊ dixit: ⁊ ſicut abſcindere ⁊c̃. ideſt ⁊ ſicut abſcindere in ſecuri: ⁊ aſpicere in oculo ſũt poſtreme perfectiones iſtaꝝ rerũ: ita vigilia eſt poſtrema perfectio aialis ſenſibilis: ⁊ dixit hoc: qz manifeſtũ eſt q̃ ꝓpoꝛtio abſciſionis ad inſtrumentum qñ abſcindit: ⁊ aſpectus ad oculum qñ aſpicit eſt ſicut ꝓpoꝛtio actionis ſenſuum ad animal in vigilia. vigilia. n. eſt viſus ſenſuũ: ⁊ ſicut iſta diſpoſitio eſt poſtrema perfectio oculi: ſic vigilia ẽ poſtrema perfectio aialis. D. o. ⁊ ſicut viſus eſt potentia inſtrumenti: ſic eſt aia. i. ⁊ ſicut viſus quãdo anima nõ vnit̃ ipſo dr̃ eſſe potentia qua oculus videt: ita dicimus q̃ aia ẽ potentia qua aial viuit: quando aia nõ agit ꝑ illas actiones anime. D. o. coꝛpus aũt eſt illud qõ eſt in potentia. i. coꝛp⁹ aũt aialis eſt illud qõ recipit illã potentiã: aut qõ dicit̃ illã vtutem habere: ⁊ dr̃ potentia: quia qñq̃ agit ⁊ qñq̃ non ⁊ dr̃ potentia in tempoꝛe in quo nõ agit. D. o. ſicut oculuſ eſt mẽbꝛum ⁊ viſus: ita aial eſt aia ⁊ coꝛpus. i. ⁊ ſicut hoc nomen oculus dr̃ de illo mẽbꝛo qõ eſt coꝛpus compoſituꝫ ⁊ de vtute viſibili que eſt in eo: ita aial dr̃ de aia ⁊ coꝛpe: ⁊ ſermo eius in hoc capꝰo eſt manifeſtus.

Qõ quidem igitur nõ ſit anima ſepabilis a coꝛpoꝛe: aut ptes quedam ipſius ſi ptibilis apta nata eſt: nõ ĩmanifeſtum eſt. quarundã enĩ actr̃ partium ipſaꝝ: at vero ſm quaſdaꝫ nihil ꝓhibet ꝓpter id qõ nullius coꝛpoꝛis ſunt actr̃. Amplius autem ĩmanifeſtum ſi ſit coꝛpoꝛis actr̃ aia ſicut nauta nauis. Figuraliter quidem igitur ſic determinetur ⁊ deſcribaꝛ de anima.

ij Qum accepit in diffinitione aie vniuerſali q̃ ẽ perfectio coꝛpoꝛis naturalis: incepit declarare quãtum apparꝫ ex hac diffinitiõe de abſtractiõe aut nõ abſtractiõe: ⁊ dixit qm̃ aũt anima ⁊c̃. i. qm̃ manifeſtũ eſt ex hoc qõ dictum ẽ in diffinitione aie: q̃ impoſſibile ẽ q̃ aia ſit abſtracta a coꝛpoꝛe: aut ſm oẽs ptes: aut per aliquã ptem eius ſi innata ẽ diuidi nõ latet. apparet. n. q̃ quedam vtutes ſunt pfectiones ptium coꝛpoꝛis ſm q̃ foꝛme nãles perficiuntur per mãꝫ ⁊ tale impoſſibile ẽ ut ſit abſtractũ ab eo ꝑ qõ perficit̃. D. o. ſꝫ tm̃ nihil ꝓhibet ⁊c̃. i. ſed hoc manifeſtũ nõ ẽ in oib⁹ ptibus eius: qum ſit poſſibile ut aliquis dicat q̃ quedã ps eius nõ ẽ pfectio alicuius mẽbꝛi coꝛpoꝛis: aut dicat q̃ ꝛ ſit pfectio: tm̃ q̃dam perfectiões poſſunt abſtrahi: vt perfectio nauis ꝑ gubernatoꝛem. ꝓpr̃ igit̃ hec duo nõ videt̃ manifeſtum ex hac diffinitione q̃ oẽs ptes anime poſſunt abſtrahi. ⁊ Alex. dicit q̃ ex hac diffinitione appaꝛet q̃ oẽs ptes aie ſunt nõ abſtracte: ⁊ nos loquemur de hoc: qm̃ loq̃mur de vtute rationabili. D. o. ſm igitur hũc modũ ⁊c̃. i. tanta igitur cognitio eſt data a talibus diffinitionib⁹ q̃ inducte ſunt exemplariter: ⁊ ſm ſermones vniuerſales: ſicut nos fecimus hic. i. q̃ nõ notificant rem perfecta notificatione quouſq̃ appareãt ex ea oia cõuenientia illi rei: ⁊ ideo

UVA. BHSC. IyR_012

qum perscrutari fuerimus de vnaquaq; partiū anime fm diffinitionem ꝓpriam cuilibet apparebit tunc hec intētio ⁊ alie intentiones querenda; in anima.

Quoniam autē ex incertis quidē certius autem fit qđ ⁊ fm rationem notius: tentandum est itez sic aggredi de ipsa. nō. n. solum quia oportz diffinitiuā rationem ostēdere: sicut plures terminorum dicūt: sed ⁊ causam inesse ⁊ demonstrare Nūc autem sicut cōclusiones rationes terminorum sunt: vt quid est tetragonismus equale altera parte longiori: orthogoniū esse equilaterale talis autem terminus ratio conclusionis. dicens autem quoniam tetragonismus est medie inuentio rei causam dedit.

Et quia res manifesta que ē magis ꝓpiqua in sermone ad intelligendu; est ex rebus latentibus: sed magis apparenter: querendū est etiā vt tali cursu curramus in anima. Oportet igitur ut sermo diffiniens nō tm̄ demonstret quid est res: sed etiz causa erit inuēta ⁊ manifesta in eo. Dō aūt intentiones diffinitionū sunt quasi cōclusiones. V. g. quadratura: ⁊ est inuenire superficiem rectoz anguloz equalium latez equalez longo ⁊ ista diffinitio est intentio cōclusionis. dicēs aūt quadratura ē inuenire mediū in re narrauit cāz.

ij Quia cognitio acquisita ex hac diffinitione nō sufficit in cognitione substātie cuiuslibet partis anime: quoniā hec diffinitio est vniuersalis oibus partib' anime: ⁊ dicta de eis multipliciter: ⁊ tales diffinitiones nō sufficiunt in cognitione rei pfecte: qum fuerint vniuersales vniuoce: nedū qum sint vniuersales multiplices. querendū est. n. post ad sciendum vnāquanq; partium que collocat sub illa diffinitione cognitione propria: qum diffinitio nō dicat de eis vniuoce. Incipit igitur hic demonstrare viam ad cognitionem diffinitionū que appropriantur cuilibet partium in rebus ignoratis: ⁊ cām ꝓpter quam nō sufficiunt diffinitiones in talibus rebus: ⁊ dixit: ⁊ quia res manifesta que ē magis propinqua ⁊c. i. ⁊ quia via naturalis in cognitione causaz ꝓpinquaz rebus est ire de latentibus apud nām apparentibus apud nos: ⁊ est ire de posteriorib; in esse ad priora: vt dictū est in posteriorib;. oportet nos ire i cognitione diffinitionum ꝓpriaz vnicuiq; partiuz anime p istam viam: ⁊ nulla via est in cognitione taliū diffinitionū s. que cōponūtur ex ꝓpinquis causis ꝓpriis rei quz fuerit ignorate nisi a posteriorib; apud nos. D. d. oportet enim vt sermo diffinies nō tm̄ demōstret ⁊c. i. ⁊ causa propter quā nō sufficiūt in cognitione rei tales diffinitiōes vniuersales: est quia oportet ut sermo diffiniens perfecte non demonstret genus rei tm̄: sicut faciūt plures diffinitiones. sed sermo diffiniens debet demōstrare causam rei propriā ꝓpinquam existentem in ea in actu. s. formā nō genus. ⁊ qū notificauit hoc narrauit cuiusmodi diffinitio est diffinitio quam querit in vnaquaq; partium anime: ⁊ cuiusmodi ē diffinitio predicta: ⁊ dixit: modo autē intētiones diffinitionum sunt quasi cōclusiones. i. ista diffinitio quā modo q̄rimus est similis diffinitionibus que sunt quasi conclusio demonstrationis. diffinitio aūt vniuersalis predicta ē similis diffinitionibus que sunt quasi demōstratio. ⁊ qum declarauit hoc dedit exemplum de diffinitionibus que sunt quasi cōclusio si fuerint ignorate esse in diffinito: aut fuerit causa quesita in eis: ⁊ ex diffinitionibus que nō sūt quasi cōclusio demonstrationis: sed sunt si fuerint manifeste per se principia demonstrationis: ⁊ si fuerint ignorate: tūc impossibile ē ut declarentur esse in diffinito nisi per argumētum: ⁊ quia dixit. V. g. quadratura ⁊c. i. exemplū diffinitionum vniuersalium que sunt quasi conclusio demonstrationis est respondere querenti quid ē quadratum qđ ē superficies rectoz anguloz: ⁊ equaliuz latez equale longo. Deinde dedit exēplum diffinitionis que est quasi principiū demonstrationis: ⁊ dixit: dicens autez q; quadratura ⁊c. i. qui aūt diffinit quadratum q; est superficiez rectoz anguloz equalium latez factum super lineam mediam in proportione inter latera oblongi qđ equatur ei: diffinit q̄dratum diffinitione que est quasi principium demonstratiōis qum diffiniat ipsum per cām ꝓpinquam. ⁊ quz dixit: modo autem intentiones diffinitionū sunt quasi conclusiōes nō intendebat q; ista diffinitio inducta in anima est cōclusio demonstrationis: sed intendebat q; est ex genere istaz diffinitionuz: fm q; tales diffinitiones sunt vniuersales: ⁊ ideo dixit: sunt. q. conclusiones. iste enim diffinitiones: aut sunt conclusiones: aut sunt similes diffinitionibus que sūt conclusiones. neq; intendebat etiam q; diffinitio querēda hic in vnaquaq; partiū anime est ex diffinitionibus q̄ sūt quasi principium demonstrationis: ita q; sint manifeste p se: quia sunt ignorate apud nos: ⁊ via ad cognoscendū eas est ex posteriorib;: sicut dixit: sed intendebat q; est ex genere illaz diffinitionum. tales enim diffinitiōes: aut sūt principium demonstratiōis: aut sunt similes diffinitionib' que sunt quasi principium demonstrationis: ⁊ ideo sermo eius ita debet legi: sed etiam causa erit inuenta ⁊ manifesta in ea. i. sed sermo diffiniens animam perfecte debet ēē vt causa propinqua sit manifesta in ea: ⁊ ista diffinitio est ex diffinitionibus que assimilantur diffinitionibus q̄ sunt principia demonstrationis inquantū ē ꝓpria diffinitio. diffinitio autem quam dedimus modo in anima est ex diffinitionibus que assimilantur diffinitionibus que sūt cōclusiones demonstrationis fm q; est generalis omnibus partibus anime: ⁊ nō est inducta in ea cā ꝓpinqua.

Dicamus igit principiū accipiētes intentionis determinari animatū ab inanimato in viuendo. multipliciter aūt ipso viuere dicto: ⁊ si vnum aliqđ horz insit solum viuere ipsum dicimus: vt intellectus: ⁊ sensus motus: ⁊ stat' fm locū. Adhuc autem motus fm alimentū ⁊ decrementum et augmentum.

Incipiemus igitur querere ⁊ dicere q; aiatū distinguitur a nō animato viuendo: ⁊ q; viuere dicitur multis modis: si in re fuerit inuentus aliquis eoz vnus tm̄ dicemus q; viuit. V. g. intellectus: ⁊ sensus: ⁊ motus: ⁊ quies in loco: ⁊ nutriri ⁊ diminui: ⁊ augeri.

ij Qum notificauit diffinitionem anime vniuersaliter ⁊ notificauerit quantum dant tales diffinitiones in cognitione rei: ⁊ q; diminute faciūt cognoscere nō perfecte: quz sint vniuersales: ⁊ quasi conclusio demonstrationis. ⁊ qa diffinitio querenda in vnaquaq; partium anime est simil' diffinitionibus proprijs que sunt quasi principia demonstrationis: ⁊ q; tales diffinitiones qum fuerint nō manifeste esse i diffinito: sicut contingit in partib' aie: oportet tūc ire ad cognitionem eaz ex rebus posterioribus que sunt magis note apud nos. s. compositis. Dixit: incipiamus igit querere ⁊c. i. dicamus igitur q; quia notum est apud nos q; animatum nō differt a nō animato nisi per vitez. viuū autem dicitur multipliciter. i. per multas actiones que sūt in eo: manifestuz est q; oē de quo dr̄ vna illaz intentionū aut vna illaz actionū: aut plures vna q; est aiatuz: ⁊ hoc intēdebat quz dixit: si inuētus fuerit in re aliquis eoz ⁊c. D. numerauit actiones attributas vite: ⁊ dixit. V. g. intelligere ⁊ sentire: ⁊ moueri: ⁊ quiescere in loco: ⁊ nutriri: ⁊ diminui: ⁊ augeri. i. ⁊ iste actiones attribute vite sunt q̄tuor genera: quaz vnū ē intelligere: secundū sentire: tertiū moueri ⁊ quiescere in loco: q̄rtū nutriri ⁊ augeri ⁊ diminui.

UVA. BHSC. IyR_012

Unde ⁊ vegetabilia oĩa vidẽt viuere: vidẽ-
tur aũt in ſeipſis habentia potentiã ⁊ principiuꝫ
huiuſmodi per quod augmentũ ⁊ decrementuꝫ
ſuſcipiũt ſm ꝓrios locos: nõ enim ſurſum quidẽ
augentur: deorſum aũt nõ: ſed ſimiliter in vtroqꝫ
⁊ penitus quecunqꝫ aluntur ⁊ viuũt in fine quo-
uſqꝫ poſſunt accipere alimentum.

Et ideo oĩa vegetabilia reputant viuere. exi
ſtit enim in eis potentia: ⁊ virtus ⁊ principium p
qõ recipiunt augmentum ⁊ diminutionez ĩ duo
bus locis cõtrarijs. nõ enim augent ⁊ diminuũ-
tur ſurſum ⁊ inferius. ſilr ⁊ omne qõ nutrit ne-
ceſſario viuit ⁊ nõ viuit: niſi dũ poteſt nutrimen-
tum accipere.

i4 Quia vita magis latet in motu nutrimenti ⁊ augmẽ
ti ⁊ diminutionis q̃ in alijs actionibus quas numerauit:
incepit declarare q̃ iſta actio attribuitur anime: quia im-
poſſibile eſt attribui vtutibus elementoꝝ ex quibus com
ponũtur corpora que agunt actiones nutrimẽti ⁊ augmen
ti: ⁊ dixit: ⁊ ideo oĩa vegetabilia ꝛc̃.i. ⁊ quia motus nutri-
menti ⁊ augmenti ⁊ diminutionis numerat' eſt apud nos
in actionib' animati: opinamur q̃ omnia vegetabilia ſint
viua in quibus videmus exiſtere principium q̃ agit motũ
diminutionis ⁊ augmenti in duobus locis ꝓrijs. ſ. ſuperi'
⁊ inferius. corpus enim ſimplex: aut compoſituꝫ ad vnam
partem mouet. quoniam ſi ſimplex fuerit mouebitur: aut
ſuperius: aut inferius. ſi compoſitum mouebit ſm elemẽ-
tum dominãs. ⁊ quia corpus augmentabile videt move-
ri ad vtranqꝫ partem ab eodem principio. ſ. ramos ⁊ radi
ces: neceſſe eſt ut hoc principium ſit neutꝛ: neqꝫ graue ne-
qꝫ leue: ⁊ tale dicitur anima: ⁊ quia augmẽtũ eſt perfectio
actionis nutrimenti: fuit neceſſarium ut principium quod
agit nutrimentum eſſet ex genere eius qõ agit augmentuꝫ
principium igitur nutrimenti eſt anima neceſſario: ⁊ ideo
omne animal dicitur viuere dum nutritur.

Separari aũt hoc ab alijs poſſibile eſt. alia
autem ab hoc impoſſibile in rebus mortalibus
manifeſtuꝫ eſt aũt in his que vegetant: neqꝫ eniꝫ
vna eſt in ipſis potẽtia alia anime.

Et hoc poſſibile eſt ut ſeparet: alia autez im
poſſibile eſt ut ſeparent ab hoc in rebus morta-
libus: ⁊ hoc apparet in vegetabilibus. nõ eſt eni
in eis nec vna vtus alia ab iſta ex virtutib' aie.

i5 Quꝫ numerauit genera virtutũ anime: incepit demõ
ſtrare ordines iſtaꝝ virtutum ad inuicem: ⁊ dixit: ⁊ h poſ
ſibile eſt ut ſeparetur ab alijs rebus. i. ⁊ hoc principiũ exi
ſtens in animato poſſibile eſt ut ſeparetur ab alijs princi-
pijs que numerauimus a ſenſu. ſ. ⁊ motu ⁊ intellectu. D. o.
⁊ impoſſibile ut ſeparentur ab hoc in rebus mortalib'. i.
⁊ impoſſibile eſt ut hoc principium ſeparetur. ſ. nutritiuũ
ab alijs principijs anime. i. ſenſu: ⁊ motu: ⁊ intellectu ex re
bus que innate ſũt mori: ⁊ dixit hoc: quia corpora celeſtia
manifeſte vident intelligere ⁊ moueri: ſed nõ nutriri: neqꝫ
ſentire: ⁊ ideo dixit: in rebus mortalibus: quum declaratuꝫ
eſt hec nõ eſſe mortalia. D. o. ⁊ hoc apparet in vegetabili
bus ꝛc̃.i. ⁊ apparet q̃ hoc principium qõ eſt nutrimentuꝫ
⁊ augmentum ſeparat ab alijs virtutibus anime in h qõ
videtur ſenſui in vegetabilibus. in iſtis enim nulla virtus
videtur ex virtutibus anime niſi iſta: ⁊ innuit contradicti-
onem cõtra fingentes q̃ plante habẽt ſomnum ⁊ vigiliã.

Viuere quidem igitur ꝓpter hoc principiũ
eſt in omnibus viuentibus. Animal aũt propter
ſenſum primũ: ⁊ nãqꝫ que nõ mouent: neqꝫ mu-
tantia locũ habentia aũt ſenſuꝫ animalia dicim'
⁊ nõ viuere ſolum. Vident autem ⁊ huiuſmodi
multa eſſe animalium. manẽtia autẽ quum ſint nã
habent ſolum ſenſum.

Viuere igit dr̃ de omni viuo p hoc principi
um: animal aũt per ſenſum. omnia. n. que nõ mo
uentur: neqꝫ mutant locũ: ſed tm̃ habent ſenſum
vocant animalia ⁊ nõ ſumus cõtenti in dicendo
ea viua tm̃.

i6 Vult facere differentiam inter hanc vtutem: ⁊ vtutez
ſenſus per nomina poſita apud eos: ⁊ dixit: viuere igit ꝛc̃.
idẽſt dicere igitur aliquid viuere nõ dicitur in hac lingua
ſ. greca: niſi de omni qõ viuit per hoc principium qõ eſt
nutrimentum ⁊ augmentũ niſi per aliud. D. o. animal aũt
ꝛc̃.i. hoc nomen animal nõ dicitur niſi de eo quod habet
principium ſenſus inquantũ habet hoc principium tm̃: lz
nõ habeat principium motus in loco: ⁊ in ſignum eius eſt
ſponga maris: ⁊ multa ex habentibus teſtam: que habẽt
ſenſuꝫ: tamẽ nõ mouentur: ⁊ dicunt animalia nõ tm̃ viua.

Senſitiuũ autez tactus primo ineſt oĩbus. ſi
cut aũt vegetatiuũ poteſt ſeparari a tactu ⁊ ab oĩ
ſenſu: ſicut ⁊ tactus ab alijs ſenſibus. vegetatiuũ
autem dicimus partẽ huiuſmodi anime q̃ ⁊ ve-
getabilia participant. animalia aũt oĩa videntur
tangendi ſenſum habentia.

Et primus ſenſus exiſtens in eis oĩbus ẽ ta-
ctus: ⁊ quẽadmodũ nutrimentũ poteſt ſeparari
a tactu: ⁊ ab omni ſenſu: ita tactus poteſt ſepara-
ri ab alijs ſenſibus: ⁊ intelligo per nutrimentum
partem anime in qua habẽt cõmunicationẽ. plã
te etiam ⁊ oĩa animalia vident bre ſenſũ tactus.

17 Et prima virtus ſenſus que eſt prior naturaliter ĩ eſſe
alijs virtutibus ſenſus: ⁊ ſenſus tactus: quoniam ſicut vi'
nutritiua poteſt ſeparari in plantis in tactu ⁊ in omni vtu
te ſenſus: ita ſenſus poteſt ſeparari ab alijs ſenſibus. i. quꝫ
fuerit inuentus nõ eſt neceſſe ut inueniant alij ſenſus. ⁊ qũ
alij ſenſus fuerint inuenti: neceſſe eſt ut inueniatur tactus
eſt igit prior nãliter alijs ſenſibus: ſicut nutrimentum ẽ pri
or nãliter ſenſu tactus. D. o. ⁊ oĩa animalia vident habere
ſenſum tactus. i. ⁊ iſte ſenſus eſt neceſſarius omnibus ani
malibus int' oẽs modos ſenſus. omne. n. aĩal habet ſenſuꝫ
tactus: nõ autẽ ſenſum: viſus aut alium: ſed aĩal pfectuꝫ. ⁊
ſermo eius eſt manifeſtus.

Propt̃ quã aũt cauſam vtrũqꝫ horꝫ accidit
poſterius dicemus: nũc aũt intantũ dictũ ſit ſolũ
q̃ eſt anima horꝫ que dicta ſunt principiũ ⁊ his
determinata eſt: vegetatio: ſenſitiuo: intellectiuo:
⁊ motu.

Cauſa aũt ꝓpter quã vtrũqꝫ iſtoꝝ duoꝝ cõ
tingit: dicenda ẽ poſt. In hoc tm̃ loco eſt dicẽdũ
ſ. q̃ anima eſt principiũ iſtoꝝ que dicim'. ſ. nutri-
tiui: ſenſitiui: ⁊ diſtinguẽtis: ⁊ mouentis.

18 Idẽſt cauſa aũt ꝓpter quã virt' nutritiua videt ſepa-
rari ab alijs virtutibus ⁊ antecedere eas nãliter. ⁊ ſimiliꝫ
tactus cũ alijs virtutibus ſenſus: dicenda ẽ poſt. ſ. cã final'
⁊ hoc fecit ĩ fine iſtius libri. D. o. in hoc aũt loco ꝛc̃.i. in h
autem tm̃ eſt declaratũ. ſ. q̃ anima diuiditur in hec q̃tuor
genera: ⁊ ſba eius eſt in iſtis principijs. alia autẽ querenda
peſcrutaturus eſt poſt.

Utꝫ aũt vnũquodqꝫ horꝫ eſt anima aut pꝫ
anime: ⁊ ſi pars vtꝫ quidem ſic ut ſit ſeparabilis
ratione ſolum: aut in loco. De quibuſdã autem
horꝫ nõ eſt difficile videre: quedã aũt dubitatio-
nem habent.

Utꝫ igitur vnaqueqꝫ iſtaꝝ ſit anima: aut pꝫ
anime. ⁊ ſi eſt pars anime: vtrũ eſt pars ſm q̃ eſt
abſtracta in ſola intentione: aut in loco etiaꝫ: qm̃
aũt quedã ſũt ſic non ẽ difficile ad ſciendũ: in qui
buſdam aũt eſt dubitatio.

UVA. BHSC. IyR_012

19 Qum declarauit q̄ virtutes anime sunt plures vna ⁊ posuit hoc positione quasi manifesta per se: dixit: vtrum igitur vnaquęq; istaꝝ ⁊c̄.i. vtꝝ igit vnūquodq; istoꝝ principioꝝ existentiū in animali sit anima: aut nō. ⁊ si ē anima vtꝝ est anima per se: aut pars anime. ⁊ si est pars anime: vtꝝ est pars ⁊ alia in essentia ⁊ in loco ex corpore inanimato perscrutandū est: ⁊ intendit p hoc qō dixit vtꝝ est anima aut pars anime: vtꝝ est possibile ut vnuꝫ istoꝝ sit in aiali absq; aia: aut impossibile est ut sit in animali absq; anima cuius est pars. Et qum narrauit hoc: incepit demonstrare diuersitatem dispositionū eoꝝ in vnoquoq; modo animaliumꝫ dixit: quoniā aūt quedaꝫ sunt sic nō ē difficile ⁊c̄.i. quoniam aūt iste vtutes in quibusdaꝫ animalibus sunt eedem in subiecto: ⁊ alia in diffinitione nō est difficile in quibusdam aūt habet dubitationem difficilem. ⁊ similiter vtꝝ vnūquodq; istoꝝ pricipioꝝ sit in anima: aut nō in quibusdā aūt est manifestū: ⁊ in quibusdā later.

Sicut enim in plantis quedā diuisa vidētur ⁊ viuentia separata ab inuicem tanq; existēte in his anima: actu quidē vna in vnaquaq; planta potentia aūt pluribus. Sic videmus ⁊ circa alias differentias anime accidere: ut in entomis decisis: etenim sensum vtraq; partiū habet ⁊ motū sm locū. si aūt sensum ⁊ phantasiam ⁊ appetituꝫ vbi quidē m.n. sensus est ⁊ tristicia ⁊ leticia ē. vbi autem hec sūt ex necessitate desideriū est.

Quoniā quemadmodū in plantis ē quidaꝫ q̄ si diuidit viuit ⁊ separat ab inuicē q̄si anima q̄ est in eo ē eadem in figura in oibus vegetabilib⁹ in potentia autez plura: ita accidit in aliquo mō anime in aialibus anulosis quādo abscindūtur vtraq; eniꝫ ps habet sensum ⁊ motum in loco. ⁊ omne habēs sensum habet desideriū ⁊ imaginationē. vbi enim inuenit sensus illic inuenit voluptas: ⁊ qum ista inueniūtur: inuenitur necessario appetitus.

20 Quꝫ narrauit q̄ nō est difficile in plurib⁹ animalib⁹ declarare q̄ iste vtutes sunt eedem in subiecto: ⁊ pluresꝫ in intentione: incepit demonstrare hoc: ⁊ dixit: qm̄ sicut plātaꝝ quiddaꝫ si abscindat ⁊c̄.i. ⁊ quemadmodū videm⁹ q̄ quedā plantaꝝ lꝫ diuidant viuūt partesꝫ postq̄ separantur ab inuicem vita ꝓpria plantis: ita q̄ anima q̄ est in illo vegetabili quasi sit in forma vna in actu in illo vegetabili: ⁊ plures in potentia. i. q̄ potest diuidi in animas q̄ sunt eedē in forma cū anima existēte in eo: ita est in aliquo mō aialium. s. anuloso. s. q̄ postq̄ abscindūtur faciūt ptes de actionibus vite: illud qō faciebat illud animal. Et quꝫ narrauit q̄ postq̄ diuiditur iste modus habēt ptes oēs actiones q̄s totum habebat: incepit declarare quō hoc apparet in omnibus. potest enim aliquis dicere q̄ pars nō habet ex actionibus totius in hoc animali qō dixistis: nisi sensuꝫ ⁊ motū tm̄: nō alias ptes anime que ē imaginatio ⁊ cōcupiscentia: quoniā vtraq; pars habet ⁊c̄.i. ⁊ diximus q̄ oēs virtutes anime in hoc animali videntur eedem esse in subiecto: quia sentimus q̄ vtraq; pars postq̄ diuidit hꝫ sensum ⁊ motū in loco: ⁊ omne habēs sensum ⁊ motū: necesse est ut habeat desideriū ⁊ imaginationē: quoniā vbi existit sensus: illic necesse ē ut existat voluptas ⁊ tristicia apō comprehensionē rei sensibilis: ⁊ qum illic voluptas ⁊ tristicia fuerint illic erit necessario motus ad illud voluptuosū ⁊ motus a contristante: ⁊ illud ad qō est motus: non est in actu delectabile aut contristās: vnde necesse est ut sit imaginatum desideratum. in omni igit parte istius animalis existit anima sensibil ⁊ desideratiua ⁊ imaginatiua: ⁊ mouens in loco: qm̄ quando motus in loco fuerit ꝓpt voluptatem ⁊ tristiciam: necessario erūt oue virtutes illic: sꝫ tm̄ debes scire q̄ in quibusdā animalibus vtus imaginatiua semper est coniūcta cū sensu: nō quando sensatiū est absens ⁊ animal est diminutum. in eis aūt que sunt pfecta inuenitur absentia sensatoꝝ.

De intellectu aūt ⁊ pspectiua potentia nihil adhuc manifestū est: sed videt genus altꝝ aie ee ⁊ hoc solum cōtingere separari: sicut perpetuuꝫ a corruptibili.

Intellectus aūt ⁊ vtus speculatiua nihil adhuc declaratū est de eis: sed tm̄ adhuc videtur q̄ hoc sit aliud genus anime: ⁊ iste solus pōt abstrahi: sicut sempiternū abstrahit a corruptibili.

21 Qum dixit q̄ querendū est in vnoquoq; istoꝝ principioꝝ: vtꝝ sit anima: aut nō: incepit declarare virtutes q̄ nō videtur esse anima: sed manifestius est de ea vt sit non anima: ⁊ dixit: intellectus aūt ⁊ virtus speculatiua ⁊c̄.i. intellectus aūt in actu: ⁊ vtus que perficitur per intellectum in actu adhuc nō est declaratum: vtꝝ sit anima aut non sicut est declaratū de aliis principiis qum ista virtus non videatur vti in sua actione instrumēto corporali: sicut alie virtutes anime vtunt: ⁊ ideo nō fuit manifestū ex predicto sermone vtꝝ sit perfectio: aut nō. omne. n. in quo manifestatur: aut manifestabitur qō pficitur sm q̄ forme perficiūtur per materias necessario est anima. Et qum declarauit q̄ hoc latet in intellectu: incepit demonstrare que ps duarum contradictoriaꝝ in hac intentiōe querēda est magis manifesta in opinione boiuꝫ: ⁊ sm q̄ apparet donec h declaret rōne demonstratiua post: ⁊ dixit: sed tamē videt ee aliud genus anime ⁊c̄.i. sed tm̄ melius ē dicere: ⁊ magis videtur esse veꝝ post pscrutationē ut istud sit aliud genꝰ aie ⁊ si dicatur anima erit sm equiuocationem: ⁊ si dispositio intellectus sit talis: necesse ē ut ille solus inter oēs virtutes aie sit possibilis ut abstrahatur a corpore: ⁊ nō corrumpatur p suam corruptionem: quēadmodū sempiternū abstrahitur: ⁊ hoc erit: quꝫ quādoq; copulat cū illo: ⁊ quādoq; nō copulatur cum illo.

Relique aūt ptes anime manifestū ex his q̄ nō sepabiles sūt: sicut quidā dicūt. ratiōe autē q̄ altere manifestū. sensitiuo. n. esse ⁊ opinatiuo alterum: siquidē ⁊ sentire ab ipso opinari. silr autem ⁊ alioꝝ vnūquodq; q̄ dicta sunt.

Alie vero ptes anime manifestuꝫ est q̄ sunt nō abstracte: sicut dicūt quidā q̄ sunt diuerse itētiones. esse enim alicui⁹ in sensu aliud est a suo ee in cogitatiōe. sentire. n. aliud est a cogitare: ⁊ silr de vna q̄q; aliaꝝ predictaꝝ.

22 Qum declarauit q̄ latet de intellectu vtrū sit abstractus aut nō: quāuis manifestus est ut sit abstractus sm q̄ est nō aia: incepit declarare q̄ ꝓbium est in aliis ptibus aie ⁊ q̄ vident esse nō abstracte: ⁊ dixit: alie vero ptes aie ⁊c̄. idest manifestū est ex sermonibus predictis in diffinitione anime q̄ alie partes anime nō sunt abstracte. declaratuꝫ ē enim in vnaquaq; eaꝝ q̄ est pfectio corporis naturalis organici. perfectio. n. ē finis ⁊ cōplementum perfecti: finis autem nō separatur a finito: vnde necesse est ut ille ptes aie sint nō abstracte. Et qum declarauit q̄ dubiū est de quibusdam haꝝ vtutum: vtꝝ sint abstracte aut nō: ⁊ q̄ i quibusdam manifestū est q̄ sunt nō abstracte: incepit demonstrare qō est illud qō manifeste videt existere in oibus: ⁊ ē illud q̄ hec ꝙtuor genera sunt diuerse sm intentionē: ⁊ dixit: sed tm̄ manifestū est q̄ sunt diuerse sm intentionē ⁊c̄.i. sed tm̄ manifestū est per se q̄ oēs iste virtutes sunt diuerse sm intentionē ⁊ sensum: ⁊ q̄ esse virtutis q̄ cōstituitur per sensum: aliud est ab esse vtutis que cōstituit p cogitationē qum actio cuiuslibet istaꝝ sit altera ab actione sui comparis. sentire eniꝫ quod est actio virtutis sensus: aliud est ab

UVA. BHSC. IyR_012

intelligere qđ ē actio virtutis intellectus .D.o.ꝛ cuiuslibꝫ aliaꝫ predictaꝫ.i.ꝛ similiter apparet in diuersitate aliaꝫ virtutum predictaꝫ in intentiõe ꝛ diffinitione: qz differũt etiam in actionibus.

Qđ autem quibusdã animalium oĩa insunt hec:quibusdam vero quedã hoꝫ: alteris autem vnũ solũ:hoc aũt facit differentiã animaliũ. ꝓpt quam aũt causam sit factum in posteriꝰ intendẽdum est.similiter aũt ꝛ circa sensus accidit:alia q dem habent omnes:alia vero quosdã: quedam vero vnũ maxime necessariũ tactum.

Quoniã aũt quedã animalia habẽt omnia ista:ꝛ quedã vnũ tm̃:ꝛ q hoc facit diuersitatẽ inẽ animalia:ꝛ quare pscrutandũ est post:ꝛ sile huic cõtingit in sensibus: quedã.n.habẽt omnes sensus:ꝛ quedã vnum:ꝛ est vnũ qđ est valde necessarium.s.tactus.

23 Quoniã aũt quedã animalia habẽt istas quatuor vtutes:ꝛ quedã habent quasdã istaꝫ virtutũ:ꝛ q quedam habẽt vnã tm̃:ꝛ qui modi sint isti modi aialiũ: ꝛ q hic in ducit diuersitatem inter animalia:ꝛ qua de causa inducũ tur hec in animalibus dicendũ ē post.hoc enim qđ accidit animalibus in quatuor vtutibus anime q̃s numerauimus simile accidit animalibus in vtutibus sensus tm̃. quedam enim aialia habẽt quinq; vtutes sensus:ꝛ quedã quasdaꝫ tm̃:vt talpa:ꝛ quedã vnũ.s.tactũ:ut spongia maris:ꝛ sermo eius in hoc caplo est manifestus per se.

Quoniã aũt quo viuimus ꝛ sentimꝰ dupliciter:sicut quo scimus.dicimus aũt hoc quidẽ sciẽtiam:illud aũt animã.vtroq;.n.hoꝫ dicimꝰ scire similiter ꝛ quo sanamur:aliud quidem sanitas est aliud aũt parte quadã corporis:aut ꝛ toto:hoꝫ aũt scientiaq;:ꝛ sanitas forma:ꝛ species quedaꝫ ꝛ ratio:ut actus susceptiuoꝫ: hec quidẽ sciẽtifici illa vero sanabilis.videt enim in patiẽte ꝛ dispo sito actiuoꝫ ineſſe actus.anima aũt hec quo viuimus ꝛ sentimus ꝛ mouemur ꝛ intelligimꝰ primo:quare ratio vtiq; quedã erit ꝛ spẽs:sed non vt materia ꝛ ut subiectum.

Et quia illud per qđ viuit ꝛ sentit dicit duobus modis:ꝛ similiter dicimus in re p quã scitur quoꝫ vnus est scientia:ꝛ alius aia: qm̃ p vtrũq; istoꝫ dicimus q scimꝰ: ꝛ similiter dicimus in re per quaꝫ sanat q vna est sanitas: ꝛ alia est aliqđ mẽbꝝ corporis:aut totũ corpus: scientia aũt est ex istis:ꝛ sanitas est aliq forma ꝛ intentio in actu illis duobus recipientibus hoc recipit scientiaꝫ ꝛ hoc recipit sanitatem.existimat.n. q actio agẽtium nõ est nisi in recipiente passionẽ ꝛ dispositionem.ꝛ aia est illud per qđ primo viuit ꝛ sentit ꝛ distinguit:necesse est ergo ut sit aliqua intentio ꝛ forma nõ q̃si materia ꝛ quasi subiectum.

24 Modo reuersus est ad declarandũ q anima est ſba sola ſm formã nõ ſm materiã:neq; ſm cõpositum ex eis s.corpus:ꝛ dixit:ꝛ quia illud per qđ viuimus ꝛ sentimus ꝛc̃.i.ꝛ quia manifestũ est per se q actio nutrimenti ꝛ sensus ꝛ scientie:ꝛ aliaꝫ vtutuꝫ anime attribuit nobis p duo quoꝫ vnũ est p ipsam virtutẽ:ꝛ aliud per habẽs illã vtutem.U.g.q sensus attribuitur nobis per sensum ꝛ p ipm sentiens.quãdoq; enim dicimus q videmus per visum:ꝛ quãdoq; per oculum.ꝛ similiter in scientia q̃q; dicimus q scimus per sciẽtiam:ꝛ quandoq; per aiam que ē virtus habẽs scientiam:ꝛ similiꝫ est de oibus vtutibus aiatis.U. g.q dicimus quãdoq; q sumus sani sanitate:ꝛ quandoq; per corpus sanũ:aut p membrũ sanũ.Et quꝫ posuit hanc ꝓpositionẽ ꝓ manifesta per se ꝛ inductionẽ:incepit ponere aliã ꝓpositionez:ꝛ dixit:ꝛ sciẽtia est ex istis ꝛc̃.i.ꝛ appa ret p vnũ istoꝫ duoꝫ mõꝫ qđ est.q.sciẽtia de anima:ꝛ sa nitas de corpore est forma:ꝛ aliud est materia.forma eniꝫ est ex istis:ꝛ est intẽtio que inuenit in duobꝰ recipientibus ea.s.in sapiẽte scientiam:ꝛ in recipiẽte sanitatem:vnde ne cesse ē ut ois actio attributa alicui enti ꝓpter aliqua duo existẽtia in eo vt vnũ eoꝝ sit materia ꝛ aliud forma:sed di misit hãc conclusionẽ:qz bene apparebat ex his q̃ posuit D.o.existimat.n. q actio agentiũ ꝛc̃.i.ꝛ diximus q vnuꝫ eoꝝ duoꝫ est forma:ꝛ est illud qđ est.q.sciẽtia ꝛ sanitas: qz sanitas ꝛ scientia ꝛ similia sunt actiones agẽtis.i.donatis sanitatem ꝛ largientis:ꝛ actio agentis est illud qđ existit i recipiente:ꝛ est forma:vñ necesse est ut sciẽtia sit existẽs.q. forma:ꝛ anima q̃si mã.ꝛ qum declarauit q ois actio attributa alicui enti ꝓpter aliq̃ duo:necesse ē ut altez eoꝝ sit materia:ꝛ altez forma:ꝛ fuerit manifestum q ꝓpter formam attribuitur actio enti primitus:ꝛ q actiones iste aie vident attribui corpori ꝛ aie:sed primo anime: ꝛ secundo corpori:concludit ex hoc q aia est forma: ꝛ corpus mã: ꝛ dixit:anima aũt est illud p qđ viuimus ꝛc̃. sed nõ ꝓpalauit nisi quasdã istaꝫ ꝓpositionũ:ꝛ dimisit quasdã:qz erãt manifeste.ꝛ syllogismus sic cõponitur: actiones aiati attribuũtur corpori ꝛ aie insimul:ꝛ ois actio que attribuitur alicui enti ꝓpter aliqua duo:necesse est ut vnũ eoꝝ tm̃ sit mã ꝛ aliud forma:q̃ altez istoꝫ duoꝫ.s.corporis ꝛ aie est forma:ꝛ altez mã.ꝛ qum cõiũxerimus huic q ꝓpter for mã attribuit actio primitus enti:ꝛ q ista ꝓuertit. ꝛ quꝫ cõ iunxerimus sue cõuerse q actio attribuit aiato p aiaꝫ primitus:concludet ex hoc q aia ē forma:ꝛ corpus mã.

Tripliciter.n.dicta substãtia sicut diximꝰ q̃ꝫ hec qđ species:illud aũt materia:aliud autem ex vtrisq;:hoꝫ aũt materia quidẽ potentia: species aũt actus:postea ex vtrisq; aiatum nõ corpus ē actus aie:sed ipsa corporis cuiusdam.

Qm̃ aũt substãtia dr̃ tribus modis sicut diximus mã.s.ꝛ forma:ꝛ ꝓpositũ ex eis:ꝛ materia istoꝫ est potẽtia:ꝛ forma est endelechia:ꝛ qđ fit ex eis est animatũ:tũc corpus nõ ē pfectio aie:ſꝫ aia pfectio alicuius corporis.

25 Ista ē alia declaratio a p̃dicta q aia ē ſba ſm formã nõ ſm mãm.sed qz ista declaratio dat cãm ꝛ esse: ꝑma au tẽ dat tm̃ esse:induxit eam.q.cãm sermonis p̃dicti:ꝛ dixit ꝛ qz iam prediximus q ſba dr̃ tribus modis:mã:ꝛ forma ꝛ cõpositũ ex eis:ꝛ esse materie ē in potẽtia:ꝛ esse forme ē endelechia ꝛ actu:ꝛ cõpositũ ex aia ꝛ corpore ē aiatũ: ꝛ p altez eoꝝ est in potentia aiatũ:ꝛ per altez in actu:manifestũ est q aia est endelechia corporis:nõ corpus aie.est.n. aiatum in actu per aiam:ꝛ qđ ē in actu debet esse endelechia eius qđ est in potẽtia ꝛ nõ ecõuerso: ꝛ hoc intẽdebat qum dixit:ꝛ qđ fit ex eis est aiatum.i.ꝛ qđ fit ex eis ē aiatum in actu per aiam:ꝛ in potẽtia per corpus:necesse ē vt corpus nõ sit endelechia aie sed anima corpis.

Et ꝓpter hoc bene opinant quibꝰ videt:neq; sine corpe esse:neq; corpꝰ aliqđ aia: corpꝰ qdẽ n.nõ est:corporis aũt aliqd ē:ꝛ ꝓpter hoc i corpore huiusmodi:ꝛ nõ sicut priores ad corpꝰ aptabant ipsam nihil diffiniẽtes in quo ꝛ q̃li: ꝛ vere qum nõ videat accipe qõlibet contingens: sic aũt fit ꝛ ſm rationẽ.vniuscuiusq;.n.actꝰ in potẽtia existentis ꝛ in ꝓpria mã aptꝰ natus ē fieri: qđ quidẽ igitur actus ē quedam:ꝛ ratio ponitur habẽtis esse huiusmodi materiã ex his.

Et propter hoc bene existimauerũt dicẽtes q anima nõ est extra corpus:neq; est corpꝰ: corpus aũt nõ est:sed pfectio corporis:ꝛ ꝓpter hoc est in corpore:ꝛ i tali corpe nõ sicut fecerũt antiq

UVA. BHSC. IyR_012

in ponendo eam in corpore absq; determinatione illius corporis q corpus sit t cui modi t hoc hz nō quodcūqz recipiat quancūqz.

26 Et propter hoc qō apparuit de anima qō est endelechia corporis naturalis:recte dixerūt opinātes q aīa non est extra corpus:neqz est corpus. endelechia.n. talis est.ſ. ut sit in corpore t q nō sit corpus. corpus.n.nō perficitur per corpus qum corpus nō sit innatū ut sit in subiecto:t h intendebat qum dixit:corpus aūt nō ē sed in corpore. qm aūt est corpus sm q est pfectio nō est possibile sed existit in corpore.D.o.t ppter hoc est in corpore tc̄.i.t ex h mō quē dedimus in substātia anime possibile est dare causaz ppter quā anima existit in corpore:t corpus recipiēs eaz est tale:nō ex illo modo quem dederūt antiqui in substantia anime :qum dixerūt q est corpus:t q intrat aliud corpus:t nō determinauerūt que natura ē natura illius corporis:t quare habuit ppriū:ut esset aiatū absq alīs corporibus:t ex quo mō fuit consimilitudo inī hec duo corpora.ſ.q vnū recipit altez qū non qōcunqz recipit.necesse est enim istis hominibus dare cām ppter quā hoc corpus recipit illud corpus qō est anima:t necesse ē eis dicere quare hoc corpus qō est anima existit ppter in hoc corpore:t nō in alīs:t hoc intendebat quz dixit absq determinatione illius corporis q corp' sit.ſ.receptū: t cuiusmodi.ſ.recipiens:dixit hoc:qz diffinitiones demonstratiue in nate sunt dare causas oiuz que videnť in diffinito:t si diffinitio nō erit talis nō erit diffinitio.

Potentiaz aūt anime que dicte sūt:alīs quidem insunt omnes:alīs vero quedā baz: qbusdam vero vna sola.potētias vero dicimus:vegetatiuum:sensitiuū:appetitiuū:motiuū sm locum intellectiuū. Ineſt aūt plantis vegetatiuū solum alteris aūt hoc t sensitiuū:si aūt sensitiuū t appetitiuum:appetitus quidem enim desideriū: t ira t volūtas sunt. Animalia aūt oia habēt vnū sensum tactum.cui aūt sensus ineſt: huic t letitia t tristitia:t dulce t triſte:quibus aūt hic t concupiscentia:delectabilis.n.appetitus hec.

Iste aūt vtutes anime quas dixim' inueniū tur in quibusdā animalibus:oēs sicut dixim': t in quibusdā quedā t in singularibus.i.i paucis inuenit vna:t appellamus vtutē nutritiuaz t sensibilem t desideratiuam:t mouentē in loco:t distinguentem:t istaz in plantis est sola nutritiua in alīs vero ē ista:t sensibilis:t desideratiua.desiderium.n.est appetitus:t ira:t voluptas:t oia aīalia hñt saltem vnū sensum.ſ.tactum:t oē hñs sensum hz voluptatē t tristitiā: t oē habēs istas hz appetitū.appetit'.n.ē desideriū voluptatis.

27 Qum voluit incipere loqui de vnaquaqz vtutū anime:incepit primo numerare eas esse:t q quedā animalia habent ppriе quasdam eaz sm q artifex ponit subiectuz sue artis.artifex.n.necesse est ut ponat subiectū de quo loquitur t diuidit genera eius.q.manifesta inesse.artifex.n. nō potest demonstrare subiectum sue artis:neqz speciēs illius subiecti:t qō dixit in hoc caplo est manifestuz. t hoc qō dixit in singularibus intendit t in paucis.i.t in paucis animalibus existit vna vtus sensuū.ſ.tactus.D.o.t appellamus vtutes tc̄.i.t qum dixerimus vtutes: intelligēda ē virtus nutritiua t sensibilis.t intendit per nutritiuaz oia principia que agūt in nutrimento:t sūt tria.ſ.nutrimentū t augmentum:t diminutio.t intendit p desideriū appetitum ad cibum:t ideo sepauit ipsum a mouente in loco:t posuit ipsum genus per se qum ista vtus inueniatur in aīalibus que nō mouent:t intelligit per distinguentē: intelligentem.D.o.t istaz in plantis aūt tc̄.i. in plantis autem inueniet sola nutritiua:in animalibus vo sensus qui ē tactus:t desiderium qō est desiderium nutrimenti:t hoc est cōmune oibus.D.o.desiderium enim ē appetitus:t ira:t voluptas.i.t intendimus p desiderium appetitū. desiderium enim dicit de appetitu:t de ira:t voluptate:t vniuersaliter de pluribus. t voluit declarare q appetituſ existit in omni animali habenti sensum:quia hoc nō fuit manifestum censui:t dixit:t oē habens sensum hz voluptatez t sermo eius in hoc caplo est manifestus.

Adhuc aūt alimenti sensum habēt :tact'.n. alimenti sensus.Siccis.n.t humidis t calidis t frigidis alunť omnia viuentia:hoz aūt sensus tactus:sed alioz sensibilium sm accidēs.nihil enīz in alimentū confert sonus:neqz color:neqz odoratus:humor aūt vnū aliqō est tangibiliū.esuries aūt t sitis concupiscentia:t esuries qō calidi t sicci:sitis aūt frigidi t humidi:sapor vero vt delectamentū hoz est.

Et etiam habet sensum cibi:qm distinctio cibi est sensus.omne enim viuū nō nutrit nisi p siccum:t humidum:calidum:t frigidum:t tactus sentit ista.sentire aūt alia sensibilia est sm accidēs in nutrimento:qm nō iuuať aliquid in nutrimento per vocem:nec per colorem:neqz per odorez sapor aūt est vnū tangibilium:fames aūt t sitis ē appetitus:famel quidē calidi t sicci:sitis vero frigidi t humidi:sapor aūt ē quasi causa istoz.

28 Qum posuit q omne animal habet sensum tactus t desiderium ad nutrimentū:t in declarando hoc nō sufficit inductio:incepit declarare hoc ratione:t dixit:t etiam habet sensum nutrimenti.i.t etiam necesse est ut omne animal habeat sensuz per quē comprehendat conuenīēs t inconuenientes ex nutrimentis:ut expellat nocumentū:t attrahat iuuatiuū:t hoc fuit quia nutrimentū ei' nō existit in potentia in pluribus rebus:sicut est in plantis:t iō plāte nō indigent sensu quo distinguant cibum:t iste locus indiget magna consideratione. Et qum narrauit q necesse ē q omne animal habeat sensum quo distinguat cibū:incepit declarare quis sensus est iste sensus qui ē necessarius i distinguendo cibum:t dixit:omne.n.viuū nō nutrit tc̄.i. t quia omne viuū nō nutrit nisi per siccum:t humidum: calidū t frigidum:qum nutrimentū est loco eius qō dissoluitur ex elementis ex quibus cōponitur:necesse ē ut sēsus nutrimenti sit sensus qui innatus est cōprehendere has q litates:t iste ē sensus tactus.t.q.d.qz oē viuū nō nutritur nisi per siccum:t humidū:t calidum:t frigidū:t sensuſ tactus ē illud qō sentit ista:necesse est ut tactus sit sentiēs qō distinguit cibum:omne igitur animal hz tactuz necessario D.o.sentiēs:aut alia sensibilia tc̄.i.sensus aūt cōprehēdentes alia sensibilia accītaliter sentiūt cibuz.i.nō sūt necessarij in distinguēdo cibū sm q ē cibus qum accītaliter sentiant cibū.sensibilia enim eoz nō sūt in cibo sm q ē cibuſ t hoc intendebat qum dixit:qm̄ nō est in cibo tc̄.i. sm q est cibus.D.o.sapor.n.est vnū tangibilium.i. sapor autez si existit in cibo sm q ē cibus ē vnus modoz rez tangibilium.t sensus gustus ē aliquis tactus: t ppter hoc quod dixit:opinandū est q iste sensus existit etiā in oi animali: sic̄ sensus tactus quz sit quasi species eius.t post declarabitur qualiter est in rei veritate. Et qum narrauit q frigidum:t caliduz:t humidū:t siccum existunt in cibo sm q est cibus:t sapor existit in eo sm q ē cibus: incepit declarare modū sm quem existit quodlibet istoz in cibo:t dixit:t fames t sitis tc̄.i.t si sapor existit in cibo in eo q est cibus:tamen prime qualitates existit in eo primo t essentialiter.t signū eius est q qum desiderat cibū animal :nō desiderat nisi calidū:t frigidū:t humidum:t siccū.fames

UVA. BHSC. IyR_012

eniz ẽ appetitus calidi ⁊ ſicci:⁊ ſitis:frigidi ⁊ humidi: ⁊ nõ deſiderat dulce:neq; amaꝝ .ſapor aũt eſt cõiũctus cũ iſtis qualitatibus:⁊ hoc intendebat qum dixit: ſapor autem ẽ cauſa iſtoꝝ.i.cauſa q animal ſentit ꝓueniens ex illis ⁊ nõ cõueniens:⁊ nõ intendebat hic per cãm:cãm ineſſe.ꝓme enim qualitates ſunt cauſa ſaporis:⁊ forte intelligit q ſapor eſt cauſa ꝓpter quam animal vtit cibo ꝓpter delectationem coniũctam cum ea.

Certificandũ aũt de his poſterius eſt: nunc aũt intantũ dictum ſit q animalibus habentib⁹ tactũ ⁊ appetitus inſit. de phantaſia aũt imaniſeſtum:poſterius aũt intendẽdum eſt. Quibuſdã vero adhuc ineſt ⁊ ſm locũ motiuũ:alteris autẽ intellectiuũ ⁊ intellectus: ut hominib⁹: ⁊ ſi aliqõ alteꝝ huiuſmodi ẽ:aut ⁊ honorabilius.

Et declarandũ eſt hoc poſt.in hoc aũt loco contenti ſumus hac determinatiõe: ⁊ ẽ q oẽ viuum habẽs tactũ habet deſiderium. De imaginatione aũt latet:⁊ querendũ eſt poſt: ⁊ ponamus cũ hoc mouẽs in loco etiam ⁊ in alijs diſtinguens ⁊ intellectus:vt in hominibus:⁊ in alijs rebus ſi fuerint ſic:aut meliores.

Quia vult ponere hic numeꝝ iſtaꝝ virtutum ſm q artifex ponit ſubiecta ſue artis:non vult ponere niſi illud qõ manifeſtũ ẽ per ſe:⁊ dimittit alia que nõ ſũt manifeſta quouſq; perſcrutetur de eis:⁊ ideo dixit:⁊ hoc declarãdũ ẽ poſt. In hoc aũt loco contenti ſumus hac determinatione.i.que ẽ manifeſta per ſe aut fere.ſ.q omne animal carens tactu caret deſiderio: hoc enim ẽ manifeſtum per ſe Deinde narrauit q hoc latet de imaginatione: ⁊ dixit: de imaginatione autem latet.i.vtꝝ imaginatio exiſtit in omni habenti ſenſum tactus aut nõ. D.o.⁊ ponamuſ cũ hoc mouens in loco.i.⁊ ponamus ꝓ manifeſto: q oẽ motuz in loco ẽ imaginãs:⁊ põt intelligi. ⁊ ponamus in numero iſtaꝝ vtutum que manifeſte videnť:⁊ differũt in diffinitione ⁊ eſſentia virtutem mouentẽ in loco:⁊ intendit vtutem concupiſcibilem. D.o.⁊ in alijs diſtinguens: ⁊ intellectus ideſt ⁊ ponamus etiaz ꝓ manifeſto q virtus cogitatiua ⁊ intellectus exiſtũt in alijs modis animalium que non ſũt homines:⁊ q ꝓprie ſunt in alio genere:ut in hominibus aut in alio genere:ſi demonſtratio ſurgat q alia ſunt huiuſmodi:⁊ hoc erit ſi fuerint eq̃les hoib⁹ aut meliores eis.

Manifeſtũ igit eſt quoniã eodẽ modo vna vtiqz erit ratio anime ⁊ figure.neqz.n. ibi figura eſt preter triangulũ ⁊ figuras que conſequenter ſunt:neqz hic aĩa preter predictas eſt.fiet aũt vtiqz ⁊ in figuris ratio cõmunis que cõuenit qdez oibus:.ꝓpria aũt nullius erit figure:ſilr.n.⁊ in dictis animalib⁹.vñ ridiculum ẽ querere cõez rõez in his:⁊ in alteris que nullius erit coꝝ q̃ ſũt ꝓpria ratio:neqz ſm .ꝓpriam ⁊ individuã ſpeciez dimittentes huiuſmodi.

Dicamus igitur q manifeſtum eſt q ex vi vnius exempli eadem erit diffinitio aie ⁊ figure: nõ aũt eſt illic perfectio extra vtutes predictas: ſed poſſibile eſt in figuris etiã ut ſit diffinitio vniuerſalis cõueniens oibus figuris:⁊ nõ ſit ꝓpria alicui eaꝝ:⁊ ſimiliter in oibus predictis:⁊ iõ qui queſierit in iſtis ⁊ in alijs ſermonẽ vniuerſalez q nõ eſt:neqz eſt .ꝓprius alicui ex oibus: neqz ẽ ſz modũ hunc cõuenientem qui nõ diuidit:⁊ dimiſerit talem ſermonem rectũ ẽ ut derideať.

30 Quum genera accepta in diffinitionibus:aut ſũt vniuoca:vt animal in diffinitione hominis: aut dicta multipliciter ut ens:⁊ potentia ⁊ actus:incepit hic declarare eu iuſmodi ſit genus acceptum in diffinitiõe:⁊ dixit: quia nõ eſt equiuocum neq; vniuocum:⁊ dixit: dicamus igitur q manifeſtum ẽ ⁊c̃.i.dicamus q manifeſtum eſt ex exemplo q illud qõ dat diffinitio aie vniuerſalis ex intentione communi oibus partibus anime ẽ ſimile illi qõ dat diffinitio figure vniuerſalis oibus figuris.manifeſtum ẽ.n.per ſe q nulla perfectio eſt alicuius partis anime extra pfectionem vniuerſalem quã accepimus in diffinitione oiuz virtutuz ⁊ ſi iſte virtutes ſint diuerſe in intentione ꝓpria vnicuiqz eaꝝ:ita nõ ẽ hic figura aliqua extra diffinitionem figure vniuerſalis:lz figure differant ab inuicez in terminis ꝓpꝛijs:quedã enim ẽ rotũda:⁊ quedã recta:⁊ quedã cõpoſita ex vtroq;:⁊ hoc exemplũ ẽ valde ſimile diffinitiõe aie nõ eniz eſt ex diffinitionibus equiuocoꝝ nominũ:quoniã ſi ita eſſet tũc geometria eſſet ſophiſtica:neq; eſſet ex generibus que dicunť vniuoce:quoniam ſi ita eſſet tũc neceſſe eſſet ut alteꝝ duoꝝ foret:aut ut ſit hic vna vtus in diffinitione:⁊ in nomine in qua cõmunicẽt omnes vtutes q̃s numerauimus:quẽadmodũ modi animalium cõueniunt in diffinitiõe animalitatis ſimplicis:aut ut oẽs vtutes anime ſint eedem in diffinitione ⁊ eſſentia. Et qũ narrauit q diffinitio aie per exemplũ eſt ſimilis diffinitiõi figure:incepit dare modũ ꝓſilitudis: ⁊ dixit:lz poſſibile ẽ i figuꝛ etiã ⁊c̃ ⁊ iſta diffinitio nõ ẽ vniuoca:lz quẽadmodũ poſſibile ẽ in oib⁹ figuris: lz differãt ut habeant diffinitionẽ vniuerſalẽ magnam ꝓuenientẽ oibus eis:lz multũ differant in diffinitione ⁊ eſſentia:ſic poſſibile eſt ut iſte vtutes diuerſe habeant vnam diffinitionem vniuerſalem cõuenientem oibus ſicut diffinitioni figure cõuenit oibus figuris ⁊ nulli appꝛopꝛiatur. D.o.⁊ ideo qui queſiuerit ⁊c̃.i. ⁊ ꝓpter hoc q dixim⁹ qui queſiuerit in anima:⁊ in alijs ſimilibus entib⁹ vnã diffinitionem vniuerſalez que nõ appꝛopꝛiatur alicui ex omnibus:⁊ nõ eſt talis qualis eſt iſta diffinitio quã dedimus in anima:ſed ſicut vniuerſalitas diffinitionis aialitatis ſimplicis ſpeciez animalis:neq; etiã eſt vna.i. vnius nature diffinitio nõ diuiſibilis ſm ſpeciem:⁊ qui dimiſerit talem diffinitionem qualem dedimus:iuſtum ẽ ut deride atur qum iſti duo modi diffinitionis nõ inueniant in talibus naturis:⁊ nõ inuenitur in eis:niſi iſte modus diffiniti onis quo vſu ſumus.qui.n.laborat in dando in anima ꝓ mũ modũ diffinitionis: ⁊ in hoc q laborat in querendo impoſſibile ſicut qui dimittit hanc diſtinctionẽ in dimittẽdo poſſibile eſt. dimittẽ.n. poſſibile eſt ſimile ſm locutiõez ad querere impoſſibile.

Similiter aũt ſe habẽt ei qõ de figuris ẽ:⁊ q̃ ſm anima ſunt.ſemp enim in eo qõ eſt cõſequenter ẽ in potentia qõ priꝰ ẽ in figuris ⁊ in animatis:ut in tetragono quidem trigonum ẽ:in ſenſitiuo aũt vegetatiuum:quare eſt ſm vnũquodq; q̃rendum que vniuſcuiuſq; anima:ut que plante: ⁊ que hominis:aut beſtie. ꝓpter quã aũt cauſaz cõſequenter ſic ſe habent conſiderandũ eſt: ſine quidem enim vegetatiuo ſenſitiuũ nõ eſt .a ſenſitiuo autem ſeparatur vegetatiuum in plantis:iterum autem ſine quidem eo quod poteſt tangere alioꝝ ſenſuum:neqz vnus eſt:tactus aũt ſine alijſ eſt.multa enim animaliũ:neqz viſum:neqz auditum habent:neqz odoratus ſenſum.

Et diſpoſitio de anima ſimilis eſt diſpoſitiõi in figuris.inuenit enim ſemper in potentia in figuris:in rebus animatis precedẽs in cõſequente V.g.triagul⁹ in quadrato ⁊ nutritiuũ i ſẽſibili.oz enim querere in quolibet qõ eſt ſm ſuam diffinitionez. V.g. anima plante quid eſt ⁊ anima bruti quid eſt.⁊ querendũ eſt qua de cauſa ſunt talis diſpoſitionis ex conſequentibus: qum ſenſibile nõ ſit ſine nutritiuo: ſed ſenſibile ſeparať i plãtis

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ etiam nullus alioꝝ ſenſuum ſit extra tactum ſed tactus ē extra alios ſenſus. multa enim viua nō habent viſum:neqꝫ auditū:neqꝫ adoratū:neqꝫ alium ſenſum.

37 Qum declarauit ꝙ diffinitio anime eſt ſimilis diffinitioni figure:incepit declarare modum cōſimilitudinis:ꝛ demonſtrare cuius nature nārum diffinitionū ſit: ꝛ dixit ꝛ diſpoſitio in anima ſimilis ē ꝛc̄.i. ꝛ diſpoſitio in reb⁹ q̄ continent in diffinitione anime ē ſicut diſpoſitio in rebus que cōtinent in diffinitione figure.quēadmodū.n. inuenit in figuris prius ꝛ poſterius:ꝛ prius exiſtit in potentia ī poſteriori:ita eſt de virtutibus anime.U.g.in figuris quidez triangulus ē prior quadrato:ꝛ triangulus exiſtit in potentia in quadrato:ꝛ ideo ſi quadratū eſt triangulus ē ꝛ non econuerſo:ꝛ ſimiliter in vtutibus anime .nutritiuū enim prius eſt ſenſibili:ꝛ exiſtit in eo in potentia: ꝛ ſi ſenſibile ē nutritiuū eſt ꝛ nō econuerſo.ꝛ qum declarauit numerum iſtius diffinitionis:ꝛ quantū largiť ò cognitiōe:dixit:oportet igitur querere in quolibet quid ē ꝛc̄.i.qum declaratuz eſt ꝙ iſta diffinitio anime eſt de genere diffinitionis figure ꝛ quemadmodū nō ſufficit in cognitione figure rectaꝝ lineaꝝ ꝛ figure circularis cognitio figure ſimpliciter: ita eſt in diffinitione anime vniuerſalis.querendū eſt igitur poſt cognitionem iſtius diffinitionis vniuerſalis diffinitio propria vniuſcuiuſq; virtutis anime.ſ. que ē anima plantaꝝ ꝛ que eſt anima hominis ꝓpria illi:ꝛ que bruti.D.o.ꝛ oz querere que dicta ſunt talis diſpoſitionis.i.ꝛ oportet perſcrutari etiam quare inuenitur in virtutibus anime prius ꝛ cōſequens.ſenſibile enim impoſſibile ē ut ſit abſq; nutritiuo.nutritiuū aūt poteſt eē abſq; ſenſibili:ꝛ hoc ē in plātis.ꝛ etiam apparet ꝙ impoſſibile eſt ut aliquis q̄tuor ſenſuum ſit ſine tactu:tactus aūt poteſt eſſe extra alios ſēſus plura enim animalia carent viſu ꝛ auditu ꝛ odoratu ꝛ guſtu:ꝛ hoc intendebat qum dixit:neqꝫ alium ſenſum:ꝛ iſte locus indiget conſideratione.exiſtimať enim ꝙ guſtus eſt vnus modoꝝ tactus ſm ꝙ dixit ſuperius.ſed ſi aliqò aial nutriť ex rebus carentibus ſapore:tūc guſtus illius aialis nō erit niſi ſm calidum ꝛ frigidum:humidū ꝛ ſiccuz : aut intendit qū dixit:neqꝫ alium ſenſum.i.ꝙ alius ſenſus non diſtinguitur in vltimo.i.in fine a ſenſu tactus ſm ꝙ inuenitur in animalibus perfectis:ꝛ vniuerſaliter opinandum eſt ꝙ ſi animal habet ſenſum tactus:ꝛ nutriť a ſuis radicibuſ:ſicut plāte nutriūť:ut dť ò ſpōgia mariſ.iſtud animal habet ſenſuz tactus ſine guſtu:ꝛ forte innuit tales iſtoſ modos animaliū.oē.n.aial hūs os hz aliquē guſtum.

Et ſenſitiuoꝝ autem alia quidem habēt ſm locum motiuū:alia vero nō habent: vltimū aūt ꝛ minimū ratiocinationem ꝛ intellectum. Quibus enim ineſt ratiocinatio corruptibilium bis ꝛ reliqua omnia.quibus aūt illoꝝ vnūquodqz nō omnibus ratiocinatio:ſed quibuſdā quidem neqꝫ imaginatio:alia aūt hac ſola viuūt. de ſpeculatiuo aūt intellectu altera ratio eſt: ꝙ quidez igitur de hoꝝ vnoquoqz ratio hec ꝓpriſſima ꝛ de aia manifeſtum eſt.

Et ex eis que ſentiunť eſt ꝙ quedaz habent motum in loco:ꝛ quedam nō.complementū autem ꝛ finis ē illud qò habet cognitionem ꝛ diſtinctionem.oē.n.ex rebus corruptibilibus habēs cognitionē habet omnia alia.habēs autē aliqò illoꝝ nō eſt neceſſe ut habeat cognitionē: ſed q̄dam nō habent imaginatiōez:ꝛ quedā nō viuūt niſi per iſta tm̄. Intellectus aūt ſpeculatiu⁹ ꝛ cogitatiuus ſermo eſt in eo alius. declaratum eſt igiť ꝙ ſermo in vnaq̄z iſtaꝝ vtutuz ē ſermo magis conueniens in anima.

32 Et comprehenditur ſenſu ꝙ quedā aialia mouentur in loco:ꝛ ē modus pfectus:ꝛ quedam nō.cōplementū aūt animaliū ꝛ finis eoꝝ qui intendebatur in generatiōe quē qum natura potuit pingere ſtetit eſt modus aialium hūs vtutem ſpeculatiuā cogitatiuam.i.intelligibilem.D.o.omne enim ex rebus corruptibilibus ꝛc̄.i.ꝛ apparet ꝙ omne hūs vtutē cogitatiuā ex rebus generabilibus ꝛ corruptibilibus neceſſario hz alias vtutes anime:ꝛ dixit hoc preſeruando ſe a corporibus celeſtibus.declaratū ē enim ꝙ illa nō habent de vtutibus anime niſi cōcupiſcentiā ꝛ intellectum.D.o.qò aūt habet vnū illoꝝ ꝛc̄.i.habēs aūt vnam vtutum que ſunt priores nāliter intellectu:nō ē neceſſe vt habeat cogitationem aut intellectum;ſed quedā non habent imaginationem:nedū habeant cogitationē:ꝛ quedā viuūt per illa que ſūt ſub imaginatione ex vtutibus prioribus ea: ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ quedā viuūt per iſta tm̄.D.o.ſermo aūt de intellectu ſpeculatiuo ꝛc̄.i.ſmo de eo eſt ita ꝙ ſit extra iſtā naturam.exiſtimať.n.ꝙ non ē anima neqꝫ pars anime.ꝛ innuit nobilitatem eiuſ ꝛ diuerſitatem illius ad alias ptes.opinandū ē.n.ꝙ eſt ex natura ſuperiori nature anime.D.o.declaratū eſt.n. ꝛc̄.i.declaratum eſt enim ex predictis ꝙ primū qò intendit de ſcientia anime qò ē magis cōueniens ſermoni in anima ē loqui de anima vniuſcuiuſq; iſtaꝝ vtutum.

Neceſſariū aūt eſt debentē de bis pſcrutationem facere accipere vnūquodqz eoꝝ quid ē: poſtea ſic de habitis aut ꝛ de aliis inueſtigare.ſi aūt oportet dicere quid vnūquodqz ipſoꝝ:ut quid intellectiuū ꝛ ſenſitiuum : aut vegetatiuum : prius adhuc dicendū quid ſit intelligere:ꝛ quid ſentire priores.n.potentijs actus ꝛ operationes ſm rationem ſunt.ſi aūt ſic bis adhuc prioza oppoſita oportet conſiderare de illis vtiqz primū oportebit determinare ꝓpter eandē cauſam:ut de alimento ꝛ ſenſibili ꝛ intelligibili.

Et indiget neceſſario qui voluit perſcrutari de iſtis ſcire vnāquanqz iſtaꝝ que ſit. Deinde pⁿ perſcrutetur de cōtingētibus illis. ꝛ ſi neceſſe eſt dicere vnāquanqz illaꝝ que ſit. U.g. intellectus quid ſit:ꝛ ſentiēs quid ſit: ꝛ nutritiuum quid ſit: oportet etiam predicere intelligere quid ſit.actiones enim ꝛ operationes precedūt in intellectu vtutes:ꝛ ſi ita ſit:ꝛ cōſiderare de alijs rebus oppoſitis iſtis debet precedere conſiderationē de iſtis oportet nos ut intendamus ad diffiniendū iſtas primo ꝓpter iſtā cām. U.g.cibum:ꝛ ſenſatum:ꝛ intellectum.

53 Qum declarauit ꝙ diffinitio vniuerſalis anime p̄dicta nō ſufficit in cognitiōe ſue ſubſtātie: incepit dicere q̄d oportet ſcire de anima poſt illam diffinitionem: ꝛ dixit:ꝛ indiget neceſſario ꝛc̄.i.ꝛ oportet neceſſario illum qui voluerit acquirere pfectam cognitionem de anima:perſcrutari de vnaquaq; vtutum anime per ſe:quouſq; ſciat per demonſtrationem vnāquanqz illaꝝ que ſit: ꝛ quam nām habet.U.g.perſcrutari quid ē intellectus:ꝛ quid ē ſenſus Deinde poſt hoc perſcrutari de vnicuiqz contingentibus iſtaꝝ virtutū vniuerſalibus ꝛ ꝓpriꝫs.U.g. vtrū virtus intelligibilis poſſit abſtrahi aut nō. Et qum declarauit illò quod oportet perſcrutari nos de anima:incepit demōſtrare viam ad hanc cognitionē:ꝛ ꝙ eſt ex eis que ſunt magis nota apud nos:ꝛ ſunt poſteriora in eſſe ad ea que ſūt magis nota apud naturam:que ſūt prioza in eſſe: ꝛ dixit: ꝛ ſi neceſſe eſt dicere vnāquāqz iſtaꝝ ꝛc̄.i. ꝛ ſi oportet ſm ꝙ declarauimus ſcire que eſt vnaqueqz iſtaꝝ vtutum:neceſſe eſt preſcire actiones ꝓprias vnicuiqz iſtaꝝ vtutum que ſunt.U.g.q̄d eſt intelligere per intelligēs:ꝛ ſentire p ſentiēs

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ nutrire per nutriens. cognitio enim actionū iſtaꝝ vtutū
prior eſt apud nos in noſtra prima cognitione: ꝙ cognitio
iſtaꝝ vtutum. ꝛ qum narrauit ꝙ cognitio actionū debz p
cedere cognitionē vtutum: narrauit etiā ꝙ cognitio patiē
tium illas actiones debet precedere cognitionē illaꝝ actio
num ꝓpter illam eandē cām ꝓpter quā debet precedere
cognitio actionū cognitionem vtutū: ꝛ dixit: ꝛ ſi ita ſit ꝛc̄.
ideſt ꝛ ſi ita ſit. ſ. ꝙ debemus ire ſemp de eis que apd nos
ſunt magis nota ad illa que ſunt magis nota apud naturā
ꝛ conſiderare de rebus oppoſitis iſtis vtutibus: ꝛ ſunt paſ
ſiua eaꝝ debet precedere cōſiderationem in actionib⁹ ꝛ in
vtutibus: neceſſe ē preſcire primo cibum quid ſit qd̄ ē paſ
ſiuum vtutis nutritiue: ꝛ ſenſatū quid ſit: ꝛ intellectuz q̄d
ſit: anteꝙ ſciatur nutrire ꝛ ſentrie que ſunt: ꝛ vocauit ea
oppoſita. paſſiuū enim ꝛ actiuū videnť eſſe quodāmodo
oppoſita.

Quare primo de alimēto ꝛ generatione di
cendum eſt. vegetatiua enim anima ꝛ aliis ineſt
prima: ꝛ maxime cōmunis potentia ē anime: ſz
quā eſt viuere oibus cui⁹ ſunt opera generare ꝛ
alimēto vti. Naturaliſſimū. n. opeꝝ viuentib⁹ eſt
quecūqz perfecta ꝛ nō orbata: aut generationez
ſpontaneā habent: facere alteruz quale ipm: aial
quidem aial: planta aūt plantā: quatenꝰ ipo ſem
per ꝛ diuino ꝛ immortali eſſe participent: ſm ꝙ
poſſunt. omnia. n. illud appetūt illius cā agunt
oia quecūqz agunt ſm nām.

Oportet igiť primo loqui de nutrimento ꝛ
generatione. anima. n. nutritiua eſt prior in oib⁹
viuentibus: ꝛ eſt vniuerſalior virtutibus aie qui
bus viuū viuit: ꝛ actiones iſtius ſunt generare ꝛ
vti nutrimento. actio. n. que ē magis conueniēs
nature eis viuentis ex eis que ſunt pfecta ꝛ non
habent occaſionem: neqz generanť caſu p ſe: eſt
ut agat aliud ſimile. animal enim facit aial: ꝛ plā
ta plantam: ita ꝙ habeat cōmunicationē cū ſem
piterno diuino ſm ſuum poſſe. oia. n. deſiderant
hoc: ꝛ ꝓpter hoc agit oē qd̄ agit naturaliter.

34 Qum declarauit q̄ diffinitio ē magis vniuerſalis int
omnes anime: ꝛ quantū largitur de cognitione: ꝛ ꝙ non
ſufficit in cognitione ſubſtantie anime perfecte: ꝛ ꝙ ē neceſ
ſariū preſcire quālibet vtutū anime per ſuā diffinitionem
proprias: ꝛ quot modis ſūt iſte vtutes diuerſe: ꝛ quō adu
nanť: incepit narrare ꝙ oportet primo incipere de cogni
tione iſtaꝝ vtutum ab ea que ē valde prior. ſ. nutritiua. ꝛ
ꝙ primo debet conſiderari de paſſiuis: ꝛ de actionib⁹ iſta
rum vtutū: ꝛ dixit: oportet igitur primo loqui de nutrimē
to ꝛ generatione ꝛc̄. i. ꝛ qum declaratū eſt ꝙ primo opor
tet conſiderare de actionibus: ꝛ de paſſiuis ante virtutes
neceſſe eſt ut primo loquamur inter oēs iſtas actiones de
cibo ꝛ de generatiōe que ſunt paſſiuū anime iſtius ꝛ actio
ꝛ eſt neceſſe ut primo loquamur ō anima nutritiua: quia
eſt prior naturaliter alijs rebus per quas aliquid dicit vi
uum: ꝛ ideo ē magis vniuerſalis inter alias vtutes anime
ꝛ innuit ꝙ propter prioritatem ꝛ eius vniuerſalitatē opor
tet preponi in conſideratione. vniuerſale enim notius eſt
apud nos q̄ ꝓprium: ut dictū eſt alibi. Et qum declarauit
hoc: incepit numerare actiones attributas illi: qum ante
debemus ſcire eſſe q̄ quid eſſe: ꝛ dixit: ꝛ actiones iſtius
ſunt ꝛc̄. i. ꝛ actiones iſtius vtutis ſūt nutrire ꝛ generare: ꝛ
vti cibo: ꝛ dicimus ꝙ generare ē actio illius vtutis: q̄niam
actio que maxime cōuenit nature eius qd̄ dicit viuuz per
hanc virtutē eſt generare ſimile in ſpecie: ꝛ hoc fit trib⁹ cō
ditionibus: quaꝝ vna eſt ut pringat tempus in quo habz
hanc vtutē: qum nō ſit in effectu omni tempore. ſecūda eſt
vt cū hoc nō habeat occaſionē. iſta. n. impedit hanc actio
nem: lz pertingat tempuſ in quo perueniť ab illo illa actio
tertia eſt ut illud viuū nō ſit in eis que fiunt caſu ſed p ſe
quando igitur in viuo fuerint congregata hec tria: tūc ge
nerabit: ꝛ hoc intendebat qum dixit: quoniā actio q̄ ma
gis conuenit ꝛc̄. D. dedit cauſam finalem ꝓpter quaz iſta
vtus exiſtit in animalibus ꝛ plantis: ꝛ dixit: ita ut habeat
cōiūctionem cum ſempiterno. i. ꝛ iſta vtus exiſtit in viuo
vt generare ꝛ corruptibile cōicent cū ſempiterno ſm ſuuz
poſſe. ſollicitudo enim diuina qum nō potuerit facere ipz
permanere ſm indiuiduū: miſerta eſt in dando ei virtutē
qua poteſt pmanere in ſpecie: ꝛ in hoc nō eſt dubium. ſ. ꝙ
melius eſt in ſuo eſſe ꝙ habeat iſtam virtutē q̄ ut nō ha
beat. D. d. omnia. n. hec deſiderāt ꝛc̄. i. ꝛ hoc fuit ideo: q̄a
oia deſiderant permanentiam ſempiternā: ꝛ mouent erga
ipſam ſm ꝙ innata eſt natura eoꝝ ad recipiendū: ꝛ ꝓpter
hūc finem agūt oia entia que agūt nāliter.

Id aūt ꝙ cuius cauſa fit dupliciter eſt: hoc
quidē cuius: illud vo quo. qm̄ igiť cōmunicare
nō poſſunt ipſo ſemp ꝛ diuino cōtinuatione: ꝓ
pter id qd̄ nihil contingit corruptibiliū idem ꝛ
vnū numero permanere: ſm ꝙ pōt participare
vnūquodqz ſic cōmunicat: hoc quidē magis: illud vero minus: ꝛ pmanet nō idem ſed ut idem
numero quidē nō vnum: ſpecie aūt vnum.

Et ꝓpter quid dicitur duob⁹ modis: quoꝝ
vnus ē in quo eſt: alius eſt cuius ē: qz igiť impoſ
ſibile fuit ut haberet communicationē cū ſempi
terno diuino in eternitate: qa impoſſibile eſt vt
aliquod corruptibile pmaneat idem in numero
ideo habet communicationē qd̄libet cū eo ſm
ſuū poſſe: ꝛ hoc magis: ꝛ hoc minus: ꝛ ſic pma
net nō illud idem ſm ſuū ſile: nō vnū numero ſz
vnum forma.

35 Qum dedit cām finalē ꝓpter quam vtus generatiua
exiſtit i viuo vniuerſaliter: ꝛ eſt aſſimilatio corrupti
bilis cum ſempiterno ſm ꝙ habet naturam aſſimilādi: ꝛ
ꝙ omnia etiam faciūt actiones erga iſtuz finem: narrauit
ſm quot modos dicit iſte finis: ꝛ dixit: ꝛ ꝓpter quid dicit
duobus modis: quoꝝ vnus eſt illud quod eſt iſte finis: ꝛ
alius illud in quo eſt iſte finis. U. g. in hoc ſermone ꝙ om
nia entia agūt ꝓpter permanentiam ſempiternā: ꝛ ꝓpter
ea in quibus inuenitur pmanentia ſempiterna: aut diſpo
ſitio permanentie ſempiterne. Et qum declarauit hoc: in
cepit declarare modū in quo generabilia ꝛ corruptibilia
poſſunt cōmunicare cū eternis. ꝛ cām ꝓpter quam dimi
nuta ſunt a permanētia ſempiterna: ꝛ dixit: qz igiť impoſſi
bile eſt ꝛc̄. i. ꝛ intendit per ſempiternam diuinū corpus. ce
leſtia enim illa permanēt ſm indiuiduū. ꝛ per hoc qd̄ di
xit: ꝛ minus hoc: ꝛ magis hoc: intēdit generatiuū ꝛ nō ge
neratiuum: vtrūqz enim pmanet ſm ſpēm: ſed generatiuū
habet ſemper hoc ꝛ nō generatiuū in maiori parte tempo
ris: ꝛ in pluribus ſubiectis.

Eſt aūt anima viuentis corporis cauſa ꝛ ꝑn
cipium. hec aūt multipliciter dicuntur: attamen
anima ſm determinatos tres modos cauſa dici
tur: etenim vnde mot⁹ cauſa eſt: ꝛ cuius cauſa: ꝛ
ſicut ſubſtantia aiatoꝝ corpoꝝ anima cauſa.

Anima igitur ē corporis viui cauſa trib⁹ mo
dis determinatis. eſt. n. illud ex quo eſt motus: ꝛ
illud ꝓpter qd̄ fuit corpus: ꝛ etiā anima ē cauſa
ſm ꝙ eſt ſubſtantia que ē cauſa eē oiuz.

36 Qum apparuit ex diffinitiōe vniuerſali anime ꝙ aīa
eſt cauſa corporis ſm formā: ꝛ apparuit hic ꝙ vtus gene
ratiua eſt cauſa agēs animatū: incepit declarare ꝙ anima
nō eſt ſolū cauſa ſm formā: ſed cauſa ſm tres modos ſm
quos dicitur cauſa: ꝛ hoc eſt tribus modis: ꝛ hoc eſt neceſ

UVA. BHSC. IyR_012

ſarium ꝓſcire anteꝙ loquatur de vnaquaqꝫ partium anime:lz iam ſit declaratuz vniuerſaliter q̄ omnis forma naturalis talis ē:t dixit: anima igitur eſt corporis viui cā t principium:t quia hec duo dicuntur multipliciſ:ſimiliſ t anima eſt cauſa ſm tres modos determinatos.ſ.cā mouens:finalis:t formalis que determinate ſunt in ſermonibus vniuerſalibus phyſicis.D.d.eſt enim illud ex quo fit motus.ſ.cauſa agens motum.t poſſumus intelligere ex h motum in loco t generationem t motum in augmento t diminutione.anima.n.eſt cauſa agens iſtos tres motos in animato.D.d.t illud ꝓpꝫ qō fuit corpus.ſ.cauſa finaliſ corpus enim nō fuit niſi ꝓpter animam: qum declaratuz ē q̄ anima ita eſt de corpore:ſicut forma de materia. t declaratum ē in ſermonibus vniuerſalibuſ:q̄ materia ē ꝓpꝫ formam tm̄:t q̄ nō aliquod conſequens materiam:aut aliquod qō ſit de neceſſitate materie:ſicut exiſtimabant antiqui nō concedentes cauſam formalem eſſe:neqꝫ finalem t anima etiam eſt cauſa.i.t anima etiā eſt cauſa corporis ſm ſubſtantiam t formam que eſt cauſa eſſe oiuz.

Quod quidem igitur ſit ſicut ſubſtantia manifeſtum eſt.cauſa enim ipſius eſſe omnibus ſubſtantia eſt.viuere autem viuentibus eſt eſſe. cauſa autem t principium horꝫ anima.amplius aūt eius q̄ potentia ratio actus eſt.manifeſtum autē eſt t q̄ cuius gratia anima cauſa:ſicut enim intellectus gratia huius facit:eodem modo t natura t hoc eſt ipſius finis huiuſmodi autez in animalibus anima :t ſm naturam. omnia enim phyſica corpora anime inſtrumenta ſunt ſicut animalium:ſic t plantarum tanqꝫ gratia anime exiſtentia.dupliciter aūt dicitur t q̄ cuius cauſa eſt:t q̄ cuius:t q̄ quo. Ait vero t vnde principium qui ſm locum motus anima eſt:nō omnibus viuentibus ineſt potentia hec. Eſt autez alteratio t augmentum ſm animam.ſenſus enim quedam alteratio eſſe videtur.nihil autez ſentit qō non habet animam.ſimiliter aūt de augmento t decremento ſe habet:nihil enim decrementuz patitur neqꝫ augmentatur phyſice:niſi alatur: alitur aūt nihil qō nō cōmunicet vita.

Et eſſe viui eſt viuere:t anima eſt cauſa t ꝑncipium iſtius:t etiā endelechia eſt intentio eius quod eſt in potentia ens.t manifeſtum eſt q̄ aia eſt cauſa etiam ꝓpter quid:quoniam quēadmodum intellectus nihil agit niſi ꝓpter aliquid ita natura:t hoc eſt finis eius: t ſimiliter anima in animalibus t in omnibus.omnia enim nālia ſunt organa anime:ſicut in animalibus plantis: ita q̄ eſt etiam cauſa animati: t ꝓpter quid dicitur duobus modis:quoꝝ vnuſ eſt illud ꝓpter quod:t alius cuius eſt hoc.t anima eſt etiam illud ex quo primo fit motus in loco.ſed iſta virt' nō inuenitur in omnibus viuis. t alteratio etiaz t augmentum fiunt per animam.ſenſus enim exiſtimatur eē alteratio aliqua:t nihil ſentit niſi habeat animā:t ſic eſt de augmento t diminutiōe nihil enim augetur t diminuitur naturaliter niſi nutriatur:t nihil nutritur niſi habeat partez in vita.

37 Quum poſuit q̄ anima eſt cauſa corporis tribus modis de quibus modis dicitur hoc nomen cauſa:incepit declarare modos iſtos eſſe in ea:t in primo q̄ eſt cauſa corporis ſm formā:t dixit:t eſſe viui cē.i.t ſignū q̄ anima ē forma corporis:eſt q̄ h ens viuū nō habet eſſe ſm q̄ ē viuum niſi per illud per qō viuit.i.q̄ eſt cauſa iſtius actiōis ſ.vite.t manifeſtum eſt q̄ cauſa iſtius actionis eſt anima: ergo hoc qō eſt viui ſm q̄ ē viuum eſt per animam:t illō per quod ē ens:t ē hoc eſt ſua forma:ergo anima ē forma animati cum non ē hoc t ens niſi per animam.D.dedit ſecundam rationem ſuper hoc:t etiam endelechia ē intētio eius quod ē in potentia ens.i.t etiam anima eſt ſm q̄ iaz declaratum eſt perfectio.perfectio autem eſt forma t intētio eius quod ē in potētia ens:ergo anima eſt forma. t qū declarauit eam eſſe cauſam ſm formam declarauit etiam eam eſſe cauſam ſm finem:t dixit:manifeſtuz ē q̄ anima eſt cauſa cē.i.t manifeſtum ē per ſe q̄ anima eſt cauſa corporis animati ſm illud ꝓpter qō fuit corpus animatum quemadmodum enim multa artificialia nō aguné niſi ꝓpter aliquid:ſic etiam ē de natura.ſ.q̄ non agit niſi ꝓpꝫ aliquid:t hec eſt finis nature.ſ.q̄ nō agit niſi ꝓpter aliquid:ſicut ars non agit niſi ꝓpter aliquid.D.declarauit q̄ illud ꝓpter quod natura agit videtur eſſe anima in aiabus:t nō ſolum in animalibuſ ſed omnibus in rebuſ naturalibus:t dixit:t ſimiliter anima in animalibus t in oibus.i.t quemdamodū forma eſt finis artiſ in artificialibꝰ ita anima ē finis nature in animalibus:t in omnibus naturalibus.Deinde declarauit modū ex quo apparet q̄ anima eſt finis omnium naturalium: t dixit: omnia enim ſunt naturalia inſtrumenta anime cē.i.t diximus q̄ aia ē finis omnium naturalium:quia oia naturalia videnť inſtrumenta eſſe indifferenter in omnibus animatis. t ſicut videť in aialibus:ita videtur in plantis.D.d. ita q̄ etiam illa ē cauſa aiati cē.i.t hoc qō diximus de ea nō late:immo eſt manifeſtum p ſe:adeo q̄ apparet ex hoc q̄ anima etiā eſt cauſa animati.illud.n.ꝓpter quid inuenit aliquid dicitur duobus modis:quoꝝ vnus ē illud ꝓpter qō inuenitur aliquid:t iſta ē ꝓportio anime ad corpus.t alius eſt illud cuius ē hoc ꝓpter qō inuenit aliquid: t iſta ē ꝓportio anime ad animatum.dicimus.n.q̄ aia t corpus vtrūq̄ nō ſunt niſi ꝓpter animatū.t qum declarauit eam eſſe cauſam ſm formā t ſm finem:declarauit etiā eaz eſſe cauſam mouentē ſm oēs modos motuū exiſtētes in animato ſiue veros ſiue exiſtimatos eſſe motus:t dixit:t aia etiam ē illud ex quo primo fit motus in loco:ſed iſta vtus non ē in omnibus viuis.i.in oibus animalibus.D.dixit:t alteratio etiam t augmentum cē.i.t alteratio attributa ſenſibus:ſicut quidam reputant:ſi conceſſerimus eā ee motuz erit p animā:t ſimiliter augmētum t diminutionez.nihil enim dꝫ habere hūc motū.ſ.ſenſum niſi habeat animam D.d.t ſilr ē de augmento t diminutione.i.t quēadmodū apparet q̄ nō ſentit niſi habēs aiam ſic apparet q̄ nō augmentatur neqꝫ diminuitur niſi illud qō habet cōicationē cū aialibus in aliqua parte anime.nihil.n.diminuit nāliť aut augmentať nāliter niſi habeat virtutem nutriēdi.t nihil nutritur niſi habeat cōmunicationē in vita attributa animalibus:t ideo hoc nomen mortuū nō dicit de aiali: niſi cū caruerit cōmunicatione quam habet cū plantis.

Empedocles aūt nō bene dixit hoc addens augmentū accidere plantis.deorſum quidem radicem mittentibus ꝓpter id quod terra ſic fertur ſm naturā.ſurſum aut ꝓpter ignē ſimiliter.neqꝫ enim ſurſum t deorſum bene accepit. nō eni idē oibus ſurſum t deorſum t omni:ſed ſicut caput animalium ſic radices plantaꝝ ſunt: ſi congruit inſtrumēta dicere:altera t eadē operibus.

Empedocles autem non recte dixit in hoc t vere:qum dixit q̄ augmentum quod accidit i plantis.in hoc autem quod ramificatur per radices inferius fit p motū ipſius terre naturaliter ad iſtā partē:t hoc poſuit cām.in hoc vo qō ramificať ſupius fit qz ignis mouet ſilr ad ſupius:t hoc poſuit cāz.h.n. q̄ vtiť etiam in ſuo ſermone

UVA. BHSC. IyR_012

de superiori ⁊ inferiori nō recte fuit dictum. superius n. ⁊ inferius nō sūt idem oibus rebus: ⁊ i oī sed quemadmodū caput ē animalibus: ita radices plantis: qum per actiones debemus dicere in instrumentis eorūz que sunt conuenientia aut diuersa.

38 Qum declarauit ꝙ motus augmenti nō ē ex principio qō est elementū: incepit declarare ꝙ Empedocles erravit: qum opinabatur ꝙ hoc principiū est ex elemētis: ⁊ ꝙ augmentū in plantis ad inferius ē ꝓpter partem grauem ſ. terram ⁊ aquam: ⁊ superius per leuem. ſ. acrē ⁊ ignez: ⁊ dixit Empedocles aūt cē. i. Empedocles aūt nō bene existimabat: qum opinabat ꝙ hoc principiū nō est anima: ⁊ ꝙ hoc qō accidit de augmento in plantis: est per naturaz elementoꝝ: illud igitur qō augetur inferius ē per naturaz terre: ⁊ hoc posuit cām eius. i. ⁊ posuit cām motus istī ad inferius naturam grauē: ⁊ cām in augnēto ramoꝝ ad superius nām leuem. ſ. igneā. Deinde incepit narrare qd cōtingit huic sermoni de errorez ⁊ dixit: hoc etiam quo vsus fuit in sermone suo de superiori cē. i. ⁊ iste sermo quez induxit in dando causam istius motus cōtrarij qui inuenit i augmentabili nō ē verus. hoc. n. qō existimabat ꝙ superi⁹ in plantis est superius in mūdo: ⁊ inferius. inferius nō est veꝝ: quoniā neq; in parte cōueniūt: neq; in natura: neq; i potentia. in parte aūt: quia ꝫ hoc cōcedamus in plātis: tñ in pluribus aialibus nō possumus illud concedere. superius enim in eis nō respicit superius mūdi: ⁊ veritas nō concedit hoc. natura. n. inferioris in plantis alia est a natura inferioris in mūdo: sed cōtingit congregatio eoꝝ in parte eadem casu: ⁊ ipsa eadem ē natura superioris in animalibus ⁊ signū eius est ꝙ caput in animalibus ē simile terre i plātis: qum actio eoꝝ sit eadē: ⁊ per actiones debemus respicere cōuenientiam ⁊ diuersitatem in partibus augmentabilibus: ⁊ dixit: superius enim cē. i. ⁊ primus error Empedoclis est ꝙ superius ⁊ inferius nō sunt eadē pars in omnibus rebus: ⁊ in omni. ſ. mūdo: quoniā ꝫ hoc ꝓcedamus in plantis: quid possumus dicere in pluribus animalibus superius enim in animalibus: nō respicit superius mundi. D. o. sed quemadmodū caput cē. i. sed nō concedam⁹ ꝙ inferius in plantis sit inferius in mūdo ꝑm nām ⁊ potēriam neq; superius in eis superius in mūdo: ꝫ sint in eadē pte natura. n. capitis in animalibus est natura radicis in plantis: qum habeant easdem actiones: ⁊ ꝑm actiones ē dicendum ꝙ partes animalium ⁊ plantaꝝ ⁊ instrumēta eorum sunt conuenientia aut diuersa in natura. ⁊ qum natura radicis in plantis ē natura capitis in animalibus: tūc superius in plantis ē in rei veritate inferius in mūdo. ⁊ si nos cōcessissem⁹ ꝙ esset inferius: tūc hoc qō accidit plantis. ſ. ꝙ inferius in eo ē inferius mūdi nō accidit nisi casualiter: non quia habent eandē naturā: ita ꝙ ad inferius in plātis: mouetur pars grauis: ⁊ ad superius leuis: quoniā si ita cēt: tūc neq; superius neq; inferius habēt animal: neq; nā superioris ⁊ inferioris in plantis ⁊ animalibus esset eadē: ⁊ dixit ꝙ potētia capitis in animalibus ē potentia radicis in plātis: quia hoc ē principium eius per qō animal ē animal. ſ. sensus: hoc aūt est principium eius p qō plāte sunt plante ſ. cibi: ⁊ ideo si caput ex animali: ⁊ radix ex plantis abscinduntur depereunt.

Adhuc aūt quis ē continens in contraria q̄ ferunt ignem ⁊ terrā: distrahent. n. nisi aliqd sit ꝓhibēs. si vo erit: hec ē aia ⁊ cā alimēti ⁊ augmēti.

Et postea quid est illud qō retinet ignem ⁊ terram: qum moueant ad partes ꝓtrarias: sunt enim veloces ad separationem nisi aliqd ꝓhibeat: ⁊ si illic fuerit aliqō ꝓhibēs: illō ꝓhibēs dz esse cā vel anima: ⁊ cā in augmento ⁊ nutrimēto.

39 Et si concesserimus ꝙ natura superioris ⁊ inferioris i plantis est natura superioris ⁊ inferioris in mūdo: ⁊ ꝙ ps ignea mouetur in plātis ad superius: ⁊ terrestris ad inferi⁹ ⁊ nos videmus ꝙ eadem pars mouet ad superius ⁊ ad inferius insimul. videmus. n. ꝙ quelibet pars potētie sensibilis: ⁊ quodlibet mēbrum mouetur ad vtrāq; partē insimul. si igitur posuerimus ꝙ illa pars sit vnica. ſ. que mouetur ad vtranq; partē: tūc principiū p qō mouet istiſ duob⁹ motib⁹ insimul ē vnicū principium: istud igit principiū hz potentiam ut moueat ad vtrāq; partem insimul: qō nō ē in elementis: quoniā vna pars eoꝝ nō habet nisi vnicum motū: siue fuerit simplex siue composita: quoniaz si fuerit compositū ex eis mouebitur ſm elementū dominās. ⁊ si partes que mouent in illa eadē parte in sensu aut in natura ad superius sint alie a partibus que mouent in illa pte ad inferius: tūc ille partes necessario sūt distincte ab inuicem: aut quia sūt simplices: aut quia illud qō dominat in eis que mouent ad inferius de corporibus simplicibus est aliud ab illo qō dominat in eis que mouent ad superius ⁊ si ita sit quid est illud qō retinet ignem ⁊ terrā: aut partē igneam: ⁊ terrestrem: qum nō possimus dicere ꝙ hec duo sint admista: quoniam si essent admista moverent ad eandem partē. ſ. dominātis: ⁊ si ita cēt cito separarent: nisi aliquid ꝓhiberet: sed cōtingit eis necessario dicere illic esse ꝓhibēs qum videant nō separari sed permanere insimul dum viuit planta: ⁊ hoc ē necessariū eis. ⁊ quz cōcesserint illic esse ꝓhibēs cuius potētia nō ē potentia elemētoꝝ: dicemus eis ꝙ illud ꝓhibēs ē anima: ſm hoc igit ē ſmo eius in hoc intelligendus: ꝫ sit valde breuis.

Videtur aūt quibusdā ignis natura simpliciter causa alimēti ⁊ augmenti esse: ⁊ nāq; ipsum videt solū corporeū ⁊ elementoꝝ quod alit ⁊ augmentat. vnde ⁊ in plātis ⁊ in animalibus putabit vtiq; ꝓius esse hoc qō operat.

Et quidā existimāt ꝙ natura ignis ē simplr cā nutrimēti ⁊ augmenti. Ignis. n. int corpa aut inter elementa nutrit ⁊ auget: ⁊ ideo existimat ꝙ ipse facit hoc in plantis etiā ⁊ in animalibus.

40 Qum destruxit sermonē fingentiū ꝙ augmentū est p principium elemētare. ſ. graue aut leue: incepit etiā destruere ſmonem fingētium ꝙ principiū nutrimēti ⁊ augmenti nutribilis ē ignis: aut pars ignis: aut aliqō igneū: ⁊ dixit: ⁊ quidam cē. i. ⁊ quidā existimāt ꝙ natura ignis in eo ꝙ ē ignis: nō ſm ꝙ est aliquis ignis: ⁊ hoc intēdebat qū dixit simpliciter ē causa nutrimēti ⁊ augmenti. ⁊ opinati sūt hoc videlicet ignē alterare oia in sua ſba: adeo ꝙ augmētat per illud. ⁊ qz nutribile apud eos nutrit alterādo oia i suam ſbam: ideo existimauerūt per duas affirmatiuas in secunda figura: ꝙ ignis facit hoc simpliciter.

Hoc aūt concā quidē qdāmodo ē: nō tamē simplr cā: sed magis anima. ignis. n. augmentuz in infinitū est quousqz fuerit cōbustibile. natura aūt cōstantiū oiuz terminus ē ⁊ rō magnitudis ⁊ augmēti: hoc aūt ē anime sed nō ignis ⁊ rōnis magis quam materie.

Dicam⁹ igit ꝙ ignis nō est nisi cōiunct⁹ cāe aliquo mō: ⁊ nō est cā simplr: ꝫ anima ē dignioz ut sit cā. augmentū. n. ignis est in infinitū duz cōbustibile ē. ea aūt que ꝓstituunt p nām oia bñt finem ⁊ terminū in quātitate ⁊ augmēto: ⁊ ista sūt aie nō ignis: ⁊ sūt dignioza intētioni q̄z materie.

41 Qum narrauit hanc opinionē: incepit primo narrare partem veram que ē in ea: ⁊ partē falsam: ⁊ dixit: dicamus igitur ꝙ ignis cē. i. dicamus igitur nos ꝙ ignis nō est cā nutrimēti ⁊ augmēti in aialib⁹ simplicit: ꝫ attribuit cāe q̄si instrm suoꝝ instroꝝ: imo aia est illa ad quā attribuit

UVA. BHSC. IyR_012

ſimpliciter hec actio:⁊ conceſſit q̄ ignis eſt coniūctus cauſe fm q̄ aliquid attribuitur alicui cuius actio non perficit niſi per illud:quia nutribile nō videt alterare cibuz niſi p partem igneam exiſtentem in eo.hoc enim elementū inter alia:aut eſt alterans alia:aut magis dominatur in eo alterare q̄ in alijs elementis:⁊ ideo fuit neceſſe ut eſſet dominans in corporibus nutribilibus. ⁊ qum declarauit q̄ ſi iſta actio fuerit attributa ei nō erit attributa niſi fm q̄ eſt coniūctus cauſe nō q̄ ipſe ſit cauſa.declarauit modum ex quo nō oportet attribuere iſtam actionē igni ſimplicit ⁊ q̄ dignius eſt attribuere eam ſimplr anime:⁊ dixit: augmentum enim ignis eſt in infinitum ꝛc̄.i.⁊ ſignum q̄ primū mouens in nutrimento ⁊ augmento eſt anima nō ps ignea eſt q⁊ iſte motus.ſ.alterare aliquid in ſubiectū alterantis:⁊ eius augmentū per illud qō alterat ſi fuerit in ſolo igne abſq; alia vtute ſibi coniūcta.ſ.ut primū mouens ſit potentia ignis fm q̄ eſt ignis:nō alia vtuſ coniūcta igni inueniet infinitus:⁊ nō ceſſabit in aliquo termino duz combuſtibile inuenerit.motus aūt alterandi ⁊ augmentādi q̄ inuenitur in hac natura augmentabili: ſemp inuenitur finitus ⁊ terminatus in quantitate: vnde manifeſtum eſt in figura q̄ iſte motus nō eſt ignis ſimpliciter:⁊ quz nō eſt ignis neceſſario ē alterius principij:⁊ illud vocam⁹ animam nutritiuam:⁊ intendit p terminū ⁊ menſurā vltima naturalia que inueniūtur in quātitatibus corpoꝝ augmē tabiliū. D.o.⁊ ſūt dignioꝛes intentioni q̄ materie.i.⁊ iſta actio que inuenitur in hoc motu.ſ.qui incepit a principio terminato ⁊ puenit ad finem terminatū.dignius eſt ut attribuatur ei qō eſt in iſta actione q̄ſi forma.ſ.anima q̄ illi quod eſt quaſi mā:⁊ inſtrumentū.ſ.igniſ:⁊ dixit hoc:quia apparet q̄ actio augmenti ē compoſita ex actione ignis: ⁊ ex aliqua intētione in igne.alterare.n.qō ē in eo debet attribui igni:⁊ quia ē terminatū debet attribui vtute cōiuncte cum igne:quēadmodū mollificare ferrū p ignē ad faciendum aliqō inſtrumētum fm q̄ eſt mollificare attribuit igni:⁊ fm q̄ illa mollificatio habet terminū notū in vnoquoq; inſtrumento attribuit vtuti aeris.

Quoniā aūt eſt eadē potentia vegetatiua ⁊ generatiua.de alimento neceſſariū ē determinare primū:ſeparat.n.ab alijs potētijs ope hoc.

Quoniam igit vtus nutritiua ⁊ generatiua ſunt eedem:oportet prius neceſſario determinare quid eſt nutrimentum ⁊ diſtinguere ab alijs virtutibus.

42 Quoniam per hanc differentiā:qum narrauit primo q̄ vult loqui poſt de virtute nutritiua qum ſit magis vniuerſalis.⁊ primū eoꝝ que apparēt in eo vel primū eorum de quibus cōſiderat ex hac vtute ē q̄ anima ⁊ ſue actiōes ſunt augmētare ⁊ nutrire ⁊ generare:incepit mō determinare qō eſt illud de quo oportet cōſiderare primo in hac vtute poſtq̄ cognoſcitur eſſe anima:⁊ dixit:⁊ quia potentia nutriendi ⁊ generandi ꝛc̄.i. ⁊ quia ſubiectū potētie nutritiue ⁊ augmentabilis ⁊ generatiue ide.n eſt.ſ. nutrimētum.⁊ iam diximus primo q̄ via ad cognitionem ſubſtātiaꝝ iſtaꝝ vtutuz nō ē niſi p cognitionē paſſiuoꝝ eaꝝ primo:vnde neceſſe eſt primo incipere ⁊ determinare cibum quid ſit:⁊ nutrire quid ſit. Et qum narrauit hoc: incepit demonſtrare quid eſt cibus.

Videt aūt eſſe alimentum contrariū contrario:nō omne aūt omni ſed quecūq; contrarioꝝ nō ſolum generationē habēt ex inuicem ſz ⁊ augmentū.fiūt enim multa ex inuicem:ſed nō omnia augentur ut ſanū ex laborāte.vident aūt neq; illa eodem modo ad inuicem eſſe alimentum ſed aqua quidē igni alimentū eſt: ignis aūt non alit aquam. In ſimplicibus quidē igni corpori-

bus hoc eſſe videt maxime:aliud quidē alimentum:aliud vero qō alitur.

Dicamus igit q̄ exiſtimat q̄ nutrimētū eſt cōtrarium cōtrario:⁊ nō oē ꝓtrariū oi cōtrario ſed cōtraria que nō tm̄ fiunt ab inuicem:ſz etiam augent.plura.n.fiūt ab inuicem:ſed non oia augent.Ut.g.ſanū ab infirmo. ⁊ inuenimus etiā q̄ nō eodem modo ſūt nutrimentū ad inuicez: ſed aqua ē nutrimentū igni:ignis aūt nō eſt nutrimētum aque.in corporibus aūt ſimplicib⁹ hec duo ꝓpꝛie exiſtimantur:q̄ alteꝝ eſt nutrimentum:⁊ alteꝝ nutribile.

43 Dicit q̄ exiſtimatum eſt q̄ nutrimentū eſt illud qō ē contrarium nutribili:ſicut quidam exiſtimati ſunt: ſz iſta exiſtimatio nō eſt in omni cōtrario:ſed in eis contrarijs q̄ nō tm̄ fiunt ab inuicem:ſed etiam augmentant.plura enim contraria que generant ab inuicem:nō augmentantur ab inuicem.ſanū.n.fit ab infirmo:ſed nō nutrit ex eo:⁊ hoc intendebat qum dixit:⁊ nō omne contrariū oi ꝓrio ꝛc̄.⁊ ſermo ei⁹ ē intellect⁹ per ſe:⁊ innuit p hoc contraria que ſūt in ſubſtantia.iſta enim exiſtimant augmentari ab inuicez ⁊ nutriri ab inuicem.⁊ qum declarauit q̄ iſta exiſtimatio nō inuenitur niſi in contrarijs que ſunt in ſubſtātia: ⁊ ſūt ea que poſſibile eſt ut nutriri reputent ab inuicem:declarauit etiam q̄ hoc nō equaliter inuenit in vtroq; cōtrario contraria enim nō vident nutrire ſe ad inuicem equaliter ⁊ dixit:⁊ videmus etiam q̄ nō eodez modo ſunt nutrimētum ꝛc̄.i.⁊ iſta exiſtimatio nō inuenit in vtroq; cōtrariorum que ſunt in ſubſtantia equaliter.ſ.ut vtrunq; eorum nutriat ſuum compar equaliter. Aqua.n. ⁊ vniuerſaliter corpora humida videntur eſſe nutrimētuz ignis.ignis autem nō videtur eſſe nutrimētuz alicui. ⁊ qum narrauit q̄ iſta exiſtimatio debilis ē ſi accepta fuerit abſolute:narrauit q̄ iſta exiſtimatio tm̄ inuenit in elementis:⁊ dixit i corporibus aūt ſimplicibus ꝛc̄.i.exiſtimare aūt q̄ nutriens ē contrarium nutribili:nō inuenitur ꝓpꝛie niſi in duobus his corporib⁹ ſimplicibus:quoꝝ alteꝝ ē ignis: ⁊ alterum humidū:ut aqua ⁊ aer.

Dubitationem aūt habet.dicūt.n.hi quidez ſimile ali ſimili:ſicut ⁊ augeri:alijs aūt ſicut diximus econtrario videtur ali contrariuz cōtrario tanq̄z impaſſibile ſit ſimile a ſimili. alimentū aūt mutari ⁊ decoqui:mutatio aūt omnis in ꝓtrariū aut in medium.

Sed in hoc eſt locus dubitationis.quidam enim dicunt q̄ ſimile nutritur per ſimile:⁊ ſimiliter etiam augmentat:⁊ quidam econuerſo.ſ. q̄ contrarium nutritur per ſuū contrariū.ſimile.n. nō patit a ſuo ſimili:⁊ nutrimentū tranſmutatur ⁊ digeritur:⁊ trāſmutatio in quolibet ē ad diſpoſitionem oppoſitam aut ad medium.

44 Sed iſta exiſtimatio lz inueniatur i elemētis p ſenſuz ⁊ inductionem:tū in ipa queſtione ē locus dubitatiōis ex ꝓpoſitionibus famoſis.ē enim fmo quidā qui dat q̄ nutrimentū ē ſimile:⁊ alius qui dat nutrimētum eſſe ꝓrium D.o.rationē ſup vtrūq; fmonē:⁊ dixit:q̄dam.n.dicūt ꝛc̄. i.quidā.n.antiquoꝝ opinabant q̄ nutrimētū oz eē ſile:q⁊ ſile nutrit ſuū ſile:⁊ augmētat ipm.ꝓriū.n. trāſmutat ſuū ꝓrium:ſed nō nutrit ipm:neq; augmētat.⁊ qum dixit hāc rationē:dixit etiam rationē q̄ nutrimentū ē ꝓriuz: ⁊ dixit ⁊ quidā ecōuerſo.i.⁊ dixerūt hoc.ſ.q̄ ꝓriū nutrit a ſuo cōtrario:nō a ſuo ſili:q⁊ opinati ſūt q̄ nutrimentū patitur a nutribili:⁊ ſile nō patit a ſuo ſimili:ḡ nutrimentū nō eſt ſimile.⁊ qū viderūt etiā q̄ nutrimētū trāſmutat i nutribile ⁊ patit:⁊ ois trāſmutatio ē a ꝓrio ad ꝓriū:aut ad illud qō ē mediū inī ꝓria:cōcluſerūt ex hoc q̄ nutrimētū eſt ꝓrium

UVA. BHSC. IyR_012

Adhuc aũt patit aliqd alimentuz ab eo qõ alitur:ſed nõ hoc ab alimento: ſicut neqz inſtructor a materia:ſed ab illo hoc.inſtructor aũt mutatur ſolũ in actũ ex ocio.vtz aũt ſit alimentum qõ vltimo aduenit:aut qõ primo habet differentiam.ſi aũt vtrũqz ſed hoc quidẽ nõ coctũ: illud aũt coctum vtrobiqz vtiqz cõtinget alimentum dicere.inquantũ.n.nõ coctũ ꝓ̃ium cõtrario alit inquãtũ aũt coctũ ſimile ſimili: quare manifeſtũ qõ dicũt quodãmodo vtriqz ⁊ recte ⁊ nõ recte.

Et etiã nutrimentũ patit quodãmodo a nutribili:ſed nõ econuerſo:ſicut carpentarius nõ a materia:ſed mã ab illo.carpentarius aũt trãſmutatur tm̃ ad actionẽ ex ocio.inter hoc igit̃ q nutrimentum ſit illud qõ copulat in poſtremo.⁊ h̃ ſ.ut ſit illud quod prius copulat eſt differentia.ſi igit̃ nutrimentũ eſt vtrũqz: ſed hoc ẽ illud quod digerit̃:illud aũt qõ digeſtũ eſt:poſſibile eſt dicere q nutrimẽtũ ẽ vtrũqz.ſm.n.q eſt nõ digeſtuz contrariũ nutritur a cõtrario:ſm vero q digeſtũ ſimile a ſimili:qm̃ aũt vtraqz iſtaz ſectaz vere ⁊ nõ vere dr̃ aliquo mõ manifeſtũ eſt.

45 D.⁊ etiã nutrimentũ patit quoquo modo ⁊c̃. poteſt intelligi q iſte ſermo ẽ quaſi rationatio iuuans dicentem q nutrimentũ eſt contrariũ:⁊ remouens obiectiones contra dicentes huic ſermoni.põt enim aliquis dicere q ſi nutrimentum eẽt contrariũ nutribili:oportẽt ut vtrũqz trãſmutaret a ſuo compari :⁊ pateretur ab eo:⁊.q.dicit rndẽdo q nutrimentũ eſt qõ patit a nutribili: non nutribile a nutrimento.nõ enim eſt neceſſe ut ab oi patiente patiatur agens eo mõ quo patiens patit ab eo. lignũ enim patitur a carpentario:ſed carpentarius nõ patit a ligno niſi aliqs vocet illam tranſmutationem que eſt ex ocio ad opatiõez paſſionez: ⁊ forte preponebatur iſte ſermo:ad illud quod vult de diſſolutione iſtius dubitationis:⁊ ad demonſtrãdum illud qõ colloc̃atur de vero in vtroqz iſtoz duoruz ſermonũ oppoſitoz:quoniã qum hoc fuerit ſcitũ de nutrimento ⁊ nutribili.ſ.q nutrimentũ eſt illud qõ trãſmutat in formã nutribilis nõ nutribile in formã nutrimẽti neqz vtrũqz a ſuo compari equaliter.⁊ q ita eſt de nutrimento ⁊ nutribili:ſicut de carpentario ad lignũ: nõ ſicut contraria quoz eadem materia declarabit̃ ſtatim quz nutrimentum dicitur duobus modis. dicit̃ enim de illo qõ adhuc nõ digeritur:neqz trãſmutatur in naturã nutribil ⁊ dicitur etiam de illo qõ digeſtũ eſt ⁊ tranſmutat̃ in nãm nutribilis q cibũ eſſe ſimilem vere dicitur de digeſto:⁊ cõtrarium de indigeſto:⁊ ideo dicit poſt:Inter hoc igit̃ q nutrimentum ⁊c̃.i.⁊ qum nutriens eſt illud qõ alterat nutrimentum in ſubſtantiam ſuam:manifeſtũ eſt q magna differentia eſt inter hoc qõ ſit nutrimentũ: ⁊ inter hoc qõ copulatum eſt cũ nutribili apud complementuz digeſtionis ⁊ inter illud qõ innatum eſt ut copuleẽ cũ nutribili:ſz nõdum copulatur.D.d.ſi igitur nutrimentum ẽ vtrũqz ⁊c̃.i. ſi igitur hoc nomẽ nutrimentũ dicitur de vtroqz: ſed alterum eoz eſt nutrimentũ in potẽtia qum innatũ eſt digeri ſed tamẽ adhuc nõ digerit̃:altez aũt eſt nutrimentum in actu:⁊ illud ẽ qõ iam digerit̃:vere poſſumus dicere vtrũqz de cibo.ſ.ſimile ⁊ diſſimile ſine aliqua ꝓ̃dictione. hi.n. duo ſermones nõ eſſent cõtrarij niſi hoc nomen nutrimẽtum diceret eodem modo.nutrimentũ.n.nõ digeſtũ ẽ nutrimentũ in potentia:qõ vere põt dici contrariũ.nutriens enim nõ agit in ipſum niſi ſm q eſt ꝓ̃ium.natrimentũ autem digeſtũ poteſt dici ſimile: nõ enim eſt pars nutribilis niſi ſm q ſimile.D.d.quoniã autẽ vtraqz iſtaz duarum ſectaz ⁊c̃.i.manifeſtũ eſt igitur ex hoc ſermone q in ſmo ne vtriuſqz iſtaz duaz ſectaz eſt aliqua pars vera:⁊ aliqua falſa.

Quoniã aũt nihil alitur nõ participans vita.animatum vtiqz eſt corpus qõ alitur inquantum animatum:quare ⁊ alimentũ per ſe aliquid animatum eſt:⁊ nõ ſm accidens.

Et quia nihil nutritur niſi habeat partez in vita:ideo corpus animatum eſt nutribile ſm q animatum:nutrimentuz.n. attribuitur animato nõ accidentaliter.

46 Et quia nihil videtur nutriri niſi communicet in aliqua intentione de quibus dicitur hoc nomen vita: ut declaratum eſt:ideo corpus animatum eſt nutribile ſm q ẽ corpus animatum.nutrimentũ enim nõ attribuitur aiato niſi ſm q habet animam:nõ ſm q eſt corpus. Iſta igitur actio attribuitur anime eſſentialiter nõ accidẽtaliter:⁊ ps ſubſtantia anime cui attribuitur iſta actio nõ eſt niſi virtꝰ que innata eſt habere iſtam actionem.qum igitur cognouerimus hanc actionẽ ꝓprie tũc cognoſcemus ſubſtãtiam iſtius virtutis proprie.

Eſt aũt altez alimento ⁊ augmẽto eſſe. ſm enim q quãtũ aliquod animatũ ẽ augmẽtatiuũ ſm vero q hoc aliqd ⁊ ſubſtãtia alimentum eſt ſaluat enim ſubſtantiã:⁊ vſqz ad hoc ẽ quouſqz alatur.Et generationis aũt femininum eſt: non eius qõ alatur:ſed qualis id quod alitur:iam.n. eſt ipſa ſubſtãtia.generat aũt nihil ipſum ſe ipſũ: ſed ſaluat.

Et eſſe nutrimentum ẽ aliud ab eſſe augmẽtum.eſt aũt nutrimentũ ſm hoc ſubſtantia:quia cõſeruat ſubſtãtiaz nutribilis:qm̃ ſemp nutritur ⁊ eſt agens generat onem:nõ quia ſemp generat ſz qr facit generationẽ nutribilis:illud.n. hz cẽ ⁊ nihil generat ſe:ſed ſe conſeruat.

47 Vult diſtinguere tres actiones nutrimẽti.ſ. nutrire ⁊ augmẽtare ⁊ generare :⁊ dixit:⁊ cẽ nutrimentũ ⁊c̃.i.⁊ aliquid eſſe nutrimentũ aut nutritiuum:aliud eſt ab eſſe augmentatiuum.nutrimentũ enim dicit ſm q ꝓſeruat ſbam rei nutribilis ne corrũpatur.dat.n.ei aliquid loco diſſoluti:⁊ ideo permanet in eſſe dum nutritur:qum ceſſat nutrimentum corrũpitur:eſt vero augmentatiuũ ſm q perficit quantitatẽ nãlem eius qõ diminuit̃ in ꝓncipio ꝓpr̃ neceſſitatem:ſed tacuit hoc:quoniã differentia inter augmentuz ⁊ nutrimentũ eſt manifeſta:ſi forte nõ eſſet diminutio ſcr proris.Et qum diminuit has duas actiões:incepit dicẽ tertiam actionem que eſt generare:⁊ dixit:⁊ eſt agẽs generatõnem ⁊c̃.i.⁊ nutrimentum hz aliã actionẽ a conſeruatione ⁊ augmẽtatione,ſ.generare.D.expoſuit generationẽ:⁊ dixit:nõ generationem nutribilis:ſed generationẽ ſimil nutribili.i.in ſpecie.D.d.illud.n.hz eſſe:põt intelligi.i. illud n.quoquo mõ eſt ſuũ eſſe:⁊ cõſeruat generabile ut ꝓmaneat vnũ in ſpẽ:ut ꝓdixim⁹.D.d.⁊ nihil generat ſe:ſz conſeruat ſe.i.⁊ dria inr̃ has duas actiones ẽ q nutrire ẽ cõſeruare ſe:⁊ generare ẽ generare altez: nõ ſe.impoſſibile enim eſt ut aliquid generet ſe.

Quare huiuſmodi anime principium potẽtia eſt poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipſum ſm q eſt huiuſmodi.alimentum autem preparat operationem:vnde priuatum alimento non poteſt eſſe.

Hoc igitur principiuz eſt virtus anime que poteſt conſeruare illud qõ eſt ei ſm omnem diſpoſitionez.⁊ nutrimentũ eſt illud per qõ preparat ad agere:⁊ ideo qum nutrimentũ deficit:impoſſibile eſt vt ſit.

48 Et qum declaratuz eſt q iſte actiones ſunt diuerſe ſm diuerſitatem ſuoz ſinũ:ſz ſubiectum ſit idẽ.ſ.nutrimẽtuz

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ eſt neceſſe ut iſte actiões ſint attribute alicui virture aie ꝛ qum ita ſit:neceſſe eſt ut hoc pncipiū anime .ſ. virtus nutritiua ſit virtus que põt cõſeruare ens in ſua forma ꝑz diſpoſitionem.i.ꝑm aliquã diſpoſitionẽ conſeruationis:ꝛ dixit hoc:quia ſũt alique virtutes que conſeruãt eſſe ꝑm oẽm diſpoſitionẽ:ꝛ omnes partes eius eodẽ modo.ſ.vtutes corpoꝝ celeſtium.D.o.ꝛ nutrimentuz eſt illud per qõ pparat nc̃.i.ꝛ nutrimẽtum eſt inſtrumentũ per qõ facit hãc actionem:ꝛ ideo qum iſta vtus caret nutrimento tũc nõ habet hanc actionẽ:quẽadmodum carpẽtarius quz caret ſerra tũc nõ poteſt ſecare.

Quoniã autẽ ſunt tria: qõ alitur:quo alit:ꝛ alens.alens quidem eſt pma anima.qõ vo alit eſt habẽs hãc.corpus vero quo alit alimentum quoniã aũt a fine appellari oia iuſtũ eſt.finis autem eſt generaſſe quale ipſum.erit vtiqz ꝑma aia generatiuũ quale ipſum.

Sunt igit tria:nutribile:ꝛ p qõ hoc nutritur ꝛ nutritiuũ. nutritiuũ igitur eſt pma aia: nutribile aũt corpus:illud vero p quod nutrit ẽ nutrimentum.ꝛ qz oportet ut oia ſint vocata ex ſuis finibus:ꝛ finis eſt generare ſimile:ideo pma aia eſt generans ſimile.

49 Qum deſcripſit hoc pncipiũ anime:ꝛ deſcripſit nutrimentũ reuerſus ẽ ad diſtinguendũ intentiones iſtorum nominũ que denominãtur a nutrimẽto: dixit: ſunt igitur tria nc̃.i. ꝛ manifeſtũ ẽ per ſe tria eſſe diuerſa ꝑm diuerſitatem rez relatiuaꝝ:quoꝝ vnũ ẽ nutribile: ꝛ ſcõm illud per qõ nutrit:tertiũ aũt eſt nutriens: ꝛ iam declaratũ ẽ ꝙ illud qõ nutrit eſt anima cui attribuitur hec actio:vñ manifeſtum ẽ ꝙ nutriens ẽ anima pma aliaꝝ virtutuz que attribuũtur nutrimẽto:ꝛ intendit hic per pmã priozẽ naturaliter:ꝛ ꝙ nutribile ẽ corpus:ꝛ illud per qõ nutrit ẽ cibus.D.o.ꝛ quia oportet ut oia.i.quia oportet ut omnia appellent ex ſuis finibus: qum hec cauſa finalis ſit digni oz eſſentie rei omnibus cauſis:neceſſe eſt ut anima nutriti ua deſcribaꝛ per actionem que ẽ ſuus finis:ꝛ ẽ generare ſimile nõ per actionem nutriẽdi:que ẽ conſeruare: ut prędixímus.Dicendũ ẽ igitur ꝙ anima nutritiua eſt vtus que ẽ innata generare a cibo ſibi ſimile indiuiduo in quo exiſtit in ſpecie:qũ oẽs ſue actiones nõ ſũt niſi ꝓpter hanc vtutẽ ꝛ hoc manifeſtũ eſt in plantis ꝛ in aialibus.

Eſt autez quo alit dupliciter ſicut ꝛ quo gubernaꝛ ꝛ manꝰ ꝛ temo:hoc quidẽ mouẽs ꝛ motum:illud aũt mouens ſolũ.omne aũt alimẽtum eſt neceſſariũ decoqui:operaꝛ aũt decoctionẽ calidum:vnde oẽ animatũ habet calorem.figuraliter quidẽ igit alimentũ quid ſit dictũ eſt:certificãdum aũt de ipſo poſterius in ꝓpꝛijs rõnibus.

Et illud p qõ nutrit eſt duplex:quẽadmodũ illud per qõ gubernaꝛ nauis ꝛ manus ꝛ remus quoꝝ vnũ eſt motor ꝛ motũ:ꝛ aliud eſt mouens tm̃:ꝛ neceſſe eſt ut oẽ nutrimentũ poſſit digeri: ꝛ faciens digeſtionem ẽ calidũ:vnde omne aiatuz habet calorem.iam igit diximus ſm deſcriptionem quid ſit cibus:ꝛ poſt exponemus ſermonẽ in eo.

50 Qum demõſtrauit modos actionis anime nutritiue ꝛ deſcripſit eaz:ꝛ deſcripſit nutrimentũ : incepit declarare modo inſtrumentũ primũ p qõ iſta anima agit in cibum iam.n.fuit dictum vniuerſaliter ꝙ diffinitio anime ẽ perfectio corporis organici:ꝛ dixit:illud p quod nutrit nc̃.i.ꝛ illud per qõ cõpletur actio nutrimenti eſt duplex.ſ.primuz mouens qõ nõ mouetur qũ mouet:ꝛ primũ mouẽs quod mouet ꝛ mouetur:ꝛ ẽ illud qõ eſt de primo motore.q.ſẽiectum:ꝛ primuſ motor de eo ãſi forma.ꝛ de hoc qõ dixit quedam declarauit hic:ꝛ quedã in ſermonibus vniuerſalibus.qõ igitur declaratũ eſt hic: ẽ ꝙ anima nutritiua eſt primũ mouẽs in cibo:ꝛ ꝙ agit in cibo per calorẽ per quez fit digeſtio.vtꝝ aũt oportet ut moueat ꝛ non moueat ꝑm ꝙ eſt primũ mouẽs:ꝛ ꝙ calor moueat ita ꝙ moueat a primo motore:hoc declaratũ ẽ in ſermonibus vniuerſalibuſ Declaratũ ẽ.n.illic ꝙ omnis primus motor ſi fuerit corporalis cõponit ex motore nõ moto: ꝛ ex motore moto ꝑm ꝙ cõponũtur res ex materia ꝛ forma.Sed ẽ dubitatio in hoc qõ dixit:motus.n.virtutis nutritiue eſt in caplo alterationis:ꝛ illud qõ mouetur ex ſe qõ cõponitur ex motore nõ moto:ꝛ ex motore moto nõ inuenitur niſi in motu locali.in motu aũt alterationis nõ inuenitur motũ ex ſe. nõ enim eſt neceſſe ꝙ primũ alteraſ corporeũ alteret:ꝛ tũc alteret ſicut eſt neceſſe in primo motore corporeo.ſ. ut nõ moueat in loco niſi moueatur.quomodo igit dixit hic ꝙ alterꝝ eoꝝ eſt mouẽs ꝛ motũ:ꝛ alterꝝ mouẽs tm̃. ꝛ dedit exemplũ de rebus mouentib⁹ in loco.ꝛ ſi hic eſſet locutuſ de motu locali animaliuz:tũc exẽplum eſſet verꝝ. Dicam⁹ igitur quoniam ꝓpinquũ alterãs cibũ debet eſſe corpus manifeſtũ eſt qm̃ vero corpus alterãs nõ ſufficit in eſſendo primũ mouẽs iſtud motũ declaratũ eſt prius qm̃ dixit ꝙ calor nõ ſufficit in agẽdo actionẽ alteratiuã terminataz niſi ſit illic alia virtus que nõ eſt corpus:ſed ẽ in corpe.corpus igitur qõ eſt primũ alterans cõponit ex alterante qõ nõ alteraſ.ſ.anima:ꝛ ex alterãte alterato.ſ.calore naturali.declaratũ eſt igit ꝙ illud per qõ fit nutrimentũ ẽ duplex ſ.alterans nõ alteratum.oẽ.n.alteratũ eſt corpus: ꝛ iſtud eſt anima:ꝛ ẽ alterans alteratuz.ſ.calor naturalis.hoc igit nomẽ motus large:ꝛ vniuerſaliter accipit in hoc loco:ꝛ ꝑz hanc expoſitionẽ nõ indiget illo qõ declaratũ ẽ in illo ſermone.ſ.ꝙ primus motor in loco cõponit ex motore non moto:ꝛ ex motore moto.ꝛ poſſumus dicere ꝙ calor naturalis nõ alterat cibũ niſi primo moueat in loco.declaratũ ẽ.n.ꝙ motus localis añcedit ceteros mot⁹: ꝛ maxime iſtũ motũ qui eſt terminatus.ſ.qui alterat rem in alia horaꝛ alia nõ:ꝛ etiam nõ alterat tm̃ ſed attrahit ꝛ expellit cibuz ꝛ hoc ẽ motus localis.ꝛ ꝑm hanc expoſitionẽ erit diſpoſitio manifeſta.ſed prima expoſitio videt magis cõueniens ꝛ etiã fuit exemplũ largiter acceptũ.man⁹.n.nõ ẽ pm⁹ motor nauis qui nõ mouet:ſed ipſe gubernator. Et qum declarauit ꝙ anima nutritiua ẽ forma in corpore qum ꝓpinquum alterãs corpus qõ ẽ cib⁹ neceſſario oz eẽ corpus:ꝛ ꝙ forma ſit alterãs nõ alterata qũ ſit nõ corp⁹:ꝛ ꝙ corp⁹ alterans ẽ alteratũ:incepit declarare qd ẽ hoc corpus:ꝛ dixit: ꝛ oportet neceſſario ut oẽ nutrimentũ nc̃.i. ꝛ oportet neceſſario ut oẽ nutrimentũ qõ iam ẽ nutrimẽtũ in actu digeraꝛ p corpus alterãs qõ ẽ inſtr̃m anime nutritiue. ꝛ cuz hoc corpus debet eẽ alterãs ꝛ digerẽs:ꝛ tale ẽ corp⁹ calidũ vñ antiqui dixerũt ꝙ ignis nutrit:oz neceſſario ut oẽ hñs aiam nutritiuã habeat calorẽ:ſz nõ abſolute: ũno calorez nãlem.declaratũ ẽ.n.in q̃rto metheororꝝ ꝙ illud qõ facit digeſtionẽ ẽ calor ꝓuenies illi enti nõ extraneꝰ.D.o.iã igit diximus ſm deſcriptionẽ.i.vniuerſalit ꝛ largiter nc̃.i.ꝛ cõplementũ ꝑmonis in vnaquaqz pte eoꝝ ex quib⁹ ꝓſtituit nutrimentũ exponendũ ẽ poſt in loco ꝓuenienti:ꝛ dixit h: qz ꝑmo de nutrimẽto ꝛ augmẽto nõ pficit niſi in pluribus libꝛis.in libꝛo.n.de generatiõe ꝛ corruptiõe determinatus ẽ motꝰ augmẽti ꝛ diminutiõis.in metheorꝛis aũt determinati ſũt modi caloꝝ ꝛ modi actionũ:ut decoqui ꝛ aſſari. ꝛ in hoc libꝛo etiã declaratus ẽ primo motor in iſtis motibus.ꝛ in libꝛo etiã de animalibus determinatũ eſt q̃t ſunt inſtrumẽta iſtius vtutis in vnoquoqz animali:ꝛ quõ completur actio per ipſaz in vnoquoqz eoꝝ:ꝛ per quot membꝛa:ꝛ quomodo ſeruiũt illi illa membꝛa : ꝛ q̃lis eſt proportio eorum in iſta actione ad inuicem ꝛ huiuſmodi:

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ ideo dixit ꝙ illud qꝺ ꝺeclaratū eſt hic ꝺe nutrimēto nō eſt niſi primus motor:ꝛ primū inſtrumentum tm̄.

Determinatis aūt bis dicamus cōmuniter de omni ſenſu:ſenſus autē in ipſo moueri ꝛ pati aliquid accidit ſicut dictum eſt.videtur enīz quedam alteratio eſſe. aiūt enim quidam ꝛ ſimile a ſimili pati.hoc autem quomodo poſſibile aut impoſſibile dictum eſt in vniuerſalibus rationibus de agere ꝛ pati.

Et quz iam determinauimus iſta: dicamus iam in omni ſenſu vniuerſaliter. dicamus igiť ꝙ ſentire accidit ſm motū:ꝛ paſſionē ſicut dixim⁹ exiſtimaꝯ enim ꝙ ſimile patitur a ſuo ſimili:ꝛ diſſimile a diſſimili: ꝛ iam dixīmus in ſermonibus vniuerſalibus de agere ꝛ pati quō poſſunt fieri aut nō fieri:ꝛ i hoc loco etiā locuti ſumus de eo.

51 Qum fuit locutus de virtute nutritiua:incepit loqui de ſenſibili:ꝛ primo de illo qꝺ cōmune eſt omnib⁹ ſenſib⁹ ꝛ dixit:dicamus igitur ꝙ ſentire ꝛc̄.i.dicamuſ igitur ꝙ ſentire fit per aliquam paſſionē ꝛ motū in ſenſibus a ſenſibilibus nō per actionem ſenſuū in ſenſibilia:hoc enim ē primum conſideratū de ſenſu.ſ.vtz ſit numeratus in vtutibus actiuis aut paſſiuis.ꝛ qum poſuit ipſum in genere vtutum paſſiuaz ꝺedit cauſam iſtius exiſtimationis:ꝛ dixit ꝛ exiſtimaꝯ enim ꝛc̄.i.ꝛ diximus ꝙ ſenſus fit ſm paſſionē quia exiſtimaꝯ ꝙ ſenſus alteranꝯ a ſenſibilibus aliquo mō alterationis:ꝛ dixit aliqua:ut notet propriuz quia poſt ꝺeclarabitur ꝙ iſta tranſmutatio nō ꝺr̄ alteratio niſi multipliciter.D.o.ꝛ quidam ꝺicūt ꝙ ſimile ꝛc̄.i.ꝛ qum poſuerimus ꝙ genus ſenſus eſt paſſio:conſiderandū eſt in quibuſ exiſtimaꝯ paſſio.quidam.n.ꝺicūt ſimile pati a ſuo ſimili:ꝛ quidā econtrario .ſ.ꝙ cōtrariū patiť a ſuo cōtrario.ꝛ intē debat hic per ſermones vniuerſales libz ꝺe generatione ꝛ corruptione:ꝛ nō ſufficit ei quod ꝺeclaratū fuit in illo libro:quia ſermo hic videť magis propriuſ.ſubiectum enīz ꝺe quo loquiť hic magis ꝓpriū eſt ſubiecto ꝺe quo loq̄batur illic:ꝛ primo incepit ꝺare ꝺubitationem in ꝺ quod poſuit ꝙ ſenſus ē ꝺe vtutib⁹ paſſiuis nō actiuis.

Habet aūt ꝺubitationem ꝓpter qd ſenſuuz ipſoz nō ſit ſenſus:ꝛ quare ſine bis que ſunt extra nō faciūt ſenſuz in exiſtēte igne:ꝛ terra ꝛ aliis elementis quoz eſt ſenſus per ſe:aut ſm accidētia bis.manifeſtū igiť ꝙ nō eſt actu ſed potentia tm̄:vnde nō ſentiunt ſicut combuſtibile nō comburitur ipſum a ſe ipſo ſine cōbuſtiuo: ꝓbureret enim ſe ipſum ꝛ nihil indigeret actu ignem eſſe.

Sed ē irrationabile quia ſenſus nō ſentiunt ſe:ꝛ quia etiam nullus ſenſus agit abſqz extrinſeco:ꝛ in eis ſūt ignis ꝛ terra ꝛ alia elemēta:ꝛ ſunt illa que comprehendūtur a ſenſu p ſe: ꝛ accidentia contingentia eis.dicamus igitur ꝙ ſenſus nō eſt in actu ſed tm̄ in potentia:ꝛ ideo ſentim⁹: quē admodū combuſtibile nō comburiť a ſe abſqz comburente:ꝛ ſi hoc non eſſet combureret ſe: et nō indigeret ꝙ ignis eſſet in actu.

52 Qum poſuit ſenſuz ē ꝺe virtutibus paſſiuis: incepit ꝺubitare ꝺubitationē cogentē ut ſit ꝺe paſſiuis nō ꝺe actiuis:ꝛ hoc ſi nō intendit per exiſtimatimationem certificationem.multotiens.n.vtitur exiſtimatione ꝓ certitudine ꝛ dixit:ſed eſt irrationabile:quare ſenſus nō ſentiūt ſe.i.ut mihi videtur:ſed eſt irrationabile qum poſuerimuſ ꝙ virtutes ſenſitiue ſunt actiue ꝺicere:quare ſenſus nō ſentiunt ex ſe abſqz extrinſeco.neceſſe.n.eſt ſi virtutes ſenſus eſſēt actiue ut ſentirent ex ſe:ꝛ nō ut indigerent in ſentire aliq̄ extrinſeco.D.o.ꝛ ex eis eſt ignis ꝛ terra:ꝛ alia elemēta.i.ꝛ ſenſuuz quidam attribuitur in ſua cōpoſitiōe vnicuiqꝫ de mentoꝝ:ꝛ iſta ſunt ſenſibilia:oportet igiť ut ſentirent ſe:ꝛ hoc intēdebat qum ꝺixit:ꝛ accidētia cōtingētia eis.i.cōtingentia iſtis ſenſibus ex quibus cōponūtur inſtrumēta iſtorum ſenſuum.ꝛ qum narrauit ꝙ eſt irrationabile ꝺicere: quare ſenſus nō ſentiūt abſqz extrinſecis ſi poſuerim⁹ ſenſus eſſe ex vtutibus actiuſ:incepit narrare modū ſm quē erit reſponſio huic queſtiōi:ꝛ ꝺixit:ꝺicamus igiť ꝙ ſenſus nō eſt in actu ſed in potētia ꝛc̄.i.ꝺicamus igiť in reſpondēdo ꝙ ſenſus nō eſt ex virtutibus actiuis q̄ agūt,ex ſe abſqz eo ꝙ indigeant in actione que ꝓuenit ab eis motore extrinſeco:ſed quia ſūt ex virtutibus paſſiuis que indigēt motore extrinſeco:ꝛ ideo nō ſentiūt ex ſe:quēadmodū cōbuſtibile nō comburitur ex ſe abſqz motore extrinſeco.ſ. igne ꝛ quemadmodū combuſtibile ſi eſſet cōbuſtibile ex ſe tūc poſſibile eſſet ut cōbureretur ſine igne extrinſeco exiſtente in actu:ſic ſenſus ſi ſentirēt ex ſe ſm ꝙ ſunt vtutes actiue: tunc poſſibile eſſet ut ſentirēt abſqz extrinſeco.ꝛ ꝺebes ſcire ꝙ hec eſt prima ꝺifferentia qua virtuteſ anime ꝺifferūt ab inuicem:ꝛ eſt principium cōſiderationis ꝺe intellectu ꝛ ꝺe alijs virtutibus.virtus aūt nutritiua manifeſtum eſt ex predictis ꝙ eſt ex virtutibus actiuis.

Quoniaz aūt ſentire ꝺicimus ꝺupliciter.potentia.n. audiens ꝛ videns:audire ꝛ videre ꝺicimus:ꝛ ſi forte ꝺormiens ꝛ qꝺ iam operās:ꝺupliciter vtiqꝫ ꝺiciť ꝛ ſenſus: hic quiꝺē ſicut potētia ille autē ſicut actu:ſimiliter aūt ꝛ ſentire quodqꝫ potentia ens:ꝛ quod actu.

Et quia ꝺicere ꝙ aliquid ſentit eſt ꝺuobus modis.quod eni in potētia audit ꝛ videt:ꝺicim⁹ ipſum audire ꝛ videre:lz ſit ꝺormiēs: ꝛ illud qꝺ ꝓuenit ad actuz ꝺicimus in eo hoc:vnde ſenſus ꝺicitur potentia ꝛ actu:ꝛ ſimiliter etiam ſentire ē potentia:ꝛ eſt actu.

53 Qum ꝺeclarauit ꝙ ſenſus eſt ex virtutibus paſſiuis nō actiuis:ꝛ iſta habent ꝺuplex eſſe.ſ.eſſe in potentia antequam virtutes eius perficiantur a motore extrinſeco: ꝛ eſſe in actu quado fuerint perfecte ꝛ inuente in actu a motore extrinſeco:incepit ꝺeclarare ꝙ hec ꝺuo contingūt virtutibus anime:ꝛ ꝺixit:quia ꝺicere ꝙ aliquid ſentit ꝛc̄.i.ꝛ quia manifeſtum eſt per ſe ꝙ ꝺicere ꝙ aliquid ſentit ē ꝺuobus modis.quoꝝ vnus eſt qum ꝺixerimus in aliquo audienti ꝛ videnti in potentia qꝺ audit ꝛ videt:ut ꝺicim⁹ ꝺe ꝺormiente:ꝛ hoc intendebat qum ꝺixit:quod enim audit ꝛ videt ꝛc̄.i.qꝺ enim eſt in potentia propinqua audiens ꝛ videns:ꝺicitur ſm conſuetudinem audiens ꝛ videns:lz ſit ꝺormiens qui eſt magis remotus omnibus modis potentie:quod enim eſt in obſcuro eſt videns in potentia:lz iſta potentia eſt propinquior actui q̄ potentia que eſt in viſu ꝺormiētis.D.o.ꝛ quod ꝓuenit ad agere ꝺicimus i eo hoc ideſt ꝛ illud quod peruenit ꝺe rebus ſenſibilib⁹ vt videat ꝛ audiat ꝛ vniuerſaliter ſentiat: ꝺicitur qꝺ audit ꝛ videt ꝛ vniuerſaliter ſentit.ꝛ qum ꝺeclarauit ꝙ hoc nomen ſenſus ꝺicitur ꝺe vtraqꝫ intentione:ꝺixit:ꝛ oportet ut ſentire etiam ꝺicatur ꝺuobus modis ꝺe potentia ꝛ actu ꝛc̄.i. ꝛ ſimiliter oportet ut ſentire quod eſt actio ſenſus ꝺicať etiaz ꝺuobus modis:ſicut ꝺe habitu ꝛ forma ex quibus proꝺenit ſentire.

Primū igiť quidem tanqꝫ iḋē ſit pati ꝛ moueri:ꝛ agere:ꝛ mouere ꝺicimus:ꝛ nanqꝫ motus eſt actus quidam impfectus tamē ſicut in alteris ꝺictum eſt.omnia aūt patiunť ꝛ mouenť ab actuo:ꝛ actu ente:vnde eſt qḋē tanqꝫ a ſimili pati.ē autem ut a diſſimili:ſicut ꝺiximus.patiť quidem enim qꝺ diſſimile:paſſum aūt ſimile eſt.

Sermo igitur noſter primo non eſt ſm ꝙ pati ꝛ moueri eſt idem cum agere ꝛ mouere.

UVA. BHSC. IyR_012

motus enim est alia actio sed non perfecta: ut dictum ē in alijs locis: ⁊ oē qđ patit ⁊ mouetur nō patitur ⁊ mouetur nisi ab aliquo agēte i actu ⁊ ideo pati quandoqz est a simili: quandoqz a dissimili. ⁊ fm q dixim⁹ dissimile est illud qđ patitur: ⁊ postqz patitur fit simile.

54 Qum declarauit sensuz esse ex virtutibus passiuis: ⁊ q est duobus modis: dixit: sermo igitur noster ⁊c.i. ⁊ magna differēcia est inter sermonē de sensu opinādo in eo q est virtus passiua: ⁊ sermonē de eo opinādo q ē vtus actiua. sermo enim de aliquo fm q opinamur eo q suuz esse est pati ⁊ moueri: ali⁹ est a sermone in eo fm q opinamur q suū esse ē agere ⁊ mouere. ⁊ quz narrauit hoc dedit differentiam inter vtrūqz esse: ⁊ dixit: motus. n. est aliq actio sed nō perfecta. i. ⁊ hec duo genera essendi sunt diuersa. eē enim vnius generis est de genere esse motus: ⁊ iam declaratum est q motus est actio non perfecta: est enim pfectio alicuius existentis in potētia fm q est in potētia: esse autez alterius generis est actio perfecta. D. dedit aliā differēciaz inter vtrūqz esse: ⁊ dixit: ⁊ omne qđ patit ⁊ mouet ⁊c. i. ⁊ differūt etiam: qm̄ omne numeratū in genere passiōis nō habet esse nisi ab aliquo. s. agente: ⁊ ideo si agēs nō fuerit hoc nō erit. omne. n. numeratū in genere actionis hz eē ex se: nō ex alio. D. o. ⁊ ideo pati quandoq est a⁹ simili ⁊c. i. ⁊ quia esse vtutū passiuaz est admistū ex potētia ⁊ actu. passiuū enim anteq patiat est contrariū agenti: ⁊ qum passio completur ex simile agenti: ⁊ oū patitur est admistū est simili ⁊ cōtrario: nō enim cessat oū mouetur cozrūpi in eo pars contrarij ⁊ fieri pars similis. ⁊ manifestū est q q̄ nō intellexerit vtutes passiuas in tali esse nō poterit dissolue re predictam questionem: neq etiam qui nō concesserit q virtutes sensus sunt de virtutibus passiuis. potest etiā dicere: vtz sensibile sit simile: aut cōtrariū: ⁊ hoc est fundamentum: ⁊ oportet ut pseruetur sicut diximus in alijs virtutibus anime: ⁊ maxime in vtute rationabili: sicut apparebit post.

Dicendū aūt de potētia ⁊ de actu: nūc enizs simplr dicimus q̄ habem⁹ de ipīs. Est quidē. n. sic sciens aliqđ sicut si dicamus hominem: quoniam homo scientium ⁊ habentiū sciētiam. Est autez sicut iam dicimus scientē habentē grāmaticam: vterqz aūt hoz nō eodem mō possibilis est: sed hic quidē quoniā genus huius ⁊ materia est. Ille aūt quia volens possibilis ē considerare nisi aliquid prohibeat exterius.

Et oportet nos determinare etiā potentiam ⁊ perfectionē: quoniā in hoc loco locuti sum⁹ de eis simpliciter. Dicamus q intendim⁹ qum dicimus q aliquid. V. g. homo q ē sciens q homo ē de habentibus scientiam: ⁊ quādoqz dicimus hoc: sicut dicimus de eo qui iam acquisiuit scientiam grāmatice qđ est sciens. sed potentia i vtroqz istoz nō est eodem modo: sed potentia primi ē quia suū genus est tale. secūda autem ē q: qum voluerit potest inspicere dum aliud extrinsecum nō impediat ipsum.

55 Qum declarauit q sensus dicitur duobus modis: potentia. s. ⁊ actu: ⁊ q vtrūqz istoz dicit duobus modis: incepit determinare hoc: ⁊ dixit: ⁊ oportet determinare etiam ⁊c. i. ⁊ oportet nos qum sciuerimus q sensus inuenit duobus modis: potentia. s. ⁊ actu: determinare intentiones de quibus dicitur potentia ⁊ pfectio ⁊ actus simplr: qum in hoc loco nō sumus locuti de eis nisi simpliciter. ⁊ qum dedit causam ꝓpter quā oportet loqui in hoc loco de potentia ⁊ actu simpliciter. s. que existūt in sensu simplr: dixit: dicamus igitur q intendimus ⁊c. i. dicamus igitur q manifestum est q qum diximus q aliquid ē tale in potētia q hoc intendit duobus modis: aut sicut dicimus q homo ē sciens in potētia. i. innatus scire: aut sicut dicimus in sciēte grāmaticam in actu q est sciens in potentia quādo nō vtit sua scientia. ⁊ quz declarauit istos duos modos potētie dedit differentiā inter eos: ⁊ dixit: sed potētia que ē in vtroqz nō est eodem mō ⁊c. i. sed intētio potētie in vtroqz eoz nō est eadē: sed qum dicimus q ignorās ⁊ sciens in potentia: intendimus q genus eius ⁊ materia est receptibile sciētie. ⁊ qum dicimus in sciente grāmaticam q est sciēs in potentia: dicimus q habet potentiā considerādi in grāmatica qum voluerit.

Jam aūt considerās actu ens per se ⁊ ꝓpie sciens hanc lr̄am a. Ambo quidē igit primi fm potentiam sciētes sunt: sed hic quidē p doctrinā alteratus ē: ⁊ multotiens ex ꝓtrario mutatus habitu. hic aūt ex eo qđ habet sensum aut grāmaticam: non agere autē in agere alio modo.

Qui aūt considerat ē in perfectione ⁊ in rei veritate sciens hoc. Illi igit duo primi sūt sciētes in potentia: sed alter eoz qum alterabit p doctrinam ⁊ mutabit multotiēs ex habitu ad dispositionem contrariā. alius aūt quādo mutabit ex habere sensum: aut scientiam grāmatice: se non agit quousqz agat. modus igit eius ē alius.

56 Idest sciens aūt grāmaticam cōsiderādo in ea ē sciēs fm vltimā perfectionem: ⁊ tale dicimus sciens in rei veritate. hoc aūt de quo considerat: nō in eo q scit illud si non cōsiderat actu de eo. D. o. illi igitur duo primi sunt scientes in potētia. s. ignorans ⁊ sciēs qñ nō vtitur sua scientia. D. o. sed alter eoz ⁊c. i. sed alter eoz mutabitur ex potentia in actum: qū alterabitur per doctrinā: ⁊ mutabit multotiēs ex habitu ad dispositionē contrariam ex dispositiōe ꝓpria ad habitum quousqz habitus sit firmus ⁊ fixus. ⁊ intendit pe habitum formā scientie: ⁊ per dispositionē ꝓpriaz ignorantiam. D. o. alter aūt quz mutabitur ex habere sensum aut scientiam grāmatice: sed nō intelligit quousqz patiatur. i. ⁊ alter exit de potentia in actum: ⁊ in vltimā perfectionem quādo mutabitur ex habere sensuz in actu: aut scientiam grāmatice in actu in tempore in quo nō intelligit ab eo quousqz agat ab eo. modus igit istius virtutis ē alius modus.

Non est autem simpliciter: neqz agere: neqz pati: sed aliud quidem corruptio quedam a contrario. aliud autem salus magis eius qđ potētia ab eo qđ est actu ⁊ simili: sic sicut potentia se habet ad actum. Speculans enim sit habens scientiam: quod vere aut nō est alterari: in ipsum enizs additio est ⁊ in actum: aut altez genus alterationis est.

Et passio etiam non est simpliciter: sed quedam est aliqua corruptio a contrario: ⁊ quedam magis videtur esse euasio eius quod est in potētia ab eo qđ est in actu ⁊ est simile. ista igitur ē dispositio eius qđ est in potentia apud perfectiōez nō enim considerat nisi habens scientiam: ⁊ hoc aut non est alteratio: quoniam additio in ipso erit ad perfectionem: aut⁹ aliud est genus perfectionis.

57 Et hoc nomē passio nō significat eandem intentionē simplicem: sed quedam est passio que est corruptio patientis a contrario a quo patitur: ut passio calidi a frigido: ⁊ humidi a sicco. Deinde dixit: ⁊ quedam videtur magis ⁊c. idest etiam est passio que est euasio patientis in potentia ab eo quod est in perfectione ⁊ actu fm q illud quod

UVA. BHSC. IyR_012

est in actu est simile nō ꝑfectum.s.extrahens ipsum a potentia ad actum econuerso dispositioni in prima passione.D.o.ista igitur est dispositio ꝛc̄.i.ꝛ iste vltimus modus passionis est dispositio eius quod est in potētia ex anima apud perfectionem mouentē illud qō est in potentia:ꝛ extrahētem eam im actum nō ſm primum modū passionis.D.o. nō enim cōsiderat ꝛc̄.i.ꝛ iste modus passionis est ex mō q̄ est euasio patientis ab eo qō est in actu mouens ipsuz: nō corruptio eius.nō enim cōsiderat in aliquo postꝙ nō considerabat nisi qui scit illud:ꝛ hec nō est alteratio ſm ꝑmā intētionem que est corruptio patientis.D.o. additio enim in eo est ad perfectionem ꝛc̄.i.ꝛ quia ista transmutatio nō est ex nō esse:sed est additio in trāsmutabili ꝛ ire ad perfectionem absq̄ eo q̄ sit illic corruptio aut mutatio ex non esse ponitur:sicut mutatio ex ignorantia ad scientiam: ꝛ q̄ si intēdit q̄ hoc est magis remotuz a vera alteratione duobus modis.alteratio enim que est euasio patientis est duplex:alteratio.s.de nō esse ad perfectionem:ꝛ alteratio de prima perfectione ad vltimā:ꝛ hec est additio quā innuit .D.o.aut est aliud genus alterationis.i. ꝛ iste modus qui est euasio patientis:aut dicetur alteratio: aut erit aliud genus alterationis.

Unde nō bene habet dicere sapientez quz sapiat alterari:sicut neqz edificatorem quz edificat. In actum quidē igitur ducens ex potētia ente ſm intelligere ꝛ sapere nō doctrinam:sed alteram habere denominationem iustum est. Ex potentia autem ente addiscens ꝛ accipiēs scientiaz ab actu ente ꝛ didasculo: aut neqz pati dicendū sicut dictuz est: aut duos esse modos alterationis ꝛ eam que in priuatiuas dispositiones mutationem:ꝛ eam que in habitꝰ naturam.

Et similiter nō est rectum dicere in eo quod intelligit quando intelligit q̄ alteratur:sicut non dicitur q̄ edificator quz edificat alteraꝛ: qō aūt reuertitur ad perfectionem ab eo qō est in potētia existit in capso intelligendi nō esse rectum vt vocetur disciplina:ſz oportet ponere ei aliud nomen. Qui autem addiscit postꝙ fuit in potentia ꝛ accepit scientiā ab eo qui est in perfectione doctor:oportet aut ut nō dicatur oio pati: aut vt dicatur q̄ alteratio est duplex trāsmutatio.s.ad dispositiones nō esse: ꝛ transmutatio ad habitum ꝛ naturam.

58 Et similiter nō est rectū dicere ī eo qui venit de ignorantia ad scientiā cuius dispositio dicitur disciplina q̄ alteratur:sicut nō dicit hoc ī eo qui mutaꝛ ex hoc q̄ nō operatur ab habitu existente in eo in actu ad hoc ut agat ab eo:vt carpentarius qui mutatur a nō carpentari ad carpētari:ꝛ hoc exemplū inuenimus in alia translatione.D.o.q̄ autem reuertitur ad perfectionem ꝛc̄.i.qui aūt acquirit ꝑfectionem de scientia post potentiam ſm reuersionē ad illud qō iam acquisierat primo.D.amisit ipsum:non debet dici illo nomine quo dicitur ille qui est in potentia primo semper ꝛ nunq̄ lucratus fuit illud qō dicitur disciplina: ſz iste modus debet habere aliud nomen:ꝛ iste modus quē innuit dicitur rememoratio:ꝛ dixit hoc: quia Plato opinabatur q̄ disciplina ꝛ rememoratio idē sunt.D.o.q̄ autē addiscit postq̄ fuit in potentia.i.trāsmutatio autē ex ignorantia in scientiam a doctore qui est sciēs in perfectiōe ꝛ ī actu:necesse est:aut ꝺt nō vocet alteratio:aut vt dicaꝛ q̄ alteratio est duobus modis:quoꝝ vnus ē trāsmutatio que fit in dispositionibus nō esse in patienti ab agente. ꝛ alius est transmutatio que fit in dispositiōe habitus ꝛ forme existentis in patiente ab agente:ꝛ ista est passio que est corruptio patientis:nō euasio:ꝛ hoc est illud qō dixit ante: aut est aliud genus alterationis.

Sensitiui aūt prima quidē mutatio fit a generante.qum aūt generatū est habet iam sicut scientiam ꝛ sentire quod aūt ſm actum similiter dꝰ ipsi confirmare. Differt aūt quoniaz huiusmodi actiua operationis extra sunt visibile ꝛ audibile similiter autem ꝛ reliqua sensibilium.

Et prima transmutatio sentientis est a generante:ita q̄ qum fuerit generatū statim sentiet: ꝛ sentire etiam sicut scientia est:ꝛ qō est in actu est simile considerationi:sed tamē differūt q̄ agentia in hoc sunt extrinseca:vt visum ꝛ auditū:ꝛ similiꝫ alia sensibilia.

59 Et prima transmutatio sentientis que est similis trāsmutationis hominis de ignorātia ad scientia per doctorē est trasmutatio que fit ꝑ agens generās animal nō a sensibilibus.ꝛ innuit differentiam inter primā perfectionem factam in sensu ꝛ vltimā.opinatur enīz q̄ prima pfectio sensus fit ab intelligentia agente:ut declaratur in libro de animalibus.secūda aūt perfectio fit a sensibilibus.D.o.ita q̄ qū fuerit factū ꝛc̄.i.ita q̄ quz prima vtus fuerit facta statiz sentiet nisi aliquid impediat:aut sensibilia nō sint ꝑsentia: ꝛ hoc ē simile scientie que ē in sciente qui nō vtit scientia. D.o.ꝛ sentire est sicut scire.i.ꝛ vltima perfectio sensus q̄ ē cōprehendere sensibilia in actu:ꝛ considerare in eis simile est vti scientia ꝛ cōsideratione.D.o.ꝛ qō est in actu est sile ad considerare.i.sentire in actu simile est ad considerare ꝛ scire.D.o.sed differūt ꝛc̄.i.sed prima perfectio sensus differt a scientia scientis que ē in actu:quādo nō cōsiderat in hoc qō mouens primā pfectionē in sensu:ꝛ extrahens eaz in secundā sunt extrinseca sensata:vt visibilia ꝛ mouēs scientem de prima perfectione in secūdam est aliquid copulatum cū anima copulatione in esse.

Causa autem est quoniā singulariū quidem ſm actum sensus.scientia aūt est vniuersaliū:hec enim in ipsa quodāmodo sunt anima.vnde intelligere quidem est in ipsa qum velit:sentire autem nō est in ipsa:necessariū est aūt esse sensibile.similiter autem ꝛ hoc se habet in scientijs sensibiliuz ꝛ ꝓpter candē causam quia sensibiliū singulariū sunt ꝛ exterioꝝ.sed de his quidē certificare tempus fiet ꝛ in rursum.

Et causa in hoc est q̄ sensus in actu compie hendit particularia:scientia autem vniuersalia q̄ si essent in ipsa aīa:ꝛ ideo hō potest itelligere qū voluerit:sed nō sentire:quia indiget sensato:ꝛ ista dispositio est etiam in scientia sensibiliū.ista.n.cā ē causa eoꝝ.s.q̄ sensibilia sunt ex rebus pticulari bus extrinsecis: sed loqui de istis est exponere ea erit post ꝛ habet horam.

60 Idest ꝛ causa huius diuersitatis inter sensum ꝛ intellectum in acquirendo vltimā perfectionē est in hoc q̄ motor est in sensu extrinsecus ꝛ in intellectu intrinsecus est:qz sensus in actu nō mouetur nisi motu qui dicitur comprehensio a rebus particularibus sensibilibus: ꝛ isti sunt extra animā.intellectus aūt mouetur ad vltimā perfectionē a rebus vniuersalibꝰ:ꝛ iste sunt in anima:ꝛ dixit:ꝛ ista ōsi sunt in anima:quia post declarabit q̄ ea que sunt de ꝑma perfectione in intellectu sunt quasi sensibilia de prima perfectione in sensu.s.in hoc q̄ ambo mouent sunt intentiōes imaginabiles:ꝛ iste sunt vniuersales potentia:lz nō actu:ꝛ ideo dixit:ꝛ iste quasi sunt in anima: ꝛ nō dixit sunt: quia intentio vniuersalis alia est ab intentione imaginata .D. o.ideo potest homo itelligere ꝛc̄.i.ꝛ quia mouentia virtutem rationalem sunt intra animam:ꝛ habita a nobis semper in actu:ideo homo potest ꝓsiderare in eis qū voluerit

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ hoc dicitur formare ꝛ nō potest sentire quꝫ voluerit: qꝛ indiget necessario sensibilib' que sūt extra animā .D.o.ꝛ ista dispositio est etiam ꝛc̄.i.ꝛ ista dispositio est etiaꝫ in nobis in scientia sensibiliuꝫ:ꝛ nos dicimus ab eis qꝛ existūt in sensibus ꝛ cā inesse istius dispositionis in nobis in sciē-tia sensibilium est eadem causa inesse istoꝝ in ipsis sensibi libus. ꝛ similiter ē intelligendū ꝙ dispositio existens i no-bis in sciētia vniuersaliū est in nobis qꝛ ē in virtute rōnali ꝛ ꝙ cā ꝙ sum' p illā hoc mō ē cā qua ipa est illo mō:ſꝫ qꝛ sermo in intellectu nō est hic manifestus trāsmisit nos ad aliud tempus:ꝛ dixit:sed sermo de istis rebus.i.de intelle ctu.ꝛ potest aliquis dicere ꝙ sensibilia nō mouent sensus illo modo quo existūt extra animā:mouenſ.n. sensus fm ꝙ sunt intentiones:qum in materia nō sint intentiones in actu:sed in potēcia:ꝛ nō potest aliquis dicere ꝙ ista diuer sitas accidit per diuersitatem subiecti:ita ꝙ fiant intēciōes ꝓpter materiam spiritualem que ē sensus nō ꝓpter mo torem extrinsecum. melius ē enim existimare ꝙ causa i di uersitate materie ē diuersitas formaꝝ:nō ꝙ diuersitaſ ma terie sit causa diuersitatis formaꝝ. ꝛ qum ita sit necesse ē ponere motorem extrinsecū in sensibus animalium a sen-sibilibus:sicut fuit necesse in intellectu.visum ē igit ꝙ si cō cesserimus ꝙ diuersitas formaꝝ est causa diuersitatis ma terie:ꝙ necesse erit motorem extrinsecum esse. sed Aris. tacuit hoc in sensu:quia latet ꝛ apparet in intellectu. ꝛ tu debes hoc considerare:qm̄ indiget perscrutatione.

Nūc autem tm̄ sit diffinitū quoniā quꝫ non simpliciter sit qđ potentia dicitur:sed:aliud qdē sicut si dicamus pueꝝ posse militare: aliud autē sicut in etate existentem:sic habet sensitiuum.

Nūc autem intantū determinet:quoniā illō quod dicitur esse in potentia nō est simplicit:sed de quodam dicitur sicut dr̄ ꝙ puer pōt gubernare exercitum:ꝛ de quodā dicit: sicut dicit de ex-perimento:ꝛ sīlr est de sensu.

61 Idest sūma eius qđ declaratū est ex hoc sermōe: ꝛ in boc loco hec est:ꝛ intendit per simpliciter vnā intentionē ꝛ dixit ꝙ illud qđ ē in potentia nō est vna intētio: sed plu res:ꝛ.o.sed quedam dicit ꝛc̄.i. sed quidam sensus dicit eē in potentia:sicut dicitur ꝙ puer pōt gubernare exercitum ꝛ ista ē potentia prima remota:ex qua qum fit trāsmuta-tio ad propinquam potentiam fit p generās nō p sensibi-lia:ꝛ ē similis potentie ignorantis ad scientiam. D.o. ꝛ de quodaꝫ dicitur sicut dicitur de experimēto, ꝛ similiter est ō sensu.ꝛ intendit potentiam q̄ ē prima pfectio sensus: ꝛ ē illa ex qua fit transmutatio ad vltimā pfectionem p ipsa sensibilia:ꝛ ē similis scienti quando nō vtitur sua scientia ꝛ intendit per omnia ista declarare ꝙ potēcia sensus q̄ re-cipit sensibilia nō est pura preparatio : sicut preparatio q̄ est in puero ad recipiendū scientiam:ꝛ ꝙ est aliquis actus sicut habens habitū qñ nō vtitur suo habitu.

Quoniā aūt innominata ē ipsoꝝ differentia determinatū est autem quoniā altera ꝛ quō alte ra.vti aūt necesse ē ipso pati ꝛ alterari tanq̄ꝫ pro prijs nominibus.sensitiuū aūt potētia est quale sensibile iam actu sicut dictum ē.patit autem nō simile ens:passum aūt assimilatum est:ꝛ est qua-le illud.

Sed qꝛ differētie eoꝝ nō sūt nominate: ꝛ iā determinauim' de eis ꝙ sunt diuerse: ꝛ quō ne-cesse est nobis vti passione ꝛ alteratiōe sicut res vere:ꝛ sentiēs in potētia ē sicut sensatū in pfectio ne:fm ꝙ diximus.patit.n.dū nō est simile: ꝛ qū patitur assimilatur.

62 Idest sed quia differentie potentie ꝛ transmutatiōis existentium in anima sensibili ꝛ in rebus animatis nō ha bent nomina ꝓpria.ꝛ iam declarauimus ea esse diuersa. ꝛ declarauimus modū fm quem diuersantur. visum ē no bis ꝙ necesse est inquantū ista intentio quā determinaui-mus de anima nō habet nomen ꝓpium dare ei nomen passionis ꝛ alterationis:que ē subiectū rez veraꝝ.hoc.n. nō nocet qum iam determinauimus intentioneꝫ fm quā diuersant:ꝛ dixit:necesse est nobis quia ista intentio caret nomine apud vulgus:ꝛ transsūptio nominis vsitati apud vulgus ē facilioꝛ ꝙ fingere aliud nomen. Et qum hoc fue rit declaratum de sentiente:incepit describere eum simplr ꝛ dixit:ꝛ sentiens est in potentia sicut sensatuꝫ in perfectio ne.i. manifestū est igitur ex hoc quod diximus ꝙ sentiens simpliciter est illud qđ est in potentia ad intentionē quam determinauimus de potentia p intentionē rei sensibilis in pfectione.i.illud quod innatum est pfici per intentionem rez sensibilium nō p ipsas res sensibiles.ꝛ si nō: tūc eē co loris in visu ꝛ in corpore esset idem.ꝛ si ita esset: tūc eē eiꝰ in visu nō esset comprehensio:ꝛ ideo dixit:est illud qđ est in potentia:sicut sensatū in perfectiōe.ꝛ nō dixit: illud qđ est in potēcia sensatum:quoniā si ita esset idem esset eē co-loris visu ꝛ in sua materia. D.o. patitur igitur dū nō est si mile:ꝛ qum patitur assimilatur ꝛc̄.i.ꝛ cōtingit ei illud qđ contingit omnibus alterabilibus:ut declaratū est in fmo ne vniuersali:ꝛ est ꝙ patitur a sensibili dum nō est simile ei:ꝛ qum passio perficit:tūc erit simile.

Dicendū aūt fm vnūquēqꝫ sensum de sensi bilibus primo. Dicitur aūt sensibile tripliciter: quoꝝ duo quidem dicimus per se sentiri: vnum aūt fm accidēs:duoꝝ autem aliud quidē ꝓpriū est vniuscuiusqꝫ sensus: aliud aūt cōmune oium Dico aūt ꝓpium quidem qđ nō ꝓtingit altero sensu sentiri:ꝛ circa qđ nō ꝓtingit errare:vt visus coloris:auditus soni:ꝛ gustus humoris. tactus autem habet plures differentias:sed vnusquisqꝫ iudicat de his:ꝛ nō decipitur visus: quoniaꝫ co lor:neqꝫ auditus:quoniā sonus:sed quid colora tum:aut vbi:aut quid sonās:huiusmodi quidez igitur dicunt ꝓpria vniuscuiusqꝫ.

Et anteqꝫ incipiamus loqui de vnoquoqꝫ sensuum loquamur de sensibilibus. Dicam' igit ꝙ sensibile dicitur tribus modis: quoꝝ duo di-cuntur sentire per se:ꝛ tertius accītaliter: ꝛ alter duoꝝ ꝓprius est vnicuiqꝫ sensuū: ꝛ alter ē cō-munis oibus:ꝛ est ꝓprius quem nō potest alt sensus sentire:ꝛ illud qđ impossibile ē ut ei cōtin gat error. V.g. visus apud colorem: ꝛ auditus apud vocem:ꝛ gustus apud saporem:sensus au tem plures vno modos habet:ſꝫ vnusquisqꝫ co-rum iudicat ista:ꝛ nō errat in colore quis color sit:neqꝫ in voce que vox sit:sed in colorato quid est ꝛ vbi est.ꝛ in audito quid est ꝛ vbi est:qđ igit est tale est ꝓprium.

63 Qum declarauit quid est sensus simpliciter: vult mo do loqui de vnoquoqꝫ sensuum.ꝛ quia iam p̄dixit ꝙ via ad hoc est loqui de ipsis sensibilibus qum sint magis no-ta q̄ sensus:dixit:ꝛ anteqꝫ incipiamus loqui ꝛc̄.i. ꝛ qꝛ ne-cesse est ire ex eis que sunt apud nos magis nota ad ea q̄ sunt magis nota apud naturam: oportet nos loqui prius de ipsis sensibilibus.ꝛ quia sensibilium hec sunt vniuer-salia ꝛ hec ꝓpria:incepit loqui prius de vniuersalibus: ꝛ dixit:dicamus igitur ꝙ sensatum ꝛc̄.i.ꝛ sermo eius in ca-pitulo isto apparet per hoc quod dixit:sensus aūt plures habet modos. Intendit ꝙ sensibilia vniuscuiusqꝫ istoꝝ sensuū plura sunt vno modo:sed vnusquisqꝫ sensuū iudi-cat suū sensatū ꝓpriū ꝛ non errat in eo in maiori parte. Visus enimꝫ nō errat in colore:vtꝝ sit albus:aut niger:neqꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

auditus in voce vtr̃ sit grauis:aut acuta:sed isti sensus errant in comprehendendo differentias indiuiduor̃ istorũ sensibilium.U.g.in comprehendẽdo istud albũ qȝ ẽ nix: aut differentias locor̃ illor̃.U.g.ut cõprehendat q istud albũ ẽ superius aut inferius.D.o.qȝ igitur ẽ tale dicit ꝓpriũ.i.sensibilia aũt que inueniũtur alicui soli sensui: quia nõ errat in eis in maiori pte dicũtur ꝓpria:ꝛ quum dixit:fz in colorato quid est ꝛ vbi est:ꝛ in audito quid ẽ ꝛ vbi est: nõ intendebat q sensus cõprehendit essentias rer̃:sicut q̃dam existimauerũt:hoc.n.ẽ alterius potentie que dicit intellectus:sed intendebat q sensus cũ hoc qȝ cõprehendũs sua sensibilia ꝓpria cõprehendũt intentiões indiuiduales diuersas in generibus ꝛ in speciebus.cõprehendũt igit intentionem huius hominis indiuidualis:ꝛ intentionẽ huiꝰ equi indiuidualis:ꝛ vniuersaliter intentionẽ vniuscuiusq; p.predicamẽtor̃ indiuidualiũ:ꝛ hoc videt eẽ ꝓpriu sensibus hominis.vnde dicit Aris.in libro de sensu ꝛ sensato q sensus alior̃ animaliũ nõ sunt sicut hominis: aut sile huic sermoni:ꝛ ista intentio indiuidualis est illa quã dixit virtus cogitatiua a forma imaginatiua ꝛ expoliat eam ab eis que sunt adiuncta cũ ea ex istis sensibilibus cõmunibus ꝛ ꝓpr̃is:ꝛ reponit ea in rememoratiua:ꝛ hec eadẽ est illa quam cõprehendit imaginatiua: sed imaginatia cõprehendit eam coniũctam istis sensibilibus: lz eius cõprehensio sit magis spiritualis:ut alibi determinatũ est.

Cõmunia aũt:motus:quies:numerus: figura:magnitudo.huiuscemodi aũt nullius vniꝰ sũt ꝓpria:sed oia omnibus.tactui enim motus aliquis sensibilis ꝛ visui:per se quidẽ igit sunt sensibilia hec.

Cõmunia aũt sunt:motꝰ ꝛ quies: ꝛ numerꝰ ꝛ figura:ꝛ quantitas.ista.n.nõ sunt ꝓpria alicui sed cõmunia eis omnia.motus.n. sentit tactu ꝛ visu.

64 Quum declarauit ex duobus modis essentialib⁹ modũ ꝓpriũm:incepit declarare cõmunem:ꝛ dixit:q sunt quinq;:motus ꝛ quies ꝛc.ꝛ hoc qȝ dixit:ista.n.nõ sunt ꝓpria ꝛc.nõ intendit q vnũquodq; istor̃ quinq; ẽ cõmune vnicuiq; sensuũ:vt intellexit Themistius:ꝛ fm q apparet:sed tria eor̃.s.motus ꝛ quies ꝛ numerus sunt cõmunia oibus figura aũt ꝛ quantitas sũt cõmunia tactui ꝛ visui tm̃:ꝛ sic intendit per hoc qȝ dixit:sed cõmunia eis omnia.i.fz omnia sunt cõmunia sensibus:nõ oia omnibus sensibus:qm̃ autem hec sensibilia.s.ꝓpria ꝛ ꝯmunia sunt attributa sensibus essentialiter manifestũ est. nõ enim possumus attribuere cõprehensionẽ sensuũ eis alio modo ab eo fm q sũt sensus.hec igitur est intentio eius qȝ est accñtaliter qȝ est oppositũ ei qȝ ẽ essentialiter:ista enim sũt cõprehensibilia sensuum fm q sunt sensus:nõ fm q sunt aliqui sensus.

Secundũ accidẽs autẽ dicit sensibile:ut si album sit Diarij filius:fm enim accidẽs hoc sentitur:quoniam accidit albo hoc qȝ sentit:vnde nihil patitur fm q huiusmodi ẽ a sensibili. Sensibilium aũt fm se ꝓpr̃ie ꝓpria sensibilia sũt: ꝛ ad que substãtia apta nata ẽ vniuscuiusq; sensus.

Accidentaliter aũt dr̃ in re q est sensibilis q̃ si album Socrates.iste enim nõ sentitur nisi accidentaliter:accidit.n.albo q fuit iste:ꝛ ideo nõ patitur a sensibili fm q est sic. ea aũt que sunt sensibilia p se ꝛ ꝓpria sunt sensibilia in rei veritate: ꝛ sunt ea quor̃ sentire est vera substantia cuiusq; sensuum.

65 Quum declarauit duos modos sensibiliũ per se.s.ꝓpriorum ꝛ cõmuniũ:incepit declarare tertium modũ qui est sensibilis per accidens.ꝛ.d.accidentaliter aũt dicitur in re quod est sensibilis.i.hoc modo.D.o.exemplu:ꝛ dixit: album enim qȝ est Socrates nõ sentitur nisi accñtaliter.i. iudicare enim q istud album ẽ Socrates est sentire accñtaliter.D.dedit causaz:ꝛ dixit:accidit enim qȝ album qȝ sentitur sit iste.i.ꝛ dicimus q ista comprehensio est p accidens:qr nos sentimus p visum q illud ẽ Socrates nisi fz q est coloratum:ꝛ coloratum illud esse Socratẽ est p accidens:fm q est coloratũ.Sz potest aliquis dicere q similit accidit ei figura:ꝛ numerus:ꝛ motus:ꝛ quies: quomodo igitur fuerũt numerata ista in eis que sunt sensibilia essentialiter:quoniam si fuerũt numerata quia sunt ꝯmunia:similiter etiam intentiones indiuiduor̃ sunt cõmunes omnibus sensibus.ꝛ possumus dicere in hoc duos sermones quor̃ vnus est q ista cõmutatio magis videt necessaria in esse prior̃ sensibilium.U.g.quantitatis.color enim nõ denudat ab eo:ꝛ similiter calor:ꝛ frigus que appropriãt tactui.color enim nõ ẽ necesse ut sit in Socrate:aut in Platone:neq; necessitate ꝓpinqua:neq; remota: ꝛ etiam sensibilia cõmunia:ut declarabitur sunt ꝓpria sensui cõmuni:quẽadmodu; ista sũt propria vnicuiq; sensuũ:ꝛ comprehensio intentiõis indiuidualis lz sit actio sensus cõis: ꝛ iõ pluries indigetur in cõprehensione intentionis indiuidui vti pluribus vno sensu:ut vtunt medici in sciendo vitam eius qui existimatur habere repletionem venar̃ pluribus vno sensu:tamẽ videtur q ista actio ẽ sensus cõmunis:nõ fm q est sensus cõmunis:sed fm q ẽ sensus alicuiꝰ animalis.U.g.animalis intelligentis.iste igitur est etiã alius modus modor̃ fm accidens.s.q accidit sensibus comprehendere differentias indiuiduor̃ fm q sunt indiuidua: nõ fz q sunt sensus simplices:sed fm q sunt humani ꝛ precipue differentie substãtiales.videt.n.q cõprehensio intentionũ indiuidualium substantiar̃ de quibus intellectus cõsiderat ẽ propria sensibus hominis.ꝛ debes scire q cõprehensio intentionis indiuidui ẽ sensuũ:ꝛ cõprehensio intentionis vniuersalis est intellectus:ꝛ vniuersalitas ꝛ indiuidualitas cõprehendunt per intellectũ.s. diffinitio vniuersalis ꝛ indiuidui.D.o.ꝛ ideo nõ patit ꝛc.i. ꝛ visus nõ patit ab intentione sensibili per accidẽs:quoniam si pateretur ab aliquo indiuiduo fm q ẽ illud indiuiduum nõ debet pati ab alio indiuiduo.D.o.ea aũt que sunt sensibilia p se ꝛc. idest duor̃ aũt modor̃ rer̃ sensibilium p se ꝓpria sũt ea que prius debent numerari in eis que sunt essentialiter: ꝛ sunt sensibilia in rei veritate:ꝛ essentialiter quum ista sunt que sentiũtur primo ꝛ essentialiter:illa aũt lz sentiant esse tialiter:tamẽ nõ sunt prima.D.o.ꝛ sunt ea que sentire ꝛc. i.ꝛ sunt ea que sunt nata sentiri primo ꝛ essentialiter ab vnoquoq; sensuum.ꝛ similiter natura ẽ essentia vniuscuiusq; sensuũ est in sentiẽdo ea.

Cuius quidẽ igitur ẽ visus hoc ẽ visibile.visibile autez est color quidem:ꝛ q vere est dicere Innominatũ autem existit ens. manifestũ autez erit ingredientibus maxime.visibile.n. est color hoc aũt est in eo qȝ fz se visibile:fm se aũt nõ ratione:sed quoniã in seipso hz cãz cẽdi visibile. Illud igitur cui attribuit visus ẽ visibile:ꝛ visibile est color:ꝛ q est possibile dici:sed nõ est dictuz ꝛ post apparebit q dicimus magis:quoniaz visibile ẽ color:ꝛ hoc est visibile per se:ꝛ ẽ dicere p se nõ fm intentionẽ:sed in eo inuenit causa i hoc qȝ est visibile.

66 Quum cõpleuit sermonem vniuersalem de sensibilib⁹ reuersus ẽ ad sermonem ꝓpriu de vnoquoq; sensibili:ꝛ primo de sensibili visus:ꝛ dixit: Illud aũt cui attribuitur visus.i.ꝛ manifestũ est p se q sensibile quod attribuitur visui proprie est visibile:ꝛ visibile est color ꝛ sibi simile ex rebus que videnť in obscuro que nõ habent nomẽ cõgregans in colore:neq; etiam in se habent nomẽ qȝ demon-

UVA. BHSC. IyR_012

ſtret de eis illud qđ eſt quaſi genuſ:ſed nō poſſunt exponi niſi ſermone cōpoſito. U.g. q dicamus q ſunt ea q̄ viden tur in obſcuro:ꝛ non videntur in luce: ut conche. D.d.ꝛ poſt apparebit ꝛc̄.i.ꝛ nos declarabimus moduꝫ poſt ſm quem dicitur q color ꝛ iſta ſunt viſibilia.ſ.vtꝛ hec dican tur equiuoce:aut ſm prius ꝛ posterius. D.d. viſibile.n.eſt color ꝛc̄.i.viſibile.n.in rei veritate eſt color:aut ē illud qđ per ſe ē viſibile:ꝛ ē dicere p ſe nō ſm primā intentionē in tentionū de quibus dr̄ illud qđ ē eſſentialiter: ꝛ ē modus in quo predicatum ē in ſubſtātia ſubiecti:ſed ſm intentio nem ſecundā:ꝛ eſt illud in quo ſubiectū ē in diffinitione p̄ dicati.color.n.ē cauſa ut res ſit viſibilis:ꝛ p hoc qđ dixit ſed in eo inuenitur cauſa:intēdit ſm q color ē cauſa: aut i eo inuenitur cā ut aliquid ſit viſibile.

Omnis enim color mouēs eſt eiuſ qđ ſm actū diaphani:ꝛ hec eſt ipſius natura.vnde quidem nō eſt viſibile ſine lumine:ꝓpter qđ de lumine p̄ mo dicendū eſt.Eſt igit aliquid diaphanum.

Et quia omnis color eſt mouēs diaphanuꝫ in actu:ꝛ hoc eſt natura eius:ꝛ ideo nō eſt viſibilis abſq; luce: ſed neceſſario vnuſquiſq; color non eſt viſibilis niſi in luce:ꝛ iō dicendū de luce qd ē ꝛ hoc erit in dicēdo q̄ſi in diaphano quid ſit.

67 Et ſubſtātia coloris ꝛ eius eſſentia ſm q ē viſibilis eſt illud quod mouet diaphanū in actu.D.d.ꝛ hec ē natura eius ꝛc̄.i.ꝛ iſta deſcriptio demonſtrat naturā ꝛ ſubſtātiaꝫ eius ſm q ē viſibilis.ꝛ ſignū q color ē mouēs diaphanū in actu nō diaphanū in potentia ē quia nō ē viſibilis abſq; luce per quā diaphanū in potētia fiat diaphanū i actu ꝛ hoc aūt demonſtrat q ipſe opinat q colores exiſtūt i ob ſcuro in actu.ꝛ ſi lux ſit neceſſaria in videndo colorē: non ē niſi ſm q facit diaphanū in potētia diaphanuꝫ in actu: aut opinat q lux ē neceſſaria in videre ſm q colores exiſtunt in obſcuro in potentia:ꝛ ſm q diaphanū potētia in diget etiā in recipiendo colorem ut ſit diaphanuꝫ in actu. ꝛ Auempace dubitauit in hac deſcriptiōe diaphani:ꝛ di xit:q nō eſt neceſſe ut diaphanū in quantū mouet a colo re ſit diaphanū in actu:quoniā diaphanitas eius in actu ē illuminatio eius:ꝛ eius illuminatio ē aliquis color. color enim nihil ē niſi admiſtio corporis lucidi cū corpore dia phano:vt declaratū eſt in libro de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝛ oīe recipiens aliquid nō recipit ipſum niſi in modo ſm quem caret illo:ꝛ hoc coegit eum ad exponendū hūc ſermonem alio mō ab eo q dixerūt expoſitores:ꝛ dixit:ꝛ dicere q co lor mouet diaphanū in actu.i.mouet diaphanū de poten tia ad actum nō q mouet diaphanū ſm q ē diaphanum lux aūt neceſſaria ē in videre:qr colores in obſcuro ſūt in potentia:ꝛ ipſa facit eos in actu ut moueāt diaphanū ſm q diaphanū caret luce:aut illo qđ ſit a luce.ſ.colore:ꝛ iſta expoſitio ē valde difficilis ſm q ſonāt eius v̄ba. Alex. eniꝫ dat rationem q diaphanū in actu mouet a colore ex hoc qđ apparet.aer enim videt multotiēs colorat̄ colore quē videmus mediante aere:vt parietes ꝛ terra colorant p co lorem plantaꝝ apud tranſituꝫ nubiū ſuper eas. ſi igit aer nō colorareturꝫ p colorem illaꝝ plantaꝝ nō colorarent pa rietes ꝛ terra.Et manifeſtum eſt q color ꝛ fiat a corpore lucido:tamē differt ab eo diffinitione ꝛ eſſentia.color eniꝫ vt dicitur eſt vltimū diaphani terminati.lux aūt eſt cōple mentū diaphani nō terminati:vnde manifeſtū ē q nō de neceſſitate illud qđ mouet a colore debet eſſe nō lucidum ſed de neceſſitate debet eſſe nō coloratū.nihil.n.recipit ſe aut eſt cauſa alicuius in recipiendo ipſum:ꝛ iſta ē ꝓpoſitō manifeſta p ſe:ꝛ Ariſ.ea multotiens vtit:ꝛ indifferent ſine mouere ꝛ recipere fuerint ſpiritualia:ſicut aer recipit colo res:aut materialia ſicut corp̄ admiſtū ex lucido ꝛ diapha no obſcuro recipit colorē.ꝛ qū fuerit poſſibile q diapha nū in actu moueat a colore:neceſſe ē ut h̄ ſit ei:aut eēntia lit̄:aut accītalit̄.ſ.aut ſm q ē diaphanū in actu: aut ſm q eſt diaphanū tm̄:ſed cōtingit ei ut nō moueat a coloribus niſi eſſendo diaphunū in actu:hoc eniꝫ ē ſm q eſt diapha num:ꝛ iſta eſt opinio Auempace:ſed manifeſtuꝫ eſt per ſe q lux neceſſaria eſt in eſſendo colores viſibiles: ꝛ hoc aut erit quia dat coloribus formā ꝛ habitū quo agūt in dia phano:aut quia dat diaphano formā qua recipit motum a coloribus:aut vtrūq;:ꝛ eſt manifeſtū q quādo cōſerua uerimus qđ dixit Ariſ.in principio iſtius ſermonis:ꝛ po ſuerimus ipſam ꝓpoſitionem quaſi manifeſtā per ſe:tunc neceſſe erit ut lux nō ſit neceſſaria niſi in eſſendo colores mouētes diaphanū:niſi ſm q dat diaphano formam ali quam qua recipit motum a colore.ſ.illuminationē. Ariſ. enim poſuit principiū q color ē viſibilis p ſe: ꝛ q ſimile ē dicere colorem viſibilem ꝛ hominē riſibilem.ſ.de genere ꝓpoſitionis eſſentialis:in qua ſubiectū eſt cauſa predicati nō predicatū cauſa ſubiecti:vt qum dicit homo ē rationa lis:ꝛ hoc intendebat qum dixit:ſed ſm q in eo inuenitur cauſa in hoc qđ eſt viſibile ſm q expoſuimus:ꝛ hoc con ceſſo manifeſtū eſt q impoſſibile ē dicere q lux ē illud qđ largitur colori habitū ꝛ formā qua fit viſibilis:quoniaꝫ ſi ita eſſet tūc comparatio viſionis ad colorem eſſet acciden talis:ꝛ ſecūda non prima.ſ.mediāte iſto habitu.viſio eniꝫ manifeſtum ē q eſt aliquid poſterius viſibili:ꝛ q eius ꝓ portio ad colorem nō eſt ſicut ꝓportio rōnalis ad homi nem.manifeſtuꝫ ē igit q ꝓportio eius ē ſicut ꝓportio riſi bilis ad hominem:ꝛ ſic color ſm q eſt color ē viſibilis:nō mediante alia forma ſibi contingente.ꝛ qum ita ſit:lux nō eſt neceſſaria in eſſendo colorem mouēdo in actu: niſi ſm q dat ſubiecto ſibi ꝓprio receptionem motus a ſe.ꝛ Ari. videt q nō poſuit hoc qđ poſuit niſi intendēdo diſſolutio nem iſtius queſtionis:ꝛ ſm hoc intelligendus ē ſermo eⁱ q colores mouent viſum in obſcuro in potentia.lux enim ē illud qđ facit eos motiuos in actu:vnde aſſimilat lucem intelligentie agenti:ꝛ colores nubibus.quod.n.inducitur ſm exemplū ꝛ large nō eſt ſimile ei qđ inducit ſm demon ſtrationeꝫ.de exēplo aūt nō intendit niſi manifeſtatio: nō verificatio. Et poteſt aliquis dicere q color nō inuenitur i actu:niſi luce preſente.color enim ē vltimū diaphani ter minati.lux aūt nō eſt vltimū diaphani terminati: ꝛ ideo neceſſaria nō ē in eſſendo colorem ſed in eſſendo viſibileꝫ ut determinauimus. Reuertamur igit ꝛ dicamus q qum declarauit q color ſm q ē viſibilis mouet diaphanum in actu:ꝛ q ē iſta natura eius ꝓpter hoc q ē viſibilis per ſe ꝛ q impoſſibile ē vt viſio ſit ſine luce:reuerſus ē ad narrā dum illud qđ cōſideratū ē de iſtis rebus prius:ꝛ dixit:ſed necaſſariū ē ut vnuſquiſq; colorꝫ ꝛc̄.i.ſed quia vnuſqſq; colorꝫ nō ē viſibilis niſi in luce:dicēdum eſt prius de luce lux.n.ē vnum corꝫ quibus cōpletur viſio .D.d.ꝛ hoc ē in dicēdo quid eſt diaphanū.i.ꝛ hoc complebitur nobis in dicendo prius quid eſt diaphanum.

Diaphanū autē dico qđ eſt quideꝫ viſibile non autē ſm ſe viſibile:vt ſimpliciter eſt dicere ſꝫ ꝓpter extraneū colorē. huiuſmodi aūt eſt aer et aqua ꝛ multa ſolidorū.nō eni ſm q aqua: neq; ſm q aer diaphanum eſt:ſed quoniā eſt natura eadē in his vtriſq; ꝛ in ꝑpetuo ſuperius corpe.

Dicamus igit q diaphanū eſt illud quod ē viſibile:ſed nō viſibile per ſe ꝛ ſimpliciter:ſed ꝓ pter colorē extranei:ꝛ in tali diſpoſitione inueni mus aerē ꝛ aquaꝫ ꝛ plura corpora celeſtia. non enim ſm q aer eſt aer:neq; ſm q aqua eſt aqua ſunt diaphana:ſꝫ ꝓpter naturā eandē exiſtentes in his duobus ꝛ in corpore eterno altiſſimo.

68 Qum narrauit q oportet prius cōſiderare de natura

UVA. BHSC. IyR_012

diaphani:incepit describere ipsam.ꝛ.d.ꝛ diaphanū ē illō qđ est visibile ꝛc̄.i.ꝛ diaphanū est illud qđ nō est visibile per se.s.per colorem naturalem existentem in eo:sed illud quod ē visibile per accīs.i.p colorem extraneū: ꝛ hoc qđ dixit manifestū est:ꝛ ideo innatū est recipere colores:quum nullum ꝓprium habeat in se.D. d.nō enim fm ꝙ aer est aer ꝛc̄.i.ꝛ quia diaphanitas nō est in sola aqua:neq; in solo aere:sed etiaz in corpore celesti fuit necesse ut diaphanitaſ nō sit in aliquo eoꝝ:fm illud qđ ē.U.g.fm ꝙ aqua est aqua:aut celum celū:sed fm naturam cōmunem existentē in oibus:lz nō habeat nomen:ꝛ hoc qđ dixit manifestū ē.

Lumen aūt est huiusmodi actus diaphani fm ꝙ est diaphanum potentia autē in quo hec est ꝛ tenebra.lumen autez vt color est diaphani fm ꝙ actu diaphanū ab igne:aut huiusmodi vt ꝙ sursum corpus :etenim huic aliquid ineſt vnū ꝛ idem:ꝙ quidem igitur diaphanum:ꝛ quid lumen dictuz ē: quia neq; ignis est: neq; omnino corpus:neq; defluxus corporalis nullius. esset enim vtiq; aliquod corpus:ꝛ sic si ignis aut huiusmodi alicuius presentia in diaphano:neq;.n. possibile est duo corpora in eodē esse.

Lux autem est actus istius .s. diaphani fm ꝙ est diaphanum. in potentia autem est illud in quo est cū hoc obscuritas : ꝛ lux est quasi color diaphani quum fuerit diaphanum fm perfectionem ab igne ꝛ similibus:vt corpus superius : in hoc existit illud idem. Jam igit dictum est quid est diaphanum:ꝛ quid est lux:ꝛ ꝙ non est ignis neq; corpus omnino:neq; aliquid currēs a corpore omnino:quoniā si ita esset tūc fm hūc modum esset aliquod corpus sed est ꝑsentia ignis: aut simile in diaphano.ipossibile eniz est vt duo corpora sint in eodem loco.

69 Quum declarauit naturam diaphani qđ ē de luce quasi materia de forma:incepit diffinire lucem que est:ꝛ dixit lux aūt est actus diaphani ꝛc̄.i.substantia aūt lucis ē pfectio diaphani fm ꝙ ē diaphanum:aut pfectio istius naturę cōis corporibus: ꝛ hoc qđ dixit:in potentia aūt ē illō in quo ē hoc:ꝛ obscuritas.i.corpus aūt diaphanū in potētia ē illud in quo inuenitur ista natura cōmunis cū obscuritate.D.d.ꝛ lux est quasi color diaphani ꝛc̄.i.ꝛ lux i diaphano nō terminato ē quasi color i diaphano terminato quum diaphanū fuerit diaphanū in actu a corpore lucido naturaliter:ut ignis ꝛ similia de corporibus altissimis lucidis.D.d.in hoc enim etiam ꝛc̄.i.natura.n.diaphanitaſ existens in corpore celesti semp associatur illi qđ facit eam dispositionem in actu:ꝛ ideo nunq; inuenitur celum diaphanum in potentia:sicut ea que sunt inferius: quz qñq; sit luciduz presens:ꝛ quandoq; nō.ista aūt natura celestis semp est illuminata:ꝛ ex hoc declaratur etiam ꝙ colores nō acquirūt habitum a luce:lux.n.nō est nisi habitus corporis diaphani.

Videtur autem lumen contrariuz esse tenebre.est autem tenebra priuatio huius habit' ex diaphano.Quare palam ꝙ huius presentia lumen est:ꝛ non recte Empedocles:neq; si ali⁹ aliquis sic dixit ꝙ feratur ꝛ extendatur lumē in medio terre ꝛ continentis:nos autē lateat.hoc eniz est ꝛ extra eam que in idem veritatem ꝛ extra ea que videmus. in paruo enim spatio latere nos. ab oriente autem in occidens lateret magna quidem multum est questio.

Et existimatur etiam ꝙ lux sit contrariū obscuritati:ꝛ obscuritas est priuatio habitus a diaphano.declaratur etiam ex hoc ꝙ lux est presentia istius intentionis:ꝛ non vere dixit Empedocles:neq; alius si aliquis dixit sicut ipse dixit ꝙ lux transfertur ꝛ vadit in tempore inter terram ꝛ circūferentiam: sed imperceptibili a nobis. Jste enim sermo est extra verum ꝛ extra apparentiā possibile est enim hoc non percipi in breui spatio:sed non percipi de oriente ad occidentē magna est differentia valde.

70 Quum declarauit ꝙ lux ē perfectio corporis diaphani fm ꝙ est diaphanum:incepit declarare modum p quem certificabitur ꝙ lux nō est corpus:sed ē dispositio ꝛ habit⁹ in corpore diaphano :ꝛ dixit:ꝛ existimat ꝙ lux est ꝓprium obscuritatis ꝛc̄.i.ꝛ videtur ꝙ lux sit opposita obscuritati fm priuationem ꝛ habituz.D.d.declarat igitur ex hoc ꝙ lux est presentia istius intentionis.i.declarat igitur ex hoc s.ꝙ obscuritas ē priuatio lucis in diaphano ꝙ lux non est corpus:sed ē presentia intentionis in diaphano:cuius priuatio dicitur obscuritas apud presentiam corporis luminosi.ꝛ hoc qđ dixit manifestum ē quoniā subiectum obscuritatis ꝛ lucis ē corpus ꝛ ē diaphanū:ꝛ lux est forma ꝛ habitus istius corporis.ꝛ si esset corpus:tunc corpus penetraret corpus.D.d.ꝛ nō vere:dixit Empedocles ꝛc̄.i.ꝛ nihil dixit Empedocles qum dixit ꝙ lux est corpus:ꝛ ꝙ primo transfert ꝛ vadit inter terram ꝛ circūferentiam:ſz sensus nō percipit propter velocitatem motus.D.d. iste eniz sermo est extra vez ꝛc̄.ꝛ iste sermo.s.Empedocles ē extra rationem.possibile enim est hoc nō sentiri in breui spatio sed in maximo spatio.s.ex oriente in occidentem ē maxie recedere a ratione.

Est aūt coloris susceptiuū qđ sine colore:sonꝰ aūt absonum:sine colore aūt diaphanū: ꝛ inuisibile autez qđ vix videtur ut videt qđ tenebro sum ē.huiusmodi aūt diaphanū quidez est: non qum sit actu diaphanū sed qum potētia.eadē.n. natura quādoq; quidē tenebra: quandoq; autē lumen est.

Et recipiens colorem ē qđ nō habet colorē et recipiens vocem est qđ non habet vocem. qđ autem nō habet colorem est diaphanū nō visibile:aut illud quod videt fm ꝙ existimatur de obscuro:ꝛ tale est diaphanū:sed nō quādo in perfectione fuerit diaphanū:sed in potentia.eadē eniz natura forte erit obscuritas:ꝛ forte lux.

71 Quum narrauit ꝙ color est mouens diaphanum fm ꝙ ē diaphanū in actu:incepit dare causam in hoc: ꝛ dixit:ꝛ recipiens colorem ē illud qđ nō habet colorem ꝛc̄.i.ꝛ color ē mouens diaphanum quia recipiēs colorez debet carere colore:ꝛ qđ caret colore ē diaphanū nō visibile p se sed si dicitur visibile erit sicut dicitur ꝙ obscurꝫ ē visibile idest ē innatū videri qum diaphanū sit obscurum quādo lux nō fuerit presens:ꝛ hoc intendebat qum dixit:aut illō qđ videtur sicut existimat de obscuro.i.aut illud qđ ē visibile fm ꝙ dicitur ꝙ obscurꝫ ē visibile .D.d.ꝛ qđ ē tale est diaphanū ꝛc̄.i.ꝛ diaphanū qđ nō est visibile p se nō ē diaphanum qđ perficitur per lucem:sed diaphanū qđ est in potentia lucidum.D.d.eadem.n.natura ꝛc̄.i.ꝛ diaphanū inuenitur fm has duas dispositiones:quia natura recipiens diaphanitatem in quibusdam rebus recipit vtrunq; quandoq;.n.inuenit obscura:ꝛ quādoq; diaphana:ꝛ dixit:forte quia hoc nō equaliter accidit in ista natura:ſz tm in diaphanis generabilibus ꝛ corruptibilibus.natura aūt celestis nūq; recipit obscuritatē:nisi hoc qđ existimat de luna in eclipsi:ꝛ apud diuersitatem situū eius a sole:si concesserimus ꝙ natura lune sit ex naturis diaphanis non ex naturis luminosis:ꝛ forte luna est composita ex istis duabus naturis.

UVA. BHSC. IyR_012

Non omnia aũt vísibília sũt in lumine:ſz ſolum vniuſcuiuſq3 ꝓpꝛius colo2.quedã.n. in lumine quidem non videñt: in tenebꝛa aũt faciunt ſenſum:ut que ignea videñt ⁊ lucentia:nõ autem nominata ſunt vno nomine ut quercus putride cozzu:capita piſciuz:⁊ ſquame: ⁊ oculi: ſed nulli boꝛ videtur ꝓpꝛius colo2.ꝓpter quã aũt cãz bec videñt alia ratio.

Et nõ omnia videñt in luce:ſed ex quolibet colo2 tm̃ ꝓpꝛius. ſunt enim quedam que non videñt in luce: ſed in obſcuritate faciunt ſenſum. Ut.g.ea que videñt ignea ⁊ ſplẽdeſcere: ⁊ iſta nõ habent vnũ nomen. Ut.g.concha:⁊ cozzu:⁊ capita q̃ꝛũdã piſciũ:⁊ ſquame:⁊ oculi:ſz colo2 ꝓpꝛius nõ videtur in aliquo coꝛ.q̃re aũt iſta vidẽ tur indiget alio ſermone.

72 Quz ꝑdixit q vísibiliũ q̃dã ẽ colo2 ⁊ q̃dã nõ colo2:⁊ ẽ illõ qõ nõ habet nomen cõmune:⁊ q ꝓpꝛiũ eſt colo2i q nõ videatur niſi in luce:incepit dicere q diſpoſitio illoꝛuz alioꝛ vísibílium eſt econtrario colo2i.ſ.q videñ in obſcuro ⁊ nõ in luce:⁊ dixit:⁊ non omnia videñt in luce ꝛc̃.i. ⁊ nõ omne vísibile videtur in luce:ſed tm̃ hoc ẽ veꝛ q colo2 ꝓpꝛius cuiuſlibet vísibilis videñ in luce:⁊ indifferenꝫ ſiue illud vísibile videat in obſcuro ſiue nõ. D.o. ſunt eni quedam que nõ videntur in luce ꝛc̃.i.⁊ dixímus q nõ eſt neceſſe ut omne vísibile videat in luce:quia ſunt quedam que videntur in obſcuro ⁊ nõ in luce:ut plura animalia:⁊ conche:⁊ cozzu:⁊ alia:⁊ iſta omnia nõ habent idez nomẽ D.o. ſed colo2 ꝓpꝛius nõ videñ ꝛc̃.i.ſed lz iſta ſentiantur in obſcuro:tamen colo2 ꝓpꝛius vniuſcuiuſq3 coꝛ nõ ſentitur tunc:ſed apud preſentiam lucis tm̃: ⁊ ideo nõ poteſt aliquis dicere q aliquis colo2 videtur in obſcuro. D.o.q̃re aũt videntur iſta ꝛc̃.i.cauſa aũt ꝓpter quam iſta videntur in obſcuro ⁊ nõ in luce dicenda eſt in alio loco.⁊ videtur q iſta videntur in nocte:⁊ non in die:quia in eis eſt parum de natura lucidi:latet enim veniente luce ꝓpter paucitatem eius:ſicut hoc accidit in lucibus paruis cũ fozzib⁹ ⁊ ideo ſtelle nõ apparent in die.⁊ natura colo2is eſt alia a natura lucis ⁊ lucidi.lux enim ẽ vísibílis per ſe:colo2 autẽ eſt vísibílis mediante luce.

Nũc aũt intantũ manifeſtum ſit qm̃ qõ qdẽ in lumine videtur colo2 eſt vnde nõ videñ ſine lumine:hoc enim erat ipſi colo2i eſſe motiuũ eẽ fz actum diaphani:actus aũt diaphani lumen eſt: ſignũ autem huius manifeſtũ. ſiquis enim ponat habens colo2em ſuper ipſum viſum nõ videñ: ſz colo2 mouet diaphanũ puta aerem.ab hoc autẽ iam continuo exiſtente mouet qõ ſenſitiuũ eſt. In hoc loco autem hoc tm̃ apparet.ſ.q oẽ viſũ in luce eſt colo2:⁊ ſimiliter nõ videtur ſine luce:h enim etiam eſt illud qõ fuit in colo2e qui ẽ.ſ.q eſt illud qõ mouet diaphanum in actu: ⁊ perfectio diaphani eſt lux:⁊ ſignũ eius manifeſtũ eſt quoniam ſi poſueris aliquod habẽs colo2em ſuper ipſum viſuz nõ videbiť:ſed colo2 mouet diaphanum ſicut aer quz ꝓtinuať mouet ſenſus ab eo.

73 Qum declarauit quid eſt vísibile.ſ.colo2: ⁊ quid eſt diaphanũ:⁊ quid lux:incepit dicere ſummã eoꝝ que declarauit:⁊ dixit:in hoc autem loco hoc tm̃ ꝛc̃.⁊ hoc qõ dixit manifeſtum eſt.ſ.iſte due ꝓpoſitiones:quaꝝ vna eſt q omne qõ videtur in luce ẽ colo2.ſecunda ẽ econtrario.ſ.q omnis colo2 videtur in luce.illa enim que apparent in obſcuro manifeſtũ eſt q nõ videntur fm colo2em ꝓpꝛium .D.o.hoc enim etiã eſt illud ꝛc̃.i.hoc enim etiam eſt illud quod induxit nos ad dicendũ cognitionem ſubſtãtie coloris fm q ẽ vísibile:q eſt illud qõ mouet diaphanũ i actu ⁊ intendit per hoc q iſta diffinitio nõ declaratur eẽ colo2is niſi fm q apparuit nobis q impoſſibile ẽ ut colo2 videat ſine luce:⁊ q lux intrat in viſionem fm q largiť diaphano preparationem ut moueatur a coloꝛibus:nõ q largiat coloꝛibus habitum:⁊ hoc declaratum fuit ꝓius .D.o. ⁊ perfectio diaphani ẽ lux ꝛc̃.i.⁊ lux eſt actus diaphani tm̃ ⁊ ſignum eius q lux non habet eẽ abſq3 diaphano:ẽ qz ſi poſitum fuerit aliquod coloꝛatum ſuper ipſum viſum nõ comprehendetur:tunc enim nõ erit lux inter colo2em ⁊ viſum quia nõ eſt illic diaphanũ :qum igitur diaphanũ auferetur:auferetur lux:⁊ qum lux erit:erit diaphanuz. D.o. ſed colo2 mouet diaphanum ꝛc̃.i. ſed ꝓpter hoc qõ dixímus:q qum colo2 fuerit poſitus ſuper viſum nõ videtur fuit neceſſe ut viſio coloꝛis nõ compleatur niſi colo2 moueat diaphanum qõ eſt medium inter ipſum ⁊ videns: ⁊ medium moueat per ſuam continuationẽ cũ vidente vidẽtem:ut aer:quoniã cum copulatur cum vidente mouetur a colo2e quãdo illumínatur:deinde ipſe mouet viſum.

Non enim bene hoc dicit Democritus opinatur ſi eſſet vacuũ q medium proſpici vtiqz certe ⁊ ſi formica eſſet in celo:hoc.n.impoſſibile:patiente enim aliquid ſenſitiuo fit ipſi videre:ab:ipo igitur qui videtur colo2e impoſſibile ẽ:relinquit autem q a medio:quare neceſſe eſt aliquod eſſe medium:vacuo aũt facto nõ aliquid certe:ſz omnino nihil videbitur.ꝓpter quam quidẽ igiť cãz colo2ez neceſſe eſt in lumine videri dictũ ẽ. ignis autem in vtriſqz videť ⁊ in tenebꝛa ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex neceſſitate:diaphanum enim ab hoc lucidum fit.

Democritus igitur non vere dixit in hoc q exiſtimauit q mediũ eſſet vacuum:tunc viſio eẽt magis vera:⁊ ſi formica eſſet in celo: hoc.n. impoſſibile eſt.viſus enim nõ fit niſi quando ſenſus patitur aliqua paſſione:ſed impoſſibile eſt ut viſus patiatur a colo2e:remanet igitur ut patiatur a medio:vnde neceſſe eſt ut aliquid ſit in medio ſi auiem fuerit vacuum non tm̃ viſio nõ erit vera ſed nihil oio videbitur.dicta eſt igitur cauſa ꝓpť quam colo2 neceſſe eſt ut non videatur niſi in luce.ignis aũt videtur in vtroqz.ſ.in obſcuro ⁊ in luce:⁊ hoc neceſſe eſt.diaphanum enim per hoc eſt diaphanum.

74 Qum declarauit q actio viſus nõ perficitur niſi per diaphanum medians:per ſignũ q qum colo2 fuerit poſiť ſuper viſum nõ videtur:⁊ etiam quia viſus nõ perficitur niſi per lucem:⁊ lux nõ inuenitur niſi in diaphano medio incepit reprehendere Democritum dicentẽ q ſi viſus eſſet in vacuo:tunc eſſet magis vera:⁊ dixit democritus ꝛc̃.i.⁊ qum declaratum ẽ q viſio non fit niſi per medium:nõ recte opinabatur Democritus q ſi viſio eſſet mediante vacuo:tunc eſſet magis vera. D.o. hoc enim impoſſibile eſt ꝛc̃.i.hoc enim qõ dixit q viſio magis perfecta erit in vacuo impoſſibile eſt:⁊ ſignum eius eſt qõ iaz declaratuz eſt q viſus fm q eſt vtus ſenſibílis mouetur ⁊ patitur a colo2e:⁊ colo2 mouet ipſum. Et impoſſibile eſt ut viſus patiatur ⁊ moueatur a colo2e ſi coꝛpus coloꝛatum fuerit extra viſum:niſi ita q illud coloꝛatum ꝓius moueat mediũ fm tactum:⁊ medium moueat viſum.⁊ ſi vacuũ eſſet inť viſum ⁊ viſibile:tunc nõ poſſet mouere viſum. omnis.n. habitus exiſtens in coꝛpoꝛe nõ agit niſi fm tactum. ſi igiť vltimũ motum nõ tangitur a motoꝛe: neceſſe eſt ut inter ea ſit medium quod reddat paſſionem:⁊ illud mediũ erit tactum ⁊ tangens:primũ aũt erit tangens nõ tactuz: ⁊ motum poſtremũ tactum nõ tangens:vnde neceſſe eſt ut viſibile patiať a medio nõ a vacuo: ſicut exiſtimauit Demo-

UVA. BHSC. IyR_012

critus:⁊ hec est demonstratio q̄ visio impossibile ē ut fiat per vacuuz:nō q̄ visus impossibile est ut fiat nisi p mediū potest enim aliquis dicere q̄ si necessitas ad essendū medi um esset ꝓpter sensatū esse distinctum a sentiente: tūc ne cesse esset ut qum sensatum tangeret visum q̄ sentiret ipz ⁊ nō est ita:⁊ ideo nō intendit Arist.p hūc sermonez q̄ vi sus indiget medio necessario:sed declarare q̄ qum sensibi lia fuerint distincta ab eo impossibile erit ut sit p vacuum vt existimauit Democritus:⁊ est sustentatus super hoc q̄ sensus indigent medio necessario.s.quia sensibilia qū fue rint posita super eos non sentient ⁊ q̄ visus etiā non erit nisi per lucem:⁊ lux nō inuenitur nisi per mediū.D.o. iaz igitur dicta est causa ꝛc̄.i.⁊ qum declaratū est q̄ visus ne cessario indiget medio:declarata ē per hoc causa ꝓpter quā color nō videt nisi in luce:⁊ ē quia nō videt nisi p me dium:⁊ hoc demonstrat q̄ ipse nō opinat q̄ causa in essen do lucē in visione est ut faciat colorez in actu:sicut quidaz opinati sunt.D.o.ignis autē videtur in eis ꝛc̄. ⁊ ignis vi detur in obscuro ⁊ luce:quia congregatum est in ea vtrū qz.s.qz facit medium diaphanum in actu fm q̄ est lucidū ⁊ mouet ipsum fm q̄ est color in corpore.

Eadem aūt ratio est de sono ⁊ de odore. ni hil enim ipsoꝝ tangens sensitiuū sensuz facit: sed ab odore quidez ⁊ sono media mouent: ab hoc autem sensitiuum vtrunqz. qum aūt super ipsuz sensitiuū aliquis apponit odorans:aut sonās:ne qz vnum sensum faciet.De tactu autē ⁊ gustu hz se similiter: nō aūt videtur ꝓpter quam aūt cām posterius erit manifestum.

Et iste sermo idem est de voce etiam ⁊ de o dore.nullum enim coꝝ si tetigerit suū sensum fa cit sentire:sed medium mouet ab odore ⁊ a voce ⁊ ab isto mouet vtrunqz sensuū. Si igit tu posu eris super ipsum sensuz aliquid habens vocem aut habens odorem nō faciūt omnino sentire:⁊ similiter est de tactu ⁊ gustu:sed hoc nō apparet ⁊ post declarabimus causam in hoc.

75 Qum declarauit q̄ sensus visus nō sit nisi p medium: incepit dicere etiam q̄ per istam eandem declarationem tres sensus necessario indigent medio:⁊ sermo eius est ma nifestus.⁊ per hoc qō dixit:⁊ similiter est de tactu ⁊ gustu intendit ⁊ opinio nostra in sensu tactus ⁊ gustus in hoc q̄ indigent medio ē sicut opinio nostra in alijs sensibus:lz il li duo sensus videantur sentire:qum sua sensibilia fuerint posita super eos:⁊ ideo nō ita manifeste videntur indigere medio:sicut illa tria alia.D.o.⁊ post declarabimus causā in hoc.i.causam ꝓpter quā sensus tactus ⁊ gustus senti unt sensibilia posita super ipsa:⁊ nō est sic de tribus sensi bus alijs.

Medium aūt sono quidez aer est:odori au tem innominatū est. Cōmunis enim quedā pas sio est ab aere ⁊ aqua:sicut diaphanū colori:sic ē habenti odorem q̄ est in vtrisqz bis.vident enim animaliū aquatica habere odoris sensum: sed homo quidem ⁊ pedibus ambulantium quecū qz respirant impossibilia sunt odorare nisi respi rantia:causa aūt de his posterius dicetur.

Et medium in voce est aer: in odore autem nō habet nomen. est enim aliqua passio cōmu nis in aere ⁊ in aqua:⁊ est de odoratu quasi dia phanitas in colore: ⁊ ideo inuenitur in vtroqz. animalia enim ⁊ habitantia in aqua habent sen sum odoratus:sed homo ⁊ omnia animalia am bulantia anhelantia nō possunt odorare sine an helitu:⁊ post dicemus cām in istis rebus.

76 Dicit q̄ medium in voce est aer nō aqua:qz animalia que sunt in aqua non sentiūt vt mihi videtur nisi per vo ces cadentes in aere extra aquam.apparet enimz q̄ vox nō fit ex percussione corpoꝝ in aqua econtrario de odore.D d.in odore autem nō habet nomen.i.natura autem reci piens odorem.s.que est in medio nō habet nomē sicut ha bet natura que recipit colorez in aqua ⁊ in aere.s.hoc no men diaphanū.D.o.est enim passio cōmunis ꝛc̄.i.apparz enim ex hoc q̄ receptio odoris nō est aeris fm q̄ est aer: neqz aque fm q̄ est aqua:sed aliquam passionem esse in natura communi eis: ⁊ illa natura innata ē recipere odo res extraneos:⁊ hoc erit ut non habeat in se odorem om nino:quemadmodum diaphanum est natura que recipit colores extraneos fm q̄ nō habet colorem proprium:⁊ hoc demonstrat q̄ ipse non opinatur q̄ odor sit corpus disso lutum in aere ab odorabili:sed est qualitas aliqua p quā illa natura innata est perfici:sed odor nō perficitur p illaz quemadmodum diaphanum per colorem:sed color non per diaphanum.⁊ sicut color habet duplex esse: quorum vnum est in diaphano nō terminato:⁊ est illud in quo est extraneum:⁊ aliud in diaphano terminato:⁊ est esse eius naturale:sic odor habet similia hec duo esse.s.esse in hu mido saporabili:⁊ est esse naturale:⁊ esse in humido non saporabili:⁊ est esse extraneum:⁊ post declarabimus hoc qum locuti fuerimus de hoc sensu.D.o.⁊ propter hoc in uenitur ex vtroqz.i.ꝓpter hanc naturam cōmunem inue nitur odor ex vtroqz elemento.s.aqua ⁊ aere.animalia.n. aquatica habent sensum odoratum:⁊ nō est dubiuz quin hoc fiat mediante aqua .Deiñ d.sed omnia animalia am bulantia ꝛc̄.⁊ intendebat per hoc declarare q̄ pisces odo rant absqz anhelitu:⁊ q̄ hoc nō est impossibile sic odorāt plura animalia habitantia in aere nō anhelantia sine an helitu.D.o.⁊ post dicetur causa in hoc.i. quare quedam animalia odorent p anhelitum:⁊ quedam non.

Nunc autem primū de sono ⁊ olfatu deter minemus.Est autem duplex sonus:hic quidem enim actu quidam:alius autem potentia.alia.n. nō dicimus habere sonum ut spongiam:lanam ⁊ pilos. quedam aūt habent ut es: ⁊ quecunqz plana ⁊ lenia sunt:quoniam possunt sonare:hoc autem est ipsius medij ⁊ auditus facere sonum actu.

Jn hoc autem loco determinem⁹ primo de voce ⁊ de odore.dicamus q̄ vox est duplex: est enim in actu:⁊ est in potentia. sunt enim quedaz que nō dicuntur facere sonuz:ut spongia ⁊ lana ⁊ quedam dicuntur habere sonum: ut cuprum ⁊ omne durum.lene enim pōt facere sonum:⁊ h pōt facere inter ipsum ⁊ auditum sonū in actu.

77 Videtur ordinare considerationez de virtutib⁹ sensuꝫ fm nobilitatem nō fm naturam:⁊ ideo preposuit sermo nē d̄ visu alijs sensibus:deinde de auditu:deinde de odo ratu.⁊ sermonis eius in hoc capitulo abbreuiatio ē:⁊ q̄ dam habent sonum:ut res dure:⁊ quedaz non:ut molles ⁊ habentium sonum:quedā dicunt habere sonuz in actu ⁊ quedam in potentia.

Fit autem qui fm actum semper sonus ali cuius ad aliquid ⁊ in aliquo.percussio enim ē fa ciens: vnde impossibile est qum sit vnū facere so num.alterꝝ enim est verberans ⁊ qd̄ verberatur quare sonans ad aliquid sonat.tangit enimz aliqd qum aūt ictu tangitur sonat. ictus aūt nō fit sine motu:sicut aūt diximus non contangentiū ictus sonus est.nullum enim sonum faciunt pili etsi p cutiantur.sed es ⁊ quecūqz lenia ⁊ concaua sunt es quidem quoniam lene est:concaua autem ex repercussione faciunt multos ictus post primuz

UVA. BHSC. LyR_012

in potenti exire qō motum eſt.

Et ſonus in actu ſemper fit per aliqd ⁊ apō aliquid ⁊ in aliquo. percuſſio enīz eſt illud quod agit: ⁊ ideo impoſſibile eſt q̄ fiat ſon⁹ ab aliquo vno. percutiēs. n. eſt aliquid: ⁊ percuſſuz ē aliud vnde neceſſe eſt ut faciens ſonuz non faciat ſonū niſi apud aliquid: ⁊ pcuſſio nō fit ſine motu ⁊ trā ſlatione: ⁊ ſicut dixīmus ſonus nō ē percuſſio cu iuſq̄z coꝛpoꝛis ſicut vellera lane qum fricant nō faciūt ſonum omnino: ſed cuprū ⁊ omne lene cō cauū. cuprū autem quia eſt lene: coꝛpoꝛa autem concaua quia per reflexionē faciunt plures pcu-
tiones poſt primā ꝓpter ꝓhibitionē exitus.

78 Et intendit per aliquid percutiens: ⁊ apud aliquid per cuſſum: ⁊ per in aliquo medium. ſ. aerem ⁊ aquam: ⁊ qō dicit in hoc caplo manifeſtum eſt. ⁊ abbꝛeuiatio eius ē q̄ ſonus fit a percutiente ⁊ a percuſſo: ⁊ ab aliquo in quo pcuſſio cadit. percuſſio enim eſt actio: g̃ habet agens. ſ. percutiens ⁊ materiam. ſ. percuſſum. ⁊ quia percuſſio ē mot⁹ localis nō fit niſi in aqua ⁊ aere: quoniā impoſſibile eſt ut ſit in vacuo: vt declaratum ē in ſermonibus vniuerſalib⁹ percuſſum enim ex quo fit ſonus eſt duobus mod⁹: aut lene duꝛ ſicut cuprum: aut concauū. ſonus igitur fit a leni ꝓpter expulſionem aeris apud percuſſionē a partibus ei⁹ equaliter: ⁊ hoc intendebat qum dixit: cuprum aūt quia eſt lene: quoniā ita eſt de ſono in hac intentione ſicut de reflexione radioꝝ. ſ. q̄ foꝛtiter apparet in coꝛpoꝛibus duris quia equaliter exiſtit in eis: quapꝛopter congregatur i eis vna actio: ut homines qui attrahunt ponderoſum a coꝛpoꝛibus autem concauis pꝛopter reflexionem aeris in eis frequentem: quia nō poteſt exire aer ab eis: ⁊ ſic expellit ſicut pila expellitur a pariete: ⁊ hoc intendebat p reflexionem. Et debes ſcire q̄ ſonus nō fit in aere ita q̄ aer qui expellitur a percutiente mouetur per ſe ſingulariter donec perueniat ad auditum. Sed debes ſcire q̄ illud qō fit i aere de percuſſione coꝛpoꝝ ad inuicem eſt ſimile ei qō fit in aqua quando lapis pꝛoꝛ̈citur in aquam de circulatiōe. ſ. quia fit in aere apud percuſſionem figura ſperica: aut pꝛope ſpericam: cuius centrum eſt locus percuſſionis p expulſionem aeris ab illo loco equaliter: aut pꝛope. ⁊ ſignū eius eſt q̄ poſſibile eſt audiri in quolibet puncto aeris cuiuſ remotio a percutiente ē eadem: ⁊ eſt remotio naturalis act⁹ a cuius remotioꝛi nō pōt audiri illa vox: ⁊ ideo omnis pcuſſio habet ſperam terminatam: ſic eſt de odoꝛe ⁊ de coloꝛe. ſ. qꝛ mouent aerem ex omnibuſ partibus ſm iſtam ſiguram ſpericam.

Amplius auditur in aere ⁊ in aqua: ſz min⁹ in aqua: nō eſt autez ſoni ꝓpꝛius aer neq̄z aqua ſed opoꝛtet fiꝛmoꝝ fieri percuſſionem ad inuicē ⁊ ad aera: hoc autem fit quz permaneat pcuſſus aer ⁊ nō ſoluatur. vnde ſi velociter ⁊ foꝛtiter percutiatur ſonat. opoꝛtet enim pꝛeoccupare motuz ferientis fracturam aeris: ſicut ſi congregationez aut cumulū lapilloꝝ pcutiat aliquis latū velocit

Et etiam auditur in aere ⁊ in aqua ſz minus ſed tamen aer nō ſolus ſufficit in ſono neq̄z aqua ſed indigetur ut percuſſio ſit a coꝛpoꝛibus ſolidis in inuicem aut in aerem: ⁊ erit quando fuēit aer fixus ad recipiendum percuſſionē ⁊ nō diuidetur: ⁊ ideo quz fuerit percuſſus velociter ⁊ foꝛtiter foꝛtem faciet ſonum. neceſſe eſt enim ut motus percutientis antecedat diuiſionem aeris: vt homo ſi percuſſerit cumulum barene.

79 Qum declarauit q̄ percuſſio fit per aliquid apud aliquid ⁊ in aliquo. ⁊ declarauit ea per que fit pcuſſio: ⁊ ſm que: incepit declarare illud in quo fit pcuſſio: ⁊ dixit: ⁊ auditur in aere ⁊ in aqua: ſed minus. i. ſed aqua minus reddit vocem foꝛtiter q̄ aer. D. d. ⁊ aer non eſt ſolus ſufficiēs in ſono ⁊c. i. ⁊ aer nō ſufficit ut fiat ſonus abſq̄ aliquo pcuſſo: neq̄ aer etiam ſufficit in hoc: ſed indiget ut in aere ſit percuſſio a coꝛpoꝛibus ſolidis in inuicem ⁊ in ipo aere. D. d. ⁊ hoc erit quoniaz aer fuerit fixus ⁊c. i. ⁊ ſonus fit quando pcuſſio fuerit a ſolidis coꝛpoꝛibus ad inuicem ⁊ i ipſum aerem: ⁊ fuerit percuſſio ipſius aeris per velocē motum: ita q̄ pꝛecedat motū aeris: ⁊ fuerit percutiens habēs latitudinem ⁊ quantitatem: quoniā reſiſtet tunc ei aer. qū enim percutiens ⁊ percuſſio fuerint talia continget ut aer videatur quaſi fixus ⁊ non diuiſus. ſ. quādo percutiēs nō fuerit diuiſum ⁊ motus eius nō fuit tardus. D. d. ⁊ iō quz aliquid fuerit percuſſum ⁊c. i. ⁊ ſignum eius q̄ ſonus non fit niſi quando motus percutiētis fuerit velocioꝛ diuiſione eſt q̄ qū aliquid fuerit percuſſuz ex eis que non ſunt innata facere ſonuz foꝛtiter ⁊ velociter fiet ſonus ut accidit q̄n homo percuſſerit cumulum barene foꝛtiter ⁊ velociter: ⁊ pꝛopter hoc qō dixit accidit q̄ ea que ſunt velocis motus faciunt ſonū in aere: lz non percutiant aliud ut motus coꝛrigie in aere.

Echon autem fit qum ab aere vno facto ꝓpter vas determinans ⁊ ꝓhibens diffundi itez aer repellitur ſicut ſpera: videtur ſemp fieri echon ſed nō certus quia accidit in ſono ſicut in lumine etenim lumen ſemper repercutitur: neq̄z. n. fieret penitus lumen ſed tenebꝛa extra ſolem ſed nō ſic repercutitur: ſicut ab aqua aut aere aut ab aliq̄ alio lenium: quare tenebꝛā facit qua lumen terminamus.

Echo autem fit ex aere quando fuerit vnus ꝓpter vas a quo continetur ⁊ pꝛohibetur a diuiſione quando aer reuertetur ⁊ expelletur ab eo q. ſpera: ⁊ forte echo fit ſemper ſz non manifeſte. accidit enim in ſono ſicut in luce. lux enim ſemp reflectitur: ⁊ ſi nō eſſet ita: nō eſſet in omni loco: ſed obſcuritas eſſet ſemper extra locum ſup quē cadit ſol: ſed nō reflectitur ſicut reflectiť ab aqua ⁊ a cuprō ⁊ ab aliis coꝛpoꝛibus lenibus: ita q̄ facit vmbꝛam: ⁊ ē illud per qō venit lux.

80 Qum declarauit ea ex quibus fit ſonus: ⁊ quomodo fit: incepit declarare quoddam accidens ſoni qō dicitur echo: ⁊ eſt iteratio ſoni conſeruando ſuam figuram: vt accidit in domibus nō habitatis: ⁊ dixit: echo autem eſt ⁊c. ideſt echo fit ex aere qui fit vnus. i. terminatus ⁊ incluſus pꝛopter illud a quo continetur ⁊ pꝛohibetur ab exitu: q̄niam qum motus eius a pꝛimo percutiente perficitur expellitur aer a lateribus eius a quo continetur. ⁊ percutit ipſum ſecunda percuſſione ſimili pꝛime percuſſioni que fecit ſonum: ⁊ ſic auditur idem ſonus iteratuſ ei quaſi reſpōdens pꝛimo: ⁊ aſſimilauit iſtud ſpere expulſe: quoniaz q̄n ſpera expellitur contingit in ea motus ſimilis pꝛimo motui: ⁊ echo auditur poſt pꝛimuz ſonum quaſi reſpondens quia iam declaratum eſt q̄ inter omnes duos motus eſt quies. ⁊ non eſt intelligendum ex hoc quod dixit: fit ab aere quando fuerit vnus q̄ fiat ex vno aere: quia eſt diſtinctus per motum ab aliis partibus aeris: vt lapis quando pꝛoꝛ̈citur: aut pila: ſed opoꝛtet intelligere q̄ intendit per vnum aerem vnum: quia eſt terminatum ⁊ contentum a vaſe. aer enim qui eſt talis qum in eo contigerit aliq̄ paſſio ⁊ motus foꝛtis: continget tunc a percuſſione ſimile ei quod contingit a iactu lapidis in aqua. ſ. q̄ ille motus nō perficitur pꝛopter ipſum terminans: quapꝛopter percutiť ſecundo a lateribus vaſis terminatis: ⁊ ſic contingit alia paſſio ſimilis pꝛime: quapꝛopter ille ſonus iteratur. Ariſ. igitur aſſimilauit aerem in hoc motu ſpere: que qū ꝓ̈ꝛ̈ciť

UVA. BHSC. IyR_012

expellitur mota ab eo qō occurrit quādo motus ſuus nō perficitur expulſione ſimili p̄ime:nō ſm q̄ vna pars aer̄ eſt illa cui accidit ſecundo iſta reflexio ⁊ expulſio. Deinde d.⁊ forte echo ſemper fit: ſed nō manifeſte: ⁊ innuit per h̄ quomodo motus ſpere fit in aere apud percuſſionem. tal enim motus nō fit in aere a percuſſione niſi motu reflexionis. percutiens enim p̄imo expellit aerem in directo ei⁹ ad partem ad quā mouetur percutiens:⁊ niſi partib⁹ aer̄ acciderit motus cōuerſionis nō fieret iſte motus ex omnibus rei percuſſe equaliter aut p̄ope:ita q̄ ex hoc fieret figura ſperica: aut p̄ope: cuius centrum eſt res percuſſa: ⁊ dixit:⁊ forte echo fit ſemper.i.⁊ forte cauſa propter quam fit echo.ſ.conuerſio ſemper eſt in ſono:ſed debiliter. quum enim fuerit ita fortis q̄ faciet paſſionem permanentem in aere aliam numero a p̄ima paſſione ⁊ ſimilem ei in qualitate tunc fiet echo. D.d. ſicut accidit in luce. lux enim reflectitur ⁊c̄.i.⁊ hoc quod accidit in ſono ſimile eſt illi qō accidit luci. lux enim habet duas reflexiones: fortem ⁊ debilem: fortis enim facit lucem ſecundam:⁊ eſt conuerſio q̄ fit a corporibus terſis:⁊ eſt ſimilis reflexioni que facit ī aere ſonum ſm q̄ eſt echo debile. ſecunda autem eſt lux debilis p̄opter quam videntur res in vmbra: ⁊ eſt ſimilis conuerſioni per quam audit homo ſonum ſuum: ⁊ ē illō quod non peruenit ad hoc q̄ ſit: ſicut conuerſio que fit ab aqua ⁊ cupro que facit ſecundam lucem in parte oppoſita p̄ime luci: ſicut conuerſio fortis facit in aere ſecundaz vocem in parte oppoſita p̄ime voci. ⁊ illud per quod ſcim⁹ hanc conuerſionem lucis: ſicut dixit: ē quia videmuſ in loco ſuper quez non cadit ſol. lux enim innata eſt exire a lucido ſm rectas illuminationes ad partem oppoſitam luci de parti ex corpore luminoſo: ſicut declarauerunt facientes libros aſpectuum. ſi igitur non eſſet illic conuerſio: tūc obſcuritas eſſet in omnibus partibus p̄eter partez cui opponuntur radij: quemadmodum ſi motus aeris qui facit ſonum eſſet in parte in qua impellitur a percutiente tm̄: tunc ſonus nō audiretur niſi ab eo qui eſt in illa parte tm̄ ſed ſonus auditur in omnibus partibus rei percuſſe: ⁊ iō ſcimus quod illud quod contingit luci de figura ſperica: ſimile eſt ei qō contingit motui percuſſionis in aere. ſm h̄ igitur eſt intelligenda conſimilitudo inter has duas reflexiones. corpus autem cum fuerit luminoſum ex omnibuſ partibus non eſt dubium q̄ faciet ſperam lucidam:⁊ hoc declaratum eſt in aſpectibus. differentia igitur inter hanc ſperam ⁊ p̄imam eſt: q̄ lux eſt in iſta conſimilis: ⁊ in illa diuerſa ſm fortitudinem ⁊ debilitatem. Et videtur etiam q̄ ſpera lucis facta a corpore luminoſo ex vna ſuaz partium: cum hoc q̄ eſt non conſimilis ſibi in luce eſt etiam non perfecte rotunditatis. ſ. q̄ longiſſima diameter eſt illa que exit a corpore luminoſo ad circunferentiam in parte cui opponūtur radij: ⁊ breuiſſima in parte oppoſita: ⁊ eſt pars que eſt ſuperioris vmbre omnibus partibus ⁊ pauciozis lucis.

Vacuum enim recte dicitur p̄opr̄ium audiendi. videtur enim eſſe vacuum aer: hoc autem ē faciens audire qum moueatur continuus ⁊ vn⁹ ſed propter id q̄ frāgibilis eſt non ſonat niſi lene ſit quod percutiatur: tunc autem vnus fit: ſimul enim p̄opter planum: vnum enim eſt lenis planum.

Recte igitur fuit dictum q̄ vacuum p̄odeſt in auditu. exiſtimaī enim q̄ aer ſit vacuum: ⁊ h̄ eſt qō facit audire qum mouebitur continuuz ⁊ vnum: ſed non p̄opter hoc qō eſt obediens: nō enim fit niſi percuſſum fuerit lene: ⁊ tunc fiet vn⁹ echo: quoniam venit inſimul a ſuperficie eius. ſuperficies enim lenis ē vna.

81 Quum declaratum eſt ex hoc q̄ aer eſt materia ſoni: qui impoſſibile eſt fieri niſi per illum: non errauit ex hoc modo qui dixit q̄ ſonus fit per vacuum qum credebat aerem eſſe vacuum. ⁊ ſi errauerit inquantū credebat aerem eſſe vacuū: ipſe igitur laudat eos: quia recte dixerunt vno modo: lz errauerint in exiſtimatione ſua. D.d. ſed nō p̄opter hoc quod eſt obediens ⁊c̄.i. ⁊ aer eſt illud quod facit audire qum mouebitur vnum continuum: ſed iſte motus non inuenitur ei vnum ⁊ continuum ſm q̄ eſt obediens tm̄ ⁊ rarum. ſed qum percuſſum fuerit corpus lene: ⁊ quz dedit cauſam p̄opter quam motus ſit vnus ⁊ continuus ⁊ eſt q̄ percuſſum ſit corpus lene dedit cauſam in hoc: ⁊ dixit:⁊ tunc ſonus fiet vnus ⁊c̄.i. ⁊ dicimus q̄ neceſſe eſt in faciendo ſonum ut percuſſum fit lene: quia vnus ſonus non fit niſi ab vno motu: quando corpus percuſſum fuerit lene: tunc igitur motus qui fit in aere fit ab vna percuſſione: quoniam inſimul expelluntur partes aeris a ſuperficie eius: quoniam ſuperficies rei lenis eſt vna: quap̄opt ⁊ percuſſio erit vna: quap̄opter ⁊ ſonus erit vnus. ſuperficies autem aſpera non eſt vna: ſed plures ſupficies: qua p̄opter percuſſio erit plures: quap̄opter ſonus non fiet illic omnino p̄opter diuerſitatem ⁊ vniformitatem earum ⁊ quia vna eaz nō ſufficit in faciendo ſonum: nec omnes inſimul fiunt vna percuſſio.

Sonatiuū quidem igitur qō motiuū vniuſ aeris continuitate vſqz ad auditum. auditus aūt cōnaturalis eſt aeri p̄opter id autem q̄ in aere eſt moto exterioꝛi quod infra mouetur: p̄opter quod quidem nō vbiqz auditur animal: neqz vbiqz penetrat aer: non enim vbiqz habet aerez mouenda pars: ⁊ animatū ſicut pupilla hūidū.

Habens igitur ſonum eſt mouens vnū aerē ſm continuationem quouſqz perueniat ad auditum. auditus enim eſt copulatus cū percuſſione quia eſt in aere: ⁊ ideo non in omni loco audit animal neqz in oī loco tranſit aer: mēbrum enim motum ⁊ anhelans nō in omni loco habet hoc ſicut diſpoſitio videntis apud humorem.

82 Quum declarauit diſpoſitiones quibus fit ſonus. ſ. diſpoſitiones percutientis ⁊ percuſſi ⁊ aeris: incepit declarare quomodo fit copulatio ſoni cum auditu ab iſtis rebus ⁊ dixit: habens igitur ſonum ⁊c̄.i. neceſſe eſt igitur ex hoc quod declarauimus ut agens ſonum ſit mouens vnuz aerem motum vno motu continuo quouſqz perueniat ad auditum:⁊ intendit per hoc quod dixit vnum: non vnum p̄opter diſtinctionem ab alijs partibus aeris: ſed vnū p̄pter vnum motum continuū. D.d.⁊ auditus eſt copulatus ⁊c̄.i.⁊ ſenſus auditus copulatur cum ſono: quia in eo exiſtit aer continuus cum aere extrinſeco qui ſi non eſſet nihil ſentiret. Deinde. d.⁊ ideo non in omni loco ⁊c̄.i.⁊ qz neceſſe eſt ut in hoc ſenſu ſit aer continuus cum aere extrī ſeco in quem cadit percuſſio: ideo animal non poteſt audire in omni loco: ſed in locis in quibus nihil diuiditur inter aerem percuſſum ⁊ aerem in ſenſu auditus: neqz ex oī mēbro auditur ſed ex mēbro in quod tranſit aer. ſ. auris. Deinde. d. mēbrum enim motum ⁊ anhelitus ⁊c̄.i. ita eſt de hoc q̄ animal non audit niſi ex membro p̄pio ſicut de anhelitu ⁊ viſu. membrum enīz p quod anhelatur nō eſt quodcunqz membrum ſit: ſed membruz p̄pium. ſ. pulmo:⁊ ſimiliter eſt diſpoſitio videntis in comparatione ad humorem glatialem. ſ. q̄ vilio nō aptatur ei niſi per membrum in quo eſt humor diaphanus apratus ad recipiendum colores. Vl. g. humor glatialis: ⁊ ideo animal carens iſtis inſtrumentis caret iſtis ſenſibus.

UVA. BHSC. LyR_012

Per ſe quidem igitur inſonabilis aer: ꝓpter id quod facile ceſſibilis eſt. qum vero ꝓhibeat diffluere huiuſmodi motus ſonus eſt. hoc autē eſt in auribus edificatus cum hoc ꝙ immobilis eſt quatenus certe ſentiat omnes differētias motus: ꝓpter hoc aūt ⁊ in aqua audimus: quoniam non ingreditur ad ipſum connaturalem aerem: ſed neq; in aurem ꝓpter reflexiones ipſius qum autem hoc accidit non audit: neq; ſi miringa ſicut que in pupilla pellis laboret.

Hoc igitur ipſum nō haber ſonum. ſ. aer qz eſt velocis diuiſionis. qum igitut ꝓhibetur a diuiſione tunc motus eius erit ſonus. aer autem qui eſt in auribus fuit poſitus in eis non motus vt ſentiat perfecte omnes modos motus: ⁊ ideo audimus etiam in aqua. quia intrat ſuper ipſum aerem copulatum: qum nō intrat: neq; in aure ꝓpter ſpiram: ⁊ qum hoc acciderit nō audiemus: neq; etiam qum acciderit motui cerebri occaſio ſicut diſpoſitio cutis que eſt ſuper viſuz qñ accidit occaſio: ⁊ qō accidit de deſtructione auditus per introitum aque ſuper iſtum aerē. iſtud idem accidit ex introitu aeris extrinſeci ſup ipm ⁊ ſcias hoc.

83 Qum declarauit ꝙ per aerem fit ꝙ ſonus copulat cuz ſenſu: ⁊ ꝙ ipſe eſt elementum ꝓprium iſti ſenſui: ſicut ē etiam elementum ꝓprium ſenſui viſus: incepit declarare modum ſm quem aer recipit ſonum: ⁊ dixit: hoc igit ipm non habet ſonum. ſ. aer ⁊c̄. i. ⁊ aer eſt recipiens ꝓprium ſonum: quia non habet in ſe ſonum: qum in ipſo non ſit motus qui faciat ſonum. ⁊ cauſa i hoc eſt: quia eſt velocis diuiſionis: ⁊ hoc in aere. ſimile eſt in diaphano quemadmodum enim ſi diaphanum haberet colorem non reciperet colores: ita aer ſi haberet ſonos ex ſe non reciperet ſonos. D. d. qum igitur ꝓhibetur ⁊c̄. i. ⁊ qum in eo contingeret per aliud motus qui ꝓhiberet eum a diuiſione: ⁊ eſt motus qui fit a percutiente in percuſſum: tunc iſte motus facit in eo ſonum. Deinde narrauit ꝙ iſta eſt cauſa ꝓpter quam natura poſuit in auribus aerem non mutatum ſed valde quieſcentem: ⁊ dixit: aer autem qui eſt in auribus fuit in eis nō motus ut ſentiat perfecte oēs modos motus factos in aere extrinſeco. iſte igitur aer poſitus in auribus excedit aerem extrinſecum in quiete. D. d. ⁊ ꝓpter hoc audimus in aqua ⁊c̄. i. ⁊ quia aer eſt neceſſarius in ſenſu auditus audimus in aqua quando aqua nō intrauerit ſuper aere qui eſt in aure: neq; corruperit eum ꝓpter ſpiraz que eſt in creatione auris: ⁊ quando intrauerit nō audiemus: ⁊ tunc accidet nobis illud quod accidit quando motui cerebri accidit occaſio: quia tunc nō audiemus quemadmodum quando cuti que eſt ſuper viſum acciderit occaſio nō videmus. ⁊ intendebat declarare ꝙ comparatio aeris poſiti in aure eſt ſicut cōparatio mēbri ꝓprij vnicuiq; ſenſato. ſ. hoc per quod primo perficitur actio iſtius ſentientis: ⁊ ideo aſſimilauit iſtud quod accidit huic aeri de deſtructione per introtum aque ſuper ipſum ei quod accidit de percuſſione cadente ſuper aurem ⁊ ſuper ipſuz viſum. ⁊ illud quod accidit de corruptione auditus per introitum aque ſuper iſtum aerem poſitum in auribꝰ accidit per introitū aeris extrinſeci ſuper ipſum.

Sed ſignum eſt audiendi aut nō ſonare aurem ſicut cornu. ſemper enim quodam ꝓprio motu aer mouetur in auribus: ſed ſonus extraneus ⁊ nō ꝓprius eſt: ⁊ ꝓpter hoc dicūt audire vacuo ⁊ ſonanti: quia audimus in habente determinatum aerem.

Et etiam ſignum auditus primo eſt audire tinnitum in aure ſemper: ut cornu. aer enim in aure ſemper mouetur quoquo modo motu ꝓprio ſed ſonus eſt extraneus nō ꝓprius: ⁊ ideo dixerunt ꝙ auditus fit per vacuum terminabile: qz non audimus niſi per aliquid in quo exiſtit aer diſtinctus.

84 Qum declarauit ꝙ iſte aer qui exiſtit in auditu eſt neceſſarius in hoc: incepit dare teſtimonium ꝙ in audire exiſtit aer diſtinctus ab aere extrinſeco: ⁊ dixit: ⁊ etiaz ſignū auditus ⁊c̄. i. ⁊ demonſtrat etiam ꝙ iſte aer exiſtit in aure hoc qō ſignum verificatiōis auditus in homine: ut medici dicunt: eſt ꝙ ſemper audiat tinnitum in auribus qum hoc fuerit ſine occaſione: ut accidit homini quando poſuerit cornu in aures: ⁊ aſcultauerit ſonum in eo ꝓpt aerē incluſum in cornu ⁊ duritiem cornu. Deinde. d. aer enim ſemper mouetur ⁊c̄. i. ⁊ cauſa huius tinnitus quem audit acuti auditus eſt: quia aer qui ē in aure ſemper mouetur motu ꝓprio: ſed iſte motus eſt ꝓprius: ⁊ motus ſoni eſt extraneus: qa apropter iſte motus non impedit motuz ſoni. D. d. ⁊ ideo dixerunt ⁊c̄. i. ⁊ ꝓpter iſtum tinnitū qui auditur in aure ꝓpter aerem incluſum dixerunt antiq; ꝙ auditus fit per vacuū habens tinnitum: quia credebāt aerem eſſe vacuum: ⁊ dixerunt hoc qz nos nan audimus niſi per membzum in quo exiſtit aer diſtinctus ab aere extrinſeco.

Utrum autem ſonat verberans: aut vtroq; modo aut altero. eſt enim ſonus motus poſſibilis moueri hoc modo: quo quidem ſaltantia a lenibus qum aliquis truſerit: non igitur ſicut dictum eſt omne ſonat quod verberat ⁊ verberās vt ſi obiſciatur acus acui: ſed oportet qō percuti tur regulare eſſe ut aer ſubito diſſiliat ⁊ moueatur.

Utrum autem ſonorum eſt percutiens aut percuſſuz. dicamus igitur ꝙ eſt vtrūq;: ſed duobus modis diuerſis. ſonus enim eſt motus illius quod poteſt moueri tali modo. ſ. ut a corpe aliq; reflectantur corpora lenia. ſed nō omne percuſſum ⁊ percutiens habet ſonum ſicut eſt dictum U. g. ſi acus percuſſerit acum: ſed neceſſe eſt vt ſit equale.

85 Qum ſonus fit a percuſſione percuſſio autem fit a ꝑcutiente ⁊ a percuſſo: incepit querere cui attribuitur ſonuſ ⁊ dixit: vtrum autem ⁊c̄. Deinde. d. hoc enim ſit duobus modis diuerſis. ſonus enim eſt motus illius ⁊c̄. i. ſonus. n. eſt motus illius aeris qui mouetur expulſus a caſu percutientis ſuper percuſſum: ſicut aliquid euadit ⁊ mouetur a corpore leni: qum fuerit percuſſus ſuper illud corpus per aliud corpus lene. quemadmodum igitur motus rerum euaſarum attribuitur percutienti ſm agens: ⁊ percuſſio ſz ſubiectum: ita ſonus qui eſt motus aeris qui eſt tali modo attribuitur percutienti ⁊ percuſſo. Deinde. d. ſed non omne percuſſum ⁊ percutiens ⁊c̄. iſta eſt alia conditio addita in corporibus ſonoris. ſ. ut ſint lata. ſunt igitur tres conditiones. ſ. ut ſint lenia: dura: lata: que poſſunt precedere ꝓ ſuū motum diuiſionem aeris.

Dīa autem ſonantium in ſono ſm actum oſtenduntur. ſicut enim non videntur colores ſine lumine: ſic neq; ſine ſono acutuz ⁊ graue. hec autem dicuntur ſm metaphoram ab illis que tāguntur. acutum enim mouet ſenſum in pauco tē pore: multum. graue autem in multo: paucum neq; tamen velox eſt acutum: graue autem tardum: ſed fit hoc quidem ꝓpter velocitatem

UVA. BHSC. IyR_012

huius motus: illud vero ꝓpter tarditatem: ⁊ videntur ſimilitudinē habere circa tactū cū acuto ⁊ hebeti. acutum enim quaſi pūgit. hebes vo quaſi pellit: ꝓpter id qꝺ mouet: hoc qꝺē in pauco: illud aūt in multo: quare accidit hoc quidem velox: illud autem tardum eſſe.

Modi aūt rex ſonoraꝝ declarant in ſono qui eſt in actu. quemadmodū enim coloꝛes non videnť ſine luce: ſic graue ⁊ acutū nō ſentiūť ſine ſono: ⁊ hoc dicitur ſm trāſumptionē ex reb⁹ tangibilibus. acutum enīz mouet ſenſuz in modico tempoꝛe multum. graue autem in tempoꝛe longo paꝝ: ſed tamen acutuz nō eſt velox: neqꝫ grave tardum: ſed motus illius erit ſicut velocitas: ⁊ motus iſtius ſicut tarditas: ⁊ forte hoc eſt ſimile ei qꝺ inuenitur in ſenſu tactus de acuto ⁊ obtuſo. acutus. n. quia eſt ſtimulans: fatigat q̄ſi expellit: illud enim mouet in modico tēpoꝛe: ⁊ illud in longo. contingit igiť ex hoc ut iſtud ſit velox ⁊ iſtud tardum.

86 Vult declarare in hoc capᷣo quando cōprehendunť ꝑmi modi ſoni: ⁊ qui ſunt: ⁊ dicit: modi aūt rex ſonoraꝝ ꝛc̄. i. differentie aūt rex ſonoraꝝ cōprehendunť ⁊ declarā tur apud eſſe ſoni. D. d. quemadmodū enim coloꝛes non videntur ꝛc̄. i. quemadmodū enim differentie coloꝝ non comprehendūtur ſine eſſentia coloꝛis in actu: ⁊ illud erit apud preſentiā lucis: ſic acutū ⁊ graue in ſono: que ſūt prime differentie ſoni nō comprehendunť ſine eſſentia ſoni i actu. D. d. ⁊ hoc dicitur ſm tranſumptionē ꝛc̄. i. ⁊ vocare differentias ſoni graue ⁊ leue eſt ſm ſimilitudinem ad res tangibiles: quoniā quidem ſonus mouet ſenſum magno motu in modico tempoꝛe: ⁊ tangibile acutum ē tale: ⁊ iō tranſumebatur nomen eius ad illud: ⁊ ſimiliter etiam ꝺa quidam ſonus mouet auditū longo tempoꝛe paruo motu ſimilis eſt tangibili qꝺ mouet tactus in longo tēpoꝛe paruo motu. ſ. obtuſo. D. d. ſed tamen acutuſ nō eſt velox ꝛc̄. ideſt ſed tamen ſonus qui mouet auditū motu magno in tempoꝛe paruo nō eſt velox in rei veritate: neqꝫ ſonꝰ grauis tardus. velox enim ⁊ graue in rei veritate ſunt de diſpoſitionibus mobilium: ſed hoc dicitur graue: quia mouet tarde: hoc leue quia mouet velociter. D. d. ⁊ forte ꝺ ē ſimile ꝛc̄. i. ⁊ forte iſta intentio que inuenit in ſono de motu veloci ⁊ tardo eſt quaſi ſimilis ei qꝺ inuenit in ſenſu tactus de acuto ⁊ obtuſo: ⁊ ideo tranſumpta fuit iſta ordiatio de acuto ⁊ obtuſo: nō de veloci ⁊ tardo: ⁊ qꝛ obtuſuz ſimile eſt grauí: ideo talis ſonus dicitur grauis. D. d. acutum enim ꝛc̄. i. ſonus enim acutus quaſi ſtimulat ſicut ſtimulat coꝛpus acutum ⁊ ſonus grauis q̄ſi expellit ſicut expellit coꝛpus obtuſum: quia aſſimilatur grauí. cōtingit igiť ex hoc ut illud ſit velox: ⁊ hoc tardum. i. ⁊ exquo ꝓtingit ſm conſuetudinem vocare ſonū qui videtur quaſi ſtimulare acutum: ⁊ ſonū qui videť q̄ſi expellere grauem.

De ſono igiť ſic determinatū ſit. vox autē ſonus quidem eſt animati. Inanimatoꝝ. n. nulluz vocat ad: ſed ſm ſimilitudinez dicitur vocare: vt tibea ⁊ lyra: ⁊ quecūqꝫ alia inanimatoꝝ extenſionem habent ⁊ melodiam: ⁊ locutionem: aſſumilantur enim quia ⁊ vox hoc habet. Multa autē animalium vocem nō habēt: ut que ſunt ſine ſanguine ⁊ ſanguinem habentium piſces: ⁊ hoc rationabiliter: ſiquidem aeris motus ſonus eſt. ſed qui dicuntur vocare ut qui matheleo ſonāt brachijs aut aliquo huiuſmodi altero.

Hoc igitur eſt qꝺ determinauimus de ſono vox aūt eſt aliquis ſonus in animato. Ⅴ. g. q̄ fiſtula: ⁊ alia que habent extenſionem ⁊ tonum ⁊ idioma ⁊ ſimilia: quoniam in voce ſunt etiā iſta ⁊ plura animalia nō habent vocem: ut carentia ſanguine: ⁊ piſces de animalibus habentib⁹ ſanguinem: ⁊ hoc neceſſe fuit. ſonus eniz eſt aliquis motus aeris: ſed ea que dicunť vociferare ut aialia que ſunt in flumine quod dicit amelus nō faciunt ſonum niſi per vias nariuz: aut per ſimilia ⁊ hoc nō dicitur vox niſi equiuoce.

87 Qum locutus fuit de ſono vniuerſaliter ſiue de animato: ſiue de nō animato: incepit loqui ō ſono aiati: ⁊. d. vox aūt eſt ꝛc̄. i. vox aūt eſt ſonus animalis animati in q̄ inuenitur neuma vel nete ⁊ irach ⁊ dictiones: ⁊ iō plura inſtrumenta dicunť vociferantia ſm ſimilitudinem: quia hec tria inueniunť in eis: aut ſua repꝛeſentantia. fiſtula. n. ⁊ alia inſtrumenta nō dicuntur vociferantia niſi quia habent expanſionem. i. neuma vel nete ⁊ tonū. i. irach ⁊ dictiones. i. aliquod ſimile litteris ⁊ dictionibus. D. d. ⁊ ſūt ſimilia ꝛc̄. i. ⁊ iſta inſtrumenta in vociferando ſūt ſimilia aialibus. hec enim tria exiſtunt in animali in rei veritate in iſtis vero per ſimilitudinem. D. d. ⁊ plura animalia nō habent vocem ꝛc̄. i. ⁊ recte accidit q̄ plura animalia non habent vocem: ut animalia carentia ſanguine: ⁊ piſcis de animalibus habentibus ſanguinem: qum ſit declaratum q̄ ſonus eſt motus factus a percutiente ⁊ pcuſſo in aere: ⁊ iſta animalia carent aere qui percutiat ea in ſuis interioribus: ⁊ carent inſtrumentis que percutiant aerem. ⁊ qum narrauit hoc de iſtis animalibus: induxit q̄ forte aliquis dubitabit de huiuſmodi ex hoc q̄ quidam modus piſciū vociferat: ⁊ dixit: ſed ea que dicuntur vociferare ꝛc̄. ⁊ intēdit per vias brancoe: ⁊ intendebat q̄ tale nō dicit vociferatio niſi equiuoce: qum nō inueniantur in ea illa tria genera que ſunt neuma vel nete ⁊ irach: ⁊ littere aut ſimilia litteris.

Vox autem ſonus animalis eſt: ⁊ nō qualibet parte: ſed quoniam omne ſonat verberante aliquo ⁊ aliquid ⁊ in aliquo: hoc autem eſt aer rationabiliter: vtiqꝫ vocabunt hec ſola quecūqꝫ ſuſcipiunt aera. Jam enim aere reſpirato vtitur natura in duo opera: ſicut lingua in guſtum ⁊ locutionem: quoꝝ quidem guſtus neceſſarius eſt vnde ⁊ in pluribus ineſt. Interpꝛetatio autez eſt ꝓpter bene eſſe: ſic ⁊ ſpiritu ⁊ ad caloꝛem interioꝛem tanq̄ꝫ neceſſariuz. cauſa aūt in altis dicta eſt: ⁊ ad vocem ut ſit q̄ bene.

Vox autem eſt ſonus animalis: ſed non per quodcunqꝫ membruz: ſed quia omnis res non habet ſonum niſi percutiendo aliquid. ſ. aerem neceſſe eſt etiam ut iſta tm̄ vociferent. ſ. recipientia aerem. natura enim vtitur aere anbelato in duabus actionibus: ſicut lingua i guſtu ⁊ loquela: ſed guſtus neceſſarius eſt: ⁊ ideo eſt in plurib⁹ loquela autem ꝓpter melius: ⁊ ſic vtitur anbelitu in caloꝛe intrinſeco: ⁊ hoc eſt neceſſarium: ⁊ iam dedimus cauſam in hoc in alio libꝛo: ⁊ i vociferatione ꝓpter melius.

88 Qum declarauit q̄ vociferatio dicitur equiuoce in eis que vociferant per brancoe: ⁊ in animalibus anbelantibus: vult modo notificare genus animaliū in quo inuenitur vera vox: ⁊ dixit: vox autem ꝛc̄. i. vox aūt vera ē ſonus animalis ꝑꝛij: ⁊ per membrū ꝑꝛium. D. incepit declarare ſermonem qꝺ mēbrum eſt ⁊ qꝺ animal: ⁊ dixit: ſz quia omnis res nō habet ſonum ꝛc̄. i. ſed quia iam declaratum eſt q̄ omne ſonoꝝ nō habet ſonum niſi percutiens ⁊ percuſſum in aere manifeſtū eſt q̄ impoſſibile eſt inuenire animal ſonoꝛum niſi habeat membrum ex quo fiat

UVA. BHSC. IyR_012

percutiens ⁊ percussum: ⁊ aerem quem immittat in illud mẽbrum ⁊ extrahat ab ipso:⁊ q illud mẽbrum habeat figuram ⁊ quantitatem ⁊ situm terminatũ. vnde necesse est ut etiam animalia vociferantia in rei veritate sunt animalia que recipiunt aerem in interioribus suis: ⁊ extrahunt ipsum. Jn istis enim inueniunt illa tria ex quibus fit vox in rei veritate. D. incepit declarare q istud iuuamentuz p quod natura vtitur aere in animali anhelante est aliud a iuuamento qõ est infrigidatio. ⁊ q natura vtitur eodẽ mẽbro ad duo: quoꝝ vnũ est vtile: ⁊ reliquũ necessarium: vt declaratur in animalibus: ⁊ dixit: natura enim vtitur aere anhelato ⁊c. ⁊ intendit per duas actiones vociferationem ⁊ infrigidationem. D. d. ⁊ gustus ẽ necessarius ⁊c. i. sz gustus ex his duobus est necessarius in essendo animalia: ⁊ ideo inuenitur in pluribus animaliũ. iuuamentũ aũt suũ in loquela est ꝓpter melius: ⁊ ideo carent eo multa aialia D. d. similiter vtitur anhelitu in calore ⁊c. i. ⁊ natura vtit immissione anhelitus propter calorem qui est interi⁹: ⁊ h fuit necessarium animalib⁹ anhelantibus: ⁊ vtitur eo ꝓpt melius in vociferatione. ⁊ locus quem innuit q in eo fuit locutus de hac intentiõe est suus tractatus quẽ fecit de anhelitu: ⁊ iste tractatus nõ peruenit ad nos: ⁊ oportet pscrutari de hoc singulariter. videt enim q illud qõ dicit Galienus in hoc nõ est sufficiens.

Organum aũt respirationis vocalis arteria est: cuius aũt causa hec pars est pulmo. hac enim parte plus habent calorem pedibus gradientia alijs: indiget aũt respiratione: ⁊ circa cor loc⁹ primus: vnde necesse est interius respirante ingredi aerem.

Et trachea arteria est instrumentum anhelitus ⁊ vocis: ⁊ illud ꝓpter quod fuit hoc mẽbrũ est pulmo: qm̃ per hoc membrum excedit aial ambulãs alia animalia in calore: ⁊ indiget anhelitu propter cor prius: ⁊ ideo indiget necessario vt aer infrigidetur ut anhelet ad interius.

89 Et qm̃ declarauit q necesse est ut nullus animal habeat vocem nisi sit anhelans: ⁊ q per idem mẽbrum facit animal vtrũq: incepit dare illud mẽbrum: ⁊ dixit: ⁊ trachea arteria: ⁊ intendit per tracheam arteriam epiglotum ⁊ cannam. ⁊ manifestum est q hoc mẽbrũ est instrumẽtuz vocis: quoniã in extremo huius mẽbri est corpus sile lingue fistule. ⁊ similiter ẽ manifestũ q hoc mẽbrum est propter pulmonem: quia est via ad ipsum: ⁊ dixit: p hoc. n. mẽbr excedit ⁊c. i. ⁊ quia hoc membr inuenitur in animalibus habentibus sanguinem ambulantibus: ideo sunt calidiora animalibus carentibus hoc mẽbro. D. d. ⁊ indiget anhelitu propter cor prius. i. ⁊ ista animalia indigent anhelitu ꝓpter calorem cordis prius: ⁊ secundo ꝓpter calorem illius membri. D. d. ⁊ ideo indiget ut aer infrigidet ⁊c. i. ⁊ ꝓpter calorem cordis indiget animal ad immittendũ aerẽ frigidum prius: ⁊ ꝓpter calorem pulmonis: secũdo indigz vt extrahat ipsum: ⁊ hoc qõ dixit necessariũ est. prima. n. necessitas in anhelitu est ad immittendũ. secũda ad extrahendum: prima aũt ẽ propter cor: ⁊ secũda ꝓpter pulmonem: quoniã nisi esset calor pulmonis nõ indigeret animal ad extrahendum aerem frequenter: ⁊ hoc est sile ei quod inuenitur in pluribus artificijs. s. quia indigent mutare instrumentũ per qõ agunt ꝓpter illud qõ contingit illi instrumento ab eo qui vtitur. instrumentũ. n. non mutatur nisi quando cõsumitur ⁊ consumptio contingens ei: aut ẽ ꝓpter vtentem: aut propter ipsum vsum. si igitur pulmo deiderat ad extrahendũ aerem calidum: tũc motus eius nõ est ex pectore tm̃: vt opinatur Galienus: ⁊ ista intẽtio indiget perscrutatione per se.

Quare pcussio respirati aeris ab aia que est in his partib⁹ ad vocalem arteriã vox ẽ: nõ enim oĩs aialis sonus vox est sicut diximus. est. n. ⁊ lingua sonare sicut tussientes: sz oz aiatũ eẽ vberans ⁊ cũ imaginatione aliq̃. significatiu⁹. n. quidã sonus est vox ⁊ nõ respirati aeris sicut tussis: sz isto verberat cum qui ẽ in arteria ad ipam. signũ aũt est nõ posse vocare respirantẽ: neqz expirantẽ sz detinentem: mouet enim isto retinens.

Oportet igit ex hoc ut pcussio aeris anhelati ab anima que est in istis mẽbris ad illud quod vocat canna pulmonis sit vox. nõ. n. oĩs son⁹ q fit in animalibus est vox ut diximus. possim⁹ enim facere sonũ per linguam: sicut apud tussim: sed indigent ut percutiens sit animatuz: ⁊ cũ aliq̃ imaginatione. vox enim ẽ sonus illius: ⁊ nõ est aeris anhelati: sicut tussis: sed per hoc pcussit aerẽ qui est in canna: ⁊ signũ eius ẽ q nos nõ possumus vociferare in respirãdo aut expirãdo: qm̃ nõ mouem⁹ p hoc mẽbr nisi qũ clauserimus ipsum.

90 D. oportet igitur ut percussio aeris anhelati ab aia q̃ est in istis mẽbris ad cannã sit illud qõ facit vocẽ: necesse ẽ igitur ut essentia vocis nõ sit aliud nisi percussio aeris anheliti ad membrũ qõ canna dicitur ab expulsione anime imaginatiue voluntarie que est in istis mẽbris: quẽadmodum fistulatio ẽ percussio aeris ad linguam fistule a fistulante hũte animã expellentem apud imaginationẽ neumatum vel nete. D. d. non. n. omnis sonus ⁊c. i. ⁊ diximus q necesse est in essendo vocem ut percutiens habeat animaz imaginatiuam: quia nõ omnis sonus factus ab animali ẽ vox ut sonus qui fit sine voluntate apud tussiz ⁊ apud motum lingue: sed vox ẽ sonus qui fit cũ imaginatione ⁊ volũtate: ⁊ iõ dixit: animatuz ⁊ cũ imaginatione. innuit. n. q ista actio cõpleter duabus vtutibus aie: quaꝝ vna ẽ cõcupiscibilis: ⁊ altera imaginatiua. D. d. vox. n. est sonus illi⁹ ⁊c. i. primũ enim mouens in voce ẽ anima imaginatiua ⁊ concupiscibilis: ⁊ ideo vox est sonus illius primi. i. volẽtis ⁊ nõ est sonus mouentis aerem anhelatum: ut sonus q̃ fit apud tussim. sed mouẽs in voce ẽ aliud ab isto mouẽte: sz nõ moueat nisi per ipsum: ⁊ hoc intendebat qum dixit: sed ꝓpter hoc percutit aerem qui est in canna. i. sed illud primum mouens qõ est ꝓpium voci percutit aerem qui ẽ in canna apud vocem p illud quod mouet aerem anhelatuz D. d. ⁊ signũ eius est q nos non possumus vociferare ⁊c. i. ⁊ signũ eius q primũ mouens in voce mouet aerem mediante primo mouente aerem in anhelitu est q nos nõ possumus vociferare dum inspiramus aut expiram⁹. mouẽs enim in anhelitu alio instro vtit in illa hora ab instro primi motionis in pcussione q̃ facit sonũ: sz impossibile ẽ vt vno instrumẽto vtat in diuersis actionib⁹ in vna hora. D. d. ⁊ nos nõ mouemus p illud mẽbrũ nisi quz pcluserimus ipsum. i. ⁊ ideo nos nõ mouem⁹ aerẽ motu vocis per hoc mẽbrũ qõ inspirat ⁊ expirat: nisi qñ incluserim⁹ anhelituz ⁊ reddiderimus ipm ociosuz ab ista actiõe q̃ ẽ anhelitus.

Manifestum aũt ⁊ quia pisces sine voce: nõ enim habẽt guttur. hãc aũt partẽ nõ habẽt qr nõ recipiũt aerez: neqz respirãt: sed qui dicũt peccãt ꝓpter quã igit cãm altera ratio est.

Et manifesta est etiã causa ꝓpter quã pisces carẽt voce: carẽt. n. cãna qr nõ anhelãt. ⁊ q dicit h eẽ peccat. cã aũt in hoc dicẽda ẽ in alio loco.

91 Dicit q cãe ꝓpi ãs pisces nõ hñt vocẽ sunt tres. ⁊ primo incepit de rememoratione: ⁊ dixit: qr nõ hñt pulmonẽ ⁊ cannã. D. d. cãm huius cause: ⁊ dixit: qr nõ recipiũt aerẽ i. quia nõ indigent imissione aeris aut emissione. D. d. cã aũt in hoc dicẽda est in alio loco. i. cã aũt istius esse: ⁊ ẽ cã ꝓpia ⁊ ꝓpinq̃ huic accñti: dicẽda ẽ i alio libro de aialib⁹.

UVA. BHSC. IyR_012

De odore autem ⁊ olfactibili minus bñ determiabile est dictis. nō enim manifestū ē quale quid sit:sicut sonus aut visibile:vtz lumen.causa autem ē quia sensum hūc nō habemus certum sed peiorem multis animalibus. ꝓraue.n.odorat homo ⁊ nihil odorat odorabiliuz sine letitia ⁊ tristitia sicut nō existēte certo eo quod sentim⁹

Odor aūt ⁊ odoratum difficilꝰ determinant q̄z predicta.odor.n. non declaratur quid sit sicut de voce:aut luce:aut colore.⁊ causa huius ē q̄ iste sensus nō est in nobis verus:sed minus q̄z in multis animalibus. olfactio enim hominis est valde debilis:⁊ nihil sentit de rebus odoratis sine delectatione aut contristatione:q⁊ sensus iste nō est in nobis verus.

92 Quum compleuit sermonem de auditu:vult loqui de odoratu:⁊ dixit:odor aūt ⁊ odoratum nē.i.cognoscere autem quid sit odor:⁊ quid sit odorabile ex quo possumus peruenire ad sciendum istum sensum quid sit ſm q̄ dat doctrina naturalis difficilius est q̄ scire vocem quid sit aut colorē.⁊ causa difficultatis in hoc est quia nō declarat de odore cuius odor sit.⁊ que sunt differentie ꝓpie vnicuiq⁹ eoz sicut declarant differentie colorum ⁊ vocum. ⁊ quum declarauit q̄ causa difficultatis in sciendo odorem q̄d sit: est:quia differētie specifice nō bene comprehenduntꝰ a nobis:dedit cām in hoc:⁊ dixit:⁊ causa in hoc est q⁊ iste sensus nō est verus in nobis nē.i.⁊ causa ꝓter quam iperfecte intelligimus differentias odoris est q⁊ iste sensus debilior est in nobis q̄ in multis animalibus : ⁊ intendebat per hoc demonstrare cām ꝓpter quā intellectus difficile comprehendit differentias odorum:⁊ ē quia iste sensus debilꝰ comprehendit differentias odorum sensibiles.comprehensio enim differentiaz rez sensibilium a sensu ē causa in cōprehensione eaz ab intellectu:⁊ ideo qui caret sensu caret intellectu illius generis sensibilium.D.o. sed ē debilius in nobis q̄ in multis animalibus.i.in cōprehendēdo differētias odorum.multa enim animalia vident cognoscere sua nutrimenta p differentias odorum:sicut nos per saporem ⁊ in hoc tñ excedūt nos animalia aliqua.ſ.comprehendēdo differentias odorum:sed in comprehendēdo eas a remoto spatio.D.o.⁊ nos nō sentimus odoratum sine delectatione ⁊ tristitia.i.⁊ nō sentimus de differentijs odorati nisi illud q̄ est delectabile:aut contristabile.i.nō sentim⁹ de eis nisi differentias magis cōmunes.delectabile.n.multos habet modos:⁊ similiter cōtristabile ⁊ delectabile nō inueniunt nisi in remotissimis extremis.

Rationabile autem sicut ⁊ fortes oculis colores sentire ⁊ nō per manifestas ipsis differētias colorum:nisi terrentium ⁊ nō terrentium: sic aūt ⁊ odores hominū generatio.videt enim ⁊ analogiam habere ad gustū:⁊ similiter species humorum cū his que sunt odoris.

Et videtur q̄ sicut sentiūt animalia duri oculi colores q̄ apud ea nō declarantur modi colorum:nisi cōueniens oculo ⁊ inconueniēs:sicut genus hominum sentit odores.videt.n. propter consimilitudinem quā habet odor cum gustu q̄ modi sapoz sunt sicut modi odoz.

93 D.⁊ videtur q̄ ita sentiunt homines differentias odorum sicut animalia duri oculi differētias colorum.quemadmodum.n. illi nō comprehendūt de differētijs colorū nisi conuenientē ⁊ inconuenientē:ita homines nō comprehendūt de differentijs odorum nisi delectabile ⁊ cōtristabile.Visum est enim ꝓpter consimilitudinē que ē inī gustum ⁊ odoratum:ut differētie odoz sint ſm numez differentiaz saporum:sed differentie sapoz apud nos sunt cōprehensibiles:⁊ ille nō:quum in hoc sensum excedam⁹ omnia animalia:quia quoquo modo est tactus. ⁊ ꝓsimilitudo que est inter sapores ⁊ odores:ē quia nō inuenit odor nisi in habēti saporē:ut declaratū est in sensu ⁊ sensato.

Sed certiorez habemus gustū ꝓpter id q̄ ipse quidem tactus est: hūc aūt habet hō sensuz certissimū:in alijs aūt deficit ab animalibus multis:ſm aūt tactū differenter certificat:vnde ⁊ prudentissimū animalium est. signū autem in genere hominū ſm sensum hūc ingenioſos esse ⁊ nō ingenioſos:ſm aūt animalium nullū. duri enim carne inepti mente:molles aūt carne bñ apti.

Sed gustus est in nobis magis verus:quia est aliquis tactus.⁊ si iste sensus est in hoie valde verus:in alijs diminuitur in multis animalibus in tactu aūt excedit omnia:⁊ ideo ē subtilior omnibus animalibus.⁊ signuz eius est q̄ in genere humano etiam ꝓpter istum sensum est homo discretus:⁊ nō est hoc ꝓpter aliud omnino. dure enim carnis nō est discretum: ⁊ mollis carnis est discretum.

94 Idest ⁊ sensus gustus est in nobis pfectior sensu tactuſ quia gustus ē tactus quoquo modo:⁊ sensus tactus est in nobis perfectior q̄ in oībus animalibus. D. o. ⁊ iste sensus nē.i.⁊ iz iste sensus sit pfectior in homine q̄ in alijs aīalibus:tamen nō consequitur ex hoc ut sit in alijs sensibus perfectior:immo diminuitur in eis a multis animalibus. D.o. in tactu autem excedimus nē .i.in bonitate autem sensus tactus excedimus omnia animalia:⁊ ꝓpter bonitatem istius sensus est homo subtilior ⁊ discretior omnibus animalibus.ſ.q̄ cōplexio conuenies bonitati istius sensus conuenit discretioni intellectus.D.o.⁊ signū eius est nē.i. ⁊ signum conuenientie complexionis istius sensus ad complexionem intellectus est q̄ in genere hominū quādo iste sensus fuerit bonus:tunc homo erit discretus ⁊ ecōtrario D.o.⁊ non est hoc ꝓpter aliud.i.⁊ bonitas discretionis nō videtur consequi bonitatem alioz sensuum.boni enim visus homo potest esse indiscretus:⁊ similiter boni auditꝰ sed boni tactus semper videtur discretus.D.o.dure enim carnis nē.i.⁊ signū q̄ bonitas discretionis sequitur bonitatem tactus ē q̄ mollis carnis.i. boni tactus semp videt discretus ⁊ intelligens ⁊ econuerso.⁊ hoc q̄d dixit vez est ⁊ quum inspexeris intelligētes homines semp inuenies eos talis dispositionis:⁊ ideo hō est mollioris carnis q̄ cetera animalia.

Est aūt humor hic quidem dulcis: ille vero amarus:sic ⁊ odores sunt:sed alia quidē habent ꝓportionaliter odorez ⁊ humorem: dico autez dulcem odorem ⁊ dulcē humorem:alia vero cōtrariū.similiter aūt ⁊ acer ⁊ austerus ⁊ acutus ⁊ pinguis est odor.sed sicut diximus ꝓpter id q̄ nō multum permanifesti sunt odores sicut hūores:ab his acceperunt nomina ſm similitudinez eoz.dulcis quidem eni a croco ⁊ melle:acer autem a thimo:⁊ huiusmodi:eodem autē modo ⁊ in alijs.

Et quemadmodū in sapore est dulce ⁊ amarum:sic in odoribus:sed in quibusdā odor ⁊ sapor sunt cōuenientes.V.g.odor dulcis ⁊ sapor dulcis ⁊ in qbusdā cōtrarij:⁊ ideo inuenit odor acutus:⁊ ponticus:⁊ acetosus: ⁊ delectabilis. ſz sicut diximus q̄ odores nō sunt ita immanifesti sicut sapores isti nō dicunt istis nominibus: nisi ſm similitudinem ad sapores.odor enim dulcis est odor croci:⁊ acutus est odor allij ⁊ similium: ⁊ sic de alijs.

UVA. BHSC. IyR_012

95 Vult declarare quomodo cõsequũtur differẽtie odorum differentias sapor: ⁊ dixit: ⁊ quemadmodum in saporibus est dulce ⁊ amar. i. quemadmodũ in sapor ib⁹ est prima contrarietas. s. amaritudo ⁊ dulcedo ex quibus alij componuntur: sic est opinandum q in odoribus est ꝑma contrarietas ex qua componunt medij. Et qum narrauit q iste differentie debent esse ꝑm numer illar: ⁊ quemadmodum ẽ in illis prima ꝯrietas sic ẽ in istis: incepit narrare q nõ semper consequitur vnaquecz illar in altero duorum genera suũ simile in altero genere: ⁊ dixit: sed in qb⁹dam odor ⁊ sapor ⁊c̃. i. sed in quibusdam simile consequit simile: ⁊ in quibusdam nõ. s. q odor ⁊ sapor nõ erũt eiusdem speciei. U. g. q sapor erit dulcis: ⁊ odor acutus. D. o. ⁊ ideo inuenitur odor acutus. i. ⁊ quia differentie odorũ sunt cõuenientes differentijs sapor inuenitur odor acutus idest cuius ꝓportio ad odores est sicut ꝓportio acuti ad sapores: ⁊ sic de alijs. ⁊ qum declarauit q nos nõ comprehendimus differentias odor nisi propter consuetudinem eor cum differentijs saporum: vult narrare q ista ẽ causa ꝓpter quam transumpta sunt ad ea nomina sapor: ⁊ dixit: sed sicut diximus q odores ⁊c̃. i. sed sicut diximus ꝺa differentie odorum nõ sunt apud nos manifeste sicut saporum: ita q possumus comprehendere eas absq comparatione ⁊ assimilatione ad alias: hec fuit causa ꝓpter quam transumimus ad eas ꝑm similitudinem nomina saporum ⁊ nõ imposuimus eis nomina ꝓpria: quia nõ intellexim⁹ in eis intentiones ꝓprias nisi ꝑ similitudinem. D. o. odor enim dulcis ⁊c̃. i. manifestum est enim apud nos q odor dulcis est sicut odor croci: aut mellis. i. q ꝓportio odoris croci ⁊ odoris mellis ad alios odores: ẽ sicut ꝓportio dulcis ad alios sapores: ⁊ sic est de alijs odoribus.

Adhuc aũt sicut audit⁹ ⁊ vnusquisq sensuũ hic quidem audibilis ⁊ nõ audibilis: ille vero visibilis ⁊ nõ visibilis: ⁊ olfatus odorabilis ⁊ non odorabilis. nõ odorabile aũt aliud quidem ꝑm id qõ omnino ipossibile est habere odorẽ: aliud vero paruũ habens ⁊ prauum: similiter autez ⁊ nõ gustabile dicitur.

Et quemadmodum auditus: ⁊ vnusquisqz sensuum: hic quidẽ est audibilis ⁊ nõ audibilis: hic vero visibilis ⁊ nõ visibilis: sic etiam odorat⁹ est odorabilis. ⁊ nõ odorabilis: ⁊ nõ odorabile dicitur ut odorabile: aut quia est impossibile ut habeat odorem: aut quia habet odorem debilẽ aut quia habet malum: ⁊ sic dr̃ nõ gustabile.

96 Vult narrare hic aliquid commune isti sensui ⁊ alijs sensibus: ⁊ q omnis sensus cõprehendit suũ sensibile proprium ⁊ eius priuationem. ⁊. o. ⁊ quẽadmodũ auditus ⁊c̃. idest ⁊ quemadmodũ auditus ⁊ vnusquisqz sensuũ comꝑhendit suũ sensibile proprium ⁊ eius priuationẽ. U. g. ꝺa auditus cõprehendit audibile ⁊ nõ audibile: ⁊ visus visibile ⁊ nõ visibile: sic etiam sensus odoratus comprehendit odorabile ⁊ nõ odorabile. D. incepit narrare ꝑm quot modos dicunt hec nomina priuatiua: ⁊ dixit: ⁊ nõ odorabile dicitur ⁊c̃. i. ⁊ nõ odorabile: ⁊ nõ visibile: ⁊ non gustabile dicunt tribus modis: aut de eo qõ omnino caret illo sensibili: aut de eo in quo inuenitur debile: aut in quo inuenit male. U. g. nõ odorabile dicitur enim de carẽte odore omnino: ⁊ de habenti debile ⁊ male: ⁊ sic de gustabili.

Est aũt olfatus per mediũ ut aerẽ aut aquã ⁊ nanqz aquatica videnr̃ odorem sentire: similit autem ⁊ quecũqz cum sanguine ⁊ sine sanguine sicut que in aere: etenim borz quedã a longe occurrũt ad alimentũ q̃ ab odore mouenr̃.

Et odorare etiam fit per medium. U. g. aerẽ ⁊ aquam. animalia enim habitãtia in aqua existimanr̃ sentire odorem: ⁊ sili habentia sanguinẽ ⁊ carentia sanguine: sicut sentiũt animalia q̃ sunt in aere: quedã. n. mouenr̃ ad suũ cibũ in remoto.

97 Quz declarauit hic de odore illud quod potuit declarare in hoc loco q iste sensus ita etiam indiget medio sicut duo sensus predicti: ⁊ sermo eius manifestus est: sed debet ita legi: ⁊ odorare fit per mediũ: ⁊ hoc mediũ ẽ aer: aut aq animalia enim habitantia in aqua videnr̃ sentire odorem sicut animalia habitantia in aere: ⁊ ꝑm hunc modũ videt q animalia visa in aere ⁊ nõ visa sentiũt odorem: ⁊ signuz eius est q istor multa mouenr̃ ad suũ cibum a remoto: lz nõ videant. apes. n. mouenr̃ ad suuz nutrimentũ a loco remotissimo: ⁊ sunt ex animalibus carentibus sanguine: ⁊ similiter in piscibus ⁊ in multis animalibus aque. ⁊ rõcinatio super hoc qõ dixit de medio ẽ ratiocinatio predicta. s. q qum odorabile fuerit positũ super sensum odoratus nõ sentietur. ⁊ qõ dixit de visione q natura media que seruit visui nõ est aer ꝑm q ẽ aer: aut aqua ꝑm q ẽ aqua: lz natura cõis: ita ẽ intelligẽdũ hic in natura que ẽ media. s. quia est natura cõmunis aque ⁊ aeris: ⁊ q odores sũt extranei in ista natura: ⁊ q ista natura caret odoribus sicut diaphanum coloribus: ⁊ q sicut color habet duplex esse. s. esse in corpore colorato: ⁊ hoc ẽ esse corporale: ⁊ esse i diaphano: ⁊ hoc ẽ esse spirituale: ita odor habet duplex esse. s. eẽ in corpore odorabili: ⁊ esse in medio: ⁊ hoc ẽ esse corporale: ⁊ illud spirituale: ⁊ illud naturale: ⁊ hoc extraneũ. ⁊ qũ hoc ignorauerunt quidam ⁊ existimauerũt q odor non separatur a corpore odorabili ⁊ q nõ habet nisi vnum esse tm̃: dixerũt q a corpore odorabili dissoluitur corpus odoriferum habens corpus subtile ⁊ odorem subtilẽ: ⁊ q mouetur in aere donec perueniat ad sensum odoratus: ⁊ hoc destruitur multis modis. videmus enim q multa animalia mouentur ad nutrimentũ ꝑ spatiuz multar dietarum sicut apparet in vulturibus: ⁊ sicut apparet de tigrib⁹que venerunt ad locum pelij qõ accidit in terra grecor a remotis regionibus. ⁊ qõ iam posuimus qõ omne sensibile quod comprehendit ꝑ medium equaliter debet sentiri ex omnibus partib⁹ nisi aliquid impediat: vnde necesse ẽ vt istud corpus vaporosum sit semp vnum: ⁊ q suus semidiameter sit ꝑm longitudinem linear vnde veniũt ista animalia ad suũ cibum: vt dicitur q vultures mouent a quigentis milliaribus: sed impossibile ẽ ut corpus paruũ extendatur donec recipiat tales dimensiones: qum impossibile ẽ ut materia recipiat extensionem ad tale vltimũ. maxima enim remotio quã materia recipit ẽ dimensio ignis deinde aeris. Si igitur corpus odorabile alteret totum in ignem aut aerem: impossibile ẽ ipsum recipere dimensiõez mille milliarior. minima. n. dimensionũ quã materia recipit est dimensio terre: ⁊ maxima ẽ dimensio ignis: ⁊ inter has duas dimensiones nõ sentitur ex diuersitate hec quãtitas. s. ut magnitudo vnius palme terre fiat mille milliaria: hoc enim impossibile est. ⁊ etiam si ita esset tunc illud corpus spericum odorabile necesse esset ut penetraret aerem ꝑm totum: aut q aer recederet a loco suo. ⁊ qum hoc impossibile ẽ: etiam impossibile ẽ ut odor sit in aere sicut in corpore composito. simplicia. n. non recipiunt odores remanet igitur ut sit in eo sicut color in diaphano: sed tamen apparet q esse coloris magis est spirituale q̃ esse odoris. Venti enim videntur adducere odores: ⁊ hoc est exq fuit existimatum odorem esse corpus: sed ita est de odore in hac intentione sicut de sono. Sonus enim fit a passione in aere: sed etiam impeditur a ventis: sed tamen non cõsequitur ex hoc ut sit corpus. q. igitur necesse est i his duabus passionibus. s. soni ⁊ odoris: quz fuerint in aere ut nõ sint motus illic in aere ad aliam partem sine alia.

UVA. BHSC. IyR_012

Unde ⁊ dubiū videt si omnia qdez similiter odorent.homo aūt odorat respirans:non respirans aūt sed expirans: aut retinens spiritum nō odorat:neqz a longe:neqz a ꝓpe:neqz si in nasuz interponat:⁊ hoc quidē in ipso positū quo sentitur insensibile esse oibus cōmune est: sed sine respiratione nō sentire ꝓprium ē homini: manifestum est autem tentantibus.

Et ideo apparet q̄ iste est locus dubitatiōis em q̄ omnia animalia olfaciūt eodem mō:⁊ q̄ homo non olfacit nisi quādo anhelat inspirans quando aūt expirat aut retinet nō olfacit: neqz a remoto:neqz a ꝓpinquo:neqz etiam si odorosum poneret in naso.hoc aūt q̄ sensibile sit super ipsum sentiens nō sentiet cōmune ē omnibus. ℏ vero q̄ sentire non sit sine inspiratione ē ꝓprium hominibus:⁊ hoc manifestabitur experimentatoribus.

98 Idest ⁊ qum dixerimus q̄ animalia habitantia i aqua ⁊ animalia nō sanguinea olfaciunt: accidit questio quando cōcesserimus has duas ꝓpositiones.ſ.q̄ oia animalia debent olfacere eodem modo:⁊ posuerimus q̄ hō olfacit quando inspirat:⁊ nō quando expirat aut retinet anhelitum.consequit.n.ex hoc q̄ si illud animal fuerit nō anhelans ut sit nō olfaciens.D.o.hoc autē q̄ sensibile fuerit positum ⁊c̄.i.hoc aūt qō est necessariū in oibus animalibus ut sit medium:⁊ q̄ sentire nō fiet quādo sensibile fuerit positum super ipsum sentiens cōmune ē omnibus.hoc enim opinatur Aris.de tactu ⁊ gustu:sicut post apparebit D.o.hoc vere q̄ sentire nō fit absqz inspiratione ⁊c̄.i.hoc vo q̄ homo ⁊ alia animalia anhelātia impossibile ē ut olfaciant absqz inspiratione:manifestū est per se volentibus cōsiderare ⁊ experimentari.

Quare sanguinē non habentia:qm̄ nō respirant:alteꝝ vtiqz quendā sensuz habēt ꝓter eos qui dicti sunt.Sed impossibile est siquidē odorē sentiūt.odorabilis.n.sensus ⁊ boni odoramenti ⁊ mali olfatus est.Amplius aūt ⁊ corrūpi videtur a fortibus odoribus ex quibus homo corrūpitur:ut sulfur ⁊ huiusmodi. olfatū quidē igitur habere necessariū est:⁊ nō respirantia.

Oportet igitur ex hoc ut animalia carentia sanguine qum nō anhelant habeāt aliū sensum: sed hoc est impossibile qum sentiāt odorē. sentire enim bonū odorem:⁊ malū est olfacere.⁊ etiā videmus q̄ fortes odores qui corrūpunt boies nocent eis:ut putrefactionis:⁊ sulfuris:⁊ similiū vnde necesse est ut olfaciant ſz nō inspirando.

99 D.⁊ qum posuerimus q̄ oia animalia eodē modo olfaciunt.⁊ ē manifestū q̄ homo nō olfacit sine inspiratiōe necesse est ut animalia carentia sanguine qum nō anhelāt ⁊ videtur venire ad suū nutrimētū a remoto ut habeant aliuz sensuz a sensu olfat⁹.D.o.sed hoc ē impossibile ⁊c̄.i. sed ponere ea habere alium sensum a sensu olfatu impossibile est qum posuerimus q̄ nihil cōprehendit odorē nisi per istum sensuz.comprehendere enim bonū odorē ⁊ malum est olfacere:⁊ olfacere est actio istius sensus nō alteri⁹ D.o.odores.n. fortes qui nocent homini nocēt eis:⁊ ista est secūda ratiocinatio:⁊ est q̄ ista animalia infirmantur ⁊ volent a malis odoribus: ⁊ fugiunt eos sicut homines ⁊ quia homines fugiūt eos ꝓpter sensum olfatus:oportet vt sic sit de aliis animalibus.D.o.vnde necesse est ut olfaciant:sed nō inspirando.i.necesse est igitur ex hoc qō diximus.ſ.q̄ ista animalia olfaciūt qum videntur moueri ad odores ⁊ fugere eos.⁊ q̄ impossibile ē ut ista actio sit per alium sensum a sensu olfatus:ut ista animalia necessario anhelant:⁊ nō est necesse ut omnia animalia anhelēt eodem modo.

Videtur aūt in hoib⁹ differre hoc sensitiuuz ad ea que alioꝝ animaliū:sicut oculi ad ea q̄ duorum oculoꝝ sunt.hec quidē enim habēt phragma:⁊ sicut velamen palpebras quas aliqⁱ non mouens:neqz retrabēs nō videt.forcia aūt oculi nihil huiusmodi habent:sed mox vident q̄ fiunt in lucido:sic igitur ⁊ odoratum:alijs quidez sine operculo est sicut oculis:alijs vo aerem recipientibus habere cooperimentū qō respirantib⁹ discooperit ampliatis venis ⁊ poris: ⁊ ꝓpter hoc respirantia nō odorant in aqua.necessariū.n. est odorem pati respirantia:hoc aūt facere i hūido impossibile.est aūt odor sicci sicut humor humidi.odoratiuū aūt sensitiuū potentia huiusmōi ē.

Videt igit q̄ iste sensus in hominib⁹ differt a se in alijs animalibus:sicut oculi differūt ab oculis animalis duri oculi.isti.n.habent coopertoria.ſ.palpebras:que qum nō aperiunt non videt homo.animalia aūt duri oculi nō habēt aliquod tale:sed vident subito illud qō fit i diaphano:⁊ sic videtur q̄ est sensus olfatus etiā.ſ.q̄ in q busdā animalibus est nō coopertus: ut oculus. In animalibus vero recipientibus aerez habet coopertoriū.⁊ qū ista animalia inspirāt ampliātur vene ⁊ vie:⁊ aufert illud:⁊ ideo ea q̄ anhelāt nō olfaciūt in humido.inspiratio.n. necessaria ē in olfatu.vnde impossibile ē hoc facere in hūido ⁊ odor est sicci:sicut sapor humidi:⁊ sentiēs ⁊ olfatiens est illud quod est in potentia istius dispositionis.

100 Qum declaratuz est q̄ animaliū quedā sentiūt odorem sine inspiratione:⁊ quedā cū inspiratione: visum est q̄ causa in hoc est q̄ iste sensus in hominibus ⁊ in animalibus anhelantibus differūt in creatione ⁊ in forma a se in alijs animalibus nō anhelantibus.quēadmodū enizoculi in homine ⁊ in alijs differūt in creatione ab oculis animalium duri oculi.ſ.carentiū palpebris.⁊ qum narrauit cōsimilitudinē inter ea in hac intentione dedit moduz consimilitudinis:⁊ dixit:isti enim habent cooptoria ⁊c̄.i.⁊ sicut oculi in homine ⁊ in alijs habent palpebras quibus cooperiūtur:⁊ ē impossibile ut hō videat quousqz aperiat palpebras.⁊ in animalibus duri oculi nō habent palpebras sed vident subito colores factos in diaphono sine aliquo coopertorio:ita videt q̄ dispositio sensus olfat⁹ in animalibus anhelantibus differt a se in nō anhelantibus. in anhelantibus enim habet coopertoriū:in non anhelantibus autem non habet coopertoriū:⁊ sic animalia anhelantia indigent apud olfatum anhelitu. ad aperienduz vias clausas olfatus per quas impossibile est ut olfaciat anteqz aperiantur:quemadmodum impossibile est ut animalia boni visus videant quousqz palpebre aperiantur: sed animalia non anhelantia non indigent hoc: ⁊ ista erit causa ꝓpter quam animalia anhelantia non olfaciunt in aqua.sed est questio in hoc quod dixit:animalia enim duri oculi sunt debilioris visus alijs animalibus:sed animalia multa nō anhelantia videntur fortioris odoratus homine:⁊ oporteret si palpebre in oculis essent:sicut nasus in animalibus anhelantibus:vt animalia anhelantia essent verioris olfatus q̄ non anhelantia: ⁊ ideo perscrutanduz est vtrum nasus in animalibus olfacientibus per nasum sit ꝓpter melius:sicut palpebre sunt in animalibus habentibus palpebras:aut ꝓpter necessitatē. Si igit ē ꝓpter necessitatē oz ut anhelātia sint verioꝝ olfat⁹ q̄ nō anhelātia

UVA. BHSC. IyR_012

Si aũt ꝓpter meli⁹ erit ecõuerso. sed hoc qõ dixit amplia tur vene ⁊ vie: demonstrat q hoc ē ꝓpter necessitatē: non ꝓpter melius: ⁊ q animalia duri oculi nõ assimilãt olfaciẽ tib⁹ sine inspiratione nisi fm diuersitatez creatiõis tm̃: nõ q iuuamentũ palpebraꝝ ē de modo iuuamenti inspiratio nis. D. o. ⁊ odor est sicci sicut sapor humidi. i. ⁊ odor attri buitur abundantie partis sicce in odorabili: sicut sapor at tribuitur abundantie partis humide i gustabili: ⁊ hoc de clarabitur in libro de sensu ⁊ sensato. D. o. ⁊ olfaciens ē il lud qõ ē istius dispositionis. i. ⁊ qum declaratũ est quid sit odor: ⁊ quõ comprehendit per sensum: tũc sensus olfatus est illud quod innatũ est recipere odores.

Gustabile aũt ē quidam tangibile: ⁊ hec cã quare nõ sit sensibile per mediũ extraneũ corpus Neqz enim tactus ⁊ corpus in quo est humor: qõ ē quid gustabile ē in humido sicut i materia hoc autem ē quidē tangibile: vnde ⁊ si in aq̃ esse mus sentiremus vtiqz appositum dulce: nõ autẽ esset nobis tũc sensus ꝑ medium. sed in eo quod miscetur humido sicut in potu. color aũt non sic videt in eo qõ miscetur: neqz de fluxionib⁹.

Gustus aũt ē aliquis tactus: ⁊ ē illud qõ ē in potentia istius dispositionis nõ ꝑ mediũ quod sit corpus extraneum. tactus. n. etiam non est sic: ⁊ corpus in quo est sapor gustus in eo ē in humi ditate: sicut res in materia: ⁊ hoc ē aliquid tangi bile: ⁊ ideo si nos fuerimus in aqua ⁊ i aqua fue rit aliquid dulce nõ ꝑ mediũ: sed admiscendo se cũ humido: sicut ē de vino. Color aũt non videt eo q admiscetur: neqz qz aliquid currit ab eo.

ioi Quam cõpleuit sermonẽ de olfatu: ⁊ sensus gustus est illud quod debet consequi numeꝝ fm ordinem: qui incipit a meliori: ⁊ ꝓcedit ad magis necessariũ: incepit loqui de eo ⁊ declarare q ē aliquis tactus: ⁊ q ꝓpter hoc nõ in diget comprehendere suum sensibile per mediũ quod sit corpus extraneum: sed per mediũ quod sit pars animalis ⁊ dixit: Gustus aũt est aliquis tactus: ⁊ hoc nõ est in potẽ tia istius dispositionis ꝑ medium qõ sit corpus extraneuꝫ tactus enim nõ est etiam sic. i. ⁊ iste sensus est illud quod ē in potentia istius dispositionis per medium qõ est corpus extraneum: sed ꝑ medium qõ ē corpus nõ extraneum. D. o. tactus. n. etiam nõ est sic. i. tactus. n. etiam comprehẽdit suum sensibile nõ per medium qõ est corpus extraneũ: si cut ē de sensibus tribus predictis. ⁊ quasi inducit istũ fmo nem pro rõne: q gustus est aliquis tactus: ⁊ quasi dicat gu stus aũt ē aliquis tactus qum cõprehendat suum sensibile nõ per medium qõ sit corpus extraneũ sicut tactus: ⁊ hoc ē manifestum in secũda translatione: vbi dicit: sensus autẽ gustus cõprehendit per tactum. ⁊ causa illius est q sensibi le per gustum nõ comprehendit ꝑ mediũ inter gustans ⁊ gustatũ qõ ē corpus extraneũ: neqz etiã tactus ita compre hendit. D. o. ⁊ corpus in quo ē sapor ⁊c. i. ⁊ alio modo di cimus etiam q iste sensus ē aliquis tactus. Corpus enim in quo existit sapor nõ ē gustabile nisi fm q ille sapor existit in eo in humore: cuius ꝓportio ad illũ saporez ē sicut ma terie ad formã: ⁊ ideo iste sensus nõ comprehẽdit saporez nisi ꝓprehendat humorẽ: qum sit impossibile ut denudet ab eo: ⁊ comprehẽdere humorem ē aliquid tãgere: vñ iste sensus videt aliqs tactus. D. o. ⁊ iõ si nos fuerimus in aq̃ ⁊c. i. ⁊ quia gustus nõ indiget medio extraneo: iõ quz nos fuerimus in aqua in q̃ inuenit aliqõ dulce sentiet a nobis admiscendo se cũ aqua: nõ quia aqua recipit saporem ab stractũ a materia: ⁊ reddit eum isti sensui: sicut est de me diis extraneis que reddũt sensibilia sensibus. Illa enim nõ recipiũt sensibilia cum corporibus in quibus existũt: iz ab stracta a materia: ⁊ hoc demonstrat q ipse opinatur q o-

dor non ē corpus. si enim esset corpus olfatus esset aliquis tactus. D. o. color aũt nõ videtur ⁊c. i. color aũt non videt ita q aliquid ex eo admisceatur cũ aqua aut aere: neqz q aliquid currat ab eo in aerem aut aquam: sed tm̃ recipiũt ab eo intentionem coloris abstractã a mã. vnde dicim⁹ in hoc ⁊ similibus q ꝓprehendũtur ꝑ mediũ extraneũ.

Ut quidem igit medium nihil ē: ut autez co lor visibile sic gustabile humor est. Nihil autem facit humoris sensum sine humiditate: sed habz actu aut potẽtia humiditatem ut salsuz. bene. n. liquidum ipm̃ ē ⁊ liquefactiuũ lingue.

Secundũ aũt hũc modũ mediũ nõ est me dium: sed quẽadmodũ color ē visibile sic sapor ē gustabile: ⁊ nihil recipit sensũ gustus absqz hu miditate: sed in eo ē in actu aut potẽtia hũiditas V. g. salsum. Est. n. velocis dissolutionis: ⁊ cum hoc dissoluit linguam.

io2 Iste autez sensus differt a sensibus qui cõprehendũt per mediũ extraneũ in hoc q nõ comprehẽdit suũ sensibi le per medium. sed quemadmodũ color est visibile: ⁊ i rei veritate ꝓprium visui: ita sapor in rei veritate est gustabi le ꝓprium gustui. D. o. ⁊ nihil recipit sensum saporis ⁊c. i. ⁊ nihil recipit sensuum saporis qui dicitur gustus nisi sapor sit in humore: ⁊ humor est in saporoso: aut in actu: aut in potentia. V. g. salsum qõ ē humidũ in potẽtia ꝓpinq̃ quz velocit dissoluit: ⁊ dissoluit hũores q̃ sũt in lingua: ⁊ iõ ꝑ parauit nã saliua in ore: ⁊ ꝓparauit bracos in hoie ad con gregãdũ istã hũiditatẽ: ut ea mediãte gueset sicca. vñ dicim⁹ q sapor nõ ē sapor in actu: nisi in corpe hũido i actu.

Sicut aũt visus visibilis ē ⁊ inuisibilis: tene bra aũt inuisibilis: iudicat autem ⁊ ipsam visus: adhuc autem ⁊ valde splendidi ē: etenim hoc in uisibile ē: alio aũt modo a tenebra. similiter autẽ ⁊ auditus soniqz ⁊ silentij: quoꝝ aliud audibile aliud nõ audibile ⁊ magni soni: sicut visus ē splẽ didi. sicut enim paru⁹ sonus inaudibilis quodã modo: sic ⁊ magnus ⁊ violentus. Inuisibile autẽ aliud quidem oio dicit sicut ⁊ in aliis impossibi le. aliud autem quãuis aptũ natuz nõ habet: aut prauе: sicut qõ sine pedibus ⁊ sine gradu dicitur sic aũt gustus gustabilis quidem ⁊ nõ gustabilis hoc autem est paruũ aut prauũ habens humo rem: aut corruptiuũ gustus. videt aũt pincipiuz esse potabile ⁊ nõ potabile. gustus enim quidaz ambo: sed hoc quidem ut prauũ ⁊ corruptiuum gustus: illud aũt fm naturam: est autez cõmune tactus: ⁊ gustus potabile.

Et sicut visus est rei visibilis ⁊ non visibilis. nã obscuritas est nõ visibilis: ⁊ etiam distinguet a visu: ⁊ est etiam manifestũ in eo quod est valde fulgens ⁊ splendens. hoc enim quoquo mõ ē nõ visibile: sed tamen alio modo ab obscuritate. ⁊ similiter auditus ē soni ⁊ silentij: quoꝝ vnũ ē au dibile: ⁊ aliud nõ audibile: ⁊ est maximi soni: si cut visus est resplendentis. quẽadmodum enim minimus sonus ē nõ audibilis: ita aliquo modo est maximus sonus etiam. ⁊ non visibile quidez dicitur sic vniuersaliter: sicut in omnibus carenti bus boc: ⁊ quoddam ē innatum videre: sed non habet: aut habet: sed diminute: vt carẽs pede. ⁊ similiter gustus ē gustabilis ⁊ nõ gustabilis: ⁊ h est cuius sapor est debilis: aut malus: aut corrũpens gustum. ⁊ similiter existimatur de potabili ⁊ nõ potabili: sunt enim gustus quoquo modo: sed illud malum corrũpens gustũ: ⁊ illud natu rale: ⁊ potabile est cõmune tactui ⁊ gustui.

UVA. BHSC. IyR_012

102 D.sermo eius in hoc caplo ē manifestus. ⁊ abbreuiatio eius est q nō sensibile dicit in vnoquoq sensuū tribus modis:aut de eo qō caret sensato ꝓpio illi sensui de eis sensatis que innatus est habere:aut de eo qō ē sensibile intensum in se respectu illius sensus:aut de eo qō ē sensibile debile.Ut.g.obscuritas que ē sensibile fm priuationem in visu:⁊ color splendens qui ē nō sensibilis ꝓpter intensionem:⁊ color latens qui ē nō sensibilis ꝓpter debilitatem ⁊ in auditu silentium fm priuationem:⁊ maximus sonus fm intensionem:⁊ sonus latens fm debilitatez: ⁊ in gustu insipidum fm priuationem:⁊ horribile fm malicia: ⁊ debile fm diminutionez.omnia.n.ista dicūtur nō sensibilia quoniam vnūquodq istoz est priuatio alicuius dispositionis naturaliter sensibilis illius sensus.D.d.⁊ nō visibile quidem dicitur ꝛc̄.i.⁊ nō visibile dicitur vniuersaliter:sicut dr in alijs sensibus multis modis:aut q non ē innatū videri oio:aut dicimus q sonus est inuisibilis: ⁊ in colore nō auditus:aut q nō ē innatus videri:sed non videt:quia caret colore:aut quia habet colorem sed alio mō ab eo fz quem innatū ē habere.s.aut ꝓpter intensionē aut ꝓpi debilitatem hoc dicitur nō visibile:sicut dicitur in eo qui est debilis pedis q nō habet pedem.D.d.⁊ potabile est commune tactui ⁊ gustui.i.q fm humiditatem que ē in eo est tangibile:⁊ fm sapoꝛē est gustabile.

Quoniam autem humidum quidez est gustabile:necesse ē sentitiuū ipsius:neqz humidus esse actu:neqz impossibile fieri humidus. patit en ī gustus aliquid a gustabili fm q gustabile ē necessarium est ergo humectatū foze qō possibile humectari saluatū:nō humidū aūt gustatiuū sensitiuū.Signū aūt neqz siccā existentē liguam sentire:neqz multū humidam.hic.n.tactus fit ꝑmi humidi:sicut qm aliquis qui ante gustauit fortem humozem gustet altez: ⁊ ut laborantibꝰ amara omnia videntur propter id quod lingua plena huiusmodi humiditate sentit.

Et quia gustabile ē humiduz:fuit necesse ut suus sensus nō esset humidus in perfectione:neqz impossibile ut humefiat. Gustus enim quoq̄ modo patit a gustabili fm q est gustabile vñ necesse ē ut humefiat illud qō possibile ē ut humefiat:⁊ est saluatum:sed nō est humiduz sensus gustus.⁊ signū eius ē q lingua nō sentit qm fuerit valde sicca:aut valde humida. tactus.n.ipe erit per primū humozem:sicut qui prius gustauit sapozem fortem:deinde gustauit alium sapoꝛē.⁊ sicut egroti sentiūt oia amara: q sentiunt ea p liguam submersam in tali humoze.

103 Qum declarauit ea que sunt ꝓmunia isti sensu:⁊ sensui tactus ⁊ alijs sensibus:incepit dicere quidda ꝓpriū mēbzo istius sensus.s.lingue: ⁊ dixit:⁊ quia gustabile ē humidum ꝛc̄.i.⁊ q materia sapozis ē humoz:ut declaratū ē in sensu ⁊ sensato:necesse fuit ut recipiēs sapoꝛez reciat humozem cū sapoze.vnde necesse ē ut iste sensus nō sit humidus in actu:neq̄ sit etiam impossibile ut recipiat humoꝛē cuz sit innatus recipere sapozem:qō ē impossibile sine receptione humozis:⁊ dixit:q est necesse ut sit nō humidus in actu:q illud qō est aliquid in actu nō est innatū recipe illud qō est in eo in actu fm q ē in eo in actu.Visus enim si haberet aliquē colorem in actu nō reciperet colores.D.d.gustus.n.patitur quoquo modo ꝛc̄.i.⁊ est necesse ut iste sensus sit innatꝰ humefieri.mēbzū.n.gustās patit quoquo modo a gustabili.⁊ quia gustui semp associatur humidū necesse ē ut gustās patiatur ab humoze qui est in sapoze. vnde necesse ē ut hoc mēbz gustans sit in ea dispositione qua possibile est ut humefiat:⁊ hoc erit ut nō sit humidū in se:⁊ q sit cū hoc saluatum ab accidentibus:⁊ hoc intēdebat qm dixit:vnde necesse ē ut humefiat ꝛc̄.i.⁊ q: necesse ē ut hoc membzū humefiat necesse ē ut sit innatū humefieri.s.ut sit saluatum a siccitate intensa ⁊ ut nō sit humidum.D.d.⁊ signū eius est q lingua ꝛc̄.i.⁊ signū eius q lingua apud comprehensionem sapoz debet saluari ab intensa siccitate ⁊ dominio humozis:est q ipsa nō sentit sapozes quando fuerit intense siccitatis aut intense humiditatis:sed tm̄ sentit qm fuerit in naturali dispositione fm quā innata ē recipere humiditatem sapozis.D.d.tactꝰ enī ipse ꝛc̄.i.⁊ qm lingua innata est recipere sapozem cū eius humiditate:necesse ē ut super ipsum nō dominet alia humiditas.prima.n.humiditas dominās in lingua impediet eam in recipiendo secundā humiditatem: quēadmodum qui gustauerit aliquē sapoꝛē fortē:⁊ postea gustauerit aliū sapoꝛē: tūc enim nō sentiet scōm sapozez ꝓpter dominiū primi super linguam.D.d.⁊ sicut infirmi sentiūt oēs sapores amaros quia sentiunt eos p linguam submersam ī humoze amaro:ita enim qui gustauerit aliquē sapozez:⁊ sua lingua fuerit humefacta in humoze accītali: tūc nō cōprehendet humozē sapozis ꝓpriū nisi admistū cū qualitate illius primi humozis:⁊ sic accidet necessario ut nō comprehendat sapozem:q nō comprehēdit nām sapozis in dispositione illa fm quā ē mā illius sapozis.

Species aūt humoz sicut ⁊ colorибus simplices quidem contrarie sunt:ut dulce ⁊ amaruz habite aūt sunt cū hac quidē pingue:cuz illa vo salitum. Media aūt hoz:acre ⁊ austez: ⁊ ponticum ⁊ acutū.Fere.n.be videnť esse humoz differentie:quare gustatiuū potentia ē huiusmodi: gustabile aūt est factiuū actu huius.

Et modi sapoz sunt sicut in colorибus.simplices quidem sunt contrarij: dulcis ⁊ amarus. sequentes aūt sunt duo:istum vnctuosum: istum autem salsum:⁊ que sunt inter ea sūt acutus:⁊ stipticus:⁊ ponticus:⁊ acetosus.isti enim modi fere videnť esse modi sapoz.vnde necesse ē ut gustans sit illud qō est in potentia istius dispositiōis ⁊ gustabile sit agens.

104 Et dispositio modoz sapoz ad inuicem ē sicut dispositio coloz ad inuicem.quēadmodū igitur colores simplices sunt albus ⁊ niger ex quibus cōponūtur alij:quoz q̄dam sunt ꝓpinquiores simplicibus:ita ē de sapozibꝰ.s. q simplices eoz sūt contrarij.s.dulcis ⁊ amarus: ⁊ sequitur dulcem vnctuosus:⁊ salsus amaz:⁊ inter istos sūt acutus ⁊ stipticus:⁊ acetosus:⁊ hoc qō dixit in colorибus manifestum est:in sapozibus vo habet questionem. Galienus.n. opinatur q ponticus ⁊ acetosus frigidi sūt:⁊ q acutus est calidioz amaro.Et si nos concesserimus q isti sapores cōsequūtur calorem ⁊ frigus:necesse ē q cōtrarietas in istis sit in illo quod ē vltime calidum:⁊ in illo qō est vltime frigidum.⁊ si concesserimus q ita ē de sapozibus sicut est de colorибus.s.q idem color sit a caliditate vel a frigiditate: tūc non accidet impossibile.⁊ videt q hec opinio Galieni sit erroz.videmus q amaritudo quandoq̄ inuenit cuz frigiditate.Ut.g.q amaritudo que ē in fructibus i primo cremento demonstrat frigus:⁊ amaritudo que ē in rebus cōbustis demonstrat calorem:⁊ silr nō est impossibile ut aliqua dulcedo sit frigida.Videt enim q plante amari saporis apud ꝓplementū sunt dulces aut insipide in principio ⁊ signū eius q isti sapores sūt medij:ē q plante habentes sapozes nō transferūtur ex amaritudine ad dulcedinez in eis que innate sunt esse dulces in fine:nisi mediante aliquo illoz sapoz:⁊ hoc erit fm q ptinet illi amaro existenti in illa planta:⁊ illi dulci existenti in ea:quemadmoduz albedo nō transfert ad nigredinem vel ecōuerso:nisi mediante

UVA. BHSC. IyR_012

aliquo coloꝝ medioꝝ. in aliquo igitur transfert mediante charopo: ⁊ in aliquo mediāte kiano. nō enim ē necesse ut translatio in extremis sit super omnia media: ⁊ vniuersaliter per se manifestum est ꝙ amaꝝ ⁊ dulce sunt in fine contrarietatis inquantū sunt sapores: quapropter necesse est vt aliꝗ sapores sint mediꝗ inter hos duos: ⁊ cōpositi ex extremis. ſm hoc igitur debemus ponere hoc: ⁊ nō debem᷒ aduertere sermonē Galieni. suus enim sermo non est verus in complexionibus sapoꝝ ſm suas naturas. ⁊ si concesserimus ꝙ omne dulce est calidum: ⁊ omne amaꝝ etiā est calidum: debem᷒ etiam dicere ꝙ hoc nō est nisi respectu corporis hominis nō respectu nature ipsius rei. experientia enim lꝫ testetur hoc in corpore hūano: tamen h̃ non demonstrat naturam ipsoꝝ sapoꝝ: ⁊ videtur ꝙ sapor magis sequitur humiditatem ⁊ siccitatem q̃ꝫ caliditatem ⁊ frigiditatem. necesse est enim aliquam opinari cōplexionem terminari ex qua fit amaritudo: ⁊ aliam ex qua dulcedo. ⁊ ꝙ iste due complexiones sunt contrarie ſm hunc modū ⁊ locus de hac perscrutatione est in libro de sensu ⁊ sensato: ⁊ etiam de numero modoꝝ sapoꝝ. D. d. quapropꝫ necesse est ut gustans sit illud ⁊c̃. i. declaratum est ex predictꝭ ꝙ iste sensus est illud qđ est in potētia omnes isti sapores: ⁊ ꝙ sapor ⁊ gustus est agens ⁊ mouens istum sensum de potentia in actum.

De tangibili autem ⁊ tactu eadem ratio. Si enim tactus nō est vnus sensus sed plures: necessarium est ⁊ tangibilia sensibilia plura esse. Habet autem dubitationem vtrum plures sint aut vnus.

De tangibili autem ⁊ de tactu idem ē sermo tactus enīꝫ si nō fuerit vnū genus sed plus: necesse est ut tangibilia etiam sint plura vno. sed est dubium vtrū sint vnum aut plura.

106 Modo vult loqui de tactu: ⁊ dixit: de tangibili auteꝫ ⁊ de tactu ⁊c̃. i. vtꝝ aūt tangibile sit vnum aut plura vno est dubium sicut est de tactu: ⁊ sermo in eis est idem: ⁊ innuit per hoc causam ꝓpter quam latet hoc in hoc sensu ⁊ nō latet in aliꝗs sensibus. de illis enim quia manifestum fuit ꝙ sensibile eoꝝ est vnum in genere: fuit etiam manifestum eos esse vnū in genere. In hoc sensu aūt qꝛ ignoratū est de suis sensibilibus: fuit etiam ignoratū de sensu. D. d. tactus enim si nō fuerit vnum genus ⁊c̃. i. ⁊ sermo de eis ī hac intentione idem est. notum est enim nobis ꝙ si tactus non est vnum genus: sed plura vno: necesse est ꝙ tangibilia sint plura vno. ⁊ ꝙ si tangibilia sint plura vno: necesse est ut iste sensus sit plus vno. sed lꝫ consecutio in istis duobus syllogismis sit manifesta: tamen destructio vel positio in eo est ignorata.

Et quidem est sensitiuū tangibil' vtruꝫ caro ⁊ in aliꝗs proportionale aut non: sed hoc quidē est medium. primū autem sensitiuū: aliud quideꝫ est intus. Omnes etenim sensus vnius cōtrarietatis esse videntur: vt visus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: gustus amari ⁊ dulcis. In tangibili autem multe insunt ꝯtrarietates: calidū ⁊ frigidum: humidum ⁊ siccū: duꝝ ⁊ molle: ⁊ aliorū quecūqꝫ sunt huiusmodi.

Sensus autem tactus vtꝝ est in carne: aut in alio simili: aut non: sed ista est medium primum autem sentiens est aliud extrinsecum. Omnis. n. sensus existimatur esse eiusdem contrarietatis. V. g. visus albi ⁊ nigri: ⁊ auditus grauis ⁊ acuti ⁊ gustus dulcis ⁊ amari. in tangibilibus autem sunt plura contraria: calidū ⁊ frigidus: ⁊ siccuꝫ ⁊ humidum: ⁊ durum ⁊ molle: ⁊ asperum ⁊ lene: ⁊ alia similia.

107 Qum narrauit ꝙ dubium est vtrū sensus tactus sit eiusdem virtutis aut plures: incepit dicere sermones dubitabiles in hoc: ⁊ dixit: sensus autem tactus ⁊c̃. i. ⁊ ꝑncipium considerationis in hoc est: vtrum sensus tactus sit in carne: aut in simili carne in animalibus carentibus carne aut sensus tactus nō est in carne: sed caro est quasi mediū ⁊ dixit hoc: quia si fuerit declaratum ꝙ sensus tactus est ī carne: ita ꝙ ꝓportio carnis ad ipsū sit sicut proportio oculi ad visum: manifestum est ꝙ sensus tactus est vna virtus quoniā vnū instrumentum nō est nisi vnius virtutis. si autem fuerit declaratum ꝙ ista virtus fuerit plures vna: necesse est ut caro nō sit quasi medium: ⁊ ut nō sit quasi instrumentum. Et qum narrauit hoc: incepit inducere ſmones dubitabiles: ⁊ incepit ab eis que demonstrant v̓tuteꝫ tactus esse plurem vna: quia post inducet ea que demonstrant ipsam esse vnam: ex hoc qđ apparet ꝙ qum sensibile fuerit positum super carnem statim sentiet ex quo existimatur ꝙ ista v̓tus est vna: ⁊ dixit: sed ista est mediuꝫ ⁊c̃. i. vtrum sensus tactus est in carne: ita ꝙ sit vna virtus: aut nō est in carne: sed intra: ⁊ est plusq̃ꝫ vna virtus est dubiū potest enim aliquis dicere ꝙ caro ē medium: ⁊ ꝙ primum sentiens qđ ē instrumentum istius virtutis est aliquid intrinsecum: ⁊ ꝙ ē plusq̃ꝫ vnū instrumentū: ⁊ signū eius ē qꝛ manifestun ē ꝙ idem sensus nō comprehēdit nisi vnam cōtrarietatem: ⁊ eius media. visus enim comprehendit albū ⁊ nigrum ⁊ media. ⁊ auditus graue ⁊ acutum ⁊ media: ⁊ gustus dulce ⁊ amaꝝ ⁊ media: tactus aūt multa cōtraria V. g. calidum ⁊ frigidum: ⁊ humidū ⁊ siccum: ⁊ asperuꝫ ⁊ molle: ⁊ alia contraria. vnde necesse est ut ista virt᷒ sit plures vna: ⁊ ꝙ caro sit quasi medium: ⁊ hoc qđ dixit manifestum est: quoniam si vna virtus est que cōprehendit vnā ꝯtrietatem: contingit oppositū conuerti cum opposito. s. ut que nō cōprehendit vnā ꝯtrietatē sꝫ plures: nō sit vna vi᷒.

Habet autem solutionē quandā ad hāc dubitationem: ⁊ q᷒ in aliꝗs sensibus sunt ꝯtrietates plures: ut in voce nō solum acumen ⁊ grauitas: sed magnitudo ⁊ paruitas: ⁊ lenitas ⁊ asperitas vocis ⁊ similia alia. sunt aūt ⁊ circa colorem differentie huiusmodi altere: sed ꝙ sit vnū subiectuꝫ sicut auditui sonus sic tactui: nō manifestuꝫ est.

Sed est hic aliquid per quod dissoluit̄ ista questio: in aliꝗs enim sensibus sunt modi contrarietatis plures vno. V. g. in sono cū acuto ⁊ graui est magnum ⁊ paruū: ⁊ sonus lenis ⁊ asper: ⁊ alia similia: ⁊ in colore etiaꝫ sunt aliꝗ similes istis sed tamen nō est manifestū quid ē illud vnū subiectum: sicut est sonus auditus: sic tactus.

108 Qum dedit sermonem facientem credere ꝙ sensus tactus sit plus vno: dedit alium sermonē quasi dubitationē super hunc sermonem: ⁊ dixit: sed est aliquis ⁊c̃. i. dicere aliquid esse per quod dissoluitur iste sermo ꝑ quem probatur ꝙ sensus tactus est plus vno: ⁊ ē ꝙ in aliꝗs sensibus etiam sunt modi cōtrarietatis plures vno. V. g. ꝙ auditus cōprehendit graue ⁊ acutū: ⁊ magnū ⁊ paruū: ⁊ lene ⁊ asperum: ⁊ similiter visus comprehendit multa: albuꝫ ⁊ nigrum: ⁊ splendens ⁊ nō splendēs: quapropter nō ē necesse ex hoc ꝙ tactus comprehendit plus vna ut sit plures: ⁊ ꝙ caro sit quasi mediū. Et qum dedit hanc dubitationē suꝑ sermonem ꝓbantē ꝙ iste sensus est plus vno: incepit excitare modū debilitatis eius: ⁊ dixit: sed nō est manifestum ⁊c̃. i. sed iste sermo nō sequitur: quoniam si magna contrarietas que est in tactu sit similis maxime contrarietati existenti in vnoquoqꝫ sensu: necesse est ut subiectuꝫ modoꝝ cōtrarietatis que est in tactu sit vnum: sicut est in visu ⁊ in auditu. sonus enim est subiectuꝫ illoꝝ cōtrarioꝝ predictorum: ⁊ similiter est subiectum modoꝝ cōtrarietatis cōpre-

UVA. BHSC. IyR_012

bensibilium per visum:sed nō est manifestum quid ē vnū subiectum contrariorꝫ sensus tactus:immo apparet q̄ sūbiectum multiplicatur ſm multiplicationem contrariorum ⁊ intendit per subiectū hic genus qđ diuiditur in hec ꝯria ⁊ hoc qđ dixit manifestum est.necesse est enim si posuerimus q̄ vnus sensus cōprehendit multos modos ꝯrietatis vt genus subiectum illis modis sit vnū:quoniā necesse est aliquid esse cōmune illi multitudini qđ cōprehendit ab illo vno sensu:⁊ si non:nō erit illic aliquid p qđ ille sensus poterit dici vnus:quoniā sensus nō est vnus nisi per vnaz intentionem.⁊ qum ꝯria fuerint diuersa in generibus:tūc virtutes erunt diuerse:⁊ ideo illud qđ recipit contrarietatem colorꝫ aliud est a recipiente ꝯrietatem saporꝫ:quz ista contraria sint diuersa in genere. vnde necesse est si tactus sit vna virtus ut modi ꝯriorꝫ quos comprehendit sit vnū genus subiectuz eis qđ dicatur de eis vniuoce:ut sonꝰ qui dicitur vniuoce de modis sonorꝫ:⁊ color de modis colorꝫ sed contraria tactus nō videntur habere genus qđ dicat de eis nisi equiuoce.quale enim qđ dicitur de calido ⁊ frigido:⁊ graui ⁊ leui: nō dicitur nisi pure equiuoce. ⁊ illud quod dictum est de equiuocatione in hoc nomine ālē qđ dicitur de sapore ō calore ⁊ frigore ⁊ odore.omnia.n. hec nomina sunt in predicamento qualitatis:⁊ graue ⁊ leue in predicamento substantie:⁊ ideo necesse est ut v̄tus cōprehendens cōtrarietatem que ē in graui ⁊ leui sit v̄tus comp̄hendens ꝯrietatem que ē in calido ⁊ frigido necessario :⁊ quoq̄ modo nō:quz illa que cōprehendit graue ⁊ leue nō comprehendit ea nisi mediante motu.ſ.q̄ nō cōprehendit graue nisi quando mouet eam corpus graue aut leue:⁊ iō oportet opinari q̄ velit Aris.q̄ sensus tactus ē plus q̄ vnꝰ ⁊ q̄ caro est.q.ei medium: lz iste sermo sit ꝯrius sermoni in libro de animalibus:sed tamē forte ille sermo fuit ſm q̄ apparuit illic.ſ.qđ sciuit de mēbris animaliū in illo tempore:tunc enim adhuc nesciebat neruos: ⁊ dixit q̄ instm sensus istius est caro:⁊ iste sermo dat instrumento esse istis animalibus tangibilibus intra carnem:⁊ hoc conuenit ei quod post apparuit per anatomiam.ſ.q̄ nerui habent initroitū in tactu ⁊ motu.qđ ergo sciuit Aris.rōne apparuit post sensum.

Utrū autē est sensitiuū intus aut nō: lz mox caro nullum videtur esse signū fieri sensum simul cum tactu.etenim nūc siquis circa carnē extēderit:ut pellem faciens:similiter sensum mox tactū insinuat:⁊ tamen cōstat q̄ nō est in hoc sensitiuū si autem ⁊ cōnaturale fuerit citius vtiqz pertiget sensus.

Utrum aūt sensus sit intra aut nō: lz est primū qđ apparet.ſ.caro.existimat q̄ istud signum nihil est.ſ.q̄ sensus est quando tāgit: quoniam si tu acceperis mēbranam ⁊ induas carnē ea:tunc eodez mō apparebit sensus quādo tangit:lz manifestum est q̄ sentiens nō est in istis rebus.si igit fuerit solidatum cum eo:tūc sensus citius proueniet etiam.

109 Qum dedit sermonem necessariuz ex quo apparet q̄ sensus tactus ē plus vno:⁊ q̄ caro est quasi mediuz ut exposuimus: lz sit contra opinionem Alex.⁊ expositionem Themistij:q̄uis Themistius dicat aperte q̄ ista ē opinio Aris.ſ.q̄ caro est quasi medium: sed isti videntur nō scire rationem super quam sustentabat Aris.in hoc:⁊ ē qz sensibilia tactus nō cōmunicant in eodem genere:q̄ de eis dicatur vniuoce:necesse est ut sit plus vno. Et nos dicemus rationem Alex.in hoc ⁊ dissoluemus eā.⁊ qum iam compleuit hoc declarare ⁊ dissoluere questionē contingentem in hoc:reuersus est ad destruendū illud ex quo existimat q̄ caro est instrumentū istius virtutis:⁊ dixit:vtz autem sentiens est intra ⁊c̄.i.dicere autem q̄ tangens nō est intra sed est in primo corꝫ que apparent.ſ.in carne. caro enim qum fuerit positum super ipsam aliqđ tangibile statiz cōprehendet ipsum ut est:ſm q̄ istud argumentū nō tenet.ſ. q̄ sensus tactus sit quando tangibile tangit carnem. D.debilitauit ħ argumētū:⁊ dixit:qm̄ si tu acceperis mēbranaz ⁊c̄.i.qm̄ si tu accepis mēbranā nō spissaz:⁊ indueris eā carnē ⁊ posueris sup carnē aliqđ tāgibile:tūc statiz ꝓhēdet a sensu ac si esset absqz illa mēbrana.D.o.lz sit manifestuz q̄ sentiens non est in istis rebus ideſt lz sit mamifestum q̄ primū sentiens nō est in cute:vnde nō est impossibile ut caro sit talis dispositionis.ſ.ut sit mediū quasi cutis.in apparentibus autem in carne nulla dubitatio est super ea q̄ iam declarata sunt ratione.D.o.si igitur fuerit consolidatum.i.⁊ nulla differētia est in hac intentione siue caro fuerit continua cū sentiente:siue mēbrana fuerit nō continua cutis enim si esset continua:tunc citius redderet sensuz. cōtinuatio igitur nō dat carni nisi facilitatez pertransit̄ sensus:nō qz ꝓtinuatio det ut caro sit instrumētū isti⁹ sensus.

Propter qđ talis pars colorꝭ videtur sic se habere:sicut si circulariter nobis aptus natus eēt aer.videremur enim vno quodā sentire ⁊ sonum ⁊ odorem ⁊ colorem:⁊ vnus quidem sensus esse auditus:visus:⁊ olfatus. Nunc autem qm̄ determinatum est per qđ fiunt motus manifesta sunt predicta sensitiua altera esse.

Et ideo istud instrumentū est de corpore q̄si aer si esset applicatus cū corpore in circuitu: tūc enim existimaremus q⁹ per id sentiremus sonuz ⁊ colorē ⁊ odorem:⁊ q⁹ visus ⁊ auditus ⁊ olfat⁹ esset sensus vnus. modo aūt quia aer per quem fiunt isti motus.ſ.videre ⁊ audire ⁊ olfacere ē distinct⁹:apparēt sensus quos dixim⁹ esse diuersi.

110 Qum declarauit q̄ tactus est plus vno sensu:⁊ q̄ ꝓpter hoc caro debet esse media istis sensibus:⁊ q̄ dubitatio super hoc ex eo q̄ apparet sensui que fecit multos homines dicere q̄ caro ē instrumentū istius sensus ⁊ q̄ iste sēsus est vn⁹ nō sufficit:incepit declarare modū ex q̄ cōtingit ista existimatio cōis oib⁹:⁊ forte ipse ē vn⁹ eorꝫ in libro de aialib⁹ qui hoc existimauerūt: ⁊ dixit:⁊ ideo hoc mēbruz de corpore ⁊c̄.i. ⁊ ista existimatio accidit hominibus: qa hoc membꝝ.ſ.caro assimilatur aeri si esset applicat⁹ cum corpore:quoniā si aer ſm q̄ est mediū fuisset applicat⁹ cū corpore sicut caro.i.esset pars corporis:tūc existimaremus q⁹ per idem sentiremus sonū ⁊ colorem ⁊ odorez: ⁊ q⁹ hec tria sunt vnus sensus:⁊ hoc idē accidit sensibus tactus cū carne:ita q⁹ fuit existimatū eos esse vnū sensum .D.o.mō autem quia aer ⁊c̄.i.sed apparet q⁹ tres sensus isti sunt diuersi:lz sint per idem mediū:qz medium nō est pars nostri caro aūt quia est pars nostri nō apparuit hoc in sensibus tactus:⁊ fuit existimatū eos esse vnū sensuz:sed demōstratio coegit q⁹ sint plures vno sensu:sentit.n. plura vno sensibili in carne.

In tactu autem hoc quidē nūc immanifestū est.ex aere quidem.n.aut aqua impossibile ē cōstare animatū corpus.oportet.n.firmū esse.relinquitur aūt mistuz ex terra ⁊ ex bis esse ut vniuersaliter caro ⁊ ꝓportionale: quare necessariuz est ⁊ corpus esse mediū tactui aptū natū p qđ fiant sensus qum sint plures.

In tactu autez hoc modo latet:impossibile est enim ut constitutio corporis animati sit ex aere aut ex aqua:indiget eniz ut sit duꝫ:remanet igitur ut sit ex terra:⁊ ex istis in carne: ⁊ similib⁹ vnde necesse ē ut corpus mediū tangens sit applicatum : per cuius mediationem erunt sensus

plures q̄ꝫ vnus.

iij Qum declarauit modū ex quo cōtingit ista existimatio in sensibus tactus: ⁊ nō contingit in alijs sensibus: incepit narrare cām ⁊ necessitatem in hoc q̄ medium in tactu est applicatū ⁊ in alijs nō applicatum: ⁊ dixit: in tactu aūt cē. i. tactui aūt accidit hoc: ita q̄ ista intētio latet in eo. s. q̄ est plusq̄ vnus sensus: ex hoc q̄ omnis sensus indiget medio: ⁊ animalia indigent in salute ut sentiant tangibilia: iō fuit necesse ut mediū esset pars eius: ⁊ fuit impossibile vt hoc mediū qō ē pars eius esset aqua aut aer. impossibile est enim sicut dixit ut constitutio corporis eēt ex aere aut aqua. animalia. n. indigēt necessario corpore duro ex quo contingit necessario ut mediū in sensibus tactus eēt corp⁹ admistum super qō abūdaret terrestritas: ⁊ ē caro: ⁊ eius simile in animalib⁹ carentibus carne: ⁊ sic ē intelligendus iste sermo: ⁊ ipse excitauit nos super hoc qō diminuit in sermone per hoc qō dixit: necesse est igitur ut corpus medium tangens sit applicatum. i. necesse ē igitur q̄ ois sensus sit per medium qum sensus nō sentiant sua sensibilia tangendo: ⁊ animalia indigent vt sentiant sensibilia occurrentia: vt medium sit applicatum ⁊ pars corporis. D. o. p cuius mediationem erūt sensus: ⁊ sūt plures vno. i. sensus tactus.

Demonstrat aūt q̄ plures sint qui in lingua tactus. omnia. n. tangibilia sentit lingua sm eandem partē ⁊ humorem. siquidem igit ⁊ alia caro sentiret humorē: videret vnus ⁊ idē eē sensus gustus ⁊ tactus: nūc autez sunt duo ꝓpter id q̄ nō conuertitur.

Et demonstrat eos esse plures' vno tact⁹ lingue. omnia tangibilia sentiunt per idem mēbruz ⁊ sapor. si ergo alia caro sentiret saporem: tūc existimaretur q̄ gustus ⁊ tactus essent idem sensus mō aūt sunt duo qz nō conuertitur.

iij2 Et demonstrat q̄ sensus tactus ē plusq̄ vnus: ⁊ q̄ b̄ latet quia caro est quasi mediū tactus qui ē in lingua: quoniam sentimus omnia tangibilia per hoc membrū: ⁊ etiā saporez: fuit necesse ut caro que est in hoc mēbro sit quasi medium: nō quasi instrumentū: qm̄ si esset instrumentū saporis nō comprehenderet tangibile: ⁊ si tangibile: non saporem: idem. n. sensus idē habet instrm. si igitur alia caro que est in corpore sentiret saporem: sicut caro que est in lingua: tūc existimaretur q̄ gustus ⁊ tactus essent idē sensus. D. o. modo aūt sunt duo quia nō cōuertitur. i. modo autem nō accidit hoc quia nō conuertitur. s. q̄ omnis caro gustans est tangens: sed nō ois caro tāgens ē gustans.

Dubitabit aūt aliquis si omne corpus ꝓfundum habet. hec aūt est tertia magnitudo. quoz aūt corpoz mediū est aliquod corpus: nō cōtingit ipsa ad inuicem se tangere. humidū aūt nō ē sine corpore nec humectum: sed necesse est aquā esse aut habere aquam. Que vo tanguntur ad inuicem in aqua nisi sicca extrema sint: necesse est aquam habere mediū quo repleta sunt vltima. si aūt hoc vez impossibile ē tāgere aliquid aliud in aqua: eodem aūt modo ⁊ in aere. similiter enī se habet aer ad ea que sunt in ipso ⁊ aqua ad ea que sunt i aqua. latet aūt magis nos sicut ⁊ que sunt in aqua aialia si humectū tangit humectū.

Et ex eis de quibus dubitat homo ē q̄ omne corpus hz ꝓfundū: ⁊ hec est tertia dimensio. ⁊ corpora inter que existit aliqō corpus mediuz impossibile est ut tangant se ad inuicem. ⁊ humiduz nō est extra corpus neqz humectatū: immo necesse est ut sit aqua: aut aliquid in quo ē aqua et ea que occurrūt sibi in aqua ad inuicem: qum sua extrema nō fuerint sicca: necesse est ut int ea sit medium: ⁊ est illud in quo vltima eoz sūt submersa. ⁊ si hoc est vez: impossibile est ut aliquid tangat aliud in aqua: ⁊ similiter in aere. aer. n. ita est cū eis que sunt in eo sicut aqua cū eis que sūt in aqua: sz magis ignoramꝰ ea q̄ sunt in aere. V. gratia animalia que sunt in aqua: si corpus humectatum tangit corpus humectatū.

iij3 Qum declarauit q̄ tactus indiget carne pro medio: ⁊ q̄ est plusq̄ vnus: incepit etiam querere vtz iste sensus cū hoc q̄ indiget carne indigeat etiam medio extrinseco: aut sufficit etiam caro sine medio extrinseco: ⁊ ista questio etiā accidit in gustu: ⁊ dixit: ⁊ ex eis in quibus homo dubitat est cē. i. ⁊ dubitat hō in hoc vtrū tactus indigeat medio extrinseco cū hoc qō indiget medio qō est caro. oē. n. corpus habet ꝓfundum: ⁊ ē tertia mensura corporis. D. o. ⁊ corpora inter que est medium cē. i. ⁊ qum omne corpus habet profundum necesse est ut inter omnia duo corpora nō se tangentia sit corpus. ⁊ qum ita sit: continget ut corpora sicca inter que est medium corpus humidū impossibile ē ut tangant se ad inuicez absq̄ eo q̄ sue superficies sint humefacte ab illo corpore humido: ⁊ humiditas impossibile est vt sit extra corpus illud medium. V. g. corpora humectata: quoniā impossibile est ut tangant se nisi inter ea sit aqua aut aliquid aque. D. o. ⁊ ea que occurrūt sibi ad inuicem qum extrema eoz fuerint nō sicca cē. i. ⁊ qū corpora sicca nō occurrūt sibi in corporibus humidis: nisi extrema eoz fuerint humectata: necesse est ut nō occurrant sibi nisi inter ea sit medium: ⁊ est corpus in quo supficies eoz sunt submerse. ⁊ qum ita sit impossibile est ut corpus siccum tangat corpus siccum in aqua aut in aere: nisi inter ea sit corpus: aut ex aqua aut ex aere. D. o. ⁊ similiter etiā de aere. aer enim cē. i. ⁊ ita ē de aere sicut de aqua in hoc sed humefactio eoz que sunt in aqua ē manifesta sensui: humefactio aūt eoz que sunt in aere nō sentitur: sz ratio cogit eam esse eiusdē modi. V. g. animal quod est in aqua quoniā qum manifestum est q̄ impossibile est ut aliquid tangat nisi mediante aqua: sic debet eē in animalibus que sunt in aere.

Utrum igitur omniū sit similiter sensus: an alioz aliter: sicut nunc videtur quidem gustus ⁊ tactus in tangendo: alij autem a longe. hoc autē nō est: sed duz ⁊ molle per altera sentimus sicut ⁊ sonabile ⁊ visibile ⁊ odorabile: sed alia quidez a longe: alia vero a prope ꝓpter quod latet: quoniam omnia sentimus per medium: sed in his latet. Et quidem sicut diximus prius: ⁊ si per pellē sentiremus omnia tangibilia ignorato quoniaz prohibet: similiter vtiqz haberemus: sicut ⁊ nunc in aqua ⁊ in aere. putamus. n. nunc ipsa tangere ⁊ nihil esse per mediū.

Utz igitur sensus oiuz rez est eodez modo aut sensus rez diuersaz est diuersus: vt existimatur q̄ gustus ⁊ tactus sunt per tangere: alia autē sunt a remoto: aut nō est ita: sed nos etiaz nō sentimus duz ⁊ molle: nisi mediantibus alijs rebus sicut sentimus faciens sonū: ⁊ visibile ⁊ audibile sed ista a remoto: ⁊ illa duo a ꝓpiquo: ⁊ ideo nō fuit preceptum ⁊ si nō omnia sentimus p aliqō medium: sed non comprehendit a nobis in his duobus. Jam. n. diximus etiam prius q̄ si nos sentiremus tangibilia mēbrana mediante: ita q̄ non perciperemus: tūc dispositio nostra esset sicut dispositio nostra modo in aqua aut in aere. mō. n. existimam⁹ tāgere ea: ⁊ nō est illud.

iij4 Et qum fuerit concessum hoc qō diximus q̄ corpora

UVA. BHSC. IyR_012

ſicca impoſſibile eſt ut tangant ſe in corporibus humidis niſi inter ea ſit aliquod corpus ex illo humido: querendū eſt vtrꝫ ſentire omnia ſenſibilia fiat eodem mō.ſ.p mediū aut ſentire res diuerſas ſit diuerſum.ſ.q ſentire quaſdam nō eſt per mediū:ut exiſtimatur de tactu ⁊ guſtu:⁊ q̄ſdam per mediū ⁊ ſine tactu:ſed a remoto:vt auditus ⁊ olfatuſ ⁊ viſus:aut nō eſt ita:ſed omnia tangibilia ſentimus per hoc idem medium per qō ſentimus illa tria reſidua: ſz tm differūt in hoc q ſenſibilia in iſtis tribus cōprehendūtur a remoto ⁊ in tactu ⁊ guſtu a propinquo.⁊ qum ita ſit nō ſentimus omnes res niſi per medium extrinſecuꝫ: ſz iſtud medium nō percipitur a nobiſ in tactu:quēadmodū ſi ſentiremus tangibilia mediante mēbrana abſq; eo q̄ peciperemus illam mēbranā eſſe ſuper nos:quoniam diſpoſitio noſtra eſſet cū hac mēbrana per cuius mediationem ſentiremus tangibilia abſq; perceptione illius ſicut eſſet diſpoſitio noſtra i ſentiēdo mediāte aq̄ aut aere.ſ. quēadmodū accideret nobis exiſtimare q̄ nos nō ſentim⁹ tāgibilia niſi tāgēdo:nō mediante illa mēbrana quꝫ nō percipimus illā eſſe dio:ſic poſſibile eſt hoc accidere nobis in aqua aut aere.ſ.exiſtimare q̄ nos ſentimus res ſine mediatione eaꝝ: ſed nos in rei veritate nihil tangimus niſi per mediationē earum.

Sed differt tāgibile a viſibilibu⁹ ⁊ ſonatiuis quoniam illa quidem ſentimus ex eo q̄ mediuꝫ mouet aliquid nos: tangibilia vero nō a medio ſed ſimul cū medio:ſicut per clypeum percuſſus nō enim clypeus pcuſſus prius percuſſit: ſed ſimul acciderit vtraqꝫ percuti.

Sed tangibile differt a viſibilibus ⁊ facientibus ſonū.nos.n.ſentimus iſta ita q̄ mediū agit quoquo mō in nobis:⁊ nos in tangibilibus nō a medio ſed cū medio. Ut.g.ille cui accidit ictus mediante ſcuto.ſcutum.n. nō eſt illud qō pcuſſit ipſum qum percutiebaꝫ ſcutum:ſed accidit q̄ pcuſſio amboꝝ fuit ſimul.

li5 Ideſt ſed ſz cōſequitur ex hoc ſermone q̄ tāgibilia nō ſint niſi per medium ſicut tres ſenſus:tamen opinandū eſt q̄ actio medij in hoc ſenſu nō eſt ſicut actio medij in illis: ſed tangibilia differunt a coloribus:⁊ a ſonis in hoc q̄ indigent medio:quia ſenſibilia in illis tribus primo agūt in medium.D.mediū in nos:tangibilia aūt inſimul agūt in nos ⁊ in medium:ſed debes intelligere hic per ſimul: non quia in eodem tempore patitur medium ⁊ ſenſus a tangibilibus ⁊ in illis duobus temporibus. exiſtimatur enim q̄ viſus ⁊ aer alterant a colore in eodem inſtanti:ſed intēdit hic per prioritatem ⁊ poſteriioritatem in illis: prioritatē ꝑz cauſam.ſ.q̄ ſenſibile eſt cauſa remota in motione ſenſus: ⁊ medium ē cauſa ꝓpinqua:in tactu autem mediū ⁊ ſenſus mouent inſimul a tangibilibus:ſed mediū nihil facit i hoc:ſed eſt aliquod accidens ex neceſſitate:nō q̄ ē neceſſe in eſſe ſenſus:ſicut mediū eſt neceſſariuꝫ in eſſe alioꝝ:⁊ iō aſſimilauit paſſionē nr̄am a tangibilibus paſſioni noſtre a pcuſſione mediante ſcuto.quēadmodū igitur nō oz aliquis dicere q̄ ſcutum eſt neceſſariū in actione pcuſſionis noſtre:ita q̄ ſcutum ſit cā ꝓpinqua:⁊ pcuſſio ē cā remota ita eſt de aere cū tangibilibus.ſ.q̄ nō debet aliquis dicere q̄ illud neceſſe eſt ad ſentire tangibilia:ſed dicimus q̄ inſimul patimur nos ⁊ ſcutū ab ictu.ſimul igit debemuſ intelligere priuationem prioritatis ⁊ poſterioritatis in cauſa nō in tempore:⁊ intendebat per hoc declarare q̄ iſtud nō eſt medium niſi q̄ ē neceſſariū omni ſenſui in ſentiendo: ſed mediū qō huiuſmodi eſt in hoc ſenſu eſt caro:⁊ hoc ſi dicetur medium erit ſm accidēs.ſic igit eſt intelligendus iſte locus:nō q̄ Ariſ.dubitauit in hoc:⁊ nō cōpleuit neqꝫ declarauit modū ſm quem dicitur q̄ tangibilia nō ſentiunt niſi per medium extrinſecum:neqꝫ etiā Alex.in hoc ſmōe fuit valde oblitus:ſicut dicit Themiſtius ⁊ alij.dicūt.n.q̄ nos ſi conceſſerimus q̄ tangibilia nō cōprehendunt in aq̄ ⁊ in aere niſi mediantibus iſtis: quid poſſumus dicere in comprehenſione qualitatū tangibiliū in iſtis duobus mediis ipſis. Et ego dico q̄ obliuio fortis nō fuit niſi a dicente hunc ſermonem:ſz ſit valde difficiliſ ſm q̄ apparet. Oē enim animal qō innatū eſt eſſe in aqua aut aere nō ſentit aliquā qualitatem caliditatis aut frigiditatis in eis ſi fuerint in ſimplicitate quā debent habere:qꝫ eſt locus ei⁹ naturalis:⁊ locus eſt ſimilis locato:ut declaratum eſt in ſermonibus vniuerſalibus:⁊ iam declaratū eſt q̄ ſenſibile ē contrariū ante paſſionem.⁊ qum ita ſit animal non ſentit calorez aut frigus in aere aut in aqua:niſi quādo cum eis admiſcent corpora calida aut frigida.illa ergo corpora fūt alia ab aqua ⁊ ab aere naturali.⁊ qum ita ſit illud qō accidit ex hoc quando ſentimus q̄ aer aut aqua calefact⁹ eſt aut infrigidatus:illud idē accidit in corporibus que apparent viſui eſſe alia ab aere ⁊ aqua.ſ.q̄ nos nō ſentimuſ ea niſi mediante aqua ⁊ aere naturali:vt declaratū eſt ex ſermone predicto.⁊ ſi aer ⁊ aqua cōtinētes animalia haberēt qualitatem ꝓriam:tunc impedirent cōprehenſionē qualitatum ꝓriaꝝ ab animalibus. ⁊ ꝓpter hoc qō dixim⁹ non eſt opinandū aquam calefieri oū fuerit aqua pura:neqꝫ q̄ aer infrigidetur oū eſt aer purus: ſed hoc accidit propter corpora admiſta cū eis calida aut frigida:⁊ hoc fecit dubitare homines:ita q̄ frigiditas nō eſt accidens inſeparabile aque:ſicut calor ignis:⁊ iſta exiſtimatio accidit:quia vulguſ conſueuit vocare aquā dum liquefactio remanet in ea: ſz in re veritate nō eſt aqua pura ſed admiſta.iſta.n.q̄litas ē magis cognita oibus ſuis qualitatibus ſenſibilibus: ſicut calor in igne:⁊ ideo vulgus nō abſolute vocat ignē qui infrigidatus eſt ꝓpter admiſtionem corporꝫ frigidorꝫ:⁊ forte vocat ignē corpora calida:ſz ſint humefacta p miſtionē dum remanent calida calore igneo.

Omnino aūt videtur caro ⁊ lingua ſicut aer ⁊ aqua ad viſum ⁊ auditū ⁊ olfatū ſe habēt:ſic ſe habere ad ſenſitiuū ſicut illorꝫ vnūquodqꝫ. ipſo autem ſenſitiuo tacto:neqꝫ ibi:neqꝫ hic vtiqꝫ fiet ſenſus: vt ſiquis ponat in oculum vltimum corpus album:quare manifeſtuꝫ eſt q̄ intus ſit tāgibil ſenſitiuū:ſic.n. vtiqꝫ accidit qō quidē in aliis appoſita enim ſuper ſenſitiuū nō ſentiūt:ſup autē carnē poſita ſentiūt:quare mediū tactui ē caro.

Et vniuerſaliter videtur q̄ caro ⁊ lingua ē ſicut aer ⁊ aqua in viſu ⁊ auditu ⁊ olfatu:⁊ ſic ē diſpoſitio eorꝫ apud ſenſuꝫ:ſicut diſpoſitio vnuſcuiuſqꝫ illorꝫ duorꝫ:ſed ipſum ſentire qum tetigerit nō cadit illic:neqꝫ hic ſenſus. Ut.g.ſi aliquis poſuerit aliquod corpus albū ſuper viſum mediuꝫ Dicam⁹ igit q̄ manifeſtū eſt q̄ ſenſus tactus eſt interius:⁊ ſi nō eſſet hoc contingeret in eo quod ꝓtingit in aliis:q̄ quꝫ poneret ſup ſentiēs nō ſentiet.caro aūt ſentit qum fuerit poſitū ſuper eā: vñ conſequit ut caro ſit mediū in tangente.

li6 Qum declarauit modū ſm quez dicit q̄ aqua ⁊ aer ſunt media in tactu:ſi debeant dici media:reuerſus eſt ad dicendū illud qō eſt medium in rei veritate in hoc ſenſu ſ.illud qō eſt impoſſibile vt ſine eo ſentiat iſte ſenſus:⁊ eſt caro cuius ꝓportio ad ipm ē ſicut ꝓportio aque ⁊ aeris ad alios tres:⁊ dixit:⁊ vniuerſaliter videt ꝛc̄.i.⁊ vniuerſaliter opinandū eſt q̄ caro ⁊ lingua ſunt tactui ⁊ guſtui ſic aer ⁊ aqua viſui ⁊ auditui ⁊ olfatui. D.d.ſicut ē diſpoſitio eorꝫ apud ſenſus ꝛc̄.i.⁊ diſpoſitio carnis ⁊ lingue apud tāgens ⁊ guſtans ſit ſicut diſpoſitio aque ⁊ aeris apud tres ſenſus. D.d.ſed ipſum ſentiens qum tetigerit ꝛc̄.i.⁊ i oib⁹

UVA. BHSC. IyR_012

qum ſuper ſentiens ipſum fuerit poſitum ſenſibile: nõ ſen tiet omnino: aut ſi ſentiet male: ut accidit qum ſuper viſuꝫ fuerit poſitũ aliquod coꝛpus album. D. o. aliaꝫ demõſtra tionem a predicta ꝙ caro eſt quaſi medium nõ quaſi inſtru mentum: ⁊ dixit: dicamus igitur ꝙ manifeſtũ ẽ ⁊c̃. i. ⁊ ma nifeſtũ eſt ꝙ ſenſus tactus eſt intra carnẽ: ⁊ ꝙ caro non eſt ãſi primũ inſtrumentũ ei: quoniã ſi ita eſſet contingeret i eo qõ cõtingit in alijs. ſ. ꝙ qum ſenſibile eſſet poſitũ ſuper carnem nõ ſentiretur a vtute tangibili: quemadmodũ co loꝛ qum fuerit poſitus ſuper viſum nõ ſentiet: mõ autem quia videmus ꝙ vtus tangibilis nõ ſentit niſi quãdo fue rit tangibile poſitum ſuper carnem: neceſſe eſt ut caro ſit mediũ nõ inſtrumentũ. ⁊ hoc qõ dixit manifeſtum eſt per ſe: quoniã hoc ꝙ tres ſenſus indigent medio: aut ẽ qꝛ acci dit ſuis ſenſibilibus ꝙ ſunt remota ab eis: aut qꝛ impoſſi bile eſt ut recipiant ſua ſenſibilia: niſi ſint priꝰ in medio vt plura vident ꝯria. ſ. ꝙ non tranſferunt ad extrema niſi priꝰ tranſferantur ad mediũ: ⁊ ſi hoc eſſet ꝓpter hoc ꝙ ſenſibilia ſunt remota cõtingeret ut ſentirent quãdo eſſent poſita ſuper eos: tunc eniꝫ nõ indigent medio ſed nõ ſenti unt: ꝯ nõ indigent medio niſi ꝓpter ipſum ſentire. ⁊ quia hoc accidens nõ poteſt attribui vni eoꝝ eſſentialiter: quꝫ cõmune ſit eis: remanet igitur ut hoc ſit eis commune per naturam cõmunem tribus ſenſibus: ſꝫ nulla natura com munis eſt cauſa in hoc accidente: niſi hoc ꝙ ſunt ſenſus: ꝯ indigentia medij ad ſenſus eſt eis in hoc ꝙ ſenſus nõ �means ꝙ quidam ſenſus: ꝯ omnis ſenſus neceſſario idiget medio in ipſo ſentire nõ ꝙ mediũ eſt in iſtis tribus ſenſibus tm̃: quia ſenſibilia eoꝝ ſunt remota: ut putat Alex. quoniam ſi ita eſſet cõtingeret ꝙ qum eſſent poſita ſuper eos ut ſen tirent. ⁊ hoc qõ dixit Alex. ꝯdicendo huic opinioni. ſ. ꝙ ſi caro eſſet quaſi mediũ cõtingeret ut ſub carne eſſet aliqõ membꝝ ꝑ qõ fieret iſte ſenſus: ⁊ illud neceſſario eẽt vnũ ſi iſte ſenſus eſſet vnũ aut plura: ſi plures nihil eſt. Jam. n. apparuit poſt Ariſ. in tempoze eius. ſ. Alex. ſ. ꝙ in anims libus ſunt quedam coꝛpoza que dicunt nerui ⁊ habent in troitum in ſenſum ⁊ motum. qõ igit apparuit Ariſ. rõne manifeſtũ eſt poſt ſenſum: ⁊ nihil ẽ hoc qõ dicũt poſterio res peripatetici. ſ. ꝙ nerui nõ habẽt introitũ in ſenſum ta ctus. eſt. n. ſermo Ariſ. in ꝓpinqua potentia: ⁊ eſt etiã ſen ſibilis.

Tangibiles quidem igit ſunt differentie coꝛ poꝛis ſm ꝙ coꝛpus. Dico aũt differẽtias quib' elementa determinant: calidũ: frigidũ: humiduꝫ ⁊ ſiccum: de quibus priꝰ dictũ eſt in his que de elemẽtis. Senſitiuũ autem ipſaꝝ qõ tactiuũ ⁊ in quo ſenſus vocatus tactus eſt primo ꝙ potẽtia huiuſmodi pars eſt.

Tangibilia autem ſunt differentie coꝛpoꝛis ſm ꝙ eſt coꝛpus. Et dico differẽtias quibus de terminant elementa. ſ. calidũ ⁊ frigidum ⁊ humi dum ⁊ ſiccuꝫ: ⁊ ſunt ille de quibus locuti ſumus apud ſermonẽ de elementis. illud aũt qõ eſt ſen tiens ⁊ tangens: ⁊ in quo ẽ priꝰ' ſenſus dicit qui dicitur tactus: eſt mẽbrũ qõ eſt in potentia talis diſpoſitionis.

lix D. ⁊ tangibilia ſunt differentie coꝛpoꝛis ſm ꝙ ẽ coꝛp' ideſt tangibilia vniuerſaliter ſunt differẽtie exiſtẽtes in oi bus coꝛpoꝛibus. ſ. cõmunes oibus coꝛpoꝛibus generabili bus ⁊ coꝛruptibilibus. D. o. ⁊ dico differentiaſ ⁊c̃. i. ⁊ intel ligo per differentias differentias vniuerſales a quib' nul lum coꝛpus fugit: ⁊ ſunt prime differentie exiſtẽtes in qua tuoꝛ elementis. ſ. calidũ ⁊ frigidum ſiccũ ⁊ humidũ: ⁊ que fiũt ex eis: vt aſpeꝝ ⁊ duꝝ: ⁊ alie differentie tangibiles: ⁊ que ſunt cõiuncte cũ eis: ut graue ⁊ leue. D. o. de quib' pri us fuimus locuti apud ſermonem de elementis. ſ. in libꝛo de generatione ⁊ coꝛruptione: illic enim declarauit modoſ tangibilium primos ⁊ ſecũdos. D. o. illud aũt qõ ẽ ſentiẽs ⁊c̃. i. illud autem qõ ſentit has differentias eſt membꝛum qõ eſt in potentia he differentie. i. illud qõ innatũ eſt perfi ci per has differentias: ⁊ opinandũ eſt ꝙ hoc eſt caro aut nerui.

Sentire eniꝫ quoddã pati eſt: ꝙre faciẽs ꝯle ipſum ẽ actu huiuſmodi illud facit qum ſit potẽ tia. vnde ſimiliter calidum ⁊ frigidũ: aut duruꝫ ⁊ molle nõ ſentimus: ſed excellentias tanꝯ ſenſu velut medietatem quandã exiſtente eius q̃ in ſen ſibilibus cõtrarietatis: ⁊ ꝓpter hoc diſcernũt ſen ſitiua ſenſibilia. mediũ aũt diſcretum eſt. fit enim ad vtrunqꝫ ipſoꝝ alteꝝ vltimoꝝ.

Sentire enim eſt aliquod pati quoquo mo do. vnde neceſſe eſt vt illud qõ agit ſibi ſimile in actu nõ agat niſi illud quod eſt in potentia: ⁊ iõ calidum nõ ſentit ſimile: neqꝫ frigidũ: neqꝫ durũ neqꝫ molle: ſed ea que ſunt intenſioza. ſenſus eniꝫ quaſi eſt medium inter cõtrarietatem in ſenſibili bus: ⁊ ideo diſtinguit ſenſibilia a ſenſibilib': me dium enim diſtinguit: efficitur. n. apud vtrunqꝫ equaliter.

lix Quum dixit ꝙ primũ ſentiens eſt illud qõ eſt in poten tia iſte differentie: incepit declarare hoc: ⁊ dixit: ſentire. n. ⁊c̃. i. ſentire enim quia ẽ aliqua paſſio ſm modum dictum ⁊ omne patiens habet agens: ⁊ omne agens agit ſibi ſimi mile in actu. i. neceſſe eſt ut nõ agat ſibi ſimile in actu: niſi ex aliquo quod eſt ſibi ſimile in potentia nõ in actu. D. o. ⁊ iõ calidum nõ ſentit ſibi ſimile ⁊c̃. i. ⁊ qꝛ agẽs nõ agit in eo qõ eſt ſibi ſimile in actu: ſed in potentia iõ neceſſe ẽ vt mẽbꝛum ſentiens nõ ſentiat coꝛpus calidum equale ſibi i caloꝛe: neqꝫ mẽbꝛum frigidũ coꝛpus frigidũ ſibi equale in frigoꝛe: ⁊ ſimiliter de duro ⁊ molli. D. o. cãm in hoc: ⁊ di xit quoniã ſentiens eſt quaſi mediũ ⁊c̃. i. ⁊ ſenſus tactuſ cõ prehendit tm̃ intenſioza ex rebus tangibilibus e cõtrario alijs ſenſibus cum ſuis ſenſibilibus: qꝛ ſenſus tactus inue nitur in aliquo qõ eſt mediũ inter cõtrarietatem aliquam in ſenſibilibuſ: qum impoſſibile eſt ut aliquod coꝛpus de nudet a q̃litatib' tangibilibuſ e contrario alijs qualitatib' ſenſibilibus. Et intelligo ꝙ ſenſus tact' impoſſibile eſt vt careat ſimplr calido: ⁊ frigido: ⁊ ſicco: ⁊ hũido: ſicut fuit i viſu coloꝛe: ⁊ in auditu carere ſono: ⁊ ideo iſte ſenſus com prehendit ſua ſenſibilia ſm totum: ſenſus aũt tactus com prehendit extrema. D. o. ⁊ ideo diſtinguit ſenſibilia. medi um enim diſtinguit ⁊c̃. i. ⁊ ideo ſenſus tactus diſtinguit ⁊ comprehendit ſenſibilia: qꝛ eſt mediũ. mediũ. n. diſtinguit quia recipit vtrunqꝫ extremũ ⁊ aſſimilatur ei: ⁊ efficitur cum eo idem.

Et oportet ſicut debẽs ſentire albũ ⁊ nigruꝫ neutꝝ ipſoꝝ eẽ actu: potẽtia vo vtrũqꝫ: ſic aũt ⁊ in alijs ⁊ in tactu: neqꝫ calidũ: neqꝫ frigidum.

Et oportet ſicut diximus ut illud qõ ẽ innatum ſentire album ⁊ nigrũ ſit neutrũ: ſꝫ vtrunqꝫ i potentia: ⁊ ſic de alijs in tactu debet eſſe: neqꝫ ca lidum: neqꝫ frigidum.

lix Et quemadmodũ oportet ut illud qõ innatũ eſt ſenti re album ⁊ nigrum ſit neutrũ: ſed vtrũqꝫ in potentia: ⁊ ſic in vnoquoqꝫ ſenſu: ſic etiam oportet ut tangẽs ſit neqꝫ ca lidũ: neqꝫ frigidũ ſm modũ qui eſt poſſibilis i eo. ſ. ut iſta ſint in eo ſm medium aut prope: qũ impoſſibile eſt ut de nudẽtur ab eis oio: ſicut fuit poſſibile in illis alijs. ſ. ut de nudẽtur a ſuis ſenſibilibus. Et debes ſcire ꝙ illud quod ſequitur ex hoc inſtrumento iſtius ſenſus: illud idẽ cõſeq tur in medio: ⁊ ideo nõ poſſum' dicere ꝙ caro ẽ inſtrumẽ tũ iſtius vtutis ſm ꝙ ẽ media inter ꝯria: ſicut exiſtimaue

UVA. BHSC. IyR_012

runt plures.

Amplius autem ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis erat quodāmodo viſus:ſimiliter autez ⁊ reliqui oppoſitoꝝ:ſic ⁊ tactus tangibilis ⁊ intangibilis intangibile autem paruā omnino habēs differē tiam tangibilium:vt paſſus ē aer ⁊ tangibiliū ex cellentie ſicut corruptiua.

Et quemadmodū viſus eſt quoquo mō rei viſibilis ⁊ nō viſibilis:⁊ ſimiliter de aliis:ſic ē tactus tangibilis ⁊ nō tangibilis.⁊ nō tangibile eſt illud in quo eſt de diſpoſitione tangibiliuz aliqd valde modicum:ſicut aer:aut valde intenſum ſicut corrumpentia.

120 Qum notificauit ſenſus tactus: ⁊ naturam reꝝ tangibilium:⁊ quomodo ſit tactus:⁊ per quot reuerſus ē ad dicendum aliquid cōmune omnibus ſenſibus. cōprehendunt enim altez duoꝝ oppoſitoꝝ eſſentialiter ⁊ alterum accidentaliter:⁊ dixit:⁊ quēadmodū viſum .c̄.i.⁊ quēadmodum viſus comprehendit viſibile ⁊ nō viſibile quoq̄ modo:ſic etiam alī ſenſus comprehendūt priuatiōes ſuorum ꝓpriorꝝ ſenſibilium:ita ſenſus tactus comprehendit tangibile ⁊ non tāgibile:⁊ dixit quoquo modo: quia non eodem modo comprehendit habitum ⁊ priuationē. Deinde poſuit ſm quot modos dicitur non tangibile:⁊ dixit ⁊ nō tangibile eſt illud in quo eſt .c̄.i.⁊ nō tangibile dicitur duobus modis:quoꝝ vnus eſt illud in quo exiſtit de qualitatibus valde modicum:ſicut eſt de aere continente nos ⁊ alterꝝ eſt illud in quo exiſtit de q̄litatibus tangibilibus valde intenſum:⁊ corrūpens ſenſum:ut ignis ⁊ glacies.

Scōm vnūquēqz quidem igitur ſenſuū dictum eſt figuraliter. Oportet aūt vniuerſaliter de oi ſenſu accipere:quoniā quidem ſuſceptiuus eſt ſpeciez ſine materia:vt cera anuli ſine ferro ⁊ auro recipit figuram. Accipit aūt aureum aut eneū ſignum:ſed nō inquantum auꝝ aut es. ſimiliť autem ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqz ab habēte colorē aut humorem aut ſonum patitur ſed nō inquantum vnūquodqz illoꝝ dicitur ſed inquantū huiuſmodi eſt ſm rationem.

In vnoquoqz ſenſuū dictū eſt ſm deſcriptionē. Et dicēdū ē vniuerſaliter de oi ſenſu q̄ ſenſus eſt recipiens formas ſenſibilium ſine materia. Vt gratia q̄ cera recipit formā anuli ſine ferro:aut auro:⁊ recipit ſignum qđ eſt ex cupro aut ex auro:ſed nō ſm q̄ eſt cuprum aut auꝝ: ⁊ ſimiliter vnuſquiſqz ſenſuū patitur ab habente colorē aut ſaporem aut ſonum:ſed hoc nō:ſm q̄ vnuſqſqz eoꝝ dicitur:ſed ſm q̄ eſt in hac diſpoſitione ⁊ in intentione.

121 Intendit ſm deſcriptionem.i.vniuerſaliter. i libro.n. de ſenſu ⁊ ſenſato loquitur de iſtis particulariter: ⁊ dixit: ⁊ dicendum eſt de oi ſenſu .c̄.i.⁊ opinandū eſt q̄ receptio formaꝝ ſenſibilium ab vnoquoqz ſenſu ē receptio abſtracta a materia.ſi enim reciperet eas cū materia: tunc idem eſſe haberent in anima ⁊ extra animam: ⁊ ideo in anima ſunt intentiones ⁊ comprehenſiones:⁊ extra animā nō ſūt comprehenſiones:neqz intentiones:ſed res materiales nō ſunt comprehenſe oio. D.o.U.g.q̄ cera recipit .c̄.i. ⁊ iſta receptio que eſt in ſenſibus abſtracta a materia ſimilis eſt receptioni cere ad figuram anuli.recipit enim eam ſine mā quam eodem modo recipiat eam:ſiue fuerit ferri: ſiue auri ſiue cupri. D.o.⁊ ſimiliter vnuſquiſqz ſenſuum patitur .c̄. ideſt ⁊ ſm hunc modum patitur vnuſquiſqz ſenſuū ab eis a quibus innati ſunt pati: ſiue colore ſiue ſono:ſed nō patitur ab eo ſm q̄ eſt color aut ſonus:quoniam ſi ita eēt cōtingeret q̄ quum reciperet ipſum eſſet color aut ſonus non intentio:⁊ hoc intendebat quum dixit:ſed nō ſm q̄ dicitur vnuſquiſqz:ſed ſm q̄ eſt intentio.intentio.n.coloris alia ē a colore:⁊ dixit:ſm q̄ eſt in hac diſpoſitione ⁊ intentione obſeruando ſe ab intentionibus quas recipit intellectus: ille enim ſunt vniuerſales: iſte aūt ſunt particulares.

Senſitiuū autē primū eſt in quo huiuſmōi potentia:eſt quidem igitur idem:ſed eſſe alterꝝ eſt.magnitudo quidem enim quedam erit quod ſenſus patitur:non tamen ſenſitiuo eſſe:neqz ſenſus magnitudo eſt.ſed ratio quedam ⁊ potentia illius.

Et qđ eſt potentia eſt primū ſentiēs:ſunt igit idem in eſſe aut diuerſa.illud enim qđ ſentit ē aliqua magnitudo: ⁊ nō ſm q̄ ſentit: neqz ſenſus magnitudo ſed intentio ⁊ vtus illius.

122 Et q̄ recipit iſtam virtutem que eſt intentio abſtracta a materia eſt primū ſentiens.⁊ quum receperit eam efficiet idem:ſed in numero differunt.illud enim qđ ſentit eſt aliquod corpus:⁊ nō ſentit qđ eſt corpus:neqz ſenſus ē corp' ſed intentio ⁊ potentia illius corporis qđ ē primū ſentiēs.

Manifeſtuz autē ex his ⁊ ꝓpter quid excellentie ſenſibilium corrūpunt ſenſitiua. Si nanqz ſit fortior ſenſitiuo motus ſoluitur ratio:hoc aūt erat ſenſus:ſicut ⁊ ſymphonia ⁊ ton' percuſſus fortiter chordis.

Et manifeſta eſt ex hoc cauſa propter quaz ſenſibilia intenſa corrūpunt inſtrumenta ſenſuū quoniā quando motus ſentientis a ſenſibili fuerit fortior eo:diſſoluet ſua intentio:⁊ hoc erit ſenſus: ſicut diſſoluit cōſonantia chordaꝝ ⁊ neumata qum tangunt fortiter.

123 D.⁊ ex hoc qđ diximus q̄ ſenſus eſt intentio:declarabitur cauſa ꝓpter quam ſenſibilia intenſa corrūpunt inſtrumenta ſenſuum:quoniam quando motus ſentientis a ſenſibili fuerit fortior q̄ ſentiens poſſit tolerare : diſſoluetur illa intentio per quam ſentiens eſt ſentiens: ⁊ remanebit corpus ſine illa intentione:que eſt ſenſus ſicut diſſoluitur conſonātia chordaꝝ ⁊ neumata vel nete eoꝝ que ſunt intentio exiſtens in eis quando fortiter tanguntur ⁊ mouebuntur motu fortio⁊ i q̄ motu quem poſſunt tolerare.

Et propter quid plante nō ſentiunt habētes quandam partem animalem: ⁊ patientes a tangibilibus:⁊ nanqz frigeſcunt ⁊ caleſcunt. cā enim nō habere medietatem neqz huiuſmodi principium poſſibile recipere ſpecies ſenſibilium:ſz pati cū materia.

Et cauſa ꝓpter quam vegetabilia nō ſentiūt ⁊ in eis aliqua pars animata:⁊ recipit paſſionez a tangibilibus:quia calefacit ⁊ infrigidať. cauſa enim in hoc eſt quia nō habet mediuz neqz principium per qđ poteſt recipere formas ſenſibiliū.

124 Laborat in hoc ſermone ad dandum cauſam propter quam vegetabilia nō habent ſenſum tacē':ſz habeāt animam nutritiuam:⁊ etiam patiunt a tangibilibus ⁊ caleſiunt ⁊ infrigidantur:⁊ intendit per aliquaz partē animataz animam nutritiuam:⁊ dixit:cauſa enim in hoc ē quia nō habent medium .c̄.i.cauſa enim in hoc nihil aliud eſt niſi quia vegetabilia nō habent medium quaſi carnem: neqz tale principiuz per quod animalia poſſunt recipere formas ſenſibilium. Et quum declarauit q̄ a tangibilibus patitur aliquid qđ nō comprehendit ea:incepit narrare q̄ e contra eſt de alīs ſenſibilibus ſenſuum.

Dubitabit aūt aliquis ſi patiatur aliquid ab odore qđ impoſſibile eſt olfatū habere:aut a colore nō poſſibile videre: ſimiliter autē ⁊ in aliis. Si aūt olfatibile odor ſi aliqd facit olfatū odor

UVA. BHSC. IyR_012

facit. Quare impossibiliuꝫ olfatum habere nihil possibile pati ab odore: eadē autē ratio ⁊ de alijs neqꝫ possibiliū sed inquātū vnūquodqꝫ sēsitiuū Sed nō patit ab odoribus qō nō pōt olfacere. neqꝫ a coloribus qō nō pōt vidēre. ⁊ sic de alijs si igit olfatuꝫ est odor ꝓtingit ut omnis res q̄ facit olfacere facit p odorez. vñ necesse ē q nihil ex eis que non possunt olfacere patiat ab odore. ⁊ iste sermo de alijs. neqꝫ etiaꝫ aliqd ex eis que pñt nisi ſm q quodlibet eoꝝ ē sentiēs.

125 Idest ⁊ lꝫ aliquid qō nō ē innatum tāgere patiat a tangibilibus: tñ nō patit ab odoribus passione, ppria odoribus. i. ſm q ē odor nisi illud qō pōt olfacere: nec patitur a coloribus passione, ppria coloribus ſm q ē color: nisi illō qō pōt uidere: neqꝫ a sono: nisi illud qō pōt audire. D. d. ⁊ sic de alijs. ⁊ hoc facit existimare q sapor est huius dispositionis: sꝫ ipse dicet post q q̄dam patit a sapore qō nō ē innatū sētire ipsū: ⁊ forte fecit hoc q: ē locus dubitatōis D. d. si igit olfatū ē ⁊c. i. si igit nā olfatibilis que nō existit nisi i olfaciēte sit odor ipe nō intētio cōparata que ꝓtingit odori: manifestū ē q odor facit olfacere omne olfatū: ⁊ oē ī quo odor agit ſm q ē olfatus est olfaciēs: qñ si eē odoris nō est nisi ſm q est olfatus: ⁊ olfatū nō inuenit nisi in olfaciēte: manifestū ē q omne qō patit ab odore ē olfaciens. D. d. vñ necesse ē ⁊c. i. si igit omne olfaciens patit ab odore: ⁊ omne qō patit ab odore est olfaciēs: necesse ē ſm ꝙuersionem oppositi: ut qō nō ē olfaciēs patiat ab odore ⁊ ipse nō, ppalauit i sermōe nisi postremū ꝓsequēs: ⁊ p̄mū p̄ncipiū ex quo ꝓsequebat. s. q si odor ē relatiuus. i. olfat necesse ē ut olfatū sit olfaciētis. ⁊ nō, ppalauit ꝓpositionez dicentē q omne qō patit ab odore est olfaciēs: neqꝫ ppalauit ꝙuersionē sui oppositi. ⁊ quasi opinat q tactus ē aliqō ꝓtingēs rebus ꝓprijs tāgibilibus: ⁊ nō opinat q olfatibile ē aliqō ꝓtingēs odori: neqꝫ visibile colori: sed opinat q olfatū est. q. ipse odor: ⁊ visibile ipse color: ⁊ audibile ipse sonus. Et iō fuit necesse apud ipsū ut omne qō patit ab odore sit olfaciēs: ⁊ a colore uidēs: ⁊ a sono audiēs. Et nō fuit necesse ut omne qō patit a tāgibili sit tāgens: ⁊ hoc idiget magna inquisitione. ipse eniꝫ quasi opinat q sensuū q̄daꝫ sunt in caplo relationis: ⁊ q̄dam sunt in. ca. actiōis ⁊ passionis p se ⁊ accidit eis relatio.

Simul aūt manifestū est ⁊ sic neqꝫ. n. lumē ⁊ tenebra: neqꝫ sonus: neqꝫ odor nullū facit in corpora: sed ea in qbus est: ut aer qui cum tonitruis scindit lignū: sed tāgibilia ⁊ humores faciūt. si. n. nō: a quo vtiqꝫ patiētur inalata ⁊ alterabunt. Et cū hoc manifestū est hoc modo: neqꝫ eni lux neqꝫ obscuritas: neqꝫ sonus: neqꝫ odor agūt aliqd i corporibus: sꝫ ea in quibus sūt ista. Q. g. q aer in quo ē tonitruū findit lignū: sed tāgibilia ⁊ sapores agūt: qm̄ si non agūt a qbus igit patiuntur ⁊ alterant corpora nō animata: ex illo etiam patiuntur.

126 Idest ⁊ qum i hoc sermone p̄dicto declarauimus hoc de sensibilibus manifestū ē per se. Apparet enim q neqꝫ lux neqꝫ obscuritas: neqꝫ odor: neqꝫ color agūt aliquid in corporibus: sed nō agūt nisi i rebus i qbus sunt isti sensus. D. d. Q. g. q aer in quo ē tonitruū findit lignū sꝫ sonus q̄ est tonitruū nō ē ipse motus quē lignū recipit a motu aeris: sed sonus ē intētio q̄ nō inuenit nisi in audiēte: ⁊ quasi ē in caplo ad aliqd: nō in qualitate: ⁊ similiter odor apud ipsū ē ſm q exposuimus. D. d. sed tangibilia ⁊ sapores ⁊c. i. sꝫ tangibilia ⁊ sapores magis sūt i caplo de agere ⁊ pati q̄ i caplo relatiōis: qm̄ si ab eis nō patit nisi qō hꝫ sensū gust⁹ ⁊ tactus a quo igit patient alia corpora nō animata: ꝓtingit enim agere ⁊ pati nō esse: qō ē impossibile. ⁊ hoc qō dixit in tāgibilibus est manifestū: sꝫ i saporibus indiget cōsideratione. pōt eniꝫ aliquis dicere q sapor est ipsū gustabile sicut odor est ipsū olfatū: sꝫ uidemus ut dicit Plato q sapores habēt in corporibus nō animatis passionē diuersas additas calefactioni ⁊ infrigidationi. Q. g. exasperare qō ē pōtici: ⁊ lenificare qō est vnctuosi: ⁊ animalia multa que sūt dicta i timeo: que Galienus laborat exponere. iste igit actiones vtꝫ sint sapor aut sint de sapore quasi mot⁹ aeris de sono indiget ꝓsideratione: sed accepit hic q sapor ē modus tāgibilis qum sit similis ei.

Ergo ne ⁊ illa faciunt aut nō omne corp⁹ passiuū ab odore ⁊ sono patientia ideterminata nō manet ut aer. feret eniꝫ sicut patiens aliqd. Quid igitur est odorare p̄ter pati aliqd aut odore sentire ē. aer aūt patiēs hoc mox sensibilis fit.

Dicamus igit q nō omne corpus ē innatū pati a sono ⁊ ab odore: ⁊ qō patit nō est determinatum: neqꝫ pmanens. Q. g. aer eni est ventus ⁊ p̄pter hoc patitur. que igitur est differentia iter olfacere ⁊ pati. dicamus igit q olfacere ē sētire: qū aer patit velociter fit sensatus.

127 Qum declarauit q nō patit ab aliquo triū sensibiliū nisi sensus, ppij eis: incepit dare differētiam iter passionē corpoꝝ mediorꝫ ab eis: ⁊ inter passionez reꝝ a tangibilibus ⁊ dixit: Dicamus igit q nō omne corpus ⁊c. i. ⁊ si aliquis finxerit q corpora patiunt a sono ⁊ ab odore: ⁊ ōderit rationem sup h̄ de passione aeris ⁊ aque ab eis: dicemus ei q nō omne corpus ē innatū pati a sono ⁊ ab odore. nō. n. patit ab eis ex corporibus nisi illud qō ē nō determinatū in se. i. nō habēs figurā: neqꝫ, ppriā ꝓstitutionez. Q. g. aer: aer enim nō patit ab eis nisi q: est ventus: ⁊ ventus ē corpus nō determinatū neqꝫ fixū: corpora eniꝫ q̄ patiunt a tāgibilibus sūt determinata ⁊ fixa. D. d. que igitur est differentia iter olfacere ⁊ pati. i. si igit aliquis quesiuerit ⁊ dixerit qū olfacere sit passio: ⁊ receptio odoris a medio sit passio etiā: que igitur est differētia inter vtranqꝫ passionē: dicemus ei q cū aer patiat velociter a sensibili efficit p hāc passionē sensatū illi sensui. sensus aūt fit p hanc passionez sentiens nō sensibile.

Quod autē nō sit sensus alius p̄ter qnqꝫ. dico aūt hos visum: auditum: olfatū: gustū: ⁊ tactum ex his credet aliquis. si enim omnis cuius est sēsus tactus ⁊ hunc sensū habemus. Omnis enim tangibilis inquantū tangibiles passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necesse est liquidez deficit aliquis sensus ⁊ organum aliqō nobis deficere.

Quoniā autem non est alius sensus p̄ter istos quinqꝫ. s. visus: ⁊ auditus: ⁊ olfatus: ⁊ gustus: ⁊ tactus. ex istis creditur: quoniā si omne qō pōt tactus sentire possumus nos sentire: quoniā passiones tangibilis ſm q est tangibile oēs sunt passibiles a nobis p tactū. Et necesse ē si nobis ōficiat aliquis sensus: ut deficiat nobis aliqō sentiens.

128 Qum cōpleuit sermonē de vnoquoqꝫ sensuū quinqꝫ existētium in animali perfecto: incepit declarare q impossibile est inuenire animal habēs sextū sensuꝫ: ⁊ dixit: Quoniam autē nō ē alius sensus ⁊c. i. quoniā autē impossibile ē inuenire animal habēs sensū sextū: preter istos sēsus existentes in homine ⁊ in animali perfecto ex istis demōstrationibus creditur. D. incepit declarare hoc ⁊ dixit: q̄niam si omne qō tactus potest ⁊c. i. quoniam manifestum est q omne qō sensus tactus potest cōprehēdere ex sensibilibus nos possumus cōprehendere: ⁊ nihil deficit nobis ex eis que innata sunt comprehendi ab hoc sensu. ⁊ similiter de vnoquoqꝫ sensu. s. q nō deficit nobis i aliquo animali habēti istū sensum aliquod sensibilium que innata sūt com-

UVA. BHSC. IyR_012

p̄hebendi ab eo:ita q̄ nullus p̄ōt dicere q̄ p̄ōt inueniri alī quis tactus in animali qui cōp̄hēdit tangibile: qō nos nō possumus cōp̄hēdere. manifestū est enī p se q̄ omnes qualitates tāgibiles fm q̄ sūt tāgibiles sūt sensibiles a nobis ⁊ comp̄hēse per tactū: ⁊ similiter ē de qualitatibus visibilibus ⁊ audibilibus ⁊ olfatiuis. Et qū posuit hunc sermonē quasi añcedens induxit p̄sequēs: ⁊ dixit: ⁊ necesse est si deficit a nobis aliquis sensus ⁊c̄.i. ⁊ quz posuerimus q̄ isti q̄nq; sensus nō deficiūt nobis in animali in quo inuenit aliq̄d eoꝝ que innata sunt cōp̄hēdi ab istis sensib⁹ fm q̄ sunt isti sensus: necesse ē si deficit in nobis aliq̄s sensus: ut deficiat in nobis aliqō sentiens: qum iam posuerimus q̄ istis sensibus nō deficit in nobis sentire aliq̄d eoꝝ que innata sunt sentiri. ⁊ qum ita sit ille sensus quem ponimus deficere qum nō deficit ꝓpter aliquē sensuū existentium in nobis: necesse est ut defectus eius sit ꝓpter hoc q̄ a nobis deficit sensus sextus.

Et quecūq; quidem ipsi tangētes sentimus tactu sensibilia sunt quem existimus habentes. Quecunq; vo per media: ⁊ nō ipsa tangētes sim plicibus. Dico autē ut aere ⁊ aqua. habent aūt sic: vt siquidem p vnum plura sensibilia existētia altera ab inuicē genere necesse habētē huiusmodi sensitiuū esse sensitiuū vtrozūq; : ut si ex aere est sensitiuū: ⁊ est aer soni ⁊ colozis. si vero plura eiusdem sint ut colozis ⁊ aer ⁊ aqua: vtraq; enīz diaphana: ⁊ q̄ alterꝝ ipsoꝝ est habens soluz sentiet illō qō per vtraq; aut ab ambobus.

Et omne qō sentimus nos tangendo ipsum est visibile a nobis p tactū qui est in nobis. Et oē qō sentimus per media: nō quia nos tangimus ipsum est p simplicia. V.g. p aerez aut per aquā Et ita est. s. q̄ si per vnū fiāt sensibilia plura vno que differūt ab inuicem in genere: necesse ē ut habēs istū sensū q̄ sentiat vtrūq; . V.g. q̄ si sentiēs est ex aere ⁊ aer ē soni ⁊ colozis: ⁊ si p plura vno sit vnū. V.g. colo: per aerem ⁊ aquaz: sunt enim equales: manifestū est q̄ habens vnū tm̄ sētit qō sentit p vtrunq;.

129 Qum declarauit q̄ si deficit in nobis aliq̄s sensus: necesse est ut deficiat aliqō sentiens: ⁊ etiā fuit manifestuz ex h̄ q̄ si deficit in nobis aliqō sentiens: necesse est ut deficiat in nobis aliquis sēsus q̄ differat in gnē a sensibilibus istarum virtutū qū istis virtutibus nō deficit sentire aliq̄d ex eis que innata sunt inueniri in eis: ⁊ q̄ hec duo ꝓuertunt scilicz quoꝝ vtrūlibet fuerit erit alterꝝ: ⁊ si vnū auferatur auferet ⁊ reliquū: incepit declarare q̄ impossibile ē sextaz virtutē ēe qz impossibile ē ut sit sentire extraneū i gnē ab istis sensationibus: ⁊ h̄ declaratur tribus demonstrationibus. Quaꝝ p̄ma ē accepta a medijs. secūda ab instrumētis q̄bus fit sētire: ⁊ causa data i his duabus demōstrationibus est quasi materialis. Tertia aūt est accepta a sensibilibus ipsis : ⁊ est magis firma illis duabus qum cā accepta in ea sit finalis. Et incepit a demōstratione que ē accepta a medio: sed tacuit quasdā ꝓpositiones ⁊ conclusiones ⁊ ista demōstratio fundat sup ꝓpositiones. Quaꝝ vna ē q̄ omne qō sentit animal: aut sentit ipsū p cōtactum: aut mediante corpoze extraneo. ⁊ omne qō sentimus p cōtactū: aut sentimus ipsū mediante carne: aut p ipsā carnez si fuerit instrumētū: ⁊ hoc intēdebat qum dixit : ⁊ omne qō sentimus ⁊c̄.i. ⁊ omne qō sentimus nō p ꝓtactuz sed mediante corpoze extraneo sentimus ipsuz mediāte altero istorum duoꝝ elemētoꝝ: aut vtroq;. s. aqua aut aere: ⁊ h̄ intēdebat qum dixit: ⁊ omne qō sentimus per media ⁊c̄ .i. ⁊ qum ita sit sicut diximus : manifestū ē q̄ necessario sequit ex hoc: ut omne habens sensū p carnē: aut p altez istoꝝ duoꝝ elemētoꝝ: aut per vtrunq; nō inuenitur ei de sensu nisi illud qō p̄ōt fieri per hec duo. s. per carnē: aut per medium. omne igit animal non h̄z de sensibus nisi qui possunt fieri per hec duo. s. per carnē: aut per mediū extraneuz. ⁊ qum declarauit q̄ omne animal necesse est ut non sentiat nisi per carnē aut per media: icepit declarare qō sequit ex hoc q̄ omne animal habens aliqō mediū ex istis medijs necesse est ut habeat de sensibilibus sensibilia quibus seruit illud mediū ⁊ reddat ea nō aliud: ⁊ dixit : ⁊ ita est. s. q̄ si per vnū ⁊c̄.i. manifestū est q̄ qum posuerimus q̄ omne animal nō sentit nisi per medium: qō est caro aut aer aut aqua: si per vnū istoꝝ medioꝝ caderent sensibilia plura vno in genere: necesse est ut omne animal sentiens per illud medium non habeat de sensibilibus nisi ea que innata sunt reddi ab illo medio: si duo duo: si tria tria: ⁊ intendebat per hoc q̄ qum media sint determinata in numero. s. aut caro: aut aer: aut aqua: ⁊ sensibilia etiaz que reddunt ista media sint etiā terminata in numero: necesse est ut virtutes sint fz numeꝝ istoꝝ sensibiliuz que reddunt media animalibus que innata sunt sentire per hec media: ⁊ manifestum est q̄ omne qō reddit per carnē est aut gustabile aut tangibile: ⁊ omne qō reddit per aerē: aut aquā: aut p vtrunq; est: aut sonus: aut color: aut odor. oē igit sentire ē aut gustare: aut tāgere: aut audire: aut vidē: aut olfacē. D. o. ⁊ si per plura vno sint ⁊c̄.i. ⁊ si per plura vno medio sit vnū sensibile: ut color p aerē aut aquā: que sunt equales in hoc: manifestū est q̄ animal habēs alterꝝ eoꝝ sentit de sensibilibus sicut qō h̄z vtrūq; ⁊ intēdebat per hoc q̄ animal qō est in aqua debz habere virtutes sensus fz numerū virtutū sensus animalis qō est i aere: ⁊ animalis qō sētit in aqua ⁊ in aere.

Simplicium autez ex duobus his sensitiua solum sunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla quidē enim aque: auditus vo aeris: olfatus autem hoꝝ alterius est. Ignis autem aut nullius est: aut cōmunis omnibus: nihil enim sine calore sensitiuū est Terra vero aut nullius est: aut in tactu maxime miscetur. Unde relinquit nullū esse sensitiuuz ex aerem ⁊ aquā.

Et sensus ex simplicibus sunt ex aere: aut ex aqua. visus enim est ex aqua: ⁊ auditus ex aere: ⁊ olfatus ex altero istoꝝ duoꝝ. Ignis autē nullius aut est cōmunis eis: quoniam nullum sentiens ē extra calorem: ⁊ terra aut est nullius eoꝝ: aut p̄ p̄ie est admista cū tactu. Remanet igitur q̄ nō est sensus extra aquā ⁊ aerē.

130 Dec est demōstratio accepta ex instrumētis sensuuz: ⁊ dixit: ⁊ sensus ex simplicibus ⁊c̄.i. ⁊ instrumenta sensuum que ꝓpter suā naturā attribuunt elementis fm dominiuz sunt tria tm̄. s. instrumentum qō est ex aere. s. auditus ut declaratuz fuit ꝓus: ⁊ instrumētū qō est ex aqua. s. visus: ⁊ tertium est qō fit ex vtroq;. s. olfatus: ⁊ dixit: in hoc sensu qō fit ex altero istoꝝ duoꝝ. s. aut ex aqua: aut ex aere: q̄ animalia que sunt in aqua olfaciunt in aqua: sicut olfaciunt animalia que sunt in aere p aerem. D. o. ignis aūt ⁊c̄. idest igni autē: aut nō attribuit aliquis sensus hoc modo aut attribuitur cōmuniter. Apparet enim q̄ nullus sensus p̄ōt facere suam actionem qum infrigidatur: ⁊ hoc diminute demōstratur per que notat iterationē: ⁊ dixit hoc q̄ respectus eius ad aliquid ꝓter ignē est sicut ꝓportio alicuius ad materiā: ⁊ ꝓportio eius ad ignem est sicut ꝓportio alicuius ad suam formam. D. o. ⁊ terra nō est alicuius ⁊c̄ idest ⁊ terra: aut non attribuitur alicuius instrumēto instrumentoꝝ istoꝝ sensuum; quz non videtur seruire sen-

UVA. BHSC. IyR_012

sibilibus aliquo modo:aut si attribuitur:attribuitur carni:quia istud mediū aut istud instrumentum indiget constitutione ⁊ cōfirmatione:quapropter dominat i eo.D.d. remanet igitur q̄ nō est sensus sextus extrisecus ab aqua ⁊ aere qum nō sit corpus extrinsecū ab istis duobus corporibus:quia impossibile est inuenire instrumentum sensus:aut ex igne:aut ex terra:sed tamen possibile ē ex aqua aut aere:aut vtroq;. ⁊ qum materie instrumentorum sensuum sint terminate in numero : necesse est ut sensus sint ita.Si igit eēt sensus sextus contingeret quintū elementū esse.Sensus enim qui sunt ex aere aut aqua sunt:aut visus:aut auris:aut nasus.

Hoc autem ⁊ nunc quedam habent animalia.Omnes igitur sensus habentur a nō imperfectis:neq; orbatis.videtur enim ⁊ talpa sub pelle habens oculos.

Et hec duo sunt in quibusdam animalibus ita q̄ omnes sensus sunt distincti in eis que non sunt diminuta:neq; habent occasionē.Talpa.n. videt habere oculos sub cute.

lxj Et sensus attributi his duobus elementis non inueniuntur nisi in quibusdam animalibus scilicet perfectis ꝓpter melius:adeo q̄ propter sollicitudinem nature circa hoc oportet ut omnes sensus sint distincti existētes in animali perfecte creationis qō non habet occasionez: ⁊ q̄ ab animali perfecto vt homine nō deficiet sensus.Talpa eni videtur habere oculos sub cute lz non videat:⁊ quasi intendit per hoc q̄ si sensus sextus esset oporteret ut inueniretur in homine qui est completissimum animalium:esset enim necessario propter melius:⁊ hoc est manifestum de sollicitudine nature in dando sensus animalibus:adeo q̄ propter hoc dedit talpe oculos:⁊ cooperit eos cute : qum non idigeat eis in maiori parte sue operationis cum hoc q̄ materia eius non posset plus recipere : ⁊ si posset:forte esset superfluum.

Quare si non aliquid alterum est corpus ⁊ passio que nullius est eorum que sunt hic corporum:neq; vnus vtiq; deficiet sensus.

Oportet igitur si non est aliud corpus : aut passio que non est alicuius corpoꝝ q̄ sunt apud nos:ut nō deficiat aliquis sensus.

lxij Hec est tertia demonstratio ⁊ deficit precedens ⁊ syllogismus sic componitur perfecte:⁊ si sextus sensus sit:necesse est corpus sensibile esse aliud ab omnibus corporibus sensibilibus que sentiunt quinq; sensus ⁊ passionem eius ⁊ qualitatem quam sentiens reciperet a sensibilibus : ut qualitetur per eam aliam ab istis qualitatibus:sed nullus corpus sensibile est aliud ab istis corporibus sensibilibus neq; passio extra istas passiones:ergo nullus sēsus ē extra hos sensus quinq;.

At vero neq; communium potest esse sensitiuum aliquod proprium que vnoquoq; sensu sentimus non sm accidēs:ut motus:status: figure:magnitudinis:numeri vnius.Hec eni omnia motu sentimus:ut magnitudinem motu : quare ⁊ figuram.Magnitudo enim quedam ⁊ figura est.Quiescens autem in eo qō non mouetur:numerus vero negatione cōtinui. Et ꝓpria vnusquisq; enim vnū sentit sensus.

Et etiam impossibile est ut aliud sentiens sit cōmunibus que sentimus nisi per vnum quinq; sensuum accidentaliter.V.g.motui.⁊ quieti:⁊ figure:⁊ quantitati:⁊ numero.omnia enim ista sētiuntur per motum:quapropter figura etiam. Figura enim est aliqua quantitas. Quies enim nō per motum:numerus vero per negationem cōtinui:⁊ per eius proprietates vnusquisq; sensuū sentit vnū.

lxiij Et etiam impossibile est aliud sentiens esse a quinq; sēsibus:ita q̄ sensibile eius sit aliquod vnum sensibiliuz cō munium sub quibus sunt sensibilia propria vnicuiq; sensuum quinq; nisi sensibilia essent communia vnicuiq; sensuum accidentaliter.⁊.d.hoc:quia si essent eis accidentaliter contingeret ut essent alicui sensui essētialiter: quod enim inuenitur alicui accidentaliter debet inueniri alij essentialiter.D.d.V.g.motus cē.idest ⁊ sensibilia communia non sunt comprehensa a quinq; sensibus accidentaliter .V.g.ratia motus:⁊ quies:⁊ figura:⁊ quantitas:⁊ numerus . Omnia enim ista sentiuntur a quinq; sensibus per aliam motionez ⁊ passionē:⁊ qō est ita necesse ē ut sit essentialiter.D.d.V.g. q̄titas cē.i.V.g. q̄titas:sēsus eni q̄ innati sunt comprehendere eam per aliquam passionem ⁊ motus:⁊ similiter est de figura.figura enim est quantitas cum aliqua qualitate.D.d.quies aūt non per motuz cē.i. comprehensio autez quietis est per comprehensionem priuationis motus.qum enim comprehederint motū essenti aliter comprehendunt priuationem eius essentialiter scilicet quietem:comprehensio vero numeri ⁊ multitudinis a sensibus est per comprehensionem priuationis cōtinui qō est magnitudo: ⁊ iam declaratuzest q̄ cotinuum comprehenditur essentialiter : ergo ⁊ sua priuatio cōprehenditur essentialiter.

Quare manifestum est quoniam impossibile est cuiuslibet sensum proprium esse horum ut motus.Sic enim erit sicut nunc: visu dulce sentimue.Hoc autem quoniam amborum habentes existimus sensū:quo qum coinciderit cognoscimus:si vero non:nequaquam vtiqz:lz aut sm accidens sentiebamus:ut diarij filium:non quia diarij filius est:sed quoniam albus: huic autē accidit diarij filius esse.Cōmunium autem habemus iam sensum cōmunem nō sm accidens:nō igitur est proprijs: nequaquā enim vtiqz sentiremus:sed aut sic sicut dictum est diarij filium nos videre.Ad inuicem enim propria sm accidens sentiunt sensus:nō sm q̄ ipsi sūt:sed sm q̄ vnus simul fiat sensus in eodez: ut cholera quidē amara:⁊ rubicunda.nō eniz alterius dicere q̄ ambo vnum:propter qō ⁊ decipitur q̄ si sit rubicundū choleram opinatur esse.

Manifestum igitur est q̄ impossibile est ut sensus instrumentum sit proprium alicui istorum V.g.motui:esset enim sicut nos modo sentimus dulce per visum.Et hoc fuit quia est in nobis sēsus in quo est vtrunq; qum sint ambo cōiuncta sit ea.Et si non esset ita non sentiremus ipsum nisi accidētaliter.V.g.filius sophronici : nos enim non sentimus filium socratis:sed albus ⁊ contingit huic q̄ fuit filius socratis.in rebus autem cōmunibus habemus sensum communē:non accidentaliter non igitur habent sensum ꝓprium : ⁊ nisi hoc esset:non sentiremus ea omnino nisi sic sicut dixímus q̄ nos videmus filium socratis: ⁊ sensus quidam non sentit sensibilia quorundam nisi accidentaliter.Et ideo non est vnus qum sensus fuerint insimul in eodem.V.g.cholera eniz est amara ⁊ citrina.iudicium qō vtrunq; est eiusdem nō est alterius.Et ideo cadit error ita q̄ citrinū existimatur esse cholera.

UVA. BHSC. IyR_012

134. Et qm declaratū est q cōmunia sensibilia cōprehēdunt a quinq; sensibus essentialiter: manifestum est q impossibile est sensū ꝑprium esse alicuius istoꝝ sensibilium cōmunium. U.g. motus aut quantitatis: quoniā si ita eēt tūc sentiremus motū aut sibi simile: de sensibilibus cōmunibus: nō per se: sed per mediū: sicut cōprehendimus p visum hoc esse dulce mediāte colore. Deinde. d. ⁊ hoc est qz est nobis sensus ⁊c̄. i. ⁊ accidit nobis talis cōprehensio. s. iudicare per aliquē sensū sup sensibile alterius sensus qz cōtigit q illi duo sensus fuerint cōiuncti in comprehendēdo illa duo sensibilia ex eodē in aliquo tempore. ⁊ cū post ħ acciderit ut cōprehēdamus per alterū duoꝝ sensuū alterius sensibile ex eadē re iudicabimus per illū sensū super sensibile alterius p ꝓiūctionē ꝑcedentem. U. g. quoniā nos nō scimus per visū q hoc est dulce nisi ꝑus acciderit nobis i aliquo tempore q cōprehēdimus per visum q mel est citrinum: ⁊ p gustuz eē dulce: qū igit scdo sentiemus ipsuz p soluz visū eē citrinū: statim cōprehendemus ipsū eē dulce ⁊ mel. D. d. ⁊ si nō eēt ita ⁊c̄. i. ⁊ si nō eēt concessū a nobis q si vnū istoꝝ sensibiliū cōmuniū haberet sensū ꝑprium ꝓtingeret ut sentire ea eēt sicut sentire p visū q hoc ē dulce: necesse esset ut sentire ea esset de genere sensus q̄ ꝑprie dicit accidētaliter. U. g. sentire p visū q iste ē filius socratis qz sentiremus ipsuz esse albū qz accidit q filius socratis fuit albus. D. d. communia aūt habēt sensū cōmunem ⁊c̄. i. ⁊ qm declaratū ē q si aliquod sensibiliū cōmuniuz haberet sensū ꝑpriū tūc setiret a nobis accidentaliter: quēadmodū sentimus p visū istū esse filiū socratis qui est albus: aut quēadmodū iudicamus ħ esse dulce: qz est citrinū hec enim duo sunt duo modi accidētaliter: ⁊ iam declaratum est q sensibilia cōmunia cōprehēdūtur essentialiter. Ergo nullū sensibiliū cōmuniū hz sensū ꝑprium: quoniaz si haberēt sensū ꝑpriū: tūc sentiret: aut sicut sentimus p visum istū esse filiū socratis: ant sicut quidā sensus sentit sēsibile ꝑpriū cuiusdā. ⁊ iste modus est etiā accidētalis: ꝫ differt a ꝑmo modo qui simpliciter dicitur accidentalis: ⁊ est cōprehēdere p visum istum esse filium socratis ꝫ vterqz numeratus sit accidētalis: differūt, s. in hoc: qz cōprehēdere per visū hoc esse dulce fuit: qz cū visu fuit coniuncta in eadem re virtus vnius generis cuz virtute visus. s. sensus gustus. Judicare aūt p visum istū esse filiuz socratis accidit: qz in alio tempore fuit cōiuncta cū visu alia virtus a virtute visus. virtus enim qua cōprehēdimus istū esse socratē aut filium socratis supioz est ad virtutem sensus: et ideo iste modus uidet magis accidentalis q̄ secundus. Uñ simpliciter dixit ipsū esse accidentalē: ⁊ nō secūdū. D. dixit ⁊ nō est vnius ⁊c̄. i. ⁊ iudiciū nō ē vnius virturis qñ duo sensus fuerint ꝓiuncti ad iudicandū sup eandē rē ipsā esse eandē: sed illud iudiciū est vtriusq; sensus: nō alterius sensus ab eis: sicut existimare pōt aliq̄s: sed si dicit vnus ex ħ modo dicunt accidētalit. D. d. U. g. cholera ⁊c̄. i. U. g. ħ eē cholerā qz ē amaꝝ citrinū. Judicare enim q hec duo sunt eiusdē. s. cholere nō ē alterius virtutis ab his duab⁹. ⁊ qz iudiciū super hanc rē esse vnā est duaꝝ virtutū nō vnius accidit ei error in iudicando aliquā nō cholerā esse cholera qz citrinū.

Ingret aūt aliqs cuius causa plures habemus sensus: ꝫ nō vnū solū: aut quatenus minus lateant ꝓsequentia: ⁊ cōmunia ut motus: ⁊ magnitudo: ⁊ numerus. Si enim esset visus solus ⁊ ipse alibi laterēt vtiq; magis ⁊ videret idem esse oia: ꝑpt id qđ ꝓsequunt se ad inuicez simul: color ⁊ magnitudo. Nūc aūt quoniā in aliquo sensibili cōmunia sunt: manifestum facit q aliđ qddam vnūquodq; ipsoꝝ est.

Et debet homo perscrutari quare habemus sensus plures vno: ⁊ non vnū tm̄. dicamus igit ut non ignorem⁹ ꝓsequentia cōmunia: ut motum: ⁊ quātitatem: ⁊ numeꝝ: quoniā si nō haberemus nisi visū solū: tūc ipse visus esset magis dignus ut ignoraret album: adeo ut existimaret ħ esse omnia. color enim ⁊ quantitas ꝓsequunt ad inuicem simul. modo aūt qz cōmunia sūt sensibilia ab aliquo manifestat qđ qđlibet eoꝝ ē aliud.

135 Ult dare causam ꝑpter quā ħ sensibilia cōmunia nō cōprehēdunt ab vno sensu: ⁊. d. debz homo pscrutari ⁊c̄. idest ⁊ dz homo pscrutari q̄re ħ sensibilia cōmunia cōprehendunt a pluribus sensibus vno ⁊ nō cōprehendunt ab vno. D. dedit rōnem ⁊ dixit: dicamus igit ut nō ignorem⁹ ⁊c̄. i. ut nō ignoremus alietatē sensibiliū cōmuniū a sensibilibus ꝑpriis. D. d. quoniā si haberemus solū visū ⁊c̄. i. ⁊ hoc esset necesse quoniā si poneremus q̄ solus visus cōprehendit ista ⁊ q̄ ipse solus est in nobis in hac intētione tūc accideret visui ut ignoraret ⁊ nō distingueret albū ab aliquo adeo q existimaret colorem ⁊ q̄tatē ⁊ figurā eadem esse: ⁊ hoc accideret ei eo q color ⁊ q̄titaꝫ ꝓsequūtur sibi ad inuicē. s. q color nō inuenit nisi i superficie: ⁊ superficies in corpore. D. d. mō autē qz cōmunia ⁊c̄. i. modo autez qz videmus q cōmunia ut q̄titas ⁊ magnitudo cōprehendunt p aliū sensū a visu: ꝑm ħ igit est intelligēdus suus sermo in hoc loco: nō ꝑm q sonāt vba eius superficietenus ꝑm q loquit. ut quare sēsus sint plures vno: causa enim formalis i hoc manifesta est. s. multitudo sensibiliū: ⁊ hoc iam dictum est: ⁊ causa finalis est perscrutanda post in fine istius libri.

Quoniam autē sentimus qđ videmus ⁊ audimus: necesse est visu sentire: qz videt aut altero si autez altero aut ipso erit qđ videt aut altero. si idē erit visus ⁊ subiecti coloris. Quare aut duo eiusdē erūt aut idē eiusdem. Amplius aūt si ⁊ alter sit sensus visus: aut in infinitū, procedit: aut aliqs ipse sui ipsius erit iudex. Quare in ꝑmo hoc faciendum est.

Et qz sentimus nos audire ⁊ videre: necesse est q sentire qđ nos videmus: aut est p hūc sensum: aut p aliud: ꝫ illud erit visus ⁊ coloris subiecti: aut duo vnus: aut idem sui. Et etiam si sensus quo sentimus nos videre sit alius: aut erunt ħ in infinitum: aut erūt idē sui. Oportet igitur ut hoc faciat ꝑmo.

136 Qum cōpleuit sermonē de q̄nq; sensibus ⁊ declarauit sextū sensū non esse: incepit declarare q isti q̄nq; habent virtutē cōmunē: ⁊ incepit ꝑus dubitare ꝑm suā ꝓfuerudinē: ⁊ dixit: ⁊ qz sentimus nos videre ⁊c̄. i. qz nos videmus ⁊ sentimus nos videre ⁊ audimus ⁊ sentimus nos audire ⁊ sic i vnoquoq; sensuū necesse ē ut ħ fiat per virtutē visus aut per aliā virtutē. D. dicit: sed illud erit visus ⁊ coloris ⁊c̄. i. sed si hoc. s. sentire nos videre fuerit alterius sensus a visu ꝓtiget ut ille sensus habeat duplicē cōprehēsionē. cōprehendit enim visū cōprehēdere: ⁊ cōprehēdit colorē quē visus cōprehēdit. impossibile enim est ut cōprehendat visum cōprehēdere colorē: nisi etiā ipse cōprehēdat colorē. D. d. aut duo eiusdem: aut idē sui. i. seqtur igitur ex ħ alterꝝ duoꝝ: qm̄ si posuerimus duas virtutes eē: ꝓtiget ut duo sensus sint eiusdē intentionis sensus. s. quis entit eaz ⁊ sensus qui sentit q ⁊ ille sensus sentit eā. Uterq; enim sētit illā: aut ponemus q idē sensus sētit seipsū: ita q agēs ē patiēs: qđ ipossibile ē. D. dixit ⁊ etiā si sensus visionis ⁊c̄. i. ⁊ si posuerim⁹ duas virtutes eē. s. q sensus q̄ cōprehēdit nos videre ē alius ab eo q̄ videt: ꝓtingēt etiā i illo sensu: qđ cōtinget i ꝑmo. necesse ē igit ut hēat duplicē cōphensionē. s. cōprehensionē sui ꝑmi subiecti qđ sētit ⁊ cōprehensionem

UVA. BHSC. IyR_012

quam cõprehendit.ꝛ ſi etiã poſuerimus hoc duaꝝ vtutũ continget in tertia qȝ contingit in ſecũda:ꝛ ſic in infinituȝ quod eſt impoſſibile:quapꝛopter neceſſe eſt nobis ponere eandem vtutem que cõpꝛehendat vtrunqȝ.ſ.ſuũ pꝛimum ſubiectum:ꝛ qȝ cõpꝛehendat illud qȝ ipſe compꝛehendit ꝛ qum neceſſe eſt abſcindere infinitũ melius eſt hoc facere in pꝛimo:ꝛ ponere ꝙ per eandem virtutẽ compꝛehẽdimus colozem:ꝛ cõpꝛehendimus ꝙ cõpꝛehendimus ipſum qȝ.n.contingit nobis poſterius faciendũ eſt pꝛius: ꝛ hoc intendebat qum dixit:neceſſe ẽ igitur hoc facere pꝛimo:aut ponere ꝙ idem patiꝫ a ſe:ꝛ cõpꝛehendit ſe.

Habet aũt dubitationem ſi eniȝ viſu ſentire videre eſt:videꝫ autem colo:aut habẽs hunc.ſi videbit aliquis qȝ eſt etiam videns ꝛ colozẽ habebit pꝛimũ videns.

Et in hoc eſt queſtio:ꝛ eſt quoniam ſi viſio ẽ ſentire per viſum ꝛ videre colozem : ꝛ homo nõ videt illud qȝ habet colozem:niſi quando videt aliquid continget vt illud qȝ videt pꝛimo habeat etiam colozem.

137 D.ſed iſte ſermo habet queſtionem.ſ.ponere ꝙ p eandem virtutem cõpꝛehendimus colozem ꝛ cõpꝛehendimus nos cõpꝛehendere colozẽ:quoniaȝ ſi viſio eſt ſentire p viſum:ꝛ viſus compꝛehendit colozem:ꝛ homo nõ videt ipȝ videre colozem niſi quando videt aliquid:continget ut illud quod pꝛimo videt quando iudicat ipſum videre habeat etiam colozem:ꝛ intendebat per hoc ꝙ ſi neceſſe eſt vt omne compꝛenſibile a viſu ſit colozatum:ꝛ viſus compꝛehendit cõpꝛehenſionem colozis:ꝙ contingit ex hoc vt ipſa cõpꝛehenſio ſit colozata:qȝ eſt impoſſibile.

Manifeſtum eſt igitur quoniã nõ eſt vnum viſu ſentire.ꝛ nanqȝ quȝ nõ videmus viſu diſcernimus:ꝛ tenebras ꝛ lumen:ſed nõ ſimiliter. Amplius autem ꝛ videꝫ tanqȝ colozatũ eſt.ſenſitiuũ enim ſuſceptiuum eſt ſenſibilis ſine materia vnũquodqȝ.vnde abeuntibꝰ ſenſibilibus inſũt ſenſus ꝛ phantaſie quibus ſentiunt. Senſibilis aũt actꝰ ꝛ ſenſus idem eſt vnus:eſſe aũt ipſoꝝ non idem. Dico aũt ut ſonus ſm actum:ꝛ auditꝰ ſm actuȝ eſt enim auditũ habentia nõ audire ꝛ habens ſonum nõ ſemper ſonat:qum aũt opereꝫ poſſibile audire ꝛ ſonet poſſibile ſonare:tunc ſm actus ſiꝫ fit:ꝛ ſm actũ ſonus:quoꝝ dicet vtiqȝ aliqs hoc quidem eſſe auditionem:hoc vo ſonationem.

Dicamus igitur ꝙ manifeſtuȝ eſt ꝙ ſentire p viſum nõ eſt vnum. Iudicamus enim per viſum nos non videndo obſcuritatem ꝛ lucem: ſed nõ eodem modo:ꝛ etiam ꝙ videns ẽ quaſi colozatum.ſentiens enim recipit ſenſibile extra materiã quodlibet quidlibet:ꝛ ideo qum fuerint ſenſibilia abſtracta erunt ſenſus ꝛ imaginationes exiſtẽtes: ꝛ actio ſenſibilis ꝛ ſenſus eadeȝ eſt:in eſſe autem nõ ſunt eadem in eis. Vt.g. ſonus qui eſt in actu:ꝛ auditus qui eſt in actu. Poſſibile ẽ enim vt aliqd habeat auditũ:ſȝ nõ audiet: ꝛ ut aliqd habeat ſonum ſed nõ ſemp ſonet quouſqȝ fecerit illud quod eſt in ſua potentia:vt audeat ꝛ ſonauerit illud quod eſt in potẽtia ſua vt ſonet: tũc erũt inſimul auditus ꝛ ſonus. ꝛ poteſt aliquis dicere ꝙ pꝛimũ iſtoꝝ eſt audire:ꝛ ſecũdũ eſt ſonare.

138 Qum dedit ſermonem dubitatiuũ:incepit diſſoluere eum:ꝛ dixit:dicamuſ igitur ꝙ manifeſtũ eſt ꝙ ſentire ꝛc̃.i. dicamus igitur ꝙ manifeſtum eſt ꝙ ſentire per viſum non eſt eiuſdem intentionis:ita ꝙ cõſequitur ex eo ut omne cõpꝛehenſibile a viſu ſit colozatum .D.ꝺ. iudicamus enim per viſum ꝛc̃.i.ꝛ ſignum eius eſt ꝙ nos iudicamus p viſũ non videndo colozatum: qum iudicamus obſcuritatem eſſe obſcuritatem:ꝛ lucem eſſe lucem:ſed neutrum habet colozem.ſed nõ eodem modo iudicamus per viſuȝ obſcuritatem ꝛ lucem:iudicamus eniȝ lucem per ſe:ꝛ obſcuritatem:quia eſt pꝛiuatio lucis.ꝛ qum dedit hunc modum diſſolutionis dedit ſecundam diſſolutionem queſtioni dicenti ꝙ viſio debet eſſe colozata ſi vtus viſibilis compꝛehendit viſionem:ꝛ dixit:ꝛ etiam videns eſt quaſi colozatũ ꝛc̃. ideſt ꝛ etiam poſſumus concedere viſionem eſſe colozem videns enim quando compꝛehendit colozem efficitur ꝙſi colozatum quoquo modo: ꝛ cauſa in hoc eſt qȝ ſentiens recipit ſenſibile:ꝛ aſſimilatur ei viſus:itaqȝ recipit colozȝ quem recꝛpit coꝛpus extra animam:ſed differũt in hoc ꝙ receptio ſentientis eſt nõ materialis:ꝛ receptio coꝛporis extra animam eſt materialis.D.ꝺ.ꝛ quidlibet quodlibet.i. ſentiens eniȝ recipit ſenſibile nõ materialiter: quilibet ſenſuum quodlibet ſenſibilium:ꝛ qȝ ſenſus recipiunt ſenſibilia quoquo modo:dicunt etiam de eiſ quoquo modo.D.ꝺ.ꝛ ideo qum fuerint ſenſibilia abſtracta ꝛc̃.i. ꝛ qȝ ſenſus recipiunt ſenſibilia extra materiam: iõ quando ſenſibilia fuerint abſtracta a materia efficiunt in ſenſibilibuſ ſenſus ꝛ imaginationes nõ colozes ſenſibiles:neqȝ ſapozes: neqȝ alie qualitatum ſenſibilium que ſunt extra animã in materia.D.ꝺ.ꝛ actio ſenſibilis ꝛ ſenſus ꝛc̃.i.ꝛ actio ſenſibilis extra animã in mouendo ſentiens:ꝛ actio ſenſus qui eſt in ſentiente.ſ.qualitas qua ſentiens qualitatur in mouendo etiaȝ virtutem viſionis eſt eadem actio:lȝ modꝰ eſſe ſenſibilis extra animã differat a modo ſui eſſe in ſentiente.Vt. gratia ꝙ ſonus qui eſt in actu extra animã: ita mouet inſtrumentum auditus:ſicut auditus qui eſt in actu mouet virtutem auditus.ꝛ ſimiliter diſpoſitio colozis in mouendo videntem eſt ſicut diſpoſitio qualitatis qũe pꝛouenit i vidente a colozе in mouendo virtutem viſibilem.D.dicit poſſibile eſt enim ut aliquis habeat auditum ꝛc̃.i. ꝛ hoc fuit ita ꝙ poſſibile eſt ut aliquis habeat auditũ in potentia ſicut habet ſonuȝ in potentia:ꝛ ut habeat ſonũ in actu ſicut habet auditum in actu.ꝛ qum habuerit auditum in actu habebit compꝛehenſionem auditus in actu.i. cõpꝛehenſionẽ qȝ audit:ꝛ dixit:poſſibile eſt.n.dicere ꝙ aliquis habeat auditum ꝛ habet ſonum:lȝ nõ ſemper ſonet ꝓpꝛ hoc qꝛ ſunt ſicut in potentia.

Si igitur eſt motus ꝛ actio ꝛ paſſio in eo qȝ agitur:neceſſe ẽ ꝛ ſonum ꝛ auditum qui ſm actꝰ in eo ꝙ eſt ſm potentiam eſſe.actiui enim ꝛ motiui actus i patiente fit.vnde nõ neceſſe ẽ mouẽs moueri.ſonatiui quidem igitur actus aut ſonus ſonatio eſt.auditiui autem aut auditus auditio ẽ dupliciter enim auditus ꝛ dupliciter ſonus.

Et ſi actio ꝛ paſſio ꝛ motus ſint in paſſiuo: neceſſe eſt ut ſonus ꝛ auditus qui ſunt i actu ſint in eo quod eſt in potentia. actio enim agentis ꝛ mouentis ſunt in patiente:ꝛ pꝛopter hoc nõ eſt neceſſe ut moueatur quod mouet. ꝛ actio ſonantis:aut eſt ſonus:aut ſonare:ꝛ actio audiẽtis aut eſt auditus aut eſt audire.auditus enim eſt duobus modis:ꝛ ſonus eſt duobus modis.

139 Qum poſuit ꝙ actio ſentientis ꝛ ſenſibilis eſt eadem lȝ differant in eſſe:incepit declarare hoc ex rebus vniuerſalibus pꝛedictis:ꝛ dixit:ꝛ ſi actio ꝛ motus ꝛc̃.i.ꝛ ſi neceſſe eſt ut omnis actio que pꝛouenit ab agente:ꝛ omnis motus qui pꝛouenit a mouente nõ inueniant niſi in re patiente ꝛ mota:ſenſus autem patiunt a ſenſibilibus:ꝛ ſenſibilia agunt in eos:neceſſe eſt ut actio ſenſibilis ſit in ipſo ſentiẽte:quod eſt in potentia ſenſibile. Sonus itaqȝ ꝛ auditus qui ſunt in actu ſunt in eo quod eſt in potentia ſonans.ſ. percuſſum:ꝛ qȝ eſt in potentia audiens.ſ.ſenſus audiens.

UVA. BHSC. IyR_012

D.d.ideo non est necesse vt moueatur qđ mouet.i.ꝛ quia motus est in patiente nō in agente:nō est necesse vt omne agens sit patiens:vt declaratū est in sermonibus vniuersalibus:ꝛ induxit oē hoc ad declarandū ꝙ sensus mouent vtutes sicut sensibilia que sunt extra animam mouēt sensus.D.d.sonus.n.est duobus modis ꝛc̄.i.ꝛ fuit necesse ꝙ ita esset de sono sicut de auditu.s.ꝙ eodē modo mouēt:ꝛ ꝙ actio sit in recipiente nō in agente: ꝓpter hoc ꝙ vtrūq; inuenitur duobus modis:modo in potētia:ꝛ mō in actu.

Eadem aūt ratio in alijs sensibus ꝛ sensibilibus est.sicut enim actio ꝛ passio in patiente: ſ nō in agente:sic sensibilis actus ꝛ sensitiui i sensitiuo est:sed in quibusdā quidem ꝛ nominatū ē ut auditio ꝛ sonatio:in quibusdā aūt nō nominatū est altꝝ.visio.n.dicit visus actꝰ: que vero ē coloris inominatū est:ꝛ gustatiui gustus ē:humoris aūt nō nominatum est.

Et iste idē sermo est de alijs sensibus ꝛ alijs sensibilibus.quemadmodū enim actio ꝛ passio sunt in patiente nō in agēte:ita actio sensuū ꝛ sensibilium sunt in sentiente:sed in quibusdā habēt nomina:ut sonare ꝛ audire:in quibusdā aūt alterum nō habet nomen.actio.n. visus dicit visio: actio aūt coloris nō habet nomen i ligua greca.

140 Et iste idem sermo quē diximus in sono ꝛ auditu .s. ꝙ actio eoꝝ est in patiente est de alijs sensibilibus).D.itera uit ꝓpositionem a qua incepit hanc declarationē:ꝛ dixit: quēadmodū enim actio ꝛ passio ꝛc̄.i.ꝛ cā in h ē: quoniaꝫ sicut passio ꝛ actio sunt in patiente nō in agente: ita actio sensuum ꝛ sensibilium sunt in primo sentiente quꝫ sensibilia sint vtutes agentes:sensus aūt agentes ꝛ patientes.primū aūt sentiens ē patiens tm̄.ꝛ quia hoc latet.s.sensibilia esse vtutes agentes:ꝛ sensus esse patientes ꝓpter nominationem.plura enim sensibilia carent nominibus ſm ꝙ sūt agentia:ꝛ nomina pluriū eoꝝ passiua sunt in figura nomi num vtutū agentium:ꝛ dixit:sed in quibusdā habēt noia ꝛc̄.i.sed in quibusdam sensibus ponebant nomina actiōi ipsius sensibilis:ꝛ passioni vtriusq; sentientis.U.g.sonare ꝛ audire.sonare.n.est actio soni:audire aūt est passio auditus sentientis:ꝛ in quibusdam altꝝ eoꝝ caret nomine, U.g.in visu.passio.n.visus habet nomen: ꝛ est videre: ꝫ sit in figura nominis agentis.actio enim sui sensibilis qđ ē color caret nomie in greca lingua.ꝛ dico ꝙ in arabica actiones habituū sensuum ꝓuenientiū in eis a sensibilibus in primas vtutes sentientes nō vident habere noia in aliquo idiomate:qum hoc nō sciat a vulgo:nō.n.cōprehendūm a sensu in primo aspectu.

Quoniā aūt vnus est quidē actus sensibilis ꝛ sensitiui:esse aūt altꝝ est:necesse est simul corrumpi ꝛ saluari sicut dictū est:auditū ꝛ sonum:ꝛ humorem igit ꝛ gustū ꝛ alia similiter:dicta autem ſm potentiam nō necesse est.

Et quia actio sensibilis ꝛ sentientis ē eadē: ſ differūt in esse:necesse ē ut insimul corrūpantur ꝛ insimul saluentur:auditus qui dicit hoc mō ꝛ sonus:ꝛ similiter sapor ꝛ gustus ꝛ alia: in eis autes que dicunt in potentia nō est necesse.

141 Et quia actio sensibilis eadem est cū actione sentiētis s.ꝙ habitus qui ab eo prouenit in sentiēte est idē cū habitu quo sensibile agit in vtroq; sentiēte in essentia ꝛ forma ꝫ differant in subiecto:necesse est vt corruptio duoꝝ habituū sit insimul:ꝛ saluatio insimul.s.habitus per quē sensibile est mouens in actu postꝙ fuit in potentia: ꝛ habitus per quem sentiens ē sentiens in actu postꝙ fuit in potētia D.d.auditus qui dicitur ſm hūc modū ꝛ sonus ꝛc̄.i. ꝛ ꝫ sequitur in sono qui dicitur ſm hūc modū:ꝛ est sonus in actu:ꝛ similiter cōtingit in sapore qui est in actu:ꝛ in gustu qui est in actu ꝛ in oibus sensibus).in sensibili aūt qđ est in potentia ꝛ in sentiēte qui est in potentia nō sequit.s.ꝙ quꝫ altꝝ eoꝝ corrūpitur ꝙ reliquū corrūpat:aut quādo vnū fuerit ut sit reliquū.

Sed priores philosophi hoc nō bene dicebant nihil opinantes:neqꝫ albū neqꝫ nigrum sine visu esse:neqꝫ humorē sine gustu: sic quidē enim dicebant recte:sic autē nō recte.Dupliciter enim dico sensū ꝛ sensibile:his quidē ſm potentiā:illis vero ſm actum.de his quidē accidit qđ dictū est est:sed in alteris nō accidit: sed illi simpliciter dicebant de dictis nō simplr.

Sed antiqui naturales nō bene dixerunt in hoc qum existimauerūt ꝙ nihil ē albū aut nigꝝ absqꝫ visu:neqꝫ sapor absqꝫ gustu:hoc enim vno modo est vexꝝ ꝛ alio mō nō vexꝝ: quoniam quia sensus ꝛ sensibile dicunt duobus modis:in potētia ꝛ in actu.illud quod fuit dictū sequit in istis:ī illis aūt nō:sed illi dixerūt simplr ꝙ non dicitur simpliciter.

142 Sed antiqui naturales nō recte dixerūt in hac intētione. Dicebant enim ꝙ nullus est color sine visu: neqꝫ sapor sine gustu:ꝛ hoc dixerūt absolute.i.quia opinati fuerunt ꝙ sensibile ꝛ sentiēs sunt relatiua simpliciter:ꝛ qum altꝝ fuerit reliquū erit:ꝛ qum altꝝ corrūpet reliqum corrumpet.D.d.hoc.n.vexꝝ vno modo ꝛc̄.i.ꝛ hoc ꝙ antiqui dixerunt est vno modo vexꝝ:ꝛ alio modo nō vexꝝ.Sed sermo antiquoꝝ sequitur in eis que sunt in actu. sensus autē ꝛ sensibile quandoq; dicunt in potētia:ꝛ quādoq; in actu In eis aūt que sunt in potentia nō sequit.s. vt esse eorum ꝛ corruptio sit semper insimul. sed error antiquoꝝ fuit in hoc ꝙ locuti fuerint absolute in eo ꝙ indiget determinatione.

Si aūt simphonia vox quedā est.vox autem ꝛ auditꝰ ē sicut vnū:ꝛ ē sicut nō vnum aut idem. Proportio autem est symphonia necesse est et auditum rationē quandam esse:ꝛ propter id corrumpit vnūquodq; excellens graue ꝛ acutum auditum:ꝛ in humoribus gustum:ꝛ in coloribꝰ visum fortiter frigidum ꝛ opacum:ꝛ in olfatu fortis odor ꝛ dulcis ꝛ amarus: tanqꝫ ratio quedam sit sensus. vnde ꝛ delectabilia quidem sunt dum dicuntur sincera ꝛ mista entia ad rationē:vt acutum:aut dulce:aut salitum.delectabilia enim tūc omnino autem ꝙ mistum est symphonia magis qꝫ acutum ꝛ graue:tactus autem calefactibile est ꝛ frigorabile:sed sensus ratio est:excellentia autē contristāt aut corrumpunt.

Si igit consonantia est sonus:ꝛ sonus ꝛ auditus sunt quasi idem:ꝛ consonantia est proportio:necesse est etiam ut audire sit aliqua ꝓportio ꝛ ideo corrumpitur quilibet quando auditꝰ fuerit intensus.s.ut acutus aut grauis: ꝛ similiter in saporibus corrumpitur gustus:ꝛ in coloribꝰ corrumpitur visus a luce intensa ꝛ obscuritate: ꝛ in olfatu ab odore forti ꝛ dulci ꝛ amaro: quia sensus est aliqua proportio:ꝛ ꝓpter hoc acetosum ꝛ dulce ꝛ salsum quando fuerint posita cū simili essendo pura nō admista erunt delectabilia. Et vniuersaliter admista sūt magis digna vt sint cōsonantia qꝫ acutum ꝛ graue.ꝛ in tactu possibile est ut calefiat ꝛ infrigidetur:ꝛ sensus est similis ꝓportio:ꝛ qum fuerint intensa nocebunt ꝛ corrūpent.

UVA. BHSC. IyR_012

143 Quum posuit q̄ sensus qui est in actu est quoquo mō relatiuus:icepit declarare hoc ⁊ dare ex eo causas pluriū accidentiū in sensu:⁊ dixit:si igitur cōsonātia ē sonus ⁊c̄.i. si igitur neumata vel nete consonātia in auditu.i.admista mistione delectabili fuerit sonus: ⁊ sonus i actu ē auditus in actu:⁊ cōsonantia que est in neumatibus vel nete nō est nisi ꝓportio tēperata inter extrema.s.inter sonū grauez ⁊ acutum:qui dicūtur in respectu audit⁹ :necesse est ut illud temperamentū existens inter ea ⁊ est consonātia sit ipe auditus qum esse auditus in actu nō est nisi in hac ꝓportiōe que est temperātia.⁊ q̄ tēperans ⁊ tēperatū sunt relatiua ⁊ esse auditus in actu naturale est in sono temperato:contingit q̄ auditus ⁊ audibile erūt in caplo relationis: ⁊ dixit q̄ necesse est ut auditus sit aliqua ꝓportio:⁊ non dixit proportio simplr:quia existimat q̄ ista ꝓportio quanuis sit in caplo relationis:tamen est ꝓportio agens:⁊ ꝓportiones in eo q̄ sunt ꝓportiones nō sunt agentes: sed in eo q̄ qualitates.sensus igit numerant in relatione vno modo ⁊ in qualitate alio mō:⁊ sic intelligitur. D.o.⁊ ideo corrumpitur quodlibet ⁊c̄.i.⁊ ꝓpter hoc q̄ō diximus accidit ut q̄ libet sensuū corrūpatur quando ista ꝓportio trāsmutabit intense in excundo ad altez extremoz.U.g.corruptio auditus apud sonū intensum in acuitate ⁊ grauitate:⁊ corruptio gustus apud sapozem intēsuz:⁊ corruptio visus apud lucem intensam ⁊ obscuritatem intensam: ⁊ corruptio olfatus apud odozes intensos.⁊ causa in hoc est q̄ esse sensus naturalis est in ꝓportione tēperata.⁊ qum illa ꝓportio fuerit corrupta corrūpetur sensus:qum ista ꝓportio sit forma sensus:quemadmodū sanitas ē in ꝓportione termi nata inter quatuoz qualitates.⁊ qum illa ꝓportio corrupta fuerit corrūpetur sanitas q̄ forma sanitatis est in hac ꝓportione temperata .D.o.⁊ ꝓpter hoc acetosum ⁊c̄.i.⁊ quia sensus est alia intentio ⁊ alia ꝓportio:ideo acetosum ⁊ dulce ⁊ salsum adiuncta ad suū simile nō admista cum aliquo erunt delectabilia:quoniā qum occurrēt similibus essēdo pura erūt delectabilia:tūc.n.erūt magis abstracta a materia. D.o.⁊ vniuersaliter admista sunt ⁊c̄.i.⁊ vniuersaliter admista ex cōtrarijs que sunt in vnoquoq̄ sensuuz sunt magis digna:vt sint ꝓportio ipsis cōtrarijs .U.g.sonus qui est inter acutum ⁊ graue magis dignus ē ut sit ꝓportio q̄ acutus ⁊ grauis:⁊ similiter est de tactu cū calido ⁊ frigido ⁊ humido ⁊ sicco:lz corpus tangēs possit calefieri ⁊ infrigidari e contrario alijs sensibus:ut iam predixim⁹ temperamentū magis est dignū ut sit ꝓportio q̄ extrema.

Unusquisq̄ quidē igitur sensus subiecti sensibilis est qui est in sensitiuo inquantū sensitiuum ⁊ discernit subiecti sensibilis differentias:ut albū quidem ⁊ nigrū visus:dulce vero ⁊ amaz gust⁹ similiter aūt se habet hoc ⁊ in alijs.

Et vnusquisq̄ sensuū est rei sensibilis subiecte illi:⁊ est existens in suo sentiente fm q̄ ē sentiens ⁊ iudicat differentias sensibilis sibi subiecti. U.g.visus album ⁊ nigrū:⁊ gustus dulce ⁊ amarum:⁊ sic de alijs.

144 Quum incepit perscrutari de vtute qua sentimus nos sentire:vtrū sit eadem cuz vtute ꝓpria vnicuiq̄ sensui:an alia:dedit in primo sermonē ex quo sequit eam esse vnam ⁊ post alium ex quo consequit eam esse plures:deinde sermonē concludentem eam esse vnā:⁊ dissolutionez ex qua exiuit ad declarandū q̄ sensus ⁊ sensibile sunt vnū in actu nō diuersa: ꝓpter quod cōtingeret ut illud q̄ō iudicaret super ipsum sensum esset aliud ab eo q̄ō iudicaret sup ipsuz sensibile.⁊ qum hoc fecit:reuersus est postea ad illā eandē perscrutationem:⁊ dixit:⁊ vnusquisq̄ sensuuz ⁊c̄.i.⁊ manifestum est per se q̄ vnusquisq̄ sensuū iudicat suū subiectum ꝓpium q̄ō est ei fm q̄ est illud sentiens:⁊ iudicat cū hoc differentias ꝓprias que sunt in illo subiecto proprio. U.g.quia visus iudicat colozem qui est ꝓpium subiectū ei quod est fm q̄ est visus ⁊ iudicat differentias cōtrarias existentes in eo.U.g.albū ⁊ nigrum:⁊ media:⁊ sil⁹ audit⁹ iudicat sonū qui est suū subiectū:⁊ graue ⁊ leue: ⁊ media que sunt differentia soni.

Quoniam aūt ⁊ albū ⁊ dulce ⁊ vnūquodq̄ sensibilium ad vnūquodq̄ discernimus quodā ⁊ sentim⁹ quia differūt:necesse ē igitur sensu: sensibilia enim sunt.

Et quia iudicauimus etiam albuz ⁊ dulce ⁊ vnūquodq̄ sensibilium comparando ea ad inuicez.per quid igitur sentimus esse diuersa:necesse est quidē ut illud sit per sensum.n. sunt etiā sensibilia.

145 Et qum sensus comprehendit differentias cōtrarias que sunt in subiectis ꝓprijs vnicuiq̄ sensui.per quā igitur virtutem iudicamus istas esse diuersas:qum fecerim⁹ comparationem inter eas ad inuicem:apparet quidem q̄ consequitur ex hoc sermone illud quod a principio dictum ē: ⁊ est q̄ virtus qua visus iudicat albū esse a nigro est alia a vtute visus:quemadmodū vtus que iudicat ipm videre videt alia a vtute visibili. dria.n.int sensibilia ē sensibilis.

Quare ⁊ manifestū quoniam caro nō est vltimū sensitiuū.necesse.n.esset tangens ipsum discernens discernere:neq̄ vtiq̄ separatis cōtingit discernere q̄ altez sit dulce ab albo: sed oportet vno quodā vtraq̄ manifesta esse: sic enim ⁊ si ꝟ quidem ego:illud vero tu sentis:manifestū vtiq̄ erit quoniam altera ad inuicem sunt.oportet aūt vnum dicere quoniaz altez:altez.n.dulce ab albo.dicit ergo idem:quare sicut dicit:ita ille intelligit ⁊ sentit.Q̄ō quidem igitur nō possibile separatis iudicare sepata palam:q̄ aūt neq̄ in sepato tempoze ad habitum est.sicut.n.idem dicit q̄ altez bonum ⁊ maluz:sic ⁊ quando altez dicit: quoniam.n.altez nūc ⁊ altez: nō fm accidens ipsum quando.dico aūt puta nūc dico:quoniaz altez non tamen:quoniā nūc altez: sed sic dicit ⁊ nūc:⁊ quoniam nūc simul ergo: quare insepabile ⁊ insepabili tēpoze.

Dicam⁹ igit q̄ manifestū est q̄ caro nō ē vltimū sentiens:cōtingeret.n.qum tangeret q̄ iudicaret:sed impossibile est ut iudicās iudicet dulce esse aliud ab albo p duo diuersa: ſz necesse est ut sint ambo eiusdez p duo instra.⁊ nisi hoc eēt: eēt possibile:qñ ego sentirem hoc:⁊ tu illud: q̄ ego intelligerem ea esse diuersa: sed necesse est ut vn⁹ dicat hoc esse aliud ab hoc:⁊ dulce aliud ab albo.dicēs igit ē idem:quapropter necesse est ut sicut dicim⁹:sic agam⁹ ⁊ sentiam⁹.quoniā aūt ipossibile ē iudicare diuersa ⁊ p diuersa manifestū est qñ vero hoc nō sit in tpe diuerso:ex hoc ōclarabit:quēadmodū idē dicit bonū esse aliud a malo:sic qum dixerit in aliquo eē aliud.in illo.n. instanti dicit in alio etiā:⁊ nō accñtaliter.s. qū dico nūc eē aliud:nō q̄ nūc ē aliud:sed dico sic instās ⁊ q̄ est instās.A quo igit erit:nō erit diuisibile:⁊ in tēpoze indiuisibili.

146 Dicam⁹ igitur q̄ manifestū est hoc q̄ō dico q̄ vltimū sentiens in tactu nō est in carne:neq̄ in visu in oculo:qñ si vltimū sentiens eēt in oculo:aut in lingua in gustu:tunc necesse eēt qū iudicaremus dulce eē aliud ab albo:iudicare p duo diuersa.illud.n.q̄ō ꝓpehēdit dulce fm hāc positiōez aliud ē ab eo q̄ō ꝓpehēdit colorē oio.illud.n.ē i oculo:⁊ h i carne aut sibi sili:ſz caro i tactu ñ ē sic ocul⁹ i visu

UVA. BHSC. IyR_012

D.declarauit hoc impossibile esse:t dixit: sed necesse ē vt ambo sint eiusdē ꝛc̄.i.sed necesse est ut sint cōprehensa ab eodem t per duo instrumēta:t nisi hoc esset manifestū ē q nō poterit iudicare hoc esse aliud ab hoc.si.n.esset possibile iudicare hec duo esse diuersa p duas vtutes diuersas quaꝝ vtraq singulariter cōprehendit altez duoꝝ illoruꝫ tunc necesse esset quando ego sentirem hoc esse dulce:t tu illud esse albuꝫ:t ego nō sensi qō tu sensisti: neq tu quod ego:ut ego comprehenderem meū sensibile aliud a tuo:ſz nō sentiam tuū:t ut tu cōprehenderes tuū aliud a meo:t hoc est manifeste impossibile.D.d.sed necesse est vt vnus dicat hoc eē aliud ab b:t qō dulce ē aliud ab albo ꝛc̄.i.ſz quēadmodū necesse ē ut idē hō dicat b esse aliud ab b.ſ. necesse ē vt vt q̄ iudicat dulce eē aliō ab albo sit eadē vt ita.n.est in hoc de indiuiduis sicut de mēbris sensus quum sint etiam plura in numero:t hoc intendebat quum dixit: quapropter necesse est:sicut dicimus sic agam? t sentiam? idest quapropter necesse est vt sicut ille qui dicit hoc esse aliud ab hoc est idem homo sicut illud qō sentit t intelligit hoc esse aliud ab hoc ē eadem vtus.D.o.quoniam autem impossibile est ꝛc̄.i.manifestum est igit ex hoc fmone q nō iudicamus diuersa esse sensibilia per diuersas virtutes:quoniam aūt ista cōprehensio cū hoc q est vnius vtutis debet esse etiam in eodem instanti:manifestū est q̄niaꝫ quemadmodū vnus homo dicit bonū esse aliud a malo sic qum dixerit in altero duoꝝ esse aliud in aliquo instanti:manifestū est q in instanti in quo dicimus q altez eorum est aliud in illo eodem dicit in altero esse aliud qum alietas sit aliqua relatio t relatiua insimul existūt in actu. D.d.t nō accidentaliter ꝛc̄.i.t nō intelligo per instās hoc instans qō dicitur accñtaliter in eo quod illud est diuisibile:sicut instans in quo dicimus rōne intrinseca eē aliud instans qum fuerit cōprehensum rōne intrinseca esse aliud. īstans.n.de quo dicitur ipsum esse aliud ē aliud ab instanti in quo comprehendit ipsuꝫ esse aliud:t hoc intendebat qum dixit:nō qz instans ē aliud.i.nō instans de quo dixi esse aliud ē instans in quo cōprehendit ipsum esse aliud: sed dicimus hoc instans ē aliud:t q nūc est aliud:t illud instans ē aliud ab instanti comprehensionis.D.d.a quo igitur erit.i.a quo igit erit hoc iudiciū:dico erit a vtute in diuisibili t vna:t in tēpore indiuisibili t vno.

At vero impossibile est simul fm cōtrarios motus moueri:idem aūt indiuisibile t i indiuisibili tempore. Si enim dulce sit mouet sensū aut intellectum:amaꝫ aūt contrarie:t albū aliter: ergo simul quidem t numero indiuisibile t sepera bile qō iudicat:fm esse aut separatum. Est igitur quo dāmodo q diuisibile diuisa sentit:est autem q indiuisibile:fm esse quidem enim diuisibile:loco aūt t numero indiuisibile.

Sed impossibile est ut idem moueat motib? cōtrarijs insimul fm q est indiuisibile in tēpore indiuisibili.hoc enim si fuerit dulce mouebit sensum aut intellectū aliquo modo motus:amaruꝫ aūt contrario:albuꝫ vero alio modo. vtꝫ igitur est possibile ut iudicans ea:insimul est i numero indiuisibile t in esse diuisibile:ita q alio modo a modo diuisionis sentit diuisibilia:t alio mō.ſ.indiuisibile:quoniaꝫ fm esse est diuisibile:t fm locum t numez est indiuisibile.

147 Qum declarauit q vltimū sentiens in oibus sensib? debet esse eadem virtus:incepit querere modū fm quem potest esse eadem vtus:t iudicare omnia ꝫ̄ia in eodez tpe t dixit:sed impossibile est ut idem moueatur ꝛc̄.i. sed impossibile est ponere ut idem recipiat cotraria in eodem instanti fm q est idez t indiuisibile.D.d.hoc.n.si fuerit dulce ē ꝛc̄.i.U.g.q si fuerit hoc dulce mouebit sentiens primū aliquo genere motus.t qum fuerit amaꝫ mouebit ipsuꝫ econtrario:t similiter de albo t nigro. qum igitur sensus iudicauerit hoc eē aliud ab hoc:hoc.n.dulce:t illud amarum essendo eadem virtus t indiuisibilis:tūc patiet a contrarijs insimul:fm q est vnū t indiuisibile:quod ē impossibile.D.d.vtꝫ igitur est possibile vt iudicans ꝛc̄.i.an igit possibile ē ut ista vtus iudicās ꝫ̄ia simul sit eadē subiecto t indiuisibilis:sed per intētiones ās recipit ē diuisibilis:ita q per hoc dissoluetur questio sic:quoniā ista vtus inquātum ē diuisibilis cōprehendit res numeratas diuisibiles:t inquantū est eadē iudicat ea vnico iudicio.D.d.ē.n.fm eē diuisibile:sed fm locum t numez indiuisibile.i.forte iudicans diuersa t cōtraria est fm essentiam t formā diuisibile:sed fm subiectū:t hoc fm māz ē indiuisibile: vt dicim? de pomo q est indiuisibile subiecto t diuisibile fm essentiam diuersam in eo:fm q hz colorem odorē t saporem.

Aut nō possibile potentia quidem enim idē t indiuisibile cōtraria:fm esse aūt non.sed i operari diuisibile t impossibile est albū t nigrū esse simul:quare neq̄ species pati ipsoꝝ:ſz huiusmōi est sensus t intelligentia.

Dicamus igitur q hoc ē impossibile.est enī idem indiuisibile duo contraria potētia: esse aūt nō:sed actu est diuisibile.t impossibile est ut insimul sit albū t nigrum:quapropter necesse est vt neq̄ formas recipiat si sentire t intelligere sint talia.

148 Qum posuit illū modū ad dissoluendū p̄dictā qōnez Reuersus est mō ad narrandū q nō sufficit in dissolutiōe t dixit:dicamus igit q hoc ē impossibile ꝛc̄.i.dicamus igitur q hoc est impossibile.ſ.vt ista vtus sit vnica i subiecto t plures fm essentias t formas.nō.n.ē possibile ut idē sit indiuisibile subiecto:t recipiens cōtraria insimul:nisi i potentia nō in actu t esse.U.g.q idē corpus possibile ē dici esse calidū t frigidū insimul potētia:actu aūt nō nisi ſz q est diuisibile.ſ.qz quedā parſ eius ē calida t quedā frigida t hoc intendebat qum dixit:ſz est actu diuisibile ꝛc̄.t quz declarauit hoc dixit:quapropter necesse ē ut neq̄ formas recipiat ꝛc̄.i.q̄propt necesse est ut ista vtuſ nō recipiat formas sensibiliū ꝫ̄ias.si ista vtus eadē sensitiua ē talis.ſ. vnica in subiecto:t plures i essentia:t dixit:t intelligē:qz intelligere i hac intētōe sile ē ad sentire.ſ.qz i vtroq ē vtus recipiēs:t iudicat ꝫ̄ia insimul: vt declarabim? in virtute rationali.t intēdit p oia hec declarare q hec vtus non est eadē fm q est in potētia:sicut ē p̄ma mā:ſz est vnica in intellectu t in eē i actu:t multa fm instā:vt post declarabim?

Sed sicut quod vocant quidam punctū aut vnum aut duo:sic t indiuisibile:sic aūt t diuisibile.fm q quidē igitur indiuisibile vnū discernens est t simul:fm vero q diuisibile bis vtit eodez signo simul. Inquantū quidem igit p duob? vtit tertio duo iudicat t separata sunt ut in separato inquantū vero vnuꝫ vno t simul. De principio quidem igitur fm q dicimus sensitiuū esse posse sentire animal sit determinatū hoc mō.

Sed illud qō dicit quibusdā punctus vnius fm q est duo est diuisibile:t fm q ē indiuisibile iudicans est vnum:t fm q ē diuisibile vtitur eodem puncto bis. fm igitur q vtitur extremo p extremis duobus iudicat duo que sunt diuersa: hoc igitur erit per diuisibile:t fm q est vnum p vnum. hoc modo igitur determinemus principium quo dicimus animal esse sentiens.

UVA. BHSC. IyR_012

149 Quum narrauit q̄ impossibile ē ut hec potētia sit vna in subiecto: ⁊ multa in vtutib⁹: incepit dare modū fm quē ē vna: ⁊ modū fm quē ē multa: ⁊ q̄ h̄ difficile ē ad dicēdū ⁊ ē magis leue ad declarādū p exēplū: iduxit fmonē i via exempli: ⁊ dixit: sed illud quod dicitur ⁊c̄.i. sed ista vtus ē vna ⁊ multa: ut punctus qui est centrū circuli quando ab eo fuerint ducte multe linee a centro ad circūferentiā: ⁊ h̄ intendebat quum dixit: punctus vnius hoc ē punctus q̄ cōtinetur ab vna linea. D.o. fm q̄ est duo est diuisibile. i. fz igitur q̄ ista vtus est duo ⁊ plures per sensus qui copulantur cum ea: quemadmodū punctus est duo ⁊ plus per extrema lineaꝝ exeuntiū ab ea est diuisibile ad patiendum a sensibilibus diuersis. D.o. fm igitur q̄ ē indiuisibile iudicans est vnū ⁊c̄.i. ⁊ fm q̄ ista vtus est aliquod indiuisibile. s. fm q̄ est finis motuū sensuum a sensibilibus: quēadmodum punctus est indiuisibile aliquod fm q̄ est finis lineaꝝ exeuntium ad ipsum a circūferentia potest iudicare diuersa que copulantur cū ea a sensibilibus. Et quz declarauit modū fm quem pōt intelligi q̄ ista vtus ē indiuisibilis: ⁊ modū fm quē potest intelligi q̄ ē diuisibilis: incepit distinguere opus eius fm q̄ est diuisibilis: ⁊ eius opus fm q̄ est indiuisibilis: ⁊ dixit: fm igitur q̄ est diuisibile vtitur ⁊c̄.i. fm igit̄ q̄ ista vtus est diuisibilis per sensus operatur per illud vnū qō est de ipsa quasi punctus duabus operationibus diuersis insimul: ⁊ fm q̄ vtit̄ rebus que sunt de ea quasi extrema de lineis. s. sensibus inquantū habēt hāc consimilitudinē iudicat res diuersas iudicijs diuersis: ⁊ fz q̄ est vna iudicat res diuersas vnico iudicio: ⁊ quasi opiatur q̄ virtus primi sentientis melius est ut dicat esse vna formā: ⁊ multa instrumentis copulatis cū ea per que transeunt motus sensibilium quousqz copulentur cū ea q̄ dicere ipsam esse vnam subiecto: ⁊ multa fm formā que describunt in ea. illud. n. esse est dignius ei fm q̄ est iudicans istud aūt fm q̄ est recipiens: sed tamē quum nō posuerim⁹ illic eandem intentionē ꝓpter formā nō possemus inuenire aliquid p qō iudicet diuersa esse diuersa. Judiciū. n. dignius est attribui isti potentie fm q̄ est actuz q̄ fm q̄ ē potentia: quemadmodum motio eius passiua a sensibus dignior est q̄ attribui fm q̄ est recipiens subiectuz. est enim apud ipsum ut videt recipiens fm sensus: ⁊ agens fm iudicium. recipere enim aliquid ē aliud a iudicare illud. Et hec duo debent inueniri in aliquo duobus modis diuersis: ⁊ ideo videmus q̄ ista virtus iudicat intentiones quaz ꝓprie recipit ⁊ eaꝝ priuationes: ⁊ similiter est de virtute rationabili. sed differūt in hoc q̄ ista vtus est intentionuz materialiū: illa aūt est intētio nō mista cū materia: ut post declarabit̄.

Quoniā aūt duabus differentijs diffiniunt maxime animā motu qō fm locum: ⁊ in eo qō ē intelligere ⁊ discernere ⁊ sentire. videt̄ aūt intelligere ⁊ sapere tanqz quoddā sentire esse. In vtrisqz enim his anima iudicat aliquid ⁊ cognoscit eorum que sunt. Et antiqui sapere ⁊ sentire idē esse aiunt. sic Empedocles dixit ad p̄sens: voluntas augetur ⁊ in hominibus ⁊ in alijs: vnde eis semper sapere altera p̄stat. Jdē autem his vult ⁊ id qō est Homeri. talis. n. intellectus est in terrenis hoib⁹ qualē deducit in die pater viroꝝ deoꝝqz

Et q̄ determinabāt aiam his duab⁹ differētijs ꝓprie. s. moueri in loco: ⁊ intelligere: ⁊ iudicare: ⁊ sentire: existimādo q̄ intelligere quasi ē sentire corpus quoq̄ mō. anima. n. in his duobus modis efficit aliquid ⁊ cognoscit ipsuz. ⁊ antiq dicebant q̄ intelligere idem est cū sentire: vt Empedocles: qum consilium in hominibus recipit fm p̄sens: ⁊ dixit in alio loco: ꝓpter hoc transmutatur intellectus in eo semp. ⁊ hoc idē intēdebat Homerus qum dixit q̄ ita ē de intellectu. s. q̄ intelligere corporale ē sicut sentire.

150 Quia antiqui cōueniunt in diffiniendo animaz p has duas differentias ꝓprie. s. per motum localem: ⁊ per cognitionem: ⁊ comprehensionē que videnť esse intelligere ⁊ sentire. D.o. existimando q̄ intelligere ⁊c̄.i. ⁊ existimabāt q̄ intelligere est genus sensus: qui est aut corpus: aut corporalis. anima. n. in his duob⁹ iudicat res ⁊ cognoscit eas quia antiqui dicebant q̄ intelligere ⁊ sentire sunt eiusdem virtutis: oportet nos perscrutari de hoc. D.o. ut Empedocles ⁊c̄.i. ut dixit Empedocles q̄ intellectus in hominibus iudicat rem p̄sentem sensibilem. ⁊ i alio loco dixit q̄ sensus ē idem cū intellectu: ⁊ ꝓpter hoc intellectus semp trās mutatur in eis sicut transmutat sensus. ⁊ intendit p transmutationem errorem qui accidit vtriqz vtuti aut oblīuionem ⁊ alia accidentia in quibus existimat habere cōmunicationē: ⁊ hoc intendebat Homerus qum dixit: q̄ sensus similis est intellectui.

Omnes eniz hi intelligere corporeū opinātur: sicut sentire: ⁊ sentire ⁊ sapere simile simili: sicut fm principia rationibus determinauimus: ⁊ tamē oportuit simul ipsos deceptiōe dicere: magis ꝓprium enim ē animalib⁹ ⁊ plurimuz temp⁹ in hoc pficit anima: vnde necesse aut ut quidam dicunt omnia que videnť esse vera: aut dissimilis tactum deceptionē esse. hoc. n. contrariū ei q̄ sibi simili cognoscere. videt̄ autē ⁊ deceptio ⁊ sciētia p̄rioꝝ eadem esse.

Et omnes isti existimabant q̄ intelligere est corporale: sicut sentire: ⁊ sentire ⁊ intelligere sunt a simili ad simile: ut p⁹ determinauimus: quāuis debebant dicere cum hoc in errorem etiā: h̄ enim magis ꝓprium est animalibus ⁊ mora aie in eo est longo tempore: ⁊ ideo necesse ē ut sic sicut quidā dicunt q̄ oia que transeūt p mentē sūt vana aut error sit tangere: ⁊ simile cognoscit per suum simile: ⁊ existimat q̄ error in p̄rijs sit idem.

151 Quum declarauit q̄ oportet post sermonē de vtute sensus pscrutari de oria inter hāc virtutē ⁊ virtutē intellect⁹ dixit q̄ existimatū est intellectū esse corporalem sicut ē sensus: ⁊ est quia multi antiquoꝝ credebāt q̄ sentire ⁊ intelligere idem sūt. D. narrat cām ducentem eos ad hoc dicere ⁊ declarat quantū deficit eis in hoc: ⁊ dicit: oēs igitur isti existimant ⁊c̄.i. isti igit̄ homines existimabant q̄ intelligere ⁊ sentire vtrūqz corpus ē: qz credebāt q̄ sentire ⁊ intelligere fiūt p simile. ⁊ qz he due vtutes ꝓprehendūt corp⁹: necesse est ut sint corporee: vt ꝓius determinauim⁹ de h̄ in opinione antiquoꝝ. D.o. q̄uis debebāt dicere ⁊c̄.i. q̄uis oz eos dicere cām erroris ex hoc mō. error. n. magis inuenitur in animalibus: ⁊ aīa maiori tpe inuenit̄ ignorās ⁊ errans q̄ sciēs. D.o. ⁊ iō necesse est ⁊c̄.i. ⁊ ꝓpter hoc q̄ dāt istā cām in cognitiōe cōtingit eis: aut ꝓcedere h̄ qō dicunt sophiste q̄ oia trāseūtia p mentē: ⁊ oia imaginata sūt vera: aut dicere q̄ vez ē aiam tāgere silē: quz ē corpus: ⁊ error tāgere dissimile. dissimile. n. ē p̄riū falso: ⁊ error ē p̄riū vero: ⁊ h̄ qō dixit manifestum ē. s. q̄ si aīa ꝓprehēdit res p res existētes in ea sicut dicūt cōtingit eis si dixerint eā similē eē omnibus: qz in ea sunt oia: vt nō sit error oio: aut dicere eam esse ꝓpositā ex altero duoꝝ p̄rioꝝ existētiū in rebus: ⁊ sic inuenter vitatē qñ ꝓprehēderit p̄riū simile: ⁊ errabit qñ cō prehēderit p̄riū dissimile. D.o. impossibile qō sequit ex h̄ ⁊ dixit: ⁊ existimat q̄ error in p̄rijs est idē. i. fz ꝓtingit huic opinioni: vt error sit in ꝓprio p̄rio ex vnoquaqz rez p̄riarū: sed manifestū est q̄ error potest accidere in vtroqz contrario indifferēter: ⁊ q̄ nō est ꝓprius vni ꝓtrario ūm.

UVA. BHSC. IyR_012

Quod quidē igit nō idem sit sapere ⁊ sentire manifestum est.hoc quidē.n.in omnibus ē:illud autem in paucis animalium est: sed neq; intelligere in quo est ⁊ recte ⁊ nō recte:recte quidē pru dentia ⁊ scientia aut opinio vera:nō recte autem contraria hoꝝ:neq; hoc est idē cuꝫ ipso sentire. Sensus quidē enim ꝑpriozuꝫ semper verus est ⁊ omnibus ineſt animalibus:intelligere aūt con tingit ⁊ falso ⁊ nulli ineſt cui nō ⁊ ratio.

Dicamus enim q̄ sentire nō est intelligere:⁊ hoc manifestum est:hoc enim existit in aialibus omnibus:⁊ hoc nō inueni nisi in paucis anima libus:neq; intelligere in quo existunt vez ⁊ non verum ꝫria istis est idem cū sentire. sentire.n. res ꝑprias semper est vez: ⁊ existit in omnib⁹ aiali bus.distinguere aūt potest falsari:⁊ nō est in aliq̄ animali nisi existimet.

152 Iste sermo potest esse responsio ad hanc particulā: da superius a qua incepit qum indiget responsione.i. ⁊ quasi diceret:⁊ quia antiqui determinabāt animam ꝑ motum ⁊ comprehensionē:⁊ existimatū est q̄ cōprehensio per intellectum ⁊ sensum est eadem qū vtraq; sit cognitio:⁊ etiā multi antiquoꝝ credebant hoc:ꝑpter hoc qō opinabanē q̄ simile cognoscit suū simile.⁊ quia hoc dicebant:dicam⁹ nos q̄ sentire nō est intelligere per intellectū:⁊ pōt intelli gi ita q̄ responsio sit diminuta:⁊ erit iste sermo principiuꝫ ⁊ quasi dicat.⁊ qum declaratum ē q̄ necesse ē perscrutari de hac intentione:dicamus q̄ sentire nō est intelligere.D. d.⁊ hoc manifestū est ꝛc̄.i.⁊ hoc q̄ intellectus ē aliuſ a sen su est manifestū per se.sensus enim existit in oib⁹ animali bus:intellectus autem in paucis.s.in homine:⁊ dixit: pau cis:ꝑpter hoc qō plura animalia cōmunicant homini in hac virtute:⁊ quia hoc nō fuit manifestū in hoc loco acce pit concessum: ⁊ ē q̄ nō possumus dicere q̄ oia animalia intelligunt.⁊ qum he due vtutes sint in subiecto diuerse necesse est ut sint diuerse in esse.que enim differūt in subie cto differunt in esse.D.d. neq; intelligere in quo sunt ꝛc̄. idest neq; res intellecte in quibus ē vez in maiori parte:⁊ nō vez in maiori parte:sm q̄ sunt cōtraria sūt eadem cuꝫ contrariis que sunt in sensu.s.in quoꝝ altero ē vez in ma iori parte:⁊ in altero error in maiori parte.sensus.n.semp dicit vez in rebus ꝓpriis;⁊ falsum in vniuersalibus:in tellectus aūt econtrario:vez in vniuersalibus: ⁊ falsuꝫ in ꝓpriis:⁊ etiam sensus in rebus ꝓpriis magis durat sua veritas q̄ intellectus in rebus vniuersalib⁹:⁊ ideo dixit:sē per:qum dixit:sentire enim ꝑpria vez est semper: ⁊ dixit pōt:distinguere aūt pōt falsari.

Phantasia enim altez est ⁊ a sensu ⁊ ab in tellectu:⁊ hoc nō fit sine sensu ⁊ sine hac non est opinio. Qō aūt nō est eadem phātasia ⁊ opinio manifestum est:hec quidē enim passio in nobis est qum volumus.pre oculis enim ē facere: sicut ⁊ in recordatiuis positi:⁊ idolum facientes:opia ri autem nō in nobis est:necesse enim falsum aut verum dicere.

Imaginatio aūt est aliud a sensu ⁊ aliud a di stinctione:⁊ hoc nō fit sine sensu:⁊ sine hoc nō fit consilium. Quoniā aūt nō est cū intelligere ⁊ cō siliari idem manifestū est:ista enim passio nobis est quando voluerimus.possumus.n.ponere in directo nostroꝝ oculoꝝ:sicut res depositē in cō seruatione ⁊ fingere formas.existimari autē non est nobis:necesse enim est aut falsari aut verari.

153 Qum declarauit q̄ distinctio nō est nisi in habentib⁹ rationabilitatem:incepit declarare q̄ distinctio que in qui busdam animalibus reputat esse ratio:nō ē nisi distinctio que fit ab imaginatione:⁊ q̄ imaginatio nō ē neq; sensus neq; intellectus:⁊ dixit:imaginatio enim aliud est a sensu ꝛc̄.i.⁊ distinguere nō inuenitur nisi in habenti rationem. Imaginari enim aliud ē a sentire ⁊ a distinguere per intel lectum:⁊ imaginari nō fit absq; sentire:⁊ absq; imaginari nō fit consiliari.⁊ quasi innuit hic alietatez istaꝝ triū vir tutum sm prius ⁊ posterius in natura.si enim sensus fue rit nō sequitur vt sit imaginatio:sed si imaginatio erit sen sus erit:⁊ similiter si intellectus erit:erit imaginatio:⁊ non econuerso.D.d.quoniam aūt nō est cū intellectu ⁊ ꝓsilio idem ꝛc̄.i.⁊ iste sermo manifestus ē.D.d. ista enim passio est nobis ꝛc̄.i.imaginatio enim ē voluntaria nobis. qum enim voluerimus imaginari res depositas in vtute cōser uatiua quas prius sensimus poterimus facere:⁊ in hoc in tendebat qum dixit:possumus enim ponere ꝛc̄.i.possum⁹ etiam per hanc vtutē fingere formas imaginabiles:quaruꝫ indiuidua nūq̄ sensimus.existimare autem nō ē voluntā rium:⁊ hoc intendebat qum dixit:necesse est enim:aut ve rum aut falsum.i.contingit enim nobis necessario:aut ex istimare vez:aut falsum:⁊ nō est sicut in imaginatione: ⁊ ista est vna rationū ex quibus apparet imaginari aliud eē ab intelligere.

Amplius autez qum opinamur difficile ali quid aut terribile statim compatimur:similiter aūt est ⁊ si confidendū.sm phantasiam aūt similiter nos habemus:sicut si essemus cōsiderātes in pi ctura difficilia ⁊ confidentia.sunt aūt ⁊ ipsius ac ceptionis differentie scientia ⁊ opinio ⁊ prudētia ⁊ cōtraria hoꝝ:de quoꝝ differentia altera sit rō.

Et qum etiam nos existimauerim⁹ aliquod valde timorosum: statim patiemur. ⁊ similiter si existimauerimus aliquod audactiuū ꝑ imagina tionem:aut dispositio nostra erit sicut dispositio nostra si videremus res informis reꝝ timorosa rum:aut audactiuaꝝ:⁊ differentie ipsius consilij sunt scientia ⁊ existimatio:⁊ intellectus: ⁊ ꝓtraria istis.⁊ sermo de differentijs istoꝝ fiet in alio loco

154 hoc qō dixit manifestū ē:⁊ ē alia ratiocinatio q̄ imaginatio est alia a consilio ⁊ existimatione: quoniā qū nos existimauerimus aliqō timorosum futuꝝ quoquo modo nos patimur passione:ac si illud timorosum eēt presens.⁊ similiter qum nos existimauerimus aliqō audactiuū futu rum statim patiemur:sed nō passiōe quali illo audactiuo existenti in presenti.qum aūt imaginati fuerimus illud ti morosum statim patiemur quasi esset presens. ⁊ intendit hic per consilium:fidem:⁊ locus in quo promisit loqui de istis differentijs videtur mihi esse liber de sensu sensato:il lic enim loquitur de rebus particularibus istaꝝ vtutum ⁊ in omnibus accītibus eaꝝ postremis.

De eo autem qō est intelligere quoniā altez est ab eo qō ē sentire.huiusmodi aūt: aliud phā tasia:aliud opinio esse videtur. De phantasia de terminantes sic:⁊ de altero dicendum ē. Si igit phantasia ē sm quam phantasma aliqō nobis fi eri dicimus: ⁊ si nō aliquid sm metaphorā dici mus.vna quedam ē potentia hoꝝ:aut habitus sm quem discernimus:aut vez:aut falsum dici mus.huiusmodi aūt sunt sensus:opinio:scientia ⁊ intellectus.

Et quia itelligere aliud ē a sentire.⁊ existima tur q̄ intelligere:aliud est imaginari:aliud consi liari: determinandum ē prius de imaginatione deinde loquemur de alia intentione. Dicam⁹ igit q̄ si imaginatio est que fit que dicitur imaginari nō sm similitudinez est aliqua virtus istaꝝ virtu tum:aut dispositio ꝑ quā innuimus ⁊ experimē-

UVA. BHSC. IyR_012

tamus:ꝛ dicimus ṽex aut falsum: ꝛ ex istis est sē sus:ꝛ existimatio:ꝛ scientia: ꝛ intellectus.

155 Quum cōpleuit sermonē de sensu:incepit post loqui de virtute imaginatiua:ꝛ dixit:ꝛ qꝛ intelligere ꝛc̄.i. ꝛ qꝛ manifestum est aut ꝑpe ꝙ intelligere est aliud a sentire:ſz non est ita manifestū ꝙ intelligere ē aliud ab imaginatione.existimatur enim ꝙ actionū intellectus quedā est imaginari: quedā credere:ꝛ ꝙ nulla est differētia inter imaginationē ꝛ intellectū:quapꝛopter determinandū est ꝑus de virtute imaginatiōis:D.postea de virtute rationali .D.d.dicam' igitur ꝙ si est imaginatio ꝛc̄.i.dicamus igit ꝙ si est actio q̄ fit in nobis que dicit imaginatio nō ſm similitudinem: sic dicit sensus falsus multotiens:necesse est ut sit:aut aliqua istaꝝ virtutum cōmpꝛehensaꝝ distinctarum.ſ. aut sensus aut existimatio:aut scientia:aut itellectus: aut virtus alia ab istis virtutibus:ꝛ dispositio alia ab istis dispositionib' ꝑ quā experimentamus entia.i. eligimus ea:ꝛ est vnū coꝝ per que debemus dicere veꝝ aut falsū. D.incepit declarare ꝙ nō est aliqua istaꝝ virtutū:ꝛ intrēdit ꝑ intellectum ut mihi videtur ꝑmas ꝓpositiones;ꝛ per scientiaꝫ illud qō ꝓuenit ab eis.

Quod quidem igitur non sit sensus manifestum ex his est. Sensus quidem enim aut potentia:aut actus:ut visus ꝛ visio.phantasiatur autē aliquid ꝛ nullo hoꝝ existente:ut qui in somnis: postea ſm potentiam sensus quidem semp adest viuentibus ꝛ non orbatis:phantasia autem non Si vero ei qō actu idem omnibus vtiqꝫ contingeret bestijs phantasiam inesse.videtur autē non ut formice:aut api:aut vermi:postea bi quidē veri semper:phantasie autē plures false. Amplius autē non dicimus qū operemur certe eē sensibile:quoniam videtur hoc nobis homo: sed magꝫ qum non manifeste sentimus:tunc ꝛ aut verus: aut falsus.Et qō quidē diximus apparent ꝛ dormientibus visiones.

Quoniam autem non est sensus:declaratuꝫ est ex istis rebus si sensus est:aut potentia est:aut actus. U.g.visus aut visio: ꝛ quandoqꝫ imaginatur aliquid qō est neutꝝ. U.g.qō imaginatur in somno. Et amplius sensus est ꝓsens: imaginatio autem non:ꝛ si esset in actu idem:tunc eēt possibile ut imaginatio esset in omnibus bestijs ꝛ reptilibus qō non existimatur. U.g. formicis:apibus:ꝛ vermibus:ꝛ amplius ille semper est verus imaginatio autem ē falsa in maiori parte. Et amplius qum in rei veritate scimus hoc sensibile eē hominem:non dicimus nos imaginari hoc esse hominem.hoc enim nō dicimus nisi qñ non manifeste fuerit homo:ꝛ tunc erit:aut veꝝ: aut falsū Et ex his que ꝑus diximus ē:qꝛ etiā clausis oculis imaginatur imaginationibus.

156 Quoniam autem imaginatio nō ē sēsus declarabit ex istis rebus quas dicemus. Quaꝝ vna ē ꝙ qꝛ sensus ē duobus modis:aut i potētia. U.g.visus qñ nō agit: aut i actu U.g.visio est aliqua imaginatio q̄ nō est in actu:neqꝫ i potentia.ſ.imaginatio que est in somno ſm ꝙ est in actu : nō est sensus in potētia:ꝛ ſm ꝙ iste actus ē ei sine ꝓsentia rerum sensibiliū nō ē etiā sensus in actu.D.d.ꝛ amplius sensus semper ē pñs ꝛc̄.hoc est scōm argumentū. Et ē ꝙ sensus semper fit cū pñtia sensibilis:imaginatio autē non:sed cū absentia.D.d.ꝛ si in actu esset idem ꝛc̄.i. hoc est tertiū argumentū. Existimat enim ꝙ nō omne animal imaginat ꝛ est animal qō nō mouet ad sensibilia nisi apud ꝑsentiaꝫ eoꝝ in actu:vt vermes ꝛ muſce:apes autē ꝛ formice necessario imaginant.apes vero ꝓpter artificū.formice autē ꝓpē depositionem:sed nō erat de exemplo.D.d.ꝛ amplius ille semper est verus ꝛc̄.hoc est aliud argumentum:ꝛ est ꝙ sensus sunt veri semp.i.in maiori parte: imaginatio autem falsa est in maiori parte.D.d.ꝛ amplius qū in rei veritate ꝛc̄.hoc est quintū argumentum:ꝛ est manifestū per se. nō enim dicimus qñ sentimus aliquid esse tale in rei veritate ꝙ imaginamur eū ſz qñ sensus vere nō cōprehendit ipsum esse talem:ꝛ si sensus esset idē cum imaginatione oportꝛet ꝙ vbi dicit:ibi diceret imaginatio.D.d.ꝛ ex eis q̄ ꝑus diximus ꝛc̄.i.ꝛ alia rō est ꝛ ꝓpinqua ꝑdictis.ſ.ꝙ multotiens imaginat formē clausis oculis.

At vero neqꝫ semper vera dicentium: neqꝫ vna erit:ut scientia:aut intellectus.est enim phantasia ꝛ vera ꝛ falsa. Relinquit ergo videre si opinio sit.sit enim ꝛ opinio vera ꝛ falsa:sed opinioni quidem inberet fides:nō enim contingit opinantem de quibus uidetur non credere. Bestiarum autē nulli inest fides:phantasia autē multis. Amplius si omnem opinionē sequitur fides: fidē aūt suasum esse:suasionē autē sequitur ratio: bestiaꝝ aūt quibusdam phantasia inest quidem:ratio vero non.

Et etiam nō est aliqō istoꝝ:que semper iudicant sicut scientia ꝛ intellectus:est enim imaginatio falsa. Remanet igitur ꝑsiderare vtꝝ sit existimatio:qum existimatio quandoqꝫ est vera:quādoqꝫ falsa:sed existimationeꝫ consequitur fides impossibile enim est ut qui existimat non credat qō existimat ꝛ nullū brutum ꝛ reptilium habet fidem. Imaginatio autem est in pluribus eoꝝ Omnem igitur existimationē consequitur fides fidem aūt cōsequitur sufficientia:sufficientiā autē rationabilitas:ꝛ reptilium ꝛ brutoꝝ quedā habent imaginationē:rationē aūt nō.

157 Quum destruxit imaginationē esse sensum:incepit destruere eam esse scientiā aut intellectum aut existimatiōeꝫ ꝛ dixit:ꝛ etiā nō est vnū istoꝝ ꝛc̄.i.ꝛ si imaginatio esset scientia:aut intellectus semper iudicaret:sed non ē ita : ergo non est scientia neqꝫ intellectus.D.d. Remanet igitur ꝛc̄. idest remanet igit ꝑsiderare vtꝝ sit existimatio qū vtrūqꝫ dicat iudicans ꝛ quādoqꝫ falsans:ꝛ b facit existimare eas esse eandē virtutē ſm duas affirmatiuas in secūda figura D.d.sed existimationē ꝓsequitur ꝛc̄.i.sed existimationem semper consequit fides:ꝛ si imaginatio esset existimatio cōtingeret ut omne imaginans haberet fidez:sed multa imaginant:tñ nō habēt fidē.nullū enim brutoꝝ habet fidē:ſz plura eoꝝ imaginētur.D.d.omnē igit existimationē ꝛc̄.i. ꝛ quia omne existimās est credens ꝛ omne credēs sibi sufficit:ꝛ omne qō sibi sufficit habet rōnem:necesse ē ut oñe existimās habeat rōnem : ꝛ si imaginatio eēt existimatio tūc oē imaginās haberet rōnē:sed multa brutoꝝ ꝛ reptilium uident habere imaginationē:sed nō rationē oīo:ergo imaginatio nō est existimatio.

Manifestum ergo quoniaꝫ neqꝫ opinio cū sensu:neqꝫ per sensum:neqꝫ copulatio opinionis ꝛ sensus erit phantasia:ꝓpter hoc ꝛ manifestū autem ꝙ non alia quedā est opinio: sed i.la que quidem est cuius est ꝛ sensus. Dico autem ex albi opinione ꝛ sensu copulatio phantasia est: nō enim ex opinione quidem albi est:ex sensu autez boni. Apparere igit est opinari qō quidem sentitur nō ſm accidens.

Et manifestum est ꝙ imaginatio impossibile est ut sit existimatio cū sensu : neqꝫ compositio existimationis ꝛ sensus ex istis rebus. Et ex hoc manifestū est ꝙ existimatio nō est a licuius alteri⁹

F

UVA. BHSC. IyR_012

ab eo cuius ē sensus etiaz.s.si compositio que fit ex existimatione albi ⁊ sensu eius qō est imagina tio. Impossibile est enim ut sit ex existimatione boni ⁊ sēsu albi:sz imaginatio ē existimatio eius qō sentitur nō accidentaliter.

158 Qum declarauit q impossibile ē ut imaginatio sit ex stimatio:aut sensus:aut scientia:aut intellectus: ⁊ vniuersaliter aliqua virtutū rationis:incepit declarare etiā q nō est cōpositum ex existimatione ⁊ sensu: ut dicebant quidā antiquoz:⁊ dixit:⁊ manifestum est ⁊c̄.i.manifestum est q imaginatio non est existimatio ꝓiuncta cū sensu:neq virtus composita ex existimatione ⁊ sensu ex sermonibus ꝑdictis in ꝗbus declarauimus q imaginatio nō est aliqua istaz virtutū:quoniā si esset cōposita ex eis cōtingeret ut vere diceret de ea ꝓprietates illaz virtutū ex quibus cōponitur modo medio.composituz enim ex aliquibus: necesse est ut in eo existant quoquo modo existentia in cōponentibus:⁊ ex hoc etiā manifestum est q existimatio vere non esset alicuius nisi eius cuius est sensus:sed deberet ee eiusdem intentionis.s.si cōpositio que fit ex existimatione albi ⁊ eius sensu ut quidam dicebant esset imaginatio: ⁊ innuit Platonē opinantem ut reputo:q imaginatio est ut in eodem componant nobis existimatio ⁊ sensus insimul .D.o.impossibile est enim ut sit ⁊c̄.i. existimatio enim est boni ⁊ sensus albi:⁊ impossibile est ut imaginatio sit compositio ex existimatione eius qō est idem esse album ⁊ bonum.existimatio enim ⁊ sensus ꝼm hunc modū non erūt eiusdez nisi accidentaliꝫ:imaginatio autē apud eos ē existimatio ⁊ sensus eiusdem rei nō accidentaliter:aut est necessarium ut sit ita:quoniam si imaginatio est eiusdem rei:⁊ hoc manifestum est ⁊ componit ex existimatione ⁊ sēsu:necesse ē ut existimatio ⁊ sensus sint eiusdē rei essentialiter.

Apparent autem ⁊ falsa de quibus simul acceptionē veram habent. Et videtur sol vnius pedis:sed creditur maioz esse habitatione. Accidit igitur aut abiicere sui ipsius verā opinionē quaz habebat saluatam:saluare non oblitum nec decredentē:aut si adhuc habet eandē:necesse ē veram uel falsam:sed falsa facta est qum lateat trāscendentes res.

Et imaginamur etiā res falsas ⁊ qum habemus in eis opinionem veram. V.g.quoniā nos imaginamur quantitatē solis esse pedalem:⁊ credimus ipsum esse maiorē terra. cōtingit igit aut ut homo proiiciat existimationem quam habebat:⁊ est salua salute rei sine vigilia ⁊ sine sufficiētia e contrario:ac si fuerit permanēs adhuc in ipsa:necessario hoc idem erit vez ⁊ falsum: sed nō efficitur falsū nisi qñ res transmutat absqz eo qō fit percepta.

159 Et signum eius q existimatio ⁊ sensus non sunt eiusdē rei cōprehēdentis est q multotiens cōtradicūt sibi in eadem re:sentimus enim res falsas:⁊ cum hoc habemus in eis opinionē veram. V.g.q visibiliter sentimus quantitatem solis esse pedalem:⁊ cum hoc opinamur vere solē ee maiorē terra. D.o.contingit igitur aut ut homo proiiciat ⁊c̄.i.cōtingit igitur si existimatio ⁊ sensus in talibus rebus sint eiusdem:cōprehensibilis aūt ut homo,proiiciat opinionem veram in istis rebus:lz opinio sit salua nō transmutata,ppter transmutationez rei de qua est opinio ab aliqua dispositione in aliā neqz,ppter hoc q opinans etiā trāsmutatur,ppter aliquā infirmitatem:aut vigiliā:aut argumentum qō induxit cōclusionez cōtrariā:sed trāsmutata p se: qum sensus ⁊ existimatio.q.sint idem qz sunt eiusdem.dico ut,proiiciat aut ut remaneat in ea credendo duo ꝓtraria insimul ⁊ erit res in se va ⁊ falsa insimul in eo tēpore. D.o.sed nō efficit falsa nisi qñ res transmutatur.i.⁊ impossibile est ut opinio vera reuertat ⁊ fiat falsa p se: ⁊ nō fit falsa nisi qñ res transmutat in se absqz eo q illa sit percepta ⁊ qum impossibile est ut eadem res sit vera ⁊ falsa:⁊ ē impossibile ut vez transmutet ex se sine transmutatione rei ergo impossibile est ut existimatio ⁊ sensus sint eiusdez rei

Non ergo vnum aliquid boz ē neqz ex his phantasia:sed quoniā est moto hoc moueri alterum ab hoc:phantasia autem uidetur motus eē ⁊ non sine sensu fieri:sz in his que sentiūt ⁊ quoz sensus est:est autē motū fieri ab actu sensu.

Imaginatio igitur non est aliqua istaz neqz ex eis:sed sicut aliquid mouetur per motum alterius:⁊ imaginatio existimatur esse motus. Et impossibile est ut sit sine sensu:sed in eis que sentiunt:⁊ in eis que habent sensum:⁊ fit etiaz motus ab actione sensus.

160 Qum destruxit imaginationem esse aliquā istaz virtutum aut cōpositum ex eis:incepit demonstrare substātiam ⁊ essentiam eius:⁊ dixit:imaginatio igitur ⁊c̄.i.declaratum est igitur ex hoc sermone:q imaginatio nō est aliqua istaz virtutum neqz cōposita ex eis:sed substātia istaz virtutis est qō dico:quoniam si sint quedam que mouentur ab alijs ⁊ mouent alia: et imaginatio uidetur eē virtus mobilis ⁊ passiua ab alia:⁊ impossibile ut sit sine sensu:sed est in rebus sensibilibus ⁊ in animalibus habentibus sensum perfectum ⁊ possibile est ut motus fiat a sēsu qui est in actu:necesse est ut imaginatio in actu nihil aliud sit nisi perfectio istius virtutis per intentiones sensibiles existentes in sensu ꝼm modū ꝼm quem sensus perficiunt per sensibilia que sunt extra animam:⁊ q ꝓma perfectio istius partis anime sit virtus que innata est se assimilare sēsationibus que sunt in ipso sensu cōmuni:sed Ar̄. ꝓpalauit in hoc sermone precedens:⁊ tacuit cōsequens: qz ē manifestum:⁊ post declarabit ipsum modo perfectiori: et iō dimisit eum in hoc loco.

Et hunc similē necesse est esse sensui.erit vtiqz phantasia ipse motus non sine sensu cōtingēs neqz non sentientibus inesse: ⁊ multa est ꝼm ipsum facere ⁊ pati habens:⁊ esse veram ⁊ falsam hoc autem accidit,ppter hoc q,ppriorz quidem sensus est verus aut qz̄pauciss̄imuz habens falsum. Secūdo autem accidere hoc ⁊ hoc iam cōtingit mentiri. Quod qdem enim album nō mētitur. Si autem hoc album:aut aliud mentitur. Tertio autem communium ⁊ cōsequentiū accidentia quibus insunt,ppria. Dico autē ut motus ⁊ magnitudo accidunt sensibilibus circa que est maxime iam decipi. ꝼm sensum autez motus ab actu factus differt a sensu qui ab his tribus sensibus. Et ꝑmum quidez presentis ⁊ verus:alij aūt ꝑtis ⁊ absentis erunt vtiqz falsi:⁊ maxime qum procul sit sensibile. Si quidem igitur nihil aliud habent que dicta sunt nisi phantasia:hoc autem est qō dictum est. phantasia vtiqz erit motus a sensu ꝼm actū factus.

Et oz ut iste sit similis sensui.iste enī mot' im possibile est ut sit extra sensum:aut sit in carente sensu:⁊ ut sit illud qō habet ipsum agens ⁊ patiens ⁊ multas res:⁊ erit verus ⁊ falsus:⁊ cōtingit hoc,ppter hoc qō narrabo:sensus rez,ppriaruz est verus:⁊ fere non cadit in ipsum falsitas. deinpost sensus rei quem sequunt istas:⁊ in hoc loco potest falsari. V.g.hoc esse album:in hoc enī nō falsat:quoniam autem album est hoc:aut aliud falsatur. Deide tertius sensus:⁊ est sensus cōmu-

UVA. BHSC. IyR_012

nium consequentium res quas consequunt ꝑba
t sunt ea quoꝝ esse ẽ ꝓpꝛioꝛ in eis. Et dico mo
tum t quantitatẽ t sunt ea que cõtingũt sensibili
bus: t in istis ꝑꝛie cadit erroꝛ. Sensus igitur t
motus qui sunt ab actu differunt a sensu: t diffe-
runt ab istis tribus modis sensus. Pꝛimus igit̃
quando sensus fuerit ꝓsens erit verus. Et aliuſ
falsatur siue fuerit ꝑsens siue absens: maxime qñ
sensibile fuerit remotuz. si igitur qȯ narrauimus
nõ est alio modo q̃z diximus: t illud qȯ narratũ
est: est imaginatio. Imaginatio igitur est motus
a sensu qui est in actu.

163 Et necesse est si imaginatio ẽ motus a sensu in actu ut
iste motuſ qui est imaginatio sit ſimilis sensui: in eis q̃ ꝓtin
gunt sensui: t ꝙ sit impossibile ut iste motus sit extra sen-
sum: aut extra animalia: t sunt ea que habẽt hãc virtutem
ex animalibus agentia per illã t patientia multas res t sit
vera t falsa: sicut est de sensu. D.o. t ꝓtingit hoc tc̃. i. t cõ
tingit ut in imaginatione accidat veꝝ t falsum quz sit mo
tus a sensu qui est i actu ex hoc qȯ narrabo de hoc qȯ ac-
cidit in sensu: sensus enim quidam est verus in maioꝛi pte
t est sensus qui est reꝝ ꝓpꝛiaꝝ. U.g. hoc ẽ albũ: aut nigꝝ
t quidã est falsus in maioꝛi parte: t est duobus modis sẽ-
sus sensibiliũ accidentaliũ. U.g. ꝙ iste albus est Socꝛates uꝛ
Plato: t sensus sensibiliũ cõmuniũm. U.g. ꝙtitatis t mo
tus: quoniã in his duobus modis sensibilium cadit erroꝛ
t qum ita sit necesse ẽ ut imaginationi accidat de hoc illõ
qȯ accidit sensui t plus. Pꝛimo autez qꝛ motus qui fit in
imaginatione a sensu qui est in actu differt a motu qui est
in sensu a sensibilibus apud absentiã sensibiliũ: t ꝓpter h
accidit falsitas imaginationi. Scõo vero qꝛ motus istoꝝz
triũ modoꝝ sensus ad virtutẽ imaginatiuã differũt ab in
uicem: imaginatio autem que est sensibiliũ ꝓpꝛioꝝ quan-
do sensus comꝓhendit ea ꝓꝛius omni modo est vã. Ima
ginatio autẽ que ẽ alioꝝ modoꝝ sensibilium lz comꝓhẽ
dat ea est falsa: quin sensus errat in eis. D.o. Sensus igit̃
t motus qui fiunt ab actu differunt a sensu. i. ut mihi ui-
detur comꝓhensio igitur t motus qui fit a sensu in actu
que sunt imaginatio: differunt a sensu in actu in eo qȯ in-
uenitur de veritate t in sensu: t intendebat ꝑ hoc ꝙ sẽsus
est verus: t qum sensibile absentauerit se: forte transmuta
buntur illa signa remanentia ex eo in sensu: t hoc erat cã
erroꝛis virtutis imaginatiue: lz sensus fuerit verus. D.o. t
differt ab istis tribus tc̃. i. t differt iste motuſ qui fit ex tri
bus modis sensus in actu. s. qui fit in virture imaginatiua
ab istis tribus modis sensus. motuſ igit̃ qui fit a sensu: qui
fit a ꝑmis sensibilibus ꝓpꝛijs erit verus quando sensus fu
erit ꝓsens. i. qñ sensus eoꝝ in actu ꝓcedit imaginationez
Duo autẽ alij motus qui sunt a duobus alijs modis sen-
sus in actu qui fit a duobus alijs modis sensibilũ falsat:
lz sit ꝓsens sensus t senserit illa ante imaginationẽ: t ma
xime quando tempus cõꝓhebẽsionis sensibilis a sensu fue
rit remotũ. t qꝛ necesse est si imaginatio est motus a sẽsu
in actu ut imaginatio sit similis sensui in omnibus dispo-
sitionibus: t ut sit possibile reddere cãs oĩuz apparentiuz
in ea per sensum: t si fuerit similis sensui in oĩbus dispo-
sitionibus ut sit motus a sensu in actu: t apparet qȯ est si-
milis: t iam apparuit etiã ex hoc sermone ꝙ causas oĩuz
apparẽtium in ea possumus reddere ꝑm ꝙ est motus a sẽ
su: t ꝙ impossibile est reddere eas per aliã virtutẽ: t tunc
qꝛ necesse est hoc totũ: cõgregauit omnia que dixit: t de-
dit cõclusionem quam intendebat t dixit: Si igitur quod
narrauimus tc̃. i. si igit̃ hoc qȯ narrauimus de hac parte
anime videtur esse t omnia que cõtingunt in ea nõ cõtin-
gunt in ea nisi ꝑm ꝙ est motus a sensu qui est i actu tm̃: nõ
per aliã virtutem anime: sed si posuerimus ipsam eẽ aliaz
virtutẽ virtutũ anime cõꝓhensiuaruz: aut cõpositum ex
pluribus vna eaꝝ cõtinget impossibile: ut declaratum est
ex hoc sermone. illud autẽ qȯ narrauimus est illud qȯ di
citur imaginatio in rei veritate: ergo imaginatio ẽ motus
a sensu qui est in actu. Et debes scire ꝙ imaginatio uidet
esse motus a sensu in actu per altreꝝ duoꝝ. Quoꝝ vnum
est: ꝙ qum fuerit positũ ꝙ nõ est modus quẽ possibile est
dicere nisi modi predicti. s. aut sit scientia: aut intellectus
aut existimatio: aut sensus: aut compositum ex eis: aut mo
tus factus a sensu: t ex omnibus accidit ipossibile nisi ab
eo ꝙ sit motus a sensu: ex hoc enim nullum accidit impossi
bile: necesse est ut imaginatio sit motus a sensu i actu. Se
cundum autẽ est ꝙ qum fuerit positũ ipsaz esse cũ sensibi-
li t insensibili: t similem eis in omnibus suis dispositioni
bus poterimus reddere causas omnium apparentiũ in ea
ex hoc modo. Unde necesse est ut sit motus a sensu i actu
t Ar|. cõgregauit ambo t ꝓclusit: ꝙ necesse est ut substan
tia imaginationis sit ista substãtia. Et sic debemus intelli-
gere sermonẽ Ar|. in hoc loco.

Quoniam autem vĩsus maxime sensus est
t nomen a lumine accepit: quoniaz sine lumine
nõ est videre: t quoniã immanent t similes sunt
sensibus: multa ꝑz ipsos operãtur animalia: alia
quidem qꝛ non habent intellectum ut bestie: alia
vero ex velamento intellectus: aut passione: aut
egritudine: aut somno ut homines. De ꝑbãtasia
quidem igitur quid est t ꝓpter quid est: dictuz sit
intantum.

Et quia vĩsus est ꝓpꝛie sensus: deriuatum
fuit ei nomen a luce. impossibile enim est videre
sine luce. Et quia sensationes finguntur i eo t ip
se est eodem modo. Ideo animal agit per ipsum
multa. Quoꝝ quedam sunt quia nõ habent itel
lectum ut bruta: t quedam quia forte intellectus
in eo syncopiçatur ab aliquo accidẽte: aut infir-
mitate: aut somno ut homines. hoc igit̃ sit finis
nostri sermonis: quid est: t quare.

162 Et qꝛ visus ꝓpꝛie est illud qȯ dr̃ sensus ꝑmo: qum est
nobilissimus sensuũ t nõ perficit nisi a luce: ideo nomen
istius virtutis deriuat a noie lucis i lingua greca. D. ince-
pit narrare vtilitatem istius virtutis in animalibus sci-
licet causam finalem: t dixit: t qꝛ sensationes finguntur:
in eo ideſt t quia sensationes finguntur: t remanet in ani
mali imãginãti post abnãtiam sensibiliũ in eo mõ ꝑm quez
erant apud pnãtiam sensibilium. Ideo animal mouet ab
istis sensationibus per hãc virtutẽ apud abnãtiam sensibi-
lium multis motibus ad sensibilia: t nõ sensibilia querẽ-
do vtile: t fugiendo nociuũ: quẽadmodũ mouebat ꝑ sen-
sus a sensibilibus: ita ꝙ animal nõ caret vtilitate in pnãtia
sensibilium apud abnãtiam eoꝝ: sed ista virtus remanet i
eo mõ ꝑm quẽ erat apud pnãtiam sensibilium: t vniuersa-
liter vtilitas apud pnãtiam sensibilium: data ẽ huic virtuti
apud abnãtiam sensibiliũ. Ita ꝙ animal per hoc hz eẽ no
bilissimũ in habẽdo salutẽ. D.o, quoꝝ q̃dã nõ habẽt in-
tellectũ tc̃. i. q̃dã animalia agũt ꝑ hãc vtutez qꝛ nõ habẽt
itellectũ: t habẽt istã virtutẽ loco intellectus in acq̃rendo
salutẽ: t q̃dam agũt ꝑ illã qñ itellectus fuerit syncopiçat̃
ab infirmitate aut alio: t sũt animalia habẽtia intellectus
ut homines: tũc enim est eis loco itellectus, hic igit̃ est ꝑmo
de imaginatione quid: t quare. Et hec duo naturalii sũt
deliderata.

UVA. BHSC. IyR_012

E parte autem anime qua cognoscit aīa ⁊ sapit: siue se parabili existente: siue nō se parabili ſm imagnitudinē ſ3 ſm rōnē ꝓsiderandū quā habet differentiam: ⁊ quomodo quidem sit ipsum intelligere.

E parte autem anime perscrutandu3 est per quam aīa cognoscit ⁊ intelligit: vtꝝ est pars differens: aut nō differens i magnitudine: ſ3 in intentione. Et perscrutandum est de differētia que sit: ⁊ quomodo sit formare per intellectum.

1 Qum cōpleuit sermonē de virtute imaginatiua que sit ⁊ quare: incepit pscrutari de rationabili: ⁊ querere in quo differt ab alīs virtutibus cōprehēsiuis. ſ. virtute sensus ⁊ imaginationis: ⁊ hoc in p̄ma ⁊ vltima pfectione ⁊ in actione ⁊ in passione ꝓpria: qum necesse est ut virtutes diuerse diuersentur in his duobus: ⁊ qum i his duobus fuerit diuerse: manifestum est ꝙ necesse est ut diuersentur in qualitate actionis si fuerint actiue: aut passionis si passiue: aut aut in vtroq3 si vtrūq3. ⁊ quia intētio eius est talis: incepit p̄mo demōstrare ꝙ esse istius virtutis. ſ. ipsam eē diuersa3 ab alīs virtutibus anime: manifestum est per se: quz per hanc virtutem differt homo ab alīs animalibus: ut dictum est in multis locis: ⁊ ꝙ hoc est onbium: vtꝝ differat ab alīs virtutibus in subiecto: sicut in intentione: aut tm̄ differat i itentione: non est necessarium ad pſciendū i hac perscrutatione: sed forte ex hac perscrutatione declarabit quomodo: ⁊ dixit: De parte autem anime ꝛc̄. i. pars autez anime qua cōprehendimus cōprehensione que dicitur cognoscere ⁊ itelligere: qum manifestū ē esse diuersa ab alīs virtutibus: ⁊ ignorare. Primo vtꝝ differat ab alīs virtutibus anime subiecto ⁊ intentione: ut Plato ⁊ alī dicebant ꝙ subiectum istius virtutis in corpore aliud est a subiecto alioꝝ: aut nō differt ab alīs in subiecto ſ3 tm̄ in intētione: nō nocet in hac perscrutatione quā intendimus modo perscrutādū ē de differentia qua ista virtus differt ab alīs. D. d. ⁊ quomodo ē formare per itellectum. i. ⁊ p̄us perscrutādum ē quomodo ē formare p itellectū: vtrū sit actio aut receptio. Scire enī actiones aīe p̄us est apud nos q̄ scire eius substantiā: ⁊ uidet ꝙ intēdebat h̄ per cognitionē cognitionē speculatiuam: ⁊ per itellectum cognitionem operatiuā: qum intellectus sit cōmunis omnibus cognitio aūt nō.

Si igitur est intelligere sicut sentire aut pati aliquid vtiq3 erit ab intelligibili: aut aliquid huiusmodi alterum.

Dicamus igitur ꝙ si formare per intellectu3 est sicut sentire: aut patietur aliquo modo ab intellecto: aut aliud simile.

2 Qum narrauit ꝙ p̄ncipium perscrutationis de ſb̄a huiꝰ virtutis est perscrutari de genere huius actionis que ē formare p itellectū: ⁊ scire genus qō p̄cedit differētiam: incepit p̄mo dubitare in hoc vtꝝ formare per intellectum sit de virtutibus passiuis: sicut est sensus: aut de actiuis. ⁊ si ē de passiuis: vtꝝ est passiuū ꝓpter h̄ qō est materiale quoq̄ modo: ⁊ mistū cū corpore. i. virtus in corpore: sicut sensus est passiuus: aut nullo modo est passiuū: qz non est materiale: neq3 mistū cū corpore omnino: sed de itentione passionis tm̄ h̄3 receptionē: ⁊ dixit: Dicamus igitur ꝙ si formare ꝛc̄. i. dicamus igitur ꝙ si posuerimus ꝙ formare per intellectū: est sicut sentire. ſ. ex virtutibus passiuis: adeo ꝙ p̄ma virtus intellectiua recipiat intellecta: ⁊ cōprehendat ea: quēadmodū virtus sentiens recipit sensibilia: ⁊ cōprehendit ea: necesse ē alteꝝ duoꝝ: aut ut accidat ei aliq̄ trāsmutatio ⁊ passio ab intellecto similis trāsmutationi que accidit sensui a sensato: qz perfectio sensus est vtus i corpore aut ut nō accidat ei trāsmutatio similis trāsmutationi sensuū ⁊ passioni eoꝝ a sensato: qz p̄ma perfectio itellectus nō est virtus i corpore: imo nō accidit ei omnino: ⁊ hoc itēdebat qum dixit: aliud simile .i. aut non patiat passione equali passiōi sēsus. ſ. nō accidit ei trāsmutatio similis trāsmutationi q̄ accidit sensui: ſ3 solū assimilat sensui i recepti one: qz nō ē virtus i corpore.

Impassibilem ergo oportet esse susceptiuu3 autem speciei ⁊ potentia huiusmodi: ſ3 non hoc ⁊ similiter se habere sicut sensitiuum ad sensibilia sic itellectiuū ad intelligibilia.

Oportet igitur ut sit non passiuum sed recipit formam: ⁊ est in potentia sicut illud: non illō ⁊ erit dispositio eius ſm similitudinem: sicut sentiens apud sensibilia: sic intellectus apud intelligibilia.

3 Qum narrauit ꝙ p̄mo necesse ē perscrutari de hac actione que ē formare per intellectū: vtꝝ est passiua aut actiua incepit ponere illud qō vult declarare. ſ. ipsū esse de virtute passiua quoquo modo: ⁊ ꝙ est nō trāsmutabile: qz non est corpus: neq3 virtus i corpore: ⁊ dixit. Oportet igit ut sit non passiuum: ꝛc̄. i. ⁊ qum bene fuerit perscrutatu3 de hoc: apparebit ꝙ necesse est ꝙ ista pars aīe per quā sit forme est virtus nō trāsmutabilis a forma quā cōprehēdit sed nō h̄3 de intentione passionis: nisi h̄ tm̄ ꝙ recepit formam quam cōprehendit: ⁊ qz est in potētia illud qō comprehēdit: sicut sentiēs nō qz est aliquid hoc i actu corpus aut virtus i corpore: sic ē sentiēs. Et h̄ intēdebat qū dixit: ⁊ ē in potētia sicut illud nō illud. i. ⁊ est i potētia sic̄ sensus nō qz illa virtus ē aliq̄d hoc: aut corpus: aut virtus in corpore. D. d. ⁊ erit essentia eius ſm exēplū: sicut sensus apud sensibilia ꝛc̄. potest itelligi sic: ⁊ necesse ē ut sit de virtutibus passiuis: ita ꝙ ꝓportio sensus ad sēsibilia sit sic̄ proportio intellectus ad itelligibilia: ⁊ ſm hoc i ordie sermonis erit trāspositio: ⁊ tūc oꝝ legi sic: oꝝ igit ut dispositio eius sit ſm similitudinē: sicut sensus apud sensibilia: sic intellectus apud itelligibilia: ⁊ ut sit nō passiuū passione: sic̄ passione sensuum: sed recipit formā: ⁊ est i potētia sicut illud non illud: ⁊ pōt itelligi ⁊ dispositio eius erit ſm hūc modū: sicut sētiens apud sensibilia: sic itellectus apud itelligibilia. i. ꝙ ponere ipsum nō passiuū nō ꝺicit huic ꝙ ꝓportio eius ad itellectū sit sicut ꝓportio sentientis ad sensatu3 sed forte p̄cedendo ipsum habere hāc ꝓportionē: erit necesse ut sit nō trāsmutabile: ⁊ coegit nos ad illā expositionem: hoc ꝙ intellectū habere hāc ꝓportionem: manifestū est per se: aut ꝓpe: cū hoc qō est. q. p̄ncipium ad sciendum ipsū esse nō passiuū: neq3 transmutabile.

Necesse itaq3 quoniam omnia intelligit immistū esse: sicut dicit Anaxagoras ut imperet. h̄ autem est ut cognoscat despectum. apparere enī ꝓhibet extraneū: ⁊ obstruet.

Oportet igitur si intelligit omnia: ut sit non mistū: sicut dicit Anaxagoras: ut appareat. ſ. ut cognoscat. Si enim in eo apparuerit apparens impediet alienū qz ē aliud.

4 Quz posuit ꝙ itellect⁹ māl̄is recipiēs oꝝ eē de gnē vtutū passiuaꝝ: ⁊ cū hoc nō trāsmutat apud receptionē: qz neq3 ē corpus: neq3 virtus i corpore: dedit demōstrationez sup h̄: ⁊ dixit: necesse ē igit si itelligit ꝛc̄. i. necesse ē si cōprehendit oīa exītia extra animā: ut añ cōprehēsionē sit nominatus ex h̄ mō i gnē virtutū passiuaꝝ nō actiuaꝝ: ⁊ ut sit nō mistus cū corporibus. ſ. neq3 corpus: neq3 virtus i corpore nālis: aut animalis: sicut dixit Anaxagoras. D. d. ut co-

UVA. BHSC. IyR_012

gnoſcat ꝛc̄.i.neceſſe ē ut ſit nō miſtus:ut cōꝛehēdat oīa ⁊ recipiat ea.Si enim fuerit miſtus:tūc erit aut coꝛpus: aut virtus in coꝛpoꝛe.⁊ ſi fuerit altex iſtoꝝ habebit formā ꝑ ꝑriā:que forma ipediet eū recipere aliquā formā alienā: ⁊ hoc intēdebat qū dixit:ſi eni apparuerit in eo ꝛc̄.i.ſi enim habuerit formā ꝑ ꝑriā rex:tūc illa forma ipediet eū a recipiēdo formas diuerſas extraneas:qꝛ ſunt alie ab ea. Sed modo ꝓſideradū ē i his ꝓpoſitionibus quibus Arſ. declarauit hec duo de intellectu.ſ.ipſum eē i gnē virtutū paſſiuaꝝ:⁊ ipſum eē nō trāſmutabile:qꝛ neqꝫ eſt coꝛpus: neqꝫ virtus in coꝛpoꝛe.nam ħ duo ſūt ꝓncipiū oīuꝫ q̄ dicunt de intellectu.⁊ ſicut Plato dicit:maximus ſermo debꝫ eſſe in ꝓncipio:minimus enim erroꝛ i ꝓncipio ē cā maximi erroꝛis i fine:ſicut dicit Arſ.dicamus igit quoniā quꝫ formare p itellectū ē aliquo modo de virtutibus receptiuis:ſicut ē de virtute ſenſus:manifeſtū ē ex hoc. Uirtutes .n.paſſiue ſunt mobiles ab eo cui attribuuntur : actiue autem mouent illud cui attribuuntur . ⁊ quia res non mouet niſi ſm q̄ eſt i actu:⁊ mouet ſm q̄ eſt in potētia:neceſſe eſt inq̄tuꝫ rex forme ſunt in actu extra animā:ut moueāt aiaꝫ rōnalez ſm q̄ cōꝛehēdit eas:quēadmodū ſenſibilia:⁊ inq̄tum ſunt entia in actu:neceſſe ē ut moueāt ſenſus.i.ut ſē ſus moueant ab eis:⁊ ideo anima rōnalis indiget ꝓſidera re intentiones que ſūt in virtute imaginatiua:ſicut ſenſus indigēt iſpicere ſenſibilia:ſꝫ tñ uī q̄ forme rex extriſicarū mouēt hāc virtutē:ita q̄ mens auſert eas a materijs. ⁊ facit eas ꝑmo itellecta i actu poſtq̄ erāt itellecta i potētia : ⁊ hoc modo uidet q̄ iſta anima ē actiua:nō paſſiua . ſm igitur q̄ itellecta mouēt eā eſt paſſiua:⁊ ꝛſꝫ q̄ mouent ab ea ē actiua:⁊ ideo dicit Arſ. poſt q̄ neceſſe eſt ponere in aīa rationali has duas differentias.ſ.virtutē actionis ⁊ virtutē paſſionis:⁊ dicit aperte q̄ vtraqꝫ pars eius eſt neqꝫ generabilis neqꝫ coꝛꝛuptibilis:ut poſt apparebit.Sed hic incepit notificare ſubſtātiā virtutis paſſiue:qum hoc ſit neceſſe in doctrina:ex hoc igitur declarat q̄ hec differētia.ſ. paſſionis ⁊ receptionis:exiſtit i virtute rationali. Quoniā aūt ſubſtātia recipiēs has formas:neceſſe eſt ut nō ſit coꝛpus:neqꝫ virtus i coꝛpoꝛe:manifeſtū eſt ex ꝓpoſitionibus quibus Arſ.vſus eſt i ħ ſermone. Quax vna ē q̄ iſta ſ̄ba recipit oēs formas materiales:⁊ hoc notū eſt de hoc intellectu.Secunda aūt ē q̄ omne recipiēs aliquid neceſſe ē ut ſit denudatum a nā recepti:⁊ ut ſua ſ̄ba nō ſit ſ̄ba recepti in ſpecie.Si enim recipiēs eēt de natura recepti tūc res reciperet ſe:⁊ tūc mouēs eſſet motū. vñ neceſſe ē ut ſēſus recipiens colorē careat coloꝛe:⁊ recipiēs ſonū careat ſono:⁊ ħ ꝓpoſitio ē vera ⁊ ſine dubio:⁊ ex his duabus ſequitur q̄ iſta ſ̄ba que dicit intellectus materialis nullam habeat in ſui natura de formis materialibus iſtis: ⁊ qꝛ forme materiales ſunt aut coꝛpus:aut forme i coꝛpoꝛe:manifeſtū eſt q̄ iſta ſ̄ba que dicit itellectus materialis nō ē coꝛpus:neqꝫ forma i coꝛpoꝛe:eſt igit nō miſtū cū materia oīo. Et ꝺbes ſcire q̄ illud qꝺ dedit hoc neceſſario ē qꝛ iſta ſubſtātia eſt ⁊ q̄ recipiens formas rex materialiū uel materiales non hꝫ i ſe formam materialē.ſ.cōpoſitā ex mā ⁊ forma: ⁊ neqꝫ eſt etiam aliqua forma formax materialiū: forme enix materiales nō ſūt ſeparabiles:neqꝫ ē etiā ex formis ꝑmis ſimplicibus:ille eni nō ſunt ſeparabiles:ſꝫ nō recipiūt formas niſi diuerſas:⁊ ſm q̄ ſunt itellecte i potētia nō i actu eſt igit aliud ens a forma:⁊ a materia: ⁊ ꝓgregato ex eis . Uex autē ſubſtātia habeat formā diuerſā in ē a formis mālibus adhuc nō declarat ex ħ ſermone:.ꝓpoſitio enim dicēs q̄ recipiēs ꝺz eſſe denudatū a natura recepti intelligit a natura ſpeciei illius recepti:nō a nā ſui generis:⁊ maxime remoti:⁊ maxime eius qꝺ dictū ē ꝑ eq̄uocationē : ⁊ ſō dixim' q̄ i ſēſu tactus inuenit mediū iter ꝓxia q̄ cōꝛehēdit:cōꝛaria eni alia ſūt i ſpecie a medijs.⁊ qū talis ē diſpoſitio itellectus mālis.ſ.q̄ ē vnū entiū:⁊ q̄ potētia nō ē abſtracta:⁊ nō hꝫ formā mālē:manifeſtū ē ipſū eē nō paſſiuū qū paſſiua.ſ.trāſmutabilia ſint forme materiales: ⁊ q̄ eſt ſimplex ſicut dicit Arſ.⁊ ſeparabilis:⁊ ſic itelligit nā itellectus mālis apud Arſ.⁊ poſt loquemur de eis dubijs.

Quare neqꝫ ipſius ē eē nām neqꝫ vnā:ſꝫ ad ħ q̄ poſſibilis ſit vocatus vtiqꝫ aie itellectus.dico autē intellectū quo opinat ⁊ intelligit aia:⁊ ħ nihil eſt actu eoꝝ q̄ ſūt añ itelligere.

Et ſic nō habebit nām niſi iſtā.ſ. q̄ ē poſſibilis:illud igit de aia qꝺ dī intellectus:⁊ dico intellectū illud per qꝺ diſtiguimus ⁊ cogitamus nō ē i actu aliqꝺ entiū añqꝫ itelligat.

5 Qum declarauit q̄ itellectus materialis nō hꝫ aliquam formā materialiū:incepit diffinire ipſū hoc modo:⁊ dixit Nō eni hꝫ nām ſm ħ niſi nām poſſibilitatis ad recipiēdū formas itellectas māles:⁊ dixit:⁊ ſic nullā hꝫ nāꝫ ꝛc̄.i.illꝺ igit ex aia qꝺ dī itellectus mālis nullā hꝫ nām ⁊ eſſentiaꝫ qua ꝓſtituat ſm q̄ ē mālis niſi nām poſſibilitatis:quꝫ denudet ab oibus formis mālibus ⁊ itelligibilibus. D.d. ⁊ dico itellectū ꝛc̄.i.⁊ itendo ꝑ itellectū ħ virtutē aie q̄ dī intellectus vere:nō virtutē q̄ dī itellectus large.ſ. virtutem imaginatiuā i ligua greca:ſꝫ virtutē qua diſtiguimus res ſpeculatiuas:⁊ cogitamus i rebus operationis futuris.D. d.nō ē i actu aliqꝺ entiū añq̄ itelligat.i. diffinitio igit itellectus mālis ē illud qꝺ ē i potētia oēs intentiones formax mālium vniuerſaliū:⁊ nō ē i actu aliqꝺ entium añq̄ intelligat ipſū .⁊ qū iſta ē diffinitio itellectus mālis: manifeſtū eſt q̄ differt apud ipſū a ꝑma mā in ħ q̄ iſte ē in potentia omnes itētiones formax vniuerſaliū mālium. ꝑma autez mā ē in potētia oēs iſte forme ſenſibiles:nō cognoſcēs:neq̄ cōꝛehēdens.⁊ cā ꝑter quā iſta natura eſt diſtinguens ⁊ cognoſcēs.ꝑma aūt mā neqꝫ cognoſcēs:neqꝫ diſtiſtiguēs ē:qꝛ ꝑma mā recipit formas diuerſas.ſ.idiuiduales:⁊ iſtas iſta aūt recipit formas vniuerſales: ⁊ ex ħ apparet q̄ iſta nā nō ē aliqꝺ hoc:neqꝫ coꝛpus:neqꝫ virtus i coꝛpoꝛe:q̄niam ſi ita eēt:tūc reciperet formas ſm q̄ ſūt diuerſa: ⁊ iſta ⁊ ſi ita eſſet:tūc forme exiſtentes in ipſa eſſent intellecte in potētia:⁊ ſic nō diſtingueret nām formax ſm q̄ ſunt forme.ſicut eſt diſpoſitio in formis idiuidualibus: ſiue ſpiritualibus ſiue coꝛpoꝛalibus: ⁊ ideo neceſſe eſt ut iſta nā q̄ dicit intellectus recipiat formas modo alio ab eo ſm quē iſte materie recipiūt formas receptionis : quax ꝓcluſio a materia ē terminatio ꝑme materie i eis.Et iō nō ē neceſſe ut ſit de genere materiax iſtax:in quibus ꝓxima ē icluſa neqꝫ ipſa ꝑma mā q̄niā ſi ita eſſet:tūc receptio in eis eſſet eiuſdem generis.Diuerſitas enim nature recepti facit diuerſitatē nature recipientis.hoc igit mouit Arſ.ad ponēdum hāc materiā:q̄ ē alia a natura materie:⁊ a nā forme ⁊ a nā ꝓgregati.Et hoc idē induxit Theophꝛaſtū ⁊ Themiſtum ⁊ plures expoſitoꝛes ad opinādū q̄ itellectus materialis ē ſ̄ba:neqꝫ gnābilis:neqꝫ coꝛꝛuptibilis.Omne.n. generabile ⁊ coꝛꝛuptibile eſt hoc:ſed iam demōſtratū ē q̄ iſte non eſt hoc:neqꝫ coꝛpus:neqꝫ forma in coꝛpoꝛe:⁊ iduxit eoſ ad opināduꝫ cū hoc:q̄ iſta ē ſnia Arſ.Iſta.n.itētio ſcilicet q̄ iſte intellectus ē talis;bene apparet intuentibus demōſtratiōnē Arſ.⁊ ſua v̄ba. De demōſtratione autem ſm q̄ expoſuimus . De v̄bis vero: qꝛ dixit ipſū eē nō paſſiuū:⁊ dixit ipſū eſſe ſeparabile ⁊ ſimplex.hec eni tria verba vtuntur eis in eo ab Arſ.⁊ nō eſt rectū:imo eſt remotū:vti aliquo eoꝝ i doctrina demōſtratiua de generabili ⁊ coꝛꝛuptibili.Sꝫ qū poſt viderūt Arſ.dicere q̄ neceſſe ē ſi itellectus i potētia ē:vt etiā itellectus i actu ſit.ſ.agēs.Et ē illud qꝺ extrahit illud qꝺ ē i potētia de potētia ad actuꝫ ⁊ ut ſit intellectus extractus de potētia i actū:⁊ eſt ille quē itellectus agens ponit i itellectū mālem ſm q̄ artificium

UVA. BHSC. IyR_012

ponit formaſ artificiales i mā artificis. Et qū poſt h̄ vide
rūt opinati ſūt q̄ iſte tertius intellectus quez ponit intelle
lectus agens i itellectū recipiētem mālem: ⁊ eſt intellectus
ſpeculatiuus: neceſſe eſt ut ſit eternus: qum eni recipiēs fu
erit eternum: neceſſe eſt ut factū ſit eternū neceſſario. ⁊ qz
opinanti ſunt hoc cōtingit ut in rei veritate nō ſit intelle
ctus agēs: neq; factū: qum agēs ⁊ factū nō itelligātur: ni
ſi cū generatione ⁊ tempoze: aut dicaſ q̄ dicere hoc agens
⁊ hoc factū nō ē niſi ſm ſimilitudinē: ⁊ q̄ itellectus ſpecu
latiu⁹ nihil aliud eſt niſi perfectio itellectus mālis p itelle
ctū agētem: ita q̄ ſpeculatiuus ſit aliq̄ cōpoſitū ex intelle
ctu materiali: ⁊ intellectu qui ē in actu. Et hoc q̄ uidetur
q̄ intellectus agens q̄nq; intelligit quādo fuerit copulatuſ
nobis: ⁊ quādoq; nō itelligit ſicut accidit ei ꝓpter miſtio
nē. ſ. ꝓpt miſtionē eius cum intellectu māli: ⁊ q̄ ex h̄ mō
tm̄ fuit coactus Ariſ. ad ponēdū intellectū mālem: non qz
intelligibilia ſpeculatiua ſint generata facta: ⁊ ꝓfirmaue
runt hoc per hoc q̄ ꝓpalauit Ariſ. q̄ intellectus agens exi
ſtit i aia nobiſcū videmur denudare formas a materijs ꝑ
mo: deinde itelligere eas: ⁊ denudare eas nihil aliud ē ni
ſi facere eas intellectas in actu poſtq̄ erāt in potētia: quē
admodū cōprehendere eas: nihil aliud eſt q̄ recipere eas
⁊ qum viderunt hanc actionem que eſt creare itellecta ⁊
generare ea eſſe reuerſam ad noſtrā volūtatē ⁊ augmēta
bilem in nobis ſm augmētationem intellectus. ſ. qui eſt in
nobis. ſ. ſpeculatiui: ⁊ iā fuit declaratū q̄ intellectus q̄ cre
at ⁊ generat itelligibilia ⁊ intellecta ē itelligētia agēs ideo
dixerūt q̄ itellectus q̄ eſt in habitu eſt ipe itellectus: ſz ac
cidit debilitas q̄nq; q̄nq; additio ꝓpter miſtionē. hoc igit
mouit Theophraſtū ⁊ Themiſtiū ⁊ alios ad opinandu⁊
hoc de intellectu ſpeculatiuo: ⁊ ad dicēdū q̄ hec erat opi
nio Ariſ. ⁊ ſuper hoc ſūt q̄ſtiones nō pauce. Quaꝝ prima
eſt q̄ h̄ poſitio cōtradicit huic q̄ Ariſ. poſuit. ſ. q̄ ꝓportio
itellecti i actu ad intellectu⁊ mālē ē ſicut ꝓportio ſenſati ad
ſentiens: ⁊ p̄dicit veritati in ſe. Si enim formare per intel
lectum eēt eternū oporteret ut formatū per intellectū eſſet
eternū: quapropter neceſſe eſſet ut forme ſenſibiles eſſent
intellecte in actu extra animā: ⁊ nō māles omnino: ⁊ hoc
eſt p̄ hoc q̄ inuenit in iſtis formis: ⁊ etiā Ariſ. aperte dicit
in h̄ libro q̄ ꝓportio iſtius virtutis diſtinguētis rationalis
ad itentiones formaꝝ imaginataꝝ eſt ſicut ꝓportio ſenſuū
ad ſenſata: ⁊ ideo aia nihil itelligit ſine imaginatiōe: quē
admodū ſenſus nihil ſētit ſine pñtia ſenſibilis. Si igit intē
tiones quas intellectus cōprehēdit ex virtutibus imagina
tiuis eēnt eterne: tūc itētiones virtutū imaginatiuaꝝ eēnt
eterne: ⁊ ſi eſſent eterne: tunc ſenſationes eſſent eterne: ſen
ſationes enim ſūt de hac virtute ſicut intētiones imagina
biles de virtute rōnabili: ⁊ ſi ſenſationes eēnt eterne: tunc
ſenſata eſſent eterna: aut ſenſationes eēnt intentiones alie
ab itentionibus reꝝ exiſtium extra animā in mā. impoſſi
bile enim eſt ponere eas eaſdē itentiones: q̄nq; eternas: ⁊
q̄nq; corruptibiles: niſi eēt poſſibile q̄ nā corruptibilis trā
mutaretur ⁊ reuerteret eterna. Et ideo neceſſe ē ſi iſte itē
tiones que ſūt in aia fuerit generabiliū ⁊ corruptibiliū ut
ille etiā ſint generabiles ⁊ corruptibiles: ⁊ in hoc fuit ꝓpli
xus ſermo i aliquo loco. hoc igit ē vnū ipoſſibiliuz q̄ uidē
tur p̄dicere huic opinioni. ſ. huic q̄ poſuimus q̄ intellect⁹
mālis ē virtus nō facte de nouo. exiſtimaſ. n. q̄ impoſſibi
le eſt imaginari quō intellecta erūt facta: ⁊ iſta nō erūt fa
cta. quādo. n. agens fuerit eternū: ⁊ patiens fuerit eternuz
neceſſe eſt ut factū ſit eternū: ⁊ etiā ſi poſuerimus factū eē
generatum: ⁊ eſt intellectus q̄ eſt i habitu: quomodo poſ
ſumus dicere in eo qd̄ generat ⁊ creat intellecta. Et ē ſecū
da queſtio magis difficilis valde: et eſt q̄ ſi intellectuſ ma
terialis ē ꝑma pfectio hominis: ut declaraſ in diffinitione
aie ⁊ itellectus ſpeculatiu⁹ ē poſtrema pfectio: hō aūt ē ge
nerabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ vnus in numero ꝑ ſuā poſtre
mā pfectionē ab intellectu: neceſſe eſt ut ita ſit per ſuam ꝑ
mā pfectionē. ſ. q̄ ꝑ poſtremā pfectionē de itellectis ſū ali
us a te: ⁊ tu alius a me: ⁊ ſi nō tu eſſes ꝑ eſſe mei: ⁊ ego ꝑ
eē tui: ⁊ vniuerſaliter hō eſſet ens: añq̄ eſſet: ⁊ ſic hō non
eſſet generabilis ⁊ corruptibilis in eo q̄ hō: ſz ſi fuerit erit
in eo q̄ animal. Exiſtimat eni q̄ quēadmodū neceſſe ē q̄
ſi ꝑma pfectio fuerit aliquid h̄: ⁊ numerabilis ꝑ numera
tionē idiuiduoꝝ ut poſtrema perfectio ſit huiuſmodi: ita
etiā neceſſe eſt ecōuerſo. ſ. q̄ ſi poſtrema pfectio ē numera
ta ꝑ numerationē idiuiduoꝝ hominuz ut ꝑma pfectio ſit
huiuſmodi: ⁊ alia ſunt multa cōtingentia ipoſſibilia huic
poſitioni. Quoniā ſi ꝑma pfectio eēt eadē oiuz hominuz
⁊ nō numerata ꝑ numerationē eoꝝ: cōtingeret q̄ qū ego
acquirerē aliq̄ itellectū ut tu etiā acquireres illud idem
⁊ qñ ego obliuiſcerer aliq̄ intellectū: ut etiaz tu ⁊ multa
impoſſibilia cōtingentia huic. Exiſtimat eni q̄ nulla diffe
rētia eſt inter vtrāq; poſitionē i hoc qd̄ ꝓtingit de impoſſi
bilibus. ſ. ex hoc q̄ ponimus q̄ poſtrema ⁊ ꝑma perfectio
ſunt huiuſmodi. ſ. nō numerate ꝑ numerationē idiuiduo⁹
rum. ⁊ qum nos finxerimus oia iſta impoſſibilia cōtiget
nobis ponere q̄ ꝑma pfectio ē h̄ itētio. ſ. idiuidualis in mā
numerata ꝑ numerationē idiuiduoꝝ hōis ⁊ generabilis ⁊
corruptibilis: ⁊ iā declaratū ē ex demōſtratione Ariſ. p̄dic
ta q̄ nō ē aliq̄d h̄: neq; corpus: neq; virtus i corpore: quō
igit poſſumus euadere ab h̄ erroꝛ: aut qualis ē via diſſo
lutionis iſtius q̄ſtionis. Alex. aūt ſuſtētat ſup hūc ſmonē
poſtremū: ⁊ dicit q̄ magis ꝓuenit nālibus. ſ. ſmonē cōclu
dētē. ſ. q̄ itellectus mālis ē virtus generata: ita q̄ exiſtima
mus adeo q̄ opinat in eo: ⁊ in aliꝭ virtutibus aie eē ꝑpa
rationes factas i corpore ꝑ ſe a miſtione ⁊ ꝓplexione: ⁊ di
cit hoc nō eē ipoſſibile. ſ. ut ex miſtiōe elementoꝝ fiat tale
eſſe nobile mirabile: ſz ſit remotū a ſba elemētoꝝ ꝓpter
maximā miſtionē: ⁊ dat teſtimoniū ſup hoc eſſe poſſibile
ex h̄ q̄ apparet q̄ cōpoſitio q̄ ꝑmo cecidit in elementis. ſ.
cōpoſitio quatuor q̄litatū ſimpliciū cū h̄ q̄ ē parua illa cō
poſitio ē cā maxime diuerſitatis: intantū q̄ vnū eſt ignis
alius eſt aer: ⁊ qum ita ſit nō ē remotū ut ꝑ multitudinē
cōpoſitionis que ē in hōie ⁊ in aialibus fiāt illic virtutes
diuerſe intantū a ſubiectis elemētoꝝ: ⁊ hoc aperte ⁊ vni
uerſaliter ꝓpalauit in initio ſui libi de anima: ⁊ precepit
ut ꝓſideraꝝ de aia ꝑmo oz ꝑſcire mirabilia cōpoſitionis
corporis hominis: ⁊ dixit etiā i tractatu quē fecit de intel
lectu ſm opinionē Ariſ. q̄ itellectus mālis ē virtus facta a
cōplexione: ⁊ h̄ ſūt vba eius. Qum igit ex h̄ corpore quā
do fuerit miſtū aliqua miſtiōe generabit aliq̄d ex vniuer
ſo miſti: ita q̄ ſit aptū ut ſit inſtrumētuz iſtius intellectus
qui eſt in hoc miſto: qū exiſtit in omni corpore: ⁊ iſtud in
ſtrumētū ē etiā corpus: tūc dicetur eē intellectus in poten
tia: ⁊ ē virtus facta a miſtione q̄ cecidit i corporibus ꝓpa
rata ad recipiēdū intellectū qui eſt i actu. Et iſta opinio i
ſba itellectus mālis maxime diſtat a vbis Ariſ. ⁊ ab ei⁹ de
mōſtratione. A verbis aūt ubi dicit q̄ intellectus materi
alis eſt ſeparabilis: ⁊ q̄ nō habet inſtrumētū corporale: ⁊
q̄ eſt ſimplex ⁊ nō patiēſ. i. nō trāſmutabilis: ⁊ ubi laudat
anaxagoraꝝ in h̄ qd̄ dixit q̄ ē nō miſtus cū corpore. A de
mōſtratione vero ſicut ſcitū ē i h̄ q̄ ſcripſimus. Alex. autē
exponit demōſtrationē Ariſ. a qua ꝓcluſit intellectū mālez
eē nō paſſiuū: neq; aliq̄d h̄: neq; corpus neq; virtutē i cor
pore ita q̄ itēdebat ipſā ꝑparationē: nō ſubiectū ꝑparatio
nis. Et iō dicit i ſuo libro de anima q̄ itellectus mālis ma
gis aſſimilat ꝑparationi q̄ ē i tabula non ſcripta q̄ tabule
ꝑparate: ⁊ dicit q̄ iſta ꝑparatio pōt dici vere q̄ nō ē aliq̄d
h̄: neq; corpus: neq; virtus in corpore: ⁊ q̄ nō eſt paſſiua.
Sz h̄ qd̄ dicit Alex. nihil ē: hoc eni vere dr̄ de oi ꝑparati
one. ſ. q̄ neq; ē corpus: neq; forma h̄ i corpore. Quare igit

UVA. BHSC. IyR_012

appropriauit Arſ.ħ ꝓparationi q̄ ē i intellectu inter alias preparationes ſi nō itēdebat demōſtrare nobis ſ̄bam preparati:ſz ſ̄bam ꝓparationis demōſtrationis:ſi ipoſſibile ē dicere q̄ ꝓparatio ē ſ̄ba:qū hoc qđ dicimus q̄ ſubiectum iſtius ꝓparationis:neq; ē corpus:neq; virtus i corpore: ⁊ ē illud qđ ꝓcluſit demōſtratio Arſ.alia itentio eſt ab ea ꝫz quā dr̄ q̄ ꝓparatio:neq; ē corpus:neq; virtus in corpore ⁊ ħ manifeſtū ē ex demōſtratione Arſ.,ꝓpoſitio eni dicens q̄ oē recipiēs aliq̄d:neceſſe ē ut in eo nō exiſtat in actu aliquid ex nā recepti:manifeſtū eſt ex eo q̄ ſ̄ba ꝓparati ⁊ nā eius querit habere hoc ꝑdicatū ꝑm q̄ eſt ꝓparatū.ꝓparatio eni nō eſt recipiēs ſz eius ꝓparationis a recipiente ē ſic accidētis ,ꝓꝛ̄ij:⁊ ideo qū fuerit receptio nō erit ꝓparatio ⁊ remanebit recipiēs:⁊ ħ manifeſtū ē ⁊ intellectū ab oīb⁹ expoſitoribus ex demōſtratione Arſ.aliq̄d.n.eſſe nō corpus:neq; virtutē i corpore dr̄ quatuor modis diuerſis.q̄z vnus ē ſubiectum itellectoꝝ ⁊ eſt intellectus materialis: cuius eſſe demōſtratū eſt q̄ ſit.Secūdus eſt ipſa ꝓparatio exiſtēs in materijs:⁊ ē ꝓpinquus mō ꝑm quē dr̄ q̄ ꝓuatio ſimpliciter:neq; ē corpus:neq; virtus in corpore.Tertius aūt ē ꝓma mā:cuius etiā eſſe demōſtratū ē. Quartus ē forme abſtracte:quaꝝ eſſe eſt etiā demōſtratū: ⁊ oīa iſta ſūt diuerſa:⁊ induxit Alex.ad hāc expoſitionē remotā manifeſti erroꝛis fugere.ſ.a q̄nibus ꝑdictis. Et etiaz videmus Alex.ſuſtentari in ħ q̄ ꝓma pfectio intellectus oꝛ eſſe virtus generata ſup vniuerſales ſermones dictos in diffinitione aie.ſ.q̄ ē ꝓma pfectio corꝑis nālis organici.Et dicit q̄ iſta diffinitio eſt vera de oībus ptibus aie eadē itētione ⁊ dat rōnem ſup ħ:q̄niā dicere q̄ oēs ptes anime ſunt forme ē vniuocū aut ꝓpe: ⁊ q̄ forma ē in eo qđ ē finis habētis formā:impoſſibile eſt ut ſaparetur: neceſſe ē quam ꝓme perfectiones aie ſint forme:q̄ non ſeparent:⁊ p ħ deſtruit ut in ꝓmis pfectionibus aie ſit pfectio ſeparata: ſicut dicit de nauta cū naue:aut vl̄ter erit in ea aliq̄ ꝑs q̄ dr̄ pfectio intentione diuerſa ab itentione que dr̄ i aliꝭ:⁊ hoc qđ ip ſe fingit q̄ manifeſtū eſt de ſermonibus vl̄bus in aia: manifeſte dixit Arſ.q̄ nō ē manifeſtū i oīb⁹ ptib⁹ aie. Dicē.n. ꝓmā pfectionē eſt dicere eq̄uoce de anima rationali: ⁊ de aliꝭ ptibus aie. Abubacher aūt ⁊ Auēpace uī intēdere i manifeſto ſui ſermonis:q̄ intellectus mālis eſt virtus imaginatiua ſz q̄ eſt ꝓparata ad ħ q̄ itentiones q̄ ſūt i ea ſint intellecte i actu:⁊ q̄ nō ē alia virtus ſ̄ba itellectus ꝓter iſtā virtutē:Abubacher aūt vī intēdere iſtud fugiendo impoſſibilia ꝓtīgētia Alex.ſ.q̄ ſubiectū recipiēs formas itellectas ē corpus factū ab elementis:aut virtus in corpore: q̄niam ſi ita fuerit:ꝓtinget aut ut eſſe formaꝝ in aia ſit eſſe earuz extra aiam:⁊ ſi aia erit nō cōprehēſiua:aut ut itellect⁹ habeat inſtrumētū corꝑale:ſi ſubiectū ad itellecta ſit virt⁹ i corpore:ſicut ē de ſēſibus:⁊ magis i opinabile de opiniōe Alex.eſt hoc qđ dixit q̄ ꝓme preparationes ad intellecta ⁊ ad alias poſtremas pfectiōes de anima ſunt res pfecte a cōplexione:nō virtutes facte a motore extrīſeco ut ē famoſū ex opione Arſ.⁊ oiuz pipatetico ꝝ.iſta eni opinio i virtutibus aie cōprehēſiuis ſi ē ſm q̄ nos itellexerim⁹ eſt falſa.a ſ̄ba eni elemētoꝝ ⁊ a nā eoꝝ nō pōt fieri virtus diſtinguēs aut cōphēſiua:quoniam ſi eēt poſſibile ut a nā eoꝝ ⁊ ſine extrīſeco motore fierēt tales virtutes:tunc eēt poſſibile ut poſtrema pfectio que ē itellecta eēt aliqđ factū a ſ̄ba eoꝝ ut color ⁊ ſapor fiunt:⁊ iſta opinio ē ſimilis opinioni negātiū cās agētes:⁊ nō ꝓcedentiū niſi cās māles tm̄:⁊ ſunt illi q̄ dicūt caſum. Sed Alex.ē maioris nobilitatis q̄ ut credat hoc:ſz q̄ones q̄ opponebantur ei de itellectu māli coegerunt ipſū ad hoc. Reuertamur igit ad noſtrū: ⁊ dicam⁹ q̄ forte iſte q̄ones ſunt q̄ induxerūt Auēpace ad ħ dicēdū in intellectu māli:ſz q̄ accidat ei ipoſſibile manifeſtū ē :itētiones eni imaginate ſūt mouētes itellectū nō mote.,decla raſ.n.q̄ ſunt illud cuius ,ꝓportio ad virtutē diſtinctiuā rationabilē ē ſicut ,ꝓportio ſenſati ad ſentiēs:nō ſicut ſentiens ad habitū q̄ ē ſēſus:⁊ ſi eēt recipiēs intellecta tūc res reciperet ſe:⁊ mouēs eēt motū: ⁊ iā declaratū ē q̄ itellectus mālis ipoſſibile ē ut habeat formā in actu: qū ſ̄ba ⁊ natura eius ē ut recipiat formas ꝑm q̄ ſūt forme. Et cū ħ oīa q̄ ꝑnt dici in nā itellectus mālis uident impoſſibilia ꝓter ħ qđ dixit Arſ.cui etiā ꝓtingūt q̄ſtiones nō pauce. Quarū vna eſt q̄ intellecta ſpeculatiua ſūt eterna. Secūda aūt ē fortiſſima eaꝝ q̄ poſtrema pfectio i hoie ſit numerata p numerationē indiuiduoꝝ hōis:⁊ ꝓma pfectio ſit vna numero in oībus. Tertia aūt ē q̄ſtio Theophraſti:⁊ ē q̄ ponere q̄ iſte intellectus nullā hz formā neceſſariū ē:⁊ ponē etiā ipſū eē aliqđ ens neceſſariū ē:⁊ ſi nō;nō eſſet receptio neq; ꝓparatio.ꝓparatio eni eſt receptio ex ħ qđ nō inuenit i ſubiecto:⁊ qū ē aliqđ ens:⁊ nō habeat nāz forme:remaner ut habeat nām ꝓme materie;qđ eſt valde inopinabile.ꝓma eni mā :neq; ē cōprehēſiua neq; diſtictiua: ⁊ q̄mō dicit in aliquo cuius eſſe ſit tale qđ ē abſtractum:⁊ qū oīa iſta ſint ideo viſū eſt mihi ſcribere qđ uī mihi in hoc ⁊ ſi ħ qđ apparet mihi nō fuerit cōpletū erit ꝓncipiū complementi. Et tūc rego fratres uidentes ħ ſcriptū ſcribē ſuas dubitationes:⁊ forte p illud inueniēt vez in ħ ſi nōdū inueni;⁊ ſi iueni ut fingo:tūc declarabit p illas q̄ſtiones. Ueritas enim ut dicit Arſ.cōuenit ⁊ teſtat ſibi omni modo. Queſtio aūt dicens quomodo intellecta ſpeculatiua erūt generabilia ⁊ corꝛuptibilia:⁊ agens ea ⁊ recipiēs erit eternū:⁊ que eſt idigētia ad ponēdū intellectū agentē ⁊ recipientē:ſi nō eſt illic aliqđ generatū . Illa queſtio nō cōtingeret:ſi nō eſſet ħ aliqđ qđ ē cā eſſe intellecta ſpeculatiua generata.modo autē q̄ iſta iutellecta cōſtituunt per duo : quoꝝ vnū ē generatū: ⁊ aliud nō generatū: qđ dictū fuit i ħ ē ꝫz curſū nālē:q̄n q̄ formāe p itellectū ſic dic̄ Arſ. ē ſicut cōprehēdere p ſenſū; cōprehēdere aūt pficit p duo ſubiecta : quoꝝ vnū ē ſubiectū p qđ ſenſus fit verus ⁊ eſt ſenſatū extra aiaz:aliud aūt ē ſubiectū p qđ ſenſus eſt forma exiſtens;⁊ ē ꝓma pfectio ſētientis.neceſſe ē etiā ut intellecta in actu habeāt duo ſubiecta. Quoꝝ vnū eſt ſubiectū p qđ ſūt vera.ſ.forme que ſūt imagines vere. Secūdū autē ē illud p qđ itellecta ſunt vnū entiū i mūdo:⁊ iſtud ē itellectus mālis.nulla eni ē differētia i hoc iter ſēſū ⁊ itellectū :niſi q̄ ſubiectū ſenſus p qđ ē verus ē extra animā ⁊ ſubiectū itellectus per qđ ē ver⁹ ē itra aiaz:⁊ ħ dictū eſt ab Arſ.in ħ itellectu;ut videbit poſt: ⁊ ħ ſubiectū in itellectu qđ eſt motor illi⁹ quoq̄ mō ē illud qđ reputauit Auēpace eſſe recipiens q̄ inuenit ipſuz q̄nq; intellectū in potentia: ⁊ q̄nq; intellectū in actu:⁊ iſta eſt diſpoſitio ſubiecti recipientis:⁊ exiſtimauit ꝓuerſionem.⁊ iſta ,ꝓportionalitas magis inuenit perfecta inter ſubiectū viſus qđ mouet ipſum: ⁊ inter ſubiectū intellectus qđ mouet ipſuz. quēadmodū eni ſubiectū viſus mouens ipſuz qđ eſt color non mouet ipſum niſi q̄n per preſentiā lucis efficit color in actu:poſtq̄ erat in potētia:ita intentiōes imaginate nō mouent intellectū materialē niſi q̄n efficiunt intellecte in actu poſtq̄ erāt in potētia:⁊ ,ꝓpter hoc fuit neceſſe Arſ.imponere intellectū agentē ut videbit poſt: ⁊ eſt extrahēs has intentiones de potentia in actū:quēadmodū color qui eſt in potentia nō eſt prima pfectio coloris qui eſt intentio cōprehēſa ſed ſubiectū qđ perficit per iſtum colorē eſt viſus: ita etiā ſubiectū qđ perficit per intellectū nō eſt intentiōes imaginate que ſunt intellecte in potētia:ſed intellectus mālis qui pficit per intellecta:⁊ eſt eius ,ꝓportio ad ea ſicut ,ꝓportō intentiōis coloris ad virtutē viſibilē.⁊ quz oīa iſta ſint ſicut narrauimus:nō cōtingit ut iſta intellecta que ſunt i actu ſ.ſpeculatiua ſint generabilia ⁊ corꝛuptibilia niſi ,ꝓp̄ ſubiectū per qđ ſunt vera:nō ,ꝓpter ſubiectū per qđ ſunt vnū

UVA. BHSC. IyR_012

entiam.ſ.intellectū mālem. Queſtio aūt ſecūda dicens q̄ modo itellectus mālis ē vnus in numero in oībus indiuiduis hominū ñ gnābilis:neq; corruptibilis: ⁊ itellecta exiſtentia i eo in actu:⁊ ē intellectus ſpeculatiꝰ numeratus p numerationē indiuiduoꝝ hominū gnābiliū ⁊ corruptibiliū p gnātionē ⁊ corruptionē indiuiduoꝝ. Et h quidē queſtio valde eſt difficilis:⁊ maximā hz ambiguitatē. Si enī poſuerimus q̄ iſte intellectus mālis ē numeratus p numerationē indiuiduoꝝ hominū:cōtinget ut ſit aliq̄d hoc:aut corpus:aut virtus in corpore.⁊ qū fuerit aliq̄d hoc erit intētio itellecta in potētia. Intētio aūt intellecta i potētia eſt ſubiectū mouēs intellectū recipiētē nō ſubiectū motū. Si igit ſubiectū recipiēs fuerit poſitū eē aliq̄d h: contiget ut res recipiat ſeipſā ut diximus:qđ ē ipoſſibile. Et etiā ſi cōceſſerimus ipſā recipere ſe ipſā cōtingeret ut reciperet ſe ut diuiſa:⁊ ſic erit virtus itellectus eadē cū virtute ſēſus: aut nulla dīa erit inter eſſe forme extra animā:⁊ i aīa.hec.n. mā indiuidualis nō recipit formas niſi has ⁊ idiuiduales ⁊ h eſt vnū eoꝝ q̄ atteſtātur Arī.opinari q̄ iſte intellectꝰ nō eſt intentio idiuidualis. Et ſi poſuerimus q̄ nō numeratur per numerationē idiuiduoꝝ:cōtinget ut ꝓportio eꝰ ad indiuidua exīntia in ſua pfectione poſtrema in generatione ſit eadē. Uñ neceſſe ē ſi aliq̄ iſtoꝝ indiuiduoꝝ acquiſierit rē aliquā intellectā:vt illa acquiratur ab oībus illoꝝ quoniā ſi ꝓtinuatio illoꝝ idiuiduoꝝ ē,ꝓpter cōtinuationē itellectus mālis cū eis:quēadmodū ꝓtinuatio hoīs cū itētione ſenſibili eſt,ꝓpter ꝓtinuationē ꝑme pfectionis ſenſus cū eo q̄ eſt recipiēs itentionē ſenſibilē. Cōtinuatio aūt itellectus mālis cū oībus hominibus exīntibus i actu in aliq̄ tpe i pfectione eoꝝ poſtrema oz eſſe eadē ꝓtinuatio. nihil enī facit alieratē,ꝓportionis ꝓtinuationis inter h duo cōtinua quoniā ſi h ita ē:neceſſe eſt qū tu acquiſieris aliq̄ intellectū ut ego etiā acq̄rā illud intellectū: qđ ē impoſſibile ⁊ indifferēter ſiue poſueris q̄ poſtrema pfectio generata i vnoquoq; indiuiduo ſubiecta iſti intellectui.ſ. p quā itellectus mālis copulat:⁊ ē ex ea quaſi forma ſeparabilis a ſubiecto ſuo cū quo cōtinuat ſi aliq̄d eſt tale.⁊ ſiue poſueris eam pfectionē eē virtutē virtutū aīe:aut virtutū corporis idē ē in ſequēdo ipoſſibile: ⁊ ideo opinādū ē q̄ ſi ſunt aliqua animata quoꝝ ꝑma perfectio eſt ſēa ſepata a ſuis ſubiectis ut exiſtimat de corporibus celeſtibus q̄ ipoſſibile ē ut iueniat ex vna ſpecie eoꝝ plus vno indiuidno:quoniā ſi ex eis.ſ.ex eadē ſpecie iueniretur plus q̄ vnū indiuiduum. U.g.de corpore moto ab eodē motore: tūc eē coꝝ eēt ociosū ⁊ ſupfluū:qum motus eoꝝ eēt,ꝓpter eandē intētionē in numero. U.g.q̄ eſſe plus vna naui in numero vni naute in eadē hora ē ociosū.⁊ ſimiliter eſſe plus vno inſtrumēto in numero vni artifici eiuſdem ſpeciei inſtrumētoꝝ eſt ociosū.⁊ hec eſt intētio eius qđ fuit dictū i ꝑmo de celo ⁊ mūdo.ſ.q̄ ſi eēt alius mūdus eēt aliud corpus celeſte:⁊ ſi eēt aliud corpus haberet aliū motorē i numero a motore iſtius corporis:⁊ ſi h eſſet:tūc motor corporis celeſtis eēt mālis numeratus p numerationē corpoꝝ celeſtium.ſ.q̄ impoſſibile ē q̄ vnic⁹ motor i nūo ſit duoꝝ corporū diuerſoꝝ i numero:⁊ iō artifex nō vtit plus vno inſtrumēto:qū ab eo ñ,ꝓueniat niſi vna actio.⁊ vliter exiſtimat q̄ ipoſſibilia ꝓtigētia huic poſitioni ꝓtingūt huic qđ ponimus q̄ itellectus q̄ ē i habitu ē vnus i numero:⁊ iā enumerauit plura eoꝝ Aluēpace i epiſtola ſua quā appellauit ꝓtinuationē itellectꝰ cū hoie:⁊ qū ita ſit q̄lis igit eſt via ad diſſoluēdū iſtā qōnez difficilē. Dicam'igit q̄ manifeſtū eſt q̄ hō nō ē itelligēs i actu niſi,ꝓpt ꝓtinuationē itellecti cuz eo i actu:⁊ ē etiā manifeſtū q̄ mā ⁊ forma copulant ad inuicē ita q̄ ꝓgregatū ex eis ſit vnicū:⁊ maxime itellectꝰ materialis:⁊ itētio itellecta i actu.qđ enī cōponit ex eis nō eſt aliqđ tertiū aliud ab eis:ſic ē de aliis cōpoſitis ex mā ⁊ forma. ꝓtinuatio igit itellecti cū hoie: ipoſſibile ē ut ſit niſi p ꝓtinuationē alterius iſtaꝝ duaꝝ ptiū cū eo.ſ.ptis q̄ ē de eo q̄ſi mā:⁊ ptis q̄ ē de ipſo.ſ.de itellectu q̄ſi forma. ⁊ quz declaratū ē ex p̄dictis dubitationibus:q̄ ipoſſibile ē ut intellectū copulet cū vnoquoq; horuz:⁊ numeret p numerationē eoꝝ p ptem que eſt de eo q̄ſi mā.ſ.intellectū materialē:remanet ut ꝓtinuatio itellectoꝝ cū nobis horibus ſit p ꝓtinuationē itētionis itellecte cū nobis:⁊ ſūt intētiones imaginate.ſ.ptis q̄ ē in nobis de eis aliquo mō q̄ſi forma ⁊ iō dicere puerū eſſe intelligētez i potētia pōt itelligi duo modis:quoꝝ vnus ē q̄ forme imaginate q̄ ſūt in eo ſūt in intellecte i potētia. Secundus aūt q̄ intellectꝰ mālis q̄ innatus eſt recipere itellectū illius forme imaginate ē recipiēs i potētia:⁊ ꝓtinuatus cū nobis i potētia. Declaratū eſt igit q̄ ꝑma pfectio intellectus differt a ꝑmis pfectionibꝰ aliaꝝ virtutū aīe:⁊ q̄ hoc nomē pfectio dī de eis mō equiuoco e cōtrario ei qđ exiſtimauit Alex.⁊ iō dicit Arī.i diffinitione aīe q̄ ē pfectio ꝑma corporis nālis organici:qđ nōduz eſt manifeſtū. vtꝝ p cēs virtutes pficiat corpus eodez mō aut ē ex eis aliq̄ p quā corpus nō pficit:⁊ ſi pficiat erit alio mō. Preparatio aūt q̄ eſt in virtute imaginatiua itellectorū ſimilis ē ꝓparationibus q̄ ſūt in aliis virtutibus aīe .ſ. pfectionibus ꝑmis aliaꝝ virtutū aīe:ſm h q̄ vtraq; preparatio generat p generationē idiuidui:⁊ corrūpit p corruptionē eius:⁊ vliter numerat p numerationē eius:⁊ differūt in h q̄ illa ē ꝓparatio i motore ut ſit motor.ſ.ꝓparatio q̄ ē in itētionibꝰ imaginatis. Scōa aūt ē ꝓparatio i recipiēte ⁊ ē ꝓparatio q̄ ē i ꝑmis pfectionibꝰ aliaꝝ ptiū aīe. Et pp hāc ſilitudinē inter has duas ꝓparationes:exiſtimauit Aluēpace q̄ nulla ē ꝓparatio ad rē itellectā fiendā niſi ꝓparatio exiſtēs in itētionibus imaginatis. Et he due ꝓparationes differunt ſicut terra a celo. Una.n. ꝓparatio ē in motore ut ſit motor. Alia aūt ē ꝓparatio i moto ut ſit motū ⁊ recipiēs:⁊ iō opinandū ē q̄ iā apparuit nōbis ex ſermone Arī.q̄ i aīa ſūt due ptes itellectus: quaꝝ vna eſt recipiēs:cuius eſſe declaratū ē h. Alia aūt ē agens :⁊ ē illud qđ facit intentiones q̄ ſunt in virtute imaginatiua ē mouētes intellectū mālem in actu poſtq̄ erāt mouētes in potentia ut poſt apparebit ex ſermone Arī.⁊ q̄ he due ptes ſunt nō generabiles neq; corruptibiles:⁊ q̄ agens ē de recipiente quaſi mā de forma ut poſt declarabit:⁊ iō opinatus eſt Themiſtius q̄ nos ſumus itellectus agēs:⁊ q̄ intellectus ſpeculatiuus nihil eſt aliud niſi ꝓtinuatio itellectus agētis cū itellectu māli tm:⁊ nō ē ſicut exiſtimauit. Sz opinādū ē q̄ in aīa ſūt tres ptes itellectus: quaꝝ vna ē itellectus recipiēs. Scōa aūt ē efficiēs. Tertia aūt factū. Et due iſtaꝝ triū ſunt eterne.ſ. agēs ⁊ recipiēs : tertia aūt ē generabilis ⁊ corruptibilis vno modo eterna alio mō : qm qz opinati ſumus ex h ſermone q̄ itellectus mālis ē vnicus oībus horibus:⁊ etiā ex h ſumus opinati q̄ ſpecies humana ē eterna:ut declarctū ē i alīs locis: neceſſe ē ut itellectꝰ mālis nō ſit denudatꝰ a ꝓncipiis naturalibus cōmunibus toti ſpeciei humane.ſ.ꝑmis,ꝓpoſitionibus ⁊ formatiōibꝰ ſingularibus cōmunibus oībus. hec.n. intellecta ſūt vnica ſm recipiēs:⁊ multa ſm itentionē receptā. ſm igitur modū ſm quē ſūt vnica neceſſario ſūt eterna:qū eſſe nō fugiat a ſubiecto recepto.ſ. motore q̄ eſt intētio formaꝝ imaginataꝝ:⁊ nō ē illic ipediēs ex pte recipiētis. generatio igitur ⁊ corruptio nō ē ei:niſi,ꝓpt multitudinē ꝓtingentē eis nō,ꝓpter modū ſm quē ſūt vnica:⁊ iō qū in reſpectu alicuius idiuidui fuerit corruptū aliqđ intellectū ꝑmoꝝ itellectoꝝ per corruptionē ſui ſubiecti p qđ ē copulatū cū nobis ⁊ vez:neceſſe ē ut illđ itellectū nō ſit corruptibile ſimpliciter:ſz corruptibile i reſpectu vniuſcuiuſq; idiuidui :⁊

ex ꝟ mō possemus dicere q̄ intellectus speculatiu' ẽ vnus in oibus. ⁊ qum ꝓsideratū fuerit de istis intellectis fm q̄ sunt entia simpliciter nō in respectu alicuius indiuidui ve re dicunt esse eterna: ⁊ q̄ nō intelligunt q̄ndoq̄: ⁊ q̄ndoq̄ nō: sz semp: ⁊ q̄ illud esse est eis mediū inter esse amissū ⁊ eē remanēs. fm enī multitudinē ⁊ diminutionē cōtingentē eis a postrema pfectione sūt generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ fm q̄ sunt vnica in numero sūt eterna. hoc erit si nō fuerit po situm q̄ dispositio i postrema pfectione i hoie est sicut di spositio i itellectis cōibus oibus. s. q̄ esse mūdi nō denuda tur a tali indiuiduo esse. hoc. n impossibile esse nō ẽ mani festū: imo dicēs hoc pōt habere rōem ⁊ cām sufficientē ⁊ facientē animā quiescētem: quoniā qum sapiētia ⁊ eē i ali quo mō ꝓprio hoiuz est sic modus artificiorū eē i modis ꝓ prijs hoium: existimat q̄ impossibile ē ut tota habitatio fu giat a philosophia: sicut opinandum ē q̄ impossibile est ut fugiat ab artificijs nālibus. Si. n. aliqua ps eius carue rit eis. s. artificijs. U. g. q̄rta terre septētrionalis nō carebūt eis alie quarte: q̄ hoc enī declaratū ē q̄ habitatio est pos sibilis i parte meridionali: sicut i septētrionali: forte igitur philosophia iuenīt in maiori pte subiecti i oi tēpore sic hō iuenīt ab hoie ⁊ equus ab equo. Intellect' igit speculatiu' ē nō generabilis neq̄ corruptibilis fm hūc modū. Et vni uersalit ita ē de itellectu agēte creāte intellecta: sicut de itel lectu distinguēte ⁊ recipiēte. quēadmodū. n. itellectus agēs nūq̄ quiescit a generando ⁊ creando simplr: sz ab ꝟ. s. ge neratione euacuatur aliq̄ subiectū: ita ē de itellectu disti guēte: ⁊ ꝟ innuit Ar̄. i ꝑmo istius libri qū dixit: ⁊ formare p itellectū ⁊ ꝓsiderare sūt diuersa ita q̄ intus corrūpat ali q̄d aliud. ipsū aūt in se nullā ꝟz corruptionē: ⁊ itēdit p ali q̄d aliud: formas imaginatas hūanas: ⁊ intēdit p formare p itellectū receptionē q̄ ē semp i itellectu mālī: de qua itē debat dubitare in ꝟ tractatu: ⁊ in illo: qum dixit ⁊ nō sa mus memores q⁹ iste ē nō passiuus: intellectus aūt passiu' ē corruptibilis: ⁊ absq̄ ꝟ nihil itelligit: ⁊ intēdit p intelle ctū passiuū virtutē imaginatiuam: ut post declarabit. Et vlter ista itentio apparuit a remotis aiaz eē immortalē. s. itellectū speculatiuū. Unde plato dixit q̄ vlia sūt neq̄ ge nerabilia: neq̄ corruptibilia: ⁊ q̄ sūt exīa extra mentē. Et est ꝑmo verus ex ꝟ mō ⁊ falsus fm q̄ sonāt vba eius: ⁊ est modus quē Ar̄. laborauit destruere i metaphysica. ⁊ vlter ista itētio aie ē ps va in ꝓpositionibus ꝓbabilibus q̄ dāt aiam esse vtrūq⁹. s. mortalē: ⁊ nō mortalē. ꝓbabilia enī ipossibile ē ut sint falsa fm totū: ⁊ ꝟ apologiçauerunt antiqui: ⁊ in reprehensione illius ꝓcesserūt oēs leges. Ter tia autē q̄stio q̄ est quomodo itellectus mālis ē aliq̄ ens ⁊ nō ē aliqua forma⁹ mālius: neq̄ etiā ꝑma mā: sic dissol uit. opinādum ē enī q̄ istud ē qua⁹ genus esse: quēadmo dū. n. sensibile esse diuidit in formā ⁊ mām: sic intelligibile esse oportet diuidi i ꝓsimilia his duobus. s. in aliq̄ simile forme ⁊ in aliq̄ simile materie: ⁊ hoc necesse ē in oi itelli gētia abstracta q̄ intelligit aliud ⁊ si nō: non esset multitu do i formis abstractis: ⁊ iō declaratū ē i ꝑma philosophia q̄ nulla ē forma liberata a potentia simplr nisi ꝑma for ma q̄ nihil itelligit extra se: sed essentia eius est quidditas eius: alie aūt forme diuersant in quidditate ⁊ essentia quo quo modo: ⁊ nisi eēt ꝟ genus entiū q̄ scimus in scientia aie: nō possemus intelligere multitudinē in rebus abstra ctis: quemadmodum nisi sciremus hic naturam intelle ctus nō possemus itelligere q̄ virtutes mouētes abstracte debēt eē intellectus: ⁊ ꝟ latuit multos modernos adeo q̄ negauerūt illō q̄ dic̄ Ar̄. i tractatu sui libri: q̄ neceſſe ē ut forme abstracte mouentes corpora celestia sint ꝟz numer⁹ corpor⁹ celestiū: ⁊ iō scire de anima necessariū ē i sciēdo ꝑ mā philosophiā: ⁊ iste intellectus recipiēs necesse ē ut intel ligat intellectū q̄ est i actu. qū enī itellexerit formas māles dignior ē ut intelligat formas nō māles: ⁊ illud q̄ itelligit ex formis abstractis. U. g. ex intelligētia agēte nō impedit ipsū itelligere formas māles. Propositio aūt dicēs q̄ reci piens nihil dꝛ habere i actu ex eo q̄ recipit: nō dicit sim pliciter: sz cū ꝓditione. s. q̄ nō ē necesse ut recipiēs nō sit ali quid i actu dio: sz ut nō sit in actu aliq̄d ex eo q̄ illud reci pit sicut ꝓdiximus: imo debes scire q̄ respectus intellectus agentis ad istū itellectū ē respectus lucis ad diaphanuz ⁊ respectus formaꝝ mālium ad ipsū est respectus colozis ad diaphanū. quēadmodū. n. lux ē pfectio diaphani: sic intel lectus agēs ē pfectio itellect' mālis. ⁊ quēadmodū diapha nū nō mouet a colore: neq̄ recipit eū nisi qñ lucet: ita iste intellectus nō recipit itellecta q̄ sunt hic nisi fm q̄ pficitur per illum itellectū: ⁊ illuminat ꝑ ipsū. ⁊ quēadmoduz lux facit colorē i potētia eē i actu: ita q̄ possit mouere diapha nū: ita itellectus agēs facit intentiones in potētia itellectas i actu: ita q̄ recipit eas intellectus mālis: fm ꝟ igit est intel ligendū de itellectu mālī ⁊ agente. ⁊ qū itellectus mālis fu erit copulatus fm q̄ pficit ꝑ itellectū agentē: tūc nos sum' copulati cuz intellectu agente: ⁊ ista dispositio dicitur ade ptio ⁊ itellectus adeptus: ut post videbitur. ⁊ iste modus fm quem posuimus essentiam intellectus materialis: dis soluit omnes questiones contingentes huic q̄ ponimus q̄ intellectus est vnus ⁊ multa: quoniam si res itellecta apō me ⁊ apud te fuerit omnibus modis: continget q̄ quz ego scirem aliquod intellectuz ut tu scires etiam ipsum: ⁊ alia multa impossibilia. ⁊ si posuerimus eum esse multa: cōtin get ut res intellecta apud me ⁊ apud te sit vnum in specie ⁊ due in indiuiduo: ⁊ sic res intellecta habebit rē itellectā ⁊ sic ꝓcedit i infinitū ⁊ erit ipossibile ut discipulus addiscat a magistro nisi scientia q̄ ē in magistro sit virtus generans ⁊ creans scientiam que est in discipulo: ad modū fm quē iste ignis generat alium ignem sibi similem in specie: quod est impossibile: ⁊ hoc qō scitum est idem in magistro ⁊ di scipulo: ex hoc modo fecit Platonem credere: q̄ disciplī na esset rememoratio. Qum igitur posuerimus rem intel ligibilem: que est apud me ⁊ apud te: multa in subieco ꝟz q̄ est vera. s. formā imaginationis vnam in subiecto fm q̄ est vna per qō est intellectus ens: ⁊ ē materialis: dissol uuntur iste questiones perfecte. Modus autem quem exi stimauit Auempace dissoluere questiones aduenientes su per hoc q̄ intellectus est vnus aut multus. s. modum quē dedit in sua epistola intitulata continuatio intellectus cuz homine: non est modus conueniens ad dissoluendum istā questionem. Intellectus enim quem demōstrauit i sua epi stola esse vnum quando laborauit in dissoluendo istam questionem: alius est ab intellectu quem demōstrat etiam illic multa: quz intellectus quem demōstrauit esse vnum est intellectus agens inquantum est forma necessario itel lectus speculatiui. Intellectus vero quem demonstrauit esse multa in specie est intellectus speculatiuus. hoc autez nomen scilicet intellectus equiuoce dicitur de speculatiuo ⁊ agente. Et ideo si illud qō intelligitur de hoc nomine in tellectus in duobus sermonibus oppositis scilicet conclu denti intellectum esse multa: ⁊ concludenti intellectuz esse vnum est intentio non equiuoca: tunc illud qō post de dit in hoc scilicet q̄ intellectus agens est vnus ⁊ speculati uus multi: non dissoluit hanc questionem. ⁊ si illud quod intelligitur in duobus sermonibus oppositis de hoc no mine itellectus sit intētio equoca: tūc dubitatio erit sophi stica ñ disputatia. Et iō credēdū ē q̄ qūstōes q⁹ dedit ille vir i illa epla nō dissoluūt: nisi ex ꝟ mō: sz ille dubitatōes ñ sī

UVA. BHSC. IyR_012

ſophiſtice:ſed diſputatiue:ꝛ per iſtū modū diſſoluet q̄ſtio in qua dubitabat in intellectu mālī vtrum ſit extrinſecus aut copulatus:ꝛ qum hoc ſit declaratum reuertamur ad exponendū ſermonē Ar̄.

Unde neqꝫ miſceri rationabile eſt ipſum corpori qualis enī aliquis vtiqꝫ fiet: aut frigus: aut calor ſi organū aliquod erit ſicut ſenſitiuo nunc autē nullū eſt. Et bene iam dicētes ſunt animam eſſe locū ſpecierū niſi q̄ non tota ſꝫ intellectiua: neqꝫ actu ſed potentia ſpecies.

Et ideo neceſſe eſt ut non ſit miſtus cum corpore:qm̄ ſi eſſet miſtus cuꝫ corpore tunc eſſet in aliqua diſpoſitōne:aut calidus:aut frigidus:aut haberet inſtrumentū ſicut habet ſentiēs: modo autem non eſt ita. Recte igit̄ dixerunt dicētes q̄ anima eſt locus formarū ſed nō vniuerſa: ſed intelligens :neqꝫ forme in endelechia ſed in potentia.

6 Dec ē alia demōſtratio q̄ intellectus mālis nō eſt aliud ꝟ neqꝫ corpus:neqꝫ virtus in corpore:ꝛ dixit ꝛ iō fuit neceſſe ꝛc̄.i.ꝛ qꝛ natura eius ē iſta quā narrauimus recte: ꝛ neceſſe fuit ut admiſceret cū corpore.i.q̄ nō ē virtus i eo ſm q̄ admiſcetur cū corpore:ut declaratū eſt. D.d.ſecūdā rationē ſup ꝟ:ꝛ dixit:ſi enī eēt admiſtus ꝛc̄.i. ſi enī eēt virt⁹ in corpore tūc eēt aliqua diſpoſitio ꝛ alia qualitas: ꝛ ſi haberet qualitatem:tūc illa qualitas: aut attribueret calido aut frigido.ſ.cōplexioni in eo q̄ eſt cōplexio:aut eſſet qualitas exiſtēs in cōplexione tm̄ addita cōplexioni:ſicut ē de aia ſenſibili:ꝛ ſibi ſimilibus:ꝛ ſic haberet inſtrumētū corporale. D.d.ſꝫ nō eſt ita.i.ſꝫ nō hꝫ qualitatē attributā calido ꝛ frigido neqꝫ hꝫ inſtrumētum:ḡ nō ē miſtū cū corpore. Et ꝓſiderare debemus i cōſecutiōe ꝛ deſtructione vtꝫ idigeāt demōſtratione:aut nō. Dicamus igit̄ quoniā cōſecutio ꝓſequentis ad ꝓcedens ē vera:manifeſtū ē ex ꝓdictis declaratū enīꝫ ē q̄ oīs virtus i corpore cōpoſito:aut attribuit ꝑmis qualitatibus.ſ.forme cōplexionis:aut erit virt⁹ exiſtēs i forma cōplexionali:ꝛ ſic neceſſario erit aia organica. Deſtructio vero manifeſta ē ex ꝓdictis etiā .declaratuꝫ ē enīꝫ q̄ nullū ē inſtrumētū aliud ab inſtrumētis ḋnqꝫ ſenſuū:vbi fuit declaratū q̄ nullus ē ſenſus ſextus:ꝛ vniuerſaliter ſi intellectus eēt virtus animalis in corpore:tūc aūt eſſet ſextus ſenſus:aut cōſequēs ſextū ſenſū.ſ. aliq̄d cuius ꝓportio ad ſextū ſenſū eſſet ſicut imaginatio ad cōeꝫ ſentientē. Quoniā aūt ītellectus mālis nō ē virtus attributa cōplexioni:manifeſtū ē ex ꝓdictis quoniā qū aia ſenſibilis nō ē virtus attributa cōplexioni: quāto magis intellectus ꝛ ſi eēt attributa cōplexiōi:tūc ſicut dicit Ar̄.eē forme lapidis in aīa eſſet idē cum eius eſſe extra animā:ꝛ ſic lapis eſſet cōprehēdens:ꝛ alia multa ipoſſibilia ꝓtingentia huic poſitioni.ꝛ q̄dam dubitauit in ꝟ qō fuit dictū.ſ.q̄ intellectus nō hꝫ inſtrumētū ex ꝟ qō dicitur q̄ virtus imaginatiua ē in anteriori cerebri ꝛ cogitatiua in medio ꝛ rememoratiua in poſteriori:ꝛ hoc nō tm̄ dictū eſt a medicis: ſꝫ dictum ē i ſēſu ꝛ ſēſato. Galienus aūt ꝛ alī medici rationantur ſup hoc q̄ iſte virtutes ſunt in iſtis locis per locū cōcomitantie:ꝛ eſt locus faciēs exiſtimare nō verus:ſꝫ declaratū eſt in libro de ſenſu ꝛ ſenſato q̄ talis ē ordo iſtaꝝ virtutū in cerebro p demōſtrationē dantē eē ꝛ cām:ſꝫ iſtō nō nō ꝑdicit illi qō dictū ē hic. Uirtus.n.cogitatiua apō Ar̄. ē virtus diſtinctiua indiuidualis. ſ. q̄ nō diſtinguit niſi indiuidualiter:nō vniuerſaliter. Declaratū eſt.n.illic q̄ virtus cogitatiua nō ē niſi virtus q̄ diſtinguit intētionē rei ſēſibilis a ſuo idolo imaginato:ꝛ iſta virtus eſt illa cuius ꝓportio ad has duas itentiones.ſ.ad idolū rei ꝛ ad intentionē ſui idoli ē ſicut ꝓportio ſenſus cōmunis ad intētiones quinqꝫ ſēſuū. Uirtus igitur cogitatiua eſt de genere virtutū exiſtentiū in corporibus:ꝛ ꝟ apte dixit Ar̄.i illo libro qū poſuit virtutes idiuiduales diſtinctas in quatuor ordinibus.in ꝑmo poſuit ſenſū cōmunem :deinde virtutē imaginatiuā:deinde cogitatiuā ꝛ poſtea rememoratiuā.ꝛ poſuit rememoratiuā magis ſpūalem:deinde cogitatiuā:dede imaginatiuā ꝛ poſtea ſēſibilē. Ꝝ igitur homo ꝓprie habeat virtutem cogitatiuā:tm̄ nō facit hāc virtutē eē rationabilē diſtinctiuā.illa enī diſtinguit ītentiones vniuerſales nō indiuiduales:ꝛ hoc fuit aperte dictū ab Ar̄.in illo libro.virtus igit̄ diſtinctiua rōnalis ſi eſſet virtus in corpore:ꝓpingeret ut eſſet vna iſtaꝝ virtutū quatuor:quapro pter haberet inſtrumētū corporale:aut eēt alia virtus idiuidualis diſtincta ab iſtis quatuor:ſꝫ iā declaratū ē illic ꝟ eſſe ipoſſibile.ꝛ qꝛ Galienus exiſtimauit q̄ virtus cogitatiua ē rōnalis mālis:fecit ipſū errare in hoc locus ꝓſequentis:qꝛ enī virtus rationalis appropriat homini:ꝛ cogitatiua appropriat ei:exiſtimat ꝓpter ꝓuerſionem affirmatiue vniuerſalis q̄ cogitatiua ē rōnalis:ꝛ vnus coꝝ qui erraue runt i ꝟ ē Albelfarag babylonielis i ſuo cōmēto i libro de ſenſu ꝛ ſenſato. D.d.recte igit̄ dixerūt dicentes animā eſſe locū formaꝝ.i.qū declaratū ſit q̄ nō eſt miſtus alicui corpori:tūc recte dixerūt deſcribētes animā eſſe locū formaꝝ qū nō acceperūt in notificādo ſūam eius ꝓpinquā iſtā cōſimilitudinem ꝛ ꝓueniētiā q̄ ē inter ipſā ꝛ locū. D.d.ſꝫ nō vniuerſa ſꝫ intelligens.i.ſꝫ iſta cōſimilitudo nō dꝫ accipi in intelligendo oēs ptes aie:ſꝫ tm̄ in aia rōnali:alie enīꝫ ptes aie ſūt forme in materiis rōnalis aūt nō. D.d. ꝛ forme nō i pfectiōe ſꝫ i potētia:ſꝫ loc⁹ differt ab aia diſtictiua itelligēte i ꝟ q̄ locus nihil ē eoꝝ que ſunt i eo:anima aūt rōnalis mālis eſt forme exiſtentes in ea nō actu ſꝫ potētia:ꝛ fecit ꝟ ne aliq̄s intelligat ex hac deſcriptione q̄ genus acceptum in ea ſit genus veꝝ:nō rhetoricū:ſed cogetur homo in talibus rebus:q̄ nō intelliguntur niſi per ꝓſimilitudinēꝫ ut notificet ea ꝑ talia genera rhetorica.

Quoniā autē non ſimilis ſit ipaſſibilitas ſenſitiui ꝛ intellectiui manifeſtū eſt ex organis ꝛ ſenſu.ſenſus enīꝫ non pōt ſentire ex valde ſenſibili: ut ſonū ex magnis ſonis: neqꝫ ex fortibus odoribus ꝛ coloribus:neqꝫ videre:neqꝫ odorare.ſꝫ intellectus qum intelligat aliquid valde intelligibile:nō minus intelligit infima ſed ꝛ magis. ſenſitiuū quidem enim non ſine corpore eſt:hic aūt ſeparatus eſt.

Quoniā autē priuatio paſſionis in ſētiēte ꝛ in formatione per intellectū non eſt cōſimilis manifeſtū i eſt ſenſu ſenſus enī nō pōt ſentire poſt forte ſenſatū. Ut.g.poſt ſonos maximos: aut poſt colores fortes:aut poſt odores fortes. Intellectus autē qum intellexerit aliquod forte intelligibiliū tunc non minus intelliget illud qō eſt ſub primo immo magis.ſentiens enim nō eſt extra corpus iſte autem eſt abſtractus.

7 Quum declarauit q̄ intellectus materialis non admiſcet materie:incepit notificare q̄ ꝟ ꝓuenit apparētibuſ.hec enī eſt ꝓditio neceſſaria neceſſarijs demōſtrationibus.ſ.ut apparētia ſenſu nō differant ab eo qō uī p rationem:ꝛ dixit Quoniā aūt ꝑpatio paſſionis ꝛc̄.i.quoniā ꝑnatio trāſmutationis exiſtētis in ſenſu nō ē ſimilis ꝑpationi trāſmutationis exiſtentis in intellectu ut demōſtratum fuit rōne:manifeſtū ē ex apparētibus. Priuatio enī tranſmutationis i intellectu dꝫ ē pura:ꝛ nō eſt ita ꝑpatio tranſmutationis in ſenſu quum ſenſus ſit virtus mālis. D.d. ſenſus.n. non pōt ſētire ꝛc̄.i.ꝛ ſignū eſt ē qm̄ ſēſus nō pōt ſētire ſua ſēſibilia ꝓueniētia ſibi qm̄ ſēſit aliq̄ō forte ꝛ receſſit ab eo ſubito ad illō aliud ſenſibile. Ut.g.qm̄ ſēſus audit⁹ receſſerit a magno ſono:aut viſus a forti coloꝛe:ꝛ olfact⁹ a forti odore

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ cā ī ħ est passio ꝛ transmutatio que accidūt sētiēti a fo-
ti sēsato. ꝛ cā huius trāsmutationis ē q2 ē virtus ī corpore
ꝛ qum demōstrauit ħ qō uī de demōstratione ī sensu: ice-
pit notificare q3 ꝫrum ē de itellectu: ꝛ dixit: sʒ itellectus qñ
itellexerit aliqō forte cē. i. itellect' qñ itellexerit aliqō forte
itelligibile: tūc facilius itelliget itelligibile nō forte. Uñ sci
mus q nō patiť neq3 trāsmutať a forti itelligibili. ꝛ qū de-
mōstrauit eos ee diuersos: i hoc dedit cām: ꝛ dixit: sentiēs
eni nō ē extra corpus: iste aūt ē abstractus. i. ꝛ cā ī ħ ēq3 þ
us fuit declaratum. ſ. q sentiēs nō extra corpus: itellectus
autem ē abstractus ꝛ possumus ponere hūc sermonē de-
mōstrationē tertiā p se. ſ. demōstrationē: q2 qū diximus q
si itellectus trāsmutať essentialiter nō accidētaliter; ꝛ me-
diante alio. ħ eni ꝓcessū ē ī intelleetu: necesse ē ut trāsmu-
tatio cōtingat ei apud suā actionē, ppriā q̄ ē itelligere sicut
est in sensu. ꝛ si nō trāsmutať p se ꝛ essentialiter: necesse ē
ut nō sit virtus ī corpore oio. Omnis. n. virtus recipiens
in aliquo corpore ꝺʒ trāsmutari fm q est recipiēs: ꝛ iō nō
oportʒ obijcere huic argumēto ex eo qō accidit ī itellectu
de transmutatione, ppī trāsmutationē virtutū imaginati-
onis: ꝛ maxime cogitatiue. Jn itellectu. n. existimať accidē
fatigatio ħ mō: ꝛ nō ē ita nisi accidētaliť. Uirtus eni cogi
tatiua ē de gnē virtutū sensibiliū: imaginatiua aūt ꝛ cogi-
tatiua ꝛ rememoratiua nō fūt nisi i loco virtutis sensibilis
ꝛ iō nō idiget eis nisi ī abñtia sensibilis: ꝛ oēs iuuant se ad
pñtandū imaginē rei sensibilis: ut aspiciat eā virtus rōna-
lis abstracta: ꝛ extrahat intētionē vlem: ꝛ postea recipiat
eā. i. cōprehēdat eā: ꝛ forte sicut diximus iducit hūc sermo
nem ad verificādū p̄dictas demōstrationes.

Quum autē sic singula fiant ut sciens dicitur
qui fm actum. Hoc autem cōfestim accidit qum
possit operari per seipsum. Est igitur ꝛ tunc po
tentia quodamodo nō tñ similiter ꝛ añ addisce-
re: aut inuenire: ꝛ ipse aūt se ipsū pōt intelligere.

Et qum quodlibet eoꝝ fuerit sic. ſ. sicut dicit
sciētia in actu. ꝛ hoc cōtiget quando poterit in-
telligere per se: tunc etiaʒ erit ī potentia quoquo
modo: sed non eodem modo quo ante erat an-
teq3 sciuit aut inuenit: ꝛ ipse tunc potest intellige
re per se.

8 Et qū in eo fuerit vnūquodq3 itellectoꝝ tali modo sicut
dicit in sciente q ē sciens in actu. i. quādo intellecta fuerint
in eo entia in actu: ꝛ ħ ꝓtinget intellectui qñ poterit itelli-
gere per se nō qñ intellexerit per aliud: ꝛ hoc qō dixit est
differentia iter virtutes agētes ꝓpinquas aut remotas. ꝓ
pinque. n. actui sunt que agūt per se ꝛ nō indigēt extrahē-
re eas de potētia ī actū: remote aūt idigent: ꝛ ideo dixit q
qū intellectus fuerit in hac dispositione: tūc erit potētia q̄-
quo mō. i. tūc dicet de eo ħ nomē potētia nō vere sʒ mō si
mili. D. d. ꝛ ipse tūc poterit itelligere p se. i. ꝛ qū itellectus
fuerit ī hac dispositione: tūc itelliget se fm q ipse nō aliō
nisi forme rez inq̄tum extrahit eas a mā. q̄si igit se itelli-
git ipse mō accidētali: ut dicit Alex. i. fm q accidit itellecti
rez q fuerit ipse. i. essētia eius: ꝛ ħ e cōtrario dispositiōi in
formis abstractis. ille. n. cū itellectu eaꝝ nō ē aliud ab eis
in itētione p quā sunt itellecta istius itellectus: iō itelligunt
se eētialiter ꝛ nō accidētaliter: ꝛ ħ pfectius iueniť in ꝑmo
itelligēte qō nihil itelligit extra se: ꝛ possumus exponē istū
locum fm q Alfarabius dicit in suo tractatu de itellectu
ꝛ itellecto: ꝛ ē q qū itellectus fuerit ī actu erit vnū entiuʒ
ꝛ poterit itelligere seipsū p intentionez quā abstrahet a se
fm q abstrahit intētiones rez q̄ sunt extra animā: ꝛ sic in
tellectū habebit itellecta: ꝛ nos pscrutabimur de ħ vtruʒ
sit possibile aut nō.

Quoniam autem aliud ē magnitudo ꝛ ma-
gnitudinis esse: ꝛ aqua ꝛ aque esse: ꝛ sic in multis
alijs: nō autem in omnibus. in quibusdam enim
idem est esse carnis: ꝛ carnem esse: aut gˢ alio: aut
aliter habente discernit. Caro enim nō sine mate
ria: sʒ sicut simū hoc in hoc.

Et quia magnitudo est aliquid: ꝛ esse aque
aliud: ꝛ sic in multis alijs sʒ nō in oibus. Jn qui-
busdam enim esse carnis idem est cum carne: ne
cesse est ut experimentetur aut per duo: aut p di-
uersam dispositionem. Caro enim nō est ex māʒ
sicut simitas est aliqd ħ: ꝛ in aliquo hoc.

9 Quum cōpleuit sermonē de notificatione substātie itelle-
ctus mālis: ꝛ dedit differētiā inter ipsā ꝛ sʰaʒ sentiētis ma
terialis: incepit dare etiā differētiā inter itellectū in actu ꝛ
imaginationē ī actu. Existimať eni q imaginatio ipsa ē in
tellectus: ꝛ p̄cipue qū dicimus q ꝓportio eius ad itellectū
est sicut ꝓportio sensibilis ad sensū. ſ. q mouet ipsū: ꝛ existi
matur q motor ꝛ motū debēt esse eiusdē speciei: ꝛ incepit
dicere: ꝛ q2 magnitudo ē aliqd cē. i. ꝛ q2 hoc indiuiduū ē
aliquid: ꝛ intentio per quam hoc indiuiduum est ens sci
licet quidditas: ꝛ forma eius est aliud. U. g. q hec aqua ē
aliud ꝛ itētio. i. forma p quā hec aqua ē ens: aliud est ab
aqua. D. d. ꝛ sic in multis alijs. i. ꝛ ħ accidit similiter ī ml-
tis rebus. ſ. in oibus cōpositis ex mā ꝛ forma: ꝛ dixit: sʒ ñ
ī oibus ad excipiendū res abstractas: ꝛ que sūt res simpli
ces ꝛ nō cōposite. D. d. in quibusdā. n. ee carnis idē est cuʒ
carne. i. ꝛ cā, ꝓpter quā he due itentiones nō ueniunt ī oi-
bus entibus ē q quidditas ꝛ essentia ī entibus simplicib'
ē idē. U. g. q esse carnis idē ē cū carne q2 itentio carnis in
eis nō est in mā. Et qum iduxit ꝓcedens in hoc fmone de
dit ꝓsequēs: ꝛ dixit: necesse ē ut experimentet cē. i. ꝛ qū su
erit declaratū q entia sensibilia diuidunt in duplex ee. ſ. ī
ħ singulare ꝛ suā formā: necesse ē ut virtus experimentati
ua. i. cōprehēsiua cōprehēdat eā: aut p duas virtutes; aut
per vnā: sed duabus dispositionibus diuersis cuʒ duabus
aūt virtutibus erit: qñ cōprehenderit vtrūq3 per se. ſ. formā
singulariter ꝛ idiuiduū singulariter. p vnā vō virtutē ꝛ di
positionē diuersā erit: quādo cōprehēderit alietatez que ē
iter has duas intentiones. qō. n. cōprehēdit alietatem iter
duo: necesse ē ut declaratū ē: ut sit vnū vno modo ꝛ mul
ta alio modo: ꝛ ista ē dispositio itellectus in cōprehēdēdo
alietatez que ē inter formā ꝛ indiuiduū. cōprehēdit eni for
mā p se: ꝛ cōprehēdit idiuiduū mediāte sensu. cōprehēdit
igitur alietatē inter ea per dispositionem que diuersatur:
quēadmodum sensus communis cōprehendit alietatē inē
sensibilia per dispositionem diuersam. ſ. sensus pluralem
sed quia istas formas nō cōprehendit intellectus nisi cum
materijs: ideo cōprehēdit eas p dispositionē q̄ diuersatur
ꝛ qum notificauit q necesse ē ut aia cōprehēdat has duas
intētiones p virtutē diuersā: ꝛ cōprehēdat alietatez eaꝝ p
vnicā virtutē sʒ fm diuersā dispositionē dedit causā, ꝓpter
quam indiget anima in comprehendendo has duaʃ inten
tiones diuersa dispositione: ꝛ dixit: caro enim nō est extra
materiam. i. causa, ꝓpter quam forma non cōprehēditur
ab intellectu nisi cum materia q facit ipsum intellectum
comprehendere eā diuersa dispositione est: q forme non
sunt extra materiam. forma enim carnis non denudatur
a materia; sed semper intelligitur cum materia: sicut simi
tas cū naso: qū simitas sit aliqd ħ in aliquo hoc: ꝛ sic ē de
formis sensibilibus. ſ. q sunt aliqd hoc in aliquo hoc.

Sensitiuo qdem igitur calidū ꝛ frigidum in
dicat: ꝛ quoꝝ ratio q̄dā caro: alio autē aut sepa-
rato: aut sicut circūflexa se hʒ ad seipsam: qū ex-
tensa sit: carnis esse discernit.

Jpsa igit per sentiēs experimentať calidum
ꝛ frigidum: ꝛ res que sunt in carne assimilantur
eis que sunt illi': ꝛ experimētatur per aliud aut

UVA. BHSC. IyR_012

fm dispositionem linee speralis q̃3diu durat qd est esse carnis.

io Dicit:ipsa igit̃ c̃.i.ꝛ qum necesse ē experimẽtare res diuersas p virtutes diuersas:ꝛ p sentiẽs aũt:ꝛ p sibi silia experimẽtatur aia calidũ ꝛ frigidũ:ꝛ sibi similia : necesse est fm exẽplũ ut res existens in carne per quã caro est qd̃ ē ꝛ nõ illud per qd̃ ē calida aut frigida:sit similis virtuti comprehẽdenti eã:ꝛ ut exprimẽtetur per aliã virtutez: ꝛ dixit assimilãtur eis que sũt illius:qz necesse est ut proportio q̃ est intẽtionis ad itẽtionẽ.s.indiuidualis ad vniuersalẽ sit sicut ꝓportio virtutis cõprehendentis alterã eaz ad virtutẽ cõprehendentẽ alterã:ꝛ qum necesse est ut due intẽtiones sint diuerse:necesse est ut virtutes sint diuerse.itelligẽs igit nõ ē imaginatiua:qum iam declaratũ ē ꝙ cõprehẽsio virtutis imaginatiue ꝛ sensibilis idẽ ē.D.o.ꝛ experimentat̃ p aliud:aut fm dispositionẽ linee c̃.i.ꝛ necesse est ut forma experimẽtet per aliquã virtutẽ: ꝛ hoc erit ex hac virtute: aut per dispositionẽ simulẽ linee recte: qum intellexerit prima formã exñtez i hac re singulari: aut fz dispositõez silez linee sperali:qñ fuerit reuersa q̃rẽdo itelligẽ etiã q̃ddítatez illi⁹:ꝺinde q̃ddítatẽ illi⁹ q̃ddítat̃ q̃uscz pueniat ad simplicẽ q̃ddítatẽ i illa re.Ut.g. ꝙ ꝑ⁹ itelligit quidditatẽ carnis.D.q̃rit intelligere q̃ddítatẽ istius q̃ddítatis .D. quidditatẽ isti⁹ quidditatis:ꝛ hoc erit dũ ĩueniet q̃ddítatẽ i q̃ddítate:ꝛ nõ cessabit quouscz perueniat ad formã simplicẽ:ꝛ hoc intendebat qum dixit q̃diu durat.i.ꝙ istõ intelligere intellectũ erit similiter in carne.ꝺum erit possibile in carne ꝙ q̃ddítas ei⁹ habeat quidditatem.

Itez autem in his que abstracte sunt rectuz sicut simum cũ ꝓtinuo eni est.qd̃ autez quid erat esse si est altez recto esse ꝛ recto alio:sit enicz dualitas:altero itaqz aliter se habente iudicat. Omnino ergo sicut separabiles res a materia sic ꝛ q̃ circa intellectũ sunt.

Et etiã in rebus existentibus in mathesi. Rectum ē sicut simitas. Et enim cũ q̃3to cõtinuo.fz autem esse:esse recti aliud ē ab eo:sic igitur experimentatur:tũc igitur p aliud.ꝛ qz disposítio eius sit alia:ꝛ vniuersaliter dispositio rez que sunt in itellectu currit sicut res abstracte a mã.

ij ꝺ.ꝛ istud intelligere intellectus nõ tm̃ inuenit in rebus materialibus:sed in mathematicis.rectũ eni qz est in continuo sicut simitas in naso:necesse ē quẽadmodũ intellect⁹ intelligit simitatẽ cõpositam cũ naso:ita itelligit quidditatẽ recti cõpositã cũ cõtinuo: ꝛ dixit:ꝛ etiã in rebus c̃.i. ꝛ recti ꝛ eẽ eius similis ex rebus mathematicis est simile ad esse simitatis in naso.rectũ enim ē in cõtinuo sicut simitas in naso.ꝺ.dixit fm aũt esse:esse in recto ē aliud a quiddítate cõtinui:lz altez eoz nõ inueniat̃ nisi i alio.ꝺ.o.si igit̃ c̃.i.qum igitur posuerimus ꝙ in mathematicis etiã sunt duo.quoz vnũ est in altero:tũc anima nõ experimentat ea nisi pet aliã virtutẽ ſz tm̃ per dispositionẽ que diuersatur qum nõ intelligit ea nisi cũ re:lz nõ itelligat ea cuz mã sensibili.Sciendũ est enim ꝙ dispositio habita ab intellectu q̃ diuersatur in eo qñ cõprehendit formas rez ꝑmas sensibiles ē ei p ꝺensus:ꝛ dispositio que diuersat̃ in eo p cõprehẽsionẽ quidditatis:ꝛ forme.ē enim dispositio diuersa in se nõ p sensus:ꝛ ideo assimilat Arl.ipsũ linee speralí in hac dispositione:Plato aũt linee gyratiue:ꝛ p hãc dispositionem intelligit formas rez mathematicaz: qũ nõ accepit itelligendo eas magnitudinẽ sensibilẽ.ꝺ.o.ꝛ vniuersaliter dispositio rerũ c̃.idest ut mihi videt̃ ꝛ vniuersaliter dispositio rerum quas cõprehendit intellectus inuenitur in eo in modo fm quẽ sunt i se i ꝓpinquitate ꝛ distantia ab abstractione a materia. qd̃ igit̃ eoz fuerit remotum a materia:poterit abstrahi ab intellectu absqz mã lz nõ habeat esse nisi in materia: sicut ẽ i mathematicis:ꝛ qd̃ eoz fuerit ꝓpinquũ materie nõ poterit:qum igitur dixit fm ꝙ res abstracte a materia:intendit fm modũ essendi i rebus abstractis a materia in ordine i quo sunt de abstractione si iste sermo sit cõpletus in scripto.

Dubitabit autem vtiqz aliquis si intellectus simplex est ꝛ impassibilis ꝛ nulli nihil habet cõmune:sicut dicit Anaxagoras:quomodo intelligit:si intelligere pati aliquid est. Inquãtum enicz aliquid commune vtrilqz est:hoc quidem agere illud vero pati videt̃.

Et dubitat homo ꝙ intellectus est simplex nõ patiens:ꝛ ꝙ impossibile est ut habeat aliquã cõmunicationẽ cum alia re:sicut dixit anaxagoras.quoquo modo igitur intelligitur ꝙ formare per intellectũ est aliqua passio : quoniam ꝓpter hoc ꝙ aliquid est cõmune vtriqz existimat̃ ꝙ alterez eoz agit ꝛ alterez patit̃.

l2 Qum dedit differentiã inter intelligere ꝛ imaginari : reuersus ē ad dubitãdũ de itellectu passibili:ꝛ dixit:ꝛ dubitat homo c̃.i.ꝛ dubitat homo in hoc qd̃ dictũ est ꝙ intellectus materialis ē simplex ꝛ nõ passibilis:qz nõ existimat̃ ipsum habere cõmunicationẽ aliquã cũ re materiali sicut dixit Anaxagoras:ꝛ sicut declaratum fuit ꝓus. Que stio aũt ē quomodo intelligat̃ ꝙ formare per intellectum sit passio.i.de genere virtutũ passiuaz:ꝛ nullã habeat cõmunicationem cũ re a qua patit̃:quoniã per aliqd̃ cõmune agẽti ꝛ patienti existimat̃ hoc agere:ꝛ hoc pati nisi esset eni materia nõ esset passio.ꝛ qum posuerimus itellectum nõ eẽ materiã:neqz in materia:quõ igit̃ intelligemus cum hoc ꝙ intelligere est passio:nõ actio . Sumus igitur inter duo:aut ut nõ ponamus ꝙ intelligere est in capitulo passionis:aut ponamus ꝙ intellectus materialis communicat corpori quẽadmodum forma imaginationis mouens ipsũ cõmunis est corpori.

Amplius autẽ si itelligibilis ꝛ ipse aut enim alijs inerit intellectus si non fm aliud ipse intelligibilis ē. Unum autẽ aliquid intelligibile est specie:si autẽ sit mistum aliquid habebit qd̃ facit intelligibilem ipsum sicut alia.

Et etiam vtz est in se intelligibile. Quoniaz autem intellectus erit aliaz rerum:si non est itellectum alio modo:sed illud formatum per intellectum fuerit vnum in sua forma: aut erit mistio in eo ab aliquo:qd̃ ipsum fecit intellectum sicut est de alijs.

l3 Jsta ē dubitatio de itellectu mãli:ꝛ ē:vtz ē i se itelligibil̃ p nãz exñtẽ i eo:adeo ꝙ itellectus ꝛ itellectũ i eo idẽ erit oĩb⁹ modis:sicut ē dispositio i rebus abstractis: aut intellectũ ex eo ē aliꝺ quoq̃ mõ ab ipso:ꝛ dixit: Et etiã vtz ē in se c̃.i.ꝛ etiã vtz ipsũ ē illud qd̃ ē itellectũ ex eo: necesse ē eni altez duoz:aut ut alie res q̃ sũt extra animã habeãt itellectũ:si itellect⁹ ē itellectũ ex eo oĩb⁹ modis:ꝛ nõ ē aliꝰ modus de itelligere res:ſz itelligẽ ē idẽ i oĩb⁹ reb⁹:aut ut ñ sit itellectũ p se:ſz p itẽtionẽ i eo q̃ fecit ipsũ itelligibilẽ: sic ē dispositio i reb⁹ q̃ sũt extra animã:ꝛ tacuit:ut videt̃ illud qd̃ ꝓsequtur hãc positionẽ:ꝛ ē ꝙ itellect⁹ i se ē nõ itelligẽs:ꝛ abbreuiatio dubitatõis ē talis ut uꝝ:aut.n.erit itellectũ sic alie res abstracte itellecte: et sic res q̃ sũt extra aiaz erũt itelligẽtes:aut erit itellectũ sicut alie res q̃ sũt extra animã et sic erit i se nõ itelligẽs:neqz cõprehẽdẽs.

Aut pati quidem fm cõmune aliqd̃ diuisuz est ꝓius:quoniam potentia quodammodo ē intelligibilia intellectus:sed actu nihil anteqz intelligat.oportet autez sic:sicut in tabula nihil ē actu scriptũ:quod qdem accidit in intellectu.

UVA. BHSC. IyR_012

Dicamus igitur q̄ passio ẽz q̄ ꝓius vtebatur est vniuersalis: ⁊ q̄ intellectus est in potentia quoquo modo intellecta: perfectione autē nō ē quouisqz intelligat: ⁊ q̄ accidit in intellectu debz cnrrere tali cursu. ſ. sicut tabula est aptata picture nō picta in actu omnino.

14 Quem dedit has duas questiones de intellectu māli: incepit dissoluere eas: ⁊ ꝑmo ꝑmam dicens: Quomodo intelligimus q̄ intellectus materialis ē aliq̄d simplex: ⁊ nō mistū cū aliquo opinādo q̄ intelligere est aliqua passio: ⁊ iam declaratū ē in vniuersalibus sermonibus q̄ ea que agunt ⁊ patiunt cōmunicant in subiecto: ⁊ dixit: Dicamus igit q̄ passio ⁊c. i. ista questio dissoluetur in sciēdo q̄ passio qua ꝓius vtebamur in q̄stione ē magis vniuersalis q̄ aliquod dictū in rebus nālibus q̄ sit passiuū. D. exposuit quid significat hoc nomen passio in intellectu: ⁊ dixit q̄ intellectus est in potētia ⁊c. idest: ⁊ ista intētio vniuersalis de passiōe in intellectu nihil aliud ē: nisi qō est in potētia intellectū: nō ī actu quousqz intelligat. ⁊ dicere etiā ipsū esse ī potentia est alio modo ab eis ſm quos dicit q̄ res materiales sunt in potētia: ⁊ hoc est qō diximus ꝑus: qō intelligendū est hic q̄ hec nomina. ſ. potētia ⁊ receptio ⁊ perfectio: modo eq̄uoco dicunt cū eis in rebus materialibus. diuersitas enīz istius intentionis. ſ. receptionis que est ī intellectu a receptione que ē in rebus materialibus res est ad quaz ducit rō Unde nō est opinadū q̄ ꝑma materia ē causa receptionis sed causa receptionis transmutabilis: ⁊ est receptio huius singularis: causa aūt receptionis simpliciter est ista natura Et ex hoc mō fuit possibile q̄ corpora celestia reciperent formas abstractas: ⁊ intelligerēt eas: ⁊ fuit possibile ut intelligentie abstracte perficerent ꝑ se ad inuicē: ⁊ si nō: nō esset possibile ut illic intelligeret recipiens: neq̄ receptibile. Uñ videmus q̄ illud qō est liberatū ab hac natura est ꝑmuz itelligens: ⁊ ponēdo istam naturā dissoluet questio dicens Quomodo intelligit multitudo: ⁊ quomodo intelliguntē multe ex formis abstractis. Et intellectus idem ē in eis cū intellecto: ⁊ qū notificauit modū passionis ī itellectu: ⁊ q̄ equoce dicit in itellectu ⁊ ī rebus materialibus: incepit dare ex rebus sensibilibus exemplū per qō intelligit ista intētio in itellectu materiali: ⁊ lz nō sit vez tñ est via ad intelligendū. Et iste modus doctrine necessarius est in talibus rebus: lz sit rhetoricus: ⁊ dixit: ⁊ qō accidit ī itellectu ⁊c. i. ⁊ itelligendū ē hoc qō diximus de hac intētione vniuersali. ſ. passione que est in itellectu: q̄ est tñ receptio sine trāsmutatione sicut receptio picture in tabula. quēadmoduz enim tabula nō patit a pictura: neq̄ accidit ei ab ꝟ transmutatio: sed tñ inuenitur in ea de intentione passionis qō perficit ꝑ picturā postq̄ erat in potētia picta: ita est dispositio in itellectu materiali. Et hoc exemplū qō iduxit valde est simile dispositioni intellectus q̄ est i potētia cū itellectu qui est in actu. quēadmodū enim tabula nullā picturā hz i actu: neq̄ in potētia, ꝓpinqua actui: ita ī itellectu materiali: non est aliqua formarum intellectarum quas recipit: neq̄ in actu: neq̄ potentia, ꝓpinqua actui. Et voco ꝟ potentiā, ꝓpinquam actui dispositionem mediā iter remotam potētiā ⁊ postremam perfectionē: ⁊ hoc est ut nō sit i eo intentio que sit in potentia intellecta: et hoc est ꝓprium soli intellectui. perfectio enim ꝑma sentientis est aliq̄d in actu respectu potentie remote: ⁊ est aliquid in potentia respectu postreme perfectionis: ⁊ ideo assimilauit Ar. ꝑmam perfectionē sensus geometrie: quando non vtit geometria. scimus enim certe q̄ habemus virtutez sensibilem existentē in actu: lz tunc nihil sentiamus. Declaratus est igitur modus consimilitudinis istius exempli huic qō dictum fuit ab Ar. in itellectu materiali. Dicere autez q̄ intellectus materialis est similis ꝓparationi que est i tabula nō tabule ſm q̄ est ꝓparata: ut exposuit Alex. hunc sermonem: falsum est. Preparatio enim est ꝑuatio aliqua ⁊ nullam habet naturam ꝓpriam: nisi ꝓpter naturā subiecti: ⁊ ꝓpter hoc fuit possibile: ut preparationes diuersētur in vnoquoq̄ ente. O Alex. reputas Ar. intendere demōstrare nobis naturā preparationis tñ: non naturam ꝑparati: ⁊ non est natura istius preparationis, ꝓpria ei si fuerit possibile sine cognitione nature preparati: sed naturam ꝑparationis simpliciter in quocunqz sit. Ego autem verecūdor ex hoc sermone: ⁊ ex hac mirabili expositione. Si enī Ar. intēdebat demonstrare naturam preparationis: que est in intellectu per omnes sermones predictos in intellectu māli: necesse ē aut ut intēdat demōstrare ꝑ eos nāz ꝑparatōis simpliciter: aut nāz preparationis proprie. natura aūt ꝑparationis proprie in intellectu impossibile est demōstrari sine natura subiecti: qum preparatio propria vnicuiq̄ subiecto currit cursu perfectionis ⁊ forme ex eo: sed oportet necessario per cognitionem nature preparationis scire naturam preparati. Et si intendebat ꝑ illos sermones demonstrare naturam ꝑparationis simpliciter: tūc illud nō est proprium intellectui: ⁊ oñe hoc est perturbatio. O iste enim preparatio in eo qō est preparatio vere dicitur nihil esse in actu ex eis que recipit: ⁊ qō est nō passibile: ⁊ vere dicitur esse non corpus neq̄ virtus in corpore. Quomodo igitur possumus exponere illud qō Ar. intendebat ꝟ demōstrare nobis de natura intellectus materialis illud qō est cōmune omnibus recipientibus. ſ. in quibus est ꝑparatio ad recipiendū vnūq̄q̄ genus formaꝝ: ⁊ non ad demonstrandum naturam preparati per cognitionē nature ꝑparationis, ꝓprie ei nisi intellectus materialis esset solūmodo preparatio sine aliquo subiecto qō est impossibile. Preparatio enim ostēdit ꝑparatū. Unde Ar. qum inuenit preparationem que est in intellectu esse diuersam ab alijs iudicauit ꝑcise q̄ natura subiecta ei differt ab alijs naturis preparatis: ⁊ qō est propiū isti subiecto preparationis. ſ. intellectui: est q̄ nō est in eo alia intentionū intellectoꝝ in potētia aut in actu. Unde necesse fuit ipsum nō eē corpus: neq̄ formā in corpore: ⁊ qū nō fuerit corpus: neq̄ virtus in corpore: non erit etiam forme imaginationis. Ille enim sunt virtutes in corporibus: ⁊ sunt intentiones intellecte in potentia: ⁊ qum subiectum istius ꝑparationis: neq̄ est forma imaginationis: neq̄ mistū ex elementis: ut Alex. intendit: neq̄ possumus dicere q̄ alia ꝑparatio denudet a subiecto: recte videmus q̄ Theophrastus ⁊ Themistius ⁊ Nicolaus ⁊ alij antiquoꝝ peripateticoꝝ magis retinēt demōstrationē Ar. ⁊ magis ꝓseruāt vba eꝰ: qū. n. ituerent ſmões Ar. ⁊ eius vba: nullus potit ferre ea sup ipsā ꝑparationi tñ: neq̄ sup rē subiectā ꝑparationē: si posuerimus ipsā eē vtutē i corpore dicēdo eā eē simplicē ⁊ abstractā ⁊ ñ passibilē ⁊ ñ mistā corpori: ⁊ si istō nō eēt opio Ar. oporteret opinari eā eē opinionē verā: ſz ꝓp ꝟ qō dico nullus dz dubitare quin ista sit opinio Ar. O ēs eni ꝟ opinātes nō credūt nisi ꝑ ꝑ ꝟ qō dixit Ar. q̄niā ita ē difficile ꝟ: adeo q̄ si ſm Ar. nō inueniret in eo: tūc valde eēt difficile cadere sup ipsū: aut forte ipossibile nisi inueniretur aliqs talis ut Ar. credo enīz q̄ iste homo fuerit regla ī nā ⁊ exēplar qō nā inuenit ad ōmōstrādū vltimā pfectionē humanā ī materijs: ⁊ forte opinio attributa Alex. fuit ficta ab eo solo: ⁊ ī tpe eius erat iopinabilis abiecta ab oib⁹. Et ⁊ iō videm⁹ Themistiū dimittētē eā oio ⁊ fugē eā sicut cauent iopinabilia: ⁊ ē ꝓpriū ei qō ꝓtigit modernis. nullus. n. ē sciēs ⁊ pfect⁹ apud eos nisi q̄ ē alexādreus: ⁊ cā in ꝟ est famositas istius viri: ⁊ qz credimus ⁊ vere scim⁹ q̄ fuit vnus de bōis expositoribꝰ: lz Alfarabi⁹ cū ꝟ q̄ maxim⁹ erat i ista secte Alex. i hac itētione: ⁊ addidit huic opioni q̄ddā iopinabile. in libro. n. ō nichōachia uī negāe ꝓtinuatōez ē cū

UVA. BHSC. IyR_012

intelligẽtijs abſtractis :ꝛ dicit hãc eẽ opinionẽ Alex. ꝛ ꝙ ñ ẽ opinãdũ ꝙ finis human' ſit aliꝰ q̃ pfectio ſpeculatiua Auẽpace aũt expoſuit ſermonẽ eius:ꝛ dixit ꝙ opinio eiuſ eſt opinio omnium peripaticoꝝ ſcilicet ꝙ continuatio eſt poſſibilis:ꝛ ꝙ ẽ finis: ꝛ forte h̃ ẽ vna cauſaꝝ ꝓpter quas videmus ꝙ ꝓſuetudo ꝛ mos pluriũ dãtiuꝫ ſe philoſophie in h̃ tpe ſunt corrupti:ꝛ h̃ hꝫ alias cauſas nõ latẽtes cõſiderantes in philoſophia operatiua.

Et ipſe autẽ itelligibilis eſt ſicut itelligibilia In his qdem enĩ que ſunt ſi non materia idẽ eſt intelligẽs:ꝛ qꝰ intelligitur. Scientia aũt ſpeculatiua ſcibile idem eſt.

Et eſt etiã itelligibilis ſicut intellecta. Formare enim p itellectũ ꝛ formatũ p intellectũ in eis q̃ ſunt extra materiã idẽ ſũt. Sciẽtia enĩꝫ ſpeculatiua ꝛ ſcitũ ſm hũc modũ idẽ ſunt.

15 Qum dubitauit de itellectu materiali: vtꝝ intellectum ex eo ẽ ipſe itellectus aut aliud aliquo modo:ꝛ oportet ſi intellectus i eo ẽ ipſũ intellectũ: ut ſit intellectũ p ſe non p intentionẽ in eo. Et ſi fuerit aliud aliquo modo ut ſit itellectũ per intẽtionẽ in eo: incepit declarare ꝙ eſt itellectum p itentionẽ in eo ſicut alie res intellecte: ſꝫ differt ab eis in hoc ꝙ illa intẽtio eſt in ſe itellectus i actu:ꝛ i alijs rebus ẽ itellectus i potẽtia:ꝛ dixit:ꝛ ẽ etiã itellectũ ſicut intellecta ideſt ꝛ ẽ itellectũ p itentionẽ i eo ſicut res alie itellecte. Deinde demõſtrationẽ ſup h̃:ꝛ dixit: formare enĩ per intellectũ ꝛc̃. i.ꝛ neceſſe ẽ ut intellectũ ſit per itentionẽ i eo qꝛ formare p intellectũ ꝛ formatũ idẽ ſunt in rebus nõ materialibus. Et ſi iſte intellectus eẽt intellectus p ſe cõtingeret ut ut ſcia ſpeculatiua ꝛ ſcitũ eſſent idẽ: qꝰ eſt impoſſibile.

Non autẽ ſemp intelligẽdi cã cõſeruãda eſt In habentibus aũt materiã potẽtia ſolum vnũqꝰqꝫ intelligibiliũ eſt. Quare quidẽ illis nõ inerit intellectus: ſine materia enĩ potẽtia eſt intellectus taliũ: idẽ autẽ intelligibile erit.

Et perſcrutãda, eſt cauſa ꝓpter quã nõ ſemp intelligit. in eo aũt qꝰ habet materiã quodlibet intellectoꝝ ẽ in potẽtia tm̃: iſtis igiꝫ nõ erit intellectus. Intellectus enim ad iſta nõ ẽ niſi potentia iſtoꝝ abſtracta a materia: illi autẽ qꝛ ẽ intellectũ.

16 Et oportet pſcrutari de cã ꝓpter quã nõ ſemp itelligit ita ꝙ intellecta eius ſint in ſe:ꝛ cã in hoc eſt: ꝙ illud ex intellectis qꝰ nõ habꝫ materiã ſuũ intellectũ ẽ itellectus in ſe:ꝛ ipſe ſemper intelligit: qꝰ aũt hꝫ materiã vnũqꝰqꝫ intellectoꝝ ẽ i ipſo i potẽtia:ꝛ ideo res intellecte materiales non intelligũt. Et h̃ intẽdebat qũ dixit: iſtis igiꝫ nõ ẽ itellectus. i.ꝛ ideo itellecta mãlia nõ habẽt intellectũ: ꝛ qꝰ diminuitur a ſermone intelligit p ſuũ oppoſitũ: ꝛ p hãc particulã: aut q̃ notat diuiſionẽ:ꝛ quaſi dicat: ꝛ cauſa i hoc ẽ qꝛ itellectũ eius qꝰ nõ hꝫ materiã ẽ ſemp ꝛ in actu: intellectũ aũt eius qꝰ hꝫ materiã ẽ in potẽtia. D.ꝺ. iſtis igiꝫ nõ ẽ itellectus ꝛc̃. i. iſta igiꝫ intellecta ꝓpter hoc. ſ. qꝛ ſunt itellecta i potẽtia nõ habẽt itellectũ. Intellectus enĩ attribuꝰ iſtis nõ eſt niſi forme iſtoꝝ abſtracte a materia:ꝛ ideo iſte forme reſpectu eoꝝ nõ erunt intellecte in actu. i. nõ cõpreheẽſe ab eis neqꝫ p eas erũt itelligentia:ꝛ in reſpectu illius qꝰ abſtrahat ea a materijs ſuis erũt itellecta in actu ꝛ p ea erit intelligens:ꝛ illa per illã eandem intẽtionẽ erũt nõ intelligentia:ꝛ hoc eſt cõplemẽtũ ſermonis in diſſolutiõe predicte queſtionis. Ille enim ſermo coegit nos ad alteruꝫ duoꝝ. Si aũt itellectus fuerit idẽ cũ intellecto i intellectu materiali: neceſſe ẽ ut ſint alie res que ſũt extra animã intelligentes. ſi vo aliud: ut ſit intellectũ p intentionem in eo quapropter indiget i eſſendo itellectũ itellectu:ꝛ h̃ ꝓcedit in ifinitũ. Diſſolutio iſtius queſtionis ẽ: quoniã intentio p quã intellectus materialis fit itellectus in actu: eſt qꝛ eſt itellectũ in actu. Intẽtio vo p quã res que ſũt extra animã ſunt entia eſt qꝛ ſunt intellecte in potentia:ꝛ ſi eſſent i actu tunc eſſent itelligentes.

Quoniã autẽ ſicut in omni natura ẽ aliquid hoc quidẽ materia vnicuiqꝫ generi. Hoc aũt eſt potẽtia oia illa: alteꝝ aũt cã ꝛ factiuũ ꝙ in faciendo oia: ut ars ad materiã ſuſtinuit neceſſe ꝛ i animas has eẽ differẽtias

Et qꝛ quẽadmodum in natura ẽ aliquid in vnoquoqꝫ genere qꝰ eſt materia:ꝛ ẽ illud qꝰ eſt illa oia in potẽtia:ꝛ aliud qꝰ ẽ cã ꝛ agẽs:ꝛ hoc ẽ illud, ꝓpter qꝰ agit quidlibet: ſicut diſpoſitio artificij apud mãꝫ: neceſſe ẽ ut in aia exiſtãt he dãe.

17 Qum declarauit naturã itellectus q̃ eſt i potentia:ꝛ q̃ ẽ in actu:ꝛ dedit differẽtiã inter ipſũ ꝛ virtutẽ imaginationis: incepit declarare ꝙ neceſſariũ ẽ tertiũ genus intellect? eſſe:ꝛ eſt intelligẽtia agẽs que facit intellectũ qui eſt in potẽtia eẽ intellectũ in actu:ꝛ dixit ꝙ ita ẽ in ponẽdo intelligentiã agentẽ in h̃ genere entiũ ſicut eſt diſpoſitio in omnibus rebus nãlibus. quẽadmodũ enĩꝫ neceſſe ẽ in vnoquoqꝫ genere reꝝ naturaliũ generabiliũ ꝛ corruptibiliuꝫ eſſe tria ex natura illiuſ generis:ꝛ ei attributa agẽs. ſ.ꝛ patiens:ꝛ factũ ita debet eſſe in intellectu ꝛ dixit:ꝛ qꝛ quẽad modũ in natura. i.ꝛ qꝛ ita eſt h̃ ſicut in rebus naturalib? ideſt:ꝛ qꝛ cõſideratio de anima ẽ cõſideratio naturalis qꝛ anima eſt vnũ entium naturaliũ: rebus autẽ naturalibus cõe eſt ut habeãt in vnoquoqꝫ genere materiã: ꝛ eſt illud qꝰ eſt in potẽtia oia que ſũt in illo genere:ꝛ aliud qꝰ ẽ cã ꝛ agens:ꝛ eſt illud, ꝓpter qꝰ generat omne qꝰ eſt illius generis: ſicut ẽ artificiũ apud materiã: neceſſe eſt ut he tres differentie ſint in anima.

Et eſt intellectus hic quidem talis in oia fieri: ille vero in oia facere ſicut habitus quidẽ ꝛ ſicut lumẽ: quodam enim modo ꝛ lumẽ facit potẽtia exiſtentes colores actu colores.

Oportet igitur ut in ea ſit intellectus qui eſt intellectus ſm ꝙ efficit omne:ꝛ itellectus qui eſt itellectus hꝫ qꝰ facit ipſum intelligere omne:ꝛ itellectus ſm ꝙ intelligit omne eſt quaſi habitus qui ẽ quaſi lux. Lux enĩꝫ quoquo mõ ctiaꝫ facit colores q ſunt in potẽtia colores in actu.

18 D. Et qum neceſſe eſt inueniri in parte anime q̃ dicitur intellectus iſtas tres differentias: neceſſe ẽ ut in eo ſit pars q̃ dicit itellectus ſm ꝙ efficit omne modo ſimilitudinis ꝛ receptionis:ꝛ ꝙ i ea ſit etiaꝫ ſecũda pars q̃ dicit itellectus ſm ꝙ facit iſtũ intellectũ q̃ ẽ i potẽtia itelligere oia in actu cã. n. ꝓ quã facẽ itellectũ q̃ ẽ in potẽtia itelligẽ oia in actu nihil aliud eſt niſi ꝙ ſit in actu. hoc enĩ quia eſt i actu ẽ cã ut intelligat in actu oia:ꝛ ꝙ in ea etiã ſit tertia pars q̃ dicit intellectus ſm ꝙ facit omne intellectũ in potẽtia eẽ intellectum in actu:ꝛ dixit: oꝝ igiꝫ ꝛc̃.ꝛ intẽdit ꝑ iſtũ intellectum materialẽ: hec igiꝫ eſt ſua deſcriptio ꝓdicta. D.ꝺ.ꝛ intellectus ſm ꝙ facit ipſũ intelligere omne:ꝛ intẽdit per iſtum illud quod fit: quod eſt in habitu:ꝛ hoc ꝓnomen ipſuꝫ poteſt referri ad intellectum materialem ſicut diximus :ꝛ poteſt referri ad hominem itelligentem ꝛ oportet addere in ſermone ſm ꝙ facit ipſum intelligere omne ex ſe ꝛ qñ voluerit. hec enim ẽ diffinitio huius habitus. ſ. ut habens habitũ intelligat ꝑ ipſum illud qꝰ eſt ſibi ꝓpium ex ſe ꝛ quãdo voluerit abſqꝫ eo ꝙ idigeat i h̃ aliquo extrinſeco D.ꝺ. Et intellectus ſm ꝙ intelligit ꝛc̃.ꝛ intendit per iſtuꝫ intelligentiam agentem:ꝛ per hoc qꝰ dixit intelligit oñe quaſi aliquis habitus: intendit ꝙ facit omnẽ rem intellectam in actu poſtq̃ erat in potentia quaſi habitus ꝛ forma. D.ꝺ. q̃ eſt quaſi lux ꝛc̃. modo dat modũ ex quo oportuit ponẽ in anima intelligentiã agentẽ. non enĩ poſſumuſ

UVA. BHSC. IyR_012

dicere q̄ propōtio intellectus agentis in anima ad itellectum generatū: est sicut propōtio artificij ad artificiatum omnibus modis. Ars enim imponit formā in tota materia absq; eo q̄ in materia sit aliqd existens de intentione forme añq̄ artificium fecerit eam: ⁊ non ē ita in intellectu quoniā si ita esset in intellectu: tūc homo non indigeret in cōprehendēdo intelligibilia sensu: neq; imaginatione: imo intellecta pueniret in intellectum materialē ab intellectu agente: absq; eo q̄ intellectus materialis indigeret aspicere formas sensibiles. neq; etiā possumus dicere q̄ intētiones imaginate sint sole mouentes intellectū materialē ⁊ extrahentes eum de potētia in actū quoniā si ita esset: tunc nulla differentia esset inter vniuersale ⁊ indiuiduū: ⁊ tunc intellectus esset de genere virtutis imaginatiue. Unde necesse est cum hoc q̄ posuimus q̄ propōtio intentionum imaginatarū ad intellectum materialez est sicut propōtio sensibiliū ad sensus: ut Arī. post dicet: in ponēdo altū motorem: esse qui facit eas mouere in actu intellectum materialē: ⁊ hoc nihil est aliud q̄ facere eas intellectas in actu abstrahēdo eas a materia. Et q; hec intentio cogēs ad ponēdum intellectuz agentem alium a materiali: ⁊ a formis rerū quas intellect⁹ materialis cōprehendit est similis intētioni ꝓpter quā visus indiget luce cū hoc q̄ agens ⁊ recipiens alia sunt a luce: cōtentus fuit in notificando hūc modum per hoc exemplū: ⁊ quasi dicat: ⁊ modus qui coegit nos ad ponendū intellectū agentem: idem est cū modo ꝓpter quem indiget uisus luce. quēadmodum enim visus nō mouetur a coloribus nisi qñ fuerint in actu qō nō cōplet nisi luce presente: quam ipsa sit extrahens eos a potentia in actū: ita etiā intētiones imaginate nō mouent intellectum materialem nisi quando fuerint intellecte in actu qō non perficitur eis nisi aliquo pūte: qō sit intellectus in actu: ⁊ fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis anime scilicet recipere intellectū ⁊ facere eum q̄uis agens ⁊ recipiens sunt substātie eterne ꝓpter hoc q; he due actiones reducte sunt ad nostrā volūtatē. ſ. abstrahere intellecta: ⁊ intellige re ea. abstrahere enim nihil est aliud q̄ facere intentiones imaginatas in actu postq̄ erāt in potentia: intelligē autem nihil est aliud q̄ recipere has intētiones. quū enim inuenim⁹ idē transferri in suo esse de ordine in ordinē. ſ. intentiones imaginatas: diximus q̄ necesse est ut hoc sit a causa agente ⁊ recipiente: recipiēs igit ē materialis: ⁊ agens ē efficiens Et qum inuenimus nos agere per has duas virtutez quz voluerimus: ⁊ nihil agit nisi per suā formam: iō fuit necesse attribuere nobis has duas virtutes intellectus ⁊ intellectus qui est abstrahere intellectū ⁊ creare eū: necesse ē ut precedat in nobis intellectū qui est recipere eum: ⁊ Alex. dixit q̄ rectius est describere intellectū qui est in nobis per suā virtutē agentē: non per patientē: qū passio ⁊ receptio cōmunes sint intellectui: ⁊ sensibus ⁊ virtutibus distinctiuis: actio enī est ꝓpria ei: ⁊ est melius ut res describat ꝑ suam actionē. Dico etiā hoc nō esse necesse omni modo: nisi hoc nomen passio diceretur in eis modo vniuoco: nō enī dicit nisi modo equiuoco: ⁊ omnia dicta ab Arī. in b sūt ita q̄ vniuersalia nullum habent esse extra animā: qō intendit Plato: qui si ita esset non indigeret ponere intellectum agentem.

Et hic intellectus separabilis ⁊ impassibilis ⁊ immistus substantia actu ens. Semper enim honorabilius est agens patiēte: ⁊ principiū materia. Idē aūt est fm actum scientia rei.

Et iste intellectus etiaz est abstractus: nō mistus neq; passibilis: ⁊ est in sua substantia actio agens enim semper est nobilius patienti: ⁊ principium nobilius materia ⁊ scientia in actu eadez est cum re.

19 Qum declarauit scōz genus eē intellectus: ⁊ ē agens: incepit facere cōparationē inter eū ⁊ materialē: ⁊ dixit: ⁊ iste intellectus etiā ⁊c. i. ⁊ iste etiā itellectus ē abstractus sicut materialis: ⁊ est etiā nō passibilis: neq; mistus sicut ille. Et qū narrauit ea in q̄bus cōmunicat intellectui materiali de dit expositionē ꝓpriā intellectui agenti: ⁊ dixit: ⁊ est in sua substātia actio. i. q̄ nō est in eo potētia ad aliqd: sicut in intellectu recipiente est potētia ad recipiendū formas. Intelligētia enim agens nihil intelligit ex eis q̄ sūt hic: ⁊ fuit necesse ut intelligētia agēs sit abstracta ⁊ nō mista neq; passibilis fm q̄ est agēs omnes formas intellectas. Si igit esset mista nō esset agēs oēs formas: sicut fuit necesse ut intellectus materialis fm q̄ ē recipiēs oēs formas ut sit etiaz abstractus ⁊ non mistus: quoniā si nō esset abstratus haberet formā hāc singularē: ⁊ tūc necesse esset alterū duorū .ſ. aut ut reciperet se: ⁊ tūc motor in eo esset motū: aut ut nō reciperet oēs species formarū: ⁊ similiter si intelligētia agēs esset mista cū materia: tūc necesse esset aut ut intelligeret ⁊ crearet se: aut ut nō crearet oēs formas. Que igit est differentia inter has duas demonstrationes ī cōsiderando ꝑ eas: sunt enim valde cōsimiles: ⁊ mix̄ ē quō oēs cōcedunt hāc demōstrationē eē verā de intellectu. ſ. agente ⁊ nō ꝓuenit in demōstratione de intellectu materiali: ⁊ lz etiā sint valde cōsimiles: ita q̄ oz ꝓcedētē alterā etiā cōcedere aliaz ⁊ possum⁹ scire q̄ intellectus materialis debet esse nō mist⁹ ex iudicio ⁊ eius cōprehēsione: q; eni iudicamus p ipsū res infinitas ī numero ī ꝓpositione vniuersali. Et ē manifestū q̄ virtutes anime iudicātes. ſ. idiuiduales ⁊ miste: nō iudicāt nisi intētiones finitas: cōtingit fm cōuersionē oppositi q̄ illud qō nō iudicat itētiones finitas: necesse est ut nō sit virtus aīe mista: ⁊ qū huic cōiunxerimus q̄ intellectus materialis iudicat res infinitas ⁊ nō acquisitas a sensu: ⁊ q̄ nō iudicat intētiones finitas: contiget ut sit virtus non mista. Aluempace autē uidet ꝓcedere hāc ꝓpositionē eē veraz in epistola expeditōis. ſ. q̄ virtus ꝑ quā iudicam⁹ iudicio vlī est infinita: sed existimauit hāc virtutē eē intellectū agentē fm manifestū sui sermonis illic: ⁊ nō est ita. iudiciū. n. ⁊ distinctio nō attribuit in nobis nisi itellectui māli. ⁊ Auicē. certe vtebat hac ꝓpone ⁊ ē vera in se: ⁊ quz notificauit q̄ intellectus agēs differt a māli in eo q̄ agēs semp est pura actio: mālis autē est vtrūq; ꝓpter res que sunt hic: dedit cāz finalē in hoc: ⁊. d. agēs. n. semp est nobili⁹ patiente. i. ⁊ iste semp est in sua ſba actio: ⁊ ille inuenit in vtraq; dispone: q; iā declaratū est q̄ ꝓportio intellectus agētis ad intellectū patientē est sicut ꝓportio ꝓncipij mouētis quoquo mō ad materiā motā. agēs. n. semp nobili⁹ ē patiēte: ⁊ ꝓncipiū nobili⁹ materia: ⁊ iō opinādū est fm Arīſ. q̄ vltim⁹ intellectuū abstracto⁹ in ordine est iste intellectus mālis. actio enī ei⁹ est diminuta ab actiōe illo⁹ quin actio eius magis videt esse passio q̄ actio: nō q; est aliud ꝑ qō differat iste intellectus ab intellectu agēte nisi ꝑ hāc intentōnē tm̄: qm̄ quēadmodū nō scimus multitudinē intellectuū abstractorū nisi ꝑ diuersitatē actionū eo⁹ ita etiā nō scimus diuersitatē ist⁹ intellectus mālis ab intellectu agēte nisi ꝑ diuersitatē suarū actionū. ⁊ quēadmodū intellectui agēti accidit ut qñq; agat ī res exītes hic: ⁊ qñq; nō: ita isti accidit ut qñq; iudicet res exītes hic: ⁊ qñq; nō: sed differūt tm̄ ī hoc: q̄ iudiciū ē aliqd in caplo pfectiōis iudicis. actio autē nō est fm illū modū in caplo pfectōis agētis. cōsidera igit hoc: qm̄ est differētia inē hos duos intellectus: ⁊ nisi hoc esset nulla eēt alietas inē eos. o Alex. si hoc nomē itellect⁹ materialis nō significasset apud Arīſ. nisi ꝓparatonē tm̄: quomodo faceret hanc cōparationē inter ipsuz ⁊ intellectū agentē. ſ. in dādo ea in quibus cōueniunt: ⁊ ea in quibus differunt. D. d. ⁊ scientia in actu idez est cum re. ⁊ innuit ut reputo aliquod ꝓpriū intellectui agenti in quo

UVA. BHSC. IyR_012

differt a materiali.ſ.q̄ intelligentia agente ſcientia in actu eadem eſt cū ſcito:ꝛ nō eſt ſic in intellectu materiali :quia ſuū intellectū eſt res que nō eſt in ſe intellectus . Et qū notificauit q̄ ſua ſubſtantia eſt ſua actio : dedit cauſaz ſuper hoc:ꝛ dixit.

Que vero ſm potentiā p̄or in vno eſt:omnino autez neqz in tempore:ſed nō aliquando quidem itelligit:aliqñ vero nō intelligit.Separatus autē eſt ſoluz hoc qō vere eſt: ꝛ hoc ſolū immortale ꝛ perpetuum eſt.Non reminiſcimur autē qz hoc quidem impaſſibile.paſſiuus vero intellect⁹ corruptibilis:ꝛ ſine hoc nihil intelligit anima.

Et qō eſt in potentia:p̄ius eſt tempore indiuiduo:vniuerſaliter autem nō eſt in tempore:neqz quādoqz intelligit:ꝛ qñqz non intelligit.ꝛ qū abſtractus eſt illud qō eſt tm̄:ꝛ iſte tm̄ eſt immortalis ſemp:ſed nō rememoramur : qz iſte eſt non paſſibilis:ꝛ intellectus paſſibilis eſt corruptibilis ꝛ ſine hoc nihil intelligitur.

20 Iſtud caplm̄ poteſt intelligi tribus modis:Quoꝝ vnus eſt ſm opinionē Alex.ꝛ ſecūdus ſm opinionē Theophraſti ꝛ alioꝝ expoſitoꝝ:et tertius ſm opinionē quā nos narrauimus:ꝛ eſt magis manifeſtū ſm verba. Poteſt eniz intelligi ſm Alex.q̄ intendebat per intellectū in potētia p̄eparationē exiſtentē in cōplexione humana.ſ. q̄ potētia ꝛ p̄eparatio que eſt in homine ad recipiendū intellectū i re ſpectu vniuſcuiuſq; indiuiduī eſt p̄ior tempore intellectu agente ſimpliciter:aut intellectus agens eſt p̄ior.ꝛ quz dixit:neqz eſt quandoqz intelligens:ꝛ quādoqz nō : intendit intellectū agentē.ꝛ qum dixit: ꝛ qum fuerit ſeparatū ē qō eſt tm̄ non mortale; intendit q̄ iſte intellect⁹ quz fuerit copulatus in nobis:ꝛ intellexermus per illū alia entia ſm q̄ eſt forma nobis ipſe ſolus:tunc inter partes intellectus eſt nō mortalis.D.o.ꝛ non rememoramur nē.hec eſt queſtio circa intellectū agentē ſm q̄ copulat nobis:ꝛ intelligimus per illū.poteſt eniz quis dicere q̄ qum intellexerimuſ p aliquod eternū:neceſſe eſt ut intelligamus per illum idē poſt mortē:ſicut ante:ꝛ dixit rn̄dendo q̄ intellectus iſte nō copulatur nobis:niſi mediante eſſe intellectus materialis generabilis ꝛ corruptibilis in nobis:ꝛ qum iſte intellectuſ fuerit corruptus in nobis:neqz rememorabimur.forte igitur Alex.ita expoſuit hoc caplm̄:lz nō viderimus expoſitiōez ſuā in hoc libro. Themiſtius autē intelligit p intellectum qui eſt in potētia:intellectū materialē abſtractū : cuius eē demōſtratū eſt:ꝛ intelligit per intellectum cuius fecit comparationem cum hoc intellectū agentē ſm q̄ cōtinuat cū intellectu qui eſt in potentia:ꝛ hic quidē eſt intellectus ſpeculatiuus apud ipſū.ꝛ qum dixit:ꝛ qñqz intelligit:ꝛ qñqz non intelligit:intelligit intellectum agentem ſm q̄ nō tangit intellectū materialē.ꝛ qum.d.ꝛ qñ fuerit abſtractus ē q̄ eſt tm̄ non mortalis: intendit intellectū agentez ſm q̄ ē forma itellectui materiali:ꝛ hoc eſt intellectus ſpeculatiu⁹ apud ipſum:ꝛ erit iſta queſtio cōtra intellectū agentē fz q̄ tangit intellectū materialē:ꝛ eſt ſpeculatiuus ſm q̄ eſt forma intellectui materiali:ꝛ hoc eſt intellectus ſpeculatiuus ſed qum dixit ꝛ non rememoramur:dicit q̄ remotum eſt ut iſta dubitatio ab Ar̄.ſit circa intellectuz: niſi ſm q̄ itellectus agens eſt forma in nobis. dicit enim q̄ ponenti intellectum agentem eſſe eternum ꝛ intellectum ſpeculatiuum eſſe non eternum : non cōtingit hec queſtio.ſ.quare nō rememoramur poſt mortē qō intelligimuſ in vita:ꝛ eſt ſicut dixit.ponere enim iſtā queſtionē circa intellectum agentem ſm q̄ eſt adeptus:ut Alex. dicit remotum eſt.ſcientia enim exiſtens in nobis in diſpoſitione adeptionis equoce dicit cū ſcientia in nobis exiſtente per naturā ꝛ diſciplinam.Iſta igitur queſtio ut apparet nō eſt niſi in ſcientia exiſtente per naturā : impoſſibile eſt enim ut iſta q̄ſtio ſit niſi circa cognitionē eternam exiſtentem in nobis:aut p naturam:ut dicit Themiſtⁱ: aut per intellectū adeptū in poſtremo. Quia igitur hec queſtio apud Themiſtiū ē circa intellectū ſpeculatiuum:ꝛ initiū ſermonis Ar̄.eſt de intellectu agente: ideo opinatus fuit qō intellectus ſpeculatiuus eſt agens apud Ar̄.ſm q̄ tangit intellectuz materialē ꝛ teſtatur ſuper omnia iſta ex hoc qō dixit in p̄mo tractatu de intellectu ſpeculatiuo.fecit enim illic eandem queſtionem quā hic:ꝛ diſſoluit eam per hanc eandem diſſoluti onem.dicit enim in p̄ncipio iſtius libri:Intellectus autem uidetur eſſe alia ſubſtantia exiſtens in re ꝛ non corrumpi quoniam ſi corrumpereſ:tūc magis eſſet hoc apud fatigationem ſenectutis.ꝛ poſtea dedit modum ex quo poſſibile eſt ut intellectus ſit non corruptibilis:ꝛ intelligere p ipſum erit corruptibile:ꝛ dixit ꝛ formare per intellectū ꝛ cōſiderare ſunt diuerſa:ita q̄ intus corrumpetur aliqō aliō ipſum in ſe autē nullā habet occaſionem.diſtinctio autez ꝛ amor non ſunt cauſe illius:ſed iſtius cuius eſt hoc ſm q̄ eſt eius:ꝛ ideo etiā qum iſte corrūpet non rememoramur neqz diligimus.Themiſtius igit̄ dicit q̄ ſermo eius in illo tractatu in quo dicit intellectus autez ur̄ eſſe ſubſtātia aliqua exiſtens in re:ꝛ non corrumpi idē eſt cum illo in quo dixit hic: Et qum fuerit abſtractus eſt q̄ eſt tm̄ non mortalis.eternus:ꝛ qō dixit hic:ꝛ non rememoramur qz iſte eſt nō paſſibilis:intellectus autē paſſibilis eſt corruptibilis ꝛ ſine hoc nihil intelligitur:idez eſt cū eo qō illic dixit.ſ.ꝛ ꝛ formare per intellectū : ꝛ ꝑſiderare diuerſant nē. ꝛ dixit ꝓpter hoc q̄ intendebat hic per intellectū paſſibilez ptez cōcupiſcibilē anime:iſta enim pars uidet habere aliquam rationē:abſcultat enim ad p̄cedendū illud qō reſpicit anima rationalis. Nos autē qum vidimus opinionem Alex. ꝛ Themiſtⁱ eſſe impoſſibileſ ꝛ inuenimuſ verba Ar̄.manifeſta ſm noſtrā expoſitionē:credimus q̄ iſta eſt opinio Ar̄.quaz nos diximus:ꝛ eſt vera in ſe. Quoniam autem verba eius apparentia ſunt:in hoc caplo declarabitur ſic qum eniz dixit ꝛ iſte intellectus etiā eſt abſtractus nō miſtus:neqz paſſibilis:loquit̄ de intellectu agente: ꝛ non poſſumus aliud dicere:ꝛ hec particula etiam oſtendit aliū intellectū eſſe nō paſſibilem:neqz miſtū. ꝛ ſimiliter cōparatio inter eos ē: ut manifeſtū eſt:ſm q̄ eſt inter intellectum agentē ꝛ intellectum materialē:ſm q̄ intellectus materialis communicat agenti in multis iſtaꝝ diſpoſitionuz: ꝛ in hoc cōuenit nobiſcum Themiſtius ꝛ differt Alex. Et quz dixit:ꝛ qō eſt in potētia eſt p̄us tempore indiuiduo:poteſt intelligi p tres opiniones eodē modo.ſm enim noſtrā opinionē ꝛ Themeſtij intellectus qui eſt in potentia p̄us cōtinuat cū nobis q̄ intellectus agens.Et ſm Alex.intellect⁹ qui eſt in potētia erit p̄or in nobis ſm eſſe:aut generationem:ꝛ non ſm cōtinuationem. Et qum dixit vniuerſaliter autē nō eſt neqz i tempore:loquit̄ de intellectu qui ē i potentia:qm̄ qū fuerit acceptus ſimpliciter nō reſpectu indiuidui:tunc nō erit p̄or intellectu agente aliquo modo poritatis ſed poſterior ab eo omnibus modis:ꝛ iſte ſmo cō uenit vtriqz opinioni.ſ.dicenti q̄ intellectus qui eſt in potentia eſt generabilis: aut nō generabilis. ꝛ quz dixit:neqz eſt quandoqz intelligens:ꝛ qñqz nō intelligens:impoſſibile eſt ut iſte ſermo intelligat ſm ſuum manifeſtuz: neqz ſm Themiſtiū;neqz ſm Alex.quoniam hoc verbū ē:qū dixit:neqz qñqz eſt intelligens ſm eos refert ad intellectū agentem;ſed Themiſtius ſicut diximus opinat q̄ intellectus agens eſt ſpeculatiuus ſm q̄ tangit intellectum materialem. Alexander autē opinat q̄ intellectus qui eſt in habitu:ꝛ eſt ſpeculatiuus eſt alius ab intellectu agente: ꝛ hoc oportet credere. Artificiū enim aliud eſt ab artificiato:ꝛ agēs aliud ab acto.ſm autez q̄ nobis apparuit ſmo

UVA. BHSC. IyR_012

ē iste fm suū manifestū:ꝛ erit illud vbū ē relatū ad ꝓpin/quissime dictū:ꝛ ē itellectus mālis qum fuerit actu simplr nō i respectu indiuidui. intellectus.n.q̄ dr mālis fm q̄ dixi mus nō accidit ei ut q̄nq̄ itelligat:ꝛ q̄nq̄ nō:nisi in respectu formaꝝ imaginationis exñtium i vnoquoq̄ idiuiduo nō in respectu speciei. U.g.q̄ nō accidit ei:ut q̄nq̄ itelligat itellectū equi:ꝛ q̄nq̄ nō:nisi i respectu Sortis ꝛ Platōis. simplr aūt ꝛ respectu speciei semp itelligit ħ vle: nisi spēs humana deficiat oio:qđ est ipossibile:ꝛ fm ħ fmo erit fz suū manifestū.ꝛ qū dixit vliter aūt nō ē neq̄ i tempore:ꝛ qū intēdit q̄ itellectus q̄ ē in potētia:qū nō fuerit acceptus in respectu alicuius idiuidui:sz fuerit acceptus simplr:ꝛ in respectu cuiuslibz indiuidui:tūc nō inuenit aliqñ itelligēs ꝛ aliqñ nō:sz semp inuenit intelligēs quēadmoduz itellect' agēs qū nō fuerit acceptus in respectu alicuius indiuidui tūc nō inuenit qñq̄ itelligens:ꝛ q̄nq̄ nō itelligēs:sed semper iuenit intelligere:qū acceptus fuerit simplr. idē enī modus ē i actione duoꝝ intellectuū:ꝛ fm ħ qū dixit: ꝛ qū fuerit abstractus est q̄ ē tm̄ nō mortalis: intēdit ꝛ qū fuerit abstractus fm hūc modū ex ħ modo est tm̄ nō mortalis non fm q̄ accipit in respectu indiuidui. ꝛ erit sermo eius in quo dixit:ꝛ nō rememoramur ꝛc. fm suū manifestum: Contra enim hāc opinionē surgit q̄stio pfecte. Dicet enim querēs qū intellecta cōmunia sint nō generabilia:neq̄ corruptibilia fm hūc modū: quare non rememoramur post mortē cognitionū habitaꝝ in hac vita:ꝛ dicet dissoluēdo qz rememoratio sit p virtutes cōprehēsiuas passibiles scilicet māles:ꝛ sūt tres virtutes in hoie:quaꝝ ē declaratū ē in sensu ꝛ sensato. s. imaginatiua ꝛ cogitatiua ꝛ rememoratiua. iste.n. tres virtutes sunt in homine ad pñtandam formā rei imaginate qñ sensus fuerit absens. Et iō dictū fuit illic q̄ qū iste tres virtutes adiuuerīt se ad inuicē forte repsentabūt indiuiduū rei fm q̄ est in suo esse:lz aūt nō sentiamus ipsū:ꝛ intēdebat hic p intellectū passibilem formas imaginationis fm q̄ in eas agit virtus cogitatiua ꝓpa homini. ista enīz virtus ē aliqua rō:ꝛ actio eius nihil ē aliud q̄ ponere intētionē formę imaginationis cū suo idiuiduo apud rememorationē: aut distīguere eā ab eo apud formationē;ꝛ manifestū ē q̄ itellectus q̄ dr mālis recipit intentiones imaginatas post hanc distinctionē. iste igit intellectus passibilis necessarius ē i formatione. Recte igit dixit:ꝛ nō rememoramur:qz iste ē nō passibilis:intellectus passibilis est corruptibilis:ꝛ sine hoc nihil intelligit. i. ꝛ sine virtute imaginatiua ꝛ cogitatiua nihil intelligit intellectus q̄ dicit mālis. he enī virtutes sūt quasi res que ꝓparāt mām artificū ad recipiendū actionē artificū. hec igit ē vna expositio ꝛ potest exponi alio mō:ꝛ ē:q̄ qū dixit:ꝛ nō ē qñq̄ iste itelligens:ꝛ qñq̄ nō intelligēs:intēdit qū nō fuerit acceptꝰ fm q̄ intelligit ꝛ formaꝝ a formis mālibus generabilibus ꝛ corruptibilibus:sed fuerit acceptꝰ simplr:ꝛ fm q̄ itelligit formas abstractas liberatas a mā:tūc ñ iuenit qñq̄ itelligēs ꝛ qñq̄ ñ itelligēs. sz iueniet i eadē forma. U.g. i mō ꝙ quē intelligit itellectū agētē: cuius ꝓportio ē ad ipsū:sic dixim⁹:sicut lucis ad diaphanū. opinādū est enī q̄ iste itellectus q̄ est in potētia:qum declaratū ē q̄ ē eternus:ꝛ q̄ inatus est perfici per formas māles dignior est ut sit innatꝰ pfici p formas nō māles q̄ sūt intellecte in se: sz non i ꝑmo copulat nobiscū ex ħ modo:sed i postremo qñ perficit generatio itellectus q̄ ē i habitu:ut declarabimus post. Et fz hāc expositionē qum dixit:ꝛ qū fuerit abstractus ē:q̄ ē tm̄ nō mortalis:innuit intellectū mālem :fm q̄ perficit p itellectū agentē:qñ fuerit copulatus nobiscū ex hoc mō:deinde abstrahitur:ꝛ forte innuit intellectū mālem in sua ꝓtinuatione ꝑma nobiscū. s. cōtinuatione que est per nām ꝛ appropriauit ipsū per hāc pticulā tm̄: annuēdo ad corruptionē intellectus q̄ est in habitu ex modo per quē est corruptibilis. ꝛ vliter qñ q̄s intuebit itellectū mālem cū intellectu agente apparrebunt esse duo vno mō: ꝛ vnum alio modo. snnt.n. duo p diuersitatez actionis eoꝝ. actio.n. intellectus agentis ē generare:istius aūt informari. Sūt aūt vnum qz intellectus mālis pficit p agentē: ꝛ intelligit ipsū ꝛ ex hoc mō dicimus q̄ intellectus ꝓtinuatus nobiscū apparent in eo due virtutes:quaꝝ vna est actiua:ꝛ alia ē de genere virtutū passiuaꝝ:ꝛ q̄ bñ assimilat illuz Alex. igni. Ignis eni ē innatus alterare oē corpus p virtutē existētez in eo:sz tñ cum ħ patit quoquo mō ab eo qđ alterat ꝛ assimilatur cū eo aliq̄ modo similitudinis. i. acq̄rit ab eo formā igneā minorē forma ignea alterante. hec.n. dispositio valde ē simlis dispositioni intellectus agentis cū passibili ꝛ qū intellectus que generat. est.n. agēs ea vno mō:ꝛ recipiēs ea alio mō.ꝛ fm hoc erit sermo in quo dixit sz nō rememorat ꝛc. dissolutio qōis q̄ fecit antiquos expositores credere itellectū q̄ ē in habitu eē eternū:ꝛ fecit Alex. opiari itellectū mālem esse gnābilē ꝛ corruptibilē:in qua dicebat:quomō itellecta a nobis sunt nō eterna cū ħ q̄ itellectus est eternus:ꝛ recipiēs ē eternū:ꝛ q̄si dicat rñdendo q̄ cā in ħ ē qz intellectus mālis nihil intelligit sine intellectu passibili:lz sit agēs:ꝛ recipiēs sit sicut cōprehendere colorē nō ē:lz lux sit ꝛ visus sit:nisi colorati sit:ꝛ tunc fm quam ista expositionū dicat lra erit ꝓueniens vbis Arī. ꝛ suis demōstrationibus sine aliq̄ ꝺdictione:aut exitu a manifesto sui sermonis:ꝛ iō nō ē recte vti in doctrina verbis eq̄uocis:nisi i eis que lz sint diuersa:tñ ꝓueniūt i oibus intētionibus:de qbus pñt dici:ꝛ demonstrat q̄ intēdebat ħ p itellectū passibilē ꝛ virtutē imaginatiuā humanā ħ qđ cecidit in alia translatione loco eius qđ dixit q̄ est nō passibilis:ꝛ intellectus passibilis ē corruptibilis. dicit.n. in illa trāslatione:ꝛ qđ induxit nos ad dicēdū q̄ iste itellectus nō alterat:neq̄ patit ē q̄ existimatio est imaginatio itellectus passibilis:ꝛ q̄ corrūpit ꝛ nō cōprehēdit itellectū:ꝛ nihil intelligit sine imaginatione. hoc nomē igit itellectus fm hoc dicit i ħ libro quatuor modis. Dicit de itellectu māli:ꝛ de itellectu q̄ ē i habitu:ꝛ de itellectu agēte:ꝛ de virtute imaginatiua. ꝛ debes scire q̄ nulla differentia ē fm expositionē Themistij:ꝛ antiquoꝝ expositoꝝ:ꝛ opinionē Platōis in ħ q̄ itellecta exñtia i nobis sūt eterna:ꝛ addiscere est rememorari:sz Plato dixit q̄ ista itellecta sūt i nobis qñq̄ ꝛ qñq̄ nō:ꝓpter ħ q̄ subiectū ꝑparat qñq̄ ad recipiēduz ea qñq̄ ꝛ qñq̄ nō:ꝛ ipsa in se ita sunt añq̄ recipiamus sic post:ꝛ ita sūt extra animā sicut in aīa. Themistius aūt dixit:q̄ ħ. s. q̄ qñq̄ sūt copulata:ꝛ qñq̄ nō accidit eis ꝓpter nām recipiētis. opinat.n. q̄ intellectus agēs nō ē inatus cōtinuari nobiscū in ꝑmo nisi fm q̄ tāgit intellectū mālez:ꝛ iō accidit ei ex hoc modo diminutio ista: qū ꝓtinuatio cū intentionibus imaginatis est vno mō q̄si receptio: ꝛ alio mō q̄si actio:ꝛ iō intellecta sūt in eo i dispositione diuersa a suo esse in itellectu agēte. Et fiducia i itelligēdo hāc opinionē ē q̄ cā mouēs Arī. ad ponēdū itellectū mālem esse nō ē qz ē ħ itellectū factū:sz cā in ħ ē:aut qz qū fuerit inuēta itellecta q̄ sūt i nobis fm dispositiones nō ꝓueniētes in tellectibus simplicibus:tūc fuit dictū q̄ iste itellectus q̄ ē i nobis ē cōpositus ex eo:qđ ē in actu. s. intellectu agente:ꝛ ex eo qđ ē in potētia:aut qz ꝓtinuatio eius fm hāc opinionem ē simlis generationi:ꝛ assimilat agēti ꝛ patiēti. s. in sua cōtinuatione cū itentionibus imagnatiōis. fz igit hāc opinionē agēs ꝛ patiēs ꝛ factū erūt idem:ꝛ ē dictū ab istis trib⁹ dispositiōib⁹ p diuersitatē q̄ accidit ei. Nos aūt inopinamur q̄ nō mouit ipsū ad ponēdū itellectū agentē nisi ħ q̄ intellecta speculatiua sūt generata fz modū quē diximꝰ Considera g̃ ħ:qm̃ ē dr̃ia inter istas tres opiniones. s. Platōis:ꝛ Themistij:ꝛ opinionē nr̃az:ꝛ fm expositionē Themistij nō indiget in istis itellectis;nisi ad ponēdū itellectū

UVA. BHSC. IyR_012

mālē tm̄:aut intellectū mālem ⁊ agentē fm modū ſimilitudinis:ubi enī nō ē vera generatio nō eſt agens. Et nos ꝓ̄ue nimus cū Alex. in modo ponēdi intellectū agētē: ⁊ differi mus ab eo in nā intellectus mālis:⁊ differimus a Themiſtio in nā itellectus qui ē in habitu ⁊ in mō ponēdi itellectū agētē:⁊ nos etiā quoquo modo ꝓuenimus cū Alex. i nā intellectus qui ē in habitu:⁊ alio mō differimus. he igitur ſunt dr̄ie quibus diuidunt opiniones attribute Arl. ⁊ debes ſcire q̄ vſus ⁊ exercitiū ſūt cāe eius qō apparet de potentia itellectus agentis qui ē in nobis ad abſtrahēduz ⁊ intellectuz mālis ad recipiendū ſunt. dico cauſe ꝓpter habitū exiſtentem per vſū ⁊ exercitiū in intellectu paſſibili ⁊ corr̄uptibili quē vocauit Arl. paſſibilē: ⁊ dicit aperte ipſū corr̄ūpi. ⁊ ſi nō:ꝓtingeret ut virtus q̄ eſt in nobis agēs itellecta eēt materialis:⁊ ſimiliter virtus paſſibilis: ⁊ iō nullus poteſt rationari ꝑ hoc ſup h̄ q̄ intellectus mālis admiſcet corꝑi. illud. n. qō dixit opinans ipſū eē admiſtū in reſponſione iſtius fmonis in intellectu agente dicimus nos in rn̄ſione eius i intellectu māli. Et p iſtū itellectū quē vocauit Arl. paſſibilē diuerſant hoies in quatuor virtutibus dictis in topicis quas Alfarabius numerauit in elēchis:⁊ per iſtū intellectū differt hō ab alīs animalibus. ⁊ ſi non tūc neceſſe eēt ut ꝓtinuatio intellectus agentis ⁊ recipiendi cū animalibus eēt eodē modo. Intellectus quidē operatiuus differt a ſpeculatiuo per diuerſitatē ꝑparatiōis exiſtētis in h̄ itellectu. His igitur declaratis reuertamur ad nr̄am viā:⁊ dicamus.

Indiuiſibilium quidē igit intelligētia in his eſt circa que nō eſt falſū. in quibus aūt ⁊ falſū iaz ⁊ vex eſt cōpoſitio quedaz iā intellectiuū ē: ſicut eox que vnū ſūt: quēadmodū Empedocles dixit vere multox quidē capita ſine ceruice igit̄ mediauerūt: poſtea cōpoſita ſūt concordia ſic ⁊ hec ſeparata cōpoſita ſūt ut aſſimetron ⁊ diametros

Formare aūt res indiuiſibiles erit in iſtis rebus. ſ. in q̄bus nō ē falſitas. res aūt in q̄bus ē verum ⁊ falſum illud ē aliqua cōpoſitio tūc ad res itellectas fm q̄ ſūt entia: ſicut dixit Empedocles q̄ multa capita ⁊ colla diſponūtur in poſtremo ꝑ cōpoſitionē amicitie: ita etiā ſūt ſeparata ꝑ cōpoſitionē. V. g. dicē aſſimetrū ⁊ dicē diametrū.

21 Qū cōpleuit notificare ſbaz triū itellectuū. ſ. mālis ⁊ eq̄ q̄ ē i habitu ⁊ agentis: incepit conſiderare de actionibus ⁊ ꝓprietatibus intellectus: ⁊ hoc ē qō remāſit de cognitione iſtius virtutis. Et qz famoſior differētiax per quas diuidi tur actio itellectus ſūt due actiōes: quax vna dr̄ formatio ⁊ alia ſides: incepit h̄ notificare dr̄iam inter has duas actiones: ⁊ dixit: formare aūt res diuiſibiles ꝛc. i. apprehēdere aūt res ſimplices nō cōpoſitas erit ꝑ itellecta q̄ nō falſantur neq; verificant q̄ dicunt̄ informatio. cōprehendere aūt ab eo res cōpoſitas erit ꝑ itellecta i q̄bus ē falſitas ⁊ veritas: ⁊ ꝓtentus fuit ꝓ̄ma diuiſiōe ſine ſcōa: qū oppoſitū itelligat ꝑ ſuū oppoſitū. D. d. res aūt in quibus innenit̄ vex ⁊ falſū ꝛc. i. itellecta aūt i q̄b' inenit̄ vitas ⁊ falſitas ē i eis aliqua cōpoſitio ab intellectu māli: itellectus q̄dem ꝓ̄mo intelligit ſingularia. Si igit̄ h̄ cōpoſitio fuerit ꝓueniēs enti erit vera: ſi nō erit falſa: ⁊ iſta actio intellectus ad itellecta ſimilis ē ei qō Empedocles dixit de actione amicitie i entia. quēadmodū enī dixit Empedocles q̄ mlta capita erāt ſeparata a collis: deide amicitia ꝓgregauit ea ⁊ cōpoſuit ſimile cū ſimili: ita intellecta exiſtūt ꝓ̄mo diuiſa in itellectu materiali. V. g. dicere diametox quadrati: ⁊ dicē aſſimetox latex: intellectus enim itelligit iſta ꝓ̄mo ſingularia: deide cōponit ea. ſ. ſimetox: aut aſſimetox. Si igit̄ cōpoſuerit fm ens ē vex. ſi nō: falſum.

Si aūt factox ⁊ futurox tempore eo intelligēs ē ⁊ cōponēs. falſū. n. in cōpoſitione ſemp ē: ⁊ nāq; ſi albū nō albo: aut ſi nō albū albo cōponunt: ꝓtingit aūt ⁊ diuidentē dicere oīa. Si ergo ē nō ſolū falſum: aut vex q̄ albus deon eſt: ſed ⁊ qō erat aut erit vnū aut faciens: ſic intellectus eſt vnunquodq;.

Et ſi fuerint preterita aut futura: tūc cuz hoc itelligit tp̄s ⁊ cōponit ipſū. Falſitas enīz ſemp eſt in cōpoſitione: quoniā quz dixeris albū eē nō albū iā cōpoſuiſti nō albū cū albo: ſicut dicēs non album ⁊ poſſibile eſt dicere oīa eē diuiſionē: ſed h̄ ſolū ē vex ⁊ falſū. ſ. ſortē eē albū: ſz cū h̄ fuit aut erit: ⁊ q̄ h̄ ⁊ ſuū ſimile facit vnū ē intellectus.

22 Idest ⁊ ſi illa itellecta ſingularia fuerint rex que innate ſunt eſſe: aut i ꝓterito tpe: aut i futuro: tūc intellectus itelligit cū illis rebus tp̄s in quo ſunt: ⁊ poſtea cōponet ipſuz cū eis: ⁊ iudicabit q̄ ille res fuerūt aut erunt: ſicut iudicat q̄ diametox ē aſſimetox coſte. Et qz narrauit ꝓ̄mo q̄ veritas ⁊ falſitas iueniunt̄ i cōpoſitione: icepit declarare q̄ falſitas eſt cōpoſitio ⁊ nō inuenit̄ in aliqua actionū intellect' Et dixit: falſitas. n. ſemp ē in cōpoſitione: ⁊ ratiocinatio ſuper hoc eſt: quoniā qū dicit̄ h̄ in re alba q̄ nō eſt alba: eſt cōpoſitio ſimilis ad dicere in re alba q̄ eſt alba: ſz illud ſit falſū: ⁊ hoc vex. ⁊ qz apparet q̄ affirmatio ē magis digna cōpoſitioni: ⁊ negatio diuiſioni dixit: ⁊ poſſibile eſt dicere in eis oībus q̄ ſūt diuiſio. i. ⁊ ſic poſſumus dicere negationē ⁊ affirmationē eē cōpoſitionē: ſic poſſumus dicē vtrūq; eſſe diuiſionē: ſz affirmatio magis videat habere hoc nomen cōpoſitio: ⁊ negatio h̄ nomē diuiſio: quoniā i affirmatione cōponit predicatū cū ſubiecto: in negatione aūtē ꝓ̄mo diuidit itellectus predicatū a ſubiecto ⁊ poſt cōponit ea. Et qum declarauit q̄ veritas ⁊ falſitas accidūt cōpoſitioni rex ad inuicē. declarauit etiā q̄ hoc idē accidit q̄n cōponit eas cū tpe: ⁊ dixit ſz nō iſtud ſolū eſt uex ⁊ falſū ꝛc. i. ⁊ ueritas ⁊ falſitas nō accidūt cōpoſitioni in ꝓpoſitionibus in q̄bus p̄dicatū ē nomē ſz in eis i q̄bus p̄dicatum eſt vbū. V. g. Sortes fuit: aut erit. D. d. ⁊ q̄ facit h̄ ꝛc. i. ⁊ q̄ facit h̄ itellecta ſingularia eē unū per cōpoſitionē poſtq̄ erāt multa: eſt itellectus mālis. iſte. n. diſtinguit itellecta ſingularia: ⁊ cōponit cōſimilia: ⁊ diuidit diuerſa. Oportet enim ut uirtus cōprehēdens ſimplicia ⁊ compoſita ſit eadē: qm̄ ꝓportio iſtius virtutis ad itentiones formax imaginatarū debz eſſe ſicut ꝓportio ſentientis cōis ad ſēſibilia diuerſa: nō ſz q̄ apparet de vbis Auēpace in initio ſui ſermonis de vtute rationali. ſ. q̄ uirtus cōpoſitiua dz eſſe alia ab imaginatiua.

Indiuiſibile aūt quoniā dupliciter dicit̄: aut actu: aut potentia nihil ꝓhibet intelligere indiuiſibile: qū longitudinē intelligat. Indiuiſibilis enī actualiter eſt: ⁊ in tempore indiuiſibili. Similiter enī tp̄s diuiſibile: ⁊ indiuiſibile lōgitudini eſt. Nō igit̄ ē dicere aliqd in medio itelligere vtrūq;. non enī eēt niſi diuidat̄: ſz aut potētia ſeorſū: aut vtrūq; intelligēs dimidiox diuidit tp̄s: etenim ſimul tūc aūt ē vt in lōgitudine: ſi vero eſt ſicut ex vtriſq;: ⁊ in tpe ē qō in vtriſq;.

Et qz indiuiſibile ē duobus modis: aut i potentia: aut in actu: nihil ꝓhibet hoc: ⁊ qñ intellexerit lōgitudinē ut intelligat indiuiſibile ⁊ illud indiuiſibile i actu ⁊ i tpe indiuiſibili. tp̄s enim fm hūc modū ē diuiſibile ⁊ indiuiſibile in lōgitudine. nullus enim poteſt dicere q̄ intelligit vtrūq; modum eſſe aliquid qū non ſit quouſq; diuidat̄ ſed in potentia. Cum igitur intellexerit vtrunq; duox per ſe tūc diuidet tp̄s etiā: ⁊ tūc erūt quaſi due lōgitudines: ꝓgregate aūt i tpe qō ē ſup eas.

UVA. BHSC. IyR_012

23 Quum declarauit q̄ actio ītellectus indiuiſibilis ē ī reb⁹ idiuiſibilibus:incepit h̄ declarare ex q̄ mō ꝓtingit ei intelligere diuiſibilia habētia q̄titatē intellectiōe idiuiſidili: ⁊ ī tpe idiuiſibili:⁊ ex q̄ mō ꝓtingit ei ut ītelligat ea idiuiſibili ter:⁊ in tpe idiuiſibili:ſicut diſpoſitio eſt in intelligēdo res multas:⁊ dixit:⁊ qz idiuiſibile ē ꝛc̄.i.⁊ qz idiuiſibile dicit duobus modis potētia ⁊ actu:poſſibile ē dicere q̄ ītellect⁹ ītelligit reſ ex rebuſ diuiſilibus potētia:idiuiſibilibus actu ſicut lōgitudo ⁊ tps latēs qō ē in eis ē idiuiſibile in actu: ⁊ q̄ h̄ ſit ītellectione idiuiſibili:⁊ in tpe idiuiſibili:quēadmodum ītelligit res idiuiſibiles in vtroq; mō:neceſſe ē.n.ut ītelligat ītentionē indiuiſibilē indiuiſibiliter:ſiue illa ītentio fuerit diuiſibilis aliq̄ mō:aut nullo mō.⁊ qū dixit ut intelligat indiuiſibile ꝛc̄.intēdit ut intelligat ītentionē idiuiſibilem:⁊ illud ītellectū ē indiuiſibile:⁊ ī tpe indiuiſibili.D.o. tps.n.ſz hūc modū ē diuiſibile:⁊ idiuiſibile.i.tps.n.inuenit etiā vno modo diuiſibile:⁊ alio mō idiuiſibile:ſicut in lōgitudine.⁊ qū declarauit q̄ ītellectus ītelligit magnitudinē ⁊ tps:⁊ vlter oē qō ē indiuiſibile ī actu:⁊ diuiſibile potētia p ītellectionē idiuiſibilē:⁊ ī tpe indiuiſimili;declarauit etiā q̄ ipoſſibile ē aliquē dicere q̄ ītelligere talia fit p ītellectionez diuiſibilē:⁊ ī tpe diuiſibili:⁊ dixit:nullus pōt dicere ꝛc̄.i. nullus igit pōt dicere q̄ qū ītellectus ītelligit lineaz:nō ſubito ītelligit eā:ſz p̄mo aliquā ptē:⁊ ſcō aliā:ille enim due ptes nō ſūt due actu in linea donec linea diuidatur:ſz tm̄ ſūt due ī potētia:⁊ qū dixit vtrūq; modū intēdit vtrāq; ptē linee:⁊ quaſi dicat:nullus igit pōt dicere q̄ qñ intellectus intelligit lineā:p̄mo ītelligit vtrāq; ptē p ſe:deinde totū:ille.n.due ptes nō ſūt in actu q̄ſq; linea diuidatur:ſz ſūt due ī potētia.D.dixit.Sz qū intellexerit vtrūq; ꝛc̄.i.ſz accidit ei ut ītelligat vtrāq; ptē lōgitudinis p ſe qñ diuidit longitudinē:⁊ tūc ita ītelligit illā lōgitudinē ſicut ītelligit duas lōgitudines:⁊ h̄ itellexit quz dixit: ⁊ tūc ſunt quaſi due lōgitudines.D.o.ꝯgregata aūt ꝛc̄.i.qñ.n.ītelligit eas ꝯgregatas.i.ptes:⁊ q̄ſi vnā lōgitudinē ītelligit eas in eodē tpe indiuiſibili ī eodē iſtāti in q̄ ſunt inſimul:nō in duob⁹ iſtātibus diuerſis:⁊ h̄ ītēdebat qū dixit:ut mihi vr̄ in tpe qō ē ſup ea.

Quod autē non ſm q̄ztitatez indiuiſibile ē ſed ſpecie intelligit indiuiſibili tempore:⁊ indiuiſibili anime.ſm accidens autem:⁊ non inquātū illa diuiſibilia:qō intelligit ⁊ in quo tempore: ſz inquantum ſunt indiuiſibilia.Jneſt autem vtiqz his aliquid indiuiſibile ſz forte nō ſeparabile:qō facit tempus vnum ⁊ longitudinē:⁊ h̄ ſimiliter ē in omni ꝓtinuo ⁊ tpe ⁊ longitudine.

Quod autē non eſt indiuiſibile per quantitatem:ſed per formā intelligit ipſum in tpe indiuiſibili:⁊ per indiuiſibile anime:ſed accidentaliter:ſz illa duo ſūt diuiſibilia.ſ.illō p qō ītelligit ⁊ tp̄ſ ī q̄ ītelligit qz ſūt diuiſibilia : ē enī i his duobus etiā aliqō indiuiſibile:ſed dignius eſt ut ſit nō ſeparabile:⁊ eſt illud qō facit tempus eſſe vnum: ⁊ longitudinem eſſe vnam:⁊ hoc eodem modo eſt in omni ꝓtinuo:⁊ in tpe:⁊ ī longitudine.

24 Qū declarauit modum ſm quem intelligit intellectus qō ē idiuiſibile p q̄titatē:⁊ eſt: illud quod eſt indiuiſibile in actu:⁊ diuiſibile potētia;icepit etiā declarare modū ſz quē intelligit illud qō ē indiuiſibile p formā:⁊ hoc ē indiuiſibile actu ⁊ potētia;niſi accidētalr:⁊ dixit: illud aūt qō nō ē idiuiſibile ꝛc̄.i.qō aūt ē idiuiſibile forma ⁊ q̄litate nō q̄titate;qñ idiuiſibile dr̄ duobus modis:cōprehēdit ab itellectu ī tpe idiuiſibili:⁊ p ītellectionē idiuiſibilē.D.dixit ſz accidentaliē ꝛc̄.i.⁊ iſte ſermo ē diminutus ⁊ trāſpoſitus ⁊ ſic dz legi:ſz iſta duo ſūt diuiſibilia nō eſſētialiē:ſz accidē talīē.ſ.tps in quo intelligit:⁊ res qua intelligit:aut per qō intelligit .D.dedit cauſā in h̄ q̄ ſunt diuiſibilia accidētaliē ⁊ dixit:qz ſūt indiuiſibilia ꝛc̄.i.⁊ qz tps in q̄ intelligit ⁊ reſ quā intelligit ſūt indiuiſibilia in ſe ſz tm̄ ſūt ī diuiſibilib⁹.ſ. inſtās ī quo itelligit ⁊ formā quā intelligit.inſtās.n.ē idiuiſibile:⁊ ē in tpe qō ē diuiſibile:⁊ forma etiā ē idiuiſibilis:⁊ eſt in magnitudine q̄ ē diuiſibilis. D.o.in his etiā ē aliqō idiuiſibile.i.ī magnitudine ⁊ ī tpe. D.o.ſz dignius ē ut ſit nō ſeparabile ab eis:ſz illō qō ē idiuiſibile ī tpe ⁊ ī magnitudie ē ñ ſepabile ab eiſ:⁊ ſō fuit diuiſibile p accidēſ.D.o. ⁊ ē illō qō facit tps eē vnū ꝛc̄.i.⁊ h̄ idiuiſibile exiſtēs in iſtis rebus facit lōgitudinē eē vnā:⁊ tps eſſe vnū:⁊ ſi nō: nō intelligeret hic vna lōgitudo:neq; vnū tps ſi nō eēt h̄ nā in eis.hec igit natura ē cā in h̄ q̄ iſte res ſnnt vne cū h̄ q̄ ſūt diuiſibiles:⁊ qz ſunt in iſtis rebus:ſō ꝓtingit eis ut ſint diuiſibiles p accidēs:⁊ h̄ q̄ h̄ nā eſt exiſtēs in rebus mālib⁹ē cā q̄ intelligere fuit i nō tpe:hec ē ſūma eius qō intēdebat in h̄ capitulo.⁊ deinde dixit:⁊ ī eodē mō ī oī ꝓtinuo ꝛc̄.i. ⁊ iſta nā exiſtit eodē mō.ſ.i tpe ⁊ ī longitudine:⁊ ī aliīs ſpeciebus nō ſeparabilis ab eo ī quo exiſtit;qm̄ ſi ſepararet. tūc diuiſio p accidēs nō accideret.

Punctum autē ⁊ omnis diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile monſtratur:ſicut p̄uatō ⁊ ſimul ratio in in aliīs eſt ut quomodo malum cognoſcit:aut nigrum:contrario enim aliquo modo cognoſcit. Oportet autē potentia eſſe cognoſcens:⁊ eſſe in ipſo. Si uero alicui non ineſt contrarium ipſum ſeipſum cognoſcit:⁊ actu eſt ſeparabile.

Punctus autem ⁊ omnis differētia: ⁊ qō ē indiuiſibile hoc modo ītelligitur quaſi accidens ⁊ ſic de aliīs. U.g.quomodo intellectus cognoſcit nigredinem ⁊ nigrum: quoniam quaſi per contrarium cognoſcit ipſum ⁊ cognoſcens potētiam debet eſſe vnū in ſe. Si igitur aliquod rerū ē in quo nō eſt cōtrarietas illō intelligit ſe tm̄:⁊ ē in actu abſtractum.

25 Quum declarauit quō ītellectus intelligit indiuiſibilia ī actu:⁊ diuiſibilia potētia.ſ.magnitudines:⁊ quō etiā ītelligit idiuiſibilia eētialiē diuiſibilia accidētaliē .ſ. q̄litates ⁊ formaſ:icepit h̄ ōclarare etiā quō ītelligit idiuiſibilia:neq; eſſētialiter:neq; accidētaliē:neq; potētia: neq; actu .U.g. punctū ⁊ inſtās ⁊ vnitatē:⁊ dixit:Punctus aūt ꝛc̄.i. intelligere aūt pūctū ⁊ ſibi ſimile ex eis q̄ dicunt eē idiuiſibilia:⁊ vlter oēm differētiā p̄uatiuā :eſt p accidēs.ſ.ſm q̄ ei accidit carere re p̄uatiua.punctus.n.nō itelligit niſi ſm q̄ cōtingit ei de p̄uatione diuiſibilitatis exiſtētis in magnitudine:⁊ ſimiliter de inſtāti ⁊ aliīs.D.o.⁊ ſm hunc moduz cognoſcit nigredinē:⁊ nigr̄.ipſe enim q̄ſi p ꝑrium cognoſcit ſic cecidit ablatio in exēplari.ſ.iter hāc ptīculā ſz modum ⁊ hāc ptīculā cognoſcit:⁊ eſt ſm̄o cōpletus p ſe:ſed ſi aliq̄d deficit forte eſt ſic ⁊ ſm hunc moduz ītellectus aut viſus cognoſcit nigredinem aut nigr̄:⁊ vlter oēs p̄uationes nō cognoſcunt niſi p ꝑria.ſ.p cognitionē habitus: ⁊ per cognitionē defectus habitus:⁊ h̄ itendebat p nigredinē p̄uationē albedinis:ita.n.ē de ſenſibus in iſtis rebus ſicut de intellectu.quēadmodū.n.dictū fuit illic q̄ viſus cōprehēdit obſcuritatē p cōprehēſionē defectus lucis:ita ītellectus cōprehēdit p̄uationē p cōprehenſionē defectus formē.D.o.cognoſcēs potētia dz eē vnuz in ſe.i.⁊ dz ut intellectus cognoſcēs habitū ⁊ ſuā p̄uationē ſit eadē virtus in ſe:quēadmodū cognoſcens obſcuritatē ⁊ lucē ē eadē virtuiſus:⁊ q̄ iſta virtus cognoſcēs cōprehendat p̄uationē cōprehendēdo ex ſe eſſe in potētia:qū fuerit in potētia cōprehendit ex ſe utrūq;.ſ.eſſe potētia:⁊ eē actu.⁊ iſta ē diſpoſitio intellectus mālis.poſſumus igit dicere talē eſſe p̄parationē tm̄ ⁊ nihil aliud ut dicit Alex.D.o.ſi igitur aliqō rex ꝛc̄.i. ſi igit fuerit aliq̄s intellectus in quo nō ē potētia

UVA. BHSC. IyR_012

actui existēti i eo .i.si fuerit aliqs itellect' q nō iuenit qñqz itelligēs i potētia:7 qñqz itelligēs i actu:tūc ille itellect' nō intelligeret ꝓuationē oio:immo nihil itelligeret extra se:7 hoc ē vnuz eoꝝ q̄bus diuidit iste itellectus ab itellectu agē te.s.q in h itellectu iuenit vtrunqz:i agēte autē actus tm̄: nō potētia:7 iō recte vocauit Ar'.istū intellectū mālē: nō qz ē mistus 7 habēs mām:ut alex.opinabat.

Est autē dictio quidem aliquid de aliquo:sicut affirmatio vera:aut falsa omnis. Intellectus autē nō omnis sz qui est ipsius quid est:sm q alī quideratesse: verus est 7 nō aliquid de aliquo:sz sicut videre,ppria vez est. Si autē homo albus aut non:non vez semper:sic autē se habent quecūqz sine materia sunt.

Et dicere aliquid de aliquo:sicut affirmatio 7 omne cōpositum est verum uel falsum: 7 non omnis intellectus sz qui dicit quidditatem rei est verus:nō qui dicit aliquid de aliquo:sed quēadmodū actiones,ppie sunt vere. vtz autem nigz aut album est homo nō semp est vez: ita etiam est dispositio eius qō ē abstractū a mā.

26 Idest 7 ꝑdicare p itellectū aliquid de aliquo:sicut affirmatio 7 negatio ē cōpositio p actionē itellectus:7 oē cōposituz ē vez:aut falsuz in itellectu.i.in māli semp iueniunt veritas 7 falsitas admiste:7 h ē,ppriū huic itellectui.D.icepit declarare q h nō ē,ppriuz oibus actionibus istius itellectus:sz tm̄ actioni q̄ dr fides:nō formatio:7.d.7 nō ois itellectus nē.i.7 nō i oi actione istius itellectus iueniunt falsitas 7 veritas admiste:sz actio q̄ ē informatio ē semp vera:nō actio q̄ est ꝑdicare aliqd de aliquo.D. incepit narrare q h qō accidit itellectui ē simile ei qō accidit sensui: 7 q eadē ē cā i hoc:7.d.sz quēadmodū actiones nē.i.sz cā in hoc ē eadē cū causa i sensu.quēadmodū.n.actiones ,ppie visui.s.cōprehēdere colorē sunt vere in maiori pte:sentire autē albuz cē Sortē:aut Platonē nō semp ē vez: sz multotiēs accidit i eo falsitas:ita erit dispositio itellectus.s. q semp est verus in sua actione,ppria.fides .n. accidit ei nisi qz intellectuz eius est māle.i.cōposituz.7 quz dixit:ita ē dispositio eius qō ē abstractuz a mā:intēdebat ita ē dispositio intellectus mālis q̄ ē abstractus a mā in suis cōprehensionibus.s.qz vendicat in ,ppriis sibi.s.in formatione:7 salsat in eis q̄ nō sunt ,ppria:7 pōt itelligi sic:ita ē dispositio itellectuū:quoꝝ intellectuz ē abstractuz a mā in hoc q semper veridicat quz nō inueniat in eis actio q̄ est p accidens qz suum itellectuz est abstractuz a mā.

Idem autem est sm actum scientia rei. Que vero sm potentiam tempore prior est in vno:omnino autem neqz tempore. Fiunt enim ex actu ente oia que fiunt.

Et scientia que est in actu est ipsa res scita:7 que est in potentia est prior tempore indiuiduo sed vniuersaliter:neqz in tempore.omne eniz qō generatur generat ab eo qō est in actu.

27 Idest 7 scia q̄ ē in actu ē ipsiuz sciruz:7 scia q̄ est in potētia ē por tpe indiuiduo q̄ scia q̄ ē i actu. vliter autē 7 simpliciī scia q̄ ē i potētia ñ ē por scia q̄ ē i actu:quī scia exiēs ō potētia i actū ē gnāta:7 oē gnātū generat ab eo qō ē i actu speciei illius gnāti. vñ necesse ē ut scia q̄ ē i actu sit por oibus modis scia q̄ ē in potētia:7 forte itēdebat h p hūc sermonē inuenire causā,ppter quā cōprehēsio intellectuuz separatoꝝ ē formatio tm̄ 7 veritas i eo nunq̄ admiscet cuz falsitate:7 ē q scia illoꝝ ē ipsiuz scitū oibus modis e cōtra dispositioni i scitis itellectus mālis.

Videtur autem sensibile ex potentia existente sēsitiuo actu agere. Non enim patitur neqz alteratur:vnde alia hec species motus:motus eniz imperfecti actus:simpliciter autem actus alt ē q perfecti. Sentire quidem igitur simile est ipsi dicere solum 7 intelligere. Quum autez delectabile aut triste:aut affirmans:aut negans prosequitur aut fugit.

Et videmus sensatum facere sentiens in actu postqz erat in potentia:neqz patiendo alterationem:7 ideo iste est alius modus motus. motus enim est actio:non autem perfectio: actio autem simpliciter est illius motus:7 ē actio perfecti. Sētire igitur videtur dici tm̄ verbis:7 intelligi p itellectum.si igitur fuerit delectabile:aut tristabile:sicut affirmatio:7 negatio eius queretur aut fugietur.

28 Plus q hic vult dare de dispositiōe istius vtutis.s.rationali est,ppt assimilationē eius sensui.h.n.in quibus assimilat manifestioza sunt in sensu q̄ i itellectu:7 pmo icepit cōparare inter eas in re q̄ dr in eis motus 7 passio:7 dixit 7 videmus sensibile facere nē.i. 7 quia videmus sensibile facere sentiens in actu:postq̄ fuit in potentia:non ita q sētiens apud exitum de potentia in actum transmutat; aut alteratur sm q res māles exeuntes de potentia in actum trāsmutāt aut alterant:sz q res māles exeūtes de potētia i actū trāsmutant:iō opinādū ē aliū modū cē motꝰ 7 passionis a modo q̄ est in rebus mobilibus:quapropter nō est inopinabile hoc qō dictū est in itellectu.s. q est exitus de potētia ad actū sine trāsmutatione 7 alteratione.D.d.motus eni est actio pfecta nē.i.7 cā ꝑpter quā isti motui ꝓtingit trāsmutatio 7 alteratio illi autē non: est qz iste motus cui accidit trāsmutatio ē actio nō perfecta:7 via ad cōplemētū:ille autē ē actio pfecta:imo cōplementū: 7 quasi intēdebat q qū ita sit cē intellectū actionē iperfectaz accidit ei,ppter mām nō sm q est actio:7 qum h accidit actioni: necesse est aliquā actionē esse liberatā ab h accidēte. Qō eni accidit alicui p accidēs:ncce ē ut ñ sit ei sz q ē 7 si ñ fuerit ei sz q ē necesse ē ut separet ab eo:7 h qō iduxit h q̄si ē dissolutio qōnis: maxime oiuz q̄stionū aduenientium in hac opinione.pōt.n.aliqs dicere quō possumus imagināri: receptionē in sba nō mista cum mā: qum declaratū est q cā receptionis est mā:7 quasi inuit dissolutionē dicēdo q mā nō est cā receptionis simplr sz cā receptionis trāsmutabilis.s.receptionis huius entis indiuidualis.vñ necesse ē ut illud qō nō recipit receptione idiuidualī: ut nō sit mālealiquo mō:7 sic nō remanet locus questioni.7 qum declarauit moduz ꝓsimilitudinis inter sensū 7 intellectū in hoc mō passionis 7 motus.s.q in vtroqz est actio perfecta:incepit notificare ꝓsimilitudinē inter sentire 7 intelligere: 7 dixit:sentire igit simile ē ut tm̄ dicat verbis:7 ut intelligat per intellectū.i.7 h q sentire sit p se actio pfecta 7 sine tpe 7 absqz eo q ꝑcedat ipsū actio diminuta:simile ē ad intelligere itentionē intellectā qñ illa intētio ,pnunciat ab aliq̄ scilicet qz fit ab h actio perfecta absqz eo q ꝑcedat ipsum actio diminuta:7 q̄si intēdit cū hoc declarare causā ,ppter quā itellectus itelligit sine tpe.D.d.si igit fuerit delectabile nē.i.si igit illō cōprehēsū fuerit ōlectabile apō sensū aut tristabile;erit q̄si intellectū affirmare h eē hoc; aut negare h nō esse h;7 tūc aut queret aut fugiet p cōprehēsionē itellectualē;sic queret: aut fugiet p cōprehēsionem sensibilē.

Et est delectari aut tristari agere:sēsitiua medietate ad bonū:aut malū inq̄tum talia:7 fuga aut appetitus:hec que sm actum:7 non alteruz appetitiuum:7 fugitiuum:neqz ab inuicem:neqz a sensitiuo:sed cē aliud est.

Et delectatio 7 ꝓtristatio sunt actio mediante sēsibili circa bonum aut malum sm q sunt sic:7 h est desiderare aut fugere que sunt in actu:7 desi-

UVA. BHSC. IyR_012

derans:aut fugiens non differunt vnū ab altero neqz a sentiente sz esse differt.

29 Et ꝓtristatio ⁊ delectatio aie ē actio ei mediāte virtute sēsibili:⁊ motus eius ex h modo circa bonū: aut malū est sz q malū ē ꝓtristabile:⁊ bonū delectabile:nō sm q bonū ē bonū:aut malū ē malū:sicut ē dispositio in querere:aut fugere itellectus.D.o.⁊ h est fugere ⁊ desiderare q̄ sunt in actu.i.in h ē desiderare rē pītem sm q ē pīs ⁊ indiuidua lis:⁊ fugere eā.s.desideriū sensibile:qm̄ h est,ppriū desiderio sensibili.s.q nō mouet nisi cū pītia 'sensati ī actu e cōtrario desiderio itellectuali.D.o. ⁊ desiderās ⁊ fugiēs non sūt diuersa ⁊c̄.i.⁊ pars aie q̄ querit ⁊ fugit ē eadē pars:nō due diuerse:neqz i intellectu:neqz in sensu:sz ē eadē pars ī subiecto:⁊ diuerse i actione:⁊ h itēdebat qū.o.sed esse differt:⁊ itēdit p h animā ꝓcupiscibilē.

Intellectiue autē anime phantasmata ut sensibilia sunt.quum autem bonum aut malum affirmat:aut negat:⁊ fugit aut,psequitur: ꝓpt̄ qō nequaquā sine phantasmate intelligit aia.

Et in anima sensibili inueniuntur imagines sm modos sensuum.⁊ quz dicimus in aliquo ipsum esse malum aut bonum: nō sm affirmationem ⁊ negationem:tunc aut querimus aut fugimus:⁊ iō nihil intelligit anima sine imaginatiōe.

30 Idest ⁊ i aia sensibili.i.in sensu cōi inueniunt imagines quaꝝ modi sūt sm modos sēsuū ⁊ sensibiliū:ita q ,ppoꝛtio istaꝝ imaginū ad itellectū mālē est sicut ,ppoꝛtio sensibiliuz ad sensus:⁊ h inuenit i alia translatione manifestꝰ dicit enī:apud aūt animā rationalē imago ē quasi res sensibiles.D.o.⁊ qū dixim⁹ ⁊ in re ⁊c̄.i. ⁊ qum aia rōnalis distinguit imaginē:⁊ iudicat eā eē bonā:aut malā nō sm q ē nota esse talis:aut nō talis tm̄:⁊ ē dꝛia,ppria intellectui speculatiuo:tūc aia cōcupiscibilis:aut q̄ret illud si anima rationalis iudicauerit imaginē eius eē bonā : aut fugiet si malā:⁊ h ē simile ei qō accidit sensui ꝓtristabili:aut delectabili.D.o.⁊ iō nihil itelligit anima sine imaginatione.i. ⁊ qz,ppoꝛtio imaginū ad intellectū mālē:est sicut ,ppoꝛtio sensibiliū ad sensū:iō necesse fuit ut itellectus mālis nō ligat aliqō sensibile absqz imaginatione: ⁊ in h dicit expsse q intellecta vniuersalia colligata sunt cū imaginibus ⁊ corrupta p corruptionē eaꝝ:⁊ expsse etiā dicit q ,ppoꝛtio itelligibiliū ad imagines est sicut,ppoꝛtio coloꝛis ad coꝛpꝰ coloꝛatū:nō sicut,ppoꝛtio coloꝛis ad sensū visus sicut existimauit Auēpace:sz intellecta sunt itentiōes formaꝝ imaginationis abstracte a materia ⁊ ideo indigent necessario in hoc habere mām aliā a mā quā habebāt i formis imaginationis:⁊ h manifestū est p se intuētibus.⁊ si intētiones imagiate essēt recipiētes itellecta:tūc res reciperet se ⁊ motoꝛ eēt motuz:⁊ declaratio Arī.q necesse est ut in itellectu materiali nō sit aliqua intētionū existentiū in actu: sine fuerit itentio itellecta i actu:aut i potētia sufficit in destructione opinionis:sed illō qō fecit istū hoiez errare:⁊ nos etiā longo tpe est:qz moderni dimittunt libꝛos Arī. ⁊ cōsiderāt libꝛos expositoꝝ:⁊ maxime i aīa credēdo q iste liber i possibile ē ut itelligat:⁊ h ēpter Auic.qui nō imaginat est Arī.nisi in dialectica:sz i aliꝭ errauit:⁊ maxie in meta phyica:⁊ h qz icepit ābsi a se.

Sicut enim aer pupillam huiusmodi fecit ⁊ ipsa altera alterum:⁊ auditus similiter: sz vltimū vnum ⁊ vna medietas:esse autem ipsi plura: quo autem discernit quo differunt dulce ⁊ calidū: dictum est quidem ⁊ prius.dicendum autez ⁊ nūc Est.n.aliqd vnū:sic aūt ⁊ trinus.

Et quēadmodum aer est illud qō fuit visuz talis dispositionis:⁊ hoc ab alio:⁊ similiter auditus.postremum enim in eo vnū ⁊ idem est: ⁊ medium idem.in esse autē multa:⁊ iam dictum fuit prius per qō iudicamus illud per qō dulce differt a calido acri.Dicamus igitur etiam sm būc modum q quēadmodum in esse est idem: ita in diffinitione.

31 Qum demōstrauit similitudinē iter intellectū ⁊ sensū in indigentia subiecti a quo recipiunt itentiones quas cōprehendunt:incepit mō declarare q ,ppoꝛtio istius intellectus materialis ad imagines numeratas sm species sensibiliuz est sicut,ppoꝛtio sensus cōis ad diuersa sensibilia:⁊ dixit:⁊ quēadmodū aer ⁊c̄.i.⁊ sicut declaratū est q aer mouet visuz ⁊ mouet ab alio:⁊ simīr audit' mouet ab aere: ⁊ aer ab alio quousqꝫ pueniat motus in oībus sēsibus ad vnuz finem :qui ē in illis motibus.q.punctus q̄ ē medium circuli de lineis exeuntibus a circūferentia:ita est de intellectu materiali cum intētionibus imaginantium itellectis.D.o. vltimuz.n.est vnuz ⁊ mediuz vnum.i.vltimus.n.motuuz sensibiliū est vnus:⁊ illud qō ē ex eis q̄si mediū de circulo ē etiā vnuz:⁊ h ē sensus cōis.D.o.⁊ iā dictuz ē pus ⁊c̄.i.⁊ vlter dictum ē pus quid ē illud p qō iudicamus diuersitatē sensibilium diuersoꝝ.U.g.diuersitatē dulcis a calido ⁊ coloꝛis a sono q̄ sm illum moduz quo psequebat illic tale esse in sēsu:oz h eē in cōprehendendo res diuersaꝝ imaginuz ab intellectu:⁊ hoc intēdebat qum dixit qm̄ sicut in esse ē vnum:ita est in diffinitione.i. qm̄ demōstratuz ē a sermone p dicto q sicut iudicās esse diuersum apud sēsum oz esse vnum:ita iudicans imagines reꝝ diuersaꝝ oz esse vnū.⁊ pōt intelligi sic:⁊ sicut in esse reꝝ diuersaꝝ ē vna intentio q̄ facit ut cōprehēdens eas sit vnum : ⁊ est ,ppoꝛtio quā accipit virtus cōprehensiua qm̄ facit cōparationē inter duas res diuersas:ita in imaginibus diuersis ē vna itētio q̄ facit ut iudicās eas sit vnū.⁊ pōt intelligi sic.i.⁊ eā i hoc scilicet in similitudine inter itellectum ⁊ sensuz in hoc est qm̄ sicut in hoc esse singulari est vnum qō ē ens apud sensum:ita imaginatio est vnū apud itellectum qō est imaginatum:⁊ qum multa fuerint apud imaginatum erūt multa apud imaginationem:⁊ hoc cōuenientius est sermoni sequenti.

Et hoc in ,ppoꝛtionali aut numero ens vnū habet se ad vtrunqz :sicut illa ad inuicem. Quo enim differt non homogenea iudicare aut ꝓtraria:ut album ⁊ nigrum.Sit igitur sicut .a. albuz ad.b.nigrum.g.ad.d.sicut illa ad inuicez. Quare quoniam ⁊ permutanti.sicut igitur.g.d.vni sunt existentia:sic habebunt sicut ⁊.a.b.idem quidez esse autem non idem:⁊ illud similiter.Eadē autē ratio est si.a.quidem dulce sit.b.vero album.species quidem igitur talium in phantasmatibus itelligit.

Et hoc inuenitur in numeris ,ppoꝛtionalibus ⁊ dispositio eius aquod eos est sicut dispositio eoꝝ ad inuicem. Nulla enim est differentia iter figuram ⁊ qualitatem considerationis rerum inequalium in genere:aut rerum ꝓtrariaruz.U. g.albi ⁊ nigri.Sit igitur dispositio.a.albi ad.b. nigrum.⁊.c.ad.d.sicut dispositio illoꝝ ad inuicem:vt inuenitur in rebus cōtrarijs.si igitur.c.⁊ d.existentes in eadem re non inueniuntur nisi p a.⁊.b.⁊ sunt in hoc idez:⁊ si.a.fuerit quasi dulce ⁊.b.quasi album:tūc intellectus erit quasi intelligens.itelligit.n.formas p pmas imaginationes.

32 Idest ⁊ hec psecutio manifesta inuenit in eis sm ,ppoꝛtionalitatem eoꝝ in numero ⁊ dispositio iudicantis ex aīa apud vtrūqz esse.s.sensibile ⁊ imaginabile:est sicut dispositio vtriusqz esse ad inuicem.D.o.nulla.n.est dꝛia.⁊c̄.i.⁊ indifferenter:siue iudicium fuerit de rebus contrarijs : aut

UVA. BHSC. IyR_012

diuerſis.figura.n.ꝛ qualitas cõſiderationis dꝫ eſſe vna ea dẽ apud virtutẽ ſẽſibilẽ ꝛ rationalẽ ĩ rebus diuerſis in genere ꝛ in cõtrarijs.ꝛ qum declarauit ꝙ nulla ẽ dña in cõ ſideratione iſtoꝝ duoꝝ generꝝ apud virtutẽ ſenſibilẽ ꝛ rationalẽ:dedit demõſtrationẽ ſuper h ex.ꝓportionalitate ꝛ eqlitate quã hñt ĩ numero ꝑz imagies rerꝝ cũ ſuis idiuiduis:ꝛ dixit:ſit igit diſpoſitio albi.i.ſit igit.a.albũ:ꝛ.b. nigꝝ ꝛ.c.imago albi:ꝛ.d.imago nigri:erit igit ꝓportio.a.ad.b. ſic albũ ad nigꝝ:ꝛ ꝓportio.c.ad.d. ſic imago albi ad imaginẽ nigri:ꝛ h intẽdebat qũ dixit ut mihi uꝫ:diſpoſitio.c. apud.d.eſt ſicut diſpoſitio illoꝝ ad inuicẽ:ut inuenitur in duobus cõtrarijs.i.ut inuenit in duobus cõtrarijs ex imaginibus veris.ꝛ qũ declarauit ꝙ talẽ ꝓportionalitatez debẽt habere dedit ꝓſequẽs ꝓcluſionẽ:ꝛ dixit:Si igit.c.ꝛ.d. ꝛc̃.i.ꝛ qum ꝓportio.a.ad.b.eſt ſicut.c.ad.d.ꝛ.a.ꝛ.b. com prehẽdũtur ab eadẽ virtute ĝ.c.ꝛ.d. debent cõprehẽdi ab eadẽ virtute:ꝛ iſtã ꝓcluſionẽ diminuit ex ſuo ſermone.D. dedit ꝓſequẽs illã:ꝛ dixit:ſi igit.c.ꝛ.d.ꝛc̃.i.ſi igit.c.ꝛ.d.cõprehẽdunt ab eadẽ virtute:qꝛ.a.ꝛ.b.ſunt eiuſdẽ virtutis tũc due virtutes ĩ hac itentione:ꝛ ex h mõ ſũt idẽ: ꝛ nõ diuerſantur oio:lꝫ diuerſent in ſuis naturis:ꝛ ꝑ hãc ſimilitudinẽ inter virtutẽ rationalẽ ꝛ ſenſibilẽ:exiſtimauerũt plures antiquoꝝ ſm ꝙ Ariſ.narrauit in ſcdo tractatu ꝙ due virtutes ſunt eedẽ.ꝛ qũ declarauit ꝙ diſpoſitio eaꝝ in cõprehẽdẽdo res ꝓtrarias eſt eadẽ:declarauit etiã ꝙ ita ẽ in cõprehẽdendo res diuerſas in gnẽ:ꝛ dixit: ꝛ ſi.a.fuerit ĝſi dulce ꝛc̃.i.ꝛ ſi poſuerimus loco ꝓtrarioꝝ duas res diuerſas in genere.V.g.dulce ꝛ album:tũc etiã itellectus cõprehendet eas mõ ſimili cõprehẽſioni eaꝝ a ſenſu.tũc.n. itelliget formas eaꝝ mediãtibus ꝑmis ſuis imaginibus.i. veris:quẽadmodũ ſenſus cõprehẽdit itentiones eaꝝ ꝑ preſẽtiam indiuiduoꝝ ipſoꝝ ſẽſibiliũ.

Et ſicut in illis determinatũ eſt ipſi immutabile ꝛ fugiendum ꝛ extra ſenſum:qum in phantaſmatibus fuerit mouetur ut ſentiẽs fugibile:qꝛ ignis contrarium cognoſcit videns qõ mouetur quoniam impugnans eſt.Aliquando autez que ſunt in anima phantaſmatibus aut intellectibus tanq̃z videns ratiocinatur ꝛ deliberat futura aut preſentia.

Et ita eſt de queſito ꝛ fugito ſm hunc curſũ determinatuz in his rebus:ꝛ qñqz mouetur ſine vſu ſenſus qum fuerit exiſtens in imaginatione: qñqz imaginatur ꝙ ignis inflammat in turribus ciuitatum.Commune eſt enim ꝙ res mouens eſt ignis ꝛ ipſe nũciat preliatori.Cogitat enim quaſi videret rem per modos imaginatiõis:ꝛ cognitio eius in rebus futuris ẽ ſm res pñtes.

33 Idem ꝛ ita ẽ de q̃ſito ꝛ de fugito apõ itellectũ:ſic de ꝓpbẽſione:qm quẽadmodũ cõprehẽdit res mediãtib⁹ formis imaginũ:ꝛ ſenſus cõprehẽdit per pñtiam rerꝝ ſenſibiliũ ita intellectus mouet a rebus querẽdo aut fugiẽdo qñ forme imaginũ earꝝ ſũt pñtes:quẽadmodũ ſenſus q̃rit aut fugit apud pñtiam ipſius ſenſibilis.D.o.ꝛ qñqz mouet ſine vſu ſenſus ꝛc̃.i.ꝛ qñqz mouet hõ ad aliquid: lꝫ nõ ſentiat ipſũ qñ imaginabit ipſũ:ſicut ꝑliatoꝛ mouet:qñ imaginat ignẽ inflammari in turribus:lꝫ ignis nõdum inflãmat⁹ ſit D.o.cõe.n.eſt ꝙ mouẽs eſt ignis:ꝛ ẽ ꝓncipiũ ꝑliationis.i. ꝛ qũ ꝑliatoꝛ intrinſecus imaginabit ignẽ in turribus:ſtati cogitabit i deſtruẽdo illũ ignẽ:ꝛ ꝑliatoꝛ oppoſitus i inflãmãdo ipſũ:ꝛ cõez habẽt cogitationẽ in hoc.ſ.ꝙ ignis eſt finis poſitus ꝛ q̃ſitus apud ipſos: ſꝫ ſm modos duos diuerſos.ꝛ põt itelligi h qõ dixit.cõe.n.i.ꝓpoſitio.n.cõis exqua poſuimus ſcire oĩa ꝓſequẽtia: eſt ꝓmũ ꝓſequẽs exiſtẽtiam ignis in turribus:ꝛ iõ dixit:ẽ ꝓncipium ꝑ experiẽtias preliatoꝛis.i.ꝓncipiũ ꝓſiderationis.D.o.cogitat enim.q.videns ideſt ꝓncipiũ enim ſue cogitatiõis ĩ rebus erit pñtando modos imaginũ imaginationũ poſſibiliũ eẽ in illa re de qua cogitat:adeo ac ſi videret illud de quo cogitat. D.o.ꝛ cogitatio eius in futuris ꝛc̃.i.ꝛ cã in h ẽ qꝛ hõ ponit ꝓncipiũ ſue ꝓſiderationis in rebus poſſibilibus de rebus pñtibus quas videt:ꝛ iõ poſſibile eſt ut hõ cogitet in alia re: adeo ꝙ inueniet ex eo aliqõ idiuiduũ qõ añ nõ ſẽſit ſꝫ ſẽſit ei ſille nõ ipſũ idẽ:ꝛ innuit ꝑ h modũ ſm quẽ põt inueniri ꝑ cognitionẽ imago vera:cuius idiuiduũ nũq̃ fuit ſenſatũ aliquo cogitante.Jã.n.poſuerat ꝙ imagines vere ſunt numerate ꝑz indiuidua ſenſibilia:ꝛ.q.declarauit ꝙ iſte modus imaginationũ inuenit a cogitatione ex imaginationibus q̃ ſũt indiuidua ſẽſibilia.Virtus.n.cogitatiua ſicut declaratũ ẽ in libro de ſenſu ꝛ ſẽſato qñ iuuabit ſe cũ informatiua ꝛ rememoratiua innata ẽ pñtare ex imaginibus rerꝝ aliquã quã nunq̃ ſenſit in ea diſpoſitione ſm quã eſſet ſi ſenſiſſet eã fide ꝛ informatione:tũc intellectus iudicabit illas imagines iudicio vniuerſali:ꝛ itentio cogitationis nihil eſt aliud ꝙ hoc.ſ.ut virtus cogitatiua ponat rẽ abſentem a ſenſu q̃ſi rẽ ſenſatam:ꝛ iõ coprehenſibilia humana diuiduntur in h duo.ſ.in cõprehẽſibile cuius ꝓncipiũ ẽ ſẽſus:ꝛ cõprehẽſibile cuius ꝓncipiũ ẽ cogitatio. ꝛ iã dixim⁹ ꝙ virtus cogitatiua nõ ẽ intellectus materialis:neq̃ intellectus q̃ eſt in actu:ſꝫ ẽ virtus particularis mãlis:ꝛ h manifeſtũ ẽ ex dictis in ſenſu ꝛ ſẽſato:ꝛ oꝫ ſcire h: qm̃ ꝓſuetudo ẽ attribuere itellectui virtutẽ cogitatiuã:ꝛ nõ dꝫ aliqs dicere ꝙ virtus cogitatiua cõponit itelligibilia ſingularia ꝛ iã declaratũ ẽ ꝙ intellectus mãlis cõponit ea. Cogitatio enim nõ eſt niſi in diſtiguẽdo indiuidua illoꝝ itelligibiliũ ꝛ pñtare ea ĩ actu q̃ſi eſſent apud ſenſum:ꝛ iõ qñ fuerit ꝓſentia apud ſenſũ:tũc cadet cogitatio:ꝛ remanebit actio itellectus in eis:ꝛ ex h declarabit ꝙ actio intellectus ẽ alia ab actioue virtutis cogitatiue quã Ariſ.vocauit itellectuz paſſibilẽ:ꝛ dixit eã ẽ generabilẽ ꝛ corruptibilẽ:ꝛ h ẽ manifeſtũ de ea qũ hꝫ inſtrumẽtũ terminatũ.ſ.mediũ vẽtriculũ cerebri:ꝛ hõ nõ ẽ gnãbilis ꝛ corruptibilis:niſi ꝑ hãc virtutẽ:ꝛ ſine hac virtute ꝛ virtute imaginatiõis nihil itelligit intellectus mãlis:ꝛ iõ ſicut dicit Ariſ. nõ rememoramur poſt mortẽ:nõ qꝛ itellectus ẽ generabilis ꝛ corruptibilis:ſicut aliquis põt exiſtimare.

Et qum viderit ut vbi letũ:aut triſte: hoc fugit:aut imitatur:ꝛ omnino in actiõe ꝛ ꝙ ſine actione verꝝ ꝛ falſum in eodem genere cum bono ꝛ malo eſt:ſed in eo ꝙ ſimpliciter differt ꝛ a quodam.

Et qum iudicamus ꝙ delectabile ẽ illic aut hic:tunc contriſtabile erit:aut fugituz: aut queſituz:ꝛ ſic vniuerſaliter in actionibus. Falſitas.n. ꝛ veritas ſunt ſine operatione:ꝛ ſunt ambo in eodem genere:ꝛ in bono ꝛ malo:ſed differũt qꝛ dẽ ſimpliciter ꝛ in termino.

34 Idem ꝛ qum iudicaueris ꝑ ſenſũ ꝙ delectabile eſt illic aut hic:tũc ꝓtriſtabile apud itellectũ erit:aut fugitũ: ſi intellectus exiſtimauerit illud eẽ malũ:aut queſituz ſi exiſtimauerit illud eẽ bonũ:ꝛ ſic vliter accidit intellectui cũ ſenſu i oibus actionibus.ſ.aut ꝓdicere ei i dicẽdo ꝙ ꝓtriſtabile ẽ bonuz:ꝛ querẽdo illud qõ fugit ſenſus:aut ꝓuenire cũ eo i dicẽdo delectabile eẽ bonuz.D.o.falſitas.n.ꝛ veritas ſunt ſine operatioue:ꝛ ſunt i eodẽ gnẽ: ita cecidit ablatio in ſcriptura:ꝛ põt eẽ.falſitas eni ꝛ veritas ſũt ꝛc̃.i. falſitas enim ꝛ veritas exiſtentes in itellectu ſpeculatiuo:ſũt alie a falſitate ꝛ veritate exiſtẽtibus i itellectu operatiuo.D.o. ꝛ ſunt in eodẽ gnẽ:ꝛ in bono:ꝛ in malo:põt itelligi ꝙ hec duo ſunt i eodẽ genere:qꝛ vtrunq̃ ẽ cognitio:ꝛ qꝛ veritas eſt in gnẽ boni:ꝛ falſitas in gnẽ mali:ꝛ poteſt intelligi hoc qõ dixit i bono ꝛ malo:ut ſit expoſitio eius qõ dixit ꝛ ſũt

UVA. BHSC. IyR_012

in eodem genere:ꝛ quasi dicit:ꝛ sunt in eodez genere idest in bono ꝛ malo . ꝛ qum declarauit ꝙ ambo collocantur sub bono ꝛ malo declarauit illud per quod diuiduntur ꝛ dixit:ꝛ differũt ꝛc̃.i.sz tñ diuidunt:qz veritas ẽ in intellectu speculatiuo:bonũ absolute:ꝛ falsitas ẽ in eo malũ simpliciter. In operatiuo aũt veritas ẽ bonũ i respectu: ꝛ ꝑm ꝓditionem:ꝛ hoc intẽdebat qñ dixit:ꝛ ꝙ terminũ.falsitas ẽo est malũ in respectu ullius finis q̃ est inueniẽdus:ꝛ põt intelligi ꝙ ħ qõ dixit:ꝛ ꝙ terminũ.i.ꝙ finem.s. ꝛ diuidunt qz ħ ẽ bonũ simpliꝛ:ꝛ ħ bonũ in respectu finis positi:ꝛ intẽtio ꝓpinqua ẽ in istis duabus.

Abstractione autem dicta itelligit sicut simũ ꝑm ꝙ simum non separatum:inquantũ autẽ curuum si aliquod intellexit:actu sine carne vtiqz intellexit in qua curuũ:sicut mathematica.

Et sciũtur etiam res que dicuntur negatiue ꝑm ꝙ simus in eo ꝙ est simus:non diuiditur i eo ꝙ est cõcauum si intellectus intellexerit:tũc itelliget intentionem ꝓcauitatis denudataz a carne sed intentiones mathematice nõ sunt singularia hoc modo.

35 Intẽdit ꝙ res que dicunt negatiue res mathematicas:ꝛ intẽdit ꝙ negationẽ abstractionẽ a mã:ꝛ intẽdit ꝙ qñ itellectus intelligit res ꝑm abstractionẽ a mã: nõ facit ħ qz sũt in se:nõ in mã sicut q̃dam existimauerũt:sz hoc qõ facit.s. ꝙ ꝛitelligit ea nõ i mã:sz sint in mã:est ac si itelligeret simũ in eo ꝙ ẽ simũ diuisũ a mã:sz simus i eo ꝙ est simus ipossibile est ut diuidat a mã.genus aũt eius qõ ẽ cõcauitas possibile est ut diuidat a mã:ꝛ inuit ꝙ ħ ꝙ ista possibilitas in abstractione istoz ab itellectu ẽ ꝓsequẽs nãs ꝛ q̃dditates eaz:nõ qz accidit eis:qz sũt nõ in mã. D.d. itẽtiones mathematice ꝛc̃.i.ꝛ modus essendi itentionũ mathematicarũ extra animã nõ ẽ sic̃ modus ꝛz quẽ sũt i aia:ꝛ iste ꝑmo põt legi sic:ꝛ itellectus etiã põt scire res mathematicas ꝙ aliquẽ modũ diffinitionis. Intelligere.n.diuersat ꝛz diuersitatẽ nãe itellecti. U.g.ꝙ simus in eo ꝙ ẽ simus nõ diuidi tur qñ itelligit:in eo aũt ꝙ ẽ ꝓcauitas:tũc si itellectus itellexerit eũ singularẽ ꝙ se nõ itelliget itentionẽ cõcauitatis nisi denudatã a carne:ꝛ exẽplũ qõ induxit suppler illud qõ diminuitur a sermone.

Non separata tanqz si separata sint intellexit qum intelligat illud. Omnino autem intellectus est qui ꝑm actum res est intelligens: vtz aũt cõtigat aliquem separatorum intelligere ipsum existentem non separatum a magnitudine:aut non ꝓliderandũ posterius.

Et sicut res abstracta itelligitur:itelligit istas res. Illud.n.qõ est in actu vniuersaliter est intellectus qui est in actu:ꝛ cogitatio nostra in postremo erit:vtrum possit intelligere aliquam rerum abstractarum cum hoc ꝙ ipse non est abstract' a magnitudine:aut nõ.

36 D.ꝛ quẽadmodũ res quã itellectus abstrahit sit itellect' qñ abstrahit ꝛ intelligit ip'ã:qum necesse ẽ vlter in intellectu ut illud qõ ẽ itellectũ i actu sit intellectus in actu: oz nos pscrutari ꝛ cogitare in postremo: vtz iste itellectus q̃ ẽ in nobis possit itelligere aliq̃d qõ ẽ i se itellect':ꝛ abstractus a mã:sicut itelligit illud qõ facit ipsũ itellectũ in actu postq̃ erat intellectũ in potẽtia:ꝛ dixit:cũ ħ ꝙ ẽ abstract' a magnitudine:ita cecidit i hac scriptura.ꝛ si ẽ vera:sic oz itelligi.i.debemus i postremo cogitare:vtz sit possibile ꝙ itellectus q̃ ẽ i nobis itelligat res abstractas a mã ꝛz ꝙ sũt abstracte a magnitudine nõ ꝛz cõparationẽ ad altez:ꝛ cecidit i alia scriptura loco istius ꝑmonis sic :ꝛ in postremo pscrutabimur:vtz itellectus essẽdo i corpore non separatus ab eo possit cõprehẽdere aliqõ eoz q̃ separant a corporib' aut nõ:ꝛ ista q̃stio ẽ alia a ꝓdicta. ista.n.q̃stio ẽ cõce dẽtis ꝙ itellectus q̃ ẽ i potẽtia itelligit formas abstractas a mã simplr nõ ꝛz ꝙ ẽ copulatus nobiscũ:ꝛ ꝑm hãc itẽtionẽ erit pscrutatio:vtz põt itelligere formas ꝛz ꝙ ẽ copulatus nobiscũ:nõ vtz possit itelligere formas simplr:ꝛ illa itentio ẽ dicta a Themistio i suo libro de anima: ꝛ ꝑma q̃stio quã itẽdebat i postremo ẽ dimissa:oz igit̃ prius pscrutari vtz sit possibile ꝙ intellect' mãlis itelligat res abstractas aut nõ:ꝛ si itelligit eas:vtz ẽ possibile ut intelligat eas ꝛz ꝙ ẽ copulat' nobiscũ:aut nõ:ꝛ iõ possibile ẽ ꝙ i exẽplari a quo trãstulimus hũc sermonẽ ceciderit ħ pticula:nõ ita ꝙ sic debeat legi:ꝛ cogitatio nostra erit i postremo:vtz possit itelligere aliquã rez abstractaz cũ ħ ꝙ ẽ nõ abstractus a magnitudine.i.ꝑm ꝙ ẽ tãgẽs magnitudinẽ:ꝛ copulat' nobiscũ:ita ꝙ nos itelligamus illũ itellectũ quẽ ipse intelligit ꝛ ista pscrutatio quã itẽdit valde ẽ difficilis ꝛ ambigua: ꝛ oz nos pscrutari de ħ ꝛz nostrũ posse. Dicamus igit̃ ꝙ qui ponit itellectũ mãlẽ eẽ gnãbilẽ ꝛ corruptibilẽ:nullũ modũ ut mihi uꝛ põt inenire nãlem:quo possumus ꝓtinuari cũ intellectibus abstractis. Intellectus.n.oz eẽ itellectum oibus modis:ꝛ maxime i rebus liberatis a mã. Si igit̃ possibile eẽt ꝙ sba gnãbilis ꝛ corruptibilis intelligeret formas abstractas:ꝛ reuerteret idẽ cũ eis:tũc possibile eẽt ut natura possibilis fieret necessaria:ut Alfarabius dixit in nicomachia:ꝛ ħ necessariũ ẽ ꝛz fũdamẽta sapientũ. Si igit̃ aliꝗs dixerit ꝙ illa itẽtio quã itendit Alex.ſ. de existẽtia itellectus adepti nõ ẽ ifformatio facta de nouo i itellectu mãli q̃ añ nõ erat:sz ipse copulat' nobiscũ copulatione: adeo ꝙ sit forma nobis ꝓ quã itelligimus alia entia sicut apparet ex sermone Alex.ꝛz nõ appareat ex eo modus ex quo ista ꝓtinuatio sit possibilis:qm̃ si posuerimus ꝙ ista ꝓtinuatio ẽ facta postq̃ nõ erat:sicut est necessariũ:cõtinget ut in illa hora in qua ponit esse sit trãsmutatio i recipiẽte:aut in recepto:aut in vtroq;.ꝛ qñ ipossibile ẽ ut sit i recepto: remanet ut sit i recipiẽte:ꝛ qñ in recipiẽte fuerit trãsmutatio existens postq̃ non erat:necessario erit illic receptio facta ex nouo:ꝛ substantia recipiens facta ex nouo postq̃ nõ erat qum igitur posuerimus receptionem factã de nouo:contiget ꝓdicta q̃stio:ꝛ si nõ posuerimus receptionem ꝓpriam nobis:non erit differentia inter ꝓtinuationẽ eius nobiscũ ꝛ ꝓtinuationẽ eius cũ oibus entibus:ꝛ inter continuationem eius nobiscum in hac hora ꝛ in alia hora:nisi ponamus ꝓtinuationẽ eius nobiscum esse ꝑm modum alium a modo receptionis. Quis igitur est iste modus:ꝛ ꝓpter latentiã istius modi ꝑm Alex. videmus ipsum ambigere in hoc:quandoq; igitur dicit ꝙ illud qõ intelligit intellectuz abstractũ nõ ẽ intellectus materialis neq; intellectus qui est in habitu:ꝛ hec sunt ẽba eius in libro de anima. Intellectus igit̃ qui intelligit hoc est ille qui non corrũpitur: nõ intellectus subiecti materialis. Intellectus enim material' corrumpitur per corruptionem anime qui est vna virtus illius:ꝛ qum iste intellectus fuerit corruptus:corrũpet sua virtus ꝛ sua pfectio. D. postq̃ declarauit ꝙ necesse ẽ ut intellectus qui est in nobis qui intelligit formas abstractas ut sit nõ generabilis neq; corruptibilis;narrauit ꝙ iste intellectus est intellectus adeptus ꝑm opinionẽ Arꝛ.ꝛ dixit: intellectus igit̃ q̃ nõ corrũpit̃ est iste itellectus qui est in nobis abstract' quẽ uocat Arꝛ. adeptũ q̃ ẽ i nobis ab extrinseco nõ virt' q̃ ẽ i aia:neq; habit' ꝑ quẽ:aut ꝙ quã itelligimus alias res:ꝛ itelligim' etiã istũ itellectũ. si igit̃ itẽdebat ꝙ intellectũ adeptũ ꝙ quẽ itelligim' itelligẽtias abstractas itelligẽtiã agẽtẽ:tũc ꝑmo i mõ ꝓtinuatõis ist' itellecti nobiscũ adhuc remanet.ꝛ si itẽdebat itellectũ abstractũ aliũ ab agẽte ut apparet ex opinione Alfarabij i sua epla de itellectu;ꝛ ꝑm etiã ꝙ possum' itelligere ex manifesto ist' ꝑmõis: tunc q̃stio etiã i mõ ꝓtinuatõis ist' itellect' nobiscũ eadẽ ẽ cũ q̃stiõe i mõ ꝓtinuatõis itellect' agẽtis apõ opinãtẽ ꝙ agẽs ẽ idẽ cũ adepto ;ꝛ ħ est manifestius de ꝑmone Alex. hic igit̃

UVA. BHSC. IyR_012

dixit de mō ꝓtinuationis itell:ctus q̄ est in actu nobiscum in suo libro de anima. Qō aūt dixit ī quodā tractatu quē fecit de intellecu fm opinionē Arī.uī cōtradicere ei qō dixit ī libro de aīa. ⁊ h̄ sunt v̄ba eius: ⁊ intellectus q̄ est i potētia qū fuerit cōpletus ⁊ augmentatus: tūc itelliget agētez qm̄ quēadmodū potētia ambulādi quā hō hz ī natiuitate venit ad actū post tp̄s: qn̄ pficit illud p qō fit ambulatio: ita intellectus qum fuerit pfectus itelliget ea q̄ sūt per suā nām itellecta: ⁊ faciet sensata esse intellecta: qz ē agens ⁊ manifestū istius sermonis ꝓtradicit sermoni eius ī libro de aīa: ⁊ ē q̄ intellect⁹ q̄ est ī potētia intelligit illū q̄ ē i actu Sz qū aliqs ituebit oēs fmones istius viri: ⁊ congregabit eos uidebit opinari ipsū: q̄ qn̄ intellect⁹ q̄ ē in potētia fuerit pfectus: tūc intelligētia agēs copulabit nobiscū p quam intelligemus alias res abstractas: ⁊ p quā faciemus res sēsibiles esse intellectas i actu fz q̄ ipse efficit fozma ī nobis ⁊ quasi itendit p hūc sermonē q̄ itellectus q̄ ē in potentia qn̄ fuerit pfectus ⁊ cōpletus: tūc copulabit cū eo iste itellectus ⁊ fiet fozma ī eo: ⁊ tūc itelligemus p ipsū alias res: nō ita q̄ itellectus mālis itelligat ipsū: ⁊ ꝓpter illud itelligere fiat ꝓtinuatio cū h̄ in itellectu: sz ꝓtinuatio istius itellectus nobiscū ē cā eius qō itelligit ipsū: ⁊ itelligimus p ipsū alias res abstractas. ⁊ potes scire q̄ ista ē opinio istius hōis p h̄ qō dixit ī illo tractatu: illud igit itellectū p suā nām qō ē itellectus i actu qū fuerit cā itellectus mālis in abstrahēdo ⁊ iformādo vnāquāqz fozmaz mālium ascendendo apō illā fozmā: tūc dicet q̄ ē adeptus agēs: ⁊ nō ps aie: neqz virtus aie: sz fit in nobis ab extrīseco: qn̄ nos itellexerimus p ipsū. manifestū ē igit q̄ intelligit p hūc sermonē: q̄ qn̄ itellectus q̄ ē in actu fuerit cā fm fozmā itellectus mālis ī actione eius ꝓpria: ⁊ h̄ erit p ascēsionē itellectus mālis apō illā fozmā: tūc dicet intellectus adeptus: qm̄ in illa dispositione erimus itelligētes p ipsū: qm̄ ē fozma nobis: qm̄ tunc erit vltia fozma nobis. sustētatio igit istius opinionis ē q̄ intellectus agēs ē ꝑmo cā agēs itellectū mālem: ⁊ itellectū q̄ ē i habitu: ⁊ iō nō copulat nobiscū ꝑmo: ⁊ itelligimus per ipsū res abstractas. Qū igit itellectus mālis fuerit pfectus tūc agēs fiet fozma mālis ⁊ copulabit nobiscū: ⁊ intelligemus p ipsū alias res abstractas: nō ita q̄ itellectus q̄ ē in habitu itelligat hūc itellectū: qum intellectus q̄ est in habitu est generabilis ⁊ corruptibilis: iste autē nō ē generabil neqz corruptibilis. Sed huic accidit q̄stio p̄dicta: ⁊ ē q̄ h̄ qō mō ē fozma intellectui q̄ est ī habitu posq̄ nō erat: peuenit ab aliqua dispositione facta de nouo ī itellectu q̄ est in habitu: q̄ est cā q̄re ille intellectus ē fozma itellectui q̄ ē ī habitu posq̄ nō erat: ⁊ si ista dispositio nō ē receptio in itellectu q̄ est in habitu ad itellectū agētē. Quid g̃ ē ista dispositio: qm̄ si fuerit receptio ꝓtinget ut generatuz recipiet eternū: ⁊ assimilet ei: ⁊ sic generatū fiet eternū: qō ē ipossibile: ⁊ iō videmus Alfarabiū ī postremo qū credidit opinionē Alex. eē verā in gnātione itellectus mālis: fuit necesse apud ipsū fz hāc opinionē opinari q̄ itelligētia agēs nō ē nisi cā agēs nos tm̄: ⁊ h̄ manifeste dixit ī nichomachia: ⁊ ē ꝫ suā opinionē in epla de itellectu. Illic. n. dixit eē possibile: ut itellectus mālis itelligat res abstractas: ⁊ ē opinio Auēpace. Iste igit sūt q̄stiones ponētibus intellectū mālez esse generatū: ⁊ q̄ finis ē ꝓtinuari cū abstractis: ⁊ videmus etiā q̄ sequit ponētibus ipsā eē virtutē abstractā q̄stiones nō minores istis: qm̄ si nā istius intellectus mālis ē q̄ intelligat res abstractas: necesse ē ut semp ī futuro ⁊ in ꝓterito sit itelligēs eas. existimat igit q̄ sequit hāc positionem: q̄ statī qū intellectus mālis ꝓtinuat nobiscū: statī ꝓtinuabit nobis intellectus agēs: qō ē ipossibile ⁊ ꝫnm ei qō hoies ponūt: sz ista q̄stio pōt dissolui p illud qō ante posuimus scilicz q̄ intellectus mālis nō copulat nobiscū p se: ⁊ ꝑmo sz nō copulat nobiscū nisi p suā copulationē cum fozmis maginalibus: ⁊ qū ita sit possibile ē dicere q̄ modus fm quē copulat nobiscū itellectus mālis est alius a modo fm quē copulat ipse cū itellectu agēte: ⁊ si ē alius tūc nulla est ꝓtinuatio oio: ⁊ si idē: sz ꝑmo ē i aliqua dispositiōe: ⁊ post ī alia. Quid igit ē illa dispositio: Si aūt posuerimus q̄ intellectus mālis abstractus nō hz nām itelligēdi res abstractas: tūc ambiguitas etit maioz. Iste igit sūt oēs q̄stiōes cōtingētes ponētibus q̄ pfectio humana ē itelligere res abstractas: ⁊ oz nos etiā narrare sermones ex q̄bus existimatur nos ꝓsequi q̄ habemus nām itelligendi in vltimo res abstractas. Isti. n. fmones sūt valde oppositi illis: ⁊ forte p h̄ poterimus videē veritatē. Causa aūt ist⁹ ambiguitat⁹ ⁊ labozis ē qz nullū sermonē ab Arī. inuenimus ī hac intētione: sz tñ Arī. ꝓmisit declarare hoc. Dicam⁹ igit q̄ Auēpace multū pscrutabit ī hac qōne ⁊ laborauit declarādo hāc ꝓtinuationē eē possibilē ī sua epistola quā vocauit cōtinuationis itellectus cū hoie: ⁊ ī libro de anima ⁊ in alijs multis libris videbat q̄ ista q̄stio nō recessit ab eius cognitione: neqz p tp̄s nut⁹ vnius oculi: ⁊ nos iā exposuimus illā epistolā fm nostrū posse. hoc. n. q̄situ valde ē difficile: ⁊ qū talis fuerit dispositio Alfarabij ī hac q̄stione q̄to magis alterius hominis. ⁊ v̄bū Auēpace ī hoc ē firm⁹ alioz sz tñ occurrūt ei q̄stiones quas narrauim⁹: ⁊ oz nos narrare hic vias ist⁹ hois: sz ꝑmo q̄d expositores dixerūt in hoc Dicamus igit q̄ Themistius sustētat ī hoc p locū a minori. Dicit. n. q̄ qū itellectus mālis habeat potētiā ad abstrahēdū fozmas a materijs: ⁊ intelligēdi eas q̄to magis hz in actu itelligēdi ea q̄ sunt ꝑmo denudata a mā: ⁊ iste sermo aut fiet ita q̄ itellectus mālis ē corruptibilis: aut nō corruptibilis. s. separabilis aut nō separabilis. fm aūt opinionē dicētiū q̄ itellectus mālis ē virtus ī corpore ⁊ generatus: iste sermo erit sufficiēs quoquo mō nō ꝓbabilis. nō. n. sequit ut illud qō est visibile in se sit magis visibile apō nos U. g. color ⁊ lumē solis. color. n. minus hz de itētione visibilitatis q̄ sol: qū color nō sit visibilis nisi p solē: sz nō posumus ita aspicere solē sicut colorē: ⁊ h̄ accidit visui ꝓpter mistionē māe. si vero posuerimus q̄ itellectus mālis nō ē admistus māe: tūc ille sermo erit verus. s. q̄ illud qō ē magis visibile magis cōprehēdit: qm̄ qō cōprehēdit minus p fectū ex eis cōprehēdētibus q̄ sūt nō admista māe: necesse ē ut cōprehēdat pfectius: ⁊ nō e contrario: sed si h̄ ē necessariū de nā eius ⁊ sba: cōtinget q̄stio p̄dicta q̄ ē quō nō cōtinuat nobiscū in ꝓncipio: ut statī qn̄ itellectus mālis continuat nobiscū: Si igit posuerimus q̄ i postremo ꝓtinuatur nobiscū nō in ꝑmo debemus reddere cām. Alex. autē sustentat in h̄ q̄sito sup h̄ qō dico: ⁊ ē q̄ oē ens generatū qn̄ puenerit ad finē ī gnātione ⁊ ad vltimā pfectionē: tunc peueniet ad cōplemētū ⁊ ad finē ī sua actione si fuerit ex entib⁹ agētib⁹: aut ī sua passiōe si fuerit ex entib⁹ passibib⁹: aut ī vtroqz: si fuerit vtriusqz. U. g. ñ venit ad finē ī actiōe eius que ē ambulare: nisi qn̄ venerit ad finē ī gnātione, ⁊ qz intellectus q̄ ē in habitu ē vnū entium gnābiliuz: necesse est ut qn̄ venerit ad finē in gnātione: veniat ad finē ī sua actione: ⁊ qz actio eius ē creare itellecta ⁊ itelligere ea: necesse ē ut qū fuerit i vltia pfectiōe ut habeat has duas actiōes pfecte: ⁊ pfectio i creādo itellecta ē facere oia itellecta i potētia eē itellecta i actu: ⁊ cōplemētū i itelligēdo ē itelligere oia abstracta: ⁊ nō abstracta. necesse igit ē q̄ qn̄ itellectus q̄ ē i habitu venerit ad cōplemētū in sua gnātione: ut hēat has duas actiōes: ⁊ i h̄ sūt qōes nō pue. ñ. n. ē manifestū p se q̄ ꝓplemētū actōis el⁹ q̄ ē itelligere: ē itelligē res abstractas: nisi h̄ nomē qō ē imaginari diceret de eis i reb⁹ mālib⁹ vniuoce: sic dī h̄ nomē ābulare de iperfectiozi ⁊ pfectiozi: ⁊ etiā quō attribuit actio ꝓpria itellectui agēti q̄ ē facere itellecta itellectui gnābili ⁊ corruptibili. s. q̄ ē in habitu nisi quis ponat q̄ intellectus q̄ ē i habitu sit intellectus agēs

cõpositus cũ intellectu mãli: vt dicit Themistius: aut ponat q̃ forma postrema nobis qua abstrahimus itellecta ⁊ intelligim⁹ ea est cõposita ex itellectu q̃ ẽ in habitu: ⁊ intellectu agẽte: ut Alex. ⁊ Auẽpace ponũt sicut nos reputam⁹ etiã esse apparens ex ꝓmone Ar̃. ⁊ si etiã hoc posuissem⁹ esse ita: nõ ꝓtingeret ex cõplemẽto actionis eius q̃ ẽ creare ĩtellecta nisi cõplemẽtũ actõis ei⁹ q̃ ẽ i itelligẽdo ea ñ itelligẽdo res abstractas: qũ itelligẽ eas ꝑ impossibile ẽ ut attribuat generationi: aut fieri ab aliquo ente generato. U.g. ab itellectu q̃ est in habitu nisi ꝑ accidẽs: ⁊ si nõ: tunc generabile efficiet eternũ: sicut diximus: ⁊ ꝓtingit etiã ꝟmoni dicẽti q̃ forma qua extrahimus itellecta ẽ itellectus q̃ est i habitu cõpositus cũ intellectu agẽte: magna q̃stio. eternũ. n. nõ indiget i sua actione generabili ⁊ corruptibili. quõ igit cõponit eternus cum corruptibili: ita q̃ ex eis fiat vna actio: ꝟ post loquemur de hoc. Uidetur. n. q̃ ista positio ẽ quare ꝓncipium ⁊ fundamẽtum eius qõ volumus dicere de possibilitate cõtinuationis cuꝫ rebus abstractis ꝟm Ar̃. s. positio q̃ forma postrema nobis qua extrahimus itellecta: ⁊ facimus ea ꝑ voluntatẽ nostrã: est cõposita ex intellectu agẽte ⁊ intellectu q̃ ẽ in habitu. hoc igit vidimus de sermone expositoꝝ peripateticoꝝ in hunc fine esse possibile. s. intelligere i postremo res abstractas. Auẽpace multũ loquebat ĩ hoc: ⁊ maxime i epistola quã appellauit ꝓtinuationẽ intellectus cũ hoĩe: ⁊ illud sup qõ sustentatus ẽ in hac q̃stiõe est hoc. Primo. n. posuit q̃ intellecta speculatiua sũt facta D. posuit q̃ oẽ factũ hꝫ quidditatẽ. D. posuit q̃ oẽ habẽs quidditatẽ itellectus innatus ẽ extrahere illã q̃ditatẽ. Ex q̃bus ꝓcludit q̃ itellectus innatus ẽ extrahere formas itellectoꝝ: ⁊ q̃ditates eoꝝ: ⁊ i h̃ puenit cũ ipso Alfarab⁹ i libro de itellectu ⁊ itellecto: ⁊ ide extraxit h̃ Auẽpace: ⁊ cũ h̃ ꝓclusit q̃ intellectus inat⁹. s. q̃ itellect⁹ innatus ẽ extrahere formas itellectoꝝ ⁊ quidditates eoꝝ: ⁊ iuit in hoc p duas vias: quaꝝ vna est i epistola: ſcda aũt in libro de aĩa: ⁊ sunt vicinates se. in libro aũt de anima: ⁊ ꝓiunxit huic q̃ intellectis reꝝ nõ ꝓtingit multitudo nisi per multiplicationẽ formaꝝ ſpũalium cum q̃bus sustinebunt in vnoquoq; indiuiduo: ⁊ ꝑ h̃ fuit itellectuꝫ equi apud me aliud q̃ itellectũ eius apud te: ex quo ꝓsequit ꝟm puersionẽ oppositi q̃ oẽ intellectum nõ habẽs formã ſpiritualẽ a qua sustẽtat illud itellectum est vnuꝫ apõ me ⁊ apud te. deide ꝓiungit huic q̃ q̃ditas intellecti ⁊ forma eius nõ hꝫ formã ſpiritualẽ: neq; idiuidualẽ cui sustentat: quum q̃ditas intellecti nõ ẽ q̃ditas idiuidui singularis: neq; ſpũalis: neq; corporalis. intellectũ. n. declararũ ẽ q̃ nõ ẽ idiuiduũ: ex q̃ ꝓsequitur ut intellectus sit innatus intelligere q̃ditatẽ intellecti cuius intellectus ẽ vnus oĩbus hominibus: ⁊ qõ ẽ tale est ſ̃ba abstracta. Jn libro vo de anima posuit ꝑmo q̃ quidditas itellecti ꝟm q̃ est intellectũ si nõ fuerit ꝓcessum nobis q̃ nõ hꝫ quidditatẽ: ⁊ q̃ nõ ẽ simplex ſꝫ cõpositа: sicut dispositio i oĩbus quidditatibus factis: ⁊ fuerit dictũ q̃ q̃ditas illius intellecti ꝟm q̃ ẽ intellectũ hꝫ etiã q̃ditatẽ. s. i tellectum istius quidditatis: tunc iste itellectus etiã erit innatus reuerti ⁊ extrahere illã q̃ditatẽ. ⁊ si nõ fuerit ꝓcessum nobis q̃ ista quidditas ẽ simplex: ⁊ q̃ ens ex ea ẽ idez cum itellecto: ꝓtinget i ea qõ ꝓtingit i ꝑma: ⁊ ẽ q̃ etiã habeat q̃ditatẽ factã: necesse ẽ tunc aut ut h̃ ꝓcedat in infinitũ aut ut intellectus secetur ibi. Sꝫ ꝑ impossibile ẽ h̃ ꝓcedere i infinitũ: q: faceret q̃ditates ⁊ intellectus ifinitos diuersos ĩ specie eẽ. s. fꝫ q̃ q̃dã eoꝝ sunt magis liberati a mã q̃ q̃daꝫ necesse ẽ ut itellectus secetur: ſꝫ quꝫ secabit: tũc aut pueniet ad q̃ditatẽ q̃ nõ hꝫ q̃ditatẽ: aut ad aliq̃d habẽs q̃ditatẽ: ſꝫ itellectus nõ hꝫ nãm extrahẽdi illã: aut ad aliq̃d nõ habẽs q̃ditatẽ: neq; ẽ q̃ditas: ſꝫ impossibile est inuenire q̃ditatẽ quã itellectus nõ ẽ innatus extrahere a q̃ditato quoniã iste intellectus tunc nõ diceret itellectus nisi eq̃uoce: qum sit positꝫ q̃ intellectus innatus ẽ abstrahere q̃ditatẽ in eo q̃ ẽ q̃ditas: ⁊ impossibile ẽ etiã ut intellectus pueniat ad aliquid nõ habẽs q̃ditatẽ: ⁊ nõ sit quidditas qꝛ qõ nõ est q̃ditas: neq; hꝫ q̃ditatẽ h̃ est ꝑuatio ſimplr Remanet igit tertia diuisio: ⁊ etiã ẽ q̃ itellectus pueniт ad q̃ditatẽ nõ habẽtẽ q̃ditatẽ: ⁊ qõ ẽ tale est forma abstracta. ⁊ ꝑfirmauit h̃ ꝑ illud qõ ꝓsuetus est Ar̃. dicere i talibus demõstrationibus. s. qm̃ qñ necesse ẽ abscidere ifinitũ meli⁹ ẽ abscindere eũ i ꝓncipio. Erit igit ꝓclusio iste demõstrationis eadẽ cũ ꝓclusione demõstrationis ꝓdicte: qm̃ si non addiderit h̃ poterit aliq̃s dicere multos itellectus esse medios iter itellectũ q̃ est in habitu: ⁊ inter intellectũ agẽtẽ: aut vnũ: ut intendit Alfarabius in suo tractatu de itellecto ⁊ intellectu: quẽ vocauit illic adeptũ: aut plures vno ⁊ existimat q̃ Alfarabius ꝓcedit hoc in suo libro de generatione ⁊ corruptione: vbi dixit quõ ꝓsumẽt isti itellect⁹ medũ. i. quoꝝ esse posuimus iter itellectũ speculatiuũ ⁊ iter itellectũ agẽtẽ. Jste igit sũt vie magis firme ꝑ quas iuit iste hõ i hac itẽtione. Nos aũt dicamus: Si aũt h̃ nomen q̃ditas dicat de q̃ditatibus reꝝ mãlium: ⁊ de q̃ditatibus intellectuũ abstractoꝝ modo vniuoco: tunc ꝓpositio dicens q̃ intellectus innatus est abstrahere quidditates in eo q̃ sunt q̃ditates: erit vera: ⁊ simili si dicere q̃ intellecta esse cõposita: ⁊ indiuidua eẽ cõposita fuerit vniuocũ si autẽ equiuocũ: tunc demõstratio nõ erit vera. quõ autẽ ẽ valde difficile. manifestuꝫ est. n. ꝑ se q̃ h̃ nomẽ quidditaſ nõ dicit de eis pure vniuoce; neq; pure equiuoce. vtꝝ aũt dicat multipliꝛ q̃ ẽ mediũ indiget ꝓsideratione: sed si ꝓcesserimus h̃ dici vninoce: h̃ ꝓtingit ꝓdicta questio: ⁊ est quõ corruptibile itelligit q̃ nõ ẽ corruptibile ꝟm opinionẽ dicẽtium q̃ itellectus mãlis ẽ corruptibilis: ⁊ ẽ opinio Auẽpace: aut quõ itelligit intellectione noua: ⁊ q̃ inatum ẽ semp itelligẽ ea i futuro ⁊ i ꝑterito ꝟm opinionẽ dicẽtiũ q̃ itellectus mãlis nõ ẽ gnãbilis neq; corruptibilis: ⁊ etiã si posuerimus q̃ itelligere res abstractas ẽ i ſ̃ba ⁊ i nã itellect⁹ materialiſ. Quare igit ista itellectio ñ currit cursu itellectionũ mãlium nobis: ita q̃ h̃ itelligẽ sit ꝑs ꝓtium sciẽtiaꝝ speculatiuaꝝ: ⁊ erit vnũ q̃sitoꝝ i scia speculatiua: ⁊ Auẽpace uſ ambigere i h̃ loco. Dixit. n. i epla quã vocauit expeditiõis q̃ possibilitaſ ẽ duob⁹ mõis: nãliſ ⁊ diuia. i. q̃ itellectio isti⁹ itellect⁹ ẽ ꝺ possibilitate diuia ñ ꝺ possibiliate nãe. Jn epla aũt ꝓtinuationis dixit: ⁊ qũ philosoph⁹ ascẽderit alia ascẽsione: ꝓsiderãdo i itellecto inq̃tuꝫ itellectũ: tũc itelliget ſ̃baꝫ abstractã: ⁊ manifestũ ẽ ex h̃ q̃ itelligẽ intellectũ fꝫ illũ: ẽ ꝑs scientiaꝝ speculatiuaꝝ. s. scia nãlis: ⁊ hoc apparuit etiã i illa pscrutatione ab eo: ⁊ qũ ita sit: nos oẽs homes qõ accidit nobis de ignorãtia isti⁹ scie: aut erit q: adhuc non scimus ꝓpositiones q̃ iducũt nos ad hãc sciaꝫ: ut dr̃ de multis artificijs q̃ vident eẽ possibilia ſꝫ sunt cãꝝ ignorataruꝫ U.g. alchimie: aut h̃ itelligere h̃ acquirit ꝑ exercitiũ ⁊ vsũ i rebus nãlibus: ſꝫ nõdũ habem⁹ de exercitio ⁊ vsu nñ: ꝑ qõ possumus acq̃rere hãc itellectionẽ: aut erit hoc ꝓpter demõstrationẽ nr̃e nature nãlr. Si igit h̃ acciderit ꝓpter minutionẽ i nã: tũc nos ⁊ oẽs q̃ inati sunt acq̃rere hãc sciẽtiã dicimur homes eq̃uoce: ⁊ si h̃ accidat ꝓp ignorãtiã ꝓpositionũ iducẽniũ i hãc sciaꝫ: tunc scia speculatiua nõdũ ẽ ꝑfecta. ⁊ forte Auẽpace dicit h̃ eẽ iopinabile: ſꝫ nõ ipossibile ⁊ si h̃ accidit ꝓpter ꝓsuetudinẽ: tũc fmo erit ꝓpinquus sermoni dicẽti q̃ cã i h̃ ẽ ignorãtia ꝓpositionũ iducentiuꝫ in hãc sciẽtiaꝫ: ⁊ oẽ h̃ dicit cũ h̃ qõ uſ eẽ remotũ: ſꝫ nõ ipossibile: quomodo igit potest euadere ab illis q̃stionibus ꝑdictis. Jste igit oẽs q̃stiones sunt ꝓtingẽtes huic q̃sito: ⁊ sunt ita difficiles sicut tu vides: ⁊ oportet nos dicere q̃ apparuit nobis i h̃. Dicamus igit: quoniam aut itellectus exiſtens in nobis habet duas actiones fꝫ q̃ attribuit nobis: quaꝝ vna est de genere passionis: ⁊ est intelligere: ⁊ alia i genere

UVA. BHSC. IyR_012

actiõis: ⁊ ẽ extrabẽ formas ⁊ denudare eas a materijs qõ nihil est aliud nisi facere eas intellectas in actu postꝙ erãt in potẽtia :manifestũ qm̃ in voluntate nostra est qum habuerimus intellectum q̃ est in habitu itelligere quodcunqꝫ intellectũ voluerimus ⁊ extrahere quãcũqꝫ formã voluerimus: ⁊ ista actio.ſ.creare intellecta ⁊ facere ea ẽ ꝓior in nobis q̃ actio que ẽ itelligere:sicut dixit Alex. Et ideo dicit q dignius ẽ describere intellectũ p hãc actionẽ:non p passionẽ qũ in passione cõmunicet ei aliud ex virtutibus animalibus:ſz h ẽ de opinione dicẽtiũ q passio in eis non dr̃ eq̃uoce.⁊ ppter istã actionẽ.ſ.extrahere quodcũqꝫ itellectũ voluerimus:⁊ facere ipsũ in actu postꝙ fuit in potentia:opinatus ẽ Themistius q itellectus q̃ est in habitu est cõpositus ex intellectu mãli ⁊ agẽte:⁊ h idẽ fecit Alex. credere q intellectus q̃ est in nobis:aut est cõpositus ; aut q̃si cõpositus ex intellectu agente:⁊ ex eo q̃ ẽ in habitu: qum opinet q substantia eius q̃ ẽ in habitu dꝛ eẽ alia a ſba itellectus agentis.⁊ qũ hec duo fundamẽta sint posita.ſ. q itellectus q̃ ẽ in nobis hꝫ has duas actiones.ſ. cõꝓhẽdere intellecta ⁊ facere ea. Intellecta aũt duobus modis fiũt in nobis:aut nãliter:⁊ sunt ꝑme ꝓpositiões quas nescimꝰ qm̃ exiterũt:⁊ vnde:aut quomodo:aut volũtarie: ⁊ sũt intellecta acq̃sita ex ꝑmis ꝓpositionibus:⁊ fuit declaratꝫ q necesse ẽ ut itellecta habita a nobis nãliter sint ab aliq̃ qõ ẽ in se itellectus liberatus a materia: ⁊ ẽ intellectus agens ⁊ qũ h ꝺclaratũ est:necesse ẽ ut itellecta habita a nobis a ꝑmis ꝓpositionibus sint aliqꝺ factũ ꝓgregatũ ex ꝓpositionibus notis:⁊ intellectu agente. non.n. possumus dicere q ꝓpositiones nõ habẽt itroitũ in esse itellectoꝝ acq̃sitoꝝ neqꝫ etiã possumꝰ dicere q ꝓpositiones ipse sole sint agẽtes eas. Jã.n. declaratũ ẽ agẽs esse vnũ ⁊ eternũ:ut itẽdebant q̃dam antiquoꝝ:⁊ opinati sũt q eas intẽdebat Arĩ.p itellectũ agẽtẽ.⁊ qũ ita sit necesse ẽ ut itellectus speculatiuus sit aliq̃d generatũ ab itellectu agẽte: ⁊ in ꝑmis ꝓpositionibus:⁊ ꝓtingit q iste modus intellectoꝝ sit volũtarie e cõtrario intellectꝰ ꝑmis naturalibus.⁊ omnis actio facta ex congregato duorum diuersorum : necesse est ut alterum duorum illoꝝ sit q̃si mã ⁊ instrumẽtũ:⁊ aliꝺ sit q̃si forma aut agẽs.intellectus igit q̃ ẽ nobis cõponitur ex intellectu qui ẽ in habitu:⁊ intellectu agente:aut ita q ꝓpositiones sint quasi mã ⁊ itellectꝰ agẽs ẽ q̃si forma:aut ita q ꝓpositiones sint q̃si instrumẽtũ:⁊ itellectꝰ agẽs ẽ q̃si efficiẽs: dispositio.n.in h ẽ ꝓsimilis. Sed si posuerimus q ꝓpositiones sũt q̃si instrumẽtũ:cõtinget ut actio eterna ꝓueniat a duobus:quoꝝ vnũ ẽ eternũ:⁊ aliud nõ eternũ:aut ponat q instrumẽtũ sit eternũ:⁊ sic intellecta speculatiua erũt eterna ⁊ h etiã magis cõtingit si posuerimus eas ꝓpositiones q̃si mãm. Impossibile ẽ.n. ut aliqꝺ gnãbile ⁊ corruptibile sit materia eterni. Quõ igit poterimus euadere ab hac qõne Dicamus igitur q si hoc qꝺ dicimus q necesse ẽ q ꝓpositiones sint de intellectu agente: aut q̃si mã:ant q̃si instrm si habẽt ingressũ i eẽ itellectoꝝ speculatiuoꝝ nõ fuit fmo necessarie ꝓsequẽtie fm q mã est mã:⁊ instrm ẽ instrm: ſz ſz q necesse est h esse ꝓportionẽ ⁊ dispositionẽ iter itellectuꝫ agẽtẽ ⁊ ꝓpositiones que assimilant mãe:⁊ instrz aliqꝺ: nõ qꝛ ẽ mã vera:aut instrm veꝝ:tũc ur̃ nobis q possum scire modũ fm quẽ ẽ intellectus q̃ ẽ i habitu q̃si mã ⁊ subiectũ agẽtis.⁊ qũ iste mõus fuerit positus nobis: forte facile poterimꝰ scire modũ fm quẽ ꝓtinuat cũ itellectis sepabilibus. Dicamus igit sermo aũt dicentis q si ꝓclusiones acq̃runt a nobis ab intellectu agẽte:⁊ ꝓpositionibus necesse ẽ ut ꝓpositiones sint de intellectu agẽte quasi mã ⁊ veꝝ instrumẽtũ. Jlle igit sermo nõ ẽ necessarius : ſz tñ necesse est illic eẽ aspectũ fm quẽ itellectus q̃ ẽ i habitu assimilet materie:⁊ itellectꝰ agẽs assimilet forme. Quid igit ẽ iste respectus:⁊ ex quo accidit itellectui agẽti habere hũc respectũ cũ intellectu q̃ est in habitu:qũ vnus ẽ eternus ⁊ alius generabilis ⁊ corruptibilis:oẽs.n.hoꝝ ꝓcedũt hũc respectũ esse:⁊ q̃si coget eos hoc:q speculatiua sunt exĩtia i nobis ex his duobus itellectibus.ſ.q̃ est i habitu ⁊ itellectu agẽte:ſz Alex.⁊ oẽs opinãtes itellectũ mãlem esse gnãbilez ⁊ corruptibilẽ nõ possũt reddere cãm huius respectus. ponẽtes aũt q intellectus operans ẽ itellectus q̃ ẽ i habitu:ꝓtinget ut intellecta speculatiua sint eterna:⁊ alia multa iposſibilia ꝓsequẽtia hãc positionẽ. Nos autẽ qũ posuerimꝰ intellectũ mãlem esse eternũ:⁊ intellecta speculatiua eẽ generabilia ⁊ corruptibilia eo mõ quo diximus:⁊ q itellectus mãlis itelligit vtrũqꝫ.ſ.formas mãles ⁊ formas abstractas manifestũ est q subiectũ itellectoꝝ speculatiuoꝝ:⁊ intellectus agẽtis fm hũc modũ ẽ idẽ ⁊ vnũ.ſ.materialis:⁊ simile huic ẽ diaphanũ qꝺ recipit colorẽ ⁊ lucẽ ilimul: ⁊ lux ẽ efficiẽs colorẽ.⁊ qũ fuerit verificata nobis h ꝓtinuatio q̃ ẽ iter intellectũ agẽtẽ ⁊ itellectũ mãlem:poterimus reperire modũ fm quẽ dicimus q intellectus agẽs ẽ similis forme ⁊ q itellectus i habitu simílis ẽ mãe. oia enim duo quoꝝ subiectũ ẽ vnũ:⁊ quoꝝ altereꝝ ẽ pfectius alio:necesse est ut respectus pfectoris ad iperfectius sit sicut respectus forme ad mãm:⁊ fm hãc itentionẽ dicimus q ꝓportio ꝑme perfectiõis virtutis imaginatiue ad ꝑmã perfectionẽ cõis sensus: est sicut ꝓportio forme ad mãm. Jam igit inuenimus modũ fm quẽ possibile est ut iste intellectus ꝓtinuet nobiscũ i postremo ⁊ causã q̃re nõ copulat nobiscũ i ꝓncipio quoniã h posito ꝓtinget necessario ut itellectus q̃ ẽ i nobis i actu sit cõpositus ex itellectis speculatiuis ⁊ itellectu agẽte:ita q itellectus agẽs sit quasi forma itellectoꝝ speculatiuoꝝ:⁊ itellecta speculatiua sint quasi mã:⁊ p hũc modus poterimus generare itellecta qũ voluerimus ; qm̃ illud p qꝺ agit aliq̃d suã ꝓpriã actionẽ est forma. Nos aũt qꝛ agimus p itellectũ agentẽ nostrã actionẽ,ꝓpriã:necesse ẽ ut intellectus agẽs sit forma in nobis:⁊ nullus modus ẽ ſz quẽ generat forma i nobis nisi iste.qm̃ qũ itellecta speculatiua copulant nobiscũ p formas imaginabiles:⁊ intellectꝰ agẽs copulet cũ intellectis speculatiuis:illud.n.qꝺ cõꝓhendit eas ẽ idẽ.ſ.intellectus mãlis:necesse ẽ ut itellectus agẽs copulet nobiscũ p ꝓtinuationẽ intellectoꝝ speculatiuoꝝ. Et manifestũ ẽ q qm̃ oia intellecta speculatiua fuerit exĩtia i nobis i potẽtia q ipse erit copulatꝰ nobiscũ i potẽtia. ⁊ qũ oia itellecta speculatiua fuerit exĩtia i nobis i actu erit ipe tũc copulatꝰ nobis i actu. ⁊ qũ q̃dã fuerit i potẽtia: ⁊ q̃dã i actu:tũc ipse erit copulatꝰ ſz ptẽ:⁊ ſz ptẽ ñ:⁊ tũc dicimur moueri ad ꝓtinuationẽ.⁊ manifestũ ẽ q qũ iste motꝰ cõpletur:q statim iste itellectꝰ copulat nobiscũ oibꝰ modis:⁊ tunc manifestũ ẽ q ꝓportio eiꝰ ad nos i illa dispositiõe ẽ sit ꝓportio itellectꝰ q̃ ẽ i habitu ad nos:⁊ qũ ita sit:necesse ẽ ut hõ itelligat p itellectũ sibi ꝓpriũ oia entia:⁊ ut agat actões sibi ꝓpriã i oibꝰ entibꝰ sic itelligit p itellectũ q̃ ẽ i habitu qm̃ fuerit ꝓtinuatꝰ cũ formis imagiabilibꝰ oia entia itellectiõe ꝑpa. hõ igit ſz hũc modũ sic dicẽ Themistꝰ assimilat deo i h q ẽ oia entia quoꝺ mõ:⁊ scies ea quoꝺ mõ. entia.n. nihil aliud sũt nisi scia eiꝰ neqꝫ cãe entiũ aliꝺ sũt nisi scia eiꝰ ⁊ q̃ mirabilis ẽ iste ordo:⁊ q̃ extrane ẽ iste mõus eẽndi:⁊ ſz hũc modũ vificabit opinio Alex. i h qꝺ dixit q itelligẽs abstractas fiet p ꝓtinuationẽ itellectꝰ nobiscũ:ñ q itelligẽ iuenit i nobis postꝙ nõ erat qꝺ ẽ cã i ꝓtinuatione itellectus agẽtis nobiscũ: ut itẽdebat Auẽpace: ſz cã itellectõis ẽ ꝓtinuatio ⁊ nõ e ꝛio.⁊ p h dissoluit qꝺ antiq̃ꝝ quomõ itelligit itellectiõe noua.⁊ ẽ etiã manifestũ ex h q̃re nõ cõtinuamur cũ h itellectu i ꝓncipio ſz i postremo: qm̃ dũ fuerit forma nobiscũ i potẽtia: erit ꝓtinuatus nobiscũ i potẽtia:⁊ dũ fuerit ꝓtinuatꝰ nobis i potẽtia: ipossibile ẽ ut itelligamus p illũ aliquid: quꝫ igit efficiet forma nobis i actu qꝺ erit apꝺ ꝓtinuationẽ eius in actu: tũc itelligemus p illũ

UVA. BHSC. IyR_012

oia que intelligimus ⁊ agimus per illum actionez ſibi ꝓ
priã: ⁊ ex hoc apparet q̄ ſua itellectio nõ ẽ aliq̄d ſcientiaꝝ
ſpeculatiuaꝝ: ſz ẽ aliq̄d currẽs curſu rei generate nãliter a
diſciplina ſciẽtiaꝝ ſpeculatiuaꝝ: ⁊ iõ nõ ẽ remotũ ut hoiẽs
adiuuent ſe in hac intentioue: ſicut iuuant ſe in ſciẽtijs ſpe
culatiuis: ſed neceſſe eſt ut inueniat illud currẽs a ſcientijs
ſpeculatiuis nõ ab alijs. Intellecta enĩ facta ipoſſibile ẽ ut
habeant ꝓtinuationem: quoniam non ſunt aliq̄d currens
curſu naturali: ſed ſunt aliq̄d qõ nõ intẽdebat ſicut digitus
ſextus ⁊ monſtrũ in creatura. Et eſt etiã manifeſtũ q̄ quz
poſuerimus intellectũ mãlem eſſe generabilem ⁊ corrupti
bilem: tũc nullã viam inueniemus ſm quã itellectus agẽs
copulet cũ intellectu q̄ eſt in habitu copulatione ꝓpria .ſ.
copulatione ſimili cõtinuationi formaꝝ cũ materijs. ⁊ qũ
iſta cõtinuatio nõ fuerit poſita nulla erit diuerſitas iter cõ
parare ipſũ ad hominem: ⁊ ad oia entia niſi ꝑ diuerſitatẽ
ſue actionis in eis: ⁊ ſz hũc modũ reſpectus eius ad hoiez
ñ erit niſi reſpectus agentis ad hoiez: nõ reſpectus forme. ⁊
ꝓtingit q̄ſtio Alfarabi quã dixit i nicomachia. fiducia. n. i
poſſibilitate ꝓtinuationis intellectus nobiſcũ eſt in declara
rando q̄ reſpectus eius ad hominẽ eſt reſpectus forme ⁊
agentis: non reſpectus agentis tm̃. hoc igitur apparuit no
bis in hoc queſtio modo: ⁊ ſi poſt apparuerit nobis plus
deſcribemus.

Nunc autem de anima dicta recapitulãtes
dicamus iteruz: q̄ omnia ea que ſunt quo dam
modo eſt anima: aut enim ſenſibilia que ſũt: aut
intelligibilia: eſt autẽ ſcia quidem ſcibilia quodã
modo: ſenſus aũt ſenſibilia.

Cõgregamus igitur ſm ſummã ea que di
cta ſunt in anima. Dicamus igitur q̄ anima eſt
quoquo modo alia entia. Entia enim aut ſũt in
tellecta: aut ſenſata: ſcire vo res intellectas eſt ſm
modum ſentiẽdi rẽ ſenſatã.

37 Et quam declaratũ eſt que ſunt genera virtutũ cõprehẽ
ſiuaꝝ anime: ⁊ q̄ ſunt duo modi. ſ. ſenſus ⁊ intellectus: oz
nos modo facere vnã ſummã de anima ⁊ dicere ſz deſcri
ptionẽ q̄ eſt quoquo modo omnia entia. Omnia. n. entia
aut ſũt ſenſibilia: aut itelligibilia. Diſpoſitio aũt ſenſibiliũ
ad ſenſũ: eſt ſicut diſpoſitio intelligibiliũ ad intellectũ: ⁊ ſẽ
ſus ad ſenſatũ: ꝯ cõtingit neceſſario ut anima ſit entia oia
vno modoꝝ ſm quos poſſibile eſt dicere animaz eſſe oia
entia.

Qualiter autẽ hoc ſit oportet inquirere. Se
catur igitur ſcientia ⁊ ſenſus in reſ: que quidẽ po
tentia eſt in ea que ſunt potentia: que vero actu
in ea que ſunt actu: anime autẽ ſenſitiuũ ⁊ qõ ſci
re poteſt. potentia hec ſunt hoc quidem ſcibile
illud autem ſenſibile. Neceſſe autẽ ẽ aut ipſa: aut
ſpecies eſſe: ipſa quidem igitur non ſunt. nõ enĩz
lapis in anima eſt: ſed ſpecies. Quare anima ſiẽ
manus eſt. Manus enim eſt organum organo
rum: ⁊ intellectus ſpecies ſpecierum: ⁊ ſenſus ſpe
cies ſenſibilium

Et ſciendum eſt quomodo dicamus igit̃ q̄
ſcire ⁊ ſentire diuiduntur ſm diuiſionem entium
ſi igitur fuerint in potentia erunt potentia. ſi actu
actu intellectum ⁊ ſenſatum: neceſſe eſt enĩz ut en
tia ſint aut iſta: aut forme: ⁊ non ſunt iſte. lapis. n.
nõ exiſtit in anima: ſed forma: ⁊ ideo anima ẽ q̃ſi
manus. Manus enim eſt inſtrumentũ inſtrumẽ
tis: ⁊ intellectus forma formis: ⁊ ſenſus forma ſẽ
ſatis.

38 Qum declarauit q̄ aia ẽ quoquo modo omnia entia:
icepit declarare illum modum: ⁊ dixit. Dicamus igit̃ q̄ ſci
re ⁊c. i. q̄ differentie entium q̃bus diuiduntur ſunt eedem
cum differentijs anime: ⁊ ſunt potẽtia ⁊ actus. quẽadmo
dũ. n. ſenſus ⁊ intellectus: aut ſunt potẽtia aut actu: ita oẽ
ſenſibile ⁊ intelligibile: aut eſt in potẽtia: aut in actu. ⁊ qũ
ita ſit ſi ſentiẽs fuerit in potẽtia: ſenſatũ erit in potẽtia. ⁊ ſi
fuerit in actu ſenſatũ erit in actu ⁊ ſimiliter ẽ de intellectu
cũ intellecto: neceſſe eſt ut vere dicatur q̄ illa pars anime
eſt illa pars entium. Res enim quaꝝ differentie ſunt eedẽ
ipſe ſunt eedẽ in illo modo ſm quẽ habẽt eaſdẽ differenti
as. Intellectus igit̃ eſt intellectuz: ⁊ ſenſus eſt ſenſatũ. D. d.
neceſſe ẽ enĩ rẽ. i. q̄ nõ ſũt niſi duo modi: aut ut intellect?
ſit intellectũ exiſtens extra animã aut forma eius: ⁊ ſimilit̃
ſeſus cũ ſenſato: ⁊ eſt ipoſſibile ut ipſum ens ſit intellectuz
aut ſenſatũ .ſ. ꝑ ſuã formã ⁊ ſuam naturã ut antiqui opi
nabantur: tũc enim qñ lapidem intelligeret anima eſſet la
pis: ⁊ ſi lignũ: eſſet lignũ. Remanet igit̃ ut illud qõ exiſtit
in anima de entibus ſit forma tm̃ nõ materia: ⁊ hoc inten
debat qũ dixit: lapis enĩ nõ exiſtit in anima: ſed tm̃ forma
eius. D. narrauit q̄ iſta eſt cã quare anima recipit multas
formas diuerſas: ut manus que ẽ inſtrumẽtũ recipiẽs oia
inſtrumẽta: ⁊ dixit: ⁊ iõ aia ẽ q̃ſi manus ⁊c.

Quoniam autẽ neq̄z res nulla eſt preter ma
gnitudinẽ ſicut vident ſenſibilia ſeparata in ſpe
ciebus ſenſibilibus intelligibilia ſunt: ⁊ que ab
ſtractione dicuntur: ⁊ quecunq̄z ſenſibilium ha
bitus ⁊ paſſiones: ⁊ ob h̃ neq̄z non ſentiẽs nihil
vtiq̄z addiſcet: neq̄z intelliget. Sed qum ſpecu
letur neceſſe ſimul phantaſma aliq̃ ſpeculari.
phantaſmata autez ſicut ſenſibilia ſunt preter q̄
ſunt ſine materia. Eſt autem phantaſia alteruz a
dictione ⁊ negatione. Compoſitio enim intelle
ctuum eſt veꝝ aut falſum. ꝑmi autem intellectus
quidem differunt ut non phantaſmata ſint: aut
neq̄z alij phantaſmata: ſed non ſine phantaſma
tibus.

Et quia ſm q̄ exiſtimatur magnitudo eẽ ſẽ
ſibilia eſſe ſenſibiliuz: ⁊ eſt ſpecies ſenſibiliuz ſin
gulariter. intelligibilia aũt ſunt que dicũtur mõ
velocis. Res autem exiſtentes in ſenſibilib' ſunt
ſm modum habitus ⁊ paſſionis: ⁊ ideo qui ni
hil ſentit nihil addiſcit ⁊ nihil intelligit. Si igitur
viderit neceſſario videt imagines aliquas. Ima
gines. n. ſimiles ſunt ſenſibilibus: ſed ſine mate
ria. Imago enim aliud eſt ab affirmatione ⁊ ne
gatione. Fides enim ⁊ non fides inueniuntur per
compoſitionem quarũdam creditionum cũ qui
buſdam. ꝓme autem creditiones per quid di
ſtinguuntur: ita q̄ non ſunt imagines. iſte enĩz ⁊
ſi non ſint imagines: tamen non fiunt ſine imagi
nibus.

39 Et qz ſm q̄ exiſtimat qõ corꝑ q̄ eſt vñus genus reꝝ ſen
ſibilium exiſtit in ipſis ſenſibilibus: ⁊ eſt vniuerſalis forma
ſenſibilibus ſm q̄ intellectus diſtinguit ⁊ abſtrahit eam a
ſenſibilibus .D. d. ⁊ intelligibilia ſunt rẽ. i. ⁊ qũ corꝑus qõ
eſt vniuerſalius intelligigiliũ abſtrahit̃ ab intellectu: ſed ẽ
exiſtens in rebus ſenſibilib' : neceſſe eſt ut forme ſint exiſtẽ
tes in intellectu ſm velocitatẽ ⁊ rem velocis tranſmutati
onis nõ fixã: ⁊ q̄ ille eedem forme ſint exiſtentes extra ani
mã in rebus ſenſibilibus ſm q̄ habitus exiſtit in habẽte
habituz ⁊ res fixa in re patiente. D. d. ⁊ iõ qui nihil ſentit
nihil addiſcit. i. ⁊ qz intẽtio intellecta eadem eſt cũ re quã
ſenſus cõprehendit in ſenſato: neceſſe eſt ut qui nihil ſentit
nihil addiſcat ſm cognitionez ⁊ diſtictionẽ per intellectũ
D. d. ſi igit̃ vident rẽ. i. ⁊ iſta eadẽ eſt cauſa quare intelle
ctus qui eſt in nobis quz viderit aliq̃d: aut viderit aliqua
⁊ itellexerit: ipſe nõ intelliget ipm niſi ꝓiũctũ cũ ſua imagi
ne. Imagines enĩ ſũt aliq̃ ſenſibilia itellectui: ⁊ ſunt ei loco

UVA. BHSC. IyR_012

ſenſibiliū apud abñtiam ſenſibiliū:ſz ſūt ſenſibilia nō materialia. D.d.imago enī aliud ē ꝛc̄.i.ꝛ dixim' ꝙ imagines ſunt de genere reꝝ ſenſibiliū:ꝛ nō ſūt intellectus:qz intellectus hz ꝑpaz affirmationē ꝛ negationē. Affirmatio autē ꝛ negatio ē aliud ab imaginatione. fides aūt ꝛ incredulitas exiſtētes in itellectu nō a ſenſu ſz a rōne fiūt ſz cōpoſitiōez credītionū habitaꝝ a ſēſu ad inuicē: ꝛ dixit hoc qz ē dubium de ꝓpoſitionibus nālibus:quas neſcimus vñ veniant aut qñ vtꝝ ſint ꝓuenientes a ſēſu:aut nō:ꝛ dicit forte nō ꝓ uenīunt a ſenſu ſicut multe ꝯcluſiones. D.d. ꝑme aūt credītiones p quid diſtinguūt.i.ut mihi videt:p quid pōt alī quis dicere ꝙ ꝑme ꝓpoſitiones diſtinguūt a ſenſibilibus ꝛ nō indigent eis oīo:ꝛ iō ſunt alie ab imaginatione. ꝑme enī ꝓpoſitiones ꝛſi cōceſſerimus ꝙ nō ſunt imaginatio:tñ uident eē cū imaginatione;ꝛ h̄ oſtēdit eas indigere ſenſu: ꝛ hic eſt cōpletus ſm̄o de rationali.

Quoniam aūt anima ſm̄ duas diffinita eſt potentias que animaliū eſt ꝛ diſcretio qō intellectiue opus ē ꝛ ſenſus:ꝛ adhuc i mouēdo ſm̄ locum motū:de ſenſu qdem ꝛ intellectu determinata ſint tanta.de mouente aūt quid forte ſit anime ſpeculanduz eſt:vtꝝ vna quedam pars ipſius ſit ſeparabilis:aut magnitudie:aut ratione: aut oīs anima.ꝛ ſi pars aliqua:vtꝝ ꝓpria ſit p̄ter ꝯſueta ſ dici:ꝛ dictas:aut haꝝ vna aliqua ſit.

Quoniam anime animalium diffiniunt̄ per duas virtutes: quaꝝ vna eſt diſtinguēs qō ē ad actionē ſenſus ꝛ intellectus:ꝛ alia ad motū locale:ꝛ iam diſtinxim⁹ ſermonē de ſenſu ꝛ intellectu:ꝛ modo oz loqui in motore quid ſit de aia ꝛ vtꝝ ſit pars vna eius diſtincta per magnitudinem:aut per diffinitionē:aut eſt tota anima.ꝛ ſi ē pars eius:vtꝝ eſt aliqō ꝓpr̄ium aliud a reb' aſſuetis dici:aut iſta dicta nō ſunt aliqd iſtoꝝ.

40 Cum cōpleuit ſermonē de virtutibus diſtinguētibus reuerſus ad ſermonē de virtute motiua i loco:ꝛ icepit dare cauſam quare icepit loqui de hac virtute:ꝛ dixit: ꝛ qz aie animaliū ꝛc̄.i.ꝛ qz antiqui aſſueti ſūt diffinire animas animaliū duabus virtutibus:quaꝝ vna ē cō:pehēſiua diſtinctiua: alia aūt motiua i loco:ꝛ iā determinauimus ſermonē de virtute diſtinctiua p h̄ qō dixim⁹ de virtute ſēſus ꝛ intellectus:oz nos mō dicere de motore in loco quid ſit de anima. D.d.ꝛ vtꝝ ē pars ꝛc̄.i.ꝛ quēadmodū ē etiaz de hac virtute;vtꝝ ſit ꝑs aie:aut tota aia. ꝛ ſi ē pars anime:vtꝝ ē ſeparata ab aliꝭ in quidditate ꝛ loco : ut multi antiqui opinabant;aut nñ differt in quidditate ꝛ diffiniti one. D.d.ꝛ ſi ē pars eius ꝛc̄.i.ꝛ ſi iſta virtus ē pars anime vtꝝ ē pars eaꝝ partiū q̄ dicte ſūt ab antiquis ; aut nō eſt aliqua illaꝝ ſz alia.

Habet autē dubitationem moꝝ quomodo oportet partes aie dicere:ꝛ quot.modo enī quodam infinite videnť:ꝛ non ſolū quas quidam dicūt determinantes rationatiuā irascibilem:ꝛ appetitiuam. Hi autē rationē habentem ꝛ irrationabilem.ſm̄ enim differentias per quas ſeparāt has:ꝛ alie videnť partes maiorem differentiam his habentes:de quibus ꝛ nunc dictū eſt.vegetatiua enim que ꝛ plantis ineſt ꝛ omnibus animalibus ꝛ ſenſitiua quam neqz ſicut irrationabilez neqz ſicut rationē habentē ponet quis vtiqz facile.adhuc aūt ꝛ phātaſtica que per eē quidez ab omnibus altera eſt.

Et cum hoc ſermone etiaz oritur queſtio: ꝛ eſt quomodo ſunt partes anime:ꝛ quot ſunt.videntur enim quoquo modo eſſe infinite:ꝛ ꝙ nō ſunt ille partes quas homines numerant apud diffinitionem.ſ.rationabilis ꝛ irascibilis : ꝛ deſiderabilis:ꝛ quidā diuidūt eas in rationabilez ꝛ non rationabilem.diuiduntur enim ſm̄ differentias.diuidentes eam etiam in partes diuerſas inter quas exiſtit diuerſitas maior qz inter iſtas de quibus loquimur.ſ.virtutem nutritiuam exiſtentem in vegetabilibus:ꝛ virtutem ſenſibilem quā nullus vult numerare.nō eſt enīz irrationabilis neqz etiam rationabilis: ꝛ virtus etiam per quā ſit imaginatio differt p ſe ab aliis.

41 In hac ꝑcutatione oritť q̄ſtio cōis oībus virtutiḇ aie ꝛ ē quō ptes aie ſūt plures:ꝛ vnde ; ꝛ quot ſunt. D.dedit modū ex quo difficile cognoſcitur quot ſunt partes eius ꝛ dixit:videntur enī ꝛc̄.i.videntur.n. qñ aliquis voluerit numerare eas ꝙ magis ſunt infinite q̄ finite. Partes enim eius nō ſūt ptes ille quas hoies aſſueti ſunt numerare qñ diffiniūt animā. Et dixit quoquo modo:qz ſi aliq̄s voluerit numerare animā cōcupiſcibilez ſm̄ numeꝝ reꝝ quas cōcupiſcit:tūc uī eſſe illā ifinitā;ꝛ innuit Platonē dicentē partes eē tres:rationabilē ꝛ irascibilē ꝛ deſideratiuaz ; ꝛ poſuit irascibilē ꝛ deſideratiuā duas ; ꝛ ſunt vnius virtutis.ſ.anime cōcupiſcibilis . D.d.ꝛ q̄dam diuidunt ꝛc̄.i. ꝛ faciunt in h̄ errorē ꝛ peccatum. videtur enim ꝙ aīa diuidi tur ſm̄ differentias habendas in partes inter quas eſt maior diuerſitas q̄ inter iſtas partes in quas diuidunt aiam D.numerauit illas partes:ꝛ dixit.ſ.virtutē nutritiuā ꝛc̄.i. U.g.hoc ꝙ anima diuiditur in virtutez nutritiuā ꝛc̄.i.U. gra h̄ ꝙ aīa diuidit in virtutē nutritiuā ꝛ ſenſibilē.nullus enim pōt ponere animam ſenſibilē i virtutē rationabilem neqꝝ in virtutē irrationabilē:qū nō ſit de eis q̄ carēt rōne qz nō ē aliq̄d cōprehendēs neqꝝ de habentibus rationem rō enim nō exiſtit in oībus animalibus: ꝛ intēdebat per hoc notificare errorē duoꝝ diuidētium .ſ. diuidentis eaz in rationabilem ꝛ irascibilez ꝛ deſideratiuā : ꝛ diuidentis eā in irrationabilem ꝛ nō rationabilem.qui enim diuidit eā in h̄ duo difficile pōt ponere in vtrāq̄ illaruz virtutes multas.U.g.ſenſū ꝛ imaginationē.qui aūt diuidit eaz in ſſas tres:peccauit duobus modis:dimiſit enī multas differētias.U.g.nutriri ꝛ imaginari:ꝛ etiā diuiſit eandē virtutem.ſ.cōcupiſcibilem in plures vna:ꝛ qū aīa fuerit diuiſa tali diuiſione:tūc ptes aie erūt ifinite ſicut inuit ꝑmo.

Cui autem harū eadem vel altera ſit hz multam dubitationez ſi aliquis ponat ſeparatas partes anime. Adhuc autem appetitiua ꝛ que ratione ꝛ potentia altera videť vtiqz eſſe ab omnibus ꝛ inconueniens vtiqz hanc ſequeſtrare. Irrationatiua autem voluntas ſit cuz irrationabili ꝛ cōcupiſcitiua ꝛ ira. Si autem tria in anima in vnoquoqz erit appetitus.

Et contingit magna queſtio in quacūq̄z iſtarum fuerit accepta:ꝛ vtrum eſt eadem: aut diuerſa:ꝛ maxime ſi aliquis poſuerit ꝙ tres ptes anime ſunt diuerſe. ꝛ inopinabile eſt etiam cum hoc qō dixim⁹ diſtinguere hoc qō exiſtimatur eſſe diuerſuz ab omnibus in diffinitione ꝛ actione.principale enim exiſtit in parte cogitatiua: deſiderium autem ꝛ ira inueniūtur in nō rationabili.Si igitur anima habet tres partes:tunc deſiderium inuenitur in vnaquaqz illarum.

42 Et ꝓingit nobis queſtio in quacūq̄z iſtaꝝ triū virtutum aut duaꝝ numerauimus virtutem imaginationis .ſ. vtꝝ iſta virtus ſit vna illaꝝ virtutum in quas diuiſimus partes anime: aut eſt diuerſa ab eis:ꝛ maxime ſi aliq̄s poſuerit ꝙ partes aie ſunt diuerſe in diffinitiōe ꝛ loco. D.d. ꝛ inopinabile ē ꝛc̄.i.ꝛ inopinabile eſt diuidere hāc virtutem que exiſtimatur eſſe diuerſa ab omnibus in actiōe ꝛ

UVA. BHSC. IyR_012

diffinitione:⁊ intendit virtutē desideratiuam:⁊ ponere eā in habente rationem ⁊ in carente ratione:⁊ nō ponere eā ꝑpriam alteri duoꝝ modorum:sicut est dispositio de alijs virtutibus anime:sed in vtroq;.Virtus.n.ꝑncipalis non existit nisi in animali rationali:⁊ hoc intēdebat qū dixit i parte cogitatiua:⁊ non ꝑncipalis:sicut desideriuz ⁊ ira existit in nō rationabili:ſz nos videmus istam virtutem numerari ſm numeꝝ virtutuz:ita ꝙ si partes anime fuerint tres:tunc desideriū inuenietur in oibus eaꝝ:⁊ hoc intendebat quz dixit si igit anima ⁊c̄.

Et etiam de quo nunc sermo instat quid forte mouēs ſz locū animal ē.ſz qdē eni augmētū ⁊ decrementum motum qō omnibus inest videbitur vtiq; mouere generatiuum ⁊ vegetatiuum De respiratione autem ⁊ expiratione:⁊ somno ⁊ vigilia posterius perspiciendum. habēt eniz ⁊ hec dubitationem multā.

Illud autem ad qō peruenimus in sermone est:quid est illud qō mouet animalia de loco in locum.⁊ existimatur ꝙ motus qui ē ſm augmētum ⁊ diminutionem existit in omnibus:⁊ illud qō existit in omnibus est illud qō existimaꝫ mouere generatiuum ⁊ nutritiuum:⁊ post cōsiderabimus de anhelitu:⁊ de somno ⁊ vigilia. in istis enim sunt multe questiones.

43 Idest sed nos nō intendebam' istas q̄stiones i hoc loco Intentio enim nostra est pscrutari illud qō mouet animal in loco:quid sit. D.o.⁊ existimaꝫ ꝙ motus ⁊c̄.i.⁊ existimatur ꝙ motus animalis ſm augmētū ⁊ diminutionē existit i oibus aialibus:⁊ qō est tale attribuit virtuti que mouet ad generandū ⁊ ad nutriēdū.⁊ intēdebat ꝓ hoc notificare ꝙ iste motus est alius a motu locali existēti a motu locali ſz vterq; sit in loco:⁊ ꝙ motoꝝ in eis est diuersus .D.o. ⁊ post considerabimus.i. ⁊ postꝫ locuti fuerimus de hac virtute ꝑsiderabimus de anhelitu:⁊ somno ⁊ vigilia: quz vtrunq; sit ab aia motus:⁊ habebat multas q̄stiones.

Sed de motu ſm locum quid mouens animal ſm processiuum motum cōsiderandum:ꝙ quidem igitur non vegetatiua potentia manifestum.semper enim ꝓpter aliquid motus hic:⁊ aut cum phantasia:aut cum appetitu ē.nihil eni non appetens:aut fugiens mouetur:sed aut violentia. Amplius ⁊ plante vtiq; essent motiue:⁊ vtiq; haberent aliquam partem organicam ad motū hunc.

Consideremus igitur de motu locali:⁊ qd est illud qō mouet animal motu locali:⁊ manifestū est ꝙ hoc non est a virtute nutritiua. Ista eni virtus semper attribuitur illis:ista aūt aut ē cum imaginatione:aut cum desiderio. nihil enim mouetur:nisi aut per desideriuz ad aliquid: aut per fugam ab ipso:nisi motus eius sit violentus:⁊ si ista esset etiā dispositio plantaꝝ:esset mote ⁊ haberēt mēbꝝ organicū iuuās hūc motū.

44 Idest ⁊ quia actio virtutis nutritiue ē semp ⁊ attribuit vegetabilibus.actio aūt istius virtutis nō ē semp: neq; est in vegetabilibus:⁊ iste motus qui est in loco semper ē cū imaginatione ⁊ desiderio ad aliquid. Nihil eni mouet voluntarie:nisi aut desiderādo aliqd:aut fugiēdo ipsū. si igit iste motus esset ab anima nutritiua:cōtingeret ut ista anima esset desiderās ⁊ imaginans.⁊ si virtus nutritiua esset mouēs in loco:cōtingeret ut plante mouerentur in loco:⁊ si plāte mouentur in loco:tūc haberent hanc dispositionē scilicet imaginationē ⁊ desideriū:⁊ haberēt etiā mēbꝝ organicū ꝙ qō fit motus.

Similiter autem neq; sensitiuum.multa eni animalium sunt que sensum quidez habent: manentia autem ⁊ immobilia sunt per finez.Si igitur natura nihil facit frustra neq; deficit in necessarijs:nisi in orbatis ⁊ i imperfectis. huiusmodi autem animalium perfecta ⁊ non orbata:signuz autem est quia generatiua quedā sunt ⁊ augmētum habent ⁊ decrementum: quare ⁊ haberent vtiq; partes organicas ꝓcessionis.

Et etiam ſm hunc modum est aliud a sensu multa animalia enim habent sensuz:⁊ sunt quiescentia in eodem loco:⁊ non mouentur omnino Si igitur natura nihil facit ociose:⁊ perfecte operatur in rebus necessarijs:nisi sit in rebꝰ mōstruosis que nō sunt perfecte.talia eniz animalia sūt perfecta non mōstruosa:⁊ signum eius est ꝙ generant: ⁊ habent ascensum ⁊ descensum: ⁊ ideo habēt mēbra organica ꝓ que fit motus localis.

45 D.⁊ oportet etiā ſm hūc modū ut ista virtꝰ mouēs in loco:sit alia a sensu.multa enim animalia sentiunt:sed nō mouetur omnino:⁊ necesse est ut ista animalia nō mouеantur omnino:quoniā qū natura nihil facit ociose.i.nullum membꝝ facit sine iuuamento;neq; diminuit in rebus necessarijs.i.neq; abstulit animali mēbrum in quo habet iuuamentū necessariuz:nisi hoc sit ꝓpter occasiones cōtingentes in minori parte:ut digitus sextus: ⁊ ista animalia non mota nō habent instrumētum ambulandi:⁊ sunt cū hoc perfecta nō monstruosa: ⁊ signum eius est ꝙ generāt sibi similia:⁊ habent in sua vita ascensum ⁊ discensum:sicut alia entia naturalia:quoꝝ esse est naturale:ergo necesse est ut sint animalia non mota:⁊ ideo non habent membra motus.⁊ debes scire ꝙ non vtitur loco cōmunicantie in destruendo has virtutes esse motiuas:nisi ira:qz suum quesitum est causa ꝓpinqua motus:⁊ si nō:tunc sensus est vna causaꝝ istius motus;ſz causa remota.

At vero neq; rationatiua ⁊ vocatus intellectus est mouens. speculatiuus quidem enim nihil speculatur actuale:neq; dicit de fugibili ⁊ ꝓsequibili.semper autem motus aut fugientis:aut prosequentis aliquid est.sed neq; qum speculatus fuerit aliquid huiusmodi:iam precipit aut ꝓsequi:aut fugere:puta multotiens intelligit terribile aliquid aut delectabile:nō iubet autē timere sed corr mouetur. si autē delectabile moueat appetitū aliqua altera pars.

Sed illud qō mouet non est pars cogitatiua neq; illa que dicitur intellectus. pars enim cogitatiua non videt illud qō facit:neq; dicit aliquid in fugito:neq; in quesito. Motus enim semper inuenitur:aut i fugiente:aut in querente:neq; est etiam ex eis que qñ viderint rem talem mittēt ad querendum:aut fugiendum:ut multotiens opinamur aliquid esse delectabile:aut timorosum:⁊ nō mittimus ad timorē.cor aūt mouet qñ aliud mēbrum delectaꝫ.

46 Potest intelligi ꝓ partem cogitatiuā intellectus speculatiuus:⁊ per partē que dicit intellectus operatiuus:⁊ iō dixit:pars.n.cogitatiua nō videt ⁊c̄.i.pars speculatiua nō ꝑsiderat de rebus operatiuis:neq; de aliqua re vtili questa:neq; de aliqua re nocente fugita:motus autez in loco nō inuenitur nisi;aut in querente;aut in fugiente. D.o.neq; ē etiā ex eis ⁊c̄.i.neq; est etiā pars intellectus q̄ natus ē ꝑsiderare in quesito ⁊ fugito:⁊ excitat membꝝ mobile ad motū ad rē delectabilē:aut membꝝ mobile in timore ad motū;ut accidit nobis qñ imaginamur aliqō delectabile aut timorosū ꝙ mēbrum ꝓprium illi delectabili mouetur in nobis ⁊ cor ꝑstringitur tūc ex illo timoroso:⁊ itellectus

UVA. BHSC. IyR_012

nihil videt ex hoc sed videmus ipsum moueri ex illo timoroso: aut ad aliud delectabile: ⁊ ꝫ itẽdebat qum dixit: cor autẽ ⁊c. ita cecidit in scriptura: ⁊ forte diminuit ex ea tm̃ q̃ intẽtio esset ista. s. cor autẽ mouet ex timore aut ex delectatione: qñ aliud mẽbr̃ delectat: ⁊ demõstrat hoc q̃ inuenimus i alia trãslatione. s. multotiens cogitat intellectus i aliquo timoroso: aut in aliquo delectabili: sed nõ ꝓpter ꝫ erit timor: aut delectatio. Cor aũt mouet motu timoris: sꝫ nõ ex intellectu. ⁊ qũ cogitauerit in aliquo delectabili: tũc mẽbr̃ aliud a corde mouet motu delectationis.

Amplius ⁊ precipiente intellectu ⁊ dicente intelligibilia fugere aliquid: aut prosequi nõ mouetur: sed sm̃ cõcupiscentiã agit ut incõtinens. ⁊ totaliter autem videmus quoniaꝫ habens medicatiuã non sanatur: tanq̃ꝫ alterius quidem sit ꝑ priũ agere sm̃ scientiam sed nõ scientie.

Et qum intellectus miserit: ⁊ cognitio affirmauerit fugere aliquid: aut querere aliquid non mouebitur sed facit illud qõ cõuenit delectationi scilicet q̃ non potest se retinere: ⁊ vniuersaliter videmus habentem artem medicine nõ sanare: qr aliud est principale actionum que fiunt per cognitionem.

47 Et videmus etiã q̃ intellectus multotiens mittit ad q̃rendũ aliquid: aut fugiendũ: sed tñ homo non mouet ab eo qõ affirmat intellectus: sed ex eo qõ ꝓuenit delectatiõi ut accidit viro voluptuoso qui non refrenat se ut deberet D. d. ⁊ vniuersaliter ⁊c. i. ⁊ vniuersaliter videmus multotiens q̃ multi scientes aliquã artẽ nõ agũt ꝑ illã artẽ: sicut vidimus multos medicos qui nõ curãt se quꝫ infirmant: ⁊ hoc nõ est nisi quia alius motor est ꝓncipalis actionis illaꝝ actionũ que agunt̃ per cognitionẽ ⁊ artem: ⁊ si nõ cõtingeret ut omne habẽs cognitionez alicuius operationis nõ ageret nisi illã rẽ quã scit.

At vero neqꝫ appetitus huiusmodi motus dictus est. abstinentes enim appetentes ⁊ concupiscẽtes non operantur: quorũ habent appetitũ sed sequuntur intellectum. vident autez duo hec mouẽtia: aut appetitus: aut intellectus. Si quis phantasiam posuerit sicut intelligentiã quãdam multa enim ꝓter scientiam sequuntur phantasiaas: ⁊ in aliis animalibus non intelligentia: neqꝫ ratio est sed phantasia: vtraqꝫ ergo motiua ꝫ locum intellectus ⁊ appetitus.

Principalitas igitur in hoc motu non ẽ cognitionis: neqꝫ etiam desiderij. Heremite enĩ desiderant ⁊ cõcupiscunt: sed non agunt ea ad que mouentur per desiderium: qr ꝓsequuntur intellectum. Apparet igitur q̃ illud qõ facit motuꝫ est hec duo: desiderium. s. ⁊ intellectus. ⁊ si aliquis posuerit q̃ imaginatio est similis desiderio: i pluribus enim rebus cõsequimur imaginationez sine cognitione. Alia enim animalia non habent existimationem: neqꝫ cognitionem: sed imaginationẽ. hec igit̃ duo. s. desideriũ ⁊ intellectus sunt mouẽtia de loco in locũ.

48 Quid igit̃ dominat in isto motu ⁊ appropriat ei nõ ẽ cognitio: qũ multotiens moueamur a desiderio: ꝫ intellectus videat nos nõ debere moueri. neqꝫ etiã qõ dominat in isto motu est desideriũ: qr multi homines desiderãt: sed nõ ꝓsequunt desideriũ: sed intellectũ. ⁊ qum declaranit q̃ motus localis impossibile est attribui alteri istaꝝ virtutũ singulariter: ⁊ apparet etiã q̃ vtraqꝫ illaꝝ ꝫ introitum i mouendo. motus enim nõ sit sine desiderio: neqꝫ sine intellectu aut imaginatione: dixit apparet ⁊c. i. apparet igit̃ ex hoc qõ diximus q̃ agens motũ est duo: intellectus. s. ⁊ desiderium: aut imaginatio q̃ est similis desiderio. In pluribus enim rebus mouemur ab imaginatione sine aliqua cognitione: sicut animalia mouentur. alia enim animalia nõ habẽt cogitationẽ sꝫ in loco cogitationis habẽt imaginationẽ. Iste igit̃ due virtutes sunt mouentes de loco i locum. s. itellectus aut imaginatio.

Intellectus autem qui ꝓpter aliquid ratiocinatur: ⁊ qui practicus est differt autem a speculatiuo fine: ⁊ appetitus propter aliquid omnis ẽ cuius enim appetitus hoc principium practici intellectus. vltimum autem principium actionis ẽ quare rationabiliter hec duo videnť mouentia appetitus: ⁊ itelligentia practica. Appetibile. n. mouet ⁊ ꝓpter hoc intelligentia mouet qr principium huiusmodi q̃ appetibile.

Et intellectus operatiuus: ⁊ est cogitans in re differt a speculatiuo i perfectione. Omne enĩ desiderium est desiderium ad aliquid. desideriuꝫ enim nõ est p̃ncipium intellectus speculatiui: sed ille alius est principium intellectus: ⁊ ideo necessario apparet q̃ hec duo sunt mouentia. s. desiderium ⁊ cogitatio apud actionem. desideriũ enĩ mouet: ⁊ ideo cogitatio mouet quia est desideratiua.

49 D. ⁊ intellectus per quẽ agitur: ⁊ est cogitatiuus. operatiuus differt a speculatiuo in perfectione ⁊ fine. finis enĩ speculatiui est scire tm̃: operatiui autẽ operari. D. d. ⁊ oẽ desideriũ ⁊c. i. ⁊ qr omne desideriũ est desideriũ ad aliq̃d ideo desideriũ nõ est p̃ncipium mouens intellectũ operatiuũ sꝫ illud desideratũ mouet intellectũ: ⁊ tunc desiderabit intellectus: ⁊ qũ desiderauerit tũc mouebit̃ homo. s. a virtute desideratiua q̃ est intellectus aut imaginatio. D. d. iõ necessario ⁊c. i. ⁊ qr p̃ncipium motus est ex desiderato: apparet q̃ hec duo mouẽt hoiez. s. desideriũ ⁊ cõsensus q̃ sunt erga operationẽ sm̃ hunc modũ. s. q̃ faciẽs desiderare ⁊ mouere qõ ẽ intellectus idẽ sunt: sed est mouẽs qr faĉ desiderare rẽ: ⁊ hoc intendebat qũ dixit: desideratũ enim ⁊c. i. desideratum enĩz qr ipsum est qõ mouetur ad rẽ quã cõprehẽdit: ⁊ est intellectus operãs aut imaginatio: ⁊ intellectus qñ cõprehendit aliq̃d desiderabit p scientiã: ⁊ mouebit per desideriũ: necesse est ut ipse intellectus sit mouẽs sm̃ q̃ est desiderãs: nõ ꝫ qõ est cõprehẽdens: neqꝫ sm̃ q̃ desideriũ est alia virtus ab intellectu: que est etiã mouens sm̃ q̃ ipse declarabit post. ⁊ hoc qõ ipse dixit de intellectu operatiuo intelligenduꝫ est de imaginatione. animalia. n. vniuersaliter mouent ab imaginatione. si igitur forma fuerit imaginata ex cogitatione: tũc motus attribuetur intellectui operatiuo: ⁊ si nõ fuerit ex cogitatione: tũc attribuetur ipsi virtuti imaginatiue.

Et phantasia qum moueat non mouet sine appetitu. vnuꝫ igitur mouens qõ appetibile. Si enim duo intellectus ⁊ appetitus mouebant sm̃ cõmunem vtiq̃ aliquam speciẽ mouebant: nũc autem intellectus nõ videtur mouens sine appetitu. voluntas enim appetitus est: qum autem ꝫ rationem mouetur ⁊ sm̃ voluntatem mouet. appetitus autem mouet ꝓter rationez. cõcupiscẽtia quidem enim appetitus quidẽ est.

Et p̃ncipiũ huius erit in tẽpore in quo mouet imaginatio. nullus igit̃ motus erit extra desiderium. motor igitur est vnus. s. desiderãs. mouens enim si esset duo. s. intellectus ⁊ desiderium tunc mouent modo cõmuni. modo autem intellectus non videtur mouere post desiderium. voluntas enĩz ⁊ desideriũ quando mouentur in cogitatione: tũc volũtas mouet ⁊ desideriũ mouet

UVA. BHSC. IyR_012

motu qui nō intrat cogitationē :appetitus autez est aliquod desideriū.

50 Jdest ⁊ ꝓncipiū huius motus qui ē ex re desiderata erit in tpe in quo imaginatio mouet a re desiderata sine appetitu. Jmaginatio enim ꝑmo cōprehēdit desideratū.ſ. patit ab eo fm cōprehēsionē:⁊ qū cōprehēderit ipsum forte desiderabit:⁊ qū desiderauerit ⁊ nō erit illic aliud desideriū cōtrariū:neq; alia virtus anime ꝓtraria:tūc mouebit animal in loco ad illud desideratū. D.o.motor igit est vnus idest motor igitur qui est desideratū quia est vnus: cōtinget ut illud qō mouetur ab ea ꝙ est mouēs animal.ſ.virtus desideratiua sit vna etiā:⁊ hoc est aut intellectus aut imaginatio:fm ꝙ vtrūq; est desiderans:⁊ si mouens animal esset duo.ſ.intellectus per se:⁊ virtus desideratiua p se:fm ꝙ sunt diuersa:tūc motus animalis nō,pueniret ab eis nisi accidentaliter.ſ.p naturā cōmunem istis duab⁹ virtutibus que esset alia ab vtraq; illaꝝ. D.o. modo autem intellectus.i.⁊ si ita esset:cōtingeret ut intellectus p se moueret animal:⁊ etiā desideriū p se:⁊ nō est ita. Intellectus enim nō videt mouere nisi volūtarie:sicut imaginatio nō videt mouere sine desiderio.⁊ dīa inter volūtatem ⁊ desideriū ē:qz qñ volūtas ⁊ desideriū mouēt : tūc voluntas mouet fm cogitationē:desideriū aūt mouet nō fm cogitationē. D.o.⁊ desideriū est aliqs appetitus:ita cecidit i scriptura ⁊ est falsū:⁊ dz legi:⁊ appetitus est aliqd desideriuz idest ꝙ pars anime desiderās est mouens vniuersaliter. Si igit desiderauerit p cogitationē:dicetur voluntas:⁊ si fuerit sine cogitatione dicet appetitus.⁊ demōstrat hūc errorē alia translatio in qua dicit:appetitus autez mouet sine cogitatione:qz appetitus est modus desiderū.

Jntellectus quidē omnis ꝑncipioꝝ rectus ē.appetitus aūt ⁊ phantasia recta:⁊ non recta:vñ semper quidem mouet appetibile:sed hoc est bouuz aut apparens bonū:nō aūt omne ſz actuale bonum.actuale .n.est ꝓtingens ⁊ alr se habere.

Omnis igitur intellectus est rectus.appetit⁹ aūt ⁊ imaginatio qñqz sūt recti ⁊ qñqz non: ⁊ iō pars appetitiua mouet semp:sed hoc aut erit bonū:aut existimabitur esse bonū:⁊ nō in omnibus illud enim actuale est laudabile.⁊ actuale ē illud qō possibile est ut habeat rē alio modo.

51 D.⁊ omnis actio ex intellectu ē recta.actiones aūt que fiunt ex appetitu ⁊ imaginatione:qñqz sunt recte:qñqz non ⁊ ideo pars appetitiua mouet semp qz mouet ad rectuz:⁊ nō rectū.intellectus autē nō mouet nisi ad rectuz tm̄: ⁊ iō nō mouet semper. D.o.sed hoc aut ē bonum ꝛc̄.i.sed ħ erga qō mouet virtus appetitiua:aut est bonū:aut existimatur esse bonū:sed nō est : ⁊ hoc bonum ad qō mouet ista virtus:nō est bonū cōmune oībus.illud enim bonū qō est in actu semper est laudabile simpliciter:⁊ hoc intendebat qū dixit:sed nō in omnibus.illud enī actuale est laudabile.i.⁊ illud bonum existens in oībus.illud enim bonū qō semper est actuale est laudabile. D.o.⁊ actuale ē illud qō possibile ē ꝛc̄.i.⁊ bonū qō est pura actio est bonū qō mouet alio modo a mō fm quē mouent ista bona: que qñqz sunt potētia:qñqz actu.⁊ potest intelligi per ħ qō dixit sed non in oībus.i.⁊ bonū ad qō mouet ista virtus:nō est bonū fm totum.i.semper ⁊ simplr.illud.n.bonū qō est actu ponitur esse laudabile:uel aliter:sed nō in oībus.i.sed bonum qō cōprehendit ista virtus nō est bonū existēs laudabile ab oībus:sed bonū intellectui ⁊ operationi est laudabile apud illā uirtutē:⁊ bonū qō pōt inueniri alio modo ab eo fm quē est bonū. bonū autē cōe oībus est bonū purū:⁊ intentio in istis est ꝓpinqua:⁊ quasi ista postrema uidetur cōuentio.

Quod quidem igit huiusmodi potētia animē mouet que vocatur appetitus manifestum ē Diuidentibus aūt anime ptes:si fm potētias diuidāt ⁊ separēt valde multe fiunt:vegetabile sensibile:intellectiuuz cōsiliatiuū:adhuc appetitiuū hec.n.plus differūt ab inuicē q̄z cōcupiscibile ⁊ irascibile.

Jam igit apparuit ꝙ talis virtus aie mouet ⁊ est que dicitur appetitiua:⁊ diuidentes animaz si diuidūt eā ꝛz virtutes:tūc iueniūt multas ptes valde.ſ.nutriuā ⁊ sēsibilē ⁊ intelligentē ⁊ cogitatiuam ⁊ desideratiuā. Jste.n.distincte sunt ab inuicem:⁊ magis desideratiua ⁊ similit irascibilis.

52 Jdest iā apparuit ex hoc sermone ꝙ talis uirtus uirtutū anime q̄ cōprehendit rem ⁊ desiderat ipsa ē uirtus mouēs animal:⁊ est que dicit appetitiua.⁊ illi qui solent diuidere animā in tres:aut in duas partes:oportebat eos si intendebant diuidere illā fm vtutes habendas diuidere eaſ in plures partes:qū plures habeāt ptes illis tribus. U.g. nutritiuā sēsibilē intelligibilē ⁊ cogitatiuā.

Quoniā aūt appetitus sūt ꝓtrarij ad inuicē hoc aūt accidit qū ratio ⁊ ꝓcupiscibile ꝓtrarie fuerint.sunt aūt in ipsis sensū habentibus. Jntellectus quidē eni,ppter futuꝝ retrahere iubet:cōcupiscentia aūt,ppter ipsū iam.videt enim ꝙ iā delectabile ⁊ simpliciter delectabile:⁊ bonū simplr ,pterea ꝙ nō videt ꝙ futuꝝ.

Et,ppter diuersitatē appetitus cōtrariāt sibi ad inuicē:⁊ ħ accidit qñ modi appetitus fiūt oppositi:⁊ nō erit nisi habēti sensū per tps.⁊ intellectus coget nos ad,phibēdum,ppter rem futurā ⁊ appetitus,ppter rē pñtis voluptatis.existimat enim ꝙ res pñtis voluptatis ē voluptas simplr qz nō aspicit rē futurā.

53 Poterit intelligi ⁊ ,ppter diuersitatē appetituū:qui sunt in anima ꝓcupiscibili cōtradicūt sibi in motu ab inuicē:ul alr.i.⁊ ,ppter diuersitatē appetitus anime concupiscibilis ab itellectu ꝓtradicūt sibi ad inuicē:⁊ hoc est manifestius .D.o.⁊ accidit hoc ꝛc̄.i.⁊ hoc accidit in eadē re qñ modi appetituū i ea fuerint oppositi :⁊ iste modus ꝓietatis nō inuenit nisi in animali qō cōprehēdit tempus: qz cōprehē dit aliquid ex re in pñti tpe q̄ illud qō est ex ea in futuro U.g.ꝙ in eadē re iudicare :qō modo est uoluptibile ⁊ in futuro ꝓtristabile. D.o.⁊ intellectus coget ad,phibendum ⁊ intendebat demonstrare diuersitatē duoꝝ modoꝝ i appetitu.ſ.appetitū intellectus: ⁊ appetitū aie cōcupiscibilis aia.n.,ꝓcupiscibilis mouet ad rē q̄ ē i actu uoluptuosa.aia aūt rōnalis multotiēs,phibet:⁊ ħ pp nocumētū futuꝝ. U.g.coit⁹ ⁊ crapula. D.o.existimat igit ꝛc̄.i.mlti igit existimāt ꝙ res pñtis uoluptatis est uoluptuosa simplr ⁊ nunq̄ cōtristabilis:qz uirtus cōcupiscibilis nō inspicit ꝓtristationē ꝓtingentē in futuro.

Specie quidē igit vnū erit mouēs appetibile aut appetitiuū. Primū aūt oiuz appetibile. ħ eniz mouet:qū nō mouet eo ꝙ sit intellectiuum aut imaginatiuū:numero aūt plura mouentia. Quoniā aūt tria sūt:vnū qdez mouens: 2m quo mouet:⁊ tertiū qō mouet.mouēs aūt duplex:aliud quidē imobile:aliud aūt qō mouet. Est autē imobile actuale bonū:mouēs autē ⁊ qō mouet appetitiuū. mouet eniz qō appetit fm ꝙ appetit:⁊ appetitus actus aut motus quidam est:qō aūt mouet animal est:quo vo mouet organo appetitus iā hoc corporeū est. vñ in cōmunib⁹ corporis ⁊ aie operibus ꝓsiderādū de ipsis.

Et mouēs est appetitū fm ꝙ est appetitum appetitū enizꝑcedit alia. hoc eniz mouet ⁊ non

UVA. BHSC. IyR_012

mouet:qz mouet imaginationē ⁊ intellectū. mouētia aūt sunt multa in numero:qz res p quas fit motus sunt tres:quaꝝ vna est motor:⁊ alia res p quā mouet:⁊ tertia motū:⁊ motor est duobus modis:iste aūt ē non mobilis:ille vo est mobilis non mobilis aūt est bonū intellectū. motor aūt ⁊ motū est appetitiuū.mouet.n. illud qō mouet fm q ē appetitiuū: qz appetitus ē aliqs motus scilicet q fit p intellectuz: ⁊ qō mouet est animal ⁊ instrumētū mouēs ē appetitus:⁊ ista sunt corpalia:⁊ iō querenda sūt i actionibus cōmunibus aie ⁊ corpori.

54 Idest ⁊ primus motor in h motu est res appetita fz q ē appetita.res.n.appetita pcedit alia mouētia animal in h motu qz ista mouet ⁊ nō mouet:⁊ ista ē dispositio pmi motoris.D.o.qz mouet imaginationē ⁊ intellectū.i. ⁊ est motor qz mouet imaginationē:qñ appetitus fuerit partis imaginatiue:aut intellectū si appetitus fuerit istius partis aie.D.o.mouētia aūt sunt multa in numero.i. mouentia aūt q̄bus fit iste motus sūt plura vno.D.o.qz res p quas fit motus nē.i.⁊ qñ ꝓtingit ut motor sit plures vno ꝓpter hoc declaratū ē in sermonibus vltimis.s.q oīs motus fit per tres res.s.quaꝝ vna ē motor q̄ nō mouet:⁊ alia illud p qō mouet:⁊ h ē motor ⁊ motū:tertia aūt est motū ⁊ nō motor,D.o.⁊ motor ē duobus modis nē.i.⁊ declaratū sūt illic q motor ē duobus modis.s.motor nō motus ⁊ iste ē primus:⁊ motor q̄ mouet:⁊ hoc est per qō mouet pmus motor.D.demōstrauit quid ē vnūquodq; istoꝝ triū in h motu:⁊ dixit:nō motū aūt est bonū intellectū nē.i. illud autē qō ē in h motu mouēs nō motū ē bonū itellectū qō cōprehēdit aīa appetitiua:motor aūt ⁊ motū ē res appetitiua.i.corporis mēbri in quo ē ista pars aie:appetitus aūt est motus:qz ē a re appetita p intellectū in actu: ⁊ forte h intēdebat qñ dixit:qz appetitus ē motus.s.qui ē i actu .i. appetitus q̄ ē a re appetita in actu.vel alr.i.appetitus q̄ ē appetitus in actu:motū autē ⁊ nō motor qui ē tertia res i hoc motu ē animal.D.o.⁊ instrumētū ē appetitus nē.i. ⁊ qz illud p qō mouet pmus motor : necesse ē ut sit corpus qum sit motū:vt declaratuz est in vltimis sermonibus:⁊ appetitus hic est illud p qō mouet pmus motor:g res appetita p quā mouet animal est corpus ⁊ appetitus est forma eius:⁊ iō oz querere ea per que fit iste motus: ubi loquit de actionibus cōmunibus aie ⁊ corpori.i.i parte scientie naturalis in qua loquit de istis actionibus cōmunibus ut i somno ⁊ vigilia:⁊ ipse locutus fuit de h i tractatu quē fecit de motu animalium fz iste tractatus nō venit ad nos:fz qō trāsferebat ad nos fuit modicū de abbreuiatione Nicolai.

Nūc aūt ut in sūma dicat mouēs organice vbi pncipiū ⁊ finis idē velut glingiscimus. Hoc eni gibbosū ⁊ pcauū:hoc qdem finis:illud vero pncipiū.vñ aliud qdē quiescit: aliō vo mouetur Ratione qdem altera entia: magnitudine vero inseparabili.Dia.n.pulsu ⁊ tractu mouent:ppt qō oz sicut in circulo mancre aliquid:⁊ hinc incipere motū.

Et dico mō vlter q corpus mouetur motu ꝓsimilitudinis.vbi.n.ē pncipiū:illic etiā ē finis:sicut motus gyratiuus.in hoc.n.inuenit gibbositas ⁊ pcauitas:illud aūt finis:h aūt pncipiū:⁊ iō h est quiescēs:h vo motū:quāuis in diffinitione sint diuersa: in magnitudine aūt nō sūt distincta omne.n.qō mouet:mouet fm expulsionē:aut attractionē:vñ necesse ē ut res qescat:sicut illud qō ē in circulo:⁊ q pncipiū motus sit ex hoc.

55 Qū notificauit q querere de rebus p quas fit iste motus cōuenientius ē in alio loco:incepit narrare h quādam rē vniuersalem:⁊ dixit:⁊ dico mō vlter nē.i.⁊ dico mō q corpus mouetur a primo instrō:ita q primū instrm quod mouet ipsū qō ē subiectū aie desideratiue ē i corpore animalis i vno loco a quo expellūtur partes partis mote animalis:⁊ ad quā attrahūt partes illius ptis ab illo instrumēto. Omnis.n.motus cōpositus ex attractione ⁊ expulsione:necesse est ut principiū a quo est expulsio sit finis ad quē ē attractio:⁊ iō dixit sicut motus gyratiuus .mot'.n. gyratiuus cōpositus est ex attractione ⁊ impulsione.quonia aūt motus animalis cōpositus ē ex attractione ⁊ impulsiōe:manifestū ē qñ qñ pars dextra mouet a nobis ⁊ sustentati fuerimus sup sinistrā:tūc q̄dam ptes illius partis erūt expulse ad interius:⁊ quedā attracte : ⁊ sunt ptes q̄ sunt posterius:⁊ attractio ⁊ expulsio eaꝝ nō ē in rectitudine:fz fm lineas nō rectas:magis curuas q̄ rectas:⁊ ideo assimilat gyro:⁊ instrm per qō corpus desiderat primo:⁊ vlter nō ē cognitū a nobis:⁊ in loco huius sermonis inuenimus in alia trāslatione sermonē manifestiorē sic. dicamus igit breuiter q motor ē quasi habēs eandē dispositionē in suo pncipio ⁊ suo fine:sicut illud qō dicit grece pylagimus.est enim in eo gibbositas ⁊ pcauitas:⁊ vnū eorū est finis:⁊ aliud pncipiū.D.o.in h eni inuenit gibbositas ⁊ cōcauitas.i.in omni enim qō mouet fm expulsionē ⁊ attractionē nō recte cōuenit esse cōcauitatē ⁊ gibbositatē:ita q gibbosū sit quiescēs a quo erit principiū expulsionis: ⁊ ad qō fit finis attractionis:⁊ pcauū sit motū:sicut ē dispositio corporis moti circulariter.omne.n.corpus qō mouetur circulariter motus eius cōponit ex attractiōe ⁊ expulsione:sicut dictū est in.vñ.physicoꝝ.D.o.illud autē ē finis hoc aūt principiū nē.i. ⁊ ista pars quiescens est per motū attractionis finis:⁊ p motū expulsionis principiū:⁊ iō necesse est ut gibbosū aut illud qō est loco gibbosi sit quiescens aut cōcauū:aut illud qō est loco cōcaui sit motū : fz pncipiū ⁊ finis in hoc motu sint diuersa in diffinitione: in magnitudine aūt idē sunt sicut cētrū:⁊ h ē e contrario de motu recto.s.q principiū ⁊ finis sint in eo diuersa in diffinitione ⁊ in magnitudine:⁊ mēbrꝝ qō est tale in animali ē corpori fm ipsum.D.o.oē.n.qō mouet:mouet fm aliquā gibbositatē.i.⁊ fuit necesse ut in aīali sit tale mēbrū quiescēs qz ē principiū motus expulsionis:⁊ finis attractionis:ppt h q oē qō mouet fm attractionē ⁊ expulsionē:necesse ē ut sit fz aliqō gibbosū q̄escēs ad qō puenit motus attractiu⁹ ⁊ a quo incepit motus expulsiuus: ⁊ iō necesse est ut in oi tali sit aliqō fixū qō sit principiū ⁊ finis:sicut cērꝝ in circulo:⁊ iste sermo edificat sup duas ꝓpositiones:quarū vna ē q motus animalis in loco ꝓponit ex expulsione ⁊ attractione.scōa ē q oīs motus cōpositus ex attractione ⁊ expulsione habeat rē quiescētē ex qua fit principiū motus expulsiui:⁊ ad quē fit finis attractiui.apparet.n .q necesse ē in oi motu ut illud a quo ē motus:⁊ ad qō ē motus sit q̄escēs.qū igit motus fuerit cōpositus ex expulsione ⁊ attractione ꝓtinget ut hoc quiescēs sit idē.qū igit he due ꝓpositiones fuerint ꝓcesse:cōsequit ex eis q in animali est membrum q̄escens:a quo incipit motus expulsiu⁹:⁊ ad qō puenit:⁊ qz uidemus q vltimū mēbrū qō quiescit in motu locali est cor:necesse ē ut eius principiū sit ex eo.Sic igit ē intelligendus iste locus:⁊ iste ꝓpositiones sūt manifeste:⁊ apparētes:fz verificare eas p iductionē ⁊ dare causas apparētiū in h ꝓpriū est sermoni de motu aialium locali.

Dio quidē igit sicut ꝑdictū ē: inquātum appetitiuū animal sic ipsius motiuū ē. appetitiuuz aūt nō sine phātasia.phātasia aūt oīs:aut rōnal aut sensibilis ē:hac qdē igit ⁊ alia aialia participāt.Cōsiderandū aūt ⁊ de iperfectis qd mouēs est qbus tactus solū inest sensus:vtꝝ contingat

UVA. BHSC. IyR_012

phantasiã ineſſe his:aut non ꝛ cõcupiſcentia. vi detur enim leticia ꝛ triſticia ineſſe:ſi autez hec ꝛ cõcupiſcẽtia neceſſe. Phantaſia autez quõ vti qz inerit:aut ſicut mouent indeterminate:ꝛ h̃ in ſunt qdem:indeterminate aũt inſũt.

Et vniuerſaliter ſicut diximus q̃ res ſm q̃ eſt animal hz appetitũ ſic per illã intentionẽ mo uet ſe ꝛ deſideriũ nõ ẽ extra imaginationẽ. Oñe enim imaginatum:aut eſt ſenſibile aut cogitabi le.hoc enim inuenitur in alijs animalibus .cõſi deremus igitur in animalibus non perfectis qd moueat ea in quibus ſenſus non eſt niſi ꝓ tactuz tm̃. Dicamus igitur vtꝝ ſit poſſibile ut habeant triſticiã ꝛ delectationẽ:ꝛ ſi hec duo habent de ne ceſſitate habẽt appetitũ.quomodo igit erit ima ginatio:aut forte ſicut mouent motu interminato:ſic etiã exiſtit in eis . eſt.n.in eis ſicut diximus cũ imaginatione ſenſati nõ terminati.

56 D.ꝛ qz res ſm q̃ eſt animal hz appetituz:neceſſe ẽ ut ꝓ illã intẽtionẽ moueat ſe:ꝛ ois appetitus nõ ẽ ſine imagina tione.omne.n.imaginãs:aut hz illã formã imaginatiuam a qua mouet ex ſenſu:aut hz eã ex cogitatione. i hoic aũt habet ex cogitatione:in alijs vo animalibus a ſenſu.ꝛ qũ poſuerimus q̃ ois appetitus fit ex imaginatione:imagina tio aũt fit ex quinq̃ ſenſibus in aialibus pfectis: oz ꝓſi derare quõ mouent aialia iperfecta que nõ habẽt niſi tactũ tm̃:ꝛ manifeſtũ eſt q̃ ſi iſta habẽt delectationẽ ꝛ triſticiaz neceſſe ẽ ut habeãt appetitũ:ſz ſi poſuerimus ea habẽ ap petitũ:neceſſe erit ut habeãt imaginationẽ:ſz iſta exiſtimã tur nõ habere imaginationẽ qũ nõ moueant ad ſenſibilia niſi apud ꝓſentiã eoꝝ:aut moueant motu non termina:o ſed quocũq̃ mõ ſit:dicamus q̃ quẽadmodũ mouent mo tu nõ terminato.i.ad intẽtionẽ non terminatã:ita uidet q̃ imaginãtur imaginatione nõ terminata:quam ſentiant ſen ſu nõ terminato.

Senſibilis quidem igitur phantaſia ſicut di ctũ eſt ꝛ in alijs animalibus ieſt.deliberatiua aũt i rationalibus : vtꝝ enim ageret hoc aut hoc: iã rationis eſt opus:ꝛ neceſſe vno menſurare.mai eni imitatur:quare põt vnũ ex pluribus phanta ſmatibus facere.ꝛ cauſa hec eius q̃ non putari opinionem habere: qm̃ eam que ex ſyllogiſmo nõ habet hec autẽ illam ꝓpter quod deliberati uũ nõ hz appetitus:vincit autez aliquãdo ꝛ mo uet deliberatõez.aliqñ aũt mouet ſeipſũ ſic̃ ſpera appetit̃ appetitũ qũ in cõtinentia fuerit. natura autẽ ſẽp q̃ ſurſũ ꝓncipalioꝛ eſt ꝛ mouet vt tribuſ lationibus moueat.

Et h̃ etiã inuenitur i alijs aialibus.virt̃ autẽ cogitatiua ẽ in rationabilibus tm̃:eligere aũt fa cere hoc:aut hoc eſt de actione cogitatiua ꝛ nu merat ipſum vnum de neceſſitate.mouetur enim erga maius:ita q̃ poteſt ex multis imaginationi bus ut agat:ꝛ hec eſt cauſa exiſtimationis.nõ.n. habet cogitationẽ:qz non habet rem que fit a ra tione:ꝛ hoc eſt qõ eſt illius ꝓpter delectationem quia non habet virtutem cogitatiuam . Domi natur igitur ꝛ mouet qñq̃ illud:ꝛ quandoq̃ ali ud.appetitus enim mouet appetitum ſm ſperaz quando habuerit intentionem cõtinẽtie. eſt eniz ſm naturam prioꝛ ꝛ motoꝛ:ita q̃ ſint mote erga motum.

57 Et imaginatio exiſtit in alijs animalibus:cogitatio aũt in rationabilib̃.eligere.n.facere hoc imaginatũ ꝛ nõ hoc eſt de actione cogitationis: nõ de actione imaginationis . Judicãs.n.q̃ h̃ imaginatũ ẽ magis amabile q̃ hoc: oz eẽ eadẽ virtus de neceſſitate que numerat imaginatiões:ꝛ in quibuſdã iudicat magis delectabilius:ꝛ h̃ intẽdebat qum dixit :ꝛ numerat ipſũ vnũ de neceſſitate: ꝛ eſt ſm q̃ repu to:ꝛ neceſſe ẽ ut vna vꝛus numeret illas imagines donec cõprehẽdat ex eis magis amatũ:ſicut vnũ numerat nume ros inequales:donec cõprehẽdat ex eis magis maiorẽ. ſi militer cogitatio numerat imaginationes ꝛ cõparat inter eas donec poſſit pati ab imaginatione alicuius eaꝝ:ꝛ hec eſt cauſa quare animal rõnale hz exiſtimationẽ.exiſtima tio.n.ẽ ꝓſenſus qui puenit a cogitatione. D.d.nõ enim ha bet cogitationẽ ꝛc̃.i. ꝑter animal rationale nullũ hz cogi tationẽ qz nõ habẽt rationẽ ꝛ motus aialium ẽ ꝓpter de lectationẽ:ꝛ eſt motus ſimplex nõ diuerſus qz nõ hz virtu tẽ cogitatiuã cũ appetitu:ita q̃ he due virtutes dominarẽ tur ſibi ad inuicẽ:adeo q̃ moueret animal qñq̃ ꝓpter vo luntatẽ:ſicut in animali rationali. D.d.appetitũ.n.mouet appetitũ ꝛc̃.i.accidit.n.in habenti pluſq̃ vnũ appetitũ ut animal moueat in quibuſdã locis a duobus appetitibus inſimul qñ acciderit ut vnus appetitus fuerit dominãs ꝛ ꝓtinẽs ſcõm:tũc.n.inducet ipſũ ad ſuũ motũ:qñ appetituſ dominat̃ remanet motus in ſuo motu ꝓpio: ſicut accidit in coꝛporibus celeſtibus.Unuſquiſq̃.n.orbiũ ſtellaꝝ er raticaꝝ uſ̃ moueri p appetitũ orbis ſtellarũ fixaruz motu diurno:lz cũ ſuo appetitu ꝓpio moueantur motu ꝓpio D.d.eſt enim ſm naturã ꝛc̃.i.ꝛ accidit huic ſpere ꝓtinenti alias.ſ.dominari ſup eas ꝓpi hoc qz eſt prioꝛ natura alijs ꝛ mouẽs eas ita ut ꝓ hoc accidat ut alie moueant ab ea.

Scientificum autem nõ mouet ſed manet. Quoniam autẽ hec quidez vniuerſalis exiſtima tio ꝛ ratio:alia vero particularis.hec quidẽ eniz dicit q̃ oporꝛet talem tale agere:hec autem q̃ h̃ quidem tale ꝛ ego talis:iã hec mouet opinio nõ que vniuerſalis:aut vtraq̃:ſed hec quidem quie ſcens magis:hec aũt nõ.

Virtus autem ſcientialis non mouetur ſed quieſcit:quia illa eſt exiſtimationis ꝛ iudicij vni uerſalis inſimul:iſta autem eſt particulariuz:hoc enim facit q̃ oporꝛtet tale facere talem actionez:ꝛ illud eſt quia iſta res eſt ſm hunc modũ ego etiã ſum ſm illum:hoc.n.etiam mouet : ſed non vni uerſale:ꝛ vtrunq̃: ſed illa eſt quieſcens: iſta autẽ non.

58 Virtus aũt que cõprehẽdit vniuerſale nõ mouetur ad cõprehenſũ:qz iſta virtus eſt exiſtimationis tm̃:ꝛ cõprehẽ ſionis rei vniuerſalis;res vlis nõ mouet oio:qũ nõ ſit ali quod hoc,i.ſingulare.virtus.n.que cõprehẽdit particula re eſt particulariũ ꝛ mouet qñ mouet .Intẽdebat igit h̃ ꝓ virtutẽ ſcientialẽ virtutẽ cõprehẽdẽtem rem vniuerſalem D.d.illa.n.facit ꝛc̃.i.virtus.n.que cõprehẽdit vniuerſale affirmat q̃ oz q̃ oẽ tale agat talẽ actionẽ:virtus aũt parti cularis eſt que cõprehẽdit exẽplum ſibi ſm hãc diſpoſitio nem quã affirmauit ſi eſſet ſciens ut ageret illã actionẽ.ꝓ ueniet igit a cõprehẽſione iſtaꝝ duaꝝ virtutũ cõgregatio per quã fit actio. D.d.hoc.n.mouet ꝛc̃.i.intẽtio.n. ptcu laris mouet:motio aũt ad vniuerſale:aut nõ eſt ei:aut di camus q̃ motio eſt vtriq̃:ſz eſt vniuerſali qz ẽ quieſcẽs:ꝛ particulari qz ẽ motũ:ꝛ hoc intẽdebat qũ dixit illud autẽ eſt quieſcẽs:iſtud aũt nõ.i.ſz ſi vle fuerit mouẽs erit ſm q̃ eſt ꝺeſcens:aliud aũt ꝑticulare ſm q̃ eſt motũ.

Uegetabilem quidem igitur animam neceſ ſe eſt habere omne qõcunq̃ viuum ꝛ animã ha bet a generatione vſq̃ ad corꝛuptionem.neceſſe eſt enim qõ generatur augmentum habere:ꝛ ſta tum ꝛ decrementum : hoc autem ſine alimento impoſſibile:neceſſe igit ineẽ:vegetabilẽ potenti am in oibus generatis ꝛ corꝛuptibilibus.

UVA. BHSC. IyR_012

Neceſſe eſt igitur ut anima nutritiua ſit in oi & ut anima exiſtat in eis de generatione vſq3 ad corruptionē.neceſſe eſt enim ut omne generatu3 habeat p̄incipiu3 & finem:& deſcenſum: que nō poſſunt eſſe ſine nutrimento: ergo de neceſſitate virtus nutritiua eſt in oibus rebus augmētabili bus & diminuibilibus.

59 Qum cōpleuit ſermone3 de oibus virtutibus aīe vniuerſalibus:vult demōſtrare que ē ex eis in animalibus,p pter neceſſitatem:& que ,ppter melius:& dixit:neceſſe ē igit ut anima nutritiua ſit in omni viuo de p̄ma generatione vſq3 ad corruptionē.neceſſe eſt.n.ut omne habēs anima3 habeat crementū & diminutione3:qum impoſſibile eſt ut ſubito veniat ad ſuā perfectionē poſtremā:ſ3 deſcendēdo paulatim:& intrādo in ſenectutē:& q2 cauſa cremēti nihil aliud eſt q̄ nutrimētū:& cauſa dimutionis nihil aliud ē q̄ defectus cibi & eius par:citas:neceſſe eſt ut anima nutritiua ſit in omni qō creſcit:& ſeneſcit:& q2 omne viuū eſt tale neceſſe ē ut omne viuū ſit nutribile.

Senſum autem non neceſſe in omnibus viuentibus:neq3.n. quoꝝcunq3 corpus ſimplex cōtingit habere tactum: neq3 ſine hoc poſſibile eſt eſſe nullum animal:neq3 quecunq3 non ſuſcep tiua ſpecieꝝ ſine materia. Animal autē neceſſe ſenſum habere ſi nihil fruſtra facit natura. ,ppter enim aliquid omnia que ſunt natura ſubſiſtunt: aut cōſiderantia ſunt eorum que ſunt ,ppter aliquid Si igitur omne,pceſſiuum corpus nō habet ſenſum corrumpetur vtiq3 : & ad finem non vtiq3 veniet qui eſt nature opus. quomodo eniꝫ aletur:manentibus quidem enim exiſtit q̄ vnde nata ſunt.

Et non eſt neceſſariū ſenſibile3 eſſe ſimpliciter:& impoſſibile eſt ſine iſta ut animal ſit viuu3 neq3 etiā in rebus que non recipiunt formā ſine materia. neceſſe eſt igitur ut ſenſus ſit in animalibus:ſi natura nihil facit ocioſum.omnia enī exiſtentia per naturam:aut ſunt ,ppter aliquid : aut ſunt accidentia cōſequentia que ſunt,ppter aliqd Omne enim corpus ambulans ſine ſenſu corrūpitur:& nō venit ad finē qum fuerit de actione nature. Notū eſt igitur q̄ de neceſſitate inuenietur ſenſibilis in animalibus:qm̄ ſm modum eſt motus ſine ſenſu:ſed iſte etiā eſt in eis que innata ſūt quieſcere.

60 Et nō ē neceſſariū vt virtus ſenſibilis ſit ſimpliciter.i. i omnibus rebus que creſcunt & corrumpūtur: ſed i animalibus tm̄ eſt neceſſe ut ſit virtus ſenſibilis. Impoſſibile.n. eſt ſine hac virtute ut aliquid ſit animal:& hoc eſt i rebus recipientibus eā non in materia. hoc enim nomē vita dicitur de eis & iſtis equiuoce:& innuit corpora celeſtia. D.o. neceſſe eſt igit ut ſenſus ſit in animalibus ꝛc̄.i.& apparet q̄ neceſſe eſt ut ſenſus ſit in omni animali:& hoc q2 natura nihil facit ocioſe. omnia enī naturalia;aut ſunt ,ppter aliquid:aut ſunt accidentia ꝓſequentia naturā de neceſſitate & nō intēdunt. U.g. pili qui oriuntur in locis nō determinatis in corpore:& qū ita ſit:ſi animal nō haberet ſenſū cū hoc q̄ eſt ambulās ſtatim corrumperet anteq̄ peruenirent ad cōplemētū:& tūc natura ageret ocioſe:qū incepit generare entia que nō poſſunt peruenire ad finē in maiori parte:aut omnino . notū eſt igit q̄ neceſſe eſt ut virtus ſenſibilis ſit in animalibus ambulātibus de neceſſitate.ſ.querentibus nutrimentū. D.o.eſt.n.ſm modū motus ſine ſenſu.i.quoniā ſi inueniretur aliquid moueri in loco ſine virtute ſenſibili:nunc illius eſſe eſt modo diuerſo ab eſſe generabiliū & corruptibiliū:& innuit corpora celeſtia. illa enī quia nō ſunt generabilia neq3 corruptibilia:ſi haberēt ſēſum:tūc natura ageret ocioſe:quēadmodū ſi iſta mobilia generabilia & corruptibilia nō haberēt ſenſū:tūc nā ageret ocioſe. D.o.ſ3 hoc eſt in eis que innata ſunt quieſcere.i.ſ3 priuatio ſenſus do3 eſſe de genenerabilibus & corruptibilibus in eis que innata ſunt quieſcere:& non moueri ad nutrimentū.ſ.in vegetabilibus.

Non poteſt autem corpus habere quidem animam & intellectū diſcretiuum: ſenſum autem non habere:non manſiuum exiſtens generabile autem:at vero neq3 ingenerabile. Quare nō habebit:aut enim anime melius:aut corpori: nunc autem neutrū eſt:hoc quidem enim non magis intelliget:hoc autē nihil erit magis ,ppter illud. Et impoſſibile eſt ut corpus habens animam & intellectum & iudicium ſit ſine ſenſu: qum non ſit remanens ſiue fuerit generatum : ſiue non fuerit generatum etiam.cauſa eniꝫ,ppter quam nō habet hoc:eſt q̄ nō iuuatur per illud corpus & anima:modo aūt non eſt aliquod iſtoꝝ etiam:illud autem quia in maiori parte non intelligit : iſtud autem quia in maiori parte nō eſt.

61 D.& impoſſibile ē ut corpus habeat animā & intellectū ſine ſenſu:qum illud corpus nō eſt remanēs ſ3 generabile & corruptibile:ſiue fuerit ſimplex ſiue cōpoſitū:& hoc intēdebat qum dixit ut reputo generatū:aut nō generatū.cauſa enim ,ppter quā do3 eſſe corpus animatum intelligens ſi pōt eſſe:eſt q2 illō corpus animatū nō adiuuat per ſenſum neq3 in anima:neq3 in corpore.ſ3 ſi poſuerimus corp' animatū intelligens eſſe nō generabile:neq3 corruptibile:manifeſtum eſt q̄ nō indiget ſenſu:qum nō haberet ſenſus in ipſo aliqō iuuamētum. Juuamentum.n.qō ē per anima3 nō h3 q2 anima ſenſibilis impedit in maiori parte intellectū & hoc intēdebat qum dixit:illa aūt q2 in maiori parte nō intelligit.i. virtus aūt ſenſibilis:q2 in parte maiori nō intelligit animali intelligenti. Juuamentū autem virtutis ſenſibilis que ē per corpus non habet etiā q2 ſenſus in maiori parte nō eſt cauſa longitudinis vite & durationis:& h intēdebat qum dixit:& iſta in maiori parte non eſt.i. & ſenſus in maiori parte eſt cauſa quare res non ſit: ideſt ut corrūpantur:& ideo ſenſibilia ſunt minoris vite q̄ multe plāte.

Nullum ergo habet animam corpus non manens ſine ſenſu.at vero ſi ſenſum habet neceſſe eſt corpus eſſe:aut ſimplex: aut mixtum. Impoſſibile aūt eſt ſimplex : tactu3 eniꝫ nō haberet eſt aūt hūc neceſſe habere.

Et,ppter hoc iterum nō eſt corpus motum habens animam ſine ſenſu:ſed ſi habet ſenſū tūc de neceſſitate:aut erit ſimplex:aut cōpoſitū.& impoſſibile ē ut ſit ſimplex: q2 non habet tactu3:& neceſſe eſt ut habeat ipſū.

62 D.& ,ppter hoc q̄ declaratum eſt ſi ē aliqō corpus motum habēs animam:nō eſt generabile neq3 corruptibile: tunc illud corpus nō indiget ſenſu:& tūc querendū eſt mō vr̄z eſt corpus motum habens animā ſine ſenſu:aut nullū corpus eſt tale: & innuit q̄ querendū eſt de hoc in alio loco. D.o.ſed ſi habet ſenſum ꝛc̄.i.ſed manifeſtum eſt hic q̄ ſi virtus ſenſus eſt in aliquo corpore:neceſſe eſt ut illud corpus ſit:aut ſimplex.i.vnum quatuor ſimpliciū:aut cōpoſitum ex eis qō eſt generabile & corruptibile. & impoſſibile eſt ut ſit corpus ſimplex.corpus enim ſimplex impoſſibile eſt ut habeat ſenſū:& neceſſarium eſt ut tactus ſit in

UVA. BHSC. IyR_012

omni habente sensum.

Hoc autem ex his manifestum: quoniã enĩz animal corpus animatum est: corpus autem oẽ tangibile: tangibile aũt q̃ sensibile tactu: necesse est ⁊ animal corpus tactiuum esse si debet saluari animal. alij enim sensus per altera sentiunt: ut olfatus: visus: auditus. tactus autem nisi habeat sensum non poterit: hec quidem fugere: illa vero accipere. si vo hec: impossibile erit saluari animal ꝓpter quod ⁊ gustus est sicut tactus quidam: alimenti enim alimentum aut corpus tangi possibile.

Et hoc scitur de istis rebus quia animal est corpus animatum: ⁊ omne corpus est tangibile: ⁊ omne tangibile est sensibile tactus: ergo corpus animalis necesse est ut sit tangibile si animalia innata sunt euadere: ⁊ alij sensus residui medi antibus alijs rebus. Ut. g. olfatus ⁊ visus ⁊ auditus. si igitur tangibile non inuenitur in sensu: impossibile est ut recipiat quedam: ⁊ fugiat quedã ⁊ sic impossibile est ut animal saluetur: ⁊ propter hanc causam gustus est sicut tactus. est enim nutrimenti ⁊ nutrimentum est corporis tãgibilis.

63 Et hoc scitur de his ꝓpositionibus: qm̃ omne animal ẽ corpus animatũ: ⁊ omne corpus est tangibile: ⁊ omne tangibile est sensibile per tactum: ergo corpus animalis si debet saluari: ⁊ euadere ab occasionibus: necesse ẽ ut habeat tactũ: ⁊ alij sensus residui quos habet cõprehendũt alia sensibilia mediantibus alijs corporibus a suis ꝓprijs sensibilibus. Ut. g. auditus: ⁊ olfat': ⁊ visus. Si igit animal nõ sentit corpora tãgibilia: tũc impossibile est ut ueniat ad q̃dam corpora ⁊ utatur eis in aliquo iuuamento: aut ut fugiat quedam nocentia: ⁊ qum ita sit: impossibile est ut animal saluetur. D. o. ⁊ propter hanc causam ꝛc̃. i. ⁊ propter hanc necessitatẽ sensus gustus est necessarius in animalib' sicut est tactus. gustus enim est propter nutrimẽtum. s. ad cognoscendũ conueniens ab incõueniente: ⁊ nutrimentuz est in corpore tangibili: ⁊ iõ necesse est ut gustãs sit tangẽs sicut declaranimus ꝑus.

Sonus autem ⁊ color ⁊ odor non alunt neq̃z faciunt augmentum: neq̃z decrementuz. Quare ⁊ gustum necesse est tactum quendam esse: qa tangibilis ⁊ vegetatiui sensus est. Hi quidem igitur necessarij sunt animali: quo ⁊ manifestum q̃ non possibile sine tactu animal esse: alij autem ꝓpter bonum ⁊ generi animaliuz iaz non cuicũq̃z sed quibusdam: ut processiuo necesse ineſſe. Si enim dz saluari nõ solũ tactũ oz sentire: sed ⁊ de longe.

Sonus autem ⁊ color ⁊ odor non nutriunt neq̃z fit ex eis augmentuz: aut diminutio: ⁊ propter hanc causam gustus de necessitate fuit aligs tactus: qz sensus nõ est nisi tangibilis ⁊ nutritibilis: ista autem est animalium de necessitate: ⁊ manifestum est q̃ impossibile est animal esse sine sensu. Ista autem alia sunt ut sint meliora: ⁊ hoc non accidit cuilibet generi animalium: sed quibusdaz ⁊ sicut necesse est ut istud sit ambulans si innatuz est saluari: ⁊ nõ ut sentiat quando tetigerit tm̃: s̃z a remoto etiã.

64 D. sonus aũt ⁊ color ⁊ odor nõ nutriunt corpus q̃ ueniunt super ipsum: neq̃z faciunt in corpore additionez: aut diminutionẽ: sicut facit nutrimentũ: ⁊ propter hanc causã quã d'cit: gustus de necessitate ẽ aliquis tactus. i. qz sensus gustus est alicuius tangibilis nutrientis: ⁊ hoc intendebat qum dixit qz sensus nõ nisi tangibilis. D. o. Isti autẽ sunt animaliũ de necessitate: ⁊ intẽdebat sensum tactus ⁊ sensũ gustus. D. o. isti aũt alij. i. tres sensus alij. D. o. ⁊ hoc nõ accidit ꝛc̃. i. ⁊ isti tres sensus non inueniuntur in quolibet genere animaliũ sed in quibusdam. D. o. ⁊ sicut est necessarium: ut istud sit ambulans ꝛc̃. i. ⁊ sicut animal qũ necesse est ei ut sit ambulans si innatum est saluari: perfectius ẽ ei ut nõ cõprehendat sensibilia nociua: ⁊ utilia de propiquo tm̃: ⁊ p tactũ: s̃z ex remoto etiaz: qm̃ p istos duos modos sentiendi saluabit pfectius ⁊ melius.

Hoc autem erit si per medium sensitiuuz furit: eo q̃ ⁊ illud quidem a sensibili patiatur ⁊ moueatur: ipsum autem ab illo. Sicut enĩz mouens fm̃ locum vsq̃z alicubi permutari facit: ⁊ depellens alterum facit ⁊ ut pellat ⁊ est per mediũ motus. Primum quidem mouens depellit ⁊ nõ depellitur: vltimum autem solum depellitur: non depellit: medium autem vtraq̃z: multa autem media. sic in alteratione preter q̃ vnum manens in eodem loco alterat: ut si in ceram tinxerit aliquis vsq̃z ad id mota est vsq̃z quo tinxit. lapis autem nihil sed aqua vsq̃z quo procul: aer ad plurimũ mouetur ⁊ facit ⁊ patitur si maneat ⁊ vnus sit: vñ ⁊ de repercussione est melius q̃z visum egredien do repercuti: aerem autem pati a figura ⁊ colore vsq̃z quo quidem sit vnus. In leni autem ẽ vnus propter quod iterum hic visum mouebit: sicut vtiq̃z si in cerã sigillum ingrederet vsq̃z ad finẽ.

Et hoc non erit nisi qnando fuerit sensibile per medium: qz aut illud patit a sensibili ⁊ mouetur: hoc vero ab illo. ⁊ quẽadmodum illud qõ mouet in loco agit quousq̃z transmutetur: ⁊ simiIiter qõ expellit aliud: donec expellat: ⁊ erit motus per medium. primum autem mouet: aut expellit abs̃q̃z eo q̃ expellitur aliud: aut expellitur tm̃: ⁊ non expellit: mediuz autem habet vtrunq̃z ⁊ media sunt multa. ⁊ sic est de transmutatione: s̃z quiescens in eodem loco: ⁊ sicut qui imprimit in cera imprimit q̃zdiu mouet: ⁊ ad locum ad quẽ peruenit impressio. lapis enim non imprimitur omnino: sed aqua imprimitur in remoto spatio: ⁊ aer mouetur multum: ⁊ agit ⁊ patitur si remanet ⁊ est idem: ⁊, ppter hanc causam melius est ut aer patiatur per conuersionẽ a corpore ⁊ a colore qõ possibile fuerit: aut visus per transmutationem ⁊ conuersionem. ⁊ est idez in rebus lenibus ⁊ ideo hoc mouet visum etiam sicut sigillum existens in cera reddit ad vltima eius.

65 D. ⁊ hoc sentire quod est ex remoto: fit quando sensibile mouerit sentiens per medium: quoniam quando illud quod est medium patitur ⁊ mouetur a sensibili ⁊ hoc quod est sensus patitur a medio. D. o. ⁊ sicut illud quod mouet in loco ꝛc̃. idest ⁊ quẽadmodum corpus mouens in in loco indiget in hoc q̃ moueat ut agat quousq̃z moueatur ⁊ transmutetur: ⁊ similiter illud qõ expellit aliud indiget ut expellatur: ⁊ tunc expelletur: ⁊ sic motio in talibus rebus componitur ex tribus ad minus: scilicet primo motore: ⁊ medio: ⁊ postremo moto. primus autem motor expellit ⁊ mouet: ⁊ non mouetur: postremum autem motum expellitur ⁊ mouetur: ⁊ non mouet: medium aũt facit utrunq̃z: scilicet mouet ⁊ mouetur. mediũ autẽ potest esse unũ ⁊ põt esse plus uno. D. o. ⁊ sic ẽ de transmutatiõe

UVA. BHSC. IyR_012

cē.i.ꝛ ſm diſpoſitiōez quā narrauim⁹ de motu i loco.ſ.q̄ cōponit ex tribus reb⁹:ita eſt de hac trāſmutatōe q̄ fit a ſē ſibilib⁹ ſēſuū p media.ſēſibilia.n.mouēt ꝛ ñ mouēt:ꝛ media int ea mouēt ſenſus:ꝛ mouent a ſenſibilibns ꝛ ſenſus mouent:ꝛ nō mouēt.ſz ē dīa inter ea q̄ iſta trāſmutatio que ē in iſtis rebus media ē:ꝛ mediū pmanēs in eodē loco ꝛ nō trāſſert ab eo:illic aūt mediū trāſſert: ꝛ ſimiliꝫ poſtremū motū.ꝛ qū declarauit ea in quibus cōmunicat iſta trāſmutatio cū trāſmutatione in loco:ꝛ in q̄bus diſtinguit ab ea:dedit exēplū in h:ꝛ dixit:ꝛ ſicut q̄ ipꝛimit cerā cē.i. ꝛ iſte motus q̄ eſt medū in ſuis ptibus a ſenſibili: valde ē ſimilis ipꝛeſſioni ſigilli in cera:ꝛ quēadmodū cera mouet cū ſuis ptibus a ſigillo ꝛ ille motus puenit in cerā ad q̄ cunq; pōt peruenire virtus impꝛimētis:ꝛ cera permanet i oībus ſuis ptibus:ita ē diſpoſitio in motu medū cū ſenſibilibus .ſ. q̄ expꝛimit ab eis:ꝛ expellit ad oē ad q̄ pue nit expꝛeſſionis virtus:ꝛ ē pmanēs in ſuo loco nō motum D.d.lapis aūt cē.i.ꝛ iſte motus nō adaptat in oi corpore lapis aūt ꝛ ſibi ſimile nō expꝛimit oio:ſz expꝛimit illō q̄ ē ſicut aqua.aqua.n.uī expꝛimi i remoto ſpatio: ꝛ ſimiliꝫ aer.multotiens.n.uī agere ꝛ pati ab expꝛeſſione q̄ fuerit fixus ſm totū nō motus:neq; diuiſus.D.d. ꝛ ꝓpter hanc cauſā melius ē ut aer patiat cē.i.ꝛ q̄ in medio poſſibilis eſt h ipꝛeſſio:iō melius ē dicere i cōuerſione q̄ fit in audibilibus ꝛ viſibilibus:q̄ nihil aliud ē niſi q̄ aer cōuertit p illū motū q̄ ē in eo:ꝛ illā paſſionē q̄ fit ex ſēſibilibus ꝛ visibilibus qñ occurrerit aliq̄d i quo nō pōt ptrāſire ille motus ſm rectitudinē ad ſenſus:melius ē q̄ dicere ꝓuerſionē eſſe corꝓoꝝ extra viſū ſicut dicūt q̄dam antiquoꝝ: ꝛ ꝓcedunt aſpectui:qū nulla ſint illic corpora extrinſeca .D.d. ꝛ eſt in iſtis reb⁹lenib⁹ cē.i. ꝛ iſte motus ē in reb⁹humidis:ꝛ h intēdebat p lenibus idē:ꝛ iō aer mouet viſū etiā:quēadmodū ſi ſigillū exiſtēs in cera redderet ad poſtremū finez adeo q̄ moueret aerē in parte ſcōa:ita ſenſibile mouet aerē:ita q̄ ptranſit p ipſū ad ſupficiē rāgentē ſenſū: ꝛ ſic mouet ſenſū.

Quod aūt ipoſſibile ſit ſimplex animal corpus eſſe manifeſtū eſt. Dico aūt puta igneū: aut aereū.ſine quidē.n.tactu:neq; vnū cōtingit animaliū ſenſū habere.corpus.n. tactiuū aīatuz oē ſicut dictū ē. Alia aūt p altera: ſenſitiua quidem vtiq; fierēt.oīa autē eo q̄ p alterꝫ ſentire faciāt ſē ſum:ꝛ p mediū:tactus aūt ē in tāgendo ipſa,ꝓpt qō ꝛ hz hoc nomē:ꝛ tñ alij ſenſus tactu ſentiunt ſz per altera:h aūt uī ſolus p ipſū:q̄re huiuſmodi elementoꝝ nullū vtiq; erit corpus animalis: neq; itaq; terrenū.omniū.n.tangibiliū tactus ē ſicut medietas ꝛ ſuſceptiuus ſenſus:nō ſolū quecunq; differētie terre ſunt:ſz calidi ꝛ frigidi:ꝛ aliorū oium tāgi poſſibiliū:ꝛ ꝓpter h oſſibus ꝛ capillis:ꝛ huiuſmodi partibus nō ſentimus: qz terree ſunt.ſine aūt tactu: neq; vnū poſſibile eſt eſſe animaliū. hic aūt ſenſus non eſt neq; terre: neq; alius elemētoꝝ nullius.

Manifeſtū ē igit q̄ ipoſſibile eſt ut corpus animalis ſit ſimplex:ſicut ignis aut aer. Impoſſibile eſt.n. ut habeat vnū aliū ſenſū ꝓter tactum Omne.n.corpus animatū eſt tāgibile ſm q̄ dixímus:ꝛ illa animalia ſunt inſtrumēta ſēſus ꝓter terrā.oīa.n.faciunt ſenſus:qz ſentiūt p aliud: ꝛ p mediū.tactus.n.fit tangēdo:ꝛ iō vocat h noie: ꝛ h eſt qū alia inſtra ſenſus nō ſentiāt:niſi mediāte tactu:ſed hoc eſt mediantibus aliis.illud aūt exiſtimat ꝓtentū per ſe:ꝛ iō nullū iſtoꝝ elemētoruz eſt corpus animalis:neq; terra.tactus.n.ē quaſi mediū aliis ſenſibilibus ꝛ inſtrumentū ſenſus:ꝛ res recipiens non cōgregat traſmutationes terreſtres:ſed etiam calidum ꝛ frigidum:ꝛ alia tangibilia:ꝛ ideo nō ſentimus per oſſa ꝛ pilos:ꝛ p tales ptes:ꝛ iō vegetabilia ñ habēt aliquē iſtoꝝ ſenſuum:qz ſunt ex terra. Impoſſibile ē.n. ut aliq⁹ ſenſus ſit ſine tactu:ꝛ h inſtrm qō eſt ſenſui nō eſt ex igne:neq; ex aliquo illoꝝ alioꝝ elemētoꝝ.

66 D.ipoſſibile ē ut corpus animalis ſit ſimplex:impoſſibile ē.n.ut animal habeat aliquē triū ſenſuū ſine tactu.oē enimanimatū oz eſſe tāgens.D.d.ꝛ illa alia cē.i. ꝛ corpora ſimplicia ſūt inſtra triū ſenſuū:ꝓeter terrā que nō ē inſtrm alicuius ſenſus:ꝛ h fuit qz oēs iſti ſēſus.ſ.tres agūt ſenſū qz indigēt ſimplicibus inſtris ꝛ medio extriſeco,i.denudatis a ſēſibilibus.ſ.ut inſtrz i viſu ꝛ mediū nō habeat colorē:neq; i olfatu odorē:neq; i auditu ſonū:ꝛ q̄ denudāt ab iſtis:aut ſi corpa ſimplicia:aut i q̄ domināt corpa ſimplicia:ſz tact⁹ differt ab iſt ſēſib⁹: qz ꝓphēdit ſuū ſēſibile ſine medio:ꝛ iō nullo elemēto medio vtit in extriſeco.ꝛ qū declaratū ē h de ſenſu tactus:neceſſe ē ut ſuū inſtrm nō ſit ſimplex.ꝛ vniuerſaliꝫ vult declarare h q̄ tact⁹ in h differt ab alijs ſenſibus.alij.n.ſenſus ſi poſſent denudari a tactu tūc poſſibile eēt q̄ corpus animalis habētis illoꝝ ſēſus eēt ſimplex.tactus autē ē e cōtrario.ſ.q̄ ipoſſibile ē q̄ ſuū inſtrumentū ſit ſimplex.omne.n. inſtrm oz denudari a ſenſibili:ꝛ qz impoſſibile ē ut aliqō corpus denudet a quatuor qualitatibus:neceſſe ē ut inſtrm iſtius ſenſus ſit mediū ideſt admiſtū ex elementis.ꝛ qū ita ſit:cōtingit ut iſta virtus ſit cā eſſentialis:q̄re corpus animalis ē cōpoſitū .D.d. cuz h q̄ alia inſtra ſenſus cē.i.ꝛ qū alij ſēſus vtunt elemētis tribus ꝓ inſtris ꝛ medijs:neceſſe ē ut tactus nō vtatur aliquo eoꝝ:ꝛ q̄ ſuū inſtrm ſit cōpoſituz nō ſimplex:ſz inſtrumēta quibus illi vtunt nō poſſint denudari a tactu: ꝛ ex h modo ſunt cōpoſita:ꝛ ſi h nō eſſet:neceſſe eēt ut eēnt ſimplicia.D.d.ſed h ē ꝓ alia media ſz indigētia eoꝝ a tactu nō eſt indigētia eius qō cōprehēdit ſuuz ſenſibile per illū ſine medio:ſed ꝓ alia media ꝛ ꝓ alia inſtra.D.d. ꝛ iō nullū iſtoꝝ elemētorum cē.i.ꝛ ꝓpter h qō dixímus:nullū iſtorū ē corpus animalis:neq; terra etiā ſm q̄ eſt ſimplex aut ꝓpie ſimplex:qū alij ſenſus vtant elementis q̄ſi inſtro ꝛ medio:ꝛ iſta ē alia virtus ab illis:quapropter nō vtitur elemētis ꝓ inſtro:qū ſuuz inſtrm oz eſſe mediū inter tāgibilia:qū nō poſſit denudari a qualitatibus tāgibilib⁹:neq; poſſet cōprehendere tāgibilia ſi eēt tāgibil ſimplex.i.in fine alicuius q̄litatis tāgibilis.D.d.ꝛ recipiēs nō ꝓgregat cē.i.ꝛ recipiēs tactū nō de neceſſitate hz qualitates terreſtres tm:ſz calidū ꝛ frigidū ꝛ alia tāgibilia:ꝛ iō neceſſe fuit ut recipiēs tāgibile ſit mediū:qū nō poſſit denudari ab oībus:neq; etiā poſſet ſentire ſi aliqua alia qualitatuz tāgibiliū denudaret in eo:ꝛ iō nō ſentim⁹ ꝓ oſſa:neq; ꝓ pilos ꝓpter dñium q̄litatuz terreſtriuz i his corporibus: ꝛ ideo vegetabilia nō hñt ſenſū tactus:quapropter neq; aliquos ſenſus qz impoſſibile ē alios ſenſus inuenirí ſine tactu ꝛ inſtrumētū tactus:neq; ē ignis:neq; aliud corpus elementorū:neq; eſt corpus attributū eis ſz dñium.

Manifeſtū igit quoniā neceſſe hoc ſolo priuata ſenſu animalia mori. neq;.n.hūc poſſibile eſt habere:non animal exiſtens:neq; quin ſit animal:alium neceſſe eſt habere ꝓter hunc:ꝛ ꝓpt hoc quidem alia ſenſibilia excellentijs non corrumpunt animal:ut color ꝛ odor ꝛ ſonus:ſed ſolum ſenſus niſi ſm accidēs:puta ſi ſimul cū ſono depulſio fiat:ꝛ ictus ꝛ a viſis ꝛ odore alia mouētur que tactu corrūpunt.ꝛ humor autem ſm q̄ accidit ſimul tactiuum eſſe ſic corrumpit. Tangibilium autē excellētia ut calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ ꝛ duroꝝ corrumpit animal.

UVA. BHSC. IyR_012

Declaratuz est igitur q animalia mouũtur necessario qñ caruerint hoc sensu tm̃: z q est impossibile ut non sit in animalibus. animalia enim nõ de necessitate habẽt aliũ sensũ nisi istũ: z ideo animalia sensibilia nõ corrũpunt animalia p dominiũ. U.g. color z sonus z olfatus: sz tm̃ corrũpunt instrumẽta sensus nisi hoc sit per accidens U.g. q cũ sono sit magna percussio. Omnes. n. isti corrũpunt animalia: sed per accidẽs: z iõ sapores etiã nocent animalibus mediãte gustu: gustus enim ẽ aliquis tactus. dñium aũt tangibiliũ U.g. calidi z frigidi z duri corrũpũt aialia.

67 D. declaratum igit ẽ ex h sermone q animalia mouiuntur qñ caruerint tactu: z q impossibile ẽ vt iste sensus nõ existat in animali dum animal est animal: qõ nõ ẽ de alijs sensibus. nõ. n. est necessariũ ut animal habeat aliũ sensum preter tactũ: z ppter h dominium z vigor alioz sensibiliũ nõ corrũpũt animal. U.g. fortis color: z fortis sonus: z fortis odor: sed tm̃ corrumpũt sua instra ppria nisi p accidẽs U.g. qñ cum sono fuerit magna percussio: z similiter de colore z odore. sapores aũt nocẽt animalibus essentialiter: mediante gusto: gustus. n. aliquis tactus: sed qualitates corrũpentes aialia sunt tãgibiles. U.g. caliduz z frigidũ z durũ

Dis quidẽ enim sẽsibilis superfluitas corrũpit sensũ: quare z qõ tangi põt tactũ: hoc aũt determinatũ est viuere. Sine aũt tactu mõstratũ est q impossibile est animal esse. vñ tangibiliũ excellẽtia non solũ corrũpũt sensũ sed z animal. Quia necesse est solũ habere hunc. Alios autẽ sensus habet animal sicut dictum est: non propter esse sed propter bene esse: vt visum quia in aere z in aqua ut videat: omnino autem que i diaphano gustũ habet, ppter delectabile z triste ut sciat q in alimento z cõcupiscat z moueat: auditũ autẽ ut significet aliqõ ipsi: linguam autẽ habz quatenus significet aliquid alteri.

Et dominiuz cuiuslibet sensibilis expellit instrumẽtũ sensus: z iõ tangibile expellit z p istum fuit diffinitũ. s. viuere. Animal. n. impossibile est ut sit sine tactu: z iõ dominiũ tangibilis non tm̃ corrũpit instrumentũ sensus: sz etiã z animal: qa est necessariũ animali ut sit ens nõ ut sit in meliori dispositione. Alli aũt alij sensus sunt in animali, ppt melius: visus aũt ut aspiciat i aere z aqua z gustus ut sentiat delectabile z tristabile: z ut habeat appetitũ z moueat: z similiter de olfatu: auditus vo ut audiat rẽ: lingua vo ut significet rem alio modo.

68 Idest z dñium ois sensibilis qñ fuerit intẽsuz corrũpit suũ instrm̃, ppriũ sive fuerit tactus sive alterius. D. o z ppter istũ fuit diffinitũ rẽ. i. z per hãc virtutẽ. s. tactũ diffinitur animal: z cã in hoc ẽ qz ipossibile est ut animal sit sine tactu: z iõ accidit q tangibile intẽsum nõ tm̃ corrumpit instrumentũ sensus: sed animal essentialiter: qz sensus tactus est de rebus necessarijs animali. s. ut sit ens: nõ fm q sit eẽ meliozis: sicut est de alijs sensibus residuis. D. o. visus aũt ut aspiciat in aere z aqua: z similr de olfatu. s. q primo ẽ pars, ppter appetitũ cibi: auditus aũt ut audiat rẽ. i. sonos z intelligat per eos in animalibus rationabilibus z i alijs brutis: in aialibus rationalibus ut intelligant intentiones quas significãt vba: lingua aũt ut notificet rẽ alio mõ: z innuit ut puto iuuamẽtũ qõ est in verbis nõ gustus. hoc. n. iuuamentũ magis apparet, ppter melius q̃ in gustu: qm̃ gustus reputat esse necessarius, ppter suã vicinitatẽ tactui Alij aũt sensus sunt, ppter melius: z pcipue visus z auditus: z hoc est manifestum.

Noue translationi libroz anime: z veteri ab Alueroi hispano cordubensi comentatate: sũmi philosophi Aristotelis ex Stragyra grecie oppido Nicomachi medicine artis, pfessoris filij deo fauente maximo finis iposit̃us est: Impensa atqz diligẽtia Andree de asula Venetijs ipressa Anno salutis christiane. M. cccc. lxxxiij pridie idus septẽbris. Laus deo:.

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

Quoniaz aũt de anima
ſm ſeipſam determina-
tum eſt t de virtutũ q̃li
bet ex parte ipſius con
ſequẽs eſt facere conſi
derationem de anima-
libus t vitam habenti
bus omnibus que fũt
ꝓpꝛie t coẽs operatio
nes eorum. Que igitur dicta ſunt ō anima ſubij
ciantur: de reliquis autem dicamus: t primum
de primis. Videtur aũt maxime t comunia t ꝓ
pꝛia animalium cõmunia eſſe t corꝓris t ani-
me: puta ſenſus t memoꝛia t ira t deſiderium: t
omnino appetitus: t cũ his gaudiũ t triſticia: et-
enim hec fere inſunt omnibus animalibus: cum
his autem hoc quidem omniũ ſunt vita ꝓticipã
tium comunia: hic vero animaliuz quibuſdam.
Exiſtunt autem horum maxime quattuor con-
iuga numero: velut vigilia: ſomnus t iuuentus
t ſenect' t reſpiratio t expiratio t vita t moꝛ
de quibus conſiderandum quid eſt vnum quod
qz eorum t quibus ꝓ cauſis accidit. Verum
phyſici eſt de infirmitate t ſanitate prima inueni
re principia. Nec enim infirmitatẽ nec ſanitatem
poſſibile eſt fieri carẽtib' vita. Quare fere phyſi
corum plurimi t medicorum qui magis phyſi-
ce artem proſequuntur: hi quidem finiunt ad ea
que de medicina: hi vero ex his que de natura i
cipiunt de medicina. Quod autem omnia dicta
comunia ſint anime t corꝓri non immaniſeſtũ
eſt: omnia enim hec cum ſenſu accidunt: hec ve-
ro per ſenſum: quedam autem hic quidem paſſi
ones huius entes exiſtũt: hic vero habitudines
hic autẽ conſeruationes t ſalutaria hic: vero coꝛ
ruptiones t priuationes: ſenſus autem quoniaz
per corꝓus ſit anime maniſeſtuz eſt t per ſermo
nem t abſqz ſermone. Sed de ſenſu t ſentire
quid ſit t quare accidit animalib' hec paſſio dic-
tum eſt prius in his que de anima. Animal au-
tem ſm ꝙ animal neceſſe eſt vnunquodqz habe
re ſenſum: per hoc enim determinamus animal
eſſe t non animal. ꝓpꝛie autem ſm vnũquod-
qz tactus t guſtus inſequitur omnia neceſſario:
tactus quidez ꝓpter dictã cauſam in his que
de anima: guſtus vero ꝓpter eſcam: delectabi-
le enim t triſtabile diſcernit ipſo circa eſcaz vt h
quidem fugiat: hoc autem proſequatur: t omni-
no ſapoꝛ eſt nutritiue partis paſſio. Senſus aũt
qui per exterioꝛa proficiſcẽtibus ipſorum inſunt
quẽadmodũ odoꝛatus auditus viſus. omnibuſ
quidẽ habentibus vitaz cauſa ſalutis inſunt vt
preſentia proſequatur alimentũ: mala autẽ t coꝛ
ruptiua fugiant. Et habentibus autem prudenti
am eius ꝙ bene gratia: multas eniz annunciant
differentias ex quibus contemplabilium ineſt di
ſcretio t agibilium. Horum autem ipſorum ad
neceſſaria qdem melioꝛ eſt viſus: t ſm ſe: ad itel-
lectum autem t ſm accidens auditus. Multas
quidem differentias t multimodas viſus annũ-
ciat potẽtia: quia omnia coꝛpoꝛa coloꝛe partici
pãt: quare t cõmunia magis per hoc ſentiuntur
dico autem cõmunia magnitudinẽ: motũ: quietẽ
figurã: numerum: auditus autem ſoni tm̃ differẽ-
tias: paucis autẽ t eas que vocis. Scöz vero ac
cidens ad prudentiam auditus plurimam cõfert
partem. ſermo enim audibilis exiſtens cauſa eſt
diſcipline non ſm ſe ſed ſm accidẽs. ex nominib'
enim conſtat nominuz vero vnũquodqz ſymbo
lis eſt. Quare ſapientioꝛes a natiuitate priuato-
rum vtroqz ſenſu ſunt ceci: mutis t ſurdis. De
virtute itaqz quã habet ſenſuũ vnuſquiſqz dictũ
eſt. In quibus autem habẽt fieri coꝛpoꝛis iſtru-
mentis: nunc quidẽ que ſm elementa coꝛporum
non potentes autem ad quattuoꝛ: quinqz exiſtẽ
tibus coaptare cupiunt de quinto. Faciunt autẽ
oẽs viſũ ignis quia paſſionis cuiuſdã ignoꝛant
cauſã. conſtricto eni t moto oculo videtur igniſ
lucere: hic autẽ i tenebꝛis videtur accidere vt pal
pebꝛas ſuperuelantibus: fiunt eni t tunc tenebꝛe
Habet autem dubitationẽ hoc t aliam. Si eni
non eſt latere ſentientẽ t vidẽtem: viſibile qdẽ ne
ceſſe erit ſe videre oculũ: quare ergo quieſcente il
lo hoc non accidit. Cauſa quidez huius t obie-
ctionis t putandi ignem viſum eẽ hinc ſumenda
lenia enim in tenebꝛis nata ſunt fulgere: non ta-
men lucem facere: oculi autem vocatum nigrum
t mediũ lene. Apparet autem hoc moto oculo
quia accidit quaſi duo fieri vnum: hec autẽ celeri
tas facit motuſ vt videatur aliud eſſe videns t vi
ſum: quare t non fit niſi celeriter t in tenebꝛis h
accidat. Lene enim in tenebꝛis natum ẽ fulgere
quemadmodũ quedã capita piſcium t ſepie tur
pide: t lente moto oculo nõ accidit vt videatur
ſimul vnum t duo eſſe videns t viſum: illo autẽ
modo ipſe ſeipſum videt ocꝭ: quẽadmodũ t in
refractione. Quoniaz ſi ignis eẽt quemadmodũ
Dicit Emp. t in timeo ſcribitur t accideret vide
re exeunte quẽadmoduz ex lucerna lumen: qua
re non t in tenebꝛis videtur vtiqz viſus. Dicere
autem ꝙ extinguatur in tenebꝛis egrediens: ſicut
timeus dicit vanuz eſt omnino: que eni extinctio
luminis eſt: extinguitur enim aut humido aut fri
gido calidũ t ſiccũ: qualiſ videtur quidẽ i carbo
nibus ignis t flamma: quoꝝ neutꝝ i lumine ap
paret exiſtens. Si igitur ẽ quidẽ ſed ꝓpter de-
bilitatẽ latet nos: oportet per diem t i aqua extĩ-
gui lumen: t in glatiebus magis fieri tenebꝛas.
Flamma eni t ignita coꝛpoꝛa patiũtur hec: nũc
autem nihil tale accidit Emp. autez videtur exi
ſtimare ꝙ exeunte lumine ſicut dictum eſt priꝰ
videre. ait enim vt qum quis ꝓgreſſũ meditãs
preperauit lucernam hyemalem per noctẽ ignis
ardentis accendens vt omniũ ventoꝛũ impetus
ꝓhibeat: ventoꝝ enim ſpiritũ diſpergit flantiũ
lumen aũt extra diſſiliens q̃ztomagis expanſum
fuerit illuſtrat per veluz domitis radiis: ſic ꝙ mi
ringis concutatũ antiquum lumen ſubtilibus li-
teis diffunditur circulo per pupillam que aque

UVA. BHSC. IyR_012

quidem profundum reuelauerunt circūfluentis lumen aūt extra peruenit vt quando magis expansum fuerit: aliquando quidē igitur sic videre ait: aliquando autem de fluxionibus his que ab his que videntur. Democritus autem quoniaz quidem aquaz dixit esse bene dixit: quia autem putauit ipsū videre esse illaz apparitionē non bene. Hoc autem accidit quoniam oculus leuis ē: ⁊ est non in illo: sed in vidente: passio enim refractio est. Sed omnino de apparentibus ⁊ de refractione nondum ipsi manifestū erat vt videtur Incongruum autez erat ⁊ non superuenire ipsi dubitare quare solus oculus videt. nullū aūt aliorum in quibus apparent idola: q visus nanqz est aque: verum quidē: non tamen accidit videre sm q aqua est: sed sm q ē perspicuum: quod ⁊ aque ⁊ aeri cōmune est: sed magis seruabilius ē aqua aere ⁊ magis spissum: quare pupilla ⁊ oculus aque sunt. Et hoc est quod in ipsis operib⁹ manifestum est. videtur enī aqua q discurrit corruptis oculis ⁊ in omnino nouiter formatis frigiditate excedens ⁊ claritate. Et album oculi i habentibus sanguinem pinguem ⁊ crassū: propter hoc est vt permaneat humidum incoagulatum: ⁊ ideo corporis minime rigens ē oculus: nulli enim quod infra palpebras est vnqz riguit. animalium vero que sine sanguine sunt dure pellis sunt oculi ⁊ hoc facit protectionē. Irrationabile autez omnino est exeunte quodam visuz videre ⁊ aut extendi vsqz ad astra: aut quodam tenus prodeunte coadherere sicut quidā dicunt. Isto enim melius est in principio coniungi oculi: sed ⁊ hoc stultum. Quid enī coniungi est lumen lumini: vel quomodo possibile esse ħ. Nō quodlibet coniungitur cuilibet: ⁊ interi⁹ exterior: ꝯmodo miringa enim intus est. Quod quidem igitur sine lumine impossibile est videre dictum est in aliis. Sed siue lumen siue aer est quod est inter rem visam ⁊ oculum: motus qui per ipsuz facit videre. Et rationabiliter quod interius aque est: aqua enim perspicua est. videtur autem sicut exterius non sine lumine ita ⁊ interius: perspicuum enim oportet esse. Necesse ergo aquam esse quia non est aer. Non enim in vltimo oculi anima: aut anime sensitiuū est. Sed manifestum quoniaz interius: quare necessarium perspicuuz esse ⁊ receptibile luminis qō interius oculi: et ħ etiam ab accidentibus manifestū. Jaz enīz quibusdā vulneratis in bello iuxta tēpora ita vt abscinderentur pori oculi accidit fieri tenebras sicut lucerna extincta: eo q quasi lampas quedaz abscisa fuit perspicuū vocatū pupilla. Igitur siquidem in his accidit sicut diximus: manifestuz q si oportet sm hūc moduz attribuere ⁊ assignare vnunquodqz sensitiuorum vni elementoruz: oculi quidez visiuuz aque existimandū: aeris vero sonoruz sensitiuū: ignis autē odoratiuum: qō enīz actu odoratur hoc potentia odoratiuuz. sēsibile. n. facit agere sensū: quare necesse ē ipsū potētia pr⁹ existere. Odor vo fumalis euaporatio ē: fumalis aūt euaporatio ab igne: pp qō ē oē cerebruz in loco odoratus proprius sensitiuū: potentia enim calida que frigidi materia. Et oculi autē generatio eundez habet moduz. A cerebro enim constat. Cerebruz autem humidius ⁊ frigidius omnibus partibus corporis. Tactiuū autez terre. Gustatiuū vero quedā species tactus ē ⁊ ideo iuxta cor: sensitiuuz est ipsoruz. s. gustus ⁊ tactus. Cor enīz opposituz est cerebro: ⁊ est calidissimū partiuz. Et de sensitiuis quidē partibus corporis hoc modo sit determinatuz. De sensibilibus autem his que sm vnunquodqz sensitiuū puta: dico colore ⁊ sono ⁊ odore ⁊ gustu ⁊ tactu: vniuersaliter dictum est que actio ipsoruz i his que de anima: ⁊ quid operari sm vnūquodqz sensitiuoruū. Quid autē oporteat dicere quodlibet corum. s. quid color: quid son⁹: quid odor quid sapor: similiter ⁊ de tactu considerandū est: ⁊ primū de colore. Est quidē igitur vnunquodqz dupliciter dictuz: hoc quidez actu: hoc autez potentia. Quomodo quidē igit actu color ⁊ sonus: ⁊ quomodo est idem vel alterū his que sm actum sensibus puta visioni ⁊ auditioni: dictum est in his que de anima. quid autem vnunquodqz eoruz existens faciat sensuz ⁊ actum nunc dicamus. Quemadmoduz igitur dictuz est de lumine in aliis q sit color perspicui ez actuz: quando enim ineſt aliquid ignitum in perspicuo: presentia quidem lumen est: priuatio vero tenebre. Quod autem dicimus perspicuum non est proprium aeris aut aque: nec alicuius sic dictoruz corporuz: sed est quedam cōmunis natura ⁊ virtus que separata quidem non est: in his vero est ⁊ i aliis corporib⁹: i his quidē magis: i bis aūt min⁹. Quēadmodū ergo ⁊ corpoz necesse est vltimū eē ⁊ bui⁹ luminis: quid igitur nā i indeterminato perspicuo est: ipsius autem q corporibus perspicui vltimum quod quidem erit vtiqz aliquid palam est. Quod autez hoc sit color ex accidentibus manifestuz. Nam color in extremitate aut extremitas est. Unde pythagorici epiphaniam colorem vocabant. Est quidem enim in corporis extremitate: sed non est extremitas corporis. Sed eandem naturaz oportet existimare que exterius colorat hanc ⁊ interius. Videtur autez aer ⁊ aqua colorata: etenī aurora tale. Sz ibi quidem quoniam in determinato accidit nō eundem colorem habet: accidentibus prope ⁊ longe nec aer nec in aere: in corporibus vero nisi continens faciat transmutationem determinata est phantasia colorum. Manifestuz est igitur q ibi ⁊ hic idem susceptiuū colorum est. Perspicuum ergo sm q existit in corporibus: ineſt autē aut plus aut minus: in omnibus colores facit pmutari: quoniam autē in extremitate color vtiqz huius extremitas aliqua erit. Quare color vtiqz erit perspicui extremitas in determinato corpore. Et ipsoruz autē perspicuoruz puta aque ⁊ si quid aliud tale quoruncunqz videtur aliqs color proprius esse sm extremitatē similiter omnibus ineſt. Est ergo in esse perspicuo hoc quod quidez ⁊ in aere facit lumen: est autem nō sed priuatum esse. Quēadmoduz igitur ibi: hoc quidē lumen: hoc vero tenebre: ita ⁊ in corporibus album ⁊ nigrum insit. De aliis autē coloribus iaz diuidentes quot modis contingit fieri: dicenduz Contingit enīz secus inuicē positis albo ⁊ nigro ita q vnunquodqz eorum sit inuisibile propter paruitatez: quod autez ab ambobus visibile sic fieri: hoc enīz neqz album pōt videri neqz nigrū Quoniā autē necesse est quidem quendā colorē habere: neutrum autē horū possibile est: necesse

UVA. BHSC. IyR_012

ẽ cõmistũ eẽ ⁊ speciem quãdaꝫ colozis aliã: est q dẽ ergo sic accipere plures eẽ colozes q̃ꝫ albũ ⁊ nigrũ. Multos aũt ꝓportione: tria eni ad duo ⁊ tria ad quatuoz ⁊ sm alios numeros ẽ secus iuicẽ latere. hi aũt oio sm nullã ꝓportionẽ sũt: ꝫ ꝫ abũdãtiaꝫ ⁊ defectũ quendã incõmensurabilẽ. Eodẽ itaqꝫ mõ oportet hoc habere consonãtijs. Qui quidez i numeris proportionatissimis colozes quẽadmodũ ibi cõcozdãtias. hi aũt delectabilissimi colox esse videtur: veluti coccineꝰ ⁊ puniceus: pauci aũt tales propter cãm: ꝓpter quã quidẽ ⁊ symphonie pauce: q aũt nõ i numeris alij colozes. Vel etiaꝫ oẽs colozes i numeris eẽ ozdinatos: inozdinatos aũt ⁊ hos ipsos quãdo non puri sunt: q nõ sunt i numero tales fieri. vnus siquidẽ modus generationis colozũ hic ẽ vnus aũt apparere p alternos: quẽadmodũ animaliũ pictozes faciũt: altex colozẽ super alteruꝫ manifestiozẽ superponẽtes: quẽadmodũ quãdo in aqua vel in aere aliquid volũt facere apparens Et quẽadmodũ sol sm se albus quidẽ videt: p caliginem vero ⁊ fumũ puniceus. Multi aũt ⁊ sic erũt colozes eodẽ modo prius dicto. proportio enim erit vtiq̃ quedã eozum qui i supficie ad eos qui i ꝓfundo: quidã aũt ⁊ oio non sũt i proportione. Dicere aũt sicut antiq̃ defluxionẽ esse colozẽ ⁊ videri propter talẽ cãm icõgruũ: oibus eni modis per tactũ necesse ipsis facere sensum. Quare mox melius est dicere p moueri itermediuꝫ sensus a sensibili fieri sensũ: q̃ꝫ tactu ⁊ defluxionib⁹. Jn secus iuicẽ igitur quidẽ positis necesse sicut ⁊ magnitudinẽ accipere iuisibilẽ: ita ⁊ temporis insensibile: vt lateant motus peruenientes ⁊ vnũ putetur esse per simul apparere: hic autez nulla necessitas: sed q in supficie colox immobilis existẽs: ⁊ motus a supposito nõ similẽ faciat motũ: quare aliud apparebit ⁊ nec albuꝫ nec nigrũ. Quare si nõ cõtingit nullã magnitudinez eẽ inuisibilẽ: ꝫ quãlibet ab aliq̃ distãtia visibilez ⁊ hec vtiq̃ quedã colox cõmistio. Et illo autez mõ nihil obstat quin appareat qdã colox cõmunis eis qui a lõge. Quoniã. n. nõ ẽ nulla magnitudo inuisibilis i his que deiceps considerãduꝫ est. Si aũt cõmistio ẽ coꝛpoꝛuꝫ nõ solũ sm hũc moduꝫ quẽ putãt quidã: solis secus iuicẽ positis minimis i manifestis a nobis ꝓpter sensum. Sꝫ omuino omniũ apud eẽ: sicut in eis que de commistione dictũ ẽ vl̃r de omnibus: illo enim modo miscentur: hec solũ quecũq̃ cõtingit diuidere ad minima quẽadmodũ homines equis aut semina: hominũ vero hominẽ minimũ: equox vero equꝫ. Quare hox secus iuicẽ positõe multitudo cõmista ẽ que simul, vtroq̃ hominũ vno vnũ vni equo nõ dicimus cõmisceri. quecunq̃ vero nõ diuidũtur ad minimũ: hox cõmistionẽ nõ contingit fieri sm hũc modũ: sed per cõmisceri ex toto: q̃ qdẽ ⁊ cõmisceri maxime nata sũt: q̃modo aũt hoc fieri possibile i his que de cõmistiõe dictũ est prius. Simul aũt que sit necessitas cõmistionis i illis: ⁊ colozes misceri manifestũ est ⁊ hãc cãm esse principalẽ q̃ multi sũt colozes: ꝫ nõ supernatationẽ nec secus inuicẽ positionẽ. nõ eni de longe quidẽ: deprope aũt nõ videtur vnũ ꝓmistox colox ꝫ vnũquodq̃. Multi aũt erũt colozes q̃m multis cõtingit proportionibus cõmisceri sibi iuicẽ cõmista: ⁊ hoc quidẽ i minimis boc aũt fit abundãtiã solis: ⁊ alia eodẽ mõ: quo quidẽ i secus iuicẽ positis colozib⁹ aut desupernatatione cõtingit dicere ⁊ de cõmistis. Sꝫ qua de causa colox spẽs determinate ⁊ nõ infinite ⁊ sapox ⁊ sonox posterius cõsiderãdũ. Quid qdẽ igit sit colox ⁊ quadecausa multi colozes dictũ ẽ. De sono aũt ⁊ de voce prius in his que de aia dictũ ẽ. De odoze vero ⁊ sapoze dicẽdũ: fere eniꝫ eadẽ ẽ passio: nõ i eisdẽ aũt ẽ vtrũq̃ ipsox. Manifestius aũt est nobis sapox genus q̃ꝫ odox. huius aũt cã quoniã peioꝛẽ habemus alijs aialib⁹ odoꝛatũ: ⁊ ipsis sensib⁹ q i nobis: tactũ vero certissimũ alioꝝ aialiũ: gustus vero tactus quidã ẽ. Que quidẽ igitur aque nã vult sapoꝛ eẽ: necesse ẽ itaqꝫ i ipsa aqua habere genera sapoꝝ isensibilia propter paruitatẽ sm q̃ Empe. dicit: vel materiã talẽ iesse quẽadmodũ pulsperimã sapoꝛuꝫ ⁊ omnia qdẽ ex aq̃ fieri. Alia quidẽ ex alia parte vel nullã habẽtem differentiam aqua faciẽs cãꝫ esse ac si calidũ ⁊ solẽ dicat quis. Hoꝝ aũt sicut Empe. dicit multũ apertũ mendaciũ. videm⁹ eni cõmutari p calozẽ sapoꝛes oblatis fructib⁹ ad solẽ: ⁊ ignitis tãq̃ nõ ab aquis trahere sapoꝛes tales factos: sed i ipo fructu trãsmutatos ⁊ resudantes ⁊ iacẽtes propter tps: austeros a dulcibus ⁊ amaros ⁊ oiodos factos ⁊ decoctos ⁊ ad oia sapoꝝ genera vt ẽ dicere transmutatos. Silr autẽ ⁊ pulsperime manifestaꝫ esse aquã ipossibile. ex eodẽ. n. videmus sicut ex esca factos alios sapoꝛes. Restat igitur i pati aliquid aquã trãsmutari Quod quidẽ igitur nõ a calidi solis virtute accipit hãc virutẽ quã dicimus sapoꝛẽ manifestũ est Subtilissimuꝫ. n. oiuum humoꝝ aqua est ⁊ i ipso oleo: sed, ptẽditur oleũ plus q̃ꝫ aqua: propter vis cositatẽ: aqua aũt fragilis est. Quare ⁊ grauius ẽ seruare aquã i manu q̃ꝫ oleũ. Quoniã aũt calida facta aqua: non apparet aqua igrossata ipsa sola: manifestũ quoniã alia quedã vtiq̃ erat cã. Sapoꝛes. n. i fructibus hi existẽtes grossitudinẽ habẽt oẽs: magis calidũ aũt concausa. Apparẽt aũt sapoꝛes quicunq̃ quidẽ i fructibus hi existẽtibus ⁊ in terra. Quare multi pꝬozum antiquoꝛũ dicũt talẽ esse aquã per qualẽcũq̃ terrã trãseat. Et hoc manifestũ ẽ i salsis aqs maxime. Sal eni quedã terre species ẽ: ⁊ que per cinerẽ colate ipso amaro existẽte amax faciũt sapoꝛẽ. Sũt q̃dq̃ fontes multi: hi quidẽ amari: illi vero acuti: hi autem oimodos habẽtes sapoꝛes aliquos. Rõnabiliter itaqꝫ in nascẽtibus fit sapoꝛ genus maxime. pati. n. natum ẽ humiduꝫ quẽadmodum ⁊ alia a ꝓtrario: cõtrariũ aũt siccũ: quare ⁊ ab igne patitur quid. Sicca eni ignis natura: sed proprium ignis calidũ ẽ: terre vero siccũ: sicut dictũ est in his que de elementis. Qua quidẽ igitur ignis ⁊ qua terra: nihil natũ ẽ facere vel pati nec aliqd quicq̃ꝫ. qua aũt inest contrarietas in vnoquoq̃ hec omnia ⁊ faciunt ⁊ patiunt. Quẽadmodũ ergo qui lauant in humido colozes ⁊ sapoꝛes: talẽ faciũt habere aquã: sic ⁊ natura siccũ ⁊ terreuꝫ ⁊ per siccũ ⁊ terrenũ colãs ⁊ mouens p calidũ: q̃le quid humidũ facit. Et h ẽ sapoꝛ facta a dicto sicco passio i humido gustus sm potẽtiã alterati ua in actũ. Ducit enim sensitiuũ ad hoc potentia preexistens. Nõ eni sm dicere sed sm speculari est sentire. Quoniã aũt non omnis sicci sed nutritiui sapoꝛes passiones sunt: aut priuatiões oꝝ

UVA. BHSC. IyR_012

ſumerē hīc:neqꝫ ſiccū ſine humído neqꝫ humídū abſqꝫ ſicco. eſca.n.ipſis aialib⁹ nihil vnū ſolū ſꝫ cōmiſtū:neqꝫ ipſis plātis ſed miſtū. Et ſūt oblati cibi aialibus:tangibília quidē ſenſibiliū augmentū faciētia ⁊ decremētū. Hoꝝ.n.cā calidū aut frigidū oblatū. h.n.faciūt ⁊ augmētū ⁊ decremētū.nutrit aūt ſm q̄ guſtabile oblatuꝫ:oia enī nutriūtur dulci ſimplicit vel cōmiſto.oꝫ quidē igitur de his determinare i his que de generatione:nūc aūt q̄ztū neceſſe tāgere de ipſis.calidū enī augmētat ⁊ ſtruit nutrimētū:eo q̄ leue qdem attrahit:amaꝝ aūt ⁊ ſalſū relinquit pp grauedinē. Quod itaqꝫ facit i exterioꝝib⁹ coꝛpoꝝib⁹ caloꝛ exterioꝛ:hoc qdē i nā aialiū ⁊ plātaꝝ: quare nutriūiur dulci. Cōmiſcētur aūt alíj ſapoꝛes ad cibū eodē mō ſalſo ⁊ acuto,p condimento: hoc aūt ꝓpter ꝫhere:eo q̄ nimís nutritiuū ſit dulce ⁊ ſupernatatiuū. Quēadmodū aūt coloꝛes ab albi ⁊ nigri commiſtiōe ſūt:ſic ⁊ ſapoꝛes a dulci ⁊ amaro:⁊ ſm ꝓpoꝛtionē etiā eo q̄ magís vel mínus vnuſquiſqꝫ ē:ſiue ſm quoſdā numeros commiſtiōes ⁊ motus ſiue ideterminate. Qui aūt delectationē faciūt cōmiſti bi i numeris ſoluꝫ. Qui qdē.n.piguis ē dulcis ſapoꝛ:amarū vero ⁊ ſalſū fere idē ſunt: pōticus vero ⁊ auſterus ⁊ ſtiptic⁹ ⁊ acut⁹ in medio. Fere.n.equales ſpecies humoꝝ ⁊ coloꝝ facit.ſeptē.n.amboꝝ ſpecies ſiqs ponat ſicut rōnabile:liuidū nigrū aliquid eſſe.relingtur enī flauū quidē albi eē quēadmodū ⁊ vnctuoſū eſt dulcis puniceum ⁊ alurgon:⁊ viride ⁊ ciarū i medio albi ⁊ nigri:alíj vero miſti ex his.⁊ quēadmodū nigruꝫ eſt ꝑuatio in perſpicuo albi:ita amaꝝ ⁊ ſalſū dulcis i nutrimētali humído:quare ⁊ cinís amaꝝ combuſtoꝝ omniū:exbalatū.n. ē ex ipſis potabile. Democritus autez ⁊ plurimi phyſiologoꝝ quicūqꝫ dicūt de ſenſibilib⁹ icongruiſſimū aliquid faciūt.omnia.n.ſenſibilia tāgibília faciūt.eteni ſi hoc taliter ſe habeat manifeſtū ē q̄ ⁊ alioꝝ ſenſuū vnuſquiſqꝫ tactus quidaꝫ eſt:hoc aūt qō ipoſſibile ſit nō difficile ē diſcerne re. Amplius aūt cōibus ſenſuuꝫ omniū vtuntur quaſi ꝓpꝛiis: magnitudinez.n.⁊ figurā ⁊ aſperū ⁊ lene:amplius autem acutum ⁊ obtuſum q̄ ⁊ i glebis cōmunia ſūt ſenſuū:⁊ ſi nō omniū. Sꝫ viſus ⁊ tactus quare ⁊ de his decipiūtur:de ꝓpꝛiis autē nō decipiuntur:velud viſus de coloꝛe ⁊ auditus de ſono. Quidā autē ꝓpꝛia ad iſta reducunt:quēadmoduꝫ Democritus albuꝫ quidē ⁊ nigrum hoc quidē aſperum dicit eſſe: hoc vero lene eē. Ad figuras aūt reducit ſapoꝛes. Quāuis aūt nullius vel magis viſus ē cognoſcere comunia. Si ergo guſtus magis:mínima quidem certíſſimi ſenſus eſt diſcernere circa vnūquodqꝫ genus:quare opoꝛtebat guſtuꝫ ⁊ alia cōmunia ſentire maxime ⁊ figuraꝝ eē diſcernētiſſimū. Amplius ſenſibilia quidē oia habēt contrarietatē:velut in coloꝛe nigro albū:⁊ i ſapoꝛe dulci amarū Figura aūt ſigure non putat eſſe contrariuꝫ: cui enī polygonaꝝ circūferens cōtrariū. Amplius ⁊ figuris exiſtētib⁹ infinitis neceſſe ē ſapoꝛes eē infinitos:quare hic quidē tm̄ faciet ſenſum:hic vero non faciet. De ſapoꝛe quidē igitur ⁊ guſtabili dictum ē:alie nāqꝫ paſſiones ſapoꝝ ꝓpꝛiā habēt conſiderationē in philoſophia que de plātis Eodē vero modo oꝫ intelligere ⁊ circa odoꝛes. Quod.n.facit i humido ſiccū:hoc facit i genere alio enchimū humidū i aere ⁊ aqua ſil'r:cōe aūt de his nūc qdē dicimus perſpicuū.ē aūt odoꝛabile nō ſm q̄ perſpicuū ſꝫ ſm q̄ lauabile vel mū dabile enchime ſiccitatis. nō.n.ſolū i aere ſed ⁊ i aqua quod odoꝛās ē:manifeſtū aūt i piſcibus ⁊ oſtracodemijs.videtur.n.odoꝛare: nec aere exiſtēte i aqua:ſupernatat.n.aer cuꝫ ifuerit: nec ipſa reſpirātia. Siquis ergo ponat aquā ⁊ aerē vtraqꝫ humída erit vtiqꝫ q̄ in humido enchimi ſicci nā odoꝛ ⁊ odoꝛabile tale. Cūm vero ab enchimo paſſio ē:manifeſtū ē ⁊ per habentia ⁊ nō habentia odoꝛem:ꝛeꝛa enī in odoꝛabilia velut ignis:aer terra:⁊ aqua:quia ſicca ⁊ humída coꝝ enchima ſunt:niſi q̄ cōmiſtū faciat:ꝓpter qō ⁊ mare hꝫ odoꝛē.hꝫ.n.humoꝛē ⁊ ſiccitatē:⁊ ſal magis intuſ odoꝛabile ē. Manifeſtat aūt etiā q̄ ab iſtis efluit oleū:vitrū aūt terre eſt magis. Amplius lapis inodoꝛabile achimus:ligna autē odoꝛabilia enchima ⁊ hoꝝ aquatica minus. Amplius in eis que metalla:vt auꝝ ioodoꝛabile:achimū.n.es autē odoꝛabile ⁊ ferrū: qñ aūt exiuerit humidū inodoꝛabiliꝛes ſcoꝛie ſūt omnium.argētū vero ⁊ ſtagnū his quidē magis odoꝛabília:biſ vero minuſ:aquatica.n. Dicit aūt a quibuſdam fumalis euapoꝛatio eē odoꝛ:cōis exiſtēs terre ⁊ aeri:⁊ oēs dicūt ſuper hoc ō odoꝛe. Quare ⁊ Heraclitus ſic dicit:q̄ ſi oia entia fumus ſiāt nares vtiqꝫ diſcernēt. Ad odoꝛē aūt oēs iſerūt:bi quidē tanqꝫ exhalationez:bi vero ſicut euapoꝛationē:bi autē vtraqꝫ hec. Eſt aūt vapoꝛ quidē humiditas que dā: fumalis vo exhalatio ſicut dictū ē:cōe ē aeri ⁊ terre:⁊ cōſtituitur ex illo quidē aq̄:ex hac vero quedā terre ſpēs. Sed neutrū hoꝝ vī. vapoꝛ.n. aqua ē:fumalis vero euapoꝛatio ipoſſibile eſt in aqua fieri:odoꝛāt.n.⁊ in aqua ſicut dictū ē ꝓpꝛius Ampli⁹ euapoꝛatio dī ſimiliter efluxionib⁹. Si igitur nec illa bene:nec iſta bene. Cūm igitur ꝓtīgit recipere humidum ⁊ illud qō i ſpiritu ⁊ illud qō i aqua:⁊ pari aliqd ab enchima ſiccitate non īmanifeſtū:eteni aer humid⁹ nā ē. Adhuc aūt ſiqdez ſil'r faciat i humidis ⁊ i aere: quēadmodum lauatū ſiccū: manifeſtū q̄ oꝫ ꝓpoꝛtionales cē odoꝛes humoꝛibus. Sed adhuc hoc i qbuſdaꝫ accidit eteni acetoſi ⁊ dulces ſūt odoꝛes ⁊ auſteri ⁊ pontici ⁊ craſſi ⁊ amaris,ꝓpoꝛtionales dicat vtiqꝫ quis putridos:quare quēadmodū illa diſſicilis potatiōis putrida diſana pueſta ſūt. Manifeſtū ergo qñ q̄ i aqua ſapoꝛ:hic i aere ⁊ i aq̄ odoꝛ. Et ꝓpter hoc frigus ⁊ conglutinatio ⁊ ſapoꝛes hebetāt:⁊ odoꝛes exterminat. Calidū.n. quod mouet ⁊ generat auferūt ifrigidatio ⁊ cōglutinatio. Species aūt odoꝛabilis due ſūt:non n.ſicut qdā dicūt nō ſpecies odoꝛabilis ſed ſūt. Determinādū aūt qūo ſūt ⁊ qūo nō ſūt. Hoc q dē ē ſm ſapoꝛes oꝛdinatū ipſoꝝ ſicut dictū eſt ⁊ delectabile ⁊ triſte habēt ſm accidens. Quoniā enī nutritiui paſſio eſt: appetentibus quidē odoꝛabiles odoꝛes eoꝝ ſūt: plenis aūt ⁊ nihil egentib⁹ nō delectabiles neqꝫ odoꝛes:⁊ eſca hīs odoꝛeſ quibuſcūqꝫ nō delectabilis neqꝫ bis. Quare iſte quidez velut dixímus ſm accidens quidē habebit delectabile ⁊ triſte ꝓpter quod oibus ſūt cōes aialibus. Quidā aūt ſm ipſos delectabileſ odoꝝ ſūt quēadmodū illi qui floꝝ.nihil.n. magis vel minus ad eſcam aſſequūtur nec conſeruntad deſiderium quicqꝫ:ſed contrariū magis.

ver.n.ē q Empe. vituperans traciū dixit: qñ len
tē decoquis nō ifundas in irion. Qui aūt nunc
cōmiscent ad potationes: tales virtutes vim faci
unt per vsum delcātioni donec vtiqz a duob⁹ sen
sibus fiat delectabile: quēadmodū vnū ⁊ ab vno
boc qdē igitur odorabile hominis ꝓpriū ē. Qd̄
aūt sm sapores ordinatus ⁊ alioꝝ aialiū sicut di
ctū ē prius: ⁊ illoꝝ qdē qr sm accidēs hñt dele-
ctabile diuidūtur species sm sapores: istius aūt
nō ia ꝓpter nām ipsius eē sm ipsā delectabilem
aut tristē. Cā autē ꝓprium eē hominis talē odo
rē propter frigus qd̄ circa cerebꝝ. Frigido.n. nā
existente cerebro ⁊ sanguine q circa illud ē i an-
gustis venis existente subtili ⁊ puro: de facili aūt
ifrigidabili propter qd̄ ⁊ cibi fumositas ifrigida
ta, ꝑpt locū infirmātia rheumata facit hominib⁹
ꝓpter qd̄ facta ē ista species odoris: nihil.n. aliud
est opus ipsi⁹ qꝝ boc: boc aūt facit manifeste. Ci
bus.n. delectabilis existēs ⁊ siccus ⁊ humidus
multotiēs infirmās est. Qui aūt ab odore sm se
ipsū odor operi q̄modocunqz se habeat vtil vt
ē dicere sp. Et ꝓpt̄ boc fit p respirationē nō om-
nibus sed boibus ⁊ sanguinē hñtibus: velut q̄-
drupedib⁹: ⁊ magis participantibus nām aeris.
Ascēdētib⁹ nāqz odoribus ad cerebum propter
leuitatē caloris q̄ i ipsis sanius habēt circa locuꝝ
hunc. Odoris nāqz virtus nā calida ē. vtitur nā-
qz nā respiratōe ad duo: vt operose quidē ad to
racis adiutoriū vt aduēticie ⁊ ad odorē. Respirā
te enim sicut ex transitu facit per nares motum.
Proprium autem hominis nature tale genus
odoris: qr plus cerebrum ⁊ humidius hꝫ aliis
aialibus vt ꝯ magnitudinē: propter boc.n. ⁊ so
lum vt est dicere sentit alioꝝ aialiū homo: ⁊ gau
det floꝝ ⁊ taliū odoribus. Cōmēsuratur.n. eoꝝ
calor ⁊ motus ad hyperbole eius que i loco fri-
giditatis ⁊ humiditatis est. Aliis vero q̄cūqz pul
monē habēt per respirare alterius generis odo-
ris sensum diuidit nā: vt non duo sensitiua faci-
at: sufficit.n. Qm̄ quidē ⁊ vt respirantib⁹ quēad-
modū boibus vtroqz odorabiliū: aliis altero
rū solū existens sensus. Que vero nō respirāt q
quidē habēt sensū odorabilis manifestū ē. eteniz
pisces ⁊ entomoꝝ genus omne diligenter sentit
delōge ꝓpter nutritiuam spēm odoris remota
multū a ꝓpria esca: quēadmodū apes faciūt ad
mel ⁊ paruaꝝ formicaꝝ genus: quas vocāt qui
daz senipas: ⁊ marinoꝝ purpure ⁊ alioꝝ multa
taliū animaliū: acute sentiūt escam ꝓpter odorē
Propter qd̄ vtiqz dubitabit aliqs quō sentiūt
odorē si spirātibus quide oibus fit spirare vno
modo. boc.n. videtur i respirantibus accidēs oi
bus: illoꝝ aūt nullū respirat: sentiūt tamen si nō
aliquis preter quinqz sēsus alius: boc aūt ipossi
bile: odorabilis.n. olfatus: ⁊ illa vero boc senti-
unt. Sed non forte eodē modo: sed respirantib⁹
qdē spiritus aufert superiacēs: quēadmodū co-
operculū quoddā. Quare nō sentiūt nō respirā-
tia: bis aūt nō respirātibus ablatū ē boc: quēad
modū i oculis. quedā.n. aialiū habēt palpebras
qbus nō reuelatis minime possūt videre. q̄ autē
hñt duros oculos nō habēt quare nō egent vllo
qd̄ illa reuelet: sed videt a facultate existente i illis
statim. Silr aūt ⁊ alioꝝ aialiū quodlibet nō in-
dignaī de bis que sm seipsa fetidoꝝ sm odorē:
nisi quid accidat corruptiuū existens: ab bis aūt
corrūpit silr: quēadmodū homines a carbonū
fumo patiūtur grauedinez capitis ⁊ corrūpūtur
multotiēs sic a sulfuris vrute: ⁊ corrūpūt alia aia
lia: ⁊ fugiūt ꝓpter passionē. Ipsa aūt sm seipsaz
non curāt feditatē: q̄uis multa crescēt: ū fetidos
habēt odores: nisi q ꝓferat ad gustū vel ad edu
liū illis. Videtur aūt sēsus qui ē odorādi iparib⁹
existentibus sensib⁹ ⁊ numero habēte mediū im-
paris: ⁊ ipse medius eē tactiuoꝝ: quēadmodum
tactus ⁊ gustus: ⁊ per alia sensitiuoꝝ velut visus
⁊ auditus. Quare ⁊ odorabile nutritiuoꝝ ē pas-
sio quedā: boc aūt i eodē genere: ⁊ audibilis aut
⁊ visibilis: quare ⁊ i aere ⁊ i aqua odorātur: qua
re est odorabile cōe aliqd amboꝝ hoꝝ: qd̄ ⁊ tac-
tuali ineſt ⁊ perspicuo ⁊ audibili. Quare rōna-
bilit assimilata ē siccitati i humido ⁊ fusili velut
tinctura quedā eē ⁊ lotura. Quō qdē igitur spe-
cies oz dicere: ⁊ qūo nō oz odorabilis i tm̄ dictū
ē. Qd̄ aūt quidā pythagoricoꝝ dicūt nō eē rō
nabile: nutriri nāqz dicūt quedā aialia odoribus
Primū quidē. n. videmus qm̄ cibū oz esse com
posituz: cteni ea nutrita nō sunt simplicia: quare
⁊ superfluitas fit cibi: aut i ipsis aut extra sicut in
plantis. Amplius vero neqz aqua vult ipsa sola
nutrire incōmista existēs: corporale.n. aliqd oz
eē constitutiuū. Amplius multo minus rōnabi-
le aerē corpulētū fieri. Cū bis aūt quoniā oibus
est animalibus locus receptiuus cibi: a q̄ qm̄ ci-
bus ingreditur recipit corpus. Odorabil autē
sensitiuū i capite ⁊ cū spirituali intrat fumositate
quare ad spiratiuū vadet vtiqz locū. Quod qui
dē igitur nō cōfert ad nutrimētū odorabile hꝫ q
odorabile manifestū: qd̄ tm̄ ad sanitatē: ⁊ ex sēsu
⁊ ex dictis manifestū ē. Quare q sapor i nutriti-
uo ⁊ ad nutriendū: boc ē ad sanitatē odorabile:
sm vnūquodqz sensitiuū quidē ergo determine
tur boc modo. Obiiciet aūt aliquis si oē corpus
i infinitū diuidit ⁊ passiones g⁹ sensibiles: puta co
lor: ⁊ sapor: odor: ⁊ gūedo: ⁊ frigiditas: ⁊ calidū
⁊ lene: ⁊ duruz: ⁊ molle: aut ipossibile: actiuū. n.
ē vnunquodqz ipsoꝝ sensus. in eo.n. q possunt
mouere illū dicūt oia: quare necessariū sēsum i i
finita diuidi ⁊ oēm magnitudinē eē sensibilē. Im
possibile.n. albū qdē videre nō aūt q̄ztū. Si enī
nō sic: continget vtiqz aliquod corpus nullū ha
bens colorē: neqz grauedinē neqz talē aliā passi
onez: quare nec omnino sensibile: hec.n. sensibi-
lia sunt. Sensibile igit erit ꝓpositū: nec ex sensibi
libus sed necesse: nō.n. ex mathematicis. Ampli
us cui adiudicabimus boc autez cognoscemus
nisi ūtellectui: sed non ūtelligibilia. nec enī ūtelligit
ūtellectus que exterius nō cum sēsu. Sed si boc
habēt sic videt testificari illis q idiuisibiles faciūt
magnitudines: sic quidez vtiqz soluetur sermo: qz
impossibile ē: dictū ē. n. prius i sermonib⁹ q sunt
de motu. De solutione aūt coꝝ simul manifestū
erit: ⁊ quare terminate species colorīs ⁊ saporis
⁊ sonoꝝ ⁊ alioruz sensibiliū. Quoꝝ quidē. n. sūt
vltima necesse est terminata esse que intus: cōtra
ria aūt vltima. omne.n. sensibile habet ꝓtrarieta
tem: velut in colore album ⁊ nigrū: in sapore dul
ce ⁊ amarum: ⁊ in alijs itaqz oibus vltima sunt q̄
contraria. Continuū quidem igitur ad ifinita di-
uiditur i equalia: ad equalia vero finita: qd̄ autē
non sm se continuū in species finitas. Quoniaz
ergo passiōes quidē vt species dicendū. Exist̄

UVA. BHSC. IyR_012

aũt i cõtinuitate:⁊ i his ſumendũ:qz q potẽtia ⁊ q actu aliud. Et ꝓpter h decimũ milleſimũ miliꝫ latet viſũ:q̃zuis viſus ſupueniat:⁊ q i oreſi ſonus latet q̃zuis cõtinuꝰ exiſtẽs audiẽ oĩs cãtus:diſtãtia vero itus exiſtẽtis ad vltima latet. Sil'r autẽ ⁊ i aliꝭ ſenſibilibꝰ pua oio:potẽtia nanqz viſibilia ipſa:actu autem non: quando non ſeparauerit: etenim ineſt potentia que pedalis bipedi: actu itaqz diuiſa. Separate autem tante ſuperabundantie rationabiliť qdẽ vtiqz ⁊ reſoluũť i cõtinẽtia velut minimus ſapor mari infuſus: q̃nimo q̃ neqz ſẽſus ſupabũdatia ſim ipſã ſẽſibilis nec ſepata. potẽtia. n. ieſt certiori ſuperabũdantia: nec tñ ſenſibile ſeparatũ erit actu ſentiri: ſꝫ tñ erit ſenſibile. potẽtia. n. ẽ iã ⁊ actu erit aduenięs. Qõ qdem igiť q̃dã magnitudines ⁊ paſſiões latẽt: ⁊ ꝓpter quã cãm ⁊ q̃modo ſenſibilia ⁊ qũo nõ dictũ eſt. Cũqz aũt vtiqz iexiſtẽtia ſic q̃zta quedam ſint vt actu ſenſibilia ſint: ⁊ nõ ſolũ q i toto ſꝫ ⁊ ſeorſuz finita neceſſe eẽ ſim aliquẽ numeꝝ ⁊ colores ⁊ ſapores ⁊ ſonos. Obiſciet aũt vtiqz aliqs igiť: perueniũt aũt ſenſibilia aut motus qui a ſenſibilibꝰ q̃litercunqz fiat ſenſus qũ operet in mediũ ꝑmo: quẽadmodũ odor vł facere ⁊ ſonꝰ. ꝓpius. n. prius ſentit aliqd odorẽ: ⁊ ſonus poſteriꝰ ictu venit graue ita ⁊ viſibile ⁊ lumẽ: ergo ne quẽadmodũ ⁊ Empe. dicit attigere priuſ q a ſole lumẽ ad medium priuſq̃z ad viſuz aut ad terrã. Putabiť autẽ vtiqz hoc rõnabiliť accidere: motũ. n. vł ab aliq̃ i aliqd. Quare neceſſe ẽ q̃ddã tps eẽ i q̃ moueať ab altero i alteꝝ. tps aũt oẽ diuiſibile: quare erat q̃ñ nõ videbať ſꝫ adhuc ferrebať radiꝰ i medio. Et ſi oẽ ſimul audit ⁊ audiuit ⁊ oio ſentit ⁊ ſenſit ⁊ nõ ẽ generatio eoꝝ: ſed ſũt abſqz fieri tñ nihilo minus quẽadmodũ ſonus iã facto ictu nonduz apd auditũ. Manifeſtat aũt hoc ⁊ litteraꝝ trãſ figuratio quẽadmodũ facta latiõe i medio. non eni videť dictũ audiuiſſe: qz trãſfigurať aer delaꝰ. Sic g ⁊ color ⁊ lumẽ. nõ. n. i eo q q̃cũqz mõ hz hoc videre: h vo vł quemadmodũ eq̃lia ſẽ: nullũ. n. oz alicui vtrũqz eẽ: eq̃libꝰ. n. factis nõ differt vel prope vel lõge eẽ ad iuicẽ: vel circa ſonũ quidẽ ⁊ odorẽ hoc accidere rõnabile. quẽadmodũ eni aer ⁊ aqua ꝓtinua qdẽ: ptibileſ aũt ãboꝝ moꝰ: ꝓpter qd ⁊ ẽ qdẽ vt idẽ audierat ꝑmꝰ extremuſqz ⁊ odoret ẽ aũt qũo nõ. Videť aũt qbuſdã eſſe obiectio ⁊ de his. ipoſſibile. n. dicunt qdã aliũ p aliũ audire idẽ ⁊ videre ⁊ odorare. nõ. n. poſſibile eẽ multos ⁊ ſeorſũ exiſtẽtes audire ⁊ odorare Intercipięs. n. ipſũ ipſiꝰ eẽ: vel mouẽs ꝑmũ puta cothoniũ vel tus vł ignẽ cũdẽ ⁊ vnũ numero ſẽtiũt oẽs. Id aũt qd iã ꝓpriũ alteꝝ numero ſpecie aũt idẽ. Quare ſimul multi videť ⁊ odorãť ⁊ audiũt. Sũt aũt nec corpa h ſed paſſio ⁊ motuſ qdã: non. n. vtiqz h accideret neqz ſine corpore. De lumine aũt alia ẽ rõ p ieſſe vt aliqd lumẽ ẽ: ſꝫ nõ motꝰ aliqd: oio aũt nec ſil'r in alteratione ſe hz ⁊ latiõe. lata nanqz rõnabiliť ꝑus i medio attigũt: vł aũt ſonus lati eẽ cuiuſdã motꝰ. Quecũqz vo alterãť nõ adhuc ſil'r: eõtingit. n. ſimul totum alterari ⁊ nõ dimidiũ ꝑus: velut aquã ſimul omne coagulari: attinet ſi fuerit multuz q calefit aut coagulať: habitũ ab habito patiť. ꝑmum aũt ab ipſo faciẽte trãſmutari neceſſe ⁊ ſil' alterari ⁊ ſubito. eẽt aũt vtiqz ⁊ guſtare quẽadmodũ odor ſi in hũido eſſemus ⁊ remotius aut tãgere ipſũ ſentiremus. Rõnabiliter aũt quoꝝ ẽ itermediuz ſenſitiui nõ ſimul oẽ pati niſi i lumine ꝓpť predicta ꝓpter hoc aũt ⁊ dicimus videre: lumen aũt facẽ videre. Eſt aũt ⁊ alia quedã obiectio taľ circa ſẽſus: vtꝝ ꝓtigit duos ſimľ ſentire i eodẽ ⁊ idiuiſibili tpe vel nõ. Si aũt ſp maior motus minorẽ depellat: ꝓpter qd delata ſub oculis nõ ſẽtiũt ſi fuerint i aliqd vehemẽter itẽdẽtes: vł timẽtes vel audiẽtes multũ ſonũ h itaqz ſupponatur. Et q vnũ quodqz magis ẽ ſentire ſimplr exiſtens q̃z cõmiſtũ: velut vinũ itẽperatũ ⁊ mel ⁊ colorẽ ⁊ notã ſolã q̃z i diapaſon qz obſcurãt ſe iuicẽ: h aũt faciũt ex quibꝰ vnũ aliqd fit. Si itaqz maior minorem motũ depellit: neceſſe ſi ſimul ſint ⁊ ipſuz minus ſenſibilẽ eẽ q̃z ſi ſolus eẽt. aufertur. n. aliquid minoris ꝓmiſtiõe: ſiqdẽ magis oĩa ſimplicia ſenſibilia ſũt. Si igiť eq̃les fuerit alteri exiſtẽtes neuter erit ſẽſibilis: obſcurat. n. alter alteꝝ: ſimplicẽ aũtẽ nõ ẽ ſentire: q̃re aut nullus erit ſenſus vel alter ex vtriſqz: qd quidẽ vł fieri ex cõmiſtis ⁊ qũocunqz cõmiſceãť. Qñ ergo ex qbuſdã quidẽ fit aliqd. ex qbuſdã vero nõ fit: talia aũt q̃ ſub alio ſenſu. cõmiſceẽt. n. q̃ꝝ vltima ꝓtraria. nõ ẽ aũt ex albo ⁊ acuto vnũ fieri niſi ſim accidẽs: ſꝫ nõ ſicut ex acuto ⁊ gui ſympbonia: gꝰ nec ꝓtingit ſẽtire ipſa ſiľ. eq̃les. n. exiſtẽtes morꝰ ipſoꝝ exterminabũt iuicẽ q̃ñ vnus nõ fit ex illis. ſi vo ieq̃les melior faciet ſẽſũ. Adhuc ſi magis duo ſimul ſentiet vtiqz aia vno ſenſu q̃ꝝ vnꝰ ſenſus velut acutũ ⁊ graue: magis enim ſimul motus vnius: ipſe ipſiꝰ q̃z duoꝝ puta viſuſ ⁊ auditus vno aũt ſimul duo nõ ẽ ſẽtire: ſi non miſta fuerit. miſtura. n. vnũ vult eẽ: vnꝰ aũt ſimul vnus ſenſus. vnus aũt ſimul ipſe. Quare neceſſe ſimul miſta ſẽtire qz vno ſẽſu ſim actuz ſentit. vnius qdẽ. n. numero q ſim actũ vnus: ſpẽ aũt q ſim potẽtiã vnus. Et ſi vnus ergo ſenſus q ſim actũ vnũ illud dicet ꝓmiſceri ergo neceſſe ipſa. Qñ ergo nõ fuerit miſta duo erũt ſenſus q ſꝫ actũ: ſed ſim vnã potẽtiã: ⁊ idiuiſibile tps neceſſe ẽ vnã eẽ opatõez. vnꝰ. n. q ad ſemel vſus ⁊ morꝰ vnus: vna aũt potẽtia. Nõ ergo cõtingit duo ſimul ſentire vno ſẽſu. At vo ſi ea q̃ ſub eodẽ ſenſu ſimul ipoſſibile ſi ſint duo: palã q minus adhuc q̃ ſꝫ duos ſenſit cõtingit ſimul ſentire: velut albũ ⁊ dulce. vł. n. q idẽ vnuz numero oio nullo alio differre niſi i eo q ſimul: q aũt ſpẽ vnũ iudicante ſenſu ⁊ mõ. dico aũt h qz forte albũ ⁊ nigrũ alterũ q ꝓpriũ idẽ iudicabit ⁊ dulce ⁊ amaꝝ idez qdẽ ipe: ab illo aũt alius. Sz alicui vtrũqz ꝓtrariorũ: eodẽ aũt mõ ſibiipſis coelementaria: puta ſic guſť dulce ita viſus albuz: ⁊ ſicut iſte nigꝝ ita ille amaꝝ. Amplius ſi ꝓpioꝝ morꝰ cõtrariť: ſimul autẽ cõtraria i eodẽ ⁊ atomo nõ ꝓtingit eẽ. Sub ſẽſu autẽ vno cõtraria ſũt: velut dulce ⁊ amaꝝ nõ ꝓtingit ſentire ſimul. Sil'r autẽ palã q neqz q̃ nõ cõtraria. Hec quidẽ. n. albi ſunt: hec autez nigri ⁊ i aliꝭ ſil'r velut ſapor. Hi qdez dulces: hi vero amari: nec q̃ cõmiſta ſimul. ꝓportiões. n. ſunt oppoſitoꝝ velut diapaſon ⁊ diapẽte: niſi ſicut vnũ ſentiãť. Sic autez vna ꝓportio extremitatum ſit aliter autem non: erunt. n. ſimul h qdez multi ad paucuz vel imparis ad parez: hec autem pauci ad multũ vel paris ad iparem. Si vero plus adhuc diſtãt ab inuicem ⁊ differunt: coelementarii quidẽ dicta in alio genere q̃z que i eodem genere: dico aũt puta dulce ⁊ albũ voce coelemẽtaria

UVA. BHSC. IyR_012

genere aũt alia. Dulce vo a nigro multo amplꝰ ſpẽ differũt qz albũ: adhuc vtiqz minꝰ cõtingit ip ſa ſimlr ſẽtire qz q genere: qre ſi nõ h nec alia. Nõ aũt dicũt qdã eoꝝ q circa ſymphonias qm̃ non ſimul qdẽ ptingũt ſoni. Videt aũt ⁊ latẽt qũ tẽpꝰ ſenſibile fuerit vtꝝ recte dr̃ vlr nõ. Forte. n. vtiqz dicet aliqs ⁊ nũc ex h putabit ſimul videre ⁊ audire qz itermedia tpa latẽt bis. Aut h nõ vez: ne qz cõtingit tps eẽ ſẽſibile nullũ neqz latere ſz oia q̃cũqz ptingit ſentire. Si. n. qm̃ ipſe ſeipſũ ſẽtit vlr aliũ i ptinuo tpe: nõ cõtingit tũc latere qz ẽ: ẽ aũt aliqd i ptinuo: ⁊ tãtũ qztũ oio ſenſibile ẽ: maniſeſtũ q tũc latebit vtiqz ſi ẽ ipe: ipz ⁊ qõ videt ⁊ qõ ſentit ⁊ ſi ſentit. Amplꝰ nec vtiqz erit nec tps nec vlla res que ſẽtit i q̃ nõ ſit: qz i huꝰ aliq̃: vlr qz iſtꝰ aliqd videt. Siqdẽ eſt aliq̃ magnitudo ⁊ tẽporis ⁊ rei: ſẽſibilis oio ꝓpter puitatẽ. Si. n. totã videt ⁊ ſentit eodẽ ptinuo tpe: nõ eo q i huius aliq̃ au ferat. a. g. b. i qua nõ ſentiebat: nõ ergo i huꝰ aliq̃ vlr iſtius aliqd velut terrã videt totã: qm̃ h ipſius ⁊ i anno ãbulat qm̃ i hac parte ipſiꝰ. At vero i. g. b. nihil ſẽtit: eo ergo q i huꝰ aliq̃. ſ. a. b. ſẽtit dr̃ to tũ ſẽtire. a. b. ⁊ totã: eadẽ. n. rõ ⁊ i. a. g. ſp. n. i aliq̃ ⁊ ⁊ i aliqd: totũ aũt nõ ẽ ſẽtire. a. g. b. Omnia qdez igit ſẽſibilia ſũt: ſz nõ videt q̃cũqz ſũt. ſolr. n. magnitudo videt: ⁊ q̃ tuor cubitoꝝ a lõge ſz nõ videt q̃ztũcũqz. Sed aliqñ idiuiſibile vr̃ nõ idiuiſibile. dicta aũt ẽ cã i ãteriorib⁹ de hoc. Nõ qdem igit nullũ ẽ tps ſenſibile manifeſtũ ex his. De primus aũt dicta obiectiõe ꝓſiderãdũ: vtꝝ cõtingit ſimul plura ſẽtire aut nõ ptingit. Simul aũt dico i vno idiuiſibili tpe ad iuicẽ. pmũ qdẽ igit vtrum ſic ptingat ſimul quidẽ: altero aũt aie ſentire ⁊ nõ idiuiſibili ſic aũt indiuiſibili vt oi exiſtẽte ptinuo vlr qm̃ pmũ qdẽ ea q̃ ſm vnũ ſẽſũ: velut dico viſũ ſi ẽ alio ſẽtiẽs aliũ ⁊ aliũ colorẽ: pluresqz ptes habebit ſpẽ eaſdẽ: etenim qõ ſẽtit i codẽ genere ẽ. Si aũt qz ⁊ oculi duo dicat aliqs nihil ꝓhibere: ſic ⁊ i aia dicẽdũ qz forte ex his qdẽ vnũ aliqd fit: ⁊ vna operatio ipſoꝝ: ibi aũt ſiqdẽ vnũ qõ ex ãbo bus illud ſẽtiẽs erit. Si aũt ſeparati nõ ſilr ſe habebit. Amplꝰ ⁊ ſenſus idẽ plures erũt: ſicut ſiqs ſciẽtias indifferẽtes dicat: neqz. n. opatio erit ſine virtute q̃ ſz ſeipſã: neqz abſqz hac erit ſenſus. Si aũt h i vno ⁊ idiuiſibili ſentit maniſeſtũ q ⁊ alia. magis. n. cõtingebat h ſimul plurima q̃z genere altera. Si itaqz alia qdẽ dulce: alia vo albũ ſẽtit parte aia: aut q ex iſtis vnũ aliqd ẽ vlr nõ vnũ ſz neceſſe vna. n. q̃dã ſenſitiua ẽ parſ eiꝰ: gꝰ illa vniꝰ nullũ nãqz ex iſtis vnũ. Nece gꝰ vnũ aliqd eẽ aie q̃ oia ſẽtit: ſicut dictũ ẽ ꝓus. Aliud aũt genꝰ p aliõ Igitur ſm q idiuiſibile ẽ ſz actũ vnũ ẽ: dulcis ⁊ albi qñ vero diuiſibile factũ fuerit ſz actũ alteꝝ. Vel quẽadmodũ i rebꝰ ipſis cõtingit: ita ⁊ i aia. Idẽ ⁊ vnũ numero albũ ⁊ dulce ẽ: ⁊ alia multa: ſz nõ ſeparabiles paſſiones ab iuicẽ: ſz eẽ alterum vnicuiqz. Silr gꝰ ponẽdũ ⁊ i anima idẽ ⁊ vnũ eẽ numero ſenſitiuũ oĩuz: ſm eẽ tñ alteꝝ ⁊ alteꝝ: horũ qdẽ genere boꝝ vero ſpẽ: q̃re ⁊ ſentiet vtiqz ſimul eodẽ ⁊ vno: rõe aũt nõ eodẽ: qm̃ aũt ſenſibile oẽ magnitudo ẽ: ⁊ nõ ẽ idiuiſibile ſenſibile. maniſeſtũ ẽ. n. vnũ qdẽ nõ videbit ifinita diſtãtia: vnde aũt videbit finita. Silr aũt audibile ⁊ odorabile: ⁊ q̃cũqz nõ ipſa tãgẽtes ſentiũt. Eſt itaqz aliqõ vltimũ diſtãtie: vnde nõ vr̃ ⁊ primũ vnde videt. hoc itaqz neceſſe idiuiſibile eẽ q i vlteriori quidẽ nõ cõtingit ſẽtire exiſtẽs: i citeriori autẽ neceſſe ſentire. Si itaqz aliquid erit idiuiſibile ſẽſibile: qũ ponatur i vltimo vnde eſt: vltimo quidem non ſenſibile pmo aũt ſenſibile: ſimul accidet viſibile eſſe ⁊ iuiſibile eẽ: hoc aũt ipoſſibile. De ſenſitiuis quidẽ igitur ⁊ ſẽſibilib⁹ qũo hñt ⁊ cõiter ⁊ ſm vnũquodqz ſenſitiuũ dictũ ẽ. Reliquoꝝ aũt primo ꝓſiderãdum de memoria ⁊ reminiſcentia et ſomno.

Irtutes quidẽ ſẽſibiles: q̃dã ſũt neceſſarie i eſſe aialis: ⁊ q̃dã ſũt ꝓpter melius: ⁊ oẽs iſte diuerſãtur ſm fortitudinẽ ⁊ remiſſionẽ. Tactus autẽ ⁊ guſtus ſũt neceſſarij: auditus vo ⁊ viſus ⁊ olfatus ſũt ꝓpter melꝰ. p guſtũ. n. diſtiguũt cibꝰ cõueniẽs a nõ cõueniẽti: ⁊ per tactũ diſtiguũtur ea q̃ corpũpũt totũ corpus ex extrinſeco: ⁊ ea que cõſeruãt corpꝰ. Alij vo ſenſus nõ ſunt innati diſtiguere talia: ⁊ ideo non ſũt neceſſarij: ⁊ oẽs iſte virtutes cõueniũt i h q actio eaꝝ nõ cõplet niſi p iſtrumẽ tũ. ⁊ apropriatur tactui ⁊ guſtui hoc: q nõ idigẽt medio: alij aũt indigẽt medio. Inſtrumẽtũ aũt virtutis viſibilis ẽ oculus ⁊ in iſto iſtrumẽto dominat aqua: que ẽ terſa dia phana: ⁊ fuit tale vt i eo deſcribãt forme ſenſibiliũ ſicut i ſpeculo: ⁊ ideo ps glacialis ẽ valde clara ⁊ alba. ⁊ manifeſtũ ẽ q iſtud iſtrumẽtũ valde neceſſariũ ẽ i cõprehẽſione iſtaꝝ virtutũ. Iſtud aũt iſtrumẽtũ nõ agit niſi quãdo fuerit in ſua cõplexione nãli nullo adueniẽte turbãte ipſuz ⁊ iõ iracundus i hora ire ⁊ hñs calorẽ aſcẽdẽtẽ recipiet in de corruptionẽ ſui viſus: ⁊ forte videbit vnũ duo propter motũ ptigẽtẽ ſpiritui apud irã: qm̃ quãdo ps recipiẽs formã mouet ⁊ venerit ad ſuũ locũ ex alia parte deſcribetur forma i ſcõa parte ⁊ adhuc nõ abſciſa ẽ a prima parte: ⁊ ſic vna forma apparebit due: ſicut forma ſolis cadens ſup aquã currẽtẽ apparebit due. ⁊ qz iſtud iſtrumẽtũ. ſ. oculuſ nõ agit niſi quãdo fuerit i tẽperamẽto ſue pplexiõis: iõ accidit q quãdo fuerit ifrigidatũ a rebꝰ extrinſecis ifrigidatione itenſa vt viſus debilitetur: ⁊ ideo obſcuratur oculus i locis i q̃bus eſt multa nix aut multa aqua: ⁊ ideo apparẽt ripe mar∫ turbide ⁊ pauce lucis: ⁊ ſilr loca niuis. quãdo igitur calor oculi aut frigus fuerint itenſa pluſq̃ ſz natura ſtati viſus debilitabitur: ⁊ iſta actio actionũ oculi ẽ partis grãdinoſe aq̃ſe: ⁊ cõplexio iſtius partis eſt cã pfecte viſiõis: ⁊ ꝓpter hãc cãm fuerũt palpebre poſite i bonis oculis. ſ. ad cõſeruãdã cõplexionẽ coꝝ a rebꝰ extrinſecis: ſicut vagina gladij: ⁊ iõ qui maiorẽ ⁊ groſſiorẽ hz palpebrã magis ſpeciet i remoto: qz cõſeruãt illã partẽ a calore extrinſeco ⁊ a frigore: ⁊ ideo multa aialia i ſpiciũt i remoto pluſq̃ hõ ꝓpter groſſitiẽ palpebraꝝ. Inſtrumẽtuz auc audit ẽ aer impoſit⁹ auri: ⁊ q̃to magis aer iſte fuerit ſubtilior ⁊ profectioris quietis: tãto magis acrio eius erit perfectior. Et ſilr inſtrumentũ olfatus eſt aer ipoſitus naſo: iſtrumẽtũ guſtus eſt lingua: tactus aũt caro: ⁊ ẽ ꝓpriuz oĩbus iſtrumẽtis ſenſuum hoc q nihil hñt in actu ex eis que cõprehẽdũt niſi iſtrumẽtũ tactus: qui cõponit ex q̃litatibus quas ꝓprehẽdit: ⁊ iõ nõ cõprehendit niſi res itenſas ꝓpter ſuũ tẽperamẽtũ: ⁊ ꝓpter hoc q̃to magis caro fuerit tẽperata tãto magis cõprehẽdit qualitates ſimplices. ſ. calidũ: frigidum: ſiccũ: ⁊ humidũ: ⁊ iõ hõ ẽ inter oia aialia melioris tactus: ⁊ maxime manus. ſ. caro palme: ⁊ maxime caro indicis. lingua vero nullũ hz ſaporẽ i actu: ⁊ iõ quãdo imbibit a quibuſdã humoribus corrũpitur guſtꝰ ⁊ ſilr ẽ de iſtrumẽtis aliorꝝ ſenſuũ. ⁊ cã i hoc dat i libro d aia: et eſt propriuz iſtrumẽtis triũ virtutũ. ſ. auditus ⁊ viſus ⁊ olfatus q attribuũtur ſimplicib⁹: oculus autẽ aque ⁊ auditus aeri: ⁊ olfatus parti ignee fumoſe: ⁊ ideo olfatibilia ſanant cerebrũ frigidum ꝓpter calorem fumi. Dictũ eſt igitur de ꝓprijs inſtrumentis iſtoruz ſenſuũ: dicamus

UVA. BHSC. IyR_012

ſm ꝓplexionē vt dictū ē i libꝰ de generatiõe. ⁊ qꝫ lux nõ apparet niſi i coꝛpoꝛe diaphano opinati ſunt pythagoꝛici qꝰ generatio lucis non ē coꝛpoꝝ luminiſoꝝ p ſe niſi apud adunationē lucis cū alio coꝛpoꝛe: ſicut ē diſpoſitio de igne Ignis.n.nõ lucet niſi quãdo adunat cū alio coꝛpoꝛe. ⁊ diferẽtia iter ignẽ ⁊ coꝛpa celeſtia i h ē manifeſta. Et ex hoc qđ dictū ē de eſſẽtia coloꝛis apparet qꝰ aer p̃ recipit coloꝛẽ: deide ꝓducit eū ad viſū ſm qꝰ ē diaphanū lucidū. ⁊ ſignū qꝰ aer patit a coloꝛe ⁊ recipit eū ē h qđ apparet de coloꝛatiõe eiuſdẽ rei ſm illud p qđ trãſeũt nubes lucide. U. g. qꝰ quãdo nubes ptrãſeũt p plãtas virides multoriẽs coloꝛãtur parietes p coloꝛẽ illaꝝ plãtaꝝ: qm̃ aũt coloꝛes fiunt ex miſtione ignis cū coꝛpoꝛibꝰ diaphanis: ⁊ qꝰ lux nõ ē cauſa tm̃ i iductione coloꝛũ ad viſũ ſed i eẽ coꝝ manifeſtũ ē. ⁊ dico etiã qm̃ queadmodũ coloꝛ albus ē vilioꝛ lu ce qũ ſit ex eaꝛita etiã alĩ coloꝛes albo ſũt viliores ⁊ nigro q ũ fiãt ex eis. ⁊ qꝫ coloꝛes fiũt ex albo ⁊ nigro ſm magis ⁊ minus ⁊ diuerſãtur i hoc diuerſitate infinita ſm mãm: ió fuit neceſſe vt coloꝛes ſint infiniti i nã: qm̃ q̃rũcunq; fuerit imaginata rõ itrinſeca i eis aliquẽ modũ miſtiõis extrahet nã lz rõ extrinſeca nõ poterit ꝓnũciare hũc modũ: ⁊ ió ars i hac itẽtõe ſicut dicit Arl. ẽ minoꝛ nã. artifex. n. magis qđ põt ẽ aſſimilare ſe nãe ſm ſuũ poſſe. Et ió ẽ rõ ſpiritualis p quã ⁊ ex qua nã agit qđ agit: ⁊ extrahit qđ extrahit: nihil hz qđ ꝓhibeat nãm a ꝓpꝛehẽſionẽ eius qđ dat ei: ſi cut ẽ diſpoſitio i rõe ſpirituali intrinſeca p quã agit artifex aia. n. beſtialis exiſtẽs i aialibꝰ nõ ipedit actões nature: ſz gaudet ⁊ delectat p illõ qđ nã extrahit de coloꝛibꝰ ⁊ ſoniſ qꝫ ſũt exiſtẽtes i aia beſtiali i potẽtia: qꝫ ⁊ qũ nã extrahit eos ⁊ ducit i actũ: tũc aia beſtialis gaudet p cõpꝛehẽſionẽ eoꝝ. Rõ aũt ſpiritualis extrinſeca p quã agit ars ꝓhibet ab aĩa beſtiali: ⁊ ió nõ ꝓpꝛehẽdit artifex ex eis q̃ dat ei rõ ſpiritualis niſi paſſiões ⁊ accidẽtia q̃ acq̃rũt ex rebꝰ q̃s dat nã: ⁊ ideo reꝰ ꝓpoꝛes i cognitiõe apõ artificẽ ſũt poſterioꝛes i eẽ: ecõuerſo diſpoſitiõi apõ nãz: ⁊ etiã artifex ẽ extra rẽ: nã aũt ẽ irra. p h igit differt ars a nã: ⁊ ió coloꝛes ⁊ tincture quos rõ extrinſeca põt dicere ſunt finite: coloꝛes aũt q̃ ſũt in rõne intrinſeca fere ſũt infiniti: ⁊ ideo coloꝛes ⁊ tincture mlti ſũt a nã q̃s tinctoꝛes nõ poſſũt ꝛuenire. ars. n. qꝫ cõſe q̃tur nãm ⁊ ꝓcedit a ꝓoꝛi ſm nos apõ nãz a poſterioꝛi: ió nõ ꝓpꝛehẽdit ex illis oꝛdinibꝰ q̃ ſũt apõ nãz. niſi oꝛdines q̃ ſũt multuz remoti ad ꝛuicẽ iter q̃s ſũt multi oꝛdines apud nãm. Declaratuz ẽ igit q̃re eẽ coloꝛ i nã ẽ aliõ ab eẽ coꝝ i arte. de ſonis autẽ dictuz ẽ libꝰ de aĩa: de odoꝛibꝰ autẽz ⁊ ſapoꝛis determinãduz ẽ hic. Dicamꝰ igit qꝰ manifeſtuz ẽ qꝰ nullum elemẽtoꝝ hz ſapoꝛẽ ⁊ odoꝛẽ: ⁊ qꝰ ſapoꝛ ⁊ odoꝛ ſunt admiſti ꝛz qꝰ ẽ admiſtuz. ⁊ qꝫ foꝛma cuiuſlibet admi ſti attribuit dominio alicui q̃litatis q̃uoꝛ: ꝓſideraũdũ ẽ cui q̃litati attribuit ſapoꝛ i coꝛpoꝛe ſapoꝛoſo. Dicamꝰ igitur qꝫ guſtabile ẽ nutrimẽtũ aialiũ: ⁊ nutrimẽtũ ẽ ſimile aiali: ⁊ coꝛpꝰ aialiſ attribuit dominio calidi ⁊ hũidi: ió ſapoꝛ attri buit caliditati ⁊ humiditati. nã. n. hũidi magis ꝓuenit nãe aialis q̃ nã terre. ⁊ ſignũ qꝰ nã hũidi ẽ cã ſapoꝛis i miſto ẽ qꝰ guſtabiliũ quedã ſunt ſopoꝛoſa in potẽtia ⁊ q̃dã i actu ſapoꝛoſa autẽ i actu ſũt hũida i actu: ſicca vo i actu ſũt ſa poꝛoſa i potẽtia: ⁊ nõ fiũt ſapoꝛoſa i actu donec fiãt humi da i actu. U. g. ſal: ſal. n. nõ ẽ ſapoꝛoſuz donec humefiat ⁊ diſſoluat: ⁊ cuz ita ſit ſapoꝛ neceſſario fuit ex miſtiõe priſ ſicce cum parte humida: quando fiunt digeſta ex caloꝛe aliqua digeſtiõe: ⁊ modi ſapoꝝ diuerſant ꝛz diuerſitatem hoꝝ duoꝝ i paucitate ⁊ mltitudine: dulcedo g̃ attribuit caliditati ⁊ humiditati: amaritudo aũt caliditati ⁊ ſiccita ti: aut frigiditati ⁊ ſiccitati i reſpectu humiditatis dulcedi nis: ⁊ ſapoꝛes q̃ ſi iter iſtos fiũt ex his duabꝰ natur̃: ſic co loꝛes fiunt ex albo ⁊ nigro. De odoꝛibꝰ autẽ apparet qꝰ mã eoꝝ ſit ſapoꝛ q̃ fit ex miſtione ſiccitatis qum humiditate. apparet. n. p iductionẽ qꝰ oẽ hñs odoꝛẽ hz ſapoꝛem. Et qꝫ

Igit de medijs q̃bꝰ idigẽt iſti tres ſenſus: ⁊ de cõſequentibꝰ eoꝝ: ⁊ mediũ q̃ vtũt iſti ſenſus ẽ: aut aer i aialibꝰ agreſtibꝰ aut aq̃ i aialibꝰ aquoſis: ⁊ manifeſtũ ẽ qꝰ iſti tres ſenſus in digent medio: qm̃ quãdo ſẽſibile poſitũ fuerit ſup ſẽſũ nõ ꝓpꝛehẽdetur ab eo: ⁊ ſilr quãdo iter eos ⁊ ſẽſibilia iteria cẽt coꝛpoꝛa groſſa nõ apta vt ſint media: ⁊ vniuerſaliter apparet qꝰ mediũ neceſſariũ ẽ iſtis ſenſibꝰ: ex h qꝰ qũ medi um coꝛrũpet: coꝛrũpet ⁊ actio eoꝝ: ⁊ ió ꝓpriũ ẽ medio vt ſit de genere inſtrumẽtoꝝ ꝓpꝛioꝝ. ſ. vt ſit recipiẽs ſẽſibilia aliq̃ mõ modoꝝ receptiõis inſtrumẽtoꝝ. ⁊ cã i hoc appare bit quãdo declarata fuerit nã ſẽſuũ: qbꝰ appꝛopꝛiãtur me dia ⁊ ꝓpriũ viſui iter iſtos tres ẽ h: qꝰ cũ medio idiget lu ce: nõ. n. videt i obſcuro: ⁊ qũ in aere acciderit fumus aut vapoꝛ q̃ ꝓhibeãt tranſitũ lucis: debilitat viſio: ⁊ ideo qũ hõ iraſcit ⁊ excitatur caloꝛ i oculo obſcuratꝫ viſus ꝓpter vapoꝛẽ ⁊ lux nõ ẽ i oculo p nãm oculi: ſz itrat ipſũ ab ex trinſeco: ⁊ ſi eſſet et de eius nã tũc videret i obſcuro: ⁊ ió accidit ei q̃ claudit oculos ⁊ poſt aperit vt nõ vere videat niſi poſtq̃ viſus eius fuerit illuminatus. ⁊ accidit viſui vt videat rẽ viſione ſpirituali intrinſecus: anteq̃ videat ipſã ab extrinſeco: ⁊ poſt declarabimꝰ cãm in hoc: ⁊ iſta viſio nõ accidit i maioꝛi parte: niſi i obſcuro: ⁊ apud quietẽ. ⁊ ẽ ꝓpriũ huic ꝓpꝛehẽſioni qꝰ nõ ſit bona niſi i temperata lu ce: nõ i intenſa luce: neq; i pauca. declaratũ eſt igit qꝰ ꝓpri um ẽ tribus ſenſibus cõpꝛehendere p mediũ: ⁊ qꝰ ꝓpriuz ẽ viſui habere pñtiã coꝛpoꝛis lucidi: vt dictũ ẽ de lucido ⁊ diaphanitate i libꝰ de aĩa: ⁊ neceſſariũ ẽ vt rete intrin ſecus retium oculi illumineꝫ ab aqua q̃ ẽ inter oculũ: ſicut aqua illuminatur ab aere. virtꝰ. n. ſenſibilis ẽ i oꝛizõte iſti us retis i parte cranei: nõ i parte aeris: ⁊ ideo iſta retia. ſ. tunice oculi cõſeruãt virtutẽ aie q̃ ſũt media iter illã ⁊ ae rẽ. ⁊ ſignũ eiꝰ qꝰ neceſſe ẽ viſui lucem puenire ad iſta retia ẽ: qꝫ quãdo ptingit hõi percuſſio ſup palpebrã: ſtati obſcu rabit oculus ⁊ extinguet luxq̃ ẽ i oculo: ſicut extinguit cã dela ⁊ nihil videbit. ⁊ quãdo declarabimꝰ quõ fit ꝓpꝛehẽ ſio ab iſtis ſẽſibꝰ tũc declarabũtur iſte res. Et qũ declara ta ſũt ꝓpria iſtaꝝ virtutũ i inſtrumẽtis ⁊ medijs: dicẽdũ eſt de ſẽſibilibꝰ particulariter. i libꝰ. n. de aĩa dictũ eſt de eis vniuerſaliꝫ. illic. n. dictũ fuit qꝰ ſenſibilia ꝓpria viſui ſunt coloꝛes: ⁊ auditui ſoni: ⁊ olfatui odoꝛes: ⁊ guſtui ſapoꝛes: ⁊ tactui tãgibilia: remanet g̃ notificare nãs eoꝝ. dicamus g̃ qꝰ elemẽta diuerſant ꝛz multitudinẽ ⁊ paruitatẽ diapha nitatis. U. g. aer ⁊ aq̃: diaphanũ aũt ẽ inatũ recipere lucez ⁊ pfici ab illa: ⁊ qũ diaphanũ receperit lucẽ: fiũt ex h colo res diuerſi ſm fortitudinẽ ⁊ debilitatẽ lucis ⁊ paucitatem ⁊ multitudinẽ diaphanitatis: ⁊ h manifeſtũ ẽ ex coloꝛibꝰ di uerſis factis quãdo lux ſolis adunat cũ nubibꝰ: illi. n. co loꝛes fiũt ab albedine lucis ꝓpter debilitatẽ lucis ex nigre dine nubiũ. U. g. coloꝛes q̃ ſũt i iride: neceſſe ẽ igit vt coloꝛ fiat ex admiſtiõe coꝛpoꝛis lucidi cũ diaphano: ⁊ qꝫ oia cõ poſita fiũt ex q̃ttuoꝛ elemẽtis: ⁊ diaphanũ ex elementis ẽ aqua ⁊ aer ⁊ lucidũ eſt ſolus ignis: ⁊ h eſt quando fuerit miſtus: ⁊ ió neceſſe ẽ vt coloꝛes ſint cõpoſiti ex iſtis duabꝰ naturis. ſ. nã diaphani ⁊ nã lumioſi: ⁊ qꝰ diuerſitas iſtaꝝ duaꝝ nãꝝ i q̃tita: e ⁊ qualitate faciat diuerſitatẽ coꝝ. Co loꝛ igit albus fit ex admiſtione ignis clari cũ elemẽto qđ ẽ valde diaphanũ. ſ. aere: ⁊ coloꝛ niger fit ex igne turbido q̃ admiſcet cũ elemẽto minime diaphanitatis. ſ. terra: ⁊ co loꝛes medij iter albũ ⁊ nigrũ diuerſant ꝓpt diuerſitatem iſtoꝝ duoꝝ ꝛz magis ⁊ minꝰ. ſ. coꝛpis lucidi ⁊ coꝛpoꝛ dia phani: ⁊ ió coloꝛ albꝰ ⁊ niger ſũt elemẽta coloꝝ. ⁊ qꝫ hoc manifeſtũ ẽ de coloꝛe: ⁊ coloꝛ ẽ i ſupficie coꝛpoꝛis termina ti neceſſe ẽ vt coloꝛ ſit finis diaphani terminati ſm qꝰ eſt diaphanũ terminatũ: ⁊ p h diſtinguit coloꝛ a luce. lux. n. ẽ perfectio diaphani nõ terminati: ⁊ coloꝛ nõ fit i cõpoſito ex vicinitate ptiũ minimaꝝ diaphanaꝝ q̃ ſũt i elementis ſicut q̃dã dicebãt. nihil. n. fit ex elemẽtis ſm vicinitatẽ: ſz

odores ſunt de genere vapoꝝ fumoſoꝝ ⁊ p hunc moduꝫ defert eos aer: ſō attribuūt ſiccitati ⁊ caliditati q̄ fit ex ſiccitate miſta cuꝫ hūiditate hñte ſapoꝛē ſm q̄ hꝫ ſapores: ⁊ teſtat q̄ nā odorabiliū ē fumoſa: h̄ q̄ mīta nō habēt odorē: ⁊ qū̄ appꝛopiquauerīt igīt habebūt odorē: ⁊ p hūc modū hꝫ hō ꝑpuꝫ ī ꝓpꝛehēdēdo odores p malaxatiōes. Iſtō enī inſtrumētū p ſuā caliditatē ⁊ ſiccitatē inatum ē mouere hāc ſ̄baꝫ a re guſtabili: ⁊ iō apparet q̄ hō melius diſtiguit differētias ſenſibiliū olfat⁹ q̄ cetera aialia: ⁊ tñ multa aialia fortius ꝓpꝛehendūt odores ex remoto. Dictuꝫ ē igīt de ꝓpꝛietatib⁹ inſtrumētoꝝ iſtoꝝ ſenſuū: pficiēdus ē igīt ſermo ī q̄litate ꝓpꝛehēſiōis: de h̄.n. vniuerſali dictū fuit in libro de aia. dicam⁹ igīt q̄ opiniōes ātiquoꝝ ī ꝓpꝛehēſione ſenſibiliū ſūt q̄tuor: quaꝝ vna ē opinio dicētiū q̄ forme ſē ſibiliū ſi ī aia ⁊ i actu: ⁊ q̄ nō acquirūt eas ab extrinſeco: ⁊ q̄ forme extrinſece ſolūmodo excitāt ⁊ faciūt rememorari illō q̄ tenet ex eis: ⁊ iſta ē opinio Pla. aut fere. ſcōa aūt ē opinio dicētiū q̄ nō ē i aia aliq̄d ſēſibiliū i actu ſꝫ ac q̄rit ea ab extrinſeco: ⁊ iſti diuidunt i duo. q̄dā. n. dicūt q̄ acq̄ſitio formaꝝ extrinſecaꝝ ē acq̄ſitio corporalis nō ſpiritualis. ſ. q̄ eē eaꝝ ī aia erit ſꝫ diſpoſitionē ſꝫ quā ex̄ aiaꝫ ſi Illi aūt q̄ dicūt q̄ ꝓpꝛehēſio reꝝ extrinſecaꝝ ⁊ acquiſitio eaꝝ ē acq̄ſitio ſpūalis ſūt baptiſti. q̄dā enī dicūt q̄ i ꝓpꝛehēſione eaꝝ nō idigēt medio. dicūt. n. q̄ aia ꝓpꝛehēdit ſuū ſenſibile extrinſecū: ⁊ mouēdo ſe ad ipſū ⁊ ſupponēdo ſe illi ⁊ iſti ſūt opinātes viſionē eē p radios exeūtes ex oculo ad rē viſā. q̄dā aūt dicūt q̄ aia recipit ſuū ſēſibile mediātib⁹ medijs. p. n. recipiūt ea media: ⁊ poſtea reddūt illud ad ſē ſū cōes: ⁊ idifferēter ſiue mediū fuerit inſtrumētū aut corp⁹ extrinſecū. Dicētes aūt q̄ aia nō idiget medio hñt duas rōnatiōes vt narrauit Ar⁹. q̄ꝝ vna ē q̄ hoc ſi nō reciperēt p mediū ⁊ nō mouerēt ad ſēſibilia nō idigerēt motu forti apud ſētire. Et ſcōa ē q̄ ſi forme ſenſibiles venirēt ad aiaꝫ p mediū tūc aia nō poſſet recipere ex formis niſi q̄tū redit illi. dicētes vō radios exeūtes ab oculo: hñt rōes ſufficientes ⁊ fortioꝛ eaꝝ ē h̄ q̄ ponūt ī aſpectu. ſ. q̄ cāe viſiōis ⁊ eā q̄ accidit i viſiōe ſūt linee radiales recte aut reflexe aut ꝓuerſe. ⁊ hi q̄dē ponūt q̄ viſio fit p figurā pyramidalē exeuntem ab oculo ⁊ peruenientem ad rem viſaꝫ. Iſti igitur exiſtimauerunt q̄ iſte linee ⁊ figure non poſſunt deſcribi niſi i corpe exeūte ab oculo ⁊ ē radi⁹. nos aūt dicim⁹ q̄ viſus ⁊ q̄ accidit ei nō fit coplete niſi p huiuſmodi lineaſ ⁊ pyramidē: ⁊ iſtud q̄dē ē verꝝ. ſꝫ dicim⁹ q̄ iſte mēſure nullū hñt ſubiectū niſi mediū diaphanū. h̄. n. corp⁹ inatū ē recipere formā ⁊ colorē: h̄ mō receptiōis. Mō aūt dicēdū ē q̄ ō ipoſſibilib⁹ ꝓtingētib⁹ huic opinioni ⁊ q̄ dixit Ar⁹. faciēdū ē poſt: mō autē dicam⁹ q̄ q̄ dicit q̄ forme ſēſibiliū ſi exiſtēres ī aia i actu: ⁊ q̄ nō idigēt extrinſecꝰ ſēſibilib⁹ niſi ad remotionē falſū ē: qm̄ ſi iſte forme eēnt i ea actu: tūc ñ idigerēt formis extrinſecis i ſētiēdo eas ⁊ tūc neceſſe eēt vt ſētiret ſenſibilia anteq̄ ſentiret ea extrinſecus. ⁊ etiam ſi ita eēt: tunc inſtrumenta eſſent ociоſa ⁊ ſuperflua: natura autem nihil facit ociоſe. ſermo autem dicentium q̄ forme ſenſibiliū ipſum̄ūt i aia ipaſſiōe corporali deſtruit p h̄ q̄ aia recipit formas ꝯrioꝝ ſimul: ⁊ h̄ nō tm̄ iueniē ī aia ſed i medijs. apparet. n. q̄ p eandē ptē aeris recipit vidēs ꝯria ſ. albū ⁊ nigrū: ⁊ h̄ etiā q̄ videt q̄ maxima corpora cōprehēdūt a viſu p pupillā lꝫ ſit ita ꝑua: adeo q̄ ꝓpꝛehēdit mediatē ſpere mūdi ē ſingū q̄ ñ exiſtūt colores i ea ſꝫ extē ſionē corpalē ſꝫ ſpūalē: ⁊ iō dr̄ q̄ iſti ſēſus nō ꝓpꝛehēdunt ītētōes ſēſibiliū niſi abſtractas a mā Nō. n. appꝛehēdūt i tētionē colorē niſi abſtractā a mā: et ſil⁹ olfat⁹ ⁊ ſapores ⁊ alioꝝ. ⁊ q̄ū ōclaratū ē hāc ꝓpꝛehēſionē eē ſpūalē: dicem⁹ ſenſus negātib⁹ ꝓpꝛehēdere p mediū q̄ ītentiōes q̄s aia cō pꝛehēdit ſpūal⁹: q̄dā ſūt vniuerſales. ſ. itelligibilia: ⁊ q̄daꝫ ꝑticulares. ſ. ſēſibilia: ⁊ iſti duo modi ītētionū aut ꝓpꝛehēdunt ab aia vno mō modoꝝ ſpūaliū aut ābob⁹: ſꝫ ſi eēnt vno mō tūc ītētōes vniuerſales ⁊ ꝑticulares eēnt eedē: qō ē ipoſſibile. ꝓpꝛehēdit igīt ītētōes vniuerſales vno mō: ⁊ ꝑticulares alio mō. vniuerſales aūt ꝓpꝛehēdit ꝓpꝛehēſione nō cōicāte cū mā oio: ⁊ iō nō idigent medio. ꝑticulares vō ꝓpꝛehēdit p res ꝓueniētes reb⁹ ꝑticularib⁹. ſ. p media. ⁊ ſi h̄ nō eēt tūc ītētiōes ꝓpꝛehēſe eēnt vles nō ꝑticulares: ⁊ q̄. eē formaꝝ ī medijs ē mō medio iter ſpūale ⁊ corpale. forme. n. extra aiaꝫ hñt eē corpale puꝝ: ⁊ i aia ſpūale puꝝ ⁊ i medio mediū iter ſpūale ⁊ corporale. ⁊ dico media i h̄ loco iſtā ſenſuū ⁊ ea q̄ ſi extra ſēſuꝫ. Inſtā igīt nō idigēt ſēſib⁹ niſi q̄ cōpꝛehēſio eoꝝ ē idiuidualis: vniuerſales autē nō idigēt iſtis iſtīs. manifeſtū ē igīt ex h̄ ſermone q̄ pp h̄ q̄ iſta ſi ī aia ſpūalia ꝑticularia: iō ꝓpꝛehēſio ē p mediuꝫ ⁊ recte fit h̄. nā. n. nō vadit de oppoſito ad oppoſituꝫ niſi p mediū: ⁊ ipoſſibile ē vt ſpūale acq̄rat a corpali niſi per mediū: ⁊ iō q̄to magis iſta media fuerit ſ̄btilioꝛa tāto magis ꝓpꝛehēſio erit melioꝛ. ſermo autē dicētis q̄ ſi aia ꝓpꝛehēderit p mediū nō reciperet niſi ſꝫ q̄titatē corpoꝛ medij ſ. q̄ ſi eēt puū reciperet ipſꝫ paruū: ⁊ ſi magnū: magnū: vexē ī ꝓpꝛehēſiōe corpali ñ ſpūali. Et Ar⁹. ōſtruit ſmonē dicētiū q̄ vꝭ viſibile extēdit ab oculo donec pueniat ad rē viſā ab oculo p rōes: q̄ꝝ vna ē q̄ ſꝫ h̄ poſſibile eēt videre i obſcuro ſicut ē luce. Dicētes autē radios extēdi nō idigēt medio neq̄ luce. Et etiā ſi virtus aie. ſ. ſenſus cōis extēderet ad res viſas tūc nō idigeret retibus oculi. Neq̄ eēt q̄ quādo deſtrueret aliq̄ō rete q̄ iſta virtus corrūperet: ⁊ etiā ſi aia extēderet donec occurreret ſenſibili: tūc eodē mō ꝓpꝛehēderet oīa viſa ꝓpinq̄ ⁊ remota. ⁊ vniuerſaliter dicētes radios exire ab oculo non poſſunt fugere duo: aut ponere iſtos radios eē corporales aut nō: ſꝫ ſi corporales ꝑtinget vt viſio ſit i tpe: ⁊ maxime quādo res viſa fuerit remota Declaratū ē. n. q̄ oē corp⁹ motū mouet i tpe: ⁊ etiam itelligūt corp⁹ exire a pupilla: deide dilatari q̄ſq̄ ſuperponatur medietati celi: q̄ ē ipoſſibile. Et etiā aia viſibile oꝛ eē ordinata i h̄ corpore: ⁊ nullū corp⁹ i aiali ē ſubiectuꝫ aie niſi caloꝛ nālis. Et ſi caloꝛ nālis ſeparet ab oculo ſtati ifrigidaret ⁊ anihilaret. ⁊ ſi illō q̄ exit ab oculo ſit lux nō corp⁹ tunc nō poſſem⁹ dicere q̄ aia ē poſita i illa luce. ſubiectuꝫ eni aie ē ſ̄ba nō accidēs. ⁊ quꝫ aia nō fuerit poſita i illa luce ſꝫ itra oculuꝫ: qūo igīt ꝓpꝛehēdit ſenſibilia quꝫ nō tāgit ea. oīs. n. actio ⁊ paſſio fit p ꝓtactuꝫ: ⁊ h̄ aut p mediuꝫ aut ſine medio. ſi p mediuꝫ: neceē p⁹ moueri mediuꝫ p cōtactū: ⁊ ſic neceſſe ē ſi poſuerim⁹ q̄ illō q̄ exit ab oculo ē lux dicere mediuꝫ eē. ⁊ ſi nō: nō pueniret mot⁹ ſenſibilis ad ſēſuꝫ. Et nulla differētia eēt iter hunc ſmonē ⁊ ſmonē dicētē q̄ viſio ꝓpleꝰ p mediuꝫ ⁊ lucē. lux. n. apō nos nō ē i ipo oculo ſꝫ ex extrinſeco: ſꝫ h̄ nō dicunt: ⁊ ſi dicerent h̄ ꝓtingeret eis videre i obſcuro: ⁊ fecit eos errare h̄ q̄ nō viderūt iſtuꝫ ſpirituꝫ p quez fit viſio ꝓueniētē luci: q̄ꝛopter opinati ſunt ipm eē lucē credēdo q̄ lux ē corpus. Galien⁹ autez itm̄ applicabat erroꝛi q̄ exiſtimauit aerē eē ſētiētē. Et qū declaratuꝫ ē q̄modo ꝓpꝛehēdit aia ſmōe vꝭ: cōſiderem⁹ q̄modo ordinatur iſta ꝓpꝛehēſio p mediuꝫ i trib⁹ ſenſib⁹. Dicamus igīt q̄ aer mediāte luce recipit ꝑus formas reꝝ deide reddit eas reti extrinſeco: ⁊ rete extrinſecuꝫ reddit eas alijs motib⁹ q̄ſq̄ mot⁹ pueniat ad vltimuꝫ rete poſt qō ē ſenſus cōis: ⁊ i medio iſtoꝝ retiuꝫ ꝓpꝛehēdit rete grandinoſuꝫ formā rei: ⁊ ē. q. ſpeculuꝫ mediuꝫ inter nām aeris ⁊ nāꝫ aque: ⁊ iō recipit formas ex aere: qꝛ ē. q. ſpeculū ⁊ reddit eas aque: qꝛ nā eius ē cōis iter has duas nās. ⁊ aqua ō qua dicit Ar⁹. q̄ eſt poſt humoꝛē grādinoſum eſt illa quā vocat Galienus vitreuꝫ: ⁊ iſta pars ē poſterema ptiū oculi: ⁊ p illā aſpicit ſenſus cōis formā. ⁊ quꝫ ſenſus cōis recipit formā reddit eā informāti: ⁊ eſt virtus imaginabil⁹: ⁊ tunc recipiet eā iformās receptiōe magis ſpirituali: ⁊ tunc

UVA. BHSC. IyR_012

illa forma erit in tertio ordine. forme igit habēt tres ordines: quoꝝ vnus est corporalis: ⁊ scōs ē in sensu communi ⁊ ē spiritualis: tertiꝰ aūt ē i virtute imaginatiua: ⁊ ē magis spiritualis: ⁊ qz ē magis spiritualis q̄ in sensu cōi: nō indiget virtus imaginatiua in faciendo eam presentem p̄ sentia sensibilis rei extra: econuerso disponi i virtute sensus. iformās aūt nō aspicit illā formā ⁊ abstrahit ītētionē eius nisi post maximam quietem ⁊ intuitionem magnā: ⁊ ordines istius forme i istis virtutibꝰ sūt sicut dicit Ar̄. q. hō acciperet speculū habēs duas facies ⁊ aspiceret i alterā illaꝝ duaꝝ faciem ⁊ posuerit scōam faciē i directo aque: ꝓtingit. n. tūc vt forma aspicientis signet i speculo: deide de speculo signabit i aq̄: si igit aliqs ispexerit faciē speculi. s. faciē q̄ ē i directo aque: videbit illā eādē formā descriptam scōo de q̄ i speculo. forma igit aspicientis ē sēsata ⁊ speculū ē aer medius: ⁊ aq̄ ē oculus: ⁊ scōa facies speculi ē virtꝰ sēsibilis: ⁊ hō ꝓprehēdēs eā ē virtus imaginatiua. si igit ispicies ispexerit i h̄ speculo amittet forma a speculo ⁊ aq̄: ⁊ remanebit ispicies i scōa facie speculi imaginādo formam: ⁊ ita ē de virtute imaginatiua qū forma q̄ ē i sensu cōi: q̄ni am quādo sēsatuz absētauerit se stati absentabit se forma eꝰ a sensu cōi: ⁊ remanebit virtus imaginatiua imaginando illā. Declaratū ē igitur ex h̄ q̄ sēsus cōis videt formaz mediāte oculo ⁊ oculus mediāte aere ⁊ videt eā i humore aquoso q̄ ē i oculo mediāte grādinoso ex aq̄ q̄ ē i oculo ⁊ aere q̄ ē exīsecus: ⁊ humor aq̄sus ē ille quē. H. vocat vitreū. quo aūt visus fit p̄ media declaratū ē. quo aūt olfatus fit mediāte aere ⁊ aqua dicēdū ē. hoc. n. fit per ꝓparationē existētē i aere ad recipiēdū olfatibile. Ista. n. elemēta inata sūt reddere sibi ad iuicē fumos factos ex eis ꝓp̄ cōsilitudinē q̄ ē iter ea. Terra aūt reddit aeri vaporē humidū: ⁊ aer recipit ip̄m ꝓpter ꝓiunctionē cū hūido: ⁊ aer reddit ip̄m igni ꝓpter ꝓiunctionē q̄ ē iter ea i calore. quo aūt aer reddit sonū dictū ē i libro de aia. ꝓprietas aūt cō prehensiōis istoꝝ sensuū i aialibꝰ nō ē eadē. hō. n. ꝓprehēdit differētias reꝝ ⁊ itētiones eaꝝ ꝑpas q̄ sūt i re sensata. q. medullā de fructu: i aiali aūt bruto ꝓprehēdūt ea q̄ sūt exꝝ q̄ sūt. q. cortices fructuū. Et signū eiꝰ ē q̄ bruta nō mouēt a sensibilibꝰ sic hō mouet. hō. n. mouet apud cātū: qō nō faciūt bruta: ⁊ sīlr mouet hō a ticturis ⁊ figuris motu quo nō mouēt bruta. ⁊ sīlr de modis sapozis ⁊ odoꝛ. lz bruta cōicent i h̄ ꝓp̄ corporeitatē istoꝝ. ⁊ sīlr ē de virtute tactꝰ man̄. n. hōis ꝓpriū hz i h̄ qō nō hz aliō: ⁊ hō cognoscit p̄ olfatū sapozē ꝓueniētē ⁊ icōueniētē ⁊ curat p̄ obfatibilia sicut p̄ gustabilia. Olfatibilia. n. cūrāt ab īfirmitatibꝰ capitis qz caput ē frigidū ⁊ hūidū: ⁊ olfatū ē in maiori pte calidū ⁊ siccū: ⁊ auditꝰ i hoie ē via ad disciplinā. Disciplina enī nō fit nisi p̄ loquelā que nō redditꝰ nisi p̄ auditū: lz itelligere q̄d verba significāt nō ē auditus lz itellectꝰ: ⁊ q̄libet sensus istoꝝ i hoie ē via ad p̄ma intellecta existētia in illo genere: ⁊ p̄cipue auditꝰ ⁊ visus. Et iō dicit Ar̄. q. illa q̄ nō carēt his duobꝰ sensibꝰ sūt maioꝛ itellectus ⁊ meliozis cōprehēsiōis. Ista ē igit sūma eoꝝ q̄ dicta sūt i h̄ tractatu breuiter. qō aūt dr̄ i fine istius tractatus i dādo cām de fortitudine ⁊ debilitate rememoratiōis loquēdū ē de eo i scōo tractatu.

Memoria aūt ⁊ memorari dicēdū qd ē: ⁊ ꝓpter quā cām fit. et cui aie p̄tū h̄ accidit passio ⁊ reminisci. Nō oēs ijdē sūt memoratiui ⁊ reminiscitiui: sed vt frequēter mōrabiliozes quidem qui tardi ⁊ reminiscibiliozes aūt q velocēs ⁊ bñ discētes. p̄mū qdez igit accipiēdū ē q̄lia sūt meōrabilia. Multotiēs. n. decipit h̄. neqz. n. futura ꝓtingit memorari: ſz ē opinabile ⁊ separabile. erit aūt vtiqz ⁊ sciētia q̄dā sepatiua quēadmodū quidā diuinatiuā dicūt: neqz p̄ntis ē ſz sēsus: h̄. n. neqz futuꝝ nec sactū cognoscimus: sed tm̄ p̄sens. Memoria autē facti ē: p̄ns aūt qū adest: vt h̄ albū qum aliqs videt nullus vtiqz dicet memorari: neqz qō ꝓsiderat̄ qū sit ꝓsiderās ⁊ itelligēs. Sed h̄ qdē ꝓsentire dicūt illud aūt scire solū: qū vero sine actibus scientiā ⁊ sensū habeat sic meōrat: eas q triāguli q̄ duobꝰ rectis eq̄les: h̄ qdē qz didicit aut specularꝰ fuit: illud vo qm̄ audiuit aut vidit aut aliqd tale. Sp. n. qū ēm memorari agat: sic i aia dicit q̄ h̄ p̄us audiuit aut sēsit aut itellexit. Est qdē igit memoria neqz sensus neqz opinio ſz hoꝝ alicuiꝰ habitꝰ aut passio qū factū fuerit tp̄s: ipsius aūt nūc i ipo nūc ñ ē meōria sic dictū ē. Est. n. qdē p̄ntis sēsus: futuri vo species: facti autē memoria ē: vnde post tp̄s memoria ois. Quare quecūqz tp̄s sētiūt ⁊ q̄ h̄ sola aialia memorātur ⁊ ista q̄ sentiunt. Qm̄ aūt de phātasia p̄us i his q̄ de aia dictū ē: ⁊ itelligere nō ē sine phātasmate. Accidit. n. eadem passio itellectui q̄ qdē ⁊ i describēdo. Ibi. n. nulla utētes quātitate trigoni determinata: tm̄ finitū ſz quātitatē describim⁹: ⁊ itellectꝰ silr. ⁊ si nō itelligat q̄ztū: ponitur tamē ante oculos q̄ztū itelligit aut nō ſz q̄ q̄ztū solū. Si aūt nā sit infinitoꝝ q̄ztoꝝ: ātē ponit tm̄ quātū determinatū. itelligit autē ſz q̄ quātū solū. ꝓp̄ quā igit cāz nō ꝓtingit itelligē nihil sine ꝓtinuo: neqz sine rōe tēporis entia: alia vo rō. Magnitudinē aūt ⁊ motū cognoscere necesse q̄ ⁊ tp̄s: ⁊ phātasma cōis sensus passio ē. Quare manifestū q̄ p̄mo sensitiuo hoꝝ cognitio ē. Meōria aūt ⁊ q̄ ē itelligibiliū nō sine phātasmate ē. Quare itellectui ſz accidēs vtiqz erit: p se aūt p̄mi sēsitiui: vnde ⁊ alteris qbusdā iest aialiū: ⁊ nō solū hoibus ⁊ hñtibꝰ opinionē aut prudētiā. Si aūt itellectiuaꝝ aliq̄ partiū eēt: nō vtiqz iesset multis aliozū aialiuz: forte aūt nulli mortaliū. Qm̄ neqz nūc oibꝰ: pp id q̄ nō oia tēporis sēsū hñt. Sp. n. qū agat meōria sic ⁊ prꝰ dixit: qm̄ vidit: hic aūt audiuit aut didicit simul sentit: qz p̄us: prꝰ aūt ⁊ posteriꝰ i tpe sūt. Cuiꝰ qdē igit eoꝝ q̄ isūt aie meōria sit mānifestū: qm̄ qdē cuiꝰ ⁊ phātasma ē. Et sūt meōrabilia p̄ se qdē q̄ꝝ ē phātasma: ſz accidēs aūt q̄cūqz nō sine phātasia. Dubitabit aūt vtiqz aliqs pp qd qdē passione p̄sente re vo absēte: memorat qō nō p̄sens. Manifestū. n. qm̄ oz itelligere talez aliquā factā per sensū ⁊ aia ⁊ i parte corporis habēte ipsā velut picturaz quādā passionē cuiꝰ dicim⁹ habitū eē meōriā Factꝰ. n. motꝰ ip̄rimit velut figurā quādā sensibilis. sicut sigillātes ānulis. Unde ⁊ his qdē q̄ i motu multo ꝓp̄ passionē: aut pp etatez sūt nō fit memoria: tāqz vtiqz i aquā fluentē icidēte motu ⁊ sigillo: alijs qdē pp frigida eē: sic ātiq̄ edificioꝝ: ⁊ pp duritiā accipiētes ip̄ressionē ñ isit ip̄ressio: pp

UVA. BHSC. IyR_012

quod quidem multi noui ⁊ senes ⁊ inmemores
Fluũt.n.hi qdē ꝑpter augmētū:illi vero ꝑpter
decrementū. Silr aũt ⁊ multū veloces aut tardi
neutri vidētur memores.hi quidē.n.plus oppor
tuno hũidiores sũt:illi vo duriores. his qdē igit
nō manet phātasma i aia:alios vero nō tāgit. Sz
siquidē tale accidēs ē circa memoriam:vtrū hāc
memoratur passionē:aut illud a quo facta ē. Si-
quidē.n.est hoc:absentiū nihil vtiqz rememora-
rabit. Si vero illud qũo sentientes: hoc memo-
ramur:q nō sētim⁹ qđ absēs. Et si ē sile sicut figu
ra aut pictura i nobis ipsi⁹ sensus:ꝑpter qd vtiqz
erit memoria alterius: sed nō hui⁹ ipsi⁹. agēs.n.
meōria speculat hāc passionē hñs ⁊ sentit hanc.
Quo igit nō presēs memorat:erit.n.vtiqz videre
nō presēs ⁊ audire. Aut ē vt cōtingit ⁊ accidit h:
vt.n.i tabula scriptū aial:⁊ aial ē ⁊ imago:⁊ idez
⁊ vnū ipsū ē ambo:eē tñ nō idē ābozꝝ: ⁊ ē cōside
rare:⁊ sicut aial ⁊ sicut imaginē:sic ⁊ qđ i nobis
phātasma oz suscipere ⁊ ipsū aliqd sm se eē:⁊ al
terius phātasma:sm seipsum qdē speculamur vt
phātasma ē:inquātū vero alterius imago ⁊ me-
morabile. Quare qũ agat mot⁹ ipsi⁹:siqdē iquā-
tū sm se:sic sūpserit aia ipsū vt intelligibile aliqd
aut phātasma videt adesse. Si aũt iquātū alteri⁹
⁊ sicut i pictura tāqz imaginē cōsiderat: ⁊ q non
vidit Coziscū vt cozisci imaginē:hec alia passio
huius speculatiōis:⁊ qñ sicut aial vel pictū con-
siderat i aia hoc quidē fit vt itelligibile solū: hoc
aũt vt ibi:qz imago memorabile. Et hoc aliquā
do nescimus:factis nobis i aia huiusmodi moti
bus ab eo qđ ꝑus sentim⁹. Si fz sensibile accidit
⁊ si ē memoria aut nō:dubitam⁹ qñqz. Aliqñ aũt
accidit itelligere reminisci qm aliqd audiuim⁹ ꝑ-
us aut vidim⁹: hoc aũt accidit qñ speculās tāqz
ipsū permutetur ⁊ cōsideretur sicut alterius. Fit
aũt aliqñ ⁊ cōtrariū vt accidit antifozentite ⁊ ali-
is extasim passis. Phantasmata enim dicebant
vt facta ⁊ vt memorātes:hoc aũt fit qũ aliqs ima
ginē nō tāqz imaginē cōsideret:meditatiōes aũt
memoriā saluāt i reminiscēdo:hoc aũt nihil ē ali
ud qz speculari multotiēs sicut imaginationez ⁊
nō sm se. Quid quidē igit ē memoria ⁊ memo-
rari dictū ē:qñ phātasmatis vt imaginis:cuius
phātasma habitus ⁊ cui⁹ particule eaꝝ q̄ i nobis
qz primi sensitiui ⁊ quo tēpus sentimus. De re-
miniscī aũt est dicere. Primū qdē igit q̄cūqz in
argumētatiuis rōnibus vera sūt oz ponere vt ex-
istētia. Nō .n.ē meōrie resūptio reminiscētia ne-
qz acceptio.qũ.n.pmũ addiscat aut patiat nō re
sumit memoriā neqz vnā:nulla.n.āte facta ē. Ne-
qz ex ꝓncipio accipit:qũ.n.factus fuerit habitus
aut passio tūc memoria est:quare cū passione q̄
fit nō ifit. Adhuc aũt qũ pmo facta ē i idiuiduo
⁊ vltimo passio quidē iexistit iā patiēti ⁊ scia. Si
oz vocari scientiā habitū aut passionē. Nihil aũt
ꝓhibet sm accidēs memorari quedā que scim⁹
memorari aũt sm se nō est ante factū tēpus.me-
moratur.n.nūc q̄ audiuit aut videt aut passus fu
ut prius:nō qđ nūc passus ē memorat nūc. Am
plius manifestū qñ memorari ē nō nūc remini-
scētē:sz a ꝓncipio sentiētē aut patiētē:sed qũ resu
mat quā ꝑus habuit scientiā aut sēsū aut cuius q̄-
dē habitū memoriā diximus hoc ē ⁊ tūc remini
sci ē:nō eoꝝ q̄ dicta sūt aliqd:memorari aũt acci
dit ⁊ memoriam segt. Neqz hoc itaqz simplr:sz
qũ ante eēnt itez fiant:sz ē vt ē aut vt nō. Bis eni
discere ⁊ iuenire ptingit eūdē idē. Oz ergo differ
re reminisci ab his:⁊ in ente pluri ꝓncipio q̄z ex
quo addiscūt reminisci. Cōtingũt aũt reminiscē-
tie:qm aptus natus est hic motus iā post būc. si
quidē eni ex necessitate manifestū q qũ moueat
illo hoc mouebitur. si aũt nō ex necessitate sz ex
cōsuetudine vt ad multū mouebit. Accidit autez
quosdā semel cōsueuisse velocius q̄z alios mul-
totiēs motos:vnde quedā semel videtes magis
memorantur q̄z altera multotiēs.qũ ergo remi-
niscimur mouemur sm quēdā primoz motuū:
quouslqz vtiqz moueamur postq̄z ille consueuit:
vnde ⁊ q consequenter venamur:meditantes a
nunc aut aliq̄ alio:⁊ vt a silī aut a ꝓrio aut ꝓpin
quo:ꝑpter h fit reminiscētia.mot⁹.n.boz: boz
qdē ijdē:boz aũt simul:illoz aũt ptē hñt. Qua-
re reliquū puũ qđ motū ē post illō. Querũt qdē
igit sic:⁊ nō querētes aũt sic reminiscūtur qũ post
altez motū ille fiat:vt aũt sm multa alteris factis
motib⁹ quales dixim⁹ siebat ille. Nihil aũt oz ītē-
dere que ꝑcul sūt qũo memoremur sz nō q̄ ꝓpe.
manifestū ē.n.q idē modus aliqualiter. dico aũt
qũo dicit q ꝓsequēt nō pquirēs neqz reminiscēs
cōsuetudine.n. ꝓsequũtur mot⁹ hic post būc. Et
qũ igit reminisci uoluerit hoc faciet queret accī-
pere ꝓncipiū motus post quod ille erit:vnde citi⁹
sime ⁊ optime fiũt a ꝓncipio reminiscētie. sic.n. se
hñt res ad iuicē i eo q ꝓpter:sic ⁊ mot⁹:⁊ sūt ma
g reminiscibilia:q̄cūqz ordinationē hñt aliq̄z sic
mathematica:q̄ autez pue grauit:⁊ i h reminisci
differt ab iterum addiscere:qz possūt q̄dāmodo
moueri i id qđ ē post ꝓncipiū:qũ vo nō sz p aliđ
nō adhuc rememorat. Multotiēs aũt iā qdam
nō pōt reminisci: q̄rēs aũt pōt ⁊ iuenit:h autē fit
multa mouēti:si moueat huiusmodi motu quez
cōsequtur res. Meminere.n.ē i esse potētiā mouē
tē:hoc aũt ē vt ex ipso ⁊ qbus habet motib⁹ mo
ueat sicut dictū ē. Oz aũt acceptū eē ꝓncipiū ꝑ-
pter qđ a locis oz reminisci aliqñ.cā aũt ē:qz ve-
locit ab alio i aliđ veniũt:vt a lacte i albū:ab al-
bo aũt i aerē:⁊ ab h i humidū a q̄ meminit au-
tumni:hāc querēs hozā videt aũt vniuersale ꝓn
cipiū ⁊ mediū oiuz. Si.n.nō ꝑus qũ i h veniat re
miniscetur aut nō iā neqz aliūde:vt siqs itellexe
rit i qb⁹.a.b.g.d.e.z.i.t. Si.n.nō i.e.reminiscit in
t.meminit:hic.n.ad ābo motū eē ptingit:⁊ i.a.⁊
in.e. Si vo nō boz aliqd q̄rit i.g. venies remini
scet si i.i.aut.z.inquirit. Si aũt nō i.a.⁊ sic sp. Ei⁹
aũt qđ ab eodē aliqñ quidē meminere aliqñ aũt
nō.cā ē qz contingit ad plus motū esse ab eodez
ꝓncipio:vt ab ipso.g.in.z.aut i.d. Si igit nō per
ātiquū mouet:icōsuetius mouet:tāqz.n.nā iā cō
suetudo ē:vnde q̄ multotiēs itelligimus cito re-
miniscimur. Sicut.n.nā h post hoc ē:sic ⁊ opera
tio hoc multotiens nām facit. Qñ autem sicut i
his que sunt natura:sic fit ex natura z:⁊ a fortuna
adhuc magis in his que per consuetudinem sūt
quibus natu ra non similiter inest. Quare mouē
ri aliquando ⁊ ibi ⁊ alicubi aliterqz ⁊ qum re-
trabatur ide ipse casu quoq̄z:⁊ propter h qũ in-
digeat nomē reminisci dissimile quo scimus i illō
sollicitamur:reminisci quidez igit h accidit mō.
Maxime aũt oz cognoscere tpe aut mēsura aut
infinite. Est aũt aliqd q̄ iudicat magis ⁊ minus:
rōnabile aũt sic ⁊ magnitudines. intelligit enim

magnas ⁊ ꝑcul nō extēdēdo ibi itelligētiā sicut visū dicūt qdā. Et nāqꝫ qū nō sint simul: itelliget ſꝫ ꝓportionali motu. Sūt.n.i ipsa similes figure ⁊ mot⁹. Quo.n. differet qū maiores itelligat: aut qz illa intelligit q̄ minora: oia.n.q̄ iter minora ꝓportionaliter ⁊ que ex̄. Est aūt forte sicut ⁊ specie bus ꝓportionale accipe: ſꝫ in ipso sic ⁊ distātijs. Sicut igit̄ si ſm.a.b.b.e. mouet: facit.g.d. ꝓportiōabile.n.ē.a.g.⁊.d.g. qd ergo magis.g.d. q̄ꝫ.z. i. facit aut sicut.a.g. ad.a.b. ſe hꝫ: sic.k.t. ad.t.m. ſe hꝫ: ſm bas igitur simul mouet. Si vero ſm.a.z. z.i. velit itelligere ei⁹ quidē q̄.g.b.b. e. silr itelliget: sed ꝑ.t.c.k.l.m. intelliget. Hec.n. ſe hñt sicut. c.a. ad.b.a. Qū igitur rei simul fiat motus ⁊ tēporis tūc memoria agit. Si aūt putet nō faciēs memo rari nihil.n. ꝓhibet mētiri: quēadmodū ⁊ videri memorari nō memorātē. agēte aūt memoria nō putare: sed latere memoratū nō ē: hoc.n. erat ip-sū memorari. Sꝫ siq rei fiat sine eo q tpis: aut ip-se sine illo nō reminisci. Qui vero ē tpis dupl⁹ ē: aliqñ quidē.n. mēsura nō meminit ipsū: vt qz ter tia die: qō tamē aliqñ fecit: aliqñ autez ⁊ mēsura: sed memorat̄ q̄uis non mēsura. cōsueuerūt enī dicere: qm̄ memorāt̄ qdē: qñ tñ nesciūt: qū ipsi⁹ qñ nō cognoscūt q̄titatē metro. Qō qdē igitur nō ſt ijdē meōratiui ⁊ reminiscitiui i ꝑtib⁹ dictū ē. Differt aūt memorari a reminisci nō solum ſm tēpus: ſꝫ qm̄ ipso qdē memorari ⁊ alioꝝ aialium ptícipāt multa: ſꝫ reminisci nullū: vt ē dicere q̄ co gnoscūtur aialiū nisi hō. Cā aūt ē qz reminisci est vt ſyllogismus quidā. qō.n. prius vidit aut audi-uit aut aliqd huiusmodi passus fuit: ſyllogizat re minisces: ⁊ ē vt qō q̄dā hoc aūt qb⁹ ⁊ deliberati uū iest nā sol accidit. Et nāqꝫ deliberare ſyllogis mus qdā est: q ꝫ aūt corporea quedā passio remi-niscentia qō i tali phātasmatis signū tur bari q̄ſ-dā qū nō pñt reminisci: ⁊ valde adhibētes itelli-gentiā ⁊ nō adhuc conātes reminisci. nihil min⁹ ⁊ maxime melācolicis: hos.n. phātasmata mo-uēt maxime. cā aūt eius q nō i seipsis ē reminisci qz sicut ꝑisciētib⁹: nō ampli⁹ i ipsis sistere: sic ⁊ re minisces ⁊ iuestigās aliqō corporale mouet in q̄ passio ē. Maxime aūt turbātur qbus būiditas fuerit exist̄es circa locū sensitiuū. nō.n. facile pau sat mota quousqꝫ supueniat qō queritur ⁊ recte ꝓcedat mot⁹. Unde ⁊ ire ⁊ timores qū ꝓtramo-uerint: ⁊ nō cōtramouētib⁹ itez̄ his nō sedāt sed ad eadē cōtramouēt. Et ꝓparat̄ hec passio nomi nib⁹ ⁊ melodijs ⁊ rōnib⁹ qū p hos fiat aliqd ip-sorū valde. pausantibus.n. ⁊ nō volētib⁹ accidit itez̄ cantare ⁊ dicere. sūt aūt ⁊ superiora maiora habētes: nā prius memoratiui qꝫ cōtrarij: ꝑter id q grauitatē multā habēt i sensibili: ⁊ qz neqꝫ a p̄ncipio mot⁹ possūt manere ſꝫ dissoluti sūt. neqꝫ i reminiscēdo facile recte ꝓcedūt. penit⁹ aūt noui ⁊ multū senes immemores sūt ꝑ motū: hi q dē.n.i ꝺcremēto: illi vero i augmēto multo sunt. Ampliꝰ aūt pueri ⁊ vanosi sūt vsqꝫ ad lōgā eta tē. De memoria qdē igit̄ ⁊ meōrari q̄ sit natura ipsoꝝ ⁊ q̄ eaꝝ que sūt aīe memorantur animalia ⁊ de reminisci qd ē ⁊ qūo fit ⁊ ꝑ quam cām dictum est.

N scōo tractatu hui⁹ tractat⁹ icipit ꝑscrutari de rememoratiōe ⁊ idsitione p rememoratiōnē. Et dicit q res ꝓpehēse aut sūt cōpehēse i istāti ⁊ i tpe preſēti. U.g. cōpehēsibilia sēsus aut future sūt: ⁊ iste si res existimabiles: aut ꝑterite: ⁊ manifestū ē q rememora-tio est in istis. non enim vocamus rememorationem nisi illius quod ꝓsciebatur in preterito. Rememoratio est re uersio i ꝑsētī itērōis comprehense i preterito. Inuestigatio aūt per rememorationē ē iquisitio istius itērionis p volū tatē: ⁊ facere eā ꝑsētari post absentiā: ⁊ ideo visū ē q̄ iue-stigatio per rememorationē ē ꝓpria hōi: memoratio aūt ē i oib⁹ aialib⁹ imaginātibus: ⁊ existimat q̄ mlta genera aia liū nō imaginātur sicut vermes ⁊ habētia cōchas. Reme-moratio aūt differt a ꝑseruatione: qz ꝑseruatio ē illius qō sp fuit i aia postq̄ fuit ꝓpehēsū. Meōratio aūt ē ei⁹ qō fu it oblitū: ⁊ iō remeōratio ē ꝑseruatio absciſa: ꝑseruatō aūt ē remeōratio ꝓtinua. ista igit̄ virt⁹ ē vna i ſbiecto ⁊ due ſꝫ modū. Rememoratio igit̄ ē cognitio ei⁹ qō fuit cognitū ſꝫ q̄ fuit cognitū postq̄ cognitio eius fuit absciſa. Inuestiga re aūt per rememorationē ē acqſitio cognitiōis ⁊ labora-re ⁊ facere cogitatiuā laborātē i repreſētatiōe illius cogita tionis: ⁊ ista actio ē virtus que ꝺr rememoratiua. Consi de remus igitur quid est ista virt⁹: ⁊ cui⁹ ordinis est de uirtu tibus aie: ⁊ manifestū ē q̄ ē de virtutib⁹ cōprehēdētib⁹ res particulares idiuiduas. rememoratio.n. alicui⁹ nō fit ni-si post sensū ⁊ imaginationē eius ſm q̄ fuit sensatū ⁊ ima ginatū. vniuersalis.n, nā q̄titatis quā intellectus cōpehē dit non cōprehēditur a virtute rememoratiua: nō.n. com prehēdit nisi quātitatē terminatā quā preſēsit ⁊ imagina bat, qūo aūt rememoratur vniuersale dicēdum ē post. Et qū manifestū ē de hac virtute q̄ ista virtus ē particularis ⁊ q̄ indiget i sua actione vt precedāt illā due virtutes. ſ. virtus sēsus ⁊ virtus imaginationis: cōsideremus i quo differt illa virtus a virtute imaginatiōis. apparet. n. ſꝫ nō sint idē q̄ habeāt cōicationē in actione. Dicamus g̃ q̄ ma nifestū ē: q̄ ſꝫ ois rememoratio ⁊ inuestigatio p rememo-rationē nō sit nisi ꝑter imaginationē: tñ itērio rememo-ratiōis alia ē ab itērione imaginatiōis: ⁊ q̄ actio ist⁹ ꝺua rū virtutū ē diuersa. actio.n. virtut̄ rememoratiue ē face re presentare post eius absentiā intērionē rei imaginate: ⁊ iudicare ipsā esse illā intentionē quā ante sensit ⁊ imagina batur. sūt igitur quatuor imago: ⁊ itentio illius imaginis ⁊ facere illā itērionē eē preſētē: ⁊ iudicare eā esse itentionē illius imaginis q̄ prius sētiebat. facere igitur imaginē esse preſētē: necesse est vt sit alterius virtutis a virtute quam ꝓpehēdit intentionē: ⁊ ista virtus iuenit ꝺuobus modis. ſi.n. cōprehēſio eius fuerit cōtinua dicetur cōseruās. ſi di-uisa dicetur rememoratiua. iudicare aūt q̄ ista intentio ē istius imaginati ē i homine i itellectu: qz iudicat i eo ſꝫ af firmationē ⁊ negationē: ⁊ i aialib⁹ rememoratiuis est ſile actiōi: ista enī virtus ē i hoie p cognitionē: ⁊ iō iuestigat p rememorationē: i alīs aūt ē nā: ⁊ iō rememorāt aialia ſꝫ nō inuestigāt p rememorationē: ⁊ ista virtus i aialib⁹ nō hꝫ nomē: ⁊ ē illa quā Auic. vocat existimationē: ⁊ p hanc virtutē fugit animal naturaliꝫ nocitiua ſꝫ nūq̄ sēserit ipa. Sūt igitur tres actiones triū virtutū: quaꝝ due sūt fixe p duas res simplices ex ꝺb⁹ componitur forma cōposita ex eis: quarū. ſ. rez̄ vna ē imago rei: ⁊ scōa itentio imaginis rei: tertia aūt est virtus cōponēs has duas intentiones ad inuicē. informis enim imaginabilib⁹ est aliqd. q. ſubiectū ſ. lineatio ⁊ figura: ⁊ aliquid quasi forma: ⁊ est intētio illi⁹ figure. idiuiduū enī extra animā qz est cōpositū accidit ei vt sit in anima ſm h: ⁊ q̄ receptio ꝺuaꝝ partiū ex quibus cōponitur sit ꝺuaꝝ virtutū diuersaꝝ: ⁊ q̄ ꝓpositio eaꝝ sit tertie virtutis. Declaratū ē igitur ex hoc sermone hic esse tres virtutes: virtutē. ſ. que facit p̄sētari imaginē rei: ⁊ vir-tutē que facit p̄sentari intentionē illius imaginis: ⁊ virtu tē que cōponit illā itētionē cū sua imagine: ⁊ ideo inuesti gatio per rememorationem cōpletur p istas tres virtutes quādo vnaqueqꝫ eaꝝ facit preſētari suū ꝓpriū. ⁊ Aristo.

UVA. BHSC. IyR_012

declarat q̄ iſta virt⁹ rememorativa eſt alia a virtute imaginativa: ⁊ q̄ ſunt duo in diffinitione ⁊ ſubiecto per hoc quia quandoq; comprehendimus ītētionem forme imaginabilis ſine forma imaginabili: ⁊ quādoq; cōprehendimus formā abſq; eo q̄ ſpoliemus ītētionē forme: ⁊ iō poſſumus retinere multa ſimul: ⁊ nō poſſum⁹ imaginari ea. ⁊ iā diximus q̄ virtus cōſeruationis ⁊ rememorationis ē idē in ſubiecto ⁊ duo ſm modū. q̄ igitur virtus imaginatiua cōprehendit de ſubiecto ē illud quod pictor deſcribit i pariete: ⁊ illud quod cōprehēdit virtus rememorativa ē itentio illius picture: ⁊ ideo q̄ō exiſtit i rememorativa magis ē ſpirituale q̄ q̄ō exiſtit i virtute imaginativa. Et quia actio iſtaꝝ duaꝝ virtutū i formis ſēſibilib⁹ ē altera duaꝝ actionū: aut cōpoſitio: aut diuiſio. quādo enī iā reduxerit formā quā iā ſenſit tūc facit ꝓpoſitionē: ⁊ hoc erit ſicut dixim⁹ quādo vtraq; virt⁹ fecerit preſētari vtrāq; ītētionez ſimplicē ſibi ꝓpriā: ⁊ cōpoſuerit eas tertia virtus. Diuiſio aūt eſt i diffinitione rei ſenſibilis duꝝ fuerit ſenſibilis: ⁊ h erit quādo ſentiēs ſenſerit p̄ rē extra aiam: deide imaginauerit imaginās: deide diſtixerit diſtiguēs ītētionē illius forme a ſuo deſcripto cui⁹ ē itentio: deide recepit cōſeruās illud quod diſtiguēs diſtixit. ſi igit amiſerit ipſū tūc reductio eius erit ſm cōpoſitionez. ⁊ q̄ iſta virtus eſt diuerſarū actionū ideo habet diuerſa loca i capite: ⁊ q̄ ſentiēs ſē tit p̄: deide imaginatur imaginās: deide diſtiguit diſtiguēs deide recipit cōſeruās: neceſſe ē vt imaginās ſit in ozizonte anteriori cerebri: deide cogitās ſit in medio: ōinde memorans ⁊ conſeruans in poſteriori cerebri: ⁊ hoc notū ē ſenſui. qū enim cōplexio anteriozis cerebri ledetur ſtati ledetur imaginatio illius hominis: ⁊ remanet cogitatio ⁊ rememoratio ſm ſuū modū. ⁊ qū mediū fuerit leſū: ledetur cogitatio. ⁊ qū poſteri⁹ memoria: ⁊ ideo ſūt quinq; ordines: quoꝝ primus ē corporalis magni corticis: ⁊ ē forma ſenſibilis extra aiam. ſcōs aūt ē eſſe iſtius forme i ſenſu communi: ⁊ ē ꝑmus ordinū ſpiritualiū. tertius ē cē eius i virtute imaginativa ⁊ ē magis ſpiritualis. quart⁹ ē in virtute diſtictiua. q̄nt⁹ aut ē cē eius i virtute rememorativa: ⁊ eſt magis ſpiritualis. recipit. n. medullaz ei⁹ qō diſtiguūt tres virtutes a cortice. Declaratū ē igitur cuius cē ē iſta virtus ⁊ quā ſbam hz: ⁊ q̄ ē alia ab imaginativa ⁊ diſtinctiua: ⁊ q̄ actio eius nō cōpletur niſi p cōmunicationē diſtiguētis ⁊ iformantis: aut i cōpoſitione: aut diuiſione. Et declaratū ē q̄ ꝓſeruatio ei⁹ ē ꝓtinuatio cē ītētiōis ſenſibilis i hac virtute ſine abſciſione: ⁊ q̄ obliuio ē amiſſio eius vl̄ diuiſio: ⁊ q̄ rememoratio ē reductio ei⁹ poſt obliuionē: ⁊ q̄ inueſtigatio rememoratiōis ē acq̄ſitio eius: ⁊ q̄ ē ꝑ priū hōi ⁊ iō cōſiderādū ē quō hō rememorat illud quod ſenſit ⁊ oblit⁹ ē. Dicam⁹ igit q̄ h ē p facere p̄ſentari ītētionē ill⁹ rei ⁊ qū virt⁹ rememorativa fecerit illā p̄ſētari imaginās faciet p̄ſētari formā ill⁹ rei: ⁊ diſtiguēs ꝓponet ītētionē quā diſtixit ⁊ diuiſit: qm̄ ex ītētiōib⁹ i q̄s forma diuidit ꝓponit Intētio forme igit p̄ſētat a rememorativa. Deſcriptio igit ei⁹ p̄ſētat ab imaginativa: ⁊ ꝓpoſitio ītētiōis cū deſcriptōe ſit a diſtictiua: ⁊ p ꝓgregationē iſtaꝝ triū virtutū p̄ſentat res oblita apud inueſtigationē rememoratiōis. Si igit h fuerit difficile homini: tūc ꝓtinget ꝑpr debilitatē alicui⁹ iſtarū virtutū ꝑpter quā debilitātur alie: ⁊ iſta leſio que accidit q̄buſdā virtutū per q̄ſdā accidit in maiori parte ſuperiori per iferiorē. U. g. q̄ imaginatiua ledit p leſionē ſēſus ⁊ nō ecōuerſo: ⁊ ſil̄r diſtictiua ledit p leſionē imaginatiue ⁊ nō ecōuerſo: ⁊ meōrativa leditur per leſionē diſtinctiue nō ecōuerſo. illud. n. q̄ō ē magis ſpirituale ledit p leſionē eius q̄ō ē min⁹ ſpirituale ⁊ nō ecōuerſo. Et nō accidit apud ꝓgregationē iſtaꝝ virtutū preſentatio rei que iā ſentiebat ⁊ ē oblita: ſed ⁊ etiā i q̄buſdā hominibus p̄ſētātur apud cōgregationē eaꝝ forme reꝝ ſēſibiliū q̄s nūq̄ ſē ſit: ſz ſolūmodo qum trāſlate fuerūt diſpoſitiōes eaꝝ ſicut narrauit Arſ. de q̄daz antiq̄ q̄ ita iformabat res trāſlatas ad ipz p auditū quas nūq̄ vidit: ⁊ qū ille forme exprimēta bāt iueniebāt ſm verā diſpoſitionē: ⁊ ſm hūc modū pōt imaginari elephātē qui nūq̄ ſenſit ipſū. Et h accidit homini apud adunationē iſtaꝝ triū virtutū: ⁊ adunatio earuz ſit p animā rōnabilē. ſ. p obediētiā eaꝝ ad ipſā quēadmodū ſeparatio: eaꝝ ē p aiaz beſtialē: ⁊ eaꝝ adunatio ē valde difficil̄ hōi: ⁊ q̄es aie beſtialis ē i ſeparatione eaꝝ: ⁊ iō iſta adunatio nō accidit niſi cogitātib⁹ i ſolitarijs quādo abſcidūt a ſe occupātia ſēſus: tūc. n. reuertit ſenſus cōis ad adiuuādū iſtas virtutes: ⁊ iō quādoq; adunātur iſte tres virtutes i ſomno ⁊ vidētur mirabilia mūdi: ⁊ etiā i diſpoſitiōib⁹ ſil̄ib⁹ ſomno. Et accidit ſicut dicit Arſ. q̄ iſte virtutes nō idigēt ſe ad iuicē i iuuamēto ad p̄ſētādū illud qō de buerūt p̄ſētare: ſz unaqueq; eaꝝ facit p̄ſētari ſuū ꝓpz ſine adiutorio ſui operis: ⁊ quādoq; nō accidit niſi h p adiutoriū. ⁊ differentia iter motū aie ſup partes rei: ⁊ facere illā p̄ſētari ſm rememorationē: ⁊ iter motū aie ſup ptes rei ⁊ facere illā p̄ſētari ſz cōſeruationē ē q̄ mot⁹ rememoratiue ſup partes reꝝ ꝓſeruādaꝝ ē motus cōtinu⁹: ⁊ mot⁹ ei⁹ ſup ptes reꝝ rememorādaꝝ ē abſciſus: ⁊ ſz trāſlatio nē de reb⁹ extraneis ad partes reꝝ rememorādaꝝ. qō. n. rememorat rememoratur p ſuū ſile: ⁊ i ꝓſeruatiōe nō idiget h. mot⁹ aūt equalis ſup ptes rei p̄ſētāde ē ꝓſeruatio: ⁊ mot⁹ rememoratiōis ſup partes rei rememorāde nō ē cōlis: q̄ nō ē mot⁹ a ſili rei ad rē: ⁊ ideo ꝓſeruatio nobilioꝝ ē rememoratiōe. Mot⁹. n. equalis cōtinu⁹ nobilioꝝ eſt abſciſo diuerſo. Virt⁹ igit ꝓſeruatiua vl̄ preſētat ītētiōes partiū rei cōſeruāde ſm ꝓtinuationē: ⁊ tūc cōponit eas ad iuicē diſtiguēs: ⁊ deſcribit eas ad iuicē imaginās. virt⁹ aūt rememorativa p̄ſētat partes rei per motū abſciſū nō continuū: ⁊ ītētōes vniuerſales nō rememorātur niſi ſm imaginatiōes cōiunctas cū eis: ⁊ iō oblīuio accidit i eis ſicut accidit i ītētionib⁹ pticularib⁹: ⁊ rememoratio ē forme facilis reductionis. Inueſtigatio aūt rememorativa ē formarū difficilis reductiōis. forme aūt facilis reductionis ſūt ille q̄ ſi apud virtutē imaginatiuā ⁊ ſēſū cōem multe corporalitatis ⁊ modice ſpiritualitatis: ⁊ forma difficilis reductiōis ē multe ſpiritualitatis: ⁊ pauce corporalitatis. forme. n. multe corporeitat⁹ morāt oū ſēſus cōis diſtiguit ſpiritualitatē eaꝝ a corporalitate: ⁊ ſic accidit ei vt illa forma figat i eo: ⁊ maxime quādo recepit eā pauci cortic. Quō aūt ſit rememoratio ⁊ inueſtigatio rememoratiōis: ⁊ i quo differūt a cōſeruatione declaratū ē. remanet igit duo dicere: q̄ꝝ vnū ē q̄re rememorās delectet ⁊ ꝓtriſtetur lz delectabile ⁊ contriſtabile nō ſint i actu. 2⁹ aūt eſt quare q̄dā homines ſūt bone rememorationis ⁊ quidā nō: ⁊ q̄dā bone cōſeruatiois ⁊ quidā nō. Dicamus igit q̄ rememorās delectat per rememorationē reꝝ q̄ non ſūt i actu: q⁹ illa q̄ iduxerūt ipſū ad rememorādū preſentia i actu ⁊ ſūt neceſſaria ſimiles rebus rememorādis. q⁹ igit ſimile rei ē comprehēſū i actu ab eo accidit rememoranti delectatio ⁊ cō triſtatio apō illū: qō accideret ei ſi illa reſ eſſet i actu: ⁊ q̄ſi hz ſpē vt illa res exeat i actu: ⁊ ē. q. eēt apō aiaz poſſibile: qm̄ quādo ſile rei fuerit: tūc erit res q̄ſi poſſibil̄ vt ſit: qm̄ quādo aia fuerit rememorās aliq̄d p aliqō ſenſibile illi rei ſta i percipiet q̄ illud ſenſibile ē ō genere illius quod erat ens in potentia: ⁊ q̄ eſt poſſibile vt exeat i actū: ſicut ē poſſibile q̄ exiuit i actū hoc ſimile p qō fuit excitatus ſuper illā rē: ⁊ tūc accidit rememorāti de triſtitia aut de delectatione: quod accideret ei ſi eſſet in actu. bone aūt rememorationis homo eſt tardi motus in anima cuius figuntur ſenſibilia que tranſiuerint per illa: ⁊ ille ē cuius cōplexio poſteriozis cerebri ē retinēs formā cōſiſtētem i ipo: ⁊ ē ille i cuius hac parte dominatur ſiccitas magis q̄ humiditas

UVA. BHSC. IyR_012

Siccitas enī innata ē recipere difficile: ⁊ qū receperit formam tūc inata est retinere eā longo tempore: econuerso de humido: ⁊ ideo qui habēt cerebr̄ talis complexionis sūt bone rememorationis. qui aūt habēt locum dominatū humiditate nō rememorantur: q̄ forme nō finguntur in humido: sed recipiūt cito: quia humor facile recipit formā: ⁊ ideo multe siccitatis cerebrū est pauce receptionis: ⁊ multe rememoratiōis: ⁊ multe humiditatis est velocis ꝓseruatōis ⁊ mlte obliuiōis ⁊ difficilis rememoratōis. ⁊ q̄ habēt mediā cōplexionē habēt bonā ꝓseruationē ⁊ bonā memoriā: ⁊ iō bonitas memorie attribuit iuuenib⁹: ⁊ obliuio accidit pueris ⁊ senibus. pueris propter humiditatē naturalem: ⁊ senibus propter humiditatē accidentalē. ⁊ quidam senes sūt bone memorie: quādo ista complexio accidentalis non fuerit dominās in eis. cōplexio enī naturalis senis est siccitas: ⁊ ideo senex inuenitur rememorans ⁊ non conseruans: pueri aūt econuersio. Juuenes aūt habent vtrunq; ⁊ homo rememorat multotiens quod sensit ī pueritia bona rememoratione: quia in pueritia multum amat formas ⁊ miratur multum in eis: quapropter figitur in aspectu earum: quapropter difficile amittit eas.

E somno aūt ⁊ vigilia considerādū ē qd sint: ⁊ vtr̄ anime vel corporis propria sint vel cōmunia. ⁊ si ꝯmunia: cuius particule anime vl corporis: ⁊ ꝓpter quas causā ilsūt animalibus Et vtrū cōmunicāt oia simul ambobus ipsis: aut alia quidē somno: alia vero altero solū: vel alia quidē neutro: alia vero vtrisq;. Adhuc aūt quid ē somniū: ⁊ ꝓpter quā cāz dormientes interdū quidē somniāt: interdum aūt nō: vel accidit quidē sp dormientibus somniare: sed nō meminerūt. ⁊ si hoc fiat: propter quā cāz fit. Et vtrū cōtingat futura prenidere aut nō contingat: ⁊ qualiter si cōtingat: ⁊ vtrū futura ab homine prospiciātur solū: ⁊ vtrū agenda ab homine solū: vel quor̄ demonū habet cām: ⁊ vtrū natura fiūt vel ab euētu. Primū quidē igit̄ hoc manifestū q̄ñ circa iddē: aialis quidem vigilia ⁊ somn⁹: opponūt enī: ⁊ vī somnus vigilie quedā priuatio: naz extrema sēper in alīs ⁊ in nālib⁹ circa iddē susceptibile videntur fieri ⁊ eiusdē passiones ē. Dico aūt velut visus: cecitas: turpitudo: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: debilitas: audit̄: ⁊ surditas. Amplius aūt ⁊ ex his manifestū: i quo. n. cognoscimus vigilātē: i hoc ⁊ eū qui somno premitur. Sentientē. n. vigilare putamus ⁊ vigilātē eē vel eor̄ que extrinsecus aliqd sentire vel eor̄ qui ī ipso motuū aliquē. Si ergo vigilare ī nullo alio ē q̄z i eo quod ē sentire: manifestū q̄ñ quo qdē sentiūt hoc vigilāt vigilātia ⁊ dormiūt dormientia. Q̄ñ aūt neq; aie proprium ē sentire neq; corporis: cuius ē potētia eius ē actus. qui vero dicit̄ sensus vt actio motus qdā per corp⁹ aie ē: manifestū q̄ñ neq; aie passio propria ē: neq; īanimatū corpus possibile ē sentire. Q̄ū aūt determinatū sit prius ī alijs de his q̄ dicuntur quasi particule aie: ⁊ de nutritiua q̄ qdez̄ separetur ab alijs ī corpor̄ habēt̄b⁹ vitā: aliorū vero nullo sine hoc existēte. Manifestū q̄ q̄cūq; viuentiū augmēti diminutiōisq; participāt solum: q̄ñ ín his nō ē somnus neq; vigilia velut plātis. nō enī habēt particulā sensitiuā: neq; si sit parabile: neq; si nō separabile potestate: eteniz ⁊ esse separabile ē. Silr aūt nihil ē qō sp vigilet aut sp dormiat: sed eisdē insūt animaliū vtreq; passiones he. Neq; enī si ē aial habēs sensū: hoc contingit neq; dormire neq; vigiliare: vtraq; enī passio h̄ circa sensū primi sensitiui. Nō cōtingit aūt neq; altez̄ hor̄ sp inesse eidē: veluti aliqō genus aialiū sp dormire aut sp vigilare. Amplī⁹ quorūcūq; ē aliquod opus ẽm naturā: q̄ñ exceserit tēpus ī quāto possūt alqd facere: vl aliqō eor̄ que possūt tēpore facere necesse deficere: vt oculos videntes ⁊ quiescere faciētes h̄. Silr aūt manuz ⁊ aliud oē cuius opus aliquod ē. Si itaq; alicuius opus ē sentire: ⁊ hoc vtiq; excedat q̄zto erat tpe potēs sētire ꝓtinue deficiet ⁊ non āplius faciet h̄. Si igitur vigilare diffinitur dissolutiōe sēsus: cōtrarior̄ vero hoc qdē alter̄ necesse adesse: illud vero nō. Vigilare aūt ei qō ē dormire ꝓriū: ⁊ necessariū oī alter̄ ineē: necessariū vtiq; erit dormire. si igitur huius passio ē somn⁹: hoc aūt ē ī potētia ꝓpter excessū vigilādi. vigilādi aūt excessus: q̄ñq; qdez̄ ab egritudine: q̄ñq; absq; egritudine fit: q̄re ⁊ ipotentia ⁊ dissolutio silr erit: necesse oē qō vigilat cōtingere dormire: ipossibile enim sp agere. Silr aūt neq; dormire sp nihil contingit. Somnus enī passio sensitiue particule ē: vt victulū ⁊ imobilitas quedā: quare necesse ē oē dormiens habere sensitiuā particulā. sensitiuū autez̄ qō potest sentire sm actū: agere aūt sensu proprie ⁊ simplicit̄er ipossibile ē dormiētē simul: ideo necessariū ē somnū oēm excitabilē eē. Aialia qdē igit̄ pene oia somno cōicāt: ⁊ natabilia: ⁊ volatilia: ⁊ gressibilia. Eteni genera piscium oium ⁊ que marinor̄ vel malachior̄ visa sunt dormiētia ⁊ alia oia quecūq; habēt oculos. eteni q̄ duros habēt oculos manifesta entoma q̄ dormiūt: breuis autē somni sūt oia. Jdeoq; latebūt vtiq; q̄dā multotiēs vtrū participāt somno vel nō. Eor̄ qdez̄ q̄ durā bñt testā: fz sensū qdē nūq; factū ē manifestū si dormiunt sicut verisilis dicta rō ea suadebit̄. Qō qdē igit̄ somno pticipāt oia aialia manifestū ex his: eo. n. q̄ ē sēsuz habere diffinit̄ aial. Sensus aūt modo quidē aliquo imobilitatē ⁊ velut viculū somnū eē dicim⁹. Solutionē aūt remissionēq; vigiliaz̄. Plantar̄ aūt nullā quidez̄ possibile cōmunicare neutra bar̄ passionū: naz sine sensu non existit neq; somnus neq; vigilia. Quib⁹ vero inest sēsus: ⁊ tristari: ⁊ gaudere. gb⁹ vo hec: ⁊ ꝓcupiscētia: plantis aūt nihil hor̄ inest. Signū autez̄ quoniā ⁊ opus suū facit nutritiua particula ín dormiendo magis q̄z vigilando: nutriuntur autem ⁊ augentur tunc magis tanq̄z nihil egentia ad hoc sensu. Quare autem dormiūt

⁊ vigilant animalia ⁊ ppter qualē quēdā sēsū vel quales si propter plures considerandū. Quoniam vero quedam animaliū habēt sensus omnes quedam aūt non habent vt visuz: tactum autē ⁊ gustū omnia habent nisi siquod animaliū iperfectum. dictū est autē de his in his que de anima Impossibile autez simpliciter qualicunqz sensu sentire q̄ dormit animal: manifestum: quoniam omnibus necessarium inesse eandē passionē inuocato somno. nam si huic quidē: huic vero nō: hac dormiens sentiet: hoc autem impossibile est Quoniam autem existit sm̄ vnunquēqz sensum: hoc quidem aliquid proprium: illud vero aliqd cōmune. propriū quidē velut visui videre: auditui autem audire: ⁊ alijs sm̄ eundem moduz. est autem quedaz ⁊ comunis potentia que sequitur omnes: quia ⁊ quod videt ⁊ audit sentit: non enī visu quidē videt quoniam videt: ⁊ iudicat: itaqz ⁊ potest discernere quoniam alia quidem dulcia sunt ab albis: nec visu: nec gustu: nec ambobus sed quadam cōmuni particula omniuz sensitiuorum. Nam est quidā sensus vnus ⁊ principale sēsitiuū vnum esse aut sensui generis cuiuslibet alterum: velut soni ⁊ coloris: hoc autem simul tactiuo maxime existit: hoc quidē enim seperatur ab alijs sensitiuis: alia vero ab hoc inseparabilia dictuz est autem de ipis in his que de anima theorematibus. Manifestū igitur quoniā huius ē passio vigilia ⁊ somnus: propter quod omnibus ineſt animalibus: nam tactus solus omnibus iest. Si enim in eo q̄ omnes aliquid patiantur sēsus fieret dormitio iconueniens. Si quibus neqz necesse neqz possibile est agere simul aliq̄ modo hos vocare simul ⁊ immobiles existere: contrarium enī rōnabilius accidit eis q̄z simul quiescere. Quemadmodū autem nunc dicemus rationabiliter se habet ⁊ de his. Nam qū principale aliorum omniū sensitiuorum ⁊ ad quod tendunt alia patiantur aliquid: compati necessariuz ⁊ reliqua omnia. Illorum autem qum aliquid impotens sit non necesse est hoc impotens fieri Manifestum autē est ex pluribus quoniam nō in sensu sine operatione esse ⁊ nō vti ipsis somn⁹ est: neqz in non posse sentire. Nam ⁊ manifeste i anime defectionibus tale quid accidit: impotentia enim sensuum anime defectio est: fiunt autem ⁊ amentie quedam huiusmodi. Amplius autez quibus venc in collo apprehenduntur insensibiles fiunt: sed impotentia vsus neqz i sensitiuo neqz pro quauis causa: sed quēadmodum nunc dictum est i primo quo sentit anima. qū enim hoc quidē ipotens fuerit necesse est ⁊ omnia sensitiua ipotentia esse sentire: qum vero illorum aliquid non est hoc necesse. Propter quā vero causam dormire accidit ⁊ cuius passio sit dicendum. Et quoniam vero modi sunt plures causarū: nam ⁊ q̄ cuius gratia: ⁊ q̄ vnde principium motus ⁊ materiā ⁊ rationē cām esse dicimus. Primū qui dē igitur quoniā naturam dicimus gratia huius facere: hoc aūt bonum aliquod: quietē vero omni quod natū est moueri qū non possit semper ⁊ continue moueri cū delectatione: necessariā esse atqz vtilem. Somno vero propter ipsā veritatez coaptant methaphoram hanc: tāqz requies sit: quare propter salutem animaliū existit: vigilia vero finis. nā sentire ⁊ sapere oibus est finis quibus ineſt alterum eorum. optima enim hec: finis vero optimus. q̄ autem necessariuz vnicuiqz animalium ineſse somnū. dico autem ex suppositione necessitatem: quoniam si animal erit habens suam naturā: ex necessitate quedā ei ineſse oportet: ⁊ his existentibus alia existere. amplius autē quali motu ⁊ actu in corporibus aduenientibus accidit vigilare ⁊ dormire animalibus post hoc dicendū. Alijs quidez igitur aialibus quēadmodū non habentibus sanguinē existimādū est cāsse vel easdē vel vt ꝓportionales. Sanguinem vero habentibus que quidem hoibus: quare ex his omnibus speculādū. q̄ quidē igitur sensus p̄ncipiū sit ab eadem parte aialibus a qua ⁊ motus quidē determinatū est prius in alijs. ipsa enī triū determinatoz est locorū qui medius capit ⁊ deorsū vētris. Habētibus quidē igit sāguinez: hoc ē que circa cor pars. Omnia enim habētia sanguiē cor habent: ⁊ principiū motus ⁊ sensus principalis hinc est. Motus quidē igitur ⁊ spiritus manifestū qm̄ principiū ⁊ oīno refrigeratōis est hic. ⁊ respirare aūt ⁊ humido refrigerari: ad salutē eius qui est i hac particula calorīs natura adepta ē. dicetur aūt ⁊ de ipsa postea sm̄ se. Nō habentib⁹ vero sāguinē ⁊ entomis ⁊ nō suscipiētibus spiritū i proportionali plantatus spiritus inflans ⁊ residens videtur: palā aūt i his que sūt rotala: pura vespis: apibus: ⁊ muscis: ⁊ quecūqz huiusmodi sūt. Qm̄ aūt mouere aliquid ⁊ facere sine robore nō ē possibile. vigorē aūt facit spiritꝰ detentio: ⁊ spirātibus quidē que deforis: nō respirantibus aūt que ꝓplantata: ideo ⁊ bōbantia alata videtur: qū moueantur attractione spiritus offendentis ad succinctoriū rotaloz. Mouetur aūt omne aliquo sensu facto alieno i primo sēsitiuo. Si vo ē somnus ⁊ vigilia passio huius partis in quo loco quidē ⁊ i qua particula prima fit somnus ⁊ vigilia manifestū. Mouentur aūt quidā dū dormiūt ⁊ faciūt multa que vigilātiū sunt non tamen absqz phantasmate ⁊ aliquo sensu: Somniū enī ē quodāmodo sensatū. dicēdū aūt ē postea de ipsis. Quoniā vero somnia memorātur expergefacti: vigilū vero actus non memorātur: dictū ē i ꝓblematicis. Cōsequēs aūt est his que dicta sūt pertrāsire: qb⁹ factis ⁊ vnde p̄ncipiū passionis sit vigilādi ⁊ dormiēdi. palā itaqz qm̄ necessarium animali qū sensū habeat: tūc primo nutrimentum suscipere ⁊ augmentuz. Nutrimētū autez est oibus extremum: his quidē que sanguinē hñt sanguinis natura: his vero q̄ sāguinez non habent proportionale. Locus vero sanguinis vene: harum aūt principium cor: palā autez quod dicitur est ex anatomijs. Deforis quidem igitur ingrediente alimento in susceptiua loca: fit euaporatio ad venas: ibi vero permutatur ⁊ in sanguinem vertitur: ⁊ vadit ad principiuz. dictū est autem de his in his que de nutrimento. nunc autem repetendū est de ipsis huius gratia vt p̄ncipia motus speculemur: ⁊ quid patiente particula sensitiua accidit vigilia ⁊ somnus. Non enim est somnus quelibet impotentia sensitiui vt dictū est. eteni amentia ⁊ suffocatio aliqua ⁊ anime defectio facit huiusmodi impotentiā. Jam enīz facta fuit phantasia quibusdam anime defectū patientibus fortiter: hoc quidez igitur aliquam habet dubitationem. si enim contingat obdormire

UVA. BHSC. IyR_012

defectū anime patientem: contingit vtiqz somnū
esse ⁊ phātasma:⁊ multa sunt que dicūt q animo
defecerunt:⁊ qui vili sunt mortui esse:de quibus
omnibus eandem rationem esse opinandum ē.
Sed vt diximus non est somnus omnis impotē
tia sensitiui:sed ex vaporatione circa nutrimentū
passio fit hec. Necesse enim qō euaporatū ē pulsū
quousqz in pelli deinde conuerti ⁊ permutari sic
ē uripum. Calidum vero cuiuscunqz animaliuz
ad superiora natum est ferri:quum autem in supe
rioribus locis multum fuerit:simul iterum reuer
titur ferturqz deorsum:⁊ reuertendo propellit ca
lorem:⁊ ideo maxime fiunt somni a nutrimento
Nam repente tunc multa humiditas ⁊ corpu'
lentia sursum fertur:constans quidē grauat ⁊ fa-
cit dormire.quum vero fluxit deorsum ⁊ reuertēs
repellit caloreꝫ tunc fit somnus ⁊ animal dormit
Signum autem horuz ⁊ somnifera:omnia enim
⁊ grauedinem capitis faciunt:⁊ potus ⁊ cibi: vt
opium ⁊ mandragora:vinum ⁊ loliū:⁊ qui de-
orsum feruntur:⁊ qui dormitāt hoc videntur pa
ti:⁊ nō possunt leuare caput ⁊ palpebras: ⁊ po-
stea cibatis maxime talis somnus:multa enim q
a cibis euaporatio. Amplius aūt ex laboribus
quibusdā. nā labor quidē colliquatiuum. colli-
q̄tiuum vero fit quēadmodū nutrimētū idigestū
si nō frigidū sit:⁊ egritudines quedā: quēadmo-
dū illud iddē faciūt quecūqz a superfluitatibus
calidis ⁊ humidis:vt accidit febricitātibus atqz
lethargicis. Amplius autem propria etas.pueri
eni dormiūt vehemēter:eo q nutrimētuz sursuz
fertur omne. Signū aūt q magnitudo superioꝝ
excedit inferiora in prima etate eo q adhuc fiat
augmentū: propter hāc vero cām epileptici fiūt
Simile eni ē somnus epilepsie:⁊ ē quodāmodo
somnus epilepsia:⁊ ideo accidit multis p̄ncipiū
huius passionis dormientib⁹:⁊ dormiētes quidē
capiūtur:vigilātes aūt nō. qū aūt mulus feratur
spiritus sursū:descēdēdo rursuz venas tumefacit
quibus coartat poꝝ qua respiratio fit:ideo pue
ris nō conferunt vina neqz nutricibus:differt. n.
nihil forsan ipsos bibere vel nutrices. Sz opor
tet bibere aquaticū ⁊ modicū:spumosū eni vinū
hoc aūt magis nigruz. Ita vero superiora ple-
na sunt nutrimento pueris q sex mensibus neqz
vertunt collū:quēadmodū enim embrijs:sursuz
fertur humiditas multa. Rōnabile aūt hāc passi
onē esse cām:quare quiescūt i matricib⁹ embria
primū. Et ideo āmotores somni q occultas ha-
bent venas:⁊ nani ⁊ magna capita habētes: nā
horū vene angustе:vt non facile defluat que de-
scendit humiditas. Planosis vero magnaqz ca-
pita habentibus sursum ipetus multus ⁊ euapo
ratio fit:manifestas vero venas hñtes nō somno
lenti ꝓpter amplitudinez venaꝝ:nisi aliq̄z aliam
passionē habuerit contrariam:neqz melācolici:
ifrigidatus eni est loc⁹ itus:quare nō fit ipsis mul
titudo euaporationis:ꝓpterea ⁊ edaces dicun-
tur exist̄tes:quēadmodū eni nullo fruentia affi-
ciūtur eis corpora:nigra vero cholera qū natura
lit frigida sit ⁊ nutritiuū locū frigidū facit ⁊ alias
particulas vbicunqz potestate existit huiusmo-
di superfluitas. Quare manifestū ex his que di-
cta sunt:qm̄ somnus est quidā conuentus calo-
ris intrinsecus ⁊ naturalis reciprocatio propter
predictaz cāz. Ideo motus multus dormientis:
vnde aūt deficit infrigidatur:⁊ propter frigidita-
tē concidūt palpebre:⁊ superiora quidē infrigi-
dantur ⁊ exteriora:interiora vero ⁊ inferiora ca-
lida velut que circa pedes ⁊ que intrinsec⁹. Quā
q̄z vtiqz dubitabit aliqs:qz post cibū fortissimus
fit somnus:⁊ ē somnifer⁹ vinū:⁊ alia huiusmodi
caliditatē habentia. Est aūt nō rōnabile somnū
esse ifrigidatiōez: causas aūt dormiendi calidas
Utrum ergo hoc accidat:qz quēadmodū ven-
ter qū vacuus sit calidus est:repletio vero infrigi
dat propter motū:sic ⁊ qui i capite pori:⁊ loca i-
frigidantur sursum lata euaporatione:vel quēad
modū perfusis calido subito tremor fit:⁊ ibi ascē
dēte caliditate:caliditas congesta infrigidat:⁊ q
sm̄ naturaz calidū facit languescere ac secedere.
Amplius aūt multo icidente nutrimento qō ca
lor subleuat:quēadmodū ignis impositis lignis
infrigidatur quousqz digeratur. Fit eni somnus
quēadmodū dictuz ē:duz corpulentuz sursū fer
tur a caliditate per venas ad caput:qū vero am
plius nō possint:sed i multitudine excedit eleua-
tum iterū repellitur ⁊ deorsum fluit:ideo cadūt
homines subtracto calore qui sursū ferebat. So
lum enim animaliū rectū ⁊ incidens quidez de-
sipientiam facit:postmodū vero phantasiā. Uel
dicte quidē nunc solutiones contingentes sunt:
vt fiat infrigidatio:quinimmo ⁊ ꝓprius locus ē
qui circa cerebꝝ quēadmodū dictuz est in alijs
Omniū vero que in corpore frigidissimum cere
brum:non habentibus vero que equiualet huic
paro. Quēadmodū igitur humidum quod eua
porat a solis caliditate:qū venerit ad supremum
locum propter frigiditatē suam ifrigidatur ⁊ cō
gestum deorsum fertur:factū rursus aqua. Sic i
eleuatione sursū calidi ad cerebrū superflui qdē
euaporatio in phlegma redigitur:⁊ ideo catarri
videntur ex capite fieri:nutritiua vero ⁊ nō egro
tatiua deorsum fertur congesta ⁊ refrigerat cali-
dū. Ad infrigidandū vero ⁊ non facile suscipien
dū euaporationē cōfert ⁊ tenuitas ⁊ angustia cir
ca cerebruz venaꝝ. Infrigidationis quidē ergo
hec est causa:quāq̄z euaporatio transcendat ca-
liditatē. Expergiscunt autē qū digestio facta fue-
rit:⁊ obtinuerit que ipacta fuerit caliditas i angu
sto multa ab eo quod circūstabat:⁊ discreti fue-
rint corpulentior sanguis atqz purissimus. ē aūt
tenuissimus quidē sanguis ⁊ purissimus qui i ca
pite:densissimus ⁊ turbidissimus qui in inferio
ribus partib⁹. Dis autem sanguinis p̄ncipiū sicut
dictum ē hic ⁊ in alijs est cor.hoꝝ aūt qui i cor-
dis vtriqz thalamis cōmunis q medius quoꝝ
vterqz suscipit ex vtraqz vena: ⁊ ex ea que voca-
tur magna ⁊ q̄ adorti. In medio vero fit discre-
tio:sed diffinire quidē de his alioꝝ sermonū cō-
uenietius ē. Quia vero fit maxime sanguis post
nutrimenti oblationez indiscretus somnus sit q̄-
usqz secernatur sanguis:hoc quidez purissimuz
sursuz:illud vero turbidissimū deorsuz:qū vero
hoc fuerit expergiscuntur absoluta ex nutrimen
ti grauitate. Que quidem igitur cā dormiēdi di
ctum est:qz a corpulento quod fertur sursū per i
genitū calorē:subito ad primū sensitiuū. Et qd ē
somnus:qm̄ primi sensitiui cōprehensio vt non
possit agere ex necessitate quidē factū. non enim
cōtingit animal esse non accidentibus q̄ ipsū pfi
ciunt: ꝓpter salutē vero est: saluat enim quies.

UVA. BHSC. IyR_012

Ost hoc aũt querendũ de somnio Et primo cui eoꝝ q̃ aie passio hoc inesse vr̃: ⁊ vtꝝ itellectiue particule passio est hec vel sensitiue: bisenim solis eoꝝ que i nobis sũt cognoscimus aliqd. Si itaqꝫ vsus visus visio ⁊ audit⁹ audire ⁊ oio sensus sentire: cõia aũt sũt sensuũ velut figura ⁊ motus ⁊ magnitudo ⁊ alia huiusmodi aut propria velut color: somnus: sapor: i potẽtia aũt sũt oia claudentia ⁊ dormientia videre. Silr aũt ⁊ in reliquis manifestũ qm̃ non sentimus nihil in somnis: nõ ergo sensu somniũ sentim⁹. At vero neqꝫ opinione: nõ enim solũ aduenies dicimus esse hominẽ vel equũ: sꝫ albũ vel pulchrum quoꝝ opinio sine sensu nihil vtiqꝫ dicet neqꝫ vero neqꝫ falso. In somnis aũt aiaꝫ accidit hoc facere. Silr. n. qm̃ homo ẽ ⁊ qm̃ albus est: quod ẽ aduenies videmur videre. Amplius post somnium aliquid aliud itelligimus quẽadmodũ i vigilãdo sentientes aliquid. de eo. n. qõ sentimus: sepe ⁊ intelligimus aliqd: sicut ⁊ i somnijs preter phãtasmata alia aliqñ itelligim⁹. Videbit aũt alicui hoc siquis adhibeat mentem ⁊ tentet memorare surgens: iã vero quidã viderũt somnia huiusmodi: velut q videntur sm̃ memoratiuũ p̃ceptũ ponere que proponũt: accidit. n. eis aliõ quid p̃ter somniũ ponere ante oculos phãtasma. Quare manifestũ qm̃ neqꝫ somniũ oẽ qõ i somnis phãtasma. Et qm̃ itelligimus que opiniõe opinabamur. Palã aũt de his vniuersis itãtũ qm̃ eodẽ q̃ vigilãtes i egritudinib⁹ decipimur: ꝟ iddẽ i somnijs facit passionẽ. Et sanis quidẽ ⁊ sciẽtibus: qũ sol pedalis videt eẽ: sꝫ siue iddẽ siue diuersũ phãsticũ aie ⁊ sensitiuũ: nihilominus nõ sit absqꝫ videre ⁊ sentire aliqd preter videre. sentire. n. ⁊ preter videntis veꝝ aliquid ⁊ audientis: nequaqꝫ tñ id qõ arbitrat. In somno aũt nihil positũ ẽ nihil videre atqꝫ audire neqꝫ oio sentire: ergo non vr̃ veꝝ. nihil aũt pati sensũ nõ est veꝝ: sed contigit ⁊ visũ pati aliquid ⁊ alios sensus. Singulũ autẽ horum quẽadmodũ vigilãti adiacet quidẽ quodãmodo sensui: non sic aũt vt vigilanti. Et q̃qꝫ quidẽ opinio dicit qm̃ falsũ quẽadmodũ vigilãs q̃qꝫ vo detinetur ⁊ sequitur phãtasma. Quod quidẽ igitur nõ est opinãtis neqꝫ itelligẽtis passio hoc qõ vocamus somniare manifestũ. Sed neqꝫ sentiẽtis simpliciter: videre. n. vtiqꝫ ⁊ audire simpliciter. Sed qualiter oꝫ ⁊ sm̃ quẽ moduꝫ ꝓsiderãdũ. ponatur ergo q̃ ⁊ manifestũ ẽ q̃ ⁊ sẽ sitiui passio siquidẽ ⁊ somnus. nõ. n. alicui qdẽ aiali alij vni inest somnus: alij vero alicui somniare sed eidẽ. Qm̃ vero de phãtasia i his q̃ de aia dictũ ẽ: ⁊ est quidẽ idẽ sensitiuo phantasticũ: esse aũt sensitiuo ⁊ phantastico alterũ. Et aũt phãtasia qui a sensu sm̃ actũ fit motus. Somniũ vero phãtasma quoddã videt eẽ. Nã quod i somno phantasma somniũ dicim⁹ siue simpliciter siue q̃ dãmodo factũ: manifestũ quidẽ q̃ sensitiui ẽ somniare: huius autẽ sm̃ q̃ phãtasticũ. Quid autẽ ẽ somniũ: ⁊ quomodo fit ex his que circa somnuꝫ accidũt maxime vtiqꝫ speculabimur. Sensibilia enĩ sm̃ singulũ sensitiuũ nobis efficiunt sensuꝫ: ⁊ que fit ab eis passio nõ solũ inest sensitiuis dum sensus agũt sed ⁊ dũ abeũt. Simul enĩ passio in his ⁊ in his que feruntur vr̃ esse: etenim i latis eo q̃ mouit non vlterius contingẽte mouẽtur. Nã quod motũ fecit mouit aerem quẽdã ⁊ rursus ꝟ motus aliũ: ⁊ hoc itaqꝫ mõ quousqꝫ quidez stet facit quod motũ ⁊ i aere ⁊ i humidis. Similiter aũt oportet opinari hoc ⁊ in alteratione: naꝫ q̃ tale factũ ẽ a calido ꝓmũ calefacit ⁊ hoc distribuit vsqꝫ ad pncipiũ: quare ⁊ i quo ẽ sẽtire qm̃ est alteratio quedã q sm̃ actuꝫ sensus necesse ẽ ꝟ accidere: ideo passio ẽ non solũ sentientibus i sẽsitiuis sed quiescentibus ⁊ in profundo ⁊ superficietenus: palam aũt qũ continue sentiamus aliquid. Transferentibus enim sm̃ sensum seqtur passio velut de sole ad tenebras. accidit enim nihil videre propter adhuc subsistentẽ motũ i oculis a lumine: ⁊ si ad vnũ colorem multo tpe aspiciamus aut albũ aut viridẽ eiusdẽ modi videtur ad quodcũqꝫ visum permutemus. Et si ad solẽ prospicientes vel aliquod splendidũ concluserimus: obseruantibus qdẽ uidetur sm̃ directionem qua accidit visum videre primum quidem huiusmodi colorẽ donec permutetur i puniceuꝫ deinde i purpureum: quousqꝫ in nigrũ veniat colorem ⁊ euanescat. Et ab his que mouentur aut permutantur velut a fluminibus: maxime autez ab his que citissime fluunt: videntur. n. quiescentia moueri. Fiũt autẽ ⁊ a magnis sonis obsurdescentes. Fiunt aũt ⁊ a validis odoribus difficile odorantes similia: hec itaqꝫ manifeste accidũt ꝟ modo. Quod aũt sensitiua cito ⁊ modicas differentias sentiũt: signũ ẽ qõ in speculis accidit: de q̃ eodẽ insistens vtiqꝫ considerabit prius ⁊ dubitabit aliquis. Simul autem ex ipso manifestũ qm̃ quẽadmodũ visus patitur sic ⁊ facit aliquid. In speculis enim valde puris quꝫ menstruis supuenientib⁹ mulieres inspiciant i speculũ fit superficies speculi sicut nubes sanguinea. Et siquidẽ nouũ sit speculum nõ facile est abstergere huiusmodi maculam: si vero vetus facile. Cã vero ut dixi mus quoniam nõ solũ uisus patitur aliquid ab aere sꝫ ⁊ facit aliquid ⁊ mouet quẽadmodũ splẽdida. Nam visus splẽdidoꝝ ⁊ habẽtiũ colorez: oculi quidẽ igitur rõnabilit̃ qñ fiũt menstrua afficiuntur: sicut ⁊ alia pars q̃libet corporis: eteni natura existunt pleni uenarum. Ideo qum fiunt menstrua ꝓpter turbationẽ ⁊ phlegmasiam sanguineam nobis quidẽ que ocul differentia incerta est: inest aũt: nam eadẽ nã seminis ⁊ menstruationis. Aer quoqꝫ nouetur ab ipsis ⁊ eum qui i speculis est aerẽ continuũ existentem qualẽ quãdã facit ⁊ talem velut ipse patitur: hic vero speculi superficiem: quẽadmodũ. n. vestium que maxime munde sunt citissime iquinantur. Nam puꝫ diligẽter monstrat quicquid exceperit ⁊ p̃sertiz minimos motus: eos vero eo q̃ planũ sit qualẽcũ qꝫ tactum maxime sentit. Oꝫ uero intelligere tãquã attractionẽ esse aeris tactum ⁊ tãqꝫ extersionem ⁊ ablutionẽ: propter mundiciam uero manifesta sit qualiscũqꝫ sit. Non exeũdi uero celeriter ex nouis speculis cã est q̃ purum sit ⁊ planũ serpit enim per huiusmodi i profũdũ: ⁊ omnino magis in talibus. Nam eo quidẽ q̃ puꝫ ẽ i ꝓfũdũ: eo autẽ q̃ planũ omnino: i ueterib⁹ uero non immanet qm̃ non silr subit macula sed superficietenus magis. qm̃ quidẽ igitur ⁊ a paruis differẽtijs fit motus: ⁊ quoniã celeres sunt sensus: ⁊ q̃ non solum patitur sed ⁊ cõtrafacit colorum sensitiuuꝫ manifestũ ex his. Attestantur autem his q̃

vvi patit̃ suo modo mẽstrua ut mlte

UVA. BHSC. IyR_012

dicta sūt ⁊ que circa vina ⁊ q̄ circa pulmēta eueni
unt. Nā qđ p̄parat̄ ē oleū cito accipit p̄xi-
moꝫ odores: ⁊ vina hoc ipsū patiūtur. nō soluꝫ
enim eoꝫ que imittūt vel cōmiscētur: sed eoꝫ q̄
prope vasa ponūtur vel nascuntur recipiūt odo
res. Ad eam vero que ex p̄incipio est ꝓsiderati
onē. ponatur vnū quidē quod ex his q̄ dicta sūt
patet: q̄ recedente sensibili extrinsecus immanēt
simulacra que sensibilia sunt. Adhuc autem q̄ fa
cile decipimur circa sensus: qū i passionibus exi
stimus: alij aūt in alijs veluti trepidus i timore: ⁊
qui amat i amore: ita vt videatur a modica simi-
litudine: hic quidē hostē videre: ille vero dilectū:
⁊ hoc vtiqꝫ q̄sto passibilior quis fuerit: tāto a mi
nori similitudine videtur: eodē ṽo modo ⁊ i ira
⁊ in omnibus cōcupiscentijs facile decipiuntur
omnes: ⁊ magis q̄stocunqꝫ in passionibus ma-
gis fuerint. Ideo ⁊ febricitantibus interdum alia
lia videntur in parietibus a modica similitudine
linearum composit̄arum. Et hi qdeꝫ aliquando
decertant in passionibus sic vt si non vehemen-
ter laborant non lateat quoniam falsuꝫ: q̄ si ma
ior sit passio ⁊ mouentur ad ipsa. Causa vero vt
hec accidant hec est: qm̄ non sim eandem poten
tiam iudicat qđ principale est: ⁊ quo phantasma
ta fiunt: hoc vero signum ē qm̄ videt sol pedalis:
contradicit aūt aliud aliquid sepe ad phantasiā
⁊ permutatione digitoruꝫ vnum duo v̄: attamē
non dicimus qm̄ duo: dignior enim tactu visus.
Si vero esset tactus solus iudicaremus vnū duo
Sentiendi aūt cā quoniam nō solū q̄ sensibi-
le mouet apparent quelibet sed ⁊ qum sensus ip
se moueatur si eodem modo mouet quēadmo-
dum ⁊ a sensibili. dico autem velut terra videtur
nauigantibus moueri dū mouetur visus ab alio
Ex his itaqꝫ manifestū quoniā non solū in vigi-
lando motus a simulacris fiunt ⁊ que extrinsec⁹
⁊ que in corpore sunt: sed etiā qñ fit passio hec q̄
vocatur somnus ⁊ magis tūc apparet. Sub die
enim repellūtur dum operantur sensus: ⁊ intelli
gentia exterminantur: quemadmoduꝫ iuxta ma
gnū ignem minor: ⁊ tristicie ⁊ oblectatiōes par-
ue iuxta magnas. Dum vero quiescunt superna
tant parua simulacra: nocte vero propter vacati
onem particulariū sensuū ⁊ impotentiam agen
di eo q̄ ab exterioribus ad id quod interius est
fiat coloris reflexio: ad principium sensus referū
tur ⁊ fiunt manifesti sedata turbatione. Oꝫ autem
opinari tanq̄ꝫ modicas vertigines que in flumi-
nibus referuntur sic motum vnicuiqꝫ fieri conti
nue: sepe quidem similes: sepe vero dissolutas in
alias figuras propter repulsionem: ideo post nu
trimentū: ⁊ omnino existētibus teneris velut pu
eris non fiunt somnia. Multus enim motus est
propter eā que ex nutrimento est caliditatem: vt
quemadmodū i humido si vehementer moueat
qs: quādoqꝫ nullū apparet idolū: q̄ñqꝫ ṽo ap-
paret qđē distortū: aut oio vt appareat alterius
modi q̄ꝫ sit: q̄ si quiescat pura ⁊ manifesta idola.
Sic ⁊ in dormiēdo phātasma ⁊ reliqui motus q
proueniunt a simulacris: interdū quidem qū ve
hementior sit qui dictus ē motus exterminatur
omnino: interdū vero ꝓturbate apparent visiones
⁊ monstruose: hec deteriora somnia velut melan
colicis ⁊ febricitantibus ⁊ vinolentis. omnes. n.
huiusmodi passiones quꝫ spumose sint multum
faciunt motū ⁊ turbationē: sedato autē ⁊ discre-
to sanguine in habentibus sanguineꝫ conserua-
tur simulacroꝫ motus ab vnoquoqꝫ sensuū va
lida facit somnia ⁊ apparere ⁊ videri: propterea
quidē q̄ a visu deferuntur videre: propterea ve-
ro que ab auditu audire. Similr autem ⁊ ab alijs
sensitiuis: ex eo enim q̄ inde p̄greditur motus
ad principium putatur videre ⁊ audire ⁊ sentire.
Quia autem visus interduꝫ videtur moueri qui
non mouetur: vt dixim⁹: ⁊ q̄ tactus duos mo
tus annunciat: eo q̄ vnum duo videtur. Omni-
no enī quod ab vnoquoqꝫ sensu dicit principiū
nisi alius dignior contradicat. Apparet quidem
igitur semper: putatur aūt non semper quod ap-
paret. Siquod diiudicat non detineatur vel eti-
am moueatur p̄prio motu. Quēadmodū ve-
ro dixim⁹ q̄ aliqui p̄pter aliquā passionem
facile decipiuntur: ita dormientes p̄pter somn-
num: ⁊ quia mouentur sensitiua ⁊ alia accidētia
circa sensum: quare modicam habens simili-
tudinē videtur illud. Cum enim dormierint de-
scendente plurimo sanguine ad p̄incipium con
descendunt ⁊ mouent qui insunt motus: hi qdeꝫ
potestate: illi vero actu. Sic autem se habent vt i
motu: hic quidem supernatat ex ipso motus. Si
vero corrumpatur hic ⁊ hic: ad inuicem itaqꝫ se
habent quēadmodū facti ramuli ascendentes in
aqua liquefacto sale: ita insunt potestate: ceden-
te vero quod prohibeat agūt ⁊ soluto in exiguo
reliquo sanguine sensitiuis mouentibus baben-
tes similitudinem: quemadmodum in nubibus
que similes dicuntur hominibus ⁊ centauris ci-
to permutata: horum autem vnunquodqꝫ sicut
dictum est reliquie eius quod in actu simulacri
Et abeūte vero ē verum dicere quoniam hoc q̄
le Coriscus sed non est Coriscus: qum autē sen-
tiebat non dicebat Coriscum: q̄ p̄prium ⁊ q̄
diiudicabat: sed per hoc illum Coriscum veruꝫ
Quod itaqꝫ sentiendo dicit esse hoc: si non om-
nino detineatur a sanguine: quemadmodum sē-
tiens hoc mouetur a motibus qui sunt in sensiti
uis. Et videtur quidem simile ipsum esse quod
verum est: ⁊ tanta somni potentia q̄ facit hoc la
tere. Quemadmodū igitur sique lateat suppos̄i-
tus digitus oculo: non soluꝫ apparebit: sed ⁊ pu
tabitur esse duo quod est vnum. Si vero non la
teat apparebit quidem: non putabitur autez: sic
⁊ in somnis: si sentiat quidem quoniaꝫ dormit ⁊
passionem in qua est sensus dormitionis appa-
ret quidem: dicit quoniam videtur quidē in ipso
vt Coriscus: non est autem Coriscus. Sepe enī
dormiendo dicit aliquid in anima: quoniaꝫ som
nium est quod apparet. Si vero lateat quoniaꝫ
dormit nihil contradicit phantasie. Quod autez
vera dicimus: ⁊ quot sunt motus phantastici i sē
sitiuis: manifestum est. Siquis attendens tentet
memorare que patimur dormientes quidem ⁊
expergefacti: interduꝫ enim que apparent idola
dormienti aspiciet expergefactus esse motus i sē
sitiuis. Quibusdam enī iuniorum ⁊ omnino p̄-
spicientibus si sint tenebre idola apparent plura
que mouentur ita vt velentur frequenter timen-
tes. Ex his itaqꝫ vniuersis oportet syllogiçare q̄
est somniū phantasma quidez aliquod ⁊ in som
no. Nam que modo dicta sunt idola non sunt
somnia: neqꝫ siquid aliud sensibus solutis videt

UVA. BHSC. IyR_012

Sed neq̄ quod i somño phantasma omne. Nā primū quidem aliquib⁹ accidit ⁊ sentire aliquo modo ⁊ sonos ⁊ lumen ⁊ sapores ⁊ tactum langwide quidem ⁊ veluti de longe. Jam enī in dormiendo respicientes ⁊ mox excitati: quod debiliter videbant lumen lucerne dormientes vt arbitrabantur expergefacti statim cognouerunt q̄niam lucerne erat: ⁊ gallorum: ⁊ canum debilit audientes vocē expergefacti cognouerunt manifeste. Quidā vero ⁊ respondent iterrogati: contingit enim ⁊ vigilare ⁊ dormire simpliciter altero existente ⁊ alterum aliquo modo ineſſe: quorum nullum somniū dicendum. Sed neq̄ quecunq̄ quidem in somno fiunt vere itelligentie p̄ter phantasmata. Sed phantasma quod est a motu simulacrorū qui in dormiendo sit ⁊ in eo q̄ dormit: hoc est somnium. Jam vero quibusdam accidit vt nullum somniū viderint in vita: rarum quidem huiusmodi est: accidit tamē ⁊ his quidem omnino perseuerant: quibusdam vero ⁊ multum prouectis etate accidit quum primum nullū somnium viderint. Causa autem quare non fit: simile aliquid oportet arbitrari: quoniam neq̄ qui post cibum dormitauerit neq̄ pueris fit somnium. quibuscunq̄ enim hoc modo consistit natura ita vt multa ascendat euaporatio in superiorem locum: vel iterum deorsum lata facit multitudinem motus conuenienter: istis nullum apparet phantasma: prodeunte autem etate nihil inconueniens est apparere somnia. mutatione enī aliqua facta vel ſm etatem vel ſm passionem necessariū accidere contrarietatē hanc.

E diuinatione vero que in somnis fit ⁊ dicitur accidere a somnis: neq̄ contemnere idoneum: neq̄ suaderi. Nam quod omnes quidē vel plures existimant habere aliquā significationem somnia prestat aliquā fidē tāquā ab experientia dictum. Et q̄ de quibusdam in somnis fit diuinatio non est incredibile: habet enim aliq̄ rationē. Jdeo ⁊ de alijs somnijs similiter vtiq̄ quis arbitrabitur. Nullam vero rationabilem cām videre ſm quā vtiq̄ fiat: hoc decredere facit. Nam deum quidem esse mittentem cum alia irrationabilitate ⁊ non optimis ⁊ prudentissimis ſ quibusli bet mittere inconueniens est: ablata vero que a deo causa: nulla aliarum videtur conueniens esse causa. De his que circa Herculeas columnas ⁊ que i boristene prouidere aliqua super nostram videtur esse prudentiam inuenire originē borū. Necesse igit somnia vel cās esse: vel signa eorū que fiunt aut accidentia: vel omnia: vel aliq̄ eorum: vel vnum solum. Dico autem causam q dem vt lunam defectus solis: ⁊ laborem febris. signum vero defectus stellam subintrare: asperitatem vero lingue febriendi: accidens vero aliquo ambulante deficere solem. Neq̄ enim signum deficiendi hoc est: neq̄ causa: neq̄ defectus ambulandi: ideo accidentium nullum neq̄ semper sit neq̄ vt multum. Sunt ergo somniorum hec q dem cause ⁊ signa velut eorum que circa corp⁹ accidunt. Dicunt quidem ⁊ medicorum grossi: quoniam oportet valde intendere somnijs. conueniens enim est sic existimare: ⁊ artificibus autem considerantibus aliquid ⁊ phāntibus. nam qui in die motus nisi magni fuerint ⁊ valde fortes latent secus maiores q̄ in vigilando sunt motus: in dormiendo autē contrarium: parui eteni magis videntur esse. Manifestum autem ex his que in somnijs accidunt frequenter. arbitramur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri: paruis sonis in auribus factis. Et melle ⁊ dulcibus saporibus perflui tenui phlegmate deflu.te: ⁊ ambulare per ignem ⁊ calefieri vehementer: parno calore circa quasdam partes facto: expergefactis autem manifesta hoc modo se habentia: quare quoniam omnium parua principia manifestum quoniaꝫ ⁊ egritudinū ⁊ aliarum passionū que in corporibus dicuntur fieri. Manifestus ergo quoniam necessarium hec in somnijs esse patiētia magis q̄ in vigilando. At vero quedam quidem que in somnijs phantasmata causas esse p̄ priorum actuū cuiuslibet non est irrationabile. Quemadmodum enim debentes agere in actib⁹ existentes aut olim agentes sepe recta his somnia intuemur ⁊ agimus. Causa autem quoniam preparatus existit motus a diurnis inchoationibus Sic rursus necessarium est eos qui in somno sūt motus esse frequenter diurnorum p̄ncipiū actuū eo q̄ preparata sit rursus ⁊ eorum intelligentia in phantasmatibus nocturnis. Sic ergo contingit somniorum quedam signa ⁊ causas esse: plurima vero accidentibus assimilantur maxime vt transcendentia omnia: ⁊ quorum non est orīgo i nobis: ſ de nauali bello ⁊ de his que procul accidunt sunt: de his enim eodem modo se habere verisimile est: velut quando memoranti de aliq̄ contingit hoc factum esse. Quid enim prohibet ⁊ in somnis ita. Magis autem verisimile multa huiusmodi accidere. Quemadmodū igitur neq̄ meminisse de aliquo neq̄ signum neq̄ causa accidendi ipsum: sic nec ibi post euentum somnij vidēti neq̄ signum neq̄ causa: sed hec syntoma ideo: ⁊ multa somniorum non eueniunt. Syntomata enim neq̄ semper: neq̄ vt frequenter fiunt Omnino autem quoniam ⁊ aliorum animaliū quedam somniant: adeo vtiq̄ missa non erunt somnia: neq̄ facta sunt huius gratia: deimonia tamen: natura enim deimonia: non diuina enim. Signum autem: valde enim stulti homines preuidentes sunt ⁊ recte somniantes: tāq̄ deo non immittente. Sed quorumcunq̄ quasi loquax natura est ⁊ melancholica: multimodas visiones vident. eo enim q̄ ſm plurima ⁊ multifaria moueantur cum theorematib⁹ existētibus in his: sic quidem rapiuntur contendentes. Nam quemadmodum ⁊ dicitur si multa iacias alias dispariter iacis: ⁊ in his hoc accidit. Quoniam autem nō eueniunt multa somniorum nihil inconueniens Neq̄ enim eorum que in corporibus sunt signorum ⁊ celestium velut aquarum ⁊ ventorum. Si eniꝫ alius vehementior isto accidit mot⁹ a quo futuro nō sit signū. Et multa ꝓsulta bñ q̄ fieri expediebat dissoluta sunt propter alias dignior̄ inchoationes. Omnino enī omne non fit quod futurum erat: neq̄ iddem quod erat ⁊ quod futurum erat: verūtamen quidem p̄ncipia dicendum esse a quibus non perfecta sunt: ⁊ signa ⁊ si-

UVA. BHSC. IyR_012

gnata sūt hec aliquoꝫ que nō sunt. De his vero somnijs que non huiusmodi habēt oꝛigines: sed dilationes vel tempoꝛibus vel locis: vel magnitudinibus: vel hoꝛum quidē nihil: non tamē habē tibus in seipsis pꝛincipia qui vident somnia: nisi puisū fiat ab accidente: tale vtiqꝫ erat magis: quoniam vt dicit democritus idola ⁊ defluxiōes cau sans. Quemadmodum enim qum quis moueat aquam vel aerem hoc aliud mouit: ⁊ quiescente illo accidit huiusmodi motum pꝛodire vsqꝫ ad aliquid: illo quod mouit non pꝛesente. Sic nihil pꝛohibet motum aliquem ⁊ sensum pertingere vsqꝫ ad animas somniantes a quibus ille idola facit ⁊ defluxiones. Et quascunqꝫ pertingentes contingit magis sensibiles esse nocte: eo ꝙ que in die deferuntur: dissoluuntur magis. plus enim sine turbatione aer noctis: eo ꝙ silētioꝛes sint noctes: ⁊ in coꝛpoꝛe facere sensum pꝛopter somnuꝫ Ideo ⁊ paruos motus intrinsecos dormientes sentire magis qꝫ vigilantes. Ibi vero motus phantasmata faciunt ex quib⁹ pꝛeuident futura de huiusmodi: et ideo accidit passio hec quibuslibet ⁊ non pꝛudentissimis. In die vtiqꝫ enī fierent ⁊ sapientibus si deus esset mittens. Sic autem verisimile quoslibet pꝛeuidere. Nam intelligentia horum non est curis affecta: sed tanqꝫ deserta ⁊ vacua ab omnibus ⁊ mota ꝫ mouens ducitur. Et ꝙ quidem extatici pꝛeuident causa ē qm̄ pꝛopꝛijs motus non iḿestant sed longe pꝛoijciuntur: extraneos igitur maxime sentiunt. Quosdam autem recte somniantes esse notos: de notis maxime p̄uidere accidit: eo ꝙ noti maxime pꝛo se inuicem sollicīti sunt: queadmodū pꝛocul entes maxime cognoscunt ⁊ sentiunt: sic ⁊ motus notioꝛum. notioꝛes sunt motus. Melancholici autem pꝛopter vehementiam: quēadmodū iacientes lōge bene coniectant: ⁊ pꝛopter permutationem cito habitum imaginātur ipsi. Quemadmodum enim philegidi poemata: ⁊ q furiosi sūt habita similia dicunt ⁊ itelligūt: veluti venerē ⁊ verem ⁊ sic copulant ad id quod longe. Amplius aūt pꝛopter vehementiā non repellitur eoꝛuꝫ motus ab alio motu. Artificiosissimus autem iudex est somnioꝛum qui potest similitudines inspicere: recta enī somnia iudicare cuiusqꝫ est. Dico autem similitudines quoniam similia accidunt phantasmata eis que in aquis sunt idolis sicut ⁊ pꝛius dixim⁹. Ibi vero si multus siat motus non simul fit apparitio ⁊ idola veris pꝛomptus vero erit emphases iudicare: qui potest cito inspicere ⁊ sentire dissipata ⁊ distoꝛta idoloꝛum: quoniaꝫ est hominis vel equi aut cuiuscunqꝫ. Et ibi itaqꝫ aliqd potest similiter somnium hic. Motus enim impedit rectum somnium. Quid quidem igitur est somnus ⁊ somniuꝫ: ⁊ pꝛopter quam causam vtrunqꝫ horum fit. Amplius autem ⁊ de ea que in somnis diuinatione est dictum est.

Et qū iaꝫ dixim⁹ de hac virtute: dicendū est de somno ⁊ vigilia. Et p̄mo vtꝫ apꝛopꝛiētur anime vel coꝛpoꝛi: aut vtriqꝫ: et cui parti aie actribuunt: ⁊ cui mēbꝛo coꝛpoꝛis: ⁊ vtrū quodlibet ex animalibus habet alterā istaꝫ duaꝫ virtutū: aut vtrāqꝫ. Somnus enim ⁊ vigilia describuntur multis modis. dicitur enī ꝙ somnus est sensus in potentia: non rerum existentium dormiens enim videt: quasi cōmedat ⁊ potet ⁊ sentiat p omnes quinqꝫ sensus. Vigilia aūt est sensus i actu. Et ex hoc apparet ꝙ somnus est pꝛiuatio vigilie. quod enī est i potentia est pꝛiuatio eius quod est in actu. Et sensus qui ē in potentia in somno quādoqꝫ contingit vt exeat in actuꝫ in somnijs veris pꝛenunciatiuis mirabiliuꝫ: ⁊ tunc sensus qui est in potētia erit nobilioꝛ sensu qui est in actu. sensus autem q̄ est i potētia si fuerit falsus ē vilis: ⁊ sensus i actu ē nobilioꝛ eo: ⁊ vr̄ sicut dicit Ar̄. ꝙ sensus actualis ē coꝛpoꝛalis: ⁊ potētialis ē spiritualis. Coꝛpoꝛalis autem ē nobilioꝛ apud sentiens coꝛpoꝛale. Spiritualis vero est nobilioꝛ apud cōpꝛehendens spūale. simpleꝛ aūt spiritualis est nobilioꝛ coꝛpoꝛali. ⁊ sensus spiritualis nō solūmodo iueniꝫ tur i somno ꝫ etiam i vigilia apud ꝯgregationē ⁊ adunationē triū virtutum: sicut dixim⁹ pꝛi⁹. Et ex his duab⁹ descriptionib⁹ apparet ꝙ he due virtutes sūt eedē i subiecto ⁊ due ꝑm modū ⁊ diffinitionē: ⁊ ꝙ subiectū eaꝫ ē virtus sēsibilis cōpꝛehendēs: ⁊ ꝙ sūt ꝯmunes aie ⁊ coꝛpoꝛi. actio enī aie sensibilis ē cōis anime ⁊ coꝛpoꝛi: qꝛ nō agit nisi per īstrumēta: ⁊ apparet ꝙ non oꝫ attribui nisi virtuti sensus cōis: ex hoc quod dico. Impossibile ē. n. vt attribuantur virtuti nutritiue. plāte enī non habēt somniū qū nō habeant cōpꝛehēsionē: ⁊ qū non attribuat aie non cōpꝛehensiue: remanet vt attribuāt aie ꝯpꝛehēsiue ⁊ irrōnabili Aial enī irrōnabile dormit: ⁊ qꝛ aial dormiēs nō caret i somno aliq̄ ò īstrumētis sensus: aut īstrumētis motus: ⁊ cū h̄ neqꝫ sētit neqꝫ mouetur: scim⁹ ꝙ causa i somno ē ꝙ cōpꝛehēdēs sensibilia recessit ab īstrumentis illis ad interius coꝛpoꝛis. Et qꝛ declaratū ē in libꝛo de aia hic esse virtutē sensibilē cōem oi sensuū que iudicat d'uersitatē ⁊ multitudinē sensibiliū: scimus ꝙ illud qō recessit ab istis īstrumētis ē sensus cōis: ⁊ ꝙ quidditas somni est introitus ist⁹ virtutis sēsibilis comunis in coꝛp⁹: ⁊ ꝙ vigilia ē motus istius virtutis ad sua īstrumenta extra coꝛpus: ⁊ ideo somnus describitur ita: ꝙ est quies motus: ⁊ ꝙ vigilia ē cōtinuatio mot⁹ ⁊ iste sermo magis demōstrat quidditatē somni q̄ pꝛedict⁹ Qm̄ aūt somnus ē itroitus sensus cōmunis ad iterius coꝛpoꝛis manifestū ē: ⁊ signum eius ē qꝛ vigilanti accidit sile ſ. qꝛ trāseūt per ipsū sēsibilia ⁊ nō cōpꝛehēdit ea: ⁊ h̄ erit qū cogitauerit maxime de aliquo: tūc enī cognoscūt īstrumenta aie sensibilis: ⁊ iducūt cōem sensū ad iterius coꝛporis ⁊ ad adiuuādū cogitatiuaꝫ. virtus enī cogitatiua viget apud quietē aliorū sēsuū: ⁊ iō compꝛehēdit homo i somno futura nō i vigilia: ⁊ ista virtus cogitatiua iuuat pꝛesētādo illud quod habet de imagine illius rei: ⁊ colat ipsam imaginatiua: vt sit pꝛesens in virtute cogitatiua. Intentio enim que cōpꝛehenditur per cogitationē est spūalis: ⁊ hoc non accidit alicui aialiū nisi homini: qꝛ non habēt intellectum: ⁊ tm̄ compꝛehēdūt descriptiones ⁊ coꝛtices reꝝ. ⁊ signū eius est quia transeūt per nocitiuum ⁊ non cadunt ⁊ per vule ⁊ nō querunt ipsū. Et etiā describit somnus sic ꝙ est ligamentū virtutū ⁊ cōfirmatio eaꝫ: ⁊ ꝙ vigilia est dissolutio virtutū ⁊ debilitas eaꝫ. i vigilia enim qꝛ sensus vtuntur īstrumentis accidit ei dissolui a suis īstrumentis pꝛopter fatigationē ⁊ debilitatē. ⁊ qꝛ sōnus ē abscondens hanc virtutē: accidit ei vt sit ligamētū istaꝫ virtutū: qꝛ ac quirunt ꝑ ipsū fortitudinē: ⁊ qꝛ ista fatigatio accidit īstrumentis a passionibus extrinsecis. U. g. a laboꝛe ⁊ ab alijs: ideo h̄t introitum i descripositione somni. ⁊ qū ista ē descriptio somni: oporet vt omne aial habēs somnū habeat vigliā. debilitas enī accidit aialibus necessario: sed nō eodē mō. Quedā. n. aialia habēt quinqꝫ sensus: ⁊ ista h̄nt somnuꝫ ⁊ vigiliaꝫ perfecte: ⁊ leticiā ⁊ tristiciam: ⁊ appetituꝫ perfecte. ⁊ quedā habēt altioꝛem sensum: ⁊ ista habēt somnū: sed nō i omnib⁹ virtutibus: qum non habeāt vigliā in eis. ⁊ nō ē dubium ꝙ perfectus somnus ⁊ gaudiū non iueniuntur nisi in habentibus sensum cōem perfectū ſ. in aialibus habentibus quinqꝫ sensus: qꝛ multa carent

UVA. BHSC. IyR_012

quibusdaꝫ ſtozũ ſenſuũ: ⁊ tamen dozmiunt. V.g. cecus ⁊ ſurdus: ⁊ hoc enim eſt accidentale non naturale: ⁊ iſti nõ carent ſenſu communi ſed inſtrumentis per que ſenſus cõmunis vider ſenſibilia. ⁊ quidam deſcripſerunt ſomnum q̃ eſt illud quod fit p debilitatẽ virtutum ſenſibilium: ⁊ non omnis ſomnus fit ex debilitate virtutũ ſenſibiliũ. fit enim maxime a cogitatione in aliqua re: quãdo ſenſus cõmunis profundatur ad adiuuanduꝫ cogitationem: ⁊ non per debilitatez contingentẽ: immo actio eius tunc cũ alijs virtutibus fortior eſt q̃ i vigilia: ⁊ ſignum eius q̃ virtutes ſenſibiles contrahuntur apud ſomnum interius eſt: quia homo quando cogitauerit in aliqua re difficili maxime cõtingit ei ſomnus: ideo q̃ quibuſdã hominib⁹ accidit ſimile morti. ſ. propter debilitatez virtutum extrinſecaꝝ ⁊ p vſũ virtutum intrinſecarum in comprehendendo nobilia ⁊ videndo ſpiritualia exiſtentia in mundo: ſicut angelos ⁊ celos ⁊ alia: quia ſenſus communis vno modo eſt vnus ⁊ alio modo eſt multi. eſt enim vnus ſenſus quia comprehendit omnia ſenſibilia quiq̃. ⁊ eſt multi quia habet multa inſtrumenta. ſ. oculum: nares ⁊ aures: ⁊ iſtud ſentiens eſt ſubiectum ſomni ⁊ vigilie: ⁊ eſt vniuerſale multis virtutibus ſenſus: manifeſtum eſt igitur q̃ ſomnus ⁊ vigilia continent multas virtutes virtutum aialium. Et ideo dicit Ariſ. q̃ neceſſe eſt vt homo ſit equalis inter has duas virtutes: ⁊ non declinet plus ad vnam q̃ ad aliam: qm̃ ſi declinauerit magis ad ſomnuꝫ q̃ oportet hebetabitur aia ⁊ inſtrumenta naturalia quibus agit. ⁊ ſi declinauerit ad vigiliam: corrumpentur virtutes ⁊ inſtrumenta naturalia manifeſtum eſt igitur ex hoc cuius virtutis anime eſt ſomnus ⁊ vigilia. Et quia iſta virtus neceſſario habet ſubiectum propriuꝫ: ⁊ illud ẽ mẽbrũ i quo ẽ iſta virtus: preſcrutandũ ẽ de hoc membro quid ſit. Dicamus igitur quod iã declaratũ eſt ſuperius q̃ ſenſus cõis eſt in corde: ⁊ q̃ cerebrum eſt vnũ inſtrumentorum cõplentium hãc actionem ſm tẽperamentũ exiſtens in eo: ⁊ qum ita ſit: ⁊ ſomnus eſt introitus cõis ſenſus in interius corporis: manifeſtum eſt q̃ principiũ iſtius motus eſt in vigilia a corde ⁊ finis eius ad cerebrũ. In ſomno aũt p̃ncipiũ eius ẽ a cerebro ⁊ finis ad cor: ⁊ in rei veritate principium eius i vtroq̃ ẽ a corde: ſed cerebꝝ eſt cauſa in ſomno quoq̃ modo magis q̃ i vigilia: ⁊ vniuerſaliter vtrunq̃ iſtorꝫ eſt cauſa in hoc: ſz cor eſt prima cauſa ⁊ cerebrum ſcõa: hec igitur duo membra cõmunes habẽt has duas virtutes. Quare igitur accidit hoc duob⁹ his mẽbris apparebit ex h̃ quod dico: quz. n. fuerit poſituz q̃ cã omnis eius quod accidit omni aiali eſt calidum: aut frigidũ: aut humidũ: aut ſiccum: aut cõpoſitum ex eis: ⁊ poſuerimus q̃ ſomnus eſt introitus ſenſus cõmunis ad membrum quod eſt ſenſuũ principium: ⁊ ſubiectum ſenſus cõmunis eſt calidum naturale: manifeſtum eſt q̃ ſomnus fit per receſſũ calidi naturalis ⁊ contractio nẽ eius ad ſuũ principiũ qõ eſt cor. motus enim nõ accidit copori niſi ſm q̃ ẽ mob⁹ i ſubiecto: ⁊ iõ virtutes nõ mouẽtur niſi ſm ſuũ ſubiectũ. ⁊ qũ hoc declaratũ ẽ q̃ ꝓtractio calidi naturalis ad interius corporis accidit per ſuum contrariũ: quod eſt frigidũ ⁊ hũidũ: quemadmodũ expãſio ⁊ motus ad extra accidit ei per calorem ⁊ ſiccitatem: neceſſe eſt vt non accidat ei hoc accidens apud ſomnum niſi propter frigidũ ⁊ humidũ que dominantur in cerebro: ⁊ vigilia accidit propter caliduz ⁊ ſiccum dominantia in corde. Quomodo aũt accidit iſta contractio per frigidum ⁊ humidum declarabitur ex hoc quod dicam. humiditas enim innata eſt oppilare vias calidi naturalis in venis ⁊ neruis ⁊ prohibet ſpirituſ in veniendo ad ſua inſtrumenta propria ſicut nubes prohibent ſolez adeo q̃ non poteſt venire ad extrinſecũ. frigiditas vero innata eſt mouere calorem naturalez ad ſuam originem: quia eſt contraria ei: ⁊ ſi nõ cor rumperetur ſtatim calor nãlis cũ hoc q̃ frigiditas etiã cõſtringit corpus ita q̃ reuertitur in minorẽ quãtitatez: et iõ elementum frigidum ẽ minoris q̃tatis q̃ alia. Et teſtat q̃ ſri. ⁊ humi. faciunt ſomnũ ẽ illud quod accidit i multitudine ſomni quando cõmedit homo frigida ⁊ humida. Et hoc accidẽs accidit ſpiritui naturali ex duobus quoꝝ vnum eſt digeſtio cibi in cerebro ⁊ corde. Scõm aũt eſt fatigatio que accidit in inſtrumentis ſenſus ⁊ calori naturali. Cibus enim quando alteratur i ſanguine cuius colamentum fuerit ad cor: deinde ad vnũquodq̃ mẽbrũ corporis ſm cõuenientiã ibit ad cerebrũ id quod ꝓuenit ei. ſ. ps humida ⁊ frigida: ⁊ quãdo mẽbris aduenerit nutrimentum humeſiunt ⁊ infrigidantur magis q̃ ante: ⁊ maxime membrum quod naturaliter eſt frigidum ⁊ humidum: ⁊ ideo dum cibus quandoq̃ digeritur calidum naturale patitur etiam a cibo: ⁊ humeſit ⁊ infrigidatur etiam. nutrimentũ enim vno modo eſt ſile: ⁊ alio modo ẽ diſſimile. Et fit etiam in membris per decoctionem vaporis groſſi: ex quib⁹ turbatur ſpirtus animalis naturalis: ⁊ grauatur ⁊ mouetur contracte ad ſuum principiũ quod eſt cor: ⁊ ſic fit ſomnus neceſſarius. ⁊ quia cerebrum ẽ frigi. ⁊ humidũ: ⁊ omne membrum leditur in maiori parte per elementum qõ in eo dominat: ideo ſomnus i maiori parte fit a cerebro: cũ hoc etiã q̃ cor i illa hora. ſ. nutrimenti infrigidatur calor eius: ⁊ qũ infrigidabitur debilitabitur actio eius i cerebro in alijs mẽbris. Somnus igitur accidit neceſſario propter debilitatem cerebri ⁊ cordis: ⁊ vtrunq̃ illorũ eſt cauſa i debilitate ſui corporis: lz cerebrũ in hoc ſit fortior cauſa ꝓpter complexionẽ eius ⁊ cauſa debilitatis eoꝝ ẽ digeſtio cibi: ⁊ ideo animal dormit dum cibus eſt i digeſtioue ⁊ excitatur quando digeſtio complebitur: tunc enim curatur calor naturalis ex illa hũiditate ⁊ vaporib⁹: ⁊ mouet in venis ⁊ neruis ad extra cõpus: ⁊ ſic fit vigilia ad extra corpus: ⁊ ſic vigilia ⁊ contractio caloris naturalis in hora digeſtionis habet aliam cauſam. anima enim quia eſt vna vno ⁊ multa alio modo ideo habet in iſtis virtutib⁹ operationẽ per congregationem eoꝝ: qum igit neceſſaria fuerit ſibi aliqua actio reducet inſtrumẽta quibus vtitur in alijs actionib⁹ ad iſtã actionẽ vt vigeat in illa actione: ⁊ ideo calor naturalis apud digeſtionem cibi reuertitur ad actionem virtutis nutritiue: ⁊ hoc erit i interioriori parte corporis. Et iſta eſt vna cauſarum pp quas fit ſomnus ex fatigatione. habet enim duas cauſas: quaꝝ vna eſt de genere iſtius: quoniam quãdo calor naturalis fuerit ſparſus ⁊ diminutus per motum in loco ⁊ motum cõprehẽſionis ſ. ſenſus ſtatiz anima mouebit ipſũ i profundum corporis vt agat per illũ in reliquias poſtremi nutrimenti: ⁊ ſic augmentatur ſubſtãtia eius ⁊ acquirit aliquid aliud loco ei⁹ quod eſt diſſolutum ab eo. Cauſa autem ſcõa eſt: q̃ quando motus ſparſerit calorem naturalem: tunc calor remittetur ⁊ diminuetur ⁊ aggrauabitur propter frig⁹: ⁊ ſic contrahitur ad ſuũ p̃ncipiũ vt expellat a ſe complexionẽ accidẽtẽ. Somn⁹ igit iuuans nãliter accidit propter tranſmutationem caloris naturalis in q̃titate ⁊ qualitate. In cibo enim tranſmutatur per humidũ ⁊ frigidum. In fatigatione autem tranſmutatur per diminutionez hu. ⁊ fri. quare autem accidit hoc aiali eſt propter neceſſitatem. hec eniz corpora qz de neceſſitate accidit eis fatigatio ⁊ labor apud motum ⁊ nutriuntur: ideo indigent ſomno propter quietem ⁊ neceſſitatem nutrimenti. Econuerſo corporibus celeſtibus: iſta. n. qz non fatigantur neq̃ nutriuntur non indigent ſomno. Quid igitur ſit ſomnus: ⁊ cui parti anime attribuitur: ⁊ cui membro corporis: ⁊ quomodo et quare declaratum eſt: ⁊ poſt hoc determinãduꝫ de natura ſomniorum: ⁊ q̃ eſt ſui generis de comprehenſiõibus diuinis que non acquiruntur per acquiſitionẽ hominis. Dicam⁹

UVA. BHSC. IyR_012

igit ꝙ ista ꝓprehēsionū quedā dicūtur somnia: ⁊ quedā diuinatiōes: ⁊ q̄dā prophetie: ⁊ q̄dā homines negāt ista ⁊ dicūt ea accidere casu: lz negare ea ē negare sensata: ⁊ maxime negare vera somnia. nullus. n. hō ē q̄ nō viderit somniū qō nō enunciauerit ei aliq̄d futurū: ⁊ qū homo experimētauerit hoc multotiēs videbit ꝙ hoc nō accidit casu: sz essētialiter: ⁊ ille alie cōprehēsiōes lz nō sint vise: tamē sūt valde famose: ⁊ ea que sūt famosa apud oēs: aut sūt necessarie ſm totū: aut ſm partē. Impossibile. n. ē vt famosuz sit falsū ſm totū: ⁊ sermo de istis oibus idē est: ⁊ sermo ō quidditate somnij sufficiet qz eē eoꝝ nō differūt nisi ſz magis ⁊ minus: sed tm̄ differūt ſm nomina: ꝓpter ḣ ꝙ vulgꝰ dicit. Dicūt. n. ꝙ somnia sunt ab angelis: ⁊ diuinationes a demonibꝰ: ⁊ prophetie a deo aut cum medio aut sine medio. Et Ar⁹. nō fuit locutꝰ nisi tm̄ de somnijs. Dicamus ergo ꝙ somnia sunt duobꝰ modis: aut vera aut falsa. ⁊ ē cōsiderādū cui ptī ptiū anime attribuit vterqꝫ istoꝝ modorum: ⁊ que est causa agens vtrunqꝫ istorum modorum: ⁊ quare sūt somnia vera: ⁊ qūo sunt ⁊ quādo sunt ⁊ quot modis: ⁊ propter quid sūt ꝓpria somno: ⁊ quare quidam somniant vera in maiori parte: ⁊ quidā nō: ⁊ quidā falsa ⁊ quare quidā iterpretātur in maiori pte: ⁊ q̄dā non. Dicamus qz dormiens sentit se videre ⁊ audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tāgere sine aliq̄ extrinseco sēsibili: neēe ē vt initiū istiꝰ motꝰ i somno sit finis eiꝰ i vigilia: ⁊ qz motꝰ i vigilia icipit a sēsibilibꝰ extrinsecis ⁊ puenit ad virtutē rememorationis q̄ est i quinto ordine necesse ē vt principiū eēt ab hac virtute: sed qz virtus rememorationis ⁊ cogitatiōis nō agūt in somno iō attribuitur imaginatiue. Jsta. n. virtus ē semper i motu ⁊ i actiōe cōtinua ⁊ i trāsactione ō vna imagine ad aliam imaginē. quādoqꝫ igitur facit ḣ de itētiōibꝰ q̄ sūt i rememoratiua: ⁊ quādoqꝫ de passionibꝰ que sūt i sensu cōi ⁊ quādoqꝫ occurrit itētiōi ⁊ recipit intentionē illiꝰ rei quā imaginatur a suo principio extrinseco vt post declarabimus. ⁊ manifestū ē ex his oibus ꝙ somnia debēt attribui virtuti imaginatiue siue fuerint falsa siue vera. qūo autez accidit ꝙ i somno videt homo ꝙ sentiat ꝑ dnqꝫ sēsus absqꝫ eo ꝙ ibi sit aliqō sensibile extrinsecū: hoc accidit ꝓ ꝑtiū motū ei qō ē i vigilia. In vigilia. n. sensibilia extrinseca mouēt sensus: ⁊ sēsus cōis mouet virtutē imaginatiuā. In somno aūt quādo virtus imaginatiua imaginata fuerit itētionē quā accepit ab extrinseco: aut ex virtute rememoratiua reuertet ⁊ mouebit sensū cōem: ⁊ sensus cōis mouebit virtutē ptīcularē: ⁊ sic accidit ꝙ hō cōprehēdet sensibilia: lz nō sint extrinsecus: qz itētiōes eoꝝ sūt i istrumētis sensuū ⁊ idifferēter siue itētiōes veniāt ab extrinseco siue ab itrinseco. ⁊ sile huic accidit habēti timorē: ⁊ infirmo pp itētionē imaginatiōis i istis dispositiōibꝰ. motꝰ. n. virtutis imaginatiue itēdit i somno: qz est soluta a ligamēto virtutis cogitatiue: ⁊ ꝓpter debilitatē istius virtutis. ſ. cogitatiue i infirmo ⁊ habēti timorē accidit eis tale accidēs. Qm̄ autem somnia siue vera siue falsa attribuūtur virtuti imaginatiue: declaratū ē. De cāis vero istoꝝ duoꝝ modoꝝ somnij declarādū ē. Dicamꝰ igit ꝙ somnia vera enūciant aliquid eē: cuius eē habetur apud nos nāliter ante istā cognitionē ⁊ ē i horā cognitōis i maiori parte nō ens: ⁊ ista fides quā habemus post ignorātiā nō acquirit ex cognitiōe ꝑcedente neqꝫ post cogitationē: sic etiaz acquirit cognitio habita ex ꝓpositiōibꝰ. Declaratū ē. n. i posteriorib⁹ ꝙ cognitionē creditā ⁊ intellectā antecedūt nāliter duo modi cognitiōis ſ. agens ⁊ ꝑparās. Sed manifestū ē ꝙ istā cognitionē que acq̄ritur i somno nō antecedit modus agēs: vtrū aūt precedat eā modus ꝓparās hz dubitationē. ⁊ qum ista cognitio ē acquisita post ignorātiā: ⁊ ē acquisita postqꝫ erat i potētia ⁊ sine aliqua cognitione antecedenti: manifestū est ꝙ eodē mō acquiritur sicut prime ꝓpositiones acquirūtur ⁊ qum ita sit necesse ē vt agēs eas sit iddē ⁊ eiusdē generis: ⁊ qz oē qō exit de potētia i actuz: necesse ē vt faciēs istā cognitionē sit itellectus in actu: ⁊ iste dat ꝓncipia vniuersalia i rebꝰ speculatiuis: cuius esse declaratū ē i libro de anima he. n. due dationes sūt eiusdē generis: sed tamē diffeunt: qz i cognitiōibꝰ vlibꝰ dat ꝓncipia vniuersalia facientia cognitionē illius qō erat ignotū: hic aūt i somno dat cognitionem rei ignote sine medio: ⁊ ideo oritur hic magna perscrutatio ⁊ locus admiratiōis: qm̄ si hoc pōt dare: vtrum hoc possibile ē ei i oibꝰ generibꝰ: aut tm̄ i q̄busdā. manifestū ē. n. ꝙ somnia nō sūt i rebus speculatiuis: sed i rebꝰ futuris: ⁊ vlr iste modus dationis large valde est nobilis: ⁊ attribuit principio nobiliori. ſ. ꝓncipio volūtatis: imo est a re diuina ⁊ ex pfecta sollicitudine circa hominē: ⁊ qz ꝑphetia itrat hūc modū dationis: attribuit deo ⁊ rebꝰ diuinis ſ. angelis. Et ideo dicit Socrates rōcinādo hoibꝰ Athenaꝝ: o homines: ego ñ dico ꝙ vestra scia ista diuina sit falsa: sed dico ꝙ ego sum sciēs sciam humanā. Reuertamur g̃ ⁊ dicamꝰ ꝙ qū dator istius cognitionis ē itellectꝰ liberatus a mā: ⁊ ē declaratū i prima philosophia ꝙ iste itelligē tie abstracte itelligūt naturas vniuersales ⁊ nō dant nisi simile eius quod hūt: ipossibile ē vt dent intētionē idiuidualē oio qū nō hūt nām cōprehēdēdi itentionē particulares ⁊ ille forme vniuersales nō idiuiduāt nisi pp mām: ⁊ si intelligētie abstracte ꝓprehēderēt idiuiduū tūc necessario esset matariales: ⁊ tūc nō agerēt nisi ſm cōractū. Et qū itelligentie non itelligāt itētiones idiuiduales: qūo igit dat itelligentia agens istā formā idiuidualē tēpori ⁊ loco ꝓpriaz ⁊ vni modo hominū: ⁊ vni indiuiduo modi: videmꝰ enim ꝙ homo nō cōprehendit de istis in somno nisi ea q̄ apropriantur sibi aut suis propīquis aut sue ciuitati: questio. n. hec est in duobus locis. ſ. quomodo acquiruntur particularia a natura vniuersali: ⁊ quare hec sunt propria particularibus ꝓpriꝰ homini. sermo enim de istis q̄uis sit valde difficilis tamen rectū est peruenire ad hoc ſm ꝙ possumus i natura nostra. Dicamꝰ igit ꝙ res facte: quedā sūt indiuidua substātiaꝝ: ⁊ quedā idiuidua accidentiū. Indiuiduoꝝ aūt ſbe q̄dā sūt idiuidua ſbaꝝ simpliciū. ſ. ptes elementorum: ⁊ quedam sunt indiuidua substantiaruz compositaꝝ. ⁊ indiuidua substātiaꝝ ꝓpositaꝝ: aut sūt habētia animas: sicut aialia ⁊ vegetabilia: aut nō: sicut minere ⁊ sibi similia. Accidētiū vero quedā sūt accidētia existentia in indiuiduis substantiaꝝ simpliciū: ⁊ quedā sūt accidentia existētia in indiuiduis cōpositoꝝ: aut in habētibus animas: aut in carentibus eis: ⁊ vterqꝫ istoꝝ modoꝝ duorum: aut est per naturā aut per voluntatē. Jndiuidua aūt substātie omnia sūt terminataꝝ causaꝝ agentiū quz nullum idiuiduū substātie inueniatur casu. Declaratū ē. n. i libro de gnātiōe ⁊ corruptione: ꝙ gnātio ptiū eloꝝ ⁊ transmutatio partiū eoꝝ ad iuicē ē ordinata ⁊ cōseruata p motus corporū supercelestiū: ⁊ per hoc fuit possibile vt equaliter esset gnātio ⁊ corruptio i ptibꝰ eoꝝ ⁊ vt remanerēt sp ſz totū. ⁊ silr declaratū fuit illic ꝙ corpora cōsimiliū ptiū que fiūt in elementis sunt determinata in esse ⁊ sunt determinatarum causarum per motus corporum superceleſtium ⁊ per motus elementorum que currunt ordinabiliter. ⁊ declaratū etiā i libro de aialibꝰ ⁊ vegetabilibꝰ ꝙ i diuidua aialiū ⁊ plātaꝝ sūt ōterminata i esse ⁊ determinatarū causaꝝ: i gnābilibꝰ aūt per semina ⁊ itelligētiā agentē: i nō gnābilibꝰ vero p elemēta ⁊ corpora celestia ⁊ itelligētiā agētē. ⁊ qū ista idiuidua habeāt determinatū eē necesse ē vt natura eoꝝ sit itellecta apō formā abstractā cuiꝰ ꝓportio ad illā ē sicut ꝓportio forme artificij ad artificiatū. idiuiduoꝝ aūt accidētiū vel accidētiū. q̄dam sūt entia a causis nālibus: ⁊ quedā a volūtarijs ⁊ nālibꝰ. qō igitur ex

UVA. BHSC. IyR_012

istis fuerit casu. ſ.i vtroq; genere nāli ⁊ volūtario non hz nām itellectā qū nō habeat causas terminatas: ⁊ iō nō est possibile vt hō sciat ista futura nisi mō accidentali: modus aūt scōs accidentiū determinatarz cārū necessario hz nām vlez itellectā q̄ est p̄ cā i eē eorz. Necesse. n. ē vt illud qō essētialiť scit habeat cās existētes essētialiť. ⁊ qū illic fuerit cause existētes essētialiť neče ē vt sint itellecte apud nāz vniuersalē: siue fuerit itellecte a nobis: siue nō: ⁊ ista idiui dua futura nō possūt sciri a nobis p argumētationē. ſ.i eis q̄ vētura sūt a remoto in tēpore ⁊ loco: ⁊ qz ille cāe sūt nō determinati eē apud nos lz i se sint determinati eē. Nos. n. nō cōprehēdim⁹ istas cās nisi large: ⁊ iter ordines q̄s nos cōprehēdim⁹ ex h: ⁊ q̄ sūt determinati apud nām itellectā a⁹q̄ q̄ tenet recipit nā sensibil: ⁊ a q̄ mouet sicut īstrumēta mouēť a sorma artificij. sūt. n. ordines mltiplices fere ifiniti ⁊ iō visū ē q⁹ nullū idiuiduū fit essētialiť a nā nisi p sciam antecedētē: qm̄ īstrumētū artificis sič dicit Arſ. nō mouet nisi ſm artificē. De eis aūt q̄ fiūt volūtarie illa q̄ sūt essentialiter determinata apō nos: aut ſm mores nāles: aut ſm mores positos a lege: neče ē etiā vt sint determinata apō nāz lz sint ignota apō nos: ⁊ astronomi ñ dāt ad iudicādū res futuras: nisi qz existimāt scire de corporib⁹ celestib⁹ cās ꝑ prias gnātiōi cuiuslibet idiuidui modorz spēz. hoc. n. posito nō ē inopinabile vt itelligētia abstracta det aie imaginatiue nāz vlem isti⁹ idiuidui facti. ſ. itellectū sue cāe: ⁊ aia imaginatiua recipiat ipm pticulare ſm q⁹ ē i mā: ⁊ tūc forte recipiet idiuiduū illi⁹ itellecti: aut suū sile: ⁊ quēadmodū dat pfectiōes aiales vniuersales: ⁊ mā recipit eas pticulares: ita h dat pfectionē vltimaz aie imaginatiue p vlem ⁊ imaginatiua recipit eā pticularē. Declaratū ē. n. q⁹ itelligētia agēs dat ꝑmas perfectiones virtutū aie pticulares ⁊ pticulariū. ſ. q̄nq; sēsus: ⁊ vtutis imaginatiue. Dator. n. vltimarz pfectionū i eis ē res sensibil. In hac aūt cōprehēsione spūali q̄ sit i somno illa dat aie postremā pfectionem ⁊ quēadmodū medic⁹ enunciat qō accidit corpi sortis ⁊ aie ei⁹ i aliq̄ tpe terminato p duas ꝓpositiōes: q̄rz vna ē vniuersalis itelligibil: ⁊ alia pticularis sensibil: ita ista enūcia tio cōponit ex vli qō dat ab itelligētia ⁊ ex itētiōe pticulari sili illi vli. Quare vo hō nō ꝓprehēdit ex istis pticularib⁹ nisi illud qō ē ꝓpriū suo tēpori ⁊ suo loco ⁊ corpori ⁊ suis hoīb⁹ absq; alijs pticularib⁹ cōicātib⁹ eis i illa nā vli q̄re h ē: qz necesse ē vt hō habeat i hac cōprehēsiōe altez duorz modorz genez cognitiōis q̄ antecedit fidē. ſ. cognitio ꝑparās. i. cognitio imaginatiōis imaginē isormās: ⁊ oz antecedere fidē: ⁊ hō nō pōt acq̄rere istā cognitionē nisi in idiuiduis q̄ iā prescivit: ⁊ maxime illa idiuidua circa q̄ habuit magnā sollicitudinē: de eis aūt q̄ sūt ignota apud ip sū nō pōt acq̄rere sciam. Jsta. n. fides lz non est necessariū vt antecedat eā cognitio agēs: tñ neče ē vt antecedat eā cognitio ꝑparās. Quare vo virtus imaginatiua i maiori pre nō inducit verā itētionē idiuidualē q̄ ē sub illo vli qō dat intellectus sed inducit itētionē silez illi: h accidit qz res sēsibilis hz duas sormas. ſ. spūalez ⁊ ē sorma silis: ⁊ corporalem ⁊ ē sorma rei sensibilis ñ sorma silis: ⁊ sorma silis ē magis silis qz ē magis ꝓpiqua nāe vniuersali q̄ sorma vere rei: ⁊ iō aia imaginatiua recipit itētionē itellectā fz q⁹ plus pōt recipe eā i spiritualitate: ⁊ quādoq; recipit eā corporalē ⁊ sic videt hō i somno ipaz sormā ñ suū sile. Quare vo ista cōprehēsio ē ꝑpa somni: est qz aia ē vna i subiecto ⁊ mlta ſm vtutes: iō qñ vtet aliq̄ mō virtutū debilitabit i vsu alteriusmodi virtutū. U. g. q⁹ qñ vtet cōprehēsiōe extrinseca debilitabitur i comprehensione intrinseca: ⁊ quando vtitur virtutib⁹ mouētib⁹ debilitāt virtutes cōprehēsiue: ⁊ similiter qñ vtit virtutib⁹ iteriorib⁹ debilitāt alie. U. g. qñ virt⁹ imagiatiua debilitat qñ cogitatiua vigorat ⁊ ecōuerso: ⁊ qñ aia ociat ſm aliqō gen⁹ istorz aut ſm aliq̄ spēz vigorabit alia spēs: ⁊ forte nō erit ꝓtēta aia i ocio virtutis: sz i īstrumēto illius virtutis: ⁊ ista actio sil⁹ ē actiōi ei⁹ i q̄ cōgregat tres virtutes iteriores ad repzesentādū idolū rei q̄ nūq̄ trāsiuit per sēsū: ⁊ qū ita sit necesse ē vt actio virtutū imaginatarz i somno sit pfecta ⁊ magis spiritualis: anima eni i somno fecit ociari sēsus extrinsecos ⁊ īstrumēta eorz ⁊ reuertebat ad sēsū iteriore. ⁊ signū ei⁹ q⁹ virtutes iteriores sūt perfectioris actiōis apō q̄tē virtutū exteriorz ē: q⁹ illi q̄ multū cogitāt itrāt sue virtutes sēsibiles itra corp⁹: ita q⁹ accidit eis somnus magn⁹: ⁊ ipi etiā spōte faciūt quiescere sensus extrinsecos vt melius cogitēt. Et pp hāc cām illi qui nati sūt sine visu ⁊ sine auditu sūt pfectiores ſm virtutes iteriores: iō ꝓphetia in dispōe sili venit epilepsie: iste. n. virtutes iteriores qñ mouebūt forti motu ꝓtrahētur vtutes exteriores adeo q⁹ forte accidet ex h syncopis. Declaratū ē igit ex h quare ē ista ꝓphetia i somno ⁊ nō i vigilia: ⁊ nō ē remotū vt aliq̄s hō ꝓphetet i vigilia qō dormiens in somno: imo forte videbit ipam sormā rei nō suū sile: sicut dr de gaumar: pp qd vo sūt somnia: Dicamus g̃ ꝓpter sollicitudinē circa hominē. hō. n. qz idiget cognitiōe ⁊ ꝓphetie ista ē i vtute cogitatiua q̄ sciret res futuras vtiles ⁊ nocētes vt sit parat⁹ ꝑ illas: iō fuit sustentata ista virt⁹ cū hac enūciationē nobili ⁊ ꝓphetiōe spūali: ⁊ iō dr q⁹ ē vna pars ꝓphetie: ⁊ hoc manifestū ē i somnio Pharaonis de quo interrogauit Joseph. Interpretator aūt ē hō q̄ hz aiam paratā nāliter ad distinguēdū silitudines rez ⁊ somniorz: ⁊ ē ille cui largit itellectus itētiones corporales cui assimilāt i somnio itētiones spūales: ⁊ de necessitate oz scire silitudines vniuersales oib⁹ gētib⁹: ⁊ silitudines ꝑpas cuilibet gēti ⁊ cuilibet mō hoiuz. Hētes. n. diuersāt i h duob⁹ modis: q̄rum vnus ē nāliť. ſ. ſm virtutes eorz ⁊ ſm entia eis ꝑpa i suis regiōib⁹. scōs aūt ē ſm silitudinē ⁊ opiniones ſm q̄s nati sūt ſm leges suas ⁊ receperūt fidē ide a natiuitate. ſ. de p̄ pncipio ⁊ angelis ⁊ resurrectōe: ⁊ oz iterpretātē sič dicit Arſ. vt sp sit cogitās ⁊ mundus nō declinās ad mores brute aie: ⁊ forte accidit hoi vt vnum somniū iterp̄tet i alio somnio: sič accidit herculi regi i somnio qō narrauit Arſ. somnia' uit aūt somniū qō null⁹ sciuit iterpretari: ⁊ qū dormiuit interp̄tatū fuit ei ⁊ remānsit sollicit⁹ i hoc q̄sq; acciderēt ille res: ⁊ forte accidit hoi vt videat somniū ⁊ post h obliuisce tur: ⁊ deide forte remeōrabit illō somniū i vigilia: ⁊ quādoq; rememōrabit fz illū modū sētiet q̄ sētiebat i ꝓterito ⁊ iā dixim⁹ quo. Et q̄dā hoies sūt veriores somnij q̄ q̄dā pp diuersitatē eorz i hac virtute imaginatiua: ⁊ isti sūt habētes ꝓplexiones melācholicas frigidas ⁊ siccas. hūiditas. n. cooperit vtutes ⁊ oppilat vias spūz ⁊ facit somnium sile mortis: ita q⁹ sere nihil imagiat dormiēs ⁊ humor melāchol⁹ cōuenit somnio ⁊ actiōi ist⁹ virtutis: qz. n. iste humor ē mlti vaporis: ascendit ad caput ⁊ facit somnū ⁊ iō conuenit somnio: ⁊ etiā ꝓuenit huic virtuti: qz ista virt⁹ sp ē in motu ⁊ i somno ⁊ vigilia ⁊ sp trāsfert de vna imagine ad aliā: ⁊ iō malicia sue actōis ē i velocitate mot⁹ de vna imagine ad aliā: ⁊ i paucitate cōsirmatiōis ⁊ q̄tis: ⁊ bonitas sue actiōis ē i cōsirmādo ⁊ i bene imaginādo illā rē quam imaginauerat: ⁊ isti actioni ꝓuenit ꝓplexio frigida ⁊ licca frigiditas. n. facit tarditatē mot⁹: ⁊ siccitas facit ꝓsirmationē sorme: ⁊ iō ista vtus hz magnū dominiū i melācholicis ita q⁹ i vigilia ꝓphetādūt qō alij ꝓphetādūt i somno. Utrz aūt ista virt⁹ siue cōprehēsio sit i trib⁹ tēporib⁹: ē ꝓsiderandū. qō aūt oz enūciari ē futurz tēp⁹ sz nō ē remotū vt h cadat i ꝓterito ⁊ i ꝑsēti qñ fuerit ignotū apō nos. i q̄ vo gnē entiū cadat ista enūciatio ꝓsiderādū ē: qm̄ gnā rez scitarz aut sūt scie speculatiue: aut artes opatiue: aut virtutes cogitatiue pticulares: ⁊ ē manifestū q⁹ ista ꝓphetio ñ ē i maiori pte nisi i reb⁹ futuris cui⁹ ꝓphetio ꝑpe ē a virtutib⁹ cogitatiuis pticularib⁹ q̄b⁹ vtūt ad comprehēdēdū vtile: ⁊

UVA. BHSC. IyR_012

nocēs i reb⁹ futuris. Artes aūt operatiue existimatū est ꝙ
possint acquiri in somnio: scie aūt speculatiue remotū ē
vt accidat ħ i eis.hō.n.nām hz ad cōprehēdēdū scias spe-
culatiuas p ꝓpias propositiōes habitas:ꝛ si hō compre-
hēderet eas sine ꝓpositionibus:tūc ille ꝓpositiōes esset oci
ose:ꝛ nā voluit hoc:ꝛ vlr si aliquod itellectū de itellectis
sciarū speculatiuaꝝ acq̄rat ħ mō erit accidētaliter ꝛ raro:
ꝛ sīlr ipossibile ē vt p ipsū fiat ars speculatiua:nisi aliquis
ponat hic eē aliquē modū hoīnū ꝙ ꝓprehēdūt scias specu
latiuas sine disciplina:ꝛ isti homines si sūt:equinoce sunt
homines:imo magis vidēt angeli ꝙ homines. Sz hoc vi-
dēt ipossibile ex ħ quod dico:cognitio.n.speculatiua vna
ē i se nō diuersa:siue fuerit scita p disciplinā:siue sine disci
plina.ꝛ si esset scita p vtrunqz:tūc disciplina nō esset acce-
pta necessario i diffinitiōe ei⁹:ꝛ sic sumus iter duo:aut vt
dicam⁹ ꝙ ista cognitio equinoce dr̄ cū cognitiōe humana
aut vt cōcedam⁹ ꝙ eadē res iuenit p causas diuersas:ꝛ fz
ħ respectus rei ad suas cās quib⁹ cōstituit nō erit necessa
rius ꝛ omne ħ ē ipossibile. dicere aūt ꝙ possibile ē vt ima
gines reꝝ speculataꝝ acq̄rantur ab aliquo modo hoium
ħ mō cōprehēsiōis ipossibile ē:qm̄ acq̄sitio eaꝝ ħ mō est
supfluū qū ia acquirant ab hoie mō pfectiōi: nisi aliquis
dicat forte ꝙ iste modus cōprehēsionis ē ꝓpius eis i quib⁹
ē possibile vt addiscāt scias speculatiuas:fz si isti sūt:equi-
noce sūt hoies. De somnijs aūt veris:ꝛ propter qd sūt:ꝛ
qūo:dictū ē. De causis vero somnioꝝ falsoꝝ dicēdū est:ꝛ
ista somnia vlr sūt a duab⁹ causis:q̄ꝝ vna ē ab actiōe vir
tutis imaginatiue apud somnū i passiōib⁹ remanētib⁹ in
sensu cōi de sēsibilib⁹ extrisecis ꝛ ab actiōib⁹ ist⁹ virtutis
i itentiōib⁹ depositis i virtute rememorariua ꝛ cogitatiua
de illis reb⁹ sensibilib⁹. mot⁹.n. ist⁹ virtutis. ſ. imaginatiue
sp ē i thesauro ist⁹ vtut. ſ. cogitatiue ꝛ rememōratiue ꝛ the
sauro sensus cōis. Cā aūt scōa ē desideriū nāle aie. Alia.n.
bruta qñ desideraverit aliq̄d eē aut nō eē inata ē facere si
militudinē forme ill⁹ rei ōsiderate i illa dispositōe ōsidera
ta ꝛ pſetare idolū ill⁹ rei:ꝛ iō q̄ ōsiderat mulieres vī coi
re: ꝛ habens sitiz videt bibere aquā:ꝛ i ħ genere sūt som
nia que significant apud medicos dominiū humorū i cor
pore. V.g.ꝙ videre ignez significat dominium cholere: ꝛ
somniare aquā significat dominiū phlegmatis:ꝛ differen
tia inter istas falsas formas ꝛ veras in somnio ē ꝙ aia mi
ratur a somnijs veris ꝛ excitatur quasi timida ab illo som
nio: ꝛ admirata de illa spiritualitate subtili. de q̄ditate
igit̄ somniorum verorum ꝛ falsorum ꝛ de causis acciden
tium suorum dictum est.

E eo aūt qō ē:ħ qdē eē lon
ge vite aialiuz:ħ aūt breuis
vite:ꝛ de vite totalit̄ lōgitu-
dine ꝛ breuitate ꝓsiderādū
cās. Principiū aūt ꝓsiderati
onis nec̄ariū. p⁹ ex eo qō ē
dubitare ō ipis.nō.n.ē palā
vtꝝ alteꝝ:aut idē cā oibus
aialib⁹ ꝛ plātis ei⁹ qō ē:ħ qdē
eē lōge vite:ħ aūt breuis:ꝛ plātaꝝ bas qdē pau-
ci tpis:bas aūt multū durabilē habere vitā. Ad-
huc aūt vtꝝ eadē q̄ lōge vite ꝛ q̄ sm nāz sana nā
pstātiū:aut sepata sit:ꝛ qō breuis vite ꝛ lāguoroſū
aut fz q̄sdā qdē lāguores appropiquāt lāguoro
sa fz nāz corpa bis q̄ breuis vite:fz q̄sdā aūt ni-
hil ꝓhibet lāguoroſos eē lōge vite existētes. De
somno qdē igit̄ ꝛ vigilia dictū ē ꝑus: ō vita autē
ꝛ morte dicēdū ē poster⁹. Sīlr aūt ꝛ ō lāguore ꝛ
sanitate quātū adiacet nāli philosophie. Nūc au
tē de cā ei⁹ qō est: ħ qdē eē lōge vite:ħ aūt breuis
vite sic dictū ē ꝑus ꝓsiderādū. Sunt aūt habētia
differētiā hāc:tota ad tota gnā:ꝛ eoꝝ q̄ sub vna
spē altera ad altera. dico aūt sm gen⁹ qdē dr̄ie: vt
hoiem ad equū: lōgioris.n. vite gen⁹ hoiuz q̄z qō
eq̄ꝝ:sm spēm aūt hoiez ad hoiez. Sūt enī ꝛ ho
mines hi qdē longe vite:hi aūt breuis vite alteri
fz altera loca distātes. q̄ qdē.n.ꝛ calidis gētiū lō
gioris vite:q̄ aūt i frigidis breuioꝝ vite:ꝛ habitā
tiū aūt eūdē locū differūt. Sīlr aliq̄ q hac differē
tia ad iuicē. Oz aūt accipe qd facile corruptibile
i nā pstātib⁹:ꝛ qd qō ñ facile corruptibile. Ignis
ꝛ aq̄ ꝛ his cognata nō habētia eādē virtutē exi-
stūt gnātōis ꝛ corruptiōis cā alijs. Itaqz ꝛ q̄libet
alioꝝ ex his ētia ꝛ pstituta ptícipare boꝝ nāz rō
nabile:q̄cūqz qdē ꝓposita ex multis sūt vt dom⁹
De alijs qdē igit̄ altera rō. Sūt.n.ꝛ ꝑpe corru-
ptiōes multis existētiū:vt scia:sanitas:ꝛ egritudo
ħ.n.corrūpūt etiā nō corruptis susceptiuis:fz sal
uatis:vt ignorātie qdē corruptio:reminiscentia ꝛ
eruditio:scie aūt oblīuio ꝛ ōceptio: fz accidens
aūt ꝓsequūt nālib⁹ q̄ alioꝝ corruptōes. Corrupti
enī aialib⁹ corrūpūt ꝛ scia ꝛ sanitas q̄ i aialibus
Propt̄ qō ꝛ de aia rōnabilit̄ qs vtiqz ex his. Si
enī ē nō a nā fz quēadmodū scia i aia:sic ꝛ aia in
corpe:erit vtiqz ipsi⁹ ꝛ alia corruptio ꝑter corru-
ptionē q̄ corrūpit̄ corrupto corpore: itaqz qm̄ ñ
vī talis existēs:alit̄ vtiqz habebit ad corpis cor-
ruptionē. Forte aūt vtiqz qs dubitabit rōnabilit̄
vtrum est vt incorruptibile erit quod corruptibi
le: vbi ignis sursum vbi non est contrariū. Cor
rumpuntur.n. que quidem inexistūt ꝟriis fz ac
cidēs:eo ꝙ illa corrūpūt Interimūt.n.ꝟria ab i-
uicē:fz accidēs aūt nihil ꝟrioꝝ ex substātijs cor
rūpit̄ pp de nullo subiecto ꝑdicari ſbam. Quare
cui nō ē cōtrariuz:ꝛ vbi nō ē:ipossibile vtiqz erit
corrūpi. Quid.n.erit corrūpēs:si a ꝟriis qdē cor
rūpi accidit solis:ħ.n.nō existit aut totalit̄: aut ħ
Aut ħ sic qdē vex ē:sic aūt nō:ipossibile.n. māz
habēti nō existere aliq̄lit̄ ꝟriū. Dio qdē.n. ſeē ca
lidū aut rectū ꝓtigit: oē aūt eē ipossibile aut cali-
dū:aut rectū:aut albū: erūt.n.passiōes sepate. si
igit̄ qñ simul fuerit factiuū ꝛ passiuū:boc qdē sp
facit:ħ aūt patit̄: ipossibile nō pmutare. Adhuc
si neē supfluū facere:supfluū aūt ꝟriū:ex ꝟrio.n.
sp pmutatio supfluū aūt relige ꝓris. si aūt oē ex

pellit qđ actu ɔ̃riũ: ⁊ si hoc corruptibile vtiqꝫ sit aut sit: aut nõ: sꝫ a ɔtinẽte corrũpit: siqdem suffici ens ex dictis. si aũt nõ supponere oꝫ q̄ iest aliqd actu cõtrariũ ⁊ supfluũ fit: pp qđ ⁊ minor flãma ɔburit a multa ſm accidẽs: q̄ alimẽtũ qđ illa in multo tẽpore cõsumit: ɔsumit h̄ multa flãma ci‑to: pp qđ oia sp i motu sũt ⁊ siũt aut corrumpũ‑tur. Cõtinẽs aũt aut coopat: aut cõtraopat: ⁊ ꝓ pt h̄ trãspõsita durabiliora qdẽ siũt ⁊ pauciorꝭ durationis nã: eterna aũt nulsqꝫ qbuscũqꝫ cõtra‑ria erũt: cõfestĩ. n. mã ɔtrariũ hꝫ. Quare siqdẽ ei⁹ qđ vbi: ſm locũ pmutat. Si aũt q̄ꝫti: ſm augmẽ tũ ⁊ decremẽtũ. si aũt passiõis: alterat̃. Erũt aũt neqꝫ maxima icorruptibiliora. equus. n. homine breuioris vite: neqꝫ parua. epeteia. n. multa ento morꝫ neqꝫ plante totalit̃ aialib⁹. Epeteia eni que dã plãtarꝫ neqꝫ sanguinẽ habẽtia. apis. n. durabi lior quorũdã sãguinẽ habẽtiũ: neqꝫ exãguia ma lakia. n. epeteia qdẽ exanguia aũt neqꝫ q̄ i terra eteni plante epeteia sũt ⁊ aialia gressibilia: neqꝫ q̄ i mari. Etenim ibi que breuis vite ⁊ ostrokura ⁊ malakia. oio aũt longissime vite i plãtis sunt: vt palma ⁊ cupressus: ⁊ in sanguinem habentibus animalib⁹ magis q̄ꝫ i exãguib⁹: ⁊ in gressibilibus q̄ꝫ i aq̄tilib⁹: q̄re ⁊ cõbinãtib⁹ i sãguinẽ habẽtibus ⁊ gressibilib⁹ q̄ lõgissime vite aialiũ sũt: vt hõ ⁊ ele phas: ⁊ vtiqꝫ q̄ qdẽ maiora: vt ad plus ẽ dicere minorib⁹ lõgioris vite: eteni ⁊ alijs accidit his q̄ lõgioris vite: ⁊ magnitudo sic dictis. Cãm aũt đ his oibus huic vtiqꝫ qs ɔtẽplabit̃. oꝫ. n. accipere ꝙ aial ẽ nã hũidũ ⁊ calidũ: ⁊ viuere tale. Senect⁹ aũt frigida ⁊ sicca: ⁊ qđ mortuũ: vĩ. n. sic. materia eni corporꝫ existẽtib⁹ h̄ calidũ ⁊ frigidũ ⁊ siccũ ⁊ hũidũ. Nece igit̃ senescẽtia đsiccari: ꝓpter qđ oꝫ nõ facile desiccabile eẽ humidũ. Et ꝓpter h̄ pin gua putribilia. Cã aũt q̄ acris: aer autem ad alia ignis: ignis aũt nõ fit putrefact⁹: neqꝫ rursũ pau‑cũ oꝫ eẽ hũidũ. facile siccabile. n. qđ paucũ: pro pter qđ ⁊ magna ⁊ aialia ⁊ plãte vt vl̃r ẽ dicere lõgioris vite queãdmodũ dictũ ẽ prius. rõnabi‑le. n. maiora plus habere humidũ: non solũ aũt pp h̄ lõgioris vite: due. n. cãe qđ q̄ꝫtuꝫ: ⁊ qđ q̄le. Quare oꝫ ñ solũ multitudinẽ eẽ hũidi: sꝫ h̄ ⁊ ca lidũ: vt neqꝫ facile ɔgelabile: neqꝫ facile đsiccabi le sit: ⁊ pp hoc hoies lõgioris vite magis qbusdã maiorib⁹ lõgioris vite deficiẽs mltitudine hũidi si pluri rõne excedat ſm q̄le q̄ꝫ deficiat ſm q̄ꝫ‑tũ. Est aũt aliqb⁹ qdẽ calidũ pigue qđ simul fa‑cit nõ facile siccabile: ⁊ ñ facile ifrigidabile. Que dã aũt aialiũ hñt humorẽ: ideo oꝫ firmũ eẽ non leuiter aũt corruptibile: neqꝫ supfluũ. Interimit eni qđ tale: aut lãguore: aut nã. Cõtraria aũt sup fluitatis virt⁹: ⁊ corruptiua: h̄ qdẽ nãe: h̄ aũt pti‑cule. Propter qđ coitiua ⁊ mltisperma senescũt cito. Sperma enim supfluum ⁊ ampli⁹ desiccat emissũ: ⁊ pp h̄ mulus lõgioris vite eq̄ ⁊ asino ex qb⁹ genit⁹ ẽ: ⁊ femelle masculis si coitiui sint ma‑sculi: pq qđ ⁊ passeres masculi breuioris vite fe‑mellis. Adhuc aũt q̄cũqꝫ laboriosa masculorꝫ ꝓ pter laborẽ senescũt magis: desiccat. n. labor: se‑nect⁹ aũt sicca ẽ. Nã aũt ⁊ vt ad oẽ ẽ dicere mascu li femellis lõgioris vite. Cã aũt q̄ calidi⁹ aial ma sculus ẽ q̄ꝫ femella. Eadẽ aũt i calidis lõgiorl vi te sũt q̄ꝫ i frigidis locis pp eãdẽ cãm: pp quã qdẽ ⁊ maiora ⁊ maxime notabilis magnitudo aiali‑

uꝫ frigidorꝫ ſm nãm: pp qđ ⁊ serpẽtes ⁊ saure ⁊ solidota magna in calidis locis ⁊ in rubro mari ostracoderma: augmẽti ẽ calida humiditas cã ⁊ vite. In frigidis aũt locis magis aqueũ hũidum qđ i aialibus ẽ: ꝓpter qđ facile cõgelabile: q̄re h̄ qdẽ nõ fiunt oio aialium q̄ pauci sãguinis: aut sã guinem habentium in his que ad arctum locis: neqꝫ gressibilia in terra: neqꝫ aquatilia in mari: hec autem fiunt quidem: minora autem ⁊ breuio ris vite: aufert eni congelatio augmentũ. Alimẽ tũ aũt nõ sumẽtia ⁊ plante ⁊ animalia corrũpũt Cõsumit. n. ipm seipm: queãdmodũ enim multa flãma cõburit ⁊ corrũpit paucã: eo ꝙ alimẽtum cõsumat: sic nãle calidũ primo digestiuum consu mit materiã i qua ẽ. Aquatilia aũt gressibilibus minus lõge vite: non q̄ humida simpliciter: sed q̄ aquosa: tale aũt hũidũ facile corruptibile: q̄ frigidũ ⁊ cõgelabile de facili ⁊ exangue pp iddẽ si nõ magnitudine recõpenset̃: neqꝫ. n. pinguedi‑nẽ: neqꝫ dulce hꝫ. In aiali. n. qđ pigue dulce: pp qđ apes lõgioris vite alteris maiorib⁹ aialibus In plãtis aũt sũt q̄ lõgissime vite ⁊ magis q̄ꝫ in aialibus. ꝓmũ qdeꝫ q̄ aquosa minus: quare nõ facile congelabilia Deinde habens viscositateꝫ ⁊ frigiditatem ⁊ sicca ⁊ terrestria existentia: tamẽ non habent facile siccabile humidum. De hoc aũt quod est naturam arborum esse multum du rabilem oportet accipere cãm. habent enim pro priam ad animalia preterquã ad entoma. Iuue‑nes enim semper plante fiunt propter quod mul ti temporis: semper enim altere germinationes: he autem senescunt ⁊ radices similiter: sed non si mul: sed aliquando quidem solus stipes ⁊ rami perierunt: alteri autem iuxta nati sunt. Dum au‑tem sic fuerint radices alie ex existente generant ⁊ sic semp manet: hoc qdẽ corruptũ: hoc aũt fa‑ctũ pp qđ longe vite. assimilantur aũt plante en‑tomis sicut dictuꝫ est prius: diuise enim viuunt ⁊ duo ⁊ multa fiunt ex vno. Entoma autem vsqꝫ ad viuere peruenerunt: multo autem non pos‑sunt tempore: non enim habent organa neqꝫ fa‑cere potest ipsa principiuꝫ in vnoquoqꝫ. Quod autem in planta potest vbiqꝫ enim habet ⁊ radi cem ⁊ germen potentia: propter quod ab hac sẽ per prouenit: hoc quidem nouum: hoc autem se nescens modico aliquo differentia inesse longe vite sic queãdmodum que absplantantur. Eteni in absplantatione modo aliquo dicet: vtiqꝫ ali‑quis eadem accidere: particula enim quidaꝫ qđ absplantatum. In absplantatione quidem igi‑tur separatis accidit hoc: ibi autem per continu‑um. Causa autem qua inest ubiqꝫ principium virtute existens. Accidit autem iddem in anima libus ⁊ plantis. In animalibus enim longioris vite masculi vt in pluribus: horum autem supe‑riora maiora q̄ꝫ inferiora: magis eni nanus ma‑sculus q̄ꝫ femella. In superiori autem calidum ⁊ frigidum in inferiori ⁊ plantaruꝫ que capite gra ues longioris vite: tales autem que non epeteia: sed arborosa: superius enim plante ⁊ caput ra‑dix est. Epeteia autem ab inferius ⁊ fructum ac‑cipiunt augmentum. Sed de hoc quidem ſm se in his que de plantis determinabitur: nunc au‑tẽ de alijs aialib⁹ dicta ẽ cã de magnitudine vite ⁊ đ vite breuitate. Reliquũ aũt nobis ɔsiderare

UVA. BHSC. IyR_012

de iuuētute ⁊ senectute ⁊ vita ⁊ morte. his .n. determinatī finē vtiqz habebit q̄ ō aialib⁹ method⁹.

In hoc tractatu pscrutat de causis lōgitudinis ⁊ ⁊ breuitatis vite. Dicam⁹ igit̄ q̄ ꝓcessū ē h̄ ē causas naturales in his duob⁹ accidētib⁹: ⁊ q̄ omne qō attribuit aīali de generatione ⁊ corruptione cremento ⁊ diminutione ⁊ somno ⁊ vigilia ⁊ vliter de oi trāsmutatione nō attribuit nisi q̄tuor qualitatibus. s. caliditati ⁊ frigiditati: siccitati ⁊ humiditati: non q̄titati neq; alij qualitati. U. g. grauitati ⁊ leuitati: ⁊ nigredini ⁊ albedini: ⁊ hoc declaratū ē i libro de generatione ⁊ corruptione. longitudo igit̄ ⁊ breuitas vite nō attribuūt nisi his q̄tuor qualitatibus. ⁊ qū hoc positū ē: dicam⁹ q̄ lōgitudo ⁊ breuitas vite dicūtur multis modis: aut fm cōparationē ad genus. U. g. dicere quidē q̄ vegetabilia vīr sūt longioris vite q̄ aialia aut fm cōparationē ad spēm. U. g. q̄ homo ē longioris q̄ rana: ⁊ q̄ palma ē longioris vite q̄ ficus: aut fm cōparationez ad aliquē modū. U. g. q̄ habitātes in regionibus calidis ⁊ humidis sūt longioris vite q̄ habitātes in regionib⁹ frigidis ⁊ siccis: aut fm ꝓparationē ad idiuiduū. U. g. q̄ sortes est longioris vite q̄ plato. h̄ igitur posito: dicamus qō declaratū ē i q̄rto metheororz: q̄ generatio est qñ virtutes actiue domināt i generatiōe sup passiuas: ⁊ q̄ corruptio accidit ecōuerso. s. quādo passiue domināt sup actiuas: ⁊ hoc fuit ita: qz quādo calor mēsuratus cuz frigore dat generato formā ꝓpriam nālez: immo hec ē illa forma ⁊ hūiditas mensurata cū siccitate recipit formā ⁊ figurā: dū igitur i ente nāli habuerint dominiū due virtutes actiue sup passiuas cōseruabit suū eē: ⁊ quādo debilitabūtur tunc dominabūt super illas virtutes alie actiue ꝓprie alij enti: ⁊ sic corrūpet illud ens. U. g. qz calor naturalis q̄ mēsuratus ē cū humore naturali dū habuerit dominiū i humoribus nō accidet putrefactio. si igit̄ fuerit debilis ad digerendu illos humores: aut fuerit nimis intensus accidet illic calor extraneus corrūpens: ⁊ corruptio accidit vīr qñ ꝓportio naturalis que est iter virtutes actiuas ⁊ passiuas i vnoquoq; ēte fuerit destructa: ⁊ quāto magis ista ꝓportio fuerit maior: tanto magis illō ens erit remotum a corruptione: ⁊ quāto minor tāto ꝓpinquior corruptioni: ⁊ iō entia i q̄bus dominantur mistio aque ⁊ ignis super mistionē terre ⁊ aeris sūt longioris vite ⁊ existētie. In aqua. n. ⁊ igne sūt qualitates actiue fortiores q̄ i terra ⁊ aere: ⁊ in terra ⁊ aere sūt passiue fortiores: ⁊ tale ens ē lōgioris pmanentie: qz ista ꝓportio nō destruit i eo a parua trasmutatione. ꝓportio. n. naturalis iter virtutes actiuas ⁊ passiuas quādo fuerit magna nō destruet nisi a magna trāsmutatione ⁊ i lōgo tēpore. Corruptio. n. nihil aliud ē nisi putrefactio que fit ex debilitate virtutū actiuaz ⁊ debilitate passiuarū: ⁊ iō qui habēt talē cōplexionē minime generantur i eis humores non digesti: aut humores cōbusti. Complexio. n. naturalis ē i ꝓportiōe naturali que est iter virtutes actiuas ⁊ passiuas. Quando igit̄ virtus frigida actiua fuerit minor q̄ debet ꝓburētur humores: ⁊ quādo calida fuerit minor accidet indigestio ⁊ cruditas Ista ē igitur vna cārū per quā vna species est longioris vite q̄ alia ⁊ minus recipit occasiones ⁊ infirmitates. Causa aūt scda ē vt ꝓportio nālis inter duas virtutes actiuas ad iuicē: ⁊ ꝓportio inter duas passiuas ad inuicē in aliquo genere: aut aliq̄ spē: aut aliquo mō: aut aliq̄ idiuiduo sit maior q̄ i alio genere aut alia spē: aut alio mō: aut alio idiuiduo: ⁊ ꝓportio nālis quā habēt aialia ⁊ vegetabilia i hac ītētione est vt calor sit maior frigore: ⁊ hum. maior sicco: vt dictū ē alibi: animalia igitur ⁊ vegetabilia i quib⁹ dominat calor ⁊ humiditas: ⁊ silr virtutes actiue sūt lōge vite: ⁊ corruptio accidit aialib⁹ ⁊ vegetabilib⁹ qñ carent altera istaz duarū ꝓportionū: aut vtraq;: qñ qñ iste virtutes actiue debilitātur accidet māe vt dissoluat a forma ꝓpter malitiaz digestionis ⁊ qualitatis māe: ⁊ quādo hūiditas nō fuerit multa in eis accidet q̄ aialia ⁊ vegetabilia deficient cito: calor naturalis innatus est cōsumere hūiditatē quam sit. q. materia ⁊ nutrimētū illius: ⁊ qū hūiditas erit cōsūpta calor corrūpetur ⁊ dominabit siccitas ⁊ frigiditas: ⁊ quāto magis humiditas cōsumetur: tanto magis dominabitur siccitas ⁊ frigiditas. siccitas eni vī esse materia conueniēs frigiditati: sicut humiditas caliditati. Modi igitur aīalium non diuersātur i lōgitudine vite nisi fm diuersitatē eoz; i caliditate ⁊ humiditate: ⁊ i dominio virtutū actiuaz; super passiuas: per has duas causas diuersantur modi hominū ⁊ i diuidua coz; in vita. Corruptio autem contingit idiuiduis duobus modis: aut naturaliter quādo calor naturalis cōsumit humiditatē naturalē que ē i illo idiuiduo ⁊ dominatur in eo frigiditas ⁊ siccitas: aut accidētaliter quādo in eis generantur de superfluitatibus digestiōis q̄ nā nō potest distiguere: ⁊ sic accidūt eis infirmitates: ⁊ in istis nō dominātur virtutes actiue super passiuas: quoniam quando virtutes actiue naturaliter hñt dominiū i aliquo idiuiduo super virtutes passiuas: ⁊ non accideret magna cā extrinseca contraria ex reb⁹ q̄ inate sunt trāsmutare cōplexionē ex extrīseco: nec̄e ē vt corruptio isti⁹ idiuidui sit nālis ⁊ postea iste vite nāles diuersantur fm diuersitatē i caliditate ⁊ hūiditate. Vite autem hominū vīr sequūt cordis⁹ ꝓportionem complexionalem que est iter virtutes actiuas ⁊ passiuas: ⁊ iter actiuas ad iuicē ⁊ passiuas ad inuicē: ⁊ iō videmus multos homines quoz; membra imanifesta sūt fortia ⁊ virtutes eorū magne: ⁊ contingūt eis egritudines mortales ⁊ moriuntur ante senectutem: ⁊ videmus alios minoris virtutis ⁊ debiliores venire ad senectutē lz regnū eoz; sit consimile. ⁊ signū eius q̄ cā longioris vite est abūdantia caliditatis ⁊ humiditatis cum dominio caliditatis super humiditatē: ⁊ vīr virtutū actiuarū super passiuas ē q̄ contrarium vite est mors: ⁊ mors nihil aliud est nisi frigiditas ⁊ siccitas: ⁊ qum cā mortis est frigiditas ⁊ siccitas causa vite ē caliditas ⁊ humiditas: ⁊ ideo ꝓplexio iuuenū est calida ⁊ humida: ⁊ senum frigida ⁊ sicca. ⁊ signum eius est q̄ qui multum coeūt parum viuunt: ⁊ castrati plus viuunt q̄ non castrati: ⁊ senes qui habent multam carnem plus viuunt: quoniam causa multitudinis carnis est caliditas ⁊ humiditas ⁊ propter paucitatem coitus viuit mulus plus q̄ equus: ⁊ femine plus q̄ masculi: ⁊ qui habitāt in regionibus calidis ⁊ humidis sunt longioris vite: ⁊ hoc accidit propter accidens. s. propter paucitatem putrefactionis. ⁊ serpentes qui sunt multe humiditatis ⁊ calidis sunt longioris vite q̄ serpentes qui sunt in locis calidis ⁊ siccis aut frigidis ⁊ siccis: aut frigidis ⁊ humidis: ⁊ similiter homines habitantes in insulis marinis sunt longioris vite q̄ habitātes in agrestibus: ⁊ animalia marina sunt longioris vite q̄ agrestia: qz aqua marina calida ē ⁊ humida causa igitur conseruans animalia per se est abundantia caliditatis ⁊ humiditatis in sua complexione: ⁊ dominiū actiuarum super passiuas. Cause vero conseruantes ipsū ex extrinseco sunt sex modi nominati: comestio ⁊ potus ⁊c. ⁊ quando istis vtitur homo habens illa que habet i sua complexione. s. illa duo predicta fz q̄ scriptum est i arte conseruandi sanitatem necessario prolongabitur sua vita ⁊ non accider ei nisi mors naturalis: cuius causa est frigiditas ⁊ siccitas: ⁊ si nō vtitur eis fm q̄ oportet forte morietur per dominium virtutū passiuarum super actiuas quod est causa egritudinum materialiuz: ⁊ forte morietur morte nāli qñ humor extraneus q̄ fuerit i corpore nō fuerit valde malus. ⁊ accidit multis hominibus q̄ appetitus eoz; nāliter cōuenit suis cōplexionib⁹: quapropter vite eorū elōgantur. illi aūt i quib⁹ virtutes actiue nō dominant sup passiuas moriūt nō nāliter: ⁊ maxime qñ vtūt regimine ñ ꝓueniēte: ⁊ vīr q̄ carēt his duob⁹ pdictis necario

habēt vitā breuez: ⁊ corruptio accidit eis cito duabus de cauſis: quaꝝ vna ē ꝓſumptio naturalis humiditatis que eſt i corpore ⁊ dominiū frigiditatis ⁊ ſiccitatis in eis: ⁊ h̄ erit quādo vtuntur rebus extrinſecis cōueniēter: ⁊ multotiens accidit eis cum hoc modi nō naturaliter ꝓpter ſuperfluitates generatas in eis ex debilitate virtutum actiuaꝝ. Et videtur q̄ complexio quā narrauim⁹ eſt ꝓpria longitudinis vite i qua iueniūtur ille due conditiones predicte aut ē ignota in arte medicine: aut difficile ſcitur: ⁊ ſi eſſet nota precise iudicaret medicus longitudinē ⁊ breuitatem vite. Et complexio media quam ponit. H. videtur eſſe iſta ſed ſcire iſtā cōplexionē ſenſu valde eſt difficile: ⁊ magis videtur eſſe per rōnem q̄ per ſenſum. ⁊ quia iſta ꝓpoſitio ē ignorata naturaliter videmus q̄ multi grauiter infirmi etiam viuunt multū: ⁊ multi bone conſiſtentie moriuntur iuuenes: ⁊ diuerſitas hominū i vita ē ſm diuerſitatē eoꝝ i hac ꝓpoſitione cōplexionali in illis duob⁹. ſ. i abundantia caliditatis ⁊ humiditatis ⁊ i dominio virtutū actinarū et i vegetabilibus eſt tertia cauſa que facit longitudinem vite: ⁊ eſt vt corrūpat ⁊ creſcat i ſuis partib⁹. ſ. vt quum deſiccetur aliquis ramus poſſit generari alius: ⁊ cū hoc acq̄rit calorē naturalē qui eſt i eo a ſole pluſq̄ animalia: ⁊ qū hoc eſt mīte aquoſitatis ⁊ ꝓpinquū formis ſimpliciū. q̄to eni forma compoſiti fuerit magis remota a formis ſimpliciū cōponētiū: tanto magis erit contraria illis formis quapropter actio ſimplicium fortior erit in ea. Dictum eſt igitur de cāis longitudinis ⁊ breuitatis vite ſm Arī. ⁊ ſm fundamenta naturalia. Antiqui vero attribuūt longitudinem ⁊ breuitatē vite cauſis accidētalib⁹. Quidā eni dicunt q̄ cauſa longitudinis vite eſt locus calidus ⁊ ſiccus: ⁊ quidam magnitudinem corporis: ⁊ quidam multitudinem ſanguinis. locus autem calidus ⁊ ſiccus eſt comburens ⁊ conſumens humorez naturalē: ⁊ iō ipoſſibile ē vt ſit cauſa longitudinis vite niſi per accidēs: q⁹ putrefactio q̄ accidit per humiditatez minorat in tali loco: ⁊ ideo loca frigida: ⁊ ſic magis videntur eſſe cauſe longitudinis vite q̄ calida ⁊ ſicca: q⁹ carent putrefactione que fit ex humiditate ⁊ putrefactione que fit ex caliditate ⁊ ideo ꝓprium eſt iſtis regionibus q̄ mors que accidit ex putrefactione raro accidat in eis. Et ſimiliter magnitudo corporum non eſt cā longitudinis vite niſi quando magnitudo prouenit ex multitudine cali. ⁊ humiditatis non ex abundantia partis terreſtris i eis: ⁊ ideo lz animal ſit parui corporis tamen longioris vite eſt multis aialibus que ſūt maximi corporis. Et ſilr multitudo ſanguinis ē etiā cā lōge vite per accidens. multitudo enim ſanguinis accidit i aialibus ex abundantia calidi ⁊ humidi. Dictum eſt igitur de cauſis longitudinis vite ⁊ breuitatis ſm noſtrum poſſe ⁊ intellectum.

In hoc tractatu intendimus ſcrutari de rebus ex quib⁹ ꝓponitur corpus celeſte. Determinatū ē ergo corpus celeſte cōponi ex duabus naturis ſicut generabilia ⁊ corruptibilia corpora: ſed tamen in iſtis fuit declaratum has duas naturas eſſe per generationem ⁊ corruptionē in eis iuentas: i celeſtib⁹ aūt p motum localem. Quia eni declaratuz ē hec corpora moueri ex ſe ⁊ i loco eſſe: amplius aūt illud qō mouet ex ſe cōponit ex duabus naturis i. recipiente: ⁊ agente. Qm̄ quz declaratū ſit omnē motuz habere motorem: amplius aliq̄d motuz eē: ⁊ mouens i eo dē ipoſſibile eē qū hoc iquā ſit: ōclaratū ē corpora celeſtia cōponi ex duab⁹ naturis. In hoc tractatu igit perſcrutaturi ſumus de his duabus naturis ex quibus corpus celeſte componit: vtrū ſint ſimiles illis naturis ex quibus generabilia cōponuntur: quaꝝ vna dr forma: altera mā. ſ. vtruz hec mā ⁊ forma que ſūt hic: ſint eadē cuz illis aut diuerſa ſm magis ⁊ mīn⁹: ſed ſi ſint diuerſe ſpē tūc eq̄uoce dr corporeitas: aut fz ꝑius ⁊ poſteri⁹. Qm̄ aūt he due nāe exiſtētes i his gnābilib⁹ ⁊ celeſtib⁹ corporib⁹ nō ſūt ꝓueniētes ſpē manifeſtuz ē poſito corpore celeſti eē ingnābili ⁊ icorrupti bili ⁊ corporib⁹ q̄ ſūt apud nos eē gnābilia ⁊ corruptibilia cās. n. corporis gnābilis ⁊ corruptibilis ⁊ eterni eaſdē eſſe ipoſſibile ē. Remanet ergo ſcrutari de eis q̄bus he due nature q̄ ſūt i corpore celeſti differūt ab eis q̄ ſūt i corpore gnābili ⁊ corruptibili. Principiū q̄dē ſcrutatiōis ē i hoc Arī. n. quū iuenit q̄ idiuidua exiſtētia p ſe h̄ q̄ vocātur ſbe trāſferri de vna diſpoſitōe i aliā: iuenit hāc trāſmutationē duob⁹ modis: aut trāſmutationē i diſpoſitiōib⁹ extrinſecis a q̄dditatib⁹ ſubſtātiaꝝ exiſtētium p ſe q̄ nō facit illa idiuidua differētia ſm illas diſpoſitiōes trāſmutari i nomine nec i diffinitione: ſicut diſpoſitiōes q̄ dicūt quātitates ⁊ q̄litates: ⁊ alia ꝓdicamēta q̄ appellātur accidētia: aut trāſmutationē i diſpoſitōib⁹ q̄ faciūt idiuidua differētia ipſas trāſmutari nomine ⁊ diffinitōe: q̄ trāſmutatio dr gnātio ⁊ corruptio. Qū ergo ꝓſiderauit hos duos modos trāſmutationis iuenit i eis cōia ⁊ ꝓpria. Cōia q̄dē ſūt que nūq̄ ſūt trāſmutatiōi ſubſtātiali ⁊ accidētali. ē. n. cōe his duob⁹ habere vnū ſubiectū recipiēs trāſmutationē. Amplⁱ⁹ neceſſariū ē nō eē ꝓcedere eē gnābilis ⁊ corruptibilis ⁊ oio ībere re: ⁊ ei⁹ qō fit. nō. n. fit niſi illō qō nō ē. ſilr aūt iuenit poſſe ꝓcedere eē i ſubiecto neceſſario i vtroq̄ mō factionis. qō enim ē ipoſſibile nō fit. Amplⁱ⁹ iuenit eē neceſſario illud ex quo ē facto illⁱ⁹ rei ⁊ ad qō ē eē ꝓxia: et habere iddē genus: ⁊ q̄ illa ꝓximitas reducit ad p̄mā ꝓximitatē. ſ. nō eē ⁊ formā. Differūt aūt i h̄: qm̄ iuenit trāſmutationē idiuiduoꝝ i ſuis ſubſtātijs cogere ſubiectū nō eē ens i actu ⁊ nō habere formā q̄ ſubſtātiat. Si. n. haberet formā nullā aliā reciperet niſi illa deſtructa. vnā. n. formā habere niſi vnū ſubiectū ē ipoſſibile: ⁊ ſi eēt ſba ſimpliciter exiſtēs i actu: tunc eēt ipoſſibile ⁊ nō receptiuū. qō ē. n. actu nō recipit aliq̄d qō ē i actu ſm q̄ ē i actu. vnde nā huius ſubiecti recipientis ſubſtātiales formas. ſ. p̄me māe neceſſe ē eē naturam potētie. ſ. q̄ potētia ē eius differētia ſbalis: ⁊ iō nullā hz formā ꝓpriā: ⁊ nām exiſtēre i actu ſed ei⁹ ſba ē i poſſe: ⁊ ex h̄ materia recipit oēs formas: ſed poſſe quo ſubſtātiat h̄ ſubiectū differt etiā a nā ſubiecti qō ſubſtātiat per hoc poſſe i h̄ q̄ poſſe dr reſpectu forme: hoc aūt ē ſubiectū vnū ētiū: h̄ aūt ſubiectū ē elemētū vnū eternū exiſtētiū p ſe: quoruz ſubſtantia eſt in potentia per ſe q̄ ſubſtantia ē i potentia.

UVA. BHSC. IyR_012

Et iō difficile eſt itelligere vl imaginari niſi i ꝓparatiōe ad alterꝫ ſicut dicit. Ariſ. Et quādo iuenit ſubſtātiales formas diuidi ſm diuiſionē huius ſubiecti. Diuiſio aūt nō ē huic ſubiecto niſi iquātū hꝫ q̄titatē. ſciuit aūt q̄ ꝓncipiū eorum q̄ exiſtūt i h̄ ſūt tres dimēſiōes q̄ dicūt corp⁹. ⁊ qū iuenit i eis dimēſionib⁹ cōicari formas oēs q̄rū q̄libet hꝫ q̄titatez terminatā ꝓpriā: ſciuit dimēſiōes terminatas vltimo actu nō poſſe eē niſi poſtq̄ forma ſb̄alis ē i eo: ſicut ē diſpō de alīs accidētibus exiſtētib⁹ i actu. Inuenit etiam q̄ ſubiecta diuum accidētiū ſūt idiuidua ſb̄e q̄ ſūt i actu de q̄b⁹ declaratū fuit ab eo eē ꝓpoſita ex formis ⁊ ſubiecto qō ē i potē tia: ⁊ accipit etiā ſignū ex h̄ q̄ h̄ ſubiectū recipit accidentia ꝓtingētia i eo qō nō ē ſimplex: qm̄ ſi eēt ſimplex actu non poſſet recipere accidētia: pati. n. ꝓtariū ē ipſi actui. Et q̄ iuenit oēs formas cōicari i dimēſiōib⁹ nō terminatꝰ ſciuit q̄ prima mā nūq̄ denudat a dimēſiōib⁹ nō terminatis: q̄ ſi denudaret: tūc corp⁹ eēt ex nō corpore: ⁊ dimenſio ex nō dimēſiōe: et tūc forma corporalis vel forme corporales eſſēt ꝓxie ⁊ ſuccedētes ſibi i h̄ ſubiecto: ſic ē diſpō de formis ſb̄alib⁹: et h̄ totū ꝓuenit ſenſui. vī. n. q̄ forma caliditatis quādo agit i aquā icipit aqua augeri ⁊ creſcere i dimēſio nib⁹ ⁊ vicinari dimēſionib⁹ aeris. Qū igit̄ puenit ad maximā q̄titatē aque: tūc ſubiectū ei⁹ denudat a forma aque ⁊ q̄titate dimēſionū aque, ꝑpa: ⁊ recipit formā aeris: ⁊ q̄titatē dimēſionū, ꝑpaꝫ forme aeris: ⁊ ſilr facit ꝓxiū forma frigiditatꝭ i aere. ſ. q̄ dimēſiōes aeris nō ceſſāt diminui donec ſpoliet a ſua forma ⁊ recipit formā aque. Dimēſiōes aut̄ ſimplices q̄ appellāt corp⁹ ſimplex ñ denudāt a p̄ma ſic nec alia accidētia cōia oīb⁹ corporib⁹ ꝓxīs: aut duobus eoꝝ ad plus. Ut. g. diaphanitatē in q̄ cōicāt ignis ⁊ aer. Et q̄ illa forma. ſ. forma dimēſiōis nō terminate exiſtit i prima mā p̄mīt⁹: ⁊ ſuccedit ſibi i ea quādo ipoſſibile ē h̄ ſubiectū recipere duas eaꝝ i eodē ſubiecto exiſtēti terminate q̄titatis: ideo ipoſſibile eſt a ſubiecto denudari formā vel ſubiectū denudari a forma niſi p forme deſtructionē: neq̄ etiā ē poſſibile ipam fieri i ſubiecto niſi p agēs extrahēs illā de potētia i actū: vnde neče ē has formaſ eē ꝓxias: adeo q̄ altera corrūpet ſuā ꝓxiā: ⁊ ſubiectū recipet formā ſiſem vnde forme eloꝝ ſūt ꝓxie: ⁊ iō paſſiua dicūt q̄dāmodo eē ꝓxia: ⁊ q̄dāmodo eē ſimilia. Unde ſi aliq̄ corpora ſimplicia ſūt q̄ꝝ forma caret ꝓxīs: ꝓtigit q̄ ille forme ſint nec gnābiles nec corruptibiles nec habētes ſubiectū cōe. Declaratū ē igit̄ q̄ cā corruptōis entiū ⁊ factiōis eoꝝ ē ꝓximitas exiſtēs i ſuis formis: ⁊ cōe ſubiectū qō nullā hꝫ ꝑpaꝫ formā: ſꝫ eſt potētia recipiēs numeꝝ fꝫ formas diuerſas i ſpē: ⁊ numerū ſm formas diuerſas numero: ⁊ q̄ ſit ſm magis ⁊ min⁹. Et cā huiꝰ totiꝰ ē q̄ hoc ſubiectū recipit p̄mit⁹ dimēſiones recipiētes dimēſiōez terminatā: ⁊ qz ē multū i potētia: qm̄ ſi nō haberet dimēſionē nō reciperet ſimul formas diuerſas numero: neq̄ formas diuerſas ſpē niſi i tēporib⁹ diuerſis: ſꝫ i eodē tpe nō iueniret niſi vna forma: ⁊ qū h̄ q̄ eius mā ē vna numero: et ſi nō eēt mlta potētia nō denudaret ab illa vna forma quā recipet ⁊ eēt forma i ſb̄a illi⁹ ſubiecti: ⁊ iſtō ſubiectū eēt ipoſſibile vt denudaret a ſua forma oīo: aut corrūperet illa forma ⁊ alia forma gnāret. Et qz iſtō ſubiectū nō recipit multas formas iſimul vl ſucceſſiue niſi ex h̄ q̄ recipit tres dimēſiōes p̄mit⁹: manifeſtū aūt ē q̄ ſi ſubiectū aliq̄ō ſit qō nō recipit niſi vnā formā ſp: q̄ ei⁹ ſubiectū ſit vnū numero ſimpliciť: ⁊ q̄ nulla mlitudo ē i eo oīo: neq̄ i potētia neq̄ i actu: ⁊ qō nō diuidit fꝫ formā: neq̄ forma p ei⁹ diuiſionē: et q̄ cā i h̄ ē qz nō recipit quātitatē p̄ ātē receptionē formaꝝ: qz ſi recipet eēt diuiſibil fꝫ formā: ⁊ forma diuiſibil fꝫ ei⁹ dimēſiones. ſ. fꝫ ſubiecti diuiſionē ⁊ finiti eēnt act⁹ fꝫ finitatē illi⁹ q̄titatiſ: ⁊ eſſet poſſibile i ea forma recipere magis ⁊ minuſ ptē ⁊ totū. Si igit̄ aliq̄ forma ē q̄ nō recipit magis ⁊ min⁹ neq̄ diuidit p diuiſionē ſubiecti ſui: neq̄ ſubiectū diuidit p diuiſionē formē. ſ. p ei⁹ diuerſitatez: manifeſtū ē q̄ i ſubiecto iſti⁹ forme nō exiſtūt dimēſiones p̄mi⁹: fꝫ poſtq̄ forma exiſtit: ⁊ itelligo poſt fꝫ eē: nō poſt fꝫ tp̄s: ſicut ē diſpō i oīb⁹ accidētib⁹ i p̄ma mā. ſ. q̄ nō iueniūt i ea niſi ſm q̄ hꝫ formā exiſtērē i actu. Unde putauit Auic. q̄ diſpō triū dimēſionū exiſtē tiū i mā ſimplr. ſ. nō terminataruꝫ ē diſpō dimēſionū terminatarū i ea: q̄ꝓpter dixit neceſſe eſt p̄mā formā exiſtere i p̄ma mā anteq̄ dimēſiōes exiſtāt i ea: ex q̄ accidūt ei multa ipoſſibilia: q̄ꝝ vnū ē formā non diuidi p diuiſionē māe: q̄ꝓpt nō recipiet diuiſionē ⁊ ipaꝫ eē eternā nō diuiſibilē p diuiſionē ſui ſubiecti: ⁊ ipaꝫ ñ habere ꝓxiū ſibi ſuccedēs i eodē ſubiecto: q̄ ſi ita eēt: tūc mā nullā recipet formā ꝑter iſtā ſibi p̄mā. Qū igit̄ fuerit ōclarata ab Ariſ. iſta ꝓpa reb⁹ gnābilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ ex pte ſubiecti ⁊ ex pte forme ex q̄b⁹ accidit iſtis ētib⁹ ſenſibilib⁹ gnātio ⁊ corruptio ſ. indiuiduis exiſtētib⁹ p ſe. Et fuit declaratū de corporib⁹ celeſtib⁹ ipſa eē neq̄ gnābilia neq̄ corruptibilia: negauit ea habere ſubiectū recipiēs numeꝝ ⁊ diuiſionē p exiſtētiā ſimpliciū dimēſionū i eo p̄mo āte exiſtētiā forme: ⁊ ipaꝫ eē i potētia mltū ⁊ vnū numero: ⁊ negauit formas corporuꝫ celeſtiū diuidi p diuiſionē ſubiecti ſui ⁊ eſſe finitaꝝ actōuꝫ p finitatē eoꝝ corporꝫ: qm̄ aut potētia tot⁹ i formis diuiſibilib⁹ p diuiſionē ſui ſubiecti ē maior potētia partis. Nā ſi forme eoꝝ exiſterēt i mā dimēſiōib⁹ mediātib⁹: tūc potētie eoꝝ eēt finite ꝓpt̄ h̄ q̄ diuidūt p diuiſionē ſui ſbiecti: quādo g̃ iuenit eoꝝ actiōes eē iſinitas ꝓcludit formas eoꝝ nō eē i ſubiecto mediātib⁹ dimēſionib⁹: ſꝫ eas nō eē potentia i corporibus. Et demoſtrauit ex diuerſitate potētie tot⁹ ⁊ partis i formis diuiſibilibus p diuiſionē ſui ſubiecti. Impoſſibile ē. n. potētiā iſinitā eē in corpore finito q̄ agat actionē iſinitā: aut potentiā finitā i corpore iſinito. ⁊ qū fingebat i iſtis ꝓpōib⁹ ⁊ iuenit potētias celeſtes agere actōem iſinitā: ꝓcluſit mediātib⁹ dimēſiōib⁹ has virtutes nō eē in corpore oīo neq̄ habere māꝫ recipiētē eas mediātibus dimēſiōib⁹: neq̄ māꝫ multā i potētia: neq̄ recipe magnū ⁊ paruū: neq̄ habere ꝓxiū: ⁊ totū h̄ ſeq̄t ex h̄ q̄ forme eoꝝ agūt actione iſinita: ⁊ oē h̄ ē ꝑbatū i nāli philoſophia. Et qū fuit perſcrutat⁹ etiā de nā iſtoꝝ corporꝫ i ꝑticu. ⁊ mū. declarauit ipa eſſe ſimplicia ex h̄ q̄ mot⁹ eoꝝ ſūt ſimplices: ⁊ q̄ nā eoꝝ ē neq̄ grauis neq̄ leuis. i. nā nō innata diſpōi per grauitatē ⁊ leuitatē. ⁊ qū fuit declaratū ei q̄ corpora grauia ⁊ leuia ſūt ꝓxia qz mot⁹ eoꝝ ſit ꝓxī. Amplⁱ⁹ ⁊ q̄ motꝰ corporꝫ celeſtiū nō hūt ꝓxia: ꝓcluſit h̄ corpora eē ignābilia ⁊ icorruptibilia ⁊ ipſa ñ habere ſubiectū recipiēs dimēſiōes p̄ma receptiōe ita q̄ forme ſue diuidāt per diuiſionē ſui ſubiecti: ⁊ h̄ itendit qū dixit i ꝑ ce. ⁊ mū. q̄ forme horꝫ corporꝫ carēt ꝓxio ⁊ ſbiecto: quēadmodū ꝓcluſit h̄ iddē ex h̄ q̄ motus eoꝝ a p̄ncipijs q̄ ſūt i eis ſūt iſiniti. Et qz manifeſtū ē ſenſui q̄ corpora celeſtia recipiūt dimēſiones terminatas fꝫ ſuas formas neq̄ poſſūt recipere formas mediātib⁹ dimēſiōib⁹ iterminatis: ſic ē diſpō de formis gnābilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ neče ē ea recipere dimēſiōes tali mō: exq̄ nō ꝓtigit formas eē gnābiles ⁊ corruptibiles: qō ē qz mā eoꝝ recipit dimēſiōes ꝑ receptōe mediātib⁹ illis formis ſuis: ⁊ nō recipit formas mediātib⁹ dimēſiōib⁹ exiſtētib⁹ i eis in potētia. ſ. nō terminatꝭ: ſic ē diſpō i dimēſiōib⁹ q̄ ſūt i p̄ma mā cū forma iſti⁹ māe: ſꝫ dimēſiōes q̄ ſūt i mā celeſti ſūt p ꝑuꝫ ꝓxiorꝫ ei⁹. Et qū fuerit declaratū ei de corporib⁹ celeſtib⁹ eoꝝ formas exiſtere i ſuis ſubiectis tali exiſtētia q̄. ſ. nō diuidūt p diuiſionē ſui ſubiecti. Et q̄ cā i h̄ ē q̄ nō exiſtūt i ſubiectis ſm q̄ ſūt diuiſibiles fuit declaratū ei q̄ iſte forme ñ cōſtituūt p ſubiectū imo ſūt abſtracte i eē: qm̄ qū exiſtūt i toto ſubiecto ⁊ nō diuidūt p eius diuiſionē ꝓtigit q̄ nō conſtituuntur per ſubiectū. Nō. n. exiſtūt i eo neq̄ i toto neq̄ i pte: et vl neq̄ in diuiſibili neq̄ i idiuiſibili. ⁊ qū ita ſit: neče ē q̄ forma q̄ mouet ſit illa ad quā mouetur

UVA. BHSC. IyR_012

Jn foꝛmis.n.cõſtitũt per ſua ſubiecta differũt.ſ.qꝛ foꝛma q̃ mouet nõ ẽ illa ad quã mouet:ꝛ ideo oĩs foꝛma huius ſ.que mouet ad ſeipſã pficiẽdã p aliã foꝛmã: neceſſe ẽ vt ſuũ mouere ſit finitũ qũ nõ mouet niſi quãdo mouetur. Et hoc etiã ẽ vnũ eoꝝ q̃ mouerũt Arſ.ad opinãdũ q foꝛ me coꝛpoꝝ celeſtiũ nõ ſũt cõſtitute p ſua ſubiecta:qm̃ tũc motus eoꝝ eſſent finiti.ꝛ nõ ẽ dicẽdũ q foꝛme quib⁹ mo uẽt coꝛpoꝛa celeſtia ſint alie ab eis ad quas mouẽtur:ꝛ q iſte q̃ dicũtur eſſe nõ i mã oĩo ꝛ q̃ carẽt ſitu ſũt foꝛme ad quas mouẽtur:qũ tñ ille i q̃bus mouentur ſint foꝛme in materijs ꝛ ſũt diuiſibiles p diuiſionez eoꝝ: qm̃ ſi ita eſſet tũc ille foꝛme exiſterẽt i ſuis ſubiectis:ꝛ mouerẽtur p mo tũ ſubiectoꝝ:ꝛ ſic diuiderent ad diuiſionẽ ſubiectoꝝ.mo tũ eni ſi mouet eſſentialiter erit diuiſibile eſſentialiter:ꝛ ſi p accidẽs p accidẽs:ergo nihil ẽ i coꝛpoꝛibus celeſtib⁹ quo foꝛma qua ẽ mot⁹ differat ab ea ad quã ẽ mot⁹:imo ſunt eedẽ foꝛme ꝛ nõ differũt niſi i diſpõe.ꝛ ſi ita eſſet:tũc ſuũ mouere cẽt finituꝫ.qõ.n.mouet quãdo mouet ipoſſibile ẽ vt ſit ꝓncipiũ mot⁹ eterni:vt dicit Arſ.q itellectus ꝛ itel lectũ iddẽ ſũt i coꝛpoꝛib⁹ celeſtib⁹:ꝛ h totũ dictũ ẽ i alijs: ꝛ nõ fuit dictũ celũ habere aiam niſi pp appetitũ exiſtẽtẽ i eo ꝛ motũ localẽ. appetit⁹ aũt q̃ ẽ i hoc coꝛpoꝛe nõ ẽ niſi qꝛ ẽ coꝛpus celeſte viuũ p ſe appetẽs p ſe:nõ pp potẽtiam exiſtẽtẽ i eo diuiſibilẽ p eius diuiſionẽ.eſſet.n. generabile coꝛruptibile:ꝛ oꝝ eẽ motũ p ꝓncipiũ ſepatũ qõ ẽ i eo: non p ꝓncipiũ qõ ẽ ps in eo: ꝛ hoc mõ oꝝ viuũ ꝛ itelligẽs.ꝛ ſi ẽ itelligẽs p partẽ i eo nõ eſſet itelligẽs p ſe:ꝛ eẽt ſile homi ni i h q hõ ẽ itelligẽs p partẽ i ipo:ꝛ ſilr hõ ẽ viuẽs ꝛ ap petens ꝛ mouẽs i loco. Et vlr qꝛ declaratũ ẽ actionẽ iſtius coꝛpoꝛis eẽ eternã declarabit foꝛmã eⁱ nõ exiſtere p ſuuꝫ ſubiectũ ꝛ ſuũ ſubiectũ eẽ ſimplex nõ ꝓpoſitũ ex mã ꝛ foꝛ ma:qm̃ ſi ita eẽt eſſet generabile ꝛ coꝛruptibile. Et qõ oĩ cũt icipiẽtes philoſophari q aie iſtoꝝ coꝛpoꝝ celeſtiũ ſũt foꝛme i materijs.ſ.q̃ i mã acquirũt eternitatẽ ex foꝛmis i materialib⁹ nihil ẽ.ꝓuenit.n.q illud qõ nõ hꝫ nãm eſſẽdi eternũ acq̃rat eternitatẽ ab alio:ꝛ totũ hoc ẽ ipoſſibile. Nã.n.gnãbilis ꝛ coꝛruptibilis ñ recipit eternitatẽ ab alio: ꝛ hoc ẽ manifeſtũ ei q̃ cõſiderat fũdamẽta Arſ. Declaratũ ẽ enim ex hoc ſermone q̃ ẽ ſubſtãtia celi:ꝛ hoc qõ fuit h dictũ. quẽadmodũ eni ĩuenit ꝓbatũ ab Arſ.i ſuis libꝛis: ꝛ quẽadmodum ſeq̃t ex ſuis dictis:ſed apparet ex verbis Arſ.q iã declarauit oĩa iſta i libꝰ q̃ nõ puenerũt ad nos. vocetur g̃ iſte tractatus ſermo de ſubſtãtia oꝛbis. Digni⁹ enim eſt hoc nomine. Jntituletur igitur hoc titulo.

Erſcrutãdũ ẽ de natura coꝛpoꝛis celeſtis:ꝛ q̃d itelligũt qũ dicũt ipſũ eẽ ſimplex ꝛ nõ ꝓpoſituꝫ ꝛ ipꝫ eſſe neq̃ graue neq̃ leue. Dicam⁹ igit quõ illud coꝛp⁹ nõ ꝓponit ex mã ꝛ foꝛma ſic generabilia ꝛ coꝛ ruptibilia ꝓponũtur. nulla.n. potẽtia ẽ i eo oĩo. oẽ.n. i q̃ ẽ potẽtia nõ ẽ potẽtia niſi ad duo cõtradictoꝛia.ſ.potẽtia q̃ ẽi ſba. Et manifeſtũ ẽ etiã q foꝛma q̃ mouet nõ ẽ generis foꝛmaꝝ q̃tuoꝛ eloꝝ:qm̃ ſi eẽt aliq̃d eẽt graue aut leue ꝛ mouereꝰ p ſe ꝛ etiã p accidẽs vt declaratũ ẽ i octauo phy ſicoꝝ:remanet igit vt i nã eius ſit generis nature aie. Sꝫ quãdo nos ipexerim⁹ aias q̃ ſũt hic:ĩueniem⁹ i eis duo ꝓn cipia duoꝝ motuũ:q̃ꝝ altꝝ ẽ ꝓncipiũ mot⁹ recti.ſ. mot⁹ ad iferi⁹ aut ſuperius:ꝛ 2ⁿ ꝓncipiũ ẽ mot⁹ localis,pceſſiu⁹ ꝛ ĩuenimus motũ iſtũ eẽ ꝓtrariũ motui declinationis eſſẽ tialis q̃ ẽ i eo:ꝛ ideo accidit ei feſſitudo:ꝛ cogit ad quietẽ Unde neceſſe ẽ vt ꝓncipiũ motus celeſtis coꝛpoꝛis ſit gene ris aie tñ:ꝛ q mot⁹ quẽ hꝫ circulariẽ ſit mot⁹ ꝑpẽ aie hꝫ q ẽ aia:ꝛ qũ ita ſit ſeq̃t q illa nã ſit q̃ facit ipſũ eẽ coꝛp⁹:neq̃ leue neq̃ graue ꝛ moueri circulariter:ꝛ aie q̃ ẽ h ꝓtingit nõ moueri circulariẽ niſi qꝛ ꝓſtituit p coꝛp⁹ qõ mouet mo tu recto:ꝛ ſic cõponit declinatio h. ſꝫ qꝛ aia q̃ ẽ i coꝛpoꝛe celeſti nõ ẽ inata moueri circulariẽ ab eo qõ ẽ inatũ circu lariẽ moueri:ꝛ nõ ẽ aia i eo vt i coꝛpoꝛe graui ꝛ leui: ſꝫ ip ſũ mouet ex ſe ꝛ i aia:g̃ aiaꝫ hꝫ tñ ꝛ nõ hꝫ aliud ꝓncipiuꝫ ꝛ qꝛ mouet circulariter ſcim⁹ q ꝓpꝫ illius aie ẽm q ẽ aia ẽ mouere circulariter.nã igit iſt⁹ coꝛpoꝛis nõ ẽ niſi nã aie mouẽtis i loco. Sꝫ qꝛ nã coꝛpoꝛ ẽ alia a nã aie qꝛ ẽ ꝓpoſi tũ:ꝛ neceſſe ẽ mouẽs ꝛ motũ eẽ diuerſa:neceſſe ẽ cõſidera re de nã illius coꝛpoꝛis.ꝛ qꝛ declaratũ ẽ h coꝛp⁹ eẽ igenera bile ꝛ icoꝛruptibile:apparet q ẽ neceſſe vt ſit coꝛpus ſim plex nõ cõpoſitũ ex mã ꝛ foꝛma:qꝛ ẽ idiuiduũ demõſtra tũ:ꝛ ens ꝺmõſtratũ i actu ꝛ habẽs vnã figurã i actu ꝛ oĩa iſta ſũt i coꝛpoꝛe p mãꝫ:ꝛ ſũt i mã p foꝛmã:neceſſe ẽ vt h coꝛpus celeſte ſit mã aialiũ celeſtiũ q̃ mouẽt circulariẽ ex ſe:ꝛ vt ſit pfectius modis ceteris materie.nõ.n.ẽ i eo ꝺ po tentijs niſi tñ potẽtia i loco ꝛ ex motu locali nobili⁹ oiuꝫ ſ.circularis:quẽadmodũ hꝫ nobiliſſimã ꝛ pfectiſſimã figu rã.ſ.ſpericã. Et qꝛ declaratũ ẽ de foꝛmis celeſtib⁹ ipſas nõ habere cõſtitutionez p coꝛpoꝛa celeſtia:nã ſi haberent tũc mouerẽt ex ſe p accidẽs ꝛ idigerẽt ex ſe motu ꝓpio ꝛ eſſẽ tialiꝫ.declaratũ ẽ.n.ſ.i octauo phyſicoꝝ q mota ex ſe que ſũt h vna eſſẽtia i ſpẽ reducũt neceſſario ad mouẽs ex ſe eſſẽtialiꝫ ꝛ motũ:ꝛ q ſit ꝓpoſitum ex vno mouente ꝛ vno moto ꝓmo:ꝛ q illud mouẽs nõ ſit potẽtia i coꝛpoꝛe oĩo:ꝛ ideo vr̃ q foꝛme coꝛpoꝛ celeſtiũ:ꝛ maxime foꝛma coꝛpo ris vltimi ꝓtinẽtis ſit quodãmodo aia.ſ.pp appetitũ exiſtẽ tẽ i eis:ꝛ mouere ẽ q̃dãmodo itellect⁹:ꝛ ẽ foꝛma ſimplex p quã aial celeſte ꝓponit ex vno mouẽte ꝛ vno moto. Eco̅ trario de aialib⁹ q̃ ſũt h. apparet.n.q mouẽs ꝓponitur ex duob⁹ mouẽtib⁹.ſ.ex aia ꝛ re deſiderata extrũſec⁹ mouẽte aiaꝫ:ꝛ iõ motũ ĩuenit i eis ꝓpoſitũ nõ ſimplex.coꝛp⁹ aũt ce leſte ẽ.q.mã iſt⁹ foꝛme abſtracte:ꝛ ẽ mã exiſtẽs in actu:ꝛ iõ ñ aſſimilat mãe niſi i h tñ:qꝛ ẽ mã fixa ad recipiẽdũ foꝛ mã:ꝛ iõ digni⁹ oꝝ ſubiectũ q̃ mã. Mã.n.q̃ ẽ h oꝝ mã qꝛ ẽ i potẽtia foꝛma i ea fixa.ꝛ oꝝ ſubiectũ:qꝛ ẽ fixa foꝛme:ꝛ ſit ꝓpoſitũ ex mã ꝛ foꝛma. Et vr̃ q coꝛp⁹ celeſte nõ ẽ neceſſa riũ i ſuo eẽ foꝛma:ſic ẽ diſpõ de coꝛpoꝛib⁹ aialiũ q̃ ſũt hic Jn aialib⁹ aũt q̃ ſũt h vr̃ q aie coꝛ ſũt neceſſarie i eẽ coꝛ coꝛpoꝛũ:ꝛ q nõ ſaluarẽt aialia niſi p ſẽſibilẽ aiaꝫ ꝛ imagi natiuã. Coꝛpuſ aũt celeſte qõ ẽ ſimplex:ꝛ nõ trãſmutabile ab aliq̃ extriſeco nõ idiget i ſuo eẽ aia ſẽſibili neq̃ imagia tiua:ſꝫ tñ idiget aia mouẽte ipꝫ i loco ſp:ꝛ virtute q̃ nõ ſit coꝛp⁹ neq̃ i coꝛpoꝛe ad largiẽdũ ipi p mãm eternã ꝛ motũ eiⁿũ:ꝛ q nõ hꝫ ꝓncipiũ neq̃ finẽ. Et ꝺbes ſcire q iſtꝺ coꝛ pus celeſte nõ idiget vtute mouẽte i loco ſp tñ ſꝫ largiẽte vtute i ſe ꝛ i ſua ſba ꝓmanẽtiã eternã: qm̃ ꝛ ſi ſimplex ſit nõ hꝫ potẽtiã i ſe ad coꝛruptionẽ:tñ ẽ finite actõis neceſſa rio:qꝛ ẽ finitaꝝ dimẽſionũ ꝛ terminataꝝ ſupficie ꝓtinẽte ipm:ꝛ oẽ tale q̃ itellect⁹ poſuerit ipꝫ exiſtẽs p ſe abſq̃ eo q aliud largiat ipi ꝓmanẽtiã ꝛ eternitatẽ:neceſſe ẽ vt ita ſit ꝺ finitate ſue ꝓmanẽtie ſic ẽ ꝺ finitate ſue actõis:ꝛ iõ ne ceſſe ẽ i itellectu eẽ potẽtiã largiẽtẽ ipi ꝓmanẽtiã eternam: quẽadmodũ largit ipi motũ ꝑpuꝫ eiⁿũ:ꝛ nõ h tñ:ſꝫ nece ẽ h eẽ virtutẽ q̃ largit ei motũ ꝑpuꝫ ſiue actionẽ que ẽ eter nitas inẽ ceteroſ mot⁹.ſ.motũ localẽ i circuitu:ꝛ figuram ꝓpꝛiam iſti motui: ſcilicet ſpericam ꝛ menſuraꝫ ꝓpꝛi aꝫ vnicuiq̃ illoꝝ coꝛpoꝝ ꝛ ꝓueniẽtiã iter ea ad iuicẽ i oꝛ dine ꝛ q̃titate ita q ex oĩb⁹ pficit vn⁹ act⁹.ſ.tot⁹ mundus. nulla.n.differẽtia ẽ iter idigẽtiã vtutis actiue i coꝛpoꝛe ꝛ i oĩ coꝛpoꝛe ſimplici aut i vno coꝛpoꝛe compoſito ex coꝛpo rib⁹ ſimplicib⁹ huiⁿ:ꝛ idifferẽt ſiue illꝺ coꝛp⁹ fuerit genera tũ ſiue nõ generatũ. Unde videm⁹ celũ habere vnã virtu tẽ nõ tñ mouẽtẽ oĩa:ſꝫ agentẽ ꝛ cõſeruãtẽ: ſicut ẽ diſpoſi tio i coꝛpoꝛe hoĩs ꝛ i coꝛpoꝛe ſacto pp finẽ,ꝑpuꝫ. finis.n. ſignificat agẽs ſignificatione neceſſaria:ſic motũ ſignificat mouẽs. Sꝫ i gnẽ agẽtiũ q̃ddã ẽ ꝑus tpe acto:ꝛ ẽ oẽ qõ ſit i ſpera iſti⁹ mũdi ẽ iſti⁹ agẽti ꝛ acti:q̃ddã ẽ ꝑus nãliꝫ ꝛ tpe ꝛ ẽ oꝛbis quẽ ſeq̃t tps ꝛ cui accidit ꝛ agens oꝛbẽ.ſ.faciens ipꝫ i diſpoſitõib⁹ neceſſarijs i ĩueniẽdo finẽ pp quem fuit. Et qũ ignoꝛauerunt h q̃dã eẽ de opiniõe Arſ.dixerũt ipꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

nō dicere cām agentē tm̄:ſed cāz mouentē:ꝛ illud fuit val de abſurdū:ꝛ nō ē dubiū in hoc:ꝙ agēs ipſū eſt mouens ipſū.qđ.n.motū ipſū motu ꝓpꝛio illi eſt illud qđ largitur illi ꝑ diſpoſitōes p q̄s acq̄rit motū ꝓpꝛiū:ꝛ illa virtus eſt illa quā laudat Arſ.in multis locis ſui libꝛi de ce.ꝛ mundo:ꝛ iudicat ipam eē nobiliorē celo ꝛ altiorē. Et iā iduxit nos amor explanādi hoc facere digreſſionē a ꝓncipali. ſ. declaratōe corporis celeſtis quod ē de celo tāq̄ corpus de aīali. Dicam⁹ igit ꝙ corpus celeſte cōicat cū corporib⁹ generabilibus ꝛ corruptibilib⁹ i hoc:ꝙ ē ex tribus dimenſionibus.ſ.ſubſtātia recipiēs dimēſiōes:ꝛ ꝙ vtraq̄ ſba nō eſt ſine dimēſionib⁹ ſed iuenim⁹ ſubſtātiā deferentem dimenſiōes:ꝛ dimeſiōes i corpe generabili ꝛ corruptibili: vł corporibus generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ ealdē numero in potentia nō ealdē i actu.ſ.ꝙ dimēſiones oēs cōes oīb⁹ corporib⁹ generabilibus ꝛ corruptibilib⁹ ſūt eodē modo i potentia:ꝛ iuenim⁹ iddē corpus trāſferri de forma i formaz ꝛ ex dimenſionib⁹ i dimenſiones alias in actu. V.g.ꝙ corpus qđ ē aer trāſferꝛ i corꝑ qđ eſt ignis. Si igit ħ corpus qđ ē cōe forme aeris ꝛ ignis eēt iddē numero i actu:tunc forma eēt accidēs:ꝛ ſi eēnt duo in actu:ꝛ trāſmutaret vnū i alterū neceſſe eſſet corporeitatē deſtrui de corpore corrupto ad non corꝑ ꝛ corporeitatē generatā generari ex nō corpore:vnde neceſſe ē eas habere naturā corporalem ſi bi cōem. Querēdū ē igit:vtrū illa ſit vna:aut plures.ꝛ ſi vna:vtꝛ ſit vna potētia aut actu.ꝛ ſi plures ſ.ir:cogimur igit ponere vnā potētiā ꝛ plures potentias. Declarabitur igit ſm hoc ꝙ corpora que ſūt hic gnābilia ꝛ corruptibilia ipſa ꝓponi ex ſba que ē potētia:ꝛ dimēſionibus exiſtētib⁹ i ea q̄ ſūt i potētia:ꝛ etiā ꝙ illud corpus qđ ē vnū potentia ꝛ multa i potentia:ꝛ quum exit i actu erit mā i actu. Unde dicit Arſ.ꝙ mā nō hz eē i actu niſi ſm ꝙ vł:q̄ead modū forma nō hz eē i actu niſi ſm ꝙ itelligit. Corꝑ vero celeſte qđ nō trāſmutat ad ipz neceſſe ē cōponi ex ſba i actu ꝛ dimēſionib⁹ i actu:ꝛ ideo ē igenerabile ꝛ icorrupti bile.ꝛ q̄ ita ſit corpus celeſte ē materia recipiēs formā celi hoc modo q̄ declarat⁹ ē de hac mā.ſ.de eius conueniē tia cū mā generabili ꝛ corruptibili i aliquo:ꝛ diuerſitate eius ab ea i aliquo:ꝛ vtraq̄ etiā eſt materia ſm ꝙ videt:ꝛ ſilr etiā ſm ꝙ iuenit i eis potētia ad motū i loco:ꝛ i corpore celeſti nō ē potētia ad trāſmutationē:ꝛ ſbe exiſtētes i ſubſtātijs exiſtētib⁹ i corpore celeſti nō ſūt potētia ad trāſmutationē: ꝛ ſubſtātie exiſtētes i ſubſtātijs exiſtētib⁹ i corpore generabili ꝛ corruptibili:ꝛ ſilr ē i corpore celeſti. Declaratū ē de eis eas eē cōueniētes cū formis gnābilibus ꝛ corruptibilib⁹ i aliq̄ ꝛ i aliq̄ differētes ab eis:ꝛ ex hoc modo id qđ cōgregatur ħ ex aīa ꝛ corpore dr aīal:cū ħ ꝙ illud qđ ꝓgregat illic ex corpore ꝛ aīa dr non equiuoce aīal ſz ſm ꝓus ꝛ posterius. Et ideo neceſſe ē i talib⁹ naturis vt ꝓus ſit cā posteriorꝭ:vt dictū eſt de hac nā alibi. V.g.illa que dicūtur talia ſed diuerſātur ſm magis ꝛ minus.qm̄ igit celū cōponit ex mā ꝛ forma ſicut ē diſpoſitio i aīalib⁹ q̄ ſūt hic declaratū ē. Ampli⁹ i q̄ ꝓuenit forma iſtoꝝ cum formis illoꝝ:ꝛ i quo differūt:ꝛ i q̄ differt vltimus motor iſtoꝝ ab vltimo motore illoꝝ. Remanet igit cōſiderare i q̄ differūt hec duo genera de accidētib⁹:ꝛ i quo cōueniūt. Differūt.n.i mā paſſiua q̄ dr alteratio: et cōueniūt ſm accidētia ſm q̄ nō trāſmutāt ſbam.hec.n.alteratio ſm quā trāſmutat ſubſtātia alterati vr eē ꝓpꝛia corporib⁹ quoꝝ ſubſtātie admiſcēt potētie:ꝛ ſūt corpora gnābilia ꝛ corruptibilia. Accidētia vero q̄ nō trāſmutāt ſbam deferētis ſē cōia vtriq̄ corpori:ꝛ ꝓmum iſtoꝝ ē motus localis.ꝛ diaphanitates:ꝛ qualitates quas ſequunt iſta.ſ.raritas ꝛ dēſitas. videtur enim fere ꝙ raritas ꝛ denſitas ſunt cāe diaphanitatis ꝛ nō diaphanitatis:ſed tamen dicuntur vtreq̄ in vtroq̄ corpore ſm ꝓꝛius ꝛ posterius: ſicut dicitur corporeitas:ꝛ ſilr ꝓueniunt in luminatione ꝛ obſcuritate Sed hoc magis videt dici eē equiuoce ꝙ ſm ꝓꝛius ꝛ posterius. lux.n.vr fieri hic i ħ corpore igneo diaphano ſimplici qđ ē i cōcauo orbis lune:quādo agit i corpore denſo ꝛ admiſcet cū eo:ꝛ ideo vr ꝙ cā illuminationis partium corporis celeſtis.ſ.ſtellaꝝ ē dēſitas illius partis diaphane i actu ex orbe:ꝛ hoc apparet i ſtellis qz eclipſāt ſe ad iuiꝛ hoc bñ apparet i luna:ꝛ qū ita ſit ſtellaꝝ ꝛ ſba celi ē eadē nā ſm ꝙ oēs antiqui dicūt:vt narrauit Arſ.i libro celi ꝛ mūdi:ꝛ corꝑ celeſte ꝓz hoc ē diaphanū per ſe i actu ecō trario corporib⁹ diaphanis q̄ ſūt ħ q̄ ſūt diaphana i actu apud ꝑſentiā lucis:ꝛ ptes diuerſātur i hoc i diaphanitate ꝛ nō diaphanitate: ita ꝙ in eis ſit aliquid ſile colori ſicut i galaxia.ꝛ qz luna videt eſſe dēſa ꝛ obſcura ꝛ recipiēs lumen ab alio.ſ.a ſole.ꝛ in libro de aialibus dixit Ariſ.ꝙ nā eius ē vnigenea nature terre pluſq̄ ceteraꝝ ſtellaꝝ.ꝛ forte corpora celeſtia diuerſant i dēſitate ꝛ raritate q̄ ſunt cauſe illuminatiōis ꝛ obſcuritatis:ꝛz hec nō ueniātur niſi i luna tm̄. ſm hoc igit ē itelligēdū vt mihi vr diſpoſitio ꝛ illuminatio corporꝭ celeſtiū. Et accidētiū cōueniētiū corpori celeſti ꝛ generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ ꝛ calefacere. Et Arſ.dicit ꝙ corpora celeſtia non calefaciūt ſm ꝙ ſūt calida ſed ſm velocitatē motus:ꝛ rōcinatur i hoc ex hoc qđ accidit i ſagitta directa:ꝛ dicit i metaphyſica ꝙ nō ſequtur vt fiat accidens ex ſibi ſimili neq̄ i genere neq̄ i ſpecie ſicut ſequtur i q̄litatib⁹ que ſūt ſbe. Et expoſitores dāt ſcāz cām.ſ.illuminationē. dicūt.n.ꝙ lux i eo ꝙ ē lux vr calefacere quādo reflectit:ꝛ dicūt ꝙ nō ē de accidētib⁹ ꝓpꝛijs igni:ſed de accidētib⁹ cōib⁹ igni ꝛ corpori celeſti. Et forte dicēdū eſt ad ħ ꝙ nō eſt remotū vt calor dicat i eis equoce per hoc ſignū.ſ.ꝙ actio eoꝝ diuerſat.calor enim ignis corrūpit ꝛ deſtruit entia ꝛ maxime ignis illuminātis. calor vo corporꝭ celeſtiuz largit vitā vegetabilez ſenſibilē ꝛ aīalem:ꝛ ſm ħ calor erit duob⁹ modis:calor q̄ ē de q̄litatibus paſſiuis que transmutāt ſubſtātiā i qua ſūt:ꝛ calor qui nō ē de qualitatibus paſſiuis:ſicut ē diſpoſitio i diaphanitate ꝛ nō diaphanitate.ſ.ꝙ quedā ſequtur qualitatē paſſiuā ꝛ quedā nō. Cōſiderantes aūt actiones ſtellaꝝ in antiquo tpe vere dicūt ꝙ q̄dā largiūtur caliditatē ꝛ ſiccitatē: quedā caliditatē ꝛ humiditatē:quedā frigiditatē ꝛ ſiccitatē: ꝛ quedā frigiditatē ꝛ humiditē:ꝛ ſic quatuor q̄litates cōes corporibus celeſtib⁹ ꝛ q̄tuor elis dicūtur equiuoce:aut ſm ꝓus ꝛ posterius. Et forte corpora celeſtia largientur colorem:ꝛz non ſint calida i ſe.nō.n.ſequtur vt oē faciēs aliq̄ accidēs diſponat ꝑ illud. V.g.qm̄ nō oē quod mouet dr moueri:neq̄ oē qđ nigrificat debet eſſe nigr:ꝛ ħ apparet etiā ex ħ ꝙ ſi alteratū eſſet ex alterato ꝛ calidū ex calido tūc ꝓcederet i ifinitū ꝛ nō iueniret ꝓmū alterās ſicut ſequitur i motu:ꝛ neceſſe ē igit peruenire ad alterās nō alteratū:ſicut ad mouēs nō motū:ſed differūt qz mouēs i loco non puenit ad aliq̄d mouēs ſz ſm totū motum ex ſe mouēs aliud. i alteratiōib⁹ aūt peruenire pōt i alterās per aliquā diſpoēm i eo ꝙ nō hz cām:ꝛ iſta ſūt corpora celeſtia. Sed illa diſpoſitio que ē i eis forte ē ex genere eī⁹ qđ agit i aliō:ꝛ forte nō. V.g.ꝙ calefacio quā facit i inferioribus⁹ eſt ex nā:neq̄ calida neq̄ frigida:ſicut mot⁹ eius eſt a nā neq̄ grauis neq̄ leuis:ꝛ hoc ē magis qđ appetit q̄ apparet:qz ille q̄tuor q̄litates ſūt actiue ꝛ paſſiue ab alijs neceſſe ē puenire ad q̄litates actiuas nō paſſiuas:ꝛ apparētius ē ꝛ dignius vt iſte q̄ ſūt ħ nō reducātur ad qualitates que ſūt fui generis:ꝛ ſi ponāt debēt dici ſm ꝓꝛius ꝛ posterius:ſequereť.n.vt de genere q̄litatū paſſiuaꝝ ſi aliq̄ nō paſſiuū qđ ē remotū apparet igit ex hoc ꝙ ignis nō eſt ꝓmū calefaciēs qz ē paſſiuus:ſed neceſſe ē vt ꝓmū calefaciēs calefaciat per qualitatē nō paſſiuā:ſicut ꝓmū mouēs nō monet per diſpoſitionem non mobilem.

UVA. BHSC. IyR_012

Uia declaratū ẽ corpora celeſtia cõponi ex mo
uente ⁊ moto:⁊ motor i eis eſt nõ corpus: ſicut
ẽ diſpoſitio de ceteris motis ex ſe:⁊ h̃ i vltimo
octaui phyſicor̃:i quo declaratū eſt q̃ motus quo moue
tur hoc corpus eſt eternus ĝnerabilis ⁊ icorruptibilis.⁊
q̃ hoc declaratū fuit illic q̃ iſtud mouẽs nõ ẽ virtus i cor
pore ſicut eſt in aialib⁹.ſ.q̃ mouẽtia ipſa ſũt virtutes i cor
poralib⁹:⁊ h̃ fuit declaratū ponẽdo duas ꝓpoſitiones: qua
rũ vna eſt q̃ omis virtus i nã ẽ finite motionis: altera aũt ẽ
q̃ virt⁹ q̃ ẽ maxima i corpore celeſti ẽ infinite motionis. Ex
q̃b⁹ cõcludit q̃ virtus q̃ eſt i corpore celeſti nõ ẽ i mã. ꝓpõ
autem dicẽs q̃ virtus que ẽ i corpore celeſti ẽ infinite moti
onis declaratur i octauo phyſicor̃ per eternitatẽ motus
⁊ tẽporis.dicẽs vero q̃ omis virt⁹ q̃ ẽ i materia ẽ finita:ẽ ma
niſeſta p hoc q̃ omnis virtus i corpore.ſ. virtus corporalis
mãlis vĩ diuidi per diuiſionẽ corporis ſm paucitatẽ ⁊
multitudinẽ. Si igit omne corpus ẽ finitũ vt declaratum
ẽ in tertio phyſicor̃ :impoſſibile ẽ virtutẽ infinitã eẽ i corpo
re finito:⁊ hoc manifeſtũ ẽ per inductionẽ. Et Ariſ.laboraꝫ
uit i octauo ad declarãdũ hoc ex fũdamẽtis declarat ab
ipſo.ſ.q̃ omis motus ẽ i tẽpore:ex quo intulit q̃ ſi virtus in
finita eſſet in corpore finito cõtingeret iſtud moueri p illã
i nõ tempore:corpora.n.nõ excedũt ſe i velocitate ⁊ tardi
tate niſi i exceſſu eor̃ i virtutibus motiuis mãlib⁹:⁊ exceſ
ſus virtutũ ſeq̃tur exceſſũ corporũ.ſ.q̃ corpus cuius vir
tus ẽ maior ẽ velocioris motus. Ex quo ſeq̃tur q̃ ſi aliq̃d
corpus habuerit virtutẽ infinitã vt moueat i nõ tempore:
ſed declaratũ ẽ oẽm motũ eẽ i tẽpore. Nã in oi motu ẽ p̃
ꝰ⁹ ⁊ poſteri⁹ q̃ ſũt i tẽpore. Et qum ita ſit ⁊ ẽ declaratũ q̃
corpus celi ꝓponit ex motore ⁊ motor:⁊ q̃ iſte motor non
ꝓſtituit p rẽ motã neq̃ exiſtit i ea:ſed eſt abſolutus ab oi
mã:querẽdũ ẽ de hoc qõ mouet ab eo.ſ.corpore celeſti:
vt̃ ſit cõpoſitũ ex materia ⁊ forma ſicut diſpoſitio corpo
rum que mouẽtur apud nos ex ſe a p̃mo motore q̃ ẽ i eis
ſ.corpor̃ aialiũ q̃ mouẽtur ab aia:aut ẽ ſimplex ⁊ nõ ẽ in
eo potẽtia oio.ſ.forma a q̃ ꝓueniat actio ꝓter formã mo
uentẽ que nõ ꝓſtituitur p ipſã.ſ.p formã que largit ei mo
tũ cõtinuũ.ſ. mouere infinitum. Dicamus ergo q̃ ſi fuerit
conceſſum q̃ omnis virtus i materia ẽ finita nulla differẽ
tia ẽ i hoc iter hoc q̃ ſit actiua ⁊ paſſiua. ſ.receptiua.ſi
igit corpus celeſte recipit mouere infinitũ: vt declaratũ ẽ:ne
ceſſe ẽ vt nõ ſit ꝓpoſitum ex mã ⁊ forma:⁊ vt ſit ſimplex
ſ.ſubiectũ ſimplex p̃mo motori qui ẽ forma ipſius.oẽ.n.
ꝓpoſitũ ex mã ⁊ forma ẽ finite receptiõis ſicut finite moti
onis i aliud. Eſt igit ꝓpriũ iſti motoris ex ſe q̃ ẽ corpus cele
ſte h̃.ſ.q̃ motor ipſi⁹ nõ ẽ i mã:⁊ q̃ illud qõ mouetur ab
eo ẽ ſimplex nõ ꝓpoſitũ:⁊ ſic itẽdimus verificare ꝓpoſitio
nẽ i q̃ poſuimus q̃ omis virtus i corpore ⁊ ſuũ mouere ẽ fi
nitũ:⁊ ſuũ moueri ẽ etiam finitũ.⁊ ſi ꝓceſſerimus q̃ i cor
pore celeſti ẽ virt⁹ finita alia a vture motiua q̃ nõ ẽ i eo nec
cõſtituit p ipm. U.g. virt⁹ p quã itellectus dr̃ habere ad
motũ circularẽ ſic grauia ⁊ leuia ad motũ rectũ p ſuã for
mã declinatio de q̃ dr̃ eẽ neq̃ leue neq̃ graue lz iſta virt⁹
ſit i mã:⁊ q̃ illud qõ cõgregatur ex mã ⁊ ipſa ſit corpus ce
leſte ſicut dicit Auic. cõtingit neceſſario vt i eterno ſit poſ
ſe ad corruptionẽ abſq̃ eo q̃ corrũpatur qõ deſtruit i vl
timo p̃mi tractatus celi ⁊ mũdi. eẽ igit neceſſariũ nõ ẽ niſi
duob⁹ modis neceſſariũ.ſ.ex ſe:⁊ neceſſariũ ex alio ⁊ poſ
ſibile ex ſe:ſicut põt aliq̃s exiſtimare i corpore celeſti.ſ.ipz
habere virtutẽ finitã:⁊ acquirere neceſſitatẽ a virtute infi
nita ſepata a mã vt opinatur Auic.⁊ exiſtimat eẽ opinio
Alex.i q̃buſdã ſuis tractatib⁹:⁊ ſup h̃ fũdauit Auic. ſuã
declarationẽ de p̃mo p̃ncipio eẽ ſine declaratiõe ei⁹ qõ eſt
motũ eternũ eẽ:⁊ ẽ declaratio fũdata ſup ꝓpoſitiões iſta
biles ſicut tu vides. Sed ẽ qõ de h̃ qõ dicit. Ariſ.in de ce.
⁊ mũ.ſ.q̃ virtutes corporũ celeſtiũ ſũt finite actionis:quia
corpora celeſtia ſũt finite q̃titatis: ⁊ ex hac ꝓpoſitiõe de
clarauit q̃ corpora celeſtia ſũt finite q̃titatis.⁊ dedit cãm
i hoc q̃ corpor̃ celeſtiũ q̃dã mouẽt vnã ſtellã:⁊ q̃dã plu
res:⁊ dixit:q̃ ſi ſtelle q̃ ſũt i orbe ſtellar̃ ſixar̃ eẽnt mino
res:aut maiores nõ poſſẽt mouere eas vlr:⁊ declarauit il
lic vlr q̃ ſi virtutes q̃ ſũt i corpor⁹ celeſtib⁹ eẽnt in caleſa
cere ⁊ mouere vlr infinite: mouerent corpora q̃ ſũt apud
nos i iſtãti:⁊ h̃ facit exiſtimare q̃ i corpor⁹ celeſtib⁹ ſũt
virtutes actiue finite. Et ad h̃ dicam⁹ breuit q̃ infinitũ of
duob⁹ modis. Quor̃ vn⁹ ẽ virtus infinite actiõis ⁊ paſſio
nis i tpe ⁊ ẽ finita i ſe.ſ.i velocitate ⁊ vigore. Scõs ẽ virt⁹
infinite actiõis ⁊ paſſiõis i ſe. virtus aũt infinita i actione ſua
aut paſſiõe nõ exiſtit i corpore:ſiue fuerit celeſte:ſiue gene
rabile ⁊ corruptibile: hoc.n. non accidit corpori niſi ex q̃
ẽ corpus infinitũ:⁊ iõ orbes mouẽt ⁊ mouẽtur i tẽpore: vir
tutes vo infinite i actiõe ⁊ paſſiõe i tẽpore eẽ neceſſariũ eſt i
corporibus celeſtib⁹:paſſiõe aũt q̃ ſimplicia ſũt ſimplicia
actiõe vero q̃ ſue forme nõ ꝓſtituunt p ſuũ ſubiectum: ⁊
vtrũq̃ eſt impoſſibile in corporibus generabilibus ⁊ cor
ruptibilib⁹:q̃ ſũt ꝓpoſita ex mã ⁊ forma. Infinituz igit eẽ
i vigore cuius cã ſit corp⁹ ſm q̃ ẽ corpus ipoſſibile eſt i cor
poralib⁹ ſiue celeſtib⁹ ſiue alĩs infinitũ eẽ. Infinitũ vero i tpe
ẽ neceſſe eẽ i corporibus celeſtib⁹ ex diuerſitate motoris: ⁊
moti in eis a corporib⁹ generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus: ⁊
eſt ipoſſibile i corporib⁹ generabilibus ⁊ corruptibilibus
ẽre virtutes eor̃ motiue ſũt materiales ⁊ corpora ſua q̃
mouẽt ab eiſ ꝓponũt ex mã ⁊ forma. Corpora igit celeſtia
⁊ generabilia ⁊ corruptibilia cõueniunt in h̃ q̃ actio ⁊ paſ
ſio exiſtẽs i eis ſũt finite i ſe:⁊ p hoc mouẽt i tẽpore:⁊ que
dã ſũt velocioza q̃buſdã cũ h̃ q̃ vtutes eor̃ motiue nõ ſũt
mãles q̃ recipiũt ex mõ illo receptionẽ finitã i tẽpore nõ
receptiõe infinita. Et nõ ſeq̃t ex h̃ q̃ i corpore celeſti ẽ virt⁹
infinita i ipſa actiõe ⁊ paſſiõe vt i eo ſit virt⁹ finita i tpe:ne
q̃ ſeq̃t ex hoc q̃ ſit virtus finite actionis ⁊ paſſiõis vt ſit
corp⁹ poſſibile vt corrũpat:aut vt ſit ꝓpoſitũ ex mã ⁊ for
ma. Poſſibilitas.n.nõ dz eẽ niſi ex h̃ q̃ virt⁹ finita i tpe ſit
⁊ ſit ꝓpoſitũ. Et ẽ manifeſtũ q̃ ſi poſuerimus corp⁹ celeſte
ꝓponi ex mã ⁊ forma ſeq̃t i ipo eẽ vtutẽ finite actõis ⁊ paſ
ſiõis i tpe. Et ẽ mãifeſtũ q̃ ſi i corpore ꝓpoſito ex mã ⁊ for
ma eẽt vtus infinita i tpe: ſeq̃ret i ipo eẽ vtutẽ infinitã i ipſa
actõe aut paſſiõe:⁊ ẽ ipoſſibile qõ Ariſ.itulit ex poſſe vir
tutũ q̃b⁹ mouẽt corpora celeſtia i tpe. Et ẽ mãifeſtũ q̃ nõ
ſeq̃t etiã ex h̃ q̃ corp⁹ recipit paſſionẽ finitã i ſe ñ i tpe: aut
recipit actiõem finitã in ſe non in tempore:aut recipit acti
onem finitam in ſe infinitam i tpe vt ſit ꝓpoſitum ex mã
⁊ forma:ſicut ſeq̃t h̃ q̃ actio ⁊ paſſio ei⁹ fuerit finita i tpe.
Primũ.n.cõtingit ei ſm q̃ ẽ corp⁹ tm̃. Secõm aũt ſm q̃ ẽ
corpus ẽ ꝓpoſitũ. Mod⁹ g̃ deceptiõis i hac q̃ſtiõe ẽ q̃ fec
Ariſ.putari ꝯdicere ſibi ẽ eq̃uocatio iſtor̃ duor̃ noiuz fi
nitũ ⁊ infinitũ:qm̃ qũ nõ diſtiguit finitas ⁊ infinitas ꝓtingẽ
tes i tẽpore a finitate ⁊ infinitate ꝓtingẽtib⁹ ex actõe ⁊ paſſi
one ꝓtigit iſta ãbiguitas:⁊ ex hac finitate i q̃ ꝓueniũt cor
pora celeſtia ⁊ mãlia:declarauit Ariſ. vlr corp⁹ oẽ eẽ finitũ
ex finitate accidẽtis corpori ex h̃ q̃ ẽ ex mã ⁊ forma:⁊ ex
h̃ abſcidũt dubitatões ꝯ Ariſ. Et põt aliq̃s dicere q̃ qũ oẽ
corp⁹ agit p aliq̃d ⁊ patit p aliõ:neẽe ẽ vt oẽ corp⁹ ſit ꝓpoſi
tũ ex mã ⁊ forma. Et ad h̃ dicamus h̃ eẽ verũ.ſ.q̃ corpor̃
q̃ddã ẽ ꝓpoſitũ ita q̃ forma nõ ꝓſtituit p mãz ⁊ ita q̃ mã
ẽ ſbiectũ tm̃ ⁊ nõ mã cui⁹ eẽ ſit i potẽtia.ſ.corp⁹ celeſte. Et
quoddã ẽ ꝓpoſitũ ex mã q̃ ẽ i potẽtia:⁊ forma q̃ ꝓſtituitur
p mãz.ſ.corpora generabilia ⁊ corruptibilia:⁊ ex hoc vr̃
q̃ corp⁹ dr̃ de eis eq̃uoce:⁊ q̃ eternũ ⁊ nõ eternũ nõ cõicãt
i aliq̃ oio:⁊ ex h̃ apparet etiã q̃ corp⁹ celeſte nõ dat ei ſbie
ctũ niſi ꝓpr̃ motũ localẽ tm̃:corpib⁹ aũt generabilib⁹ ⁊ cor
ruptibilib⁹ dat mã pp gnãtionẽ ⁊ corruptionẽ:forma au
tẽ dat eis pp actionẽ:lz differũt qr i alt̃ro ẽ infinita i tpe ⁊
i alio finita:⁊ iõ illa ſũt ñ mãlia:⁊ iſta ſr̃ mãlia:lz h̃ igit dz
itelligi hec qõ quã ignoraui diu ante logicã pſcrutationẽ.

UVA. BHSC. IyR_012

Um declaratum ē ab Ar.q̄ motus celi ē pri-
q mus motus: ⁊ ex hoc fuit declaratū q̄ motus ē
i moto: ſequit ex hoc vt hoc qō mouetur ħ mo-
tu ſit eternū. Si.n. eſſet generabile ⁊ corruptibile: tūc mo
tus el' nō eſſet p̄mus motus. Et cū hoc p̄ſiderauit res poſ
ſibiles i motu eius ⁊ quiete fuit neceſſe etiā ꝓpter ħ q̄ mo
tus eius primus eſſet motus p̄mus ante oēm motum ali-
um vt motus eius ſit eternus. Et qū declarauit iſta. ſ. hoc
corpus eſſe eternū ⁊ motū pſcrutabat primo de motu ce-
li ⁊ inuenit iſtū motū a virtute neq̄ graui neq̄ leui: ⁊ q̄
omnis virtus grauis aut leuis exiſtit i corpore generabili
⁊ corruptibili ⁊ i nā generabili ⁊ corruptibili: aut aia ſi fu
erit cū hac natura neceſſe fuit vt hec virt' que neq̄ leuis
neq̄ grauis ſit i corpore ſimplici: ⁊ ipſā nō habere ſb̄iectū
aut p̄rium: ⁊ vt ſit anima neceſſario nō admiſta materie:
ſed aia corporis eterni: ita vt iſta aia nō ſit abſtracta a cor
pore ſuo ⁊ cū hoc ſeparata ab ipſo inquātū iſtud corpus
nō indiget ipſa: q̄ ē permanēs per ſe: ſicut ē diſpoſitio de
aialibus: que ſūt cū virtutibus nālibus: ⁊ vt illa aia ſit in
eo: nam oē motuꝫ ex ſe mouere ꝑ virtutem exiſtentem in
eo. Et qum cōſiderauit i iſtis virtutibus declaratum fuit
ipſi ipſā eē virtutē appetitiuā de virtutibus aie tm̄. Et qū
conſiderauit de iſtis virtutib' appetitiuis celeſtibus inuenit
eas moueri ad appetibile nobilius ipſis. Et qū conſidera
uit i virtutibus appetitiuis celeſtibus inuenit eas eſſe finita
rū potentiaꝫ. Et qū conſiderauerit i cōtinuatione motus
eoꝝ fuit declaratū q̄ cā cōtinuationis motus earum non
ē iſta virtus qua mouet: ſed illud quod largit eis continu
ationeꝫ ē aliquid appetibile: q̄ cōtinuatio non ꝓuenit ni-
ſi a motore nō moto: ſeq̄t q̄ iſtud mouens neq̄ ē corpus
neq̄ potentia i corpore: ⁊ q̄ ē intelligētia abſtracta: qō eti
am declaratum ē i libro de anima: ſcilicet q̄ omne quod
eſt tale: eſt intelligentia abſtracta: ⁊ q̄ iſtud corpus cele-
ſte intelligit hanc intelligentiam. Intelligere enim tranſ-
mutat ipſum appetere ad illud: ⁊ conſiderauit etiam de
cā eternitatis celi: ⁊ declarauit i vltimo primi ce. ⁊ mun.
in eo non exiſtere potentiam omnino: ⁊ declarauit etiam
de virtute qua mouetur celum localiter. ſ. aia appetitiua
ipſam non habere materiam niſi materiam que ē i poten
tia i loco tm̄. Quꝫ igitur ſciuit has tres cās cōpleuit ſcien
tiaꝫ de celo: ⁊ ē declaratū ex hoc toto quod dixit i primo
ce. ⁊ mun. ſ. q̄ ſi in celo eſſent plures ſtelle aut maiores ceſ
ſarent motus eius aut minores ⁊ ſic ceſſaret continuatio
motus: motus.n. eſt neceſſarius in continuatione: ⁊ fuit ō
claratū i omnibus iſtis q̄ dator cōtinuationis motus eſt
dator motus celi: ⁊ niſi ipſe eſſet deſtrueretur motus: ⁊ ſic
motus ⁊ celū. celū enim eſt p̄opter motum ſuum: ⁊ ſi mo
tus celi deſtrueretur: motus entiū inferiorꝫ deſtrueretur:
et ſic mundus: ex quo verificatur q̄ dator cōtinuationis
motui eſt dator eſſe omnibus alijs entibus. Demonſtra-
tio autem qua vſus eſt i vltimo octaui phyſicorū. ſ. q̄ vir
tus infinita non exiſtit in corpore finito ſiue fuerit mate-
rialis ſiue non plures induxit ad errorē: ⁊ multotiēs locu
ti fuimus de diſſolutione queſtionis contingentis in ea: ⁊
ſilr locuti ſuimus de hoc quod contingit ex hoc: q̄ p̄muꝫ
motum ex ſe ⁊ ex alio eſt motuꝫ per accidens per naturā
motoris ſui: ⁊ hoc intendim' declarare: ⁊ eſt manifeſtū q̄
qui deſtruxit ſcientiam cauſarum illorum trium queſito-
ruꝫ q̄ non complebitur in eo ſcientia celi.

Erſcrutādum eſt de hoc q̄ dicunt q̄ corpus ce
leſte eſt ſimplex et eſt ſpirituale. Intendunt enim
i ipſo eſſe dimenſiones non in materia: ⁊ iō nō
recipit alterationē i qualitatibus: neq̄ i ſubſtantia: ⁊ eſt ſi
cut dixit themiſtius q̄ ſol ⁊ luna ⁊ alie ſtelle aut ſunt for-
me. i. dimenſiones non i natura. i. corpora ſpiritualia: aut
habēt materiā equiuoce cū iſtis materijs. Nullus aūt du
bitat in hoc q̄ ſunt corpora que mouentur: ⁊ etiam null'
dubitat q̄ corpora nō recipiūt alterationē ⁊ tranſmutati-
onē in ſba niſi qz ſunt in materia: ⁊ iō inuenitur in eis plus
q̄ vnum numero: ⁊ ſūt ſpecies ⁊ genera: corpora igit̄ cele-
ſtia ſunt corpora abſoluta a materia. Sed tamen fuit du
bium de eis vtrū habeāt mām per potētiā que eſt in eis i
ybi. Omnis enim potētia exiſtit i mā: ſed forte videtur q̄
iſta materia habet eſſe mediū inter materiam que eſt om
nino in potētia: ⁊ inter actum puꝝ. ſ. tres dimenſiones i q̄
bus nō ē potentia omnino: ⁊ ſic potentia habebit gradꝫ
⁊ materia gradus: ⁊ pet hanc potentiam idigent corpora
celeſtia motore in quo non eſt potentia omnino. Joannes
autem dedit queſtionē de qua plures conſiderantes non
potuerūt euadere. Dixit enim ſi mundus eſt finitus debet
habere potentiaꝫ finitam: ergo eſt generabilis ⁊ corrupti-
bilis. Et ad hoc dicendū eſt q̄ generatio ⁊ corruptio ⁊ oīs
motus eſt a virtute que eſt habitus: ⁊ oē quod caret cāis
motus neceſſe eſt habere quietē que ē eius priuatio: ⁊ nō
eſt impoſſibile exiſtere i corpore finito quod caret motu
quietem infinitā: lz corpus ſit finituꝫ. quies. n. eſt priuatio
⁊ priuatio non eſt potentia. Unde dicit Ar.q̄ qū ſtelle ca
rent cauſis motus quas habēt corpora celeſtia de neceſſi-
tate habēt quietem infinitā que eſt priuatio motus. ⁊ ſilr
dicit q̄ terra debet habere quietē infinitā q̄ ē ꝑuatio mot'
qz caret agente motū i ea infinitū. Et ideo dicit q̄ quies q̄ ē
in ea contingit neceſſario vt ſit fortior virtute celi qua mo
uetur. Motus.n. ſuper ipſam eſt: motus enim impoſſibil ē
in eo quod eſt quieſcēs qum careat cauſis motus: ⁊ hoc
manifeſtū eſt per ſe. In celo igitur eſt priuatio infinita lz ſit
finitum qum quies ſit priuatio non virtus: ſicut exiſtima
uerunt qui dixerunt q̄ quies eſt in eo per virtutem imo
neceſſario eſt per priuationem virtutis. Et ideo videmus
loquentes in hāc queſtione dicere vtrum permanens per
manere per ſe: aut per diſpoſitionē additam illi: ⁊ eſt per-
manentiū per ſe: qz permanentia ē priuatio motus: ⁊ pri
uatio non accidit ei niſi quia caret agente motū. Et ſcias
q̄ ē queſtio ē valde bona. Et ſic conſūmatus ē libellus de
ſubſtantia orbis. ⁊c.

UVA. BHSC. IyR_012

E primis quidē igi
tur causis nature: ⁊
de omni motu na-
turali. Adhuc aūt
de sm superiorē la
tionem perordina-
tis astris ⁊ de elemē
tis corpalibus q̄t ⁊
que: ⁊ de ea que in-
uicē permutatione
⁊ de generatione ⁊ corruptione cōmuni dictū est
prius. Reliqua aūt pars huius ꝓmethodi est ad-
huc ꝓsideranda quā omnes priores metheorelo
giā vocabant. Hic autē sunt quecūqꝫ accidūt ex
naturā qdem inordinatiorē: tñ ea que primi ele-
menti corpoꝝ circa locū maxime ꝓpinquū lati
oni astroꝝ: puta de lacte: ⁊ cometis ⁊ ignitis: ⁊
motis phantasmatibus: ⁊ quecunqꝫ ponemus
vtiqꝫ aeris esse cōmunes passiones ⁊ aque. Ad-
huc autē terre quecūqꝫ partes ⁊ species ⁊ passio
nes partiuꝫ ex qbus ⁊ de spiritibus ⁊ terremoti
bus cosiderabimus omnes causas: ⁊ de oibus
que fiunt sm motū hoꝝ in quibus hoc qdeꝫ du
bitabimus: hoc quidē attingimus aliquo modo
Adhuc autē de fluminū casu ⁊ tynphonibus ⁊
incensionibus ⁊ alij circulationibus: quecūqꝫ p-
pter coagulationē accidūt passiones ipsoꝝ hoꝝ
corpoꝝ. Pertrāseuntes aūt de his speculabim'
siquid possumus sm inductū moduꝫ assignare
de animalibus ⁊ plantis: vniuersaliterqꝫ ⁊ sigil-
latim: fere.n. his dictis finis vtiqꝫ factus erit ois
eius que a ꝓncipio nobis electionis.

Je igitur incipientes dicamus de ipsis
primo. Quoniā.n. determinatū est ꝓus
a nobis vnuꝫ quidem ꝓncipiū corpoꝝ
ex quibus ꝓstat circulariter latoꝝ corpoꝝ natu-
ra: alia autem quatuor corpora ꝓpter quatuor
ꝓncipia: quoꝝ duplicē dicimus esse motū: hunc
qdem a medio: hunc aūt ad mediū. quatuor aūt
existentibus his: igne: ⁊ aere: ⁊ aqua: ⁊ terra: om
nibus quidē his supereminēs esse ignē substans
autē terrā: duo aūt que ad ipsa his ꝓportionalit
se habēt: aer quidē igni ꝓpīquior alijs: aqua aūt
terre. Qui itaqꝫ circa terrā totam mūdus ex his
cōstat corporibus de quo accidentes passiones
de esse sumendū. Est autē ex necessitate cōtinuus
iste superioribus lationibus ut ois ipsius virtus
gubernet inde: vñ.n. motuꝫ pncipiū omnibus
illam causā putandū primā. Adhuc autez hic q-
dem perpetuus ⁊ finē motus nō habēs loco sed
semper in fine: hec aūt corpora oia finitis distant
locis ad inuicē. Quare accidentium circa ipsum
ignē qdem ⁊ terraꝫ ⁊ syngenea his ut in materie
specie eoꝝ que fiunt causas oꝫ putare. subiectuꝫ
enim ⁊ patiens appellamus hoc mō: qō autē sit
causa vt vnū motus ꝓncipium eā que semp mo-
toꝝ causandum virtutem.

Sumentes igit eas que a ꝓncipio positi
ones ⁊ determinatas ꝓus determinatio
nes; dicamus ⁊ de lactis phantasia ⁊ de
cometis ⁊ alijs quecunqꝫ existunt his syngenea
entia. Dicimus itaqꝫ ignē: ⁊ aerē: ⁊ aquā: ⁊ terrā
fieri ex inuicē: ⁊ vnūqōqꝫ hoꝝ in vnoquoqꝫ exi
stere potentia: sicut ⁊ alioꝝ quibus vnū aliquid
⁊ idem subijcit in quid etiā resoluunt vltimū. pri
mo igit quid dubitabit vtiqꝫ quis circa vocatuꝫ
aerē quā; oportet accipere ipsius naturā i mūdo
ambientē terrā: ⁊ quomodo se habet ordine ad
alia dicta elemēta corpoꝝ. Moles quidez enim
vtiqꝫ terre quāta quedaꝫ vtiqꝫ sit ad ambientes
magnitudines nō immanifestū. Jaꝫ.n. visuꝫ est
per astrologica ⁊ theorematā a nobis q̄ multo-
quibusdā astris minor est. aque autē naturaꝫ cō
stantē ⁊ separatā neqꝫ videmus neqꝫ cōtingit se-
gregatā esse ab eo qō circa terrā locato corpore
puta a manifestis mari ⁊ fluminibus ⁊ vtiqꝫ siqd
in pfundo immanifestū nobis est. Intermedium
itaqꝫ terre ⁊ vltimoꝝ astroꝝ vtꝝ vnū aliqō pu-
tandū esse corp⁹ sm naturā: aut plura: ⁊ si plura
quanta ⁊ usqꝫquo determinata sunt locis No-
bis quidē igit dictū ē ꝓus de ꝓmo elemento q̄le
sm virtutē est: ⁊ qꝫ totus qui circa lationes supe-
riores mūdus illo corpore plenus est: ⁊ hāc opi
nionē nō solū nos existimamus habētes: videt
autē antiqua quedā existimatio ipsa ⁊ prioꝝ ho
minū. Dictus enim etber antiquā accepit appel-
lationē: quā Anaxa. quidē igit idē putasse mihi
videt significare. superiora enim plena igne eē: ⁊
ille eam que ibi potentiaꝫ ethera vocari putauit
hoc quidē recte putās. Qō.n. semp corpus cur-
rens simul ⁊ diuinū aliquid sm naturā visi sunt
existimare ⁊ determinauerūt nominari ethera q̄
tale tanqꝫ nulli eoꝝ que apud nos idem existens
Nō enim vtiqꝫ dicemus semel neqꝫ bis neqꝫ ra-
ro easdez opiniōes reiterare factas in boibus sꝫ
infinities. Quicunqꝫ autē ignē puꝝ esse aiunt q̄
ambiens ⁊ nō solū lata corpora: qō aūt interme
diū terre ⁊ astroꝝ aerem. cōsiderātes vtiqꝫ nunc
ostensa ꝑ mathematica sufficienter forte vtiqꝫ de
sisterent ab hac puerili opinione. valde enim sim-
plex putare vnūqōqꝫ latoꝝ esse paruū magnitu
dinibus: qꝫ vī aspicientibus nobis hic. sic dictū
est quidē igit ⁊ ꝓus in his que circa superiorē lo
cū theorematibus: dicemus autē eandē rationē
⁊ nūc. Si.n. ⁊ distantie plene igne ⁊ corpora cō-
starēt ex igne: oliꝫ anibilatū vtiqꝫ esset vnūqōqꝫ
alioꝝ elementoꝝ. At vero neqꝫ aere solo plena.
multū enim vtiqꝫ excederet equalitatē cōmunis
analogie ad coelemētaria corpora: ⁊ etiā si duo-
bus elementis plenus qui intermediū terre ⁊ ce
li locus est. nulla enim ut est dicere pars terre est
moles in qua cōtenta est: ⁊ ois aque multitudo
ad ambientē magnitudinē. videmus autez nō in
tanta magnitudine factū excessū moliuꝫ cum ex
aqua disgregata aer fiat: aut ignis ex aere. Neces-
se autē eandē rationē habere q̄ztaꝫ hꝫ tantilla ⁊
parua ad factum esse ipsa aerez ⁊ totū ad totam
aquā. videt autē nihil neqꝫ siquis dicat quidem
nō fieri hec ex inuicez equalia tñ virtute esse. sm
enim hūc modū necessarie ē equalitatem virtutis
existere magnitudinibus ipsoꝝ quemadmoduꝫ
vtiqꝫ si facta ex inuicē existerēt. Qō quidem igit

L

UVA. BHSC. IyR_012

neqꝫ aer:neqꝫ ignis tm̃ replet intermediū locum manifestum est. Reliquū autem persecutantes dicere quomodo ordinata sunt duo ad primi corporis positionem. dico autem aerenqꝫ ⁊ ignem: ⁊ ꝓpter quā causā caliditas a superioꝝb⁹ astris sit his que circa terram locis. De aere igitur dicentes primo sicut supposuimus dicamus sic:⁊ de his iterum. Si itaqꝫ fit aqua ex aere:⁊ aer ex aqua:ꝓpter quam quidē causaꝫ non cōstant nubes sm superiorē locuꝫ: cōueniebat enīꝫ magis quanto remotior a terra locus ⁊ frigidior: qꝝ neqꝫ sic ꝓpe astra calida existentia est:neqꝫ ꝓpe radios a terra refractos qui ꝓhibent prope terraꝫ cōstare disgregantes caliditate cōsistentias. fiunt enim nubium cōgregationes vbi desinunt iā radij ꝓpter spergi in immensum: aut igitur non ex omni aere nata est aqua fieri: aut si similiter ex oi qui circa terrā non solum aer est sed velut vapor ꝓpter qd̄ ītexꝫ constat in aquam. at vero si tantus existens aer omnis vapor est videbit vtiqꝫ multum excedere que aeris natura ⁊ que aque: siquidem superiores distantie plene sunt corpore aliquo ⁊ igne quidem impossibile quia exiccarent alia vtiqꝫ omnia relinquitur autē aere:⁊ qd̄ circa terrā totam aqua. vapor enim aque disgregatio est. De his quidem igit̄ dubitatum sit h̄ modo.

Os autem dicamus simul ⁊ ad dicēda determinantes ⁊ ad nunc dicta. qd̄ quidem enim sursum ⁊ vsqꝫ ad lunam dicimus esse corpus altexꝫ ab igne ⁊ aere: quoniam imo ⁊ in ipso hoc quidem purius esse hoc autem minus sinceruꝫ ⁊ differentias habere: ⁊ maxime qua desinit ad aerem ⁊ ad eum qui circa terram mundū. Lato autem primo elemēto circulariter ⁊ corporibus que in ipso qd̄ ꝓpinquū semper inferioris mundi ⁊ corporis motu disgregatum accenditur ⁊ facit caliditatem: oportet autem intelligere sic ⁊ habere incipientes. qd̄ enim sub ea que sursum circulatione corpus velut materia q̄dam existens ⁊ potentia calida ⁊ frigida ⁊ sicca ⁊ humida ⁊ quecunqꝫ alie his assequuntur passiones fit talis ⁊ est a motu ⁊ immobilitate cuius causā ⁊ principium diximus. In medio quidem igitur ⁊ circa medium est qd̄ grauissimum ⁊ frigidissimum est segregatū a terra ⁊ aqua. circa hoc autem ⁊ habita his aerqꝫ:⁊ qd̄ ꝓpter cōsuetudinem vocamus ignem:non est enim ignis. excessus enim calidi ⁊ velut feruor est qd̄ ignis sed oꝫ intelligere dicti a nobis aeris q̄ quidez circa terram velut humidum ⁊ calidum esse ꝓpter vaporem ⁊ exhalationē habere terram terre. qd̄ autē super hoc calidum iam ⁊ siccum est vaporis enīꝫ natura humidū ⁊ caliduꝫ: exhalationis autē calidum ⁊ siccum:⁊ est vapor qd̄ potentia ut aqua exhalatio autē potētia ut ignis. Eius quidez igit̄ qd̄ in eo qui sursum loco nō cōstare nubes hanc existimandum causam esse: qꝝ non ineſt aer soluꝫ sed magis velut ignis. nihil enim ꝓhibet ⁊ ꝓpter eam que in circuitum lationem ꝓhiberi cōstare nubes in superiori loco. fluere enim necessariū omnem qui in circuitu aerem quicunqꝫ nō intra peripheriam capitur definitaꝫ ut ⁊ terra sperica sit tota. videtur enīꝫ ⁊ nūc ventoꝝ generatio i stagnātibus locis terre ⁊ non excedere vētos altos mōtes. fluit aūt aer i circuitu qui simul trahit cū totius circulatōe. ignis quidē ē cū eo qd̄ sursū ele mēto: cū igne aūt aer cōtinuus ē: q̄re ⁊ ꝓpter motum prohibetur cōgregari in aquam sed semper quecūqꝫ pars ipsius grauetur extruso calido in superiorem locum calido deorsū fertur exhalato igne alia autem in parte aer simul fertur sursuꝫ exhalato igne:⁊ sic cōtinue h̄ quidez perseuerat aere plenuꝫ existens hoc autē igne:⁊ semp aliud ⁊ aliud fit vnūqd̄qꝫ ipsoꝝ. De eo quidez igit̄ qd̄ est non fieri nubes neqꝫ in aqua cōgregationem ⁊ quomodo oportet accipere de loco ītermedio astroꝝ ⁊ terre ⁊ quo est corpore plenus tanta dicta sunt. De facta autez caliditate quam exhibet sol magis quidem sm seipsum ⁊ diligenter in his que de sensu cōuenit dicere. calidum enim q̄dam passio sensus est. Propter quā autē causam sit non talibus existentibus illis sm naturam dicendum ⁊ nunc. videmus itaqꝫ motuꝫ q̄ potest disgregare aerem ⁊ ignire ⁊ ut lata liquefacta videantur sepe. Eius igitur qd̄ est fieri estū ⁊ caloreꝫ sufficiens est efficere ⁊ solis latio tm̃. velocez enīꝫ oportet ⁊ non longe esse: que quidem igit̄ astroꝝ velox quidem longe autem: que autē lune deorsum quidem tarda autem: que autez solis ambo hoc habet sufficiēter. Fieri autē magis simul cuꝫ sole ipso caliditatem rationabile: sumentes simile ex his que apud nos fiunt etenim hic violēta latis vicinus aer maxime fit calidus:⁊ hoc rationabiliter accidit maxime enim motus solidi disgregat ipsum. ꝓpter hanc igitur causam pertigit ad hunc locum caliditas:⁊ qꝝ ambiens ignis p aerem spargitur frequenter motu ⁊ fertur violentia deorsum. Signū autez sufficiens q̄ qui sursū locus non sit calidus neqꝫ ignitus est discursus astroꝝ: ibi quidem enim non fiunt: deorsum aūt q̄ꝫ que magis mouentur ⁊ citius igniāt̄ citius. Adhuc autem sol qui maxime esse videtur calidus: videtur albus: sed non igneus existens His autē determinatis dicamus ꝓpt̄ quā causā flamme accense apparent circa celum ⁊ discurrentia sidera ⁊ vocati a quibusdaꝫ dali ⁊ eges: h̄ enim omnia sunt idem ⁊ ꝓpter eandem causā differunt autem per magis ⁊ minus. Principiū autem boꝝ ⁊ aliorum multoꝝ aliorum hoc est calefacta enīꝫ terra a sole: exhalationem necessarium fieri non simplicem ut quidam putant: sed duplicem: hanc quidā magis vaporosam: hanc autez magis spumosaꝫ: hanc quidez eius qd̄ est in terra ⁊ super terram humidi vaporem. hanc autez ipsius terre existentis sicce fumosam: ⁊ harum spumosam quidez supereminere ꝓpter calidum: humidiorem autez subesse ꝓpter pondus:⁊ propterea hoc modo ordinatum est qd̄ i circuitu. Primo qdem enim sub circulari latione est qd̄ calidum ⁊ siccum qd̄ dicimus ignez: innominatum enī qd̄ cōmune in omni fumosa disgregatione attamen qua maxime natum est q̄ tale exuricoporum: sic necessariuꝫ vti nominibus sub hac autem nā aer. Oꝫ autem intelligere velut hypercauma hoc qd̄ nunc diximus ignez ordinatum circa vltimum spere que circa terraꝫ ut modico motu fortiens exuratur sepe sicut fum⁹ est enim flāma spiritus sicci ardor. Quacūqꝫ igitur maxime optime se habeat talis ꝯsistentia: qī a circulatione mota fuerit aliqualit̄ exurit̄. Differt autem sm hypercaumatis positionē aut multitudinem: siquidem enim latitudinem habeat ⁊

longitudinem hypercauma multotiens videtur accensa flamma velut in area ardentis stipule. si autem longitudinem solum vocati dali ⁊ eges ⁊ sidera: siquidem plus hypercauma fuerit sim lõgitudinem ⁊ latitudinem quando quidem quasi sintillat simul cõbustum hoc autem ꝓpter igniri sim modica quidem ad principium autem eges vocatur: quando autem sine hac passione dalus quando vero lõgitudines exhalationis per modica ⁊ multipliciter dispersę sunt ⁊ similiter sim latitudinem ⁊ ꝓfunditatem sidera putata volare fiunt. Aliquando quidem igitur motu exhalatio exusta generat ipsa: aliquando autem sub frigore cõsistente aere extruditur ⁊ segregatur caliduꝫ ꝓpter qõ ⁊ latio ipsorum assimilatur magis proiectioni sed non exustioni. Dubitabit vtiqꝫ quis vtruꝫ velut que sub lucerna posita exhalatio a superiori flamma accendat inferiorem lucernam. mirabilis enim ⁊ huiusmodi velocitas est: ⁊ similis ꝓiectioni sed non in alio ⁊ alio facto igne: aut ꝓiectiones alicuius corporis sunt discursus. Videtur autem itaqꝫ ꝓpter ambo etenim sicut ⁊ lucerna fit ⁊ quedaꝫ ꝓpter expelli ꝓiciuntur velut que ex digitis elabentia ut ⁊ intra ⁊ in mare videantur cadentia: ⁊ nocte ⁊ per diem serenitate existente videntur. deorsum autem iaciuntur qꝫ coagulatio ad deorsuꝫ inclinat ꝓpellens ꝓpter qõ ⁊ fulmina deorsum cadunt. omnium enim horũ generatio non exustio sed segregatio ab expulsione est: quoniã sim naturam caliduꝫ sursum ꝓnatum est fieri omnino. quecunqꝫ quidem igit magis in supremo loco cõsistunt exusta fiunt exhalatione: quecunqꝫ autem demissius segregata ꝓpter cõcerni ⁊ ifrigidari humidiorẽ exhalationẽ hec enim cõgregata ⁊ deorsum tendens ꝓpellit inspissata ⁊ deorsum facit calidi ꝓiectionez. propter positionem autem exhalationis qualitercũqꝫ cõtingat posita latitudine ⁊ ꝓfunditate sic fertur aut sursum aut deorsum aut ad latus. plurima autem ad latus propter duabus ferri lationibus: violentia quidem deorsuꝫ: natura autez sursum. omnia enim sim diametrum feruntur talia: ꝓpter qõ ⁊ discurrentium siderum plurima obliqua fit latio. omnium itaqꝫ horum causa quidẽ ut materia exhalatio: vt autẽ mouens aliquãdo qdez que sursum latio: aliquando autẽ aeris cõcreti coagulatio: omnia enim hec sub luna fiunt. Signum autem apparens ipsoꝫ velocitas similis existens his que a nobis ꝓiciuntur: que quia ꝓpe nos sũt multuꝫ videntur velocitate prętergredi astraqꝫ ⁊ solem ⁊ lunam. Apparent autem aliquando nocte serenitate existente consistentia multa phãtasmata in celo: puta iatus ⁊ bochini ⁊ sanguinei colores. causa autem ⁊ in his eadem qum enim manifestus est cõstans qui sursuꝫ aer ut ignitio fiat: ⁊ ignitio aliquando quidem talis fit ut flamme videantur ardere: aliquando autez velut dali ferantur ⁊ sidera: nullum incõueniens si coloratur idez iste aer cõstans omnimodis coloribus. per spissius enim transparens minus lumen ⁊ refractionem suscipiẽs aer omnimodo colores faciet: maxime autem puniceuꝫ aut purpureũ: qꝫ hi maxime ex igneo ⁊ albo apparent permistis sim superappositiones velut orientia astra ⁊ occubentia si fuerit cauma: ⁊ per fumum punicea apparent: ⁊ refractione autem faciet qum speculum fuerit tale ut non figuram sed colorem suscipiat. quare autem non multo tempore maneant hec cõsistentia causa velox existens iatus aũt disrupto lumine ex obscuro ⁊ nigro facit putari habere aliquam ꝓfunditatem. multotiens autez ex talibus ⁊ dali excidunt qum cõgregetur magis: concretum autem amplius vorago videtur. Omnino autem in nigro album multas facit varietates velut flamma in fumo: de die quidez igitur sol ꝓhibet nocte autez excepto puniceo: alij ꝓpter similem colorationem non apparent. De discurrentibus quidem igitur astris ⁊ ignitis adhuc autẽ ⁊ de alijs talibus phantasmatibus quecunqꝫ festinas faciunt phantasias has existimare oportet causas. De cometis autem ⁊ vocato lacte dicamus dubitantes ad dicta ab alijs ꝑmo Anaxagoras quidem igitur Democritus aiunt esse cometas symphasim errantium stellarũ quꝫ ꝓpter ꝓpe venire putentur tangere inuicez. Italicorum autem quidam vocatoꝝ pythagoricorum vnum dicunt ipsum esse errantium siderum sed post multum tempus phantasiaꝫ ipsius esse ⁊ excessum ad modicũ: qõ quidem accidit ⁊ circa Mercurij stellaꝫ: qr enim modicũ disgreditur sepe non apparet: ita ut post multuꝫ tempus appareat. Similiter autem his ⁊ qui circa hippocratez chium: ⁊ discipulum ipsius. Eschilũ enun ciauerunt: sed quoniam non ex ipso aiunt habere sed errantem ꝓpter locũ aliquando accipere refracto nostro visu ab attracto humore ab ipso ad solem: quia autez descendunt tardissimo tẽpore apparet post tempus plurimũ alioꝝ astrorum. vnde qum ex eodez appareat subdeficiens per totum suum circulum: cedere autem ipsũ ad arctum ⁊ ad austruꝫ: in intermedio igitur quidez tropicorum ꝓpter non attrahere aquam ad ipsum quia cõsumpta est a solis latione. Ad austꝝ autem qum feratur: copiam quidez habere talis humiditatis: sed quia parua est decisio circuli q̃ super terram: que autem deorsuꝫ multiplex non potest visus hominum fractus ferri ad solez: neqꝫ a ꝓpinquitate tropico loco neqꝫ in estiuis versionibus existente sole: ꝓpter qõ in his quidẽ locis non ferri cometam ipsum. quando vero ad horeaꝫ relictus extiterit accipere comam: qr magna est peripheria que desup oriçontis: que autẽ subtus pars circuli parua: facile enim visui hominum pertingere tunc ad solem. Omnibus aũt his hoc quidem cõmuniter accidit dicere impossibilia hic autem separatim. Primo quidem igitur dicentibus q errantium est vna stellarum cometa: errantes enim omnes in circulo animaliũ subdeficiunt: comete autem multi visi sunt extra circulum: deinde ⁊ plures vno simul facti sunt sepe. Adhuc autem si ꝓpter refractionem comam habẽt: sicut ait hippocrates oportebat aliquando apparere ⁊ sine coma stellam hanc: quoniaꝫ quidem subdeficit hoc ⁊ ad alia loca: comã aũt non vbiqꝫ: nunc autem nulla visa est prętergnqꝫ stellas: iste autem sepe simul omnes eleuate apparent sup oriçontem. Et manifestis autez existẽtibus ipsis omnibus ⁊ non apparentibus omnibus: sed quibusdam existentibus apud solem nihil minus comete apparent facti sepe. At vero neqꝫ hoc verum qõ in loco ad arctum sit cometes soluꝫ simul ⁊ sole existẽte circa tropicos esti-

UVA. BHSC. IyR_012

uales. Magnus enim cometes factus circa eum qui in achaia terremotum ⁊ circa fluctus aſcenſum ab occaſionibus equinoctialibus ortus fuit: ⁊ ad auſtrum iam multi facti ſunt. Sub principe autē atheniēſium gloriosſimo molone facta fuit meta ſtella menſe gamelione ſole exiſtēte circa tropicos hyemales: ⁊ quid tantam refractionem factam eſſe ⁊ ipſi impoſſibiliū eſſe aiūt. Cōmunem autem ⁊ bis ⁊ cōtactum dicentibus. primo quidem qz ⁊ non errantium accipiunt comā quandā: ⁊ hoc non ſoluz egyptijs credere oportet equidem ⁊ illi aiunt: ſed ⁊ nos vidimus. earū enim que in femore canis ſtella quedam habuit comam debilem tamen: intendentibus quidem enim in ipſam debile factum eſt lumen: adiacentibus autem viſum remiſſe plus. Adhuc autem omnes qui apud nos viſi ſunt ſine occaſu diſparuerunt in loco ſuper oriçontem cōſumpti paulatim ita ut neqz vnius ſtelle derelinqueretur corpus neqz pluriū: quoniaz ⁊ magna ſtella de qua prius meminimus apparuit quidem in hyeme in çelu ⁊ ſerenitate a veſpera ſub Aſio principe: ⁊ prima quidem die non apparuit tanqz preoccūbens ante ſolem: ſequenti autem apparuit quantum cōtingit: minimuz enim relictum fuit ⁊ mox occubuit: lumen autem extendit vſqz ad tertiam partez celi: velut ſimul, ppter qō ⁊ vocata fuit via aſcendit autem vſqz ad çonam orionis ⁊ ibi diſſoluta fuit. ⁊ quidem Democritus obtinere voluit ꝓ opinione ſua. ait enim apparuiſſe diſſolutis cometis ſtellas quaſdam: ꝫ autem nō aliquādo oportebat fieri aliquando autez non: ſed ſemper. Adhuc autem ⁊ egyptij aiunt errantium ⁊ ad ſeipſas ⁊ ad alias fieri conuentus: ⁊ nos ipſi vidimus ſtellam Jouis ⁊ in Geminis ſubeuntē cuidam iam ⁊ diſparere facientez: ſed non cometem factum. Adhuc autem ⁊ ex ratione manifeſtum. Stelle eniz ⁊ ſi maiores ⁊ minores apparent: ſed tamen indiuiſibiles per ſe eſſe videntur: quēadmoduz ⁊ ſi eſſent indiuiſibiles tangentes nullam vtiqz facerent magnitudinem maiorem ſic ⁊ quoniam non ſunt quidem: videntur autez iudiuiſibiles ⁊ cōuenientes nihil videbūtur maiores ſim magnitudines exiſtentes. qō quidē igitur dicte de ipſis cauſe falſe exiſtunt entes: ſi non per plura: ſed tamen per hec ſufficienter palā eſt. Quoniam autem de immaniſeſtis ſenſui putamus ſufficienter demonſtraſſe ſim rationez ſi ad poſſibile reduximus ex his que nunc apparent exiſtimabit vtiqz aliquis ſic de his maxime accidere. ſupponitur enim nobis mundi eius qui circa terra quantum ſub circulari eſt latione eē primam partem exhalationē calidam ⁊ ſiccam: ipſam autem ⁊ continui ſub ipſa aeris ad multum ſimul circūducitur circa terram ſub ſpera ⁊ motu circulari: lata autem ⁊ mota hoc modo quacunqz contingit bene dominabilis exiſtens: ſepe igitur, ppter qō dicimus fieri ⁊ diſperſorum ſiderum diſcurſus. qum igitur in talem condēſationem inciderit, ppter ſuperiorem motum principium igneum: neqz ſit multuz valde ut cito ⁊ ad multum exuratur: neqz ſit debile ut extinguatur cito: ſed plus ⁊ ad multum ſimul autez deſubtus accidat aſcendere bene diſpoſitam exhalationez hoc ſit ſtella cometa: qualitercunqz exhalatū extiterit figuratum; ſiquidem enim omni quaqz ſimiliter cometes. ſi autem ad longitudinem vocatur pogomas. ſicut autez talis latio ſtelle latio videtur eſſe: ſic ⁊ manſio quaſi ſimiliter ſtelle manſio videtur eſſe. ſimile enim qō fit: velut ſiquis in palearum tumulum ⁊ multitudinez immiſerit tītionem: aut ignis iniciſat ꝓncipium modicuz: videtur enim ſimilis ⁊ ſiderum diſcurſus huic: cito enim, ppter aptam diſpoſitionem hypercaumatis ſuccedit in longitudinem. ſi itaqz hoc maneat ⁊ non cōſumatur: pertranſiens autez maxime dēſatum eſt hypercauma: fiet vtiqz ꝓncipium lationis conſūmatio diſcurſionis tale cometa eſt ſtella velut diſcurſus ſideris habens in ipſo terminum ⁊ principium. Quādo igitur quidem in ipſo inferiori loco principiū cōſiſtentie fuerit per ſe apparet cometes. Quando autem ſub aſtroz aliquo errantium: aut non errantium a motu cōſiſtit exhalatio: tunc cometes ſit horum aliquid: non enim apud ipſa aſtra coma fit: ſed quemadmodum halo circa ſolem apparet ⁊ lunam aſſequentes ⁊ quidem tranſlatis: quum ſic fuerit condēſatus aer ut paſſio hec fiat ſub ſolis itinere: ſic ⁊ coma aſtris velut halo eſt. Attamen halo quidem fit, ppter refractionem talis coloris: ibi autez in ipſis exhalatiōibus color apparens eſt. Quādoquidem igitur ſim ſtellam ſit talis cōcretio eādem neceſſe manifeſtare lationem ⁊ motum cometam qua quidem fertur ſtella: quum autem cōſtiterit per ſe tunc ſubtardantes videntur: talis. n. latio mundi qui circa terram hoc eniz maxime inſinuat non eſſe refractionem quandam cometaz ut halo in hypercaumate puro ad ipſam ſtellam factam: ⁊ non ut dicunt qui circa hippocratez ad ſolez: quia ⁊ per ſe fit cometa ſepe ⁊ frequētius qz circa aliquas determinatarum ſtellarum De halo quidem igitur cauſam poſterius dicemus. de eo autem qō eſt eſſe igneam cōſiſtentiaz ipſoz: argumentum oportet putare q ſignificāt facti plures ſpiritus ⁊ ſiccitates. palam enim q ſiunt, ppter multam eſſe talem ſegregationez: quare ſiccioriem neceſſarium eſſe aerem: ⁊ diſgregari ⁊ diſſolui euaporans humiduz a multitudine calide exhalationis: ut non cōſiſtat facile in aquaz manifeſtius autē dicemus ⁊ de hac paſſione qñ ⁊ de ſpiritibus dicendi fuerit tēpus. quandoquidez igitur crebri ⁊ multi apparent ſicut dicimus ſicci ⁊ ſpumoſi fiunt anni notabiliter: quādo aūt rariores ⁊ tenuiores magnitudine ſimiliter quidem non fit tale: attamen ut frequenter fit quidez exceſſus ſpiritus: aut ſim tempus: aut ſim magnitudinem: quoniam ⁊ quando in egis fluuiſs cecidit lapis ex aere a ſpiritu eleuatus cecidit per diem: accidit autem ⁊ tunc cometes ſtella factus a veſpere ⁊ circa magnaz ſtellaz cometa ſiccaz erat hyems ⁊ borealis ⁊ fluctus, ppter contrarietatē ventoruz factus fuit: in ſinu quidem eni boreas obtinuit: extra autez auſter flabat magnus. Adhuc autem ſub principe nicomaco factus fuit paucis diebus cometes circa equinoctialem circulum non a veſpera faciens ortuz in eo qui circa corinthū ſpiritus euenit. Eius autez quod eſt non fieri multos ſepe cometas ⁊ magiſ extra tropicos qz intra cauſa ſolis ⁊ aſtroruz motus non ſoluz ſegregans caliduz: ſed ⁊ diſgregans qō cōſiſtit: maxime autez cauſa quia plurimuz in lactis cōgregatur regionem. Qualiter autem ⁊, ppter

UVA. BHSC. IyR_012

quam cauſam fit: ⁊ quidem hac dicamus iaꝫ pre-
diſcutientes autē ⁊ de hoc que ab aliis dicta ſūt
primo vocatorum quidem igitur pythagoricorū
quidam aiunt viam eſſe hanc: hi quidem
excidentium cuiuſdam aſtrorum ſm dictam ſub
Phetonte lationem: hi autem ſolem hoc circu-
lo aliquando delatuꝫ eſſe aiunt velut igitur exu-
ſtū eſſe hunc: locū aut aliquā aliā taleꝫ paſſionē
paſſum eſſe exhalatione ipſorum. Inconueniēs
autem non cointelligere q̄ ſiquidēꝫ hec erat cau
ſa oportebit: ⁊ çodiacum circulum ſic habere ⁊
magis q̄ꝫ eum qui lactis. omnia enim in ipſo fe-
runtur errantia ⁊ non ſol ſoluꝫ: manifeſtus autē
nobis totus circulus: ſemper enim ipſius manife
ſtus ſemicirculus nocte: ſed nihil videtur tale
paſſus niſi ſiqua copulatur pars ipius ad lactis
circulum. qui autem circa Anaxa. ⁊ Democritū
lumen eſſe lac aiunt aſtrorum quorūdam: ſolem
enim ſub terra latum non reſpicere quedaꝫ aſtro
rum. quecunq̄ꝫ quidem igitur aſpiciuntur ab ip-
ſo horum quidem non apparere lumen ꝓbibe-
ri enim a ſolis radijs: quibuſcunq̄ꝫ autem obſtru
it terra ut non aſpiciantur a ſole horum ꝓprium
lumen aiunt eſſe lac. manifeſtum autem q̄ ⁊ hoc
impoſſibile: lac quidem enim ſemper idem ⁊ in eiſ-
dem eſt aſtris: apparens enim maximus ens cir
culus a ſole autem ſemper altera que non aſpici
untur: quia non in eodem manet loco: oportebat
igitur tranſlato ſole tranſferri ⁊ lac: nunc autem
non apparet hoc factum. Adhuc autem ſi quē
admoduꝫ oſtenditur nunc in his que circa aſtro
logiam theorematibus ſolis magnitudo maior
q̄ꝫ que terre: ⁊ diſtantia multo maior que aſtroꝝ
ad terram q̄ꝫ que ſolis: ſicut que ſolis ad terram
q̄ꝫ que lune: non itaq̄ꝫ lōge alicubi a terra conus
qui a ſole coniacet radios: neq; vtiq̄ꝫ vmbra ter-
re que vocatur nox erit apud aſtra: ſed neceſſe ſo
lem in omnia aſtra ꝓſpicere ⁊ nulli ipſorum ter-
raꝫ obſiſtere. Amplius autem eſt tertia quedam
ſuſpitio de ipſo. dicut enim quidam lac eſſe refra
ctionem noſtri viſus ad ſolem ſicut ⁊ ſtellam co-
metam. impoſſibile autem ⁊ hoc: ſiquidem eniꝫ
videns quieuerit ⁊ ſpeculuꝫ qō videtur omne in
eodem ſigno ſpeculi eandē apparebit vtiq̄ꝫ pars
emphaſeos. ſi autem moueatur ſpeculum ⁊ qō
videtur in eadem diſtantia quidem ad videns ⁊
qeſcens ad inuicem: aut neq; eq̄ velociter: neq; i
eadem quidem diſtantia impoſſibile eandeꝫ em
phaſim in eadem eſſe parte ſpeculi: que autem in
lactis circulo lata aſtra mouentur ⁊ ſol ad quem
refractio manentibus nobis ⁊ ſimiliter ⁊ equali-
ter: ad nos diſtantia ab ipſis autē non equaliter
quando quidem enim delphis noctibus medijs
oritur: aliquando autem diluculo partes autem
lactis eedem manent in vnoquoq̄ꝫ: ⁊ quidez nō
oportebat ſi erat emphaſis: ſed non in eiſdē eſſet
hec paſſio locis. adhuc autem nocte in aqua ⁊ ta
libus ſpeculis lac quidez illuceſcit aſpicientibus
viſum autem refrangi a ſole quomodo poſſibile
Qō quidem igitur neq; via planetarum nullius
neq; lumen eſt neq; reſpectorum aſtrorum neq;
refractio ex his manifeſtum: fere autem hec ſolū
ſunt que vſq; nūc tradita ſunt ab aliis. Nos aūt
dicamus reſumentes principium nobis ſuppoſi
tum. dictum enim eſt prius q̄ extremum dicti ae
ris potentiā habet ignis ⁊ motu diſgregato aere
ſegregetur talis cōſiſtentia qualeꝫ ⁊ cometas ſtel
las eſſe dicimus. Tale itaq̄ꝫ oportet itelligere fa-
ctum qō quidem in illis: quum non per ſeipſa fue
rit talis ſegregatio: ſed ab aliquo aſtrorum ant fi
xorum: aut errantium: tunc enim hec videntur co
mete quia aſſequuntur ipſaruꝫ lationem: quēad
modum ſoli talis cōcretio a qua, ꝓpter refractio-
nem halo apparere dicimus: quum ſic fuerit diſ-
poſitus aer. qō itaq̄ꝫ ſm vnum aſtrorum accidit
hec oportet accipere factum circa totum celuꝫ: ⁊
frigidiorem lationem omnem lactei motionem.
Rationabile enim ſiquidem vnius aſtri motus
⁊ eum qui omnium facere tale aliquid ⁊ arripe-
re: ⁊ cum his adhuc ſm quem locū creberrima
⁊ plurima ⁊ maxima exiſtunt entia aſtrorū. Qō
quidem igitur animalium ꝓpter ſolis lationeꝫ ⁊
planetarum diſſoluit talem cōſiſtentiaꝫ: ꝓpter
qō quidem multi cometarum extra tropicos fi-
unt. Adhuc autem neq; circa ſolem neq; circa
lunam ſit coma: citius enim diſgregatur q̄ꝫ ut cō
ſtet talis concretio. Iſte autē circulus in quo lac
apparet aſpicientibus ⁊ maximus eſt exiſtens ⁊
poſitus ſitu ſic ut multuꝫ tropicos excedat. Ad-
huc autem locus plenus eſt aſtris lucidis ⁊ fulgi
diſſimis adhuc ſporadicis vocatis: hoc autez eſt
⁊ oculis videre manifeſtuꝫ ut ⁊ ꝓpter h̄ cōtinue
⁊ ſemper hec omnis aggregetur concretio. Si-
gnuꝫ autez ipſius etenim circuli amplius lumen
eſt in altero ſemicirculo habēte duplatū: in hoc
eniꝫ plura ⁊ crebriora ſunt aſtra q̄ꝫ in altero tan-
q̄ꝫ non, ꝓpter alteram aliquam cauſa facta clari-
tate q̄ꝫ ꝓpter aſtrorum lationem. Si eniꝫ ⁊ in h̄
circulo ſit in quo plurima ponuntur aſtrorum ⁊
ipſius circuli in quo videntur magis ſpiſſa eſſe
⁊ magnitudine ⁊ multitudine aſtroruꝫ banc ve-
riſimile exiſtimare conuenientiſſimam eſſe cauſā
paſſionis. Conſiderctur autem ⁊ circulus ⁊ que
in ipſo aſtra ex ſubſcriptione: ſporadica autem
vocata ſiquidē in ſperaꝫ non erit ordinare: quia
nullam per ſinem habet vnūquodq̄ꝫ potentiam
manifeſtam: ad celum autez reſpicientibus eſt pa
lam. In ſolido enim hoc circulorum interme-
dia plena aſtris talibus ſunt: in alijs autem defi-
ciunt manifeſte. Quare autem ſiquidem ⁊ de ap
parendo cometas acceptamus cauſam tanq̄ꝫ di
ctam mediocriter ⁊ de lacte eodem modo exiſti-
mandum habere. qō enim ibi circa vnum paſſio
hoc circa circulum quendam accidit fieri eadem
Et eſt lac ut eſt dicere velut diffinituꝫ maximi cir
culi ꝓpter ſegregationem comaꝝ ꝓpter qō quē-
admoduꝫ prius diximus non multi neq; ſepe fi-
unt comete: quia cōtinue ſegregata eſt ⁊ ſegrega
tur ſm vnāquanq̄ꝫ perioduꝫ in hunc locuꝫ ſem
per talis cōſiſtentia. De factis quidem igitur in
eo qui circa terram mundo cōtinuo lationibus
dictum eſt: de diſcurſu quidem aſtrorum ⁊ igni-
ta flamma: adhuc autez de cometis ⁊ vocato la
cte: fere enim ſunt tot paſſiones apparentes circa
locum hunc. De loco autem pone ſecundo poſt
hunc: primo autez circa terraꝫ dicamus. iſte eniꝫ
locus cōmunis eſt aque ⁊ aeris ⁊ accidentiū cir
ca eam que ſurſum generationem ipſius: ſumen
dum autem ⁊ horum principia ⁊ cauſas omniū
ſimiliter. q̄ quidem igitur ut mouens ⁊ princi-
pale ⁊ primum principiorum circulus eſt in quo
manifeſte ſolis latio diſgregans ⁊ cōgregans in

UVA. BHSC. IyR_012

fieri. ꝓpe autez longius causa generationis ⁊ corruptionis est. manente autem terra qꝫ circa ipsã humidum a radijs ⁊ ab alia que desuper caliditate vaporans fertur sursum: caliditate autez que duxit sursum relinquente: ⁊ hac quidem directa ad superiorem locum: hac autem ⁊ extincta propter suspendi longius in aerem qui super terram cõstat iterum vapor infrigidatus ⁊ ꝓpter derelictionem caloris ⁊ ꝓpter locum ⁊ fit aqua ex aere: facta autem iterum fertur ad terram. Est autez que quidem ex aqua exhalatio vapor: que autez ex aere in aquam nubes: caligo autez nebule decidentia eius que in aquam concretionis ꝓpter qꝫ signum magis est serenitatis q̃z aquarum. est enim caligo velut nebula sterilis: fit autem circulus iste imitans solis circulum: simul enim ille ad plagas permutatur ⁊ iste ad sursum ⁊ deorsum Oportet autem intelligere hunc velut fluuium fluentem circulum sursum ⁊ deorsum communem aeris ⁊ aque: prope quidem enim existente sole vaporis sursum fluit fluuius: elongato autẽ aque deorsum ⁊ hoc indesinens vult fieri sm ordinem: quare siquidem enigmatiçabant oceanũ priores forte vtiqz hunc fluuium circulariter fluentem circa terram. Eleuato autez humido semper ꝓpter calidi virtutem ⁊ iterum lato deorsum ꝓpter infrigidationem ad terram ꝓprie nomina passionibus imponuntur ex quibusdam differẽtijs ipsarum: quum quidam enim fz modica feratur persecades: qñ autẽ sm maiores partes pluuia vocatur: ex eo autẽ qꝫ de die euaporat quãtum si non suspensum fuerit propter paucitatem sursum ducentis ipsum ignis ad eam que eleuatur aquam iterum deorsum latum quz infrigidatuz fuerit nocte vocatur ros ⁊ pluuia: pruina quidez quando vapor congelatur priusq̃z in aquã concernatur iterum: fit autem in hyeme ⁊ magis in hyemalibus locis. Ros autem qum concretus fuerit in aquam vapor: ⁊ neqz sic fuerit estus ut exsiccetur sursum ductuz: neqz sic frigus ut cõgeletur vapor ipse ꝓpterea qꝫ aut tempus calidius aut locus fit. fit enim magis ros in temperie ⁊ in locis temperatis pruina sicut dictum est cõtrarie. Palam enim qꝫ vapor calidior aqua: habet enim eleuantem adhuc ignem: quare amplioris frigiditatis ipsum coagulare. Fiunt autem ambo serenitate ⁊ tranquillitate: neqz enim eleuabũtur non existente serenitate: neqz constare poterunt vtiqz vento flante. Signum autẽ quia fiunt hi ꝓpe non qꝫ longe suspenditur vapor: in montibus enim non fit pruina. causa autem vna quidem hec quia sursum ducitur ex submissis ⁊ humectis locis: quare velut onus portãs maius sursum ducens caliditas q̃z sm ipsaz non potest eleuare ipsum ad multum locum altitudinis: sed ꝓpe dimittit iterum: alia autem quia ⁊ fluit maxime aer fluens in altis qui dissoluit consistẽtiã talem. Fit autem ros vbiqz australibus non borealibus preterq̃z in ponto: ibi autem cõtrarie: borealibus quidem enim fit: australibus autem nõ fit. causa autem similiter fitui: quia temperie quidem fit: hyeme autem non. auster quidem enim temperiem facit: boreas autem hyemez: frigidũ enim: quare ⁊ in hyeme exhalationis extinguit caliditatem. in ponto autem auster quidem non sic facit temperiem ut fiat vapor: boreas autez ꝓpter frigiditatem antiperistasim faciens calidum congregat: quare plus vaporat magis: sepe autẽ hoc ⁊ in exterioribus locis est videre fatuum vaporãt enim putei borealibus magis q̃z australibus: sed borealia quidez extinguunt anteq̃z cõstet aliqua multitudo: in australibus autem sinitur congregari exhalatio: ipsa autem non coagulatur hic quemadmoduz in circa nubes loco: inde enim tria veniunt corpora constantia propter infrigidationem aqua nix ⁊ grando: horum aũt duo proportionabiliter: ⁊ propter easdem causas fiunt his que inferius differentia sm magis ⁊ minus ⁊ multitudine ⁊ paucitate. nix enim ⁊ pruina idem: ⁊ pluuia ⁊ ros: sed hoc quidem multũ hoc autem paucum. pluuia quidem enim fit ex multo vapore infrigidato. huius autem causa ⁊ locus multus ⁊ tempus existens in quo colligitur ⁊ ex quo. paucuz autez ros: ephimeros enim consistentia ⁊ locus paruus: manifestatio autem ⁊ generatio existens velox ⁊ parua multitudo. similiter autem ⁊ pruina nix. qum enim congeletur nubes nix est: qum autem vapor pruina propter qꝫ aut temporis: aut regionis signum est frigide non enim vtiqz coagularetur adhuc multa existẽte caliditate si non simul superuineret frigus. in nube autem adhuc multum inest caliduz residuum ignis qui euaporare fecit ex terra humidum grando autem ibi quidem fit: in propinquo autẽ terre vaporante hoc deficit. quemadmoduz enim diximus ut quidem ibi nix: hic quidez fit pruina ut autem ibi pluuia hic ros: ut autem ibi grando hic non cõtra respondet simile. causa autem quz dixerimus de grandine erit manifesta. Oportet autem accipere similiter ⁊ accidentia circa generationem ipsius quecunqz non seducentia qdez putata esse rationabilia. est quidem enim grãdo crystallus: coagulatur autez aqua: hyeme grandines quidem fiunt vere ⁊ autumno maxime: deinde autem ⁊ fructuum tempore: hyeme autez rarius: ⁊ quando minus frigus fuerit: ⁊ vniuersaliter aut fiunt grandines in temperatioribus locis niues autem in frigidioribus. inconueniens aũt ⁊ coagulari aquam in eo qui sursum loco: neqz enim congelatã esse possibile anteq̃z facta sit aqua neqz aquam nullo tempore possibile manere eleuatam existentem. At vero neqz quemadmodũ persecades sursum quidem incident propter paruitatem: ignorantes autẽ in aere sicut ⁊ in aqua terra ⁊ aurum propter paruitatem partium sepe supernatant sic in aere aqua cõuenientibus aũt multis paruis magne deorsum feruntur persecades. hoc autem non contingit fieri in grandine. non enim copulantur congelata quemadmodũ humida: palam igitur qꝫ sursum tanta aqua maneret: non enim vtiqz congelata fuisset tanta. Hoc quidez igitur videtur passionis causa esse huius generationis quz propulsa fuerit nubes in superiorem locum magis existentem frigiduz ꝓptera qꝫ desinunt ibi refractiones radiorum a terra ⁊ veniens ibi aqua congelatur: ꝓpter qꝫ ⁊ estate magis ⁊ in calidis regionibus accidit fieri grandines: quoniam amplius calidum sursum pellit a terra nubes. accidit autem in valde altis minime fieri grandinem q̃z quis oportebat: quẽadmodum ⁊ niuem videmus in altis maxime factam adhuc autez sepe vise sunt nubes delate cũ sono

UVA. BHSC. IyR_012

multo secus ipsam terram ut terribile esset videntibus ⁊ audientibus tanq̃ futuro aliquo maiori aliquando autem ⁊ sine sono uisis talibus nubibus grando sit multa ⁊ magnitudine incredibilis ⁊ figuris non rotunda ꝓpterea q̃ non multa fit latio ipsius tanq̃ ꝓpe terram facta coagulatione: sed non sicut illi aiunt. At vero necessarium ab ea que maxie causa coagulationis maximas fieri grandines. Crystallus enim grando ⁊ hoc omni manifestum. magne autem sunt quia figuris non rotunde. hoc autem signum est q̃ sit congelata ꝓpe terram. late enim de longe ꝓpter ferri longe circulatione fiunt figureq̃ rotũde ⁊ magnitudine minores. Quod quidem igitur nõ expelli in superiorem locum frigidum coagulatio accidit palam. Sed quoniam videmus q̃ fit antiparistasis calido ⁊ frigido inuicem: ꝓpter qõ in estibus frigida ⁊ inferiora terre ⁊ calida in gelu: hoc oportet putare ⁊ in eo qui sursum ferri loco quare in calidioribus temporibus antiparistasiz passum inter frigidum ꝓpter eam que in circuitu caliditatem: aliquando quidem cito aquã ex nube facit ꝓpt̃ qõ ⁊ gutte multo maiores in calidis fiũt diebus q̃ in hyeme ⁊ aqua labrotere. labrotere quidem enim dicuntur qum subito simul tote magis subite autem ꝓpter celeritatez coagulationis: hoc autem ipsum sit cõtrarium quẽadmodum Anaxa. dicit hic quidem enim qum in frigidum aerem ascenderit: ait hic pati. nos autẽ quz in calidum descenderit ⁊ maxime qum maxime qum autem adhuc magis antiparistasim patiat inter factum ab exteriori calido: aquam autez faciens coagulauit ⁊ fit grando: accidit autez hoc qum citius fuerit coagulatio q̃ aque latio deorsum. si enim finitur qui quidem in tanto autem tẽpore frigiditas autem vehemens existens in minori coagulatum nihil ꝓhibet eleuatum congelari: sic coagulatio in minori fit tẽpore q̃ que deorsuz latio. Et quanto vtiqz ꝓpinquius ⁊ magis subito fiat coagulatio: ⁊ aque labrotere fiunt ⁊ gutte ⁊ grandines maiores ꝓpterea q̃ breui ferũ tur loco: ⁊ non crebre gutte que magne cadunt ꝓpter eandem causam: minus autem estate fit q̃ vere: ⁊ autumno magis tamẽ q̃ hyeme: q⁊ sicca tur aer estate: in vere autem adhuc humidius: in autumno iam humectatur. fiunt autem quemadmodum dictum est ⁊ in maturatione fructuum grandines ꝓpter eadem causam. Confert autez adhuc ad caliditatem coagulationis ⁊ post calefactam esse aquam. citius enim infrigidatur ꝓpter qõ multi qum calidam infrigidare cito voluerunt ad solem ponunt primo ⁊ qui circa terrã pontum qum in glatie habitacula fecerint ad piscium venationes. venantur enim decidentes glatiem aquam calidam ⁊ circũfundunt calamis ꝓpterea q̃ citius coagulatur. vtuntur enim glatie quasi plumbo ut quiescant calami. calida autem fit cito cõflans aqua in regionibus ⁊ tẽporibus calidis. fiunt autem circa arabiam ⁊ ethiopiam estate aque ⁊ non hyeme: ⁊ hec vehemens ⁊ eadem die sepe ꝓpter eandem causam. cito enim infrigidantur antiparistasim que fit ꝓpter calidam esse regionem valde. De pluuia quidem igitur ⁊ rore ⁊ niue ⁊ pruina ⁊ grandine ꝓpter quaz causam fiunt ⁊ que natura ipsorum est dicta sint tanta. De ventis autẽ ⁊ omnibus spiritibus adhuc autem ⁊ de fluuiis ⁊ mari dicamus primo ⁊ de his dubitates ad nosipsos: sicut enim ⁊ de aliis sic ⁊ de his nihil accepimus dictum tale qõ non ⁊ quilibet tale dicat vtiqz. Sunt autem quidam qui dicunt vocatum aerem: motum quidez ⁊ fluentem ventum esse: cosistentem autez eundẽ: hũc iterum nubem ⁊ aquam tanq̃ eadez natura existente aqua ⁊ spiritu ⁊ ventum existentem motuz aeris: ꝓpter quod ⁊ eorum qui sapienter volũt dicere quidam vnum aiunt ventum esse omnes ventos: quia accidit aerem ⁊ motum vnum ⁊ eũdem esse omnium: videri autem differre diffinientem nihil ꝓpter loca vnũquodq̃ existit fluens semper. similiter dicentes: quemadmoduz vtiqz siquis putet ⁊ fluuios omnes vnum fluuium esse ꝓpter qõ multi melius dicunt sine inquisitione q̃z cum inquisitione sic dicentes. siquidem enim ex vno principio omnes fluunt ⁊ ibi spiritus: eodem modo forsan dicerent vtiqz aliquid sic dicẽtes: si autem similiter hic ⁊ ibi palaz: quia hoc leue dictum erit vtiqz mendacium. Quoniam hoc quidez opportunam habet considerationem qd est ventus: quomodo sit ⁊ quid mouens ⁊ vnde principium ipsorum ⁊ primo: vtrum quemadmodum ex vase oportet accipere fluentem ventũ ⁊ vsqz adhuc fluentẽ donec vtiqz euacuetur vas velut ex vtribus emissum: aut quemadmodum pictores pingunt ex ipsis principiuz emittentes Similiter autem ⁊ de generatione fluuiorum uidetur quibusdaz habere. elcuata enĩ a sole aqua iterum pluta congregata sub terra fluere ex ventre magno: aut omnes ex vno: aut aliud ex alio ⁊ non fieri aquam nullam: sed collectam ex hyeme in talia susceptacula hanc ferri multitudinez fluuiorũ: ꝓpter qõ ⁊ maiores semper hyeme fluere q̃z estate: ⁊ hos qdẽ eẽ ꝓpetuos: hos autẽ nõ ꝓpetuos: q̃rũcunqz quidẽ. n. ꝓpt̃ magnitudinẽ vẽtrisl multa collecta aqua est: ut sufficiat ⁊ nõ ꝑus cõsumatur anteq̃z superueniat imber in hyeme: iteruz hos quidem perpetuos esse in finem. Quibuscunqz autem minora susceptabilia: hi ꝓpter paucitatem aque exsiccantur anteq̃z superueniat que de celo euacuato vase q̃zuis manifestum siquis velit faciens velut susceptaculum pre oculis quotidiane aque fluentis continue intelligere multitudinez excedit vtiqz magnitudine terre molem vel non multum deficiet suscepta omnis influens aqua per annum: sed semper palam q̃ accidunt quidem ⁊ multa talia in locis multis terre non soluz: sed incõueniens siquis nõ putet ꝓpter eandem causam aquam ex aere fieri ꝓpter quam quidem super terraz ⁊ in terra: quare siquidem ⁊ ibi ꝓpter frigiditatem constat vaporans aer in aquam ⁊ ab ea que in terra frigiditate hoc idem oportet putare accidere ⁊ fieri: ⁊ nõ solum segregatam aquam que in ipsa ⁊ hanc fluere: sed fieri continue. Adhuc autem non ea que fit: sed existente aqua quotidie non tale esse principium fluuiorum velut sub terra stagna quedaz segregata sicut quidam dicunt: sed similiter sicut ⁊ in eo qui super terram loco parue cõsistentes gutte ⁊ iterum ipse cum aliis multis: tandem cuz multitudine descẽdit pluta aqua: sic ⁊ in terra ex paruis colligi primo: ⁊ est velut scaturiẽs in imũ

UVA. BHSC. IyR_012

terre ꝓncipium fluuioꝝ:manifeſtat autez ip ſum opus.qui enim aqueductus faciunt humi libus ⁊ de foſſis colligunt ac ſi vtiqz ſudante terra ab excelſis:ꝓpter qꝺ ⁊ rheumata fluuioꝝ ex montibus videntur fluentia ⁊ plurimi ⁊ maximi fluuij fluunt ex maximis montibus: ſimiliter ⁊ fontes plurimi montibus ⁊ locis altis vicinãtur:in campeſtribus autem ſiue fluuijs pauci fiunt omnino. Montana enim ⁊ alta loca velut ſpongia ſpiſſa ſuſpenſa ſm modica quidem: in multis autem locis ꝓducunt ⁊ colligunt aquaz Suſcipiunt enim aduenientis aque magnã multitudinem:quid enim differt cõcauam ⁊ ſupinaz aut cõuexam eſſe peripheriam ⁊ gibboſaz vtroqz enim modo equalem cõꝓhendet molẽ coꝛporis ⁊ aſcendente vapoꝛem infrigidant ⁊ cõcernunt in aquam iterum:ꝓpter qꝺ quemadmodũ diximus maximi fluuioꝝ ex maximis videntur fluentes montibus. palam autem ex hoc cõſiderantibus terre periodus:has enim exiquire re a ſingulis ſic deſcripſerunt quecunqz non accidit ipſoſmet vidiſſe dicentes. In Aſia quidẽ igitur plurimi ex parnaſo vocato monte videntur fluentes ⁊ maximi fluuij.hic autez mons dicitur maximus omnium qui ad oꝛientem hyemalem aſcendenti enim iam hunc apparet quidez extra mare cuius terminus nõ palam his qui hinc.ex hoc quidem igitur fluunt alij fluuij ⁊ bactros:⁊ coaſpes: ⁊ araxes. adhuc autem dicitur ꝓtanais pars exiſtens in meotidem paludem. fluit autez indus ex ipſo omnium fluuioꝝ rheuma plurimum.ex caucaſo autem ⁊ alij fluunt multi:⁊ ꝑz multitudinem ⁊ ſm magnitudinem excedentes empbaſis: caucaſus enim maximus mons eſt coꝛum qui ad oꝛientem eſtiualem ⁊ multitudine ⁊ altitudine. Signa autem altitudinis quidem: quia videtur ⁊ a vocatis,pfundis ⁊ a nauiganti bus in ſtagnũ :adhuc illuſtrantur ſole ipſius ſũmitates vſqz ad tertiam partem noctis ⁊ ab oꝛiẽte ⁊ iterum a veſpere:multitudinis autez qꝛ multa habet iuga in quibus gentes habitant multe ⁊ ſtagna aiunt eſſe magna: attamen omnia iuga eſſe manifeſta vſqz ad vltimam verticez.ex pyreneo autem hic autem eſt mons ad occidentẽ equinoctialez in celtica fluunt biſtrus ⁊ tarciſſus: iſte quidem igitur extra columnas:biſtrus autez per totam europam in pontum euxinum. fluuioꝝz autem alioꝝ:plurimi ad arctuz ex montibus archiuis:hi autem multitudine ⁊ altitudiue maximi circa locũ hũc ſunt. Sub ipſa aũt vꝛſa ſup vltimam ſcythiam vocate ripe: de quarum magnitudine valde dicere ſermones qui dicũtur fabuloſi.fluũt igitur plurimi ⁊ maximi:poſt biſtrũ alioꝝ fluuioꝝ hinc ut aiunt. Similiter autẽ ⁊ circa libyam:qui quidez ex ethiopicis ⁊ egon ⁊ viſes:maximi diuulgatoꝝ cremetricus vocatus qui in exteriꝰ mare fluit ob nili fluxus:ꝑmo ex argento vocato monte:eoꝝ autem qui circa elinucum locum achelous quidem ex pindo ⁊ ionacos hinc:ſtrimon aũt ⁊ neſſus ⁊ ebꝛus omnes tres exiſtentes ex ſcombꝛo. multi autem fluxus ⁊ ex rhodope ſunt :ſimiliter autez ⁊ alios fluuios inueniet quis vtiqz fluentes:ſed teſtimonij gratia hos diximus:quoniã ⁊ quicunqz eoꝝ ipſoꝝ fluunt ex paludibus paludes ſub montibus poſitos eſſe accidit omnes fere autem ſub locis altis expone.Qꝺ quidem igitur non oportet putare ſic fieri ꝓncipia fluuioꝝ ut ex determinatis ventribus manifeſtũ:neqz enim vtiqz:locus ſufficiens eſſet qui terre ut eſt dicere: ſicut neqz qui nubium ſed exiſtentẽ ſub montibus oporteret fluere ſolum:⁊ non hoc quidẽ deficeret:ꝟ autez fieret:ſed ſemper ab exiſtente accipiebatur ⁊ ſub montibus eſſe fontes atteſtatur:quia ex cõ fluere ad modicum ⁊ paulatim ex multis ſcaturientibus diſtribuit locus ⁊ fiunt ſic fontes fluuioꝝ:non ſolum autem ſed ⁊ talia eſſe loca habẽtia multitudinem aque velut ſtagna:nihil inconueniens:ſed non ad tanta ut ꝟ accidat nihil magis qz̃ ſiquis putet que manifeſta eſſe fontes fluuioꝝ.fere enim ex fontibus plurimi fluunt ſimiliter autem illa ⁊ hoc putare eſſe coꝛpus aque omne.Qꝺ autem ſunt tales fontes ⁊ voꝛagines terre manifeſtant abſoꝛpti fluuioꝝ:accidit aũt hoc in multis locis terre:puta peloponneſi plurima talia circa archadiam ſunt:cauſa autem qꝛ montuoſa exiſtens non habet effluxus ex alueis in mare:repleta enim loca ⁊ non habentia effluxum ipſis inueniunt tranſitum in ꝓfundum cogente deſuper veniente aqua circa elladem quidem igitur parua talia omnino ſunt facta. Sed ſub caucaſo ſtagnum qꝺ vocant qui ibi mare:ꝟ eniz multis fluuijs ⁊ magnis ingredientibus nõ habens effluxum manifeſtum: deriuat ſub terra iuxta coꝛaxos circa vocata,pfũda ponti:hec aũt ſunt ifinita quedã maris,pfũdital.nullus.n.vnqz q deſcenderit potuit terminum inuenire:hãc aũt longe a terra fere ad trecenta ſtadia potabilẽ reddunt aquam ad multum locum non indirectum ſed in tres partes:⁊ circa logiſticam non minoꝛ rhodano abſoꝛbetur quidã fluuius ⁊ iterũ egreditur ſm alium locum. Rhodanus autem ẽ fluuius tranſmeabilis. Non ſemper autem eadem loca terre neqz aquoſa ſunt neqz arida:ſz permutantur ſm fluuioꝝ generationes ⁊ defectus: ꝓpter qꝺ ⁊ que circa aridam permutatur ⁊ mare non ſemper hec quidem terra:hoc autem mare perſeuerant omni tempoꝛe:ſed fit mare quidẽ ubi ante arida:ubi autem nunc mare iterum hic terra:ſm tamen quendam oꝛdinem hoc putare oportet fieri periodum.ꝓncipium autem horũ ⁊ cauſa'quia ⁊ terre que intus ſicut plantarũ coꝛpoꝛa ⁊ animalium ſtatum habent ⁊ ſenectutem ſed illis quidem non ſm partem hoc accidit pati:ſed ſimul totum in ſtatu eſſe ⁊ decrementuz pati neceſſarium.terre autem hoc fit ſm partem ꝓpter frigus ⁊ caliditatem.hec quidem igitur creſcunt ⁊ minuuntur ꝓpter ſolem ⁊ circulationem ꝓpter hoc autem ⁊ virtutem partes terre accipiunt differentez ⁊ vſqz ad tempus aquoſa poſſũt permanere:deinde exſiccantur ⁊ ſeneſcunt: iterũ alia autem loca viuificantur ⁊ aquoſa fiunt ſm partem. Neceſſe autem locis factis ſicciꝰibus fontes exterminari:his autem accidentibus fluuios ꝓmo quidez igitur ex magnis paruos:deinde tandem fieri ſiccos:fluuijs aũt tranſmutatis ⁊ his qdẽ exterminatis:i alijs aũt,pportionabiliter factis pmutari mare:vbi quidẽ.n.excreſcẽs a fluuijs abundauit abſcedens aridam facere:neceſſarium vbi autem fluxibus abundans exſiccaba-

UVA. BHSC. IyR_012

tur ad terram tunc iterum hoc stagnare: sed ppt qđ fit omnis naturalis circa terram generatio p successionem: ⁊ in tēporibus longissimis ad nostram vitam latent hec facta: ⁊ prius omniū gentium interitus fiunt ⁊ corruptiones anteq̄z memoretur horum permutatio a principio in finez Maxime autem igitur corruptiones fiunt ⁊ citissime in prelijs: alie autē infirmitatibus: he autē sterilitatibus: ⁊ his he qdez magne: he autez sz modicum ut lateant talium gentium transmigrationes: ppterea q̄ hi quidem derelinquunt regiones: hi autez permanserunt vsq̄z ad hoc donec vtiq̄z non amplius possit alere regio multitudinem nullam. A prima ergo desertione ad vltimā verisimile est longa fieri tēpora ut nullus memoretur: sed saluatis adhuc manentibus: obliuionē factam esse, ppter temporis multitudinez. Eodē autem modo oportet putare ⁊ habitationes latere quando primum facte sunt gentibus singulis: deinde permutata ⁊ facta sicca ex paludosis ⁊ aquosis: etenim hec paulatiz ex multo tempore fit additto ut non sit memoria qui primi ⁊ qñ ⁊ qualiter habentibus locis venerunt velut accidit circa egyptum. etenim hic locus semper sicci or videtur factus ⁊ tota regio fluuij attractio existens nili: ppter autez paulatim exsiccatis paludibus ppinqua inhabitari ex temporis longitudine ablatum est principiū. videntu igitur ⁊ ora omnia excepto vno canobico manufacta ⁊ non fluuij existentia ⁊ antiquitus egyptus thebe vocate. Insinuat autē ⁊ homerus sic recens existēs ut est dicere ad tales permutationes. Illius enim loci facit memoriam tanq̄z nonduz memphi existente aut taliter aut non tanta: hoc autem simile sic accidere. Inferiora autem loca superioribus posterius habitata sunt: paludosa enim ad amplius tempus necessarium esse, ppinquiora alterationi, ppter stagnare in vltimis semper magis: permutatur autem hoc ⁊ iterum apte habet. desiccata enī loca veniunt ad bene habere: que aūt prius bene temperata exsiccata aliquando fiunt deteriora. Quod quidem accidit elladijs ⁊ circa argicorum ⁊ miceneorum regionem. Sub troicis quidem que argorū quia paduloſa erat paucos poterat alere. Micenea autem bene habebat, ppter qđ honoratior erat: nunc autem contrarium, ppter predictam causam. hec quidez inutilis facta est ⁊ sicca prorsus: huius autem que tunc, ppter stagnare inutilis nunc vtilis est facta Sicut igitur in hoc loco accidit existēte loco paruo idem oportet putare hoc accidere ⁊ circa magna loca ⁊ regiones totas. Qui quidez igitur respiciunt ad modicum causam putant talium passionum esse totius permutationem tanq̄z generato celo: ppter qđ ⁊ mare minus fieri aiunt tanq̄z exsiccatum quia plura loca apparent hec passa nunc q̄z prius. Est autem horum hoc quidez verum: hoc autem non verum. plura qdem. n. sunt que prius aquosa nunc autem arida non solum sed ⁊ cōtrarium. In multis enim locis cōsiderantes inueniemus superuenisse mare. Sed huius causam non mundi generationem putare oportet. derisibile enim est, ppter paruas ⁊ momentaneas mutationes mutare totum. terre autez moles ⁊ magnitudo nihil est omnino ad totum celum. sed omniū horum causam existimandū: qr sit per tempora finita velut in temporibus que ēz annum hyems sic periodo quadaz magna: magna hyems ⁊ excessus imbrium: hoc autem nō semper sm eadem loca: sed quemadmodum vocatus sub deucalione cataclysmus: eteni hoc circa ellinucum locum fuit factus maxime ⁊ huiusmodi circa elladem antiquam hoc autem est circa iodonem ⁊ achelouum: iste enim in locis multis rheumata permutauit. habitabāt enim selli ħ ⁊ vocati tunc quidem greci nunc autem elines. qum igitur factus esset talis excessus imbriū putare oportet ad multū tempus sufficere: ⁊ sic nūc eius qđ est esse perpetuos quosdā fluuioz: hos autem non: hi quidem aiunt causam esse magnitudinem sub terra vorazinum. Nos autem magnitudinem altorum locorum ⁊ spissitudinez frigiditatem ipsorum. ista enim plurimam ⁊ suscipiunt aquam ⁊ operiunt ⁊ faciunt. quibuscūq̄z aūt parue suspense montiuz consistentie aut sonisere aut lapidose ⁊ argillose: ħ potius deficere sic putare oz in quibus vtiq̄z facta fuerit talis humidi latio ut perpetue fiant humiditates locoruz magis: tempore autem hoc exsiccata sunt facta magis: altera autem minora que aquosa donec veniat iterum descensus periodi ciusdem. Quoniā autem necesse totius fieri quidem quandam permutationem non tamen generationem ⁊ corruptionem siquidem maneat totuz necesse: quemadmodum nos dicimus non eadem loca semp humida esse mari ⁊ fluuijs ⁊ sicca. Manifestat autem qđ fit. quos eni aimus antiquissimos hominum esse egyptios: horum regio tota facta videtur existens fluuij opus: ⁊ hoc sm ipsam regionem aspicienti palā est: ⁊ que circa mare rubrū sufficiens argumentum. ⁊ hoc enim regnum aliquis attentauit persodere: non enim paruas haberet vtiq̄z ipsis vtilitates nauigabilis totus locus. dicitur autem primus sesocris conatus fuisse antiquorum sed inuenit mare existēs altius terra: ppter qđ ille primo: ⁊ Darius posterius cessauit fodiēs ut non corrumperetur fluxus fluuij cōmisto mari. Manifestum igitur q̄ mare omīa vnum huic continuum esset: ppter quod ⁊ que circa libyam mauiam regionem humiliora videntur ⁊ profundiora preter rationem inferioris regionis. palam enīz q̄ alteratione facta sunt stagna ⁊ arida: tēpore aūt facto derelicta ⁊ stagnata aqua desiccata ē iā anibilata. At vo ⁊ circa meotidem paludem acciderunt atterrationes fluuiorū tātū ut multo minores magnitudine naues nunc innatant ad operationē q̄z anno .lx. quare ex hoc facile proportionabiliter accipere q̄ ⁊ primo sint multa stagnoz: ⁊ ħ opus ē fluuioz ⁊ tādē necesse oīe fieri siccū. adhuc autē bosforus semp qdez fluit, ppt atterrari: ⁊ ē adhuc oculis videre quo accidit mō. qñ enīz ab asia interceptione faciebat fluxus qđ posterius stagnū factū fuit paruū p̄mo: deinde exsiccatū fuit vtiq̄z: post hec aūt alia q̄ ab incepto ⁊ stagnū ab hac: ⁊ ħ semp sic accidit: siliter aūt ħ fcō sepe necesse tpe, pcedēte velut fluuiū fieri: tādē aūt ⁊ adhuc siccū. Manifestū igit qñ qñ tps nō deficit ⁊ totū eternuz qđ neq̄z tanais neq̄z nilus semper fluxit: sed erat aliquando siccus locus vnde fluunt: opus enīz hz ipsorum terminum: tempus autem non habet. simiſiter autē hoc ⁊ in alijs fluuijs cōuenit dicere

UVA. BHSC. IyR_012

At vero ſiquidem ꝛ fluuij fiunt ꝛ coꝛrumpũtur ꝛ non ſemper eadez loca terre aquoſa ꝛ mare neceſſe permutari ſimiliter. Mari autem hoc quidē: deſerente ħ aũt ſupgrediente ſemp manifeſtũ ꝙ omnis terra non ſemper eadem: hec quidē ipſa ſunt mare: hec autez arida ſed permutantur tē poꝛa omnia. Qđ quidem igitur non ſemper eadem neqz arida ſunt terre neqz natabilia ſunt: ꝛ ꝓpter quam cauſam hoc accidit dictum eſt. ſimiliter autem ꝛ ꝓpter quid hi quidem perpetui: hi autem non ſunt fluuiorez.

E mari autē ꝛ que natura ipſius ꝛ ꝓpter quam cauſam eſt ſalſa tanta aque multitudo: adhuc autem de ea que a principio generatione dicamuſ. Antequi quidē igitur ꝛ vſantes circa theologias faciunt ipſius fontes ut ipſius ſint principia ꝛ radices terre ꝛ maris. magis tragicum enim fit ꝛ reuerentius exiſtimauerunt forte eſſe qđ dicitur tanqz magna quedam hec pars omnis exiſtens ꝛ reliquum celum totum circa hunc locuz conſiſtere: ꝛ huius gratia tanqz entez honoratiſſimum ꝛ principium. Qui autē ſapientioꝛes humana ſapientia faciunt ipſius generationem: eſſe enim primo humidum omnem locum qui circa terram a ſole autem exſiccatum. Qđ quidem euapoꝛauit ſpũs ꝛ euerſiones ſolis ꝛ lune aiunt facere relictum autem mare eſſe: ꝓpter qđ ꝛ minus fieri exſiccatum putant: ꝛ tandem foꝛe aliqñ ſiccum totum. Quidam autem ipſoꝝ aiunt calefacta a ſole terra velut ſudoꝛem fieri: ꝓpter qđ etenim ſudoꝛ ſalſus: quidaz autez ſalſedinis causam terram eſſe aiunt. quēadmodum enim ꝛ qđ per cinerem colatur ſalſuz fit: eodē modo ꝛ hoc ſalſum eſſe miſta ipſi tali terra. Qđ quidem igit fontes maris impoſſibile eſſe per exiſtentiam iaz cōſiderare oportet. aquarum enim que circa terram: he quidem fluxibiles exiſtunt entes: he aũt ſtationarie: fluxibiles quidem igitur omnes fontales. de fontibus autem diximus priꝰ ꝙ oportet intelligere non tanqz ex vaſe deriuatū eſſe ꝑncipium fontem: ſed ad vnum ſemper factaz ꝛ cōfluentem occurrere primum. Stationariuz autē he quidez collectiue ꝛ ſubſtantiue velut paludoſe ꝛ quecunqz ſtagnales multudine ꝛ paucitate differētes: he aũt fōtane: he autē oēs manufacte: dico aũt velut puteales vocate. Omniũ. n. ſuperius oz fontem eſſe fluxus: propter qđ he quidē ſpontanee fluũt que fontales ꝛ fluuiales: he aũt arte indigent operante. differentie quidem igitur tot ꝛ tales aquarum ſunt. his autem ſic determinatis impoſſibile fontes eſſe maris. In neutro enim horum generum poſſibile eſt eſſe ipſuz: neqz enim effluxibile eſt: neqz manufactum. fontales autem omnes horum alterum paſſe ſunt: ſpōtaneam autem ſtationariam tantaz multitudinez nullam videmus fontalem factam. Adhuc autē quoniam plura ſunt maria ad inuicem non cōmiſta ſm nullum locum: quoꝝ rubꝝ quidem videtur ſm modicuz communicans ad qđ extra columnas mare ircanicum ꝛ caſpium ſeparata ab hoc ꝛ circumhabitata in circuitu ut non vtiqz laterent fontes ſi ſm aliquem locum ipſoꝝ eſſet. Fluens autem mare videtur ſm anguſtias ſicubi ꝓpter adiacentem terram in modicum ex magno coarctatur pelago ꝓpterea ꝙ libraꝛ huc ꝛ illuc ſepe: hoc autē in magna multitudine maris immaniſeſtum: quia autem ꝓpter aguſtiam terre modicum obtinet locum: neceſſarium eam que in lato modicam libꝛationem ibi apparere magnam. Qđ autem inter eracleas colūnas totum ſm terre cōcauitatem fluit ꝛ fluuioꝝ multitudinem: meotis quidem enim in pontum fluit iſte autem in egeum: qui autez iam extra hoc pelagi minus faciunt hoc euidenter: illis autez ꝛ ꝓpter fluuioꝝ multitudinez accidit hoc. plures enim fluuij in euxinum fluunt: ꝛ meotiz aut multiplicem regionem ipſius: ꝛ ꝓpter breuitatem ꝓfunditatis: ſemper eniz ibi ꝓfundius videtur exiſtens mare ꝛ meoride quidem pontus: hic autez egeum: egeo autem ſicilicum: ſardonicum autez ꝛ thyrrenicum ꝓfundiſſima omnitur. Que autē extra columnas breuia quidem ꝓpter lutum: ſine autem flatu ſunt ut in concauo mari exiſtente ſicut igitur ꝛ ſm partem ex altis fluuij apparent fluentes: ſic ꝛ totius terre ex altioꝛibus que ad arctum fluxus ſit plurimus: ut quidem hi propter effuſſionem non ꝓfundi: qui autem extra pelagi profundi magis. De eo autez quodqz ad arctū ſunt terre alta ſunt ſignum quoddam: ꝛ multos perſuaſos eſſe antiquoꝝ metheoꝛelogoꝝ ſolem non ferri ſub terra: ſed circa terram ꝛ locum hunc diſparem autez: ꝛ fecere noctem propterea ꝙ alta ſunt quo ad arctum terre. Qđ quidez igitur non fontes poſſibile ſit maris eſſe ꝛ ꝓpter quam cauſam ſic videtur: fluens talia ꝛ tanta nobis dicta ſunt. De generatione autem ipſius ſi factum eſt ꝛ de ſapoꝛe que cauſa ſalſedinis ꝛ amaritudinis dicendum. Cauſa quidez igitur que fecit prioꝛes putare mare principium eſſe ꝛ coꝛpus omnis aque hec eſt. videbitur enim vtiqz rationabile eſſe quemadmodum aliorum elementoꝝ eſt congregata moles ꝛ principium ꝓpter multitudinem: vnde permutatur partium ꝛ miſcetur aliis: puta ignis quidem in ſuperioꝛibus locis: aeris autez multitudo ꝙ poſt ignis locum: terre autem coꝛpus circa qđ hec omnia poſita ſunt manifeſte: quare palam qꝛ ſm eandez rationem ꝛ de aqua neceſſe querere: tale autez nullum aliud coꝛpus videtur poſitum totum ſimul: ſicut ꝛ aliorum elementoꝝ preter maris magnitudinem. Quod enim fluuioꝝ neqz totum ſimul neqz ſtabile: ſed ut factuz ſemper

UVA. BHSC. IyR_012

videtur quotidie. ex hac itaq; dubitatione prīcipiū omniū humidoꝝ ⁊ omnis aque putatū est esse mare: ꝓpter quod ⁊ fluuios nō solū in hoc sed ex hoc quidam aiunt fluere: colatum enīz fieri qō salsum potabile. Opponitur autem altera ad hanc opinionem dubitatio: cur quidem non est cōsistens aqua hec potabilis siquidem prīcipium omnis aque: sed salsa? Causa autem simul ⁊ huius dubitationis solutio erit ⁊ de mari accidere ꝓpriam existimationem necessarium recte aqua enim circa terraz ordinata sicut circa hanc aeris speram ⁊ circa hanc que dicitur ignis: hic enim est horum vltimum: siue ut plurimi dicunt siue ut nos. Lato autem sole hoc modo ⁊ ꝓptera permutatione ⁊ generatione ⁊ corruptione existente: qō quidem subtilissimum ⁊ dulcissimū sursum ducitur per singulos dies ⁊ fertur iterum disgregatur ⁊ vaporans in superiorem locuz: ibi autem rursus constans ꝓpter infrigidationez deorsum fertur iteruz ad terraz: ⁊ hoc semper vult facere natura: sicut dictum est prius: ꝓpter qō ⁊ deridendi omnes quicunq; priorum existimauerunt solez cibari humido: ⁊ ꝓpter hoc aiunt versiones facere ipsum: non enīz semper posse eadez loca exhibere ipsi alimentum. Necessariuz autez esse hoc accidere circa ipsum: aut ipsum corrumpi. etenim manifestum ignem q̄diu habuerit alimentum vsq; ad hoc viuere: humiduz autē igni esse alimentum soluz tanq̄ pertingat vsq; ad solem qō sursum ducitur. humidi autem ascensus talis fit: qualis quidez facte flamme: ꝓpter quod signum accipientes sic ⁊ de sole putauerunt. hoc autem non est simile. flamma quidez enīz per cōtinuum humidum ⁊ siccum permutata fit ⁊ non alitur: non enim eadem existens permanet nullo tempore: ut est dicere: circa solem autem impossibile hoc accidere: quoniam alito quidez eodez modo: sicut illi dicunt palam q ⁊ sol non solum sicut eraclitus ait nouus in die est: sed semper nouus continue. Adhuc autem que a sole elevatio humidi similis est calefactis aquis ab igne. si igitur neq; subardens ignis alitur neq; solem verisimile erat existimare: neq; si omnem calefaciens euaporare fecerit aquā: inconueniens autez ⁊ solum curasse de sole: aliorum autem astrorum ipsos negligere salutē tantis ⁊ magnitudine ⁊ multitudine existentibus. Idem autem accidit ⁊ his irrationabile ⁊ dicentibus primo humida existēte terra ⁊ mundo qui circa terram a sole calefactum aerem: aut factum esse ⁊ totum celum augmentatum: ⁊ hoc spiritus exhibere ⁊ versiones ipsius facere. Manifeste enim semper sursuz ductum videmus: descendens iteruz aqua ⁊ si non per vnum reddatur ⁊ per singulas regiones simiter: sed in aliquibus ordinatis temporibus redditur oē acceptuz velut neq; aliis superioribus: neq; hoc quidem manente aere iaz post generationez: hoc autē facto ⁊ corrupto iteruz in aquā Potabile quidem igitur ⁊ dulce ꝓpter leuitatez sursum ducitur omne: salsum autem subtus manet ꝓpter grauedinez ut in eo qui conuenienti ipsius loco proprio: hoc enim putandum dubitandum esse conuenienter: irrationabile enim si non aliquis est locus aque: sicut ⁊ aliorum elementorum ⁊ banc esse solutionem. Quem enim videmus locum occupans mare: iste non est maris sed solum aque: videtur autez maris: quia quod salsum quidem deorsum manet ꝓpter pondus: dulce autem ⁊ potabile sursum ducitur ꝓpter leuitatem: quēadmodum in animalium corporibus: etenim in his alimento ingredienti dulci humidi alimenti hypostasis ⁊ superfluum: apparet ens amarum ⁊ salsum Dulce enīz ⁊ potabile ab innato calore attractum in carnes ⁊ aliam compactionez venit partiuz ut quelibet nata est. Sicut igitur ibi incōueniens siquis potabilis alimēti non putet locum esse ventrem soluz: quia cito assumitur sed superflui: quia hoc videt subsidēs non vtiq; existimabit bene: similiter autem ⁊ in his. est quidez enīz sicut dicimus locus iste aque ꝓpter qō ⁊ fluuij fluunt in ipsum omnes: ⁊ omis que fit aqua: sique enim q̄ maxime concauum fluxus ⁊ mare talem obtinet locum: sed hoc quidem sursum fertur cito, ꝓpter solez esse: hoc autē derelinquitur ꝓpter dictā causaz. Querere autē antiquam dubitationem, ꝓpter quod quid tanta multitudo aque nusq̄ apparet: per singulos enīz dies fluuijs fluentibus innumerabilibus ⁊ magnitudine immensis nihil mare sit amplius? hoc quidem nulluz inconueniens dubitare aliquos non tamen intuentem difficile videre. eadez enīz multitudo aque in latum diffusa ⁊ tota simul nō inequali tempore exsiccatur: sed differt intantuz ut hoc quidem permaneat per totum diem: hoc autem quemadmodum siquis super mensaz magnam diffuderit aque cyathum simul: perspicietibus vtiq; exterminabitur totum: qō vtiq; ⁊ circa fluuios accidit. contnue enīz fluentibus simul totum semper qō peruenit immensum ⁊ latum locum exsiccatur cito ⁊ latenter. Qō autem scriptum ē in phedone de fluuijs ⁊ mari impossibile est: dicitur enim q̄ omnia quidem inuicez perforata sunt sub terra: principium autem omniuz sit ⁊ fons aquarum vocatur tartarus circa medium aque quedaz multitudo ex quo ⁊ fluentia ⁊ non fluentia prodeunt omnia. circunfluentiam autez facere ad singula rheumatuz propterea q̄ moueatur semper qō primum ⁊ principium: nō habetur enim sedem: sed semper circa mediū volui: motum autem sursum ⁊ deorsum facere effusionem rheumatibus: hoc autez in multis quidez locis stagnari quale ⁊ qō apud nos esse mare. omnia autem iteruz circulo circunduci ad ꝑncipiuz: vnde inceperunt fluere: multa quidez sm eundem locum: quedam autem ⁊ e regione ponere effluxui: puta si fluere inceperunt desubtus desuper ingredi: esse autem vsq; ad medium descensum. Decetero enim ad sursuz iaz omnibus esse lationem. Sapores autez ⁊ colores habere aquam per qualem vtiq; cōtigerit fluens terraz Accidit ergo fluuios fluere non ad eundem semper locum sm rationem banc: quoniam enīz ad medium influunt a quo circūeffluunt nihil magis fluunt desubtus q̄z desuper: sz ad quodcūq; tenderit fluctuans tartarus: q̄zuis hoc accidente fiet vtiq; qō dicitur sursum fluuiorum: qō quidem impossibile. Adhuc que fit aqua ⁊ que sursum ducitur iterum vnde erit: hoc enim totuz excludere necessarium siquidem semper saluatur equalis. quantum enim extra fluit iterum fluit ad prīcipium quanuis omnes fluuij videantur terminantes ad mare quicunq; non in alios: in

UVA. BHSC. IyR_012

terram autem nullus: sed ꝛ si dispareant iterum ꝓdeunt. magni autem sunt fluuiorum qui longe fluunt p cōcauum: multorum enim suscipiunt rheumata fluuiorum detruncantes loco ꝛ longitudine vias: ꝓpter qd̄ quidem ꝛ histrus ꝛ nilus maximi fluuiorum sunt eorum qui in hoc mare exeunt: ꝛ de fontibus alij dicunt vniuscuiuiusq; fluuiorum: alias causas quia multi in eundez incidunt. hec itaq; omnia manifesta ꝙ impossibile est accidere aliterq; ꝛ mari principiuz inde habente. ꝙ quidem igitur aque locus est iste ꝛ non maris ꝛ ꝓpter quam causam: qd̄ quidem potabile immanifestum verūtamen fluens: hoc autez subsidens: ꝛ quia terminus magis aque q̄z principium est mare: quemadmodum qd̄ in corporibus superfluum alimenti ꝛ omnis ꝛ maxime ꝙ humidi dicta sint tanta nobis. De salsedine autē ipsius dicenduz ꝛ vtrum semper est idez: aut neq; erat neq; erit sed deficiet. etenim sic putant quidam: hoc quidem igitur visi sunt homines considerari qd̄ factum est: siquidem ꝛ omnis mundus simul enim ipsius faciunt generationem: quare palam ꝙ siquidem perpetuum omne ꝛ de mari existimandum. Putare autem minus fieri ſm multitudinem: sicut ait democritus ꝛ tandem deficere ab esopi fabulis nihil differre videt persuasus sic etenim ille fabulose cōposuit ꝙ bis quidem charybdis resorbens: primo quidez montes fecit manifestos: secundo autez insulas: vltimo aūt sorbens aridam faciet omnino. illi quidez igitur cōgruebat irato ad portinea talem dicere fabulam: veritatem autez querentibus minus: ꝓpter quam causam manſit primo: siue ꝓpter pondus ut etiam quidam horum aiunt: imprōptu enim huiusmodi causā videre: siue ꝛ ꝓpter aliud quid palam ꝙ ꝓpter hoc permanere necessarium ꝛ reliquo tempore ipsum. aut enim dicenduz ipsis ꝙ neq; eleuata aqua a sole veniet iterum: aut siquidem hoc erit necessarium: aut semper: aut q̄z diu quidem fuerit hoc remanere mare iterum sursuz ferri illud prius oportebit quod potabile: quare nunq̄z exsiccabitur: iterum enim illud preueniet descendens in ipsum qd̄ preascendit. differt eniz nihil semel hoc dicere: aut sepe. siquidem igitur solem cessare faciat quis allatione quid erit exsiccans. si autem permutet esse circulationem semp ꝓpinquas potabile: sicut diximus sursum ducet dimittet autez iteruz recedens. Acceperunt autē suspitionem hanc de mari eo ꝙ multa loca apparent siccciora nunc q̄z prius: de quo causam diximus: quia ſm quedam tempora excessibus factis aque hec est passio: sed non ꝓpter totius generationem ꝛ partium: ꝛ iterum erit contrarium ꝛ cū factū fuerit iteruz exsiccabitur: ꝛ hoc sic circulariter necessarium semper ire: magis enim sic rationabile existimare q̄z ꝓpter hoc celum totū permutari: sed de his quidem plus q̄z dignū immoratus est sermo. De salsedine autem his quidem qui semel generauerunt ꝛ totaliter ipsuz generant impossibile est salsuz facere. si eniz omnis humidi qd̄ circa terram erat ꝛ eleuati a sole residuum factum est mare: siq; inexistit tantus sapor in multa aqua ꝛ dulci ꝓpter immistam esse quādam terram talem: nihil minus quz aduenerit iterum aqua que euaporauit: necesse equali existente ꝛ primo ꝛ multitudine: aut si neq; prius neq; posterius salsum ipsum esse. si autem ꝛ primo cōfestim erat dicendū: que causa ꝛ simul ꝓpter qd̄ si non ꝛ tunc sursum latum fuerit ꝛ nunc patitur hoc. At vero ꝛ quicunq; terram causaz ponunt salsedinis immistam: habere enim multos sapores aiunt ipsam ut a fluuijs simul delatam ꝓpter misturam facere salsum: incōueniens autem nō ꝛ fluuios salsos esse. quomodo enim possibile in magna quidem multitudine aque euidens sic facere misturam terre talis: in vnoquoq; autez nō palam enim ꝙ mare est omnis fluuialis aqua: in nullo enim differebat nisi eo ꝙ salsuz sit a fluuijs hoc autem nullus venit in locuz in quez omnes simul fluunt. Similiter autē ꝛ derisibile ꝛ siquis dicens sudorez terre esse mare putat aliquid planum dixisse: sicut Empedocles. ad poesiz quidē enim sic dicens forte dixit sufficienter: metaphora eniz est. ad cognoscenduz autez naturaz non sufficienter: neq; enim sic palam hoc qualiter ex dulci poculo salsus fit sudor: vtq; ascendente quodam solum puta dulcissimo aut cōmisto quodā sicut in his que per cinerez colantur aquis. videtur autem eadem causa eē ꝛ circa superfluū in pesica collectum: etenim illud amarum ꝛ salsum fit potato eo qd̄ in alimento humido existente dulci. si itaq; quēadmodū q̄ per calcez colatur aqua amara fit: ꝛ adhuc quidez simul cum vrina delata tali quadam virtute qualis ꝛ uidetur subsistēs in vasis salsedo cum sudore autem quum segregata ex carnibus velut abluente qd̄ tale ex corpore exeunte humido: palam ꝙ ꝛ in mari qd̄ ex terra cōmistum humido causa salsedinis. in corpore quidem igitur fit tale que alimenti hypostasis ꝓpter indigestionem: in terra enim ſz quem modum existit dicendum. Omnino autem quomodo possibile tantam aque multitudinem desiccatam ꝛ calefactam segregari: submultiplicem eniz oportet ipsam esse partem relictam in terra. Adhuc ꝓpter quid non ꝛ nunc quz exsiccata fuerit terra: siue amplior siue minor sudat: humiditas enim ꝛ sudor fiunt amara: siquidem enim ꝛ tunc ꝛ nunc oportebat. non videtur autem hoc accidens: sed humida quidez existens exsiccatur: sicca autez existens nihil patitur tale. quomodo igitur possibile circa primam generationem: humida existente terra sudare exsiccata: sed magis verisimile: sicut aiunt quidam assumpta plurimo ꝛ eleuato humido ꝓpter solem ꝛ relictum esse mare: humidam autem existentem sudare impossibile: que quidez igitur dicuntur salsedinis cause disfugere videntur rationem. Nos autem dicamus principium sumentes idem qd̄ ꝛ prius: quoniaz enim positum est duplicez esse exhalationez: hāc quidem humidam: hanc vero siccam: palam ꝙ hoc putandū principiuz esse talium: ꝛ vtiq; ꝛ de quo prius dubitasse necessarium: vtrum ꝛ mare semper permanet earūdem existens partium numero: aut specie ꝛ quantitate permutatis semper partibus: quēadmodum aer ꝛ potabilis aqua ꝛ ignis: semper enim aliud ꝛ aliud fit horum vnūquodq; speties autem multitudinis vniuscuiusq; horum manet: sicut que fluentium aquarum ꝛ flāme fluxus. Manifestum itaq; ꝛ hoc ꝛ ꝓbabile ꝙ impossibile nō eandem esse de omnibus his rationem: ꝛ differre velocitate ꝛ tarditate permutationis. in omnibusq; corruptionem esse ꝛ

UVA. BHSC. IyR_012

generationē hoc tamen ordinate accidere oībus ipsis. His autem sic se habentibus tentandum reddere causam ⁊ de salsedine.manifestum itaq; per multa signa q̄ fit talis sapor,ppter commistionem in corporibusq; q̄ indigestissimum salsus ⁊ amarum:sicut ⁊ prius diximus.indigestissimū enim superfluus humidi alimenti.talis autē omnis hypostasis:maxime autē que in vesica.signū autem quia subtilissima est:digesta autē omnia constare nata sunt.deinde sudor semper in his in quibus idem corpus qum segregatur qō fecit sapor em hunc:similiter autez ⁊ in adustis.vbi,enim vtiq; non obtinuerit calidum:in corporibus quidem fit superfluitas:in adustis autez cinis:,ppter qō ⁊ mare quidem exusta aiunt factuz esse terra qō siquidem dicere est incōueniens.qō tamen ex tali verum:sicut enim ⁊ in dictis:sic ⁊ in toto ⁊ ex nascentibus ⁊ factis fm naturam:semper oportet intelligere:sicut ex ignitis qō relinquitur talez esse terram ⁊ itaq; ⁊ eam que in arida exhalationem omnem:hoc enim exhibet multā hanc multitudinem.mista autez sicut diximus existente vaporosa exhalatione ⁊ sicca qum cōstiterint in nubes ⁊ aquaz:necessariuz est intercipi aliquā multitudinem semper huius virtutis ⁊ simul deorsū ferri iterum pluta:⁊ hoc semper fieri fm quendā ordinem:ut cōtingit que hic participare ordinez vnde quidem igitur generatio salsi inest in aqua dictuz est.Et,ppter hoc australes aque latiorez ⁊ prime autūnalium.auster enim ⁊ magnitudine ⁊ spiritu estuosissimus est vētus ⁊ flat a locis siccis ⁊ calidis:quare cum pauco vapore:,ppter qō ⁊ calidus est.si enim ⁊ nō talis:sed vnde incipit flare frigidus:nihil minus ,pcedens,ppterea q̄ cōprehendit multam exhalationez siccam ex ,ppinquis locis calidus est.boreas autem velut a frigidis locis vaporosus,ppter qō frigidus. eo aūt qō ,ppellat serenus hic in oppositis autem aquosus.similiter autez ⁊ auster serenus his qui circa libyam:multum igitur in deorsum lata aqua cōfert q̄ tale:⁊ autūno late aque. necesse enī grauissima p̄ma deferri:q̄re in quibuscūq; ineſt talis terre multitudo tendunt citissime deorsum hec. Et caliduz etiaz mare,ppter hoc est:omnia enī quecunq; ignita fuerint habent potentia caliditatez in ipsis.videre autem licet ⁊ calcē ⁊ cinerez ⁊ hypostasim animalium ⁊ siccam ⁊ humidam calidissimoz fm ventrem animalium accidit calidissimam esse hypostasiz. Fit igitur semperq; ⁊ alterum,ppter hanc causam:eleuatur autem semper aliqua pars ipsius cum dulci ⁊ minor tanto quāto ⁊ in plura salsa ⁊ lata dulci minor: ,ppter qō quidem equale est ut ad omne dicere.Quod autem sit vaporans potabile ⁊ non in mare ꝓcernitur vaporans quando cōstiterit iteruz tentantes dicamus.patiuntur etiam ⁊ alia idem etenim vinum ⁊ omnes humores quicunq; vaporātes iterum in humidum qum constiterit aque fiunt. alie enim passiones aque sunt,ppter quandā cōmistionem ⁊ qualecunq; fuerit qō cōmistum talem facit saporem:sed de his quidem in alijs tēporibus cōuenientioribus faciendū cōsideratione. Nunc autem tm̄ dicimus q̄ maris existens semper aliquid sursuz ducitur ⁊ fit potabile:⁊ deorsum impluta descendit aliud factuz non q̄ sursum ductum ⁊ ,ppter pondus subsidet potabili ⁊,ppter hoc non deficit:sicut fluuij nisi locis quibusdam:hoc autem ⁊ in ambobus necesse accidere similiter:neq; semper eedem partes permanent,neq; terre neq; maris:sz tm̄ tota moles. Et enim de terra similiter oportet existimare:hoc q̄dem enim sursum venit:hoc autem iterum cōdescendit ⁊ loca permutāt ⁊ que supernatantia ⁊ q̄ descendentia itez. Qō autem est in cōmistione alicuius salsum:palam non solum ex dictis: sed ⁊ siquis vas cereū formans posuerit in mare circūligans os talibus: ut non per rimam aliquaz intret mare:qō enim ingreditur per parietes cereos fit potabilis aqua:quasi enim per liga terre qō terrestre secernitur ⁊ faciens salsedinem,ppter cōmistionem:hec enīz causa ⁊ grauedinis: plus enim trahit salsa q̄z potabilis ⁊ grossitiei.ctenim grossities differt intantum ut naues ab eodez pōdere rerum in fluuijs quidem fere submergātur in mari autem mediocriter habeant ⁊ nauigabiliter:,ppter qō quidē aliq in fluuijs onerantiū,ppter banc ignorantiam damnificati sunt. Argumentum autem misti q̄ grossior est moles.si enīz aliquis aquam salsaz fecerit valde miscens sal supernatant oua ⁊ si sint plena:fere enim sicut lutū fit tantam habet corpulentam multitudinez mare:idem autem hec operantur ⁊ circa salsituras si autem est sicut fabulantur quidam in palestina tale stagnum in qō siquis immerserit colligatuz hominem:aut sub iugale supernatare ⁊ non submergi in aquam testimonium vtiq; erit aliquod dictis.dicunt autem amarum sic esse stagnum ⁊ salsum:ut ibi nullus piscis innascatur. vestimenta autez sordidari siquis humectans permouerit.sunt autem ⁊ omnia talia signa dictoz q̄ salsidinem facit corpus aliquod ⁊ terrestre ē quod inexistit. In cabonia enim fons quidem est aque late:effluit autem in fluuium,ppe dulcem quidez pisces autez nō hñtez.elegerūt.n.ut qui sibi fabulantur potestate data ab Eracleo quando venit ab eraclea ducens boues sales ,p piscibus qui fiunt ipsis ex fonte.huiusmodi enī aque decoquētes aliquam partem ponunt ⁊ fit frigida quz euaporauerit humidum cum calido sales non grossi cōpacti:sed laxi ⁊ subtiles:sicut nix:sunt autem virtute debiliores alijs ⁊ plures delectant illecti ⁊ colore nō similiter albi:tale autem alteruz fit ⁊ in arabicis.est enim quidam locus in quo nascūtur calami ⁊ tyrpus de his cōburunt ⁊ cinerem emittentes decoquunt in aquam:qum autem dimiserint partez aque hec infrigidata saluz fit multitudo:quecunq; autem sunt salsa rebumata fluuiorū:aut fontium: plurima calida aliquando oportet putare:deinde principium quidez extinguí ignis:per quā autez penetrant terraz adhuc manere existentem:velut calcem ⁊ cinerem. sunt autem in multis locis ⁊ fōtes ⁊ rbeumata fluuiorum omnimodos habentia sapores quoruz omnium causam ponendum inexistentem:aut que insit virtutem ignis.exusta enim terra fm magis ⁊ minus omnimodas accipit formas ⁊ colorū ⁊ saporum.stipteríe enim ⁊ calcis ⁊ aliorum taliū,fit plena virtutibus per que penetrātes aque dulces existentes permutantur:⁊ he quidem acetose fiunt : quemadmodum que in sicana sicilie ibi enim exaline fit ⁊ vtuntur sicut aceto ad quedam ediluuiorum suorum. Est autem ⁊ circa

UVA. BHSC. IyR_012

lyngon fons quidem aque acetose:circa scythiã autem amarus: qđ autem defluit ab ipso fluuium in quem ingreditur facit amarum totum. Differentie autem horũ inde manifeste quales sapores ex qualibus fiũt cõmistionibus:dictũ aũt de ipsis seorsũ i alijs. De aqua quidẽ igit̃ & mari ꝓpter quas causas & semper ꝓtinue sunt: & quomodo permutantur:& que natura ipsorũ.adhuc autẽ qualscunqꝫ passiones sm naturam ipsis accidit facere aut pati: dictum est nobis fere plurimis. De spiritibus autem dicamus sumẽtes ꝑncipiũ qđ dictũ est nobis iam ꝑus:sunt autez due species exhalationis ut diximus: hec quidez humida:hec autem sicca:vocatur autem hec quidẽ vapor:hec autem sm totum quidem innominata:eo autem ꝙ in parte necesse ytentes vniuersaliter appellare ipsam velut fumum.est autem nec humidum sine sicco:nec siccuz sine humido: sed omnia hec dicuntur sm excessum. Lato autem sole circulo:& qum quidez appropinquauerit caliditate eleuante humidum:longius autẽ facto,pter infrigidationem consistente itez̃ sursum ducto vapore in aquam:,ppter qđ hyeme magis fiunt aque nocte q̃ꝫ per diem:sed nõ videtur quia latent nocturne magis q̃ꝫ diurne. descendẽs itaqꝫ aqua distribuitur omnis in terram. exístit aũt in terra multus ignis & multa caliditas:& sol nõ solum supernatans terre humidum trahit: sed & terram ipsam desiccat calefaciens. Exhalatione autem sicut dictum est duplici existente: hac aũt vaporosa:hac autem fumosa: ambas necessariũ fieri.haꝫ autem que quidem humidi plurez habens multitudinem exhalatio ꝑncipium pluuiis aque est:sicut dictum est ꝓius. sicca autem spirituum ꝑncipium & natura omnium.hoc autez ꝙ isto modo necessariuz est accidere & ex ipsis operibus palam:etenim exhalationez differre necessarium & solem & ea que in terra caliditatez hoc facere non solum possibile:sed etiaz necessariũ ẽ Quoniam autem altera vtriusqꝫ species manifestum ꝙ differunt & non eadem est que venti nã & que plute aque:sicut quidam aiunt.eundem enim aerem motum quidez ventum esse consistentem autez iterum aquam. aer quidem igitur sicut in sermonibus ante hoc diximus fit ex his. vapor quidem enim frigiduz & humiduz bene terminabile hoc quidem enim ut humidum: qui autem aque est frigidum ,ppria natura:sicut aqua nõ calefacta.fumus autez calidus & siccus:quare quẽadmoduz ex symbolis cõsistit qui sursuz aer humidus & calidus. Etenim incõueniens siqui circa singulos circũfusus aer iste sic motus spiritus & vndecũqꝫ extiterit motus ventus erit: sed non sicut fluuios existimamus non qualitercũqꝫ esse aque fluentis:neqꝫ si habeat multitudinem: sed oportet fontale esse qđ fluit:sic enim & de ventis habet.mouebitur enim vtiqꝫ magna multitudo aeris ab aliquo magno casu non habens ꝓncipium neqꝫ fontem. Attestantur autem que fiunt ex dictis:quia enim cõtinue quidem magis autez & minus & maior & minor fit exhalatio semp nubes fiũt & spiritus sm tempus vnũquodqꝫ ut nata sunt. Quia autem aliquando quidem vaporosa fit multiplicatio:aliquãdo autem sicca & fumosa:quandoqꝫ quidez pluuiosi anni fiunt & bumidi:quandoqꝫ autem ventosi & sicci. Aliquando quidẽ igitur accidit & siccitates & imbres multos esse simul:& sm cõtinuam sunt regionez: aliquãdo autem sm partes.sepe enim que in circuitu regio accipit temporaneos ibres & multos: in aliqua enim parte huiusmodi siccitas est:aliquãdo autem cõtrarium ea que in circuitu omniuz: aut mediocriter vtente aquis:aut & magis sicca vna aliqua pars aque copiosam accipit multitudinẽ Causa autem qr vt sm plurima quidem eandez passionem ad plurimã pertingere verisimile regionem qr similiter ponuntur ad solem que,ppe nisi aliquid differens habeat,ppriu. Quinimmo aliquando sm banc quidem partez sicca exhalatio facta est amplior: sm aliam autez vaporosa:aliquando autez cõtrarium:& ipsius autem huius causa qr vtraqꝫ transcendit inhabitate regionis exhalationem: puta sicca quidem sm ,ppriam regionem fluit:que autem humida ad vicinam:aut & in aliquem remotorũ locorũ,ppulsa est a spiritibus:aliquãdo quidem autez hoc quidem mansit.cõtraria autem idem fecit: & accidit hoc sepe:sicut in corpore animalium si superior venter siccus fuerit:inferior autem cõtrarior contrarie disponatur:& hoc sicco existente humiduz esse superiorem & frigidum:sic & circa loca antiparistasim pati & permutari exhalationes. Adhuc autem post imbres ventus ut fiz multa sit in illis locis sm que contigerit fuisse imbres & spiritus cessant aqua facta:hoc enim necesse accidere ,ppter dicta ꝑncipia.qum enim pluerit terra desiccata ab eo qđ in ipso calido & ab eo qđ desuper exhalat:hoc autem erat venti corpus: & quz talis segregatio fuerit & venti obtineant cessantibusqꝫ segregatur calidum semp & sursum fertur in superiorem locum cõstat vapor infrigidatus & fit aqua:& qum in idez compellantur nubes & contra circunsteterit ad ipsas frigiditas aque & infrigidat sic cõsequenter exhalationem: cessare igitur faciunt facte aque ventos & cessantibus ipse fiunt ,ppter has causas. Adhuc autem fiendi maxime spiritus ab vsa & meridie eadem causa plurimi enim boree & austri fiunt ventorũz. Sol enim sola ♄ loca non supergredit:sed adhuc & ab his super occasus autez & super orientes semper fertur:,ppter qđ nubes cõsistunt in lateralibus:& fit accedente quidez exhalatio humidi:abscedente autez ad cõtrarium locuz aque & imbres.propter lationem quidem igitur que ad tropicos & a tropicis estas fit & hyems & eleuat̃ sursuz aqua & fit iterum. Quoniam autez plurima descendit aqua quidem in his locis in quibus vertitur & a quibus:hec autem sunt que ad arctum & meridiem. vbi autem plurimam aquã terra suscipit hic plurimam necessarium fieri exhalationem:simili modo ut ex viridibus lignis fumum: exhalatio autem hec ventus est.rationabiliter vtiqꝫ hic fient plurimi & principalissimi spirituum:vocantur autem qui quidem ab arcto boree:qui autez a meridie austri. Latio autem ipsorũz obliqua ẽ circa terram enim fiant in rectum facta exhalatione:quia omnis qui in circuitu aer cõsequitur lationem:,ppter quod & dubitabit vtiqꝫ aliquis vnde principium spirituuz est vtruz desupra:aut desubtus.motus quidem enim desuper est & cõtingit ante flare.aer autez euidens si fuerit nubes aut caligo:significat.n.mota spũs principiũ ante

UVA. BHSC. IyR_012

manifeste venire ventum tanq3 desuper ipsis ba
bentibus pncipiuz. Quoniam autez est ventus
multitudo quedaz sicce ex terra exhalatiōis mo
ta circa terram: palā q motus quidē pncipium
desup: materie aūt z generationis desubtus qua
quidē eni tenderit qō ascēdit ide cā. latio eni eoz
que lōgius a terra domina z simul de subtus q-
dem in rectum sursū fert z omne causatū exīstēs
ppe suum pncipiū valet magis ppe: generatio-
nis aūt pncipium palā q ex terra est. Qō autem
exhalationib' cōueniētibus fm modicum: sicut
fluuioz pncipia fiūt emanēte terra palā z in ope
ribus. vñ autē singulariter flant mīnimi oēs sunt
pcedentes aūt z longe validi flant. Adhuc autē
z qui circa arctū in hyeme tranquilla z sine flatu
fm ipsum illū locū: sed fm modicū vlterius flās
z latens extra, pcedēs iam spiritus fit insignis: q
quidē est venti natura z quō fit. Adhuc autez de
siccitate z ō ibrositate z, ppt quā cām cessāt z flu
unt post imbres: z, ppter quid boree z noti pluri
mi ventoz sunt dictū est: adhuc aūt z de latione
ipsoz. Sol aūt z cessare facit z cōmouet spiritus
debiles enim z paucas exīstētes exhalatiōes ex-
terminat ampliori calido qō i exhalatione mīn⁹
exīstens z disgregat. adhuc autē ipsā terrā preue
nit exiccās anteq3 facta fuerit simul multa cōgre
gatio: sicut si in multū ignem inciderit modicum
exustibile preuenit sepe anteq3 fumū faciat exu-
stum. ppter has quidē igitur causas cessare facit
ventos z a pncipio quidem, phibet consūptione
quidē cessare faciens: celeritate autē siccitatis fie
ri, phibēs: ppter qō z circa orionis ortum maxi
me sit trāquillitas: z vsq3 ad crīseos z, pdomos.
Vniuersalit autē fiunt trāquillitates, ppter duas
causas: aut enim, ppter frigus extīcta exhalatiōe
velut qum fuerit gelu forte: aut madefacta a suf-
focatione: plurime autez z intermedijs tempori-
bus: aut eo q nondū facta sit exhalatio: aut eo
q iam pterijt exhalatio: z alia nondū aduenerit.
Indiscretus autez z difficilis orion esse videt ut
occumbens z orienſ: qz in permutatione tempo
ris accidit occasus z ortus estate aut hyeme: z, p
pter magnitudinem astri diez fit pluralitas: per-
mutationes autē omniū turbatione plene, ppter
indeterminationem sunt. Echesie autē flant post
versiones z canis ortum: z neq3 tūc qñ maxime
ppe fuerit sol: neq3 qñ longe: z diebus quidē flāt
noctibus aūt cessant. causa autem qz, ppe quidē
exīstens preuenit exiccās anteq3 fiat exhalatio.
qum autez abscesserit modicum: mediocris iam
fit exhalatio z caliditas ut cōgelate aque liqscāt
z terra exiccata z a, ppria caliditate z ab ea que
solis quasi turgescat z exhalet. nocte autē defici-
unt: quia congelate liquescentes desistunt, ppter
frigiditatem noctium. exhalat autē neq3 cōgela
tum neq3 nihil habens siccum: sed qum habeat
siccam humiditatē hoc calefactuz exhalat. Du
bitant autez quidam, ppter quid boree fiunt cōti
nue quos vocamus echesias post estiuales tro-
picos: noti autē sic non fiunt post hyemales. Ha
bet autē non irrationabiliter: fuit eniz vocati leu
conati opposito tempore: non sic autez fiunt cō-
tinui: ppter qō latentes faciunt inquirere. Causa
autē quia boreas quidem a locis que sub arcto
flat que plena aqua z niue sunt mlta: quib⁹ lique
factis a sole post estiuales versiones magis q3 in
ipsis flant echesie: sic enim z suffocationes fiunt
non quando maxime appropinquauerit ad ar-
ctum: sed qum calefecerit ampliori tempore ad-
huc autem, ppe. similiter autez z post hyemales
versiones flant ornichie: eteniz hi echesie sunt de
biles: minores autē z tardiores echesijs flant. se-
ptuagessimo enim die incipiunt flare, ppter lon-
ge exīstentem solem inualescere mīnus. non cōti-
nui autem similiter flant: quia huius quidez in
superficie z debilia queq3 segregantur. hec autez
magis congelata ampliori indigent caliditate: p
pter qō interpollantes isti flant donec subuersio-
nibus iteꝝ estiualibus flauerint echesie: quoniaz
vultq3 q3 maxime cōtinue huc semper flare vē-
tus. Auster autem ab estiua versione flat z non
ab altera vsa. duabus enim exīstentibus decisio
nibus possibilis habitari regionibus: hac qui-
dem ad superiorez polum qui fm nos: hac autē
ad altez z ad meridiem z vtraq3 exīstente: velut
tympano. talem enim figurā terre excidunt que
ex centro ipsius ducte z faciūt duos conos: hūc
quidem habentem basem tropicum: hunc sem-
per manifestum: verticem autem in medio terre:
eodem autem modo ad inferiorem polum alij
duo coni terre excisiones faciunt. Ide autem
habitari sole possibile z neq3 vltra versionem: vm
bra enim non vtiq3 esset ad arctum: nunc autem
inhabitabilia sunt prius loca anteq3 subdeficiat
aut permutetur vmbra ad meridiem: queq3 sub
vsa a frigore inhabitabilia. fertur autem z coro
na fm hunc modum. videtur enim super caput
facta nobis qum fuerit fm meridianū: ppter qō
z ridiculose scribunt nunc periodus terre. descri
bunt enim circularem habitatam: hoc autem est
impossibile z fm apparentiam z fm rationem.
Ratio enim ostendit q ad latitudinem quidem
determinata est: circulo autem copulari cōtingit
ppter temperantiaz: nunc autem excedunt estus
z frigus fm lōgitudinez: sed ad latitudinē: quare
si non alicubi, phibet maris multitudo totum est
perambulabile. Et fm apparentiā circa naviga
tiones z itinera: multum enim longitudo differt
a latitudine. qō enim ab eracleis columnis vsq3
ad indicum eo q ex ethiopia ad meotidez z ad
extrema scythie loca plusq3 quinq3 ad tria fm
magnitudinem est. siquis navigationes ratiocī-
netur z vias ut cōtingit accipere taliuz certitudi-
nes: z quidem ad latitudinem vsq3 ad inhabita-
bilia scimus habitatam: hic quidem enim, ppter
frigus non iam habitant: hic autem, ppter estuz
que autē extra indicum z columnas eracleas, p-
pter mare non videntur copulari per cōtinuam
esse omnem habitabilem. Quoniam autem simi
liter habere necesse locum quendam ad alteruz
polum: sicut quem nos habitamus ad eum qui
super nos: palam q, pportionabiliter habebunt
aliaq3 z ventoz existentia: quare quēadmodum
hic boreas est: z illis ab illa que ibi vsa aliquis
ventus sit existens q3 nihil possibile pertingere
huc: quoniam neq3 boreas idem in eam que hic
habitationem omniuz est. Est enim velut apoge
yos spiritus borealis donec boreas iste in eam q
hic habitationem flet: sed quia habitatio ista po
sita est ad arctum plurimi boree flant: tamen aūt
z istic deficit z non potest longe peruenire: quo-
niam circa id quod extra libyam mare australe

UVA. BHSC. IyR_012

queadmoduꝫ hic boree ⁊ austri flant: sic ibi euri ⁊ çephyri succedētes cōtinui semper flant. Qđ quidē igit̄ auster nō ē ab altero polo flans vent⁹ palā: qm̄ aūt neqꝫ ille neqꝫ q ab hyemali v̄sione oportebit eniꝫ vtiqꝫ aliū ab estiuali esse versione sic eni ꝓportionabile assignabit: nūc autē nō est vnus enim solus uidet̄ flans ex inde locis: quare necesse est eū qui ab exusto loco flantē vētum eē austꝝ. Ille aūt locus ꝓpter solis vicinantiā neqꝫ hꝫ aquas neqꝫ pascua quā ꝓpter liquefactioneꝫ faciūt echesios: sed q̄r multo maior est locus ille ⁊ expansus maior ⁊ amplior ⁊ magis verax ventus est auster borea: ⁊ ptingit magis huc q̄ꝫ iste illuc. que quidem igit̄ cā hoꝝ ē ventoꝝ: ⁊ quō se habēt ad inuicē dictū ē. De positione aūt ipsoꝝ ⁊ qui cōtrarij qbus ⁊ quos simul flare cōtingit ⁊ quos nō: adhuc aūt ⁊ q ⁊ quot existūt entes: ⁊ adhuc de alijs passionibus quecūqꝫ cōtingit dicta est in ꝓblematibus pticularibus nūc dicam⁹. Oportet aūt de positione simul rōnes ex descriptione cōsiderare. describit̄ quideꝫ igit̄ ut magis isinuabiliter habeat q oriçontis circulus ꝓpt̄ qđ ⁊ rotūdus. oꝫ aūt intelligere ipsius alterā decisionē q̄ a nobis habitat̄. erit. n. ⁊ illā diuidere eodē modo. Supponat̄ etiā p̄mo quidē cōtraria ſm locū esse plurimū distantia ſm locū: sicut ſm speciē cōtraria plurimū distātia ſm speciē. plurimū enim distant ſm locū posita ad inuicē ſm diametrū. Sit igit̄ in quo. a. occidens eqnoctialis: contraria aūt huic in quo. b. oriens eqnoctialis: alia aūt diametros hāc ad rectā incidens: ⁊ que in q̊ . i. sit vrsa: huic auteꝫ ꝯtrariū ex opposito ꝙ in quo t. meridies: qđ aūt in quo. ȝ. oriens estiualis: qđ aūt in quo. e. occidens estiualis: qđ aūt in quo. d. oriens hyemalis: qđ aūt in quo. g. occidēs hyemalis: a. ȝ. auteꝫ ducant̄ diametri ad. g. ⁊ ad. d. ⁊ ad. e. Quoniā igit̄ plurimū distātia ſm locuꝫ cōtraria ſm locum. plurimū aūt distant que ſm diametrū necessariū ⁊ ventoꝝ hos inuicē cotrarios esse quicunqꝫ sunt ſm diametꝝ. vocant̄ auteꝫ ſm positionem locoꝝ venti sic: çephyrus qdem q ab. a. hic aūt occidens eqnoctialis: contrarius aūt huic apeliores: hic aūt oriens equinoctialis boreas aūt aperchias ab. i. hic eniꝫ vrsa: cōtrarius autē huic auster a. t. meridies autē hic a qua flat ⁊. t. ipsi. i. cōtrariuꝫ ſm diametꝝ eniꝫ a. ȝ. aūt kekias. h eniꝫ oriens estiualis: cōtrarius aūt nō qui ab. e. flat: sed qui a. g. lips: iste eniꝫ ab occidēte hymali: cōtrarius aūt huic ſm diametꝝ enim ponit̄ a. d. autē eurus: iste. n. ab oriente hyemali flat vicinans austro: ꝓpter qđ ⁊ sepe euronochi dicunt̄ flare: cōtrarius aūt huic nō qui a. g. lips sed qui a. b. quē vocāt: hi quidē argetem: hi autē olypiam: hi aūt scirena: iste eni ab occidēti estiuali flat: ⁊ ſm diametrum ipsi opponit̄ solus: sic qdem igitur qui ſm diametꝝ positi venti ⁊ qbus sunt ꝯtrarij. Alij aūt sūt ſm quos nō sunt cōtrarij venti a. c. qdē eniꝫ quē vocat treskiam: iste eni medius argetis ⁊ aperchie a. k. auteꝫ quē vocat messē: iste. n. medius kekie ⁊ aperchie: que auteꝫ c. k. diameter vult quidē ſm semp apparentē esse non certitudinat aūt. cōtraria enim non sunt his ventis neqꝫ messi. flaret. n. vtiqꝫ aliquis ab eo in quo. m. h eni ſm diametꝝ neqꝫ ipsi. c. treskie. flaret enim vtiqꝫ ab. n. hoc est signum ſm diametꝝ si nō ab ipso ad modicū flat quidā ventus queꝫ

vocant qui circa locū illum pheniciā p̄ncipalissimi quidē igitur venti ⁊ determinati sunt hi ⁊ h ordinati sunt modo. Essendi autē plures ventos a locis ad arctum q̄ꝫ ab his qui ad meridiem cā habitabilē supponi ad hunc locum: ⁊ q̄r multo plus q̄ꝫ aqua ⁊ nix reponit̄ in hāc partem: q̄r illa sub sole sūt ⁊ illius latione quibus liquefactis in terrā ⁊ calefactis a sole ⁊ terra necessariuꝫ ampliorē ⁊ ad plurem locū fieri exhalationē ꝓpter hanc causaꝫ. Est autē dictoꝝ ventoꝝ boreas qdem quiqꝫ aperchias principalissime ⁊ treskias cōmunis argetis ⁊ boree: auster auteꝫ quiqꝫ itagenes qui a meridie ⁊ lips: apeliores autē quiqꝫ ab oriente equinoctiali ⁊ eurus: phenicias auteꝫ cōmunis: çephyrus autē quiqꝫ itagenes ⁊ argetes vocatus. vniuersaliter autē hi quidem boreales hoꝝ vocantur: hi autē australes. opponunt̄ autē çephyri quidem boree. frigidiores eniꝫ qui ab occidēte flant: austro aūt apeliorici. determinatis igit̄ frigido ⁊ calido ⁊ estuoso ventis sic vocauerunt. calidiores eniꝫ qui ab oriente his qui ab occidente: q̄r pluri tempore sub sole sunt qui ab oriente. q auteꝫ ab occidente dereliquerunt citius ⁊ appropinquāt loco tardius. Sic autem ordinatis ventis palā ꝙ simul flare cōtrarios qdem non possibile: ſm diametꝝ enim. alter igit̄ cessabit violentiam passus non sic auteꝫ positos ad inuicem nihil ꝓhibet: puta. ȝ. ⁊. d. ꝓpter hoc simul flant aliquando ambo omnino ad ideꝫ signum nō ex eodem neqꝫ eodē spiritu. ſm tempora autem cōtraria cōtrarij maxime flant: puta circa equinoctiuꝫ vernale kekias ⁊ totaliter que vltra tropicum estiualē: circa autūnale autem libes: circa versiones autē estiuales: çephyrus: circa hyemales autē eurus. incidunt autē alijs maxime ⁊ cessare faciunt aperchie ⁊ treskie ⁊ argete maxime eniꝫ de prope ipetus ipsoꝝ est. crebriqꝫ ⁊ fontes flant maxime isti: ꝓpter qđ ⁊ serenissimi sunt ventoꝝ. flantes enim de prope maxime repellentes alios ventos cessare faciunt ⁊ efflantes cōsistentes nubes faciunt serenitatem. si nō frigidi vehementer fuerint simul existētis: tunc aut nō sereni. si enim fuerint magis frigidi q̄ꝫ magni preueniunt coagulantes q̄ꝫ ꝓpellentes. kekias aūt nō serenus: q̄r reflectit in seipsū: vn̄ ⁊ dicit̄ ꝓuerbium trahens ad seipsum: ut kekias nubem. gyrationes auteꝫ fiunt ipsoꝝ cessantium inhabita ſm solis translationē quia mouetur maxime habitum principio p̄ncipium autem sic mouet̄ ventoꝝ: ut sol. contrarij autem aut idem faciunt: aut cōtrarium: puta humidi lips ⁊ kekias quem elysponciā quidaꝫ vocant ⁊ eurus quē apeliorem: sicci autem argetes ⁊ eurus a principio autem iste siccus: consumens autem aquosus: nubulosus autem messes ⁊ aperchias maxime: isti eniꝫ frigidissimi: grandinosus auteꝫ aperchias: ⁊ treskias ⁊ argetes: estuosus autē auster ⁊ çephyrus ⁊ eurus: nubibus auteꝫ condēsant celū: kekias autē valde: lips autē rar⁹: kekias aūt ꝓptea ꝙ reflectit ad ipsū: ⁊ q̄r cōmunis ē boree ⁊ euro: quare q̄r frigidus est coagulans vaporē aerem cōstare facit. Quia autē a loco apelioticus est habet multam materiā ⁊ vaporeꝫ quem ꝓpellit: sereni aūt aperchias ⁊ treskias ⁊ argetes: causa aūt dicta est p̄us. Coruscationes faciunt maxime aūt hi ⁊ messes. qui enim de prope flant frigidi sunt

UVA. BHSC. IyR_012

ꝓpter frigidū aūt ſulguratio fit: ſegregatur enim conſtantibus nubibus: ꝓpter qō ꝛ quidem eorundē boꝛ grandinoſi ſunt: cito eniꝫ coagulant echelie autē fiunt autūno quidē maxime: deinde vere maxime: aperchias ꝛ treſkias ꝛ argetes: cā autē qꝛ ꝛ nephie fiunt maxime qū alijs flantibus inciderint alij: iſti autem incidunt maxime alijs flantibus: cauſa autem dicta eſt ꝛ huius ꝓius. Echelie aūt gyrant habitātibus circa occidētez ex aperchias in treſkias ꝛ argetes ꝛ çephyros. aperchias enim çephyrus eſt: incipientes quidē ab vꝛſa: terminantes autem ad longe: his autem qui ad oꝛientē gyrāt vſqꝫ ad apellioꝛē. De ventis quidē igit ꝛ de ea que a p̄ncipio generatione ipſoꝝ ꝛ ſubſtantia ꝛ de accidentibus paſſionibꝰ cōmuniter ꝛ ſm vnūquēqꝫ tāta nobis dicta ſūt De agitatione autē ꝛ motu terre poſt hoc dicendum: cauſa aūt huius paſſionis habita huic generi eſt: ſunt autē tradita vſqꝫ ad p̄ſens tp̄s tria ꝛ a tribus. Anaxagoꝛas eniꝫ claçomenius ꝛ p̄us anaximenes mileſius enūciauerūt ꝛ his poſteriꝰ Democritus abderites. Anaxa. quidē igit ait etherem natū ferri ſurſuꝫ incidentē aūt in inferiora terre cōcaua mouere ipſā: que quidē eniꝫ ſurſum ꝓferunt ꝓpter ūbres: qm̄ nā omneꝫ ſimiliter eſſe ſōniferā tanqꝫ exñtem: hoc quidē ſurſū: hoc aūt deoꝛſū totius ſpere: ꝛ ſurſuꝫ qdem hac exiſtē te parte i qua habitamus deoꝛſū aūt altera. Ad hāc quidē autē cauſā nihil forte oꝫ dicere tanqꝫ valde ſimpliciter dictā. ſurſum eniꝫ ꝛ deoꝛſū putare ſic habere ut nō ad terrā quidē vndiqꝫ ferātur grauitatē habentia coꝛpoꝝ: ſurſum aūt leuia ꝛ ignis ſtultū. Et hoc videntes oꝛiçontē habitatā qꝫtum nos ſcimus altoꝝ ſemp factū translatis tanqꝫ exiſtente gibboſa ꝛ ſperica. Et dicere quidez q ꝓpter magnitudinē in aere manet: agitari aūt dicere percuſſā deſubtus p totā. Adhuc aūt nullū reddūt accidētiū circa terremotus: neqꝫ. n. regiones neqꝫ tpa quecūqꝫ participāt hac paſſione. Democritus autem ait terrā plenam aqua exiſtentē ꝛ ſuſcipiētē multā aliā pluuialē aquam ab hac moueri: facta aūt amplioꝛi qꝛ nō poſſunt ſuſcipere vētres vim inferentē facere terremotum ꝛ exſiccatā trabentē in vacua loca ex repletioꝛibus tranſidentē incidentē mouere. Anaximenes aūt ait plutā terrā ꝛ exſiccatā ꝛūpi: ꝛ ab his ruptis fruſtis incidentibus cōcuti ꝓpter qō ꝛ fieri terremotus in ſiccitatibus ꝛ itoꝝ in pluuioſis: in ſiccitatibus eniꝫ ſicut dictū eſt exſiccataꝫ rumpi ꝛ ab aquis ſuphumectatā decidere. oportebat autem hoc accidente ſubuerſā multiplicit apparere terrā: adhuc autē ꝓpter quā cauſā circa quedā loca ſepe fit hec paſſio nullo differētia exceſſu tali ad talia ꝛ quidē oportebat. omnino aūt ſic exiſtimātibus neceſſariū dicere minus ſemp terremotus fieri ꝛ tandē ceſſare aliqñ ꝓcuſſā. ſic eniꝫ decidēs talē habꝫ naturā: quare ſi hoc impoſſibile palaꝫ q ꝛ impoſſibile hāc eſſe cauſā. Sed quoniā manifeſtū q neceſſariū ꝛ ab humido ꝛ ſicco fieri exhalationē ſicut dixīmus in p̄rioꝛibus neceſſe biſ exiſtentibus fieri terremotus. exiſtit eni terra p ſe quidē ſicca: ꝓpter imbꝛes aūt habēs in ſe ipſam humiditatē multā: ut ꝛ a ſole ꝛ ab eo q i ipa igne calefacta: multus quidē extra: multus autē intra ſpūs fiat: ꝛ hic aliqñ quidē cōtinuus exīt fluit oīs aliqñ autē ītra oīs: aliqñ aūt ꝛ partitur. Si itaqꝫ hoc impoſſibile alr habere q poſt hoc conſideran dū vtiqꝫ erit quale maxime motiuū erit coꝛpoꝝ neceſſe eniꝫ q ad plurimū natū ire ꝛ vehemētiſſimū maxime tale eſſe: vehemētiſſimū quidez igit ex neceſſitate qō citiſſime fertur: percurrit. n. maxime ꝓpter velocitatē. ad plurimū aūt natuꝫ eſt pertrāſire qō p omne ire maxime pōt: tale autem qō ſubtiliſſimū: quare ſiquidē ſpūs natura talis maxime coꝛpoꝝ ſpūs motiuus. etenim ignis qñ cū ſpiritu fuerit fit flamma ꝛ ferī celeriter: nō igit aqua neqꝫ terra cauſa vtiqꝫ erit: ſed ſpūs motus qū intus fuerit ꝛ fluxerit qui extra exhalatus: ꝓpter qō fiunt tranqllitate plures ꝛ maximi terremotuū. cōtinua aūt exiſtēs exhalatio cōſequitur ut in pluribus impetū p̄ncipij: quare aut intus ſimul aut extra ferī ois: quoſdā aūt fieri ꝛ ſpū exiſtente nihil irrationabile. videmus eniꝫ aliqñ ſimul plures flantes vētos: quoꝝ quꝫ in terra feratur alter erit ſpiritu ente terremotuſ: minoꝛes aūt hi fiunt magnitudine: ꝓpter qō diuiſum eſt p̄ncipiū ꝛ cā ipſoꝝ. Nocte aūt fiūt plures ꝛ maioꝛes terremotuū: qui aūt de die circa meridiē: trāquilliſſimū eni eſt ut in pluribus diei meridies. ſol. n. qum maxime obtineat declinat exhalationeꝫ in terrā: obtinet aūt maxime circa meridiē: ꝛ noctes aūt diebus trāquilliοꝛes ꝓpter abſentiam ſolis. Quare intus ſit itoꝝ fluxus ſicut recurſus in cōtrariū eius q extra diffuſiones ꝛ ad diluculū maxime: tūc eniꝫ ꝛ ſpūs nati ſunt incipere flare: ſi igitur ītus extiterit pmutatū eſt p̄ncipiū ipſoꝝ ſicut euripp⁹ ꝓpter multitudinē fortioꝛez facit terremotū. Adhuc aūt circa loca talia fortiſſimi fiunt terremotuū vbi mare fluxibile: aut regio ſpōgioſa ꝛ ſubantroſa: ꝓpter qō ꝛ circa elleſpontū ꝛ circa achaiā ꝛ ſiciliā ꝛ euboie circa hec loca: videt eni penetrare ſub terra mare: ꝓpter qō achine q circa edipſum a tali cauſa facte ſunt. Circa dicta autē loca terremotus fiunt maximi ꝓpter anguſtiā. ſpūs eniꝫ factus vehemēs: ꝛ ꝓpter multitudinem maris allati repellitur itoꝝ in terraꝫ qō natum erat efflare ex terra regioneſqꝫ quecūqꝫ ināniа habēt que ſubtus loca multū ſuſcipiētes ſpiritū cōcutiunt magis: ꝛ vere aūt ꝛ autūmno maxime ꝛ in pluuioſis ꝛ in ſiccitatibus fiunt ꝓpter eandē cauſā. tpa autē hec maxie ſpumoſa: eſtas eniꝫ ꝛ hyems: hec quidem igitur ꝓpter çelu hec autē ꝓpter eſtū facit īmobilitatē. hoc quidē enim valde frigidū: h autē valde ſiccū ē: ꝛ in ſiccitatibꝰ quidem ſpumoſis aer hoc ipſum eni eſt achinos qñ amplioꝛ exhalatio ſicca facta fuerit qꝫ humida: in pluuioſis aūt amplioꝛē facit eaꝫ que intus exhalationē ꝛ eo q intercipiat in anguſtioꝛibus locis ꝛ cōpellatur ī minoꝛē locū talis ſegregatio repletis concauitatibus aqua qum inceperit obtinere eo q multa in paruū locū cōp̄matur fortiter mouet fluens ventus ꝛ offendēs. oportet eni intelligere q ſicut in coꝛpoꝛe noſtro ꝛ tremoꝝ ꝛ pulſuum cauſa eſt ſpūs intercepti virtus: ſic ꝛ in terra ſpūm ſimile facere: ꝛ hunc quidē terremotū velut tremoꝛē eſſe: hūc aūt velut pulſum: ꝛ ſicut accidit ſepe poſt vrinationē: per coꝛpus enim fit velut tremoꝛ qddā trāſlato ſpiritu deſoꝛis intus ſubito talia eniꝫ fieri ꝛ circa terrā. Quantā autez habeat ſpiritus virtutē nō ſolū ex his que ī aere fiunt: oportet ſpeculari hoc quidē ꝓpter magnitudinē. exiſtimabit vtiqꝫ aliqs poſſe talia facere

UVA. BHSC. IyR_012

sed i coꝛporibus animaliũ.thetani.n.ꝛ spasmi spi
ritus quidẽ sũt motus tñ aũt vigoꝛem habẽt:ut
multi simul tentãtes vi tenere nõ possũt obtinere
motũ infirmãtiũ.tale itaqꝫ oꝫ intelligere factũ ꝛ i
terra ut cõpareꝯ ad paruũ maius.Signa aũt bo
rũ ꝛ ad nostꝝ sensũ sepe facta sũt.iã eniꝫ terremo
tus in qbusdã locis factus non ꝑus desijt anteqꝫ
erũpẽs in eum qui sup terrã locum manifeste ut
echesias exiuit qui mouit vẽtus quale ꝛ circa era
cleã eã que i põto nup factum fuit ꝛ ꝑus supra sa
crã insulã.hec eniꝫ ẽ vna vocataꝝ eoli insulaꝝ.in
hac eniꝫ itumuit aliqd terre ꝛ ascẽdit velut collis
molles cũ sono tãdem aũt rupta exiuit mltus spi
ritus ꝛ fauillã ꝛ cinerẽ eleuauit ꝛ lipareoꝝ exñtẽ
ciuitatẽ nõ lõge oẽm incinerauit:ꝛ ad qualdã in
italia ciuitatum venit ꝛ nũc vbi exufflatio hec fa
cta fuit palã ẽ:eteniꝫ facti ignis in terra hãc putã
dũ esse causã:qũ densuꝫ accẽdit ꝑmo i paruo di
screpto aere.Argumẽtũ aũt ẽ q flãt sub terra spi
ritus ꝛ q fit circa has insulas. qũ eniꝫ vẽtus de
beat flare auster ꝑsignificat ꝑus.sonãt eni ex qui
bus fiũt exufflationes: ꝓpterea q mare ꝓpellaꝯ
iam de lõge.ab hoc aũt q ex terra exufflans re
pellaꝯ itꝝ intus:qua quidẽ supgredit mare hac
facit sonũ sine scisino,ꝓpter amplitudinẽ locoꝝũ:
effundit eni in imẽsum exꝫ ꝛ,ꝓpter paucitatem re
pulsi aeris.Adhuc fieri solẽ caliginosũ ꝛ obscu
rioꝛẽ sine nube ꝛ añ matutinos terremotus aliqñ
trãquillitatẽ ꝛ frigꝰ fortesignũ dicte causeẽ.solez
n.caliginosũ ꝛ obscurũ necessariũ eẽ icipiẽte spũ
ꝓgredi i trã dissoluẽte aerẽ ꝛ disgregãteꝛ ad au
roꝛã ꝛ matutios trãqllitatẽqꝫ ꝛ frigꝰ:trãqllitatẽ q
dẽ eni necessariũ ẽ:ut i plurimũ accidere: quẽad
modũ dictũ ẽ ꝑus:velut regressu intro facto spi
ritus ꝛ magis añ maioꝛes terremotus:nõ discre
tũ eni boc quidẽ exꝫ:boc aũt intus:sꝫ totuz intus
simul latũ necessariũ valere magis:frigus aũt ac
cidit,ꝓpterea q exhalatio iteruertitur nã calida
exñs sꝫ se. Nõ videt aũt vẽti eẽ calidi:qꝛ mouẽt
aerẽ exñtem plenũ multo ꝛ frigido uapoꝛe:sicut
spiritus per hos exufflatus:eteni ꝟ quidẽ deꝓ
pe ẽ calidus:sicut ꝛ qũ iamus:sꝫ,ꝓpter paucitatẽ
nõ similiter manifestũ:delõge aũt frigidus,ꝓpter
causã eandẽ ventis:deficiẽte autẽ in terra tali vir
tute:cõueniẽs ,ꝓpter humiditatẽ vapoꝛosus de
fluxus facit frigus i qbus accidit locis hanc fieri
passionẽ. Idẽ aũt cã ꝛ signi cõsueti aliqñ fieri añ
terremotus:aut.n.ꝑ diẽ:aut paꝫ post occasũ se
renitate exñte nubecula subtilis appareat poꝛꝛe
cta ꝛ lõga velut linee lõgitudo qꝫplurimũ recta
in spiritu deficiẽte,ꝓpter translationẽ. Simile aũt
accidit ꝛ in mari circa littoꝛa:qñ quidẽ eni fluctu
ans inciderit vehemẽter grosse ꝛ distoꝛte fiũt re
gimines:qñ autẽ platoꝛ fuerit ,ꝓpterea q pua sit
segregatio subtiles sunt ꝛ recte. Idẽ quidẽ igitur
mare facit circa terrã hoc spiritus cira eã q̃ in ae
re caliginẽ:ut qñ fuerit facta tranqllitas ois recta
ꝛ subtilis dereliquaꝯ tãqꝫ nubecula sit regiminis
aeris:ꝓ eandẽ causã aũt ꝛ circa eclipses aliqñ lu
ne accidit fieri terremotũ.qñ eniꝫ iã,ꝓpe fuerit in
terpositio ꝛ nondũ quidẽ ois sit deficiẽs lumen
ꝛ q a sole calidũ ex aere:iã aũt marcefactũ tran
quillitas sit cõtra trãslato spiritu in terrã qui facit
terremotũ añ eclipses.fiũt aũt ꝛ venti añ eclipses
sepe:in ꝓncipio quidẽ noctis ante eclipses medie
noct:i media aũt nocte añ diliculares:accidit aũt
boc ꝛ,ꝓpter marcescere calidũ q a luna qũ ,ꝓpe
facta fuerit latio in quo facta fuerit eclipsis.remi
sio igit quo detinebaꝯ aer ꝛ quiescebat itꝝ mo
ueꝯ ꝛ fit spũs tardioꝛis eclipsis tardioꝛ: qũ autez
fortis factus fuerit terremotus nõ moꝛ neqꝫ ad
semel cessat agitãs:sed qꝺ ꝓmo qdem vsqꝫ ad cir
ca.xl.dies agitat:posterius aũt ꝛ ad vnũ ꝛ ad du
os annos notaꝯ sꝫ eadẽ loca. Causa aũt magni
tudinis qdẽ multitudo spũs ꝛ locoꝝ figure p q̃
lia vtiqꝫ fluxerit:qua qdẽ.n. repulsus fuerit ꝛ nõ
facile ptrãseat ꝛ qꝺ ꝓcutit maxime ꝛ intus retine
ri necessariũ in resistẽtibus velut aqua nõ potẽs
ptrãsire:ꝓpter qꝺ sicut in coꝛpoꝛe pulsus non re
pente cessãt neqꝫ cito:sꝫ p moꝛã marcefacta passi
one:ꝛ ꝓncipiũ a quo exhalatio facta fuit ꝛ oꝛtus
spũs:palã q nõ moꝝ oẽm expãdit materiaz ex q̃
fecit ventũ quẽ vocamus scisinũ:quouscqꝫ igitur
ꝓsumaꝯ reliquias boꝝ necesse agitare:debilꝰ aũt
ꝛ vsqꝫ ad ꝟ donec vtiqꝫ minus exhalatũ sit q̃ ñ
possit mouere manifeste. Facit autẽ ꝛ sonos qui
sub terra fiũt spiritus ꝛ eos qui ante terremotus
ꝛ sine autem terremotibus communia alicubi
facti sũt sub terra:sicut eni ꝛ percussus aer omni
modos emittit sonos:sic ꝛ percutiens ipse: nihil
eni differt:verberãs eni simul ꝛ ipsũ verberaꝯ oẽ
ꝓuenit aũt sonus motũ:qꝛ subtilioꝝ partiũ est ꝛ
qꝛ magis p oẽm penetrat sonus spũm:qũ autem
minoꝛ fuerit q̃ꝫ ut moueat terrã,ꝓt subtilitatẽ,p
pter facile quidẽ penetrare nõ põt mouere:qꝛ aũt
offẽdit ad solidas moles ꝛ cõcauas ꝛ oĩmodas
figuras oĩmodũ emittit sonuz ut aliqñ videaꝯ q
quidã dicũt,pdigia vulgantes mugire terrã. Jaz
aũt eruperũt aque factis terremotibus : sꝫ nõ ꝓp
hoc aqua cã motus:sꝫ si fuerit ex superficie:aut de
subtus vim iferat spũs illã mouẽs:ꝛ sicut fluctuũ
sꝫ vẽti nõ fluctus ventoꝝ:qm̃ ꝛ terrã sic vtiqꝫ qs
causet passionis:euertit enĩ agitata quẽadmodũ
aqua.effusio eni euersio q̃dã ẽ:sed ꝟ ambo qdez
cã ut mã.patiunt eni sꝫ nõ agũt.spũs aũt ut ꝓnci
piũ:vbi aũt simul cũ terremotu fluctus factus su
it cã qñ ꝯrij facti sũt spũs:ꝟ aũt fit qũ agitãs ter
rã spũs latũ ab alio spũ mare repellere qdez oio
nõ possit:,ꝓpellẽs aũt ꝛ coarctãs ad idẽ ꝯgrega
uerit multũ:tũc eni necessariũ victo ꝟ spũ simul
multũ pulsũ a ꝯrio spũ erũpere ꝛ facere cataclys
mũ.fuit aũt ꝛ factũ ꝟ ꝛ circa achaiam:extra qui
dẽ eni erat auster:ibi aũt boreas:trãquillitate aũt
facta ꝛ fluẽte itro vẽto factus fuit ꝛ fluctus ꝛ ter
remotus simul:ꝛ magis,ꝓpter mare nõ dare per
flationẽ ipetuz faciẽti sub terra spũm:sed obsiste
re:vim.n.iferentia inuicẽ.spũs quidẽ terremotuz
facit:ꝟ ypostasis aũt spũs cataclysmũ.sꝫ aũt par
tẽ fiũt terremotus ꝛ sepe ad modicũ locuz:venti
aũt nõ ꝫm partẽ quidẽ:qũ exhalationes q̃ sꝫ lo
cũ ipsũ ꝛ vicinantẽ cõuenerit i vnũ sicut ꝛ siccita
tes fieri diximus ꝛ pluuias sꝫ partẽ. Et terremo
tus quidẽ fiũt p hũc moduz:venti aũt nõ:bi qui
dẽ eni in terra ꝓncipiũ habẽt:vt ad vnũ oẽs ipe
tuenꝯ:fol aũt nõ simul põt:pluuie aũt suspẽsa ma
gis vt fluãt qũ ꝓncipiũ acceperit a solis latiõe iã
sꝫ differẽtias locoꝝ ad vnũ. Qñ quidẽ igit fuerit
multus spũs mouet terrã:vt aũt tremoꝛ ad latũ
fit aũt raro aut ꝫm aliqua loco velut pulsus sur
sum desubtus:,ꝓpter qꝺ minus agitat boc mo
do.nõ eniz facile sic multũ conuenire ꝓncipium
ad longitudinẽ enim multiplex eius q̃ a ,ꝑfũdo

exhalatio:vbicunq3 aũt factus fuerit talis sciſin⁹ egredit multitudo taliũ lapidũ: sicut bulliẽtiũ in caldarijs:h.n.mõ facto sciſino q̃ circa sympoliz euersa sũt ꝛ cãpus vocatus;pblegreuz: ꝛ q̃ circa ligusticã regionẽ. In insulis aũt ponticis minus fiũt terremotus q3 in his q̃ ad terraz:multitudo enĩ maris infrigidat exhalationes ꝛ,phibet pon dere suo ꝛ vim infert. Adhuc aũt fluit ꝛ nõ agita tur obtẽta a spiritibus ꝛ qꝛ multũ occupat locuz nõ in hãc ſz ex hac exhalationes fiũt ꝛ has cõse quũt q̃ ex terra:q̃ aũt,ppe terrã pars sũt terre int mediũ aũt,ppter paruitatẽ nullã hz virtutẽ: põti cas aũt nõ ꝓtingit moueri sine mari toto a quo cõtente existũt. De terremotibus quidẽ igit: ꝛ q̃ nã:ꝛ,ppter quã causã fiũt:ꝛ de alijs accidẽtibus circa ipsos dictũ ẽ fere de maximis. De coruſca tione aũt ꝛ tonitruo:adhuc aũt de typhone ꝛ in cẽsione ꝛ fulminibus dicamus:eteniz hoꝛ idem ꝑncipiũ existimare oz omniũ. Exhalatione eniz duplici exĩte:ut diximus :hac aũt humida: hac aũt sicca: ꝛ cõcretione habẽte ambo hec potẽtia ꝛ ꝓstare faciẽte in nubẽ:sicut dictuz ẽ prius. Ad huc aũt spissiori cõsistẽtia nubiũ facta ad vltimã sũmitatẽ:qua.n.deficit calidũ disgregãs in supe riorẽ locũ ac spissiorẽ ꝛ frigidiorẽ necesse ẽ ꝓsistẽ tiã:,ppter qõ ꝛ fulmina ꝛ etuesie ꝛ oia talia ferun tur deorsũ q̃uis nato surſuz calido frigidi omni sz ad cõtrariũ ispissationis necessariũ fieri extru sionẽ:velut pyrenes ex digitis exilientes:eteni h põdus habẽtia ferunt sepe surſũ. Segregata qui dẽ igit calidꝛtas in superiorẽ dispergit locũ: que cunq3 aũt itercludit sicca exhalatio in transmuta tione infrigidati aeris:hic cõuenientibus nubib⁹ segregatus:vi aũt lata ꝛ offendẽs ad ꝓtinẽtes nu bes facit pcussurã cuius sonus vocat tonitruum fit aũt pcussura eodem mõ ut cõpareꝫ maiori mi noꝛ.passio enĩ q in flãma fit sono qõ vocãt: hi q̃ dẽ vulcanũ ridere:hi aũt vestã: hi aũt cõminati onẽ hoꝛ:fit aũt qñ exhalatio i flãmaz cõuersa fe raꝫ ruptis ꝛ siccatis lignis. Sic eniz ꝛ i nubibus facta spũs segregatio ad spissitudinẽ nubiũ inci dẽs facit tonitruũ. oĩmodi aũt soni ,ppter irregu laritatẽ fiũt nubiũ ꝛ,ppter intermedios vẽtres q3 ꝓtinuitas deficit spissitudinis. Tonitruũ qdẽ igit h ẽ ꝛ fit,ppt hãc causã. spũs aũt extrusus fz mul ta quidẽ ignit subtili ꝛ debili ignitione ꝛ h ẽ qõ vocamus coruſcationẽ: qua vtiq3 velut excidẽs spũs coloꝛatus appareat. Fit aũt post pcussuraz ꝛ posterius tonitruo sed vr ꝑus :qꝛ visus antici pat auditũ:p3 aũt in ductu triremiũ :tã.n.referen tibus iteꝛ remos nõ ꝓmus ptingit sonus remi p cussionis q̃uis quidã dicãt q ꝛ in nubib⁹ fiat: hũc aũt Empedocles quidẽ ait interceptũ esse de so lis radijs. Anaxa. aũt de eo q desuper ethere:qõ etiã ille vocat ignẽ delatũ a desup deorsũ .micati onẽ quidẽ igit huius ignis eẽ coruſcationẽ: sonũ aũt intus extincti ꝛ sirim tonitruũ:tanq3 sicut ur factuz:sic ꝛ ꝑus coruſcatio fit tonitruo. irrationa bilis quidẽ ꝛ ignis iterceptio vtroq3 modo qdẽ magis aũt detractio eius q desup etheris :quare eniz ferat deorsũ natũ surſũ oz dici causã ꝛ pp qõ aliqñ h fit circa celũ qñ nubiloſuz fuerit tm̃ ſz nõ ꝓtinue sic:serenitate exĩte nõ fit: h eniz oio videt dictũ esse festine. Similiter aũt ꝛ dicere eam que a radijs interceptã caliditatẽ i nubibus esse horũ causaz nõ ꝓbabile: ꝛenim iste sermo irrationabi liter dictus est valde. Segregata eniz necessariuz esse causã semp ꝛ determinatã ꝛ que tonitrui ꝛ q̃ coruſcationis ꝛ alioꝝ taliũ ꝛ sic fieri : ꝛ hoc dif fert plurimũ. simile enĩ vtiq3 ꝛ siquis putet aquã ꝛ niuẽ ꝛ grandinẽ inexistentẽ prius posterius se gregari ꝛ nõ fieri velut hypotheca faciente semp cõcretione vnũquodq3 ipsoꝝ:eodem enĩ modo ꝛ illa cõcretiones ꝛ hoc disgregationes existimã dum esse:quare si altera hoꝝ non fiunt sed sunt de ambobus eadem cõgruit ratio. Interceptio nenq3 aliquid vtiq3 magis alteruz dicet quisq3 quẽadmodũ in spissionibus:eteniz aqua a sole ꝛ ab igne fit calida:sed tamẽ qum iteꝝ cõstet ꝛ in frigidetur aqua coagulata nullã accidit fieri talẽ excidentiã qualẽ illi dicunt q3uis oportebat fm rationẽ magnitudinis feruorẽ facere spũm intus factũ ab igne q3 non possibile iexistere prius ne q3 illi sonum feruorẽ faciunt sed sirim. Est autez siris parua bullitio:qua eniz qõ extinguitur inci dens obtinuerit hac bullies facit sonuz. sunt aũt quidam q coruſcationẽ sicut ꝛ eleidemus nõ eẽ aiunt:sed videri assimilantes tanq3 passio sit si milis ꝛ quãdo mare quis virga percusserit:vide tur eniz aqua effulgens nocte:sic ꝛ in nube rapti moto humido apparentiã fulgoris esse coruſca tionem. isti quidẽ igit nondũ consueti erant his que de refectione opinionibus:qõ quidem vide tur causa talis passionis esse. videtur enim aqua fulgure pcussa refracto ab ipsa visu ad aliquod fulgidoꝝ,ppter qõ ꝛ fit hoc magis nocte:die enĩ non videtur qꝛ amplius lumen existens qõ diei exterminat. que quidã igitur dicuntur ab alijs ꝛ de tonitruo ꝛ de coruſcatione hec sunt:his qui dẽ qꝛ refractio coruſcatio:his autẽ qꝛ ignis qdẽ perlustratio coruſcatio:tonitruum autem extin ctio non intus facto sed vnanquanq3 passionem igne sed inexistente. Nos aũt dicimus eandẽ esse naturã sup terrã quidẽ ventũ: in terra autẽ terre motũ:in nubibus autẽ tonitruũ:omnia eniz esse hoc fm substãtiã idem exhalationẽ siccã que flu ens quidẽ qualiter vẽtus est:sic aũt facit terremo tus:in nubibus aũt disgregata cõuenientibus ꝛ cõgregatis ipsis in aquã tonitruaq3 ꝛ coruſcati ones :ꝛ cũ his alia nature eiusdẽ his exĩtia. Et de tonitruo quidẽ ꝛ coruſcatione dictũ est.

UVA. BHSC. IyR_012

Ereſiduis aũt dica
mus operib⁹ ſegre
gatiõis hui⁹ ꝓidu-
cto iã mõ dicentes
ſpũs.n.ħ ſegregat⁹
ꝑ modica qdẽ diſ-
fuſus ꝛ ſepe ſaci⁹ ꝛ
pflans ꝛ ſubtilioꝛũ
ptiũ exñs tonitrua
facit ꝛ coꝛuſcationes:ſi autez multus fuerit ſimul
ꝛ ſpiſſioꝛ:minus autem ſubtilis ſegregetur etne-
phias fit vẽtus:ꝓpter qõ ꝛ violẽtus.celeritas.n.
ſegregatõis facit valitudinẽ:qñ qdẽ igit aſſequat
mlta ꝛ ꝓtinua ſegregatio eodẽ fit mõ:quẽadmo-
dũ qũ itez i ꝯriũ moueat:tunc.n.fit pluuia ꝛ aq
multitudo:exiſtũt qdẽ igit ambo ħ potentia ſm
mãz.qũ aũt ꝓncipiũ factũ fuerit potẽtie cuiuſcũ-
qz ꝓſequit ꝓcretũ ex mã:cuiuſcũqz aũt fuerit ml
titudo inexiſtẽs amplioꝛ:ampliꝰ ꝛ fit ħ qdẽ im
ber:ħ aũt alteriꝰ exhalatiõis:ut etnephias. qñ
aũt ſegregatus ſpũs q in nube alteri cõtra pcuſ-
ſerit ſic:ut qñ ex amplo i auguſtũ iferat vẽtus in
poꝛtis:aut vijs:accidit.n.ſepe i talibus repulſa ꝑ
ma pte fluẽtis coꝛporis,ꝑꝑ nõ ſuccedere: aut ꝑ
pter arctitudinẽ:aut,ꝑꝑ repcutẽ circulũ ꝛ reuo-
lutionẽ fieri ſpũs:ħ qdẽ.n.in anteriꝰ,phibet ꝑ-
cedere:ħ aũt poſteriꝰ impellit:quare cõpellit in
latus qua nõ,phibz fieri:ꝛ ſic ſemp habitũ donec
vtiqz vnũ fiat.ħ aũt ẽ circulus cuiꝰ.n.vna latio
figure hoc neceſſe ẽ circulũ eẽ.ſup terrã igit,ꝑꝑ
hoc fiũt reuolutiones ꝛ i nubibus ſiliter fz ꝓnci-
piũ:verũtamẽ qꝛ ſicut qñ etnephias factus fuerit
ſup nubes ſegregat ꝛ fit ꝓtinuus vẽtus: ſic ħ ſem
per ꝓtinuũ aſſequr nubes:,ꝑꝑ ſpiſſitudinẽ aũt
nõ potẽs ſegregari ſpũs ex nube:vertit.n.circu-
lo q ꝑmũ,ꝓpter dictã cauſã. Beoꝛſũ aũt ferꝛ qꝛ
nubes ſemp iſpiſſant q excidit calidũ.vocat aũt
ſi icoloꝛata fuerit ħ paſſio typhon ventus exñs
velut etnephias idigeſtus. Boꝛealibuſ aũt nõ ſit
typhon neqz niuoſe habẽtibus etnephias:,ꝓpte
rea q oĩa hec ſpũs ſũt:ſpũs aũt ſicca ꝛ calida ſit
exhalatio:gelu igit ꝛ frigus,ꝑꝑ obtinere extin-
guit moꝛ ſcñ adhuc ꝓncipiũ:qõ aũt obtinet pa
lã:neqz.n.vtiqz eſſet niuoſitas neqz boꝛealia hu
mida:hoc.n.accidit eẽ obtinẽte frigiditate. Fit q
dẽ igit typhon qñ etnephias factus nõ poſſit ſe-
gregari a nube.eſt aũt ,ꝑꝑ repulſionẽ gyratiõis
qũ ad terraz delata fuerit reuolutio ſimul dedu
cẽs nubẽ ñ potẽs abſolui qꝛ aũt fz directũ efflat
hac ſpũ mouet ꝛ circulari motu vertit ꝛ ſurſum
ſert cuicũqz iciderit vim iferẽs. quz aũt detract⁹
igniat:hoc aũt eſt qũ ſubtilioꝛ ſpũs factus fuerit
vocat icẽſio:coincendit.n. aerẽ ignitiõe coloraẽs
ſi aũt i ipſa nube multus ꝛ ſubtilis extrudit ſpũs
hoc fit fulmen ſigdẽ valde ſubtilis nõ adurẽs ꝑ
pter ſubtilitatẽ quã poete argeta vocãt:ſi aũt mi-
nus adurẽs quã ſolometa vocãt:hic qdẽ eni,ꝑꝑ
ſubtilitatẽ ferꝛ:,ꝓpter velocitatẽ aut ꝑuenit ptrãſi
ens añqz igniat ꝛ moꝛã faciẽs denigrat:hic autẽ
tardioꝛ coloꝛauit qdẽ:exuſſit aũt nõ:ſz ꝑuenit:ꝑ
pter qõ ꝛ reſiſtẽtia qdẽ patiũtur ali qd:que autez
nõ nihil:iuxta qõ clypei iam eramẽ liqfactũ fuit
lignũ aũt nihil paſſũ fuit:,ꝓpter raritatẽ eni ꝑue-
nit ſpũs penetrãs ꝛ ptrãſiẽs ꝛ ꝑ veſtimẽta ſiliter
nõ cõbuſſit ſz velut attritionẽ fecit:q̃re ꝛ q ſpũs
hec oĩa palã ex talibus. Eſt aũt aliqñ ꝛ oculis vi
dere:velut ꝛ nũc accidit circa tẽplum in epheſo
cõbuſtũ:ad multas eni partes flãma ferebaꝛ cõ-
tinua diſrepta ſeoꝛſũ. Qõ qdẽ ſumus ſpũs ꝛ ar-
det ſumus maniſeſtũ ẽ ꝛ dictũ ẽ i alteris ꝑus. qũ
aũt mltus ꝛ ſimul cedat:tũc maniſeſte vr̃ ſpũs eẽ
qõ qdẽ in paruis ignitiõibus vr̃ ħ ꝛ tunc multa
mã fiebat multo foꝛtius:ruptis igit lignis vñ ꝑn
cipiũ ſpũs erat multus ſecedebat ſimul qua effla
bat ꝛ ferebaꝛ ſurſũ ignitus ut videreꝛ flãma ferri
ꝛ iuadere domos.ſemp.n.oz putare aſſequi ful-
minibus ſpũs ꝛ ꝑcedere ſz nõ videnꝛ qꝛ ſine co-
loꝛe ſunt,ꝑꝑ qõ ꝛ q̃ oz ꝑcutere moueꝛ ꝑus q̃z
ꝑcutiaꝛ tãq̃z ꝑus icidẽte ꝓncipio ſpũs:ꝛ tonitrua
aũt diuidũt nõ ſono:ſz qꝛ ſimul ſegregaꝛ q plaga
fecit ꝛ ſonũ ſpũs:qꝛ ſi ꝑcuſſerit diuidit exurit
aũt nõ. De tonitruo qdẽ igit ꝛ coꝛuſcatõe ꝛ etne
phias:adhuc aũt õ icẽdẽtibuſ ꝛ typhonib⁹ ꝛ ſul
minibus dictũ ẽ:ꝛ qd qdẽ oĩa:ꝛ q̃ õria oiuz ipſo
rũ. De halo aũt ꝛ de iride:ꝛ qd vtraqz:ꝛ ꝑꝑ quã
cauſã ſit dicamus:ꝛ de parelijs ꝛ virgis:eteniz ħ
oĩa fiũt,ꝑꝑ ealdẽ cãs inuicẽ.ꝑmo aũt oz accipe-
re paſſiones ꝛ accidẽtia circa vnũqõqz ipſoꝝ.ip
ſius qdẽ igit halo apparet ſepe circulus totus ꝛ
ſit circa ſolẽ ꝛ lunã ꝛ circa ſplẽdentia aſtroꝝ: ad-
huc aũt nihil minus nocte q̃z die:ꝛ meridie q̃z ſe
ro:diluculo aũt minuſ ꝛ circa occaſũ. Jridis aut
nũq̃z ſit circulus neqz maioꝛ ſemicirculo deciſio
ꝛ occũbẽte qdẽ ꝛ oꝛiẽte minoꝛis qdẽ circuli:ma-
xima aũt poꝛtio:eleuato aũt magis circuli qdez
maioꝛis:minoꝛ aũt poꝛtio:ꝛ poſt autũnale qdez
egnoctiũ i bꝛeuioꝛibus diebus oĩ hoꝛa ſit diei:i
eſtiuis aũt nõ ſit circa meridiẽ:neqz duabus plu
res irides nõ fiũt ſimul:haꝝ aũt tricoloꝛ quidez
vtraqz ꝛ coloꝛes eoſdẽ ꝛ eq̃les fz numeꝝ inuicẽ
habẽt:obſcurioꝛes autẽ eius q extra ꝛ e cõtrario
poſitos fz poſitionẽ:q̃ qdẽ eni intra ꝑmã bz peri
pheriã q̃ maxima puniceã:q̃ aũt exteri⁹ minimã
qdez,ꝑpinquiſſime aũt ad hãc ꝛ alias ,ꝑꝓtio-
nabiliter. ſũt aũt coloꝛes hi quos ſolos qdẽ fere
nõ facere ꝑñt pictoꝛes:q̃ſdã.n.ipſi miſcẽt: punice
us aũt ꝛ viridis ꝛ alurgos nõ fit miſtus. iris aũt
bos bz coloꝛes:q aũt inter puniceũ ꝛ viridẽ ap-
paret ſepe xanchos.pareliꝰ aũt ꝛ virge fiũt ex la
tere ſemp ꝛ neqz deſup neqz ad terrã neqz ex op
poſito neqz etiã i nocte ſz ſemp circa ſolẽ: adhuc
aũt duũ aſcẽdit:aut deſcẽdit ſemp fz pluriꝛma aut
ad occidẽtẽ:i medio aũt celi raro:ut i boſphoꝛo
aliqñ accidit:ꝑ totã.n.diẽ ſimul oꝛiẽtes duo pa-
relij ꝑmã ſerũt vſqz ad occaſũ .que qdẽ igit circa
vnũqõqz ipoꝝ accidũt ħ ſũt:cã aũt oiuz hoꝝ ea
dẽ:oĩa eni hec refractio ſũt. Differũt aũt modis
ꝛ a qbus ꝛ quõ accidit fieri refractionẽ ad ſolez
aut ad aliud aliqd fulgidoꝝ ꝛ ꝑ diẽ qdem iris fit
nocte aũt a luna ut qdã antiq putabãt nõ fiebat:
ħ aũt patibanꝛ,ꝑꝑ raritatẽ:latebat.n.ipſos ſit tñ
raro aũt fit.cã aũt ꝛ qꝝ in tenebꝛis latẽt coloꝛes ꝛ
alia multa oz ꝓcidere ꝛ oĩa hec in die vna mẽſis
in pleniluio eni fieri neceſſe ſi debeat foꝛe:ꝛ tunc
aut oꝛiẽte:aut occũbẽte:,ꝑꝑ qõ quidez in annis
qnqnagita bis cõperimus ſolũ.qõ qdẽ igit viſus
refrãgit:ſicut ꝛ ab aqua:ſic ꝛ ab aere ꝛ oibus ha
bẽtibus ſupficiẽ planã ex bis q̃ circa viſũ oſtẽſa
ſũt oz accipere fidẽ.ꝛ qꝛ ſpeculoꝝ in qbuſdã qui
dẽ ꝛ figure apparẽt:in quibuſdã aũt coloꝛes ſo-
lũ:talia aũt ſunt q̃cũqz parua ſpeculoꝝ ꝛ nullaz
ſenſibilẽ habẽt diuiſionem:in bis.n.figurã qdez

UVA. BHSC. IyR_012

ipossibile apparere: vř. n. eē diuisibilis. ois enīz si gura simul vř figura eē ꝛ diuisionem habere: qm̄ aūt apparere aliqd necessariū: hāc aūt ipossibile relinqt̄ colorē apparere solū: color aūt aliqñ qui dē clarus uř. claroꝛ aūt aliqñ ꝓpt̄ miscerī ei qui speculi: aut ꝓpter debilitatē visus alterius coloris efficit phātasiā: sic aūt de his nobis speculatū in demōstratiuis circa sēsus, ꝓpter ħ qdē dicam⁹ his aūt quō existūt vtamur ipis. Primo aūt de figura halo dicamus: ꝛ quare circulus sit ꝛ q̄re circa solez aut lunā: siliter aūt ꝛ de alijs astris: ea dē. n. in oibus ꝓgruet ratio. fit quidē igit refractō visus ꝓsistente aere ꝛ uapore in nubē si regularis ꝛ paruaꝛ partiū ꝓsistētie extiterit: ꝓpter qō ꝛ signū ꝓsistētia qdē aque ē: tñ distractiones ꝛ marcedines: be qdē serenitat: distractiones aūt spūs. Siquidez. n. neqz marcescat neqz distrahat: sz p̄mittat, pcedere, ppria nā aque signū verisiliter est insinuat. n. iā fieri talē ꝓsistētiā ex qua ꝓtinuitatez accipiente ispissatione necessarium in aquā veni re: ꝓpter qō ꝛ nigredinē eiusdez apparere colorīs: vnū qōqz. n. speculoꝛ eūdē reddit colorē ꝓtinue: q̄re qm̄ ħ ꝓtingit accidere qū habeat ħ mō sol ꝛ nubes ꝛ nos sumus in itermedio ipsoꝛ erit, ꝓpter refractionē emphasis q̄daz: qnīmo ꝛ videt nunc ꝛ nō alr habētibus facta iris: ꝙ quidez igit iris sit refractio visus ad solē manifestū: ꝓpter qō ꝛ ex opposito semp fit: halo aūt circa ipsū q̄uis ambo refractio: sz ħ quidē coloꝛ varietate differt: ħ quidē ab aqua ꝛ nigro sit refractio ꝛ delonge: ħ aūt deproꝛpe ꝛ ab aere albioꝛe fm nām. apparet aūt sulgidū ꝑ nigrū: aut in nigro puniceū. differt enī nihil a puniceo: uř aūt lz madidoꝛ lignoꝛuz ignē quō rubeaz habet flamā, ꝓpterea ꝙ fumo multo mistus est ignis fulgidus exñs ꝛ albus ꝛ ꝑ caliginē ꝛ fumū sol apparet puniceus: ꝓpt̄ qō iridis quidē refractio q̄ ꝑma talē uř habere colorē: a guttis enī paruis fit refractō: q̄ aūt ipsius halo nō. De alijs aūt coloribus posteriuſ dicemuſ adhuc aūt circa ipsū quidē solē nō fit moꝛa talis ꝓsistētie: sz aut pluit aut dissoluit: ex opposito aūt i intermedio gnātionis aque fit quoddā tps: qm̄ siquidem fieret esset vtiqz colorata halo sicut iris. nūc autez tota non fiūt talem habentia emphasiz: neqz circulo: parua aūt ꝛ fm partē q̄ vocant virge: qm̄ si cōstaret talis caligo qualis fiet vtiqz ab aqua aut aliquo alio nigro: sicut dicim⁹ apperet vtiqz iris tota: sicut q̄ circa lucernas. circa has. n. fm plurima australibus exñtibus iris fit hyme: maxime aūt manifesta fit hūidos habētibus oculos: hoꝛ. n. visus cito, ꝓpt̄ debilitatē refrāgit. Fit aūt ꝛ ab hūiditate aeris ꝛ ab euapoꝛatione a flāma defluēte ꝛ mista: tūc. n. fit speculuz ꝛ, ꝓpt̄ nigredinē. fumosa enīz euapoꝛatio illa: lucerne aūt lumē nō albū: sz purpureū apparet circulo ꝛ iriale: puniceū aūt nō: est. n. visus qz pauc⁹ q refrāgit ꝛ nigrū speculū. Que aūt a remis surſū lata ex mari iris positionē qdē eodē fit mō ei que in celo: coloꝛe aūt simiłioꝛ ei q̄ circa lucernas: nō enī puniceū: sz purpureū habēs uř coloꝛē: refractio aūt a paruissimis qdez ꝓtinuis aūt fit guttis be aūt aqua segregata sūt penitus. fit aūt ꝛ siquis subtilibus rōnibus roꝛet in aliquē talē locuz q positione ad solē versus sit ꝛ hac qdem illustret: hac aūt vmbra fit: in tali. n. siquis intus roꝛet sta tī extra supmutant radij ꝛ faciūt vmbrā apparē

tiebat qz visus refrangebat ad ipsū: sic enī debilis erat ꝛ tenuis valde ab ifirmitate ut speculū fieret ꝛ, ꝓpinquus aer ꝛ nō posset repellere: sicut q longe ꝛ spissus: ꝓpter qō qdē ꝛ sūmitatez retracte videnť i mari ꝛ maiores magnitudines oiuz. quum eurī flauerit ꝛ q̄ in caliginibus velut ꝛ sol ꝛ astra oriētia ꝛ occūbētia magis q̄z in medio celi existētia. ab aqua aūt maxie refrangit ꝛ ab incipiēte fieri magis adhuc q̄z ab aere: q̄libet enī partiū ex qbus fit ꝓstātibus roꝛatio speculū necessariū eē magis caligie: qm̄ aūt ꝛ manifestū ꝛ dictū ē ꝑus ꝙ i talibus speculis coloꝛ tm̄ apparet: figura aūt imanifesta necessariū qū icipiat pluere ꝛ iā qdez ꝓsistat irroꝛationes q in nubibus aer nōduz pluat. si ex opposito fuerit sol: aut aliqd aliud sit fulgidum: ut ꝛ fiat speculum nubes ꝛ refractionem fieri ad fulgidum ex opposito fieriqz emphasim coloris non figure in vnoquoqz speculoruz existente paruo ꝛ indiuisibili: ea aūt q̄ ex oibus ipsis cōtinuitate magnitudinis visa necesse cōtinuam magnitudinē eiusdez apparere coloris: vnū qōqz. n. speculoꝛ eūdē reddit colorē ꝓtinue: q̄re qm̄ ħ ꝓtingit accidere qū habeat ħ mō sol ꝛ nubes ꝛ nos sumus in itermedio ipsoꝛ erit, ꝓpter refractionē emphasis q̄daz: qnīmo ꝛ videt nunc ꝛ nō alr habētibus facta iris: ꝙ quidez igit iris sit refractio visus ad solē manifestū: ꝓpter qō ꝛ ex opposito semp fit: halo aūt circa ipsū q̄uis ambo refractio: sz ħ quidē coloꝛ varietate differt: ħ quidē ab aqua ꝛ nigro sit refractio ꝛ delonge: ħ aūt deproꝛpe ꝛ ab aere albioꝛe fm nām. apparet aūt sulgidū ꝑ nigrū: aut in nigro puniceū. differt enī nihil a puniceo: uř aūt lz madidoꝛ lignoꝛuz ignē quō rubeaz habet flamā, ꝓpterea ꝙ fumo multo mistus est ignis fulgidus exñs ꝛ albus ꝛ ꝑ caliginē ꝛ fumū sol apparet puniceus: ꝓpt̄ qō iridis quidē refractio q̄ ꝑma talē uř habere colorē: a guttis enī paruis fit refractō: q̄ aūt ipsius halo nō. De alijs aūt coloribus posteriuſ dicemuſ adhuc aūt circa ipsū quidē solē nō fit moꝛa talis ꝓsistētie: sz aut pluit aut dissoluit: ex opposito aūt i intermedio gnātionis aque fit quoddā tps: qm̄ siquidem fieret esset vtiqz colorata halo sicut iris. nūc autez tota non fiūt talem habentia emphasiz: neqz circulo: parua aūt ꝛ fm partē q̄ vocant virge: qm̄ si cōstaret talis caligo qualis fiet vtiqz ab aqua aut aliquo alio nigro: sicut dicim⁹ apperet vtiqz iris tota: sicut q̄ circa lucernas. circa has. n. fm plurima australibus exñtibus iris fit hyme: maxime aūt manifesta fit hūidos habētibus oculos: hoꝛ. n. visus cito, ꝓpt̄ debilitatē refrāgit. Fit aūt ꝛ ab hūiditate aeris ꝛ ab euapoꝛatione a flāma defluēte ꝛ mista: tūc. n. fit speculuz ꝛ, ꝓpt̄ nigredinē. fumosa enīz euapoꝛatio illa: lucerne aūt lumē nō albū: sz purpureū apparet circulo ꝛ iriale: puniceū aūt nō: est. n. visus qz pauc⁹ q refrāgit ꝛ nigrū speculū. Que aūt a remis surſū lata ex mari iris positionē qdē eodē fit mō ei que in celo: coloꝛe aūt simiłioꝛ ei q̄ circa lucernas: nō enī puniceū: sz purpureū habēs uř coloꝛē: refractio aūt a paruissimis qdez ꝓtinuis aūt fit guttis be aūt aqua segregata sūt penitus. fit aūt ꝛ siquis subtilibus rōnibus roꝛet in aliquē talē locuz q positione ad solē versus sit ꝛ hac qdem illustret: hac aūt vmbra fit: in tali. n. siquis intus roꝛet stati extra supmutant radij ꝛ faciūt vmbrā apparē

UVA. BHSC. IyR_012

íridē:modus aũt ꝛ coloꝛatío ſimilis:ꝛ cã eadē ei
q̃ a remís.manu.n.ꝓ remo vtít roꝛãſ:qꝛ aũt co-
loꝛ talis ſimul palã erít ꝛ de alioꝝ coloꝝ phãta
ſia ex hís.oꝫ.n.ítelligentes ſícut dictũ ẽ ꝛ ſuppo
nẽtes:ꝑmo qdē qꝛ fulgidũ in nigro aut ꝑ nigruꝫ
coloꝛē facit puniceũ:ſcõo autẽ qꝛ víſus ꝓtenſus
debilioꝛ ſit ꝛ mínoꝛ:tertío qꝛ nigꝝ velut negatio
eſt:in deficiendo enī víſũ apparet nigrũ:ꝓp qõ q̃
longe oía nigrioꝛa apparẽt ꝓpterea q ꝫ nõ ptigit
víſus.cõſiderenť qdeꝫ igíť hec ex hís q̃ circa ſen-
ſus accidũt.illoꝝ.n.ꝓpríj de hís ſermones: nũc
aũt q̃ztuꝫ neceſſe de ipſís dícamus.apparent igíť
ꝓpter hãc cauſaꝫ ꝛ q̃ longe nígrioꝛa ꝛ mínoꝛa ꝛ
planioꝛa ꝛ que í ſpeculís ꝛ nubes,nígrioꝛes aſpi
cientibus in aquã q̃z in ipſas nubes ꝛ ꝫ valde ra
tionabíliter.ꝓpter refractionẽ.n.pauca víſu aſpi
ciunť.differt aũt nihil qõ uť pmutari:aut víſum
vtroqꝫ.n.mõ erít ideꝫ. adhuc aũt oꝫ nõ latẽ ꝛ ꝫ
accidít.n.quꝫ fuerít nubes,ꝑpe ſolẽ in ipſã quidẽ
reſpiciẽti nihil apparere coloꝛatã:ſꝫ eſſe albaꝫ in
aquã aũt eandẽ hãc intuẽti coloꝛẽ babere aliquẽ
eundẽ eoꝝ q iridis:palã igíť q víſus ſíc ꝛ nigruꝫ
fractus ꝓpter debilitatẽ nigríus facit apparere ꝛ
albíuſ mínus albũ ꝛ adducit ad nigꝝ. Qui qdẽ
igíť foꝛtioꝛ í puniceũ coloꝛẽ pmutauit. habitus
aũt in viridẽ:qui aũt adhuc debilioꝛ in alurguꝫ
qñ aũt q plus nõ íã apparet ſed in tríbus: ſícut
ꝛ alioꝝ pluríma ꝛ hoꝝ habuít finẽ:alioꝝ aũt í-
ſenſibilis pmutatío:ꝓpter qõ ꝛ íris tricoloꝛ ap-
paret vtraqꝫ quidẽ oppoſite aũt: ꝑma quidẽ igíť
exterioꝛẽ puniceũ hꝫ: a maxíma.n.pipheria plu
rimís incidít víſus ad ſolꝫ: maxime aũt q̃ extra
habíta aũt ꝛ tertía,ꝓportionabíliter :quare ſique
de coloꝝ phãtaſia dicta ſũt bñ neceſſe tricoloꝛꝫ
eſſe ipſã ꝛ hís coloꝛibus coloꝛari ſoluꝫ. Xãthos
aũt apparet,ꝓpter ſecus inuicẽ apparere:punice
um.n.iuxta viride albũ uť: ſignũ aũt huiuſ:in ni
gerría.n.nube maxíc pura fit íris:accidít aũt tũc
magís ꝫanton eẽ víderi q̃z puniceũ. Eſt aũt ꝫan
tos in íride coloꝛ ínter puniceũ ꝛ viridẽ coloꝛeꝫ
ꝓpter nígredinẽ igíť eius q̃ in circuitu nubis to-
tũ ipſíus apparet qõ puniceũ albuꝫ.eſt.n.ad illa
albũ adhuc marceſcente íride,ꝑpinquiſſime qũ
ſoluať puniceũ: nubeſ.n.alba exiſtẽs adiuncta ſe
cus viride ꝑmutat í ꝫãton. Maximuꝫ aũt ſignũ
boꝝ q̃ a luna íris.apparet n.alba valde:fit aũt ꝫ
qꝛ in nube obſcura exñte apparet ꝛ in nocte:ſíc
igíť ígnis ſupꝛa ígnẽ nigꝝ ad nigꝝ facit debíliter
albũ penítus apparere albũ:ꝫ aũt qõ puniceuꝫ.
fit aũt hec paſſío manifeſta ꝛ in floꝛibus.in textu
rís enī ꝛ variaturis valde díffercũt ſm phantaſiaꝫ
alíj ſecus alíos poſíti coloꝝ velut ꝛ purpurei í al
bis aut nígris lanis:ſunt aũt í ipſa tales uel tales
ꝓpter qõ ꝛ variatoꝛes aiũt peccare operãtes ad
lucernã:ſepe circa floꝛes ꝛ decipi accipientes ali
os,ꝓ alíjs:q̃re quidẽ igíť tricoloꝛ ꝛ qꝛ ex hís ſolũ
apparet coloꝛibus íris dictũ ẽ. Dupla aũt ꝛ ob-
ſcurioꝛ coloꝛibus q̃ ambiẽs ꝛ poſitione coloꝛes
ex oppoſito hꝫ poſitos,ꝓpter eandẽ cauſã:longi
us aũt,ꝓtenſus víſus:ſicut q lõgius videt ꝛ q ꝫ
eodẽ mõ.debílioꝛ igíť ab exterioꝛi refracto fit:qꝛ
a remotioꝛi fit refractio:quare mínoꝛ incidẽs co
loꝛes facit obſcurioꝛes apparere: ꝛ ecõtrario eti
am qꝛ amplioꝛ a mínoꝛi ꝛ ínterioꝛi peripheria in
cidít ad ſolẽ:ꝓpinquioꝛ.n.víſui exiſtẽs refrangit
a peripheria,ꝑpinquiſſima ꝑme íridí:ꝑpinquiſ-
ſime aũt in exterioꝛi íride minima peripheria: q̃-
re habebit coloꝛẽ puniceũ. habita aũt tertía ſm
ꝓportionẽ exterioꝛ íris ín q̃.b.ínterioꝛ in quo.a.
coloꝛes aũt ín qbus.g.puniceus in qbus.d.viri-
dís in qbus.e.alurgus.ꝫantos aũt apparet in q̃
ꝫ. Tres aũt nõ adhuc fiũt neqꝫ plures írides: qꝛ
ꝛ ſcõa fit obſcurioꝛ ut in tertía refractío valde de
bílis fiat ꝛ impotẽs ſit ptigere ad ſolem.q aũt ne
qꝫ circulũ poſſibile ẽ fieri íridis neqꝫ maioꝛeꝫ ſe-
mícírculo poꝛtione ꝛ de alíſs accidentibus circa
ípſam ex deſcríptione erít ꝓſiderantibus manife-
ſtũ.hemíſperío.n.exñte ſup oꝛíçõtem circuluꝫ in
quo.a.centro aũt.k.alío aũt quodã oꝛiẽte ſigno
ín quo.h.ſíq̃.a.k.linee ſm conũ excidẽtes faciãt
velut aſſẽ í qua.h.k. ꝛ.a.k.ad.m.adíungať effri-
ganť ab hemíſperío ad.h.ſup maioꝛẽ angulũ ad
circuli peripheriã incidẽt.a.k. ꝛ ſíquidẽ in oꝛiẽte
aut occidẽte auſtro refractío fiat:ſemícírculus aſ
ſumať circuli ab oꝛíçonte quí ſup terrã ſít: ſí autẽ
ſupꝛa ſemp mínoꝛ ſemícírculo:mínimũ aũt quꝫ
ín meridíe fuerít auſtꝝ.ſit eniꝫ ín oꝛiente ꝑmo cu
ius.h.ꝛ refracta ſit.k.m.ab.h.ꝛ planũ erectũ ſit í
q̃.a.qõ a trígono ín q̃.h.k.m.circulus igíť ꝺcíſío
erít ſpere q maximus ſít í quo.a.differt.n.nihil ſi
quodcũqꝫ eoꝝ q̃ ſup.h.k.ſꝫ trigonũ.k.m.h. ere
ctũ fuerít planũ:q̃ igíť ab hís:q̃.h.k.ducte linee í
hac rõne non ꝓſtituenť ſemícírculi ín quo.a. ad
alíud ꝛ ad alíꝺ ſignũ:qm̃.n.q̃.k.h. ſigna data ſũt
ꝛ que.k.m. data vtiqꝫ erít ꝛ q̃.m.h.quare ꝛ ratio
eíus q̃.m.h.ad.m.k.ſup datã igíť peripheriã tan
get.m.ſít ítaqꝫ ꝫ í q̃.n.m.quare deciſío peripheri
arũ data ẽ. Apud aliã aũt q̃z ad eã que.m.n. pe-
ripheriã ab eiſdẽ ſignis:eadẽ aũt ratio ín eodem
plano nõ cõſiſtet. Exponať igitur quedã linea q̃
d.b.ꝛ deſcíndať ut.m.h.ad.m.k.que.d.ad.b.ma
ioꝛ aũt que.m.h.ea que.k.m.quoniaꝫ ſuper ma
ioꝛẽ angulũ refractío conī: ſub maioꝛi enī angu-
lo ſubtendiť eíus quí.m.k.h.trígoní:adínueniať
ígíť ad eam que.h.ín qua.ꝫ.ut ſit qõ qdem.d.ad
h.que.h.ꝫ.ad.d. deínde q quideꝫ.ꝫ.ad.k.h.que
h.ad aliã fiat que.k.p.ꝛ.a.p.ad.m.copulenť que
m.p.erít igíť.p.polus circuli ad queꝫ que.a.k.lí-
nee incidũt:erít.n.qõ quidẽ queꝫ.ꝫ.ad.k.h. ꝛ que
h.ad.k.p.ꝛ que.d.ad.p.m.nõ.n.fit.ſed ut ad mí-
noꝛẽ:aut ad maioꝛẽ ea que.p.m.nihíl.n .differt ſi
ad.p.r. Eãdem ergo rationẽ.h.k.ꝛ.k.p.ꝛ.p.r.ad
ſuicẽ habebũt:quã quidã que.d.h.ꝫ. que aũt.d.
h.ꝫ.ꝓportionales erãt:ſm quã quidẽ que.d.ad
h.que.ꝫ.h.ad.d.quare que quidẽ que.p.h.ad.p.
r.que.p.r.ad eã que.p.k.ſi igíť ab hís que.k.h.q̃
k.r.ꝛ.k.r.ad.r.ꝯiunganě copulate he eãdẽ habe
bũt rõnem:quã qdeꝫ q̃.h.p.ad eã que.p.r.circa
eundẽ enī angulũ.s.p.,ꝓportionabíliter: ꝛ q̃ triã
guli.h.p.r.ꝛ eíus qui.h.n.p.quare ꝛ que.p.n.ad
eã que.k.n.habebit eandẽ rõnem: ꝛ que.h.p.ad
eã que.p.r.habet aũt ꝛ que.m.h.ad.k.m. hãc ra
tionẽ quã.n.que.d.ad eã que.h.ambe: quare ab
h.k.ſignís nõ ſolũ ad eã que.m.n.peripheriã cõ
current eandẽ habẽtes rationẽ:ſꝫ ꝛ alibi qõ qdẽ
ſpoſſibile:quoniã igíť que.d. neqꝫ ad mínus co
q.m.p.neqꝫ ad maíus:ſímíliter enī demõſtrabiť
palã q ad ipſũ erít.s.m.que.m.p. quare erít qõ
quidẽ que.m.p.ad.p.k.que.p.h.ad.p.m. Sít igi
tur eo in quo.p.polo vtens:díſtantia autem ea in

UVA. BHSC. IyR_012

qua.m.p.circulus ſcribatur:oēs ꝓtigit angulos quos refracte faciūt que ab.m.a.circulo. ſi autez nō ſimiliter oſtendetur eandem habentes rationem que alibi ⁊ alibi ſemicirculi cōcurrentes:qō quidem erat impoſſibile.ſi igit circūducas ſemicirculū in.quo.a.circa diametꝝ in qua.b.k.p. q̄ ab.b.k.refracte ad illud in quo.m.in oībus planis ſimiliter habebūt ⁊ equalē faciunt angulum qui.k.m.b.⁊ quē faciēt angulū que.b.p. ⁊.m.p. ſup eā que.b.p.ſemp equalis erit:trianguli igitur ſup eā que.b.p.⁊.k.p.equales ei qui.b.m.p.⁊.k.m.p.ꝓſiſtunt:hoꝝ aūt catheti ad iddē ſignum cadent eius que.b.p.⁊ equales erūt cadēt ad.o.cētꝝ ergo circuli.o.ſemicirculus autē qui circa.m.n.abſectus eſt aūt ab oriçonte:ſuperiorē quidez eniz ſolem nō obtinere apud terrā aūt firmatoꝝ obtinere ⁊ diffundere aerē ⁊ ꝓpter hoc iridē nō cōiacere circulum.fit autez ⁊ nocte a luna raro: neqz enim plena ſemper debiliorqz natura ut obtineat aerē.Maxime autez ſtare irides ubi maxime obtinet ſol:plurimus eni in ipſa humor īmā ſit.Itē ſit oriçon quidem in quo.a.g.aſcendit aūt ſuper hunc.b.axis autē ſit nunc in quo.b.p.alia quidem igitur omnia ſimiliter oſtendentur ut ⁊ ꝓius.Polus autez circuli in quo.p.erit ſub oriçonte eo in quo.a.g.eleuato ſigno in quo.b.i eadē autez ⁊ polus ⁊ centꝝ circuli.o.qō terminantis nunc ortum eſt eniz iſte in quo.b.p. Cm̄ aūt ſupra diametꝝ que.a.g.q̄.k.b. centꝝ erit vtiqz ſub oriçonte ꝑus eo in quo.a.g.in ea que.b.p.linea in quo.o. quare minor erit ſuperior decliſio ſemicirculi in quo.s.y.qō enim.s.y.que ſemicirculus erat:nunc autem abſciſſus eſt ab.g.a. oriçonte:q̄ itaqz.y.q.diſparēs erit ipſius eleuato ſole.Manifeſtū autem qum in meridie q̄tum eni ſuperius.b.magis inferius polus ⁊ centrum circuli erit.Qō autem in minoribus quidē diebus his qui poſt equinoctium autūnale cōtingit ſemper fieri iridem.in longioribus autez diebus his qui ab equinoctio altero ad equinoctium alterꝝ circa meridiem non fit iris. cauſa autez q⁹ ad arctum deciſiones omnes maiores ſemicirculo : ⁊ ſemper ad maiores ſemicirculo:qō autez īmanifeſtum ⁊ paruum:que autem ad meridiem deciſionis equinoctialis que quidem ſurſum deciſio parua:que autē ſub terra magna:⁊ ſemper in maiores que lōgius:quare i his que ad eſtiuas verſiones diebus ꝓpter magnitudinem deciſionis anteq̄z ad medium veniat deciſionis ad meridianum.b.ſubtus iam penitus fit.p.ꝓpter longe diſtare a terra meridiem ꝓpter magnitudinem deciſionis.In his autem qui ad hyemales verſiones diebus:q⁹ non multum ſuper terraz ſunt deciſiones circulorum cōtrarium neceſſarium fieri modicum enim eleuato in quo.b. in meridie ſit ſol.Eaſdem enim dictis cauſas exiſtimandum ⁊ de parelijs ⁊ virgis.fit enim parelius quidem refracto viſu ad ſolem.virge autem:ꝓpterea q̄ incidit talis exiſtens viſus qualez diximus ſemper fieri qum ꝓpe ſolem exiſtētibus nubibus ab aliquo refrangatur humidorum ad nubem.videntur enim ipſe quidem incolorate nubes ſm rectū aſpectum intuentibus:in aqua autem virgis plena nubes.Verūtamen tunc quidem in aqua videtur color nubis eſſe: in virgis autem ſuper ipſam nubem.Fit autem hoc qum irregularis fuerit conſiſtentia nubis:⁊ hac quidem ſpiſſior:hac autem rarior:⁊ hac quidem magis aquoſa: hac autem minus.reflacto enim viſu ad ſolem figura quidem non videtur:color autem quia autez ibi irregulari apparet fulgidus ⁊ albꝰ ſol ad quē refractus eſt viſus:hoc quidem puniceum uidet hoc autem viride aut xanton.Differt enim nihil per talia videre:aut a talibus refractum: vtroqz enim modo apparet colore ſimile: quare ſi ⁊ illo modo puniceum ⁊ iſto virge quidem igitur fiūt ꝓpter irregularitatem ſpeculi non figura:ſed colore.Parelius autem qum maxime regularis fuerit aer ⁊ ſpiſſus ſimiliter,ꝓpter qō apparet albus.regularitas eni ſpeculi facit vnum emphaſeos colorem:refractio autez ſimul totius viſus ꝓpter ſimul incidere ad caliginē a ſpiſſa exiſtēte caligine ⁊ nondum quidem exiſtente aqua: prope autem aquam ꝓpter exiſtens apud ſolem colorem facit apparere:ſicut ab aere pollito fractum ꝓpter ſpiſſitudinem: quare quoniam color ſolis albus,ꝓpter boc ⁊ parelius albus apparet:idez autem magis aque ſignuz parelius q̄z virge.magis enim accidit aerem bene operoſe habere ad generationem aque:auſtralis autez boreali magis quia auſtralis aer magis in aquam permutatur q̄z qui ad arctuz. Fiunt autē ſicut diximus circa occaſus ⁊ circa ortus ⁊ neqz deſuper neqz deſubtus:ſed ex lateribus ⁊ virge ⁊ parelij: ⁊ neqz ꝓpe ſolem valde neqz longe penitus:ꝓpe eni exiſtentem ſol diſſoluit conſiſtentiam:longe autē exiſtente viſus non refrangetur.a paruo eniz ſpeculo longe ꝓtenſus debilis fit. ꝓpter qō ⁊ halo non fiunt ex oppoſito ſolis. ſurſum quidem igitur ſi fiat ⁊,ꝓpe diſſoluit ſol:ſi autem longe minor viſus exiſtens q̄z ut faciat refractionem non incidet.in latere autem eſt tātū diſtare ſpeculuz ut neqz diſſoluat ſol viſuſqz multus ſimul veniat:quia ad terrā latus nō diſpargetur:ſicut per immēſuz latus.ſub ſole autem non fit,ꝓpterea quia ꝓpe terram diſſoluitur vtiqz a ſole : ſurſum autem in medio celi viſus diſpargitur :⁊ totaliter neqz ex latere medij celi fit.viſus eni non ad terraz fertur vt paucus pertingat ad ſpeculum:⁊ refractus ſit omnino debilis : quecunqz igitur opera accidit exhibere ſegregationem in locis his que ſuper terram fere tot ſunt ⁊ talia.Quecunqz autē in ipſa terra incluſa terre partibus operatur dicenduz.facit enim duas differentias corporuz ꝓptea q̄ duplex natura nata eſt:⁊ hoc quemadmodum ⁊ in alto.due quidem enim exhalationes: hec quidez vaporoſa :hec autem fumoſa:vt diximus eſt.due autem ⁊ ſpecies earum que in terra fiunt:hec quidem enim fuſibilia:hec autez metallica.ſicca quidē exhalatio eſt que ignita facit fuſibilia omnia:puta lapidum genera illiquabilia ⁊ vernicem ⁊ oricellam ⁊ minium ⁊ fulfur ⁊ alia talia:plurima autem talium fuſibilium ſunt:ħ quidem puluis colorat⁹:hoc autē lapis ex tali cōſiſtentia factus velut cynabarij.Exhalatiōis autem vaporoſe quecunqz metallantur:ſunt autez fuſibilia:aut ductibilia:puta aurum ferrum es:facit autez ħ omnia exhalatio vaporoſa incluſa: ⁊ maxime in lapidibus ꝓpter ſiccitatem in vnum coarctatā ⁊ coagulatā velut ros:aut pruina:quz

UVA. BHSC. IyR_012

ſegregata fuerit:ꝟ aũt ⁊ añ ſegregatim generanť hec ꝓpť qꝺ qꝺez ut aq̃ ꝟ:ſũt aũt ut nꝺ:potẽtia qꝺ enim mã aque erat:eſt aũt non adhuc neqꝫ ex aqua facta ꝓpter quãdã paſſionẽ:ſicut humoꝛeſ neqꝫ.n.ſic ſit ꝟ quidẽ es:hoc aũt auꝫ ſꝫ ante fieri coagulata exhalatione ſingula hoꝫ ſũt: ꝓpť qꝺ ⁊ igniunť oia ⁊ terrã hñt:ſiccã.n.eã habẽt exhalationẽ:auꝫ aũt ſolũ nꝺ ignit. Cõiter qdem igit dictũ ẽ de his oibus ſigillatim aũt ꝯſideradũ intẽ dẽtibus circa vnũqꝺqꝫ genus.

Quoniã aũt quatuoꝛ cauſe determinate ſũt elemẽtoꝫ:harũ aũt ſm ꝯiugationes ⁊ elemẽta quatuoꝛ accidit eſſe: q̃rũ duo qdem facti ua calidũ ⁊ frigidũ duo aũt paſſiua ſiccũ ⁊ humidũ. Fides aũt hoꝫ ⁊ ex iductione. vt eni in oibus caliditas qdez ⁊ frigiditas terminãtes ⁊ copulãtes ⁊ pmutãtes ⁊ homogenea ⁊ nꝺ homogena:⁊ humectãtes ⁊ exſiccãtes ⁊ idurates ⁊ moliſicãtes:ſicca autẽ ⁊ humida terminata ⁊ alias dictas paſſiones patientia ipſaqꝫ ſꝫ ſe ⁊ quecũqꝫ cõia ex ambobꝰ coꝛpoꝛa ꝯſtãt. Adhuc aũt ex rõibus palã qbus determinamꝰ nãs ipoꝫ calidũ qdẽ.n.⁊ frigidũ ut factiua dicimus.cõcretiuũ.n. ſic factiuũ aliqd ẽ:hũidũ aũt ⁊ ſiccũ paſſiua:facile eni terminabile ⁊ difficile aliqd terminabile i pati aliqd nã ipſoꝫ dr. Qꝺ qdẽ igit ꝟ qdẽ factiua ꝟ aũt paſſiua manifeſtũ eſt.

Oſtqꝫ diuiſũ ẽ q̃ ꝓncipia elemẽtoꝫ que ſunt ſm modum forme ſunt quatuoꝛ ſicut ẽ numerus elemẽtoꝫ ex qbus ꝯponunť:⁊ duo ſũt actiua ⁊ ſũt caloꝛ ⁊ frigus: ⁊ duo paſſiua ⁊ ſũt humidũ ⁊ ſiccũ. Et ſignũ huius eſt q̃ caloꝛ ⁊ frigus ſũt ambo q̃ cõponũt res ad ſe iuicẽ ⁊ admiſcẽt quouſqꝫ res noua genereť:⁊ vliter iſte due potẽtie ⁊ virtutes ſũt q̃ mutãt creaturas ꝓueniẽtes in genere vnã i aliã. Sꝫ ſiccitas ⁊ humiditas ſũt paſſiua in ſeipſis iſtaꝫ duaꝫ qualitatũ ⁊ p illas duas patiunť oia cõpoſita. Et ſignũ huius ẽ q̃ etiã antiqui diffiniunt cũ iſtis diſſictionibus illas:⁊ noiauerũt illas noibus iſtorũ:⁊ dixerũt q̃ caloꝛ ⁊ frigus ſ erãt virtutes operãtes:⁊ humiditas ⁊ ſiccitas erãt virtutes operate: ⁊ diffinierũt humidũ facile ad ſepationẽ ab alio p aliqꝺ graue ꝯcludi p ſe:⁊ diffinierũt ſiccitatẽ p ꝟũ. ⁊ volo dicere q̃ ſit graue ſeparari ab alio leue ꝯcludi in ſe:ſꝫ diffinierunt frigus q̃ aggregat etherogenea ⁊ homogenea:⁊ diffinierũt caloꝛez q̃ aggregat homogenea ⁊ ſepat etherogenea:⁊ poſtqꝫ ꝟ certũ eſt:iã manifeſtũ ẽ q̃ ꝓncipioꝫ ſimpliciũ duo ſũt actiua ⁊ duo paſſiua.

Lo.1. Debes ſcire q̃ nõ debemus dubitare in ꝟ q̃ diximus q̃ humiditas ⁊ ſiccitas ſũt paſſiua: ⁊ frigꝰ ⁊ caloꝛ actiua:qm̃ inuenimus illas q̃libet agere ſibi ſilia.ſiccũ.n.generat ſiccũ:⁊ humidũ humidũ ſicut facit calidũ calidũ:⁊ frigidũ generat frigidũ:qm̃ ꝟ ꝓdicta ꝓpoſitio de paſſiuis ⁊ actiuis nõ cõſiderabať in cõparatione actoꝛis idiuiduoꝫ miſtoꝫ:nec paſſiuoꝫ ad ſe:in hac miſtione fuit inuẽtũ q̃ caloꝛ ⁊ frigus ſunt q̃ cõiungũt ⁊ applicãt elemẽta reꝫ ad ſe inuicẽ:⁊ admiſcẽt quoſqꝫ generet ex illis elemẽtis res noua:⁊ fuit humidũ inuẽtũ cũ quo recipit res paſſionẽ caloꝛ ⁊ frigoꝛis ⁊ miſtionis:⁊ ſicitas cum qua recipiť icoꝛpoꝛatio ⁊ ſtatio in ſe:⁊ illa igit cõparata fuerũt ad actionẽ ⁊ iſta ad paſſionẽ.

Determinatis aũt hiis ſumẽdũ vtiqꝫ erit operatiões ipſoꝫ q̃bus operanť factiua ⁊ paſſiuoꝫ ſpẽs. Primo qdẽ igit vliter ſimplex gnãtio ⁊ naturalis pmutatio haꝫ virtutũ ẽ opus ⁊ oppoſita coꝛꝛuptio ſꝫ nãꝫ:ꝟ qdẽ igit plãtis exiſtũt ⁊ aialibus ⁊ ptibus ipſoꝫ. Eſt aũt ſimplex ⁊ nãlis gnãtio pmutatio ab his ỽtutibus qũ habeãt rõnem ex ſubiecta mã vnicuiqꝫ nãe. De aut ſũt dicte virtutes paſſiue:generãt aũt calidum ⁊ frigidũ obtinẽtia mãm:qũ aũt nõ obtineãt ſꝫ ptẽ quidẽ molinſis ⁊ indigeſtio ſit.

Et poſtqꝫ manifeſtũ ẽ q̃ iſta ſũt actiua ⁊ duo paſſiua:iã ꝙuenit q̃ remẽoꝛemur modos opatiõũ actiuaꝫ ⁊ modos paſſiuaꝫ:⁊ dicam⁹ q̃ generatio ⁊ coꝛꝛuptio abſoluta nãlis ẽ mutatio q̃ accidit rebus cõpoſitis mãlibus ſꝫ,ꝓpoꝛtionem mẽſuraꝫ ⁊ miſtionis haꝫ virtutũ ad ſe inuicẽ in ſubiecto cõpoſiti.

2 Et ꝟ ẽ manifeſtũ in oibus rebus ꝓpoſitis viuẽtibus q̃.l. gnãtio iuẽta ẽ i illis q̃ due ỽtutes actiue in ꝓpoſito vicũt virtutes due paſſiuas in illo:mouẽtes illas ⁊ reducẽtes illas ad cõplemẽtũ. Et coꝛꝛuptio accidit q̃ꝫ,phibẽt virtutes paſſiue foꝛmas actiuas ne moueãt ad cõplemẽtũ:⁊ illud p ꝟietatẽ q̃ ẽ inter illas gnãtio vliter ẽ q̃ñ nõ ẽ ꝟietas inter actiuas ⁊ paſſiuas:⁊ coꝛꝛuptio ẽ q̃ñ ẽ ꝟietas inuẽta ⁊ vincũt virtutes paſſiue:⁊ ꝟ apparet p iductionẽ i oibus ꝓpoſitis artificialibus ⁊ nãlibus:⁊ dixit:

Simplici aũt gnãtioni ꝟiũm maxie cõe putrefactõ. Dis.n.ſꝫ nãꝫ coꝛꝛuptõ i hac via ẽ puta ⁊ ſenectus ⁊ anãlis:finis aũt hoꝫ oiuꝫ alioꝫ putredo:niſi aliqd violẽtia coꝛꝛũpať nã ꝓſtãtiũ. Eſt eni ⁊ carnẽ ⁊ os ⁊ qꝺcunqꝫ cõburere quoꝫ finis ſm nãm coꝛꝛuptionis putrefactio ẽ.

Et,ꝓpť victoꝛiã virtutũ paſſiuaꝫ ſup actiuas euenit putrefactio q̃ ẽ cã coꝛꝛuptiõis ⁊ diſſoluti onis ptiũ ꝓpoſiti:⁊ iõ putrefactio abſoluta ẽ ꝟia gnãtioni abſolute:⁊ p illã ẽ coꝛꝛuptio nãlis:ſicut putrefactio i ſene multũ:⁊ ẽ vetuſtaſ magna.

3 Et victoꝛia ſiccitatis interficiẽtis quouſqꝫ fiat illꝺ qꝺ euenit in rebus.ſ.coꝛꝛuptio in illis:⁊ putrefactio ẽ illꝺ qꝺ euenit cineribus ⁊ gnãta naturalia nõ deſtruunť niſi p mutationẽ q̃ vincit ſup actiuas in iſtis gnãtis: ⁊ ꝓpter ꝟ euenit eis actio putrefactionis ⁊ diſſoluunť partes eoꝫ ſicut accidit carni ⁊ oſſi ⁊ alijs q̃ deſtruunť mꝺ nãli:nõ p violẽtiaꝫ nec extra:ſicut ea que cõburunť :qꝛ illa nõ coꝛꝛũpunť aut ſubmergunť p putrefactionẽ.

Propter qꝺ humida p̃mo:deinde ſicca:tãdem putrefacta fiũt.

Et gnãta q̃ ſũt coꝛpoꝛa coꝛꝛũpunť aut pp victoꝛiã bũiditatis i illis i ꝓncipio:⁊ poſt ſiccitatis in fine.

UVA. BHSC. IyR_012

4 Et illud ē q2 putrefactio ꝑmo fit ꝓpter victoziā hnmoris sup illas ⁊ post desinit i fine pp victoziā siccitaꝫ i illis.

Ex his enī facta erāt ⁊ terminatū fuit humido siccū operāub⁹ factiuis. fit aūt corruptio quz id qȯ terminaꝫ obtineat terminās ꝓpꝛ circūdās Quimo singl⁹ dr̄ putrefactio in his q̄ fm partez corrūpunt qū separent a natura: ꝓpꝛ qȯ ⁊ putrescūt oia alia excepto igne: eteniz terra ⁊ aq̄ ⁊ aer putrescūt: oia. n. h̄ sūt mā igni.

Et qñ sūt ambo. s. siccū ⁊ humidū in mēsura cōi ⁊ in modo q̄ vincūt virtutes operatiue sup illa: ⁊ miscēt illa quoscz habeat substātiā ⁊ statū ꝑ priū in cōpositō: tūc fit illud gnātuz: ⁊ illa ē intentio eius qȯ dr̄ q ꝑ gnātio ē qñ vincit terminās terminatū: ⁊ corruptio ē qñ vicit terminatū terminās Et elemētū qȯ ē cā gnātionis ꝑma añcedēs operās ⁊ seperās i rebus cōpositis ē ignis: ⁊ illud est q2 aer ⁊ aqua ⁊ terra destruūtur ꝑ ignē ⁊ elemēta oia sūt subieta igni: ⁊ ignis ē operās in illa ⁊ vincēs illa.

5 Et postq̄ res ē sic oz esse modus ignis ad alia elemēta in gnātiōe cōpositoꝝ: ⁊ modus suus cū illis ē i gradu fozme in cōpositis: sicut ipse ē fozma illoꝝ: ⁊ postq̄ res ē sic: tunc oē mistū hz calorē ꝓpriū i se fz suā nām q̄ ē calor ei fz silitudinē fozme: volo dicē q̄ calor ꝓcludit māz ⁊ ūminat ipsā

Putrefactio aūt ē corruptio q̄dā i vnoquoqz būido, ꝓprie fz nām caliditatis ab aliena caliditate: h̄ aūt ē q̄ ambietis. Quare qñ fm indigētiā patit calidi: idigēs aūt tali virtute: frigidū existēs oē: ambe vtiqz cause erūt ⁊ putrefactio cōis passio frigiditatisqz ꝓprie ⁊ caliditatis aliene: pp qȯ siccioza fiūt putrefacta oia: ⁊ tādem terra ⁊ fimus. Exeūte. n. ꝓprio calido euapozat qȯ fz natura humidū ⁊ trahēs humiditatē nō ē: adducit enī trahēs ꝓpria caliditas.

Putrefactio aūt ē corruptio calozis nālis q̄ ē in gnāto: qñ bumefit res cū humiditate accidē tali ⁊ corruptio eius ē, ꝓpter calorē extraneū existentē a nā: ⁊ ē calor q̄ ē in aere cirūstāti: ⁊ qñ ꝑuatur gnātuz a calore suo nāli mutaꝫ ⁊ corrūpitur ⁊ ꝙuertit i frigidū tūc: ⁊ fit ꝑuatio calozis nālis ⁊ victoria frigozis: ⁊ post ipsum supsunt due cause corruptionis.

6 Dixit: ⁊ qñ putrescūt res ꝑ calorē extraneū ⁊ humorē extraneū desiccant partes rei ⁊ arescūt ⁊ cōuertunt in terraz ⁊ arenā: ⁊ cā eius ē q2 calor nālis qñ mortificat ⁊ dissoluit a gnāto dissoluit secū cū dissolutione sua humiditatē nālē q̄ ꝙuertit in vapozē: ⁊ tunc dissipat gnātum illō: qñ calor nālis ē cōprehēdens ⁊ retinēs humiditatē nālē ⁊ ꝓcludens ipsā: ⁊ qñ calor nālis recedit a generato nō ē rerētor humiditatis nālis qui ē cōprehendēs ipsā ⁊ tūc dissoluit ⁊ arescit generatū: ⁊ post desiccat ⁊ dissipat: dixit:

Et i frigozib⁹ aūt minus putrescūt q̄z in estu.

Et ꝑncipiū cause putrefactionis ē frigus modicū qȯ accidit generato.

7 Et strigit calorē extraneū nō nālem i gnāto: ⁊ operatur calor extraneus i illo gnāto ⁊ putrefacit ipsū: ⁊ si nō eēt cōstrictio illius frigozis in calorē extraneū gnāti ⁊ ꝓhibitio eius a dissolutione ne calor ille extraneus dissolueret a re in qua esset: separaret a re añq̄ putrescer̄et res dixit:

In hyeme qdē enī paucū in ambiēte aere ⁊ aqua calidū quare nihil pōt.

Et nō hz calor extran⁹ i hyeme putrefacē res tātā q̄ztaz i estate. ⁊ cā huius ē q2 frigus i tpe hyemis hz posse magnū sup aquā ⁊ aerē.

8 Et illō qȯ ē in rebus ē ꝑ calorē aeris. s. ꝑ calorē extraneū res parua: ⁊ nō hz posse putrefacere res: ⁊ ꝓpter h̄ illō qȯ corrūpit̄ in hyeme p viā putrefactionis: festinat in re illa corruptio q̄ ē p cōgelationē ⁊ desiccationē: ꝓpter victoziā frigozis super illā rē: qñ destruit calor nālis per calorē extraneū: ⁊ ꝓpter illud infinitates hyemales sūt huiusmodi

In estate aūt amplius.

Sz in estate ē putrefacto magis q̄z i hyeme

9 Et illud ē q2 multū ē de calore extraneo in illo tpe: ⁊ h̄ ē ꝓpꝛ calorē aeris circūstantis res: ⁊ ꝓpꝛ h̄ nō festinat i gnātis corruptio q̄ ē, ꝓpter victoziā cōgelationis ⁊ desiccationis q̄ euenīūt post putrefactionē paruā: sicut festinat in eis i hyeme: sed festinat in eis putrefactio q̄ ē ꝑ dissolutionez ⁊ putrefactionē ⁊ cōbustionē: ⁊ vl̄ter illa putrefactio q̄ ē ꝑ hūiditatē extraneā: nō illa q̄ ē, ꝓpꝛ siccitatē extraneā.

Et neq̄z qȯ coagulatū: magis. n. frigduiz q̄z aer calidus: nō igit̄ obtinet: mouēs aūt obtinet: nec feruēs qua calidū.

Et frigiditas aque ē maioz q̄z calor aeris ⁊ intēsioꝝ: ⁊ iō admiscetur aer cū aqua ⁊ tēperaꝫ ⁊ admisceꝫ cū ea: ⁊ si essent equales ⁊ equipotētes ⁊ parificarentur nō admiscerent nec tēperarent: ⁊ operās ⁊ mouēs rel ē qȯ ꝓpꝛēbēdit ⁊ circūdat res ⁊ ꝓiungit.

10 Et vult dicere fm q̄ mihi vr̄ q̄ cā in tēperādo ⁊ admiscēdo ꝑria ē q2 potētie sūt iequales: ⁊ illō ēi q̄libet q̄tuoꝝ elemētoꝝ: ⁊ si illud nō eēt nō tēperarētur ⁊ admiscerētur p motorē: q2 si potētie esset equales nō operaret vna i aliā sibi cōparē: ⁊ si sic eēt: nō esset h̄ posse aliqȯ vtutū actiuaꝝ ⁊ tūc nō esset effectus: ⁊ iō necessariū ē si sit cōmistio q̄ sit vnū duoꝝ elemētoꝝ sortioris operis i vna q̄litatū ꝑriaꝝ q̄ suū cōpar: si sit ꝑriū i duabus qualitatibus vel i vna q̄litate tm̄ ꝑria sit vna potētioz altera: si nō habēt ꝓportionem ad se iuicē nisi i vna q̄litate tm̄: ⁊ ꝓpter h̄ necessariū ē q̄ ñ sint tm̄ iuente i duobus elemētis due q̄litates substātiales eis i fine, ⁊ exēpluz huius ē: qñ si ignis eēt calor: ⁊ siccitas eēt in eo i fine: ⁊ sic frigiditas ⁊ hūiditas in aqua: nunq̄ tēperarent ⁊ admiscerent ignis ⁊ aqua ⁊ facerēt aliq̄d: ⁊ ꝓpp h̄ q̄ siccitas ignis nō ē i fine: nec humiditas i aqua potuit eē q̄ vnū eēt potētius, ⁊ iō admiscēt se. ⁊ qñ dixit q̄ opās ē ꝓstrigēs ⁊ cōprehēdens res: sic voluit dicere operatorē ꝑ primū mistioni elemētoꝝ i cōpositis erit calor opās ⁊ faciens: vel iuentus i seminib⁹: ⁊ ille ē i genitis: uel calor iuentus in elemētis: ⁊ si uoluit dicere extremā operationē reꝝ frigidaꝝ lz sit tēperamentuz dicere volet inuēturz i elementis i locis suis ⁊ mistionē: ⁊ q2 nō iueniunt i locis suis simplicia ⁊ pura: tunc erit operator motus corpoꝝ celestiuz.

Minor. n. q̄ in aere caliditaſ ea q̄ i re: q̄re nō obtinet neq̄z facit pmutationē neq̄z vnā. Silit̄er aūt ⁊ qȯ mouet ⁊ fluit: minuſ putrescit q̄z nō motū. debilioꝝ. n. fit motus q ab ea q̄ i aere caliditate q̄z q i re ꝑsistit: quare nihil facit pmutari.

Et calor q̄ ē in aere ē minor calore nāli quē admittit res in sui pditione: ⁊ ꝓpter h̄ nō ē calor aeris cōprehēdēs ⁊ ꝓstrigēs rē suā: sicut facit naturalis in illa: ⁊ corruptio rei mouētis ꝑ calorez aeris circūstantis ē minor q̄z corruptio rei qesceꝫ

ij Vult dicere q̄ i dete ꝓiungunt duo: vnuz ē mortificatio calozis nālis ⁊ aliō ē ꝓfirmatio calozis extranei in ipso ad opandum fixe i illā rē dēscētē: effectus. n. augent ex operāte i quiete: ⁊ iō ea q̄ fiūt idigēt dete q̄diu fuerit i locis ⁊ vt ꝑ priꝰ: ⁊ iō vituperāt ⁊ redarguūt medici motū post cibū.

Eadē aūt cā q̄re multū min⁹ putrescit pauco in maiori aūt amplioꝝ ē ignis ꝓpriꝰ ⁊ frigiduz q̄z ut obtineāt q̄ in circūstante virtutes.

Et qñ calor aeris est debilioꝝ q̄z calor nālis perseuerat ⁊ nō festinat in eis corruptio ꝓpter

UVA. BHSC. IyR_012

calorem aeris.

12 Et ꝓpter h̄ q̄to magis paratior ē res pati ab aere ⁊ cale fieri ab ipso: tāto magis erit putrefactio eius p̄parata: ⁊ ci tius q̄ res q̄ debiliter calefit p aerē.

Propter qđ mare ſz partē qdē diuiſuz cito pu treſcit: totū aūt nō: ⁊ alie que eodē mō. ⁊ aialia fi unt in his q̄ putreſcūt: ꝓpterea q̄ ſegregata cali ditas nālis exr̄s ꝓſtare facit ſegregata.

Et ꝓpter iſtā rē fetet aq̄ maris q̄ recedit ab il lo ⁊ mutat: ⁊ h̄ nō accidit vniuerſe aque maris.

13 Et cā in hoc ē: qm̄ aqua diuiſa ꝓpter frigiditatē eius par uā citius calefit ex aere calefactione fortiori q̄ ſuū totum. Et vliter huius ē cā qm̄ pars rei qñ diuidit a re feſtinat in eā corruptio citius q̄ in ſuū totū: ⁊ h̄ ē in animalibus ⁊ ve getabilibus ⁊ alijs.

Quid quidē igit ē gnātio ⁊ quid corruptio dictū ē. Reliquū aūt ē dicere habitas ſpecies q̄ſ cunq; dicte virtutes opant ex ſuppoſitis nā ꝓſtā tibus iā. Eſt itaq; calidi digeſtio: digeſtionis aūt pepāſis epheſis adhuc optesis. Frigiditatis aūt idigeſtio: huius aūt homotes moliſis ſtatbēſis. Oz aūt exiſtimare nō ꝓprie h̄ dici noia rebus. Sz nō iacēt vliter his q̄ ſiliter: quare nō bas ſz ta les oz putare eē dictas ſpēs: dicamus aūt ipſorū vnūqđq; qđ ē. Digeſtio qdē igit ē pfectio a nāli ⁊ ꝓprio calido ex oppoſitis paſſiuis: h̄ aūt ſūt p̄ ꝓpria vnicuiq; mā. qū. n. digeſtū fuerit pfectūq; ē ⁊ fm̄ ⁊ ꝓncipiū pfectōis a caliditate ꝓpa accidit.

Et poſtq; manifeſtū ē qd ſit gnātio ⁊ corru ptio: ꝓuenit ut manifeſtemus illō qđ ꝑtinet illis. ⁊ ē eius ꝓpriū de opibus iſtaꝝ virtutū quas p̄di dixim⁹: q̄ ſūt cauſe generationis ⁊ corruptiōis i rebus nālibus. Incipiamus in digeſtione: ⁊ di camus q̄ opus caloris ē digeſtio.

14 Et digeſtio fit in decoctione tēperata. Sed frigus opus eius eſt cōtrariū huic operi: ⁊ illud ē q̄ ipſū ꝓhibet dige ſtionē: ⁊ ſua ꝓhibitio eſt cū cruditate ⁊ ꝑuatione digerēdi Dixit Ariſ. Et q̄ h̄ qđ oſtēdit ſup ipſū h̄ nomen eſt inſūi tū. ꝓuenit adhuc q̄ faciamus ītelligere h̄ qđ oſtēdit dicere diſtinctiones explanātes. Et dicamus q̄ digeſtio ē cōplemē tū qđ fit p calorē nālez p paſſiones reꝝ ꝯriaꝝ. ſ. q̄ digeſtio ē cōplemētū paſſionis ⁊ miſtionis reꝝ ꝯriaꝝ q̄ admiſcent ⁊ tēperant cōplexione ꝓpria in re qualibz generata: ⁊ cer tū ē q̄ oē generatū hz vnū modū miſtionis: ⁊ ſua pfectio ⁊ cōplemētū ē eius digeſtio: ⁊ iō qñ ē digeſta mā cuiuſlibz gnāti explicata ē eius inuētio ⁊ pfecta. Et ꝓſtat q̄ cōplemē tū ⁊ explicatio materie miſte qđ ē digeſtio: eſt p calorē na turalē ⁊ ꝓpriū in illo gnāto: ⁊ h̄ manifeſtū ē in cibatione: qm̄ cibatio ſz quid ē generatio: ⁊ nō ē dr̄ia inter gnātionē ſm partē ⁊ gnātionem ſm totū.

Et p aliqđ exterioꝝ auxiliū ꝓſumatū ē velut alimētū qū digerit ⁊ p balnea ⁊ p aliqua talia ali udq; p̄ncipiū q̄ in ipſo caliditas eſt.

Et pōt eē q̄ ſit illud cōplemētū: ⁊ ē digeſtio p extraneū calorē admiſtū tēperatū calori na tu rali: ſicut ē digeſtio hoīs i comedēdo mel uī res calidas comeſtas uel bibitas.

15 Et illud ē q̄ iſte iuuāt a digeſtione alioꝝ cibarioꝝ cū ca lore extraneo qui ē i eis: verūtamē operās digeſtionē om nibus modis eſt calor nālis.

Finis aūt his quidē nā ē: natura aūt quam dicimus ut ſpeciē ⁊ ſubſtātiā.

Et cōpletio rei q̄ venit p digeſtionē ē ſua for ma ⁊ ſubſtātia que nominat natura.

16 Et illud eſt q̄ ſubiectū digeſtiōis ꝓuerit qñ iā digeſtū ē ad formā operātis digeſtionē ⁊ ad naturā ſuā: ſicut ciba ria q̄ qñ digeſta ſūt ꝓuertunt in calorē nālē in ſilitudinem ſpeciei caloris digerētis illa cibaria.

His aūt in ſubiectā quādā formā finis ē di geſtionis: qū tale fuerit factū ⁊ tm̄ būidū: aut op teſiz paſſū: aut epheſiz: aut putrefactū: aut alr ta liter calefactū: tūc. n. vtile ē ⁊ digeſtū eē dicim⁹: ſi cut muſtū ⁊ q̄ in naſcētijs ꝓſtātia qū facta fuerit q̄le ⁊ lachrymа qū fcā fuerit lippitudo vel limuſ ſiliter aūt ⁊ alia. Accidit aūt h̄ patī oibus qū ob tineat mā ⁊ būiditas. h̄. n. ē q̄ terminat ab ea q̄ i nā caliditate: q̄z diu. n. inſit i ipſa rō nā h̄ ē. Pro pter qđ ⁊ ſanitatis ſigna q̄ talia: ⁊ vrina ⁊ ſeceſſio nis ⁊ toralie ſuperfluitates: ⁊ dicunt digeſta eē qū inſinuēt caliditatē, ꝓpriā obtinere indeterminati

Et illō ē qđ qñ admiſceat cū illis humor q ē potēs digeri ſit digeſtio ſm q̄ ꝓuenit: ſz qñ nō ē būiditas maior q̄z ꝓuenit: nec minor: nec etiam ſiliter opus operātis ē excedens nec magis nec minus: ſed ⁊ ꝓſtat q̄ ſubiectū ſtabilitū eſt operi digeſtionis i ipſū p calorē nālez q̄ maturat aut aſſat aut putreſcit: ſicut muſtū qđ ſtabilitū ē dige ſtioni qñ bullit ⁊ feruet: ⁊ ſic multi fruct⁹ ſtabiliunt digeſtioni qñ matureſcūt: ⁊ qñ cōpleta ē digeſtō i rebus q̄ digerunt ſepant ab eis ſuperfluitates q̄ ñ expediūt corpori: ſic vrina ſudor ⁊ egeſtio: ⁊ ſic ſanies ſpiſſa lachrymaliū in egritudinibus ocu lor: ⁊ iō dr̄ q̄ iſta cibaria qñ veniūt ad ſuū finez q̄ ſūt maturata ⁊ digeſta: q̄r digeſtio i eis eſt cō pleta qñ calor nālis vicit ſup ipſa: ⁊ ſeparauit ip ſa ab indigeſtis ſeparatione pfecta.

17 Et illō quidē ē qñ nō remāſit de illis aliqđ qđ ñ ē pue niēs ad eſſēdū ptē digeſti: ⁊ ſiliter nō relinquit i re digeſta aliqua ps illaꝝ ſuperfluitatū. ſ. res qñ ꝓuenit ut ſit ps dige ſti: ⁊ h̄ opus cōpletū ē p victoriā caloris nālis ſup māz in qua operat ⁊ ꝓpter potētiam ſup eā.

Neceſſe aūt digeſta groſſiora ⁊ calidiora ē tale. n. efficit calidū meliōris molis ⁊ groſſius ⁊ ſiccius. Digeſtio qdē igit h̄ ē. Inſtigeſtio aūt im perfectio pp idigētiā, ꝓprie caliditatis: indigētia aūt caliditatis frigiditas ē: iperfectio aūt ē oppo ſitoꝝ paſſiuoꝝ q̄ qdē ē vnicuiq; nature mā. Di geſtio qdē igit ⁊ idigeſtio determinēt h̄ mō. Pe pāſis aūt ē digeſtio q̄dā. digeſtio. n. alimēti in pe ricarpijs pepāſis dr̄.

Et qñ digerūt res iſpiſſant ⁊ īgroſſant ⁊ ca leſiūt ⁊ areſcūt poſtq; fuerūt frigide. Opat aūt i illis ſiccitatē ⁊ ſpiſſitudinē calor nālis: ⁊ h̄ qđ p̄ dximus ē opus caloris nālis: ſz opus frigoris qđ ꝓhibet digeſtionē ē diminutio cōplemēti digeſti onis q̄ ē p calorē nālez: ⁊ h̄ ē qđ diminuit calorē nālez: ⁊ res iuēte p huiuſmodi opus. ſ. frigoris ſūt nō finite neq; cōplete: ⁊ ille vliter ſunt ꝯrie reb⁹ q̄ generant p calorē nālez i diminutione ⁊ i cōple mēto pp ꝯrietatē virtutū opantiū i ipſas: ſiliter i cōplemēto ⁊ diminitiōe: ⁊ h̄ ē diffinitio dige ſtōis ⁊ idigeſtōis: ⁊ digeſtō hz latitudinē aliquā īter p̄ncipium ⁊ finē qñ diuerſificat i eis ſz magis ⁊ minus: ſicut in fructibus.

18 Qr̄ p̄ncipiū digeſtionis in iſtis ē apparitio p̄ma bonita tis: ⁊ finis digeſtionis ē cōplemētum illius bonitatis.

Qm̄ aūt digeſtio pfectio tūc aūt pepāſis p fecta: qñ ſemina q̄ i picarpio pñt efficere tale alte rū q̄le ipſū ē eteni i aliis pfectū ſic dicim⁹. Peri carpij qdē igit h̄ pepāſis q̄ a nāli calido. Dicunt aūt pepāſa ⁊ alia multa digeſtor fm eandē qdez ſpeciem: metaphorice aūt, ꝓpterea q̄ non iacent

UVA. BHSC. IyR_012

ſicut dictū ē: ⁊ ꝑus noīa ſm vnāquanq; pfectionē circa ea q̄ terminant a nāli caliditate ⁊ frigiditate. Eſt aūt q̄ naſcētia ⁊ phlegmatis ⁊ taliū pe pāſis q̄ a nāli calido digeſtio inexiſtentis humiditi: ipoſſibile eniz terminare nō obtinēs. Ex ſpumoſis quidē igit aquoſa ex talibus aūt q̄ terreſtria ꝑſiſtūt ⁊ ex ſubtilibus ſemp groſſiora fiūt: pepāſim paſſa oia: ⁊ h quidē ipſā nām ducit ſm h.

Et iſte finis. ſ. eſt nominatus i oibus noīe deriuato a cōpleméto: ⁊ certe ꝓuenit rei gnāte nomen cōpleméti qñ hz vigorē ſemen eius: ⁊ granū generādi ſuū ſiſe. ⁊ alr dr maturatio p ſilitudinez ad maturationē nāle: illud qd gnātur per opus caloris nālis in humorē extraneū i corpore animalis: ſicut reducit apoſtema ad ſaniē albā: ⁊ cōuertuntur humores in illis ad ſaniē illā: ⁊ qñ digerunt res ſubtiles aeree alterant ꝓmo ad aqueitatē: ⁊ poſt aqueitatē ad terreſtreitatē: ⁊ poſt iſpiſſant ⁊ igroſſant: ⁊ illud ē qd ꝓprietas mutatiōis ē q̄ inſpiſſat res ſubtiles: ⁊ qñ digerit res ꝓuertit nā ptez eius ad ipſū cuius ē nā.

19 Uolo dicere ad corpus rei cuius eſt natura: ⁊ hec eſt ei aſſimilatio.

Hec aūt eiſcit. pepāſis quidē ig t dictū ē qd ē. Homotes aūt ē ꝓrium. ꝓrium aūt pepāſi indigeſtio alimēti in pericarpio. hoc aūt ē interminata humiditas, ꝓpter qd aut ſpumoſa: aut aquoſa aut eoz que ex ambobus ē homotes. Qm aūt pepāſis pfectio quedā ē: homotes ꝑfectio erit. Fit aūt ꝑfectio, ꝓpter indigētiā nālis calidi ⁊ cōmēſurationē ad humidū qd pepāſim patit.

Et eiſcit ſiliter aliquā partē illius rei ⁊ expellit ab illo corpore: ⁊ hec expulſio ē deaſſimilatio ⁊ ideo nō pōt eſſe in aliquo generato qn appareat ſupfluitas materie. ⁊ poſtq̄z narrauimus de digeſtione cōpleta: nunc narremus de indigeſtiōe ⁊ imaturitate: ⁊ que ſūt ⁊ dicamus q̄ cruditas ē ꝓria digeſtioni ⁊ maturitati quā ꝓmiſimus: que ē inuenta in fructibus ⁊ etiam aliis rebus. Cruditas aūt ⁊ imaturitas ſūt, ꝓpter multitudinē humiditatis extranee in re. ⁊ cruditas eſt p remiſſionē parue vētoſitatis in re digeſta ⁊ aqueitatis: ⁊ illō ē qr digeſtio poſtq̄z ē cōplemētū paſſionis materie ⁊ decoctionis eius: erit cruditas decoctiōis diminutio i mā: ⁊ cōpleméti paſſiōis ei⁹: ⁊ vliter ꝓhibens operationē maturationis poſtq̄z res ē cruda ē diminutio caloris nālis: ⁊ victoria humiditatis.

20 Sed qñ calor ⁊ humor ſūt ꝓportionati in mēſura: tunc matureſcit res cruda. calor aūt maturat rem humidaz qñ nō admiſceť cū illo ſiccitas. maturitas eniz ē a calore naturali ⁊ humore naturali: ſicut putrefactio ē a calore accidētali cū humiditate accidentali.

Nullū aūt humidū ipſuz ſm ſeipſū pepāſiz patit ſine ſicco. Aqua. n. nō ingroſſat ſola humidoz: accidit aūt aut eo q̄ calidū ſit paucū: aut qr qd terminat multū.

Et oēs res būide inſpiſſant ꝑ calorez ꝓter aquā ſolū.

21 Et illud ē qr calor ē i ea paz: ⁊ humiditas multa ⁊ vniuerſaliter terminatū i ea ⁊ ē qualitas paſſiua vincēs ⁊ terminās in illa: ⁊ ē qualitas agens deuicta.

Propter qd ⁊ ſubtiles humores eoz q̄ boma ſūt ⁊ frigidi magis q̄z calidi ⁊ inbeſibiles ⁊ inpotabiles. Dicit aūt homotes ſic ⁊ pepāſis multis modis. vñ ⁊ vrine ⁊ ſeceſſiones ⁊ catarri homi dicunt, ꝓpt eandē cām: eo. n. q̄ nō ſūt obtenta a caliditate neq; ꝓſtāt boma oia appellant.

Et oēs ſucci crudi ſūt frigidi: ⁊ ñ calidi: neq; comeſti: neq; potati. Etiā iuenit cruditas ⁊ ꝓtractio imaturitatis i rebus multis manifeſtis. fūt eni q̄dā iuente i ſupfluitate p effectū: ſicut vrina ⁊ egeſtione: ⁊ mucillagine: ⁊ h i egritudinibus.

22 Qr qōlibet iſtoz eſt tenue: ſubtile: ⁊ clarū, ꝓpter diminutionē operationis caloris nālis in ipſū.

Cōge aūt, ꝓcedētibus ⁊ later homues: ⁊ lac homū ⁊ alia multa dicunt: ſi poſſibilia permutari ⁊ cōſtari a caliditate nō paſſa ſint: ꝓpter qd ⁊ aqua ephesiz paſſa dr. Homa aūt nō dr qr nō igroſſat. Pepāſis quidē igit ⁊ homotes dictū ē qd ē: ⁊, ꝓpt qd vtrūq; ipſoz ē. Ephesis aūt ē ſm totū qdē digeſtio a caliditate humida ierñtis interminati i būido. dr autē nomē, ꝓprie ſoluz i elixatis: hoc autez vtiq; erit ſicut dictū eſt ſpumoſū aut aquoſū.

Et ē iuēta cruditas i rebus artificialibus ſic iuenit in vaſe fictili: ⁊ i lateribus: ⁊ ſilibus: ſz cruditas dicta i rebus iſtis nō ē talis q̄lis ea q̄ dr in rebus nālibus. Et ſūt q̄dā res q̄ nō recipiunt vel maturitatē vel cruditatē: ſicut aqua que nec igroſſat nec iſpiſſat. iā rememoraūimuſ qd maturitas ⁊ qd cruditas: ⁊ qd ē digeſtio.

23 Qr digeſtio ⁊ ſba digeſtionis eſt temperātia equalitatis caloris ⁊ humoris q̄ reperiunt in corpore terreſtri ꝑparato ad gnātionē: ⁊ gnāta i quibus generat maturitas ſunt cōueniētia illi ⁊ ꝑparata ad receptionē illius. Et res ꝑparate ad receptionē maturitatis ſūt reſ ſpuales: qm̄ omnes huiuſmodi ſunt q̄ maturant ⁊ digerunt p opus ſpūalis caloris in humiditatē aquoſā. ſ. caloris nālis ipſoz ſpirituū videlicet rez animataz. Et illud ē qr digeſtio temperata in iſtis eſt dicta ſm ꝓportionē.

Digeſtio aūt fit ab eo q̄ i būido igne. Que. n. i frixuris aſſant ab extriſeco calido patiunt: in q̄ aūt ē humido facit illō magis ſiccū i ipſū aſſumēs. Qd aūt elixat ꝓtrariū facit. ſegregat. n. ex h ipſo humidū a caliditate q̄ i extriſeco humido. ꝓpter qd ſiccioza q̄ ephesiz paſſa ſūt q̄z aſſa. nō eniz attrabūt in ſeipſa būiduz q̄ ephesiz patiunt: ꝑualet eniz q̄ deforis caliditas ei q̄ intus: ſi aūt viceret q̄ intus traheret vtiq; in ſeipſā.

Sed res toſte ⁊ aſſate ſūt res q̄ areſcūt ⁊ deſiccant añ maturationē ꝑ opationē caloris extriſeci extranei in illis nō caloris naturalis: nam, ꝓprietas ē caloris extranei q̄ diſſoluat humiditates: ⁊ conſumat eas añq̄z ꝓueniat res ad maturitatē. Sz ⁊ h ē extriſecū in apparēti: ſed res digeſte maturitate accidit eis ꝓrium huius: qr nō deſiccat i eis añ digeſtioue extriſecus apparēs: qr būiditas i eis conſumit: ⁊ deſiccat, ꝓportionalit itus ⁊ exit ſimul ſic i aliis opationibus nāe e cōtrario arti: ⁊ iō ſūt res toſte ⁊ aſſate aride ⁊ ſicce i apparēti extriſeco pluſq̄z res maturate: ⁊ habēt plus de humore intus: qm̄ calor extraneus, ꝓpter groſſitiez ſuā nō hz victoriā i eo qd ē intra.

24 Sicut euenit in digeſtione completa ⁊ nāli: ubi equalitas eſt intus ⁊ extra.

Eſt aūt nō oē corpus ephesiz paſſibile: neq; eniz i quo nullū ē humidū velut i lapidibus: neq; i qbus ineſt quidē: ſz ipoſſibile obtineri, ꝓpter ſpiſſitudinē velut in lignis: ſed quecunq; corporū habēt humiditatē paſſibilē ab ea que i humido ignitione.

UVA. BHSC. IyR_012

Et non omnes res digerunt̃ ⁊ maturant̃:⁊ h̄ quia res sicce in quibus nō est humor: nec maturant̃ nec digerunt̃:sicut lapis siccus in quo nō est humor:⁊ sic nō digeruntur res sicce rare ponderose ut lignū ⁊ similia.

25 Et similiter densa quoniā nō recipiunt humorē supervenientē:nec retinerēt in semetipsis ꝓpter ꝓstrictionē suarum partiū:⁊ adunationē earꝫ:sed res que maturant̃ sunt in q̄bus est humiditas passiua caloris inuenti in ipsis.

Dicitur ⁊ auꝫ epsesim pati ⁊ lignum ⁊ alia multa:ꝑm speciem quidē nō eādem metaphorice aūt.nō enim iacet nomē differentijs.

Et iā dictū ē q̄ auꝫ ⁊ lignū decoquit̃:⁊ maturescit q̄n generat̃.Sꝫ h̄ dictū est,ꝓpter similitudinē:⁊ nō ꝑm veritatē.

26 Volo dicere q̄ maturatio melius ⁊ plus dicta ē de animalibus q̄ de vegetabilibus:⁊ in vegetabilibus plusq̄ de minera.

Et humida autē epsesim pati dicimus velut lac ⁊ mustū:quum quidem in humido humor in speciem aliquā permutat̃ ab eo qui in circuitu ⁊ deforis igne calefaciēte:quare mō quodā simile dicte epsesi facit.Finis aūt nō idem omnibus:neq̄ elixatis:neq̄ digestis:sꝫ bis qdē ad esum:bis autē ad forbitionē:bis autē ad aliā oportunitatē:q̄n ⁊ pharmaca elixari dicimus:quare quecūq̄ grossiora possunt fieri aut minora:aut grauiora:aut hec ipsoꝫ talia:hec autē cōtraria ,ꝓpter id qō disgregata:hec quidē ingrossari:hec autem subtiliari:sicut lac in serū ⁊ coagulū oia elixabilia sūt.Oleū aūt nō elixabitur ipsū ꝑm seipsū:;qꝛ horꝫ nullū patit̃.Sed epsesim quidē igitur dicta digestio hec est:⁊ nihil differt in organis naturalibus ⁊ artificialibus siquidē fiat:,ꝓpter eandem igitur causā oia erūt.

Et iam dictū ē maturꝫ quidē de re nāli: sicut maturꝫ de lacte:⁊ de nō naturali:sicut maturitas succi vue ⁊ aliaꝝ reꝝ que maturantur ꝑ calorez exteriorē aeris.ſ.ꝑ calorē extraneū. Et istud est,ꝓpter similitudinē ad maturitatē nālem:⁊ maturitas nālis vliter ē diuersa maturitati que est ꝑ calorē extraneū:qꝛ finis vtriusq̄ est diuersus ⁊ illō est qꝛ fines reꝝ maturataꝝ sūt diuersi ⁊ q̄ faciūt homines sicut ē diuersū:⁊ est qꝛ aliqd est comestū:⁊ aliqd potatū: ⁊ aliqd qō nō ē comestū neq̄ potatū ⁊ medicine.iam dictū est in illis q̄ sūt mature:q̄n sūt inspissate ⁊ ingrossate:⁊ aliq̄ res in sui maturitate inspissat̃:⁊ aliqua pars eius nō ⁊ subtiliat̃ aliqua pars eius:sicut lac cuius substātia casealis inspissat̃ in decoctione:⁊ subtiliat̃ substātia aquosa:⁊ separat̃ in ipso. Sed oleū nō maturatur:nec decoquit̃ nec ingrossat̃.

27 Sed alterabitur anteq̄ recipiat figuram inspissationis ⁊ destruetur.

Molinsis aūt indigestio quidē ē ꝓria autez epsesi.erit aūt vtiqꝫ cōtraria ꝑma dicta indigestio eius qō in corpore iterminati ,ꝓpter defectū caliditatis que in humido qō in circuitu. Defectus aūt cū frigiditate qō est dictū est. Fit aūt ,ꝓpt̄ motū animaliū:expellit̃ enim digerēs: ⁊ defectus aūt aut fit,ꝓpter multitudinē frigiditatis in humido aut,ꝓpter multitudinē q̄ i epsesiꝫ patiēte. Tūc.n. accidit eam que in humido caliditatē amplioꝛē qdē esse q̄ꝫ ut nō moueat:minoꝛē aūt q̄ꝫ ut regulet ⁊ ꝓdigerat. Propter qō duriora quidez que molinsim patiuntur fiunt:q̄ꝫ epsesim passa:humida aūt determiata magl.Epsesis qdē igit̃ ⁊ molisis dcm̄ ē:⁊ qd ē:⁊ pp qd ē.Optesis aūt ē digestō a caliditate sicca ⁊ aliēa:pp qō ⁊ siqs epsaliz exercēs facit pmutari ⁊ digeri:nō ab humidi caliditate:sed ab ea q̄ ignis qū ꝓsumatū fuerit assatuz sit ⁊ nō elixatū ⁊ excessu adustū esse dicitur. a sicca aūt caliditate fit qū siccius fiat ꝓsumatū: ,ꝓpt̄ qō ⁊ exteriora siccioꝛa interioꝛibus:elixata aūt contrariū.⁊ opus est manu artificū maius assare q̄ꝫ elixare.difficile enim exteriora ⁊ interioꝛa regl̄r calefacere.Semp.n.,ꝓpinquioꝛa igni exsiccant̃ citius:quare ⁊ magis:ꝓclusis igitur exterioꝛibꝰ poris nō pōt segregari intus existens humidū:sꝫ includit̃ qū pori reclusi fuerint. Optesis quidē igit̃ ⁊ epsesis fiūt quidē arte:fiūt aūt sicut dicimus species vliter eedē ⁊ nā. Similes.n.q̄ fiūt passiones sꝫ inominate. Imitat̃.n.ars nām:qm̄ ⁊ alimēti in corpore digestio silis epsesi,est:eteniz in humido ⁊ calido a caliditate coꝛporis fit.ſ.digestio ⁊ idigestio silis molinsi. Et alis nō fit in ipsa digestiōe sicut qdā aiūt:sed in segregatione putrefacta i inferioꝛi vētre:deinde ascēdit sursuz.digestuz ē.n.in superioꝛi vētre:putrescit aūt vter in inferioꝛi segregatū:,ꝓpter quā aūt causā dictū est in alijs.Molinsis quidē igit̃ epsesi ꝓrium.ei aūt que ut optesi dicte digestioni:est quidē aliqd oppositū similit: minus aūt nominatū.Erit aūt vtiqꝫ si fiat stathē sis:sed nō optesis:,ꝓpter defectū caliditatis que accidit vtiqꝫ:aut,ꝓpter paucitatē exterioris ignis aut,ꝓpt̄ multitudinē aque:que in eo q̄ optesiz patitur:tūc enim plus quidē est q̄ꝫ ut nō moueat: minoꝛ aūt q̄ꝫ ut digerat. Quid qdē igit̃ ē digestio ⁊ indigestio:⁊ pepansis ⁊ homotes ⁊ epsesis ⁊ optalis ⁊ ꝓria his dictum est. Passinoꝫ autez humidi ⁊ sicci dicēdū spēs: sunt aūt ꝓncipia qdem corpoꝛ passiua:humidū ⁊ siccuz :alia aūt mista qdem ex his cuiuscūq̄ aūt magis:huius magis ꝑm naturā sunt: puta h̄ quidē sicci magis:h̄ autē humidi.Oia aūt h̄ quidē actu erūt:hec aūt i opposito:habet autē sic liquatio ad liquabile. Q̄n aūt humidū ē bñ terminabile:siccuz aūt difficile terminabile.simile aliqd plumento:⁊ ꝓdimentis ad inuicē patiunt̃.humidū.n.sicco cā terminari: ⁊ vtrūq̄ vtriqꝫ velut colla fit.

Decoctio igit̃ cōpleta ⁊ digestio ē illa q̄ fit ꝑ maturationē cōpletā ꝑdictā:⁊ res que sūt valde digeste ⁊ decocte sūt debiliores ⁊ fluxe magis q̄ꝫ res q̄ nō sunt valde digeste: ⁊ res quaꝝ digestio nō est cōpleta in fine sūt duriores:⁊ assate habēt posse magnū in calore ⁊ siccitate: ⁊ res assate calor apparēs in illis ē fortioꝛ q̄ꝫ interioꝛ calor: ⁊ imaturatis interioꝛ calor est fortioꝛ q̄ꝫ calor apparens. Et in rebus euenit assatio duabꝰ de causis:vna illaꝝ causaꝝ est siccitas materie sue: ⁊ secunda ē potētia caloris:sicut accidit rebus sicce materie q̄n approximant̃ igni. Et ꝑuatio assabilitatis euenit duabus de causis.vna illaꝝ ē diminutio caloris q̄ euenit rei ex extrinseco.ſ. caloris extranei. ⁊ scōa erit mlitudo aqueitatis que admisceꝫ cū re passiua. Et postq̄ꝫ manifestauimus qd est digestio:⁊ quid cruditas:⁊ qd ē assatio:⁊ qd tostio:⁊ sunt opera virtutū operantiū q̄ sunt calor ⁊ frigus : narremus mō opa duaꝝ virtutū passiuaꝝ:que sūt humiditas ⁊ siccitas. Et dicamus q̄ initiū passibilitatis est humidū in gnātis ⁊ siccū:⁊ illud est q̄n oia gnāta corpoꝛa passiua

UVA. BHSC. IyR_012

sũt ꝓposita ex humido ⁊ sicco: sed diuersant cor-
pora p victoriã humidi in aliqbus ⁊ sicci sup ali
qua. ⁊ causa in essendo corpora ꝓposita ex istis
duabus virtutibus ẽ: qr humiditas sicut ꝑdictus
est ẽ facilis ad separationez: ⁊ siccitas ẽ grauis ad
separationẽ: ⁊ qñ cõplexionant patiunt vnus ab
alio ⁊ arescit tũc humidũ ⁊ humescit siccũ ⁊ hũi-
dum remollit siccũ quousqꝫ ꝓuertat in viscosũ: si
cut glutinũ.

28 Ad simílitudinẽ eius qꝺ accidit farine qñ admiscet aq̃
mistione fortis: qñ illa farina efficit multũ viscosa: quia hu
mor aque ꝓfundatus in ea facit partes siccas ꝓtingere se ad
inicẽ: ⁊ siccitas facẽ humidũ recipere corporietatẽ ⁊ difficul
tatẽ separationis: sicut ẽ dispositio in visco ⁊ glutino: qñ
ipsũ fit inspissatũ ⁊ adunatũ p humorẽ: ⁊ efficit graue ad
separationẽ, ꝓpter siccitatẽ: ⁊ siccitas que in ipso admiscet
ẽ cã retẽtionis in ipso glutino in seipso: ⁊ causa sue forme
figurate: ⁊ humiditas ẽ cã adunationis ⁊ mistionis.

Sicut ⁊ Empe. fecit in pbȳsicis farinã aque
ꝯglutinãs: ⁊, ꝓpter hoc ex ambobus est termina
tũ corpus. Dicunt aũt elemẽtoꝝ ꝓprijssime sicci
quidẽ terra: humidi aũt aqua: ꝓpter ħ autez oia
terminata corpora hic: nõ sine terra ⁊ aq̃: cuius-
cũqꝫ aũt plus ſm potẽtiã: huius vnũquodqꝫ vr
⁊ in terra: ⁊ in aqua animalia solũ sunt. In aere
aũt ⁊ in igne nõ sũt qa corpoꝝ mã ħ.

Et istud iã dixit Empe. in sermone de natu-
libus: ⁊ assimilauit illꝺ qꝺ euenit p mistionẽ hu-
miditatis cũ siccitate in corporibus quousqꝫ fiat
vnũ: ⁊ difficultatẽ in separatiõe assimilauit dicto
glutino.

29 Et postꝫ ẽ de necessitate ꝙ generent hec corpora p mi
stionẽ humidi cũ sicco: ⁊ elementũ siccũ est terra: ⁊ elemẽ
tũ humidũ est aqua: tũc ẽ de necessitate ꝙ oñe corpus ge
neret grossũ passiuũ ex aqua ⁊ terra: ⁊ oñe genitũ ẽ cõue
niens elemẽto qꝺ vincit in ipso nõ alijs elemẽtis. Et signũ
victorie istoꝝ duoꝝ elementoꝝ in generatis ẽ inuẽtio ani
maliũ in aqua ⁊ terra: ⁊ ista duo elementa locãt ipsũ ani-
mal sꝫ nõ alia elementa. Et cã huius est victoria istorum
duoꝝ elemẽtoꝝ sup ipsũ: sicut sua mãsio in istis duobus
mõstrat potẽtiam eoꝝ in ipso.

Corporaliũ aũt passionũ bas ꝓmas necesse
existere terminato duritiẽ aut mollitiẽ. necesse eni
qꝺ ex humido ⁊ sicco: aut duꝝ eẽ: aut molle. Est
aũt duꝝ quidẽ qꝺ nõ cedit in seipsũ ſm superficiẽ.
molle aũt qꝺ cedit nõ ecõtra circũstando. aqua
eni nõ mollis: nõ. n. cedit ipressioni superficies in, p
fundũ sꝫ ecõtra circũstat. Simplr quidẽ igit du-
rũ aut molle: qꝺ simplr tale: ad altez aũt qꝺ ad
illud tale. Ad inuicẽ quidẽ igit ideterminata sũt
p magis ⁊ minus. Qñ aũt ad sensum oia iudica
mus sẽsibília palã ꝙ ⁊ duꝝ ⁊ molle simplr ad ta
ctũ determinauimus tanqꝫ medietate vtẽtes ta-
ctu: ꝓpter qꝺ excedẽs quidẽ ipsum duꝝ deficiẽs
aũt molle eẽ dicimus. Necesse aũt duꝝ aut mol
le esse terminatũ corpus, ꝓprio termino: aut eniꝫ
intercedere: aut nõ adhuc coagulatũ esse: hoc. n.
terminat. Quare qm̃ oñe quidẽ terminatũ ⁊ cõ
stãs aut molle aut duꝝ hec aũt coagulatio sunt
oia vtiqꝫ erũt corpora ꝓposita ⁊ terminata nõ si
ne coagulatione. De coagulatione igit dicẽdum
Sũt itaqꝫ cause que secus mãm due: faciẽs ⁊ pas
sio. Faciẽs quidem igitur vt vnde motus. Pas-
sio aũt ut vñ spẽs: quare ⁊ coagulationis ⁊ diffu
siõis: ⁊ eius qꝺ exsiccari ⁊ humectari. Facit autẽ
faciẽs duabus ⁊tutibus: patiẽ passionibus dua
bus sicut dictũ ẽ: facit qdẽ calido ⁊ frigido: pas-
sio aũt aut in pñtia: aut abñtia calidi aut frigidi.
Qñ aũt coagulari aut exsiccari aliquo mõ ẽ: de
hoc dicamus ꝓmo. patiẽs itaqꝫ aut humidũ aut
siccũ aut ex bis posita: aut humidi corpus aquã
sicci aũt terrã: hec aũt hũidoꝝ ⁊ siccoꝝ passiua
ꝓpter qꝺ ⁊ frigidũ passiuoꝝ magis in bis eniꝫ ẽ
eteniꝫ terra ⁊ aqua frigida supponunt: factiuum
aũt frigidũ ut corruptiuũ: aut sꝫ accidẽs sic dcm̃
ẽ ꝓpus. aliqñ eni cõburere dr ⁊ calefacere frigidũ
nõ ut calidũ sꝫ insimul ducẽdo aut incõtra circũ
stare calidũ.

Tũc ẽ manifestũ ex hoc ꝙ humiditas ⁊ sic-
citas sũt ꝓncipia generatoꝝ corporaliũ: ⁊ gene-
rationis corpoꝝ mãlium: ⁊ hoc iõ: qr humidũ ẽ
illud qꝺ facit acquiri adunationẽ: ⁊ vnitatẽ: ⁊ vi-
cinitatẽ: ⁊ siccitas iuuat ut acquirat cõpositio: ⁊
retẽtio: ⁊ difficultas separationis: ⁊ nõ ẽ dictus in
aqua ꝙ sit mollis qr molle ẽ illud qꝺ cedit embi
pedo in, pfundũ: sꝫ aqua qñ cõprimit diuidit in
partẽ dextrã ⁊ sinistrã: ⁊ nõ cedit in, pfundũ p cõ
pressionẽ. Et postꝫ manifestũ ẽ illud: tũc corpo
ra corrũperent nisi esset generatio illoꝝ cũ cõge-
latione que est inspissatio. Et dicamus ꝙ cã pas-
sibilitatis mãe sunt duo. s. operãs mouẽs: ⁊ opus
qꝺ accidit ex illo i passiuũ qꝺ ẽ opus ipsius pas
siui: ⁊ qr operãs hic ẽ calor ⁊ frigus: ⁊ illꝺ quidẽ
frigus accidit mãe qñ deficit calor: ⁊ calor acci-
dit eidẽ qñ deficit ei frigus: ⁊ ẽ manifestũ ex mo-
do operis eius: ⁊ ẽ cõgelatio q̃ est desiccatio ali-
qua: tũc cõuenit ut incipiamus determinare sic-
citatẽ. s. quo modo generet p istas duas virtutes
operãtes. s. calorẽ ⁊ frigus: ⁊ que res icipiãt hoc
accidẽs ab illis: ⁊ cõsequunt ħ accidẽs. Et dica
mus ꝙ omne corpus passiuũ nõ oz esse sine vi-
ctoria humidi i ipso ⁊ sicci: que duo sunt terra ⁊
aqua. Et qr ista duo elementa sũt frigida ambo
euenit de necessitate ꝙ sit in oi gnãto de virtutib⁹
actiuis virtus frigoris: ⁊ frigus substãtialit ope-
rat in gnãtis corruptionẽ: ⁊ si accidat ut iuuet ali
quãdo ad gnãtionem.

30 Sicut est eius, phibitio ab assatione ⁊ facit cõgelari hu
midũ corpus post cõplemẽtuꝫ digestionis: ⁊ facit corrupti
onẽ effectuũ in generatis: siliter duobus modis si accidit:
⁊ illud ẽ qr cõstringit calorẽ in, pfundo rei quousqꝫ adurit
res ⁊ diuidit partes eius: ⁊ substantialiter illud ẽ qr deper
dit calorẽ nãlem qui ẽ in re: ⁊ accidit ex hoc destructio cõ
tinuationis partiũ generati ex exhalatione ⁊ exitu humi-
ditatis nãlis a re, ꝓpter recessũ caloris nãlis.

Desiccãtur aũt quecũqꝫ sunt aqua ⁊ aq̃ spẽs
aut habẽt aquã siue supinductã siue ꝓnãlem. Bi
co aũt supductã quidẽ velut in lana. Cõnaturalẽ
aũt velut in lacte. aque aũt spẽs que talia: vinum
vina sex ⁊ totaliter quecũqꝫ nullã: aut paruã ha
bẽt hypostasim.

Et gnãta ⁊ humida aquosa arescũt arefacti
one nãli. s. p se: aut arefactione accidẽtali. s. extra-
nea. Et arefactio accidẽtalis ẽ sicut spõgie bume
facte que arescit p calorẽ accidẽtem ei extrinsecus
nõ p suã nãm.

31 Et arefactio nãlis ẽ sicut res humida que inspissat ⁊ in-
grossatur ⁊ arescit in semetipsam p suã sẽz ⁊ p suã nãm.

Nõ, ꝓpter viscositatẽ qbusdã. n. cã nõ substã
di aliqd viscositas sicut oleo aut pici.

Et res viscose nõ arescũt, ꝓpter viscositatez q̃
ẽ in eis: sicut oleũ ⁊ pix ⁊ cera.

UVA. BHSC. IyR_012

32 Et fuit ſicut ꝓpter hoc humor qui ē in eis nō ſpargitur neq; diſſoluit p virtutē operantē.

Deſiccant aūt oia: aut calefacta: aut frigefacta: ambo aūt calido ⁊ ab interiori caliditate: aut ab exteriori.

Et res humide areſcūt: aut ꝓpter frigus: aut ꝓpter calorem.

33 Et deſiccatio ꝓpter frigus erit q; frigus retinet calorē intus in re ⁊ ille operat in humorē qui ē in re.

Eteniz q̄ in frigidatione ſiccant ſicut veſtimē tū ſi fuerit ſeparatū ipſū ſm ſeipſū humidū ab interiori calido ſimul euaporare faciēte humidum deſiccat: ſi paucū fuerit humidū exeūte caliditate a circūſtante frigido. Deſiccant quidē ſicut dictū eſt oia: aut calefacta: aut frigefacta: ⁊ oia calido aut interiori aut exteriori coeducēte humidū. Dico aūt extra quidē: ſicut q̄ elixant: intra autē qñ ablato a caliditate quā hz cōſumptū fuerit expirāte: deſiccari quidē igit dictū ē. Humectari quidē eniz ē vnū quidē aquā fieri ꝓſtantē: vnū autez liquefieri coagulatā: boꝝ aūt cōſtat quidem frigefactus ſpiritus.

Et areſcit illa res ſicut accidit pāno q areſcit p frigus: ⁊ hoc eſt q; res q̄ hz paruū humorē qñ apponitur pñtialiter frigus in ipſo calore inuēto in ipſa cā petēs centꝝ plus ponit ibi q̄z ſparſus p totū. plus. n. pōt ſup partē q̄z ſup totū: ⁊ ſic vigorat parte centri cuius humidū ꝓſumit: vigoratur tūc calor ⁊ areſacit rē. Et eodē mō accidit calori qñ ꝓtrariat ipſū frigus: ⁊ diſſoluit a re: ⁊ querit locū ꝓpriū: ⁊ cū diſſolutione ſua diſſoluit hūiditas iuēta in illa re: ⁊ ſic areſcit deſiccatione q̄ ē p calorē ſubſtātialez: ⁊ illud ē ſicut in rebus q̄ deſiccant p calorē ignis q circūdat illas. ⁊ ſunt quedaz generata q̄ humeſiūt poſt ꝓgelationem: aut q; alterant in aquā: aut q; liqueſcunt pmanente ſua ſubſtantia ⁊ forma.

34 Et pix ⁊ cera ⁊ generata ⁊ que liqueſcūt p calorē cōgelant p frigus: ⁊ iō qñ infrigidant cōgelantur.

De liquefactione aūt ſimul ⁊ de coagulatione erit palā. coagulant aūt quecūq; coagulant: aut exiſtentia aque: aut terre ⁊ aque.

Et res q̄ ꝓgelant poſt liqueſactionez nō pōt eē qn ſint de nā aque: ſic nix: aut ex nā aq̄ ⁊ terre.

35 Sicut qñ vincūt aqua ⁊ terra: ut lapides q̄ liqueſcūt.

Et h aut frigido aut calido: aut ſicco: ꝓpter qō ⁊ reſoluunt cōtrariis quecūq; ſoluunt a calido coagulatoꝝ: aut a frigido. que quidē. n. a ſicco calido coagulata ſunt ab aqua ſoluunt que ē humida. Coagulari aūt quedā vtiq; putabunt ab aqua: vt mel elixatū: coagulat aūt ñ ab aqua ſz ab eo qō in ipſa frigido. Quecūq; quidez igit ſūt aque non coagulant ab igne: ſoluunt eniz ab igne. Iddē aūt eidē p ſe nō erit cā ꝓtrarij. In abſcedēdo aūt calidū coagulat: quare palā q̄ ingrediēdo ſolueť. Quare faciēte frigido coagulat: pp qō ⁊ non ingroſſant talia coagulata. ingroſſato eniz humido quidē abeūte ſit: ſicco aūt ꝓſtante.

Et coagulari cuiu ſlibet rei cōgelabilis non pōt eē qn ſit aut p calidū: aut p frigidū: ⁊ res ꝓgelate que liqueſcūt ⁊ diſſoluunt: ut ē cōgelatio per calorē: diſſoluunt p aquā ut ſal. ⁊ ille q̄ ꝓgelant p frigus diſſoluunt p ignē: iaz cogitauerūt multi boies ꝓpter h q̄ nā aque ē facere ꝓgelari: ⁊ inuunt rōnem ad h ex melle qō ꝓgelat qñ ponit intra aquā frigidā: ⁊ aqua frigida nō facit cōgelari mel p nāz ſuā fluidā currētē ſz p frigus ſuū: ⁊ res aquee humide in ſua nā ſūt res q̄ diſſoluunt per ignē: ⁊ nō cōdenſant p ipſū qz vna ⁊ eadē res nō operat duo ꝓria in vno ſubiecto.

36 Et alique res ꝓgelant qñ ꝓuant a calore ꝓgelatione alia qua: ⁊ reuertunt ad nāz ſuā liquefactionis qñ occurrit eis calor. Et generata huinſmodi ſūt in quibus vicit humor ⁊ ꝓpter hoc qñ ꝓgelant nō nutriunt ſz deſiccātur: nec hñt exceſſū in duritie: ſed accidit eis ꝓgelatio qñ opus ſiccatis que occurrit eis vincit opuſ humiditatis: ⁊ huiuſmodi ſūt ſicut ego credo gūmi.

Aqua aūt humidoꝝ nō ingroſſat ſola. quecūq; aūt cōia terre ⁊ aque ⁊ ab igne coagulant ⁊ a frigido: ingroſſant aūt ab ambobus. Eſt qdez ut eodē mō: eſt aūt ut alr. A calido quidē humidū educēte: euaporāte eni humido ingroſſat ſicū ⁊ ꝓſtat a frigido aūt calidū exprimēte cū quo humdū recedit ſimul cocuaporās: quecūq; qdē igit mollia ſz nō humida nō ingroſſant ſz coagulant exeūte humido velut aſſatus later. Quecūq; aut būida miſtoꝝ ⁊ ingroſſant velut lac. Dicta aūt ⁊ humectant ꝓmo q̄cunq; aut groſſa: aut dura: aut frigida preextiterint entia: quēadmodū ⁊ later ꝓmo dum aſſat vaporat ⁊ mollior fit: ꝓpter qō ⁊ peruertit in caminis.

Et iā narrauimus añ q̄ oēs res humide inſpiſſant ꝓter aquā niſi aqua fuerit miſta cū terra: qz tūc aqua ꝓgelat ⁊ inſpiſſat: vel p ignē aut p frigus: ſicut dictū ē q̄ deſiccat ⁊ nō eſt dictū q̄ ipſi ſat: ſicut argilla q̄ ꝓuertitur in textam.

37 Et nō inſpiſſat añq̄ deſiccet: ſz deſiccat qñ diſſoluit calor extriſecus humorē eius ⁊ hūiditatē. Sz lac ⁊ ſuū ſile i rebus inſpiſſat ⁊ ingroſſat qñ operat in ipſo calor ignis: ⁊ alique res deſiccant vltio p ignē: ⁊ humeſiūt ꝓmo: ⁊ poſt areſcūt ⁊ dureſcūt: ſicut texta que in initio qñ ponit in furno ⁊ igne exhalat ex ea vapor humefaciēs ipſa: ⁊ poſt deſiccatur: ⁊ cā huius ē q; calor ꝓmo diſſoluit illō qō eſt in eo qō remāſit de humore in eius pfūdo interiori: ⁊ humeſit ꝓpter h: ⁊ poſt diſſoluit humor ille: ⁊ ꝓſumit a calore ⁊ areſcit teſta: ⁊ ꝓpter hāc cām gyrāt figuli vaſa in furno.

Quecūq; quidē igit a frigido coagulant cōmuniū terre ⁊ aque: plus aūt habētiū terre: que quidē i calidū egrediēdo coagulant: h liqueſiūt calido ingrediēte itez calido: velut lutū qū cōgelatū fuerit.

Et oēs res quas ꝓgelat frigus ſunt cōpoſite ex terra ⁊ aqua: ⁊ vicit in eis terreſtritas: ⁊ diſſoluunt: ⁊ moleſcūt qñ operat in eis calor.

38 Et qñ recedit ab eis ꝓgelant: ⁊ cā huius ē qñ calos diſſoluit in eis vapores nāles: ⁊ ꝓuertunt i eis ⁊ liqueſiūt.

Quecūq; autē ꝓpter ifrigidationē ⁊ calido ſimul educto oi hec iſolubilia ſūt: non ſupabundāti caliditate: ſz mollificant velut ferrū: ⁊ cornu. Liqueſcit aūt ⁊ laboratū ferrū ut humidū fiat ⁊ itez coagulet: ⁊ calibes faciūt ſic. Subſidet eniz ſubtus ⁊ purificat ſcoria: qū aūt ſepe patiat ⁊ purū fiat h: calibs fit: nō faciūt aūt ſepe ipſuz ꝓpter abſentiā fieri multā ⁊ pōdus minus purificari.

Et qñ mltū occurrēt igni nō ꝓuertent liqſacta neq; diſſoluta: ſz mollia ſicut ferrū ⁊ cornu.

39 Et vult dicere ſicut ego credo: qñ mltū occurrerūt igni in ꝓncipio ſue gnātionis añq̄ ꝓgelent p frigus q̄ illa nō liqueſiūt poſt ꝓgelationē ꝓpter ignē extriſecū: ſz mollificant qñ iſtud manifeſtū ē q̄ nō liqueſcūt ſz mollificant.

Eſt aūt melius ferrū qō hz minorē purificationez. Liqſcit aūt ⁊ lapis pyrimachus ut ſtillet

UVA. BHSC. IyR_012

⁊ fluat: qđ aũt coagulaṫ qñ fluxerit iteꝝ fit duruȝ ⁊ molle liquanṫ ut fluãt. Fluẽs aũt coagulatũ colore quidẽ nigꝝ: ſiſe aũt fit calci: liqueſcit aũt ⁊ lutũ ⁊ terra. Quecũqȝ aũt a calido ſicco coagulantur: hec inſolubilia ſũt quidẽ: hec aũt ſoluunṫ humido. later quidẽ igiṫ ⁊ lapidũ quoꝛũdã gnã: q̃cunqȝ ab igne terra cõbuſta fuerit velut molares iſolubilia: nitꝝ aũt ⁊ ſales ſolubilia humido: nõ oĩ aũt ſȝ frigido ꝑpter qđ aque ⁊ quecũqȝ aque ſpẽs liqueſcũt: oleo aũt nõ liqueſcũt. Sicco eniȝ calido ꝯtrariũ frigidũ humidũ: ſi ergo coagulauit alteꝝ alteꝝ ſoluit. Sic.n.ꝯ̃ria erũt cãe ꝯ̃rioꝝ Ingroſſanṫ qdẽ igiṫ ab igne ſolũ quecũqȝ aque plus habẽt q̃ȝ terre: coagulanṫ aũt quecũqȝ terre: ꝑpter qđ ⁊ nitꝝ: ⁊ ſales terre ſunt magis: ⁊ lapis ⁊ later: maxime aũt dubie hȝ olei nã. ſiquidẽ eniȝ aque opoꝛtebat coagulari a frigido ut glacies: ſi aũt terre plus ab igne ut later: nunc aũt coagulaṫ quidẽ a neutro. Ingroſſaṫ aũt ab ambob᷒ cã aũt ẽ q꞉ plenũ ẽ aere: ꝑpter qđ ⁊ in aqua ſupernatat: eteniȝ aer ferṫ ſurſũ. Frigidũ eni ex inexẽte ſpũ aquã faciẽs ingroſſat. Semp.n. qñ miſta fuerint oleũ ⁊ aqua: ambobus fit groſſius. Ab igne aũt ⁊ tpe ingroſſaṫ ⁊ albeſcit. Albeſcit quidẽ euapoꝛãte aqua ſiqua inerat. Ingroſſaṫ aũt ꝑpterea ꝙ marceſcẽte calido ex aere fit aqua. Utroqȝ q̃dem igiṫ mõ eadẽ fit paſſio: ⁊ pp iddẽ ſȝ nõ eodẽ mõ. Ingroſſaṫ quidẽ igiṫ ab ambobus: deſiccaṫ aũt a neutro: neqȝ eni ſol: neqȝ frigus deſiccat: nõ ſolũ aũt q꞉ viſcoſũ: ſȝ ⁊ q꞉ aeris ẽ. nõ deſiccaṫ aũt aqua ⁊ neqȝ exſiccata elixaṫ ab igne: q꞉ non euapoꝛat ꝑpter viſcoſitatẽ. Quecũqȝ aũt miſta terre ⁊ aque ſm pluralitatẽ vtriuſqȝ dignũ dici. Uinũ eni quoddã ⁊ coagulaṫ ⁊ epſeſim patiṫ: velut muſtũ: abſcedit aũt ab oĩbus talibus duȝ deſiccanṫ aqua: ſignũ aũt ꝙ aqua: vapoꝛ eniȝ ꝯſtat i aquaȝ ſiquis velit colligere: quare quibuſcũqȝ relinqtur aliqd h terre. Quedaȝ aũt hoꝝ ⁊ a frigido ſicut dictũ ẽ ingroſſanṫ ⁊ deſiccãtur. frigidũ eni nõ ſolũ coagulat ſȝ exſiccat quidẽ aquã: ingroſſat aũt aerem aquam faciẽs.

Et qñ terra vicit ſup ferrũ ẽ illud ferrũ malũ ⁊ diminuiṫ multũ in igne ꝑpter multitudinẽ kakabꝛe. Sȝ ferrũ bonũ paꝝ minuiṫ ꝑpṫ modicuȝ kakabꝛe: ⁊ lapis dictus ſic diſſoluiṫ ꝑ ignẽ q̊uſqȝ liqueſcat. Et moꝛales lapides diſſoluunṫ: ⁊ currũt: ⁊ res que cõgelanṫ obfuſcaṫ coloꝛ eaꝝ qñ cõgelanṫ ꝑ liquefactionẽ ſuã. Et cã huius eſt frigus qđ obuiat illis ut calx ⁊ ſilia: ⁊ aliq̃ue partes terre ⁊ argillaꝝ diſſoluunṫ: ⁊ aliq̃ue illaꝝ nõ diſſoluunṫ: ⁊ aliq̃ue res q̃ ꝯgelanṫ ꝑ caloꝛẽ ⁊ ſiccitateȝ nõ diſſoluunṫ ꝑ aquã: ſicut teſta: ⁊ ſpẽs lapiduȝ q̃ fiũt ꝑ cõbuſtionẽ terre ſicut lapis mole ⁊ eius ſimilia. Et aliqua huiuſmodi diſſoluũṫ: ſicut ſal: ⁊ ſalnitꝝ ⁊ nõ diſſoluũt ipſa oẽs humiditates: ſed frigida ⁊ humida: ſicut aqua. Sȝ humida nõ frigida nõ diſſoluunṫ: ſicut oleũ: ⁊ res in quibus vicit aqueitas ingroſſanṫ qñ decoquunṫ ſolũ i igne nõ deſiccanṫ neqȝ ꝯgelanṫ: ſȝ gnãta in qbus vincit terra areſcũt ⁊ d̃ſiccanṫ: ſicut ſal ⁊ ſalnitꝝ teſta ⁊ lapis. ⁊ iã dubitauerũt in nã olei oliue ⁊ alioꝛũ oleoꝝ ⁊ dixerũt ſi vincit aqua in oleo: tũc dȝ ꝯgelari ꝑ frigus: ſicut glacies: ⁊ ſi terra viceret: tũc cõdẽſari deberet ꝑ caloꝛẽ ſicut teſta: ſȝ nos videmuſ ꝙ neqȝ ꝯdenſaṫ: neqȝ areſcit ex iſtis duobus: ſȝ iſpiſſaṫ ꝑ ambo ⁊ deberet areſcere ab igne: nũc q̃dẽ ꝯgelaṫ a neutro: ſȝd deſiccaṫ ⁊ igroſſaṫ ab ambobus ⁊ inſpiſſaṫ: qm̃ aere plenũ ẽ: ⁊ iõ ſup aquã natat iſtud: ⁊ gelidũ exeũte ſpũ ꝯgelaṫ aqua ⁊ inſpiſſaṫ: neqȝ terra neqȝ aqua vicunt i oleo: ſȝ oleũ inſpiſſaṫ cũ ambobus: ⁊ aqua ꝯgelaṫ ꝑpṫ aqueitatẽ que vicit intra eã. Sed oleũ nõ ꝯgelaṫ q꞉ nã aeris qñ vicit fit piguius ⁊ ſpiſſius ab igne: ſȝ inſpiſſaṫ ⁊ albeſcit ꝑpter ſpatiũ ipſius longũ.

40 Et cã quare ẽ piguius ẽ: q꞉ caloꝛ ignis exterioꝛ vicit ſuper caliditatẽ: q꞉ caloꝛ ignis ꝑ lõgũ tp̃s extrahit ⁊ diſſipat caloꝛẽ aeris in oleo ⁊ in receſſu aeris declinat ad nãȝ aque ⁊ iſpiſſaṫ: ſed areſcit ꝑpter aqueitatẽ que rareſcit ꝑ caloꝛẽ nãleȝ: ⁊ ꝑ caloꝛẽ ignis euapoꝛat ⁊ rareſcit ⁊ clareſcit extra Sȝ oleũ neqȝ fugaṫ neqȝ ſiccaṫ ꝑpter nãm aeris q̃ vicit i eo ⁊ ẽ in nã ſua aereũ: ⁊ qm̃ nõ exhalat aquoſũ in ipſo ꝑpter viſcoſitatẽ: ⁊ quecũqȝ admiſcenṫ ex aqua ⁊ aere fiũt in victoꝛia ſm victoꝛiã eius qđ dominaṫ in eo ⁊ denũciaṫ a vicẽte ⁊ in equalibus vincẽtibus equaliter denominaṫ a nomine vtriuſqȝ: ⁊ nõ facit illud algidũ ꝯgelari tm̃: ſȝ iſpiſſat ⁊ deſiccat ſiſiter: q꞉ cõgelat aquã ⁊ deſiccat: ⁊ inſpiſſat aerẽ: ⁊ turbat ⁊ ꝯuertit in aquã.

Coagulatio aũt dicta ẽ quedã deſiccatio exiſtẽs. Quecũqȝ quidẽ igiṫ nõ igroſſanṫ a frigido ſȝ coagulanṫ aque ſũt magis: velut vinum vꝛina acetũ ⁊ lixiuiũ ⁊ ſerũ. Quecũqȝ aũt igroſſanṫ nõ euapoꝛantia ab igne: h quidẽ terre: h aũt cõia aq̃ ⁊ aeris: mel quidẽ terre: oleũ aũt aeris. Sũt autẽ ⁊ lac ⁊ ſanguis amboꝝ quidẽ coĩa ⁊ aque ⁊ terre: magis aũt q̃ multa terre: quẽadmodũ ex quibuſcunqȝ humidis nitꝝ fit ⁊ ſales ⁊ lapides: aut ex quibuſdã ꝯſtãt talibus. Propter qđ ⁊ ſi nõ ſepareṫ ſeꝝ exuriṫ ab igne decoctũ: qđ aũt terreſtre ꝯſtat ⁊ a coagulo ſi aliqualiter decoquat qs ſicut medici coagulũ iponentes: ſic aũt ſeparaṫ ſeꝝ ⁊ caſeus: ſeparatũ aũt ſeꝝ ñ adhuc igroſſaṫ ſȝ exuriṫ ſicut aqua. ſi autẽ aliqđ lac nõ habeat caſeum aut paucũ: h magis aque ⁊ inheſibile: ⁊ ſanguis aũt ſiſiter: coagulaṫ.n. eo ꝙ deſicceṫ iſrigidatus. Quicunqȝ aũt nõ coagulanṫ: velut q cerui tales aque magis ⁊ frigidi hi: ꝑpter qđ ⁊ nõ habẽt vias. In eis.n. ſũt terre ⁊ ſoliduȝ: quare ⁊ extractio nõ coagulaṫ: hoc aũt eſt q꞉ nõ deſiccaṫ: aque eni qđ derelinquiṫ ut lac caſeo ablato. ſignũ aũt: languoꝛoſi eni ſanguies nolũt coagulari: velut icoꝛ neqȝ h aut phlegma ⁊ aqua ꝑpter idigeſtũ eſſe ⁊ iſuperatũ a nã. Adhuc aũt h quidẽ ſolubilia ſũt velut nitꝝ: h aũt iſolubilia velut later ⁊ lapis. Et hoꝝ h quidẽ mollificabilia velut coꝛnu: h auteȝ nõ mollificabilia velut later ⁊ lapis. cã aũt q꞉ cõtrarioꝝ ꝯ̃rie cauſe. Quare ſi coagulanṫ duobus frigido ⁊ ſicco: neceſſe ſolui calido ⁊ humido pp qđ igne ⁊ aqua: h.n. ꝯ̃ria. Aqua qdeȝ quecunqȝ igne ſolo: igne aũt quecũqȝ frigido ſolo.

Et diximus ꝙ ꝯgelatio ẽ deſiccationis ſpẽs quedã: ⁊ ꝙ ꝯgelãs ꝑ frigidũ ẽ in eo vincẽs aqua ⁊ dicamus ꝙ terra vicit in humidis quibuſdã q̃ iſpiſſanṫ. ſ. ꝑ caloꝛẽ ⁊ nõ ꝯuertiṫ in ſũmuȝ i vapoꝛẽ: ⁊ in quibuſdã vicit aer: ut oleũ. ⁊ i iſtis i qbus vicit terra inſpiſſanṫ ⁊ nũq̃ȝ fiũt vapoꝛ: ut mel ⁊ ſibi ſiſe: ſunt v̊o lac ⁊ ſanguis magis h multũ terre ⁊ ſal: ſiſiter ⁊ lapides quideȝ q neqȝ liqueſcũt: neqȝ deſiccanṫ ꝑ caloꝛẽ: ſȝ res i qbus vicit aqueitas nõ inſpiſſanṫ ꝑ caloꝛẽ: ſicut ſeꝝ: q꞉ illud poſitũ ſup ignẽ ꝯuertiṫ in vapoꝛẽ anteq̃ȝ inſpiſſeṫ: ſed terreſtritas lactis ꝯgelaṫ: ⁊ ipſũ ꝯſtrigit ⁊ ꝯgelat ⁊ fugat: ſicut terra: ſed lac qđ caret coagulo vicit

UVA. BHSC. IyR_012

in eo aqueitas ⁊ nō ꝓgelaſ: ſicut lac camelorꝝ in quo vicit aqua ⁊ frigus: ⁊ nō ē in eo terra: ſꝫ ſanguis cito cōgelaſ, ꝓpter multū terre in eo: ⁊ qꝛ in ſpiſſatus ē ꝑ digeſtionē multā. ⁊ ſignuꝫ huius eſt morbidus ſanguis q nō pōt coagulari ⁊ ꝓgelari qꝛ nō eſt digeſtū neqꝫ ſuperatū a nā: ⁊ quꝫ vincit in eo terra ⁊ aqua.

41 Tunc diuerſitas rerū i cōgelatiōe ⁊ ſolutōe ē ſicut i prędictis pp diuerſitatē cauſarū ptinētiū ad illa: aut pp māꝫ: aut pp ſeipſas: aut pp actiōes: aut pp extrīſecū qō euenit.

Quare ſi a duobus accidit coagulari ħ inſolubilia maxime. Fiūt aūt talia quecūqꝫ calefacta deinde frigido coagulanť. accidit eniꝫ qū calidū exſudauerit egrediēs plurimū humidū cōprimit ętꝝ a frigido ut nō humido det penetrationeꝫ: ⁊ ꝓpter ħ nec calidū ſoluit. quecūqꝫ eniꝫ a frigido coagulanť ſolo ħ ſoluit: neqꝫ ab aqua. quecūqꝫ eniꝫ a frigido coagulanť nō ſoluit: ſꝫ quecunqꝫ a calido ſicco ſoluit. Ferrū aūt liquefactū a calido frigefactū coagulať. Ligna aūt ſunt terre ⁊ aeris ꝓpť qō vſtibilia ⁊ nō liquabilia: neqꝫ mollificabilia: ⁊ in aqua ſupnatāt ꝓter bebenū: hec aūt nō: alia quidē aeris habēt plus: ex bebeno autemꝫ nigra euaporauit aer ⁊ ē plus i ipſa terre. Later aūt terre ſolū: ꝓpterea q deſiccatus coagulať ſꝫ modicū: nō. n. aqua itroitus hꝫ ꝑ que ſolus ſpūs exiuit: neqꝫ ignis: coagulauit enī ipſe. Quid qui dē igit eſt coagulatio: ⁊ liquefactio: ⁊ ꝓpter quot ⁊ in quibus eſt dictū ē. Ex his aūt manifeſtū q a calido ⁊ frigido cōſtant corpora: ⁊ ħ aūt igroſſātia ⁊ coagulātia faciūt operationem ipſorꝝ: ꝓptea q ꝙ ab his ꝓdita ſūt in oibus ineſt caliditas aliqbus aūt ⁊ frigiditas qua deficit. Quare qñ ħ quidē exiſtūt, ꝓpter facere: humidū aūt ⁊ ſiccū ꝓpter pati ptićipāt ipſis cōia oibus. Ex aqua q' dē igit ⁊ terra omiomera corpora ꝓſtāt: ⁊ in plātis ⁊ in aialibus: ⁊ quecūqꝫ mettallātur velut aurū ⁊ argētū: ⁊ quecūqꝫ alia talia ex ipis: ⁊ ex exhalatione ea q̄ vtriuſqꝫ incluſa ſicut dictū ē i aliis Hec aūt differūt ab inuicē ex his q̄ ad ſenſus ꝓprios oia: ⁊ in poſſe aliqd facere. albū. n. ⁊ bene odorās: ⁊ ſonatū: ⁊ dulce: ⁊ calidū: ⁊ frigidū in poſſe aliqd facere ſenſū ſūt: ⁊ in aliis magis cōuenientibus paſſionibus quecūqꝫ in patiendo dicunť: dico aūt puta liquabile: ⁊ coagulabile ⁊ flexibile: ⁊ quecūqꝫ alia talia. oia eniꝫ talia paſſiua ſunt: ſicut humidū ⁊ ſiccū. his aūt iā differt os ⁊ caro ⁊ neruus ⁊ lignū ⁊ cortex ⁊ lapis ⁊ aliorꝫ vnūqōqꝫ omiomerorꝝ qdem nālium aūt corporū. Dicamus aūt ꝑmo numerꝝ ipſorꝝ quecunqꝫ ſꝫ potētiā ⁊ ipotentiā dicunť. Sūt aūt ħ coagulabile ⁊ icoagulabile: liquabile illiquabile: ⁊ mollificabile ñ mollificabile: itingibile nō intigibile: flexibile ⁊ iflexibile: frāgibile ⁊ nō frāgibile: ꝓductibile ⁊ ñ ꝓductibile: ꝓminuibile ⁊ icōmunuibile: ipreſſibile: nō ipreſſibile: formabile iformabile capibile ñ capibile: trabibile ñ trabibile: ſciſſibile ñ ſciſſibile: ōtrūcabile ñ ōtrūcabile: viſcoſū fragile: cōmaſſabile nō cōmaſſabile: vſtibile nō vſtibile: exhalabile nō exhalabile. Plurima qdem igit fere corporꝝ his differūt paſſionibus. Quaꝫ aūt vnūqōqꝫ horū potētiā habeat dicamus. de cogulabili quidē igit ⁊ icoagulabili: ⁊ liquabili ⁊ illiquabili dictū ē quidē vlter ꝑus: attamen redeamus: ⁊ nūc. Corporū. n. quecūqꝫ coagulanť ⁊ indurāt: ħ quidē a calido patiunť hoc: hec aūt a frigido. a calido qdē deſiccāte humidū: a frigido aūt exꝑmente calidū: quare ħ quidē humidi abnītia: ħ aūt calidi hoc patiunť: quecūqꝫ quidē aque calidi: quecūqꝫ quidē terre humidi.

Sed gnāta nāliter ꝓpter frigidū ⁊ ſiccū: ⁊ cō gelata ſoluunť ꝑ calorē ⁊ humorē: ſicut ferrū qō diſſoluiť: ſꝫ nō liquefit. Sed generata q̄ ꝓdēlanť calido ⁊ ſicco diſſoluūť frigido ⁊ humido ut ſal qō diſſoluiť aqua. Siliter lignū cōburiť igne: ⁊ ñ liq̄fit: neqꝫ diſſoluiť: qꝛ vincit in eo aer ⁊ terra. Et ſignū huius ē qꝛ natat ſup aquā: ꝓter bebenū: ⁊ ſibi ſile: qꝛ illa ſubmergiť: qꝛ magis in ea vicit terra q̄ aer: ⁊ ſignuꝫ huius ē nigredo coloris ſui. ⁊ iā diſtixīmus ⁊ explicauīmus qd ſit coagulatio: qd diſſolutio ⁊ in quibus fit: ⁊ ꝙ aliqō corpus vincēs ſup ipſū eſt frigus: ⁊ in aliq̄ ē calor vicit: ⁊ ambo ſimul faciūt coagulari: ⁊ faciūt aliq̄ gnāta humida ⁊ ſicca. Et poſtq̄ exꝑlanatū ē eī aꝫ tūc ꝙ humiditas ⁊ ſiccitas paſſiua ſūt filis calorīs ⁊ frigorīs: tunc dicamus ꝙ cōpoſitio ptiuꝫ ſiliuꝫ: ⁊ vtutes eorꝝ ſūt ex terra ⁊ aqua: ⁊ iſte due res ſunt i plātis ⁊ aialibus: ⁊ mineris: ut i auro ⁊ argēto: ⁊ quecūqꝫ ſūt alia huiuſmodi. Et gnātio iſtorꝝ eſt ex aqua ⁊ terra: ⁊ ex vapore vtriuſqꝫ: ⁊ ꝓſecutio iſtorꝝ generatorꝝ cū qnqꝫ ſēſibus eſt diuerſa in apprębēſione: ⁊ ē ſicut i cādido ⁊ nigro ⁊ odore bono ⁊ malo: ⁊ voce acuta ⁊ groſſa: ⁊ dulci ⁊ amaro: ⁊ gelido ⁊ calido: ⁊ aſpero ⁊ molli: ⁊ medijs iſtorꝝ diuerſis in ſenſu: ⁊ in aliquo ꝓportionanť paſſioni: nō operatiōi: ſicut humidū ⁊ ſiccū: ⁊ diſſolutū ⁊ currēs ⁊ ſimilia: ⁊ cum iſtis modis diuerſanť ſilia in ptibus: ſicut os caro neruī lapides: ⁊ diuerſitas aliaꝝ rerꝝ ē ꝑ modū opationis: ut ē in organicis: ⁊ vocat alias res mębra organica: ⁊ vliter oēs res differūt: aut ſm passionē: aut per operationē.

42 Et paſſiuū ē rectū: curuū: liquabile: coagulatū ⁊ cedēs pulſui: ⁊ reſiſtēs: ⁊ ſilia iſtaꝝ rerꝝ: ꝓpter quaꝫ enenit diuerſitas in gnātis. Et poſtq̄ rememorauīmus in ꝓncipio ſmonis noſtri aggregationē vtutū ⁊ ꝓportionē generatorꝝ ad iſtas res: ⁊ rememorauīmus inter paſſiua ꝓgelatū ⁊ nō cōgelatū ⁊ ſolutū ⁊ nō ſolntū: rememorauīmus mō virtutē cuiuſlibet illorꝝ: ⁊ dicamus ꝙ aliqua corpora fugia dura euenit durities. aut ariditas: aut ꝓpter frigus: aut ꝓpter ſiccitatē: ⁊ arefactio ꝑ ſiccitatē ē qꝛ humor deſiccat ꝑ victoriā ſiccitatis cōtra humiditatē. Sꝫ arefactio per frigus eſt ꝑ hāc cauſā: qꝛ frigus qñ uincit caliditatē fugit calor in ꝓfundū, ꝓpter uictoriā frigidi: ⁊ uincit ⁊ remanet exterius frigidū ⁊ ꝓiungit ⁊ coagulat: ⁊ inſpiſſat. Sed dixit Ariſ. ꝙ iam manifeſtū eſt ꝙ aliqua corpora areſcūt ꝑ ꝓpationē caliditatis: ⁊ aliqua ꝑ ꝓpationē humiditatis: ⁊ pōt dubitari ſup ħ ex ꝓdictis: qꝛ per frigus ꝓgelata per frigus ꝓgelātur: aut ꝓgelanť per uirturē caloris interioris ibi ꝓualescētis: qꝛ qñ deficit humor in utraq̄ iſtaꝝ duaꝝ cauſarꝝ: uel ambe ſimul: ſūt cā ꝓdicta in cā frigoris faciētis ꝓgelationē ſꝫ ⁊ ħ dī. it cā tertia: ⁊ ē ꝓpatio caloris ipſius: ⁊ ꝓiūctionis partiū poſtea per frigus remanēs in receſſu caloris: uel, ꝓpter ꝓpationē caloris: uel, ꝓfundationē eius: uel per utrāq̄ uiā: ⁊ uī ꝙ ſi ħ cā q̄ dicit hic eſt cā frigoris hic ꝓgelātis ſubſtantialiter. i. cā ꝓgelationis ſubſtātialiter: ꝓdicta cauſa fuit accidētalis: ⁊ aliqñ ꝓiūgunť ſimul oēs cauſe: ⁊ tūc corpora que ꝓgelanť per ꝓpationē humoris ſunt cōpoſita in quibus uincit terra.

Que quidē igit humidi abſētia ab humido liquefiūt: niſi ſic cōuenerint ut minoris relicti ſint poris q̄ aque moles: velut later. Quecūqꝫ autē

UVA. BHSC. IyR_012

nō sic: humido ħ soluunt: velut nitꝝ sales terra q̄ ex luto. Que aūt calidi ꝑuatione a calido soluunt: velut glaties plūbū es. Qualia quidē igit coagulabilia: ⁊ liquabilia: ⁊ qualia illiq̄bilia dictū ē. Incoagulabilia aūt quecunqꝫ: aut nō bñt humiditatē aquosā: aut nō aque sūt: ſz plus calidi ⁊ terre: puta mel ⁊ mustū: velut feruētia. n. sunt ⁊ quecūqꝫ aque quidē bñt. Sūt autē plus aeris sicut oleū ⁊ argentū viuū: ⁊ sigd viscosū velut glūten. Mollificabilia aūt sūt coagulatoꝝ quecūqꝫ nō ex aqua: velut glaties aque: ſz quecūqꝫ terre magis: ⁊ neqꝫ euaporauit totū humidū: sicut in nitro: aut sale: neqꝫ bꝫ irregulariter sicut later: sed aut trabilia non entia humectabilia: aut ductilia nō entia aque: ⁊ mollificabilia igne: velut ferrū ⁊ cornu ⁊ ligna. Sūt aūt liquabiliū ⁊ illiquabilia: hec quidē intigibilia: hec aūt nō intigibilia velut es: intigibile liquefactibile exñs: lana aūt ⁊ terra intigibile: madefiūt eni. Et es qdez liquabile nō ab aqua aūt liquabile: ſz ab aqua liquabili um quedā nō intigibilia: velut nitꝝ ⁊ sales: neqꝫ eni aliud intigibile nullū qō nō mollius sit madefactū. Quedā aūt intigibilia exñtia: nō liquabilia sūt velut lana ⁊ fructus. Sūt aūt intingibilia quidē quecūqꝫ terre existētia bñt porꝛos maiores aq̄ mollibus existētibus durioribus aqua. Liquabilia aūt aqua: quecūqꝫ ꝓ totū: ꝓpter qō aūt terra liquefit qdez ⁊ intigit ab humido: nitꝝ aūt liq̄ fit quidem intingit aūt nō: qꝛ in nitro quidez ꝓ totū porꝛ: quare diuidunt mox ab aqua ptes: in terra aūt ꝑmutati sūt porꝛ. Quare qualitercūqꝫ vtiqꝫ susceperit differt passio.

Et ista eadē q̄ desiccātur cū ꝑuatione humoris liquescūt ꝓ humorē: nisi tūc viceret sup eā ipa ꝓdensatō partiū in mō q̄ si haberēt tātam duritiē q̄ nō posset aqua ītrare. Sz illud in quo nō ē tāta ꝓdēsatio liquescit: ut sal ⁊ silia: sed coꝛpora q̄ ꝓgelant ꝓ ꝑuationē calorꝛis dissoluunt ꝓ calorez sicut ferrū metallū: ⁊ silia. Et iā manifestū ē ex ħ sermone q̄ res dissoluunt: ⁊ q̄ nō: ⁊ q̄ ꝓgelātur ⁊ arescūt: ⁊ q̄ nō ꝓgelant ⁊ nō arescūt. Et dicamus q̄ res q̄ nō ꝓgelant sūt res i qbus vincit aqua: ⁊ nō sūt sine terra: sicut mel ⁊ mustū: ⁊ oia que bulliūt ⁊ inspissant ⁊ nō ꝓgelant: ⁊ sic res in quibus vicit aer: sicut oleū: ⁊ argentū viuū: ⁊ silia: nō cōgelant siliter. Sz res que idurant ⁊ ꝓgelant sūt illa in quibus vicit terra: sicut sal: ⁊ nitꝝ: ⁊ similia. Et liquabilia sicut ꝑdictū ē: q̄dā liquescūt ꝓ ignē ⁊ quedā ꝑ aquā: ⁊ res que liquescūt: quedā sunt mollificabilia: ⁊ quedā nō: ⁊ illa q̄ liquescūt ⁊ nō molliscūt sunt sicut sal: ⁊ illa que molliscūt ⁊ nō liquescūt sūt sicut lutū ⁊ lana.

43 Et iā ꝓuenit ut dicamus cām istoꝝ quare lutū mollificat ⁊ nō liquescit: ⁊ lana molliscit ⁊ nō liquescit: ⁊ dicam⁹ q̄ res que mollificant ⁊ inspissant: sicut coꝛpora latoꝝ poroꝝ ⁊ viarū: ⁊ ħ ē qꝛ aqua qū admiscet cū istis ꝓfundat i eis ſz totā ſbam: ⁊ ꝑ partes: ⁊ ꝑ porꝛos: ⁊ mollificant ⁊ inspissant partes eius. Sed sal lz dissoluat ꝑ aquam sui porꝛ sūt stricti ⁊ calcati ⁊ sue vie: ⁊ nō pōt aqua penetrare partes suas: ⁊ iō liquescit anteꝙ possit mollificari. Et vult dicere ſz q̄ mihi uī ꝓpter debilitatē calorꝛis ⁊ victoriā aque sup ipsū: q̄m lutū nō liquescit ꝓpter terrestritatē ⁊ potentiā sup ipsū: ⁊ molliscit ꝓpter apertionē porꝛū: ⁊ lutum vocat argillā uel bolū: ⁊ nō liquescit ꝓpter terrestritatē ⁊ sal econtra. ſ. qꝛ nō molliscit: ⁊ hoc ꝓpter clausurā porꝛoꝝ ⁊ liquescit ꝓpter victoriā aquositatis sup ipsū.

Sūt aūt ⁊ hec quidē coꝛpoꝝ flexibilia ⁊ dirigibilia: velut calamus ⁊ vimen: hec autē iflexibilia coꝛpoꝝ: velut later ⁊ lapis. Sūt aūt ⁊ inflexibilia ⁊ indirigibilia quoꝛūcunqꝫ coꝛpoꝝ non potest longitudo in rectitudinem ex peripheria ⁊ ex rectitudine in peripheriam permutari. Et flecti ⁊ dirigi est in rectitudinem: aut in peripheriam transmutari: aut moueri: eteniꝫ qō reflectit ⁊ qō deflectit curuat. Qui quidē igit ad ꝓexitatē aut ꝓcuitatē motus lōgitudine saluata flexio est: si enim ⁊ in rectū vtiqꝫ eēt simul flexū ⁊ rectū qō quidē ipossibile rectū flexū eē: ⁊ si flectit oñe aut reflecteī aut deflecteī: hoꝝ aūt hoc quidē ad ꝓexū: hoc aūt ad ꝓcauū transmutatio nō vtiqꝫ erit: ⁊ q̄ ad rectū laxatio: ſz est flexio ⁊ rectificatio aliud ⁊ aliud: ⁊ ħ sūt flexibilia ⁊ rectificabilia: ⁊ inflexibilia ⁊ nō rectificabilia. Et ħ quidē frāgibilia ⁊ cōmunuibilia simul ⁊ sigillati: puta lignū quidē frāgibile: cōminuibile aūt nō: glaties aūt ⁊ lapis cōminuibile: frāgibile aūt nō: later aūt ⁊ frāgibilis ⁊ cōminuibil. Differt aūt qꝛ fractio quidē est in magnas ptes diuisio ⁊ separatio: cōminutio aūt i quasc̄ūqꝫ ⁊ plures duabus. Quecūqꝫ quidē sic coagulata sunt ut multos habeāt vicissitudinatos porꝛos ⁊ cōminuibilia usqꝫ ad ħ eniꝫ ptingit. Quecūqꝫ autē ad multū: frāgibilia: quecūqꝫ autē ambo: ambo.

Et alique res plicantur ⁊ duplicantur sicut lignū ⁊ cāna virida: ⁊ aliqua illaruꝫ non plicātur neqꝫ duplicatur: sicut lapides.

44 Et causa ꝓpter quā plicant res est humiditas viscosa q̄ ē i illis: ſz res viscose i quibus vicit terrestritas sup aqueitatē illa nō duplicant: neqꝫ plicant: ſz findunt ⁊ sūt scissibilia si plicant: aut duplicāt: ⁊ plicari ē approximari extremitates vl̄ ad añ vl̄ ad p̄. Et coꝛpoꝝ q̄dā frāgunt ⁊ q̄daꝫ ꝑminuūt. Sz frāgi ē diuidi i ptes magnas: ⁊ ꝑmunui ē diuidi i partes subtiles. Et corpus cuius nā ē mollities ⁊ vacuitas cōminuit: vt cera: ⁊ suū sile. Sed illud qō nō ē molle nec vacuū frāgit: vt lapis durus: ſz illud qō est tpatū ex ābobus ex mollitie ⁊ duritie: ⁊ est i pte vna mō molle vacuū: ⁊ i alia dispōe ⁊ in alia pte cōtrario modo: cōminut: ⁊ frāgit: sicut gelu: ⁊ nix: ⁊ aliqua sūt q̄ nō frāgūt: vt ignis ⁊ aer.

Et ħ quidē ipreſſibilia: velut es ⁊ cera: ħ aūt nō ipreſſibilia: velut later ⁊ aqua. Est autē ipressio superficiei ſm partē in ꝓfundū cessio pulsione aut percussione totaliter aut tactu. sunt aūt q̄ talia ⁊ mollificabilia: velut cera manēte alia superficie ſm partē trāsmutat: ⁊ dura velut es: ⁊ nō impreſſibilia: ⁊ dura velut later: nō eniꝫ cedit in ꝓfūdū superficies: ⁊ humida velut aqua cedit quidem sed nō ſm partē: sed ecōtra trāsmutat. Impreſſibiliū aūt quecūqꝫ manēt impressionē passa ⁊ bñt ipreſſibilia manu: ħ quidē formabilia: ħ aūt aut nō bene ipreſſibilia velut lapis: ⁊ lignū: aut bene impressibilia quidē: nō manet aūt ipreſſio: velut lane: aut spōgie: nō formabilia: ſz capibilia ħ sūt

Sed lēteſcere ē mutari aliqd in ꝓfūduꝫ ut ipulſi ſz empipedū: ⁊ lenteſcē ē mollificari: ⁊ ħ qꝛ partes reꝛ molliū lentaꝝ sūt tales q̄ ſm illas res pōt cedere i ꝓfūdū: ⁊ sūt alique res dure nō molles: ut lapis durus qꝛ nō ē aptus cōprimi: ⁊ molliū quedā in dispositione retinēt signuꝫ ⁊ talia recipiunt formationē: sicut cere apum masculoꝝ q̄ sunt signum in deprehēsione: ⁊ pōt reuerti ad ꝑ stūnā figurā: ⁊ tale i apprehēsione ē cedēs ⁊ reci-

UVA. BHSC. IyR_012

piēs multas formas. Et molle qđ i deprehēsiōe nō tz figurā ē sicut sericum cruduz ⁊ coctum.

45 Qz nullū istoꝝ recipit formā nec ꝓuertit ad aliquā: sz si fuerit i via recipiēdi alīā formā erit p viā depressionis.

Sūt aūt capibília quecūqz pulsa i seipsa cō uenire possūt in ꝑfūdū supficie secus mutata nō diuisa: ⁊ trāslata alibi alia parte velut aqua facit hec eniz ecōtra trāsferr. Est autē pulsio motus a mouēte qui fit a tactu: percussio aūt cū allatione Capiunt autē quecūqz poꝛos habēt vacuos cō nati coꝛpoꝛis: ⁊ capibília ħ quecūqz pnt i ꝑpria vacua ꝓuenire: aut in ꝑpꝛios poꝛos velut made facta spōgia: pleni eniz ipsius poꝛi: sz quoꝛūcunqz poꝛi pleni fuerint molliꝛibus qz ipsū qđ natū est ꝓuenire in seipsū. Capibília quidez igit sūt velut spōgia cera caro: nō capibília autē que nō nata cōuenire pulsione in eos qui in ipso poꝛos aut qz nō habēt: aut qz duriꝛibus habent plenos. Ferrū eni nō capibile ⁊ lapis ⁊ aqua ⁊ oīe humidū.

Et deprimi est ꝓstringi coꝛpus in semetipsū ⁊ q partes tangūt se: ⁊ res q deprimit deprimit duabus de causis: aut ꝑpter ħ q nō sūt sue partes ipossibiles: ⁊ ꝑxime qz nō elonganť nimis: ⁊ qñ appꝛoximanť p actus obueniētes dicit tūc q ꝓdēsanť in depꝛessione ad minus: aut p aliā cām scilicz q res sit sicut vas plenū: ⁊ ꝓstringunť partes eius in illa amplitudine.

46 Sed res q sunt in illa vacuitate: qz vacuitas fuit i illo vase intra quā intrabāt partes in ꝓstrictione ⁊ oꝝ de tali q sit cōprehēsibile: quoniā deprimit exhalāte aere ⁊ vacuitate eius.

Trabibília aūt sunt quoꝛūcunqz pōt ad latus trāsferri supficies. trabi. n. est trāsferri ad monēs planū ꝓtinuū existēs. Sūt aūt ħ quidē trabibília: velut pilus coꝛrigia neruus ⁊ glutē ⁊ pasta hec autez nō trabibília: velut aqua ⁊ lapis. Hec quidē igit eadez sunt trabibília ⁊ capibília velut lana: ħ aūt nō eadez: sicut phlegma: capibile q dem nō est trabibile aūt: ⁊ spōgia capibília quidē nō trabibília aūt. Et hec quidez sunt ductília velut es: ħ aūt nō ductília: velut lapis ⁊ lignum. Sūt aūt ductília quidē quecūqz eadē percussione pnt simul in latus ⁊ ꝑfundū vel supficiē transferri sz partē: nō ductília aūt quecūqz nō possūt Sūt aūt q quidē ductília oīa ⁊ impꝛessibília: impꝛessibília aūt nō oīa ductília: velut lignuz: ut tñ ad oīe est dicere ꝓuertunť. Capibiliū aūt ħ quidē ductília: ħ aūt nō: cera quidē ⁊ lutū ductília: lana aūt nō: neqz aqua. Sūt aūt ⁊ ħ quidē scissília: velut lignū: ħ aūt non scissília velut later. Est aūt scissibile qđ pōt diuidi ad plus qz diuidēs diuidit. Scindit. n. qū ad plus diuidať qz diuidēs diuidit ⁊ p̄cedit diuisio. In detrūcatione aūt nō ē hoc: nō scissília aūt quecūqz nō pnt pati ħ. Est aūt neqz molle nullū scissile. dico aūt simplr mol liū ⁊ nō ad inuicē: sic quidē. n. ⁊ ferrū erit molle: neqz dura oīa: sz quecūqz neqz humida sūt: neqz impꝛessibília: neqz cōminuibília: talia aūt sunt q cunqz sz longitudinē habēt poꝛos: sz quos adnascunť inuicē: sz nō sm latitudinē. Detruncabi lia aūt sūt ꝓstantiū duroꝝ aut molliū quecunqz pnt neqz ex necessitate p̄cedere diuisionem: neqz cōminui diuisa: quecūqz aūt nō humidi fuerint talia detrūcabília quedā quidē sūt eadē: ⁊ detrun cabília ⁊ scissília velut lignū: sed ut ad multū scissile quidē sm lōgitudinē: detrūcabile aūt sm latitudinē. Quoniā eniz diuidit vnūqđqz in multa: qua qdē lōgitudines multe q vnū scissile bac qua aūt latitudines multe q vnuz detruncabile bac. Ui coſum aūt est qñ trabibile aut humidū exñs molle fuerit: tale autē fit ꝓcatenatione quecunqz velut catene cōponunť coꝛpoꝝ: hec enim ad multū pnt extendi ⁊ ꝓuenire: quecunqz autez nō talia frangibília. Cōmassabília autē quecūqz capibiliū mansurā habent capturā. Incōmassibília autē quecūqz aut totaliter nō capibília: aut nō mansiuā habēt capturā.

Sed extēsibile est res cuius partes sunt ꝓuenientes ad uertendū ad oēs partes: sicut pānus i omnē partē sm voluntatē fullonis: ⁊ res exteusibilis aliqua extēditur ⁊ ꝓstringit: sicut lana spongia ⁊ bōbix: ⁊ spēs serici nō culti ⁊ aliquid extenditur ⁊ nō cōprehendit in cōprehēsione: sicut vi sc ⁊ aqua cocta: ⁊ phlegma viscosū: ⁊ aliqua cō primunť ⁊ extendunť in longū latum ⁊ ꝑfundū sicut ferrū ⁊ simile: ⁊ alia nō patiūtur aliquo istorum modoꝝ: sicut lapis durus. Et extēdi est extēdi per partes in latum longū ⁊ ꝑfundum sz p cuti: ⁊ partes ad que extendunť plus coꝛpoꝛa sūt ample ⁊ ꝑfunde: sed in lōgum extendunť coꝛpora: ⁊ oīa que nō sunt huiusmodi nō extendunť: ⁊ quedā scissibília sūt: ⁊ quedā non: ⁊ qđ scindit est siccū: ⁊ scindi est diuidi partē a parte.

47 Et qñ res diuiditur sm longū dicit scindi: ⁊ qñ in latū est scindi: ⁊ scindi est in coꝛpoꝛe lento: ⁊ fissio in coꝛpoꝛe sicco: ⁊ aliquando fit fissio ⁊ scissio simul in aliquibus coꝛpoꝛibus: sicut in ligno viridi: ⁊ qđ hz eū humoꝛe siccitatē ⁊ nō est humoꝛ ⁊ siccitas in eo simul subiecta in parte vna aut in his partibus qz vnū nō ē ꝓxiū sibi. Quādo etiā de primes ptes coꝛpoꝛis: ⁊ partē parti sequit durities: ⁊ post remanebit duꝝ permanens: de tali re dicit q sit filtratū.

Et hec quidē vstibília sunt: hec autē inustibilia: velut lignū quidez vstibile ⁊ lana ⁊ os: lapis autē ⁊ glaties inustibile. Sunt autē vstibília que cunqz habēt poꝛos susceptiuos ignis ⁊ humiditatē in his qui sm directū poꝛis debiliꝛez igne Quecunqz aūt nō habēt aut foꝛmatioꝛez: velut glaties: ⁊ que valde viridia inustibília. Exhalabília autez sunt coꝛpoꝝ quecunqz humiditatem habent quidem sic autē habent ⁊ non euapoꝛēt ab ignitis seoꝛsum. Est eniz vapoꝛ que a calido vstiuo in aerē ⁊ spiritum segregatio ex humido madefactiuo. exhalabília autē tempoꝛe in aerem segreganť: ⁊ hec quidē disparentia sicca: hec autē terra fiūt. Differt aūt hec segregatio qz neqz madefacit: neqz spūs fit. Est aūt spiritus fluxus cōtinuus aeris ad longitudinē. Exhalatio autem est que a calido vstiuo coīs segregatio sicci ⁊ humidi aeris: ꝑpter qđ quidē non madefacit sed colorat magis. Est autē que quidem lignei coꝛpoꝛis exhalatio fumus. dico enim ⁊ ossa ⁊ pilos: ⁊ omne qđ tale in eodem: nō enim iacet nomen cōmune: sed sm analogiā tamen in eodem omnia sunt sicut ⁊ Empe. ait hec pili ⁊ folia ⁊ auium plume spisse: ⁊ squame fiūt sup solida mēbra: que autem pinguis exhalatio liquis: que aūt vnctuosi kinsa ꝑpter qđ oleū nō patit epsesim: neqz ingrossatur qz exhalabile ē sed nō vapoꝛabile: aqua autē nō

UVA. BHSC. IyR_012

est exhalabilis sed vaporabilis. Vinum aũt qꝺ quidẽ dulce exhalat:pingue enim etenim eadem facit oleo:neqꝫ enim a frigore coagulat: vriturqꝫ. est autem vinũ nomine:opere autẽ nõ est:non enim vinosus humor,ppter qꝺ nõ inebriat. Quodcũqꝫ autẽ vinum paruã habet exhalationem ,ppter qꝺ emittit flãmam. Vstibilia autem videnť esse quecunqꝫ in cinerẽ dissoluunť corpoꝝ: patiũtur aũt hec omnia:quecũqꝫ coagulata sunt:aut a calido aut ab ambobus frigido ⁊ calido:hec enim videnť obtenta ab igne:minime aũt lapidum figillum vocatus carbunculus. Vstibilium ꝟ quidem inflãmabilia sunt:hec autem nõ inflãmabilia:horꝝ autem quedã carbonabilia. Sunt autẽ inflãmabilia quecũqꝫ non humida entia exhalabilia sunt. Et pix autẽ:aut oleum:aut cera magis cũ alijs qꝫ p se sunt inflãmabilia:maxime autem quecũqꝫ fumũ emittũt. Carbonabilia autẽ quecunqꝫ taliuꝫ terre plus habent qꝫ fumi. Adhuc autem quedã liquabilia entia nõ inflammabilia sunt:velut es:⁊ inflãmabilia nõ liquabilia: velut lignũ:hec autem ambo velut tus. Causa autẽ qꝛ ligna quidẽ per totum habent humidũ ⁊ per totum cõtinuum est ut perurať:es autem secus vnãquãqꝫ quidem partem nõ cõtinuum autẽ: ⁊ minus qꝫ ut flãma faciat. Tus autem hac quidem sic hac autem illo modo habet. Inflãmabilia autẽ sunt exhalabiliũ quecunqꝫ nõ liquabilia sunt:,pter magis esse terre. Siccum enim habet cõmune igni:hoc igni calidũ fi fiat siccum igni it,ppter hoc flãma spiritus aut fumus ardens est. Lignorum quidem igitur exhalatio fumus: cere autem ⁊ turis ⁊ taliũ ⁊ picis ⁊ quecunqꝫ habent picem aut talia liquis. olei autem ⁊ quecunqꝫ oleaginica kinsa:⁊ quecũqꝫ minime ardẽt sola:qꝛ paucũ sicci habent:transitio autem p hoc cũ altero aũt citissime: hoc enim est qꝺ pingue siccum vnctuosum. Exhalantia quidem igiť humidoꝝ: humidi magis ut oleum ⁊ pix:ardentia autem sicci. His autem passionibus:⁊ his differentijs omiomera corpoꝝ:sicut dictum est differunt ab invicem ſz tactuꝫ:⁊ adhuc saporibus ⁊ odoribus ⁊ coloribus dico aũt omiomera:velut que metallant es aurum argentum ſt agnum ferrum lapidẽ ⁊ alia talia:⁊ quecunqꝫ ex his fiunt segregata: ⁊ que in animalibus ⁊ plantis:velut carnes ossa neruus pellis viscera pili ines vene:ex quibus iam ꝓstãt anomiomera: puta facies manus pes:⁊ alia talia:⁊ in plantis lignum cortex foliũ radix ⁊ quecunqꝫ talia. Quoniã autem hec quidem ab alia causa exĩstunt:ex quibus autem hec:materia quidem siccum ⁊ humiduꝫ:quare aqua ⁊ terra: hec enim euidentissimam habẽt potentiam vtrunqꝫ vtriusqꝫ. Facientia autem calidum ⁊ frigiduꝫ:ꝟ enim constare faciunt: ⁊ coagulant ex illis. accipiamus omiomeroꝝ qualia terre species:⁊ qualia aque ⁊ qualia cõmunes. Sunt itaqꝫ corpoꝝ cõditoꝝ:hec quidem humida:hec autez mollia hec autem dura:horum autem quecunqꝫ dura aut mollia coagulatione dictum est prius. Humidorum igitur quecunqꝫ euaporant aque:quecunqꝫ autem nõ:aut terre:aut cõia terre ⁊ aque: velut lac:aut ĩre ⁊ aeri:velut lignuꝫ:aut aq̃ ⁊ aeri velut oleũ:⁊ q̃cũqꝫ qdẽ a calido coagulant cõia Dubitabit itaqꝫ aliquis de vino hũidoꝝ:ꝟ enim ⁊ euaporabit vtiqꝫ ⁊ ingrossatur sicut nouũ. Lã autem quia neqꝫ in vna specie dicitur vinum :⁊ quia aliud ali er.nouum enim magis terre qꝫ antiquum ,ppter qꝺ ⁊ ingrossatur maxime calido ⁊ coagulatur minus a frigido:habet enim ⁊ calidum multum ⁊ terre:sicut qꝺ in arcadia sic exsiccatur a fumo in vtribus ut eductum coaguletur Si autem omne fecem habet: sic virtus que est: aut terre:aut aque:aut huius ꝟ multitudinẽ.

Et aliqua ꝓburunť igne ⁊ inflammantur: ut lignum canna ossa ⁊ lana ⁊ similia corpoꝝ quorum euaporationes natura'es nõ sunt contrarie igni ⁊ cremantur quia ignis admiscetur cuꝫ illis sed illa que sunt humida:⁊ habent multos excessus in humore:⁊ cõdensantur partes in fine non cõburuntur nec inflammantur:sicut gelu ⁊ sal ⁊ aurum ⁊ carbunculus ⁊ similia. Et aliquando cõuertuntur corpora humida in vapoꝛeꝫ p ignẽ quia vapor est res que exit ex humore corporis per caloꝛeꝫ exterioꝛem ad aerem:⁊ alique res terminantur ⁊ destruuntur ⁊ cõuertuntur sicca terrestria:quãdo humor eius fit vapor:⁊ alique res conuertuntur in vapoꝛem ⁊ fumum in totuꝫ per ignem:sicut oleum ⁊ sibi simile:qꝛ euaporare est aeris inclusi in corpore a quo exit de,pfundo eiꝰ in quo submergebatur per admistionem cuꝫ virtute illius corporis. Et dictum est ꝙ corpus cõbustibile est qꝺ est potens cõuerti in cinerem: ⁊ corpora que inspissantur ⁊ coagulantur per caloꝛem ⁊ frigus illa cõburuntur ⁊ corpora ꝓdensata per caloꝛẽ cõburuntur ut ossa ⁊ similia. Sꝫ corpora cõbustibilia que coagulãtur per frigus sunt sicut lapis cõbustibilis qui cõburitur ⁊ calescit:⁊ prius fuit lapis ꝓdensatus per frigus:sicut faciunt omnes lapides excepto lapide qui vocatur carbũculus qui non cõburitur.ſ.quia ignis in eo non operatur. Et omne corpus siccum in quo vincit terrestritas inflammatur igne ⁊ ꝓuertitur in cinerem:⁊ sunt quedam corpora que liquescunt per ignem ⁊ non inflammantur nec cõuertuntur in cinerem:sicut es ⁊ suum simile:⁊ sũt quedam que inflammantur ⁊ cõuertuntur in cinerem:vt lignuum ⁊ suum simile:⁊ sunt quedaꝫ que inflammantur per ignem ⁊ liquescũt: ut galbanum ⁊ tus ⁊ similia.⁊ causa in inflammatione ligni ⁊ cõbustione eius ⁊ in impotentia eris ad hoc est quia vincens in ligno est humidũ in omnibus partibus suis mistione,pfunda in cõtinuitate: ⁊ ideo ignis inflammat ipsum in omnibus partibus suis. Sed in ere humor vincit in quibusdam partibus suis non continue in omnibus partibus suis: nec bene mistum: ⁊ ideo non potest inflammari in toto:sed tus videtur simile eri in parte quia liquatur a ligno:qꝛ inflammatur. Et postq̃ nos notificauimus p̃dicta narratione completa:tunc dicamus ꝙ de terra exeunt corpora que vocantur omiomera:aurum ⁊ argentum cuprum ⁊ ferrum ⁊ plumbum ⁊ lapides minerales.sed ⁊ animalia similiter habẽt ea que dicuntur omiomera:⁊ dissimilia in partibus:⁊ omiomera mẽbra sũt:ut neruus ⁊ vena ⁊ silia ⁊ dissimilia:⁊ non homogenea:ut pes ⁊ manus ⁊ caput ⁊ silia mẽbra ꝓposita ex silibus.⁊ in arboriбꝰ sũt ptes ꝓsiles silr:sicut lignũ ⁊ foliũ ⁊ cortex ⁊ fructꝰ ⁊ radix:⁊ ista ꝓponũť ex mã hũida ⁊ sicca aq̃ ⁊ terre:ſz caloꝛ ⁊ frigus sũt opantia ⁊ cũ istis ẽ substãtia sua ⁊ essẽtia:⁊ dicamus que

UVA. BHSC. IyR_012

ſpēs ſunt create de terra: ⁊ q̄ cōpoſite ſūt de terra ⁊ alijs ſilibuſ. Et dicamus q̄ aliqua corpora ſūt creata humida: ⁊ aliqua dura: ⁊ aliqua lenia: ⁊ iā p̄dixim⁹ q̄ ſūt humida: ⁊ que ſunt lenia: ⁊ q̄ dura. Et corpora q̄ diſſoluunt̄ ⁊ aſcendūt i vaporē ſunt cōpoſita ex aqua. i. in eis vicit aqua: ⁊ q̄ ſunt pſeuerātia ⁊ ꝓuertunt̄ taliter ſūt ꝓpoſita etiam ex terra: ⁊ cōpoſitū ex terra ⁊ aqua ut lac ⁊ cōpoſitū ex terra ⁊ aere: ſicut lignū. Sed corpora q̄ diſſoluunt̄ ſm̄ partē in vaporē ⁊ ſm̄ partē pſeuerāt ſūt tria cōpoſita ex terra ⁊ aqua ut lac ⁊ ſuū ſimile: ⁊ corpus cōpoſitū ex terra ⁊ aere ut lignum ⁊ cāna: ⁊ corpora cōpoſita ex aqua ⁊ aere ſūt ſicut oleū. Et iā pōt quis querere de vino q̄ videmuſ muſtū inſpiſſari ⁊ ingroſſari. Et dicam⁹ q̄ illud qđ vicit in muſto ē terreſtritas ⁊ calor: ⁊ inſpiſſat̄ p calorē: ⁊ ingroſſat̄ cū ſiccitate partiū.

48 Nō dixit niſi vinū qđ ē in loco vcarie: nā illud deſicca tur in vaſis ſuis p fumū: ⁊ qñ deberet bibi extrahit̄ p inci ſionē: ⁊ dixit Auēpace q̄ de muſto ſignū ut vicat i eo terreſtritas eſt q̄ accidit in vino i loco vcarie: ⁊ oē vinū i quo ē nigredo ſpiſſa ⁊ turbiditas vicit i eo terreſtritas ⁊ aquei tas: ⁊ forte vicent altęr eoꝝ: ⁊ ē dicere aqueitatē vincētes ſolā ſicut in vino veteri: aut ſolā terreſtritatē: ſicut vinum qđ p̄dictū ē qđ inuenit̄ in loco vcarie.

Quecūq; aūt a frigido igroſſant̄ terre. Quecunq; aūt ab ambobus cōia pluriū: velut oleus ⁊ mel ⁊ dulce vinū.

Et oēs res corporales q̄ ꝓgelant̄ p frigus. ſ. ꝓſimiliū partiū vicit in eis terreſtritas.

49 Et ſunt vna ſpēs terre: ⁊ vnus modus modoꝝ eius ē ſicut oēs res que cōdenſant̄ p calorē q̄ habēt exceſſū i ſicci tate ⁊ duritie ſunt ſiliter de ſubſtantia terre ⁊ modoꝝ eius: ſicut teſta: ⁊ gipſum: ⁊ ſal.

Cōſtitutoꝝ aūt quecūq; coagulata ſūt a frigido aque: velut glacies nix grādo pruina. Quecunq; aūt a calido terre: velut later caſeus nitrū ſales. Quecūq; aūt ab ambobus: talia autē ſunt quecūq; ifrigidatione: h̄ aūt ſūt quecūq; amborū p̄uatione ⁊ calidi ⁊ humidi ſimul egredientis cū calido. Sales quidē. n. humidi ſolius p̄uatione coagulant̄: ⁊ quecūq; ſincera terre: glacies autē calidi ſolius: h̄ aūt amboꝝ: ꝓpter qđ ⁊ ambobus habebāt ambo. Quorūcunq; quidē igitur totū exſudauit velut later: aut electrū eteni ut electrū: ⁊ quecūq; dicunt̄ lachryme infrigidatione ſūt: velut myrrha tus gūmi: ⁊ electꝝ aūt vī hui⁹ generis ⁊ coagulat̄: itercepta eniꝫ in ipſo animalia videntur.

Et oēs res que cōgelant̄ p frigus aque q̄ iuenīunt̄ i illis ſūt de modis aque ⁊ ſuaꝝ ſpecieꝝ: ſicut gelu ⁊ grādo ⁊ nix: ⁊ aliqua ꝓdēſant̄ cū calore ⁊ frigore: ⁊ ſūt res ꝓpoſite ſimul ex aqua ⁊ terra: ſicut oleū ⁊ mel: ⁊ vinū dulce. Et oēs res q̄ ſūt de ſubſtātia gūmoſa ſūt de rebus cōgelatis p frigus: ſicut tus: gūmi arabicū: ⁊ kakabre: ⁊ ſimilia ⁊ iſta inſpiſſant̄ p calorē ⁊ ꝓgelant̄ p frigus: ⁊ kakabre ē inuentū ſup animal notū.

50 Et h̄ q: approximat ſe iſtō aial arbori kakabre: ⁊ adhesit ei: ⁊ h̄ qđ facit iſpiſſari kakabre eſt calor qui exiuit de flumine: ⁊ kakabre ē in arboribus ripaꝝ eius.

A fluuio aūt calidū exiens velut cocti mellis qū in aquā dimiſeris euaporat humidū: hec oia terre: ⁊ h̄ quidē illiquabilia: ⁊ imollificabilia velut electrū: ⁊ ut lapides quidā: velut porri qui i ſpelūcis: etenim hi ſiliter fiūt his: ⁊ non velut ab igne: ſz ut a frigido exeūte calido coegredit̄ būidū ab ipſo exeūte calido: in aliis aūt ab extrinſeco igne. Quecūq; aūt nō tota terre ſūt quidē magis: mollificabilia aūt velut ferrū ⁊ cornua: Tus aūt ⁊ talia ſiliter liquis vaporāt.

Et qñ pijcit̄ i aquā illā aſcendit de eo fumus

51 Et hoc dixit Ariſ. ⁊ Auen. qñ cadit kakabre in aquā fumat: ⁊ oē qđ ē huiuſmodi ē de modis terre magis ⁊ lapis ꝓgelatus p frigus nō p calorē diſſoluit̄ ⁊ nō frangit̄.

Qñ igit̄ liquabilia ponēdū: ⁊ quecūq; liq̄fiunt ab igne h̄ ſūt aquoſiora: quedā aūt ⁊ cōia velut cera: quecūq; aūt ab aqua h̄ terre: q̄cunq; autez neq; ab altero: h̄ aut terre: aut amboꝝ. Si igit̄ oia quidē aut humida aut coagulata: horuz aūt h̄ in dictiſ paſſiōibus: ⁊ nō ē intermediū: oēs vtiq; erūt dicte q̄bus diſcernemus vtꝝ terre: aut aque: aut pluriū cōe: ⁊ vtꝝ ab igne cōſtat: aut frigido aut ambobus. Aluꝝ itaq; qdem: ⁊ argētuz ⁊ es ⁊ ſtagnū ⁊ plūbum ⁊ vitꝝ: ⁊ lapides multi inominati: aque oia. n. h̄ liquefiūt calido. Adhuc vina quedā ⁊ vina ⁊ acetū ⁊ lixiuiū ⁊ ſeꝝ ⁊ icor aque oia enī coagulant̄ frigido. Ferrū aūt ⁊ cornu ⁊ vnguis ⁊ os ⁊ neruus ⁊ lignū ⁊ pili ⁊ folia ⁊ cortex tre magis. Adhuc electrū myrrha tus ⁊ oia dicta lachryme ⁊ porus ⁊ fructus velut legumina: ⁊ frumentū que talia: h̄ quidē valde: hec aūt minus: hoꝝ attamē terre: h̄. n. mollificabilia h̄ aūt exhalabilia ⁊ ifrigidatione facta: adhuc nitrū ſales lapidū gnā q̄cūq; neq; ifrigidatiōe neq; coagulabilia. Sanguis autez ⁊ genitura cōia terre: ⁊ aque: ⁊ aeris. Sanguis quidē habēs vias magis terre, ꝓpter qđ frigore coagulant̄: ⁊ humido liquefcit: nō hñs aūt vias aque, ꝓpter qđ ⁊ ſi coagulat̄: genitura aūt coagulat̄ ifrigidatiōe exeunte hūido cuz calido. Qualia aūt calida aut frigida coagulatoꝝ aut frigidoꝝ hūidoꝝ ex dictis oz ꝓſiderare. Quecūq; qdem igit̄ aque ut adm̄tum frigida ſi nō alienā habeāt caliditatē: velut lixiuiū vina vinū.

Et oia q̄ liquefiūt p ignē vicit i eis aqua. Et aliqđ cōponit̄ ex duobus elemētis māliter: ſicut cera ⁊ ſuū ſile. ⁊ in aliqbus vincit terra ⁊ aqua: ⁊ corpoꝝ paſſiones vliter oſtendunt̄ p ꝓplexionē vincētē: ſicut auꝝ ⁊ argentū ⁊ es ⁊ plūbum ⁊ ſtagnū ⁊ vitꝝ ⁊ ſilia: ⁊ in iſtis vicit aqua. ⁊ ſignū huius victorie ē q̄ diſſoluunt̄ p calorē. ſz vinū ⁊ vina ⁊ ſeꝝ ſūt de nā aque. ⁊ ſignū huius ē q: inſpiſſat̄ p frigus: ſz ferrū ⁊ cornu ⁊ oſſa ⁊ vngule ⁊ cāne ⁊ ligna ⁊ pili ⁊ cortices arboruz: ⁊ folia in eis vicit terra. Sz kakabre ⁊ myrrha ⁊ tus ⁊ oia gūmi ⁊ fructus ⁊ grana: vicit i qbuſdā eoꝝ terra: ⁊ aliqñ iduranſ aliq̄ iſta p frigus. Sz ſāguis ⁊ ſperma ſūt ambo ꝓpoſita ex terra ⁊ aere ⁊ aqua. Et ſāguis rubicūdus itenſus ⁊ ſpiſſus vicit i eo terreſtritas. ⁊ ſignū huius ē q: nō areſcit p frigus: ⁊ diſſoluit̄ p humorē: ⁊ coagulat̄ p frigus: ⁊ ſpma exſiccat̄ p frigus: ſz ſanguis clarus q nō ē multū rubicūdus vincēs i ipſo ē aqua. ⁊ ſignū huius ē: q: nō areſcit p frigus: ſz ſpma deſiccat̄ p frig⁹: qñ recedit ab eo calor, ꝓpter humorē q eſt in ipſo.

52 Et p p̄dictas cās pōt quis ſcire elemētuz paſſiuū qđ eſt vincēs. Sed res in q̄bus vicit calor: ⁊ in q̄bus vincit frig⁹ ſcitū ē p res que faciūt eas inſpiſſari ⁊ idurari. Et ſcit̄ per nām nā vincens: nā res cōpoſite ex aqua ſunt frigide: niſi euenerit eis calor extraneus extra nāz ſuā: ſicut calor qui eſt in vina: ⁊ in vino.

UVA. BHSC. IyR_012

Quecūqꝫ aūt terre ut ad multū calida ꝓpter calidi operationē: vt calx ⁊ cinis. Oꝫ aūt accipere ſm mām quedā frigidiſſima eſſe: qm̄ enī ſiccuꝫ ⁊ humidū mā h̄ enī paſſiua: horꝫ autez coꝛpoꝛa maxime terra ⁊ aqua ſunt: hec enīꝫ frigiditate determinata ſunt. palam ꝙ oīa coꝛpoꝛa quecunqꝫ vtriuſqꝫ ſimpl'r elemēti frigida magꝭ ſūt: ſi ñ habeant aliena caliditatē: velut ſeruēs aqua: aut que p cinerē colata: eteniꝫ hec hꝫ eā que ex cinere caliditatē. Jn oīb⁹ enī ignitis ē caliditaſ aut amplioꝛ: aut minoꝛ: ꝓpter qō ⁊ in putrefactis aialia innaſcunt. Jneſt enī caliditas q̄ coꝛꝛūpit ꝓpriā vniuſcuiuſqꝫ caliditatē. Quecūqꝫ aūt coīa habēt caliditatē. cōſtant. n. plurima a caliditate que digeſt ſit: quedā enī putrefactiones ſunt: velut ſyntecta. Quare habētia quidē ſm nām calida ⁊ ſanguis ⁊ genitura ⁊ medulla ⁊ lac ⁊ omnia talia. Coꝛrupta aūt ⁊ egrediētia a nā nō adhuc: relinqtur enī mā terra exñs: aut aqua ꝓpter qō ambo videnť gbuſdā: ⁊ hi quidē frigida: hi aūt calida: h̄ aiūt eſſe vidētes: quꝫ quidē in nā fuerit calida: qū aūt ſeparata fuerit coagulata. Hec quidē igit̄ ſic totaliter ut determinatū eſt. Jn gbus quidē mā aque ſm plurimū frigida: opponit enim hec maxime igni: in gbus aūt terre: aut aeris calidioꝛa. Accidit aūt aliqñ h̄ fieri frigidiſſima ⁊ calidiſſima aliena caliditate. Quecūqꝫ enī maxime coagulata ſunt ⁊ ſolidioꝛa ſunt: h̄ frigida maxime ſi priuent caliditate: ⁊ ardēt maxime ſi igniant̄: velut aqua fumo ⁊ lapis aqua vrit magis.

Sꝫ oēs res terreſtres calide operaī caloꝛ in eis: ut eſt calx: ⁊ cinis. Sed mā rex̄ que ſūt calide p caloꝛē extraneuꝫ ē frigida: qꝛ cōponit ex aqua ⁊ terra. Et indureſcūt p frigus coꝛpoꝛa cōpoſita ex aqua ⁊ terra: ⁊ coꝛpoꝛa ꝓpoſita ex aqua ⁊ terra ſūt frigida i veritate niſi obuiet eis caloꝛ extraneus ut exiret a ſua nā: ſicut res q̄ calefaciūt per ignē: aut ſicut aqua q̄ exit ex cinere: nā aqua exiens ex cinere hꝫ caloꝛē extraneū: ⁊ vlter caloꝛ extraneus ꝓiūgit ⁊ ꝓtinuaī cū oī calefacto: aut paꝛ aut multū: velut lixiuiū: aut aqua ⁊ res q̄ cito putreſcūt ſūt frigide: ſicut res in quibus naſcunt̄ vermes: ⁊ h̄ ē ꝓpter amiſſionē caloꝛis nālis p caloꝛē extraneū: ⁊ h̄ ē ꝓp defectū eius. ſ. nālis.

53 Et quia dixit Ariſto. cām putrefactōis ꝙ eſt ex victoꝛia frigoꝛis: apparet Alexādro ꝙ non pōt iuenire facere animal. ⁊ hoc eſt quia putrefactio ſꝫ Ariſto. eſt cū victoꝛia caloꝛis extranei: aut ꝓpter remiſſiōez caloꝛis naturalis ſuper quem vicit caloꝛ extraneus: ⁊ oēs res que cōgelāt aut indurantur multum ſunt frigide.

Qm̄ aūt de his determinatū ē ſm vnūqꝺqꝫ dicamus qd caro: aut os aut alioꝝ omiomeroꝝ habemus enim ex quibus que omiomeroꝛum nā ꝓſtituit gnā ipſoꝝ: cuius generis vnūqꝺqꝫ ꝓgnātionem. Ex elemētis quidē enim omiomera ex his aūt ut mā oīa opera nature. Sūt aūt oīa ut quidē ex mā ex dictis: ut aūt ſm ſubſtātiam ratione. Semp aūt magis palā in poſterioꝛibus ⁊ totaliter quecūqꝫ velut oꝛgana: ⁊ gratia huius: magis. n. palā ꝙ qui moꝛtuus bō equiuoce. ſic igit̄ ⁊ manus moꝛtui equoce: quēadmodū ⁊ ſi fiſtule lapidee dicant̄: velut enī ⁊ h̄ oꝛgana quedā vidētur eſſe minus aut in carne ⁊ oſſe talia manifeſta adhuc aūt in igne ⁊ aqua minus: ꝙ enim cuius gratia: miníme h̄ palā vbi plurimū mā: ſicut. n. ⁊ ſi extrema accipiant̄ mā quidē nihil aliud ꝓter ipſā. Subſtātia aūt nihil aliud q̄ꝫ rō: intermedia aūt ꝓportionaliter: eo ꝙ ꝓpe ſit vnūqꝺqꝫ. Qm̄ ⁊ horꝫ qꝺcunqꝫ ē gratia huius: ⁊ nō oībus modis habēs aqua aut ignis: ſicut neqꝫ caro: neqꝫ vlcera: his aūt adhuc magis facies: ⁊ manus: omnia aūt terminata ſūt opere. Que quidē. n. pōt facere ipſoꝝ opus: vere ſūt vnūqꝺqꝫ: puta oculos ſi videt. Qui autez nō pōt videre equoce: puta moꝛtuus: aut lapideus: neqꝫ enī ſerra q̄ lignea niſi ut imago: ſic igit̄ ⁊ caro: ſed opus ipſius minus palā q̄ꝫ ꝙ lignee: ſiliter aūt ⁊ ignis. Sꝫ adhuc forte minus manifeſtū nāliter q̄ꝫ carnis opus. Siliter aūt ⁊ q̄ in plātis: ⁊ inanimata velut es: ⁊ argentū oīa. n. potētia quadā ſunt: aut faciēdi: aut patiēdi ſicut caro ⁊ neruus: ſꝫ rōes ipſoꝝ nō certe. Quare qñ exiſtūt ⁊ qñ nō: nō facile ꝑſpicere: niſi valde deperditū fuerit: ⁊ figure ſole ſūt relique: velut antiquoꝝ moꝛtuoꝝ coꝛpoꝛa ſubito cinis fiūt in ſepulchris: ⁊ fructus ſolū figura ſꝫ ſenſū aūt nō videnť iueterati valde: ⁊ ex lacte coagulata. Tales igit̄ ptes caliditate ⁊ frigiditate ⁊ motib⁹ ab his cōtingit fieri coagulatas calido ⁊ frigido. Bico aūt q̄cūqꝫ omiomera: velut carnē os pilos neruos: ⁊ quecūqꝫ talia. Oīa enī differūt ꝑus dictis differētijs: tēſione: tractione: cōminutiōe: duritie mollitie: ⁊ alijs talibus: h̄ aūt a calido ⁊ frigido a motibus fiūt miſtis. Coſtituta aūt ex his q̄ anomiomera: nullo adhuc vtiqꝫ videbunt̄: velut caput: aut manus: aut pes: ſꝫ ſicut ⁊ fiendi es qdeꝫ aut argētū cā caliditas ⁊ frigiditas ⁊ motus: fiendi aut ſerrā: aut phialā: aut arcā nō adhuc: ſꝫ hic quidē aes: ibi aūt nā: vel alia aliqua cā. Si igitur habemus cuius generis vnūqꝺqꝫ omiomeroꝝ accipiēdū ſꝫ vnūqꝺqꝫ qd ē: puta qd ſanguis aut caro: aut ſperma: aut alioꝝ vnūqꝺqꝫ: ſic eniꝫ ſcimus vnūqꝺqꝫ ꝓpter qd ⁊ qd ē ſi nām aut rōnez habeamus: maxime aūt quꝫ ambo gnātionis ⁊ coꝛrupti ōis: ⁊ vñ ꝓncipiū motus. Manifeſtatis aūt his: ſimiliter omimera conſiderādū: ⁊ tandē ex his ꝓſtituta velut hominē ⁊ plantā ⁊ alia talia

Et poſtq̄ꝫ rememoꝛauimus q̄ ſūt iſte res iā ē ſcitū de illis oē genus cuiuſlibet mēbri ꝓſimiliuꝫ partiū: ſicut oſſa ⁊ caro: ⁊ hoc ē qꝛ manifeſtū ē in quolibꝫ ꝓdictoꝝ ꝙ ipſa ſūt cōpoſita ex elemētis ⁊ qō elemētoꝝ illoꝝ vicit ſup ipſū. Sꝫ mēbra oꝛganica cōpoſita ſūt ex cōſimilibus ptibus: ⁊ mēbra ꝓſilia ⁊ oꝛganica nō recedit ab eis h̄ nomē quouſqꝫ moꝛtuū fuerit hō: aut animal cuius fuerint mēbra: ⁊ qñ fuerit moꝛtuus habebit nomē bois ⁊ cōcomitantiā: ⁊ vocabunt̄ mēbra ſua nō nominibus ꝓpriis p ſilitud nē i noīe: ut manus ⁊ pes Et h̄ ē qꝛ rō pedis bois moꝛtui nō dicit plus de pede ſuo q̄ꝫ de pede dolati ex lapide: ⁊ h̄. ſ. eſt p figurā ſolā: ⁊ cā huius ē qꝛ oē inuētum inuenit̄ ꝓpter operationē ſuā qꝛ res q̄ apparet de opere elemētoꝝ i carne ē modica ſꝫ ꝙ apparet de opere illoꝝ in igne ⁊ aere ⁊ aqua ⁊ terra. Sꝫ opus qō apparet in cuproꝛ ē alia res ꝓter opus elemētorum: ⁊ ꝓpter hoc q̄ꝫto magis cōpletioꝛ eſt materia tanto minus apparet opus elementoꝝ in ea ⁊ etiā q̄ꝫto magis cōpletioꝛ eſt tanto habet aliaꝫ paſſionem ex operatione uel effectu: ⁊ q̄ꝫto minus cōpleta fuerit: tanto apparet i ea magis effectuꝫ ⁊ operationem elemetoꝛum eſſe quo ad ſenſum ⁊ membris non conuenit nomen niſi ꝓpter operationes manifeſtas que ſunt i illis: que

UVA. BHSC. IyR_012

nō ſunt de operationibus elemētorꝝ: ⁊ tūc nō appellant mēbra ꝟ veritatē noibus ſuis: niſi q̄ꝫdiu faciūt operationes nāles que ꝓportionant ad ipſa: nō ad elemēta: ⁊ q̄n deficiūt opera ꝓpter mortem nō remanēt in illis niſi opera elementorꝝ: ⁊ illa ſūt opera que ꝓueniūt lapidibus: ⁊ tūc ꝓpter hoc erit nomē deiectū de eis p ſimilitudinē: ⁊ nō erit differentia inter manū mortui ⁊ manū dolatā ex lapide q⁊ vtraq; hꝫ eandē figurā: ⁊ iddem opus. ſ. deſcēdere: ⁊ differētie mēbrorꝝ cōſimiliuꝫ qbus diuerſantur ſunt p caliditatē ⁊ ſiccitatem ⁊ humorē ⁊ frigus ⁊ modos receptionū paſſionū diuerſarꝝ: ⁊ iſta etiā diuerſant ꝓpter has differentias: ⁊ mā tñ in eis eſt vna: ſed membra organica ſue differētie ſunt ſm operationes: ⁊ ꝓpter ꝟ habēt nomina diuerſa a noibus mēbrorꝝ cōſimiliū Et cauſe generationis partiū cōſimiliuꝫ que ſūt partes aialium: ⁊ cōſimiliū que exeūt de terra ſūt in genere vno ⁊ hoc eſt calor ⁊ frigus: ⁊ ſiccum ⁊ humidū: ⁊ nā operās. Res aūt artificiales facte ex iſtis ⁊ operate artificialiter cauſe earuꝫ māles ſūt vna. ſed operans diuerſat: ⁊ hoc eſt: q⁊ in illis ſup⁊adictis eſt nā operās: ⁊ in iſtis artificialibus eſt ars. Poſtq̄ꝫ cōpleuimus notificare genus cuiuſlibet modi partiū cōſimiliū ⁊ fecimus ſcire qꝫ fuerit ille modus: ſicut eſt ſanguis: ⁊ caro ⁊ lua ſimilia: ⁊ alia huiuſmodi: ⁊ ꝓpter qd ē ille modus ⁊ quō eſt: narrabimus ſi deus voluerit in quolibet iſtorꝝ modorū quo modo generatur: ⁊ quo modo eſt vnū: ⁊ vnde eſt ꝓncipium motus i quo libet iſtorꝝ: ⁊ quouſq; eſt finis eius: ⁊ poſt quere mus res generatas ex iſtis: ſicut homo: ⁊ vegetabile: ⁊ ſilia eorū de rebus aliis generatis.

54 Ideſt ꝑſcrutabimur i tribus libris iſta ultio dicta. ſ. i libro de mineris: ⁊ in libro de uegetabilibus: ⁊ in libro de animalibus: ⁊ hoc q̄ adhuc ei remanſit de quolibet cōſimiliuꝫ partium eſt ut dicat qualitatē generationis ſue in eo q̄ eſt ei ꝓprium.

Noue trāſlationi librorū metheororū ⁊ veteri ſm quartum librum ſolum ab Aueroi cordubenſi cōmentate ſūmi philoſophi Ariſtotelis ex ſtragyra grecie opido: Nicomachi medice artis ꝓfeſſoris filij: deo optimo maximoq; fauēte finis impoſitus eſt: impēdio ac diligentia Andree de aſula Venetiis ipreſſe: Anno ſalutis chriſtiane. M.cccc.lxxxiij. octauo idus octobris.

Laus deo.

UVA. BHSC. IyR_012

97

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

Omnes homines natura scire desiderant. Signũ aũt est sensuũ dilectio: preter eniz vtilitatẽ ꝓpter seipos diligũtur ⁊ maxie aliorũ qui est per ipsos oculos. non enim soluz vt agamus: sed ⁊ nihil agere debentes: ipz videre pre oĩb⁹ vt dicam alijs eligim⁹. causa aũt est quia hic maxime sensuũ cognoscere nos facit: ⁊ multas rez differẽtias demõstrat. Cialia quidẽ igitur sensuz habẽtia natura fiũt. ex sensibus aũt qbusdã qdẽ ipsoz memoria non fit: quibusdã vero fit: ⁊ ꝓpt̃ hoc alia qdez prudẽtia sunt: alia vero disciplinabiliora non potentibus memorari. Prudentia quidẽ sunt sine addiscere quecũqz sonos audire nõ potẽtia sunt: vt apes. ⁊ vtiqz si aliqõ aliud genus animaliũ huiusmodi est. addiscũt autẽ quecũqz cum memoria: ⁊ hunc habẽt sensum. Cialia quidẽ igitur imaginatiõibus ⁊ memorijs viuũt: experimẽti autẽ parũ participãt: hominũ aũt genus arte ⁊ ratiõibus. Fit aũt ex memoria hominib⁹ experimẽtũ: eiusdẽ nãqz rei multe memorie vnius experiẽtie potentiã faciunt: ⁊ fere videt scientie ⁊ arti similе experimẽtum esse. hominibus aũt sciẽtia ⁊ ars per experimentũ euenit. expiẽtia quidez enim artem fecit: vt Ptolemeus recte dicens: sed inexpientia casum. Fit autẽ ars cum ex multis experimẽtalibus ꝓceptõibus vna fit vniuersalis velut de similibus acceptio. acceptionẽ enim quidẽ habere: ꝙ callie ⁊ socrati hac egritudine laborãtibus hec ꝓtulit: ⁊ ita multis singulariũ experimenti est. Quod aũt oibus huiusmodi sim autẽ vnam speciẽ determinatis hac egritudine laborãtib⁹ cõtulit: vt phlegmaticis aut cholericis aut estu febricitãtibus artis est. Ad agere quidẽ igitur expiẽtia nihil ab arte differre videt: sed ⁊ exptos magis ꝓficere videmus sine expiẽtia rationẽ habẽtibus. causa aũt est quia experiẽtia qdez singulariũ est cognitio: ars vero vniuersaliũ. actus aũt ⁊ oẽs generatiões circa singlare sunt. nõ enim hominẽ medicus sanat nisi fim accidẽs: sed aut callĩã aut socratẽ aut aliquod sic dictoz: cui esse hominẽ accidit. si igitur sine experimẽto quis ratiõez habeat: ⁊ vniuersale quidẽ cognoscat: in hoc aũt singulare ignoret: multotiẽs quidẽ curatiõe peccabit: singulare nanqz magis curabile est. Sed tamẽ scire ⁊ intelligere magis arte ꝙz expimẽto esse arbitramur: ⁊ artifices exptis sapientiores esse opinamur: tanqz magis fim scire sapiẽtia oia sequẽte. hoc aũt est: quia bi qdẽ causam sciũt: illi vo non. expti quidẽ enim sciunt ipm quia: sed ꝓpter quid nesciũt: illi aũt ꝓpt̃ qd ⁊ causam cognoscũt. vnde ⁊ architectores circa quodlibet quidẽ huiusmodi honorabiliores ⁊ magis scire manu artificibus putamus ⁊ sapientiores: quia factoz causas sciũt: illi vo sicut qdã inanimatorũ faciunt quidẽ: non scientia autem faciunt que faciunt: ut ignis quod exurit. inanimata quidem igit̃ natura q̃dam vnũquodqz horuz facere sed manu artifices propter consuetudinẽ est tanqz non fim practicos esse sapiẽtiores sint sed fim qꝙ rationẽ habẽt ipsi ⁊ causas cognoscũt Et oio scientis signũ est posse docere: ⁊ ob hoc artem magis experimento scientiã esse existimamus. Possunt autẽ bi: hi autẽ docere non possunt: amplius autez sensuũ neqz vnũ sapientiam esse ponimus cum his singuloz cognitiões maxime proprie sint: sed ꝓpter quid de nullo dicũt ut propter quid ignis calidus sed quia calidus solum sit. Primũ quidem igitur conueniens est quãlibet artem inuenientez vltra cões sensus ab hominibus mirari non solũ propter aliquaz inuentoz vtilitatẽ sed sicut sapientem ⁊ ab alijs differentẽ. pluribus autem repertis artibus ⁊ alijs quidez ad necessaria: alijs vo ad introductionẽ existentibus: tales illis sapientiores esse arbitrãdum est propter id qõ illoz scientie ad vsum nõ sunt. vnde iam omnib⁹ talibus institutis que nõ ad voluptatẽ neqz ad necessitatem scientiarũ reperte sunt. ⁊ primũ in his locis vbi vacabãt: vñ circa egyptũ mathematice artes primũ constituerunt: ibi nãqz gens sacerdotũ vacare dimissa est. In moralibus quidem igitur que sit artis ⁊

UVA. BHSC. IyR_012

ſcientie differentia ⁊ ſimiliū generuꝫ dictum eſt. cuius autē gratia nūc ſermonē facimus hoc eſt: quia nominatā ſapientiā circa primas cauſas ⁊ principia exiſtimant omnes. Quare ſicut dictuꝫ eſt primus expertus quid quēcūqꝫ ſenſum habentibus ſapientioꝛ eſſe videt. artifex eni expertis: architectoꝛ autē manu artifice: ſpeculatiui autē magis actiuis. ꝙ quid igit ſapientia ⁊ circa quaſdā cauſas ⁊ principia ſit ſcientia manifeſtū eſt.

Voniā autē ſcientiaꝫ hanc querimus circa eq̄les cauſas ⁊ circa qualia principia ſcientia ſapiētia ſit hoc vtiqꝫ erit conſiderandū. ſi itaqꝫ accipiat aliquis exiſtimationes quas de ſapiente habemus foꝛtaſſis ex his manifeſtius fiet: itaqꝫ primū exiſtimamus ſapientē omnia maxime ſcire ut contingit. accipimus eni nō ſingularē ſcientiā eoꝛ habentem. poſtea difficilia cognoſcere potentē: nec leuia homini noſcere hunc dicimus ſapientē. ſentire eni omniū eſt cōe quare facile ⁊ non ſopbon. Adhuc certioꝛē ⁊ magis cauſaꝫ dicentē ſapientē circa omnē ſcientiā eſſe. ⁊ ſcientiarū autē ea que ſuiipſius cauſa ⁊ ſciendi gratia eligibilis eſt magis eſt ſapientia q̄ꝫ que euenientiū gratia. ⁊ principaliοꝛe ſubſeruiente magis eſſe ſapientem. nō eni ordinari ſed ordinare opoꝛtet ſapientē: neqꝫ būc ab altero ſed ab hoc minus ſapientē perſuaderi. tales quidē igit exterminatōnes ⁊ tot de ſapientia ⁊ ſapientibus habemus. Iſtoꝛ aūt hec quidē omnia ſcire vniuerſalē ſciētiā maxime habenti ineſſe neceſſe eſt. hicenim nouit omnia aliqualiter ſubiecta. fere autē ⁊ difficilima ſunt hominibus ad cognoſcendū que maxime ſunt vniuerſalia: nam a ſenſibus ſunt remotiſſima. ſcientiarū vo certiſſime ſunt que maxime prioꝛū ſunt: nam que ſunt ex paucioꝛibus certioꝛes ſūt his q̄ ex additiōe dicunt ut arithmetica: geometria at vo ⁊ doctrina que cāꝫ eſt ſpeculatriꝛ magis. nāqꝫ hi docent qui cauſas de ſingulis dicūt. Et noſcere ⁊ ſcire ſui gratia maxime ineſt ei que maxime ſcibilis ſciētie. nāqꝫ qui ſcire ꝓpter ſe deſiderat ipſam maxie ſcientiā deſiderabit. talis aūt eſt que maxie ſcibilis. maxie autē ſcibilia principia cauſe: nam ꝓpter hoc ⁊ ex his alia dinoſcuntur ſed hec per ſubiecta. Maxie vo principalis ſciētiaꝫ ⁊ magis principali ſubſeruiente que cognoſcit cuius cā ſunt agēda ſingula: hoc autē eſt bonū vniuſcuiuſqꝫ: totaliter autē optimū in natura omni. Ex oibus ergo que dicta ſunt in eandem cadit ſcientiā queſitū nomē. opoꝛtet eni hanc primoꝛ principioꝛ ⁊ cārū eſſe ſpeculatiuā. etenim bonū ⁊ qȝ cuius gratia vna cauſarū eſt. Quare vo non actiua palā ex primū philoſophātibus nā ꝓpter admirari homines ⁊ nunc ⁊ primuꝫ inceperunt philoſophari. a principio quidē per paucioꝛa dubitabiliū mirantes. deinde paulatiꝫ ꝓcedentes ⁊ de maioꝛibus dubitātes ut de lune paſſionibus: ⁊ de his que circa ſolē ⁊ aſtra ⁊ de vniuerſi generatiōe. qui vo dubitat ⁊ admiratur ignoꝛare videt: quare ⁊ Philomites aliqualiť philoſophus eſt. fabula nāqꝫ ex miris cōſtituit quare ſi ad ignoꝛātiā fugiendā philoſophati ſūt palā: quia ꝓpter ſcire ſtudere ꝓſecuti ſunt ⁊ nō ad vſus alicuius cauſa. Teſtať autē ipſuꝫ qȝ accidit: nā fere cunctis exiſtētibus que ſunt neceſſarioꝛ ad voluptatē ⁊ eruditionē talis prudentia inquiri cepit. palam igitur quia ꝓpter nullam ipſam querimus aliā neceſſitatē: ſed ut dicimus homo liber qui ſuimet ⁊ non alterius cauſa eſt: ſic ⁊ hec ſola libera eſt ſcientiaruꝫ: ſola nāqꝫ hec ſui cauſa eſt ꝓpter qȝ ⁊ iuſte non humana putet eius poſſeſſio. multipliciter eni hom'nuꝫ natura ſerua eſt: quare ſm Symonidē ſolus qdeꝫ deus hunc habet honoꝛē. vtrū vo non dignum querere que ſm ſe eſt ſcientiā. ſi autem dicunt illi quidē poete quia diuinū natū eſt inuidere ⁊ hoc cōtingere maxime veriſimile ⁊ infoꝛtunatos omnes ſuperfluos eſſe. ſed nec diuinū inuidū eſſe cōuenit: ſed ſm prouerbia multa mentiunť poete. nec tali aliam honoꝛabilioꝛē oporꝛtet exiſtimare nam maxime diuina ⁊ maxime honoꝛāda. Talť autē dicit vtiqꝫ erit ſolū: quā eniꝫ maxime deus habet. dea ſcientiarū eſt ⁊ vtiqꝫ ſi ſit diuinoꝛ aliqua: ſola autē iſta ambo hec ſoꝛtita eſt. deus eni videt omnibus cauſa eſſe ⁊ principiū quoddā: ⁊ talē ſolus aut maxie deus habet: neceſſario res quidē igit omnes ipſa vo dignioꝛ nulla. Opoꝛtet autē aliqualiter conſtituere ordineꝫ ipſius ad contrariū nobis que a principio queſtionū. incipiunt quidē enim ut dixímus omnes ab admirari ſi ita habēt quēadmodū anthonomata nōdum ſpeculātibus cauſam ut circa ſolis cōuerſiones aut diametri cōmenſuratione. mirum eniꝫ videt eſſe omnibus ſiquid numeroꝛ nunc menſurať. oporꝛtet autē in contrariū ut ad dignius iuxta prouerbiuꝫ confirmare quēadmodum ⁊ in his cum didicerit. nihil eniꝫ ita mirabiť vir geometricus q̄ꝫ ſi diametri cōmēſurabilis fiat. Que quidem igit ſit natura ſcientie queſite dictū eſt: ⁊ que ſit intentio qua oporꝛtet adipiſci queſtionem ⁊ totum methodum.

Voniā autē manifeſtum ꝙ earuꝫ que a principio cauſarū oporꝛtet ſumere ſcientiā. tunc eni ſcire dicimus vnūqȝqȝ quādo primā cauſam cognoſcere putamus. cauſe vo quadrupliciter quarū vnā qdē cauſam dicimus eſſe ſubſtantiā ⁊ qȝ quideratēē reducit enim in ipſam: quare primū ad rationeꝫ vltimā: cauſa autē ⁊ principiū ipſū quare primū vnā vo materiā ⁊ ſubiectū: tertiā autē vnde principiū motus: quartā vo ei cauſaꝫ oppoſitā: ⁊ qȝ eſt cuius cauſa ⁊ bonum. finis eni generatiōis ⁊ motus omnis eſt. ſufficienter eni quidē igitur de his ſpeculatū eſt in his que ſunt de natura. accipiamus tñ a nobis prioꝛes ad entiū perſcrutatiōnē veniētes ⁊ de veritate philoſophātes. palaꝫ eniꝫ quia ⁊ illi dicunt principia quedā ⁊ cauſas ſuperuenientibus igit erit aliquid primo pere methodo que nunc: aut enim aliud aliquod cōe genus inueniemus: aut modo magis dictis credemus. primū igit philoſophantiū plurimi ſolas eas que in materie ſpecie putauerūt omniū eſſe principia: naꝫ ex quo ſunt omnia entia ⁊ ex quo fiunt primo ⁊ in quid coꝛrūpet vltimo ſubſtātia quidē manente: in paſſionib⁹ vo mutata hoc elementū: ⁊ id principiū dicunt eſſe eoꝛū que ſunt: ⁊ propter hoc non generari nihil dicunt putat: neqꝫ coꝛrūpi quaſi tali natura ſemp conſeruata ſicut neqꝫ dicimus Socrateꝫ neqꝫ generari ſimpliciter quādo fit bonus aut muſicus: neqꝫ coꝛrumpi qñ deponit habitus iſtos ꝓpterea ꝙ ſubiectuꝫ maneat Sortes ipſe ſicut nec alioꝛ nihil.

UVA. BHSC. IyR_012

Oportet igitur esse aliquam materiã aut vnam aut plures vna ex quibus fiunt alia conseruata pluralitatẽ tamen ⁊ spem talis principij non idẽ omnes dicunt:sed tales quidẽ talis philosophie princeps aquam ait esse.vnde ⁊ terraz esse super aquaz asserebat: forsan opinionẽ hanc accipiẽs quia cunctoꝝ nutrimentũ humidũ videbat esse ⁊ ipsum calidum ex hoc factuz:⁊ animal hoc viuere ex quo fit ỽo hoc est principium omnium: propter hoc igit eam est accipiẽs existimationẽ. ⁊ quia cunctoꝝ spermata materiam habent humidam: aque ỽo natura principiũ est humidis. Sunt autẽ aliqui antiquiores ⁊ multũ ante eaz que est nunc generationẽ: ⁊ primos theologiçãtes sic putant de natura existimanduz:oceanum enim ⁊ tethym generationis parentes fecerunt. sacramentũ deorum aquam stygem ab ipsis potis vocatam. honorabilius enim qm̃ antiquis: sacramentũ autem quod honorabilius. siquidẽ igitur antiquoꝝ aliqua ista ⁊ senior fuit de natura opinio:forsan vtiqz incertũ erit. Thales qdẽ sm̃ hunc modũ pronunciasse dicit de prima cã. Ponem quidem enim omniũ non vtiqz aliqs dignificabit posuisse cum bis propter sui intellectus prauitatẽ.Anaximenes autem ⁊ Diogenes aerem priorem aqua ⁊ maxime principium simpliciũ corpoꝝ ponunt. Hypasus autez methapontinus ⁊ Heraclitus effesius ignez.Empedocles ỽo quatuor cum dictis addens terraz quartum:ea nãqz dixit semper manere ⁊ nũqz fieri nisi pluralitate ⁊ paucitate cõgregata ⁊ disgregata in vnum ex vno. Anaxagoras ỽo claçomenius isto quidem etate prior: factis ỽo posterior: infinita dicit esse principia.naz fere omnia corpora partiũ consimiliũ:ut ignem: aut aquam ita generari aut corrumpi ait congregatione ⁊ disgregatione solum:aliter autẽ nec generari nec corrũpi sed manere sempiterna.Ex bis quidẽ igitur solã quis causaz intelliget eam que in materie specie dicit. Procedentibus autẽ sic ipsa res viam verbi fecit ⁊ coegit querere. si enĩ q̃zmaxime omnis corruptio ⁊ generatio ex aliquo vno autẽ pluribus est: quare hoc accidit ⁊ que causa: nõ vtiqz facit ipsum subiectum transmutare seipsuz. dico autẽ veluti neqz lignũ neqz es alterutrum horũ permutandi est causa: neqz enĩ lignũ facit lectuz neqz es statuã:sed aliud quid mutationis causa est.hoc autẽ querere est aliud principiũ querere: ut si nos dicamus vnde principiuz motus. Igit omnino qui talem a principio viaz tetigerunt ⁊ vnũ esse subiectum nihil difficultatis sibimet fecerunt.verũ quidem vnũ omne dicentiuz quasi ab ea questione deuicti ipsum vnũ immobile dicunt esse:⁊ naturam totam non solum sm̃ generationẽ ⁊ corruptionẽ. hoc enĩ antiquũ est ⁊ qđ omnes esse confessi sunt:verum ⁊ sm̃ vnã mutationẽ omne est: ⁊ hoc eorum est proprium.vnũ ergo solũ dicentiũ ipsum esse nulli talez intelligere causam cõuenit nisi forte Parmenidi: ⁊ hoc in tm̃ quia non solũ vnam causaz sed ⁊ duas aliqliter ponit esse causas. plura ỽo facientibus magis cõuenit dicere ut ipsuz calidum ⁊ frigidum: aut ignem aut terram: vtunt enim quasi motiuã habente materiã igne: aqua ỽo ⁊ terra ⁊ huiusmodi e conuerso. Post bos autẽ ⁊ talia principia tanqz non sufficientibus existentiũ generare materiam.iterũ ab ipsa veritate velut aiebamus coacti habitũ quesierunt principiũ. ipsius enim ⁊ bene hoc quidẽ eoꝝ que sũt habetur illa fieri forsan neqz ignẽ neqz terrã neqz aliud nihil: nec verisimile causam esse nec illos cõueniens existimare:neqz iterũ ipsi antomatbo ⁊ fortune tantã cõmittere rem bene habere. dicimus ⁊ aliquis intellectũ inesse quẽadmoduz etiam in animalibus ⁊ natura causam ⁊ mundi ⁊ ordinis totius ut excitans apparuit priores omnia preter cõuenientia dicentes. Palam quidẽ igit Anaxagoraz scimus hos sermones tetigisse attamẽ babz prius Hermitinus claçomenius causã dicendi. Siquidem igitur opinantes simílis ipsius bene causam principium existentiuz esse posuerunt:⁊ tale vnde motus existentibus ineſt. Suspicabit autẽ vtiqz aliquis Heliodum primuz quesiuisse huiusmodi: ⁊ vtiqz siquis alius amorem aut desiderium inexistentibus quasi principium posuisset ⁊ Parmenides eteni hic tẽtans monstrare vniuersi generationẽ:primũ quidem ait deorum amorem fore prouidentẽ omnibus. Heliodus ỽo omniũ primũ chaos fuisse deinde terrã lataz ⁊ amorem qui omnia condocet imortalia quasi necessariũ sit in existentibus causaz que res ipas moueat ut congreget. His quidem igit quomõ oporteat distribuere de hoc quis primus liceat iudicare posterius. Quoniã autem cõtraria bonis inesse videbant in natura ⁊ non solum ordinatio ⁊ bonum sed inordinatio ⁊ turpe ⁊ plura mala melioribus ⁊ praua bonis: sic alꝰ aliquis amorem introduxit ⁊ litem:singula singulorum causam horuz.si quis eni assequat ⁊ accipiat ad intellectũ ⁊ non ad que balbutit dicens Empe. inuenit amorem quidẽ causam esse agatorũ bonorum:litem ỽo malorum. quare siquis dixerit quodãmodo dicere Empedoclem bonũ ⁊ malum principia forsan bene dicet si bonorũ oium ei bonum est causa:⁊ malorum malum. isti qdẽ igitur sicut diximus ⁊ vsqz ad hoc duas causas tetigerunt quas in physicis determinauim⁹ materiam quidem: ⁊ id vnde motus principiuz obscure quidem ⁊ non manifeste. Sed qualiter in bellis ineruditi faciunt: eteni illi circũducti sepe bonas plagas faciunt. at nec illi ex scientia: nec isti sunt assimilati scientibus dicere quod dicunt bis enim fere vsi videnť nihil nisi paruz. Anaxagoras autem artificialiter vtitur ad mundi generationẽ intellectu:nam quando dubitat que causa ex necessitate ineſt tunc attrabit ipsum:in alijs ỽo omnia magis causatur eoꝝ que fiunt q̃z intellectuz. Empedocles plus quidem vtitur causis sed tamen nec sufficienter: nec in bis inuenit qđ concessum est. a multis igitur arguitur in locis apud ipsum amor disgregat:lis autẽ congregat nam qum in elementa quidẽ ipsum esse alte distrabitur: tunc ignis in vnũ ⁊ elementoꝝ aliorũ singula concernuntur.qum autem iterũ in vnuz ab amore conueniunt necesse est rursũ ut ex singulis particule secernãtur. Empedocles quidẽ igitur preter priores prius banc causaz diuidẽs induxit non vnum faciens motus principium: sed diuersa ⁊ contraria. Amplius autem que in materie specie dicuntur elementa quattuor primus dixit:non tamẽ vtitur quatuor sed ut duobus existẽtibus solũ igne quidẽ sm̃ se oppositis

UVA. BHSC. IyR_012

vo quaſi vna natura terra ⁊ aere ⁊ aqua. ſumet autē vtiqz aliquis id ſpeculans ex verſibus hic quidem igitur ſicut diximus ſic ⁊ tot dixit principia. Leucippus vo ⁊ collega eius Democritus elementa quidem plenū ⁊ inane dicunt eſſe dicētes velut hoc quidez ens illud vo non ens. boꝝ autē plenū quidem ⁊ ſolidum ens: inane quidez non ens propter quod ⁊ nihil magis ens nō ente: aut eſſe dicunt quia nec inane corpore cauſas autem entium hec ut materiā. Et quēadmoduz qui vnū faciunt ſubiectam ſubſtantiā alia paſſionibus eius generant. rarum ⁊ ſpiſſum principia paſſionū ponentes: eodē modo ⁊ hi dictas cauſas alioꝝ dicunt eſſe: has vo tres dicunt eſſe figuram ordinem ⁊ poſitionē. differre enim aiunt ens ⁊ rhythmo ⁊ diathigi ⁊ tropi ſolū: boꝝ aūt rhythmus figura ē: ⁊ diathigi ē ordo: ⁊ tropi poſitio. differt enim a. a. b. figura: an autem a na. ordine. z. autem ab. n. poſitione. De motu vo vnde ⁊ quomodo ineſt exiſtentibus ⁊ hi aliis ⁊ ſimiliē negligenter dimiſerunt. De duabus quidez igiē cauſis ut diximus intm̄ videtur queſituz eſſe prius. In his autez ⁊ ante nos vocati pythagorici mathematica tangentes primi autē produxerūt ⁊ in eis nutriti horum principia eſſe omnia putauerunt. boꝝ autem quoniaz numeri natura ſunt primi: ⁊ in numeris videbantur multas ſpecularī ſimilitudines exiſtētibus ⁊ factis magis q̄z in igne ⁊ aqua ⁊ terra quia talis numeroꝝ quidez paſſio iuſticia: talis autem anima ⁊ intellectus: alia vo tempus ⁊ alioꝝ ut ē dicere vnūquodqz ſimiliter. amplius autem ⁊ armoniarū in numeris ſpeculantes paſſiones ⁊ rationes: qm̄ ⁊ alia quidem numeris ſim naturam omnē videbant aſſimilata eſſe: numeri autem omnes natura primi elementa numeroꝝ exiſtentiū elementa cunctoꝝ eſſe exiſtimauerat: ⁊ totum celum ⁊ armoniam eſſe ⁊ numerum ⁊ quecūqz habebant conſeſſa monſtrare ⁊ in numeris ⁊ armonijs ad celi paſſiones ⁊ ad partes: ⁊ ad ornatum totuz hoc colligētes adapiant: ⁊ ſiquid alicui deficiebat annectebant ut ipſis totum negociū eſſet cōnexuz dico autem puta qm̄ perfectus denarius eſſe videtur: ⁊ omnē cōprehendere naturaz numeroꝝ ⁊ que ſim celum feruntur decem quidem eſſe dicunt. ſolis autez nouem exiſtentibus manifeſtis ideo antichanā decimam faciunt. De his autez certius eſt a nobis in alijs determinatum. Sed cuius quidez gratia ſuperueninus hoc eſt ut accipiamus ⁊ de his que poſſunt eſſe principia: ⁊ quomodo in dictas cadunt cauſas videtur ⁊ hi numerum putare principium eſſe ⁊ quaſi materiam exiſtentibus: ⁊ quaſi paſſiones ⁊ habitus. numeri vo elementa par ⁊ impar: ⁊ horum hoc quidem finitū illud vo infinitum. vnū autem ex his vtriſqz eſſe: etenim parem ⁊ imparem: numerum autem ex vno numeros ſicut dictum eſt totum celum. Eorundem autem alij decem dicunt eſſe principia ſim correlatōnez dicta finitum ⁊ infinitum: par ⁊ impar: vnum plurale: dextrum ſiniſtrum: maſculinum femininū: quieſcens motū rectum curuum: lucem tenebras: bonum malū: longius altera parte quadrangulare: quemadmodum Alineon crotoniates ſuſcipere: aut hic ab illis: aut illi ab hoc hunc ſermonem acceperunt: etenim fuit etate Alineon ſene exiſtente pythagora his vo conſimiliter enumerauit. naz ait eſſe duo multas hūanoꝝ dicens contrarietates non ſicut hi determinatas ſed quaſcūqz: ut albū nigrum: dulce amarum: bonum maluz: magnū paruū: hic quidem indeterminate proiecit de ceteris. Pythagorici vo ⁊ quot ⁊ que contrarietates enunciarūt. ab his ergo ambobus tm̄ eſt accipere quia contraria ſunt exiſtentium principia quot vo ab alijs ⁊ que hec ſint: qualiter tamen ad dictas cauſas conuenit adducere plane quidem non eſt dearticulatum ab illis. videntur autem in materie ſpecie elementa ordinare. ex his enim ut ex eis que inſunt conſtitui ⁊ plaſmari dicunt ſubſtantiam. antiquoꝝ quidez igitur elementa nature plura dicentium: ex his ſufficiens eſt intellectui ſpeculari. Sunt autem aliqui qui de omni quaſi vna exiſtente natura enunciauerunt. modo vo non eodem omnes: neqz ipſius bene: neqz ſim naturā. ad preſentez quidē igitur cauſarum perſcrutatōnem nullatenus congruit de ipſis ſermo: non enim ut philoſophoꝝ quidam qui vnum poſuerunt ipſuz eſſe ens tamen generant ex materia quaſi ex vno ſed alio dicūt hi modo. illi nanqz motū apponunt ipſum eſſe generantes: hi vo imobile dicunt eſſe: attamen tm̄ conueniens eſt preſenti ſpeculatōni. Parmenides quidem enim videtur vnum ſim rationez tangere. Melliſſus vo ipſum ſim materiam: q̄re ⁊ hic quidem finitum: ille vo infinitum id ait eſſe Xenophanes vo primus horum vnum dixit. Parmenides eniz qui huius dicitur diſcipulus nihil explanauit: neqz de natura horum neuter viſus eſt tangere ſed ad totum celum reſpiciens ipſum vnum dicit eſſe deum. Hi quidez ſicut diximus pretermittendi ſunt ad preſentem inquiſitionem: duo quidem ⁊ penitus tanq̄z exiſtentes parum agreſtioꝝ. Xenophanes ⁊ Melliſſus Parmenides autem magis videns viſus eſt dicere: nam preter ens nihil dignatur eſſe ex neceſſitate ens opinatur eſſe vnū: ⁊ aliud nihil de quo manifeſtius in phyſicis diximus. coactus vo apparentia ſequi: ⁊ vnum quidem ſim rationē: plura vo ſz ſenſuz opinans eſſe duas cauſas ⁊ duo principia. Rurſus ponit calidum ⁊ frigidum ut ignem ⁊ terram dicens. horum autem quoniaz ſim ens calidum ordinat: alterum vero ſim non ens.

X dictis quidez igitur de rationi cō
ſentientibus iam ſapiētibus hoc ac
cepimus: a primis quidē principiū
eſſe corporeuz. aqua nanqz ⁊ ignis
⁊ ſimilia corpora ſunt: ⁊ ab his quidem vnuz: ab illis vo plura principia corporea: vtriſqz tamē hec nihil in materie ſpecie ponentibus ⁊ cū hac illam vnde motus: ⁊ hanc ab his quidem vnā: ab illis vo duas.

Oſuerunt principium cuiuſlibet ſpeciei
corpoꝝ vnū quaſi ſpecies materie. qui
dam autem poſuerunt iſtam cauſā ⁊ cō
iunxerunt illud ex quo fit motus: ⁊ quidā poſuerunt iſta duo: ⁊ quidam vnum.

Com. j. Quia antiqui primi naturales conueniunt in hoc q̄ principium omniū generabiliū eſt vnū quatuor elemētoꝝ. ⁊ quidā ponunt ipſuz ignē: ⁊ quidā aerem: ⁊ quidaz aquam: preter terram niſi ponentes leges. d. de ipſis narrando poſuerunt principium ⁊c. i. antiqui vo poſuerunt

UVA. BHSC. IyR_012

principiū vnum ex qualibet specierū corpoꝝ simplicium s.quia quidā posuerunt ignem:quidā aquam:quidā aerē ⁊ dixit quasi species materie quia materia est in potentia ista autem in actu. ⁊ quia materia in rei veritate non generatur neqꝫ corrūpitur: ista aūt sunt generabilia ⁊ corruptibilia:⁊ isti non perceperunt de causis nisi materialem. D.o.quidam autem posuerunt cē.i. quidam autem dixerunt causaꝫ materialē esse:⁊ addiderunt causaꝫ mouentē ⁊ agentem:⁊ istoꝝ quidam ponunt istaꝫ causam esse vnā ⁊ quidam duas.

Igit vsqꝫ ad italicos ⁊ absqꝫ illis mediocrius dixerunt alij de ipsis: attamē ut diximus duab⁹ sunt causis usi:⁊ harum alteram:hi quidem vnā illi vo duas faciunt:illam vnde motus.

Usqꝫ ad tempus italoꝝ ⁊ locuti sunt de istis alij modicum. sed sicut dixi qui ponunt causas duas diuersant in alia causa.quidam enī dicunt ipsam esse vnam:⁊ quidam duas.s. illud ex quo fit motus.

2 Potest intelligi per hoc quod.d.vsqꝫ ad tempus italorum q hi sciuerunt has duas causas tm̄.s. materialem ⁊ agentem.D.o.⁊ locuti fuerunt de ista alij modicum.s. de causa formali: narrauit enim hoc in alio tractatu de Empedocle.s. q volebat demonstrare quid est os:⁊ quid est caro:sed non propalauit q forma rei debet esse principiū aliud a sex principijs.s. quatuor elemētis ⁊ lite ⁊ amicitia que ipse ponebat.D.o.sed sicut dixit cē.⁊ innuit Anaxagoram qui ponebat intellectum esse motorem tm̄:⁊ Empedoclem qui ponebat duos motores.s.amicitiam ⁊ litē.

Pythagorici vo duo quidem principia faciunt sm eundem modum:tm̄ autem addiderunt q ⁊ proprium eoꝝ est quia finituꝫ ⁊ infinitum ⁊ vnum non aliquas alias putauerunt esse naturas: ut ignem aut terram aut aliud aliquid tale: sed infinituꝫ ipsum ⁊ vnū horum esse substantiā de quibus predicantur:quapropter ⁊ numeruꝫ esse substantiā omnium.

Pythagorici autem dixerunt duo principia esse sm hunc moduꝫ:⁊ est illud quod declaratū fuit eis ⁊ est proprium eius dicere finem: ⁊ vnuꝫ ⁊ infinitū: ⁊ non sunt assueti aliud appellare naturam. U.g.ignem ⁊ terram ⁊ similia sed ipsum infinitum ⁊ vnum est substantia:⁊ ex istis ea que ponunt ⁊ numerant in greco album.

3 Dixit: Pythagorici autē conueniunt cum naturalibus in hoc q dicunt q principia sunt duo: sed sm moduꝫ qui apparuit eis non sm modum qui apparuit naturalibus. ⁊ qum.d.hoc in quo conueniūt he due secte.d.q est proprium pythagoricis:⁊.d. ⁊ est proprium eius dicere cē .i. pythagorici ponunt hec duo principia: vnū autem eoruꝫ finem:⁊ vnum que significant eandem intentionem apud eos:scōm autē principiū ponunt infinitum.⁊ hec duo sm istos sunt sm materiam ⁊ formaꝫ non sm materiā ⁊ agēs sicut erant apud antiquos naturales.D.o. ⁊ non sunt assueti appellare cē.i. ⁊ isti homines cuꝫ hoc q ponunt hec duo principia cōmunia oibus naturalibus:non ponūt principium naturale rebus naturalibus:sicut fecerunt naturales de hoc qō ponunt principiū naturale reruꝫ naturaliū. U.g.ignem ⁊ terram: ⁊ innuit per hoc diminutionē eaꝝ qum non posuerunt rerum naturaliū principium naturale.non enim posuerunt hec duo principia nisi sm q opinabantur illa esse principia rerum:⁊ q numerus est substantia rerum naturaliū ⁊ q principia substantie sunt substantie:⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ ipsum infinitum:⁊ vnum est substantia.i. sed non posuerunt ipsum infinituꝫ ⁊ ipsum vnum principiū entium nisi sm q est substantie: ⁊ sm hec duo principia sunt etiā substantie quia sunt principium numeri qui est substantia entium.principium enī sbe debꝫ esse substantia.D.o.sed ex istis cē.i.ex istis duobus principijs posuerunt entia que dicunt esse numerum idest qum existimauerunt entia esse numerum ⁊ q principia numeri sunt vnum ⁊ multū:dixerunt q hec duo principia sunt entium.

De his igitur sm hunc enunciauerunt modum:⁊ de eo quidem qōquidest dicere ⁊ diffinire ceperunt:valde autem simpliciter tractauerūt superficialiter autem diffinierunt:⁊ cui primo inerat terminus dictus hoc esse substantiaꝫ rei putauerunt:ut siquis existimet ratōne idem esse duplum ⁊ dualitatē eo q inest primo duobus duplum:sed fortasse duplo ⁊ dualitati non idem est esse.si autem non multa ipsum vnū erit quod ⁊ illis accidit.de prioribus quidē igitur ⁊ alijs tot est accipere:

Et usi sunt consideratione valde simplici in diffiniendo manifestum ⁊ primū ens per diffinitionem quam dixerunt:⁊ hoc est quod existimauerunt esse substantiaꝫ rei: sicut homo existimat q duplum ⁊ dualitas est idem quia duplū pus est dualitate:sed non sm modum sm quem aliquid est duplum est duo. si igitur non fuerit ita vnū erit multū:⁊ hoc est quod accidit illis.⁊ inueniunt de priori ⁊ posteriori alia talia.

4 Idest ⁊ qum isti homines.s.pythagorici voluerunt cōsiderare de entibus posuerunt suam considerationē in eis in eo q est valde simplex qum diffinierunt primū ens:⁊ illud quod est magis manifestū ⁊ est magis dignū in esse ⁊ cognitione.s.substantia per diffinitionē quam dixerunt.s. quia dicunt ipsum esse infinitum:⁊ vnū:⁊ numerū .D.o. ⁊ hoc est qō existimabant cē.i. ⁊ hoc quod existimabant q natura entiū est natura numeri qz numeri predicantur de entibus est sicut existimatio eoꝝ qui existimant duplū ⁊ dualitatem esse idem.i.eiusdem nature: quia duplū est vniuersalius dualitate:⁊ prius ea naturaliter: qō describit sic:qō qū aufert aufertur aliud ⁊ non ecōuerso:⁊ qum aliud est erit illud.D.o. sed non sm modum.i.sed nō sm modū sm quem aliquid est duplum est duo.i. q qum de aliquo aliqua plura vno predicātur non est necesse ut eodem modo predicent de eo neqꝫ ut predicatū demonstret substantiam illius.D.o. si igitur non fuerit sic erit vnum multū.i.si igitur natura posterioris non fuerit alia a natura prioris tunc natura vnius ⁊ natura pluris erunt eadem ⁊ intendebat per hoc q si entia essent numeri qz nūerus ē prior entibus:tunc plus esset vnū:⁊ vnū plus.D.o.⁊ hoc est qō accidit illis.i.⁊ impossibile accidens dicentibus entia esse numerū est sicut impossibile accidens opinantibus esse vnū plus.i. q contraria sunt vnuꝫ quia sunt in vno. D.o.⁊ inueniunt de priori ⁊ posteriori alia talia.i. ⁊ multa alia talia sunt prioza sensibilibus hoc modo prioritatis sicut est numerus. quia igitur fecerunt numerū esse substantiaꝫ sine illis alijs prioribus naturalibus: ⁊ oia ista reducunt ad hoc q prius sm diffinitionē non debet esse prius natura sm esse: ⁊ hoc magis declarabitur in tractatibus substantie.

Post dictas vo philosophias platonis superuenit negociū:in multis quidem hos sequēs aliam vo preter italicorum philosophiam habens.nam ex nouo consentiens Cratyli ⁊ Heraclitī opinionibus sensibilibus omnibus semper defluentibus: ⁊ scientia de eis non existente hoc quidez ⁊ posterius ita suscepit. Socrate vo circa moralia negociāte:⁊ de tota natura nihil.

13

UVA. BHSC. IyR_012

Et post hoc quod dictum fuit de modis philosophie inuenta fuit philosophia Platonis: ⁊ sequebat illos in multitudine. in vnitatibus aũt erat ſm opinionem italorum: ⁊ primus qui contingit post Democritum fuit opinio herculeoꝝ .ſ. qꝫ omnia entia sunt semper in fluxu ⁊ qꝫ nulla est in eis scientia. istas igitur opiniones ſm hoc accepimus in postremo. Socrates autem locutus fuit in moralibus: ⁊ nihil dixit de natura.

5 Dixit: Et postꝫ inuenti fuerunt isti modi philosophie ſ. pythagoricoꝝ: ⁊ vniuersaliter qui ponebant mathematica principia entium ⁊ naturaliũ. ſ. Anaxagore ⁊ Empedoclis ⁊ Democriti. inuenta fuit philosophia Platonis: ⁊ dixit: qꝫ consequebat illam in multitudine. i. qꝫ Plato consequebat in pluribus suis opinionibus opinionẽ pythagoricoꝝ: ⁊ in paucioribus opinionẽ italoꝝ: ⁊ fuerunt primi naturales in italia. ſ. Anaxagoras: ⁊ Empedocles: ⁊ Democritus: ⁊. d. qꝫ Plato sequebatur in maiori parte philosophie sue eos qui ponebant mathematica causas rerum sensibiliũ: quia Plato dicebat formas esse: ⁊ opinabat naturam formarum ⁊ numeri naturã esse eandem ut declaratum erit in tractatibus substãtie: ⁊ opinabatur qꝫ quatuor elementa sunt composita ex superficiebus equalium laterũ ⁊ anguloꝝ: ⁊ sunt quinqꝫ dicta corpora in vltimo Euclidis: ⁊ consequebant naturales in dicendo esse ꝑmaꝫ materiam ⁊ quatuor elementa esse .D.d. ⁊ primuꝫ quod contingit post Democritũ fuit opinio herculeoꝝ qui faciebant dubitare omnes dantes se ad philosophiã in illo tẽpore: ⁊ dicebant qꝫ nulla est scientia. scientia enĩ est necessaria ⁊ semper: ⁊ nihil est hic de quo pẽdeat scientia nisi sensibilia que sunt semper in transmutatione. ⁊ qum scitum est semper in transmutatõe: igitur ⁊ scientia semper est in transmutatione: ⁊ scientia transmutata non est scientia: ꝫ nulla est scientia. D.d. ⁊ istas opiniones ⁊c̃. i. iste igit opiniones predicte pueniunt ad nos de considerantibus in philosophia vsqꝫ nunc. Socrates vo fuit primus eoꝝ qui locuti fuerũt de philosophia morali: ⁊ nihil addidit eis que dicta fuerint ab antiquis in philosophia speculatiua.

In his tamẽ vniuersale querẽte: ⁊ de diffinitiõibus ꝑmo intellectũ firmãte illuꝫ suscipiẽs ꝓpter tale putauit: quasi de aliis hoc factum: ⁊ non de sensibiliũ aliquo. impossibile nanqꝫ est cõmunẽ rationẽ esse alicui sensibiliũ semp trãsmutatiũ. sic itaqꝫ talia qdẽ entiũ ideas ⁊ species appellauit: sensibilia vero ꝓpter hec: ⁊ ſm hoc dici omnia: nam ſm participatiõeꝫ esse multa vniuocoꝝ speciebus: participatõe vero ſm nomẽ trãsmutatũ. Pythagorici quidẽ enim existẽtia dicũt esse numeroꝝ mutatiõe. Plato vero participatiõe nomen trãsmutãs: participationẽ tamen aut imitationem que sit vtiqꝫ speciꝫ dimiserũt in cõmuni querere. amplius aũt ꝑter sẽsibilia: ⁊ species mathematica rerũ inter media dicit esse. ⁊ differẽtia a sensibilibus quidem: quia sempiterna sunt ⁊ immobilia a speciebus: eo qꝫ hec quidem multa quedam similia sint. species autem ipsum vnum vnaqueqꝫ solum: quoniaꝫ autem species cause sunt aliis.

Et hoc fuit dictum quia fuit acceptũ qꝫ esse illius fuit ad modũ esse aliaꝝ rerꝫ: ⁊ in sensibilibus nõ est aliquid fixum: neqꝫ etiã est possibile vt sensibilia habeãt aliquẽ terminũ cõmunẽ: qũ semp sint in trãsmutatiõe. ⁊ vocauit illa que sunt entiũ eadem formis: omnia autẽ sensibilia dicũtur per ista: ⁊ ꝓpea multa vniuoca sunt cõmunia in specie: sed ipse addidit equiuocatiõeꝫ. Pythagorici vero ſm similitudinẽ dixerũt qꝫ entia sũt vnuꝫ Plato vero addidit equocatiõeꝫ. cõmunicatio vero aut similitudo que est iter species dimiserũt perscrutatõeꝫ vniuersalẽ de eis: ⁊ non cõtradixerũt nisi in sensibilibus ⁊ in speciebus mathematicis que dicũt esse media inter sensibilia. sensibilia autem quedã sunt semp non mobilia. species autẽ sunt ea que inueniũtur ad multa: ⁊ species est illud quod inuenitur cuilibet: ⁊ species etiam est causa aliaꝝ rerꝫ.

6 Quia dubitatio herculeoꝝ mouit Platonem ad dicẽdum formas esse: incepit hic declarare quomõ illud mouit eum ad credendũ hoc: ⁊ dixit: quia accepit ⁊c̃. i. ⁊ mouit Platonem ad dicendum formas esse quia inuenit in vnoquoqꝫ genere ⁊ in vnaquaqꝫ specie qꝫ esse istius indiuidui in illo est ſm modum esse aliorum indiuiduoꝝ in illo genere: ⁊ hoc est impossibile ut esset accidentaliter. ⁊ opinatus fuit qꝫ nihil in sensibilibus est fixum: ⁊ qꝫ impossibile esset etiam ut sensibilia haberent diffinitionem in qua cõmunicarent qum semper sint in transmutatione: ideo opinatus est qꝫ intentiones que inueniuntur in indiuiduis vniuscuiusqꝫ speciei eedem sunt: ⁊ diffinitiones rerum sunt res necessarie extra animam: ⁊ vocauit eas formas ⁊ exemplaria. ſ. formas rerum sensibiliuꝫ: ⁊ exemplaria que aspicit sicut artifex inspicit formas artificiati: ⁊ si non tunc quodlibet esset a quolibet: ⁊ non esset ex spermate hominis homo semper: neqꝫ a spermate equi equs semper. Deinde. d. omnia autem sensibilia ⁊c̃. i. ⁊ opinati sunt propter hoc qꝫ omnia sensibilia diffiniuntur per istã naturam: ⁊ inueniuntur per illam sicut reꝫ a suo exemplari. Deinde. d. ⁊ multa vniuoca ⁊c̃. i. sed nomina vniuoca significant de multis rebus eandem cõmunem intentionẽ in eis: ⁊ ſm sermonem in formis non erit hec intentio eadem cõmunis multis: ⁊ sic fient nomina specierum cõmunia: ⁊ non erit intentio vniuersalis nisi tñ nomen: ⁊ ideo dixit: quia addidit equiuocationem. Deinde .d. Pythagoras vo ⁊c̃. i. pythagorici inducti ad dicendum entia esse numeros per similitudinem quia assimilauerunt numeros entibus ⁊ crediderunt eos esse entia: ⁊ ideo non contingit eis habere nomẽ cõmune inter numeros ⁊ entia: neqꝫ fuerunt coacti ad dicendum nomen in arabico vocatuꝫ nomen equiuocum cõmune in speciebus. Plato autem addidit nomen cõmune ⁊ forte innuit per hoc antiquos opinantes qꝫ cause entium sunt genera vniuersalia sicut vnũ ⁊ ens. isti enim non credebant nomen hoc equiuocũ esse: ⁊ ex hoc errauit Parmenides qũ non distinxit inter hoc nomen ens quod significat vnũ in numero: aut vnum in genere: ⁊ credidit omne ens esse vnuꝫ in numero. Deinde dixit: cõmunicatio autẽ ⁊ similitudo ⁊c̃. ⁊ innuit per hoc Platonem: quoniam qum fuit perscrutatus de cõmunicatione inter indiuidua debebat perscrutari de coniunctione inter species: ⁊ dixit hoc quia contingit ei qum dixit in vltimis speciebus esse formas dicere hoc in aliis speciebus: ⁊ sic forme haberent formas: ⁊ sic in infinitum: aut diceret qꝫ omnes species sunt res intellecte existentes in anima ⁊ non habent esse extra animam. Deinde dixit: sed non contradixerũt nisi in sensibilibus ⁊c̃. i. ⁊ causa in hoc qꝫ considerauerunt de natura specierum ⁊ non de natura generum est quia perscrutatio eorum fuit ſm contradictionem non ſm perscrutationem: ideo qum quidam contradixerunt herculeorum questioni in ablatione scientie a sensibilibus dixerunt formas esse ⁊ naturam mediam inter formas ⁊ sensibilia ut dissoluatur ab eis per hunc sermonem questio in vtroqꝫ: ⁊ si considerassent in re ſm

UVA. BHSC. IyR_012

naturam eius tunc responsio esset eadem in sensibilibus
& mathematicis. & quia ista contradictio fuit corrupta in-
cepit dicere contradictionem iustam contra istos: & dixit:
sensibilia autem quedam sunt cē. i. dicere autem q̄ sensi-
bilia semper sunt in transmutatione :contradicitur sic :
quoniam entia sensibilia quedam sunt non transmuta-
bilia essentialiter sed permanentia scilz forma: & quedam
sunt transmutabilia semper scilz materia. & hoc quod di-
xit: species autem sunt illa que inueniuntur cē. contradi-
cit opponendo sermoni de formis: & opponendo dicenti-
bus q̄ nulla est res in qua cōmunicant individua nisi no-
men tm̄: & isti sunt illi qui destruunt scientiam: quoniam
cum manifestum est de diffinitione speciei q̄ est intentio
existens in pluribus fm numerum fm q̄ vnunquodq̄z
eorum est ens: manifestum est q̄ forme abstracte impos-
sibile est ut sint in sensibilibus ita q̄ sint eedem nedum ut
demonstrent essentiam eorum: & similiter apparet ex ista
diffinitione q̄ illa multa de quibus predicantur species
communicant in eadem intentione non in eadem dictio-
ne. Deinde dixit: & species est causa aliarum rerum idest
causa scientie individuorum non causa individuorum.

Ex illis enim fm participationem vnius spe-
cies esse numeros: vnum tamē substantiā & non
aliquid aliud ens dici vnum. consimiliter pytha
goricis dixit: & numeros esse causas materie sub
stantie similiter ut illi.

Et que sunt ex illis fm cōmunicationem in
vno sunt species. qui autem dixit q̄ vnuz est sub
stantia & nihil aliud est ens qđ dicatur esse vnuz
dixit sermonem propinquū sermoni pythagori
corum. s. q̄ numeri sunt cause substantie aliaruz
rerum. ista enim est opinio illorum.

7 Forte intendit facere differentiam inter individuum
& speciem: & qum dixit: & que sunt ex illis: innuit indivi-
dua : & quasi dicat: intentio autem vna que est in istis re-
bus individualibus fm q̄ non cōmunicant in ea: sed ap-
propriatur vnicuiq̄ eorum est vnum individuale: inten-
tio vero vna in qua cōmunicant dicitur species. Deinde
dixit: qui autem dixit q̄ vnuz est substantia & nihil aliud
cē. idest qui autem dixit q̄ vnum in numero est substan-
tia: & nihil aliud est ens de quo dicitur esse vnuz alio mo-
do ab vno in numero dixit propinquum sermoni pytha-
goricorum. & dixit propinquū: quia isti sunt dicentes par-
tem esse individisibilem quia apud istos non est substantia
& vnum nisi ista pars: & ideo contingunt eis impossibilia
que contingunt dicentibus q̄ substantie rerum sunt vnuz
vtraq̄ enim secta non potest dicere quomodo ex istis fit
communicatio: neq̄ quomodo istud vnum individisibile
est causa passionis & actionis & alterationis : quoniam
si reciperent transmutationem erit compositum ex ma-
teria & forma : & omne compositum ex materia & forma
est divisibile.

Pro infinito autez vt vno dualitatez facere: &
infinitum ex magno & paruo hoc ppium. am-
plius hic quidem numeros preter sensibilia: illi
vero numeros esse dicunt res ipsas: & mathema
tica inter media hoz non ponunt. vnum quidē
igitur & numeros preter res facere & nō vt pytha
gorici & specieꝝ introductio ppter eaz que in ra
tiōibus perscrutationē euenit. priores enim dia-
lectica non participauerūt: dualitatem autē face
re alterā naturā: q̄ numeri extra primos natura
liter ex ea generātur velut ex aliquo ethimagio
equidem e cōtrario cōtingit. non enim rationa-
bile ita. nunc quidez enim ex materia multa faci
unt. species vero semel generatur solum. videtur
autem ex una materia vna mensura.

Et quidaz posuerūt loco infiniti duo sicut vni-
tatē: & quidā posuerūt infinitū ex magno & puo:
& hoc est ppriū: & quidam posuerūt numerū ex
sensibilibus. & quidā dixerūt q̄ iste res sunt vnū
& non ponunt mathematica inter ista. qui autem
posuerūt vnum & numeros alia a rebus & nō si-
cut fecerūt pythagorici venerūt ad species p per
scrutatiōes de diffinitōibus & non habuerūt pri
mi antiqui artem diffinitōnis. qui autem fecit na
turam secundam aliam: quia numeri sunt alij a
principijs generantur ex eis generatione natu-
rali: sicut res generatur a suo exemplari. que au-
tem accidunt ei sunt e contrario . dicere igitur
quia ista sunt ex materia currit recte in greco al-
bum .

8 Dixit: q̄ illi qui posuerunt duo principia: vnū. s. & infi
nitū. quidam posuerunt finitū generari a dualitate: & non
posuerunt dualitatem contrariā sicut illi qui posuerūt eā
ex magno & paruo: & hoc intendebat quz. d. sicut vnitatē
uel sicut dualitatem. D. d. & quidam posuerunt causaz in-
finiti magnum & paruū: & hoc est propriū. i. & quidam po
suerunt causam infiniti dualitatem que est magnū & par-
uū que procedunt in magnitudinibus in infinitum: & d. &
hoc est propriū quia isti posuerunt principia tria: vt antiq̄
contraria. s. magnū & paruū: & subiectum recipiens quod
est vnum. qui autem posuerunt principia vnū & infinituz
generant ex dualitate non posuerunt contrarijs. s. vnuz &
infinitū aliquod subiectum. D. d. & quidam posuerūt cē.
idest & istoꝝ dicentium. s. q̄ principia sunt numeri: quidaz
etiaz posuerunt numeros ex sensibilibus. i. formas sensi-
bilium: & isti sunt dicentes formas & numeros: & quidam
etiam dicunt q̄ sensibilia sunt ipsi numeri: & sunt Pytha-
gorici. & quia quidam dicentium formas esse ponunt nu-
meros: & vniuersaliter subiectū mathematicorū naturas
medias inter formas & sensibilia: & pythagorici neutrum
dicunt: sed dicunt q̄ ex numeris cōponūtur entia. d. & nō
ponunt mathematica inter ista & forte innuit dicentes nu-
meros esse formas. iste enim sunt due secte: quidam enim
dicunt q̄ numeri & forme sunt eiusdem nature: & quidam
dicunt q̄ natura numeroꝝ est alia a natura formarum: &
q̄ est natura media inter formas & sensibilia ut habetur
in. iij. istius libri. D. d. qui autem posuerunt vnū & nume
ros cē. i. qui autē posuerunt vnuz & numeros esse partes
reruz sensibiliū: & non dixerunt q̄ numerus est ipsa entia
sicut dixerunt pythagorici. s. partem formalem venerunt
ad dicendum formas & ad dicendum eas esse numeros p
perscrutationem de natura diffinitionuz. s. vnde venerūt
forme in eis & res diffinite extra animam sunt transmuta
biles: quapropter necesse fuit apud eos ponere subiectum
diffinitionum: aut ipsas diffinitiones formas esse: & propt
hoc quia forme sunt apud eos coniuncte cum materijs:
indicauerunt q̄ natura earuz non est alia a natura nūeri
forme enim si sint: impossibile est ut natura earuz sit alia
a natura numeri. D. d. qui autem posuit aliam naturam
dualem. i. qui autem posuit dualitatem que est ex natura
materie: non ex natura forme quia ex ea generantur nu-
meri pares: non generatiōe naturali sicut res generanē ex
suo exemplari. & q̄ est causa infiniti recte dixerunt: qm̄ si
hoc esset accidens dualitati nō semper inueniretur ei ista
actio: qđ eni inuenit in aliqua re accidentaliter est e cōtra
rio. s. q̄ raro inuenit: & hoc intendebat qum dixit: que au
tem accidunt ei sunt e contrario .

UVA. BHSC. IyR_012

Speciem autem quam inducit vnus existens multa facit: similiter quoq; sic se habet masculū ad seminam: hec autem ab vno impletur coitu: masculus vo multas implet q̄uis hec immutationes principioꝝ illorum sunt. Plato quidem igitur de quesitis ita diffinit. palam igitur ex dictis quia duabus causis solum est vsus ipsa que est eius quodquidest ⁊ ipsa materia. species enim eius quodquidest causa sunt: aliis speciebus vo vnuꝫ ⁊ que materia subiecta de qua species: hec quidem in sensibilibus: hec autem in speciebus: vnuꝫ vo in speciebus dicitur: quia hec dualitas est magnum ⁊ paruū. amplius bene ⁊ male causam dedit elementis singulis. singulare quidem magis dicimus priores inuestigare quosdā philosophorum ut Empedoclem ⁊ Anaxagorā.

Et species diuersantur in hoc qō est vnum ⁊ facit multitudinem. ⁊ similiter masculus ex quo fit multitudo. ista igitur sunt exempla ⁊ similia principioꝝ que illi dicebant. Plato autem diffinit ea sm hunc modum in suo libro de questionibus. ⁊ manifestum est ex illo quod dixit q̄ ipse non vtebatur nisi duabus causis. s. quidditate rei ⁊ ea que est sm materiam. species enī sunt cause quidditatis aliarum rerum. species enim sunt vnum: ⁊ illud quod est materia subiecta in qua sunt species: ⁊ quedam dicuntur esse in spē. quidditas enim dualitatis est magnuꝫ ⁊ paruū ⁊ etiam dedit q̄ causa in bono ⁊ laudabili sunt elementa vnunquodq; eoꝝ ceteris: ⁊ sunt ea de quibus diximus q̄ perscrutatio cecidit in principijs.

9 Dixit q̄ species diuersantur nē. ita cecidit abscisum de libro greco: ⁊ est vna significationū quam dicebant dicentes formas esse facientes indiuidua quia natura rerū assimilatur nature masculi qui facit multitudinē. ⁊ quia ista significatio etiam fuit vna multarum que ceciderunt a libro: dixit: igitur ista sunt exempla ⁊ similia principioꝝ .i. iste igitur consimilitudines sunt quas inuenerūt inter species ⁊ vera principia ex quibus existimauerunt q̄ species sunt principia. Plato vo diffinit species q̄ sunt principia sm formam ⁊ sm agens. ⁊ etiam est manifestum q̄ posuit quidditates rerum ⁊ diffinitiones earum formas rerum: ⁊ posuit materiam res in quibus sunt forme. D.o. species enim sunt. s. forme sunt apud ipsum quidditas aliarū reꝝ que non sunt forme. D.o. species vo est vnum nē. i. species autem que vere dicunt sunt illud quod congregat ex forma vniuersali ⁊ materia. U.g. q̄ species hominis non est forma eius tm̄ sm q̄ intendebat Plato: sed congregatum ex materia ⁊ forma. D.o. ⁊ quedam dicunt esse in spēbus nē. i. ⁊ signū q̄ forme non sunt species est q̄ quidditas rei que est forma est in specie sm q̄ est pars eius sicut dualitas: qm̄ quidditas eius apud dicentes eam esse principiuꝫ est magnum ⁊ paruū: ⁊ magnū ⁊ paruum sunt alia a dualitate. D.o. ⁊ etiā dedit nē. i. ⁊ signū q̄ ipse dicit materiā ⁊ formam est quia dedit causam boni ⁊ laudabilis ⁊ etiā suorum oppositoruꝫ: ⁊ hoc non est nisi materia ⁊ forma. D.o. vnūquodq; eoꝝ ceteris. i. quia ipse dedit causam rerum ceterarum apparentiū in entibus de laudabili ⁊ bono sm vtrunq; elementoꝝ que posuit. s. materiam ⁊ formam. Deinde exposuit que sunt illa alia cetera: ⁊ dixit: ⁊ sunt ea de quibus diximus nē. i. ⁊ ista sunt res posterioreſ que apparent in entibus: ⁊ sunt ea quoꝝ cause sunt dāde per principia ⁊ ut principia verificentur propter hoc .d. hoc quia apud questionem principioꝝ querendū est ut sint conuenientia omnibus apparentibus in existentibus qm̄ tunc videntur esse vera: ⁊ hoc non demonstrat necessario ea esse principia donec res manifeste significent ea. s. q̄ quando posteriora significant priora tunc verificabunt q̄ sunt principia eorum.

Quod quidem igitur recte determinatuꝫ est de causis ⁊ quot ⁊ que nobis testimonium prebere videntur: ⁊ hi omnes aliam causaꝫ tangere non valentes. adhuc autem quia querenda sunt principia: aut sic omnia aut horum aliquo mō.

Et videtur q̄ omnes isti testantur nobis quia non possunt addere aliam causam. ⁊ cum hoc manifestū est q̄ perscrutatio cadit de principijs aut sm omnes istos modos: aut sm quosdā.

10 Dixit: ⁊ videtur q̄ sermo istorum de numero causaꝝ testatur nobis qum non possunt addere quintam causaꝫ causis quas diximus: ⁊ qum hoc manifestū est q̄ quꝫ declaratum est q̄ antiqui non potuerunt addere aliud principium q̄ perscrutatio aut cadet super omnia illa principia que diximus: aut super quedā in vnoquoq; entiū.

Palam quomodo etiam horū vnusquisq; dixit: ⁊ quomodo habent de principijs. contingentes autem dubitatōnes post hoc pertranseamus de ipsis. quicunq; quidem igitur vnum ipsum esse ⁊ vnam quandā naturam esse ut materiam ponunt ⁊ eam corpoream ⁊ magnitudinem habentem palam quia multipliciter delinquunt: corporum enim elementa ponunt solum incorporeorum vo non existentibus ⁊ incorporeis. de generatione quoq; ⁊ corruptione causam dicere conantes ⁊ de omnibus physice tractantes motus causam auferunt. amplius autem substantiam nullius ponere causam nec quodquidest.

Quomodo autem locutus fuit vnusquisq; eorum in eis: ⁊ quomodo dubitandum est per dubitationes possibiles in principijs intendendum est post. ⁊ omnes ponentes toti eandeꝫ naturam quasi materiam: ⁊ ponentes eam corporalem habentem magnitudinem: manifestuꝫ est q̄ errant modis erroris quia non posuerunt nisi elementa corporum tm̄: non corporum autem non. ⁊ voluerunt loqui de causis generationis ⁊ corruptionis: ⁊ locuti fuerunt etiam de alijs rebus naturaliter: sed abstulerunt causam motus: ⁊ etiam non posuerunt substantie causam oio: neq; fuerunt locuti de quidditate illius.

jj Opiniones autem istorum de principijs iam dicte sunt quomodo autem posuit vnusquisq; eoꝝ principiuꝫ illud quod posuit: ⁊ ratio que induxit illuꝫ ad illud ⁊ questiones contingentes eis dicendū est post. Deinde incepit dicere questiones cōtingentes eis: ⁊ questiones que primo dixit: ⁊. d. omnes ponentes nē. i. ⁊ manifestum est q̄ antiqui qui posuerunt toti eandem naturaꝫ quasi materiam ⁊ secerunt eam corporalem: aut ignem: aut aerem: aut aquaꝫ errant modis erroris. errant. n. primo q; posuerunt p̄mū elementum corpus ⁊ non posuerunt ipsuꝫ substantiā non corpoream. corpus vo videtur esse compositus: ⁊ ideo cōtingit ei generatio ⁊ corruptio: ⁊ primū elementum nō debet dici generari neq; corrumpi: contingeret enim elementum habere elementum ⁊ sic in infinitum. Deinde dedit diminutionem contingentem eis ex hoc q̄ posuerunt primuꝫ principium corpus: ⁊ dixit: ⁊ voluerunt loqui nē. i. ⁊ voluerunt ex hac questione loqui de causis generationis ⁊ corruptionis ⁊ non potuerunt: quia vera generatio

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ corruptio non inueniuntur nisi in corruptibilibus: sed cum hoc potuerūt loqui in alijs preter generationē: ꝛ ꝗsi laudat eos ex hoc modo qō non possunt facere illi qui posuerunt principium rerum naturalium mathematica. D.o.sed abstulerūt causam motus.i.sed cū hoc ꝙ qui posuerunt causam materialem: ꝛ cōcesserunt motuꝫ dimiserunt causam mouentē materiā:qum materia non mouet per se ꝛ cum hoc dimiserunt causā agentē dimiserūt cām substantiarū singulariū per quā sunt substantie in actu ꝛ existentes per se ꝛ est causa formalis.

Et ad hoc facile esse quodcūqꝫ simpliciū corpoꝝ principiū excepta terra non considerantes eam que ex inuicem generationē aliqualiter faciunt.dico autē ignē ꝛ aquam ꝛ terram ꝛ aerem hec quidē enim cōgregatione illa vo disgregatione ex ad inuicem fiunt. hoc autez ad prius esse ꝛ posterius plurimū differunt.

Et quꝫ hoc dicunt facile ꝙ corpora simplicia sunt principiū quia non fuerunt sustentati apud perscrutationē coꝝ de generatione coꝝ ex inuicem pæter terram.s.ignis ꝛ aqua ꝛ aer nisi super hoc ꝙ quedā generantur a quibusdam ſm congregationē aut ſm segregationē.ꝛ ista fuit dispositio eorum in primo: in postremo autem diuersentur magna diuersitate.

12 Et omnes antiqui dicunt ꝙ facile esset ꝙ elementuꝫ est vnū istoꝝ triuꝫ.s.aeris ꝛ ignis ꝛ aque preter terrā. ꝛ hoc ꝙ sustentati sunt in hoc ꝙ dicit vnusquisqꝫ eorum est elementum super vnā viam. ꝛ causa in hoc est qꝛ vadunt p viam cōem que non significat hoc esse elementū magis ꝙ hoc:ꝛ vnusquisqꝫ coꝝ dicit hoc esse elementuꝫ quia alia generant ex eo:aut ſm congregationē : aut ſm segregationē.s.densitatē ꝛ raritatē que accidūt eis propter partes ex quibus cōponunt.qui enī dixit ꝙ elementū est ignis: intēdebat ꝙ cetera generant ex eo ſm spissitudinem.fingebat enī ꝙ quando ignis inspissat fit aer: ꝛ qū aer inspissat fit aqua.qui autē posuit aerem esse elementū intendebat duos modos.s.quꝫ aer rarefit fit ignis: ꝛ qum inspissatur fit aqua.qui autē dixit ꝙ elementum est aqua intendebat ꝙ ꝙ qum inspissat fit terra:ꝛ qum rarefit fit aer:ꝛ nullus dixit ꝙ terra est elementū:ꝛ bene potuit dicere ſm hūc modum:ꝛ intendebat ꝙ ponere generationē esse ſm hūc modum facit vnūquodqꝫ coꝝ esse elementū aliorum. ꝛ per hoc ꝙ dixit:in postremo autē diuersant:intendit cōtradicere eis ut videt in hoc ꝙ ponūt modū diuersitatis inter elementū ꝛ elementatum ſm spissitudinē ꝛ raritatē:qm̄ si concessum fuerit hoc in quatuor primis corporibus:forte erit modus qui poterit dici:sed qum quesitū fuerit ab eis de diuersitate que fit in postremo inter entia ꝛ ista corpa simplicia non poterit aliquis dare causam eius per densitatem ꝛ raritatē,res enīꝫ que vident generari ex quatuor elementis differunt maxime ab elementis:ꝛ differunt inē se ad inuicē maxime adeo ꝙ nullus poterit dicere ꝙ hoc accidit per raritatē ꝛ densitatē: quia omnia ista differunt ab inuicē in quidditate ꝛ diffinitione.U.g.caro ab osse ꝛ ista a quatuor elementis:ꝛ forte iste sermo est excusatio a questione cōtingente eis in hoc qō dixit: in postremo aūt diuersantur multuꝫ:ꝛ.q.d.diuersitas coꝝ inter se est pua quia non diuersantur nisi ſm densitatez ꝛ raritatem simplicem non duplicem.in postremo autē quando entia generantur ex eis multiplicatur raritas ꝛ densitas tunc diuersantur entia magis:sed tamē ꝓportio cuiuslibet istoꝝ entiū etiā ad naturā quam vnusquisqꝫ istorum opinabat esse elementū demonstrat ꝙ non excusarent se tali excusatione.s.ꝙ qui dicebat ꝙ elementū est ignis dicebat ꝙ q̄ditas omniū entium est ignis ꝛ in postremo fiunt ignis: ꝛ similiter qui dicebat ꝙ elementum est aer aut aqua.

Aliqualiter enim vtiqꝫ videbitur maxime elementare esse omnium exquo primo fit congregatione tale vero est quod minutissime partis ꝛ subtilissimū est corpoꝝ. vnde quicunqꝫ ponunt ignem principium maxime confesse ratōni huic dicunt: tale vo ꝛ aliorum vnusquisqꝫ confitetur elementū esse quoddam corporum.

Opinio vo que magis consequitur ordinem est quemadmoduꝫ fuerint ex prima mistione: ꝛ hoc de minimis corporibus: ꝛ ideo omnes dicentes ꝙ principium est ignis concedunt hoc: ꝛ ſm hunc modum concedit vnusquisqꝫ eoruꝫ ꝙ diffinitio elementi est ista.s.ꝙ est illud de corporibus cuius ordo est vltimus.

13 Opinio vo que est melior de elementis ꝛ magis conueniens apparentibus est dicere ꝙ ista elementa sunt composita ex prima mistione que fit in corporibus indiuisibilibus.D.o.ꝛ ideo omnes dicentes ꝙ principiū nē.i. ꝛ cēs dicentes ꝙ principium est ignis contingit eis concedere ꝙ elementum est corpora indiuisibilia: quoniam apud eos ignis est principium quia est subtilius ꝛ est subtilius propter paruitatē partium ex quo contingit ꝙ partes parue sunt principium .D.o.ꝛ ſm hunc modum concedit nē.i. ꝛ ſm sermonem dicentem partes esse individuales concedit vnusquisqꝫ dicentium hoc ꝙ diffinitio elementi est illud cuius ordo est vltimus in esse ꝛ primus in tempore ꝛ generatione:non qui dixit ꝙ elementum est vnum corporum simplicium quia non est ordo alicuius istorum corporum vltimus in esse. ꝛ intendit ꝙ qui non dicit partes esse indiuisibiles non potest dicere diffininitionem elementi.

Nullus enim posteriorum ꝛ vnum dicentium terram elementum esse voluit:palam quia propter magnitudinem partialitatis quodlibet autem trium elementorum iudicem quendaꝫ accepit.hi nanqꝫ ignem:illi vero aquam :alij aerē hoc esse dicunt. sed quare terram non dicunt quemadmodum hominum multi: omnia nāqꝫ terram esse dicunt. dicit autem ꝛ Hesiodus terram primam corporum factam esse:sic enim antiquam ꝛ popularem contingit existimationem esse.ſm igitur hanc rationem nec siquis horum aliquid dicit preter ignem : nec siquis aere quidez spissius hoc ponit aqua vero subtilius non recte vtiqꝫ dicet.si vero est qō generatione posterius natura prius: ꝛ quod est digestum ꝛ contectum posterius generatione: horum vtiqꝫ erit contrarium. aqua quidem aere prior: ꝛ terra aqua.

Dicentes autem elementum esse vnum ꝛ ꝙ est terra videntur dicere hoc propter magnitudinem partium: quoniam vnusquisqꝫ eorum dicit vnunquodqꝫ eorum. quidam igitur dicit ignem:ꝛ quidaꝫ aquam:ꝛ quidam aerem: ꝛ nō dicunt ꝙ ex terra fit aliquid sicut dicebant multi homines ꝙ omnia sunt terra tm̄.ꝛ Hesiodus dixit ꝙ terra est primum principium corporum:ꝛ opinabatur ꝙ hoc esset famosuꝫ:ꝛ ſm hoc nullus eorum qui dixerunt ignem tm̄:ꝛ eorum qui posuerūt ꝙ aer est densior igne ꝛ subtilior aqua dixit recte. si igitur illud cuius generatio est prima est postremum in esse naturaliter ꝛ coctum ꝛ distinctum generatio eius est postrema tunc dicens ꝙ aqua est ante aerem ꝛ terra ante aquā dixit e conuerso.

UVA. BHSC. IyR_012

14 Dicentes autem ꝙ terra est elementuꝫ videntur dicere hoc ꝓpter magnitudinẽ partiũ qm̃ subtilitas fit ſm̃ par uitatẽ partiũ g̃ ꝛ groſſities ſm̃ magnitudinẽ:ꝛ iſti dixerũt in elemento e contrario ei qd̃ debet eſſe:illud enim cuius ordo eſt vltimus naturaliter eſt minus.D.o. elemẽta aũt tria vnuſquiſq; eoꝝ ꝛc̃.i. quia fugiendum eſt a poſitione elementi alicuius non conuenientis diffinitioni elementi: ideo nullus naturalium dixit ꝙ terra eſt elementũ: ſed dixerunt tria tm̃.quidam igitur dixerunt ipſum eſſe ignem ꝛ hoc eſt magis ꝓpinquũ diffinitioni elementi.ꝛ quidam dixerunt aerem ꝛ aquam: ꝛ ille vir qui dixit terrã eſt vir famoſus imponendo leges apud eos.D.o.ꝛ ſm̃ hunc ſermonem ꝛc̃.i.ꝛ.ſm̃ ſermonẽ dicentis ꝙ terra eſt elementũ quia eſt magnarum partiũ non erit ſermo dicentis ꝙ elementũ eſt ignis aut aer aut aqua ſermo rectus. ſermo enĩ dicentis ipſum eſſe ignem contrarius eſt huic ſermoni.ſermo autẽ dicentis ꝙ ipſum eſt alterũ duorum elementoꝝ reſiduoꝝ non eſt verus: quia ex paruo fit magnum ꝛ ex magno fit paruum: ꝛ eſt ſermo contradicens ſibi.D.o.ſi igitur illud cuius eſſe eſt primum ꝛc̃.i.ſi igitur illud cuius eſſe eſt primũ in tempore ꝛ poſtremũ in natura eſt elemẽtum:ꝛ illud cuius eſſe eſt poſtremũ in tempore eſt generatum ꝛ diſtinctuꝫ ex elemento:aut decoctũ ex eo:aut quomodo voluerit dicere: tunc dicens ꝙ aer eſt elementum ignis:aut aqua elementum aeris: ꝛ vniuerſaliter ſpiſſius elementum ſubtiliorꝭ:dicit e conuerſo diffinitioni elemẽti: quia qum aqua eſt ante aerem in generatione ꝛ aqua eſt in maioribus partibus q̃ aer ſicut poſuit maius ante minus in generatõne ꝛ elementũ ei: ꝛ eſt manifeſtuꝫ quia minus eſt ante maius in generatione qum maius diſſoluatur in minus.

Deponentibus quidẽ igit̃ cauſam vnã qualẽ diximus ſint hec dicta.ideꝫ igit̃ ꝛ ſiquis hec plura ponit velut Empedocles quattuor dicit eſſe corpora uel ſm̃ naturã.eteni huic hec quidẽ eadẽ: alia vo propria accidere neceſſariũ eſt. ex ad inuicez enim generata cernimus ꝙ non ſemper igne ꝛ terra eodez corpore permanente: dictum autem eſt de eis in phyſicis. ꝛ de mouẽtiũ cauſa vtruꝫ vnũ aut plura ponendũ nec recte nec irrationabiliter putandũ eſſe dictũ omnino eſt ꝛ ex toto alterationẽ auferri aut neceſſe ſic dicẽtibus non enim ex calido frigidum nec ex frigido calidũ erit. Quid enim ex hoc patietur hec contraria:ꝛ que eſt vna natura que ſit ignis:ꝛ aqua qd̃ ille non ait.

Sint igit̃ ea que dicentur ponentibus eandẽ cauſam que fit ante:iſti ſermones dicti.ꝛ per iſtã viã eamus cum ponentibus eã plures vna ſicut Empedocles. dicit enim ꝙ corpora materialia ſunt quatuor: contingent enĩ ei iſta eadem ꝛ alia ꝓpria contingentia neceſſario. ꝛ iaꝫ locuti ſumus de rebus que videntur alterari ad inuicem qum nõ remaneant in eadẽ diſpoſitione ſemper ſicut ignis ꝛ terra ꝛ ipſũ corpus.ꝛ iam locuti ſumus in eis in naturalibus: ꝛ in cauſa mobiliuꝫ deponente vnam cauſam aut duas: ꝛ non recte dixit:neq; etiã bene dixit qui abſtulit alterationem vniuerſaliter.contingit enim dicentibus hoc ut ex calido non fiat frigidũ neq; ex frigido calidum:idem enĩ non recipit contraria: quapropt̃ natura generata vniuerſalis debet eſſe vna aut ignis aut aqua quod nullus dixit.

15 Qum igitur iſtis contradictionibus cõtradicamus alijs dicentibus ꝙ cauſa materialis eſt vnũ corpus iſtoꝝ quatuor: ꝛ ſicut contingit dicentibus vnũ elementum ꝛ illud elementũ ſit compoſitum ex alio ſicut contingit Empedocli qm̃ vteq; eoꝝ facit generationẽ per congregationem partium ꝛ corruptionẽ per ſegregationẽ earum:ꝛ ſic contingit eis ut aliquid ſit prius elemẽto:ꝛ cauſa in hoc eſt ꝙ nullus eorum dicit alterationem eſſe.D.o.contingũt enim ei ꝛc̃.i.contingunt enim Empedocli impoſſibilia iſta que cõtingunt dicentibus ꝙ elementũ eſt vnũ quattuor ꝛ etiã alia ꝓpria.D.o.ꝛ iam locuti ſumus ꝛc̃.i.ꝛ iam declaratũ eſt in ſcientia naturali quia qum iſta quatuor corpora videnť alterari ad inuicẽ in accidentibus ꝛ formis ſubſtãtialibus remanentibus illis in hac corporeitate ſingulari declaraṫ ꝙ generatio eoꝝ non eſt per congregationẽ ꝛ ſegregationẽ.i.per denſitatẽ ꝛ raritatem. denſitas.n. ꝛ raritas non faciunt tranſmutationẽ in ſubſtantia neq; in qualitate qum ſint de ſitu. ꝛ ſimiliter dicentibus ꝙ elemẽta ſunt corpora indiuiſibilia cõtingit non eſſe alterationẽ in ſubſtantia:neq; in qualitate: neq; tranſmutationẽ in eodem corpore ex paruo in magnũ.ſ. in quantitate continua ſm̃ ꝙ continuũ eſt:neq; ex forma in aliam: ꝛ iſta cõtradictio eſt cõis Empedocli ꝛ dicentibus ꝙ iſta quattuor corpora ſunt prima elementa:ꝛ quia generatio fit per congregationẽ ꝛ ſegregationem.D.o. ꝛ iam locuti fuimus etiã in naturalibus ꝛc̃.i.ꝙ locutus fuit in ſciẽtia naturali in iſtis rebus qm̃ in hac ſciẽtia inducit illud qd̃ declaratũ fuit illic ſm̃ rememorationẽ.D.conſiderat de eis in hac ſciẽtia ſm̃ ꝙ ſunt entia:ꝛ illud eſt ſm̃ ꝙ ſunt principia ſubſtãtie:non ſm̃ ꝙ ſunt principia naturalis corpis. Sunt.n.in hac ſcientia aliqua de quibus pſcrutaṫ hic ꝛ demõſtratio erit de ſciẽtia nãli.U.g.qꝛ in hac ſciẽtia querit vtꝝ eſt ſba prima prior ſbꝫ ſenſibilibus.D. ponit hic qd̃ declaratũ fuit ex naturali ſciẽtia.ſ.primũ motorẽ eſſe nõ motũ oio:ꝛ ꝙ eſt principiũ corporis qd̃ circulariter mouet.D.o. ꝛ nõ bene dixit ꝛc̃.i. ꝛ iſti nõ recte dixerũt quꝫ abſtulerũt alterationẽ in q̃litate ꝛ ſba ab elemẽtis:qꝛ qum poſuerũt ꝙ elemẽta aut elementũ ſunt ſimplicia:fuit ipoſſibile ut calidũ ex his in frigidũ mutareť:neq; frigidũ in calidũ. idẽ.n.ipoſſibile eſt ut recipiat paſſionẽ ꝛ ut trãſmutareť de cõtrario i cõtrariũ:ꝛ hoc eſt ꝓtrariũ ei qd̃ cõprehendit viſu.ꝛ ſiliter ipoſſibile eſt in elemẽto ſi fuerit corpus ꝛ ſimplex ut trãſmutaṫ de magno in paruũ:aut de paruo in magnũ.D.o. quapropt̃ natura ꝛc̃.i. quapropter quꝫ illic non eſt alteratio in ſubſtãtia.ſ.in elemento aut in elemẽtis neceſſe eſt ut natura rerũ cõpoſitaruꝫ ex eis ſit natura elementi ita ꝙ ſi elemẽtũ fuerit ignis:erit natura oiuꝫ rerũ ignis.ꝛ ſi aqua: aqua.ꝛ nullus eoꝝ dixit hoc.ſ.ꝙ cõpoſita ex elemẽtis cõueniunt cũ elemento noie ꝛ diffinitione.

Anaxagorã vo ſiquis ſuſceperit elemẽta duo dicere ſuſcipiat maxime ſm̃ rationẽ quã ille quidem non dearticulauit.ſecutus eſt enim ex neceſſitate dicentes eam. Nam abſurdo exiſtente talit dicere pmiſta eſſe a principio omnia:ꝛ ꝙ oportet accidere ꝙ ipermiſta preexiſtant. ꝛ quia non aptum eſt cuilibet permiſceri quodlibet. adhuc autẽ quia paſſiones ꝛ accidentia ſeparanť a ſubſtantijs:eorundem enĩ permiſtio eſt ꝛ ſeparatio: tamẽ ſiquis proſequit̃ dearticulans que vult dicere forſan apparebit mirabilius dicens.

Anaxagoras vo qui dicebat elementa eſſe duo opinabaṫ hoc proprie de ſermone quẽ ipſe non intellexit ꝛ cõſequebaṫ quaſdã ſophiſticationes que induxerunt eũ ad hoc.ꝛ turpe eſt ut faciat eos in alia diſpoſitiõe:ꝛ ſermo de eo ſit e cõuerſo.omnia enim ſunt admiſta cum principio q̃propter neceſſe eſt ut primo ſint nõ admiſta: ꝛ admiſtio rerũ nõ eſt ꝓpter paruitatẽ:ꝛ cum hoc paſſiones ꝛ accidentia ſeparantur a ſubſtantijs.

UVA. BHSC. IyR_012

admiſtio enim ⁊ ſeparatio ſunt ſimul:⁊ qui eoꝝ
diligit conſequi verū in eo q̄ ſit dicens verum:
apparet in ſuis ſermonibus.

16 Anaxagoras vo qui opinabat q̄ cauſe ſunt due in actu
ſ.cauſa agens ⁊ corpus cōſimiliū partiū que ſunt in miſti-
one nō ſm ordinē in id.ſ. quia non declarauit qualitatez
exiſtentē corpoꝝ cōſimiliū in miſtiōe:neq; etiā dixit illud
per argumentū ſufficiens ſed per ſophiſticatōes inducētes
euz ad illud .D.o.⁊ turpe eſt ꝛc̄.i.turpe eſt dicere aliquid
in principio entiū quando apparet q̄ entia ſunt in diſpoſi
tōne diuerſa ab eo qō dictū fuit de ſuis principijs .D.o.⁊
omnia admiſta ſunt cū principio.⁊ narrat ſermonē Ana-
xagore:⁊ intendit per principiū illud qō vocat miſtionem
⁊ per admiſta corpora cōſimiliū partiū.D.o. cōtingit igit
ut primo nō ſint admiſta.i.cōtingit igit Anaxagore qum
dixit q̄ res in principio ſunt admiſte ut añ non ſint admi
ſte:quapropter miſtio nō erit principiū.miſtio enī non in-
telligit niſi poſt ſegregationē.D.o.aliud impoſſibile con-
tingens Anaxagore in hoc q̄ dicit cōſimiles partes admi
ſte ſunt valde minime: ⁊ dicit contra ipſuz q̄ miſtio vera
nō ſit per paruitatē partiū. illa enī miſtio nō eſt niſi apud
ſenſum: miſtio autē vera eſt ut miſta alterent ab inuicem
donec fiat ex eis forma media.U.g. forma oximellis q̄ fit
ex miſtiōe mellis ⁊ aceti.D.o.aliud impoſſibile:⁊.o.⁊ qū
paſſiones ⁊ accidentia ꝛc̄.i. ⁊ qum hec accidentia ſeparēt
a ſubſtātijs quando ſubſtātie admiſcent ita q̄ miſtio ſub-
ſtantiarū ⁊ ſeparatio accidentiū fit inſimul: ⁊ ſubſtātie cū
ſint erunt extra paſſiones ⁊ accidētia.D.o.⁊ qui diligit cō
ſequi verum ꝛc̄.i.innuit q̄ Anaxagoras volebat per iſtos
ſermōes facere fimbrias ſibi aut defendere aliā opinionē
famoſaz:ſed melius eſt dicere q̄ hoc faciebat ꝓpter laudē
qz in ſuo tpe non erat lex quā defenderet.

Quando nāqz nihil erat diſcretū palā qz nihil
erat verū dicere de ſubſtantia illa.dico autem q̄
neqz albū neqz nigrū aut fuſcū aut aliū colorez:
ſed non colorata erat ex neceſſitate hoꝝ.n.colo
rem aliquē haberet: ſimiliter autez ⁊ ſine ſapore
eadē hac ratione nec aliud ſimiliū nihil: nec enī
quale aliquid id poſſibile eſſe nec quātū:nec qd
aliqua enī in parte dictarū ſpecierū ineſſet vtiqz
ei:ſed hoc impoſſibile permiſtis omnibus. iam
enim diſcreta eſſent.

Quoniā autē in fundamēto nature non eſt ali
quid diſtinctū manifeſtū eſt quia non vere dicit
in illa ſubſtātia q̄ eſt alicuius diſpoſitōnis: dico
neqz albe neqz nigre neqz alteri⁹ colorie: ſed ſi-
ne colore neceſſario ⁊ in eo eſt negatio iſtoꝝ om
niū coloꝝ:⁊ ſimiliter eſt ſine aliqua miſtiōe: ⁊ ſi-
militer non erit in eo aliquid cōſimiliū partiū:⁊
non exiſtimat habere qualitatē aut quātitatem:
aut aliud omnino:qm̄ illud quod dicitur de ali-
quo particularium illa ſunt ſpecies illius: quod
eſt impoſſibile.

17 Qm̄ autē manifeſtū eſt q̄ in principio ex quo eſt gene-
ratio.ſ.principiū ſm naturā nō debet eſſe aliqd eoꝝ que
generant ex eo in actu:manifeſtum eſt q̄ illud principium
non debet eſſe in aliqua diſpōne earū que fiunt ex eo:qm̄
ſi ex eo fiunt omnes diſpōnes ſubſtantiales ⁊ accītales:⁊
generatio nō eſt ex eo qō eſt ens ſed ex eo qō eſt non ens:
manifeſtum eſt q̄ illud principiū nō debet eſſe in aliq̄ diſ-
poſitiōe:neqz ſm qualitatē accītalem neqz ſubſtantialem
neqz ſm quātitatē:qm̄ ſi diceret de eo aliquod iſtoꝝ tunc
eſſz anteq̄ generaret ex eo. ⁊ manifeſtū eſt q̄ non generat
niſi illud qō non eſt:⁊ ideo neceſſe eſt ſicut dixit:ut i eo ſit
negatio coloꝝ ⁊ negatio omniū formaꝝ:⁊ hoc intēdebat
qū.o.⁊ ſimiliter eſt ſine miſtione.i. q̄ cū eo non admiſcet
aliqua natura:⁊ iō ſicut.o.non erit in eo aliqō corpus cō
ſimiliū partiuz.D.o.⁊ nō exiſtimatur habere quātitatem
ꝛc̄.i.⁊ nō eſt poſſibile exiſtimare ipſū predicari de aliquo
ente.U.g.ut habeat qualitatē aut quātitatē aut aliud ge-
nerū entium:qm̄ ſi ita eſſet tunc eſſet genus entiū de qb⁹
predicat:⁊ ſi ita eſſet tunc eſſent illa entia ſpecies ⁊ ipſum
eſſet genus eoꝝ:⁊ dixit hoc qz declaratū eſt poſt quia ge-
nus eſt aliud a materia.genus enīz eſt forma vniuerſalis:
materia autē ſm q̄ in ea nō debet eſſe in actu aliqd oio:
⁊ ex eis que recipit nullā habet formā omnino:neqz vni-
uerſalē:neqz particularē:ſed primo recipit formā vniuer-
ſalem ⁊ poſtea mediante forma vniuerſali recipit formas
alias vſqz ad indiuiduales: ⁊ eſt vna in numero ſm q̄ eſt
ſubiectū formarū indiuiduali ⁊ multa ſm formas quia
diuidit per eas: ⁊ eſt vniuerſalis ſimilis generi: ſed differt
a genere qz eſt vna in numero in multis ſm q̄ eſſe eius ē
in potentia.genus autē eſt vnū in forma media inter actū
⁊ potentiā in multis:⁊ ideo habet genus predicari de plu
ribus ſpebus ⁊ de indiuiduis illarū ſperū.materia autez
nō poteſt predicari de ſpebus generatis ex ea.antiqui añt
⁊ maxime Alexan.ſcripſerunt demonſtratiue q̄ genus eſt
aliud a materia.

Dicit autē permiſta oia preter intellectū:hūc
autē ipermiſtū ſolū ⁊ puruz.ex his itaqz accidit
ei dicere principia ipſum vnū hoc enī ſimplex ⁊
ipermiſtū ⁊ alterū quale ponimus indetermina
tū anteqz determinet ⁊ quadā ſpecie particiꝑ.
Quare dicit quidez non recte nec plane: vult tñ
aliquid ſimile poſterius dicentibus ⁊ nūc appa
rentibus magis.verū hi quidē his qui circa ge-
nerationē ſermonibus ⁊ corruptionē ⁊ motuz
proprij ſunt ſolū.vex nāqz circa talis ſubſtantie
principia ⁊ cauſas querunt ſolū. quicūqz vo de
omnibus exiſtētibus faciūt theoricā:exiſtentiuz
autē hec qdē ſenſibilia:illa vo inſenſibilia ponūt
palā quia de vtriſqz generibus piſcrutationē fa-
ciunt: propter qō magis vtiqz imorabit aliquis
de eis quidē bene aut nō bene dicūt ad preſentē
nobis propoſitoꝝ perſcrutationem.

Omnia aūt ſunt admiſta ⁊ rurſus dicit omnia
quidē preter intellectū: purus enī ē non miſtus
⁊ in iſtis rebus contingit dici quo ad principia
quandoqz eſſe vnum ⁊ ſimplex ſicut poſuimus
ipſuz eſſe indeterminatū anteqz determinet alio
modo.qui igit dixit aliū ſermonē aut conſimilē
non recte dixit ⁊ precipue illi quos diximus.ſed
iſti ſermones nō cōueniunt niſi in generatōne ⁊
corruptione ⁊ motu tm̄. ⁊ iſta piſcrutatio de ſub-
ſtantia ⁊ principijs ⁊ cauſis ſufficit. ⁊ qui ponit
ſuā cōſiderationē in oi ente dicit: entiū quedam
ſenſibilia quedā inſenſibilia:⁊ manifeſtū eſt qdez
ſm hunc modū quē poſuerunt in vtroqz genere
⁊ ideo ſi aliquis voluerit experimentari hoc qō
dixerunt vtrū recte dixerūt aut non: poterit hoc
facere ex piſcrutatiōe quā diximus modo.

18 Ex his igitur que diximus cōtingit dicere in principijs
qñqz eſſe determinata:qñqz eſſe nō determinata. ſunt.n.
nō determinata ⁊ in potētia:qz ſi nō eſſent ſic non eſſet ge
neratio.ſunt autē determinata:qz ſi nō eſſent ſic tūc gene-
ratū nō eſſet determinatū. D.o.qui igit dixerunt aliū ſer-
monē ꝛc̄.i.⁊ qui dixerūt aliū ſermonē.ſ.q̄ elementū ⁊ ꝑn
cipiū eſt in actu ex natura rerū quaꝝ ē principiū: nō dixit
recte ⁊ innuit omnes.vnuſquiſqz enī eoꝝ nō poſuit prin-
cipiū māle aliqō extra ea que generant ab eo:⁊ ſic nō erit
illic generatio. generatio enīz eſt ab eo qō eſt in potentia
non in actu. D.o.q̄ precipue illi quos modo diximus: ⁊

UVA. BHSC. IyR_012

innuit Empedoclẽ qui ponebat elementa esse in actu: ⁊ q̃ non alterant ad inuicem. ⁊ quia perscrutatio de elemẽtis rerum mobiliũ est propria scientie naturali: ⁊ cõsideratio de eis in hoc loco non est nisi fm q̃ sunt principia substãtiaꝝ existentiũ per se: ⁊ tñ locutꝰ fuit hic cum illis sermone naturali: ⁊. d. sed isti sermones non conueniunt ꝛc̃. i. q̃ sermo verus cõueniens huic principio est sermo acceptus ex rebus naturalibus. perscrutatio autẽ de hoc principio qõ modo diximus ⁊ perscrutati sumus sine distinctione sufficiens est in hoc loco fm q̃ oportet in consideratione hac: ⁊ qum dixit hoc voluit demõstrare causam cogentez homines ad dicendũ q̃ ista consideratio est duarũ considerationũ non vnius qũ etiã multi homines reputent naturalem scientiam ⁊ diuinam esse eandem: ⁊. d. qui ponit suaz considerationẽ in omnibus entibus ꝛc̃. i. quia quidã antiquoꝝ apud quos diuisa sunt entia in duo. s. sensibile ⁊ insensibile qum considerauerunt in vtroq; genere ⁊ posuerunt ea vnũ genus: ideo sermo contra eos erit ꝓprius huic scientie: ⁊ isti sunt qui posuerunt mathematica esse principia sensibiliũ. D. d. ⁊ ideo siquis voluerit experimẽtari ꝛc̃. i. ⁊ quia iste sermo proprius est contra eos: ideo si quis voluerit scire vtrum verus aut non verum dixerũt poterit hoc facere perscrutatione quomõ perscrutati sumus ⁊ ex istis sermonibus quos inuenimus.

Pythagorici quidẽ igitur vocati principijs ⁊ elementis extranee a physiologis sunt vsi. causa vo quia acceperũt ea ex non sensibilibus. nã mathematica existentiũ sine motu sunt extra ea que sunt circa astrologiam: disputãt tñ ⁊ tractãt omnia de natura: generãt eni celũ ⁊ quod circa huius partes ⁊ passiones ⁊ operatõnes accidit obseruant: ⁊ principia ⁊ causas in hec dispẽsant quasi alijs physiologis consentientes: quia ens hoc est quodcũq; sensibile est ⁊ cõprehendit vocatũ celũ: causas vero ⁊ principia sicut diximꝰ.

Qui vo vocantur pythagorici vtuntur principijs ⁊ elementis modo diuerso ab eo quo vtũtur loquentes in naturis. ⁊ causa illius est quia non acceperunt ista ex sensibilibus. mathematica eni sunt sine motu preter ea que sunt in astrologia: ⁊ isti sunt qui semper disputant ⁊ loquũt de natura: ⁊ considerant celum ⁊ partes eius ⁊ actiones ⁊ passiones ⁊ consequentia ista ⁊ dant illi principia ⁊ causas ut numerent in naturalibus. entia eni non sunt nisi sensibilia: ⁊ accipiunt illud quod dicit celũ: ⁊ dicunt in causis ⁊ principijs multos sermones sicut diximus.

19 Qum declarauit q̃ ex perscrutatõne ista potest homo errorem scire istorum qui admiscent duo genera entiũ. s. sensibile ⁊ intelligibile: ⁊ ponũt intelligibile causam sensibilis: incepit declarare hoc ⁊. d. qui autẽ pythagorici ꝛc̃. i. quia pythagorici posuerunt causas rerũ naturaliũ res nõ conuenientes ⁊ non essentiales rebus naturalibus. D. d. ⁊ causa in hoc est ꝛc̃. i. ⁊ causa in hoc q̃ ponunt rebus naturalibus principia inconuenientia est: quia non querunt principia sensibiliũ fm q̃ sunt sensibilia ⁊ mobilia: ſz querunt principia eoꝝ ex rebus non mobilibus. s. mathematicis in quibus non est motus preterq̃ in astrologia. ⁊ debes scire q̃ ꝛz subiecta astrologie sint mota. s. corpora celestia: non tñ considerat in eis astrologus fm q̃ sunt mota: sed ꝓsiderat de figuris ⁊ sitibus eoꝝ fm qualitatẽ motuũ ⁊ fm velocitatẽ ⁊ tarditatẽ: ⁊ cõsiderat etiã de quantitate eoꝝ. Naturalis vo considerat de naturis eoꝝ fm q̃ sunt mobilia: ⁊ declarat qualis modus motuũ est possibilis in eis ⁊ qualis non. D. d. ⁊ isti disputant ꝛc̃. i. pythagorici cũ hoc q̃ in rebus naturalibus non vtunt principio naturali volũt se assimilari naturalibus: ⁊ loquunt de natura etiã ⁊ in motibus celi ⁊ etiã suis partibus sicut naturales loquunt de actõnibus ⁊ passionibus in rebus que sunt sub celo: ⁊ laborant in omnibus istis in dando causas eorum per mathematica. s. numeros. D. d. ut numerent in naturalibus ꝛc̃. i. ⁊ locuti sunt in istis rebus ⁊ ut numerentur in loquentibus de natura. concedebant enim q̃ entia sũt sensibilia ⁊ q̃ sunt alia insensibilia. s. substantie abstracte que sunt principia sensibiliũ. D. d. accepit illud qõ dicitur celum. i. q̃ isti ponebant celum de natura rerum que sunt sub celo ⁊ dicunt in causis apparentiuz in eo multos sermones. ⁊ innuit per hoc ponentes species numeroꝝ causas entiũ. U. g. quia ponebant numeꝝ parem cãm entiuz quibus accidit esse paria. ⁊ ponunt impareſ cãs entiũ impariũ. U. g. quia ponunt ternariũ causam omniũ entium quibus accidit esse tria: similiter quaternarium ⁊ quinarium. ista enim opinio est famosa ⁊ credita apud istos homines.

Dicunt sufficientia pertingere vsq; ad ea que sunt entium superiora ⁊ magis q̃z de natura rationibus conuenientia: ex quo tñ modo motus inerit finito ⁊ infinito solũ suppositis ⁊ pari ⁊ impari non dicunt.

Ascendamus igit̃ ad illud quod est altius de entibus ⁊ precipue ad illud cui conuenit sermo naturalis: ⁊ dicamus q̃ motus quoquo modo quidaz est finitus ⁊ quidam infinitus: ⁊ nihil de subiecto pari ⁊ impari.

20 Qm̃ omnes antiqui cõueniunt in hoc q̃ principia sunt contraria: ⁊ Pythagorici qui opinabant q̃ entia sunt numeri: dicebant q̃ cõtraria que sunt principia numerorum sunt finituz ⁊ infinitũ: incepit contradicere eis ⁊. d. q̃ hec duo contraria inueniunt̃ in motu: quapropter motus est numerus. ⁊ quia omnia duo contraria indigent subiecto ⁊ isti quz dixerũt de finito ⁊ infinito non dixerunt de subiecto eoꝝ. D. d. ⁊ nihil dicunt de subiecto: ⁊ quia ꝓtrarietas in numeris est par ⁊ ipar: ⁊ melius est opinari numerum esse cõpositum ex contrarijs: ⁊ opinari q̃ ista contrarietas est par ⁊ impar dixit: ⁊ nihil dicunt de subiecto pari ⁊ impari.

Et quomõ sine motu ⁊ transmutatione possibile generationẽ ⁊ corruptionẽ esse: aut eoꝝ que ferunt̃ opera circa celũ. Amplius autẽ siue quis det eis ex his esse magnitudinẽ siue ostendatur hoc tamẽ quõ erunt hec corpoꝝ leuia illa vero grauitatẽ habentia: ex quibus eni supponunt ⁊ dicũt nihil magis de mathematicis corporibus dicunt q̃z de sensibilibus. vnde de igne ⁊ terra ⁊ alijs huiusmõi corporibus nihil dixerunt sicut nihil de sensibilibus existimo dicẽtes ꝓprijs.

Et quomõ potest esse generatio ⁊ corruptio sine motu ⁊ alteratiõe ⁊ actionibus diuersis que sunt ex celo. ⁊ qum fuerit cõcessum aut fuerit declaratuz q̃ ex istis rebus fuerit magnitudo quõ igit̃ videtur fieri. corpoꝝ eni hoc est leue: hoc est graue preter illa que ponũt ⁊ dicunt q̃ nihil est magis dignũ eis. s. corpora mathematica ⁊ sensibilia. ⁊ ideo nõ dixerunt de igne ⁊ suis sensibilibus corpoꝝ: neq; videnť etiã dicere de sensibilibus sermonem conuenientem.

21 Et qum omnia fuerint numeri non erit illic motus oio ⁊ qum motus non fuerit: nec alteratio: neq; motus celestis diuersi non erit generatio ⁊ corruptio. D. d. ⁊ si fuerit concessum ꝛc̃. i. ⁊ impossibile ꝓtingens eis est: quia cõgregant ex discreta quãtitate. s. ex vnitatibus magnitudinem cõtinuã: sed si hoc fuerit cõcessũ: aut ponat q̃ impossibile

UVA. BHSC. IyR_012

est declarari: quomodo ergo erit diuersitas istorum corpor naturaliū. D.d. corpor enī hoc est leue: ⁊ hoc ē graue. ⁊c. i. manifestum est enī q corpor sensibiliū: hoc ē graue: ⁊ hoc est leue: quomō possunt dare cām ⁊ leuitatis ⁊ grauitatis cum hoc q ponunt corpus graue ⁊ leue: ⁊ vniuersalit corpus sensibile idē cū mathematico. Non enim idem ponunt corpora mathematica esse prioza substantia ⁊ diffinitione corporibus sensibilibus: sicut faciūt ponentes corpora mathematica principia corpor sensibiliū fm diffinitionē ⁊ esse: isti autē non ponunt aliquod eor esse prius secundo: imo ponunt corpora mathematica. s. cōposita ex numeris idem cū sensibilibus: ⁊ ideo non possunt dare cām quare quedam sunt grauia ⁊ quedam leuia: ⁊ contingit eis non dicere sermonem conuenientem in sensibilibus: quia intromiserunt se dare causas rerum mobilium ex non mobilibus.

Amplius autē quomō oportet accipere cās quidē esse numeri passiones: ⁊ numerū circa celū existentiū ⁊ factor: ⁊ ab initio ⁊ nūc numerū numerū vo aliū nullū esse preter numerū hunc ex quo constituit mundum.

Et etiā quomō intelligendū q passiones numeror sunt cause ⁊ numeri qui sunt: ⁊ etiā quō est intelligenduz q passiones numeror sunt cāe ⁊ numeri qui sunt ex celo sunt existentes ⁊ ppij ⁊ in eternuz ⁊ nunc: ⁊ nullus alius est numerus ex quo fit constitutio mundi.

22 Et quō possumus intelligere q passiōes numeror sint par ⁊ impar: ⁊ alie sint cāe passionū rerum sensibiliū sicut albedinis ⁊ nigredinis. nulla enī ꝓportio est inter passiones numeror ⁊ passiones entiū naturaliū. ⁊ si entia mobilia essent numerus tunc inuenirent in eis passiones numeror necessario. D.d. ⁊ numeri qui sunt ex celo ⁊c. i. ⁊ numeri ex quibus fit celum in quo differūt a numeris ex quibus fiunt alia que sunt sub celo. celum enī habet nām existentē sibi ꝓpriā aliā ab ea que est generabiliū ⁊ corruptibiliū: quz celū semp est in presenti ⁊ preterito ⁊ futuro. ⁊ omnia generabilia ⁊ transmutabilia sunt corruptibilia ⁊ natura numeror apud eos ex quibus constituitur mūdus est eadem natura.

Nam quz in hac parte opinio ⁊ tēpus sit eis parū vo desuper aut subtus iniustitia aut discretio aut permistio. Demonstrationē autē dicunt quia hor vnūqǒqz numerus est. accidit autem fm hunc locū iam pluralitatē esse constitutaruz magnitudinū quia passiōes be sequunt singula loca. vtrū idez est numerus qui in celo est quem oportet accipere quia hor vnūquodqz est: aut preter hunc alius.

Et qum existimauerunt in aliquo particulari aliqua existimatione erit fm illā existimationez: ⁊ dicunt q hoc qǒ est supius ⁊ inferius ⁊ mistio ⁊ distinctio est demonstratō q quilibet istor est numerus: quapropter cōtingit ut magnitudines fm hunc modū constituant ex multis. passio. n. cuiuslibet eor sequit vnūquenqz locor. quādo igit erit iste numerus qui est in celo ⁊ hoc ē opinandū q est vnūquodqz istor aut prope.

23 Idest ⁊ contingit huic opinioni ut sciētia particularium sit necessaria nō transmutabilis: q: est ex non transmutabili: quapropi necesse est ut sensibilia sint nō trāsmutabilia in suis subiectis quz sint numerus. D.d. ⁊ dicunt ⁊c. i. q: entia in maiori parte sunt paria. U.g. superius ⁊ inferius ⁊ alia cōtraria significāt q entia sunt numeri: cōtingit ꝯ huic opinioni ut oia corpora sint composita ex multitudine numerali: quapropter natura eor omniū entiuz erit eadē natura: ⁊ diffinitiones eedē que sunt in eis ⁊ passiones propter qǒ diuersant in noibus ⁊ diffinitionibus: adeo q quoddā corpor dicat celum: ⁊ quoddā aqua: ⁊ quoddā aer: ⁊ quoddā ignis non acquiruntur ab istis corporibus nisi propter loca: non q: habent differentias substantiales dantes eis ista loca sed ecōuerso: qǒ est impossibile. cōtingit enī huic positioni ut idem corpus ⁊ eiusdem nature quando fuerit superius erit celū ⁊ eternū propter locū: ⁊ quando inferius erit ignis: aut terra: aut aqua: aut aer: aut generabile: aut corruptibile: propter locū. ⁊ quia ista impossibilia nō aperte fuerūt dicta ab eis dixit: ⁊ hoc est opinandū ⁊c. i. ⁊ hoc quod contingit eis est opinandū in vnoquoq corpor fm opinionē eor.

Plato nāqz aliud ait esse: existimat etiā quidē esse ⁊ ille numeros hic esse ⁊ horuz causas: illos vo intelligibiles: hos vo sensibiles. De pythagoricis ergo dimittatur ad presens: sufficit enim ea tangere tm̄.

Plato autē dicit esse aliud: opinatur enim q ista ⁊ sue cause sunt numeri: sed cause sunt intellecte: ⁊ ista sunt sensibilia. dimittamus nunc sermones pythagoricos ⁊ simus cōtenti in hoc quod diximus.

24 Plato autē dicebat q numeri qui sunt cāe sensibilium sunt alij a numeris qui sunt res sensibiles. opinat enim q numeri qui sunt cause sunt nature intelligibilis: ⁊ numeri quor alij sunt cause sunt nature sensibilis. ⁊ quz vidit q hoc quod dixit in cōtradictione pythagoricor est sufficiēs ⁊ q oportet post hoc cōtradicere dicētibus numeros esse cās sensibiliū. d. dimittat nunc ⁊c.

Qui vo ideas posuerunt primū quidē existentiū accipere causas querētes alia his equalia numero attulerunt: ut siquis nūerare volens paucioribus quidē existētibus putet non posse: plures vo facies numerare: nā vere equales aut nō pauciores his sunt species.

Qui autē posuerunt species esse causas: ꝑmo querunt cās existētibus: ⁊ secūdo accipiūt q numeri istor sūt equales adeo q si hō voluerit numerare nō poterit facere entia min⁹ sicut nō pōt ea magis: species igitur sunt eq̄les aut nō min⁹.

25 Qui vo posuerunt species causas entiū sensibiliū ꝑmo peccant peccato: querentes scire causas vniuscuiusq entis ex alio ente: ⁊ non querit causaz eius ex suo intellectu vniuersali: ⁊. d. hoc q quz perscrutati fuerint de necessitate q̄ inuenīt in scientijs rerū imposuerūt alterā speciem entiuz ⁊ sunt que dicuntur forme: ⁊ deberēt dare causaz in hoc fm q in eis est intellecta intentio cōmunis non per aliud ens cū quo non habet cōicationem ⁊ sic naturaz abstulerunt speciei: que est intentio vniuersalis. ⁊ qz fecerunt entia omnia cōtraria in nomine solū ⁊ abstulerunt nomen vniuocū ⁊ abstulerūt sciētias. D.d. ⁊ secūdo accipiūt ⁊c. i. ⁊ secundo peccant quia ponunt in qualibet specie speciez entiū numerū parē: ⁊ q nulla species est iparis adeo q si homo voluerit numerare non poterit numerare ex speciebus min⁹ q̄ par: sicut nec poterit magis q̄ par. D.d. si species igitur ⁊c. i. species igitur sunt equales aut non magis neq minus: ⁊ intendit per equalitatē paritatē.

De quibus querentes cās ab his ad illas ꝑuenerunt: fm vnūquodqz enim equiuocū omo geneū aliquid est: ⁊ circa substantias alior est in multis vnū ⁊ in his ⁊ in sempiternis.

Et isti dimittunt illud ex quo querunt cause: ⁊ declinant ab eo: qm̄ in vnoquoqz istor est nomen cōe: ⁊ in substantijs rerum erit in multitudine vnū ⁊ in istis ⁊ in eternis etiam.

UVA. BHSC. IyR_012

26 Et iſti omittunt viam ex qua querunt cauſe rerū ⁊ eſt conſideratio in natura eoꝝ ſpāli non ex cōſideratione in natura alioꝝ entiū cuꝫ quibus non habent cōicationem. D.o.qm̄ in vnoquoq; iſtoꝝ ⁊c̄.i.quoniā in vnoquoq; in diuiduoꝝ ſpecierū eſt nomē cōmune ⁊ intentio cōis: ita ꝙ continget ut in ſubſtantiis que ſunt hic ſit vna intentio cōmunis: ⁊ ſi ſint ſubſtantie eterne que faciunt eas intelligi:⁊ dant diffinitiones earuꝫ ut in eo ſit intentio cōis vna ⁊ vniuerſaliter natura ſpecialis que nullū habet eſſe niſi ſm ꝙ eſt in intellectu.

Amplius autem ſm quos modos oſtendim⁹ quia ſunt ſpecies ſm nullū intellectum videntur horum. Ex quibuſdā ꝟo non eſt neceſſe fieri ſyllogiſmū:ex quibuſdā ꝟo eſt. ⁊ non quoꝝ putamus horum fiunt ſpecies quia ſm rationes eas que ex ſcientijs ſpecies omniū erunt quorūcūq; ſunt ſcientie:⁊ ſm vnū in multis ⁊ negociationibus:⁊ ſm intelligere autez aliquid corruptibiliū phantaſma.n.aliquid horum eſt.

Et etiam non declarant moduꝫ qui declarat eſſe ſpecieruꝫ:⁊ ꝙ iſta habent eſſe.ex quibuſdaꝫ enī nūq; fit ſyllogiſmus neceſſario: ⁊ ex quibuſdaꝫ non declarant nobis ea que exiſtimant eſſe ſpecies. ſm autē ſermones acceptos ex ſcientijs ſpecies non ſunt niſi rerum que ſunt ſcientie: aut ex vno in plurib⁹ ex affirmatiuis entib⁹. ex imaginatione autem alicuius corruptibilis rerū corruptibilium hoc non eſt niſi imago aliqua iſtis rebus.

27 Et etiā non eſt manifeſtū ꝙ ſubſtantia vniuerſalis habet eſſe eodē modo ſm quē hec ſubſtātia ſingularis habꝫ ſubſtantia enī indiuidualis non fit ex ea ſyllogiſmus oio: qm̄ ſyllogiſmuſ non fit niſi ex ſubſtantia vniuerſali:⁊ ſubſtātia vniuerſalis non fit ſyllogiſmus ad eaꝫ oio.oue ergo ſubſtantie ille ſunt diuerſe.D.o.ſm autez ſermones ⁊c̄.i. ſermones autē qui ſunt demonſtrationū partes:⁊ dicunt ſcientie non ſunt aliud q̄ ſpecies: ⁊ iſta ſunt que cōſtituūt ex vniuerſali qō ſic deſcribit :quod eſt vnū predicatuꝫ de pluribus: ⁊ ex affirmatiuis que deſcribūt ſic:aliquid predicari de aliquo:⁊ qū diſtinxerit inter particularia ⁊ ſpecies vult modo diſtinguere inter naturā imaginatōis ⁊ intellectus:⁊.o.ex imaginatiōe ⁊c̄.i.ex imaginatione ꝟo alicuiuſ corruptibilis hoc eſt imago nō res intellecta: ⁊ intēdebat per corruptibilia indiuidua que collocant ſub generibus que ſunt ſciētie ſicut collocant ſub vniuerſali qō predicat de pluribus ⁊ ſic collocant ſub affirmatione ⁊ negatione vniuerſale enī non habet eſſe niſi ſm ꝙ eſt ſciētia.i. ſm ꝙ eſt in aia:⁊ ſimiliter affirmatiuū ⁊ negatiuū. ⁊ intendit ꝙ cōprehenſiones que dicunt ſcientie ſunt rerum que ſunt in ſenſibilibus non generabiles nec corruptibiles niſi accidē taliter:⁊ ſunt intentiōes vniuerſales quas intellectus cōprehendit in eis ⁊ ſunt forme:comprehenſiones ꝟo que ſunt corruptibiliū ⁊ generabiliū.ſ. indiuiduoꝝ cōpoſitoꝝ non ſunt ſcientie ſed imaginationes eorum; ⁊ quaſi intendebat ꝙ iſta ſenſibilia habent duos modos cōprehenſionis:modū qui non eſt in ſcientia eoꝝ: ſed imago:⁊ modū qui eſt ſcientia eoꝝ ⁊ eſt intellecta vniuerſalia.

Amplius autē rationū certiſſime alie quidez eoꝝ que ad aliquid ideas faciunt quoꝝ non dicunt eſſe ſm ſe genus:alie ꝟo tertiuꝫ hominē dicunt eſſe:⁊ omnino que ſunt de ſpeciebus rationes auferunt ea que magis eſſe volunt dicentes eſſe ſpecies q̄ ipſas ideas eſſe. accidit autē ei dualitatem nō eſſe primam ſed numerū:⁊ ad aliqd ipſo quod ſm ſe: ⁊ omnia quecunq; aliquid de ſpēbus opiniōes ſequētes oppoſuerūt p̄ncipijs.

Verificantes autē ſermones quidaꝫ ponunt ſpecies de relatiuo:⁊ nō opinant ꝙ aliquid p ſe eſt genus:⁊ quidam dicunt tertiū hominem eſſe ⁊ iſti auferunt per vnitatez ſermones qui ſunt in ſpecieb⁹ ⁊ precipue qui opinantur dicentes eſſe ſpecies quot ſunt iſta. ⁊ contingit ex hoc ut dualitas non ſit prioꝝ numero:⁊ hoc etiam eſt relatiuū ad aliquid.deinde dicit de ſe ⁊ alia que dicūt quidam de opinionibus in formis ⁊ errauerunt in eis per principia.

28 Dicit ꝙ philoſophi verificantes ſunt illi qui opinātur ꝙ ſpecies ſunt relatiue ⁊ ꝙ non ſunt exiſtentes per ſe: quꝫ manifeſtū eſt de relatiuo ꝙ non dicit niſi in reſpectu alicuius relatiuū auferet auferet illud qm̄ autem ſpecies ſunt correlatiue manifeſtū eſt ex diffinitiōe ſua.ſpecies enim eſt illud quod eſt magis propriū duorum vniuerſaliū quod poteſt reſpōderi ad quid.D.o. ⁊ quidā dicunt tertiū ⁊c̄.i. ⁊ quidā dicunt ꝙ ſi homo ſenſibilis habet hominē intellectū:ſic homo intellectus debet habere hominē tertium D.o. ⁊ auferunt per vnitatē ⁊c̄.i. ⁊ per hoc ꝙ ponūt formas eſſe eaſdem in numero auferunt diffinitiōes ſpecieꝝ vnū enī in numero non predicat de pluribus: ⁊ ſpecies ē vna intentio ſm formā:⁊ iō diffinit ꝙ eſt vniuerſale p̄dicabile de pluribus ſm quid: ⁊ hoc cōtingit magis dicētibus ꝙ natura ſpecieꝝ abſtracta eſt eadem cuꝫ natura ſenſibiliū.D.o.⁊ contingit ex hoc ꝙ dualitas ⁊c̄.i. quia cum genera ⁊ ſpecies ſint res exiſtētes per ſe:p̄tingit ut ſint priora elementis ex quibuſ cōponunt illa que collocant ſub illo genere.intellectū.n.vniuerſale eſt prius ſm cām ⁊ tp̄s eo qō eſt ſub eo.dualitas igit ex qua cōponit numerus eſt posterior:numero:⁊ cōpoſita ex quatuor elemētis ſunt priora elemētis.D.o.⁊ hoc eſt relatiuū ⁊c̄.i.⁊ quomō numerus erat prior dualitate:⁊ dualitas eſt exiſtens per ſe: nūerus autē eſt ex relatione.deinde.o.⁊ dicit de ſe.i.ꝙ qū numerus ponat abſtractus ⁊ fuerit ſemper dictū de alio: cōtingit ut dicat de ſe:quod ē impoſſibile.D.o. ⁊ alia dicta ⁊c̄.i.⁊ hec impoſſibilia cōtingunt omnibus opinionibus dictis a ponentibus formas ⁊ errantibus in hoc in perſcrutatione principiorum.

Amplius autem ſm exiſtimationem quidez ſm quā eſſe dicimus ⁊ ideas eſſe non ſolum ſubſtantiarū ſpecies ſed multoꝝ alioꝝ etenim cōceptus vnus non ſoluz circa ſubſtantiam ſed ⁊ de aliis eſt:⁊ ſcientie non ſolum ſunt ipſius ſubſtantie ſed ⁊ alioꝝ:accidunt autez ⁊ mille: talia alia.

Et etiā ſm intelligere de quo dicebant eſſe formarū cōtingit ut forme non ſint tm̄ ſubſtantiaꝝ ſed ⁊ non ſubſtantiarum.⁊ ſimiliter ſcientie ⁊ nō ſunt tm̄ ſubſtantiarum ſed aliarum rerum ⁊ talia multa innumerata que cōtingunt eis.

29 Idem ⁊ etiā contingit eis qui dixerunt ꝙ intelligere ē formarum exiſtentiū per ſe ut forme non ſint ſubſtātiarū ſed accidentiū. intelligere enim non eſt tm̄ ſubſtantiaruꝫ ſed accidentium.

Scōm ꝟo neceſſitatē ⁊ opiniōes de eis ſi ſunt participabiles ſpecies ſubſtantiarum neceſſe eſt ideas eſſe ſolum. non enim ſm accidens participantur: ſed oportet hac vnuſquiſq; participare inquantū non de ſubiecto dicunt.

Dico autem ut ſiquid per ſe duplo participat hoc ⁊ ſempiterno participat ſed ſm accidēs.accidit enim duplo ſempiternum eſſe quare ſubſtātia erit ſpecies.be ꝟo ſubſtantiā hic ſignificant:⁊ ibi aut quidez erit ipſum eſſe dicere aliquid p̄ter hoc vnum in multis. ⁊ ſiquidem eadem ſpecies idearum ⁊ participantium aliquid erit cōmune.

UVA. BHSC. IyR_012

quid enim magis incorruptibilibus dualitatib⁹ ꝛ dualitatibus quidem multis sed sempiternis. dualitas vnū ꝛ idem quoniam in hac ꝛ aliqua si vo non eadem species equiuocatio erit ꝛ simile:ut si quis vocat hominē calliaz ꝛ lignū: nullā illarum cōmunitatē inspiciens.

Scōm autē necessariū est ꝛ qō existimatur in eis fm illum vtrum species substantiarū sint admiste necessariū est ut species sint singulares: qa determinatio eoꝝ nō est per accidens sed necesse est ut quodlibet eoꝝ in se sit determinans quz nec dicaī de subiecto.dico ut in aliquo sit duplū in illo igīt erit eternitas sed per accidens.accidit enim duplo q̄ fuit eternum. ꝛ res quaꝝ species sunt substantie sunt in hoc loco significātes substantias.illic vo qualecūqz sit ens dicitur esse aliquid ꝛ cum hoc vnum de pluribus. si igitur est species specierū ꝛ determinata habēt aliquid in quo cōmunicant:quid est igitur illud qō est proprium dualitatibus corruptibilibus:ꝛ dualitas est proprium dualitatibus corruptibilib⁹:ꝛ dualitas est multitudinis.Dualitas eniz est eterna ꝛ est eadem.dicitur ergo in respectu alicuius ꝛ de se. ꝛ si species non fuerit eadē tunc erunt equiuoca.V. g.ut aliquis vocet hominē cbilum ꝛ lignuz sine cōsideratione ad intētionē in qua cōmunicāt.

p Scōm autē illum quod videtur esse necessariū in formis ꝛ qō consequit ex eo est credendū q̄ species que dant diffinitiones ꝛ substantias eoꝝ que sub eis debent eē adunate cum eis de quibus predicant. predicatō eni eoꝝ de illis que sunt sub eis non est accidentaliter sicut predicatio accidentiū de substantijs ꝛ accidentiū de se ad inuicem:ꝛ dixit hoc quia propter hoc q̄ iste scientie sunt necessarie opinati sunt dicentes formas esse q̄ sciētie sunt forme abstracte:ꝛ vocauerunt eas formas abstractas:ꝛ.o.ꝛ necessarium est ut sint singularia.i.ꝛ propter hoc q̄ sunt sciētie necessarie oportet ut sint cum eis de quibus predicantur eedem in actu.D.o.causam in hoc:ꝛ.o.quia determiatio eoꝝ non est per accidens.i. quia determinatio subiectoꝝ ab vniuersali quod dicit de eis non est sicut determinatio que est in predicatione accidentiū de substantijs:aut accidentiū de se ad inuicem:ꝛ.o.hoc quia necessarie sunt scientie opinati sunt.D.o.sed necesse cē.i.sed necesse ē ut qō libet predicabiliū formaꝝ sit determinans substantiaz sui subiecti essentialiter qum non predicet de eo sicut accidēs de suo subiecto:accidētia enim determinant sua subiecta accidentalit.D.o. exemplū ꝛ.o.dico ut in aliquo cē.i.V. g.ut aliquid sit duplum ꝛ sit eternū tunc eni continget ut alterū eoꝝ dicaī de aliquo accidentaliter.dicit enim q̄ duplum est eternū:sicut dicit q̄ musicus est medicus quia accidunt eidem subiecto.D.o.ꝛ res quarū sunt species cē.i. ꝛ ideo speciēs que sunt substantie significant de sensibilib⁹ substantijs:ꝛ species que non sunt substantie significāt de sensibilibus non substantias.D.o.illic autē cē.i.illic autē quodcūqz fit de formis abstractis dicit esse aliquid ꝛ ens in substantia sicut dicit de quocūqz sit hic q̄ est aliquid ꝛ ens.D.o.si igitur est species specierū cē.i.si igit dicere aliquid ꝛ vnū ꝛ ens quod predicaī de abstracto ꝛ sensibili ē determinans omnia que inueniunt in aliquo esse:ꝛ ē forma formarū ꝛ determinata habent aliquid in quo cōmunicant:contingit ut illa que sunt illic ꝛ que hic sunt habeant aliquid in quo cōmunicant.V.g.si prima dualitas cōmunis omnib⁹ dualitatibus fm sermonē dicentiū hic eē dualitatē absolutā determinantē oīs dualitates in quo igit cōmunicant:ꝛ qō est propriuz corruptibili:ꝛ qō est p. prium eterno:ꝛ hoc intendebat qum dixit:quid igitur est proprium cē.i.quid igit est propriuz primis dualitatibus corruptibilibus ꝛ quid est propriū incorruptibilibus:quz dualitates sint multe ꝛ posuimus cum hoc q̄ prima dualitas est vniuersalis vtroqz modo. accidit igitur dualitati eterne vniuersali omnibus dualitatibus corruptibilibus ꝛ eternis ut dicatur qñqz de se fm q̄ est eterna: ꝛ qñqz in respectu aliarum fm q̄ determinant illa ꝛ notificant substantias aliarum.D.o. ꝛ si species non fuerit eadem cē.i. si non fuerit eadem intentio in qua cōmunicant corruptibilia ꝛ eterna:tunc hec dualitas que dicitur de corruptibilibus ꝛ eternis dicetur equiuoce:ꝛ intendit qum dualitas fuerit dicta de eterna ꝛ de corruptibili non erit forma ei⁹ neqz demonstrans eius substantiā:ꝛ vniuersaliter si species non fuerit ꝛ est illud quod predicaī de pluribuʃ diuersis fm quid: tunc nomen dictum de illis formis ꝛ de illo qō hic est erit equiuocum ꝛ destruent scientie.

Omniū autem dubitabit aliquis maxime qd conferunt species sempiternis sensibiliū: aut his que fiunt ꝛ corrumpuntur:nec enim motus:nec transmutationis nullius sunt causa eis. At vero nec ad scientiam nihil auxiliatur eis que est aliorum:nec enim ille horum substantia :naz in his essent nec adesse quz non insint participantibus sic enim forsan causa videbitur esse albū permistum albo: sed hec quidem ratio valde mobilis est quaz Anaxagoras prius ꝛ Hesiodus posterius. ꝛ alij quidaz dixerunt facile nāqz colligere multa ꝛ impossibilia ad talem opinionez: at vo nec ex speciebus sunt alia fm nullum modum consuetorum:

Et ambigit homo magna ambiguitate in hoc q̄ acquirunt res sensibiles ꝛ corruptibiles ꝛ generabiles de speciebus eternis: qum nō sint causa alicuius motus ꝛ alteratōnis: ꝛ talis est dispositio earuz in scientia.neqz etiā adiuuant in alijs rebus neqz substantie illorum sunt de substātijs istoꝝ sensibilium. ꝛ ista etiam si vnum in vniuersalitate non fuerint non erunt: ut aliquis existiat q̄ causa in albo est quia albedo fuit mista cū albo:sed hoc est bone motionis: ꝛ Anaxagoras primo ꝛ posterius Hesiodus. ꝛ alij dixerunt q̄ facile est congregare mul:a: sed hoc est impossibile fm hanc opinionemtimmo neqz alie res sunt ex speciebus fm aliquem modoꝝ qui assueti sunt dici.

3j Et qum manifestum est q̄ cause rerum generabiliū ꝛ corruptibiliū ꝛ vniuersaliter trāsmutabiliū sunt corpora naturalia que sunt principia transmutatiōis in rebus sensibilibus:miratur homo quid induxit eos ad inducendū formas abstractas. quod enim est abstractum quomodo adaptatur ut ex eo transmutentur entia materialia:quod enim est materiale non transmutatur nisi ab alio materiali. D.o. ꝛ talis est dispositio earuz in scientia.i.ꝛ nihil coget ad ponendum eas propter scientiam: ꝛ non apparet q̄ habent iuuamentū in esse rerum sensibiliū.i.quia non generant res sensibiles.indiuiduū eniz non generatur nisi ab alio indiuiduo neqz etiam adiuuant in generatōne indiuiduoꝝ sicut corpora celestia iuuant.D.o.neqz substantie illoꝝ sunt de substantijs istoꝝ.i. neqz substantie illarū formarum abstractarum sunt de substantijs istaruz rerū sensibiliū qum ille sint eterne: ꝛ iste generabiles ꝛ corruptibiles:ꝛ ideo non possunt esse cause eorum:neqz fm formas neqz fm agentes.D.o.ꝛ ista etiam cē.i.ꝛ ista etiā insensibilia si in eis non fuerit intentio vniuersalis vna admista eis non erunt entia quēadmodū si albedo non essz mista cum re alba non essz aliquid album oio. ꝛ per hoc

UVA. BHSC. IyR_012

quod dixit: ſed hoc bone motionis: innuit q̄ miſtio intentionis vniuerſalis ſubſtantialis cuz particularibus eſt fortio: miſtione accidentiū cum ſuis ſubiectis. D.d. ꝛ Anaxagoras ꝛc̄.i. ꝛ manifeſtum eſt q̄ nos poſſumus accipere facile in rebus multis vnam intentionē vniuerſalem exiſtentem in eis: ꝛ ſi iſta intentio eſſet vna in numero.i. abſtracta ſicut dicunt dicentes formas eſſe: tunc impoſſibile eſſet ut inuenirent in pluribus. vnuz enim in numero nō inuenitur in pluribus: ꝛ ſic congregare plura ad vnuz eſt impoſſibile. D.d. neq̄ alie reſ ꝛc̄.i. ꝛ impoſſibile eſt ut forme ſint cauſe tranſmutationis ꝛ generationis ꝛ corruptionis: ꝛ vniuerſaliter cauſe ſenſibilium ſm aliquez modoꝝ qui aſſueti ſunt dici ab eis. U.g. hoc qō dicunt q̄ ſunt exēplaria eoꝝ ꝛ q̄ ſunt cauſe ſcientie eorum.

Dicere vō exemplaria eſſe ꝛ eis alia participare vaniloquium eſt ꝛ metaphoras dicere poeticas. quid enim eſt qō agitur ad ideas reſpiciēs contingit enim ꝛ eſſe ꝛ fieri ſimile quodcunq̄z ꝛ non aſſimilatū ad idem: quare ꝛ exiſtēte Socrate ꝛ non Socrate exiſtente fiet qualis Socrates Similiter autez palam quia ſi ſit Socrates ſempiternus erunt eiuſdez exemplaria plura: quare ꝛ ſpecies: ut hominis animalis aut bipedis. ſimul autem antho antropos.

Dicere autem ſpecies continentes ſe eſt ſermo vacuus ſimilis ſermonibus verſificatoꝝ. ꝛ quid eſt illud quod nō agit abſq̄z eo q̄ aſpiciet formā poteſt enim eſſe ens ꝛ non ens: ꝛ ſi nō aſſimilat alicui adeo q̄ Socrates erit ꝛ nō erit niſi exemplar ſit Socratis. ꝛ ſm hunc moduz declaratur q̄ Socrates eſt eternuz ꝛ habet multa exemplaria ſicut ſpecies: ſicut hō habet animal ꝛ bipedale: ꝛ homo idem eſt in vtroq̄z.

32 Jdeſt dicere autem ſpecies continentis ſe non ſpecies indiuiduoꝝ ſed formas exiſtentes per ſe. U.g. ſi aliquis dixerit q̄ homo eſt ſine carne ꝛ oſſe: ꝛ eſt ſermo fabuloſus. D.d. ꝛ quid eſt illud quod non agit ꝛc̄.i. facientes exēplaria querunt dicentes q̄ res generans entia impoſſibile eſt ut generet aliquid indiuiduoꝝ niſi aſpiciat exemplar illi' indiuidui: querunt. ſ. de natura illius generate rei ꝛ generantis: qm̄ ſi fuerit generata ꝛ generans per quācunq̄z naturam ſit. ſ. q̄ nullam habet naturam propriam tunc poſſibile erit ut ſit ens ꝛ non ens equaliter: ꝛ ſi fuerit ens tūc poſſibile erit ut aſpiciat exemplar ꝛ non aſpiciat: ꝛ ſi aſpexerit ens poſſibile erit ut aſſimilet ꝛ non aſſimilet: ꝛ ſic generatio erit a caſu. ꝛ intelligit generationē eſſe caſu q̄ generans ſit de natura generati: ꝛ ſi non: tunc generans non generabit ſibi ſimile. U.g. homo hominē: ꝛ ſm hoc generans non indigebit exemplari. D.d. non ſicut Socrates. ſ. ꝛ indiuiduū eſſentialiter non generatur niſi ab indiuiduo ſue ſpeciei: quapropter neceſſe eſt ut generans Socratem ſit aliud indiuiduū ſibi ſimile. D.d. ꝛ ſm hunc modū declarabitur q̄ Socrates ſit eternus. i. ꝛ etiaz ſi poſuerimus hec exemplaria contingit ut ſit aliquod indiuiduuz quod Socrates generat' habebit Socratē eternū: ꝛ ſm hoc cō tingit ut indiuiduū habeat naturā vniuerſalez: ꝛ ſit cōpoſitum ex naturis vniuerſalibus ſicut eſt ſpecies: ꝛ hoc intē debat qum. d. ſicut homo habet animal ꝛc̄.i. ꝛ indiuiduū habet diffinitionē ſicut habet ſpecies.

Amplius autem non ſenſibiliū ſpecies exemplaria: ſed etiā ipſarum ut genus ſpecierū: quare idem erit exemplar ꝛ imago. Amplius videbit eſſe vtiq̄z impoſſibile ſeparatam ſubſtantiā ꝛ cuius eſt ſubſtantia: quare quomodo idee rerū ſubſtantie erunt exiſtentes ſeparatim. Jn phedrone vō ſic dicit quaſi ipſius eſſe ꝛ fieri cauſe ſint ſpēs.

Et etiam ſpecies non ſunt exemplaria rerū ſenſibilium ſed ꝛ ſui ipſarum etiā ſicut genus quod eſt genus multarum ſpecieruz: ꝛ ſic idem erit exemplum ꝛ forma ſuiipſius. ꝛ etiam impoſſibile eſt ut exiſtimentur eſſe entia abſtracta a ſubſtantijs ꝛ ſubſtantie non: ꝛ ſi non quomō erunt ſpes ſubſtantie rerum abſtractarum ab illis. ꝛ hoc dictum fuit in cadon. ſ. q̄ ſpecies ſunt cauſe eſſe generationis.

33 Jdeſt ꝛ qum illud quod predicat de aliquo ꝛ notificat eſſentiā eius ſi fuerit forma abſtracta tunc ſpecies nō erūt exemplaria rerum ſenſibiliū ſed ſuiipſoꝝ: qm̄ ſicut indiuidua habent exemplaria propter ſpecialitatē que eſt in eis U.g. indiuidua hominis ꝓpter humanitatē ita ſpecies abſtracte habent exemplaria per generalitatez que eſt in eis ſicut ſpecies ſenſus habent exemplaria per ſenſum qō eſt genus. D.d. ꝛ etiā impoſſibile eſt ꝛc̄.i. ꝛ etiaz impoſſibile eſt exiſtimare formas eſſe abſtractas a ſubſtantijs quaruz ſunt forme ꝛ ſubſtantias non eſſe. ſ. quod eſt impoſſibile ſ. formas remanere ꝛ deficere res quaruz ſunt forme: qm̄ tunc non eſſet generatio neq̄ corruptio. ꝛ quia poteſt aliquis dicere q̄ Plato non dixit eas eſſe cauſas generationis ꝛ corruptionis: neq̄ partes formales rerum ſenſibiliū: notificauit q̄ Plato dixit hoc in libro Cadon: ꝛ dixit: ꝛ hoc dictum fuit ꝛc̄.

Et etiam in exiſtentibus ſpeciebus qum non ſunt participantia ſi ſit qō mouit. Et multa alia ut domus ꝛ annulus quoꝝ nō dicimus ſpecies eſſe quare palaz quia contingit alia eſſe ꝛ fieri: ꝛ propter tales cauſas quales ꝛ nunc dicte ſunt.

Et etiam qū ſpecies ſiunt entia non habebūt determinās ſi non fuerit illud quod eſt lectus cū aliis multis rebus ſicut domus ꝛ annulus ꝛ res quas nō diximus eſſe entia: manifeſtū eſt q̄ poſſibile eſt ut ſint: ꝛ ut ſint res a talibus iſtis cauſis que modo fuerant dicte.

34 Et qum ſpecies fuerint res exiſtentes extra animā non habent genus quod determinat eas ꝛ qō notificet intentionē vniuerſalem per quā ſunt entia: ꝛ qū non habuerint hanc intentionē non erunt entia: quēadmodū ſi domus ꝛ annulus ꝛ lectus non eſſet aliquod iſtoꝝ particulariuz ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ alie res quas non diximus eſſe entia. D.d. manifeſtum eſt ꝛc̄.i. ſi igitur habuerint tales ſpecies ꝛ genera: manifeſtū eſt q̄ ille ſunt cauſe ex quibus cōponunt res ſenſibiles: ꝛ ideo non ſunt hic alie cauſe: ꝛ intendit q̄ contingit ex hoc ut res ſenſibiles ſint compoſite ex talibus cauſis. i. ex rebus cōpoſitis ex formis ꝛ materijs: ꝛ dedit exemplū in artificialibus quia nullus dicit q̄ vniuerſalia eoꝝ non habēt eſſe extra animā: ꝛ ideo forte intendebat qum dixit: ꝛ res quas non diximus eſſe entia: iſtū modū vniuerſalem. ſ. artificialium.

Amplius ſi ſint numeri ſpecies quomō cauſe erunt vtrū quia alij numeri ſunt exiſtētia ipſa: ut hic quidē numerus homo: ille vō Sortes: ꝛ alt' Callias: quid igitur his ſunt cauſe ille: nec enim ſi hi quidē ſempiterni: illi vō non differunt.

Et etiam ſi ſpecies ſint numeri quomō erunt cauſe: primo vō quia numeri entium ſunt diuerſi U.g. q̄ iſte numerus eſt homo ꝛ iſte Socrates ꝛ iſte Hyllus: quare igitur erunt cauſe iſtoruz: ꝛ non adiuuant etiam in hoc ſi quedā fuerint eterna: ꝛ quedam non.

35 Qum deſtruxit formas eſſe ſm opinionem dicentium q̄ naturā formarū eſt alia a natura numeroꝝ: reuerſus ē ad opinionē dicentium q̄ natura numeroꝝ ꝛ formarum eſt eadem: ꝛ eſt opinio Platonis: ꝛ. d. ꝛ etiā ſi ſpecies ꝛc̄.i.

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ etiã ſi forme fuerint numeri quomõ erunt cauſe rerum ſenſibiliũ.primo vo quia cõtingit ut idem ens ſit cõpoſitũ ex multis numeris diuerſis ꝑ formã.V.g.ꝙ iſtud ens indiuiſibile eſt animal ꝛ eſt homo ꝛ eſt Socrates: quapro/pter debet habere numerũ per quẽ eſt animal:ꝛ numerũ per quem eſt homo:ꝛ numerũ per quem eſt Socrates.ꝛ ſimiliter hyllus debet habere tales numeros. ꝛ qum hoc impoſſibile eſt in numeris:in quo igitur erunt numeri cãe iſtoꝝ.D.d.ꝛ non adiuuant ꝛc̃.i.ꝙ numerus qui eſt quaſi genus de iſtis ſenſibilibus non adiuuat in numero qui ẽ quaſi individuũ.ille enim qui eſt quaſi genus eſt eternum ꝛ eternum non poteſt eſſe pars generabilis rei ꝛ corru/ptibilis.

Si vo quia rationes numeroꝝ ꝛ hic ut ſym/phonia palam quia eſt vnũ quidem quoꝝ ſunt ratões.ſi itaqꝫ hec materia manifeſtum quia ꝛ ipſi numeri alique rationes ſunt alius ad aliud. dico autẽ ut ſi eſt Callias ratio in numeris ignis ꝛ terre ꝛ aque ꝛ aeris: ꝛ antho anthropos: ſiue numerus quis exiſtens:ſiue non:tamẽ erit ratio in numeris quorundam ꝛ non numerus:ꝛ non erit quis propterea numerus.

Et qum diffinitiones numeroꝝ fuerint conue/nientes illis que ſunt ante: manifeſtũ eſt ꝙ aliqd eſt cuius ſunt iſte diffinitiones: ꝛ manifeſtum eſt ꝙ hoc eſt materia. iſti enim numeri ſunt diffiniti ones illoꝝ ad inuicem.V.g. ꝙ ſi diffinitio hylli fuerit in nũeris ignis:ꝛ terre:ꝛ aque:tunc iſte hõ aut erit aliquis numerus:aut nõ:quouſqꝫ ſit diſ/finitio aliquoꝝ numeroꝝ ꝛ non numerus: ꝛ nõ erunt iſta etiã aliquis numerus.

36 Et qum numerus eſt ens exiſtens extra animã habuit diffinitionẽ ſicut alia entia:manifeſtum eſt ꝙ diffinitio nu meri debet eſſe conueniens ei quod eſt ante.i. diffinito ꝛ ſic numerus erit compoſitus ex materia ꝛ forma:ꝛ diffini tio numeri non erit numerus: ſicut diffinitio hominis nõ eſt homo:ꝛ ideo dixit: ꝛ manifeſtũ eſt ꝙ eſt hoc materia ideſt ꝙ materia eſt recipiens diffinitiones.D.d. iſti enĩ nu meri ꝛc̃.i.contingit ex hoc ꝙ quedam entia ſunt prioꝛa ſe inuicem.i.ꝙ quedã eoꝝ accipiunt in diffinitõnibus quo/rundam:ꝛ ex hoc ꝙ ponunt ea numerum ut iſti numeri: contingit ex hoc ut ſint diffinitiones ſui ipſoꝝ adinuicem D.d. exemplũ ꝛ impoſſibile contingens ex eo:ꝛ dixit.V. g.ꝛc̃.i.V.g.ꝙ ſi numeri aque:ignis:ꝛ terre:ꝛ aeris fuerint accepti in diffinitione hominis tunc homo ſi fuerit aliqs numerus non erit ſic:donec illa que ſunt accepta in diffi/nitione eius ſint diffinitio numeri ꝛ hominis:non aliquis numerus. diffinitio enim numeri non eſt numerus:quẽ/admodũ diffinitio animalis nõ eſt animal: ꝛ �sm hoc iſta elementa accepta in diffinitione hominis non erit nume/rus ꝛ iam poſuimus ea eſſe numerũ:quod eſt incõueniẽs aut homo non erit numerus.

Amplius ex multis numeris vnus fit nume/rus:ex ſpeciebus autez vna ſpecies qualiter: ſed ſi nec ex iplis ſed ex vnis ut in millenario quõ ſe habent vnitates:ſiue enim eiuſdem ſpeciei mul/ta inconuenientia accidunt:ſiue non eiuſdez ſpẽi nec eedem ſibi inuicem:nec alie oẽs omnib'.

Et etiam ex pluribus numeris fit vnus nume/rus: quomodo igitur ex pluribus ſpeciebus fit vna ſpecies.ꝛ ſi non fuerit ex eis ſed ex numeris ſicut mille quomodo igitur ſũt iſte vnitates: qm̃ ſi ſunt conſimiles in ſpecie cõtingunt multa im/poſſibilia:ꝛ ſi vnaqueqꝫ fuerit per ſe i aliqua ſpe/cie non erunt diuerſorum: neqꝫ diuerſa omnia ſunt omnino.

37 Et etiam manifeſtũ eſt ꝙ ex pluribus numeris fit vnus numerus:ꝛ ſi ſpecies ſunt numeri quomõ ex plurib' ſpe/ciebus fit vna ſpecies:ꝛ contingit ſicut dicunt quidaꝫ ſi ſit vnitas punctus:ꝛ dualitas ſit linea:ꝛ trinitas ſuperficies: ꝛ quaternitas ſit corpus:ut ſuperficies ſit compoſita ex li/nea ꝛ puncto:ꝛ corpus ſit compoſitũ ex ſuperficie ꝛ linea ꝛ puncto:quod eſt impoſſibile. Deinde.d.ꝛ ſi non fuerit ex eis ꝛc̃.i.ꝙ numeri formales non inſurgunt ex numeris diuerſis ſed ex numeris conuenientib':ſicut centum ex de/narijs:ꝛ mille ex centenarijs:tunc vnitates iſtoꝝ aut erũt conuenientes in quantitate ꝛ forma:aut diuerſe.ſi igit fu/erint cõuenientes in forma cõtingunt multa impoſſibilia quoꝝ vnum eſt ut omnes ſpecies ſint conuenientes in for/ma. ꝛ ſi fuerint diuerſe in ſpecie contingit ut ſit non nũe/rus:ꝛ ideo dixit:ꝛ ſicut vnaqueqꝫ ꝛc̃.i.ꝛ ſi vnaqueqꝫ vni tatum numeroꝝ formalium fuerit diuerſa ab alia non erit numerus.diuerſa enim numerant ſe ad inuicem: nu/merus autem numerat ſe ad inuicem aut per vnitatẽ aut per numerum.

Quomodo nanqꝫ dixerunt impaſſibiles exi ſtentes:nec enim rationabilia hec nec intelligere confeſſa. Amplius autem aliud aliquod genus numeri facere eſt neceſſe circa qõ ſit arithmetica

Et quid proficit qum non ſint paſſiua:ꝛ hoc non eſt de rectis ſermõibus neqꝫ intelligitur. de neceſſitare igitur eſt ponere alium numerum ꝛ eſt ſubiectum arithmetice.

38 Et quid coget ut cauſe reruꝫ non paſſiuaꝝ ſicut nume/rus ſit neceſſariũ in eſſe rerum paſſiuarum.paſſiua.n.ne/ceſſario componunt ex paſſiuis.D.d.de neceſſitate igitur ꝛc̃.i.ꝛ qum manifeſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt ut numerus mathematicus ſit ſubſtantia rerum ſenſibiliũ: neceſſe ẽ ſi aliquis numerus qui dat ſubſtantiã rerum ſenſibiliuꝫ ut ſit alius a mathematico.Sunt igitur tres ſpeciẽ numero/rum:eſt enĩ numerus mathematicus qui non multiplicat per multiplicationem numeratoꝝ:ꝛ eſt numerus forma/lis qui diuerſat per numerationẽ entiũ:ꝛ eſt numerus cu/ius iſte numerus eſt forma ꝛ ſunt ſenſibilia.ꝛ quia hoc cõ tingit huic poſitioni:ꝛ dicentes ꝙ forme ſunt alie a nume/ris ponunt numerũ naturam mediam inter formas ꝛ ſen/ſibilia:ꝛ dixit etiam contradicendo eis.

Et omnia intermedia dicta ab aliquibus ſim/pliciter ex quibus ſunt principijs:aut quia inter media eorum que hic ꝛ ipſorum erunt.

Et omnia media:aut ſunt ex rebus ſimpliciter aut ex aliqbus principijs: aut ex illo ex quo eſt ordinatum poſt media.

39 Idem ꝛ qum numerus mathematicus eſt medius inter formas ꝛ ſenſibilia:ꝛ omne mediuꝫ aut eſt compoſitũ ex rebus ſimplicibus ſimpliciter: aut ex rebus ſimplicib' in reſpectu medioꝝ:aut ex formis ipſoꝝ mediorum. ſed ꝺa media facta a medijs prioribus eis non ſunt �sz ꝙ ſunt me dia ſed �sm ꝙ ſunt forme diuerſe:qm̃ ſi mediũ eſſet ex me dio �sm ꝙ eſt mediũ tunc media procederent in infinitum ideo dixit in loco eius.q.d.ex formis medioꝝ compoſitis ex illo ex quo eſt ordinatum poſt media. res enĩ ordinate ſub medijs �sm ꝙ ſunt media.ſ.�sz ꝙ mediũ eſt genus eoꝝ ſunt ſpecies medioꝝ: ꝛ ideo dicit ꝙ ſpecies ſunt ordinate ſub genere. ꝛ intendebat per hunc ſermonez ꝙ numerus mathematicus eſt cõpoſitus ex numero formali ꝛ ſenſibi/li:ꝛ manifeſtũ eſt ꝙ hoc eſt impoſſibile in numero mathe matico:ꝛ eſt manifeſtuꝫ ꝙ illi non intendebãt per hoc qõ dicunt ꝙ nũerus mathematicus eſt medius inter formas ꝛ ſenſibilia �sm iſtũ modũ: ſed intendunt ꝙ natura nume ri eſt quaſi natura media inter formas abſtractas ꝛ for/mas ſenſibiles mãles .ſed notũ eſt per ſe ꝙ nulla natura

UVA. BHSC. IyR_012

eſt media inter eſſe abſtractuz ⁊ materiale. hec enim duo contraria. ſ. eternum ⁊ corruptibile: manifeſtuz eſt q̄ ſunt imediata.

Ampli⁹ vnitates que ſunt in dualitate vtraq̄z eſt ex aliqua priore dualitate q̄z̄uis impoſſibile amplius quare vnū numerus eſt collectus.

Et etiā vnitates cuiuſlibet eoꝝ ſunt ex aliquo euenit igit̄ hoc ex dualitate: qō eſt impoſſibile: ⁊ etiā non erit numerus vnū iteratum.

40 Et qum dualitas fuerit dualitas numeri medi̊ contin get ut dualitas ſit ex aliquo ⁊ ut dualitate aliquid ſit ꝑuo D.o. ⁊ non erit numeruſ vnū iteratum ⁊c̄. i. ⁊ ſi numerus fuerit ab vno abſtracto tunc in eo non inuenietur vnum iteratū. dualitas enim in vna re eſt propter materiā. cauſa enim iterationis eorundē numeroꝝ eſt iteratio vnius nu meralis: ⁊ vnū quod eſt imateriale non iterat̄ ſm indiui duū: ⁊ poteſt intelligi ſic: ⁊ etiam quomō vnus numerus vniuerſalis erit iteratus ⁊ ſimiliter vnū intellectū: ⁊ vni uerſalia innata ſunt non iterari. intellectū enī animal' nō inuenit magis vno ſed ex intellectu vniuſ inueniūtur mul te vnitates: ⁊ ſimilit̄ in terno ⁊ quaterno inueniunt infini te trinitates ⁊ infinite quaternitates.

Amplius cuz dictis ſi ſint differentes vnitates oportebit vtiq̄z dicere quēadmodū quicūq̄z ele mēta quatuor aut duo dicunt. eteni hoꝝ quilibz non cōmune dicit elementum eſſe ut corpus: ſed ignē ⁊ terrā ſiue ſit cōmune corpus ipſuz ſiue nō nunc autē dicit̄ quaſi vno exiſtente quēadmodū igne aut aqua ſimiliuz partiū. ſi ꝟo ſic non erunt ſubſtantie numeri ſed palam: quia ſi cōe eſt ali quid vnū ipſum ⁊ hoc eſt principiū: quare mul tipliciter dicit̄ ipſum vnū aliter enim impoſſibile eſt: volentes autem ſubſtantias ad principia re ducere.

Et ſimiliter dicimus in vnitatibus quas dixi mus: ſi fuerint non diuerſe ſm hunc modū: ⁊ eſt modus dicentiū q̄ elementa ſunt quattuor aut duo: omnes eni illi non opinant̄ q̄ elementū eſt cōmune eis. ſ. corpus: ſed ignis ⁊ terra ſiue cor pus fuerit cōmune eis aut non. vnum igitur nūc dicimus de illo quod eſt conſimiliū partiū ſicut ignis ⁊ aqua: ⁊ qū̄ ita ſit numeri non erunt ſub ſtantie: ſed manifeſtū eſt q̄ ſi vnum eſt q̄ illud ē principiū: ⁊ vnū dicit̄ multis modis: ſed illi vo lunt eleuare ſubſtantias ad principia ſm q̄ non eſt poſſibile.

41 Et nos dicimus ⁊c̄. i. ⁊ nos dicimus q̄ via dicentiuz q̄ ſubſtantie entiū ſunt cōpoſite ex vnitatibus non diuerſis in ſpecie eſt eadez cū via dicentiū q̄ elementa ſunt res ſin gulares. ſ. indiuiduales: non vniuerſales: ſicut ſermo dicē tiū q̄ elementa ſunt quatuor. ſ. aqua: ⁊ ignis: terra: ⁊ aer: aut duo eoꝝ: iſti non opinant̄ q̄ vniuerſale cōmune iſtis eſt elementum. ſ. corpus: ſed ignis ⁊ terra: ⁊ indifferenter apud eos ſiue iſtud cōmune habuerit eſſe: aut non habue rit eſſe: ⁊ hoc quod dixit eſt contingens eis: quia quz vni tates numerales fuerint extra animā erunt in materia ⁊ erit vna ſm formā: ⁊ multe ſm numerū: ⁊ iſta eſt diſpoſi tio vnitatū que ſignificant ea que ſunt conſimiliū partiuz ⁊ diſpoſitō multitudinis exiſtentis in eis: ⁊ hoc intēdebat qum. d. vnū igitur nunc ⁊c̄. Deinde. d. ⁊ qum ita ſit nume ri non ſunt ſubſtantie. i. ⁊ qum vnitates non ſunt niſi ele menta vnitatū ſenſibiliū ſm q̄ ſunt vnitates indiuiduales conſimiliū partiū: manifeſtū eſt q̄ numeri qui ſunt ſpecies non ſunt ſubſtantie abſtracte. ſ. forme. ſed manifeſtum eſt q̄ ſi fuerit declaratum aliquod vnuz exiſtens per ſe extra animā q̄ illud eſt principiū omniū entium. D.o. ⁊ vnum dicit̄ multis modis. i. ⁊ poſſibile eſt ut in quolibet predica mentoꝝ ſit vnū. ſ. indiuiſibile in illo predicamento: ſicut ē in quantitate diſcreta: qz vnū dicit̄ multis modis: ⁊ dixit hoc innuendo errorem antiquoꝝ opinantiū vnū dici de vna intentione. ſ. ſubſtantia indiuiduali: ſicut dicebant de hoc nomine ens. D.o. ſed illi volunt ⁊c̄. i. per hoc q̄ ipſi querunt principia ſubſtantie: rectum fuit ſed eleuant ſub ſtantias: aut q̄ non eſt poſſibile ut ſit principiū ſubſtantie ſicut forme nūerales ⁊ magnitudines geometrice.

Longitudinem quidem ponimus ex prodū cto ⁊ breui ⁊ ex aliquo paruo ⁊ magno: ⁊ pla num ex lato ⁊ arcto: corpus ꝟo ex profundo ⁊ humili.

Linea autē componitur ex longo ⁊ breui ⁊ ex paruo ⁊ magno: ⁊ ſuperficies ex lato ⁊ ſtricto: ⁊ corpus ex profundo ⁊ imo.

42 Quoniā antiqui dicebant q̄ principia prima ſunt con traria: ⁊ iſti ſimiliter dicentes nūeros dicunt q̄ prima con trarietas in numeris eſt multus ⁊ paucus: ⁊ in magnitudi nibus prima cōtraria ſunt apud eos principia: narrat ſer mones eoꝝ in hoc ⁊. d. ſed iſti ponūt principia linee hanc contrarietatē. ſ. longū ⁊ breue: ⁊ magnū ⁊ paruū: ⁊ ponūt contrarietatē ex qua fit ſuperficies latum ⁊ ſtrictū: ⁊ ex q̄ fit corpus profundū ⁊ imū.

Quāuis quomō habebit aut planū lineam: aut ſolidū lineam: aut planū. aliud autez genus eſt ⁊ latum ⁊ arctum ⁊ profundū ⁊ humile: quē admodū ergo nec numerus eſt in eis quia mul tū ⁊ paucum ab his alterum: palam quia nec ali ud nihil ſuperioꝝ inerit inferioribus. At ꝟo nec genus profundi latuz: eſſet enim planū aliquod corpus. Amplius puncta ex quo exiſtunt huic quidem generi. ⁊ Plato oppugnabat tāq̄z exi ſtente geometrico dogmate: ſed linee principiuz vocabat. hic autē multotiēs indiuiſibiles lineas poſuit q̄z̄uis neceſſe ſit tñ aliquid horū eſſe. ōre ex qua ratione linea eſt ⁊ punctus eſt.

Et etiaz quomodo ſuperficies eſt linea aut cor pus linea ⁊ ſuperficies. genus enim lati ⁊ ſtricti aliud eſt a genere profundi ⁊ imi: nō igitur inue niuntur in eis contraria. Quoniā autem multū ⁊ paucuz differunt ab iſtis manifeſtum eſt neq̄z aliud ſuperius inuenitur in eis que ſunt inferius imo neq̄z genus lati eſt genus profundi. ſuperfi cies eniz eſt aliquid ex corpore: ⁊ puncta ſunt ex aliquo: ⁊ iſtud genus conſiderat Plato ſm opi niones geometricas: ſed vocat eas principiū li nee. ⁊ multotiens poſuerunt hoc ex lineis non diſcretis: ⁊ hoc neceſſariū eſt ut ſit ſm hunc mo dum. vbi enim eſt linea eſt punctus.

43 Plato opinabat̄ q̄ vnitas eſt principiū puncti ⁊ q̄ du alitas eſt forma linee: ⁊ trinitas forma ſupficiei: ⁊ quater nitas forma corporis: ⁊ opinabat̄ cum hoc q̄ corpus com ponitur ex ſuperficiebus: ⁊ ſuperficies ex lineis: ⁊ linea ex punctis: ⁊ dicebat cum hoc q̄ linea cōponebat̄ ex duobuſ contrarijs que ſunt magnū ⁊ paruū: ⁊ ſuperficies ex ſtri cto ⁊ lato: ⁊ numerus ex multo ⁊ pauco. dicit ꝫ ei quō eſt poſſibile ut ſuperficies ſit ex lineis ita q̄ ſit pars eius: ⁊ li nea ex longo ⁊ breui: ⁊ corpus ex ſuperficie ⁊ linea: ⁊ ſup ficies ex ſtricto ⁊ lato: ⁊ corpus ex profundo ⁊ imo: ⁊ oia iſta ſunt continua: ⁊ numerus eſt ex multo ⁊ pauco: ⁊ oia iſta non cōgregant̄ in vno genere. ⁊ ſi eſſet ſic: contingeret ut omnia reducerent̄ in vnū genus. ſ. contraria ex quibus ſurgunt iſte magnitudines tres: ⁊ ex quibus ſurgunt nūe ri qui iſtarū principia ſunt magnitudinū: ⁊ hoc intēdebat quz dixit: genus enī lati ⁊c̄. i. q̄ cōtrarietas ſuperficiei non

UVA. BHSC. IyR_012

congregat cuz cõtrarietate ſuperficiei in vno genere: neqꝫ iſte cũ cõtrarietate numeri que eſt paucũ ⁊ multũ: impoſſibile eſt igit̃ ut ſint pars numeri: ⁊ ideo .o. poſtꝙ autem paucũ ⁊ multa ꝛc̃.i. quoniã oia iſta non videnť cõgregari in eodẽ genere ſuperiozi iſtis generibus dictis. D.o. ſuperficies enī eſt aliquid ex cozpoze ꝛc̃.i. ⁊ hoc qȯ contingit eis qz ponũt ſuperficiẽ partẽ cozporis: ⁊ punctũ partem linee D.o. ⁊ iſtud genus ꝛc̃.i. ⁊ Plato ſollicitus fuit ad declarãdum hunc ſermonẽ quia opinabaţ q magnitudines geometrice ſunt principia cozpoꝛ cum numeris. D.o. ſed vocat ꝛc̃.i. ⁊ vocat eas principia linee ⁊ non dicebat eas apte partes linee: quia cõtingent ei ut continuũ eſſet de natura diſcreti: ⁊ ideo dicebat q linea cõponit̃ ex lineis indiuiſibilibus: ⁊ hoc intẽdebat quz .o. ⁊ multotiẽs ꝛc̃.i. q ꝓpter iſtã cõtradictionẽ cõtra ponẽtes eas puncta: ⁊ ideo plures eoꝛ vocabant eas lineas indiuiſibiles: ⁊ exiſtimauerũt q linea cõponaţ ex lineis non diſcretis non ex punctis: quia neceſſe ut cum linea recipiat diuiſionẽ ſm totũ ut etiaz diuidaţ in nõ lineas: aut in lineam non diuiſibilez: aut in nõ lineã: quod eſt impoſſibile: ergo neceſſe eſt ut diuidatur ī lineas indiuiſibiles: ⁊ huic poſitioni contradictũ fuit in libzo generationis. D.o. ⁊ hoc neceſſarium eſt ꝛc̃.i. propter hoc q ponũt lineas nõ diſcretas nõ euadunt etiam quin iſte diuidantur ſm totum in puncta. vbi enim linea eſt neceſſe ut ibi ſit punctus.

Omnino autem ſapientia de manifeſtis cauſã inquirente: hoc quidem prętermiſimus: nihil.n. de cauſa diximus vnde principiũ eſt tranſmutatõnis. hoꝛ vo ſubſtantiã dicere putantes ipſoꝛ alias quidem ſubſtantias eſſe dicimus quomõ vere ille ſubſtantie ſuperuacanee dicimus. Naz ⁊ participare ſicut prius dixim⁹ nihil eſt: neq̃qz in ſcientijs videmus exiſtens cauſa propter quã intellectus omnis ⁊ omnis natura facit: nec hãc cauſaz quã modo dicimus eſſe vnũ principioꝛ nihil tangunt ſpecies: ſed facta eſt mathematica preſentibus philoſophia dicentium aliozũ gratia ea opoꝛtere tractari.

Et qum philoſophia conſideret de rebus apparentibus hoc non collocaţ in ea: ⁊ nihil dicemus de cauſa que eſt principiũ alterationis. quz igit̃ intendimus ſermonez de ſubſtantia: dicem⁹ q ſubſtantie iſtoꝛ ſunt alie ita q ſi dixerimus q illa ſunt ſubſtantie eoꝛ eſſet falſũ. Quoniã autẽ ſunt continẽtes: iam dixim⁹ primo q nihil eſt neqz videmus etiã q ſunt cauſe ſcientiaruz: ⁊ iõ non videmus aliquẽ intellectum ⁊ naturaz qui ponant hanc cauſam: ergo ſpecies non aſſimilãť alicui principioruz: ⁊ doctrina eſt per illas: quia philoſophia quãdo locuta fuerit ī aliqua boza de aliquo vtetur iſtis ꝓpter illa.

44 Et quz philoſophia ꝛc̃.i. ⁊ qum philoſophia nõ conſideret niſi de rebus entibus extra animã: ſpecies aũt nõ ſunt de rebus entibus extra aiaz: ideo philoſophia nõ cõſiderat de iſtis ſpẽbus: ⁊ ꝓpter hoc ſi aliquis conſideraverit de iſtis ſenſibilibus per iſtas ſb̃as non poterit dare per eas principiũ alteratiõis ⁊ tranſmutatiõis iſtarũ ſubſtantiarũ. ⁊ qum ita ſit ſi conceſſerimus has eſſe dicemus eas eſſe alias ſubſtantias. Dicere autẽ q iſte ſunt ſubſtãtie iſtoꝛ tranſmutabiliũ eſt falſum: ⁊ dixit hoc: quia ipſe deſtruxit eas ꝓpter hoc q̃ ponũt eas cauſas ſenſibilium ⁊ ſcientie. ⁊ qum deſtruxit eas cauſas eſſe non contingit ex hoc q deſtruant in ſe: ⁊ ideo dixit: qm̃ autẽ ſunt cõtinentes ꝛc̃.i. qm̃ hoc quod ponũt q iſte ſubſtantie ſunt continentes ſenſibilia que ſunt hic ut ſpecies que continet ea q̃ ſub illa ſunt: iam diximus q nihil eſt. determinans enī ⁊ determinatuz ſunt idem numero cum ſpecie: ⁊ ideo ſi iſte ſpecies fuerint abſtracte non erunt ſm q determinat ſenſibilia: neqꝫ ſm q ſunt cauſe iſtoꝛ ita q ſint cauſe ſcientie cõprehenſe in ſenſibilibus: ⁊ ideo dixit poſt: ⁊ ideo nõ videmus ꝛc̃.i. ⁊ ideo non poſſumus ponere hanc cauſaz alicui intellectuz qui ſunt in rebus ſenſibilibus: ⁊ alicui ꝑncipioꝛ exiſtentiũ hic. D.o. ⁊ ſpecies ꝛc̃.i. ⁊ manifeſtum eſt q ſpecies non aſſimilanť principijs ſenſibilibus: g̃ manifeſtũ eſt q non ſunt principia iſtoꝛ ſenſibiliũ. D.o. ⁊ doctrina eſt ꝛc̃.i. q philoſophia vtit̃ rebus vniuerſalibus ut pueniat ad res exiſtentes: ſicut vtit̃ eis in diffinitionibus ⁊ demõſtrationibus: qum ſcientia eoꝛ ducit ad intellectuz ⁊ rectum apud conſiderationẽ de entibus: ⁊ ideo demonſtrationes accepte hoc modo ſunt ex propõnibus logicis cõmunibus non ex propoſitionibus eſſentialibus ⁊ conuenientibus.

Amplius autem ſubſtantiã ſubiectã ut materiaz magis mathematicã aliquis ſuſcipiet ⁊ magis predicari ⁊ differentiã eſſe ſubſtantie ⁊ materiei ut magnũ ⁊ paruũ: ſicut phyſiologi raruz ⁊ ſpiſſum primas ſubiecti dicentes eſſe differẽtias has. hec nanqz ſunt ſuperabundantia quedaz ⁊ defectus. ⁊ de motu ſiquidem hec erit cã motus palã quia mouenť ſpecies: ſin autem vnde venit.

Et etiã ſi aliquis acceperit ſubſtantiaz de qua loquimur quaſi materiã mathematicaz hoc nõ faciet proꝑie niſi quando voluerit dare differentiam inter ſubſtantiã ⁊ materiam: ſicut magnuz ⁊ paruũ ſicut dicunt naturales q prime differentie ſubiecti ſunt raritas ⁊ denſitas: ⁊ iſta non ſunt niſi additio ⁊ diminutio in motu. ſi igitur. ſ. iſta ſunt motus manifeſtũ ẽ q ſpecies ſunt mobiles.

45 Jdeſt ſi aliquis acceperit iſta intellecta logica, ppoſitiones v ſitatas in demonſtratõnibus ſm materiã demõſtrationũ: ⁊ cõſiderauerit per illa in entibus ſenſibilibus: hoc non accidit niſi quando perſcrutatus fuerit in primis differentijs vniuerſalibus ſubſtãtie: ſicut perſcrutatio de duabus differẽtijs prime ſubſtantie in quas diuidit̃ ens: q̃rũ vna eſt quaſi materia: ⁊ alia quaſi forma: ſicut declaratio eoꝛ qui voluerunt declarare q he ſunt due ſubſtantie. ſ. magnũ ⁊ paruũ: aut rarum ⁊ denſuz: ⁊ quia hoc facit exiſtimare q ratio dicentiũ q intellecta ſunt entiũ ſubſtãtie qm̃ qum illud qȯ notificat naturã ſubſtantie eſt ſubſtantia: g̃ intellecta ſunt ſubſtãtie: ⁊.o. ⁊ iſta non ſunt niſi additio ꝛc̃.i. ſi igit̃ intellecta iſtarum rerũ demonſtrant ſubſtãtias: ſunt ſubſtantie rerũ: ſed quia omnia contraria reducunt in diminutionẽ ⁊ additionez: ⁊ additio ⁊ diminutio reducit̃ ad motũ: tunc ſi intellecta iſtarum rerũ eſſent ſubſtantie earum intellectuũ motus eſſet motus: ⁊ ſi intellectũ motus qȯ eſt genus ſpecieruz motus eſſet motus: tũc oẽs ſpecies eſſent mote: ⁊ ſi ſpecies eſſent mote ⁊ eſſent ſubſtãtie rerum nihil eſſet fixũ. ⁊ dixit omnia iſta ad confirmandum qm̃ notum eſt per ſe q intellectus motus non ẽ motus: ⁊ eſt contingẽs dicẽtibus q intellecta rerum ſunt ſubſtantie earuz. Ariſ. n. opinabaţ q intellecta rerũ notificãt ſubſtãtias reꝝ ⁊ nõ ſunt ſubſtãtie earum.

Tota nanqz de natura auferet̃ perſcrutatio: ⁊ qȯ videť facile eſſe monſtrare q vnuz omnia nõ fiunt. expoſitione nãqz omnia vnũ non fiunt: ſed id aliqd vnuz ſiquis dat omnia ⁊ nihil hoc ſi nõ genus dat vniuerſale eſſe: hoc autem in quibuſdam impoſſibile. nullam nanqz rationẽ habent nature que ſunt poſt numeros longitudines latitudines ⁊ ſolida: nec que modo ſunt: aut futura ſunt: nec ſi aliquã habent virtutem: hoc enīz nec ſpecies poſſibile eſſe. non enim ſunt numeri nec

UVA. BHSC. IyR_012

intermedia: sunt enim illa mathematica nec corruptibilia.

Et omnis magna perscrutatio de natura non cadit nisi apud existimationē q̄ declaratio est facilis: ⁊ vnū non erit omne. quoniaz. n. non est in actu omnia vnū sed ꝟz intentionē: quā si homo posuerit ipsam in esse hoc non erit nisi si cōcesserit q̄ est genus illius omnis: ⁊ hoc etiā impossibile est in quibusdam rebus. non enīz inuenitur vna diffinitio communis eis que sunt cum numeris ⁊ lineis ⁊ superficiebus: ⁊ quod erit: ⁊ qō iam fuit: ⁊ qō habet aliquā potentiā. ista enīz nō sunt innata ut sint species: neq̄z sunt etiā numer⁹ neq̄z que sunt mediorum: illa enim sunt mathematica neq̄z corrup ibilium.

46 Et perscrutatio antiquoꝝ de naturalibus fuit q̄ opinabant q̄ declaratio non tm̄ est possibilis sed etiā facilis ⁊ cū vniuersale ex quo fit perscrutatō est vnū numero in pluribus ꝟm q̄ dicunt dicentes formas esse vnū aut nūero in pluribus spēbus impossibile est ut sit: ḡ impossibile est ut sit demōstratio aut disciplina: ⁊ hoc intendebat qū dixit: ⁊ vnū non erit omne cē. i. ⁊ impossibile est ut genus vniuersale omnibus rebus sit vnū numero: qm̄ si ita eēt tunc esset possibile ut vnū numero esset in quolibet: qō ē impossibile: tunc enī omnia essent vnū in actu. ſ. indiuiduale. Deinde. d. sed intentio cē. i. si aliquis opinatus fuerit q̄ in omni est vna intentio hoc non erit verū nisi posuerit ipsaz esse genus omniū nō vnā intentionē in actu. D. d. ⁊ hoc impossibile est cē. i. ⁊ ponere vnū cōmune pluribus rebus ita q̄ sit genus videt esse impossibile in quibusdaz nedū ut sit vnū numero cōmune omnib⁹. impossibile. n. est ut numerus ⁊ superficies ⁊ linea habeant vnū genus cōe omnibus non equiuoce. U. g. quātitatē. manifestuz est enī q̄ hoc nomē quātitas dicit de eis equiuoce: neq̄z etiaz inuenit vna intentio in eo qō iam fuit ⁊ erit quod est potentia: ⁊ qō est actu: ⁊ ideo artes doctrinales cōsiderantes de eis non sunt vnū sed plures. D. d. ⁊ ista nō sunt innata ut species sint cē. i. ⁊ ista intellecta que sunt genera ⁊ spēs non sunt innata ut sint forme per se existentes ⁊ exemplaria ut quidā dicunt: neq̄z sunt media inter formas ⁊ sensibilia sicut quidam dicunt in intellectis mathematicorum quia sunt mathematica, i. q̄ materia non apparet in diffinitionibus eoꝝ: neq̄z sunt etiā forme rerum corruptibiliū ut fingunt dicentes formas esse. Declaratum est enim q̄ omnia ista impossibilia sunt.

Sed rursus videt aliud hoc genus ⁊ omnino existentiū querere elementa non diuidentē multipliciter dicta inuenire impossibile est: ⁊ alii ꝟm hunc modū querentes ex quibus sunt elemētis ex quibus eni facere aut pati aut ipsuz rectuz nō esse accipere: sed siquidem substantiarū solū esse contingit. tunc quia existentiuz omniū elementa aut querere aut putare habere non est verū. quō autem aliquis dicet omniū elementa palam est quia non est possibile preexistere cognoscentem prius. sicut enim geometriçare dicentez alia quidem oportet prescire quoꝝ est scientia: ⁊ de quibus debet discere non p̄noscit ita ⁊ in alijs: quare siqua est omniū scientia ut quidaz aiunt nihil vtiq̄z preexisteret hoc cognoscens.

Et etiam existimatur hoc esse aliud genus quartū quod querit de elementis omniū entiuz absq̄z eo q̄ aufert vel negat q̄ dicta multis modis impossibile est ut sint: sed querūt hoc modo de rebus ex quibus sunt elementa. in quibusdaz vō ex actione ⁊ passione aut cōuenientia: ⁊ hoc non est in quolibet sed tm̄ in substātia ita q̄ perscrutatō est de elementis omniū entiū ⁊ querere determinationē coꝝ ⁊ hoc non est verus. ⁊ quō potest homo scire elementa omniū entiū: impossibile est enim ut aliquis addiscat aliquid nisi p̄sciat principia eius. U. g. q̄ aliquis addiscat geometriaz: sed ante debet scire aliqua illius scientie quam vult addiscere: aut nesciet aliquid eoꝝ ⁊ sic est dispositō de alijs: ita q̄ ars de qua homines reputant q̄ doctrinat omne nihil notificat ꝟm hunc modum.

47 Et etiā existimat cē. ⁊ qum posuim⁹ q̄ species ⁊ vniuersaliter intellecta vniuersalia sunt res existentes extra aiam ⁊ q̄ sunt forme entiū: cōtinget ut hoc genus entium sit quartū genus aliud a tribus generibus: ⁊ q̄ in eo cōsiderat quarta ars. ſ. alia a tribus cōsiderātibus in mathematicis ⁊ nālibus ⁊ diuinis: ⁊ cōtingit eiſ ut hoc genus perscrutet de elemētis omniū entiū: qm̄ qum iste species sint elementa. i. forma entiū omniū: ⁊ ois ars perscrutetur de causis suoꝝ subiectoꝝ: ⁊ subiecta istiꝰ artis sunt elementa rerū cōtingit ut ista ars quarta perscrutet de elemētis elemētoꝝ. Deinde. d. sed querūt hoc mō cē. i. sed qū iste species existētes extra aiaz sunt substātie subiectoꝝ triū scientiarū ⁊ ars que ꝓsiderat de speciebus perscrutat de causis causaꝝ necesse est ut ois ars istarū triū perscrutet de causis suarum causarū. Deinde. d. in quibusdā cē. i. ſ. impossibile est hoc in tribus artibus. ſ. perscrutari de causis cāꝝ nisi in arte q̄ perscrutat de cāis actionis ⁊ passionis ⁊ cōuenientie inter formā ⁊ materiā. D. d. ita q̄ perscrutatio cē. i. ⁊ illud qō cōtingit a prima positōne non est ut aliqua istarū triū artiū perscrutet de cāis suarū cāꝝ: sed ut vnaqueq̄z istarū triuz artiū perscrutet de causis suarū causarū: ⁊ hoc nō est verū. D. d. ⁊ quō potest hō cē. i. ⁊ quō potest esse ars que notificat elementa omniū entiū. impossibile est. n. scire aliqō coꝝ que sunt posita in artibus nisi prescianť intellecta prima in illa arte: qm̄ si indiguerit addiscēs addiscere principia sciētie in illa arte cōtinget q̄ addiscet principia principioꝝ: ⁊ sic in infinitū: quapropter cōtinget ut ille qui vult addiscere aliquā scientiā ut nesciat illā. U. g. q̄ si addiscēs geometriā non pōt addiscere nisi prescíat principia illiꝰ scientie quā vult addiscere: tunc nesciet illā. D. d. ⁊ simili est dispositio in alijs cē. i. ⁊ sic contingit in alijs sciētijs a geometria ita q̄ scientia in qua homines reputant addiscere oia que continentur in ea per disciplinam nihil notificat.

Quāuis sit omnis disciplina per precognita aut omnia aut quedam: aut per demonstrationē aut per diffinitiones. oportet enim ex quibus est diffinitio prescire ⁊ esse nota: similiter autem ⁊ q̄ per inductionem.

Et etiam omnis doctrina fit ex prioribus aut omnibus aut quibusdam: ⁊ similiter illud quod declaratur per demonstrationē ⁊ diffinitionem debent prescirí in eo propositiones per quas fit illa declaratio: ⁊ similiter illud quod scitur per inductionem.

48 Et etiā omnis cē. qū declarauit q̄ artes demōstratiue nō declarāt ignota nisi ex notis in illis artibus: vult declarare q̄ ista ꝓpositio est vniuersalis in artibus operatiuis ⁊ cōsideratiuis: ⁊ dixit: sicut fecit in principio analecticoꝝ ⁊ etiā ois doctrina cē. i. ⁊ etiā manifestum est q̄ ois doctrina in artibus operatiuis que addiscunt per exemplar non fit nisi p̄ cognitionē rerū notarū per se in illo artificio aut oiuz aut quoꝝdā. D. d. ⁊ similiť qō declarat p demōstrationē ⁊ diffinitionē. i. artes que addiscunt p ratōnē siue fuerint operatiue siue ꝓsideratiue. D. d. ⁊ silr qō scit per inductionē: ⁊ intēdit illud qō scit p artem disputatiuā.

UVA. BHSC. IyR_012

At vo si existit connaturalis mirū quo latem habentes potissimaz scientiarū. amplius autem quo aliquis cognoscit ex quibus est: t quomo erit manifestū :eteni hoc habet dubitationē.am biget.n.aliquis quēadmodū t circa quasdā syllabas.hi nanqz syma ex.s.t.y.t.m.t.a. dicūt cē alij vo quendā aliū sonū dicunt esse t cognitoz nullū. amplius autē quoz est sensus quomodo aliquis non habens sensum cognoscet: quāuis oportebat si omniū sint elemēta ex qbus quēadmodū cōposite voces sunt ex propijs elemētis.

Si igit scientia est in nostra natura mirum est quo euadet a nobis aliquid qum in nobis ē firmissima scientiarū: t etiaz quo scit res que fit ex rebus: t quo erit hoc manifestū.ambiguitas eni accidit in istis rebus: t quidaz rixati sunt in hoc sicut in pedibus.quidā igit dixerunt in sexta littera grecoz.s.z.que est huius forme q est cōposita ex.c.t.d.t.a.t alij dixerunt imo est littera per se nō ex litteris notis: t etiā illud quod est ex habentibus sensuz quo scitur a carenti sensu: t etiā ista semper sunt elementa cuiuslibz quemadmodum voces composite fiunt ex elementis sibi propijs.

49 Si igit scientia tc̄.i. q dicere formas esse contingit ex eo ut omnes sciētie sint note a nobis in natura: qm̄ si hic sunt forme ad quas intellectus aspicit sicut sensus aspicit ad sensibilia t cōprehensio sensibiliū est naturalis in nobis qū non acquirit ex cognitiōe antecedēti: necesse est ut intellecta sint naturalia i nobis nō ut quedā sint naturalia: quedā autē accepta per doctrinā .d.o. t etiā quo scit res tc̄.i.t fm hoc deberemus scire equaliter rem t cāz ei t non deberet cadere dubitatio in cāis inter hoies. ppoztio.n. intellectoz esset sicut ppoztio sensibiliū.d.o. t q̄dam rixati sunt in hoc tc̄.i. t si ita esset nō litigarent homines in elementis multarū rerū sicut accidit grāmaticis sui tpis ut rixati sunt de littera.z.vtrū sit cōposita an simplex.d.o.t etiā qui est ex habētibus sensuz tc̄.i. t contingit huic positioni.s. q forme intellecte sunt cōprehēse p se sicut sensibilia que non indigent in acquirendo eas sensu t si ita esset tunc sciret naturas sensibiliū qui habet lesionē in instrumētis sensuū adeo ut naturaliter cecus cognosceret naturas coloz: t naturaliter surdus vocū.d.o.ista eni sunt semper elemēta tc̄.i. t contigit si cognitio istaruz formarū fuerit naturalis in nobis ut cognitiones omniuz rerū sint naturales in nobis ppter hoc q iste forme sunt elementa ppria oiuz entiū:sicut omnes voces fiunt ex elementis ppzijs.t intendit q quz forme sint elementa oiuz entium propria eis:continget ut non indigeant in cognitione sensu.

Quod quidē igitur dictas in phȳsicis causas querere nisi sint omnes t extra has nullaz habemus dicere palaz est ex prius dictis:sed tenuiter be t modo quodā omnes prius dicte sunt: mō vo quodam nullatenus.

Quoniā autez illud quod dictū fuit de causis naturalibus pscrutati sunt de eo omnes cōsiderantes t q nos non induximus vnā cām extrinsecā ab eis manifestū est ex predictis.t dignū est ut prima philosophia perscrutet de oibus rebo cōtinet.n.oia pncipia t ea que sunt prima.

So Quoniā autē quod nos diximus in modis causarum naturaliū dictū est ab antiquis manifestum est ex p̄dictis ab eis. t similiter manifestū est q nos nō addidimus cām in modis causaz quas antiqui dixerunt: t innuit q antiq sciuerūt quattuor cās in suo tpe. t hoc qō.o. de antiquis manifestuz est q ipsi cōcesserūt cām materialē t formalē t agentē: finalē autē non vident concedere ex eis que narrauit de eis in hoc tractatu: sed possumus dicere i hoc q qui cōcedit cām agentē debet cōcedere finalē. agēs eni nō est agēs nisi ppter aliquid: t videt innuere per hoc Socratē t Platonē. dicit aūt in alio loco q in tēpore Socratis perceperūt hoies cām finalē: t ideo inceperūt regere ciuitates: t intēdit fm q opinati fuerunt in fine hois .d.o.t videt q prima philosophia tc̄.i.t dignū est ut apparz ex istis rebus q philosophia perscrutat de istis principijs t maxime de his que sunt prima in esse t cognitione.

Balbutiens.n.visa est prima philosophia de omnibus velut nouū existens circa principium t primū: qm̄ Empedocles has dicit esse ratiōes hoc autem est quodquiderateſſe t substātia rei. At vo similiter necessariū t carnis t alioz singuloz esse rationē aut nihil:propter hoc enim t caro t os est: t alioz vnūqōqz: t non propter materiā quam ille dicit ignē: t terrā: t aerē: t aquā: sed hoc alio dicente quidē similiter dixit ex necessitate manifeste vo non dixit. De talibus quidez igit ostensum est prius: quecūqz vo de ipsis hīs dubitabit aliquis resumamus iterū: nam forsan ex ipsis abundabimus aliquid ad posteriores dubitationes.

Et quia Empedocles dicit q diffinitio est os t est illud per quod res est id quod est t substantia rei.fm hunc modū erit etiā caro necessaria t vnūquodqz alioz:aut nullū eoz erit caro t os: t vnūquodqz ceteroz: t hoc nō est propter materiā quā ille dicit q est terra ignis t aqua t aer t non ponit causam in hoc q dicit istas res sed cogeť ut dicat alia: sed nō dixit illud quod dixit aperte.t declaratū ē prius de istis t de suis similibus: t nos reuertemur post ad dicendū in omnibus questionibus cōtingentibus in eis: nunc autē incipiendū est in dicendo aliquid de questionibus cōtingentibus in alijs rebus.

51 Quia antiqui loquentes de rebus naturalibus locuti sunt in maiori parte de materia t non de forma ,ppria rebus mobilibus:nisi Empedocles qui innuit cām formalē t non dixit eam aperte: sed tñ apparet de suis sermonib incepit h dicere vnde apparet hoc t.o. t qz Empedocles dicebat tc̄.i.sed qz Empedocles dicebat in esse q hoc qō est os est diffinitio per quā diffinit ab alijs reb cōpositis. diffinitio aūt est illud qō notificat formā t substātiā eius manifestum est q contingit ex hoc ut hoc nomen caro t alia cōposita ex elemētis significent intentionē additā materie: aut nihil ex eis que significant ista noia sit diffinitio reruz.d.o.t ideo erit caro t os tc̄.i.t ppter hunc sermonē quem Empedocles dicit in esse cōtingit ei in carne in vnaquaqz rerū compositarū ut illud qō noia significant non sint propter materiā tm̄ quā ipse dixit:sed necesse ē ei ponere cām additā materie.f.formā.s. q necesse ē ei dare aliā cām preter materiā t dare istā cām vnicuiqz generabiliū rerum.t qz non fecit hoc.o.sed non dixit illud apte quod dixit.i. sed non ppalauit istā cām esse vniuersalem vnicuiqz entiū cōpositoz ex quatuor elemētis.d.o.t declaratū est prius in istis rebus.i.in sciētia naturali: illic.n. declaratū est de formis:t quia questiones cōtingentes illic dissoluunt in hac scientia.d.o.t nos reuertemur ad sermonē in omnibus questionibus cōtingentibus illis .d. narrauit intentionē suam in tractatu cōsequenti:t dixit:incipiendum est tc̄.i. incipiendum est dicere de questionibus contingentibus idest de questionibus difficilibus istius scientie.

UVA. BHSC. IyR_012

E veritate autem theo/ria sic quidem difficilis est: sic vo facilis ē. signū autem est neqz digne nullū adipisci ipsā pos se nec oēs exortes esse sed vnūquenqz aliquid de natura dicere. ⁊ fm vnuz quidem nihil aut parum ei imittere. ex omnibus autem coarticulatis fieri magnitudinē aliquam quare sic videt habere: ut puerbialiter dicimus: in foribus qs delinquet: sic quidē vtiqz erit facilis: habere aūt totum aut partem non posset: difficultatem eius ostendit. forsan autez ⁊ difficultate duobus modis existente non in rebus sed in nobis est eius causa. sicut enim nocticoracum oculi ad lucem diei se habēt: sic ⁊ anime nostre intellectus ad ea que sunt omniū nature manifestissima.

Onsideratio quidem in veritate difficilis est vno modo: ⁊ facilis alio modo. ⁊ signū eius est q nullus hominū potuit peruenire in ipsam fm q oportet: neqz deuiauit se ab hominibus: sed vnusquisqz hominū locutus fuit de natura: ⁊ vnusquisqz eorum aut nihil cōprehendit de veritate: aut modicū. ⁊ qum aggregatū fuit illud quod congregatū fuit ab hominibus qui cōprehenderunt ex eo tunc cōgregatū erit alicuius quantitatis. est igitur facilis ēz hunc modum: ⁊ est modus fm quez habemus in consuetudine inducere in puerbio dicendo q nullus ignorat locuz ianue in domo: ⁊ demō strat difficultatē eius hoc qō non fuit cōprehēsa fm totum: neqz etiā maior pars eius. ⁊ qum difficultas eius sit duobus modis: dignuz est ut sit difficilis non propter res sed propter nos. dispositio enim intellectus in anima apud illud quod est in natura valde manifestum: similis est dispositioni oculorum vespertilionis apud lucem solis.

Coñ.j. Quia ista scientia perscrutat de veritate simplicit incepit notificare dispositionē vie inducentis ad ipsaz fm difficultatē ⁊ facilitatem qum sit manifestuz apud omnes q comprehensio veritatis non est impossibilis in multis rebus: credimus. n. necessario nos scire veritatē in multis rebus. ⁊ signū eius est q habemus desideriū ad sciendaz veritatē: qm̄ si comprehensio esset impossibilis tunc desideriuz esset ociosuz. ⁊ concessum est ab omnibus q nulla res est ociosa in fundamento nature ⁊ creature. quia igit concessuz est ⁊ maxime a peruenientibus ad hanc scientiā nos habere viam ad sciendā veritatez: dixit: consideratio quidem ⁊c. i. via inducēs ad veritatē vno modo est difficilis ⁊ alio mō facilis. ⁊ signū difficultatis eius est q nullus sine cōmunicatione alterius sciuit de ea aliquā quātitatē fm q oportet. ⁊ signū facilitatis ei⁹ est hoc q nō ignorauerūt eam omnes homines: quoniā si inueniremus q omnes homines de quibus audiuimus loqui nihil scirēt de veritate: tunc iudicaremus ipsam esse difficilē ⁊ nō impossibilē propter longitudinē temporis qō est necessariuz in sciendo veritatē: ⁊ quasi breuitaz temporis in quo scita fuit veritas aut tota aūt aliq̄ quantitas iudicat facilitatez eius. Deinde. d. sed vnusquisqz locutus fuit i natura ⁊c. i. ⁊ diximus hoc qō diximus de modo cōprehendēdi veritatē: quia quz nos considerauerimus omnes antiquos in scientijs inuenimus fuisse eos fm alterum duoz: aut hominē qui nihil cōprehendit de veritate: aut hominez qui paruz aut modicū comprehendit de ea. Deinde. d. est igit facilis fm hunc moduz ⁊c. i. qum positum est q est facilis fm hunc modum ⁊ difficilis fm aliū modum: necesse est ut sit facilis fm hunc modū: ⁊ est q in quolibet genere entiū sunt aliqua in respectu eoz quasi ianua domus in respectu domus in hoc q non latet aliquē sicut locus foris domus nō latet aliquē. ⁊ ista sunt prima cognita naturaliter habita a nobis in quolibet genere entiū. Deinde reuersus est ad dicendū moduz difficultatis: ⁊. d. ⁊ demonstrat difficultatē eius q nullus cōprehendit eam fm totū nec magnā partez eius. i. a tempore a quo ipse audiuit loqui de scientia: ⁊ quasi innuit se comprehendere veritatez simpliciter: aut in maiori parte fm q est possibile in humana natura. D. d. ⁊ causa difficultatis est duobus mōis ⁊c. i. qum difficultas comprehensionis entiū est duobus modis: rectū est ut difficultas in rebus que sunt in fine veritatis. s. in primo pncipio: ⁊ in pncipijs abstractis a materia sit. s. ex defectu ex nobis non ex illis: quoniā quz abstracta sunt intellecta in se naturaliter ⁊ non intellecta: qa nos facim⁹ ea esse intellecta: sed qz sunt in se intellecta sicut forme materiales: difficultas eni in istis est ex se magis q̄ a nobis. ⁊ quia dispositio intellectus de re intelligibili est sicut dispositio sensus de re sensibili assimilauit virtutē intellectus in cōprehēdēdo intellecta abstracta a materia modo debilissimo visui in sentiendo. s. vespertilionis i nō comprehendendo maximū sensibiliū. s. solem: sed hoc nō demonstrat res abstractas intelligere esse impossibile nobis: sicut inspicere solem est impossibile vespertilioni: qm̄ si ita esset tunc ociose egisset quia fecit illud quod est in se naturaliter intellectū non intellectū ab alio sicut si fecisset solē non cōprehensuz ab aliquo visu.

Non solum autem his dicere gratiam iustum est quoruz opinionibus aliquis cōmunicauerit sed ⁊ his qui adhuc superficialius enūciauerūt eteni bi conferunt aliquid: nam habitū quidem nostrum preexercitati sunt. nam si Timeus non fuisset multam melodiā non haberemus: si autē non phrinis: Timeus non fuisset: eodem autem modo ⁊ de enunciantibus veritatem. a quibusdam vo opiniones quasdaz accepimus: sed alij ut hi forent forte causa fuerunt.

Et iustum est non tm̄ reddere gratias illis cuz quibus habuim⁹ cōmunicationē in consideratione sed ⁊ etiā illis qui habent in hoc aliquid dignitatis modicum quia inuerūt nos in hoc aliquantulū quia preceſſerunt ⁊ exercitauerūt nostrum intellectum. quoniaz si Timeus non esset tunc careremus multum de intellectu musicali: ⁊ si Hieroſinus nō esset: non esset Timeus: ⁊ sic est de loquentibus in veritate. nos autem accepimus quasdam locutiones ab antiquis quibusdam ⁊ alij fuerunt causa in esse istorum.

2 Addit q nō tm̄ oportet reddere grās eis qui docuerūt nos veras opiniones: ⁊ sunt illi qui conueniunt nobiscuz in opinionibus: sed etiā illis cum quibus non cōuenimus isti. n. cum hoc qō dixerunt de perscrutatione rerum exercitauerunt nostrum intellectū: ⁊ fecerunt nos perquirere per hoc virtutem ad cōprehendendū: ⁊ quod dixit in hoc ca. manifestum est. nullus eni potest per se inuenire artes operatiuas aut considerativas in maiori parte: quia non complentur nisi per iuuamentuz priozis ad sequentem: ⁊ nisi prior fuisset non esset sequens.

Vocari vo philosophiam veritatis scientiam recte habet. naz theorice finis est veritas ⁊ pra/

UVA. BHSC. IyR_012

etice opus eten si quomodo se habent intendũt non tamen ſm se ſed ad aliquid ⁊ nunc ſpeculantur practici.

Et rectum est vocare scientiam veritatis philosophie philosophiam speculatiuam. finis enī scientie speculatiue est veritas: ⁊ finis sciētie operatiue est actio. operantes enī ꝫ considerēt in eo quod agunt tamen non perscrutantur de causa propter seipsam sed respectu eius qō agūt.

3 Et rectum est vocare ⁊c̄.i.⁊ quia scientie attribute philosophie sunt due: quarū vna est cuius finis est scire tm̄: ⁊ altera operari. ⁊ quia ista scientia est superior dixit: ⁊ rectum est vocare cognitionē acquisitam ex hac scientia scientiam speculatiuā. scientia enim operatiua q̄uis vtatur ratiocinatōne: ⁊ pe culet de causis: tn̄ non est digna vocari scientia speculatiua quia non perscrutat de causis rerū ⁊ de diffinitionibus earū nisi ut scientes eam agant ⁊ non ut sciant sicut est in scientijs speculatiuis. ⁊ sermo eius in hoc capitulo manifestus est.

Nescimus autem verū sine causa. vnūqōqꝫ vō maxime ipsū alioꝝ dicit ſm q etiā alijs inest vniuocatio: puta ignis calidissimus: eteni est cā alijs hic caloris: quare ⁊ verissimū q posteriori bus est causa ut sint vera: quapropter semper entium principia semper esse verissima necesse est: non enim quandoqꝫ sunt vera quandoqꝫ non: nec illis causa aliquid est veri ut sint: sed illa alijs: quare vnunquodqꝫ sicut se habet ut sit: ita ⁊ ad veritatem.

Et nos non scimus veritatem absqꝫ eo q̄ sciamus causam eius: ⁊ vnūquodqꝫ principiorum proprie est causa eoꝝ ſm q̄ sunt alie res que cō ueniunt in nomine ⁊ intentione. V.g. ignis in fine caliditatis exquo oportet ut illud qō est maximū verum sit illud quod est causa veritatis rerum que sunt post: ⁊ ideo necesse est ut principia rerum que sunt semper sint semper: ⁊ in fine veritatis quia non sunt vera in aliquo tempore ⁊ in alio non: neqꝫ habēt causam in essendo vera in eo q̄ sunt vera: sed illa sunt causa in hoc aliarum rerum: quapropter necesse est ut dispositio cuiuslibet rei in esse sit sua dispositio in rei veritate.

4 Quin declarauit q̄ hec scientia est de genere scientiarum veritatis: ⁊ q̄ est pars philosophie speculatiue: vult declarare suum ordinem in veritate ⁊ in scientijs speculatiuis: ⁊ dixit: ⁊ non scimus veritatem absqꝫ hoc q̄ sciamus suā causam. i. ⁊ quia nos non scimus rē vera scientia nisi qñ scimus eam cum sua causa ut dictum est in posterioribus ⁊ est manifestū per se q̄ vnūquodqꝫ principiorum in vnoquoqꝫ genere est proprie causa eorū que dicuntur de alijs rebus collocatis in illo genere de dispositionibus in quibus conueniunt ille res nomine ⁊ diffinitione: quum principia in vnoquoqꝫ genere sint cause esse eorum generum. ⁊ cause omniū que dicuntur illorum generum ſm q̄ sunt in illis generibus. ⁊ qum ita sit manifestum est q̄ primum in quolibet genere magis est dignum habere hoc nomen esse ⁊ eius diffinitionem q̄ ea quorum est causa ſm illud genus: ⁊ omniū diffinitionum ⁊ intentionum que sunt in omnibus rebus que sunt in illo genere ſm q̄ sunt in illo genere. V.g. quia ignis est causa in rebus calidis ideo est magis dignus habere hoc nomen calidum ⁊ eius intentionem q̄ omnia calida. ⁊ qum concluſit hoc dixit: exquo oportet ut maxime verum sit illud quod est causa veritatis rerum que sunt post. i. ⁊ qum declaratum est q̄ causa ni quolibet genere entium est magis digna in esse ⁊ in veritate q̄ illa quorum est causa in genere illo: manifestum est q̄ si est hic prima causa omniū entium ut declaratum est in scientia naturalium q̄ illa causa est magis digna ⁊ in esse ⁊ in veritate q̄ omnia entia. omnia enim entia nō acquirunt esse ⁊ veritatem nisi ab ista causa. est igitur ens per se ⁊ verum per se: ⁊ omnia alia sunt entia ⁊ vera per esse ⁊ veritatem eius. D.o. ⁊ ideo necesse est ut principia rerum ⁊c̄.i.⁊ ꝓpter hoc quod diximus necesse est ut principia rerum que sunt semper in fine essendi ⁊ veritatis sint semper. ista enim entia quia non sunt in aliquo tempore sine alio sed sunt in omnibus temporib': ideo cause eorū non sunt cause eis in aliquo tempore sine alio: ꝓpter qō indigent se in essendo causas alīs causis. ⁊ innuit per hoc dispositionem principiorum corporum celestium cum corporibus celestibus. ⁊ intendebat per hoc notificare nobilitatē veritatis in qua considerat ista vniuersalis ars que considerat de principijs vltimis. D.o. quapropter necesse est ut dispositio ⁊c̄.i.q̄ quanto magis fuerit pfectū in esse tanto magis erit perfectum in essendo verum.

Et manifestum est q̄ res habēt principium ⁊ q̄ cause rerum entium non sunt infinite: neqꝫ ſm rectitudinē: neqꝫ ſm speciem. s. ut species eaꝝ sint plusq̄ possint numerari in infinituꝫ. impossibile enim est ſm naturam ut aliquid sit ex alio in infinitū. V.g. caro est ex terra: ⁊ terra ex aqua ⁊ aqua ex aere: ⁊ aer ex igne: ⁊ hoc in infinitum: ⁊ non cesset in aliquo. neqꝫ etiaꝫ est possibile ſm illud exquo est principiū motus. V.g. q̄ homo monetur ab aere: ⁊ aer a sole: ⁊ sol a luce: ⁊ hoc in infinitum: ⁊ similiter etiam est in eo quod est propter quid: impossibile est enim in hoc etiam procedere in infinitum. V.g. ut cursus propter sanitatem: ⁊ sanitas propter fortunam: ⁊ fortuna propter aliud: ⁊ sic in infinitum: ⁊ sic est in eo qō est. s. essentia.

At vō q̄ sit principium quoddam ⁊ non infinite cause existentium nec in directum nec ſm speciē palam: nec eniꝫ ut ex materia hoc ex hoc in infinitum progredi possibile est: veluti carnem quidem ex terra: terram vō ex aqua: aquam vō ex aere: aerem autem ex igne: ⁊ hoc non stare nec vnde principium motus: ut hominem ab aere moueri ⁊ hunc a sole: solem vō a luce: ⁊ huiusmodi nullum esse finem. similiter autē nec id cuius causa in infinitum ire possibile est. iter quidē sanitatis causam: illam vō felicitatis: ⁊ felicitatem alius: ⁊ ita semper aliud alius causam esse: ⁊ in quodquidere tesse similiter.

5 Sermo eius in hoc capitulo est manifestus: ⁊ est q̄ impossibile est inuenire aliquam causarum quarum procedere in infinitum. s. ut aliqua res habeat materiam: ⁊ illa materiam: ⁊ hoc in infinitum: aut ut aliquid habeat causam mouentem: ⁊ illud mouens habeat aliud mouēs ⁊ sic in infinitum. ⁊ intendit per secundū rectitudinem: ut cause sint existentes insimul quasi in vna linea recta: ⁊ intendit per secundū speciem: ut cause sint vna post aliā nō insimul ad modum rerum attributarum vni speciei. s. ut vna earum sit post aliam. s. ut quando fuerit posterior ut prior corrumpatur: ⁊ forte intendit per rectitudinē ea que sunt vnius speciei. V.g. ut homo sit ab homine per scōm speciem: ⁊ ea que sunt de diuersis speciebus collocatis sub vno genere. V.g. ut ignis sit ex aere: ⁊ aer ex aqua: ⁊ aqua ex terra. omnia enim ista sunt cause conuenientes in genere: quia omnes sunt eiusdem materie ⁊ diuersificantur in forma.

UVA. BHSC. IyR_012

Medioꝝ enim extra que est aliquid vltimuꝫ ꝛ primū necesse est ꝙ prius est causam ipsoꝝ eē post se. nam si dicere nos oporteat vnū triū cām quod primū est dicimus: non enī quod est vltimū. nullius enī quod finale est sed nec medium nam vnius. nihil enī differt vnum aut plura esse nec infinita aut finita. infinitoꝝ eniꝫ sm istū modum ꝛ oio infiniti partes omnes medie sunt: silr aūt vsqꝫ modo: quare si ex toto nihil est aliquid primū nec ex toto causa nulla est.

Res enim medie etiam sunt ea in quibus sunt prius ꝛ posterius necesse est ut sit causa eius qđ est postremū. si enim quesitū fuerit a nobis que ē causa trinitatis dicemus primū: postremū enim non est causa alicuius eoꝝ: ꝛ similiter etiam medium non est causa eius quia non est causa nisi vnius tm̄. ꝛ indifferenter siue fuerit vnū medium siue plura: siue finita siue infinita. ꝛ partes rerum infinite que currunt sm hunc modū: ꝛ vniuersaliter partes infiniti omnes sunt sm modum vnū vsqꝫ ad nūc: quapropter necesse est si aliqua res non fuerit prima ut vniuersaliter non sit causa omnino.

6 Quum dixit ꝙ impossibile est ut cause sint infinite: incepit demonstrare hoc in causis agentibus ꝛ dixit: res enim medie sunt ꝛc̄. i. ꝛ signū eius ꝙ cause mouentes se sm ordinem sunt finite est ꝙ in istis causis inueniunt tria genera. s. prius: ꝛ mediū: ꝛ posterius. primū igit est causa oium qum moueat se ꝛ sine medio moueat medium: ꝛ moueat postremū per medium: ꝛ mediū est causa postremi: ꝛ postremū non est causa alicuius: ꝛ hoc intendebat qū dixit: si enim quesitum fuerit a nobis ꝛc̄. i. ꝛ cum hoc non pōt imaginari in paucioribus ꝙ tribꝰ: ꝛ fuit necesse ut omnia habeant vnam causaz: ꝛ si non tunc esset in eis aliquid sine causa. si quesitū fuerit a nobis quid est causa vniuersi ex istis tribus: non possemus dicere postremū: quia non ē causa alicuius eoꝝ: neqꝫ etiam possemus dicere medium mediū enim est causa postremi tm̄: non vniuersi. necesse ē igitur si omnia habeant causam in motu ut primuꝫ sit cā omniū. s. causa suiipsius: ꝛ causa duoꝝ residuoꝝ. s. ut primū moueat se ꝛ moueat mediū per se ꝛ postremum per mediū: ꝛ indifferenter siue in primo fuerit motor idem cū moto ut intendit Plato: aut cōpositū ex moto ꝛ motore non moto ut intendit Aris. D. o. ꝛ indifferenter siue medium fuerit vnum aut plura: ꝛ si plura siue finita siue infinita. sm enī ꝙ est mediū necesse est ut sit causa postremi non vniuersi. sed si posuerimus media esse infinita tunc vniuersum non habebit causam mouentē. media enī mouent postremū tm̄: quapropter vniuersuꝫ mouebitur sine motore. ꝛ declaratū est in naturalibus ꝙ omne motū habet motorē: ꝛ hoc intēdebat qum dixit: ꝛ partes reruꝫ infinitarū ꝛc̄. i. ꝛ partes rerum infinitarum que ponunt moueri insimul omnes sunt medie. i. medie sm vnū modum vsqꝫ ad nunc. Deinde dixit: quapropter necesse est si aliq̄ res non fuerit primū ut vniuersum non habeat causā oio ꝛ hoc manifestum est in motis que mouent se ad inuicez habentibus situm. s. que sunt insimul: ista enim impossibile est ut sint infinita essentialiter aut accidētaliter. si aūt hoc fuerit positū in vniuerso carenti situ: tunc erit impossibile essentialiter quia vniuersuꝫ non habebit motorem omnino: sed est necessariū accidentaliter quando primus motor fuerit positus non motus omnino: quia tunc erit eternū: ꝛ mouebit vnum post aliud in eternum: ꝛ omnia hec sunt declarata in. viij. physi. ꝛ consideratio vniuersal' in omnibus causis in eo ꝙ sunt cause est huius scientie. ꝛ Aris. q̄uis vtatur hic demonstratōnib' scientie naturalis tamē inducit eas vniuersalius: quoniā quanto fuerit demonstratio vniuersalior: tanto magis erit propria huic scientie, ꝛ Aris. obseruat se in hac intentōne. s. inducendo demonstrationes vniuersales alio modo q̄ in scientia naturali: ꝛ hoc est cā in iteratione illarū demonstrationū in hac scientia: ut fecit in tractatu primo.

At vo neqꝫ in deorsum possibile est in infinitū ire ipso sursuꝫ habente principiū: ut ex igne quidem aquā: ex hac vo terrā: ꝛ ita semper aliquod fieri aliud genus. dupliciter enim fit hoc ex hoc nō ut hoc dicit post hoc ut ex hyschimis olympia: sꝫ aut ex puero mutato vir. aut ex aqua aer: ut quidem igitur ex puero fieri virum dicimus: quomō ex eo quod fit ꝛ qđ factū est: aut ex eo qđ perficitur perfectū: semper enim est medium inter esse ꝛ non esse generatio: ꝛ ita qđ fit existentis ꝛ non existentis. est autē addiscēs qui fit sciēs ꝛ hoc est quod dicit ꝙ fit ex addiscēte sciēs. hoc vo ut ex aere aqua corrupto altero: propter qđ illa quidē non reflectunt ad inuicem nec fit ex viro puer. nō enī fit ex generatiōe qđ fit sed ē post generationē. sic enī est dies ex aurora quia post hanc: propter quod nec aurora ex die. altera vo reflectunt: vtroqꝫ autez modo impossibile est in infinitum ire. existentiū enim intermedioꝝ necesse est finem esse: quedā vo ad se inuicē reflectunt alterius. n. corruptio est generatio alterius. similiter autē impossibile est primū sempiternū corrumpi: qm̄ enim non est infinita generatio in sursum necesse est ex quo corrupto primo aliquid factum est non sempiternum esse.

Et etiā impossibile est ut qđ habet principiū ex superiori procedat in infinitū ad inferius. V. g. ex igne aqua: ex aqua terra: ꝛ similiter fit gen' a genere semper in infinitū. fit enī diuisio ex alio duobus modis: vnus non sꝫ ꝙ aliquid fit post aliquid: ut dicit ꝙ nebula fit ex vapore: sed ut dicit ꝙ ex puero fit vir. secundus autē quꝫ dicit ꝙ ex aqua fit aer. Quum autē dicimus ꝙ ex puero fit vir: intendimus ꝙ ex re quē erit fit res que iaz est: aut ex re que cōplebit fit res que iam cōpleta est: qm̄ quēadmodū inter esse ꝛ non esse est generatio ita id quod generat est semper inter id qđ est ens ꝛ id quod non est ens. addiscēs enim est generatū sciens: ꝛ hoc intendimus qū dicim' ꝙ ex addiscēte fit sciens. quꝫ vo dicimus ꝙ ex aere aqua fit: ꝛ illud est per corruptionē alterius. s. aeris: ꝛ ideo non reuertunt res huius dispositiōis ad inuicē: neqꝫ ex viro fit puer: qm̄ ex existēte nō fit illud quod erit: sꝫ post existens fit illud quod erit. sm igit hunc modū dies fit ex mane quia fit post: ꝛ ideo non dicit ꝙ mane fiat ex die. alia vo reuertunt ad inuicē: ꝛ sm hos duos modos impossibile est ut res procedant in infinitum. ea. n. que sunt inter duo necesse est esse finita: ista autem reuertuntur ad inuicez. corruptio enī vnius est generatio alterius. ꝛ quum hoc impossibile est ut primum eternum corrumpatur: quoniam quia generatio ex superiori non procedit in infinitū necesse est ut primū quod corrumpitur ꝛ fit aliud non sit eternum.

7 Quum cōpleuit demonstrationem de finitate causarum mouentiū se: vult etiā dare demōstrationē de finitate causarū materialiū que sunt etiā diuerse in specie. ꝛ quia notum est de causis mouentibus eas habere vltimū: ꝛ quesitum est ab eis vtrum habeant principium a superiori.

UVA. BHSC. IyR_012

de cauſis autē materialibus eſt cōuerſio.ſ.q̄ habent p̄nci
piū a ſuperiozi.ꝛ eſt queſitū vtrū ab inferiozi habeāt vlti
mū an non.d.eriā impoſſibile eſt ꝛc̄.i.ꝛ etiā q̄z manifeſtū
eſt de generatiōe ipſaz eſſe finitā ex parte ſuperiozi:impoſ
ſibile eſt ut illud cuius generatio iaz completa eſt habeat
p̄ncipiū materiale:ꝛ illud p̄ncipiū habeat aliud māle:
ꝛ ſic in infinitū adeo q̄ non inueniat poſtremū.U.g.q̄ ex
igne non fiet aliud:ꝛ ipſe fiet ex aere:ꝛ aer ex aqua: ꝛ aq̄
ex terra:ꝛ p̄ceditur ſic in coꝛpoꝛibus diuerſis ab inuicem
ſm foꝛmā in infinitū. ꝛ qum poſuit hoc dedit demonſtra
tionē:ꝛ.d.ſit enī aliquid ex alio ꝛc̄.i. ꝛ demōſtratio ſuper
hoc q̄ materie ſunt finite eſt q̄ aliquid dicit fieri ab alio
duobus modis. quoꝝ vnus eſt ſicut dicimus q̄ ex puero
fit vir:nō ſicut dicimus q̄ aliquid ſit poſt aliquid:ſicut di
cimus q̄ ex vapoꝛe fit nebula.i.poſt vapoꝛē.ſecūdus autē
eſt ſicut dicim⁹ q̄ ex aere fit aqua:ꝛ incipit exponere hūc
modū generationis: ꝛ.d.qum aūt dicimus ꝛc̄.i.quz autē
dicimus q̄ ex puero fit vir:intendimus q̄ ex diminuto fit
perfectū:ꝛ hoc intendebat qum.d.ex illo qd̄ erit ſit illud
quod eſt.ꝛ qum.d.q̄ generatio fit ex illo qd̄ erit ꝛ non ex
illo qd̄ iam cōpletū eſt:incepit ratiocinari ſuper hoc ꝛ.d.
qm̄ quēadmodū inter eſſe ꝛ non eſſe ꝛc̄.i.generatio eſt ex
illo quod generatur.i.ex illo quod eſt in via generationiſ
quia eſſe quod eſt in actu cuius generatio iam perfecta ē
opponit in rei veritate ad non eſſe: ꝛ ex non eſſe nō fit ge
neratio.i.impoſſibile eſt ut ſit generatum:neq̄ etiaz illud
cuius generatio iam completa eſt impoſſibile eſt ut ſit ge
neratum,remanet igitur ut ſit generatum illud cuius eſſe
eſt medium inter non eſſe ꝛ eſſe in actu:ꝛ eſt illud quod ē
in via generationis. Deinde dedit exemplū ꝛ dixit: addi
ſcens enīz ꝛc̄.i.U.g.q̄ ſciens dicit fieri ex addiſcente: ꝛ nō
dicim⁹ q̄ ſciens fiat ex ſe neq̄ ex non eſſe ſciētie ſed ex me
dio inter ſcientiā ꝛ ignoꝛantiā que eſt p̄ncipiū ſcientie:ꝛ
eſt addiſcens.ꝛ hoc intendimus qum dicimus q̄ ſciens fit
ex illo quod erit ſciens.i.ex illo qd̄ venit ad ſcientiā.ſ.ad
diſcente.D.d. ſecundū modū ꝛ dixit:qum vo dicimus q̄
ex aere fit aqua ꝛc̄.i.quz vo dicimus q̄ aliquid in actu fit
ex alio in actu.U.g. q̄ ex aere fit aqua: intendimus q̄ ex
aere coꝛrupto fit aqua ſm q̄ aer coꝛrumpit non ſm q̄ re
manet:neq̄ ſm q̄ eſt in via generationis:ſicut dicimus q̄
ex addiſcēte fit ſciens.D.d.ꝛ ideo non reuertūt ꝛc̄.i. ꝛ ge
neratio in p̄imo modo non cōuertitur ſicut conuertitur
in ſecundo: qm̄ ſi ex viro eſſet puer tūc quod erit eſſet ex
illo quod iam eſt.ſ.tunc diminutum eſſet ex perfecto: qd̄
eſt ipoſſibile.D.d. ꝛ ſm hos duos modos ꝛc̄.i.ꝛ ſm hos
duos modos generationis impoſſibile eſt ut generatio ſit
in infinitum:qm̄ quia modus generationis que eſt trans
mutatio ex non eſſe ad eſſe.ſ.de potentia in actū eſt inter
duo finita.ſ.eſſe ꝛ non eſſe: neceſſe eſt ut illud quod ē in
ea ſit finituz.alter autem modus in quo dicimus q̄ ex ge
nerato fit illud quod eſt in via coꝛruptōnis reuertitur ad
inuicem ꝛ recip̄rocatur: ꝛ non p̄rocedit ſm rectitudinem.
recip̄roca autem ſunt finita neceſſario.U.g.q̄ ex terra fit
aqua:ꝛ ex aqua fit aer:ꝛ ex aere ignis.d.ex igne aer: ꝛ ex
aere aqua:ꝛ ex aqua terra:ꝛ ſic eſt i rebus finitis: hoc idē
accidit in compoſitis ex elementis.ſ. q̄ componūtur quā
doq̄ ex eis ꝛ diſſoluūtur quandoq̄ in ea.D.d.ꝛ cuz hoc
impoſſibile eſt ut p̄imū ꝛ eternum coꝛrumpat.i. ꝛ etiā ſi
poſuerimus q̄ generatio eoꝛuz ad inuicem ſm hunc mo
dum eſt ſm rectitudinē:contingeꝛ ut in eis ſit p̄imū eter
num ꝛ ut ſit equiuocum coꝛruptibile.Deinde dedit cauſā
in hoc ꝛ dixit : qm̄ quia generatio eſt ex parte ſuperiozi
ꝛc̄.i. quoniā qum videmus q̄ generatio non p̄rocedit ex
ſuperiozi in infinitum qum in coꝛpoꝛibus ſimplicibus p̄
uenerit.U.g. ad ignem:neceſſe eſt ut generatio elemētoꝝ
vnius ex alio habeat p̄incipiū p̄imū quod non generat
ex alio: quoniā ſi illic non eſſet p̄imū p̄incipiū non eſſe
finis,p̄incipiuz enim non intelligitur niſi in re que habet
finem.ꝛ quod habet finem neceſſario habet p̄incipium:
quod enīz non incipit non deſinit:ſed illic eſt deſitio:ergo
p̄imū p̄incipium:ꝛ quod non habet p̄incipium eſt eter
num neceſſario.ſit igitur hoc.U.g. terra aut aliquid ꝑus
terra: ſed q̄ quodlibet iſtoꝝm non generat aliquid niſi
per ſuam coꝛruptionem:neceſſe eſt ut illud p̄imum p̄in
cipiū coꝛrumpat quando ex eo aliquid generatur: ꝛ ſi coꝛ
rumpitur non erit eternum ſed iam ponitur eſſe eternuz:
quod eſt inconueniens.

Amplius autem ꝛ quod eſt cuius cauſa finis
eſt.tale vero quod non alius cauſa: ſed ꝛ alia il
lius.quare ſiquidem fuerit tale ipſum vltimū nō
erit infinitum : ſed ſi nihil tale non erit qō cuius
cauſa.ſed qui infinitum faciunt latent auferentes
boni naturā ꝛ nullus conabit aliquid facere ad
terminū niſi futurus venire.

Et etiam illud quod eſt p̄opter qō fiunt res
eſt finis. ꝛ hoc eſt cuius eſſe non eſt p̄opter con
ſequens aliud:ſed eſſe alioꝝ p̄opter illud .neceſ
ſe eſt igitur ſi aliquid ſit tale ut vltimū non ſit infi
nituz.ſi igitur nihil fuerit tale non erit illud p̄o
pter quod fiunt cetera:ꝛ illi qui faciunt cauſas i
finitas auferunt naturam boni ꝛ non percipiūt
q̄zuis nihil incepit agere aliquam actionē quā
cunq̄ non intendendo finem.

8 Qū declarauit finitatē diuerſaꝝ cāꝝ.ſ.agētis ꝛ materie
incepit declarare finitatē cauſe finalis :ꝛ.d.ꝛ etiā ꝛc̄.i.ꝛ ē
manifeſtū cām finalē eſſe per quā fit vnūquodq̄ entiū: ꝛ
eſt illud cuius eſſe nō eſt in re,ppter aliā cām in re illa:ſed
omnes cauſe exiſtētes in re ſunt ,ppter iſtam.ſ.agēs: ꝛ ma
teria ꝛ foꝛma in habētibuſ agens ante materiā aut foꝛmā
ꝛ qū poſuit hanc eſſe cām.d. neceſſe ē igit ꝛc̄.i.neceſſe eſt
igit ut omnes cauſe ſint ,ppter illā in quolibet ente.ſi talis
cauſa eſt in vnoquoq̄ ente neceſſe eſt ut iſte cauſe que ſūt
poſteriozes in generatiōe ꝛ p̄iozes in eſſe nō ſunt infinite
dedit ſignū ſuper hoc ꝛ.d.ſi igit nihil fuerit tale ꝛc̄.i.ſi igit
non fuerit vltimus finis tunc nihil habebit cauſam finalē
iam.n.deſcripſimus q̄ cauſa finalis in re qualibet ē cauſa
poſtrema.ſi igit omnes cauſe nō habuerint talē.ſ. vltimā
nō erit hec cā finalis oio.ſ. q̄ ſi finis habuerit finē ꝛ ſic in
infinitū nō erit hec cā alicui rei. deſcriptio enī iſtius cauſe
eſt ut non ſit ,ppter aliā cām.ſi g̃ fuerit infinita deſtruetur
eius deſcriptio ꝛ auferet ſuū eſſe: ſed iam poſuimus eam
eſſe:ꝛ hoc tunc eſſet incōueniens.D.d. ꝛ faciētes cās infi
nitas ꝛc̄.i.ꝛ faciētes cās finales eſſe infinitas deſtruūt finē
ſicut diximus:ꝛ qui deſtruūt finē deſtruūt omne bonū: ꝛ
nihil percipit.nihil.n.dꝛ eſſe bonū niſi per cauſas finaleſ.
Deinde.d.q̄uis nihil incipit agere ꝛc̄.i.ꝛ mirū eſt de negā
tib⁹ iſtā cām:qū cōcedāt q̄ nullus facit actionē aliquā niſi
intēdendo finē ꝛ vltimū:ꝛ ſic debet eſſe in natura in hoc:
ſicut in artificio:ꝛ in oibus actiōibus volūtariis:ꝛ.d.hoc
qz multi antiqui negabāt hanc cām eſſe: ꝛ iā locutus fuit
contra eos in.ij.phyſi.

Neq̄z vtiq̄z erit intellectus practicus in talib⁹
nā cauſa alicuius ſemper facit qui intellectū ha
bet:hec enī eſt terminus:finis enīz terminus eſt.

Et cum hoc etiā ſm q̄ dicunt non eſt intelle
ctus in entibus. habens enim intellectū nō agit
quod agit:niſi p̄opter aliquam rem que eſt vlti
mum actionis:vltimum enim eſt finis ad quem
intenditur.

9 Et facientes cās finales eſſe infinitas negant intellectū
operatiuū.intellectus nō agit qō agit niſi p̄opter aliud:ꝛ
illud eſt ,ppter quod opus eſt finitū. vltimū.n.eſt finis .ſ.

UVA. BHSC. IyR_012

qꝫ intendunt actones:ꝛ si nꝫ tunc actio esset ociosa.

Sed nec quodquideratesse cōuenit reduci ad aliam diffinitionē multiplicantē rationē.semper enim que ante est cōmunior est: ꝛ que posterior est non est. cuius autem primus non est:nec habitum est.

Et etiam dispositio in eo de quo queritur per quid impossibile est ut sermo de eo sit extra terminos.prius eni semper est magis dignū in esse posterius autem non sic.ꝛ illud cuius primū nō est qꝫ consequit illud primū non est.

10 Qum declarauit finitatē triū causaꝝ incepit facere hoc in causa formali:ꝛ.d.ꝛ etiā dispositō ꝛc̄.i.ꝛ etiā sermo de dispositiōe eius de quo querit per quid est:ꝛ est forma rei impossibile est ut sit diuersus a natura diffinitionū .s.ꝙ si apparuit ꝙ natura diffinitionū est finita necessario erit ut ita sit de formis.Deinde.d.prius.n.semper ē ꝛc̄.i. in diffinitione.n.est pars prior ꝛ posterior:ꝛ prior ē magis digna in esse: ꝛ si prior non fuerit:posterior non erit. si igit pars prior.U.g.genus habuerit diffinitionē:ꝛ pars prior illius diffinitiōis habuerit diffinitionē: ꝛ sic in infinitū non erit illic prius:quapropter neqꝫ postremū.posterius eni non ē posterius nisi prioris:ꝛ sic auferunt diffinitōnes:ꝛ destruunt cognitōnes:si forme que attribuunt diffinitōibus sint infinite:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:ꝛ illud cuius primum non est ꝛc̄.i.ꝛ illud cuius esse cōsequit esse primi:ꝛ est postremum non erit quando primum non fuerit ꝛ ecōuerso ꝛ qum postremū non fuerit:primū non erit.

Amplius scire destruūt omnes qui ita dicunt. non eni possibile scire anteqꝫ ad indiuidua puenīat ꝛ cognoscere non est:nam que sic sunt infinita quomō contingit intelligere. non eni simile in linea que ſm diuisiones quidem non stat.intelligere ỽo non est non statuentē: ꝓpter qꝺ nō enumerauit sectiones qui per infinita procedet.

Et etiā qui hoc dicit destruit scientiā.scire eniꝫ impossibile est ut sit sine prouentu ad illa que nō patiunt diuisionem: ꝛ erit sciens ſm hoc nō sciens.res eni infinite que sunt huiusmodi dispositionis impossibile est ut cōprehendant ab intellectu.dispositio enim de linea non est talis.s. ꝙ ꝛ si non adaptatur stare super diuisiones suas iposſibile est ut cōprehendant per intellectuꝫ nisi per suum statū: ꝛ ideo qui in sua imaginatione acceperit lineam infinitam non determinabit diuisiones eius.

11 Hoc est complementū prime declaratiōis in qua posuit postremā formaꝫ: ꝛ postremā differentiā:ꝛ declarauit ꝙ necesse est ut prima forma sit in re diffinita:ꝛ ꝙ impossibile est ꝙ forma procedat de inferiori ad superius in infinitū.hic autē ponit primū superius esse: ꝛ declarat posteri? esse:ꝛ.d.scientia enim non erit sine prouentu ꝛc̄.i. ꝙ qum posuimus postremū non esse ꝛ primū esse destruet sciētia diffinitionū que sit ſm dissolutionē sicut destruit scientia diffinitionū que fuerit per cōpositionem qum posuimuꝫ postremum esse ꝛ primuꝫ non esse.quando enim in vna re fuerit prima forma diuisibilis in differentias infinitas non perueniemus per diuisionē ad cognoscendā naturaꝫ illius speciei.scientia eni alicuius non fit nisi quādo peruenit ad speciē postremā. Deinde.d. ſm inopinabilitatem: ꝛ sciens ſm hoc non erit.i.ꝛ si scientia non fuerit cōtingit valde inopinabile.s.ꝙ scienꝫ non erit.ꝛ causa in hoc est ꝙ res cognite sunt ea que determinantur ab intellectu.infinita igitur non determinantur ab intellectu:ergo nō sunt cognita. Deinde.d.linea enim ꝛc̄.i.ꝛ non debꝫ contradicere aliquis nobis per diuisionem linee quia non possumus peruenire in sua diuisione ad partem vltimā assimilando diuisionem generis in species diuisioni linee in medietates:ꝛ medietatum in medietates: ꝛ sic in infinitum. impossibile est enim nos intelligere lineam infinitam nisi quando accepimus eam finitam:ꝛ iterando eam infinities:ꝛ hoc non facit intelligere infinitum:ꝛ ideo qui imaginatus fuerit lineam infinitā non poterit intelligere eam:ꝛ hoc intendebat qum dixit:sed qui acceperit in sua imaginatione lineam infinitā nō determinabit diuisiones eius idest non poterit intelligere eam.

Sed materiam in eo ꝙ mouetur intelligere necesse est ꝛ infinito nihil est esse aut nō: si ỽo nō est infinitū quid est infinito esse.

Et etiā materia necesse est ut imaginetur in re mota: ꝛ impossibile est ut sit in aliquo infinito in actu:ꝛ si sic non erit illud quod est in infinito:tūc non erit infinitum.

12 Dec est alia declaratio de natura generati:ꝛ dicit ꝙ materia necesse est ut sit concluſa in moto quod est generatum compositum ex materia ꝛ forma aut formis.si igitur in illo composito fuerint forme infinite cōtinget ut sit infinitum. ꝛ quia generatum est illud cuius generatio iam completa est ꝛ est in actu. si igitur in moto cuius magnitudo est infinita fuerit aliquid in actu:ꝛ est illud quod fit in moto infinito:ꝛ forma est illud quod terminat generatum continget ut illud quod est in actu determinet infinitum:quod est impossibile.manifestuꝫ est enim ꝙ illud qꝺ determinat infinitum si possit determinari: necesse est ut sit infinitum. ꝛ ex hac positione sequitur destructio istius scilꝫ ut infinitum non determinetur ab infinito:ꝛ hoc intendebat qum dixit:si igitur non fuerit:tunc illud quod ē in infinito nō erit infinitum.i.ꝙ si finitum determinat infinitum: tunc illud quod terminat infinitum non est infinitum: quꝫ illud quod equabitur infinito debeat esse infinitum:aut quocūqꝫ modo appelles:siue equalitatē:siue terminationem:siue superpositionem.

Sed si infinite essent pluralitate species causarum:non esset ita cognoscere.tunc enim scire putamus qum causas ipsas nouerimus.infinitum ỽo ſm adiectionem non est pertranſire in finito tempore.

Et etiam si species causarum essent infinite in numero non esset scientia ſm hunc moduꝫ.nos enim non videmus nos peruenire ad scientiam nisi quando scimus causas.

13 Potest intelligi ꝙ si genera diuersarum causarū essent infinita in genere non esset scientia oīo.non eniꝫ videmus nos scire aliquid nisi quando sciuerimus ipsuꝫ per omnia genera causarum existentiū in eo quando habuerit plus vno genere causarū quousqꝫ declarabit in secundo ꝙ impossibile ē inuenire in causis plus q̄ quatuor genera cāꝝ famosa:ꝛ potest esse demōstratio vniuersalis super infinitatē vniuscuiusqꝫ generū. ꝛ qū.d. ꝙ impossibile est ut finitum comprehendat infinitum: intēdit ꝙ intellectus qui est finitus non potest determinare infinitū ita ꝙ comprehendat illud in actu non in potentia. ꝛ diximus in actu: quia vniuersale comprehendit res infinitas sed in potentia non in actu.

Contingunt autem auditiones se ſm consuetudines entibus:nā ut consueuimus ita dignamur dici.ꝛ que preterea non similia videntur:sed propter incōsuetudinē minus nota ꝛ magis extranea:nam consuetum notius. quantā ỽo vim habeat quod consuetuꝫ est leges ostendunt in quibus fabularia ꝛ puerilia magis quidē valent cognitōne de eis propter consuetudinem.

UVA. BHSC. IyR_012

Sed obedire ei quod audiuimus eſt ſm conſuetudinē. dicimus enim qō conſueti ſumus audire: ⁊ videmus q extra illud eſt inconueniens: imo videmus illud ad quod non ſumus aſſueti eſſe inopinabile. illud enī ad quod ſumus aſſueti eſt magis applicabile animo ⁊ magis notum. ⁊ tu potes ſcire quantū facit conſuetudo in hoc conſiderando in legibus: inuenies enim appologos ⁊ fabulas ꝓpter conſuetudinem plus applicabiles animo q̄ſ ſūme veritates:

14 Intendit in hoc ca, declarare que impediūt ſcire veritatem: ⁊ fortiſſimū eoꝝ eſt conſuetudo in pueritia in reb' legis: ⁊ maxime in hac ſcientia quia plures opiniones huius ſcientie ſunt radices legū: ⁊ ponūtur in legibus nō ad ſciendum ſed ad inquirendum veritatē: ⁊ cauſa in hoc eſt q cōplementū hominū non compleī niſi per congregationes: ⁊ congregatio per bonitatē. eſſe ergo boni eſt neceſſariū ⁊ non eſt neceſſarium eos ſcire veritatē: ⁊ hoc non accidit tm̄ in legibus ſed in primis cognitis: ſicut accidit hominibus qui in principio audierunt ſcientiā loquentium: iſti enim ꝓpter conſuetudinē negant naturaꝝ eſſe ⁊ etiā veritatem: ⁊ negant etiam neceſſariū eſſe: ⁊ ponūt omnia poſſibilia eſſe. ⁊ induxit hoc ꝓpter quod locutus fuit de cauſis. multe enim leges ponunt hic eſſe cauſas ſcītes reſ infinitas: ⁊ q ab eis proueniūt res infinite. ⁊ qū dixit impedimēta ꝓpter cōſuetudinē induxit etiam ad impedimētū quod accidit per humanā naturam.

Alij autē ſi non mathematice quis dicet nō recipient dicētes: alij ſi non exemplariter: ⁊ hi teſtē inducī dignanť poetā: ⁊ illi quidez omnia certe: his vo flebilis eſt certitudo: aut ꝓpter ipotentiam cōplectendi: aut ꝓpter micrologiā. habet enī aliquid qō certum eſt tale: ut quēadmodū in ſymbolis ⁊ ratōcinationibus non liberum quibuſdā eſſe videbīť ꝓpter quod oportet erudiri quomodo ſingula ſunt recipienda: ⁊ abſurdum eſt querere ſimul ſcientiā ⁊ modū ſciendi: eſt aūt neutrum facile accipere.

Et quidam homines ſi homo non locutus fuerit cuꝝ eis mathematice non recipiunt illud qō dixit. ⁊ quidam querunt teſtimoniū multoꝝ hominū: ⁊ quidā querunt teſtimoniū verſificatorū: ⁊ quidā querunt perſcrutationē maximā: ⁊ quidam triſtanť per ſermonez perſcrutatū ⁊ odiunt illū: aut quia non poſſunt retinere ipſum: aut qz aſſimilatio eius eſt mala. ſcatiniçādo enī in hoc eſt quaſi ſcatiniçando in mercatione: ⁊ ſicut ſcatiniçando in mercatione eſt vile: ita eſt in ſermone ⁊ iō oportet hominē inſtrui ī cognitionē vie cuilibet rei quā vult declarare: malū enim eſt ſimul querere aliquam ſcientiā ⁊ modū ſm quē declarat: ⁊ non eſt facile aliquod iſtorum.

15 Vult declarare in hoc capitulo quod accidit hominib' in ſcientijs ꝓpter diuerſitatē nature: ⁊ ꝓpter paucitatē inſtructionis in logica: ⁊. d. q quidā homines querunt in omni ſcientia demōſtrationes de genere demonſtrationū mathematicoꝝ: ⁊ hoc accidit pluries in his qui nō inſtructi ſunt per logicam. ⁊ iam vidimus aliquos quibus accidit hoc per naturam: ⁊ quidam querunt teſtimoniū multoꝝ: ⁊ hoc accidit per naturam. multi. n. hominū nō poſſunt pertranſire ſermones probabiles ⁊ demonſtrantes ⁊ iſti qum concedūt prima intellecta non cōcedunt ea niſi inquantū ſunt famoſa ita q ſi acciderit q contraria eoꝝ ſint famoſa: negabunt ea ſicut accidit loquentibus qui negabant impoſſibile eſſe aliquid de nihilo lz propoſitio ſit concella ab omnibus. ſ. impoſſibile eſſe magnitudinez ex non magnitudine: ita q vidi multos homines dantes ſe ad philoſophiam ⁊ negabant illam propoſitionē eſſe primam: ⁊ ſimiliter negabant formas ſpecificas eſſe propias materijs neceſſario adeo q Auicenna cuꝝ ſua famoſitate in philoſophia dicit hominē generari ex terra eſſe poſſibile ſicut murem ⁊ alia multa que dicūtur. ⁊ accidit etiaꝝ quibuſdam hominibus querere teſtimoniū verſificatoris ⁊ hoc etiā accidit per naturam eis in quibus virtus imaginatiua dominatur ſuper virtutem cogitatiuā: ⁊ ideo videmus iſtos non credere demōſtrationibus niſi imaginatio concomitetur eas. non enim poſſunt credere non plenū eſſe aut vacuum aut tempus extra mundum: neq̄ credere hec entia eſſe non corpora: neq̄ in loco: neq̄ in tempore: ⁊ accidit hoc multis conſiderantibus in philoſophia Auicenne: ⁊ iſta attribuuntur ei: ſed non eſt verum q eius fuit. ⁊ quidam homines querunt perſcrutationem maximaꝝ: ⁊ iſta eſt natura philoſophie: ⁊ quidam contriſtantur per ſermonez valde perſcrutabilem. ⁊ cauſa i hoc eſt: aut quia intellectus eoꝝ non poteſt retinere ⁊ comprehendere ipſum: ⁊ iſti impoſſibile eſt ut addiſcant: aut ꝓpter ſegnitiem: aut ꝓpter errorem contingentem eis quia aſſimilant diſputationez cum mercatione: ⁊ credunt q proteruire in ſermone eſt malum: ſicut malum eſt proteruire in mercatione: ⁊ ideo dixit Ariſ. q neceſſe eſt ut homo inſtruatur in cognitiōe vie cuiuſlibet rei quā vult declarare: ⁊ dixit hoc q ars logica quedam eſt vniuerſalis omnibus ſcientijs: ⁊ quedam propria vnicuiq̄ ſcientie ⁊ homo non poteſt eſſe inſtructus in qualibet arte niſi ſciendo vniuerſalia ⁊ propria de eis: ⁊ qum dixit hoc dedit preceptum valde vtile: ⁊ eſt ut homo non addiſcat illam cum adiunctione aliaruꝝ ſcientiarū: quoniā tunc neq̄ addiſcent hanc neq̄ iſtaꝝ ſicut dixit: quoniaꝝ malus eſt querere aliquam ſcientiam ⁊ modum ſm quem declaratur. hoc enim ſimile eſt ei qui docet homines viam qum addiſcit eam: aut qui intendit medicinari hominem: ⁊ iteruꝝ addiſcit medicinā: ſicut de quodam dicitur qui qū ad infirmū acceſſit: ⁊ propinauit medicinā ei ⁊ inſpexit poſt libzum: ⁊ mortuus eſt infirmus.

Acribologia vo mathematica non in omnibus eſt expetenda ſed in non habentibus materiam: ꝓpter quod non naturalis eſt modus. omnis enim forſan natura materiā habet: ideoq̄ primū perſcrutanduꝝ quid eſt natura: ita nanq̄ ⁊ de quibus eſt phyſica manifeſtum erit: ⁊ ſi vnius ſcientie aut plurium eſt cauſas ⁊ principia cōſiderare.

Et nō oportet querere in qualibet ſcientia perſcrutationez ſicut in mathematicis: hoc enī non oportet querere niſi in eis que non miſcentur cū materia: ⁊ ideo iſte modus non eſt naturalis qa videtur q tota natura fere admiſcetur cum materia: ⁊ ideo oportet nos primo perſcrutari de natura quid ſit. hoc enim facto apparebunt nobis ea de quibus perſcrutamur naturaliter. ⁊ vtq̄ conſiderandum ſit de cauſis principioruꝝ in vna ſcientia aut in pluribus vna: videtur enim q quelibet natura habeat materiā: ⁊ ideo oportet querere naturam primo quid ſit: ⁊ tunc declarabuntur nobis ea ex quibus declaratur ſcientia naturalis.

16 Et non oportet querere. i. ⁊ non oportet homineꝝ querere ut modus fidei in demōſtrationibus nālibus ſit ſicut mod' fidei i mathematicis. demōſtratiōes. n. mathematice ſunt in primo ordine certitudinis: ⁊ demonſtrationes

UVA. BHSC. IyR_012

naturales conſequuntur eas in hoc. certitudo enim diuerſatur in eadem ſcientia. U.g. ſm demonſtrationem ſimpliciter: ⁊ ſm demonſtrationem quia. ⁊ quum diuerſat in eadem ſcientia magis diuerſatur in ſcientijs diuerſis ſm genus. deinde declarauit in quo genere debet homo querere certitudinem que eſt in primo ordine: ⁊ d. ſed debet homo querere hoc in eis que non admiſcent cuz materia ſ. mathematicis: ⁊ ideo dixit: ⁊ iſte modus non eſt naturalis. i. ⁊ ideo conſideratio in hac ſcientia non eſt naturalis conſideratio quum ſit de rebus non admiſtis cum materia ⁊ ſi conſiderauerit in rebus admiſtis cū materia tamē in modo ſm quem non admiſcent cum materia. U.g. res naturales diuidi in potentiā ⁊ actum ⁊ vnum ⁊ multitudinem ⁊ ſubſtantiam ⁊ accidens. Deinde. d. videtur enim q̄ tota natura fere admiſcetur cum materia. i. ⁊ iſte modus non eſt naturalis: quia entia in quibus cōſiderat non admiſcentur cuz materia: ⁊ omnia naturalia fere ſunt admiſta cum materia: ⁊ dixit fere propter intellectū. intellectus enim qui eſt poſtrema perfectio hominis eſt abſtractus a materia. Et dubitatur in hoc quomodo dixit fere: ⁊ diſpoſitio intellectus qui eſt poſtrema perfectio hominis eſt diſpoſitio intellectuum omniū abſtractorū in corporibus celeſtibus: iſti enim ſunt poſtrema perfectio corporum celeſtiuz. ⁊ reſpondendū eſt q̄ ipſe dixit fere in reſpectu corporum generabiliū ⁊ corruptibiliū: iſta enim dicuntur magis naturalia ſm famoſitatē q̄ illa. Deinde. d. ⁊ ideo oportet primo perſcrutari nō. i. q̄ quando homo ſciuerit naturam quid ſit: declarabuntur ei naturalia a non naturalibus. natura enim vniuerſaliter eſt ſicut dictum eſt principium tranſmutationis in rebus tranſmutabilibus per ſe: ⁊ principium priuationis tranſmutationis in rebus que quandoqz tranſmutantur ⁊ quandoqz non. illa autez que ſemper remanent in eodem modo modoz tranſmutationis. ſ. in motu locali equiuoce dicitur de eis natura ⁊ de aliis. Deinde. d. ⁊ vtrum eſt conſiderandum in cauſis principiorum nō. i. ⁊ debet primo perſcrutari qui voluerit cōſiderare in hac ſcientia vtrū cōſideratio in omnibus quatuor principijs eſt vnius ſcientie aut plurium ſcientiarum quoniā ſi fuerit multarum ſcientiarum tunc omnia principia non erunt omniū entium: ſed quedam principia. Deinde. d. videtur enim q̄ quelibet natura habet materiam ideſt videtur enim q̄ omne ens habeat cauſam materialem: ⁊ ſi ita eſt nulla eſt ſcientia alia a ſcientia naturali. Deinde. d. ⁊ ideo oportet perſcutari p̄mo de natura quid ſit: ⁊ dixit hoc quia ſcientia naturalis declaratur per duas perſcrutationes: quarum vna eſt perſcrutatio de natura quid ſit ſicut dixit: ⁊ ſecunda eſt perſcrutatō de natura cuiuſlibet entis quid ſit: ⁊ hoc manifeſtum eſt per ſe: ⁊ Ariſtoteles perſcrutatur de hoc in alio libro qui dicitur Analectica.

Neceſſe eſt autem ad queſitam ſcientiam nos aggredi primū de quibus dubitare primū oportet. hec autem ſunt quecūqz de ipſis aliter ſuſceperunt quidam ⁊ ſiqd extra hoc pretermiſſum eſt ineſt autem inueſtigare volentibus pre opere bene dubitare: poſterior eni inueſtigatio priorum eſt ſolutio dubitatorum: ſoluere vo non eſt ignorantis vinculum ſed mētis dubitatio hoc de re demonſtrat. inq̄ztum eni dubitat intantū ſimiliter ligatis ē paſſus. impoſſibile eniz vtriſqz procedere ad id quod eſt ante propter quod ⁊ difficultates oportet ſpeculari omnes prius ⁊ horum cauſas. ⁊ quia querētes ſine dubitatiōe primo ſimiles ſunt quo oportet ire ignorantibus ⁊ adhuc neqz quando queſitū inuenit aut non cognoſcit. finis enim huic eſt nō manifeſtus predubitanti vo manifeſtus. Amplius melius neceſſe eſt enim habere ad iudicandū eum qui audiuit velut aduerſariorum ⁊ dubitātium omnes rationes.

Neceſſe eſt nobis conſiderare primo queſtiones difficiles dicendas in hac ſcientia. in quibuſdam exiſtimauerunt exiſtimatiōes diuerſas ⁊ alia que dimiſerunt. prima enim actio eorum qui voluerunt comprehendere ſcientiam rerum eſt perſcrutari de difficilibus queſtionibus: non eniz comprehenduntur ea que ſunt poſt niſi per diſſolutionem queſtionum difficilium que ſunt ante. ⁊ non poteſt diſſoluere qui ignorat ligamē tum: ⁊ hebetudo intellectus demonſtrat q̄ hoc eſt ſic. hebeti autem contingit ſimile ei quod cōtingit ligato. hebes autez non poteſt intelligere neqz ligatus ire: ⁊ ideo perſcrutandum eſt prius de omnibus difficilibus ⁊ propter hoc quod dixim⁹. ⁊ quia qui querit cognoſcere aliquid anteqz perſcrutetur primo de difficultate eius aſſimilatur ei qui ignorat locum pedum per viam equalem: ⁊ cum hoc qui non ſcit queſituz neſcit ipſum quando inuenitur. finis eorum igitur qui non perſcrutantur de difficilibus eſt ignotus: ⁊ finis eorum qui perſcrutantur de eis eſt manifeſtus notus. ⁊ eſt bonum ut apud audientez omniū ſermonum ⁊ confirmantium ⁊ negantium ſint propoſitiones neceſſarie ⁊ ſufficientes.

Coñ. j. Intendit in hoc tractatū inducere ſermones diſputatiuos qui affirmant ⁊ deſtruunt idem in omnibus queſtionibus difficilibus huius ſcientie: ⁊ iſta eſt conſuetudo Ariſtotelis in omnibus ſcientijs. ſ. in queſtionibus difficilibus. Iſte enim queſtiones habent ſermones diſputatiuos: ⁊ nullus ſcit quantū ſunt difficiles niſi ſciat eas per ſermones diſputatiuos. ſed in ſciētia naturali vidit q̄ melior doctrina eſt ponere diſputatiuam perſcrutatōnem in ſingulis queſtionibus quando vult facere diſputationem ſuper illam queſtionem. In hoc autem libro vult ponere ſermones diſputatiuos in omnibus queſtionibus difficilibus que ſunt in hac arte: ⁊ ponere ſermonem in eis per ſe. Deinde inducit demonſtrationes proprias vnicuiqz queſtioni in loco conuenienti tractatuum huius ſcientie: ⁊ forte iſte ordo eſt melior in doctrina

UVA. BHSC. IyR_012

huius scientie: quia cōmunicant scientie disputatiue in vniuersalitate considerationis. subiectū. n. vtriusq; scientie est idem. s. ens simpliciter. ⁊ quia natura sermonū disputatiuoꝝ facit ut preponat in ordine sermonibus demōstratiuis: vidit Aris. q; iste modus considerationis debet poni p se in hac scientia sicut fecit in omnibus significantibus intentōes huius scientie e contrario ei qō fecit in alijs scientijs. s. q; in alijs scientijs exponit nomina apud considerationē in vnaquaq; questione. in hac autē scientia exponit nomina in vno tractatu non ad distinguendū nomen equiuocū sed numerando intentiones de quibus considerat ista scientia. Nicolaus autē ordinauit sermonē contra illud qō fecit Aris. in istis duabus intentionibus. s. q; ordinauit ea fm q; fecit Aris. in scientia naturali ⁊ putauit se incedere per viam meliorem: ⁊ melius est qō Aris. fecit propter causaꝫ quam diximus: ⁊. d. necesse est nobis nē. i. ḋa necesse est omni volenti scire res quesitas in vnoquoq; genere scientiarū inspicere primo questiones illius scientie: ⁊ perscrutari de eis: oportet nos facere hoc in hac scientia. D. d. que questiones sunt iste: ⁊. d. ⁊ sunt ille de ḋbus quidam existimauerunt nē. i. ⁊ iste questiones sunt in quibus homines diuersant in hac scientia propter difficultatē earum: ⁊ alie questiones difficiles de quibus permiserūt perscrutari. D. d. causam in hoc: ⁊. d. prima enim actio nē. i. ⁊ necesse est incipere a perscrutatione de istis difficilibꝰ questionibus: qꝛ scientia quelita que post acquiritur ex eis est scientia per quā dissoluitur difficultas que erit in illis q̄stionibus per dubitationes aduenientes in eis: ⁊ qū. d. q cā propter quam incipiendum est perscrutari de rebus difficilibus est q; aduentus difficultatis precedit ablationē eiꝰ: ⁊ modus ex quo aduenit difficultas est alius a modo ex quo auferur. modus eni ex quo aduenit est similis ligamento: ⁊ modus ex quo auferē est similis dissolutōni ligamenti: ⁊ ideo. d. ⁊ nō potest dissoluere ex modo ligamēti qui ignorat ligamentū nē. i. ⁊ quia notū est per se q; nullus potest dissoluere ligamentū quod fit in membris motus ex illo modo ex quo cecidit ligamentū. ⁊ illud quod accidit intellectui simile est ei quod accidit ligato: qm̄ quēadmodū ligatum non potest moueri aliquo modo ad finem quem intendit: ita est de intellectu quādo acciderint ei sermones cōtrarij: ⁊ ideo necesse est ut via ex qua dissoluūt questiones sit alia a via ex qua accidunt questiones: quēadmodū modus ex quo dissoluitur ligamentū est alius a modo ex quo aduenit ligamentum: ⁊. d. ⁊ ideo perscrutādum est de omnibus difficilibus propter hoc qō diximus primo: quia est via ad acquirēdum scientiā. proportio. n. questionū ad animam similis est proportiōi ligamenti ad membra: ⁊ proportio scientie acquisite post alias questiones est similis proportiōi motus quesiti post dissolutionē ligamenti. D. d. aliā causam propter quam incipiendū est perscrutari de difficultate que ē in questionibus: ⁊. d. qui enim querit cognoscere aliquid nē. i. qui enim cognoscit aliquid antēq; cognoscat quantitatē difficultatis eius assimilat eis quoꝝ pedes sunt per viam rectam: ⁊ nesciunt q; sui pedes sunt in illa via. D. d. ⁊ cum hoc qui nescit quesitum nē. i. q; qui nescit quantū querit: nescit ipse quādo inuenerit eum: ⁊ cū hoc qui perscrutatus est de aliquo ⁊ nescit q̄tum est difficile illud quod querit est ignotuꝫ apud ipsum: ⁊ sic si inuenerit ipsū: nesciet vtrū inuenerit aut nō qui aūt scit difficultatē rei scit finē quem querit: ⁊ sic si inuenerit illum sciet illud qō querit. quesitū eniꝫ erat apud illum scitum determinate. D. d. ⁊ bonum est nē. i. ⁊ etiam melius est volentibus iudicare inter duos homines diuersantes in aliquo ut sint cognoscentes propositiones quibus vtitur affirmans ⁊ negans.

Est autem dubitatio prima quidez de quibus proemialiter dictis dubitauimus: vtrum vnius aut multaꝝ est scientiaꝝ causas speculari: ⁊ vtrū substātie principia prima est scientie huius scire solum aut etiaꝫ de principijs de quibus ostēdūt omnes: vt vtrū contingit vnum ⁊ idem simul dicere ⁊ negare aut nō: ⁊ de alijs talibus. ⁊ si est circa substātiam: vtrū vna circa omnes aut plures sunt. ⁊ si plures: vtrū omnes cognate: aut eaꝝ he quidē sapiētie: ille vero aliquid aliud dicēde sunt ⁊ hoc idem quoq; necessariū est querere: vtrum sensibiles substātie esse solū sunt dicende: aut preter has alie: ⁊ vtrum vnice sunt aut plura genera substātiaꝝ: vt faciētes species ⁊ mathematica inter ista ⁊ sensibilia dixerūt. de his ergo vt diximꝰ perscrutādum est: ⁊ vtrum circa substātias solus est speculatio: aut circa q̄ accidūt ꝺz se substātijs Adhuc aūt de eodez ⁊ diuerso simili ⁊ dissimili ⁊ cōtrarietate: ⁊ de priore ⁊ posteriore: ⁊ de alijs omnibus talibus ⁊ de quibuscūq; dialectici intendere tentant ex ꝓbabilibus solus perscrutationē facientes quoꝝ theorica ē de omnibꝰ. Amplius autē his eisdem quecūq; fm se accidunt ⁊ non solū quid est hoꝝ vnūquodq;: sed vtrū vni est vnū contrariū: ⁊ vtrū principia ⁊ elemēta genera sunt: aut in que diuidit existentiū singulum ⁊ si genera: vtrū quecunq; dicunt de indiuiduis finalia aut prima: ut vtrum hō aut animal principiū est magis q̄ singulare. Maxime vo querendum est ⁊ tractandū vtrum est aliquid preter materiam causa fm se aut non: ⁊ hoc separabile aut non: ⁊ vtrū vnum aut plura numero: ⁊ vtrū est aliquid preter synolon. dico autem synolon quando predicat aliquid de materia aut nihil: aut hoꝝ quidem: hoꝝ vo non. Amplius autez vtrum principia numero aut specie determinata ⁊ que in ratōnibus ⁊ que in subiecto: ⁊ vtrū corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū eadem aut diuersa: ⁊ vtruꝫ incorruptibilia omnia aut corruptibilia corruptibiliū. Amplius autē q; omniū difficillimū est ⁊ plurimā habet dubitationē: vtrū vnuꝫ aut ens quēadmodū Pythagorici ⁊ Plato dicebant nō alterū aliquid est sed entiū substantia aut non: sed aliquid alterū ipsū subiectū: ut Empedocles amoze dicit: alius vo ignē: alius aquā aut aerem. ⁊ vtruꝫ principia sint vniuersalia aut singularia rerum: ⁊ potestate aut actu. Amplius autē vtrū aliter aut fm motum. hec enim dubitationē prestāt magnā. adhuc autē vtrū numeri ⁊ longitudines ⁊ figure ⁊ puncta substātie quedā sunt aut non: ⁊ si substātie vtꝫ separata a sensibilibus aut in eis. De his enim oibus non solū difficile veritatem ipsaꝫ inquirere: sed nec dubitare ratione facile bene.

Et prima questio questionū difficiliū ē de qua quesiuimus in ꝓlogo istius libri primi: vtrū consideratio de oibus generibꝰ causarū est vnius scientie aut pluriū. Secunda est vtrū scientie cōsideratio de principijs substantie tm̄: aut est etiā eius cōsiderare de principijs ex quibus fit demōstratio cuiuslibet. V. g. vtꝫ possit idē eē affirmatiuū ⁊ negatiuū insimul: aut nō: ⁊ talia silia. V. g. vtꝫ equalia eidem sint equalia. Tertia est si scientie cōsideratio est de substantia vtrū illa scientia ē eadē oibꝰ scientijs aut plures. Quarta ē ⁊ si sint plures substātie vtꝫ natura eaꝝ ē cōsimilis i genere: aut debet quedā dici philosophia: ⁊ quedam aliud.

UVA. BHSC. IyR_012

Quinta est ⁊ etiam illud querendum est necessario vtrum oportet dicere ꝙ substantie sunt sensibilia tm̃ aut sunt alie substantie ab istis sensibilibus. Sexta ⁊ vtrum substantie habeant vnum genus aut plura: sicut dixerunt ponẽtes formas ⁊ mathematica q̃ sunt inter ista ⁊ sensibilia: oportet enim nos perscrutari de omnibus istis rebus sicut diximus. Septima est perscrutari vtrũ hec consideratio est de substantijs tm̃ aut etiam de accidẽtibus. Octaua est ⁊ cum hoc perscrutandũ est de eodem ⁊ de diuerso ⁊ de dissimili ⁊ simili. Nona est de ꝓtrarijs. Decima est de ante ⁊ post Undecima est ⁊ de omnibus alijs rebus consimilibus istis de quibus logici perscrutãtur qui ponunt opiniones suas de opinionibus laudabilibus ⁊ nobilibus. Duodecima ⁊ etiã perscrutandum est de omnibus accidentibus que accidunt oĩbus istis. Tertiadecima ⁊ de vnoquoꝙ eorum quid sit ⁊ non de hoc tm̃: sed vtrum contradicant sibi ad inuicem. Quartadecima ⁊ vtr̃ principia ⁊ elementa ⁊ genera sunt per se aut sint per singularia in que diuiduntur. Decimaquinta ⁊ si sint genera vtrum genera que dicuntur de in diuiduis sint prima genera aut vltima. U.g. vtr̃ animal aut homo ẽ magis primũ q̃ indiuidua singularia aut non. Decimasexta ⁊ etiaꝫ oportet nos multum perscrutari vtrum sit alia causa per se preter materiã aut non. Decimaseptima ⁊ vtr̃ ista causa differat a materia aut non. Deciaocta ua est vtrm ista causa est vna in numero aut plures. Decianona ⁊ vtrum est aliquid preter totuꝫ ⁊ dicere est totum: illud per quod disponit materia: aut nõ est aliud: aut in qbusdaꝫ rebus est aliud a toto: ⁊ in quibusdã nõ: ⁊ que sunt illa entia. Vigesima ⁊ etiã vtrũ ista principia sint determinata in numero: aut forma ⁊ ratiõe ⁊ loco. Vigesimaꝑma ⁊ vtruꝫ principia corruptibiliũ sint principia incorruptibiliũ aut diuersa: ⁊ vtruꝫ omnia principia nõ corrũpũtur: aut corrũpũtur principia corruptibiliũ. Vigesimasecũda ⁊ etiaꝫ pscrutandus est de questiõe magis difficili oĩbus istis questiõibus: vtrũ vnum ⁊ idem est substãtia omnium entiũ ⁊ nõ est aliud: sicut dixerũt pythagorici ⁊ ℙplato: aut non: sed est aliud subiectũ: sicut dixit Empedocles amicitiã: ⁊ alius ignẽ: ⁊ alius aquam: ⁊ alius aerem. Vigesimatꝛtia ⁊ vtrũ principia sint vniuersalia: aut sint sicut singularia rex particulariũ. Vigesimaq̃rta ⁊ vtrũ sint potentia vel actu. Vigesimaqnta ⁊ vtr̃ principia sint alio modo: aut sint principia per motũ. iste enim questiões sunt difficiles ⁊ valde intricate. Vigesima sexta ⁊ cũ hoc etiã pscrutãduꝫ est vtrũ numerus ⁊ longitudo ⁊ etiam figura ⁊ puncta sunt substãtie aut non. ⁊ si sunt substantie: vtrũ sint diuerse a sensibilibus: aut sint in eis. difficultas enim nõ tm̃ est in cõprehẽdere veritatẽ istarũ rex omniũ: sed non est facile querere de eis: ſm difficultatẽ earũ ſm sermonem valde.

2 Utrum consideratio cẽ. ⁊ intendit per genera causaruꝫ causas diuersas diuersorũ: cause enim diuersorũ generũ sunt diuerse. U.g. principia rerũ naturalium ⁊ principia reruꝫ mathematicarum ⁊ principia rerũ abstractarum. D.d. ⁊ vtrum est scientie consideratio cẽ. i. ⁊ si cõsideratio in omnibus principijs est vnius scientie vtrũ illa scientia debet considerare in principijs substantie ⁊ vniuersalium entiũ tm̃: aut cum hoc debet considerare in principijs cognitõis que sunt prima intellecta. U.g. considerare in sermone dicentiuꝫ possibile esse ut affirmatiua ⁊ negatiua insimul sunt vere: ⁊ in sermone negatiuum ꝙ equalia sunt eidem equalia: ⁊ vniuersaliter in sermone negantium principia. D.d. ⁊ etiam si scientie est consideratio cẽ. i. etiã si scientia debet considerare de substantijs vtrũ illa scientia est vna aut plures. si enim substantie fuerint diuersorũ primorum principiorũ: continget ut consideratio de eis sit pluribus ꝙ vni scientie: ⁊ si fuerint conuenientiũ primorũ principiorũ vtrum consideratio de eis erit vnius scientie. D.d. ⁊ si fuerint plures scientie vtrum cẽ. i. ⁊ si consideratio de entib' fuerit plurium scientiarũ: vtrum omnes sint species vniuſ generis. ſ. partes vnius scientie: aut sunt diuersarum scientiarũ adeo ꝙ quedam dicitur philosophia: ⁊ quedam scientia naturaliſ: ⁊ quedam doctrinalis. D.d. ⁊ etiã perscrutandũ est vtrum oporteat nos dicere ꝙ substantia cẽ. i. ⁊ necesse est nobis perscrutari vtr̃ sint alie substantie a substantijs sensibilibus: aut nulla est substantia preter istas. D.d. ⁊ vtrum substantie habent genus cẽ. i. ⁊ si aliqua est substantia alia a substantijs sensibilibus vtrũ illa substantia est eadem natura: aut plures nature sicut dicunt illi ꝙ substantie sunt res abstracte. ſ. ⁊ sunt forme non abstracte ⁊ sunt res sensibiles ⁊ medie inter formas ⁊ res sensibiles ⁊ sunt mathematice. D.d. ⁊ vtrum consideratio est tm̃ de substãtia cẽ. i. ⁊ etiã perscrutandũ est vtrum perscrutatio in hac scientia est de substantijs tm̃: aut de accidentibus: aut de vtroꝙ. D.d. ⁊ cum hoc oportet nos perscrutari de eodem ⁊ de diuerso. i. ⁊ oportet nos perscrutari etiã de cõsequẽtibus essentialibus que appropriant enti in eo ꝙ est ens. U.g. idem ⁊ diuersum: ⁊ simile ⁊ dissimile: ⁊ cõtrariũ ⁊ non contrariũ. omne enim ens quando fuerit cõparatũ ad aliud: aut erit idem aut diuersum: aut simile aut dissimile: aut contrariũ aut non cõtrariũ: ⁊ vniuersaliter oportet perscrutari de omnibus de quibus disputatores assueti sunt disputare per sermones famosos laudabiles. philosophus. n. ⁊ logicus cõueniunt in perscrutatione de istis rebus quia vterꝙ considerat de ente simpliciter. D.d. ⁊ etiam perscrutanduꝫ est de omnibus accidentibus cẽ. i. ⁊ perscrutandum est in istis questionibus de rebus: quaruꝫ est prima quid est vnũquodꝙ eorũ ⁊ que sunt accidentia propria eis ⁊ non de hoc tm̃ sed de illis que sunt cõtraria eis aut non contraria. per omnia enim ista completur perscrutatio de istis que intendunt sciri. ſ. per cognitionẽ triũ ſ. priorum ⁊ posteriorũ ⁊ oppositorũ. D.d. ⁊ vtrum principia ⁊ elementa cẽ. i. ⁊ perscrutandum est vtrũ rerum principia ⁊ elementa eorũ sint genera aut indiuidua in que diuidunt i postremo genera. ⁊ si genera sint digniora ut sint principia ꝙ indiuidua: vtruꝫ genera remotissima ab indiuiduis sint magis digna aut genera ꝓpinqua ita ꝙ dignissimũ eorũ sit species que diuiditur in indiuidua. U.g. perscrutari quid est magiſ primũ: animal aut homo: aut indiuiduũ animalis: aut hominis. ⁊ si animal ⁊ hõ sint priora suis indiuiduis: vtruꝫ homo sit prior animali: aut animal homie. D.d. ⁊ oportet nos multũ perscrutari. i. ⁊ oportet nos querere vtrũ in indiuiduis substãtie est alia cã preter mãm ⁊ ẽ forma aut nõ: ⁊. d. hoc qz ista causa fuit nota abeo solo in rei veritate inter omnes antiquos. D.d. ⁊ vtrũ ista causa differat a materia aut non: ⁊. d. hoc ne aliquis existimet ipsam esse manifestaꝫ quoquo mõ. Deinde dicit ⁊ vtrum ista causa sit vna. i. forma. D.d. ⁊ vtruꝫ est aliqd preter totum. i. vtrum est aliquid additũ corporibuſ naturalibus: aut nihil est huiuſmodi: aut hoc est in quibusdã ⁊ in quibusdaꝫ non: ⁊ innuit per hoc animam ⁊ res additas corporibus naturalibus consimiliuꝫ partium. D.d. ⁊ vtrũ principia cẽ. i. ⁊ etiam perscrutandũ est de principijs rerum compositarũ: vtrum sint vnũ ſm formaꝫ: aut sint

UVA. BHSC. IyR_012

plura numero. ⁊ dico vnū ſm formam: vnum ſm diffinitionem. ⁊ dico ſm numerū ea que ſunt numerata ſm locum. D.d. ⁊ vtr̄ principia corruptibiliū ꝛc̄.i. ⁊ etiam perſcrutandū eſt vtrum principia rerum corruptibilium ſint principia incorruptibiliū: aut alia: ⁊ ſi alia vtrum omnia non corrumpantur aut ſolūmodo non corrumpant illa q̄ ſunt principia incorruptibiliū? principia vo corruptibiliuz corrumpuntur. D.d. ⁊ etiam perſcrutandum eſt de queſtione magis difficili ꝛc̄.i. ⁊ etiam perſcrutanduz eſt vtrum vnum quod eſt principiū numeri ſit vnū quod eſt ſubſtātia vniuſcuiuſq; entium ſenſibilium: aut ſm q̄ dicit Pythagoras q̄ illud eſt elementuz enriū: aut q̄ entia ſunt numeri: aut ſm q̄ dicit Plato q̄ eſt ſubſtantia vniuerſalis omnibus entibus: aut vnuz numerale eſt accidens ⁊ vnū quod eſt ſubſtantia ⁊ elementū omniū entium eſt natura alia a natura vnius: ſicut dicit Empedocles q̄ vnū quod eſt ſubſtantia entiū eſt amicitia aut lis. ⁊ ſicut antiqui naturalium dicebant q̄ vnūquodq; quod eſt ſubſtantia entiū eſt ignis: aut aer: aut aqua. D.d. ⁊ vtrū principia ſunt vniuerſalia ꝛc̄.i. ⁊ vtrū principia rerum ſunt vniuerſalia aut ſingularia: ⁊ vtrum ſint potentia aut actu. D.d. ⁊ etiā vtrum ſint principia alio modo ꝛc̄.i. ⁊ etiam perſcrutandum eſt de principijs vtrum ſunt principia ſm q̄ ſunt mouentia: aut ſm aliū modum ceteraruz cauſarum: ⁊ intendit queſtionem contingentē in primo motore. Deinde. d. ⁊ cum hoc oporteat nos perſcrutari vtruz numerus ⁊ longitudo ꝛc̄.i. etiam perſcrutandū eſt de rebus mathematicis. U.g. de numero ⁊ magnitudine: vtrum ſint ſubſtātie an accidentia. ⁊ ſi ſint ſubſtantie: vtrū ſint abſtracte a ſubſtantijs ſenſibilibus: aut ſint exiſtentes in eis tali modo q̄ nullam habeant conſtitutionem niſi per ſubſtantias ſenſibiles. D.d. difficultas enim ꝛc̄.i. omnes enim iſte queſtiones non tm̄ ſunt difficiles propter difficultatem cōprehenſionis in eis: imo difficile eſt etiam ſcire difficultatem eorum quanta ſit. ⁊ qum compleuit numerationem illaꝝ queſtionum: incepit inducere ſermones logicos in ſingulis queſtionibus.

Primū ergo de qbus in primis dixim⁹ vtrū vnius aut plurium ſcientiarum ſunt ſpeculanda omnia genera cauſarū. vnius eni ſciētie quomō erit non cōtraria principia exiſtētia cognoſcere. Amplius autē multis exiſtentiū non inſunt oibus omnia. quo nāqz modo poſſibile eſt mot⁹ principiū eſſe in imobilibus aut boni naturā ſiquidē omne qō eſt bonū ſm ſe ⁊ ꝓpter ſuā naturam finis eſt ⁊ ita cauſa q̄ illius cauſa ⁊ fiūt ⁊ ſunt cetera. finis autē ⁊ cuius cauſa actus cuiuſdā eſt finis: ſed actus omnis cuz motu: quare in imobilibus non cōtingit hoc eſſe principiū: nec eſſe aliquid anthoagaton. i. p ſe bonū. vnde ⁊ in mathematicis p hanc nihil oſtēditur cauſaz: nec eſt demonſtratio nulla eo q̄ melius aut deterius: ſed nec omnino nullus taliuz alicuius reminiſcit: quapropter ⁊ ſophiſtarū quidam ut Ariſtippus ipſas pneglexit. in aliis eni artibus ⁊ in liberalibus ut tectonica ⁊ coriaria eo q̄ melius vel deterius dici omnia: mathematicas vo nullam de bonis ⁊ malis facere rationē. At vo ſi ſcientie cauſarū ſunt plures et altera alterius principij que earū eſt dicenda que queritur: aut quis maxime rem queſitā eſt ſciens eam habētium. cōtingit enim eidem omnes modos cauſarum ineſſe ut domus vnde quidē motus ars ⁊ edificat. cuius vo cauſa opus ⁊ materia terra ⁊ lapides ſpecies vo ratio. Igitur ex dudum determinatis quā decet vocare ſcientiarum ſapientiam habet rationem quālibet appellari inquantū ſenioz quidem ⁊ principalioz cui veluti ſeruientes non contradicere ſcientias alias certum eſt que finis. n. boni talis eſt: ſunt enim huius cauſa cetera. inquantum vo primarum cauſarū ⁊ maxime ſcibilis diffinitiua eſt eſſe que ſubſtātie vtiqz erit talis. multis enim modis idem ſciētibus magis quidem ſcire dicimus eum qui nouit in ipſo eſſe quid res q̄z in non eſſe: ⁊ horum eorundem aliū alio magis ſed maxime quid eſt ⁊ non quantuz aut quale aut quid facere aut pati apta nata eſt. Amplius autem ⁊ in alijs ſcire ſingula: ⁊ quorū demonſtratōnes ſunt tunc putamus exiſtere qñ ſcimus quid eſt: ut tetragoniçare quid eſt quia medie inuentio. ſimiliter autez ⁊ in alijs circa generationes vo ⁊ actus ⁊ circa omnem tranſmutatōnem opinantur nos perfecte cognoſcere qñ cognoſcimus principiū motus: hoc autem alterum ⁊ oppoſitum fini: quapropter videtur aliud eſſe ſcientie cauſarū haꝝ ſingulas ſpeculari.

Dicamus nunc primo de prima queſtione. ſ. vtrum conſideratio de omnibus generibus cauſarum eſt vnius ſcientie aut plurium: ⁊ quomō poſſibile eſt ut vna ſciētia principia ſciat que nō ſunt ꝓtraria. notum .n. eſt q̄ multa principia nō ſunt plurium entium quia non dicimus quomō poteſt eſſe principium motus in rebus non mobilibus. ⁊ quomodo natura boni eſt in omnib⁹ rebus īmobilibus ſi omne quod eſt bonuz per ſe eſt ⁊ per ſuam naturam eſt finis ⁊ complemētum: ⁊ eſt ſm hunc modum cauſa. res enim ſunt propter illud. finis eni ⁊ illud propter qō ſit aliō eſt complementū alicuius actionum: ⁊ actiones omnes fiunt per motum: ergo manifeſtum eſt q̄ impoſſibile eſt q̄ iſta cauſa ſit in rebus que non mouentur erga perfectionez ⁊ in eis aliquod bonum per ſe non eſt: ⁊ ideo in ſcientijs mathematicis nihil declaratur per iſtam cauſam: ⁊ nulla demonſtratio fit per illam: nec quia eſt melioz: neqz quia eſt vilioz: ⁊ vniuerſaliter nullus hominū inuenit iſtam talem cauſaz in mathematicis ſcientijs: vnde quidam ſophiſtarum dimiſerunt ſicut fecit Oſticus. in aliis autem vilibus artificijs. U.g. carpentaria: ſutoria: illis dicitur meli⁹ ⁊ vilius: ⁊ artifices iſtius artis non perſcrutant omnino de bonis ⁊ malis. manifeſtuz eſt igitur q̄ ſcientie cauſaruz multe ſunt ⁊ omnis cauſa ⁊ principiū habet aliam ſcientiam ⁊ eſt principiū alterius ſcientie. querendum eſt igitur qualis ſcientia iſtarum eſt digna ut dicatur philoſophia ⁊ qualis ſciens eſt dignus ut vocetur philoſophus: ⁊ ſic notificabitur illud quod querendum eſt hic. Impoſſibile eſt enim ut ſpecies omniuz rerum uel cauſarum ſint eiuſdē rei ſicut domus cauſa enim domus ex qua fit motus eſt artificiū ⁊ edificator: ⁊ cauſa propter quam fit domus eſt operatio: ⁊ materia domus eſt lutum ⁊ lateres: ⁊ forma domus eſt terminus eius. ſm igitur q̄ deſtruximus ⁊ diximus qualis ſciētia debet vocari philoſophia contingit ut omnis ſcientia vocetur philoſophia. philoſophia autez alta ⁊ prioz ⁊ nobilioz quam ſcientie alie conſequuntur: neceſſe eſt ut ſit cauſa cōplementi ⁊ boni: alie. n. cauſe ſunt propter iſtam cauſam. ⁊ iam diximus primo q̄ ſcientia primarū cauſarum ⁊ illud qō eſt valde ſcitum eſt ſcientia ſubſtantie. res enim

UVA. BHSC. IyR_012

multis modis scitur: ⁊ plus quod scitur ē de sua substantia. qū voluerimus notificare vnāquāq; rerum habentiū demonstrationē nos existimabimus notificare eas quando sciemus quid sūt ut. g. quid est quadratura: dicemus igit̄ q; quadratura est mediū inuenire: ⁊ similiter de alijs. colores autē ⁊ actiones ⁊ omnis transmutatio sciuntur a nobis quādo sciuerimus principiū motus. ⁊ ista causa est alia ⁊ diuersa a causa cōplementi. manifestū est igit̄ q; cognitō vniuscuiusq; istarū causaꝝ habet aliā scientiam.

3 Dicamus nunc de primo cc. intendit per omnia genera causarū quatuor cās: ⁊ q. d. vtꝝ perscrutatio de generibꝰ cāꝝ entiū est vnius scientie aut pluriū. Deinde. d. ⁊ quō ē possibile ut sciat principia que non sunt contraria: ⁊ ista propositio est probabilis. s. dicens q; scientia cōtrariorꝝ est eadez: ⁊ non sequit̄ ex hoc dicere q; scientia cōtrariorꝝ est eadem q; scientia eorꝝ non contrariorꝝ non est eadem nisi superficietenus ⁊ fm q; apparet exteriꝰ: ⁊ ideo iste sermo est logicus fm q; fuit dictū q; sermones vsitati in hoc tractatu sunt logici. iste aūt sermo esset verus si esset verū q; illa quoꝝ scientia est eadem sunt contraria. D. d. manifestū est igit̄ q; omnia principia cc. i. ⁊ etiā manifestum est p se q; non inueniunt omnes cause quatuor in oibus generibus entiū. U. g. q; in rebus imobilibus non debet aliqs querere cāz mouentē: neq; potest dicere quō est possibile ut in eis sit causa mouēs: ⁊ intendebat mathematica qm̄ lz sint in re mota tm̄ non mouent̄ nisi accidentaliter. D. d. ⁊ quomō natura boni est cc. i. quō causa que est finis inuenit̄ in rebus imobilibus: quz illud qō est per se ⁊ naturaliter finis est illud ad qō mouet̄ illud quod innatuz est perfici per illud. ⁊ qū ꝓposuit has propōnes pro veris accepit conuersas earū pro veris. D. d. ⁊ etiā fm modū hūc eque cc. i. ⁊ ista causa. s. finalis est fm hunc modū causa. i. fm q; mouet̄ ad illam illud qō perficit̄ per illam. illud enī quod est ante est propter illam: ⁊ hoc manifestū est de cā finali. D. d. finis enī ⁊ illud propter quid cc. i. ⁊ necessariū est ut finis sit in rebus mobilibus: quia finis est finis actionis ⁊ motus: qō igit̄ caret motu caret fine nisi equiuoce. D. d. notū est igit̄ q; impossibile est q; iste finis sit in rebus imobilibus cc. i. propter ipsos sermones quos diximus ⁊ dixit per se: quia potest cōtingere ut in rebus imobilibꝰ sit bonū sed non per se. ⁊ debes scire q; illud qō disponit̄ per bonū est causa finalis: bonū enī est desiderabile: ⁊ cā finalis est desiderabilis. D. d. ⁊ ideo in scientijs mathematicoꝝ cc. i. quia ista causa non inuenit̄ in mathematicis iō non dat̄ in eis in aliqua re quesita finalis causa: neq; fit in eis demonstratio cuius terminus medius sit ista causa. ⁊ ipse dixit in tractatu de quo loquit̄ in principijs mathematicoꝝ q; ordinatio cc. i. ordinatio nūeroꝝ ⁊ magnitudinū inuenit̄ in eis ⁊ indiget hoc perscrutatione. D. d. ⁊ iō q̄daz sophistarū cc. i. negabant eam esse in omnibus scientijs: quia non reperierunt eā in firmissima scientiaꝝ. s. mathematicis. D. d. in alijs autē artificijs cc. i. in artificijs autez cōcedebant cām finalē esse: melius enī aut vtilius proueniunt ab hac causa. D. d. ⁊ artifices istius. i. artis mathematicoꝝ. D. d. manifestuz est igit̄ q; scientie causaꝝ cc. i. q; quz quedā entia habent propriū: quedā generū causaꝝ ⁊ non quedā necesse est ut scientie diuersent propter diuersitatē earū in principijs: ⁊ ut sint modi demonstrationuz vsitatarū in alia arte alij a modis demōstrationū alteriuſ g̃ artes ⁊ scientie sunt plures. D. d. querendū est igit̄ qual scientia cc. i. ⁊ quz declaratū est plures scientias esse: ⁊ est iam famosum hic esse scientiā que dicit̄ philosophia: querendū est que est illa scientia: qm̄ si vna scientia esset oiuz rerū tunc illa scientia deberet dici philosophia. D. d. impossibile est enī ut species causaꝝ cc. i. ⁊ necesse ē ut quedam scientie sint ꝓpie ad dandā aliquā causam sine alia qm̄ non quodlibet genus de quo scientia cōsiderat habet quattuor causas sicut domus habet: ⁊ intendit q; hoc nō inuenit̄ nisi in scientia naturali tm̄. D. d. fm igit̄ q; narrauimus cc. i. ⁊ cause sunt plures: ⁊ philosophia est cognitō causarū: ⁊ in omni scientia continet̄ cognitio causarū que sunt in illo genere: cōtingit ut ois scientia debeat dici philosophia: sed nos posuimus hic esse scientiā aliā a scientijs particularibus que dicitur philosophia: qō est dubitatio. D. d. philosophia autē altera cc. i. sed si cōcessimus q; ois scientia dicit̄ philosophia: tm̄ necesse est ut scientia que dicit̄ philosophia simpliciter sit illa que considerat in cā finali vltima oiuz entiū. omnes aūt cause sunt propter istā cām D. d. ⁊ iam diximus primo q; philosophia cārum cc. i. q; illud qō dicitur philosophia est que notificat cū causa finali prima cām primā que est forma ⁊ substātia etiā. scientia enī que attribuit̄ cognitioni causaꝝ primarū est scientia que est magis digna ut dicat̄ philosophia. res enim ut dixit notificat̄ multis modis: ⁊ magis qō notificat̄ est per suā substantiā: ⁊ propter hoc ista scientia debet dici philosophia ⁊ non naturalis scientia. scientia enī naturalis considerat etiā de duabus primis causis. s. motore ⁊ materia. ista aūt de duabus causis vltimis. s. forma ⁊ fine. ⁊ qz he due cause sunt meliores illis: ideo ista scientia est melior naturali. finis autē est melior alijs causis: quia alie cause sūt propter illam. forma est melior alijs: quia scientia rei per illā est perfectior q̄ scientia rei per aliā. D. d. testimonium super hoc q; scientia substātie ē perfectior scientia que sit per aliā rem oiuz rerū existentiū in re: ⁊. d. ⁊ qum voluerimus scire vnāquāq; rerū cc. i. ⁊ signū eius q; scientia substantie est perfectior omni scientia est: q; quz nos quesuerim⁹ scire aliquid per demōstrationē non reputamus ipz esse scitū nisi quādo nos intellexerimus in nobis q; scim⁹ illud fm quid, i. per suā substantiā ⁊ diffinitionē. D. dedit exemplū ⁊. d. U. g. i. quadratura cc. i. U. g. q; nos non videmus nos scire quadratū equale superficiei nisi qn̄ sciuerimus q; est illud cuius latus mediū inter duo latera superficiei cui ē eqle. D. d. generatiōes aūt ⁊ actiones cc. i. generationes aūt ⁊ actiones non sciūtur vere nisi qn̄ sciuerim⁹ naturā motus ⁊ agens euz. D. d. ⁊ ista causa ē alia a causa complementi: ⁊ intendit cām que ē principiū passionis. s. subiectū ⁊ materiā. D. d. manifestum ē igit̄ q; cognitio cc. .i. declaratū ē igit̄ ex hoc q; cognitio vniuscuiusq; generum istarū causarū habz scientiā propriā: ⁊ q; ē hec vna scientia que dicit̄ philosophia: que proprie cōsiderat de prima forma ⁊ primo fine.

At vo de principijs demonstrationis vtrum vnius scientie est aut pluriuz dubitatio est. dico autem demonstrationas cōmunes opiniones ex quibus omnes demonstrāt: ut quoniā omne necessariuz est aut dicere aut negare. ⁊ impossibile simul esse ⁊ non esse: ⁊ quecūq; alie tales propositōnes: vtꝝ harum vna scientia ⁊ substantie aut alia: ⁊ si non vna est quā oportet appellare que nunc est quesita: vnius igit̄ esse nō est ratiōabile quid enī magis geometrie q̄z qualiscūq; de his propriū est obaudire. si igit̄ similiter quidē qualiscūq; est omniū vo non cōuenit sicut nec aliaꝝ ita nec ipsas substantias cognoscētis proprium est de ipsis cognoscere. simul autē ⁊ quomō erit ipsoꝝ scientia. quid quidē enix ⁊ vnūqōq; horꝝ existit ens ⁊ nunc nouimus. vtunt̄ igit̄ eis ut notis artes alie. si autē demōstratio de eis est oportebit aliquod igit̄ esse subiectū: ⁊ hec quidē passiones: illa vo dignitates eoꝝ: nam de omnibus

UVA. BHSC. IyR_012

esse demonstrationem impossibile est. necesse est enim ex aliquibus esse & circa aliquid & aliquoꝝ demõstrationẽ: quare accidit omniũ esse genus vnũ aliud demõstratorum. omnes enim demõstratiue dignitatibus vtunt. at vo si alia que substantie & que de his que earum principaliora & prior est. vniuersaliter enim maxime omniũ principia sunt dignitates: & si nõ est philosophi cuius erit alius de eis speculari veritatẽ & falsitatem?

Et etiam vtrũ principia demonstratõnis sunt vnius scientie aut pluriũ est dubiũ. & dico principia demonstrationis illud quod est acceptum de ꝓpositiõibus vniuersalibus ex quibus querit demonstratio super omne quid. Ut.g. dicere q̃ de quolibet affirmatio uel negatio: & impossibile est affirmare & negare insimul: & alie propositiões similes sibi. nos igit perscrutabimur vtꝝ scientia istorũ principioꝝ & sciẽtia substãtie sunt eedem aut diuerse: & si non sint eedem que sciẽtia istarum debet dici nomine scientie quesite in hoc loco? non enim necesse est ut omnia sint vnius sciẽtie: & cum hoc quomõ erunt ista vnius scientie? scimus enim esse modo vniuscuiusq; eoꝝ & alie scientie vtuntur eis sicut cognitiõe nota. si igitur habent demonstrationẽ oportet ut habeant aliquod genus subiectũ eis: & quedam sint magis latentia: & quedã manifesta vniuersalia. impossibile est enim ut omnia habeant demonstrationes quia necesse est ut demonstratio fiat ex quibusdam rebus: aut quibusdã: aut vni eoꝝ: manifestũ est igit q̃ accidit ut vnũ genus sit subiectum omniũ rerum habentiũ demonstrationẽ. omnes enim modi demõstrationis vtunt ꝓpositiõib⁹ manifestis vniuersalibus: & etiã si substantie sciẽtia est alia a scientia principioꝝ demonstratiõis que igit scientia istarum est prior alia nobilitate & que earum est fixa per suam naturam: propositiones enim vniuersales sunt principia omniũ scientiarum. si igitur cognitio istorum principiorum non fuerit primi philosophi: cuius erit igitur?

4 Et etiam ꝛc̃. quum notificauit q̃ scientia que dicit philosophia vere est illa que considerat de causa formali & finali vltimis: vult modo perscrutari vtrũ cõsideratio de principijs demonstratõis est huius scientie aut alterius. si aliq̃ scientia debet considerare de principijs: & quis est modus considerationis in eis: & cuius generis est: & d. & etiã vtrũ principia demonstrationis sint vnius scientie ꝛc̃. i. & si dixerimus q̃ in principijs scientiaꝝ est consideratio: vtrum consideratio illa est vnius aut plurium. D.d. & dico principiũ demonstratiõis ꝛc̃. i. & dico principia demõstratiõis primas ꝓpositiões vniuersales ex quibus adaptat nobis querere demonstrationes super omne cuius cognitio est querẽda. Deinde. d. nos igit perscrutabimur ꝛc̃. i. nos igit perscrutabimur si principia habent scientiã vtrum sciẽtia istorũ principioꝝ & scientia substantie que est forma sint eedem aut diuerse? & si scientia principioꝝ scientiarum est vna: & scientia substantie est alia: que eaꝝ debet dici philosophia simpliciter? non enim est necesse ut omnes sciẽtie rerum sint vnius scientie. D.d. & cum hoc quõ ꝛc̃. i. & añ hoc perscrutandum est si ista principia habeant scientiam cuiusmodi scientiã habent? esse enim eoꝝ notum est nobis naturaliter & alie scientie ponunt ea fm hunc modum. s. fm q̃ sunt nota per se. Deinde confirmauit hanc dubitationẽ & dixit: si igit habent demõstrationẽ ꝛc̃. i. & si habẽt demonstrationẽ necesse est ut habeant genus subiectũ de quo cõsiderat ars considerans in eis. & ut quedã eoꝝ sint manifestiora quibusdam. s. ut in eis sint aliqua nota ꝑ se & alia declaranda per illa nota. D.d. impossibile est enim ut omnia habeant demonstrationẽ ꝛc̃. i. sed necesse est ut demonstratio sit a quibusdaꝫ & ad quedam: aut ad vnuꝫ eoꝝ ad minus. ista enim demonstratõ est ex principijs notis per se fm q̃ dictũ est in sua diffinitione q̃ syllogismus est cõpositus ex ꝓpositionibus necessarijs. D.d. manifestum est igit q̃ accidit ꝛc̃. i. quõ erit hoc? & manifestum est q̃ necesse est ut sit genus subiectũ omniũ habentiũ demõstrationẽ: & ut demonstratio in illo genere habeat principia nota per se & alia non nota que demonstrant ab illis principijs: sed in primis ꝓpositionibus non accidit hoc. s. ut quedã sint manifeste per se & quedã non: sed si hoc est vnde fuit acquisita sciẽtia earum? Deinde. d. & etiã si sciẽtia substantie ꝛc̃. i. & si scientia principioꝝ substantie ẽ alia a scientia principioꝝ scientiarũ: que igit scientia istarum duarum est prior alia & omnibus scientijs nobilitate: & que sciẽtia est prima naturaliter & nota per se. existimatur. n. q̃ vniuersales propositiões sunt huiusmodi quꝫ sint principia omniũ scientiarũ. D.d. si igit iste ꝓpositiões non sũt physice cuius sunt igit. i. qm̃ si consideratio in istis primis ꝓpositionibus vniuersalibus non fuerit philosophi non videt esse alicuius omnino: qõ est impossibile: & in hoc loco accidit in translatõne diminutio: & hoc qõ diminuitur est perscrutatio de quẽstione consequenti questionẽ predictã fm q̃ dinumerauit in principio istius tractatus vbi dixit: & si scientie est consideratio de substantia vtruꝫ illa scientia ꝛc̃. i. lꝫ dubitatio accidat in hac questione sic: qm̃ si scientia substantie fuerit vna contingeret ut omnes substantie sint vnius generis: & sic erunt omnes res generabiles & corruptibiles: quod est inopinabile. existimatur enim q̃ principia corruptibiliũ sint incorruptibilia: & si scientie substantie sint plures: continget ut nature substantiarum sint diuerse: & si fuerint diuerse: aut erunt consimiles: aut nomen substantie dicet de eis equiuoce. si igit fuerint consimiles: continget ut scientie substantiarũ sint species vnꝰ scientie. & si fuerint non consimiles: tunc hoc nomen substantia dicet equiuoce pure: & si hoc fuerit tunc sciẽtie substantiarũ non reducunt in vnã scientiã: quod est inopinabile. & potest intelligi vtrum via logicalis per quã cognoscent substãtie sit vna. s. per diffinitiões: aut plures. si vna oportet dicere que est illa vna: & si plures: oportet dicere que sunt & quot: & hoc magis apparet fm intentionem: qꝛ ista eadem perscrutatione perscrutatus est in libro de aia & in posterioribus analecticis: & ista perscrutatõ est logica & propter hoc magis appropria huic scientie. Deinde post hoc induxit multas questiones quas nõ numerauit in capitulo questionũ: & incepit dicere questionem cuius initiũ est diminutum in libro sic.

Totaliter que substantiarũ vtrum vna omniũ est aut plures scientie? siquidem ergo nõ vna cuius substantie ponenda est scientia ista vnam vo omniũ non est rationabile. eteni demonstratiua vna de omnibus erit vtiqꝫ per se accidentibus. Siquidem omnis demonstratiua circa aliquod subiectũ speculat per se accidẽtia ex cõibus opinionibus. & circa idem igit genus accidentia ꝑ se eiusdem est speculari ex eisdẽ opinionibus. nam circa ipsum quia vnius & ex quibus vnius siue eiusdem siue alius: quare & accidentia siue he speculabunt aut ex his vna.

Et omnia accidentia habẽt vnã scientiã scientiaꝝ demonstratõis: quꝫ ois demõstratio ex vniuersalibus propõibus notificat accidẽtia singularia in aliquo subiecto: manifestum est igitur q̃

UVA. BHSC. IyR_012

scientia demonstratõnis notificat ex ppositionibus vniuersalibus accidentia singularia que accidunt vni generi: quoniã si scientie est cognitio demonstrationis ⁊ alterius scientie est cognitio ex quibus rebus est illud: ⁊ illa est aut scientia demonstrationis aut alia: manifestum est quoniam cognitio accidentiũ est aut scientia demonstrationis vniuersalis: aut vnius modi modorũ demonstrationis.

5 Et omnia cõ. apparet mihi q̃ ista questio est questio dicens vtrũ scientia accidentiũ existentiũ in vnoquoq; generũ entiũ est vnius scientie scientiaꝝ artiũ speculatiuarũ aut pluriũ vna. D. d. omnia enĩ accidentia habent vnã scientiã cõ. i. ⁊ apparet q̃ cognitio accidentiũ est vnius sciẽtie non pluriũ: ⁊ est scientia considerãs in genere in quo existunt accidentia. D. dedit causam in hoc ⁊. d. qum omis demonstratio cõ. i. qum omnis demõstratio que fit de accidentibus notificat accidentia singularia ex vniuersalibus ppõibus que existunt in re subiecta illis accidẽtib⁹. D. d. manifestum ẽ igit̃ q̃ scientia demonstratiõis cõ. i. ⁊ qum ita sit manifestũ est q̃ scientia demõstratiõis nõ notificat ex ppõibus vniuersalibus nisi accidentia singularia que accidunt vni generi. i. scientia g̃ accidẽtiũ est vnius scientie generũ scientiarũ. D. d. qm̃ si sciẽtie fuerit cognitio demõstratõis cõ. i. ⁊ quedã demõstrationes dant quia ⁊ quedã ppter quid: manifestũ est q̃ scientia accidentiuꝝ: aut erit modoꝝ demõstratiõis vniuersalis: aut vnius modi eoꝝ. cognitio igit̃ accidentiũ est vnius scientie: ⁊ ex hoc sermõe accidit sermo cõtradicens illi qui diminuit in principio capituli: ⁊ est q̃ nos videm⁹ q̃ quedã sciẽtie dãt de illis accidentibus vnius generis quia tm̃: ⁊ quedã de illis accidentibus ppter quid: ⁊ sunt scientie que sunt subalternantes ⁊ subalternate. V. g. aspectiua ad geometriã: ⁊ musica ad arithmeticam. si ergo sermo fuerit acceptus in omni scientia ⁊ vniuersaliẽ erit logicus: ⁊ si determiate erit verus.

Amplius autem vtrum circa substantias solum est theorica aut ⁊ circa ipsis accidentia. Dico autem ut si solidum quedam substantia est ⁊ linea ⁊ superficies: vtrũ ⁊ eiusdem scientie est ea cognoscere ⁊ accidentia circa vnũquodq; gen⁹ de q̃bus mathematice ostendunt aut alius. Pã si demonstratiua quedam eiusdẽ erit ⁊ que ẽ substantie: non autez videtur eius quodquidest esse demonstratio. si vo diuerse: que erit speculãs circa substantiam accidentia: hoc enim reddere est valde difficile.

Et etiam perscrutandũ est vtrũ scientie huius quesite hic sit consideratio de substantijs tm̃: aut est eius consideratio ⁊ de accidentibus cõtingẽtibus substantijs. V. g. si corpus est aliqua substantia ⁊ linee ⁊ superficies: vtrum cognitio substantiarum ⁊ cognitio accidentiũ que accidunt vnicuiq; generũ que declarãt scientiã mathematice sunt vnius scientie: aut cognitõ accidentium est scientia alterius a scientia substantie: qm̃ si cognitio eoꝝ vnius scientie fuerit tunc scientia substantiaꝝ etiam erit ex scientijs demonstratõis. ſz non existimamus q̃ sermo in quo dicitur quid ẽ hoc habet demonstrationem aliquã. ⁊ si scientia accidentiũ est alia a scientia substantiarũ: tũc expositio istius sermonis est valde difficilis.

6 Qum perscrutatus est vtrũ cognitio substantiarũ est vnius scientie aut pluriũ: ⁊ vtrũ cognitio accidentium est vnius aut pluriũ: vult etiã perscrutari vtrũ cognitio substantiaruz ⁊ accidentiũ est vnius scientie. s. scientie in qua modo considerat: ⁊. d. ⁊ etiã perscrutandũ est cõ. i. ⁊ si ista scientia considerat de substantijs que opponunt accidentibus: vtrum cũ consideratione de substantijs considerat etiã de accidentibus suis: aut scientia substantiarũ est alia a scientia accidentiũ. Dedit deinde exemplũ sicut diximus si corpus est substantia cõ. i. V. g. si corpus ⁊ superficies ⁊ linee sint substantie ut quidã dicunt: vtrũ cognitio istarũ rerum ⁊ cognitio accidentiũ que accidunt vnicuiq; istorũ generuz in quibus considerant scientie metaphysice sunt vnius scientie. i. vnius artis: aut per vnam viã: aut cognitio accidentiũ istarum rerum est scientie alterius a sciẽtia istarum reruz. s. corpoꝝ ⁊ superficierũ ⁊ linearũ quas posuimus esse substantias. Deinde. d. dubitationẽ contingentẽ si posuerimus q̃ cognitio eoꝝ est vnius artis: ⁊. d. qm̃ si cognitio eoꝝ fuerit vnius scientie cõ. i. sed si posuerim⁹ q̃ cognitio eoꝝ est vnius artis tunc diffinitiones eoꝝ cognoscunt per demonstratiões simplices. D. d. sed nos non existimamus cõ. i. sed existimamus q̃ demonstratio non potest fieri de quidditate substantiarũ. s. de diffinitiõe earum ⁊ sic de quidditate accidentiũ: ⁊ qum dedit dubitationem contingentem si posuerimus q̃ scientia eoꝝ est vna dedit etiã inopinabile contingens si posuerimus q̃ sciẽtie eoꝝ sunt due: ⁊. d. ⁊ si sciẽtia accidentiũ cõ. i. q̃ dicere quõ differunt he due scientie valde est difficile. s. dicere q̃ ars que considerat de substantia est alia ab ea que considerat de accidentibus.

Amplius autem vtrum sensibiles substantie esse sole sint dicende: aut preter eas alie: ⁊ vtrum vnice: aut plura genera substantiarũ sunt: ut dicẽtes species ⁊ itermedia circa que mathematicas dicunt esse scientias. quõ ergo dicimus species causasq; ⁊ substantias ẽm se dictum est in prioribus de ipsis sermonibus. multis autem modis habentibus difficultatẽ nullo minus absurdum dicere quidem alias esse naturas preter eas que sunt in celo. has autem easdẽ dicere sensibilibus nisi quia hec quidem sempiterna: illa vo corruptibilia. nam per se dicunt hominẽ esse ⁊ equũ ⁊ sanitatem. aliud autẽ nihil simile facientes deos esse dicentibus ⁊ humana speciei esse. nihil enĩz aliud fecerunt illi q̃z homines sempiternos: nec hi species nisi sensibiles sempiternas. Amplius autẽ siquis preter species ⁊ sensibilia intermedia ponat multas habebit dubitationes. palam enĩ quia similiter linee preter ipsas ⁊ sensibiles erũt ⁊ vnũquodq; alioꝝ generum. igitur quoniam astrologia harum vna est erit quoddam celum preter sensibile celum ⁊ sol ⁊ luna ⁊ alia similiẽ celestia. ⁊ quomõ his credere oportet: neq; enĩz imobile rationabile esse: mobile vo odio impossibile. similiter autẽ de quibus perspectiua tractat ⁊ in mathematicis armonica: eteni hoc impossibile preter sensibilia esse propter easdem causas nam si sint sensibilia intermedia ⁊ sensus palam quia ⁊ animalia erunt intermedia ipsorũz ⁊ corruptibiliũm.

Et etiam perscrutandũ est vtrum oportet dicere q̃ substantie sensibiles habeant esse tm̃: aut alie substantie sunt ab illis sensibilibus: ⁊ vtrum genus substantiarũ est vnũ aut plura sicut illi dicunt q̃ illa que sunt inter formas ⁊ sensibilia sũt substantie: ⁊ q̃ sciẽtie mathematice sunt iste substãtie que sunt inter formas ⁊ sensibilia. nos aũt diximus iã in sermõibus quos diximus de formis quõ dicimus q̃ forme sunt substantie ⁊ cãe sermonibus autẽ istoꝝ cõtingit inopinabilitas multis modis: ⁊ maxime sermonibus dicẽtiũ q̃

UVA. BHSC. IyR_012

alie ſunt ſubſtantie a ſubſtantiſs que ſunt intra ce lum:ꝛ qꝫ ille ſubſtantie ſunt ſicut ſubſtantie ſenſi biles preter qꝫ ille ſunt eterne: he autē ſenſibiles ſunt ꝛ corruptibiles.fingunt enī qꝫ homo in illis ſubſtantiſs eſt ſicut homo ſenſibilis hic: ꝛ ſimilit equus ꝛ taurus. ſermo enim iſtoꝝ eſt ſimilis ſer moni fingentiū deos eſſe: ꝛ qꝫ forme eoꝝ ſunt ſi cut forme hominū. illi enī nihil dixerūt aliud q̄ꝫ qꝫ hoies ſunt eterni:ꝛ iſti etiā ſic dixerunt. ꝛ etiaꝫ ſi aliquis finxerit ſubſtantias eſſe inter formas ꝛ ſubſtantias ſenſibiles alias a formis ſenſibilibus contingunt ei queſtiones multe ꝛ difficiles:qm̄ ſi alie ſubſtantie ſunt inter formas ꝛ ſenſibilia alie ab eis manifeſtum eſt qꝫ ſic etiā erunt linee alie a lineis formarum ꝛ a lineis ſenſibilibus:ꝛ ſimilit vnūquodqꝫ alioꝝ generum.ꝛ ſi ſcientia ſtellarū eſt vna iſtarum rerū erit etiā aliud celū a celo ſen ſibili ꝛ etiā alius ſol ꝛ alia luna ꝛ ſic de aliſs que ſunt in celo ſenſibili.ſed quō oportꝫ nos credere iſtis.non enim eſt rectū ut illud celum quod fin gunt ſit īmobile:ꝛ etiā impoſſibile eſt omnino ut ſit mobile:ꝛ ſimiliter de rebus quib⁹ vtitur ars aſpectiua:ꝛ quib⁹ vtitur muſica. impoſſibile enī eſt ut iſte res ſint alie a rebus ſenſibilibus propt cauſas quas diximuſ: qm̄ ſi ſint res ſenſibiles in ter formas ꝛ res corporeas:manifeſtū eſt qꝫ ſunt etiam ſenſus ꝛ animalia inter formas ꝛ res cor porales.

7 Et etiam perſcrutandū eſt:vtrū ſint ſubſtātie abſtra cte alie a ſubſtātiſs ſenſibilibus: aut nō ſunt niſi ſubſtan tie ſenſibiles tm̄.ꝛ ſi ſubſtātie alie a ſenſibilibus ſunt:vtꝝ ſint vnū genus aut plura:ſicut dicūt quidam qꝫ ſubſtantie ſunt tres.ſ.ſenſibiles ꝛ forme ꝛ ea que ſunt inter eas:de q̄ bus dicūt qꝫ ſcientie conſiderant mathematice. D. d.nos autem iam diximus ꝛc̄.i.nos autē locuti ſumus quō vez eſt dicere formas eſſe:ꝛ quō ſunt cauſe alioꝝ entiū:ꝛ quo modo non:ꝛ hoc ē in tractatibus ſubſtātie iſtius libri. D. d.ſermonibus aūt iſtoꝝ cōtingunt ꝛc̄.i.dicentibus autem ſubſtantias abſtractas eſſe que ſunt forme reruꝫ cōtingūt multa inopinabilia:ꝛ maxime dicētibus qꝫ ille ſubſtantie ꝛ iſte que ſunt hic ſunt eedem nomine ꝛ diffinitiōe:ꝛ qꝫ nō differūt niſi qꝛ ille ſunt eterne ꝛ iſte generabiles ꝛ corrupti biles.ponūt enim qꝫ homo qui eſt in illis ſubſtantiis ab ſtractis eſt ſicut homo qui eſt hic ſine aliqua differentia in nomine aut diffinitione. Deinde.d.ſermo igitur iſtorū ꝛc̄.i. qꝫ dicentes formas eſſe ſimiles ſunt fingentibus deū aut deos eſſe in formis hominū: ſicut inuenit in legibus mahumeti: ꝛ iſti enī conueniūt in hoc qꝫ ponunt homies eternos ꝛ generabiles ꝛ corruptibiles cum hoc qꝫ conue niunt in diffinitione ꝛ in nomine. ꝛ qum dedit inopinabi litatem contingentē dicētibus formas eſſe:incepit dare in opinacitatē contingentem dicentibus formas medias eſſe inter ſenſibilia ꝛ formas abſtractas:ꝛ.d. ꝛ etiaꝫ ſi aliquis finxerit ꝛc̄.i.qꝫ ſermoni eius contingunt multe queſtiones quas non poteſt diſſoluere.D.d.qm̄ ſi alie ſubſtantie fu erint inter ꝛc̄.i. qm̄ ſi forme medie fuerint inter formas abſtractas ꝛ formas ſenſibiles tunc corpuſ ꝛ ſuperficies ꝛ linea ꝛ alia ſubiectoꝝ mathematicoꝝ habebunt tres mo dos formarum.ſ.formas abſtractas ꝛ ſenſibiles ꝛ formaſ medias inter abſtractas ꝛ ſenſibiles. erunt igit̄ tres modi corpoꝝ: ꝛ tres modi ſuperficierū: ꝛ tres modi linearum: ꝛ ſimiliter de aliſs generibus de quibus conſiderat ma thematicus. Deinde incepit dicere alia inopinabilia con tingentia huic poſitioni: ꝛ dixit:ſi igitur ſcientia ſtellaruꝫ ꝛc̄.i.ꝛ ſi ita ſit ꝛ ſcientia ſtellarum eſt de mathematicis ſci entiſs:tunc erit hic aliud celuꝫ a celo ſenſibili: ꝛ alia luna ꝛ alius ſol:ꝛ ſic eſt de aliſs ſtellis ꝛ orbibus.ꝛ quia mani feſtuꝫ eſt per ſe qꝫ iſte ſermo eſt falſus.d. ſed quomō oport tet nos credere ꝛc̄.i.qꝫ ſermo eoruꝫ eſſet credibilis ſi eſſet poſſibile ut celum qō fingunt abſtractum eſſet īmobile:ꝛ hoc non poſſunt dicere quia ponunt celum abſtractū cō ueniens cum hoc celo nomine ꝛ diffinitione:ꝛ abſtractū non poteſt moueri. D.d.ꝛ ſimiliter dicimus de rebus ꝛc̄. .i.ꝛ talia inopinabilia cōtingunt eis in ſcientiis aſpectiuis ꝛ in ſcientiis muſice.ſ.in hoc qꝫ ponūt radios eſſe ꝛ ſonos alios a ſenſibilibus.impoſſibile eſt enim ut iſte ſcientie cō ſiderent de alio aliquo niſi de iſtis ſenſibilibuſ.D.d. ꝛ de dit maximū impoſſibile contingens in hoc: qm̄ ſi fuerint res ſenſibiles inter formas ꝛc̄.i.qꝫ hoc contingit eis qꝛ cō cedunt qꝫ mathematici conſiderant de rebus ſenſibilibus ꝛ ponūt qꝫ iſte res ſunt medie inter formas intellectas ab ſtractas ꝛ formas ſenſibiles ꝛ generabiles ꝛ corruptibiles vnde contingit eis ſenſibilia eſſe eterna alia a ſenſibilibuſ generabilibus ꝛ corruptibilibus:ergo contingit ſenſus eē alios ab iſtis ſenſibus ꝛ ut ſint eterni. ſenſus enim eſt in ca pitulo relationis: ꝛ ſi ſunt ſenſus eterni : ſunt etiam ani malia eterna: neceſſario etiam hec inopinabilia contin gunt iſtis.

Dubitabit autem aliquis ꝛ circa que exiſten tiū querere oportet has ſcientias.nam ſi in hoc differt geometria a geodoſia ſoluꝫ quia hec qui dem horum eſt que ſentimus:illa vō non ſenſibi lium: palam quia ꝛ preter medicinalē ꝛ alia erit ſcientia:ꝛ preter vnāquanqꝫ aliarum inter ipſam medicinalem ꝛ hanc medicinalē .ſed quomodo hoc poſſibile.etenim ſalubria quedaꝫ vtiqꝫ erūt preter ſenſibilia ꝛ anthoſanum. Simul autē nec hoc verum:quia geodoſia ſenſibiliū eſt magnitu dinū ꝛ corruptibilium: corrupta enīꝫ eſſet vtiqꝫ corruptis. At vō nec ſenſibiliū erit magnitudinū nec circa celum hec aſtrologia:nec enī ſenſibiles linee tales ſunt quales dicit geometer. nihil enīꝫ rectum ſenſibiliū ita nec rotundum:tangit enī re gulam non ſm punctū circulus ſed ut Pythagoras ait geometras redarguēs: nec motus nec reuolutiōes celi ſimiles de quibus aſtrologia fa cit ſermones:nec aſtris puncta naturam habent eandem.

Et rectum eſt qꝫ aliquis querat queſtioneꝫ diſ ficileꝫ ꝛ dicat in quibus oportet querere iſtas ſci entias: qm̄ quꝫ fuerit differentia inter geometriā ꝛ medicinā qꝫ vna earum eſt ſcientia media rerū ſenſibiliū ꝛ alia inſenſibilium:manifeſtum erit qꝫ erit alia ars medicine ab arte medicine ſenſibili: ꝛ erit alia medicina inter medicinā que eſt in for mis ꝛ hanc medicinam ſenſibilem:ꝛ ſimiliter de vnaquaqꝫ aliarum ſcientiarū.ſed quomodo po teſt eſſe hoc:qm̄ ſi poſſibile fuerit ut medicina a lia ſit a medicina ſenſibili: ꝛ ut ſit etiā agens ſani tatem aliud ab agente ſenſibili: neceſſe eſt ut ſint res recipientes ſanitatē alie a rebus ſenſibilibus ꝛ ut ſit etiam aliud principiū a principio ſenſibili ꝛ cum hoc dicimus qꝫ ſermo dicentiū qꝫ medici na eſt ſcientia eoꝝ corpoꝝ ſenſibiliū corruptibi liū non eſt verus: qm̄ ſi ita eſſet tunc corrūperet per corruptionem corruptibiliū.neqꝫ enim ſciē tia ſtellarum ꝛ celi iſtius eſt corpoꝝ ſenſibilium non qꝫ eniꝫ ſunt linee ſenſibiles ſicut diſponit ge ometer. nulla enim res rerum ſenſibiliū eſt linea recta aut rotunda: ſicut dicit geometer.circulus enim non tangit menſuram per punctuꝫ ſed per lineā:ſicut dixit Pythagoras i ſua redargutiōe

UVA. BHSC. IyR_012

cõtra geometras:neq3 motus celi ⁊ circulus ei⁹ sunt sicut disponit scientia stellarum:neq3 conue niunt puncta cum stellis in natura.

8 Et rectũ est ⁊c.in hoc capitulo inducit rationes cõtrarias in hac questione dicente q3 mathematici cõsiderant de natura media:⁊ dixit:in quibus rebus oportet querere ⁊c.i. perscrutandũ est que sunt subiecta istarũ scientiarũ de q3 bus cõsiderant mathematici. Sm eni sermonẽ dicentiũ q3 cõsiderant de natura media apparet q3 necesse est ut con sideratio de eodẽ sit i diuersis subiectis.D.o.qm̃ si differẽ tia inter geometriã ⁊c.i. qm̃ ⁊ qum fuerit positũ q3 differentia inter scientiã considerantẽ de rebus sensibilibus: ⁊ inter considerantẽ in istis rebus mathematicis est q3 consi derãs in mathematicis in istis rebus cõsiderat de natura media inter sensibilia ⁊ formas:continget necessario ut cõ sideratio de omni sensibili sit duplex.s.consideratio in na tura sensibilis Sm q3 est sensibile; ⁊ cõsideratio in natura medij inter formas ⁊ sensibilia. omne igit sensibile habe bit duas naturas.s.naturã sensibilẽ ⁊ naturaz mediam:⁊ sic erit ars medicine alia a medicina sensibili.D.o. sz quõ potest hoc esse ⁊c.i.⁊ contingit huic positiõi.s.si fuerit hic medicina sensibilis alia ab ista medicina ut sint hic medi cine recipientes sanitatẽ alie ab istis medicinis sensibilib⁹ ⁊ ut sit hic agens sanitatẽ aliud ab agente sensibili.⁊ qum induxit inopinabilia contingentia huic opinioni: incepit etiã inducere rationes mouẽtes eos ad dicendũ naturam mediã esse:⁊ dixit: ⁊ cum hoc dicimus etiã q3 sermo dicẽ tiũ ⁊c.i.si cũ hoc inuenimus etiã quasdã rationes ex quibus pendet dicentes naturas medias esse.Vl.g.qm̃ si scien tia mathematico⁹ consideret de rebus sensibilibus gene rabilibus ⁊ corruptibilib⁹ tunc scientia eo⁹ corrumpetur cum corruptione illa⁹ rerum sensibiliũ:sed nos videmus scientiam permanere ⁊ non transmutari cum hoc q3 est in rebus sensibilibus:g̃ necesse est ut sit reruz non trãsmu rabiliũ. Deinde.d.neq3 etiã scientia ⁊c.i.neq3 etiã scientia formarũ orbium ⁊ motuũ stellarum est isto⁹ corporum sensibiliuz.circuli enĩ quibus vtitur astrologus ⁊ linee nõ sunt linee sensibiles:remanet igit: aut ut illi circuli de qui bus considerat astrologus sint ficti:aut falsi:aut habeant esse aliud ab esse rerũ sensibiliuz.D.o.sicut ponit geome ter ⁊c.i.⁊ existimabit q3 subiectuz de quo considerat ma thematicus non est rerum sensibiliũ:quoniã illud qõ de monstratur in scientia mathematico⁹ non est verum in rebus sensibilibus.Vl.g. q3 linea recta non inuenit in sen sibilibus Sm q3 ponit mathematicus.geometer enĩ demõ strat q3 linea recta tangit circulũ in puncto:sed linea sensi bilis non tangit circulũ sensibilem nisi in linea. ⁊ similiter ponit q3 spera tangit superficiẽ in puncto:sed spera sensibi lis non tangit superficiez sensibilẽ nisi in superficie:⁊ ideo Pythagoras sophista redarguebat geometras: ⁊ dixit:q3 scientia eo⁹ est falsa propter hoc qõ accidit eis: remanet igitur alteruz duo⁹: aut enĩ iste scientie sunt false:aut sub iecta earũ sunt res insensibiles.D.o.neq3 motus celi ⁊c.i. ⁊ affirmat opinionẽ dicentiũ q3 subiectum scientiarũ ma thematicarum est aliud a rebus sensibilibus hoc q3 mo tus celi ⁊ circuli eius non conueniũt cum motibus quos ponit astrologus loco isto⁹: neq3 nature stella⁹ sunt na ture puncto⁹ quos astrologus ponit loco stellarũ.

Sunt aũt aliqui qui dicũt esse quidẽ inter me dia hec inter species ⁊ sensibilia non tm̃ sine sensi bilibus sed in his quibus accidentia impossibi lia. Omnia quidem pluris est orationis pertrã sire.sufficit autem ⁊ talia speculari:non enĩ in ta libus congruũ est habere sic solũ : sed palã quia ⁊ species contingit in sensibilibus esse: eiusdẽ.n. rationis vtraq3 hec sunt.amplius autem duo so lida in eodez necesse est esse loco ⁊ non esse imo bilia in motis existentibus sensibilibus.Totalit autem cuius causa quis ponet vtiq3 esse quidez ipsa:esse autem in sensibilibus. eadem enim con tingent incõuenientia eis que predicta sunt. erit enim aliquod celum preter celũ tamen nõ extra sed in eodem loco quod magis est impossibile. de his ergo dubitatõ multa quomodo oportet positum habere veritatem.

Et fingunt quidam q3 ista que dicunt esse int formas ⁊ sensibilia habent esse sed non sunt sepa rata a sensibilibus:imo sunt in sensibilibus. quz igitur voluerim⁹ numerare omnia impossibilia cõtingentia sermõibus illo⁹ indigebimus mul tis sermonibus: sed cõtenti sumus in hoc quod diximus.nõ enim est necesse ut ista media sint in sensibilibus tm̃:sed manifestuz est q3 si fuerit pos sibile ut ista media sint in sensibilibus: possibile etiam erit ut forme sint in sensibilibus.sermo enĩ de formis ⁊ medijs est idem. ⁊ etiam si ita sit cõ tinget duo corpora esse in eodez loco:aut ut sint media imobilia in sensibilibus mobilibus.⁊ di cimus vniuersaliter propter quam causaz fingit aliquis hec media esse ⁊ esse in sensibilibus.⁊ cũ hoc quod diximus q3 cõtingit sermonibus isto rum: accidit eitã eis aliud ipossibile.s. ut celũ sit aliud ab hoc celo non separatum ab eo sed cuz eo in eodem loco: ⁊ hoc difficile potest esse ma gis eo quod diximus.ista igitur sunt valde diffi cilia in comprehẽdendo veritates eo⁹.

9 Et quidam fingunt ⁊c.i. quidam fingunt formas me dias esse non abstractas sicut predicta secta dicebat for mas medias esse non abstractas sed existentes in sensibili bus.D.o.sed si voluerimus ⁊c.i.sed si voluerimus dicere omnia impossibilia contingentia istis prolongabitur ser mo:sed contenti erimus in hoc qõ sufficit in destructione eo⁹.D.o.non est enim necesse ut hec media ⁊c.i.⁊ primũ impossibiliũ cõtingentiũ est q3 si fuerit possibile ut forme medie sint in sensibilibus nõ solũmodo erit necesse ut iste sole sint in sensibilibus:sed etiam ut forme sint in sensibi libus:vtreq3 enim sunt eterne non generabiles neq3 co ruptibiles:⁊ sermo de his est idem.D.o.⁊ etiam si ita fue rit continget ut duo corpora ⁊c.i. corpus sensibile ⁊ cor pus medium sint in eodem loco.D.o. ⁊ ut sint media ⁊c. .i.⁊ contingit ex positiõe mediarum formarũ in materijs ut imobilia sint in rebus mobilibus:quod ẽ valde inopi nabile. ⁊ contingit hoc qm̃ illud quod est abstractum est imobile.⁊ deinde dixit:⁊ dicim⁹ vniuersaliter ⁊c.i. ⁊ etiã dicens hunc sermonẽ non potest inuenire causaz per quã fingat formas medias esse: ⁊ q3 debet esse in corporib⁹ sen sibilibus.ponere enim eas transmutabiles contradicit po sitioni earum in re transmutabili.D.o. ⁊ qum hoc quod diximus ⁊c.i. q3 continget dicentibus hoc ut duo celi sint insimul in eodem loco:⁊ dixit: q3 difficilius potest esse q3 predicta.innuit enim impossibilia cõtingentia dicentibus illas formas esse abstractas ⁊ non in sensibilibus.D.o. iste igitur res sunt valde difficiles: ⁊ intendit istam questi onem ⁊ alias.

Et de principijs vtrum oportet genera elemẽ ta ⁊ principia suscipere:aut magis ex quibus qũ insimul est vnũquodq3 primis ut vocis princi pia ⁊ elementa videntur esse ea ex quibus com ponuntur voces omnes primis sed non cõmu ne vox. Et diagramatum ea dicimus elementa quorum demonstrationes insunt in aliorum de monstrationibus aut omniũ aut plurimorum:

UVA. BHSC. IyR_012

amplius autem coꝛpoꝛuꝫ qui dicunt esse plura elementa: ⁊ qui ỽnum ex quibus cõponuntur ⁊ constant pꝛincipia esse dicunt ut Empedocles ignẽ ⁊ aquã ⁊ que cũ his hec elementa dicit esse ex quibus sunt entia in existentibus sed non ut genera dicit ea eoꝛum que sunt ⁊ adhuc autem ⁊ alioꝫ siquis vult naturam speculari: ut lectus ex quibus partibus est ⁊ quomodo cõpositus tunc cognoscet eius naturam. ex quibus quidez igitur rationibus non vtiqꝫ erunt pꝛincipia genera existentiũ hec sunt. inquantũ enim cognoscimus vnũquodqꝫ per diffinitõnes. pꝛincipia aũt diffinitionũ sunt ipsa genera necesse ⁊ diffinitoꝫ pꝛincipia genera esse. ⁊ si est eoꝛum que sunt accipere scientiam specierum scientiam accipere ẽm quas dicuntur entia: specierum autem pꝛincipia genera sunt. ỽidentur autem quidam dicentium elementa existentiũ vnum: aut ens: aut magnuꝫ: aut paruũ: ut generibus eis vti. at ỽo neqꝫ vtrobiqꝫ possibile dicere pꝛincipia. ratio nanqꝫ substantie est vna: diuersa ỽo erit que est per genera diffinitio: ⁊ que dicit ex quibus est in existentib⁹. Adhuc autẽ si qꝫmaxime pꝛincipia genera sunt que oꝑtet existimare pꝛima generũ pꝛincipia aut vltima pꝛedicata de indiuiduis: etenim hec dubitatõnem habet. Maꝫ sique vniuersalia sunt magis pꝛincipia palam quia supꝛema generum hec nanqꝫ dicuntur de omnibus. tot ergo erunt entium pꝛincipia quot genera pꝛima: quare erũt ens ⁊ vnum pꝛincipia ⁊ substantie: hec nanqꝫ de omnibus maxime dicuntur existentibus. nõ est autem possibile genus existentiũ vnuꝫ esse: neqꝫ vnum: neqꝫ ens: nam necesse differentias cuiuslibet generis esse ⁊ vnam esse quãlibet: impossibile autem pꝛedicari: aut species generis de pꝛopꝛijs differentijs: aut genus sine suis speciebus: quare si est vnum genus: aut ens: nulla differentia: nec vnuꝫ: nec ens erit. at ỽo si non ens ⁊ vnũ genera nec pꝛincipia erunt si pꝛincipia genera.

Et difficultas est etiam in cognitione pꝛincipioꝝ. perscrutanduꝫ est enim vtrum existimandum sit ꝙ elementa ⁊ pꝛincipia sunt genera: aut sunt illa ex quibus fiunt omnia. Ⅴ.g. vtrum elemẽta vocis ⁊ pꝛincipia eius sunt ista ex quibus componuntur omnes voces aut sunt voces vniuersales: ⁊ vtrum elementa pꝛopositionum sint pꝛopositõnes quarum demonstratio habet esse cum demonstratione aliarum pꝛopositionũ: aut elementa eoꝛum est demonstratõ que est omniũ pꝛopositionũ aut plurium. ⁊ etiam qui dicunt. ſ. qui fingunt ꝙ elementa sunt plura: ⁊ qui fingũt elementa esse vnum: dicunt ꝙ pꝛincipia coꝛpoꝝ sunt ea ex quibus componuntur ⁊ constituunt̃ sicut dicit Empedocles. fingit enim ꝙ elementa sint aqua ⁊ ignis non vniuersalia eoꝝ: ⁊ ꝙ cõposita sunt ex eis: sed non dicit ꝙ ista elementa sunt sicut genera entium. Et cum hoc si aliquis voluerit scire naturas reruꝫ debet ꝑscrutari ex quib⁹ cõponũt. Ⅴ.g. si aliquis voluerit scire naturã lecti perscrutabit ex quibus cõponit lectus: quum igitur sciuerit ex quibus partibus componitur ⁊ quomodo constituitur tunc sciet naturaꝫ eius ex istis igitur sermonibus declarabit ꝙ genera entium non sunt pꝛincipia. si autem scimus omnia ex diffinitionibus tunc necesse est ut genera sint pꝛincipia rerum diffinibiliũ: ⁊ si possibile est entia cognoscantur per formas per quas dispoꝛ nuntur entia: ⁊ genera sunt pꝛincipia formarum tunc genera erunt pꝛincipia scientie entiũ. ⁊ quidam eoꝛuꝫ qui fingunt ꝙ elementa entium sunt vnum ⁊ ens: ⁊ magnũ ⁊ paruũ: faciunt ea quasi genera: sed impossibile est ut pꝛincipia dicantur duobus modis. diffinitõ enim substantie est eadem. ⁊ si fuerit dictum ꝙ pꝛincipia sunt duobus modis: cõtinget ut diffinitio que est ex generib⁹ sit alia a diffinitione que diffinit rem ex rebus ex quibus est ⁊ sunt in diffinitione eius. ⁊ cum hoc dicamus ꝙ si genera sint pꝛincipia cõsiderandũ est que genera sunt pꝛincipia: vtrum pꝛima: aut vltima que numerantur numero: habet enim dubiuꝫ: qm̃ si vniuersalia sunt magis pꝛima qꝫ alia manifestuꝫ est ꝙ pꝛincipia sunt genera altissima hec enim genera conueniunt idest vniuoce dicuntur de omnibus que sunt sub eis. numerus igitur pꝛincipioꝝ entium erit ẽm numerũ pꝛimoꝝuꝫ generum. Et erunt vnuꝫ ⁊ ens pꝛincipia ⁊ substantie entium. hec enim in maioꝛi parte dicuntur de omnibus entibus: ⁊ impossibile est ut genus entium sit vnũ aut ens. differentie ỽo omniũ generum reruꝫ habent esse necessario: ⁊ omnis differentia est vna numero: ⁊ impossibile est ut forme pꝛedicentur de genere: neqꝫ de differẽtijs pꝛopꝛijs: neqꝫ genus pꝛedicatur nisi de foꝝmis que sunt ei. manifestum est igitur ꝙ si vnum ⁊ ens sunt genera: non necesse est ut aliqua differentia sit vnum ⁊ ens: sed si vnum ⁊ ens non fuerint genera non erunt pꝛincipia: quum pꝛincipia sint genera.

io Et in cognitione pꝛincipioꝝ ⁊c. i. ⁊ in cognitione pꝛincipioꝝ est questio difficilis. ſ. vtrum pꝛincipia ⁊ elementa rerum sint genera ⁊ vniuersalia eoꝝ: aut sunt cause indiuiduales ex quibus constituũtur res particulares que sunt in illis generibus non vniuersalia genera illarũ causarũ. Ⅴ.g. ut elemẽta dictionũ sint littere indiuiduales. ſ. voces audibiles que dicunt littere ex quibus constituũtur dictiões aut voꝝ vniuersalis: ⁊ littera vniuersalis que est quasi genus istarum. Deinde. d. ⁊ vtrum elementa pꝛopositionũ ⁊c. i. ⁊ similiter queritur etiam vtrũ pꝛincipia pꝛopositionũ sint pꝛopositiones particulares quibus vtũtur in vnaquaqꝫ demonstratione: aut demonstratio simpliciter vniuersalis que est ex pꝛopositionibus vniuersalibus. Deinde incepit dicere dicentes pꝛincipia esse particularia non vniuersalia: ⁊ dixit: ⁊ etiam qui fingunt ⁊c. i. ꝙ antiqui fingentes elementa esse plura: ⁊ fingentes elementum etiam esse vnum: opinati sunt pꝛincipia esse indiuidualia ex quibus constituũtur sensibilia: ut Empedocles qui fingit ꝙ elementa compositoꝝuꝫ sunt aqua: ⁊ ignis: ⁊ aer: ⁊ terra. ſ. ista indiuidualia non vniuersalia eoꝝ. Ⅴ.g. coꝛpus: ⁊ ꝙ omnia composita indiuidualia ex istis componuntur ⁊ per ea constituuntur: ⁊ non opinatur ꝙ genera istoꝝũ aut vniuersalia eoꝝ intellecta sunt elemẽta vniuersalia: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ nõ dicit ꝙ ista elementa ⁊c. i. sed non dicit ꝙ ista sunt elementa sed ꝙ sunt quasi genus omniũ generabilium. ⁊ qum dixit istos dicẽtes ꝙ pꝛincipia sunt pꝛincipia singularia non vniuersalia incepit dicere etiam rationes eoꝝ: ⁊ dixit: ⁊ cum hoc si aliquis voluerit ⁊c. i. ⁊ ratiocinatio dicentium singularia esse pꝛincipia non intellecta. ⁊ ꝙ si aliquis voluerit scire quid est lectus perscrutabitur de his de quibus componitur lectus; qum enim sciuerit ea ex quibus componitur

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ quomodo cõponitur statim sciet naturam lecti. Deinde dixit: ex istis ergo sermonibus ꝛc̃.i. ex istis igitur ratõcinationibus ꝛ eis similibus apparet ꝙ vniuersalia rerũ non sunt principia earum. Deinde incepit etiam dicere ratiocinationes inducentes vniuersalia esse principia: ꝛ dixit: si autem scimus omnia ex diffinitionibus ꝛc̃.i. ꝛ ista ratio ẽ sufficiens etiam: qñ qum fuerit positum ꝙ scientia reruꝫ est per diffinitiones earum: ꝛ fuerit positum ꝙ diffinitiones sciuntur per genera: manifestũ est ꝙ contingit ex hoc ꝙ scientia rerum sit per genera earum: ꝛ qum coniunget ei ꝙ scientia rei est per principia eius: concludetur ex hoc ꝙ genera rerum sunt principia. Deinde. d. ꝛ ꝙ impossibile est ut entia ꝛc̃.i. ꝛ iste sermo est manifestus: qñ quꝫ fuerit positũ ꝙ entia cognoscunt per suas formas per quas disponuntur ſm quid: ꝛ fuerit posituꝫ ꝙ genera sunt principia istarum formarũ: concludetur ꝙ entia cognoscũtur per sua genera. ꝛ qum coniungetur huic ꝙ ea per que cognoscuntur res sunt principia earuꝫ: concludeꝫ ꝙ genera que sunt principia cognitõnis non sunt principia essendi. D. d. ꝛ quidam eorꝝ qui fingunt ꝛc̃.i. ꝙ dicentes genera faciunt ea que sunt eis: sicut vnum ꝛ ens: ꝛ magnũ ꝛ parũ: ꝛ vniuersaliter genera que dicunt vniuoce esse principia: ꝛ dixit hoc ut videtur: quia quidam istoꝝ non ponunt genera esse principia nisi ea que dicuntur vniuoce. Deinde. d. sed impossibile est ut principia ꝛc̃.i. ꝛ impossibile est congregare. i. facere conuenire istos sermones sibi contradicentes ita ꝙ principia inueniantur duobus modis insimul. principia enim sunt substantie: ꝛ substantia est vna natura: vniuersale autem ꝛ indiuiduale sunt due nature: hoc enim intellectũ: hoc autem sensibile. D. d. ꝛ si dictum fuit ꝛc̃.i. ꝛ contingit ut diffinitiones principioꝝ diuersificentur: diffinitio enim principioꝝ ſm ꝙ principia sunt genera ꝛ vniuersalia: est alia a diffinitione eoꝝ ſm ꝙ sunt partes rei diffinibilis. ꝛ qũ dedit dubitationes contingentes ponentibus principia esse aut non esse genera: incepit dicere etiam difficultatem contingentẽ in positione eorum essendi genera: ꝛ dixit: ꝛ cum hoc si fuerint genera principia ꝛc̃.i. ꝛ cum hoc si concesserimus ꝙ genera sunt principia nascetur hic locus perscrutationis ꝛ difficultatis. s. vtrum principia sint altissima genera. s. generalissima: aut vltima que diuiduntur in indiuidua. s. specialissima. Deinde. d. habet enim dubium ꝛc̃.i. quoniã si principia generum sunt magis prima genera necesse est ut genera generalissima sint principia: quꝫ principia generũ sunt genera generalissima. ista enim genera predicant de omnibus que sunt sub eis vniuoce. i. ſꝫ quid. D. d. ꝛ erũt vnum ꝛ ens principia. i. ꝛ contingit ſm hoc ut vnũ ꝛ ens sint principia entium. ista enim sunt vniuersaliora generũ que predicantur de omnibus ſm conuenientiaꝫ. D. d. sed impossibile est ut genus entiuꝫ ꝛc̃.i. sed impossibile est ut vnum ꝛ ens sint genera omniũ rerum. sunt enim genera altissima quoꝝ neutrum collocatur sub altero: ꝛ vtrũqꝫ habet differentiam vnam propriam absqꝫ eo ꝙ conueniunt in vnam naturam. hoc nomen igitur ens dictum de eis non notificat de eis vnam naturam qum nature eorꝝ sint diuerse. D. d. ꝛ impossibile est ut genus predicetur de formis ꝛc̃.i. ꝛ impossibile est ut aliquid predicetur predicatõne generis de rebus habẽtibus formas diuersas que non cõmunicant in vna forma numero: sed genuſ nõ predicatur nisi de formis que cõmunicant numero. Deinde dixit: manifestũ est igitur ꝙ si vnum ꝛ ens ꝛc̃.i. ꝙ si vnuꝫ ꝛ ens fuerunt genera vniuersalia decem predicamentis. s. ꝙ dicantur de eis vniuoce necesse esset ut intellecta nõ haberent differentias quibus differrent ab inuicem in omnibus suis naturis: adeo ꝙ natura substantie ꝛ qualitatis sit eadem. D. d. sed si vnum ꝛ ens non sunt genera ꝛc̃.i. ꝛ hoc etiam contingit eis si vnuꝫ ꝛ ens non fuerint genera ꝛc̃.i. sed continget istis si vnum ꝛ ens non fuerint genera ꝙ vnum ꝛ ens non sint principia. ponunt enim ꝙ principia sunt genera: ꝛ hoc etiaꝫ continget fingentibus ꝙ principia sunt vnum ꝛ ens.

Amplius autez intermedia ꝛ coaccepta cũ differentijs erunt genera vsqꝫ ad indiuidua: nũc autem hec quidem videntur: illa vo non videnẽ adhuc autez adhuc magis differre principia qꝫ genera. si autem ꝛ hec principia infinita ut ita dicatur erunt principia: aliter ꝛ siquis primum genus principium ponat. At vo ꝛ si magis principij speciem habens est vnum: vnum autem indiuisibile est: diuisibile vo omne: aut ſm quantitatem: aut ſm speciem: prius autem qo ſm speciem genera vo diuisibilia in species magis vtiqꝫ vnũ vltimum erit predicatũ. non enim est genus homo aliquorum hominũ. Amplius in quibus ꝛ prius ꝛ posterius: non est possibile in his aliqd esse preter hoc: ut si prima numerorum est dualitas non erit numerus aliquis preter species numerorum. similiter autem nec figura aliqua preter species figurarum. si autem non horum sola aliquorum erunt genera preter species: horum enim maxime genera esse videntur. in indiuiduis vo non est hoc prius ꝛ illud posterius. amplius vbi hoc quidem melius: illud vo vilius semper quidez est melius prius: quare neqꝫ horum erit vtiqꝫ genus. Ex his quidẽ igitur magis videnẽ que de indiuiduis sunt predicata esse principia generum. iterum autem quomodo oportet hec existimare principia non facile dicere. principiuꝫ enim ꝛ causam oportet esse preter res quarum principium est ꝛ possibile ab eis separatum esse tale vero aliquid preter singularia esse: propter quod vtiqꝫ aliquis suscipit nisi quia vniuersalit ꝛ de omnibus predicatur. at vo si propter hoc magis vniuersalia magis ponenda sunt principia: quia principia prima erunt genera.

Et etiam perscrutanduꝫ est de eis que sciunt cum differentijs ꝛ sunt inter altissimuꝫ genus ꝛ indiuidua vtrum sint genera: aut existimatur ꝙ quedam sunt genera ꝛ quedam non: ꝛ cum hoc vtrum differentie sint magis prime qꝫ genera. si enim differentie fuerint principia erũt principia ſm hunc sermonem infinita: ꝛ iste sermo non cõtingit dicentibus ꝙ principia sunt prima genera ꝛ etiam si vnuꝫ est magis primũ qꝫ aliud: ꝛ vnũ est indiuisibile: ꝛ omne diuisibile diuiditur: aut ſm quantitatem: aut ſm formam: ꝛ quod diuiditur ſm quãtitatem est ante illud quod ſm formam diuiditur: ꝛ genera ſm formam diuidũtur ꝛ forma ſm quantitatem: erit igitur vnum predicabile postremum magis vnuꝫ qꝫ aliud. homo enim non est genus cuiuslibet hominũ. ꝛ etiam dicamus ꝙ in generibus rerum habentium primũ ꝛ ante: impossibile est ut sit aliud nisi forme illarum rerum. Ut. g. ꝙ si primus numeroꝝ est dualitas tunc numerus nihil aliud est qꝫ forme numeroꝝ. ꝛ similiter nulla figura est nisi forma figuraruꝫ. ꝛ si ita est tunc genera nihil aliud erũt nisi forme eorum. existimabitur enim in maiori parte ꝙ genera sunt forme: indiuidua autem nõ

UVA. BHSC. IyR_012

ſunt ante ad inuicem: ⁊ etiam ea quorum quedã ſunt nobiliora ⁊ quedã viliora: ſemper nobilius eſt ante vilius: manifeſtus eſt igitur q̃ genus nõ eſt primum ſm hanc intentionem etiam: immo declaratur nobis ex iſtis intentionibus q̃ predicabilia de indiuiduis ſunt principia generũ. ⁊ etiam dicamus quomodo oportet exiſtimare q̃ iſte forme ſint principia. iſte enim ſermo non eſt facilis. primum enim ⁊ cauſa debet eſſe aliud ab eis quorum eſt primum ⁊ cauſa: ⁊ ut habeant eſſentiã quando fuerint ſeparata a rebus: ſed quomodo poteſt aliqs exiſtimare aliquod tale preter genus vniuerſale predicabile de omnibus: ſi igitur rectum eſt dicere q̃ vniuerſalia ſunt principia quia ſunt vniuerſalia: tunc neceſſe eſt ut p̃ncipia ſint ea que ſunt magis vniuerſalia q̃z forme: ⁊ ſm hoc erunt principia genera prima.

ij Quum induxit ſermones probantes q̃ vniuerſalia ſunt principia ⁊ contradicentes illis. ſ. q̃ particularia ſunt principia: vult modo perſcrutari de vniuerſalibus que ſunt inter generaliſſimũ ⁊ indiuidua: vtruz ſint genera aut nõ quum illi qui ponunt vniuerſalia eſſe principia: non ponũt eſſe ea niſi ſm q̃ ſunt genera: ⁊ dixit: ⁊ etiam perſcrutãdũ eſt cõ. ⁊ dixit in iſtis medijs q̃ ſunt illa que cognoſcuntur cum differentijs quia genus altiſſimum eſt ſimplex: ⁊ illa media ſunt compoſita ex genere ſuperiori ⁊ ex differentia per quam diuiditur iſtud genus. ſunt igitur ſicut dixit cognita cum differentijs. i. cum differentijs adiunctis cũ eis: ⁊ perſcrutatur vtrum omnia ſint genera aut quedam: ⁊ dixit hoc quia ſpecies ſpecialiſſima non eſt genus. ⁊ incepit in hac perſcrutatione perſcrutari vtrũ differentie ſunt magis principia q̃ genera: aut econuerſo. iſta enim media componunt ex generibus ⁊ differentijs. ſi igitur differentie ſint priores generibus tunc iſta media erunt priora altiſſimo genere: ⁊ quanto genus fuerit magis compoſituz ex differentijs tanto magis primũ erit. ſi autem genus fuerit prius differentia erit econuerſo: ⁊ dixit: quoniã ſi differentie fuerint principia erunt ſm hoc principia infinita. ⁊ poteſt intelligi q̃ non habebimus viam ad numerãdũ principia ⁊ ſic erunt ignota apud nos. differentie enim ly nõ poſſint numerari a nobis tamẽ nõ dubitamus eas eſſe finitas apud naturam: ⁊ forte poſuit ea infinita ſm q̃ eſt famoſum. ſermo enim eius in hoc loco eſt ſm probabilitatem hominũ: ⁊ forte intelligit q̃ ſi fuerit poſitum q̃ illud quod eſt magis particulare eſt magis primũ q̃ vniuerſale continget ut forme indiuiduorum ſint principia: ⁊ ſic principia erunt infinita. D. o. ⁊ iſte ſermo ſequitur dicentes q̃ principia ſunt genera: ita inuenitur in exemplari: ⁊ forte diminuit ibi hec particula non: ⁊ tunc ſermo erit ſm ſuũ manifeſtum. ⁊ ſi exemplar eſt verum debet tunc legi ſic: ⁊ iſtum ſermonem ſequũtur dicentes q̃ principia ſunt genera ⁊ ſuſtentatur ſuper hanc queſtionem: quoniã quz principia fuerint finita: ⁊ differentie fuerint infinite ⁊ genera fuerint finita: continget ei neceſſario ut principia ſint genera. Deinde induxit rationẽ dicentiuz q̃ differentie ſunt magis principia q̃ prima genera: ⁊ dixit: ⁊ etiam ſi vnum eſt magis primum cõ. i. quia illud quod diuiditur ſm formaz ⁊ eſt primũ genus diuiditur in aliquid quod eſt vnũ ſm formam: ⁊ vnum ſm formã peruenit diuiſio in eo ad vnũ ſm quantitatem: ideo illud quod eſt indiuiſibile ſm quantitatem eſt magis vnuz q̃ illud quod eſt indiuiſibile ſm formam. ⁊ quum ita ſit illud quod eſt minoris diuiſibilitatis eſt propinquius nature vnius quod eſt cauſa multitudinis: qõ igitur eſt minoris diuiſibilitatis eſt prius illo quod eſt pluris diuiſibilitatis: ſpecies igitur vltima eſt prior omnibus ſuperioribus .U.g. homo qui diuiditur in homines indiuiduales non in ſpecies. D. o. ⁊ etiam dicamus q̃ genera rerum habentium ante ⁊ poſt impoſſibile cõ. i. q̃ genera priora ſuis differentijs non habent eſſe niſi in ſuis differentijs: ⁊ ſunt forme in quas diuidũtur .U.g. q̃ animal non habet eſſe in actu niſi in ſuis ſpeciebus in quas diuiditur: ſimiliter color non habet eſſe niſi in ſpeciebus colorz: ⁊ numerus nõ habet eſſe niſi in primo numerorz. ſ. in dualitate: deinde in alijs ſpeciebus numeri: ⁊ dualitas eſt prima forma formarz numerorz. D. o. ⁊ ſi ita ſit impoſſibile eſt ut genera ſint aliud niſi forme ſue. i. q̃ genera non habent eſſe niſi cum formis. Deinde dixit: indiuidua autem non ſunt ante ad inuicem. i. quapropter continget eis ut eſſent in ſe ad inuicem: ſed vnumquodq̃ eorum eſt exiſtens in actu per ſe ⁊ non eſt in eis poſterius quod conſtituatur per prius. Deinde induxit tertiam rationem ⁊ dixit: ⁊ etiam ea quorum quedam ſunt nobiliora cõ. i. ⁊ etiam quia manifeſtum eſt q̃ nobilius eſt prius vilioꝛi: ⁊ ſpecies videtur nobilior eſſe genere: manifeſtum eſt q̃ ſpecies eſt prior genere: prius autem magis eſt principium q̃ poſterius: ⁊ dixit hoc: quia ſpecies eſt perfectio generis. manifeſtum eſt igitur ex hoc ſermone q̃ genus non debet eſſe prius ſpecie; immo apparet nobis ex hac intentione ⁊ predictis q̃ vltima ſpecies debet eſſe prior: ⁊ hoc intendebat quum dixit: q̃ predicabilia de indiuiduis ſunt principia. i. vltime ſpecies. ⁊ quum induxit rationes q̃ ſpecies eſt prior genere: etiam induxit rationem q̃ genus eſt prius ſpecie: dixit: ⁊ etiam dicamus quomodo eſt exiſtimandum q̃ iſte forme cõ. i. ſed poteſt aliquis dicere quomodo poſſumus dicere q̃ forme ſpecierum ſunt digniores ad eſſendum principia q̃ genera: principia enim debent eſſe alia ab eis quorum ſunt principia: ⁊ ut ſint habentes naturam ſeparatam per ſe. Deinde dixit: ſed quomodo poteſt aliquis exiſtimare cõ. i. ſed quomodo poteſt aliquis exiſtimare in iſtis q̃ principiuz eſt aliud ab eo cuius principium ſm diffinitionem primam: ⁊ non exiſtimatur hoc in genere cum ſpecie: ideſt ſpecies enim quum eſt principium non exiſtimatur eſſe aliud ſm diffinitionẽ ab eo cuius eſt principium. primum igitur genus vniuerſale predicabile de omnibus eſt principium. Deinde dixit ſi igitur rectum eſt dicere cõ. ideſt ſi igitur neceſſe eſt ut vniuerſalia ſint magis principia ſm q̃ ſunt vniuerſalia neceſſe eſt ut forme magis vniuerſales ſint magis principia q̃ ille que ſunt minus vniuerſales: ergo genera ſunt magis principia q̃ ſpecies: ⁊ ſm hoc continget ut prima genera ſint principia: quum ſint vniuerſalioꝛa omnibus.

Eſt autem habita bis dubitatio ⁊ omnium difficillima ⁊ ad conſiderandũ maxime neceſſaria de qua ratio nunc exiuit. nã ſi non eſt aliquid preter ſingularia: ſingularia vo infinita quomõ contingit accipere ſcientiaz: nam inquantũ vnũ aliquid ⁊ idez ⁊ inquantũ vniuerſale aliquid eſt intantum omnia cognoſcimus. At vo ſi hoc eſt neceſſe ⁊ oportet aliquid eſſe preter ſingularia: neceſſe vtiqz erit genera eſſe p̃ter ſingularia: aut vltima: aut prima: hoc autem quia impoſſibile nunc dubitamus. amplius autem ſi q̃zmaxime eſt aliquid preter ſimul totum quando predicatur aliquid de materia: vtrum ſi eſt aliquid preter omnia: oportet aliquid eſſe: aut preter quedã eſſe ⁊ preter quedam non eſſe: aut preter nihil.

UVA. BHSC. IyR_012

siquidem igitur nihil est preter singularia: nihil vtiq3 erit intellectuale: sed omnia sensibilia ⁊ nullius sciencia nisi quis dicat esse sciencia sensuum. Amplius autem nec sempiternum est aliquid nec immobile. nam sensibilia omnia corrumpũtur ⁊ in motu sunt. at ṽo si sempiternum nihil est nec generationez esse possibile est: necesse est eni aliquid esse quod fit ⁊ ex quo fit: ⁊ bonum vltimum ingenituz sistat: ⁊ ex non ente generari impossibile. amplius autem qum sit generatio ⁊ motus finem esse necesse est. motus enim nullus est infinitus sed omnis est finis. generari enim non possibile q̃ impossibile est factuz esse. quod autem est generatum necessarium est esse quãdo primuz factum est. amplius autem si materia est quia ingenita est multo ratiõabilius est esse substantiam quando illa fit esse. nam si hec non erit nec illa nihil erit omnino: sed si hoc est impossibile necesse est aliquid esse preter synolon. s. formam ⁊ speciem. sed hoc iterum quis ponit: dubitatio est in quibus hoc ponet ⁊ in quibus nõ nam q̃ in omnibus non possibile sit manifestuz est: non enim vtiq3 ponemus domum aliquam preter domos aliquas.

Et sequitur hanc questionem difficilem alia difficilioz omnibus que necessario est consideranda: ⁊ est ista: quoniaz si nihil aliud est q̃z particularia: ⁊ particularia sunt infinita quomodo est possibile ut comprehendatur sciencia infiniti Scimus enim omnia per vniuersale vnum permanens in sua dispositione. Si igitur iste sermo est necessarius ut aliud sit a particularibus necesse est ut vltima genera ⁊ prima sint alia a particularibus: ⁊ iaz diximus q̃ hoc est impossibile ⁊ etiam quando oportet affirmare aliquod vniuersale aliud ab omnibus particularibus. dicamus igitur quando aliquid dicetur de materia: vtruz illud sit aliud ab omnibus particularibus aut est aliud a quibusdam: aut non est aliud a quibusdam: aut non est aliud ab aliquo eorum: quoniam si non fuerit aliud a particularibus nihil erit intelligibile: sed omnia erunt sensibilia: ⁊ impossibile erit ut aliquid sciatur per sciencia nisi aliquis fingat q̃ sensus est sciencia: ⁊ etiã erit impossibile aliquid eẽ eternũ ⁊ imobile. omnia enim sensibilia sunt corruptibilia: sed si nihil fuerit eternum ⁊ immobile impossibile est generationem esse. necesse enim erit generatõnem esse: ut ex quo fit generatio: ⁊ ut primum istorum sit ingenerabile si cessent. ⁊ est impossibile ut aliquid sit ex nihilo: quoniam si generatio est necesse est ut motus habeat finem. nullus enim motus est infinitus sed omnis motus habet finem ⁊ complementuz. ⁊ impossibile est ut sit illud quod impossibile est ut fiat: illud autem quod fit est possibile in primo q̃ fit necessario: ⁊ etiaz si res vniuersalis est materia quia non generatur necesse est ut substantia sit magis prima q̃z materia: qm̃ si vniuersale nõ est materia neq3 substantia comprehensibilis nihil erit omnino. si igitur hoc nõ fuerit erit vniuersale quod est aliud ab istis particularibus forma ⁊ figura necessario. si igitur finxerit aliquis hoc continget ei aliquod inopinabile. non enim potest dicere q̃ hoc est possibile in omnibus rebus sed in quibusdam esse: in quibusdam non: manifestuz est igitur q̃ impossibile est hoc esse in omnibus rebus. non enim dicimus q̃ domus sit aliud a domibus singularibus.

t2 Intendit in hoc capitulo inducere sermones probãtes superficieten° q̃ vniuersalia sunt existentia per se que mouerunt Platonem ad dicendum formas esse: ⁊ dixit: qm̃ si nihil fuerit aliud a rebus particularib°: ⁊ dixit cẽ. ⁊ iste sermo manifestus est ⁊ abbreuiatio eius est q̃ si non fuerint hic vniuersalia non transmutabilia neq3 corruptibilia que determinent particularia non erit sciencia necessaria alio modo: neq3 sciencia determinans continens scitũ omnino: quoniã particularia sunt infinita ⁊ infinita sunt indeterminabilia: ⁊ ideo sciẽtia non erit determinãs: sicut etiaz neq3 necessaria quia particularia sunt infinita ⁊ semper in transmutatione. Deinde dixit: scimus enim omnia cẽ. i. quoniã manifestum est q̃ nos scimus omnia particularia per vnum vniuersale intransmutabile determinãs ea. si igitur vniuersale non fuerit tunc sciencia erit falsa: ⁊ hoc intendebat qum dixit: si igitur iste sermo cẽ. i. si igit fuerit necessarium hoc quod diximus q̃ in sciencia particulariũ necessarium est vnuz qõ est vniuersale intransmutabile necesse est ut extra animam sit aliud quid a rebus particularibus. D. d. necesse est igitur cẽ. i. ⁊ quz fuerit necessarium aliquid esse aliud a particularibus quod est cã scientie: ⁊ vniuersale est huiusmodi: necesse est ut prima genera ⁊ vltime species ⁊ que sunt inter ea sint existentia extra animam alia a rebus particularibus: ⁊ ut principia earum sint prima genera: sed iam diximus prius impossibilia contingentia positioni vniuersalium abstractorum. Deinde. d. ⁊ etiam quando oportet affirmare vniuersale esse quia esse vniuersale non habet dubium: qm̃ dubium non est nisi de natura eius quid ipsa sit. D. d. dicam° igit qm̃ aliquid dicet cẽ. i. dicamus igitur q̃ manifestum est q̃ vnum quid predicatur de materia particularium. qũ igit aliquid fuerit predicatum de rebus particularium materialium: vtrum illud quid est aliud ab omnibus particularibus de quibus predicatur: aut est aliud a quibusdam aut non est aliud a quibusdam: aut est omnia eoruz. si posuerimus q̃ nihil est aliud a particularibus: nihil erit scitum omnino nisi aliquis vocet comprehensionem sensus sciencia: ⁊ etiam contingit vniuersaliter ex positione q̃ nihil aliud est q̃ particularia sensibilia ut nihil sit eternũ ⁊ imobile: quoniam omnia sensibilia sunt corruptibilia. Deinde dedit impossibile contingens si eternum ⁊ imobile non est: ⁊ dixit: sed si nihil fuerit eternum ⁊ imobile non erit generatio: quoniã si generatio est: semper necesse est ut sit aliquid quod agat generationem primo: ⁊ q̃ sit ingenerabile: ⁊ aliquid ex quo fit primo generatio: quod est etiam nõ generabile. Deinde. d. ⁊ ut sint principia istorũ cẽ. i. necesse est enim ut principia generationis non sint generabilia: qum nihil fiat ex nihilo in infinitum. ⁊ quum ita sit necesse est ut generatio cesset: ⁊ ut incipiat etiam a causa sine motore. Deinde. d. quoniam si generatio erit necesse est ut motus habeat finem: quoniã si motus generationis fuerit infinitus non erit generatum. i. non complebitur sua generatio. Deinde. d. ⁊ impossibile est ut sit illud quod impossibile est ut fiat cẽ. i. ⁊ signuz eius q̃ impossibile est motum rectum infinitum esse est: q̃ iste motus impossibile est ut fiat. s. ut compleatur: ⁊ illud cuius esse non completur non incipit fieri: neq3 est possibile ut incipiat fieri. ⁊ istud signum dictum est etiam ab eo in. vj. phyſi. qum dixit illic. U. g. quia impossibile est inueniri hominẽ in stadio: ipossibile est ut iste hõ sit in generatõe: ⁊ ista est dubitatio in ptinuatione generatiõis: ⁊ iã soluit

iſtam queſtionē in phyſicis vbi determinauit q̄ eſt impoſ ſibile in motu recip̄rocabili ſm generatōnē ſm q̄ genera bile ſit ex corruptibili ⁊ corruptibile ex generabili. Deide d.⁊ etiam ſi res vniuerſalis eſt materia ⁊c̄.i. ⁊ etiā ſi vni uerſale non trāſmutabile debet eſſe materia quia vtrūq̄ eſt ingenerabile tunc forma eſt magis digna eſſe hoc quia non generat neq̄ corrumpit: ⁊ ē ens in actu:⁊ materia in potentia.D.d. qm̄ ſi vniuerſale non fuerit materia ⁊c̄. ⁊ dixit hoc:quia vniuerſale quum eſt ſubſtantia ⁊ quz nulla ſubſtantia eſt p̄eter hec duo ſm famoſitatē: continget q̄ ſi vniuerſale non fuerit aliquod iſtorum q̄ non erit aliq̄ entiū.D.d. ſi igitur nō fuerit hoc ⁊c̄.i. ſi igitur vniuerſale non fuerit materia neceſſe eſt ut vniuerſale quod eſt aliō a particularibus ſit forma ⁊ figura.D.d. ſi aliquis finxe rit hoc ⁊c̄.i.ſed ſi aliquis poſuerit ipſuz eſſe exiſtens extra animā ita q̄ ſubſtantia ſit exiſtens per ſe:contingēt ei im poſſibilia. non enīz poteſt ponere omnia vniuerſalia eſſe talia ſed quedam: ⁊ innuit exceptionem vniuerſaliū rerū artificialium ⁊ vniuerſaliuz accidentiū que nullus poteſt ponere ſubſtātias abſtractas.hoc enīz non poteſt dici niſi in ſubſtantijs rerum naturalium.nullus enim poteſt dice re domū eſſe vniuerſalem exiſtentē extra animā artificis aliam a domibus particulariū:⁊ litteram vniuerſalē eſſe aliam a litteris particularibus.

Adhuc autem vtrum ſubſtantia vna erat om niū ut hominum:ſed inconueniens eſt. non enīz vnum omnia quorum ſubſtantia vna ſed multa ⁊ differentia:ſed hoc extra rationem. ſimul autē ⁊ quomodo ſit materia horum ſingulariuz ⁊ eſt ſinolon ambo hec.

Et cum hoc perſcrutandum eſt:vtruz ſubſtan tia omnium hominū eſt vna aut non.ſi enim di xerimus q̄ ſubſtantia eorum eſt vna continget inopinabile: quoniā omnia quorum ſubeſt vna ſunt vnū.⁊ ſi dixerimus q̄ ſubſtantie eorum di uerſe ſunt:hoc etiam erit impoſſibile.⁊ cum hoc quomodo poteſt eſſe ut materia ſit in aliqua ho ra quelibet iſtarum qum omne ſit vtrunqz.ſ. ma teria ⁊ particularia:

ij Et perſcrutandū eſt etiam vtrum ſubſtantia omniū en tiuz eſt vna ſubſtantia aut plures. ſi igitur vna auferetur multitudo ⁊ erit ens vnum quod eſt contra ſenſum. ⁊ ſi ſubſtantie entiū fuerint plures nihil erit in ſpecie omnino in quo cōmunicent duo:quod eſt impoſſibile. ⁊ ſi dixeri mus q̄ nihil eſt vnū omnino:quomō eſt poſſibile ut ma teria ſit in aliqua hora eadem cum omnibus particulari bus in quibus exiſtit: ⁊ hoc eſt omne vtrunqz.ſ. materia ⁊ quod recipit materiam: ⁊ intendit ſi dixerimus q̄ nihil eſt vnum omnino.poteſt eni aliquis dicere q̄ materia in uenitur diſtincta in aliqua hora ab indiuiduis quorum eſt materia.

Amplius autem ⁊ de principijs ⁊ hoc du bitabit aliquis.nam ſi ſpecie ſunt vnum nihil nu mero erit vnum:nec iterum vnum ipſum ⁊ ens. ⁊ ſcire quomodo erit ſi non aliquid erit vnuz in omnibus. At vo ſi vnum numero ⁊ vnū quod libet principiorz ⁊ nō quēadmodū in ſenſibilib⁹ alia alioz: ut in hac ſyllaba ſpecie eadē exiſtēte: ⁊ pncipia ſpecie eadē:eteni hec ſunt nūero diuer ſa.ſi autem non ita ſed que ſunt exiſtentiū nume ro ſunt vnū non erit p̄eter elementa nihil aliud nam numero vnuz aut ſingulare dicere nihil diſ fert. ſic enim dicimus ſingulare numero vnum: vniuerſale vo quod in bis eſt. ſicut igitur ſique vocis vnum numero eſſent elementa determina ta tot omnes litteras eſſe neceſſe eſſet quot ele menta non exiſtentibus quidem duobus eiſdez nec pluribus.

Et querendum eſt etiam queſtionem diffici lem de principijs: quoniā ſi principia ſint vnum in forma nihil eſt vnum in numero: neq̄ vnum generabile.⁊ ſi ita ſit ⁊ nullum vnum ſit predica tū de omnibus rebus:quomodo eſt ſcientia aut cognitio:ſi autem omnia principia ſint vnum in numero ⁊ non fuerint principia quorūdam alia a principijs quorundam ſicut principia rerum ſenſibiliuz,V.g.q̄ iſta littera ⁊ alia eſt vna in for ma ⁊ principia earum ſunt vna in forma ⁊ diuer ſa in numero: ſi igitur principia entium non fue rint talia ſed vnuz numero non erit aliud ab ele mentis.nulla enim differentia eſt inter dicere ſer monem dicentem vnum in numero:⁊ dicentem vnum particulare. ab vno autem particulari nō niſi vnuz particulare:quare nec ab vno numero non niſi vnū numero. dicimus enīz in omni eſſe particulare in eo quod eſt vnum numero:⁊ dici mus vniuerſale de illo qō predicat de iſtis par ticularib⁹.V.g.q̄ ſi elemēta vocis eēnt termiata in nūero tūc oēs littere eſſent ſm numerū elemē torz:neq̄ multiplicarent neq̄ magis eſſent.

i4 Et querendum ⁊c̄.iſta queſtio eſt dicens:vtrum princi pia ſenſibilium ſunt omnia vnū in forma:aut vnū in nu mero:⁊ dicit:q̄ ſi omnia fuerint vnum ſm formam nihil erit hic ſm numerū:neq̄ vnū generabile erit vnū ſm nu merum:quod eſt valde inopinabile.⁊ quz hic non fuerit vnū particulare non erunt multa particularia ⁊ ſic non erit vniuerſale:⁊ ſic non erit ſcientia. hoc igit̄ contingit ſi principia fuerint vnū ſm formaz. Deinde.d.ſi autem om nia principia ⁊c̄.i.ſi autē vnūquodq̄ principiū reruz ſen ſibilium fuerit vnū in numero ⁊ non fuerit quedam vnū ſm formā neq̄ diuerſa ſm formam ſicut eſt diſpoſitio in principijs rerum ſenſibilium ⁊ in rebus ipſis ſenſibilibus ⁊ non fuerit illic vnum ſm formaz omnino:⁊ omnia prin cipia fuerint vnuz ſm numerum nihil erit aliud ab ipſis elementis.i. ſi igitur principia entiuz non fuerint talia ni hil erit aliud ab elementis. Deinde dedit cauſam in hoc ⁊ dixit:nulla enīz eſt differentia ⁊c̄.i.⁊ hoc neceſſe eſt: qm̄ vnuz numero ſynonymū eſt cum particulari. ⁊ qum iſta principia non fuerint niſi particularia non erit vniuerſale omnino.ſ.forma.⁊ qum ita ſit nihil erit aliud a principijſ cum poſuerimus q̄ nihil eſt hic aliud a particularibus: quoniā ex vno non fit compoſitum.⁊ quia aliquis poteſt dicere q̄ principia ſunt vnuz in numero tm̄ ⁊ generata ex eis ſunt multa in numero: dedit inopinabile contingens ex hoc ⁊ eſt: quoniā tunc generabilia eſſent ſm numeruz primorum principiorz ⁊ non magis:⁊ dixit:V.g.⁊c̄.i.qm̄ ſi elementa vocis eſſent terminata in numero.i.particula ria tunc voces eſſent ſm numerū eorū ⁊ non generarent a litteris plus ſuo numero.

Non enim minor dubitatio modernis ⁊ prio ribus relinquitur: vtrum eadem corruptibilium ⁊ incorruptibiliū ſint principia aut diuerſa.nam ſi eadem ſint quomodo hec quidem incorrupti bilia:illa vo corruptibilia ⁊ propter quaz cauſā? Qui quidez igitur circa Heſiodū ⁊ omnes qui cunqz theologi ſolum ad ipſos perſuaſionez cu rauerunt nos autem neglexerunt. deos enim fa cientes principia ⁊ ex deis dicunt eſſe facta: que vo non guſtauerūt nectar ⁊ manna mortalia fa cta eſſe dicunt: palam q̄ hec nomina ſibi nota dicentes equidem de allatione harum cauſaruz ſuper nos dixerunt. nam ſi gratia voluptatis

UVA. BHSC. IyR_012

ut ipſi tangunt non eſt cauſa exiſtendi nectar ⁊ manna. ſi vo exiſtendi quomodo erunt ſempi/ terni cibo egentes:ſed de fabuloſe ſophiſtican/ tibus non eſt dignum cum ſtudio intendere. A dicentibus vo per demonſtrationē oportet ſciſcitari interrogantes quare ex eiſdem exiſtētia hec quidē ſempiterna ſm naturam ſunt: illa vo corrumpuntur exiſtentiū: qm autez nec cauſam dicunt nec rationabile eſt ſic habere:palā q nec eadem principia nec cauſe ipſoz erunt.etenim q exiſtimabit vtiqz aliquis maxime dicere ipſi con feſſe. Empedocles ⁊ hoc idem paſſus eſt: ponit enim principiū quoddam cauſam corruptionis odium:videbitur nihilominus ⁊ extra vnū hoc generare: naz omnia ex hoc alia ſunt preter deū dicit ergo ex quibus omnia ⁊ quecunqz erant ⁊ quecunqz erunt ⁊ arbores pullulauerunt: ⁊ viri ⁊ femie beſtieqz ⁊ vultures ⁊ aqua nutriti piſces ⁊ dei longeui. Et preter hec palam:quia ſi non eſſet in rebus eſſent vnum omnia ut ait. nam qñ conuenerunt tunc vltimū ſtabat odium:propter qd ⁊ accidit ipſi feliciſſimum deum minus pru/ dentem eſſe aliis. non enim cognoſcit elementa omniū:nam odium non habet:noticia vo ſimili ſimilis. terram nāqz ait per terraz cognoſcimus ⁊ per aquam:aquam: ⁊ per affectum: affectum. Et adhuc odium per odium difficile: ſed vnde ratio hec etiam palam: quia accidit ei odiuz nō magis corruptionis q̄z exiſtendi cauſam: ſimilit autem nec amor exiſtendi: colligens eniz in vnū corrumpit alia. ſimiliter ipſius tranſmutationis cauſam nullam dicit niſi quia ſic aptuz natū fuit alis vtiqz magnū odium in membris nutritum eſt:⁊ ad honorem intendebat perfecto tempore qui mutabilis diſſoluit ſacramentū:quare neceſ ſariū ens tranſmutari: cauſaz vo neceſſitatis nul lam oſtendit:attamē tm ſolum dicit confeſſe: nō enim exiſtentiū hec quidez corruptibilia:illa vo ſcorruptibilia facit:ſed omnia corruptibilia pre/ ter elementa.dicta vo nunc hec dubitatio eſt cur hec quidem : illa vero non ſi ex eiſdem ſunt. q quidem vtiqz non erunt eadem principia tot di/ cta ſunt:ſi vo diuerſa principia vna quidem du bitatio.vtrum ⁊ incorruptibilia hec erūt:aut cor ruptibilia:nam ſi corruptibilia manifeſtum quia neceſſarium ⁊ ex aliquibus eſſe. omnia enī cor/ rumpuntur in ea ex quibus ſunt:quare cōtingit principioz alia principia eſſe prioza.hoc autem ⁊ impoſſibile ſiue ſtet ſiue in infinitum vadat.am plius autem quomodo erunt ipſa corruptibi/ lia ſi deſtruentur principia. ſi vo incorruptibilia cur ex his quidez incorruptibilibus exiſtentib⁹ corruptibilia erunt:ex diuerſis vo incorruptibi/ lia:hoc enim non rationabile eſt:ſed aut impoſ/ ſibile aut multa ratione eget.Amplius autē nec conatus eſt aliquis diuerſa dicere ſed eadez om/ nium principia dicunt: verum primum dubita/ tum concedunt tanq̄z hoc paruum aliquid ac/ cipientes.

Et nos dimiſimus perſcrutari de queſtiōe nō minus difficili predictis ⁊ eſt: vtrū principia cor ruptibilium ſint principia incorruptibilium aut alia: qm ſi principia incorruptibiliū fuerint prin cipia corruptibiliū quomodo quedaz erunt cor ruptibilia ⁊ quedam incorruptibilia: ⁊ quare ? Epicuri autem ⁊ omnes loquentes de rebus di uinis laborant ratiocinando ut ſufficerēt anime ſue tm ⁊ non nobis. ponunt enim principia eſſe deos ⁊ ex deis:⁊ finxerunt q principia que non potauerunt de ſublimatione ⁊ non guſtauerunt de manna ⁊ nectare moriuntur. manifeſtum eſt igit q ipſi dixerunt iſta ⁊ ſunt nota apud eos.ſz hoc quod poſuerunt de iſtis cauſis qm guſtant ⁊ potant eſt extra ratiōes noſtras:qm ſi receptio eoz eſt propter voluptatem:tunc nec nectar nec manna eſt cauſa alicuius permanētie:⁊ ſi illa re/ ceptio eſt ut eſſentie eorū remaneant quomodo erūt eterna ⁊ indigent cibo:⁊ ideo non oportet perſcrutari de ſermonibus eorum quoz philo/ ſophia eſt ſimilis picture: ſed debemus perſcru/ tari ⁊ querere dicentes illud quod dixerunt ſm demonſtrationem:quare ſi principia rerum ſunt conuenientia accidit q quedaz ſunt ſemper per/ manentia ⁊ quedam corruptibilia:⁊ non eſt ne/ ceſſe ut iſta ſint ſic qum non dabunt cauſam in hoc.manifeſtum eſt igitur q principia entiū nō ſunt conuenientia. ſi igitur aliquis exiſtimauerit ſe dicere aliquid in hoc:continget ei quod cōtin git empedocli. Empedocles enim finxit q lis ē cauſa corruptiōis ⁊ principium eius:⁊ exiſtimat q iſta lis generat omnia preter vnū: ⁊ q omnia preter deum facta ſunt ab hac lite. cauſa enim fingit in ſuo ſermone manifeſtum eſſe q ex lite ē generatio omniū que fuerunt: ⁊ que ſunt: ⁊ que erunt:⁊ q ex ea naſcuntur arbores:viri ⁊ mu lie res ⁊ piſces: quoz nutrimentū eſt in aqua: ⁊ diꝫ quoruz vita eſt longiſſima ⁊ alia. ⁊ fingit q ſi lis non eſſet in rebus omnia eſſent vnū. lis enī qum fuerit cū rebus diſperget eas ⁊ non dimittet qui/ eſcere.contingit igit ex hoc ſermone ut deus qui eſt perfectus in forma ſit minoris ſcientie q̄z alio qum neſciat omnia elementa:quia lis non eſt in eo:⁊ ſimile cognoſcit per ſimile. V.g. terra p ter ram:⁊ aqua per aquam:⁊ amicitia per amicitiā manifeſtum eſt qd accidit in ſuo ſermone ut lis ſit cauſa corruptionis non cauſa generatōnis.⁊ ſm hunc modum accidit ut amicitia non ſit cā generationis:quoniā quando aliqua fuerint cō/ gregata in vnum corrumpentur alia: ⁊ quz hoc Empedocles non narrauit que eſt cauſa trāſmu tationis rerum:ſed finxit q natura earum eſt ita ⁊ finxit q qum lis que eſt maxima fuerit interci/ ſa in membris ⁊ admiſta in eis erit generans in fine temporis illud quod tranſmutatur: ⁊ tranſ/ mutat res ⁊ abſtrahit eas a termino. ⁊ ſm hunc ſermonem apparet q tranſmutentur res neceſſa rio:⁊ non dat nobis cauſam huius neceſſitatis: ſed tm dicit hunc modum ſermonis quaſi eſſet manifeſtus.⁊ non fingit q quedam entia corrū/ puntur ⁊ quedam non corrumpuntur:ſed fingit q omnia entia ſunt corruptibilia preter elemēta noſtra autem perſcrutatio ⁊ queſtio difficilis eſt quare quedam corrumpuntur:⁊ quedam non ſi ſint ex eiſdem principiis.⁊ hoc quod diximus ſufficit in hoc q principia rerum nō ſunt eadem ſi autem principia ſunt diuerſa contingit etiam queſtio difficilis : vtrum iſta pricipia corrumpāt aut non. manifeſtum eſt enim q ſi corrumpant q ſunt ex aliis neceſſario. oia.n.corrupta vadūt ad ea ex qb⁹ ſūt: ⁊ ſic accidit ut pricipia habeāt alia pricipia qd eſt ipoſſibile: hoc.n.,pcedit i infi/ nitū:⁊ etiā ſi pricipia corrumpūtur ⁊ ꝓfundātur

UVA. BHSC. IyR_012

quomodo erit generatio rerum cozzuptibilium: ⁊ si principia non corrumpuntur: quomodo ex quibusdam principijs non cozzuptibilibus fiũt cozzuptibilia: ⁊ ex quibusdã icozzuptibilia: hoc eni non est rectũ: sed aut impossibile est hoc esse aut indiget multo sermone ad cõfirmandũ hoc ⁊ dicam⁹ ꝙ nullus dixit ꝙ principia sunt diuersa: sed omnes sinxerũt ꝙ principia oiuz sunt eadẽ: ⁊ voluerunt pscrutari de predicta questiõe ut illi qui pscrutati sunt de hac questione.

15 Et nos dimilimus cẽ. ista questio fit ponendo esse aliq eterna ⁊ aliqua cozzuptibilia: ⁊ vtraq habẽtia principia: ⁊ dixit: quoniã si principia rerũ cozzuptibiliũ cẽ. i. si enim dixerimus ꝙ principia rerũ incozzuptibiliũ ⁊ cozzuptibiliũ sunt eadez quõ ex eisdem principijs fiunt cozzuptibilia ⁊ incozzuptibilia: ⁊ causa in eternitate ⁊ cozzuptione sunt principia: D.o. Epicuri autẽ ⁊ omnes loquẽtes in diuinis cẽ. ⁊ intendit per loquentes in diuinis loquentes sermonẽ extra intellectũ hoĩs: ⁊ ideo dixit ꝙ isti in sermone suo sufficiunt sibi non nobis: quia ipi intelligũt per apologos aliquas intentiones per quas sunt contenti. D.o. ponũt enix principia deos ⁊ ex deis. i. ponunt. n. principia eiusdez nature ⁊ faciunt ea diuina: ⁊ est natura rerũ ingenerabiliuz ⁊ faciunt deos cozzuptibiles ex incozzuptibilibus. Deinde dedit causã eoꝝ in hoc ⁊. o. ⁊ fingunt ꝙ principia que nõ potant cẽ. i. dicunt ꝙ dõ qui potant aquã de tali loco noto: ⁊ gustant de tali sunt imortales: ⁊ qui dõ non gustant sunt mortales. D.o. manifestuz est igitur ꝙ isti dicunt ista cẽ. i. ⁊ diximus ꝙ sollicitudo eoꝝ fuit ut sufficerẽt sibi ꝙa dixerunt ista ⁊ ipsi intelligunt intentiones quas ipsi apologizauerunt in hoc. D.o. sed hoc hoc qõ posuerunt de istiz causis cẽ. i. ⁊ hoc quod posuerunt de differentia inter cozruptibile ⁊ incozzuptibile ẽ extra intellectũ hominis: qm̃ si potant aquam de illo loco ⁊ recipiunt cibũ ab illo loco alio propter delectationẽ: tunc delectatõ ꝑm ꝙ est delectatio non est causa permanẽtie alicuius rei. D.o. qm̃ si receptio cẽ. i. ⁊ si accipiunt potũ ab illo loco ⁊ cibũ ab alio ut non moriant: mirũ est quomodo qui indiget cibo ⁊ potu remanet in eternũ: cibus enix ⁊ potus non sunt necessarij nisi ut restaurent cozzuptũ. quõ igitur remanet eternũ illud quod est innatum cozzumpi: ⁊ quia iste sermo non est dignus ut perscruteꝰ de eo in scientijs. o. ⁊ ideo non opoz tet perscrutari cẽ. D.o. sed opoztet pscrutari cẽ. i. sz opoztet querere de hoc ab eis qui dicunt illud quod dicũt ꝑm demonstrationem. s. quomodo omnia fiunt ex eisdẽ principijs in natura: ⁊ quedam sunt eterna: ⁊ quedam cozzuptibilia cum causa permanentie ⁊ non permanentie nihil aliud fit nisi natura illius quod est causa. D.o. manifestuz est igitur ꝙ principia entiũ non sunt conuenientia. i. manifestũ est igit: quoniã qum principia rerum cozzuptibilium fuerint per suam naturaz: ⁊ permanentia rerum eternaꝝ sint etiã per suã naturam: ⁊ natura eoꝝ non est nisi cause ex quibus cõponuntur: manifestum est ꝙ cause generabilium ⁊ cozzuptibiliũ alie sunt a causis eternoꝝ. D.o. si igit aliquis existimauerit se dicere cẽ. i. ⁊ ideo si aliquis voluerit dare rationem in hoc: continget ei questio similis contingenti empedocli. Empedocles enim dixit in hoc ꝙ lis est causa cozzuptionis: ⁊ ꝙ amicitia est causa generationis ⁊ ꝙ entiũ quedam sunt facta ex quattuoz elementis ⁊ lite ⁊ amicitia: ⁊ sunt generabilia ⁊ cozzuptibilia: ⁊ quedã sũt facta ex quatuoz elementis ⁊ amicitia sine lite: ⁊ hoc est celum: quod est deus apud ipsum. ⁊ quz narrauit sermonẽ Empedoclis induxit sermonem eius ne aliquis fingat ꝙ diminutus erat Aristo. in illo ⁊ dixit: ⁊ fingit enim in suo sermone esse manifestuz cẽ. i. quoniã Empedocles in hoc ꝙ ponit litem causam cozzuptõnis contradicit sibi in hoc ꝙ ponit eam necessariam in generatione omniũ generabilium. Deinde induxit causam propter quam ponebat litem esse necessariam in omnibus generabilibus: ⁊ dixit: ⁊ fingit ꝙ si lis non esset cẽ. i. ⁊ Empedocles opinabatur ꝙ amicitia quando dominat facit entia esse vnuz: ⁊ ideo lis est necessaria in multiplicando ⁊ dispergendo: ⁊ amicitia in adunando. Deinde dedit inopinabile contingens ex illis ⁊ dixit: accidit igitur ex hoc sermone ut deus cẽ. i. ⁊ cõtingit Empedocli in hac opiniõe ut deus sit minoriz precij ⁊ scientie alijs. sciẽtia enim apud ipsum ⁊ alios antiquos fit per simile. Dicunt enim ꝙ terra cognoscitur per terraz que est in nobis: ⁊ aqua per aquam: ⁊ amicitia per amicitiam: ⁊ lis per litẽ: sed in deo non est lis ergo non cognoscit litem neq quod fit ex ea: ergo est minoris scientie omnibus entibus. Deinde. o. manifestũ est igitur ꝙ accidit ex suo sermone cẽ. i. contingit igitur ex sermone Empedoclis dicentis ꝙ lis est causa cozzuptõnis ut lis sit causa cozruptionis ipsa ⁊ amicitia. Deinde dedit causam propter quam accidit ut amicitia sit causa cozzuptionis: ⁊ dixit: quoniã qum congregata fuerint aliqua in vnum: cozzumpentur. D.o. ⁊ cum hoc Empedocles non narrauit cẽ. i. ⁊ cum hoc ꝙ iste homo ponit causas mouentes tm̃ non potest dare nobis causas generatiõis ⁊ cozzuptõis. Queritur enim ab eo quare amicitia agit in aliqua hoza ⁊ lis in alia: tunc enim cogetur ad dicendum sermonem negantium causam agentem qui dicunt ꝙ natura entium querit de necessitate generationem ⁊ cozzuptionem. Deinde induxit sermonez eius ex quo contingit hoc: ⁊ dixit: ⁊ fingit ꝙ qum lis maxima cẽ. i. ⁊ iste sermo in rei veritate nullam causam dedit in generatione. D. enim ꝙ qum lis maxima ímposita est in membris animaliũ tunc membra ei⁹ fuerunt generata quia distinguit vnum congregatuz. deinde in fine temporis venient omnia ad cozzuptionẽ propter litem. Fm igitur hunc sermonem contingit ut res generentur per se ⁊ cozzumpantur per se: ⁊ sic nihil prodest ponere hanc causam mouentem in generatione ⁊ cozzuptione: sed erunt sicut illi qui non ponunt in generatione neq in cozzuptione causam motorem omnino: ⁊ sunt dicentes materiã. Deinde. o, neq narrauit que est causa huiusmodi necessitatis cẽ. i. ⁊ ꝑm hoc sermo eius erit imperfectioz sermone dicentiũ necessitatem esse: illi enim dicunt necessitatem: ⁊ dant causam necessitatis ⁊ est materia: iste autem nullam causam dedit: quia causa necessitatis esset manifesta per se. Deinde. o. ⁊ non fingit ꝙ quedam entia non cozzumpuntur cẽ. i. ⁊ non est opinio Empedoclis ꝙ quedam entia sunt cozzuptibilia ⁊ quedam non: sed opinatur quia omnia cozzumpuntur preter elementa: ⁊ dixit hoc quia questio de qua loquebatur non accidit nisi ponentibus duos modos entium. s. cozzuptibilem ⁊ incozzuptibilem: ⁊ cause eoꝝ sunt eedem. ⁊ quz declarauit ꝙ ista questio non contingit Empedocli nisi inquantũ ponit ꝑncipium primum incozzuptibile: quia in eo non est lis longo tempore non incozzuptibile simpliciter: reuersus est ad questionem predictam: ⁊ dixit: nostra autem perscrutatio cẽ. i. ⁊ qum sermo eduxit nos a questione intenta propter hoc quod accidit ex verbis cum Empedocle. reuertamur modo ad questionem nostram. s. quare quedã entia sunt cozzuptibilia: ⁊ quedam non qum habeant eadem principia. ⁊ quod diximus de impossibilibus contingentibus huic positioni sufficit. Deinde incepit dicere impossibilia contingentia sermoni contradicenti. s. si principia fuerint diuersa: ⁊ dixit: si autem principia cẽ. i. ⁊ si posuerimus ꝙ principia rerum incozzuptibiliuz sunt alia a principijs rerum cozzuptibilium: continget nobis questio difficilis: ⁊ est: Utrum principia cozzuptibilium sint cozzuptibilia aut incozzuptibilia: manifestum est enim ꝙ si principia

UVA. BHSC. IyR_012

corruptibiliū fuerint corruptibilia q̄ sunt ex aliq̄s principijs necessario: qm̄ omne corruptū dissoluit in ea ex q̄b⁹ componit. si igit principia rerū corruptibiliū fuerint corruptibilia necessario habent principia: ⁊ accidit ex hoc impossibile ⁊ ē: q̄ principia habēt principia: ⁊ hoc ꝓcederet in infinitū: ⁊ faciet entia infinita esse in actu essentialiter. D. o. etiā si principia non corrumpant ꝛc̄. i. ⁊ si principia rerum corruptibiliū sunt incorruptibilia sicut principia incorruptibiliū: qua de causa fiunt a principijs incorruptibilibus quedam incorruptibilia ⁊ quedā corruptibilia: hoc enim: aut est impossibile: aut indiget maximo sermone in causam illius dandam. ⁊ quia. d. difficultatē contingentem positioni principioꝝ rerū corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū esse diuersa. d. ⁊ etiā nullus dixit ꝛc̄. i. ⁊ propter apparentiā impossibiliū contingentiū positioni principioꝝ diuersoꝝ. s. incorruptibiliū: ita q̄ quedam agant corruptionē ⁊ quedā permanentiā: ideo nullus antiquoꝝ dixit hoc esse sed dixerunt q̄ principia omniū sunt eadem ⁊ laborauerunt perscrutando de questione difficili quaꝝ diximus: ⁊ dixit hoc vilipendendo dicentes duos deos esse: quorum vnus agit bonum ⁊ alius malum.

Omniū autem difficillimū ad considerandū ⁊ ad cognoscendū veritatem maxime necessariū vtrum vnū ⁊ ens substātie entiū sunt: Et vtrum ipoꝝ non alterum aliquid ens: hoc vnū quidem hoc autem ens est: aut oportet querere quid est ipsum ens ⁊ vnum quasi subiecta alia natura: bi nāq̄ illo modo: illi hoc modo putant naturam se habere. Plato nāq̄ ⁊ Pythagorici nō aliō aliquid ens nec vnū sed hoc ipsoꝝ naturam esse quasi existente substantia ipsum vnum esse ⁊ ens aliquid. alij vo de natura ut Empedocles ut ad notius reducens dicit quia vnū ens est: videbit enim vtiq̄ dicere hoc amorem esse: causa nāq̄ est hec omnibus vnū esse: alij vo ignem: alij aerē dicunt esse vnū hoc ⁊ ens ex quo entia esse ⁊ facta esse. similiter autē ⁊ qui plura ponunt elemēta necesse nāq̄ ⁊ bis tot dicere ens ⁊ vnum quot principia dicunt esse. accidit autē siquidem quis non ponit esse quandā substantiā vnū ⁊ ens: nec alioꝝ esse vniuersaliū nullum: hec nāq̄ vniuersalia sunt maxime omniū. si vo non est aliquid vnū ipsum neq̄ ipsum ens nihil aliorum aliquid preter ea que dicta sunt singularia. Amplius autē non existente vnius substantia palā quia nec numerus erit quasi natura alia ab existentibus separata. numerus enī vnitates: vnitas vo qō vere vnū aliquid est. si autē aliquid est ipsum vnum ⁊ ens: necesse est substantiā ipsoꝝ esse quod sit ens ⁊ ipsum vnū. non enī aliquid aliud vniuersaliter predicatur: sed hec ipsa. At vo si erit aliquid ens ipsum ⁊ ipsū ens vnū multa erit dubitatio: quō erit diuersum aliquid preter hoc. dico autē quō erit vno plura entia. qō enim diuersū est ab ente non est: quare fm Parmenidis ratōem accidere est necesse vnum omnia esse entia ⁊ hoc esse ens. vtrobiq̄ vo difficile siue nanq̄ non sit vnū substātia siue sit ipsum vnū. substantiā esse numerum est impossibile. siquidē igit non sit dictū est prius propter quid. si autem fuerit: eadē est dubitatio ⁊ de ente. ex aliquo nanq̄ ⁊ preter ens erit ipsum aliquid vnū: nihil enim esse est necesse. omnia aūt entia aut vnū aut multa quoꝝ est vnū vnūqōq̄ Amplius si indiuisibile est vnū ipsum fm ꝯenonis dignitatē nihil vtiq̄ erit. quod enī nec additum nec ablatum facit maius nec minus: non ait hoc esse existētium: tanq̄ palā q̄ existente magnitudine ipso ente. ⁊ si magnitudo corporalis hoc enī oio ens: alia vo aliqualiter quidē addita faciunt maius: aliqualiter autem nihil: ut superficies ⁊ linea: punctū vo ⁊ vnitas nullatenus. sed quoniā hoc speculari onerose ⁊ non cōtingit esse indiuisibile ut ⁊ sic ad illū aliqua habeatur responsio. maius enim non faciet sed plus additum tale, sed quō ex vno tali aut pluribus erit magnitudo simile nanq̄ est ⁊ lineam ex punctis esse dicere. at vo ⁊ siquis ita putat ut factus sit ut quidam dicunt ex vno ipo ⁊ alio non vno aliquo numerus: nihil minus est querendum quare ⁊ quomō quandoq̄ quidem numerus: quandoq̄ autem magnitudo erit quod factum est si non vnum inequalitas ⁊ eadem natura erat: nec enim quomō ex vno ⁊ hac: nec quō ex numero aliquo ⁊ hac fient vtiq̄ magnitudines palam.

Et nos uidemus q̄ difficilior istarum questionum ⁊ magis necessaria ad sciendum veritatē est vtrum ens ⁊ vnum sint substantie entium: ⁊ vtrum non attribuitur alij: sed hoc est ens ⁊ hoc est vnū. aut oportet querere quid est ens: ⁊ quid vnum tali questione quasi alia natura esset eis subiecta: quidam enim homines existimauerūt q̄ natura eorum est talis: ⁊ quidam aliter. Plato vo ⁊ Pythagorici non finxerunt ens ⁊ vnum esse aliud: sed finxerunt q̄ natura eorum hec est ⁊ substantia eorum ut sint vnum ⁊ ens. naturalis autem sicut Empedocles attribuit vnū alij manifestiori ⁊ fingit q̄ vnum est ens: ⁊ forte dicit q̄ illud vnum est amicitia. fingit enim q̄ amicitia est causa per quam omnia sunt vnum: alij vo finxerunt hoc vnum ⁊ ens esse ignem: ⁊ alij aerem ex quo facta sunt omnia entia: ⁊ etiam finxerunt dicentes elementa esse plura: isti enī coacti sunt ad dicendum q̄ vnum ⁊ ens sunt plura fm numerum principiorum que dicunt esse. ⁊ si aliquis finxerit q̄ vnum ⁊ ens non sunt substantie rei alicuius: accidit ut nihil aliorum vniuersaliū sit substantia alicuius rei: vnum enim ⁊ ens sunt vniuersalia magis q̄ alia. si autem vnum non est existens per se: similiter neq̄ ens est existens per se: nullum enim aliud est existens per se nisi particularia. Et etiam si vnum non sit substantia: manifestum est q̄ non est numerus abstractus a numeris quasi aliqua natura separata ab entibus. numerus enim est vnitates: vnū aut est aliquod per se existēs solitarium. si igitur aliquid est vnū ⁊ ens necesse est ut sit substantia quoniam de eis non dicetur aliquid vniuersale sed illa dicentur de se. nec est possibile ut aliquis dixerit q̄ vnum ⁊ ens sunt idem. multe enim sunt questiones difficiles sunt contra illum: Quarum vna est quomodo est possibile ut aliquid aliud ab istis sit. s. quomodo est possibile ut generationes sint plures vna: generatio enim non est nisi entis: ⁊ ideo accidit ut entia sint vnum necessario sicut dixit Parmenides. ⁊ ut istud vnum sit ens. fm igitur quencunq̄ istorum duorum modorum dicatur hoc difficile est ⁊ graue: quoniam si dixerimus q̄ vnum substātia non est. ⁊ si dixerimus q̄ vnū est aliquid existens per se: impossibile erit ut numerus sit substantia: si vnum non fuerit substantia. si autem aliquis dixerit q̄ numerus est substantia: in hoc quidem erit questio difficilis.

UVA. BHSC. IyR_012

Et est questio querens de ente vtrū sit aliud ab vno aut est vnū: ⁊ necesse est ut ens omne nō sit vnū: ⁊ necesse est etiā ut sit. ⁊ quia omnia: aut sūt vnū aut plura composita ex vnis: ⁊ etiam si hoc vnū est indiuisibile erit fm hoc quod ẓeno opinabat nihil esse oio. fingit enim q illud quod nō augmentat apud additionē neq; diminuit apō diminutionē non est entiū: manifestū est igitur q entia ex figmentū eius sunt magnitudines. si igit entia sunt magnitudines: sūt magnitudines corporales: quoniā magnitudo corporalis est ens omnibus modis. aliarū autē rerum quedam sūt que quādo componunt fit ex eis magnitudo: ⁊ qdā sunt que qñ cōponunt nō fit magnitudo ex q dixim⁹. finxit enim q superficies ⁊ linea qñ cōponuntur faciunt magnitudines: punctus aūt ⁊ vnū non faciunt magnitudinem. Quia igitur iste ẓeno errat in suo sermone ⁊ tenet opiniones tortuosam: ⁊ possibile est ut aliquid sit indiuisibile oportet nos respondere isti sermoni aliquantulū: ⁊ dicamus q quando vni additur aliquid non maius erit sed plus: ⁊ ideo non erit magnitudo: quoniam quomodo fit magnitudo ex tali vno ⁊ ex pluribus que non sunt vnuz: ⁊ dicens hoc similis est dicenti lineā componi ex punctis ⁊ si aliquis existimauerit hoc esse ⁊ q numerus fit ex hoc vno ⁊ ex alio qō non est vnū sicut quidam dicūt: queratur ab eo quare hoc non est in numero in quibusdaz generibus numerus: ⁊ in quibusdam magnitudo: si illud qō non est vnuz est equale vni ⁊ habeat eandem naturaz. non. n. est manifestuz quomodo numeri fiunt ex vno ⁊ ex alio quod nō est vnū: neq; quomodo est possibile ut magnitudines sint ex aliquo numerorū ⁊ ex hoc quod non est vnum.

16 Et nos vidimus cē. vtrū ens ⁊ vnū cē. i. ⁊ ista questio est vtrū ens ⁊ vnū significent substātias entiū: ⁊ vnūqōq; eorz qō significāt non attribuit alicui alij entiū ita q subiectū eius qō significant hec noīa vnū ⁊ ens: aut significāt de entibus aliqua constituta per aliq̄ alia. i. aliqua in subiecto: ⁊ hoc intendebat qū. d. aut oportet querere quid ē ens cē. i. q quam quesiuerimus diffinitionē entis ⁊ vnius diffiniemus illa fm q diffiniunt res que constituunt per aliam naturā. d. d. quidā eni existimant cē. i. quidā enim homines reputant vnū ⁊ ens significare naturas existētes per alia: ⁊ quidā existimant ea significare naturas existentes p se. Deinde. d. Plato aūt ⁊ Pythagorici cē. i. Plato ⁊ Pythagorici opinati non sunt q vnū ⁊ ens significāt de entibus naturas compositas: sed fingunt q vtrūq; eorum significet vnā intentionē. s. simplicē non compositā. i. non vnū compositū sicut significant noīa denominatiua. d. d. naturalis autē sicut Empedocles cē. i. naturalis autem. s. Empedocles ⁊ alij cōueniūt cū Platone ⁊ Pythagoricis q hec noīa vnū ⁊ ens significēt de rebus vnas naturas ⁊ simplices: sed tñ naturales dicunt in hoc vno sermonem manifestiorem q dixerunt Pythagorici: ⁊ dixit hoc quia Pythagorici dicebant q vnū ⁊ ens quod est substantia entiū est ipse nūerus: Plato vō dicebat ipsuz esse formas numerales: naturales autē posuerunt vnū ⁊ ens esse elementū rerum sensibiliū: aut ignē fm sermonē quorūdam aut aerem: aut aquā. ⁊ quia Empedocles ponit cām sensibilis vnius esse amicitiā: ⁊ hoc est propriū ei inter omnes naturales. d. ⁊ finxit: q hoc vnū est amicitia cē. i. qñ quz opinatus est q amicitia est causa que facit omnia esse vnū ideo est magis digna vno quia quod est causa vnitatis ē vnū essentialiter ⁊ primo. d. d. ⁊ alij fingunt cē. i. ⁊ innuit per hoc illos qui fuerūt ante Empedoclē qui nō posuerunt cām agentē. d. d. ⁊ similiter illi qui finxerunt elemēta esse plura. i. q quoniā isti etiam opinant q hoc nomen vnum ⁊ ens quod dicit multipliciter significant de rebus numerum elementorz. ⁊ quia istis contingit dicere q hoc nomen vnū ⁊ ens non significant idem vnū sicut antiqui fingebant adeo q Parmenides propter hoc dixit q nulla est multitudo omnino: ⁊ q ens est simplex non compositum ⁊ vnum ⁊ q non habet elementum: ⁊ dixit: isti enim coacti sunt ad dicendum q vnū ⁊ ens significant. i. isti enī qui ponebant vnum ⁊ ens esse principia rerum: ⁊ posuerunt principia esse multa: contingit eis dicere q hec noīa vnum ⁊ ens significant plures intentiones. U. g. ignem ⁊ aerem: aquam ⁊ terram apud opinantes q ista elementa sunt principia omniū entium. ⁊ qum compleuit sermonez de dicentibus q vnum ⁊ ens significant substantias existētes. s. quarum natura est alia a natura vnius: incepit dicere questiones contingentes etiam dicentibus q non significant de rebus substantias ⁊ dixit: ⁊ si aliquis finxerit cē. idest ⁊ si aliquis finxerit q hoc nomen vnum predicabile de omnibus ⁊ ens non significant de rebus substātias cōtinget ut nihil ex vniuersalibus significet substantias rerū ⁊ sic destruentur demonstrationes ⁊ diffinitiones: vnum enim ⁊ ens sicut dixit magis vniuersalia sunt q̄ omnia alia d. d. si autem vnum non fuerit cē. i. ⁊ etiam si vnum vniuersale ⁊ ens non significent substantias existentes per se non erit hic vnū quod est substantia rerum particulariuz Deinde. d. ⁊ etiam si vnum non fuerit substantia cē. i. ⁊ etiam si posuerimus q vnum non significat substantiam sed naturam sensibilem: manifestū ē esse impossibile vnū esse abstractum existens per se solitarium a rebus numerabilibus. i. fm q posuerunt ponentes numeros existētes per se abstractos a numeralibus. Deinde d. ⁊ dedit causā in hoc exemplo ⁊ dixit: numerus enim vnitates est cē. i. causa in hoc est q numerus coaceruatio est vnitatum. si igitur vnitates non significant aliquod ens tunc numerus non erit aliquid neq; dum sit abstractus. Deinde incepit dicere questiones contingentes ponentibus vnū substātiale esse significans intentionem vniuersalem: ⁊ dixit: vnū autem est aliquid existens per se. i. vnum autem intelligit quod est intentio existēs per se non habens subiectū neq; situm: est igitur vna substantia. i. particularis. d. d. ⁊ quz aliquid sit vnum ⁊ ens cē. i. ⁊ qum hoc nomen vnum ⁊ ens significant vnā intentionem numero necesse est ut ens ⁊ vnuz significent vnam substantiam particularem in numero. d. d. quoniā de eis non dicetur cē. i. ⁊ qum vnuz ⁊ ens fuerint substantie ⁊ nullum habent vniuersale substātialiū quod predicetur de eis fm quid: est manifestum q vnuz ⁊ ens significant vnam substantiam numero. d. d. ⁊ non est possibile si aliquis dixerit cē. i. ⁊ impossibile est dicere q vnum ⁊ ens significant substantiam vnam numero: dicentibus enim hoc contingunt questiones graues ad dissoluendum: quoniam si vnum ⁊ ens significarent substantiam vnam numero: quomodo erunt res generabiles in substantia: generabile enim aliud est ab ente vno ⁊ sic vnum erit duo aut plus: quoniam generatōnes non sunt nisi in substantijs non in accidentibus. ⁊ intendebat q si esset in accidentibus non contingeret eis ut ens esset vnum. ens enim non dicitur apud eos nisi de substantia. Deinde dixit fm igitur vtrūlibet istorum modorum cē. i. ⁊ quz dixerimus q significat vnum numero. s. non plura fm igitur vtrunlibet istorum modorum fuerit dictum erit difficile. s. siue fuerit dictum q significat substantiam aut non substantiam: quoniam si fuerit dictum de substantia auferetur multitudo: ⁊ si non de substantia auferuntur vnitates que sunt substantie: ⁊ erit impossibile

UVA. BHSC. IyR_012

numeruz eſſe ſubſtantiã ſm opinionẽ dicentiũ hoc:ꝛ fuit contentus in hac contradictione in poſitione opinantiuz ꝙ numerus eſt ſubſtantia: quia lz dicens hoc non opinet ꝙ numerus eſt ſubſtantia:tamen continget ei ut non inue niat vnũ quod ſit ſubſtantia neqz aliud in ſubſtantia oio quod eſt contrariũ ſenſui. ꝛ ſi poſituz fuerit numerũ eſſe ſubſtantiã ꝛ ens:continget eadez queſtio per quã dixerũt ꝙ vnũ ſignificat vnam intentionẽ numero ꝛ eſt: ut nulla multitudo ſit oio: quoniaz hoc nomen ens: aut ſignificat vnũ numero:aut multitudinẽ. ſi igit ſignificat vnũ nume ro:ens erit vnũ in numero: ꝛ eſt ſermo Parmenidis: ꝛ ſi multitudinez tunc erit multũ quod eſt impoſſibile. omne enim:aut eſt vnũ:aut plura:ꝛ hoc intẽdebat quz.d. ſi aũt aliquis dixerit ꝙ numerus eſt ſubſtantia ꝛc̃. ꝛ iſte omnes queſtiones contingunt antiquis quia non intellexerũt de hoc nomine vnũ niſi vnam intentionẽ dictam vniuoce:ꝛ Parmenides intelligebat per hoc ipſum eſſe vnũ particu lare:ꝛ iſte queſtiones diſſoluũtur per hoc ꝙ hec nomina vnũ ꝛ ens dicuntur multipliciter ſm ꝙ Ariſ. contradixit Parmenidi in principio phyſi. ꝛ quia quidã eoꝝ etiã de ſtruxerunt vnũ eſſe:incepit loqui contra illos:ꝛ.d. ꝛ etiaz ſi hoc vnũ ꝛc̃.i.ꝙ iſte homo.ſ.zeno dicebat ꝙ manifeſtuz eſt vnũ eſſe indiuiſibile:ꝛ omne tale non augmentaꝛ apꝺ additionẽ in eo neqz diminuiꝛ:quia neqz diuiditur:g̃ non recipit additionẽ neqz diminutionẽ:ꝛ ens eſt illud qꝺ reci pit augmentũ ꝛ diminutionẽ:g̃ vnũ nõ eſt ens.D.d.ꝛ in cepit contradicere ei ꝛ.d. manifeſtũ eſt igitur ꝙ entia ſm ſuũ figmentũ ſunt magnitudines ꝛc̃.i.ꝛ continget ſm ſer monẽ iſtius ut ens non ſit aliud q̃ magnitudo:qum ens ẽ illud quod recipit additionẽ ꝛ diminutionẽ.D.d.ſi igitur entia ꝛc̃.i.ꝛ dicebat ſuper hoc ſi ens eſt illud quod recipit diuiſiones:tunc illud quod recipit diuiſionẽ in omnibus partibus ꝛ ẽ corpus eſt ens in rei veritate.D.d.alioꝝ aũt quedam ſunt ꝛc̃.i.ꝛ dicebant ꝙ ea que ſunt preter corpuſ ex quibus non cõponit corpus non eſt ens:ꝛ hec eſt diſpõ vnius ꝛ puncti:ꝛ ſuperficies aut linea ſunt apud euz entia qum ex illis ut dicebat componitur corpus.ꝛ qum narra uit eius ſermonez incepit diſſoluere cum ꝛ.d. quia igitur iſte zeno ꝛc̃.i. quia ſermo iſtius hominis eſt valde dubita tiuus ꝛ tortuoſus: exquo exiſtimauit ꝙ omne qꝺ non di uiditur non eſt ens:oportet nos reſpondere illi.D.d. ꝛ di camus ꝙ quando vni ꝛc̃.i.ꝙ ſermo zenonis ꝙ nihil addit vni quia tunc eſſet maius:ꝛ diuideret oio ꝛ non remanet vnũ nõ eſt verus:imo dicimus ꝙ additur ei ꝛ fit plus nõ maius:ꝛ ideo non debet fieri linea ita ꝙ recipiat diuiſio nem ſicut finxit ille. Deinde dedit cauſam propter quam fuit neceſſe ut ex eo non fiat magnitudo ꝛ.d. qm̃ quomõ eſt poſſibile ut magnitudo ꝛc̃.i.magnitudines eniz ipoſſi bile eſt ut generent ex vno neqz ex multis rebus alijs ab vno.ſ.ꝙ ex vno neqz cũ vno neqz cum alia re fit magni tudo.magnitudo enim eſt de natura continui: vnũ autez eſt de natura diſcreti. Deinde.d. ꝛ dicens hoc eſt ſimilis ꝛc̃.i. ꝛ dicens ꝙ additio vni facit ut ex vno ꝛ addito fiat magnitudo:eſt ſicut dicens ꝙ magnitudines fiunt ex pun ctis ꝛ ex indiuiſibilibus quod iam deſtructũ eſt.D.d. ꝛ ſi aliquis exiſtimauerit hoc eſſe ꝛc̃.i. ſi aliquis dixerit cõtra dicendo zenoni qꝺ iam aſſueti ſunt homines quidã ad di cendũ.ſ.ꝙ numerus ꝛ magnitudo ſunt cõpoſiti ex vno ꝛ ex aliquo non vno.Dicaꝛ ei quare cõponunt ex vno ꝛ ex non vno duo genera diuerſa: quoruz vnũ eſt numerus ꝛ aliud magnitudo:ꝛ natura vnius ꝛ non vnius ex quibuſ componit numerus eſt equalis nature vnius ꝛ non vni ex quibus componit magnitudo: ꝛ intẽdit ꝙ ptingit huic poſitioni ꝙ elementa rerum diuerſarũ in ſpecie ſunt conuenientia in ſpecie:quod eſt inopinabile.D.d.non enim ẽ manifeſtum ꝛc̃.i. qm̃ quando dixerimus ꝙ intentio non vnius eſt quod non habet naturã vnius ſed contrariam tunc impoſſibile erit ut ex eo cõponatur magnitudo aut numerus.talia eni contraria non admiſcentur.

His autem habita dubitatio vtrum numeri ꝛ corpora:ꝛ ſuperficies:ꝛ puncta ſubſtantie ali que ſunt aut non. nam ſi non ſunt diffugit aliqd ipſum ens ꝛ quedam entiũ ſubſtantie.paſſiones enim ꝛ motus ꝛ ad aliquid ꝛ diſpoſitiões ꝛ ora tiões nullius videnꝛ ſubſtantiã ſignificare. dicũꝛ eniz omnia de ſubiecto aliquo ꝛ nihil hoc aliqd que vo maxime ſubſtantiã ſignificare videntur: aqua ꝛ ignis ꝛ terra ex quibus compoſita cor pora conſtant: hoꝝ calores quidem ꝛ frigidita tes ꝛ ſimiles paſſiones non ſunt ſubſtantie. cor pus vo hoc patiens ſoluz remanet ut ens aliqꝺ ꝛ ſubſtantia aliqua exiſtens.at vo corpus eſt mi nus ſubſtantia ſuperficie:ꝛ hec linea:ꝛ hec vnita te ꝛ puncto.his enim diffiniꝛ corpus:ꝛ hec qui dem ſine corpore cõtingere videtur eſſe: corpus vo ſine his eſt impoſſibile.propterea multi qui dem ꝛ priores ſubſtantiã ꝛ ens putabãt corpus alia vo huiuſmodi paſſiones quare ꝛ principia corpoꝝ entiũ eſſe principia. Poſteriores vo ꝛ ſapientiores his eſſe opinabanꝛ numeros. quẽ admodum ergo dicebamus ſi non ſunt ſubſtan tia hec oio nulla ſubſtantia eſt: nec ens nullum. non eniz hoꝝ accidentia dignũ eſt vocare entia at vo ſi hoc quidem confeſſuz eſt quia magis ſũt ſubſtantia longitudines corporibus ꝛ puncta. hoc autẽ non videmus qualiũ vtiqz erunt cor poruz. nam in ſenſibilibus impoſſibile eſſe non vtiqz erat ſubſtantia nulla. Amplius hec omnia videntur dimenſiones eſſe corporis: hoc quidẽ ad latitudinẽ:hoc vo ad profunditatez: illud ad longitudinez.adhuc autẽ ſimiliter ineſt in ſolido quecũqz figura.quare ſi nec i lapide mercurius nec medietas cubi in cubo ſit ut ſegregata: non igit nec ſuperficies:nam ſi quecunqz ꝛ vtiqz hec erit determinans medietatem.eadem autẽ ratio eſt ꝛ in linea:ꝛ in puncto:ꝛ vnitate: quare ſi ma xime quidez ſubſtantia eſt corpus hoc autẽ ma gis hec: nec ſunt autez hec nec ſubſtantie alique diffugit quidem ens ꝛ que ſubſtantia entiũ.nam cum dictis ꝛ circa generationẽ ꝛ corruptionem accidunt irrationabilia.videtur.n.ſubſtantia nõ ens prius nunc eſſe autem prius exiſtens:poſte rius tamen non per fieri ꝛ corrumpi hoc pati. puncta vo: ꝛ lineas: ꝛ ſuperficies non contingit neqz fieri:neqz corrumpi:quandoqz quidez exi ſtentes:qñqz vo non exiſtentes. naz quando co pulantur aut diuidunꝛ corpora ſimul: quãdoqz quidem vna copulatoꝝ:quandoqz vo due diui ſoꝝ fiunt. Quare non compoſitoꝝ eſt ſed corru ptum eſt diuiſoꝝ:quia ſunt prius non exiſtentes non enim indiuiſibile punctũ diuiſuz eſt in duo ꝛ ſi generanꝛ ꝛ corrumpunꝛ ex aliquo generanꝛ ſimiliter autẽ ſe habet circa nunc in tempore.nõ enim hoc contingit fieri ꝛ corrumpi:attamen vi deꝛ aliquid ſemper eſſe non ſubſtãtia aliqua exi ſtẽs.ſimiliter autẽ palã quia ſe habet ꝛ circa pun cta ꝛ lineas ꝛ ſuperficies. eadẽ eni ratio: nã oia ſimiliter aut termini aut dimẽſiones ſunt.

Et iſtam queſtionẽ conſequit alia difficilis ꝛ eſt:vtruz numeri:ꝛ corpora:ꝛ ſuperficies:ꝛ linee ꝛ puncta:ſunt ſubſtantie aut non. quoniã ſi non fuerint ſubſtantie tunc recedet a nobis cognitio

UVA. BHSC. IyR_012

que fit ⁊ que eſt ſubſtãtia entiũ. motus autẽ ⁊ paſ
ſiones: ⁊ ſpecies relationis ⁊ diſpoſitionũ: ⁊ dicti
onũ exiſtimant nõ ſignificare ſubſtantiã alicuius
oĩa enĩ dicunt de ſubiecto: et nihil eorũ dicit qõ
eſt hic. illud autẽ quod exiſtimat in maiori parte
ſignificare ſubſtantiã ẽ aqua: ⁊ terra: ⁊ aer: ⁊ ignis
ex quibus cõſtituunt oĩa cõpoſita corpora. calli
ditates uero ⁊ frigiditates in iſtis rebus ⁊ ſibi ſi
milia ſũt paſſiões ſubſtãtie. corpus uero eſt illud
quod determiat iſtas paſſiões ſolũ: quia eſt ens
aliquid ⁊ alia ſubſtãtia. ſed corpus eſt minus ſup
ficie: in ſubſtãtialitate: ⁊ ſupficies minus q̃ linea:
⁊ linea minus q̃ pũctum: ⁊ vnũ corpus diffinit
p iſta. iſta enĩ exiſtimant eſſe ſine corpore ⁊ hoc
poſſibile: corpus autem impoſſibile eſt ut ſit ſine
iſtis. vnde antiqui philoſophoꝝ exiſtimauerũt
ſubſtantiam ⁊ ens eſſe corpus ⁊ q̃ alia ſunt paſ
ſiones iſtius corporis: ⁊ ideo iſti exiſtimauerunt
q̃ principia corporum ſunt principia entiuꝫ. alij
autem qui reputauerunt ſe ſapientiores illis exi
ſtimauerũt q̃ ſubſtantia ⁊ ens eſt numerus. ſicut
igit dixímus ſi iſta que dixímus non ſunt ſubſtã
tie nulla eſt ſubſtantia oĩo neq; ens: qm̃ rectum
non eſt ut accidẽtia que accidunt iſtis ſubſtãtijs
dicant ſubſtantie ⁊ entia. ſed qum manifeſtuꝫ eſt
q̃ magnitudines ⁊ puncta q̃ ſunt corporis ſunt
maioris ſubſtantialitatis q̃ corpus: ⁊ non vide
mus ea: ex quibus igit corporibus ſunt ſubſtan
tie: ⁊ impoſſibile eſt ut ſint ex corporibus inſenſi
bilibus: aut forte nulla ſubſtantia oĩo eſt. ⁊ etiam
videmus q̃ omnia iſta ſunt diuiſiones corporis
quedam enim ſunt latitudinis: quedam ſpiſſitu
dinis: ⁊ quedã longitudinis: ⁊ cum hoc dicit q̃
iſta ſunt i corporibus ſicut figure ſunt in eis. cor
pus enim neceſſe eſt ut habeat aliquã figuraꝫ. ſi
igit poſſibile fuerit ut corpus nõ habeat figurã:
poſſibile erit ut non habeat dimenſionem. Ut. g.
qm̃ ſi fuerit poſſibile ut figura mercurij non ſit in
idolo mercurij: poſſibile eſt ut figura ſemigran
dinis ſit in tota figura grandinis. ⁊ cum hoc qõ
dixímus accidit iſtis error qum perſcrutati fueri
mus de rebus quibus contingit generatio ⁊ cor
ruptio. exiſtimãt enĩ q̃ ſubſtantia nõ primo fuit
deinde fuit aut fuit primo: deinde corrumpitur.
⁊ q̃ paſſiones contingunt ei apud generationeꝫ
⁊ corruptionẽ. puncta autẽ ⁊ linee ⁊ ſuperficies
impoſſibile eſt ut habeant generationẽ ⁊ corru
ptionẽ: aut ut ſint quandoq; ⁊ q̃nq; non. corpa
enĩ continua diſcreta apud cõtinuationẽ adunãt
⁊ apud diſcretionẽ fiunt duo: ⁊ nihil corrumpit
niſi corruptio accidat ei. ⁊ res que diuidunt non
ſunt ſine generatione. punctus autez ſi non diui
ditur non fit duo puncta: ⁊ ſi generat ⁊ corrũpit
neceſſario eſt ex aliquo.

17 Et iſtam queſtionẽ ꝛc. ⁊ eſt queſtio difficilis ꝑſcrutãda
in hac ſcientia: vtrũ numeri: ⁊ corpora: ⁊ ſupficies: ⁊ linee
⁊ puncta: ſunt ſubſtãtie entiũ. ſ. que dicunt ſm quid ſicut
quidã dicunt: aut non. exiſtimat enĩ q̃ ſi iſta non fuerint
quidditates ſubſtãtiarũ entiũ q̃ receder a nobis cognitio
naturarũ earuꝫ. ſ. entiũ exiſtentiũ per ſe ꝺa omnes in hoc
q̃ appellant eas ſubſtantias. Deinde. ꝺ. motus autẽ ⁊ paſ
ſiones ꝛc. i. ⁊ iſta exiſtimant eſſe ſubſtantie quia illa que
ſunt ꝓter iſta. Ut. g. motus: ⁊ accidentia: ⁊ relatiões: ⁊ diſ
poſitiões manifeſtũ eſt q̃ non notificãt ſubſtãtias entiũ. ſ.
que vocant ſubſtantie. ⁊ intendit per paſſiones qualitates
attributas ſenſibus. Ut. g. calorẽ ⁊ frigus: ⁊ per diſpoſitõeſ
modũ qualitatis que dicit diſpoſitio ⁊ habitus: per dicti
ones autẽ forte intendebat intellecta ſubiecta. Deinde de
dit cauſaꝫ ꝓpter quã omnes conueniũt in hoc q̃ iſta nõ
ſunt ſubſtantie: ⁊ dixit: quia omnes dicunt ꝛc. i. quia oĩa
iſta ſunt in hoc indiuiduali qõ eſt indiuiduũ ſubſtantie: ⁊
nullũ corꝝ dicitur eſſe hoc. Deinde. ꝺ. illud aũt quod exi
ſtimat ꝛc. i. illud autẽ qõ videtur eſſe ſm exiſtimationem
ſubſtantia entiũ compoſitorꝝ indiuidualiũ ſunt quattuor
elementa ex quibus cõponunt ſubſtãtie ſenſibiles: ⁊ intẽ
dit q̃ iſta vident eſſe ſubſtantie cõpoſitorꝝ ſm naturã nõ
ſm illud quod dicitur in reſponſione ad quid. Deinde. ꝺ.
corpus vo eſt illud qõ terminat ꝛc. i. quando diffiniũtur
iſta accidentia corpus determinat naturaꝫ eorꝝ. ſ. q̃ eſt de
diffinitionibus eorꝝ. q. differentie eorꝝ ſunt determinãtes
naturã entis ⁊ diſtinguentes ipſuꝫ ab aliis. ꝺ. ꝺ. ſed corꝑ
eſt minuſ ꝛc. i. ſed qum feceris cõparationẽ inter iſta vide
bis q̃ corpus eſt minoris ſubſtantialitatis q̃ ſupficies: ⁊
ſuperficies q̃ linea: ⁊ linea q̃ punctus. Deinde dedit cãm
in hoc: ⁊ dixit: corpus enĩ poſt iſta inuenit in diffinitione
quia corpus diffinit q̃ eſt illud quod eſt diuiſibile in tres
ſuperficies: aut illud quod continet a ſuperficie: aut ſupfi
ciebus: ⁊ etiã quia iſta vident prioza corpore naturali: ⁊
innuit modũ prioritatis ſm cõſequentia: aut intendit ut
corpus impoſſibile enĩ eſt ut intelligat ſine ſuperficie: ſup
ficies autẽ impoſſibile eſt ut intelligat ſine corpore: ⁊ ſimi
liter eſt de linea cum ſuperficie: ⁊ de puncto cũ linea. ⁊ qũ
dedit rationes ſufficientes q̃ corpus eſt ſubſtãtia abſq; ſu
perficiebus ⁊ lineis: dixit: ⁊ ideo exiſtimãt antiqui philo
ſophoꝝ q̃ ſubſtantia ⁊ ens eſt corpus: ⁊ q̃ alia non diffi
niunt per diffinitionem corporis ꝛc. i. quia opinati ſunt q̃
corpus eſt ſubſtantia crediderunt q̃ principia corporꝝ ex
quibuſ cõponũt ſunt corpora q̃ ſunt principia oĩuꝫ entiũ.
ſi enĩ corpora ſũt principia g̃ principia corporꝝ ſũt p̃ncipia
entiũ. ꝺ. ꝺ. alij vo qui reputabant ꝛc. i. illi autẽ qui repu
tabant ſapientiores iſtis dixerunt q̃ ſubſtantia ſm hanc
conſiderationem debet eſſe numeri. ſ. quia ſunt priores in
imaginatione aliis entibus: ⁊ quia ſunt priores naturaliter
⁊ quia ſunt ſicut magis liberati a materia q̃ corpus. ꝺ. ꝺ.
ſicut igit dixímus ꝛc. i. contingit igit ſm hunc ſermonez ſi
iſta non fuerint ſubſtãtie exiſtimari nullã eſſe ſubſtantiaꝫ
oĩo entiũ. impoſſibile enĩ eſt ut poſteriora ab iſtis ſubſtã
tijs. ſ. accidentia ſint ſubſtãtie alicuius eorꝝ de quibuſ oẽs
conueniunt ut ſint ſubſtãtie. ſ. ſubſtantie ſenſibiles. Deide
dedit dubitationẽ ſuper hoc ⁊. ꝺ. ſed qum ſit manifeſtum
q̃ longitudines ꝛc. i. ſed ſi iſta conſideratio facit q̃ ſupfi
cies ⁊ linee ⁊ puncta ſint ſubſtãtie: ⁊ apparet de iſtis q̃ nõ
ſunt ſubſtantie ⁊ ſunt prioza corporibus mathematicis: g̃
corpora mathematica non ſunt ſubſtantie. ex quibus igit
ſunt ſubſtantie entiũ: impoſſibile enim eſt ut ſint corpora
ſenſibilia. iſta enĩ ſunt quorꝝ ſubſtantie querunt quz dici
mus in eis que ſunt ens ⁊ vnũ: querimus enĩ que eſt iſta
ſubſtantia quã ſignat hoc nomen ens ⁊ vnũ: ⁊ nullũ cor
pus eſt niſi mathematicũ aut ſenſibile. ꝺ. ꝺ. aut forte nul
la ſubſtantia eſt. i. oportet ut dicamus ſm hanc queſtionẽ
q̃ contingit ut ſb̃a non ſit alicuius rei. i. q̃ qum ſit deſtru
ctũ q̃ quidditates entiũ ſunt corpora recte videt opinari
ſm hoc q̃ entia non ſunt neq; habent quidditates. ⁊ ꝺa
declaratio q̃ corpus mathematicũ non eſt ſb̃a fundatur
ſuper hoc q̃ longitudo ⁊ latitudo ſunt accidentia ⁊ diffe
rẽtie ipſius corporis: dixi: ⁊ etiã videmus q̃ iſta ꝛc. i. ⁊ de
clarant q̃ corpus mathematicuz eſt accidens q̃ diffinitio
corporis conſtituit ex tribus dimenſionib̃: ⁊ videmus cũ
hoc q̃ dimenſiones ſunt corpori. q. figure. ſ. differẽtie ei⁹.
Deinde declarauit hoc: ⁊. ꝺ. corpus enĩ neceſſe eſt ut ha
beat aliquã figurã ꝛc. i. figura enĩ talem habet diſpoſitio
nẽ de corpore ſicut dimenſio in hoc q̃ corpus non poteſt

4

UVA. BHSC. IyR_012

denudari ab eis niſi corrumpantur: ſicut eſt diſpoſitio de differentia rei ſubſtantiali. Deinde dedit exemplū: ⁊ dixit U.g. qm̃ ſi fuerit poſſibile ꝛc̃.i. qm̃ ſi figura nō fuerit ſubſtantialis corpori poſſibile erit ut figura propria auferat ⁊ remaneat res. U.g. ut figura hominis auferat ⁊ remaneat homo: aut figura idoli mercurij.i. remanente idolo mercurij: ⁊ ſi eſſet poſſibile ut figura propria rei auferet: tunc poſſibile eſſet ut ſemifigura ei auferet remanente tota figura: ⁊ hoc intendebat qū dixit: poſſibile eſt ut ſemifigura grandinis ſit in tota figura grandinis tunice. ⁊ dedit exemplū de tunica: quia tunica eſt de rebus que non habent hoc nomē niſi ſm figurā habendaz. figura igit̄ eo⁹ eſt differentia eius que diſtinguit eam ab alijs indumētis ⁊ intendit declarare ex hoc capitulo q̄ qum poſuerimus q̄ dimenſiones ſunt accidentia tunc corpus erit accidens. ⁊ ſi poſuerimus q̄ corpus eſt ſb̄a tunc iſta erunt ſubſtātie Deinde.d.⁊ cum hoc qō dixim⁹ ꝛc̃.i. ⁊ cum iſtis inopinabilibus contingētibus huic poſitiōi. ſ. corpora eſſe ſubſtantias: accidunt enī talia inopinabilia ex apparētibus in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus. Deinde.d. exiſtimant.n.q̄ ſb̄a ꝛc̃.i. exiſtimat enī ⁊ ponit ⁊ eſt conceſſum ab omnibus q̄ ſb̄a generatur ⁊ corrūpit: ⁊ accidūt ei paſſiones apud generationē ⁊ corruptionē. ſ. q̄ qum generat fit ſubſtātia que non fuit: ⁊ qum corrumpit: corrumpitur illud quod fuit. D.d. puncta aūt ⁊ linee ꝛc̃.i. puncta aut̄ ⁊ linee ⁊ ſuperficies nec generant nec corrumpunt: neq; ſūt qñq; ⁊ quandoq; non: qum linea non corrūpitur in non lineā neq; generat ex nō linea: ⁊ ſimiliter eſt de corporib⁹ Deinde incepit declarare hoc ⁊.d. corpora enī continua ⁊ diſcreta ꝛc̃.i. ⁊ dixit q̄ nihil cōponitur niſi corruptio contingat.i. ⁊ non omnis cōpoſitio eſt generatio: neq; omnis diſſolutio eſt corruptio: ut quidā antiquoꝝ dicunt. ſ. q̄ cō gregatio eſt generatio: ⁊ ſegregatio corruptō: ſed generatū eſt illud in quo fit ſb̄a que non fuit ⁊ corruptum eſt illud ex quo corrupta eſt ſubſtātia que fuit. Deinde.d. ⁊ ea que diuidunt non ſunt ſine generatione. i. ea que diuidunt in partes conuenientes ſm nomen ⁊ diffinitionē non ſunt ſine generatione: ⁊ quia accidit ei in hac intentione punctus: punctus.n. non diuidit ⁊ non habet generationē. ⁊ dixerunt etiā q̄ illud quod diuidit in talia ſemper ſm nomen ⁊ diffinitionē non habet generationē.d. ⁊ illa que nō diuidunt ex re diuiſibili non ſunt ſine generatiōe. minima.n. partiū corporis ſenſibilis que non diuidit ſm q̄ eſt illud corp⁹ eſt cōpoſita. U.g. q̄ minima pars ignis eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma. D.d. punctus autē ſi non diuidit ꝛc̃.i. punctus autē ſi eſt indiuiſibilis non generabitur: quia punctus non diuidit in duo puncta: g̃ non habēt generationē qm̃ ſi haberet generationē eſſet cōpoſitus: ⁊ hoc intendebat qū.d. eſt neceſſario ex aliquo illud.i. ⁊ qū punctus generat ⁊ corrumpit neceſſario generat ex aliquo: ⁊ ſic erit diuiſibilis: quod eſt impoſſibile.

Omnino vo dubitabit aliquis quare ⁊ oportet querere alia quedā preter ſenſibilia ⁊ interme dia ut quas ponimus ſpecies. nam ſi ideo quia mathematica a preſentibus in aliquo quodam differunt: in eſſe vo plura ſimilis ſpeciei nihil differt quare non erūt ipſoꝝ principia numero determinata: quēadmodū nec preſentiū litterarum numero quidem omniū non ſunt principia determinata ſed ſpecie. ſi vo ſumat huius quis ſimile aut huius vocis harū erunt ⁊ numero determinata: ſimiliter aūt ⁊ intermedijs. infinita nāq; ⁊ illic que eiuſdē ſpeciei quare ſi non ſunt preter ſenſibilia ⁊ mathematica alia quedaz qualia dicunt ſpecies ipas quidā non erat vna numero ⁊ ſubſtātia ſpecie: nec principia entiū numero erūt quanta aliqua ſed ſpecie: ergo ſi hoc eſt neceſſariū ⁊ ſpecies eſt neceſſariū propter hoc eſſe. Etenim ſi non bene dearticulant dicentes: ſed hoc ē quod volunt ⁊ hoc ipos neceſſe dicere: quia ſpecierū ſubſtātia quedā vnūquodq; eſt ⁊ nihil ſm accidens. at vo ſi ponimus ſpecies eſſe ⁊ nūero principia: ⁊ non ſpecie diximus que contingere neceſſe eſt impoſſibilia.

Et rectum eſt querere de queſtione difficili q̃re querende ſunt alie ſubſtantie a ſenſibilibus ⁊ a medijs. ſ. forme que fingunt eſſe. ſi enim querim⁹ iſtas ſubſtantias propter hoc. ſ. q̄ mathematica diſtinguit a ſenſibilibus per aliud ⁊ non diſtinguit ab eis per hoc q̄ ſunt multe forme ſicut iſte forme: manifeſtū eſt q̄ principia iſtoꝝ non erūt termiata in numero quēadmodū principia qualitatis que ſunt hic non ſunt terminata in numero. principia enī cuiuslibet qualitatis non ſūt terminata in numero ſed forma niſi principia litterē cōpoſite ex duab⁹ litteris: aut principia vocis cōpoſite ex duabus vocib⁹. principia enī iſtius littere ſunt termiata forma ⁊ numero: ⁊ ſimiliter erit etiam in rebus medijs. ſi igit̄ non fuerint alie ſubſtantie a ſubſtātijs ſenſibilibus ⁊ a ſubſtātijs mathematicis ſicut quidā dicunt: manifeſtuz eſt formā non eſſe. ſed ſi conceſſerimus formas eſſe ⁊ principia eſſe terminata numero nō forma: iaz narrauimus qō cōtingit ex hoc neceſſario ⁊ qō eſt impoſſibile omnino.

18 Et querendū eſt qua de cauſa fuit neceſſe in poſitione cū ſubſtantijs ſenſibilibus ⁊ mathematicis quas vocant medias ſb̄as quas dicunt formas. cauſa enī propter quaz fuit neceſſe formas medias ponere manifeſta eſt: ⁊ eſt: da nos videmus mathematicas formas differre ſm diffiniti onē a formis ſenſibilibus: ⁊ hoc intendebat qū dixit: qm̃ ſi querimus ꝛc̃.D.d. ⁊ non diſtinguit ab eis ꝛc̃.i. ⁊ iſti nō ponūt iſta media diſtincta a rebus ſenſibilib⁹ ita q̄ vnūquodq; eoꝝ ſit vnū numero tm̃: ſicut ponūt facientes formas: ſed diſtinguūt ab eis ſm q̄ ſunt ſimilia eis. ſ. multa ſm formas ⁊ multa ſm numerū. D.d. manifeſtū eſt igitur ꝛc̃.i. ⁊ dicere formas eſſe contingit ex eo ut principia rerū que ſunt hic ſint determinata numero. i. diuerſa numero tm̃ ⁊ non forma: ⁊ hoc intendebat qū.d. manifeſtū eſt igit̄ per ſe q̄ res que ſunt hic diuerſe nūero ⁊ forma ſunt diſpoſitio in qualitate. i. manifeſtum eſt igit̄ per ſe q̄ ſunt res tales: ⁊ hoc intendebat qū.d. que ſunt hic: qz ſunt diuerſe forma ⁊ numero: ſicut littere cōpoſite ex litteris: ⁊ voces compoſite ex vocibus: qz neceſſe eſt ut principia iſtoꝝ ſint diuerſe numero: ⁊ ſic ponunt media dicentes ea. ſ. diuerſa numero ⁊ forma: ⁊ hoc intendebat qū.d. ⁊ ſic erunt in rebus medijs. Deinde.d. ſi igit̄ non fuerint ſubſtātie alie ꝛc̃.i. ⁊ qum determinatū eſt ex hoc ſermone q̄ non ſunt niſi due ſubſtātie ſenſibilis ⁊ mathematica: manifeſtum eſt q̄ forme non ſunt. D.d. ſed ſi conceſſerimus ꝛc̃.i. iam narrauimus quod accidit ex hoc de impoſſibili in queſtione de qua perſcrutati ſumus vtrū ſint vna numero aut forma.

His autē affine eſt querere vtrū poteſtate ſunt elementa aut alio aliquo modo: nam ſi aliter aliqualiter prius erit aliquid principijs aliud. prioz enī poteſtas cauſa illa: poſſibile autē non neceſſariū eſt illo modo ſe habere. ſi vo poteſtate ſūt elementa nihil entiū eſſe contingit: naz poſſibile eſt eſſe qō nondū eſt ens: fit enim non ens. nihil aūt fit impoſſibiliū eſſe. has igit̄ dubitatiōes neceſſariū eſt dubitare de principijs.

Et aſſimilatur iſtis queſtionibus dicta iſta

UVA. BHSC. IyR_012

queſtio: vtꝝ elemēta ſunt potētia aut alio modo ſi igit alio modo quomō eſt poſſibile ut aliquid ſit ante elemēta ⁊ ſunt pꝛincipia: potentia enī eſt ante illam aliā cauſam. illud enī quod nō habet potentiā non eſt ante potentiā neceſſario. ſi autē elementa ſunt potētia tunc poſſibile erit ut elemēta non ſint aliquod entiū. illud enī qō habet potentiā ut ſit nondū eſt: ſed eſt illud quod non habet eſſe: ⁊ nihil erit quod non habet potentiam ut ſit. he igitur queſtiones ſunt difficiles de quib⁹ pſcrutandū eſt in cognitione pꝛincipioꝝ.

19 Et aſſimilat cē. querit vtrū elementa pꝛima ⁊ pꝛincipia omniū entiū ſint potentia aut actu: ⁊ hoc intendebat per aliū modum. D.o. ſi igit alio modo cē.i. ſi igitur elemēta ſunt actu habent elementa. potentia enī eſt ante actum. i. illud quod eſt in potentia aliquid eſt ante illud quod eſt in actu illud quid: ⁊ ſic elementa habebunt elemēta. D.o. illud autē quod nō habet potentiā cē.i. illud autē in quo non eſt potentia ut ex eo fiat aliquid nihil fit ex eo quod fit in potentia dio: quapꝛopter non erit elementū alicuius rei aliquo modo. ⁊ abbꝛeuiatio eius eſt q ſi elemēta ſunt actu ſm q ſunt elementa: ⁊ fuerit potentia pꝛioꝛ eis quum ſint in actu: pꝛingit q elementa habeant elementa: ⁊ ſi potentia non fuerit pꝛioꝛ eis non erit in eis potētia omnino ad aliquid: ⁊ ſic non erit elementū alicuius rei. ⁊ qū dixit impoſſibile contingens poſitioni elementoꝝ in actu: incepit dicere etiā quid contingit poſitioni eoꝝ in potentia: ⁊ dixit: ſi autē elementa fuerint potentia cē.i. poſſibile enīz erit ut omnia entia que ſunt actu deſtruant ⁊ nihil remanet niſi illud quod eſt in potentia. D. dedit cauſaz in hoc ⁊.d. illud enī quod habet potentiā cē.i. illud.n. qō eſt in potentia eſt aliud quid in actu quz eſt in potentia impoſſibile eſt ut illud ſit in actu. actus enī ⁊ potentia ſunt contraria. D.o. ⁊ non niſi illud quod non habet eſſe. i. ⁊ non fit niſi illud quod non habet eſſe in actu: ⁊ nihil fit quod non habet potentiam ut fiat.

Et vtrū vniuerſalia ſint aut ut diximus ſingularia. nam ſi vniuerſalia non erunt ſubſtantie nihil enīz cōmuniū hoc aliquid ſignificat ſed tale: ſubſtantia vō hoc aliquid eſt. ſed ſi eſt hoc aliqd ⁊ ponit q cōmunit pꝛedicat multa erit animalia Socrates: ipſeqz homo ⁊ animal ſi ſignificat ſingularem hoc aliquid ⁊ vnū. ſi igitur vniuerſalia ſunt pꝛincipia hec contingunt. ſi autē non vniuerſalia ſed quaſi ſingularia nō erūt ſcibilia. vniuerſales enī ſunt omniū ſcientie: quare erūt pꝛincipia diuerſa pꝛioꝛa pꝛincipijs vniuerſaliter pꝛedicata: ſed futura eſt eſſe eoꝝ ſcientia.

Et etiaz perſcrutandū eſt vtrū pꝛincipia ſint vniuerſalia: aut particularia. ſi vniuerſalia nō ſūt ſubſtantie: cōmunia enī non dicunt eſſe hec ſed exemplaria hec: ſubſtantia autē dicitur eſſe hoc ſingulare. ſi igitur pꝛedicabile de rebus dicit mō cōmuni qō eſt hoc tūc Socrates erit multa animalia. ſ. Socrates ⁊ hō ⁊ animal: qm̄ vnūqōqz eoꝝ ſignificat quod eſt hoc vnū. iſta igitur accidentia accidunt ſi pꝛincipia fuerint vniuerſalia. ſi autē non fuerint vniuerſalia ⁊ fuerint ſicut pꝛincipia exemplaria pꝛincipioꝝ particulariū tunc ſcitum non habebit eſſe. ſcientie enī omniū ſunt vniuerſales. manifeſtū eſt igitur q ſi fuerit poſſibile ut iſta pꝛincipia cognoſcāt q alia pꝛincipia ſunt vniuerſalia ante particularia que pꝛedicant de particularibus.

20 Et etiam perſcrutandū eſt vtrum pꝛincipia ſint vniuerſalia aut particularia. ſi autē vniuerſalia non erūt ſubſtātie. vniuerſalia enī ſunt cōmunia quia ſunt in pluribus: ⁊ cōmune non eſt hoc ſingulare qō eſt ſba: ſed eſt exemplar huic ſingulari. ſ. fozme cōmunis ei ⁊ oībus indiuiduis habentibus illā fozmā. ſubſtantia autē dicit eſſe hoc ſingulare quod concludit in ſecunda figura q ſba non eſt vniuerſale. Deinde. d. ſi igit dicit pꝛedicabile cē.i. ſi igitur vniuerſale eſt cōmune ſm q eſt ſingulare exiſtens in plurib⁹ tūc Socrates erit cōpoſitum ex multis animalibus. in Socrate enī erit humanitas exiſtens in omnibus hominib⁹: qa eſt hoc ſingulare in numero: ⁊ ſic Socrates ⁊ omnia indiuidua hominiſ erunt compoſita ex vna re: ⁊ ſimiliter erit cōpoſitus cum omnibus animalibus. animalitas enī hec indiuidualis exiſtit in omnibus indiuiduis animaliū: aut indiuidua animaliū exiſtunt in ea. iſte igitur queſtiōes accidunt ſi pꝛincipia fuerunt vniuerſalia. D.o. ſi autem non fuerint vniuerſalia cē.i. ſi autē non ponat hic eſſe vniuerſalia entia: contingit ut ſcientie neceſſarie non ſint: ⁊ hoc mouit Platonem ad dicendum fozmas eſſe. D.o. ſcientie enim omniū ſunt vniuerſales: ⁊ intendit ſcientias ſpeculatiuas neceſſarias. D.o. manifeſtum eſt igitur cē.i. ⁊ quum neceſſe eſt ut pꝛincipia particularia cognoſcant non generabili cognitione neqꝝ cozzuptibili: neceſſe eſt hic eſſe pꝛincipia vniuerſalia ante particularia.

St autem ſcientia quedam que ſpeculat ens inquantū ens ⁊ q̄ huic inſunt ſm ſe. hec autem nulli in parte dictarum eadem eſt: aliarum enī nulla intendit vniuerſaliter de ente inq̄ztū ens. verum partem eius abſcindentes aliquā circa hanc ſpeculant. accidēs velut ſcientiarū mathematice: qm̄ autem pꝛincipia ⁊ extremas querimus cauſas. palā quia nature cuiuſdam ipſas ſm ſe eſſe neceſſe eſt. ſi ergo ⁊ entiū elementa querentes hoc queſierunt pꝛincipia neceſſe ⁊ entis elementa eſſe non ſm accidens ſed inquantū entia: vnde ⁊ nobis entis inquantū eſt ens pꝛime cauſe ſunt accipiende.

Alius quidem ſcientie ſcientiarū eſt cōſideratio de ente ⁊ de reb⁹ que ſunt entis per ſe: ⁊ iſta ſciētia non eſt vna eaꝝ que dicuntur particulares: qm̄ non eſt alicuius ſcientie particularis conſideratio de ente vniuerſali: ſed ſcientiarum particulariū eſt conſideratio de accidenti quod accidit alicui parti partiū entis diuiſe ab eo ſicut faciunt ſciētie mathematice ſi igit queſtio pꝛincipioꝝ ⁊ cauſarū vltimarū eſt a nobis: manifeſtū eſt q neceſſe ē ut iſta pncipia

UVA. BHSC. IyR_012

ſint ſicut principia alicuius nature per ſe. ⁊ qum queſiuerint iſta principia illi qui querebāt elemēta entis neceſſe eſt ut non ſint elementa entis mō accidētali ſed ſint eſſentialiť: ⁊ ideo oportet nos querere cauſas que ſunt in ente.

Com. Iſte tractatus continet duas partes. Prima igitur eſt in diffiniendo ſubiectū iſtius artis ⁊ accidētia ⁊ cauſas eius: ⁊ vniuerſaliter in rebus logicis que appropriāť huic ſcientie. In ſecunda autē diſputat cū ſophiſtis qui negant primas propōnes ⁊ deſtruūt ſcire: primo declarādo q̄ oēs huius artis debet diſputare cum iſtis. quia igitur intentio eius eſt loqui de modo cōſideratōis iſtius artis: ⁊ iā perſcrutatus eſt in tractatu precedenti de ſcientia que dicitur philoſophia: que ſcientia ſit: ⁊. d. q̄ ſi ſcientia omniū cāz eſt vna illa ſcientia debet dici philoſophia. Deinde declarauit q̄ conſideratio de cauſis omniū entiū non eſt vnius ſcientie qum entia ſint diuerſa: qm̄ in quibuſdā inueniūť de cauſis quattuor q̄ non inuenitur in quibuſdā: hoc. n. eſſet poſſibile ſi entia eſſent vnum genus. Deinde induxit ipſe ſermonē q̄ philoſophia forte eſt illa que cōſiderat de nobiliſſima cauſarū. ſ. de primo fine ⁊ forma prima: incepit in hoc tractatu declarare hoc ſm demōſtratōnē ⁊ declarationē perfectā: ⁊. d. vnus quidē ſcientie ⁊c̄. i. dicamuſ igiť q̄ manifeſtū eſt per ſe hic eſſe aliquā ſcientiā que cōſiderat de ente inq̄tum eſt ens: ⁊ de accidentibus eſſentialibus enti in eo q̄ eſt ens. Deinde. d. ⁊ iſta ſcientia ⁊c̄. i. ⁊ apparet q̄ iſta conſideratio non eſt alicuius ſciētie ſcientiaz particulariū. manifeſtum eſt enī q̄ non eſt alicuius ſciētie ſcientiarū particulariū conſideratio de ente ſm q̄ eſt ens ſed tm̄ eſt ſcientiarū particulariū cōſideratio de accidentibus que accidunt alicui parti partiū entiū: accipiēdo illaz partē quaſi diſtinctā ab ente: ſicut faciunt ſcientie mathematice que accipiunt numeros ⁊ magnitudines diſtinctos ab ente: ⁊ cōſiderat de eis ⁊ ſuis accidentibus eſſentialibꝫ ⁊ ſimiliter etiā ſcientie naturales conſiderant de quadam parte entis. ſ. de ente mobili ⁊ de accidētibus eſſentialibꝫ eidem ſm q̄ eſt mobile: ⁊ de motu. Deinde. d. ſi igiť inquiſitio principioz ⁊c̄. i. ⁊ qum manifeſtū eſt q̄ nos querim⁹ in hac arte principia vltima que ſunt principia ſimpliciter manifeſtū eſt q̄ querendū eſt iſta principia iſtoz principioz ſenſibiliū ſm iſtū modum ſm quem querimus principia nature exiſtentis per ſe: ⁊ intendit q̄ principia ſimpliciter debent queri de entibus que ſunt ſimpliciter. ⁊ ſi acciderit quibuſdaz ut ſint ſenſibiles non ſimplices tunc nō queruntur iſta eis principia niſi ſm q̄ ſunt entia ſimpliciť non ſm q̄ ſunt entia. Ut. g. mobilia aut mathematica. Deinde. d. ⁊ qū queſiuerit iſta principia ⁊c̄. i. ⁊ propter hoc q̄ dixim⁹ qñ antiqui querunt principia prima entium ſm q̄ ſunt entia ⁊ non querunt ea entium que ſunt huiuſmodi tunc queſtio eoz hominū in cauſis eſt accidētaliter: ⁊ intendit q̄ qum queſiuerūt cauſas entis ⁊ non queſiuerunt cauſas entiū tranſmutabiliū. Ut. g. tunc queſtio eoz fuit eſſentialis: ⁊ ſi quererent cauſas entiu propriozꝫ tunc eſſet queſtio accidentalis.

Ens autem multis modis dicit ſed ad vnū ⁊ ad vnam aliquam naturā ⁊ non equiuoce: ſed quemadmodū ſalubre omne ad ſanitatem. hoc quidem in conſeruatōne: aliud vo in actione: aliud vo quia eſt ſignū ſanitatis. hoc autē quia illi⁹ eſt ſuſceptibile ⁊ medicabile ad medicinam: hoc enī in habendo medicinā dicit medicabile: illud vo in exiſtendo bene natum ad ipſam: ⁊ aliud p actus medicatiue. ſimiliter autē ⁊ alia ſumemus his dicta: ita vo ⁊ ens multipliciter dicit quidez ſed omne ad vnū principiū: hec quia ſubſtantie entia dicuntur: illa vo quia paſſiones ſubſtantie alia vo quia via ad ſubſtantiaz: aut corruptiōes aut priuationes: aut qualitates: aut effectiua: aut generatiua ſubſtantie: aut ad ſubſtantiā dictorū: aut horuz cuiuſdam negationes: aut ſubſtantie: quapropter ⁊ non ens eſſe non ens dicim⁹: quēadmodū ergo ⁊ ſalubriū omniū vna eſt ſcientia ita hoc ⁊ in aliis. non enī ſoluz eoz que ſm vnū dictoz eſt vnius ſcientie ſpeculari: ſed ad dictorū ad vnam naturā etenī hoc mō quodaz ſm vnū dicuntur. palam ergo quia ⁊ entia vnius eſt ſpeculari inquantū entia: vbiqz vo propriē primi eſt ſcientia. ⁊ ex quo alia pēdent ⁊ propter quod dicunť. ergo ſi eſt hoc ſubſtantia ſubſtantiazꝫ oportet principia ⁊ cauſas habere philoſophuz: ois autem generis ⁊ ſenſus vnus vnius ⁊ ſcientia: ut grāmatica vna ens omnes ſpeculať voces: quapropter ⁊ entis inquantū ens quaſcūqz ſpecies ſpeculari vnius eſt ſcientie genere: ſpecies autem ſpecierum.

Ens igitur dicitur multipliciter: ⁊ non dicit equiuoce ſed attribuit vni rei ⁊ vni nature: ſicut omne ſanans attribuit ſanitati. quoddā enī dicit ſanū quia conſeruat ſanitatē: quoddā autem ſic quia facit ſanitatē: ⁊ quoddam quia ſignificat: ⁊ quoddā quia recipit. ⁊ ſimiliter eſſe medicū medicine: quoddam enī dicitur medicū quia acquirit medicinam: ⁊ quoddam quia conuenit medicine: ⁊ quoddam quia eſt actiuū medicine: ⁊ ſm hunc modū poſſibile eſt nobis inuenire res que attribuūť vni rei ſicut iſta que diximus. ⁊ ſimiliť etiā ens dicit multis modis: ſed omnes illi modi attribuunť vni rei. quedā enim dicunť entia quia ſunt ſubſtantie: ⁊ quedā etiā quia ſunt paſſiones ⁊ quedam accidentia: ⁊ quedā quia ſunt vie ad ſubſtantiā: aut ad relatōnē: aut quia ſunt nō ens aut qualitates: aut agentes: aut facientes ſubſtāziaz: aut aliud eoz que dicunť eſſe in ſubſtantia: aut quia negant aliquod iſtoz accidentium: aut ſubſtantiā. ⁊ ſimiliter dicimus etiā de eo qō non eſt ens vnū quod non eſt ens: quēadmodū igiť ſcientia ſanoz eſt vna ſicut ſcientia aliorum ſimilium. non enīz eſt vnius ſcientie conſideratio de rebus que dicunť de vno tm̄: ſed etiā cōſideratio de rebus que attribuūtur vni nature. iſta enīz dicunť de vno quoquo modo: manifeſtū eſt igitur q̄ vnius ſcientie eſt conſideratio de entibus vniuerſaliter: ⁊ ſcientia que eſt ſcientia in rei veritate in omnibus rebus eſt ſciētia rei prioris per quā continuanť alie res ⁊ propter quā vocātur ⁊ dicunť. ſi igiť hoc prius ſit ſubſtantia manifeſtū eſt q̄ cognitio principioz ⁊ cauſarū ſubſtantie debet eſſe in philoſopho: ⁊ vnūquodqz genus habet vnā ſcientiā. Ut. g. ſcientia vocis eſt vna: ⁊ oz conſiderare in omnibus vocibus: ⁊ ideo dicim⁹ q̄ conſideratō de omnibus formis entis vniuerſaliter eſt vnius ſcientie ſm genus: forme autem ſunt forme formarum.

2 Qum autē declarauit q̄ vna ſcientia debet cōſiderare de ente ſm q̄ ens eſt: vult declarare q̄ hoc nomē ens nō eſt equiuocū. ſi enī eſſet equocū nō cōſideraret de eo vna ars: ⁊. d. ⁊ ens dicit multis modis ⁊c̄. i. ⁊ hoc nomen ens dicit multis modis ⁊ nō equiuoce ſicut canis: qui dicitur de latrabili ⁊ marino: neqz vniuoce: ut animal de boie ⁊ aſino: ſed eſt de nominibus que dicunť de rebus attributis eidē: ⁊ ſunt media inter vniuoca ⁊ equiuoca: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ſed attribuitur vni rei ⁊c̄. i. ⁊ iſta que

UVA. BHSC. IyR_012

attribuunt eidem non attribuunt eodē modo sed modis diuersis: ꝛ quedā attribuunt eodem mō sed diuersant ſm magis ꝛ minus: sicut hoc nomē substantia que dr de formis ꝛ de individuo. ꝛ quia sana attribuūt sanitati modis diuersis: sicut nouē predicamenta attribuunt ad esse quia sunt in vero ente qō est substantia modis diuersis: incepit notificare diuersitatē modoꝝ qui inueniunt in talib⁹ nominibus ad demonstrandū ꝙ ita est de hoc noie ens cuꝫ substātia ꝛ cū alijs predicamētis: ꝛ.d. quoddā eni dicit sanū ꝛc̄.i. quedaꝫ.n. dicunt sana qꝛ attribuunt sanitati hoc modo.s. quia conseruant sanitatē: sicut dicimus ꝙ exercitiū est sanū quia cōseruat sanitatē: ꝛ quedā attribuuntur sanitati quia faciunt eā: sicut dicimus ꝙ potio accepta est sana. ꝛ similiter dicimus sanū signū qō nunciat sanitatē: sicut dicimus de creticis laudabilibus. ꝛ similiter dicimus sanū illud quod cito recipit sanitatē sicut corpus mundū ab humoribus. ꝛ qum induxit ea que attribuūt vni fini: induxit exemplū etiaꝫ de rebus que attribuunt vni agēti ꝛ.d. ꝛ similiter attribuit esse medicū medicine.i. ꝛ similiū omne adiuuās actionē medicine attribuit medicine: ꝛ intendebat per hoc declarare ꝙ attributa ei: aut attribuunt eidem fini: aut eidē agenti: aut eidē subiecto: sicut nouem predicamenta sb̄e. D.d. quoddā eniꝫ dicitur medicū ꝛc̄.i. quoddā.n. dicit medicū quia acq̄rit artē medicine. U.g. homo medicus: ꝛ quedā quia conuenit actioni medicine. U.g. dieta. D.d. ꝛ quedā que facit actionē medicine lꝫ nō sit medicus. vetula eni que medicabat cum illa herba sicut dicitur agebat actōnē medicalem lꝫ non erat medica. Deinde. d. ꝛ similiter ens etiaꝫ dicit multis modis: sed illi modi attribuunt vni primo.i. ꝛ similiter hoc nomē ens lꝫ dicat multis modis: tn̄ in omnibus dicit ens quia attribuitur primo enti.s. substantie: ꝛ iste attributiones in vnoquoq; eoꝝ sunt diuerse. predicamēta eni attribuunt substātie non quia est agens aut finis eoꝝ: sed quia cōstituūt per illaꝫ ꝛ subiectū est eoꝝ. ꝛ vniuersaliter non dicuntur entia nisi quia sunt dispōnes entis: ꝛ multi homies negāt ea esse: albedo eni non est sed albū. Deinde incepit declarare modos ſm quos attribuunt sb̄e: ꝛ.d. quedam enim dicuntur ens. ꝛc̄.i. quoddā dicit ens quia est existens p se ꝛ est substantia: ꝛ quoddā dicit ens quia est passio substātie. ꝛ intendit per viā ad substantiā motū ad substantiaꝫ. motus eni dicit ens qꝛ est via ad verū ens. ꝛ intendit per relationē quia est comparatio entis ad ens: ꝛ intendit relationē que dr ens ſm ꝙ determinatū est in alijs locis. ꝛ dr etiā ens illud quod est priuatio entis. ꝛ hoc nomen etiam ens dicit modo cōsimilitudinis. dr eni sb̄a illud quod facit substantiā: sicut dicentes hic esse virtutes ꝛ formas facientes substātiā. ꝛ similiter dicit ꝙ elemēta substantie sūt substantie: ꝛ hoc intendebat quꝫ.d. aut generantia sb̄aꝫ. D.d. aut aliud.i. ꝛ dicit etiā ens illud quod existit in sb̄a: ꝛ hoc vniuersale est ceteris predicamētis. D.d. aut qꝛ negant ꝛc̄.i. qm̄ quēadmodū hoc nomē ens dicit de omnib⁹ istis modis ita etiā dicit de negatione ꝛ affirmatiōe: ꝛ intendebat per hoc ꝙ hoc nomē ens dicit de primis intelligibilibus ꝛ secundis: ꝛ sunt res logice. ꝛ qum declarauit ꝙ hoc nomē ens dicit omnibus modis istis: incepit declarare ꝙ cognitio eoꝝ que dicunt tali modo est vnius scie: ꝛ.d. quēadmodū sciētia sanoꝝ ꝛc̄.i. ꝛ quēadmodū igitur scientia vna considerat de rebus attributis sanitati. s. medicina: ita vna scientia debet considerare de omnibus attributis enti. D.d. qm̄ non est vnius scientie consideratio ꝛc̄.i. res eni que habent vnā scientiā non tm̄ sunt quaruꝫ subiectuꝫ est vnū genere aut specie dicto vniuoce: sed ōꝝ esse attribuitur vni fini: aut vni agenti: aut vni subiecto: ꝛ dixit hoc quia ista est dispositio entium. s. que attribuunt vni fini aut vni complemēto: ꝛ hoc est quesitū in hac scia

Deinde. d. ꝛ quia ista dicunt ꝛc̄.i. ꝛ quia declaratuꝫ est ꝙ hoc nomē ens dicit mō modoꝝ reruꝫ de quibus dr hoc nomen vnū: manifestuꝫ est ꝙ vna scientia cōsiderat de ente. ꝛ dispositio in hoc modo generis est sicut dispositio in genere qō dicit vniuoce: quia predicabilia essentialia inueniunt in hoc genere qō dicit multipliciter: sicut inuenit in genere qō dicit vniuoce: sed hoc non inuenit in genere qō dr equiuoce: ꝛ lꝫ inueniat in quodā aliquod verum: tamē nō est essentialiter: possibile est eni ut aliquod predicabile predicet vere de aliquo noie equiuoco. U.g. omnis canis est pulcher: sed non inuenitur in eis predicabile essentiale dio. D.d. ꝛ scientia que est scia in rei veritate ꝛc̄.i. ꝛ manifestuꝫ est ꝙ vera scientia in talibus rebus que dicunt per attributionē est scientia primi qō est in illo genere per cuius cōtinuationē cū alijs attribuunt illa alia ei ꝛ a suo nomine denominant. D. dedit aliā ꝓpositionē manifestaꝫ ꝛ dixit: si igit hic prius substātia est ꝛc̄.i. si igit prius decem entiū est substantia ut post declarabit: ꝛ philosophus est ille qui scit primas causas omniū: necesse ē ut cognitio ꝑncipioꝝ substantie sit accepta in diffinitōne philosophi. dr eni ꝙ philosophus est ille qui scit principia ꝛ causas substātie. ꝛ ista est declaratio predicte questionis in qua dicit vtrū vnius scientie est cōsideratio de substantia aut non. D.d. sed vnūquodq; genus ꝛc̄.i. ꝛ etiaꝫ manifestum est ꝙ quodlibet genus entiū habet vnā artem ꝛ vnā scientiam considerantē in omnibus speciebus illius generis. U.g. ꝙ sonus est vnū genus ꝛ habet vnā sciētiā considerantem in omnibus speciebus sonoꝝ. s. musicā. D.d. ꝛ ideo dicimus ꝙ consideratio ꝛc̄.i. ꝛ hoc qō.d. manifestū est ex predictis. posuit eni ꝙ qōlibet vnū genus habet vnā scientiā ꝛ manifestū est ꝙ ens est vnū genus: ḡ ens habet vnā sciētiā. D.d. forme autē sunt forme formarū. i. forme autez quas quidā dicunt considerāde sunt in hac scientia. sicut enim apud dicentes eas forme formarū entium: ꝛ ita hec scientia considerat de formis: ergo considerat de formis formarum.

Si igitur ens ꝛ vnum idem ꝛ vna natura eo ꝙ se ad inuicē consequūtur sicut principiuꝫ ꝛ cā sed non vt vna ratione ostensa. nil aūt differt nec si similiter suscipiam⁹ sed ꝛ peropere magis. ideꝫ enim ꝛ vnus homo ꝛ homo ꝛ ens homo ꝛ nō diuersum aliquid ostendit ſm dictionē repetitaꝫ homo ꝛ ens homo ꝛ vnus homo: palā autē qꝛ non separant nec in generatione nec in corrupti one: similiter autē ꝛ in vno: quare palā quia additio in his idem ostendit: ꝛ nihil aliud vnū p:ter ens. Amplius autez cuiuscūqꝫ substantia est vnū non ſm accidens: similiter autē ꝛ ꝙ quideꝫ ens aliquid: quare quodcūqꝫ vnius sunt species tot ꝛ entis: de quibus ꝙ quid est eiusdeꝫ scientie genere speculari. dico autez de eodem ꝛ simili ꝛ alijs talibus: fere autem omnia reducunt contraria in principium.

Vnū autē ꝛ ens qū sint idem ꝛ habent eandem naturā consecutio vtriusqꝫ ad alterū est sicut consecutio principij ꝛ cause vnius ad alterū non quia eadeꝫ diffinitio significat vtrūqꝫ: nulla autē differentia est inter ea: ꝛ si existimantes fuerimus tali existimatione. sermo eni dicētis homo vnus: aut homo est: aut homo iste: idē significat ꝛ non diuersa significat apud iterationē. manifestū est enim ꝙ sermo dicens homo iste: ꝛ homo vnus: ꝛ homo est: non significat diuersa: quꝫ nō sit differentia int̄ dicere homo iste ꝛ homo: neqꝫ in generatione neqꝫ in corruptiōe: ꝛ similiter est etiā de vno. manifestuꝫ est igit ꝙ additio in istis

UVA. BHSC. IyR_012

ſignificat idem ⁊ nō ſignificat vnū aliud ab ente ⁊ etiā dicamus q̄ ſubſtātia ē vna non modo accidentali: ⁊ ideo dicimus q̄ ſubſtantia cuiuſlibet eſt ens: manifeſtū eſt igit q̄ forme vnius ſūt ſm numerū formarū entis: ⁊ vnius ſcientie eſt conſideratio ſimpliciter de iſtis formis. ſ. q̄ vnius ſcientie eſt conſideratio de cōuenienti ⁊ ſimili ⁊ de alijs rebus ſimilibus: ⁊ vniuerſaliter omnia contraria attribuunt huic prime ſcientie.

3 Qum declarauit q̄ vnius ſcientie eſt conſideratio de ente ⁊ de cauſis ſuis. ſ. ſubſtātia ⁊ de cauſis ſubſtātie: vult etiā declarare q̄ iſtius ſcientie etiā eſt conſideratio de vno ⁊ d. vnū enim ⁊ ens ꝛc̄ .i. conſideratō autē de eo qō ſignificat vnū eſt iſtius ſcientie etiam qm̄ vnū ⁊ ens: aut ſignificant idem omnibus modis. ſ. diffinitione ⁊ ſubiecto: aut vtrūq̄ conuertit ſuper alterū ⁊ conſequit illum: quia ſignificant eandē naturā ſubiecto ⁊ duas diffinitiōes: ſicut principiū ⁊ cauſa. nulla enī eſt differentia in hoc quod intendimus inter iſta duo. ſ. q̄ quomōcūq̄ ſit illud qui conſiderat de ente debet conſiderare de vno: ⁊ ſi exiſtimātes fuerimus q̄ diuerſas habent diffinitiōes: tn̄ manifeſtū eſt per ſe q̄ perfecte conſequūt ad inuicē. omne enim ens eſt vnū ⁊ cōuerſo: ⁊ iſta eſt conſecutio quā dixit. ⁊ quz dixit q̄ nulla eſt differentia inter has duas opiniōes de vno ⁊ ente. ſ. in hoc q̄ ſcientia vna debet conſiderare de eis: incepit declarare ea ſignificare eādē naturā in forma: lz diuerſificent ſm modū: ⁊ d. ſermo enī dicētis ꝛc̄ .i. ⁊ eſt neceſſe ut vnū ⁊ ens ſignificent eandē naturā non duas naturas diuerſas: quia eadem natura intelligit qum dicimus vn⁹ homo: aut homo eſt. i. ens: aut iſte homo: quia iſte dictōnes iterant: lz importent diſpōnes diuerſas. Deinde cōfirmauit hoc: ⁊ d. ſermo enī dicens ꝛc̄ .i. qm̄ quēadmodum manifeſtum eſt q̄ nulla differentia eſt inter dicere iſte hō: ⁊ homo: neq̄ in generatione: neq̄ in corruptiōe: ita eſt inē dicere homo: ⁊ iſte homo vnus. ſ. q̄ quēadmodū nō numerat ſubiectū quando dicimus iſte homo ⁊ homo: neq̄ in generatiōe: neq̄ in corruptiōe: quia dicere nec in generatiōe nec in corruptione eſt duplex negatio hominis: ita etiā eſt qum dicimus: iſte homo: ⁊ iſte homo vn⁹. hoc enī nomē vnū ſignificat ex eo negationē ⁊ eſt priuatio diuiſibilitatis. Auicenna aūt peccauit multū in hoc q̄ exiſtimauit q̄ vnū ⁊ ens ſignificant diſpōnes additas eſſentie rei: ⁊ miruz eſt de iſto homine quomō errauit tali erroꝛe: ⁊ iſte audiuit loquentes in noſtra lege cum quoꝝ ſermonibus admiſcuit ipſe ſuā ſcientiā diuinā. dixit enī q̄ diſpoſitionū quedā ſunt intentionales: ⁊ quedā animales ſiue eſſentiales: ⁊ dixit: q̄ vnū ⁊ ens reducunt ad eſſentiā diſpoſitā per illā: ⁊ non ſunt diſpōnes addite eſſentie: ſicut eſt diſpoſitō in albo ⁊ nigro ⁊ vno: ⁊ iſte homo ratiocinat ad ſuā opinionē dicendo: q̄ ſi vnū ⁊ ens ſignificant idez: tunc dicere ens eſt vnū eſſet nugatio quaſi dicere vnū ē vnū: aut ens eſt ens: ⁊ hoc non ſequereť niſi diceremus q̄ dicere de aliquo q̄ eſt ens ⁊ vnum q̄ ſignificant eandē intentionem ⁊ eodē modo. nos autē dicimus q̄ ſignificāt eandez eſſentiā ſed modis diuerſis: nō diſpōnes diuerſas eſſentie additas ⁊ ſm hoc non eſt differentia apud iſtū hominē inter ſignificatiōes q̄ ſignificant eandē naturā modis diuerſis abſq̄ eo q̄ ſignificēnt intentiones additas illi: ⁊ inter ſignificationes que ſignificant in eadē eſſentia diſpōnes additas illi .ſ. diuerſas ab ea in actu. ⁊ fecerunt errare illū hominem res quaꝝ quedam eſt quia innuit hoc nomē vnū de genere hominū denominatiuoꝝ: ⁊ iſta nomina ſignificant accidens ⁊ ſubſtantiā: ⁊ etiā quia exiſtimauit q̄ hoc nomen vnū ſignificat intentionē in re carentez diuiſibilitate: ⁊ q̄ illa intentio eſt alia ab intentione que eſt natura illius rei ⁊ etiā quia exiſtimauit q̄ vnū dictum de omnibus predicamentis eſt illud vnū quod eſt principiū numeroꝝ: nūerus autē eſt accidens. vnde opinatus fuit iſte q̄ hoc nomē vnū ſignificat accidens in entibus: ⁊ non intellexit q̄ vnū quod eſt principiū numeroꝝ eſt ex entibus de quibus dr̄ hoc nomen vnū: lz ſit magiſ dignū hoc ſicut ſcies in nono tractatu iſtius libri. D. d. manifeſtū eſt q̄ additio ꝛc̄. ⁊ intendit per additionē hoc quod addimus vnū ⁊ ens eidez. U. g. qñ dicim' iſte homo ⁊ iſte homo vnus: ⁊ qñ dicim' iſte homo ⁊ iſte homo: nec in generatiōe nec in corruptiōe ⁊ iſte due ſignificatiōes ſunt idem: qz dicere iſte hō ſignificat vnū hominē per conſignificationē: ⁊ qum ꝓpalat hoc nomē vnū non erit differentia inter duas ſignificationes niſi qz in illo ſignificat vnuz per conſignificationē: ⁊ hic ꝓpopalationē. Deinde induxit aliā ratōcinationē ad declarandū q̄ vnū ſignificat de re diſpoſita ſuā naturā non rē additā illi: ⁊. d. ⁊ etiā ſubſtantia cuiuſlibet ꝛc̄. i. ⁊ etiā apparet q̄ vnū nō dicit de re addita nature diſpoſite ex hoc quia ſba cuiuſq̄ rei eſt vna eſſentialiter: nō per rē additaz illi: qm̄ ſi res eſſet vnū per aliquā rem additā ſue nature ſicut credit Auicenna tunc nihil eſſet vnū per ſe ⁊ p ſuaz ſubſtantiā: ſed per rem additā ſue ſubſtātie: ⁊ illa res que eſt vna ſi dicit q̄ eſt vna per intentionē additā ſue eſſentie queret etiā de illa re per quam ſit vna: ⁊ per quid ſit vna: ſi igit ſit vna per intentionē additaz illi reuertet queſtio ⁊ procedet in infinitū. Deinde. d. ⁊ ideo dicimuſ q̄ ſubſtātia cuiuſq̄ vnius cōmunis ē eſſe eius. i. ⁊ ideo dicimus q̄ ſba cuiuſlibet vnius per quā eſt vnū eſt ſuū eſſe per quod eſt ens. D. d. manifeſtū eſt igit q̄ forme vnius ſunt ſm numerum formarū entis. i. declaratū eſt igit ex hoc ſermone q̄ forme quas ſignificat vnū ſunt ſm numerū formarū ⁊ naturarū quas ſignificat ens. ſ. q̄ vtrūq̄ ſignificat decē predicamenta. D. d. ⁊ vnius ſcientie eſt cōſideratio ꝛc̄. i. ⁊ manifeſtū etiā q̄ vnius ſcientie eſt conſideratio de omnibus iſtis formis ⁊ de ꝓpꝛijs eis ⁊ cōſequentibus ipſas: ⁊ iā diximus prius q̄ vnius ſcientie eſt conſideratio ꝛc̄ .i. q̄ iſta ſcientia conſiderat de conuenienti ⁊ de diuerſo: ⁊ ſimili ⁊ diſſimili ⁊ eodem ⁊ equali ⁊ inequali: ⁊ vniuerſaliter de omnibus contrarijs conſiderat: ⁊ reducit ea ad prima cōtraria. omnia enī contraria ſunt conſequētia ens ſm q̄ eſt ens: ⁊ cōſideratio iſtius ſciētie eſt de primis cauſis in vnaquaq̄ iſtarum rerum.

Speculata ſunt autem a nobis ⁊ in egloga contrarioꝝ: ⁊ tot partes ſunt philoſophie quot ſubſtantie: quare neceſſariū eſt aliquā primaz ⁊ habitā ipſis. ſtatim enī exiſtunt genera habentia ens ⁊ vnum: quapꝛopter ⁊ ſcientie hec ſequūtur Eſt enī philoſophus ut mathematicus dictus. eteni hoc partes habet ⁊ prima quedam ⁊ ſecūda eſt ſcientia ⁊ alie conſequenter in mathematicis. qm̄ autē vnius eſt oppoſita ſpeculari: vni aūt opponit pluralitas: negationē autē ⁊ priuationē vnius eſt ſpeculari propter vtroq̄z modo ſpeculari vnum cuius negatio aut priuatio aut ſimpliciter dicta qa non ineſt illi aut alicui generi. huic quidez ergo vni differentia adeſt: propter quod in negatione illius enī abſentia negatio eſt: in priuatione vo ſubiecta quedā fit natura de qua priuatio dicit. vni autē pluralitas opponit: quare ⁊ oppoſita dictis diuerſumq̄z ⁊ diſſimile ⁊ ineqle: ⁊ quecūq̄z alia dicunt aut ſm eadez: aut ſm pluralitatē ⁊ vnū eſt dicte cognoſcere ſcientie: quoꝝ vnū quidem aliquid contrarietas eſt: differentia enim quedam contrarietas eſt: differentia autez diuerſitas: quare qm̄ vnum multipliciter dicitur ⁊ hec multipliciter quidē dicent: attamen vnius oia cognoſcere eſt: non alterius enī ſi multipliciť

UVA. BHSC. IyR_012

ſed ſi nec ſm vnuz nec ad vnū rationes referant alterius tūc quoniā vo omnia ad primū referūt ut quecunqz vnū dicunt ad primū vnū. ſimiliter dicendū eſt de eodem ⁊ de diuerſo ⁊ contrarijs ſe habere:ergo diuiſuz quotiens dicit ſingulum ſic reddendū eſt ad primū in ſingulis predicamētis quō ad illud dicit:hoc enī in habendo illud: illa vo in faciendo: alia vo ſm aliquos dicentes tales modos.palam ergo q̄ in dubitationibus dictum eſt quia vnius eſt de his ⁊ de ſubſtātia ſermonem habere:hoc autem erat vnū eorum que in dubitationibus.

Et nos perſcrutabimur de hac opinione cuz diſtinguemus ꝓtraria:⁊ diuiſiones ⁊ partes philoſophie ſunt ſm numerū ſubſtantiarū.manifeſtū eſt igitur q̄ iſte ſubſtātie habent vnā ſubſtantiā priorez illis ⁊ altiorē omnibus neceſſario cuius prima genera ſunt vnū ⁊ ens: ⁊ ideo ſcientie conſequūt hec genera. phyſicus enī aſſimilatur mathematico. ſcientia enīz mathematica habet partes: ⁊ iſtaruz ſcientiarū mathematicarū:hoc eſt primū:⁊ hoc eſt ſecunduz: ⁊ ſimiliter de aliis ſm hunc modū. ⁊ qum vna ſcientia debet conſiderare de ſubſtantijs ſm opinionez equaliter: ⁊ equale oppoſitū vni in ſitu eſt multitudo:manifeſtū eſt q̄ vnius ſcientie eſt cōſideratio de negatione ⁊ priuatione:conſideratio enī de vtroqz eſt vna ⁊ vnius: aut erit negatio: aut erit priuatio q̄ dicitur ſimpliciter: quod non eſt hoc: aut alicui generi. inter igit vnū ⁊ negationē eſt differentia: quia negatio eſt ablatio vnius:priuatio autē habet naturā ſubiectā ſibi de qua dicit. qum igitur opponatur i ſitu multitudo vni manifeſtū eſt q̄ opponet in loco diuerſū ⁊ diſſimile ⁊ nō equale ⁊ alia que dicunt hoc modo:aut modo multitudinis.⁊ qum ſcientie quaz diximus eſt cognitio vnius ⁊ contrarietas eſt vnū iſtoz ⁊ vnū dicitur multis modis:manifeſtuz eſt q̄ hec contraria dicunt etiā de multis ſpeciebus: ⁊ vnius ſcientie ē cognitio omniū ſicut eſt cognitio vni⁹: qm̄ ſi iſta dicunt de multis ſpeciebus tūc cognitio omniū non eſt pluriū ſcientiarum:ſed cognitio eoz erit pluriū ſcientiarū quam nō fuerit propriū eis ſicut diximus aliquid vnum ⁊ non dicent de vno: qū igit attribuāt omnia vni primo quod eſt primū eoz.V.g.q̄ omnia que dicunt vnuz attribuunt vni priori: ⁊ ſimiliter dicimus de illo quod dicit idem ⁊ diuerſum ⁊ de contrarijs: oportet igitur determinare primo ſm quot modos dicit vnū quodqz iſtoz ⁊ attributio eoz ſuis principijs:⁊ narrare quō attribuunt eis omnia predicamēta quoddā enī dicit primū quia habet primū quoquo modo: ⁊ quoddā dicit primū quia agit aliquā actionē primi quoquo modo:⁊ quoddā dr̄ primū alio modo iſtoz modoz:manifeſtum eſt igit q̄ oportet ſcire iſta ⁊ declarare diffinitionez eoz ⁊ diffinitionem ſubſtantie. ⁊ iſta queſtio eſt vna earum de quibus perſcrutati ſumus in capitulo queſtionum.

4 Et nos perſcrutabimur ⁊ declarabim⁹ q̄ cognitio oiuz contrarioz attribuit huic ſcientie prime qū diſtinguemus ſm quot modos dicunt contraria. D.o. ⁊ diuiſiones p̄bie ⁊c.i. ⁊ ſi diuiſiones ⁊ partes ſcientie iſtius que dicit prima philoſophia ſunt ſm numerū ſpecieꝝ ſb̄e:⁊ ſubſtātie ſunt multe: manifeſtū eſt q̄ iſte ſubſtantie habēt vnā ſubſtātiā priorē ⁊ altiorē oībus eoz neceſſario. D.o. ⁊ p̄ma genera eius ſunt ⁊ vnū ⁊ ens.i. ⁊ manifeſtum eſt q̄ genera prima iſtius ſcientie ſunt vnū ens ⁊ ideo cōſequunt genera ptiū vnius ſcientie eoz genera entiū.i. ſm numerū eoz erit ⁊ cōſequūtur partes ſcientie vnius eaz partes entiū que ſūt in illa ſcientia:⁊ ideo numerus partiū iſtius ſcie erit ſz numerū ſpecierū ſubſtantiarū. D.o. phus enī aſſimilat mathematico ⁊c.i. ⁊ diſpoſitio in partibus philoſophie p̄me eſt ſicut eſt diſpoſitio partiū mathematicaz:quēadmodū enī mathematicarū quedā eſt pars prima. V.g. aritheme tica ⁊ geometria:⁊ quedā ſecunda. V.g. aſpectiua ⁊ muſica:ita eſt diſpoſitio in partibus iſtius ſcientie. Pars enim prima eius conſiderat de ſubſtātijs abſtractis.ſ. non p̄ma in doctrina ſed prima in eſſe. Scōa aūt conſiderat de ſb̄a ſenſibili:⁊ hoc eſt ſm primū in eſſe. primū autē in cogniti one eſt ſubſtantia ſenſibilis: conſideratio.n. de ſubſtantia ſenſibili ⁊ accidentibus ſuis eſt prima in cognitione:conſideratio autē in ſb̄a abſtracta eſt poſtrema in cognitione ⁊ prima in eſſe:⁊ ideo dr̄ ſcientia mathematica. ⁊ quz declarat q̄ iſta ſciētia cōſiderat de vno cui opponit multitudo ⁊ cōſideratio de oppoſitis eſt vnius ſcientie: incepit declarare hoc:⁊.o.⁊ quz vnius ſciētie eſt cōſideratio ⁊c.i. ⁊ qū neceſſe eſt ut eadē ſcientia conſideret de oppoſitis in ſubſtantijs ⁊ multitudo opponit vni: manifeſtū eſt qum iſta ſcientia conſideret de vno:q̄ debet cōſiderare de multitudine. D.o. manifeſtū eſt igit ⁊c.i. neceſſe eſt ut conſideratō iſtius ſciētie ſit in affirmatiuo ⁊ negatiuo: ut cōſideret etiā de vno ⁊ multitudine ;quia vnū aut ſignificat negationez multitudinis:aut priuationē eius.ſ. priuationē abſolutam non priuationem que eſt alicuius in aliqua hoza ⁊ non in alia ⁊ in aliquo ſubiecto ⁊ nō in alio. D.o. inter igit vnuz ⁊ negationē ⁊c.i. ⁊ diximus q̄ vnū ⁊ multū:aut opponūt ſm negationē ⁊ affirmationē:aut ſm habitū ⁊ priuationē q⁊ differentia eſt inter priuationē ⁊ negationē. negatio enī eſt ablatio alicuius negati ſimpliciter. priuatio autē ē ablatio eius a natura terminata:⁊ quz illa natura fuerit diſpoſita per priuationē erit illud in forma affirmationis: ⁊ hoc intendebat qum dixit:de qua dr̄ priuatio:⁊ differentia inter negationē ⁊ priuationem declarata eſt in logica. modus aūt ſz quē vnū ⁊ multū ſunt oppoſita declarabit in tractatu in quo loquit de vno ⁊ multo ⁊ de aliis contrarijs. Deinde.o. qum igit fuerit oppoſituz in ſitu vnum multo manifeſtū eſt ⁊c.i. ⁊ manifeſtū eſt q̄ qum oppoſitū vnius eſt multū q̄ idez opponit diuerſo:⁊ ſimile opponit diſſimili: ⁊ equale opponit ad non equale: ⁊ talia ſimilia que opponunt ſibi hoc modo:aut modo vnius ⁊ multi. D.o. ⁊ qum ſcientie quā diximus eſt cognitio ⁊c.i. manifeſtū eſt igitur q̄ iſtius ſcientie eſt ſcire vnū: ⁊ hoc nomen vnū dicitur de contrario ſm q̄ vnū dicitur contrariū: ⁊ vnū dicitur de multo: manifeſtū eſt q̄ hoc nomē contrariū dicitur de multis rebus. D.o. ⁊ vnius ſciētie eſt cognitio omniū ⁊c.i. ⁊ neceſſe eſt propter omnia iſta ut vni⁹ ſcientie ſit cognitio omniū modoz contrarioz:⁊ eſt iſta ſcientia: eſt enim eius cognitō modoz vnius. Deinde.o. qm̄ ſi iſta dicuntur de multis rebus tunc cognitio eorum non erit multarū ſcientiarū. multa enim que ſunt multarum ſcientiarū ſunt multa que non attribuunt vni. iſta autem que attribuunt vni ſunt vnius ſcientie ſicut prius declaratum. D.o. qum igitur attributio omniū contrarioz eſt primo qō eſt primū eorum. V.g. ⁊c.i. ⁊ quz omnia iſta habent primum cui attribuunt: ⁊ fuit neceſſe in hac ſcientia ſcire primū in vnoquoqz ⁊ quomodo attribuunt ei ea q̄ continent in illo genere. V.g. q̄ neceſſe eſt ſcire vnum cui attribuunt omnia que dicunt vnum: ⁊ ſimiliter eſt diſpō de contrarijs ⁊ de eodez ⁊ de diuerſo. oportet igitur preſcire ſm quot modos iſtorum dicitur vnūquodqz eorum: deinde ſcire attributionē eorum ad ſua principia: ⁊ hoc

UVA. BHSC. IyR_012

fecit in tractatu quinto: in illo enī tractatu exposuit intentiones omniū nominū de quibus considerat ista scientia. D.d. ꝛ narrare quomō attribuunt ꝛc̄ .i. ꝛ narrandum est quid est primū in vnoquoq; genere istarū rerum: ista enī inueniunt plus q̄ in vno tractatu. U.g. quia vnū inuenit in quanto ꝛ in quali ꝛ in substātia: ꝛ primo querendū est primū in p̄dicamēto substātie: deinde in vnoquoq; alio⁹ predicamento⁹. D.d. quoddā enīz dicit primū q̄ habet primū ꝛc̄. i. ꝛ similiter oportet scire fm quot modos dicit primū: quoddā. n. dicit primū quia habet spēm specieruz primi: ꝛ quoddā dr̄ primū non quia habet aliquā speciez specierū primi: sed quia habet aliquā actionē aut passionē primi. i. aut agit aut recipit actionē aliam actionū p̄mi D.d. manifestum est igit̄ q̄ oportet scire ꝛc̄. i. ꝛ qum ita sit est manifestū q̄ oportet philosophū scire diffinitōes ista⁹ rerum ꝛ diffinitiones substantie que est causa omniū isto⁹ D.d. ꝛ ista questio est vna earū ꝛc̄. i. ꝛ ista que hic declarauimus esse considerāda in hac scientia est vna questionū difficilium de quibus perscrutati fuimus in tractatu precedenti.

Et philosophi est de omnibus posse speculari: nam si non philosophi quis erit qui inuestigabit: si idem Socrates ꝛ Socrates sedens: aut si vnuz vni contrariū: aut quid est contrariū: aut quotiens dicit: similiter autez ꝛ de alijs talibus: qm̄ ergo vnius inquantū est vnū: ꝛ entis inq̄ntū est ens eedē fm se passiones sunt: sed non inq̄ntū vnum: aut linee: aut ignis: palā quia illius sciētie est: ꝛ quid sunt cognoscere ꝛ accidētia ipis: ꝛ sic non peccant qui de ipsis intendebant quasi non philosophantes. sed quia primuz est substantia de qua nihil audiunt quare substantie oio obliuiscunt: qm̄ sicut sunt ꝛ numeri ꝛ inquantū nūerus proprie passiones: ut imparitas: paritas: cōmensuratio: eq̄litas: excedentia: ꝛ defectio: ꝛ hec fm se ꝛ ad inuicē insunt numeris. similiter autez ꝛ de solido: ꝛ imobili ꝛ mobili: ꝛ leui ꝛ graui: sūt alia proprija: sic ꝛ enti inquantū est ens sunt quedaz proprija: ꝛ ea sunt de quibus est philosophi perscrutari veritatē. signū aūt dialectici nanq; ꝛ sophiste eandem subinduūt figurā philosopho quia sophistica apparens solum est sophia: ꝛ dialectici de omnibus disputant: omnibus autem ens cōmune est. disputant autez de his videlicet q⁹ philosophie sunt ipsa proprija: nam circa idez genus versant ꝛ sophistica ꝛ dialectica cū philosophia: sed differt ab hac quidez modo potestatis: ab illa vo vite proheresi. est autē dialectica tētatiua de quibus philosophia est sciens: ꝛ sophistica quidē visa: ens vo non.

Et oportet philosophū habere posse considerandi in omnibus istis qm̄ si hoc non est philosophi quis igit̄ debet perscrutari uel cōsiderare de sermone dicentis q⁹ Soz. est sedens: ꝛ de sermone dicētis q⁹ Soz. ē stans: ꝛ si isti duo sermones sunt idem: ꝛ si vnuz est contrariū alteri: quid est contrariū ꝛ fm quot modos dicit: ꝛ similiter de alijs similibus. qum igit̄ ista ꝛ similia sint per se passiones vnius solius: ꝛ passiones entis simpliciter ꝛ non sunt passiones vnius ꝛ entis fz q⁹ sunt numerus: aut linea: aut ignis: manifestuz est q⁹ scientia que notificat vnū ꝛ ens debet scire qd sit vnuz ꝛ ens: ꝛ que sunt accidentia que accidūt eis: perscrutantes igit̄ de talibus rebus nō peccant: quia nō perscrutant̄ de rebus philosophie sed peccant quia non perscrutant̄ de substantijs istarum rerum que sunt priores. quēadmodū. n. numerus fm q⁹ numerus habet accidentia propria. s. par ꝛ impar: ꝛ equale ꝛ inequale: ꝛ addēs ꝛ diminuens: ꝛ ista sunt numeri per se ꝛ sibi ad inuicem: ꝛ similiter substantia mobilis ꝛ imobilis: ꝛ graue ꝛ non graue habent alia accidentia propria: sic ꝛ ens simpliciter habet accidētia ꝓpria de quibus philosophū oportet perscrutari ꝛ signuz eius est q⁹ logici ꝛ sophiste laborant in hoc q⁹ philosophus debet laborare. scientia enī sophiste est scientia deceptoria tm̄. logici autē loquūtur de omnibus rebus: ꝛ ens est scientia cōmunis omnibus: ꝛ manifestū est q⁹ isti loquunt̄ de istis rebus que sunt proprie philosophie. scientie enim sophistice ꝛ logici reducunt̄ in vnum genus. s. genus philosophie: sed differt philosophia ab altera illarū modo virtutis: ab alia autē per considerationē regiminis vite. logicus enim scit illud quod scit philosophus: sophista autez existimat scire ꝛ nescit in rei veritate.

5 Et oportet ꝛc̄. philosophus debet perscrutari de talibus istis questionibus. s. que contingunt enti in eo q⁹ est ens: qm̄ si philosophus non debet perscrutari de sermone dicentis. U.g. q⁹ Soz. est sedens aut non sedens aut stans: vtrū isti duo diuidant falsum ꝛ verū: aut non. quis igitur debet: ꝛ similiter quis debet perscrutari de cōtrario: vtrū habeat vnū contrariū aut plus: ꝛ quid est contrariū: ꝛ fz quot modos dicit cōtrariū: ꝛ similiter de alijs rebus que assimilant istis. ꝛ intendebat qm̄ quz manifestuz est q⁹ iste questiones perscrutāde sunt in aliqua arte: ꝛ est manifestū q⁹ scientie particulares non perscrutant̄ de eis necesse ē ut ista scientia vniuersalis perscrutet̄ de eis. D.d. qum igitur ista sunt accidentia vnius ꝛc̄ .i. ꝛ quz iste questiones ꝛ sui similes sunt accidentia vnius in eo q⁹ est vnū: ꝛ accidētia entis in eo q⁹ est ens: non accidentia vniuſ in eo q⁹ est vnū aut nūerus: aut linea: aut vnius ignis: neq; accidētia eius fm q⁹ est ens numerus: aut ens linea: aut ens ignis: manifestū est q⁹ scientia que debet declarare ens fz q⁹ est ens: ꝛ vnū fm q⁹ vnū debet scire quid est vnū fm q⁹ est vnuz: ꝛ quid est ens fm q⁹ est ens: ꝛ que sunt accidētia essentialia proprija eis. D.d. perscrutantes igit̄ ꝛc̄. i. q⁹ illi qui opinant q⁹ perscrutatio de istis rebus non est necessaria: non soluz peccant quia dimittunt perscrutationē de rebus de quib⁹ philosophus habet perscrutari: sed ꝛ quia per hoc q⁹ dimittunt perscrutationē de istis: dimittunt perscrutationez de alijs rebus que sunt principia omniū entiū: ꝛ sic accidit eis ut nullū ens sciant quid sit in rei veritate. Deinde dedit rationē super hoc ꝛ dixit: quēadmodū enim numerus fz q⁹ est numerus ꝛc̄. i. ꝛ etiā manifestū est q⁹ quēadmodū numerus fm q⁹ numerus est habet accidentia propria de quibus considerat arithmeticus. U.g. parē ꝛ imparem: ꝛ addens ꝛ diminuens: ꝛ quedā ist⁹ accidentiū sunt accidentia propria quibusdā: ꝛ similiter substātia mobilis habet accidentia ꝓpria: similiter ſba imobilis: ꝛ substantia grauis ꝛ non grauis habent accidentia sibi propria sicut ens fm q⁹ est ens habet accidentia ꝓpria sibi. D.d. ꝛ ista accidentia sunt ꝛc̄. i. ꝛ de istis accidentibus que sunt entis fm q⁹ est ens debet philosophus perscrutari. Deinde d. ꝛ signū eius est qm̄ logici ꝛc̄. i. ꝛ signū eius q⁹ philosoph' dz perscrutari de ente ꝛ de suis accidentibus est: qm̄ illi qui volunt assimilare se philosophis laborāt in perscrutādo de istis intentionibus sicut philosophus debet laborare: ꝛ hoc fuit ita q⁹ isti etiā considerant de ente consideratiōe vniuersali. Deinde. d. scientia enīz sophistica ꝛc̄. i. scientia autem sophistaruz est scientia que existimat esse scientia sed non est sic. logici autē loquunt̄ de his oibus de q̄bus

ſophiſta ⁊ philoſophus:⁊ cõmune eſt eis loqui de ente. ⁊ qum dixit:quia iſti cõueniunt in ſubiecto dedit modũ ſm quez differunt:⁊.d.ſcientia eni ſophiſtarũ ⁊ logicoꝝ ꝛc̃.i. genus enim iſtarũ trium in quo conſiderant eſt vnũ ⁊ eſt ens ſimpliciter: ſed philoſophia vera differt a logica per modum ſcientie. philoſophia eni conſiderat de ente cõſideratione demonſtratiua:logica autẽ conſideratiõe ꝓbabili:ſophiſta vo diuidit ab eis per intentionẽ intentam in vita.ſophiſta eni intendit ſe videri philoſophũ ut acq̃rat gloziam aut aliud gratiarũ humanarũ: philoſophus aũt tm̃ intendit ſcire verum.D.d. logicus ſcit illud quod ſcit philoſophus .i. ⁊ dixit q̃ philoſophia ⁊ logica differunt modo ſcientie: quia logicus ſcit illud qȯ ſcit philoſophus ſed vnus eoꝝ ſcit quod ſcit demonſtratiue: ⁊ alius ꝓbabiliter:ſophiſta autem nullam habet ſcientiã:ſed tm̃ facit exiſtimari ſe eſſe ſcientem ⁊ non eſt.

Amplius autem contrarioꝝ altera coelemẽtatio ꝓuatio ⁊ omnia referunt ad ens ⁊ nõ ens ⁊ ad vnũ ⁊ pluralitatez:ut ſtatus vnus ⁊ motus pluralitatis:entia vo ⁊ ſubſtantiã conſitentur ex contrariis fere omnes componi:omnes.n.principia dicunt contraria:hi nanq̃ par ⁊ impar:illi calidũ ⁊ frigidũ:alij finitũ ⁊ infinitũ:alij amoꝛez ⁊ odiũ:omnia vo ⁊ alia videnť reducta ad vnuz ⁊ pluralitatez. ſumať enim ipſa reductio nobis: principia vo ⁊ omnia q̃ ab alijs ⁊ in genera hec cadunt:palam igiť ⁊ ex his quia vnius eſt ſciẽtie ens inquantũ ens ſpeculari. Omnia nanq̃: aut contraria:aut ex contrariis.principia vo contrioꝝ vnũ ⁊ pluralitas:hec autẽ vni' ſcientie: ſiue ſm vnũ dicunť ſiue non ut forſan habet veritas. Attamen ⁊ ſi multipliciter dicit vnum ad primũ alia dicunť ⁊ contraria ſimiliter: ⁊ propter hoc ⁊ ſi non eſt ens aut vnuz vniuerſaliter: ⁊ idem in omnibus aut ſeparabile ut forſan non eſt: ſz hec quidem ad vnũ: illa vo in eo q̃ conſequunť. Et ideo non eſt geometre ſpeculari quid contrariũ aut perfectum:aut vnũ:aut ens:aut idem:aut diuerſum:niſi ex ſuppoſitione.quodquidez igitur vnius ſcientie eſt ens inquantuz ens ſpeculari: ⁊ que inſunt ei inquantũ eſt ens manifeſtũ: ⁊ quia non ſolum ſubſtantiarũ ſed ⁊ exiſtentiũ eadem eſt theoria:⁊ de dictis: ⁊ de prioꝛe ⁊ poſterioꝛe: ⁊ genere ⁊ ſpecie: ⁊ toto ⁊ parte: ⁊ alijs talibus.

Et etiam quia ꝓuatio eſt vna diuiſionum contrarioꝝ ⁊ omniũ que attribuũtur enti ⁊ non enti: ⁊ vni ⁊ multo:ſicut quieſ attribuiť vni ⁊ motus multo:⁊ omnes concedunt q̃ entia ⁊ ſubſtãtia componunť ex contrariis ⁊ omnes loquẽtes dicunt q̃ principia ſunt contraria: quoꝝ quidã dicunt q̃ principia ſunt par ⁊ impar: ⁊ quidam calidum ⁊ frigidũ: ⁊ quidã finitum ⁊ infinitũ: ⁊ quidaz litem ⁊ amicitiã:⁊ in hoc apparet q̃ oia iſta ⁊ alia attribuunť vni ⁊ multo:⁊ ideo ſciendũ eſt cui attribuunť iſta: principioꝝ autẽ alioꝝ ab iſtis iſta ſunt quaſi genera: ⁊ manifeſtũ eſt ex his q̃ vnius ſcientie eſt cõſideratio de ente. Omnia eni:aut ſunt contraria:aut ex contrariis: ⁊ principia contrarioꝝ ſunt vnũ ⁊ multũ:⁊ vnius ſciẽtie eſt conſideratio de iſtis:⁊ ſi dicunť de vno ⁊ ſi non dicunť:⁊ videť q̃ iſte ſermo cõuenit veritati ſed ſi vnũ dicitur multis modis tũc omnes modi eius attribuunť vni primo: ſicut alia cõtraria attribuunť primo: ⁊ iſte ſermo eſt poſſibilis. ⁊ ſi ens ⁊ vnuz non fuerint idem vniuerſale predicabile de omnibus etiaz:⁊ ſi non differunt ab alijs videť q̃ non eſt ſic: ſed quedam attribuũtur vni ⁊ quedam ei quod conſequiť vnũ:⁊ ideo geometer non habet dicere quid eſt contrariũ:⁊ quid ẽ vnum:⁊ quid perfectum:⁊ idem:⁊ diuerſum:niſi ſm modũ arocenix: manifeſtuz eſt igitur q̃ vna ſcientia habet conſiderationem de ente ſimpliciť ⁊ q̃ iſta ſcientia habet cõſiderare non de ſubſtãtijs tm̃ ſed de his que ſunt ſubſtantiarum etiã .ſ. ꝓdictis ⁊ ante ⁊ poſt:⁊ genere ⁊ forma:⁊ vniuerſali ⁊ particulari:⁊ alijs ſimilibus.

6 Et quia ꝓuatio ꝛc̃.i.⁊ oportet etiam philoſophũ cõſiderare de ꝓuatione ⁊ de modis eius: ꝓuatio enim eſt vna diuiſionũ oppoſitoꝛuz: ⁊ declaratũ eſt q̃ iſta ſcientia conſiderat de oppoſitis ⁊ etiam iſta ſcientia conſiderat de omnibus rebus:⁊ omnia:aut ſunt ens:aut non ens:⁊ ꝓuatio eſt non ens.⁊ intendebat declarare q̃ he due differentie ſunt vniuerſaliozes rerum opinabiliũ ſicut vnuz ⁊ multum rerum entiũm:⁊ dixit: ſicut quies attribuit vni: ⁊ intẽdebat q̃ omne indiuiſibile eſt ũmobile:⁊ omne mobile eſt coꝛpus: ⁊ omne diuiſibile habet multitudinem. Deinde .d.⁊ omnes dicunt q̃ entia ꝛc̃.i. ⁊ omnes conueniunt in hoc q̃ principia ſunt contraria:ꝛz quidam dicunt q̃ ſunt par ⁊ impar. Deinde .d.⁊ hoc apparet ꝛc̃.i. ⁊ apparet de iſtis q̃ omnibus iſtis cõmunia ſunt vnuz ⁊ multum:⁊ ideo ſciendũ eſt a philoſopho prima cõtraria quibus attribuunť omnia cõtraria. Deinde dixit:principioꝝ autẽ alioꝝ ꝛc̃.i.principioꝝ autem que ſunt ſub iſtis principijs iſta principia ſunt quaſi genera. Deinde dixit:⁊ manifeſtũ eſt de iſtis q̃ vna ſcientia ꝛc̃.i.⁊ manifeſtum eſt qũ iſta ſcientia conſiderat de contrarijs q̃ habet conſiderare de ente in eo q̃ eſt ens:entia eni aut ſunt cõtraria aut cõpoſita ex contrarijs:⁊ caput huius contrarietatis eſt vnuz ⁊ multũ:⁊ iſta diuiſio eſt ſm probabilitatẽ: ⁊li non ſz neceſſitatẽ.coꝛpus eni quintũ nec eſt contrariũ nec ex cõtrario:⁊ ſimiliter apparet econuerſo.ſ. q̃ qui cõſiderat de ente debet conſiderare de cõtrarijs. Deinde.d. ⁊ vna ſciẽtia habet conſiderare ꝛc̃.i. ⁊ vna ſcientia habet conſiderare de vno ⁊ ente:ſi dicanť de vno aut pluribus: ⁊ videtur q̃ iſte ſermo cõueniat veritati.ſ.q̃ ens ⁊ vnũ dicuntur multis modis:ſed ⁊ ſi dicanť multis modis attribuunť tamen alicui primo in eis: ſicut alia contraria attribuũtur alicui primo in eis:⁊ dixit hoc: quia ſi nõ eſſent attributa alicui vni non conſideraret de eis vna ars: ⁊ dixit hanc queſtionez propter errorem dicentis ens eſſe vnum.D.d. ⁊ iſte ſermo eſt poſſibilis ꝛc̃.i.q̃ dicere vnum ſignificare multum eſt poſſibile:⁊ ſi ens ⁊ vnum non ſignificant niſi vnã intentionem vniuerſalẽ in omnibus rebus dictam vniuoce:neq̃ etiam fuerit diuerſum ab omnibus rebus: ⁊ dixit hoc quia iſti duo modi ſunt impoſſibiles:⁊ ideo dixit: videtur enim q̃ non eſt.i.q̃ vnuz non eſt huiuſmodi.ſ.q̃ ſignificet vnã intentionẽ in omnibus rebus:neq̃ eſt etiam intentio diuerſa in omnibus rebus. Deinde.d.ſed quedaz attribuunť ꝛc̃.i.ſed verum eſt q̃ quedam de quibus vnuz dicitur attribuunť primo vni:⁊ quedã vni cõſequẽti p̃mũ ⁊ quedam vni conſequẽti ſecundũ ⁊ ſic de alijs.D.d.⁊ iõ geometria ꝛc̃.i. ⁊ ideo geometra non habet declarare q̃d eſt contrariũ:⁊ perfectum:⁊ vnũ:⁊ idem:⁊ diuerſum:niſi declararet q̃ aliquod iſtoꝝ eſt negatum ab aliquo:aut affirmatũ cum aliquo.ſ. ſm q̃ appꝛopinquat illud ſuo ſubiecto in quo conſiderat. D.d. manifeſtuz eſt igitur q̃ vna ſcientia habet ꝛc̃.i. manifeſtũ eſt igitur ex iſtis rebus predictis q̃ vna ſcientia:⁊ eſt iſta: debet conſiderare de ente ſm q̃ eſt ens:⁊ de accidentibus eiuſ.⁊ eſt etiam manifeſtũ ex predictis q̃ iſta ſciẽtia habet ꝓſiderare non tm̃ in ſubſtantijs ſed in eis que accidunt ſubſtantie ſm q̃ eſt ſubſtãtia. U.g. de eis que iam numerata ſunt: ⁊ de ante ⁊ poſt:

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ de genere ꝛ forma: ꝛ de toto ꝛ parte: omnia enī ista sunt accidentia essentialia enti ſm q̄ est ens: sed quedam sunt opinabilia: ꝛ quedam entia.

Dicendum autem vtrum vnius scientie aut diuerse de vocatis in mathematicis dignitatib⁹ ꝛ de substantia: palam autē quia vnius est ꝛ ei⁹ que est philosophi que de his perscrutatio. oib⁹ enī insunt existentibus sed non generi alicubi seorsum separatim ab alijs: ꝛ vtunt̄ omnes quia entis sunt inquantū est ens. vnūquodq; autē genus ens in tantū ꝺo vtunt̄ in quātū eis sufficies est: hoc autē est quantuꝫ continet genus de quo demonstrationes ferunt. Quare qm̄ manifestuꝫ q̄ inquantū sunt entia insunt omnibus: hoc enī est eis cōmune de ente inquantū est ens cognoscentis: ꝛ de eis est speculatio. vnde nullus particulariter intendentiū nititur dicere de eis aliqd si vera aut non nec geometer nec arithmeticus: nisi physicoꝝ quidaꝫ merito facientes hoc: soli nanq; putant̄ de tota natura intēdere ꝛ de ente sed qm̄ adhuc physico aliquis est superior. vnū enī aliquod gen⁹ entis natura vniuersalis ꝛ circa primaꝫ substantiā theoriçantis: ꝛ de his vtiq; erit perscrutatio. est autem sophia quedaꝫ physica sed non prima.

Querendū est igitur vtrum vna scientia habet considerare de vniuersalibus quibus vtunt̄ scientie mathematice ꝛ considerare de substantijs: aut scientia de primis propōnibus est alia a scientia substantiarū: manifestū est igit̄ q̄ considerationis de istis est vnius scientie. ſ. scientie philosophie: ista enī sunt omniū entiū ꝛ non sunt vnius generis ꝓprij: ꝛ omnes scientie vtunt̄ istis qa sunt entis simpliciter: ꝛ genus cuiuslibet istoꝝ ē ens: ꝛ scientie vtunt̄ istis ſꝫ quantitatē sufficientē ꝛ ista quātitas est ſm modū eorum que continē tur sub genere qō volunt demōstrare: manifestū est igitur q̄ iste dignitates vniuersales sunt oium scientiarum vniuersaliter ꝛ ens cōmunicat isti. ſ. q̄ illud quod notificat ens simpliciter notificat ista etiaꝫ. cognitio enī eoꝝ est vna: ꝛ ideo nullus considerantium de particularibus intromittit se ad dicendum in eis aliquid: neqꝫ vere: neqꝫ non vere: neqꝫ geometer: neqꝫ aspectiuus: sed quidaꝫ naturales dixerunt in hoc aliquid: quia isti soli existimant se perscrutari de cognitione vniuersalis nature ꝛ entis: sed tamē alia sciētia est magis alta naturali sciētia. natura enī est vnū genus generū entis: ꝛ considerandū est de istis ab eis qui perscrutant̄ de cognitione totius ꝛ de prima substantiaruꝫ. scientia enim naturalis est vnius modoꝝ scientiarū: sed non est prima scientia.

ꝛ Cum declarauit q̄ ista scientia considerat de ente ꝛ omnibus attributis ei: vult perscrutari etiam vtrum ista scientia habeat cōsiderare de primis propositiōnibus vniuersalibus que sunt principia omnis demonstrationis: ꝛ si habet quomō vtitur in eis ꝛ quibus propositiōnibus: ꝛ est vna questionum predictarum in tractatu precedenti: ꝛ dicit: ꝛ querendum est vtrum ꝛc̄. i. ꝛ oportet perscrutari philosophum vtrum vna scientia habeat considerare de principijs vniuersalibus omnibus scientijs speculatiuis ꝛ considerare de substātia: ꝛ sic erit ista scientia considerās de hoc sicut considerat de substantia: aut scientia que considerat de principijs cognitionis vniuersalis est alia a scientia que considerat de principijs substantie. Deinde. d. manifestuꝫ est igitur ꝛc̄. i. dicamus igitur q̄ manifestuꝫ est ex hoc qō dico q̄ consideratio de istis principijs est vnius scientie. ſ. istius que est scientia philosophi. ista enim principia sunt cōmunia omnibus generibus entiū de quibus cōsiderant artes speculatiue: ꝛ quod est cōmune omnibus generibus entis est accidentium entis ſm q̄ est ens: ꝛ qō est tale debet cōsiderari ab eo qui considerat de ente simpliciter. ſ. philosopho. ꝛ quia omnis scientia vtitur aliquo propio: ꝛ iam dixit q̄ omnes scientie vtuntur istis: incepit dicere modū ſm quem scientie particulares vtuntur istis principijs vniuersalibus: ꝛ dixit: ꝛ omnes scientie vtuntur istis ꝛc̄. i. ꝛ scientie particulares vtuntur his principijs qꝛ sunt entis ſm q̄ est ens quod est genus omniū. ꝛ quia aliquis potest dicere ꝛ quomō scientie particulares vtuntur re que non est sui generis: incepit declarare modum quez declarauit in posterioribus: ꝛ dixit: ꝛ scientie vtuntur istis ſm quantitatez ꝛc̄. i. ꝛ scientie particulares vtuntur quolibet istorum principiorum vniuersalium non ſm q̄ sunt vniuersalia sed ſm quantitatem sufficientem illi scientie: ſz q̄ arctantur ad subiectuꝫ propium de quo considerat illa ars sicut dicit in posterioribus. ℣. g. quia geometer dicit in loco huius de nullo simul affirmatio ꝛ negatio: illō quod est appropriatum suo subiecto q̄. ſ. omnis linea est simetra aut assimetra: ꝛ equale similiter ꝛ inequale: non sunt ſm collocationem specierum sub vno genere: sed ſm collocationem propriij sub cōmuni: ꝛ hoc sicut declaratuꝫ est in posterioribus. Deinde dixit: manifestum est igitur q̄ iste dignitates ꝛc̄. i. ꝛ qū omnis scientia considerat de istis principijs modo proprio manifestuꝫ est q̄ scientia que vtitur eis per se ꝛ generaliter est vniuersalis in omnibus scientijs: ꝛ est philosophia. Deinde dixit: ꝛ communicat enti ꝛc̄. i. ꝛ cōmunicat istis principijs in cognitione eius. qui. n. scit ens scit illud ex istis principijs. necessaria enim est in cognitione entis principiorum cognitio. Deinde dixit: ꝛ ideo nullus intromittit se ꝛc̄. i. ꝛ quia scientia istorum est vniuersalis nullus loquentiuꝫ in scientijs particularibus intromisit se ad loquendum de eis: sed tm̄ quidam naturales locuti sunt de istis. existimant enīꝫ q̄ sua scientia est vniuersalis que debet considerare de ente ſm q̄ est ens: ꝛ causa huius existimationis est. ſ. q̄ nullum est ens nisi naturale. Deinde dixit: sed quum aliqua scientia fuerit magis alta. i. sed quum declaratum est q̄ alia scientia est magis alta ꝛ magis cōmunis scientia naturali: ꝛ illa debet considerare de ente abstracto ꝛ de entibus abstractis: quoniam scientia naturalis non considerat nisi in quibusdam generibus entium. ſ. mobilibus: necesse est ut ista scientia perscrutetur de istis principijs ꝛ propositiōibus: ꝛ hoc intendebat quum dixit: ꝛ ideo considerandum est de istis ꝛc̄. ꝛ intendit per primam substantiam primuꝫ principiuꝫ substantiaruꝫ: ꝛ est deus: ꝛ scientia naturalis non est ista scientia quia non considerat de primo ente: primum autem hic est illud quod est prius esse ꝛ nobilitate ꝛ causalitate.

Quicunq; ꝺo conantur dicentiū quidez de veritate quo oportet modo recipere ꝓpter ignorantiā analecticoꝝ hoc faciunt: oportet enim de his presciētes venire sed non audientes querere Quod quidē igitur philosophi ꝛ de omni substantia speculantis inquantū congruit ꝛ de omnibus syllogisticis principijs est perscrutari palam. Congruit autem maxime cognoscentez circa vnūquodq; genus habere dicere firmissima rei principia: quare ꝛ de entibus inquantū sunt entia omniū firmissima. est autē hic philosoph⁹ ipse. firmissimū aūt p̄ncipiū oiuꝫ est circa qō impossibile est mentiri: notissimū. n. esse tale est necesse natura circa ea que ignoraꝫ decipiunt̄ omnes ꝛ non conditionale. quod enim necessariuꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

habeť quodcũq̃ entium intelligentem: hoc ꝟo non conditio. q̃ autẽ cognoſcere eſt neceſſariuz quencũq̃ cognoſcentẽ ꝛ venire ad habentez eſt neceſſe. quod quidem igitur tale principiuz omniũ eſt firmiſſimũ palam: quod ꝟo ſit illud poſt hec dicamus.

Quidã autẽ loquentes intromittunt ſe ad declarandũ veritatez: ꝛ quõ ſcienda eſt veritas: ſed non poſſunt hoc quia neſciunt analectica. oportet eni addiſcentẽ verũ primo ſcire iſta ꝛ nõ querere ea: qum quereret ab eo de eis: manifeſtũ eſt igitur ex iſtis principijs q̃ philoſoph⁹ debet cõſiderare de rebus que ſunt magis alte omnibus ſubſtantijs in rei veritate: ꝛ debet perſcrutari de principijs ſyllogiſmi: ꝛ qui habet cognitionem alicuius generis debet poſſe narrare que ſũt ꝓncipia illius generis permanentia in rei veritate: ꝛ ideo oportet illũ qui habet cognitionẽ entiũ ſimpliciter ut poſſit narrare que ſint principia eorũ in rei veritate. philoſophus autẽ habet cognitionem entiũ ſimpliciter ꝛ ipſe poteſt narrare principia vera. ꝛ verũ principiuz q̃ eſt magis ꝓmanẽs q̃z alia ꝓncipia ẽ illud i quo deceptio non ẽ poſſibilis. neceſſe eſt eni ut iſtud principiũ ſit valde manifeſtũ ꝛ notum. homines eni non decipiunť niſi in eo quod neſciũt. ꝛ oportet illũ qui habet cognitionẽ alicuius entis ſcire primũ veritatem ſine anaron: hoc eni primũ non habet anaron ſed de neceſſitate oportet cõcedere illud illũ qui habz cognitionẽ entis: hoc enim neceſſariũ eſt ei. manifeſtũ eſt igitur q̃ primũ in rei veritate permanẽs magis q̃z alia principia eſt quod narrauimus: ꝛ paulo poſt narrabimus quod eſt primum.

8 Qum declarauit q̃ iſta ſcientia habet conſiderare de principijs cognitionis: vult declarare modum cognitiõis qui eſt poſſibilis principijs: ꝛ modũ qui eſt impoſſibilis: ꝛ dixit: quidã autẽ loquentes ꝛc̃.i. quidã autẽ loquentes in ſcientijs ſpeculatiuis volunt demonſtrare primas ꝓpoſitiones: ꝛ iſti ſunt quos dixit in poſterioribus quibus contingit: aut circulo: aut demonſtrationẽ ꝓcedere in infinitũ d.d. ꝛ quõ ſcienda eſt veritas. i. querebant quibuſ propoſitionibus ꝛ quibus principijs oportet ſcire verũ exiſtens in primis ꝓpõnibus: ꝛ hoc non poſſunt q̃ non inuenient ꝓpõnes manifeſtiores primis: ꝛ etiã quia cõtingit eis: aut circulo: aut demonſtrationẽ procedere in infinitũ. ꝛ cauſa erroris eorũ fuit quia neſciũt quod dictũ eſt in analecticis de diſputationibus primarũ propoſitionũ ꝛ de differẽtia illius quod eſt notũ per ſe: ꝛ illius quod eſt notũ per aliõ d.d. modũ qui ſciendus eſt ab addiſcente veritatẽ de iſtis principijs: ꝛ.d. ſed oportet addiſcentẽ ꝛc̃.i. ſed querens veritatẽ de iſtis principijs debet ſcire modos eorũ: ꝛ in quo differunt ab alijs: ꝛ hoc erit cũ fuerint parata ꝛ nota apõ ipſum quz queſitus fuerit de eis ꝛ non fuit indigens querere ea. Deinde incepit dicere q̃ philophus debet conſiderare de iſtis: ꝛ.d. manifeſtuz eſt igit ex iſtis ꝛc̃.i. ꝛ manifeſtũ eſt q̃ quẽadmodũ philoſophus debet conſiderare de prima ſubſtantia que eſt altior omnibus ſubſtãtijs: ſic habet etiã conſiderare de rebus que ſunt magis vere q̃ alie ꝛ magis alte. ſ. de principijs ſyllogiſmi. ſyllogiſmus enim ẽ vnũ entiũ de quibus conſiderat philoſophus: ꝛ philoſophus debet cõſiderare de principijs entiũ. Deinde incepit declarare hoc alio modo: ꝛ.d. ꝛ oportet illum qui habet cognitionẽ ꝛc̃.i. ꝛ quẽadmodũ oportet habentẽ cognitionẽ alicuius generis ut habeat poſſe ad ſciendum principia cognitionis in illo genere ꝛ ordines eorũ in cognitione: ſic oporteť cõſiderantẽ in ente ſm q̃ eſt ens habere poſſe ad ſciendũ principia cognitiõis in eo q̃ eſt cognitio: non ꝓncipia alicuius cognitõis. d.d. ꝛ primũ in rei veritate qõ eſt ꝛc̃.i. ꝛ oportet ſcire primũ ex iſtis principijs quod eſt magis manifeſtuz oibus. ꝛ illud primũ eſt in quo eſt impoſſibile decipi aut errare. ꝛ hoc qõ dixit manifeſtũ ẽ: quẽadmodũ eni oportet ꝑm attribuere qõlibet genus generũ entium alicui primo in illo genere: ꝛ ſcire quid eſt illud primũ ita oportet ipſuz qũ cõſiderauerit de primis ꝓpoſitõibus attribuere oia que ſunt in illo genere alicui primo in eis: ꝛ ſcire quid eſt illud primũ qõ eſt cauſa fidei in oibus. d.d. neceſſe eſt eni ut illud primũ ꝛc̃.i. ꝛ deſcripſim⁹ primũ in cognitione qõ eſt illud in quo impoſſibile eſt decipi: quia neceſſe ẽ ut illud primũ ſit valde manifeſtũ ꝛ clarũ nobis magis q̃ alia: ꝛ qõ ẽ tale impoſſibile eſt ut aliqs decipiat in eo. omnes eni hoies nõ decipiunť niſi in eo qõ neſciunt aut in eo cuius cognitio non eſt valde manifeſta. d.d. ꝛ oportet habentẽ cognitionẽ ꝛc̃.i. ꝛ oportet illũ qui ſcit primũ ſciat verũ q̃ non habet cõtradictoriũ. contradictoriũ eni primi eſt falſuz. d.d. ſed neceſſe eſt cõcedere ꝛc̃.i. q̃ ex eo acquiriť cognitio entiũ: ꝛ vniuerſaliter oĩs habens ſcientiã aut fingẽs ſe habere: neceſſe eſt ei cõcedere hoc ꝓncipium eſſe. d.d. manifeſtũ eſt igit q̃ primũ verũ ꝛc̃.i. ꝛ qum hoc declaratũ eſt manifeſtũ eſt q̃ primũ verũ qõ ẽ magis verũ oibus alijs debet diſponi ſm q̃ dixim⁹. ſ. q̃ ſit impoſſibile ut declareť per aliud: ꝛ ut ſit manifeſtuz maxime ita q̃ nulla deceptio accidat in eo: ꝛ poſt declarabitur q̃ principium eſt tale.

Idem eni ſimul eſſe ꝛ non ineſſe eidẽ ꝛ ſm idẽ impoſſibile ꝛ q̃cũq̃z alia determinaremus vtiq̃z ſicut determinata ad logicas difficultates: hoc aũt oĩuz firmiſſimũ eſt principiorũ. habet eni dictã determinationẽ. impoſſibile nanq̃z quẽcũq̃z idẽ exiſtimare eſſe ꝛ non eſſe quẽadmodũ quidẽ quidã putant dicere Heraclitũ. non eni eſt neceſſe que aliqs dicit hoc exiſtimare. ſi ꝟo non cõtingit ſimul ineſſe eidẽ ꝓtraria: determinata ſint aũt a nobis ꝛ huic ꝓpoſitõni cõſueta. contraria ꝟo eſt opinio opinioni que cõtradictõis: palam qa impoſſibile ſimul exiſtimare eundẽ eſſe ꝛ nõ eſſe idem. ſimul eni habebit contrarias opiniones q de hoc eſt mentitus: quapropter omnes demõſtrãtes in hanc reducunt vltimã opinionẽ: natura nãq̃z principiũ ꝛ aliarũ dignitatũ hec omniũ Sunt autẽ quidã qui ut dixim⁹ dicebant contingere idẽ eſſe ꝛ non eſſe ꝛ exiſtimare ita: vtũtur aũt ratiõe hac multi eorũ qui de natura. nos aũt nunc accipimus quaſi impoſſibili exiſtẽte ſimul eſſe ꝛ non eſſe: ꝛ propter hoc oſtendemus quia firmiſſimũ id principiorũ omniũ eſt. volunt autẽ ꝛ hoc demonſtrare quidam propter ineruditionẽ. eſt enim ineruditio non cognoſcere quorum oportet q̃rere demonſtrationẽ ꝛ quorũ nõ oportet. totaliter quidẽ eni omniũ eſſe demõſtrationẽ eſt impoſſibile. nã in infinitũ ꝓcederet ut nec ita foret demõſtratio. ſi ꝟo quorũdã nõ oportet q̃rere demõſtrationẽ qõ volũt magis eſſe tale ꝓncipiũ non habẽt dicere. eſt aũt demõſtrare elẽtice ꝛ de hoc q̃z impoſſibile ſi ſolũ aliquid dicit qui dubitat. ſi ꝟo nihil deriſio eſt querere rationẽ ad nullã habentẽ rationẽ inq̃ztũ non habet rationẽ ſimilis. n. plante talis inquantũ talis iã eſt. Elentice aũt demõſtrare vtiq̃z videbiť paruz differre ꝛ demonſtrare: quia demonſtrans quidẽ quod in principio: ſed nec tali exiſtẽte cauſa: elenchus vtiq̃z erit ꝛ non demonſtratio.

UVA. BHSC. IyR_012

Sed oportet nos distinguere primo q̄ impossibile ē ut vnū sit in duobus insimul ⁊ omni modo ⁊ alia similia istis que erūt distincta a nostra indigētia in questionibus logicis difficilib⁹ hoc igit̄ est primū magis firmū q̄z omnia principia:in eo enim est distinctio dicta.nullus enī hominuz posset existimare q̄ affirmatio ⁊ negatio sunt idez sicut quidā existimant qō Heraclitus dicebat.hoc enī non est necesse q̄ illud quod aliquis dicit existimet esse verū necessario: quoniā si hoc esset possibile: possibile esset ut contraria essent in eodē: ⁊ ideo oportet nos primo distinguere in hac propōne etiā qō assueti sumus distinguere: qm̄ si cōtradictoria opponunt sibi ad inuicē manifestū est q̄ impossibile est ut aliquis existimet ut affirmatio ⁊ negatio sint insimul. cōtingit enīz peccantibus hoc peccato opinari q̄ contrarietas est simul: ⁊ ideo omnes qui vtunt demonstratione perueniūt ad hanc dignitatem per vltimā. ista enīz dignitas est prioz omnibus dignitatibus vniuersalibus cōmunibus.quidaz enī sicut diximus fingunt possibile esse existimare q̄ affirmatio ⁊ negatio sint simul ⁊ idem sicut narrauimus:⁊ dicūt hoc multi naturales. Nos autē iam diximus q̄ impossibile est ut affirmatio ⁊ negatio sint simul: ⁊ ideo declarauimus q̄ hoc principiū est fortissimū omniū principiorū ⁊ quidaz laborant ad declarandū hoc primum per demonstrationē propter suam ignorantiā ⁊ paucitatem sue instructiōis.est enim male instructus qui nescit in quibus oportet querere demōstrationez ⁊ in quibus non oportet. impossibile enim est ut demonstratio sit in omnibus rebus vniuersaliter: qm̄ si hoc esset possibile tunc res essent infinite ⁊ ſm hunc modū non erit demōstratio etiā:neq̄z si ex rebus esset aliquid in quo non oporteret querere demonstrationez.neq̄z potest etiā aliqs dicere q̄ aliud principiū est sicut istud principiū:sed neq̄z aliud prius eo.⁊ possibile est ut aliquis accipiat demonstrationē ſm modum erroris q̄ hoc ē impossibile si aliqs dicat a quo queriť in hoc.si autē nihil dicit rectum est deridere illum querentē sermonē a quo nullū sermonē habet: qm̄ qui est talis similis est plantis in hac dispositōe ſm quā est.⁊ si finxerit q̄ differentia ē inter demonstrationē ſm hunc modū erroris:⁊ demōstrationē simplicē:quia ille qui inducit demonstrationē si existimauerit q̄ inducit eam ex primo noto causa eius est aliud:hoc erit error ⁊ non erit demonstratio : ⁊ omnia ista sunt concessio q̄ sermo : aut affirmat aliquid : aut negat aliquid.

9 Qum disposuit primū quod est manifestius omnibus dispōnibus propriis ſm q̄ est primū in cognitōne: incepit notificare quid est hoc primū:⁊.d. sed oportet nos ꝛc̄.i.⁊ qm̄ declaratū est q̄ philosophus debet ꝓsiderare in ꝓncipijs cognitiōis:manifestū est q̄ primo debet distinguere primū qō si homo non concesserit impossibile est philosophari:⁊ est:q̄ impossibile est ut duo opposita sint ūsimul ⁊ eodē modo alia principia similia istī in cognitiōe .U.g. q̄ dictiones habent significationes determinatas ⁊ q̄ diffinitōnes sunt necessarie.d.d. hoc igit̄ est primū quod est magis firmū omnibus principijs ꝛc̄.i. ⁊ principiū dicēs q̄ duo opposita non congregant simul in eadez re ⁊ eodem modo est primū ⁊ manifestius omnibus principijs: illud enī contingit dispōibus quibus primū disponit.est enī manifestius omni ꝓpone ⁊ nullus decipit in ea:⁊ nulla demōstratio est demonstratio nisi cōcedendo istā propositionē. d.d.nullus enī hominū ꝛc̄.i.⁊ dixit q̄ illō primū est illō primū quod posuimus:quia impossibile est ut aliquis decipiat in hoc primo.ſ.q̄ affirmatio ⁊ negatio sunt idez ut dicit q̄ heraclitus opinabatur hoc.d.d.non enim est necesse ꝛc̄.i.⁊ sermo istius hominis non est verus:non enīz omne qō existimat ⁊ dicit debet esse verum adeo q̄ homines credant in duobus in vtroq̄z contradictorio.d.d. qm̄ si hoc fuerit sic ꝛc̄.i.qm̄ quādo aliquis existimauerit aliquid esse ⁊ alius existimauerit illud non esse ⁊ vtrūq̄z fuerit verū tunc negatio ⁊ affirmatio erunt simul in eodē Deinde.d.⁊ ideo oportet nos distinguere primo ꝛc̄.i.⁊ iō oportet nos dicere in defendendo hanc ꝓpositionē illud quod assueti sumuz dicere:qm̄ manifestū est per se q̄ affirmatio ⁊ negatio non congregant̄ insimul .d.d. contingit enī peccanti ꝛc̄.i. contingit igit̄ dicenti hoc opinari q̄ duo contraria existant simul in eodē in actu.U.g.q̄ idē est calidū ⁊ frigidū simul:⁊ ens ⁊ nō ens:quod est impossibile. d.d.⁊ ideo omnis qui vtunt demonstratiōe ꝛc̄.i. ⁊ testat huic opinioni hoc q̄ omnis qui vtit demōstratiōe ⁊ vniuersaliter syllogismo ponit hanc dignitatē.ſ.q̄ cōtradictorie non congregant̄:⁊ ideo ista dignitas est prioz oībus dignitatibus:⁊ cōis naturaliter oībus:impossibile enī est ut disputatio aut ratōcinatio fiat sine illa.d.d.⁊ quidam sicut diximus ꝛc̄.i. ⁊ sicut diximus quidā existimāt q̄ idez est affirmatio ⁊ negatio: ⁊ ideo declarauimus q̄ hoc ꝓncipiū est firmius omnibus principijs .ſ.q̄ si isti non negarent hoc principiū non loquerent de eo:sed quia destruens hoc principiū destruit philosophiā; oportet sollicitari in defendendo ipsū.⁊ quia hoc non potest demōstrari ſz m̄ homo vtit in defensione eius sermonibus veris ⁊ valde probabilibus quos nullus potest negare. ⁊ quidā errant in hoc ⁊ existimāt ipsuz posse demonstrari:⁊.d. ⁊ quidaz laborant ꝛc̄.i.⁊ quidam existimant possibile esse demonstrare hanc ꝓpositionē dicentē q̄ duo contraria non congregant: ⁊ hoc cōtingit eis quia non fuerunt instructi per dialecticā:⁊ quia ignorant differentiā inter ea que indigēt demonstratiōe ⁊ inter ea que non indigēt demonstratiōe. d.d.impossibile enī est ꝛc̄.i.⁊ dixit q̄ impossibile est hoc principiū demonstrari: quoniā si hoc principiuz quod est manifestissimum omniū principiorum fuerit demonstratum: necesse est ut omnia vniuersaliter habeant demonstrationem: ⁊ si principia demonstrationis habeant demonstrationem: ⁊ omnis demonstratio sit ex principijs : necesse est ut omnis demonstratio habeat demonstrationem:⁊ ut procedat hoc in infinitū ⁊ sic nulla demonstratio erit:⁊ ideo dixit:⁊ ſm hunc modum non erit demonstratio.i.ſm processum in infinitum. Deinde dixit:si autez sunt aliqua de quibus oportet querere ꝛc̄.i. si autem posuerimus q̄ quedam sunt de quibus sit demonstratio: ⁊ quedam de quibus impossibile est ut fiat demonstratio: impossibile est ut aliquis inducat demonstrationē q̄ hoc principium est verum nisi sit demonstratio errans. si ille qui hoc dicit: dicat aliquid idest aliquod intelligibile: ⁊ dixit hoc: quia qum dixit aliquod intelligibile ponit hoc fundamentum .ſ. q̄ duo opposita non congregantur insimul. Deinde dixit: ⁊ si finxerit ꝛc̄. ⁊ dixit hoc quia qui non concedit hoc fundamentum non potest dare fundamentum verum neq̄z errans. qui enim intelligit demonstrationem errantem tm̄ errat in hoc quia accipit hoc qō non est causa pro causa: ⁊ ideo negans hoc fundamenuz non potest facere demonstrationē: neq̄z modo erroris: ⁊ qum ita sit tunc inter istas duas demonstratōnes non est differentia in hoc:adeo q̄ aliquis finget esse possibile demonstrationem fieri de hoc fundamento ſm modum

UVA. BHSC. IyR_012

errozis: qm̃ qum duo opposita fuerint vera nullus erit omnino demonstrator.

Principiū vo ad omnia talia non velle aut esse aliquid dicere aut non esse: hoc enim forsan vtiqz quis opinabitur q̃ a principio petere: sed significare quidem aliquid ꝛ ipsi ꝛ alij. hoc enim necesse est si dicat aliquid: si enim non cū tali nō vtiqz erit sermo nec ipsi ad seipsuz nec ad aliū. si quis autē hoc dederit erit demonstratio: iā enim erit aliquid diffinitū sed tm̃ non demonstrās sed sustinens: interimens enī rationē sustinet rationē primū quidem igit̄ manifestuz q̃ hoc idem vez est qō significat nomē esse: aut non esse hoc: q̃re non vtiqz omne sic ꝛ non sic se habebit. Amplꝰ si homo significat vnū sit hoc animal bipes: dico autez significare hoc si hoc est homo si sit aliquid homo hoc est hominē esse. nil autē differt nec si plura quis dicat significare solū aut diffinita: ponet enī vtiqz singulis rationibus alterū nomen. dico autē ut si non dicat hominē vnū significare: sed multa quoz vnius quidem vna ratio animal bipes. sunt autē ꝛ alie plures sed diffinite numero. ponet enī ꝓpriū nomen sm̃ vnāquāqz rationē: si autē non ponat sed infinita significare dicat: palā quia non vtiqz erit ratio: nam nō vnū significare nihil significare est: non significantibꝰ autē nominibus auferet ad inuicē disputare: sm̃ veritatē autē ꝛ ad seipsum. nihil enim contingit intelligere nihil intelligentē vnū: si aūt contingit ponat huic rei nomen vnum.

Primū igit̄ omniū istorum est cōcedere q̃ sermo aut negat aliquid aut affirmat aliquid: ꝛ dignū est opinari quodlibet hoc esse primuz solum manifestū. Et necesse est ut sermo loquentis sit signū de aliquo apud ipsum ꝛ apud alium si aliquid dicit: qm̃ si hoc non fuerit nō poterit disputare: neqz secū neqz cum alio. si igitur aliquis concesserit hoc erit demonstratio: concedet enīz aliquid esse terminatū finitū: ꝛ causa essendi hoc est inducens demonstrationē: immo ille cui contingit concedere quia negat loquelam: ꝛ contingit ei cōcedere loquelā. manifestū est igit̄ primo q̃ iste sermo est verus: nomen enī est signum ad affirmandū aliquid aut negandū: ꝛ si ita sit affirmatio alicuius ꝛ negatio non est simul. Et etiam si hoc nomen homo significat vnū sit illud vnuz animal bipedale: ꝛ dico q̃ hoc nomē vnuz significat hanc vnam intentionē si dicit̄ hoc esse hominē sm̃ q̃ est homo in rei veritate. ꝛ si aliquis dixerit q̃ nomen significat multa sed illa sunt terminata: non erit differentia inter sermonē eius ꝛ inter primū sermonē. impossibile enī est ponere multa nomina de vnaquaqz rerum nomen conueniens diffinitioni rei. Ut̄.g. si aliquis dixerit q̃ hoc nomē homo non significat vnū sed multa: ꝛ q̃ vnūquodqz illoz multoz habet diffinitionē ꝛ habet rationē dicentē animal bipes: ꝛ finxerit q̃ hoc nomē homo significat illud quod diffinitur per hanc rationē ꝛ alia multa que diffiniunt̄ per alias rationes sed illa sunt terminata numero: dicemus q̃ possibile est ponere nomē ꝓprium vnicuiqz istoz sm̃ q̃ contingit sue diffinitioni. si autē aliquis dixerit q̃ impossibile est ponere nomen ꝓprium vnicuiqz istoz sm̃ q̃ cōuenit diffinitiōi eius: ꝛ finxerit q̃ vnū nomen significat multa infinita: manifestū est q̃ illud nomen non est diffinitio oīo: qō enim non significat vnū nihil significat: ꝛ si nomia nihil significāt destruetur sermo ꝛ loquela inter nos: ꝛ in rei veritate destruetur nostra consideratio. qui enim non intelligit aliquid quod est vnuz: impossibile est ut aliquid intelligat oīo: si autē intellexerit aliquid esse vnū possibile erit ut ponat vnū nomen huic alicui intellecto.

10 Primū ꝛc̄. ꝛ dignū est existimare q̃ hoc est ꝛc̄. i. sermo q̃ negare ꝛ affirmare non congregant̄ insimul. Deinde dicit rationē super hoc a qua aliquo mō non potest negāri hoc euadere: ꝛ. d. ꝛ necesse est ut sermo loquentis ꝛc̄. i. dicamus igit̄ q̃ necesse est homini concedere q̃ sermo dicentis. i. sua loquela significat illud qō est in eius anima apō ipsum: ꝛ apud ipsum cū quo loquit̄: sed ille qui loquit̄ dicit aliquod intelligibile: q̃ si illud quod dicit nō fuerit intelligibile apud ipsum ꝛ apud audientē non fit disputatio neqz ad ipsum neqz alterum. D. d. si igit̄ aliquis concesserit hoc ꝛc̄. i. si igitur aliquis concesserit q̃ dictiones habent ꝓprias significationes cōcedit demōstrationē esse: ꝛ hoc principiū esse super qō fundat demonstratio: cōcedit enim q̃ dictiones significāt res terminatas finitas ꝛ non diuersas res nedū oppositas: sicut contingit dicenti q̃ affirmatio ꝛ negatio sunt idem. Ut̄.g. homo ꝛ non homo. Deinde. d. ꝛ causa essendi ꝛc̄. i. ꝛ causa fidei huius. s. hoc principiū esse est ille qui inducit demonstrationē ad negandū ipsuz: qm̃ negando demonstrationē contingit ipsuz dicere demōstrationē esse. Deinde. d. sed ille cui contingit concedere ꝛc̄. i. sed contingit ei concedere illud qō negauit. qui enī negat loquelā: cōtinget ei concedere loquelā esse. non enī negat loquelā nisi per loquelā. loquela enīz non significat aliqd nisi concedendo q̃ due cōtradictorie non congregant̄: ꝛ q̃ nomia significant res terminatas. Deinde. d. manifestū est igit̄ q̃ iste sermo ꝛc̄. i. ꝛ si dictiones non haberēt significatiōes intelligibiles: necesse est ut dictio sit que significet affirmationē alicuius: ꝛ dictionē que significat negationem eius: ꝛ sic affirmatio ꝛ negatio alicuius non erunt insimul idest non significāt idē. ꝛ q̃ disputatio istoz fundat super hoc q̃ dictiones habent significatiōes terminatas propter hoc q̃ intentiones sunt terminate: incepit declarare hoc ꝛ dixit: ꝛ etiā si hoc nomē homo ꝛc̄. i. ꝛ si hoc nomē homo significat vnā intentionē ꝛ illa intentio habet diffinitionē sit igit̄ illa diffinitio animal bipes. ꝛ q̃a hoc nomē homo dicit̄ per transumptionē de homine picto. d. ꝛ dico q̃ hoc nomen homo ꝛc̄. i. ꝛ dico q̃ hoc nomen homo significat vnā intentionē qum fuerit acceptum sm̃ verā intentionē ad quam fuit posituz. s. ad animal rationale: qum non fuerit acceptum sm̃ transumptionez: tunc enim significabit intentiones plures vna. Deinde dixit: ꝛ si aliquis dixerit q̃ hoc nomen ꝛc̄. i. ꝛ si aliquis dixerit q̃ vnūquodqz nominuz habet plures intentiones: sed ille intentiones sunt terminate in numero nulla erit differentia inter hunc sermonem ꝛ sermonem dicentem q̃ vnūquodqz nominū significat vnam intentionem: quoniā quando aduersarius concesserit nomina non causas esse significātia multa: sed terminata in numero: possibile erit ut vnum nomen ꝓprium significet vnūquodqz illoz̄ multoz̄: ꝛ sic erunt nomina quoz̄ vnūquodqz significat vnam intentionē conuenientem sue diffinitioni. Deinde dedit exemplum ꝛ dixit: Ut̄.g. ꝛc̄. i. Ut̄.g. ut aliquis dicat q̃ hoc nomē homo significat multas intentōnes non vnaz: ꝛ vna illarum intentionum diffinitur q̃ est animal bipes: ꝛ vnaqueqz aliarum intentionum quas significat hoc nomen homo habet diffinitionē: dicem' q̃ sm̃ hoc possibile ē ponere vnicuiqz illarū intentionū nomē ꝑz suā diffinitionē: ꝛ sic erūt intentiones quas significant nomina ꝛ diffinitiones vne.

UVA. BHSC. IyR_012

D.o.si autem aliquis dixerit ꝛc̃.i. si autez aliquis dixerit ꝙ impossibile est ut nomẽ significet vnã intentionẽ sed infinitas: manifestũ est ꝙ contingit ei dicere ꝙ nomina non habent diffinitiones dio .D.o. quod enim non significat vnũ non significat aliquid.i.qm̃ qȯ significat infinitũ nõ habet naturã terminatã: ꝛ qȯ est tale non est terminatuz ꝛ qȯ non determinat non significat aliquid .D.o.ꝛ si nomen ꝛc̃.i.ꝛ qum nos non intelligemus vnam intentionez tunc nullũ nomen significabit vnã intentionẽ: ꝛ qum nomina non significabunt vnas intentiões destruet consideratio ꝛ disputatio:ꝛ similiter qũ non intellexerimus vnã intentionem destruet consideratio inter nosmet apud cognitõnem.qui enim non intelligit aliquid esse vnum impossibile est ut intelligat aliquid omnino:aut ut cogitet i aliquo omnino .Deinde.o. qui autẽ intelligit aliquid esse vnũ ꝛc̃.ꝛ hoc quod dixit manifestũ est:quoniã qui ponit nomen qȯ significat intentionẽ vnam intelliget vnã intentionẽ esse:ꝛ qui intelligit vnam intentionẽ esse potest ponere nomen significans illam intentionez:qui autem non intelligit vnam intentionẽ non potest ponere nomen dio.

Sit itaqz sicut a principio dictum est significans aliquid nomen: ꝛ significans vnum non itaqz cõtingit homini esse significare. quod quidem non esse homini si homo significat non solum de vno sed ꝛ vnum.non enim hoc dignificã vnum significare qȯ de vno:qm̃ sic vtiqz musicũ ꝛ albũ ꝛ homo vnuz significarent: quare vnum omnia erunt.synonyma nãqz ꝛ non erunt esse ꝛ non esse idem nisi ſm equiuocationẽ: ut liquam nos homines vocamus alij non hominẽ vocẽt Dubitatum vo hoc non est si cõtingit idem esse ꝛ non esse hominẽ ſm nomen sed ſm rem.si aũt non significet alterum homo ꝛ non homo:palã quia non esse hom[illegible]i abesse homini non erit alteꝝ:quare erit homini esse non homini esse.vnũ enim erit.hoc enim significat esse vnũ:ut vestimẽtum ꝛ indumentum si ratio vna.si vero erit vnuz ꝛ vnuz significat homini esse ꝛ non homini: sed ostensum est ꝙ alterum significat: necesse itaqz si verum quod est dicere quia homo animal est bipes hoc eni erat quod significabat homo: sed si hoc necesse nõ ꝓtigit nõ eẽ hoc ipsũ aial bipes.

Sit igitur nomen significans aliquid sicut diximus primo ꝛ sit nomẽ alicui vni:ꝛ si ita sit impossibile est ut hoc nomen homo ſm ꝙ est hõ significet non hominẽ: qum hoc nomen homo non significet vnam intentionem tm̃: sed significet etiam aliquod vnum:non dico ꝙ predicetur de vno quoniam ſm hunc modum significat musicus ꝛ albus ꝛ homo idem: ꝛ sic efficiuntur hec nomina vnũ insimul ꝛ non erit vnũ nomen nisi rebus conuenientibus nomine ꝛ diffinitõne ꝛ impossibile est ut vnũ sit ꝛ non sit simul nisi ſm equiuocationẽ.Ut.g. quia possibile est ut alij vocent non hominẽ:illud qȯ nos vocamus hominẽ.sed illud de quo nos modo perscrutamur nõ est ut nomen hominis sit ꝛ non sit simul ꝛ in eadem dispositione: sed perscrutamur vtrũ sit possibile ut homo sit ꝛ non sit simul ꝛ in eadẽ dispositione.si igitur non fuerit ita ꝛ vnũ nomen significet hominẽ ꝛ non hominẽ manifestuz est ꝙ nomen quod significat non hominẽ significat hominẽ:ꝛ erit sermo dicentis hominez significans non hominẽ: ꝛ erunt isti duo sermones vnum. multa enim non sunt vnum nisi quando diffinitiones ꝛ rationes eorum sunt vnũ: ut tunica ꝛ vestis.si igitur isti duo sermones sunt vnuz tunc dicere hominẽ ꝛ non hominẽ significat vnum. sed iam declarauimus ꝙ isti duo sermones significant diuersa: ergo necesse est ut omne quod nominat homo in rei veritate sit animal bipes qa hoc nomen homo significat hoc:ꝛ qum hoc est necessariuz:impossibile est ut sit aliud ab animali bipede.

ij Si igit nomen ꝛc̃.qum declarauit hoc nomen esse significans vnã intentionẽ dixit:si igit nomen ꝛc̃.i.ponam9 igitur ꝙ nomen significet aliquid vnũ: ꝛ qum hoc positũ fuerit impossibile est ut ponat ꝙ nomina cõtradictoria significent vnã intentionez.Ut.g. ut nomen hominis ꝛ nõ hominis significat vnã intentionem. Deinde.o.non dico ꝙ predicent de vno ꝛc̃.i.ꝛ non intendimus qum dicimus ꝙ homo significat vnũ quod predicatur de vno. nomina eni que predicant de vno ꝛ sunt denominatiua non significant vnã intentionẽ.Ut.g.albũ ꝛ musicũ:sed intendimus significationẽ nominũ non denominatiuorum .Deinde.o. qm̃ ſm hunc modũ ꝛc̃.i. qm̃ si intenderemus qum dicimus ꝙ homo significat vnuz quod predicat de vno tunc ſm hunc modũ illud quod significat hoc nomen albũ; ꝛ hoc nomẽ musicũ esset vnũ quia predicãtur de vno: ꝛ sic efficerent illa que significant hec nomina vnuz: ꝛ hoc intendebat qum.o. ista igit nomina efficiunt vnum nomen insimul. Deinde.o.ꝛ non sunt vnũ nomẽ nisi in rebus cõuenientibus nomine ꝛ diffinitione.i.ꝛ vnum nomen non erit multis rebus nisi quando ille res fuerint conueniẽtes nomine ꝛ diffinitione:ꝛ sunt ille que dicunt vniuoca .D. dixit:ꝛ impossibile est ꝛc̃.i. ꝛ dicere ꝙ aliquid est ꝛ nõ est non est verum insimul nisi aliquis vocet ens quod est nõ ens:ꝛ qȯ est non ens:ens.sed nos videm9 ꝙ quelibz gens ponit dictionẽ propriã affirmationi: ꝛ dictionẽ ꝓpriã negationi.ꝛ sicut impossibile est ut he due dictiones significent apud eos idem: qz ista perscrutatio est de grãmatica dixit: sed illud de quo perscrutat modo nõ est ꝛc̃.i. ꝙz ista pscrutatio quã intendimus nõ est: vtrũ possibile sit ut nomen affirmatiõis ꝛ negationis sit vnũ apud aliquã gentẽ sed vtrũ possibile sit ut intentio affirmatõis ꝛ negatõis sit eadẽ adeo ꝙ idẽ intelligat de hoie ꝛ nõ hoie.ſ. ꝙ hoc nomẽ hõ ꝛ non hõ sint synonyma: ꝛ diffinitio hois ꝛ nõ hominis sit eadẽ:ꝛ hoc intẽdebat qũ.o. si igit non fuerit ita ꝛc̃.i. si igit illud qȯ significat hõ non fuerit illud qȯ significat nõ hõ sed potẽtia eoꝝ fuerit sicut potẽtia vnius noĩs sicut est dispõ in noĩbus synonymis:manifestuz est ꝙ hoc nomẽ nõ hõ ꝛ homo idẽ significãt.D.incepit dicere ꝙ accidit hoc in noĩbus.ſ.ut diuersa noia significẽt idem:ꝛ.o. ꝛ noia multa sunt vnũ.i.ꝛ noia multa significãt vnũ: qm̃ ea que significãt illa multa noia fuerint in diffinitiõe vnũ Ut.g.vestis ꝛ tunica quaꝝ diffinitio est vna lz nomẽ nõ sit vnũ.D.o.si igit isti duo sermões ꝛc̃.i.si igit diffinitio hoĩs ꝛ nõ hois fuerit eadẽ tũc significatio huius nois hõ ꝛ nõ hõ erit eadẽ:ꝛ erunt duo noia synonyma significãtia vnã intẽtionẽ.D.o.sed iã declarauim9 ꝛc̃.i.sed iã declarauim9 ꝙ diffinitio quã significat hõ est alia a diffinitõe quã significat nõ homo:ex eo qȯ diximus:qm̃ si diffinitio eẽt vna destrueret locutio.D.o.necesse est igitur ꝛc̃.i.ꝛ qum diffinitio quã significat alterũ istoꝝ alia est a diffinitiõe quaz significat alterũ:necesse est ut nomẽ hois veri semp significet aial bipes:qȯ est diffinitio eius:ꝛ ut non significet in aliqua hoza aliud ab animali bipede.

Hoc enim significat necesse esse impossibile non esse hominez.non igitur contingit simul verum esse dicere idem hominem esse ꝛ non esse hominem:eadem autem ratio ꝛ in non esse hominem. nam esse ꝛ non homini esse alterum

UVA. BHSC. IyR_012

significat:siquid albū esse ⁊ hominez esse alterū. multū enim opponitur illud magis:quare significat diuersum. si autē ⁊ albū dixerit idem significare ⁊ vnū ratione cū homine ⁊ lapide idem dicemus quod ⁊ prius dictū est quia vnū omnia sunt ⁊ non solū oppolita. si autē hoc non cōtingit:contingit qō dictū est:si respondeat ad interrogatū.si autē apponat interrogante simpliciter ⁊ negatiōes non respondet ad interrogatū.nihil enim prohibet esse idem ⁊ hominē:⁊ albū: ⁊ alia mille ſm pluralitatē. Attamē interrogāte si vez est dicere hominē hoc esse aut non:respondēdū est vnū significatū ⁊ non addendū quia ⁊ albuz ⁊ magnū. Etenim impossibile infinita entia accidentia permeare: aut igit omnia permeētur aut nullū. similiter autez ⁊ si millies est idem homo ⁊ non homo:non est correspondendū interroganti si homo est quia est simul ⁊ non homo: si non ⁊ alia quecunqz acciderent sunt correspondentia quecunqz sunt aut non sunt: si autez hoc non fecerit non disputat.

Si igit aliquis dixerit q necesse est dicere ut hoc nomē homo significat hoc qō impossibile est ut non sit homo.si igit ita sit impossibile est ut sit verum dicere q idem est homo ⁊ non homo insimul. ⁊ iste sermo possibilis est etiā in sermōe dicentiū non hominē.dicere enī hominē significat aliud ab eo qō significat dicere non hominē sicut dicere albū significat aliud ab eo qō significat homo: sed hec nomina homo ⁊ non homo sunt contraria in situ valde magis q̄z hec nomia albū ⁊ homo:manifestuz est igit q vtrūqz eoruz significat aliud.Si igit aliquis dixerit q hec nomina albū ⁊ homo significant idem:dicemus ei etiam qō primo diximus.omnia enim ſm hunc sermonē sunt idem non contraria tm̄ sed omnia si igit non fuerit hoc sic accidit quod diximus si loquens responderet de eo quod querit ab eo.si autez quereret ab eo simpliciter de negatiuis nō respōderet ad quesitū:qm̄ sic possibile est ut idez sit homo ⁊ album ⁊ alia multa.sed qm̄ quesitū fuerit ab aliquo vtrū sit verū dicere hoc esse hominē aut non esse verum:debet respondere per nomen quod significet vnū eoz de quibus querit ⁊ non addere in suo sermone dicendo q hoc dicit homo ⁊ albū ⁊ magnū: impossibile enī est numerare omnia accidentia qm̄ sint infinita: ⁊ ideo oportet ipsuz:aut numerare omnia infinita aut non dicere aliquid eorum. ⁊ similiter etiaz si quesitū fuerit semel siue multotiens vtrū aliquid vnū sit homo ⁊ non homo:oportet respondere si illud est homo qō est homo: aut q non est hō si non est homo: ⁊ similiter cum hoc oportet respondere de alijs si sunt aut non sunt: qm̄ q hoc facit non querit naturaliter.

h Si igitur aliquis ⁊c̄.qm̄ igitur aduersarius concesserit ex istis que diximus q necesse ē ut dicere hominem significat q impossibile est ut non sit homo:continget ei necessario ut non sit verū dicere in eodem q est homo ⁊ q nō est homo .D.o.⁊ iste sermo ⁊c̄.i. ⁊ qm̄ non fuerit verus dicere hominē ⁊ non hominē de eodem: similiter nō erit verum etiam dicere non hominē de aliquo preter hoiem U.g.ut non homo accipiat pro albo: album enīz non est homo. D.dedit differentiā inter affirmationē ⁊ negationem ⁊ alia nomnia diuersa:⁊ dixit: sed hec nomina ⁊c̄.i. sed negatio ⁊ affirmatio simplices magis sunt cōtraria in situ q̄ negatio ⁊ affirmatio que sunt ſm modum infiniti. U.g. qm̄ aliquis dixerit in aliquo preter hominez q est non homo: possibile enim est ut idem sit homo ⁊ album ⁊ non est possibile ut sit homo ⁊ non homo insimul .D. dixit:si igitur aliquis dixerit ⁊c̄.i.quoniam sicut contingit dicentibus q affirmatio ⁊ negatio simpliciter significant quidem esse ⁊ non esse:esse idem: sic etiam continget dicētibus q affirmatio ⁊ infinitatio significent idē.s.ut omnia entia significāt idē:nō tm̄ cōtinget hoc in rebus oppositis sed etiā in nō oppositis.s.ut oia sint idē.D.o.si igitur hoc nō fuerit ⁊c̄.i. si igitur hec impossibilia nō fuerint pringit necessario ut affirmatio ⁊ negatio diuidant verum ⁊ falsum. ⁊ necesse est ut questio sit per negationē ⁊ affirmationem:sed dicens vult respondere ei per vnū sermonez de eo qō queritur.D.o.si autem querit simpliciter ⁊c̄.i.si aūt querens quesierit per affirmationem ⁊ infinitationē: tunc non possemus respondere ei:infinitatio enī significat multa que omnia sunt cum homine.U.g. homo ⁊ nō homo homo enim inuenitur cum multis numeratis que vere dicuntur non homines.U.g. albo ⁊ pluribus rebus aliozū accidentium.Deinde.o.sed qm̄ quesitum fuerit vtrum ē verum dicere ⁊c̄.i.⁊ ideo qm̄ aliquis quesierit vtrum ē verū dicere de hoc q est homo:aut q non est homo:⁊ tūc debemus respondere q est verum: aut q non est verum: ⁊ non dicemus q vere dicitur de eo q est homo ⁊ albuz ⁊ omnia existentia in eo:⁊ qō non est vere non vere dr̄ de eo tale ⁊ tale.ista enim impossibile est ut numerentur.sed qm̄ impossibile est determinare ⁊ nūerare infinita:oportet ut non intromittat se ad dicendum aliquod eoz .s. q qm̄ aliquis quesierit per infinitationē oporet querentē aut numerare omnia que sunt diuersa a nomine habētis aut non respondere in talibus istis questionibus ⁊ in huiusmodi questionum. Deinde.o.⁊ similiter ⁊c̄.i. ⁊ quz ita sit quādo aliquis quesierit vtrum hoc est homo:aut nō homo:videbit respondens:si fuerit homo dicet q est hō ⁊ si non fuerit homo dicet q nō: ⁊ non debet dicere q est homo ⁊ non homo insimul:intendendo per nō homo aliquod ens de quo dicitur non homo:⁊ istam actionem innuit qm̄.o.qui igit hoc facit nō naturaliter querit.i.qui aliquod ens demonstrat per negationem.

Omnino vo destruunt qui hoc dicunt substantiam ⁊ quodquideratesse.omnia nanqz dicere accidere eis est necesse ⁊ quod vere homini esse aut animali esse non esse.nam si erit qō vere homini esse hoc non erat non homini esse: aut non esse homini: quāuis he negationes huius. vnum enim erat quod significabat ⁊ erat hoc alicuius substantia:significare vero substantiam est quia non aliquid aliud esse ipi. si autem erat ipsi quod vere homini esse: quod vere non homini esse: aut quod vere non esse homini aliud erit: quare dicere eos est necesse quia nullius erit talis ratio: sed omnia ſm accidens. hoc enim determinata est substantia ⁊ accidens. album enīz accidit homini quia est album:sed non quod vere album.

Et vniuersaliter dicentes hunc sermonē negant substantiam quam declarat diffinitio manifeste diffinitionis que sit:⁊ coguntur ad dicendū q omnia sunt accidentia: ⁊ dicere de homine q est homo:⁊ de animali q est animal ⁊c̄.⁊ q non est etiam:quoniam si aliquid fuerit hominis ſm q est homo hoc non erit eius qm̄ non fuerit homo:aut ſm q nō est hō. negationes.n. istius sunt alia:quoniaz si significat vnum aliquid ⁊ illud est substantia alicuius ⁊ non est significans

UVA. BHSC. IyR_012

niſi aliquam ſubſtantiã .ſ. q̃ ſignificat eſſentiam eius ⁊ non eſſentiam eius.ſi igit̃ habet qȯ habet eſſentiã homis ergo aliud ab eo habet qȯ aliȯ ab homine aut qȯ habet eſſentiã eius quod nõ eſt homo.neceſſario igit̃ dicit̃ ⁊ q̃ nulla eſt diffinitio talis ſed omnia ſunt modo accidentali.per hoc enī differt ſubſtantia ab accidente: quoniaꝫ albedo accidit homini: quia eſt albuꝫ non quia eſt illud quod eſt albedo.

13 Ideſt ⁊ vniuerſaliter dicentes q̃ duo cõtradictoria congregant̃ inſimul negãt ſubſtantiã quã ſignificat diffinitio ⁊ declarat que ſit. Deinde.d.⁊ cogunt̃ ⁊c̃.i. ⁊ dixit hoc q̃a diffinitio non inuenit̃ in rei veritate niſi in ſubſtãtia.⁊ qũ diffinitiones ſignificãtes ſubſtantiã fuerint negate omnia erunt accidẽtia:q̃m ſi nulla fuerit diſpoſitio neceſſaria in re tunc omnes diſpões erunt accidẽtales ⁊ nulla erit diſpoſitio ſbalis.D.d. ⁊ dicere de homine ⁊c̃.i. ⁊ illud p qȯ diſponit̃ homo in eo qȯ eſt homo ⁊ per qȯ diſponit̃ illud quod eſt non homo differunt etiã ſm diffinitionẽ ab eo per quod diſponit̃ homo.D.d. q̃m ſi aliquid eſt hominiſ ⁊c̃.i. ⁊ cauſa huius eſſe impoſſibile eſt q̃ manifeſtũ per ſe q̃ ſiquid eſt hominis ſm q̃ eſt homo illud non erit ei qũ non fuerit homo. quod enī eſt non homis ſm q̃ eſt non homo aliud eſt ab eo quod eſt hominis ſm q̃ eſt homo. D.d.negationes enī iſtius ſunt tales.i.diffinitões enī rerũ cum ſuis negatõnibus habent taleꝫ diſpoſitionẽ q̃ non cõgregant̃ aliquo modo in eodem. D.d.q̃m ſi ſignificat aliquid vnũ ⁊c̃.i.q̃m ſi nomẽ ſignificat aliquid vnũ in nomi nato qȯ eſt ei neceſſariũ:⁊ qȯ eſt cũ nominato vnũ in numero tũc illud ſignificat ſubſtantiã.⁊ ſi ſignificat de re nominata aliquod non neceſſariũ neq̃ eſt cuꝫ eo vnũ illud eſt accidenſ:⁊ hoc intendẽbat qum.d.⁊ non ſignificat ſubſtantiã aliquã.ſ.ſbam hominis.i.quia ſignificat poſitionẽ non mutabilẽ.D.d.ſ.quia ſignificat eſſentiã eius nõ eſſentiã.i.intendimus qum diximus q̃ nomen ſignificãs aliq̃d vnũ eſt ſignificans ſbam.i. quia ſignificat eſſentiã illiꝰ rei per quam eſt ens non diſpõem mutabilẽ:⁊ hoc eſt e contrario nominibus accidentiũ que ſignificãt duas eſſentiaſ quoꝝ vnuꝫ eſt mutabile. ⁊ qum hoc poſuit pro cõceſſo: dixit:ſi igit̃ habet quod habꝫ eſſentiã hominis ⁊c̃.i.⁊ qũ hoc ſignificat illud qȯ habet eſſentiã hominis eſt ⁊ eſſentia eius idem:g̃ non homo habet eſſentiã eius qȯ non eſt homo:aut eſſentia eius qȯ non eſt homo eſt illud qȯ eſt non homo vnũ etiã ⁊ non cõpoſitũ: ⁊ hoc declaratuꝫ eſt etiã in tractatibus ſubſtantie perfecte.D.d.neceſſario igit̃ diceret ⁊c̃.i.neceſſario igit̃ qum non conceſſerint nomina eſſe que non ſignificant res ſimplices ⁊ vnas dicerent q̃ nulla res habet diffinitionẽ que ſignificat ſubſtantiã eius ſed contingit eis ut omnia ſint accidentia.ſ.ut omnes diſpoſitões reruꝫ ſint aucidentales non eſſentiales.D.d. ⁊ in hoc differt ſubſtantia ab accidente.ſ.q̃ ſubſtãtia eſt neceſſaria non ẽ ſic accidens:⁊ ideo ſba habet diffinitionẽ ⁊ accidens non.D.d. albedo enī eſt accidens ⁊c̃.i. albedo enī eſt accidẽs exiſtens in homine qz dicit̃ albus ⁊ non diſponit̃ per albedinẽ ſm q̃ res diſpoſita ẽ ipſa albedo.ſ. q̃ hõ non diſponitur per albedinem: quia ſubſtantia hominis eſt albedo:quoniam ſi ita eſſet tunc albedo ⁊ homo eſſet idem: ⁊ tunc idem ſignificaret dicere homo ⁊ albus de homine.

Si vȯ omnia ſm accidens dicuntur nullum primũ erit vniuerſale.ſi autẽ ſemper accidens de ſubiecto aliquo ſignificat predicationẽ:in infinitũ igit̃ ire neceſſe ẽ: ſed impoſſibile: neq̃ enī plura duobus complectit̃. accidens enim non accidẽti accidet niſi quia ambo eideꝫ accidunt. dico aũt ut albuꝫ muſicũ ⁊ homo albus quia ambo homini accidũt:ſed non Socrates muſicus ita quia ambo accidunt alicui alteri: qm̃ igitur hec quidem ita: illa vȯ illo modo dicunt̃ accidentia quecunq̃ ſic dicunt̃ ut albũ Socrati non cõtingit infinita eſſe in ſuperius ut Socrati albo alterum aliquod accidens. non enī fit aliquod vnũ ex omnibus:nec albo itaq̃ aliquid aliud erit accidens ut muſicũ.nihil enī magis illi q̃ illud huic accidit:⁊ ſimul determinatũ ẽ quia hec quidẽ ita accidunt:hec autẽ ut muſicum Socrati.quecũq̃ ſic non accidenti accidit accidens:ſed quecũq̃ illo modo: quare non omnia ſm accidens dicunt̃. erit igitur aliquid ⁊ ut ſubſtantiã ſignificans. ſi autẽ hoc oſtenſum eſt quia impoſſibile predicari contradictiones.

Et ſi omnia dicunt̃ modo accidentali nihil erit primũ ⁊ vniuerſale. ⁊ ſi accidens ſemper predicat̃ de aliquo ſubiecto neceſſario exibit hoc in infinitũ: ſed hoc eſt impoſſibile: non igitur congregabunt̃ in vno. accidens enī nõ per accidẽs eſt accidẽs ſed vtrunq̃ accidit ei: ⁊ hoc eſt ſicut dico q̃ album eſt muſicus ⁊ muſicus albũ quia vtrunq̃ accidit homini. Socrates autẽ non eſt muſicus hoc modo.ſ. quia vtrũq̃ accidit eideꝫ qum igitur quedam accidentia dicunt̃ ſm hunc modũ:⁊ quedam ſm alium modũ.omnia enim que dicunt̃ ſicut albũ in Socrate dicit̃: impoſſibile eſt autẽ ut ſint infinita in ſuperioribus: ſicut accidens quod accidit Socrati de albedine: eſt enī aliud ⁊ non erit vnũ ex omnibus ⁊ non erit aliud accidens ex eis que ſunt alba ſicut muſicꝰ. hoc enī per accidẽs non eſt magis q̃ illud neq̃ illud q̃ iſtud ⁊ habent differentiã:quedã enī accidunt ſm hunc modũ: ⁊ quedaꝫ accidunt ſicut muſicus Socrati. quod igit̃ eſt ſm hunc modũ non eſt accidens modo accidẽtali: ſed quod eſt ſm illum moduꝫ.non igit̃ omnia dicunt̃ modo accidentali ſed aliquid eſt qȯ ſignificat ſignificationem ſubſtantie.⁊ qum ita ſit manifeſtuꝫ eſt q̃ impoſſibile eſt ut contradictoria predicentur de eodem.

14 Idem ⁊ ſi omnia predicabilia fuerint accidentia nulluꝫ erit vniuerſale predicabile ſubſtãtiale ⁊ primũ ex quibus cõponunt̃ diffinitões.D.d.⁊ ſi accidens eſt ſemper predicabile de aliquo ⁊c̃.i. ſi omnia ſint accidentia:⁊ accidens naturaliter habet naturã ut predicet̃ de aliquo: neceſſe ẽ ut accidens ſm q̃ eſt accidens predicet̃ de accidẽte ⁊ ſic in infinituꝫ:quod eſt impoſſibile.D.d. ſed hoc eſt impoſſibile.i. ſed impoſſibile eſt ut accidens predicetur de accidẽte abſq̃ eo q̃ congregent̃ in eodẽ ſubiecto per ſe.⁊ quia accidens non predicat̃ de accidente niſi per accidens:q̃ ambo exiſtunt in eodẽ.ſ.ſubiecto.U.g.dicere q̃ album eſt muſicum.d.accidens enī non per accidens eſt accidens ⁊c̃.i.accidens enī non exiſtit in ſubſtantia per accidẽs:in alio aũt accidente exiſtit per accidens:q̃m ſi accidens predicaretur de accidente non ꝓpter hoc q̃ ambo exiſtunt in ſubſtãtia tunc accidens eſſet per accidens non eſſentialiter:⁊ impoſſibile eſt ut aliud ſit per accidens niſi per aliquid quod eſt eſſentialiter.qȯ enī eſt eſſentialiter eſt prius eo quod eſt p accidens.non igit̃ exiſtentia cuiuſlibet accidentiũ eſſentialiter in ſubſtantia eſſet niſi eſſent quedã in quibuſdã per accidens:⁊ hoc intendebat qũ.d. ⁊ hoc eſt ſicut dico ⁊c̃.i. q̃ dicere muſicũ eſt albũ eſt per accidens quia ambo ſunt in eodem.ſ.Soz.⁊ non eſt dicere q̃ Soz. eſt muſicus ⁊ albus hoc modo.ſ.q̃ Soz.⁊ muſicus ſunt ambo in eodem ſed quia vnũ eoꝝ exiſtit i altero eſſentialiter.ſ. qz muſica

UVA. BHSC. IyR_012

exiſtit in Soz.eſſentialiter.Deinde.d. qum igit quedã accidentia nc̃.i.ꝛ qum accidentia dicantur duobus modis: quoꝝ vnus eſt eſſentialiter.U.g. Soz.eſt albus ꝛ albus eſſentialiter.U.g.album eſt muſicũ.que enĩ ſunt eſſentialiter impoſſibile eſt ut predicent in infinitũ ad ſuperius:q̃ autẽ ſunt accidentaliter poſſibile eſt de eis hoc: ſicut accidit Soz.ut ſit muſicus ꝛ albus ꝛ alia multa:ꝛ hoc intẽdebat qum dixit:ſicut accidens qȝ accidit Soz.nc̃.i.ꝙ vnuz eſt eoꝝ predicatũ de altero per accidens.ſ. albedo exiſtẽs in Soz.ꝛ aliud accidens qȝ accidit ei.U.g.ꝙ eſt medicus ꝛ muſicus .D.d. ꝛ non erit vnũ ex omnibus.i. ꝛ non erit de ſubiecto ꝛ accidente vnũ quid ꝛ ex accidentibus exiſtẽtibus in vnoquoq; niſi dicat vnũ per accidens.D.d.ꝛ nõ erit accidens aliud nc̃.i.ꝛ predicatio accidẽtis de accidẽte inquantũ eſt predicatio accidentalis non differt a predicatione accidentis de ſubſtãtia neq; illud magis q̃ illud nec ecõuerſo.ſ.quantũ ad hoc ꝙ notificant de eo de quo p̃dicant ſubſtantiã eius.D.d.ꝛ habent differentiã nc̃.i.ꝛ habent differentiam qm̃ quedã ſunt accidentia eſſentialiter. U.g.muſica in Soz. ꝛ quedam accidentia per accidens. U.g.medicine in muſica.D.d. qȝ igit eſt ſm hunc modũ non eſt accidentale modo accidentali: ꝛ qȝ eſt ſicut albedo in muſico eſt accidens modo accidentali.D.d.non igit muſicus dicit modo accidentali.ſ.quia non predicatur de homine modo accidentali:ſicut album predicatur de eo. Deinde.d.ſed aliquid eſt quod ſignificat ſubſtantiã ſignificatione ſubſtantie: ꝛ forte dixit hoc quia predicatio iſta cõuenit cum predicatiõe ſubſtantiali in hoc ꝙ eſt ſm curſum naturalẽ.ſ.accidentia predicabilia de ſubſtantia:accidentia enĩ exiſtunt in ſubſtantijs per ſe ꝛ attribuũtur eis eſſentialiter:ꝛ ſm ꝙ ſubſtantie diſponunt per illa ſunt accidentia ſubſtantiarũ:attributio autez accidentis ad accidens non eſt eſſentialis.D.d.ꝛ qum ita ſit manifeſtum eſt nc̃.i. ꝛ qum omnia iſta ſint impoſſibilia.ſ.cõtingentia poſitõi ꝙ duo contradictoria dicuntur vere inſimul de eodem:manifeſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt ut duo contradictoria predicentur de eodem.

Amplius ſi contradictiones ſimul de eodẽ vere ſunt omnes palam qm̃ omnia erunt vnum erat enĩz idem triremis: ꝛ murus:ꝛ homo: ſi de omni aliquid aut affirmare aut negare cõtingit: quẽadmodũ eſt neceſſe dicentibus rationẽ Pythagore:naz alicui ſi videt non eſſe triremis hõ: palaz quia non eſt triremis: quare ꝛ eſt ſi cõtradictõ vera.Et ſit vtiqz qȝ Anaxagore ſimul res omnes eſſe ut nihil vere vnũ ſit. indefinitũ igitur videtur dicere ꝛ putantes ens dicere de nõ ente dicunt: nam poteſtate ens ꝛ non endelechia indefinitũ eſt. At vo dicenda eſt ipſis de omni affirmatio aut negatio.incõueniens enĩ ſi vnicuiqz ſua negatio quidem ineſt: que vo alterius quod non ineſt ei non inerit. dico autẽ ut ſi verũ eſt dicere hominẽ quia non homo: palam ꝙ ꝛ nõ triremis:ergo ſi affirmatio neceſſe ꝛ negationem.ſi autem non exiſtat affirmatio negatio inerit magis q̃z que ſua:ergo ſi ꝛ illa ineſt:inerit ꝛ q̃ ipſius triremis. ſi autez hoc ꝛ affirmatio:hec ergo contingunt hanc dicentibus rationez. Et quia non neceſſe aut dicere aut negare: nam ſi verus quia homo ꝛ non homo:palam quia nec homo nec non homo erit: nam duoruz due negationes: ſi autem vna ex vtriſqz illi: ꝛ hec vna vtiqz erit oppoſita.

Et etiam manifeſtuz eſt ꝙ ſm hunc ſermonẽ omnia erunt idem:ſic hoc igitur nauis: ꝛ longitudo: ꝛ homo: ꝛ poſſibile eſt etiã ut affirmatiua dicat de omnibus rebus:ꝛ ſimiliter negatiua ſicut cogetur ad dicenduz qui dicit ſermonẽ Pythagore: iſti enĩ dicunt ꝙ homo nõ exiſtimatur eſſe nauis:ꝛ manifeſtũ eſt ꝙ homo nõ eſt nauis ꝛ ſi duo extrema contradictionis ſunt vera ẽ nauis.vnde cõtingit qȝ.D.Anaxagoras ꝙ omnia ſunt ſimul ꝛ nihil eſt i rei veritate: ꝛ iſti videntur dicere ſermonẽ ſine termino ꝛ exiſtimant dicere qȝ eſt ꝛ dicunt quod non eſt. illud enĩ quod eſt in potẽtia ꝛ non eſt in actu eſt ſine termino. queramus igit ab eis vtruz affirmatiua ꝛ negatiua dicanꝫ in omnibus de eodem: non enĩz oportet in omnibus ut dicanꝫ de eodem:ſed affirmatiua dicit de aliquo ꝛ ꝙ non dicat de alio. U.g.ꝙ ſi dicere ꝙ homo non eſt homo fuerit verũ manifeſtũ eſt etiaz ꝙ non eſt nauis: qm̃ ſi affirmatiua eſt neceſſe ẽ ut negatiua ſit etiaz: ꝛ ſi negatiua nõ fuerit negatiua qȝ eſt eius dignior eſt ut ſit.ſi igit illa fuerit erit etiã eius quod eſt nauis:ꝛ ſi ita fuerint erit etiam affirmatiua.hoc enĩm accidit dicẽtibus hunc ſermonẽ:ꝛ accidit ut dicant ꝙ nõ eſt neceſſariũ ut affirmatiua ꝛ negatiua ſint de omnibus rebus:qm̃ ſi verus fuerit ꝙ homo ꝛ ꝙ nõ homo eſt:manifeſtum eſt ꝙ eſt verum ꝙ non eſt homo ꝛ ꝙ homo non homo:ambe enĩ ſunt negatiue.ſi igitur vna eſt illa duarum:iſta etiam eſt vna oppoſita in ſitu.

15 Jdeſt ꝛ etiã continget huic poſitioni ut omnia ſint idez. D.d.ſit igit nauis nc̃.i.ponamus igit ꝙ hoc eſt nauis ꝛ lõgitudo ꝛ homo.ſ.intentiones diuerſe.D.d.ꝛ poſſibile eſt etiã dicere nc̃.i. ꝛ ponamus etiam ꝙ affirmatiua dicit de omnibus:ꝛ ſimiliter negatiua.iſta enĩ poſitio contingit dicentibus ſermonẽ Pythagore.D.d.iſti enĩ dicũt ꝙ homo non exiſtimat nc̃.i.contingit enĩ dicentibus ſermonẽ Pythagore ꝙ omne qȝ homo exiſtimat eſt verum.ſ.ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua ſunt vere:ꝛ ſic contingit eis ut nauis ꝛ ꝛ homo ꝛ deus ſunt idez lz non dicant hoc.ꝛ cauſa i hoc apud eos eſt quia nullus exiſtimat ꝙ homo eſt nauis:aut ꝙ eſt deue:qm̃ apud eos non iudicat affirmatiua ꝛ negatiua inſimul de eodem niſi quando exiſtimatiões diuerſe fuerint in eo.U.g.ꝙ ſi aliquis exiſtimauerit hoc eſſe nauẽ ꝛ aliud non eſſe nauem:tunc dicunt ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua congregant in eodẽ.ſi aũt aliquis exiſtimauerit ꝙ hõ eſt nauis:ꝛ alius exiſtimauerit ꝙ non eſt nauis non dicũt hoc.D.d.ꝛ incepit dicere quõ contingit eis hoc:ꝛ dixit:ꝛ ſi duo extrema nc̃.i.ꝛ cõtingit eis ut homo ſit nauis: qm̃ qum conceſſerit ꝙ homo non eſt homo: contingit eis ut homo ſit nauis.D.d.cõtingit igit ex hoc quod dixit Anaxagoras nc̃.i.cõtingit igit Pythagore ꝛ dicentibus ſermonẽ eius neceſſario dicere ſermonẽ Anaxagore.ſ.ꝙ omnia ſunt exiſtentia inſimul:ꝛ ꝙ contrariũ exiſtit in contrario: ꝛ ſi non:non haberent intellectũ verba Pythagore dicẽtis ꝙ omne quod exiſtimat homo eſt verum: exiſtimatio enĩ hominis ſequit ens:ens autẽ non ſequit exiſtimationẽ niſi entia non haberent eſſe in anima. Deinde.d.ꝛ iſti videnꝫ dicere nc̃.i.ꝛ Anaxagoras ꝛ dicentes ſuũ ſermonem laborant in dicendo de dicibus ſermonẽ determinatuz:ꝛ dicunt ꝙ non habent terminũ: ꝛ exiſtimant dicere aliqȝ terminatũ ꝛ aliquod ens: ꝛ quod dicunt non hz terminũ neq; eſt ens:ꝛ dixit hoc ꝙ omnia que ſunt contraria non ſunt exiſtentia inſimul:actu ſed potentia:ꝛ qȝ non eſt actu non eſt ens:ꝛ ideo dixit:ꝙ qũ voluerit terminare ens per qȝ eſt terminauerunt ipſum per quod non eſt: terminus enĩ non eſt niſi eius quod eſt in actu.ꝛ quz iſti terminauerunt entia ꝙ ſunt inſimul ꝛ ſunt inſimul potentia:ꝛ potẽtia eſt eius quod non eſt: ꝙ illi terminauerũt entia per qȝ

5

UVA. BHSC. IyR_012

non est existimando illud quod terminabāt illa per quod est:ꝛ.d.ideo post qꝫ enī est potentia ꝛc̄.i. ꝙ ipsi querebāt terminare ens quod est in actu ꝛ terminauerunt illud qꝫ est potentia:ꝛ existimabāt terminare ens quod est in actu Deinde incepit dicere quō contingit eis dicere sermonem Anaxagore.s.ꝙ omnia sunt idem:ꝛ.d.queramus igit ab eis ꝛc̄.i. queramus igit a Pythagoricis vtrū affirmatio ꝛ negatio congregent in quolibet aut in quibusdā.concedēt enim impossibile esse ut affirmatio ꝛ negatio cōgregētur in quolibet: qum quedā sunt in quibus nullus existimat existimationibus diuersis:ꝛ hoc intendebat qum dixit:ꝫ affirmatiua dicit ꝛc̄.i.ꝛ ipsi cōcedūt hoc in essentijs diuersis ꝛ non terminant hoc nisi in eadē essentia. Deinde incepit notificare quō contingit eis ut omnia sint idem: ꝛ.d. U.g.si dicere ꝛc̄.i. qm̄ qui ponit ꝙ homo ꝛ non homo ē verum:ponit ꝙ homo non est nauis.s.ꝙ est verum etiam sicut isti faciunt.D.d. qm̄ si affirmatiua fuerit ꝛc̄.i. ꝛ quꝫ isti cōcesserint ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua congregāt in eodem:contingit ꝙ affirmatiua qum non fuerit in aliquo dignius est ut negatiua non sit in eo.U.g.ꝙ si fuerit verum dicere de homine ꝙ non est homo si fuerit falsum de eo dicere ꝙ est nauis: dignius est ut verū dicat de eo ꝙ ē nō nauis.D.d.si igit illa fuerit ꝛc̄.i.si igit fuerit verum dicere de hoīe ꝙ est non homo dignius est ut dicat verꝫ de eo ꝙ est non nauis.dicere enī non homo ꝛ nō nauis sunt negatiue hominis due.quꝫ igit vna negatiua fuerit vera cuꝫ hoc qꝫ est homo.s.qum affirmat:dignius est ut alia negatiua sit etiam vera ꝛ est ꝙ non est nauis cum falsitate affirmatiue quod ē nauis.D.d. ꝛ si ista fuerit erit affirmatiua idest ꝛ si verum dicat de homine ꝙ non est nauis ꝛ apud eos verum dicit etiam de naue ꝙ non est nauis:continget ut verum dicat de homine ꝙ est nauis: sic homo non est nauis: ꝛ quod non est nauis est nauis:ꝯ homo est nauis. contingit igit ex hoc ut homo sit nauis ꝛ non nauis sicut dicunt: ꝙ vere dicit de eo ꝙ est homo ꝛ non homo insimul. Deinde.d.hoc enī accidit dicentibus hunc sermonē idest hoc enim contingit dicentibus hoc in omnibus rebꝰ vnde omnia erunt idēꝫ sm hoc.Deinde incepit dicere aliud impossibile:ꝛ.d.ꝛ accidit ut dicant ꝙ nō est necesse ut affirmatiua ꝛ negatiua vere dicant insimul de quolibet: sed vere dicit de aliquibus rebus alia que non est affirmatiua neqꝫ negatiua:vtraqꝫ enim habet cōtradictoriā.s. ut non affirmatiuā ꝛ nō negatiuā:ꝛ hoc intēdebat qū dixit: qm̄ si fuerit verū ꝙ homo ꝛ non homo ꝛc̄. D.d.si igitur illa fuerint vna ꝛc̄.i. qm̄ si oppositio inter affirmatiuaꝫ ꝛ negatiuā fuerit inter duo:tunc oppositio de istis erit etiaꝫ inter quatuor.s.qm̄ non affirmatiua ꝛ non negatiua opponuntur affirmatiue ꝛ negatiue.

Amplius autem circa omnia ita se habet ꝛ est album ꝛ non album:ꝛ ens ꝛ non ens:ꝛ circa alias dictiones negatōesqꝫ modo simili aut nō sed circa quasdā quidem ꝛ circa quasdā non: ꝛ siquidē non circa omnes he vtiqꝫ erunt confesse si ꝟo circa omnes iterū: aut de qbuscūqꝫ dicere ꝛ negare:ꝛ de quibuscunqꝫ negare ꝛ dicere: aut de quibus qdeꝫ dicere ꝛ negare : sed de quibuscūqꝫ negare non de omnibus dicere. ꝛ si sic erit aliquid firmiter non ens:ꝛ hec erit firma opinio ꝛ si ipsum non esse firmū aliquid sit ꝛ notuꝫ:notioꝛ vtiqꝫ erit dictio q̄ꝫ oppositā negatio.si ꝟo negando similiter ꝛ quecūqꝫ negare dicere necesse de his: aut verum diuidentē dicere ut ꝙ album ꝛ iterum ꝙ non albuꝫ aut non. ꝛ siquidem non verum diuidentem dicere non dicet hoc: ꝛ non est nihil.non entia autē quō vtiqꝫ pronunciabūt aut ibunt:ꝛ omnia vtiqꝫ erunt vnū ut ꝛ prius dictum est:ꝛ idem erit: ꝛ homo ꝛ deus: ꝛ triremis ꝛ ipsoꝝ contradictiones.si autē similiter de vnoquoqꝫ nihil differret aliud ab alio.nam si differret erit hoc verum ꝛ propriū.similiter autē ꝛ si uidentem contingit verum esse accidit quod dictum est.adhuc autem quia omnes verum dicēt ꝛ omnes mentient: ꝛ ipse idem seipsuꝫ falsum dicere confitet:simul autē palam quia de nullo est adhuc perscrutatō.nihil enī dicet nec enī ita nec non ita dicit:sed ita ꝛ non ita:ꝛ iteruꝫ hoc negat ambo quia nec ita nec non ita.nam si non:iā erit vtiqꝫ aliquid determinatum.

Et etiā aut erit in omnibus sm banc dispositionē:ꝛ erit album ꝛ non albū: ꝛ ens ꝛ non ens: ꝛ sm hunc modū in alijs affirmatiuis ꝛ non erit sed erit in quibusdā ꝛ in quibusdā non. si autem non fuerit in omnibus hoc est cōcessū. si in omnibus:dicemus etiā aut negatiua dicet de oibus de quibus affirmatiua dicit:ꝛ affirmatiua etiam dicetur de omnibus de quibus dicit negatiua: aut in quibusdā rebus dicet de omnibus de qbus affirmatiua ꝛ non dicet de omnibus de qbus dicit negatiua omnino. ꝛ si fuerit sm banc dispositionē tunc erit aliquid quod non est ens: ꝛ ista opinio est fixa ꝛ firma. ꝛ si illud quod est p negatiuaꝫ est aliquid firmū ꝛ notum tunc sermo contrarius sm situm erit manifestioꝛ eo. ꝛ si affirmatiua dicit de omnibus de quibus dicit negatiua etiam necesse est ut sermo diuidentis ꝛ dicētis. U.g. omne album non est album erit veruꝫ aut non verum: ꝛ si non fuerit veruꝫ quod dictū est per banc diuisionē non dicūt hoc ꝛ nō ꝙ nō sunt entia ꝛ erit dictum ꝛ nominatuꝫ idem: ꝛ sic omnia erunt idem sicut diximus prius: ꝛ erunt idem homo ꝛ nauis ꝛ deus: ꝛ negatiue istoꝝ. ꝛ si sermo de vnoquoqꝫ istoꝝ fuerit idem:tūc nō differt aliquod eoꝝ ab altero aliquo modo:qm̄ si differt erit illud in rei veritate semper.ꝛ accidit hoc quod dixim' si fuerit possibile ut diuisio sit etiā vera: ꝛ cum hoc accidit etiā ut omnes veridicent ꝛ omnes falsent:ꝛ loquens concedit etiaꝫ super se quod falsat:ꝛ manifestuꝫ est etiā cuꝫ hoc ꝙ disputatio cum isto est in eo quod non est:qm̄ non dicit hoc esse ꝛ hoc non esse: sed dicit hoc ꝛ non hoc insimul: ꝛ negat ꝛ omnia ista. ꝛ si hoc non esset esset sciens ꝙ omnia habent aliquid terminatum.

16 Et etiam aut erit in omnibus sm hanc dispositionē:ꝛ erit albū ꝛ non album:ꝛ ens ꝛ non ens:ꝛ sm hunc modū in alijs affirmatiuis etiā ꝛc̄.i. aut etiā negatiua ꝛ affirmatiua erunt in omnibus rebus sm hanc dispositionez.s. ꝙ vtraqꝫ sit vera ita ꝙ sit verum dicere albū ꝛ non albū: ꝛ ens ꝛ non ens: ꝛ similiter in alijs affirmatiuis ꝛ negatiuis sed affirmatiua ꝛ negatiua erunt in quibusdā rebus ueridice insimul:ꝛ in quibusdā diuidentes falsuꝫ ꝛ verū nihil possumus dicere in hoc .D.d. ꝛ si fuerint in omnibꝰ ꝛc̄.i. ꝛ si affirmatiua ꝛ negatiua congregent: tunc dictio necessario erit talis:aut omne de quo dī affirmatiua ꝛ de eo dicet negatiua ꝛ econuerso.s. ꝙ omne de quo dicit negatiua dicet de eo etiā affirmatiua: ꝛ affirmatiua etiā dicetur de quo negatiua:ꝛ ista diuisio impossibilis est sm ꝙ declaratuꝫ est:aut omne de quo dicit negatiua dicet etiā de eo affirmatiua: ꝛ non dicet affirmatiua de omni de quo dicit negatiua ꝛ econuerso.s.ut dicat affirmatiua de omni de q negatiua. si igit illud de quo dicit negatiua nō de eo dicit affirmatiua:tunc erunt non esse necessario:ꝛ qꝫ non ē nō

UVA. BHSC. IyR_012

transmutabile in aliquod: ⁊ hoc intendebat quꝫ dixit: ⁊ si fuerint ꝑz hanc dispositionē ⁊c̄.i. ⁊ si illud de quo dicitur negatiua non dicet de eo affirmatiua omnino tūc erit aliquod quod est non ens: ⁊ erit opinio nostra in eo quod ē non ens: opinio firma. ſ. ꝙ impossibile est ut non opinetur in eo quod est non ens. D.o. ⁊ si illud qō est per negatiuā ⁊c̄.i. ꝙ si fuerit manifestū hoc esse non ens. ſ. nō ens necessario: tunc manifestius est apud nos suū contrariū ⁊ suuꝫ oppositū ens. non ens eni non intelligit nisi ꝑz cōparationē ad ens. si igit apud nos fuerit opinio firma in non ente necessario est ut apud nos sit opinio firma in ente: ⁊ sic nō congregat negatiua ⁊ non esse in aliquo omnino: ⁊ similit si apud nos fuerit opinio firma in ente tunc apud nos erit opinio in negatōne firma: ⁊ similiter ⁊ est ꝙ aliquis fingit ꝙ omne de quo dicit negatiua de eo dicet affirmatiua: ꝑz negatiua non dicitur de affirmatiua. D.o. ⁊ si affirmatiua dicit de omnibus de quibus dicit negatiua: continget necessario aut ut sermo diuidēs ⁊ dicentis ꝙ omne quod non est hoc dicit ꝙ est hoc: sit sermo verus: aut non ver' si igit congregatio istoꝝ duoꝝ oppositoꝝ non est veruꝫ. ſ. dicere verum ⁊ non verum: ⁊ fuerit verum dicere ꝙ oē affirmatiuū est negatiuū: ⁊ non erit differētia in hoc. ſ. inter negationē conditionalē ⁊ negationem simpliciter. ſ. in hoc ꝙ affirmatio vere dicit de omni negatione. ſ. affirmatio simpliciter de negatione simpliciter: ⁊ affirmatio cōditionalis de negatione conditionali: omnia erunt idē: sicut ꝓius fuit dictum: deus ⁊ homo ⁊ nauis ⁊ nox. qum igit dixit: ⁊ si non fuerit verum quod dictum fuit per hanc diuisionem intendit: ⁊ si non fuerit vera congregatio istius diuisionis. ſ. ut sit verum ⁊ non veruꝫ insimul. Deinde. d. ⁊ non dicant ista ⁊ non que sunt entia. i. ⁊ negatio conditionalis per quā res negant ab inuicem: ⁊ est tanquā negatio eius qō est per se. ſ. non ens. ⁊ intendebat per oia ista ꝙ qum hoc fuerit positū continget ut omnia sint idem: ⁊ ut non sit aliquid omnino. D.o. ⁊ si sermo de vnoquoqꝫ istoꝝ ⁊c̄.i. ⁊ si negatio vniuscuiuslꝫ entium non diuersat tunc de negatione non dicet affirmatio ⁊ sic entia omnia erunt idem ⁊ non diuersabunt aliquo modo: ⁊ erit omne ens vnum ⁊ non vnum. Deinde. d. qm̄ si diuersatur ⁊c̄.i. quoniā si aliquod ens diuersat ab aliquo ente per aliquā differentiā semper diuersabit ab eo. ſ. necessario ⁊ eterno Deinde. d. ⁊ accidit hoc qō ꝓius diximus ⁊c̄.i. ⁊ accidit etiā cum hoc ut omnes homes veridicent ⁊ falsent insimul dicere. n. ꝙ omnes homes veridicent verū est dicere cū eo ꝙ omnes homines falsent: ⁊ sic disputātes falsant ⁊ veridicant insimul: ⁊ etiā non falsant neꝙ veridicant. D.o. ⁊ loquens concedit ⁊c̄.i. ⁊ cōtingit loquenti dicēti aliquod iudiciū concedere qō falsat: cōceder etiā ꝙ oppositū illius iudicij videt. D.o. ⁊ manifestum est ⁊c̄.i. ⁊ manifestuꝫ ꝙ disputatio cū opinantibus hoc est in nihilo. qui enim non dicit ꝙ hoc est hoc: ⁊ ꝙ hoc est hoc non ita ꝙ habet in altero eoꝝ aliquod firmū nihil dicit. D.o. ꝑz dicit hoc ⁊ nō hoc insimul ⁊c̄.i. ⁊ disputatio cū istis non est in aliquo intellecto aut ente qz dicunt in eodē ꝙ est hoc ⁊ nō est hoc: ⁊ negatiōes istoꝝ entiū. ſ. ꝙ non est hoc neꝙ non est hoc. D.o. ⁊ si hoc non esset ⁊c̄.i. ⁊ nisi dubitationes que mouerunt istos essent tunc scirent ꝓima scientia ꝙ res habent naturas terminatas.

Amplius siquando affirmatio est vera negatio est falsa: ⁊ si hoc vera affirmatio falsa: nō erit vtiqꝫ simul idem dicere ⁊ negare vere: sed forsan dicet vtiqꝫ hoc esse qō a principio positū est. amplius quidē igitur qui aut existimās habere aliqualiter aut non habere mentitus est: qui autem ambo verum dicit. nam si veruꝫ dicit quid vtiqꝫ erit qō dicitur: quia talis ē entiū natura. si vo nō verum dicit: sed magis verū dicit qui illo modo existimat: iā aliqualiter se habebunt entia: ⁊ hoc verum vtiqꝫ erit ⁊ non simul ⁊ non verum. si aūt similiter ⁊ omnes mentient ⁊ vera dicent nec ꝓnunciandū nec dicendū est tali: similiter eni hoc ⁊ non hoc dicit. si autem nihil suscipit sed similit existimat ⁊ non existimat: quid vtiqꝫ differenter habebit a plantis.

Et etiā si affirmatiua fuerit vera negatiua erit falsa: ⁊ qum ista fuerit vera ⁊ affirmatiua erit falsa: tunc non est verum ut affirmatiua ⁊ negatiua dicantur de eodez insimul: ⁊ rectū est dicere hoc eē ꝓmū subiectū. ⁊ etiā si ille qui existimat quō sunt res ⁊ quomō non sunt contingit ei falsuꝫ: ⁊ qui existimat vtrūqꝫ veridicat: tūc sermo de hoc est ꝙ natura entiū est talis. ⁊ si non veridicat sed verificat magis qꝫ ille qui opinat hac opinione ille qui existimat quomodo sunt entia tunc hoc etiā erit verum ⁊ non verum. ⁊ si omnes falsant equaliter ⁊ non dicunt verum: tunc dicens tale non habet sermonē. dicit enim aliquid ⁊ non dicit aliquid insimul: ⁊ si non existimat aliquid sed si existimatio eius ⁊ non existimatio idem est: in quo igitur differt a plantis.

17 Et qum declaratū est ex istis ꝙ qum affirmatiua fuerit vera negatiua erit falsa non vere dicet ꝙ affirmatiua ⁊ negatiua insimul vere dicent de eodez. Deinde. d. ⁊ videtur dicere hoc ꝓmū subiectū. i. ⁊ dignū est oiuꝫ disputāti cōcedere hoc esse ꝓmū compositū. ſ. ꝙ affirmatiua ⁊ negatiua diuidunt verum ⁊ falsuꝫ: deinde reuersus est ad impossibilia cōtingentia: ⁊. d. ⁊ etiā si ille qui existimat ⁊c̄.i. ⁊ etiā si ille qui existimat ꝙ alterū oppositoꝝ est verum: aut ꝙ hoc est tale: aut non. ⁊ qui existimat vtrūqꝫ verificat necesse est ut natura entiū sit talis dispositionis. ſ. ꝙ ut sint entia ⁊ non entia insimul. Deinde. d. ⁊ si nō veridicat ⁊c̄.i. ⁊ si non veridicat solūmodo ille qui opinat ꝙ affirmatio ⁊ negatio verificent insimul: imo magis veridicat ꝙ ille qui opinat ꝙ affirmatio ⁊ negatio diuidunt verum ⁊ falsum: ⁊ opposita que sunt verū ⁊ non verū veridicant insimul: tūc sermo vniuscuiuslꝫ coꝝ erit ver' ⁊ nō verus ⁊ falsant equaliter ⁊ verificant equaliter: ⁊ qum ita fuerit nulla erit ratio: ⁊ tunc homo erit qnasi planta: ⁊ hoc intēdebat qum. d. ⁊ falsant omnes equaliter ⁊c̄.i. ⁊ si opinati sunt ꝙ omnis affirmatio ⁊ negatio cōgregant: ⁊ ꝙ omnis sermo verificat ⁊ falsificat equaliter: tunc qui opinat nullum habet sermonē. Dicit eni ⁊ nihil dicit. i. profert eni ꝑz nihil dicit: qm̄ si dixerit aliquid non dicit aliquid. D.o. ⁊ si non existimat aliquid ⁊c̄.i. ⁊ si non existimat aliqd esse non aliquid: in quo igit differt a plantis ⁊ ab inanimatis rationale enim non diuiditur ab animatis nisi per comprehensiones ⁊ existimationes terminatas. ſ. hoc esse tale aut non esse tale.

Unde ⁊ maxime manifestuꝫ est quia nullus ita disponit nec alioꝝ nec dicentiū hanc rationē quare nāqꝫ vadit domū ⁊ non quiescit putās ire neqꝫ statim neqꝫ diluculo vadit in puteū aut torrentē si cōtingit: sed videt timens tāqꝫ non similit putās non bonū esse incidere ⁊ bonū: palā ergo quia hic quidē melius existimant: hic autez non melius. si autē hoc in bono ⁊ non bono: necesse est similiter esse ⁊ in alijs: ⁊ hoc quidē hominem hoc autē non hominē: ⁊ hoc quidē dulce: illud autē non dulce putare necesse est. nō eni ex equo omnia querit ⁊ existimat quando eni putās melius aquā bibere ⁊ hominē videre: deide eā qrit qꝫuis oportebat si idem erat. similit hō ⁊ nō hō

UVA. BHSC. IyR_012

sed quod dictum est nullus qui non vidētur:hec quidem timens illa vo non: quare sicut videtur omnes existimāt habere simpliciter:sed nō circa omnia sed circa melius ꝛ deterius. si autez non scientes sed opinantes multomagis curandum vtiqz erit de veritate quēadmodū infirmo existē te qz sano de sanitate. Etenim opinās ad sciente non salubriter disponitur ad veritatem. Ampli⁹ si qzmaxime se omnia sic habent ꝛ non sic:sz magis ꝛ minus:verum est in natura entiū.non enigz vtiqz similiter dicimus duo esse paria ꝛ tria: nec similiter mentitus est qui quatuo: pente opinat⁹ est ꝛ qui mille.si igitur non similiter palam quia alter minus: quare magis verū dicit. si ergo qȯ magis affinius erit vtiqz aliquid verum cuius affiniꝰ quod magis verum ꝛ vtiqz si non est: sed iam aliquid est firmius ꝛ verius ꝛ a ratiōe remoti vtiqz erimus incondita ꝛ prohibente aliquid mente determinare.

Et ex hoc declarabitur ꝙ nullus opinatur hoc neqz de ceteris hominibus neqz de eis qui hoc dicunt.qui enī ambulat: ambulat ꝛ nō stat: ꝙ opinatur quia ambulandū est ꝛ non vadit p vnam viam ad puteū stantem in via:manifestuz ꝙ euitabit ipsum: scit enī ꝙ casus in puteo ꝛ nō casus non est idez: ꝛ existimatio eius non est eadem in malo ꝛ in bono istius.declaratuz est igit ꝙ ipse opinatur ꝙ quoddaz illius est bonum ꝛ quoddā non bonū:ꝛ qum ita sit scit igit ꝙ q̄daz sunt homo ꝛ quedam non homo: ꝛ quedā dulcia ꝛ quedā non dulcia. non enim existimat oia esse idem:neqz equaliter querit in omnibus: sed existimat ꝙ potus aque est melioꝛ ꝛ aspicere homīnē si hoc querit:ꝛ si idē esset necessario homo ꝛ non homo: sed sicut dictum fuit nihil videret nisi ad conseruandū se ab hoc ꝛ non ab hoc.qū igit declaratum est ꝙ cognitio vniuersaliter est in omnibus rebus: ꝛ si non fuerit in omnib' rebus sed est in eo qȯ est bonū ꝛ quod est malum est ens. ꝛ si ista cognitio non fuerit per scientiam sed per existimatōnem:tunc dignius est perscrutari de veritate: quēadmodū apparet infirmū pscrutari de sanitate magis q̄z sanum. existimans enim non est certus in respectu scientis: ꝛ etiaz si omnia in maiori parte sunt sim hāc dispositionē aut sim aliaz: sed maius ꝛ minus sunt de natura entiū:tunc non dicemus ꝙ duo ꝛ tria sunt consimilia impari:ꝛ non est erroꝛ existimantis quatuoꝛ esse quinqz: sicut erroꝛ existimantis ipsuz esse mille.manifestū esti gitur ꝙ erroꝛ alterius est minoꝛ: ergo est maioris veritatis. ꝛ si illud quod ē magis propinquū magis tūc erit aliquid de veritate de quo appropinquaꝭ verum maius: ꝛ si non fuerit illud sed erit magis firmū ꝛ magis verum ꝛ quiescemus ab hoc sermone qui nihil determinat ꝛ impedit intellectum ut terminet aliquid.

18 Qum declarauit impossibilia contingentia dicentibus ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua congregant insimul per opiniones eoꝝ in entibus:incepit declarare contingentia eis per operatōnes eoꝝ in mundo:ꝛ.d.ꝛ ex hoc declarabit ꝛc.i. ex hoc qȯ dicam ꝛ ex predictis declarabitur ꝙ nullus opinat hoc neqz ex laicis neqz ex clericis .D.d.qui ambulat ꝛc.i.qui enim videt ꝙ ambulandū est ad aliquid ambulat ꝛ non stat:ꝛ si viderit ꝙ ambulatio operet ꝛ non operet ad illud non ambularet: ꝛ si videret ꝙ ambulatio ꝛ status essent equales non ambularet neqz staret. D.d. ꝛ non iret ꝛc.i. ꝙ si aliquis existimasset ꝙ casus in puteo ꝛ non casus essent idem tunc nullus euitaret se a via in puteū timendo ne caderet in ipsum. Deinde.d.ꝛ existimatō eius in bono ꝛ malo alicuius non est idem.i.ꝛ existimare aliquid esse bonū ꝛ aliquid malū non est idē:qm̄ si essent idem non quereret bonū ꝛ fugeret malū: ꝛ ex hoc appareꝛ ꝙ quedā sunt bona ꝛ quedam mala:non tm̄ in rebus diuersis numeratis sed etiā in partibus eiusdem rei qum fuerint diuersarū virtutū. D.d. ꝛ qum ita sit ꝛc.i.ꝛ qum scientia eius in rebus vtilibus ꝛ inutilibus sit determiata ꝛ non opinant duo contradictoria insimul: sicut debet eē in scientijs speculatiuis.U.g.ꝙ quidā est homo ꝛ quidaz non est homo:non opinari ꝙ omne quod non est homo est homo:ꝛ etiā ꝙ quedā sunt gustabilia dulcia naturaliē ꝛ quedā non dulcia naturaliter in his q̄ sunt sani gustus. D.d.non enī existimatur ꝙ omnia sunt idem ꝛc.i. nullus enī existimat ꝙ omnia sunt idē:ꝛ ideo non equaliter q̄rit hec omnia:sed quedā querit ꝛ quedā non.U.g.ꝙ quz existimauerit ꝙ melius est potare aquā q̄ vinū: tunc queret aquā ꝛ non vinū:ꝛ si viderit ꝙ idem est potandū aquam ꝛ non potandū non queret aquā: ꝛ similiter non equaliē esse aspiciendū ꝛ non aspiciendū aliquē hominē sanatum Deinde.d.ꝛ si essent idez homo ꝛ non homo ꝛc.i. ꝛ si existimare ꝙ homo ꝛ non homo essent idem nō diligerem⁹ quosdā homines ꝛ odiremus alios vel tueremur nos ab alijs:ꝛ non esset differentia apud nos inter amicos ꝛ inimicos.D.d. qum igit declaratū est cognitio ꝛc.i. quz igit declaratū est cognitionē necessariā esse:aut in omnib' rebus:aut bonis:aut malis: manifestum est cognitionē necessariā esse.D.d.ꝛ si ista cognitio fuerit per scientiā ꝛc.i. ꝛ si homo non habuerit de istis rebus nisi existimationez tunc iste homo magis debet perscrutari de veritate sicut infirmus de sanitate:ꝛ intēdebat ꝙ si scimus non habere scientiā de rebus: oporꝛet nos perscrutari ꝛ scire res. ꝛ si videmus ꝙ illud quod habemus de principijs cōsideratiōnis est existimatio tunc magis debemus perscrutari quō accidit nobis ista existimatio in rebus que sunt principia considerationis ꝛ vnde accidunt. D.d.ꝛ si omnia in maiori parte ꝛc.i. ꝛ si aliquis existimauerit ꝙ omnes opiniōes hominis sunt existimationes:tm̄ existimationes diuersant sm magis ꝛ minus in veritate:ꝛ ꝙ magis ꝛ minus sūt de natura entis:est igit aliquid quod est verum in se.D.d.nō enī diximus ꝙ duo ꝛ tria sunt numerus par ꝛc.i.quoniā manifestuz est nobis ꝙ duo est par ꝛ tria impar ꝛ ꝙ non cōueniunt in paritate: ꝛ hoc est de primis cognitionibus necessarijs: ꝛ etiā est manifestū nobis peccatū ꝛ erroꝛem esse maioꝛē q̄ aliud peccatū.non enī equaliter peccat qui existimat quatuoꝛ esse quinqz: ꝛ qui existimat quatuoꝛ eē mille. Deinde.d.si igit erroꝛ eoꝝ ꝛc.i.ꝛ si non equaliē peccat manifestū est ꝙ minus peccat qui opinat quatuoꝛ esse quinqz q̄ alius. Deinde.d.ꝛ si maius est minus tunc erit aliquid de veritate cui est ꝓpinquū verum maius.i.ꝛ si ē aliquid minoris peccati tunc erit aliquid maioris veritatis ꝛ minoris peccati: ꝛ sic necesse est ut sit aliquid verus cui appropinquaꝭ illud quod est maioris veritatis ꝛ minoris falsitatis:ꝛ hoc necesse est: quoniā si aliquid fuerit maioris veritatis q̄ aliud ꝛ minoris falsitatis ꝛ necesse est aliq̄d esse verum simpliciter. D.d.ꝛ si hoc non fuerit erit firmꝰ sicut innuit in scriptura ꝛ sic exponitur: ꝛ si nō fuerit hoc verum simpliciter in cuius respectu dicitur illud quod est magis verum:necesse est aliquod verum esse magis verū q̄ illud in cuius respectu dicitur magis verus: ꝛ hoc procederet in infinitum: aut peruenireꝭ ad aliquod verū simpliciter.i.aut quiescemus ab hoc sermone ꝛc.i.ꝛ qum declaratū est esse aliquod verū simpliciter tunc quiescemus

UVA. BHSC. IyR_012

a sermone ex quo nullum scitum terminatur: ⁊ impedit ut aliquid habeat terminum.

Est autem ⁊ ab eadem opinione Pythagore ratio: ⁊ necesse similiter ipsas ambas aut esse aut non esse: nam sique videnť omnia sunt vera ⁊ apparentia: necesse omnia simul vera ⁊ falsa eē. multi nanq; contraria inuicē existimant ⁊ nō eadem opinantes sibiipsis mentiri putāt: quare necesse idem esse ⁊ non esse: ⁊ si est hoc necesse putata omnia vera esse. opposita nanq; inuicē opinanť mentientes ⁊ verum dicentes: ergo entia si sic se habent verum dicunt omnes. ꝙ quidem igit̄ ab eodē sunt intellectu vtreq; rationes palā Est autez non idē modus omelie ad omnes: hi nanq; persuasione egent: illi vi. quicunq; enim dubitasse existimauerunt: horuz bene curabilis ignorantia: non enim ad orationē sed ad mentē obuiatio est eorū. quicunq; vo orationis causa dicunt horū argutio curatio: ⁊ eius qui in voce oratōnis ⁊ eius que in nominibus. Venit autez dubitantibus hec opinio ex sensibilibus. queqdem eius qō simul contradictiones ⁊ contraria existere videntibus ex eodē facta contraria: ergo si non contingit fieri non ens preexistit. similiter res ambo ens: ut ⁊ Anaxagoras mistum omne in omni ait: ⁊ Democritus eteniz inane ⁊ plenū similiter ēm quācunq; partem preexistere: q̄zuis hoc quidem hoz esse non ens: illud vo ens.

Et sermo Pythagore est de sermonib⁹ eorum qui opinanť hoc ⁊ cogunť ad dicendū res esse aut ꝙ nihil est: qm̄ si omnes existimationes sunt vere necesse est ut omnia sint vera ⁊ falsa insimul. multi eni homines existimant contrariuz eoz que existimant alij: ⁊ opinantur ꝙ qui non opinanť illud quod illi opinanť peccant: necesse est igit̄ ut idem sit ⁊ non sit: ⁊ quz ita sit necesse est ut omnes existimationes sint vere. errantes enz existimāt cōtraria: ⁊ si entia sunt huiusmodi dispositionis tunc verificanť omnes: manifestuz est igitur ꝙ isti sermones ⁊ similes sunt ab vna cognitione ⁊ ars in disputatōe cum omnibus istis non est vna: sed quidā indigēt sufficientia: ⁊ quidam ut coganť in disputatione ad concedendus qui eni existimant hoc propter difficultatem cōprehensionis ⁊ suū errorem in ea: tunc sua ignorantia habebit medicinā. disputatio eni cum eis non erit per verificationē sermonis sed per verificationē rationis. qui autē dicit per verificationē sermonis mediū eoz erit per verificationem sermonis vocis ⁊ nominū. ⁊ ista existimatō accidit de mouentibus se a sensibilibus quibus contingit dicere contradictoria esse ⁊ contraria esse insimul: quia opinabanť ꝙ contraria erant ex vno: ⁊ si impossibile est ut fiat illud quod non est necesse ut res fuerit prius cōmunis ex vtroq; sicut dixit Anaxagoras. dixit etiam ꝙ omne sit admistum cum omni: ⁊ similiter dixit Democritus. talem eni sermonē dixit in parte que est ex vacuo ⁊ pleno: lz hoc sit ens ⁊ hoc non ens.

19 Et Pythagoras est illoz qui opinanť hoc. ſ. ꝙ affirmatiua ⁊ negatiua sunt insimul: ⁊ omnes dicētes hoc cogunť ad dicendū ꝙ res sunt ⁊ ꝙ nihil est: qm̄ qui dicit ꝙ omnis existimatio est vera ⁊ ꝙ res cōsequūtur existimatiōes: cōtinget ei dicere ꝙ res sunt vere ⁊ false insimul. Deinde declarauit hoc ⁊ dixit: multi eni homines ⁊c. i. ⁊ necesse est ut res sint vere ⁊ false si consequunť existimationes: quia multi homines existimant in eodez existimatiōes cōtrarias. ſ. ꝙ vn⁹ existimat qō est affirmatiuū ⁊ alius negatiuū ⁊ alter existimat aliū peccare: ex quo contingit ꝙ idem sit verum ⁊ falsum quia consequit vtranq; existimationem: quapropter necesse est ſm hunc sermonē ut idem sit ens ⁊ non ens: ⁊ hoc intelligat accidere in omni ente. ſ. ꝙ omne ens qō aliqs existimat esse possibile est ut aliqs existimet ipsum non esse. Deinde. d. ⁊ si ita sit necesse est ⁊c. i. ⁊ si negatiuū ⁊ affirmatiuū sunt vera insimul: necesse est ut oēs existimationes sint vere. existimātes eni aliquid esse ⁊ alij qui falsant illā existimationē existimant existimatiōes cōtrarias. Deinde. d. ⁊ si entia sunt huius dispōnis ⁊c. i. ⁊ si entia consequūtur dispositiōes hominū: contingit ut oēs homines vere dicant. D. d. ⁊ manifestum est ꝙ isti sermones ⁊c. i. ⁊ manifestuz ꝙ cognitio ⁊ opinio eoz est vna: lz ars per quaz remouenť ab hac opinione nō est vna. quidam. n. remouenť ab hac opinione per sermones sufficiētes in dissolutione dubitationū quibus accidit eis opinio ⁊ quidā non remouenť per discolitatē: ⁊ ars in hoc est ut cogat ad cōcedendū aliquod positū quousq; videat suus defectus. iste eni non vult cōcedere per rationē intrinsecā quapropter necesse est ut faciant ipsuz concedere violēter per verba. D. d. qui igit̄ existimauerit hoc propter dubitationē ptingentē ei ex debilitate cerebri potest curari ab hac egritudine dissoluendo illam dubitationē. D. d. disputatio est cū istis ⁊c. i. cōtradictio eni contra istos nō erit per institutionē significatiōis dictionū ⁊ vti disputatione cum eis donec verificanť: sed per verificationē intentionis in qua errauerit dissoluēdo illā questionē que accidit eis in illa intentione. D. d. qui autē dixit verificationē sermonis ⁊c. i. sophiste autē fingentes ꝙ res non firmanť nisi p verum sermonē ⁊ querunt a nobis verificare hoc principiū non possumus loqui cū eis in hac questione nisi pus verificemus significatiōes nominū: ⁊ qū cōcesserint ꝙ nomina habent significatiōes proprias tūc possibile erit disputare cum eis: ⁊ hoc fecit ipse in principio istius sermōis ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ incipiamus in verificatiōe significatiōis vocis ⁊ nominis. D. d. ⁊ accidit ista existimatio ⁊c. i. ⁊ accidit ista existimatio obedientibus sermoni ⁊ non cōsiderātibus vtrū sermo cōueniat sensui aut non: ⁊ qui hoc facit cōtinget ei cōtradictio in rebus ⁊ opinari ꝙ contraria sunt insimul: ⁊. d. quia opinať ꝙ cōtraria ⁊c. i. ⁊ multi antiqui opinabanť hoc quia videbant ꝙ contraria generanť ex eodez: ⁊ opinabanť cū hoc ꝙ non sit generatio ex nihilo. ſ. ex non ente. vnde dixerunt ꝙ cōtraria existunt insimul in eodē. ſ. in eo ex quo generanť: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: necesse est ut res: aut sit communis ex vtroq;. i. ꝙ res ex qua est generatio sit cōposita ex vtroq; scilz ex ente ⁊ non ente. Deinde. d. sicut dixit Anaxagoras ⁊c. i. ⁊ propter hanc opinionē dixit Anaxagoras ꝙ partes consimiles que sunt elemēta apud ipsum sunt admiste cū toto. ſ. quia omnes sunt admiste cū omnib⁹: ⁊ sermo Democriti est propinquus isti qum dixit partem esse indiuisibilem que est apud ipsum ex vacuo ⁊ pleno admistis: ⁊ sic opinať ꝙ plenū est ens ⁊ vacuū est non ens.

Ad eos quidem igitur qui ex his existimant dicemus quia modo quodaz recte dicunt: ⁊ mō quodam ignorant. Ens enim dupliciter dicitur est ergo quomodo cōtingit fieri aliquid ex non ente: est autem quomodo non: ⁊ simul esse idem ens ⁊ non ens: sed non ſm idem ens. potestate nanq; contingit simul idem esse contraria: actu vo non. Amplius autē dignificemus ipos existimare ⁊ aliam substantiam esse entiū cui nec motus existit nec corruptio nec generatio oio.

Nos igitur dicamus cū istis qui existimant

UVA. BHSC. IyR_012

istas turpes existimationes q sermo eor est verus aliquo modo t aliquo modo impossibilis. cōtrarietas enim dicit duobus modis. est igitur aliquo modo possibile ut aliquid fiat ex nihilo t possibile est ut non fiat aliquo modo: t possibile est ut insimul ens t non ens diuidantur duobus modis: non ens quod sit ens existens. s. q homo fiat terra: neq3 ens sicut entia sed nō sunt idem. possibile enim est ut contraria sint in eodē insimul potentia actu aut non. t etiā dicetur eis ad opinandum q entia habent alia3 substantiā etiā que non habent motum neq3 corruptiones neq3 generationem omnino.

20 Et qui existimauerit ex hac dubitatione q contraria sunt insimul: nos dicemus in hoc q sermo eor est verus aliquo modo: t aliquo mō non est verus. cōtrarietas. n. non dicit vno modo esse sed duobus modis: potentia. s. t actu. dicere autē q contraria existunt insimul in eodē: potentia est verum: actu autē est falsum. D. o. est igit aliquo modo tc. i. t similiter hoc qō dicunt q impossibile est ut ens generet ex non ente: dicit etiā duobus modis: quoru3 vno possibile est ut fiat: alio autē non. D. o. t possibile est ut sit ens t non ens tc. i. quia vtrūq3 istor. s. ens t nō ens diuidit in duo. s. in ens actu t ens potentia: t similiter nō ens diuiditur in duo. s. in non ens actu: t in non ens potentia. homo hic singularis qum fiet terra non est iste hō in actu neq3 potentia propinqua aut remota sicut entia: s3 si ista terra fuerit homo potentia erit alius homo nūero non ille ide3 homo corruptus. Deinde. o. sed non sunt idē idest sed contrariū quod est ens in potentia t qō est actu non sunt idem. D. o. possibile est enim ut cōtraria tc. i. isti enī homines errauerunt t non potuerunt distinguere inē potentiā t actum. s. quia inuenerunt cōtraria esse insimul in eodem: existimauerūt q possibile est ea inueniri in actu sed actu est impossibile: potentia autē est necessariu3 propter generationē. D. o. detur igit eis tc. i. t ideo melius est ut non prohibeant ponere substantiā alia3 esse a sensibili carentem motu t generatione t corruptiōe omnino: sicut Plato dicebat. s. substantiā de qua pendet scientia necessaria. t hec est quasi causa per accidens t mutatio de errore ad minorem errorem.

Similiter autem t que circa apparentia veritas quibusdā ex sensibilibus venit. verum eni3 non pluralitate iudicari putāt oportere nec paucitate. idem vo his quidē dulce gustantibus esse videtur: illis vo amarum: quare si omnes laborauerint aut omnes desipuerint: duo autem vel tres sani sint aut intellectum habeant: hos qde3 videri laborare t desipere: alios vo non. Amplius autē multis alior animaliū contraria videri t nobis t ipsi autem vnicuiq3 ad seipsum nō eadem sm sensum semper videri. que igit horū vera vel falsa non manifestu3. nihil enī magis hoc qz illa vera sed similit: propter qō Democritus ait: aut nihil esse verū: aut nobis non manifestu3 Omnino vo propter existimare prudentiā qdē sensum: t hunc aut esse alterationes quod videt sm sensum ex necessitate verum esse dicunt. Ex his enī Empedocles t Democritus t alior ut consequens est dicere vnusquisq3 talibus opinionibus facti sunt rei. Etenim Empedocles permutantes habitum permutare dicit prudentia3 ad presens enim consiliū auget in hominibus: t in alijs dicit quia quantū alteri trāsformati sūt tantū ipis t semper sapere altera affuit. Parmenides vo enunciat eodem modo: ut enī quicūq3

habuerunt membrorum complexionem multe flexionis t intellectus hominibus adest. idē enī est qō quidez sapit mēbror natura hominibus t omnibus t omni qō enim plus est intelligētia Anaxagore quoq3 pronunciatō recordatur ad quosda3 socior eius quia talia ipsis erunt entia qualia vtiq3 existimauerunt ipsi. dicunt autem t Homerum videri hanc habentem opinionem quia fecit Hectorem tanq3 in extasi fuerit a plaga iacere aliud sapientē tanq3 sapientes quidem t desipientes sed non eadem: palam ergo q si vtreq3 prudentie t entia simul sic t non sic se habent quare t grauissimū accidens est. nam siqui maxime contingens verum viderunt: hi autem sunt maxime querentes ipsum t amantes: hi tales habent opiniones t talia enunciant de veritate: quomodo non est dignū t respuere philosophari conantes: nam volantia persequi erit veritatem vtiq3 inquirere.

Et similiter non crediderunt quidā veritatē cognitionis in rebus manifestis sensibilibus: t impossibile iudicare verum per multitudinē aut paucitatem. idem. n. sentitur a quibusdā dulce t a quibusda3 amarū: t si omnes homines essent infirmi aut transmutati intellectus: sani autez essent duo vel tres: aut habentes intellectum essēt duo aut tres tunc existimarentur isti esse infirmi t transmutati intellectus: t q residuu3 non sunt ita. t etiam pluribus animalibus apparent res e contrario illi sm q sunt t nobis apparent ita: t vnicuiq3 in se apparent aliqua in sensu e cōtrario illi qō existimatur t non sunt ita t non declaratur eis vtrum sint vera aut falsa: ista enim non redduntur contraria magis qz illa sed sunt consimilia in eo qō reddunt: t ideo dixit Democrit q aut nihil est verum omnino: aut non manifestatur nobis: t vniuersaliter qum existimauerūt q intellectus est sensus t sensus est certitudo: dixerunt q verum necessario apparet per sensum. t ex istis opinionibus crediderunt existimatōes Empedocles t Democritus t vnusqsq3 alior. Empedocles enim dixit q ille cuius cōpositio transmutatur: transmutabit sensus t intellectus. Parmenides etiā dixit q intellectus approprietur homini sm complexionē membror vniuscuiusq3 hominū: t quidam de nostris socijs dixerunt sermonem Anaxagore in quo dicit q entia apud homines sunt sm existimationem eor t dicitur q Homerus prius videbatur opinari hoc. dixit enī in suis versibus Hectorez: t dixit: q qum fuit percussus valde timuit t amisit intellectum propriu3 t intellexit alio intellectu: quasi videret q qui perdit suū intellectu3 intelligit etiā non esse ita: t est manifestu3 q si in vtraq3 dispositione habebat intellectum: tñ intelligebat q entia sunt simul t q sunt in aliqua dispositōne t in suo contrario insimul. t accidit ex vtraq3 dispositione aliquid difficile: qñ si isti viderunt q est possibile de veritate magis qz alij fūt solliciti inquirendo eam: t si existimationes istorum sm hanc diuersitatem t sermones eorum sunt tales in cognitione veritatis: quomodo non oportet illum qui vult incipere in philosophia q quiescat sua voluntas: quoniam si ita fuerit tunc querere veritatem est simile ad currere ad voluntatem.

UVA. BHSC. IyR_012

21 Quum diſſoluit dubitationē inducentē ad dicendum contraria exiſtere inſimul: incepit dicere aliā dubitationē ex qua etiā accidit quibuſdā negare ſcientiā ⁊ dicere nullam eſſe veritatē: ⁊ dixit: ⁊ ſimiliter non crediderunt ⁊c̄.i. ⁊ ſimiliter dixerunt quidam q̄ illud q̄ ſenſus cōprehendit ex ſenſibilibus nullam habet veritatē: ⁊ dicunt ratiocinando q̄ quedā ſentiunt a quibuſdam dulcia ⁊ a quibuſdam amara: ⁊ non differunt niſi in hoc q̄ illi qui ſentiunt ea dulcia ſunt plures. ſ. ſani: ⁊ qui ea ſentiūt amara ſunt pauciores. ſ. infirmi: ⁊ non eſt iudicandū aliquid eſſe verū per teſtimoniū pluriū abſq; paucioribus. D.o. ⁊ ſi omnes homines eſſent infirmi ⁊c̄.i. ⁊ dixerunt q̄ nō oportet credere exiſtimationem ſanorum: quia infirmi habēt trāſmutatos ſenſus ⁊ intellectus. cauſa enī in hoc non eſt niſi multitudo ⁊ paucitas: qm̄ ſi poſuerim⁹ q̄ plures ſunt infirmi ⁊ pauciores ſunt ſani tunc diceret q̄ ſani ſunt infirmi: ⁊ q̄ intellectus ⁊ ſenſus eor̄ ſunt tranſmutati: ⁊ q̄ alij ſunt ſani. Deinde dedit aliam rationē ⁊ dixit: ⁊ etiam pluribus animalibus ⁊c̄.i. ⁊ etiā dabant aliam ratiocinationem ſuper hoc dicendo q̄ plura animalia videntur comprehendere in eodē ſenſibili contraria. vidēt enim quedam fugere idem tanq̄ nociuū: ⁊ quedam ſequi tanq̄ delectabile. ⁊ ſimile huic accidit etiaz nobis cum animalib⁹ plura enim animalia videntur inſapozabilia a rebus nocentibus nobis: ⁊ noceri a rebus delectabilibus nobis. Deinde.o. ⁊ nobis etiam apparet hoc ⁊c̄.i. ⁊ ſicut accidit hoc animalibus ita etiam accidit homini. quidam enī nō delectatur hoc in quo contriſtat alius: ⁊ non tm̄ hoc accidit diuerſis hominibus ſed ⁊ idem homo videtur cōprehendere in eodem per ſenſum contrariū illius quod habet per exiſtimationem. ⁊ qum ita ſit: tunc ſenſibilia non habent in ſe veritatem comprehenſibilē ſed ſunt ſm̄ comprehendens. Deinde.o. ⁊ non ſunt ita.i. ⁊ manifeſtum eſt q̄ non ſunt ſm̄ q̄ ſentiunt. Deinde.o. ⁊ non manifeſtatur eis vtrum ſint vera vel falſa.i. ⁊ dicebant q̄ propter oia iſta nobis non declarabit quid ſit verum ⁊ quid ſit falſū. Deinde dedit cauſam in hoc ⁊ dixit: iſta enī ⁊c̄.i. iudiciuz enim ſenſus in eadem re eſſe alterum contrarioz̄ non eſt firmius iudicio alterius ſenſus in illa re eſſe aliō cōtrariū U.g. q̄ iudiciū ſenſus alicuius animalis q̄ hoc eſt delectabile non eſt firmius iudicio ſenſus hominis illud eſſe contriſtabile. Deinde.o. ⁊ ideo dixit Democritus ⁊c̄.i. ⁊ ideo dubitauit Democritus ⁊ dixit: q̄ contingit ex hoc alteruz duoz̄: aut ut nihil habeat veritatē in ſe extra animā: aut ut non comprehendatur aliquo modo. D.o. ⁊ vniuerſaliter qum exiſtimauerit ⁊c̄.i. ⁊ cauſa errozis eoz̄ eſt quia exiſtimabant q̄ intellectus eſt ſenſus ⁊ q̄ non differunt in aliquo: ⁊ opinabant q̄ ſcientia neceſſaria comprehenditē ſenſu. ⁊ qum viderunt q̄ ſenſibilia videnē habere diſpoſitiones diuerſas apud ſenſum crediderunt q̄ nulla ſciētia eſt neceſſario omnino. Deinde.o. ⁊ ex iſtis opinionibus ⁊c̄.i. ⁊ ex iſtis dubitatiōnibus predictis exiſtimauerunt iſti homines iſtas exiſtimationes. Empedocles enim dicebat plures intellectus eſſe habentes iudicia diuerſa: ⁊ q̄ quilibet intellectus ſequitur complexionē propriam: ⁊ iō dixit q̄ qui mutatur de aliqua complexione in aliā: tranſmutabitur de aliquo intellectu in alium: ⁊ ratiocinantur ſuper hoc per hoc q̄ apparet de tranſmntatione intellectus in infirmis propter tranſmutationem complexionis. D.o. ⁊ Parmenides etiā dicit ⁊c̄.i. quoniā iſte dicebat q̄ intellectus appropriat hominibus ſm̄ complexiones ⁊ cōpoſitiones eoz̄. Deinde.o. ⁊ quidam ſocij ⁊c̄.i. ⁊ iſti etiā opinabant q̄ entia conſequūtur exiſtimatiōes hominū: ⁊ q̄ nō habent eſſe extra animā niſi ſm̄ q̄ homines intelliguntur. Deinde.o. ⁊ dicit q̄ Homer⁹.i. ⁊ exiſtimabat q̄ Homerus opinabatur plures intellectus eſſe qui cōſequunt modos complexionis. Deinde induxit vnam narrationez ſcitam ini illos de vno verſu. D.o. q̄ videſ ⁊c̄.i. ⁊ ex hoc ſermone apparet q̄ Homerus opinabat q̄ quiſquis amiſit ſuū intellectum propter tranſmutatiōem complexionis q̄ intelliget alio intellectu a primo. Deinde.o. ⁊ non eſt ita ⁊c̄. ideſt ⁊ hoc q̄ exiſtimāt non eſſe verum: manifeſtū eſt. n. q̄ ⁊ſi in vtraq; diſpoſitione intelligit diuerſo intellecto: tm̄ neq; hoc intelligit q̄ entia ſunt eadem aut q̄ entia ſunt in aliqua diſpoſitione ⁊ in ſua contraria inſimul: ⁊ intendebat per hoc: qm̄ nullus intellectus intelligit q̄ entia contraria exiſtunt inſimul: aut ſunt idem. D.o. ⁊ accidit ex vtraq; diſpoſitione ⁊c̄.i. quoniā impoſſibile accidit: ſiue intellectus fuerit poſitus ſm̄ diſpoſitionē intellectus iſtius exiſtentis: aut ſm̄ aliud contrariū. D.o. ſi igitur iſti ⁊c̄.i. ſi igitur iſti videntur magis querere veritatem q̄ alij: ⁊ ſermones eorum in veritate ſunt tales impoſſibiles: quomō non accidit audientib⁹ illos ut volūtas ⁊ ſollicitudo eoz̄ quieſcat inquirendo veritatem: qm̄ tunc qui querit veritatem ſimilis eſt currenti ad comprehendendum volantē quod nunq̄ fiet.

Huius autem opinionis cauſa eſt quia de entibus quidem veritatē intendebant: entia autē putauerunt eſſe ſenſibilia ſoluz: in his vo multa que indeterminati natura exiſtit: ⁊ que entis ſicut diximus: propter quod decenter quidem dicūt non vera autem dicunt. ſic enīz congruit magis dicere q̄z ſicut Ephitharmus ad Xenophanem Amplius autem omnem videntes hanc motaz naturam de permutatione aut nihil verum dicimus: circa vo omnino permutans non contingere verum dicere. ex hac exiſtimatione pullulauit opinio dictoz̄ ſumma que eſt dicentiū heracliçare: ⁊ qualem Cratilus habuit qui tandē nihil opinatus eſt oportere dicere: ſed digituz movebat ſolum ⁊ Heraclitū increpuit dicentez bis in eodem flumine non eſt intrare: ipe enim exiſtimauit nec ſemel. Nos autez ad hanc queſtionē dicemus quia permutās quando permutat habet quandam ipſius veram rationem non exiſtimari eſſe equidem eſt dubitatiſſimū. abijciēs. n. habet aliquid eius quod abijcitur: ⁊ eius qō fit iam neceſſe aliquid eſſe omnino: qō ⁊ ſi corrumpitur exiſtet aliqd ens: ⁊ ſi fit ex quo fit ⁊ a quo generatur neceſſe eſt eſſe ⁊ non eſſe infinituz. ſed hec pretermittentes illa dicamus q̄z non eſt idez permutare ſm̄ quantitatē ⁊ ſm̄ qualitatem. ſm̄ quantitatem quidē igit fit idez non manens: ſed ſm̄ ſpeciē omnia cognoſcimus.

Cauſa autem in exiſtimationibus iſtorū eſt quia querebant perſcrutari de veritate entiuz: ⁊ exiſtimabant q̄ entia ſunt ſenſibilia tm̄: ⁊ nature iſtoz̄ ſenſibiliū non ſunt terminate ⁊ maximam habent diuerſitatez: ⁊ omnia entia que ſunt eiuſdem diſpoſitionis etiaz ⁊ ideo aſſimilant dicere veritatem ſed non dicunt veritatem. oportet enī hoc dicere ſicut dixerunt errantes in Xenocrate ⁊ etiam qum viderunt totam iſtam naturaz moueri: ⁊ q̄ nihil dicit in rei veritate de reb⁹ que nō tranſmutant exiſtimarunt impoſſibile eſſe aliqd dici in rei veritate aliquo modo de rebus q̄ trāſmutantur ſm̄ totum. ⁊ ex iſta opinione ramificate ſunt opiniones Heracliti. Heraclitus enīz in fine vite ſue opinabatur q̄ non oportet aliquid dicere ſed tm̄ movebat digituz ⁊ reprehendebat Sticum in hoc qō dixit q̄ poſſibile eſt tangere aquaz fluminis currentis bis: dicebat enī q̄ nec

UVA. BHSC. IyR_012

semel hoc est possibile. Nos autem dicimus in hoc sermone etiam q̄ illud quod transmutatur habet apud transmutationē aliquem sermonez qui vere dicetur de eo ꝛ existimatur quod nō est ꝛ si in eo est dubium. qui enim negat aliquid necesse est ut habeat aliquod esse quod possibile ē negare: ꝛ necesse est ut aliquod esse habeat illud quod est: ꝛ vniuersaliter si aliquid corrūpitur habet esse: ꝛ si generaī necesse est ut habeat esse illō ex quo generatur illud quod ex eo generatur ꝛ illud per quod generatur: ꝛ q̄ hoc non sit infinitum. sed dimittamus ista ꝛ dicamus q̄ transmutatio fm quantitatē non est eadem cum trāsmutatione fm qualitatem: ꝛ scientia non est tm̄ per quantitatez sed omnia cognoscunt̄ per formas.

22 Causa autem cē.i. qum dixit dubitationes inducentes quosdam ad dicendū omnia esse vera: ꝛ quosdam ad negandum scientiam: modo dat causam errorīs istorum: ꝛ dicit: ꝛ causa in existimatōnibus cē.i. ꝛ causa errorīs istorum est quia isti volebant perscrutari de veritate entium ꝛ non intendebant intentionē sophisticam ꝛ existimabāt cum hoc q̄ entia sunt sensibilia tm̄: ꝛ nature sensibilium sunt transmutabiles ꝛ non permanentes. scientia autem si est debet esse permanens ꝛ ex rebus permanentibus: ꝛ propter hoc ambigebant ꝛ negabant scientiā: ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ maximā habent diuersitatem cē.i. ꝛ diuersitas in omnibus sensibilibus est maxima: ꝛ similit̄ in omnibus entibus que sunt per res sensibiles. D.o. ꝛ iō assimilantur cē.i. ꝛ sermo eorum videtur verus vno mō scilz in hoc qō dicunt q̄ sensibilia sunt transmutabilia ꝛ q̄ in eis non sit scientia: sed in hoc qō dicunt q̄ scita sunt sensibilia falsant. Deinde.o. oportet enim hoc dicere cē.i. oportet enī euitare hanc dubitatōnē sicut euitauerunt eā errantes in sermonibus Xenocratis. Deinde.o. ꝛ etiā quz viderunt cē.i. ꝛ vniuersaliter sustentati sunt super duo: quoꝝ vnum est quia viderunt istam naturam sensibilem transmutabilez per se. secundū autem est quia opinati sūt q̄ nulla res est que vere dicatur de rebus trāsmutabilib⁹ fm totum propter velocitatem transmutatiōis eoꝝ: ꝛ fm hoc nulla erit scientia permanens nec semper nec aliqua hora. Deinde.o. ꝛ ex ista opinione cē.i. ꝛ ex ista opinione ramificate sunt opiniones Heraclīti opinantis q̄ nō oportet respondere ad aliquam questionem sic aut non: qm̄ erit falsum. anteq̄ enim compleat responsionē transmutabitur res in contrarium: ꝛ ideo qum ille querebat de aliquo innuebat per digitum ꝛ non loquebatur. D.o. ꝛ reprehendebat cē.i. ꝛ reprehendebat quendā virum antiquū qui opinabatur hoc in hoc qō dicebat q̄ impossibile est tangere aquam fluuiī bis. dicebat enīz q̄ debebat dicere q̄ impossibile est tangere aquam fluuiī semel nedū bis: ꝛ intendebat per hoc q̄ ista est dispositio entiū in cursu: ꝛ q̄ nulla scientia acquirīt de eis neq; in minimo tēpe. Deinde.o. nos autē dicamus cē.i. nos autem dicamus cō tradicendo istis q̄ quicqd transmutatur habet sermonez qui vere dicit de eo fm q̄ est transmutatum. Ut.g. dicitur q̄ non est permanens ꝛ alium qui falsat super ipsum. Ut. g. dicere q̄ est permanens: ꝛ hoc intendebat qum dixit: existimatur enim q̄ non est: idest ꝛ potest iudicari q̄ est non permanens: ꝛ erit iudiciuz non transmutabile. D.o. ꝛ si hoc est dubiuz cē.i. ꝛ vniuersaliter qui negat aliquid de aliquo: necesse est ut negatum habeat aliquā naturam terminatam: ꝛ vniuersaliter necesse est ut aliquod ens sit ꝛ intendit q̄ contingit negantibus scientiā ut scientia apō eos habeat aliquaz naturam terminatam: ꝛ sic erit aliqō ens: ꝛ si non: nihil esset negatum omnino. D.o. necesse est igitur cē.i. ꝛ vniuersaliter omne quod generatur necesse est ut habeat ens ex quo generetur fm naturā ꝛ ens per quod generetur: ꝛ q̄ illud nō sit corruptibile: ꝛ ut hoc nō procedat in infinitum: ꝛ similiter corruptum debet peruenire ad aliquod incorruptibile. D.o. sed dimittamus ista cē.i. sed dimittenda est ista contradictio ꝛ procedam⁹ ad magis manifesta: ꝛ est: q̄ transmutatio quam fingunt esse perpetuam in entibus est in quantitate non in qualitate: ꝛ forma ꝛ scientia necessaria non erit per quātitates rerū tm̄ sed ꝛ per formas: sic igit formē sunt permanētes: ergo scientia erit permanens.

Amplius autem dignuz est increpare sic existimantes q̄ sensibiliū in minoribus numerum scientes sic habentē de toto celo similiter enunciauerunt. nam circa nos sensibilis locus in generatione ꝛ corruptione perseuerat solum ens: sed iste ut dicatur nulla pars ē omnis: quare iustius vtiqz propter illa hoc reuerti fuisse: quare propter hoc de illis errauerunt. Amplius autem palam quia ꝛ ad hos eadem olim dictis dicemus. q̄ enim est imobilis natura quedam ostendenduz ipsis ꝛ credendū eis. equidez contingit simul dicentibus esse ꝛ non esse: quiescere magis dicere omnia q̄z moueri: non enī est aliquid in qō permuteī: nam omnia insunt omnibus.

Et etiā contradicendi sunt existimātes istas existimationes: qm̄ qum viderunt in rebus sensibilibus q̄ pauciores sunt talis dispositionis iudicauerunt de toto celo. locus enim sensibilis in quo est generatio ꝛ corruptio est ille qui cōtinet nos tm̄: ꝛ iste possibile ē ut aliquis potest dicere ut nō sit in respectu totius pars sensibilis: melius est igitur negare a toto qō est in istis paucis q̄z affirmare in toto quod affirmatur de eis. ꝛ manifestum est etiam q̄ dicendum est de istis quod prius diximus in aliis ꝛ demonstremus eis sufficienter naturam esse immobilem. ꝛ si accidit q̄ dignius est dicentib⁹ affirmare ꝛ negare insimul dicere q̄ omnia sunt quiescentia q̄z dicere mobilia: non enīz est aliquid in quo transmuteī aliqd qm̄ in quolibet est quodlibet.

23 Et etiā contradicendi cē. ꝛ contradicendū est istis hominibus postq̄ viderunt quedā entia paucioza. s. que sūt in generatōne ꝛ corruptione in dispositiōe transmutabili iudicauerunt q̄ plura. s. celi sunt huius dispositionis. locꝰ autem in quo est generatio ꝛ corruptio est insensibilis respectu totius: ꝛ hoc si concessum fuerit eis q̄ ista in quib⁹ est generatio ꝛ corruptio non habent scientiam. D.o. rectius est negare a toto cē.i. rectius igitur est non iudicare de toto illud quod iudicatur de parte insensibili: ꝛ negare ab eo toto transmutationem existentem in parte. D.o. ꝛ manifestuz est cē.i. ꝛ isti digni sunt ut sufficiamus eis per illud per quod sufficimus aliis declarando eis naturam imobilem esse: ꝛ intendit per istam naturam species ꝛ genera: ꝛ forte substantias abstractas. D.o. ꝛ si accidit dicētibus cē.i. ꝛ lz dignius est ponentibus q̄ affirmatio ꝛ negatio sunt insimul in omnibus rebus ut omnia sunt quiescentia magis q̄z mobilia. Deinde dedit causam in hoc ꝛ dixit: non est enim aliquid cē.i. fm enim istos non distinctum est ab aliquo in quod trāsmutatur: sed oia sunt admista: ꝛ quidlibet in quolibet: quapropter oportet hoc ut omnia quiescentia sint.

De veritate aūt q̄ non omne apparens verū primū quidem quia neq; sensus falsus proprij est sed phantasia non idez sensui. Deinde dignū

mirari si hoc dubitant vtrum tante sunt magnitudines ⁊ colores tales quales a remotis videt aut quales de prope: ⁊ vtrum qualia sanis: aut qualia laborantibus: ⁊ grauiora vtrum qualia debilibus: aut qualia robustis: ⁊ vera vtrū qualia dormientibus: aut qualia vigilātibus. quod quidem enim non putant palam: nullus ergo si putauerit se de nocte athenis eē ens in lybia vadit ad odeum. Amplius autem de futuro ut ⁊ Plato dicit nequaq̄: similiter propria medici opinio ⁊ ignorantis velut de futuro sanos fore aut non de futuro.

Sermo autem eorum in sensus veritate non omne quod apparet est verum. primo quia falsitas non appropriatur sensui sed phātasie que non est eadem cum sensu: ⁊ cum hoc mirandum est de eis qui ambigunt in istis rebus ⁊ querunt vtrum magnitudines ⁊ colores sint in illa dispositione in qua videntur ex remoto: aut in illa dispositione in qua videntur ex propinquo: ⁊ vtrū sint ſm q̄ sani vident aut infirmi: ⁊ in grauitate vtrum sint ſm debiles aut ſm fortes: ⁊ in veritate aut in falsitate: vtrum sint ſm q̄ sunt apud dormientes aut apud vigilantes. ⁊ manifestuz est q̄ impossibile est hoc: nullus enim potest existimare modo album sicut Plato: ⁊ consiliuz medici sapientis in rei veritate non est simile cōsilio nescientis in eo q̄ sanat de infirmitate ⁊ in eo q̄ non sanat.

24 Dixit: sermo autem ⁊c̄. i. q̄ omne quod apparet non est verum est falsum: ⁊ hoc destruitur multis modis. Primo autem quoniā falsitas non est propria sensui: quoniā falsitas non accidit sensui nisi per accidens: illud autez cui falsitas est propria est imaginatio. in hac enim debet aliquis dicere quia illud quod ex ea fit non est verum: ⁊ dixit hoc: quia per istam virtutez imaginantur res que precise videntur impossibiles esse. Deinde dixit: mirandum est igitur: ⁊ quia sunt dispositiones in quibus opinantur sensum esse verū: ⁊ alie in quibus opinantur sensum esse falsum. Uerbi gratia: sicut dispositio rerum apparentium visui ex remoto ⁊ propinquo: ⁊ in sanitate: ⁊ infirmitate: ⁊ vigore: ⁊ debilitate: ⁊ magis in somno ⁊ vigilia: mirandum etiam vtrum de querentibus vtrum vera qualitas corporis est que apparet in propinquo: aut que in remoto: idem enim apparet magnum in propinquo ⁊ paruuz in remoto. Et similiter querentibus vtrum verus color apparet in propinquo aut in remoto: ⁊ vtrum verus sapor comprehenditur a sanis: aut ille qui comprehenditur ab infirmis: ⁊ vtrum verum pondus est illud quod comprehenditur a fortibus aut quod a debilibus. Et maior questio est vtrum quod dormiens videns est verum aut quod vigilans. Deinde dixit: manifestuz est q̄ hoc est impossibile: nullus enim potest modo: ⁊ hic abscinditur sermo Arist. quia diminutus est: ⁊ intentio eius est q̄ nos habemus primam cognitionem per quam distinguimus inter illud in quo sensus falsat ⁊ in quo veridicat: quoniam qui dubitat diuidere iter sensibilia falsa ⁊ sensibilia vera est sicut qui dubitabit in istis rebus. ſ. vtrum simus dormientes aut vigilantes: ⁊ vtrum simus aut non simus: ⁊ similiter nullus dubitat q̄ vere quantitates ⁊ veri colores sunt qui apparent ex propinquo non ex remoto: ⁊ qō apparet sanis est verum non quod apparet egris: ⁊ ideo incipiunt curari. ⁊ si omne quod videtur est verum sicut quidam dicunt etiam non esset differentia inter sermones nescientis ⁊ sapientis. Uerbi gratia: Platonis: ⁊ tunc consilium medici sapientis esset simile consilio nescientis sanare aūt non sanare infirmos: ⁊ omnia ista sunt impossibilia.

Amplius autem ⁊ in sensibilibus non similiter ꝓpria alicui ⁊ ꝓpij autē ꝓpinqui ⁊ eius q̄ ipsius. sed de coloribus quidē visus non gustus de saporibus gustus non visus: quorū vnusq̄q̄ in eodem tempore circa idem nunquam dicit: si mul ita ⁊ non ita habere: sed nec in altero tēpore circa passiones dubitauit: sed circa id cui accidit passio. dico autem puta idem quidem vinum vi debitur vtiq̄: aut mutatum: aut corpore mutato quandoq̄ quidem esse dulce quandoq̄ autem non esse dulce: sed quod nō dulce quale est quando fuerit nunquam mutauit: sed semper de ipso verum dicit: ⁊ est ex necessitate futurum tale dulce. quāuis ⁊ hec he rationes omnes destruant: quēadmodum ⁊ substantiam non esse nullius: ita nec ex necessitate nihil. necessarium enim non cōtingit aliter ⁊ aliter se habere: quare ⁊ siquidē est ex necessitate non habebit ita ⁊ non ita totaliter: quia si est sensibile solum: nihil vtiq̄ erit solum non existentibus animatis. sensus eniz non erit: neq̄ igitur sensibilia esse neq̄ sensatiōes forsan verum: sentiētis enim passio hec est. subiecta vero non esse que sensum faciunt: ⁊ si non sensu impossibile. non eniz sensus suimet est: sed est aliquid alterum preter sensuz: quod prius est sensu est necesse. mouens enim moto prius est natura ⁊ vtiq̄ si ad inuicem dicuntur hec ipsa nihil minus.

Et etiaz dicamus hoc in ipsis sensibus: quoniam sensus proprius rei non est simul in rei veritate ei qui est alterius: ⁊ non est simul sensus ꝓpinquus rei proprie remote alterius. visus enim est colorum non saporum: gustus autez est saporum non colorum: ⁊ vterq̄ eorum sentit aliquid in vno tempore: ⁊ nunquā firmat aliquis sensus vt aliquid sit in sua dispositione ⁊ alia contraria insimul: neq̄ in alia contraria etiam: neq̄ in alio tempore etiam: rixa autem de passionibus. Uerbi gratia: quoniam existimatur q̄ transmutatio est ex eodez sicut vinum ex sapore: ⁊ existimatur q̄ transmutatio est propter diuersitatem complexionis corporis gustantis: ⁊ sic existimatur q̄ vinum quandoq̄ est dulce ⁊ quādoq̄ non dulce: ⁊ rixa non est in ipso dulci qum fuerit dulce: nec quandoq̄ trāsmutatur: sed si sermo verus est in eo ⁊ erit necessario dulce illud quod erit ſm hāc dispositionem. ⁊ si isti sermones negant ſm hec omnia: ⁊ similiter negant vt non sit substantia etiam alicuius rei: ⁊ vt nihil sit necessario omnino. quod enim est necessario ipossibile est vt sit alio modo. omne enim quod necessario est impossibile est vt sit in hac dispositiōe ⁊ in sua contraria ⁊ alio modo si sensibile est relatiuum tunc sensibile solum non est alicuius si non est animatorum: quoniam non erit sensibile: ⁊ est verum quemadmoduz non erunt sensibilia etiam: sunt enim passiua sentiētis. ⁊ impossibile est vt subiecta faciētia sensum sint si sensus non fuerit. sensus enim nihil aliud recipit nisi sensum: ⁊ est prior sensu necessario. motor eiz est prior moto natura. ⁊ si ista dicuntur relatiue tunc neutrum eorum erit sine altero.

UVA. BHSC. IyR_012

25 Intendit in hoc sermone dissoluere dubitationem cō-
tingentem eis ex sensibus: ⁊ dicit: Dicamus etiaꝫ dubitan
tibus in sensibus ⁊ ponētibus omnia apparentia equalit
in veritate: qm̄ iudiciū alicuius sensus in propꝛio sensibili
non est simile sui iudicio de sensibili alteriuꝰ. s. communi:
verioꝛ enim est in propꝛio q̄ in sensibili communi ⁊ alij.
Deinde dixit: ⁊ sensus propinquus rei propꝛie cē. idest ⁊
magis isto est q̄ non equalis est compꝛehensio sensibilis
propꝛij a sensu qum fuerit propinquū compꝛehensioni cō
muni ab eo sensu qum fuerit remotū illud sensibile cōe.
Deinde incepit dicere sensibilia propꝛia vnicuiq; sensui: ⁊
dixit: visus eni est coloꝛum cē. i. visus eni est propꝛius co
loꝛibus in verificando de eis: ⁊ similiter gustus sapoꝛum
⁊ auditus sonoꝝ: ⁊ olfatus odoꝛum: ⁊ tactus tangibiliū.
D. d. ⁊ vnusquisq; eoꝝ cē. i. ⁊ vnusquisq; quinq; sensuꝫ
habet propꝛium vnū sensibile quod cōpꝛehendit vno tē-
poꝛe. s. subiecto. D. d. ⁊ nunc̄ affirmat cē. i. ⁊ nunc̄ vide-
mus q̄ aliquis sensus iudicat in suo propꝛio sensibili di-
uersas dispositiones in eodem tempoꝛe aut in duobus tē
poꝛibus diuersis. ⁊ quia accidit in hoc sermōe aliquid ex
hoc qđ apparet in sensu gustus in sanitate ⁊ infirmitate:
dixit: rixa autem cē. i. dubitatio autem que accidit in pas
sione que dicit gustus. U. g. q̄ aliquis dicat q̄ idem vinuꝫ
modo videtur dulce ⁊ alia hoꝛa amarum. Dubitat qm̄
hoc foꝛte accidit ex transmutatiōe gustanti: ⁊ foꝛte ex trās
mutatione cōplexionis gustantis. vnde nullo mō possu-
mus pꝛecise dicere hoc esse dulce in sua natura in aliqua
hoꝛa. Deinde dedit responsionē ⁊ dixit: ⁊ non est rixa in
ipso dulci cē. i. ⁊ ista dubitatio non opoꝛtet ut sit dulcis
naturaliter: qm̄ si fuerit amarum ex sua transmutatione
manifestum est q̄ natura dulcis transmutata est ⁊ habet
naturam propꝛiam: ⁊ q̄ erit dulce quando illa natura re
uerteꝛetur ad illud. si autem ex transmutatōne complexio-
nis gustantis hoc erit manifestius. s. q̄ dulcedo habet na
turam propꝛiam: sed ista rixa non est illa in qua erramuꝰ
in primo: sed ista rixa est vtrum conuersio dulcis in ama-
rum est ex sua transmutatione: aut ex transmutatione cō
plexionis gustantis: ⁊ hoc intendebat quꝫ dixit: ⁊ rixa nō
est in ipso dulci cē. i. ⁊ rixa non est in dulci qum transmu-
tatur in amarum: vtrum sit per suā transmutationeꝫ aut
per transmutationē complexionis gustantis: ⁊ si sit p illaꝫ
transmutationem quando transmutatur: necesse est enim
ut sit dulce dum habuit istam naturaꝫ anteq̄ transmutaꝫ
⁊ hoc intendebat qum dixit: sed si sermo verus est cē. i. sꝫ
si verum est dicere ipsum esse dulce in aliqua hoꝛa: neces
sario erit dulce omne quod fuit in illa dispositiōe aut erit
Deinde. d. ⁊ si isti sermones cē. i. ⁊ si isti sermones sicut ne
cessario negant omnia entia ita negant ut aliquid habeat
substantiam: ⁊ ita negant aliquid esse necessario omnino.
D. d. quod enim est necessario cē. i. isti enim sermones fa-
ciūt ut omne sit alio modo ab eo quod est: ⁊ q̄ est impos-
sibile ut sit alio modo ab eo quod est. D. d. si igitur aliq̄d
fuerit necessario cē. i. quoniā si aliquid fuerit necessario
impossibile est ut sit in alio modo ꝑm quꝫ est in alio. sen
sibile enim est relatiuū qum nullam habet in se naturam
nisi relatiuam. contingit enim ut sensibilia non habeant
esse si animalia sensibilia non fuerint. sensibile enim non
est relatiuū ad aliud nisi ad sensum: ⁊ si sensus non fuerit
non erunt sensibilia. D. d. ⁊ est verum quēadmodum cē.
idest ⁊ hoc quod contingit verum est etiam alio modo. s.
qum posuerimus q̄ sensibilia sunt relatiua. contingit eni
ut sensibile sit sensus: ⁊ sensus sit passio. i. accidens in sen-
tiente. vnde necesse est ut sensibile non sit nisi sentiens sit.
accidens eniꝫ impossibile est ut sit sine suo subiecto. D. d.
⁊ impossibile est ut substantia cē. i. ⁊ cōtingit huic sermo-
ni ut sensibilia non sint nisi sensus sint. Deinde dedit causā
⁊ dixit: sensus enim nihil aliud recipit ꝑ q̄ sensum. i. sensus
enim non est sensibilium sed alterius a sensibilibus. De-
inde dixit: ⁊ pꝛius sensu necessario. i. sed sensus ē alterius
quod est pꝛius sensu necessario. s. pꝛius naturali. Deinde
dedit causam in hoc ⁊ dixit: motoꝛ enim cē. i. ⁊ causa in
hoc est q̄ sensibilia mouent sensus: ⁊ mouēs est pꝛius na-
turaliter moto. Deinde dixit: ⁊ si ista dicuntur relatiue
cē. i. ⁊ si sensus ⁊ sensibilia essent relatiua tunc sensibilia
non essent sine sensibus quemadmodum sensus non sunt
sine sensibilibus.

Sunt autem quidam qui dubitant hoc per-
suasoꝛum ⁊ has ratōnes solum dicentiū. querūt
enim quis est qui iudicat sanuꝫ: ⁊ omnino circa
singula recte iudicantem. tales vo dubitationes
similes sunt dubitationi vtrum doꝛmimus nunc
aut vigilam⁹. possunt autē dubitationes omnes
tales idem: omniū enim rationem hi dignificāt
esse: pꝛincipiū enim querunt ⁊ hoc per demon-
strationem accipere. quicunq; quidem non per
suasi sunt ⁊ manifesti sunt in actibus: sed qđ dixi-
mus hec ipsoꝝ passio est: rationem enim querūt
quoꝛum non est ratio. demonstrationis eni pꝛin
cipium non est demonstratio: hi quideꝫ igitur fa
cile hoc credent: est enim non difficile sumere in
sermone autem vim solū querentes impossibile
querunt. contraria nanq; dicere dignificant sta-
tim contraria dicentes. si autem non omnia sunt
ad aliquid sed quedā sunt ⁊ ipsa ꝑm se non vtiq;
est omne quod apparet: nam quod apparet ali-
cui apparet: quare qui dicit omnia que apparēt
esse vera: omnia que sunt facit ad aliquid: pꝛopt
quod ⁊ obseruandū vim in sermone querentib⁹
simul autem ⁊ sustinere sermonem dignificanti-
bus quod nō apparet est: sed quod apparet cui
apparet: ⁊ quando apparet: ⁊ inquantuꝫ: ⁊ ut. si
autem sustineant quidem sermonem: non sic aūt
sustineant: accidit ipsis contraria cito dicere. cō-
tingit enim eidem ꝑm visuꝫ mel apparere: gustui
vo non: ⁊ oculis duobus existentibus non eadē
vtiq; visui si sint dissimiles: qm̄ ad dicentes pꝛo-
pter olim dictas causas quod apparet verum eē
⁊ pꝛopter hec via similiter esse falsa ⁊ vera: neq;
enim omnibus eadem apparere contingit: neq;
ipsi semper eadem sed multotiens contraria ꝑm
idem tempus. tactus enim duo dicit in digitoꝝ
variatione: visus autem vnum sed non quidem
idem ⁊ ꝑm idem sensui ⁊ similiter ⁊ in eodem
tempoꝛe.

Et quidā contenti sunt per ista ⁊ dicunt istos
sermones: ⁊ querunt quis est ille qui querit ⁊ ve-
ridicat: ⁊ scit omnia ꝑm veritatem. ⁊ iste questio-
nes ambigue sunt similes questionibus ambigē
tium in hoc tempoꝛe in vigilia ⁊ sōno: ⁊ istaruꝫ
omniū questionū vna est. isti enim dicunt q̄ om
nia habent causas. pꝛimo enim querunt quid:
deinde querunt compꝛehendere hoc per demō
strationem. quoniam autem non sunt contenti
manifestuꝫ est ex suis operationibus: sed infirmi
tas istoꝝ est quia querunt terminum in quo
non habent terminum. non enim habet demon
strationem pꝛincipiuꝫ demonstrationis: ⁊ facere
istos quiescere facile est ⁊ compꝛehendere hoc
nō est difficile. qui eni perseruant sermonē tm̄ ⁊
querūt victoꝛiā: q̄runt impossibile: volūt eni dici
sermōes ꝓtrarios ⁊ illi in illa hoꝛa dicunt sermo
nes cōtrarios. si aūt non omnia dicunt relatiue:

ſed quedam ſunt per ſe etiam tunc non omnia q̄ apparent ſunt vera. qȝ enim apparet aliquid apparet. qui ergo dicit q̄ omnia apparētia ſunt vera facit omnia entia relatiua: ⁊ ideo perſeuerare oportet nos ab eis qui querunt victoriā per diſputationem: ⁊ cum hoc dicunt q̄ illud quod apparet non apparet illud quod eſt: ſed apparet illud quod eſt ſm illud cui apparet: ⁊ in hora in qua apparet ⁊ exiſtimant aliquid dicere ſed non eſt ita: accidit enim eis a propinquo dicere contrariū. poſſibile enim eſt idem apparere viſui eſſe mel ⁊ guſtum non mel: ⁊ ſimiliter oculi duo quum fuerint diuerſi non videbūt vnū. qui igitur dixerunt in iſtis que apparent cauſas predictas albedinem iſta apparent ⁊ non apparēt eadem ſm vnū apparere multotiens in eodem tempore. tactus enim ⁊ ſenſus exiſtimantur duo apud mutationem digitorum: ⁊ viſus idez ⁊ nō illud quod inuenitur terminatur: ⁊ qȝ eſt p vnū ſenſum ⁊ vno modo ⁊ ſm vnā diſpoſitionē ⁊ in eodem tempore: ⁊ hoc eſt verum.

26 Dicit q̄ illi qui vtuntur iſtis ſermonibus ſunt bipartiti quidā enim querunt per illos victoriā ⁊ dominiū: ⁊ q̄dā ambigunt ex dubitationibus contingētibus iſtis rebus: ⁊ querunt ſcire diſtinguere quis iudicat vere apud cōprehēſiones cōtrarias: ⁊ medicina iſtoȝ ſicut poſt dicet ab hac infirmitate eſt facilis. D.d. ⁊ iſte queſtiōes ambigue ꝛc.i. ⁊ qui ambigit in ſimilibus queſtionibus: ⁊ dubitat vtruȝ illud qȝ ſani cōprehendunt eſt verū: aut illud qȝ infirmi cōprehendunt: ⁊ eriaȝ illud quod apparet ex remoto: aut illud quod apparet ex ꝓpinquo ſimilis eſt dubitanti vtȝ nos qum dicimus hoc ſimus in ſōno: aut in vigilia. D.d. ⁊ vis omniū iſtarum ꝛc.i. ⁊ vis omniū iſtarum queſtionū in eo q̄ dant de dubitatione ⁊ ambiguitate eſt eadem. cā enim ambiguitatis eaȝ eſt eadem. ſ. quia opinant omnia habere cauſas ex quibuſ cognoſcunt: ⁊ querunt principia ex quibus demonſtrent: ⁊ ſi diſtinxerint qȝ eſt cognitum per ſe ab eo quod non eſt tūc iſte error auferetur ab eis. Deinde. d. qm̄ autē non ſunt contenti ꝛc.i. qm̄ iſte modus hominū non negat iſta preteruiendo ⁊ propter gloriam ſicut faciunt logici: ſed quia accidit eis non habere certitudinē: hoc enī manifeſtum eſt ex ſermōibus iſtoȝ hominū ſed infirmitas eoȝ eſt quia querunt terminū in eo qȝ nō habet terminū ⁊ demonſtrationē in principio demonſtrationis. D.d. ⁊ medicinatio iſtoȝ eſt facilis. i. quia nō querunt iſta intendendo victoriā: ⁊ ideo queſtione diſſoluta abſcinderur illa dubitatio ab eis. D.d. illi autem q̄ q̄rūt ꝛc.i. illi qui dubitant in iſtis ⁊ querunt non ad aliud niſi ad vincendū aduerſarios querunt impoſſibile ⁊ quod nō poſſunt facere. querunt deinde facere ut contingant illis ſermones contrarij. ⁊ qum laborant in hoc ſtatim inducunt ſermones contrarios: ⁊ ideo contingit eis concluſio quam volebant inducere ſuper aduerſarios. D.d. ſi autē non omnia dicunt relatiue ꝛc.i. ſed manifeſtuȝ eſt q̄ ſi nō omnia cōprehenſibilia per ſenſus ſunt relatiua ſed quedā eoȝ ſunt per ſe non in reſpectu ad ſenſum tunc nō omnia apparentia erunt vera ſicut iſti opinabant. Deinde. d. qȝ enim diximus q̄ omnia ꝛc.i. contingit enim dicentibus q̄ omne qȝ apparet cuilibet hominū eſt verum ut omnia entia apud ipſuȝ ſint relatiua. D.d. ⁊ ideo oportet ſeruare ꝛc.i. ⁊ propter corruptionē iſtius hominis: ⁊ quia multum nocet in philoſophia oportet nos preſeruari ab iſtis querentibus in hac intentione victoriā ⁊ dominiū in cōtradictione: cōtradicunt enī ſibi: qm̄ dicunt q̄ illud quod apparet res non eſt illud quod eſt: ſed illud quod eſt ſm videntem ⁊ in eo tempore in quo apparet: ⁊ ſic negant ut res extra animā eſſe habeant omnino. Deinde. d. ⁊ exiſtimant aliquid ꝛc.i. ⁊ accidit eis qum voluerunt dicere in aliquo quid ſit ut dicant ſtatim in eo quod nō eſt. D. declarauit quō contingit hoc in eis: ⁊ dixit: poſſibile enim ē ut idem appareat ꝛc.i. contingit enī iſtis iudicare idem eē mel per viſum ⁊ non eſſe per guſtum: ⁊ ſic cōtradicēt ſibi. Deinde. d. ⁊ ſimiliter duo oculi ꝛc.i. qm̄ alter oculorū fuerit diuerſus ab altero in ſitu: tunc enī accidit eis idez apparere duo qm̄ exprimit oculus intantū q̄ ſitus ſit diuerſus. D.d. illi igitur qui dixerunt cauſas predictas. hic abſcindit ſermo Ariſ. ⁊ poteſt intelligi ſic. Declaratū eſt igit q̄ illi qui dixerunt in iſtis rebus illas cauſas predictas ⁊ illas rationes: accidit eis ut duo contradictoria vera ſint inſimul non ſm diuerſos homines tm̄ ſed ſm eundē hominē: iſti enim ut reputo non concedunt q̄ contraria apparent eidem homini in eodem tempore ⁊ in eadē diſpoſitione: ⁊ ideo dixit: iſta apparent ⁊ non apparent in eodē fingunt. n. q̄ contraria apparent inſimul ſed non eidē homini ⁊ in eodez inſtanti: ſed duobus hominibus in duobus temporibus. D.d. ſed apparent contraria multotiēs in eodē tempore ꝛc.i. ſed contingit eis ut contraria appareant multotiens in eodem tēpore ⁊ eidez homini. D.d. ſenſus enī exiſtimat apud intentionē ꝛc.i. ⁊ cauſa erroris in hoc ꝛ ſenſus ſit idem ⁊ ſenſatū idem eſt: quia quando viſus quando videt vnam rem ⁊ quando videt illā duo non eſt in eadem diſpoſitione: qum autē ſenſerit rē eandē in diſpoſitōne eadem ⁊ eodem ſenſu tunc erit vnū: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ non quod terminat ꝛc.i. compre henſio autem que fit vno ſenſu ⁊ vno modo ſenſus ⁊ in eadem diſpoſitione eſt vera ſemper ⁊ nunq̄ diuerſat.

Quare hoc vtiqȝ erit verum ſed forſan propter hoc neceſſe dicere his qui non propter dubitationē ſed orationis cauſa dicentibus q̄ hoc non eſt verum ſed huic verum. ⁊ ſicut prius dictū eſt neceſſe ad aliquid facere omnia ⁊ ad opinionem ⁊ ſenſum: quare non factum eſt nec erit nihil nullo preopinante. ſi vo factum eſt aut erit palam quia non erunt omnia ad opinionez. amplius ſi vnum ad vnum aut ad determinatum ⁊ ſi idem ⁊ dimidium ⁊ equale: ſed non ad duplus equale. ad opinans itaqȝ ſi idez eſt homo: ⁊ opinatum non eſt homo opinans ſed opinatum. ſi vero vnunquodqȝ fuerit ad opinans ad infinita erit ſpecie opinans. q̄ quidem igitur firmiſſima opinio omnium non eſſe ſimul veras oppoſitas dictiones ⁊ quid accidit ita dicentibus: ⁊ quare ita dicant tot ſunt dicta. Quoniā autem impoſſibile eſt contradictionem ſimul eſſe veram de eodem: palam quia nec contraria ſimul ineſſe eidē contingit. contrariorum enim alterum eſt priuatio non minus: ſubſtantie autem priuatio negatio eſt ab aliquo determinato genere. ſi igitur impoſſibile eſt ſimul affirmare ⁊ negare vere impoſſibile ⁊ cōtraria ſimul ineſſe: ſed aut quo ambo aut alterum quo alterum vo ſimpliciter. At vo nec contradictionis medium nihil eſſe contingit: ſed neceſſariū aut dicere aut negare vnum de vnoquoqȝ: palam autem primum diffinientibus quid verum ⁊ quid falſuȝ. dicere nanqȝ ens non eſſe aut hoc eſſe falſum: ens autem eſſe ⁊ nō ens non eſſe verum: quare ⁊ dicens eſſe aut non eſſe veruȝ dicet aut mentietur: ſed neqȝ dicit ens non eſſe aut eſſe: neqȝ non ens. Amplius autem medium erit contradictionis: quēadmodū pallidū albi ⁊ nigri: aut quēadmodū neutrū bois ⁊ equi. ſiquidez igitur ſic non permutabit. nam ex

UVA. BHSC. IyR_012

non bono in bonum permutatur: aut ex bono in non bonum: nunc autem non semper videtur non est enim permutatio nisi in cõtraria ⁊ media si autẽ est mediũ ⁊ sic vtiqz erit aliq̃ in albũ nõ ex non albo generatio: nunc autem non videtur. Amplius autem omne intellectuale ⁊ intelligibile mens aut affirmat aut negat: hoc autẽ ex diffinitõne palam est qum verum dicit aut mentitur quando autẽ sic cõponit dicens aut negãs verũ dicit: quando autẽ non sic mentit. Amplius preter omnes oportet esse contradictiones nisi oratõnis causa dicaẽ quare ⁊ nec verũ dicet aliquis nec non verum dicet: ⁊ preter ens ⁊ non ens erit: quare ⁊ preter generationẽ ⁊ corruptionẽ transmutatio quedam erit. Amplius in quibuscũqz generibus negatio ⁊ contrarium insunt ⁊ in his erit: ut in nũeris neqz impar neqz non impar numerus erit: sed impossibile ex diffinitione ꝟo palam. Amplius in infinitũ vadet ⁊ non solũ emioloia que sunt erunt sed plura. iterũ enim est hoc negare ad dictionẽ ⁊ negationẽ: ⁊ hoc erit aliqd nam substantia est quedam ipsius alia. Amplᵒ interrogãte si est album dicit quia non nihil aliud negauit q̃z ipsum esse: negatio ꝟo est ꝙ non esse.

Et dignũ est ut cogantur ad dicendũ hoc ꝙ non dicũt ambigendo sed disputando tm̃ ꝙ hoc non est verũ sed est verum per hoc. ⁊ sicut prius fuit dictum necesse est ut dicẽs hoc faciat omnia relatiua ad existimationẽ ⁊ sensum esse: ergo nõ fuit aliquid nec erit si aliquis prius nõ existimauerit: ⁊ si res generate sunt aut erunt: manifestuz est ꝙ nõ omnia referunt ad existimationẽ ⁊ etiã aut referẽ vnũ ad vnum ⁊ ad terminatũ ⁊ ad idẽ ⁊ similiter duplum ⁊ equale: ⁊ non refertur eq̃le ad dupluz: ⁊ cum hoc si referẽ homo ⁊ existimãt per illum ad suam existimationẽ ad illud quod existimaẽ: ⁊ finxerunt ambo idem tunc illud qõ existimat non est homo sed existimatur per illuz etiam: ⁊ si vnaqueqz rerum referẽ ad illud quod existimatur tunc illud quod existimatur refertur etiam ad res infinitas in forma. iste igiẽ est sermo noster in istis sermonibᵒ suis: ⁊ quare sermo coꝝ est huiusmodi. ⁊ si est impossibile ut duo contradictoria vera insimul sint in eodem: manifestum est quod est impossibile ut contraria sint insimul in eodem etiaz. alterũ enim coꝝ est non esse ⁊ non esse non est minus substantia: ⁊ non esse est negatiuũ de aliquo genere terminato. si igitur impossibile est dicere ꝙ affirmatiua ⁊ negatiua sunt insimul rectum videẽ ut sit impossibile ut cõtraria sint insimul. sed forte dicetur aliquid ex vtroqz ⁊ forte diceẽ alterum eorũ modo simplici: ⁊ etiam impossibile est ut aliquid sit inter duo contradictoria sed necessario aut affirmatiua aut negatiua altera earũ erit de aliquo vno postq̃z verũ ⁊ falsum prius determinaẽ. dicere enim ꝙ ens non est aut illud quod non est est falsuz: ⁊ dicere ꝙ illud quod non est est verum: ergo dicens ꝙ hoc est ⁊ non est veridicat ⁊ falsat: ⁊ ꝙ dicẽs hũc sermonem non dicit ꝙ ens nõ est neqz illud quod nõ est. Et etiaz si aliquid est inter cõtraria. V.g. pallidum inter albũ ⁊ nigrũ: ⁊ hoc erit veruz in homine: nõ enim sm̃ hanc dispositionẽ erit trãsmutatio: ⁊ videẽ ꝙ illud quod nõ transmutatur in bonum aut hoc in eo quod non est bonum: ⁊ hoc non est manifestuz modo: quoniã non est transmutatio nisi ad res oppositas in situ: ⁊ media etiam: ⁊ si medium fuerit sm̃ hanc dispositionez tunc erit aliquid quod transmutatur in album ex non albo ⁊ hoc non videtur modo: ⁊ etiam omne cogitatum ⁊ intellectum aut affirmatur aut negatur: ⁊ hoc manifestuz est ex diffinitione vtrum sit verum aut falsum: qum enim cõuenit aut affirmatiue aut negatiue erit veruz: qũ autez non conuenit erit falsum: ⁊ etiã oportet ut sit hoc in omnibus contradictorijs si non fuerit dictus sermo tm̃. si igitur continget ut aliquis nõ veridicet neqz credatur etiam ⁊ erit hoc in ente ⁊ non ente etiam: ⁊ erit transmutatio nostra alia a generatione ⁊ transmutatõne. ⁊ etiam oportet ut hoc sit in omnibus generibus in quibus accidit contrarium ex negatiua. V.g. in numeris ⁊ ut in eis sit numerus neqz par neqz impar qõ est impossibile: ⁊ manifestum est ꝙ de numero proceditur in infinitum: ⁊ erunt res neqz totum neqz medietas tm̃ album qum queritur si est album: ⁊ dicit ꝙ non est aliud qum dicet negatiuam non quia est negatiua aut que non est.

27 Dicit ⁊ rectum est ut qui non dicit hunc sermonem propter dubitationes contingentes ei ⁊ ambiguitatẽ: sed dicit proteruiendo ⁊ contradicendo. s. hoc non esse verũ ut cogatur ad dicendum impossibile contingens ei prius. Deinde dedit illõ impossibile ⁊ .d. ⁊ sicut prius fuit dictũ cc̃. i. contingit enim dicenti hoc ut omnia entia sint relata ad sensum ⁊ ad cognitionẽ: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ad existimationem. D.d. ergo non erit aliquid cc̃. i. ⁊ cõtingit huic sermoni hoc. s. ꝙ nũq̃ fuit aliquid ⁊ nũq̃ erit si aliquis prius non existimauerit illud: ⁊ dixit hoc quia entia sm̃ opinionẽ hanc non erunt preter existimationes hominũ. Deinde. d. ⁊ si res sunt iam generate cc̃. i. sed ꝺa manifestum est aliqua generata esse ⁊ existentia extra aiaz lz aliquis nunq̃ existimauerit in eis alia existimatiõe: manifestũ est ꝙ entia non sunt existimationes: tunc enim nulla generatio esset omnino: ⁊ tunc loquens loquẽdo si aliqs non existimaret ipsum esse non esset. Deinde. d. qm̃ autez refertur vnũ ad vnum cc̃. i. ⁊ etiã si omnia entia sunt relatiua ad existimationes hominũ ⁊ relatiuũ refert ad aliquid terminatũ: necesse est ut homo ad cuius existimationẽ referunt entia sit ens per se ⁊ non relatiuũ omnino. Deinde. d. ⁊ cum hoc cc̃. i. si igiẽ homo existimans nõ est ens per se sed relatiuũ ad suam existimationẽ: tunc etiam existimatio erit relata ad aliquam existimationẽ ⁊ procedit in infinitũ: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ si vnaqueqz rerum refertur cc̃. Deinde. d. iste igitur est sermo cc̃. i. istiz igitur sermonibus contradicemus ⁊ demõstrabimus cãs errozis eoruz. Deinde. d. ⁊ si est impossibile cc̃. i. qum manifestũ est per se ⁊ concessum apud negantes illud p istos sermones predictos: manifestũ est ꝙ impossibile est ꝙ affirmatiua ⁊ negatiua congregent in eodem: ergo ⁊ impossibile est ut duo contraria congregent in codẽ: ⁊ causa in hoc est quia alterum duoꝝ contrariorum est priuatio alterius. ⁊ istud inquantũ est oppositum enti non est vniuſ q̃ non esse quod opponitur substantie: ⁊ in alia translatiõe loco huius dicit: contrariorum autem alterum est non esse non contradictoriorum non esse enim substantia. Deinde. d. ⁊ non esse est negatiuũ de aliquo genere terminato. i. ⁊ cũ in hoc ꝙ istud non esse est equale ad non esse quod est in substãtia in hoc ꝙ impossibile est ut sint cũ illo cuius est. D. d. ⁊ si impossibile est ut affirmatio ⁊ negatio cc̃. i. quia contrariũ est negatio ꝓpria alicuius generis sicut est dispositio in priuatione sbe: qm̃ quicquid negatur a specie. s.

negatõe ſimplici negabit a ſpecie.ſ.negatiõe propria.D.o. ꝛ forte nč.i.ſed forte vtraq; inueniet in eodem: ꝛ hoc erit in contrarijs habentibus mediũ:ſed in potentia ſicut albedo ꝛ nigredo inueniunt in palloze:ſed non in actu nec pfecte.D.o.ꝛ forte alterũ dicet modo ſimplici.i.ꝛ forte alteꝝ inueniet in re ſimpliciter.i.perfecte:ꝛ tunc non inuenietur in eo alterũ niſi in diuerſis tẽpozibus: ꝛ in alia trãſlatõne loco totius iſti⁹ eſt aliud manifeſtius ſic:ꝛ ſi impoſſibile ẽ ut inſimul neget ꝛ affirmetur: impoſſibile eſt eni ut contraria ſint inſimul ſed qñq; hoc ꝛ qñq; hoc.D.o.ꝛ etiam impoſſibile ẽ ut aliquid ſit inter duo ꝓtradictozia poſtꝫ inuenit verum ꝛ falſũ.i.quia diffinitio veri eſt illud quod non eſt falſuz:ꝛ diffinitio falſi eſt illud quod non eſt verũ vnde manifeſtũ eſt ex hoc ꝙ congregent in eodem eſt impoſſibile.Deinde.o.dicere eni ꝙ ens non eſt nč.i.ꝛ qũ declaratũ eſt ꝙ diffinitio veri eſt diuerſa a diffinitione falſi: tunc qui dicit in eo quod eſt ꝙ non eſt falſat:ꝛ qui dicit i eo qȯ non eſt ꝙ eſt falſat etiã.ꝛ intendit per verũ eſſe ſiue affirmatiuũ ſiue negatiuũ eſt illud qȯ eſt extra animã ſm ꝙ eſt in anima:falſũ autẽ ſi ecõuerſo.D.o.dicens igitur ꝙ hoc eſt ꝛ non eſt veridicat ꝛ falſat.i.quz impoſſibile eſt ꝙ verum ꝛ falſuz congregent in eodẽ: tunc dicens in aliquo ꝙ eſt hoc aut non eſt hoc neceſſario aut veridicat aut falſat:qñ ſi illud quod veridicauerit fuerit ſm id qȯ ẽ extra animã ſiue eſſe ſiue non eſſe erit verum ſin autẽ falſum. Deinde.o.ꝛ dicens hoc non erit nč.i.ꝛ qui hoc opinat nõ opinatur ꝙ ens eſt non ens ꝛ neq; ꝙ non ens eſt ens.D.o.ꝛ etiaz ſi aliquid eſt inter cõtraria ſicut pallidũ nč.i. ꝛ ſi contraria habent mediũ:tunc inter hominẽ ꝛ non hominẽ erit mediũ.D.o. qm̃ ſm hanc diſpoſitionẽ erit trãſmutatio nč.i.ꝛ ſi inter hominẽ ꝛ eius priuationẽ eſt medium ꝛ oppoſita inter que eſt mediũ ſunt illa que tranſmutant ab inuicem: tunc erit tranſmutatio ex non eſſe in eſſe.U.g.ut ſit trãſmutatio ex non bono ad bonũ.D.o.ꝛ hoc nõ eſt manifeſtũ nč.i. qm̃ cognituz eſt primũ ꝙ tranſmutatio eſt ex oppoſitis quoꝝ vtrunq; eſt ens: ꝛ que maxime diſtant in eſſe aut ex medijs que ſunt inter illa.D.o.ſi igitur mediũ fuerit ſm hanc diſpoſitõnẽ nč.i.ſi igit mediũ fuerit inter affirmationẽ ꝛ negatõnẽ:tunc mutatio eius qȯ mutat ad albuz non erit ex albo ſed ex nigro ꝛ ex priuatione albi:ꝛ hoc eſt impoſſibile.ſ.ut non eſſe alteret in eſſe:ꝛ eẽ in non eſſe.D.o. ꝛ etiã omne cogitatũ nč.i.ꝛ etiã manifeſtũ eſt ꝙ omne imaginatũ:aut affirmat de eo aliquid:aut negatur de eo aliquid:aut ipſum affirmabit:aut negabit. Deinde.o.ꝛ hoc manifeſtũ eſt ex diffinitione nč.i. ꝛ manifeſtabitur ex diffinitõne veri ꝛ falſi ꝙ non habent mediũ qm̃ qum conuenerit nč.i. quoniã qum cõuenerit affirmatiue aut negatiue illud qȯ eſt extra animã erit verum:ꝛ ſi non cõuenerit erit falſum.D.o.ꝛ etiã oportet ut illud ſit i omnibus nč.i.ꝛ etiã ſi fuerit neceſſe ut inter cõtradictozia ſm affirmationẽ ꝛ negationẽ ſit mediũ:oportet ut hoc ſit in omnibus contradictozijs. qȯ eni inuenit in aliquo nãliter non inuenit in quodam eius ꝛ quodaz non: niſi hoc ſit verbis tm̃ non ratione.Deinde.o.ꝛ ſi hoc contingit ut aliquis non veridicet nč.i.ꝛ ſi cõtradictozia habeant mediũ:continget ut nullus homo veridicet in altero contradictozioꝝ ꝛ falſet in altero:ſed poteſt falſare in ambobuſ ſicut in duobus oppoſitis que habent mediũ.D.o. ꝛ erit tranſmutatio alia a generatiõe ꝛ corruptione.i. ꝛ cõtingit ſm hoc ut alia tranſmutatio ſit a tranſmutatione que oꝫ generatio:ꝛ vniuerſaliter ab alijs quatuoꝛ trãſmutatõnibus:ꝛ in alia tranſlatione eſt inter generationẽ ꝛ corruptionẽ.Deinde.o. ꝛ oportet etiã ut hoc ſit in oib⁹ generibus nč.i.ꝛ contingit ſm hanc diſpoſitionẽ ut inueniatur inter contraria quoꝝ vnũ eſt uis affirmatiue ꝛ negatiue adeo ꝙ inter parem ꝛ imparem ſit numerus neuter.D.o.ꝛ eſt manifeſtũ nč.i.ꝛ hoc eſt impoſſibile: qm̃ ſi inter parem ꝛ imparẽ fuerit numerus tunc ille numeruſ diuidet in parẽ ꝛ imparem inter quos erit numerus neuter: ꝛ ſimiliꝫ ille neuter diuidetur ꝛ ſic in infinitum.D.o. ꝛ erunt res non totum neq; medietas tm̃: ꝛ in alia tranſlatione ſic: ꝛ non erit numerus medietas totius tm̃:nec alij modi etiã:ꝛ iſte ſermo eſt difficilis ad intelligenduz: ꝛ per hoc intendit ut mihi videt ꝙ ſm hunc ſermonẽ contingit ut natura nũeri diuidatur in infinitũ ſicut quantitas continua diuidit in medietatẽ.ſ. ꝙ compoſitũ fuerit aliquod totũ cõtinuũ diuidet in duo media:ꝛ vtraq; medietas illarum diuidet etiam in duo media ꝛ ſic in infinitũ:ꝛ eſt manifeſtũ ꝙ numerus non diuiditur ſic ſemper: hoc enim non inuenitur niſi in continuo.D.o. qum querit ſi eſt album nč.i.ꝛ ille a quo querit in aliquo quod eſt albũ: ꝛ dixerit ꝙ non eſt aliud cõcedit ꝙ non eſt aliud ab albo:ꝛ iſta eſt cõceſſio ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua non habent medium.

Venit autez hec opinio quibuſdã ſicut ꝛ alie inopinabiliuz: quando eni ſoluere non poſſunt orationes contentioſas annuentes orationi confirmant verum eſſe qȯ eſt ſyllogiçatum.hi quidẽ igit propter talez cauſam dicunt: illi vȯ propter omniũ rationẽ inquirere: principium autem ad hos omnes ex diffinitiõe:diffinitio vȯ fit ex ipſo ſignificare ad neceſſariuz eſſe.ratio nanq; cuius nomen eſt ſignũ diffinitio fit.videtur autẽ Heraclíti quidem ratio dicens omnia eſſe ꝛ non eſſe omnia vera facere.que vȯ Anaragore eſt aliqd mediũ contradictionis quia omnia falſa: nã qñ miſcent nec bonum nec non bonum eſt miſtum quare nihil dicit verum.Determinatis autẽ his palam ꝙ vno modo dicta ꝛ de omnibus impoſſibile eſt eſſe ſicut quidam dicunt. hi quidem nihil dicentes verum eſt:nihil eni prohibere dicũt ſic omnia eſſe:ſicut diametrũ cõmenſurabilẽ eſſe illi vȯ omnia vera fere nanq; ipſis ratõnes eedẽ Heraclito.nã qui dicit ꝙ omnia ſunt vera ꝛ oia falſa ꝛ ſeoꝛſum dicit rationẽ vtrãq;:quare ſi ſunt impoſſibilia illa ꝛ hoc impoſſibile ẽ. Amplius autẽ euidenter contradictiones ſunt quas nõ eſt poſſibile ſimul eſſe veraſ nec itaq; falſas omnes ꝛ hoc quidez putabit magis cõtingere ex dictis ſed ad omnes tales orationes oportet querere quẽadmodũ in ſuperioꝛibus ſermonibus dictũ eſt:aut eſſe aliquid:aut nõ eſſe: ſed ſignificare aliquid quare ex diffinitiõe diſputandũ accipiẽtes quid ſignificat eſſe verum aut falſum.

Et cõtingit iſta exiſtimatio hominibus ſicut alie opiniones mirabiles:qz non potuerunt diſſoluere ſermones aduerſarioꝝ: ꝛ ideo dixerunt ſermones illoꝝ ꝛ verificauerũt argumentatiões illoꝝ.quidam igitur dicunt iſtos ſermones pꝛopter iſtã cauſaz:ꝛ quidã quia querunt rationẽ in omnibus rebus: ꝛ principiũ in omnib⁹ iſtis rebus erit ex diffinitione: ꝛ diffinitio eſt illa que ſignificat rem neceſſario. ratio eni quã nomen ſignificat eſt diffinitio. ꝛ videt ꝙ ſermo Heraclíti affirmat ꝙ omnia ſunt vera ꝛ ꝙ non omnia ſũt vera. ſermo aũt Anaxagore affirmat aliquid eẽ inter duo extrema ꝯdictoꝛia: ſunt igit oia falſa: qm̃ qũ admiſcent miſtũ non erit bonũ neq; nõ bonũ:ergo impoſſibile eſt ut aliquid dicat vere ꝛ qum igit diſtincta ſunt iſta:declaratũ eſt ꝙ impoſſibile eſt ut res ſint illa que dicunt eodẽ mõ. ꝛ neq; que dicuntur de omni ſicut quidam dixerunt. quidam enim dixerunt ꝙ nihil eſt verum:

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ nullum album nigro in greco. iſti ſermones ſunt ſicut ſermones Heracliti. qui eniꝫ dicit eos eſſe veros ꝛ falſos non diuidit inter iſtos duos ſermones ꝛ dicit vtrũqꝫ eſſe: illa igitur impoſſibile eſt ut ſint iſta: ꝛ manifeſtuꝫ eſt ꝙ impoſſibile eſt ꝛ hoc declarabitur etiam ex hoc ꝙ contradictoria ſunt illa que impoſſibile eſt ut ſint inſimul vera aut falſa omnia. ꝛ ſi exiſtimeꝫ ex p̃dictiſ hoc eſſe impoſſibile ſed opoꝛtet ut ſint cõtradictiões ſuper omnes qui ſunt ſicut iſti ſm ꝙ predictum fuit in ſermonibus predictis aliquid eſſe ꝛ non eſſe: ſed ſignificat aliquid ꝛ tunc diſputabimus cum eis ex diffinitione quꝫ inuenerimus ꝙ ſignificat verum.

28 Ideſt ꝛ accidit iſta exiſtimatio mirabilis quibuſdã hominibus ſicut accidunt alie opiniones mirabiles que non exiſtimant dici ab aliquo homine ex hoc quia non potuerunt diſſoluere queſtiones hominũ querentiũ ꝛ dicentiũ hanc opinionẽ eſſe: ꝛ ideo dixerũt ſermones eoꝝ. i. ꝛ ideo opinati ſunt hanc opinionẽ ꝛ ſtuduerunt in confirmando ꝛ verificando argumentatões eoꝝ. D.o. quidã igit dicunt ꝛc̃. i. quidã igit dicebant iſtos ſermones propter dubitationes contingentes eis: ꝛ quidã propter hoc quod opinabant ꝙ neceſſe eſt ſi verum ſit ut omnia habeant diffinitiones naturales. ꝛ qum viderunt ꝙ ſenſibilia non habent diffinitiões naturales negant ſcientiã ꝛ innuit Heraclitũ. D.o. ꝛ principiũ in omnibus iſtis rebus erit ex diffinitiõe ideſt ꝛ principiũ diſputatiõis cũ iſtis in omnibus iſtis ſermonibus erit ex verificatõne diffinitionũ ſm ꝙ res diuerſe habent diuerſas diffinitiões: qm̃ ſi hoc conceſſerint deſtruent ſermones eoꝝ: ꝛ ſi hoc non cõceſſerint diſputatio cum eis deſtruet: quoniã ſi diffinitiones non ſunt nomia non erunt: ꝛ ſic auferetur ſermo. D.o. ꝛ diffinitio eſt illa ꝛc̃. i. ꝛ diffinitio eſt illa que ſignificat illud quod nomẽ ſignificat. ſermo eni qui ſignificat illud eſt diffinitio neceſſario: ꝛ hoc eſt in ſpeciebus ꝛ non in indiuiduis: ꝛ dixit hoc ad declarandũ ꝙ qum fuerit conceſſum ꝙ ſpecies habent nomina ꝓpria ꝙ continget ut habeant diffinitiões ꝓprias ꝛ neceſſarias: ꝛ qũ ita fuerit diffinitio affirmatiue erit alia a diffinitione negatiue: ꝛ ideo poſſibile eſt ut affirmatiua ꝛ negatiua ſint idem: ꝛ ut quidlibet ſit in quolibet: quẽad modũ impoſſibile eſt etiã ut omnes ſcientie ſint falſe. non eni omnia ſunt ſemper in tranſmutatione: ſicut finxerunt exiſtimantes ꝙ nulla res habet diffinitionẽ neceſſariã ꝓpter hoc ꝙ ſemper ſunt in tranſmutatõne. D.o. ꝛ videtur ꝙ ſermo Heracliti ꝛc̃. i. ꝛ videt ꝙ ſequit ex ſermone Heracliti in quo dixit: ꝙ omnia ſunt ſemper in tranſmutatione quia omnes ſermones ſunt veri: ꝛ omnes etiaꝫ ſunt falſi: non tñ ꝙ omnes ſunt falſi ſicut fingebat Heraclitus. trãſmutatio enim media eſt inter eſſe ꝛ non eſſe: ꝛ ideo trãſmutatũ poteſt dici ens ꝛ non ens: ꝛ erit ens ꝛ non ens inſimul. motus eni componit ex eſſe ꝛ nõ eſſe: ꝛ ideo deſcribitur ſic: motus eſt perfectio eius quod eſt in potentia in eo quod eſt in potẽtia. Deinde. o. ſermo autẽ Anaxagore ꝛc̃. i. quia mediũ eſt neutrũ extremoꝝ: ꝛ Anaxagoras dicebat miſtuꝫ eſſe quod non eſt ens neq; non ens: videbat dicere mediũ inter ens ꝛ non ens. D.o. omnia igit ſunt falſa ꝛc̃. i. quoniã affirmatiua ꝛ negatiua falſant inſimul in miſto: quapropter omnes exiſtimatões erunt falſe. D.o. ꝛ qum iſta ſint diſtincta ꝛc̃. i. declaratũ eſt igit ꝙ impoſſibile eſt ut res ſint particulares aut vniuerſales: ſicut ꝙdaꝫ dicebant ꝙ nullũ eoꝝ eſt verum ꝛ ꝙ omnia ſunt falſa: ꝛ inuenimus in vno loco aliter in alia tranſlatione ſic: illa autem omnia ſunt vera. i. declaratum eſt igitur ꝙ ſermo dicentis ꝙ omnia ſunt falſa eſt falſus: ꝛ ſimiliter ſermo dicentis ꝙ omnia ſunt vera: ꝛ videt mihi ꝙ diminuunt etiã a libro hoc. ſ. ꝙ qum falſum eſt omnia eſſe falſa ꝛ omnia eſſe vera: ergo falſuꝫ eſt dicere omnia eſſe falſa ꝛ vera inſimul ſicut ſermo Heracliti. Deinde. o. qui eniꝫ dicit ꝛc̃. i. qui enim dicit hoc congregat duos ſermones ꝛ non reputat eos eſſe contrarios. Deinde. o. ꝛ qum illa impoſſibile eſt ꝛc̃. i. impoſſibile eſt ut vera ſint falſa vel econtra. D.o. ꝛ hoc declarabit etiam ꝛc̃. i. ꝛ dicere in eis que ſunt vera ꝛ falſa inſimul declarabitur ex hoc quod diximus: ꝛ declarauimus ꝙ duo contradictoria diuidunt verum ꝛ falſum: ꝛ ꝙ neceſſe eſt ut alterum ſit verum ꝛ alterum ſit falſum: ꝛ exiſtimetur de predictis dubitationibus hoc eſſe poſſibile. ſ. ex dubitationibus dicentiũ ꝙ omnia contradictoria ſunt vera. Deinde. o. ſed opoꝛtet ut ſint ꝛc̃. i. ſed opoꝛtet qum voluerimus diſputare cũ iſtis in iſtis tribus opinionibus ponere cum eis pacta que aut negabũt aut ſuſtinebunt ſicut fecimus priꝰ querendo ab eis: vtrũ dicere in aliquo ꝙ eſt ꝛ ꝙ non eſt vtruꝫ. ſ. alterũ iſtoꝝ dicere ſignificet intentionem que habet diffinitionem aliam a diffinitione intentionis quam ſignificat alteruꝫ: aut neutrum ſignificet ſm intentionẽ. ſi igitur conceſſerint ꝙ ſignificat aliam intentionem: queremus ab eis de illa intentione ꝛ diſputabimus cuꝫ eis: ꝛ ideo dixit: ſed ſignificat aliquid ꝛc̃. i. qum igitur conceſſerint ꝙ dictiones ſignificant res terminatas diſputabimus cũ eis de diffinitõibus. ſ. de diffinitionibus veri ꝛ falſi.

Si aũt nihil aliud verũ dicere q̃ꝫ negare falſum: ipoſſibile oĩa falſa eſſe: eſt eniꝫ neceſſe cõtradictiõis partẽ alterã eſſe verã. Amplius ſi omne aut dicere aut negare eſt neceſſe vtraq; falſa eſſe impoſſibile eſt: altera nãq; pars cõtradictõis eſt falſa. accidit itaq; ꝛ qõ famatũ eſt de oibus talibus oratiõibus ipſas ſeipſas deſtruere: nam qui omnia vere dicit oratiõis ſue cõtrariã verã facit: quare ꝛ ſuã nõ verã: cõtrariã eniꝫ non dicit ipſaꝫ eſſe verã. qui vo omnia falſa ꝛ ipſe ſeip̃m. ſi autꝫ accipiat: hic qdeꝫ cõtrariã ꝙ non vera ſola eſt: ille vero ſuaꝫ ꝓpriã ꝙ non falſa: nihilominus infinitas accidit ipſis petere oratiões veras ꝛ falſas: nam qui dicit verã oratiõeꝫ verus eſt: hoc aũt in infinitũ vadet. palam autẽ hoc: quia nec qui oĩa quieſcere dicunt vera dicũt: nec qui oĩa moueri: naꝫ ſi quieſcũt omia ſemp hec vera ꝛ falſa erunt: videtur autem hoc tranſmutatuꝫ: nam qui dicit aliquando ipſe non erat ꝛ iterum non erit. ſi vo omnia mouent nihil erit verum: ergo omnia falſa: ſed hoc oſtenſum eſt quia impoſſibile eſt. amplius ens permutari eſt neceſſe: naꝫ ex aliquo in aliquid eſt permutatio. At vo nec omnia quieſcunt aut mouent aliquando: ſemper aute nihil. eteni eſt aliquid quod ſemp mouet que mouent ꝛ primũ mouens immobile ipſum.

Dicamus igit ꝙ non eſt verum aliud niſi ꝙ quꝫ affirmatiua ſit vera ꝛ negatiua ſit falſa: ergo impoſſibile eſt ut omnia falſa: qm̃ neceſſe eſt ut alterũ duoꝝ extremoꝝ ꝛ contradictionis ſit verum. ꝛ etiam ſi affirmatiua ꝛ negatiua dicuntur de oibus rebus neceſſario: neceſſe eſt ut nõ oĩa ſint vera: qm̃ alterum duoꝝ extremoruꝫ contradictorie eſt falſum ablatio in greco. ꝛ in alia trãſlatione inuenit loco huius diminuti ſic: ſed qui dicit contraria eſſe exiſtimat ꝙ omne quod dicit eſt verum: ꝛ que ſunt contrariorum omnia ſunt falſa ꝛ ipſe veridicat ſe. ſi igitur deſtruunt ſermones contrarios neceſſe eſt ſermonem non eſſe: ꝛ ipſe affirmat ſuum ſermonem qui non eſt falſus: ꝛ quod accidit non eſt diminutum

si fuerit quesitus ab eis omnia infinita vera ꝛ falsa:ꝛ qui dicit in sermone q̄ est verus illud quod dicit est verum:ꝛ hoc p̄cedit in infinitum: manifestus est igitur q̄ neq; qui dicit q̄ omnia sunt vera dicit verus:neq; qui dicit q̄ omnia mouēt q̄m si omnia mouentur ꝛ semper sunt idez quia videntur ab isto trāsmutari. ꝛ ille qui dicit q̄ nō ꝛ impossibile est qui dicit q̄ omnia ꝛ nihil est verum omnia igit̄ sunt falsa:ꝛ iaz declaratū est hoc esse impossibile.necesse est enim ens transmutari ꝛ transmutatio est ex aliquo:neq; si etiā quiescāt ꝛ mouentur ꝛ post album.

29 Dicit:ꝛ qum conuenerint cum nobis in hoc q̄ nomen contrarioꝝ significat aliquid terminatū ꝛ est:q̄ verum sit illud cui opponit falsum: dicemus eis nihil aliud verum nisi q̄ qum affirmatiua fuerit vera negatiua erit falsa:q̄m impossibile est esse alicuius ꝛ non esse congregari insimul in eodem tempore.D.o. impossibile est igit̄ ut omnia sint falsa ꝛc̄.i.impossibile est igitur dicere q̄ omnes sermones sunt falsi:alterū enim extremoꝝ contradictoꝝ necesse est ut sit verum.D.o. etiā si affirmatiua ꝛ negatiua ꝛc̄.i. sed qui opinat q̄ omnia opposita sunt vera opinatur cū hoc q̄ contradictoriū istius est falsum:ꝛ cum hoc etiā credidit q̄ omnia opposita sunt vera:g̃ credidit sibi in sermone dicenti q̄ omnia opposita sunt vera:oppositū enim istius nō est verum apud ipsum.D.o. si ergo destruit ꝛc̄.i.si ergo dicentes q̄ omnia opposita sunt vera destruūt sermonē oppositū isti ꝛ est: q̄ nihil est verum: manifestū est q̄ sermo dicens q̄ omnia sunt vera non est verus.dicens enim q̄ oīa opposita sunt vera aut falsa non confirmat suū sermonē nisi per hoc q̄ sermo oppositus isti est falsus:ꝛ hoc intendebat qum dixit:q̄m qui affirmat suū sermonem fm q̄ ē non falsus.i.q̄m qui verificat suū sermonez non verificat illum nisi per hoc q̄ est non falsus. qui enim ponit q̄ omnia opposita sunt vera accidit ei ut non omnia sint vera: ꝛ q̄ ponit q̄ omnia sunt falsa accidit ei ut nō omnia sint falsa D.o.ꝛ hoc qō accidit non est diminuens ꝛc̄.i.ꝛ qō accidit istis hominibus de hoc q̄ concedunt contradictoriū eius quod posuerunt non prohiber qum quesitū fuerit ab eis de diffinitōne veri ut concedant sermones oppositos esse veros ꝛ falsos infinitos.Deinde declarauit quō contingit eis hoc de diffinitōne veri:ꝛ.D.o.ꝛ qui dicit in sermōe ꝛc̄.i. q̄m qui opinat in aliquo sermone q̄ est verus opinatur q̄ ista opinio est vera:ꝛ opinat in ista secunda opinione q̄ ē vera:ꝛ sic in infinitū: ꝛ in vnaquaq; istarum opinionū q̄ est vera:ꝛ q̄ oppositū vniuscuiq; est falsum.opinat enim sermones falsos esse infinitos:cū hoc qō opinat q̄ omnes sermones sunt veri:ꝛ hoc est valde improbabile ꝛ impossibile.D.o.manifestum est igit̄ ꝛc̄.i.ꝛ manifestū est q̄ neq; dicens q̄ omnia opposita sunt vera: q̄ omnia entia sunt quiescentia dicit verū: neq; dicens q̄ omnia sunt falsa q̄ omnia mouent dicit etiā verum .D.o. q̄m si oīa mouent ꝛ semper sunt idē.i. ꝛ qui dicit q̄ entia sunt semper nō est verum:dicens q̄ omnia sunt vera:q̄m entia semper videt q̄q; vera qum fuerint in aliqua dispositiōe: ꝛ q̄q; falsa qum fuerint in alia dispositione. Deinde dedit causam in hoc ꝛ dixit:q̄m videt hoc transmutari.i. quoniaz iste res particulares transmutant semper ab vna dispositione in aliā.D.o.quia dicimus quod non est erit.i.quia videmus multa in quibus dicimus aliquando q̄ non sunt deinde tamen erunt. Deinde.o.ꝛ etiā impossibile est ꝛc̄.i.ꝛ neq; est etiā verus sermo dicentis q̄ omnia opposita sunt falsa quia omnia sunt mota.D.o.ꝛ declaratū est q̄ hoc est impossibile.i. ꝛ causa in hoc est.ſ.q̄ impossibile ē ut omnia sint mota quia transmutatio erit ex aliquo quiescēte ꝛ in aliquod quiescens.ſ.transmutatio recta.D.o.neq; si etiā quiescant ꝛ mouent:neq; est verum etiaz ut omnia entia moueant q̄q; ꝛ quiescant q̄q;:ꝛ intendit q̄ quedā sunt talia ꝛ quedam quiescentia semper:ꝛ quedam mouentur semper:ꝛ hoc manifestū est in scientia naturali.ꝛ sic completus est quartus tractatus.

Principium dicit aliud quidem vnū vtiq; aliquid rei mouebitur primū ut longitudinis ꝛ vie hinc quidē hoc p̄n cipiū: ex opposito autē alteruz aliud vnū vtiq; optime fiet vnunqd̄q;: ut doctrine nō a primo rei principio aliquando inchoandū est:sed vnuz facillime addiscet.aliud vnū primū generatur in existente:ut nauis sedile: ꝛ domus fundamentū ꝛ animaliū:alij cor:alij cerebrū: alij quodcunq; sortiant tale putant.aliud vnū fit primuz non in existente:ꝛ vnū principiū motus natus initiari ꝛ permutatio:ut puer ex patre ꝛ matre:ꝛ bellū ex conuicio.aliud cuius fm volūtatez mouent que mouentur ꝛ mutant que mutant: ut ꝛz ciuitates principatus ꝛ potestates imperia ꝛ tyrannides principia dicunt ꝛ artes ꝛ haruz architectonice maxime. amplius vnū cognoscibilis res primū ꝛ hoc dicit principiū rei: ut demōstrationū suppositiones: totiens autē ꝛ cause dicunt. omnes enim cause principia.omniū igit̄ principioꝝ commune est primū esse. vnde:aut est: aut fit:aut cognoscit.hoꝝ autem hec quidē inexistentia sunt: illa vo extra:quapropter ꝛ natura principiuz: ꝛ elementū:ꝛ mens:ꝛ voluntas:ꝛ substantia:ꝛ qō cuius causa.multoꝝ enim ꝛ cognitionis ꝛ motus principiū est bonum ꝛ malum.

Nitium dicitur illud ex quo prius mouet aliquid. V.g.principiū lōgitudinis ꝛ dicit etiā illud ex quo melius est aliqd fieri. V.g.doctrina:q̄m forte nō recipit de principio rei sed de illo de quo facilior est disciplina: ꝛ dicitur etiam illud ex quo prius fit res ꝛ est in re V.g.fundamentū nauis ꝛ domus.ꝛ sicut quidā dicunt cor in animali:ꝛ quidam cerebruz:ꝛ quidam aliud fm existimationem vniuscuiusq;. ꝛ dicitur etiam illud ex quo fit res prius ꝛ non est in eo ex quo fit initium motus ꝛ transmutationis. V.g.filius a parentibus:ꝛ lis ab odio. ꝛ de ia illud ꝓpter cuius voluntatē mouet qō mouetur ꝛ transmutatur quod transmutatur. V.g.

UVA. BHSC. IyR_012

dominū in ciuitatibus ⁊ regnuꝫ que dicunt esse principia: ⁊ similiter in artificialibus: ⁊ maxime in principijs artificioꝝ. ⁊ dicit etiaꝫ illud ex quo res scitur primo. U.g. propositiones in demonstrationeꝫ: ⁊ similiter dicunt cause etiam. omnes eni cause sunt principia: ⁊ oia principia habent aliquid cōmune quod est primū: quod scienduꝫ quō est ⁊ quomodo erit: ⁊ quedam principia sūt in rebus ⁊ quedam extra res: ⁊ similiter natura ē principiū ⁊ elementū etiam: ⁊ cogitatio: ⁊ voluntas: ⁊ substantia: ⁊ illud propter quid: ⁊ bonum ⁊ largum est principium plurium: ⁊ cognitio: ⁊ motus etiam.

Com. j. Intendit in hoc tractatu distinguere significatiōes nominū fm intentiōes cōsiderandas in hac scientia: ⁊ oia ista nomina dicunt fm relationē ad vnū quid modis diuersis: ⁊ ideo expositio istoꝝ nominū est pars istius scientie per se non sicut consuetudo est in scientia naturali. s. exponere nomina in questione ad quā hoc pertinet: qm distinctio nominū fuit illic solūmodo ad distinguendū intentione quesitā ab alia intentione: hic autē est ad numerādū ea de quibus considerat ista scientia. consideratio igit de nominibus est de genere cōsideratiōis in modis subiecti i quo cōsiderat ista scientia: ⁊ ideo oportet poni per se. ⁊ qū hoc latuit Nicolaū videbit ꝙ melioꝝ ordo est in hac scientia exponere nomen apud cōsiderationē de intentiōe illi⁹ nominis non ut ponat pars istius scientie per se sicut latuit illuꝫ dispositio ⁊ ordo sermonū logicoꝝ in hac scientia sicut diximus in tractatu quinto. ⁊ qz ista scientia primo ⁊ principaliter cōsiderat de principijs entis fm ꝙ est ens: incepit distinguere fm quot modos dicit principiū ut sit declaratū ei primū a quo deriuat hoc nomē ad alia. ⁊ quia initiū est ex principio diuisit initiū loco principij: ⁊ dixit: initiū dicit ꝛc. i. ⁊ illud ex quo fit initiū transmutationis quod dicit principiū dicit multis modis. dicit eni illud ex quo fit initiū motus localis in longitudine. ⁊ sicut dicit ꝙ initiū motus augmenti prius exit ex magnitudine in longitudinē deinde in latitudinē deinde in profundo. D.o. ⁊ ⁊ dicit etiā ꝛc. i. ⁊ initiū transmutatiōis ex quo fit non erit ex illo qō est principiū illius rei sed ex illo ex quo fit facilius. U.g. principiū doctrine. est eni in scientijs aliud ab eo qō est in rei veritate principiū sicut Aris. fecit in multis libris. D.o. ⁊ dicit etiā ꝛc. i. ⁊ dr̄ initiū prima pars generata in aliquo eoꝝ que generantur ex partibus diuersis. U.g. qm̄ initiū parietis est fundamentū: ⁊ initiū nauis est lignū curuatū: ⁊ principiū animalis ē primū membꝝ generatū in eo. U.g. coꝛ aut cerebꝛum aut aliud: ⁊ cōmune est huic principio hoc qō est principiū fm elementū. s. illud ex quo fit principiū rei: ⁊ primū ex quo fit principiū transmutationis. s. motus localis ⁊ crementi ⁊ alterationis. ⁊ quz induxit modos principioꝝ ex quibus est res in substantia ⁊ accidente: incepit dicere modos principioꝝ agentiū: ⁊ dixit: ⁊ dicit etiam ꝛc. i. ⁊ dicit principiū generans ⁊ agens: ⁊ est illud a quo fit initiū generatiōis rei quousqꝫ generatio perficiat. U.g. generatio filij a parentibus: ⁊ litis a diuersitate opinionū: ⁊ vniuersaliter ista causa est agens ⁊ mouēs: ⁊ in exemplari inuenit ⁊ est in re: ⁊ videtur mihi ꝙ ē erroꝛ scriptoris ⁊ debet legi: ⁊ non est in re. ⁊ si nō est hic erroꝛ tunc forte dixit hoc quia est dispositio istius cause in reb⁹ naturalibus. s. ꝙ non est extrinseca ab eis. U.g. semē maris ⁊ femine in speciebus generabilibus: in artificialibus autē ⁊ voluntarijs extra rez: sed vniuersaliter pater ⁊ mater sunt cause extrinsece remote: pater ranꝫ agēs ⁊ mater tanꝫ materia. D.o. ⁊ dicit etiā illud ꝛc. i. ⁊ dicit etiā principiū causa finalis: ⁊ ista causa etiaꝫ est in natura ⁊ est illō propter qō fit generatio: ⁊ descripsit ipsum in rebus volū tarijs quia in eis manifestatur magis ꝙ in naturalibus. D.o. ⁊ similiter in artificijs ꝛc. i. ⁊ istud principiū quesituꝫ est in artificijs ⁊ maxime in initio introitus in arcem: qm̄ illud quod homo inuenit apud introitū in artificio nō inuenit ipsum primo nisi propter finem. D. illud quod post inueniet non inuenietur nisi propter illud quod p̄mo fuit inuentū propter finem. illud igit principiū est principium inuentionis ⁊ generationis in rebus artificialibus ⁊ naturalibus. Deinde. o. ⁊ dr̄ initiū ꝛc. i. ⁊ hoc nomē principiuꝫ etiā dr̄ de principio doctrine. U.g. de ꝓpositiōibus in demonstratiōe. ⁊ istud est aliud a principio quod est principiū doctrine. istud eni est principiū scientiarū quesitarum in arte: predictū autem est principiū disciplinе artis fm ꝙ addiscit. ⁊ vniuersaliter omne principiū: aut est principiuꝫ in arte: aut est principiū in esse: ⁊ in quibusdā artibus aūt ut principiū essendi sit idem cum principijs doctrine: ⁊ in quibusdā non ut determinatū est in alijs locis. Deinde. o. ⁊ similiter dicunt ꝛc. i. ⁊ similiter hoc nomē causa dicit de omnibus rebus in quibus diximus ꝙ hoc nomen principiū dicit de eis. Deinde. o. ⁊ oia principia ꝛc. i. ⁊ omnia q̄ dicunt de principio dicūtur fm comparatōnē ad aliquod principiū in eis qō est digniuꝫ dici principiū ꝙ ista: sed cōparatio ad illud principiū est modis diuersis fꝫ ꝓpinquū ⁊ remotū: sicut est dispositio in hoc nomie ens. Deinde. o. ⁊ sciendū est quomō est ⁊ quō erit. i. ⁊ istud principiū intēditur ad sciendū in hac scientia quomō est in se ⁊ quomō est primū: ⁊ istud principiū est causa finalis. omnes enim cause non sunt principia nisi propter istud primū. D.o. ⁊ quedam principia sunt in rebus ꝛc. i. ⁊ principioꝝ quedā sunt i re. U.g. ut forma ⁊ materia: ⁊ quedā extra rem: ut agens ⁊ finis. Deinde. o. ⁊ cogitatio ⁊ voluntas ꝛc. i. ⁊ oia ista sunt principia eoꝝ quoꝝ sunt principia extrinseca ab eis. ⁊ intendit per substantiā formā generatiuā sibi simile in specie: ⁊ intendit per largitatē ⁊ bonū ⁊ per illud propter quid idem. s. principium finale: sed tamen non sunt synonyma simpliciter.

Causa vo dicitur vno quidez modo ex quo fit aliquid ine existente: ut es statue: ⁊ argentū phiale: ⁊ boꝝ genera. alio vo modo species ⁊ exemplar. hec autē est ratio ipsius quodquidetesse ⁊ huius genera ut eius ꝙ diapason duo ad vnū ⁊ totaliter numerus ⁊ partes que in ratōne. Amplius vnde principiū permutationis primū aut quietis: ut consiliatoꝝ causa: ⁊ pater pueri ⁊ omnino efficiēs facti ⁊ permutās permutati, amplius ut finis hoc autē quod est cuius causa: ut ambulandi sanitas. nam propter quid ambulat ut sanetur. ⁊ dicentes ita putamus reddidisse causā ⁊ quecūqz mouente alio intermedia fiunt finis: ut sanitatis attenuatō: aut purgatio: aut pharmacia: aut organa: hec nanqz omnia finis gratia sūt Differunt autē ab inuicez tanqz entia: hec quidē ut organa: illa vo ut opera: ergo cause fere totiēs dicantur. Accidit autē multotiens dictis causis ⁊ multas eiusdem esse causas non fm accidens ut statue: statue factiua ⁊ es non fꝫ aliquid aliud sed inquantū statua: sed nō eodē modo: sed hoc quidez ut materia: illud vo ut vnde motus ⁊ ad inuicem cause sunt: ut laborare causa est euechie ⁊ hoc laborandi: sed non eodē modo. verū hoc quidem ut finis: illud vo ut principium motus. amplius autē ⁊ idem quandoqz contrarioꝝ est causa. quod eni presens huius causa est hec absens cā videt qñqz de contrario: ut absentia gubernatoris depditiōis cui⁹ erat p̄sentia cā salutis vtraqz vo ⁊ p̄ntia ⁊ puatio cāe sunt ut mouētes.

UVA. BHSC. IyR_012

Causa dicitur fm vnuz modū illud ex quo fit aliquid ⁊ est in eo: vt cuprū in idolo: ⁊ argētū in anulo. ⁊ dicitur alio modo forma ⁊ exemplar ⁊ hoc ē qđ significat alicuius eē: ⁊ genera eius sicut ꝓportio duoꝝ ad vnū attribuit ad diapason ⁊ similiter oēs numeri ⁊ ptes diffinitiōis. ⁊ etiaz dicitur alio mō fm q ē ꝑncipium transmutationis ⁊ quietis primo: vt dicit q ambulatio ē causa sanitatis: ⁊ pater filij: ⁊ vniuersalit agēs acti: ⁊ transmutans trālmutati. ⁊ etiaz dicit alio modo tanq̄z cōplementū: ⁊ hoc ē ꝓpter quid fit aliqd .U.g. q sanitas est cā ambulationis. si igit quesitum fuerit a nobis quare ambulemus: dicem⁹ vt sanemur: ⁊ hoc dicto videmus nos reddere cāz ⁊ similiter alia per que fit cōplementū per motū alterius: ⁊ est mediū. sicut dicit q causa sanitatis est dieta ⁊ ieiuniū aut medicina aut instrumenta omnia enī ista annumerāt ad querendū complementum. ⁊ differunt: quoniam quedam sunt tanq̄z instrumenta: ⁊ quedam tanq̄z actiones. cause dicuntur igitur in maiori parte de istis modis. quia igitur cause dicuntur multis modis accidit vt plures cause sunt eiusdem sed modo accidentali. ars enī idolorum est causa ⁊ cuprū etiaz ⁊ non ē aliud nisi per hoc qđ ē idolū sed nō eodem modo: sz alterū est ad illud ex quo fit mot⁹ ⁊ exercitium ⁊ sanitas suiipsius ad inuicē. exercitium enī est causa sanitatis: ⁊ sanitas ē causa exercitij sed nō eodē modo: sed hoc tanq̄z cōplemētū: ⁊ hoc tanq̄z ꝑncipium motus: ⁊ etiā eadē cā erit rerum cōtrariarū. .U.g. illud quod qū fuerit ꝑsens causa alicuius: ⁊ qū fuerit absens illud idē forte erit causa cōtrarij. .U.g. qm̄ absentia gubernatoris nauis forte erit causa destructiōis nauis ⁊ presentia eius causa saluatiōis illius: ⁊ hec ambo. s. presentia ⁊ absentia sūt cause tanq̄z motus.

Dicit q causa dicit de materia sicut dicit q cuprum est causa idoli: ⁊ dicit de forma ⁊ exemplari. .D.d. ⁊ hoc significat esse alicuius ⁊ genera illius. i. ⁊ ista causa ē que significat formā ꝓpriā rei ⁊ formā suoꝝ generū. .D. induxit exemplū forme que ē genus: ⁊ dixit: sicut ꝓportio .nc. i. ⁊ forma que ē forma generis ē sicut ꝓportio duoꝝ ad vnū. est enī tanq̄ genus ad diapason: vt declaratū ē in musica. .D.d. ⁊ similiter oēs numeri .nc. i. ⁊ similit numerus ē forma vniuersalis partiū numeroꝝ: ⁊ similit diffinitio ē generatio specieꝝ diffinitionū. .D.d. ⁊ etiā dicit alio mō .nc. ⁊ intēdit causā agentē. s. ex qua ꝑmo fit generatio rei. .D.d. sicut dicit q ambulatio ē causa agēs sanitatē. ⁊ qū induxit cās fm materiā ⁊ formā ⁊ agens: dixit: ⁊ etiā alio modo dicit tanq̄ cōplementū .nc. i. ⁊ dicit etiaz causa modo quarto. s. cōplementū qō intēdit agēs. .U.g. sanitas ꝓpt quā fit ambulatio ⁊ exercitiū ⁊ signū eius ē: qm̄ si aliquis queliuerit quare exercitam⁹: dicem⁹ ꝓpter sanitatē. .D.d. ⁊ similiter alia .nc. i. ⁊ rerū quarū actio est ꝓpter finē: quedā faciunt finē ⁊ cōplemētū primo ⁊ p se ⁊ qdā mediātib⁹ alijs. .U.g. q sanitas fit ex dieta ⁊ inanitiōe. ianitio enī abstrahit humorē corruptum. dieta aūt ⁊ abstinentia rectificat ipsū: ex quo sequit sanitatē esse: ⁊ similit ē de medicinis ⁊ istrumētis. s. q non faciunt sanitatē nisi mediantib⁹ alijs: ⁊ similit exercitiū. .D.d. ⁊ differunt: quoniā quedā sūt ās instrumēta .nc. ⁊ omnia ista cōueniūt in ueniēdo finē. s. sanitatē: sz differunt eo q quedā sūt actiones. s. ambulatio: ⁊ quedaz instrumenta. s. ꝓparationes ⁊ ventose. .D.d. ⁊ causa dicit i maiori parte .nc. i. ⁊ hoc nomē causa dicit in maiori parte ⁊ famosius de istis quatuor causis: ⁊ dixit hoc: quia etiaz dicunt cause ꝓsequētia istoꝝ ⁊ accidentia eoꝝ. .D.d. quia igit eē etiam .nc. i. ⁊ qz cause sūt diuersis modis: accidit vt idem habeat plures cās: ⁊ dixit: quia accidit q quedam sūt que nō habēt nisi quasdā causas. s. quedā genera causaꝝ. .D. dedit exēpluz famosū in suo tpe: ⁊ dixit. .U.g. idolum .nc. i. .U.g. q ars idolificandi ē causa idoli: ⁊ similit cuprum ē causa idoli: sz duob⁹ modis. cuprū enī ē causa materialis. ars autē idolificandi ē causa mouens ⁊ generās. .D.d. ⁊ exercitiū ⁊ sanitas .nc. i. ⁊ cause que sūt in eadem re sunt cause suiipsius ad inuicē. ambulatio enī ē causa sanitatis tanq̄ agens. sanitas autē est causa ābulationis tanq̄ finis: ⁊ qum numerauit causas in modo scō: incepit dicere dispositiones eaꝝ. .U.g. qm̄ accidit eis vt sint cause eiusdem rei: ⁊ quod accidit q quedā sūt cause quarūdā: incepit etiā dicere aliam dispositionē: ⁊ dixit: ⁊ etiā erit eadez .nc. i. ⁊ contraria habēt causas cōtrarias: sed quādoq̄ accidit vt idē sit causa cōtrariorū duoꝝ: nō tm̄ eodē modo sed diuersis modis. .U.g. q gubernatoz qū absit est causa destructionis nauis: ⁊ qum adest ē causa saluationis illius. .D.d. ⁊ hec ambo .nc. i. ⁊ he due dispositiōes sūt cause saluationis aut destructionis nauis de genere causarum mouentiū ⁊ agentium.

Omnes vero cause dicte in quatuoz cadūt modos manifestissimos. nam elemēta syllabaꝝ ⁊ materia factoꝝ: vt ignis ⁊ terra ⁊ talia oia corporum ⁊ ptes totius: ⁊ suppositiones cōclusiōis vt ex quo cause sūt: hoꝝ autem hec quidē quasi subiectū vt ptes: illa vero vt quodquideratesse: ⁊ totum ⁊ compositio ⁊ species: sperma vero ⁊ medicus ⁊ consiliatoz ⁊ oio efficiens: omnia vñ ꝑncipium ꝑmutationis aut statue: alia vero vt finis ⁊ bonum alioꝝ. nam quod cui⁹ cā optimuz ⁊ finis aliorum vult esse. nihil aūt differt dicere siue bonum: siue apparēs bonū. cause quidez igit he ⁊ tot sunt specie. modi vero causarū numero quidē multi sunt: capitulati vero ⁊ hi pauciores dicuntur enī cause multiplicit: ⁊ ipsarum speciei eiusdem priꝰ ⁊ posteriꝰ alia q̄z alia: vt sanitatis medicus: ⁊ artifex ⁊ eius quod est diapason duplum ⁊ numerus ⁊ semp continentia quecūq̄z singularium. Amplius aūt vt accidēs ⁊ hoꝝ genera veluti statue aliter Polycletus: ⁊ alit statue factoz: quia accidit statue factori Policletuz esse: ⁊ continētia accidēs vt homo causa statue: aut ⁊ totalit aial: quia Polycletus homo ⁊ homo aial. sunt aūt ⁊ accidētium alia alijs remot⁹ ⁊ ꝓpinquius: vt si albus ⁊ musicus causa dicāt statue: ⁊ non solū Polycletus autē homo. ꝓter oia autē ⁊ ꝓprie dicta ⁊ fm accidēs: hec quidez vt potentia dicūtur: illa vero vt agentia: vt ipsius edificari edificatoz: aut edificans edificatoz. similiter aūt dicūtur ⁊ in quib⁹ esse sunt cause dictis: vt huius statue: aut statue ⁊ oio imaginis autez eris huius aut eris: aut oino materie: ⁊ in accidentibus simlit. Amplius aūt complexa hec ⁊ illa dicuntur: vt nec Polycle⁹ nec statue factoz sed Polycletus statue factoz. Attamen oia hec sunt pluralitate sex duplicit dicta: aut enim vt singulare: aut vt genus ⁊ ipsius fm se: aut fm accidēs: aut vt genus accidentis: aut vt cōplexa hec aut vt simpliciter dicta. Amplius vt agentia aut fm potentiā. differunt autē intantum q agentia quidem ⁊ singularia simul sūt ⁊ nō sunt: ⁊ ipsa ⁊ quoꝝ cause: vt hic medens cū hoc cōualescēte: ⁊ hic edificatoz cum hoc edificio. que autē sz potestatē nō semp. coꝝrūpuntur enī nō simul domus ⁊ edificatoz.

UVA. BHSC. IyR_012

Omnes igitur cause que modo fuerũt dicte cadunt super quattuor modos famosos valde. littere enim syllabarũ: ⁊ materia artificialiũ: ⁊ terra: ⁊ omnia corpa similia: ⁊ partes totius: ⁊ ppositiones ꝯclusionis sunt tanqꝫ cause que sunt ex aliquo: ⁊ quedã istoꝝ sunt quasi subiectũ: ⁊ q̃dã quasi partes: ⁊ quedã quasi illud quod significat alicuius eẽ sicut totuꝫ ⁊ cõpositio ⁊ forma. semẽ autẽ ⁊ medicus ⁊ ambulatio: ⁊ omne qđ agit aliquã actionẽ sunt fm ꝓncipium trãsmutationis ⁊ quietis. ⁊ quedã sunt tanqꝫ cõplementũ: ⁊ largitas alijs. illud enim ꝓpter qđ fit largitas alijs vult etiã esse cõplementũ. ⁊ non ẽ differẽtia inter dicere hoc eẽ largum: ⁊ hoc videri larguꝫ. causa igitur sũt iste: ⁊ numerus suarũ formaruꝫ est iste numerus: ⁊ modi causarũ sunt plures sed qũ referuntur fiunt pauciores etiã. dicunt enim cause multotiens ea que cõueniũt in formã. ⁊ dicunt quedã ante ⁊ quedã post: sicut dicit ꝙ causa sanitatis est medicus peritus ⁊ ars: ⁊ duplũ ẽ causa ad diapason: ⁊ numerus etiã: ⁊ similit etiã illd quod cõtinet aliquid particulariũ: ⁊ etiaꝫ tanqꝫ accidens ⁊ genera eius. V.g. idolum. causa enĩ est idoli artifex idoloꝝ. s. Polycletus ſꝫ diuersis modis. accidit enĩ vt nomẽ artificis esset Polycletus: ⁊ similit ea etiaꝫ que cõtinẽt accidẽs: sicut homo qũ fuerit causa idoli: aut aliquod aliud. ⁊ quedã accidẽtia sũt remotiora quibusdã: ⁊ q̃daꝫ ꝓpinquiora. V.g. qum dicim⁹ ꝙ albũ ⁊ musicũ est causa idoli: ⁊ non Polycletus tm̃: aut homo ⁊ dicunt cause alit ab oibus istis ꝓprie: ⁊ vniuersaliter ⁊ potentia ⁊ actu. V.g. edificator rei edificande: aut edificator qui edificat. ⁊ dicunt huius modi sermones in reb⁹ quare cause habeãt causas: ⁊ etiam sicut causa illius idoli quod ẽ idolũ: aut quod ẽ alia forma: vt cuprũ: ⁊ causa cupri ẽ alia materia: ⁊ similiter ĩ accidentib⁹: ⁊ etiã dicũt ista ⁊ alia fm cõpositionẽ. V.g. non Polyclet⁹ neqꝫ artifex idoli: sed Polycletus artifex idoli: sed multitudo istoꝝ oiuꝫ est senari⁹: ⁊ dicũt duo bus modis: aut tanqꝫ genus: aut tanqꝫ totũ ablatio in romano. ⁊ differunt ꝙ agentia ⁊ particularia sunt ⁊ nõ sunt insimul: ⁊ que habẽt causas etiã. V.g. sanans iste ⁊ edificator istius edificati. que aũt sunt in potentia non sũt semper insimul. domus enim ⁊ edificator non corrumpũtur insimul.

3 Qum dixit genera causaꝝ famosa. s. quatuor: ⁊ dispositiones earum famosas: vult in hoc capitulo dicere duo. Quorũ vnũ ẽ ꝙ oẽs cause reducunt ad hec quatuor genera. Scõm autẽ ẽ cognoscere suos modos: ⁊ dixit: oẽs igit cause ⁊c̃, D.d. littere enĩ ⁊c̃. i. contingit litteras esse causas syllabarũ: ⁊ materias artificialiũ causas artificialiũ: ⁊ naturaliũ causas naturaliũ. V.g. terre ⁊ alioꝝ corpoꝝ que sunt materie corporũ cõsimiliũ partiũ: ⁊ corpoꝝ ꝓsimiliũ partiũ que sũt materie organicoꝝ ⁊ illa que sunt ptes rei ⁊ que ꝓpositiones esse causas ꝯclusionũ: hoc tm̃ reducitur ad vnũ genus illoꝝ quatuor generꝫ. s. materiale qđ demõstratur ex hac ꝓpositione ex. qũ dicimus: ꝙ oẽ generatuꝫ generatur ex aliquo: ⁊ hoc intẽdebat qum dixit: sicut cause que sũt ex aliquo. D. incepit declarare etiã modos causarum formalium: ⁊ dixit ⁊ quedã istaꝝ sunt subiectũ ⁊c̃. i. ⁊ quedã istaꝝ causaꝝ rerũ quas numerauim⁹ ẽ materia elementũ sicut dixim⁹: ⁊ quedã sicut totũ ⁊ partes. totum enĩ ẽ forma: ⁊ partes materia. ⁊ similit littere ⁊ syllabe ⁊ elemẽta ⁊ elemẽtata. cõpositio enĩ in omnib⁹ istis ẽ tanqꝫ forma: ⁊ quasi intẽdebat notificare ꝙ quẽadmodũ materia dicitur multis modis: sic forma. D.d. semen autẽ ⁊c̃. i. cause aũt que sunt semen ⁊ medicus ⁊ ãbulatio: ⁊ oẽ agẽs aliquid reducitur ad causã que est ꝓncipium trãsmutationis post quietẽ que dicitur motus. D.d. ⁊ quedã sũt sicut cõplementũ ⁊c̃. i. cõplementũ enĩ ⁊ bonũ ⁊ largitas non inueniũtur in rebus nisi per causã finalẽ: ⁊ iõ qđ caret causa finali: caret bono. D.d. cause igit sunt iste ⁊c̃. i. genera igitur causaꝝ sunt ista quatuor: ⁊ species causarũ sunt tales quales numerauim⁹. D.d. ⁊ modi enĩ causaruꝫ ⁊c̃. i. ⁊ modi causaꝝ sunt plures: sed qum referuntur ad inuicem fm opinionẽ. s. qum diuidunt in opposita tũc determinabunt. D. incepit eas determinare: ⁊ dixit: dicunt enĩ cause ⁊c̃. i. causaꝝ enĩ cõueniẽtiũ in forma. s. que sũt vnius generis: quedã sunt ante quasdã in eẽndo cãm alicuj⁹: ⁊ ſꝫ boc causarum: alie sunt ꝓpinque: alie remote. D. dedit exẽplũ ⁊ dixit: sicut dicit ꝙ causa sanitatis ⁊c̃. i. V.g. in causis agẽtibus medicus ⁊ ars: vtrũqꝫ enĩ ẽ causa sanitatis: sed ars causa remota: ⁊ medicus ꝓpinqua. in formalib⁹ autẽ duplum ⁊ numerus: vtrunqꝫ enĩ ẽ forma ad diapason que ẽ in ꝓportione dupla: sed numer⁹ ẽ forma remota: ⁊ duplũ forma ꝓpinqua. D.d. ⁊ similit illud qđ cõtinet aliqđ particularium ẽ tale. i. ⁊ iste forme sũt remotiores ab inuicem quia quedam continent quasdam: ⁊ ideo dispositio in eis que continent alia particularia est talis scilicet: ꝙ quedaꝫ sunt ꝓpinquiora quibusdã: ⁊ quedã remotiora. ⁊ iste modus etiam. s. ꝓpinquitas ⁊ remotio inuenitur etiã in causa finali ⁊ materiali. ⁊ qum dedit istos duos modos oppositos: dedit etiam aliũ modũ oppositũ: ⁊ dixit: ⁊ etiam sicut accidens ⁊c̃. i. ⁊ etiã causaꝝ quedã sũt cause essentialit: q̃dam accidentalit. V.g. ꝙ causa idoli eẽntialiter est artifex idoloꝝ: ⁊ accidentalit Polycletus cui accidit ꝙ sit artifex idoloꝝ. D.d. ⁊ similit alio modo etiã illud qđ cõtinet accidens ⁊c̃. i. qm̃ illud cui attribuitur aliquid per accidens qñqꝫ collocatur sub eo qđ est eẽntialit: ⁊ qñqꝫ cõtinet ipſꝫ V.g. ꝙ illud quod collocatur sub eo qđ ẽ eẽntialit ẽ Polycletus qui facit idola: qui igit facit idola eẽntialit ẽ artifex idoloꝝ: ⁊ iste collocatur sub artifice simplicit: ⁊ ideo qum attribuit ei actio idoli erit per accidẽs. illud autẽ qđ continet illud qđ ẽ eẽntialiter ẽ sicut homo artifex idoli. s. ꝙ qũ actio idoli attribuit homimi ẽ per accidẽs: ⁊ magis si attribuitur aiali: ⁊ dixit: sicut accidẽs ⁊ genera eius: qꝛ quod ẽ per accidẽs ẽ multis modis. D.d. ⁊ quedã accidẽtia ⁊c̃. i. ⁊ in causis que sunt per accidẽs inuenit etiã causa ꝓpinqua ⁊ remota: sicut in causis que sũt eẽntialit. V.g. album ⁊ musicũ sunt cause idoli per accidẽs: sed remote: ⁊ Polycletus ⁊ homo cause sunt per accidẽs: sed ꝓpinquiores illis que sũt eẽntialiter. homo enĩ fm ꝙ ẽ homo nõ ẽ artifex idoloꝝ: qm̃ tunc ois homo esset artifex idoloꝝ: sed fm ꝙ hꝫ artem idolificãdi. sed tm̃ iste modus ꝓpinquior ẽ modo eẽntiali q̃ ille modus ꝑdictus. s. de musico ⁊ albo. musicus enĩ ⁊ albus nihil faciũt in idolo. homo autẽ ⁊ Polycletus faciunt idolũ: sed accidentalit. D.d. ⁊ dicuntur cause alio modo ⁊c̃. i. ⁊ etiã causaꝝ: alia ẽ vniuersalis alia ꝓpria. ⁊ iterum causarũ: quedã sunt actu: quedã potẽtia. potentia aũt ẽ sicut edificator rei edificande: in actu vero ẽ sicut edificator dum edificat. D.d. ⁊ dicunt tales sermones ⁊c̃. i. ⁊ modi istarũ causaꝝ. s. ꝓpinquus ⁊ remotus ⁊ communis ⁊ ꝓprius non inueniunt nisi in rebus quarum cause sũt causate ab alijs causis: ⁊ ille alie cause habẽt alias causas donec pueniat ad primas causas. V.g. causa istius idoli singularis ẽ quod ẽ agens idolum simplicit: aut qđ ẽ habens aliã formã: ⁊ similiter causa ẽ materialis. D.d. ⁊ similiter in accidentib⁹ ⁊c̃. i. ⁊ etiam accidit causis q̃ sũt per accidens: vt quedã sũt ꝓpinque: quedã remote. D.d. ⁊ etiam dicuntur iste ⁊ ille ⁊c̃. i. ⁊ istarum causarũ quedã

UVA. BHSC. IyR_012

dicunt ſm cõpoſitionẽ ⁊ quedã ſimplicit. U.g. vt nõ dicat q̃ Polycletus tm̃ faciens idolũ neq; artifex idoloꝝ: ſed dicat q̃ Polycletus artifex fecit idolũ: hoc enī cõponit ex eẽntiali ⁊ accidentali. D.o. ſed multitudo nẽ.i. ⁊ intẽdit p ſex ꝓpinquũ ⁊ remotũ: ⁊ eẽntiale ⁊ accidentale: ⁊ cõpoſitum ⁊ ſimplex: cõmune enī ⁊ ꝓpriũ reducunt ad ꝓpinquũ ⁊ remotũ. ⁊ qũ iſta ſex multiplicent in duo. ſ. potẽtiam ⁊ actũ tũc oẽs modi cauſarũ erũt duodecim cõpoſiti ⁊ ſimplices. D.o. ⁊ dicunt duob⁹ modis nẽ.i. ⁊ habẽtia eaſdem cauſas: aut erunt eadẽ ſpecie: aut genere. cauſe aũt q̃ ſunt eedẽ in genere ſunt ſicut reflexio que ẽ cauſa heconis ⁊ cã iridis. ꝑma enī eſt cõuerſio radioꝝ: ſcõa autez ẽ conuerſio aeriſ. he vero in ſpecies ſunt ſicut cõuerſio radioꝝ que eſt cauſa iridis ⁊ circuli lune: ⁊ forte ẽ ecõuerſo. ſ. q̃ idẽ habz diuerſas cauſas genere. U.g. hoc quod dicit in cauſa exit⁹ nili: ⁊ hoc declaratum ẽ in analecticis poſterioꝝ⁹: ⁊ forte iſtud diminuit in iſto loco. D.o. ⁊ differunt nẽ.i. ⁊ differentia inī iſtum modũ cauſarũ agentiũ: ⁊ agentiũ q̃ agũt res particulares ẽ: qm̃ agẽs qõ facit ꝑticularia erit ⁊ nõ cõſequit vt ſuum actũ: ⁊ in illo ꝑmo modo ſẽper erũt inſimul. ſ. cauſa ⁊ cauſatũ. D.o. ⁊ que habẽt cauſã nẽ.i. ⁊ que ſunt huiuſmodi ſũt ſicut domus ⁊ edificatoꝝ. edificatoꝝ. n. eſt: licz non ſit domus. D.o. que aũt ſunt in potẽtia nõ ſũt ſẽper inſimul nẽ.i. cauſa aũt que ẽ potẽtia qũ fuerit i actu nõ remanebit inſimul cũ ſuo actu. domuſ enī ⁊ edificatoꝝ non corꝝumpunt̃ inſimul: ſed alterum corꝝumpit ⁊ reliquum manet.

Elementũ dicitur ex quo ꝯponit ꝑmũ i exiſtente indiuiſibili ſpecie in aliã ſpeciem: vt vocis elementa ex quibus vox cõponit ⁊ i que diuidit vltimo illa vero non adhuc in alias voces ab ipſis ſpecie diuerſas: ſed ⁊ ſi diuidant̃ particule ſũt eiuſdem ſpeciei: vt aque particula aqua: ſed non ſyllabe. ſimiliter aũt ⁊ corꝝoꝝ dicũt elemẽta dicentes in que diuidunt̃ corꝝora vltima: illa autẽ non adhuc in alia ſpecie differentia corꝝa: ⁊ ſiue vnũ ſiue plura talia hec elementa dicũtur: ſimilit aũt ⁊ que diagrãmaton dicunt̃ elemẽta: ⁊ oio q̃ demonſtrationũ. nam ꝑme demõſtrationes ⁊ in pluribus demõſtrationib⁹ exiſtentes hec elemẽta demõſtrationũ dicunt̃. ſunt aũt tales ſyllogiſmi ꝑmi ex tribus per mediũ vnũ. ⁊ trãſferentes aũt elementũ vocant hinc qõcunq; vnuz ⁊ ens: ⁊ paruũ ad multa fuerit fuerit vtile: quapropt̃ ⁊ paruum ⁊ ſimplex ⁊ idiuiſibile dicitur elementũ vnde venit maxime vniuerſalia elementa eſſe: qz vnũquodq; eoꝝũ vnum ens ⁊ ſimplex in multis ineſt: aut omnib⁹ aut q̃ꝑplurimis: ⁊ vnũ ⁊ punctum ꝑncipium quibuſdã vident̃ eſſe: quoniam ergo vocata gnã vniuerſalia ⁊ indiuiſibilia vna enī eſt ipſorum ratio. elementa genera dicunt aliqui: ⁊ magis q̃z differentiã: quoniam vniuerſale magis genus. nam cui differentia ineſt ⁊ gen⁹ ſequitur: ſed cui genus non oio differentia: omniũ autem cõmune eſſe elementum cuiuſlibet quod ꝑmo ineſt cuiq;.

Elementum dicitur illud ex quo cõponitur res ꝓmo: ⁊ eſt in ea ⁊ non diuiditur ſm formã in aliam formã. U.g. quoniã elementa ſoni ſunt ex quibus cõponitur ſonus: ⁊ ad que peruenit̃ vltimo: ⁊ illa non diuiduntur in alios ſonos diuerſos ab eis ſm formam: ſed ſi diuidant̃ partes eoꝝum erunt cõſimiles ſm formã: ſicut aqua cuius pars ẽ aqua non ſicut pars ſyllabe. ⁊ dicẽtes q̃ corꝝora habent talia elementa in que diuidũtur ꝓmo: ⁊ nõ diuidunt̃ in alia corꝝora diuerſa ſm formam: dixerunt vnum elementũ ⁊ plura talia: ⁊ elementa linearum dicuntur ꝓꝓrie ſm hunc modum: ⁊ vniuerſalit̃ elementa omniũ demonſtrationum. ꝓme enim demonſtrationes que ſũt in pluribus demõſtrationib⁹ dicunt̃ elementa demonſtrationũ. ⁊ ꝓme congregatiões ſunt ſimiles iſtis que ſũt ex tribus terminis: quorum vnus eſt mediꝰ. ⁊ etiam dicitur elementũ ſm minoꝝitatem illud per ſimilitudinem quod ẽ vnum minimũ: ⁊ non diuiditur: ⁊ indiget̃ in pluribus rebus: ⁊ ideo minimũ ſimplex qõ nõ diuiditur dicitur elementũ: vnde fuit poſituz hoc nomen rebus que ſunt elementa vniuerſalia magis q̃z alia: quoniã vnũquodq; eoꝝum quia ẽ vnuz ſimplex inuenitur in pluribus ⁊ in omnib⁹ reb⁹ aut in multis: ⁊ ideo exiſtimauerunt quidam q̃ vnum ⁊ punctus ſunt ꝑncipia. ⁊ quia illa que dicuntur genera ſunt vniuerſalia ⁊ non diuidũtur quia non habent diffinitionẽ: dixerunt quidã q̃ genera ſunt elementa ⁊ q̃ ſunt magis in elemẽtatione: quoniã genus eſt maioꝝis vniuerſalitatis. quod enim habet differentiam habet gen⁹ etiaz ⁊ quod habet genus non habet differẽtiam neceſſario: ⁊ elementum eſt cõmune omnib⁹ rebus quod eſt ꝓmũ cuiuslibet ⁊ in quolibet ꝑ mũ.

4 Vult diſtinguere ſm quot modos dicitur elementũ: qm̃ iſta noia ſunt ꝓpinqua ſynonymis ⁊ cõmunib⁹ appꝛoꝓriatiſ. elementũ. n. nõ dicit̃ de cauſis extrinſecis: ⁊ dicitur de extrinſecis ⁊ digniꝰ de materia: principiũ autẽ digni⁹ ẽ dici de cauſis extrinſecis: ⁊ cauſa ẽ minoꝝ ꝑncipio i hoc ꝑncipium aũt ẽ quali vniuerſalius cauſa: quum dicatur ꝑncipium de principijs trãſmutatiõis ⁊ de quatuoꝝ cauſis: ⁊ dixt: elementũ dr̃ nẽ.i. hec ẽ diffinitio elementi ſm q̃ ẽ elementũ. per hoc igit̃ qõ dixit ex quo res cõponit̃ primo: excludit illud ex quo res cõponit̃ ſcõo. cõpoſitiones enī que ſunt in eadẽ re quedã ſunt ꝓme ⁊ quedã non ꝑme. ⁊ primũ elementũ ẽ illud quod nõ cõponit̃ ex aliquo oio. ⁊ ꝑ hoc quod dixit ⁊ ẽ in ea: excluditur elementũ quod trãſmutatur qũ aliquid generat̃ ex eo: ſicut quz caro generat̃ ex ſanguine: tunc ſanguis nõ remanebit pars carnis. ⁊ ꝑ hoc quod dixit ⁊ non diuidit̃ ſm formã: excludunt̃ elemẽta ꝓꝓria alicui ſpeciei: ſicut organica qũ ponũtur ex conſimilibus. organica enī ꝓmo cõponunt̃ ex illis: ⁊ ſũt partes eoꝝũ: ſed ſunt diuiſibilia ſm formã: ⁊ inuit per hoc q̃ nõ ẽ cõditionãdũ vt nõ ſit diuiſibile ſm q̃titatez. ⁊ qũ deſcripſit elementũ dedit exemplũ: ⁊ dixit: ſicut elementa ſoni nẽ.i. U.g. ſicut elemẽta ſyllabarum que diuidunt̃ i conſonãtes ⁊ vocales: iſte enī littere nõ diuidũt̃ in alias diuerſas ab eis: ⁊ oio neq; ſm formã neq; ſm q̃titatatẽ. ⁊ quum voces cõpoſite. ſ. dictiones diſſoluent̃ ad iſtas puenient: ⁊ ex iſtis cõponunt̃ primo: ⁊ ſũt in eis. ⁊ qz non ẽ cõditionãdum in diffinitione elemẽti vt nõ ſit diuiſibile ſm q̃titatẽ dixit: ſed ſi diuidãt nẽ.i. ſed ſi elemẽta diuidant̃ ſm q̃titatem: tunc ptes eoꝝ ſunt indiuiſibiles ſm formã: ſicut aq̃ ⁊ terra ⁊ ignis ⁊ aer: oia enī cõpoſita ex iſtis in illa diuidũtur ſm formã: ſed iſta nõ diuidunt̃ in alia ſm formã ſz ſm quãtitatẽ ⁊ in partes cõſimiles ſm formã: ⁊ iõ dicitur deſcribendo: partes cõſimiles ſũt ille in quib⁹ diffinitio ptis ⁊ totius ſunt ſimiles ⁊ in eadẽ. D.o. non ſicut ſyllabe nẽ.i. q̃ aqua ⁊ aer non ſũt ſicut ſyllabe que diuidũt̃ in idiuiſibilia forma ⁊ quãtitate. D.o. dicẽtes igitur q̃ corꝝora nẽ.i. opinãtes igitur q̃ corꝝora habẽt talia elementa. ſ. talia i que cõpoſita diuidũt̃ vltimo: ⁊ illa nõ diuiduntur in alia ſm formã: quidã dixerunt q̃ illud quod ẽ tale erit vnum tm̃ quatuoꝝ corꝝoꝝũ: ⁊ quedam plura vno. D.o. ⁊ elemẽta linearũ nẽ.i. ⁊ elemẽta figurarũ. U.g. triãgul⁹ i figuris

6 a

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ corpus igneū in corporib⁹:ꝛ forte intēdit puncta ſꝫ ſententiā eorꝫ qui dicunt ꝙ linee cōponunt ex punctis ꝛ prope hoc ē ſententia eorꝫ qui dicunt:ꝙ corpora cōponunt ex corporib⁹ indiuiſibilib⁹.elementū eni apud iſtos ē qđ nō diuiditur ſm formam nec ſm quātitatem: ꝛ ꝙ hoc vocat cōditio ꝛ ſuppoſitio in diuiſibilitate ſm quātitatē quā indiuiſibilitas ſequit ſm formā que ē vera cōditio in diffinitōne elemēti:ideo diffinitio iſtorum ꝓpinqua ē diffinitioni vere:vt poſt dicet.D.d.ꝛ vniuerſalia elemēta oīum demōſtrationum ꝛc̄.i.ꝛ hoc nomē elementū dicit ꝓpe hūc modū de demonſtrationib⁹.quedā eni demonſtrationes ſūt de alijs demonſtrationibus quaſi elemēta de compoſitis prime enim demonſtrationes que cōponunt ex ꝑmis propoſitionibus ſunt elementa oīum demōſtrationū que componunt ex eis.demonſtratiōes eni cōpoſite diſſoluūt i demonſtrationes ſimplices:iſte autem nō diſſoluunt in alias ꝛ quia hoc non accidit demonſtratiōi niſi ſm ꝙ ē ſyllogiſmus.ſ.ꝙ ſyllogiſmi compoſiti diſſoluūtur in ſimplices: dixit: ꝛ prime cōgregationes ꝛc̄.i.ꝛ ꝑmi ſyllogiſmi q̄ ſunt ex tribus terminis tm̄ ſunt etiam elementa ſyllogiſmorum compoſitorū.D.d.ꝛ etiam dicitur elementū ſm trāſlationem ꝛc̄.i.ꝛ dicit elementū ſm mutationem nominis propē ſimilitudinē illud quod ē minimū vnū indiuiſibile ſm q̄litatem ꝛ ē exiſtens i pluribus.D.d.ꝛ ideo dicit ꝛc̄.i.i quātitate.U.g.hoc quod dicit:ꝙ pars indiuiſibilis ē elementum.D.d.vnde illud nomē fuit poſitū ꝛc̄.i.ꝛ quia elemētū exiſtit in pluribus exiſtimauerūt quidā ꝙ intentio vniuerſalis ē elementū:ꝛ ꝙ illud quod ē maioris veritatis eſt magis elemētum.D.d.quoniam vnūquodq; eorum ꝛc̄.i. vnūquodq; eni eorū nō habuit hoc nomē elementum niſi quia exiſtit in pluribus:ſed quod exiſtit in oīb⁹ aut in pluribus ē dignius hoc noīe elemētū.D.d.ꝛ iō exiſtimauerūt q̄dā ꝛc̄.i.ꝛ iō exiſtimauerūt q̄dā pūctū eē elemētū corpoꝛ ꝛ q̄dā vnū qz̄ viderūt ea eē indiuiſibilia ꝛ etiā i pluribus.D.d.ꝛ qz̄ illa q̄ dicūt gnā ꝛc̄.i.ꝛ qz̄ genera generaliſſima nō diuidūtur ſm diffinitionem:qum nō habeant genꝰ ꝛ differentiam:ꝛ elementum ē illud quod non diuiditur:exiſtimauerunt quidā ꝙ genera generaliſſima ſūt elemēta.D.d.ꝛ ꝙ ſunt magis in elementatione.i.ꝛ exiſtimauerūt ꝓpter hoc;hoc eſſe in oi genere ſed magis in generaliſſimo quia ſunt maioris vniuerſalitatis.D.d.quod enim habet differentiā ꝛc̄.i.ꝛ cauſa in hoc ꝙ genera generaliſſima ſūt magis elemēta q̄ alia genera:eſt;quia ſūt ſimpliciora:alia enī habēt differentiam:ꝛ quod habet differētiam habz genus:ꝛ ſic componitur ex duobus.genera aūt generaliſſima nō habent differentias;omne enī quod habet differētiam habet genus:ꝛ nō omne quod habet genus habz differentiam:ꝛ hoc intendebat qū dixit:ꝛ omne quod hz genus nō habet differētiā:genera enim generaliſſima nō habent genus niſi genus dictum multipliciter.ꝛ forte intendit per hoc quod dixit:ꝛ omne quod habet genus nō hz differentiam huiuſmodi genera:iſta enī genera nō habēt differētias qum nō dicantur vniuoce de alijs ſicut vnum ꝛ ens:ꝛ teſtatur huic expoſitioni hoc;quoniam opinātes vniuerſalia eſſe elementa nō opinabantur hoc niſi i vno ꝛ ente ꝛ ſimilibus.ꝛ qum narrauit ꝙ elementum dicit tribus modis qui cōueniunt in diuiſibilitate:quorum vnus ē illud quod ē indiuiſibile ſm diffinitionez: ſcōs illud qđ eſt indiuiſibile ſm ſpeciem:ꝛ iſtud;aut eſt vniuerſale: aut particulare: et tertiꝰ ē illud quod ē indiuiſibile ſm q̄tita tem:ꝛ illud aut eſt vnum numerale aut punctus.D.d.ꝛ elementū ē cōmune ꝛc̄.i.ꝛ qum diffinitio elemēti ſit illa ꝑ dicta quā diximus:manifeſtum ē ꝙ verum elemētum eſt cōmune omnibus compoſiti: quod ē primū ex quo cōponūtur omnia:ꝛ eſt exiſtens in vnoquoq; eorū:ꝛ in qđ diſſoluunt omnia:ꝛ iſtud elementuz debet eſſe cauſa aliorum elementorꝫ:ꝛ hoc quod dixit eſt ꝑma materia.

Natura vero dicit vno quidē modo naſcentium generatio:vt ſiquis extēdens dicat leꝝ:vno vero ex quo generatur ꝑmuz quod naſcit in exiſtente:amplius vnde motus ꝑmꝰ in quolibet natura entium in ipſo inquātum ipſum exiſtit.naſci vero dicūtur quecūq; augmentū habent p alterum in tangendo:cōnaſci autez ꝛ adnaſci vt embrio.Differunt autez cōnaſcētia a tactu: hoc enī nihil preter tactum:alteruz neceſſe ē eſſe.inſimul aūt natis eſt aliquid vnum idez in ambobus qđ facit per tangi ſimul naſci ꝛ vnū eſſe ſm cōtinuū ꝛ quantū:ſed non ſm quale.amplius natura dicitur ex quo primo aut eſt vt fit aliquid entiū natura inordinato exiſtente ꝛ imutabili a ſua ꝓpa poteſtate:vt ſtatue ꝛ vaſorum ereorum es natura dicitur:ꝛ ligneorum lignum:ſimiliter autē ꝛ i alijs. ex his eni eſt vnūquodq; ſaluata ꝑma materia.hoc enim modo:ꝛ exiſtētium natura elemēta dicunt eſſe naturam:alij ignem:alij terraz: alij aquam:alij aerem:alij aliquid aliud tale dicētes alij quedam horū:alij vero hec omnia. Amplius autem alio modo dicitur natura exiſtentium natura ſubſtantia:vt dicentes naturam ꝓpriam cōpoſitionem eſſe:vt Empedocles dicit:ꝙ natura nullius eſt inexiſtentium: ſed ſoluz miſtio ꝛ permutatio permiſtorum eſt.natura vero in hominibus nominatur:quapropter ꝛ quecūq; natura ſunt aut fiunt:iam exiſtente ex quo nata ſūt fieri aut eſſe non dicimus naturaz habere ſi nō habent ſpeciem ꝛ formam.natura quidem igit qđ ex his vtriuſq; eſt:vt animalia ꝛ eorum partes: natura autez materia prima:ꝛ hoc duplicit: aut que ad ipſum ꝑma:aut omnino ꝑma: vt operuz ereorum:ad ipſum quidē primū es: totaliter vero forſam aqua:ſi omnia liquabilia aqua:ꝛ ſpes ꝛ ſubſtantia:hoc autē eſt finis generationis.methaphora vero iam ꝛ omnis omnino ſubſtātia natura dicitur propter hāc:quia ꝛ natura ſubſtātia quedam eſt.ex dictis igitur prima natura ꝛ ꝓprie dicta eſt ſubſtantia que principiū motus habentiū in ſe inquātum ipſa:materia nāq; q̄ huius ē ſuſceptiua eſſe dicit natura: ꝛ generatiōes ꝛ generari quia ſunt ab hac motus: ꝛ ꝓncipium motus natura exiſtentium hec eſt:inexiſtens aūt poteſtate aut actu.

Et dicitur natura vno modo de omnibus pullulantibus:ꝛ etiam dicitur natura illud cum quo pullulat pullulans primo:ꝛ eſt in eo etiam illud ex quo eſt primus motus in vnaquaq; rerum naturalium:ꝛ ē in eis ſicut ē in rei veritate.ꝛ dicitur pullulare omne quod habet crementum in alio ſm contactum aut ſm conſolidationē: ſicut embriones.ꝛ inter contactū ꝛ conſolidationem hec eſt differentia: in contactis enim non ē neceſſariuz ꝙ aliud ſit in actu a tactu:in cōſolidatis autē aliquid ē vterq; quod facit ea eſſe cōſolidata in loco contactus:ꝛ vt ſint vnuz ſm cōtinuationem ꝛ quantitatez non ſm qualitatez. ꝛ etiam dicitur natura illud ex quo primo fit eſſentia rei naturalis ꝛ ſua generatō:ꝛ eſt imutabile ꝛ intranſmutabile a ſua virtute quam habet:ſicut dicitur ꝙ cuprum ē natura idoli ꝛ cyphi cupꝛei ꝛ lignū ē natura cyphi lignei:ꝛ ſimiliter de alijs vnūquodq; enim rerū que ſūt ex iſtis prima materia ē in eis ſaluata conceſſa: ꝛ per hunc modū dixerūt

UVA. BHSC. IyR_012

dixerunt q elementa sunt natura rerū naturaliū ꝛ quidam dixerunt q est diffinitio: ꝛ quidam q terra: ꝛ quidam q ignis: ꝛ quidam q aer: ꝛ qdā q aqua: ꝛ quidam aliud tale: ꝛ quidam omnia. ꝛ etiam dicitur natura alio modo substantia rex naturalium: sicut dicitur q natura est ꝓma cō positio: aut sicut dicit Empedocles: q natura entium nihil aliud est nisi mistum: ꝛ sm ista dicunt homines naturam: ꝛ ideo que sunt per naturam aut est ex aliquo quod est ex eo ē ꝛ ex eo natura liter est suum esse non dicitur q habet naturam si non habuerit formam ꝛ exemplar eius. natura enim est illud quod est ex istis duob⁹: sicut animal ꝛ membra aialis. ꝛ dicitur natura ꝓma materia: ꝛ illa dicitur duobus modis. dicitur enim primum in respectu alicuius: ꝛ primum in rei veritate: sicut res facte ex cupro. cuprum enim quz refertur ad ista est primum: ꝛ dignum est vt dicaꝫ primum in rei veritate si omnia liquabilia sunt: a qua dicit etiam natura forma ꝛ substantia: ꝛ ista est finis generationis. forme autez ꝛ omnes substantie dicuntur nature: quia hoc nomen imponitur eis: natura autem est aliqua substantia. manifestum est igitur ex dictis q prima natura que dicitur in rei veritate est substantia rerum que habent principium motus in eis. ꝛ materia dicitur natura quia recipit ista. ꝛ similiter est generatio ꝛ pullulatio pullulantis quia sunt motus ex natura: ꝛ quia sunt idem ꝓncipium motuum rerum naturalium: ꝛ sunt in eis simpliciter: aut potētia aut actu.

5 Quia hoc nomen natura dicitur de causis: ꝛ ista scientia considerat de causis: necesse ē vt philosophus determinet sm quot modos dicitur natura. hoc nomen enim natura quo philosophus vtitur est vniuersalius eo quo naturalis vtitur. ꝛ etiam philosophus debet disputare cum negantibus naturam esse: ꝛ etiam perscrutatur de causis suis. ꝛ Auicenna putauit q philosophus demonstrat naturam esse: ꝛ q philosophus naturalis accepit hoc a philosopho ꝛ non est sicut existimauit: ꝛ iam declarauimus hoc in scientia naturali: ꝛ dixit: ꝛ etiam dicitur natura illud in quo pullulat ꝛc̄.i. ꝛ intendit per pullulans crescens ex aliqua re ꝛ distinctum ab eo in creatura lz sit continuum cum eo: ꝛ quia intendebat q natura dicitur de cremēto crescentis qō est distinctum ab eo in quo crescit in forma ꝛ creatura: sicut embriones ꝛ fructus in seminibus: ꝛ in hoc genere collocantur generabilia ex se. Deinde dixit: ꝛ etiam dicitur natura ꝛc̄.i. ꝛ dicitur natura illud ex quo pullulat pullulans primo ꝛ est in eo. Deinde dixit: ꝛ dicit pullarare ꝛc̄.i. ꝛ dicitur pullulare omne qō crescit i alio ꝛ est continuum cum eo: aut sm tactum: aut sm consolidationem: sicut embriones qui crescunt continui cum impregnatis: ꝛ sicut frūctus ꝛ semina que crescunt consolidata: aut continua cum habentibus semina: ꝛ in hoc modo collocantur partes membrorum continue ad inuicez sm contactum aut sm consolidationem. Deinde dixit: ꝛ inter tactum ꝛ consolidationem ꝛc̄.i. ꝛ contacta non congregabuntur per aliquod commune in eis per qō fuerit vnum consolidata autem fuerit vnum per aliquod consolidās in quo cōmunicant: ꝛ hoc intendebat qum dixit: in consolidatis vero est vterqz aliquid ꝛc̄.i. consolidata consolidantur per aliquod cōmune vtriqz. Deinde exposuit hoc ꝛ dixit: ꝛ est q illud quod facit ea cōsolidata ꝛc̄.i. ꝛ illud quo fit consolidatio est illud quod facit cōsolidata vnum sm cōtinuationem non vnum sm qualitatez: ꝛ dixit: qm consolidata non sunt vnum sm qualitatem sed sm continuationem econuerso miscibilibus: ista enim reuertūtur in vnum sm qualitatem ꝛ continuationem. Deinde dixit ꝛ etiam dicitur natura illud ex quo fit ꝛc̄.i. ꝛ dicit natura materia rei ex qua generatur absqz eo q transmutatur sua natura: sicut cuprum ex quo fit idolum remanente cupro: ꝛ similiter cyphus ligneus qui fit ex ligno remanente ligno. Deinde dixit: ꝛ similiter alia ꝛc̄.i. quoniam vnūqō qz eorum est ex istis: ꝛ materia in eis est saluata. i. ꝛ similiter in alīs rebus generatis ex talibus rebus: quoniam natura cuiuslibet earum est natura materie absqz eo q trās mutetur: ꝛ hoc intendebat qum dixit: saluata. Deinde dixit: ꝛ sm hūnc modum dixerunt ꝛc̄.i. ꝛ sm hunc modum nature dixerunt q natura rerum naturaliū est natura elementorum: ꝛ ista sententia est negantium formam esse ꝛ dicentium substantiam nullam esse nisi materiam: ꝛ ideo antiqui opinabantur q nature rerum sunt nature elemēmentorum. qui enim opinabantur terram esse elementū dicebant q nature omnium rerū sunt terra aut terrestria ꝛ qui opinabantur elementum esse ignem: dicebant q nature omnium rerum sunt ignis aut ignea. Deinde dixit: ꝛ etiam dicitur natura alio modo. i. ꝛ etiam dicitur natura tertio modo illud quod est substantia rerum naturalium que datur ad interrogationem factam per quid. s. formam sicut quidam dicunt q natura rerum naturalium est forma ꝓme compositionis in vnaquaqz rerum naturaliū qui enim opinabantur elementa non admisceri ꝛ q sunt existentia in actu in eo cuius sunt elementa non tenet formam rei facte ex elementis nisi in compositione ꝛ figura: sicut est dispositio in domo que fit ex lateribus ꝛ lapidib⁹ Deinde dixit: aut sicut dixit Empedocles ꝛc̄.i. aut sicut dixit Empedocles q mistio ꝛ mutatio mistorum sunt in mistione nature rerum generabilium. s. q forme ꝛ substātie rerum generabilium sunt in mistione ꝛ mutatione. s. i mutatione partium: ꝛ iste homo lz expressit hoc nomen mistio: tamen non opinabatur verā mistionē esse fz q Aris. narrauit alibi: sed solummodo per mistionez intendebat compositionem. Deinde dixit: ꝛ huiusmodi vocant homines naturam ꝛc̄.i. ꝛ signum eius q natura simpliciter dicitur de forma: est: quoniam omnes homines non dicunt in eo q generatio est anteq̄ generetur q habeat naturaz donec habeat formam ꝛ exemplar: sicut non dicunt in aliqua rerum artificialium esse factum donec acquirat forma. Deinde dixit: natura enim ꝛc̄. naturalia enim constituūtur ex duabus naturis. s. materia ꝛ forma. Uerbi gratia: animalia ꝛ membra animalium: vtraqz enim componuntur ex materia ꝛ forma. Deinde dixit: ꝛ dicitur natura ꝓma materia ꝛc̄.i. ꝛ natura dicitur de materia: ꝛ materia dicitur duobus modis. dicitur enim materia prima communis omnibus: ꝛ dicitur etiaz materia propria vnicuiqz enti. Deinde dixit: ꝛ dedit exemplum: sicut res facte ex cupro ꝛc̄.i. ꝛ materia propinqua que dicitur esse ꝓma in respectu alicuius generis aut alicuius speciei est sicut cuprum ad omnia facta ex eo: ꝛ materia que est prima i rei veritate ad omnia facta ex cupro est aqua si aqua est prima materia liquabilium quorum cuprum est vnum. Deinde dixit: ꝛ dicitur natura ꝛc̄.i. ꝛ dicitur hoc nomen natura de formis ꝛ de aliis substantijs. s. de materia ꝛ composito ex materia ꝛ forma. sm q hoc nomen fuit trāsumptum: quoniam hoc nomē natura in rei veritate proprii est alicuius subiecti scilicet forme alie aut substantie que dicuntur natura in respectu alicuius generis aut alicuius speciei: est sm transumptionem nominis de causa ad causatum. Deinde dixit: manifestum est igitur q prima natura ꝛc̄.i. declaratum est igitur ex predictis q hoc nomen

UVA. BHSC. IyR_012

natura primo dicitur de substantia que ē forma que ē ꝑn cipium motus in rebus naturalibus essentialiter ⁊ primo ⁊ ꝙ materia non dicitur natura nisi quia recipit istam naturam:⁊ etiam motus generationis ⁊ augmenti nō di cuntur nature:nisi quia sunt vie ad istam naturam que ē forma ⁊ principium illi: ⁊ forma existit in eis modo sim plici.s.in motu inter potentiā puram ⁊ actum purum:sci licet ꝙ vna pars eius est potentia ⁊ alia actu.

Necessarium dicitur sine quo non contingit esse aut viuere quasi concausali: vt respirare ⁊ ci bus aiali necessarium:nam sine his esse est ipos sibile:⁊ sine quibus homini bonum non contin git:aut esse:aut fieri:aut aliquod malum expelle re:aut priuari veluti bibere pharmacum necessa rium vt non laboret:⁊ ad eginā nauigare vt pe cuniam recipiat.amplius vim faciens ⁊ vis:hoc autē ē qō preter impetum ⁊ per voluntatem im pediens ⁊ prohibens. violentum enim necessa rium dicitur : quapropter ⁊ triste sicut ȩnonus ait:omnis enīz res necessaria tristis ē:⁊ vis necef sitas quedaz est:vt Sophocles dicit: sed vis me facere hoc cogit:⁊ videtur necessitas nō aliquid increpabile esse recte:contrarium enīz motui sm preuoluntatem ⁊ sm cogitationez.Amplius qō non contingit aliter se habere necessarium dici mus sic se habere:⁊ sm hoc necessariuz ⁊ alia di cuntur aliqualiter omnia necessaria. violentum enim necessarium dicitur aut facere aut pati:tūc quando non contingit sm impetum propter co gens vt hanc necessitatem existentē propter quā non contingit aliter:⁊ in concausalibus viuendi ⁊ boni similiter:nam qum non contingit:hic q- dem bonum:illic vero viuere ⁊ esse sine aliquib' necessaria hec ⁊ causa necessitatis quedaz ē hec Amplius demonstratio necessariorum est quia non contingit aliter se habere si demonstratum ē simpliciter.huius autem causa est que prima sūt si impossibile aliter se habere ex quibus ē syllo- gismus:horum quidem vtiqz altera causa essen di necessaria:horum autem nulla:sed propt hec alia sunt ex necessitate:quare primum ⁊ necessa- rium proprie quidem simplex est:hoc enim non contingit pluribus modis habere:quare nec ali ter ⁊ aliter:iam enim pluribus modis vtiqz ha- beret ergo siqua sunt sempiterna ⁊ immobilia nihil illis est violentum : nec etiam preter natu- ram.

Et necessarium est illud quod impossibile est vt res sit nisi cum ipso ⁊ est tanqz causa : sicut anhelitus ⁊ nutrimentuz in animalibus que sūt necessaria:⁊ sine his impossibile est vt animal sit ⁊ etiam necessarium est ꝙ impossibile ē nisi per illud vt sit:aut non sit bonum:aut negare bonū: aut priuare ipsum:sicut dicitur ꝙ accipere medi cinam est bonum ne ei accidat infirmitas: ⁊ na- uigare ad athenas est necessarium vt recipiatur debitum.⁊ etiam dicitur necessarium de faciente violentiam:⁊ de violentia:⁊ hoc est quod impe dit voluntatem.faciens enim violentiam dicitur necessarium:⁊ ideo est contristans etiam sicut di xit ȩnonus:ꝙ omne necessarium est contristās ⁊ violētia ē aliqua necessitas:sicut dixit Sopho cles:ꝙ violentia de necessitate cogit me vt hoc faciam:⁊ existimatur ꝙ necessitas non facit opi- nantem aliquod verū reuerti ⁊ mutari a sua opi nione:quia est contrarium motui qui fit per vo luntatē ⁊ cogitationē etiā.⁊ etiā dicitur neceſſa- rium illud quod impossibile est vt sit alio modo ⁊ sm huiusmodi necessarium dicuntur omnia alia necessaria aliquo modo.dicitur enī actio ne cessaria vel passio necessaria vel illud quod im possibile est ire propter faciens violentiam:⁊ ita necessitas est illud propter quod impossibile est vt sit aliquid alio modo.⁊ similiter in causis vite ⁊ boni:quoniam qum impossibile est vt bonuz sit in quibusdaz rebus neqz est vita neqz genera tio sine aliquibus alijs:illa igitur sunt necessaria ⁊ causa est aliqua necessitas. hec igitur est decla ratio necessariorum:quoniam ipossibile ē vt sint alio modo ab eo quod demonstratuz est modo simplici.⁊ causa eius prima est si fuerit possibile vt sit alio modo vt sit syllogismus congregatio: quedam enim habent aliam causam necessariaz ⁊ quedam nihil sed alia erunt necessaria propter ista:manifestum est igitur ꝙ primum necessariuz in rei veritate est simplex:⁊ impossibile est vt illō sit multis modis:ergo neqz alio modo:sed si nō erit multis modis : ergo si fuerit res simplices ⁊ eterne ⁊ imobiles:nulla earuz erit violenta neqz extra naturam.

6 Dicit ꝙ necessitas ⁊ necessarium dicuntur multiplici ter.dicitur enim illud ꝙ impossibile est ꝙ esse rei conser- uetur nisi per illud:⁊ ē quasi causa illius in permanentia eius:sicut anhelitus ⁊ cibus animalium . Deinde dixit:⁊ etiam necessarium illud ⁊c̄.idest ⁊ necessarium dicit alio modo:scilicet illud quod impossibile est acquirere aliq̄d aut suam priuationem nisi per illud siue bonum fuerit si- ue malum:sicut dicitur ꝙ accipere medicinam est necessa rium ne accidat maluz:⁊ nauigatio ad athenas est neceſ- sarium ad recipiendum pecuniam a debitore:⁊ hoc ē ac- quirere malum propter bonum: ⁊ istud differt a primo: quia primum ē in rebus naturalibus ⁊ istud in volunta riis. Deinde induxit tertium modum:⁊ dixit:⁊ dicitur ne cessitas de actione violenta.faciens enim violentiaz coget rem ad illam violentiam : sicut dicitur ꝙ rex cogit Soz. necessario ad interficiendum Platonem.⁊ quia necessitaſ ē contra voluntatem:⁊ voluntas ē delectabilis:⁊ necessi- tas ē contristabilis:sicut dicitur de verificatore qui dicit: ꝙ omne quod cogit hominem necessario ē constristabile Deinde dixit:⁊ existimatur ꝙ necessitas ⁊c̄.idest ⁊ dicitur necessitas vera opinio de qua ipossibile ē reuerti. opinās enim opinionem hanc non habet opinionem vt a scōa re uertatur:⁊ ē sicut dixit contra voluntatem. Deinde indu- xit quartum modum:⁊ dixit:⁊ etiam dicitur necessariuz ⁊c̄.idest ⁊ etiam dicitur necessarium illud quod impossi- bile est vt sit alio modo:scilicet ꝙ impossibile est transmu tari aut inueniri alio modo ab eo sm ꝙ est:⁊ iste modus ē famosior omnium modorum istorum:⁊ ideo dixit: ⁊ sz illud necessarium dicuntur ⁊c̄.idest ⁊ ex hoc modo tran sumptum est hoc nomen necessariuz ad omnia que dicū tur necessaria propter consimilitudinem veram inter illā Deinde induxit modum cōsimilitudinis inter ea: ⁊ dixit: dicitur enim actio necessaria ⁊ actiōes necessarie ⁊c̄.idest ⁊ ista de quibus dicitur necessarium non dicuntur neceſ saria nisi propter cōsimilitudinem quā habent cum vero necessario.non enim dicuntur actiones necessarie:nisi qa necessariuz est illud quod impossibile est vt aliquid agat aliud ab actione illa propter faciens violentiā: ⁊ illud qō impossibile est vt ab eo iueniatur illa actio sm quā patiē violentiā

violentiam neceſſe eſt vt in eo inueniatur modus vere ne ceſſitatis: ⁊ eſt illud in cuius natura eſt vt non ſit alio mo do. Deinde dixit ⁊ ſimiliter in cauſis vite ⁊ boni ⁊c̃. ideſt ⁊ ſimiliter hoc q̃ dicimus de cauſis que ſũt neceſſarie in vita ⁊ in eſſendo bonum: iſte cauſe ſũt accepte ex hoc mo do vero. Deinde expoſuit hoc ⁊ dixit: quoniam quum im poſſibile eſt ⁊c̃. ideſt res enim quas impoſſibile eſt vt in ueniatur in eis bonum aut vita: ⁊ vniuerſaliter generatio ſine cauſis ille res dicuntur neceſſarie: quoniam quum im poſſibile ẽ vt ſint alio mõ ſcilicet ſine illis cauſis ⁊ iſte ſũt neceſſarie ꝓpter ſuas cauſas: illa autem que ſunt neceſ ſaria ꝓpter alia ſunt neceſſaria quoquo modo: ⁊ hoc i tendebat quum dixit: ⁊ cauſa eſt aliqua neceſſitas: ⁊ dixit hoc: quia entia neceſſaria in rei veritate ſunt illa que ſũt neceſſaria per ſe ſine cauſa: ⁊ ideo deſcriptio neceſſarij eſt iſtud: q̃ impoſſibile eſt vt ſit alio modo: ⁊ hoc diuiditur duobus modis: quorũ vnus eſt iſte: q̃ impoſſibile eſt vt ſit alio modo per ſe: ⁊ hoc eſt neceſſarium ſimpliciter q̃ quidam moderni appellant ineuitabile in eſſe. Secundũ eſt illud quod fit ꝓpter aliud ſm quem modum dicunt quidam moderni debitum ⁊ neceſſarium per aliud: ⁊ qũ induxit hunc modum modorũ neceſſariorum: dixit: hec igitur declaratio eſt ⁊c̃. ideſt ⁊ declarat rationem neceſſa rij: ⁊ facit eam etiam intelligi in omnibus rebus neceſſa rijs hoc q̃ impoſſibile eſt vt ſit alio modo ab eo ſm q̃ eſt ⁊ hoc eſt illud quod eſt ſimplex non compoſitum. Deinde dixit: ⁊ cauſa eius ꝓxima ⁊c̃. ideſt ⁊ cauſa rerum quas impoſſibile eſt vt ſint alio modo eſt pars media accepta in ſyllogiſmo concludente: quoniam ſi terminus medius fuerit de natura poſſibili erit illa res de natura poſſibili: ⁊ ſi fuerit de natura neceſſaria erit illa res de natura ne ceſſaria. Et hoc etiã ẽ duob⁹ modis: aut vt terminus me dius ſit cauſa illius: ⁊ tunc non erit ex rebus que ſunt ne ceſſarie niſi ꝓpter hoc q̃ cauſe eorum ſunt neceſſarie: ⁊ ſi terminus medius non fuerit cauſa erunt ille res neceſ ſarie per ſe: non per cauſam dantes eis neceſſitatem: ⁊ iſte res ſunt ſimplices que non habent cauſas. Deinde dixit: manifeſtum eſt igitur ⁊c̃. ideſt declaratum eſt igitur q̃ ens neceſſarium eſt in rei veritate ſimplex quod nõ componi tur ex materia ⁊ forma: ⁊ q̃ impoſſibile eſt vt ſit multis modis: ⁊ ſimiliter eſt impoſſibile vt ſit alio modo ab eo ſm quem eſt: quoniam ſi eſſet poſſibile vt eſſet alio mo do: poſſibile eſſet vt eſſet multis modis: ⁊ dixit hoc: quo niam ſi fuerit poſſibile vt ſubſtãtia eius mutaretur i aliũ modum non erit illic natura cogens vt mutatio nõ ſit in multos modos: quoniam ſi fuerit poſſibile mutari in ali quam ſpeciem: tunc natura eius erit de natura poſſibilis recipientis multas ſpecies. Deinde dixit: ſi igitur ſunt res ſimplices ⁊c̃. ideſt: ſi igitur ſunt entia ſimplicia ⁊ eterna ⁊ immobilia vt declaratum eſt alibi nullam eorum acquirit eſſe neceſſarium ab aliquo alio in eis neq; eſt extra na turam: ⁊ dixit hoc: quia in compoſitis eſt natura addita nature componentium ſcilicet illud quod fit ex compoſi tione.

Unum dicitur aliud ſm accidens: aliud ſm ſe. ſm accidens quidem: vt Coriſcus ⁊ muſicus ⁊ Coriſcus muſicus. idem enĩ eſt dicere Coriſc⁹ q⁹ muſicũ: ⁊ Coriſc⁹ muſic⁹ ⁊ muſicũ ⁊ iuſtum: ⁊ muſicus ⁊ iuſtus Coriſcus: oĩa enim hec vnuꝫ dicuntur ſm accidens. iuſtum quidez ⁊ muſicuꝫ quia vni ſubſtantie accidunt: muſicũ vero ⁊ Co riſcus quia alterum alteri accidit. ſimiliter autem ⁊ modo quodam muſicus Coriſcus cum Co riſco vnum: quia altera partium alteri accidit eo rum que ſunt in oratione: vt muſicum Coriſco: ⁊ muſicus Coriſcus iuſto Coriſco: quia vtriuſq; pars eidez vni accidit: nihil enim differt q̃z Cori ſco muſicum accidere. ſimiliter autem ſiue in ge genere ſiue i vniuerſalis alicuius nominibus di catur accidens: vt quia homo idem ⁊ muſic⁹ ho mo: aut enim quia homini vni exiſtenti ſubſtan tie accidit muſicum eſſe: aut quia ambo ſingula rium alicui accidunt: vt Coriſco: tamen non eo dez modo ambo inſunt: ſed hoc quidem forſan vt genus ⁊ ſubſtantia: illud vero vt habitus aut paſſio ſubſtantie: ergo quecunq; ſm accidens dicuntur vnũ hoc modo dicuntur.

Unum dicitur aut per accidens aut per ſe: per accidẽs ſicut nauigator ⁊ muſicus. dicere enĩ q̃ nauigator ⁊ muſicus ſunt vnũ non eſt per dif ferentiam eſſentie: quia accidit nauigatori muſi cum: ⁊ ſimiliter dicitur accidens in genere etiam ⁊ i rebus vniuerſalibus. Verbi gratia: q̃ homo ⁊ homo muſicus ſunt vnum: aut quia muſicum accidit vtriq; homini qui eſt ſubſtantia vna: aut quia vterq; accidit alicui particularium: ſicut na uigatori: ſed eſſe vtriuſq; non eſt eodem modo: ſed vnum eorum debet eſſe quaſi genus in ſub ſtantia etiaꝫ: ⁊ aliud quaſi habitus aut paſſio in ſubſtantia: omnia igitur que dicuntur vnum per accidẽs hoc modo dicuntur.

⁊ Dixit: per accidens ſicut nauigator ⁊ muſicus ⁊c̃. ideſt Verbi gratia: quãdo accidit q̃ aliquis ſit nauigator ⁊ mu ſicus. dicitur enim q̃ nauigator ⁊ muſicus ſunt idem per accidens. nauigator enim ⁊ muſicus ſunt differentie acci dentales eſſentie illius de quo dicuntur ſcilicet hominis ⁊ dixit hoc: quoniam ſi eſſent differentie ſubſtantiales ei⁹ de quo predicantur: tunc congregatum ex eis eſſet vnum eſſentialiter: ſed ſunt accidentia ſubiecti: ⁊ hoc intendebat quum dixit: quoniam accidit nauigatori muſicum ideſt ⁊ hec duo ſunt vnum per accidens quia accidunt vni. Dein de dixit: ⁊ ſimiliter dicitur vnum per accidens ⁊c̃. ideſt ⁊ ſimiliter dicitur vnum per accidens de genere quod ẽ vnũ aim aliquo accidente magis particulari. Verbi gratia: di cere iſte eſt homo muſicus: aut dicere q̃ homo ⁊ homo muſicus ſunt vnum. Deinde dedit modum ſm quem cõ gregatum ex iſtis eſt vnum p⁹ accidens: ⁊ dixit: aut quia muſicus ⁊c̃. ideſt aut quia muſica accidit ambobus homi nibus qui ſunt ſubiecta ſcilicet homini qui eſt tanq̃ gen⁹ ⁊ homini cui accidit muſica: quoniam iſti duo homines vniuerſalis ⁊ particularis ſcilicet cui accidit muſica ſunt vnum eſſentialiter: ⁊ muſica accidit particulari: ergo acci dit vniuerſali: aut dicitur q̃ homo muſicus eſt vnum: q̃a humanitas ⁊ muſica accidunt vni particulariuꝫ ⁊ in vno ⁊ quia hoc non eſt ſimile dicere quia edificato: ⁊ muſicuſ ſunt vnum quia ſunt in vno ſubiecto: dedit differentiam ⁊ dixit: ſz eſſe vtriuſq; ⁊c̃. ideſt ſed eſſe humanitatis ⁊ mu ſice in vno ſcilicz particulari non eſt eodẽ modo: ſed vnũ iſtorum eſt tanquam genus in eo q̃ eſt ſub particulari: ⁊ ambo ſunt de natura ſubſtãtie ſcilicet humanitas exiſtẽs in homine particulari: ⁊ aliud eſt tanquã accidens ſcilicet muſica exiſtens in iſto particulari: ſicut accidens exiſtit in ſuo ſubiecto ⁊ paſſio: ⁊ dixit hoc: quoniam dicere q̃ mu ſicus ⁊ edificato: ſunt vnum per accidens: eſt: quia exiſtit in vno particulari ⁊ eodem modo: ⁊ habent eandem mu ſicam ſcilicet naturam accidentis: humanitatem autem ⁊ muſicaz exiſtere in vno particulari non ẽ ſic: hoc enĩ ẽ ſub ſtantia: hoc autem accidens.

Secundũ ſe vero vnũ dictorum alia dicũt

UVA. BHSC. IyR_012

eo q̄ continua sunt: vt onus vinculo: ⁊ lignuz cū viſco: ⁊ linea ⁊ ſi reflexa ſit continua aut vna dicitur: ſicut ⁊ partium ſingule tibia ⁊ brachium: ipſorum autem magis vnum continuuz natura q̄z arte. Continuum vero dicitur cuius motus vnus ſm ſe: ⁊ non poſſibile aliter, vnus autez cuius indiuiſibilis. indiuiſibilis autem ſm tempus ſm ſe autem continua quecunqz non tactu ſunt vnum. nam ſi ponis ſe tangentia ligna nō dices hoc vnum eſſe nec lignum nec corpus nec aliud continuū nullū. que itaqz omnino ſunt cōtinua vnum dicuntur quāuis reflexionem habeant: ⁊ adhuc magis que non habent reflexionem: vt tibia aut crus q̄z ſubcleos: quia contingit nō vnū eſſe motuz ſubclei. ⁊ recta q̄z reflexa magis vnū reflexam vero ⁊ angulum habentem vnaz ⁊ nō vnaz dicimus: quia contingit non ſimul eſſe motuz eius ⁊ ſimul. recte vero ſemper ſimul: ⁊ nulla pars habens magnitudinem: hec quidem quieſcit: hec autē quidez mouet quēadmodū reflexe.

Eorum autē que dicuntur vnum per ſe: qōdam dicitur vnum per continuationem vt lignū conglutinatum eſt: aut illa que congregantur a ligamento: ⁊ linea ſi fuerit curua dicitur etiā vnū continuum ſicut dicitur vnūquodqz membroꝝ ⁊ ſicut crus ⁊ focile: ⁊ iſtorum etiā eſt magis vnū quodqz continuum per naturam q̄z illud quod eſt continuum per artificium. ⁊ dicitur continuū illud cuius motus eſt vnus per ſe: ⁊ non pōt eē alio modo. ⁊ dicitur vnus motus ille qui non diuiditur ſz temp⁹. ⁊ continua per ſe ſunt illa que ſentiuntur ſm tactum vnum. ligna enī continua ad inuicem non dicuntur vnum qum tanguntur neqz corpus neqz aliud continuum. illa autem que ſunt perfecte continuationis dicuntur vnuz ⁊ ſi habeāt tortuoſitatem: ⁊ iſtoꝝ eſt magis vnū quod nō habet tortuoſitatē ſicut crus aut corpa impoſſibile enim eſt vt motus cruris non ſit vn⁹ ⁊ linea recta eſt magis in vnitate q̄z tortuoſa. ⁊ dicitur q̄ linea tortuoſa que habet anguluz etiā eſt vna ⁊ non vna: poſſibile enīz eſt vt motus ei⁹ ſit vnus inſimul ⁊ non ſit inſimul. linea autem recta oportet vt motus eius ſit inſimul: ⁊ nullū corpus habens rectitudinez q̄eſcit in vna parte ⁊ mouetur ſm aliam ſicut ptes linee tortuoſe.

8 Dixit Ari. q̄ vnum per ſe ⁊ eſſentialiter quoddam dicitur vnum quod eſt continuum. ⁊ continuum: aut eſt cōtinuum per conglutinationem: aut per ligamentum: aut naturaliter ſicut linea: ⁊ ſuperficies: ⁊ corp⁹. Deinde dixit: ⁊ linea ſi fuerit tortuoſa ꝛc̄. ideſt ⁊ continuum naturaliter aut eſt rectum aut tortuoſum ſiue curuū: ſicut crus ⁊ multa membra in quibus eſt tortuoſitas. Deinde dixit: ⁊ iſtorum ꝛc̄. ideſt ⁊ eorum que dicuntur vnum per continuationem magis eſt vnum illud quod eſt continuum per naturam q̄ illud quod eſt continuum per artificium. Uerbi gratia: per ligamentum aut per conglutinationem. Deinde dixit: ⁊ dicitur continuum illud cuius motus ꝛc̄. ideſt ⁊ dicitur cōtinuū in rei veritate illud qō mouet ex ſe vno motu in quo non eſt poſſibile vt ſit motus alterius modi ſicut eſt motus corporis celeſtis. Deinde narrauit qualis eſt vnus motus: ⁊ dixit: ⁊ dicitur vnus motus ille qui non diuiditur ſm tempus: ideſt quia non diuiditur neqz ſm tempus neqz ſm intentionem: ſcilicet quia non erit in duobus temporibus neqz erit in duobus modis: ꝛ ſit in vno tempore. Deinde dixit: ⁊ continua ſunt illa ꝛc̄. ⁊ hoc quod dixit: manifeſtum eſt: ⁊ eſt q̄ corpora continua ſunt illa in rei veritate per tactum ⁊ viſū continua: ⁊ forte erūt neceſſarij iſti duo ſenſus ſcilicet quia vnus iuuat alterum ⁊ multotiens coniunguntur corpora per artificiū tali modo q̄ tactus ⁊ viſus falluntur ⁊ reputant ea eſſe continua ⁊ cauſa huius quia continuatio eſt de ſenſibilibus cōmunibus. Deinde dixit illa autem que ſunt perfecte cōtinuationis ꝛc̄. ideſt illa autem que ſunt perfecte continuatiōis per naturam dicuntur vnum ꝛz non ſint recta ꝛz in eis fuerit aliqua tortuoſitas: ſicut crus ⁊ coxa ſcilicet quia dicit vnum crus ⁊ vna coxa. Deinde dixit: poſſibile eſt enim vt crus non ſit vnum ideſt ⁊ tortuoſum minus eſt vnum: q̄ poſſibile eſt diuidi crus in duas ptes ⁊ nō remanere vnuz ſ. i loco tortuoſitatis. D. d. ⁊ dicit ⁊ linea recta ꝛc̄. i. ⁊ linea recta magis vnū ē q̄ tortuoſa: qm̄ tortuoſa ē q̄ſi cōpoſita ex duabus lineis. in linea enī tortuoſa ſunt tria puncta qū habuerit anguluz: ⁊ ideo dixit: ⁊ dicitur q̄ linea tortuoſa ꝛc̄. i. ⁊ dicitur q̄ linea habens angulum eſt vna vno modo ⁊ non vna alio modo. ſm enim q̄ terminatur a tribus punctis eſt non vna: ⁊ ſm q̄ vnum extremorum ē apud angulum eſt vna: ecōtrario de linea curua. Deinde dedit cauſam in hoc: ⁊ dixit: poſſibile enim eſt ꝛc̄. ideſt partes enim linee tortuoſe qum mouentur ſm totum non mouētur partes equaliter: ſed quedam citius quibuſdaz: ⁊ ſicut iudicatur de illa q̄ motus partium ſunt inſimul: quia motus eſt in eodem tempore ⁊ non inſimul: quia diuerſātur in velocitate ⁊ tarditate; linea autez recta mouetur ſm totum inſimul. ⁊ poteſt intelligi q̄ qum linea tortuoſa mouetur poteſt diſtingui altera linearum ab altera apud angulum ⁊ non mouebuntur inſimul: quod impoſſibile eſt in linea recta. ⁊ intelligendum eſt per lineam corp⁹. linea enim non mouetur. Deinde dixit: ⁊ nullum corpus habens magnitudinem ꝛc̄. ideſt ⁊ nulla magnitudo recta in inuenitur cuius quedam pars quieſcat ⁊ quedam mouetur ſicut inuenitur in linea habēte angulū quia ē compoſita ex duabus lineis.

Amplius alio modo dicitur eo q̄ ſubiectuz ſit ſpecie indifferens. indifferens vero vt quoruz indiuiſibilis ſpecies ſm ſenſum: ſubiectum autez aut vltimum aut primum ad finem. Uinum enī vnum dicitur: ⁊ aqua vna inquantum indiuiſibile ſm ſpeciem. ⁊ liquores omnes vnum dicūtur vt oleum vinum ⁊ fluida: quia omnium vltimuz ſubiectum idem: nam aqua aut aer oia hec ſunt.

Et dicitur etiam vnum alio modo quorum ſubiectum non diuiditur ſm formam. ⁊ illa non diuiduntur ſm formam quorū forme non diuiduntur ſm ſitum: ⁊ ſubiectum aut primum aut vltimum quod eſt prope complementuz. dicitur enim vinum vnum ⁊ aqua vna quz non diuidātur ſm formā. ⁊ dicuntur omnia liquabilia vnū ſicut oleum ⁊ vinum ⁊ omnia liquida: quoniam ſubiectum omniū aliorum eſt vnū: ⁊ oia ſunt aut aqua aut aer.

9 Idem ⁊ dicuntur vnum illa que ſunt vnum ſm formā ⁊ diuiſibilia ſm quantitatem: ⁊ ſunt illa que ſunt conſimilium partium que partes cōueniūt in nomine ⁊ diffinitione: ⁊ iſta ſicut dixit non diuiduntur ſm ſubiectum ⁊ ſm locum. ⁊ quia forma in qua conueniūt: aut eſt vltima forma que ē finis in generatione: aut forma prior iſta: dedit exemplum de poſtrema forma. ſ. per quam vocatur compoſitum. ſ. Uerbi gratia per quam vinum dicitur vinum ⁊ aqua aqua. partes enim aque ſunt aqua ⁊ vinum vinū Deinde dedit exemplum eorum que conueniunt ī forma

UVA. BHSC. IyR_012

remota a postrema forma: sicut aquâ ⁊ oleum quę conueniunt in forma liquiditatis: ⁊ hoc intendebat quꝫ dixit subiectum enim omnium istorum est vnuꝫ: ⁊ omnia: aut sunt aqua: aut aer.

Dicuntur autem vnum ⁊ quorũ genus vnũ differens oppositis differentijs. ⁊ hec dicunt oia vnum quia genus vnuꝫ quod subijcitur differẽtijs: vt homo equus canis vnum quidem qꝫ oia animalia: ⁊ modo itaqꝫ simili sicut materia vna. ℔ autem quandoqꝫ quidem ita vnum dicuntur quãdoqꝫ vero genere superiore ꝙ idem dicitur si sint vltime spẽs generis superioris his: vt Isocheles ⁊ Isopleurus sut vna ⁊ eadem figura: qꝫ ambo triangulus: sed trianguli non idem.

Et etiam dicuntur vnum quorum genus ẽ vnum: ⁊ differunt per differentias subiectas eis sicut homo ⁊ equus ⁊ canis: ⁊ sicut dicit omnia animalia sunt vnum ⁊ prope istum modũ est dicere ꝙ materia est vna. ⁊ ista igitur forte dicũtur vnum ſm hunc modum: ⁊ forte dicuntur vnum ſm genus superius: qum sint postrema forma superioris generis. Verbi gratia: sicut Isocheles ⁊ Isopleuros: quoniam dicuntur vna figura eadem: ambe enim sunt trianguli: ⁊ non dicuntur idem triangulus.

lo Sermo eius i hoc capitulo manifestus ẽ: ⁊ est: ꝙ hoc nomen vnum dicitur de speciebus que conueniunt in genere. Verbi gratia: ꝙ homo ⁊ equus ⁊ canis sunt vnuꝫ in animalitate. ⁊ quia genus est simile materie: dixit: ⁊ prope istum modum ⁊c̃. idest: ⁊ conuenit cum isto modo modus ſm quem dicũtur aliqua esse vnum in materia. Verbi gratia: ꝙ canis ⁊ equus ⁊ asinus ⁊ animalia anhelantia ⁊ ambulãtia sunt vnum in eo ꝙ sunt ex sanguine aut ex carne ⁊ osse. ⁊ quia eorum que sunt vnum in genere: aut sunt vnum in genere propinquo: aut vnum in genere remoto: dixit: ista igitur forte dicuntur ⁊c̃. idest ista igitur dicuntur forte esse vnum in genere ꝓpinquo: sicut dicim⁹ ꝙ homo ⁊ canis sunt vnum in animalitate: ⁊ Isopleuros ⁊ Isocheles sunt vnum in figuratione: ⁊ dixit: quꝫ sint postrema forma superioris generis: idest postreme species. species enim postreme sunt vltime forme in quas genus superius diuiditur: sicut figura que in postrema diuiditur in triangulos. Deinde dixit: dicuntur enim figure ⁊c̃. i. ⁊ figura est genus superius ⁊ remotum a speciebus triangulorꝫ quia non sunt figure propi hoc ꝙ sunt triangulus scilicet propter hoc ꝙ congregantur in figura: sed propter hoc ꝙ congregantur in triangulo: ⁊ ista est forma generis remoti. Deinde dixit: ⁊ non dicuntur idem triãgulus. i. ꝙ triangulus aut Isocheles aut Isopleuros dicuntur esse vnum per figuram idest in genere remoto. i. quia triangulus nõ est vltima species: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ non dicitur triangulus idem. i. non triangulus simpliciter ẽ hoc ꝙ inueniuntur collocari sub figura mediante collocatiõe eorum sub vltima specie: quoniam si ita esset: tunc nõ eẽt medium inter illum ⁊ figuram.

Amplius autem vnum dicuntur quorũcunqꝫ ratio que quodqderatesse dicit indiuisibilis ẽ ad aliam significantem quideratesse rei. ipsa enim ſm se omnis ratio diuisibilis: sic vero augmentatum ⁊ diminutum vnũ sunt quia ratio vna: sicut in superficieb⁹ que speciei vna. omnino vero q̃ꝫ intelligentia indiuisibilis intelligẽs quideratesse ⁊ nõ potest separari neqꝫ tẽpore neqꝫ loco neqꝫ ratione: maxime hoc vnum ⁊ horum quecunqꝫ substantia. vniuersaliter enim quecũqꝫ non habent diuisionem inquãtum tamen non habẽt sic vnuꝫ dicuntur: vt si inquãtum homo non habꝫ diuisionem vnus homo: si vero inquantum aial vnum aial: ⁊ si inquantũ magnitudo vna magnitudo. plura quidem igitur vnum dicuntur p alterum aliquid facere: aut pati: aut habere: aut ad aliquid esse vnum. que autem primo dicunt esse vnum quorꝫ substantia vna: aut vna vero continuatione: aut specie: aut ratione: etenim numeramus vt plura: aut que non continua: aut quorum non vna species: aut quorum ratio nõ vna Amplius autem in quocũqꝫ vnuꝫ continuitate dicimus esse si sit continuũ ⁊ quantũ: est autẽ vt non si non aliquod totũ sit. hoc autem si non speciem habeat vnam: vt non videtes vtiqꝫ dicim⁹ similiter vnum qualitercũqꝫ partes compositas calciamenti nisi propter continuitatem: sed si sit: vt calciamentum ⁊ speciem habeat aliquam iaꝫ vnam quapropter ⁊ que circuli maxime vna linearum quia tota ⁊ perfecta est.

Et etiam dicuntur vnuꝫ illa quorum diffinitio que significat que sunt non distinguitur a diffinitione alterius significantc quid est. omnis enim diffinitio diuiditur in se: ⁊ ſm hunc modum augmentabile ⁊ diminutiuum sunt vnum: ⁊ etiam diffinitio est vna sicut diffinitio superficieruꝫ planarum ẽ vna: ⁊ dicuntur vnuꝫ modo simplici necessario. illa vero que non diuidunt ſm tempus neqꝫ ſm locum neqꝫ ſm sermonẽ ⁊ maxime qõ ẽ ex eis substãtia: illud enim est magis in vnitate: ⁊ dicitur etiam vnũ modo vniuersali illud qõ non diuidit ſm speciẽ suã. V. g. dicere vnũ hominẽ ⁊ vnum aial ⁊ vnum ens: ⁊ multa dicunt vnum ſm materiã q̃ꝫ agant aliud: aut patiantur ab alio: aut differant per alia: aut referant ad alia: ⁊ illa que dicunt vnũ primo mõ sunt illa quorum ẽ substantia vna ⁊ sunt vnũ: aut ſm continuationem: aut ſm formã: aut ſm diffinitionẽ. dicimus enim in numero plura illa q̃ non sũt cõtinua neqꝫ habent formã vnam: quoddã enim non dicitur vnũ ⁊ si non fuerit de q̃ꝫitate ⁊ continuũ etiaꝫ: ⁊ quodãmodo non dicit vnũ si totalitas sua non fuerit perfecta. quod igitur nõ est totũ non dicit vnũ vniuersaliter. nõ enim dicim⁹ ꝙ ptes sotularis cõpositę aliquo modo sunt vnuꝫ ꝓpter continuationem: nisi dicatur hoc mõ. s. ſm ꝙ sunt sotular ⁊ ſꝫ ꝙ habẽt aliquaꝫ formã vnã: ⁊ ſm hũc moduꝫ dicit ꝙ linea circuli ẽ vna magis q̃ꝫ alie linee: est enim linea cõpleta in qua ẽ totum.

§§ Et etiã dicunt ⁊c̃. i. ⁊ de hoc nomẽ vnũ de illis q̃ꝫ diffinitiões diuerse nõ distinguũt a diffinitiõe alterius qõ ẽ cõmune eis: diffinitio enim cuiuslibet taliũ nõ distinguit a diffinitione subiecti. s. qꝫ diffinitio subiecti sumit in diffinitione cuiuslibet eorꝫ: ⁊ hoc ẽ qõ dixit: qõ significat q̃d est: q̃a diffinitio non dicitur diffinitio nisi quando significat essentiam rei: ⁊ dixit: omnis enim diffinitio diuiditur in se: quia diffinitio semper diuiditur i duas partes. s. in gne⁹ ⁊ dſiam: ⁊ vtrunqꝫ istorꝫ diuidit i diffinitiõe alterius rei. s. subiecti eorꝫ: ⁊ hoc ẽ ꝓpriũ cuiuslibet diffinitiõis diuidi. s. in duas ptes ad min⁹: ⁊ dixit hoc: qꝫ ista ẽ cã q̃re diffinitones cõpositę pueniũt ad diffinitiões vni⁹ rei: sicut accidit in diffinitionib⁹ specierꝫ ꝓdiuidentiũ. s. qꝫ puenũt ad diffinitionẽ vni⁹ rei q̃ ẽ superius genus. s. gnãlissimũ. D. d. ſm hunc modum augmẽtabile ⁊ diminuibile. i. ⁊ hoc modo sunt res diuerse ſm diffinitionesꝫ ⁊ vnũ ſm subiectũ: sicut

UVA. BHSC. IyR_012

augmentabile ⁊ diminuibile: illud enim quod recipit augmentum ⁊ diminutionem sumitur in diffinitione augmenti ⁊ diminutionis. Deinde dixit: ⁊ etiã diffinitio ẽ vna ⁊c. i. ⁊ ex hoc mõ etiã sunt diffinitiones superficiei⁹ diuersa⁹ que conueniunt in diffinitione superficiei que superius genus est. ⁊ dixit: planarum: ad excludendum concauas ⁊ conuexas: iste enim superficies non conueniunt in eadem diffinitione: sicut linea recta ⁊ curua non conueniunt i eadem diffinitione: ⁊ iste est alius modus ab eo fm quez dicitur vnum fm formam. Deinde induxit alium modum magis famosuz ⁊ magis verum: ⁊ dixit: ⁊ dicitur vnũ modo simplici ⁊c. ideſt ⁊ dicitur vnum de eo quod non diuiditur fm diffinitionem neq⁹ fm tempus neq⁹ fm locum: ⁊ vniuersaliter neq⁹ aliquo modo diuisionis: ⁊ q⁹ ex istis ẽ substantia: aut declarabitur q⁹ alia substantia est talis illud est dignissimum hoc nomine vnum. ⁊ debes scire q⁹ illud quod est huiusmodi: est in quantitate tm̃: sed si non habet situm est principium numerozum: ⁊ si habet est punctus: ⁊ illud quod est tale in vnoquoq⁹ genere est simplex in illo genere: ⁊ hoc declarabitur magis post. Deinde dixit: ⁊ dicitur vnum ⁊c. ideſt ⁊ etiam dici ur vnum de indiuiduo qõ non diuiditur in partes homogeneas cum toto in diffinitione. Uerbi gratia: q⁹ iste homo isto homine demonstrato non diuiditur in partes quarum vnaqueq⁹ ẽ homo: ⁊ est hoc commune omnibus corpozibus organicis: ⁊ hoc intendebat quum dixit: qõ nõ habet diffinitiõez fm suam speciem. i. qõ nõ diuiditur in partes que sũt sue speci i. Uerbi gratia: q⁹ homo nõ diuiditur in partes que sunt homo: nec manus in manus: ⁊ hoc est vnuz fm figuram ⁊ compositionem. Deinde dixit: ⁊ vnum animal ⁊c. ideſt q⁹ vnum animal non diuiditur in multa animalia. Deinde dixit: ⁊ vnum os ⁊c. ideſt ⁊ os diuiditur in ossa: ⁊ hoc ẽ vnum per continuationẽ: ideſt quoniam vnum fm continuationem diuiditur in partes que sunt etiam continue: ⁊ similiter etiam vnum in numero ex corpozib⁹ consimilium partium e cõtrario de vno fm totum sicut ẽ dispositio in corpozibus organicis. Deinde dixit: ⁊ multa dicuntur vnum ⁊c. ideſt ⁊ illa que sunt vnum fm naturã sunt illa que recipiunt vnum idem. Uerbi gratia: omnia que recipiunt malleationes: dicũtur enim q⁹ materia eoꝝ est vna: aut illa que patiuntur ab eodem eadem passione U. g. q̃ liquescũt p calozem dicunt etiã habẽ vnaz mãm ⁊ etiã illa que transmutant vna transmutatiõe. U. g. liquefiunt aut humefiunt: ⁊ vniuersaliter q̃ trãsmutant inuicẽ dicuntur habere vnam materiam: ⁊ similiter illa que attribuuntur vni subiecto. Uerbi gratia: lignea ⁊ cupzea ⁊ aquosa ⁊ aerea. Deinde dixit ⁊ illa que dicuntur vnuz ⁊c. ideſt ⁊ illa que dicuntur vnum modo priozi sunt que dicuntur vnum per continuationem ⁊ vnum per formam ⁊ vnum fm totum ⁊ completum: ⁊ illa quozuz forme sũt vnum: sunt cum hoc separata in loco in tempoze: ⁊ i hoc differunt a consimilibus in partibus quozum totum ⁊ pars vnum sunt in diffinitione ⁊ forma. Deinde dixit ratiocinãdo: dicimus enim ⁊c. ideſt ⁊ signum huius q⁹ vnuz dicitur de continuo ⁊ forma ⁊ de illo quod est totum scilicet non diminutum est quia multitudo dicitur de rebus diserctis diuersis fm formam: ⁊ non dicitur vnuz de illo a quo diminuitur aliquid ex eis per que est totum ⁊ completum. Uerbi gratia: ab illo de quo non diminuit aliquod membzum. Deinde dixit: illud igitur quod nõ ẽ totum ⁊c. ideſt ⁊ differentia inter vnum fm continuitatez ⁊ vnum fm totum est q⁹ vnum fm totum ⁊ perfectionez non dicitur esse vnum per continuationem partium sed per suam formam. nihil enim diminuitur ab eo ex eis quibus est vnum. Uerbi gratia: sotular qui dicitur vnum p suam formam completam non per continuationem partium: ⁊ ideo si ex eo diminuitur aliqua pars non dicitur vnum, linea autem ⁊ corpus dicitur vnum lz ex eis diminuatur aliquid. Deinde dixit: ⁊ fm hunc modum dicitur ⁊c. ideſt ⁊ quia vnum fm totum est perfectum vnum cui impossibile est addere vel diminuere remanente eodem: ideo linea circuli est magis perfecta in vnitate, circulum enim impossibile est recipere augmentum vel diminutionem remanente circulo: ⁊ ideo dicitur q⁹ linea non circularis est diminuta ⁊ circularis sed perfecta: ⁊ similiter de corpore: ⁊ ideo corpus celeste est vnum per continuationem ⁊ per formam totalem ⁊ per motum vnum continuum: vt ipse post dicet in tractatu quinto: ⁊ ideo non remanet totum vnũquodq⁹ predictozum quando aliquid diminuitur ab eo: ⁊ hoc intendebat quum dixit: quia est linea perfecta in qua est totũ. i. in qua sũt omnes partes ex quibus constituitur

Uni vero esse principium est alicui numero esse. prima nanq⁹ mensura principium alicui eẽ est: nam quo cognoscimus primo hoc est prima mensura cuiuslibet generis: principium ergo cognoscibile circa quodlibet vnum. non idem autem in omnibus generibus vnum: hoc enim est discrimen: illic autez vocalis aut consonans: grauitatis autem alteruz ⁊ motum aliquid ⁊ in motu animalium aliud: vtiq⁹ vnum: aut quantitate aut specie indiuisibile. fm quantum quidem igitur ⁊ inquantũ quantum indiuisibile: quod quidem igitur omnino ⁊ sine positione dicitur vnitas: quod autem omnino ⁊ positionem habens punctum: quod autem fm vnum linea: quod vero fm duo superficies: omnino vero ⁊ tripliciter diuisibile fm quantitatem corpus est. facta vero conuersione dualiter quidem diuisibile superficies: vnice aut linea: nullaten⁹ diuisibile fm quãtitatem punctus ⁊ vnitas: hoc autez non habẽs positionem vnitas: illud vero habens positionẽ punctus. Amplius autem alia fm numeruz sũt vnũ: alia fm speciez: alia fm genus: alia fm analogiam. numero quidem quozum materia vna specie quozum ratio vna: genere quozum eadez figura predicationis fm proportionem quecunq⁹ se habent: vt aliud ad aliud: semper itaq⁹ posteriora precedentia sequuntur: vt quecunq⁹ numero specie vnum: sed quecunq⁹ specie non omnia numero: sed genere omnia vnum quecunq⁹ ⁊ specie: quecunq⁹ vero genere non omnia specie sed ꝓportione: ⁊ quecunq⁹ ꝓportione nõ omnia genere. palam autem ⁊ q⁹ multa oppositi dicuntur vni: nam alia non existendo continua: alia in habendo materiam indiuisibilem fm speciem: aut primam: aut vltimam: alia in habendo rationes plures q⁹ derate esse dicentes.

Et essentia vnius est aliquod principium numerozum. prima enim mensura est principium ⁊ illud quod primo scimus est apud nos prima mensura in quolibet genere: principium igitur cognitionis in vnaquaq⁹ rerum est vnum. ⁊ nõ vnum in omnibus generib⁹ est idem: in qbusdã enim tonus est vnum: in quibusdam vocale est vnum: ⁊ in quibusdam est consonans vnum: ⁊ vnum grauitatis est aliud: ⁊ quod est in motu est aliud: ⁊ in omnibus rebus est vnum illud qõ nõ diuiditur: aut fm quantitatem: aut fm formã eorum: aut que non diuiduntur. fm quantitatẽ est illud

illud quod non diuiditur omnino: neq; habet situm dicitur vnum: ⁊ quod non diuiditur omnino ⁊ habet situm p̃ctus: ⁊ qđ diuiditur vno modo est linea: ⁊ duobus modis est superficies: ⁊ oi bus tribus est corpus. ⁊ ista dicuntur econuerso qđ autem diuiditur duobus modis est superfici es: ⁊ qđ vno modo est linea: ⁊ qđ non diuiditur aliquo modo fm quantitatez punctus est: ⁊ vnū etiam istorum quod non habet situm est vnuz: ⁊ quod habet situm est punctus. ⁊ etiam istoz qđ-dam est vnum numero: ⁊ quoddam vnū forma ⁊ quoddam vnum fm equalitatem: ⁊ quoddam vnum fm genus. ⁊ illa que sunt vnū numero sūt illa quorum materia est vna. ⁊ que sunt in forma numeri sunt illa quorum totalitas ẽ vnum. ⁊ que sunt vnum in genere sunt illa quorum figura p̃e dicamenti est vna. ⁊ illa que sunt vnum fm equa litatem sunt quorum proportio est vna: sicut pro portio alicuius rei ad aliam rez: ⁊ ista postrema semper consequuntur prima: sicut dicim' q̃ om ne quod est vnum in numero est vnum in forma ⁊ etiam quod ẽ vnum in forma non est vnuz nu mero necessario: sed quod est vnum forma est vnum genere: sed non quod est vnum genere est necessario vnum fm formaz: ⁊ non omne quod est vnum fm equalitatem est vnum fm genus: manifestuz est igitur q̃ plura dicuntur de oppo sitione vnius: quedam quia non sunt continua ⁊ quedam quia materia eorum adunata cuz for ma diuiditur fm formam ⁊ aliud cum oppositō ne: quoniam diffinitiones que significant essen tias sunt plures.

12 Dicit: ⁊ essentia vnius ⁊c̃. i. ⁊ diffinitio vnius est p̃n cipium numerorum non numerus. Deinde dixit: prima enim mensura est p̃ncipium ideſt: ⁊ vnum est p̃ncipiuz numerorum quia res non mensurantur primo ⁊ essentia liter nisi per primum quod est in eis indiuisibile ex quo componuntur: oportet igitur vt omne mensurans primū sit p̃ncipium scilicet in omni genere in quo inuenitur pri mum in esse ⁊ in cognitione. Deinde dixit: ⁊ illud quod primo scimus ⁊c̃. ideſt: ⁊ mensura in omni re est magis manifestum apud nos: quoniam per illam cognoscitur mensurabile: ⁊ propter illud cognoscuntur reliqua in illo genere. Deinde dixit: principium igitur cognitionis ⁊c̃. id-est ⁊ qum vnum est mensurans: ⁊ mensurans est princi' pium cognitionis in omni re: consequitur vt vnuz in om-ni genere sit p̃ncipium cognitionis in illo genere. Dein-de dixit: ⁊ non vnum in omni genere est idem ⁊c̃. ideſt ⁊ vnum in omnibus generibus per quod cognoscitur vnū quodq; genus non est eiusdem nature sed in quolibet ge nere differunt a se in alio. Uerbi gratia qđ vnū est in mu sicis est tonus: ⁊ in dictionibus consonantibus est syllaba consonans: ⁊ in vocalib' syllaba vocalis. ⁊ similiter vnū in ponderibus est aliquod pondus minimum fm sensum ⁊ vnūm in motu est motus velocissimus. Uerbi gratia: motus diurnus. Deinde dixit: ⁊ in omnibus est vnum il lud quod non diuiditur ideſt: ⁊ vnum vniuersaliter quod collocatur in hoc genere est illud quod non diuiditur aut fm quantitatem aut fm formam ⁊ qualitatem, quod igi tur omnino nō diuiditur in quantitatem neq; habet situ dicitur vnum quod est p̃ncipium numerorum: ⁊ si ha buerit situm dicitur punctus. punctus enim habet situm quia est finis ⁊ p̃ncipium linee. Deinde dixit: ⁊ quod di diuiditur vno modo ⁊c̃. ideſt ⁊ quod habet situm ⁊ non diuiditur nisi vno modo dicitur linea: ⁊ quod diuiditur duobus modis scilicet longitudine ⁊ latitudine dicitur su perficies: ⁊ quod diuiditur tribus modis scilicet longitu dine latitudine ⁊ profunditate dicitur corpus: ⁊ est vnum fm totalitatem scilicet perfectum. Deinde dixit: ⁊ dicūtur ista econuerso ⁊c̃. ideſt: ⁊ intendit per hoc istas esse diffini tiones quia conuertuntur. Deinde incepit diuidere vnuz alio modo: ⁊ dixit: ⁊ etiam istorum ⁊c̃. Deinde incepit ex ponere vnūquodq; istorum: ⁊ dixit: ⁊ illa que sunt vnuz numero ⁊c̃. ideſt ⁊ vnum numero dicitur de illo cuius est materia vna. ⁊ differentia inter illud ⁊ vnum quod est p̃n cipium numerorum: est: quia hoc vnum est in materia: ⁊ vnum quod est p̃ncipiū numeri non est in materia. De-inde dixit: ⁊ illa que sunt vnum fm formam ⁊c̃. ideſt plu ra numero scilicet in materia que sunt vnum fm formaz sunt illa quorum diffinitio est vna: ⁊ ista sunt que sūt vnū fm vnam speciem que diuiditur in indiuidua. Deinde di xit: ⁊ que sunt vnum genere ⁊c̃. ideſt ⁊ illa que dicuntur vnum genere sunt que collocantur sub vno predicamen to: ⁊ hoc intendebat qum dixit: quorum figure predica-menti est vna: ⁊ dixit hoc: quia res que sunt vnum fm formaſ: quedam sunt vnuz fm formas speciales: ⁊ quedā fm generales. Deinde dixit: ⁊ illa sunt fm equalitatez ⁊c̃. ideſt: ⁊ illa dicuntur vnum que sunt vnum fm proportio nalitatem: sicut dicitur q̃ proportio rectoris ad ciuitatem ⁊ gubernatoris ad nauem est vna. Deinde dixit: ⁊ ista po strema semper consequuntur prima: ⁊ intendit per prima magis vniuersalia: ⁊ per postrema magis particularia. Deinde dixit: sicut dicimus ⁊c̃. ideſt q̃ omne quod ẽ vnū numero de necessitate erit cum eo a quo differt in nu-mero vnum etiam in specie. Uerbi gratia: quia Sor. est vnum numero: contingit vt ipse sit cum Platone vnum in forma. Deinde dixit: ⁊ quod est vnum in forma ⁊c̃. id-est ⁊ prima eorum consequuntur postrema fm q̃ consecu tio non conuertitur in istis: quod enim est vnum in specie non est vnum in numero. vnum enim in specie ad minus dicitur vere de duobus in numero: ⁊ dixit vere quia acci dit vt vnum in specie sit vnum in numero quando de spe cie non inuenitur nisi indiuiduum. Deinde dixit: ⁊ omne quod dicitur vnum fm formaz ⁊c̃. ideſt: ⁊ omnia que sūt vnum fm speciem sunt vnum fm genus. Uerbi gratia: quia Sor. ⁊ Plato sunt vnum in specie sunt vnum in ge nere: scilicet in animalitate ⁊ non conuertitur. Deinde di xit: ⁊ omnia que sunt vnum fm equalitatem ⁊c̃. ideſt ⁊ omnia que sunt vnum fm proportionem sunt vnum fm genus: ⁊ non conuertitur: ⁊ hoc fuit ita quia equalitas est aliquod genus. Deinde dixit: manifestum est igitur ⁊c̃. id-est: ⁊ qum declaratum est q̃ vnum dicitur multis modis ⁊ multitudo opponitur vni: manifestum q̃ multitudo di citur multis modis: qum omne vnum habeat multuz cui opponit. D. dedit exẽplū de q̃busdā p̃dictis: ⁊ dixit: q̃dam eni ⁊c̃. Uerbi gratia quia iam declaratū est q̃ vnuz eorum de quibus dicitur hoc nomen vnum est continuum ideſt ⁊ etiam de illis quorum materia est vna aut genus dicet etiam multum de oppositis istorum. dicitur enim de his que sunt non continua: ⁊ de illis quorū materia ẽ nō vna propter diuisibilitatem materie: aut fm formaz in specie: aut fm formas diuersas fm contrarietatem: ⁊ hoc inten debat qum dixit: q̃ materia eorum diuiditur fm formaz ⁊c̃. ideſt ⁊ illa que dicuntur plura fm materiam: quedam dicuntur quia materia eorum diuiditur in quibusdam fm formam specialem: ⁊ in quibusdam diuiditur fm for mam contrariam. Deinde dixit: quia diffinitiones ⁊c̃. id-est ⁊ forme fm quas diuiditur materia sunt diuerse: quia forme que quidditates rerum significant sūt multe.

UVA. BHSC. IyR_012

Ens dicitur: hoc quidez ſm accidens: illud vero ſm ſe. ſm accidens quidem: vt iuſtuz muſicum eſſe dicimus: ⁊ hominē muſicum ⁊ muſicū hominem. ſimiliter dicētes: vt muſicum edificare quia accidit edificatori muſicum eſſe: aut muſico edificatorem. hoc eni eſſe hoc ſignificat accidere hoc huic: ſic autem ⁊ in dictis quando hominē muſicum dicimus: ⁊ muſicum quādo hominez: aut album muſicū: aut hunc album: hoc quidez quia ambo eidem accidunt: illud vero quia enti accidit: hoc autem muſicū hominē quia huic accidit muſicum: ſic autem dicitur ⁊ eſſe albuz quia cui accidit ille eſt. que quidem igitur ſm accidēs eſſe dicuntur: ſic dicunt: aut eo q eidem enti ambo inſūt: aut quia illud enti ineſt: aut quia ipſū ē cui ineſt de quo ipſū p̄dicatur.

Ens dicitur quodā modo accidētali. Verbi gratia: quia iuſtus ē muſicus: ⁊ q homo eſt muſicus: ⁊ ſimiliter q muſic⁹ eſt homo. Verbi gratia: q homo muſicus edificat: accidit enim edificatori vt ſit muſicus: aut muſico vt ſit edificator accidit hoc igitur quia eſt ⁊ quia hoc accidit ei: ⁊ ſimiliter accidit in rebus quas dixim⁹: ſicut homo qum dixerimus q eſt muſicus: ⁊ muſicus q eſt albus ⁊ q eſt albus muſicus: aut muſicus eſt albus. iſta enim dicuntur modo accidentali vno modo quia vtraqz accidunt eidem enti: alio modo quia accidit enti vt eſſet illa. ſ. entia que dicūt mō accidentali ſm hoc dicunt: aut quia vtraqz ſunt eiuſdez entis: aut quia ē quidditas entis: aut quia eſt cum eo cuius ē ⁊ de quo dicitur idē.

13 Quia ens dicitur de illo de quo vnū: ⁊ dicitur de illo quod ē vnum per ſe ⁊ vnū per accidens: ita etiam fuit diſpoſitio entis: ⁊ ideo incepit primo notificare modos entis que ſunt entia per accidens: ⁊ dixit: ens dicit ⁊c. i. ſicut dicimus q illud quod ē iuſtū eſt muſicuz. ſ. idem. iſta eni idētitas ē per accidens quia accidit vnum alteri: ⁊ ambo vni ſubiecto quod deſert muſicam ⁊ iuſticiā. hec igit ē intētio vniuſ modi: ⁊ ſuum exēplum ē quod dixit: omnis muſic⁹ ē iuſtus. Secundus autem modus ē ſicut dicimus: dicitur vnus per accidens: aut quia homini muſicum accidit qui ē tanq̄ genus: aut quia muſica ⁊ humanitas accidunt ſibi inuicem vnū alteri: quia ſunt i vno ſubiecto. ſ. in homine in quo exiſtit muſica per accidens: ſicut dicimus q omnis muſicus ē homo: ſed vnuz iſtorū ineſt per accidēs ſubiecto in quo cōueniunt: ⁊ aliud cēntialiter econtra diſpoſitioni i primo modo in quo dicim⁹ q muſicus ē albus. hoc igitur quod dixit: iſta eni dicunt modo accidētali ⁊c. exēplum ad dicendum q muſicus ē albus ⁊ nō ad dicenduz q homo ē muſicus. D. congregauit omnes ambas intentiones: ⁊ dixit: entia igitur que dicūtur modo accidentali ⁊c. ⁊ intendit per illa que ambo ſunt vnius entis: ſicut albus ⁊ muſicus que ſunt vnius rei cui accidit vt ſit albus ⁊ muſicus. Deinde dixit: aut quia nō. ſ. ſicut dicim⁹ q muſicus eſt. illud enim i quo ē muſica accidentaliter. ſ. homo idē ē cum homine vniuerſali: ⁊ ſimiliter ē quz dicimus q homo muſicus ē: intentio eni iſtius hominis ē homo cui accidit q ſit muſicus: ⁊ determinandū ē eis que dicūt idē cēntialiter hoc q ſūt duo cēntialiter vno modo: ⁊ duo cēntialiter alio modo: ſicut dicimus oīs homo ē animal. homo eni cēntialiter diſtat ab anima i vno modo ⁊ ſūt idez eſſentialiter alio modo.

Secundum ſe vero dicuntur eſſe quecunqz ſignificant figuras predicationis. quotiens enim dicitur: totiens eſſe ſignificat. quoniam ergo predicatorum: alia quid eſt ſignificant: alia quale: alia quantum: alia ad aliquid: alia facere: alia pati: alia vbi: alia quando: horū vnicuiqz idez eſſe ſignificat. nihil enim refert homo cōualeſcēs eſt aut homo qualeſcit: vel homo vadens eſt aut ſecans: vel hominem vadere aut ſecare: ſimiliē aūt ⁊ in aliis. Amplius autē ⁊ eſſe ſignificat quia verum nō eſſe quia non verū: ſed falſuz ſimiliter in affirmatione ⁊ negatione: vt q eſt Sor. muſicus quod eſt verū: aut q eſt Sor. albus quod verum: hoc autem non ē diameter commenſurabilis quod falſum. Amplius eſſe ſignificat ⁊ ens hoc quidem poteſtate dicibile: illud vero quod actu. horum enim dictorum terminorum eſſe dicimus: ⁊ quod poteſtate dicibile eſt terminorum ⁊ quod actu: ⁊ ſcire ſimiliter: ⁊ potens vti ſcictia ⁊ vtēs: ⁊ quieſcens: ⁊ cui iam ineſt qes ⁊ potens quieſcere: ſimiliter autem ⁊ in ſubſtantijs. etenim mercurium in lapide dicimus eē: ⁊ medietatem linee: ⁊ frumentū nondum perfectū: quando vero potēs ⁊ qñ nondū in aliis determinandū.

Et dicūtur entia per ſe omnia que ſignificāt figure p̄dicamentorum. ſunt enim ſm numeruz eorum que dicūtur etiam entia. quedaz igitur p̄dicamenta ſignificant quid: ⁊ quedaz quale: ⁊ q̄dam quātum: ⁊ quedam ad aliquid: ⁊ quedam agere: aut pati: ⁊ vbi: ⁊ quādo: ⁊ ſignificatio vniuſcuiuſq̄ iſtorum eſt vnius entis. non eni eſt differentia inter dicere q homo eſt in ſanitate: ⁊ dicere q homo eſt ſanus aut q homo ambulat ⁊ eſt in ambulatione: ⁊ ſimiliē in aliis rebus. ⁊ etiā ens ſignificat eſſentiam ⁊ veritatem rei: quoniaz qum dixerimus aliquid eſſe demonſtrabim⁹ ſuā veritatem: ⁊ qum dixerimus aliquid non eē demonſtrabimus ipſum eſſe non veruz ſed falſum ⁊ ſimiliter in affirmatiua ⁊ negatiua: ſicut dicim⁹ q Sor. eſt muſicus: hoc eni eſt veruz: ⁊ dicimus q Sor. non eſt albus ⁊ hoc non eſt verum: ⁊ ſicut dicimus q diameter eſt equalis coſte ⁊ ē falſum. ⁊ etiam quedam entia ſunt potentia ⁊ quedam actu: quedam eni ſunt entia per viſuz q̄ videntur: ⁊ quedam quia habēt virtutes que videntur: ⁊ ſimiliter ē in ſciētia: in eis enim ē qui habēt virtutem vt vtantur ſciētia: ⁊ in eis ē qō habet viſum: ⁊ dicitur quieſcens illud in quo ē quies: ⁊ illud quod habet potentiā vt quieſcat etiam ⁊ ſimiliter in ſubſtantia etiam. dicimus eni q lapide ē idolū Mercurij ⁊ ſemilinee.

14 Quum declarauit modos entis quod ē ſm accidens: incepit declarare ſm quot modos dicit ens cēntialiter: ⁊ dixit: ⁊ dicūtur entia ⁊c. i. ⁊ intēdit per figuras genera predicamentorum: ſ. dictiones ſignificātes genera p̄dicamētorū D. o. ſunt enim ſm numerū ⁊c. i. dicitur eni ens ſm numerū ſz quē dñr p̄dicamēta. D. o. q̄dā eni ⁊c. i. ⁊ h nomē ens dī de oīb⁹ de q̄b⁹ dicunt p̄dicamēta: q̄a qō ſignificat hoc nomen ens idē videtur cū eo qō ſignificat dictiones p̄dicamentorū. D. numerauit p̄dicamenta: ⁊ dixit: quedā igit ſignificant quid ⁊c. i. ⁊ tacuit p̄dicamentum ſitus ⁊ habitus ꝓpter abreuiationē ſermonis: aut quia latent. D. o. ⁊ ſignificatio vniuſcuiuſlibet iſtorū ⁊c. i. ⁊ ſignificatio vniuſcuiuſlibet nominū nouem accidentiū cū ſua ſignificatiōe ſuper illud accidens ē ſignificatio ſuper vnū p̄dicamentū ſ. p̄dicamentū ſubſtātie: nō eni ē differētia inē dicere in p̄dicamento q̄litatis q homo ē ſanus ⁊ q homo ē in ſanitate: ⁊ intēdebat per hoc notificare q nomē denominatiuū

non

UVA. BHSC. IyR_012

non significat in ꝓpositione cuius subiectum ē substantia ⁊ cuius ꝑdicamentū ē denominatiuū. U.g. Soz. est albus substantiā ⁊ accidens aut substātiam in qua fit accidens: sicut existimauit Auicenna: qui quum vidit ꝙ hec dictio alb⁹ significat aliquid ī quo ē albedo ꝙ ꝓmo significat subiectum ⁊ scōo accidēs: sed ē econuerso: ꝓmo significat accidens scōo subiectum. accidēs enī inatum ē existere ī subiecto: ⁊ si eēt sicut dicit. s. ꝙ alb⁹ ꝓmo significat corꝑ⁹: tunc idem esset dicere: Soz. ē albus: ⁊ dicere corpus albū ⁊ corpus album ⁊ sic in ītinitum: quoniā quz dicimus hoc vocabulū album collocabitur in eo corꝑ⁹: ⁊ quz dixit ꝙ hoc nomen ens dicit de decē ꝑdicamentis: dixit: ⁊ etiā significat ēntiam ⁊c̄. i. ⁊ hoc nomē ens etiam significat illud qō significat dicere aliquid esse verum: qū enim dicim⁹ aliq̄d esse demonstramus ipsum esse verum: ⁊ quādo dicimus aliquid non esse demonstramus ipsum nō esse. s. ipsum eē falsum. D.o. ⁊ similiter ē in affirmatiua ⁊ negatiua ⁊c̄. ⁊ ītendit per ens illud quod sonat verum aut simpliciter: aut composite. s. in quesito singulari ⁊ composito: in ꝓpositione autem cōposita: sicut dicimus ꝙ Soz. est musicus: aut Soz. non ē musicus: in qōne aūt simplici sicut dicimus: vtrum Soz. sit aut non sit: ⁊ vniuersaliter hoc nomē ens non significat nisi verum. D.o. sicut dicimus ꝙ Soz. ⁊c̄. i. ⁊ similiter in affirmatiua qū demonstrabim⁹ esse ꝑ affirmationem in qua ē hec copulatio: etiā demonstrabim⁹ eē ipsum verū. U.g. Soz. est musicus: ⁊ qum demōstrabim⁹ ipsum eē per negationez: demōstrabimus ipsū nō esse verum. U.g. Soz. non ē albus: hoc enī demōstrat ꝙ dicere ipsum esse albū nō est verū: ⁊ hoc intendebat qū dixit: ⁊ dicere ꝙ Soz. ē alb⁹ ⁊ hoc non ē verū. ī. ⁊ dicere ꝙ Soz. non ē albus demonstrat ꝙ dicere ipse ē albus nō verum sed debes scire vniuersaliť ꝙ hoc nomen ens quod significat essentiam rei ē aliud ab ente quod significat verum: ⁊ ideo expositores diuersantur in quesito simplici. s. dicere vtrum aliquid ē in scōo thopicorum: vel vtrum colloceť in questionib⁹ accidentis aut generis. qui enī intelligit de ente illud quod ē cōmune decem ꝑdicamētis: dixit: quod collocatur in questionib⁹ generis. ⁊ qui intellexit de ente illud quod intelligitur de vero: dixit: ꝙ collocati' questionibus accidentis. D.o. ⁊ sicut dixit ꝙ diameter ē eq̄lis ⁊c̄. ⁊ hoc ē aliud exemplū quo vtitur in hac intentiōe. ī. ꝙ dicere ꝙ diameter ē assimeter coste: ⁊ hoc vez: significat ꝙ diameter est simeter coste ē falsum: ⁊ intēdebat distinguere inter hoc nomen ens de ente quod ē extra animā ⁊ de ente quod ē potentia. quedam enī dicunť visa quando videntur actu: ⁊ quedaz videnť visa quia possunt videri in actu. ⁊ similiter sciens quandoqz dicit sciens qñqz vtetur sciētia ⁊ talis ē sciens ī actu: ⁊ dicitur sciens quādo nō vtit scientia. s. sciens ī potentia ꝓpinqua: ⁊ hoc intēdebat quz dixit: ⁊ similiter est de scientia ⁊c̄. i. dicim⁹ enī scientē illuz qui habet potentiā qua vtitur scientia lz non vtatur: ⁊ dicimus scientem illuz qui vtitur scientia quādo vtitur illa D.o. ⁊ dicitur quiescēs ⁊c̄. ī. ⁊ similiter quiescēs ī potentia illud quod nō quiescit sed habet potentiā vt quiescat. D.o. ⁊ similiť inueniť actus ⁊ potentia in substātia ⁊ ī forma dicimus enī ꝙ in lapide est forma idolum Mercurij ⁊ semilinee: ⁊ hec fuit diminutio: ⁊ intēdit ꝙ similiť inuenitur actus ⁊ potentia in substātia ⁊ in forma. dicimus enī ꝙ in lapide e forma Mercurij ⁊ in potētia ⁊ actu: potētia autē que habet naturā recipiendi formā Mercurij: actu vero qui recipit illam.

Substantia dicit ⁊ simplicia corꝑa: vt terra ⁊ ignis ⁊ aqua ⁊ quecunqz talia: ⁊ vniuersaliť corꝑa ex his consistentia: ⁊ animalia ⁊ demonia ⁊ partes hominū horū. hec aūt dicuntur oia substantia quia nō de subiecto dicūtur lz de his alia. alia vero modo qōcunqz fuerit causa existē di inexistens. in talibus quecūqz non dicunť de subiecto: vt anima aialis: amplius quecūqz particule existentes sūt in talibus terminātes ⁊ hoc aliquid significantes: quibus destructis destruiť totum: vt superficie corꝑus: vt quidam dicunt ⁊ supficies linea: ⁊ totaliter numerus videtur esse quibusdam talis: nā destructo nihil esse ⁊ terminare omnia. Amplius quodquideratesse cuius ratio est diffinitō: ⁊ hec substātia dicitur vniuscuiusqz. accidit itaqz ſm duos modos substantiaz dici subiectum vltimū quod non adhuc de alio dicitur: ⁊ quodcunqz hoc aliquid ens ⁊ separabile fuerit tale vero vniuscuiusqz forma ⁊ spēs.

Dicuntur substantia corꝑora simplicia sic vt terra ⁊ ignis ⁊ similia: ⁊ vniuersaliť omnia corꝑora ⁊ quod ex eis cōstituitur ex animalibus ⁊ idolis ⁊ membris istorum. omnia enī ista dicuntur substantie quia non dicuntur de subiecto sed alia dicuntur de eis. ⁊ etiaz dicit substantia alio modo illud quod ē causa ēntie rerū que dicuntur de subiecto sicut aia aialium: ⁊ etiam dicunť substantia omnia mēbra animaliū: ⁊ habētia terminos: ⁊ significantia aliquid ⁊ per quoꝝ priuationem priuatur totū: sicut corꝑus superficiei: ⁊ sicut quidam dicūt superficies linee ⁊ omnes numeri: quidā enim existimāt ꝙ istis priuatis nihil erit. ⁊ etiam dicitur substantia illud quod significat quid in omnib⁹ rebus ⁊ diffinitionē earuz: ⁊ hoc est substantia circulum rei accidit igitur vt substantia dicatur duobus modis quorum vn⁹ est vltimum subiectuz quod nō dicit de alio. alt⁹ aūt quod significat hoc demonstratū ⁊ est distinctum a rebus sicut forma cuiuslibet rei ⁊ eius exemplar.

15 Qum determinauit quot modis dicit ens ⁊ vnū eoꝝ de quibus dicitur substantia: ⁊ substātia dicit multis modis: incepit etiā diuidere illos modos: ⁊ dixit: ⁊ dicit substantia ⁊c̄. ī. ⁊ substantia dicitur de oibus corꝑoreib⁹ simplicibus ⁊ de cōpositis ex his: vt minere ⁊ plante ⁊ aialia ⁊ de membris istorū. ⁊ qum declarauit hoc per exemplum: incepit declarare illud per diffinitionē: ⁊ dixit: omnia enī ista ⁊c̄. ⁊ intendit neqz in subiecto: ⁊ ista ē diffinitio indiuidui substātie ⁊. q.d. substatia dicit primo de illo quod nō dicitur de aliquo neqz ē in aliquo ⁊ alia dicuntur de eo: ⁊ hoc dicit indiuiduū substantie: ⁊ hoc appellat in predicamentis prima substantia: ⁊ forte intēdit per hoc quod dixit. de. aliquā intētōnē in ea: ⁊ ſm hoc iste sermo continet primas substātias ⁊ scōas. D.o. ⁊ dicitur etiā ⁊c̄. ī. ⁊ dicit substātia de illo per quod indiuiduū substantie fit substātia. s. de forma per quā fit substātia: sic anima ī aiato: ⁊ dedit exemplū de anima que ē forma in substātia ī actu cōtra de formis simpliciū. D.o. ⁊ etiam dicit substātia de illo quod ē subiectum aie. U.g. de corꝑore aialium: ⁊ hec ē substantia modo materie. D.o. ⁊ habētia diffinitiones ⁊c̄. ī. ⁊ dicitur hoc nomē substantia de diffinitione ⁊ in rebus habentib⁹ diffinitiones. D.o. ⁊ ꝑ quoruz priuationē ⁊c̄. ī. ⁊ dicitur substantia de rebus que sunt priores ſz diffinitiones rebus sensibilib⁹ de quibus quidā opinātur illas esse substantias rerū sensibiliū: quoniā quādo intellectus abstulerit eas auferētur cū eis res sensibiles: sicut ē dispositō de corꝑe simplici cū corꝑe sēsibili ⁊ de supficie cū corꝑe: ⁊ q⁹Ari. nō opinat ꝫ dixit: q̄dā. n. existimāt ⁊c̄. ī. ⁊ q̄dā appellāt istas sbas q⁹ existimāt ꝙ illō ꝑ cui⁹ ꝑuatōnē ſz itellectū ꝑuat aliq̄d oz eē substātia illius: ⁊ ideo appellauerunt istas substantias vnum. quidam enim fingunt numeruz

UVA. BHSC. IyR_012

eſſe ſubſtantiam entium. D.o.ꝛ etiam dicitur illud ſubſtantia qō ſignificat quid ꝛē.i.ꝛ dicitur ſubſtantia de illo quod datur ad interrogationē factā per quid in vnaquaqꝫ rerum: ꝛ hec ē eſt ſubſtātia cuiuſlibet rei. D.o. accidit igitur vt ſubſtantia ꝛē.

Eadem vero dicūtur hec quidē ſm accidēs vt albū ꝛ muſicū idem: quia eidē accidunt: ꝛ homo ꝛ muſicum quia alterū alteri accidit: ꝛ muſicuꝫ aūt homo quia muſicū homini accidit: vtriqꝫ autē hoc ꝛ hoꝝ vtrūqꝫ illi: eteni homini muſico ꝛ homo ꝛ muſicū idē dicit ꝛ his illud: quapꝛopt ꝛ omnia hec vniuerſaliť nō dicunť. nō eni ē verū dicere qꝛ ois homo idē ꝛ muſicū: nā vniuerſalia ſm ſe exiſtūt: accidentia vero nō ſm ſe: ſꝫ in ſingularibus ſimplicit dicunť. idē eniꝫ videtur ēe Soꝛ. ꝛ Soꝛ. muſicꝰ: nā Soꝛ. nō i multis: ꝓpt quidē non ois Soꝛ. eſſe muſicus neqꝫ Soꝛ. dicit: quēadmodū omnis homo: ꝛ hec quidez ſic dicūtur eadē: alia vero ſꝫ ſe: quēadmodū ꝛ vnū eteni quoꝝū materie vna aut ſpecie aut numero eadē dicunť: ꝛ quoꝝ ſubſtantia vna: quare palā quia identitas vnitas quedaꝫ eſt: aut pluriū eſſēdi: aut quando vtitur vno: aut pluribꝰ veluti qñ dixerit ipſū ipſi idē: nam vt duobꝰ vtit eodē. Diuerſa vero dicūť q̄rū. aut ſpecies plures: aut mā aut ratio ſubſtantie: ꝛ oppoſite oio eidez dicitur diuerſū. Differētia vero dicūť quecunqꝫ diuerſa ſunt idē aliquid entia: ꝛ nō ſolū numero: ſed ſpecie: aut genere: aut ꝓportione: amplius quoꝝum diuerſū genus ꝛ cōtraria ꝛ quecūqꝫ habēt i ſubſtantia diuerſitatē. Similia dicunť quecūqꝫ idez paſſa ꝛ plura idē paſſa aut diuerſa: ꝛ quoꝝū q̄litas vna: ꝛ ſm quecūqꝫ alterari cōtingit cōtrariorum: hoꝝ q̄ plura habet aut magis ꝓpria huic ē ſimile: oppoſite vero ſimilibꝰ diſſimilia. Oppoſita dicūtur ꝓtraria: ꝓtradictio ꝛ ad aliqd ꝛ priuatio ꝛ habitus: ꝛ ex quibus ꝛ ad que vltima: vt generationes ꝛ corꝛuptiones: ꝛ quecūqꝫ vero non contingūt ſimul adeſſe amboꝝū ſuſceptibili hec opponi dicunť: aut ipſa: aut ex quibꝰ ſūt. naꝫ pallidum ꝛ albū ſimul eidem nō inſūt: ꝓpter qō ex quibꝰ ſunt opponunť his. Cōtraria dicūtur que cunqꝫ non poſſūt ſimul adeē eidez differētiū ſm genus: ꝛ que pluriū differunt coꝝū que ſūt in eodem genere: ꝛ que pluriū differunt eo q̄ in eodē ſuſceptibili: ꝛ que pluriū differunt coꝝū que ſunt ſub eadē poteſtate: ꝛ quoꝝū differētia maxima: aut ſm genuſ: aut ſimplicit: aut ſꝫ ſpeciē. Alia vero cōtraria dicunť: hec quidē i talia habere: alia in talium ſuſceptibilia ēe: alia i actiua: alia in paſſiua eſſe talium: aut agentia: aut patientia: aut abiectiones: aut acceptiones: aut habitꝰ: aut priuationes eſſe talium: qñ aūt ens ꝛ vnū multiplicit dicuntur: ſequi ē neceſſe ꝛ alia quecunqꝫ ſm hec dicunť: quare idē ꝛ diuerſū ꝛ ꝓtrariū vt ſic diuerſum ſm vnāquāqꝫ cathegoriā. Diuerſa vero ſpecie dicūtur quecūqꝫ eiuſdē generis exiſtentia nō ſub inuicē ſunt: ꝛ quecūqꝫ in eodē genere exiſtētia differentiā habēt: ꝛ quecūqꝫ habent cōtrarietatem. Et cōtraria diuerſa ſūt ſpecie ab inuicē: aut aut omnia: aut dicta primū: ꝛ quoꝝūcūqꝫ in ſinali generis ſpecie ratiōes diuerſe: vt homo ꝛ equꝰ indiuidua genere ꝛ rationes coꝝū diuerſe: ꝛ que cunqꝫ in eadē ſubſtantia entia differētiā habent eadē vero ſpecie bis oppoſite dicta.

In arabica tranſlatiōe textus correſpondēs huic ſuperiori nō reperit neqꝫ cōmentum.

Priora ꝛ poſteriora dicunť quedā quidem tanqꝫ exiſtente aliq̄ ꝑmo ꝛ ꝑncipio i vnoquoqꝫ genere quod ꝑpinquius quidē ꝑncipio aliquo determinato: aut ſimpliciter: aut natura: aut ad aliud: aut vbi: aut ab aliquibus: vt hoc quidē ſꝫ locuꝫ in exiſtendo ꝑpinquius: aut natura alicui loco determinato: vt medio: aut vltimo: aut ſicut euenit: quod vero remotius poſterius alia ſm tēpus: hoc quidem eni eo q̄ remotiora nunc: vt in factis: priora nanqꝫ troica mediis: quia remotiora nunc: hoc autem eo q̄ ꝓpinquius nunc: vt in futuris. prius enim neuma phythiō: quia ꝑpinquius nūc ꝛ ipſo nunc: vt in ꝑncipio ꝛ ꝑmo vſis. alia ſm motum: ꝑpinquius eni ꝑmo mouēti eſt ꝑius: vt puer viro. ꝑncipium autē ꝛ hoc qōdam ſimplicit. alia ſm poteſtatē. excedēs eni poteſtate eſt prius ꝛ quod potentius: tale vero ē cuius ſm ꝑuoluntatē ſequi ē neceſſe alterū ꝛ poſterius: in non mouente illo non mouebitur: ꝛ mouente mouebitur. ꝛ eſt ꝑuoluntas ꝑncipiū alia ſꝫ ordinem. hec aūt ſunt quecūqꝫ ad aliqd vnū determinatum diſtant ſm rationē: vt paraſtata triconſtata ꝛ parauite vitis: hic quidē eni qui ſumitur: hec autem que media ꝑncipium: hec quidē igit ꝑora dicūť hoc modo: alio vero modo qō cognitione eſt prius: vt eſt ſimpliciter ꝑius. horū autem aliter ꝛ que ſm rationem ꝛ que ſm ſenſū nam ſm rationem vniuerſalia priora: ſm autem ſenſum ſingularia. ꝛ ſm rationem accidens toto prius: vt muſicum muſico homine. nō eni ē ratō tota ſine parte: equidē non cōtingit muſicū ēe nō exiſtente aliquo muſico. Amplius ꝑora dicunť priorum paſſiones: vt rectitudo leuitate. hec eni linee ſm ſe paſſio eſt: illud vero ſupficiei. hecqdē itaqꝫ ſic dicunť priora ꝛ poſteriora: alia vero ſm ſubſtantiam ꝛ naturam quecūqꝫ cōtingit ēe ſine aliis: ꝛ illa non ſine illis: qua diuiſione vſus eſt Plato. Quoniā autem eſſe multiplicit dicit primū quidē ſubiectum prius. ꝓpter quod ꝛ ſubſtātia prius. deinde aliter que ſm potentiam ꝛ ſm actum. nam alia ſm poteſtatem priora ſunt: alia ſm actum: vt ſm poteſtatem qdem dimidietas toto: ꝛ pars toto: ꝛ materia ſubſtantia: ſm actuꝫ vero poſterius. naꝫ diſſoluta ſm actū erunt: modo itaqꝫ quodā omnia prius ꝛ poſterius dicta ſic dicuntur. quedā eni ſm generationem que ſine aliis eſſe cōtingit: vt totum partibus: hec aūt ſm corꝛuptionē: vt pars toto: ſimiliť aūt ꝛ alia.

Dicunť quedam ante ꝛ poſt tanqꝫ primuꝫ ens ꝛ ꝑncipium i vnoquoqꝫ genere: ꝛ quod eſt ꝑimū alicui ꝑncipio terminato: aut modo ſimplici: aut naturaliter: aut modo relatiōis: aut vbi aut quādo: aut quia ſunt ſicut dicimus: illa que dicuntur ante ſm locum q̄ eſt ꝑimus alicui loco terminato. V.g. loco medio: aut vltio: aut naturaliter: aut caſu. ꝛ remotum dicit poſt: ꝛ etiam dicitur ante ſꝫ tempus: aut in preterito: ꝛ ē illud quod eſt remotius ab inſtāti: ſicut bella troianorum fuerunt ante bella medorum: ꝛ in futuro: ꝛ eſt illud quod eſt ꝓpinquius alio modo: ſicut dicimus q̄ ſicut Clitus ante Hirinum: quia eſt ꝓpinquior ad modo: ꝛ hoc vtitur modo quaſi primo ꝛ principio. ꝛ dicitur ante ſecunduꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

motum illud quod ē ꝓpinquius ad motorem: sicut puer qui est ante virum ſm motum: ⁊ iſta ſunt ꝑncipia aliq̄ modo ſimplici: ⁊ dicit ante ſm potentiā vel virtutē: ſicut domin⁹ añ dñatur. 3. do minuſ eni q3 ē ſuperior i potētia dicit ante: ⁊ etiā illud quod ē forti⁹ dicit ante ⁊ tale illud ē qđ co get alterū ſequi ſuam volūtatem ita q̄ ſi illud qđ eſt ante nō mouet non mouebit illud qđ ē poſt: ⁊ ſi mouebit: mouebit ⁊ voluntas eſt ꝑncipium hic. ⁊ dicunt ante ſm ordinem illa que adunant in ſe ſm relationem ad aliquid vnum: ⁊ diuidun tur ſm diffinitionem: ſicut dicimus q̄ ſtans ē ſe cūdus in ꝓpinquitate ante tertiū: ⁊ neuma qđ di citur. i. barbatica mediuz acutorū eſt ante mediū diſcretorū: in illis enim eſt ꝑncipiuz illud quod ſtat capite: in iſtis eſt neuma quod ē mediuz. iſta igitur dicūtur ante ſm hunc modum. ⁊ dicit añ alio modo illud: quod ante per ſcientiā ē ⁊ dicit etiam ante modo ſimplici: ⁊ etiā dicitur ante ſm diffinitionem ⁊ ſenſū. ſm autem diffinitionē illud quod ē ante modo vniuerſali: ſm vero ſenſū res particulares ⁊ diffinitionem vniuerſalit etiā acci dens ante totū ſicut muſicus ante hominē muſi cum. totū eni nō erit penitus ſine parte: ⁊ cū hoc impoſſibile ē vt muſicus ſit ſi nō fuerit aliqs mu ſicus particularis. ⁊ etiam dicunt ante paſſiua: ſi cut res que ſūt ante ſicut rectitudo ⁊ leuitas: vnū enim iſtorz eſt paſſiuum linee per ſe: ⁊ aliud ſup ficiei. quedā enim dicuntur ante ⁊ poſt ſm hos modos: ⁊ quedam dicunt vniuerſaliter ⁊ ſubſtā tialiter: ⁊ ſunt illa que poſſibile ē vt ſint ⁊ nō alia illa autē nō erūt neqz iſta: ⁊ iſta diuiſione vtebat Plato. ens igitur dicit multis modis. dicit eniz primo ſm ſubiectum quod eſt ante ⁊ per qđ ſub ſtantia erit ante. ⁊ dicitur etiā alio modo que ſūt in potentia ⁊ in actu ſicut dicimus: potentia aūt ſicut medietas eſt de toto: ⁊ pars de toto: ⁊ mate ria de ſubſtantia actu: vt ſicut illud quod ē poſt erit enim poſtq̄z diſſoluitur quoquo modo: igit omnia que dicutur ante ⁊ poſt ſm hos modos dicuntur: ⁊ quedam ſunt poſſibilia vt ſint ⁊ non alia: ſicut ⁊ partes: ⁊ quedam ſunt poſſibilia vt corrumpantur ⁊ nō alia: ſicut diffinitio totius ⁊ alia ſimiliter.

16 Et vnum eorz de quibus dicit añ ⁊ poſt ē illud quod ē ꝑncipiū primū in vnoquoq3 generū. U. g. ꝑncipiū in ge nere ſubſtantie ⁊ in alijs generibus: ⁊ vniuerſaliť dicit añ de oi principio terminato: ⁊ de omni quod ē ꝓpinquius alicui. ſ. principio terminato. D. d. aut modo ſimplici ꝛc. i. ⁊ primū ꝑncipiū de quo dicit ⁊ de cuius ꝓpinquo ante: aut ē primū ſimpliciť: aut naturaliter: aut ſm relationem: aut ſm locū: aut ſm temp⁹: aut ſm ſuū eſſe. D. dedit exē plum de illo quod ē prius ſm tps: ⁊ dixit: ⁊ dicit añ ſm tē pus ꝛc. i. ⁊ illud qđ eſt prius in tpe preterito ē illud qđ ma gis diſtat a ꝑſenti: ſicut dicit q̄ bellū troianū fuit añ bel lum medorū. D. d. ⁊ in futuro eſt illud qđ ē ꝑſenti ꝓpin quū ꝛc. i. ⁊ prius in tpe futuro ē ecōtra priori in tpe preterito. prius eni in tpe futuro ē ꝓpinquius ꝑſenti: ſicut dicit ꝑſenti in ꝓterito: aut ē remotius a ꝑſenti: ſicut Agamen non a Ceſare. D. d. ⁊ ꝑſēti vtitur hic tā q̄ ꝑmo ⁊ poſterio re principio. i. in priori ⁊ poſteriori: nō. n. ē principiū natu raliter ſed poſitione. D. d. ⁊ dicit ante ſm motū ꝛc. i. ⁊ in tendit per primū motorē primā generationem bois: puer eni ē ꝓpinquior prime generationi viro. D. d. ⁊ iſta prin cipia ſunt modo ſimplici ꝛc. i. ⁊ iſta initia in quorū reſpe ctu dicit poſt ⁊ ante ſunt initia ſimpliciť nō ſm relationē ſed alio modo. D. d. ⁊ dicit ante ꝛc. i. ⁊ dicim⁹ q̄ dñs ē añ dñatum: quia dñs ē in digniori ordine. ⁊ vniuerſaliť dicit ante illud qđ eſt fortius ⁊ dignius: ⁊ ē illud quod cogit il lud qđ eſt poſt: vt voluntas eius cōſequat volūtatē ſuam adeo q̄ ſi illud qđ ē prius non moueat: nō mouebit illud qđ ē poſt: ⁊ initiū ſz q̄ dicit hic ante ⁊ poſt ē volūtas: qm ſ. volūtas debiliorꝫ ꝓſequitur voluntatē fortiorꝫ. ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ voluntas ē initiū. D. d. ⁊ dicitur aut ſm ordinē ꝛc. i. q̄ illa que exiſtunt inſimul nō poſſunt imaginari prioza ⁊ poſterioza niſi reſpectu alicuius poſiti in eis tanq̄ vnū ⁊ principiū. ſ. cōſiderādo ſuū ordinem de illo ⁊ ſuum ordinē ad inuicē. dicimus eni in acie hominuz q̄ ſcōs ē ante tertiū in reſpectu primi qui ē i capite: ⁊ ſimi liter dicimus q̄ tale neuma ē ante tale in reſpectu alcuius primi in eis neumatib⁹. D. d. ⁊ dicit ſm diffinitionē. i. ⁊ di uerſant ſm diffinitiones ⁊ noia in reſpectu illius vnius: il lud enim qđ conſequit illud vnū dicit 2⁹ ⁊ quod ꝓſequit 2⁹ dicit tertiū: ⁊ indifferēter: ſiue differant in nominib⁹ ⁊ diffinitionib⁹ habitis ſm q̄ ſunt ⁊ cōueniūt: nō eni ha bent ante ⁊ poſt niſi ſm ordinē: ordo añ nō ſit niſi reſpe ctu alicuius primi poſiti aut intellecti. D. d. ⁊ dicit añ alio modo: ⁊ dixit hoc: quia illud qđ ē notius apud nos. ſ. ꝑus in cognitione non ē prius in rē: ⁊ ideo iſte modus ē alius a priorib⁹ modis. D. d. ⁊ etiam dicit ante ſm diffinitionez ⁊ ſenſū ꝛc. i. ⁊ illa que dicūt ante ſm cōprehenſionē diuer ſantur ab intellectu ⁊ ſenſu: in ītellectu. n. notius ē vniuer ſale q̄ particulare: in ſenſu aūt econuerſo. D. d. ⁊ ſm diffi nitionē accidens etiā ꝛc. i. ⁊ accidens etiā prius ē in diffini tione rerū cōpoſitaꝝ ex ſubſtātia ⁊ accidēte. diffinitio eni cōpoſiti ex iſtis cōſtituit ex iſtis duab⁹ partib⁹. ſ. ſubſtātia ⁊ accidente ⁊ partes cuiuſlibet ſūt priores illo quia ſumū tur in ipſa diffinitione. U. g. q̄ homo ⁊ muſicus ſūt ꝑores diffinitione bois muſici: ⁊ cum hoc homo ē prior muſico muſicus eni non erit niſi homo fuerit. D. d. ⁊ etiā dicunt ante paſſiua ꝛc. i. ⁊ dicit q̄ paſſiua paſſionib⁹ ꝓprijs ſunt ante paſſiones ⁊ accidentia: ſicut dicit q̄ ſuperficies ē ante hanc paſſionē ꝓpriam que dicit leuitas: ⁊ q̄ linea ē añ re ctitudinē que ē ꝓpria paſſio linee. D. d. quedā igit dicūt añ ⁊ p⁹ ꝛc. i. ſpecierū igit ꝑoris ⁊ poſteriorꝫ qđā ſūt iſta q̄ determinauim⁹: ⁊ quedā dicunt prioza naturaliť ⁊ ſūt illa que qū fuerint nō ſequit vt poſterioza ſint: ⁊ ſi poſterioza fuerint illa erunt: ⁊ hoc intēdebat qū dixit: ⁊ ſunt illa que poſſibile ē vt ſint ⁊ non alia. D. d. ⁊ iſta diuiſione vtebat Plato: ⁊ innuit q̄ hec diuiſio qua ipſe vſus fuit in priori ⁊ poſteriori ē quā dixit in fine ꝑdicamentorz. ſ. quiqz gene ra famoſa: ⁊ non ē dubium ex hac diuiſione. hec dicta di minuūt hic primū in dignitate ſicut diminuit ex illa diuiſi one prius in cognitione. D. d. ⁊ qum ens igit dicit multis modis ꝛc. i. ⁊ qum hoc nomē ens dicit de decē ꝑdicamen tis: ens quod ē ſubiectū alioz noue entiū ē ante oia entia ⁊ ens ex quo fit ſubſtātia ē etiā ante ſubſtantiā: ⁊ ſimiliter ens i potētia ē prius ente i actu. D. dedit exēplū de vtroq3 ente: ⁊ dixit: potētia aūt ꝛc. i. potentia aūt ē ſicut dimidiū quod ē duplum i potentia: ⁊ ſimiliť pars que ē totū i potē tia: ⁊ ſimiliť materia que ē ſubſtātia i potētia: actus vero qum refertur huic videbit poſterius: ⁊ hoc ꝓtingit qñ in tellectus diſſoluerit cōpoſitū in materiā ⁊ formā ⁊ ſciuerit ipſum cōponi ex his duobus. D. d. omnia igit que di cunt ante ⁊ poſt ꝛc. i. ⁊ iſti modi quos numerauim⁹ deter mināt omnes modos prioris ⁊ poſteriorꝫ. D. d. ⁊ quedā poſſibile ē vt ſint ⁊ non alia ꝛc. i. ⁊ priorū quedā poſſibile ē vt ſint ⁊ nō ſint poſterioza: ⁊ q̄dā poſſibile ē vt corrūpā tur ⁊ non corrūpant poſterioza: ⁊ iſte ſunt cauſe ad quas cōſequūt cauſata: ⁊ videtur tacere conſequētia ꝓpī manī feſtationē eorz: ⁊ intendit per totū ⁊ ptes genus ⁊ ſpecies: ⁊ per partē ⁊ totū ſpeciem ⁊ genus.

UVA. BHSC. IyR_012

Potestas dicit hoc quidem ꝓncipium motus:aut mutationis:aut in altero: aut inquãtum alterum:vt edificatiua potestas ē que nō existit i edificato:sz ars medicinalis potestas ens existit vtiqz in sanato:sed non inquãtū sanatū est: ergo totaliter ꝓncipium mutationis aut motus dicit potestas .in altero autē inquãtū alterū:hec autē ab altero inquãtū alterum:ꝑm quā enīz patiens patitur aliquid qñqz quidē:si quodcūqz pati sit possibile dicimus eē antopaten:qñqz aūt nō ꝑm omnē passionē:sed si ad melius:adhuc aūt vt bene hoc efficiatur:aut ꝑm voluntatē:qñqz eni solū vtiqz ambulantes:aut loquētes non bñ aūt: aut non vt vellent:nō dicim⁹ posse loqui aut ābulare:similiter aūt z ī pati.Amplius quicūqz habitus sz quos impossibilia:nō aūt ímutabilia : aut nō facile in peius mobilia potestates dicunt. frā gunt aūt z cōterunt z curuant z oio cozrūpunt non per posse sed per nō posse z deficere in aliq̄ ipossibilia vo taliū aūt vix: aut z modicū patiūt ꝓpter potētiā z posse aliqualit se habere. Dicta vero potestate totiens z potens:vno quidē mō dicere q̄ habet motus ꝓncipium aut mutatiōis eteni sistitiuū potens aliquid in altero aut inquā tum alterum:vno vero siquid ab ipso aliud potestatē bz talem:vno autem si habet ꝑmutari in quolibet potestatē siue in peius siue in meli⁹. etenim cozruptibile videtur esse possibile cozrūpi: aut vtiqz non cozrūpi si erat impossibile.nūc aūt dispositionē quādā habet z causā z ꝓncipiuz talis passionis.aliquādo quidē igit per habere aliquid videtur aliquando per ꝑuari tale esse.si aūt ꝑuatio est habitus aliquo modo:oia in habendo vtiqz erūt aliquid:equiuoce vero dicim⁹ ens quare in habēdo habitū quēdā z ꝓncipiū ē possibile z habendo huiusmōi ꝑuationē si cōtingit habere ꝑuationē:vno vero in non habēdo ipsi⁹ potestatē aut ꝓncipiuz: in alio inquantū ē aliud cozruptiuū. Amplius aūt hec oia aut in solis accidere fieri:aut non fieri:aut in bene:naz in inanimatis inest talis potestas:vt in organis.alia eni dicunt posse sonare lyram: alia vero non si nō ē bene sonans. Impotētia autē est ꝑuatio potētie z talis ꝓncipij sublatio quedā qualis dicta ē:aut oio:aut in apto nato habere:aut quādo aptum natū est iam habere.non eni dicūt similit ipossibile generare puerū z virum z eunuchū: ampli⁹ autē ſz vtrāqz potentiā est impotentia opposita ei que solū motiue z ei que bene motiue:z ipossibilia vero hec quidē ꝑm ipotentiā hanc dicūtur alia alio mō puta possibile z impossibile. ipossibile quidē cuius cōtrariū ex necessitate verum: vt diametrum cōmensurabilē eē est ipossibile:qz falsum q̄ tale cuius cōtrariū non solū verū: sed z necesse nō cōmensurabile eē:ergo cōmensurabile non solū falsū sed ex necessitate falsū:ꝯtrariū vero huic possibile qñ nō necesse fuerit cōtrariū falsū esse:vt sedere hominē possibile ē:nō eni ex necessitate non sedere est falsū:ergo quidē possibile vno modo sicut dictū est q̄ nō ex necessitate falsum significat:alio vero verum eē:alio contingens verū iam aūt ꝑm metaphoram:aut que in geometria dicitur potentia.hec quidē igit possibilia nō ꝑm potētiam:que vero ꝑm potentiā oia dicunt ad ꝓmā vnā:hoc aūt ē ꝓncipiū mutationis in alio inquātū aliud alia nanqz dicūtur possibilia:hoc qdē eoz in habēdo ad aliquid aliud talem potentiā:illa vero in nō habēdo sic:alia in sic habendo:similit aūt z ipossibilia: quare ꝓpa diffinitio ꝓme potētie vtiqz erit ꝓncipiū permutatiuū in alio inquātū aliud.

Potentia dicitur multis modis.dicit enim potentia ꝓncipiuz motus aut trāsmutationis in alio ꝑm q̄ est aliud: sicut ars edificādi que ē potentia z non ē in eo qđ edificat:sed ars medicine est potētia z est in eo qui sanat:sed non ꝑm q̄ sanatur.ꝓncipiuz igit vniuersale trāsmutationis z motus dicit potētia in alio ꝑm q̄ ē aliud. z dicit potentia illud per qđ possibile ē vt aliquid moueatur ab alio ꝑm q̄ est aliud:z etiā illud per qđ patitur aliqd in quo facta est aliqua actio ab eo quod agit in ipso:z habz potentiā patiendi eius quod ē bonū z cōuenientiā ad recipiēdū.z etiaz dicitur potentia per qđ aliquid fit melius z actō fit ꝑm q̄ oportet:sicut dicūtur potētes homines qui possunt in bonitate sermōis:z illi qui sermocinātur nō ꝑm q̄ oportet nō dicūtur esse potentes:z similiter ē in passione etiā.z etiā dicitur potentia in oibus entib⁹ quib⁹ res nō patiūtur oio non transmutantur:aut qbus motus reruz non erūt ad ꝓiora.omne enī quod frāgitur z destruitur aut cozrumpitur aliqua cozruptione accidit ei hoc:non qa habet potētiā:sed qz nō habz potentiā:aut quia diminuitur ab eo aliqua potētia.z dicuntur nō tangibilia ista in quibus difficilis ē tactus:aut quoz tactus est equalis ꝓpt potentiā existentē in eis:z qui a sunt potētia aliquo modo.z qum potētia dicitur his modis: potēs etiam dicitur vno modo illud qđ habet ꝓncipium:motus aūt trāsmutationis in alio ꝑm q̄ ē aliud.z alio modo dicitur potēs illud quod bz potentiā talem que alicui⁹ est qđ est aliud:z etiaz illud quod bz potentiā qua transmutatur in aliquid aut in peius aut in melius.qđ enim cozrūpitur existimat esse potēs ad cozrūpi: z nisi h eēt nō cozrūperetur.ſ.nisi haberet hanc potētiā: sed tm̄ habz aliquam dispositionē z causā z ꝓncipiū vt recipiat talem passionē:z forte existimat esse ꝑm hanc dispōnem quia bz aliquid aut qz forte habz ꝑuationē illius.z qum nō esse igitur ē esse aliquo modo:omnia igit habētia aliqd ex quo dicitur modo equocationis z per quod dicunt potentia:ergo nō dicit aliquid habere hāc ꝑuationē nisi in tempore in quo possibile ē vt sit illa ꝑuatio.z qum nō habuerit potētiā illius: tūc dicet habere aliquid ꝓncipiū cozrumpēs aliud:z etiā in oibus istis accidit:aut sola generatio : aut nō generatio:aut bonitas generationis.ista enīz potentia ē in reb⁹ inanimatis.ſ.in instrumētis.dicimus eni q̄ quedā instrumēta. V.g.illud quod latina loquitur:z quedā nō loquūtur qum non fuerint boni soni:quia nō potētia est ꝑuatio potētie z initiuz qđ est simile eius quod dictū fuit:aut modo vniuersali:aut illud quod habz naturam recipiendi generationē z in tpe in quo bz naturā recipiendi.nō eni sunt similes sermones dicētes q̄ impotētia est puez generare z castratuz:z etiā vtraqz potētiarum habz ipotentiam oppositam in situ illi que mouet tm̄ z illa per que fit motus melior:z ꝑm istam ipotentiā dicunt res nō habere potentiā:z alio modo dicit res potens z non potēs.dicitur eni impotens illud cuius cōtrariū

UVA. BHSC. IyR_012

est verum necessarium. Ut.g. q̄ diametrū esse simetrū coste non habet potentiā quia hoc est falsum: suū autem contrariū non solūmodo est verum sed necessariū:ergo simetrū non tm̄ est falsū sed falsum necessariū: ⁊ contrariū huic est potēs ⁊ non est necessariū sed contrarium huic est falsum:qm̄ si hominē sedere est potentia non est necessariū tm̄: ergo non sedere est falsum. potentia igitur alio modo falsum significat qȝ non est necessarium: ⁊ alio modo significat esse verum: ⁊ alio modo illud est possibile ut sit verum: ⁊ modus transumptionis in geometria. potentia ista igitur dicuntur posse non impotentes: que autē dicuntur in potentia omnia dicuntur in respectu primi vniꝰ.s.principij transmutationis in alterꝫ sm̄ q̄ est alteruz. altera enim dicuntur potentes quia quedā habent talem potentiam ⁊ quedam non:⁊ quedaz habent istā potentiā sm̄ q̄ oportet:⁊ similiter ista que non habent potentiaz.erit igitur diffinitio que est prime potentie est principiū transmutationis in alterum sm̄ q̄ est alterū.

17 Deinde.d.⁊ etiā per quod patitur ꝛc̄.i.⁊ etiā dicit potentia de principio per qȝ patitur aliquid ab agente aliq̄ actionē in eo passione meliozi ⁊ conuenientiozi ad recipiendū illam actionē: ⁊.d.hoc quia patiētia ab alijs quedā patiunt ad melius:⁊ hec dicunt habere potētiā: ⁊ quedā ad peius: ⁊ hec non dicunt habere potentiaz. D.d.⁊ etiā dr̄ potentia ꝛc̄.i.⁊ dr̄ potentia de forma ⁊ habitu p quas aliquis agit bona actiōe:sicut dicit q̄ illi qui bene sermocinant habent potentiā in bono sermone.bonitas enī inuenit in potentijs actiuis ⁊ passiuis:⁊ dicūtur habere potentiā alio modo a duobus modis narratis:hoc enim est quasi genus eoꝝ. sunt igitur quatuor modi sm̄ quos dr̄ hoc nomen potentia. D.dedit modum quintum:⁊ dixit: ⁊ etiam dicit potentia in omnibus entibus ꝛc̄.i. ⁊ dicitur potentia de formis ⁊ habitibus quibus res non recipiūt passionē ⁊ transmutationē: ⁊ vniuersaliter non facile mouent ad peius.s.ad corruptionē ⁊ diminutionē. omnia.n. que franguntˉ ⁊ vniuersaliter que facile transmutantˉ ab extrinsecis accidit eis hoc: non quia habent potentiā sed quia diminuitur ab eis potentia aliqua: ⁊ ista potentia ē genus qualitatis que dicit naturalis potentia vel impotētia.D.d. ⁊ dicuntur non tangibilia ꝛc̄.i. ⁊ ista in quibus existit potentia:⁊ qum dicunt non tangibilia.i.non potētia apud contactum: qm̄ difficile patiuntur ab eis immo alia a quibus tanguntur magis patiuntur propter potentiam in istis.D.d. ⁊ quia sunt alio modo.i. ⁊ hoc nomen potentia dicitur de istis que existunt in eis principiū potens.i.expellens ab eis.Deinde.d. quz igit̄ potentia dicat de istis ꝛc̄.i.⁊ qum declaratū est q̄ potentia dicit̄ sm̄ istos modos ergo subiectū potentie dicit̄ sm̄ istos modos.dicit̄ enim primo modo illud quod habet principiū transmutatōnis in alio sm̄ q̄ est aliud.Deinde.d. ⁊ alio modo dr̄ potens ꝛc̄.i. ⁊ dicit̄ potens alio modo illud quod habet potentiam qua patiat̄ ab alio.D.d.⁊ etiā illud quod habet potentiā ut transmutet̄ ꝛc̄.i.⁊ etiā dicitur potentia illud in quo existit principiū quo possibile est ut transmutet̄ ab alio in aliud:⁊ illud aliud aut erit peius aut melⁱ⁹. Deinde.d.quod enīz corrumpitur ꝛc̄.i. ⁊ dicitur in eo qȝ transmutat̄ ad peius q̄ habet potentiā: qm̄ si illud quod transmutat̄ ad corruptionem non haberet potentiā non transmutaret̄.Ut.g.q̄ si illud quod corrumpit̄ non haberet potentiā in corruptione:impossibile esset ut corrumperet̄. ⁊ qum ita sit ista habent dispositiones in se ⁊ causas ⁊ principiū quibus recipiunt transmutationē.D.d.⁊ forte existimat ꝛc̄.i. ⁊ illud quod dicit̄ potens dicit̄:quia existimatur habere aliquā dispositionē qua sit potens in illud ⁊ illud quod dr̄ non habere potentiā dicit̄:quia existimat carere dispositione qua sit potens.D.d. ⁊ qum non esse ē esse ꝛc̄.i. ⁊ qum priuatio qua dicit̄ aliquid non habere potentiā dicit̄ multis modis sm̄ equiuocationē: quia priuatio est aliquis habitus:manifestuz est q̄ impotentia dr̄ multis modis sm̄ equiuocationē:⁊ similiter potētia que opponit̄ ei.Deinde.d.non enim dicit̄ q̄ aliquid habet priuationē nisi ꝛc̄.i. ⁊ qum dicimus aliquid nō habere potentiā in hoc.s.aliquid carere dispositione qua sit potens hoc dicimus in tempore in quo habet illam priuationez. Ut.g.q̄ homo non dicit̄ non habere potentiā ad ambulandum nisi in tempore in quo caret potentia qua possit ambulare.Deinde.d.⁊ qum non habuerit potentiā illiuꝰ qm̄ in tempore in quo in aliquo existit priuatio potentie in illo existit aliud principiū quod corrumpit illam potentiā ⁊ quod facit priuationē.D.d. ⁊ etiam omnia ista accidunt.i.⁊ cōmune est istis omnibus q̄ propter omnia ista salz potentias ⁊ priuationes.accidit autem generatio aut non generatio:aut bonitas generationis. ⁊ quia per hoc quod dixit:non generatoi: intendebat priuationē ⁊ maliciam generationis:incepit declarare hoc ⁊ dixit:ista enī potentia est in rebus ꝛc̄.i. ⁊ dicimus non generationē intelligendo maliciam:quia manifestuz est in idiomate greco q̄ malicia actionis demonstrat per priuationē actionis ⁊ hoc manifestū est non tm̄ in potentijs animatis sed etiā in inanimatis.instrumenta enī quoꝝ soni sequunt̄ modulationes hominū quedā dicunt̄ loqui ⁊ quedam non intelligendo non bene sonare.D.d. qm̄ impotentia est priuatio potentie.i.qm̄ malicia prouenit ex impotētia:⁊ impotentia est priuatio potentie.Deinde.d. ⁊ initiū quod ē simile dicto ꝛc̄.i. ⁊ initiū quod est simile p̄dicto.s. de quo dicit̄ potentia ⁊ impotentia:aut demonstrabit intentionē cōmunē omnibus modis potentiarū aut non potentiarū aut solūmodo demonstrat per hanc potentiā illud quod habet potentiam naturaliter ⁊ in tempore in quo habet potentiā: ⁊ per non potentiā demōstrat illud quod caret potentia in tempore in quo caret potentia: aut de oībus de quibus dicit̄ non habere potentiā: hoc enī multipliciter narrat. dicere enī puerū non habere potentiā generandi ⁊ virum perfectum castratū non habere potentiā generādi non significat idem.D.d. ⁊ etiam vtraq̄ potentiarum ꝛc̄.i.⁊ hoc debet esse ita.s.q̄ potentie sunt tot quot impotentie: quia omne quod dr̄ potens habet oppositū quod dr̄ impotens.Ut.g.q̄ omne habens potentiā aliquā potētiarū mouendi habet oppositū proprium qȝ dicit̄ impotētia ⁊ sm̄ illum modū mouendi. Deinde.d. ⁊ sm̄ hāc impotentiā dicunt̄ res non habere potentiā.i.⁊ sm̄ has intētiones quas numerauimus dicit̄ potentia ⁊ impotētia in rei veritate. D.d.⁊ dicunt̄ res ꝛc̄.i.⁊ sm̄ transumptionez dr̄ potentia ⁊ non potentia de alijs non cōsiderandis hic sed dicunt̄ equiuoce cuz predictis que attribuunt̄ vni rei Deinde incepit numerare ista:⁊.d. dicimus enī impotens ꝛc̄.i.⁊ intendit per hunc sermonē q̄ potentia dr̄ de necessario affirmato:⁊ non potentia de necessario negato ecōtra dispositioni de potentia ⁊ impotentia que dicunt̄ possibiliter ⁊.d.dicit̄ enī impotens ꝛc̄.i.qm̄ quando fuerit dictum de illo qȝ non potest in geometria q̄ est potens erit falsum: ⁊ erit suū contrariū quod est verū erit verum necessariū.Ut.g.ponere diametrum coste simetrum hoc erit falsum ⁊ impossibile: sed suū oppositū erit verum semp ⁊ hoc intendebat qum.d. ut diametrū esse simetrum ꝛc̄. Deinde.d.suum aūt contrariū.i.contrariū autē huius p̄positionis.s.q̄ diametrū est potens.s.q̄ diametrū non potest non esse aliquod verum sed verum est semper .D.d. simeter igitur non est tm̄ falsum ꝛc̄.i.dicere.n.diametruz

z

UVA. BHSC. IyR_012

esse simetrum non est tñ falsum: sed falsuz necessariũ nõ possibile. ꝛ qum declarauit ꝙ falsuz in istis est falsum necessariũ: ꝛ veruz verũ necessariũ: incepit notificare ꝙ ecõuerso est in potentia vera: ꝛ. d. ꝛ contrariũ huic est potens ꝛc̃. i. ꝛ dicere potens in rei veritate ꝛ est illud qõ est in rebus naturalibus potens: ꝛ dicere posse est ecõuerso geometre. qum enĩ dixerimus in rebus aliquib' possibilibus aliquid esse ꝛ fuerit verum tunc suũ contrariũ erit falsuz non semper sed ꝙ potest esse verum. D. d. quoniaz si hominẽ sedere ꝛc̃. i. qñ si hominẽ sedere fuerit potentia anteqũ existet in actu non tñ ipsum sedere est necessariuz sed potest transmutari. Deinde. d. ergo non sedere est falsum idest ꝛ quz sedere non est necessariũ: ergo dicere de sedẽte ipsum esse non sedentẽ duz sedet est falsum: sed possibile tñ est ut sit verum. D. d. potentia igit̃ significat ꝛc̃. i. vera igit̃ potentia est illa que qñ res in qua potest fuerit posita in actu quando potest erit falsuz sed non falsuz necessariũ sed falsum possibile. s. ꝙ possibile est in verũ reuerti. D. d. ꝛ alio modo significat ꝛc̃. i. ꝛ verum ꝛ falsum que inueniunt in impossibili sunt alio modo ab eis que inueniuntur in necessario: ꝛ potẽtia non dicit vere nisi in possibilibus in geometricis autẽ dicit equiuoce ſm transumptionem. Deinde dixit: ista igit̃. i. ista autẽ que dicunt potentia in geometria non vere dicunt sed transumptiue. illa autem de quibus dr̃ hoc nomẽ potentia in rei veritate. s. res mobiles oia dicuntur ſm similitudinez ad illud de quo dicitur hoc nomẽ potentia in hoc genere principaliter: ꝛ est principiũ in re per quod innatũ est agere in aliud aut pati sub alio ſm ꝙ aliud. D. d. alia enim dicunt potentia ꝛc̃. i. potẽtia autez que dicit de rebus que sunt generis passionis ab alio dicit quia hoc accidit eis: quia in eis existit potẽtia sicut potentia vera agens. ꝛ dixim̃us hoc nomen in potentia de rebus que sunt velocis passionis ab alijs que carẽt potentia vera. ꝛ dicit potentia naturalis qñqz de eo qõ habet verã potentiã agentẽ ſm ꝙ oportet. s. in fine bonitatis: ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ quedã habent istam potentiã ſm ꝙ oportet: ꝛ per totuz hoc intendebat ꝙ hec nomina potentia ꝛ impotentia que sunt genera qualitatiſ dicunt̃ his modis propter hoc ꝙ habent in se aliquid ex eo de quo dicit hoc nomen in rei veritate. s. de potentijs agentibus in aliud ſm ꝙ est aliud: ꝛ patiẽtibus ex alio ſm ꝙ est aliud. D. d. diffinitio igit̃ que est ꝛc̃. i. diffinitio igitur vera que est prime potentie prior omnibus diffinitionib' eoꝝ de quibus dicitur hoc nomen potentia est diffinitio dicens ꝙ ꝛ principium transmutationis in alterum ſm ꝙ est alterum.

Quantũ vo dicit qõ est diuisibile in ea que insunt quoꝝ vtrunqz aut singulũ vnum aliquid ꝛ hoc aliquid natũ est esse. multitudo ergo q̃ztũ aliquid si fuerit numerabilis: magnitudo autem si mensurabilis fuerit. dicit autem multitudo q̃dem diuisibile potestate in non continua. magnitudo autẽ qõ in continua. magnitudinis vo que quidem ad vnũ continua longitudo: que autez ad duo latitudo: que autez ad tria profunditas. hoꝝ autem pluralitas quidem finita numerus sed longitudo linea: ꝛ latitudo superficies: ꝛ profundum corpus. Amplius alia dicuntur ſm se quãta quedã: alia ſm accidens: ut linea quantũ aliquid ſm se: musicum vo ſm accidens. eoꝝ vo que ſm se sunt alia ſm substantiam sunt: ut linea quantum quid: nam in ratione quid est dicente quantũ quid existit. alia passiones ꝛ habitus tales sunt substãtie: ut multũ: ꝛ paucũ: ꝛ productũ ꝛ breue: ꝛ latuz: ꝛ strictũ: ꝛ profundũ: ꝛ humile: ꝛ graue: ꝛ leue: ꝛ alia talia. sunt autẽ ꝛ magnũ: ꝛ paruũ: ꝛ maius: ꝛ minus: ꝛ ſm se ꝛ ad inuicẽ dicta quanti passiones ſm se transferunt etiã ꝛ ad alia hec nomia: ſm accidens vo dictoꝝ quãtoꝝ hoc quidẽ sic dicit sicut dictum est: quia musicũ quanuũ ꝛ albũ per se est quantũ quidẽ cui insũt hec autem ut motus ꝛ tempus. eteni huiusmodi quanta quedam dicunt̃ ꝛ continua eo ꝙ illa diuisibilia sunt quoꝝ sunt he passiones. dico autẽ non qõ mouetur sed qõ motum est: naz per esse quantuz illud ꝛ motus est quantus: tempus vo per ipsum. s. motum.

Dicit quantitas est illud quod diuiditur in res que sunt in eo quoꝝ vnũquodqz aut vnam habet naturaz ut sit aliquid vnũ. ꝛ hec etiã dicit multa quantitas illud quod numerat: ꝛ magna quantitas illud quod mensurat aliqua mensura ꝛ dicit multum illud quod diuidit ſm numeruz in rebus discretis. magnũ autem est illud qõ diuidit in rebus cõtinuis. ꝛ magnitudo continua ſm vnam partem est longitudo: ꝛ ſm duas latitudo: ꝛ ſm tres est ꝓfundũ. ꝛ multitudo ex istis rebus finitis est numerus: ꝛ longitudo etiam linea: ꝛ latitudo in superficie: ꝛ profundũ in corpore. ꝛ etiam quantitatũ quedam dicunt̃ per se: ꝛ quedaz per accidens. Ut. g. linea est quantitas per se: musicus autez per accidens. ꝛ quantitatũ que dicunt̃ per se: quedam est substantia sicut linea. est enim aliqua quantitas in diffinitõne que significat quid sit aliqua quantitas: ꝛ quedã sunt passiones ꝛ essentie talis substantie sicut multũ: ꝛ paucũ: ꝛ longũ: ꝛ breue: ꝛ latum: ꝛ strictum: ꝛ profundũ: ꝛ tenue: ꝛ leue: ꝛ graue: ꝛ alia similia: ꝛ etiam paruũ: ꝛ magnũ: ꝛ maius: ꝛ minus. ꝛ dicunt̃ esse passiones quantitatis per se ꝛc̃. ſm sermonem referantur. per se autem ista sunt nomia que transmutant̃ ꝛ de alijs etiam. quantitatẽ vo que dicunt̃ per accidens quedã dicunt̃ sic: sicut dicit ꝙ musicus est quantitas ꝛ albuz etiã. illud autem cuius sunt habet aliam quantitatem: ꝛ q̃dam dicunt̃ sicut motus ꝛ tempus. ista enĩ dicta sunt quantitates continue: quia illa quoꝝ isti sunt passiones diuiduntur: ꝛ dico non motũ sed quo mouetur: quoniaz quia illud est quantitas ꝛ motus etiam est quantitas: ꝛ tempus etiã propter motum.

18 Iste sermo potest esse quasi dissolutõ continue ꝛ discrete quãtitatis. omne enĩ quod diuidit diuiditur in res que naturaliter sunt vnũ: ꝛ potest intelligere quantitatẽ discretam que diuidit in vnitates indiuisibiles naturaliter: q̃titas vo continua diuidit in vnitates: sed tñ recipiunt diuisionem. ꝛ quia multa: aut sunt multa ſm vnitates discretas: aut ſz vnitates ꝓtinuas: dixit: ꝛ dr̃ multa q̃titas ꝛc̃. i. ꝛ dr̃ multa q̃titas oẽ qõ numerat per vnũ nũerale: ꝛ dr̃ magna q̃titas omne quod mensurat per mensuraz continuam. D. d. ꝛ dicit multum ꝛc̃. i. ꝛ multũ dicitur de rebus diuisibilibus in vnitates numerales. magnitudo enĩ que est qualitas continua est que diuidit in continua: ꝛ quasi intendebat declarare ꝙ quicquid diuidit in indiuisibilia naturaliter est numerus: ꝛ quicquid diuidit in res indiuisas sed receptibiles diuisionis est magnitudo. D. numerauit magnitudines ꝛ. d. ꝛ magnitudo continua ꝛc̃. i. ꝛ magnitudo extensa in vna parte tñ est linea: ꝛ que extendit i duabus partibus est superficies: que autem in tribus est corpus quod habet longitudinez ꝛ latitudinem ꝛ profundũ: ꝛ accipit latitudinẽ loco superficiei: quoniã quicquid habet latitudinẽ habet longitudinem: ꝛ quicquid habet

UVA. BHSC. IyR_012

longitudinē ⁊ latitudinem est superficies: ⁊ eodē mō accepit profundum loco corporis. Deinde. d. ⁊ etiā q̄titatum ⁊c̄. i. ⁊ intendit per illa que dicunt accidētaliter illa ꝺbus contingit mensuratio: quia sunt in q̄titate essentialiter. s. continua. Deinde. d. exemplū ⁊. d. sicut linea que est aliq̄ quātitas per se: musicus autē ⁊ albus diuidit per accidēs qm̄ accidit albo ⁊ musico ut sint in continuo. D. d. ⁊ q̄titatū ⁊c̄. i. ⁊ quātitatū que sunt essentialiter: quedā est q̄titas per se: ⁊ quedā est quantitas que accidit quantitati q̄ est per se sicut magnū ⁊ paruū: ⁊ longū ⁊ breue: ⁊ latū ⁊ strictū: ⁊ profundū ⁊ non ꝓfundū: ⁊ situs ⁊ priuatio sit⁹. leue autē ⁊ graue numerant in accidentibus quantitatis secūda intentione. sunt enī quātitates naturales sed colloquant sub accidentibus quātitatis: quia grauitas ⁊ leuitas diuidunt eadem diuisione qua magnitudo diuidit. est igit̄ de quantitatibus secūda intentione. D. d. ⁊ etiā magnū ⁊ paruū ⁊c̄. i. magnū ⁊ paruū quꝫ accipiunt fm q̄ sunt dispositiones magnitudinis essentiales dicunt esse passiones ⁊ accidentia quātitatis: ⁊ quꝫ respiciūt vnū in respectu alterius vident collocari in capitulo relatōnis. relatio enim accidit quantitati ⁊ ceteris predicamentis. D. d. per se aūt ⁊c̄. i. quantitas que est quātitas p se dicit de cōtinua ⁊ de aliis: ⁊ intendit ut mihi videtur ens: ⁊ potest intelligi de aliis accidentibus q̄titatis. U. g. equale ⁊ alia. D. d. quātitates aūt que dicunt per accidens ⁊c̄. i. illa autē que dicūt accidentaliter non dicunt quātitates nisi illud in quo sunt sit quātitas per se. D. d. ⁊ quedā dicunt sicut motus ⁊c̄. i. ⁊ quantitatū est motus ⁊ tempus: ista autē sunt q̄titates per se ⁊ cōtinue. Deinde dedit cām ⁊. d. illa enī quoꝫ iste sunt passiones diuidunt ⁊c̄. i. ⁊ ista sunt quantitates quia sunt accidentia consequētia essentialiē illa que sunt quātitates per suā substantiā. s. magnitudinē que diuidit essentialiter ⁊ primo. motus enī consequit magnitudinē ⁊ diuiditur per suā diuisionē: ⁊ tempus consequitur motuꝫ. ista igitur sunt de passionibus quanti nō de substantia quāti D. d. ⁊ dico non motū ⁊c̄. i. ⁊ dico q̄ motus sunt passiōes q̄titatis non propter motum sed propter illud in quo est motus. s. magnitudinē per quā est motus. D. d. quia illud est quātitas ⁊c̄. i. qm̄ illud per quod est motus est q̄titas: motus etiā erit quantitas: ⁊ quia motus est quātitas: tempus etiā erit quātitas: cōsequitur enī motus spatiū: ⁊ tēp⁹ cōsequitur motū. ⁊ posuit hic motū de spēbus quātitatis qō non fecit in libro predicamētoꝫ: ⁊ illic locū quod nō fecit hic. ⁊ forte diuisit hic locū: quia apud ipsū est de passionibus quantitatis: ⁊ ideo non posuit ipsum in eis que sunt quantū per suā substantiā. motus autē non est cōsumptus ut mensuretur per suā partē sed per suū spatiuꝫ aut per tempus: ⁊ ideo non nominauit illum in predicamēto quantitatis in predicamētis: ⁊ illic solūmodo intendit numerare species famosas quantitatis.

Quale dicit vno quidem modo differentia substantie: ut quale quid homo animal quia bipes: sed ⁊ equus quadrupes: ⁊ circulus quidem qualis quia quedā figura quia agonō quasi differentia fm substantiā qualitate existente. vno q̄deꝫ itaq; modo hec dicit qualitas differētia substantie: alio autē mō ut imobilia ⁊ mathematica sicut numeri quales quidē sunt quēadmodū cōpositi ⁊ nō solū ad vnū entes sed quoꝫ mutatio superficies ⁊ solidū. bi vo sunt quotiens quanti aut quotiens quot quanti ⁊ totaliter preter quātitatē existit in substantia. naꝫ substātia cuiuslibet quod semel ut ipsoꝫ sex non que bis aut ter sunt sed que semel sex eni semel. Amplius quecunq; passiones earū que mouent substātiarū: ut calor ⁊ frigiditas: albedo ⁊ nigredo: grauitas ⁊ leuitas ⁊ quecūq; talia fm que dicunt mutari corpora permutantiū. Amplius fm virtutē ⁊ vitiū ⁊ oīo bonū ⁊ malū. fere nāq; ex dictos duos modos dicere quale est: ⁊ boꝫ vno p̄cipalissimos. prima quidē qualitas substantie differentia: huius autem quedam pars ⁊ que in numeris qualitas nā differentia quedā substantiarū sed aut nō motarū aut non inq̄tū sunt mota. be autē passiōes motoꝫ inquātū sunt mota ⁊ motiuū dicere. virtus autē ⁊ vitiū passionū pars quedam est: differentias eniꝫ ostendūt motus ⁊ actus fm quos faciunt aut patiunt: aut bene: aut prave que sunt in motu. possibile nāq; sic moueri aut agere bonū: qō autem sic ⁊ contrarie prauū: maxime aūt bonū ⁊ malum significant quale in animatis: ⁊ boꝫ maxime in habentibus probereſim.

Qualitas dicitur vno modo illud per quod differt substantia: sicut dicimus q̄ homo est animal quale: ⁊ equus dicitur sic etiā. ⁊ si quesitum fuerit a nobis que ē qualitas figure circuli: dicemus q̄ est figura sine angulo: ⁊ ista est qualitas per quaꝫ differt substātia. qualitas dicit quoq; vno modo fm q̄ narrauimus de alietate substātie: ⁊ dicit alio mō sicut res que non mouent: ⁊ mathematica etiā sicut numeri. dicūtur enī qualitates alique sicut compositi ⁊ qui non sunt fm eandem dispositionē tm̄: sed qui assimilantur superficiei plane ⁊ corpori: ⁊ ista sunt qualitates in quantitatibus vel quantitates in qualitatibus: ⁊ vniuersaliter quod est in quantitate de substātia. substantia enim cuiuslibet est semel. U. g. sex non est bis tres sed semel sex: ⁊ etiaꝫ omnes passiones mobiles sicut caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ albedo ⁊ nigredo: ⁊ leuitas ⁊ grauitas: ⁊ omnia de quibus dicunt: ⁊ omnia per quoꝫ transmutationē transmutātur corpora ⁊ que attribuunt studio ⁊ prauitati: ⁊ vniuersaliter bono ⁊ malo. qualitas igitur fere dicit duobus modis quorū vnus ē verus. prima igitur qualitas differt a substātia: ⁊ qualitas que est in hominibus est pars earū. est enim aliqua alietas substantiarū imobiliū fm q̄ sunt immobiles. passiua igitur sunt res mobiles fm q̄ sunt mobiles: ⁊ modi motuuꝫ ⁊ studiū ⁊ prauitas sunt aliqua pars passiuoruꝫ q̄ significant differentias motus ⁊ actionis: ⁊ p illa agūt aut patiunt modo bono aut malo illa que sunt in motu. quod enī eoꝫ habet potentiam ut moueatur aliquo motu aut ut agat alia actione est bonum: ⁊ qō eoꝫ mouetur e contrario ē malum: ⁊ in maiori parte bonum ⁊ malum significant qualitatem in animatis: ⁊ istoruꝫ in maiori parte in eis que habent voluntatem.

19 Non intendit hic de speciebus quantitatis ⁊ qualitatis fm q̄ sunt p̄dicamēta sed solūmodo intendit numerare intentiones quas significāt he dictiōes quantitas ⁊ qualitas: ⁊ ideo icepit hic a qualitate que est substātia: ⁊ dixit: qualitas dicit ⁊c̄. i. ⁊ qualitas que dicit mō primo est illa que dicit de illo fm q̄ differunt substantie ad inuicē. s. de generibus ⁊ specieb⁹ substantialibus. U. g. qm̄ homo differt a plantis per animalitatem. animalitas igit̄ in eo est qualitas: ⁊ similiter in equo: quoniaꝫ animalitas est in eo qualitas: ⁊ in hoc genere concluduntur vniuersaliter omnes differentie substantiales vltime scilꝫ differentie specierum vltimarum sed non vltime. s. differentie generum substantiales. Deinde. d. ⁊ si quesitū fuerit a nobis ⁊c̄. i. ⁊ fm intentionē propinquā quā hic dicit qualitas constans

UVA. BHSC. IyR_012

circa quantitatē ſm q̄ eſt quātitas: quoniā p illā differūt quantitates in ſuis ſubſtantijs. U.g. q̄ ſi queſitū fuerit a nobis quā figurā habet circulus aut que ē figura circuli: dicemus: figura non habēs angulū: ⁊ hec vox nō habēs angulū eſt differentia ſubſtātialis figure: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: iſta eſt qualitas per quā differunt ſubſtantie: ⁊ intendit ſubſtantiā quantitatuꝫ non illud qō eſt ſubſtātia ſimpliciter: ⁊ ſuppoſuit hoc in hoc genere quia iſta ſūt de ſuis ſubſtantijs quaſi forme ſubſtantiales de ſubſtantijs. Deinde. d. qualitas igit̄ rē. i. ⁊ qum ita ſit ſicut narrauim⁹ ḡ qualitas dicit de illo ſm q̄ differunt res in ſuis ſubſtātijs ſcilꝫ de formiſ ſuis. D. d. ⁊ dr̄ alio mō rē. i. ⁊ dicit quale de illo ſm q̄ differunt etiā entia īmobilia. ſ. que non exiſtunt in materia aut verbis tm̄ aut ſermone ⁊ eſſe: ſicut quidaꝫ opinant mathematica eſſe ſubſtātias abſtractas. D. d. ſic̄ numeri rē. i. ſicut numeri qui dicunt̄ in arithmetica cōpoſiti⁹ non primi. numeroꝝ eni cōpoſitoꝝ: quidā ſunt qui aſſimilant̄ ſuperficiei circulari: ⁊ quidā corpozali: ⁊ quidam corpozeo: ⁊ iō arithmetici ſolent dicere: iſte numerus ē ſuperficialis: ⁊ iſte ſolidus. Deinde. d. iſte igit̄ ſūt qualitates in quātitatibus rē. i. ⁊ iſti numeri aut eſt dicendū q̄ ſubſtātie eoꝝ ſunt qualitates in quātitatibus: aut quātitates multiplicate per qualitates. D. d. ⁊ vniuerſaliter q̄̄titas q̄ eſt in ſubſtantia. ſ̄ba eni cuiuſlibet eſt illud qō eſt ſemel. U.g. ſex rē. i. ſed vniuerſaliter apparet q̄ omne qō eſt de quantitate diſcreta tanq̄ ſ̄ba ⁊ forma eſt vnicū in q̄̄titate nō quātitas in qualitate: ſicut ſex cuius ſubſtātia eſt vnicū ſex non tres binarij. D. d. ⁊ etiā omnes paſſiones rē. i. ⁊ dicit̄ qualitas etiaꝫ alio modo de oībus paſſionibus de quibus eſt tranſmutatio motus. U.g. caloze: frigoze: albedine: nigredie: ⁊ omnibus rebus attributis iſtis per quas tranſmutant̄ corpora in quibus inuenit̄ motus ⁊. d. hoc: quia qualitates per quas differunt corpora ⁊ quātitates in ſuis ſubſtātijs non pertinent motui neq̄ per illas mouent̄ corpora: ut declaratū eſt in. vij. phyſi. D. d. ⁊ que attribuunt̄ ſtudioſitati rē. i. ⁊ dicunt̄ qualitates de formis q̄ ſunt in aiatis que attribuūt̄ ſtudioſitati: aut prauitati: aut malo: aut bono. D. d. qualitas igit̄ fere rē. ⁊ intendit p duos modos qualitates quibus pertinet motus: ⁊ q̄litates quibus non pertinet. Deinde. d. ⁊ iſtoꝝ modoꝝ quibus vnus eſt numerus: ⁊ intendit qualitates ſubſtantiales in quibus non eſt motus. Deinde. d. quale igit̄ primuꝫ rē. i. per qō differunt entia in ſuis ſubſtantijs. Deinde. d. ⁊ q̄litas que eſt in hoībus eſt pars rē. i. q̄ qualitates que ſunt in animatis ſunt de qualitatibus in quibus non eſt mot⁹. Deinde expoſuit hoc ⁊ dixit: ſunt eni alie trāſmutatōnes rē. i. ⁊ cauſa propter quā ſtudioſitas ⁊ prauitas cōcludūt̄ in qualitatibus eſt: qz ſunt paſſiōes ⁊ forme ſubſtātie immobilis eſſentialiter. ſ. aīe. D. d. ⁊ ſtudioſitas ⁊ prauitas rē. i. ⁊ ſtudioſitas ⁊ prauitas quoquo modo intrāt qualitates ⁊ in qualitatibus in quibus eſt motus que ꝓſequūt̄ differentias motus qui eſt in corpozib⁹. ſ. alterātiōis vere: qm̄ conſequit̄ ſtudioſitas ⁊ prauitas: ex eis eni mutant̄ motuſ animatoꝝ: aut ad melius: aut ad peius: aut ad ſtudioſuꝫ aut ad prauū. D. d. ⁊ per illas agunt aut patiunt̄ rē. i. ⁊ p iſtas differentias patiunt̄ ad peius: aut agūt ad melius reſ aiate in quibus eſt motus: ⁊ hoc intendebat qū dixit: qm̄ iſtoꝝ que habent potentiā ut moueant̄ rē. i. qm̄ formarū animatarū illa per quaꝫ homo pōt moueri voluntarie a voluntate ⁊ intellectu motu ad aliqō bonū eſt paſſio que eſt bona: ⁊ illa per quā non pōt hoc ſed patit̄ a voluntate ⁊ mouet̄ ab eo eſt malū. D. d. ⁊ in maiori parte bonuꝫ ⁊ malū ſignificant rē. ⁊ hoc manifeſtuꝫ eſt: quoniā hec noīa bonū ⁊ malū non dicunt̄ ſimplicit̄ in maiori parte niſi de accidentibus ꝓuenientibus a formis que ſunt in aiatis: ⁊ precipue in animatis rōnabilibus: ⁊ q̄nq̄ dicit̄ bonum ⁊ non bonū de actionibus eius qō non eſt rationabile: ſed raro. Ariſ. etiā non videt̄ hoc numerare in qualitate gen⁹ qō dr̄ ſm potentiā ⁊ impotentiā naturalē. iſta eni ſunt ꝓpter preparatiōes ⁊ actiones ⁊ potentie non qualitates in actu: ⁊ iſte preparationes conſequūt̄ qualitates ſ̄bales: ⁊ inquantū ſunt potentie numerauit eas inter potentias: ⁊ inq̄tū ſunt ꝓparatiōes ſunt priuatōnes: nō eſt ꝑſcrutatus de eis in. vj. phyſi. vtrum in eis ſit motus: aut non. ⁊ nota hoc quia melius eſt.

Ad aliquid dicunt̄ alia per ſe ut dupluꝫ ad dimidiū: ⁊ triplū ad tertiā partē: ⁊ totaliter multiplicatū ad multiplicati partē: ⁊ cōtinens ad cōtētū. alia ut calefactiuū ad calefactibile: ⁊ ſectiuū ad ſecabile: ⁊ omnino actiuū ad paſſiuū. alia vo ut menſurabile ad menſurā: ⁊ ſcibile ad ſcientiā: ⁊ ſenſibile ad ſenſum. dicuntur aūt prima quidē ſm numerū: aut ſimpliciter: aut determinate ad ipſos: aut ad vnū: ut duplū quidē ad vnū ut numerus determiatus. multipliciter vo ſm numerum ad vnū non determinatū: aut ut bunc: aut bunc. emioliū autē ad ſubemioliū ſm numeruꝫ ad numerū determinatū: ſuperparticulare autē ad ſubſupparticulare ſed indetermiatos: ut multiplex ad numerū: cōtinens autē ad cōtentū oio indeterminatū ſm numerū. numerus. n. cōmenſurabilis ſm non cōmenſurabilē aut numeꝝ dicunt̄. continens eni ad contentū tantunq̄ eſt ad amplū⁹: hec aūt indetermiata. quodcūq̄ eni euenit eſt aut equale aut non equale. hoc igit̄ ad aliquid oia ſm numerū dicunt̄: ⁊ numeri ⁊ paſſiones. Et amplius equale ⁊ ſimile ⁊ idē ſm alium modum: ſm eni vnum dicunt̄ omnia: eadē nāq̄ quorum vna eſt ſubſtantia: ſimilia vo quorum quantitas eſt vna: equalia quoꝝ qualitas ē vna: vnū autem numeri principium eſt ⁊ metrū: quare hec omnia ad aliquid dicunt̄ ſm numeꝝ quidē non in eodeꝫ aut eodem modo. actiua vo ⁊ paſſiua ſm potentiā actiuam ⁊ paſſiuā. ſunt ⁊ actiones potentiarū: ut calefactiuū ⁊ calefactibile qa poteſt: ⁊ iterū calefaciēs ad id quod calefit: ⁊ ſecans ad id quod ſecat̄ tanq̄ agētia. eoꝝ vo que ſunt ſm numeꝝ non ſunt actōes: ſed quomodo in alijs dictum eſt. quod aūt ſm motū flexiones non exiſtunt: eoꝝ autem que ſm potentiā ⁊ ſm tempus iam dicunt̄ ad aliquid: ut quod fecit ad factum ⁊ facturū ad faciendū: ſic enim pater filij dicit̄ pater: hoc quidē enim fecit: illud aūt paſſū quid eſt. Amplius quedā ſm priuationē potētie ut impoſſibile ⁊ quecūq̄ ſic dicunt̄ ut inuiſibile. Scōm numerū quidez igit̄ ⁊ potentiā dicta ad aliquid omnia ſunt ad aliquid eo q̄ ipſuꝫ quod eſt alterius dicit̄: ipſum quidē ſed nō eo qō aliud ad id. menſurabile vo ⁊ ſcibile ⁊ intellectuale eo q̄ aliud ad ipſum dicitur ad aliquid dicunt̄. naꝫ intellectuale aliquid ſignificat qō ipſius intellectus eſt: non eſt aut̄ intellectus ad hec cuius eſt intellectus. bis eni idem dictuꝫ vtiq̄ erit. ſimilit̄ autem ⁊ alicuius viſus eſt viſus ⁊ non cuius eſt viſus: q̄ꝫuis hoc vez ſit dicere ſed ad colorē aut ad aliquid tale: illo vo modo bis idem diceret̄: quia eſt viſus cuius eſt viſus: ſm ſe quidez igitur dicta ad aliquid hec quidem ſic dicunt̄. ipſa vo ſi ipſoꝝ genera ſunt talia: ut medicina eorū que ad aliquid quia ipſius genus ſcientia videtur eē eoꝝ que ad aliquid. Amplius ſz quecunq̄ habentia dicunt̄ ad aliquid: ut equalitas qz equale

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ ſimilitudo quia ſimile: alia vo ſm accidens: ut homo ad aliquid quia accidit ei duplū eſſe. hoc autē eſt eoꝝ que ad aliquid: ut album ſi acciderit eidem album ꝛ duplum.

Quedam dicuntur relatiua ſicut duplū ad dimidiū: ꝛ triplū ad ſubtripluꝫ: ꝛ omne qđ multiplicaſ multotiens ad alterum: ꝛ non omne qđ multiplicatur multotiens: ꝛ eſt ſicut quod eſt ſuperius ad illud quod eſt magis ſuperius: ꝛ qđam dicitur ſicut calefaciens ad calefactuꝫ: ꝛ abſcindens ad abſciſſum: ꝛ omne agens ad patiēs ꝛ quedam ſicut menſuratuꝫ ad menſurans: ꝛ ſcitum ad ſcientiam: ꝛ ſenſatum ad ſenſum. primuꝫ enim relatiuoꝝ dicitur modo numeri aut illđ quod eſt modo ſimplici: aut terminaſ ꝛ per illud refertur ad illa: aut ad vnum ſicut duplū ad vnū quod eſt numerus terminatus: numerus autem multiplex non eſt relatiuū ad vnum terminatuꝫ ſicut illud: ꝛ eſt terminatum de ſimplicibus ante duplum. multiplex autez ſuperficies non eſt terminatū. totum enim ꝛ dimidiū ad totum ꝛ dimidium ꝛ numerus ad numerū eſt terminatum. totū enim ꝛ pars ad diminutū in parte non eſt terminatū ſicut multiplex ad vnū ſuperius: aut ad magis ſuperius modo vniuerſali non eſt terminatū ſm numeruꝫ: numerus enim eſt equalis: ꝛ iſta dicuntur ſm numerum non equalem ꝛ ſuperius ad magis ſuperius: ſicut illud ad illud non terminatum quia eſt vnū duoꝝ quod ex eis cōprehenditur aut equale aut non equale; omnia igit iſta relatiua dicuntur per numerū ꝛ per accidentia numeri etiā. ꝛ dicit etiaꝫ alio modo equale ꝛ ſimile ꝛ idem: ſunt igitur eadem. omnia eniꝫ iſta dicuntur ſm vnū modum quia referunt ad vnū. ſunt quedam igitur eadem quia ſubſtantia eoꝝ eſt vna: ꝛ ſimilia quoꝝ qualitas eſt vna: ꝛ equalia quoꝝ quantitas eſt vna: ꝛ vnū eſt principium numeroꝝ ꝛ menſura eoꝝ: omnia igitur iſta dicuntur relatiua ſed non eodem modo. paſſiua autem ꝛ actiua per potentiā actiuam ꝛ paſſiuam ꝛ actionez potentiarū: ſicut calefaciēs qđ calefacit: quia poteſt etiā calefaciens ad illud qđ calefacit: ꝛ abſcindens ad illud qđ abſcinditur. que autem ſunt ſm numerum non actiones habent niſi ſm modum dictū in aliis. actiones eniꝫ que non ſunt per motum non habent. ꝛ dicunt relatiua illa que ſunt ſm tempus ut agens ad patiens: ꝛ illud quod aget ad illud quod patietur: ꝛ ſic dicit pater eſt pater filij. pater etiā quoddaꝫ enim eſt agens ꝛ patiens etiā: ꝛ etiam quoddaꝫ dicit de eo quod caret potentia: ſicut illud quod non habet potentiā: ꝛ omnia que dicunt ſimilia ſicut non terminatū. omnia igit relatiua que dicunt modo numeri ꝛ potētie ſunt relatiua: quia eſſentia eoꝝ dicunt ad aliquid: ꝛ non quia illud aliud dicit ad illa. menſuratū autē ꝛ intellectum ꝛ ſcitum dicit relatiuū: quia ad illud dicitur aliđ aliquid. intellectū enim ſignificat habere intellectum: ꝛ intellectus non eſt relatiuus ad illud qđ eſt intellectus: qm̄ ſi hoc dicatur tunc idem dicet bis. Ut. g. ſi viſus eſt viſus ad aliquid non eſt viſus illius quod eſt: ꝛ ſi iſte ſermo eſt verus ſed dicit in reſpectu coloris aut aliud aliquid tale: per illud autem dicitur idem bis aut illud cuius eſt viſus. relatiua igit que dicunt per ſe: quedam dicunt hoc modo: ꝛ quedā dicunt quia ſūt genera talia: ſicut medicina que eſt relatiua quia ſuū genus quod eſt ſcientia exiſtimatur eſſe relatiuu: ꝛ etiam omnia que ſunt in eis. ꝛ dicitur relatiuū ſicut equalitas quia equale ꝛ conſimilia propter ſimilitudinē. ꝛ relatiuoꝝ eſt quod dicitur modo accidentali: ſicut homo qui eſt relatiuus quia accidit ei eſſe duplum alicuius rei: ꝛ hoc eſt relatiuorum: ꝛ ſimiliter album accidit eidem ut ſit duplū ꝛ album etiam.

20 Ideſt ꝙ vna ſpecierū relatōis terminate eſt ſicut duplū ꝛ dimidiū: ꝛ omnes qui multiplicant per numeruꝫ ad numerū productū: qum numerus productus ſit multiplicit ad illos duos numeros ductos vnū in alterum ſm vnitates vtriuſq; eoꝝ. Deinde. d. quod multiplicat multotiens eſt rc̄. i. quia relatio numeroꝝ multiplicatoꝝ eſt relatio terminata: ꝛ relatio numeri ſuperiozis ad magis ſuperius eſt relatio non terminata: ſicut relatio pauci ad multum. D. d. ꝛ quoddā ſicut calefaciens rc̄. i. ꝛ quoddā relatiuoꝝ eſt in potentijs actiuis ꝛ paſſiuis ſicut calefaciens. non. n. acquirit hanc diſpoſitionem niſi in reſpectu illius qđ calefacit: ꝛ ſimiliter abſcindens ad abſciſſuꝫ: ꝛ vniuerſaliter agens ad patiens: ꝛ. d. ſicut menſura ad menſuratuꝫ rc̄. ꝛ qum dixit iſtos tres modos relatiuoꝝ. d. primū autē relatiuoꝝ rc̄. i. ꝛ relatiuoꝝ exiſtentiū in numeris quedā ſunt quibus relatio eſt terminata. Ut. g. ꝙ duplū eſt dupluſ dimidij: ꝛ ꝙ duo eſt duplum vnius: ꝛ tria triplex vnius: ꝛ ſimiliter alij modi numeroꝝ attributoꝝ ad vnum: ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ per illud refertur ad illa aut vnū qm̄ relatio terminata eſt ſicut diximus eſſe duo tria quatuor quinq; omnia enī iſta ſunt multiplicatiua vnī multiplicatione terminata. D. dedit exemplū de non terminato: ꝛ dixit: numerus autē multiplex rc̄. i. ꝛ intendit ꝙ qū aliquis dixerit iſte numerus eſt multiplex hoc non dicet in reſpectu alicuius numeri termiati niſi determinet multiplicationē. Ut. g. ut dicat quadruplū quincuplū aut ſexcuplū. D. d. ꝛ iſtud determinatū ex ſimplicibus ē ante duplū. i. ꝙ numerus terminatus qui eſt dimidiū eſt ante duplum in ordine numeroꝝ ꝛ vterq; eſt terminatus. D. d. multiplex autē ſuperpatiens non eſt terminatū: ꝛ intendit niſi numeret numerus multiplicis ꝛ numerus ſuperpatiētis. D. d. totum enī ꝛ dimidiū rc̄. i. proportio enim totius ad totū ꝛ dimidiū eſt ꝓportio termiata: ꝛ ſilit talis nūer ad talē nūeꝝ. D. d. totū autē ꝛ ps rc̄. i. ꝓportio enī totius ad partem ꝛ illius partis ad magis diminutū non eſt ꝓportio termiata: ſicut dicimus iſte numerus eſt multiplex ad vnū ſine determinatione. D. d. ſuperius autem rc̄. i. dicere autez ꝙ iſte eſt ſuperioꝝ iſto ꝛ iſte ſuperioꝝ alio eſt ꝓportio non terminata: quia iſti excedunt ſe ſm numeros ꝛ non equales: ꝛ illud eſt terminatum ex eis quia ſuccedit per numeros equales: iſti autem poſſunt excedere ſe ſm nūeros equales ꝛ non equales. Deinde. d. omnia igit iſta relatiua rc̄. i. omnia igit iſta relatiua que numeri vnī ſunt relatiua: aut quia ſunt ipſius numeri: aut quia ſunt i accidentib' numeri: ꝛ accidentia nūeri ſunt minus ꝛ plus: ꝛ addens ꝛ diminuens: ꝛ equale ꝛ inequale: ꝛ ſimilia. D. dixit: ꝛ dicitur etiam alio modo rc̄. i. ꝛ dicuntur etiam relatiua alio modo de equali in quantitate: ꝛ ſimili in qualitate: ꝛ de eodem in ſubſtantia. D. d. omnia enim iſta rc̄. i. ꝛ ꝓprium eſt iſtis tribus generibus relatiuoꝝ quia ꝓportio in eis eſt eadem in vtroq; extremo. ſimiliuꝫ enī vtrunq; eſt ſimile alij: ꝛ ſimiliter equalia: ꝛ hoc intendebat qum dixit: quia conueniunt in aliquo econtra in alijs ſpeciebus relatōnis. D. d. ꝛ vnum eſt principiū numeroꝝ rc̄. i. ꝛ vnum ſm ꝙ eſt principium numeroꝝ ꝛ menſura eoꝝ: concluditur etiam in relatiuis que ſunt in nūero. Deinde. d. omnia igitur rc̄. i. quia eoꝝ eſt quedaꝫ cuius

UVA. BHSC. IyR_012

ratio est terminata:⁊ quedam cuius est oppositа:⁊ quedā cuius est cōmunis in vnitate : ⁊ quedam in accidentibus numeroꝝ:⁊ quedaꝫ est in substantia numeroꝝ.D.o. actiua autem ⁊ passiua ⁊c̄.i.relatiua autem collocata in genere actionis ⁊ passionis sunt relatiua per potentias existentes in eis:⁊ intendit q̄ non sunt sicut numerus.in numero enim non est actio neq; passio: ⁊ ideo dixit:fm aūt modū numeri non habent actiones ⁊c̄.i. relatiua autem que sūt in numeris non habent actiones neq; passiones ⁊ accidētia existentia in rebus mobilibus. Deinde.o.⁊ dicunt relatiua ⁊c̄.i.⁊ relatiuoꝝ quedam sunt que non sunt relatiua nisi in termiatis temporibus: sicut res actiue ⁊ passiue que appropriant temporibus terminatis sicut quod agit in aliquo tempore ⁊ non agit in alio: ⁊ sicut egit quod est in preterito:⁊ agit quod est in presenti. Deinde.o. ⁊ sic ō pater ⁊c̄.i.quia pater ⁊ filius sunt de genere agentis ⁊ patientis in quo non inuenitur actio ⁊ passio nisi in tempore terminato.vir enim ⁊ mulier non generant in qualibet etate sed in temporibus vite determinatis. D.o.omnia igitur relatiua ⁊c̄.i.omnia igitur relatiua relata que sunt in numeris ⁊ potentijs sunt relatiua:quia essentia vtriusq; coꝝ collocatur in relatōne eodem ordine:non quia alterū intrat in relationem per se ⁊ alterū non in relatione per se: sed quoniā alterum accidit ei.s.illud quod est relatiuuꝫ p se:⁊ accidēs alterius propter quod fuit relatiuū.D.o.mēsuratum autem ⁊ intellectum ⁊c̄.i. quod aūt est de modo relatiuorum sicut intellectum ⁊ scitum ⁊ sensatuꝫ dicitur esse relatiuū: quia illud quod est relatiuum per suaꝫ substantiam accidit ei.s.quia intellectus est in sua substantia: relatiuus tamē accidit ei quod fuit relatiuū intellecti accidit intellecto quod fuit relatiuum: non quia relatio est in substantia intellecti sicut est in substantia intellectus: sed quia relatio accidit ei:hoc igitur intendit qum dixit: talia esse relatiua.s. quia aliud relatiuū per suam substantiam predicat de illis:⁊.q.o. quia relatio est duobus modis .s. aut relatio in substātia vtriusq; relatiui:aut relatio i substantia alterius tm̄:⁊ in altero propter istud.⁊ qum induxit hos duos modos relatōnis: incepit declarare naturaꝫ secundi modi:⁊ dixit:intellectus enim significat ⁊c̄.i.⁊ intellectus non refertur ad intelligentem sed ad intellectum qm̄ si ita esset tunc intellectus constitueret per intelligentē sed videtur esse econuerso: exquo consequeretur q̄ illud quod constituitur per aliquid constituat illud.s. quia contingit ut causa constitueret per causatuꝫ:⁊ sic idem esset in respectu eiusdem causa ⁊ causatum insimul: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: tunc idem dicetur bis:⁊ tunc idem erit cā ⁊ causatuꝫ eiusdem.Deinde.o.⁊ similiter si visus ⁊c̄.i.U.g.qm̄ si visus fuerit relatiuus ad visum videns non est relatiuus ad visum. D.o. ⁊ si iste sermo ⁊c̄.i.⁊ si sermo dicens q̄ visus non est relatiuus ad visum: sic visus erit relatiuus ad aliud: aut ad colorem : aut ad aliquid simile . D.o.fm autem hoc idem dicetur bis.i. si autem posuerimus visum esse fm relationem ad visum:continget idem esse duo opposita fm causam ⁊ causatum.i.si posuerimuſ q̄ visus non est visus nisi per visum non per rem visam . D.o. ⁊ relatiuorum que dicuntur per se ⁊c̄.i.⁊ relatiuoꝝ que dicuntur per se quedam sunt huiusmodi ⁊ quedā existimantur collocari in eis quia genus collocat in eis .U.g.medicina que existimatur esse huius speciei relatiuoruꝫ quia suum genus est huius speciei.s.sciētia: ⁊ existimatur q̄ illud cuius genus est relatiuū est etiaꝫ relatiuū . sed ista existimatio accidit fm hoc q̄ scientia est modi relatiuorū que referuntur ad inuicem propter hoc q̄ conueniunt in eodem:sicut equale ⁊ simile. equalia enim sunt relatiua qz conueniunt in eodeꝫ. ⁊ quia existimatur q̄ scientia est huiusmodi quia est idem in quo conueniunt sciens ⁊ scitum contingeт ut medicus sit ex hoc modo relatiuorum.⁊ intēdebat per hoc declarare causam propter quam accidit q̄ aliquod genus sit relatiuum ⁊ sua species non sit relatiua ⁊ causa in hoc est q̄ non est genus in rei veritate. scientia enim non est genus medicine in rei veritate nisi sciētia diceretur fm relationeꝫ ad scientem ⁊ medicina ad medicū tunc enim scientia esset genus medicine ⁊ sciens genus medici. D.o.⁊ relatiuoꝝ est quod dicitur modo accidentali. ⁊c̄.i. q̄ quando homini accidit ut sit duplum ad aliquid accidit ei ut sit relatiuū sicut accidit ei ut sit album. hō.n. fm q̄ hō non est duplum neq; album .

Perfectum vō dicitur vnum quidem cuius non est extra aliquid accipere nullam particulā ut tempus perfectuꝫ vniuscuiusq;. hoc extra qō non est accipere tempus aliquod quod sit but tēporis pars: ⁊ quod fm virtutem ⁊ qō eius qō bene non habens excedentiam ad genus:ut perfectus medicus ⁊ perfectus fistulatoꝝ:quādo fm speciem proprie virtutis in nullo deficiūt.sic autez transferentes ⁊ ad mala dicimus calūniatorem perfectum ⁊ latronē perfectum:qm̄ ⁊ bonos dicimus ipsos:ut latronez bonū ⁊ calūniatorem bonum:⁊ virtus quedam perfectio. vnūquodq; enim tunc perfectū ⁊ substantia omnis tunc perfecta quando fm speciem proprie virtutis nulla defecerit pars eius que fm naturā magnitudinis. Amplius quibus ineſt finis studiosus hec dicuntur perfecta.fm habere enim finez perfecta:quare quoniā finis vltimoꝝ aliquid est ⁊ ad praua transferentes dicimus perfecte perditum esse ⁊ perfecte corruptū esse:quia nihil deest corruptōnis ⁊ mali sed in vltimo est:quapropter ⁊ mos fm metaphoraꝫ dicit finis: quia ambo vltima.finis autem ⁊ cuius causa sit vltimuꝫ fm se dicta quidem sic perfecta totiens dicūtur. alia quidez quia fm bene in nullo deficiunt: nec hyperbolem habent nec aliquid extra accipit. alia omnino fm q̄ omnino non habent hyperbolē in vnoquoq; genere:nec aliquid ē extra. alia vō iam fm ipsa:aut in faciendo aliquid tale:aut habendo aliud congerendo tali: aut in aliqualiter dici ad primo dicta perfecta .

Perfectum dicitur vno modo illud quod impossibile est habere aliquaꝫ partem omnino extra illud sicut tempus.tempus enim perfectuꝫ cuiuslibz rei est illud quod impossibile est ut extra illud sit aliquod tempus quod sit pars istius temporis. ⁊ similiter qō habet studiositatem . ⁊ qō dicitur modo bonitatis quando nullā dignitatē super genus:sicut dicitur medicus perfectus ⁊ musicus perfectus qum nō habuerint diminutionem in modo studiositatis proprie:⁊ fm hūc modum dicitur in omnibus sedis fm transumptionem sermonis.dicimus enim mendacē perfectum ⁊ latronem perfectū:quia notamus eos nomine bonitatis. ⁊ etiam sicut dicimus q̄ iste est bonus latro ⁊ bonus mendax.vnumquodq; igitur omniū rerum perfectarum ⁊ omnes substantie dicuntur perfecta quando non diminuit in modo studiositatis sue aliqua pars omnino . ⁊ etiam dicuntur perfecta illa que habent perfectionē nobilem:sunt enim perfecta per suam pfectionem. perfectio igitur est finis alicuis per suā transumptionem a rebus malis. ⁊ dicitur q̄ aliquis corrumpitur perfecta corruptiōe:⁊ destruitur perfecta destructione:quādo de corruptōne

UVA. BHSC. IyR_012

nihil diminuitur sed est valde maluz: ꝛ ideo cor
ruptio modo transumptionis dicit perfectio qa
vtraqz est finis. perfectio igit ꝛ illud propter qd
sit aliquid sunt fines: ꝛ que dicuntur perfecta per
se fm hos modos dicuntur quedam: quia non
diminuitur ab eis de bonitate neqz in eis est ma
gis etiam ꝛ nihil inuenitur extra illa: ꝛ quedam
modo vniuersali ita ꝙ nō est in eis nobilitas in
vnoquoqz generum ꝛ nihil est extra illa. alij aūt
modi fm hunc modum: aut quia agunt aliquid
tale: aut quia habent: aut quia equabuntur: aut
quia dicuntur alia proportione que attribuit ad
illa que dicuntur perfecta primo modo.

21 Idest perfectum dicitur multis modis quoꝝ vnus est
illa quorum nulla pars sua diminuitur sed est totum: to
tum enim est illud cuius nulla pars inuenit extra: ꝛ quod
non est totum est illud cuius aliqua pars est extra illud.
Deinde dedit exemplum de rebus que dicuntur perfecte
hoc modo: ꝛ dixit: sicut tempus ꝛc̄.i. sicut tempora pma
nentie entiū naturaliū que dicunt mensure essentie vite
tēpus enim vite perfectū in vnoquoqz ente est illud extra
quod nō inuenitur tempus quod sit pars illius temporis
ꝛ fm hunc modum dicitur mundus esse perfectus: ꝛ fm
hunc modum dicitur homo perfectus quando nullū mē
brum est extra illuz. i. quando non habuerit aliquod mē
brū diminutū: ꝛ fm hunc modū dicitur corpus esse per
fectum quia nulla dimensio inuenitur extra illud. s. dimē
sio quanta: ꝛ vniuersaliter dimensio illa est perfectio fm
quantitatem. Deinde induxit perfectionē etiam fm qua
litatem: ꝛ.d. ꝛ similiter illud quod habet studiositatē ꝛc̄.
.i. ꝛ dicitur etiam perfectum fm qualitatez quando nihil
diminutur ab eo in modo studiositatis sue: ꝛ quando ni
hil inuenitur dignius eo in suo genere. medicus eni perfe
ctus est ille a quo nihil diminuit ex eis que pertinent ad
actionem medicine: ꝛ quo nullus medicus est perfectior.
D.d. ꝛ fm hunc modū diximus in rebus turpib⁹. i. ꝛ hoc
modo sonat hoc nomen perfectum in rebus prauis fm
trāsumptionē: sicut dicimus iste est mendax perfectus quz
fuerit in summo mendacij: ꝛ iste latro perfectus qum fue
rit in sūmo latrocinij. D.d. quia vocamus eos ꝛc̄.i. ꝛ hoc
nomen perfectio transumptū est ad istos: quia hoc nomē
bonitas transumitur ad eos: ergo magis transumitur ad
eos hoc nomen perfectio. ꝛ qum induxit hec duo genera
perfectionis: dixit: vnunquodqz igitur rerum perfectarū
ꝛc̄.i. omne igitur quod perfectū dicitur in substantia dicit
perfectuz quando nihil diminuitur in sua studiositate ꝓ
pria ꝛ in suis partibus naturalibus. perfectio enim substā
tie prouenit ex perfectiōe in magnitudine ꝛ in qualitate.
Deinde induxit alium modum perfectionis ꝛ dixit: ꝛ etiā
dicuntur perfecta ꝛc̄.i. ꝛ dicitur omne perfectum habens
finem studiosum. illa enim dicuntur perfecta que habent
finem perfectū. D.d. perfectio igitur est aliquis finis ꝛc̄.i.
ꝛ quia perfectio est finis: ꝛ finis est perfectus: ideo vtitur
transumptōne in rebus que sunt valde prave: ꝛ sic dicitur
iste destruit destructione perfecta quando venerit ad finē
destructiōis. D.d. ꝛ ideo dicitur corruptio ꝛc̄.i. ꝛ hoc mō
dicitur corruptio que est contraria generationi perfecta
transumptione: quia vtraqz est finis. D.d. perfectio igitur
est illud propter quod ꝛc̄.i. perfectio igit alicuius ꝛ illud
propter quod aliquid fit vtrunqz est finis: ꝛ ideo dicit de
eis hoc nomē perfectio. D.d. ꝛ que dicunt perfecta per se
ꝛc̄.i. illa igitur que dicuntur perfecta per se sunt a quibus
nihil diminuitur in bonitate ꝛ quibus nihil est nobilius
in illo genere sed sunt in summo nobilitatis per se: ꝛ dixit
hoc: quia ista sunt perfecta in qualitate ꝛ quantitate p̄mo
ꝛ essentialiter. D.d. ꝛ quedam modo vniuersali ꝛc̄.i. ꝛ dif
finitio eoꝝ vniuersaliter est talis. perfecta sunt illa quorū
nihil inuenit in eis per quod dicunt imperfecta in eis aut
extrinsecum: ꝛ ita est dispositio primi principij. s. dei. ꝛ for
te intelligit per hoc quod dixit: ꝛ quibus nihil est extra: ꝛ
a quibus nihil diminuitur ex eis que sunt. ꝛ potest intelli
gi per hoc quod dixit ita ꝙ in eis nō est nobilitas in vno
quoqz generum. i. quando de eis non diminuitur nobili
tas ex eo qō inuenitur in vnoquoqz generuz. D.d. alij. n.
modi ꝛc̄.i. alij autem de quibus hoc nomen perfectio dī
dicuntur perfecta: aut quia agunt illa que sunt perfecta p
se: aut quia in eis est aliquid istorum perfectorū: aut quia
assimilantur in eis: aut quia attribuuntur eis aliquo mo
do attributionis.

Terminus dicitur quod est cuiuslibet vltimū:
ꝛ cuius extra nihil ē accipere primi: ꝛ cuius in
fra omnia primi: ꝛ quodcunqz fuerit species ma
gnitudinis aut habentis magnitudinē ꝛ finis cu
iuslibet. tale vō ad qō motus ꝛ actus ꝛ non a quo
ꝛ quandoqz ambo: ꝛ a quo: ꝛ in quod: ꝛ cuius
causa: ꝛ substantia cuiuslibet: ꝛ quodquidera tē
cuiqz. cognitionis enim hic terminus: si autē co
gnitiōis ꝛ rei: quare palam quia quotiens prin
cipium dicitur totiens ꝛ numerus: ꝛ adhuc am
plius. principium enim terminus est quidaz: sed
terminus non omnis principium.

Dicitur finis illud quod est vltimum vniuscuiuslibet rerum ꝛ illud a quo nihil extra inuenitur
ut sit primū: ꝛ quod est primū: ꝛ omnes partes
eius sunt intra: ꝛ illud quod est forma magnitu
dinis aut habens magnitudinem: ꝛ etiam perfe
ctio cuiuslibet rei. ꝛ sicut illud ad quod est mot⁹
ꝛ non illud ex quo est motus: ꝛ forte vtrunqz: ꝛ
illud ex quo: ꝛ illud ad quod: ꝛ illud etiam pro
pter quid: ꝛ substātia vniuscuiuslibet rerum: ꝛ etiaz
quod significat essentiam cuiuslibet. hec eniz est
finis cognitionis: ꝛ quod est cognitionis est rei
etiam: declaratum est igitur ꝙ fm numerū mo
doꝝ principij dicitur etiam finis ꝛ magis etiam
principiū enim est aliquis finis: ꝛ hoc in vtroqz
non dicit semper omnibus modis.

22 Idest finis autem dicit multis modis. dicit enim finis
de vltimo magnitudinis. V.g. ꝙ superficies sunt vltima
corporis: ꝛ linee sunt vltime superficierum: ꝛ puncta sunt
finis linearum. D.d. ꝛ a quo nihil extra inuenitur. i. ꝛ dī
primū de illo extra quod nihil est ita ꝙ sit primū rei col
late in eo: sicut dicimus ꝙ orbis ꝛ omnes partes eius sunt
intra ipsum: ꝛ ꝙ orbis stellatus est finis corpoꝝ que sunt
intra: qm̄ extra ipsum nihil est: ꝛ similiter cutis animalis
cum partibus animalis. D.d. ꝛ qō est forma ꝛc̄.i. ꝛ dī ꝙ
forma est finis eius quod ē finis cōpositi ex subiecto ꝛ for
ma: sicut dicimus ꝙ forma hominis est finis sue materie
ꝛ finis hominis qui componit ex materia ꝛ forma. D.d.
ꝛ complementū cuiuslibet rei ꝛc̄.i. ꝛ finis etiaz dicitur de
illo ad quod qum generata peruenerint cessat motus ge
nerationis non illud a quo incepit iste motus. Deinde.d.
ꝛ forte vtrunqz ꝛc̄.i. ꝛ forte hoc nomen finis dicitur de fi
ne ꝛ principio motus. Deinde.d. ꝛ etiā illō propter qō ꝛc̄.
ꝛ dicuntur finis de causa propter quid. complementū eni
est finis illius que est ante complementum. ꝛ dicitur finis
etiam de quidditate ꝛ substantia rei: ꝛ de sermone qui si
gnificat substantiā vniuscuiuslibet rei. diffinitio eniz est finis
cum cognitione ꝛ est finis in esse: ꝛ hoc intendebat quz.d.
ꝛ quod est cognitionis est etiam rei. D.d. declaratum est
igitur ꝛc̄.i. declaratum est igitur ꝙ fm numerum intenti
onū de quibus dicitur principium dicitur etiam hoc no
men finis: principium enim est aliquis finis: ꝛ cuz hoc dī

UVA. BHSC. IyR_012

modo vniuerſaliori eo q̄ dicitur principium. Deinde. d. t hoc in vtroq; tē. t intendit ut mihi videt q̄ vtrūq; iſtoꝝ nominū non ſignificat cōmuniter omnes intentiones de quibus dicitur ſed ſm mutationem.

Scōm q̄ dicitur multipliciter vno quidem modo ſpecies t ſubſtantia cuiuſq; rei: ut ſm q̄ bonum per ſe bonum. alio vo in quo primum t aptum natum eſt fieri: ut color in ſuperficie. primo quidez ergo dictū ſm q̄ ſpecies eſt: ſecundo autem ut materia cuiuſq; t ſubiectum vnicuiq; primū. omnino vo ipſum ſm q̄ totiens t cauſa exiſtit: nam ſm q̄ venit aut cuius cauſa venit dicitur t ſm q̄ paralogiçatum eſt aut ſyllogiçatuz eſt: aut cuius cauſa ſyllogiçatū: aut paralogiſmi: Amplius autem ſm q̄ quidem ſm poſitionem dicitur: ut ſm q̄ ſtetit: aut ſm q̄ vadit: hec nanq; omnia poſitionem ſignificant t locum: quare t t ſm ſe multipliciter dici eſt neceſſe. vno quidez eniz modo ſm ſe quodquidarateſſe vnicuiq;: ut Callias t quodquidarateſſe Calliā: alia vo quecunq; in eo quodquideſt exiſtūt: ut animal Callias ſm ſe. nam in ratōne ineſt animal. animal. n. quoddaz Callias. amplius autem ſi in ipſo oſtē ſuz eſt primo: aut in ipſius aliquo: ut ſuperficies ſm ſe alba: t viuens ſm ſe homo. anima nanq; pars quedam eſt hominis in qua primo eſt ipſū viuere. Amplius cuius nō aliqua alia cauſa eſt: hominis enim multe ſunt cauſe animal bipes. at tamē ſm ſe homo homo eſt. Amplius quecūq; inſunt ſoli t inquantum ſolum quia ſeparatum ſm ſe.

Quod eſt per ſe dicitur multis modis: vno modo dicitur forma t ſubſtantia cuiuſlibet rei: ſicut dicitur per ſe bonum illud quod eſt bonuz: t alio modo illud in quo eſt aliquid primo naturaliter: ut color in ſuperficie. illud igitur quod primo dicitur per ſe eſt illud quod dicitur p formam: t dicitur ſecundo modo materia t ſubiectum cuiuſlibet: t vniuerſaliter quod eſt per ſe: t cauſa equalia ſunt in eſſentia. dicitur eniz ad quā eſſentiam facit hoc: t dicit quare fecit hoc: t hoc etiam dicitur ad quam eſſentiam non concludit veram concluſionem. t dicitur que eſt cauſa vere concluſionis aut non vere: t etiaz dicitur per ſe illud quod eſt ſcitum per ſe: ſicut ſtans aut ambulans: omnia enim iſta ſignificant locum aut ſitum. manifeſtū eſt igitur q̄ illud quod eſt per ſe dicitur multis modis. primo enim dicitur per ſe illud quod ſignificat quidditatem cuiuſlibet rei: ſicut dicitur q̄ chilus eſt per ſe: in ſua diffinitōne enim eſt viuus t chilum eſt aliquod viuū. t etiā alio modo eſt qum in aliquo apparuerit primo ſicut ſuperficies que alba per ſe t homo ē viuus per ſe: quia anima eſt aliqua pars hominis t in ea eſt vita prima: t etiam illud quod non habet aliam cauſam. cauſe enim hominis ſunt multe t viuus t bipes: ſed cauſa eius per ſe ſm q̄ eſt hō eſt homo: t etiā que ſunt eiuſdem. ſ. humanitas eſt enim humanitas ſicut generans per ſe.

23 Jdeſt q̄ vnus modoruz ſm quos dicit aliquid eſſe per ſe eſt forma t ſubſtantia. dicimus eniz q̄ aliquid exiſtit p ſe. U. g. dicimus eni q̄ aliquid eſt bonum per ſe qum fuerit bonum per ſuam formam t per ſuam ſubſtantiam.

Deinde. d. t alio modo tē. i. t dicitur alio modo q̄ aliqd exiſtit in aliquo per ſe qum fuerit in eo ſine medio. U. g. qum dicimus colorez exiſtere in ſuperficie per ſe: t in corpore non per ſe. in ſuperficie enim exiſtit primo per ſe t ſecundo in corpore. Deinde. d. illud igitur quod dicitur p ſe tē. i. illud igitur quod dicitur per ſe dicitur duobus mōis quoꝝ vnus eſt t primus illud quod dicitur ſm ſuaz formam: t alius ſm ſuam materiam. i. primū ſubiectum forme cuiuſlibet rei: ſicut dicimus q̄ ſcānum eſt lignū per ſe: t idolum eſt per ſe es: t homo eſt viuus per ſe: t vniuerſaliter omne compoſitum eſt per ſe per ſuam materiaz t formam: t omne quod eſt in aliquo per ſe: aut eſt per ſe: aut per materiam eius: aut per formam: aut per vtrunq; Deinde. d. t vniuerſaliter illud quod eſt per ſe tē. i. q̄ cāe ſunt in re per ſe: t que ſunt in re per ſe ſunt cauſe: ſignificant igitur eandem naturam. U. g. quia dicitur ad cuius eſſentiaz fecit Polycletus hoc: ſicut dicimus ad cuius cāz fecit hoc. in vtroq; eniz loco queritur cauſa: t iſte modus viſus eſt in arabico malus. Deinde dedit aliud exemplum t dixit: t etiam dicitur tē. i. t exemplum in vtendo eſſentia loco cauſe: t cauſa loco eſſentie eſt qum queritur ār iſte ſyllogiſmus non concludit veram concluſionem: aut ad cuius eſſentiam concludit veram concluſionez: hoc. n. idem eſt cum hoc quod queritur qua de cauſa iſte ſyllogiſmus non concludit veram concluſionem aut concludit veram concluſionem. D. d. t etiam dicuntur per ſe tē. i. t dicitur per ſe omne quod eſt in predicamento ſitus. U. g. ambulans t ſtans: dicuntur enim habere ſitum per ſe in loco. D. d. manifeſtuz eſt igitur q̄ illud quod per ſe eſt dicitur multis modis. vno eniz modo dicitur per ſe quod ſignificat quidditatem cuiuſlibet rei: ſicut dicimus q̄ chilus eſt per ſe viuus. t vniuerſaliter illud qō eſt per ſe dicit multis modis: quoꝝ vnus eſt illud quod primo diximus t eſt acceptus in ſua ſubſtantia rei. ſ. aut genus: aut differentia: aut diffinitio que fit ex ambobus: ſicut dicimus q̄ ſermo eſt vnus per ſe: quia vnum accipitur in ſua diffinitione t demonſtrat ſuam quidditatē. Deinde dixit: t etiā alio modo tē. i. t dicitur per ſe etiaz de predicabilibus de ſubiecto propter naturam ſubiecti ſine aliquo mediante ſicut dicimus q̄ ſuperficies eſt alba per ſe. i. primo t ſine medio. corpus enim non eſt album niſi per ſuperficiem: t hoc eſt quod dixit: t homo quia anima tē. eſt exemplum huius quod dixit: qm̄ in aliquo apparuerit ſicut hoc qō dixit: ſicut ſuperficies que eſt alba eſt exemplum huius qō dixit: aut eſt in aliquo tē. i. q̄ res habent cauſas que dicuntur exiſtere in illis rebus per ſe: lz attribuant eis propter alias cauſas: ſicut dicimus q̄ homo eſt viuus per ſe: quia eſt viuus propter animam: t eſt animatuz per ſe nō propter aliuz: t ſimiliter omne quod exiſtit in aliquo per ſe: aut exiſtit in eo tanq̄ accidens: aut tanq̄ ſubſtantia: t vtrunq; iſtoꝝ: aut per medium: aut ſine medio. ſubſtantia cum medio aut per medium eſt homo viuus t accidens per medium: ut corpus coloratum t ſubſtantia ſine medio rationale: t accidens ſine medio ſuperficies colorati. Deinde dixit: t etiam illud quod non habet aliam cauſam tē. i. t etiam dicitur aliquid exiſtere per ſe illud quod non habet cauſam propter quam exiſtat niſi per ſe ſi aliquid eſt tale. homo enim t ſimilia non exiſtunt niſi p ſuas cauſas quia habent multas cauſas. Deinde dixit: ſed cauſa eius per ſe tē. i. t quāuis exiſtat homo per plures cauſas: tamen cauſa eius qua exiſtit per ſe eſt humanitas. Deinde dixit: t etiam que ſunt tē. t vniuerſaliter omne quod exiſtit in aliquo ſm q̄ eſt: t illud in quo exiſtit ſunt vnuz eſſentialiter non accidentaliter: ſicut color in ſuperficie. dicitur enim exiſtere per ſe ſicut dicimus q̄ ſuperfi-

UVA. BHSC. IyR_012

cies est colorata. dicere autem q̄ homo est coloratus non dicitur ita q̄ sit ei per se

Dispositio dicitur habentis partes ordo: aut sm locum: aut sm speciem: aut sm potentiā. positionē enim oportet quoddam esse sicut ꝛ ipsius hoc nomen ostendit dispositio.

Situs autem dicitur in habente partes sm ordinem partium: aut sm locum: aut sm potentiam: aut sm formam: debent enim habere situs aliquem sicut sonat hoc nomen situatum.

24 Dixit: situs inuenitur in omni habente partes: aut per ordinem partium in loco: ꝛ iste est situs qui est predicamentum: aut per ordinationem partium rei ad inuicem: ꝛ iste situs est vna differētiarū quāti sm q̄ dictū est in p̄dicamētis q̄ quātū aliud habet positionē aliud nō hz positionē: ꝛ q̄ ptes rei distinguunt ab inuicē: aut sm formas: ꝛ hoc est in rebus compositis: aut ex partibus diuersis ꝟz formam: aut in magnitudine sicut in magnitudine partiū linee ꝛ corporis: ꝛ vniuersaliter corporeus consimiliū partium: ꝛ iste partes non sunt distincte in hac dispositione nisi potentia: actu autem non: ꝛ ideo dixit: aut sm potentiā: aut sm formam. ꝛ q̄ intendebat q̄ sicut dicitur in habente partes sm ordinem partium: aut in loco: aut ad inuicem: ꝛ hoc est quando distinguuntur partes: aut potentia: aut sm formam.

Habitus vo vno modo dicitur quidē tāq̄z actio quedaz habentis ꝛ habiti: ut quidā actus quidē aut motus. nam quando hoc quidem facit illud vo fit est factio intermedia: sic ꝛ habētis vestem ꝛ habite vestis est intermedius habitus. hunc quidem igitur manifestum q̄ non contingit habere habitum. in infinitum enim vadet si habiti fuerit habere habitum. alio vo modo habitus dispositio dicitur sm quam bene vel male disponitur dispositum: ꝛ aut sm se aut ad aliud: ut sanitas habitus quidam dispositio nanq̄z talis. Amplius habitus quidez dicitur si est pars dispositionis talis: quapropter ꝛ partiuz virtus habitus quidam est.

Dispositio dicitur vno modo quasi aliqua actio eius cuius est: sicut aliqua ars aut motus. qum enim aliquid agit ꝛ aliud patitur passio inter ea: ꝛ similiter inter vestiens ꝛ vestitum est dispositio: manifestum est enim q̄ impossibile est q̄ ista dispositō sit alterius. ꝛ dicitur dispositio alio modo sm positionem: ꝛ est sm quam positio rei aut est bona: aut est mala: aut per se: aut in respectu alicuius: ut sanitas. est enim aliqua dispositio quia talis sm vnam dispositionem. ꝛ dicitur etiā dispositio quz fuerit pars alicuius quod dicitur sm positionem tali modo: ꝛ ideo bonitas partiū est aliqua dispositio.

25 Dispositio dicitur multis modis: dicitur enim de actione agentis alicuius in aliquo patiente: sicut aliqua ars aut aliquis motus. Ut.g. q̄ qum aliquid egerit in aliquid aliquam actionem: ꝛ illud aliquid patiatur ab eo illud quod fit inter ea dispositio dicitur: sed in respectu agentis dicitur actio: ꝛ in respectu passiōis dicitur passio. Deinde dedit exemplum ꝛ dixit: ꝛ similiter inter vestiēs ꝛc. i. ꝛ dicitur hoc etiam in dispositione que fit inter vestiens ꝛ vestitum que dicitur vestio. Deinde dixit: dicitur dispositio alio modo ꝛc. i. ꝛ dicitur dispositio alio modo de illo q̄ fit ex compositione: ꝛ est dispositio ex qua compositio rei est: aut bona: aut mala: sicut sanitas que ē dispositio ista rum dispositionum. est enim dispositio facta ex compositione membrorum ꝛ humorum. Deinde dixit: aut per se ꝛc. i. ꝛ dixit hoc: quia dispositiones que sunt ex cōpositiōe partiuz rei sunt bone aut male in se: aut respectu alterius dispositionis: ut sanitas Socr. in respectu sanitatis Platonis. ꝛ vocauit compositionem positionem: quia compositio est in positione partium ad inuicem. Deinde dixit: ꝛ dicitur etiam dispositio ꝛc. i. ꝛ dicitur dispositio de dispositione qua positio totius aut partis est bona aut mala: ꝛ ideo bonitas partium in composito est aliqua dispositio ꝛ intendit q̄ dispositio bona aut mala: aut erit ex positione omnium partium ad inuicem: aut in vna parte respectu totius.

Passio vno quidez modo dicitur qualitas sm quam alterari contingit: ut album ꝛ nigrum dulce ꝛ amaruz: ꝛ grauitas ꝛ leuitas: ꝛ quecūq̄z alia talia: alia vero horum actiones ꝛ alterationes iam. Amplius horum magis nociue alterationes ꝛ motus maxime tristes. nociue amplius magnitudines calamitatum ꝛ tristium passiones dicuntur.

Passio dicitur vno modo qualitas qua possibile est transmutari album ꝛ nigrum: ꝛ dulce ꝛ amarum: ꝛ graue ꝛ leue: ꝛ alia ꝛc. ꝛ alio modo transmutationes ꝛ actiones istorum. ꝛ etiam dicitur magis specierū nocentes transmutationes ꝛ motus ꝛ maxime nociui: ꝛ maxime contristantes occasiones aut maxime declarabilia ꝛ contristabilia dicuntur passiones.

26 Passio dicitur vno modo de potentia qua aliquid transmutatur de contrario in contrarium: ut de albedine in nigredinem: ꝛ de amaritudine in dulcedinem. potentia enim qua aliqua transmutantur ad inuicem dicitur potentia passiua: ꝛ ista est materia passiui: sicut qum aliquid transmutatur ad nigredinem de albedine: ꝛ dulcedine in amaritudinem: ꝛ de grauitate in leuitatem. Deinde dixit: ꝛ alio modo ꝛc. i. ꝛ etiam dicuntur passiua ipsa accidentia que recipit prima materia. ſ. caliditas ꝛ frigiditas. Deinde dixit: ꝛ etiam dicitur magis ꝛc. i. ꝛ magis dicitur hoc nomen passio in istis modis in eis que sunt nocitiua ꝛ cōtristantia animalium aut delectabilia. ſ. tangibilia: ꝛ ideo dixit: occasiones enim maxime ꝛc. i. ꝛ ideo dicitur illud quod accidit ex occasionibus maximis contristabilibus: ꝛ illud quod accidit ex delectabilibus maximis in maiori parte passionis.

Priuatio vno quidem modo si non habet aliquid naturum haberi: ꝛ si non sit id natuz sic haberet voculus priuari dicitur planta. alio vo si aptum habere aut ipsum aut genus ꝛ non habet ut aliter homo cecus visu priuari dicit ꝛ talpa: hoc quidem sm genus: illud vo sm se. Amplius si aptum natum ꝛ quando aptum natum habere ꝛ non habet. cecitas enim priuatio quedam est: sed cecus non est sm omnem etatez sed in qua natum est habere si non habet. similiter autem ꝛ in quocunq̄z fuerit ꝛ sm quot ꝛ ad qō ꝛ ut si non habet aptum natū. Amplius cuiusq̄z per vim ablatio priuatio dicitur: ꝛ quotiens ab eo quod a priuatiua particula negationes dicuntur totiens ꝛ priuationes dicuntur: nam inequale non habere qualitatem aptum natum dicitur. inuisibile vero ꝛ omnino eo quod non habeat colorem: ꝛ eo quod turpiter ꝛ sine pede: ꝛ eo qō nō habeat omnio pedes: ꝛ eo qō turpes.

UVA. BHSC. IyR_012

Amplius ꝛ eo quod paruum habeat: ut non igneū hoc autē est praue aliquo modo habere. Amplius qō nō facile aut nō bene: ut insecabile non solum quia non secatur: sed quia non facile: aut quia nō bene. Amplius omnino nō habere cecus enī non dicitur monoculus: sed qui in am bobus non habet visum: propter quod nō ois bonus: aut malus: aut iustus: aut iniustus: sed ꝛ medium.

Priuatio dicit vno modo qum aliquid nō habuerit illud in cuius natura est esse in aliquo lz ipsum non habeat illam naturam. U.g. quoniā dicitur plante carent sensu ꝛ alio modo quz non habuerit illud quod debet habere per suaz naturam: ut homo cecus. modus enim carendi visu in homine alius est a modo carendi visu in talpa: hec enim est priuatio ſm genus: hoc autez per se. ꝛ etiam qum hoc fuerit in sua natura: ꝛ in tempore in quo debet habere aut non habere. cecitas enim est aliqua priuatō: cecus enim non est in omni sed in tempore in quo debet habere visuz. ꝛ similiter si fuerit per se aut refertur ad aliquid: ꝛ etiā abstractio que fit violente in vnaq̄qz rerum dicitur priuatio. ſm igitur numerum modoz qui fuerit per negationē erit numerus modoz priuationis etiam. dicitur enim non equale illud in cuius natura non est: ꝛ dicit non visibile quod non habet colorem omnino: ꝛ dicitur nō habens pedem quia non habet pedez omnino: ꝛ quia est claudum: ꝛ etiā quia parum ambulat sicut dicitur non habere potentiam illud quod est debile: ꝛ etiam illud quod non facile aut illō quod non est aptabile: ut non abscindibile: non enim dicit illud quod omnino non abscinditur sed illud quod non facile abscindit: aut illud qō non bene abscinditur: ꝛ etiam illud quod nō habet omnino. non enim dicitur cecus quia habet vnū oculum sed illud quod non habet visum in vtroqz oculo: ꝛ ideo non omne bonū: aut malū aut iustum: aut iniustū: sed inter hec.

27 Idest priuatio dicitur multis modis. dicitur enim qñ aliquid caruerit aliquo in cuius natura est ut sit i alio nō in illo neqz in suo genere: sicut dicitur ꝙ plante carent aliquo quod animalia habent naturā habendi. ſ. sensu. D. dixit: ꝛ alio modo ꝛc̄. i. ꝛ dicit aliquid carere hoc quādo caret aliquo quod innatum est inueniri in sua specie: sicut cecitas in homine: ꝛ hoc est illud quod innatum est inueniri in aliquo per se: aut quod innatuz est inueniri in suo genere: sicut cecitas talpe. est enim priuatio alicuius quod innatum est inueniri in animali quod est genus talpe: ꝛ qz aliquid caret illo quod naturaliter debet habere est duobus modis. ſ. aut in tempore in quo natuz est habere: aut in tempore in quo non natum est habere: incepit distinguere hoc ꝛ dixit: ꝛ etiam qum hoc fuerit ꝛc̄. i. ꝛ aliquid carere illo quod naturaliter debet habere: aut est in tēpe in quo debet: aut in tempore in quo nō debet. U.g. quia cecitas est priuatio visus in illo quod naturalit habet visum: sed non dicitur cecū nisi in tempore in quo debz habere visum. U.g. ꝙ catulus non dicitur cecus quando nascitur lz non videat tunc: catulus autem carens visu post hoc tempus dicetur cecus. D.d. ꝛ similiter ꝛc̄. i. ꝛ hoc contingit in eo quod caret aliquo quod innatum est inueniri in specie eius: aut in genere eius quod non habet naturaz ut inueniatur in illo ſm ꝙ illud quod innatū est inueniri in genere alicuius: aut est innatum inueniri in aliquo tpe aut in quolibet tempore. U.g. ꝙ talpa caret illo quod innatū est inueniri in canibus in aliquo tempore ꝛ in hoie in qualibet etate. D.d. ꝛ etiam abstractio ꝛc̄. i. ꝛ etiaz dꝫ priuatio omne quod caret aliquo non tm̄ naturaliter sed violenter. U.g. quando lapis violenter non mouetur ad inferius. D.d. ꝛ ſm numerū modoꝝ ꝛc̄. i. ꝛ numerus modoz priuationis inuenit ſm numerum modozū intentio nū q̄ significant p nomina priuatiua ifinita. D.d. dicit enī non equale ꝛc̄. i. dicitur enīz non tale illud quod caret aliquo quod non habet naturaliter. U.g. dicere ꝙ colorem est non equalis quia non habet naturā habendi equale aut priuationem equalis aut dicere non visibile in eo quod non habet colorem. qō enim caret colore non est natum videri: quēadmodum qō caret quantitate non est natum esse equale aut inequale. D.d. ꝛ dicitur non habens pedem ꝛc̄. i. ꝛ priuatio eius quod debet naturaliter haberi inuenitur tribus modis: aut priuatio pura: sicut in eo qō non habet pedem omnino: ꝛ alius sicut in eo qui habet pedem tortuosum ita ꝙ male ambulat: tertius sicut dicit in eo qō habet pedem debilem. D.d. ꝛ etiam illud quod non est facile ꝛc̄. i. sicut dicimus non abscindibile: nō enī dicitur illud quod est impossibile abscindi tm̄: sed etiam illud quod difficile abscinditur: aut illud quod male abscindit. D.d. ꝛ etiam illud quod non habet omnino ꝛc̄. i. ꝛ etiam priuatio non dicitur nisi de illo quod caret aliq̄ ſm totū non ſm partem: non enim dicit cecus ille qui habet vnū oculū. D.d. ꝛ iō nō dꝫ ꝛc̄. i. ꝛ iō priuatioz habit nō diuidunt verū ꝛ falsuz in oibus rebus. falsant enīz insimul in medijs. U.g. qm̄ non omnis homo est aut malus aut bonus. homo enī non ciuilis neqz dicitur bonus neqz malus: ꝛ similiter iustus aut iniustus. ꝛ quasi intendebat declarare causam in hoc ꝙ priuatio ꝛ habitus diuidunt verum ꝛ falsum in subiecto proprio. Uerbi gratia: ꝙ iustícia ꝛ iniusticia diuidunt verum ꝛ falsum in homine ciuili.

Habere multipliciter dicitur. vno quidem modo ducere ſm suam naturam aut ſm suum impetum: propter quod febris dicitur habere hominem ꝛ tyranni ciuitates ꝛ vestimentum induti. alio in quo vtiqz aliquid extiterit: ut in susceptibili: ut es habet speciem statue ꝛ infirmitatem corpus. alio ut continens contentum. nam in quo est contentum haberi ab hoc dicitur: ut lagenaz habere humidum dicimus: ꝛ ciuitatez homines: ꝛ nauem nautas. sic autem ꝛ totuz habet partes. Amplius ꝛ prohibens ſm suum impetum aliquid moueri aut operari habere dicit hoc ipsum: ut columne ponderosa suppositā: ut poete faciunt Atlantem celum habere tanq̄z carsurum super terram: quemadmoduz physiologozum quidam dicunt: hoc autem modo continens dicitur que cōtinet habere quasi separata vtiqz ſm suum impetum singula: ꝛ in aliquo autem esse simili modo dicitur ut consequenter ipsi habere.

Habitus dicitur multis modis. vno modo dicitur ꝙ potest acquirere aliquid ſm suam naturam aut ſm suum studium: ꝛ ideo dicitur ꝙ homo habet castrum: ꝛ victores habent ciuitates: ꝛ vestientes habent vestimentum. ꝛ alio modo qum aliquid fuerit in aliquo simili recipienti ut cuprum quod habet formam idoli: ꝛ corpus quod habet infirmitatez. ꝛ alio modo sicut continens cum contento. continens enīz dicitur habere aliquid contentum: sicut cyphus qui dicitur habere aliquid humidum: ꝛ ciuitatem habere homines: ꝛ naues habere nautas: ꝛ ſm

UVA. BHSC. IyR_012

hunc modū dicitur totum habere partes: ⁊ etiā dicitur habere illud quod prohibet aliquid mo ueri aut agere aliquid: sicut dicimus q̄ domus habet res graues positas super se: ⁊ sicut versifi catores dicunt q̄ celum habet atlantem astantē qui si non esset celum caderet super terram: sicut dicunt quidam loquentes in naturalibus. ⁊ sm hunc modū dicitur etiam continens cum rebus quas continet q̄ habet illas quasi vnaquaq; ea rum esset separata ab alia. ⁊ species que dicūtur in aliquo etiā sunt similes speciebus habitus.

28 Idest habitus dicit omne habens potentiaz acquirēdi aliquid. dicit enim q̄ habet illud: sicut dicit q̄ Soz. habz potentiam vel pecuniā ⁊ habet castrum: ⁊ victores habēt ciuitates quas illi regunt possessorie: ⁊ hoc habere significat possessionem. D.o. ⁊ alio modo cc̄.i. ⁊ dicit habitus de attributione forme ad habens formā. s. recipiens illaz sicut dicimus q̄ cuprum habet formā idoli ⁊ ferrum for mam gladij: ⁊ corpus formā sanitatis. D.o. ⁊ alio modo sicut contentum continens cc̄.i. iste sermo ita cecidit in li bro: sed exemplū non conuenit exemplificato. dicere enim q̄ contentum habet continens est sicut animal habere cu tem: ⁊ arborem habere cortices: ⁊ hoc est predicamentuz habitus. cyphum autem habere aquam: ⁊ ciuitatem ha bere homines est econuerso. s. quia cōtinens habet contē tum: ⁊ sm hunc modū dicitur q̄ locus habet locatum: ⁊ hoc est in predicamento vbi. ⁊ vniuersaliter respectus in hoc predicamento est conuersus illi qui est in predicamē to habitus. ⁊ forte fecit hoc: quia isti duo modi sunt pro pinqui ⁊ quasi eiusdem generis. est enim respectus compa rationis inter continens ⁊ contentum. si igitur fuerit com paratio continentis ad contentum erit predicamentū ha bitus: sed econuerso de vbi. per primū igitur sermonē in tendebat primū respectum: ⁊ per exemplum alium respe ctum: ⁊ dicit q̄ multotiens vtitur hoc Aris. D.o. ⁊ etiam dicitur habere cc̄.i. ⁊ dicitur habere omne quod habet deferens. delatum enī dicitur habere deferens quod ꝓbi bet delatum a casu aut a motu: sicut dicitur q̄ domus ha bet tectum. ⁊ sicut dicitur q̄ versificatores dixerunt anti quitus celum habere angelum qui defert celū. D.o. ⁊ sm hunc modum cc̄.i. q̄ respectus inter ea inuenitur ex hoc q̄ continens impedit contentum ut agat illud quod natu raliter debet agere: sicut cyphus ne fluat: nisi igitur contē tio esset tunc separareť vnū ab altero. D.o. ⁊ species que dicuntur cc̄.i. q̄ numerus respectuū qui demonstrať per habere sunt sm numerum respectuū qui demonstrať per hanc dictionē in: sed hic hec prepositio in dignius dicitur de respectu contenti ad continens: ⁊ recepti ad recipiens: ⁊ hoc verbū habere dignius dicit de respectu continentis ad contentū: ⁊ possidentis ad possessum.

Ex aliquo esse dicitur vno quidez modo ex quo est ut materia: ⁊ hoc dicitur aut sm primuz genus aut sm vltimā speciem: puta sicut quedaz ut omnia liquabilia ex aqua. est autem veluti ex ere statua. alio vo ex primo mouente principio: ut ex quo pugna ex conuitio: hoc eniz principiū pugne. alio ex cōposito ex materia ⁊ forma: ut ex toto partes: ⁊ ex Iliade versus: ⁊ ex domo la pides. finis enim est forma perfectum habens fi nem: hoc autem ut ex parte speciei species: ut ho mo ex bipede: ⁊ syllaba ex elemento. aliter enim hoc ⁊ statua ex ere: nā ex sensibili materia est cō posita substantia: sed ⁊ species ex speciei materia hec quidem igitur sic dicunť. alia vo si sm partē aliquam horuz aliquis extiterit modorum: ut ex patre ⁊ matre puer: ⁊ ex terra plante: quia ex ali qua parte ipsorū. alio vo post qō tempore: ut ex die nox: ⁊ ex serenitate hyems: q̄ hoc post hoc. horuz autem hec quidem quia habent transmu tatōnem ad inuicem ita dicuntur: ut ⁊ que nunc sunt dicta: hec autem eo q̄ sm tempus ⁊ conse quēter solum: ut ex equinoctio fiebat nauigatio quia post equinoctium fiebat: ⁊ ex dionysijs tra gelia quia post dionysia.

Ex aliquo dicitur vno modo sicut dicit aliqd esse ex materia: ⁊ hoc dicit duobus modis: aut sm primū genus: aut sm vltimam formam. V. g. quoniā forte dicitur q̄ omnia liquabilia sunt ex aqua: ⁊ forte dicitur sicut idolum est ex cupro hoc enim est initiuz contrarietatis. ⁊ alio modo illud quod est compositum ex materia ⁊ forma: ut partes ex toto: aut metrum carminis sicut me trum versuum qui dicuntur Iliades: ⁊ sicut lapi des ex domo. forma enim est complementum: ⁊ completum est illud quod habet complementū ⁊ quedam dicuntur sicut forma ex parte: ⁊ sicut homo est ex bipede. ⁊ etiaz alio modo sicut ido luz ex cupro quia est ex materia sensibili aut sub stantia sensibili. ⁊ etiam sicut forma que est ele mentum forme. quedam igitur istoz dicunt bis modis: ⁊ quedam quando: quedā partes istorū fuerint alicui istaruz specierum: ut filius ex patre ⁊ matre ⁊ terra ⁊ ex plantis: sunt eniz ex quibus dam partibus. ⁊ alio modo que sunt post in tē pore: ut nox ex die: ⁊ pluuia ex sereno: sunt enim post illa. ⁊ quedam istoruz dicuntur hoc modo illa que habent potentiam transmutari ad inui cem: sicut isto modo dicta. ⁊ quedaz que sequūť se ad inuicem in tempore tm̄: sicut dicimus q̄ ex meridie fit occasus solis. i. post meridiem: ⁊ dici mus q̄ ex motibus dionysijs fit dionysia.

29 Quum autem numerauit sm quot modos dicit habere ⁊ in: vult modo numerare sm quot modos dicitur ex: ⁊ dixit: ex aliquo dicitur cc̄.i. aliquid esse ex aliquo dicitur multis modis. dicitur eniz sicut dicitur aliquid esse ex sua materia: ⁊ ista est significatio famosior ex significatiōibus ex. Deinde. o. ⁊ hoc dicitur duobus modis. i. ex materia ex qua dicitur aliquid esse forte est prima materia que est tanq̄ genus altissimuz: ⁊ forte est propinqua materia que est vltimam formaz habens in generatione. s. que recipit vltimam formā. Deinde dedit exempluz vtriusq; ⁊ dixit: sicut forte dicitur cc̄.i. materia remota est sicut aqua in li quabilibus rebus: ut plumbo: cupro: ferro. ista enim di cuntur esse ex aqua. materia autem propinqua est: ut ido lum ex cupro. cuprum enim est illud in quo existebat non esse contrarium forme idoli: ⁊ hoc intendebat qum dixit: hoc enim est initium contrarietatis cc̄.i. hoc enim est pri mum subiectum recipiens formam idoli ⁊ suam priuati onem successiue. Deinde dixit: ⁊ alio modo cc̄.i. ⁊ dicitur ex alio modo sicut dicimus q̄ partes sunt ex toto: ⁊ vni uersaliter sicut dicimus q̄ manus est ex homie: ⁊ tale car men ex tali metro: ⁊ ista sunt partes sm quantitatem. iste enim partes sunt equales toti in hoc q̄ vtrunq; compo nitur ex materia. s. partes ⁊ totum: ⁊ sicut dicimus lapi des ex domo. Deinde dixit: forma enim est complementū cc̄.i. ⁊ dicitur q̄ lapides sūt ex domo quia forma domus est complementū domus: ⁊ domus est cōplera per cōple mentū quod habet: ⁊ ptes domus sunt ex domo. i. q̄ ptes domus fiunt ex domo per dissolutionē: ⁊ domus ex suis partibus per compositionē denudādo a se suas formas ⁊ recipiendo formam domus. D.o. ⁊ quoddā dicitur sicut forma ex parte. i. ⁊ quoddā dicit econuerso. s. totuz ex pte

UVA. BHSC. IyR_012

ſicut homo ex bipede. D.o. ⁊ etiam alio modo ⁊c̄.i. q̄ iſte modus eſt generatio fozme ex materia. ſ. q̄ hec prepoſitio ex dicit tribus modis: aut compoſitū ex materia ⁊ fozma aut partes ex toto: aut totum ex partibus: ⁊ fm hunc modū videtur quaſi reiterare primā intentionem: ⁊ forte intendit q̄ aliquid eſſe ex aliquo dicit ſic q̄ natura generati eſt natura illius ex quo generat: ſicut dicimus q̄ idolū eſt ex cupro. i. q̄ natura idoli eſt natura cupri. D.o. quidam igit iſtoꝝ ⁊c̄.i. q̄ quedam eozuꝫ que dicunt eſſe ex aliquo dicunt duobus modis: quoꝝ vnus eſt ut aliquid ſit ex toto alicuius: ſicut dicimus animal ſanguineū eſſe ex carne. tota enim caro concludit in animali ſanguineo. filiū autē eſſe ex patre ⁊ matre dicimus quia eſt pars eoꝝ: ⁊ ſimilit eſt terra ex plantis: ⁊ intendit per plantas nutrimentum. D.o. ⁊ alio modo ⁊c̄.i. ⁊ iſta prepoſitio ex vtit transum' ptiue in loco huius prepoſitionis poſt: ut dicit nox eſt ex die: non ita q̄ dies ſit materia noctis aut pars: ſed q: nox eſt poſt diem. Deinde. o. ⁊ quedam iſtoꝝ dicunt hoc mō ⁊c̄.i. ⁊ omnes intentiões que ſignificant per hanc prepoſitionē ex concluduntur duobus modis: quoꝝ vnus eſt in quibuſlibet duobus quoꝝ alterum tranſmutat in alterū tranſmutatū eni dicitur eſſe ex eo de quo tranſmutat. materia igitur tranſmutatur ad cōpoſitū ⁊ ad fozmam: ⁊ cōpoſitū etiā tranſmutatur ad naturam: ⁊ totum tranſmutatur ad partes apud ſuam cozzuptionez ⁊ generationem partiū: ⁊ partes tranſmutant ad totum apud generationē totius. ſenſus autem dicitur ſucceſſiue. res autem que ſequūtur ſe ad inuicem dicunt eſſe ex ſe ad inuicem. ſed iſta prepoſitō ex ſignificat in hoc loco id quod ſignificat poſt. D.o. ⁊ dicimus q̄ ex motibus ⁊c̄.i. q̄ poſt motus alicuiuſ fuit quidam aut mouebat: ⁊ fm hunc moduꝫ dicimus q̄ motū eſt ex eo ex quo eſt ⁊ ad quod eſt.

Pars dicitur quidem vno modo in quam diuiditur vtiqꝫ quantum quantacunqꝫ. ſemper enim ablatum a quanto inquantum pars illius dicitur: ut trium duo pars dicuntur aliqualiter. alio vo modo que talia menſurant ſolū propter quod duo triū ſunt quidem ut dicitur pars: ſunt autem ut non. Amplius in que diuidit vtiqꝫ ſpecies ſine quantitate: ⁊ he partes huius dicuntur quare ſpecies generis dicuntur eſſe partes. Amplius in que diuiditur aliquid aut ex quibus cō ponitur totum aut ſpecies aut habens ſpeciem: ut ſpere eree aut cubi erei ⁊ es pars: hec autē eſt materia in qua ſpecies ⁊ angulus pars. Amplꝰ que ſunt in ratione vnūquodqꝫ oſtēdente ⁊ partes totius: propter quod genus ſpeciei ⁊ pars dicit: aliter autē ſpecies generis pars.

Pars dicitur vno modo in quo poſſibile eſt quantitatem diuidi quoquo modo. quod autez diminuitur ex quantitate fm q̄ eſt quātitas ſemper dicitur pars illius ex quo diminuit: ſicut dicitur q̄ duo ſunt pars trium quoquo modo: ⁊ alio modo dicitur illud quod numerat iſta tm̄: ⁊ ideo forte dicitur q̄ duo ſunt pars trium ⁊ forte non. ⁊ etiam illud in quo poſſibile eſt fozmaꝫ diuidi abſqꝫ quantitate dicuntur etiam partes: ⁊ ideo dixerunt q̄ fozme ſunt partes generis: ⁊ ſūt illa in que diuiditur aliquid ex quibus componitur totum aut fozma aut habens fozmaꝫ: ſicut ſpera cupri: cuprum eniꝫ eſt pars illius: ⁊ hec eſt materia in qua fozma eſt: ⁊ angulus etiā eſt pars ⁊ etiam illa que ſunt in diffinitione que ſignificāt vnāquanqꝫ rerum ſunt etiam partes totius: ⁊ iō dicitur q̄ genus eſt pars fozme.

30 Idem dixit Ariſ. q̄ pars dicit multis modis: vno modo illud in qō diuiditur q̄titas fm q̄ eſt quātitas aliquo mō diuiſionis. illud eni qō quo diuidit a quātitate diminuit q̄titas fm q̄ eſt quantitas oī eſſe pars illius: ⁊. o. quoquo modo pzeſeruādo ſe a parte mēſurante. dicit enim q̄ duo ſunt pars triū: ⁊ tria pars quatuoꝛ: ⁊ nullū iſtoꝝ mēſurat totū. D.o. ⁊ alio modo illud quod numerat ⁊c̄.i. ⁊ oī pa alio modo illud iſtoꝝ qō numerat aut menſurat illud cuius eſt pars: ⁊ ideo forte dicit q̄ duo ſunt parſ triū ⁊ forte non qum non numeret tria. pars igit quātitatum alia eſt menſurans alia non: ⁊ geometre vtunt hoc noie pars de parte menſurāte. Deinde induxit tertiū modū: ⁊. o. ⁊ etiaz illud qō poſſibile eſt fozmā diuidi ⁊c̄.i. ⁊ dicit pars etiam illud in quod diuidit fozma fm q̄ eſt fozma: ⁊ iſta diuiſio eſt fm qualitatē non fm q̄titatem: ⁊ eſt fozmaruꝫ cōpoſitarū que diuidunt in fozmas ut fozmarū que ſunt genera que diuidunt in fozmas que etiam ſunt differentie illoꝛuꝫ generum. D.o. ⁊ etiā illa in que diuidit aliquid. i. ⁊ dicūt partes illę in que diuiduntur cōpoſita ex materia ⁊ fozma ſcilz materia ⁊ fozma. dicitur enim q̄ ſpera cupri diuidit in cuprum ⁊ in ſperitatē: ⁊ hoc eſt aliud a primo. in prima enim diuidit fozma in fozmā: ut ſpecies in genus: hic autē aliquid diuiditur in fozmam ⁊ materiā. D.o. hec eſt materia in qua eſt fozma. i. q̄ diuiſio alicuius in materiam ⁊ fozmā eſt alio modo a diuiſione ſpeciei in fozmā cōmunē ⁊ propziā. D.o. angulus etiā eſt pars: poteſt autē intelligi ſic: ⁊ angulus etiā eſt pars figure duobus his modis quātitate. ſ. ⁊ qualitate. vel ſic etiam angulus diuidit in angulos. diuiſio eni anguli in angulos eſt fm quātitatē ⁊ qualitatem: ⁊ ideo dubitauerunt quidam in quo genere magnitudinis continetur angulus adeo q̄ quidam eoꝝ fecerunt illum quartuꝫ genus: ⁊ dixerūt genera magnitudinū eſſe quatuoꝛ: corpus: ſuperficies: linea: ⁊ ſolidum. Deinde induxit quintuꝫ modum partiendi: ⁊. o. ⁊ etiam qui ſunt in diffinitione. ⁊c̄.i. ⁊ etiam illa ex quibus componuntur diffinitōnes ſignificantes quidditatem cuiuſlibet rei: dicūtur etiam partes diffiniti ⁊ diffinitionis: ⁊ ideo genus oī pars fozme: ⁊ ideo dicimus q̄ genus eſt pars fozmaꝝ ſpecierū. fozma eni ſpeciei diuidit in genus ⁊ differentiā: hic autē eſt modus quintus quia fozma fm q̄ eſt genus ⁊ differētia differt a fozmis fm q̄ ſunt fozme: illas. n. eſſe genꝰ aut differentiā eſt accidens qō accidit eis.

Totum dicitur ⁊ cuius nulla pars abeſt ex quibus dicitur totum natura: ⁊ continens cōtenta: ut vnum aliquid ſunt iſta: hoc autē dupliciter aut eniꝫ ut vnūquodqꝫ vnum: aut ut ex his vnū vniuerſale eni quidem ⁊ quod totaliter dicitur: ut totum aliquid ens ſic eſt vniuerſale quaſi continens multa in predicari de vnoquoqꝫ ⁊ vnum omnia eſſe ⁊ vnūquodqꝫ: puta hominem equū deniqꝫ omnia animalia. continuū vo ⁊ finitum quando vnum aliquid ex pluribus eſt que inſūt maxime quidem potentia: ſi autem non ⁊ euergia: horum vo eozundem magis que ſunt nam q̄ꝫ arte talia: quēamoduꝫ ⁊ in vno dicimus tāq̄ exiſtēre totalitate vnione aliqua. Amplius q̄ꝫto habente principium ⁊ medium ⁊ vltimuꝫ quoꝝ quidem non facit poſitio differentiā omne dicit: quoꝛuꝫ vo facit totum: ⁊ quecūq̄ꝫ ambo dicunt totū ⁊ omne. ſunt autē hec quoꝝ aliquid natura quidē eadem manet tranſpoſitōe: fozma vo non ut cera ⁊ veſtis. eteni totuꝫ ⁊ omne dicunt: habēt enim ambo. aqua vo ⁊ quecunqꝫ humida ſunt ⁊ numerus omne quidem dicunt. totus vo nūerus ⁊ tota aqua non dicit niſi metaphoꝛice. oia vo dicunt in quibus omne: ut in vno: in his oia ut diuerſis. oīs hic numerus oēs eſſe vnitates.

UVA. BHSC. IyR_012

Totum dicitur illud a quo non diminuitur aliqua pars eoꝝ quorum dicitur totum: ⁊ dicit totū naturaliter continens ad contentum ita ꝙ contenta sunt vnum: ⁊ hoc duobus modis: aut sicut vnaqueqꝫ rerum est vnū: aut sicut vnū istoꝝ vniuersale enim ⁊ illud quod dicitur vniuersalit esse vniuersale est vniuersale sicut aliqua que cōtinent plura ⁊ ꝑdicant de particularib⁹: ⁊ erunt omnia vnum sicut pars: sicut in homine ⁊ equo ambo enim sunt animal continuū etiaꝫ: ⁊ finitū est qum fuerit aliquod vnū ex pluribus existentibus in eo maxime in potentia: ⁊ si non aliquo actu etiam: ⁊ plura istoꝝ que sunt talia naturaliter aut artificialiter sicut diximꝰ de vno. ⁊ vnitas est vniuersalitas aliqua quantitatis: ⁊ quꝫ habe at initiū ⁊ medium ⁊ vltimū. omnia in quoꝝ situ non est diuersitas dicunt oia: ⁊ omnia in quorū situ est diuersitas dicūtur totū: ⁊ omnia in ꝙbus est possibilis vtraqꝫ dispositō dicit omne ⁊ totū ista igitur sunt omnia quoꝝ natura in sua dispositione ⁊ mutatione. in forma autem non sicut cera ⁊ pix que dicunt totum ⁊ vniuersuꝫ quia habēt vtranqꝫ dispositōnē. aqua autem ⁊ vnūquodqꝫ humidoꝝ ⁊ numerus dicuntur omne: ⁊ non dr esse totus nūerus ⁊ tota aqua nisi transumptiue ⁊ dicunt omne illa de quib⁹ dicitur omne: sicut congregatum dicitur de vno sicut dicitur in discretis collectō istoꝝ modoꝝ ⁊ oēs iste vnitates.

37 Idest totū dr multis mōis: quoꝝ vnus est illud a quo nō diminuit aliqua ps in quaꝝ respectu dr totū. totū eni est totū partiū. D.d. ⁊ dr totū naturaliter ꝛc.i. ⁊ dr totū naturalit ⁊ primo qū continēs ⁊ cōtentū in eo est vnum. D.d. ⁊ hoc duobus modis. i. ⁊ hoc vniuersale quod ē cōtinens dr duobus modis: quoꝝ vnus est sicut dicimus in vnaquaqꝫ rerū demōstratarū qō est totū qñ ab ea nō diminuit aliqua pars suarū partiū. secundū autē dr p similitudinē ⁊ est vniuersale: ⁊ hoc intendebat qū. d. aut sicut vnū istoꝝ. i. aut illud de quo dr hoc nomē ſm silitudinē. Deinde incepit declarare modū silitudinis inter vniuersale ⁊ totū: ⁊. d. totū eni ⁊ illud qō dr vniuersale ꝛc.i. totū eni ⁊ vniuersale sunt similia ex eo ꝙ vniuersale ꝑtinet ptis cularia: quēadmodū totū cōtinet partes. D.d. ⁊ predicat de particularib⁹. i. ⁊ assimilat toti: qz predicat de particularibus ⁊ facit ea vnū mō simili vni particulari. s. ꝙ totuꝫ facit ptes adunatas: ut hō ⁊ equus qui sunt vnū in aialitate. D.d. cōtinuū. n. ꝛc.i. ⁊ totū qō dr de cōtinuo finito scilꝫ discreto ab alio dr totū ⁊ vnū quꝫ fuerit ex pluribus que in maiori pte existūt in eo in potētia aut ꝑpe potētia ⁊ hoc intēdebat qū. d. ⁊ si nō aliq̄ actu: ⁊ qñqꝫ dr totū de illo in quo sunt ptes in actu sed cōtinue aut ꝑtigue. D.d. ⁊ plura istoꝝ ꝛc.i. ⁊ istoꝝ dr totuꝫ magis omne cu⁹ ptes sunt cōtinue naturalit aut artificialit: sicut diciꝰ de vno qō dr de continuo. D.d. ⁊ vnitas est aliqua vniuersalitas quātitatis ꝛc.i. ⁊ etiā totū ⁊ vnū sunt similia: qz vnitas ē quasi aliqua vniuersalitas q̄titatis: ⁊ intēdit vnitatē q̄ dr de cōtinuo: est eni quasi totū cōtinens partes. D.d. ⁊ quꝫ habeāt initiū ⁊ mediū ꝛc.i. ⁊ qum in partib⁹ ex quib⁹ est totū est primū ⁊ mediū ⁊ vltimū: tunc tota in ꝙbus nō accidit formas diuersari ꝑpter diuersitatē situs partiū dr totū: ⁊ ista sunt sicut res cōpositе ex ptib⁹ diuersis in figura ⁊ quātitate: ⁊ qū fuerint diuersa in situ cozzūpet forma in situ totius ⁊ natura ptis: sicut est dispō in partibus aialiū Deinde. d. ⁊ oia in quibus est possibilis ꝛc.i. ⁊ qum dixit istos modos dedit exempla eoꝝ: ⁊. d. ista igit sunt omnia ꝛc.i. ⁊ illa in quibus inuenit vtraqꝫ dispositio sunt illa ꝙꝝ ptes quꝫ trāsmutant in situ remanebit natura eoꝝ obseruata in substātia: in figura autē diuersant sicut cera ⁊ pix cera aūt remanet cera partib⁹ mutatis: sed figura diuersat de istis igit sicut dixit dr de totū ⁊ omne qz habēt dispōnem vtranqꝫ. s. transmutationē ⁊ non transmutationē qñ situs partiū ad inuicē mutat. D.d. aqua autē ꝛc.i. aqua autē ⁊ oia humida ⁊ numeri dicunt omne. forma eni aque non diuersat per diuersitatē situs partiū. s. ꝑ mutationē locoꝝ earum ad inuicē. Deinde. d. ⁊ nō dicit omne ꝛc.i. ⁊ nō dr iste numerus est totū aut congregatū neqꝫ in aqua: ⁊ vniuersaliter in carētibus toto nisi trāsumptiue. D.d. ⁊ dicit omne ꝛc.i. ⁊ vniuersaliter illud de quo dr omne in rei veritate ē illud in q̄ significat oē illud in q̄ significat collectio sicut dr ꝙ numerus est collectio vnitatum.

Colobon vo dicit quantoꝝ non qōcūqꝫ: sed partibile oportet illud esse ⁊ totū. nam duo non sunt coloba altero ablato vno. non eniꝫ equale colobonia ⁊ reliquū nunqꝫ est nec totaliter nūerus nullus. eteni substantiā oportet manere: si calix colobus adhuc oportet esse calicem: nūerus autē adhuc non idem. Adhuc autē ⁊ si partium dissimiliū sint: nec hec omnia. numerus eni est ut dissimiles habet partes: ut dualitatē ⁊ trinitatez sed totaliter quoꝝ non facit differentiaꝫ positio nulluꝫ est colobon ut aqua aut ignis: sed oportet talia esse que in substantia positionē habeāt. Amplius continua: nam armonia est ex eis que sunt dissimiliū partiū ⁊ positionē habēt: coloba autē nō sic. adhuc autē nec quelibet tota nec hec cuiuscūqꝫ particule priuatione. coloba eni non oportet neqꝫ que principalia substantie nec que vbicūqꝫ entia: ut si perforetur calix non colobū sed si auris uel extremitas aliq̄ ⁊ bō nō: si carnē aut splenē: sed si extremitatē ⁊ homo non omnē sed que non habet generatōnē ablata tota: quapropter calui non sunt colobi.

Et quātū diminutū eni dr diminutū in mēbrū ⁊ non quolibet mō: sed oportet ut illō sit aliqd nō distiguibile. ⁊ dicere duo qñ ab eis diminuit vnū nō dr diminutū mēbꝝ. diminutū. n. mēbꝝ non est equale mēbro neqꝫ dr eq̄le in aliq̄ hora neqꝫ aliq̄ partiū nūeroꝝ oio. substātia aūt oportet ut pmaneat: qñ si ab arca diminuit mēbruꝫ ⁊ arca pmanet nūerus aūt nō est idē. ⁊ cū hoc qō narrauimus ⁊ si fuerint ꝑsimiliū partiū neqꝫ lūt oia etiā. numerus eni pmanet ergo habēt ptes non cōsimiles: ut duo tria ⁊ alia ⁊ vniuersaliter oia ex quoꝝ situ nō fit diuersitas nō fit ex eis aliquod diminutū mēbrū: ut aqua ⁊ ignis: ſz debēt ista esse sicut habētia situ in ſba: ⁊ etiā ut sint cōtinua. cōpositio. n. est ex nō cōsimilibus ptibus ⁊ habent situ etiā sed nō est mēbri diminuti ⁊ cū hoc ⁊ non erunt oia que sunt per suū vniuersuꝫ neqꝫ illa que carent aliqua pte sunt diminuta mēbris. nō eni dr diminutū mēbꝝ quādo diminuit aliqd ex eis que sunt substātie i rei veritate neqꝫ vbicūqꝫ fuerit ex locis: sicut arca qū perforatur non dicit diminuta a mēbro. s. qū diminuit: aut aure aut aliquo extremoꝝ ab hoie non qñ diminuit caro aut splen: sed qñ diminuit aliqō extremū: ⁊ hoc etiā non omne: sed illud qō qū extrahitur totuꝫ non generat: ⁊ similiter caluicies nō est diminutio membri.

38 Idest ⁊ dicit in eis que sunt ex quantitate diminutū mēbro: sed hoc nō dr simplicit: sed qñ diminutū ⁊ diminutō fuerint in dispositiōibus terminatis. D. incepit dicere illas dispositiones: ⁊. d. sed oportet ut illud ꝛc.i. ⁊ vna illarum

UVA. BHSC. IyR_012

determiationū est ut diminutio non sit innata diuidi a diminuto: ⁊ ideo qñ pili diuidunt ab hoie ⁊ plume ab auibus non dicuntur diminuta mẽbris. Deinde. d. ⁊ dicere duo cc̃.i. ⁊ qum aliquid fuerit cõpositū ex duabus partibus exquo altera diminuitur non dr̃ diminutū mẽbro. oportet eni ut sit cõpositū ex pluribus duabus partibus. Deinde dedit causã ⁊.d.qñ diminutū membro cc̃.i.qñ cõpositū ex duobus qñ ab eo diminuit alterū tunc diminutū est equale diminutioni: ⁊ talia nõ dicũtur diminuta D.d.neq; aliqua partiũ nũero; non potest intelligi ⁊ nõ dicit diminutū membro in eo q; est de quantitate discreta oio: ⁊ si diminutū non sit equale diminutõi. U.g.q; qñ ex tribus diminuit vnū non dr̃ q; est diminutū membro. D.d. substantia autẽ cc̃.i. ⁊ diminutū mẽb; non dr̃ diminutū membrum nisi qñ nomen ⁊ forma eius non sunt amissa per diminutionẽ illius partis: sed forma dr̃ pmanere ⁊ diminutio est tm̃ in numero non in sba: ut qu; ab arca diminuit aliqua pars per cuius diminutõnẽ arca nõ debet amittere nomẽ: ⁊ similiter est de homie.s. q; nõ dr̃ diminutū membro qñ diminuitur ab eo ex mẽbris illud per quod sit homo. D.d, ⁊ cum hoc qõ narrauimus cc̃.i. ⁊ qum istis dispositõibus narratis non dr̃ etiã diminutū mẽbro nisi dum sit ex corporibus consimiliũ partiũ: qm̃ qñ ab eis diminuit aliqua ps tunc illud qõ remanet põt diuidi in nũero partiũ in quas diuidit totũ ut existimat. U.g.q; si ab aqua q̃ existimat diuidi in tres ptes diminuit aliq; pars possibile est ut illud qõ remanet diuidat in tres ptes: ⁊ diminutū mẽbro est illud cui; nũerus nõ remanet D.d.g̃ habẽt ptes nõ cõsiles cc̃.i.necesse est g̃ ut diminutū mẽbro habeat ptes non ꝑsiles aut ut duas ptes aut tres. D.d.⁊ vliter cc̃.i.⁊ vliter oportet diminutū mẽbro ut nõ sit ex eis ex quo; situ partiũ nõ accidat diuersitas in forma: ut aqua ⁊ ignis: qm̃ qñ ptes taliũ diuersant in situ nõ diuersabunt forme e cõtrario eis q̃ sunt cõposita ex prib; nõ cõsimilibus. D.d.sed oportet ut ista sint cc̃.i.s; oportet ut ista sint cõposita ex ptibus habẽtibus situ: ⁊ situs itrat ea; sbam.i.ẽ necessarius ad earũ esse sicut epar: qm̃ vnũ eo; ex quibus ꝑstituit est suus situs ex mẽbris vicinãtib; D.d.⁊ etiã ut sint cõtinue cc̃.i.⁊ etiã est necessariũ ut ptes nõ cõsiles sint cõtinue ad inuicẽ: qm̃ qũ nõ fuerint cõtinue ad inuicẽ non erit ex eis totũ neq; aliq̃d vnũ. D.d. cõpositio.n.cc̃.i. ⁊ põt intelligi sic: cõpositu.n.nõ ex silib; habẽt situ sed nõ dicunt diminuta a mẽbro nisi fuerint cõtinua D.d. ⁊ cũ hoc cc̃.i.neq; oia que exist̃ut fm totũ ex q̃bus diminuit aliq̃ mẽb; q̃cũq; mẽb; sit dicunt diminuta. illud.n.mẽb; põt esse tale ex quo constituit illud totũ: ut cor in aiali. D.d.neq; vbicũq; fuerit cc̃.i.neq; in quacũq; q̃titate fuerit diminutio neq; in q̃cũq; loco dr̃ diminutus mẽb; ut arca pforata. pforatio.n.ẽ diminutio ⁊ nõ dr̃ eẽ diminuta mẽbro. D.d.s; qũ diminuit aut aure cc̃.i.qñ diminuit aliq̃ mẽb; organicũ fs totũ nõ diminutio in q̃titate: ⁊ iõ dicit: nõ qñ diminuit caro aut splen.i.qm̃ qñ caro aut splen diminuit nõ dr̃ diminutū mẽbro s; qũ diminuit aliq̃ extremũ. D.d.⁊ hoc etiã non oẽ cc̃.i. ⁊ non oẽ extremũ qñ diminuit dr̃ eẽ diminutū mẽbro sed illud extremũ q̃ qum abscinditur non rectu; generatur. D.d. ⁊ ideo caluicies cc̃.i. neq; etiam omne quod non potest regenerari dicitur diminutum membrum sicut caluicies in homine.

Genus dicit hoc quidem si sit generatio cõtinua speciẽ eandẽ habentiũ ut dicit donec vtiq; hominũ gen; sit: q; donec est generatio cõtinua ipso;: illud vo a quo sunt primo mouente adeẽ sic eni dicunt ellines genere ⁊ iocies q; bi ab elline illi vo a iocie primo generãte: ⁊ magis qui a generante q; qui a materia. dicunt.n. ⁊ a femina genere ut a Pyrrha. amplius aũt ut superficies figuratũ genus superficialiũ ⁊ solidũ solido;. figurarũ.n. magis vnaqueq; hec quidẽ superficies talis hoc aũt solidũ tale hoc autẽ est q̃ subiecit differẽtijs. Amplius ut in rõnibus q; primũ ineſt q̃ dr̃ in eo quodquidest hec genus cui; differentie dicunt qualitates. Genus igit totiens dr̃ aliud quidẽ fm generationẽ cõtinuã speciei eiusdem: aliud quidẽ fs primũ mouens eiusdẽ spẽi: aliud vero materia cuius differentia eni ⁊ qualitas est hoc est subiectũ quod dicimus materiã. Diuersa vo genere dicunt quo; diuersu; primũ subiectũ ⁊ non resoluit alterũ in alteru;: nec ambo in idẽ: ut species materia diuersũ genere: ⁊ quecũq; fm diuersa; figurã cathegorie entis dicunt alia nanq; quid est significant entiũ: alia quale quid alia ut diuisum est primus: nec eni hec resoluũtur neq; inuicẽ neq; in vnũ aliquod.

Dicit genus quoddã quãdo generatio re; quarũ forma est eadẽ ꝑtinua ut dr̃ dũ genus hominũ fuerit. i. dũ generatõ hominũ fuerit ꝑtinua ⁊ quoddã illud ex quo sunt: ⁊ est primus motor in generatione eo;: ⁊ fm hoc genus dr̃ q; qda; homies sunt ellini ⁊ quidã iocini: qm̃ quidã sũt ex ellino ⁊ quidã ex iocino ꝑmo pre: ⁊ denoiant a patre magis q̃ a matre. genus dr̃ de femia etiã sicut qui nominat a patre: ⁊ etiã ut superficies plana que ẽ genus figura; planarũ ⁊ corpora corporaliũ. ois eni figura aut ẽ plana superficies sicut hec aũt corporea sicut hec: ⁊ hoc est subiectũ differẽtiarũ. ⁊ etiã omne qõ est in diffinitõib; ꝑmũ ⁊ est in eis: ⁊ dr̃ fm quid ẽ gen;: ⁊ est illud cuius differẽtie sunt qualitates. genus igit dr̃ fm istos modos: quoddã fm generationẽ eiusdẽ forme generatiõe ꝑtinua: quoddã sicut primus motor similis in forma: ⁊ quoddã sicut materia. habẽs eni differentiã ⁊ qualitatẽ est subiectũ qõ dr̃ mã. ⁊ dicunt diuersa genere quo; subiectũ primũ ẽ diuersũ ⁊ non alterat vnũ in alte;: neq; vtrunq; in aliud ide;: sicut forma ⁊ materia que sunt vnũ in genere: ⁊ omnia que dicunt alio mõ de ꝑdicamẽtis entis. quedã.n. entia significãt quid: ⁊ q̃dã quale: ⁊ quedã quantũ sicut prius fuit determiatũ que non alterant ad idẽ neq; ad inuicẽ.

33 Idest ⁊ dr̃ genus multis modis: quo; vnus est de generatiõe cõtinua eo; que sũt eadẽ in forma: ut dr̃ genus hominũ fuerit. i. dũ generatio hominũ fuerit. D.d. ⁊ qõda; cc̃.i. ⁊ dr̃ etiã generatio de ꝑmo patre cui attribuitur tota generatio. D.d. ⁊ fm hoc genus cc̃.i. ⁊ fm hũc modũ dr̃ q; quidam hoies sunt ex tali genere. i. ex tali patre. D.d. ⁊ denoiatur a patre cc̃.i. ⁊ hoies attribuunt ꝑmo patri magis q̃ prime matri. motor eni nobilior ẽ materia. D.d. genus etiã cc̃.i. ⁊ dicim; q; mater dr̃ genus qm̃ qñq; homo attribuit matri sicut patri ⁊ si magis patri. D.d. ⁊ etiã sic plana superficies cc̃.i. ⁊ dr̃ genus de illo qõ cõe est reb; diuersis in forma: sicut dicimus q; plana superficies est genus omniũ figura; planarũ: ⁊ corpus oiu; corpo;. ois eni figura plana dr̃ esse superficies plana: ⁊ simili de corpore. Deinde. d. ⁊ omne qõ est vlr primũ. i. ⁊ vlr genus ẽ primũ vle in vlibus. s. q̃tũ duo vlia fuerint primũ eo; erit gen; ⁊ scom spẽs. s. qñ fuerit in sba eius: ⁊ forte intẽdit hic genera generalissima que sunt ꝑma simplr. D.d. ⁊ dr̃ fm quid istud est genus cc̃.i. ⁊ qũ dr̃ quid est genus: dicet est illud quod recipit qualitates: ⁊ dixit hoc: quia ia; descripsit genus ⁊ est illud quod diuiditur per differẽtias. D.d. genus igitur dicit cc̃.i. genus igit dicit vniuersalit tribus modis.

UVA. BHSC. IyR_012

quorum vnus est de generatione continua eiusdē forme: secundus de primo patre quia generat res consimiles in forma: ⁊ ideo dicit genus. ſ. quia facit genus: tertiꝰ de materia. genus enim est illud quod recipit differētias ⁊ qualitates ⁊ tale est materia. D.o. ⁊ dicunt diuersa ⁊c.i. ⁊ illa que dicunt diuersa genere sunt que sunt diuersa ſm subiectū ⁊ in materia remota: ⁊ ista non alterant ad inuicem neq; ad aliud idem. que enim alterant ad inuicem habēt eandē naturā: ⁊ que alterant ad aliquid idē habent illud idem pro materia. D.o. sicut forma ⁊ materia vnū in genere. i. sicut ex materia ⁊ forma fit vnum. D.o. ⁊ omnia q̄ dicuntur ⁊c.i. ⁊ omnia predicamēta sunt talia in genere: quedam. n. significant substantiam: ⁊ quedam quantū: ⁊ quedā quale: ⁊ ista non collocant in eadē natura. nō enim alterant ad inuicē neq; alterantur ad vnum.

Falsum dicit vno modo ut res falsa: ⁊ huius ⁊ huius hoc quidem per nō cōponi aut per impossibile esse cōponi: sicut dicit diametrū esse cō mēsurabilē aut te sedere: horꝝ enī falsū: hec qdeꝫ semper: illud vo qñq; sic enī non entia hec: alia vo que sunt quidē entia ⁊ apta nata sunt videri: aut non qualia sunt aut que non sunt ut stiagraphia ⁊ sōnia. hec nanq; sunt aliquid quidē ſꝫ nō quoꝝ faciunt phantasiā. res ergo false sic dicunt aut quia nō sunt ipse: aut quia ab eis phantasia non entis est: ratio vo falsa que est non entiū inquantū falsa. Unde rō falsa alterius q̄ꝫ cuius est natura: ut que circuli falsa trigoni. cuiuslibet aūt ratō est quidē: ut vnaqueq; eius qōquide rate esse est autē ut multe: qm̄ idem aliqualit̄ ipsuꝫ ⁊ ipsū passum: ut Sor. ⁊ Sor. musicus. falsa autē ratio nullius est simpliciter ratio: q̄propter Antisthenes opinatus est fatue nihil dici dignatus nisi p̄ pria ratōe vnū in vno: ex quibus accidit si est cō tradicere. fere autē neq; mentiri. est aūt vnūqōq; dicere non solū sua ratiōe sed ⁊ ea que alteri⁹: falso quidem ⁊ oio est: est aut ut ⁊ vere sicut ⁊ octo dupla dualitatis ratōne. hec quidē igit̄ ita dicūt falsa. Homo autem falsus. q. promptus ⁊ electiuus taliū rationū nō propter aliud aliqd sed ꝓpter idipsuꝫ ⁊ qui alijs taliū factor rationū: sicut res dicimus esse falsas quecūq; falsā faciūt phantasiā: quare ⁊ in bipia ut oratio refutat̄ ut eadem vera ⁊ falsa. potentē enī mentiri accipit falsū: hic autē sciens ⁊ prudens. Amplius volentē prauā meliorē. hec autē accipit falsa per inductionē. nā voluntarius claudicans non voluntario melior claudicare imitari: qm̄ si claudus volūtarius deterior forsan sicut in more ⁊ hoc.

Falsum dicit vno modo sicut aliquod falsū quoddā quia non est cōpositus aut quia est impossibile cōponi: sicut dicitur q̄ diameter ē sime ter coste aut te sedere: illud enī semper est falsum hoc aūt in aliquo tpe ⁊ ista non sunt idē. ⁊ q̄daꝫ sicut illa que nō apparēt sicut sunt in natura aut apparent que non sunt sicut vmbre apparentes ⁊ somnia: ista enī sunt sed non sunt illa que imaginant. res enī dicunt falsē ſm hunc moduꝫ: aut quia non sunt: aut quia imaginatio nō est alicui⁹ ⁊ dr̄ sermo falsus ille ex eis que non sunt ſm q̄ ē falsuꝫ: ⁊ ideo oio sermo quidem de alio est falsus preter illū qui dicit de eo cuius ē numerus: sicut sermo circuli qui est falsus de triangulo: ⁊ diffinitio cuiuslibet rei que significat essentiā rei forte ē sicut vnū ⁊ forte ē sicut plura. est enī cū passiuis idem ⁊ sunt idē quoquo modo: ut Sor. ⁊ Sor. musicus. sermo aūt falsus nō est sermo alicuius ⁊ ideo Antisthenes opinabat̄ q̄ non oportet aliquid dicere oio preter illud qō dicit̄ proprio sermone qui est vni⁹ ex vno: ⁊ accidit ex hoc ut sermo non sit oio neq; falsum etiā possibile. est enī dicere quodlibet esse falsū oio non ſm suā diffinitionē tm̄ sed ſm diffinitionē alterius etiam aliquo modo: ⁊ alio modo possibile est ipsū dicere verum: ⁊ sicut octo qui est multiplicatio per diffinitionē duoꝝ: quedā igit̄ sunt falsa hoc modo ⁊ sunt omnia que faciunt imaginari falsa: ⁊ ideo dictum est in quodā sermone q̄ falsidicus ⁊ veridicus sunt idem. accepit enim falsidicū illud qō potest falsificare: ⁊ est intelligens apud quem est cognitio. ⁊ etiā accepit q̄ faciens malū sponte ē melior: ⁊ hoc est falsuꝫ: ⁊ ipse accepit hoc ex sermone sequenti ⁊ est: q̄ qui humiliatur sponte est melior q̄ꝫ ille qui humiliat̄ vi. ⁊ dico hoc modo similitudinis: ⁊ si non ille qui humiliat̄ spōte est peior sicut illa que dicunt in moribus.

34 Idest ⁊ falsuꝫ dicit̄ qō non cōuenit descriptiōi possibil̄ ⁊ est opinari aliquid econuerso esse ei qō est: ⁊ hoc duobus modis: aut possibile ut reuertat̄ vex. U. g. qū dicim⁹ q̄ Sor. est stans qñ Sor. est sedens: hoc enī falsū pōt redire in vex aut impossibile: sicut dicim⁹ q̄ diameter est simeter coste. Deinde. o. ⁊ ista nō sunt idē ⁊c. ⁊ intendit q̄ falsū possibile ⁊ falsuꝫ impossibile sunt due nature diuerse. D.o. ⁊ quedā sunt illa ⁊c.i. ⁊ falsuꝫ dr̄ etiā de rebus q̄ imaginant ſm q̄ non sunt in esse aut non sunt oio: ⁊ iste modus falsitatis est intelligere ⁊ prim⁹ in credere. Deinde dixit: ⁊ vmbre imaginate ⁊ sōnia. i. sicut illō qō imaginat in somnis ⁊ in vmbris rerū. ſ. ipsas esse res. D.o. ista enīꝫ sunt aliqd ⁊c.i. iste enī imaginatiōes sunt aliqua existētia in intellectu: sed illud qō imaginat ex eis non existit extra animā. D.o. res enī dicunt falsē ⁊c.i. ⁊ falsū dicit̄ duob⁹ modis. in fide autē est opinari illud qō non est qō est aut econuerso: ſ. falsum qō est in positōe. intelligere aūt est ut aliquid intelligat̄ non ſm q̄ est: aut intelligat illud qō nō est. D.o. ⁊ dicit̄ sermo falsus ⁊c.i. ⁊ dicit̄ falsuꝫ de sermonibus veris qum dicunt non de illis de quibus veridicāt ut diffinitio circuli que falsat in triangulo ⁊ in omni figura que est preter circulū. ⁊ quasi intendebat q̄ falsuꝫ intelligēdo aliquid est duobus modis: vno modo qui oio nō veridicat ⁊ est falsus essentialiter: ⁊ alio modo qui veridicat quando predicat̄ de illo cuius est diffinitio: ⁊ si predicet̄ de alio erit falsum: ⁊ hoc est falsum quasi per accidēs. Deinde. o. ⁊ diffinitio cuiuslibet rei ⁊c.i. ⁊ dictiōes significantes essentiā ⁊ substantiā rei qñq; significāt de diffinito vnam intentionē ⁊ sunt diffinitiones substantiarū: ⁊ forte significant ex re plures intentiones vna intentione: ⁊ sunt diffinitiones accidentiū. in diffinitiōibus. n. accidentiū sumunt subiecta in quibus existunt: vnde diffinitiones eoꝝ cōponunt ex pluribus natura vna: ⁊ iō dixit: sunt enīꝫ cū passiuis ⁊c.i. accidentia enīꝫ ⁊ eoꝝ receptibilia sunt idem quoquo mō: ⁊ ideo habēt diffinitionē aliquā ut post declarabit̄. D.o. ut Sor. ⁊c.i. ut diffinitio Sor. musici que cōponit̄ ex Sor. ⁊ musico. D.o. sermo autē falsus ⁊c.i. ⁊ diffinitiones falsē essentialiter que non sunt diffinitiones oio alicuius. D.o. ⁊ iō Antisthenes opinabat̄ ⁊c.i. ⁊ ideo opinabat̄ quidā q̄ non debet aliquid diffiniri oio neq; significari nisi p vnicā dictionē q̄ significet ex eo vnicā intentionē: ⁊ opinabat̄ q̄ verū ē vni⁹cū vno. vñ oio diffinitōes intentionū vniuersaliū nō veridicāt de ꝓpꝛijs. D.o. ⁊ accidit ex hoc ⁊c.i. ſꝫ accidit ex hoc ut nō iueniat̄ ſmo falsus oio neq; verus: ⁊. o. hoc q: ſmo q̄ ē genus veri ⁊ falsi ē ex cōpositōe: ⁊ qū cōpositio non fuerit non erit̄ verū ⁊ falsū.

UVA. BHSC. IyR_012

D.o. possibile est eni ꝛc̄.i. ꝓtingit eni ſm hūc ſermonē vt oia ſint falſa non ex ſuis diffinitōib⁹ tm̄ ſz ex diffinitiōib⁹ alioꝝ ex eo q̄ oēs diffinitiões cōponunt ex pluribus. D. o.ꝛ alio modo possibile est ꝛc̄.i.ꝛ qum dicim⁹ q̄ diffinitō nes aliozū falſant de aliquo nō est verus ſermo: ſed quo quo modo falſant ꝛ quoquo modo veridicant: vt octo in cuius diffinitione accipitur diffinitio duozuꝫ qum dicitur q̄ fit ex multiplicatione duozum per quatuor :ꝛ quoquo modo non veridicat: duo enim aliud ē ab octo. D.o.que dam igitur dicunt falſa ꝛc̄.i.quedā igitur eozū que dicunt falſa dicunt falſa qz falſo intelligunt: ꝛ quedam quia falſo credunt. D.o.ꝛ ideo dicitur in ſermone ꝛc̄.i.ꝛ ideo q̄dam homo fecit fallaciam in hoc ſermone: ꝛ dixit: q̄ ille q̄ ve ridicat ꝛ falſificat in eodem est idē homo. D.reſpondit ꝛ dixit: accipit eni falſum ꝛc̄.i.ꝛ cauſa deceptionis iſtius ho minis ē in hoc q̄ dixit: q̄ verum ē idem q̄ falſuꝫ ē: qz pu tauit q̄ verū potentia ꝛ actu ē idem: ꝛ ſimiliter falſum: ꝛ qum acceperit actum loco potētie imaginatus est q̄ falſuꝫ in potentia ꝛ actu idem ē. D.o.ꝛ iſte ē intelligens ꝛc̄.i.ꝛ il le qui falſidicat in potentia ē intelligens ꝛ cognoſcēs: qui autez falſidicat in actu non habet cognitionē. D.o.ꝛ etiā accepit ꝛc̄.i.ꝛ ſimiliter iſte homo accepit q̄ qui facit malū ſponte est melioꝛ q̄ qui facit malū vi: ergo qui facit malū ſponte ē melioꝛ q̄ qui facit malum vi. D.o.ꝛ ipſe accepit hoc ꝛc̄.i.ꝛ ipſe ratiocinatur ſuper hoc ex inductione dicē do q̄ qui humiliatur ſponte ē melioꝛ q̄ qui humiliat vi. ꝛ hoc est falſum. D.o.ꝛ dico modo ſimilitudiniſ.i.q̄ age re malum ſponte ē peiꝰ: qz quod agitur ſponte ē magis perfectū in ſimilitudine inē ea que aguntˊ ſponte. ſ.q̄ actio eozum perficit ſiue fuerit bona ſiue mala. D.o.ꝛ ſi nō ꝛc̄. i.ꝛ dicere q̄ omne qd̄ agit ſponte ē melius est falſū. quod enim agit malū ſponte est peius q̄ qd̄ agit vi: vt dictum ē in ethica.

Accidens dicitur quod ineſt alicui ꝛ verum est dicere: tamen neqꝫ ex neceſſitate neqꝫ ſm ma gis: puta iam aliquis fodiens plante foſſam the ſauruꝫ inuenit. hoc igitur accidēs fodienti foſſaꝫ inuenire theſaurū: nec eniꝫ ex neceſſitate hoc ex hoc: aut poſt hoc: nec vt ſm magis ſiqs plantat theſaurū inueniet: ꝛ quis vtiqꝫ muſic⁹ erit albus ſed quoniam nec ex neceſſitate nec vt ſm magis hoc ſit accidens ipſum dicimus: quare quoniaꝫ est exiſtens aliquid: ꝛ alicui: ꝛ hozum quedam: ꝛ alicubi: ꝛ quandoqꝫ quodcunqꝫ extiterit quidē ſed non quia hoc aut nunc aut hoc accidens exi ſtit: nec est aliqua cauſa determinata accidentis ſed contingens: hoc autem indeterminatum: ac cidit eniꝫ alicui eginam venire ſi non ꝓpter hoc aduenit vt illuc veniat: ſed ab hyeme expulſus: aut a latronibus captus: euenit quidē ꝛ est acci dens: ꝛ non inquantū ipſum ſed inquantū alteꝝ hyems enim est cauſa non quo nauigabat veni endi: hec autem erat egina. Dicitur ꝛ aliter. acci dens: vt quecunqꝫ exiſtunt vnicuiqꝫ ſm ſe nō in ſubſtātia entia: veluti triangulo duos rectos ha bere: ꝛ hec quidez contingit ſempiterna eſſe: illo rum vero nullum: huius autem ratio in aliis.

Et accidens etiam dicitur illud quod est ali cuius: ꝛ dicitur de eo vere ſed non neceſſario ne qꝫ in maiori pte: vt ſi aliquis foderit foueam ad aliquam intentionē ꝛ inuenit theſaurū: non eniꝫ est neceſſariū vt hoc ſit ex illo neqꝫ in maiori pte ſ.inuenire theſauꝝ poſt foſſurā fouee: ꝛ ſimiliter vt aliquis muſicus ſit nō albus: dicit eni q̄ acci dit hoc: non eni ē hoc neceſſariū neqꝫ vt ſit i ma iori parte: ergo quia ē aliquid alicui⁹ ꝛ q: quedā ſūt in loco ꝛ in aliquo tpe ſm q̄ ſunt nō ſm cāz q̄ est hic primo modo: nunc autē hic est accidēs ꝛ accidēs non habet cauſaꝫ terminatā omnino niſi caſu: ꝛ ſm hoc non est terminatuꝫ: ut dicitur q̄ accidit ire athenas caſu.i. ſed non intendebat ire illic ſed ſubito venit vētus fortis aut latrones occupātes ꝛ ducētes eos illic: ꝛ hoc est accidēs ꝛ non est quod est ſed aliud: ventus eni est cauſa eundi ad illum locum qui non intendebatur. ꝛ dicitur accidens alio modo: ut omnia que ſunt alicuius per ſe ꝛ non in ſubſtantia: ut triāgulus habet rectum: iſta autē possibile est ut ſint eterna etiam: ex illis autem nullum ꝛ ſermones de hoc ſunt in aliis.

35 Jdest ꝛ accidēs dicit de illo quod exiſtit in aliquo vere ſed non neceſſario neqꝫ in maiori parte. U.g. ut aliquis fodiat foueam ad plantandū ꝛ inueniat theſaurū. dī eni q̄ accidit foſſori: inuenire eni theſaurū p foſſurā ad plā tandū non est neceſſariū neqꝫ in maiori parte. Deinde.o. ꝛ ſimiliter ꝛc̄.i.ꝛ prope hanc intentionē est q̄ muſicus nō est albus. differunt tamē he due intentōnes: prima eni est de caſu: hoc autē de predicabilibus per accidēs: ꝛ differūt in hoc q̄ prima est cauſa ꝛ hoc nō est cauſa ſed adiunctū cum cauſa. ſ.q̄ foſſura est cauſa inueniendi theſauruꝫ ſed per accidens: non album eni non est cauſa muſici neqꝫ p ſe neqꝫ per accidens: ſed accidit homini qui est cā muſici q̄ fuit niger. ꝛ iam dedit differentiā inter hoc in.ij. phyſi. Deinde.o.g̃ quia est aliquid ꝛc̄.i.quia omne qd̄ est in tpe ꝛ loco dicit in omni qd̄ conuenit loco aut tempori qd̄ est cauſa per accidens non vere: ſed quia tm̄ conuenit in tpe aut in loco; in loco autē ſicut foſſura conuenit theſauro i loco foſſure: in tēpe autē ut ſi qum fiat aliqua cozuſcatio moziat aliquod animal. D.o. ꝛ accidens non habet cām ideſt ꝛ qd̄ dicit fieri per accidens non habet cām niſi caſū caſus vo neceſſario non est cauſa: cauſa eni termiata est ꝛ non caſus. ꝛ intendit per hoc qd̄ dicit terminatū: termia tum in reſpectu cauſati.i.q̄ cauſatū non poteſt fieri niſi p illaz. qd̄ enim fit a pluribus cauſis non erit a cauſa termi nata: ꝛ hec est diſpoſitio eius quod est a caſu: ꝛ illa duo exempla que induxit ſunt intellecta per ſe. Deinde indu xit aliū modum de accidente ꝛ.o. ꝛ dī accidens alio mō ꝛc̄.i.ꝛ hoc nomen accidens dī alio mō ſic: ꝛ est omne qd̄ naturaliter predicat de aliquo ſed non est ſubſtātia illius de quo predicat: ſicut dicimus q̄ triāgulus habet tres an gulos equales duobus rectis. Deinde.o. iſta autē ꝛc̄.i. ꝛ iſtud accidens differt ab accidente p̄dicto in hoc q̄ ex iſto inuenit aliquod neceſſariū: in predicto aūt nullū est neceſ ſariuz: ꝛ dixit hoc: quia accidentia que dicunt imponere ſubſtantie quedā ſunt neceſſaria: quedā non neceſſaria. ſ. ſeparabilia: ꝛ ſermo de hoc est in alīs. i. ꝛ loqui de acci dentibus ꝛ de modis ſuis pertinet ad alium tractatuz et nim hic non intendit niſi exponere tm̄ nomina.

UVA. BHSC. IyR_012

generis sub quo continet aut necessario aut faciliꝰ: ⁊ ideo manifestū est ex sequentibus q substantia nō habet demonstrationē: ⁊ si nō cuius ē ꝫ aliā significationē quoquo mō: ⁊ similiter etiā nō narrat oino si genus quo vtit est: aut si nō est in vna eni cogitatione declarat quid sit: ⁊ vtrum sit. ⁊ qum sciētia naturalis est etiā alicuius generis entis cōtinet substantiā in qua est principiuꝫ motus ⁊ quietis: manifestum est q nō est actiua neqꝫ artificialis. principiū enim rerū actiuarū est in agēte aut intellectus aut ars: aut aliqua virtus ⁊ principiū artis est in artibus. s. voluntas. artificiatum eni ⁊ voluntatū sunt idē. omnis ergo cogitatio agens ⁊ speculās habet aliquā considerationem: ⁊ ista speculat de ente qđ impossibile est moueri: ⁊ de substantia que in maioꝛi parte est quasi diffinitio nō abstracta.

Cō.j. Quia in hoc tractatu intēdit perscrutari inter species entis de ente qđ est p accidēs qum ens ꝑmo in hec duo diuidat. s. in ens qđ est per se: ⁊ ens qđ est p accidens: incepit rememoratiōnē facere de illo qđ declaratū est in tractatu tertio. s. q ista sciētia habet cōsiderare de oibus speciebus entiū ꝓm q sunt entia: ⁊ dat sup hoc testimonia ⁊ dixit: manifestū est q principia ⁊c. i. manifestum est q iam declarat scientiā esse perscrutantē de ente ꝓm q est ens: ⁊ de principijs entiū ⁊ causis eoꝝ: ⁊ de ente nō ꝓm q ens est tale. qum eni sint entia diuersis modis: manifestū est q cōsideratio de eis est duobus modis: aut ꝓsideratio de vnoquoqꝫ illoꝝ ꝓm ꝓprios modos habitos: aut cōsideratio de eis ꝓm illud in q̄ cōueniūt. s. inquantū sūt entia. ⁊ qum posuit q necesse est ut ens simpliciter habeat causas simplices: incepit declarare hoc ⁊ dixit: aliq eni causa ⁊c. i. ⁊ p inductionē scientiaꝫ ⁊ p hoc qđ credim⁹ q scire aliqđ cōstat ex sciētia causaꝝ: apparet q ois sciētia ⁊ ois ars habeat causas de quib⁹ pscruteť: sed h̄ est sciētia perscrutās de ente simplici: g̈ habet pscrutari de causis eius simplicibus ⁊ intēdit p res exercitabiles sciētias mathematicas: ⁊ per scientiā cogitatiuā scientiā speculatiuā: ⁊ p perscrutationē simplicē illā que nō est valde certa. sciētie eni diuersant in hoc ꝓm diuersitatē nature subiecte. ⁊ pōt intelligi q q̄daꝫ sciētie pscrutant de causis respectu alicui⁹: ⁊ quedā de causis simplicit: ⁊ ista est intētio expositā magis conueniēs. ⁊ qum declarauit his duab⁹ ꝓpositionib⁹ q sciētia considerans de ente simplici habet ꝓsiderare causas: incepit declarare etiā aliquā scientiā esse ꝓsiderantē ꝑe ente simpliciter hoc eni positū fuit in p̄dicta argumētatione: ⁊. d. ⁊ q̄a vna queqꝫ istarū ⁊c. i. ⁊ q̄a apparet q nulla scientiaꝫ particulariū. s. que ꝓprie cōsiderant de aliquo genere pscruteť de ente ꝓm q ens: manifestū est aliquā scientiā esse perscrutātem de ente simplici. D. d. sed quedā ⁊c. i. sed quedā scientiarū perscrutant de ente ꝓprio ponēdo illud esse sub sensu: ⁊ quedā perscrutant de ente ꝓcedendo illud esse ut arithmeticus qui ponit vnū esse. D. d. ⁊ ꝓm hunc modū demonstrant ⁊c. i. ⁊ demōstratio q̄ isti vtunt i singulis artib⁹ est rerū essentialiū existentiū in illo genere sub q̄ cōtinent ⁊ demonstratio q̄ sit in talib⁹ artib⁹: cōstat aut ex necessarijs ꝓpositionib⁹: aut in maioꝛi parte: ⁊ hoc intēdebat q̄ dixit: aut facilius. D. d. ⁊ ideo manifestū est ⁊c. i. ⁊ q̄a demonstrationes nō fiūt nisi ad res essentiales existētes i illo genere de q̄ cōsiderat illa ars nō ad gen⁹ ipsius artis: neqꝫ ad speciē eius: visum est q substātie nō habēt demonstrationem. demōstratio eni est de substātijs ad accidētia: substantia aūt nō habet substantiā: ⁊ ideo substātie nō habēt demonstratiōes q̄ sunt diffinitiones trāsmutati in situ: sed hoc tm̄ reperit in accidentib⁹. sic autē intelligendū est hoc qđ dixit q substātia nō habet demonstrationē: neqꝫ illud

Ꝑincipia ⁊ cause queruntur entiū: palā autē q inquantū sunt entia. est eni aliqua causa sanitatis ⁊ cōualescentie. sunt etiam mathematicoꝝ principia elemēta ⁊ cause: ⁊ totalit oīs sciētia itellectualis participans aliquid intellectus circa causas ⁊ principia est: aut certioꝛa aut simplicioꝛa. Sed oīes iste circa vnū quidē ⁊ genus aliqđ circunscripte de hoc tractant: sed nō de ente simpliciter: nec in quantū est ens: nec de ipso quodqdest nullā rationem faciunt: sed ex hoc alij quidem ſ̄ꝫ hoc faciētes ipsum manifestū: alij ꝓ suppositiones accipientes quodqdest: sic que ꝓm se insunt generi circa quod sunt demonstrant: aut magis necesse aut infirmius. Quaꝓpter palā: quia nō est demonstratio substātie: nec eius quodqdest ex tali inductione: sed quidā alius modus ostēsionis similiter autē nec si est: aut nō est genus circa qđ versant: nihil dicunt propter eiusdē rationis esse ipsum quodqdest manifestū facere: ⁊ si est hoc. Quoniā vo physica scientia est circa genus qđdam entis: natura circa talē est substantiā in qua est principiū motus ⁊ status in ea palā: quia nec actiua nec factiua est. factiuarū eni in faciēte principiū: aut intellectus aut ars: aut potētia quedā. actiuarū vo que in agēte proheresis. idē eni agibile ⁊ eligibile. Quare si omnis sciētia aut actiua aut factiua: aut theoꝛica. physica theoꝛica quedam est: sed theoꝛica circa tale ens qđ est possibile moueri: ⁊ circa substantiā que ꝓm rationē: ut ꝓm magis nō separabilē solum.

Manifestū est q principia ⁊ cause entium sunt quesita ꝓm q sunt entia simpliciter. aliqua eni est causa sanitatis ⁊ infirmitatis ⁊ res exercitabiles habēt principia ⁊ elemēta ⁊ causas: ⁊ vniuersaliter ois sciētia cogitatiua habet principiū: aut ꝓm finē pscrutationis: aut ꝓm perscrutationē simplicē: ⁊ quia vnaqueqꝫ istarū continet aliquod ens ⁊ aliquod genus: ideo vtit illo ⁊ nō vtit: ⁊ querit ens vniuersale: neqꝫ ꝓm q est ens: neqꝫ aliqua earū perscrutat per qđ est oino. sed quedā ꝓm hanc intētionē affirmat quod est sensu: ⁊ quedam affirmat ꝓm positionē: ⁊ ꝓm hunc modū demonstrāt ⁊ declarāt que sunt p se

UVA. BHSC. IyR_012

quod est substantia.i.simplicē demonstrationē quē reddit causam ⁊ esse insimul.D.d.sed aliā significationē quoquo mō.i.sed substantia habet aliā significationē a modo demonstratiuo ex q̄ significat quid sit:aut suū esse.⁊ forte innuit posterioza i scietijs nālibus:⁊ nō possunt sciri substātie rerū nisi ex posterioziḃ'.i.ex accidētiḃ';⁊ isti modi demonstrationū sūt signa:⁊ forte innuit p aliā significationē viā diuisionis ⁊ cōpositionis:aut oia ista.plures enī diffinitiones substantiaz̄ sciunt in his tribus vijs.D.d.⁊ ideo nō narrat oīno nē.i.⁊ ideo nulla scietia pōt demonstrare aliquā speciē illius generis de quo considerat:vtrū sit aut non.eiusdē enī scietie est scire aliq̄d esse:⁊ quid sit:qō sit p simplicē demonstrationē.⁊ qum declarauit q̄ aliqua scietia debet esse qua perscrutet de ente simplicit: incepit declarare q̄ ista scientia nō est scietia nālis:⁊ primus q̄ scientia nālis nō est operatiua:⁊ dixit:⁊ qum scietia nālis est alicuius generis nē.i.⁊ qum scietia nālis est in omniḃ' rebḃ' naturalibus mobilibḃ' ⁊ quiescētiḃ': manifestū est q̄ scientia naturalis nō est opatiua. D.dedit causaz in ḃ ⁊ dixit:principiū enī rerū actiuarū nē.i.principiū rerū factarū a nobis est in agēte.s.ab intellectu:aut in arte:aut i alijs potentijs similibḃ' arti:⁊ in nobis nō est potētia:aut principiū faciēs naturalia.D.incepit exponere hoc ⁊ dixit:⁊ principiū artis nē.i.⁊ est manifestū q̄ primū principiū rerū artificiatarum qō est i nobis.s.i artifice est volūtas.artificiatū enī ⁊ volūtas idē sūt in forma:⁊ intendebat ipse per hoc q̄ illa quoz̄ principiū est volūtas sūt alia ab illis quoz̄ principia sūt nā:⁊ q̄ scietie istarū sūt diuerse.D.d.ois igit cogitatio.i.oēs igit cogitationes agentes ⁊ opantes ⁊ que vtunt argumētatiōe sūt arguētes sm aliq̄d nō arguētes simplicit qum scietia i eis nō sit nisi ꝓpter opus.⁊ p hunc sermonē videt quasi dare differentiā inī speculatiuas ⁊ opatiuas:⁊ si trī det exemplū de scietia nāli.D.d.⁊ ipsa pscrutat nē.i.⁊ intēdit scientiā nālem:⁊ intēdit p hoc qō dixit formaz ⁊ animā.sunt enī imobiles essentialit ⁊ plures partiū eḃ' aie nō sunt abstracte p diffinitionē:⁊ dixit:in maioꝛi parte ꝓpter intellectū: ⁊ si fuerit lectus iste locus ⁊ de substātia q̄ impossibile est moueri:addito illo aduerbio nō: tūc poterimus intelligere ex eo oia de quiḃ' ꝓsiderat scietia nālis: sed in libꝛis a quibus coꝛreximus istū libꝛū quē glosamus inuenimus sine non.

Oportet autē quodquide rat esse:⁊ rationem quō est nō latere tanq̄z sine hoc querere nihil facere sit.diffinientiū autē ⁊ ipsoꝛuz quodquid est: hec quidē ita sunt ut simū:illa vo ut concauū.differunt autē hec:quia simū quidē conceptū est cū materia.est autē simū nasus cōcauus: cōcauitas vo sine materia sensibili.si ergo oia physica similiter simo dicit:vt nasus:oculus:facies:caro:os: totaliter animal:foliū:radix:coꝛtex:totaliter plāta:nullius enī ipsoꝛū sine motu ratio:⁊ semp habent materiā palā:quō opoꝛtet in phylicis ipsuz quodquid est querere ⁊ diffinire.ideoq̄z ⁊ de aia quedā est speculari physici quecūq̄z nō sine materia est:ergo quia est physica est theoꝛica manifestum est ex his:sed est ⁊ mathematica theoꝛica sed si imobiliū est ⁊ separabiliū nō est adhuc manifestū:quia trī quedā mathematica inquantum imobilia ⁊ inquantū sepabilia speculant palā.si vo est imobile aliq̄d ⁊ sepabile ⁊ sempiternū palam:quia est theoꝛice id noscere:nō trī est physice.nam de mobilibus quibusdā est physica:nec mathematice sed priꝛis ambarū.physica nāq̄z circa insepabilia quidē:sed non imobilia.mathematice autē quedā circa imobilia quidē:sed insepabilia forsan verū quasi i materia.prima vo circa separabilia ⁊ imobilia:necesse vo quidem omnes causas sempiternas ⁊ maxime has.benanq̄z cause sunt manifestis sensibiliū:quare tres erūt.philosophie theoꝛice:mathematica: physica:theologia.nō.n.imanifestū: q̄z si alicui diuinū existit in tali nā existit.⁊ honoꝛabilissimā scietiā oportet circa honoꝛabilissimū genus esse: ergo theoꝛice alijs scientijs desiderabilioꝛes sunt.hec autem de theoꝛicis.

Et oportet nō ignoꝛare illud quod significat aliquid quid sit sm essentiā ⁊ diffinitionē qualit est quasi querere absq̄z hoc est facere nihil.eoꝛū autē que determinant ⁊ significāt quid quedam sunt sicut simus:⁊ quedā sicut pꝛofundū.⁊ differunt:quia quedā accipit cum materia:pꝛofundū autē non.simus enim est pꝛofundū in naso:pꝛofunditas autē non est sine materia sensibili.⁊ oia naturalia dicūt modo simili illi quo dicit simus: ut manus ⁊ oculus ⁊ nasus ⁊ caro ⁊ os:⁊ totum animal:⁊ folia:⁊ radices:⁊ tota planta:diffinitio enim nō fit in aliquo istoꝛū sine motu. manifestū est igitur q̄ in rebus naturalibus querit quid sit materia:⁊ determinat:⁊ quare sic etiā.naturalis enim scientia habet cōsiderare de aliqua forma .s.illa que non est sine materia.manifestū igit ex hoc q̄ scientia naturalis est aliqua scientiarū speculatiuarū:⁊ etiam scientia mathematica est scietiarum speculatiuarū:sed manifestū non est si scientia rerum que nō mouent est abstracta etiam: ⁊ si sit manifestū q̄ quedā mathematica nō mouentur ⁊ sunt abstracta: ⁊ si aliquid sit sempiternum non mobile ⁊ abstractū etiā:manifestū est etiam q̄ cognitio eius erit in aliqua scientia speculatiua alia a naturali.scientia enim naturalis ē rerum mobiliū:neq̄z mathematica:sed illa que ē ante omnes istas.scientia enim naturalis est rerū insepeparabiliū:sed non imobiliū.⁊ mathematicarum quedā sunt rerum imobiliū:sed nō videntur abstracte sed quasi in materia.prima autem scientia erit rerum etiā immobiliū separabiliū. vnde necesse est ut omnia sint eterna ⁊ maxime ista:quoniā ista sunt cause rerum apparentiū ex diuinis.modi igitur philosophie essentiales sūt tres:mathematicus:naturalis:⁊ diuinus.nullus enim ignoꝛat q̄ si diuinus est q̄ est in tali natura ⁊ scientia nobilis debet esse nobilis generis.alie enim scietie speculatiue sunt valde bone: sed ista scientia est melioꝛ oibus scietijs speculatiuis.

2 Quia diuersitas artiū fit per diuersitatē modi terminoꝛū vtendoꝛū:incepit declarare ḃ ⁊ dixit:⁊ opoꝛtet nē.i. ⁊ opoꝛtet nos nō ignoꝛare modū vtendi diffinitionibus significātibus quidē qualit est ille modus in vnaquaq̄ arte ⁊ in hac arte querere enī aliq̄d scire hoc nō determinato est quasi nō querere.D.d.illa aūt que determinant nē.i.⁊ via ad sciendū hoc est ut primo sciamus q̄ diffinitioēs sūt duobus modis:aut sicut diffinitio simitatis:aut sicut diffinitio ꝓfunditatis.D.d.⁊ differūt etiā nē.i.⁊ iste due diffinitiones differūt:qz diffinitio simitatis est cū mā sensibili: ꝓfunditatis aūt ē sine mā sensibili.dicimus enī in diffinitione simitatis q̄ est ꝓfunditas i naso:⁊ accipit nasus q̄ est aliq̄d sensibile i diffinitione:⁊ dicim' q̄ ꝓfunditas ē demissio i superficie in q̄ nō apparet mā sensibilis:sed si apparuerit erit intelligibilis.D.d.⁊ oia nālia nē.i. ⁊ i diffinitionibus oiuz rerū nāliū apparet mā sicut i diffinitione simitatis:⁊ ḃ est i oibus mēbris aialiū sicut i diffinitione nasi: ⁊ oculi ⁊ faciei:⁊ carnis ⁊ ossis:⁊ vlter cōsimilium ⁊ non

UVA. BHSC. IyR_012

152

consimiliū:ꝛ in toto animali:ꝛ simūliter in omnib⁹ partibus plantꝫ ꝛ in tota planta.nullū enī istoꝝ habet diffinitionem absq; eo q̄ illa diffinitio accipiat aliq̄ trāsmutabile.D.o.manifestū est igit̄ q̄ in rebus nālibus nō.i.ꝛ quꝫ diffinitiones rerū nāliū nō possint fieri sine mā ꝛ forma manifestū est q̄ oportet naturalē querere de mā rerū naturaliū notificādo quid sit: ꝛ querere fm q̄ est illud ꝓpter quod est mā.ſ.forma.D.o.naturalis enī hꝫ cōsiderare nō.i.naturalis enī hꝫ cōsiderare de aliqua forma.ſ. de illa q̄ impossibilis est repiri absq; mā:ꝛ intendebat q̄ naturalis hꝫ cōsiderare in vtroq;.ſ.de forma que est ī mā: ꝛ de mā ꝓpter ꝓsiderationē de cōpositō:sed ꝓsideratio eius de formis nālibus est prima intētione de mā ꝛ ꝓpter formam. D.o.manifestū est igit̄ nō.i.ex hoc apparet q̄ sciētia nālis est speculatiua nō opatiua.ꝛ qum ī diffinitionib⁹ rerū naturaliū apparet nā sicut ī diffinitionib⁹ rerū voluntariaꝝ apparet volūtas.ꝛ etiā est manifestū q̄ sciētia mathematica est speculatiua:ꝛ q̄ sciētia est rerū imobiliū:sed non ē manifestū p se:vt illa imobilia de quib⁹ mathematicus cōsiderat sint abstracta a mā:aut sint in mā. D.o.ꝛ si sit manifestum nō.i.ꝛ si simūliꝫ fuerit declaratū q̄ quedā mathematica sunt abstracta fm diffinitionē:ꝛ esse aūt alia nā sīt abstracta:tūc consideratio de eis nō erit nālis sciētia: neq; mathematica.sciētia enī nālis ꝓsiderat de rebus mobilib⁹ mathematica autē de rebus abstractis fm diffinitionē nō fm esse:sed cōsideratio de abstractis naturis est sciētie altioris istis:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:sciētia enī nālis nō.i.ꝛ sciētia rerū abstractaꝝ est alia a sciētia nāli ꝛ a mathematica:q; sciētia nālis cōsiderat de rebus nō abstractis:ꝛ qum hoc nō imobilib⁹ mathematicaꝝ aūt hꝫ quedā considerent de imobilib⁹ sicut geometria ꝛ arithmetica:tū vīsum ē q̄ illa de quib⁹ ꝓsiderāt nō sūt abstracta a mā:imo coexistētia in mā:ꝛ si mā nō apparet esse ī diffinitionibus eoꝝ.D.o.prima aūt sciētia nō.i.ꝛ qum res abstracte sint priores ī esse nō abstractis:necesse est ut prima sciētia ī esse sit sciētia rerū abstractarū.D.o. ꝛ que nō mouent nō.ꝛ intēdit q̄ res imobiles necesse est ut sint eterne magis q̄ eterne mobiles diuine.ſ.corpora celestia.sūt enī cause istoꝝ.ſ. q̄ substantia abstracta est cā corporū celestiū. D.o.modi igit̄ philosophie nō.i.manifestū est igit̄ ex hoc sermone q̄ modi philosophie speculatiue sūt tres.ſ.scientia rerū mathematicarū ꝛ nāliū ꝛ diuinarū.ſ. substantiaꝝ ī quarū diffinitione accipit̄ deus:ꝛ intēdebat q̄ quēadmodū nālia sunt ista ī quoꝝ diffinitione accipit̄ nā:ita diuina sunt illa in quoꝝ diffinitione accipit̄ deus:ꝛ volūtaria sunt illa in quoꝝ diffinitione accipit̄ volūtas.D.o.nullus enim ignorat nō.i.nō enim latet aliquē q̄ si ē sciētia diuina quin sit ī tali nā.ſ.abstracta.D.o.ꝛ sciētia nobilis nō.i.ꝛ qū manifestum ē p se q̄ sciētia nobilior ē generis nobilioris:ꝛ sciētia diuina ē sciētia nobilior:ꝯ ē generis nobilioris.oēs enī sciētie lꝫ sint nobiles:tñ sciētia dei est nobilior illius cuiuſ subiectum est nobilius omnibus subiectis.

Dubitat enim vtiq; aliquis vtrū prima philosophia sit vniuersalis:aut circa aliquod genus ꝛ naturā vnā.non enim idem modus nec in mathematicis : q; geometria ꝛ astrologia circa aliquam naturā sunt.illa vo vniuersaliter est oium cōmunis.siquidē ergo non est aliqua altera substantia preter naturas cōsistentes : physica vtiq; erit prima scientia:sed si est aliqua substātia imobilis hec prior ꝛ philosophia prima:ꝛ vlis sic.

Et dignum est querere vtrū prima philosophia sit vniuersalis:aut alicuius generis:aut vnius nature.nō enim est vna species:neq; in scientijs mathematicis etiā:sed geometria : aut astrologia sūt alicuius nature.ꝛ sciētia nālis est cōmunis omnib⁹.si igit̄ nō fuerit substantia aliqua alia aut a substātijs existentib⁹ a natura : tunc prima scientia est naturalis.ꝛ si aliqua substātia imobilis fuerit illa erit primū:ꝛ scientia eius erit prima philosopia vniuersalis etiam.

3 Idest ꝛ rectū est querere postꝯ declarauit talē scientiā esse que dicit̄ prima philosophia : vtrū ista sciētia sit vlis pluriū⁹ generib⁹:aut eiusdē generis ꝛ eiusdē nature.D.o. nō est enī vna species.i.apparet enī q̄ mathematica non ē vnius generis sed diuersoꝝ generꝫ.geometria enī ē nature diuerse a nā cuius est astrologia:ꝛ vtraq; ē mathematica. D.o.ꝛ sciētia vlis cōis est oibus.i. sed si scientia ista fuerit vlis:dignius est ut sit cōis oibus entib⁹.D.o.si igit̄ nō fuerit nō.i.ꝛ manifestū est q̄ si non esset ħ alia sba a sensibili: quia nō esset sciētia prior nāli.D.o.ꝛ si aliq̄ sba imobil nō.i.ꝛ manifestū est etiā q̄ si aliqua sba imobilis ē q̄ ista sba est prima:ꝛ q̄ sciētia istius ē sciētia vlis: ꝛ philosophia prima:ꝛ dixit in esse:quia ordo addiscēdi istā scientiā ē posterius:ꝛ ideo diximus eam post physicam.

Et quia prima ꝛ de ente inquantū ens hui⁹ vtiq; erit speculari:tunc etiā ꝛ quid est ꝛ que sūt inquantū ens. Sed qm̄ ens dictū simpliciter dicitur multipliciter:quoꝝ vnū est quidez qđ fm accidens:ꝛ aliud qđ ut verū ꝛ nō ens est falsum. preter hec autē sunt figure cathegoryce : vt quid: quale:quantū:vbi:quādo: ꝛ siquid aliud significat hoc mō.amplius preter hec oia qđ potestate.ꝛ qđ actu.qm̄ itaq; multipliciter dicit̄ ens:primum de eo qđ fm accidēs est dicendū qđ nulla est circa illud speculatio.signū autē: nulla sciētia enim neq; actiua neq; factiua studiosa est de eo: neq; theorica.nō enī faciēs domū facit quecūq; accidūt simul domū facere.infinita enī sunt: his quidē enī voluptuosam:illis nociuā:alijs autem vtilē:nihil ꝓhibet esse factiuā:ꝛ alterā ut est dicere ab oibus entibus quoꝝ nulli⁹ est edificatiua factiua. Eodē autez mō nec geometria speculat sic accidētia figuris:nec si alterū est trigonū:ꝛ trigonum duos rectos habēs:ꝛ hoc rōnabiliꝫ accidit:quēadmodū.n.solū noīe accidēs est. vnde plato mō quodaz non male sophisticā circa nō ens ordinauit.sunt enīz sophisticarū rōnes circa accidens:vt est dicere maxime oiuz:vtrū idē aut diuersū musicū ꝛ grāmaticū:ꝛ musicus coriscus ꝛ coriscus:ꝛ si oīe quod est ꝛ nō semp factū est: quare si musicus ens grāmatic⁹ est factus: ꝛ grāmaticus ens musicus:ꝛ quecūq; alie tales rationum sunt.videt̄ enim accidens propinquū quidem nō enti:palam autē ꝛ ex huiusmodi rationibus.nam alio modo entium generatio est ꝛ corruptio:eorum vo que sunt fm accidens nō est.

Et quia habet cōsiderationē de ente fm q̄ est ens:ꝛ quid sit:sed ens quod dicit̄ simpliciter: dicitur multis modis:quoꝝ vnus vt diximus dicitur per accidens : ꝛ vnus dicit̄ quasi verum: ꝛ nō ens quasi falsum:ꝛ alijs modis ab istis modis figurarum predicamentoꝝ. Verbi gratia : hoc:ꝛ quantū:ꝛ vbi:ꝛ quando : ꝛ etiā preter oia ista quod dicit̄ potentia ꝛ actu.ꝛ qum ens dicit̄ multis modis:dicamus primo de illo qđ dicit̄ p accidens.nulla enim sciētia speculatiua vtitur tali modo.ꝛ huius est signū q̄ nulla scientia pscrutatur de hoc:neq; actiua neq; artificialis.edificator enim nō facit omnia que accidunt cum artificio domus que sunt infinita.non enim facit ut domus adiuuet vni ꝛ noceat alij:ꝛ vniuersaliter

UVA. BHSC. IyR_012

vt sit aliis modis qui non sunt facti a nobis. & similiter geometria etiã nõ ꝓsiderat de rebus que accidũt figuris tali mõ:neq3 si triãgulus ali⁹ & triangulus h3 duos rectos angulos alios:& si non cõueniant i diffinitione.accidens eni est & quasi aliqõ nomẽ tñ:& ideo nõ male fecit plato quoq3 mõ qñ ordinauit sophisticũ sub eo qõ nõ est.sermones eni sophistici in maiori parte sũt in eo ꝙ cõueniunt accidẽti sicut illud qõ dicit ꝙ est oia & nõ est.musicus eni & grãmaticus sũt idẽ & nauta & musicus sũt idẽ:& omne qõ est nõ sim ꝙ dicit de eo:sicut ille qui fuit musicus sit & grãmaticus:aut ille qui fuit grãmaticus & sit musicus:& omnes alij sermones similes istis.accidẽs enim videt ꝓpe illud qõ nõ est quoquo mõ: & hoc manifestũ est ex sermonib⁹ exẽplarib⁹.res eni que sũt alio mõ habent generationẽ & corruptionẽ: que aũt sunt modo accidẽtali nõ habent hoc.

4 Idest:qz declaratũ est ꝙ ista sciẽtia h3 ꝓsiderare de ente sim ꝙ est ens.s.qd sit:& q̃ sũt res existẽtes i eo sim ꝙ ẽ ens: manifestũ est ꝙ oñs hui⁹ scie o3 ꝑmo incipe & scire de ente D.d.sed qum ens qõ dicit ꝛc̃.i.iã declaratũ est ꝙ ens simpliciter diuidit i prima diuisione de ente p accidens:& ente p se.prima eni diuisio est talis:aut esse:aut nõ esse qõ ẽ fal sũ:& possibile:aut essentialit aut accidẽtalit: qõ aũt ẽ essentialiter diuidit i decẽ ꝓdicamẽta.D.incepit numerare decem genera ꝓdicamẽoz: & d.sicut hõ ꝛc̃.i. U.g.qõ or de sba:& quãto:& quali:& vbi:& qñ:& alijs ꝓdicamẽtis:& intẽdit ꝙ h nomẽ ens or de oib⁹: oportet artificẽ hui⁹ scie cõsiderare de oibus & attribuere illa ad primũ ens qõ est cã i oibus entib⁹.D.d.& etiã preter oia ista ꝛc̃.i.& ens etiã diuidit preter istã diuisionẽ i potentiã & actũ. D.d. & qum entia dicant ꝛc̃.D.d.causã ꝓpter quã incepit ꝓsiderare de ente qõ est p accidẽs:& dixit: nulla eni ẽ scia ꝛc̃.i.& incepim⁹ lo qui de h ente ad demonstrandũ ꝙ ista scia nõ ꝓsiderat de illo:nisi ne noceat i cognitione entis qõ est ẽntialit: & tale o3 ꝓponi ut ꝑmuniat hõ ab illo.D.d.& signũ ei⁹ ꝛc̃.i.& signũ ꝙ artifex hui⁹ artis nõ h3 ꝓsiderare de ente p accidẽs est ꝙ nulla ar ꝓsiderat de illo:neq3 speculatiua neq3 opatiua.edificator eni qum facit domũ nõ cõsiderat facere in ea oia accidẽtia infinita.U.g.ut sit dom⁹ fortunata habitatori & vtilis.hec.n.accidũt casu: nec etiã ut sit infortunata & nocẽs.hec eni accidũt malo casu: & alia silia infinita.qõ eni est infinitũ nõ est determinatũ.D.d.& vliter ꝛc̃.i.& vliter edificator nõ facit domũ vtilẽ:aut nocẽtẽ:aut alijs modis rerũ ꝓtingẽtiũ domui.& silit geometr nõ ꝓsiderat de rebus q̃ existũt i figurís p accidẽs.nõ eni ꝓsiderat i figura habente tres angulos:vtrũ accidat ei vt i ea sint tres alij anguli:neq3 etiã ꝓsiderat vtrũ accidat illi ut in ea sint anguli alij a trib⁹ eqlib⁹ duob⁹ rectis:& tres eqles duob⁹ rectis:& hoc accidit triãgulis sim ꝙ sunt ex ligno & cupro: aut aliq̃ alia mã.D.d.& si ꝓueniãt i diffinitiõe põt intelligi sic : & si anguli accidẽtes triãgulo ꝓueniũt i diffinitione cũ angulis qui sũt essentialit in triãgulo i cẽndo eqles duob⁹ rectis.& põt intelligi sic:& si illud qõ est p accidẽs ꝓueniat cũ eo qõ est ẽntialit i diffinitiõe:& ideo dixit post:accidẽs eni est q̃si aliqõ nomẽ tñ.i.qõ eni est p accidẽs i rei veritate ẽ nomẽ zifre.i.sine aliq̃ significatiõe. D.d.& ideo nõ male fecit ꝛc̃.i.qum plato posuit sermonẽ sophisticũ i eo qõ est nõ ens nõ male fecit & nõ posuit ipsũ in ente:& cã fuit i hoc ꝙ sermo sophiste i maiori parte ẽ p accidẽs. D.d.sicut illud qõ or ꝛc̃.i.qm̃ illud qõ or eẽ idẽ p accidẽs est illud qõ recipit qõlibet & suũ diuersũ vnũ mõ:sicut accidit hoi ut recipiat albedinẽ & musicã:& nauigatoziã & alia infinita:talia eni dicunt idẽ p accidẽs;sicut dicimus ꝙ musicus ẽ alb⁹:& ẽ nauigator:& h intẽdebat qum dixit;musicus eni & grãmatic⁹ .i.U.g.vt aliqs hõ sit musicus & grãmaticus:dicet enis ꝙ grãmaticus & musicus idẽ sũt:sed p accidẽs.& silr nauigator & musicus dicunt idẽ p accidẽs:qñ aliqs hõ fuerit nauigator & musicus.& silr or ꝙ hõ qui recipit nauigatoziaz qõ est idẽ cũ nauigatore ẽ:sed p accidẽs.D.d.omne qõ ẽ ꝛc̃.i.& omne qõ or esse idẽ p accidẽs:nõ or semp neq3 i maiori pte:sicut or ꝙ grãmaticus ẽ musicus aut efficit musicus aut musicus ẽ grãmaticus: aut musicus efficit grãmaticus D.d.& oẽs sermones ꝛc̃.i.& silr omne ꝑdicabile accidẽtale. Plato eni posuit eũ in nõ ente: qz qõ ẽ p accidẽs ꝓpe videt ei qõ nõ est qum raro accidat:& h intẽdebat qũ dixit: accidẽs eni videt ꝓpe ꝛc̃.i.illi qõ est nõ ens aliq̃ mõ.D.d. & h manifestũ est ꝛc̃.i.& numerare ea q̃ sunt p accidẽs sub nõ ente:apparet ex reb⁹ q̃ inducunt.existẽtes eni res essen tialiter sũt ille q̃ habẽt aliquã speciẽ in quarũ indiuiduis existet generatio & corruptio:illa aũt que sunt p accidens nullã habẽt speciẽ.vnde neq3 generationẽ neq3 corruptionem:& intẽdebat ꝙ nulla species inueniet p accidens.

Attamẽ dicendũ est amplius de accidẽte in quantũ cõuenit q̃ eius nã & ꝓpter quã causã est. simul eni forsan palã erit:& quare eius nõ est scia Qm̃ igit sũt in entib⁹ hoc quidẽ semp similiter se habẽtia & ex necessitate nõ sim vim dicta:sed sim ꝙ dicim⁹ in nõ ꝓtingere aliter.illa vo ex necessitate quidez nõ sũt nec semp:sed q̃si sim magis hoc principiũ & hec cã est eius qõ est accidẽs esse.qõ enim nec semp nec q̃si sim magis est hoc dicim⁹ accidẽs esse:vt sub cane si fuerit hyems & frigus hoc accidere dicim⁹:sed nõ si estuatio & calor:qz hoc qdẽ semp aut sim magis:illud vo non: & hominẽ albũ esse accidit: nec eni semp nec sim magis : alr vo nõ sim accidẽs: & edificatorẽ sanitatẽ facere sim accidẽs:qz nõ est hoc natus facere edificator sed medicus : sed accidit medicũ edificatorẽ esse.& cocus voluptatẽ ꝓcũãs facit vtiqz alicui salubre:sed nõ sim pulmẽtariã:quapropt accidẽs dicimus & ẽ vbi facit:simpliciter autẽ nõ aliorũ autẽ alie q̃qz potẽtie factiue sũt borũ nec nulla ars:nec potẽtia determinata.nam sim accidens entiũ aut factorũ cã est sim accidẽs.quare qm̃ quidẽ nõ oia sũt ex necessitate & semp:aut entia:aut q̃ fiũt:sed plurima sim magis necesse esse qõ sim accidẽs ẽ ens:ut nec semp nec sim magis albus musicus ẽ:qm̃ vo fit aliqñ sim accidẽs erit si aũt nõ oia ex necessitate erũt : quare mã erit cã cõtingens ꝑterq3 ut in plurib⁹ aliter accidentis. principiũ aũt hoc oportet sumere: vtrũ nihil est nec semp nec sim magis:aut hoc impossibile est igit aliud ꝑter hoc ꝙ vtrũq3 cõtingit & sim accidens:sed vtrũ hoc quidez ut i plurib⁹: & ꝙ semp nulli insũt:aut sunt quedã sempiterna.de bis quidem igit posterius perscrutandũ est.

Sed tñ loquamur de accidẽte sim ꝙ possibile est i sua nã:& qua de cã sit.& videt ꝙ cũ hoc declarabit quare nõ h3 scientiã fixã:qum in rebus sunt quedã que semp sunt in eadẽ dispositione:& sunt necessarie etiã nõ illa que dicunt violẽte:sed que dicunt de illis q̃ impossibile est ut sint alio modo:& quedã nõ sũt necessaria neq3 semp: sed sunt in maiori pte: & hoc est initiuz & cã essendi p accidẽs.qõ eni est nõ semp neq3 in maiori parte vocet accidẽs:sicut pluuia apud ascensuz canis: hoc eni accidit:qz nunq3 fuit neq3 in maiori pte: & accidit ut hõ sit albus sed nõ semp:neq3 in maiori parte: & edificator & medicus curat nõ in eo ꝙ edificator sed per accidẽs. & cocus põt facere

ferculum vtile:sed nō est scientie coquēdi:⁊ ideo dicitur ꝙ accidit hoc.fm igit hanc dispositionē forte virtutes agentes erūt alie: ⁊ ista nō habent artem neq; virtutē terminatā.causa enim eorum que sunt:aut erunt per accidens:est etiā per accidens:⁊ qum non omnia fūt necessario semp:sed pluries ⁊ in maiori parte:: tūc necesse ut illud qō est per accidens sit sicut album.nō enim semper est musicus neq; in maiori parte:⁊ si est i aliquo tēpore erunt per accidens: ⁊ si nō omnia erūt necessaria:⁊ tunc accidens habebit aliquā causam in maiori parte ⁊ possibilitate alio mō:⁊ oportet illud inueniri primo si aliud nō fuerit album nigredo:principiū eorum eternū: de istis perscrutabitur post.

5 Dicit:⁊ lz illud qō est per accidens non cōtineat sub cognitione:tamen loquamur de eo fm ꝙ est possibile in sua natura:⁊ notificemus causam ꝓpter quā est.videt enim ꝙ i hoc ex hoc declarabit quare nō cōtinet sub cognitiōe:⁊ quare nulla ars perscrutat de causa eius. Deinde incepit loqui in eo ⁊ dixit:⁊ qum in rebus nē.i.⁊ qum in rebus sint aliqua que semp sunt in eadem dispositione.s.necessaria ⁊ nō necessaria que dicunt de rebus patientib⁹ violentiam: sed que dicunt de rebus que impossibile est ut sint alio modo ab eo quo sunt. Deinde dixit:⁊ quedā nō sunt necessaria nē.i.⁊ qum rerū quedam nō sunt necessaria in esse:⁊ quedā habent esse i maiori parte tēporis:⁊ tūc istud genus est causa eius qō est per accidens.quādo enī in eis que sunt in maiori parte nō fiat illud qō innatū est fieri in maiori parte fient illud qō est per accidens:⁊ ideo si oīa essent necessaria nihil esset per accidēs.⁊ qum narrauit ꝙ causa eius qō est per accidens est aliqua esse i maiori parte:quoniā si aliqua fuerint in maiori parte: aliqua erūt in minori:dixit:illud enī quod nō ē semp nē.⁊ dixit hoc: qz ex ascensu canis sequit abscisio pluuie essentialiter: ⁊ hoc nō esset necessariū ut si esset pluuia in eo in maiori tēpore neq; in minori tēpore:⁊ ideo qui nō cōcedit aliquid esse p accidens cōtinget ei ut omnia facta sint necessaria in fiendo. Deinde dixit:⁊ accidit ut homo fuit albꝰ nē.i.⁊ ex hoc accidit homini ꝙ fuit albus ⁊ ꝙ nō fuit:⁊ ꝙ albū fuit multa infinita.U.musicus ⁊ edificator:⁊ medicus ⁊ alia. D.o ⁊ edificator medicus nē.i.U.g.ꝙ accidit edificatori medicari nō in eo ꝙ edificator:sed quia accidit ei ꝙ fuit medicus:⁊ similiter cocus potest facere ferculū vtile:sed tm per accidens.cocus enim facit delectabile ferculū:medicus autem vtile. Deinde dixit: fm igitur hanc dispositionē nē.i. fm igitur hunc modū virtutes actiue ⁊ artes habēt alias opationes ab eis propter quas fūt. Deinde dixit:⁊ ista nō habent artem nē.i.⁊ ista que sunt per accidens nō habēt artem agentē neq; virtutē terminatā a qua prouenīt.causa enim eorū que fiunt per accidens sūt etiā per accidēs.s. quecunq; causa sit:imo cause infinite. Deinde dixit: ⁊ quz nō omnia nē.i.⁊ qum manifestū est ꝙ nō omnia fūt necessaria:sed plura sint in maiori parte : necesse est ut illa que fiunt per accidens sint in maiori parte ex quo illa que fūt in maiori parte sunt necessaria:⁊ si nō omnia essent necessaria:⁊ ista fūt sicut albū esse musicū.accidit enim albo ꝙ fuit musicus non necessario neq; in maiori parte. Deinde dixit:⁊ qum sit in aliquo tēpore nē.i.⁊ si illud quod est p accidens nō fuerit:tunc omnia entia erūt necessaria:⁊ tūc qō fit per accidens habebit causam aliā a causa possibili qō est in maiori parte:⁊ dixit hoc : quia eius causa qō est per accidens est causa possibilis qō est in maiori parte qm ex ea nō prouenit actio habēda naturaliter:sed alia actio vt dictum est in phylicis. Deinde dixit:⁊ oportet accipere hoc primo nē.i.oportet accipere ꝙ causa eius qō est p accidens est causa rerū que sunt in maiori parte.nulla enim est alia causa que potest accipi ꝓ causa eius qō est per accidens preter istam.

Quod autē scientia nō est accidentis palam sciētia nanq; omnis:aut est eius qō semper : aut eius quod fm magis.etenim quō docebit: aut docebit aliū:oportet enim diffiniri aut p semp aut per magis:ut quia vtil mellicratū febricitanti ut fm magis:quod autē preter hoc non habebit docere quādo puta noua luna:aut enīz semp aut in pluribus:⁊ ꝙ noua luna:accidens autem preter hoc.

Quoniā autē accidens nō habet scientiā ꝑmanentem manifestū est.omnis enī scientia permanens:aut est illius quod est semp : aut illꝰ qō est in maiori parte.quomō enī potest doceri:aut addisci qō nō est ita:quoniā quod determinatur oportet aut ut sit semp aut in maiori parte. Verbi gratia : ꝙ sirupus talis adiuuat febricitantes in maiori parte : ⁊ impossibile est ut aliud dicat in alio tēpore:ut nouitas mensis que est semper aut in maiori parte.

6 Qum declarauit ꝙ illud quod est per accidens nō habet naturā determinatā qum nō habeat causam terminatam:incepit declarare ꝙ nō habet etiam scientiā: ⁊ dixit: quoniā autē nē.⁊ dixit scientiā permanentē:quia illud qō est per accidens scit quādo accidit sed nō permanenter:qz scientia nō est ꝑmanens in scito nisi p causam: ⁊ dicere est permanētiā iudicare ꝙ qum causa fuerit erit causatū:aut de necessitate:aut in maiori parte:⁊ ideo in hoc genere im possibile est aliquā cognitionē esse.⁊ hoc qō dixit ꝙ scientia permanēs nō est nisi rerū necessariarū : aut earū q̄ fūt in maiori parte:manifestū est ꝑ se.⁊ ꝙ impossibile est addisci:aut sciri qō nō est alterius istarū duarū dispositionū quoniā sicut dixit : omne qō diffinit aut disponit aliqua dispositione:aut illa dispositio erit ei necessaria:aut i maiori parte : sicut dicimus ꝙ sirupus acetosus adiuuat febricitantes:qz adiuuat eos i maiori parte:⁊ si cōtingenter adiuuerit eos aut in maiori parte:nō haberemus scientiā permanentē i eo.D.o.⁊ impossibile est ut dicat nē.ita accidit i luna:⁊ intendit ꝙ nouitas mensis est necessaria nō in maiori parte:sed illud quod est per accidens neq; ē necessarium neq; i maiori parte.

Quod quidez igitur est accidens ⁊ propter quam causam:⁊ quia scientia nō est eius dictum est. Quod aūt sint principia ⁊ cause generabilia ⁊ corruptibilia sine generari ⁊ corrūpi palam.si enim nō hec omnia ex necessitate erūt:si eius qō sit ⁊ corrūpitur nō fm accidens causam aliquā necesse est esse.vtrū enim erit hoc:aut non si hoc fiat:si autē nō:nō hoc:aut si aliud erit:⁊ ita manifestum:quia semper tēpore ablato a finito tēpore veniet vsqz ad nūc:quare hic moritur infirmitate aut vi:si exit hoc:aut si facit:sed hoc si aliud:⁊ ita veniet ad quod nūc est:aut in factorū aliqd ut si sitit hoc quidem si comedit mordicantia.sed hoc aut est aut nō:quare ex necessitate morietur aut nō morietur.similiter autē ⁊ si superfluat aliquis ad facta eadē ratio.iam enim est hoc in aliquo.dico autē factū ex necessitate: ergo oia erūt que sunt futura:ut morituru forte venientē.iam enim factū est aliquid ut cōtraria in eodē corpore:sed si infirmitate:aut vi nondū nisi hoc factuz fuerit. Palam ergo:quia vsqz ad aliquod vadit principiū.hoc aūt nō ad hoc ad aliud:erit ergo eius ꝙ vtrunqz euenit ipsum : ⁊ cā generationis

UVA. BHSC. IyR_012

ipsius nulla:sed ad principium quale: ꝛ causam qualem reductio talis.

Dictum est igitur quid est accidens: ꝛ quid causa accidētis:ꝛ ꝙ nullā habet scientiā permanentem:quoniā autē principia ꝛ cause sunt generabilia ꝛ corruptibilia etiā absq; eo ꝙ generetur aut corrumpat:manifestū est ꝙ si hoc non fuerit tunc omnia erūt necessaria:quoniā si illa que generantur ꝛ corrumpunt nō habuerint aliquam causam modo accidētali:tunc erūt necessario sicut dicimus:vtrū erit hoc aut nō erit:hoc erit.n. si erit hoc:ꝛ si non nō.ꝛ hoc si fuerit aliqd: ꝛ fm hanc dispositionē:ꝛ manifestū est ꝙ semp diminuitur tēpus ex tēpore finito:ꝛ similiter peruenit ad illud quod est in instanti sicut dicimus: ꝙ si Sor.exierit morietꝫ: aut infirmitate aut violētia: ꝛ hoc erit si aliud fuerit: ꝛ sic peruenietꝫ ad illud quod est instans:aut ad aliquid eorū que fuerit: ut tale comestū inducit sitim: ꝛ hoc si comederit calida.ꝛ hoc aut erit aut nō:ergo morietꝫ necessario:ꝛ similiter si aliquis ordinauerit ꝛ dixerit illa que iam facta sunt sermo de eis erit talis: ꝛ habent existentē essentiā.dico illa que iam fuerint essentia eorum ꝛ cognitio eorū ꝛ generatio eorꝝ ergo erūt necessario oia generabilia: sicut mors viui:quia iam precessit ꝛ fit idem:sicut contraria sunt eadem:quia sunt eiusdē: sed nō sine infirmitate:aut violentia:nisi hoc sit.manifestū est igitur ꝙ accepit ad aliquod principiū: ꝛ hoc nō accepit ad aliud:ꝛ accepit ad illud quod cōprehenditur casu:ꝛ non est causa motus omnino: sed finis que est talis erit ad principiū habens qualitatem ꝛ causam habentē qualitatē.

7 Idest quoniā autē oportet ex hoc hic esse causas que generant:deinde corrumpunt absq; eo ꝙ generēt alia:aut alia corrūpant manifestū est.D.dedit causam in hoc:ꝛ dixit:quoniā si hoc nō fuerit ꝛc.i. qm̄ si fuerit necessariū ut omnis causa generabilis sit generās aut corrūpens:cōtinget ut omnia sint necessaria.D.d.qm̄ si illud qd gnāt ꝛc.i. quoniā si illud qd est generandū nō habuit causā accidentalē:sed omnē causā sequit causatū necessario: tunc omnia que fiūt:fiūt necessario:ꝛ sic auferet nā possibilitatis.D.d exemplū ꝛ dixit:sicut dicimus vtrū erit ꝛc.i.qm̄ si omnia fuerint necessaria:tūc cōtinget ut sermo dicentis vtrū hoc erit in futuro:aut nō erit:alterū eorū erit necessariū ꝛ alterum impossibile:ꝛ cōtinget ut causa illius generādi sit generata necessario:ꝛ qum fuerit erit creatū necessario: ꝛ h intēdebat qum dixit:ꝙ erit hoc si fuerit hoc:ꝛ si non: nō.D.d.ꝛ hoc si fuerit:ꝛ fm hāc dispositionē.i.ꝛ ptinget etiā ut a cā eius sit causatū necessario si fuerint generata:ut sit fm hanc dispositionē.s.ut sit necessario a sua cā: ꝛ sua cā ab alia:ꝛ hoc pueniet necessario ad aliā causaz necessariā in esse:tales enī cause nō procedūt in infinitū. D.d.ꝛ manifestū est ꝙ semp diminuit ꝛc.i.ꝙ tēpus in quo fit causa rei facte in tēpore terminato futuro diminuit ex illo tēpore: ꝛ diminuit etiam ex tēpore residuo tēpus in quo fit cā cause donec perueniat ad instans presens in quo est ꝑma causa eius qd est fiendū. Deinde dedit exempluz in hoc ꝛ dixit:sicut dicimus ꝙ si Sor.exierit ꝛc.i. U.g.ꝙ si fuerit necessarium ꝙ Sor.moriat si vulneret ut si infirmet ꝙ moriatur:ꝛ si hoc fuerit infirmabit necessario donec pueniatur ad causam existentē in ꝑsenti.U.g.ꝙ si patiat sitim patiet calorē necessario:ꝛ si patiat calorē:patietur febrē: ꝛ si frigus patietur:morietꝫ:ꝛ si materia exiuerit: patiet sitim necessario.Deinde dixit:ꝛ tale comestū ꝛc.i. ꝛ si patiatur sitim necessario comedit aliqd calidū: ꝛ sic comedere illud calidum erit necessariū: ꝛ illa cōsequentia erūt necessaria contingent enim exponere eorū que fiūt in futuro esse necessaria.s.alterū duorū oppositorū ut sint etiā facta necessaria:ꝛ ut cōsecutio eorū ad inuicē sit necessaria. Deinde dixit:ꝛ hoc aut erit:aut nō:ꝛ innuit aut causam: aut causatum.s.ꝙ vtrūqꝫ erit necessario. Deinde dixit: ergo morietur necessario.i.ꝛ si iste cause fuerint huius dispositionis necesse est ut exeat ꝛ moriat necessario. Deinde dixit: ꝛ similiter si aliquis ordinauerit ꝛc.i. ꝛ similiū cōtinget vt omne quod fit anteꝫ fiat ꝙ fuit necessarium ut fieret: ita ꝙ omnia futura ꝛ omnia preterita fuerint necessaria: ꝛ h est cōtra intellectū ꝛ sensū. Deinde dixit: ꝛ habēt essentiā existentē ex quo cōtinget ut omnia facta habeāt essentiaz aliquā existentē ex quo cōtinget exitus eorū in actū necessario:ut dicit in exemplis legalib' ꝙ omnia fienda sūt scripta in tabula:ꝛ qd̄ est scriptū in illa tabula exibit in actū: ꝛ ideo exposuit hoc ꝛ dixit:dico illa ꝛc.i. cōtinget ut natura rerum faciāt eas generari necessario quēadmodū natura generabiliū facit ea corrūpi:ꝛ ideo dixit:erūt igit oīa generabilia ꝛc.i.continget igit hanc positionē ut nature ꝛ substantie rerū ex quibus generabilia generant faciāt eas generari:quemadmodū qum generant faciūt eas corrumpi ut viuus corrumpit. Deinde dixit:fit enim idem ꝛc.i.ꝛ est necesse ut generatū corrumpat necessario ꝙ anteꝫ corrumpat fuit necessariū ut cōponeret ꝛ fieret idem ex ꝓtrijs:ꝛ fuit idem:qz cōtraria fiunt in eo.s.forme: ꝛ sic necessario corrumpit:sed nō sine infirmitate ꝛ violētia: sed corrumpitur si aliqua infirmitas fuerit:aut violentia quarū altera scilicet infirmitas est naturaliter ꝛ de necessitate:ꝛ altera per accidens.s.violentia. Deinde dixit:manifestum est igitur ꝛc.i.declaratū est igit ex hoc ꝙ omne qd̄ generatur ꝛ corrumpit habet causas:ꝛ ꝙ ille cause perueniūt ad primā causā:sed tamē differūt: quia corruptio fit de necessitate:generatio autē nō:ꝛ si hoc esset omnia essent existētia necessario:ꝛ si hoc esset: tunc generatio esset i substantia rerum in quibus ē generatio: sicut corruptio existit in substantijs eorū.Deinde dixit: aut accipiet ad illud qd̄ cōprehendit casu.i.quod autē ex istis causis ꝓuenit ad illud quod fit casu:nō ē causa alicuius motus naturalis oino.i. ꝙ omne qd̄ fit casu nō ē causa alicuius speciei entiū. Deinde dixit: ſz finis qui ē ꝛc.i.sed qd̄ fit casu fit a principio habente naturā terminatā ꝛ causā terminatā:qd̄ enim ē accidentaliter accidit illi qd̄ ē essentialiter.

Utrum ut ad materiā:aut ad quod cuī gratia:aut ut ad mouens maxime perscrutandum. Ergo de ente fm accidēs ꝓtermittatur:determinatuz est enī sufficiēter: qd̄ autē ut verū ens ꝛ nō ens ut falsū:qm̄ fm cōpositionē ꝛ diuisionē totaliter vo circa partionē cōtradictionis.verum quidem enī affirmationē in cōposito habz:negationem vo in diſiuncto: sed falsū habz partionis cōtradictionē. Quō autē quod simul aut qd̄ separatim intelligere accidit alius sermo.dico autem qd̄ simul ꝛ qd̄ separatim:ut nō in eo qd̄ cōsequēter:sed in vnū aliqd̄ fieri.nō enī est verū ꝛ falsum in rebus ut qd̄ quid verū bonū:qd̄ autē malum falsum:sed in mente.circa vo simplicia ꝛ quod ē nec in mente est:ergo quecūqz oportet speculari circa sic ens:ꝛ nō ens posteriꝰ perscrutandum: qm̄ autē cōplexio ꝛ diuisio est in mente ꝛ non in rebus:ꝙ autē ita ens alterū ens a ꝓpijs:aut qz quid est:aut quia quale:aut quia quantuz: aut si quod aliud copulet:aut diuidat mens:ꝙ quidez ut accidens:ꝛ ꝙ ut verū ens pretermittēdi.causa enim huius quidē indefinita:illius vo mētis aliqua passio:ꝛ vtraqz circa reliquū genus entis ꝛ

non extra ostendunt entem aliquã naturã entis: quapropter ea quidẽ prętermittant.perscrutande ỹo sunt ipsius entis cause ⁊ principia inquãtũ ens: palã autem in quibus determinauimus de quotiens vnũquodq; dicit:quia multipliciter dicitur ens:significat enim hoc quodquidest.

Et oportet nos perscrutari multũ: vtrum sit quasi peruenięs ad materiã: aut ad aliud ꝓpter quid:aut ad illud cuius est motus.dimittamus igitur loqui de ente accidẽtali:nam sufficit q determinatum est de eis : ⁊ loquamur de vero ente quod nõ est sicut falsum.est enim in cõpositione ⁊ diuisione:⁊ vniuersaliter in diuisione contradictoriorum : quia habet affirmatiuã ſm q est verum:⁊ ſm q est compositũ habet negationẽ aliquam: ⁊ ſm q est diuisum habet falsitatẽ istius diuisionis que est cõtradictoria.quomõ autẽ contingit intelligi simul:⁊ prius:habet aliũ sermonẽ ⁊ dico simul ⁊ prius ne aliquid sit post aliquid: sed ut sit idem.falsum enim ⁊ verũ sunt in rebus sicut bonum ⁊ malum:ut verũ sit sicut bonum:⁊ falsum sicut malũ:sed sunt in cogitatione:⁊ nulla cogitatio est de simplicibus:aut de illo quod est omnia igitur que perscrutanda sunt de ente quod est huiusmodi:⁊ de eo quod nõ est dicenda sunt post:⁊ qum in cognitione est: aut cõpositio: aut diuisio:nõ in rebus quod est aliud ſm hunc modum.ex rebus enĩ que sunt i rei veritate est illud quod significat:aut quid:aut quale: aut quantũ: aut quod copulatur cum alio:⁊ cognitio diuidit illud.dimittamus igitur ens quod est quasi accidens:⁊ quod est quasi verum.causa enim vnius eorum nõ habet diffinitionẽ:⁊ causa alterius est cognitio:⁊ vtrũq; est in genere diminuto generis entis:⁊ non sunt ex eis que significant esse entis: ⁊ ideo dimittat ⁊ perscruteť albũ.iam declarauimus vbi diximus q vnaqueq; rerũ dicit multis modis:quoddã enim significat qd albũ.

8 Modo narrat qd perscrutandũ est de causa ad quam ascendunt oẽs cause q̃ sunt accidentales:aut essentiales: ⁊ dixit:⁊ oportet nos ꝛc̃.i.⁊ oportet nos multũ perscrutari de causa accidẽtali:vtrũ reducat ad causam mãlem vel finalẽ vel agentẽ:⁊ ipse iam declarauit i secũdo physicorũ q reducit ad causã agentẽ:⁊ forte ꝓpter hoc dimisit h loqui de illo.⁊ qum iam declarauit q i hoc ente qđ est p accidẽs nõ ꝓsiderat ista ars:dixit:dimittamus igit ꝛc̃.i.qr iam determinauimus de nã eius qđ sufficit.D.⁊ loquamur de vero ente.i.⁊ qum iã locuti fuerimus de ente accidẽtali:loquamur de ente veridicãti ſm q est veridicans: ⁊ hoc est illud qđ est in aia.hec enĩ entia facta sunt ab intellectu qñ diuisit entia ab inuicẽ:aut cõponit ea ad inuicẽ.hoc igitur ens est vnũ genus generũ entiũ:⁊ est vlr̃ istud ens tm̃ in affirmatione:aut negatione.D.quia hz affirmationẽ ꝛc̃ .i.vera enĩ affirmatiua significat cõpositionẽ in entibus:⁊ vera negatiua diuisionẽ.⁊ quia idẽ ens impossibile ẽ q sit cõpositũ ⁊ diuisũ insimul:ideo si affirmatiua fuerit vera: negatiua erit falsa:⁊.q.d.affirmatiua autẽ qr est vera : est ens i cõpositione q̃si haberet negatiuã: cui falsitas existit in diuisione:qm̃ qum affirmatiua ẽ vera p cõpositionẽ:negatiua est falsa p diuisionẽ:⁊ siliter qñ negatiua est vera p diuisionẽ:affirmatiua est falsa p ꝓpositionẽ.D.quo aũt accidit sil ꝛc̃.⁊ intẽdebat p hũc sermonẽ declarare diuersitatẽ duorũ entiũ.s.entis qđ est i intellectu:⁊ entis qđ ẽ extra intellectũ.qđ enĩ est i aia ꝓtingit ut recipiat duo opposita insimul:qđ aũt ẽ extra animã nõ:⁊ q̃si dicit quoq; mõ aũt accidit q aia intelligit duo opposita insimł qđ nõ põt esse extra animã:qr mã recipit ꝺ̃ria successiue:loquẽdũ ẽ de eo in alio loco:⁊ innuit libz̃ de aia. D.o.in h causã ⁊ dixit:verũ enĩ ⁊ falsũ ꝛc̃.i.⁊ cã in hoc qđ intellect cõparẽdit insimul duo opposita etiã: qr nã ꝑmorũ oppositorũ in intellectu.s.veri ⁊ falsi:nõ ẽ nã ꝑmorũ oppositorũ extra animã.s.boni ⁊ mali:verũtñ verũ ⁊ falsũ sũt i cognitione ⁊ bonũ ⁊ malũ ẽ in mã:⁊ nullũ entiũ q̃ sũt in cognitõe dr̃ esse simplr̃ ſm q ẽ extra aiam.D.o.oia igit pscrutãda ꝛc̃. .i.⁊ oia pscrutãda:vtrũ sint de ente i cognitiõe:aut de ente extra animã:dicẽda sũt vbi pscrutat de vlib⁹ ⁊ numeri ⁊ alĩs silib⁹.D.o.⁊ qum i cognitiõe ꝛc̃.i.⁊ qum illud qđ ẽ in cognitione ex h ente est cõpositio: aut diuisio absq; eo q sit extra animã ens qđ differt ab isto qđ est in re:ẽ illud qđ significat:aut quid:aut quale:aut quãtũ:aut aliqđ cõtinuũ cũ alio:⁊ h sunt cetera ꝑdicamẽta. D.o.⁊ cogitatio diuisit illud ꝛc̃.⁊ forte intẽdit p hoc illud qđ ẽ prẽ ꝑdicamenta sẽ: ⁊ forte intẽdit ꝑdicamẽta q̃ cõiter habẽt cõpositionẽ.ista enĩ existimant q nisi aia esset nõ essent.D.o.dimittamus ģ ens ꝛc̃.i.dimittam⁹ igit pscrutari pscrutatiõe de ente qđ est p accidẽs:⁊ de ente qđ est veridicãs.s. qđ ẽ in aia.ens enĩ qđ ẽ p accidẽs nõ hz causã terminatã: ⁊ qđ est veridicãs:nõ hz etiã causã nisi animã:⁊ ideo vtrũq; numerat i genere entis diminuti: ⁊ iõ pscrutandũ est de ente pfecto qđ est ens extra animã.D.o.iã declarauim⁹ ꝛc̃.i.⁊ determinauimus vbi locuti fuimus quedã de eis q̃ significant multis modis q ens dicit multis modis:quoddã enĩ dr̃ ſm q.s.de sba:quoddã de qualitate: quoddã de quantitate:quoddã de copulationib⁹ istorũ cũ alĩs.

In isto tractatu perscrutat de speciebus entis de quibus intendit perscrutari in hac scientia.Ista enim scientia diuidit in tres partes primas.prima est de diuisione entis in substantiã ⁊ accidens.secũda de diuisione entis in potẽtiam ⁊ actũ.tertia de diuisione entis in vnũ ⁊ multa.⁊ iste tractatus est primus eorũ in quibus perscrutat de substãtia.⁊ quia substãtia alia ẽ separabilis ⁊ abstracta: alia inseparabilis perscrutat in hoc tractatu ⁊ in sequẽti de substantijs insepabilibus ⁊ nõ de numero eorũ.Deinde i nono tractatu perscrutat de potẽtia ⁊ actu.Deinde i decimo de vno ⁊ pluri:⁊ post in tractatu vndecimo de substãtijs separabilib⁹ ⁊ cuiusmodi esse habẽt:⁊ quot sunt.Deinde in duodecimo ⁊ tertiodecimo perscrutabit de eis que dixerunt antiqui de naturis separabiliũ substantiarũ.tractatus autẽ precedẽtes hunc tractatũ sunt quasi preparatorij ad hoc qđ intẽdit dicere i istis:⁊ incepit i hoc tractatu dicere ens dicit multis modis ꝛc̃.

Ns multipliciter dicitur:sicut diximus in his que de quotiens.significat enĩ hoc quodquidest: ⁊ hoc aliqd illud ỹo qđ quale:aut quãtum:aut alioq; vnũquodq; sic predicamentorum.

Ns dicit multis modis ut prius diximus in sermone in quo diximꝰ quot modis dicitur aliquid.quoddã enĩ significat qd est aliqd:

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ qꝫ hoc est: ꝛ quiddã significat qꝫ hoc est quale: aut quantũ: aut aliud eoꝝ que predicant in sermone ſm hunc modum.

Cõ.j. Dicit: ꝛ qum sit declaratũ qꝫ hoc nomẽ ens dicitur multis modis vt dictũ est i tractatu in q̃ declarauimus nomina vsitata i hac scia. illic enĩ distinxímus qꝫ h̃ nomẽ ens qñqꝫ significat q̃ddítatẽ ſbe demõſtrate: ꝛ qñqꝫ ipſã ſbam demonſtratã: ꝛ qñqꝫ aliq̃d accidens in iſtis ſubſtãtijs: aut quantitatẽ: aut qualitatẽ: aut aliud eoꝝ que p̃dicant de ſubſtãtijs nõ p̃dicatione declarãte ſbas eoꝝ: nec in rñſione ad q̃d est hec ſba demõſtrata: ꝛ h̃ intẽdebat qum dixit ꝛ quiddã significat quale ꝛc̃. i. ꝛ hoc nomẽ ens qñqꝫ significat in ſubſtãtijs qualitatẽ aut quantitatẽ: aut aliud accidentiũ p̃dicabiliũ de eis nõ ita qꝫ declarãt ſbam: ſed p̃dicatur ſm quale: aut quantum: aut vbi: aut quando: aut alio modo.

Totiens autẽ ente dicto palã: quia horum primũ ens quodquidest qȯ significat ſubſtantiã nam quãdo dicimus quale: quid hoc: aut bonũ dicimus aut malũ: ſed nõ tricubitũ: aut hominẽ: quãdo v̈o q̃dest: nec albũ: nec calidũ: nec tricubitum: ſed hominẽ: aut deũ. alia v̈o dicunt entia eo qȯ entis. hec quidẽ qualitates esſe: illa v̈o quãtitates: alia paſſiones: alia aliud: quid tale.

Et qum ens dicit multis modis manifeſtus est qꝫ primũ ens iſtoꝝ est illud qȯ significat qd: ꝛ hoc est illud qȯ significat ſubſtantiã. quãdo. n. dicimus de aliquo: quale est: dicimus: aut bonũ aut malũ: ꝛ nõ dicimus hõ: ꝛ qum interrogatur quid est: nõ dicimus albũ: aut tricubitũ: ſed hõ aut deus. ꝛ alia dicunt entia: quia ſunt entis qȯ est huiuſmodi. quedã igit ſunt quãtitates: ꝛ quedam qualitates: ꝛ quedam paſſiua: ꝛ quedam aliud tale.

2 Qum declarauit qꝫ hoc nomẽ ens significat ſbam ꝛ accidẽtia ſbe que ſũt. ix. p̃dicamẽta: intẽdit declarare qꝫ h̃ nomen ens p̃ncipaliꝫ ꝛ ſimpliciꝫ significat p̃dicamentũ ſbe ſe cũdario ꝛ determinate. ſ. relatiue ad ſbam alia p̃dicamenta accidentiũ q̃ nõ dicunt esſe: niſi qꝫ accidũt enti qȯ ẽ ens per ſe. ſ. ſbe: ꝛ dixit: ꝛ qum ens dicit ꝛc̃. i. ꝛ qum declaratũ est qꝫ hoc nõ ens dr̃ de generib' p̃dicamentoꝝ: manifeſtũ est qꝫ primũ de quo dicit hoc nomẽ ſimpliciꝫ ꝛ p̃ncipaliter est illud qȯ dicit in reſponſione ad q̃dest hoc indiuiduum demonſtratũ p ſe exiſtẽs. ꝛ iſta interrogatio est de ſba. D. incepit declarare h̃ ex mõ interrogãdi ꝛ rñdendi: ꝛ dixit: qm̃ qum dicimus de aliq̃ ꝛc̃. i. ꝛ ſignũ eius qꝫ illud de q̃ interrogat p hoc nomẽ q̃d in indiuiduis ſbe est digni' h̃ nomine ens est: qm̃ ſi interrogat p alia noia interrogãtia de indiuiduis ſbe: nõ rñdet p aliq̃d determinãs q̃ddítatẽ ei'. U. g. qm̃ qñ interrogat q̃le est iſtud õmonſtratũ: aut eiuſmodi: rñdemus: bonũ aut malũ: calidũ aut frigidũ: ꝛ nõ rñdemus ipſum esſe hominẽ: aut orbẽ qȯ intẽdebat p deũ. ꝛ qum hoc interrogat: quid ẽ illud indiuiduũ exiſtens qȯ dr̃ ſba: nõ rñdem' ad hoc p aliq̃d extra eſſentiaꝫ ei'. U. g. albũ: aut calidũ: aut tricubitũ: ſed homo: aut orbis: ꝛ intẽ debat per h̃ qꝫ p̃dicabilia que declarãt q̃ddítatẽ indiuidui ſbe demõſtrate ſunt digniora hoc noĩe ens q̃ p̃dicabilia aliorũ accidentiũ: qum nũq̃ notificẽt q̃ddítatẽ ſbe: ꝛ ideo qȯ declarat quiddítatẽ indiuidui ſbe est ſba. in h̃ g̃ capitulo intẽdit declarare qꝫ q̃ddítas indiuidui ſbe est prior i esſe q̃dditatib' accidentiũ. indiuiduũ. n. ſbe qȯ pr' est aliis indiuiduis accidentiũ manifeſtũ est p ſe. ꝛ ſciendũ est qꝫ iſta declaratio est logica: ꝛ plures demonſtrationes i hac ſcia ſunt logice. ſ. qm̃ ꝓpones eius ſũt accepte a dialectica. dialectica enĩ vſitat duobus modis: vno mõ ſm qꝫ est inſtrumentũ: ꝛ ſic vſitat i ſciẽtijs aliis: ꝛ alio mõ vt accipit illud qȯ declaratũ est i illa in aliis ſciẽtijs ſm qꝫ accipit: ꝛ ſm qꝫ accipit illud qȯ declaratũ est in aliq̃ ſciẽtia ſpeculatiua ad aliã ſciam est: qum iſta cõſiderat de ente ſimpliciter: ꝛ propoſitiones dialectice ſunt entis ſimpliciter: ſicut diffinitiones ꝛ deſcriptiones ꝛ alia dicta in eis.

Unde ꝛ dubitabit aliquis vtrũ vadere ꝛ ſanare: ꝛ ſedere vnũquodqꝫ ipſoꝝ ſit ens aut non ens: ſimiliter autẽ ꝛ i alijs talib': nihil enĩ ipſoꝝ est: nec ſm ſe aptum natũ: nec ſeparari poſſibile a ſubſtãtia: ſed magis ſiquidẽ vadens entiũ aliq̃d est: ꝛ ſedens ꝛ ſanãs. hec autẽ magis apparẽt entia: quia est aliq̃d ſubiectũ ipſis determinatũ. hec autẽ est ſubſtãtia ꝛ vnũquodqꝫ quidẽ i cathegoria tali apparet. bonũ enĩ aut ſedens nõ ſine hoc dicitur. palã ergo: quia propter eã ꝛ illoꝝ ſingula ſunt.

Et ideo queret aliquis forte vtrũ ambulatio ꝛ ſanitas: ꝛ ſeſſio quelibet ſignificat ens: aut non ens: ꝛ ſimiliter i vnoquoqꝫ taliũ: qm̃ nullũ eoꝝ est exiſtens p ſe: nec põt ſeparari a ſubſtãtia: ſed ſi ambulãs fuerit de entibus: ꝛ ſedens ꝛ ſanus. iſta ſunt digniora: ut ſint entia ut videt: qm̃ ſubiectus eoꝝ est aliquod terminatũ: ꝛ hoc est de ſubſtãtijs que ſũt vniuſcuiuſqꝫ particulariũ: ꝛ hec ſignificant cathegorice que ſunt tales. ſedens enĩm ꝛ ſtãs nõ dicunt ſine hoc. manifeſtũ est igit qꝫ hec est cauſa eſſentie cuiuſlibet illoum: ꝛ illa ſũt propter illud.

3 Qum poſuit qꝫ ens in rei veritate ẽ ſba: ꝛ in hoc cõueniũt oẽs antiqui quoꝝ plures ꝓpt h̃ qȯ opinabant qꝫ ſba est ens i rei veritate dubitãt vtrũ accidẽtia ſint entia aut nõ: ꝛ dixit: ꝛ ideo queret ꝛc̃. i. ꝛ ideo dignũ ẽ ut qui opinatur h̃ de ſba dubitet i oĩbus accidẽtib'. U. g. ambulatiõe ꝛ ſanitate: ꝛ ſeſſione: vtrũ dicant esſe ſimpliciter aut nõ: ꝛ hoc dignũ ẽ dubitare qum nullũ eoꝝ exiſtat p ſe: aut poſſit ſeparari a ſba: ꝛ ens est illud qȯ p ſe est. D. d. ſed ſi ambulans ꝛc̃. i. ſed ſi conceſſerimus qꝫ h̃ nomen ens ſignificat iſta: tunc ſba est dignior ut ſignificet hoc nomie ens ſm qꝫ apparet ſenſui. ſ. qm̃ ẽ manifeſtior apud ſenſũ. D. d. cauſã in hoc ꝛ dixit: ſubiectũ enĩ ꝛc̃. i. qm̃ ſubiectũ q̃ddítatũ ſubſtantiarũ ꝛ vniuerſaliorꝫ eaꝝ ſunt indiuidua ſbe que ſũt terminata p ſe. ſ. qm̃ ſunt terminata a locis ꝛ ſupficiebus: ꝛ q̃qditas iſtius ſbe est pars que ſũt indiuidua ſubſtãtiaꝝ particulariũ: ꝛ ſm hec duo dicit predicamentũ ſubſtantie ꝛ qum dixit: quoniã ſubiectũ eoꝝ ꝛc̃. intendebat quiddítatem ſubſtantiaꝝ ꝛ vniuerſaliorꝫ earũ. ꝛ qum dixit: ẽ aliquod terminatũ ꝛc̃. intẽdebat indiuidua ſubſtãtie que ſũt terminate: qr̃ ſunt corpora exiſtẽtia p ſe. D. d. ꝛ hoc est de ſubſtantijs ꝛc̃. ꝛ innuit p hoc quidditates: ꝛ quaſi dicit: ꝛ iſta ſunt ſubſtãtie: qr̃ ſunt partes ſubſtantiaꝝ que ſũt ſubſtantie i rei veritate. ſ. particulariũ. Deinde dixit: ꝛ hec ſignificãt ꝛc̃. i. ꝛ iſta vniuerſalia que ſunt ſubſtantie ſignificant predicamentũ ſubſtantie. Deinde dixit: ſedens enĩm ꝛ ſtans ꝛc̃. i. ꝛ cauſa i hoc ẽ: quoniã accidentia. Uerbi gratia: ſtans ꝛ ſedens nõ dicunt esſe entia ſine iſtis: ꝛ accepit hoc nomen denominatiuũ pro accidente tm̃. Deinde dixit: manifeſtũ est igit ꝛc̃. ꝛ qum hoc declaratũ ſit de ſubſtãtijs: manifeſtũ est qꝫ ſubſtantie ſũt cauſe eſſentie accidẽtiũ: ꝛ accidẽtia nõ ſunt niſi ꝓpter ſubſtãtias: ꝛ hoc neceſſariuꝫ est: quoniã qum declaratũ est qꝫ hoc nomẽ ens dicit de decem p̃dicamẽtis ꝛ dignius de ſubſtãtijs: ꝛ est declaratũ qꝫ qum plura cõmunicant in eodẽ nomine: ꝛ quoddã dignius quibuſdã illud quod est dignius illo nomine est cauſa ceteroꝝ: ꝛ diſpoſitio ceteroꝝ ad caliditatẽ est ſicut diſpoſitio illoꝝ in illo nomine. ex iſtis igit ꝓpoſitionibus ꝓcluditur qꝫ ſubſtãtia est cauſa ceteroꝝ p̃dicamentoꝝ.

UVA. BHSC. IyR_012

Quare primū ens ⁊ nō aliquid ens: sed ens simpliciter substantia vtiqz erit. multipliciter quidem igit dicit ipsum primū: sed substantia oium primū ratione ⁊ noticia ⁊ tepore. aliorū enim categoreumatū nullū est separabile. hec aut sola ⁊ ratione hoc primū. necesse enim vniuscuiusqz ratione substātie rationē esse. scire autem tunc singula maxime putamus quando quidest homo cognoscim⁹: aut ignis magis q̄z quale: aut quantum: aut vbi: quoniā tunc horū eorundē singula scimus: quādo quidest ipsum: quale: aut quantū scimus.

Ens igitur qō est principale nō illud quod ẽ aliquod ens: sed ens qō est simpliciter est substātia: ⁊ principalis dicit multis modis: sed substātia est prima omniū rerū diffinitione ⁊ cognitiōe ⁊ tepore. nullū enim aliorū predicabiliū est separabile: ⁊ istud solū est separabile: ⁊ est etiam prima ſm diffinitionē. necessariū est enim ut diffinitio substātie accipiat in diffinitione cuiuslibet rei ⁊ videmus etiā q nos scimus quodlibet magis quādo scimus ipsū quid sit. ⁊. g. quādo scimus hominē esse ignez magis q̄z qum scimus ipsum esse qualē: aut quātū: aut vbi: ⁊ etiā vnūquodqz istoz nō scitur nisi quādo scit quid est: aut quale aut quantum.

4 Et qum sit declaratū q quidditates accidentiū posteriorant quidditatib⁹ substantiaz ſm q causata posteriorant causis: manifestū est q ens qō ẽ pncipale qō ẽ pri⁹ ⁊ simpliciter ẽ sba: ⁊ nō ẽ illud qō ẽ aliqō ens. i. nō simplr nec pncipaliter: ⁊ h intēdebat qum dixit: ens igit qō est ⁊c. i. ens g qō principalit ⁊ simplicit ẽ ens ẽ sba: non illud qō ẽ aliqō ens. i. nec pncipalit nec simplicit: ⁊ ẽ in vbis ei⁹ ordo posterior. ⁊ qum narrauit q sba ẽ prior ceteris pdicamētis: ⁊ h intendebat p principale: ⁊ primū dicit multis modis: incepit declarare quot modos pcedat sba accidētia: ⁊ dixit: ⁊ primū oz multis modis. i. ⁊ primū qō ẽ prius oz multipliciter: ⁊ sba ẽ primū oiuz ſm diffinitionē ⁊ cognitionē ⁊ ſm tēpus. D. o. causā in hoc: ⁊ dixit: nullū eni pdicamentū ⁊c. i. ⁊ sba ẽ prior his trib⁹ modis: qm nullū accidentiū est separabile: ⁊ ipsa sola ẽ sepabilis: ⁊ h intēdebat qum dixit: .i. oe sba: ⁊ dixit hoc: qz declaratū est q vlia accidētiū sūt illa q̄ dicunt in subiecto. ⁊ qum dixit eā esse primā ſm diffinitionē dedit modū: ⁊ dixit: ⁊ ẽ etiā prima ſm diffinitionem ⁊c. i. ⁊ diximus q sba est prior diffinitione cuiuslibet accidētiū: qm necesse ē ut sba accipiat in diffinitiōe cuiuslibet accidentiū: qm partes diffinitionū sunt illa p q̄ ꝓstituit res. ⁊ qz accidētia ꝓstituunt p sbas: necesse fuit ut accipiāt in diffinitionib⁹ eorū: ⁊ in diffinitionib⁹ substātiaz nō accipit illud extra suā naturā: qum cause sue accipiant i suis diffinitionib⁹ q̄ sūt sbe. ⁊ qum narrauit q sba ẽ prior aliis accidētib⁹ cognitiōe dedit modū ⁊ dixit: ⁊ nos videm⁹ ⁊c. .i. ⁊ signū eius q sba apud nos ẽ manifestior accidētibus .s. vlia substātie q̄ vlia accidentiū est. s. q scire indiuiduū substātie p sua vlia ẽ pfectius q̄ scire illud p vlia accntiū. ⁊. g. q qum voluerimus scire hominē ⁊ sciuerimus ipsū esse aliquā nām substantialē. ⁊. g. scire ipsū ignē p hoc pdicabile substantiale erit pfectius q̄ scire ipsum eē quantū aut qual. ; aut vbi aliud pdicabiliū accidētiū: ⁊ intēdebat q nō sunt accidētia q̄sita p se: sed ſm q sunt dispositiones sbe demōstrate: ⁊ primū quesitū ẽ substātia demōstrata. ⁊ qz scire substantiā hanc p suas dispositiones substātiales est pfectius q̄ scire eā p suas dispositiones accidētales: necesse est ut dispositiones substātiales sint manifestiores dispositionibus accidentalib⁹. Deinde. d. aliū modū ex quo declarat q scire aliq̄d per q̄d est manifestius q̄ scire ipsuz per aliquid cōsequens: siue fuerit substantia siue accidens ⁊ dixit: ⁊ etiam vnūquodqz istorum nō scitur ⁊c. i. ⁊ signū eius q scire indiuidua substantie per quid est manifestius q̄ scire ipsum per quale: aut quantum est: q nos videmus q non scimus vnūquodqz suorū accidentium donec sciamus illud accidens quid sit: aut quale: aut quantuz: ⁊ substantia ẽ prior tempore: quoniam si accidens sit post corp⁹ in quo ẽ: manifestum ẽ q illud corpus precedit ipsum ſm tempus: ⁊ si fuerit ex accidentibus inseparabilibus a re in qua fit: tūc substantia subiecta ad illam rem pcedit illam rem ⁊ accidentia consequentia ipsam. Verbi gratia: quoniam subiectum ex quo generatur ignis est prius forma ⁊ calore ignis.

Et quod olim: ⁊ quod nūc: ⁊ qō semp quesitum ⁊ semper dubitatū est quid ens: hoc est que substantia. hoc enim hi quidem vnū esse dicunt: illi vo plura q̄z vnum: ⁊ hi quidē finita: illi vo infinita: quapropter nobis maxime: ⁊ primū: ⁊ solum vt est dicere de sic ente speculandū quid est. videt aut substātia inexistere manifestissime quidem corporibus: vnde animalia ⁊ plantas ⁊ eorum partes substantias esse dicimus: ⁊ naturalia corporū: ut ignē ⁊ aquā ⁊ terram: ⁊ taliuz singula: ⁊ quecunqz aut partes eorū: aut ex his sunt: aut partibus: aut omnib⁹: ut celuz ⁊ partes eius ut astra: ⁊ luna: ⁊ sol. vtrum vo he sole substantie sunt: aut ⁊ alie: aut horū quidē nulla: altere aut quedā perscrutandū. vident autē quibusdā corporis termini: ut superficies: ⁊ linea: ⁊ punctus: ⁊ vnitas: esse substantie magis q̄z corpus ⁊ solidum. amplius preter sensibilia. hi quidē nō opinantur esse aliquid talium: illi vo plura: ⁊ magis entia sempiterna: vt plato species ipsas ⁊ mathematica duas substantias: tertiam vo sensibilium corporum substantiā. Sed Leucippus plures substantias ab vno inchoans ⁊ principia cuiuslibet substantie aliud quidem numerorum aliud magnitudinū: deinde anime: ⁊ hoc modo protē dit substantias. Quedam vo species ⁊ numeros eandem debent habere naturam: alia vo habita lineas ⁊ superficies vsqz ad primam celi substantiam ⁊ sensibilia.

Et etiam illud quod semper fuit quesitum a longo tempore: ⁊ modo est quesitum ⁊ semper faciet errorē in qdditate entis: hoc est: qm suba quidā dixerūt ipsam esse vnā: ⁊ quidam plures: ⁊ quidam finitas: ⁊ quidam infinitas: ⁊ ideo nos primo considerabimus ex eo qō est huiusmodi magis: ⁊ est primū ⁊ vnum: ⁊ dicemus quid sit. existimatur igit q esse substantie est manifestū in corporibus. vnde dicimus q animalia ⁊ vegetabilia sunt substantie ⁊ corpora naturalia. Verbi gratia: ignis: ⁊ aqua: ⁊ terra: ⁊ aer: ⁊ omnes partes istorum ⁊ que sunt ex eis: aut ex suis partib⁹: aut ex suis vniuersalibus. Verbi gratia: celum ⁊ partes eius: ⁊ corpora stellarū ⁊ luna ⁊ sol. perscrutemur igitur de istis vtrum sint substantie tm̄ aut sint alie substantie q̄z ista: aut quedaz ista: aut quedam alia: aut nulluz istorum sed alia. quidā enim existimauerūt q vltima corporis ut superficies ⁊ linea: ⁊ punctus: ⁊ vnum sunt magis substantie q̄z solidum ⁊ corpus: ⁊ etiā magis q̄z sensibilia: ⁊ quidaz nō opinabant q tale sit omnino ⁊ dicebāt quidā plura entia esse eterna: ut plato qui dicebat q forme ⁊ mathematica sūt due substantie: ⁊ q tertie substātie sūt corporū sensibiliū

UVA. BHSC. IyR_012

Leucippus autē dicebat plures substātias esse: ⁊ incepit ex vno ⁊ plura principia esse:⁊ vnaq̄q3 substantiarū habet primū:⁊ qō substantia ⁊ primū numerorū est aliud: ⁊ magnitudinū aliud:⁊ postea aīa:ſm hunc modū multiplicant substātie.⁊ quidā dixerūt q̄ forme ⁊ numeri habēt eādem naturā:⁊ q̄ alie res sequunt ea sicut lince ⁊ superficies quousq3 peruenīāt ad substantiā celi ⁊ similiter sensibilia.

5 Quum declarauit q̄ quidditates substantiaꝝ sūt ꝑores alīs entib⁹:⁊ cā eorū:incepit querere q̄ sūt q̄ddītates substantiarū sensibiliū:⁊ dixit q̄ antiqui semp pscrutati sunt de h:⁊ q̄ q̄ ad suū tēpus nihil demōstratiue fuit dictū in h ⁊ dixit:⁊ etiā illud qō semp cē.i.⁊ qū declaratū sit q̄ substantia est prior alīs accidētib⁹:querendū est de sba illud qō semp fuit quesituz vsq3 ad hoc tēpus in q̄ nullus dixit aliq̄d demōstratiue ⁊ ē:q̄d est illud qō ē q̄ddītas hui⁹ sbe ⁊ augmētauit hāc qōnem:qm̄ quum fuerit scitū illud qō ē q̄ddītas istius sbe:tūc erit scita ꝑma cā oīuz entiū.⁊ q⁊ ista qō semp fuit desiderata ab oībus nāliter ⁊ valde difficil⁹: incepit notificare opiniones antiquorū in ea:⁊ dixit: qm̄ substātia quidā dixerūt cē.i.⁊ istas ealdē opiniones dixit quum pscrutatus fuit de principijs sbe mobil⁹.s.sbe nālis.sz illic.s.in physico auditu fuit perscrutatus alio mō ab isto. illic enī perscrutat⁹ est de ꝑncipijs corꝑoris ſm q̄ ē nāle.i. ſm q̄ quiescit aut mouet:hic autē pscrutatus ē de eis ſm q̄ est sba tm̄.prima enī diuisio ſm quā diuidit ens ſm q̄ est in sbam ⁊ accidēs:⁊ ista qō differt ab illa que ē in scia nāli:qm̄ ista qō inducit ad sciendū ꝑmā formā oīuz entiū ⁊ vltimū finem:⁊ prima qō quā incepit in scia nāli inducit ad sciendū primā materiā:⁊ formas nāles ⁊ primū motorem:⁊ dixit:quidā igit dixerūt cē.forte innuit parmenidē ⁊ melissuz dicētes vnū esse ens.isti enī dicebāt q̄ illud qō est prei sbam nihil ē:⁊ dicebāt q̄ sba simplex est nō cōpositā:⁊ forte innuit eos qui ꝓcedūt cōpositionē: ⁊ ponūt elementū etiā vnū quatuor:aut mediū inī illa.isti enī ꝓcedūt multitudinē ꝓuenientē a cōpositione:⁊ ponūt alia esse accidētia prei illud principiū vnū.D.o.⁊ quidā dixerūt plu

neratur ex istis primo ⁊ sunt cōsimiliū partiū. D.o.pscrutemur igit cē.i.perscrutemur igit vtrum ista sint substātie tm̄.s.dispositiones indiuiduorū substantiaꝝ:aut sunt hec dispositiones substātiaꝝ alie ab istis:aut quedā istarū dispositionū q̄ dicunt in responsione ad qd sint substātie:⁊ quedā nō sunt sbe:aut nulla istaꝝ dispositionū ē sba:⁊ h latet eos:qm̄ autē indiuidua sbe sunt sbe: manifestū est ⁊ nullus dubitat i hoc:⁊ hoc intēdebat qum dixit:⁊ quedā ista:⁊ quedā alia. D.o.aut nullū istorū:sed alia.i. aut nulla dispositionū existentiū in indiuiduis sensibilibus sit sba sed sbe istorū sunt alie. D.o.quidā igit existimauerūt cē.i. quidā igit existimauerūt q̄ vltima corꝑorū sicut superficies ⁊ linea:⁊ punctus:⁊ vnū sint sbe magis q̄ corꝑus:q⁊ sunt principia:⁊ ideo cōtingit q̄ ista sint substātie magis q̄ substantie sensibiles demonstrate:⁊ dixit hoc:quia quidā opinabantur q̄ puncta sunt prioza lineis:⁊ linee superficieb⁹: ⁊ superficies corꝑoribus.⁊ dicebant q̄ indiuidua istorum sunt prioza indiuiduis corꝑoris sensibilis:⁊ vniuersalia eorum vniuersaliorib⁹ corꝑoris:⁊ ideo dixit:magis q̄ solidū ⁊ corꝑus:⁊ etiam magis q̄ res sensibiles. ⁊ dixit solidum ⁊ corꝑus : quoniā isti habent duas opiniones in corꝑore. quidam enim dicūt q̄ tres dimensiones sunt forma substantialis corꝑoris; ⁊ isti dicunt corꝑus.qui autē dicunt q̄ corꝑus sit ad coniunctionē superficierū ad inuicē dignius est dici ab eis corꝑoreū : ⁊ ſm vtrunq3 sermonē sequit vt superficies ⁊ linee ⁊ puncta sint substātie magis q̄ corꝑora ⁊ prioza eis:aut ſm q̄ forma est prior composito ex materia ⁊ forma ſm priorē sermonē:aut ſm q̄ partes sui cōpositi sunt priores cōposito ſm sermonē. Deinde dixit:⁊ quidam nō dicunt cē.i.⁊ quidā nō opinant q̄ aliq̄ linearum ⁊ superficierū ⁊ punctoꝝ sit substātia:aut vnū numerale.⁊ quidā nō solūmodo opinant q̄ magnitudines ⁊ numeri.s.mathematica sunt substātie:sed opinant cum hoc q̄ forme rerū sunt substātie abstracte:⁊ opinabant qum habet tertiā substantiā.s. indiuidua substātie sensibilis.⁊ qui opinabant q̄ mathematica sūt substātie: quidā ponebant ea esse alia a formis: ⁊ quidam ponebāt numeros ⁊ formas esse eiusdē nature:vt post dicet.⁊ isti sūt qui perceperunt causam formalē propriā:⁊ intēdebāt dare substantias proprias rebus ex formis vniuersalibus.s.quia ponebant ea esse principia substantiarū sensibiliū. Deinde dixit Leucippus autē cē.i. Leucippus autē dixit plures substantias diuersas esse:quia substantie sunt diuerse. Uerbi gratia:grauitaſ:⁊ magnitudo:⁊ anima:ideo principia substantiarū sunt diuersa.principiū enim numeri qō est vnū est aliud a principio magnitudinū:⁊ a principio anime:⁊ ſm hoc multiplicatur species que sunt post ſm numerum naturarū diuersaꝝ ꝓpter suas causas diuersas:⁊ dixit:vt mihi videt:⁊ incepit ex vno:quia videt q̄ numeri sūt ꝑores substātia alīs:quia vnū qō est principiū eoꝝ est ꝑius principijs substantiaꝝ diuersarū. Deinde dixit:⁊ quidam dicunt cē.i.⁊ quidā homies nō dicebant q̄ numeri ⁊ forme sūt due nature:sed dicebāt q̄ forme ⁊ numeri sūt eiusdem nature:⁊ q̄ iste sunt cause lineaꝝ ⁊ superficieꝝ: ⁊ q̄ linee ⁊ superficies sunt cause corꝑorū celi ⁊ aliorū sensibiliū.

De his qui igitur dicit bene:aut nō bene: ⁊ que sunt substantie:⁊ vtrū alique sunt preter sensibiles:aut nō sunt:⁊ iste quō sunt:⁊ vtrū est aliq̄ substantia separabilis:⁊ quare:⁊ quomodo:aut nulla preter sensibiles.

Perscrutemur igit de istis:⁊ qui sermones fuerunt dicti bene:⁊ qui e ꝓtrario: ⁊ que substantia est:⁊ vtrū substantie alique alie a sensibilibus sint aut nō:⁊ iste quomodo sint: ⁊ vtrū substātia aliqua sit separabilis:⁊ quare: ⁊ quomodo: aut nulla est preter sensibilia.

UVA. BHSC. IyR_012

6 Quum compleuit numerare opiniones antiquoꝝ de ſubſtantijs: incepit numerare queſtiones cõſiderãdas hic de ſubſtãtia: ⁊ dixit: perſcrutemur ⁊c̃.i. perſcrutemur igit̃ de iſtis oĩbus opinionib⁹ ⁊ declarem⁹ q̃ earũ fuerint dicte bñ: ⁊ que nõ fuerint dicte bñ: quum nõ oẽs fuerit dicte bñ. D.o. ⁊ que ſubſtantia que ẽ ⁊c̃.i. ⁊ debemus pſcrutari de quidditate ſubſtãtiarũ que manifeſte ſũt ſ̃b̃e. ſ. indiuidua exiſtentia per ſe. D.o. ⁊ vtrũ ſint hic alique ſubſtantie ⁊c̃. .i. ⁊ vtrũ ſint hic alique ſubſtãtie ſeparabiles: alie a ſubſtãtijs ſenſibilibus que ſunt cauſe ſubſtantiaꝝ ſenſibiliũ: vt dicunt dicentes formas mathematicas eſſe: aut nihil tale: ⁊ ſi ſint quõ ſunt ſubſtãtie iſtarũ ſubſtantiarũ ſenſibiliũ. D.o. ⁊ vtrũ aliqua ſubſtãtia ſit ſeparabilis ⁊c̃.i. ⁊ vniuerſaliter oportet perſcrutari vtrum ſit hic aliqua ſubſtantia ſeparabilis a ſenſibilib⁹: ⁊ ſi eſt: quare eſt: ⁊ quõ: aut nulla ſubſtantia eſt hic preter ſubſtantias ſenſibiles.

Perſcrutandũ quum deſcripſerimus prius ſubſtantiam quid eſt. Dicit̃ autẽ ſubſtantia ſi nõ multiplicius de quatuor. maxime etenim quod quideratteſſe: ⁊ vniuerſale: ⁊ genus: ſubſtantia videtur eſſe cuiuſq; ⁊ quartũ horũ ſubiectũ. ſubiectum ẽ̃ eſt de quo alia dicunt̃: ⁊ illud ipſum nõ adhuc de alio: propter qõ principiũ de hoc determinandũ eſt: maxime nanq; videt̃ eſſe ſubſtãtia ſubiectũ primũ. Tale ẽ̃ modo quodã materia dicit̃: ⁊ alio mõ forma. Tertio ẽ̃ qõ ex his dico autẽ materiã quidẽ eo: formã autẽ figuram ſpeciei: quod autẽ ex his ſtatuam totã. Quare ſi ſpecies materia eſt prior: ⁊ magis ens ⁊ ipſo qõ ex vtriſq; prior erit propter eandẽ rationẽ. nunc quidẽ igit̃ tipo dictũ eſt quid eſt ſubſtantia: quia nõ de ſubiecto: ſed de quo alia.

Et oportet ante diſtinguere ſubſtantiã. ſubſtantia enim ⁊ ſi dicit̃ multis modis tamẽ quatuor. exiſtimat̃ eniꝫ q̃ eſt eſſentia: ⁊ vniuerſalis etiã ⁊ genus exiſtimat̃ eſſe ſubſtãtie cuiuſlibꝫ: ⁊ quartum iſtorũ eſt primũ ſubiectũ. ⁊ ſubiectũ eſt illud de quo dicit̃ aliud: ipſum autẽ nõ dicit̃ de alio: ⁊ ideo perſcrutandũ eſt primo de hoc. primũ. n. ſubiectũ exiſtimat̃ eſſe ſubſtãtia magis q̃ꝫ aliud ⁊ dicit̃ tale quoquo mõ materia. ⁊ alio mõ forma: ⁊ tertio modo illud qõ ẽ ex eis. ⁊ dico ut cuprum materiã ⁊ formã ut figuraꝫ ſtatue: ⁊ quod eſt ex eis ſtatuã. ſi igitur forma eſt ante materiã: ⁊ magis ens erit etiã ante illud quod eſt ex vtroq; propter hũc ſermonẽ. diſtinctũ eſt igit̃ modo qd ſit ſubſtantia: ⁊ q̃ eſt nõ illud qõ eſt de ſubiecto: ſed illud de quo eſt aliud.

7 Idem ⁊ oportet prius diſtinguere ſm quot modos dicitur ſubſtãtia: ⁊ cõſiderare quis iſtorũ eſt cauſa ſubſtãtie queſite. D.o. qm̃ ſubſtãtia ſi dicit̃ ⁊c̃.i. ſubſtãtia eni ⁊ ſi dicitur multis modis: tñ cõcludunt̃ in quatuor modis famoſis. hoc nomẽ eni ſubſtantia dicit̃ de quidditate rei: ⁊ dicit̃ de vniuerſali p̃dicabili de aliquo ſm quid: ⁊ ſimilit̃ exiſtimatur q̃ genus ꝓpinquũ p̃dicabile de aliquo ſit ſubſtantia. ⁊ forte dixit hoc: q; antiqui diuerſabant̃ i hoc. ⁊ quidam dicebant q̃ vniuerſale cõmune eſt dignius h̃ nomie ſubſtãtia q̃ vniuerſale ꝓpinquũ: ⁊ iſta ẽ ſentẽtia platonis. D.o. ⁊ quartũ iſtorũ eſt ſubiectũ. i. indiuiduũ ſubſtãtie: ⁊ ideo induxit ſuã diffinitionẽ qua diffiniuit ipſam in libro cathegoricoꝝ: ⁊ dixit: ⁊ ſubiectũ eſt illud ⁊c̃. i. ⁊ eſt illud de quo predicant alia: ſed de nihilo predicat̃. D.o. ⁊ ideo primo perſcrutemur de hac ſubſtãtia. i. ⁊ ideo p̃mũ pſcrutandũ eſt de cauſa iſtius ſubſtãtie que ẽ ſubiectũ: quoniã ſubiectũ aliarũ rerũ cõcedit̃ eſſe ſubſtãtia magis q̃ aliud. Deinde dixit: ⁊ dicit̃ tale quoquo mõ ⁊c̃. i. ⁊ ſubſtãtia dicitur de materia quoquo mõ ⁊ de forma etiã alio modo: ⁊ de cõpoſito ex eis tertio modo: ⁊ dixit: quoquo mõ materiam: ⁊ alio modo formã: quia materia eſt ſubſtãtia ſm q̃ ſubſtat forme: ⁊ forma eſt ſubſtãtia ſm q̃ cõſtituit: ⁊ cõpoſitum ex eis eſt ſ̃b̃a ſm q̃ cõpoſitũ eſt ex eis. D.o. exemplũ: ⁊ dixit: ⁊ dico materiã ⁊c̃. i. ⁊ intelligo p materiã cuprum ſubiectũ ſtatue: ⁊ p formã figurã ſtatue: ⁊ p cõpoſitum ſtatuã. D.o. ſi igit̃ forma fuerit añ materiã ⁊c̃. i. ſi igit̃ forma fuerit prior in eſſe q̃ mã ⁊ magis ens ꝓpter hoc q̃ mã eſt in potẽtia: ⁊ forma ẽ in actu: erit etiã neceſſario prior cõpoſito ex ambab⁹. cõpoſitũ eni ex ambab⁹ nõ ẽ in actu niſi ꝓpter formã: ⁊ hoc intẽdebat quum dixit: eadẽ rõne. i. q̃ modus ſm quem forma eſt prior mã eſt idem cũ eo ſm quẽ eſt prior cõpoſito. ⁊ intẽdebat q̃ quum forma ſit prior cõpoſito ex materia ⁊ forma: ⁊ compoſitũ eſt ſubſtãtia: ſequitur q̃ forma ſit magis ſubſtãtia q̃ cõpoſitum. Deinde dixit: diſtinctũ eſt igit̃ modo ⁊c̃. i. iam igit̃ deſcripſim⁹ ſubſtantiam primã de qua loquimur: ita q̃ eſt illud qõ nõ p̃dicat de aliquo: ⁊ de quo predicant omnia alia.

Oportet autẽ non ſolũ ita: non eni ſufficiẽs: ipſuꝫ eni hoc ĩmanifeſtũ. Et adhuc materia ſubſtantia ſit. ſi enim non ipſa ſubſtantia que eſt alia diffugit: alijs. n. ſublatis nihil apparet remanẽs nã alia quidẽ corpoꝝ ſunt paſſiones ⁊ factiones ⁊ potentie. longitudo ẽ̃ ⁊ latitudo ⁊ ꝓfunditas quantitates quedã ſunt ſed nõ ſubſtantie. quantitas eni nõ ſubſtãtia: ſed magis cui inſũt hec ipſa p̃muꝫ illud eſt ſubſtãtia. At ẽ̃ ablata longitudine: latitudine: ⁊ profundo: nihil videmus remanens niſi ſiquid ẽ determinatũ ab his: quare materiã neceſſe videri ſolã ſubſtantiã ſic intendẽtib⁹ dico autẽ materiã que eſt ſm ſe nullatenus: neq; quid: neq; quãtitas: neq; ad aliqd dicit̃ quibus ens eſt determinatũ. eſt eni quoddã de quo predicatur horum quodlibet cui eſt eſſe alterũ: ⁊ cathegoricarũ vnicuiq;. alia nãq; de ſubſtãtia predicantur: hec ẽ̃ de materia: quare quod eſt vltimum ſm ſe: neq; quid: neq; quantitas: neq; aliud aliquid eſt: neq; negationes: etenim hec erũt ſm accidens. ex his ergo ſpeculantibus accidit ſubſtantiã eſſe materiã. Sed impoſſibile etenim ſeparabile: ⁊ hoc aliquid i eſſe videtur maxime ſubſtantie: quapropter ſpecies ⁊ quod ex ambobus ſubſtantia videt̃ eſſe magis q̃ꝫ materia.

Et oportet q̃ diſtinctio nõ ſit tali modo tñ: non enim ſufficit: quoniã hoc non eſt manifeſtũ. ⁊ etiam materia eſt ſubſtantia: quoniã ſi non fuerit ſubſtantia: ſubſtantia non erit aliud: ⁊ ſi non ſubſtantia erit ignorata a nobis: quoniam, quum alia fuerint abſtracta nihil videmus permanere ⁊ alia paſſiua corpoꝝ: ⁊ actiones: ⁊ virtutes: ⁊ etiam longitudo: ⁊ latitudo: ⁊ profunduꝫ: ſunt quantitates ⁊ non ſubſtantie. quantitas enim nõ eſt ſubſtantia: ſed illud cuius ſunt iſta primo modo eſt ſubſtantia. ⁊ quum longitudo: ⁊ latitudo: ⁊ profundum fuerint abſtracta nihil videtur permanere preter illud: ſi fuerit aliquid quod eſt per ſuam diffinitionẽ. neceſſe eſt igitur ut ſolam materiam videant eſſe ſubſtantiã illi qui perſcrutantur hac perſcrutatione. ⁊ dico materiaꝫ illud qõ per ſe nõ dicitur quale eſt: nec quantum: nec aliquod eoꝝ per que terminat̃ ens. eſt enim aliud de quo dicitur vnũquodq; iſtorum: ⁊ eſſentia illius eſt alia ab eſſentia cuiuſlibet predicabilis. alia enim dicuntur de ſubſtatia: ⁊ hec de materia: ergo ſubiectum vltimum quod eſt per ſe:

UVA. BHSC. IyR_012

non est illud quod dicit quale:aut quantum:aut aliud oino:neqz negatio:ista enī sunt accidētalit ex istis igit accidit ut substātia sit mā: sed hoc est impossibile.existimat enī q̄ sepabilia ꝛ que signi ficant essentiā sm rationē istius rei sint substantie magis:ꝛ ideo existimat q̄ forma ꝛ illud qō ē ex vtroqz sint substātie magis q̄z materia.

8 Dicit:ꝛ oportet ut nos simus ꝓtenti hac distinctiōe tñ sine pscrutatiōe.de diuisione.s.sbe i materiā ꝛ formā:qm̄ nō sufficit nec est manifestū p se.s.formā esse sbam:ꝛ dixit h:qz mā est manifestioz i substātialitate q̄ forma i primo aspectu:ꝛ ideo induxit post sermones ex q̄bus apparet q̄ sola mā est sba:ꝛ q̄ est cā in h demōstratū esse sbam:ꝛ di xit:ꝛ etiā mā est sba ꝛc̄.i. mā autē videt esse sba magis q̄ alia.pōt enī aliqs dicere q̄ si sba nō ponit mā nihil erit h qō dicat sba:ꝛ tūc sba erit nō ens:ꝛ h intēdebat quz dixit ꝛ si nō sba erit ignozata.ꝛ forte innuit per hoc qō dixit:ꝛ oportet ut distinctio ꝛc̄.i.ad descriptionē sbe famosā que est:qm̄ sba est illud de quo ꝓdicant alia ꝛ ipsū de nihilo: ꝛ tūc dixit h:qz ex hac descriptione sequit q̄ mā sit magis sba q̄ forma: ꝛ ideo incepit inducere post rōnes ex quib' sequit q̄ mā sola est cā substātie demōstrate:ꝛ dixit:ꝛ etiā mā ꝛc̄.D.o.qm̄ qum aliqua fuerit abstracta ꝛc̄.i.ꝛ ratio cinatio sup h q̄ mā est cā indiuidui sbe sensibilis tñ est q̄ qum abstraxerimus i intellectu ea q̄ sūt ꝓter materiā ex re bus abstractis in indiuiduo demōstrato nihil remanebit nisi mā.s.qm̄ mā nō auferet ꝑ ablationē illoz̄ ꝛ auferunt illa ꝑ ablationē materie.D.o.ꝛ passiua ꝛc̄.i.ꝛ vtutes passi ue ꝛ actiue ꝛ actiones ꝓueniētes ab eis vident q̄ qum au ferunt remanet mā:ꝛ dixit h ad declarandū q̄ forme ꝓue niunt i hoc cū accidētib':ꝛ ex hoc existimauerūt ꝑles soz mas esse accidentia.D.o.ꝛ etiā longitudo ꝛ latitudo ꝛ ꝓ fundū ꝛc̄.i.ꝛ etiā longitudo ꝛ latitudo ꝛ ꝓfundū que exi stimant esse sbe cozpozis vident esse quantū ꝛ nō sba:qm̄ quantū nō est sba:ꝛ intēdebat q̄ qum cōcesserimus cozpo ra esse substātias:ꝛ q̄ longitudo ꝛ latitudo ꝛ ꝓfundū per quā diffinimus cozpus:sint quantū:ꝛ nō sba:nō remane bit in cozpoze aliud qō dicat sba nisi mā:qm̄ qum nō fue rit sba ꝑ tres dimēsiones q̄ existimant eē sba magis q̄ alia qm̄ qum auferunt a cozpoze auferunt alia residua: sequit q̄ sba sit neccio ꝑ materiā.necesse est enī ut indiuiduū sbe sit sba ꝑ aliqd existēs i eo qō sit sba: si nō fuerit ꝑ oēs par tes ei'.D.o.sed illud cui' sūt ista ꝛc̄.i.ꝛ qum ista q̄ sūt exi stentia i mā nō fuerint sbe necessario erit ut illa i quibus existāt ista ꝓmit' ꝛ sine medio sint sbe:ꝛ hec est mā.D.o sed qum longitudo ꝛ latitudo ꝛc̄.i.ꝛ qum lōgitudo ꝛ lati tudo ꝛ ꝓfundū fuerint abstracta a cozpozib' q̄ accipiunt in diffinitionib' eoz̄ nihil remanebit ex cozpoze nisi illud qō diffinit a longitudine ꝛ latitudine ꝛ ꝓfundo: ꝛ hec est mā:ꝛ ista ē alia ratiocinatio a ꝓdicta.ꝛ qum dedit ratio cinationes ex quib' sequit q̄ mā est sba.s.dicentē mām eē sbam ꝓꝑ hoc q̄ ablatis aliis nō aufert:ꝛ ipsa ablata au ferunt alia:ꝛ ratiocinationē dicentē q̄ cozp' est sba ꝛ nihil aliud ē q̄ tres dimēsiones in mā: ꝛ dimēsiones nō sūt sbe rerū q̄ cozp' sit sba ꝑ materiā:ꝛ illud ꝑ qō sba fit sba est sba.ꝛ qum induxit has duas ratiocinationes sicut dixim' dixit:necessariū ē igit ꝛc̄.i.ꝛ qum ita sit:necesse est ut illi q̄ pscrutant hac pscrutatione:ꝛ ꝓcedūt has ꝓpōnes: opināt q̄ sola ē mā sba indiuidui sbe demonstrate.D.incepit de clarare qualis mā est ista:ꝛ dixit:ꝛ dico materiā ꝛc̄.i. ꝛ in telligo ꝑ materiā illud qō est existēs ꝑ se qō nō est quale: nec quantū:nec aliqō alioz ꝓdicamentoz:qm̄ est in potē tia oia ista.s.x.ꝓdicamēta vt declaratū est i phyſicis. D.o est enī aliud ꝛc̄.i.declaratū est enī subiectū esse oibus ꝓdi camentis decē:ꝛ q̄ suū esse est aliud ab esse cuiuslibz eoz̄ predicamēta enī accidentiū dicunt de ꝓdicamēto sbe:ꝛ ꝑ dicamentū sbe dicit de h qō est mā.D.o.vltimū igit ꝛc̄.i. subiectū igit vltimū qō est subiectū ꝑ se ꝛ ꝑmo nō ē illud in q̄ dicit quale:nec aliud ꝓdicamēto ꝛ.x.nec priuatio isto rum entiū:qm̄ h est ei ꝑ accidēs: ꝛ intēdit subiectū igit vl timū qō ꝑ sbam suā est aliud ab vnoq̄z ꝓdicamentoz̄ ꝛ a suis priuationib':qum oia ista sint ei ꝑ accidens.ꝛ dixit hoc:qm̄ si aliqua forma:aut aliqua priuatio esset cētialit in mā nō reciperet oēs formas.ꝛ qum induxit ratiocina tiones ex quib' apparet q̄ mā est magis sba:ꝛ dixit:sed h est impossibile ꝛc̄.i.sed impossibile est ut mā sola sit sba qum opinat q̄ intētiones sepabiles in intellectu.s.que nō intelligunt in respectu alioz̄ sicut est in mā:sed que intelli gunt ꝑ se sūt magis sbe:ꝛ ideo existimat q̄ forma sit etiaz sba qum sit quidditas quā significat diffinitio ꝛ congrega tum etiaz ex forma ꝛ mā est sba: ꝛ q̄ hec duo magis sunt sba q̄ mā.ꝛ isti sermones quos induxit hic sunt logici fa mosi:ꝛ ideo induxit eos ad destruendū ꝛ ad cōfirmandu forma esse sbam.Deinde perscrutabit de hoc ꝑscrutatio ne demonstratiua.

Attamē eam que nūc ex ambobus substan tiam.dico autē eā que ex materia ꝛ forma dimit tendum:posterioz enī est ꝛ aperta: manifesta aūt est aliqualiter ꝛ materia. Itaqz de tertia autē per scrutandū est.hec nāqz maxime dubitabil. Cōfitent autē substantias esse sensibiliū quidā:quia in his querendū prius.

Dimittamus igit nūc loqui de substātia que est ex ambobus.s.ex materia ꝛ exemplari: quia est vltima substātia: ꝛ manifesta etiam ꝛ materia quoquo modo ꝛ perscrutemur de tertia.est enīz in ea maximus erroz.ꝛ cōcessum est aliquas sub stantias esse sensibiles:queramus ergo de istis.

9 Idest ꝛ dimittamus igit pscrutationē de substātia cōpo sita ex materia ꝛ forma:qz est posterioz duab' substantijs ex quib' cōponit:ꝛ pscrutari h nō est nisi de causis non de causatis:ꝛ est etiā manifestū ꝑ scipsā esse sbam.D.o.ꝛ mā quoq̄ mō.i.ꝓcessū est ab oibus materiā esse sbam. ꝛ dixit quoq̄ mō:qz antiqui diuersant in mā.quidā enī dicūt par tes indiuisibiles esse:ꝛ quidā cozpoza cōsimiliū partium ꝛ alia numerata in nālibus.ꝛ qz' oēs antiqui cōcedūt mām esse:sed differūt in ea:dixit:quoq̄ mō:notādo q̄ cōueniūt in ea sm genus tñ ꝛ nō simpliciter: ꝛ fortasse dixit:quoq̄ mō:qz est sba diminuta:qz est in potētia.D.o.ꝛ perscrute mur igit de tertia.i.de forma.D.o.ꝛ cōcessum est ꝛc̄. ꝛ qz manifestū est per se q̄ indiuidua substātie sūt sbe: oportet ut primo queramus de substātia que est prima sba istarū substātiarū ꝛ causa earū.i.sine medio.ꝛ sciendū est q̄ ista pscrutatio differt ab ea que est in ꝑmo phyſicoz:qm̄ illic quia est perscrutatio nālis nō pscrutat nisi ad declarandū primā materiā esse sm q̄ ē materia nō sm q̄ est sba: ꝛ ad declarandū formas nāles esse tm̄: nō primā formā oium sensibiliū rerū nec formā sm q̄ est sba: ꝛ ideo cōsideratio de formis naturalibus sm q̄ sūt naturales nō inducit ad primam formā.cōsideratio enim de forma inducēs ad pri mam formā est cōsideratio de ea sm q̄ est substātia:ꝛ scie tia naturalis nō cōsiderat de rebus sm q̄ sunt substantie. de prima autem materia cōsiderat vtraqz scientia:sed na turalis considerat de illa sm q̄ est principiū transmutatio nis:philosophus autem cōsiderat de illa sm q̄ est substā tia in potentia.ꝛ quia Aristoteles considerauit de illa in naturalibus:ideo cōtentus fuit illa cōsideratione ꝛ nō ite rauit considerationē in hac scientia: qum illa ex qua per uenit ad cognitionē essentie rerū ignozate sint actiones ea rum propzie:ꝛ actio materie est trāsmutatio.forme vo:qz sūt plures ꝛ nō habēt eandē actionē cōem:ideo nō potuit declarare de suis actionibus i sciētia nāli primā formam.

UVA. BHSC. IyR_012

ſed illud quod illis fuit illic: declaratū eſt ex hoc q̄ actiones formarū peruenīūt ad actionē prime forme que non eſt in materia ⁊ eſt primus motor: ⁊ nō fuit declaratū de actione illius forme vtrū eſt ſubſtantia aut nō. ⁊ in hac ſcientia querit de principio prime ſubſtātie: ⁊ ideo poſuit p̄n cipium perſcrutationis ex hoc de principijs ſubſtantiarū ſenſibiliū. ⁊ qum fuerit ei hoc declaratū q̄ principia ſubſtantiarum ſenſibiliū. ſ. forme ſunt ſubſtātie: ⁊ eſt declaratum in ſciētia naturali hoc eſſe corpus ſenſibile qō eſt cauſa in alijs ſubſtātijs ſenſibilibus: ⁊ prior eis declarabit q̄ forma iſtius corporis eſt principiū vltime ſubſtantie que ē prior alijs ſubſtātijs: ⁊ q̄ ipſum eſt illud quod dat alijs ſubſtantias ⁊ formas ſubſtantiales generabiles ⁊ corruptibiles.

Qm̄ autē in principio diuiſimus quot modis determinauimus ſubſtantiā: ⁊ horū vnum videtur eſſe quodqderateſſe ſpeculandū eſt de ipſo prē opere enim tranſeundū ad quod notius eſt. diſciplina enim ita fit omnib⁹ p̄ minus nota nature ad nota magis. ⁊ hoc opus eſt quemadmodum in actibus facere ex vniuſcuiuſq; bonis totalit̄ bona ſingulis bona ſic ex ipſis notioribus que nature quidē nota ipſi nota. Que autē ſingulis nota ⁊ prima multotiens debiliter nota ⁊ parum: aut nihil entis habent: attamē ex malis quidem noſcibilibus: ipſi autē noſcibilibus: que oīno noſcibilia noſcere tentandū procedētes ſicut dictum eſt per hec ipſa eadem.

Et qum prius diſtinxerimus ſm quot modos diffinit̄ ſubſtantia inuenimus ſubſtantiaz: ⁊ exiſtimat̄ q̄ vna illarum eſt illud quod ſignificat eſſentiam rei. cōſideremus primo de illa vna ex principijs enim operationū tranſfert̄ ad illa que ſunt manifeſtiora: ⁊ ſimiliter eſt doctrina in vna quaq; rerum que ſunt minoris cognitionis ad illa que ſunt maioris cognitiōis. ⁊ ſimiliter eſt in operatione etiā. operationes enīz nō ſunt niſi ad agendū ex illo quod eſt aliqō bonū ⁊ bonū ſingulis rebus ad aliquid qō eſt bonū vniuerſale ⁊ bonum cuilibet: ⁊ ſimiliter ex eis que ſunt cognita ſingulis rebus ad vniuerſalia que ſūt cognita per naturā ⁊ cognita cuilibet: ⁊ que ſunt cognita cuilibet in maiori parte ſunt pauce cognitionis: aut parue: aut nihil eſt in eo de cognitione entis ſed tamen neceſſe eſt ut ſciamus ex iſtis que ſunt male cognitionis: ſed habēt cognitionē particularem illa que cognoſcunt̄ modo vniuerſali trāſferendo ut dictū eſt de iſtis eiſdem.

Jdeſt ⁊ qum iam diſtixerimus prius ſm quot modos dicitur ſubſtātia: ⁊ dixerimus q̄ vna illarū eſt illud quod inducit̄ in reſponſione ad quid eſt hoc indiuiduū demonſtratum; cōſideremus de hac ſubſtantia quā ſignificat diffinitio quid ſit. Deinde. d. cauſam propter quā incepit perſcrutari de hac ſubſtātia que eſt principiū iſtarū ſenſibiliū ⁊ dixit; cōſideremus in eo ⁊c̄. i. quoniā ita eſt de cognitione ſpeculatiua in iſtis rebus ſicut de operatiua: quia quēadmodū artificia que primo facta ſunt trāſſert artifex abeis ad artificiata que ſunt manifeſtiora apud artificiū: quz illa ſint manifeſtiora apud nos: ita eſt de cognitione ſpeculatiua: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: ⁊ ſimiliter de doctrina ⁊ ſimiliter eſt proceſſus doctrine in omnibus ſcientijs preterq̄ in mathematicis. ſ. q̄ in eis procedit ex eis que ſunt maioris cognitionis apud nos: ⁊ minoris cognitiōis apud naturā ad illa que ſunt maioris cognitionis apud naturā ⁊ ab hoc incepit libz̄ ſuum in phyſicis. Deinde dixit: ⁊ ſimiliter in operatione ⁊c̄. i. ⁊ ſimiliter in operationibus humanis. ſ. artificijs actiuis ut in arte regiminis ciuitatū: ⁊ in arte medicandi. iſta enim nō inueniūt bonum vniuerſale niſi ex rebus que ſūt bone vnicuiq; homini qum iſte ſint manifeſtiores apud nos. Deinde dixit: ⁊ ſimiliter ex eis q̄ ſunt cognita ⁊c̄. i. ⁊ ſimiliter tranſferunt̄ de cognitione ſingularium rerum que ſunt manifeſtiores apud nos ad vniuerſalia que ſunt manifeſtiora apud naturā. Deinde dixit ⁊ erunt cognita cuilibet. i. ⁊ in poſtremo erūt vniuerſalia cognita cuilibet: quia particularia ſunt cognita cuilibet. Deinde dixit: ⁊ illa que ſunt cognita cuilibet ⁊c̄. i. ⁊ illa q̄ ſunt cognita cuilibet ſunt pauce ⁊ parue cognitionis in reſpectu eorū que ſunt cognita apud naturā. Deinde dixit: aut nihil eſt in eis de cognitione entis. i. ⁊ in eis que ſunt prima cognita a nobis: aut nihil eſt de cognitione entis aut modicum. ſ. ex eis̄ peruenit̄ ad cognitionē perfecti entis̄ Deinde dixit: ſed tamē neceſſe eſt ⁊c̄. i. ſed tamen qum impoſſibile ſit aliud ab hoc neceſſe ſcire ex eis que ſunt male cognitionis: quia habent cognitionē particularē ad illa que cognoſcunt̄ p̄ cognitionē vniuerſalē tranſferendo de cognitione naturaliū iſtarū ſubſtantiarū ſenſibiliū ad ſubſtantiam ſimplicem qne cognoſcit modo vniuerſali. ſ. que continet omnes ſubſtantias.

Et primo dicemus quedam de ipſo logice quid eſt quodquideratеſſe vnūquodq; quod dicitur ſm ſe: nō eſt tibi eſſe muſicuz eſſe: non enim ſm teipſum es muſicus. quod ergo dicitur ſm te ipſum nec etiā hoc omne. nō enim quod ita ſm ſe ut ſuperficiei albū: quia non eſt ſuperficiei eſſe album eſſe. At ỽo neq; quod eſt ex vtriſq; ut ſuperficiei albe eſſe: quare: quia adeſt ei hoc. in qua igitur nō inerit ratione ipſum dicente ipſum. hec ratio eius quodquideratеſſe ſingulis: quare ſi ſuperficiei albe eſſe eſt ſuperficiei eſſe ſemper albe: ⁊ leui eſſe idem eſſe ⁊ ỽnum.

Et iam diximus prius hoc in quibuſdā noſtris ſermonibus ſermone logico quid eſt illud quod ſignificatur per eſſentiam rei: ⁊ eſt illud qō dicitur per ſe. aliqd enī eſſe in loco non eſt ipſuz eſſe muſicum. muſicus enim ⁊ vbi nō ſunt idem per ſe: nec hoc eſt vniuerſale: nec illud quod eſt p ſe ſm hunc modum ut album ſuperficiei. eſſentia enim ſuperficiei non eſt eſſentia albedinis. ⁊ etiam non eſt illud quod eſt ex vtroq;. i. ſuperficies alba: ⁊ hoc propter additionē que eſt in diffinitione eius. diffinitio igitur in qua dicens non habet quid eſt diffinitio que eſt rei per ſuā eſſentiam. in quolibet ergo ſi eſſentia ſuperficiei albe eſt eſſentia ſuperficiei leuis: tunc albedo ⁊ leuitas ſunt idem.

ij Quia ſicut diximus perſcrutatur hic in maiori parte de propoſitionibus dialecticis; quarum vna eſt q̄ ſubſtantia rei eſt illud quod dicitur in reſponſione ad quid eſt: ⁊ hoc eſt indiuiduū ſubſtantie: ideo dixit: ⁊ iam diximus ⁊c̄. i. ⁊ iam deſcripſimus hanc ſubſtantiā alibi dialectica deſcriptione q̄ eſt illud quod ſignificat ſermo qui dat eſſentiam rei que eſt diffinitio. Deinde dixit: ⁊ ē illud quod dicitur per ſe. i. quod predicat eſſentialiter: ⁊ innuit primum modum predicabiliū eſſentialium. ſ. diffinitionē. declaratum eſt enim q̄ iſta predicabilia ſunt tria. ſ. genus ⁊ differentia: ⁊ diffinitio que cōponit̄ ex eis: que diffinitio eſt idē cum ſubſtantia rei: ⁊ vniuerſaliū predicabilia ſubſtantialia ſunt illa que adunantur cum ſubiecto ⁊ adunantur ad inuicem: ⁊ accidentalia e conuerſo. ⁊ qum declarauit q̄ illa ſubſtantia eſt illud quod ſignificat diffinitiones ⁊ partes diffinitionuz: ⁊ q̄ predicabilia ex quibus componuntur diffinitiones ſunt illa que adunantur cum diffinito.

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ adunant ad inuicem:incepit declarare quare sermones qui demonstrãt aliq̃d extrinsecũ qõ nõ inducit ad interrogationẽ de q̃ditate,ꝙ nec sũt diffinitiones nec partes diffinitionũ.D.d.aliq̃d enĩ in loco ꝛc̃.i.ꝛ necesse est ut illa q̃ demonstrant ꝑ aliq̃d extrinsecũ.i.ꝑ aliqõ accidẽs non sint diffinitiones:qm̃ si essent:cõtingeret ut accidẽtia ꝑdicabilia de aliq̃ essent eiusdẽ nature.idẽ enĩ videt disponi ꝑ plura accidẽtia:sed illud qõ ꝯgregat ex eis nõ est vnũ nisi per accidẽs:ꝛ diffinitio declarat substantiã rei: ꝛ illud qõ congregat ex eis est vnũ essentialiter.si igit diuersa accidẽtia existentia in aliq̃ declarãt substantiã illius erunt eiusdẽ rei ꝛ nature:ꝛ ꝫ intẽdebat qũ dixit:aliq̃d enĩ esse i loco ꝛc̃.i.ꝛ si aliq̃s interrogauit q̃d est hoc demonstratũ:ꝛ responderit quis ꝙ est hoc in loco ꝑ diffinitione:ꝛ aliq̃s rñderit ꝙ est musicus ꝑ diffinitione etiã ; tũc esset possibile ut nã musici ꝛ vbi esset idẽ qõ nõ est:ꝛ vlter ex hac positione.ix.predicamẽta essent eiusdẽ nature.i.nature substãtie:qm̃ sm ꝫ erũt differẽtie substãtiales:ꝛ ideo dixit:aliq̃d enĩ esse in loco ꝛc̃.D.d.nec etiã vle ꝛc̃.i.nec ista ꝑdicabilia qñ ꝑdicant de sb̃a sunt ꝑdicabilia vlia q̃ describunt in analecticis posteriorib⁹:aut intẽdit ꝙ nõ sunt vlia substãtialia: vt dictũ est i libro ꝑdicamentorũ.ꝛ quia sermones cõpositi ex accidentibus cõpositione ligata: quidã sũt ꝯiuncti ꝑ accidens ꝛ quidã ꝑ se.s.ꝑ secundũ modũ essentialiũ predicabiliũ q̃ enumerata sũt in posteriorib⁹.s. in quib⁹ subiectũ accipit in substantia ꝑdicati:ꝛ qum declarauit ꝙ illud qõ significat illa que sũt ꝑ accidens nõ est substãtia:incepit declarare ꝙ necꝫ etiã sermones cõpositi ex accidẽtib⁹ essentialib⁹ significãt hoc qõ est q̃ddita substantiarũ sensibiliũ:ꝛ dixit nec illud qõ est per se ꝛc̃.i.nec illud qõ significat diffinitio substãtie:ꝛ est illud qõ existit ꝑ se est sicut illud qõ significant hec vba superficies alba.D.d.essentia enĩ superficiei ꝛc̃.i.albedo enĩ nõ est quidditas superficiei qm̃ dicimus ꝙ superficies est alba sicut rationabilitas est q̃ddit̃as aialis:qm̃ dicimus aial rationale.D.d.ꝛ etiã nõ est illud qõ est ex ambobus ꝛc̃.i.nec illud qõ demõstrat iste sermo est aliq̃s cõpositũ vnũ ex ambob⁹ sicut illud qõ significat aial rationale.s.hõ. D.d.ꝓpter additionẽ que est i sua diffinitione .i.qm̃ cõpositũ ex duob⁹ diffinit cõposite ex duab⁹ diffinitionibus illorũ duorũ:ꝛ ideo sequit ut diffinitio albi sit cõposita ex diffinitione albedinis ꝛ diffinitione subiecti albedinis.ꝛ qꝛ in diffinitione albedinis accipit diffinitio subiecti:cõtingit ꝙ i diffinitione albi accipiat diffinitio subiecti bis.ista igit est additio que accipit i diffinitiõe albi: ꝛ hoc nõ accidit ex cõpositis ex substãtijs.U.g.qm̃ diffinitio hominis cõponit ex aialitate ꝛ rationalitate : ꝛ nõ accidit ex hoc iteratio que accidit i cõposito ex substãtia ꝛ accidẽte. D.d.diffinitio igit ꝛc̃.i.diffinitio pfecta est sermo:qui quꝫ cõplet nõ remanebit i eo aliqõ ens in actu de quo interrogat ꝑ quid:qum i eo sit data quidditas ꝙ est esse illius rei ꝛ nõ est i eo ens additũ suo enti.ꝛ ista est differẽtia inter diffinitiones substantiarꝫ ꝛ diffinitiones accidẽtiũ:ꝛ.q.d.sermo igit i quo nõ inuenit ens de q̃ interrogat ꝑ q̃d est diffinitio pfecta q̃ dat causã rei q̃ est q̃ddit̃as i vnaquaq̃ rerꝫ. D.d.post:qm̃ si essentia superficiei albedinis ꝛc̃.i.ꝛ si aliq̃s posuit ꝙ q̃ddit̃as superficiei est albatio:aut q̃ddit̃as albedinis est superficies disponit ꝑ plures dispositiones diuersas: cõtinget ut oẽs alie dispositiones sint eedẽ: ꝛ ꝙ cõgregatũ ex eis sit idẽ:ꝛ sic albedo ꝛ leuitas ꝛ alie dispositiones quibus disponit superficies essent eedẽ:ꝛ e cõtrario in ꝑdicabilibus substãtialib⁹.rationalitas enĩ est differẽtia substãtialꝫ existens in quidditate animalis rationalis.

Quoniã vo sunt ꝛ sm aliquas cathegorias cõposita est enim aliud subiectũ cuiꝫ ut qualitati ꝛ quantitati:ꝛ quãdo:ꝛ vbi : ꝛ motui.perscrutandũ ergo si est ratio ipsius quodquideratesse: cuiusꝫ ipsorum esse ꝛ inest his ipsum quodq̃d erateſſe : ut albo homini quodq̃derat albo homini:sit nanꝫ nomẽ ipsi vestis quid est vesti eẽ. At vo neqꝫ sm se dictorũ nec hoc: aut ipsum nõ sm se dupliciter dicit:ꝛ hu⁹ est aliquid:hoc quidem ex additione: illud vo nõ.hoc quidẽ enim eo ꝙ ipsum alij adijcit qõ diffinit : ut si albo esse diffiniens dicat albi hominis rationẽ.hoc autẽ eo ꝙ aliud ipsi:ut si significat vestis album hominem:diffiniat vestẽ ut albũ : albus itaqꝫ homo ẽ quod albũ:nõ tamẽ quodquideratesse albo esse sed vesti esse:ergo est quodquideratesse aliquid: aut totaliter aut nõ.quod quidẽ enim quiderat esse est illud quod aliquid erat esse. quando vo aliud de alio dicitur:non est quod quidem hoc aliud:ut albus homo:non est quod vere hoc aliquid:siquidem hoc substantijs inest solum.

Et qum sint cõposita ex alijs predicamẽtis: etiam aliquid est subiectũ cuilibet. Verbi gratia quantitati:ꝛ qualitati:ꝛ quando:ꝛ vbi:ꝛ motus perscrutemur igit vtrũ sit diffinitio cuiuslibꝫ istorum.erit igitur istis etiã illud qõ significat essentiam rei:ut homo alb⁹.sit igit ita ꝙ habeat hoc igitur nomen vestis.si igitur dicat quid est:dicet vestis:sed nõ ex eo quod est per se:nec hoc est aliquid ex eo qõ est per se:sed modo simplici:ꝛ qõdam ex additione: ꝛ quoddã non.quoddã enim diffinit per diffinitionẽ alterius:sicut qui diffinit essentiã albedinis : ꝛ dicit diffinitionem hominis albi:ꝛ quoddã per aliã diffinitionẽ ut vestis:si significat hominẽ albuꝫ:ꝛ ipse diffinit vestẽ tanꝫ album.homo enim albus est albus:sed diffinitio eius non est diffinitio albi:ꝛ quia est vestis habꝫ diffinitionẽ que significat essentiã eius quod est. ꝛ diffinitio rei est illud qõ significat quid ẽ essentia rei.ꝛ qum aliud dicit de alio nõ est illud qõ ẽ istud. U.g.homo albus qm̃ nõ est:hoc enĩ non est nisi substantiarũ tm̃.

Intendit i hoc capitulo declarare ꝙ cõposita ex accidentibus ꝛ substantijs nõ habẽt diffinitionẽ sicut diffinitiones cõpositorũ ex mã ꝛ forma:ꝛ ꝙ accidẽtia ꝓpter hoc nõ sũt dispositiones accidẽtales ꝛ dixit: ꝛ qum composita ꝛc̃.i.ꝛ qum sint ꝫ aliqua cõposita ex substãtia ꝛ aljs ꝑdicamentis:substãtia est subiectũ vniuscuiusꝫ accidẽtiũ.U.g.quãtatis ꝛ qualitatiꝭ.perscrutemur igit vtrũ ista cõposita habeant diffinitiones sicut substãtie cõpositę:ꝛ sic erit in istis etiam substantia que significat diffinitionẽ : ꝛ est illa que notificat essentiã rei:ꝛ dicit hoc; q̃a substãtie cõpositę manifestum est ipsas habere diffinitiones ꝛ nomina equalia suis diffinitionibus;sed ꝑdicant de indiuiduis substantie sm quid:aut diffinitiones:aut noia equalia illis diffinitionibus.s.illa que cõgregate significãt illud qõ diffinitiones significãt distincte.in hoc igit capitulo vult perscrutari vtrũ cõposita ex substãtia ꝛ accidẽtibus habeãt tales diffinitiones:ꝛ sic accidẽtia erũt differẽtie substantiarũ:aut nõ habeant diffinitionẽ oĩno;aut habeãt diffinitiones que dicũtur secũdario i respectu diffinitionũ substantiarũ : ꝛ ideo induxit exemplũ compositũ ex substantia ꝛ accidẽte;ꝛ.d. U.g. homo albus.i. si igitur aliqõ istorũ cõpositorũ habuerit diffinitionem.sit igit ꝙ homo albus habeat diffinitionem:quemadmodũ homo habet diffinitionẽ.Deinde dixit;sit igitur ita ꝙ habeat hoc nomẽ vestis.i.ꝛ si hõ albuꝫ habeat diffinitionẽ necesse est ut habeat nomẽ eqle ei in significatiõe ita ꝙ illud qõ ꝯgregat de hoie ꝛ albo sit vnũ in actu ꝛ duo in potẽtia;ꝛ hõ erit genus:ꝛ albũ differentia:ꝛ sit illud nomẽ vestis.qum igit querit de aliq̃bus

nominibus cõpositis ex substãtia ⁊ accidente. Ut.g. de homine albo p quid ꝓtingit respondere cõgregate: est vestis: ⁊ distincte p diffinitionẽ declarantẽ quidditatẽ eius: sicut accidit qum aliquis interrogauerit p qd de aliq̃ cõposito ex duab⁹ substãtijs: vt de hoĩe qui cõponit ex aialitate ⁊ rationalitate. debemus enim rñdere ad hoc p diffinitionẽ declarantẽ quidditatẽ ⁊ essentiã homis. D.o. sed nõ est ex eo qõ dicit ex eo ꝛc̃.i. sed illud qõ significat hoc nomẽ vestis. s. albũ hominẽ nõ est ex rebus que existũt p se: sed ex rebus existentib⁹ tm̃: ⁊ hoc intẽdebat qum dixit: sed mõ simplici. i. q̃ hõ albus fm q̃ est albus nõ existit p se: sed ẽ ens tm̃: nõ ens p se: nec pars entis p se qõ est indiuiduum substantie. ⁊ qum narrauit q̃ iste sermo cõpositus non est diffinitio: qm̃ nõ cõponit ex predicabilib⁹ essentialib⁹ declarantibus sbam vni⁹ rei simplicis i actu sicut significant diffinitiones: sed significãt aliqõ cõpositũ ex duob⁹. s. homine ⁊ albedine. narrauit etiã q̃ hec duo sũt i hoc sermone ex duabus naturis diuersis ⁊ partes sermonis diffiniti sunt eiusdẽ nature: ⁊. d. ⁊ quoddã est ex additione ⁊ q̃ddã nõ. i. due partes istius sermonis sũt diuerse. in diffinitione enĩ albedinis addit subiectũ fm q̃ est accidẽs: in diffinitione vo hois qui accipit i hoc sermone tanq̃ genus nihil additur extra ipsum qum nõ existat i subiecto sicut albatio. D. incepit declarare quõ additio existit in altera duarum partiũ istius sermonis ⁊ nõ i reliq̃: ⁊ dixit q̃ddã diffinit ꝛc̃. i. Ut.g. q̃ qui vult diffinire q̃dditatẽ albedinis existẽtis in homine accipiet i diffinitione eius diffinitionẽ hois albi: qum albedo existẽs i hoie nõ cõstituat nisi p hominẽ ⁊ albus. D. o. ⁊ quoddã p aliã diffinitionẽ ꝛc̃. i. ⁊ necesse ẽ q̃ illud qõ significat hoc nomẽ vestis diffiniat duab⁹ diffinitionib⁹. s. diffinitione hois ⁊ diffinitione albedinis: qum h̃ nomẽ vestis significet vtrũq;. s. ⁊ hominẽ ⁊ albedinẽ. D. o ⁊ ipse diffiniuit vestẽ tanq̃ albũ. i. ⁊ necesse est ut diffinitio vestis sit cõposita ex duab⁹ diffinitionib⁹ duoꝝ: sicut diffinitio alicui⁹ albi cõponit ex duab⁹ diffinitionib⁹ duoꝝ. s. albedinis ⁊ sui subiecti. D. o. hõ enĩ albus ꝛc̃. i. ⁊ diffinitio albedinis nõ p̃dicat de homine ita q̃ dicat q̃ hõ ẽ albedo. i. ita q̃ p̃dicat hoc nomẽ nõ fm diffinitionẽ sicut dixit in cathegorijs: ⁊ q̃ ꝓpter hoc nõ h̃z diffinitionẽ. D. o. ⁊ q̃a ẽ vestis ꝛc̃. i. sed fm q̃ posuim⁹ q̃ hoc nomẽ vestis ẽ nomen hois albi: oĩe habẽs nomẽ h̃z sermonẽ significantẽ suam essentiã: qum illud qõ significat nomẽ ẽ determinatũ. D. o ⁊ vltras rei ꝛc̃. i. sed iste diffinitiones nõ hñt vltatẽ. i. nõ ẽ totũ vltra. i. vnũ: sed diffinitio que declarat q̃ddítatẽ rei ẽ rerũ que sũt totũ ⁊ vnũ. i. q̃ albus nõ est totũ ⁊ vnũ: sed ẽ cõgregatũ ex hoie ⁊ albedine. D. o. ⁊ qum fuerit dictũ aliud de alio ꝛc̃. i. ⁊ quz aliqõ cõmune fuerit dictũ in alio ꝓprio: aut alterũ fuerit predicatũ de altero nõ erit nã alteri⁹ nã secũdi: ⁊ cõgregatũ erit totũ: qum hoc nõ inueniat nisi in dispositionibus substantialibus: ⁊ hoc est declaratũ in dialectica.

Quare quodquidetesse est q̃rũcũq;: ratio est diffinitio. diffinitio vo est: nõ si nomen rationi idẽ significet: omnes enĩ essent rõnes terminí. erit enim nomẽ qõ cuilibet rationi idẽ: quare ⁊ ilias diffinitio erit: sed si primi alicuius fuerit. talia vo sunt quecũq; dicunt nõ eo q̃ aliud de alio dicat nõ erit igit nihil nõ generis specierũ existens qõ quideratesse: sed his solum. hec nanq; videntur non fm participationẽ dici ⁊ passionem: nec ut accidens.

Ergo quid est p essentiã est idẽ oibus rebus quarũ sermo est diffinitio: ⁊ diffinitio nõ est eius cuius nomẽ ⁊ sermo significãt eadẽ: ⁊ si nõ: tunc omnes sermones erũt diffinitiones. omnis enĩz sermo habet nomẽ: ergo metrũ albarũ erit diffinitio. sed qum fuerit alicuius primo tale oĩa q̃ dicunt nõ per illud quod dicit aliud. illud igitur quod est fm essentiã non est aliqua formarũ carentium genere: sed illaruz tm̃. existimatur enim q̃ non dicuntur modo cõmuni ⁊ passiuo: neq; sicut per accidens.

Dicit: g̃ quidditas que dat essentiã rei est omniũ rerum quarũ sermo significãs eas est diffinitio: ⁊ diffinitio nõ est oĩs sermo significãs illud qõ significat nomẽ rei: sed necesse est cũ hoc q̃ sermo ꝓuenit nomini ut significet p̃dicabilia sbalia per que ꝓstituit. D. o. impossibile ꝓtingẽs ei qui ponit q̃ sufficit i descriptione diffinitiõis ut sit sermo compositus cuius significatio ẽ equalis significationi noĩs illi⁹ rei ⁊ dicit: ⁊ si nõ: oẽs sermones essent diffinitiones. i. ⁊ cõtingit ponẽtib⁹ hoc: vt oẽs sermones cõpositi hñtes noia sint diffinitiones. oĩes enĩ sermones cõpositi habent aut possũt habere noia. D. o. aut totũ metrũ ꝛc̃. i. ⁊ si hoc fuerit cõtinget ut oẽs sermones quoꝝ sũt noia essent diffinitiones: ⁊ dixit hoc: qm̃ oia metra fere i eius idiomate habuerũt noia ꝓꝓria. D. o. sed qum fuerint alicui⁹ ꝑmi. i. sed qum noia eq̃pollentia significationi sermonũ significãt rẽ. i. essentiã rei. D. exposuit essentiã ⁊ dixit: ⁊ talia sũt oia q̃ dicunt ꝛc̃. i. ⁊ talia noia sũt noia q̃bus dicunt aliq̃ nõ ꝓꝑ aliq̃ extrinseca ab ipsis: sicut ea q̃ nominant a suis accidẽtibus. nomina enĩ nõ significant essentias eoꝝ ꝓprima significatione: sed si significãt mediantib⁹ illis accidẽtib⁹: ⁊ ideo illi sermones nõ debẽt esse diffinitiones. D. o. g̃ illud qõ ẽ fm essentiã ꝛc̃. i. g̃ diffinitiones que significãt quidditates rerum nõ sunt alicuius formarũ carentiũ genere. s. formarum quarũ subiectum est eis genus: ⁊. d. hoc: qm̃ subiecta accidentiũ sunt alia a naturis eorũ: ⁊ ideo nõ sunt genera illoꝝ. D. o. existimat enĩ ꝛc̃. i. ⁊ forme substãtiales solũmõ habẽt genus. s. subiectũ ex nã illarũ: q; existimat q̃ nõ inuenit p cõmunicantiã cũ aliꝭ sicut accidẽtia: neq; sũt passiones i aliꝭ. i. i eis i quibus existũt: ⁊ vliter nõ sunt de natura accidentiũ quorũ esse est in alio.

Sed ratio quidẽ erit cuiuslibet ⁊ alioꝝ quid significat si est nomen: quia hoc huic inest: aut ꝓ sermone simplici certioz. diffinitio vo nõ erit nec quodquideratesse: aut ⁊ diffinitio sicut ⁊ qõq̃d est multipliciter dicit. etenim quodquidest vno quidem modo significat substantiã ⁊ hoc aliud. alio vo modo quodcũq; predicamento: ũ quãtitatem ⁊ qualitatẽ: ⁊ alia quecũq; talia. sicut enĩ ⁊ ens existit in oibus: sed nõ simpliciter: sed huic quidẽ primũ: illud vo ꝓsequenter: ita ⁊ quodq̃d est simplicit quidẽ substãtie: alio vo modo alijs. etenim qualitatez dicemus vtiq; qd est: quare ⁊ qualitas est eorũ que quid est sed nõ simpliciter: sed sicut de nõ ente logice dicunt quidã esse non ens nõ simpliciter: sed nõ ens sic ⁊ qualitatẽ.

Erit igit sermo cuiuslibet alioꝝ qui significant quid sit: aut nomẽ si fuerit quod significat q̃ hoc est. huius autem sermo simpliciter significat sermonẽ magis perscrutatũ: diffinitionẽ autẽ nõ habet nec illud quod est per essentiam. diffinitio enĩ dicit multis modis: sicut dicit qdditas. quidditas enim quoquo modo significat substantiã ⁊ hoc: ⁊ alio modo vnũquodq; predicamentorum. Uerbi gratia: ⁊ quantitatem ⁊ qualitatem ⁊ alia talia. quemadmodũ enim de substantia interrogatur per quid: similiter de quantitate. quãtitas igitur ⁊ quale sunt eorum que dicuntur per quid: sed nõ ut modo simplici: sed ut quidam dixerunt modo logico in eo q̃ est non modo simplici: sed illud quod non est tale ⁊ qualitas etiã.

UVA. BHSC. IyR_012

14 Quum declarauit q̄ diffinitio simpliciter nō inuenit nisi in substātijs nō in accidentib⁹: quia sunt cōposite ex substantia ⁊ accidēte: vult declarare quantū habent accidentia de intētione diffinitiōis: ⁊.d.g̃ erit sermo.i.qum sit declaratum q̄ in alijs p̄dicamentis nō inuenit sermo substātie.i.diffinitionis eius. dicamus igit q̄ in vnaquaq̄ rerum que sūt nō substātie inuenit sermo qui significat illud qō est in ipso nō diffinitio simpliciter. ⁊ similit si fuerit positū in eis nomē: illud nomē significabit q̄ hoc est hui⁹.i.significabit sermonē cōpositū ex duab⁹ intētionib⁹ subiecto.s. ⁊ predicato: ⁊ dicit hoc: qm̄ si iste sermo: homo albus habet nomē: illud nomē significat hominē in quo est albedo D.d. aut loco sermonis simplicis sermo maioris p̄scrutationis ⁊c̄.i. aut dicamus loco eius q̄ diximus diffinitionem simpliciter sermonē maioris declarationis q̄ nomē: qm̄ si habuerint sermonē aut diffinitionē nō habebūt nisi illud qō est maioris declarationis q̄ nomē nō diffinitionē simpliciter. D.d. diffinitionē aūt simplicit non habebūt ⁊c̄.i. diffinitionē simplicit nō habebūt nec quidditatē simplicit .i. dantē esse: ⁊ q̄si dicit: ⁊ ista nō habent diffinitionē simpliciter: q̄a nō habēt quidditatē simplicit. ⁊ qum declarauit q̄ ista habent diffinitiones quoq̄ mō declarauit q̄ ista nominatio pōt poni: qm̄ diffinitio dicit multipliciter non equiuoce: ⁊ dixit: diffinitio enī dicit ⁊c̄.i. diffinitio enī dicit multis modis fm numerū eorū que dicunt interrogatiōe ad quid. D. incepit numerare illos modos diuerse quidditatis: ⁊ dixit: illud enī qō dicit quoquo mō ⁊c̄.i. illud enī qō significat quidditatē est modo pōsit: ⁊ diffinitio substātie ⁊ huius demonstrati. s. existētis p se. D.d. ⁊ alio modo vnūquodq̄ p̄dicamentorū.i. illud qō significat quidditatem cuiuslibet p̄dicamentorū significat alio modo. ⁊ causa in hoc est: qm̄ quidditas in substātia inuenit alio modo ab eo q̄ inuenit in alijs predicamētis. in substantia enī inuenitur simpliciter: ⁊ in alijs predicamētis fm quid: ⁊ ideo talis dispositio diffinitionū que significāt has duas quidditates. proportio enī diffinitionis ad diffinitionē debet eē sicut ꝓportio q̄ddītatis ad quidditatē. ⁊ qum dixit q̄ hñt diffinitiones aliquas ⁊ quidditates alijs: incepit ratiocinari sup hoc ⁊ dixit: qm̄ quemadmodū interrogat ⁊c̄.i. ⁊ signum eius q̄ alia accidētia habēt quidditates est: quēadmodū interrogamus p quid de quidditatib⁹ substantiaꝝ simpliciter. similit interrogamus p q̄d quoq̄ mō de alijs p̄dicamentis. U.g. quid est quantitas: ⁊ quid est qualitas. D.d. sed ut quidā dixerūt ⁊c̄.i. qm̄ nomen diffinitionis in eis nō dicit modo simplici: sed diffinitio est in eis fm q̄ dictum est in diffinitione priuationis. s. q̄ est illud qō nō est tale nec tale.i. illud qō est nō esse alicuius nō esse simplicit ⁊ dixit hoc: qm̄ hoc nō est aliquid qō nō est simpliciter: si quoniā nō est nō esse simpliciter sicut nec est esse simplicit sed nō esse in respectu qum nō esse est nō esse alicuī. D.d. ⁊ qualitas ⁊c̄.i. ⁊ ita est de predicamēto qualitatis etiā in hoc sicut in alijs predicamētis: ⁊ approprauit qualitatem vt mihi videt: qm̄ hoc nomē q̃le existimat significare substantiā qum qō interrogat p ipsum in specieb⁹ que significant substātias: ⁊ in indiuiduis significat predicamētū qō dicit quale quod numerat in accidentibus.

Oportet quidē igit intendere: ⁊ quō oportet dicere circa vnūqōq̄: nō tñ magis q̃ quō habz quapropter ⁊ nūc qm̄ qō dicit ē manifestū ⁊ qō quideratesse similiter inerit. primū quidez ⁊ simpliciter substātie. deinde alijs quēadmodū qd ē: nō simpliciter qderatesse: sed qualitati aut quantitati quideratē. oportet enīz aut equiuoce hoc esse dicere essentia: aut addētes aut afferētes: quē admodū ⁊ q̄ nō scibile scibile: qm̄ hoc quidē rectum est: neq̄z equiuoce dicere nec eodē mō: sed quemadmodū aliquid medicinale: eo q̄ ad idē quidē: ⁊ vnū nō idē aūt ⁊ vnū: nō tñ neq̄z equiuoce. nihil enī medicatiuū corpus ⁊ opus: ⁊ vas dicitur nec equiuoce nec fm vnuz: sed ad vnū. hoc quidē igit quocunq̄z modo quis velit dicere differt nihil.

Oportet igitur ut latitudo sermonis in vnaquaq̄z rerū sit fm q̄ oportet: ⁊ ut sit in sermone magis: ⁊ ideo si iste sermo quē modo diximꝰ fuerit manifestus erit illud qō est in essentia tale: etiā ⁊ erit primo modo ⁊ simplici substātie. deinde alterius etiā sicut est nō illud qō est per essentiā mō simplici. oportet igit ut entia nō dicant eodē mō equiuocationis: sed sicut magis ⁊ minus: sicut illud qō nō est notum etiā de noto ⁊ ignoto. sermo enim verus qui nō est mō equiuoco: sed fm similitudinē: sicut medicina que attribuit alicui: ita q̄ sit idē nō ita q̄ sit cum eo idē: nec mō equiuoco etiaz: qm̄ corpus medicinabil ⁊ actio medicinabil non dicunt equiuoce nec vno modo: sed respectu vnius. ista igit sint dicta a dicēte quocunq̄z modo voluerit: quoniā inter ea nō est differentia in sermone omnino.

15 Dicit: oportet igit ut sermo de vnaquaq̄z rerū sit fm q̄ pertinet ad naturā illius rei: ⁊ nō debet ꝓtinere magis q̄ illud qō ptinet ad suā naturā nec minus: ⁊ dixit hoc: qm̄ qui dicit accidētia habere diffinitiōes dicit ea habere magis q̄ habēt. ⁊ siliter qui dicit q̄ nō dicit de eis hoc nomē ens ⁊ diffinitio; dicit ea nō habere illud qō debēt habere ⁊ dixit h ut mihi videt: qm̄ antiqui habebāt i eis has duas opiniones: ⁊ ipse induxit mediā que est vera: ⁊ ideo dixit: ⁊ ideo si iste sermo ⁊c̄.i. ⁊ ideo si noster sermo de diffinitionibus est iustus: necesse ē vt noster sermo de naturis quas significāt diffinitiones sit talis: ⁊ dixit hoc: q̄a posuit principiū p̄scrutationis de istis naturis a diffinitionibus. D.d. ⁊ erit primo mō ⁊c̄.i. ⁊si noster sermo de diffinitionibus fuerit verus: tūc diffinitiōes erūt duob⁹ modis: quorū vnus primo ⁊ simpliciter est diffinitio substantie: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: ⁊ erit primo modo simplici ⁊ substātie. secūdus autē nō ꝑmo modo ⁊ simplici: sed modo conueniēti nature rei cuius est diffinitio: ⁊ hoc intēdebat quz dixit: deinde alterius etiā sicut est.i. ⁊ diffinitio erit primo modo substātie: q̄a est ens simplicit: deinde erit accidētis etiam sicut est accidens i suo esse qum nō sit modo simplici. D.d. oportet igit ut nō dicant entia ⁊c̄.i. ⁊ qum sit declaratum q̄ illud qō est simpliciter est substātia: ⁊ q̄ ista habent alia entia: oportet ut hoc nomē ens non dicat de eis equiuoce pure sicut nomina que dicunt de affirmatiua ⁊ negatiua: ⁊ vniuersalit de oppositis: ⁊ hoc intendit qum dixit fm magis ⁊ minus. qō enim addit affirmatiua diminuit negatiua: ⁊ ideo dixit: sicut illud qō nō est notum: verum etiā.i. sicut illud qō dixit hoc nomen notū de noto ⁊ ignoto: ⁊ forte intēdit p hoc q̄ h̄ nomē notū dicit de noto scia vera: ⁊ de noto sophistice. ⁊ iste modus equiuocationis debz numerari inē modos nominū equiuocoꝝ: ⁊ hoc multū inuenit in idiomate arabico. U.g. cearū qō significat lucē ⁊ obscuritatē: ⁊ alū qō significat magnū ⁊ paruū. D.d. sermo enī verus ⁊c̄.i. sermo enī verus de istis est q̄ hoc nomē ens dicit de substātia ⁊ de alijs p̄dicamētis nō mō equoco sed fm q̄ alia attribuunt eidē: sicut plura attribuunt medicine: ⁊ nō est idē i reb⁹ attributis: ⁊ h̄ intendebat qum dixit: nō q̄a est idē cū eis vnū ⁊c̄.i. ⁊ ista attribuunt eidē: tñ illud idē nō est in eis i oibus modis: sed i respectu. U.g. quoniā qum dicim⁹ herba medicinal ⁊ instrumentū medicinale attribuunt eidē.i. medicine: sed non est eadē intētio medicine i instrumēto sicut i herba: quoniā si

UVA. BHSC. IyR_012

ita esset:esset sermo in eis ipsa esse medicinalia sicut sermo in reb' multis viuis ipsa esse aialia. Deinde dixit:neq; mō equiuoco.i.ꝛ qum ita sit hoc nomē ens nō significat predicamenta mō equiuoco;neq; vniuoco.D.o.non enim dicimus corpus medicabile ꝛc̄.i.ꝛ hoc nomen ens nō dicitur de eis equiuoce neq; vniuoce:quia hoc nomē ens dicit de accidentibus:sicut dicit corpus medicinale ꝛ actio medicinalis: ꝛ ista nō dicunt equiuoce neq; vniuoce.ꝛ dicit hoc qm̄ dicere vnūquodq; predicamentoꝝ esse ens:eo q; deriuatur ab esse:sed esse nō fm vnā ꝛ eandē intentionē est in vnoquoq; eorū:quēadmodū herba ꝛ instrumentū attribuunt medicine:sed medicina nō inuenit in eis eadē omnibus modis nisi inquantū quidez inducūt vnū finē ꝛ ꝓueniunt ab eodē agente.s.medicina. Deinde dixit: ista igitur dicant ꝛc̄.i.ꝛ qum ista intentio fuerit intellecta p hoc nomen ens:tunc homo vocat omnes istos sermones fingentes naturas accidentiū quōcunq; voluerit:si voluerit diffinitiones: ꝛ si voluerit descriptiones ꝛ diffinitiones sunt substantie tm̄:ꝛ ideo dixit post.

Illud autem palā:quia etiā primo ꝛ simpliciter diffinitio: ꝛ quodquideratesse substantiarū est ꝛ nō solum:sed etiā aliorū similiter est:verūtamen nō primo.non enī est necesse si hoc ponim⁹ huius diffinitionē esse qō vtiq; rationi idē significat:sed cuidā rationi.hoc autē si vnius fuerit: nō eo q; continuū sicut ilias aut quecunq; colligatione:sed si quotiens dicit vnū.vnū vo dicit sicut ens.ens autē hoc quidem hoc aliquid:aliud vo quantitatē:aliud qualitatē significat:quapropter erit albi bois ratio ꝛ diffinitio: alio vo modo ꝛ albi ꝛ substantie.

Et hoc est manifestū q; diffinitio primo mō ꝛ simpliciter ꝛ quid est per essentiā est substantie ꝛ est aliorū similiter etiā:sed nō primo modo.nō enim est necesse si nos posuerimus aliquod subiectum esse ut sua diffinitio que significat ipsū sic sicut si ergo sermonis:sed aliquis sermo: ꝛ illud etiam quādo fuerit vnū nō ita q; sit continuum: sicut dictamen abab:ꝛ omnia que copulant per aliquod ligamentū: sed qum fuerit vnum ex eis modum fm quos dicit vnū.ens igitur quoddā significat hanc substantiā:ꝛ quoddā quantitatē, ꝛ quoddā qualitatē: ꝛ ideo homo albus habebit sermonē ꝛ diffinitionē: sed alio modo ꝛ substantia alio modo.

16 Qum dixit q; nulla est differētia inter hoc q; homo vocat sermones significātes quidditates cuiuslibet ꝑdicamēti:diffinitiones autē nō.s.qñ intellexerit naturā essendi in quolibet eorū:dixit:sed hoc est manifestū ꝛc̄.i.declaratus est igit ex hoc sermone q; diffinitio primo modo ꝛ simpliciter ꝛ quidditas simpliciter quā significat diffinitio ē substantiarum:ꝛ manifestū est q; alia etiam habent diffinitiones similiter:sed nō primo modo.s.simplici: sed secūdario D.o.nō enī est necesse ꝛc̄.i.nō enim est necesse si posuerimus aliquid esse ut habeat diffinitionē significantē ipsum ad modū significationis diffinitionis simplicis: sed tm̄ est necesse si non habuerit diffinitionē simplicē ut habeat aliquā diffinitionē:ꝛ dixit hoc ne aliquis dicat q; substātia ē vna omniū rerū.ꝛ qum dixit q; illa que habēt diffinitiones debent esse vnū:excepit ex eis illa que dicunt vnū per ligationē ꝛ ꝓtactū qum ista nō habeant diffinitionē:neq; simpliciter:neq; fm quid:ꝛ dixit:ꝛ illud etiā ꝛc̄.i. ꝛ est necesse ut aliq̄d habeat diffinitionē: quoniā hoc nomē vnū dicit de eo:nō sicut dicit de aliquo dictamē esse vnū:quia copulat p cōiunctiones;aut q; est ciusdē intērionis: ꝛ vniuersaliter quia omnia dicunt vnū per ligamēta ꝛ copulationem:sed qum dicit vnū aliquo mō vero eorū fm quos dicit hoc nomen vnū:vt dictū est in tractatu in quo distincta sunt noīa.D.o.ens vo quoddā significat ꝛc̄.i.ꝛ qum h nomen ens significat substantiā hāc: ꝛ quoddā hāc quātitatem:ꝛ quoddā qualitatē:manifestū est q; nō eadē intentione est eis omnibus diffinitio ꝛ nomen.D.o.ꝛ ideo albus homo habebit sermonē ꝛc̄.i.ꝛ ideo homo albus habebit etiam nomē ꝛ diffinitionē:ꝛ similiū vnūquodq; ꝑdicamētorum:sed diffinitio ꝛ nomen est eis alio modo:ꝛ substantie alio modo.

Habet autē dubitationē siquis nō dicat diffinitionē esse ex additione rationē cuius erit diffinitio ipsoꝝ nō simpliciū sed copulatoꝝ: ex additione enim necesse palā facere.dico autē ut est nasus ꝛ cōcauitas ꝛ simitas ex duobus dictum: eo q; hoc in hoc est:ꝛ nō fm accidens:neq; cōcauitas:neq; simitas passio nasi:sed fm se: neq; ut album callie:aut homini: quia callias albus: cui accidit hominē esse:sed ut masculinū animali:ꝛ quantitati equale:ꝛ omnia quecūq; fm se dicuntur existere.hec autē sunt in quibuscunq; existit:aut ratio:aut nomen cuius hec passio:ꝛ non contingit ostendere separatus sicut albū sine homine cōtingit:sed nō femininū sine animali: quare horum quodquideratesse:ꝛ est diffinitio: aut non est alicuius:aut si est aliter:est quēadmodu⁹ diximus.

Si igit aliquis dixerit:sermo qui recipit additionem nō est diffinitio erit in hoc error: qm̄ si non fuerit:quid igit est diffinitio eorū que nō sūt simplicia sed cōgregata insimul:necesse est igitur ut significent ita q; recipiant additamentū. Ut.g. nasus ꝛ cōcauitas ꝛ simitas que dicit ex vtroq;: hoc enim est in hoc:ꝛ concauitas non est passio nasi modo accidentali:neq; simitas:sed per se: ꝛ nō sicut callie:aut hominis qui est callias albus quoniam accidit ei q; sit homo:sed sicut masculinum in animalib⁹:ꝛ equale in quantitate ꝛ oīa que dicunt per se sunt rerū:ꝛ ista omnia que sunt in eis:aut diffinitio:aut nomē cuius ē ista passio: ꝛ non potest significare sine ipso alio modo sicut album potest sine homie:sed semina sine animali nō potest:ergo aut nō est habitū ab istis illud quod est per essentiā:ꝛ diffinitio etiā: aut si fuerit erit alio modo sicut diximus.

17 Dixit Ar̄.si igit aliquis dixerit ꝛc̄.i.si igitur aliquis dixerit q; diffinitiones in quibus addit natura alia a natura diffiniti nō sunt diffinitiones omnino:in hoc erit dubitatio. Deinde dixit:quoniā si nō fuerit ꝛc̄.i. sed huic positioni cōtinget impossibile:ꝛ est ut diffinitiōes sint simpliciū ꝛ nō compositorū ex substātia ꝛ accidēte cōpositiōe essentiali:nō cōpositione accidētali:vt homo albus: ꝛ ideo dixit: necesse est igit ꝛc̄.i.necesse igit dicere in diffinitionib⁹ que significāt res cōpositas essentialiter ex substātia ꝛ accidente eas recipere additionē. Deinde dixit:Uerbi gratia nasus ꝛc̄.i.Uerbi gratia:nasus ꝛ cōcauitas ꝛ simitas que significant nasum ꝛ cōcauitatē. Deinde dixit:hoc enim in hoc ꝛc̄.i.ꝛ est necesse ut diffinitio simitatis sit ex ambob⁹: quia simitas significat nasum ꝛ cōcauitatē:ꝛ cōcauitas nō est passio existens in naso p accidens: sed p se:ꝛ etiā simitas nō est in naso sicut albedo i sorte: aut in homine.simitas enim est in naso de accidentibus essentialibus.albedo autē est in homine de accidentib⁹ nō essentialibus: ꝛ ideo nō necesse est ut homo accipiat in diffinitione albedinis;sicut est necesse ut nasus accipiat in diffinitione simitatis. h enim nomē significat ambo.s.concauitatē ꝛ nasum. D.o.

9

UVA. BHSC. IyR_012

accidit enim ei ꝛc̄.i. accidit enim albo ꝙ sit soꝛies: aut hō. Deinde dixit: sed sicut masculinū ꝛc̄.i. sed cōcauitas in naso est sicut masculinitas i animalibus: ꝛ equalitas in quātitate: ꝛ intendit ꝙ nasus diuidit in simum ꝛ nō simū: sicut animal in masculū ꝛ feminā: ꝛ quantū in equale ꝛ in inequale. D. o. ꝛ ista sunt omnia ꝛc̄.i. ꝛ ista accidētia sūt accidentia ꝛ passiones in quoꝛū diffinitione accipit: aut diffinitio rei cuius est ista passio: aut nomen eius. D. o. ꝛ non potest significare sine ipso. i. ꝛ nomen illius passionis ꝛ diffinitio eius nō possunt significare ipsam sine eo qō significat suū subiectū sicut est possibile i albo ꝛ sua diffinitione .s. ꝙ nō indigent significare hominē: sed quēadmodū femina nō pōt significari a suo nomie: aut a sua significatione sine animali: ita simitas non pōt intelligi sine naso. D. o. ℊ aut nō est habitu ꝛc̄.i. ista ℊ aut nō habent quidditatē veram ꝛ diffinitionē verā: aut si habent; habēt alio mō ꝛ secundario: ꝛ hoc est ita: qm̄ substātia taliū accidentiū non sunt sicut genera differentiarū. sunt eni diuersa fm genus ꝛ fm naturā qō nō cōtingit in genere ꝛ differentia differētiarum: neq; illud qō ꝯgregat ex eis ꝛ ex subiecto est vnū in actu: sicut illud qō ꝯgregat ex differētia ꝛ genere: ꝛ ideo substantie sūt digniores diffinitionib' ꝛ q̄ditatibus.

Est autem ꝛ alia dubitatio de eis. si eni idem est simus nasus ꝛ cōcauus idem erit simū ꝛ concauum. si vo nō: quia impossibile est dicere simū sine re cuius est passio fm se: ꝛ est simū ꝯcauitas in naso nasum simū dicere aut nō est: aut bis idē erit dictum nasus: nasus cōcauus. nasus enim simus: nasus cōcauus erit: ꝓpter qō incōueniēs est inesse talibus quodquideratesse. si autē nō: in infinitum sunt. naso nāq; nasi simū si non adhuc aliquid inerit. palam itaq; quia solius substantie est diffinitio.

Et in istis rebus est alia dubitatio. quoniā si idem est nasus simus: ꝛ nasus cōcauus: idē est simum ꝛ cōcauoꝛū cruriū: ꝛ si non impossibile est vt dicat simus per se sine illo cuius est passio: ꝛ si simus est cōcauitas in naso: aut impossibile ē ut dicatur nasus simus: aut idem diceī bis: aut erit nasus: aut simus: ꝛ ideo talia non debent habere quod est per essentiā: ꝛ si non ꝓcedit in infinitū nasus: nasus itaq; post nō erit aliud. manifestum est igitur ꝙ diffinitio est substantiarū tm̄.

18 Quam declarauit ꝙ ista diffinitio vera est substantiarū tm̄: quia habēt genera ꝛ differētias: ꝛ in suis diffinitionib' nō inuenit additio: ꝛ ꝙ accidētia nō habent diffinitiones: quoniā in suis diffinitionib' accipiunt diffinitiones suoꝛū subiectoꝛū que nō sūt genera eis: sed alie nature. ꝛ accidentia sūt in subiectis duobus modis: aut accidētaliter: ut albedo i homine: aut essentialiter ut simitas i naso: ꝛ masculinitas i animalibus: ꝛ p̄mus modus istoꝛū duoꝛū nō habet diffinitionē omnino. diffinitio eni significat res termiatas in diffinito: ꝛ qz qui cōsiderat ad istū modū accidentiuz ꝛ nō ad aliū: negat accidētia habere diffinitiones omnino: ꝛ qui cōsiderat etiā accidētia habētia subiecta cēntialia affirmat eas habere diffinitiones simplicit'; ideo incepit declarare ꝙ substantias habere diffinitiones est manifestū: ꝛ ꝙ accidentia habent aliquid de intētione diffinitionis: ꝛ que stio cōtingens in hoc ex accidētibus que sūt in subiectis p accidens soluit ex hoc. s. quando accipiunt i suis subiectis essentialibus: quia tunc habebūt nomina que significant vtrunq; ut simitas. ꝛ quia aliquis potest dicere in talibus accidentibus: quia habent diffinitionē substātie: ꝛ que sūt tanꝙ differentie suis subiectis: ꝛ sua subiecta tanꝙ genera incepit etiam declarare impossibilia cōtingentia huic positioni: ꝛ dixit: ꝛ in istis rebus ꝛc̄.i. ꝛ est quomō est dicere ꝙ simitas est differentia substātialis nasi: ꝛ ꝙ illud quod cōgregatur ex eis est vnū: sicut est dispositio in differentia cū genere. cōtinget enim dicēti hoc ut nasus simus: ꝛ nasus cōcauus sint idem: quoniā cōcauitas est differētia substātialis in naso: ꝛ sic nasus cōcauus erit idem cum naso simo: ꝛ ex hoc cōtingit ꝙ crura cōcaua ꝛ nasus simus sunt idem .s. eiusdem speciei: quoniā subiectum cōcauitatis est tanꝙ genus cōcauitatis: ꝛ cōcauitas tanꝙ differētia: ꝛ sic omnia in quibus inuenit cōcauitas sunt eiusdē speciei: quēadmodum oīa que cōstituunt per eandē differentiā sūt eiusdē speciei. Deinde dixit: impossibile eni est ut simus sit per se .i. ꝛ cōtingit: quia impossibile est fingere ꝙ simitas existat per se sine subiecto. Deinde dixit: ꝛ si simitas est cōcauitas in naso ꝛc̄.i. ꝛ si simitas significat cōcauitatē in naso sicut nomen significat cōgregatū ex differentia ꝛ genere: vt homo animal rationale moꝛtale: necesse est ut nasus non disponatur per simitatē dicendo nasus simus: quoniā tunc aut dicet idem bis. s. ꝙ dicere nasus simus erit tanꝙ dicere nasus nasus: aut dicere animal homo: aut simus significat aliqō oppositus ei qō significat nasus: aut simitas erit aliquid existens per se sine naso: ꝛ hoc intēdebat qum dixit: aut erit nasus: aut simus: ꝛ hoc est necesse quādo cōcauitas fuerit differētia substātialis: quoniā nasus est ei tanꝙ genus: ꝛ sic hoc nomen simitas cōtinet ipsū sicut genus cōtinet speciē compositā ex genere ꝛ differētia. ꝛ quz dicitur nasus est simus accidit necessario que nō accidit si cōcauitas est accidēs in naso. hec eni simitas nō ꝓsignificat nasuz nisi per continentiā. ꝛ si dicit aperte nō sequit impossibile .s. quin dicit nasus simus: quum ꝑfunditas sit in eo accidēs erit in potētia. ꝛ quum dicit in actu nō sequit impossibile. si autē ꝑfunditas esset substātia in naso: tūc hoc nomen simitas ꝓsignificaret nasum i actu: ꝛ tūc esset dicere nasus simus: sicut dicere nasus nasus: ꝛ ideo dixit: ꝛ ideo ista non habent aliquid qō est per essentiā ꝛc̄.i. ꝛ manifestū est igit ꝙ si illud haberet diffinitionē verā ꝓtingeret ut nasus haberet nasū: ꝛ nasus nasum: ꝛ sic in infinitū: ita ꝙ impossibile esset inuenire nasum postꝙ nō esset alius. ꝛ quum declarauit ꝙ sequitur ex his sermonibus talis nugatio. Deinde manifestum est igit ꝙ diffinitio est substantiarū tm̄.i. ꝓpter impossibile predictum.

Nam ꝛ si aliarū cathegoriarū necesse est ex additione esse ut equalitatis ꝛ imparis: nō enim sine numero: nec que feminini est sine animali. ex additione vo dico in quibus accidit idē bis dicere sicut in bis. si vo hoc verū non copulatoꝛū erit ut numeri imparis: sed latet: quia nō certe dicuntur rationes. si vo sunt ꝛ hoꝛum termini: aut alio modo sunt: aut quēadmodū dictū est multipliciter opoꝛtet dicere esse diffinitionē ꝛ quodquderat esse. quare sic quidē nullius erit diffinitio nec qō quideratesse alicui ierit nisi substātijs: sic aūt erit quod quidē igitur est diffinitio que quidē ipsius quideratesse ratio ꝛ quideratesse: aut solum substantiarum est: ꝛ maxime: ꝛ primuz ꝛ simpliciter palam.

Et si est aliozū predicamentoꝝ necesse est ut sit ex additione ut diffinitio quantitatis ꝛ numeri quoniā nō est sine numero: nec illa que est femine est sine animali. ꝛ sermo qui est ex additione que accidit ex eis est dicere bis idē sicut est in istis. ꝛ si est verū nō erit incōgregatus insimul ut numerus impar: sed latet ꝙ diffinitiones non dicunt ꝑfecte. si igit iste hñt diffinitiones sunt alio modo sicut dictū est. dicamus igit ꝙ diffinitio ꝛ illud qō est per essentiā dicit multis modis: ergo quoquo modo nihil omnino habet diffinitionē

UVA. BHSC. IyR_012

aut illud qđ eſt per eſſentiã niſi ſubſtantie ⁊ quo quo mõ habent: quoniã aut diffinitio eſt ſermo eius quod ẽ per eſſentiã: ⁊ illud qđ eſt p eſſentiã ſolũmodo ſubſtantiarum: aut magis primo modo ⁊ ſimpliciter manifeſtũ eſt.

19 Idest ⁊ ſi alia predicamẽta habẽt diffinitionẽ neceſſe ẽ ut in illis diffinitionibus ſit additio ſupra naturã diffiniti Deinde dixit: ut diffinitio quantitatis ⁊c̃.i. ſicut diffinitio quantitatis ⁊ imparis. impar enĩ nõ diffinit ſine numero: nec numerus ſine quãtitate. ⁊ ſimiliter femina nõ põt diffiniri ſine eo qđ in ſua diffinitiõe accipit. ſ. animal: ⁊ iſta ſũt ſubiecta eorũ: ſubiecta igit eorũ addunt in diffinitionibus eorũ. Deinde dixit: ⁊ ſermo qui eſt ex additione ⁊c̃.i. ⁊ accidit in diffinitione in qua eſt additio. ſ. diffinitione accidẽtis quãdo nititur aliquis diffinire illud qđ componit ex ſubiecto ⁊ accidente: dicere idem bis. ſ. ſubiectũ in diffinitiõe: neceſſe eſt enim diffinire ſubiectũ per ſe: ſed quia i diffinitione accidẽtis accipit ſubiectũ cõtinget ſubiectũ dici bis i diffinitione: ⁊ ſi eſt verũ q̃ i diffinitionib' iſtorũ eſt additio. i. q̃ idẽ dicit bis i diffinitione cõgregari ex duob': ideo res cõgregate ex duobuſ nõ habet diffinitionẽ. Uerbi gratia: numerus impar. ⁊ quia ſermones cõpoſiti ex ſubſtantijs nõ dicunt eſſe vnũ ſm cõgregationẽ qum ſint vnus in actu plures in potentia e cõtrario ei qđ eſt in ſermonibus cõpoſitis ex ſubſtãtijs ⁊ accidentib'. Deinde dixit: ſed latet ⁊c̃.i. ſed latet q̃ diffinitiones nõ dicunt eodem ordine: nec queritur in ordine: nec queritur i eis pfectio eodẽ modo: ⁊ ideo ſi iſta habent diffinitiones ſunt alio modo diffinitiones. ſ. accidentiũ: ⁊ diffinitiones eorũ que cõgregant ex accidentibus ⁊ ſubſtãtijs. Deinde dixit: dicamus igit q̃ diffinitio ⁊c̃.i. ponamus igit ſm q̃ apparet ex ſermone hoc q̃ diffinitio dicit multis modis: ergo quoq̃ mõ debem' dicere q̃ nihil habet diffinitionẽ preter ſubſtantiã: ⁊ alio mõ poſſumus dicere q̃ omnia habẽt diffinitionẽ: ⁊ dixit hoc: quoniã quãdo intelligit per diffinitionẽ illud qđ dat quid ditatem rei propriã ſibi: ⁊ conuenit nomini ſine additione ⁊ ſine iteratione: tũc diffinitio nõ erit niſi in ſubſtantijs: ⁊ qum fuerint accepta alia que ſunt preter ſubſtantiã ſm q̃ ſunt entia cõtinget ut habeant diffinitiones. ⁊ qum fuerit poſitũ q̃ diffinitio dicit multis modis diſſolueꝫ queſtio: ⁊ iſta eſt diſpoſitio demõſtrationis cũ ſermonibuſ logicis. ſ. quia diſtinguũt partẽ verã a falſa. dicere enim accidentia habere diffinitiones quodãmõ eſt falſum: quia nõ habẽt diffinitiones ſubſtãtie: ⁊ quodãmõ verũ eſt: quia habent aliquas diffinitiones. Deinde dixit: quoniã autẽ diffinitio eſt ⁊c̃.i. declaratũ eſt igit ex hoc ſermone q̃ diffinitio ſimpliciter eſt ſermo qui ſignificat quidditatẽ rei: ⁊ q̃ quidditas nõ inuenit niſi in ſubſtantijs tm̃: aut magis i ſubſtantijs ⁊ modo priori ⁊ ſimpliciori.

Utrum autẽ idem eſt aut alterũ quodquid erateſſe: ⁊ vnũquodq̃ perſcrutandũ eſt. eſt enim aliquid preopere de ſubſtantia ad perſcrutationem. ſingulum enim nõ aliud videt eſſe a ſuimet ſubſtãtia: ⁊ quodquideratẽſſe dicit ſinguli ſubſtãtia. in dictis itaq̃ ſm accidens videbit vtiq̃ diuerſum eſſe: ut albus homo: alterũ ⁊ albo homini eſſe. ſi enim idẽ homini eſſe ⁊ albo homini idẽ idem enim homo ⁊ albus homo ut dicũt: quare ⁊ albo homini ⁊ homini: aut nõ neceſſe eſt quecunq̃ ſm accidens eſſe eadẽ. non enim ſimiliter extremitates fiunt eedem: ſed forſitan illud videt accidere extremitates fieri eaſdem ſm accidens: ut albo eſſe ⁊ muſico videt aut non. in dictis vo ſm ſe ſemper neceſſe idẽ eſſe: ut ſique ſunt ſubſtãtie quibus altere nõ ſunt ſubſtãtie: nec altere nature priores: quales dicunt ideas eſſe quidam. ſi enim erit alterũ ipſum bonũ: ⁊ quod bonus eſſe animal: ⁊ quod animali eſſe: ⁊ ens ⁊ qđ enti erũt alie ſubſtantie ⁊ nature ⁊ idee pret dictas ⁊ priores ſubſtãtie illis ſi quodquideratẽſſe ſubſtantie eſt: ⁊ ſiquidẽ abſolute ab inuicẽ: harum quidem nõ erit ſciẽtia: hec autẽ nõ erunt entia. dico autẽ abſoluí ſi nec bono ipſi exiſtit eẽ bono: nec huic eſſe bonũ. ſcientia enim cuiuſlibet per hoc quod quidem erat illi eſſe: ⁊ in bono ⁊ in alijs ſimiliter ſe habet: quia ſi nec bono eſſe bonũ: nec q̃ enti ens: nec q̃ vni vnũ. ſimiliter autẽ omnia ſunt aut nullum quodquideratẽſſe: quare ſi neq̃ q̃ enti ens: nec aliorũ nullũ amplius cui nõ ineſt bono eſſe nõ bonũ. neceſſe igitur vnũ eſſe benignus ⁊ benigno eſſe: ⁊ bonus ⁊ bono eſſe: quecũq̃ non ſm aliud dicunt: ſed primo ⁊ ſm ſe: etenim hec ſufficiens ſi extiterit q̃ſq̃ nõ ſint ſpecies: magis autẽ forſan ⁊ ſi ſint ſpecies.

Sed perſcrutemur vtrũ quod eſt per eſſentiam ⁊ ſingulare ſint idẽ anteq̃ perſcrutemur de ſubſtãtia. ſingulare enim nõ exiſtimat eſſe aliud q̃ ſubſtãtia in qua eſt: ⁊ dicit per quodquideſt p eſſentiã eſt ſubſtãtia ſingularis i eis: aut que dicũtur per accidẽs: rectũ eſt exiſtimare eſſe aliunde. Uerbi gratia: homo albus ẽ aliud: ⁊ quideſt albi hominis p eſſentiã ẽ aliud: qm̃ ſi fuerint idem tunc eſſentia hominis ⁊ homo albus idem erũt. homo enĩ ⁊ homo albus ut dicũt ſunt idẽ: ergo homo albus ⁊ homo entiã: aut nõ erit neceſſe ut ſint idẽ omnia que ſũt per accidẽs: quoniã non erunt eadẽ extrema: ſed rectũ eſt exiſtimare hoc accidere eis ut eſſentia albi ⁊ muſici: ſed hoc nõ videtur. in eis autẽ que dicunt per ſe rectum eſt ut ſint idẽ neceſſario: ſicut dicimus ſi alique ſubſtantie ſint prime ⁊ nõ ſint ſubſtãtie aliorum: nec nature aliorũ ſicut quidam dicũt de formis. quoniam ſi bonũ eſt illud quod bonũ erit ⁊ eſſentia boni etiam: ⁊ animal ⁊ eſſentia animalis: ⁊ eſſentia entis ⁊ ens: ⁊ alie ſubſtantie ⁊ nature ⁊ forme ⁊ alie ab eis que dicunt: ⁊ ille ſubſtantie ſũt priores ſiquideſt per eſſentiã ſit ſubſtãtia: ⁊ ſi ſint abſoluta ab inuicẽ quedam nõ ſcientur per ſcientiã ⁊ quedam nõ erunt entia. ⁊ dicimus ea eſſe abſoluta ſi bonũ per ſe non habet eſſentiã boni: neq̃ illud quod dicit hoc: habet enim eſſentiaz boni. ſcire enim cuiuſlibet rei hoc eſt. ſ. ſcire quideſt p eſſentiam: ⁊ ſimiliter in bono: ⁊ de alijs ſimiliter. ſi ergo bonum nõ habet eſſentiã boni: ergo ens nõ habet eſſe: neq̃ vnum vnũ: ⁊ ſimiliter omnia aut habebunt quideſt per eſſentiã: aut nõ habebunt. ⁊ ſi ens nõ habet: ergo neq̃ omnino aliud ⁊ etiam illud quod nõ habet boni eſſentiã etiaz eſt bonum: ergo neceſſe eſt ut bonum ⁊ eſſentia boni ſint idem: ⁊ ſtudiũ eſſentia ſtudij ſint idem: ⁊ omnia que dicunt nõ de alijs: ſed ſunt prima per ſe: etiam quoniã in iſtis eſt ſufficientia ſi ſint forme: ⁊ ſi nõ ſint: ſed dignũ ẽ etiam ſi ſint forme ⁊ non ẽ manifeſtum ſi ſint inſimul.

20 Quum declarauit q̃ quidditateſ ſimplices nõ inueniunt niſi in ſubſtãtijs: ⁊ q̃ per illas ſũt ſubſtãtie: vult h̃ perſcrutari vtrum iſta ſubſtãtia que eſt quidditas ⁊ ſubſtãtia ſingularis. ſ. indiuiduũ ſubſtãtie ſint idem: ita q̃ quidditas q̃ eſt ſubſtãtia eius ſit quidditas ſingularis: ⁊ illud ſingulare eſt ſubſtãtia per iſtam quidditatẽ: aut quidditas rei ſit aliud a re in actu. ⁊ queſiuit hoc propter formas quas dicit plato: quoniã ſm illã opinionẽ erũt q̃ditates p̃marũ

UVA. BHSC. IyR_012

substantiarū alie a primis substantijs: quia sunt etiam pr me substantie existētes per se:ꝛ dixit:sed perscrutemur ꝛc̄ .i.ꝛ qum sit declaratū ꝙ quidditates sunt substantiaꝝ sin gularium:perscrutemur vtrū substātia que est quidditas ꝛ substātia singularis sint idē aut nō:anteq̄ perscrutemur de substātia quā significat diffinitio quid sit. Deinde dixit singulare enī existimat ꝛc̄.i.apparet enī ꝙ singulare nihil aliud est q̄ sb̄a cuius est.s.quidditas eius:ꝛ apparet etiaꝫ e cōtrario.s.ꝙ substātia que est quidditas ē substantia sin gularis.Uerbi gratia:soꝛtes est animal rationale. Soꝛtes enim nihil aliud ē q̄ animalitas ꝛ rationalitas que sūt q̄d ditates eius;nec animalitas ꝛ rationalitas sunt quidditates nisi soꝛ.ꝛ pla. Deinde dixit:illa autē que dicunt per ac cidens ꝛc̄.i.cōposita autē ex substātijs ꝛ accidētibus q̄ sūt vnū per accidens;dignū est existimare ꝙ p̄dicabilia eoꝝ nō sunt eadem cum quidditatibus eoꝝ de quibus suppo nunt. Deinde dixit.Uerbi gratia:homo albus ē aliud ꝛc̄ .i.Uerbi gratia: quoniā homo albus ē aliud ab homine simpliciter:quoniā si homo simplicit ꝛ homo albus eēnt idem:tunc q̄ddītas hominis ꝛ q̄ddītas hominis albi eēnt idem. Deinde dixit;homo enī ꝛc̄.i. cōtingit enim dicētib⁹ hoc dicere ꝙ idem est dicere homo:ꝛ dicere homo alb⁹. Deinde notificauit etiā ꝙ cōtingit dicere e cōtrario:ꝛ dixit ergo homo albus ꝛ homo ꝛc̄.i.ꝛ etiam homo albus erit homo tm̄. Deinde dixit:quoniā autē non est necesse ꝛc̄.i. quoniā autē impossibile ē ut predicatū ꝛ subiectū sint idē in predicabilib⁹ accidentalibus:manifestū est ex his.s.ꝙ p̄ dicatum ꝛ subiectū que sunt extrema non sunt idem p se. Uerbi gratia:musicus albus:ꝛ dedit exemplū de hoc mō accidentis:quoniā dispositio ē manifesta in eo.s.ꝙ non est eiusmodi de quo ē dicere homo albus ut distinctū fuit pri us in eis que sunt idem per accidēs:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:quoniā nō erunt eadē extrema.i.quoniā qum p̄dica uerimus duo accidētia de aliquo vno.Uerbi gratia:vnū hominē esse albū ꝛ musicū:nō est necesse ut musicū sit al bum:ꝛ per extrema intēdebat musicū ꝛ album:quia sunt extrema ꝓpositionis dicentis musicum esse albū. Deinde dixit:sed rectum est existimare ꝛc̄.i. sed rectum ē existima re ꝙ ista accidētia sunt cum eis de quibus predicant eadē per se:quia sunt eadē per accidens ꝓpter hoc ꝙ ꝓgregant in eodem.Uerbi gratia:ꝙ qum albū predicat de aliquo ꝛ musicum de ipso:existimat ꝙ ꝓpter hoc cōgregant i eodē ꝙ essentia albi ꝛ musici ē eadē:sed nō est ita. Deinde dixit in eis autē que dicunt per se ꝛc̄.i.in eis autē que sūt vnū p se:rectum est dicere ꝙ sunt cū suis quidditatibus idem ne cessario. Deinde dixit:sicut dicim⁹ ꝛc̄.i.Uerbi gratia:quo niam si iste substātie sensibiles sunt prime substātie: mani festum ē ꝙ ipse sunt eedē cum suis q̄ddītatib⁹.i.cum suis diffininitionib⁹:ꝛ si nō:non erūt prime substātie: sed erūt substātie aliorū sicut cōtingit ponentib⁹ ꝙ quidditates eo rum sūt substātie separate ab eis:ꝛ dixit:ꝛ nō sūt substan tie aliozuꝫ ꝛc̄.i.quoniā ex hoc q̄ posuimus ꝙ substantie sensibiles sunt substātie existētes per se:non p aliud sequit vt sint cum suis quidditatib⁹ idem. Deinde dixit:quoniā si bonū ꝛc̄.i.quoniā si bonū q̄ est bonū fuerit aliud a q̄d ditate boni:tunc bonū erit aliquid:ꝛ sua essentia etiā ali ud:ꝛ animal est aliquid:ꝛ essentia eius aliud est : ꝛ similit ens:ꝛ essentia entis:ꝛ erūt hic alie substātie a primis sub stantijs:ꝛ nature ꝛ forme:ꝛ erūt ille substātie ꝛ forme ꝑo res primis substātijs.s. individuis substantiarum. Deinde dixit:ꝛ si fuerint absoluta ꝛc̄.i. ꝛ si quidditates rerum nō sunt eadē per se cum rebus;sed sunt absoluta ab inuicem cōtinget ut quedā sciētie nō sint scite.s.p̄me substātie :q̄m nō sciunt nisi per quidditates suas:ꝛ ut quedā non sunt.s. quidditates separate;quoniā quidditates rerū nō sūt en tes nisi per esse rerum habentiū quidditates;ꝛ hoc intē debat qum dixit:ꝛ dico ea esse absoluta ꝛc̄.i. ꝛ dico ea eē absoluta ab inuicem.i.ut quidditas boni existentis per se sit aliud ab eo vt dicunt ponētes formas:ꝛ similiter de q̄d ditate rerum singulariū. Deinde dixit:scire enim ꝛc̄.i.ꝛ di primus ꝙ cōtingit ut prime substātie nō sint scite; quia res nō sciunt nisi per suas quidditates:ꝛ qum sue quidditates fuerint alie ab eis quomō poterūt sciri. Deinde incepit de clarare quomō sequit ut omnia habeāt quidditates adu natas cum ipsis:ꝛ dixit:si igitur bonū ꝛc̄.i. si igitur bonū existens per se.s.genus vniuersale nō hab; quidditatē bo ni:tunc ens vniuersale nō habet quidditatē entis:ꝛ vnum vniuersale nō habet quidditatē vnius: ꝛ sermo de oīb⁹ in hac intētione debet esse vnius.s.aut habēt quidditates adunatas cū eis:aut nulla habebit quidditatē adunataꝫ. Deinde dixit: ꝛ si ens nō habet ꝛc̄.i.ꝛ si ens nō est idē cū sua quidditate : nihil est idem cū sua quidditate. Deinde dixit:ꝛ etiam q̄ nō habet quidditatē boni ꝛc̄.i. ꝛ si illa q̄ sunt bona nō habent quidditatē boni nō sunt bona:qum illud quod est bonū habet essentiā boni. Deinde dixit:ꝛ omnia que nō dicunt de alio ꝛc̄. ꝛ intēdebat primas sub stantias.i.ita ꝙ etiā de primis substātijs.s. ꝙ quidditas ꝛ habens quidditatē sint idē. Deinde dixit:in istis enī ē suf ficientia si fuerit forma:ꝛ si nō fuerit.i.in quidditatib⁹ igi tur rerū que sūt eadē cū rebus est sufficiētia in hoc ꝙ res sciant:siue posuerim⁹ formas separi: vt Pla.dicit:siue nō Deinde dixit:sed rectū est ꝛc̄.i.ꝛ rectū est si sint hic forme vt Pla.dicit ꝙ in hoc ꝓsint in cognitiōe hominis; nec est etiam manifestuꝫ ex scientia necessaria ꝙ sint cum formis sensibilibus ꝛ sicut fingunt dicētes formas.

Simulqꝫ palā que si sint idee quales quidā dicunt nō erit substātia subiectū.hae:enī substā tias esse est necesse nō de subiecto autē.erunt enī sm participationē.ex his itaqꝫ rationib⁹ vnuꝫ ꝛ idē nō sm accidēs ipsuꝫ vnūquodqꝫ ꝛ quodq̄d erateſſe. ꝛ ꝙ scire vnūquodqꝫ horū est quodq̄d erateſſe scire:quare sm expositionē necesse ē vnū aliq̄d esse ambo.sm accidēs vo dictū vt musicū aut albū ꝓpter duplex significare nō est veruꝫ dicere:quia idē quodq̄derateſſe:ꝛ ipsum.etenim cui accidit albū ꝛ accidēs:quare ē quidē vt idē. est autē vt nō idē quodquideratesse ꝛ ipsuꝫ.nam homini ꝛ albo homini nō idē:sed passioni autē idem. Absurdū vo apparebit ꝛ siquis vnicuiqꝫ nomē imposuerit ipsoꝝ quodq̄derateſſe. erit.n. ꝛ ꝓter illud aliud ei quodquideratesse:ut equo ipsi quodquiderat equuꝫ esse a quo alterum. Et quid ꝓhibet ꝛ nūc esse quedā statim quiderat esse.siquidem substātia est quodquideratesse.at vo nō solum vnū:sed ꝛ ratio eadem ipsoꝝ:sicut palam est ex dictis.nō enim sm accidens vnū ꝙ vni esse ꝛ vnū:amplius si aliud erit ī infinitū sūt. hoc quidem quodquideratesse vni esse illud vo vnum:quare ꝛ in illis erit eadem ratio.ꝙ quidē igit in primis ꝛ sm se dictis vnicuiqꝫ esse ꝛ vnū quodqꝫ est idem ꝛ vnū palam. Sophistici autē elenchi ad positionē hanc palā ꝙ eadem soluū tur solutione:vt si idem soꝛtes.ꝛ soꝛ.esse.nihil.n. differt:nec ex quibus interrogabit vtiqꝫ aliquis nec ex qbus solutiones fuerint.quomō quidem igitur quodquideratesse idem:ꝛ quomodo non idem vnicuiqꝫ dictū est.

Et forme si sint sicut dicūt quidam:tūc subie ctum nō erit substātia : quoniā necesse est ut ille substantie non sint de subiecto:ꝛ si nō sint modo cōmunicationis.ex hoc igitur sermone quodli bet quod est ꝛ quid est per essentiam idem:ꝛ nō

modo accidentali:ꝛ quia scientia cuiuslibet rei ẽ ista.s.scire quidest per essentiã.per hanc igit̃ positionem necesse est vt ambo sint idem.que autez dicunt̃ per accidens vt musicũ aut albũ: quia significant duo:ideo nõ verũ est dicere ꝙ sint idez per essentiã.illud etenim cui accidit musicũ ꝛ album:ꝛ accidens fm vnũ modũ idem: ꝛ quidest per essentiã ꝛ fm aliam nõ est idem.fm autem ꝙ sunt hominis: ꝛ hominis albi nõ sunt idem:fm autem ꝙ sunt passiones sunt idẽ.ꝛ si aliquis existimauerit ꝙ quodlibet nomen habet quid per essentiam apparebit contrarium.erit enim apud ipsum quidest per essentiã aliud etiã. Verbi gratia:equus est aliud: ꝛ quidest per essentiã equi ẽ aliud:ꝛ quid prohibebit in quibusdaz rebus ut sit quidest per essentiã statim vt modo sit siquid est per essentiã est substãtia:ꝛ etiã non erit vnum tm̃:sed diffinitio eius erit etiam idem:sicut manifestum est de dictis etiã.essentia eni vnius ꝛ vnuz non sunt idẽ modo accidẽtali: ꝛ si etiã fuerit aliud:procedat̃ in infinitũ. quoddã enim quidest p essentiam est vnũ:ꝛ quoddã ꝙ est vnũ.iste igitur sermo dicit̃ de illis etiam.manifestũ est igit̃ ꝙ de primis rebus que dicunt̃ per se: ꝛ quelibet reruz singulariũ:ꝛ quodlibz singulare idẽ ꝛ aliq̃d vnũ ꝛ est manifestũ ꝙ redargutio sophistarũ dissolui tur hac solutione:ꝛ ꝙ sortes ꝛ essentia sortis sunt idem.nõ enim est differẽtia inter ea nõ ex illo qõ rectum est queri ab aliquo:nec ex illo cuius diffi nitio est difficilis.dictũ est igitur quomõ quid est per essentiã est singulare:ꝛ quõ non.

xi Idest ꝛ si forme sũt vt dicũt necesse ẽ vt indiuidua substantiarũ nõ sint idẽ.ista eni nõ sũt substãtie nisi p formas ꝛ forme sepate nõ dicunt̃ de subiecto : qz essent nõ sepate ꝛ cõicantes subiecto:ꝛ si ḃ esset:essent gnãbiles ꝛ corrupti biles:ꝛ hoc est ꝫ positionẽ eoꝝ qui dicũt formas esse.D.o ex ḃ igit̃ sermone ꝛc̃.i.ex istis igit̃ sermonib⁹ q̃s diximus. apparet ꝙ quid ꝛ sua quidditas sũt idẽ:ꝛ ꝙ nõ sũt idẽ per accidẽs.U.g.qm̃ hõ ꝛ sua quidditas que ẽ aial rationale sunt idẽ non sepabiles:ꝛ siliter rationabilitas ꝛ aialitas q̃ sunt in eo sunt idẽ i actu ꝛ duo i potentia.D.o.ꝛ ꝙ sciẽtia cuiuslibet rei ꝛc̃.i.ꝛ manifestuz est ex ḃ qõ diximus ꝙ scia cuiuslibet rei est ex sua q̃dditate:qm̃ ois res est idẽ cũ sua quidditate:qm̃ si illa que significãt ptes diffinitionũ:ꝛ diffinitiones essent sepate a diffinitis essent alia:ꝛ si eẽnt alia tũc sciẽtia diffinitoruz nõ esset a diffinitiõe.D.o.ꝑ hãc igit̃ positionẽ ꝛc̃.i.põt intelligi sic:ꝛ qz cõuenimus cũ aduersa riis in hoc ꝙ oẽs res nõ sciunt̃ nisi p suas diffinitiones debent p̃cedere ꝙ illa que significãt diffinitiones ꝛ ptes earꝝ sunt nõ sepata a diffinitis sed sũt idẽ essentialit̃:ꝛ põt intelligi sic:ꝛ p has ꝓpones quas posuimus cogit̃ p̃sideras credere ꝙ quidditas ꝛ habẽs q̃dditatẽ sũt idẽ.D.o.que autẽ dicunt̃ p accidẽs ꝛc̃.i.illa autẽ que dicunt̃ p accidẽs eẽ idẽ. U.g.hõ albus:ꝛ hõ musicus:qz iste sermo significat duas naturas diuersas.s.albedinẽ ꝛ musicã:ꝛ ideo sermo cõpositus ex eis nõ est idẽ:ꝛ ideo nõ hñt vnã diffinitionẽ.D.o. illud eni cui accidit ꝛc̃.i.illud.n.cui accidit albedo ẽ aliud ab albedine:ꝛ accidens fm ꝙ põt p̃dicari de suo subiecto qõ est eius passio est idẽ:ꝛ fm ꝙ nã eius nõ est nã subiecti nõ est idẽ:ꝛ hoc intẽdebat qum dixit:fm autẽ ꝙ sũt hois: ꝛ hominis albi ꝛc̃.i.fm autẽ ꝙ accidẽtia sũt i subiectis nõ sunt subiecta:fm autẽ ꝙ sũt passiones subiectoꝝ sunt idẽ. U.g.hõ albus:ꝛ intẽdit quoniã fm ꝙ sũt passiões substãtiarum p̃t p̃dicari de substãtijs fm noia nõ fm diffinitiones.fm enim diffinitiones nõ possũt p̃dicari de substãtijs ꝛ hoc dixit i cathegoricis.D.o.ꝛ si aliq̃s existimauerit ꝛc̃.i.ꝛ si aliquis existimauerit q̃ omne habẽs nomen habet diffinitionẽ fm illud nomẽ:apparebit cõtrariũ: quoniã si omne nomẽ haberet diffinitionẽ: tũc quidditas rei.i.forma eius haberet diffinitionẽ:ꝛ si ita esset cõtingeret ꝙ q̃ditas equi esset aliud ab equo fm diffinitionẽ. D.o.ꝛ q̃d ꝓhibet in quibusdã ꝛc̃.i.ꝛ quid ꝓhibet in substãtijs ꝙ posuerimus ꝙ illud qõ significant diffinitiones earũ sint substãtia:ut sint idem cũ eis que significãt diffinitiones:ꝛ nõ sunt alia.D.o.ꝛ etiam nõ erit idẽ solũ.i.ꝛ diffinitũ nõ erit vnũ tm̃:sed diffinitũ ꝛ diffinitio sunt idẽ:sicut declaratum est superius.U.g.ꝙ homo nõ est vnũ tm̃:sed vnũ cũ sua diffinitione.D.o.ꝛ si fuerit etiã aliud ꝓcederet in infinitum.i.ꝛ si illud qõ significat diffinitio habet naturã aliã a natura diffiniti.i.naturã existentẽ in actu extra naturaz diffiniti:sequet̃ vt natura quã significat diffinitio habeat secundã diffinitionẽ significantẽ tertiã naturã extrinsecaz a natura secũda:ꝛ tertia quartã:ꝛ sic in infinitũ.D.o.qõdam erit quid per essentiã ꝛc̃.i.idẽ eni diuidet̃ i duaꝝ partes:quarũ vtraꝝ est vnũ.s.in formã:ꝛ illud cuius est forma:ꝛ intẽdit si forma habuerit diffinitionẽ ꝛ materia diffinitionem cuius quoddã est quidditas ꝛ vnũ: ꝛ quoddã est illud cuius est quidditas ꝛ vnũ: aliud habebit aliã diffinitionẽ.D.o.iste igit̃ sermo dicit̃ de illis etiã.i.U.g.quoniam forma ꝛ materia si habẽt diffinitionẽ necesse est vt diuidant̃ in duas partes:quarũ vtraꝝ diuidit̃ i diffinitionem ꝛ diffinitũ: ꝛ cum hoc qõ cõgregat̃ ex eis est vnum. D.o.manifestũ est igit̃ ꝙ i rebus primis que dicunt̃ per se etiã essentia cuiuslibet rerũ singulariũ : ꝛ omne singulare sunt idẽ ꝛ vnũ ꝛc̃.i.manifestũ est igit̃ ꝙ quelibet primarũ substantiarũ est idẽ cũ sua q̃dditate .D.o.ꝛ est manifestuz ꝙ redargutio ꝛc̃.i.quoniã sophiste querebãt si hõ ẽ vnus si responderet ꝙ ita.dicũt:nõne hõ est aial ꝛ rationale:g̃ est vnũ ꝛ nõ vnũ:ꝛ ideo dixit ꝙ ꝑ istã eandẽ solutionẽ dissoluit̃ ista qõ.s.ꝙ dicet̃ eis ꝙ hõ ꝛ sua diffinitio sunt vnũ in actu ꝛ plura in potẽtia:ꝛ hoc intẽdebat qũ dixit: ꝛ ꝙ sor. ꝛ essentia sor.ꝛc̃.Et forte qõ sophistarũ est ista:quidditas hois aut est eadẽ cũ homine:aut aliud.si aliud:tũc homo nõ habebit cognitionẽ.si idẽ:tuuc q̃dditas hois est homo ꝛ homo habet q̃dditatẽ:g̃ q̃dditas habebit q̃dditatẽ:ꝛ sic in infinitũ.ꝛ solutio est quoniaz q̃dditas hois est hõ vno mõ:ꝛ nõ hõ alio mõ:ꝛ est forma hois ꝛ nõ est hõ qui est cõgregatus ex materia ꝛ forma:ꝛ hoc intẽdebat qum dixit:nõ ex illo qõ est rectũ queri ab aliquo ꝛc̃.i. ꝛ ꝑ istum sermonẽ dissoluunt̃ oẽs qõnes quesite i hac intẽtione siue fuerint facilis dissolutionis siue difficilis. D.o.dictũ ẽ igit̃ quõ q̃dest per essentiã ꝛc̃.i. declaratum est igit̃ ex hoc sermone modus ex quo apparet ꝙ substãtia sola est diffinita:ꝛ ꝙ est vnũ.i.quoniã est vnũ in actu ꝛ nõ vnũ in potẽtia.i.ꝛ ꝙ natura actus nõ est eadẽ cũ natura potẽtie : sed sophiste accipiebãt diffinitionẽ ꝛ diffinitũ vnũ quodammodo ꝛ nõ vnũ quodãmodo.

Eorum autẽ que fiunt:hec quidez natura fiunt:hec autẽ arte:illa autẽ casu.omnia ṽo que fiunt ab aliquo fiunt ꝛ ex aliquo:ꝛ aliq̃d.hoc autem aliquid dico fm quãlibet cathegoriã:aut.n. hoc:aut quale:aut quautũ:aut quando.ꝛ generationes autẽ naturales he sunt quaꝝ generatio ex natura est.hoc autẽ ex quo fit quã dicim⁹ materiam:hoc autẽ a quo corũ que natura aliquid sunt:hoc autem aliquid:homo vel plante:vel aliquid aliud taliũ que maxime substantias dicim⁹ esse.omnia ṽo que fiunt:aut natura:aut arte habent materiã.possibile enim ꝛ esse ꝛ nõ esse eoꝝ quodlibet.hec autẽ est que in vnoquoq̃ materia:vniuersaliter ṽo ꝛ ex quo natura: ꝛ fm ꝙ natura.factum enim habet naturam:vt planta aut

93

UVA. BHSC. IyR_012

animal:ꝛ a quo que ſm ſpeciē dicta natura: que eiuſdem ſpeciei:hec autē in alio.homo nāq; hominem generat:ſic quidē igit̄ fiunt que fiunt propter naturā. generationes vo alie dicunt factiones:omnes autē factiones ſūt ab arte:aut a potestate:aut a mente.harū autem quedā fiūt a casu: ꝛ a fortuna:ſimiliter ut in factis a natura.

Que autē fiunt quedam fiunt natura: ꝛ quedam artificio:ꝛ quedam ex illo quod est per se:ꝛ omne quod generat est aliquid ꝛ ab aliquo per aliquid.ꝛ dico aliquid quodlibet ꝑdicabile: aut hoc:aut quantū:aut vbi:aut quale. Factibilium autem quedā sunt quorū generatio est a natura ꝛ quoddaz est illud ex quo est generatio quod ē materia:ꝛ quoddam illud per quod fit aliud qo̅ fit a natura:aut hoc:aut domus:aut illud tale de quibus dicimus eas esse substantias.ꝛ omnia q̄ sunt:aut a natura:aut artificio habent materiaz. quodlibet enim habet potentiā ad esse ꝛ nō esse: ꝛ hoc in quolibet est materia:ꝛ q̄ habz materiā ꝛ est generatū habens naturā ut domus:animal ꝛ illud per quod est illa natura est illud quod dicitur per formā:aut simile forme ꝛ est in alio.homo enim generat. illa enim que sunt per naturā ſm hoc generant:alia autē generabilia dicuntur actiones.ꝛ om̄es actiones aut ſūt a potētia: aut arte:aut cogitatione:aut casu:aut ex se.

22 Intendit in hoc capitulo declarare:quoniā forme Platonis nihil prosunt ad generationē : quoniā qum destruxit eas nō prodesse in sciētia:si cōcesserimus eas esse: vult etiam in hoc capitulo destruere eas nō prodesse in generatione:ꝛ dixit:illa autē que generant ꝛc̄.i. ꝛ manifestum q̄ omne quod generat:generat ab aliquo triū: aut a natura aut ab artificio:aut ex se.ſ.casu. D.d.ꝛ omne qo̅ generat est aliquid ꝛc̄.i.ꝛ omne qo̅ generat est aliq̄d.x. predicamē torum: ꝛ generat ab aliquo ꝛ est materia : ꝛ p aliq̄d ꝛ est agens.ꝛ dico generabile esse aliq̄d.ſ.substantiā:ꝛ aliquod aliorū predicamentorū.Deinde dixit: generabiliū aūt ꝛc̄. .i.generabiliuz autē quedā sunt naturalia: ꝛ sunt illa que sunt a natura.ꝛ qum induxit generabilia per naturā incepit narrare q̄ causa materialis cuiuslibet eorū est eius generis:ꝛ dixit:ꝛ ex eis est illud ꝛc̄.i.ex generabilibus p naturam inuenit causa materialis ꝛ agēs generabilia:ut domus:aut aliud generabiliū:ꝛ dixit:aut aliud tale:innuendo q̄ sermo eius est de generabilib⁹ que sūt in predicamē to substātie que dicunt generari ꝓpie.generabilia autem que sunt i alijs ꝑdicamētis magis dicunt pati q̄ generari. ꝛ qum declarauit q̄ generabilia nālia fiūt a materia ꝛ ab agente que sunt huius generationis.i.generabiliū nāliter incepit narrare q̄ artificialia cōueniūt cum rebus naturalibus in istis tribus.ſ.q̄ habent materiā: ꝛ q̄ sunt p aliqo̅ ꝛ q̄ sunt aliquid:ꝛ dixit:ꝛ omnia que generant aut natura ꝛc̄. Deinde.d.causam ꝓpter quam quodlibet eorū habet materiā;ꝛ dixit:quodlibet enim eorū ꝛc̄.i.in quolibet enim eorū inuenit aliquid qo̅ pōt recipere formā naturalem aut artificialē aut nō recipere:ꝛ qo̅ est tale dicit materia ꝛ est illud ex quo est natura totius.Deinde dixit:ꝛ qo̅ habet naturā ꝛc̄.i.ꝛ cōueniunt etiā omnes res generabiles habētes naturā ꝛ formā in forma ꝛ natura.generatū enim habet naturā ꝛ formā: vt homo in rebus naturalibus:ꝛ domus in rebus artificialib⁹:ꝛ dixit:aut simile ꝓpter illa que generant a natura cōmuni duabus formis diuersis:ut mulus ab equo ꝛ asino.Deinde dixit:generabilia aūt alia dicunt actiones.i.generabilia autē alia preter illa que sūt in substantijs magis dicunt acta q̄ generata.ꝛ qum dixit ista:induxit etiam eas agētes:ꝛ dixit:ꝛ omnes actiones ꝛc̄ ꝛ intendit per artificiū potentiā artis:ꝛ per potentiam virtutem animatā ꝛ naturalē : ꝛ per cognitionē illud qo̅ bō agit a cogitatione ꝛ voluntate:ꝛ per illud qo̅ est p se:casū qui est a natura ꝛ ab anima:ꝛ per casum qui est voluntarius ut dictū est in secūdo physicorū: ꝛ nō dixit in generabilibus p naturā.ſ.generabilibus in substantia ea generari ab illo qo̅ est per se:quoniā nulla species inuenit fieri casu;sed inuenit aliquod simile ei qo̅ fit casu.ſ.species que siunt ex se:nō ex simili ut post dicet.

Quedam enim ꝛ illic eadē ꝛ ex spermate fiunt ꝛ sine spermate.de his quidez igitur posteri⁹ perscrutandū.ab arte vo fiunt quorūcunq; species est in anima.speciē autē dico quodquiderat esse cuiusq; ꝛ primā substantiā.etenim cōtrariorum modo quodā eadē species.priuationis eni substantia que substantie est opposita:ut sanitas infirmitatis.illius enim absentia ostendit infirmitas.sanitas autē que est in anima ratio est in sciētia:fit itaq; sanitas intelligentie ita:quoniā hec sanitas necesse ē si sanitas erit hoc existere puta regularitatē:sed si hoc calorem:ꝛ ita semper intelligit donec vtiq; adducat in hoc quod ipse valet vltimū facere.deinde iam ab hoc motus factio vocatur ad sanandū:quare modo quodaz accidit ex sanitate sanitatē fieri: ꝛ domum ex domo sine materia materiam habentē.medicinalis eni est:ꝛ edificatiua species sanitatis ꝛ domus.dico autem substantiā sine materia quodquiderateſſe generationū vo ꝛ motuū hec quidem intelligentia vocat:illa vo factio:que quidem a principio ꝛ a specie intelligentia : que vo ab vltimo intelligentie factio:similiter autē ꝛ in alijs intermedijs vnūquodq; fit.dico autē ut si cōualescit oportet adequari.quid igitur est adequari hoc:hoc autē erit si calefactū fuerit.hoc vo quid est hoc:existit autem hoc potestate:hoc autē iam in ipso. Faciens itaq; ꝛ vnum inchoat motus sanādi.siquidem ab arte est species que in anima.si vo a casu ab hoc quod quidem faciendi est principiū facienti ab arte : ut quod in mederi forsan a calefactione principium.hoc autem fricatione facit.calor itaq; in corpore:aut pars est sanitatis:aut sequitur cum aliquid tale quod est pars sanitatis: aut per plura.hoc autē vltimū faciens:ꝛ quod ē ita pars est sanitatis:ꝛ domus ut lapides ꝛ aliorum : quare sicut impossibile dicit factum esse si nihil preextriterit.

Sanitas vo est diffinitio que est in anima: ꝛ scientia etiam ꝛ erit sanitas eius qui infirmat ſm hunc modum qum sit sanitas.necesse est igitur si hec sanitas ut habuerit naturā diuersaz: ꝛ si hec fiunt erit calor:ꝛ ſm hunc modū dicemus vnuz post aliud donec perueniamus in hoc q̄ impossibile est ut post ipsum sit aliud. D.motus qui ē ex hoc est actio eius quod precedit ad sanitatez ita q̄ accidit quoquo mō ut sanitas sit ex sanitate:domus ex domo que est ex non materia illa que habet materiā.ars enim medicine ꝛ ars edificatoria sunt forma sanitatis ꝛ forma domus: ꝛ dico substantiā:ꝛ hoc est talia ꝛ est talis in potētia:ꝛ est talis causa agens:ꝛ illud ex quo est principium motus.sanitas enim si est ab artificio:est a forma que est in anima: ꝛ si est ex illo quod est per se:erit illud qo̅ est ex hoc.ꝛ qum principium actionis est agens ex artificio ut operari per medicinam:rectū est ut principiū sit ex calefactione

ꝛ erit hoc per cõfricationẽ.calor igitur qui est in corpore:aut est pars sanitatis:aut aliquid tale sequitur ipsum ꝛ est pars sanitatis:aut erit per plura:quorũ vnũ est agens ꝛ est ſm hunc modum etiam pars sanitatis ꝛ domus.

25 Iste sermo nõ videt cõtinuus cum sermone predicto: ꝛ libro Nicolai peripatetici:ꝛ in eius abbreuiatione ex hoc libro dicit:ꝛ actiones residue:aut erũt ab artificio: aut a potentia:ꝛ pauca generabilia erũt ex se ꝛ casu quẽadmodum in rebus naturalibus.est etiam aliquid quod generatur ex seminibus: ꝛ aliquid qõ generat ex nõ seminibus. debet igitur legi continuũ cum hoc quod dixit ꝙ quedaꝫ erunt ex se ꝛ casu. ꝛ quemadmodũ in rebus naturalibus etiam est aliquid qõ generat ex seminibus: ꝛ aliqd quod generatur ex nõ seminibus.i.ꝙ illud qõ generat ex nõ seminibus est simile actionibus que fiũt casu. Deinde inuenitur in libro Nicolai sequi ꝛ generabilia ex artificio sunt illa quorũ forme ꝛ quidditates sunt existẽtes in anima.ſ. in prima substantia:ꝛ ille forme sunt quodãmodo eadem forma.multotiens etiã scimus per esse formã ꝛ esse nõ formam:quoniã nõ existunt insimul: ut sanitas ꝛ infirmitas sed corruptio alterius est generatio reliqui: ꝛ sanitas dicit duobus modis.dicit enim de forma que est i anima: ꝛ de habitu qui est in cõpore:ꝛ ambo sunt idẽ: sed sanitas secundo modo inuenit ab ea que est ſm primũ modũ.ꝛ qũ ita sit est post istã:aut ista est sanitas: ꝛ post hunt sermonẽ inuenimus sermonẽ Aris. ꝛ Nicolaus intẽdit per hoc qõ dicit:ꝛ generabilia ab artificio ꝛc̃.i.ꝛ res existentes ab artificio sunt illa quorũ forme ꝛ quidditates sunt in anima: ꝛ forme cõtrarie existẽtes in anima sunt quodãmodo eadem forma:ꝛ ideo recipit anima cõtrarias formas.Deinde.d.causam in hoc ꝛ dixit:multotiens enim ꝛc̃.i.ꝛ signũ huius est:quoniã multotiens scimus formas per suas formas cõtrarias:ꝛ cõtraria per suas formas: ꝛ hoc erit ſm illud quod est manifestius: nõ quia congregant in anima due forme cõtrarie insimul sicut nõ cõgregant extra animam:quoniam esse alterius est corruptio reliqui:ꝛ corruptio alterius est generatio reliqui. Deinde dixit:ꝛ sanitas dicit duobus modis ꝛc̃.i.ꝛ qum ita sit manifestũ est ꝙ forma artis dicit duobus modis :quorũ vnus est forma que est in anima:ꝛ alius est illa que est extra animã:ꝛ sũt idẽ. ꝛ ꝙ illa que est extra animaꝫ est ab illa que est in anima. Uerbi gratia:quoniã sanitas dicit duobus modis.dicitur enim de intellectu sanitatis qui est in anima:ꝛ dicit de sanitate existẽte in corpore:ꝛ ꝙ sanitaſ que est i corpore est a sanitate que est i aia:ꝛ hoc intendebat in hoc capitulo declarare ſm ꝙ artificiũ est in hoc est simile nature.ſ.ꝙ in ꝟ ꝙ illud quod fit:fit ab eodem i forma:aut a simili: ꝛ ideo dicit ꝙ sanitas in anima est sanitas prima intentione. Deinde dixit:ꝛ qum ita sit ꝛc̃.i.sanitas igit̃ que est extra animam est per sanitatẽ que est in aia : aut sanitas que est in anima est sanitas simpliciter ꝛ que est extra animã est posterior. Deinde incepit dicere quomõ inuenit̃ sanitas que est extra animã a sanitate que est in aia: ꝛ hoc est de ꝟbis Aris.qum dixit:sanitas ꝟo est diffinitio que est in anima ꝛ scientia etiam.i.sanitas ꝟo in rei veritate est diffinitio sanitatis que est in anima:ꝛ scire ipsam nõ est sanitas que ẽ extra animã. Deinde dixit:ꝛ erit sanitas eius qui infirmatur ſm hunc modũ.i.ꝛ sanitas que est extra animã est a sanitate que est in anima ſm ꝙ dicam. Deinde dixit:qum illud fuerit sanitas ꝛ necesse est ꝛc̃.i. ꝛ qum iste infirmus est modo sanus:necesse est ut fluxus nature fuerit:ꝛ si fluxus nature fuerit necesse est calorẽ fuisse:ꝛ si calor est: necesse est potasse laxatiuũ:ꝛ hoc intendebat qum dixit:ꝛ si hoc est iam fuit calor. Deinde dixit: ꝛ ſm hunc modum dicemus vnũ post aliud ꝛc̃.i. ꝛ sic dicem⁹ vnũ post aliud ſm dissolutionẽ.ſ. incipiẽdo a posteriori ꝛ perueniẽdo ad primũ principiũ in cognitione. Deinde dixit: motus qui ẽ ex hoc est actio ꝛc̃.i.deinde motus qui incepit ab vltimo in dissolutione ꝛ est cõpositio dicit actio ,pcedens ad sanitatem ita ꝙ accidat ꝙ sanitas que est extra animã sit ad sanitatem que est in anima:ꝛ intẽdebat ꝙ esse sanitatis que est in anima ẽ in cõpositione ad esse sanitatis que ẽ extra animã:ꝛ hoc est illud qõ dicit ꝙ principiũ operationis est finis cognitionis:ꝛ principiũ cognitionis ẽ finis opationis Deinde dixit:que sunt nõ a materia illa que sunt a materia.i.ꝛ a domo que est in anima: ꝛ hoc intendebat qum dixit:nõ a materia erit domus que est extra animaꝫ: ꝛ est illa que est in materia. Deinde dixit: ars enī medicine ꝛc̃. .i.ꝛ causa eius est:quoniã ars medicine que est in aia est eadeꝫ cũ forma medicine que ẽ extra animã:ꝛ similiter de arte edificatoria cuꝫ formis edificatorũ. Deinde dixit:ꝛ dico substantiã:ꝛ forte intendit:ꝛ dico substantiã.i.formã sine materia formã que est in anima:ꝛ formã que est i materia formã que est extra animã. Deinde cum hoc copulatur hoc quod dicit;ꝛ hoc est tale ꝛc̃.i. ꝛ in sanitate inueniuntur tria que inueniunt in omnib⁹ generabilib⁹. est enim aliquid ꝛ ex aliquo in potẽtia:ꝛ per aliquid in actu : ꝛ est illud quod assimilat principio motionis. Deinde incepit dicere species causarũ agentiũ.i.sanitaſ enim ꝛ si fuerit ab arte medicine:tunc primũ agens sanitatẽ est forma sanitatis que est in aia:ꝛ si fuerit sine arte: tunc agens ipsam est ex sanitate que est in corpore sanabili:sed est diminutũ: ꝛ ideo indiget artificio.ꝛ dicit hoc:quoniã virtutes naturales generatiue sunt similes virtutibus artificialibus. Deinde dixit:ꝛ qum principiũ actionis ꝛc̃.i.Uerbi gratia:in sanitate que fit ab artificio.rectum est igit̃ ut sanitas fit ex calefactione:ꝛ calefactio fit ex cõfricatione:aut a potu vini ꝛ similibus.calor igit̃ qui est in corpore qui fit a confricatione:aut a potu vini:aut est parſ sanitatis:aut illud qõ sequitur ex eo est pars sanitatis:ꝛ hoc aut erit vnum:aut plura.omnia igit̃ ista erũt partes sanitatis:ꝛ vnũ eorũ erit primũ agens.ſ.calor:ꝛ etiam est quoquo mõ pars sanitatis:ꝛ intẽdebat ꝙ sanitas que est a nõ artificio est etiã a sanitate aliqua:aut a parte sanitatis:qum artificiũ necessario vtatur in inueniẽdo sanitatẽ in ista parte sanitatis .ſ.q̃ est in re sanabili.ꝛ in libro Nicolai inuenit̃ sequi: domus igitur ꝛ sanitas ꝛ spera cupri que est ex eis existẽs in materia:quoniã aliqua pars nõ est cũ materia que habet illud qõ est genus etiã.hoc enī ẽ vniuersale:materia vo ꝛ illud ex quo est aliqd non dicit semp ſm equiuocationẽ cũ illo quod fit ex ipsa ſm ꝙ circulus fit:aut ex cupro:aut ex lapide.hoc enī nõ nominat a nomine alterius istorũ.i.domuſ autẽ ꝛ sanitas pars eorũ que est in materia.ſ.forma que ẽ extra animã bene potest predicari de illa parte nomẽ formę cõmunis illi parti:ꝛ diffinitio eius que est in aia: ꝛ ista forma dicit genus:pars autẽ que est materia domus ꝛ spere nõ potest predicari de cõpositio nomẽ eius nec diffinitio eius.spera enī cupri dicit spera:sed nõ dicit cuprũ:sed si dicatur:dicet ſm denominationẽ.Uerbi gratia:cuprea: ꝛ ꝙ in hoc capitulo intẽdit declarare materiã generationis: ꝛ hoc inuenit in sermone Aris.in capitulo sequẽti i quo dicit:dicit in sermone ꝛc̃.i.etiam declarat differentiã inẽ formã ꝛ materiã:ꝛ dat ,ppositionẽ in eo qõ vult declarare ꝙ forma nec est generabilis nec est corruptibilis nisi per accidens:ꝛ similiter ẽ de materia:ꝛ qõ generabile ꝛ corruptibile in rei veritate ẽ individuũ cõpositũ ex forma ꝛ mã.

Quod quidẽ igit̃ pars ex necessitate pexistit palã.materia nãqꝫ parſ: ineſt enī ꝛ fit hoc.sic igit̃ ꝛ eorũ que in ratione:vtroqꝫ aũt modo dicim⁹ ereos circulos quid sunt ꝛ materiã dicentes: qꝛ es ꝛ speciẽ: quia figura talis: ꝛ hoc est genus in

UVA. BHSC. IyR_012

quod primū ponit creus:itaqꝫ circulus habꝫ in ratione materiā. Ex quo vo ut materia ſit quedā dicunt quādo fiūt nō illud ſed illius modi:ut ſtatua nō lapis ſed lapidea:homo autē cōualeſcēs non dicitur illud ex quo.

Et dicitur in ſermone duobus modis q in eo ſūt plures circuli. ⁊ dicit q materia eſt cupreū: ⁊ dicit q forma eſt talis figura:⁊ hoc ē genus in quo ponit primū ſubiectū:cupreū autē in ſuo ſermone eſt materia. illa autē que ſunt ex aliquo: ſicut illa que ſunt ex materia quadaꝫ dicunt quum fuerint non illud qd dicit illa materia: ſed ſm reſpectum ad illud. V.g. q ſtatua non dicit lapis: ſed lapidea: homo autē ſanus nō dicit eſſe illud ex quo fit.

24 Et dicit in ſermone ꝛc̄.iſte ſermo eſt preciſus a precedēti ⁊ intēdit per ſermonē diffinitionē:⁊ intēdit p duos modos formā ⁊ materiā.i.quia pars cōpoſita ptinet duos modos .ſ.materiā ⁊ formā. V.g.circulū cupri: ⁊ ideo diffinitio cō tinet multos circulos quodā mō: ⁊ quodā mō vnū. D.o. ⁊ dicimus q materia eſt cupreuꝫ ꝛc̄.i. ⁊ dicimus propter h qd diximus de differentia inter formā ⁊ materiā:q materia ſpere demōſtrate eſt cupreū: ⁊ dicimus q ſpera ſm ſuā formā eſt figura talis:⁊ intendebat per hoc diſtinguere inter materiā ⁊ formā ⁊ compoſitū ex eis : ⁊ q diffinitio cōpoſita eſt ex ambobus:⁊ intēdebat per hoc quod dixit tale rotundū:aut quadratū:aut aliā figurarū. Deinde dixit ⁊ hoc eſt genus ꝛc̄.i.⁊ hoc qd predicat de forma ſm q eſt vniuerſale de forma:⁊ eſt illud in quo predicat ſpecies eſt illud qd dicit genus:⁊ intēdebat diſtinguere p hoc inf materiam ⁊ genus. Deinde dixit:cupreum vo ꝛc̄.illud autē qd fit ex cupro ⁊ figura inuenit in ſua diffinitione cupreū:⁊ figura qum dicit ſtatua cuprea ⁊ circulus cupreus. Deinde dixit:illa autē que fiūt ex aliquo ꝛc̄.i.generabilia aūt que generantur ex alio.ſ.materia que componunt quedā non nuncupant a nomine eius ex quo generant.ſ.materia eius ſed ſm denominationē. Verbi gratia:idolū qd fit ex lapide:quoniā nō dicit lapis ſed lapideū: ⁊ hoc plus manifeſtabitur in rebus naturalib⁹. Verbi gratia:quoniā homo dicit ſanguineus ⁊ carneus:ſed nō caro aut ſanguis. D.o. homo autē ſanus ꝛc̄.i.quedam vo. V.g.ſanū nō nomiat ab illo ex quo tranſmutat ut in infirmo ita q dicat q ſanum fit laborans.i.q contrariū eſt remotius a natura generati ꝙ materia lz vtrūqꝫ nō vere ꝓdicet de illo.

Cauſa vo qua fit ex priuatiōe ⁊ ſubiecto qd dicimus materiā:ut ⁊ homo ⁊ laborās fit ſanus magis tamē ex priuatione dicimus:vt ex laborā te ſanus qꝫ ex homine propter qd laborās qdeꝫ qui ſanus nō dicit:ſed homo ⁊ homo ſan⁹. quorum vo priuatio non manifeſta ⁊ inominabilis: ut in ere figure cuiuſlibet: aut in lateri⁹ ⁊ lignis domus ex his videt fieri:vt illic ex laborāte propter quod ſicut nec vbi illis ex quo hoc illud nō dicit:nec hic ſtatua lignū:ſed producit lignea nō lignū:⁊ enea nō es:lapidea ſed nō lapis:⁊ dom⁹ lateritia:ſed nō lapidea.

Et cauſa eius eſt:quoniā fit ex priuatione ⁊ ſubiecto qd dicit materia. Verbi gratia:quoniā homo ⁊ infirmus erit ſanus:⁊ generatio dicitur ex priuatiōe magis:ut ſanitas ex infirmo aut ex homine:⁊ ideo nō dicit ſanabile infirmū: ſed dicitur homo ⁊ ſanabilis homo etiam. illa autem que dicunt quorū priuatio nō eſt manifeſta: nec habet nomē ut aliqua figura nuncupat: aut domus in lateribus:⁊ lignis exiſtimat q ex iſtis fit ſm q dictū eſt illic ex infirmo: ⁊ iam quēadmodum non dicit illic a nomine eius ex quo eſt ita hoc etiam nō dicetur idolū eſſe lignū: ſed ligneū ⁊ cupreum nō cuprum:⁊ lapideū nō lapis:⁊ domus laterea ⁊ nō lateres.

25 Quum narrauit q quedā generabilia denominant ab illis ex quibus generant ⁊ quedā nō:vult dare cauſam ꝓpter quam generatū non dicit a nomine materie a qua generatur:⁊ dixit:⁊ cauſa illius eſt eriā:quoniā ex priuatiōe ⁊ ſubiecto ꝛc̄.i.⁊ cauſa in hoc eſt:quoniā generatū nō generatur ex materia tm̄: ſed ex materia ⁊ priuatione que ē in materia. dicere eni hominē eſſe ſanū eſt dicere hominē infirmū eſſe ſanū. Deinde dixit:⁊ generatio dicit ex priuatione magis.i. ⁊ generatū magis videt attribui q fiat ex priuatione ꝙ attribui ſubiecto priuationis. generatio eni fit ex priuatione nō ex eſſe:⁊ ideo dicit infirmū fieri ſanuꝫ magis ꝙ dicat homo fieri ſanus:⁊ hoc intēdebat quum dixit:ut ſanitas ex infirmo aut ex homine. Deinde dixit: ⁊ ideo nō dicit ſanum eſſe infirmū.i.⁊ ideo generatū nō cōmunicat cum cōtrario ex eo generat in nomine:vnde non dicit q ſanus eſt infirmus:ſed dicit q homo eſt homo ſanus:ſed q homo nō ſanus ſit ſanus. Deinde dixit:illa aūt quorū priuatio ꝛc̄.i.generabilia autē que generant ex ſubiecto quorū priuatio nō eſt manifeſta in ſubiecto: nec habet nomen exiſtimat q dicere in eis ea generari ex ſubiecto eſt ſicut dicere ex lateri⁹ fieri domū:aut ex lignis fieri ſcamnuꝫ:⁊ ſicut eſt dicere ex infirmo fieri ſanum. D.o. ⁊ ideo quemadmodū nō dicit ſanū eſſe infirmū: ita nō dicitur idolū eſſe cupreū:nec domū eſſe lateres aut ligna:ſed ſm denominationē cupreū aut lapideū.

Quoniā neqꝫ ex ligno fit ſtatua: aut q ex lateribus domus. ſiquis valde inſpexerit nō vtiqꝫ ſimpliciter dicet:quia oportet permutationē fieri ex quo ſi nō permanēte ꝓpter hoc quidē ita dr Quoniā vo ab aliquo fit quod fit: hoc aūt dico vnde principiū generatiōis eſt ex aliquo. Fit aūt nō priuatio hoc: ſed materia. iam enim diffinitū eſt quomō hoc dicimus ⁊ quō fit hoc. hec autez eſt ſpera aut circulus:aut quodcunqꝫ euenit aliorum:quemadmodū nec ſubiectū facit es: ſic nec ſperam niſi ſm accidēs: quia enea ſpera eſt ⁊ illā facit. nam hoc aliquid facere ex tota lite ſubiecto hoc facere eſt. dico autē quia es rotundū facere eſt non q rotundum:aut ſperam facere:ſed alterutrum aliquid:aut ſpeciē hanc in alio. nam ſi facit ex aliquo facit alio. hoc enim ſubiiciebat ut facere eneam ſperā:hoc autē ita:quia ex hoc q eſt es:hoc facit q eſt ſpera. Si igit ⁊ hoc facit ipſuꝫ palam:quia ſimiliter faciet:⁊ ibunt generationes in infinitum.

Quum igitur ſit ſic idolū fit ex ligno: aut domus ex lateribus. ſi aliquis bene cōſideret nō dicet modo ſimplici ipſum eſſe vnū:quod eſt enim fit ex aliquo debet eſſe ex aliquo quod tranſmutatur nō ex aliquo quod remanet in eadē diſpoſitione: ⁊ ideo dixit hoc modo: ⁊ quum illud qd fit per aliquid dicit hoc ex quo eſt principiū generationis eſt ex aliquo etiā ⁊ fit hoc: ergo non priuatio ſed materia. iam ergo diſtinxímus ſuperius quomodo dicit hoc ⁊ quod eſt. ex hoc aūt ſpera:aut circulus:aut aliud quod cōprehendit ex aliis:quoniā quēadmodum cupreū non facit ſubiectū:ſimiliter etiam neqꝫ ſpera niſi per accidens:ſpera enim cupri eſt ſpera:⁊ ideo facit illaꝫ dicimus enim q hoc facit hoc ex vniuerſali ſubiecto. ſ.cuprum rotundū ⁊ ſperam:⁊ non eſt hoc aliud ſicut illa forma in anima:quoniā ſi facit ex

UVA. BHSC. IyR_012

alio facit: ⁊ hoc est subiectum sicut fractura spere cupri: ⁊ hoc est sm hunc modū: quoniā ex hoc quod est cuprum facit hoc quod est spera. manifestum est igitur q illud facit etiam similiter: ⁊ sic procedunt generationes sm hoc in infinitū.

26 Idest ⁊ qum omne generatū in substātia nō dicit generari ab hoc nisi sm q dicit q idoluz sit ex ligno ⁊ domus ex lateribus: manifestū ē si aliquis bene cōsideauerit in h q nō est dicendū q generatū est vnū simpliciter. i. forma tm: sed cōpositū ex materia ⁊ forma ⁊ priuatione pcedēte Deinde dedit causam ⁊ dixit: illud eni qđ ē ex aliquo ⁊c̄. .i. quoniā generatio erit quādo generās transmutat materiam donec faciat in ea formā: ⁊ dixit: nō ex aliquo quod remanet in eadē dispositione: quoniā si materia remanet i sua dispositione quādo generās generat generatū: tūc generās nihil faciet nisi formā tm. Deinde dixit: ⁊ ideo dixit sm hunc modum. i. generatio in hoc demonstrato sm hunc modū nō in hac forma demonstrata. Deinde dixit: ⁊ qum generās ⁊c̄. i. ⁊ qum generatū nō generat nisi p aliquid ex quo est principiū generationis: manifestū est q generatū generat ex aliquo quod ē materia nō ex priuatione accidente materie. ⁊ quia hoc distinctū est in naturalibus. d. iam igit distinximus superi' quō dr hoc. s. quō dr q materia ē principiū: ⁊ priuatio principiū: ⁊ sm quot modos dicit materia. Deinde dixit: ⁊ qđ ē ex hoc. i. ⁊ qum declaratū ē q generatū componit ex materia ⁊ forma: ⁊ qđ est aliud ab eis: illud igitur qđ generat ē hoc indiuiduū demonstratū in actu. Uerbi gratia: hec ē spera demonstrata ex hoc cupro demonstrato: aut circulus demonstratus ex materia demonstrata: aut aliud cōprehensuz sensu. Deinde. d. rationem super hoc ⁊ dixit: quoniā quēadmodum nō facit cuprū ⁊c̄. i. ⁊ agens quz facit ex cupro non facit ex cupro formā tm: quēadmodū nō facit materiā: ⁊ hoc intēdebat quz dixit: quēadmodū nō facit subiectū similit non facit sperā cupri. s. formā nisi per accidens: ⁊ dixit per accidens: quoniā quz fecerit aliquid habēs formā: tunc faciet formā per accidens. Deinde dixit: quoniā spera cupri ē. i. quoniaz spera cupri est. i. quoniā spera cupri est spera cuprea ⁊ nō spera tm̄: nec cuprū tm̄: ⁊ ideo est illud qđ facit artifex. D. dixit: dico eni q hoc facit hoc ⁊c̄. i. ⁊ quz declaratum sit hoc necesse ē ut artifex sit aliquid demonstratū quod facit aliquod demonstratū. s. q facit cuprū esse rotūdum: aut sanguinē esse hominē aut equū. Deinde dixit: ⁊ hoc non ē aliud ⁊c̄. i. ⁊ nō facit aliquod vnū in aliq̄ vno. Uerbi gratia: formā in subiecto: quoniā manifestū ē q si facit: facit ex alio aliud: nō aliud in alio. facit enim ex materia formatū: non in materia formā. Deinde dixit: ⁊ sm hunc modū ⁊c̄. i. Uerbi gratia: q artifex facit ex hoc demonstrato illud qđ ē spera ⁊ ē res sperica nō spera simpliciter. i. si igit facit formā: tunc faciet formā ex forma ⁊ materia: ⁊ illā formā etiam ex forma ⁊ materia: ⁊ sic in infinitum: ⁊ siliter ē de mā. generatū igit est illud necessario qđ cōgregat ex forma ⁊ mā: nō forma nec materia.

Palam ergo q nec species: aut quodcūqz oportet vocare in sensibili formā sit: nec est enim generatio: nec quodquidetesse huic. hoc enim est qđ in alio fit: aut ab arte: aut a natura: aut potestate: eneā vo spera esse facit. Facit enim ex ere ⁊ spera: nam in hoc hanc speciē facit: ⁊ hec ē spera enea: hoc autē spere esse: eius vo quod est spere esse oino si est generatio ex aliquo aliquid erit oportebit enim diuisibile esse semper quod fit: ⁊ esse hoc quidē hoc: ⁊ hoc hoc. dico aūt hoc quidem materiā: illud vo speciē. si igitur est spera ex medio figura equalis huius: hoc quidem est in quo erit quod facit: hoc autē in illo: hoc autem omne quod factū est: ut enea spera. palam igitur ex dictis: quia q quidez ut species: aut ut substātia dicit non fit: synodus autē sm hanc dicta fit: ⁊ in omni generato materia ineſt: ⁊ est hoc quidem hoc: ⁊ hoc hoc.

Declaratum est igitur q forma ⁊ vocatio debet dici exemplar: ⁊ qđ est in sensato nō erit etiaz nec habet generationē: neqz habet istud quod ē per essentiā. hoc enim est illud quod est in alio: aut per artificiū: aut per naturā: aut per potentiā ⁊ ipse agens facit speram cupri faciendo ex cupro speram. ⁊ ipse ponit istam formam in hoc: ⁊ hec est spera cupri. si autem est generatio essentie spere modo vniuersali: tūc aliquid erit ex nihilo: ⁊ tunc necesse est ut sit diuisibile: ⁊ qđ erit hic: ⁊ quoddam erit hoc ⁊ quoddam hoc. dico quoddam erunt forma: ⁊ quoddā materia: ⁊ forma q̄ est spera si fuerit per figuram que est ex medio in quo est quoddā huius: ⁊ est illud quod facit ex hoc: ⁊ quoddā in hoc: ⁊ quoddam totū generatum. Uerbi gratia: spera cupri. manifestū est igit ex dictis q substantia que dicit tanqz forma nō generat: congregatio vo per quod dicit: generat ⁊ q in omni generato est materia que est in eo ⁊ quoddam est hoc.

27 Idest declaratum est igitur etiaz ex hoc sermone q forme ⁊ exemplaria. s. forme que debēt dici exemplaria: quoniam nō apparet quibus in sensibilibus sunt exemplaria: nec generant nec habent vniuersaliter quidditatē. Deinde dixit: hoc enim est illud ⁊ est in alio ⁊c̄. i. artificiatū enim ⁊ generatum constituit ex actione alicuius ab agente: ⁊ est illud quod dicit forma in aliquo: ⁊ est illud quod dicitur materia. si igitur forma esset artificiata: tunc constitueret ex actione alicuius ab agente: ⁊ sic forme esset forma: ⁊ sic in infinitum: ⁊ similiter quidditas est alicuius: ergo si forma haberet quidditatem: tunc constitueret ex aliquo ⁊ in aliquo. Deinde dixit: ⁊ ipsum facit spera cupri ⁊c̄. i. ⁊ qum dicitur q artifex facit speram cupri: nō dicit hoc nisi quia facit ex hoc cupro demonstrato speram faciendo hanc formam demonstratā ⁊ ex hoc cupro demonstrato. Deinde dixit: si autē est generatio ⁊c̄. i. ⁊ si agens generaret speram vniuersalem: tunc generatio esset ex nihilo. i. ex nō forma Deinde dixit: ⁊ necesse est ut sit indiuisibile. i. ⁊ qum declaratum sit q ex forma simplici nō est generatio: nec materia habet generationē: necesse est ut omne generatū sit diuisibile in duas partes ratione nō actu in materiā. s. ⁊ formam. Deinde dixit: ⁊ forma que est spera ⁊c̄. i. ⁊ forma q̄ est spera. Uerbi gratia: si generatur: nō generat nisi ab illo quod est in figura medij. i. congregati ex materia ⁊ forma ⁊ hoc intēdebat qum dixit: figura que est ex medio: ⁊ est illud quod fit ex cōgregatione materie ⁊ forme: ⁊ in natura hac sunt tria: forma. s. ⁊ materia: ⁊ aliquid quasi mediū .i. mistum inter materiā ⁊ formā. i. generans simile medio ⁊ ideo dixit: figura igitur que ē ex medio: ⁊ hec tria intendebat qum dixit: in quo est quoddā istius ⁊c̄. intendebat igitur per hoc quod dixit: in quo est quoddam istius: ⁊ est illud quod facit ex hoc subiectū recipiens formā generatā quia est illud quod recipit formā demonstratā: ⁊ est illud quod facit ex hoc. i. ex materia: ⁊ intendebat qum dixit: ⁊ quoddam in illo formā que est in subiecto. s. animā: ⁊ intendebat qum dixit: ⁊ quoddā totum generatum. i. cōgregatū ex mā ⁊ forma. U. g. spera cupri cōpositā ex spera ⁊ cupro: ⁊ homo cōpositus ex anima ⁊ corpore. ⁊ declarauit hoc ut appareat q natura quā habēt species in gnābilib' rebus est aliquod mediū. i. compositū ex materia ⁊ forma Deinde dixit: manifestū est igitur ex dictis q substātia que

UVA. BHSC. IyR_012

est tanꝝ forma nō sit.i.nō generat.Deinde dixit:cōgregatio vo ꝛc̄.i.ꝛ manifestuz est ꝙ cōgregatū qō sit ex forma ꝛ materia est illud per quod dicit in quolibet est ipsuz generari.Deinde dixit:ꝛ qō in omni quod generatur est materia ꝛc̄.i.ꝛ manifestū est ꝙ omne generatū quoddā est materia ꝛ quoddam forma:ꝛ est illud quod demonstrat per hoc pronomen hoc.

Utrum igitur est quedam spera preter bas: aut domus p̄ter lateres:aut nunqꝝ facta est: si sic erat hoc aliquid:sed quia tale significat: hoc aūt ꝛ determinatū non est:sed facit ꝛ generat ex hoc tale qō ꝛ quando generatuz est ex hoc tale: hoc autē est omne hoc.Callias autē ꝛ sortes est quēadmodum spera enea hoc: homo vo ꝛ animal quemadmodū spera enea totaliter. manifestum ergo quia specierū causa sicut cōsueti sunt quidā dicere species si sunt quedā preter singularia ad generationes ꝛ substantias nisi vtiles:neqꝝ vtiqꝝ erit propter hoc substantie sm se.in quibusdam vo palam:quia generās tale quidē est:quale generatum:nec tamen idem:nec idem numero:sed vnum specie ut in phȳsicis.homo nāqꝝ hominē generat:nisi quid preter naturā fiat:vt equus mulum:ꝛ hoc quoqꝝ simile.quod enim cōmune est super equū ꝛ asinū nō est nominatū proximū genus:sunt autē ambo forsan velut mulus. quare palam: quia nō oportet quasi exemplū speciem probare.maxime enim in bis exquirerent.nam substantie maxime be: sed sufficiens est generās facere:ꝛ speciei causaz esse in materia.omnis vo iam talis species in bis carnibus ꝛ ossibus.Callias ꝛ sortes ꝛ diuersa quidē propter materiam diuersam.nāqꝝ idem vo specie: nam diuiduntur species.

Questio autē querentis vtrum aliqua spera sit alia ab ista: aut aliqua domus sit alia a lateribus:ꝛ si ita esset nunqꝝ esset generatio: quoniam si esset sm hunc modum hec nō esset generatio: sed significat aliquod tale ꝛ nō est aliquod termi natum:sed facit ꝛ generat ex hoc tale: ꝛ generatio istius est talis.ꝛ vniuersalitas istius est sortes ꝛ callias: ꝛ sicut spera cuprea hoc ꝛ hoc: ꝛ animalis sicut spera cuprea modo vniuersali.manifestum est igitur ꝙ quidā homines assueti sūt dicere ꝙ forme sunt cause formarū: ꝛ si ista sūt alia a particularibus nihil prosunt omnino ad generationem in substātijs: nec substantie erūt per se propter hoc: quoniā in quibusdā est manifestuz quoniā si pater similis est filio nō sunt idem: aut idem numero: sed vnū forma sicut est in rebus naturalibus. homo enī generat hominē si non fuerit aliquid extra naturā: ut equa generās mulum:ꝛ hoc est simile etiā.nominat enīz per illud qō est cōmune equo ꝛ asino:quia sūt propinqua in genere.rectū est igit ut ambo sint equaliter ut mulus.manifestuz est igitur ꝙ nō oportet ut aliqua forma sit quasi exemplar: ꝛ si nō querendū est hoc magis in istis rebus: quoniā hec magis sunt substātie: sed ut pater possit agere ꝛ ut sit cā forme in materia.i.ut generet formam que est in istis carnibus ꝛ in istis ossibus: ꝛ vt generet sor. ꝛ calliam:ꝛ nō generet aliud propter materiam: ꝛ ut sit idem sm formam:quoniā forma non diuiditur.

28 Dicit:questio autē querens vtrū sit bic spera separata a materia existēs extra animā alia a materiali:aut domus separata sine lateribus: ꝛ vniuersaliter forma separata a materia alia a formis rerū particulariū que sit causa spere cōposite domus facte ē questio impossibilis.Deinde.d. causaz in hoc:ꝛ dixit:quoniā si ita esset ꝛc̄.i.quoniā si forme rerum generabiliū essent eadem forma numero.s.forma generans ꝛ generata nō esset ḥ aliquid factū omnino. generans enim ꝛ generatū sunt duo numero ꝛ vnū i intētione vniuersali.Deinde dixit: sed significat aliquid ꝛc̄.i. sed generatū significat aliquid simile generāti; sed non est idem numero cū generāte: neqꝝ generatū est intentio terminata:ꝛ intēdit per intentionē terminatā illud quod est cōmune generāti ꝛ generato.Deinde dixit:ꝛ vniuersalitas istius ꝛc̄.i.ꝛ intētio vniuersalis est vniuersalis indiuiduis. Uerbi gratia:homo qui est vniuersalis indiuiduis hoiuz. Uerbi gratia:sor.ꝛ callie: ꝛ spera cuprea est vniuersalis: etiam isti spere ꝛ illi.Deinde dixit:homo ꝛ animal ꝛc̄.i.ꝛ homo ꝛ animal vniuersale est sicut spera vniuersalis non generatur neqꝝ generat.ꝛ qum declarauit ꝙ forma separata a materia neqꝝ generat neqꝝ generatur.D.manifestum est enim ꝙ quidā sunt assueti ꝛc̄.i. ꝛ qum hoc sit declaratum est manifestū ꝙ hoc qō quidā sūt assueti dicere.s.formas esse que sunt cause formarū:si intēdunt alias a particularibus nihil prosunt i generatione substantiaz: neqꝝ i gnātione accidentiū.i.ꝙ si intendunt ꝙ forme vniuersales sūt cause agētes formas particulares nō ꝓsunt in gnātionibus.s.in generatione substantiarū ꝛ accidentiū.ois enim generatio manifestū est ꝙ fit per transmutationē materie: ꝛ materia est indiuiduū generās:ꝛ dicit hoc:quia impossibile est ꝙ forme separate transmutēt materiā.non enim transmutat materiā nisi illud quod est in materia: ꝛ ideo cōtingit dicentibus mundū generari ꝙ transmutās ipsum sit aliquod indiuiduū.s.corp̄ particulare. Deinde dixit:ꝛ ꝛ non erūt substātie per se propter ista.i. ꝛ impossibile est ꝙ substātie sint separate existētes per se ad generandū substantias particulares.manifestū est enim in pluribus generabilibus ꝙ pater est similis filio in forma: sed etiam propter hoc nō sunt idem:quoniā nō est verū dicere ꝙ pater est filius:aut filius pater:sed vnū sm formā. Deinde dixit sicut est in rebus naturalibus.i. sicut est dispositio in speciebus generabilibus quarū generatio est naturalis.Uerbi gratia:homo qui generat ab homine:ꝛ equus ab equo Deinde dixit:homo enim generat hominē ꝛc̄.i.omnis.n. species generat speciē sibi simile. Uerbi gratia:homo hominem:nisi generatio sit per accidens ꝛ nō sm naturā:vt mulus qui generat ab equo ꝛ asino: ꝛ induxit hoc exemplum ad verificandā propositionē vniuersalē dicentem ꝙ omne qō generat:generat a suo simili i forma.dubitat.n. in hac ꝓpositione ex aialib' propinquarū specierū quoꝝ cōgregatione generat aliud animal in specie ut ab equo ꝛ asino mulus:ꝛ ideo ad verificandū hanc ꝓpositionē dicēdum est qō omne generatū generatione actuali.i. generatione nō cessabili generat a suo simili.ꝛ respondet ad hoc per ḥ qō dixit post:ꝛ ḥ sile est etiā.nomiat enī ꝛc̄.i.ꝛ ḥ nō negat vlitatē ꝓpōnis dicētis ꝙ oīe qō generat:generat a suo sili i forma.mulus.n.generat a nā sibi sili:ꝛ est nā cōis equo ꝛ asino.D.o.testimoniū famosū sup ḥ ex hoc ꝙ nomen muli apud eos significat cōem naturā. D.o.rectū est igit ut ambo sint equalia.i.rectū est igit ut ex duob' semin' generet nā equalis.i.tēperata:ꝛ īnuit ḥ qō dixit in libro de aialibus ꝙ sperma asini est frigidū:ꝛ sperma equi calidū:ꝛ tēperant apud mistionē ꝛ fit illic nā media inter equū ꝛ asinū.Deinde dixit:manifestū est igit ꝙ non oportet ꝛc̄.i.rerum que generant inter duas species.i.que generant a putrefactione. Deinde.o.signū sup hoc ꝛ.o.ꝛ si nō magis queritur in istis rebus ꝛc̄.i.ꝛ si natura indigeret in generatione rerum que nō generant semp exemplari: tūc

UVA. BHSC. IyR_012

generabilia magis indigerent illa que sūt diffinitione ⁊ no
mine substantie digniora. Deinde dixit: sed ut generās pos
sit cē. i. sed sufficit in generatione vt in generāte sit potētia
ad generandū formā sibi similē in materia que est in potē
tia forma eius. i. qz actio eius nihil aliud est q̄ extrahere
illud qō est in potētia in actū: ⁊ erit causa i multiplicatiōe
generabiliū ab vno generante multiplicatio materierū in
quas agit: ⁊ vlter ipsum agere in aliud: ⁊ vt generās ⁊ ge
neratū cū hoc sint idē i forma: ⁊ hoc intēdebat qum dixit
⁊ vt sit sor. ⁊ callias cē. i. qm̄ si generatio esset a formis se
paratis nō esset possibile ut iste forme essent cause eius qō
apparet. s. q̄ generās ⁊ generatum sunt duo in numero ⁊
vnum in forma.

Dubitabit autē aliquis quare alia fiunt arte
⁊ a casu: vt sanitas: alia nō: vt domus. causa vo ē
quia hoc quidē est materia incipiēs generatiōis
in facere ⁊ fieri aliqd eorū que ab arte in qua exi
stit aliqua rei pars. hoc quidem talis est qualis
moueri ab ea: illa vo nō. ⁊ huius quidē potens:
hec aut ēimpotens. multa nāqz possunt quidez
ab ipsis moueri: sed nō sic: puta saltare. quorum
igitur talis est materia: ut lapides impossibile sic
moueri nisi ab alio: sic tamē vtiqz ⁊ ignis ꝓpter
hoc. hec quidē nō habent sine hñte artē: hec aūt
erunt: ab his enim mouebunt nō habentib⁹ ar-
tem quasi artē. moueri vo potentibus eis: aut ab
alijs nō habentibus artē ut ex parte.

Et forte queret aliquis quare quedā fiunt ar
tificio ⁊ ex se etiam: ut sanitas: ⁊ quedā nō ut do-
mus. ⁊ causa istius est: quoniā materia quarūdā
rerum que est principiuz generationū suarū: aut
in generatione alicuius ex ea ex artificio in quo
est aliqua pars rei eius: quedā pars est sicut istud
potest moueri ex se: ⁊ quedā nō: ⁊ quoddaz pōt
sm q̄ oportet. multa enim sunt que possunt mo-
ueri per se: sed nō sm q̄ oportet ut saltatio. omia
igitur quorū materia est talis: ut lapides nō pos
sunt moueri in eo q̄ oportet nisi per aliud ⁊ per
speciem motā: ⁊ ideo ignis nō generat quoddaz
sine illo cuius est artificiū ⁊ generat quoddā. mo
uebunt enim ex istis illa que nō habēt artificiuz:
sed possunt moueri: aut ex alijs que non habent
officium nisi particulare.

29 Quia aliqs posset dubitare sup hoc qō posuit q̄ gene-
ratū sit a ꝓuenīēti i noie nisi gnātio sit nō sm cursum nālē
vt generatio muli ab equo ⁊ asino. ⁊ fuit dictum etiā q̄ h̄
quoq̄ mō est a ꝓuenīēti: vult dissoluere aliā qōnem i hoc
⁊ est q̄ quedā vident generari a nā ⁊ ab artificio insimul:
⁊ quedā nō generant nisi ab artificio tm̄. existimat enī pro
pter hoc aliqd gnāri a duab⁹ formis artificiali ⁊ nāli. ⁊ est
dubitatio sup h̄ q̄ generās ⁊ generatū sūt idē in forma: ⁊
dixit: ⁊ forte queret aliqs. i. ⁊ forte queret aliqs in h̄ dicē-
do quare quedā fiūt ab artificio ⁊ a nā: vt sanitas q̄ fit ab
arte ⁊ a nā: ⁊ quedā nō fiūt nisi ab artificio tm̄ vt domus
que nō fit nisi ab artificio. D.o. causā in hoc: ⁊. o. ⁊ cā illi⁹
est: qm̄ in mā quorundam eoz̄ que generant ab artificio
est pars potētie nālis silis artificio: ⁊ in mā quorundā nō
est pars potētie nālis silis artificio: ⁊ ista sūt que generant
ab artificio tm̄. illa aūt in quib⁹ est pars potētie nālis silis
artificio generant ab vtroqz. ita enī est de gnābilib⁹ sicut de
mobilib⁹: quēadmodū enī eorū q̄ mouent in loco quedā
mouent ex se: ⁊ quedā ex alio: ita est de gnābilib⁹. D.o. ⁊
quoddā pōt sm q̄ oportet. i. ⁊ quoddā eorū in quibus est
pars potētie nālis silis artificio pōt trāsmutari ex se donec
cōpleat sua generatio sm q̄ oportet: ⁊ quoddā nō potest
hoc donec ars adiuuet. D.o. plura enim cē. i. ⁊ sicut h̄ in-
uenitur in natura: ita etiā inuenit in arte. quedā enī artes
nō possunt agere suas actiones nisi alia ars adiuuet. U.g.
ars saltandi que nō cōplebit nisi cū arte irab que ē pars
musice. D.o. oia igit quorū mā cē. i. ⁊ oia in quib⁹ nō est
pars potētie motus ex se: ⁊ oia que nō mouent nisi ab ar-
tificio tm̄: vt lapides: impossibile ē ut moueant ex se ad cō
plementū: sed mouent ꝓ alia: ⁊ iste sūt oēs materie artifi-
ciorum in quib⁹ nō est principiū nāle quo possent moueri
per se ad finē quē intēdit ars: neqz perfectū neqz diminutū
nisi per artē. illa autē in quibus est principiū nāle quo ars
vtit: sunt sicut ars medicine ⁊ culture: ⁊ vlter oēs artes in
quibus ars iuuat natūrā. D.o. ⁊ ideo ignis nō generat cē.
. i. ⁊ ꝓpter hoc inuenimus quedā que nō possūt generare
aliqd sine artificio ⁊ pñt gnāre alia ex se. U.g. ignis qui nō
pōt gnāre cultellū nisi ex arte: ⁊ pōt generare aliū ignē ex
se. D.o. mouebunt enī cē. i. ⁊ qum ita sit accidit quibusdā
moueri ex se absqz eo q̄ indigeāt artificio oīno: ⁊ sunt illa
que nō indigent artificio particulari aut vtī adiuuante: vt
sanitas que fit ꝓpter medicinā in q̄busdaz egritudinib⁹.

Palam vo ex dictis: quia modo quodam
omnia fiunt ex vniuoco quēadmodū naturalia:
aut ex pte vniuoco: ut domus ex domo: aut ab
intellectu. ars enim species: aut ex parte. aut ha-
bente aliquam partē nisi sim accidens fiat. causa
nanqz faciendi prima sm se pars. calor enim in
motu calorem in corpore facit. his vo est: aut sa
nitas: aut pars: aut sequit eū pars aliqua sanita-
tis: aut sanitas ipsa propter quod ⁊ dicit facere:
quia illud facit sanitatem cui consequit ⁊ accidit
calor.

Manifestū est igit ex dictis quidē quoquo
modo omne qō fit: fit a cōueniēti in nomine sicut
illud qō est per natūrā: aut a parte eius qō est cō
ueniens in nomine: ut domus ex domo: aut per
actionē: quoniā artificiū est forma: aut ex parte
que habet partē si nō fuerit generati per accidēs
agens enim est aut p se pars: qm̄ calor per motū
facit calorem in corpore: ⁊ hec est sanitas princi
pium aut pars: sequit enī ipsū aliqua pars sanita
tis per se: ⁊ ideo dicit q̄ agit: quia facit sanitatē p
illud qō sequit ipsum ⁊ accidit ei calor.

30 In hoc sermone facit rememorationē de ꝓdictis: ⁊ dixit
manifestū ē igit ex ꝓdictis q̄ oīe qō generat: generat a cō
ueniēte i noie ⁊ rōne: ut illud qō est p nām. i. hō ab hoie.
D.o. aut a pte eius cē. ⁊ intēdit p ꝓuenīēs in hoie genera-
bilia naturalia ex patre ⁊ matre sicut diximus: ⁊ intende-
bat per hoc qō dicit a parte eius qō est ꝓuenīēs in nomie
illud qō generat ab arte: ⁊. o. hoc ex parte: qz artificiatum
cōponit ex materia ⁊ forma: ⁊ nō est i aia artificis ex gene
rato nisi forma tm̄ que est pars generati: ⁊ ideo. o. artificiū
enim est forma. i. q̄ artificiū nō est nisi forma gnāti nō cō-
gregatū ꝓgregatiōe materie ⁊ forme sicut est dispositio in
gnābilibus nālibus: ⁊ ideo nō. o. in istis gnāri totū a toto.
D.o. vt domus a domo. i. vt domus q̄ fit ex lateribus ⁊ la-
pidibus generat a domo q̄ est in aia artificis: ⁊ intēdit p h̄
qō dixit aut p actionē. i. aut p actionē aliquā artificij nō p
oēs actiones. D.o. aut a pte q̄ hz partē cē. i. aut ars agit i
subiecto per aliquā partem ipsius in substātia. s. qō habet
partem etiā ex partibus nature: ⁊ ista ars est earū quaruz
actio cōponit ex arte ⁊ nā: ⁊ ideo ars agit partē actionis:
qm̄ hz in talibus istis. D.o. ⁊ spectat finē actionū nature.
ista. n. est dispositio artis medicine ⁊ culture cū virtutibus
nālibus que sunt in corporib⁹ aialis: ⁊ i seminib⁹ ⁊ i plātis
Deinde dixit: aut generat alia pars rei ab aliqua parte cō
ueniente i nomine: ⁊ vtrūqz est cōueniēs cū generato. De-
inde dixit: si nō fuerit generatio p accidēs. i. ⁊ si generatio

UVA. BHSC. IyR_012

alterius ouarū partiū a reliqua nō fuerit p accidēs:ꝛ excepit hoc:qm̄ illa que generant ab inuicē per accidēs nō ſūt cōuenientia. D.o. agens enim eſt aut p ſe pars. i.ꝛ primus agens qō eſt ex artificio eſt exiſtēs:aut partē agentē que eſt in natura:calor enim p motū eſt ꝛc̄.i. Uerbi gratia: calor qui ſequit motū corporis:eſt eni ſanitas quoquo mō:quia generat in corpore aliquē calorē:ꝛ generatio illius calorꝭ eſt ſanitas:aut ſequit eā ſanitas:ꝛ vniuerſaliter calor qui eſt in corpore:aut eſt pars ſanitatis:aut eſt ſanitas in potē tia:quia ſequit ipſum pars ſanitatis que eſt quaſi vltima perfectio. D.o.ꝛ ideo dicit ꝛc̄.i.ꝛ ideo dicit ꝙ cōfricatio ꝛ exercitium agūt ſanitatē:quia agunt illud qō ſequit ſanitas. illud enim cui accidit calor facit medicus.

Quare quemadmodū in ſyllogiſmis oīum principiū eſt ſubſtantia. nam ex quo quideſt ſyllogiſmi ſūt:ꝛ hic generatiōes. ſimiliter itaqꝫ his ꝛ que ſunt natura cōſtituta ſe habent. nam ſperma facit ſicut que ab arte. habꝫ eni poteſtate ſpeciem:ꝛ a quo ſperma eſt aliqualiter vniuocū. nō enim omnia ſic oportet querere: vt ex homie homo:etenim femina ex viro. vnde mulus non ex mulo:ſed ſi nō orbatio fuerit. quecunqꝫ autem a caſu ibi fit quorūcunqꝫ materia pōt a ſeipſa moueri hoc motu quo ſperma mouet:quorūcunqꝫ vo non ea impoſſibilia ſūt fieri aliter q̄ꝫ ex ipſis.

Ergo ſicut dictū eſt ꝙ in ſyllogiſmis ē principium cuiuſlibet ſubſtātia. ſyllogiſmi eni ſunt ex eis que ſunt:ita hic generationes ꝛ illa p que cōſtituuntur natura ſimiliter. ſemen enim facit ſicut illa que ſunt ex artificio:qm̄ in eo ē forma in potentia:ꝛ iſtud ex quo ē ſemen cōuenienꝭ in nomine ſicut illa quoquo modo. nō eni oportet querere omnia in iſta eadē diſpoſitione in qua generatur homo ex homine. mulier enim eſt ex viro:ꝛ ideo mulus non ē ex mulo niſi ſit quidaꝫ. omnia enim que generant ex ſe ſūt ſicut illic. omnia quorum materia habet potentiam ut moueant ex ſe hoc motu quo mouet ſemē:ꝛ omnia quorū materia non poteſt hec ſunt alio modo nō ex iſtis.

31 Dicit ergo ſicut dictū eſt ꝛc̄.i.ꝛ intēdit per ſubſtantiam quidditatē rei facte que eſt ſimilis ſyllogiſmo:ꝛ dicit:quēadmodū principiū cuiuſlibet rei facte eſt ſua q̄ddītas q̄ eſt ſimilis:ita eſt etiā in oībus generabilib⁹ p naturā. ſ.ꝙ ſūt a quidditate p̄cedēti:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:qm̄ ſyllogiſmi ſunt ex eis que ſūt. i. quēadmodū ſyllogiſmi ex quibus fiūt artificiata ſūt q̄ddītates artificiorū:ita res generabiles ſūt a ſuis q̄ddītatib⁹:ꝛ indifferēter eſt i hoc ars ꝛ natura:ꝛ hoc intēdebat qum dixit:ꝛ illa p que cōſtituunt ꝛc̄.i.ꝛ illa que inueniunt a natura ſūt ſicut illa que inueniūt ab artificio. D.o. ſemē eni facit ꝛc̄.i. ſemē eni generat p potentiā in eo ſimilē artificio que ē quidditas artificiati. ꝛ h̄ declaratū eſt i ſextodecimo libro de aialibus. D.o. forma eni eſt in potētia. i. forma eni generati ē in ſemine i potētia quēadmodū forma artificiati eſt i artifice i potētia:ꝛ illud ex quo ē ſemē cōuenit nomine ꝛ rōne cū eo qō fit ex ſemine quoquo mō. D.o. nō eni oportet querere ꝛc̄.i.ꝛ dicim⁹ quoq̄ mō:qm̄ nō inuenit in oībus rebus ꝙ filius ſit ſicut pater ſimpliciter in oībus modis. U.g. vt hō maſculus ſit ab homine maſculo:quꝫ mulier inueniat a maſculo ꝛ magis:qm̄ mulus inuenit nō a mulo:ſed ab aliq̄ alio a mulo quodā mō:ꝛ h̄ intēdebat quꝫ dixit:niſi ſit quidā. D.o. oīa enim que fiūt p ſe. i. oīa autē que generant ex ſe nō a ſimili generant mō ſimili gnātioni rerū in quarū mā eſt potētia vt ex eis generet aliquod ſimile p potentiā que eſt i ſemie ꝛ intēdit ꝙ generatio accidentiū eſt quodāmō ſimilis gnātioni ſbārū q̄ fiūt nō a ſuo genere:ꝛ modus ſilitudinis inē eſt:q̄a generant nō a ſili in ſpecie. D.o.ꝛ oīa quorū mā nō pōt ꝛc̄.ꝛ intēdit aialia que generant nō a ſuo genere:in mā eni eorū nō eſt potētia generare ſile: ꝛ iſte modus etiā generat alio mō ab eo q̄ generant accidētia:ꝛ ab eo q̄ generant illa que generant ex ſe:ꝛ ab eis que generant ex ſeminibus. hec igit eſt ſūma eorū que dicit i hoc loco. ſ. ꝙ ſi ſint forme hic ſeparate nihil ꝓſunt in gnātione:ꝛ ꝙ generatio ē ex rebus cōuenientib⁹ fm formā ꝛ diuerſis fm numerū:ꝛ in h̄ qō dixit:ſunt multe qōnes difficiles: qm̄ quꝫ fuerit poſitū ꝙ illud quod ē in potētia ſit i actu ab illo qō eſt ſui generis:aut ſue ſpeciei in actu:ꝛ nos videmus h̄ plura aialia aut plures plantas exire de potentia in actū ſine ſemie qō generat a ſuo ſimili fm formā. ꝛ ex hoc exiſtimatur ſubſtātias ꝛ formas eſſe dantes iſtas formas p q̄s ſūt aialia ꝛ plante:ꝛ hec eſt maior ratio q̄ attribuit Platoni. ꝛ dicit etiā ꝙ qum forma ſubſtātialis in q̄libet ente eſt aliquid additū formis cōplexionalib⁹ in rebus miſcibilib⁹ ꝛ primis qualitatib⁹ q̄tuor:vt forma leuitatis i igne:ꝛ grauitatis i terra:ꝛ maxime anime: qm̄ manifeſtū eſt animā eē additā formis cōplexionalib⁹. iſte igit forme addite qualitatibus:aut generant ex ſe:ꝛ tūc generatio erit a nō generāte:aut generant ex alio extrinſeco:ꝛ illud extrinſecū aut eſt aliqō indiuiduū illius ſpeciei:aut generis: aut forma ſeparata. ſed qr forme rerū ingnābiliuꝫ a ſemine generant: neqꝫ a genere neqꝫ a ſpecie: neceſſe eſt formas eſſe que dāt eis formas:ꝛ h̄ nō ſolūmō exiſtimat in nō gnābilib⁹ ex ſemine:ſed i gnābilib⁹ etiā. in ſemine eni nō eſt aia in actu: ſed potētia:ꝛ oīne qō eſt potētia indiget aliq̄ in actu:ꝛ ſili in h̄ntib⁹ ſemē. in ſemie. n. nō ē aia i actu:ꝛ nō poſſum⁹ fingere ꝙ aie fiūt a cōplexione niſi fm opinionē dicentiū animā eſſe cōplexionē. ꝓpter iſta igit exiſtimat ꝙ neceſſe eſt formas ſeparatas eſſe:ꝛ fm poſteriores phos phia Ariſ. eſt illud qō vocat intelligentiā agentē:ꝛ exiſtimat ꝙ nō ſolūmō dat formas aiatas ꝛ formas ſubſtātiales ſimiliū ptiū: ſed etiā formas ſbales q̄ ſūt elemēto ꝛ. oportet eni elementa ꝙ nō pariant:neqꝫ agant niſi p qualitates:nō p formas ſbales. ꝛ vlter apparet ꝙ nō ſūt h̄ potētie agētes niſi quatuor q̄litates:ꝛ iſte nō ſūt forme ſbales:ꝛ ideo nō dicimus ꝙ leuitas ꝛ grauitas ſūt actiue aut paſſiue. ꝛ vlter iſta qō fundat ſup ꝓpōnes:quarū vna ē ꝙ illud qō eſt in potētia nō exit i actū niſi ab aliq̄ extrahēte ſue ſpeciei:aut ſui generis:ꝛ ꝙ forme ſbales māles neqꝫ ſunt actiue neqꝫ paſſiue eſſentialiter:ꝛ ꝙ actiue ꝛ paſſiue ſūt prime q̄litates:ꝛ ex iſtis ſequit vt agēs iſtas formas ſūt ꝓncipia nō nālia: ꝛ ideo qr Auicē. obedit iſtis ꝓpōnib⁹ credidit oēs formas eē ab intelligētia agēte quā vocat datorē formaꝝ: ꝛ exiſtimat etiā ꝙ Themiſti⁹ dicat h̄. in entib⁹ vo q̄ generant ex ſemie manifeſtū ē de eo:ꝛ iā dixit h̄ apte i tractatu libri ſue abbreuiationis. in oīb⁹ vo formis apparet h̄ ex h̄:ꝛ dixit i ſexto ſue abbreuiationis de aia:ꝙ aia nō ē illud in q̄ ſūt oēs forme tm̄. ſ. intelligibile ꝛ ſenſibile:ſed eſt illud qō ponit oēs formas i materiꝫ ꝛ creat eas:ꝛ manifeſtū eſt ꝙ ipſe intēdit p hāc aiam formā ſeparatā. Alex. autē videt ꝓuenire ei qō dr h̄ ab Ariſ.ꝛ ei qō dicit i ſextodecimo de aialib⁹.ꝛ etiā pōt aliqs dicere ꝙ forme elemēto ꝛ. ꝓueniūt a datore formaꝝ qm̄ videm⁹ a motu gnāri ignē i actu ex eo qō ē ignis i potētia:ꝛ nō poſſum⁹ dicē ꝙ mot⁹ facit formā ſbalē ignis. ſeqt igit ut forma ignis q̄ fit a motu ſit a datore formaꝝ. Nos aūt dicam⁹ ꝙ qum ꝓſiderata fuerit demōſtratio Ariſ. in h̄ loco ſup h̄ ꝙ forme māles ſūt generantes formas materiales: apparebit ꝙ femina ſunt illa que dant formas rerum generataꝝ a ſeminib⁹ p formas q̄s dederūt femina generātia. in gnābilib⁹ autē nō ex ſe. i. caſu apparebit ꝙ corpora celeſtia ſūt illa q̄ dāt iſtis aliq̄d loco ſeminū ꝛ vtutū q̄ ſūt in ſeminibus:ꝛ in eis que generant ex ſemine:ꝛ ꝙ omnia iſta ſunt virtutes naturales diuine generantes ſibi ſimilia

UVA. BHSC. IyR_012

ſm q̄ artes generāt ſua artificiata: ⁊ ideo dixit Ariſ. in libro de aialibus q̄ he erūt ſimiles intellectui. ſ. quia agunt actiones intellectuales: ⁊ iſte vtutes aſſimilant intellectui in hoc q̄ nō agūt p̄ inſtrumentū corporale: ⁊ in hoc differunt iſte virtutes generatiue quas medici vocāt formatiuas a virtutib⁹ nālibus que ſunt in corporib⁹ aialium. iſte enim agūt nō actione intellectus opatiui: ſed agūt p̄ inſtrumenta terminata ⁊ mēbra ꝓpria. virtus autē informatiua nō agit p̄ membrū ꝓpriū: ⁊ ideo dubitat Gal. ⁊ dicit: ne ſcio vtrū iſta virtus ſit creator aut nō: ſed vliter non agit niſi per calorē qui eſt in ſemine: nō ita q̄ ſit forma in eis ſicut anima i caloꝛe nāli: ſed ita q̄ ſit incluſa i eis ſicut aia ē incluſa i corporib⁹ celeſtibus: ⁊ ideo Ariſ. magnificat hāc virtutem ⁊ attribuit illā p̄incipijs diuinis nō naturalib⁹. ſed iſtam virtutē ſe intelligere dum ſeparata eſt: eſt impoſſibile: ⁊ demonſtratio Ariſ. in hoc eſt q̄ forme nō generā tur per ſe: quoniā ſi ſic eſſet: tunc generatio eſſet nō a materia: ⁊ qum ita ſit generatū eſt formans. generans igit eſt illud quod mouet materiā donec recipiat formam. i. illud quod extrahit ipſam de potētia ad actū: ⁊ illud quod mouet materiā neceſſario eſt corpus habens qualitatē actiuā aut potentiā que agit per corpus habens qualitatē actiuā ⁊ ſi illud quod generat ſubiectū forme eſſet aliud a generā te formā: tunc ſubiectū ⁊ ſua forma eſſent duo i actu qō ē impoſſibile. ⁊ quia ſubiectū forme nō habet eſſe niſi p̄ formam: ideo actio agentis nō pendet ab ipſo niſi ſm q̄ pendet de forma etiam: qum actio agentis nō pendet a forma neq̄ de ſubiecto ſine forma. ⁊ qum ita ſit manifeſtū eſt q̄ actio agentis pendet ex ſubiecto ꝓpter hoc q̄ pendet de forma. illud aūt quod generat ſubiectū forme eſt illud qō generat formā in vno: nō generat ſubiectū niſi quia generat formam. ⁊ ſi ſubiectū forme generet ab aliquo agente ⁊ forma ex alio: tunc vnū actum ſm q̄ eſt actū vnū generaretur a duobus agētibus qō eſt impoſſibile. ſm hoc igitur dicit homo ſuſtentari in hoc loco q̄ homines errauerunt in hoc: quia nō intellexerūt demonſtrationē Ariſ. ⁊ non eſt mirū de Auicenna: ſꝫ de Alfarabio. videt enim in ſuo libro de duabus philoſophijs dubitare: de hoc ⁊ oēs homines declināt magis ad opinionē pla. quia eſt ſimilis ei qō loquentes noſtre legis opinant. ſ. q̄ agens omnia eſt vnum: ⁊ q̄ nō operant in ſe ad inuicē. videtur eni q̄ cōtingit eis ex creatione eorū ad inuicē procedere in infinituꝫ in cauſis agentibus: ⁊ ideo poſuerūt vnū agens non corpus: ſed illud impoſſibile eſt ut trāſmutet materiā niſi mediāte corpore aliquo nō trāſmutabili. ſ. corporib⁹ celeſtib⁹: ⁊ iō impoſſibile eſt ut intelligētie ſeparate dent aliā formā formarum miſtarū in materia. ſed mouit Ariſ. ad ponendum mouens ſeparatū a materia in factione virtutū intelligentium: quia virtutes intellectuales apud ipſū ſunt nō miſte cum materia. vnde neceſſe eſt ut illud qō eſt nō miſtū cuꝫ materia generet quoquo mō a nō miſto cum materia ſimpliciter: quēadmodū eſt neceſſe ut omne miſtū cum materia generetur a miſto cū materia.

Non ſolum autem de ſubſtantia oſtendit ratio non fieri ſpeciē. ſed de omnibus ſimiliter primis cōmunis ratio: ut quātitate: ⁊ q̄litate: ⁊ aliꝭ catbegoriis. Fit enim velut enea ſpera: ſed non ſpera nec es: ſed in ere ſi fit. ſemper enim oportet p̄exiſtere materiā ⁊ ſpeciē: ⁊ in quid: ⁊ in qualitate: ⁊ in quantitate: ⁊ in aliꝭ ſimiliter catbegoriis. non enim fit quale: ſed quale lignū: neq̄ quantū ſed quantū lignū: aut animal: ſed proprium ſubſtātie ex bis accipere eſt: quia neceſſe p̄exiſtere ſemper aliquā ſubſtantiā actu exiſtentē que facit ut animal: quale vo ⁊ quantum nō neceſſariuꝫ niſi poteſtate ſolum.

Et iſte ſermo non ſignificat ſubſtantiā tm̄ q̄ forma nō generat: ſed eſt ſermo cōmunis omnibus primis rebus. Verbi gratia: quātitati ⁊ qualitati ⁊ aliꝭ predicamentoꝝ: ut ſpera cuprea: ſed non eſt ſpera nec cuprum: ſed ſi eſt ex cupro oportet ſemper ut materia ſit ante formam per eſſentiam ⁊ forma etiam: ⁊ ſimiliter iſtud quod eſt per qualitatem etiā ⁊ quantitatē ⁊ alia predicamenta. qualitas enim nō erit ante lignū habēs qualitatem: nec quantitas: ſed lignum quantum: aut animal: ſed innuunt ex iſtis q̄ ſubſtantie habent ſemper neceſſario aliam ſubſtantiā que eſt aut in actu: vt animal ſi eſt animal. quantitatē autem eſſe: aut qualitatē non eſt neceſſariū niſi in potentia tm̄.

32 Dixit: ⁊ hoc quod dicimus q̄ forma nō generat nec corrumpitur nō eſt ꝓpriū ſubſtātie: ſed eſt cōmune predicamento ſubſtantie: ⁊ etiam aliꝭ predicamētis. Deinde dixit eſt enim ſicut ſpera cuprea ꝛc̄. i. generat enim ſpera cuprea de materia: ⁊ nō generat ſpera. ſ. figura: neq̄ cuprū. Deinde dixit: ⁊ ſi generat ex cupro ꝛc̄. i. ⁊ ſi ſpera generat ex materia ⁊ forma: oportet ut materia ⁊ forma precedāt cōpoſitum ex eiſ. ſ. generatū. Deinde dixit: ⁊ ſimiliter illud quod eſt ꝛc̄. i. ⁊ ſimiliter predicamentū qualitatis ⁊ alia predicamenta. ſ. q̄ generatū eſt ex eis compoſitū eſt ex ſubſtantia ⁊ accidente ſm tēpus. Deinde dixit: nō enim generat qualitas ꝛc̄. i. non enim generat qualitas que eſt tanq̄ forma: ſed generat corpuſ habens qualitatē aliquā. Verbi gratia hoc lignū demonſtratū in quo eſt albedo aliqua: ⁊ ſimiliꝫ in ſubſtantia nō generat forma. Verbi gratia: animal: ⁊ hoc intendebat qum dixit: aut animal. Deinde dixit: ſi inuenit ex iſtis ꝛc̄. i. ⁊ eſt ꝓpriū ſubſtātie inter alia predicamēta: ut ante generatū ſit alia ſubſtātia agēs ipſum qō eſt i actu ex ſpecie illius qō aget: vt animal qō generat aial ſibi ſimile. Deinde dixit: qualitatē autē eſſe ꝛc̄. i. ſed nō eſt neceſſe ut ante qualitatē generatā ſit alia qualitas agens: ſed ē neceſſe vt ante qualitatē generatā ſit aliquid qō eſt in potentia qualitas. i. materia: ⁊ dixit hoc: quoniam qualitas alia generat a ſibi ſimili qualitate: ⁊ alia eſt cuius generatio ſequitur formā miſtionis primarū qualitatū.

Quoniā autē diffinitio ratio eſt: ⁊ oīs ratio partes habet: vt autē ratio ad rem: ⁊ pars rationis ad partē rei ſimiliter ſe habet. dubitat iam an oportet partiū rationeꝫ eſſe in totius ratione an nō: in quibuſdā enim videt eſſe: in quibuſdā nō. nam circuli ratio nō habet eā que inciſionū. que autē ſyllabe habet eā que elementoꝝ: ⁊ tamē diuiditur in inciſiones ut ſyllaba in elemēta. amplius autē ſi priores ſunt partes toto ⁊ recti acutus eſt pars ⁊ digitus homine. vident autem illa eſſe priora ſm rationē: nāq̄ dicunt ex illis: ⁊ ineſſe ſiue inuicē priora: aut multipliciter dicit pars quorum vnus quidē modus eſt q̄ mēſurat ſm quātitatem: ſed hic quidem pretermittatur. ex quibus vero ſubſtantia eſt: ut partibus perſcrutandum eſt.

Ergo diffinitio eſt ſermo: ⁊ oīs ſermo habet partes: ⁊ quemadmodū eſt ſermo ad rem: ita eſt pars ſermonis ad partē rei. dubitat ergo in hoc vtrū ſermo partiuꝫ debeat collocari in ſermone totius: aut nō. videmus igit q̄ quedā collocant ⁊ quedam non. In ſermone enim circuli non eſt ille qui eſt partium. In ſermone autem ſyllabe eſt ſermo litterarū. ⁊ ſi circulus diuiditur in ſuas partes ſicut ſyllaba in lr̄as: ⁊ etiā ſi pars eſt ante totum ⁊ acutuꝫ eſt pars recti: ⁊ digitus eſt pars

UVA. BHSC. IyR_012

animalis:ergo acutus est anterectum: ⁊ digitus ante hominez. sed existimant illa esse priora que dicuntur per sermonē:quoniã sũt ex illis: ⁊ quia sunt ex alijs ab illis sunt ante etiam.aut dicamus q̄ pars dicit multis modis: quorũ vnus est qui enumeratur per qualitatem: ⁊ alius per quantitatem.

33 Quum declarauit q̄ diffinitio est illud qō significat q̄d ditatem rei:⁊ q̄ solũmodo est substãtie:⁊ secũdario alioz predicamentorũ:⁊ q̄ diffinitio ⁊ diffinitũ sunt idem i actu ⁊ q̄ multitudo i suis partibus ẽ in potẽtia.⁊ declarauit ex hoc q̄ si res habent q̄ddditates ⁊ formas existentes per se: q̄ nõ sunt eedem cũ rebus quarũ sunt forme:⁊ q̄ propter hoc in hoc prosũt in sciẽtia illarũ rerum quarũ sũt forme ⁊ q̄ forme etiam ⁊ idee si sunt nihil prosũt in generatione rerum que sũt substãtie sensibiles.omnis enī substãtia generatur a substãtia sibi simili qum generatio nõ sit forme nec materie:sed cõgregati ex eis quod est demonstratum. ⁊ qum hoc declarauit reuersus est ad complendũ sermonem de diffinitionibus ⁊ dixit:ergo diffinitio est sermo ⁊c̃ .i.⁊ quia diffinitio est sermo:⁊ ois sermo habet suas partes significantes partes rei.⁊ apparet q̄ sicut est proportio diffinitionis ad rem:ita est proportio partis diffinitionis ad partem rei.i.quoniã quemadmodũ diffinitio declarat quidditatẽ rei:ita pars diffinitionis declarat partẽ quiddi tates rei : ideo accidit questio in hoc : ⁊ est questio talis: vtrum omnes diffinitiones partiũ rei debeant esse partes diffinitionis:ita q̄ precedant rem ⁊ eius diffinitionez.s.ut diffinitiones partiuz sint tota diffinitio ⁊ priores ipsa: aut non omnes diffinitiones partium diffiniri sunt partes diffinitionis:sed sunt posteriores re ⁊ sua diffinitione:⁊ intẽdebat per hanc perscrutationẽ declarare partes diffinitionis que significant partes quidditatis rei:⁊ non partes sue materie ⁊ que non significant.Deinde dixit: videmus igit q̄ quedam ⁊c̃ .i. hec questio accidit in hoc ex hoc q̄ nos videmus quasdam res partiũ quarum diffinitio nõ colloc̃atur in suis diffinitionib⁹.Uerbi gratia:diffinitiones partium circuli que non clauduntur in diffinitione circuli:q3 tertia ⁊ quarta pars circuli nõ collocant in diffinitione circuli:nec diffinitio circuli dissoluit in diffinitiones earum : sed circulus accipitur in diffinitione partis.in diffinitionibus vo syllabarũ est diffinitio litteraz:quoniã syllaba est illud quod componit ex duabus litteris.s.cõsonante ⁊ vocali.Si igitur syllaba fuerit breuis diffinitur ita: q̄ ẽ illud quod componit ex duabus litteris:⁊ sic accipit in sua diffinitione diffinitio littere cõsonantis.s.breuis ⁊ vocalis: ⁊ similiter syllaba longa.accipit enim in sua diffinitione diffinitio littere cõsonantis producte ⁊ vocalis: sed in diffinitione circuli nõ accipit diffinitio medietatis nec quarte: ⁊ hoc manifestũ est: imo facimus e cõtrario.dicimus enim q̄ medietas circuli est arcus circuli quẽ distinguit diameter:⁊ sic circulus est acceptus in diffinitione semicirculi: ⁊ nõ e cõtrario.Deinde dixit:⁊ si circulus diuiditur ⁊c̃.i. ⁊ qum in hac diuersitate que apparet in istis partibus videmus totũ vtriusq3 istorũ duorũ modorũ diuidi in partes eodẽ modo.syllabe enim diuidunt in litteras sicut circuli in partes.Deinde dixit: ⁊ etiã si pars est ante totũ ⁊c̃. .i.⁊ sequitur ex hoc sermone etiã in hoc modo.s.in eo qō est simile circulo q̄ pars precedit totũ : aut acutuz sit ante rectum:⁊ est e cõuerso.s.q̄ diffinitio recti accipit in diffinitione acuti:⁊ in diffinitione expansi : ⁊ similiter diffinitio circuli precedit partes:⁊ diffinitio animalis precedit digitum.Deinde dixit:sed existimatur ⁊c̃.i. sed existimat q̄ rectus est ante acutum:quia diffinit per rectum:⁊ existimat q̄ acutũ est ante rectũ:quia iste inuenit fine eo q̄ inueniat rectus:⁊ intendit q̄ fm q̄ sunt partes inueniunt precedere in generatione totum.Deinde dixit: aut dicamus q̄ pars dicitur multis modis:quorũ vnus est ille qui numeratur per quantitatem.i.⁊ ista questio dissoluitur etiam dicẽdo q̄ partes dicuntur duobus modis.dicunt enim de partibus qualitatũ: ⁊ partibus quantitatũ.diffinitiones igitur partiũ qualitatis sunt posteriores diffinitione totius ⁊ toto.diffinitiones vo partium quãtitatis precedũt diffinitionem totius ⁊ totum.

Sed hic quidez pretermittaṫ: ex quibus vo substãtia est ut partibus perscrutandũ est.Si igitur est hoc quidẽ materia:illud vo species:aliud ex his ⁊ substantia est materia ⁊ species:⁊ qō ex his est quidem ut materia pars alicuius dicit:est autẽ ut nõ:sed ex quibus speciei ratio:ut cõcauitas nõ est pars:caro hec nãq3 materia est in qua fit.similitatis vo pars aliqua est. ⁊ totius quidem statue pars est es:eius autẽ quod ⁊ species dicit: statue nõ.dicendũ enim speciẽ ⁊ inquantũ habz speciem vnũquodq3 : sed materiale nunq3 sim se est dicendũ:quapropter circuli ratio non habet ipsam que est incisionũ: sed que syllabe eam que est elementorũ.nam elemẽta rationis partes sũt sicut speciei ⁊ nõ materia.incisiones vo buiusmodi sic partes ut materia in quibus fiunt: propinquius tamẽ speciei q3 es quanto in ere fit rotunditas.Est autẽ ut neq3 elemẽta omnia syllabe i ratione insunt:ut hec cerea : aut que sũt in aere.Jã enim ut es:⁊ hec pars syllabe quasi materia sensibilium.etenim linea nõ si in dimidia corrumpit aut homo in ossa:aut neruos ⁊ carnes : propter quod ⁊ sunt ex his sicut entibus substãtie partibus:sed ut ex materia.etenim quidẽ q̄ simul totum partes:speciei vo ⁊ cuius ratio non adhuc: quapropter nec in rationibus.horum quidẽ igitur inerit taliuz partiũ ratio:horum vo nõ oportet inesse si nõ fuerint simul sumpti. Nam propẽ hoc quedã quidẽ ex his ut principijs sũt in que corrũpuntur:quedã vo nõ sunt. Quecunq3 igit simul sumpta species ⁊ materia sunt ut simũ: aut eneus circulus.hoc quidem corrũpitur:⁊ hoc ⁊ pars ipsorum materia.quecũq3 vo nõ cõcipiunt cum materia:sed sine: ut rationes speciei solum hoc nõ corrumpunt:aut omnino:aut taliter nõ. quare illorũ principia quidez ⁊ partes que sunt sub ipsis:speciei vo nec partes nec principia hec ⁊ ideo corrumpit lutea statua in lutum:⁊ spera in es:⁊ callias in carnẽ ⁊ ossa. Amplius autẽ circulus in incisiones.est enim aliquis qui cõcipit cũ materia.Equiuoce nãq3 dicit circulus qui simpliciter dicitur:⁊ singuli:quia nõ est proprii nomen singulorum.

Et dimittamus hoc ⁊ perscrutemur de eis ex quibus est substãtia ⁊ sunt tanq3 partes.si igit quedam est materia:⁊ quedaz forma:⁊ quedam illud quod est ex istis.substãtia autẽ ⁊ materia ⁊ forma:⁊ illud quod est ex istis forte dicitur pars rei sicut dicit materia etiã:⁊ forte nõ dicit: sed ex quibus est diffinitio forme: ut caro que non est pars profundi.est enim materia in qua est ꝓfundum:⁊ est pars similitatis. ⁊ cuprũ pars totꝰ idoli:⁊ non est pars idoli quod dicit forma.Forma igitur dicit de illo quecũq3 rerum habet formã. materia autẽ nõ dicit esse omnino per se: ⁊ ideo in diffinitione circuli nõ dicit diffinitio partium: ⁊ in diffinitione syllabe sunt littere. littere enim sunt partes forme ⁊ non sunt materia. partes

UVA. BHSC. IyR_012

vero circuli sunt partes tangz materia super quã
sunt: ⁊ sunt propinquiores forme cupri qum cir
culus est in cupro. ⁊ forte est possibile ut non sint
oñes littere syllabe in sermone: ut iste audibiles
aut que sunt in aere. ista enim etiã sunt partes syl
labe: quia sunt sensibiles per naturã. linea eni nõ
corrumpit: quia semp diuidit i media: aut homo
in ossa: ⁊ neruos ⁊ carnẽ: ⁊ ideo sunt ex istis ſm
hunc modũ tangz partes substãtie: sed quasi ex
materia: totius vo nõ sunt partes: forme autez ⁊
illius quod habet diffinitionẽ nõ sunt partes: ⁊
similiter in diffinitionibus etiã. Jn quibusdã vo
nõ sunt neqz aliqua diffinitionũ partiũ que sunt
tales: ⁊ in quibusdã nõ: oportet ut sit vnũ nisi sit
illud quod est congregatũ. Jsta eni quedaz sunt
ex istis que sunt principia ⁊ in ea corrumpunt: ⁊
quedã nõ. omnia igitur quorũ materia ⁊ forme
sunt cõgregate: ut simus ⁊ circulus cupri corrũ-
puntur in ista: ⁊ materia est pars eorũ. ⁊ oia que
nõ ꝓgregãtur cum materia: sed diffinitiones for
me sunt sine materia: aut corrumpunt omnino:
aut nõ corrũpuntur sicut illa corrumpunt: ergo
in illis vo illa que sũt sub eis sũt principiũ ⁊ par-
tes earũ. forma vo nõ ẽ: iste partes nec principia
earum: ⁊ ideo corrumpit idolũ terrestre in terrã:
⁊ spera in cupru: ⁊ callias in carnes ⁊ ossa: ⁊ etiã
circulus in partes. quodcũqz igitur cõgregatur
cum materia: ⁊ dicit equiuoce circulus qui dicit
modo simplici: ⁊ ille qui dicit particularis: parti
cularia eni non habẽt propriũ nomen.

34 Idest sed dimittamus hanc qõnẽ de equocatione ptis
⁊ ponamus pscrutationẽ de equiuocatione que ẽ in h no
mine sba. D.o. si igit quedã est mã ẽ. i. si igit h nomẽ sba
dicit simplicit de mã sbe cõposite ex mã ⁊ forma ⁊ de for-
ma eius ⁊ de cõposito: tũc forma sbe dicet esse sba rei quz
ipsa declarat essentiã illius. mã vo dr ſm psiderationẽ ad
sbam cõpositã ex mã ⁊ forma esse pars sbe. ſm psideratio
nem vo ad sbam declarantẽ essentiã rei nõ dr esse ps sbe:
sed esse apparens deferẽs formã ⁊ suã diffinitionẽ. U.g. si
mitas cuius diffinitio ẽ pcauitas in naso: aut i carne nasi.
nasus eni est pars sbe eius qõ significat hoc nomẽ simitas
qõ est pgregatio nasi ⁊ simitatis: ⁊ nõ ẽ pars diffinitiõis cõ
cauitatis: sed ẽ subiectũ ei. ⁊ h qõ dicit nõ accidit nisi i reb'
quarũ noia significãt aliqd existẽs i subiecto: nõ aliqd exi
stens p se: ⁊ similit cuprũ est pars diffinitiõis idoli facti ex
cupro: ⁊ nõ est pars forme idoli. ⁊ qum dedit differentiaz
inter partẽ diffinitionis q̃ est mã: ⁊ inẽ partẽ que ẽ forma:
indiget dare differẽtiã inẽ materiã ⁊ formã: ⁊ dixit: forma
igit dicat ẽ. i. ⁊ differẽtia inter formã ⁊ materiã ẽ: qm̃ for
ma predicat p se de habẽte formã ſm qd declarat quidd'
tatẽ eius substantialẽ. mã vo nõ predicat de habẽte formã
vera pdicatione: nedũ ut pdicet p se. idolũ eni nõ dicit esse
cuprũ: nec hõ caro: nec simus nasus. Deinde dixit: ⁊ ideo
nõ dicit i diffinitione circuli. i. quoniã qum i diffinitionib'
quarundã appareat materia ⁊ sunt composita ex mã ⁊ in
actu ⁊ forma: ideo diffinitiones omnes suarũ partiũ non
sunt partes diffinitionis. ⁊ quia i diffinitionib' quarundã
. s. rerum simpliciũ nõ apparet materia i actu: ⁊ partes dif
finitionis i eis sunt partes forme: cõtingit i talibus istis ut
diffinitiones omniũ suarũ partiũ sint partes diffinitionis
⁊ quia diffinitiones syllabarũ sunt ex hoc genere: ideo dif
finitiones litterarũ sunt partes diffinitionis syllabe. ⁊ quia
dispositio circuli cum suis partibus est dispositio materie
rei cum forma eius: ideo partes circuli nõ accipiunt in dif
finitione circuli: quoniã in diffinitione circuli non apparet
materia: ⁊ per hoc intẽdebat dissoluere hanc questionẽ.
⁊ quia partes circuli nõ apparent in diffinitione circuli: si
cut materia apparet i diffinitione rerum habentiũ mate-
riam. Uerbi gratia: sicut cuprũ apparet i diffinitione circu
li cuprei. ⁊ potest aliqs obiicere ei per hoc. D.o. partes vo
circuli ẽ. i. ⁊ partes circuli iz nõ sint materia que apparet
in diffinitione circuli: tamen est similis materie que appa
ret i diffinitionib' rerum ⁊ est ꝓpinquior forme: quoniaz
materia que apparet i diffinitione circuli qui ẽ ex cupro: ⁊
quia partes circuli assimilant materie que apparet i diffi-
nitionibus rerũ habentiũ materias: ideo diffinitiones par
tium nõ sunt partes diffinitionis circuli: sicut diffinitiones
litterarũ sunt partes diffinitionũ syllabaz. D.o. ⁊ forte ẽ
possibile ẽ. ⁊ dixit hoc: quia syllaba nõ cõsiderat cũ hoc
q̃ est motus cõpositus ex duobus motibus ẽ de numero
rerum in quarũ diffinitionibus apparet materia: ⁊ diffini
tioni cuiuslibet partis eius nõ est pars diffinitionis totius
⁊ qum cõsiderat ſm hoc q̃ est vox cõposita ex duabus vo
cibus est de numero rerũ in quarũ diffinitione nõ appa-
ret materia: ⁊ diffinitio cuiuslibet partis eius erit pars dif
finitionis. D. inuenimus i libro cõtinuũ. linea eni nõ corrũ
pitur ẽ. i. ⁊ apparet h q̃ diminuit aliqd inter duo capitu
la hec cũ quo posset sermo continuari. sermo enim est de
diffinitione rerũ i quaz diffinitiones nõ intrat mã: ut li-
nea ⁊ superficies: ⁊ i quaz diffinitiõib' est mã: ut hõ q̃ nũ q̃z
inuenit nisi i carne neruis ⁊ ossib': ⁊ sunt res que qum ac-
cipiunt qdãmõ inuenit mã i sua diffinitiõe: ⁊ qdãmõ non
ut circulus: qm̃ qñ accipit ſm q̃ ẽ circulus cupri inuenit cũ
sua diffinitione mã: ⁊ qñ ſm q̃ est circulus non inuenit i eo
mã: ⁊ in quibusdã est dubiũ: ⁊ ideo dixit post: ⁊ ideo sunt
ex istis ſm hunc modũ ẽ. i. ⁊ ideo ptes mãles rez in q̃rũ
diffinitione inuenit mã sunt qdãmõ partes sbe: ⁊ qdãmõ
nõ sunt partes sbe: i respectu cõgregati ex mã ⁊ forma sũt
partes sbe: in respectu vo eius qõ hz veraz diffinitionẽ. s.
forme nõ sũt sbe. D.o. in qbusdã autẽ ẽ. ⁊ qz entia inue-
niunt his duob' modis. s. forma sine mã: ⁊ forma i mã: iõ
in diffinitionib' quorundã nõ inuenit aliq̃ diffinitionũ rez
que sunt i mã: ⁊ sũt illa quorũ partes sũt ptes forme ei': ⁊
nõ inueniunt i aliqs nisi p accidẽs: ⁊ sunt quedã i quorum
diffinitione inuenit mã necessario: ⁊ sũt illa quorũ nullum
inuenit nisi sit i re necessario ⁊ essentialit. D.o. qm̃ quedã
ista ẽ. i. qm̃ illa i quorũ diffinitione nõ inuenit mã que ẽ
in actu: ⁊ qum mã nõ est i actu: sicut ex ea ⁊ suis principijs
⁊ ideo qum mã corrũpit: corrũpit ista. D.o. ⁊ oia que non
cõgregant cũ mã ẽ. i. res autẽ i quarũ diffinitione nõ ap-
paret mã sensibilis: sed apparẽt i sua diffinitione ptes for-
me: aut nõ corrumpunt aliq̃ mõ: aut corrumpunt per acci
dens. Deinde dixit: ergo in illis autẽ ẽ. i. ⁊ ideo illa quo-
rum esse est in alio: illud aliud est principia ⁊ partes eorũ.
illa vo que naturaliter nõ existunt in aliqs: sed in sua natu
ra est sua forma: illa alia nõ sunt partes neqz principia eo
rum. Deinde dixit: ⁊ ideo corrumpit idolũ terrestre in ter
ram ẽ. i. ⁊ quia quedã entia existunt in aliqs: ut idolũ ter
restre in terra: ⁊ spera cupri in cupro: ⁊ callias in carne ⁊
ossibus: ⁊ circulus in partibus suis: ⁊ intẽdit q̃ partes ei'
sunt quasi materia: iz materia sit insensibilis: sed intelligi-
bilis: ut post dicemus. circulus igitur mathematicus in re
spectu partium assimilatur entibus que sunt in aliis. De-
inde dixit: quodcunqz igitur cõgregatur cum materia ẽ.
idest ⁊ qum ita sit hoc nomen circulus quãdo dicit de cir
culo simpliciter: ⁊ quando dicit de circulo qui magis est
propius isto ⁊ quasi particularis in respectu ipsius: quia
est ex cupro: aut ex terra: hoc nomen circulus dicit equi-
uoce. plura eni que sunt huiusmodi nõ habẽt propriũ no
men. s. qm̃ nõ est nomen ꝓpriũ qõ significet circulum cu-
preum: aut lapidem.

UVA. BHSC. IyR_012

Dictum est quidē igitur ⁊ nunc ipsum verū ⁊ tamen amplius ⁊ manifestius dicemus repetē tes.nam quecūqz sūt rationis partes : ⁊ in quas diuidit ratio:he sunt priores:aut oēs:aut quedam.recti vo ratio nō diuiditur in acuti rationē: sed que est acuti in que est recti.vtitur eni diffiniens acutū recto:minor eni recto acutus.similiter autē ⁊ circulus:⁊ semicirculus se habēt.semicirculus eni diffinit circulo:⁊ digitus toto.talis eni hominis pars digitus:quare quecunqz sunt partes ut materia:⁊ in que diuidit: ut in materiā sūt posteriora quecūqz ut rationis ⁊ substātie sm rationem priora:aut oīa:aut quedā : quomō vo animal anima.Hec eni substātia est animati que sm rationē substantia:⁊ species ⁊ quodquiderat esse tali corpori.vniuscuiusqz eni pars si diffiniat bene nō sine opere diffiniet qō nō existet sine sensu:quare huiusmodi partes priores: aut omnes aut quedā simul toto animali:⁊ sm vnūquodqz ita similiter.corpus vo ⁊ huiusmodi partes posteriores substātia hac:⁊ qō diuidit in hec : ut in materiā nō substantia:sed simul totū.eo quidem igitur q simul totū prioza:hec est ut sic: est autez ut nō:neqz eni possunt esse separata : neqz enim quocunqz modo se habēs digitus animalis:sed equiuocus qui mortuus. Quedā vo simul quecunqz principalia ⁊ in quo prima ratio ⁊ substātia:puta si hoc cor:aut cerebrū.nihil eni dicitur vtrum tale:homo autē:aut equus:⁊ que ita i singulis. vniuersaliter autē nō sunt substantia: sed simul totū:quoddā ex hac materia ⁊ hac ratione vt vniuersaliter:singulare vo ex vltima materia. Socrates iam est:⁊ in alijs similiter:pars quidē igitur est ⁊ speciei.speciē aūt dico quodquiderat esse:⁊ simul totius eius quod ex specie ⁊ materia ipsa est:sed rationis partes que speciei solū sunt. ratio vo est ipsius vniuersalis. circulo eni esse ⁊ circulus:⁊ anime esse ⁊ anima idē : ⁊ totius autē puta circuli huius ⁊ singulariū alicuius: aut sensibilis:aut intellectualis. Intellectuales autē dico ut mathematicos ⁊ sēsibiles:ut ereos ⁊ ligneos:horuz autē nō est diffinitio: sed cum intelligētia aut sensu cognoscunt:hoc est qum actu videtur:abeuntes vo ex actu nō palā : vtrum quidez sunt aut nō sunt: sed semper dicunt ⁊ cognoscuntur vniuersalis ratiōe.materia quidē ignota sm se.materia vo alia sensibilis:alia intellectual. sensibilis quidē ut es ⁊ lignū ⁊ quelibz mobilis materia.intellectualis vo que in sensibilibus existit nō inquantū sensibilia:ut mathematica.

Jam igitur dixim⁹ sermonē latentē modo sed tamen dicamus magis manifestū : sed prius reuertamur ad quot sunt partes sermonis : ⁊ in quot diuidit sermo.ista enim sunt ante:aut oīa aut quedā.diffinitio autē recti nō diuidit in diffinitionem acuti:sed que est acuti in rectū.qui eni diffinit acutū vtitur recto:acutus eni est minor recto.⁊ circulus : ⁊ semicirculus sunt similia istis. semicirculus eni diffinit per circulū : ⁊ digitus p totum.digitus enim est pars taliū partiū hominis.omnes igitur partes que sunt tanqz materia ⁊ que diuidunt sicut ista que sunt in materia vltima:⁊ omnes que sūt diffinitionū substantie quā significat diffinitio:aut omnia:aut quedā:⁊ etiaz animalis anima.hec enim est substantia animalis animati per substātiā que est tanqz diffinitio ⁊ forma:⁊ quod est per essentiā tal.vnaquēqz igitur partium si diffinit bene nō diffinit sine diffinitione que est cum genere : ergo partes eius sunt ante:aut omnes:aut quedā magis qz partes animalis cōgregati:⁊ similiter in omnib⁹ particularibus.corpus vo ⁊ sue partes sunt post hāc substantiam : ⁊ ista diuidunt sicut illa que diuidunt in materiā:non ita q sint substantie: sed quia sūt vniuersum.ista igitur sunt ante vniuersum:⁊ forte non:quoniā nō possunt diuidi ⁊ nō erit illud quod est aliquo modo in aliqua dispositione digitus animalis nisi equiuoce: ut mortuus.⁊ ymagines eorū que sunt i rei veritate:⁊ in quo est diffinitio primo ⁊ substātia:ut cor:aut cerebrū : aut illud quod est ex eis:⁊ non est in hoc diuersitas. homo vo ⁊ equus:⁊ que sunt huiusmodi in particularibus non sunt mod o vniuersali:sed aliqd totale congregatū ex hac diffinitione ⁊ materia: sicut due partes totius vltimi ⁊ est sermo: ⁊ similiter in alijs rebus:⁊ forma etiam habet partem dico formā istud quod est per essentiā ⁊ totū cōgregatum etiā ex materia ⁊ forma:sed partes diffinitionis sunt forme tm̄ : diffinitio vo est totius. essentia enim circuli:⁊ circulus: ⁊ essentia anime ⁊ anima sunt idem:res autē totalis congregata. Verbi gratia:ille circulus est aliquod particularium:aut sensibile: aut intelligibile.⁊ dico intelligibilia ut mathematica: ⁊ sensibilia ut cuprea ⁊ lignea nō habent diffinitionē sed cognoscunt cū cognitione aut sensu:⁊ qum recedunt ab intellectu nō manifestant vtrum sint aut non sint.idem vo dicitur ⁊ cognoscit sermone vniuersali. materia vo per se non cognoscit. ⁊ quedā materia est sensibilis:⁊ quedam intelligibilis.sensibilis ut cuprum ⁊ lignū ⁊ omnia que mouent.materia intelligibilis est istud quod est in sensibilibus non sm q sunt sensibilia ut mathematica.

35 Jam igit dixim⁹ nē.⁊.d.hoc:quia ex sermone p̄dicto declarauit q diffinitiones sunt duobus modis: modo.s. cuius altera pars est materia:⁊ modo in cuius diffinitione nō apparet materia:⁊ illud in cuius diffinitione apparet materia:diffinitio sue partis non est pars diffinitionis sui totius.in eis autē in quoz diffinitione nō apparet materia diffinitio cuiuslibet partis est pars diffinitionis tot⁹ ⁊ ex hoc solūmodo apparet quare diffinitio quarundam partium diffinitionū est pars diffinitionis ⁊ quarundā nō ⁊ non apparet ex eo solutio questionis posite.s. quare res totius sunt in diffinitione partis que est in quātitate: ⁊ nō inuenit pars in diffinitione totius:⁊ ideo.d.iā dixim⁹ nē Deinde dixit:sed prius reuertamur nē.quia hoc est principium perscrutationis de dissolutione questionis quā nititt soluere:⁊.d.ista enim sunt ante nē.i.ista enim sūt añ diffinitionem:aut omnia:aut quedā:quoniā si omnia fuerint partes forme:omnia erūt ante:⁊ si quedaz fuerint partes forme ⁊ quedā materie:tunc quedā erunt prioza tota diffinitione ⁊ quedā nō.Deinde dixit: diffinitio autē recti nē .i.⁊ diffinitio anguli acuti nō est pars diffinitionis recti:sz e cōuerso.s.q diffinitio recti est pars acuti : ⁊ similit est de diffinitione partis circuli cū circulo: ut de homine cū sua parte.Verbi gratia:cum digito.homo enim accipit in diffinitione partis:⁊ non pars in diffinitione hominis:⁊ iste diffinitiones i quibus totū accipit i diffinitione partis sūt de genere diffinitionū in quibus apparet materia:non de eis in quibus nō apparet nisi pars forme. Deinde dixit:⁊ omnia que sunt diffinitionis nē.i.⁊ qum sit declaratum q diffinitionū quedā est in quo apparet materia:⁊ quedam

UVA. BHSC. IyR_012

non:ergo partes diffinitionū ⁊ partes rei quā significāt sūt partes diffiniti: aut omnes.ſ.in diffinitionibus in quibus non apparet materia:aut quedā.ſ.in diffinitionibus i quibus apparet materia.⁊ qum voluit declarare que sūt illa in quibus nō apparet nisi forma ⁊ partes eius: ⁊ que sunt illa in quibus apparet vtrūq3:dedit exemplū de animali ⁊ dixit:⁊ etiā anima aialis ꝛc̄.i.⁊ aia est existens substātia in corpore qō est recipiens animā:⁊ sūt illa quorū congregatum dicit animal:⁊ diffinitiones oēs que sūt partes forme sunt partes talis substātie.ſ.anime ⁊ similis:⁊ intendit ꝙ diffinitio anime que dat quidditatē eius:videt esse ipsū suū esse:⁊ ꝙ in diffinitione eius nō apparet materia oīno. ⁊ ista in quorū diffinitione apparet materia: sūt illa i quorum diffinitione apparet aliud:⁊ diffinitio dicit in illis ꝑncipaliter:⁊ in istis secūdario ut declaratū est. Deinde dixit ⁊ vnaquęq3 partiū ꝛc̄.i.⁊ vnaquęq3 partiū diffinitionū si ue fuerit de diffinitionib⁹ in quibus apparet aliud a diffinito:aut de eis in quib⁹ nō apparet nisi diffinitū: nō diffinitur nisi eo ꝙ in eius diffinitione appareat genus ⁊ differentia:⁊ intēdebat notificare per hoc ꝙ hoc sequit i omnibus diffinitionib⁹:⁊ in rebus habentib⁹ diffinitiones. Deinde dixit:ergo partes eius sūt ante: aut omnes: aut quedam ꝛc̄.i.⁊ qum hoc sit declaratū partes cuiuslibet diffinitionis sunt ante diffinitū magis ꝙ̄ sūt partes diffiniti que sunt ſm quantitatē ante totū:aut omnes si in partib⁹ diffinitionis nō appareat materia:aut quedaz si appareat:⁊ dixit hoc:quia questio predicta fuit quare partes nō inueniuntur i diffinitione totius.ſ.que sūt ſm quantitatē:⁊ totum inuenit in diffinitione partiū:⁊ dixit:quia partes diffinitionis p̄cedunt istas partes.ſ.que sūt ſm quātitatē:aut omnes si partes diffinitionis sūt formales: aut quedam si quedam sunt formales ⁊ quedā materiales. ⁊ intendebat quoniā si illud qō est prius debet accipi i diffinitione rerū posteriorū:tūc recte accipit rectus qui est totū i diffinitiōe partis ⁊ nō e cōuerso.ſ.ſm quantitatē:quoniā totū p̄cedit partē magis ꝙ̄ pars totū:quoniaz prius est totū parte priozitate forme ad materiā:⁊ pars est prior toto priozitate materie ad formā.ſ.tēporali indiuiduali:⁊ ideo ptes circuli p̄cedunt circulū indiuidualē nō vniuersalē: ⁊ diffinitio est partiū p̄cedentiū speciē:⁊ hoc est vnū eorū p que dissoluit questio p̄dicta ⁊ est dicēs:quare pars nō inuenit in diffinitione totius:⁊ qum pars p̄cedit totū qum sit existens per se:totū autē cōstituit per partes. Deinde dixit: ⁊ similiter in oībus particularib⁹.i.⁊ similiter est de oīb⁹ particularibus cū suis vniuersalib⁹.ſ. ꝙ partes totius p̄cedant i diffinitione particulariū: nō diffinitio particulariū diffinitionē totius:sicut est dispositio generis cū suis speciebus:⁊ dixit totū hoc:quia ista est dispositio recti cū acuto ⁊ circuli cum suis partibus:⁊ vniuersalit generū cum partibus que sūt ſm quantitatē:⁊ quasi equat partes rei ſm quantitatē cū eis que sūt ſm quantitatē: quoniā priozitas qualitatis est priozitas forme:⁊ priozitas partiū quātitatis est priozitas materie:⁊ tm̄ est prius parte priozitate forme ⁊ ideo dixit:corpus autē ⁊ partes ipsius sūt post hanc substātiā.ſ.formā. Deinde dixit: ⁊ diuidūt ista ꝛc̄.i.⁊ oia diuiduntur in suas partes ſm quātitatē diuisione rerū p suas materias.i.diuisione speciei i indiuidua. Deinde incepit diminuere priozitatē partiū que sūt ſm quantitatē: quia est priozitas materialis:⁊ dixit:ista igit sunt sicut totū ꝛc̄.i. ⁊ partes que sunt ſm quantitatē sūt priores ſm tēpus ⁊ i generatione:⁊ cum hoc ista priozitas nō inuenit in oībus: ⁊ sunt partes que nō possūt separari a forma: neq3 p̄cedere eam in esse:neq3 sequi eā: vt partes aialis cū aiali.quādo enim anima separat: nō nominat a suo nomine vero nisi equiuoce. Verbi gratia:digitus:quoniā si dicat digitus in mozuo dicit equiuoce:⁊ similiter anteq̄ in eo sit sensus:⁊ hoc intendebat qum dixit:quoniā nō possunt diuidi ꝛc̄ .i.impossibile eni est vt iste partes diuidant a forma:neq3 mutant in aliam speciē essendi:que species ⁊ prima collocantur sub eodem genere nisi prima species ⁊ alie ad quā mutant dicant equiuoce:ut hoc nomen manus qō dicitur de manu viui ⁊ mozui. Deinde dixit:⁊ imagines eoz que sunt in rei veritate ꝛc̄.i.⁊ oīes partes animalis sūt i hac intentione sicut vera pars in qua est principiū anime: aut coz:vt quidā dicunt:aut cerebrū: vt alij.nulla enim est diuersitas quo ad hoc ꝙ opinant ꝙ nomē dicit de p̄ma parte quādo separat a vita equiuoce cū eo existēte i vita.nullus enim dubitat ꝙ quādo in istis nō sūt forme: ꝙ tūc nomen eius nō simpliciter dicit de eis nisi equiuoce: ⁊ i hoc nō nocet questio accidens vtrū sit coz aut cerebrū. Deinde dixit:homo vō ⁊ equus ꝛc̄.i.homo autē demonstratus:⁊ omne qō est ex particularib⁹ ⁊ nō modo vniuersali p̄dicatur nō plusq̄ de vno particulari:sed est totū demōstratum cōgregatū ex forma demonstrata ⁊ materia demonstrata:⁊ est in sua vltima specie:sicut coz.in specie hominis ⁊ similiter alia particularia in suis speciebus: ⁊ intendit lz nō habeant nomina sicut coz.⁊ pla.habēt:⁊ intendebat ꝙ hoc nomē species dicit de indiuiduo ⁊ specie equinoce. D dixit:forma vō est pars ꝛc̄.i.forma vō est pars: sed nomē forme dicit de forma vniuersali que declarat quidditatez speciei: ⁊ de forma particulari que est forma materie demonstrate. Deinde.d.sed partes diffinitionis ꝛc̄.i.sed partes vere diffinitionis nō sūt partes forme nisi vniuersalis: diffinitio aūt totius.i.speciei nō indiuidui.quidditas enim circuli ⁊ circulus sūt idē apud intellectū: ⁊ similit aia vniuersalis ⁊ quidditas aie. D.d.res autē totalis cōgregata sicut iste circulus ꝛc̄.i.indiuiduū autē congregatū ex forma ⁊ materia demonstrata. U.g.iste circulus:aut aliqō particulariū que sūt in mā demōstrata:aut sensibili:aut cōprehensa per intellectū:aut ꝙ suū esse in sensibili sit cōprehēsum p intellectū vt indiuidua que sūt i mathematicis:ista enī nō habent diffinitionē. D.d.causam i hoc ⁊.d.ista enī nō habēt diffinitionē ꝛc̄.i.⁊ illa que cognoscunt p diffinitionē nō mutant ſm substantiā:qm̄ sciētia eoz non mutatur:g̃ sunt alia ab indiuiduis. D.d.⁊ vnū nō dicit neq3 cognoscitur ꝛc̄.i.⁊ vnū numero nō cognoscit oīno p diffinitionem:sed cognoscit sensu.i. ⁊ ideo nō habet diffinitionē materia aūt p se nō cognoscit:sed cognoscit p formā. D.d ⁊ quedā materia est sensibilis ꝛc̄.i. ⁊ intelligibile est illud qō cōprehendit in sensibili:⁊ intellectus iudicat ꝙ nō sunt in sensibilibus ſm ꝙ sunt sensibilia:vt linea demonstrata ⁊ superficies ⁊ corpus:ista enī sunt materia figurarū habētium angulos ⁊ carentiū angulis.

Quomodo igit habz de toto ⁊ parte:⁊ prius re ⁊ posteriore dictū est. Interrogationi vō obuiare est necesse quādo quis interrogat vtrū rectus ⁊ circulus:⁊ animal:priora aut i quas diuiduntur:aut ex quibus sunt partes: quia non simpliciter.siquidē enim est ⁊ anima animal:aut animatum:aut vnūquodq3 vnicuiq3: ⁊ circulus ꝙ circulo esse:⁊ rectus ꝙ recto esse:⁊ substātia recti quod quidē est ⁊ quō dicendū est posterius putant his que i ratione:⁊ que recto vniuersali.etenim hic quidē est materia qui eneus rect⁹: ⁊ qui in lineis figuralibus.hic autē sine materia his q̄ in ratione posterior:eis vō que in singulis partibus prior:simpliciter autē nō dicendū: si vō altera ⁊ nō est anima animalis:⁊ sic hoc quidē dicēdum:hoc autē nō dicendū sicut dictū est.

Dictum est igit quō est de toto ⁊ parte: ⁊ de ante ⁊ post:sed necesse est vt responsio sit ſm interrogationem quādo aliquis quesierit vtrum

UVA. BHSC. IyR_012

rectus ⁊ circulus vniuerſaliter ſint ante: aũt partes in quas diuidunt: quoniã eſſentia nõ eſt recti ſimpliciter: neq; anima ſimpliciter eſt animal aut animatũ: neq; vnuſquiſq; circulorũ: ⁊ q̃ habet quilibet circulus eſt circulus ⁊ rectus: ⁊ eſſentia recti eſt rectus ⁊ ſubſtãtia que eſt recti. quod aũt dicitur poſt ⁊ poſt nõ ſicut illa que ſunt in diffinitione ſunt ante ⁊ poſt. i. rectus. rectus enim qui ẽ cum materia cupr̃ea eſt rectus: ⁊ qui eſt in lineis particularibus: qui autẽ eſt ſine materia eſt poſt partes que ſunt in diffinitione: ⁊ ante partes que ſunt in particularib⁹: ⁊ nõ dicit ſimpliciter ſi vnũ fuerit: aut fuerint nõ ſicut anima ſi fuerit animal: ſm igitur hunc modũ dicit quiddã eſſe ⁊ quiddam nõ dicitur ſicut dictum eſt.

36 Dictum eſt igitur quomodo eſt diſpoſitio totius apud partem in prioritate ⁊ poſterioritate. Deinde dixit: ſed neceſſe eſt ⁊c̃. i. ſed oportet vt reſponſio i interrogationibus que dicunt equiuoce ſit diſtinguẽdo nomina equiuoca in illa interrogatione. Verbi gratia: q̃ quum aliquis queſierit vtrũ angulus rectus: aut circulus: aut animal ſint ante partes ſuas: aut ecõuerſo. oportet enim diſtinguere ſm q̃t modos dicit̃ rectus: aut animal: aut circulus: ⁊ ſm q̃t modos dicit̃ pars: aut totũ: ⁊ ante ⁊ poſt. Deinde incepit narrare q̃ iſta nomina ſunt equiuoca: ⁊ dixit: quoniã non eſt eſſentia recti ⁊c̃. i. quoniã intẽtio quã ſignificat hoc nomẽ rectuſ nõ eſt eadem: neq; cõparatio aie ad animal: aut animatum eſt vna: ⁊ intẽdit q̃ aia attribuit animali attributionibus diuerſis: quarũ ſunt quedaz vere ⁊ quedã falſe. Verbi gratia: vt dicat̃ q̃ anima: aut q̃ animatuz ſit aial. Deinde dixit: ⁊ rectus ⁊ eſſentia recti. i. ⁊ omnia iſta dicũt̃ equiuoce ⁊ ſm attributiones diuerſas. quidditas eni recti vniuerſalis ⁊ eſt forma attribuit̃ recto ſm q̃ ſunt idẽ. dicimus eni q̃ quidditas recti eſt rectus: ⁊ dicimus quãdoq; q̃ quidditas recti ⁊ eſt forma eius: exiſtit in recto: ⁊ ſm h forma recti nõ erit rectus: ſicut anima nõ eſt aial. Deinde dixit: illa autẽ que dicunt̃ poſt ⁊ poſt nõ. i. ⁊ ſimiliter ante ⁊ poſt que dicunt̃ in iſtis rebus: poſt eni dicit̃ multis modis. illud enim qõ eſt poſt quodã modo: ⁊ nõ eſt poſt quodam alio modo eſt ſicut diffinitiones cũ ſuis partibus diffinitiuis: ⁊ partes eius que ſũt ſm quantitatẽ cũ diffinitione. Deinde dixit: ⁊ poſt. i. rectus ⁊c̃. i. quum igit̃ dixerimus q̃ partes recti ſunt poſt rectũ: diſtinguendũ eſt q̃ rectum intendimus: ⁊ quã partẽ. Deinde. d. rectus enim qui eſt cũ materia ⁊c̃. i. angulus enim rectuſ dicit̃ de illo qui ẽ in materia. ſ. particulari: ⁊ dicit̃ de illo qui ẽ nõ in materia. ſ. vniuerſali: ⁊ ſimiliter circulus dicit̃ de his duob⁹ modis. vniuerſalia autẽ iſtorũ ſunt poſt partes ſue diffinitionis: ⁊ añ partes que ſũt in particularib⁹ ⁊ ante particularia. D. d. ⁊ nõ dicunt̃ modo ſimplici ⁊c̃. i. ⁊ nõ attribuunt̃ ab inuicem attributione vera quocũq; modo attributiõis ſit: ut anime ad animal. dicere eni q̃ anima ẽ animal eſt falſum ⁊ q̃ eſt animatũ eſt verũ. Deinde. d. ſm igit̃ hũc modũ ⁊c̃. i. ſm igitur hunc modũ attribuit̃ verũ rebus in quibus ẽ diffinitio rerũ in quarũ diffinitiõe apparet materia: ⁊ innuit per hoc qõ dixit ſicut dictũ eſt illud qõ predixit i predicto capitulo. omnes igit̃ partes diffinitionũ que ſũt ſubſtantie que habẽt diffinitionẽ: aut oẽs: aut quedam. i. aut vere dicunt̃ ſimpliciter de diffinito: ⁊ ſũt diffinitiones ſubſtantiales: aut quedã vere predicabunt̃: ⁊ quedam nõ. i. q̃ vere predicant̃ quodã modo: ⁊ alio modo nõ: ⁊ hoc manifeſtius eſt in expoſitione loci p̃cedentis.

Dubitaſ autẽ merito que ſpeciei ſunt partes ⁊ que nõ: ſed ſimul ſumpti: hoc enim nõ manifeſto exiſtente nõ eſt diffinire vnũquodq; vniuerſalis enim ⁊ ſpeciei eſt diffinitio: que igit̃ ſũt partium ut materia ⁊ que non ſi non fuerint manifeſte: nec ratio erit manifeſta que rei. Quecũq; quidem igitur facta in diuerſis ſpecie: vt circulus in ere ⁊ lapide ⁊ ligno: hec manifeſta eſſe videntur: quia nihil circuli ſubſtantie eo neq; lapideo propter ſeparari ab ipſis. que vo non vident̃ ſeparata nihil prohibet ſimiliter bis ſe habere: vt ſi circuli omnes videant̃ enei. nihil eniz vtiq; minus erat eo ſpeciei. hoc autẽ ferre mente nõ eſt difficile ut hominis ſpecies ſemp in carnibus apparet ⁊ oſſibus ⁊ talibus partibus. vtrum igitur ⁊ ſũt partes huius ſpeciei ⁊ rationis: aut nõ: ſed materia: ſed quia nõ ⁊ in aliis fiunt nõ poſſumus ſeparare. Quoniã autẽ hoc videt̃ contingere i manifeſtum quando.

Et rectum eſt vt querat aliquis que ſunt partes forme: ⁊ que nõ ſunt partes eius ſed cõgregati: quoniã ſi hoc nõ fuerit manifeſtũ impoſſibile erit diffinire quodcũq;. diffinitio enim eſt totius ⁊ forme: que igitur materia eſt partiũ: ⁊ que etiã quum fuerit nõ erit res: ⁊ ſic nõ erit diffinitio que eſt rei manifeſta etiam. omnia igitur que videnſ eſſe per formã in aliquo: vt circulus in cupro ⁊ ligno ⁊ lapide exiſtimanſ eſſe: cupr̃ũ enim non eſt aliquid de ſubſtantia circuli: neq; lapis: quia ſeparatur ab eis. omnia vo que nõ videnſ ſeparari nihil prohibet ut ſint ſicut iſta quẽadmodum omnis circulus ſi videtur cupreus: quoniã ſi ita eſſet cuprũ non eſſet ſine forma omnino: ſed difficile eſt vt hoc ſit ſeparabile in intellectu: vt forma hominis que ſemp videt̃ ⁊ in carnibus ⁊ oſſib⁹: ⁊ in partibus ſimilibus iſtis. vtruz igit̃ etiam iſta ſint partes forme ⁊ diffinitionis: aut nõ: ſed ſunt materia: ſed quia nõ ſeparanſ in aliquo: etiã non poſſumus cognoſcere ea: quia hoc exiſtimatur eſſe poſſibile: ſed non manifeſtaſ in hac hora.

37 Quum declarauit que ſunt partes quarũ diffinitiones precedũt diffinitionẽ totius: ⁊ que quarũ precedũt diffinitum tm̃: nõ diffinitionẽ totius: ⁊ que partes ſũt quas totũ precedit: ⁊ ſunt ille que ſũt ſm quantitatẽ: vult mõ inquirere que ſunt partes forme: ⁊ forma: ⁊ que ẽ materia: ⁊. d. ⁊ rectũ eſt ⁊c̃. i. ⁊ rectũ ẽ vt aliq̃s querat que ſũt ptes forme: ⁊ que nõ ſũt partes eius: ⁊ intẽdit p hoc parteſ mãles ⁊ quum hoc nõ fuerit cognitũ: tũc diffinitiones nõ erũt cognite: qm̃ qũ ptes que ſũt forme nõ fuerint diſtincte apud nos a ptibus que ſũt ꝯgregate ex forma ⁊ materia: ⁊ tunc diffinitiones latebũt nos: ⁊ non poterimus diffinire illud apud nos q̃ eſt tale: donec diſtinguant̃ partes eius formales a partibus cõgregati ex materia. Deinde dedit cauſaz in hoc. ſ. q̃ qui neſcit formã ⁊ ſuas partes: nõ poterit diffinire aliquid: ⁊. d. diffinitio enim eſt vniuerſaliſ ⁊ forme ⁊c̃. i. ⁊ cauſa in hoc eſt: quoniã diffinitio eſt intẽrionis vniuerſalis ⁊ forme vniuerſalis ⁊ ꝑprie nõ cõgregati ex forma ⁊ materia: vt declaratũ eſt in poſteriorib⁹ analecticis. Deinde dixit: ⁊ que materia partiũ ⁊c̃. i. ⁊ declarandũ eſt que ẽ materia ꝑpter quã inueniunt̃ partes in cõgregato ex illa ⁊ forma: ⁊ que eſt pars rei que quum fuerit nõ ſequit̃ ut ſit res. ſ. materia. forma enim eſt pars que quum fuerit eſt res materia vo eſt illud qõ quum fuerit nõ erit res. Deinde dixit: ⁊ ſic nõ erit diffinitio rei manifeſta. i. ⁊ ſi hoc nõ fuerit cognitum: diffinitio nõ erit cognita. Deinde incepit ſcrutari de hoc ⁊ dixit: oĩa igit̃ que videnſ ⁊c̃. i. ⁊ manifeſtũ eſt q̃ omnia que videnſ exiſtere ſm formas in pluribus ſubiectis: quoniã forme earũ ſunt alie a materiis: ⁊ hoc manifeſtum eſt per ſe. Verbi gratia: circulus qui quãdoq; ẽ in cupro ⁊ quãdoq; in lapide: ⁊ in aliis materiis: ⁊ ideo dixit

UVA. BHSC. IyR_012

ista enim existimant esse cc̃.i.quoniaz manifestū est per se q cuprū nō est pars circuli substātie nec lignū.circulus eni qñq; existit in cuproqñq; in ligno:ꝛ si alteruz istorū esset de substātia circuli::tūc circulus nō esset circulus nisi per illud.Deinde dixit:omnia vo que non vident separi cc̃.i. omnes vo forme que nō existunt plus q̄ in vna materia a qua nunq̄ separāt:quoniā hoc nō prohibet intellectū intelligere:in eis est aliquid simile materie:ꝛ aliqd simile forme: quemadmodū si circulus nunq̄ esset nisi i cuproːhoc nō prohibet intelligere q cuprū non est forma circuli: nec pars forme.Deinde dixit:quoniā si ita esset: tūc cuprū nō esset sine forma:quoniā si forma circuli esset ꝑpria cuproꝛ cuprū proprīū ei ad modū fm quē est in materijs reruz naturaliū cum suis formis:tunc nō esset possibile cuprum esse sine forma:nisi diceret cuprū equiuoce: quēadmoduz est impossibile carnē existere sine sensu ꝛ motu nisi equiuoce.Deinde dixit:sed difficile est cc̃.i.sed differētia ē inter formas que nō habēt materias ꝑprias.s.mathematicas ꝛ formas naturales que habēt subiectū proprīū.Verbi gratia:forma hominis que nunq̄ est sine carne ꝛ ossibus est: quoniā iste forme naturales difficile abstrahunt intellectu a suis materijs.impossibile enim ē intelligere hominē sine carne ꝛ ossibus:forme autē mathematice que inueniūtur in pluribus vna materia intelligunt abstracte a materijs: ꝛ intendebat q intellectus cōprehendit diuisionē inter formas ꝛ materias facile;quia abstrahit eas i imaginatione a materia.in naturalibus vo difficile:quia nō pōt abstrahere eas i imaginatione a materia : ꝛ ideo accidit questio in talibus istis rebus inter partes que sunt per materiā:ꝛ inter illas que nō sunt per materiā:ꝛ ideo.d. vtrū ista sūt partes forme cc̃.i.ꝛ ideo dubitat in talibus entibus naturalibus:vt in homine ꝛ in animali vtrū tota sint materie aut sint hic forme extra ipsa : aut sint cōposita ex materia ꝛ forma.Vg.os ꝛ caro vtrū sint partes forme i animali: aut partes materie,Deinde.d.causam in hac questione:ꝛ dixit:sed quia nō separant cc̃.i.ꝛ causa i hoc q nos nō possumus distinguere inter eā ꝛ formā i istis rebus est:qz forma non ē in alijs materijs:sed i vna materia.D.d.hoc.n. existimat esse possibile cc̃.i.ꝛ distinguere formas a materijs ē possibile ad sciendū in omnibus rebus: lz in aliqua hoza nō manifestet.s.in principio originis philosophie.

Dubitant quidā iam ꝛ in circulo ꝛ in trigono quasi nō sit cōpetens lineis diffiniri ꝛ ptinuo: sed omia hec similiter dici:ac si sint carnes ꝛ ossa hominis:ꝛ es ꝛ lapis circuli:ꝛ referunt omes ad numeros:ꝛ linee rationē eam que duorū esse dicunt:ꝛ ideas dicentiū hi quidē ipsammet lineaz dualitatē:hi autē speciē linee:quidā enim speciez eandē ꝛ cuius species:ut dualitatē ꝛ speciē dualitatis:in linea vo non adhuc. Accidit itaq; vnaz multorū esse speciē quorū species videt esse altera:qō ꝛ pythagoricis accidit:ꝛ contingit vnam omniū facere per se speciem:alia vo non species q̄uis sic vnū omnia erunt.

Et quidā dubitant in circulo ꝛ in triangulo: quoniaz nō debent diffiniri q sūt linee ꝛ cōtinui: sed dicere q omnia ista sunt sicut caro hominis: dicit ꝛ ossa eius:ꝛ cuprū ꝛ lapis circuli sūt quasi membra circuli:ꝛ attribuunt omia ista numeris ꝛ dicūt q diffinitio linee est diffinitio duorum: ꝛ quidā eorū qui dicunt formā dicunt q est linea: quoniā linea est prima dimēsio ꝛ duo est prima dimensio duorū:ꝛ quidā q est forma linee : ꝛ q quedam sunt res eadē forma ꝛ habens formā ut duo:ꝛ forma duorū: ꝛ hoc nō est in linea . vnde accidit vt vna forma sit plurium quorū forma videtur esse partes : ꝛ accidit hoc pythagoricis ꝛ q est possibile ut istud sit forma omniū : ꝛ ut alid nō sit forma: ꝛ fm hunc modū oia erūt vnū.

38 Idest quidā dubitant in circulo ꝛ triangulo:ꝛ in alijs figuris:quoniā vident q nō diffiniunt per lineas: aut p naturam continui:sed vident q res mathematice sunt quasi materie::ꝛ q ista nō habent formas que declarāt substantias eorū:ꝛ q sunt in entibus quasi os ꝛ caro:ꝛ hoc intendebat qm dixit : sed dicunt ista oia sicut dicitur caro cc̃. D.d.ꝛ attribuūt omnia numeris.i.ꝛ ꝑpter hoc posuerūt formas omniū esse numeros:ꝛ posuerūt omnia ptingētia eis in numeris illis.ꝛ isti qui posuerūt numeros formas figurarū dicūt q diffinitio linee est diffinitio duorū. D.d. ꝛ quidā eorū qui dicunt formas cc̃.i.ꝛ quidam eorū qui dicunt formas esse:nō dicunt q diffinitio linee ē par) duorum:sed dicūt q diffinitio linee ē linea: ꝛ q in eo ē primū ꝛ post ꝛ remotio a linea:sicut nos dicimus in diffinitionibus cū diffinitis:ꝛ similiter dicūt in vnitate : ꝛ i dualitate q in ea est primū ꝛ post ꝛ remotio a dualitate.i. quoniaz in istis rebus est aliquid simile forme ꝛ materie:ꝛ hoc intendebat qum.d.ꝛ quidā q ē forma linee.D.d.quedā eni res cc̃.i.ꝛ quidā istorū dicunt q res diuidunt i formā materialē:ꝛ in illud qō habet formā.Vg.in duo demōstrata ꝛ in formā dualitatis:ꝛ quedā sūt materia tm̄ ut linea: ꝛ hoc intēdebat qum.d.ꝛ hoc nō est in linea.ꝛ qum notificauit q isti homines posuerūt omnia quasi materias: ꝛ dicūt formas ꝛ numeros esse.d.vnde accidit cc̃.i.ꝛ cōtingit istis vt res plures que vident esse diuerse fm formaz ꝛ ꝛ diffinitionē sint vnū:ꝛ ut hoc quod videt sit factū : ꝛ q omnes species sint vnū fm formā.Vg.q si vnitas existēs in homine ꝛ lapide est eadem:necesse ē ut forma hominiꝭ ꝛ lapidis sit eadez:ꝛ similiter in vnitatib': ꝛ sic hoc nomē vnū nō dicet equiuoce nec multipliciter:sed vniuoce.Deinde.d.ꝛ hoc accidens accidit Pythagoricis cc̃.ꝛ.d. h̄ qa Pythagorici opinant etiā q numeri sunt principia entiū: sed nō opinant eos esse principia fm formas;sed fm q sūt elemēta entiū:ꝛ vtriq; secte cōtingit idē.s. ut forme rerū q̄ cōueniunt i eadē forma nāli sint eedē.trinitas eni existens in quantitate cōtinua ꝛ discreta ꝛ lapidibus ꝛ aialibus:ꝛ celis facit oia ista esse eiusdē nature:ꝛ sic nō erit illic differentia inter entia:ꝛ hoc intendebat qum dixit: ꝛ qō ē possibile ut ipsum sit forma omniū:ꝛ ut alia nō sint forma.i. ꝛ fm hoc cōtingit ut numerus sit forma omniū rerū:ꝛ ut alia que dicimus esse formas nō sunt forme oīno: ꝛ fm h̄ oia erunt numerus:ꝛ nihil erit hic extra naturā numeri.

Quod quidē igitur habēt dubitationē quādam que sunt circa diffinitiones: ꝛ ꝑpter quam causaz dictū est.Quare omnia reducere ita ꝛ auferre materiam superfluū est.quedā enim forsan boc in boc sunt:aut sicut hec habētia:ꝛ parabola de animali quā cōsueuit Socra.iunioꝛ dicere nō bene se habet.abducit enim a veritate ꝛ facit suspicari:quasi ptingens sit hominē esse sine partibus:sicut sine ere circulū: sed hoc nō simile.sensibile nāq; aliquid forsan animal ꝛ sine motu nō est diffinire:quare nec sine partibus se habentib' qualitercūq;.nō enim semp hominis ē pars manus:sed potens opus ꝑficere:quare animata existens pars:nō animata vo non pars.Circa mathematica autem quare nō sunt partes rationes rationum:ut circuli emiciclia.nō enim sunt sensibilia:boc autē nihil differt.erit eniz materia quorundam ꝛ nō sensibiliū:ꝛ omnis q nō est quod quiderateſſe ꝛ species eadē fm se:sed boc aliqd. circuli quidē igitur nō erit eius qui vniuersalis. singulariū vo erunt partes be sicut dictū est pri⁹.

UVA. BHSC. IyR_012

est enim materia: hec autē sensibilis:hec autē intellectualis. Palam autē ꝙ anima est quedaꝫ substātia prima:corpus autē materia:homo vo aut animal qđ ē ex vtrisqꝫ vt vniuersale:sed Socrates:aut coriscus ut singulariter.siquidē igitur anima dupliciter dicit.alij nāqꝫ ut animā:alij vo ut totum.si vo simpliciter anima hoc ꝙ corpꝰ hoc ut quidē vniuersale ꝙ singulare.vtrū autē preter materiā taliū aliqua substantiarū alia: ꝙ oportet querere substantiā ipsorū alterā quandaꝫ ut numeros:aut aliquid tale perscrutandū est posterius.huius enim gratia ꝙ de sensibilibus substantijs tētamus diffinire:quoniā modo quodā physice ꝙ secunde philosophie opus circa sensibiles substātias speculatio.nō solum enim de materia oportet scire physicū:sed ꝙ de ea que sm rationē ꝙ magis.

Dictum est igitur ꝙ in diffinitionibus est dubitatio ꝙ est hoc:quia omnia nō sunt eiusdem dubitationis: ꝙ quia materia est materia totius. rectum est igit ut quoddā sit tale in hoc:sicut homo in hoc: aut sicut oportet ut sint illa que sunt semp:ꝙ qum idee quas sermo nō minus est assuetus dicere in animalibꝰ nō est bonū.procedit.n. a veritate ꝙ existimat quasi esset possibile ut homo sit sine alio:sicut circulꝰ sine cupro: ꝙ hoc nō est simile.rectū est igit ut animal sit aliquod habens sensuꝫ ꝙ nō est sine motu: ꝙ ideo nō est sine partibus ꝙ sunt quoquo mō.manus enī non est pars hominis omni modo:sed quādo potest cōplere actionē:ergo quādo fuerit animatꝰ: ꝙ qum nō est:nō est pars.in mathematicis vo quare nō sunt diffinitiones partiū diffinitionū: ut semicirculorum:quoniā ista nō sunt sensibilia : aut non est hec differētia:ergo erit materia etiā quibusdā rebus nō sensibilibus:ꝙ cuiuslibet quod non est illud qđ est per essentiā.circuli vo vniuersalis nō erunt partes:particulariū autem erūt iste partes sicut dictum fuit prius:quoniā materia alia sensibilis:alia intelligibilis.manifestū est igitur ꝙ anima est prima substantia:corpus vo materia:homo vo aut animal:aut illud qđ ex vtroqꝫ sicut tale.Sortes vo ꝙ Remus si fuerit:ꝙ corpꝰ ꝙ anima est dupliciter.quidam enim est sicut anima:ꝙ quidam sicut totum ꝙ congregatū:ꝙ si fuerit modo simplici : tūc ista anima ꝙ illud corpus erit sicut vniuersale ꝙ particulare.

39 Dictū est igitur ꝙ i diffinitionibꝰ est questio: ꝙ dictū est in solutione istius questionis ꝙ solutio eius est per hoc ꝙ diffinitiones rerū nō sunt sicut dicētes formas opinabant Deinde dixit:ꝙ quia materia est materia totius ꝛc̄.i. ꝙ qꝛ materia manifestū est ꝙ nō pōt esse extra formā:manifestum est ꝙ forme naturales:aut plures:aut omnes nō sūt extra materiā.Deinde.d.ꝙ ideo idee quas sermo non minus assuetus ꝛc̄.i.ꝙ qum declaratū sit ꝙ impossibile ē formam esse sine materia qum sit impossibile materiam esse sine forma:g̃ illud qđ opinat sermo nō minuſ:ꝙ est Pla.ſ. animal abstractū esse: ꝙ hominē separatū esse est falsuꝫ ꝙ extra rationē:quoniā si ita esset: tūc possibile esset hoiem esse ante hominē:ꝙ hoc intēdebat quꝫ dixit sine alio:ꝙ.d. hoc:quoniā si esset possibile hominem esse separatū:tunc possibile esset hominē esse sine corpore qđ est impossibile ꝙ ideo.d.sicut circulꝰ sine cupro.i.ꝙ sermo Sor.facit imaginari ꝙ i diffinitione hominis nō est necesse ut appareat materia hominis:quemadmodū non est necesse ut materia circuli appareat i diffinitione circuli : ut cupri ꝙ lapis. ꝙ dixit hoc:quia illud qđ separat sermone existimat separari sm esse.illud autē qđ nō separat sermone: quāto magis non separat in esse:ꝙ ideo sermo obuiauit vero in hac opinione.Deinde dixit:ꝙ hoc nō est simile.i. ꝙ res naturales i hoc sunt e cōuerso mathematicis.quidditates enī naturalium nō possunt intelligi sine motu ꝙ sensu:sicut possunt intelligi quidditates mathematicorū.Deinde dixit:ꝙ ideo nō sunt sine partibus.i.ꝙ oportet hanc causam cogētem ut forma aialis sit i materia:impossibile est ut aial sit sine eo qđ habet partes materiales.Deinde.d.ꝙ sūt quodam mō ꝛc̄.i.ꝙ partes qum separant a sensu sunt alio mō ab eo quo sūt quādo habēt sensum.Uerbi.g. quoniā manus nō est pars hominis:nisi quādo agit actionē manus. Deinde.d.qum igit fuerit animatus ꝛc̄.i. ꝙ manus. U.g. quādo fuerit animata erit pars aialis : ꝙ quādo nō fuerit animata : nō erit pars illius.ꝙ qum dixit ꝙ illa naturalia habēt partes per quantitatē:quia nō intelligunt sine materijs:ꝙ mathematica intelligunt sine materia sensibili:existimatur ꝙ sequit ex hoc ꝙ mathematica etiā nō habeāt partes posteriores diffinitione totius:sed quia habēt tales partes accidit questio i hoc:ꝙ ipse vult declarare hoc ꝙ.d. in mathematicis vo quare nō sunt diffinitiones partium diffinitionū ut semicirculi partes circulorū:quia ista sunt insensibilia.i.potest eni aliquis dicere dubitādo: quoniaꝫ diffinitiones omniū partiū nō sūt ante diffinitionē totius quia illa que sūt alia habēt materias sensibiles.quare igit in mathematicis nō sunt diffinitiones partiū ante diffinitionem totius:ut diffinitio semicirculorū: quoniā ista nō habent materias sensibiles.Deinde dixit:ꝙ i hoc nō ē differentia ꝛc̄.i.ꝙ respōsio i hoc est dicere ꝙ ista etiā habent materiā sicut illa:ꝙ ꝙ i hoc nō differūt : sed quedā habēt materiam sensibilē.ſ.naturalia: ꝙ quedā intelligibilē sicut mathematica:sicut dictū est.Deinde dixit: ꝙ cuiuslibꝫ ꝛc̄. .i.ꝙ vtriusqꝫ modorū duarū partiū.ſ. que sunt sm quantitatem i duobus generibꝰ.ſ. mathematico ꝙ naturali nō habēt diffinitionē:ꝙ hoc intēdebat qum.d.illud quod nō est q̃dest p essentiā.Deinde.d.circuli vo ꝛc̄.i.quoniā partes que sūt ante materiā que sūt posteriores i diffinitione a diffinitione totius non inueniunt i specie intelligibili de circulo:sed inuenit i particularibꝰ.ſ.in indiuiduis imaginaris:sicut est dispositio i rebus naturalibꝰ.Deinde.d.materia enim alia sensibilis:alia intelligibilis.i.vtraqꝫ eni nō indiuiduat:nisi quia est i materia:ꝙ ideo.d.post: manifestum est igit ꝙ anima ꝛc̄.i.ꝙ ideo hoc est manifestū in animalibus.ſ.formā existere in materia.manifestū est enim p se ꝙ anima in animali est prima forma:ꝙ ꝙ corpus est materia.Deinde.d.homo autē ꝙ animal ꝛc̄.i. homo autꝫ ꝙ animal est totū cōgregatū ex anima ꝙ corpore.Deinde.d. sermo ꝛc̄.i.nomina autē indiuiduorū quando significant corpus ꝙ animā:substātiā significāt duplicē.ſ.animā ꝙ corpus.Deinde dixit:ꝙ si fuerit modo simplici.i.sicut significat totum congregatū ex partibus p se : ꝙ partes etiā p se .i.qum significāt partes indiuidui significatione intētionis simplicis nō cōposite ante istā animā:ꝙ istud corpus sicut significat congregatū ꝙ demonstratū.Uerbi.g.istud animal ꝙ istū hominē. Deinde.d.sicut vniuersale ꝙ particulare.i. ꝙ significat vtrūqꝫ istorū duorū modorū simplicium significatione vniuersalis.ſ.speciei:ꝙ significatione particularis: ꝙ similiter cōgregatū habet duas significationes.ſ.significationē indiuidualē.Uerbi.g.Sor.ꝙ istū hominē ꝙ significationem vniuersalē.Uerbi.g.hominē:ꝙ intēdebat ꝙ ens eiusdē speciei.ſ.ꝙ esse totius est esse partiū.ꝙ qum declarauit ꝙ omnes iste substātie sunt in materijs: ꝙ ideo diffinitiones quarundā partiū sunt posteriores diffinitione totꝰ ꝙ partes earū que sūt per quantitatē nō habēt diffinitiones qum non sint priores toto priorītate diffinitionis: sed

UVA. BHSC. IyR_012

priozitate materie ad formã.d.si autẽ aliqua substãtia fuerit sine alia ꝛc̃.i.ꝛ qȝ apparet ex hoc sermone est.s. ꝙ substantia quã significat diffinitio est in materia.vtrũ autem sit hic aliqua substãtia sine materia símilis istis substãtijs que sunt in materia:aut vtrũ inueniunt in istis substantie que sunt alie ab istis substãtijs sensibilibus:vt dicimus de numeris perscrutandũ est postea. Deinde dixit:quoniã ꝓpter hoc nitimur distinguere has distinctiones in substantijs sensibilibus etiã.i.nos enim nõ perscrutati sumus de substãtijs sensibilibus:neqȝ distinximus modos earũ hac distinctione:nisi quia intẽdimus perscrutari de substantia insensibili:ꝛ propter hoc qȝ dixit phus primus nõ cõsiderat de substantijs sensibilib' fm ꝙ sunt sensibiles : sed fm ꝙ sunt substãtie:naturalis vȯ fm ꝙ sunt substãtie sensibiles:ꝛ ideo.d.quoniã quodã mõ perscrutatio de substãtijs sensibilibus:ꝛ cõsideratio de eis est philosophie naturalis que est secũda.i.ꝙ philosophia nãlis nõ perscrutat de substantia:sicut facit ista ars:sed de substãtia fm ꝙ est sensibilis:ꝛ.d.ipsam esse secundã in respectu prime philosophie que dicit metaphysica fm ordinẽ doctrine nõ esse. Deinde dixit:oportet eni naturalẽ ut nõ solũmõ habeat cognitionem materie:sed cognitionẽ eius quod est per diffinitionẽ ꝛ magis istã.i.naturalis eni nõ debet perscrutari de substãtia que est materia:quia materia est ꝓpria entibus naturalibus:sed ꝛ de substãtia que est forma: sed tamẽ ad terminum notũ:ꝛ ꝙ perscrutat de hac substãtia magis q̃ de substantia que est per materiã:ꝛ hoc declaratũ est in secũdo physicorum.

Jn diffinitionibus vȯ quomõ partes que in ratione:ꝛ quare vna ratio diffinitio.palam enim quia res vna:res vȯ quomõ vna partes habens speculandũ est posterius. Quod quidem igit̃ est quodquidetesse : ꝛ quõ ipsum fm se de omni dictum est:ꝛ quare horũ quidem ratio que eius quodquidetesse habet partes diffiniti:horum autem nõ:ꝛ ꝙ in substantie quidem ratione que sic partes ut materia nõ inerũt:neqȝ enim sũt illius partes substãtie sed totius.huius autẽ est aliqualiter ratio:ꝛ nõ est.nam qum materia nõ est: indeterminatũ enim fm autẽ primã substantiam est:vt hominis que anime ratio.substantia nãqȝ est species que ineſt ex qua ꝛ materia tota dicit substantia:ut cõcauitas.nam ex hac ꝛ naso: simꝰ nasus: ꝛ simitas est:bis enim ꝛ bis inerit nasus.

Et qum partes que sunt in sermone sũt quoquo modo partes diffinitionũ etiam:ꝛ diffinitio est vnus sermo:quia res est vna:ꝛ hoc manifestũ est: quoniã res vȯ quoquo modo est vna ꝛ habet partes:perscrutandũ est post.dictum est igit̃ quid est per esse materia:ꝛ quomõ est per se:quoniam est vniuersale de omñi:ꝛ quare de quibusdã rebus sermo qui est quid est per esse materia : ꝛ in eo sunt partes diffiniti:ꝛ in quibusdã nõ : ꝛ ꝙ partes que sunt sicut materia nõ sũt in diffinitione substãtie:quoniã illa substãtia nõ habet partes:sed partes sũt substãtie cõgregate:ꝛ ista etiaȝ quoquo mõ habẽt sermonẽ ꝛ nõ habent etiam: quoniã qum fuerit cum materia nõ habebit : qꝛ nõ est diffinitum per primã substantiã: ut sermo anime hominis.substãtia enim est forma que est in homine:ꝛ ex eo etiã dicit cõgregatio materie substãtie etiam ut cõcauitas:quoniam ex ea ꝛ ex naso est simus ꝛ simitas ꝛ nasus bis est i istis.

40 Dixit:ꝛ qum sit declaratũ ꝙ partes substãtie quoquo modo sunt partes diffinitionũ:ꝛ diffinitio habet vnũ sermonem:quia res diffinita est vna essentialiter:ꝛ post dicemus quomõ diffinitio est vna ꝛ habet partes:ꝛ dixit:quo quo mõ:quia diffinitio est vnũ cum diffinito fm predicationem:nõ quia ipsa diffinitio que est forma est ipsum diffinitum qȝ est habens formã.ꝛ qum puenit ad hũc locuȝ fecit rememorationẽ de declaratis:ꝛ.d.dictũ est igit̃ ꝛc̃.i. declaratũ est igitur quid est substãtia que ẽ quidditas rei ꝛ quõ ista substãtia est predicabilis de illo quod ẽ substãtia per se:ꝛ ꝙ hoc est ei fm ꝙ est vniuersalis:ꝛ declaratuȝ est etiam quare in quibusdã diffinitionib' omnes partes sunt partes diffiniti:ꝛ in quibusdã diffinitionib' nõ oñes partes sũt partes diffinitionũ:sed ipsius diffiniti. D.d.ꝛ ꝙ partes que sunt ꝑ materiã nõ sunt i sermone substãtie ꝛc̃. .i.ꝛ declaratũ est etiã ꝙ partes rei que sunt per materiã:ꝛ sunt ille que sunt ꝑ quantitatẽ nõ accipiunt in diffinitione substãtie que est forma:quoniã ista substãtia nõ habȝ partes quãtitatiuas:sed iste partes sũt substãtie cõgregate ex materia ꝛ forma:ꝛ est res demonstrata:ꝛ intẽdit sicut partes circuli ꝛ partes recti. Deinde.d.ꝛ ista habet diffinitionem ꝛc̃.i.ꝛ declaratũ est ꝙ substãtia que est forma habet diffinitionẽ quoquo mõ:ꝛ ponat ipsaȝ esse verã diffinitionem:quoniaȝ in diffinitione istius ſbe apparet aliud ꝛ est subiectũ:vera autẽ diffinitio in qua nõ apparet aliud: nõ est huiusmodi diffinitorũ. D.d.causam i hoc ꝛ.d.qm̃ quȝ fuerit cũ materia ꝛc̃.i.causa eni in hoc est:quoniã res que sunt in illis nõ sunt diffinite per diffinitiones primarũ substantiarũ q̃ nõ sunt in alijs.anima eni quia est existens in alio nõ habet perfectã diffinitionẽ. D.d.substantia eni est forma ꝛc̃.i.qm̃ hec substãtia que est forma in talib' rebus ꝛ ex illo in quo est.s.materia erit diffinitio ꝯgregati ex eis ut simitas que diffinit̃ ꝑ cõcauitatẽ que est in hac diffinitione quasi forma ꝛ subiecto ꝓcauitatis qȝ ẽ nasus:ꝛ ideo accidit in talibus diffinitionib' dicere materiã bis.necesse est enim ut diffinitio cõgregati cõponat ex duabus diffinitionibus duarũ partiũ ex quo sequit̃ materiã dici bis: vt declaratũ est in principio istius tractatus.

Jn tota vȯ substãtia: aut naso simo : aut callia ineſt ꝛ materia : ꝛ quodquidetesse ꝛ vnum quodqȝ in quibusdã idem:ut in primis substantijs ut curuitas ꝛ curuitati esse si prima est.dico autem primã que nõ dicit̃ per aliud in alio esse : ut subiecto vel materia . quecũqȝ vȯ ut materia: aut concepta cum materia nõ idem: neqȝ fm accidens vnũ:vt sor.ꝛ musicũ: hec enim eadeȝ fm accidens.

Jn substãtia vȯ cõgeegata:vt nasus ablatio in greco non est materia:ꝛ ꝙ illud qȝ est ꝑ essentiam ꝛ singularia.in quibusdaȝ vȯ sunt rerũ que sunt:eedem sicut sunt in prima substãtia:ut reflexio ꝛ essentia reflexionis.si igitur fuerit primũ.ꝛ dico primũ illud per quod nõ dicit̃ aliud esse in alio:ut in subiecto.omnia autẽ que sunt sicut materia:aut sicut cõgregata ex materia nõ sunt idẽ: neqȝ sunt vnũ nisi per accidens:ut sortes ꝛ musicus:qm̃ oñia ista sunt per accidẽs.

41 Dicit:cõposita vȯ ex materia ꝛ forma i actu ut cõgregatum ex naso ꝛ cõcauitate qȝ dicit̃ simitas substãtia que est ex eis tanꝙ forma non predicat de materia fm modũ fm quẽ quidditas rei est ipsa res i predicatione: ꝛ sũt res existentes per se.D.exposuit hoc ꝛ.d. ꝛ simplicia i quibusdã rebus ꝛc̃.i.ꝛ res determinate in quibusdã vȯ quidditates sunt ipse.i.quidditates earũ declarãt suas essentias fm q̃d ꝛ sunt illa de quibus dicit̃ ꝙ predicatũ est substãtia subiecti ut inuenit̃ in primis substantijs. Verbi.g.reflexio ꝛ q̃d ditas reflexionis:sed quia reflexio nõ est ꝑma ſba i rei veritate:quia est i alio:sed tñ quãdo intellectus abstrahunt eam a subiecto: tunc ita habet se ad quidditatẽ sicut ꝑme

UVA. BHSC. IyR_012

ſubſtantie ad ſuas quidditates: dixit: ⁊ ſi fuerit primū. D. expoſuit primū ⁊ dixit: ⁊ dico primū cē. i. ⁊ intell go p primam ſubſtantiā illud qđ non dicit in ſubiecto: ⁊ iſta ſunt vniuerſalia ſubſtantiarū: vt dictum eſt in predicamentis. Deinde dixit: omnia vo que ſunt ſicut materia cē. i. cōpoſita vo ex materia ⁊ forma etiā ſunt illa que inueniunt in alijs eſſentialiter: lz quidditates eorū nō declarēt eſſentias eorum ſm q quidditates primarū ſubſtantiarū declarant eſſentias earū congregatū ex duabus partibus in eis nō ē vnū per accidens ſicut eſt diſpoſitio in rebus que ſūt vnū per accidens. Verbi. g. homo muſicus: ⁊ homo albus: ⁊ intendit q differētia inter hominē ⁊ muſicū ⁊ naſum cōcauum q dicit ſimitas eſt: quia naſus ſimus eſt vnū eſſentialiter: ⁊ cōcauitas eſt inſeparabilis ab eo: homo autē albus nō eſt ita: quoniā albedo nō eſt inſeparabilis ab eo: ⁊ ideo homo albus eſt vnū per accidens: ⁊ intēdit q naſus diuiditur in concauū ⁊ nō concauū ſm q genus diuidit i ſuas differentias eſſentiales: ⁊ homo nō diuidit in albū ⁊ non albū niſi per accidens. albedo enim inuenit in pluribꝰ ſpeciebus alijs ab homine: ⁊ differētie naſorū quibus differūt non inueniunt niſi in figuris: ⁊ ideo nō eſt remotū: vt aliquid in pdicamēto qualitatis accipiat in diffinitione eius qđ eſt in predicamento ſubſtantie; ⁊ Ariſ. perſcrutabit de hoc in tractatu ſequenti.

Nunc autē dicamus primū inquantū i analecticis de diffinitione nō dictum eſt. in illis enim dubitatio dicta preopere rationibus de ſubſtantia eſt. dico autē hanc dubitationē: quare quidē vnum eſt cuius rationē diffinitionē eſſe dicimus: ut hominis: animal bipes: ſic enīz hoc ipſius ratio. quare igitur vtiqz hoc vnū eſt: ſed nō multa animal ⁊ bipes: in hoc nāqz homo: ⁊ albū multa quidem ſunt: quum alterū non inſit alteri: vnuz vo quando ineſt ⁊ patitur aliquid ſubiectū: homo tunc enim vnū fit ⁊ eſt albus homo. hic aūt nō participat alterum altero: genus enim nō videtur participare differētias: ſimul enī cōtrarijs idem participaret. nam differentie cōtrarie ſunt quibus differt genus. ſi vo ⁊ participat eadem ratio ſi ſunt differētie plures: ut greſſiuū bipes non alatum: quare nāqz hoc vnū: ſed non multa. non enim quia inſūt: nam ſic ex omnibus erit vnum. oportet autem vnū eſſe quecunqz in diffinitione. diffinitio enim ratio quedaz eſt vna ⁊ ſubſtantia vna: quare vnius alicuius oportet ipſam eſſe rationem. eteni ſubſtātia vnū quidē ⁊ hoc aliquid ſignificat ut diximus.

Dicamus igitur nunc primo de diffinitione qum nō ſit dictum in analecticis. queſtio enī difficilis dicta in illis precedit ſermonē de ſubſtātia ⁊ dico de hac queſtione qua de cauſa eſt vnum illud de quo dicimus q ſermo eius eſt diffinitio ut ſermo hominis: animal bipes: ⁊ ſit hic ſermo eius: quare eſt vnū ⁊ nō multa. ſ. animal ⁊ bipes quoniā in homine ⁊ albo eſt multū: quoniā alterum nō fit reliquum ablatio in greco cum ſubiectum fuerit homo: tūc enim fit vnū: ⁊ eſt albꝰ homo. hoc vo alterū non eſt in reliquo: quoniā genus nō exiſtimat cōgregare differētias: ⁊ ſi non: tunc idem cōgregaret cōtraria inſimul. differentie igitur in quibꝰ genus diuidit ſunt contrarie: ⁊ etiam ſi vnus ſermo cōgregat differētias ⁊ differentie ſunt multe. Verbi gratia: ambulās bipes non pennatū: quia iſta ſunt vnū ⁊ nō plura. non enim ſunt vnū: quia ſunt in vno: quoniā ſm hoc erit vnum ex omnibus rebus: ⁊ nō oportet ut ſit vnum niſi omnia que ſunt vnū numero: quoniā diffinitio eſt vnus ſermo de ſubſtātia: ergo debet eſſe ſermo vnus. ſubſtantia enim eſt vna ⁊ ſignifi cat rem ſicut diximus.

42 Dicit: dicamus igitur nūc de diffinitione quare ſignificat vnū ⁊ habet partes. hoc enim nō fuit dictum in poſterioribus analecticis: quoniā illic poſuit hanc poſitionez ⁊ nō dedit cauſam. cōſiderare enim de diffinitionibꝰ eſt cōmune logico ⁊ philoſopho: ſed duobus modis diuerſis. logicus enim ꝓſiderat de diffinitionibꝰ ſm q eſt inſtrumētum qđ inducit intellectu ad intelligere quidditates rerū: philoſophus autē ſm q ſignificat naturas rerū: ⁊ ideo dare cauſas de hoc magis eſt propriū huic ſciētie. cauſa enīz in hoc eſt: quoniā vltima differētia data in diffinitionibꝰ eſt differētia que cōtinet formā per quā ens eſt vnū i actu ⁊ ens in actu. differētie enim que ſūt ante vltimā differentiam ſunt exiſtētes in diffinito potētia: ⁊ ideo diffinitū nō multiplicat per multiplicationē partiū diffinitionis. ⁊ qū dixit q intentio eius nūc eſt loqui de diffinitione ⁊ dicere queſtionē quā dimiſit in analecticis. d. queſtio enī difficilis cē. i. iſta enim queſtio debet precedere ſermonē de ſubſtantia. iſta enī queſtio eſt de queſtionibꝰ ſuper quas fundatur ſciētia de quidditate ſciētie. Deinde induxit queſtionem ⁊ dixit: ⁊ dico hanc queſtionē cē. i. ⁊ queſtio eſt quare dicimus vnū in re de qua dicimus q ſermo qui ſignificat illam eſt diffinitio. Verbi. g. qum dicimus q homo eſt animal bipes. Deinde. d. ⁊ ſit hic ſermo eius. i. ⁊ qum diffinitio hominis. U. g. eſt animal bipeſ ſit queſtio quomō dicimus q homo eſt vnū ⁊ nō plura qum accepimus in diffinitione plura. ſ. animal ⁊ bipes. Deinde. d. in homine vo ⁊ albo cē. i. dicere vo homo albus nō ſignificat vnū: quoniam alterū iſtorū nō eſt reliquū eſſentialiter: ⁊ ideo homo ⁊ albedo nō ſunt idem niſi per accidens. Deinde dixit ⁊ qum ſubiectū fuerit homo cē. i. ⁊ homo albus eſt vnū: quia ſubiectum albedinis accidit ei q fuit vnū: ⁊ ideo eſt vnum per accidēs. Deinde. d. hic autē cē. ⁊ intēdit q bipeſ nō eſt i animali ſicut albū in homine: nec diffinitio dicitur eſſe vna hoc modo. Deinde. d. cauſam i hoc ⁊ dixit: genuſ enim nō exiſtimat cē. i. vna enim ſpecies: aut genuſ nō exiſtimat q i eo inueniant differētie cōtrarie: ſicut inueniunt albedo ⁊ nigredo in homine. Deinde. d. ⁊ etiā ſi vnus ſermo cōgregat differētias cē. i. ⁊ etiā queret aliquis ⁊ dicet: ſi vnus ſermo qui eſt diffinitio que cōgregat multas differentias. Verbi. g. animatū ambulat bipeſ que exiſtūt i diffinitione hominis: quō igit dicit in iſtis que ſunt vnū ⁊ non multa? Deinde dixit: nō eni ſūt vnū: quia ſunt i vno. i. iſte enim differētie nō dicunt per accidens eſſe vnū. ſ. quia ſūt in vno: ſed eſſentialiter: quoniā ſi cōceſſerimus q omnia que ſunt i vno ſunt vnū eſſentialiter: contingeret q totus mundus eſſet vnū eſſentialiter: omnia enī ſunt in celo qđ eſt vnū. Deinde. d. ⁊ oportet ut ſint vnū cē. i. ⁊ oportet vt illa que ſunt vnū per diffinitionē ſint vnū numero: qz diffinitio eſt ſermo vnus qui ſignificat ſubſtantiā vnā. omne enim qđ ſignificat diffinitio eſt vna ſubſtātia: g neceſſe eſt ut diffinitio ſit ſermo vnus: quia ſignificat in re vnā ſubſtantiam: ⁊. d. hoc: quia iam ꝓdixit quō diffinitio eſt multa ⁊ eſt vnius: ⁊ ipſe. d. ecōtrario. ſ. q vna eſt res: quia habet vnam diffinitionē ad declarandū ex hoc q diffinitio eſt vna.

Oportet autē primuz intendere de his que ſm diuiſiones diffinitionibꝰ. nihil enim aliud eſt in diffinitione q primū dictū genus ⁊ differētie: alia vo genera ſunt primū ⁊ cum hoc cōprehenſe differentie: vt primū animal: habitū vo animal bipes: ⁊ iterū animal bipes nō alatum: ſimiliter autē ⁊ ſi p plura dicant. omnino vo nihil differt

UVA. BHSC. IyR_012

per plura aut per pauciora dici: quare nec p pau
ca: aut per duo. duorū vo hoc quidem differētia
illud vo genus: vt eius q animal bipes: animal
quidem genus: differentia autē alterū: si ergo ge-
nus simpliciter non est preter eas que vt generis
species: aut si est quidem ut materia est: vox enim
genus ⁊ materia: differētie autē species ⁊ elemēta
ex hac faciūt: palam q diffinitio est ex differētijs
ratio. at vo ⁊ oportet diuidi differētie differentiā
ut animalis differētia est pedalitas. Itez anima-
lis habētis pedes differentiā scire oportet inquā
tum habēs pedes: quare nō est dicendū haben-
tis pedes aliud alatum: aliud nō alatū siquidem
bene dicit: sed propter non posse facit hoc: sed si
aliud habens scissos pedes: aliud nō scissos pe-
des. be nāqz sunt differētie pedis. nam scissio pe-
dis pedalitas quedam est: ⁊ sic semp vult proce-
dere donec vtiqz veniat ad nō differētia: tūc autē
erunt tot species pedis quot differentie: ⁊ pedes
habentia animalia equalia differentijs: si itaqz h̄
sic se habēt: palam quia finalis differētia substan
tia rei erit ⁊ diffinitio: si nō oportet multotiēs ea
dem dicere in terris. superfluū enim accidit autē
hoc. nam quādo dicit animal habens pedes bi-
pes: nihil aliud. d. q̄z animal pedes habēs duos
pedes habēs. ⁊ si hoc diuidat propria diuisione
multotiens dicet ⁊ equaliter differētijs: siquidem
differētie differētia fiat: vna erit que finalis spēci-
es ⁊ substantia. si vo sm accidēs vt si diuidat ha-
bentis pedes aliud album: aliud nigrū: tot quot
vtiqz sectiones fuerint: quare palā q diffinitio ra
tio est que est ex differētijs: ⁊ harū ex finali sm re
ctum: palam autē erit siquis transponat tales dif
finitiones: vt eam que est hominis dicēs animal
bipes pedes habēs. superfluum enim est habēs
pedes dicto bipede: sed ordo nō est in substātia
quomō nāqz oportet intelligere hoc quidē po-
sterius: illud vo prius. de diffinitionibus quidez
igit̄ sm diuisiones tot dicant primū quales que-
dam sunt.

Sed oportet vt perscrutatio post sit de diffi-
nitionibus que sunt sm diuisionē. nihil enim est
aliud in diuisione pret̄ genus quod dicit̄ primuz
⁊ differētia: alia autē sunt genera ut primū: ⁊ dif-
ferentie que existūt cum eo vt primū animal qō
recipit animal bipes: ⁊ etiā animal bipes ut pen-
natum. ⁊ similiter etiā ⁊ si dicit̄ per plura: ⁊ vni-
uersaliter nō est differētia siue dicat̄ per multa: si-
ue per pauca: ergo nō est diuersitas i illis que di-
cuntur per pauca: aut per duo: qum dicunt̄ per
duo genus: aut sicut est illud quod est animal: ⁊
animal est genus: ⁊ illud differentia albedo ⁊ ni-
gredo: aut genus nō erit modo simplici aliud a
forma que est sicut forma generis: aut eris: hoc ē
sicut materia: quoniā sonus est genus ⁊ materia:
differētie vo faciūt formas ⁊ litteras a sono. ma-
nifestū est igit̄: quoniā diffinitio est sermo ex diffe
rentijs: sed oportet diuidere differētias differētie.
Verbi. g. bipes: ergo nō oportet dicere q bipes
quoddā est pennatū: ⁊ quoddā nō pennatū: sed
intēdit bonus sermo: quoniā hoc nō fit nisi im-
possibile diuisionis: sed diuisio bipedis esse debz
talis bipedis: aliud est scissorū pedū: ⁊ aliud non
scissorum. iste enim sūt differētie pedū: quoniā sis
sura pedū est aliqua dispositio propria: ⁊ ita pro
cedit semp donec perueniat ad diuersa: ⁊ tūc erit
forma pedis sm differentiarū numerū: ⁊ erūt ani
malia bipedia equalia numero differentijs: ergo
manifestū est q vltima differētia erit substātia so
lius rei. ⁊ si non: oportet dicere hos sermones in
diffinitionibus multotiēs: quoniā hoc est super-
fluum in operatione: ⁊ hoc accidit: quoniā qum
dicitur animal bipes de quo predicant̄ duo pe-
des: nullus dicit̄ animal preter animal habens
duos pedes. ⁊ si diuidit̄ hac diuisione ,ppria: tūc
dicet multotiens sm numerū differentiarū: aut si
differētia fuerit differētie: tūc vltimū addituz erit
forma ⁊ substātia. ⁊ si diuidit̄ accidētaliter. Vl. g.
si bipes quoddam est albū ⁊ quoddā nigrū: tūc
erit sm numerū diuisionū. ⁊ qum fuerit declara-
tum q diffinitio est sermo qui est ex differentijs ⁊
ex suis partibus etiā: tunc erit manifestū q si ali-
quis mutauerit diffinitiōes tales: vt est diffinitio
hominis: ⁊. d. ipsum esse animal bipes de quo p̄
dicantur duo pedes: quoniā hoc verbū de quo
predicant̄ duo pedes est superfluū: quoniā qum
dicit̄ pes nō erit ordo in substantia: quoniā quō
est intelligendū q quedā est ante: ⁊ quedaz post.
iste igitur primus sermo in diffinitionib⁹ que sūt
sm diuisionem.

43 Qum quesiuit quō diffinitio est vna ⁊ habet multas
partes: ⁊ quō diffinitū est vnū: ⁊ diffinitio hz mltas ptes:
vult ponere primū pscrutationis de hoc a diffinitionibus
que sūt sm diuisionē vt ei appareat solutio qōnis: ⁊ dixit:
sed perscrutandū primo ⁊c. i. sed primo perscrutandū est
de diffinitionib⁹ que fiūt p verā diuisionē. apparet enī ex
diffinitionib⁹ que sunt p verā diuisionē q nō continēt nisi
duo. s. genus propinquū ⁊ differentiā essentialē illi generi:
⁊ vocāt genus ,ppinquū primū: qz i diffinitione ponit pri-
mum. D. o. alia vo ⁊c. i. illa autē que sūt post primū genus
. s. genera ⁊ differētie illorū generū sūt in suo esse de natu-
ra eius qō significat primū genus pret̄ differentiā equalez
diffinito. D. o. vt primū aial qō recipit ⁊c. i. vt aial qō pri-
mo diuidit̄ i animal bipes ⁊ multipes. D. bipes diuidit̄ in
pennatū ⁊ non pennatū: oia enī ista sūt ranq̄ genus. D. o.
⁊ similiter etiā est si dicit̄ per plura. i. ⁊ similit̄ ptingit i dif-
finitionib⁹ que cōtinent differētias multas: qm̄ nō est dif-
ferētia inē multitudinē differentiaz in hoc ⁊ paucitatē in
hoc q sūt quasi genus: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: ⁊ vni-
uersaliter nō est diuersitas ⁊c. i. ⁊ diuersitas nō est inē diffi
nitiones i hoc q sūt quasi primū genus: ⁊ sm hoc diffini-
tiones erūt cōpositе necessario ex duabus naturis. s. ex ge
nere ⁊ differētia siue sint i ea multe differētie: siue genus ⁊
differētia tm̄: quoniā illa que sūt inter primū genus ⁊ vlti
mam differentiā sunt quasi genus: ⁊ hoc intendebat qum
dixit: aut p illa que dicunt̄ p duo. i. ⁊ per genus ⁊ differen
tiam tm̄. D. o. genus vo ⁊c. i. sumit̄ igit̄ q oēs diffinitiones
cōponunt̄ ex duabus naturis. s. genere ⁊ differentia. D. o.
post autē non erit genus modo simplici ⁊c. i. ⁊ qum sit de
claratū q omnis diffinitio cōponit̄ ex genere ⁊ differentia
⁊ genus cōponit̄ ex forma ⁊ materia; aut genus qō dicitur
simpliciter nō sit aliud a forma subiecti. forme autem erit
forma ⁊ subiectū ⁊ quōcunqz fuerit: erit simile materie: ⁊
forte intelligit per hoc q genus qō est vnum ex materia ⁊
forma; aut hz hoc nomē ex pte forme: aut materie: ⁊ quō
cunqz fuerit simile est materie: ⁊ intēdebat p hoc q genus
in re nō erit i actu sicut materia: ⁊ q illud qō est i actu est
vltima differētia. ⁊ quia genera diuersant̄: quedā enī magi
assimilant̄ forme: ⁊ quedā magis materie. o. exemplū: ⁊. o.
sonus aūt est genus ⁊ mā. i. ⁊ gen⁹ qō quodāmō est gen⁹: ⁊
quodāmō est mā est sonus. sonus. n. q̄dāmō assimilat ma
terie: qz est ,ppinqu⁹ materie litteraz: ⁊ q̄dāmō assimilat

UVA. BHSC. IyR_012

forme que predicat de litteris fm quid: ⁊ materia nō p̄dicatur de re nomine principali. Deinde. d. differētia aūt ⁊c̄ .i. pōt intelligi: differētie autē percussionū faciūt formā litterarū ex sono. videt enī q̄ intendit hic p formas litterarū syllabas ꝓplatas: ⁊ p litteras elemēta: ⁊ forte intēdit: differentie autē accepte in diffinitionib⁹ litterarū sūt illa q̄ faciunt formas litterarū ⁊ litteras esse ex sono. i. faciunt eas esse ex natura soni: ⁊ intēdebat declarare modū fm quem genus hoc est mā. ⁊ forte differētia inter sonū in hoc q̄ est materia litteraꝝ: ⁊ inter cupz̄ū in hoc q̄ est mā idoli est: qz sonus nō denudat a forma ⁊ pcutiente. s. ex aliquo simili syllabe longe ⁊ breuis: ⁊ cupz̄ū denudat a forma ⁊ figura omnino: ⁊ ideo cupz̄ū est mā pura: ⁊ sonus nō est mā pura litterarū: sed est similis materie fm q̄ recipit lr̄as: ⁊ est similis generi fm q̄ nō est extra modos sonoz̄ū. ⁊ qum cōpleuit hoc. d. manifestū est igit̄ q̄ diffinitio est sermo ex differentijs. i. ⁊ qum declaratū est ex quibus cōponunt diffinitiones: manifestū est q̄ diffinitio est sermo cōpositus ex differentijs: ⁊ nō. d. ex differētijs ⁊ genere: qz genus apud ipsū est forma vl̄is: ⁊ differētia est particular. ⁊ qum narrauit ea ex quib⁹ cōponunt diffinitiones: incipit declarare q̄ diuisio est que largit̄ tales sermones: ⁊. d. sed oportet diuidere differentiā differētie ⁊c̄. i. sed oportet ponere diuisionem essentialē ⁊ primā generi diuiso. s. q̄ ꝑmo diuidat genus in primā differentiā ⁊ suā oppositā. d. illā differentiam in suā primā differentiā: nō ut ꝑmo diuidat genus in differentiam sue differētie. Uerbi. g. aial habēs pedes: qm̄ primo debet diuidi i suas primas differētias. Uerbi. g. in bipes ⁊ multipes. D. bipes diuidat p differētias essentiales ei p quas diuidit prima diuisione: sicut genus diuidit i suas ꝑmas differētias: ⁊ sic fiat semp donec pueniat ad illud congregatū ex differētijs equale diffinito. D. d. ⁊ etiā oportet ⁊c̄. i. ⁊ ideo oportet ut animal bipes diuidat fm q̄ ē bipes: ⁊ nō diuidat in pennatū ⁊ nō pennatū: ⁊ hoc intendebat qum. d. g̃ nō oportet dicere q̄ quoddā bipes est pēnatum: ⁊ quoddā nō pennatū. qui enī hoc facit nō bene pōt diuidere: sed intendit bonā diuisionē essentialē que largit̄ diffinitionē essentialit̄. d. narrauit que diuisionū est essentialis isti differētie: ⁊. d. ⁊ oportet vt diuisio bipedis ⁊c̄. i. ⁊ intēdit p fissum pedē hominē: ⁊ intēdit p proprīā dispositionem formā ꝓpriā pedi. fissum enī est vnū eoz̄ū per que perficit actio pedis i quibusdā aialibus. D. d. ⁊ sic ꝓcedat semp. i. ⁊ diuidens seuꝑ debz̄ tenere istū modū in diuisione differentiarū donec pueniat ad illa que sūt diuersa fm indiuiduū. s. vltimas species. D. d. tūc igit̄ erit diuisio pedis ⁊c̄. i. ⁊ talis diuisio est in qua numerus specieꝝ bipedis est fm numerū vltimarū differentiarū ad quas puenit diuidens. D. d. ergo manifestū est ⁊c̄. i. ⁊ ista diuisio quz̄ peruenit ad differētias quarū numer⁹ est fm numerū specieꝝ bipedis: manifestū est q̄ vltima differētia ē ex specie que ē ſba illius speciei solius ⁊ sola diffinitio eius: ⁊ q̄ illud qō ē ante nō est ſba ꝓpria ei: neq̄ aliq̄d existēs extra animā in in actu: ⁊ intēdit qm̄ qum illud p qō inuenit̄ species i actu sit vnū: manifestū est q̄ illud qō significat diffinitio ē vnū ⁊ q̄ diffinitio ē vna: qm̄ in ea nō est aliq̄d i actu nisi vnū ⁊ multitudo que ē in ea ē in potētia: ⁊ quz̄ ita sit dissoluet qō. ⁊ qum. d. q̄ qui diuidit hac diuisione nō dimisit aliq̄d de ſba diffiniti: ⁊. d. q̄ qui obuiat isti mō nō intelligit ſbaz diffiniti. d. etiā q̄ si terminauerit eandē differentiā errabit ac si diminuerit: ⁊. d. ⁊ si non: oportet dicere istos sermones ⁊c̄. i. ⁊ hoc ē ꝓceptū diffinitiōis. D. induxit exemplū in quo accidit hoc in suo idiomate: ⁊. d. ⁊ hoc accidit ⁊c̄. i. qm̄ qum dixerimus i diffinitione hominis q̄ ē aial bipes de quo p̄dicant duo pedes: tūc significatio hui⁹nominis ē sicut significatio istoz̄ū alioꝝ vocaboloꝝ de quo p̄dicant duo pedes: ⁊ ideo. d. non dicit̄ aliud aial ꝓt aial habens duos pedes. i. q̄ nihil aliud. d. nisi q̄ ē aial habēs duos pedes: qō est nugatio. D. d. ⁊ si diuisit diuisione ꝓpria ⁊c̄. i. ⁊ quz̄ dinidēs diuiserit rem p suas differētias ꝓprias ⁊ vsus fuerit hac additione: tūc numerus iterationis rei eiusdem erit fm numerū differentiarū quas induxit i illa diffinitione: sed talis iteratio nō vsitat i idiomate nr̄o. D. d. ⁊ si fuerit differētia differētie ⁊c̄. i. necesse est si diuiserit differentiam per differentiā essentialē: ⁊ illā per aliā: ⁊ nō iterauerit neq̄ diminuerit: tūc vltima differētia erit forma ⁊ ſba illius speciei diffinite: ⁊ erit vnū necessario. D. d. ⁊ si diuiserit per accidēs ⁊c̄. i. ⁊ si diuiserit differentiā diuisione accidentali. U. g. bipes i albū ⁊ nigrū: ⁊ istas i differētias accidentales: ⁊ illas accidētales i accidētales: tūc iste differētie erūt infinite: ⁊ infinitū nō largit̄ scientiā. D. d. quz̄ g̃ declaratum est ⁊c̄. i. declaratū est g̃ q̄ diffinitio ē sermo cōpositus ex differētijs: ⁊ q̄ diffinitū est ens p differentiā vltimā ⁊ hoc manifestū est vtēdo vera diffinitione: ⁊ hoc posito erit manifestū q̄ si aliq̄s addiderit in diffinitionib⁹ aliquā differentiā iteratā p aliā dictionē q̄ nugabit̄: ut dicat i diffinitione hominis q̄ ē aial bipes de quo p̄dicant duo pedes: ista enī differētia ē supflua. D. d. causā in hoc: ⁊. d. qū enim dicit̄ bipes ⁊c̄. i. ⁊ cā i hoc erroꝛ ē: qz ponimus q̄ bipes nō significat substantiā similē ſbe quā significat illud de quo p̄dicant duo pedes: ita q̄ quoddā ponat ordinatū ante quoddā: sicut debēt poni partes diffinitionū: quz̄ isti duo sermones significēt idē. D. d. iste igit̄ sermo ꝓmus ⁊c̄. .i. hic igit̄ est primū eoz̄ū que debent dici i diffinitionibus quas largit̄ diuisio: ⁊ sciendo naturā istarū diuisionū dissoluitur questio predicta.

Quoniā vō de substātia perscrutatio est: iterum redeamus: dicit autē sicut subiectū substantia esse: ⁊ quodquiderateſſe: ⁊ q̄ ex his ⁊ vniuersale. de duobus quidē igit̄ dictū est etenim dicendum quodqderateſſe: ⁊ de subiecto: quia dupliciter subijcit̄: aut hoc aliquid ens: ut animal passionibus: aut vt materia actui.

Et qum perscrutatio sit de substātia: reuertamur etiā: quoniā quēadmodū subiectū dicit̄ esse substātia: ⁊ quid est ꝑ essentiā: etiā ita ⁊ istud qō est ex eis ⁊ eoz̄ū: ⁊ dictū est de duobus. dictū est enim quid est per essentiā: ⁊ dictū est de subiecto qm̄ est subiectū duobus modis: aut est hoc sicut animal est subiectū passionū: aut sicut mā.

44 Qum i hac pscrutatione querat de ꝓncipijs ꝓmarum ſbarū que nō sunt i subiecto: neq̄ de subiecto: sed cōpositarū ex mā ⁊ forma. ⁊ est manifestū materiā esse ſbam: incipit pscrutari de forma vtrū sit ſba aut nō: ⁊ posuit ꝓncipiū pscrutationis de hoc de eis q̄ significāt diffinitiones. qum igit̄ declarauit q̄ illa q̄ significāt diffinitiones sūt ſbe rerum: ⁊ diffinitiones cōponunt ex vniuersalib⁹ que p̄dicant de particularib⁹: incipit p̄scrutari de vtrū vtrū sint ſbe rerū aut nō: sed tm̄ sunt ſbe particularia de quib⁹ predicant illa vl̄ia: ⁊ hoc ē necessariū i declarādo q̄ forme indiuiduoꝝ ſbe sūt ſbe: ⁊ q̄ i indiuiduo nō est ſba: nisi mā ⁊ forma particular ex quib⁹ cōponit: ⁊. d. ⁊ qum pscrutatio sit de ſba ⁊c̄. i. ⁊ qum pscrutatio sit de formis ſbarum vtrū sint ſbe aut nō: ⁊ iā p̄dixim⁹ q̄ ſba dr̄ famose quatuor modis. dr̄ enī de subiecto qō ē duob⁹ modis: q̄rū vn⁹ est mā: ⁊ ali⁹ ꝓgregatū ex mā ⁊ forma: ⁊ de eis que significant diffinitiones q̄ dāt q̄ddītates rerū ⁊ de toto: ⁊ est manifestū q̄ subiectū ē ſba: ⁊ fuit declaratū q̄ q̄ddītates rerū sūt ſbe: dicendū est de vl̄ibus vtrū sint ſbe aut nō: ⁊. d. h: qz post pscrutationē de istis reb⁹ declarabit̄ q̄ ſba quā significat diffinitio est forma rerū particulariū. D. d. ⁊ dictū est de duobus: ⁊. d. hoc: quia i hoc tractatu est dictum de ſba que est q̄ddītas: ⁊ etiam dictū est subiectū esse ſbam: ⁊

UVA. BHSC. IyR_012

intendit per subiectum passionū indiuiduū substātie: ⁊ p passiones accidētia.

Videt autē ⁊ vniuersale causa quibusdā esse maxime: ⁊ esse principiū vniuersale: vnde ⁊ de h tractemus. videt enī impossibile eē substantiā eē quodcūq; vniuersaliter dictoꝝ. primū enim substātia que vniuscuiusq; ꝓpria vniuscuiusq; que nō ineſt alij: vniuersale vo cōmune est. dicit enim hic vniuersale qō plurib⁹ ineſſe natū est. cui⁹ ergo substātia hec erit: aut enī oīum: aut nullius: oīum autē nō est possibile: vnius autē si erit: ⁊ alia bui⁹ erūt: quoꝝ enim vna substātia est ⁊ quodq; derat vnū ⁊ ipsa vnum.

Et existimat etiā ꝙ vniuersale est causa etiaꝫ rerū ⁊ ꝙ magis: qm̄ vniuersalia sunt prime cause magis rerū. reuertamur ergo ad hoc dicenduꝫ: qm̄ videt ꝙ impossibile est ut substātia alicui⁹ sit que dicunt vniuersalia. substātia enim ꝓma que est cuiuslibet est ꝓpria cuiuslibet ⁊ nō est alteri⁹. vniuersale autē est cōmune. nō enim dicit vniuersale nisi illud qō vniuersaliter est pluriū rex. quorum igit erit ista substātia: qm̄ autē erit omniū rerum: aut si fuerit vnius rei erūt alia illius rei: qm̄ illa quoꝝ substātia est vna: ⁊ quid est p essentiaꝫ eis: erit eis vnū qum sit vnū per substantiā.

45 Dicit: ⁊ existimat ꝙ vniuersale cē. i. qꝫ existimat ꝙ vniuersale est causa rerū magis q̄ cause particulares: ⁊ ꝙ est prima causa causarū particulariū: ⁊ cause substantiaꝫ existimantur esse substātie: perscrutandū est vtruꝫ vniuersale possit esse substātia aut nō: ⁊ dixit: reuertamur igit: quoniam locutus fuit in hoc ꝙ vniuersalia nō sunt cause agētes particularia: sed hic querit vtruꝫ sint cause formales. Deinde. d. videt enī ꝙ est impossibile cē. i. dicamus igit ꝙ impossibile est ut aliqd eoꝝ que dicunt vīa sit sba alicui⁹ rei: ⁊ si declararēt substātias rerū. D. d. rationē sup hoc ꝙ vniuersale nō est pars substātie alicuius entiū: ⁊. d. substātia enim prima cē. i. ⁊ vniuersale nō est pars substātie alicuius eoꝝ que sūt substātie existētes per se: quia substantia cuiuslibet rei demonstrate est ei ꝓpria. vniuersale aūt est cōmune pluribus: ergo vniuersale nō est substātia propria. Deinde. d. quoꝝ igit est ista substātia cē. i. ⁊ si fuerit substātia omniū rerū erit substātia vnicuiq; eoꝝ: g̃ si fuerit substātia vni ⁊ cuilibet. D. d. causam i hoc ⁊. d. illa enī quoꝝ sba est vna. i. ⁊ qum oia individua ꝓueniūt in vna substātia numero: g̃ sunt vnū numero: ⁊ forte intendit ꝙ oia erūt vnū specie: si dixerim⁹ h esse aliquē sermonē vniuersalē ꝓtinentē ipsa que sit sba eoꝝ. U. g. ens: qm̄ tūc oia erūt vnū fm diffinitionē: ⁊ que sunt vnū fm diffinitionē: sunt vnū fm speciē: ⁊ forte intēdit vtrūq;.

Amplius substātia dicit que nō de subiecto ⁊ vniuersale de subiecto aliquo dicit semp: sed an sic quidē nō cōtingit ut quodq; derate esse in ipso autē ineꝛistit: ut animal i boie ⁊ equo: ergo palā quia quedā est ipsius ratio. differt autē nihil: nec si nō omniū ratio est eoꝝ que sūt in substātia. nihil enim minus substātia erit hoc alicui⁹ ut homo hominis in quo exīstit: quare idē accidit iteꝝ erit enim substantia in illius substantia: ut aial in quo est species: ut propriū exīstit.

Uniuersale autē dicit de aliquo subiecto: ⁊ si ita sit impossibile est ut nō sit sicut illud qō est p essentiā: sed est in hoc ut aial in equo ⁊ homine: ergo manifestū est ꝙ habet aliquē sermonē: ⁊ in hoc nō est diuersitas: ⁊ si nō fuerit sermo omniū eoꝝ que sunt in substātia etiā: ⁊ si nō fuerit hec ē aliqua substantia nō minus: vt homo hominis: etiam in quo est: ergo accidit hoc idē ut animal in quo est dispositio quasi proprium.

46 Idest vniuersale autē substātiale est illud qō predicat de aliquo fm quid: ⁊ substātia in rei veritate est illud qō nō predicat de aliquo oīno: ⁊ qum ita sit: tunc vniuersale nō significat substantiā nisi substantiā quā significat pars sicut animal significat de substātia equi ⁊ hominis. s. naturam cōmunē ⁊ nō ꝓpriā. D. d. g̃ declaratū est ꝙ habz aliquē cē. i. g̃ declaratū est ꝙ substātia quā significat vniuersale habet aliquaz diffinitionē: g̃ diffinitiones que cōponūtur ex vniuersalib⁹ nō sunt partes substantiaꝝ sensibiliuz quoniā substantie sensibiles nō diuersant i suis substātijs quādo diffiniunt: ⁊ quando non diffiniunt. s. quoniā sunt substantie lz nō diffiniant: etiā minus q̄ quādo diffiniunt sicut est dispositio i visibilibus: quoniā ipsa nō sunt minus visibilia quādo vident q̄ quādo nō vident. D. d. g̃ accidit hoc idem cē. i. ergo diffinitiones vniuersaliū habebūt aliquam dispositionē dispositionū substantiaꝝ existentium extra animaz ⁊ qualitatē accidentē eis: vt aial qō est vniuersale aiali ꝓpio. s. demonstrato i vnoquoq; aiali.

Amplius autē impossibile ⁊ incōueniēs hoc esse substantiā si est ex aliquibus nō ex substātijs esse: nec ex eo ꝙ hoc aliquid: sed ex quali. prius enim erit nō substātia: ⁊ qualis substantia: ⁊ ipso hoc qō est impossibile. nec enī ratiōe nec tēpore nec generatione passiones possibile est priores esse substantia: erūt enim sepabiles.

Et etiā ex rebus que sunt impossibile ⁊ non bonum ut sit substātia ⁊ si est ex rebus ut non sit ex substantijs: neq; ex isto qō est hoc demōstratum: sed ex qualitate. erit enī ex nō substātia substantia: ⁊ qualitas ante substantiā qō est impossibile. impossibile enī est: neq; fm diffinitionem: neq; fm tēpus: neq; fm generationeꝫ passiones esse ante substantiam.

47 Idest ⁊ qum sit declaratū ꝙ vniuersalia intellecta sūt dispositiones substantiarū: impossibile est ut ista sint partes substantiaꝝ existentes per se. impossibile enī ē ⁊ turpe si posuerimus sbam compositā ut nō sit cōposita ex substantijs sed ex qualitatibus. Deinde. d. impossibile qō sequit ex hoc: ⁊. d. erit enī ex nō substantia cē. i. contingunt enī huic positioni multa impossibilia. s. ꝙ substantia sit ex nō sba: ⁊ ut qualitas precedat sbam qō ē impossibile. impossibile enī ē qualitatē ꝓcedere sbam: neq; fm diffinitionem: neq; fm tēpus: neq; fm generationē: ⁊ vliter impossibile ē ut passiones existētes i sba precedāt sbam.

Amplius Socrati inerit substātie substātia: quare duoꝝ erit substātia. totalit vo accidit si ē substātia hō: ⁊ quecūq; ita dicunt nihil eoꝝ que in rōne esse nulli⁹ substantiā: neq; sine ipsis existere nec i alio. dico autē ut nō esse quoddā aial preter aliq̄: nec aliud eoꝝ que in rōnibus nulli⁹. ex his itaq; speculantib⁹ palā: qꝫ nihil vliter existentium est substātia: ⁊ quia nullū cōiter ꝓdicatoꝝ significat hoc aliquid: sed tale. sin autē alia quoq; multa accident ⁊ tertius homo.

Et etiā in sorte est substātia qum sit substātia ergo erit substātia duob⁹. ⁊ vliter accidit ablatio in greco: hō est substantia ⁊ oia que dicunt hoc mō: vt nullū eoꝝ sit aliud separatū. U. g. vt non sit animal aliqō aliud a particularib⁹: neq; aliud ex illis que sunt ex vniuersalib⁹ omnino. ex istis igitur declarabit cōsideranti ꝙ nullum eoꝝ que sunt vniuersalia est substātia: ⁊ quia nullū eorum que predicant cōmuniter significat hoc: sed tale: ⁊ si nō: acciderent plura alia: ⁊ tertius homo.

UVA. BHSC. IyR_012

48 Idest ⁊ si vniuersale est substātia existens in indiuiduo demonstrato ⁊ est substātia addita substātie per quā indiuiduum demonstratū est indiuiduū substātie:⁊ sic erūt in indiuiduo due substātie:⁊ quomō erit hoc. Deinde dixit ⁊ vniuersaliter accidit ablatio in greco;homo est substantia cē.forte intelligit: quoniā substātie quia sūt existentes per se:⁊ vniuersale est in capitulo ad aliquid:ergo vniuersale nō est substātia separata omnino:separata enī sūt de genere rerū existentiū per se:⁊ non de genere relatiuorū:⁊ sm hoc nō erit hec substātia nō substātia particularis existens per se:aut in materia:aut nō in materia. Deinde dixit:neq; aliud eorum que sunt in vniuersalibus cē.i. neq; vniuersale qō est vniuersalius eorū que sunt rerum sensibilium:neq; aliud generū collocatorū sub hoc vniuersali quorum proportio aliud est:sicut ꝓportio particularium ad vniuersale qō est magis particulare eorū que inueniūtur in eodē genere. Deinde dixit:ex istis igit declarabit cē .i.quoniam nullū vniuersaliū predicabiliū sm quid de re demonstrata significat ea sm q; est demonstrata ⁊ indiuidua:sed sm q; in ea est natura similis nature que est i quolibet indiuiduorū illius vniuersalis.s.natura cōmunis preter naturā proprią vnicuiq; eorū. Deinde.d.accidit enī cē .i.contingūt enim huic sermoni multa impossibilia alia a predictis.cōtingit enim ut sit hic homo tertius: quoniā si ex homine intellecto:⁊ ex homine sensibili sit vnū cōgregatum:cōtinget ut congregatū sit homo tertius:⁊ vniuersaliter omnis natura cōgregata ex duabus naturis cōuenientibus:necesse est vt sit de natura cōponentiū.

Amplius autē est ita manifestū. impossibile enim substantiam ex substātijs esse in existētibus sic:vt actu.duo nāq; sic actu nunq; sūt vnū actu: sed si potestate duo fuerint:erūt vnum vt que duplum ex duobus dimidijs potestate.nam actus separat:quare si substātia vnū nō erit ex substantijs in existētibus. Et sm būc modū quidem dicit Democritus recte.impossibile enim esse: aut ex duobus vnū:aut ex vno duo fieri:magnitudines enim indiuisibiles substātias faciūt.similiter igitur manifestū:quia ⁊ in numero habebit si est numerus cōpositio vnitatū:sicut dicit a quibusdam:aut enim nō vnum dualitas:aut nō est vnitas in ipsa actu.

Et etiam hoc est manifestum hoc modo.impossibile enim est vt substantia sit ex substantijs: quum sit vnū sicut illa que sūt in actu.duo enī que sunt in actu sm hunc modū non erunt in aliqua hora vnus in actu: sed si fuerint duo in potentia erunt vnū sicut est duplex ex duobus in potētia. actus enim diuidit substantiā: igitur nō est vnus ex substātijs que sūt idem in actu.⁊ sm hunc modum dixit Democritus sermonē verū.dixit enī q; impossibile est vnū esse ex duobus:⁊ duo esse ex vno:tūc enim essent substātie magnitudinū indiuisibiliū.⁊ est manifestū q; similiter erit i numero:⁊ si ista sunt vnitates sicut dicūt quidam duo: aut illa in quibus nō est vnitas in actu.

49 Idest ⁊ manifestus est alio modo declarationis q; impossibile est vt vna substantia actu sit ex duabus substātijs in actu:⁊ intendebat q; hoc sequit si vniuersale ē pars substantie indiuidui demonstrati preter substantiā ei propriam. Deinde dixit:duo enim que sūt in actu cē.i.⁊ causa in hoc est:quia impossibile est q; duo i actu sint ex quibus in aliqua hora fiat vnū in actu existentiб eis duoб in actu in eo. Deinde dixit:sed si fuerint duo potētia cē.i. sed illud quod est possibile est.s.vt vnū in actu sit cōpositum ex duabus existentiб in ipso in potētia;vt linea que est vna in actu:⁊ duplex duabus medietatiб que est i potentia medietas nō in actu. Deinde dixit:actus enim diuidit cē.i.⁊ causa in hoc est:quia actus facit additum esse diuisum ⁊ duo: ⁊ ideo impossibile est vt vnū sit ex duobus in actu.vnum eni est continuū:⁊ actus est discretum. Deinde dixit:ergo substātia cē.i.igitur declaratus est q; substantia nō est vnum qum est cōpositа ex substātijs existentibus in actu. Deinde induxit Democritū testem: ⁊ dixit: ⁊ sm hunc modū.d.Democritus cē. ⁊ intendit q; Democritus cōcedebat impossibile esse vnā substantiā componi ex duabus substantijs. Deinde dedit causam in hoc q; sermo eius in hoc est verus ⁊ est:quia ipse opinabat q; entia composita sūt cōpositа ex corporiб indiuisibilibus: ⁊ nō dicebat mistionē per quā dicimus possibile esse vt ex pluribus substātijs fiat vna substantia:⁊ opinabat in substātijs naturalibus esse eas vnū in genere nō in actu:⁊ negabat naturam cōtinui.⁊ quia similiter cōtingit hoc eis qui componūt entia ex numeris.d.⁊ est manifestū q; similiter est in numero cē.i.⁊ est similiter manifestū q; cōtingit dicentibus q; substātie demonstrate sunt cōpositе ex numeris.s.que sunt vnū sm continuationē.⁊ qum dixit:⁊ si ista sunt vnitates innuit entia.i.si ista entia sicut quidā dicunt sunt cōpositа ex vnitatibus.d.induxit illud ex quo fingūt entia componi:⁊.d.sicut quidam dicūt cē.i. sicut fingunt quidam q; numerus est eorū ex quibus componit natura entium in quibus non est vnitas in actu:est duo.⁊ innuebat per hoc q; cōtingit etiam istis hominibus: aut dicere q; entia que sunt sm genus nō sunt vnū in actu:aut dicere q; vnitates ex quibus componunt nō sunt vnitates i actu: ⁊ sic cōtingit eis ut numeri admisceant:⁊ tūc generabit ex ex eis vnū in actu qō est impossibile.

Habet autē quod accidit dubitationē.si enī neq; ex vniuersalibus possibile est esse:nec vnaz substantiā propter tale aliquid:sed nō hoc aliqd significare:nec ex substātijs cōtingit actu eē:neq; vnam substantiā:incomposita vtiq; erit substantia omnis:quare nec ratio vtiq; erit: neq; vnius substantie. At ꝺo videtur omniб ⁊ dictū est dudum:aut solum substantie esse terminū aut maxime. Nūc autem:neq; si huiusmodi.nullius igitur erit diffinitio:aut modo quodam erit:modo autem quodā nō.manifestū autē erit quod dicit magis in posteriorибus.

Et in hoc q; accidit ex hoc est error:quoniā si est impossibile ut sit substantia omnino de substantijs in actu: ergo nulla compositio est alicuius substantie:sed omnes existimāt ex predictis: quoniā diffinitio:aut est substantia tm̄: aut est ei magis:⁊ sm q; dictū est:tūc diffinitio nō est substantie:nec alterius rei oino: vt dicat ex quodaz modo est diffinitio:⁊ quodā modo nō:⁊ iste sermo erit de diffinitionibus dictis post.

50 Dixit:sed accidit questio in eo qō dictum fuit.s.q; impossibile est q; vna substantia sit ex pluribus substātijs in actu:quoniā si ita sit existimat q; omnes substantie essent simplices:⁊ q; nulla substantia sit composita. Deinde dixit sed omnes existimāt cē.i.sed omnes existimāt q; substātie sint compositе ex hoc q; cōcedunt q; diffinitiones significāt compositū:⁊ q; diffinitiones aut sunt substantiaz tm̄:aut magis. Deinde dixit:sed sm illud qō dictū est nunc cē.i.⁊ sm q; sequitur ex primo sermone.s.quoniā substātie non componunt: nulla substantia habebit diffinitionem nisi dicatur q; quodā modo cōpositionis erūt diffinitiones: ⁊ quodā modo nō. Deinde.d.⁊ iste sermo cē.i.⁊ post declarabit cuiusmodi cōpositoz sūt diffinitiones:⁊ cuiusmōi nō ⁊ intēdit q; diffinitiones significāt plures ſbas in potentia

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ vnam in actu:ꝛ hoc iam declarauit: sed vult complere perscrutationē de illo post:ꝛ sūt cōpositā ex partibus que sunt ſm quantitatem.

Manifestū autē ex his ipsis ꝙ euenit ideas ponētib⁹ substātias ꝛ sepabiles eē:ꝛ simul speciē ex genere facientibus ꝛ differētijs.si enim sūt species:ꝛ animal in homine ꝛ equo: aut vnū ꝛ idez numero sunt autē alterū:ratione nāqꝫ palā:quia vnum.eandē enim dicit rationē dicens in vtroqꝫ ergo si est aliquis homo ipsum ſm se hoc aliqd ꝛ separatuꝫ:necesse est ex quibus ut animal ꝛ bipes hoc aliqd significare ꝛ eē separabilia ꝛ substantias:quare ꝛ animal: siquidez igitur idē ꝛ in equo:sicut tu in teipso: quomō in separatim existentibus vnum erit:ꝛ quare nō ꝛ sine ipso erit ꝛ animal hoc.

Et ex hoc apparet quid accidit dicentibus formas.ſ.ideas eē substātias ꝛ separatas: ꝛ dicētibus cum hoc ꝙ forma est ex genere ꝛ differentijs:quoniā si forma ꝛ aial est in homine ꝛ equo tunc aut sunt vnū numero aut diuersa: ꝛ est manifestum ꝙ ambo sunt vnum per diffinitionē:ꝛ si aliquid fuerit homo ꝛ est per se hoc ꝛ est separatum etiā:necesse est ꝛ illa ex quibus ē animal: vt significēt hoc:ꝛ ut separatū per substantiā: ergo ꝛ animal etiā si est idem in equo sicut nō est idez quodā modo:quomō possunt ponere ipsum separatum ꝛ vt sit vnū:ꝛ quare nō est separatū ab eo ipsum animal.

51 Idest ꝛ ex predictis ꝛ ex eis que modo dicā:apparet ꝺd accidit de impossibili dicētibus species esse ideas ꝛ substātias separatas qui dicūt ꝙ species generant ex generibuſ ꝛ differētijs. Deinde.o.illud impossibile:ꝛ dixit:quoniam si forma ꝛ animal ꝛc̄.i.quoniā si forma que est genus in speciebus est sicut animal i homine ꝛ equo:tūc aut animalitas que est in eis est vna numero:aut ea que est in equis ē alia ab ea que est i homine simpliciter:ꝛ vtrūqꝫ est impossibile:ergo sequit ut sit in eis vna ſm diffinitionē ꝛ quidditatem. Deinde dixit:si igit aliqd fuerit homo ꝛc̄.i. si igit fuerit hic homo separatus vnus i numero ꝛ demonstrat⁹ qui est exemplar hominis generabilis ꝛ corruptibilis:necesse est vt pars hominiſ separati que est exemplar animalis qō est hic: aut sit predicatiuū de animali cuius est exēplar:aut ꝙ sit etiam separatū per substantiā ab eo cuiuſ ē exemplar vnū numero. Deinde.o.ergo est animal etiā ꝛc̄.i.ꝛ quum fuerit concessuꝫ ꝙ animal est in homine ꝛ equo quodā modo vnū.ſ.vnū ſm genuſ quod nō est in eis vnū alio modo.ſ.ſm numerū:quomō possūt ponere illud qō est ſm genuſ vnum separatū ꝛ vnum in numero:ꝛ quare non est animal separatū quod est exemplar idem cū animali quod est i sensato:ꝛ sic non erit exemplar ei: sed forme que sunt i sensibilibus sūt separate:ꝛ dixit hoc: qꝛ iste sermo potest magis existimari.ſ.ꝙ formе quarū actiones apparent in materijs sunt separate:ꝛ ipse perscrutabit de hoc in alia scientia ꝛ maxime in anima: ꝛ in anima intellectus.

Deinde siquidem participatione bipedis ꝛ multipedis:impossibile accidit quidem:contraria nāqꝫ simul inerūt ipsi ꝛ huic enti.sin aūt quis modus quādo dicit aliquis vtiqꝫ animal esse bipes aut gressibile:sed forsan componit ꝛ copulatur:aut miscetur:verū omnia incōuenientia: sed si alterum in vnoquoqꝫ:infinita ergo erūt ut est consequens dicere:quorū substātia animal.non enim ſm accidēs ex animali homo:amplᵒ multa erunt ipsuꝫ animal.substātia enī in vnoquoqꝫ animal:non enim de alio dicit:sin autem ex illo erit homo ꝛ genus ipsius illud: ꝛ amplius idee omnia ex quibus erit homo:igitur nō quidez alterius erit idea:alterius vo substātia.impossibile nāqꝫ:ipsum igit animal erit vnūquodqꝫ eorum que in animalibus. Amplius ex quo hoc ꝛ quo modo ex ipso animali: aut quomō possibile est esse animal quod est substantia hoc ipsuꝫ preter ipsum animal. Amplius aūt in sensibilibus hec accidunt ꝛ his absurdiora:si itaqꝫ impossibile sic se habere palam: quia nō est idea ipsorum sicut quidam dicunt.

Et etiam si per communicationem sunt bipes ꝛ multipes etiam necesse est vt in eis sint contraria insimul in eodē cum hoc etiaꝫ.ꝛ si nō quo modo igit dixit aliquis ꝙ animal est ambulans aut bipes:ꝛ rectum est vt sint composita: aut cōtracta aut mista:sed omnia sūt indiuidua que nō separantur:sed vnūquodqꝫ eorum habet aliud vnum:ergo erit sicut sermo dicētis ꝙ illa quorū substātie est animal sunt infinita.homo enim ex animali nō accidentaliter:ꝛ etiam ipsum animal erit plura.substantia enim est animal quod est in quolibet:ꝛ non dicitur ad aliud si nō erit homo ex illo:ꝛ hoc est genus eius: ꝛ etiā omnia ex quibus est homo sunt exemplaria: ergo nō erit exēplar dictum de alio ꝛ de alia substantia.hoc enī est impossibile: ergo erit illud quod est animal vnūquodqꝫ eorū que sunt animalia. ꝛ etiam ex quo erit ex hoc ꝛ quomō ex illo quod ē animal aut quomō impossibile est ut animal quod est substantia sit aliud ab eo quod est animal. ꝛ etiā accidunt ista in sensibilibus ꝛ magis inopinabilia:ꝛ si est impossibile ut sint huiusmodi: manifestum est ꝙ nō sunt exemplaria ſm modū quē dicunt quidam.

52 Idest ꝛ si cōmunicent i vno numero ꝛ est animal bipes ꝛ multipes:ꝛ omnes species que diuidunt per differentias pedis:necesse est ut in illo vno cōgregent cōtraria insimul Deinde dixit:ꝛ si non:quomō ergo ꝛc̄.i.ꝛ si non: quomō potest aliquis existimare ut vnum numero? Verbi.g.animal inueniat in eo species animalis ambulātis per duos pedes ꝛ ambulantis per plures pedes. Deinde dixit:ꝛ rectum est ꝛc̄.i.sed rectuꝫ est si existimant plura esse in vno ſm numerū quādo illud recipiēs fuerit diuisibile ſm quātitatem:ut illa plura sint ex rebus compositis in vno: aut contracta aut cōmista:sed cum hoc erūt nō ab inuicem distincta ꝛ vnūquodqꝫ eorū habebit naturā aliam a natura alterius. Deinde dixit:ergo erit sicut sermo dicentis ꝛc̄.i.ergo cōtingit ex hoc ut animal separatū quod est vnuꝫ sit substantia rerū infinitarū.ſ.specierū constitutiuarū per ipsum.homo enim ꝛ equus ꝛ alie species animalis subsistunt per illud nō per accidens;ꝛ ipsum est simile materie ꝛ ideo dixit:homo enim est ex animali non per accidens. Deinde dixit: ꝛ etiam erit homo ꝛc̄.i. ꝛ etiam erit homo separatus ex illo animali separato:ꝛ illud separatū erit genus eius:ꝛ similiter cōtingit in alijs rebus ex quibus ē homo ꝛ nō sunt aliud q̄ genera ex quibus cōstituit. Deinde dixit:ergo nō erit exemplar ꝛc̄.i.ergo animal ꝛ alia genera ex quibus est homo erit predicatū de pluribus ſm ꝺd ꝛ impossibile est in eo qō est exemplar existēs per se.ſ.vna substantia in numero predicari de pluribuſ. Deinde dixit ergo erit illud qō est animal ꝛc̄.i.nisi aliqs reputet: possibile ꝙ vnū numero qō est aial cōgreget species aialis existentis i ipso:ita ꝙ oēs sint vnū qō est impossibile. D.o.ꝛ etiam ex quo erit hoc ꝛc̄.i.ꝛ eadē species ex q̄ erit ex aiali

UVA. BHSC. IyR_012

demonstrato qō est vnū numero ꝛ indiuisibile: ꝛ quō est possibile ut illud qō est ex aiali sit ex sōa eiusdē spēi: alia a toto animali.i.ꝙ animal nō potest diuidi ſm quātitatē sed si diuidat:tunc diffinitio totꝰ ꝛ partis est eadē. Deinde dixit:ꝛ quedam ista sunt impossibilia in sensibilibus ꝛc̄.i. quādo ponunt cōuenire cū suis exemplaribꝰ. Deinde dixit:ꝛ si est impossibile ꝛc̄.i.si ē impossibile ut sensibilia sint ſm hoc.ſ.cōposita ex substātijs distractis ab inuicē existētibus in eadē substantia numero:manifestū est ꝙ non habent exemplaria ſm modū quem dicunt quidā homines ꝛ intēdit illū modū quē dixit hic.ſ.ut sint hic exemplaria: ꝛ ꝙ sic vniuersalia sint.

Quoniā vō substātia altera ꝛ ꝙ simul totus ꝛ ratio.dico autē quia hoc quidem sic est substā tia cum materia cōcepta ratio:illa vō ratio totaliter.quecūq; quidem igit ita dicunt:horum quidem est corruptio:eteniz generatio buiꝰ:rationis autem nō est ita ut corrūpatur:neq; enim generatio.nō enim fit domū esse:sed ꝙ huic domui: verum sine generatione ꝛ corruptione sunt ꝛ nō sūt ostensus est enim:quia nullus hec generat nec facit.vnde ꝛ substantiarū sensibiliū singulariū: nec diffinitio nec demonstratio est: quia habent materiam:cuius natura talis est: vt cōtingat ꝛ esse ꝛ non esse:quapropter corruptibilia oīa singula ipsorum ergo si demonstratio necessariorū ꝛ diffinitio sciētifica:ꝛ nō cōtingit sicut nec scientiam: quandoq; sciētiā:quādoq; ignorantiā esse: sed opinio tale quidē est ita:nec demōstrationē: nec diffinitionē:sed opinio est ꝓtingentis aliter se habere palam:quia nō vtiq; erit ipsorum:nec diffinitio:nec demonstratio.nō enim sunt manifesta corrupta scientiā habentibus: ꝛ qum a sensu absceſſerint:ꝛ saluatis rationibꝰ in anima eisdē: nō erit nec diffinitio amplius:nec demōstratio:propter quod oportet eorum ad terminus studentē qum aliquis diffiniat aliquid singulariū nō ignorare:quia semper auferre est.nō enim ꝓtingit diffinire:nec itaq; ideam nullā est diffinire.singularium enim idea ut dicunt ꝛ separabilis est.

Et qum substantia totalis ꝛ diffinitio aliud: ꝛ aliud.ſ.ꝙ quedā substantie hoc modo ꝙ diffinitio cōgregat materiā:ꝛ quedam est vnitas diffinitionis omnia que dicunt ſm hoc habent generationē ꝛ corruptionē etiam.diffinitio autem que est hoc modo habet corruptionē:quoniam possibile est generari. essentia enim domus non generatur:sed generat essentia cuius est domus. ista igitur sunt ꝛ nō sunt sine generatione ꝛ corruptione.ꝛ declaratū est ꝙ ista neq; generāt: neq; aliud faciunt:ꝛ ideo neq; diffinitio: neq; demonstratio est substātiarū sensibiliū particulariū.habent enim materiā que quidem habet naturam que potest esse ꝛ nō esse: ꝛ ideo corrumpunt oia particularia:ꝛ si demonstratio est ex rebus necessarijs:ꝛ diffinitio est vera quemadmoduz est impossibile scire:aut ignorare illud quod nō potest esse tale:sed est ſm existimationē: ita non erit demonstratio:nec diffinitio eius qō potest esse alio modo:sed est ſm existimationē:manifestū est igitur ꝙ nō habent diffinitionē nec demonstrationem.que enim corrumpuntur nō sunt manifesta apud habentes cognitionē quando recedunt a sensu:ꝛ sermo est ꝓseruatus ī anima:ꝛ ideo oportet diffiniētes scire ꝙ qum aliquis diffiniuerit aliquod particulariū qō est ut remaneat istud semper.impossibile enim est vt diffiniat ꝛ nō diffiniat etiam vt vnuz exemplariū.exemplar enim est ex particularibus sicut dicunt ꝛ est separatum.

53 Et intēdit per substantiam totalē illud qō est totum .ſ. cōgregatū ex materia ꝛ forma particulari ꝛ est indiuiduū demonstratū:ꝛ intēdit per diffinitionē substantiā quam significat diffinitio ꝛ est forma:ꝛ quasi.d.substantia que dicitur de demonstrato est alia a substātia que dicit de forma substātie demonstrate. Deinde exposuit hec duo ꝛ dixit.ſ.ꝙ quedam ꝛc̄.i.quoniā altera dicit substātia que est cōgregata ex sermone ꝛ materia.ſ.ex materia ꝛ forma demonstrata que est in materia:altera aūt est forma vniuersalis quā significat diffinitio. Deinde dixit:omnia igit que dicunt ꝛc̄.i.substātia igitur que dicit de cōgregato ex materia ꝛ forma habet generationē ꝛ corruptionē: substātia vō quam significat diffinitio non habet generationē neq; corruptionem. Deinde dixit:diffinitio autē que est ꝛc̄.i.diffinitio autez que significat hoc modo.ſ.que significat formam nō habet corruptionē:quia nō habet generationem quidditas eni domus simpliciter nō habet generationem quia generatio nō est nisi istius domus demonstrate. Deinde dixit:ista igitur sunt ꝛ nō sunt ꝛc̄.i. ꝙ substātie particulares sūt existentes. Deinde.d.ꝛ declaratū est ꝛc̄. ꝛ intēdit vniuersalia. Deinde.d.ꝛ ideo neq; diffinitio ꝛc̄.i.quia generant ꝛ corrūpunt. Deinde.d.causam propter quā accidit eis generatio ꝛ corruptio.ſ.indiuiduis:ꝛ.d.habēt eni materiam ꝛc̄.i.ꝛ necesse est ut res demonstrate hic corrūpantur propter hoc ꝙ habēt materiā que potest recipere formam in aliqua horꝛ ꝛ amittere eam in alia. Deinde dixit:ꝛ si demonstratio est ꝛc̄.i.ꝛ si demonstratio ꝛ vera diffinitio debet esse ex rebus necessarijs eternis ꝛ perpetuis: quemadmodū impossibile est ut scire ꝛ nescire sit eius qō non est necessariū: sed existimare ita impossibile est vt sit scientia rerū que possunt esse i aliqua dispositione ꝛ in cōtraria dispositione.ꝛ qum posuit ꝙ scientie sunt in rebus necessarijs:incepit declarare ꝙ in rebus transmutabilibꝰ nō est sciētia necessaria:ꝛ.d.manifestū est igitur etiā ꝙ nō habebunt.ſ.res transmutabiles ꝛ generabiles ꝛ corruptibiles. Deinde.d.que enim corrumpunt ꝛc̄.i. particularia enim nō sciunt nisi dum sunt in sensu: ꝛ qum recedunt a sensu possunt corrūpi:ꝛ tūc nō remanebit cognitio eorum apud sentiētes:sed tm̄ remanebit existimatio. Deinde dixit:ꝛ erit sermo cōseruatus in anima:ꝛ quādo sensatū recessit a sensu remanebit sua informatio in anima: non ita ꝙ sit certus ipsum esse quādo recedit a sensu:ꝛ ideo sensibilia non habent diffinitionē neq; demonstrationē: quia postꝙ recedunt nō habent nisi existimationē. Deinde dixit:ꝛ ideo oportet diffinientes ꝛc̄.i. ꝛ ideo oportet diffiniē res scire ꝙ si diffinitio esset particulariū: necesse eēt ut particulare esset permanens. Deinde.d.impossibile enim est ut diffiniat.ſ.particulare ſm ꝙ est particulare:ꝛ qum nō sit eternum impossibile est diffiniri. Deinde dixit:quoniā non diffinitur etiā ꝛc̄.i.quoniā particularia ſm ꝙ sūt particularia nō habent diffinitiones:ꝛ exemplaria que dicūtur esse sunt particularia ſm ꝙ sunt extra animā: necesse est ut nō habeant diffinitiones.ꝛ dixit hoc:quia diffinitiones rerum sūt remanentiū:ꝛ particularia nō sūt remanētia:ex quo sequit ut sint hic res remanētes:ꝛ sint exemplaria ꝛ forme:ꝛ ideo vult declarare hoc eis:quia diffinitiones sunt rerum permanentiū ſm ꝙ sunt vniuersales non particulares.ꝛ qum posuerint vniuersalia esse separata: sequitur ut sint particularia: ꝛ sic nihil prosunt in diffinitione.

Necessarium vō ex nominibus hoc esse rationē.nomen autē nō faciet diffinitiones si nomē nō faciat diffinitū:ignotū enim erit.posita autem

UVA. BHSC. IyR_012

cõmunia:oñib⁹ ergo necesse inesse: ⁊ alij hec ut siqs te diffiniat aial dicet gracile:aut albũ:aut ali qd aliud qõ in alio sit.siquis autẽ dicat nihil pro hibere separatim quidẽ omnia multis: simul vo huic soli inesse:primũ quidem quia ⁊ ambobus ut animal bipes:animali ⁊ bipedi:⁊ hoc in supre mis quidem:⁊ necesse esse prioza existẽtia ⁊ partes compositi:quinimo ⁊ separabilia si homo se parabile:aut enim nihil aut ambo.siquidẽ igitur nihil nõ erit genus preter species:si vo erit ⁊ dif ferẽtia. Deinde quia prioza ipso esse: hoc vo nõ cõsequenter auferetur.

Et necesse est ut sermo sit ex nominib⁹:⁊ qui non diffinit nõ ponit nomen:quoniã nõ erit no tum si fecerit.nomina autẽ posita sunt cõmunia omnibus rebus: ergo necesse est ut hoc si aliud etiam.⁊ si aliquis diffinierit aliquid dicet ipsum esse animal aut macrũ:aut aliud quod est alteri⁹ etiaz.⁊ si aliquis dixerit q nihil prohibet ut oia sint separata in rebus multis:⁊ ut sint insimul isti us solius:tunc primo vo erit duobus:vt animal bipes:animali ⁊ bipedi:⁊ hec necesse ẽ ut sint in eternis que sunt ante:⁊ sunt partes compositi: ⁊ ut sint etiã separata si homo est separat⁹: aut nul lum erit:aut vtrũqz.si igit nullũ fuerit nõ erit ge nus aliud a forma: ⁊ si fuerit differẽtia erit etiam ante essentiã ⁊ ista:⁊ hec vocabula nõ destruunt se ad inuicem.

54 Idest ⁊ necesse est ut diffinitiones sint composite ex no minibus: ⁊ qui nescit rem nõ ponet ei nomẽ:nullus enim ponit nomẽ ei quod nescit. Deinde dixit:nomina autẽ cõ posita ⁊c̃.i.nomina autẽ accepta in diffinitionib⁹ sunt no mina cõmunia omnibus reb⁹ diffinitis. Deinde dixit:ergo necesse est ⁊c̃.i.⁊ qum fuerint hic nomina que significant de entibus dispositiones cõmunes:sed ex vna re necesse ẽ ut ista res disponat per aliam rem: ⁊ intẽdit q ex hoc mõ est possibile substãtiã predicari de substãtia. Deinde dixit: ⁊ si aliquis diffinierit ⁊c̃.⁊ ex hoc modo si aliqs diffinierit aliquid inducet in diffinitionẽ eius dispositiones cõmunes Uerbi gratia:ut dicat in diffinitione alicuius q est album animal:aut macrũ:aut alia dispositio:⁊ erit illud qõ con gregatur ex illis dispositionib⁹ cum dispsito idẽ in specie ⁊ eadem natura:⁊ intẽdit q tale esse nõ inuenit in exẽpla ribus. Deinde dixit:⁊ si aliqs dixerit q nihil ꝓhibet ⁊c̃.i. si igit aliquis dixerit q nõ est impossibile ut talia ꝓdicabi lia sint separata ab inuicẽ ⁊ diuersa in numero:⁊ erũt oia existentia in eodẽ numero. D.induxit impossibile qõ seq tur ex hac positione ⁊ dixit:tunc ꝑmo vo ⁊c̃.i. ⁊ sequit ex hac positione de impossibilibus primo q quelibet due di spositiones;aut plures sunt duozũ dispsito:ũ aut pluriũ ⁊ illa dispsita sunt eiusdẽ dispositi numero. Deinde dixit ⁊ hoc necesse est ut sit in eternis ⁊c̃.i. ⁊ ista positio in reb⁹ insensibilibus est necessaria in suis exemplarib⁹ eternis.s. vt inueniant ex eis in vno exemplari numero plusq̃ vnũ exemplar:⁊ in rebus que sũt partes exẽplaris.Uerbi.g.ut in homine separato sit animal separatũ:⁊ ambulãs ⁊ bi pes:⁊ vniuersali forme ex quibus cõponit homo : ⁊ hoc intendebat qum.d.⁊ ut sint etiã separata si est homo sepa ratus.i.⁊ cõtinget in his substãtijs que sunt partes homi nis separati vt sint etiã separate. Deinde dixit:aut nullum erit ⁊c̃.i.aut ille dispositiones quib⁹ disponit vnũ dispsi tum sint nõ diuersa aut diuersa. Uerbi.g.quoniã diffinit dispositio duob⁹.s.genere ⁊ differẽtia.si igit iste due dispo sitiones fuerint adunate:tũc genus nõ erit aliud a differen tia:⁊ si fuerint diuerse ⁊ nõ vnius rei apparebit q differẽ tia ꝓdat genus in esse. Deinde.d.⁊ ista nõ destruũt se ad inuicem: ⁊ si hoc nõ fuerit error scriptoris intendit q iste forme ⁊ dispositiones cõgregate i diffinitiõe nõ sunt ex re bus que differũt a se inuicẽ.s.que omnes sunt in actu: sed sunt ex dispositionib⁹:quarũ quedã sunt ad perficiendum quasdam:⁊ ideo possũt ꝓdicari de se ad inuicẽ:⁊ q cõgre gatum ex eis sit vnũ:⁊ hoc impossibile est i exemplaribus ⁊ in rebus quarũ sunt exẽplaria:⁊ hoc est solũmodo pos sibile i vniuersalib⁹ que nõ habent esse sicut esse rerũ que sunt extra animã:neqz sũt etiã diffinientes.sed videt mihi q hic sit error i libro in quo deberet scribi:⁊ ista nõ decla rant se ad inuicem.i. ⁊ forme diuerse in esse i exẽplaribus nõ declarãt se ad inuicẽ.s.q illa que est magis particularis nõ declarat naturã vniuersalis:sicut etiã est dispositio dif ferentie cũ genere:quoniã si i homine separato est pars ex separatione animalitatis ⁊ rationalitatis:tũc rationalitas nõ distinguit animalitatẽ hominis ab aialitate simplici: si cut accidit hic in diffinito.declarabit igit ex hoc q vniuer salia impossibile ẽ ut sint substãtie neqz exemplariũ: neqz sensibiliũ:⁊ q etiã nõ sunt diffiniẽtes omnino:quoniã tũc non esset scientia:⁊ etiam in rebus non inueniet idẽtitas ⁊ oppositio.

Deinde autẽ si ex ideis idee magis incõposi ta sunt ex quibus amplius de multis egebunt ⁊ illam ꝓdicari ex quibus idea ut animal ⁊ bipes. sin autẽ quomõ cognoscet:erit idea quedã quaz impossibile de pluribus predicari cẽz de vno:nõ videntur autẽ:sed omnis idea esse participabilis quemadmodũ ergo dictũ est latet q impossibile diffinire in sempiternis:maxime vo queqz vnica ut sol ⁊ luna.nõ solum enim peccãt additione ta lium quibus ablatis adhuc erit sol:puta terram gyrans:aut nocte absconditũ.si enim steterit:aut apparuerit nõ adhuc erit sol:sed absurduz si nõ. sol enim substantiã quandã significat. Amplius quecũqz in alio contingũt ut si alter fiat talis pa lam:quia sol erit:cõmunis ergo ratio:sed erat sin gulariũ sol:ut deõ:aut sortes : quoniã ꝓpter qd nullus ipsorũ terminũ ꝓfert idee.fieret enĩ vtiqz manifestũ tẽtantibus quare verum quod modo dictum est.

Et etiam exemplaria sunt ex exemplaribus quoniã que sunt ex eis sunt maiozis cõpositiõis ⁊ etiã opoztet predicari per sermonẽ illa ex qui bus est exemplar etiam de pluribus. Uerbi gra tia:animal ⁊ bicubitũ : ⁊ si non quomodo erit:⁊ etiam scietur sicut illud quod impossibile est pre dicari per sermonem de pluribus:sed de vno : ⁊ hoc nõ existimatur:sed existimat q omne exem plar est acquisitũ. quemadmodũ igitur dictũ est latet quod est impossibile ut diffinitio sit rerum eternarum:⁊ maxime illud quod est eternum: ut sol ⁊ luna.non enim peccant in hoc solo : sed qz nituntr in talia que qum recedunt erit sol: ⁊ ut in nocte latet sub terra:quoniã si apparet ⁊ si occi dit erit sol:sed hoc nõ sentitur.sol enim significat suam substantiã: ⁊ etiam omnia que possunt esse in alia sicut erit si fuerit aliud tale:manifestum est q erit sol:ergo sol est cõtrarius:sed iam fuit ex re bus particularibus:ut Soz.⁊ Pla.⁊ si nõ qua: re nõ apparet diffinitio exemplaris illius : quo niam si declarat q illud quod dictũ est hoc ẽ ve rum eis qui hoc nituntur.

55 Dixit:⁊ cõtingit istis ut exemplaria etiam sint cõposita ex exẽplaribus:qm̃ si fuerit hic hõ separatus:erit etiam hic animal separatũ.D.d.que autẽ sunt ex eis sũt maiozis cõ positionis.i. que autẽ cõponunt ex aliquib⁹ sunt maiozis

UVA. BHSC. IyR_012

compositionis ꝙ cõponentia: ꝛ.d. hoc: quia quum illud qđ est maioris cõpositionis ꝛ est separatũ ꝛ exemplar; quãto magis erit separatũ: ꝛ exemplar illud qđ est minoris cõpositionis. Deinde dixit: ꝛ etiã oportet p̃dicari ꝛc̃.i. ꝛ cõtingit dicentibus exẽplaria esse dicere ꝙ nature separate ex quibus cõponunt exemplaria debent p̃dicari de pluribus: ita ꝙ sint vniuersalia que nõ possunt esse in vno ſm numerũ ꝛ si nõ quõ particulare posset sciri: D.d. U.g. animal ꝛ bicubitum. i. U.g. animal ꝛ bicubitum: quoniã homo si habuerit exemplar extra animã ꝛ fuerit scituꝫ necesse est vt animal qđ est in illo exẽplari ꝛ bicubitũ predicent de pluribus: vnũ autẽ numero nõ predicat de pluribus. Deinde dixit: ꝛ etiã sciet ꝛc̃.i. ꝛ cõtingit sciri p diffinitionẽ illud qđ nõ est intentio vniuersalis. Deinde dixit: ꝛ hoc non existimatur ꝛc̃.i. ꝛ nullus querit diffinitionẽ ꝛ exẽplar particularis: sed existimat ꝙ ab omni exẽplari acquirit intẽtio cõmunis eius cuius est exemplar. Deinde dixit: quẽadmodũ igitur est dictũ ꝛc̃.i. sed quidã nituntur dicere in diffinitionibus rerum particulariũ eternarũ ex quibus nõ inuenitur nisi vnũ indiuiduũ: quia latet esse impossibile ut sit diffinitio rerum ex quib' non inuenit nisi vnũ tm̃ indiuiduũ: vt sol ꝛ luna. apparet enim ꝙ qui laborat in diffiniẽdo talia indiuidua peccat. Deinde dixit: peccatũ eni ꝛc̃.i. qui enim nititur diffinire solẽ ꝛ lunã nõ peccat: quoniã diffiniũt solem per reſ que quum auferunt: nõ auferũt sol. dicebãt enim solem esse astrũ latens de nocte: ꝛ hoc intendebat quum dixit: quoniã si apparet ꝛc̃.i. quoniã quãdo latet; ꝛ quando apparet est sol: ꝛ hoc nomen sol significat illud qđ significat substãtia: ꝛ ideo oportẽt eos diffinire ipsum p diffinitionem conuenientẽ nomini. D.d. ꝛ etiam omnia que possunt esse ꝛc̃.i. ꝛ si haberet diffinitionẽ esset ex diffinitionibus q̃ si essent in aliquo demonstrato illud aliud esset sol ꝛ ſm hoc: hoc nomẽ sol significaret plures soles; ꝛ hoc nomen est rei particularis. Uerbi. g. sor. ꝛ pla. Deinde. d. ꝛ si non quare apparet alicuius exemplar. i. ꝛ si hoc nomẽ eẽt nomen speciei; tunc essent plura indiuidua similia. D.d. quoniã si est manifestũ ꝛc̃.i. quoniã si apparet aliud indiuiduũ: tunc sermo eorũ qui nituntur diffinire solẽ est verus.

Manifestũ est autem ꝙ substantiarũ esse existimatarum plurime potestate sunt ut ipse partes animaliũ. nihil etenim separatũ est: quando autẽ separata fuerit: tũc entia sũt vt materia omnia: terra ignis ꝛ aer. nihil enim ipsorũ vnum est nisi vt chilus anteq̃ digerat ꝛ fiat aliquid ex ipsis vnũ maxime autẽ vtiq̃ aliquis animatorũ suspicabit partes ꝛ eas que anime propinque ambas fieri entes ꝛ actu ꝛ potẽtia: eo ꝙ principia habẽt motus ab aliquo in suis iũcturis: propter qđ quedã aialia diuisa viuũt: sed tamẽ potẽtia omnia erunt quãdo fuerit vnũ ꝛ ꝯtinuũ natura: sed nõ vi: aut copulatione: tale nãq̃ est orbatio.

Et manifestũ est etiã ꝙ plures substãtie que existimant potẽtie: ꝛ similit partes aialis: qm̃ ex eis non est distinctũ vnũ: sed quasi generata sunt anteq̃ adiungant ꝛ fiat ex eis vnuꝫ. ꝛ potest aliquis existimare ꝙ partes rerũ animatarũ: ꝛ partes anime magis q̃ꝫ aliud appropinquãs sibi ad inuicem in esse: ꝛ in actu: ꝛ in potẽtia: quoniã habent principia motus ex aliquo vi oppositionis ꝛ ideo quoddã animal postq̃ꝫ diuidit viuit: tamẽ erit omnis potẽtia quum sit vnũ ꝛ continuũ p naturam nõ per glutinũ ꝛ applicationẽ: quod eni est tale diminutio nature.

56 Quia dicere exẽplaria est propinquũ ad dicere formas sensibilium esse separatas: vult in hoc capitulo narrare ꝙ plura eorũ que existimant esse substãtie vident nõ separe a materijs: ꝛ.d. ꝛ est manifestũ ꝛc̃.i. ꝛ est manifestũ ꝙ plura eorum que existimant esse substãtie sũt existẽtes primo in potentia: ꝛ postea sũt in actu: ꝛ qđ est tale ẽ in materia. Deinde dixit: ꝛ similiter partes animalis ꝛc̃.i. ꝛ ideo partes animalis nõ habẽt vnũ p quod sũt substãtie quum sint distincte ab animali: sed sunt apud diuisionẽ sicut partes que sunt i generatione. ſ. quarũ esse nõ perficiet donec adiungant ad inuicẽ: ꝛ fiat ex eis vna substãtia qua significat nomen ꝛ diffinitio: ꝛ hoc qđ. d. manifestũ est: quoniã quꝫ posuerimus ꝙ nomina que sũt ſm diffinitiones significãt substantias: ꝛ similiter diffinitiones que sũt ſm ista noia: ꝛ posuerimus ꝙ partes animalis diuise non significant a nominib' sicut significant ab eis quando sũt cõtinue nisi equiuoce; manifestũ est ꝙ illa que significant a nominib' ꝛ sunt cõtinua: sũt substantie materiales. Deinde dixit: ꝛ potest aliquis existimare ꝙ causa in hoc i istis animalibuꝫ est ꝙ partes suorũ membrorũ ꝛ partes anime approp̃inquant sibi ad inuicẽ in potẽtia ꝛ actu: sed ꝙ quelibet pars recipit oẽs potẽtias aie ꝛ virtutes aie non approp̃inquant alicui parti sine alia: ideo talia aialia quum diuiduntur possunt viuere: ꝛ apparẽt omnes virtutes i qualibet parte: ꝛ hoc qđ. d. est manifestius i plantis: ꝛ quasi intẽdebat ꝙ cã in hoc nõ est: quia nõ est in materia: sed causa in hoc est ꝙ pinquitas virtutũ aie ad inuicẽ. impossibile eni est ut aia que est in hoc animali sit nobilior anima que ẽ in animali perfecto: ita ꝙ existimatur ꝙ ista anima sit separata: ꝛ animalis perfecti nõ separata. Deinde dixit: habẽt enim principia motus ꝛc̃.i. ꝛ virtutes anime approp̃inquant sibi in hoc animali: quia habẽt partẽ paruam. i. debilem de principio per quod animal mouet motibus diuersis cõtrarijs Deinde dixit: sed tamẽ ꝛc̃.i. ꝛ signum ꝙ anima eius est in materia: est ꝙ actio eius est perfectior quãdo est vnũ naturaliter nõ vnũ violenter ꝛ ſm applicationẽ: ꝛ vniuersaliꝫ apparet ꝙ hoc accidit ei: est: quia est de actionibus nature actio diminuta. ſ. ens diminutũ.

Qm̃ vo vnũ dicit sicut ꝛ ens ꝛ substãtia vnꝰ vna: ꝛ quorũ vna numero: vnũ numero palã: qꝛ nec vnũ nec ens ꝓtingit substantiã esse rerũ: sicut neq̃ elemẽto esse aut principio. sed querimꝰ quidem principiũ ut ad notius reducamus: magis igit horũ substantia est ens ꝛ vnũ q̃ꝫ principiũ ꝛ elementũ ꝛ causa: sed nec ista si nec aliud cõmune nihil substantia. nulli nãq̃ꝫ inest substãtia: sed huic ꝛ habẽti ipsam cuius ẽ substãtia. amplius ꝙ vnum apud multa non erit simul: quod autem cõmune simul apud multa existit: quare palam: quia nullum vniuersaliũ existit ꝓter singularia separatim.

Et qum vnum dicit sicut dicit ens etiã ꝛ substantia vnius est vnũ: ꝛ substãtia entis est vnũ numero: ꝛ manifestũ est ꝙ impossibile est ut substãtia rerum sit vnum: aut ens: sicut est impossibile ut principium sit essentia elementorũ. sed querit quid est principiuꝫ ad sciendũ duo: ꝛ substantia que est istorum magis q̃ꝫ aliud est ens: ꝛ vnuꝫ ꝛ principium: ꝛ elementũ: ꝛ causa: sed nõ videntur ista esse substãtia quum nullũ aliud cõmune omino sit substantia. substãtia enim nõ est alteriꝰ nisi suiipsius: ꝛ illius cuius est: ꝛ est substantia illius rei: ꝛ etiam in pluribus nõ erit insimul: ꝛ cõmune insimul erit plurimũ: manifestum est igitur ꝙ nullum vniuersalium est separatum a particularibus.

57 Quia opinãtes vlia esse ſbas: dicũt ꝙ illud qđ ẽ magis vle est digniꝰ hoc: ꝛ ideo ples opinabant ꝙ principiũ oiuꝫ est vnũ vle: incepit ꝓdicere eis ꝛ.d. ꝛ quum hoc nomẽ vnũ

UVA. BHSC. IyR_012

dicit de omni de q̄ dicit h̄ nomen ens: ⁊ h̄ nomē ens videt dici multipliciter: ergo manifestuz est q̄ illud qō significat vnum: impossibile est q̄ sit principiū omniū entium: ita q̄ sit cōmune eis: sicut est impossibile ut hoc nomē principiū sit vnum cōmune elementis: sed querenduz est in entibus quid est dignius vnitate ⁊ nomine principiū: ⁊ illud est ꝓpter quod inuenit in alijs habētibus hec nomina. apparet enim q̄ hec nomina dicant ꝑm prius ⁊ posterius: ⁊ hoc intendebat qum dixit: manifestū est igit q̄ impossibile est nō .i. manifestū est igit q̄ impossibile ē ut vnū ⁊ ens sint substantia pluriū. Deinde dixit: sicut est impossibile nō .i. sicut est impossibile vt principiū dictū de elemētis cōmunib⁹ sit prima substātia principiorū. Deinde dixit: ⁊ substātia que est nō .i. ⁊ existimat q̄ illud qō est dignius hoc nomie substantia inter ista cōcessa esse substātias ē illud de quo simpliciter dicit hoc nomen ens: ⁊ hoc nomē vnū: ⁊ elementum: ⁊ principiū: ⁊ cā: sed vniuersalia sūt que significāt hec nomina .s. quia existimat q̄ vniuersalia sint principia rez de quibus predicant ꝑm q̄ sunt vniuersalia. Deinde. d. sed non vident nō .i. sed ista vniuersalia impossibile est ut sint substantie istarū rerū quarū sunt vniuersalia: vniuersalia enim sūt cōmunia: ⁊ nullū cōmune est substantia. Deinde dixit: substātia enim nō est alterius nō .i. ⁊ nullū cōmune ē substātia: quoniā substātia nō est substātia pluriū: ⁊ ē substātia: aut suiipsius: aut illius cuius ē substātia: ⁊ etiā substantia nō est in pluribus insimul: vniuersale autē ē cōmune: ⁊ cōmune est in pluribus insimul. Deinde dixit: manifestum est igit nō .i. ex cōtingentib⁹ impossibilib⁹: ⁊ ex hoc q̄ vniuersale ⁊ particulare sunt ad aliqd: ⁊ principiū eius est cuius est principiū: ⁊ necesse ē vt principiuz nō indigeat in suo esse cuius est principiū.

Sed species dicentes hic quidē recte dicunt ⁊ separantes eas si substantie sunt: illic autē non recte: quia vnā in multis dicunt speciē. causa vo quia nō habent reddere que tales substātie sunt incorruptibiles ꝓter singulares ⁊ sensibiles: ergo faciūt easdē specie corruptibilib⁹. has enī scimus antohominē ⁊ antoequū addentes sensibilibus verbū ipsum: q̄zuis vtiqz si nō videremus astra non minus existimo forent substātie sempiterne post eas quas non videmus: quare ⁊ nunc si nō habemus que sunt tamē esse quasdā forsan ē necessarium: quod quidē igit neqz vniuersaliter dictorum nihil substantia: neqz vna ex substantijs manifestum est.

Sed illi qui dicunt formas esse quoquo mō possunt dicere verum qum faciūt esse separatas qum sint substātie: ⁊ quodāmodo nō est verum: dicunt enim q̄ eadē forma est in pluribus. ⁊ causa in hoc est q̄ nō possūt narrare q̄ sūt substātie que sūt ex talibus: vtrū sint substātie que nō corrumpunt alie a substātijs particularib⁹ sensibilibus: ⁊ illi faciūt eas esse easdē per formā que corrumpit: ⁊ dicūt nos scimus ista esse hominem ⁊ addunt in sensibilib⁹ verbū qō dicit: est: ⁊ si est: ⁊ si nos nō videmus stellas: tñ earū esse natura nō diminueret: ⁊ essent substātie eterne: ergo modo rectum est ut sint necessario: lz nō sit scientia apud nos quid sint: ergo manifestū est q̄ nullū eorum que dicunt vniuersalia est substantia nec aliqua substantia.

58 Intendit in hoc capitulo notificare veritatē ⁊ falsitatē sermonis dicētis formas esse: ⁊ dixit: sed dicētes nō .i. quoniam hoc qō dicūt q̄ substātie sunt separate est verū. sbe enim debēt esse separate. i. q̄ nō sūt in subiecto i actu: sed cum hoc q̄ dicūt eas esse separatas: ponūt eas existere in pluribus. s. particularib⁹. D. demonstrauit quō accidit eis peccarum: ⁊ dixit: ⁊ causa i hoc est nō .i. ⁊ causa sui erroris est: quoniā qum sint hic scientie que nō corrūpunt: non possunt distinguere inter naturā que est substantia istaꝝ sciētiarum: ⁊ inter naturā que ē substātia: ⁊ ꝓpter hoc opinati sunt hic esse substātias nō corruptibiles: ⁊ q̄ sunt cū substātijs corruptibilib⁹ eadē per formā que corrūpit: ⁊ h̄ est error magnus. Deinde dixit: ⁊ hoc est additū in sensibilibus nō .i. quoniā quz ponūt illud quod significat diffinitio partem substantiarū sensibiliū cōtingit eis ut eas esse intellectas sit pars suorū esse: adeo q̄ si ista sensibilia non fuerint intellecta nō erunt. ⁊ est manifestū q̄ sensibilia sūt entia: lz nō intelligant quemadmodū sunt entia lz nō sentiantur: ⁊ ideo dicit: ⁊ si nos nō videmus stellas nō .i. ⁊ necesse est ut essentie rerū intelligibiliū sint existētes: lz nō intelligant: ⁊ intendit q̄ manifestū est: quoniā quēadmoduz sensibilia non sunt sensata i actu donec sentiant: ita est de intelligibilibus: ⁊ ꝑm hoc sequit ex opinione Aris. vt intelligibilia sint noua ⁊ ꝑm opinionē dicentiū formas esse sūt eterna: sed quō substātia eterna est pars substātie corruptibilis aut idē illi: ⁊ sba corruptibilis ē vnū numero. D. d. ꝙ rectū est nō .i. ⁊ rectū ē vt cōtingat dicētibus formas esse: ut sint h̄ intellecta necessaria i actu: ⁊ si nō sciāt neqz intelligant: ⁊ sic scia acquisita de nouo nō erit addiscere sed rememorari. D. d. manifestū ē igit q̄ nullū eorū que dicuntur nō .i. ⁊ qum oia hec impossibilia cōtingant dicentibus substantias vniuersales esse separatas: manifestū ē q̄ nullum vniuersaliuz est substantia: neqz aliqua substantia est vniuersale.

Quid autē oportet dicere ⁊ quale quid substantiam: iterū aliud principiū faciētes dicamus forsan enī ex his erit palā: ⁊ de illa substātia que est separata a sensibilib⁹ substātijs: qm̄ ergo substantia ⁊ principiū ⁊ causa quedā est: hinc est ꝓcedendū. Querit autē ipsum ꝓpter quid semper sic ꝓpter quid aliud aliquid alij alicui inest. nā quare ꝓpter qd musicus homo musicus homo est. est autē q̄ dictū est querere ꝓpter quid homo musicus est: aut aliud. nam quodquidest ꝓpter qd ipsum est ipsū nihil est querere. oportet enim ipsum: quia qō ipsum esse existere manifesta entia. dico autē ut q: luna patit eclipsim. ipsius autē: quia ipsuz vna est ratio ⁊ vna causa in omnibus ꝓpter qd homo homo: aut musicus homo musicus: nisi quis dicat: quia indiuisibile ad ipsum vnūquodqz. hoc autē erat vnum esse: sed hoc cōmune: quia de omnib⁹ ⁊ q̄ breue queret autē aliquis ꝓpter quid homo est animal tale: hoc quidē igitur palā: quia non querit quare qui est homo: homo est aliquid ergo de aliquo querit ꝓpter quid existit: quia vo existit oportet manifestū esse. nam si nō ita nihil querit ut ꝓpter quid tonat: quia sonitus fit in nubib⁹ aliud enīz ita de alio est qō querit: ⁊ ꝓpter qd puta lateres: ⁊ lapides domus sūt: palā igitur q̄ querit causam. hoc autē est quodquideratesse: ut est dicere logice q̄ in quibusdam quidem cuius causa: vt forsan est in domo ⁊ in lecto: in quibusdam vo quid mouit primum. nam causa ⁊ hoc sed talis quidem causa in fieri queritur ⁊ corrūpi: altera vo ⁊ in esse. latet autem maxime q̄ queritur in his que non de alijs dicuntur: ut homo quid est queritur ꝓpter simpliciter dici: sed nō diffinite: quia hoc aut hoc: sed oportet corrigentes querere: si autē non cōmune eius quod nihil querere: ⁊ eius qō querere aliquid sit.

UVA. BHSC. IyR_012

Et etiam incipiamus alio modo ⁊ dicamus q̄ oportet dici substantiā: ⁊ sicut quid. rectū est igitur vt ex istis sermonibus declarareť sermo de illa substātia etiam que est separata a substantijs sensibilibus. ⁊ qum substantia habeat principiū ⁊ causam aliquā accipiamus ab eo viā: ⁊ quera mus quare fm hanc dispositionē semp queritur aliud ⁊ est alterius. querere enim quare musicus est ab homine: aut querere quid est: aut querere homo est ex musico: aut erit. postremo enim que rere quare est: est querere cuius: oportet enim vt esse ⁊ essentia declarenť. Verbi gratia: quoniā lu na eclipsať. sermo enim de istis rebus est vnus: ⁊ causa i omnibus est vna: quare homo est homo ⁊ musicus musicus: nisi aliqs dicat q̄ oñe vnuz ex se nō diuidiť: ⁊ hec est essentia vnius: sed hoc est cōmune ⁊ dicit̄ de omnib⁹ rebus vere. ⁊ forte queret aliquis quare homo est animal sicut hic: manifestū est enim q̄ nō querit quare est homo: ⁊ aliud quod est homo: qō querit̄ sicut quidam dicūt: quoniā hoc manifestū est. si igitur questio nō fuerit huiusmodi nihil querit: sicut quare est tonitruus: quia est tinnitus in nubibus: quoniā fm hoc quesitū erit de alio: ⁊ quare hoc sicut la pides: ⁊ lateres domus: manifestum est enim q̄ querit causam: ⁊ ista sūt quidditas domus: sicut est modo logico: quoniā in quibusdā rebus po test inueniri a quibusdā causa sicut forte inuenit̄ in domo: aut scamno. ⁊ querit̄ in quibusdā quid est motor primus. hec enim est causa: sed causa que est talis querit̄ apud generationem ⁊ corru ptionē ⁊ est forma in essentia: ⁊ latet questio mul tum in eis que nō dicunt̄ de alijs: vt querit̄ quid est hoc: est enim modo simplici ⁊ non distinguit̄ hoc esse in hoc.

59 Et qum declaratum sit q̄ vniuersale nō est substātia: ⁊ q̄ illud qō significat diffinitio est substātia: incipiamus perscrutari de hac substātia alio modo: ⁊. d. dicamus igit̄ quid oportet dici substantiā: ⁊ sicut quid. i. quoniā oportet declarare quid sit substātia p diffinitionē ⁊ exemplum D. d. rectū est igit̄ vt ex istis sermonibus ⁊c̄. i. rectū est igit̄ ⁊ de cognitione substātie sensibilis declaret̄ substātia que sita. s. separata eterna. D. d. ⁊ qum substātia habeat prin cipium ⁊c̄. i. dicamus igit̄ q̄ qum sit manifestuz p se q̄ iste substātie habeāt causas: ⁊ q̄ causa sb̄e est sb̄a: oportet po nere pscrutationē in substātijs istarū rerū ex pscrutatione de suis causis. ⁊ quia pscrutatio de causis rerū sensibiliū: nō pōt fieri nisi numerādo interrogationes nāles de causis hic incepit declarare loca in quibus querit̄ p quare: ⁊. d. quare ⁊c̄. i. quia manifestū est p se: q̄ p hoc ipsum quare querit̄ de causis rerū: manifestū est q̄ nō vsitat̄ in re simplici nō cōposita: sed in rebus cōpositis in quibus ponitur aliquid esse in aliquo: ⁊ aliquid p̄dicari de aliquo: aut ali quid esse aut nō esse: quoniā qum fuerit manifestū nobis aliquid esse in aliquo: interrogabimus quare ē hoc i hoc aut quare est hoc: ⁊ ꝺa p̄dicatio alia ē nālis: alia nō nālis. ⁊ ipse nō curat in hoc loco q̄ in duobus locis sit interro gatio vna aut due. d. querere eni quare musicus est homo aut quare homo musicus: aut aliud. i. ⁊ causa quesita in aliqua ꝓpositione ⁊ i suo cōuerso: aut sunt eadē questio: aut sunt due: ⁊ quōcunqz fuerit: subiectū est cōpositum ⁊ nō simplex: ⁊ quia querere p quare in re simplici est nuga tio. si enim homo simplex esset: tunc dicere quare homo ē musicus: esset sicut dicere quare hō est hō: ⁊ ideo. d. quia oportet ⁊c̄. i. ⁊ ꝺa oportet vt sit cognitū nobis ante inter rogationē hic esse duo diuersa: ⁊ q̄ alterū existit i reliquo U. g. q̄ qm apud nos sit cognitū q̄ luna eclipsat: interro gamus quare eclipsat. D. d. sermo enim in istis rebus ⁊c̄. i. querere enim per quare de vna re impossibile est. U. g. ut aliquis querat quare homo ē homo: nisi aliquis dicat q̄ oia sunt simplicia: quoniā quodlibet eorū est vnuz p se: ⁊ vnū nō diuidit̄ in p̄dicatū ⁊ subiectū: ⁊ sic interrogat̄ de eis per quare qm essentia vnitatis sit indiuisibilis: neqz p qualitatē: neqz p quantitatē. D. d. respondendo: sed hoc ē cōmune ⁊c̄. i. ⁊ res existētes hic habēt dispositiones cōmu nes que p̄dicant̄ de oibus vera p̄dicatione: ⁊ sic apparet eas esse compositas: ⁊ querit̄ i eis causa cōpositionis. D. d ⁊ forte queret aliquis ⁊c̄. i. ⁊ rectū est vt interrogatio vera sit quare homo est animal: nō quare homo est hō. D. d. si igit̄ interrogatio nō fuerit huiusmodi. s. vt aliquis que rat quare tonitruus est i nubib⁹: ⁊ dicat̄ quia i nubibus ē sonus. D. d. ⁊ quare hoc sicut lapides ⁊c̄. ⁊ hoc ē aliud exē plum. i. quare est hec domus: quia est compositū ex lapi dibus ⁊ lateribus. D. d. manifestū est enim q̄ querit̄ causa. i. quoniā interrogant̄ istis interrogationib⁹. D. d. ⁊ hec ē quidditas rei ⁊c̄. i. manifestū est eni q̄ i talibus locis queri tur per quare causa que est q̄ditas rei quā descripsimus superius descriptione logica: qum dicimus q̄ est illud qō significat diffinitio. ista eni causa que est forma declarata est hic duabus declarationibus logicis: quarū altera ē diffinitio: ⁊ alia interrogatio p quare. ⁊ qum. d. q̄ per quare querit̄ causa que est fm quidditatē: ⁊. d. etiā q̄ etiā p illud querit̄ alia causa: ⁊. d. quoniā in quibusdā rebus ⁊c̄. i. qm in quibusdā rebus pōt queri causa que est fm quidditatē ⁊ in quibus primus motor: sed ista causa. s. agens queritur maxime in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus. D. d. ⁊ questio latet multū ⁊c̄. i. ⁊ causa que est quidditas rei ⁊ forma eius latet multuz quādo interrogat̄ de rebus que nō predicant̄ de alio. s. in substantijs: ⁊ hoc erit per quid. Verbi gratia: quid est homo? Deinde. d. causam in hoc: ⁊ dixit: quoniā est mō simplici. i. ⁊ causa in difficultate istius questionis est: quia est questio simplex nō cōposita. querit̄ enim quid sit homo: ⁊ nō dicit̄ quare homo est tale: ⁊ in tendit q̄ scire quidditates substantiarum ē magis q̄ scire causas accidentiū: ⁊ causa in hoc est simplicitas substātia rum ⁊ cōpositio que ē in accidentibus: ⁊ ideo illud quod est simplex in rei veritate nō habet diffinitionē: neqz que ritur per quare.

Quoniā vo oportet habere: quia ⁊ existere ipsum esse: palam itaqz: quia querit̄ materiā: qua re est vt domus hec: quare quia huius existunt quod erat domui esse: ⁊ homo hic: aut corpus hoc tale habēs: quare querit̄ causa materie: hoc autem est species qua aliquid est: hec autē substā tia. palam igitur quoniā ⁊ simplicibus nō ē que stio nec doctrina: sed alter modus questionis ta lium. Quoniā vo cōpositus ex aliquo fit vt vnū sit omne: sed nō vt cumulus: sed vt syllaba: ⁊ syl laba aut nō est elementa: nec idem. b. ⁊. a. nec ca ro: ignis: ⁊ terra. dissolutis quidez enim hec non adhuc sunt ut caro ⁊ syllaba. elementa vo sunt ⁊ ignis ⁊ terra. est igitur aliquid syllaba nō solum elementa vocalis ⁊ cōsonans: sed ⁊ alterū aliud aliquid: ⁊ caro nō solum ignis: ⁊ terra: aut cali dum: aut frigidum: sed ⁊ alterū aliquid. si igit̄ ne cesse: ⁊ illud aut elementū: aut ex elementis esse. siquidem elementū iterū eadez ratio erit. ex hoc enim ⁊ igne ⁊ terra erit caro: ⁊ adhuc alio: quare in infinitum ibit. si vo ex elemento palā: quia nō vno: sed pluribus: aut illud ipsum erit: quare rur sum in hoc eandem dicemus rationē: ⁊ ita i car ne vel syllaba. videbit̄ aūt vtiqz esse aliquid hoc

UVA. BHSC. IyR_012

elementum:ꝛ causa essendi:hec quidē carnē:hec vo syllabā: similiter autē ꝛ in alijs.substātia autē vniuscuiusq3 hoc:hoc enim causa prima essendi. Quoniā vo quedā nō sūt substātie rerū: sed que cunq3 substātie sm naturā: ꝛ natura cōstitute sūt manifestabit vtiq3 quibusdā hec natura substantia que est non elementū sed principiū.elementū vo est in quod dicit inexistens ut materia3 puta syllabe q.a.ꝛ.b.

Et qm oportet ut habeat essentia3 aut erit essentia:ꝛ manifestū est q materia querit quare ē Verbi.g.quare est hec domus:quia tale est ꝛ tale qm fuerit essentia domus:ꝛ quare est homo quia habet hoc:ꝛ hoc est corpus.manifestu3 est igitur q querit causa materie: ꝛ ista est forma eī quod habet aliquid ꝛ est substātia.manifestū est igitur q in simplicibus nō querit neq3 cōsiderat sed querit tale alio mō.composit3 est igit aliqd qō est sm hunc modum:ita q totū sit vnū nō ita q sit sicut coaceruatio quēadmodū syllaba non est littera:ꝛ.b.ꝛ.a.neq3 caro est ignis ꝛ terra: qm ista qm dissoluunt quedam non sunt sicut caro ꝛ syllaba.littere vo non sunt sicut ignis ꝛ terra:ꝛ etiam syllaba est aliud quod ē littere.s.littere vocales ꝛ cōsonantes:sed est aliud etiā. ꝛ caro non est ignis ꝛ terra:ꝛ calidū ꝛ frigidū: ꝛ tamen sicut aliud etiā.significat autē necesse ut illud sit etiam elementū:aut ex elementis si fuerit elementū. sermo de eo etiam est sicut dictū est idem: caro eni3 est huiusmodi:ꝛ ignis ꝛ terre:ꝛ etia3 alterius:ita q procedit in infinitū.ꝛ si fuerit ex elementis:manifestum est q nō est ex vno: sed ex pluribus.ꝛ si nō erit illud idem:ꝛ etiam iterabimus istū sermonem quē dicimus de carne ꝛ syllaba: ꝛ apparebit q est ex elemento:ꝛ causa eius qd est p essentiam:ꝛ quid est per alicuius caro: ꝛ alicuius syllaba:ꝛ similiter aliud etiam:ꝛ hoc est q lz: quoniam hec est causa prime essentie:ꝛ quedā nō sūt substantie rerū: sed constituunt insimul:rectū est ut ista natura appareat in aliqua substātia que ē ut elementū sed principiū.elementū eni est illud in quod diuidit res:ꝛ est in re quasi materia:ut.a ꝛ.b.in syllaba.

60 Idest ꝛ qm necesse est vt ista habeāt quidditatē: ꝛ qd ditas est in materia:manifestū est q querit in istis rebus p quare causa que est sm materiā:sicut querit causa que est sm formā:ꝛ intendit:quoniā si in entibus nō esset natura s.forma:sed solūmodo materia:nihil esset querere de causa materiali:quoniā esset questio de ipsa re.Deinde dixit: Verbi.g.quare hec est domus.i.Verbi.g.quare hec ē domus:quia est facta ex hoc.s.lateribus ꝛ lapidib':quoniaꝫ essentia domus debet esse ex istis:aut quare est homo: q est generatus ex hoc:ꝛ hoc.s.ex rebus ex quibus cōstituit corpus propiū homini. Deinde.d.igitur manifestū est q querit causa que est materia ꝛc̄.i.manifestum est igitur q quādoq3 querit causa que est materie per quare:ꝛ est forma propter quā est materia ꝛ est substātia rei:ꝛ ista natura est illa cuius quidditas ꝛ forma est recipere formā.Deinde dixit:manifestū est igit q in simplicibus ꝛc̄.i. ꝛ qm hoc sit declaratū:manifestū est q in rebus simplicib' non cōpositis nō querit:neq3 per quare neq3 per quid:sed questio in istis erit alio modo.Deinde.d.ergo compositū ꝛc̄.i. ꝛ qm sit declaratū hic esse aliqua cōposita ex quibus nō cōgregat vnū in actu nō sicut composita ex rebus ex quibus nō fit vnū nisi per contactū: vt aceruus congregatus ex pluribus granis:sed ex ꝓgregato ex eis fiet aliquod additum aliud a cōponentibus vt syllaba que fit ex litteris. syllaba enim nō est littere ex quibus fit:sed est aliquod additum litteris. ꝛ similiter caro nō est terra ꝛ ignis ex quibus componit:sed est aliquod aliud additū. ꝛ signu3 eius quod est aliquod additū elementis est:quoniā ista quādo dissoluunt ꝛ corrūpunt: tunc syllaba non resoluit in syllabas:neq3 caro in carnes:sicut resoluunt res congregate in illa ex quibus cōgregant.i.res in quibus per congregationem nō fit aliquod additū.Deinde.d.littere vo sicut ignis ꝛ terra.i.littere vo ita cōponunt syllabā sicut ignis ꝛ terra carnes.Deinde.d.ergo syllaba est aliud ꝛc̄.i.ergo syllaba non est littere ex quibus componit. Deinde dixit:si igitur fuerit necesse est ut illud sit etiam ꝛc̄.i. si igitur caro nō est aliud ab elementis: necesse est vt sit aut elementū aut cōpositum ex elemētis preter prima elemēta.Deinde dixit:q autem sit elementū ꝛc̄.i.ꝛ si hoc additū elemētis fuerit elementum aliquod:cōtinget vt hoc elementū ꝛ ignis ꝛ terra habeant aliquod additū eis.ꝛ si illud additū fuerit elementum:cōtinget etiam ut illa elementa cū hoc elemento habeant aliquod additū: ꝛ si illud additū fuerit etiam elementum:cōtinget in eo illud quod cōtingit in alijs:ꝛ sic ꝓceditur in infinitū:ꝛ ideo impossibile est vt illud additum sit elementū cōmune ignis ꝛ terre:ꝛ istius elementi: qm caro sit nomen cōgregati ex elemētis:ꝛ hoc intēdebat qui dixit: caro enim est istius ꝛ ignis ꝛ terre.i. ꝛ si dixerimus etiam q illud tertiū est etiam elementū; contingit ut congregatum ex istis habeat aliquod additū cōgregato ex elementis:ꝛ similiter cōtingit in quarto: ꝛ sic aut procederet in infinitū:aut erit hoc aliquod additū elementis qō non est elementū:ꝛ hoc intēdebat qm.d. ꝛ etia3 alterius donec procedat in infinitū.ꝛ qui3 destruxerit illud per quod caro est caro est elementū:destruit etiā ut sit compositū ex elementis:ꝛ.d.ꝛ si fuerit ex elemētis ꝛc̄.i.ꝛ qm illud additum elemētis fuerit compositū ex elemētis:nō fiet ex elementis.s.q cōgregatū ex elemētis nō erit vnum sed plura ꝛ nō fiet ex eis aliquod additū.Deinde.d.ꝛ si nō erit illud idem ꝛc̄.i.quoniā si fuerit ex elementis erit in eo aliquod additum eis.ꝛ si fuerit elementū:cōtinget ut habeant etiā alia elemēta aliquod additū ꝛ est forma.ꝛ si non:nō fieret aliquod hic. Deinde.d.ꝛ apparebit q hoc est aliquod ex elementis.i. ꝛ per hanc perscrutationē apparebit hic esse substantiā aliam ab elementis materialib' que etiā est elementum:ꝛ q est prima causa:ꝛ q est causa que est forma ꝛ q alicuius est caro ꝛ alterius os:ꝛ alterius simile:ꝛ similiter in omnib' rebus diuersarū substantiarū. Deinde.d. quoniā hec est causa prime essentie.i.quoniā ista substātia est causa que est prima quidditas. Deinde.d.ꝛ qm quedam ꝛc̄.i.ꝛ qm quedā predicabilia de substantijs nō sint substantie:sed sunt existētia cū substātijs: ꝛ naturaꝫ aliarum.s.accidētia rectū est aperire q ista natura que dicitur forma sit substātia addita elemēto:qm sit neq3 elementū neq3 ex elemēto:ꝛ est aliud ab eis que existunt cū substantijs.s.ab accidentibus:sed est principiu3 alterius esse entis preter elementū.elementū enim est illud in quod resoluit res:ꝛ est in re quasi materia.hoc autē est elementū q qm res resoluitur non resoluit in ipsum: ꝛ hic perficitur iste tractatus septimus.

UVA. BHSC. IyR_012

Intēdit in hoc tractatu facere remēoratiōez de dictis in predicto ⁊ complere sermonem de substantia que dicit forma: quoniam omne de quo perscrutatus est de speciebus substantie nō est nisi propter substantiam que dicitur forma.

Ex predictis itaqz syllogiçare oportz ⁊ colligētes capitulum sinē imponere. dictuz est itaqz q̄ querunt cause ⁊ principia ⁊ elementa. substātie vo be quidem pfesse sunt ab oībus: sed de quibusdam singulariter quidā enunciauerūt. cō fesse quidez phȳsice: ut ignis terra ⁊ aqua: ⁊ alia simplicia corpora: deinde plante ⁊ partes earū: ⁊ animalia: ⁊ partes animaliū: ⁊ tādē celū ⁊ partes celi. singulariter vo quidā substantias dicunt esse species: ⁊ mathematica.

Oportet nos cōgregare dicta ⁊ determinare sermonē: ⁊ post cōplere. dictum eni est: quoniā querēde sunt cause substātiarum: ⁊ principia ⁊ elemēta. quedā enim substātie sunt cōcesse ab omnibus: ⁊ de quibusdā dicunt quidā sermones propꝛios. cōcesse enim sunt substantie naturales: ut ignis ⁊ terra ⁊ aqua ⁊ aer: ⁊ alia corpora simplicia: deinde plāte ⁊ partes earum ⁊ animalia ⁊ partes animaliū: ⁊ celū ⁊ partes celi. ⁊ quidam dicūt substantiā propriaz esse formas ⁊ mathematica.

Cō.j. Dixit: ⁊ qum locuti sumus de speciebus de quib' oī hoc nomē substātia: oportet determinare omnia predicta ⁊ cōplere sermonē de substātia quesita. D. incepit ponere illud de quo intēdit perscrutari in isto tractatu: ⁊. d. dictū est igitur: qm̄ querēde sunt cē. i. ⁊ iam predixim⁹ in tractatu precedenti: qm̄ intētio nr̄a est querere causas substātiarum demonstratarū: ⁊ principia ⁊ elemēta earū: ⁊ vocat principiū illud qō dicit de existenti in re: ⁊ de existenti extra rem. causa vo dicit maxime de agente ⁊ fine: ⁊ qñqz dicit de quatuoꝛ causis. elemēta vo nō dicunt nisi de causis existentibus in re. ⁊ qum induxit suā intentionē quā intendit in tractatu p̄dicto: incepit dicere sūmarū vnāquāqz predictarū in illo tractatu: ⁊. d. quedā enim substātie cē. i. ⁊ iam p̄dixim⁹ q̄ quedā substātie sūt cōcesse apud oīes ⁊ quedā sunt cōcesse apud quosdā ꝓprie: ⁊ nō apud q̄sdā D. d. cōcesse igit̄ sunt substātie naturales cē. ⁊ intendit per alia corpora ea que sunt consimiliū partiū: ⁊ vocat ea simplicia in respectu officialiū. ⁊ qum induxit substātias concessas: induxit etiā illa de quibus dicit substantia sm q̄ dixit in illo tractatu.

Alias vo accidit ex rationibus substantias esse quodquidetesse ⁊ qō subijcit. adhuc aliter genus magis speciebus: ⁊ vniuersale magis singularibus: vniuersali vo ⁊ generi ⁊ idee copulātur. nam sm eandez rationē substātie videnť esse quoniā autē quodquideratesse substātia est. huiꝰ autē ratio diffinitio ꝓpter hoc de diffinitione ⁊ de sm se diffinitū est: quoniā autē diffinitio ratio est: ratio autē partes habet: necesse ⁊ de parte erat cōsiderare que substātie partes ⁊ que nō: ⁊ hec diffinitioni opus sūt. Amplius autē nec vniuersale substantia nec genus. De ideis vo ⁊ mathematicis posterius perscrutandū est: nam preter sensibiles substātias quidam dicunt eas esse. Nunc autem de cōsessis substātijs tractabimus. be vo sensibiles.

Et accidit ex sermonib' ut sint substātie eius quod est per essentiaz. ⁊ si subiectū eius ⁊ genus magis q̄z forme: ⁊ vniuersale magis q̄z particulare: ⁊ exemplaria etiā cōiungunť cū vniuersalib' per genus. existimanť eni esse substātie: quia recipiunt vnū sermonē: ergo quid est per essentiā est substantia ⁊ sermo eius est diffinitio: ⁊ ideo dictū est qō dictū est in diffinitione: ⁊ in illo qō est per se. ⁊ qum diffinitio est sermo: ⁊ omnis sermo habet partes: considerandū etiam est necessario de parte: ⁊ cognitio est que sūt partes substantiarū: ⁊ que nō sunt. ⁊ si sūt partes diffinitionis etiā nō est substātia: neqz vniuersale: neqz genus. de exēplaribus vo: ⁊ de mathematicis perscrutanduz est post. quidam enim dicūt ipsa esse substātias alias ab ipsis substantijs sensibilibus.

2 Et accidit nobis dixisse in tractatu ꝓterito. s. q̄ substātia dicit famose de quatuoꝛ: de diffinitione. s. forma: ⁊ de subiecto forme: ⁊ de genere magis q̄z de specie: ⁊ de vniuersali magis q̄z de particulari: ⁊ hoc accidit nobis ex hoc q̄ omnes dicūt de substantia ⁊ exēplaria: ⁊ etiā apud dicētes ipsa collocanť in vniuersalib': existimat eni q̄ vniuersalia sunt exēplaria. D. d. ⁊ quz g̃ quid est p essentiā esse substātia. i. ⁊ qz illud qō est q̄ddītas rei est sba: ⁊ sermo qui significat ipsam oī diffinitio: rectū est ponere principiū ꝑsiderationis de nā sbe a cōsideratione de diffinitione. D. d. ⁊ qū diffinitio est sermo cē. i. ⁊ quia incipiendū est ꝑsiderare de diffinitione: ⁊ diffinitio hz partes: quia ē sermo cōpositus est considerandū de partib' diffinitionis que earū est substantia ⁊ que nō: ⁊ intendit facere rememoratione de illis que declarata sūt de sba: ⁊ dare causam ꝓpter quā locutus fuit de diffinitionib' ne existimeť q̄ loqui de hoc pertinet ad logicū. D. d. ⁊ si sint partes substantiarū cē. i. ⁊ declaratum est cum hoc q̄ forma ⁊ partes eius sūt sba: ⁊ q̄ vle est sba: neqz genus: qz est aliqd vle. D. d. de exēplarib' vo cē. i. ⁊ intēdit q̄ de hoc nō est pscrutaturus in tractatu p̄cedēti: ⁊ post perscrutabit de hoc: qm̄ quidā dicūt q̄ sūt substātie separate alie a substātijs sensibilibus.

Sensibiles autē substātie omnes materiam habent: est autē substātia que subijcit alicui quidem de materia. materiā vo dico que nō hoc aliquid ens actu: potestate autē est hoc aliqd: aliter vo ratio ⁊ forma: quia hoc aliquid ens ratio separabile est. tertium vo est quod est ex his cuius solius generatio ⁊ corruptio ⁊ separabile simpliciter: nam sm rationē substantiaz he quidē separabiles: ille vo non.

Et omnes substantie sensibiles habēt materiam: ⁊ substātia est subiectū: ⁊ alio modo est materia. ⁊ dico materiā illud: quia hoc non est hoc in actu: ⁊ est hoc in potētia: ⁊ alio mō est diffinitio ⁊ forma q̄ est principiū rei: ⁊ est p diffinitionē

UVA. BHSC. IyR_012

ſeparata.ꝛ tertio modo illud qꝺ ex iſtis cuius ſo
lius eſt generatio ꝛ corꝛuptio: ꝛ eſt ſeparatū mō
ſimplici.ſubſtantie enim que ſūt ſubſtātie per diſ
finitionem:quedā ſunt iſta ꝛ quedā nō.

3 Hoc quod dicit ꝙ omnes ſubſtātie ſenſibiles habeant
materiā:declaratū eſt in ſciētia naturali.ꝛ qum.ꝺ. ꝛ ſub
ſtantia eſt ſubiectū ꝛc̄.i.intēdit ꝙ ſubſtātia dicit p̄mo mō
de illo qꝺ eſt exiſtens per ſe qꝺ eſt ſubiectū aliꝫ p̄dicamen
tis:ꝛ eſt compoſitū ex materia ꝛ forma:ꝛ dicit alio mō de
materia iſtius ſubſtātie.ꝛ dico materiaꝫ illud qꝺ nō eſt in
actu aliquod demonſtratū:ꝛ eſt i potētia illius). Deinde.ꝺ.
ꝛ alio modo eſt diffinitio.i.ꝛ ſubſtātia dicit ſecūdo modo
de illo qꝺ ſignificat diffinitio.ſ.forma.Ꝺ.ꝺ.ꝛ eſt per diffi
nitionem ſeparata.i.ꝛ ſubſtātia que eſt forma eſt ſm diffi
nitionem ſeparata a materia nō in eſſe.impoſſibile eni eſt
ſeparari formā a materia.Deinde.ꝺ.ꝛ tertio illud quod ē
ex iſtis ꝛc̄.i.ꝛ ſubſtātia tertia eſt illud qꝺ cōgregat ex ma
teria ꝛ forma:ꝛ eſt illud cuius ſolius:vt declaratū ē:eſt ge
neratio ꝛ corꝛuptio.Deinde.ꝺ.ꝛ eſt ſeparata modo ſimpli
ci.i.ſm diffinitionē ꝛ ſm eſſe. Deinde.ꝺ.ſubſtātie eni que
ſunt ſubſtantie ꝛc̄.i.ꝛ ſubſtātia quā diffinitio ſignificat eſt
ſubſtantia quodā modo:quia p ipſam eſt ſubſtātia exiſtēs
per ſe:ꝛ quodā modo nō eſt ſicut illud quod exiſtit per ſe
quia eſt in ſubiecto: ꝛ forte intendit ꝙ ſubſtātia quā ſigni
ficat diffinitio:quedā partes eius ſunt forma:ꝛ quedā ma
teria:vt declaratum eſt ſuperius.

Quod vꝺ ſubſtātia eſt materia palā:nam in
omnibus oppoſitis mutationibꝫ eſt aliquid qꝺ
ſubijcit mutationibus: utputa ſm locū qꝺ nunc
hic:iterū ꝛ alibi: ꝛ ſm augmentū ꝙ nunc quidē
eſt:tñ iterū minus:aut maius:ꝛ ſm alterationeꝫ
qꝺ nunc quidē eſt ſanū iterū laborat.ſimiliꝫ autē
ſm ſubſtantiā qꝺ nunc quidē eſt in generatione
iterum in corꝛuptione: ꝛ nūc quidem ſubiectū ꝛ
hoc aliquid.iterū aūt qꝺ ſubijcit ſic ſm priuatio
nem: ꝛ hanc ſequunt alie mutationes:aliarū vꝺ
vt vnam aut duas:hoc nō ſequit.non eni neceſſe
ſiquidē materiā habet localē: hoc ꝛ generabileꝫ
ꝛ corꝛuptibilē habere.que eni differētia ſimplici
ter fieri ꝛ nō ſimpliciter in phyſicis dictū eſt.

Manifeſtū eſt igit ꝙ materia eſt ſubſtantia:
quoniā omnes tranſmutationes oppoſite in ſitu
habent ſubiectū fixū:ſicut illud qꝺ eſt i loco ſuo:
qꝺ enim eſt nūc fiet etiā alius locus:ꝛ in re etiam
que eſt nūc ſm hanc quantitatē fiet etiam minor
aut maior.ꝛ in tranſmutatione eſt aliqd ſanū mō
ꝛ fiet etiā egrū.ꝛ ſimiliter etiā in ſubſtātia que eſt
nunc etiā in generatione: fiet etiā in corꝛuptione
ꝛ erit materia ſubiectū ſicut hoc ꝛ fiet etiam ſicut
illud quod eſt per ꝓuationē:ꝛ alie tranſmutatio
nes ſequunt iſtā:iſta aūt nō ſequit vnā: aut duas
aliarum.nō enim eſt neceſſe ut illud quod habet
materiam localē etiaꝫ habeat materiā que gene
ratur ꝛ corꝛumpit.dictū igitur eſt i naturalibus
que eſt differentia inter nō eſſe ſimpliciter ꝛ non
ſimpliciter.

4 Cum poſuit ꝙ vnū eorū de quo dicit hoc nomē ſub
ſtātia eſt materia:incepit declarare h:ꝛ in rei veritate de
bet declarari in ſciētia naturali.ſ.materiam eſſe ſubiectū:
ipſum autē eſſe ſubſtantiā eſt de hac ſciētia: ꝛ.ꝺ.ꝛ manife
ſtum eſt ꝙ materia eſt ſubſtātia.i.ꝛ hoc apparet: quia eſt
ſubiectum forme. Deinde incepit declarare hoc ſm reme
morationē per inductionē ſicut fecit in principio phyſicoꝝ
ꝛ.ꝺ.omnes.n.demonſtrationes ꝛc̄.i.apparet.n.per indu
ctionem:quoniā neceſſe eſt vt omnes trāſmutationes op
poſite per ſuā materiā habeāt ſubſtantiā fixā.Verbi.g.in
transmutabilibus in loco:ꝛ.ꝺ.ſm ſitū.i.ſm locū: quoniā
oppoſitio primo ꝛ eſſentialiter inuenit in eis que opponū
tur in loco:ꝛ intēdit per oppoſita hic quatuor cōtraria. ꝛ
quia cōtrarietas in rei veritate inuenit primo in eis q̄ ſūt
in loco:ideo accepta eſt in diffinitione eorū diſtātia: quꝫ
dicit cōtraria ſunt que maxime diſtant.hic autē intendit p
oppoſita cōtraria que ſunt in qualitate ꝛ in ſubſtātia:ꝛ in
augmento:ꝛ in loco:ꝛ qum.ꝺ. ꝙ tranſmutationes vident
cōuenire in hoc ꝙ indigēt ſubiecto: incepit declarare quō
apparet:ꝛ.ꝺ.illud eni quod eſt nūc ꝛc̄.i.apparet eni:quo
niam quemadmodū vnū ꝛ idē numero in loco aliquo eſt
nunc:ꝛ poſt tranſfert in aliū:ꝛ vnū ꝛ idem eſt modo albū
ꝛ poſt erit nigrū in alteratione: ꝛ vnū ꝛ idem eſt magnuꝫ
ꝛ paruū in augmēto.ſimiliter etiā vnū ꝛ idē q̄nqꝫ eſt gene
ratum ꝛ q̄nqꝫ corꝛuptū:ſed tamē differūt in hoc ꝙ ſubie
ctum qꝺ eſt in trāſmutatione que eſt ſubſtātie in potentia
ꝛ eſt in aliꝫ tranſmutationibꝫ in actu:ꝛ ſuū eſſe eſt qꝺ eſt
mediū inter eſſe in actu ꝛ nō eſſe:ꝛ hoc intēdebat qum.ꝺ
ꝛ erit nūc ſubiectū ſicut hoc ꝛc̄.i. ꝛ iſtud ſubiectū q̄ reci
piet formā aſſimilat ei quod eſt in actu: ꝛ q̄ dimiſit eam
aſſimilat ad non eſſe:ꝛ totū hoc dictū eſt in naturalibus.
Deinde.ꝺ.ꝛ alie tranſmutationes ꝛc̄.i.ꝛ alie trāſmutatio
nes ſequunt illam qne eſt in ſubſtantia.ſ.quoniā illud qꝺ
habet trauſmutationē que eſt in ſubſtātia habꝫ alias trāſ
mutationes.tranſmutationes autē in loco nō debet ſequi
vna aut plures aliarū trāſmutationū:ꝛ ideo nō eſt neceſ
ſe vt omne habēs materiā localē habeat materiā genera
bilem ꝛ corꝛuptibilē:ꝛ innuit p hoc qꝺ declaratū eſt i ſciē
tia naturali:ꝛ ꝙ celū habet materiā localē:ꝛ tamē nō ha
bet materiā generabilē ꝛ corꝛuptibilē: ꝛ ideo videmus ꝙ
celum nō cōponit ex materia que eſt in potētia ꝛ forma q̄
eſt in actu.Deinde.ꝺ.dictū eſt igit in naturalibus ꝛc̄.i.de
claratuꝫ eſt eni que eſt differētia inter generationē ſimpli
citer ꝛ nō generationē:ſimiliter ꝛ inter generationē ꝛ cor
ruptionem que ſunt in ſubſtātia:ꝛ generationē ꝛ nō gene
rationem que non dicuntur ſimpliciter.ſ.que ſunt in aliꝫ
tranſmutationibus.

Quoniā quidē ut ſubiecta: ꝛ ut materia ſub
ſtantia cōfeſſa eſt.hec autē que poteſtate:reliquū
eam que ut actū ſubſtantiā ſenſibiliū dicere quid
eſt.Democritus quidē igit tres differētias ſunul
eſſe exiſtimauit eſſe.nam ſubiectū corꝑus ſm ma
teriam vnū ꝛ idem differt:aut rithmo ꝙ eſt figu
ra:aut tropi ꝙ eſt cōpoſitio:aut diatigi ꝙ ē ordo
vident autē multe differētie eſſe:vt alia quidē cō
poſitiōe dicunt meri:ſicut quecūqꝫ mixtura quē
admodū mellicratū:alia autē ligatiōe:ut capitis
ligatura:alia viſco ut liber: alia clauo ut arcba:
alia in pluribus horū:alia poſitione ut liminare
inferius ꝛ ſuperius:hec enim i poſitione aliqualī
ter differūt:alia tēpore ut cena ꝛ prandiū:alia lo
co ut ſpiritus:alia ſenſibiliū paſſionibus ut duri
tie:ꝛ mollitie: ꝛ ſpiſſitudine:ꝛ raritate: ꝛ ſiccitate
ꝛ humiditate.ꝛ hec quidē horꝫ in quibuſdā:alia
omnibus his: ꝛ oīno alia ſuperabundantia:alia
defectu:quare palā: quia ꝛ eſſe totiens dicitur.li
mes eniꝫ inferior eſt:quia ita ponit:ꝛ eſſe ſic ipſū
poni ſignificat:ꝛ cryſtallū eſſe ſic ipſaꝫ inſpiſſari
quorundā vꝺ eſſe ꝛ omnibus his diffinieť:quia
alia ſunt miſta:alia cōpleta:alia ligata:alia inſpiſ
ſata:alia aliꝫ differētijs iūcta:ut manus aut pes
ſumēda ſunt igitur genera differētiarū.hec nāqꝫ
erunt principia eſſendi:ut que i magis ꝛ minus:
aut ſpiſſo ꝛ raro ꝛ talibus.omnia nanqꝫ hec ſu
perabundantia ꝛ defectus ſūt.ſiquidē autē figu
ra:aut lenitate:aut aſpitate: aut recto: aut curuo:

UVA. BHSC. IyR_012

his autem erit esse miscerí: oppositè vo non esse: palam itaq3 ex his: quia si substantia causa essendi vnūquodq3 q ex his est querendū que ē causa essendi horu3 vnūquodq3. substantia quidem igitur nihil horū nec cōbinarū.

Et qm quedam substantie sint concesse ut subiectum ⁊ materia etiaz: ⁊ est illud quod est in potentia remanet dicere que est substantia sensibilium que est in actu. Democritus vo videt existimare q differentie eorum sūt tres. materia vo que est substātia subiecta est eadem etiā ⁊ differt aut sm ordinē qui est figura: aut sm transmutationem que est situs: aut sm concauu3 qui est cōpositio. ⁊ ipse videt multas differētias ut dicitur quedam est enim per compositionem materie ut omnia que admiscent. Verbi gratia: mel ⁊ aqua ⁊ quedam per ligamentū ut lectus: ⁊ quedā per glutinum ut liber: ⁊ quedā per clauos ut archa: ⁊ quedam per plura istorū: ⁊ quedam per situm vt via ⁊ limes: ista enim differūt sm motū situalem: ⁊ quedā sm tempus ut mane ⁊ sero: ⁊ quedam sm locum ut venti: ⁊ quedaz per passiones que sunt sensibiliū ut durities ⁊ mollities ⁊ spissitudo ⁊ raritas: ⁊ siccitas ⁊ humiditas: ⁊ quedaz per quedam: ⁊ quedam per oīa: ⁊ vniuersaliter quedam magis ⁊ quedam minus: ⁊ ideo qm limes ponitur superius nō est limes. manifestū est igitur q ens dicitur sm numerū istorū modorū. dicitur eniz ens via que est sm hunc situm: ⁊ hoc etiam significat q est sm hunc situm: ⁊ ipsuz esse frigus etiam significat q inspissatuz est illud sm hunc modum ⁊ essentia querenda rerum determinatur per oīa ista. quedā enim sunt mista: ⁊ quedam complexa: ⁊ quedā ligata: ⁊ quedā sm alias differentias ut manus ⁊ pes. accipiant igit genera differentiarum: ista enim erunt principia essentie sicut quod est maioris ⁊ minoris ⁊ spissum ⁊ rarum ⁊ partes similes istis. omnia enim ista sunt in additione ⁊ diminutione: ⁊ si sunt alicuius figure ut lenitas aut asperitas: ⁊ oīa sunt in recto aut tortuoso: ⁊ quedā sunt quorū essentia est mistio ⁊ mō oppositō situ qui est nō essentia. manifestū est igitur ex istis q si substantia sit causa essentie cuiuslibet istorū. nihil enim istoruz omnino est substantia: neq3 quādo congregant cum alijs: sed tamen indiget quolibet istorū cōueniente.

5 Qum declaratū sit in tractatu precedēti q forme sunt substātie ex hoc q illud qō significat diffinitio est substantia: ⁊ q diffinitio significat formā per hoc: quia interrogatio per quare est de forma: vult pscrutari h de primis differentijs substātialib' quibus diuidit forma vlis: ⁊ dixit: qm igit quedā substātie ꝛc̄. i. ⁊ qm omnes antiqui cōueniunt in hoc q materia est substātia: ⁊ est illa que existit in potētia: ⁊ est declaratū q forma est substātia que est in actu: remanet dicere que sunt differētie illius substantie q̄ est in actu in cōposito. ſ. prime differētie p quas distinguūt forme entiū sm q sunt entia. D. induxit sermonē Democriti in hoc ⁊. d. Democritus vo existimauit ꝛc̄. i. Democritus opinabat' q materia est vna natura in specie in omnibus entibus. ſ. partes indiuisibiles: ⁊ q ista materia p̄mo diuiditur in tres differētias maximas quibus entia differunt. Prima autē differētia est propter diuersitatē figurarum partium indiuisibiliū: ⁊ hoc vocant ordinē. Secūda autem differentia est propter diuersitatē partiuz in situ in quolibet: ⁊ hoc vocauit transmutationē i situ. Tertia aūt differentia est propter diuersitatē earum i ordine: ⁊ h̄ vocauit contactū: ⁊ opinabāt q entia nō differunt ab inuicē nisi per vnam istarū trium dispositionū: aut p plura vno Deinde. d. ⁊ ipse videt multas differentias. i. ⁊ mirum est de isto homine quomō est cōtentus istis differētijs quz viderit multas differētias alias ab istis tribus per quas distinguūtur ab inuicē. Deinde incepit monstrare istas differētias ⁊. d. vt dicitur quedā per compositionē materie ꝛc̄. i. sicut illa que differunt per diuersitatē cōpositionis elementorū ex quibus cōponunt. ſ. sm magis ⁊ minus: ⁊ sūt illa que differunt sm cōplexionē: ⁊ ista est dispositio oium corporum cōsimiliū partiū ⁊ dispositio plurium rerū artificialium: vt diuersitas rerum que componunt ex melle ⁊ aqua. Deinde. d. ⁊ q p ligamentū ꝛc̄. i. ⁊ sunt quedā quorum differentie sunt i copulatione. ſ. quoniā noia ⁊ actiones rerum copulatarū diuersant propter diuersitatē copulationis. quedā enim copulant per ligamentū: ⁊ quedam per glutinum: ⁊ quedā per clauos. Deinde. d. ⁊ quedam p plura. i. ⁊ quedam diuersant per plures vna istarū differētiarum. Verbi. g. vt sit aliquid cuius quedā partes copulantur per glutinū vel ligamentū: hoc enim differt p ista duo ab eo cuius omnes partes copulant per clauos: ⁊ intendebat per hoc declarare q in cōpositione sūt multe differentie alie ab eis quas dixit Democritus: ⁊ q si ille sunt differentie: iste erūt differētie. Deinde. d. ⁊ quedā sm situz ut via. i. ⁊ nomina: vie etiā diuersant sm diuersitatē situs. Verbi. g. via ad superius: ⁊ via ad inferius: ⁊ dextrum ⁊ sinistrum: ⁊ limen etiā differt a limine in alto sm situ: qm qum fuerint inferius dicit limen ⁊ superius luna. Deinde dixit: ⁊ quedā sm tēpus vt prandiū ⁊ cena. i. quoniā prandium differt a cena sm diuersitatē tēporis tm̄. Deinde. d. ⁊ quedam sm locū ut venti. i. ⁊ diuersitas ventorū est per diuersitatem locorū. Deinde. d. ⁊ quedā per passiones ꝛc̄. i. ⁊ quedam diuersant sm nomina: ⁊ diffinitiones p passiones sensibiles: ⁊ maxime in rebus naturalibus: ⁊ precipue in corporibus cōsimiliū partiū ⁊ in simplicibus: ⁊ intelligende sunt cum istis qualitatibus dictis alie passiones ⁊ qualitates numerate in quarto metheorū. Deinde. d. ⁊ quedam per quedā: ⁊ quedā per oīa. i. ⁊ quedā entia differūt a quibusdā per quasdam istarū passionū: ⁊ quedam differūt a quibusdā per omnes. Verbi. g. aqua ⁊ terra p duritiē ⁊ mollitiē ⁊ spissitudinē ⁊ raritatē ⁊ humiditatem ⁊ siccitatē. Deinde. d. ⁊ vniuersaliter quedā magis ⁊ quedā minus. ⁊ intendit per quedam magis ⁊ minus aliquid cōmune diuersitati que est p qualitatē: ⁊ que est per quantitatē. ⁊ qm declarauit genera istarū differentiarū quas addidit tribus quas. d. Democritus: dixit: manifestū est ergo ꝛc̄. i. ⁊ qm nomina ⁊ diffinitiones sunt p has differentias: ⁊ iste differētie sequunt formas substantiales entium: manifestū est q forme substantiales sunt sm numerum istarū differentiarū: ⁊. d. hoc: quia iste differētie dicte sunt accidētia: sed accipiunt loco differentiarū substantialium propter latentiā differentiarū substantialiū: ⁊ diffinient ens ut dictū est nō ponet nomina. Deinde. d. dicit eni ens via ꝛc̄. i. dicetur enim via: quia est sm situ propriū. D. d. ⁊ esse grando ꝛc̄. i. ⁊ hoc nomē grādo significat ex eo spissitudinē propriā. Deinde. d. ⁊ entia quorundā ꝛc̄. i. ⁊ quedam diffiniunt per quedā: ⁊ quedā diffiniunt per omnia ista: quedā enim diffiniunt per mistionē: ⁊ quedam per ligationē: ⁊ quedam per complexionē: ⁊ forte intēdit p mistionem aliquid cōmune cōplexioni. est eni aliquid qō dicitur misceri ⁊ nō cōplecti: ut genera mista ad inuicē: ⁊ vniuersaliter partes indiuisibiles apud dicētes eas. Deinde. d ⁊ quedam vtunt alijs differētijs. i. ⁊ ista differūt ab inuicē per actiones. Deinde. d. accipiant igitur ꝛc̄. i. ⁊ qm ista sequantur differentias entium qui volūt noscere principia

UVA. BHSC. IyR_012

entium perſcrutent de generibus primis differentiarū.iſta enim ſunt principia entis que ſunt cauſe in diuerſitate entium:vt quidā dixerūt q̄ prime differētie ſunt magis ⁊ minus.⁊ quidam dixerūt rarū ⁊ ſpiſſum:⁊ alia primorū cōtrariorum ſimiliū iſtis. Deinde.d.iſta enim nomina ſūt in additione ⁊ diminutiōe.iſta eni nomina vident eſſe reducta in duas differētias primas.ſ.in additione ⁊ diminutione. Deinde.d.⁊ ſi fuerint alicuius figure ⁊c.i. ⁊ differentie que ſunt ſm figurā:⁊ lenitas ⁊ aſperitas collocant ſub recto ⁊ tortuoſo:⁊ iſta eſt qualitas que eſt ſm quantitatē: ⁊ qualitatē:⁊ quaſi intēdit declarare q̄ prime differētie qualitatis paſſiue eſt additio ⁊ diminutio:⁊ qualitatis que eſt ſm quantitatē:rectitudo ⁊ tortuoſitas. Deinde.d.⁊ quedā ſunt quorū eſſe eſt in miſtione. Deinde.d.⁊ ſm modū expoſitionis ⁊c.⁊ intendit vt mihi videt q̄ quedā ſunt quorum eſſe eſt in oppoſitione ad eſſe.ſ.in priuatione: ⁊ dixit hoc:quoniā differētie quarundā rerum ſūt ex priuatione. ⁊ qm̄ induxit genera iſtarū differentiarū primarū.d.manifeſtum eſt igitur ex iſtis ⁊c.i.ſed eſt manifeſtū q̄ ſi forme ſubſtantiales ſunt cauſe eſſendi quodlibet ens naturale demonſtratū q̄ nulla iſtarū differentiarū eſt cauſa alicuius eorum:⁊ q̄ querendū eſt in quolibet eorū:⁊ quid ſit cauſa eius ſubſtātialis que querit aliquā iſtarū differentiarum. Deinde.d.cauſam in hoc ⁊.d.nulla enim iſtarū eſt ſubſtātia ⁊c.i.nulla enim iſtarū differentiarū eſt ſubſtātia : neq̄ in ſe neq̄ in reſpectu alterius. Deinde.d.ſed indiget queli bet earum cōueniente.i.ſed vnaquaeq̄ iſtarū differentiarū ſequit ſubſtantiā ſibi cōuenientē:⁊ ideo accipiunt in diffinitionibus loco ſubſtantiarū:ſed tamē ḃ eſt queſtio.exiſtimatur eni q̄ quedā qualitates paſſiue ſunt differētie quibuſdam entibus:vt calor igni:⁊ humiditas aeri:⁊ ſiccitas terre:quoniā ſi aliqua iſtarū qualitatū auferat: auferetur illud ens:quoniam ſi calor auferat ab igne nō remanebit ignis:⁊ ideo videmus plures expoſitores dicētes aperte q̄ differentie ſubſtātiales iſtorū elementorū ſunt in iſtis qualitatibus:ſed ex hoc ſequit incōueniens.ſ. q̄ aliquid ſit in ſe qualitas ⁊ in reſpectu alterius ſit ſubſtātia:⁊ ſubſtantia nō dicit in reſpectu alicuius.dicamus nos igit q̄ via ad ſciendum hoc eſt via qua iuit Ariſ.in perſcrutatione de ſimplicibus ⁊ cōpoſitis:quoniā ſi calor in igne erit differentia ſubſtantialis:tunc cōpoſita habebūt diffinitiones ignis.calidum enim cōponit ex ſubſtātia ⁊ qualitate: aut componitur ex ſubſtātia ⁊ accidentib' erunt vnuz in actu ⁊ duo in potentia:⁊ ex hoc apparet q̄ calor nō poteſt eſſe differētia ſubſtantialis:⁊ qm̄ ignis auferet per ablationē caloris nō auferet primo:neq̄ per ſe : ſed mediante ablatione forme ignis:ſicut quādo auferet riſibilitas : auferet homo: ſed nō primo:ſed mediante ablatione rōnabilitatis : ⁊ ſi eſſet in aliquo accidens:⁊ in aliquo ſubſtātia:tunc diceret equiuoce.ſ.eo modo quo dicit hoc nomē ens de ſubſtantia ⁊ accidente.⁊ ſcire debes q̄ actio forme ignis que ſequit formam ignis eſt calor maximus ⁊ motus ad ſuperius.calor igitur in igne eſt ſicut abſciſio in cultello:⁊ actio manus in manu:nō quaſi ablatio in ablato.

Attamen proportionale in quolibet: ⁊ ut in ſubſtantijs q̄ de materia predicat actus ipſe ⁊ in alijs diffinitionibus maxime: ut ſi limen inferius oporteat diffiniri lignū:aut lapidem ita poſitum dicemus:⁊ domū lateres ⁊ ligna ſic poſita. Aut adhuc ⁊ qō cuius cauſa ī quibuſdā eſt.ſi vo cryſtallum aquam congelatā:aut inſpiſſatā:ita ſymphonia:aut acuti ⁊ grauis cōmiſtio talis. Eodē quoq̄ modo ⁊ in alijs. Palā itaq̄ ex his: quia actus alius alterius materie ⁊ ratio: aliorū enim cōpoſitio:aliorū miſtio:aliorū aliud quid dictorum. Propter quod diffinientiū hi quidem dicentes quid eſt domus: quia lateres ⁊ ligna poteſtate domū dicūt materia nāq̄ hec.illi vo vas protectiuum pecuniarū ⁊ corporū: aut aliud aliquid talē addentes actū dicunt.alij nāq̄ ea ambo cōponentes tertiā ⁊ eam que ex his ſubſtantiam. Videt enim que quidē per differentias ratio ſpeciei ⁊ actus eſſe:que vo eſt in exiſtentibus manere magis.ſimiliter autē ⁊ quos Archytas approbauit terminos: ſimul enim vtriuſq̄ ſunt. ⁊ quid eſt ſerenitas quies in aeris pluralitate:aer quidem materia actus ⁊ ſubſtantia quies.quid ē tranquillitas materialis equitas:ſubiectū quidē ut materia maris:actus autem ⁊ forma equitas. Palam itaq̄ ex dictis que ſit ſenſibilis ſubſtantia:⁊ quomodo hec quidē ut materia : illa vo ut forma ⁊ actus:tertia autē que ex his.

Et quemadmodū in ſubſtantijs eadē actio predicat de materia:ſimiliter in alijs diffinitionibus magis. Verbi.g.ſi volumus diffinire viam: aut lapidem: dicemus q̄ eſt illud cuius pars eſt tale ⁊ tale:⁊ domus que eſt ligna ⁊ lateres quorum ſitus eſt talis:⁊ etiam in quibuſdā diffinitionibus cōſideramus illud propter quod. Verbi gratia:q̄ grando eſt aqua congelata ⁊ ſpiſſa aliqua ſpiſſitudine : ⁊ cōmutatio vocis in exitu eſt miſtio vocis acute cū graui ⁊ alia miſtione:⁊ ſm hūc modū in alijs rebus.⁊ iam apparuit ex iſtis rebus q̄ omnis materie actio eſt ab alia actione alterius materie:⁊ ſermo etiam.actio eni cuiuſdā eſt cōpoſitio:⁊ cuiuſdā miſtio:⁊ cuiuſdā aliud dictum:⁊ ideo illi qui diffiniunt ⁊ dicūt q̄ domus eſt lateres ⁊ lapides:⁊ ligna dicūt domū in potētia.iſta enim ſunt.⁊ qui dicūt q̄ domus eſt qō tegit diuitias:⁊ corpora dicūt actionē.qui autē cōgregant omnia iſta ⁊ cōponunt ea dicūt tertiam ſubſtantiā que eſt ex iſtis.videt eni q̄ ſermo differentiarum ſit forme ⁊ actionis: ⁊ illud ex iſtis rebus in quo eſt ſic materia magis.⁊ iſte aſſimilantur diffinitionibus quas Archytas accipiebat q̄ congregant ex ambobus.vt dicit quid eſt ſerenitas:⁊ dicit quies in multitudine aeris:aer igit eſt materia:⁊ quies actio ⁊ ſubſtātia.⁊ etiam quid ē tranquillitas:⁊ dicit leuitas maris:ſubiectuz igit qō eſt quaſi materia eſt mare:actio vo ⁊ forma ē leuitas.declaratū eſt igitur ex dictis quid eſt ſubſtantia ſenſibilis ⁊ quomō:quedā enim eſt quaſi materia: ⁊ quedam eſt quaſi in actu:⁊ tertia que eſt ex iſtis.

6 Intendit declarare q̄ partes compoſiti ſunt partes ipſius diffinitionis:⁊ q̄ diffinitiones perfecte ſūt ille que cōtinent omnes partes ex quibus cōſtat cōpoſituz:⁊ hec ē forma:⁊ qō eſt in ente quaſi materia ⁊.d. quemadmoduz in ſubſtātijs ⁊c.i-quemadmodū in ſubſtātijs illud qō exiſtit in eiſ eſt actuſ).ſ.forma que predicat de materia:⁊ materia exiſtit i ea in potentia:ita vltima differētia i iſtis diffinitionibus habet magis materiā diffiniti.diffinitū enim eſt enſ in actu per vltimā differentiam: ⁊ alie differētie que ſunt ante ſunt quaſi materia. Deinde.d.exemplū taliū diffinitionum ⁊.d.Verbi.g.ſi voluerimuſ ⁊c.i.Verbi.g.quoniā ſi voluerimus diffinire viam aut lignuz: inducemus illud qō eſt quaſi materia.ſ.genus:⁊ illud qō eſt quaſi forma.ſ. illa duo ex quibus cōſtituit diffinitū.Verbi.g.dicit q̄ via eſt locus qua itur:via eni vna pars eius eſt locus : ⁊ alia pars diſpoſitio i loco per quem itio eſt poſſibilis i ea ad finem intentū.⁊ ſimiliter ligni quedā pars eſt corpus:⁊ quedam forma addita corpori per quā lignū dicit archa: aut

UVA. BHSC. IyR_012

scamnum:ꝛ similiter de lapide:ꝛ similiter domus q̃e est
posita ex lignis ꝛ lateribus: pars quedã eius est mate
ria.s.ligna ꝛ lateres: ꝛ alia pars forma eius per quã dicit
domus. Deinde.d.ꝛ etiã in quibusdã diffinitionib⁹ ꝛc̃.i.ꝛ
etiam in quibusdã diffinitionib⁹ inducemus in postremo
illud ꝓpter qȯ illud diffinitũ habꝫ nomẽ ꝛ est forma cõ
iuncta cum materia. Uerbi.g. dicere in diffiuitione grãdi
nis ꝙ est aqua congelata aut spissa ꝓpter fugã frigoris a
caloꝛe in ꝓfundũ nubiũ:ꝛ iste sunt diffinitiones perfecte
ꝛ.d.hoc vt mihi videt:quoniã quedã nõ diuersant fm no
mina ꝓpter suas formas:sed ꝓpter accidentia ꝓpria:ꝛ
hoc accidit ex cõponentibus nomina:ꝛ forte.d.hoc.s.hoc
qȯ dixit:ꝙ in quibusdã diffinitionib⁹ obseruauimus illud
ꝓpter quid:quia differẽtie quarundã rerũ sũt ex suis ma
teriis.s.vltime differẽtie: ꝛ forma est illud ꝓpter qȯ ẽ ge
neratio non materia. Deinde.d.ꝛ cõmutatio vocis ꝛc̃.i. ꝛ
diffiniũt neumata vel nece:ira ꝙ sũt mistio aliqua int̃ vo
cem grauem ꝛ acutã.i.fm ꝓportionez terminatã. Deinde
dixit:ꝛ fm hunc modũ in aliis rebus.i.ꝛ inducũt in diffi
nitionibus in aliis rebus oĩes partes que sũt quasi genus
ꝛ quasi differẽtia. oportet enim scire ꝙ diffinitiones existẽ
tes per se sunt ille in quibus genus est quasi materia:ꝛ dif
ferentie quasi forma. diffinitiones autẽ cõpositoꝝ ex sub
stãtiis ꝛ accidẽtibus:aut diffinitiones rerũ que sunt in sub
iecto sũt e cõtrario.s.quoniã illud qȯ est in eis quasi differ
entia est materia:ꝛ hoc declararatũ est in septimo.ꝛ non
debes dubitare in hoc ex hoc qȯ dictũ est i nono.s.ꝙ ma
teria nõ predicat de aliquo fm nomẽ ꝛ fm diffinitionez:ꝛ
est dictũ hic ꝙ diffinitiones nãles constituunt ex formis ꝛ
materiis. in diffinitionib⁹ eni compositoꝝ ex substãtiis ꝛ
accidentib⁹:ꝛ in diffinitionib⁹ rerũ que sunt in subiecto est
materia quasi differẽtia:ꝛ forma quasi genus: ꝛ sic nõ at
tribuit ei nisi fm aliquã predicationẽ. Uerbi.g. vt dicat ꝙ
simitas est cõcauitas in naso:ꝛ idolũ terrestre:idolũ ex ter
ra. in diffinitionibus vo rerũ existentiũ per se genus est q̃si
materia:ꝛ differẽtia quasi forma:ꝛ sic materia nõ dicit de
diffinito nisi fm ꝙ est genus ei. nomẽ enim generis signifi
cat materiã fm ꝙ est in potentia illud qȯ habet materiaꝫ:
ꝛ sic predicat de habẽte materiã. nomẽ autẽ materie signi
ficat materiã aliquid qȯ est in actu pars eius cui⁹ materia
est:ꝛ ideo nõ predicat de eo qum nõ ꝑdicat aliquid i actu
de aliquo i actu nisi ꝑ aliã predicationẽ importantẽ habi
tudinem.ꝛ qum declarauit ꝙ diffinitiones cõtinent mate
rias ꝛ formas ex quib⁹ constituit compositũ sicut debẽt eẽ
cõuenientes diffinitis:ꝛ declarãtes substãtias cozũ pfecte:
ꝛ sunt ille que cõstituunt ex generib⁹ ꝛ differẽtiis.d.ꝛ iam
apparuit ex istis rebus ꝛc̃.i.iam igit̃ apparuit de istis reb⁹
ꝙ illud qȯ est in actu in omni materia:ꝛ est forma eius est
aliud ab illo qȯ est in actu i aliqua materia.ꝛ qum decla
rauit omnia ista de diffinitionib⁹ ꝛ diffinitis.d.ꝛ ideo illi
qui diffiniunt ꝛ dicũt ꝛc̃.i.ꝛ hoc quod diximus apparet:
quoniã illi qui cõtenti sunt i diffinitionib⁹ a materiis tm̃:
diffiniũt illud qȯ est i potẽtia: nõ illud qȯ est in actu. U.g
illi qui diffiniũt domũ:dicendo ꝙ est cõposita ex lateribus
ꝛ lignis ꝛ lapidib⁹:isti eni diffiniũt domũ que est in poten
tia:nõ domũ que est in actu:ista enim sũt materia domus
tm̃. Deinde.d.ꝛ qui dicũt ꝙ domus ꝛc̃.i.ꝛ illi qui diffiniũt
res per formas sine illis in quib⁹ sũt:nõ etiã pfecte diffiniũt
forme eni non inueniunt̃ sine materiis. U.g. qui diffiniunt
domũ:dicẽdo ꝙ est illud qȯ tegit cozpoza ꝛ census:isti eni
diffiniũt domũ que est nõ in materia. Deinde.d.qui autẽ
congregãt omnia ista ꝛc̃.i.qui autẽ diffiniũt rem per suaꝫ
formã:ꝛ subiectũ sue forme:diffiniũt tertiã substãtiaꝫ que
est congregata ex illis. Uerbi.g. dicere ꝙ domus est opera
tum ex lapidib⁹ ꝛ laterib⁹ ꝛ lignis ad cooperiendũ cozpo
ra ꝛ census a caloꝛe ꝛ frigoꝛe. Deinde.d.videt eni ꝛc̃.i. vi
detur enĩ ꝙ sermo qui cõtinet differẽtias ꝛ materiã ex re
bus materialib⁹ est diffinitio perfecta. Deinde.d.ꝛ iste dif
nitiones videnṫ ꝛc̃.i.ꝛ iste diffinitiões videnṫ ille quas Ar
chytas recepit:ꝛ iste fuit homo qui sciuit extrahere diffini
tiones perfectas.s.diffinitiones que cõponunṫ ex formis ꝛ
materiis. U.g. quid est serenitas? quies aeris multi. D.d.
aer igit̃ est materia:ꝛ quies actus ꝛ substãtia.i.qm̃ quies ẽ
forma serenitatis ꝛ genus:ꝛ aer est materia eius. differẽtia
igitur in hac diffinitione est materia:ꝛ forma ẽ genus e cõ
trario de diffinitionib⁹ substantiarũ. Deinde.d.aliud exẽ
plum de diffinitionibus accidentiũ:ꝛ.d.ꝛ etiã quid ẽ tran
quillitas:ꝛ ista diffinitio est similis ꝑdicte. est enĩ diffinitio
accidẽtis:ꝛ lenitas i ea sicut.d.est forma ꝛ mare mã:ꝛ hoc
intẽdebat quz.d. subiectũ igit̃ ꝛc̃.i.igit̃ subiectũ qȯ ẽ sicut
materia est mare.ꝛ qum declarauit illa que intẽdit decla
rare fecit rememoratiõnẽ ꝛ.d.declaratũ est igitur ꝛc̃.i.de
claratũ est igit̃ ꝺd sit ſba sensibilis.i.ꝑ qȯ constituit quz sit
declaratũ ꝙ quedã est materia:ꝛ quedã forma:ꝛ quedam
congregatũ ex ambobus:ꝛ ꝙ mã in eo est subiectũ: ꝛ for
ma predicatũ:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.quomõ.

Oportet autẽ nõ ignorare:quia aliquando
latet vtrũ significet nomẽ substantiãꝫ compositaꝫ
aut actũ:ꝛ formã:ut domus vtꝫ signũ cõmunis
quia tegmentũ ex lateribus ꝛ lapidib⁹ sic cõposi
tis:aut actus ꝛ speciei:qz tegmentũ ꝛ linea. vtruꝫ
dualitas in longitudine:aut quia dualitas. ꝛ ani
mal:vtrũ quia materia anima i coꝛpoꝛe:aut aia.
hec nãqꝫ substantia ꝛ actus coꝛporis alicui⁹:erit
autem vtiqꝫ ꝛ in vtrisqꝫ animal nõ vt vna ratiõe
dictum:sed quasi ad vnum.

Et oportet nos nõ ignoꝛare: qm̃ forte latet
quid est istud qȯ significat nomen vtrũ significat
substantiãꝫ compositã:aut actũ ꝛ formã. U.g.do
mus vtrũ significat cõmuniter qȯ est cooperimẽ
tum ex lateribus ꝛ lapidib⁹ compositũ tali mõ:
aut significat actũ ꝛ formã.s. cooperimentũ.ꝛ li
nea:vtrũ significat duo puncta. ꝛ animal vtrum
animã ꝛ coꝛpus:aut animã.ista eni est substantia
ꝛ actus coꝛporalis:ꝛ forte aial significat vtrunqꝫ
nõ sicut istud qȯ dicit fm vnũ eandẽ diffinitiõẽ
sed sicut illud qȯ attribuit eidem.

z Intẽdit in hoc capitulo declarare quid est dignius no
mine:vtrũ forma aut compositũ ex materia ꝛ forma:ꝛ.d.
ꝛ oportet nos nõ ignoꝛare ꝛc̃.i.ꝛ oportet nos scire:qm̃ la
tet vtrũ nomina rerũ significent substãtiasꝫ rerũ cõpositaꝫ
ex materia ꝛ forma:aut formã tm̃: ꝛ hoc est i nominibus
que significãt essentias rerũ:nõ in nomin⁹ que significãt
res ex accidẽtib⁹ in eis. D.induxit exẽplũ ex hoc ꝛ.d.U.g.
domus ꝛc̃.i.U.g. hoc nomẽ domus vtrũ significet cõgre
gatum ex materia ꝛ forma:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.ꝑ cõe
U.g. cooperimentũ ex lateriḃ ꝛ lapidiḃ cõpositũ aliquo
mõ.cooperimentũ eni est in eo quasi forma: ꝛ ex lateriḃ
ꝛ lapidibus quasi materia:vtrũ autẽ hoc nomẽ domus si
gnificet ꝓgregatũ ex materia ꝛ forma:aut solũmodo signi
ficet formã que est in actu.s.cooperimentũ tm̃. Deinde in
duxit aliud exemplũ ꝛ.d.ꝛ linea vtrũ ꝛc̃.i.ꝛ vtrũ hoc no
men linea significet duo puncta:ꝛ illud qȯ est int̃ duo pũ
cta:aut solũmodo significet illa duo puncta:ꝛ innuit ḃ qȯ
dictũ est in diffinitione linee.s.ꝙ est illud qȯ terminat ad
duo puncta. duo puncta igit̃ sũt in ea quasi forma: ꝛ illud
qȯ est inter ea quasi materia. Deinde.d.ꝛ animal vtrũ si
gnificet animã in coꝛpoꝛe:aut animã. ista eni est substãtia
ꝛ actio coꝛporalis.i.aia eni est substãtia ꝛ est pfectio coꝛ
poris. qum induxit hanc interrogationẽ dedit respõsio
nem ꝛ.d.ꝛ forte animal dicit de ambobus ꝛc̃.i.ꝛ nomen
significat vtrunqꝫ.ꝛ qum dicit de vtroqꝫ. U.g. animal de

compoſito ex materia ⁊ forma:⁊ de forma tm̃ nō dicitur ſicut dicuñ nomina vniuoca quoꝝ diffinitio eſt eadem: ſed dicit̃ principaliter ⁊ ſecūdario.ſ.ſicut res que attribuit̃ eidem:⁊ quedā in illo ſunt prioza quibuſdā.⁊ intendebat q̄ hoc nomē animal dicit̃ principaliter de forma:⁊ dicitur de cōgregato ex materia ⁊ forma ſecūdario.ſ.quia dicitur de forma.nomē enim nō ſignificat rem niſi ſm q̄ eſt i actu ⁊ cauſa actuſ in cōpoſito eſt forma.⁊ quꝝ duo fuerint quo rum alterū eſt cauſa reliqui:illud quod eſt cauſa digniꝰ habebit nomē.illud enim nomē eſt ſecundi ꝓpter primū. Uerbi.g.res calide:quoniā non habent nomē calozis niſi ꝓpter calozē ignis qui eſt in fine:⁊ ideo quꝫ fuerint plu ra que habēt nomē idem ꝓpter aliud:illud aliud eſt di gnius habere illud nomē: ⁊ erit cauſa illoꝝ.

Sed hoc ad aliquid aliud quidē dicit̃ vt ad queſtionē vo ſubſtantie ſenſibilis nihil.nam qō quideratteſſe ſpeciei ⁊ actu exiſtit.nā anima ⁊ ani me eſſe idem:homini vo eſſe ⁊ homo non idem: niſi ⁊ anima homo dicat̃:ſic autē alicui quidem: alicui vo nō. Non videt̃ itaqꝫ querētibꝰ: ſyllaba ex elementis ⁊ cōpoſitione:nec domus lateres:⁊ compoſitio:⁊ hoc recte.nō enim cōpoſitio com miſtio ex his quoꝝ eſt cōpoſitio ⁊ miſtio.ſimili ter autem nec alioꝝ nihil: ut limes poſitione nō ex limine poſitio:ſed magis hoc ex illa:nec itaqꝫ homo eſt animal ⁊ bipes: ſed aliqd oportet eſſe quod ꝓter hoc eſt ſi hoc materia:neqꝫ autē ele mentum:neqꝫ ex elemētis:ſed ſubſtantia q̄ auſe rentes materiā dicunt.ſi ergo hec cauſa ipſius eē ⁊ ſubſtantia hec:ipſam vtiqꝫ ſubſtantiā nō dicēt neceſſarium itaqꝫ banc:aut ſempiternā eſſe: aut corruptibilē ſiue corrūpi:aut factā eſſe ſiue fieri. monſtratū autē eſt ⁊ declaratū in aliis:quia ſpe ciem nullus facit:nec generatur ſed efficitur hoc ſit autē qō ex his.ſi aūt ſunt corruptibiliū ſubſtā tie ſeparabiles nō eſt palam:attamē quia quoꝝ dam nō contingit palam quecunqꝫ nō poſſibile eſt ꝓter ipſa alia eſſe:vt domū aut vas.

Sed iſta in alio non diuerſant:inquirere vo ſubſtantiam ſenſibilē non diuerſat̃ omnino.illud enim qō eſt per eſſentiā eſt per formā ⁊ per actū: quoniā anima ⁊ anime eſt idez:homo vo ⁊ homi nis non niſi dicat̃ q̄ anima eſt homo etiā:⁊ ſi militer in aliquo eſt ⁊ in aliquo non eſt.⁊ nō ap paret querentibus q̄ ſyllaba eſt ex litteris ⁊ cō poſitione:neqꝫ q̄ domus eſt lateres ⁊ cōpoſitio ⁊ hoc modo videt̃.compoſitio enim ⁊ miſtio eſt ex eis ⁊ non alteri ſm hunc modū ⁊ vt via:quo niam non eſt ex ſitu:neqꝫ ſitus ex via: ſed hoc eſt ex illo:neqꝫ homo animal bipes: ſed oportet vt ſit aliquod aliud a rebus multis: ⁊ etiaꝫ materia nō eſt elementū neqꝫ ex elemento: ſed eſt ſubſtā tia quam dicūt eſſe illi qui negant materiam.⁊ ſi hoc eſt ⁊ cauſa eſſentie etiam eſt ſubſtantia:ergo non dicunt ſubſtantiā eſſe ipſam.neceſſe eſt ergo vt iſta ſint aut etna aut corruptibilia abſqꝫ eo q̄ corrumpat̃ ⁊ q̄ ſint ſine generatione:⁊ declaratū eſt ⁊ determinatū eſt alibi q̄ forma ex nihilo fa cta eſt ⁊ nō generatur: ſed fit hoc ⁊ generat̃ illud quod eſt ex iſtis:⁊ nondū eſt declaratū ſi ſubſtan tie rerum que corrumpūtur ſint ſeparate: ſed tm̃ declaratum eſt q̄ hoc eſt impoſſibile eſt in qui buſdam:⁊ ſunt omnia que non poſſunt eſſe ſine aliis:ut domus ⁊ vas.

8 Ideſt forme vo quꝫ diſtinguunt ab intellectu a mate riis inuenit eas aliud a ſubiecto: ⁊ aliud a cōpoſito ex eis ⁊ ſubiecto.quꝫ aut intelligat congregatū eſt ex eis.ſ.ſen ſatum inuenit eas idem in diffinitione ⁊ nō diuerſa. Dein de induxit exemplū de hoc ⁊.d.illud eniꝫ qō eſt per eſſen tiam eſt per formā ⁊c̄.i.illud enim quod ſignificat animā ⁊ illud cuius eſt anima eſt idē:illud vo quod ſignificat ho minem:⁊ illud quod eſt forma hominis nō eſt idē niſi cēt verum dicere q̄ anima eſt homo:⁊ ſimiliter eſt de diffini to omni cum ſuis partibus:apparet eni q̄ ſunt idē quodā modo ⁊ nō idem alio modo.Deinde.d.⁊ nō apparet que rentibus ⁊c̄.i.⁊ dicit̃ ſyllaba cauſa littere cōpoſite:quia cō poſitio litterarū ⁊ miſtio earū nō eſt ſine ſyllaba. Deinde dixit:vt via ⁊c̄.i.vt via:quoniā lz nō ſit ipſe ſitus:neqꝫ ſi tus ipſa via:tamē conſtituit̃ per ſitū.Deinde.d.nec homo animal bipes ⁊c̄.i.nec homo eſt ipſa animalitas ⁊ multi tudo pedum:ſed eſt aliquid qō diſponit̃ per animalitatē ⁊ per multitudinē pedu:etiā tali modo q̄ nō inuenit̃ i alio. Deinde.d.⁊ etiā materia nō eſt elementū neqꝫ ex elemēto .i.⁊ ſignū eius q̄ ſubſtantia que eſt forma nō eſt materia ē illud qō declaratū eſt prius.ſ. q̄ non eſt elementū neqꝫ ex elemento:ſed eſt ſubſtātia in rei veritate apud illos qui ne gant materiā:⁊ dicūt formas ſeparatas eſſe:⁊ induxit oia illa que obiecerūt ei aliqui ex dicētibus formas: dicendo q̄ forme ⁊ materie ſunt eadē:⁊ per hoc ſignū q̄ forme pre dicantur de materijs. D.d.ſi igit̃ cauſa eſſentie ⁊c̄.i.ſi igit̃ cauſa quidditatis eſt ſubſtātia alia a ſubſtantia ſenſibili.ſ. forma:tunc nō eſt ipſa ſubſtātia ſenſibilis:⁊ quꝫ ita ſit ne ceſſe eſt ut ſubſtātie que ſunt forme aut ſunt eterne nō cor ruptibiles omnino:aut corruptibiles per accidēs nō eſſen tialiter:⁊ hoc intēdebat quꝫ.d.ergo neceſſe eſt ut iſta ſint aut eterna corruptibilia ⁊c̄.Deinde.d.⁊ declaratū eſt ⁊ de monſtratum in iſtis q̄ forma ⁊c̄.i.⁊ declaratū eſt ex dictis q̄ quꝫ forma fuerit huiuſmodi nō generat̃ neqꝫ corrum pitur:ſed illud quod generat̃ ⁊ fit eſt ſubſtātia demonſtra ta:⁊ ex ea eſt generatio:ſed non eſt declaratū adhuc ſi iſte ſubſtātie que generanē ⁊ corrumpunt̃ habēt formas ſepa ratas:aut quomō eſt de hoc: ſed declaratū q̄ impoſſibile eſt in quibuſdā vt forme eoꝝ ſint ſeparate vt in rebus ar tificialibus:⁊ hoc intēdebat quꝫ.d.ſi ſubſtātie rerū ⁊c̄.

Forſan quidem igitur nec ſubſtātie ſunt nec aliud ipſa hoc:nec aliquid alioꝝ:quecūqꝫ nō natura conſtituta ſunt.naturā enim ſolā vtiqꝫ qs ponet eoꝝ que in corruptibilibꝰ ſubſtantiam: quare dubitatio quam antiſthenici ⁊ ſic indocti dubitauerūt:habet tēpus quoddā:quod nō eſt ipſum quid eſt diffinire: terminū enim rationem eſſe longam:ſed quale quid eſt cōtingit dicere:ſi cut argentū quidem quid eſt: nō quia aut quale ſtagnum:quare ſubſtantie eſt quidē cuius cōtin git eſſe terminū ⁊ rationē ut compoſite ſiue ſenſi bilis fuerit ſiue intellectualis.primoꝝ autem ex quibus hoc nō eſt:ſiquidē aliqd de aliquo ſigni ficat ratio diffinitiua:⁊ oportet hoc quidē ut ma teriam eſſe:illud vo ut formā.

Et rectum eſt ut iſta ſint neqꝫ ſubſtātie etiam neqꝫ aliquid omniū partiū que non conſtituunt per naturā.rectū eſt igitur ut aliquis ponat natu ram tm̃ eſſe ſubſtantiā in rebus que corrumpunt ⁊ eſt queſtio difficilis quā introgabat Antiſthe nes in aliqua hora nō ſm curialitatē.impoſſibi le enim eſt ut ſciatur ut ſit diffinitio entis quid ſit. diffinitio enim eſt ſermo longus:ſed impoſſibile enim eſt diffinire aliquid quale ſit ⁊ quale ſcitur per qualitatē ut cyphus: quoniā impoſſibile eſt ut ſciatur quid:ſed eſt quaſi vas:ergo in ſubſtan tijs eſt quedam ſubſtantia qꝫ poſſibile eſt ut ha beat diffinitionē ⁊ ſermonē ut ſubſtātia cōpoſita

UVA. BHSC. IyR_012

sive fuerit sensibilis sive intelligibilis: illa autē ex quibus est ista substantia prima impossibilis est ut habeant hoc qum sermo diffinitionis significet aliquid de aliquo ⁊ debet esse quedam quasi materia: ⁊ quedā quasi forma.

9 Quia induxit exemplū in materijs ⁊ formis de rebus artificialibus: intēdit declarare ꝙ nulla forma artificialis est substātia nedum vt sit separata: ⁊.o.⁊ rectū est nē .i. ⁊ rectum est vt forme artificiales nō sint substātie: neqꝫ etiā res demonstrate: ita ꝙ sint vnū sicut est dispositio in substantijs naturalib⁹. Deinde.o. neqꝫ aliud omniū partiū nē .i. ⁊ intendit neqꝫ ut maior pars forme naturalis sit separata: ⁊ hoc intendebat qum.o. rectū est igitur ponere materiam nē. Deinde incepit dicere qōnem quā querebat quidam famosus apud eos dubitando ⁊.o.⁊ questio difficilis nē. ⁊.o. nō curialiter: quia ignorabat ꝙ diffinitio nō est omniū rerū: ⁊ intendit p curialitatē logicā. D.o. solutionē illius qōnis: ⁊.o. impossibile enī est nē. i. ⁊ questio horum est ꝙ si omnia habeāt diffinitiones: diffinitio habebit diffinitionem: ⁊ sic procedet in infinitū ⁊.o. dissoluēdo: impossibile enim est vt sit diffinitio entis nē. i. impossibile enim est ut forme vltime in diffinitionibus habeāt diffinitionē: quoniā forme vltime sunt simplices: ⁊ diffinitiones sūt cōpositorum: diffinitiones enī rerū sunt ex materijs ⁊ formis Verbi. g. cyphus qui diffinit per hoc ꝙ est vas talis qualitatis. i. talis forme. Deinde.o. ergo in substātijs nē. ⁊ intē dit cōposita ex materia ⁊ forma: ⁊ intēdit p intellecta mathematica. Deinde.o. illa autē ex quibus est ista substātia ⁊ intendit per illa ex quibus est substātia primo materiā ⁊ formam. s. ꝙ impossibile est ut forma aut materia habeat diffinitionē. diffinitio enim est sermo ī quo disponit aliqd per aliqō: forma vō ⁊ materia vtraqꝫ significat idē: ⁊ neutra diuidit in dispositionē ⁊ dispositū. Deinde.o. ⁊ oportet vt quedam sit quasi materia: ⁊ quedā quasi forma. i. ⁊ in diffinitione oportet ut sit aliqd qō significet formā: ⁊ aliud significans qō est quasi materia.

Palam autē: ⁊ quia si sint aliqualiter numeri substantie sicut sunt ⁊ nō sunt: vt quidaꝫ dicunt vnitatū. nam diffinitio numerus quidaꝫ diuisibilis: quia enim ⁊ indiuisibilia: nō enim infinite rationes ⁊ numerus: aut tale: ⁊ quemadmodū nec a numero ablato aliquo aut addito ex quib⁹ numerus est nō adhuc idem numerus est: sed alter quāuis minimū auferat aut addat: sic nec diffinitio: nec quodquide rate esse: nec adhuc erit ablato aliquo aut addito: ⁊ numerū oportet esse aliqd quo vnus: quod nūc nō habet dicere quo vnus siquidē est vnus: aut enim nō est: sed ut aceruus: aut siquidem est dicenduꝫ quid quod est faciens vnuꝫ ex multis: ⁊ diffinitio vna est: similiter autē neqꝫ hāc habet dicere: ⁊ hoc merito accidet. eiusdem enim rationis ⁊ substātia vnum ita: sed non vt dicunt quidā vt vnitas quedā existens aut pūctum: sed endelechia ⁊ natura vna quedā: ⁊ quēadmodū nec numerus habet magis aut minus nec que ſm speciē substantia: sed siquideꝫ que cū materia. De generatione quidē igit ⁊ corruptione dictarū substantiarū quomō contingit: ⁊ quo modo impossibile: ⁊ de reductione ad numerum sic vsqꝫ ad hoc determinatū est.

Et manifestū est ꝙ si substantie sint etiam numeri ꝙ sunt huiusmodi: nō sunt igit sicut quidaꝫ dixerūt ex vnitatibus. diffinitio enim est aliquis numerus: quia diuidit in res indiuisibiles. sermones enim nō sūt infiniti: ⁊ numerus est tale: ⁊ quēadmoduꝫ quando ab aliquo numero diminuit aliquid: aut etiam additur aliquid eorum ex quibus est numerus: tunc primus numerus non remanebit idem: sed fiet alius numerus: ꝫ diminutum vel additū sit valde modicū: similiter non remanebit diffinitio: neqꝫ illud qō est per essentiaꝫ postqꝫ diminuitur ab eo aliquid: aut ei additꝫ aliquid: ⁊ oportet ut numer⁹ sit aliquid quasi illud qō est nunc nō potest dicere per quod est vnum ⁊ si est vnum: aut erit: aut nō erit: sed est sicut: aut si fuerit si dicatur ꝙ facit vnum ex pluribus: ⁊ diffinitio etiam si est vna: oportet eos dicere in ea simile dicto: sed nō possunt dicere etiam ⁊ recte accidit hoc: vnū enim diffinitionis vnius: sed quod est vnum per substantiā. ſm igit hunc modū est est vnum: ⁊ non sicut quidā dicunt ꝙ aliqua vnitas aut aliquis punctus: sed est actio ⁊ est aliqua natura simplex: ⁊ quemadmodū in numero nō est magis ⁊ minus: similiter neqꝫ in substantia q̄ est quasi forma nisi sit substātia que est cum materia. sit igit ista distinctio in generatione ⁊ corruptione substantiaꝝ que dicunt: ⁊ quomō est possibile ⁊ quō nō: ⁊ in attributione earū numero.

10 Idest ⁊ est manifestū ꝙ si substātie sunt cōposite ex numeris sicut quidā dicūt: necesse est vt numerus ex quo cōponit sit genus ⁊ differētia: ⁊ ꝙ hoc intēdebat modo qum diximus eas esse cōpositas ex numeris. D.o. non sunt igit sicut quidā dicūt ex vnitatibus. i. ⁊ qum intelligendū fuerit ex numero hoc: hoc nō est dicendū ꝙ iste numerus ex quo componunt entia est cōpositus ex vnitatibus: sicut dixerunt fingētes ꝙ natura substātiarū est numerus: sed iste numerus debet cōponi ex genere ⁊ differētia. ⁊ qum narrauit ꝙ si dicat ꝙ principiū entiū est numerus: oportet intelligere numerū qui est in diffinitione: non numerū compositum ex vnitatibus: incepit dicere similitudinē que est inter numerū ⁊ int diffinitionē: ⁊.o. diffinitio enī est aliqs numerus: quia diuidit in res indiuisibiles etiā. i. diffinitio assimilat numero: qz diffinitio diuidit in res indiuisibiles: sicut numerus diuidit in res indiuisibiles: sed differūt in ꝫ quoniā illud qō nō diuidit in numeros est vnitas: ⁊ in diffinitione est genus ⁊ differētia. D.o. diffinitiones enim nō sunt infinite nē. i. diffinitio enī que diuidit nō diuidit in infinitum: sed peruenit in diuisione ad indiuisibilia. s. ad partes vltimas diffinitionis: ⁊ intēdebat per hoc declarare ꝙ diffinitio magis assimilat nature numeri ꝙ diuidit semp in indiuisibilia. D.o. ⁊ numerus est tale. i. qz ī diuisione peuenit in eo ad indiuisibilia. s. vnitates. D. incepit inducere alium modū similitudinis ⁊.o. ⁊ quēadmodū quādo ab aliquo numero nē. i. ⁊ quēadmodū quādo alicui numero addit vnū: aut ab eo diminuit vnū transfert ad aliā naturam numeri: similiter diffinitiones cōposite ex primo genere ⁊ pluribus differētijs quādo ab eis diminuit aliqua differētia: transfert diffinitio ad diffinitionē alterius nature: ⁊ similiter qum addit i eis aliqua differētia. Verbi. g. quoniam quum dixerimus in diffinitione animalis ꝙ est corp⁹ nutribile sensibile: si diminuerimus vltimā differentiā remanebit diffinitio vegetabiliuꝫ: ⁊ si addit alia differētia. s. rationabile fiet diffinitio hominis: ⁊ similiter quatuor cū eis additur vnū: fient quinqꝫ: ⁊ qum ab eis diminuit vnū fiunt tres. ⁊ qum induxit similitudinē inter numerū ⁊ diffinitionē: incepit dare modū ſm quē differūt ⁊.o. ⁊ oportet ut numerus sit aliquid nē. i. sed si entia etiā cōponant ex numeris: oportet dicētes hoc dicere quomō ex numeris sit vnum: ⁊ per quid sit vnū: sed hoc nō possunt dicere: qz numerus cōponit ex vnitatibus discretis. Deinde.o. si igit fuerit vnū: aut nō erit: sed est sicut cumulus nē. i. qm vnūquodqꝫ entiū qum nō fuerit vnū sicut cumulus ꝯgregatus

UVA. BHSC. IyR_012

neceſſe eſt dicere per quid ſit vnū.ſ.quomō illud quod cō gregatur ex vnitatibus ſit adunatū.hoc enim nō poſſunt facere.Deinde.d.ꝛ diffinitio etiaz ſi fuerit vna oportet dicere in ea ſimile dicto.i.ut mihi videt: ꝛ diffinitio etiam ſi fuerit compoſita:ꝛ vna oportet dicere quomō ſit vna;idē enim ſequit in hoc.Deinde.d.vnū enim vnius diffinitionis ꝛc̄.i.nos autem dicimus q̄ vnū qđ ſignificat diffinitio vna:eſt vnū per ſubſtantiā que eſt forma.ſ.per vltimā formam ꝛ vltimā differentiā. Deinde.d.ſm igitur hunc modum eſt vnū ꝛc̄.i.ꝛ nō dicit diffinitū demōſtratū eſſe vnū ſicut dicit in vno numerali qđ eſt principiū numerorū:ꝛ ſicut dicit in puncto.ſ.q̄ nullū habet eſſe niſi hoc qđ eſt indiuiſibile:imo illud qđ eſt demonſtratū eſt vnū per actionem vnam exiſtentē in eo;ꝛ vnā naturā; quia eſt vnū ſm formam. Deinde induxit tertiā ſimilitudinē inī diffinitiones ꝛ numeros ꝛ.d.ꝛ quēadmodū in numero nō eſt magis ꝛ minus:ita neq; in ſubſtantia que eſt quaſi forma ꝛc̄.i.ꝛ quemadmodū forma numeri.Verbi.g.trinitas ꝛ quaternitas nō recipit magis aut min⁹.ſ.q̄ nō eſt trinitas magis trinitas q̄ alia trinitas: neq; dualitas magi q̄ alia dualitas:ita forma ſb̄alis nō recipit magiſ ꝛ minus.nō.n.ē hō maioris humanitatis q̄ al⁹ hō ſm formā:ſed ſi fuerit:erit ſm q̄ forma eſt in eo in materia. D.d.ſi igitur iſta diſtinctio ꝛc̄.i.ꝛ iſtā diſtinctionē oportet ſcire ꝛ de generatiōe eorum declarare illud qđ ē poſſibile:ꝛ illud qđ eſt impoſſibile i h̄:ꝛ quō aſſimilat i h̄ numer⁹: ꝛ quō differūt ab eis.

De materiali autē ſubſtātia oportet nō latere:quia ꝛ ſi ex eodē oia primo:aut eiſdē: aut primis ꝛ eadē materia ut principiū his que fiūt:eſt tamē aliqua ꝓpria cuiuſlibz ut phlegmatī eſt prima materia dulcis aut craſſa:cholere vo amara aut alia quedā:forſan autē hec ex eodem. Fiunt autem plures materie eiuſdem quando alterius altera fuerit ut phlegma ex craſſo ꝛ dulci ſi craſſuz ex dulci:ex cholera vo per reſolui cholerā in primā materiā. dupliciter enim hoc ex hoc:aut quia principiū erit:aut quia ex reſoluto in principium. cōtingit autē vna materia exiſtēte fieri diuerſa propter mouentē cauſam: utputa ex ligno ꝛ arca ꝛ lectus.quorundaz vo altera materia ex neceſſitate alteris exiſtētibus: ut ſerra nō vtiq; ſi et ex ligno:nec i mouente cauſa hec: nō enim faciet ſerram ex lana aut ligno; ſi ergo idē cōtingit ex alia materia facere.

In ſubſtantia vo materiali oportet nos non ignorare:quoniam ꝛ ſi omnes ſunt ex eodem tamē eſt propius vnicuiq; : ut phlegma ꝛ cholera.phlegmatis eniz ſūt calida ꝛ vnctuoſa:cholera autē amara ꝛ alia talia:ꝛ rectum eſt ut iſta ſint ex eodem ꝛ erunt plures materie ꝛ ex eodem cū materia vni⁹ fuerit ex altero ut materia phlegmatis ex vnctuoſo: ꝛ vnctuoſum ex dulci ſi vnctuoſum ē ex dulci:ꝛ calida autē cholera ſoluit in primam materiā.duobus enim modis erit hoc ex hoc:aut ut precedat ad ipſum:aut ut ſoluat:ꝛ veniat ad primū principiū : ꝛ poſſibile eſt ut materia ſit vna ꝛ vt res diuiſe ſint cauſe mouētes. Verbi gratia:ut ex lignis fiat arca aut ſcamnū:ꝛ i quibuſdam rebus materia eſt diuerſa ꝛ neceſſe eſt ut ſit diuerſa etiā.ſerra enim nō fit ex lignis ꝛ nō eſt ad cauſam mouentē:nō enim poteſt facere ſerrā ex lana aut ex ligno:illud enim eſt qđ poteſt facere hoc ex alia materia.

ij Idest ſubſtantie vo materiales diuerſe oportet nos nō ignorare:quoniā ꝛ ſi omnes reſoluunt in vltimo in vnam materiā;tamen vnaqueq; earū habet materiā propriam propinquā. Verbi.g.phlegma ꝛ cholera:materia eni vtriuſq; propinqua differt a materia alteri⁹.materia eni phlegmatis ē cibus vnctuoſus ꝛ dulcis:materia vo cholere eſt cibus amarus ꝛ acutus:ꝛ hoc intēdebat qū.d.ut phlegma ꝛ cholera ꝛc̄.D.d.ꝛ rectū ē ut iſta ſint ex eodē.ſ. q̄ iſta cibaria diuerſa attribuant cauſe vnius materie.D.d.ꝛ erūt plures materie ꝛc̄.i.ꝛ erūt etiā plures materie in eadē mā alio mō.ſ.q̄ ex prima mā fiat alia mā:ꝛ ex illa alia aliqua donec perueniat ad vltimā materiā : ꝛ.q.d.q̄ ex vna mā fiunt plures materie duobus modis:aut q̄ ſint in eodem ordine:ſed diuerſant ſm magis ꝛ minus. Verbi.g.dicere q̄ materia liquabilū eſt aqua:aut q̄ ſint in ordinibus diuerſis.ſ.ut quedā ſint materia quarundā.ſ.prima ſecūde: ꝛ ſecūda tertie:ꝛ tertia quarte.D.d.ut mā phlegmatis ex vnctuoſo.i.ꝛ materia ſi fuit ab inuicē ut phlegma a cibis vnctuoſis:ꝛ vnctuoſum ex dulci:ſi vnctuoſum fit ex dulci:quoniā hoc nō ē manifeſtū i hoc loco:materia vo cholere eſt res amara:ꝛ res amara eſt ex prima mā que ē terreſtris cōbuſta:ꝛ hoc.d.,ppie de amaro: qm̄ exiſtimat reſolui in primū elementū mediante alia materia;ꝛ ideo.d. q̄ amara reſoluunt in primū elementū. D.d.quoniā duobus modis erit hoc ex hoc ꝛc̄.i. ꝛ illud qđ eſt ex materia vtrunq; generat a reliquo:ſed vltimū a primo erit: quoniam primū tranſmutat in illud:primū autē ex vltimo eſt quoniā vltimū reſoluit in illud. Verbi.g.quoniā generatio ligni ex quatuor elemētiſ fit quādo iſta elementa trāſmutant i lignū:ꝛ iſta generant ex ligno: qm̄ lignū reſoluit in ipſo apud corruptionē. Deinde.d.ꝛ poſſibile ē ut mā ſit vna ꝛc̄.i.ꝛ poſſibile ē ut mā ſit vna ꝛ vt ſit ex reb⁹ pluribꝰ diuerſis nō ꝓpter mām:qm̄ quam mā fuerit vna;ꝛ motor fuerit vnus:ꝛ de neceſſitate generatū erit vnū:quēadmodum ſi mā fuerit diuerſa:ꝛ motor diuerſus gnāta erūt diuerſa.qm̄ aūt mā fuerit vna gnāta pñt eſſe diuerſa ꝓpter diuerſitatē mouentiū:ꝛ h̄ nō inuenit niſi i reb⁹ artificialibꝰ U.g.qm̄ arca ꝛ ſcānū ſūt ex ligno ꝛ differūt ꝓpter diuerſitatē duarū artiū.ꝛ quam narrauit q̄ diuerſitas entiū ꝓuenit qm̄q; ex diuerſitate motoris.ſ. agētis:ꝛ quemadmodū mā recipit formas diuerſas:narrauit q̄ h̄ nō ſequit i oīb⁹: qm̄ quedā forme ſūt que nō recipiunt niſi ab vna mā ꝛ.d ꝛ i q̄buſdā reb⁹ ꝛc̄.i.ꝛ i q̄buſdā reb⁹ diuerſis diuerſat mā necio ꝓpter diuerſitatē forme.D.d.exēplū de h̄ ꝛ.d.ſerra eni ꝛc̄.i.qm̄ ſi fuerit ex ligno nō hēbit actionē ſerre. D.d. ꝛ nō eſt h̄ ad cauſā mouentē ꝛc̄.i.ꝛ cā mouēs nō pōt h̄ facere.ſ.facere formā in q̄libet mā:ſed in mā ꝓpria: ꝛ h̄ qđ d.q̄ quedā mā recipiūt formas diuerſas: ꝛ quedā forme nō recipiūt niſi vnā māz que eſt i entib⁹ artificialibuſ:in entib⁹ aūt nālib⁹ quelibet forma hz materiā ꝓpriā:ſed q; in h̄ loco ſermo eſt vlis cōtentus eſt hac diuiſione.

Palam quia ars ꝛ principiū qđ eſt vt mouens idem:nam ſi ꝛ materia altera ꝛ mouens: ꝛ qđ factum eſt. Quādo itaq; aliquis queſierit qđ cauſa:quoniā pluribus modis dicunt cauſe oēs oportet dicere cauſas cōtingentes ut hominis q̄ cauſa niſi materia equidē menſtrua: quid autem nihil mouens equidē ſperma:quid vt ſpecies qđ quideratesſe:quid ut cuius cauſa finis.forſan autem hec ambo idem.oportet autē proximas cauſas dicere que materia non ignē aut terrā: ſed ꝓ priam.circa naturales quidem ſubſtantias ꝛ generabiles neceſſe ſic verſari:ſiquis recte verſatur: ſi ꝓfecto he cauſe ꝛ tot:ꝛ oportet cauſas cognoſcere.in naturalibus quidez ſempiternis: aut ſubſtantijs alia ratio . forſan enim quedam non habent materiam:aut nō talem:ſed ſolum ſm locū mobilem:nec quecūq; itaq; natura quidem nō ſubſtātia vo nō eſt his materia: ſed qđ ſubijcitur

UVA. BHSC. IyR_012

substantia: puta que causa eclipsis que materia: non enim est: sed luna q patit: que causa ut mo ues 7 corrumpens lumen terra.

Manifestum est igit q artificium est principium qđ mouet: quoniam si materia fuerit alia 7 motor 7 factum etiaz. qum igit quesierit aliquis que est causa qum dicit multipliciter oportet dicere omnia que possūt esse cause: ut causa hominis que est quasi materia. s. menstruuz: 7 causa q̄ est quasi motor sperma: 7 causa que est quasi forma est istud qđ est per essentiā: 7 causa que est sicut illud propter quid est complementū: 7 forte hec duo sunt idem: 7 oportet dicere causas propinquas. s. materiales nō ut ignē 7 terrā: sed materiam propriā: 7 necesse est igit in substantijs naturalibus generabilibus etiā ire hac via: si aliqs voluerit dare diffinitionē sanitatis qum iste cause sint be numero: ~ oportet scire causas i substātijs vo naturalibus: sed eternis est alius sermo. rectum est igit ut quedā nō habeāt: 7 ut nō sit tale: sed erit motū in loco tm̄: neqz illa que sunt per naturā 7 nō habent aliquā materiā: sed substantia eorū est subiectū ut causa eclipsis: nō enim est aliqua materia: sed luna que patit est aliqua causa sicut causa motus causa alia amittendi lumen 7 terram.

12 Et est manifestū q artificiū est principiū mouens 7 agēs Deinde. d. quoniā si materia 7c̄. i. 7 est manifestū q si materia fuerit alia ab artificio: motor erit aliud a materia: 7 similiter artificiatū est aliud a materia 7 a motore. 7 qum dixit q hec tria sunt diuersa: incepit dicere quot sunt modi causarum querendarū in causato. 7. d. qum igit aliquis quesiuerit 7c̄. i. 7 quia cause dicunt multipliciter: oportet nos quādo voluerimus cognoscere aliqd per suā causam scire omnes modos causarū existentiū in illo: 7 tunc perficietur nobis sciētia eius. Deinde. d. exemplū 7. d. ut causa hominis sicut materia. i. Uerbi. g. qm̄ nos videmus in homine quatuor causas. causam. s. materialē que est sanguis menstruus: 7 causā mouentē que est sperma maris: 7 causam que est fm formā: 7 que dat quidditatē rei per quā ē: 7 causam ꝓpter quā est generatio. s. finis 7 complementū: oportet igit quādo voluerimus scire hominē vere: vt sciamus per istas causas quatuor. Deinde. d. 7 rectū est q hec duo 7c̄. i. 7 intēdit causam formalē 7 finalē. forma enī vltima in generatione est illud propter qđ generat ens. sūt igit vnum in subiecto: 7 duo fm modū: 7 hoc intēdebat qum d. sunt idē. i. fm subiectū. Deinde. d. 7 oportet dicere causas propinquas 7c̄. i. 7 oportet querere primo in re cognitionem causarū propinquarū nō remotarū. Uerbi. g. qm̄ si quesiuerimus causam hominis que est causa materialis nō oportet querere causam remotā: ut quatuor elementa que sūt cause materiales remote: sed oportet querere materiam propriā: 7 est sanguis mēstruus. Deinde. d. necesse est igit in substātijs 7c̄. i. 7 manifestū q in substātijs naturalibus generabilibus 7 corruptibilib' querēde sūt omes iste cause: si aliquis voluerit ire i cognitionē earū vera via qum iste cause quatuor sunt cause oiuz generabiliū 7 corruptibiliū: 7 numerus earū sit iste numerus: 7 est necesse querere omnes causas rei cuius est cognitio querenda: 7 si nō cognitio eius esset diminuta. Deinde. d. in substātijs vo nālibus 7c̄. 7 intēdit corpora celestia. 7 qum. d. rectū est ut quedā nō habeāt materiā non intēdit quedā corpor celestium. oia enī nō habēt materiā: sed intēdit elemēta q̄ sunt eterna fm totū 7 generabilia 7 corruptibilia fm partē vt dictū est in naturalibus. materia enī in rei veritate cuius esse est in potētia nō inuenit nisi in substātijs generabilib' 7 corruptibilib'. substātie vo eterne: quia i eis nō est potētia ad corruptionē nō est in eis materia: sed materia eor ē aliquid existēs in actu. s. corpus: 7 ideo dignius habēt hoc nomen subiectū: q̄ hoc nomē mā. 7 qum narrauit q sbe naturales eterne nō habēt materiā que sit in potētia: quz nō habēt generationē 7 corruptionē: incepit dare modum fm quē dicit istas habere materiā 7. d. 7 ut nō sint 7c̄. i. 7 nō debet aliquis dicere eas habere materiā ꝓpter potentiam que est in eis in loco. omne enī motū in loco est corpus habēs potentiā in vbi: quoniā quemadmodū transmutatio in substātia fecit nos scire materiā primā esse: ita transmutatio in loco fecit nos scire q corpora celestia sunt habētia potētias in vbi. 7 qum narrauit q iste substantie celestes nō habēt materiā. s. quia nō sunt cōposite ex materia 7 forma: sed ex corpore 7 forma animata intelligibili: nō ita q anima sit res animata: nō ita q illic ē aliquid qđ animat per animā: aut viuit per vitā: sed sunt animata p se 7 viua. omne enī qđ viuit per vitā est generabile 7 corruptibile: 7 ideo. d. Themist' q sol 7 luna 7 stelle aut sūt forme sine materijs: aut habēt materias per equiuocationem: sicut est dispositio in materia intellectus. 7 qum narrauit hoc de mā corpor celestiū: incepit narrare etiā q accidētia que apparēt i istis nō sūt qualitates passiue que faciunt subiectū transmutari 7 alterari ex cōtrario in cōtrarium. Uerbi. g. corpus alterari a calido in frigidum. causa enī istius alterationis est mā que ē in potētia 7. d. 7 nō illa que sūt p materiā 7c̄. i. 7 accidētia que sūt nāliter i istis corporibus q̄ nō habēt materiā que sit in potētia nō indigent mā tali: sed indigent mā que sit subiectū tm̄. s. in actu ut cā eclipsis mālis. eclipsis enī nō indiget ut fiat mā in potētia: 7 hoc intēdebat qum. d. non est mā aliqua. i. ut cā eclipsis mālis: qm̄ nō est mā aliq̄. i. in potētia: sed luna est cā mālis nō ita q patiat in sua sba: ut accidit i q̄litatib' passiuis: sed ita q trāsmutet i loco tm̄: 7 h intēdebat quz. d. sed cā sicut cā motus. i. sed luna est cā mālis eclipsis: sicut corp' est cā mālis motus i loco. est enī ꝓprium huic materie: qm̄ nō trāsmutat in se p suā trāsmutationē in loco: 7 qa ista trāsmutatio ē abscisio luminis a nobis. d. 7 cā amittēdi lumē est terra. i. h q terra interponit inter nos 7 solē apud eclipsim luna enī quādo transmutat in loco donec cadat in vmbrā terre: abscindet lumen ab ea.

Quod autē cuius gratia forsan nō est qđ vo ut species ratio: sed nō manifesta: si non cōcausa fuerit ratio: vt qd eclipsis priuatio luminis. si vo addat a terra i medio obiecta: etiā ꝓcausa rō hec somni vo nō manifestū qd primū patiens: sed q aial etiā primū verū hoc fm qd: 7 qd est primū: cor an aliud aliqd: deinde a quo: deinde qd passio que illius 7 non totius: quia īmobilitas talis vtiqz: sed hoc per aliquid pati q primū.

Et rectū est vt nō sit causa que est ꝓpter qd: 7 causa q̄ est quasi forma etiā 7 diffinitio: sed diffinitio si nō fuerit cōcausa nō erit manifesta. U. g. q eclipsis est priuatio luminis si addidimus esse ex terra: quia sit in medio hoc erit sermo cause. 7 similiter in somno nō erit manifestū quid sit primum patiens: sed est manifestum ipsum esse aial sed querere hoc: 7 quid sit primū: vtrū cor aut aliud: deinde per qđ: deinde que sit passio que accidit ei: 7 nō est totius. somnus enīz est quies talis: sed hoc erit primo passio in aliquo.

13 Et rectū est vt causa que est forma 7 causa propter quā est forma nō sint eedē: lz illa propter quā est forma multū intret diffinitiones pfectas que dicunt transmutare demōstrationes i situ: 7 inuit h ne cause admisceant. D. d. sed sermo 7c̄. i. lz diffinitio si nō ꝓtinuerit cām ꝓpi quā inuenit

UVA. BHSC. IyR_012

forma:tunc diffinitio nō erit manifesta neq; perfecta. Deinde.d.exemplū .t.d. Uerbi.g.q eclipsis est priuatio luminis.i.q quum homo fuerit cōtentus a tali diffinitione in cognitione eclipsis erit cognitio diminuta:iz teneat formam que est priuatio luminis.possibile enī est ut priuatio luminis sit per aliquod cōtingens ipsi in se.t quum dicit propter interiacentiā terre ipsi t soli: tunc pficit cognitio eclipsis: t hoc intendebat quum.d.t si additur .tc.i.t si fuerit additum in hac diffinitione q priuatio luminis est ex terra:qa interiacet ipsam t solem: tūc inducit diffinitio que cōtinet causam agentē eclipsis : t formā eclipsis. Deinde induxit aliud exemplū de somno t.d.t similiter i somno .tc.i.t similiter si cōtenti fuerimus in diffinitione somni ex hoc q est quies animal:nō erit manifestū ex hoc qd sit primū patiens recipiens istā quietē que est somnus:vtrū sit cor aut cerebrū:t sm hūc modū erit diffinitio diminuta. Deinde incepit dicere omnia que oportet inducere in hac diffinitione:t.d.sed querere hoc:t quid sit primū: vtrū cor aut aliud.i.sed remanet postq inducemus hāc diffinitionē notificare quare accidit ista quies sensibus aialis:t dicet propter pausationē:t quid sit materia in qua accidit ista causa primo:Uerbi.g.ut dicat q est cor:t ex quo accidit.U.g vt dicat ꝓpter cibū:t quid sit passio propter quā accidit: Uerbi.g.quia frigus. Deinde.d.t nō est totius.i.quoniaz oportet notificare de somno quare nō est omnis animalis aut omnis habētis animā. Deinde.d.somnus enim est aliqua quies .tc.i.diffinitio enim somni cōpleta t perfecta est quies que est omnibus his dispositionibus. Deinde.d.sed hec erit primo passio in aliquo.i. est eniz quies ꝓpria que accidit a passione ꝓpria in mēbro ꝓprio t a recipiēte proprio t ꝓpter causam propriam.

Quoniā vo quedā sine generatione t corruptione sunt t nō sunt:vt puncta siquidē sunt t taliter species t forme.nō enim albū fit:sed lignū albū:aut ex aliquo:t omne aliquid qō fit: fit.nō omnia vtiqz cōtraria fient ex inuicē: sed aliter albus homo ex nigro homine:t album ex nigro. nec omnis materia est:sed quorum generatio est t transmutatio ad inuicē.q̄cunqz autē sine transmutatione sunt:aut non est borū materia.habet autem dubitationē quomō ad cōtraria materia vniuscuiusqz habet:vt si corpus potētia sanum: contrariū vo infirmitas sanitatis: tūc ambo potentia:t aqua potētia t vinū t acetū : aut huius quidem sm habitū t sm speciem materia.illius vo sm priuationē t corruptionē preter naturaz. dubitationē autē quedā habet:t quare t vinum nō materia aceti:nec potētia acetū q̄zuis ex ipso fiat acetum:t viuens potētia mortuus: aut non: sed sm accidens corruptiones.animalis vo materia hoc sm mortui corruptionē mortui potentia t materia:t aqua aceti.fit enī ex his ut ex die nox.t quecūqz itaqz sic transmutant ad inuicem ad materiā oportz redire ut si ex mortuo animal in materiā primā:deinde sic aial:t acetū in aquā: deinde sic vinum.

Quum igitur quedā res sint t nō sunt sine generatione t corruptione:vt pūcta si fuerint t mō vniuersali forma:quoniā nō est albū:sed lignum album:si omne generatū est ex aliquo t erit aliquod album.nō igit erunt omnia cōtraria ad inuicem:sed alio modo ut homo albus ex homine nigro:t albū ex nigro:neqz materia vniuscuiusqz rerū que habēt generationē t trāsmutationem transmutant ad inuicē.omnia aūt que sunt absqz eo q transmutant: nunc illa questio dicet de eis:t est quasi materia cuiuslibet rei ad cōtraria:ut dicimus si corpus in potētia est sanū:t infirmitas est contrariū sanitati.est igitur vtrunqz in potentia t aqua in potētia acetū t vinū:t materia est in quibusdā sm habitū t formā:t etiam in quibusdā sm priuationē t corruptionē naturalem.questio vo est cuius sit: t quare vinū non est materia aceti:neqz est acetū in potentia: t si ex eo fiat acetum:t est viuū in potentia mortuuz in primo:sed corruptio erit accidentaliter. materia vo aialis est materia corruptionis potentia mortui t materia eius : t similiter vinū.acetum enim est ex eo sicut nox ex die:t omnia que transmutātur ad inuicē sunt sm hunc moduz.oportet igit reuerti ad materiā. Uerbi gratia:vt ex mortuo fiat viuum:oportet primo peruenire ad materiaz deinde ad viuum:t acetum primo ad aquam:t post ad vinum.

i4 Et quum quedam sint existentia per generationē verā t non existentia per corruptionē veram:t nō sunt generabilia t corruptibilia per accidens ut puncta: t vniuersalit forme.vniuersalia enī non generātur.nō enī generat albū vniuersale:sed generat lignum album singulare:aut lapis albus:t sic necesse est vt omne generatū essentialiter t.est substantia gignet ex aliquo.s.materia q ipsum sit etiā in se aliquid:t totū hoc dictū est in tractatu precedenti. Deinde dixit:nō igitur erūt omnia cōtraria .tc.t quum fit hec generatio essentialiter:t generatio fit ex cōtrarijs:manifestum est q nō omnia generātia fiūt ex se inuicē: sed ex contrarijs terminatis ut homo albus ex nigro: t vniuersalit etiam que sūt in eodē genere nō que sunt in generibus diuersis.non enī generat album nisi ex nigro: non ex calido aut frigido:aut humido:aut arido. Deinde.d.neqz materia cuiuslibet rei.i.t non inuenitur materia vna cōmunis vnicuiqz rerum naturaliū nisi ex rebus habēbus generationem t corruptionē:t hoc declaratū est in naturalib⁹ t ex hoc verificat q prima materia rerum generabiliuz t corruptibiliū est eadem.s.quia omnia generabilia t corruptibilia alterant ad inuicē. Deinde.d.omnia enī que sunt absqz eo q transmutant .tc.t intēdit corpora celestia:t intendit p transmutationē illam que est in substātia t qualitatem alteratiuā.iste enī due transmutationes sunt impossibiles in corporibus celestibus.t quum.d.q eadem materia est vtriqz contrariorū:incepit dubitare de hoc: t quere vtrū est in eis eodem modo:ita q quum alterū duorū contrariorū fuerit i actu:erit reliquum i potentia: ex quo cōtinget ut omnia cōtraria equaliter transmutent in inuicem:qō dixit i principio huius libri:t.d.sed in hoc est questio .tc.i.sed in generatione istorū t ex elemēto cōmuni est questio vtrū omnis materia accipiat duo cōtraria ad que potest equaliter:ita q quum alterū fuerit i eo in actu : reliquum erit i potētia:vt dicimus q corpus recipiens sanitatem recipit egritudinē.s.q sanum reuertit in infirmū:t in firmum in sanū :quoniā quum alterū fuerit i actu:reliquū erit in potētia:t hoc intēdebat quum.d. t dicimus si corp' in potentia fuerit sanum .tc.i. Uerbi.g.si posuerimus aliquid esse in potentia aliud:t illud aliud habeat cōtrariuz .i.oppositum:necesse est ut illud sit in potētia sicut duo cōtraria:t q quum alterū fuerit in actu:t reliquū contrariuz erit in potentia. Uerbi.g.vt aliquis ponat q corpus animalis recipit egritudinē:t quum alteruz fuerit in actu: erit reliquū i potētia.t siliter si posuerit aliqs aquā esse i potētia acetū t vinū:t posuerit acetū eē oppositū vino:qm necesse ē ut aq sit i potētia acetū t vinū eodē mō:ex q cōtingit acetū reuerti i vinū:sic infirmū sanū;b aūt nō est verū nisi i veris ꝓpijs;t nō ē verū in oib' formis oppositi .s.qrū

UVA. BHSC. IyR_012

quedam ēst vía quarundā per accidens: vt corpus fōrme vini ad formā aceti. iste enim due forme sunt oppōsite qū altera sit corruptio relique: ꝛ ideo. d. ꝛ materia quibusdaꝫ est fm habitū ꝛc̄. i. quoniā materia est quibusdā fm ꝙ est formatū ut aqua: quoniā nō fit materia aceti donec habeat formā vini. ꝛ quedā est materia nō fm ꝙ est formatuꝫ vt prima materia cum formis cōtrarijs: sed fm ꝙ ponitur in formā. ſ. mediante alia forma: vt aqua: ꝛ ideo quꝫ aqua est vinum in actu est acetū in potētia: ꝛ nō quando fuerit acetum in actu est vinū in potētia: neqꝫ est in eodem termino vinum ꝛ acetū in potētia. acetū enim nō reuertit in vinum donec resoluat in elemēta e cōtrario generationi q̄ tuor elementorū ad inuicē. prima enim materia est in potentia vtrūqꝫ cōtrarium eodē termino. ſ. quādo alterū fuerit in actu: erit reliquū in potētia. ꝛ qum notificauit istos duos modos generationis: incepit dare modū ex quo accidit questio in hoc ꝛ. d. questio vo ꝛc̄. i. ꝛ questio est talis quomō ex vino fit acetum: ꝛ nō ex aceto vinū: qum habeant materiā cōmunē que est vtrūqꝫ in potētia eodē termino ꝛ est aqua. Uerbi. g. Deinde. d. ꝛ vtrunqꝫ viuū est i potentia ꝛc̄. i. ꝛ vtrūqꝫ viuū est in potentia. ꝛ essentialit mortuum: aut mortuū non fit ex viuo nisi accidētalit nō essentialiter: quoniā si viuū in potentia est mortuuꝫ: mortuū in potentia est viuuꝫ: ꝛ sic ex mortuo erit viuū: sicut ex vino erit mortuum. Deinde. d. materia vo animalis ꝛc̄. i. materia vo recipiens vitam habet in se potentiā ad mortez per accidens. ſ. quia in ea est potentia ad corruptionē vite: non quia recipit mortem fm ꝙ est viuū: quoniā si ita esset: tūc mortuum reciperet vitā fm ꝙ viuū. Deinde. d. ꝛ similiter in aceto. i. ꝛ similiter acetū fit ex vino: ꝛ mortuū ex viuo: sicut nox ex die. i. post diem nō ex materia ista. Deinde. d. ꝛ omnia que transmutant inuicē ꝛc̄. i. ꝛ omnia que transmutant ad inuicē hoc modo trāsmutationis generatio nō reuertit in eis reciproce sine medio: sed generatio reuertit in eis primo ꝙ vltimū reuertit in primū: deinde primū trāsfertur ad media. d. media trāsferunt ad vltimū. Uerbi. g. ꝙ ex viuo fiat mortuū: tunc ex mortuo nō fiet viuū donec mortuum reuertat in quatuor elemēta: deinde forme que sunt inter quatuor elemēta ꝛ vitā generabunt: ꝛ sic generabitur vita necessario.

De dubitatione vo dicta circa diffinitiones ꝛ numeros que causa essendi vnuꝫ. omniū enim quecunqꝫ plures partes habēt: ꝛ non est vt acervus ꝙ totum: sed ineſt aliquid totum preter partes est aliqua causa: quoniam in corporibus bis quidem tactus causa est essendi vnuꝫ: aliis vo viscositas: aut altera aliqua passio talis. diffinitio vo ratio est vna nō cōiunctione: quemadmoduꝫ ilias: sed per vnius esse. quid igit est qō facit vnū hominē: ꝛ propter quid vnū: sed nō multa: puta quia animal ꝛ bipes aliterqꝫ: ꝛ si est ut aiunt quidam ipsum aliquid animal: ꝛ ipsum bipes: quare nāqꝫ nō illa ipsa homo est: ꝛ erunt fm participationem homines nō hominis: ꝛ neqꝫ vnius: sed duorum. ſ. animalis ꝛ bipedis: ꝛ totalit vtiqꝫ non erit homo vnuꝫ: sed plura animal ꝛ bipes. ¶ Palam itaqꝫ: quia sic quidē acceptantib⁹ ut cōsueuerūt diffinire ꝛ dicere nō cōtingit reddere ꝛ soluere dubitationē. si autē ut dicimus hoc quidem materia: illud vo forma: ꝛ hoc quidem potentia: illud vo actu: nō adhuc dubitatio vtiqꝫ videbitur esse qō queritꝫ. est enī hec dubitatio eadē ꝛ si terminus vestimenti sit rotunduꝫ es: sic enim vtiqꝫ signū nomen huius rationis: quare quod qum queritꝫ quid est causa essendi vnū rotunduꝫ es: nō adhuc vtiqꝫ dubitatio videt: quia homo quidem materia: illud vo forma. quid igit huius causa est scilicet ꝙ potentia ens actu sic preter faciens in quibuscunqꝫ generatio. nulla nanqꝫ est causa altera eius qō potestate sperā actu esse speram: sed hoc erat quod quideratesse vtiqꝫ: est aūt materia alia intellectualis: alia sensibilis ꝛ semp rationis: hoc quidem materia: illud vo actus est vt circulus figura superficialis.

In questione vo dicta de diffinitionibus ꝛ in numeris que est causa in hoc ꝙ sit vnum. omnia enim que habent plures partes quorū vniuersū non est sicut cumulus sed sicut aliquid qō habet partes habet causam: quoniā in corporibus etiā quedam habēt causam cuius essentia est tactus ꝛ quemadmodū viscositas: aut alia passio talis. corpus vo est vna diffinitio nō sm ligationē ut liber ilias: liber. ſ. homeri primi: sed quia est eidem quid igitur facit hominē vnū: ꝛ quare est vnuꝫ ꝛ non plura: vt animal ꝛ bipes: ꝛ etiā alio modo si fuerit sicut quidā dicūt aliquid quod est animal ꝛ bipes: ꝛ quare illa nō sunt homo ꝛ sicut homines fm modum acquisitionis erūt non ex homine vno sed ex duobus: ꝛ similiter ex animali bipedi: ꝛ vniuersaliter qum homo non sit vnū: sed magis animal ꝛ bipes. etiam manifestuꝫ est ꝙ si hac via procedat sicut est cōsuetudo eorū in distinctionibus ꝙ impossibile est dissoluere hanc questionē difficilē. si autē fuerit sicut dicit ꝙ quedam est materia: ꝛ quedā forma: ꝛ quedam potentia: ꝛ quedam actus: rectum est ut nō existimetur error in quesito. ista enim questio erit eadem. ꝛ si diffinitio spere esset cuprū rotundū: quoniaꝫ qum fuerit erit signum diffinitionis hoc nomen. Qum igitur fuerit quesitum quid erit causa vt sit rotundum ꝛ cuprū. tūc enim nō apparebit questio. alteruꝫ enim est materia: ꝛ reliquū est forma ꝛ causa illius vnitatis est. ſ. vt illud quod est i potentia in actu fit ab agente in omnibus in quib⁹ est generatio. nō enim est aliud causatum: sed erit illud quod est in potētia spera in actu spera: sed hoc fuit illud quod fuit per essentiā cuiuslibet: ꝛ est circulus qui est figura plana.

15 Sermo vo de questione dicta i diffinitionibus ꝛ numero: ꝛ est quomō diffinitio significat diffinitum: ꝛ diffinitio habet plures partes: ꝛ que est causa propter quā est diffinitio vnum: hoc enim dictū est in tractatu precedenti. Deinde dixit: omnia enī que habent plures partes ꝛc̄. i. ꝛ necesse est querere causam propī quā diffinitio est vna: quoniam omnia que habēt plures partes: ꝛ sunt vnū fm totū non eo modo quo dicit circulus est vnus: in hoc enim est causa per quā multitudo sit vnū. Deinde. d. exemplū in h ꝛ dixit: in corporibus enī ꝛc̄. i. in corporib⁹ etiā compositis ex pluribus est causa propter quam corpus compositū est vnum. Uerbi. g. quoniā quedam sunt vnū per contactū: ꝛ quedam per conglutinationē vt in rebus viscosis: aut per alia ligamēta vt clauī: ꝛ hoc intendebat qum dixit: quorum entia est tactus. ſ. ꝙ quedam sunt quorū causa vnitatis ꝛ essentie est contactus. Deinde. d. diffinitio vo ꝛc̄. i. diffinitio vo est sermo vnius: ꝛ nō per prepositiones copulātes: sicut vsus Homeri: qm illi vsus fūt vnū p copulā: sed diffinitio est vna: qr est vnius. U. g. hois. ꝛ qum narrauit ꝙ hō debet esse vnius: incepit dubitare in h ꝛ. d. quid igit facit hoiem vnū ꝛc̄. i. ꝛ si processerim⁹ ipsū esse vnū: q̄rendū est q̄d sit illud qō fecit hominē vnū: ꝛ q̄re est vnū ꝛ nō est plura. ſ. q̄re dī ꝙ hō est vnus quꝫ sit cōpositus ex plurib⁹ vno: est enī aial ꝛ bipes: ꝛ h existimat esse diffinitio hois.

UVA. BHSC. IyR_012

d.o.ꝛ etiã alio mõ:ꝛ ſi fuerit ſicut quidã dicunt ꝙ homo nihil aliud eſt: qm̃ cõgregatio aialis ꝛ bipedis nihil erit ĥ in quo cõmunicẽt hec duo.ſ.aial ꝛ multipes:ita ꝙ hoc nomen homo ſignificet hoc cõmune:ſed hoc nomẽ hõ ſignificat aial ꝑ ſe:ꝛ bipes ꝑ ſe:g̃ quare hõ nõ erit duo homies Deinde.o.ꝛ ſimiliter ex animali ꝛ bipede ꝛc̃.i.ꝛ ſimilit cõtingit;eis ut ſint ex animali ꝛ bipede: ꝛ ſi nõ indicãt ipſum eſſe animal ſiue homo diſponat per hec duo ꝑm hoc v̀bũ eſſe:aut attribuant ei per hanc ꝓpoſitionẽ ex:ꝛ ideo dixit poſt:ꝛ vniuerſaliter ꝛc̃.i.ꝛ vniuerſaliter contingit huic vt homo nõ ſit vnũ:ſed plura vno.ſ.animal ꝛ bipes.Deinde dixit:manifeſtũ eſt igit̃ ꝙ ſi aliquis iuit hac via ꝛc̃.i.manifeſtum eſt igit̃ ꝙ ſi aliquis proceſſerit hac via in diffinitiõe ꝛ cõceſſerit ipſam eſſe compoſitã ſimpliciter ex pluribus: ꝛ nõ diſtinxerit pluralitatẽ que eſt in potẽtia ab ea que eſt in actu impoſſibile eſt ſoluẽ hanc qõnem.Deinde.o.ſi aũt fuerit ſicut dicit̃ ꝛc̃.i.ſi autẽ diſtinxerimus dualitatẽ que ẽ in diffinitione:ꝛ dixerimus ꝙ hec eſt materia:ꝛ hec ẽ forma:ꝛ hoc exiſtit in potẽtia in compoſito.ſ.materia:ꝛ hoc exiſtit in actu.ſ.forma;diſſoluet queſtio.Deinde.o.iſta enĩ queſtio erit.i.quoniã ſi nõ ꝓcedat hac via iſta queſtio remanebit.Deinde induxit exemplũ:ꝛ.o.ꝛ ſi diffinitio ſpere eſſet cuprũ rotundũ ꝛc̃.i. Verbi.g.quoniã quz poſuerim? ꝙ diffinitio ſpere eſt cuprũ rotundũ : tunc hoc nomẽ eſſet equale huic diffinitioni.Deinde.o.g̃ eſſet queſitum ꝛc̃.i.ꝛ qum poſuerimus ꝙ diffinitio ſpere eſt cuprum rotundũ:ꝛ queſiuerimus in ea hoc.ſ.quomõ diffinitio eſt vna ꝛ habet plures partes:tunc querit̃ quomõ cuprum ꝛ rotundũ ſunt vnũ.Deinde.o.quoniã tunc nõ apparebit queſtio.i.ꝛ qum diffiniuerimus ſperã quoniã eſt cuprũ rotundũ:ꝛ intelleꝛerimus per cuprũ materiã:ꝛ per rotundũ formam in hac materia;tunc nõ accidit queſtio.Deinde.o.ꝛ cauſa illius eſt ꝛc̃.i.ꝛ cauſa iſtius vnitatis eſt ut tranſmuret qõ ẽ in potentia donec fiat in actu ab agente.ſ. ab extrahente ipſum a potentia in actũ.eſt igitur hic aliquid vnũ qõ eſt ꝓmo eſt in potẽtia:ꝛ poſt tranſfert de potẽtia in actũ:trãſlatio enim eius nõ largit̃ ei multitudinẽ ſed perfectionẽ i eſſe ꝛ in toto hoc eſt vnũ in actu:ꝛ hoc intendebat qum dixit quoniã nõ eſt aliud cauſatũ ꝛc̃.i.nõ enĩ eſt ĥ aliud cauſatum ab agente ab eo in quo agit:ſed illud idẽ.ſ. qõ eſt ſpera in potentia fit ſpera in actu qum agens extrahit ipſum de potẽtia in actũ. Deinde.o.ſed ĥ eſt illud qõ eſt ꝑ eſſentiam ꝛc̃.i.ꝛ hec duo dant eſſe rei quã ſignificat diffinitio i omnibus rebus habẽtibus materiã ꝛ formã;ut in diffinitione circuli dicimus ꝙ eſt figura plana.figura enĩ ẽ quaſi materia:ꝛ plana quaſi forma.ꝛ intẽdebat declarare per ĥ exemplũ ꝙ qum diſpoſitio fuerit talis in diſpoſitionibus rerum mathematicarũ:quãto magis ut ſit in diffinitionibus rerum nõ mathematicarũ ne aliquis dicat ꝙ omnes diffinitiones nõ cõponunt ex materia ꝛ forma:mathematica enim nõ ſunt in materia:ſed declaratũ eſt ꝓius ꝙ iſta habent materiã nõ ſenſibilem.

Quecunq; v̀o nõ habent materiã nec intellectualem nec ſenſibilẽ ſtatim qõ quidem vnum aliquid eſſe eſt vnũquodq; : quemadmodũ ꝛ ꝙ ens aliquid hoc quod quale vel quod quantũ.i. quapꝛopter ꝛ nõ ineſt in diffinitionibus:nec ens nec vnum:ꝛ quodqderateſſe ſtatim vnũ aliquid eſt ſicut ꝛ ens aliquid:quapꝛopter non eſt aliqua alia cauſa vnum eſſendi nulli horũ: neq; eſſendi ens aliquid:ſtatim enĩ vnũquodq; ens eſt aliqd ꝛ vnum aliquid nõ ut i genere ꝛ ente ꝛ vno: nec vt ſeparabilib⁹ exiſtẽtibus ꝓeter ſingularia.ꝓpter hanc v̀o dubitationẽ bi quidẽ participationem dicunt ꝛ cauſam aliquaz participationis:ꝛ quid eſt participare dubitant:bi autẽ coexiſtẽtia anime ſicut lycophꝛon ait eſſe ſcientiã eius qõ ẽ ſcire ꝛ animẽ.alij v̀o compoſitionẽ:aut ꝓiunctionem anime cum coꝛpoꝛe viuere equidez eadem ratio in omnibus.etenim ſanũ eſſe erit:aut coexiſtentia aut colligatio:aut cõiunctio anime ꝛ ſanitatis:ꝛ es eſſe trigonum compoſitio eris ꝛ trigoni:ꝛ album vnuz eſſe compoſitio ſuperficiei ꝛ albedinis.cauſa v̀o quia potentie ꝛ actus querunt vnum faciens ꝛ differentiã.eſt autem vt dictũ eſt ꝛ vltima materia ꝛ forma idẽ ꝛ potẽtia hec actu: quare ſimile eſt querere vnius que cauſa ꝛ vnuz eſſendi.vnum enim aliquid vnũquodq;:ꝛ quod potentia : ꝛ qõ actu vnum aliqualiter eſt : quare cauſa nulla alia niſi ut ꝙ id mouens ex potentia ad actum:quecunq; v̀o non habent materiã oia ſimpliciter ſunt ꝙ vere entia aliquid.

Omnia autẽ que non habent materiã: neq; intelligibilem:neq; ſenſibilẽ vnũquodq; eoꝝ ſtatim eſt vnum illud quod eſt per eſſentiã : ſicut illud quod eſt etiam:ꝛ ideo in diffinitionibus nõ eſt ens:neq; vnum:ꝛ illud quod eſt per eſſentiaz eſt vnum ſicut aliquod ens etiam: ꝛ ideo non eſt alia cauſa:neq; alicuius iſtoꝝ ut ſit vnum: neq; ut ſit ens etiam.vnũquodq; enim eoꝝ ſtatim eſt aliquod ens:ꝛ quod vnuz: ut quia ſunt in ente ꝛ in vno ſicut illa que ſunt i genere:neq; ſunt quaſi ſeparata ꝛ alia a partibus: ꝛ ꝓpter hanc difficultatem dixerũt quidam acquiſitionẽ:ꝛ dubitauerunt in cauſa acquiſitionis : ꝛ quid ſit acquiſitio.ꝛ quidam dixerunt congregationẽ anime:vt aliquis.d.enim ꝙ cognitio que eſt per vnam ſciẽtiam eſt per animã etiam . ꝛ quidam dixerũt cõpoſitionem:ꝛ ligamentũ coꝛpoꝛis ꝛ anime eſt ꝑ vitam:ſed ſermo in omnibus iſtis eſt vnus.ſanitas enim in omnibus eſt vna : aut congregatio: aut ligamentũ:aut compoſitio anime ꝛ ſanitatis ꝛ etiam cuprum erit triangulare per compoſitionem cupri:ꝛ trium anguloꝝz: ꝛ eſſentia albi eſt compoſitio ſuperficiei ꝛ albedinis.ꝛ cauſa i hoc eſt:quia querunt vnũ quod eſt in potentia i actu quaſi diuerſum etiam:ꝛ ſicut dictũ eſt: quoniam quemadmodũ materia vltima:ꝛ forma eſt idem ꝛ vnum genus nõ habent aliquã cauſam omnino ꝓeter motoꝛẽ quomodo de potentia in actũ omnia v̀o que nõ habent materiã modo ſimplici eſſentia eoꝝ per quã ſunt entia non fertur in quibuſdam rebus.

16 Ideſt omnia v̀o que carent materia intelligibili ꝛ ſenſibili ſicut materia rerum mathematicaꝝ vnũquodq; eoꝝ eſt idem cum illo qõ dat ſuum eſſe.ſ. ꝙ quidditas ꝛ eſſentia ſunt in eis idem. Deinde dixit: ſicut illud quod eſt aliquod ens ꝛc̃.i. ut dicamus in aliquo quod habet aliquaz eſſentiam ꝙ in eo nõ eſt aliquod additum eſſentie.i.ꝙ enſ non eſt genus illi : ꝛ hoc intendebat qum dixit aliquod. Deinde.o.ꝛ ideo in diffinitionibus ꝛc̃.i.ꝛ dixit hoc : quia iſta genera altiſſima ſunt ſimplicia qum nõ habeant genera.diffinitiones v̀o ſunt compoſitoꝝ. Deinde dixit:ꝛ illud quod eſt per eſſentiã ꝛc̃.i.ꝛ ſimiliter illud qõ ſignificat diffinitio.ſ.forma non habet diffinitionẽ:quemadmodũ aliquod habet ens.ſ.ꝙ ens nõ eſt genus ei. Deinde.o.ꝛ ideo nõ eſt aliqua cauſa alia ꝛc̃.i.ꝛ ideo illa que nõ habẽt materiam:nõ habẽt cauſam aliã a ſe in hoc ꝙ ſũt vnũ:ꝛ in ĥ ꝙ ſuut ens e ꝛrio eis que ſũt in materijs.per formas enim fiunt compoſita ex forma ꝛ mã vnũ ꝛ aliqõ ens.D.o.qm̃ vnũqõq; eoꝝ ſtatim ꝛc̃.i. qm̃ vnũq̃dq; eoꝝ ex ſe ẽ aliqõ vnũ:ꝛ aliqõ ens.ſ.ꝙ nõ eſt vnũ ex alio:neq; ens ex altero

UVA. BHSC. IyR_012

⁊ hoc intendebat qum.d.ſtatim tranſũptiue.D.d.non qꝛ
ſunt in ente ⁊ in vno: ſicut illa que ſunt in genere.i. nõ qꝛ
ſunt diſpoſita per vnitatẽ ⁊ eſſentiam:ita ꝙ vnitas ⁊ eſſen
tia ſit genus eius:ſed eſſentia eſt ipſum.D.d.⁊ nõ quaſi ſe
parata.i.neqꝫ eſſe illius forme ſimplicis eſt:ita ꝙ in actu ſit
aliud a rebus particularibꝰ quarũ eſt forma:ita ꝙ res par
ticularis ⁊ forma eius ſunt duo diuerſa:⁊ hoc intendebat
qum.d.ſeparata.Deinde.d.⁊ propter hanc difficultatẽ ⁊c̃
.i.⁊ innuit queſtionẽ predictã dicentẽ quõ eſt homo vnus
⁊ eſt compoſitus ex anima ⁊ corpore que ſunt exiſtẽtia in
actu.omnis enim qui ponit ꝙ anima ⁊ corpus ſũt duo di
uerſa:cõtingit ei dicere quid ſit cauſa ligamẽti anime cum
corpore.qui autẽ dicit ꝙ anima eſt perfectio corporis: ⁊ ꝙ
corpus nõ exiſtit ſine anima nõ ſunt apud ipſum duo di-
uerſa:nec accidit ei queſtio hec: ⁊ intẽdit per acquiſitionez
cõmunicationẽ.i.ꝙ propter hãc qõnem dixerũt quidaz ꝙ
ex anima ⁊ corpore fit vnũ per cõmunicationẽ que eſt inť
illa:⁊ iſti dubitauerũt in quo ſit cauſa cõmunicationis aïe
⁊ corporis que ſit illa cõmunicatio.i.cuiuſmodi cõmunica
tionis ſit.Deinde dixit:⁊ quidã dixerũt congregationẽ ani
me ⁊c̃.i. ⁊ ut reputo ꝙ quidã dixerũt ꝙ cõmunicatio que
eſt inter animã ⁊ corpus eſt:quia nõ perficiť actio alterius
eorum:niſi cõgregate ut quidã antiquorũ dicebant ꝙ co-
gnitio eſt ꝑ animã ⁊ corpus:ſed cauſa veritatis eſt anima
⁊ falſitatis accidẽtis in ea eſt corpus. Deinde.d.⁊ quidã di
xerunt cõpoſitionẽ ⁊c̃.i.⁊ quidam dixerũt ꝙ iſta cõmuni-
catio eſt cõpoſitio anime cũ corpore: ⁊ ꝙ ligamentuz ꝑ qȯ
fit cõpoſitio eſt vita:⁊ ideo qum diſſoluiť ligamentuz non
erit vita. Deinde.d.ſed ſermo in omnibꝰ iſtis ⁊c̃.i. ſed iſte
cauſe quas induxerũt antiqui in copulatione aïe cum cor
pore:omnes ſunt eiuſdẽ modi.quidaz enim opinabanť ꝙ
ſanitas iſtius copulationis erit per iſtã cõgregationẽ.ſ.cõ-
gregationẽ anime cũ corpore: ⁊ quidaz opinabanť ꝙ eſt ꝑ
ligamentũ:⁊ quidã per cõpoſitionẽ anime ⁊ corporis cõpo
ſitione ſanitatis:nõ cõpoſitione corruptionis. Deinde.d.⁊
etiam erit cuprũ ⁊c̃.i.⁊ nõ eſt differẽtia inter cõpoſitionez
anime cũ corpore:⁊ cõpoſitionẽ cupri cum tribus angulis
.ſ.ꝙ dicere cuprũ habẽs tres angulos: eſt ſicut dicere cor-
pus animatũ:⁊ ſicut dicere ſuperficiẽ albã: ⁊ intẽdit ꝙ ſer
mo de omnibꝰ eſt vnus:⁊ ſicut nõ accidit eis queſtio in cõ
poſitione figure cum cupro:oportebit vt nõ accidat eis qȯ
in cõpoſitione anime cũ corpore:anima eni ita ſe habz ad
corpus ſicut figura ad cuprũ:⁊ albedo ad ſuperficiẽ:oĩa
enim ſunt perfectiones ⁊ forme ſubiecti.Deinde.d.⁊ cauſa
in hoc eſt.i.⁊ cã deceptionis eorũ eſt; quia ponũt idẽ qñ ẽ
in potẽtia:⁊ qñ eſt in actu eſſe diuerſum: ⁊ i rei veritate ẽ
vnũ illud.illud eni qȯ fuit in potẽtia eſt in actu: ⁊ nõ ſunt
hic duo diuerſa.D.d.⁊ eſt ſicut dictũ eſt ⁊c̃.i.⁊ aïa cũ cor-
pore ſũt vnũ:ſicut dicimus ꝙ prima materia ⁊ forma ſũt
vnũ.D.d.ğ nõ habẽt ⁊c̃.i. ⁊ qum aïa non eſt niſi eſſe eius
qȯ eſt in potentia aïatũ eſſe aïatũ in actu:tunc exitus eius
de potẽtia in actũ nõ habet cauſã niſi motorẽ extrahentẽ
ipſum de potẽtia in actũ.D.d.oĩa vȯ que nõ habẽt mate-
riam ſimpliciť:neqꝫ ſenſibilẽ neqꝫ intelligibilẽ eſſentia cor
per quã ſunt entia nõ attribuiť in ſuo eſſe quibuſdã rebus
que nõ ſunt pfectio materie oĩno:⁊ attribuunť quibuſdã:
⁊ intẽdebat ꝑ hoc intelligẽtias abſtractas que attribuunť
corporibꝰ celeſtibꝰ ẜm ꝙ aïa attribuiť corpori.

E primo quidẽ igiť en-
te:⁊ ad qȯ oĩes alie ca
thegorie entis referun-
tur dictũ eſt de ſubſtan
tia.nam ẜm ſubſtãtie ra
tionez dicunť alia entia
q̃ꝫtitas:qualitas: ⁊ alia
ſic dicta.oĩa nãqꝫ habe
bunt rationẽ ſubſtãtie:vt diximus i p̃mis ſermo-
nibus.qm̃ vȯ diciť ens hoc quidẽ eo qȯqd: aut
quãtitas aut qualitas:aliud ẜm potentiã ⁊ actuz
⁊ ẜm opus determinabimꝰ de potentia ⁊ actu:⁊
primũ de potẽtia que diciť quidẽ maxime ꝓprie
nõ tamẽ vtilis eſt ad qȯ volumꝰ nũc.in plus eni
eſt potẽtia ⁊ actus eorũ que dicunť ẜm motũ ſo-
lum.ſed qum dixerimus de hac in determinatio
nibus de actu oſtendemus ⁊ de alijs.

Dictum eſt de ente cui attribuunť alia p̃dica-
menta entis vbi dictũ eſt de ſubſtãtia.dicunť
eni entia mãliter ẜm ꝙ recipiũt diſtinctionẽ ſub-
ſtantie:vt quãtitas ⁊ qualitas : ⁊ alia que dicunť
hoc modo.oĩa eni habẽt diffinitionẽ ſubſtantie
ſicut diximus i primis ſermonibꝰ.⁊ qum ens di-
citur:aut quia hoc eſt:aut quantũ:aut quale:aut
quia eſt in potẽtia ⁊ cõplemento ⁊ actu:etiam di
ſtinguemus ⁊ loquemur de potẽtia etiã ⁊ cõple-
mento:⁊ de potẽtia primo:⁊ qȯ diciť magis ve-
re non illud qȯ non eſt vtile in hoc qȯ volumus
nũc potẽtia.actus eni ⁊ dicunť multipliciter ma-
gis q̃ꝫ illa que dicunť ẜm modum motus tm̃.ſed
qum dixerimus de differẽtijs in actu:tunc decla
rabitur vltima.

Cõ.j. Quia ens ẜm ꝙ ens diuidiť eſſentialiť in potentiaz ⁊
actũ.⁊ iſta ars habet ꝯſiderare de ente ſimpliciter ⁊ de ge
neribus ⁊ differẽtijs in quas diuidiť eſſentialiť:incepit hic
loqui de ſpeciebꝰ potẽtie ⁊ actus vt declaret ſubſtãtias eo
rum ⁊ cõtradicat dicentibꝰ potentiã nõ eſſe in entibus : ⁊
dixit:dictũ eſt ⁊c̃.i.dictũ eſt igiť de p̃dicamẽto ſbe cui attri
buunť alia p̃dicamẽta ẜm ꝙ ſũt p̃dicamẽta:⁊ hoc in ſexto
⁊ ſeptimo iſtius libri.D.d.vbi dictũ eſt de ſubſtãtia.i.vbi
locuti ſumus de p̃ncipijs ſubſtantie ſenſibilis.D.d.dicunť
enim entia multa ẜm ꝙ habẽt diffinitionẽ ſubſtãtie.i.ꝙ in
diffinitione eorũ apparet ſba.D.d.⁊ qum diciť ens ⁊c̃.i.⁊
qum declaratũ ſit ꝙ ens diuidiť in ſbam ⁊ alia p̃dicamen
ta:⁊ diuidiť etiã in potentiã ⁊ actũ: qm̃ ens quoddã eſt in
potentia:⁊ quoddã in actu ⁊ cõplemẽto: ⁊ iam locuti ſu-
mus de ſubſtãtia:oportet etiã nos loqui de potẽtia ⁊ actu
qum in iſta diuidiť ens ẜm ꝙ eſt ens: ⁊ primo incipiamus
diſtinguere ẜm quot modos diſtinguunť potentia ⁊ actus
⁊ declarare quis eorũ diciť vere:⁊ quis trãſſumptiue.De-
inde.d.cauſam in hoc ⁊.d. potẽtia enim ⁊ actus ⁊c̃.i.hoc
enim nomẽ potẽtia diciť pluribus modis eis ẜm quos di-
cuntur potẽtia ⁊ actus in rebus tranſmutabilibus. D.di-
xit:ſed qum dixerimus ⁊c̃.i. ⁊ intentio noſtra eſt in hoc :
quoniã qum locuti fuerimus de differẽtijs rerũ exiſtentiũ
in actu:⁊ quõ ordinanť in hoc declarabiť nobis natura vl
time differentie de qua intendimus perſcrutari.

UVA. BHSC. IyR_012

Quod quidē igitur multipliciter potentia ⁊ posse determinatū est a nobis in alijs:harū autē quecūqz quidē equiuoce dicunt potentie pretermittant.quedā enim similitudine quadā dicunt: quemadmoduz in geometria:⁊ possibilia:⁊ impossibilia dicimus: eo q aliquo mō sunt aut nō sunt.quecūqz autē ad eandē speciē omnes principia quedā sunt ⁊ ad primū vnuz dicunt qō est principiū trāsmutationis ī alio inquantū aliud ē nam hec quidē patiēdi est potētia que in ipso patiente principiū mutatiōis passiue ab alio inquātum aliud est.hec autē habitus ipassibilitatis eᵗ que interius ⁊ corruptionis ab alio inquantum aliud a principio transmutationis:in his ineſt oī bus terminus prime potentie ratio.iterū autē be potentie dicunt:aut solū faciēdi aut patiendi:aut ipsius bene: quare in harū rationibus insūt aliqualiter priores rōnes potentiarū.palam igit:qz est quidē vt vna potētia faciendi ⁊ patiendi:nam possibile est ⁊ habere ipsam potentiā patiendi:⁊ eo q aliud ab ipso:est autē ut alia.be quidez enī in patiente.propter habere enī quoddaz principium ⁊ esse materiā quoddā principiū patit patiens ⁊ aliud ab alio.crassum enī cōbustibile est cedens autē sic impossibile:similiter autē ⁊ ī alijs hoc autez in facientе:ut calor ⁊ edificatiua. hoc quidē in calefactiuo:hoc autē in edificatiuo:qua propter inquantū simul natū est nihil patit ipsū a seipso.vnum enim ⁊ nō aliud est: ⁊ in potētia ⁊ impossibile: ⁊ que tali potētie cōtraria est priuatio:quare eiusdez:⁊ sm idem omnis potētie ⁊ in potentia.

Quoniā autē potētia ⁊ agere per potentiaz dicunt multis modis ut determinatū est in alijs locis: ⁊ que istarū potentiarū dicit equiuoce dimittatur.quedā enim dicunt per aliquā similitudinem:sicut dicit in geometria potētia ⁊ nō potētia quoquo mō: aut aliqua attributione. omnia autē que dicunt p attributionē ad eande formaz sunt alia principia ⁊ attribuunt potētia ad vnū: principiū: ⁊ illud est principiū trāsmutationis in aliud sm q est aliud.potentia enī passionis est in ipso passiuo principiuz transmutationis passiui ab illo sm q est aliud.habitᵘ vo est potentia que nō patit ad illud qō est peius: aut ad corruptionem ex alio sm q est aliud ex primo transmutā te.omnes enī iste diffinitiones habēt diffinitionē prime potentie.⁊ etiā iste dicunt potentie:aut qz agunt trīs:aut quia patiunt:aut modo bonitatis: ita q in diffinitionib⁹ istarū etiā sūt diffinitiones primaruz potentiarū quoquo mō.manifestū est igitur q forte possibile est ut actio ⁊ passio sunt vna potētia.dicit enim q potentia est eius cuius est potentia passionis ⁊ alterius per illud:⁊ forte erit sicut alia:qu edā enim est in passiuo.passiuū enim patit:quia habet aliqō principiū:⁊ qz materia est principium:⁊ etiam illud habet aliud ex alio.vnctuosum autē cōburit:obediens enī quo quo modo dissoluit ⁊ alia similiter. ⁊ quedā sūt in agente ut carpentario ⁊ edificatore:quedā enī sunt in carpentaria ⁊ alia in edificatore: ⁊ ideo sunt insimul: ⁊ in boc patit per se: quia est vnū ⁊ nō est aliud.quod enim nō est potentia ⁊ nō babet potentiam ⁊ quod est contrariū tali potentie est priuatio: ergo potentia est eiusdem ⁊ idem non potest.

2 Dicit:quoniā vo in aliquo esse potentiā ad recipiendū aliquod:⁊ in aliquo esse potentiā ad agendū aliquid dicū tur multipliciter: declaratuz est vbi distinximus sm quot modos dicunt potētie passiue ⁊ actiue.s.in quinto istius li bri.Deinde dixit:⁊ que istarū cē.i. ⁊ que istarū rerū dicit de eis hoc nomen potētia transsūptiue: ⁊ de quibus dicit sm similitudinē:ut dicit in geometria q talis linea pōt in talem superficiē.Verbi.g.q diameter potest duo quadra ta duozū laterū:⁊ intendit per hoc q quadratū diametri valet duo quadrata:⁊ hoc dictū est:nō quia linea est qua dratū:sed exitus eius de potētia ad actū non est per trans mutationem:⁊ hoc intēdebat qum.d.esse quoquo modo .i.⁊ dicit q linee ⁊ superficies habēt potētias aut nō potē tias:quia assimulant porētijs quoquo modo:aut quia at tribuunt eis quoquo modo.⁊ qum.d.modum sm quem dicitur hoc nomē potētia transsumptiue:induxit modum sm quem dicit in rei veritate: ⁊.d.omnia autē cē.i.omnia vo de quibus dicit hoc nomen potētia:quia attribuunt ei potentie que est causa in alijs: iste potentie sunt principia entium generabiliū ⁊ corruptibiliū:⁊ sūt attribute eidem potentie que est principiū omniū entium.⁊ qum distinxit potentiam que dicit vere ab ea que dicit transsumptiue: descripsit potentiā actionis ⁊ passionis:⁊.d.⁊ illud qō est principiū transmutationis cē.i.potētia agens est illud qō est principiū transmutationis in aliud sm q est aliud non in se:qum sit manifestū q nihil agit in seipsum.Deinde dixit potentia enim passionis cē.i.⁊ ideo potētia passiua est illud qō recipit transmutationē in se ex alio sm q ē aliud: qum etiā sit manifestū q nihil patit a seipso.⁊ qum descripsit potentiā actiuā que est ex forma: ⁊ potentiā passiuaz que est per materiā.d.habitus vo est potentia cē.⁊ intendit per potentiā formā.i. q forma nō patit sm q ē forma a primo transmutāte essentialiter:sed patit per accidens:⁊ ideo transmutatio eius nō est prima trāsmutatio sm q est forma in passiuo.s.in materia:⁊ ideo forme que nō sūt in materia nō patiunt essentialiter aut accidentaliter:⁊.d.ad peius:aut ad corruptionē:quia omne qō patit:aut patitur ad peius:aut ad corruptionē:⁊.d.ex alio: quia nihil patit ex se.Deinde.d.omnes enī iste diffinitiones cē.i.⁊ iste po tētie nō dicunt equoce:qz oēs hnt diffinitionē prime potētie ⁊ intēdit q qū cōsideratū fuerit de istis potētijs in vtroqz genere vident attribui prime potētie.in diffinitiōe enī omnis potētie passiue accipit potētia prime materie:⁊ silr in diffini tione ois potētie actiue accipit diffinitio actionis prime for me q est diffinitio prime forme q est absoluta a mā.⁊ qz dif finiuit potētias actiuas ⁊ passiuas.d.⁊ etiā dicunt iste po tentie cē.i.⁊ h nomē potētia dr de potētijs actiuis ⁊ de po tentijs passiuis.⁊ dr de actiuis q sūt bone actiōis:⁊ de pas siuis q sūt bone passionis. D.d.manifestū est igit:qm for te cē.i.⁊ forte ē possibile ut potētie actiue ⁊ passiue ab eis sūt in eodē.existimat.n.q potētia que est alterius.s. poten tia que est in agēte ē eius cuius est potētia passionis.Ut.g. illud qō mouet in loco per se: alteratio autē ⁊ gnātio exi stimat esse vere ut principiū actiōis sit ī eis ī subiecto aliq alio a subiecto potētie passiue. D.d.⁊ forte erit sic alia cē. .i.⁊ forte potētia agētis erit ī alio ab eo in q ē potētia pas sionis.in quibusdā enī reb⁹ potētia actiua erit ī ipso passi uo:⁊ ī qbusdā ī alio. D.d.passiuū.n.patit cē.i.passiuū.n. patit sm q hz pncipiū qō differt ab ipso qō extrahit ipsū de potētia ad actū:⁊ intēdit:⁊ nō ē neče ut h pncipiū sit in subiecto diuerso a subiecto in q ē potētia passionis ī loco. D.d.⁊ qz mā cē.i.⁊ qz mā ē etiā pncipiū passiōis ē neče ut aliqd sit ab aliq:vt gnātio ignis ab oleo ⁊ reb⁹ vnctuosis est dissolutio ptiū rei obediētis ī illa in q dissoluit. D.d.⁊ qdā ī agēte cē.i.⁊ potētia actiua alia ē ī ipso patiēte:⁊ alia ī agēte ut carpētaria ī carpētario:⁊ edificatoria ī edificatore

UVA. BHSC. IyR_012

Deinde dixit:quedã sunt in carpentaria ꝛc̃ .i.actio enī artis carpentarie est in carpentare : ⁊ actio artis edificatorie est in edificando. Deinde dixit:⁊ ideo sunt insimul.⁊ quia quedam potentiarũ actiuarũ sunt in agente : ideo necesse est ut agens nihil agat donec sit insimul cũ patiente.i.eodem loco. Deinde.d.⁊ nihil patit per se ꝛc̃.i. ⁊ nihil patit per se fm q̃ est vnũ:⁊ nõ est illic aliud ex quo transmutat quia si esset:tunc aliquid esset in potẽtia fm q̃ est in actu: ⁊ intendebat declarare q̃ in simplici nõ est potentia oino: ⁊ q̃ illud in quo est potẽtia est compositũ. Deinde.d.illud enim q̃ nõ est potẽtia ꝛc̃.i.dicere enī q̃ nõ habere potentiam nõ est simpliciter: quoniã dicere nõ potentia est alicuius q̃ caret illa potẽtia:⁊ ꝫ q̃ est cõtrariũ potentie est priuatio. D.d.g̃ potentia est eiusdem ꝛc̃.i.ergo potentia ⁊ non potentia sunt alicuius cõpositi.

Priuatio autẽ dicit multipliciter etenim nõ habens ⁊ aptum natũ si nõ habet aut omnino : aut quãdo aptũ natus est:⁊ aut sic puta perfecte: aut saltem quocunq; modo.in quibusdam vo si apta nata habere nõ habeãt vi priuata esse hec dicimus:quoniã autẽ he quidẽ in inanimatis insunt principia talia: alia vo in animatis ⁊ in anima:⁊ anime in rationẽ habente: palã quia ⁊ potentiarum alie erunt irrationabiles:alie cũ ratione:quapropter omnes artes ⁊ sciẽtie factiue potentie sunt.principia nãq; permutatiua in alio: aut inquantus aliud:⁊ que quidem cum ratione omnes contrariorũ sunt eedem:⁊ que in rationabiles vna vnius:vt calidũ calefaciẽdi solũ.medicatiua autẽ infirmitatis ⁊ sanitatis.causa autẽ qr ratio est scientia.ratio autez eadem ostendit rem ⁊ priuationẽ:nõ tamẽ similiter ⁊ est ut amborũ: est autẽ ut existentis magis:quare necesse ⁊ tales scientias esse quidẽ contrariorũ.esse vo huiꝰ quidem fm se:illius vo non fm se.etenim ratio huiꝰ quidem fm se: illius vo quodãmodo ⁊ fm accidens.nam negatione ⁊ ablatione ostẽdit cõtrarium: etenim priuatio potẽtia cõtraria:hec autẽ ablatio alterius.

Priuatio autẽ dicit multipliciter.dicit enim illius quod nõ habet: ⁊ istius q̃ habet naturaz habendi.aut vniuersaliter : aut in tẽpore in quo habz:⁊ fm q̃ oportet ut illud quod nõ est oino aut erit quoquo modo. in quibusdã vo rebus q̃ habent naturã habẽdi si nõ habent:dicemus q̃ ista carent violente: sed quia quedam ista principia sint in carentibus anima: ⁊ quedã in animatis:⁊ anima est in habentibꝰ diffinitionẽ anime. etiam manifestũ est q̃ quedaz potentie nõ habẽt diffinitionẽ:⁊ quedã sũt cum diffinitione: ⁊ ideo omnia artificia ⁊ sciẽtie sũt potẽtie:quia sũt principia transmutatia in aliud fm q̃ est aliud: ⁊ oia que sunt cũ diffinitione sunt contrariorũ: sed nõ sicut vnum vnius:ut calidum calefacere.phȳsica vo est sanitatis ⁊ infirmitatis. ⁊ causa in hoc est: quia habet rationẽ.scientia vo idem sermo significat rem ⁊ suã priuationẽ: sed nõ eodem modo: ⁊ forte erit possibile ut sit duorũ:⁊ forte erit illius qõ est magis:ergo necesse est ut sint illa que sunt alia contrariorꝫ:⁊ ut sint quorundã per se:⁊ quorundam nõ per se.ratio enim est quorundã p se: ⁊ quorundã quoquo mõ.per accidens igit̃ significat contrariuz per negationẽ ⁊ per remotionẽ. primo enim priuatio est cõmuniuz: ⁊ hec est remotio alterius.cõtraria enim nõ appropinquãt eidem ex eodem.

3 Quia dicere in potẽtia significat aliquẽ modũ priuationis:⁊ dicere etiã aliquid habere potentiã ad hoc est fm q̃ caret illo ad quod potest: ⁊ primus phus habet cõsiderare de modis priuationis:⁊ est propriũ loqui de priuatione nisi sit sermo de potẽtia:incepit declarare modos ꝓuationis ⁊.d.priuatio autem ꝛc̃.i.ista enim est prima diuisio fm quã diuidit priuatio.omne enī q̃ caret aliquo:aut caret illo quod nõ innatũ est habere:aut caret illo qõ innatum est habere: ⁊ hoc intẽdebat qum.d.illius qõ nõ habet ꝛc̃.D.d.aut vliter:aut in tempore in q̃ habet.i.⁊ illud qõ caret illo qõ nãliter debet habere:aut caret illo qõ innatum est habere simplicit: aut illo qõ innatũ est habere aliquo tẽpore:ut barbã in tpe in quo debet eam habere. Deinde.d.⁊ quia est fm q̃ oportet ꝛc̃.i.⁊ ꝓuatio q̃ est fm q̃ oportet.s.que dicit principaliter est carere illo qõ nõ habet oino:aut illud qõ habet raro:⁊ hoc intendebat qum dixit: aut erũt quoq; mõ:⁊ hoc inuenit sic i alia trãslatiõe ⁊ priuatio dicit multipliciter.dicit enī illud qõ nõ habet: ⁊ illud qõ innatũ est habere etiã:aut vliter:aut in aliquo tẽpore:⁊ sic sicut illud qõ nõ est oino: aut in pauciorib̃:⁊ si est innatũ habere qum nõ habet dicit carere violente.i. ⁊ quz aliquid caret illo qõ innatũ est habere in tpe i quo innatũ est habere oꝛ q̃ illud est priuatio violẽta. D.d.sed qum quedã istoꝛ principioꝛ ꝛc̃.i.⁊ intẽdit p principia potentias agẽtes.istarũ enī potentiarũ sunt quedã in habẽte animã:⁊ quedã sicut dixit in nõ habẽte animã ut calefacere in corpore calido:⁊ infrigidare in corpore frigido.D.d. ⁊ omnia in habẽte rõnem aie : ⁊ aia existit in eo qõ habz diffinitionẽ aie.s.ratiocinari ⁊ cõprehendere.D.d.manifestum est igit̃ ꝛc̃.i.⁊ qum sit manifestũ q̃ quedã potẽtie actiue sunt potẽtie in rebus nõ animatis: ⁊ quedã sũt potẽtie in rebus animatis.s.in habentibꝰ cõprehensionẽ ⁊ rõnem manifestũ ẽ q̃ potentiarũ quedã sũt cum diffinitione ⁊ ratione:⁊ quedã sine diffinitione ⁊ rõne.D.d.⁊ oĩa artificia ꝛc̃.i.⁊ quia potẽtie actiue sũt rõnales:ideo oia artificia ⁊ sciẽtie nõ sunt potẽtie:qz agunt in alia fm q̃ sunt alia:⁊ dixit hoc:quia hec est diffinitio potẽtiarũ antiquarũ simpliciter. D.d.⁊ oia que sunt cũ diffinitione ꝛc̃.i.⁊ oẽs potẽtie que sunt cũ ratione agũt duo contraria. D.d.sed nõ sicut vnũ vnius ꝛc̃.i.⁊ iste potẽtie que habẽt rõnez nõ agũt alterũ cõtrariorũ tm̃ sicut est dispositio in potẽtijs carẽtibus ratione.calidũ enī agit calorẽ ⁊ nõ agit alterũ contrarium.s.frigus.potẽtie enī rõnales agunt duo cõtraria insimul.U.g.ars medicine que agit sanitatẽ ⁊ infirmitatem. D.d.⁊ causa i hoc est ꝛc̃.i.⁊ causa in hoc ẽ : qz iste potẽtie agunt p scientiã:⁊ sciẽtia ẽ duorũ ꝓriorũ fm imaginationẽ ⁊ diffinitionẽ:⁊ diffinitio alterius contrariorũ intelligit̃ in respectu reliqui ꝓrij:⁊ ꝫ nõ hz eodẽ mõ. D.d.⁊ forte erit possibile ꝛc̃.i. qm̃ forte est possibile ut potẽtie agant duo cõtraria ⁊ forte agunt alterũ cõtrariorũ in maiori parte. Deinde.d.ergo necesse ẽ ꝛc̃.i.qm̃ quz iste potẽtie agũt ab intellectu ⁊ sciẽtia:⁊ sciẽtia ẽ cõtrariorũ: ergo sciet duo cõtraria insimul:g̃ necesse ẽ ut agat cõtraria. D.d.⁊ ut sit q̃rundã per se ꝛc̃.i.⁊ ut agere cõtraria sit quorũdam per se: ⁊ quorundã p accidẽs:⁊ quorundã alterũ cõtrariorũ erit essentialit̃:⁊ alterum p accidẽs. D.d.p accidẽs igitur ꝛc̃.i. ⁊ qum aliquis artifex nõ intellexerit de priuatione nisi negationẽ tm̃:tunc nõ intelliget alterũ contrariorꝫ nisi p accidẽs:⁊ ideo qui talẽ hz dispositioñ nõ intelliget naturaz cõtrarij.verum enī contrariuz ẽ priuatio:⁊ hoc intẽdebat qum.d.priuatio enī prima est contraria.

Quoniã autẽ cõtraria nõ sunt in eadem sciẽtia:aut potentia in habẽdo rationẽ: ⁊ anima motus habet principiũ salubre quidẽ sanitatẽ soluz facit ⁊ calefactiuũ caliditatẽ: ⁊ frigefactiuũ frigiditatem:sciens vo ambo.est enī amborũ quidẽ

UVA. BHSC. IyR_012

ratio:non similiter autē ꝛ in anima que habz motus principiū:quare ambo ab eodem principio mouebit ad ipsū copulans propter quod sm rationem potētia sine ratione potētibus faciūt contraria:vnū enim principiū continet ratione. ℙalam autē:quia ipsius bene potentiā sequit solum faciendi:aut patiendi potentia: hanc vo illa non semper:necesse enim benefacientē facere:sed solū facientē non necesse benefacere.

Et scientia est potētia sm ꝙ habet dispositionem:ꝛ anima habet principiū motus etiaz:quoniam anima sanans facit sanitatem ꝛ calefaciens calorem ꝛ infrigidans frigus:scientia autem facit vtrunqz:quia vtrūqz habet diffinitionē: sed non eodem modo:ꝛ habet in anima etiā principium motus:ergo mouebit vtrunqz ex vno principio ꝛ cōgregabit eam in idem: quia agit cōtraria qm̄ agit possibilia sine diffinitione possibilia per diffinitionem.determinat enim principiū vnū p diffinitionem hoc est manifestū:quoniā sequit bonitatem potētie que est actionis tm̄ aut passionis: illa autē non sequit ista in omni tempore:necesse est enim ꝙ illud qō est bone actiōis sit agēs etiā: agens vo tm̄ nō de necessitate erit bone actionis.

4 Et scientia est potētia actiua sm ꝙ hz diffinitionē.i.sm ꝙ hz formā.D.o.ꝛ aia habet principiū motus nē.i.ꝛ i aia etiā sunt principia motuū preter motū a scientia: ꝛ illud principium nō agit nisi alterū contrariorū tm̄. U.g.ꝙ potētia sanans animata solūmodo agit sanitatē ut calor calorē: ꝛ frigus frigus.D.o.scientia vo nē.i.sciens autē agit duo ꝯria qm̄ cōtraria apud ipsum sunt intētiones intellecte: ꝛ ideo nō inuenit in aia principiū motus qm̄ mouet ab intellectu in actu:aut mouet a ratione eodē modo:ꝛ intēdit quoniā qm̄ mouet a ratione agit duo contraria: ꝛ qm̄ mouet nō a potentia agit alterū contrariorū tm̄:ꝛ hoc est manifestius in alia translatione in qua.o.ꝛ non eodē modo inuenitur in eis motus. D.o.ℊ mouebit vtrūqz nē.i.ℊ aia qm̄ mouet cōtraria duo a ratione mouet vtrūqz ab eodem principio qum cōgregat duo cōtraria in intellectu in eodē.s. ꝙ scientia eorū est eadē:ꝛ in alia translatione est:ꝛ ideo mouet ꝛ cōgregat ad ipsum vtrūqz ex eodē principio. D.o.agit enī cōtraria nē.i.ꝛ sciens agit cōtraria:quia agit illa que sunt possibilia sine ratione;ꝛ etiā possibilia cum ratione. U.g. quoniā facit sanitatē que est possibilis a nā possibilē a ratione ꝛ sm artē medicine. D.o.est enī proprium per vnū principium per diffinitionē.i.sciens enim mouet contrariū qō vult facere per principiū proprium: ꝛ est diffinitio propria. Deinde.o.ꝛ hoc est etiā manifestū qō sequit nē.i.ꝛ est manifestum ꝙ actionem ꝛ passionē sequit bonitas actionis ꝛ passionis.s.ꝙ omne bone actionis est agens:ꝛ omne bone passionis est patiens ꝛ nō cōuertit.s.ꝙ omne agens sit bone actionis:ꝛ omne patiens sit bone passionis: ꝛ hoc intē debat qum.o.ℊ necesse est ut illud qō est bone actiōis nē.

Sunt autē quidam qui dicunt ut mechanici quādo operat solū posse:ꝛ quando nō operatur non posse ut nō edificantē nō posse edificare:sed edificantē quādo edificat:similiter autē ꝛ in alijs quibus accidētia incōuenientia non est difficile videre.palam enim quia non est edificator si nec edificet:nam edificatori esse est esse potentē edificare:similiter autē ꝛ in alijs artibus.si igitur impossibile tales habere artes nō discentē aliquādo ꝛ accipientē nō habere.nam abiscientē aliqm̄ aut enim oblitione:aut passione aliqua:aut tempore.nō enim vtiqz re corrupta: semper enim est quādo cessauerit nō habebit artem.iterum qui statim edificabit aliqualiter accipiēs:ꝛ inanimata vtiqz similiter.neqz enim frigidū neqz caliduz neqz dulce:neqz omnino sensibile nihil erit non sentientibus:quare protagore rationē eis dicere contingit.at vo nec sensum habebit nihil si non sentiat nec operetur.si ergo cecum nō habens visum aptum vo natum: ꝛ quando aptum natum est ꝛ adhuc ens: ijdem erunt ceci sepe die vno ꝛ surdi.

Et quidam ut garicon dicūt ꝙ potentia est apud actionē tm̄:vt edificator quz nō edificat nō habet potentiā edificatorie:sed qui edificat quādo edificat:ꝛ similiter in alijs rebus:ꝛ nō est difficile scire quid accidit istis de impossibili.manifestum est enim ꝙ nō erit edificator quādo nō erit edificans:essentia enī edificatorie est essentia impossibilitatis edificatorie:ꝛ similiter in alijs artificijs:quoniā si est illud impossibile ut ista artificia sint in aliquo tēpore:in eo ꝙ nō ignorat i aliquo tēpore:aut per oblitionē:aut per actionem aut per tēpus nō recedet artificiū quādo destrnitur apud finem rei:sed est semper.ꝛ si accipiat in eo aliquo modo qō ē statim:ꝛ simile huic sermoni est in rebus animatis.nō enim est caliduz aut frigidum:aut dulce:aut sensibile sine habētibus sensus:accidet enim eis dicere sermonē protagore:ꝛ etiam nihil habebit sensuz omnino: nisi sentiat aut intelligat.si igitur cecū est illud quod nō habet visum in tēpore in quo debet habere visū ꝛ habet etiam naturā ꝛ esse:tunc illi ipsi erūt ceci multotiens in vna die ꝛ surdi etiam.

5 Qum.o.sm quot modos dicunt potētie-s.de actiua ꝛ passiua: ꝛ descripsit ꝛ numerauit ea: ꝛ dedit differentias inter rationalē earū ꝛ irrationalē:vult loqui nūc cū negātibus potētias esse:ꝛ sunt illi qui negāt possibile esse.primus enim phūs debet loqui de hoc cum istis quz ista opinio sit sophistica ꝛ.o.ꝛ quidā ut garicon nē.i. ꝛ quidā negant potentiā procedere sm tēpus illud ad qō pōt dicēdo ꝙ potētia ꝛ aliud ad quod pōt sunt insimul exquo ꝓtingit nullam potentiā esse.potētia enī opponit actui ꝛ impossibile est ut existāt insimul:ꝛ iste sermo existimat nūc a quibusdam loquentiū:ꝛ est sermo cōtrarius nature hominis Deinde.o.exemplum de hoc ꝛ.o.ut edificator.i.opinat ꝙ potētia ad edificare est cum edificare:ꝛ ꝙ edificator qm̄ nō edificat nō habet potentiā ad edificare:quia nō habet potentiam edificādi dū nōdū edificat.D.o.ꝛ filiter i alijs rebus.i.ꝛ siliter dicebat i alijs potētijs.s. qm̄ nō ꝓcedūt illa in que pūt sm tēpus. D.incepit dicere impossibilia ꝓtingētia eis ꝛ.o.manifestū est enī nē.i.cōtingit enī eis ꝙ edificatorum vere dicit edificator nisi qm̄ edificat: ꝛ hoc est quasi impossibile.D.o.essentia enī nē.i.ꝛ qum edificator qm̄ nō edificat nō hz posse edificādi: tunc forma edificatorie que est ars edificatorie nō est posse edificare.s.qm̄ contingit ꝙ edificator nō dicit edificator quādo nō edificat nisi p istud qō est in eo de nō posse edificatorie:ꝛ sic nō est differentia inter istud qō habet artē edificatorie quādo non edificat ꝛ inter illud qō nō habet.D.o.similit in artif.cūs alijs.i.ꝛ similiter cōtingit in alijs artificijs ut substantia artificij sit nō posse sue actionis qō est valde impossibile. D.declarauit hoc ꝛ.o.qm̄ si impossibile est nē.i.quoniā si ista ars nō existit in eis qui habēt industriaſ quādo nō agūt absqz eo ꝙ accidit eis aliquid qō corrūpat artē:aut oblitio: aut lōga egritudo ꝓtinget necessario ut corrumpat quādo actio finit:ꝛ est manifestū ꝙ ars nō destruit neqz corrumpit qm̄ pficit edificatū:sed ipse Aris.dimisit cōsequens ꝛ destruxit ipsuz.D.o.ꝛ erit simile huic sermoni nē.i.ꝛ simili ꝓtingit

UVA. BHSC. IyR_012

in rebus inanimatis qum posuerimus q̄ nō est in eis potentia anteq̄ agant.ſ. quoniā ꝓtingit ut nō sit hic frigidū: aut calidū:ꝛ vniuersaliť tangibile anteq̄ tangať:neq; oulce:neq; amarū anteq̄ gusteť : ꝛ vniuersaliť nullū sensibile anteq̄ sentiať:ꝛ sic nullum istorū inueniť nisi aīal inueniat neq; in potentia neq; in actu:ꝛ sic accidet eis opinari opinionem Protagore sophiste. D.induxit illud impossibile ꝛ.o.ꝛ etiā in hoc habebit sensū oīno cē.ꝛ.o.hoc:quia sentiens qñ nō sentit est sentiens in potētia:ꝛ si potētia nō fuerit sequiť vt aīal nō sit aīal nisi quādo sentit. D.o.si igitur cecum cē.i.si igiť cecū est illud qō nō hz visum in tēpore i quo nāliter debet habere:ꝛ qui non inspicit aliq̄d non hz visum in tēpore in quo nāliter debet habere.ſ.quia caret illo qō innatū est habere i illo tempore:tunc hō erit cecus qñ nō inspicit aliq̄d:ꝛ sic hō pōt esse cecus ꝛ vidēs multotiens in vna die.D.o.ꝛ habet etiam naturā ꝛ esse.i.ꝛ qui nō videt apud eos caret illo qō nāliter debet habere in tēpore in quo nō videt:ꝛ illa priuatio est in eo sicut dispositio est in ceco:quia caret illo qō nāliter debet habere i tēpore in quo innatū est habere.sed est differētia inter cecū ꝛ videns qñ nō videt:quia cecus nō habet potentiā vidēdi:ꝛ clausi oculi habēt potentiā vidēdi:ꝛ ideo qum auferimus potentiā ab illo qui nō videt in tēpore in quo nō videt:cōtinget q̄ in illa dispositione sit cecus.

Amplius si impossibile qō priuatū potentia q̄ non sit:impossibile erit factū esse:sed q̄ impossibile est factū esse:dicens autē esse aut futurū esse mentiť:nam impossibile hoc significauit:quare he rationes auferūt motū ꝛ generationē:semper enim stans stabit:ꝛ sedens sedebit:non enim surgit si sedet:impossibile nāq; erit surgē qō nō potest surgere.si ergo hoc nō cōtingit dicere palam quia potentia ꝛ actus alterū sunt.ille vo rationes potentiā ꝛ actū idem faciūt propter qō ꝛ nō parum aliquid querūt destruere.

Et etiam si illud qō caret potentia nō habet potentiā illud qō nō erit nō habet potentiā ut sit ꝛ qui dicit q̄ illud qō nō habet potentiam ut sit: aut erit:mentiť:quoniā nō habere potentiā significat hoc:isti igiť sermones negant moueri etiam ꝛ generari:ꝛ stans semp erit stans:ꝛ sedens semp erit sedens:quoniā si fuerit sedens nō surget:quia non habet potentiā ut moueať.ꝛ si est impossibile dicere hos sermones:manifestū est potentiā esse aliud ab actu.isti vo sermones faciūt potentiam ꝛ actū esse idem: ꝛ sic volunt aliquid negare non paruum.

6 Idest si igiť illud qō caret potētia nō habet potentiam: manifestum est etiā q̄ illud qō erit nō hz potentiā:ꝛ illud qō nō erit:manifestū est etiā q̄ nō habebit potentiā: ex q̄ sequiť q̄ illud qō erit nō erit.D.o.ꝛ qui.o.cē.i.ꝛ qui.o.q̄ illud qō nō hz potentiā nō sic est:aut erit fallť necessario. qū enī dicimus aliq̄d nō habere potentiā intēdim⁹ hoc.ſ. nō habere potentiā ad esse.D.o.isti igiť sermones negant motū cē.i.ꝛ.o.hoc:quia motus est pfectio eius qō est i potentia:ꝛ qum nō fuerit potētia nō erit motus.D.o.ꝛ stās erit stans semp cē.ꝛ hoc est intellectū p se:qm̄ illud qō nō hz potentiā ad aliq̄d:nunq̄ ex illo erit illud dū nō hz potentiam.D.posuit oia ista impossibilia quasi antecedēs: ꝛ positionē quasi ꝓsequens:ꝛ.o.si igiť impossibile est cē.i. si igiť est:impossibile est vt oia ista impossibilia sint que cōtingunt negantibus potentiā precedere actū:manifestū est q̄ potētia est aliud ab actu ꝛ ante actū.D.o.isti vo sermones cē.ꝛ.o.hoc:quia quādo aliquid exit i actu:iam fuit in potentia anteq̄ exisset i actū.qum igiť aliq̄s negauerit potentiam precedere ſm tēpus:ꝛ est impossibile ut sit in actu cum potentia ꝛ actus sint cōtraria:cōtinget eis facere potentiam ꝛ actū idē:ꝛ hoc est qō.o.q̄ potētia est cū actu est sermo quasi nihil:ꝛ.o.ꝛ sic volunt negare aliquid nō parum:qz hoc esse qō est in potētia est quasi in medio entis simpliciter:ꝛ qui negant potentiā:negāt primā materiā ꝛ omnes motus:ꝛ generationē ꝛ corruptionē: ꝛ oēs artes q̄ agūt per cogitationē ꝛ voluntatē ad expellendū nocumētum:ꝛ ducendū iuuamentū.

Quare cōtingit possibile quidē aliquid esse non esse autē ꝛ possibile nō esse:esse autē.similiť autem ꝛ in alijs cathegoriis possibile est vadēs esse ꝛ non vadere:ꝛ nō vadens possibile esse vadere.est autem possibile hoc cui si extiterit actus cuius diceť habere potentiā nihil erit ipossibile dico autē puta si possibile sedere ꝛ ꝓtingere sedere huic si ineſt sedere nihil erit impossibile: ꝛ aut moueri aut mouere:aut statui aut statuere:aut eē aut fieri:aut nō eē:aut nō fieri.similiter venit autē actus nomen qui ad endelechiā cōpositus:ꝛ ad alia ex motibus maxime.videť enim actus maxime motus esse:quapropter ꝛ nō existētib⁹ non assignāt moueri:alias autē quasdā cathegorias puta intellectualia ꝛ cōcupiscibilia esse nō entia: mota vo nō:hoc autē quia non entia actu erunt actu nō.entiū enim quedā potētia sūt: nō sūt aūt quia nō endelechia sunt.

Ergo possibile est ut aliquid habeat potentiam ad esse:sed nō est: ꝛ ut nō sit illud qō habet potentiā ad non esse. ꝛ similiter in alijs predicamentis illud qō nō habet potentiā ad ambulare nō ambulabit:ꝛ qō nō ambulat habz nō ambulare potentiā. potens enim est illud qō qum habet illud agit in quod diciť posse nihil erit ad qō non pōt. Verbi.g.si potest sedere qum venit ad hoc sedere nihil erit ad qō nō potest.ꝛ si moueať aut mouebit:aut erigať: aut erigat.aliud autē est aut erit:aut nō est:aut nō erit.similiter etiā magis ꝛ hoc nomen actus nō venit nisi illius qō cū potentie cōplemento:ꝛ cū alijs etiā magis ex motibus.existimať enim magis q̄ actio est motus: ꝛ similiter non attribuūt motū eis que nō sunt:sed attribuūt illud predicamētis alijs vt dicunť que nō sunt esse cogitabilia aut appetibilia:mobilia vo nō:ꝛ hoc est ne sint in actu: qum sint in actu. quedam enim nō sunt in potētia ꝛ nō sunt: quia nō sunt in cōplemēto.

7 Idest sequiť igiť ex hoc: quoniaz possibile est ut aliq̄d habeat potentiā ut sit ens demonstratū:sed in tēpore in q̄ habet potentiā est nō ens.D.o.ꝛ ut nō sit illud qō nō habet potentiā cē.i.ꝛ ut nō fiat illud qō nō habet potentiā ꝛ in alia translatione:g̃ possibile est ut aliq̄d sit qum non sit ens qum nō sit:ꝛ impossibile est ut nō sit ꝛ sit.i.g̃ possibile est i re que nō est ut sit qum fuerit nō ens:sed est possibile ut non sit ꝛ erit post.D.o.ꝛ similiť in alijs ꝓdicamentis cē.i.ꝛ similiť est in vnoquoq; ꝓdicamento.ſ. q̄ illud qō nō habet potentiā ad aliquod eoz nō disponiť p illud ad quod non pōt. Vg.in ꝓdicamēto actionis:quoniā qō nō pōt ambulare impossibile est ut in aliqua hora ambuler.D.o.ꝛ illud quod ambulat habz potentiā ad ambulationez.i.ꝛ omne qō est ad aliquid habz potentiā ad illud D.o.nihil erit qō non habz potentiā.i.manifestuz est igiť q̄ nulla actio prouenit ab aliquo qō nō habz potentiā ad illam actionē.D.o.exemplū ꝛ.o.Vg.cē.i.Vg.q̄ si aliq̄s habz potentiā ad sedendū:illud est possibile ut sedeat:ꝛ h quādo sedet nō agit actionē ad quā nō habebat potentiā sed agit illud ad quod habebat potentiā:ꝛ intendit quod

UVA. BHSC. IyR_012

querendū est a negantibus potentiaz precedere actionē.ſ. q̄ quādo aliquis agit aliquā actionē: vtrum agat illud ad quod habebat potentiā ante actionē: aut ad quod nō habebat potentiā: ſed adhuc qō nō habet potentiā: ꝑ agit impoſſibile ſibi: ⁊ illud ad qō pōt: ꝑ concedūt potentiā precedere actionē. Moderni autē ponunt vnū agens oia entia ſine medio. ſ. deū: ⁊ cōtingit iſtis ut nullū ens habeat actionem ꝓpriā nāliter. ⁊ quz entia nō habuerint actones ꝓprias: nō habebūt eſſentias ꝓprias. actiones eni nō diuerſantur niſi ꝑ eſſentias diuerſas: ⁊ iſta opinio eſt valde extranea a natura hominis: ⁊ que recipiunt huiuſmodi nō habēt cerebzū habilitatū naturaliter ad bonū. Deinde. d. ⁊ ſi moueātur cē. i. ⁊ ſi quicquid mouetur: aut mouet: aut eleuet: aut eleuet: aut eſt: aut erit: nō diſponit̄ per aliquod iſtorum niſi illud qō habet potentiā ad illud. ſ. q̄ nō dicit̄ aliquid moueri niſi quādo habet potentiā ad illud: ⁊ ſimiliter nō dicit̄ eleuare: aut eleuari niſi illud qō pōt hoc: ⁊ ſimiliter nō dicit̄ eſſe: aut foze niſi illud qō poteſt eſſe: aut foze. Deinde. d. aut non eſt cē. i. ⁊ ſimiliter qum dicit̄ aliqd nō eſſe: aut nō facere aliquid dicit̄ qō nō habet potentiaz ad illud. Deinde. d. ⁊ hoc nomen actio cē. i. ⁊ illa que ſunt compoſita ex complemento ⁊ potentia nō dicit̄ eſſe actio quādo mouent. exiſtimat enim q̄ illud qō eſt i actu ē mobile: ⁊ q̄ motus eſt actio. illa autē que nō mouent nō dicūtur eſſe actus: vt intelligibilia ⁊ voluntabilia. nō enim dicuntur eſſe ſimpliciter: ſed eſſe i anima: ſed ⁊ in cognitione ⁊ hoc intendebat qum. d. ⁊ ſimiliter non attribuunt cē. i. Uerbi. g. q̄ entia que nō ſunt extra animā non dicunt̄ eſſe ſimpliciter: ſed dicunt̄ eſſe in anima cogitatiua: aut anima appetitiua: ſed non dicunt̄ entia ſicut dicunt̄ res mobiles. Deinde. d. ⁊ illud eſt ne ſint in actu cē. i. ⁊ illud qō eſt i potentia nō dicit̄ eſſe: quia entia in aſpectu primo ſunt illa q̄ mouent̄ in actu: ⁊ induxit hoc ad declarandū cauſam latentie propter quā hoc nomen ens nō dicit̄ ſimplicit̄ apud vulgus de eo quod eſt in potētia: ⁊ ſi ſit in aīa in actu.

Si autē eſt quod dictū eſt poſſibile inquantum ſequit̄: palam quia nō cōtingit verū eſſe aliquid dicere: quia poſſibile hoc: nō erit autē vt ⁊ impoſſibilia eſſe ſic diffugiat. dico autē puta ſiqs dicat poſſibile diametrū cōmenſurari: nō tamen cōmenſurabit̄: nō cogitans impoſſibile eſſe: quia nihil prohibet poſſibile aliquod ens eſſe: aut fieri: nō eſſe vō: aut non futurū eſſe: ſed illud neceſſe ex poſitis ſit: ⁊ ſupponamus eſſe: aut fieri qō nō eſt quidem poſſibile: aut quia nihil erit impoſſibile. nō enim eſt idem falſum ⁊ impoſſibile: nam te ſtare nunc falſum quidē eſt ⁊ nō impoſſibile.

Si igitur hoc qō dictum eſt ſit poſſibile: aut neceſſariū: manifeſtū eſt q̄ ſermo dicēs q̄ impoſſibile eſt ut ſit verus ſermo dicens hoc eſſe poſſibile ut ſit: ꝫ nō erit ita q̄ ſequit̄ hunc ſermonē vt ſint res que impoſſibile eſt ut ſint. Uerbi gratia: ſi aliquis dixerit q̄ diameter menſurat qō impoſſibile eſt mēſurare hoc: nō enim cogitat hoc eſſe impoſſibile: nihil enim prohibet qum fuerit aliquid qō poſſibile ē vt ſit: aut vt generet ut nō ſit: neqz generet̄: ſed hoc eſt neceſſariuz ex poſitis ſi fuerit: ⁊ poſuerimus ipſuz eſſe aut fuiſſe illud qō nō eſt: ſed impoſſibile eſt ut ſit: accidet ut aliquid qō non habet potentiā ex dicere q̄ nō habet potentiam ſm menſurā nō falſum: ⁊ nō habere potentiam eſt idez. ſermo enim dicētis te eſſe modo ſurgentē eſt falſus: ſed nō habet impotentiā qum ſit poſſibile.

8 Si igitur illud qō dictū eſt ſit poſſibile: aut neceſſariū .ſ. q̄ potentia ⁊ poſſe precedunt actionē: manifeſtū eſt q̄m impoſſibile eſt ut aliquod poſſibile nunq̄ exeat in actu. Deinde. d. ita q̄ ſequit̄ ex hoc ſermone. i. quoniā qum fuerit poſitū q̄ aliquod poſſibile nō erit: ⁊ eſt opinio Plato. ſequit̄ impoſſibile ex poſitione iſtorū. ſ. ut ſit illud qō impoſſibile eſt ut ſit. Deinde. d. Uerbi. g. ſi aliquis poſuerit q̄ diameter impoſſibile eſt vt ſit ſimeter coſte: ⁊ q̄ ē ſimet̄ ei. Deinde. d. non enim cogitat cē. i. iſte eni due opiniones nō cōgregant̄ in vna cogitatione. qui enim opinant̄ q̄ diameter impoſſibile eſt vt ſit ſimeter nō cogitat de demonſtratione ſup hoc q̄ ſit ſimeter. Deinde. d. nihil enim prohibet cē. i. ⁊ qum aliquid fuerit poſſibile ut ſit forte erit ⁊ forte nō erit. Deinde. d. ſed hoc eſt neceſſariū ex poſitis. i. ⁊ qum ſit impoſſibile illud qō poteſt eſſe nō eſſe: cōtinget huic poſitioni q̄ qum aliquid fuerit qō ante fuit impoſſibile ut eſſet: ⁊ intendebat notificare q̄ iſta cōſecutio que ē neceſſario vera eſt e cōtrario ei qō ponūt negātes naturā eſſe poteſtate. cōtingit enim ponētib⁹ aliquid eſſe qō ante nō fuit poſſibile hoc. ſ. q̄ illud qō ē poſſibile nō erit oino. Deinde. d. ⁊ accidit q̄ aliq̄d qō non habet potentiā cē. i. ⁊ ſequit̄ hanc poſitionē ut illud qō nō habet potentiā. U. g. lanus: qō nō habet potentiā ad menſurā ut ſit. Deinde. d. nam falſum cē. i. ⁊ cōtingit dicentib⁹ q̄ erit illud qō eſt impoſſibile ut ſit hoc qō falſum poſſibile: ⁊ falſum impoſſibile fuit idem. nulla enim eſt differētia inter hec duo falſa: niſi hoc q̄ alterū pōt recipere verū: ⁊ reliquū nō pōt. ⁊ qum nō fuerit illic poſſe qō precedat eſſe rei: tūc ponere ipſum eſſe anteq̄ ſit: eſt falſum impoſſibile nō falſum poſſibile. D. d. exemplū ꝫ. d. ſermo eni dicētis cē. i. ⁊ differentia inter hec duo falſa. ſ. impoſſibile ⁊ nō impoſſibile: eſt quia nō impoſſibile habet potentiā ad verū: impoſſibile autē nō habz potentiā ad illud. U. g. qm̄ dicere te eſſe ſurgentem dum ſedes: eſt dicere falſum: ſed pōt tm̄ eſſe veruz in aliquo tpe: dicere vō q̄ diameter eſt ſimeter coſte: eſt dicere falſum qō nunq̄ erit verum.

Simul autē palā: quia ſi. a. ente neceſſe. b. eē: ⁊ poſſibili ente. a. ⁊. b. neceſſe ē eē poſſibile. ſi eni non neceſſe eſſe poſſibile nihil prohibet nō eſſe poſſibile eſſe. ſi autē poſſibile: ergo quādo. a. poſſibile erit eſſe: ſi ponat̄. a. nihil impoſſibile eſſe accidit. b autem neceſſe eſſe: ſed erat impoſſibile. ſit itaqz impoſſibile ⁊ ſi impoſſibile neceſſe eſſe. a. neceſſe ⁊. b. eſſe: ſed erat principium impoſſibile ergo ⁊ ſecūdū. ſi igitur ſit. a. poſſibile: ⁊. b. erit poſſibile. ſiquidē ſic ſe habeāt: ergo. a. ente neceſſe: ⁊ b. eſſe. ſi itaqz ſic ſe habētibus. a. b. nō eſt poſſibile: ita nec. a. b. habebit ut poſitū eſt. ⁊ ſi. a. poſſibili ente neceſſe eſt. b. poſſibile eſſe. ſi eſt. a. neceſſe ē b. eſſe: nam poſſibile eſſe ex neceſſitate. b. eſſe: ſi. a ſit poſſibile b ſignificat ſi ſit. a. ⁊ qñ ⁊ vt erat poſſibile eſſe ⁊ illud eſſe ⁊ ita eſſe neceſſe.

Et cum hoc manifeſtū eſt q̄ ſi. a. fuerit neceſſe erit. b. ⁊ ſimiliter ſi poſſibile fuerit vt ſit. a. poſſibile neceſſe eſt vt. b. ſit etiā poſſibile: quoniā ſi nō fuerit neceſſe ut ſit poſſibile nihil prohibet ut nō ſit poſſibile. ſi igitur. a. poſſibile: ergo qum fuerit poſſibile ſi poſſibile fuerit. a. accidet ut ſit alicui⁹ impoſſibil̄. ⁊ ſi. a. fuerit poſituz neceſſario erit. b. ſed nō eſt poſſibile. quz igit̄ fuerit. a. ⁊. b. erit poſſibile qum fuerit in hac diſpoſitione: ita q̄ ſicut. a neceſſe eſt ut ſit b. ſi autē. a. ⁊. b. fuerint in hac diſpoſitione. ⁊ ſi nō fuerit. b. poſſibile in hac diſpoſitione: neqz. a. ⁊. b. erūt ſicut eſt poſitū. ⁊ ſi. a. fuerit poſſibile neceſſe eſt ut ſit. b. poſſibile. ⁊ ſi. a. fuerit etiaz neceſſario erit. b. poſſibilitas eni eſſendi b. eſt neceſſariū eſſe quādo ſit impoſſibile aliqd loco iſtius ſi. a. fuerit. ⁊ qum fuerit illud quod eſt

UVA. BHSC. IyR_012

possibile non sit: ergo illa necesse est ut sint quum fuerint: ꝛ ut sint in hac dispositione.

9 Quia dicentibus ꝙ aliquid erit qꝺ est impossibile ut sit: ꝛ sunt negãtes potentiã precedere actũ: cõtingit ꝙ illud qꝺ est possibile vt sit nõ erit omnino: incepit destruere ꝫ ad destruendũ potentiã eorũ. ſ. dicentẽ aliquid esse possibile qꝺ nunq̃ erit in actu: ꝛ incepit in hoc capitulo prepone re ad destruendũ hanc positionẽ illa que debent preponi .ſ. ꝙ falsum impossibile non sequit ex falso possibili. alio modo vꝺ vtimur hac ꝓpositione quã intendit in hoc capitulo declarare in hoc ꝙ nihil habet potentiã ad corruptionem quin corrũpat: aut ad generationẽ quin generet: ꝛ ꝙ nihil qꝺ nõ habet potentiã ad generationẽ generabit aut qꝺ nõ habꝫ potentiã ad corruptionẽ corrumpit: sic declarabit: ponẽdo ꝙ in. a. est potẽtia ad corruptionẽ ꝛ nũq̃ corrumpet. D. ponat ꝙ. a. corrumpit: ꝛ ista positio erit falsum possibile nõ impossibile. qꝺ enim habet potentiã ad aliquid si fuerit positũ in actu: erit falsum: sed nõ impossibile: falsum enim impossibile est illud in quo nõ est potentia. qum enim posuerimus. a. corrumpi ꝛ nõ corrũpi: sequit in tertia figura ꝙ quiddã qꝺ nõ corrũpit: corrũpit. ꝛ qum fuerit positũ ꝙ hoc falsum impossibile nõ sequit ex ꝓpositione possibili erit scitũ ꝙ propositio ex qua sequit impossibile est dicens ꝙ illud in quo est potẽtia ad corruptionẽ non corrumpit: ꝛ proponit ad declarandũ hoc qꝺ ex possibili nõ sequit impossibile: ꝛ hoc fecit in prioribus analecticis ꝛ in celo ꝛ terra: ꝛ dixit: ꝛ qum hoc ꝛc̃. i. ꝛ est manifestum ꝙ qum fuerint duo: quorũ alterũ sequit reliquuꝫ. Verbi. g. ꝙ. a. sequit. b. ꝙ si. a. fuerit necessarium. b. erit necessarium: ꝛ si possibile: possibile: ꝛ si. a. fuerit. b. erit. ꝛ ꝺa syllogismus ꝛ conclusio sunt cõsequentia: est necessariũ ꝙ qum syllogismus fuerit ex ꝓpositionib' necessarijs: ꝓclusio erit necessaria: ꝛ si ex possibilibus: possibilis. Deinde incepit dicere hoc ꝛ. d. si igitur nõ fuerit possibile ꝛc̃. i. si ꝯ cõclusio que est. b. nõ fuerit possibilis: ꝛ est cõclusio syllogismi possibilis. ſ. a. ponat ꝙ. b. sit nõ possibile. ſ. falsũ impossibile. Deinde. d. si igitur. a. possibile. i. ponat igit ꝙ. a. est possibile ꝛ. b. impossibile. Deinde. d. quꝫ igit fuerit possibile ꝛc̃. i. si. a. fuerit possibile ꝛ fuerit positũ esse in actu: continget ut ꝓclusio que sequit ex ipso sit impossibilis: ꝯ. a est impossibile nõ possibile: sed positũ fuit. a. esse possibile ꝛ hoc est incõueniens: qm̃. b. qum nõ fuerit: nõ erit. a. qm̃ positum fuit ꝙ qum. a. fuerit: erit. b. Deinde. d. quꝫ igitur fuerit. a. ꝛ. b. ꝛc̃. i. necesse est igit si. a. fuerit possibile vt. b. sit possibile qum fuerint in hac dispositione. ſ. ꝙ. b. sequit ex. a. erunt. a. ꝛ. b. possibilia. ſ. syllogismus ꝛ ꝓclusio qum fuerint posita in hac dispositione. ſ. ꝙ. b. sequat ex. a. D. d. si autẽ. b. fuerit in hac dispositione ꝛc̃. i. si autẽ. a. ꝛ. b. fuerint ſm ꝙ positum est de cõsecutione: ꝛ. b. nõ fuerit possibile. a. etiã nõ erit sicut est positũ. i. nõ erit possibile. D. d. ꝛ si. a. fuerit possibile ꝛc̃. i. manifestũ est igit ex hoc ꝙ quꝫ a. fuerit possible. b. necessario erit possibile. ꝛ qum. a. fuerit. b. necessario erit. Deinde. d. quoniã possibilitas eẽndi b. ꝛc̃. i. possibilitas essendi. b. est necessaria ꝑ possibilitatẽ essendi. a. Deinde. d. qum sit impossibile ꝛc̃. i. qum sit impossibile aliquid loco istius. ſ. qum. a. fuerit ut non sit. b. ꝛ similiter si. a. fuerit in alia dispositione. b. impossibile est ut sit nisi in illa dispositiõe. Deinde. d. ꝯ necesse est vt sit. b qum fuerit. a. ꝛ ut sit in illa dispositione essendi in q̃ est. a.

Omnibus autẽ potentijs existentibus his quidem cognatis: vt sensibus: his autẽ cõsuetudine: vt que est fistulandi: alijs autẽ disciplinatu: vt que est artium: has quidẽ necesse eos qui preexercitati fuerunt habere quecunqꝫ cõsuetudine ꝛ ratione: nõ tales autẽ ꝛ eas que sunt in pati nõ necesse. quoniã autẽ possibile aliquid possibile: ꝛ quãdo: ꝛ quomõ: ꝛ quecũq̃ꝫ alia necesse ad esse in diffinitione: ꝛ hec quidem ſm rationẽ possunt mouere ꝛ potentie ipsorũ cum ratione: hec autẽ irrationabilia: ꝛ potẽtie ꝛ irratiõales: ꝛ illas quidem necesse in animato esse: has vꝺ in ambob': tales quidẽ potentias necesse quãdo ut possunt actiuũ ꝛ passiuũ appropinquat: hoc quidẽ facere illud vꝺ pati: illas vꝺ nõ necesse: hec quidem enim omnes vna vnius factiua: ille autẽ contrariorum: quare simul facient cõtraria. ſ. si agerent approximata passiuo sine aliquo determinante. hoc autẽ impossibile: necesse ergo alterũ aliquid esse quod proprium est: dico autem hoc appetitu: aut proheresim. qꝺ enim desiderabit principaliꝫ hoc faciet quando ut possit extiterit ꝛ appropinquauerit passiuo: quare potens ſm rationẽ omne necesse est quãdo desiderat cuius habꝫ potentiã ꝛ vt habet hoc facere: habet autẽ presente passiuo: ꝛ ita se habente facere. Si autẽ nõ facere non poterit: nullo nãq̃ exteriorũ prohibente adiũgere nihil adhuc oportet: potentiã enim habet ut ẽ potentia faciẽdi: est autẽ non omnino: sed habentium aliquo modo in quibus excludent que exterius prohibent: remouent enim hoc eorũ que in determinatione apponunt quedã propter qꝺ nec si simul volũt: aut cupiũt facere duo: aut contraria nõ facient: nõ enim ita simul habẽt ipsorũ potentiã: nec est simul faciendi potẽtia: quoniam quorum est sic facient.

Et qum fuerint omnes potẽtie: ꝛ quedã habent vnum genus ut sensus: ꝛ quedã per additamentum ut musica: ꝛ quedã per doctrinã ut artificiorum: necesse est ut quedam sint in eis quorũ actio precedit: ꝛ sunt omnia que sunt ꝑ consuetudinem ꝛ locationẽ: que autẽ nõ sunt talia sũt ista que sunt per passionem: ꝛ nõ est necesse ut sint sic ꝛ quꝫ possibile est aliquid possibile est in aliquo tempore: ꝛ quodãmodo ꝛ per omnia que debẽt distingui necessario: ꝛ illa que possunt ad motuꝫ sunt ſm rationẽ: ꝛ potẽtie eorũ etiam sũt cum ratione etiam: ergo que nõ habẽt rationẽ potentie eorum nõ habent rationẽ etiam: ꝛ est necesse illa esse in animato: ista vꝺ in vtroq̃ꝫ: potẽtie vꝺ tales quãdo approximant ſm ꝙ est possibile eis de actiuo ꝛ passiuo: necesse est ut quedã agãt ꝛ quedam patiant: alia vꝺ nõ est necesse: vnaqueqꝫ. n. omniũ istarũ agit aliam: illa vꝺ agunt contraria Agit igitur contraria insimul qꝺ est impossibile: ergo necesse est vt dicimus numerus sit aliud: ꝛ dico ꝙ hoc est appetitus aut voluntas: quoniã non agit nisi illud quod appetit in rei veritate qũ fuerit ſm suã potentiã: ꝛ fuerit propinquũ passiuo: ergo omne qꝺ habet potentiã ſm rationẽ necesse est qum fuerit appetens illud quod habet potentiã nõ agat illud: ꝛ ſm ꝙ habet de appetitu etiam semper erit: qum passiuũ fuerit propinquuꝫ: ꝛ habuerit potentiã actionis in hac dispositione: ꝛ si actio potest ad hoc ꝛ non indiget addere in sermone. ꝛ si nõ fuerit aliquod extrinsecũ quia potentia est in eo ꝛ q̃si hoc in potẽtia actionis est additamentũ: ꝛ hoc non est omni modo nisi in eis que sunt quodã modo: ꝛ in hoc erit diuisio ꝛ additio: ꝛ per res extrinsecas prohibẽtes ista enim diminuũt quedam in diuisione: ꝛ ideo si voluerit ꝛ appetierit agere cõtraria insimul nõ aget: quia non habet potentiaꝫ ad illa ſm hanc

UVA. BHSC. IyR_012

dispositionē:ꝛ etiā nō habz aliquā potentiā que agat cum illo qꝫ potest agere hoc modo.

Idest ꝛ qum potentie modi sunt diuersi:quedā existunt per naturā ꝛ collocant sub vno genere.s.natura.s.qꝫ cōue niunt in hoc qꝫ existūt per naturā.Uerbi.g.sensus:ꝛ que dam existūt per assuetudinē:ꝛ quedā per disciplinā.U.g. vt plures artes agentes. Uerbi.g.vt ars medicine: ꝛ alie artes operatiue que vtunt ratione:ꝛ.d.hoc;qz artes ope ratiue quedā acquirunt per assuetudinē: ꝛ quedā per ra tionem: ꝛ quedam per rationē ꝛ assuetudinē.ꝛ qum nar rauit modos potentiarū.d.ergo necesse est ꝛc̄.i.g̃ necesse ē ut potētie ꝛ habitus precedant actiones illarū potentiarū ꝛ habituū.qui enim tāgit citharam nō acquirit habitum tāgendi citharam donec tangat illam. D.que autem non sunt ꝛc̄.i. potentie autē naturales precedūt suas actiones in esse.qui enim habet potentiā visibilez nō est necessariū in hoc qꝫ acquirat hanc potentiam hoc.s.qꝫ ante videat. Deinde.d.ꝛ qum possibile est ꝛc̄.i.ꝛ qum possibile est:est possibile in aliquo tēpoꝛe:ꝛ i aliquo modo possibilitatis: ꝛ vniuersaliter omnes dispositiones que debent distingui necessario in quolibet possibili. Deinde.d.ꝛ ille que pos sunt ad motū ꝛc̄.i.ꝛ qum illa que possunt aliā actionem fuerint rationabilia:potentie eoꝝz agentes erūt cōiuncte cum ratione:ꝛ intēdit qꝫ ratio est primus motoꝛ in eis.De inde.d.ergo que nō habent rationē ꝛc̄.i. ergo omnis po tentia cuius actio nō prouenit a ratione est absoluta a ra tione.Deinde.d.ꝛ est necesse ꝛc̄.i.ꝛ est necesse ut illa que sunt cum ratione sint in animato: ꝛ que nō sunt cū ratio ne sunt in vtroqꝫ.s.in animato ꝛ in inanimato. Deinde.d potentie autē que sunt tales ꝛc̄.i.potētie vō que sunt sine ratione quando agens appꝛopinquat acto : ꝛ non est illic aliquod impediens extrinsecum necesse est ut agens agat ꝛ patiatur patiēs.Uerbi.g.qꝫ quādo ignis appꝛopinquat alicui combustibili ꝛ nō fuerit illic aliqō impediens neces sario comburet.Deinde.d.alie autē ꝛc̄.i.alie vō potētie.s. que sunt cum ratione nō est necesse quādo appꝛopinquāt suis agendis vt agant:quoniā vnaqueqꝫ illarū agit alterū contrariozū tm̄:que autē sunt cū ratione agunt duo con traria.scientia enim est scientia cōtrariozꝫ.Deinde.d.ergo agit contraria insimul:qō est impossibile.i.sed si agit duo cōtraria per se ꝛ primo:cōtinget ex hoc ut agat duo cōtra ria insimul qō est impossibile.d.ergo necesse est ut nume rus dicens sit aliud.i.ergo necesse est ut i istis sit principiū prius potētijs mouētibus que sit causa in hoc qꝫ agunt al terum contrariozū quādoqꝫ:ꝛ alterū quādoqꝫ:ꝛ vniuer saliter necesse ē ut aliquid sit qō faciat magis agere alterū contrariū qꝫ alterū : ꝛ hoc est verū principiū. Deinde.d.ꝛ hoc est appetitus ꝛ voluntas.i.ꝛ hoc principium qō facit magis agere alterū contrariozū est appetitus ꝛ voluntas que est ab intellectu.appetitus enim quz fuerit alteriuſ cō trariozum:tunc actio agētis pendet ex illo cōtrario:ꝛ simi liter a volūtate. Deinde.d.quoniā nō aget ꝛc̄.i.ꝛ iste potē tie nō agunt de cōtrarijs nisi illud qō magis appetūt : aut appetitu intellectus:aut appetitu imaginationis : ꝛ.d.fm suam potentiā:quia quādoqꝫ appetit qō nō potest acqui ri:ꝛ.d.quādo fuerint propinqua:quia ꝓpinquitas est ne cessaria ꝛ est cōmunis duabus potētijs.s. rationali ꝛ irra tionali.Deinde.d.ergo omne qō habz potentiā ꝛc̄.i. ergo necesse est qum ratiocinans habuerit magnū appetitū ad illud qō potest agere vt agat illud fm suū appetitū ꝛ suuz posse:sed nō agat nisi quādo patiens fuerit propinquū ei ꝛ habuerit in tēpoꝛe actionis istā dispositionē quā dicim .s.appetitum ꝛ potentiā ad agere. Deinde.d. ꝛ si actio po test ꝛc̄.i.ꝛ nō indigemus cum hoc qꝫ potētia possit agere ꝛ addere nisi aliquid extrinsecū impediat:quoniā sufficit in hoc qō dicimus qꝫ potentia potest agere:quoniā qum fue rit illic impediens:tunc potentia nō poterit:ꝛ hoc intende bat qum.d.quia potētia est in eo: ꝛ ideo impedimenta in quibusdam virtutibus sunt per accidens. Deinde.d.ꝛ q̃si hoc in potentia actionis est additamentū.i. ꝛ dicere hoc i potētia actionis est superfluū. Deinde.d.ꝛ hoc nō est omni modo ꝛc̄.i.ꝛ nō excipiunt impedimēta extrinseca i omni potentia:sed in aliquo modo possibili:ꝛ in istis quādo di stinguitur potētia actionis dicit qꝫ potētia ad actionē do minatur sup agendū:ꝛ impedimenta extrinseca auferunt. Deinde.d.ꝛ quia ista diminuūt quedā in diuisione.i.quo niam in istis quādo nō distinguit potentia agētis bis duo bus modis:tunc intellectus erit diminutus. Deinde dixit ꝛ ideo si voluerit ꝛc̄.i.ꝛ necesse est ut potentia agentis ad actionē sit cum appetitu:ꝛ tunc inuenit actio:quoniā si ap petierit agere cōtraria insimul nō potest:quia nō habz po tentiam ad illa insimul. Deinde.d.ꝛ nō habet aliquā potē tiam ꝛc̄.i.ꝛ ideo nō habet aliquā potentiā qua agat illud quod potest agere fm hunc modum.s.agere duo contra ria insimul.

Quoniā autē de potentia que fm motū di citur dictum est de actu:determinemus quid est actus:ꝛ quale:quid:etenim possibile simul mani festum erit diuidentibus:quia nō solum hoc di cimus possibile quod aptum natum est mouere aliud:aut moueri ab alio:aut simpliciter:aut mo do quodā:sed ꝛ aliter:quapꝛopter querentes de bis superueniemus. Est autē actus existere rem nō ita sicut potentia dicimus:ut in ligno mercu rium:ꝛ in toto medietatez : quia aufertur vtiqꝫ ꝛ scientem ꝛ nō speculantē si potens potest specu lari hoc actu:palam autē inductione in singula ribus qō dicere volumus : ꝛ nō opoꝛtet omnis terminū querere:sed pꝛopoꝛtionale cōspicere:qz ut edificans ad edificabile:ꝛ vigilans ad doꝛmi ens:ꝛ videns ad claudens quidem oculū:visum autem habens:ꝛ segregatū ex materia ad mate riam:ꝛ elaboꝛatum ad illaboꝛatuz est aliquid ꝛ huius differentie alteri parti sit actus determina tus:alteri autē possibile.dicunt autē actu nō oia similiter:sed aut pꝛopoꝛtionaliter:vt hoc in hoc: aut ad hoc.hoc quidē enim vt motus ad poten tiam : illa vō vt substantia ad aliquā materiam. Aliter autem ꝛ infinitū ꝛ vacuū ꝛ quocūqz talia dicunt potentia ꝛ actu multis entiū:ut videnti ꝛ vadenti ꝛ visibili.hoc quidē enim cōtingit ꝛ sim pliciter verificari aliquādo.hoc enim visibile:qz videt:illud vō qz videri possibile:sed infinitū nō ita potentia est tanqz actu futurū separabile: sed notícia : eo enim qō nō deficiat diuisio ostendūt esse potentia hunc actū in separi vō nō.

Et qum dictū est de potentia que est fm mo dum motus distinguemus actum : ꝛ questio est quid sit actus:quoniā hec distinctio manifestabi tur etiam possibile:nō enim dicimus hoc tm̄ eē possibile mouere aliud : aut moueri ab illo sim pliciter:ab alio autē alio modo etiam : sed ꝛ fm alium modū etiam:ꝛ ideo apud nostrā questio nem dicemus.ista enim qō est igit in actu est ut sit res nō in dispositione in qua dicit esse poten tia:ꝛ hoc qō intendimus dicere declarabit ꝑ ser monem ꝛ rationē sequentē in rebus simplicibus ꝛ nō oportet querere diffinitionē: sed cōsiderare de rebus que dicunt fm conuenientiā: quoniaz sicut propoꝛtio edificatoꝛis ad edificatū : ꝛ vigi lantis ad doꝛmientē:ꝛ videntis ad clausum ocu los qō habet visū:ꝛ abstracti a mā ad materiam

UVA. BHSC. IyR_012

ꝛ artificiati ad artificem:ꝛ etiam sit alterius duarum partium istius distinctionis actus per se:ꝛ alterius potentia:ꝛ non dicunt̃ de omnibus que dicunt̃ potentia eodez modo: sed dicunt̃ aut ſm conuenientiã:vt sit ꝛ ad hoc: hoc etiã in hoc:aut ad hoc:quedã enim sicut motus ad potentiaz:ꝛ quedã sicut substantia ad aliquã materiã.ꝛ alio modo dicit̃ ꝙ infinitum ꝛ vacuũ etiam:ꝛ omnia que sunt talia in actu: ꝛ potentia pluriũ predicamentorum:vt dicit̃ in visu ꝛ edificato ꝛ inspecto: quoniam in istis possibile est vt actus sit verus:ꝛ simpliciter etiam aspectuz ỽo: quia videt̃ ꝛ aliud quod habet potentiã vt videat:infinitũ autẽ non est in potentia aliquo modo sicut illud quod est separatum in actu:sed ſm congregationẽ:necesse est enim vt iste actus sit in potentia ne diuisio finiatur ꝛ nõ vt sit separatũ.

ij Idest ꝛ qum omnia ista diximus de potentia que in mobilibus loquemur de distinctione illius qȝ̃ significat hoc nomen actus:ꝛ questio primo est quid sit actus. D.d ꝛ questio est ꝛc̃.i.ꝛ questio in qua est error est scire primo quid sit actus: ꝛ que sint differẽtie eius:quoniã distinguẽdo illum per diffinitionẽ distinguet̃ possibile etiã ſm diffinitionem:cũ possibile etiã nõ intelligit̃ nisi in respectu actꝰ Deinde.d.nõ enim dicimus ꝛc̃.i.ꝛ causa ꝓpter quã indigemus diffinire actũ in sciendo possibile est:quoniã qum dicimus ꝙ aliquid potest mouere aliqd̃ ꝛ moueri ab aliq̃ non dicimus hoc simpliciter sed in respectu: quoniã vnaqueqȝ istarũ potentiarũ nõ intelligit̃ nisi in respectu actus D.incepit describere actũ:ꝛ.d.ꝛ illud qȝ̃ est in actu ꝛc̃.i.ꝛ iste sermo est intellectus per se.D.d.ꝛ qȝ̃ intendimus dicere ꝛc̃.i.ꝛ hoc qȝ̃ diximus in descriptione actus declarabit̃ ex inductione:ꝛ hoc intendebat qum.d.ꝓ sermonẽ sequẽtem.i.ꝙ ista descriptio apparebit quãdo ꝓsiderauimuſ qd̃ significat actus in vnaquaqȝ rerũ que dicunt̃ esse in actu, nihil enim aliud intendimuſ ꝙ hoc.s.qȝ̃ est in dispositiõe in qua nõ est qum fuerit in potentia: ꝛ similiter aliqd̃ esse in potentia significat qȝ̃ est in dispositione opposita dispositioni in qua est in actu:ꝛ quia actus ꝛ potentia sunt relatiua cõtraria:ꝛ vtrũqȝ relatiuorũ accipit̃ in diffinitione alterius:ꝛ non accidit inde malũ:ꝛ.d.ꝛ nõ oportet querere diffinitionẽ omni modo.i.ꝛ nõ oportet querere diffinitionem in omnibꝰ rebus eodẽ modo.diffinitiones enim rerũ nõ relatiuarũ debent esse alio modo a diffinitionibꝰ rerũ relatiuarũ.D.d.sed ꝓsideratio est de rebuſ que dicunt̃ ſm conuenientiã.i.sed diffinitio quã querimus h̃ est alio mõ: qum cõsideratio hic est in rebus que dicunt̃ ſm cõparationem ad inuicẽ.s.rebus relatiuis.D.d.exemplũ ꝛ.d.qm̃ sicut proportio ꝛc̃.i.qm̃ sicut edificans dicit̃ in respectu edificati:ꝛ edificatũ in respectu edificantis:ꝛ dormiens in respectu vigilantis:ꝛ vigilans in respectu dormientis:ꝛ videns in respectu clausi oculorũ ꝛ ecõuerso:ꝛ forma in respectu materie ꝛ ecõuerso:ꝛ artifex in respectu artificiati ꝛ ecõuerso.ꝛ similiter est in suis diffinitionibꝰ qum significatio diffinitionis debeat esse equalis significationi nominũ D.d.si igit̃ alterius ꝛc̃.i.sint igit̃ he due diffinitiones actuſ vlis.qȝ̃ autẽ significat vtrũqȝ istorꝫ in vnaquaqȝ specie est diuersum nõ ꝓsimile.D.d.sed dicit̃ aut ſm ꝙuenientiã ꝛc̃.i.quoniã quedã de quibusdaz dicunt̃ ſm conuenientiã ꝛ ꝓportionalitatẽ sicut dicit̃ hoc nomen potẽtia de duobus ſm ꝓportionalitatẽ eorũ:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.vt sit.i. vt hoc nomẽ potẽtia dicit̃ de duobus:quorũ ꝓportio alterius ad illud ad quod cõparat̃ est sicut ꝓportio reliqui ad illud:ꝛ hoc per hanc ꝓpositionẽ ad:aut alijs ꝓpositionibꝰ D.d.exemplũ ꝛ.d.quedaz enim sunt sicut motus ad potentiam ꝛc̃.i.U.g.in eis que dicunt̃ ſm proportionalitatẽ est dicere potentia ad motuz: ꝛ potẽtia que est in materia ad formam:proportio enim potẽtie que est in moto ad motũ: est ꝓportio potẽtie que est in materia ad formã.D.dixit: ꝛ alio modo ꝛc̃.i. ꝛ potẽtia dicit̃ alio modo ab eo qui dicit̃ ſm conuenientiã.Uerbi.g.dicere ꝙ infinitũ est in potentia ꝛ intẽdit ꝙ nõ intelligit̃ hic per potentiã potẽtia que dicit̃ respectu actus:ista enim est finita : sed intelligit̃ qum dicit̃ infinitũ est in potentia.i.ꝙ semꝑ potẽtia associat̃ ei vt dictum est in phyſicis.D.d.ꝛ vacuũ.i.ꝛ sicut sermo dicentiſ ꝙ vacuũ est in potẽtia in corporib' ꝛ in actu:ꝛ sermo dicẽtis ꝙ in materia est potẽtia ad formas infinitaſ:est de hoc genere.D.d.ꝛ omnia que sunt i potẽtia ꝛc̃.i.ꝛ omnia que dicunt̃ in potẽtia:ꝛ actu ſm conuenientiã inueniunt̃ i pluribus speciebus entiũ: vt dicit̃ ꝙ i visu ꝛ edificato ꝛ inspecto.i.viſo.i.quoniã qum dicit̃ ꝙ visus quidã est in potẽtia ꝛ quidam in actu:ꝛ similiter visum quoddã est in actu: ꝛ quoddam potẽtia:ꝛ similiter est de edificãte ꝛ edificato.ꝛ qum induxit istos duos modos potẽtie.s.qui dicit̃ ſm cõuenientiã:ꝛ qui nõ dicit̃:incepit distinguere eos ꝛ.d.quoniam i istis possibile est vt actus sit verus ꝛc̃.i.potẽtie aũt que dicunt̃ in rei veritate possunt exire in actuz in aliquo tẽpore:ita ꝙ in eis nõ remaneat potentia aliquo modo:ꝛ tunc erit verũ dicere eas exire in actũ simpliciter nõ i actũ incõplerum.D.induxit exemplũ predictuz: ꝛ.d.illud autẽ quod aspicit̃:quia videt̃.i.illud autẽ quod est visum i potentia potest exire in actũ quãdo in aliqua hora aspexerit aliquis ad ipsum:quoniã in illa hora erit visum in actu:ꝛ similiter aſpiciẽs illud i potẽtia:potest aspicere illud i actu quia habet potentiã ad hoc. D.induxit scõm modũ ꝛ.d. infinitũ autẽ ꝛc̃.i.dicere autẽ ꝙ infinitũ est in potẽtia:non intendimus potentiã que exit in actũ : ita ꝙ nõ remaneat in eo potẽtia omnino:ꝛ hoc.d.quia declaratũ est in phyſicis ꝙ si ista potẽtia exiret in actũ:tunc infinitũ esset in actu qȝ̃ est impossibile:quoniã signatũ istius potẽtie est nõ cessare neqȝ separari ab illo ad quod potest:ꝛ ipsum nõ põt nisi ad singulas partes eius qȝ̃ exit in actũ rei cuius exitus est infinitus:ꝛ de hoc genere est potẽtia accepta in diffinitione motuſ:quoniã si ista potẽtia exiuerit in actũ:destrueret modus:ꝛ.d.ꝙ ista potẽtia nõ potest esse separata: sed ſm cognitionẽ:quoniã illud qȝ̃ est separatũ ab ea ẽ illud qȝ̃ intellectus intelligit in actu:ꝛ iste modus potẽtie inuenitur in tẽpore ꝛ in motu: ꝛ in diuisione quantitatũ ut dictum est in phyſicis.D.d.necesse enim est ꝛc̃.i. ꝛ necesse est vt ista potentia sit in istis rebus nõ separata in delinens: neqȝ res infinita reuertat̃ finita.U.g.qm̃ potẽtia qua diuidit̃ mensura si finiret̃:tũc finiret̃ diuisio qȝ̃ ẽ impossibile.

Quod quidẽ igitur actu: ꝛ quid est ꝛ quale ex hijs ꝛ similibus manifestũ est nobis. Quãdo autẽ potentia est vnũquodqȝ: ꝛ quãdo nõ determinandũ.nõ enim quãdocunqȝ vt terra generatione est potentia homo:aut nõ:sed magis quam iam fiat sperma:sed neqȝ hoc simpliciter forsan. quẽadmoduȝ igit̃ nec a medicatiua omne vtiqȝ sanabit̃:nec a fortuna:sed est aliquid qȝ̃ possibile est:ꝛ hoc est sanũ potentia.terminus autẽ eius qȝ̃ ab intellectu actu fit ex potentia ente quãdo volitum fit nullo exteriorũ prohibẽte:ibi autem in eo ꝙ sanat̃ quãdo nihil prohibet eorum que in ipso.similiter autẽ potẽtia ꝛ domus si nihil ꝓhibeat eorum que in his:ꝛ materia fieri domuz nec est ꝙ oporteat adijci aut remoueri : aut permutari hec domus potẽtia:ꝛ i alijs similiter quorũcunqȝ extrinsecus principiũ est generationis: ꝛ quorũcũqȝ etiã in ipso habente quecũqȝ nullo exteriorũ impediente erũt per ipsum:quale sperma nondum.oportet enim in alio ꝛ permutari:

quãdo vo iam per suũ principiũ est tale iam hec est potentia:illa vo altero egent principio:vt terra nondũ est statua potentia:permutata enim erit es:videt autẽ q dicimus esse nõ hoc:sed illinum vt arca nõ lignũ:sed lignea:t lignum nõ terra:sed terreũ: iterũ terra si sit nõ aliud:sed illinũ:t semp illud potentia simpliciter qõ posterius est:vt arca nõ terra nec terrea sed lignea.hec enim potentia arca t materia arce hoc simpliciter quidẽ ipsius ipsum simpliciter:huius vo hoc lignum.si vo aliquid est primũ qõ nõ adhuc de alio dicit illinum:hec prima materia est:ut si terra aerea est:t aer nõ ignis:sed igneus ignis est prima materia: hoc aliqd existens.in hoc enim differt vniuersale t subiectũ per esse hoc aliquid aut nõ: vputa passionibus q subjcit homo t corpus t anima passio autem musicum t albũ: dicit autẽ musica adueniente sm illud non musica sed musicum: t nõ albedo homo sed album:nec ambulatio aut motus:sed ambulãs aut motũ ut illinũ.quecũqz quidem igit sic vltimũ substãtia: quecũqz vo nõ sic:sed species quedã t hoc aliquid qõ predicat vltimũ materia t substãtia materialis:t recte accidit itaqz illinum dici sm materiã t passiones: ambo nãqz indeterminata.

Declaratũ est igit quid sit actus: t quale ex istis sermonibus t similibus.distinguem⁹ igit in vnoquoqz particulariũ quãdo est in potentia: t quãdo nõ:quoniã nõ semper erit neqz simile.nõ enim hõ est in potentia illud ex quo est:sed sperma quãdo perficit sua generatio t nõ fuerit tale: t rectuz est vt sit sicut nõ sunt illa que sũt omniũ que sunt in medicina:neqz casus etiã:sed si aliqd est qõ habet potentiã:t hoc est virtus vel potentia sanans.t diffinitio eius qõ est in actu est sm perfectionẽ ex illo qõ est in potentia quãdo voluerit vt sit t nullum prohibet extrinsecum.illud autem in eo agit sanitatẽ quãdo nõ prohibet aliquid in eo.t similiter etiã domus in potẽtia si nõ prohibet aliquid ex quib⁹ est vt sit domus:illud autem qõ possibile est vt sit additio talis:t diminutio t transmutatio est i eo.hec est igit domus in potentia.t similiter in alijs rebus: quarũ principium generationis est ab extrinseco: t etiã oia quorum principiũ generationis est in illo cuius est omnia per que nullũ erit eorũ que sentiuntur ex extrinseco:vt sperma:quoniã quãdo non fuerit in alio transmutat: sed quãdo fuerit sicut hoc per principiuz quod habet tunc erit in potentia illud autẽ indiget alio principio:ut terra que nõ adhuc est idoluz in potentia:t si transmutat erit cupzum:t videt q istud quod dicit non sit hoc: sed de quo. Uerbi.g.arca que nõ est lignũ sed lignea:neqz lignũ terra sed terrestreũ:t nõ ut etiaz terra si dicit hoc modo non alterius: sed de quo semper:t est illud qõ est in potentia simpliciter:t est aliud vt arca:t aliud quod non est terrestreũ: neqz terre sed ligneũ:t ideo hoc est in potẽtia arca:t est materia arce:simpliciter autẽ illud quod est simpliciter:istius vo istud lignũ:t si aliqõ primum nõ dicit de alio solo hec est prima materia Uerbi gratia:si terra est aerea:t aer nõ est ignis: sed igneus ignis erit prima materia qum non sit hoc.differentia est enim inter vniuersale t subiectum passionũ:vt homo t corp⁹ t anima t passio t musicus t albus.illud autem in quo est musica nõ dicit musica sed musicus:neqz homo dicitur albedo sed alb⁹:neqz ambulatio neqz motus sed ambulans t motum sicut dicit de quo. omnia igit que sunt sm hunc modũ vltimũ eorum est substãtia:t omnia que nõ sunt talia: sed sunt alia forma: t hoc predicabile vltimũ eoruz est materia t substãtia materialis:t accidit super fluum inde qõ qum dicit de materia t de passionibus:quoniã vtrũqz est indefinitũ.

12 Dicit Aris.declaratũ est igitur tc.i.declaratũ est igitur quid sit actus:t que est differẽtia eius: t quid sit potentia t que est differentia eius ex istis sermonib⁹ predictis:t potest declarari etiam per alia similia. Deinde.d.distinguemus igit tc.i. dicamus igit quãdo erit vnũquodqz particularium in potẽtia:t quãdo nõ.i.dicemus subiectũ propinquũ qõ potest rem:t describamus ipsum p descriptionem qua distinguamus ipsum ab alijs. Deinde.d.neqz.n. erit semp:neqz simile.i.non enim erit subiectũ in potentia semper:neqz simile recepto: sed hoc erit in aliqua hora t alicuius subiecti:neqz in qualibz hora:neqz in quolibz subiecto. Deinde.d.nõ enim homo est in potẽtia tc.i. hõ enim nõ est in potẽtia in illo ex quo generat. Uerbi.g.patre: aut quatuor elemẽtis:sed in spermate quãdo perficit eius generatio. Deinde.d.quãdo nõ fuerit tale.i. nõ fuerit in dispositione diminuta: sed in dispositione per quã est generatum:t hoc est manifestius in alia translatione in q dicit t nõ quãdo inuenit homo est homo i potẽtia: sed quãdo fuerit sperma ppzie:t forte neqz tũc etiã. D.d.t rectũ est vt sit sicut tc.i.t forte casus nõ est agens omnia existentia in arte medicãdi.s.sanitatẽ:sed aliquid qõ habet potentiã vt agat sanitatẽ essentialiter:t hec est virtus sanans:ita est in omnib⁹ actis.s.q agens illa nõ est casus sed potẽtia aliq que est ex eis sicut potentia sanans de arte medicine. D.d t diffinitio eius tc.i.t terminus sanitatis qui est p potentiam statim ppinqua est ex ratione in actu t cõplemento .i.ex forma sanitatis rationali ex illo qõ est in potẽtia qñ aliquis artifex voluerit vt sit:t nullũ extrinsecũ impediet t ista diffinitio lz induxerit eam in sanitate est vniuersalis omnibus rebus factis ab artificio. Deinde.d.illud vo tc.i.homo vo qui recipit sanitatẽ agit in ipsum faciẽs sanitatem quãdo nullum impediet extrinsecũ:aut intrinsecũ ad recipiendã sanitatẽ. D.d.t similiter domus in potentia.i. t similiter illa etiã ex quibus est domus sunt domus i potentia quãdo artifex fuerit ppens t voluerit facere domũ t nõ fuerit aliquod impediens. D.d.illud enim qõ ẽ possibile tc.i.illud eni quod est generatũ in potẽtia recipit additionem t diminutionẽ t transmutationẽ:t.d.hoc: quia generatio perficit per hec tria:necesse est enim qñ aliquid generat:vt aliqd superfluũ qõ nõ conuenit ad recipiendũ formã diuidat a sua materia:t necesse est etiã ut aliqd addatur ei.s.forma per quã dicit generari:t additio t diminutio nõ erunt sine transmutatione. Deinde.d.hec igit est domus in potentia tc.i.t illud qõ est domus i potẽtia est illud in quo possunt esse hec tria: t hoc est i omnib⁹ reb⁹ quarũ generatio extrinseca est. D.d.t etiã oia quarũ principium tc.i.generabilia autẽ ex se illa eorũ que sunt in potentia sunt omnia in quibus nõ est aliqd qõ indiget pmo motore extrinseco ita q sit in potentia illud. D.d.ut sperma tc.i.ut sperma:t qñ nõ qñ fuerit in alio i quo indiget transmutãte a quo trãsmutet:t tunc erit sperma: qñ tũc nõ dicit esse in potentia. Uerbi.g.quãdo est aliqs sanguis in venis:sed qum fuerit sperma in actu t habuerit virtutem p quã est sperma. D.d.illud aũt indiget tc.i.materia autẽ remota nõ est in potẽtia illud cuius est materia:quia indiget in hoc q exeat in actũ alio motore ab eo qõ generat illud qõ est in potentia. Uerbi.g. quoniã terra nõ est

UVA. BHSC. IyR_012

idolum in potentia: sed est cupr̃m in potẽtia: qñ quum trãs-
mutatur a corpore celesti erit cupr̃m: & cupr̃m est idolũ i po
tentia qđ est illud: quia est ab vno motore sit idolũ. s. a fa
ciente idola: & intẽdit declarare hic q materia que potest
simpliciter nõ indiget in hoc q exeat in actũ nisi vno mo-
tore tm̃. materia autẽ que nõ dicit posse simpliciter: sed p
potentiã remotã exit in actũ p plures vno motore fm re-
motionem aut ꝓpinquitatẽ. Deinde. o. & videt vt sit illud
qđ dicit nõ hoc sed de quo. i. videt q illud qđ defert potẽ
tiam ꝓpinquã rei est illud p cuius nomẽ principale nõ di
sponit illud ad qđ põt: sed per nomẽ denominatiuũ. Ut. g.
quoniã idolũ nõ dicit esse cupr̃m sed cupreũ: neq; quando
demonstrat idolũ & cupr̃m dicit hoc: sed hoc cũ hoc: & hoc
est proprium idiomati grecorum. Deinde. o. exemplũ. & o. vt
arca. cẽ. i. & hoc qđ. o. manifestũ est in nostris idiomatibus
in rebus naturalib⁹: & in artificialibus nõ est manifestum.
Deinde. o. & etiã terra si dicit. cẽ. i. & etiã terra si habz ma
teriam de qua predicat nõ dicit q est illud qđ est materia
illius: sed illud quo. Deinde. o. & est illud qđ est in potẽtia
simpliciter. i. & illud a quo denominat nomen generati est
illud qđ est in potentia illud qđ potest simpliciter. Deinde
dixit: vt arca que nõ est terra. cẽ. i. verbi. g. arca: qñ ma
teria est remota. Ut. g. terra nõ dicit principaliter de arca:
neq; fm denominationẽ: nõ enim dicit q arca est terra ter
restres: sed dicit arca esse lignea: quia est potẽtialiter arca:
& est materia arce. Deinde. o. simpliciter vo. cẽ. i. & illud qđ
est in potentia simpliciter est illud qđ est materia simplicit
& hec est materia ꝓpinqua. remota autẽ nõ dicit materia
simpliciter neq; in potẽtia simpliciter. Deinde. o. & si aliqđ
primũ. cẽ. i. & si fuerit hic aliqđ primũ subiectũ qđ nõ pre-
dicat de alio: hoc solũ erit materia prima. Deinde. o. Ut. g
si terra fuerit aerea. i. verbi. g. si terra non vere dicat aer:
sed aerea: tunc aer erit materia terre: & similiter si aer non
vere dicat ignis sed igneus: tunc ignis erit materia aeris: &
si ignis nõ denominat ab alio: tunc ignis erit prima mate
ria. Deinde. o. qum nõ sit hic. i. qum non predicat de alio.
Deinde. o. est enim differẽtia. cẽ. i. est enim differẽtia inter
totale qđ est cõgregatũ ex materia & forma: vt homo qui
est cõgregatus ex anima & corpore: & inter animã & corpus
& inter subiectũ & passiones: vt albus & musicus. nõ enim
dicit q homo est albedo sed albus: neq; dicit q homo est
musica sed musicus: sicut est dispositio in omni re cuz sua
materia. s. q materia nõ predicat de illo nomine principa
li sed denominatiuo: vniuersale autẽ predicat de re fm q
est: vt dicit q homo est animal. Deinde. o. omnia igit que
sunt cẽ. i. oia illa que sunt cõpolita ex accidentib⁹ vltimuz
eorum est substãtia deferens illa. illa autẽ que sunt cõposi
ta ex formis vltimũ eorũ est materia. Deinde. o. & accidit
superfluũ in hoc cẽ. i. & accidit additio in diffinitionib⁹ re-
rum que dicunt fm noia denominatiua & noia attributi-
ua. neutrũ enim habet diffinitionẽ: & in rei veritate ut de-
claratum est in tractatu de substantia.

Quãdo quidem igitur aliquid est potẽtia: &
quãdo non dictũ est. Quoniã autẽ ipsum pri⁹
determinatũ quot modis dicit palã: quia prior
est actus potẽtia. dico autẽ potẽtia nõ solũ deter
minata que dicit principiuz permutatiuũ in alio
inquantũ aliud: sed totaliter omni principio mo
tiuo: aut imobilitatiuo etenim nã in eodem fit. in
eodẽ eni genere potẽtie: principiũ enĩ motiuũ: sed
nõ in alio: sed in eodez inquantũ idẽ. omni itaq;
tali prior est actus ratione & substãtia. tẽpore vo
est quidẽ vt sic est aut vt nõ. ratione quidẽ igit: qz
prior palã. nam p cõtingere actu esse possibile ẽ
q primo possibile: puta dico edificatorẽ potentẽ
edificare: & speculatorẽ speculari: & visibile potẽs
videri: eadem autẽ ratio & in alijs: quare necesse
actus ratione ꝑexistere: & noticiã noticia: tẽpore
vo prius specie idẽ agens prius: sed numero nõ.
dico autẽ hoc: quia hoc quidẽ homine iam ente
fm actũ & frumẽto & vidente prius est tẽpore mã
& semen & visiuũ que potẽtia sunt homo & frumẽ
tum & videns: nondũ autẽ actu: sed his tempore
prioza altera entia actu ex quibus hec facta sunt
semp enim ex potestate ente fit actu ens ab actu
ente: vt homo ex homĩe: musicus a musico semp
mouẽte aliquo primo: mouẽs autẽ actu iam est.

Dictũ est igit quando oportet dicere potẽ-
tiam & quãdo nõ. & qum distinctum est fm quot
modos dicit actus: manifestũ est q actus ẽ ante
potentiã. & dico potentiã nõ diffinitũ tm̃: sed qđ
est principiuz transmutationis in aliud fm q est
aliud: sed vniuersaliť omne principiũ habẽs mo
tum aut quietẽ. natura enĩ est i genere qđ est po-
tentie: quia est principiũ habẽs motũ: sed nõ est
in alio sed in se fm q est ipsũ: & actus est ante oia
que sunt talia fm diffinitionẽ & substantiã: tẽpo-
re vo forte est & forte non. manifestũ est igit q est
ante sicut diximus. primũ enĩ in potẽtia est illud
qđ habet potentiã in potestate actus. Ut. g. edifi-
cator: qñ est illud qđ potest edificare: & visus est
illud qđ habet potentiã vt videat: & visuz ẽ istud
qđ habet potentiã vt videať: & iste sermo de alijs
etiam: ergo necesse est vt in diffinitione sit: aut nõ
esse: & vt sit: aut tempus tẽpore illud qđ agit rem
numero aut non. Ut. g. qñ in homine qui est in
actu: & triticũ & videns materia est ante fm tẽp⁹:
& semen etiam & visum qđ est in potẽtia homo: &
triticũ & videns: in actu autẽ nõ est ante: sed quia
sunt ante fm tempus per aliũ actũ & ex eo gene-
rantur. ista enim est semp ex illo qđ est in potẽtia
erit istud quod est in actu: vt homo ex homine:
& musicũ ex musico semp ex alio primo motore
& motor est in actu ante.

13 Idest declaratũ igit est quãdo aliqđ erit i potẽtia & qñ
nõ erit. & quia incepit i hoc tractatu dicere fm quot mo-
dos dicit potẽtia & actus. D. diffiniuit potẽtias & actiuas &
passiuas: & disputauit ꝓtra negãtes potentiã ꝑcedere actũ
fm tẽpus. D. diffiniuit qđ sit potẽtia & actus simplicit vult
querere q eorũ. s. potentie & actus sit prior reliquo: & o. &
qum distinctũ sit cẽ. i. & qum distinctũ sit in quinto fm qt
modos dicit prius & posteri⁹: manifestũ est q actus ẽ ante
potentiã fm substãtiã & diffinitionẽ: & quia potẽtie dicunt
de artificialib⁹ & nãlib⁹. o. q ista priozitas inuenit i vtrisq;
& o. & dico potentiã cẽ. i. & nõ intelligo ꝺ p potentiã potẽ-
tiam quã diffiniuimus i principio istius tractatus in quo
diximus q potẽtia actiua est principiũ transmutationis in
aliud fm q est aliud: & passiua principiũ transmutationis
ex alio fm q est aliud nõ ex se: sed intelligo ꝺ p potentiaz
omne qđ est principiũ motus oĩs habẽtis motũ & princi-
pium quietis: oĩs habentis quietẽ: & est intelligendũ hic p
motũ transmutationẽ: & p quietẽ priuationẽ trãsmutatio-
nis. D. o. natura enĩ cẽ. i. natura enĩ collocat in genere qđ
est in potẽtia. natura enĩ est principiũ: & omne principiuz ẽ
potẽtia: & potẽtia est genus eorũ: quia cõtinet artificialia &
nãlia. D. o. sed nõ in alio cẽ. i. sed natura nõ est principiũ
in alio: sed in esse nã rei fm q ẽ essentia illius rei q nõ est
in rebus artificialib⁹. D. o. actus igit cẽ. i. & actus in oĩbus
rebus nãlibus & nõ nãlibus: & est ante potentiã fm diffini
tionẽ & fm ſ̃bam. i. fm formã. fm vo tẽpus forte actus pre
cedit potentiã in quibusdã rebus: & forte in quibusdã re-
bus nõ precedit. D. o. manifestũ est cẽ. i. & manifestũ est q

UVA. BHSC. IyR_012

actus est ante potentiã ſm diffinitionẽ ⁊ ſubſtantiã vt declaratũ eſt prius de diffinitione eius qđ eſt in potẽtia illud enim qđ eſt principiũ potẽtie eſt illud qđ innatũ eſt eſſe in actu ab aliquo qđ eſt innatũ: ģ actus precedit in eſſe potẽtiam: aut apud materiã: aut apud artificiũ. illud enim qđ pot edificare eſt illud qđ hz formã edificati. ⁊ ſimiliť illud qđ videt eſt illud in q̃ eſt ꝓparatio ad recipiendũ rẽ viſaz: ⁊ vlter quia potẽtia eſt nõ eſſe: ⁊ actus eſſe: neceſſe eſt vt eſſe ꝑcedat nõ eſſe: ⁊ agens ꝑcedat tpe actũ. D. o. numero vero cẽ. i. generatũ autẽ vnũ in numero: ⁊ iſte homo generatus demonſtratus non eſt anteq̃ generet: ſed eſt poſt ſuã materiã ſm tẽpus: ⁊ agens aliq̃d eſt etiã ante actũ ſm tẽpus. actũ autẽ nõ eſt ante materiã ſm tempuſ: neq; ante agens: ſed agens eſt ante actũ ſm tempus: ⁊ quia materia etiam ſimiliter pot facere aliud ſibi ſimile ex illa mã ꝑcedenti. qđ enim generat: generat a ſuo ſimili in potentia: ⁊ ab agente ſibi ſimili in ſpecie. homo eni generat ex eo qđ eſt homo in potẽtia: ⁊ ab eo qđ eſt homo i actu. omne. n. generatũ mouet: ⁊ omne qđ mouetur: mouet a motore in actu ante ipſum. D. o. in actu vo nõ eſt ante. i. actus vo in hoc demonſtrato nõ eſt ante potentiã ſm tẽpus. D. o. ſed quia eſt ante cẽ. i. qm̃ illud qđ eſt in potentia nõ ſit i actu niſi per aliud qđ eſt in actu illius ſpeciei: vt homo ex homine: ⁊ muſicus ex muſico: omne enim generatũ mouet a motore priore ipſo in actu.

Dictum eſt autẽ in ſermonibus de ſubſtantia: quia omne quod fit: fit ex aliquo ⁊ ab aliquo ⁊ hoc ſpecie idẽ: quapropter ⁊ videt impoſſibile eſſe edificatorẽ eſſe qui nõ edificauerit nihil: aut citharedũ qui non citharizauit. nam addiſcens citharizare citharizans addiſcit citharizare: ſimiliter autem ⁊ in aliis. vnde ſophiſticus elenchus factus eſt: quia non habens quis ſcientiam faciet cuius eſt ſciẽtia. addiſcens enim nõ habet: ſed qz eius quod fit factũ eſt aliquid: ⁊ totaliter eius qđ mouetur motũ eſt aliquid. palã autem i his que de motu hoc: ⁊ diſcentẽ neceſſe habere aliquid ſcientie forſan.

Et dictum eſt in ſermonibus de ſubſtãtia ꝙ omne qđ generat eſt ex aliquo ⁊ per aliquod: ⁊ ꝙ hoc eſt ſm formã idem: ⁊ ideo impoſſibile eſt vt ſit edificator qui nõ edificat omnino: ⁊ vt ſit cithariſta qui nõ citharizat omnino. qui enim addiſcit citharizare citharizat ⁊ addiſcit: ⁊ ſimiliter de aliis etiã. ⁊ ex hoc fuit cauſa ſermonis ſophiſtarum ꝙ poſſibile eſt vt cognitio nõ ſit in vno: ⁊ ⁊ vt agat illud quod diximus cognitionis habz addiſcens enim nõ habet niſi vt ſit aliquid ex eo qđ habz generatũ ⁊ vt moueat aliquo motu eis que vniuerſaliter habet motor. ⁊ eſt manifeſtum in ſermonibus de motu: qm̃ eſt neceſſe ut hoc ⁊ addiſcens habeãt aliquid de cognitione. nõ eni mouet aliquid ad aliud niſi habeat aliqd de illo in ſe ad quod mouetur.

14 Intendit per ſermonẽ de ſubſtantia ſeptimũ iſtius libri in quo locutus eſt de principijs ſubſtãtie ſenſibilis. ⁊ qum dixit ex aliquo intẽdit materiã: ⁊ per aliquid intendit agẽs ⁊ ꝙ agens ⁊ actũ ſunt idem in forma: totũ enim hoc declaratum eſt in illo tractatu. ⁊ intendebat declarare p hoc ꝙ actus eſt ante potentiã ſm tempus ⁊ ſm ſubſtantiã. D. o. ⁊ ideo exiſtimat ꝙ impoſſibile ſit vt ſit edificator ⁊ nõ edificet omnino. i. ⁊ quia actus precedit potentiã tẽpore: exiſtimatur ꝙ impoſſibile eſt vt acquirat artẽ edificatorie: neq; artem citharizandi qui nunq̃ citharizauit. Deinde. o. qui igitur addiſcit citharizare cẽ. i. qui enim addiſcit citharizare citharizat ut addiſcat: ⁊ ſic acquirit artem citharizandi ⁊ ſimiliter in aliis artificijs que addiſcuntur per exercitiũ Deinde dixit: ⁊ ex hoc fuit cauſa cẽ. i. ⁊ ex hoc ꝙ actus precedit potentiam: fuit cauſa queſtionis ſophiſticorũ famoſe attribute Menoni per quã deſtruxit ſcire ⁊ addiſcere. dicebat enim ꝙ impoſſibile eſt aliquid addiſci: quoniã addiſcere aut erit ſine aliqua actione ſcientie addiſcende: aut per aliquam actionẽ. ſi igitur ſine aliqua actione non erit illic addiſcere omnino. ⁊ ſi per actiones illius ſcientie: tũc addiſcens erit ſciens ⁊ nõ indigebat addiſcere. Verbi. g. ꝙ ſi non addiſcit citharizare niſi qui citharizat ⁊ nõ citharizat niſi qui ſcit citharizare: ergo impoſſibile eſt addiſcere citharizare. ſequit enim ex hac queſtione vt qui neſcit citharizare agat cithariſte actionez: ⁊ hoc intendebat qum dixit: ⁊ vt agat illud quod habet dominus cõgregationis .i. vt addiſcens agat actionẽ ſcientis: dicendo ꝙ qui addiſcit habet ſcientiã: ⁊ qui habet ſcientiã eſt ſciens: ergo addiſcens eſt ſciens. Deinde. o. non igitur habet cẽ. i. quoniã omne quod generat ⁊ ſcit aliquid impoſſibile eſt hoc fieri niſi vt habeat naturaliter illud aliquid ex eo quod habebit in poſtremo. Verbi. g. quoniã impoſſibile eſt vt citharizet niſi ille qui hz aliqđ de arte citharizandi: ⁊ ideo aſim nõ addiſcit citharizare: neq; homo qui nõ eſt innatus citharizare: ⁊ h intẽdebat qũ. o. ⁊ ut moueat cẽ. i. ⁊ oẽ qđ mouet in aliq̃ motu ipoſſibile ẽ ut moueat illo motu niſi habeat aliqđ eoz qui hz motor: ⁊ ſi nõ hz eodẽ mõ ſm ꝙ hz motor. D. o. ⁊ eſt manifeſtũ ex ſermonibus de motu cẽ.

Sic igitur ⁊ hoc palam: quia ⁊ actus ſit prior potentia ſm generationẽ ⁊ tẽpus: at vo ⁊ ſubſtãtia. primũ quidẽ: quia q̃ generatione poſteriora ſpecie ⁊ ſubſtantia ſunt priora: ut vir puero: ⁊ homo ſpermate. hoc quidẽ enim iam habet ſpeciem: illud vo nõ: ⁊ quia omne ad principiũ vadit quod fit ⁊ finẽ. principiũ enim cuius cauſa: finis vo cuius generatio: finis autẽ actus ⁊ huius gratia potentia ſumit. nõ enim vt viſum habeãt vident animalia: ſed vt videant viſum habent. ſimiliter autem ⁊ edificandi ſcientiã ut edificent: ⁊ theoricam vt ſpeculent: ſed nõ ſpeculant ut theoricam habeãt niſi meditantes: hi autẽ nõ ſpeculantur: ſed inquantũ ſic: aut quia non egent ſpeculari.

Et etiam rectum eſt vt ſit manifeſtũ ꝙ actus hoc modo etiã eſt ante potentiã ſm generationẽ ⁊ tempus: ⁊ ſubſtantiã etiã. primo vo quia qđ in generatione eſt punctus eſt ante ſm formã ⁊ ſubſtantiam etiã. Verbi. g. vt qui eſt ante puer: ⁊ homo ante vtrũq; in quibuſdã enim forma precedit: ⁊ in quibuſdã non. ſi aliquid generat iuit ad principium ⁊ complementũ per quod eſt ⁊ generatio eſt propter complementũ: actus vo eſt via ⁊ propter illud inuenit potentia. animal eni non videt vt habeat viſum: ſed ꝙ nõ videat illud qđ nõ habet: ⁊ ſimiliter ſciẽtia edificatorie eſt vt edificet: ⁊ ſcientia cõſiderationis vt cõſideret: ſed nõ conſiderãt quãdo generatio eſt i eis preter illos qui conſulũt ⁊ iſti nõ: quia cõſiderant: ſed quia hoc fuit: quia non indigent conſiderare aliquid omnino.

15 Idest ⁊ rectum eſt vt appareat etiã ꝙ actus eſt ante potentiam nõ ſolũmodo tẽpore ⁊ generatione: ſed etiã ſubſtantia hoc modo. D. o. primo vo cẽ. i. primo vo: qz omne cuius eſt generatio eſt poſt in tpe eſt ante ſm formã ⁊ ſubſtantiam per tempus: vt vir qui ſm formã eſt ante puerũ: ⁊ in generatione eſt poſt illum: ⁊ homo precedit vtrunq; ſm formaz. Deinde. o. ⁊ in quibuſdã enim cẽ. i. ⁊ cauſa in hoc eſt: quoniã illa que ſũt poſteriora i generatiõe habẽt

UVA. BHSC. IyR_012

formam:7 prioza nō habent formā que est cōplementū.7 7 in alia translatione dicit:illud enim habet formā:7 hoc nō habet.vir enim habet formā completā: 7 puer non habet:7 ideo precedit ipsum fm formā.Deinde.d. 7 si aliqd generat 7c̄.i.7 apparet etiam q̄ actus precedit potentiā in esse fm q̄ apparet q̄ finis precedit illud cui⁹ est finis.oīe enim qđ generat fit per suā generationē ad complementū Deinde.d.actus vo est via.i.actus vo ē via 7 finis ad quē fit generatum.Deinde.d.7 propter hoc inuenit potētia.i. propter actū inuenit potētia ante actū. Deinde.d.animal enim nō videt 7c̄.i.animal eni nō videt vt acquirat virtutem visibilē:sed habet virtutē visibilem vt videat p illam 7 similiter scientia edificandi est vt edificet:7 considerandi vt cōsideret non ecōuerso.Deinde.d.sed nō cōsiderant 7c̄ .i.sed nō considerant quādo ꝓsideratio generat in eis:sed quādo generatio scientie speculatiue perficit in eis. Deinde dixit:preter illos 7c̄.i.7 isti enim considerāt vt acquirant illud per quod est cōsideratio:7 vniuersaliter agūt vt acquirant illud per quod est actio:sed isti nō habent veram considerationē que est ex sciētia.illi enim qui habēt considerationem nō indigent cōsiderare vt acquirāt cōsiderationem:7 hoc intendebat qum.d.7 isti non:quia considerant 7c̄.i. 7 illi qui cōsiderant cōsideratione discipline cōsiderant:nō quia sunt de numero considerantiū:sed considerant vt sint in tali dispositione in qua nō indigent considerare de aliquo omnino.7 in alia trāslatione dicit:7 illa nō considerāt:sed ita accidit ut nō indigeant cōsiderare de aliquo omnino.i.7 isti nō sunt vere cōsiderātes: sed p istā actionē accidit eis vt sint in tali dispositione in qua nō indigent tali cōsiderationē:q: acquirēt cōsiderationē.

Amplius materia potētia est: donec veniat ad speciē:quādo vo actu est:tunc in specie:similiter autem 7 in alijs:7 quoꝝ motus est finis propter quod sicut docētes operantē qum instruxerunt putant finē reddidisse:7 natura similiter.nā si nō sit ita passionos Mercurius erit nō manifestus enim:7 sciētia si interius aut exterius:quēadmodum ille.opus enim finis : actus autē opus: propter quod 7 nomē dicit actus fm opus:7 tēdit versus endelechiā:quoniā vo est horū quidē vltimum visus:vt visus visio:7 preter hanc nullū fit alteruz a visu opus : a quibusdā vo fit aliquid ab opere vt operatuz: vt ab edificatoria domus preter edificationē:tamē non minus hic quidē finis:hic autē magis finis potentie est:nam edificatio in edificato 7 simul fit 7 est cum domo.quoꝝ cunqz igit aliquid alteruz est qō fit preter vsum: horum actus in facto est: vt edificatio in edificato:7 contextio in cōtexto:similiter autē 7 in alijs 7 totaliter motus in eo qō mouet: quoꝝ vo nō est aliquod aliud opus preter actionē i ipsis existit actio:vt visio in vidente:7 speculatio in speculante:7 vita in anima:quare 7 felicitas vita nāqz qualis quedam est.

Et etiam quia materia est in potentia impossibile est vt veniat ad formā : 7 qum materia fuerit in actu:tunc erit in forma : 7 similiter de alijs : etiam 7 in alijs in quoꝝ complemēto est motus 7 ideo quēadmoduz quādo scient 7 faciūt addiscentem agentē vident q̄ iam veniūt ad perfectionem:similiter est de natura etiam:quoniaz si non fuerit in hac dispositiōe:tunc Mercuri⁹ 7 Ono sius:7 erit scientia nō manifesta si fuerit intrinsecum:7 si fuerit extrinsecū sicut Mercurius.operatio enim est complementū:7 actio est operatio 7 ideo hoc nomeꝝ actus etiam dicitur de operatione in greco:7 habet se quasi complementum: ergo erit in vsu rerum que sunt magis ꝓprie: vt consideratio visus:7 nō erit alia operatio cōsiderationis preter hoc omnino : 7 erit operatio ex quibusdā rebus aliquid sicut est domus ex arte edificatorie:7 est aliud ab arte edificatorie:sed est potentie quasi aliquod complementū in aliquo: aut est in aliquo nō cōplementū.edificatoria eni est in illo qō edificat:7 textoria in illo qō texitur 7 similiter in alijs rebus: 7 vniuersaliter motus i moto.omnia vo que nō habent aliā operationē preter actū:actus est in eis ut cōsideratio in cōsiderante:7 vita in anima: 7 omnino fortuna est in anima:quia est qualitas alicuius vite.

16 Idest 7 etiam materia dum est in potentia nō est perfecta per formā:neqz habet esse qō habet forma:7 est vt venit ad actum: tūc perficit per formā 7 habz esse qō habet formā:7 potētia istius declarationis est talis: quia forma ꝑcedit substantiā 7 esse materiaz: 7 materia perficitur per illud qō est perfectū fm actū nō fm potentiā:7 ideo necesse est ut actio sit perfectior potētia 7 prior ea in esse.D.d.7 similiter in alijs.i.7 similiter est de alijs potētijs nisi potētia que est i prima mā.D.d.7 in eis quoꝝ cōplementū est motus.i.7 similiter i eis quoꝝ pfectio est i motu.s. q̄ pfectio nō erit in eis nisi per actū nō per potentiā: 7 illud propter qō acquirit perfectio est perfectius. Deinde.d.7 ideo quēadmodū quādo sciunt 7c̄.i. 7 quemadmodū magistri quādo faciunt addiscentē esse scientē: vident se peruenire ad complementū 7 perfectionē:ita est de natura q̄ nō cessat mouere rem donec peruenīat ad vltimā perfectionē:7 tunc cessat:7 declarat p ista q̄ ars 7 natura intendūt actū non potentiā.Deinde.d.qm̄ si nō fuerit 7c̄.i.qm̄ si esse rei nō fuerit fm q̄ est in actu sed fm q̄ est in potētia:tūc ignorans 7 sciens erunt idē.Verbi.g. Mercurius qui fuit valde sciens:7 Onosius qui fuit valde turpis:7 tūc scientiam existere in anima est sicut existere extra animā.s. q̄ anima nō habz proprīū de sciētia aliqd quod nō est extra animā anima eni nō proprie disponit per scientiā nisi quādo fuerit sciens in actu:7 maxime quādo fuerit i sua vltima perfectione.s.quādo vtit scientia.Deinde.d.sicut Mercurius ita q̄ accidit hoc i Mercurio.s.vt disponat per scientiam quādo sit in potētia sicut disponit illud qō nō habet scientiam.Deinde.d.operatio eni 7c̄.i.7 signū eius q̄ actus est complementū 7 perfectio est:quoniā actus est operatio:7 operatio eius est cōplementū 7 perfectio operantis:7 ideo hoc nomen actus etiā dicit de operatione in lingua greca: 7 ideo significat illud quod significat complementū 7 perfectio.7 qum dixit q̄ actus 7 operatio est finis: incepit diffinire operationē 7 actū que sunt huiusmodi i vnoquoqz ente.Deinde.d.ergo erit: aut per vsum rerum 7c̄.i.7 ista operatio est quando vnūquodqz entiū vtitur actione sibi propria.Verbi.g.visum vti inspectione que est sua operatio propria in qua nō cōuenit cum alio:7 ista operatio est finis visus.Deinde.d.7 erit operatio 7c̄.i. 7 ista operatio in quibusdam rebus est in hoc q̄ facit aliquod proprium vt ars edificatoria:quoniā operatio eius propria est facere domū:7.d.hoc:quoniā quedam res sunt quaruz finis est agere tm̄:7 quedā sunt quarū finis est aliqđ actum.oia igit entia cōueniūt i hoc q̄ cōplementū 7 pfectio eoꝝ est i opatione ꝓpria:7 hoc duob⁹ modis:qm̄ aut finis erit agere vt i visu:aut aliqđ actū ut i edificatoria.D.d.sed est potentie 7c̄.i.qm̄ actus ē pfectio potētie omni mō siue fuerit cōplementū i re i q̄ est cōpletio:aut i alio.D.d.edificatoria eni est in edificato:7 textoria i texto:similiter i alijs reb⁹:etiā vltrer motus in moto : 7 hec est pars in q̄ est actus.D.d. omnia vo que nō hnt aliā opationē 7c̄.i. oia vo que non

UVA. BHSC. IyR_012

habent acta:ſed finis eorũ eſt actio. actiones enim eorum exiſtunt in eis vt videre i viſu:7 vita in aia 7 fortuna i ea: quoniã fortuna eſt qualitas alicuius vite:7 eſt vite nobil.

Quare manifeſtũ q̃ ſuba 7 ſpes actus quidã eſt. Scõm hanc rationẽ palã itaq3:q2 prior ſuba eſt actuſ potentia:7 vt dixímus tẽpore ſemper p̃ accipitur actio alia ante aliam vſq3 ad eam que ẽ ſemper mouentis principiũ. Ät vo 7 magis pro prie:nam ſempiterna priora ſubſtãtia ſunt corruptibilibus:eſt autẽ nihil potentia ſempiternũ. ratio vo hec:omnis potẽtia ſimul cõtradictionis ẽ q̃ quidem enim nõ poſſibile exiſtere non vtiq3 exiſtet in aliquo:poſſibile autez omne contingit non actu eſſe:quod ergo poſſibile eſſe cõtingit 7 non eſſe. idem igit poſſibile eſſe 7 nõ eſſe:poſſibile vo nõ eſſe contingit nõ eſſe:contingens autem non eſſe corruptibile:aut ſimplicit: aut hoc ipſũ q̃ dicit contingere nõ eſſe:aut ſm locuz:aut ſm quantum:aut ſm quale: ſimpliciter autẽ q̃ ſm ſubſtantiã. nihil ergo incorruptibiliũ ſimpliciter potentia eſt ens ſimpliciter. aliquid autẽ nihil ꝓ hibet:aut quale:aut vbi:actu ergo oñia:nec eorum que ex neceſſitate ſunt: 7 ipſa prima. nam ſi hec nõ eſſent nihil vtiq3 eſſet: neq3 vtiq3 motus ſiquis eſt ſempiternus:nec ſiquid motũ ſempiternum non eſt ſm potentiã motum niſi vnde quo. huius autẽ materiã nihil prohibet exiſtere propter quod ſemp agit ſol 7 aſtra 7 totum celũ:nõ eſt autem timenduz nequãdo ſtent q̃ timent qui de natura:neq3 laborant hec agẽtia:nõ enim ineſt potentia cõtradictionis ipſis vt corruptibilibus motus vt laboriosa ſit ꝓtinuatio motus: nã ſubſtãtia materia 7 potẽtia nõ actu cauſa hui9.

Manifeſtũ eſt igitur q̃ ſubſtantia 7 forma eſt actus. 7 ſm hunc ſermonem manifeſtũ eſt q̃ ſubſtantia 7 actus ſunt ante potentiã:7 ſicut dixímus ſemper precedit tempore:ergo p̃cedit actus qui eſt ante illud q̃ ſemp mouet primo modo: 7 alio modo eſt principiũ verũ. eterna enim ſunt ſm ſubſtantiã ante illa que corrumpunt:7 nullũ eſt eternũ in potentia: 7 oñe verbũ 7 omnis potentia eſt cõtradictoriorũ inſimul. q̃ enim nõ habet potentiam vt ſit:nõ erit:quia nõ eſt aliquid. 7 omne q̃ habet potentiã poſſibile eſt vt nõ agat ergo q̃ habet potentiã ut ſit poſſibile eſt vt ſit:7 vt nõ ſit:ergo illud habet potentiã vt ſit:7 vt non ſit. 7 iſtud quod habet potentiã vt ſit: poſſibile ẽ vt nõ ſit:7 q̃ poſſibile eſt vt nõ ſit: corrumpetur autem modo ſimplici: aut hoc modo. quod igit dicit q̃ eſt poſſibile ut nõ ſit:aut quantitate: aut qualitate:aut modo ſimplici per ſubſtantiã:ergo nullum eorũ que non corrumpunt modo ſimpli ci eſt in potentia modo ſimplici. aliquo vo modo nihil prohibz vt qualitas:aut vbi:ergo oñia ſunt in actu:7 nõ ſunt ex eis que nõ ſunt neceſſario:quoniã ſi iſta ꝑma fuerit ita: ergo nihil omnino eſt in potentia: neq3 ſi motus fuerit eternus: neq3 ſi aliquid motũ eternuz. eſt enim motum in potentia vt ſit de vbi in vbi. 7 nihil prohibet ut hec ſit materia: 7 ideo ſol ſemper agit 7 ſtelle: 7 totum celum 7 nõ eſt timendũ:quia quieſcunt in alia hora ſicut eſt timendũ de duabus materijs: ne habeant fatigationẽ de hac actione: quoniaz non eſt eis magis q̃z potentia cõtradictorie ſicut eſt motus in eis que corrumpunt vt motus continuus ſit cõpoſitus:quoniã ſi ſit materia: 7 ſit in potentia nõ in actu hec eſt cauſa eius.

17 Et qum ſit declaratũ q̃ actus eſt forma: 7 q̃ forma eſt ante potentiã ſm diffinitionẽ:manifeſtũ eſt q̃ diffinitio 7 illud quod eſt in actu eſt ante illud q̃ eſt in potentia ſm diffinitionẽ 7 quidditatẽ. D. o. 7 ſicut dixímus cẽ. i. 7 act9 etiam qui eſt motor inuenit precedere tẽpore rem motam 7 aſcendit hoc ad primũ motũ 7 ad primũ motorẽ i quo non eſt potẽtia omnino. 7 intẽdit aliud quod declaratum eſt in phyſicis. ſ. q̃ omnia mota reducunt ad primũ moto rem qui eſt actus in quo nõ eſt potentia omnino. Deinde dixit: 7 alio modo etiam dicẽs verum cẽ. i. 7 in alia tranſlatione:ſed illud quod eſt magis verum eſt dicere q̃ eterna ſunt priora ſubſtãtijs ſenſibilibus: 7 nullum eternorum eſt in potentia. i. 7 illud quod eſt manifeſtius 7 magis verum eſt dicere q̃ res eterne ſunt priores rebus generabilibus 7 corruptibilibus: 7 in eternis potẽtia nõ eſt: potentia enim nõ eſt niſi in generabilibus 7 corruptibilibus. Deinde dixit: 7 omnes potẽtie 7 omne poſſibile eſt potentia ad eſſe 7 ad nõ eſſe:non potẽtia ad alterũ contradictoriorũ: quoniã ſi habuit potentiã ad alterũ contradictoriorũ non habebit ad alterũ: 7 illud ad quod nõ eſt potentia nõ erit 7 quod nõ erit eſt impoſſibile. 7 ſi alterũ contradictoriorz eſt impoſſibile:reliquũ eſt neceſſariũ: 7 ſic nõ erit poſſibile 7 hoc intendebat qum. d. illud enim quod nõ habet potẽtiam vt ſit:nõ erit:quia nõ eſt aliquid. i. quia eſt non eſſe impoſſibile. Deinde dixit: 7 omnia que habẽt potentia vt agant poſſibile eſt vt nõ agant cum potentia poſſibilitatis in duo cõtradictoria. Deinde. d. ergo illud quod habz potentiaz cẽ. 7 hoc eſt manifeſtũ per ſe. Deinde. d. 7 illud quod habet potentiã ut nõ ſit corrumpet cẽ. i. 7 omne corruptum: aut dicit eſſe corruptũ ſimpliciter: 7 eſt corruptũ ſm ſubſtantiã: aut dicit eſſe corruptũ per aliquod eorum exiſtentiũ in eo:vt qualitas aut quantitas. Deinde. d. ergo nullum eorum que nõ corrumpunt cẽ. i. 7 declaratum eſt in ſcientia naturali q̃ nullum eorũ que nõ corrumpuntur ſm ſubſtantiam habẽt potentiã q̃ ſubſtantie eorum corrumpantur: 7 hoc dixit in hoc loco quaſi vagando: 7 declaratio eius perfecta eſt in primo celi 7 mundi. illic enim declarauit q̃ impoſſibile eſt ut i eterno ſit potentia ad corruptionem. Deinde. d. aliquo vero modo cẽ. i. ſed eſt poſſibile ut in quibuſdã eternis ſit potentia aliquo modo modorum potẽtie. Uerbi. g. vt partes eorũ ſint in potentia in aliquo loco nõ in alio: aut in aliqua quantitate: hoc enim non eſt prohibituz: 7 iſte qualitates que poſſunt eſſe 7 nõ eſſe in corporibus celeſtibus ſunt alie ab eis que attribuũtur alterationi: vt obſcuritas lune: 7 illuminatio 7 ſimilia Deinde. d. ſed omnes ſunt in actu. i. ſed omnes tranſmutationes que apparent in celo ſunt ſm genus in actu. ſ. q̃ in eis nõ inuenit aliquod genus tranſmutationũ in potentia poſtq̃ nõ ſint: ſed illud quod inuenit ex eis potentia ante actum eſt ſicut ſingule partes illarũ tranſmutationũ. Deinde. d. 7 nõ ſunt ex eis que ſunt neceſſario. i. 7 non omne quod apparet in celo eſt in actu ſemper ſine potẽtia 7 ſine motu: quoniã ſi ita eſſet inueniret in potentia. ſ. factuz de nouo: 7 hoc intendebat qum. d. quoniã ſi iſta prima fuerint ita: nihil omnino erit i potẽtia. Deinde. d. neq3 ſi motus fuerit eternus cẽ. i. 7 ſimiliter ſi fuerit motus eternus impoſſibile eſt vt ſuum totum ſit ante in potentia. ſ. ſm q̃ genus: ſed ſm partes: 7 totum hoc declaratũ eſt in phyſicis. Deinde. d. 7 nihil prohibet ut hec ſit materia. i. 7 hoc q̃ corpus celeſte nõ denudatur a potẽtia in vbi nõ prohibet ut ſit materia: hec enim eſt diſpoſitio materie. ſ. nõ denudari a potẽtia: ſed ꝓhibet ut ſit forma. D. o. 7 ideo ſol ſemp agit cẽ. i. qm̃ nõ eſt i eis potẽtia ad fatigationẽ magi q̃ potẽtia ad corruptionẽ ſicẽ ẽ diſpõ i motib9 7 i motis ex ſe gnabilib9 7 corruptibilib9. ſ. q̃ potẽtia fatigatiõis i eis ẽ

UVA. BHSC. IyR_012

maioꝛ potentia ad coꝛꝛuptionē.ꝛ qum in coꝛpoꝛibus celeſtibus nō eſt potentia ad coꝛꝛuptionē que eſt minoꝛ potentia fatigationis:quāto magis nō erit in eis potentia ad fatigationem: ꝛ natura aufert a coꝛpoꝛibus celeſtib⁹ potentiam ad coꝛꝛuptionē ut motus ſit cōtinuus ꝛ eternus. Deinde dixit:quoniā ſi ſit materia ꝛc̄.i.quoniā ſi materia eſt in generabilib⁹ ꝛ coꝛꝛuptibilibuſ ꝛ eſt in potentia:iſta potētia que in eis eſt:ē cauſa fatigationis ꝛ coꝛꝛuptionis.

Imitant autē incoꝛꝛuptibilia ꝛ que in tranſmutatione ſūt entia:ut terra ignis:eteni hec ſemper agunt:nam ſm ſe ꝛ ipſis habent motū:potētie vo alie ex quibus diffinitū eſt omnis cōtradictionis ſūt.nam poſſibile ſic mouere poteſt ꝛ nō ſic quecunqꝫ ſm rationē:irrationabiles vo p aliud eſſe ꝛ nō cōtradictionis erunt cedē.ſi ergo ſūt alique nature tales:aut ſubſtantie quales dicunt qui in rationibus ideas multo magis ſciēs vtiqꝫ erit aliquid qꝫ per ſe ſcientia:ꝛ motum qꝫ motus hoc enim actus magis:illa autē potentia boꝛū. ꝙ quidē igitur eſt pꝛius actus potentia: ꝛ omni pꝛincipio mutabili palam.

Et illa que tranſmutant aſſimilant illis que non coꝛꝛumpunt: vt terra ꝛ ignis:iſta enim ſunt agentia que habēt motum per ſe:ꝛ in eis:alie vo potentie ex quibus agunt omnes ſunt contradictoꝛioꝛum.illud enim quod habet potentiā mouere:hoc habet potentiā mouere: nō hoc etiam vt omnia que habent verbū erunt:illa autē que non habent verbū:nō erūt cōtradictoꝛioꝛū quꝫ ſint pꝛeſentes pꝛimo.ſi igit iſta fuerint nature alique:aut vt ſubſtātie tales ſicut illa que dicūt qui faciunt exemplaria in verbis: tunc erunt illa que ſūt cognitio magis multū aliqua cognitio:ꝛ motus etiam motum:quia iſta ſunt magis in actu:ꝛ illa ſunt potētie iſtoꝛū.manifeſtū eſt igit ꝙ actus eſt ante potentiā:ꝛ ante omne pꝛincipium tranſmutationis.

18 Et illa que tranſmutant ꝛc̄.i.ꝛ illa qūe coꝛꝛumpunt ſm partes.ſ.elementa aſſimilant in hoc ꝙ agunt perpetue eis que nō coꝛꝛumpunt:neq; ſm totum:neq; ſm partes.ſ.coꝛpoꝛibus celeſtibus. Deinde.d. quia habent motum ꝛc̄.i. quia in natura eoꝛum eſt vt moueat ex ſe.ſ. ut aſſimilent motus ex ſe.ſ.motis per pꝛincipiū in eis nō ex extrinſeco. Deinde.d.alie potentie ꝛc̄.i.ꝛ intendit per potentiā coꝛpora celeſtia:quoniā in coꝛpoꝛibus celeſtibus eſt potētia ad generationē ꝛ coꝛꝛuptionē iſtoꝛū:ꝛ ad generationē cōtraꝛioꝛum apud pꝛopinquitatē ꝛ remotionē. Deinde.d.illud enim qō habet potentiā ꝛc̄.i.illud enim de coꝛpoꝛibus celeſtibus qō habꝫ potentiā ut ſit aliquid:habet potentiam ut ſit nō illud:ſed contrariū ut ſit eſt diſpoſitio in omnib⁹ que ſunt cū ratione.ſ.quia agunt cōtraria in diuerſis ſicut dictum eſt ſuperius. Deinde.d.illa autē que nō habēt diffinitiones ꝛc̄.ſic inuenit in exemplari.ſ.quia ſunt cōtradictoꝛioꝛum ſiue nō:ꝛ debet eſſe:quia nō ſunt cōtradictoꝛioꝛum:quia hoc declaratū eſt in pꝛincipio iſtius tractatus.ꝛ demonſtrant hoc:quia i alia tranſlatione ſic eſt:illa autez que ſunt ſine ratione:quia ſunt pꝛeſentia:ꝛ nō ſunt cōtradictoꝛioꝛum generationis iſtoꝛū.i.que autē ſunt ſine ratione nō agunt cōtraria pꝛimo ꝛ eſſentialiter quādo eſt pꝛeſens illud in quod agunt:ꝛ eſt neceſſe ut ſit pꝛeſens : quia agunt quādo actū intelligunt. Deinde.d.ſi igit iſta fuerint nature ꝛc̄.ꝛ in alia tranſlatione ſic inuenit:ſi autē inuenit aliqua natura ſicut iſta:aut ſubſtātie ſicut dicūt illi qui verificant exemplaria per ſermones.dicunt enī ꝙ homo eſt ſciens magis multū ꝙ ſcientia:ꝛ motum mobilis magiſ ꝙ motus.iſta enim ſunt magiſ in actu:illa vo ſūt potentia.i. quoniam ſi fuerint hic forme ꝛ ſubſtātie ſeparate que largiuntur ſenſibilibus cognitionē ꝛ eſſe: tunc homo qui eſt ex talibus formis ſciens eſt perfectioꝛis ſciētie illiſ:ꝛ forme mote ex eis ſunt etiā perfectioꝛes in motu ꝙ motus qui ē in illis formis.iſte enim forme ſunt potētie que agūt quādoqꝫ:ꝛ non agunt quandoqꝫ:ꝛ acta eoꝛū ſunt perfectio ꝛ complementū actionū:ꝛ ſi ſint ſimūlia intrant magis capitulum actus ꝙ ſeparata qō eſt impoſſibile.

Quod autē ꝛ melioꝛ ꝛ bonoꝛabilioꝛ ſtudioſa potentia actus ex his eſt palam.quecunqꝫ eni ſm poſſe dicunt idem eſt potens cōtraria: ut qō dicitur poſſe ꝛ cōualeſcere idem eſt ꝛ languēs ſimul:eadem enim potētia cōualeſcendi ꝛ laboꝛādi:ꝛ quieſcēdi:ꝛ mouendi:ꝛ edificandi:ꝛ deſtruēdi:ꝛ edificari:ꝛ coꝛꝛuēdi.poſſe quidem igit contraria ſimul exiſtit:cōtraria vo eſt impoſſibile ſimul exiſtere:vt ſanum eſſe ꝛ laboꝛare: quare neceſſe eſt boꝛum alterū eſſe bonū:poſſe vo ſimilit vtrunqꝫ aut neutruꝫ: actus vo melioꝛ eſt.neceſſe autem ꝛ in malis ſinē ꝛ actum eſſe deteꝛioꝛē potentia.qō enim potens idem ambo cōtraria.palam ergo:quia nō eſt aliquid qō malū pꝛeter res poſteꝛius eius ipſi nature malum qꝫ potentia: nō ergo nec in eis que a pꝛincipio ꝛ ſempiternis nihil eſt: neqꝫ malum:neqꝫ peccatū:neqꝫ coꝛꝛuptum:etenim coꝛꝛuptio malоꝛum.

Quoniā aūt actus eſt melioꝛ ꝛ nobilioꝛ potentia nobili:manifeſtum eſt ex iſtis ſermonibus vnūquodqꝫ eni eoꝛum que dicunt in potētia eſt in potentia contrariū. Uerbi.g.illud quod dicit habere potentiam ſanitatis eſt:infirmus etiam ꝛ erit inſimul etiam:potētia enim ſanitatis ꝛ infirmitatis eſt idem:ſimiliter ꝛ potētia quietis ꝛ motus ꝛ moueri: ꝛ edificare:ꝛ diruere:ꝛ edificari ꝛ diruī.cōtraria igitur ſm ꝙ ſunt in potētia ſunt in ſimul:ſm autē ꝙ ſunt cōtraria eſt impoſſibile: ꝛ actiones etiā impoſſibile eſt vt ſint inſimul:vt ſanare ꝛ debilitare:ergo neceſſe eſt vt alterū ſit bonum:potentia vo ſimiliter aut neutꝫ: ergo actus eſt melioꝛ.ꝛ neceſſe eſt in rebus malis ut actus ꝛ complementū ſit peius potentia.idem enim qō poteſt eſſe vtrunqꝫ contrariū:manifeſtū eſt ꝙ nō ſit malum abſolutū a rebus:malū enim naturaliter eſt poſt potentiā:ergo in rebus que ſunt ex rebus in pꝛincipio:ꝛ que ſunt eterne nō eſt aliquid in aliū omnino:neqꝫ erroꝛ neqꝫ coꝛꝛuptio:coꝛꝛuptio enim eſt ex rebus malis.

19 Quum declarauit ꝙ actus pꝛecedit potentiā in omnibuſ modis pꝛedictis: vult etiam declarare illum pꝛecedere ea in nobilitate:ꝛ dixit: quoniā autem actus ꝛc̄.i.quoniam autem actus qō eſt bonū eſt melioꝛ potentia ad illū:manifeſtum eſt ex hoc qō dicam.ſ.ꝙ potentia eſt potentia ad rē ꝛ ad ſuū contrariū:ꝛ alterum contrarioꝛuꝫ neceſſario eſt malum potentia admiſceꝫ cum malo cū actu vo bono nō admiſcetur malū omnino:ꝛ eſt actus inter quē fecit comparationem ꝛ potentiā que eſt bonū.ꝛ qum dixit ꝙ potētia eſt potentia ad duo cōtraria inſimul: dedit exemplum ꝛ dixit aliud qō dicitur habere potentiam ſanitatis ꝛc̄.i. Uerbi gratia ꝙ illud quod recipit ſanitatē recipit infirmitatem. Uerbi gratia:quatuoꝛ humoꝛes. Deinde.d.ꝛ erūt inſimul ꝛc̄.i.ꝛ actus qō eſt bonū eſt melioꝛ potētia ad illū qꝛ qum potētia ad bonū admiſceꝫ potētia ad malū:ꝛ quꝫ bono qō eſt i actu nō admiſceꝫ malū:ꝛ h intēdebat qū.d. ꝑ neceſſe eſt ꝛc̄.i.ꝑ neceſſe eſt ut quꝫ bonū exiuerit in actū ſit bonū tm̄:qū autē fuerit i potētia ſiliē.ſ.ꝙ potētia ad bonū erit bona.ſz cū iſta potētia admiſceꝫ potētia ad malū:

quoniã illud qõ est in potẽtia ad aliqõ malũ:aut habebit potentiã ad duo cõtraria insimul:aut ad neutrũ.D.induxit conclusionẽ ꝛ.d.ḡ actus est melioꝛ.i.q̃ potẽtia ad illũ. Deinde dixit:necesse est etiam in rebus malis ꝛc̃.i.ꝛ appaꝛet ex hoc sermonẽ : qm̃ necesse est vt actus malus sit peioꝛ potẽtia ad illum.illud enim qõ potest illũ potest illum ꝛ contrariũ eius qõ est bonũ:ꝛ actus malũ est malũ simpliciter.Deinde.d.ergo manifestũ est q̃ non est malũ ꝛc̃.i. manifestũ est igitur q̃ malum nõ est distinctũ a rebus que sunt in potentia.malũ enim nõ inuenit nisi post potentiã. Deinde.d.non igit in rebus ꝛc̃.i.manifestuꝫ est igitur q̃ in rebus que nõ sunt post potentiã:ꝛ sunt illa que sunt eterna:sed esse coꝛũ est pꝛincipiũ nõ est malum omnino: neq; erroꝛ neq; coꝛꝛuptio.coꝛꝛuptio enim est ex rebus malis: ꝛ ex hoc cognoscit q̃ hoc qõ dicunt astronomi q̃ quedam stelle sunt foꝛtunate:ꝛ quedã infoꝛtunate:sed tm̃ possibile est scire de eis q̃ quedã sunt meliꝛes quibusdã.hoc enim inuenit in absolutis a motu nedũ i mobilibus.

Inueniunt autem ꝛ diagrãmata actu : nam diuidentes inueniũt:si vo essent diuisa manifesta vtiq; essent:nunc autẽ insunt potẽtia pꝛopter qd duo recti trigonũ:quia qui circa vnuꝫ punctum anguli equales duobus rectis : si ergo educeret qui iuxta costam videnti vtiq; statim esset palaꝫ pꝛopter quid in semicirculo rectus vniuersaliter quia si equales tres que bases due: ꝛ que ex medio semper stans recta videnti palaꝫ ei qui illud sciuit: quare palam quia potẽtia entia ad actum reducta inueniunt.causa vo quia intelligentia est actus:quia ꝛ ex actu potentia:ꝛ pꝛopter hoc faꝛcientes cognoscunt:posteꝛius enim generatione que sm̃ numerũ actus.

Et figure linearũ inueniunt in actu:qum enĩ diuidunt inueniũt eas: sed sunt diuise manifeste: sed modo est in eis in potẽtia : quare triangulus habet duos rectos hoc est manifestuꝫ:quia duo anguli qui sunt in laterib' vnius puncti sũt equales duobus rectis:igitur si extrahat vnum latex trianguli declarat q̃ duo anguli qui sunt ex duabus partibus lateris tangẽtis erũt equales duobus rectis : ꝛ similiter quare in quolibet semicirculo est vnus rectus in circunferentia: siue crura sunt equalia aut nõ:ꝛ qum basis fuerit diametri siue ceciderit in medio circunferentie aut in alio: manifestũ est igit q̃ illa que sunt in potẽtia qum sint in actu sunt existẽtia.ꝛ causa i hoc est q̃ actꝰ erit per intelligere in eo q̃ potentia erit ex actu:ꝛ pꝛopter hoc qum agunt sciũt:actus enim numeꝛo est post generationem.

20 Intendit declarare q̃ res non inueniunt ꝛ sciuntur nisi quãdo sunt in actu:ꝛ dat exemplũ in mathematicis:quia non inueniunt in actu:aut sciunt nisi quãdo geometer ponit ea in suũ intellectũ ꝛ extrahit ea de potentia in actum ꝛ intendit per hoc declarare q̃ actus est nobilioꝛ potentia qum sit nobilioꝛ nõ esse:ꝛ scientia ignoꝛãtia:ꝛ dixit:ꝛ figuꝛe linearum ꝛc̃.i.ꝛ figure que sunt ex lineis nõ inueniunt ꝛ sciunt nisi quando sunt in actu. Deinde.d.quoniã qum diuidunt inueniũt eas.i.geometer enim quãdo diuidit figuras inuenit ꝛ scit eas.Uerbi.g.qum dicũt q̃ figurarum quedam cõstant ex lineis rectis:ꝛ quedã ex nõ rectis.ꝛ rectarum quedam constant ex tribus lineis rectis:ꝛ quedaꝫ ex quatuoꝛ:quoniã quꝫ perficiũt diuisionẽ: tũc inueniunt ꝛ sciunt in actu:dum autẽ nõ diuidunt nõ sciunt neq; sũt. Deinde.d.sed sũt diuise manifeste.i.sed illud existit i actu ꝛ scitur in actu quãdo diuidunt sũt species:pꝛopria vo earum inueniunt in eis post diuisionẽ in potẽtia:ita q̃ qum in actu exiuerint cause que faciũt vt illa ꝓpria existant in eis in actu:tunc exibunt in actum ꝛ sciunt in actu:ante vo neq; erunt existentes in actu neq; sciunt. Uerbi.g.q̃ trianꝫulus per diuisionẽ existet in actu ꝛ erit scitus : quare vo anguli eius sunt duo recti erit scitum in potẽtia in eo.Deinde.d.quia duo anguli ꝛc̃.i.sed qum alterũ laterũ extrahetur:ꝛ apparebit q̃ duo anguli qui sunt in duabus partibus linee trianguli tangentis lineaꝫ ex tractatu sũt equales duobus rectis : statim apparebit in actu q̃ tres anguli trianguli sunt equales duobus rectis:quãdo etiã extrabit a puncto in quo triangulus tangit larus extractum linea eque distans linee tertie trianguli:tunc enim fient ibi tres anguli equales duobus rectis:quoꝝũ vnus est continuus triãgulo:ꝛ duo reliqui sunt equales duobus reliquis triãgulis:ille vo qui appꝛopinquat lateri trianguli tangentis lineam extractã:erit equalis alternato triãguli:ꝛ reliquuꝫ reliquo:qꝛ alter est extrinsecus:ꝛ alter intrinsecus.Deinde induxit etiã aliud exemplũ:ꝛ dixit:ꝛ similiter: qꝛ in omni semicirculo ꝛc̃.i.ꝛ similiter etiã erit scituꝫ in potẽtia:ꝛ existens etiam i potẽtia in triangulo qui cadit in semicirculo quare angulus qui est i circũferentia semp est rectus: siue duo latera triãguli exeũtia ad duo extrema diametri sũt equalia aut inequalia:ꝛ hoc enĩ nõ scitur in actu nisi quãdo i actu diuidit in media ꝛ complet figuratio. Deinde.d. ergo manifestũ ꝛc̃.i.ergo declaratuꝫ est ex hoc q̃ illud qõ est in potẽtia non erit scitũ:neq; ens qum exiuerit in actũ. Deinde.d.ꝛ causa in hoc est ꝛc̃.i.ꝛ causa in hoc est : quia intelligere qõ est in potẽtia nõ venit ad actum nisi per intelligere aliud qõ est i actu.Deinde.d.ꝛ ꝓpter hoc quãdo agunt sciũt.i.ꝛ ideo quãdo cõsiderans cõsiderat in scientijs scit.Deinde.d.actus enim numeꝛo est post generationẽ.i. quoniã qum cõparat inter potentiã ꝛ actũ illius potentie inuenit q̃ illa potẽtia pꝛecedit tẽpoꝛe actum.qum autẽ cõparatur inter potentiã que est in generato ꝛ inter actũ qõ est extrahẽs illud qõ est in potẽtia in actu:inuenit q̃ actuꝫ pꝛecedet tẽpoꝛe potentiã ꝛ esse.

Quoniã autẽ ens dicitur ꝛ nõ ens hoc quidem sm̃ figuras cathegoꝛicas:illud vo sm̃ potẽtiam aut actum:hoꝝũ autem aut contraria: hoc autez maxime pꝛopꝛie:aut verũ aut falsum:hoc autem in rebus est componi aut diuidi:vnde veꝛus est diuisum putans diuidi:ꝛ compositũ componi mentit: aut ecõtrario se habens res quandoq; est aut nõ est:quare qõ verũ dicit aut falsuꝫ hoc perscrutandũ quid dicimus.nõ enim ꝓpter nos existimare te vere albuꝫ esse:tu albus es:sed pꝛopter te esse albũ nos hoc dicẽtes verum dicimus.si igitur hoc quidem semper componunt: ꝛ nõ possibilia diuidi:hec vo semper diuisa ꝛ impossibilia componi:hec autẽ contingunt cõtraria esse quidez est cõponi ꝛ vnũ esse ꝛ nõ esse nõ componi sed plura esse. Circa cõtingentia quidẽ igit eadẽ sit falsa ꝛ vera opio ꝛ oꝛatio eadẽ: ꝛ cõtingit qñq; verã esse:ꝛ pꝛtingit qñq; esse falsã.

Qum igitur dicit ens ꝛ non ens.alterum vo sm̃ figuras pꝛedicamentoꝝũ:ꝛ alterũ sm̃ potentiam ꝛ actum que sunt istoꝝũ:aut sm̃ contraria ꝛ dicunt in rei veritate:aut modo vero : aut modo falso:ꝛ hoc est in rebus:aut per cõpositionẽ: aut per diuisionẽ:ergo qui vidit q̃ diuisuꝫ diuiditur verum dicit:ꝛ qui videt q̃ congregatũ cõgregat aliqd ablatio in greco sermo falsus etiaꝫ.opoꝛtuꝫ enĩ ponere aliqd qum dicit q̃ illud qõ existimat est malũ.qui igit dicit ꝟ dicit verũ.ꝛ i alia translatione loco istiꝰ:ꝛ istud qõ est valde verũ:aut vex dicit:aut est fallax:ꝛ hoc est in rebus cõponi:aut

UVA. BHSC. IyR_012

diuidi: ⁊ ideo qui exiſtimat q̄ illud quod eſt diuiſum eſt diuiſuꝫ verū: ⁊ qui exiſtimat cōpoſitū: compoſitū eſſe diuiſum exiſtimat falſum. deinde ſequit in duabus tranſlationibus hoc qȝ dicit modo. ſi igit quedaꝫ ſunt ſemper cōpoſita ⁊ non poſſunt diuidi: ⁊ quedā ſemper diuiſa ⁊ nō poſſunt cōponi: ⁊ quibuſdā poſſunt eſſe cōtraria entia: igitur ⁊ cōpoſitio ⁊ eſſentia vniuſ ⁊ nō eſſentia eſt non compoſitū: ſed ut ſint plura. in rebus igitur poſſibilibꝫ erit vna exiſtimatio que eſt falſa ⁊ vera. ſermo enim idem eſt ⁊ poteſt eſſe verus in aliquo tēpore ⁊ falſus in alio. in aliis autē que non habent potentiā ut ſint alio modo non erit hoc ⁊ non erūt quandoqȝ vera ⁊ quādoqȝ falſa ſed ſemper vera aut falſa.

2j Intendit declarare q̄ actus eſt nobilior: quoniā cognitio rei in qua nō eſt potētia ad mutationē in falſis: eſt nobilior in qua eſt poſſe ut reuertat falſa poſtq̄ fuerit vera: quemadmodū illud qȝ ſemper eſt: eſt nobilius corruptibili. Deinde. d. ⁊ qum dicit ens nē. i. ⁊ qum hoc nomē ens dicitur de vnoquoqȝ predicamentoꝝ: ⁊ ſimiliter non ens ⁊ vtrūqȝ iſtorū diuidit in potentiā ⁊ actū: aut in contraria. Deinde. d. ⁊ dicunt in rei veritate nē. i. ⁊ etiā quelibet diuiſio entis dicit etiam: aut vere: aut falſo: ⁊ etiā affirmatio ſignificat diuiſionem: manifeſtū eſt q̄ qui opinat compoſitū eſſe cōpoſitum: affirmatio eius eſt vera: ⁊ qui opinat diuiſuꝫ eſſe diuiſum: negatio eius eſt vera: ⁊ qui opinat ecōuerſo: fallitur in affirmatione ⁊ negatione. ſ. qui opinat compoſitū eſſe diuiſum: ⁊ diuiſum eſſe compoſitū: ⁊ forte hoc diminutum eſt a libro. Deinde. d. ſi igit quedam ſunt cōpoſita ſemper nē. i. ſi igit quedam ſunt cōpoſita ſemp: ⁊ quedam ſemp ſunt diuiſa: ⁊ quedā quādoqȝ cōpoſita ſunt: ⁊ qñqȝ diuiſa: tunc quidditates rerū ⁊ vnitas eſſe ⁊ veritas earū eſt in cōpoſitione ⁊ diuiſione. quedā igit ſunt quoꝝ veritas eſt ſemp ⁊ nunq̄ mutant: ⁊ ſimiliter ſūt quedā quoꝝ falſitas eſt ſemp ⁊ nūq̄ mutant: ⁊ quedā mutant de vero in falſuꝫ: ⁊ de falſo in verū: ſcire igitur illa dicit ſcire: ſcire autem eſſentiā mutabilē dicit exiſtimare. Deinde. d. in rebus igit poſſibilibus nē. i. ⁊ qum ſit ſicut narrauimus: manifeſtum eſt q̄ in rebus poſſibilibus erit eadē exiſtimatio quādoqȝ vera quādoqȝ falſa: ⁊ nos nō percipimus. in rebuſ vo nō poſſibilibus que nō mutant a cōpoſitione in diuiſionem nec ecōuerſo nō eſt poſſibile: ſed verū in eis ſemp eſt verū: ⁊ falſum ſemp eſt falſum: ⁊ intendit quoniā qum ſcientia nō tranſmutabilis ſit nobilior tranſmutabili: ⁊ nō tranſmutatio eſt rerū exiſtentiū in actu: ⁊ trāſmutatio eſt rerum que ſunt in potētia: ſequit q̄ actus ſit nobilior potētia neceſſario.

Circa impoſſibilia vo aliter ſe habere nō ſit aliquādo verū aliquādo falſum: ſed ſemp hec vera: ⁊ hec falſa. circa incōpoſita vo quidē eſſe aut non eſſe: ⁊ verū ⁊ falſum. nō enim eſt compoſitū ut ſit quidē quādo diuiſum fuerit: vt albū lignuꝫ aut incōmenſurabilē diametrū: nec verū ⁊ falſuꝫ ſimiliter exiſtet adhuc ⁊ in aliis: aut ſic nec verū in his idem ſicut nec eſſe: ſed eſt verū quidez aut falſum attingere quidē ⁊ repreſentare veruꝫ. non enim idem affirmatio ⁊ repreſentatio: in generatione autē nō attingere. decipi enim circa quodquideſt non eſt: ſed aut ſm accidens: ſimiliter autem ⁊ circa cōpoſitas ſubſtātias. nō enim eſt decipi: ⁊ omnes ſunt actu nō potētia. generarentur enim vtiqȝ ⁊ corrumperent. nūc autē ens ipſum non generat nec corrumpit: ex aliquo eniꝫ vtiqȝ generaretur. Quecūqȝ igit ſunt qȝ vere: eſſe eniꝫ quid ⁊ actu circa hoc nō eſt decipi: ſed aut intelligere aut non: ſed quodquideſt querit de ipſis ſi talia ſunt aut non: eſſe vo vt verum ⁊ non eſſe vt falſum. vnum quidē eſt ſi componit verum: hoc autē ſi non componit falſum. vnum autez ſi vere ens ſic eſt: ſi vo nō ita nō eſt. verum autē intellige re ipſa: falſum vo non eſt nec deceptio ſed ignorātia: nō qualis cecitas. cecitas enim eſt ut vtiqȝ ſi intellectiuū omnino nō habeat aliquis. palam etiam: ⁊ quia de imobilibus nō eſt deceptio ſm quādo ſiquis imobilia: vt trigonum ſi nō permutari putat non opinabit quandoqȝ duos rectos habere: quandoqȝ nō. permutaret enim vtiqȝ ſi aliquid quidem non vo aliquid: vt parem numerum primū eſſe nullum: aut aliquos quidem: aliquos autē non. numero vo circa vnum nec hoc. non enim aliquā quidem: aliquem vo nō putabit: ſed veruꝫ dicet: aut mentietur ut ſemper ſic ſe habente.

Que autē non habēt compoſitionē: aut aliquid ſit: aut nō ſit verum ⁊ falſum nō eſt ita: quoniam nō eſt compoſitū ut ſit ſi fuerit compoſituꝫ ⁊ non ſit ſi fuerit diuiſum ut albū lignum: aut ſimetrum diametrū ⁊ nō eſſentia veri ⁊ falſi nihil eſt ſicut nullus etiam: quoniā quemadmodū verum in iſtis non eſt idem ſimiliter eſſentia: ſed eſt aut verum aut falſum: ⁊ quoddam eſt verū: non quia dicitur: quia affirmatiua: ⁊ terminus nō ſūt idem ⁊ ignorantia eſt: quia non tangit rem. non enim eſt deceptio in eo quod eſt niſi per accidēs ⁊ ſimiliter in ſubſtantijs compoſitis: quoniam in eis nō eſt deceptio: ⁊ ſunt omnes in actu non in potentia: ⁊ ſi nō generarent ⁊ corrumperent. ens enim per ſe nō generat: neqȝ corrumpit. ⁊ ſi non eſſet aliquid ex nihilo. omnia igit que ſunt i ſuis eſſentijs aliquid ⁊ ſunt in actu: etiā non eſt in eis deceptio niſi per intelligere: ſed queritur i eis qd ſint: vtrum ſint: hoc autē non: aut erit ſicut veruꝫ aut non erit ſicut falſum. vnum enim ſi fuerit cōpoſitum eſt verum: ⁊ ſi nō fuerit compoſitum eſt falſum. vnum autē ſi fuerit ſm q̄ eſt in hac diſpoſitione. ⁊ ſi nō fuerit ſm hanc diſpoſitionē: tūc intelligere non erit verum: ⁊ hoc nō eſt falſuꝫ: neqȝ deceptio: ſed ignorantia non ſicut cecitas. iſta. n. ignorantia eſt ſicut cecitas intellectus: qum nullus eorum habuerit intellectus omnino. manifeſtum eſt igitur q̄ in rebus que non mouent non eſt deceptio etiam que attribuātur alicui tempore: ut ſi aliquis exiſtimet q̄ triangulus eſt nō verum: quia non tranſmutatur ut nunqȝ exiſtimat ſemper qȝ poſſibile eſt ut in aliquo tempore habeat duos angulos rectos: ⁊ in alio nō: quoniā ſi fuerit tranſmutabit: ſed aut per aliquid quod erit: aut per aliquid quod nō erit. Verbi gratia: vt non ſit neqȝ vnus numerorum numerus perfectus: aut non: aut quidam ſit: aut quidam non: vt aut ſit in vno numero non: quoniā nō eſt hoc aliquid ⁊ aliquid nō eſt: ⁊ nō eſt in hoc exiſtimatio: ſed aut eſt verum aut falſum: quia ſemper eſt in hac diſpoſitione ⁊ differentia erroris in comprehenſione ſimplicis ⁊ compoſiti ⁊ affirmatione ⁊ negatione.

22 Illa autē in quibus nō eſt cōpoſitio nē. i. res autē ſimplices quarū eſſe: aut nō eſſe: non attendit vt ex eis ſit aliqd: aut nō ſit ſicut eſt diſpoſitio in cōpoſitis: ⁊ verū ⁊ falſum ptingentia in eis nō ſunt in eis ſicut verū ⁊ falſū i cōpoſitis

UVA. BHSC. IyR_012

Deinde.d.causam ꝛ.d.nō enim est compositū ꝛc̄.i. qz verum aut falsum i simplicib⁹ nō assimilant cōpositioni: aut diuisioni existentib⁹ extra animā. D.d.vt albū lignū. U.g qm̄ dicere ħ esse albū qum sit verū causa in hoc est: quia albedo est cōposita extra animā cū ligno: ꝛ dicere q̄ diameter est simiter coste est falsuz: ꝛ causa falsitatis est: quia sunt diuisa extra animā. D.d.ꝛ nō essentia veri ꝛ falsi ꝛc̄. .i. ꝛ quidditas veri ꝛ falsi in simplicib⁹ nō est sicut i cōpositis: ꝛ intendit in qōne quid est. D.d.causam ꝛ.d.qm̄ sicut vtrum in istis ꝛc̄.i.qm̄ sicut verū i cōpositis in qōne vtrū sit nō est idē: ita verū nō est in eis idē in qōne q̄ sit. s. in simplicibus ꝛ cōpositis. D.d.sed est aut verū aut falsum ꝛc̄.i. sed sermo qui significat vtrūq; quid sit: est aut verus aut falsus: sed in quibusdā. s. in cōpositis: quia aliq̄d p̄dicat de aliquo ꝛ in simplicib⁹ nō: qz aliquid predicat de aliq̄. D.d quia affirmatiua ꝛ terminus ꝛc̄.i. ꝛ causa i hoc est: qz decceptio que accidit in quidditate cōpositorū est simūis decceptioni accidēti in affirmatiua: ꝛ que accidit intelligere simplicia est de modo deceptionis accidētis i diffinitionib⁹ fm q̄ sunt diffinitiones: ꝛ nō sunt idē sermo diffinitiuus ꝛ sermo affirmatiuus. D.d.ꝛ ignorantia est que nō tangit. i. ꝛ ignorātia que accidit vnū intelligere simplicia est vt intellectus nihil intelligat de eis: est igit fm ignorantiā que est priuatio scientie. D.d.nō est eni deceptio ꝛc̄.i. ꝛ causa i hoc est: quia nō accidit deceptio in quid est nisi p accidēs. in cōpositis vo p deceptionē in affirmatiua que est ignorantia fm habitū: in simplicibus vo p priuationē intelligēdi que est ignorātia fm priuationē. D.d.ꝛ simūiter in substātijs ꝛc̄. .i.ꝛ in substātijs nō cōpositis non accidit deceptio ex suis naturis. ꝛ similiter est in substātijs cōpositis cū quibus nō admisceat potētia ꝛ sunt i actu: sed deceptio in hoc est i nobis. ꝛ si in eis acciderit deceptio ex suis naturis: tūc generarentur ꝛ corrūperent: ꝛ si quidditates ꝛ forme etiā generarentur ꝛ corrūperent: tūc generarent ex nihilo: ꝛ hoc intēdebat qum. d. ens enim p se ꝛc̄.i. ꝛ inuit hoc qō declaratū est in tractatu de substātia. D.d.oia igit que sūt ꝛc̄.i. ꝛ oēs substātie que sūt composite nō accidit in eo q̄ sit deceptio essentialiter sed p accidens. querit eni qm̄ sunt ignorati esse expositio nominū suorū p sermonē compositū: si ḡ cōpositio fuerit vera: tunc esse ꝛ intelligētia erit verū: ꝛ si nō fuerit vera: tunc esse erit falsū. U.g. vt si aliquis querat quid sit vacuum: ꝛ dicet ei quid intendis p hoc nomē vacnū? si igit dixerit dimensionē separatā p̄siderabit si fuerit impossibile dimensionē separatā esse: tūc vacuū nō erit ex sermone iudicante: nō ex sermone exponēte fm q̄ est exponens. D.d.nō ꝛc̄.i. sbe vo simplices si intelligunt: tūc intelligere earū erit fm illud qō sūt. ꝛ si nō intelligant: tūc nihil ex eis intelligit q̄ sit verū: nisi fm nō esse intelligēdi ea nō ē verū nō fm q̄ accidit in eis intelligere falsum. falsū. n. intelligere nō est nisi p cōpositionē: ꝛ hoc intēdebat qum. d. intelligere eas nō est verū. i. ꝛ qum dicimus q̄ apud nos nō est verum de substātijs simplicib⁹: nō intēdimus q̄ accidit nobis error qui est ignorātia fm habitū: sed accidit p̄uatio veritatis que est ignorātia tm̄: ꝛ ħ est i veritate rōnali: sicut cecitas i oculo. ꝛ innuit p hoc q̄ nō intelligere res separatas p intellectū humanū est i intellectu nr̄o in p̄mo sīle cecitati i oculo añq̄ pficiat intellect⁹. hoc eni nō solūmō repit i hac virtute i suo p̄mo esse: sed i suo esse vltimo: ꝛ hoc iam declarauimus i alio loco. ꝛ declarauimus q̄ fortunitas maxima q̄ est inspicere intellectū separatū est p potentiā q̄ fit in intellectu speculatiuo apud suā vltimā pfectionē sīle potētie q̄ fuit in visu apud aspectū ad colores nō p potentiā de modo potētiarū cogitatiuaz que acquirunt p cognitionē qm̄ nō est sicut existimauit Auēpace q̄ ħ acquirit p cognitionē. D.d.manifestū est igit ꝛc̄.i. declaratū est igit ex ħ q̄ in rebus necessarijs nō transmutabilib⁹ nō decipit hō ex natura rei: ita q̄ sciētia de aliquo reuertat existimatio i aliquo tēpore: ꝛ.d.hoc: quia qn̄ sensatū recedit a sensu statiz certitudo sui esse mutat in existimationē absqz eo q̄ in nobis accidit error. D.d.U.g. si aliqs existimet ꝛc̄.i. U.g. q̄ scire triangulū habere tres angulos equales duob⁹ rectis nō mutat de certitudine in existimationē: qum nō sit timēdum i hac hora si sit triangulus cuius anguli nō sūt equales duobus rectis. D.d.causam i hoc ꝛ.d.qz nō trāsmutatur ꝛc̄.i. ꝛ cā in hoc est: ꝺa nō est timendū vt nā trianguli trāsmutet: ꝛ ideo nullus existimet esse possibile vt aliq̄ hora veniat i qua sint equales duob⁹ rectis: ꝛ alia hora nō. D.d.quoniā si fuerit transmutabit. i. si hoc acciderit i scia triāguli: tunc nā triāguli transmutet: sed ꝓsequēs nō ē genus neqz accidēs. D.d.sed aut p aliq̄d qō erit: aut p aliq̄d qō nō erit. i. sed res necessarie aut disponunt p aliq̄d qō ē eis semp: aut p aliq̄d qō nunq̄ est eis. D.d.exemplū ꝛ.d. U.g. vt nō sit ꝛc̄.i. U.g. qm̄ aut semp erit verū q̄ null⁹ numerorū erit pfectus: aut oīs numerus pfectus est aut q̄daz est pfect⁹ ꝛ quidā nō. D.d.vt aut sit fm numerū i vno ꝛc̄. .i. vt aut sit hoc in vnū fm numerū: ita q̄ qñqz sit in eo: ꝛ qñqz nō sit est impossibile: aut ut qñqz sit in reb⁹ ꝛ non sit in rebus: ꝛ ille res sūt eedē in specie. D.d.ꝛ in ħ nō est existimatio. i. ꝛ ideo nō accidit i tali genere existimatio: sed iudicium i ip'o: aut semp erit verū: aut semp erit falsū: quia ista semp sūt eodē mō: ꝛ intēdebat p oīa ista q̄ scire ea que sunt in actu est nobile q̄ scire ea que sūt in potētia: ꝛ illud cuius est sciētia nobilior est nobilius.

Num: quia multis modis dicitur in diuisis de quotiens dictū est p̄i⁹: multiplicit vo dicto capitales modi sunt quatuor p̄imoz ꝛ fm se dictoz vnū: sed nō fm accidens. cōtinuū eni aut simpliciter: aut maxime q̄ natura ꝛ nō tactu nec ligatione: ꝛ horū magis vnū: ꝛ p̄ius cui⁹ indiuisibilior motus est ꝛ magis simplex: amplius tale ꝛ magis totū ꝛ habēs aliquā formā ꝛ speciē: maxime autē siquid nā est tale ꝛ nō vi: vt q̄cūqz viscor: aut clauo: aut cōiunctione: sed habz i se qō est cā sibi ut sit cōtinuū: tale vo eo q̄ ūnotū vnū esse: ꝛ indiuisibilē loco ꝛ tpe: quare palā siqd p naturā motus habet p̄incipiū p̄imi p̄imū: vtputa dico lationis circulationē: qa hec p̄ima magnitudo vna. hoc quidē itaqz sic vnū continuū aut totum. hec autē si ratio vna fuerit: talia vo sūt quorum intellectiua: talia autē quorū indiuisibil'. indiuisibilis vo eius qō indiuisibile specie: aut numero: numero vo singule indiuisibile: specie vo qō in scibili ꝛ sciētie: quare vnū vtiqz erit p̄imū qō subst̄ātijs causa vni⁹. videt quidē igit vnū tot modis ꝓtinuū nā: ꝛ totū ꝛ singulare ꝛ vle. oīa. n. hec vnū per indiuisibile esse: horū quidē motuz: illorū autē intelligentiā aut rationē.

UVA. BHSC. IyR_012

Jctum est ꝓius ꝙ vnum dicit multipliciter in diminutionibus in quibus narratur ſm quē modū dicit res. dicit enim multis modis qui qum copulant fiunt quatuor modi rerum. ꝓmus est que dicunt per ſe vnum non per accidens. est enim cōtinuū: aut ſimpliciter: aut magis illud qō est naturaliter nō per cō tactum neq; per ligamentū ꝛ magis q̄ boc vnū: ꝛ est ante ꝛ magis ꝙ nō diuidit motus actionis ꝛ est magis ſimplex: ꝛ etiā tale: aut magis est totum qō habet aliquā naturā etiaz ꝛ formā: ꝛ maxime qō est tale naturaliter non violente: ut illud qō est vnum per glutinū aut per clauos aut per ligamenta: ſed habz aliquid in ſe qō est cauſa ſue cōtinuationis: ꝛ talis est ut motus ſit vnus ꝛ nō diuidatur ſm locum ꝛ tempus: ꝛ boc est manifeſtum ſi aliquod ꝓmū ꝓncipiū ꝓmi motus naturaliter ut motus circularis ꝛ motus ſimplex: quoniaz bec est ꝓma magnitudo. quedam igit ſunt vnum: ꝛ ſm hunc modū: aut quia ſunt continua: aut quia ſunt totū: ꝛ quedam ſunt talia per conuenientiā ſicut iſta quorū intelligere est vnuz ꝛ ſicut iſta que nō diuidunt: neq; diuidunt in indiuiſibilia: vt diffinitiones indiuiſibiliū ſicut diffinitio puncti que nō diuidit. ſi autem fuerit numero ſingulare nō diuiditur numero. vnuz autē ſm formam est illud qō non habet diuiſionē ſm cognitionem. vnum igitur ꝓmū est illud quod est ſubſtantiaruz cauſa vnius. vnum igit dicitur ſm numerū iſtorū modorū ſicut illud quod est continuum naturaliter: ꝛ totum etiam ꝛ ſingulare ꝛ vniuerſale: omnia enim iſta ſunt vnū: quia nō diuiduntur: quedaz vo ſm motum: ꝛ quedam ſm intellectum ꝛ rationem.

Cō.j. Jntendit per diffinitiones quintū libri in quo diſtincte ſunt ſignificationes nominū. Deinde dixit: dicit eni ꝛc. .i. quoniā ꝛ ſi illic numerauimus plura de quibus dicitur hoc nomē vnū vident concludi in quatuor generibus ꝓmis: ꝛ ſunt illa que dicunt vnū per ſe: nō per accidens. D. incepit numerare illa ꝛ. d. est eni cōtinuū ꝛc. i. ꝛ vnus iſtorum modorū de quibus dicit vnū est ꝓtinuū: aut ſimplex aut ſm ꝓius: ꝛ boc est continuū per naturā nō continuuz per contactū: aut ligamentū: ꝛ vniuerſaliť p artificiū. D. d ꝛ magis q̄ hoc ꝛc. i. hoc nomē vnū dicit magis de cōtinuis per naturā de illo continuo qō habz vnū motū indiuiſibile ꝛ hoc est ꝓtinuū rectū: qm̄ continuū tortuoſuz qō habz angulos nō mouet ſm oēs ſuas partes motu equali qm̄ mouet ſm totū: ꝛ hoc intēdebat quz. d. ꝛ est magis ſimpliciter. D. induxit ſm modū illorū quatuor: ꝛ. d. ꝛ etiā ē tale aut magis ꝛc. i. ꝛ h nomē vnū dicit ſicut de continuo: aut magis de toto qō est totū ꝛ continuuz per formā exiſtentē in ipſo: ꝛ hec est diſpoſitio indiuiduorū habentiū formas ꝛ. d. aut magis: quia cauſa in hoc ꝙ indiuiduū ſit ꝓtinuuz est forma eius: g forma dignius dicit vnum q̄ cōtinuatio: quum forma ſit cauſa cōtinuationis. ꝛ quia totū aliud ē totum nāliter aliud artificio ꝛ maxime qō est nāliter nō violente: ꝛ. d. nō violente: quia indiuiduū artificiale est vnuz per violentiā. D. d. ſed habz aliquid in ſe ꝛc. i. ſed vnū indiuiduum in rei veritate est illud qō habet i ſe cauſā cōtinuationis. ſ. formā: ꝛ intrēdit indiuiduū naturale qō est vnū p cōtinuationē ſm ſuā formā. D. d. ꝛ ſicut hoc est ut motus ſit vnus ꝛc. i. vnū in rei veritate in hoc genere est illud cuius motus est vnus: ꝛ indiuiſibilis ſm tēpus ꝛ ſm locū: ꝛ tu bene ſcis quis ſit ille motus vnus ex quinto phyſicorū. Deinde. d. ꝛ hoc erit manifeſtum ꝛc. i. ꝛ est manifeſtū ꝙ ſi fuerit aliquid hic qō mouet per ꝓncipiū in eo ꝓmo motu naturaliter. ſ. circulari ſimplici: ꝛ iſtud motū est ꝓmuz corpus: ꝛ qō mouetur vno motu qui nō diuidit: neq; ſm locum: neq; ſm tēpus. Deinde. d. quedā igit ſunt vnū ꝛc. .i. declaratū est igitur ꝙ omnia iſta reducunt ad vnuz ſm continuationē: ꝛ vnū ſm totuz. Deinde. d. ꝛ quedam ſunt talia ſm conuenientiā ꝛc. i. ꝛ vnū dicit etiam de illis quorum ꝓpoꝛtio est ad intellectū ſicut est ꝓpoꝛtio iſtorum ad ſenſum: ꝛ ſunt illa que nō diuidunt quādo intelligunt: ꝛ iſtorum quedā ſunt que nō diuidunt in intellectu: neq; diuidunt in aliquod indiuiſibile vt punctus: ꝛ vnū in numero: ꝛ vniuerſaliter qō nō diuidit ſm diffinitionē in illo genere: ut diffinitio puncti que nō diuidit in magnitudine ꝛ diffinitio vnius in numero que nō diuidit ſm numerū. Deinde. d. vnū autē ſm formā est illud qō non diuidit ſm cognitionē ꝛ diuidit in eſſe: ꝛ hoc est vnū indiuiſibile e cōtrario de vno ſm diffinitionē i vnoquoq; genere. Deinde dixit: vnū igitur ꝓmū ꝛc. i. ꝛ quz ꝓmū in vnoquoq; genere est illud qō nō diuidit ſm diffinitionē i illo genere ꝛ ſubſtantia est ꝓmū omniū entiū ſm diffinitionē: manifeſtum est ꝙ vnū ꝓmū qō nō diuidit ſm diffinitionē i ſubſtantiam est cauſa vnius in omniū generū entiū. D. d. g vnum dicit ꝛc. i. declaratū est igit ex hoc ꝙ omnia de quibus dicit hoc nomē vnū concludunt in quatuor. ꝓmum vo est cōtinuū in q̄uor ꝑ naturā. ſecundū illud qō est totum ꝛ perfectū: ꝛ est vnū indiuiduū naturale. tertiū autez est illud qō est ſimpliciter in vnoquoq; genere decē predicamentorū. quartū est vnū ſm formā ꝛ vniuerſaliter vniuerſale: ꝛ iſtorū duo. ſ. continuū per naturā ꝛ indiuiduuz qō est totum ꝛ completū dicunt vnū: quia ſunt duo indiuidua quorū vtrunq; mouet vno motu: duo autē alia dicuntur vnū: quia nō diuidunt in intellectu: alterū vo i diffinitione: reliquū autē in natura ꝓtinui vna pluriū vno.

Oportet enim intelligere: quia non ſimiliter dicendū qualia vna dicunt: ꝛ quid est vni eſſe ꝛ ipſius ratio. dicitur eniz vnuz tot modis ꝛ vnū quodq; erit vnū horum cuicūq; extiterit horuz aliquis modorū: vni autē horū eſſe: ꝛ quādoq; quidem horū alicui inerit: quādoq; aūt alij qō ꝛ magis ꝓpinquū nomini est: potentia vo illa ſicut de elemento ꝛ cauſa: ſi oportet i rebus determinantē ꝛ nominis terminū reddentē. Est quidē enim ut elementū ignis: est aūt forſan ſm ſe ꝛ infinitum aut aliquid aliud tale: est autē ut nō: non enim idem igni ꝛ elemento eſſe: ſed ut quidē re ꝛ natura ignis elementū. nomē vo ſignificat eo ꝙ hoc acciderit ipſi: quia est aliquid ex hoc: ut ꝓmo in exiſtente: ſic ꝛ in cauſa ꝛ in vno ꝛ talibus omnibus ꝓpter quod ꝛ vni eſſe indiuiſibili est eſſe: quod quidē hoc enti ꝛ inſeparabili: aut loco aut ſpecie: aut mente: aut ꝛ toto ꝛ determinato: maxima vo in eo ꝙ est metruz eſſe ꝓmū vniuſcuiuſq; generis: ꝛ maxime ꝓpꝛie quātitati. hinc enim venit ad alia metrū. etenim est quo quantitas cognoſcit: cognoſcit vo aut vno: aut numero quantitas inquantū quantitas: numerus autē omnis vno: quare omnis quātitas cognoſcit in quantū quantitas vno: ex quo ꝓmo cognoſcit hoc ipſum vnū: quapꝛopter vnū numeri ꝓncipium ſm ꝙ numerus.

Et oportet exiſtimare per cognitionem: qm̄ non oportet exiſtimare ꝙ dicit eodē modo illud quod dicit vnū per quale: ꝛ qō est per eſſentiam vnum. vnū vo dicit ſm numerū iſtorū modorū ꝛ quodlibet iſtorū erit. vnde quādo habuerit aliquem iſtorū modorū: qm̄ autē est vnuz forte erit alterius iſtorū: ꝛ forte erit aliud qō est ꝓpinquū

UVA. BHSC. IyR_012

ſm nomen ⁊ magis q̄ꝫ iſta. illa autem in potētia vt ſi eſſet neceſſe loqui de elemento ⁊ cauſa: ⁊ diſtinguere ea a rebus ⁊ inducere diffinitionē nominis. ignis eſt enim ſicut elementū: ⁊ rectū eſt vt ſit ⁊ infinitū per ſe: aut per aliud tale: ⁊ q̄ non eſt ita. eſſentia enim ignis ⁊ elemēti nō ſunt idē: ſed ignis eſt elemētū ſicut natura alicuius. ⁊ hoc nomen aut accidit ſicut accidit ei per complementū quia eſt aliquid ex hoc ſicut eſt ex p̄mo q̄ eſt in re: ⁊ ſimiliter eſſentia etiā ⁊ vnū: ⁊ omnia que ſūt in talibus iſtis: ⁊ ideo eſſentia vnius eſt vt nō diuidatur ⁊ eſt: quia iſta res eſt ⁊ eſt non ſeparata p locum aut formā aut cognitionē: ⁊ eſt totū ⁊ terminatum: ⁊ ideo eſt magis q̄ꝫ aliud p̄ma mēſura cuiuslibet generis ⁊ quantitates valde domine: ⁊ ex hoc eſt in aliis rebus. mēſura eni eſt illud per quod cognoſcit quantitas: ⁊ quātitas cognoſcit ſm q̄ eſt quantitas: aut per vnum: aut per numerum: ⁊ omnes numeri cognoſcunt per vnū: ergo omnis quantitas ſm q̄ eſt quantitas cognoſcit per vnum: ⁊ illud per quod p̄mo cognoſcit eſt vnum: ⁊ ideo vnuꝫ eſt p̄ncipium numeri ⁊ non numerus.

2 Jdeſt ⁊ nō eſt exiſtimandū q̄ illud qō ſignificat hoc nomen vnum in eis de quibus dicit eſt idē dictuꝫ vniuoce. ſ. ſm nomen ⁊ diffinitionē. Deinde. d. vnū g̃ dicit ⁊c̄. i. apparet enim q̄ hoc nomē vnū dicit de iſtis modis diuerſis q̄s numerauimus: ⁊ q̄ omne ens nō ſimpliciter habꝫ hoc nomen niſi ſi habuerit aliquā iſtarū intentionuꝫ quas monſtrauim⁹. Deinde. d. ſm autē q̄ eſt vnū forte eſt alter⁹ ⁊c̄. .i. illud autē qō ſignificat hoc nomen vnū ſm q̄ eſt vnuꝫ: forte in p̄mo in hoc genere: ⁊ forte inuenit ei aliq̄d qō appropinquat ſignificato huius nominis ſm q̄ eſt vnū magiſ q̄ aliud. illud autem qō eſt p̄eter vnū p̄mū inuenit⁹ ei de ſignificato huius nominis vnū ſm q̄ eſt vnū aliquod ſimile illi p̄me intentioni: ⁊ hoc intendebat qum. d. illa autē in potentia: quoniā ſimile rei dicit eſſe res in potentia Deinde. d. exemplū ⁊. d. vt ſi eſſet neceſſe loqui ⁊c̄. i. ⁊ diſpoſitio debet eſſe quādo volumus loqui de vno ſicut diſpoſitio quādo volumus loqui de elemento ⁊ cauſa: ⁊ de aliis que dicunt p̄mo ⁊ ſecundo. ſ. vt p̄mo incipiamus ab eo qō ſignificat diffinitio illius nominis ſm q̄ eſt illud nomen. D. diſtinguemus illa figura: ⁊ ſi inuenit aliqō qō cōuenit diffinitioni illius nominis: dicemus q̄ illud eſt p̄mū in illo genere: ⁊ ſi non inuenim⁹ tale: accipiemus illud quod eſt magis propinquū: ⁊ dicemus ipſum eſſe p̄muꝫ in illo genere. Verbi. g. qum queſiuerimus quid ſit elemētum: ⁊ inueniemus q̄ illud qō ſignificat diffinitio elemēti eſt aliud ab eo qō ſignificat hoc nomē ignis: ⁊ ideo nō dicemus q̄ ignis ſit p̄mū elementū: ⁊ ſi inuenerimus diffinitionem elementi in quo eſt magis propinquū q̄ ignis: dicemus ipſum eſſe p̄mū elementū: vt quidam antiqui dicebant q̄ infinitū eſt p̄mū elementū. Deinde. d. ⁊ q̄ nō ē ita ⁊c̄. i. ⁊ illud in quo nō inuenit eſſentia elemēti ſm q̄ ē elementum nō dicit eſſe p̄mū in illo genere: vt ignis: qm̄ quidditas ⁊ diffinitio eius nō eſt diffinitio elementi: ſed dicuntur hoc nomine: quia in eis eſt aliquid de natura ſignificati iſtius nominis elementū: ⁊ ſic accidit eis hoc nomen ſicut accidit hoc nomē verum ei qō habꝫ hanc intentionē complete vt p̄ma materia in cōpoſitis. quatuor enim elementa ſunt elementa compoſitorū: ſed nō p̄mo quia ſūt compoſita ex p̄ma materia ⁊ formis ſimplicib⁹. Deinde dixit: ⁊ ſimiliter eſſentia etiā ⁊ vnū ⁊c̄. i. ⁊ ſimiliter hoc nomen vnū ſm q̄ eſt vnū: quia illud qō nō diuidit aliq̄ mō neq̄ ſm locum: neq̄ ſm formā: neq̄ ſm cognitionē: ⁊ eſt totum ⁊ terminatū: ideo neceſſe eſt vt vnuꝫ in vnoquoq̄ genere ſm q̄ eſt indiuiſibile ſit p̄ma menſura illorū que ſunt in illo genere. ſ. q̄ natura vnius eſt natura menſure: ⁊ p̄cipue in generib⁹ habentib⁹ menſurā p̄imo ⁊ eſſentia liter. ſ. in quantitate diſcreta. hoc enim in eis eſt p̄ius alīs rebus quibus accidit menſurari. Deinde. d. ⁊ ex hoc eſt in alīs rebus. i. ⁊ de quantitate diſcreta ⁊ vno numerali trāſmutatur hoc nomē menſura ad alia genera que vtuntur menſura. Deinde. d. menſura aūt eſt illud ⁊c̄. i. ⁊ diffinitio menſure eſt illud p qō menſurat quantitas diſcreta. i. cognoſcitur: ⁊ quātitas cognoſcit aut per vnū: aut p numerū. i. q̄ numerus cognoſcit ⁊ menſurat per vnū: g̃ omnis quātitas diſcreta cognoſcit p vnū: ⁊ ideo vnū eſt p̄ncipiū numeri nō numerus: nam ſi eſſꝫ numeruſ cognoſceret p vnū qō eſt impoſſibile.

Hinc autē ⁊ in aliis dicit metrū quo p̄imo vnūqōq̄ cognoſcit ⁊ metrū vniuſcuiuſq̄ vnum in longitudine in latitudine in profunditate ī grauitate ⁊ velocitate. grauitas enim ⁊ velocitas cōmune in cōtrariis. dicit enim eorū vtrūq̄ vt graue: ⁊ qō eſt quantācunq̄ habens inclinationē ⁊ qō eſt habens exceſſū inclinationis ⁊ velocitas ⁊ quantūcunq̄ motus habens ⁊ exceſſuꝫ mot⁹ eſt enim velocitas quedaꝫ ⁊ tarditas ⁊ grauitas leuioris. in omnibus autē his metrū ⁊ p̄ncipiū vnū aliquid ⁊ indiuiſibile: quoniā ⁊ in lineis vtimur quaſi indiuiſibili pedali. vbiq̄ nāq̄ metruꝫ vnum aliquid queret ⁊ indiuiſibile: hoc autē qō ſimpliciter: aut quali: aut quanto. vbicūq̄ quidē igitur videtur nō eſſe auferre: aut addere: hoc eſt certum metrū: quapropter numerus certiſſimū vnitatē enim ponūt omnino indiuiſibile: in aliis vō imitant tale. a ſtadio enim ⁊ talento ⁊ ſemper maiore latebit vtiq̄ ⁊ additū aliquid ⁊ ablatum magis q̄ꝫ a minore: quare a quo p̄imo ſenſū nō contingit hoc omnes metrū faciunt ⁊ humidorum ⁊ ſiccorum: ⁊ grauitatis ⁊ magnitudinis: ⁊ tunc putant cognoſcere quantum quādo cognoſcunt per hoc metrum.

Et ex hoc dicit menſura in aliis rebus per quam ſcit p̄imo quelibet earū ⁊ actio cuiuslibet earum eſt vna in longitudine ⁊ in latitudine ⁊ profundo ⁊ velocitate. grauitas enīꝫ ⁊ velocitas ſūt cōmunes in cōtrariis ⁊ vtraq̄ earum eſt duplex vt graue qō eſt illud ex declinatione eſt i re: ⁊ etiā illud quod habet additionē declinationis: ⁊ velocitatem que habet aliquē motū eius qō habet per quantitatē: ⁊ qō habet additionē motus etiā graue enim habet velocitatē: ⁊ leue tarditatem. Jn omnibus igit iſtis eſt menſura ⁊ p̄ncipium quod nō diuidit. in lineis enim alij vtunt menſura equali menſure ſicut illud quod nō diuiditur: quia querunt menſurā in omnibus rebus aliqō indiuiſibile: ⁊ hoc eſt ſimplex: aut qualitatis: aut quātitatis. vbi igit exiſtimat q̄ nō eſt diminutio aut additio: illud eſt menſura vera: quia numeri ſunt certi: ⁊ poſitio eorū eſt q̄ vnū non diuidit ⁊ in aliis rebus aſſimilat ei qō eſt tale. eſt enim ex linea ⁊ tali qō eſt. c. libre ⁊ ſemper a maiori magis latet: ⁊ ſi diminuit: aut additur in eo aliquid qō latet in minori igitur iſtud in quo impoſſibile eſt ut hoc ſit in eo ſenſibile accipit ab omnibus pro menſura in rebus humidis ⁊ in grauitate ⁊ ī magnitudine: ⁊ tunc exiſtimant q̄ ſciunt quantitatē quādo ſciunt illā per hanc menſurā.

3 Et ex hoc dicit ⁊c̄. i. ex vno numerali fuit tranſumptuꝫ hoc nomē menſura ad quodlibet eorū q̄ dicunt mēſurare

UVA. BHSC. IyR_012

ex eis que ſunt in genere quantitatiſ ſicut fuit tranſumptū ad aliud genus hoc nomen quantitas a quantitate numerali. Deinde.d.7 actio cuiuſlibet eoꝝ ꝛc̄.i.7 cauſa in trā-ſumptione iſtius nominis ad illa que ſūt p̄eter numeros eſt: quia actio eoꝝ eſt vnū in omnibus: quoniā ſi fuerit vnum in longitudine erit in longitudine: 7 ſi fuerit vnū in latitudine erit vnū in latitudine: 7 ſi in p̄ofundo: erit i p̄o fundo: 7 ſi fuerit vnū in velocitate motus cuius cauſa eſt grauitas 7 leuitas: actio eius erit vna i menſura grauitatis. Deinde.d. grauitas enī 7 velocitas ꝛc̄.i. 7 cauſa in hoc q̄ actio menſure i vnoquoq; iſtoꝝ generū eſt vna actio: eſt quia vnūquodq; iſtoꝝ generū diuidit in duo ꝓtraria 7 ſunt quaſi duplicia. Uerbi.g. qm̄ graue diuiditur i illud quod eſt magis graue: 7 i illud quod eſt minus graue: 7 ſi militer velocitas cuius cauſa eſt: quia quātitas grauis diuiditur i illud quod eſt minoris velocitatis 7 maioris velocitatis quam ſit rei grauis 7 leuis. ſ. illud quod eſt minoris grauitatis. grauis vō eſt velocitas: leuis vō tarditas: 7 hoc eſt manifeſtius in alia tranſlatione in qua dicit: grauitas enī 7 velocitas eſt complementū cōmune in cōtrarijs: quoniam vtrūq; eoꝝ eſt duplex. graue enim eſt illud q̄ō habet paucam declinationē: 7 q̄ō. habz multā declinationem. 7 velox etiam ſm hunc moduz eſt illud quod habet paruum motū 7 magnū motum. velocitaſ enī inuenitur i tardo: 7 tarditas i veloci .i. quoniā velox dicit tardus ad illud quod eſt velocius. 7 tardum dicit velox ad illud q̄ō eſt tardius. 7 intendit q̄ ſimiliter eſt i quantitate cōtinua 7 intendit declarare q̄ i iſta nō inuenit aliquod vnū. ſ. indiuiſibile per naturā. ſed qum homines voluerit menſurare in iſtis rebus poſuerunt vnū per inſtitutionē: 7 inſpexerunt q̄ eſſet valde ſimile vni numerali. 7 intendebat p hoc q̄ fuit neceſſe vti pondere per grauia acceperūt illud quod nō recipit magis 7 minus i ſenſu ſicut fecerūt i ponderibus que fundant ſuper grana ordei. 7 hoc intēdebat qum.d. in omnibus igit eſt menſura. i. in omnibus iſtis rebus menſurabilibus 7 ponderoſis: 7 menſurabilibus accipiunt vnam menſurā indiuiſibilē: aut ſm inſtitutionē: aut ſm ſenſuz ſimilē mēſure naturali. ſ. vno numerali. in ponderoſis enim ponūt aliquod indiuiſibile ſm ſenſū vt grana ordei: 7 in ſpatijs cōtinuis aliq̄ō equale maiori mēſura que eſt naturaliter: vt menſura pedis 7 cubiti: 7 notificāt cubitos per palmas: 7 palmas p digitos. Deinde.d. i lineis enim ꝛc̄.i. quoniā quādo menſurant lineas ponūt menſuras equales alicui quantitati linee menſurabilī: 7 ponūt illam menſurā quaſi indiuiſibilē. Uerbi.g. cubitū aut palmam. Deinde.d. cauſam i hoc 7.d. quia querunt menſuram ꝛc̄.i. 7 qum inueniūt illud i illo genere ponūt ipſum indiuiſibile ſm inſtitutionē. Deinde.d. 7 hoc eſt ſimpliciter ꝛc̄.i. 7 menſura cui aſſimilant alias menſuras eſt illud quod nō diuidit: in qualitate autem eſt illud q̄ō nō diuiditur i qualitate: in quantitate vō eſt illud q̄ō nō diuidit i quantitate. Deinde.d. vbi igitur exiſtimat ꝛc̄.i. 7 qum accidit eis aliquo genere inuenire menſurā i qua nō eſt additio nec diminutio: illa mēſura eſt apud eos mēſura certa: quia eſt ſimilis menſure numeri certe ſimpliciter que ē vnum. Deinde.d. 7 potentia eoꝝ ꝛc̄.i. quoniā opinabātur q̄ vnitas eſt p̄ima menſura: ideo querunt ſimile ei in alijs rebus. Deinde.d. quoniā ex linea 7 ex tali ꝛc̄.i. 7 quz fuerint due menſure diuerſe qum de maiori diminuitur aliquid: aut addit aliq̄d: latet diminutio 7 additio magiſ q̄ lateat additio 7 diminutio i menſura minori: 7 quāto magis menſura fuerit minor: tanto magis apparebit additio 7 diminutio: 7 ideo menſurare p̄ minorē menſuraz ſemper eſt certius. Deinde.d. ergo illud q̄ō eſt impoſſibile ꝛc̄.i. ergo illud in quo additio aut diminutio nō eſt ſenſibilis accipit ab oībus hominibus per menſurā i menſuratione rerum humidarū: 7 i menſura grauitatis: 7 i menſuratiōe magnitudinū: 7 qum menſurāt per talē menſurā ſunt certi in cognitione quantitatis.

Et motum: aut ſimplici motu 7 velociſſimo paruiſſimū enim hic habet tempus: quapropter in aſtrologia tale vnuz p̄incipiū 7 metrū. motū enim regulare ſupponunt 7 velociſſimuz eū qui celi ad quē alios iudicant: 7 in muſica diēſis: q̄ minimū eſt 7 in voce elementū. 7 hec omnia vnū aliquid: ita nō ut cōmune aliquid q̄ō vnū: ſed ſicut dictum eſt. nō ſemper autē numero vnū: metrum vō aliquādo plura: vt dieſes due que non ſm auditū: ſed in rationibus 7 voces plures quibus menſuramus: 7 diameter duobus menſuratur 7 latus 7 magnitudines omnes. ſit itaq; metrum omniū q̄ vnuz quod cognoſcimus ex quibus eſt ſubſtantia: diuidentes aut ſm quantitatē aut ſm ſpeciem: 7 ideo q̄ vnū indiuiſibile: quia q̄ p̄imū ſingulorū indiuiſibile. nō ſimiliter autē omne indiuiſibile ut pes 7 vnitas: ſed hoc quidem omnino: illud vō indiuiſibile ad ſenſum volut ſicut dictum eſt iam. nam forſan omne continuum eſt diuiſibile: ſemper autē cognatū eſt metrum. magnitudinū quidem enim magnitudo: 7 ſm vnūquodq; longitudinis longitudo: latitudinis latitudo: vocis vox: grauitatis grauitas: vnitatis vnitas. ſic enim oportet accipere: ſed nō q̄ numerorū numerus. 7 quidem oportebat ſi ſimiliter: ſed nō ſimiliter dignificant: ſed aut ſi vnitatum vnitates dignificarent metrū: ſed nō vnitatem: numerus autē pluralitas vnitatū eſt.

Et vtuntur hoc in motu ſimplici 7 veloci p̄pter paucitatē temporis: 7 ideo in cōputatione ſtellarum vnū quod eſt tale eſt p̄incipiū in menſura. poſitum enim eſt apud eos q̄ motus celi ē eodem modo 7 valde velox etiam: 7 per illū iudicant de alijs motibus: 7 in muſica diaſis q̄ eſt neuma duorū punctorū q̄ō non diuidit: quia eſt valde breuis 7 in voce littera. vnū enim in omnibus iſtis eſt hoc modo: quia vnū non eſt cōmune: ſed ſicut dictum eſt 7 non ſemper menſura eſt vnum numero: ſed forte magis ut diaſis: quoniā ſunt duo que nō ſunt auditus: ſed in ſermone 7 vocibus per quas menſurat ſunt multe: 7 diameter menſuraſ per duo: 7 latus etiam: 7 ſūt alique magnitudines 7 habent omnes magnitudines: non igitur vnū eſt menſura omniū rerum: neq; omniū magnitudinū que cognoſcunt: 7 ex iſtis eſt ſubſtantia que qum diuidimus eam: aut per quantitatē aut per formam: 7 ideo vnum nō diuiditur: quia eſt p̄imuz omniū rerum que nō diuiduntur: 7 nō omne vnum eſt indiuiſibile eodē modo: vt pes 7 vnitas: ſed quedam nō diuidunt omnino: 7 quedaz volumus ut ſint indiuiſibilia per ſenſum ut dictum eſt. omne igitur continuuz diuiſibile 7 menſura ſemper eſt vnigenea. Uerbi gratia: quoniā menſura magnitudinū eſt magnitudo: 7 ſimiliter in vnoquoq; ſimpliciū: longitudinis ergo lōgitudo: 7 latitudinis latitudo: 7 vocis vox: 7 grauitatis grauitas: 7 vnitatū vnitas: quoniam ſic oportet accipi: vt numerorū numerus. 7 ſi oportet ut ſit ita: ſed non eſt neceſſe ut ſit ſicut hoc: ſed eſt neceſſe ut ſint menſura vnitates numerus autē eſt multitudo vnitatū.

4 Et vtimur hoc ꝛc̄.i. 7 ponunt motū ſimplicē qui eſt velociſſimus omniū motuū menſurā per quā menſurāt oēſ

motus:ꝛ iſte motus eſt motus celi diurnus.tempus enim iſtius motus eſt minimū omniū tēporū. Deinde.d.ꝛ ideo in computatione nō.i.ꝛ ideo menſurāt motū orbiū ſtellarum per ipſū motū qui eſt principiū omniū motuū. D.d. cauſam in hoc ꝛ.d.eſt enim poſitū apud eos nō.i.ꝛ faciūt hoc proprie de motu celi diurno : quia opinant ꝙ motus celi non additur neq; diminuit ꝛ ꝙ eſt valde velox: ꝛ iſta ſunt neceſſaria i menſura ſm ꝙ eſt menſura in vnoquoq; generū. Deinde.d.ꝛ in muſica diaſis:ꝛ intendit totū. D.d ꝛ in voce littere.i.que ſunt menſura dictionū. Deinde.d. vnum enim i omnibus iſtis eſt hoc modo.i. ē minimū in illo genere:ꝛ nō eſt in eo additio nec diminutio. Deinde.d vnum enim nō eſt cōmune.i.ꝛ vnū in vnoquoq; genere ē propriū illi generi: quia nō eſt vnū cōmune vt dictū eſt.ꝛ qum declarauit ꝙ vnū numero eſt prima menſura i vnoquoq; genere:declarauit ꝙ nō vſitatur i quolibet genere vna menſura ꝛ quādoq; duab' : ſed tamē quia maior notificatur per minorem. Deinde.d.ꝛ nō ſemper vna menſura nō.i.ꝛ menſura i quolibet genere nō eſt vna:ſed inuenitur in vno genere pluſ q̄ vna menſura : ſed maior menſuratur per minorē: vt neumata cōpoſita que menſurant p plus vno neumate:ꝛ hoc nō eſt in audibilibus tm̄: ſed in dictionibus:vt ſyllabe pedes. Deinde.d.ꝛ diameter menſurat p duo.i.ꝛ diameter circuli menſurat per latus exagoni:ꝛ per alia latera cadentia in circulo:ꝛ ſimiliter latera per plus menſurāt vna quantitate diametri. Deinde dixit vnum igit̄ nō eſt menſura omniū rerū: ꝛ nō eſt hic vnum qđ in ſua natura ſit vnuz qđ ſit menſura omniū rerū: niſi omnia haberēt eandē naturā. Deinde.d.neq; omniū magnitudinū.i.neq; omnes magnitudines habent vnum qđ menſurat omnes:ꝛ precipue corpus:ꝛ maxime quādo mēſuramus ipſum quādoq; p quantitatē: ꝛ quādoq; partes eius que ſunt ſm qualitatē. Deinde.d.ꝛ ideo vnū nō diuiditur nō.i.ꝛ in vnoquoq; eſt vnū qđ non diuidit:quia primuz in quolibet genere debet eſſe indiuiſibile:ꝛ ſi non:nō eſſet primū. Deinde.d.ꝛ non omne vnū eſt indiuiſibile eodem modo nō.i.ꝛ nō omnes vnitates que accipiuntur ad menſurandū ſunt indiuiſibiles eodē modo: ſed quedā ſūt indiuiſibiles ſimpliciter:vt vnū in numero: ꝛ quedaz p inſtitutionē:vt pes ꝛ palma:ꝛ quedā quia ſunt res indiuiſibiles in genere ſm pondus ꝛ grana ordei. Deinde.d. qm̄ omne continuū diuidit.i.vt dicimus ꝙ quedā mēſure ſūt de natura cōtinui:ꝛ omne cōtinuū eſt diuiſibile. Deinde.d ꝛ menſura ſemp eſt vnigenea nō.ꝛ hoc qđ.d.eſt manifeſtū .ſ.ꝙ vnū qđ mēſurat in quolibet genere eſt de natura illius generis:quia numeri nō menſurant p magnitudinem: neq; magnitudines per vnitatē. Deinde.d. oportet enī accipi hoc modo.i.ꝛ vnū menſurat numerū ſm ꝙ eſt cōpoſitus ex vnitatibus:nō ſm ꝙ eſt numerus.numerus enim nō menſurat ſm ꝙ eſt numerus niſi p numerū. Deinde.d. ꝛ ſi oportet vt ſit nō.i.ꝛ ſi numerus menſurat per numez tamē nō eſt neceſſe ut ille numerus menſurans menſuret a numero:ſed oportet vt menſuratio perueniat ad numerum qui menſurat per vnū: quoniā numerus eſt multitudo vnitatū:ꝛ.d.ꝙ menſura numerorū eſt vna nō vnitas ad notificandū ꝙ mēſura cuiuſlibz rei eſt ſui generis adeo ꝙ menſura numerorū nō eſt vnitas: ſed vnū eſt menſura numerorū:ꝛ intēdit vt reputo ꝙ qum ſit ita in vno ꝛ vnitate:lz vnū denominet ab vnitate:quanto magis in eis q̄ ſunt diuerſa in ſpecie:vt vnū ꝛ numerus.

Et ſcientia autē metrū rerum dicimus ꝛ ſenſum propter idē:quia cognoſcimus aliqd ipſis: quoniā menſurant magiſ q̄z menſurant: ſed accidit nobis veluti ſi in alio nos menſurante cognoſcamus quāti ſumus per cubitū ad tantū noſtri addiſcere. Pythagoras vo hominē aīt omniū eſſe metrū:ac vtiq; ſi ſcientē diceret:aut ſentientē. hos autem quia habent hic quidem ſenſum: ille vo ſcientiā que dicimus eſſe metra eoz que ſubijciuntur.nihil itaq; dicentes ſuperabundās videtur aliquid dicere.quod quidē igitur vni eſſe maxime eſt ſm nomen qđ determinat metrū quoddam ꝛ maxime quātitatis : deinde qualitatis palam.erit autē tale hoc quidē ſi eſt indiuiſibile ſm quantitatem:illud autē ſi ſm quantitatē propter quod indiuiſibile eſt ꝙ vnum aut ſimpliciter:aut inquantū vnum.

Dicimus etiā ꝙ ſcientia eſt menſura rerum ꝛ ſenſus propter eandē cauſaz.ſcimus enim per iſta aliquid:ꝛ ſi nō magis dignū eſt ut menſurēt q̄z vt menſuris etiā : ſed accidit nobis quaſi ſi aliquis menſuraret nos ſciremus cuius mēſure ſumus per menſurā cubiti poſitā ſuper nos.ꝛ Pythagoras dicebat ꝙ homo eſt menſura omniuz rerum.ſ.ſciens ꝛ ſentiens:quia alter iſtorū habet ſenſum ꝛ alter ſcientiā:ideo dicimus ꝙ ſunt menſure rerum positarū.ꝛ quia nihil dicebant diſtinctum:nedum vt aliquid dixiſſent manifeſtum eſt ꝙ eſſentia vnius magis ꝛ eſt nomen qđ ponunt perfectis eſt principaliter quātitatis:deinde qualitatis ꝛ erit tale.alterū vo ſi fuerit indiuiſibile ſm quantitatē:ꝛ alterū ſi fuerit ſm qualitatē : ꝛ ideo vnum eſt indiuiſibile:aut modo ſimplici : aut qz eſt vnum.

5 Et dicit ꝙ intellectus ꝛ ſenſus ſunt menſure:intellectuſ vo rerum intelligibiliū ꝛ ſenſus ſenſibiliū:quia per iſta cognoſcunt entia:ꝛ illud p qđ cognoſcunt eſt mēſura:ꝛ hec eſt cauſa cōmunis ſenſui ꝛ intellectui ꝛ vni.ꝛ ſi nō dign' eſt vt entia menſurent ſcientiā ꝛ ſenſum ꝙ ut menſurent entia.non enim eſt mēſura niſi ſi entia ſequerent illud qđ eſt in anima:vt.d. Pythagoras.qum autez illud qđ eſt in anima ſequat entia:neceſſe eſt vt entia menſurēt animā:ꝛ nos apprehendemus quātitatē eius qđ exiſtit in anima ex hoc ſicut ſi aliquis menſuraret nos per cubitū:tunc cōprehenderemus quot cubiti ſunt in nos:ꝛ hoc intēdebat quz dixit:ſed accidit nobis nō.d.ꝛ Pythagoras dicebat nō.i.quia opinabat ꝙ verū eſt illud qđ omnes opinabantur adeo ꝙ ſi duo homines opinant duo oppoſita in aliquo ꝙ vtrūq; erit verū.opinabant enim ꝙ verū ſequit opinionem.D.d.ſ.per ſciens ꝛ ſentiens.i.ꝛ diximus ꝙ homo eſt menſura:quia eſt ſciens ꝛ ſentiens:ꝛ dicimus hoc de ſciente ꝛ ſentiente:quia iſta pars anime habet ſenſū:ꝛ iſta alia hz ſcientiā.D.d.ꝛ quia nihil dicebat nō.i.ꝛ innuit illos q̄ locuti ſunt de diffinitione vnius abſq; eo ꝙ diſtinxerunt ſm quot modos dicit vnū.ſic enim exiſtimāt dicere aliqd de diffinitione eius ꝛ ipſi nihil dicūt:ꝛ ideo dicimus poſt manifeſtū eſt igit̄ ꝙ entia vnius nō.i.ꝛ qum conſideratum fuerit de vno ſm ꝙ diſtinximus manifeſtū erit ꝙ eſſentia vnius ꝛ intētio illius qđ eſt ſignificatū a nomine perfecto in hoc genere inuenit modo priori: ꝛ ſimpliciter i vno qđ eſt in quātitate.D.in vno qđ eſt in qualitate: ꝛ ꝙ vnū nō habet vnum in omnibus rebus:neq; principiū ſicut exiſtimauerūt:ꝛ hoc inuenit in alia tranſlatione ſic:illi autē q̄ dicūt ꝙ ſūt mēſure poſite opinant aliquid dicere diſtinctū ut ſint vnius magis p nomē p qđ diſtinguūt eſt menſura primo vere quātitatis:ꝛ ſimiliter qualitatis.i.ꝛ illi qui diffiniunt vnitates: quia ſūt mēſure rerum menſurandarū. exiſtimauit aliqđ rectū dicere qumnō diſtinguūt illa que ſignificat hoc nomē : ꝛ qum diſtinguūt:vidēt ꝙ p hoc nomē menſura ꝛ vnū meri ſignificat quantitatē exiſtentē in vera quātitate.ſ.diſcreta.d.in qualitate:ꝛ ſic apparebit ꝙ illud qđ dixerūt eſt falſum. D.d.ꝛ erit tale nō.i. ꝛ vnū

UVA. BHSC. IyR_012

in prima mẽsura.qȝ autẽ existit in quantitate est illud qȝ nõ dicit fm quantitatẽ:7 qȝ existit i qualitate est illud qȝ non diuidit in qualitate 7 precipue substãtiali.D.o.7 ideo vnum est indiuisibile 7c̃.i.aut fm q̃ est vnũ indiuisibile in substantia:aut fm q̃ est vnũ indiuisibile in quãtitate:7 in alia translatione:7 ideo vnũ est indiuisibile fm q̃ est simpliciter:7 fm q̃ est vnũ.7 intendebat declarare q̃ dimittere distinctionẽ huius nominis vnũ fuit causa in opinione opinantiũ q̃ vnũ qȝ est in quantitate discreta est substãtia 7 q̃ est principiũ entium:7 q̃ numeri ꝓpter hoc sũt substãtie:7 hec etiam fuit causa in opinione Auicẽne q̃ vnũ qȝ est principiũ numerorũ est genus.x.entiũ:ita q̃ significant accidens cõmune eis:quia ignorauit differentiã inter hoc nomen vnũ qȝ significat principiuȝ numerorũ qȝ.s.est in quantitate:7 hoc nomẽ vnum qȝ est synonymũ huic nomini ens.

Scõm substantiã vo 7 naturã querendũ est vtro modo se habeat quẽadmodũ in dubitationibus tractauimus quid qȝ vnũ ẽ: 7 quomodo oportet de eo suscipere vtrũ vel ut substantia aliqua existente ipso vno:sicut ipsi pythagorici dicunt prius 7 Plato posteri?: aut magis supponitur aliqua natura.7 quomodo oporteat noti? dici 7 magis sicut qui de natura.illorũ enim ali? amicitiaȝ dixit esse qȝ vnũ:alius aerem: alius infinitum.si itaqȝ nullũ vniuersaliũ esse substantiaȝ est possibile sicut in sermonibus de substantia 7 ente dictum est:nec ipsum hec substãtia nisi vnũ aliquid preter multa possibile est esse:commune nãqȝ.si autem predicamentũ solũ palaȝ q̃ neqȝ ipsum vnũ:nam ens 7 vnũ vniuersaliter predicãtur maxime de omnibus:quare nec genera nature quedam 7 substãtie separabiles ab alijs sunt: nec vnũ genus contingit esse propter eas causas propter quas quidẽ nec substantiã:adhuc autẽ similiter in omnibus necesse est se habere.

Scõm autẽ substantiam 7 naturã perscrutemur quomodo est quẽadmodum perscrutati sumus de questionibus difficilibus quid sit vnum 7 vtrum oportet existimare ipsum esse vnũ sicut substantia alicuius:sicut dixerunt Pythagorici 7 Plato.post autẽ est alia natura posita:7 oportet cum hoc dicere sermonẽ magis clarum:vt dixerunt naturales.quidam enim dixerũt q̃ vnum est amicitia:7 quidam finitum:7 quidaȝ infinitũ. sed si sit impossibile ut aliquod vniuersaliũ sit substantia sicut dictũ est in sermonibus de substãtia 7 qui dicti sunt de ente:ergo hoc nõ est substãtia etiam:quoniã impossibile est ut aliquid sit preter multitudinẽ:quia est cõmune:sed quia est dictuȝ tñ:ergo manifestum est q̃ nõ est substantia sicut vnum nõ est etiam.vnũ enim 7 ens sunt predicamenta vniuersalia magis 7 dicunt de omnibus: ergo neqȝ genera naturaliter : neqȝ substãtie abstracte ab alijs etiam : 7 impossibile est etiam vt vnum sit genus propter illas causas : neqȝ ens: neqȝ substantie sunt genera etiã necesse est ut oia sint similiter.

6 Et qm sit declaratũ q̃ in vnoquoqȝ generũ est vnum qȝ est primũ in illo genere:perscrutemur de natura vnius in substantia quid sit sicut perscrutati sumus de qõnibus difficilibus.D.o.7 difficultas est quid sit vnũ 7c̃.i.7 difficultas est in hac questione scire vtrũ vnũ existit per se:aliud a substantijs sensibilibus:vt Pythagorici dicebant de numero:7 Plato de formis:aut significat aliquã substãtiã sensibilẽ vt dicũt naturales esse ipsum ignem aut aerẽ:aut aliq̃d mediũ. D.o. 7 oportet eũ hoc dicere 7c̃.i.7 oportet ponere nostrã perscrutationẽ fm sermonẽ manifestiorẽ in sermonibus antiquorũ de principijs:quoniã sunt entia singularia nõ vniuersalia vt fecerũt naturales.quidã enim dixerunt q̃ principiũ substãtie est amicitia: 7 quidã dixerũt corpus finitũ.Verbi.g.aerem aut aquã: 7 quidã dixerunt corpus infinitũ. D.o.sed si sit impossibile 7c̃.i. 7 qum declaratum est in tractatu de substãtia 7 de generib? entis : quoniã impossibile est vt aliqȝ vniuersaliũ sit substantia manifestũ est q̃ vnũ vniuersale nõ est substantia.D.o.impossibile enim est vt aliquid sit preter multitudinẽ 7c̃.i.qz impossibile est vt aliquid cõmune plurib? sit substãtia nisi fm q̃ est in anima tñ. D.o.manifestũ est igit̃ q̃ nõ est sbia sicut nõ est vnũ.i.7 qum vniuersalia nõ sint substãtie: manifestũ est q̃ ens cõmune nõ est substãtia existẽs extra animam:quẽadmodũ vnũ cõmune nõ ẽ substãtia.D.o.vnũ enim 7 ens 7c̃.i.quoniã vnũ 7 ens predicamẽta sunt vniuersalia que nõ habent esse nisi in anima : 7.o.magis:ꝺa hoc nomẽ ens dicit̃ de pluribus eis de quib? dicit̃ hoc nomen vnum: vt qũ dicit̃ de significato veri.D.o.ergo neqȝ genera 7c̃.i.7 qum vniuersalia nõ sũt substãtie:g̃ neqȝ genera sunt etiã substantie. D.o.7 impossibile est vt vnũ sit genus propter illas causas.i.propter illas causas per quas fuit impossibile vt vniuersalia essent substãtie.Deinde.o. neqȝ substãtie sũt genera 7c̃.i.quia genera sũt vniuersalia. D.o.7 etiã necesse est ut omnia sint similiter.i. oia vniuersalia sive fuerint vniuersalia sbarũ: aut vlia accidentiũ.

Dicunt autem equaliter ens 7 vnum : ergo quoniã in qualitatibus est aliquid qȝ vnuȝ 7 aliqua natura:7 similiter in quãtis:palã quia 7 totaliter querendũ quid 7 qȝ vnũ quẽadmoduȝ 7 quid ens tanqȝ nõ sufficiens q̃ hoc ipsuȝ ipsius natura.at vo in coloribus est aliquid qȝ color vnus puta albus.deinde alij ex hoc 7 nigro videntur geniti.nigrũ enim priuatio albi:7 ut lucis tenebra:hec eni est priuatio lucis : quare si entia essent colores essent vtiqȝ numerus quedã entia sed quorũ palã vtiqȝ:quia 7 ipsuȝ vnũ esset vtiqȝ aliquid vnũ puta albuȝ:similiter autẽ si melodie essent numerus vtiqȝ essent. Diesum equidem : sed nõ numerus substãtia ipsorũ 7 ipsum vnum esset vtiqȝ aliquid cuius substãtia nõ ipsuȝ vnũ: sed diesis.similiter autem 7 in sonis elementoruȝ vtiqȝ essent entia numerus 7 ipsũ vnũ elementũ vocale.7 si figure rectilinee figuraꝝ vtiqȝ esset numerus:7 ipsuȝ vnũ trigonũ.eadẽ autẽ ratio 7 in alijs generibus:quare siquidẽȝ in passionibus 7 in qualitatibus 7 in quãtitatibus: 7 in motu numeris existentibus 7 vno aliquo in omnib? numeris:quia quorundã: 7 ipsuȝ vnũ aliquid vnũ sed nõ hoc ipsius substantia: 7 in substantijs necesse est similiter se habere.similiter eni se habet i omnibus:quod quidẽ igitur vnũ in omni genere est quedã natura 7 nullius natura: hoc ipsum qȝ vnum palã:sed sicut in coloribus colorẽ vnũ querendũ ipsũ qȝ vnũ sic in substãtia substantiã vnam ipsuȝ vnũ.

Et ens dicit̃ modis equalibus modis vnius: qum igitur vnũ est in qualitatibus 7 est alia natura:7 hoc est in quãtitatibus etiã: manifestũ est q̃ oporteȝ vniuersaliter querere quid sit vnũ sicut ens:7 qum in cognitione q̃ est hoc non est sufficientia:sed i coloribus vnius color vt albus.alij autẽ videnṫ generari ex hoc 7 ex nigro: 7 nigruȝ est priuatio albi sicut obscuritas priuatio lucis: hec igitur priuatio est lucis : ergo si entia essent

UVA. BHSC. IyR_012

colozes:tunc entia haberent numerũ sed aliquo rum.manifestũ est igitur q̃ essent colozes:ꝛ vnuz etiam ſm q̃ est vnũ si fuerit vnũ:ut albũ.ꝛ similit etiam si entia essent neumata:tunc diasis esset nu merus:sed nõ cõponit ea substantia ꝛ vnũ: ergo quodlibet est aliquid habens substantiã nõ vnũ sed diasis.ꝛ similiter in neumatibus etiaz si entia essent littere:numerus eozũ esset vna littera voca lis:ꝛ si essent figure rectarũ litterarũ: tunc nume rus figurarũ esset figure:ꝛ vnũ triangulus: ꝛ idẽ sermo est de alijs generibus etiã:ergo si in passio nibus ꝛ in qualitatibus ꝛ quãtitatibus ꝛ ĩ motu est numerus:ꝛ in omnibus vnuz aliquod: ꝛ nu merus est alicuius vnius etiã ꝛ nõ est hoc in sub stantia necesse est ut similiter sit in substantia etiaz hoc enim est cõsimile in omnibus.manifestũ est igitur q̃ vnũ in quolibet genere est natura ꝛ nõ est hoc vnum natura alicuius eozum: sed sicut in colozibus querere vnũ colozẽ est vnum similiter in substantia etiam querere vnaz substantiam est vnum.

7 Et qum dicit vnũ modis equalibus eis quibus dicitur hoc nomẽ ens:sed differũt ſm modũ:ꝛ in qualitate ẽ vnũ indiuisibile p̃ naturã:ꝛ similiter in quãtitate:manifestũ est qm̃ oportet querere q̃d sit vnũ in ente: ꝛ hoc declarando quid sit vnũ primũ in substantia qõ est indiuisibile in ea. Deinde.d.qum in cognitione ꝛc̃.i.qum nõ sufficit scire q̃ in substãtia est aliquid tale:sed ꝛ scire quid est illud qõ est vnum in substãtia. Deinde.d.sed in colozib' ꝛc̃.i.apparet enim q̃ in substãtia est dispositio sicut dispositio in colozi bus:quẽadmodũ igit in colozibus est vnũ indiuisibile ſm qualitatẽ:ꝛ est illud ex quo cõponunt alij colozes.ſ.albuz ita in substãtijs dicit esse aliqõ tale:ꝛ nõ debet aliqs dice re q̃ colozes cõponunt ex duob'.ſ.albo ꝛ nigro:qm̃ nigr̃ est priuatio albi:sicut obscuritas est priuatio lucis:g̃ in co lozibus nõ est principiũ ꝛ mensura nisi vnũ.D.declarauit hoc ꝛ.d.g̃ scientie essent colozes ꝛc̃.i.U.g.q̃ si oĩa entia essent colozes haberẽt aliquẽ numerũ qui esset numerus colozũ ꝛ nõ numerus alioz: ꝛ haberẽt vnũ numerans.ſ. vnũ colozẽ.U.g.albũ:ꝛ qum.d.sed aliquozũ intendit:sed est numerus colozũ nõ numerus simplicit: sed neq̃ nume rus alteriuſ nature.D.induxit aliud exemplũ ꝛ.d.ꝛ siliter si entia essent neumata ꝛc̃.i. ꝛ tunc numerus esset numer' neumatũ tm̃:ꝛ diasis esset vnũ numerans in eis.D.d.sed non componunt ꝛc̃.i.ꝛ tũc entia nõ fierent ab vno qõ est substãtia:neq̃ ab vno qõ est principiuz quãtitatis: sed ab vno qõ est diasis.D.d.g̃ quodlibet ꝛc̃.i. g̃ entia fierent ab aliquo qõ hz naturã ꝛ sb̃am non naturaz vnius ſm q̃ est vnũ sed vnũ qõ est diasis.D.induxit etiã aliud exemplũ ꝛ d.ꝛ similiter in neumatib' ꝛc̃.i. ꝛ si entia essent dictiones: tunc vnũ numerãs esset littera vocalis : ꝛ illa littera esset principiũ entiũ:ꝛ similit si entia essent figure: tũc vnũ nu merans esset triangulus:ꝛ similit cõtingit in alijs generi bus entiũ.D.d.g̃ in passionibus ꝛc̃.i.ꝛ qum sit verificatũ q̃ in passionũ p̃dicamẽtis ꝛ qualitatũ ꝛ quantitatũ:ꝛ mo tus sunt numeri:ꝛ in oibus est vnũ qõ est principiũ illius numeri:ꝛ est illud qõ nõ diuidit in illa natura: ꝛ hoc non apparet sensui in substãtia:neq̃ vna istarũ vnitatũ ẽ apta vt sit principiũ numeroz substãtie:necesse est ſm hoc ut si militer sit in substantijs.ſ.ut in eis sit vnũ qõ est principiũ numeri eozũ ꝛ principiũ sui esse.omne eni qõ est principiũ esse est principiũ numeri:ꝛ qõ est principiũ numeri ẽ prin cipium essendi.idem eni cõtingit ex hoc in omnib' generi bus:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.est eni simile in oibus. D.d. manifestũ est igit q̃ vnũ in quolibet genere ꝛc̃.i. ꝛ qum hz sit ita sicut apparet ſm inductionẽ:manifestũ est q̃ vnũ in quolibet genere est alia natura simpliciter nature illius ge neris:ꝛ vnũ nõ est natura alicuius eozũ.ſ.vnũ vniuersale D.d.sed in colozibus sicut ꝛc̃.i.q̃ est principiũ esse substan tiarum ꝛ principiũ numeri earũ que existit in substãtia: ꝛ intendit q̃ qum huic fuerit iunctũ qõ declaratũ est in phy sicis.ſ.hoc esse primũ motoz̃ eternũ ꝛ absolutũ ab omni materia:ꝛ declarauit post q̃ hoc non solũmodo est princi pium tanq̃ motoz : sed tanq̃ forma ꝛ finis: declarabit q̃ illud est vnũ de quo declaratũ fuit hic q̃ est principiũ sub stantie:sicut est declaratũ q̃ est actus vltimus cui non ad miscetur potentia omnino.

Quia vo vnum significant aliqualiter vnuz ꝛ ens palam per assequi equaliter cathegorias : ꝛ quia non sunt in nulla vna:ut neqz in quid est: neqz in quale:sed similiter se habet sicut ens: ꝛ p hoc q̃ vnus homo nõ predicat alterũ ab homi ne aliquid:quẽadmodũ nec esse preter quiddaz quale ꝛ quantũ:ꝛ vni esse id qõ vnicuiqz esse.

Quoniã autẽ intentio vnius est eadem quo quo modo cum intentione entis manifestuz est: quoniã modi cõsecutionis istozũ ad predicamẽ ta sunt equales:ꝛ quia essentia eozum nõ est vna neqz alterũ solum.Uerbi.g.q̃ vnũ est in predica mento qõ dicit quid:ꝛ in qualitate nõ est vnum: sed simile sicut ens:ꝛ quia nõ addit predicamen to aliud:vt vnus homo hominũ : sicut neqz per essentiaz preẽ quale aut vbi aut quantũ aut illud qõ est essentia:vnius etiã nõ essentia cuiuslibet.

8 Quoniã autẽ hoc nomẽ vnũ ꝛ ens sũt synonyma: ma nifestum est ex hoc q̃ equaliter diuidunt p̃dicamenta ſm ea:qm̃ sicut dicimus q̃ ens diuidit in substantiã: ꝛ quãtũ ꝛ quale:ꝛ alia:ita dicimus q̃ vnuz aliud est vnũ in sb̃a: ꝛ ad quale:ꝛ sic de alijs:ꝛ hoc intẽdebat qum.d. qm̃ modi cõsecutionis ꝛc̃.Et Auicẽna.d.q̃ ens ꝛ vnũ significãt intẽ tionem additã essentie rei.nõ eni opinat q̃ res est ens per se:sed p̃ dispositionẽ additã ei:ut dicimus aliq̃d esse albũ. vnũ igit ꝛ ens apud ipsum significãt accidens in re: ꝛ iam dixímus impossibília cõtingentia huic positioni in alijs lo cis:ꝛ post contiget ei hoc.ſ.q̃ illa dispositio: aut illud acci dens p̃ vnum est vnũ ꝛ ens.ens autẽ est etiã vnũ ꝛ ens p aliquod additũ aut per se.si p̃ additum ꝓcedet in infinitũ si per se:g̃ cõcessum est aliquid esse vnũ ꝛ ens p̃ se : sed de ceperunt eũ duo.ſ.quia opinabat q̃ vnũ qõ est principiuz quantitatis est vnũ qõ est synonymũ enti:ꝛ quia h̃ vnum numerat in accidẽtibus:existimauit q̃ vnum qõ significat omnia p̃dicamẽta est accidens:ꝛ etiaz fuit deceptus: quia ignorauit differẽtiã inter hoc nomẽ ens qõ significat gen' ꝛ qõ significat verũ:qõ eniz significat verũ est actus: ꝛ qõ significat genus significat vnũquodq̃z decẽ p̃dicamentozũ multipliciter.D.d.ꝛ quia essentia eoz̃ ꝛc̃.i.ꝛ quia essentie ꝛ quidditates p̃dicamentoz̃ sunt diuerse:ꝛ nõ est i eis ali quod cõmune:ita q̃ vnũ ꝛ ens sint tanq̃ genus: quoniã si ita esset:tunc hoc nomen vnũ non significaret illud qõ si gnificat in p̃dicamẽto sb̃e aut qualitatis aut quãtitatis pri ma significatione ꝛ sine medio:sed significaret quẽadmo dum hoc nomẽ genus significat species mediante aliquo cõi.D.d.neq̃ alterz̃ solũ.i.neq̃ sb̃a vnius ex eis que sunt in quolibet predicamẽto est sb̃a.D.d.sicut nõ est vnũ in p̃ dicamento qõ dicit quid ꝛc̃.i.sicut nõ inuenit aliq̃d quod sit vnũ cõe p̃dicamẽto sb̃e ꝛ qualitatis: ꝛ aliozũ p̃dicamẽ tozum:sed dicit de eis principaliter ꝛ secũdario:sicut dicit hoc nomen ens.ꝛ qum induxit has duas rõnes sup hoc q̃ hec nomina vnũ ꝛ ens significãt vnã essentiã:sed diffe runt ſm modũ:induxit tertiã rõnem ꝛ.d.ꝛ quia nõ addi tur ꝛc̃.i.ꝛ signũ eius est q̃ qum aliquis dixerit de aliq̃ ho mine demonstrato esse vnuz hominẽ ꝛ esse hominẽ:nihil

UVA. BHSC. IyR_012

aliud induxit diuersum ab eo nisi liget hoc nomen vnum per aliquod predicamentum. Verbi.g. vt dicat q̄ est vnus in vbi: aut vnus substantia: aut vnū quantū: ꝛ hoc intendebat quz.d. ꝛ illud quod est essentia vnius essentie cuiuslibet. ꝛ nō intendit q̄ ista noia vnū ꝛ ens sunt idē omnib⁹ modis: sed intendit q̄ significant idē ſm subiectū ꝛ diuersa ſm modū: ꝛ ideo deceptus fuit Auicēna qum.d. si hec nomina vnū ꝛ ens essent synonyma cū hoc nomine res: nō esset verū dicere rem esse vnā. Verbi.g. ꝛ si vnus homo significaret hominē: tunc dicere istū hominē demonstratum esse vnū nō esset enunciabile compositū ex predicamento ꝛ subiecto: sed dicere hominē esse vnū: esset sicut dicere hominē esse hominē.

Opponuntur autē vnuz ꝛ multa ſm plures modos quorū vno vnū ꝛ multitudo ꝛ indiuisibile ꝛ diuisibile. quod quidez enim diuisum aut diuisibile multitudo quedam dicit: indiuisibile vo aut non diuisum vnū. quoniā ergo quatuor modis oppositiones dicunt ꝛ horū ſm priuationē dicitur alterū cōtraria vtiqz erunt: ꝛ neqz cōtradictio: ꝛ neqz vt ad aliquid dicta. dicit autē ex cōtrario ꝛ ostendit ipsum vnū ex indiuisibili indiuisibile propter magis sensibilē multitudinē esse: ꝛ diuisibile q̄z indiuisibile: quare ratiōe prior multitudo indiuisibili propter sensum.

Et etiam vnū ꝛ multū opponunt sibi ſm situ multis modis: ꝛ vnus eorū est vnum ꝛ p'ura ut diuisio ꝛ nō diuisio. vnū enim eorū ſm q̄ diuidit dicitur multū: illud enim qō nō diuidit dicit vnū ſm q̄ nō diuidit. opposita igit in situ sunt quatuor modis: ꝛ vnus eorū dicit ſm priuationē. sunt igitur cōtraria ꝛ nō dicit de cōtrario esse sicut cōtradictoria: neqz sicut relatiua: ꝛ etiam sicut vnū quod nō diuidit per vnū quod diuidit. multitudo enim est magis sensibilis: ꝛ qō diuidit est magis sensibile q̄z illud qō non diuidit: ergo sermo de multo est ante sermonē de indiuisibili propter sensum.

9 Intendit per opposita ſm situ quatuor opposita: ꝛ vnū opponitur pluri magis q̄ ſm vnū modum modorū oppositorum quatuor. Deinde.d. ꝛ vnum eorū est vnuz ꝛ multum ut diuisum ꝛ non diuisum. vnū enim est indiuisibile multum: aut diuisibile est: ꝛ hoc intendebat qum.d. vnū enim eorū ꝛc.i. multum eni dicit illud quod diuidit: vnū autem ſm q̄ est vnū est illud qō nō diuidit. Deinde dixit: ergo opposita ſm situm ꝛc.i. ꝛ qum dictū est in alijs locis q̄ opposita sūt quatuor modis affirmatiua ꝛ negatiua ꝛc manifestū est q̄ vnuz opponit pluri ſm hunc modū. ſ. ſm habitum ꝛ priuationē: indiuisibilitas enim est priuatio diuisibilitatis. Deinde.d. sunt igit cōtraria ꝛc.i. multū igitur ꝛ vnuz sunt cōtraria ea cōtrarietate ſm quam sunt cōtraria priuatio ꝛ habitus: ꝛ vocauit priuationē ꝛ habitū cōtraria: quia cōtraria vera reducunt ad hoc genus. Deinde dixit: ꝛ nō dicit de contrario ꝛc.i. ꝛ vnū ꝛ multū nō dicūt opponi ſm q̄ opponunt: igit cōtradictoria. ſ. affirmatiua ꝛ negatiua: neqz ſm q̄ opponunt sibi relatiua. Deinde.d. ꝛ ſctur vnum indiuisibile ꝛc.i. ꝛ vnū opponit pluri ſm q̄ priuatio opposita habitui: ꝛ quia indiuisibilitas est priuatio diuisibilitatis: ꝛ diuisibilitas ē quasi habitus. D.d. causam in hoc q̄ diuisibilitas est manifestior indiuisibilitate: ꝛ.d. multum eni est magis sensibile ꝛc.i. ꝛ causa in hoc est quia diuisibile est multū: ꝛ multū est manifestius singulari: ꝛ etiā diuisibile est maius indiuisibili: ꝛ maius est manifestius minori: ergo cōcedere multū est ante cōcedere indiuisibile: ꝛ.d. hoc ne aliquis dicat q̄ multum est priuatio vnitatis.

Est autem vnus quidem sicut ꝛ in diuisione contrariorū descripsimus idem ꝛ simile ꝛ equale: pluralitatis vo diuersum ꝛ dissimile ꝛ inequale. dicto vo eodem multipliciter vno quidez modo ſm numeruz q̄ dicimus aliquādo ipsum: habet autē si ratione ꝛ numero vnū fiunt: ut tu tibi ipsi: ꝛ specie ꝛ materia vnū. amplius autē si ratio prime substātie vna fuerit: ut equalis linee recte eedem ꝛ equalia ꝛ isagonia ꝛ tetragonia ꝛ etiam plura: sed in his equalitas vnitas.

Et sicut descripsimus in diuisione cōtrariorz vnum habet idem ꝛ simile ꝛ equale: ꝛ multū habet diuersum ꝛ dissimile ꝛ inequale. qum igit dicitur idem multis modis: quorū vnus est numerus quē forte dicimus idē: ꝛ etiam si fuerit vnuz per diffinitionē: ꝛ numerū autē sicut illud qō dicitur idem ſm formā ꝛ numerū etiam. ꝛ etiam si diffinitio que est substātie fuerit vna: aut sicut dicitur q̄ linee equales sunt linee recte idem: ꝛ similiter figure quadrangule equales: quoniā anguli earum sunt equales: quoniā ꝛ si sint plures: sed tamē equalitas in istis est vna.

10 Et iam numerauimus qum diximus propria oppositorum: ꝛ diximus q̄ idē ꝛ simile. i. in quo non est diuersitas ſm qualitatē: ꝛ equale in quo nō est additio neqz diminutio sunt propria vni: ꝛ q̄ opposita istis. ſ. diuersum ꝛ dissimile ꝛ inequale sunt propria pluri: vnū igit opponit pluri ſm istos modos. D.d. qum igitur dicit idē multis modis .i. ꝛ quia iam prediximus q̄ idē dicit multis modis: necesse est vt vnū opponat pluri omnibus istis modis: quorū vnus est vt existimant quidā. ſ. q̄ entia nō distinguunt ad inuicē nisi propter hoc q̄ sunt numerus: ꝛ ſm hoc demonstratū est vnū: quia distinguit p vnitatē numeralē que est ipsum: ꝛ similiter multū demonstratū nō est multū nisi p multitudinē numeralē: ita q̄ hec dictio duo demonstrata non sunt duo nisi propter dualitatē numeralē: ꝛ ratiocinabantur ad hoc ex hoc q̄ alij dixerūt. ſ. q̄ numerus est prior naturaliter numeratis: ꝛ vnitas numeralis vno. continuum autē videt esse vnū per vltima terminātia: qm̄ corpus terminat a superficiebus: ꝛ superficies a lineis: ꝛ linee a punctis. D.d. ꝛ etiā si fuerit vnū ſm diffinitionē ꝛc.i. ꝛ dicit vnū illud qō est vnū ſm formā ꝛ materiā: vt callias demonstratus: qm̄ forma eius est vna. ſ. indiuisibilis: ꝛ similiter materia eius. D.d. ꝛ etiā si diffinitio que est substātie ꝛc.i. ꝛ etiā illa que conueniūt in diffinitione substātiali dicunt vnum: vt dicit q̄ linee recte sunt equales ecōtrario de lineis nō rectis: aut de rectis cū nō rectis. linea. n. actualis nō pōt equari linee recte: neqz nō recta nō recte. D.d. ꝛ similiter figura ꝛc.i. ꝛ similiter qui diffinit figuras rectorz angulorum: qz sūt ille que habent quatuor angulos eqles. D.d qm̄ si fuerint plures ꝛc.i. quoniā figure habētes q̄tuor angulos rectos: ꝛ si habeāt plres species tm̄ cōueniūt i h: quoniā anguli earū sūt equales: ꝛ similii linee recte: ꝛ si hm̄t plres species: tm̄ ꝓueniūt in h q̄ recipiūt equalitatē.

Similia vo si non sint eadē simpliciter entia: nec ſm substātiā in differētia subiectiua: sed si ſm speciē eadē sint: ut maius tetragonū minori sylla be: ꝛ inequales recte. he nāqz similes quidē: eedē vo simpliciter nō. alia si eandē speciē habētia in quibus maius ꝛ minus sit nec maius nec minus alia si sit eadē passio ꝛ vna specie: ut albuz valde ꝛ minus similia dicunt esse: qz vna species ipsorz alia si plura habēt eadē q̄z altera aut simpliciter aut que in promptu: ut stagnū argento uel auro ignis: aut rubicundū aut ruffum: quare palaz q̄ diuersum ꝛ dissimile multipliciter dicitur: ꝛ hoc

UVA. BHSC. IyR_012

quidem aliud oppoſite: ⁊ idē ꝓpter qō omne ad omne: aut idem ad aliud. hoc autē ſi nō ⁊ materia ⁊ ratio eſt vna: quapꝛopter ⁊ tu ⁊ ꝓpinquꝰ diuerſus: tertiū autē vt que in mathematicis. diuerſum quidē igitur aut idez per hoc omne dicit quecunqz dicunt ⁊ vnū ⁊ ens. nō enim cōtradictio eſt eiuſdem: quapꝛopter dicit in nō entibus: non idem autē dicit: in entibus vo omnibus: aut enim vnū aut nō vnū aptum natū ⁊ ens ⁊ vnum diuerſum quidē igit ⁊ idem ita opponunt.

Et dicunt cōſimília qum nō fuerint idem ſimpliciter ⁊ nō fuerint non diuerſa per lineā cōpoſi tam ſm formā ⁊ fuerint idē. Uerbi. g. ꝙ quadrā gulus maiꝛ eſt ꝓſimílis quadrangulo mínoꝛi ⁊ linee que ſunt nō equales etiā ſunt cōſímiles. illa autem que ſunt idē non ſimpliciter ſe habent foꝛ mam que eſt eadem: ⁊ eſt in eis magis ⁊ minus: qum nō fuerit magis ⁊ minus: ⁊ quedā qum fuerit paſſio eadem in foꝛma vt album valde: ⁊ minus dicunt cōſímília: quia foꝛma eoꝛuz ſemp eſt vna: ⁊ quedaz qum in eis fuerint idem magiſ q̄z diuerſa: aut ſimpliciter aut facilis eſſe: aut ſtagnū argento ⁊ auro: quia eſt ruffuz ⁊ ígneū: ergo manifeſtum eſt ꝙ diuerſum etiā ⁊ diſſímile dicuntur multis modís: ⁊ ꝙ aliud ⁊ idem dicunt ſm oppoſitionem in ſitu: ⁊ ideo omne dicit: aut idē aut aliud: ⁊ quedam quādo materia ⁊ diffinitio non fuerint vnum: ⁊ ideo compoſitū etiam eſt diuerſum: ⁊ tertiuz ſicut illud qō eſt in mathematicis. diuerſum enī aut idem ꝓpter hoc vtrūqz in reſpectu vniuſcuiuſqz alioꝛū ⁊ ſunt omnia que dicuntur vnū ⁊ ens. nō enim cōtradictoꝛia eſt idē: ⁊ ideo nō dicit in eis que non ſunt nō idem: aut dicitur: in omnibus vo entibus dicit. vnuz enim aut erit vnū naturaliter aut nō erit. vnuz enim dicitur de ente naturaliter: ⁊ de ente per accidēs. i. vnum artificiatū ſicut ſcamnū: aut erit vnū naturaliter: aut nō erit: ⁊ ens vnū ⁊ diuerſum ⁊ idem ſm hoc opponunt ſibi in ſitu.

ij Qum declarauit ꝙ vnū ⁊ multū opponunt ſm oppoſitionem eiuſdem ⁊ diuerſi ⁊ ſimilis ⁊ diſſímilis: ⁊ declarauit ſm quot modos opponunt idē ⁊ diuerſuz: vult modo declarare ſm quot modos opponunt ſímile ⁊ diſſímile: ⁊ dixit: ⁊ dicunt cōſímília nē. i. ⁊ dicunt cōſímília qum non fuerint idē ſm formā: neqz etiā fuerint diuerſa ſm formas per diuerſitatē linearū ex quibus cōponunt: vt diuerſitas trianguli a quadrato. Deinde. d. exemplū ⁊. o. verbi gra. quia quadrangulus nē. i. verbi. g. quoniā quadrangulus maiꝛ ⁊ minoꝛ qui ſunt cōſímiles in foꝛma ⁊ i alia trāſlatione. Uerbi. g. quoniā quadrangulus magnus eſt ſímilis quadrangulo paruo. i. quoniā figure ꝓpoꝛtionales nō ſūt eedem. Uerbi. g. quoniā duo quadrāguli equales dicunt eſſe idem: ⁊ nō dicunt eſſe cōſímiles. ⁊ ſímiliter nō dicitur ꝙ quadrangulus ⁊ figura oblonga rectoꝛum angulorū ⁊ equaliū laterum ſūt cōſímiles. Deinde. d. ⁊ línee que ſunt inequales. i. ⁊ línee recte nō equales in iſtis figuris cōſímilibus ſunt etiam cōſímiles. i. ꝓpoꝛtionales. Deinde. d. que autē ſm eadē ſimpliciter nē. i. ⁊ dicunt ꝓpoꝛtionalia illa q̄ conueníūt in foꝛma nō ſímpliciter: ſed conueníūt in foꝛma ſm magis ⁊ minuſ. Deinde. d. ⁊ quedā quādo paſſio nē. i. ⁊ dicunt conſímília illa quoꝛū paſſiones. i. qualitates ſunt eedem in foꝛma: ſed diuerſant ſm magis ⁊ mínus. Uerbi gratia: que conueníūt in albedine: ſed diuerſant ſm magiſ ⁊ mínus. dicunt enim conſímília alio modo a primo: qm̄ ſubſtātia diuerſat ſm magis ⁊ mínus ſm accidens a: ⁊ illa diuerſant ſm magis ⁊ mínus in hoc ꝙ ſūt vt decē predicamenta. Deinde. d. ⁊ quedā quando in eis nē. i. ⁊ dicunt cō ſímília illa in quibus diſpoſitiones conuenientes ſunt magiſ q̄ diuerſe: aut ſimpliciter: aut quia poſſunt eſſe per artificium cōuenientia in pluribus diſpoſitionibus leuiter ⁊ facile: vt ſtagnū ⁊ argentū: qm̄ per artificiuz poſſūt eſſe cōuenientia in pluribus diſpoſitionibus: ita ꝙ exiſtimabit ſtagnum eſſe argentū: ⁊ ſimiliter cupꝛū cum auro. D. d. ꝫ manifeſtū eſt ꝙ diuerſum nē. i. ⁊ qum diuerſum opponit eidem: ⁊ idem dicit multipliciter: manifeſtum eſt etiā ꝙ diuerſum dicit multipliciter: ⁊ ſimilit qum ſímile dicit multipliciter manifeſtū eſt ꝙ diſſímile dicit multipliciter. D. d aliud autē ⁊ idē nē. i. diuerſum autē ⁊ idem ſunt oppoſita ſm poſitionē. ſ. ꝙ qum alterū ponit: auferet reliquū. D. d. ⁊ quedā cum materia ⁊ diffinitio nō fuerit eadez. i. ⁊ quedam dicunt diuerſa quādo diuerſant in materia ⁊ foꝛma ⁊ hoc eſt oppoſitū eidem. ſ. vno in materia ⁊ foꝛma. D. d. ⁊ ideo oppoſitū etiaz eſt diuerſum. i. ⁊ ideo oppoſitū huic modo vnius eſt nō vnius. ⁊ intēdit ꝙ iſte modus nō diuiditur in verū ⁊ falſum: niſi inter duo exiſtētia. D. d. ⁊ tertium eſt ſicut illud qō eſt ſicut in mathematicis. i. ⁊ tertiuſ modus in quo inuenit iſte modus poſitus. ſ. idē ⁊ diuerſū eſt illud qō eſt in mathematicis: vt dicimus ſímile aut diſſímile. Deinde. d. diuerſum autē ⁊ idē ꝓpter hoc nē. i. ⁊ ideo diuerſum ⁊ idē nō opponunt niſi inter duo exiſtētia quādo comparat vnū ad alterū. D. d. ⁊ eſt omne qō dicit vnum ⁊ ens. i. vnum autē qō eſt ſynonymū cum ente non opponit ei qō eſt nō vnū: quoniā diuerſuz eſt illud quod dicit in reſpectu vnius ad vnū: ⁊ ideo non opponitur vni hoc qō dicit hoc nomen ens: quz dicimus aut eſt ens: aut nō eſt ens: ſed opponit omne qō eſt ꝓter illud de entib' vt dicimus aut eſt vnū aut multū. ⁊ qum. d. ꝙ vnū quod eſt ſynonymū cum ente opponit multo. d. cauſam in hoc ⁊. d. quoniā vnū: aut eſt vnū naturaliter aut multum: qm̄ omne vnū aut eſt vnū naturaliter aut multa. vnū enī per artificium vt ſcamnū eſt multū: quia eſt vnū per accidens ⁊ vnū per accidens eſt multū: ⁊ ideo diuidit verū ⁊ falſuz de omni dicere ſm hoc ſignificatū huius nominis vnum aut eſt vnū aut multū. ſcamnū enim eſt multū nō vnū naturaliter. Deinde. d. ⁊ ens vnū. i. nāliter. D. d. ⁊ diuerſum ⁊ idem nē. i. ⁊ idē ⁊ diuerſuz ſm hoc opponunt ſibi perfecta oppoſitione ecōtrario de eodē ⁊ diuerſo que dicunt in reſpectu alicuius ad aliud vnum.

Differentia vo ⁊ diuerſitas aliunde: diuerſū enim a quo eſt diuerſum. omne nāqz aut diuerſum: aut idem quodcunqz eſt ens. differentijs vo ab aliquo: aliquo differētijs: quare neceſſe ipſuz idem aliquid eſſe quo differūt. hoc autē idē ipſū genus aut ſpecies. omne nāqz differentijs differt aut genere aut ſpecie. genere quidē quoꝛū nō eſt cōmunis materia: nec gnātio ad inuicem: vt quorūcunqz alia figura cathegoꝛie. ſpecie vo quoꝛū idem eſt genus qō ambo idē dicunt ſm ſubſtantiam differentia.

Diuerſitas autē ⁊ alietas alio modo q̄z diuerſum ⁊ illud cuius eſt diuerſum nō eſt neceſſe vt ſit diuerſum a re. omne enim ens aut eſt diuerſum aut idem. ꝙ autē differunt ab aliquo per aliquid differūt: ergo eſt neceſſe ut ſit aliquid idem per quod nō differt: ⁊ hoc eſt genus aut foꝛma. omne enī differens differt per genus aut per foꝛmam. per genus autē illa que nō habent mediū materiam cōmunē: neqz generant ex inuicem: vt omnia quoꝛū figura predicamenti eſt aliud. per foꝛmam vo illa quoꝛum eſt genus idem. ⁊ dicitur genus illud quod eſt idē per ſubſtantiaz oia diuerſa.

UVA. BHSC. IyR_012

i2 Diuersa autē ⁊ nō diuersa opponunt sibi alio modo ab eo fm quē opponit idē. Deinde incepit dare differētiaz ⁊.d. diuersum enim ⁊c̄.i. diuersum qō opponit eidem nō est de capitulo ad aliquid: ita ꝙ sit diuersum ab abliquo vt differens est differēs ab aliquo ⁊ cōueniens: cōueniens alicui. Deinde.d. omne enī ens ⁊c̄.i. omnia enī duo entia aut sunt diuersa aut idē. D.d. illud autē qō differt ⁊c̄.i. ⁊ quia differens differt p aliquid: necesse est vt illud quod nō differt cōueniat cum illo per quod fuit differētia: ⁊ vt illud in quo conuenit sit illud per qō differt. si igit aliqua cōuenientia cōueniūt fm genus aut fm formā necesse ē ut illa que differūt: differant aut fm genus: aut fm formam Deinde.d. fm autē genus illa que nō habēt ⁊c̄.i. ⁊ illa que differūt fm genus sunt illa que nō habent materiā cōmunem: neqz transmutant ad inuicem: ⁊.d. hoc: quia illa que transmutant ad inuicē habent materiā cōmunez. D.d. vt omnia quoz̄ figura p̄dicamēti est alia.i. ut omnia que sūt sub diuersis p̄dicamentis: vt linea ⁊ albū: ista enim nō cōueniunt in aliquo genere: quia vnuz ⁊ ens nō sunt genera vera: ⁊ ideo non transmutant ad inuicē. D.d. per formam vo ⁊c̄.i. illa enim que differūt per differētias formales sūt illa quoz̄ genus est vnuz. D. describit ipsum genus ⁊.d. dicitur genus ⁊c̄.i. ⁊ dicit genus illud qō est predicabile de diuersis fm ꝙ est vnūquodqz eoz̄: ista enim est dispositio predicabilis substantialis.

Contraria vo differentia: ⁊ cōtrarietas differentia quedā. qō autē hoc supponimus palā ex inductione. omnia enī differētia vident ⁊ nō solū diuersa entia: sed hoc quidē genere diuersa: hoc autem in eadē copulatione cathegorie: quare in eodem genere ⁊ in eadem specie. determinatū est autem in aliis que sunt genere eadē aut diuersa. quoniā autē differētie contingit ab inuicē differētia plus ⁊ minus est aliqua ⁊ maxima differētia. ⁊ hanc dico cōtrarietatē: quia vo maxima est differentia palā ex inductione genere naturā differētia nō habent viam inuicez sed distāt magis ⁊ in cōfirmabiliter. differentibus vo specie generationes ex cōtrariis sunt ut vltimis. vltimoz̄ vo distantia maxima est: quare ⁊ que contrarioz̄uz. at vo maximū in vnoquoqz genere perfectū. maximum enim cuius nō est excessus: ⁊ perfectū cui? nō est adhuc extra sumere aliquid possibile. finē enim habet perfecta differētia sicut ⁊ alia: eo ꝙ finem habeant perfecta differētia. nihil autē extra finem. vltimū autē in omni: ⁊ cōtinet propter qō nihil extra finē: nec eget aliquo qō est perfectū.

Quoniā autē ⁊ cōtrarietas est aliqua diuersitas: manifestū est ex sequentibus ꝙ bene fuit ꝓpositū. omnia enīz vident esse differētia ⁊ nō illa que sunt diuersa tm̄: sed quedam sunt diuersa fm genus: ⁊ quedam per ordinē vnius p̄dicamēti ergo sunt in eodez genere: ⁊ sunt eadē fm genus ⁊ determinatuz in aliis locis que sunt fm genus idem aut diuersa. ⁊ qum possibile est ut differūt ab inuicem differētia maioꝛi ⁊ minoꝛi: manifestū est ꝙ aliqua differētia magna est: quoniā illa que differunt fm genus impossibile est ut sint ex inuicem: sed distant magis ⁊ nō cōueniunt. illa autē que differunt fm formam generant ex cōtrariis: quia sunt maioꝛa: ⁊ distantia aliarū rerū est maxima distantia: ergo distantia contrarioz̄ est: sed maximū in quolibet genere est perfectū. magnū enim est illud cui non est additio. pfectū vo extra quod nihil est. diuersitas enim habz perfectionē sicut alia etiam dicunt perfecta que habent complementum: ⁊ nihil est continens extra perfectionem vltimū sicut ens: ⁊ est continēs: ⁊ ideo nihil est extra pfectionē: ⁊ pfectio nullo indiget oino.

i3 Quoniā autē bene posuimus ꝙ cōtraria ⁊ cōtrarietas est alia differentia: manifestū est ex sermone sequenti. s. ex inductione. Deinde.d. omnia enī vident ⁊c̄.i. apparet enī ꝙ omnia que dicunt esse differētia ⁊ nō cōuenientia non dicit hoc in illis que sunt differētia simpliciter: sed in eis q̄ sunt differentia aut fm genus: aut diuersa fm formā tm̄: sed quedā fm genus: ⁊ quedā fm formā. Deinde.d. ꝙ sunt in eodem genere ⁊c̄.i. ergo illa que sunt differētia sūt que nō cōueniunt in eodē genere: ⁊ que sunt cōuenientia cōueniunt in eodē genere. Deinde.d. ⁊ determinatū est in aliis .i. ⁊ distincti sunt superius modi rerū que sunt eedem fm genus: aut diuerse fm genus. Deinde.d. qum igit possibile est ⁊c̄.i. ⁊ qum possibile est vt res differant ab inuicē magna differentia ⁊ parua: manifestū est ꝙ differētia que est in fine est maxima differētia. Deinde.d. quoniam illa que differūt fm genus ⁊c̄.i. illa vo que differūt in genere non agūt in se inuicem neqz sunt contraria: sed distant ab inuicem: ⁊ in rei veritate nō sunt differētia. differētia enī agūt in se inuicem: illa vo que differūt fm formā aut sūt cōtraria: aut sunt illa quoz̄ generatio est ex cōtrariis: ⁊ sūt cōtraria que cōtraria sunt maioꝛis distantie in esse quemadmodū illa que sunt differētia prima in loco sunt illa quorum distantia est maxima. ⁊ debes scire ꝙ hec diffinitio ē contrarioz̄ propter contrarietatē que est in loco. distātia enim in loco est maxima. s. centri ad circunferentiā: ⁊ ista distantia est causa in cōtrarietate substantiarū corporum propꝛioz̄ istis locis: ⁊ ideo dictum est in diffinitione contrariorum simpliciter ꝙ sunt illa inter que est distantia in esse maxima. Deinde.d. sed maximū ⁊c̄.i. sed distātia maxima in quolibet genere. s. distantia in loco ⁊ distantia in qualitate ⁊ forma est perfecta. Deinde.d. maximum enim est illud cui nō est additio. i. ⁊ illud cui nō potest fieri additio est completū. Deinde.d. ⁊ completū est extra qō nihil est. i. ⁊ illud extra quod nihil est: est completū: ergo distantia que est inter res cōtrarias ⁊ differentes est distātia cōpleta. Deinde.d. ⁊ est continēs. s. completū: ⁊ ideo nihil est extra completū. i. quia est continēs: ⁊ completū nullo indiget omnino. i. nullo addito.

Quod quidem ergo contrarietas est differētia perfecta ex hiꝭ palam. multipliciter autem dictis contrariis sequetur ꝙ perfecte ita sicut vtiqz qō est contrariis esse extiterit ipsis. his autem entibus palam ꝙ non contingit vni plura contraria esse. nec enim vltimo vlterius: ⁊ erit vtiqz aliquid nec distantie vnius plura sunt qz̄ duo vltima: totaliter autem si est cōtrarietas differentia. differentia vo duoꝛum: quare ⁊ perfecta: necesse autem ⁊ alios terminos esse veros contrarioz̄ etenim plurimum differt perfecta differentia. genere autem differentibus non est magis extra accipere his que specie. ostensum est enim: quia ad ea que sunt extra genus nō est differentia. horum autem hec maxima ⁊ in eodem genere plurimū differētia contraria. maxima nāqz differentia horum que perfecta: ⁊ que in eodē susceptibili plurimū differētia. eadē enim est materia contrariis ⁊ que sub eadez potētia plurimū differētia. eteni scientia circa vnū genus que vna in quibus perfecta differentia maxima.

Quoniā autem est differentia completa cōtrarietas est: manifestū est ex istis. ⁊ qum contraria dicuntur multis modis: accidit eis ut sint completa hoc modo fm ꝙ est eis essentia ut sint

UVA. BHSC. IyR_012

cõtraria etiam:ꝛ qum omnia iſta ſint manifeſtuꝫ eſt qꝫ impoſſibile eſt vt vnum habeat multa contraria.nullum eniꝫ eſt magis poſterius q̃ꝫ poſtremum:ꝛ vna dimenſio non habet pluſq̃ꝫ duo vltima:ꝛ vniuerſaliter ſi diuerſitas ẽ differentia:ꝛ diuerſitas eſt duoꝝ:ergo ꝛ cõplementum etiam ꝛ neceſſe eſt etiam ut diffinitiones contrariorum poſtreme ſint vere.diuerſitas enim cõpleta habꝫ diuerſitatem maximam: impoſſibile eſt enim ut aliquid ſit magis diſtans in diuerſis ſm genus ꝛ formam.declaratum eſt igitur qꝫ diuerſitas non eſt in eis que ſunt extra genus: ꝛ qꝫ hoc in eis eſt maximũ: ꝛ qꝫ maxime diuerſa in vno genere ſũt contraria.diuerſitas enim maxima in iſtis eſt diuerſitas cõpleta: ꝛ etiam diuerſitas maxima diuerſitate que ſunt in eodem genere:quoniaꝫ materia eſt eadem contrariorum:ꝛ que ſũt in eadeꝫ potentia ſunt diuerſitate maxima diuerſa. eadeꝫ enim ſcientia eſt in eodem genere ꝛ in eis eſt completa diuerſitas ꝛ maxima.

14 Manifeſtũ ẽ igit ex ſermonibus p̃dictis.ſ.qꝫ diuerſitas que eſt in cõtrarietate ẽ diuerſitas cui impoſſibile eſt addere in illo genere:neqꝫ ut aliquid illius generis ſit extra illud ꝛ qõ eſt tale eſt completuꝫ in diſtantia:ergo cõtrarietas eſt diuerſitas cõpleta. D.o.ꝛ qũ ꝓtraria dicunt ꝛc̃.i. ꝛ qum ſit declaratũ qꝫ ꝓtrarietas eſt diuerſitas cõpleta ſꝫ qꝫ eſt ꝓtrarietas.cõtraria autẽ dicunt multis modis ut dictum eſt ſuperius:manifeſtũ eſt qꝫ diuerſitas inter modos eoꝝ debet eſſe cõpleta ſm eſſentiã ꝓtrarij ſm qꝫ eſt ꝓtrarium:qm̃ ſi fuerit in loco:tũc diuerſitas in loco erit pfecta ꝛ ſi fuerit in forma:tũc diuerſitas in forma erit cõpleta:ꝛ ſi ſunt in qualitate eſt diuerſitas eoꝝ:diuerſitas eoꝝ i q̃litate erit cõpleta.ꝛ qũ declarauit hoc incepit declarare qꝫ ꝫium vnũ hꝫ ꝫium:ꝛ h vtiq̃ in celo ꝛ mũdo tã̃ ſumpto ꝛ.o.ꝛ qum ita ſit manifeſtũ ꝛc̃.ꝛ h intellectũ eſt p ſe.D.o. demonſtrationẽ:ꝛ.o.qm̃ nõ aliquid erit ꝛc̃.i. qm̃ poſitũ eſt qꝫ cõtrarium eſt in extremo vltime diſtãtie:ꝛ vltimum nõ ẽ niſi vnũ quẽadmodũ ꝛ ꝑmũ:ꝛ ió.o.ꝛ diſtãtia nõ hꝫ plura q̃ꝫ duo.ſ.q̃ꝫ duo vltia.ſ.ꝑncipiũ ꝛ finẽ .D.o.ꝛ vltiter ꝛc̃.i.ꝛ vltiter ſi ꝫietas eſt diuerſitas:ꝛ diuerſitas eſt duoꝝ manifeſtũ eſt qꝫ diuerſitas eoꝝ eſt cõpleta .D.o.ꝛ neceſſe eſt etiã ꝛc̃.i.ꝛ manifeſtũ eſt ex h ſermone qꝫ diffinitio contrarioꝝ ꝓuenit diuerſis maxime in eodẽ genere .ꝫia eniꝫ ſunt illa quoꝝ diuerſitas eſt cõpleta:ꝛ diuerſitas cõpleta eſt poſtq̃ nõ eſt maior:ꝛ nulla diuerſitas eſt maior q̃ illa q̃ ſũt in eodem genere:qm̃ inter illa que ſunt diuerſa ſm genus ꝛ formã nõ inuenit magis diſtãs ꝛ magis ꝑpinquũ ſcilicet: qm̃ inter illa nõ accidit cõparatio ſicut non accidit mẽſura inter diuerſas magnitudines in genere.D.o.declaratũ ẽ igitur ꝛc̃.i.declaratũ eſt igit qꝫ nõ inuenit diuerſitaſ cõpleta in eis q̃ nõ ſunt in eodẽ genere: qm̃ diuerſitas q̃ ẽ inter illa ẽ maxima:ꝛ ẽ declaratũ etiã qꝫ illa que maxime differũt in eodẽ genere ſunt ꝫia:ꝛ eſt econtrario ſermoni dicẽti qꝫ ꝫia ſunt in eodẽ genere:ꝛ qꝫ ſũt maxime differentia in illo genere.D.o.ꝛ etiã differẽtia ꝛc̃.i.ꝛ etiã ẽ declaratũ qꝫ illa que maxime differũt ſũt in eodem genere:ꝛ qꝫ differẽtia eoꝝ ẽ ꝑpleta.D.o.mã eniꝫ ꝫioꝝ ꝛc̃.i. ꝛ ſignificat qꝫ illa q̃ ſũt in eodẽ genere ſunt ꝫia h qꝫ mã recipit cõtraria:ꝛ qꝫ illa q̃ ſunt in potẽtia in eodẽ loco ſunt diuerſa maxima diuerſitate:ꝛ ió eadẽ ẽ ſcia ꝓtrarioꝝ.

Prima vero cõtrarietas habitus ꝛ ꝑuatio eſt:ſed non omnis priuatio. multipliciter eniꝫ dicitur ꝑuatio:ſed quecunqꝫ perfecta fuerit:alia autem cõtraria ſm hoc dicentur:hoc quidem perhabere:illa vero p facere:aut factiua eſſe:alia aũt p acceptiones eſſe ꝛ abiectiones:hoꝝ aũt alioꝝ cõtrarioꝝ.ſi ergo opponuntur ẽ cõtradictio ꝛ priuatio ꝛ cõtrarietas ꝛ ad aliquid: horum autem primum contradictio:contradictionis autem nihil eſt medium:contrariorum autem cõtingit:qõ quidem non idem cõtradictio ꝛ cõtraria palam priuatio vero contradictio quedam eſt:aut enim qꝫ impoſſibile eſt totaliter habere:aut ſiqõ aptũ natum habere non habeat priuatuꝫ aut totaliter aut aliqualiter determinatuꝫ eſt:multipliciter .n. iam hoc dicimus:ſicut diuiſum eſt a nobis i aliis ergo priuatio quedam eſt contradictio:aut i potentia determinata:aut cõcepta cum ſuſceptiuo: quapropter contradictionis quidem non eſt medium ſed priuationis alicuius eſt.equale nanqꝫ aut non equale omne:equale vero aut inequale nõ omne niſi ſolũ in ſuſceptiuo equalitatis.

Et prima contrarietas eſt habitus ꝛ ꝑuatio ꝛ non omnis priuatio:quoniaꝫ priuatio dicitur multis modis:ſed illa que eſt perfecta:alia vo cõtraria talia dicuntur de talibus iſtis:quedã enim quia habent ꝛ quedam quia agũt ꝛ quia habẽt agentia:ꝛ quedam quia ſunt diminutio: ꝛ etiam iſta ꝛ alia contraria.ꝛ ſi opponuntur ſm oppoſitionem cõtradictoria:ꝛ cõtraria ꝛ priuatiua ꝛ relatiua ꝛ contradictoria ſunt prima iſtoruꝫ: ꝛ nullum medium eſt contradictoriorꝝ : contraria vo poſſunt habere medium : manifeſtum eſt igitur qꝫ contradictoria ꝛ contraria non ſunt idem:priuatio autem eſt ꝓtradictio quoquo modo:quoniam ſi illud qõ non habet potentiam ut omnino ſit:ꝛ illud qõ non habet iſtud qõ naturaliter debet habere ẽ priuatio: aut vniuerſaliter:aut aliquo modo ſingulari:quoniam hoc dicitur multis modis:ſicut diximus in aliis locis: ergo priuatio eſt contradictoria que diſtincta eſt ſine potentia accepta cum recipiente:ꝛ ideo non eſt medium inter contradictoria : alia autem priuatio non habet medium. equale vero illud qõ nõ eſt equale:equale vero totum equale non totuꝫ: ſed ſi fuerit in receptione equalis.

15 Et prima cõtrarietas ꝛc̃.ꝛ.o.hoc qꝛ oppoſita ſm habitũ ꝛ ꝑuationem p̃cedunt naturaliter oppoſita ſm cõtrarietatem.omnia enim cõtraria opponunt ſm priuationeꝫ ꝛ habitũ:quia vilius cõtrarioꝝ accidit ei ut ſit perfectionis priuatio:ꝛ declaratũ eſt in phyſicis qꝫ prima contrarietas eſt ꝑuatio ꝛ forma .D.o.ꝛ nõ ẽ omnis ꝑuatio ꝛc̃.i.ſed nõ omnis ꝑuatio ꝛ habitus p̃cedunt cõtraria:ſed ꝑuatio que ẽ pura ꝑuatio ꝛ nõ cõiuncta cũ eſſe oio .D.o.alia vo ꝫia ꝛc̃.i.alia vero ꝫia dicunt ꝫia quia pendent ex iſtis ꝫijs deſcriptis:quoniam quedam dicuntur contraria quia habent aliquid de intentione verorum cõtrariorum: ꝛ quedam dicuntur contraria quia ſunt acta a cõtrarijs ꝛ quedam qꝛ ſunt agentia contraria.D.o.ꝛ q̃dã qꝛ ẽ diminutio ideſt ꝛ quedam dicuntur contraria quia alterꝫ eorum eſt completus habitus:ꝛ alterum diminutus.D.o.ꝛ etiã iſta ꝛ alia contraria.i.iſta igitur eſt diſpoſitio contrarioꝝ de quibus induximus exemplum ſuperius:ꝛ alia ꝓtraria ſũt que non dixim⁹.D.o.ꝛ ſi opponuntur ſm oppoſitionem ꝛc̃.i.ꝛ qum oppoſita cõpleta ſint quatuor ut deſcriptum eſt in aliis locis:cõtradictoria illorum ſunt magis oppoſita ꝛ prima in hoc:ꝛ hoc declaratum eſt in vltimo capitulo pihermenias.D.incepit dare differentiam in hoc: ꝛ.o. ꝛ nõ eſt medium contradictoriorꝝ .i.ꝛ affirmatiua ꝛ negatiua differunt a contrarijs : quia affirmatiua ꝛ negatiua non habent medium:ꝛ quedam contraria habent :ergo manifeſtum eſt qꝫ contradictoria ꝛ contraria nõ ſunt eadẽ

UVA. BHSC. IyR_012

D.o.ꝓuatio autē est ꝓtradictoria quoquo modo ꝛ.o.hoc q: ꝓuatio ꝛ habitus nō diuidunt vez ꝛ falsū:nisi quādo subiectū eoz fuerit ens:aut terminatū:contradictoria vo diuidūt vez ꝛ falsū:siue subiectū fuerit siue nō:ut declaratū est in logica.o.incepit dare differentiam inter illā ꝛ cō tradictoriā:ꝛ.o.qm̄ si illud qō non habet potentiā ꝛc̄.i. ꝛ ꝓuatio est ꝓtradictio quoquo modo:q: qñq non ꝓuatur ab aliquo illud qō non habet potentiam ut sit in eo ut rationalitas ab asino:ꝛ qñq ꝓriuat ab aliquo illud qō naturaliter habet:aut simplr ꝛ in omni tẽpore:ut cecitas in homine a ꝓncipio natiuitatis:aut in aliquo tpe ut barba in puero.ꝓuatio enim dicitur multis modis ꝛ necesse est in omnibus recipiẽs esse:ꝛ iō.o.ergo ꝓuatio ē cōtradictoria ꝛc̄.i.ergo ꝓuatio est negatio in qua nō est potẽtia ad affirmationē qū fuerit accepta cū ꝓprio accipiente .o.o. ꝛ iō nō est mediū ꝛc̄.i.ꝛ ideo causa in hoc q ꝓtradictoria non habẽt mediū est q: ꝓtradictio ē ꝓuatio non in recipiente ꝓprio.ꝓuatio autem ꝛ habitus habẽt simile medio qñ ꝓdicantur de alio a ꝓprio recipiente qm̄ tūc falsāt ambo .o.o .exemplū ꝛ.o.qm̄ equale ꝛc̄.i.U.g.equale ꝛ inequale in albo eni falsant ambo,s.equale ꝛ iequale .o.o.equale vo totū ꝛc̄.i.equale vo ꝛ inequale quādo ꝓdicantur de subiecto ꝓprio.s.magnitudinibus diuidūt vez ꝛ falsum quādo accipitur oppositū equalis inequale.diuidit enim vez ꝛ falsum :dicere eniz q ista linea est:aut equalis illi: aut inequalis:sed si fuerit declaratū q ē non equalis diuiditur etiā in magnū ꝛ paruum.diuisio enim perfecta ē dicere q ista linea ē equalis aut maior aut minor.

Si itaq generationes ipā materie ex cōtrariis fiunt:aut ex specie ꝛ ex speciei habitu:aut priuatione aliqua speciei ꝛ forme palam quia contrarietas ꝓuatio quedaz ꝛ vtiqz omnis: priuatio vero nō omnis forsan cōtrarietas.causa vero q: multipliciter cōtingit priuari priuatū ex qb⁹ eni permutationes ex extremis contraria:palam autem ꝛ per inductionem.omnis enim cōtrarietas habet priuationem alterius contrariox: sed nō similiter omnia:nam inequalitas equalitatis dissimilitudo similitudinis ꝛ malicia virtutis.differt autem ut dictum est:hoc quidem enim si substantie priuatū:hoc autē si est:aut quādo :aut in quo ut si etate alique aut ꝓncipali aut omni:quapropter boz quidem est mediū:sed neqz bonus homo nec malus:aliorum vo non est: sed necesse ē esse aut parem aut iparem:amp ius alia quidem habẽt suppositum determinatum:alia autem nō quare palam q: semp alterum cōtrariorum dicit ſm ꝓuationem.

Et generationes in materia sunt ex cōtrariis ꝛ generantur:aut forma ꝛ ex habitu forme : aut ex aliqua ꝓuatione forme: manifestū est q ꝓtraria omnia erūt:priuatio vo non erit neqz omnia cōtraria.ꝛ causa in hoc ē quia possibile priuatuz priuari multis modis:ista enim cōtraria sunt ex aliis ex quibus sunt transmutationes:ꝛ hoc manifestum est ex sermone sequenti.omnia enim cōtraria habent ꝓuationem alterum cōtrariox : ſz nō est simile in omnibus:quoniā inequalitatis ē equalitas ꝛ dissimulitudinis similitudo ꝛ prauitas studiositatis ꝛ diuersant sicut dictū est:vnum vero qñ fuerit ꝓuatuz tm̄:ꝛ aliud qñ in aliquo tẽpore fuerit alicuius sicut est alicuius in aliquo tẽpore etatis:aut modo dominãti in natura totius ꝛ ideo quedā habẽt mediū ꝛ ē homo nō bonus aut malus:sed ꝛ in quibusdam nō est sed impar aut par:ꝛ etiam in quibusdā est subiectum terminatū ꝛ in quibusdam nō:ergo manifestum est q semper altez cōtrariox est modo priuatio :ꝛ q hoc necesse est.

16 Idest si generatio est in materia inter cōtraria:ꝛ omnis generatio est ex forma cōpleta in formā diminutā:aut ecōuerso:ꝛ generatio ē ex ꝓtrariis:manifestuz est q in altero cōtrariox ē ꝓuatio:ꝛ nō omne in quo ē ꝓuatio est ꝓtrarium.o.o.ꝓuatio vo ꝛc̄.i. sed nō de necessitate ois ꝓuatio est contrarium.o.o.qm̄ quedā ꝓuationes sunt in quibus nō est ꝓtrarietas.s.qū plurime ꝓuationes.ꝛ causa in ꝺ est quoniā in omni priuatione nō est cōtrarium:quoniam ꝓuatio:aut est ꝓuatio ſm totum:aut ē priuatio q: caret pfectione tm̄.o.o.ista enim ꝛc̄.i.ꝛ causa in hoc q cū ꝓtrariis admiscet aliqua ꝓuatio est q: sunt ex principiis ꝓtrietatis ex qua fit generatio simpliciter.s.que sunt forma ꝛ priuatio:ꝛ hoc est manifestū etiā ex inductione.s. q alterum omnium ꝓtrariox ē ꝓuatio:nigz vo quoquo modo ē priuatio albi ꝛ similiter calidū ꝛ frigidū ꝛ leue ꝛ graue.o.o. sed nō est simile in omnibus ꝛc̄.i.sed habitus ꝛ ꝓuatio q est in altero ꝓtrariox:nō est similis in omnibus modis cōtrariox:inequalitas eniz opponitur equalitati: ꝛ dissimilitudo similitudini:ꝛ qō opponitur prauitati ē studiositas ꝛ qum ista sint diuersa ſm sua ꝓtraria:ergo ꝛ priuationes cōuncte in eis sunt diuerse.o.o.ꝛ differūt sicut dictuz est ꝛc̄.i.ꝛ iste ꝓuationes diuersant:qm̄ quedam sunt in ꝺbus est ꝓuatio simpliciter:ꝛ quedā sunt in quibus ē ꝓuatio ſz aliqō tempus.U.g.ſm aliqō tempus etatis ut ꝓuatio barbe ante pubertatē:ꝛ quedam habẽt de priuatione intentionē dictā ꝓncipaliter ꝛ vere.o.o.ꝛ ideo quedā habẽt medium ꝛc̄.i.ꝛ ꝓpter diuersitatē nature cōtrariox ꝛ nature ꝓuationum accidit ut quedā habeant mediū.U.g.quoniam homo heremita qui nō est pars ciuitatis nō est bonus aut malus:ꝛ est medius:ꝛ quedam nō habent mediū: ut par ꝛ impar:ꝛ etiā quedā ꝓuationes habẽt ſubiectū terminatum:ꝛ quedā nō:ꝛ intrēdit ꝓuationez quā significat hec particula nō.o.o.ergo manifestū est ꝛc̄.i.ex ꝓdictis manifestū est q necesse est ut priuatio ꝛ habitus sint illa ad que reducunt cōtraria.

Sufficit autem ꝛ si principia ꝛ genera ꝓtrariorum:puta vnum ꝛ multa:alia nāqz ad hoc reducuntur.Quoniam autem vnum vni contrarium est:dubitabit aliquis quomodo opponūtur vnum ꝛ multa:ꝛ equale magno ꝛ paruo: vtrum enim semper iu oppositione dicimus :ut vtruz album aut nigrum:ꝛ vtrum album aut non albuz vtrum vero homo aut albū non dicimus nisi ex suppositione:ꝛ querentes ut vtrum venit Cleon aut Sor.sed non necesse est in vno aliquo genere hoc:sed hoc inde venit:nam opposita sola nō contingit simul existere quo ꝛ hic vtitur in eo q vter venit. si enim simul contingeret ridiculosa erit interrogatio.si vero ꝛ ita similiter incidunt in oppositionem in id qō vnum aut multa vt virū ambo venerunt aut alter.

Et si principia contrariorum ꝛ genera eoz sunt sicut vnum ꝛ multum vnum attribuit istis. sed qum vnum est contrarium vni:rectum est ut aliquis querat questionem difficilem quomodo opponuntur ſm oppositionem vnum ꝛ multuz ꝛ equale magno ꝛ paruo:quoniaz si opposita ſz positionem dicuntur semper per vtrum.s.vtrum album aut nigrum:ꝛ vtrum album ꝛ non albū ꝛ non dicimus vtrum homo aut non album nisi per accidens:ꝛ questio est ille veniens est Ade

UVA. BHSC. IyR_012

191

leon aut Soz. quoniam hoc non est necesse i ali quo genere omnino: sed iste etiaz: deinde fuit de ceptus quoniam opposita fm oppositionez nō possunt existere insimul: ⁊ ipse vtī hoc: hoc etiaz qū .d. vtr veniens est alter: quoniam si esset insi mul tunc questio esset diuisibilis: ⁊ qum fuerit h modo etiam tunc caderet sub oppositione i vno aut multo: sicut vtr veniunt ambo aut alter.

17 Et si principia ⁊ genera cōtrarioz sunt vnū ⁊ multum qz vnum accipit in diffinitione cōtrarioz: sed si vnum ⁊ multū sunt cōtraria ⁊ est dictū q cōtrarium nō habz nisi vnū cōtrarium: ⁊ multū nō est vnum: ⁊ similiter equale qō est ꝑpium vni opponitur magno ⁊ paruo: ⁊ qum op ponit in istis nō est vnū: sed plura vno: quomodo igit di citur q vnū est cōtrariū vni. D. incepit declarare diuersi tatem inter opposita ⁊ nō opposita: ⁊. d. quoniā si oppositā fm oppositionē ꝛc̄. i. quoniā si illa que sunt opposita fz oppositionē sint illa de quibus querit per hanc particulā vtrū. U. g. vtrū iste coloz ē albū aut nigr aut mediū: aut iste coloz sit albus: aut nō albus. D. d. ⁊ nō dicimus vtrū hō ꝛc̄. i. ⁊ nō q̄rit ꝑ hāc particulā vtr i eis q̄ nō sūt oppo sita nisi oppositio accidat i eis ꝑ accidens. U. g. qñ aliqs q̄ rit vtrum veniat Soz. aut Plato nō est necesse ut ista sit oppositio in aliquo genere omnino: qm̄ possibile ē ut ve niant ambo insimul. D. incepit dare modū fm quē homi nes querunt hāc questionē: ⁊. d. sed iste deinde fuit dece ptus, i. sed qui hoc querit fuit etiam deceptus in hoc quia querēs talē questionē credit q nō venient insimul: ⁊ tunc querit aut scit q alter eoz debet venire: ⁊ ideo sūt oppo sita ꝑ accidēs. s. qz accidit eis hoc fm querentez. s. qz que rēs scit q illi non venient insimul: aut qz alter eorum oz venire ⁊ ignorat quis. D. d. causam in hoc: ⁊ .d. opposita enim fm oppositionē ꝛc̄. i. ⁊ hec particula vtr cōiungitur semp cū oppositis qz oppositā nō possūt esse insimul. D. d. testimoniū sup hoc q qui querit hoc scit q nō ꝓueniūt insimul: ⁊. d. ⁊ ipse vtī hoc ꝛc̄. i. ⁊ potētia istius questiōis est sicut questio querētis vtr veniens est alter istoz: ⁊. d. hoc qz si potētia istius questionis nō esset potētia alterius interrogationis: tūc potētia esset ociosa. D. d. ⁊ si fuerit h modo ꝛc̄. i. ⁊ qū declaratū sit q ista interrogatio. s. vtrum venit Soz. aut Plato est sicut interrogatio que est aut ve nit alter eoz manifestū ē: qm̄ ista interrogatio reducit ad interrogationē que est in oppositis: sicut interrogatio q̄ est in oppositione que ē inter multū ⁊ paucū: ⁊ intēdit ꝑ hoc q ois interrogatio est in oppositis.

Si itaqz in oppositis semper est ipsius vtr interrogatio: dicitur autem vtrum magis aut mi nus aut equale aliqua oppositio adhuc equalis non enim alteri soli contrarium nec ambobus. quid enim magis aut maiori aut minori: amplius equali contrarium est equale: quare in pluri bus erit aut vno. si vero inequale significat idem simul amboz vtiqz erit quidem oppositū am bobus.

Si igitur semper in oppositis est interrgatio per vtrum. ⁊ dicitur vtrum est magis aut minus aut equale: quid igitur opponitur fm oppositio nem equali: quoniam non est cōtrarium neqz al teri tm̄: neqz vtriqz: quoniam erit maius minori ⁊ etiam equale est contrarium non equali: ergo erit aut multitudinis aut vnitatis. ⁊ si non equa le significat idem vtriqz: ergo erit oppositum in oppositione vtriqz.

18 Qum declarauit q interrogare per vtr est in quatuoz oppositis: querit nūc quomodo equale: ⁊ magnū ⁊ paruū qum in eis vsitat ista particula vtrū: ⁊. d. ⁊ si semp ꝛc̄. i. q si interogare ꝑ vtr est in quatuoz modis: ⁊ multotiens in terrogamus in magnitudinibus vtrum sit maius aut mi nus aut equale: quo modo eoz opponitur equale mino ri aut maiori. D. d. quoniā nō est cōtrariū ꝛc̄. i. quoniaz si fuerit cōtrarium: aut erit ꝓtrarium alteri: aut vtriqz: ⁊ im possibile est ut sit cōtrariū alteri. U. g. minori: inuenit enim maius minori: ⁊ minus maiori. D. d. ⁊ etiā equale ꝛc̄. i. ⁊ qum dicimus q equale est cōtrarium inequali: tunc dice re nō equale: aut significat vnā naturā aut pluresi. si igitur inequale significat vnā naturā oppositā naturaliter equa li continget ut illud qō non est nō equale sit equale quod est falsum.

Et dubitatio iuuat dicentes inequale dualitatem esse: sed accidit vnum duobus ⁊ cōtrariū qō est impossibile. amplius equale quidem me diū videtur esse magni ⁊ parui: contrariatio aūt inter media neqz videretur neqz ex diffinitione possibile. non enim vtiqz erit perfecta meditatio alicuius existēs: sed magis habet semper suimet aliquod medium: restat igitur aut ut negationez oppositioni: aut ut ꝓuationem: alterius quidez vtiqz itaqz non contingit. quid enim magis ma gni aut parui: amboz igitur negatio ꝓuatiua: quapropter ad ambo vtrum dicitur ad alte rum vero non: vt vtrum maius aut equale: aut vtrum equale aut minus sed semper tria: nō ꝓ uatio: aut ex necessitate. non enim omne equale qō non maius aut minus: sed in quibus aptum natum est esse. est itaqz equale qō neqz magnuz neqz paruum aptum natum magnum aut par uum esse: ⁊ opponitur ambobus ut negatio ꝓ uatiua: quapropter ⁊ mediuz est ⁊ qō neqz ma lum neqz bonum opponitur ambobus: sed ino minatum. multipliciter enim dicitur vtrunqz: ⁊ non est vnum susceptiuuz sed magis qō neqz al bum neqz nigrum. vnum vero non hoc dicitur sed determinati colorīs in quibus dicitur ꝓua tiue negatio hec: nam necesse aut pallidus aut ru beum esse: aut tale aliquid aliud: quare nō recte increpant opinantes similiter dici omnia: ut si calcei ⁊ manus mediū qō neqz calceus neqz ma nus: quoniaz quidem ⁊ qō neqz bonū neqz ma lum boni ⁊ mali tanqz omnium futuro aliquo modo: non necesse autem accidere hoc. hec qui dem enim oppositoz qum negatio est quoz um est medium aliquod: ⁊ distantia aliqua nata est esse: horum autem non est differentia: nam i alio genere quoz um negationes: quare non vnū qō subijcitur.

Et questio difficilis accidit dicentibus q in equale solum est inter: sed accidit vt vnum con trarium sit duobus qō est impossibile. ⁊ etiam equale ut videtur inter magnum ⁊ paruum con trarium enim non videtur inter ⁊ impossibile est hoc de diffinitione etiam: quoniam si non est cō pleta si fuerit inter: sed habz semper aliquid inter remanet igitur ut opponantur fm oppositionez sicut negationem: aut sicut ꝓuationez: ſz impos sibile est alteri. non enim est negatio magni ma gis q̄z parui: ergo ē vtriqz negatiua ꝓuatiua: ⁊ iō vtrum dicitur de vtroqz ⁊ non dicitur de altero vtrū est maius aut equale aut vtrum est equale

UVA. BHSC. IyR_012

aut minus:ergo sunt tria: priuatio autem de necessitate quoniam non omne qđ non est maius aut minus est equale sed inequale eis que sunt illa.equale enim est illud qđ non est magnum: aut paruum: ⁊ naturaliter est magnum aut paruum opponitur ambobus ſm oppositionem: quoniam vtrunqȝ dicitur multis modis:⁊ recipiens non est vnum sed plura:⁊ non est album aut nigrum:neqȝ hoc est vnū sed terminatur aliquo modo illud de quo dicitur hec negatiua modo priuatiua:quoniam necesse est ut sit aut rubei coloris aut alterius:non igitur est sermo verus existimatiuum q sermones omnium rerum sunt cōsimiles:ergo erit inter manum ⁊ vestimenta manus qđ est neqȝ vestimentum aut manus :qū nō sit bonum aut malum etiam inter bonum ⁊ malum:est enim medium inter omnia ⁊ non accidit ut hoc sit de necessitate:quoniam negatiua ꝓgregata que opponitur ſm oppositionem est medium ⁊ habet naturam ut sit aliqua distantia. quedam autem non habent diuersitatem quoruȝ negatiua cōgregata sunt in eodē genere:ergo subiectum non est vnum.

69 Equestio difficilis accidit dicentibus q inequale solū ita inuenit in exemplari:⁊ si nō est error intēdit q dicētes q inequale significat vnam intentionem:⁊ est inter equale ⁊ nō equale:accidit etiā eis ista questio ⁊ est q inter affirmatiuā ⁊ negatiuā est mediū.D.o.⁊ etiaȝ equale videt cē.i.⁊ etiā equale videtur esse mediū inter magnū ⁊ paruum:⁊ neutrū cōtrariorū est medium inter duo extrema D.o.nec est possibile hoc etiā ex diffinitione cē.⁊ etiam h impossibile est ex diffinitione cōtrariorū.ſ. q maxime distant ut equale sit cōtrarium magno ⁊ paruo.qđ enim est cōtrarium nō est mediū inter duo cōtraria:sed contraria sunt illa inter que est mediū:⁊ ex hoc apparet q magnus nō est cōtrarium paruo neq equale mediū inter illa:magnum enim ⁊ paruū nō maxime distāt.i.perfecte qum inuenitur maius magno:⁊ minus paruo .D.o.remanet igit cē.i.⁊ qum eqnale nō opponitur magno ⁊ paruo ſm cōtrarietatem remanet ut sint opposita aut ſm affirmationē ⁊ negationē:aut ſȝ ꝓpationē ⁊ habitū. D,o. ſȝ ipossibile ē cē.i.ſȝ ipossibile ē ut eq̄le sit oppositū alteri illorū ſȝ negationē:qm̄ nō magis opponitur magno ſm negationem q paruo:⁊.o.hoc qr si esset negatio esset negatio vnius tm̄: qum sit ipossibile vnā negationem esse duorū qđ non est in ꝓpatione.D.o.e go vtriq cē.i.⁊ qum inequale nō opponitur equali ſȝ negationē ergo opponit ſm priuationeȝ ⁊ qum.o.q est vtriqȝ negatiua ꝓpatiua.ſ.illud qđ significat inequale:incepit declarare quomodo apparet q nō ē ꝓpatiua vnius:⁊.o.⁊ ideo dicit vtr cē.i.⁊ inequale qđ significat alterū.ſ.aut magnū aut paruum nō opponit equali:qr nō queritur vtr hoc sit maius:aut equale: aut vtrū hoc sit minus:aut equale.D.o.ergo sunt tria cē.i.ergo q̄rere ꝑ vtrum est de tribus.ſ.vtr sit aut maius:aut minus aut equale.D.o.ꝓpatio autē necessario cē.i.equale autem esse oppositum magno ⁊ paruo ſm oppositionem ꝓpationis ⁊ habitus:sequit necessario ut ſm negationē ⁊ affirmationem:inequale autē nō est negatiuum equalis:quoniam nō omne qđ nō est maius aut minus est equale.U.g.qm̄ color nec est minus nec maius:tm̄ nō est equale :sed equale inuenitur in natura in qua inuenitur magis ⁊ minus:⁊ ideo nō significat maius nec minus.D.o. equale.n. est illud qđ cē.i.inequale enim nō est negatio equalis:qm̄ equale ⁊ inequale non diuidunt verū ⁊ falsum inter se nisi in natura terminata,ſ.in natura q̄ recipit magis ⁊ minus nō in oibus entibus:sicut est dispositio de affirmatione ⁊ negatione;⁊ iō equale ⁊ inequale nō diuidunt verū ⁊ falsū in colore.D.o.sed nō hȝ nomen cē.i.ſȝ inequale ſȝ q significat maius ⁊ minus nō hȝ nomen qđ significat aliquod finitū.maius enim dicitur maius in respectu pluriuȝ ⁊ similiter minus:ita q hoc,pcedit in infinitum.vñ sequitur ut priuatio eorū dicat de intentionibus infinitis: iō nō fuit positum ei terminatū.⁊ qr causa fuit in hoc.ſ.q negatiua ꝓpatiua que negāt extrema opposita non significant vnā naturā.U.g.nō maius nō minus:non albū nō nigrū scilicet in hoc q imponeret eis nomina incepit declarare hoc:⁊.o.⁊ recipiens nō est vnū cē.i.⁊ illud qđ significant hec duo negatiua:priuatiua.ſ.nō albū: nō nigrum nō est vna natura:quēadmodum illud qđ significat nō maius ⁊ nō minus:nō est vna natura qū maius ⁊ minus sint relatiua.D.o.nec est vnū cē.i.⁊ illud qđ significat nō album: nō nigrū non est vnum significatū:sed plura terminata.ſ. colores medij inter album ⁊ nigrum:⁊ qum.o. illud oe q̄ dicit hec negatiua modo priuatiuo :intēdit nō albū ⁊ nō nigrum:⁊ vocauit hec duo priuatiua qr nō sunt negatiua simpliciter qr significāt naturā existentem ⁊ terminatam D.o.qm̄ necesse est cē.i.necesse est enim ut illud qđ significat nō albū nō nigrū sit color rubeꝰ ut viridis :aut alꝰ color iter albū ⁊ nigrū.D.o.ḡ nō ē verꝰ ſmo cē.i.ḡ nō ē verꝰ ſmo fingēdū q sermones oium rerū ſm affirmationeȝ ⁊ negationē omniū sunt similes:qm̄ si negatio esset quorūlibet duorū diuersorū ab inuicem:sicut negatio duorū oppositorū a medijs amborū:tunc esset inter vestimenta manus ⁊ manus;aliquid qđ esset nec vestimēta manus:nec manꝰ sed est impossibile qm̄ nō est mediū inter manū ⁊ vestimēta manus:neqȝ inter pedem ⁊ manū neqȝ inter asinum ⁊ equum:sicut inter bonū ⁊ malum.ſ.vir neqȝ bonus neqȝ malus.duo aūt negatiua q̄ negāt ſm ꝓpationem extrema opposita que sunt in eodem genere significāt naturas medias:⁊ h intēdebat qū.o.negatiua vo ꝓgregata cē.i. duo autē negatiua ꝓgregata ex negatiōe duorū extremorū oppositorū sūt illa que significāt aliqđ medium.ſ.tertiā naturam.D.o.⁊ hȝ naturā cē.i.⁊ illud mediū hȝ naturaȝ per quā habet distātiam terminataȝ a duobus extremis.ſ.q pertinet nature mediorū:quedam autē negata ab inuicem nō habent hāc naturā que inuenitur inter opposita .ſ.que sunt i eodem genere.ſ.q negatio duorū extremorū in eis vere dicit de medijs.

Similiter etiaȝ ⁊ de vno ⁊ multis dubitabit vtiqȝ aliquis.nam si multa simpliciter vni opponuntur accidunt quedam impossibilia: naȝ vnū paucum:aut pauca erit:nam multa ⁊ paucis opponuntur. Amplius ipsa duo sunt multa:sed duplex multiplex.dicitur autē ſm duo quare vnuȝ paucum: ad quid enim sunt multa ipsa duo nisi ad vnum ⁊ paucū:nihil enim est minus. Amplius sicut in longitudine ⁊ pductum ⁊ breue sic in multitudine multum ⁊ paucum:⁊ quodcūqȝ fuerit multū ⁊ multa: ⁊ multa multū:si nō ad aliqđ forte differāt in ꝓtinuo bñ terminabili:paucū multitudo erit quedaȝ:quare vnum multitudo q̄daȝ est siquidem est ⁊ paucū:h aūt necesse si duo sūt multa:sed forsan multa dicunt quidē vt multuȝ sed ut differēs velut aqua ē multū multa autē nō sed quecunqȝ diuisa in his dicunt: vno quidem modo si fuerit multitudo habēs excedētiā aut simpliciter aut ad aliquid ⁊ paucū:similiter multitudo defectū habēs:h aūt ut numerus q ⁊ opponit vni solū.ita enim dicimus vnū:aut multa ut si quis dicat vnū ⁊ pluraliter vna:aut albū ⁊ alba ⁊ mēsura ad metr ⁊ mēsurabile:sic ⁊ multiplicationes dicunt:multa enim vnusquisqȝ numerus

UVA. BHSC. IyR_012

quia vnū:ꝛ qz mēſurabilis vno vnuſqſqz:ꝛ ut ꝙ opponit vni nō pauco:ſic igit ſunt multa ꝛ ipſa duo. vt aūt multitudo bñs excedētiā ꝛ ad aliqd aut ſimplr nō ſūt:ſed primū pauca ſimplicit ipſa duo:multitudo.n.eſt ꝙ defectū bñs prima: qua propter nec recte deſtitit Anaxa.qum dixiſſet ꝙ ſimul oēs res erāt infinite: ꝛ multitudine ꝛ paruitate:oportebat autē dicere pro paruitate ꝛ paucitate:nō enim infinite: quoniā paucū nō propt vnum ut quidā dicūt ſed propter duo.

Querenda eſt queſtio hec de vno etiā ꝛ multo:quoniaz ſi multū opponit vni modo ſimplici accident vni impoſſibili:tunc enim erit vnū paucum aut pauca.multa enim paucis opponunt ꝛ etiam duo erūt multa.qum duplū eſt de magnis multiplicibus ꝛ opponit duobus etiā:ergo vnū eſt paucū:ꝛ ſi non fuerit ita:qum igit opponunt duo ꝛ erūt multa:ut vni aut pauco.nihil enim ē minus de numero:ꝛ etiā ſi eſt ſicut in longitudine longū ꝛ breue:ita i multitudine multū ꝛ paucum:ergo qđ eſt multū eſt multa:ꝛ qđ multo eſt multum niſi differat aliquo modo in cōtinuo facilis determinationis:tunc igitur erit paucū alia multitudo:ergo vnum erit multitudo:ꝛ ſi ſit paucum etiaz:ꝛ ſimiliter neceſſe eſt ut duo ſint multitudo:ſed rectū eſt vt quedam multitudo dicatur multitudo etiā.ſed quia eſt diuerſum:ut aqua eſt multum nō multitudo:ſed ſicut illa que nō diuidunt in iſta:quoniā iſta dicunt vno modo ſi fuerit multitudo quedā que habet partes quedā.i. ꝛ ſua quedā ſunt ſicut numerus ꝛ opponunt vni tm̄:ꝛ ſimiliter opponit vnū multitudini:ſicut quz aliquis dicit vnū:ꝛ vnū ſemper albū: ꝛ album ꝛ menſurata in reſpectu menſure: ꝛ menſuratuz eſt vnum:ꝛ omne vnū eſt menſuratū ab vno.ꝛ quē admodum oppoſituz eſt vnū nō paucū:ſimiliter duo ſunt multa etiā addita:aut alicui: aut ſimpliciter:ſed duo ſunt pauca ſimpliciter:quia eſt prima multitudo que habet quedā: ꝛ ideo nō bene dixit Anax.in ħ ꝙ.d.ꝙ oia erāt inſimul infinita in multitudine ꝛ puitate: ꝛ etiā deberet dicē in loco paruitatis paucitatē:qm̄ nō ſūt finita i paucitate vni ſicut dixerūt quidā ſed propter duo.

20 Qum induxit qōnes cōtingentes in hoc ꝙ equale opponit magno ꝛ paruo:ꝛ declarauit ꝙ de neceſſitate opponitur ſm habitū ꝛ priuationē:incepit perſcrutari de vno ꝛ multo quō opponunt ſibi:ꝛ.d.querēda eſt tc̄.i.ꝛ querēdum eſt hoc ſimiliter de vno ꝛ multo.ſ.vtrū opponant ſi mul ſm contrarietatē:aut alio modo. Deinde.d.quoniaz ſimilitudo tc̄.i.quoniā ſi vnū opponit multo ſimpliciter ſm contrarietatem accident plura impoſſibilia.D.incepit dicere impoſſibilia:ꝛ.d.tunc enī erit vnū paucū tc̄.i. qm̄ ſi fuerit poſitū ꝙ vnum eſt contrariū multo:ꝛ illud qđ eſt contrariū multo eſt paucū accidet ut vnū ſit paucū. D.incepit declarare queſtionē ꝛ.d.ꝛ etiā duo erūt multū tc̄.i. ꝛ etiam duo ſūt multa:quia duo ſunt duplū: ꝛ duplū eſt multitudo:qz dicit in reſpectu paucitatis: ſicut multiplex dicitur in reſpectu ſubmultiplicis. Deinde.d.concluſionē ex hoc ꝛ.d.ergo vnum eſt pacum tc̄.i. quoniā qum duo fuerint duplū:ꝛ dupluz eſt multitudo reſpectu eius cuius eſt duplum:ſequit ꝙ illud cuius duo ſunt duplū.ſ.ad vnū ſunt paucū:quoniā ſi vnū nō fuerit paucum cui igit comparantur duo qum dicant eſſe multa:ꝛ ꝙ omne multum comparatur pauco:ſed nō comparat ad vnū aut ad aliqd minus vno:ſed nihil eſt minus vno:ergo de neceſſitate cō parantur ad inuicē:ꝛ vnū eſt illud paucū ad quod comparatur multitudo multa que ſunt duo. Deinde.d.aliā que ſtionem ꝛ dixit:ꝛ etiam ſi quēadmodū in longitudine tc̄. .i.ꝛ etiam debet aliquis dicere: quoniā quemadmodū in omni longo eſt longum ꝛ breue:longum.ſ.in reſpectu breuioris:ꝛ breue.ſ.in reſpectu longioris:ꝛ omne multum eſt paucum in reſpectu pluris: ꝛ multum in reſpectu pauciorис:ſi autē vnum fuerit paucū in reſpectu duorū: cōtinget ut ſit multū in reſpectu pauciorис ſicut cōtingit ut duo ſint pauca in reſpectu pluris. ꝛ quia vſus eſt in hoc ſermone: ꝙ omne quod eſt multuz eſt multitudo multa:ꝛ hoc non eſt verum in liqualibus excepit illa: ꝛ hoc nō nocet i hoc qđ intēdit cōcludere:quoniā numerus nō eſt de liqualibꝫ ꝛ multum dicit de numeris ꝛ de liqualibus equiuoce:ꝛ ħ intendebat qum.d.niſi hoc differat tc̄.ꝛ qum compleuit hanc dubitationē que ſequit ab impoſſibili qđ eſt vnū diuidi:incepit ſoluere eam ꝛ declarare quomō vnū ꝛ multū opponuntur ſibi:ꝛ dixit:ſed rectū eſt vt quedam multitudo tc̄.i.ſed rectum eſt vt quedam que dicunt multa vere dicant multa: quia natura eorum diuerſat: vt aqua que vere dicit multa:ꝛ nō vere dicit multitudo.multitudo vo cuius vnitates nō diuiduntur dicit vno modo:qum partes eius fuerint ſicut partes.ſ.de quantitate diſcreta.ꝛ intēdit ꝙ nō omnis multitudo eſt multitudo eius qđ eſt paucioris:neq; omnis paucitas eſt multitudo eius qđ eſt pauciorис:ꝛ hoc manifeſtū eſt de multitudine ꝛ paucitate in numeris:ꝛ ideo nō eſt neceſſe vt ex numero vnū opponatur duobuſ ſm paucitatē ꝛ multitudinē. Deinde.d.ꝛ opponit vni tm̄ tc̄.i.ꝛ modus quo vnum opponit multitudini: ꝛ multitudo vni eſt modus quo vnū opponit multo qđ eſt de ſpecie illius vnius:vt vnuz albū opponit pluribus albis:ꝛ vnum pluribus vnis:ꝛ iſta oppoſitio nulla alia eſt niſi oppoſitio menſurantis ad menſuratuz: ꝛ numerantis ad numeratū.omnis enim multitudo menſurat per vnuz ſue ſpeciei:ꝛ ideo nō opponitur ſibi ſm contrarietatē: ſed ſm numerans ꝛ numeratum.ꝛ declaratū eſt in principio iſtius tractatus ꝙ vnū ſm ꝙ eſt vnum ꝛ ſimplex eſt menſura eius quod componit ex hoc. Deinde.d.ſed quemadmodum oppoſitū tc̄.i.ꝛ quemadmodū illud quod opponitur multitudini eſt vnum ſm proportionē menſurantis ad menſuratū:ita eſt de vno ꝛ duobuſ. Deinde.d.quoniā autem habet multitudinē tc̄.i.duo vo que ſunt multitudo dicunt multa:quia addūt ſupra paucius illis:aut quia ſunt multa ſimpliciter dicunt in reſpectu eius ad quod dicitur multitudo ſimpliciter.ſ.paucitaſ:ꝛ nō eſt ita. Deinde dixit:ſed duo ſunt pauca tc̄.i. ſed duo ſunt primus numerus numerorū paucorū-ſunt igit pauca ſimpliciter quz nō inueniunt pauciora:ꝛ ideo nō ſunt prima multitudo. Deinde.d.ꝛ ideo non bene fecit Anaxagoras tc̄.i. quoniam illud quod opponit multitudini ē paucitas: ꝛ illud quod opponit paruo eſt magnū.ſi igit dixerit ꝙ omnia ſūt infinita propter paruitatē ꝛ magnitudinē nō eſt ſermo falſus ꝛ ſi dixerit infinita in paucitate ꝛ multitudine eſſet falſus qđā mō:ꝛ verus alio mō.falſus vo qz qđ diſponit p multitudinē ꝛ paucitatē nō ꝓcedit i infinitū.verus aūt qz paucitas opponit multitudini. D.d.debēt enī dicere tc̄.i.ſi aliquis dixerit ꝙ illa que diſponunt p multitudinē ſunt finita in paucitate ꝛ perueniūt ad vnū:nō diceret verum:ſed verum eſt dicere ꝙ ſūt finita in paucitate:quia proueniūt ad duo que ſūt paucioza paucorū.

Opponitur itaqz vnum multis: vt metrum mēſurabili.hoc autē vt que ad aliquid quecūqz non ſm ſe eorum que ad aliquid.diuiſum autez eſt a nobis in aliis:quia dupliciter dicuntur que ad aliquid:alia nanqz vt contraria: alia ut ſcientia ad ſimile:quia dicitur aliquid aliud ad ipſum vnū autē eſſe minus aliquo: puta duobus nihil prohibet.nō enim ſi minus ꝛ paucū.multitudo autē quaſi genus eſt numeri. Eſt enī multitudo

UVA. BHSC. IyR_012

vno mensurabilis ⁊ opponunt aliqualiter vnuz ⁊ numerus nō vt contrarium:sed vt dictū est eo⁊ rum que ad aliquid quedam:inquantū enim me trum hoc mensurabile si opponit:quapropt nō omne quodcūqz fuerit vnum numerus est:puta siquidē indiuisibile est:similiter autē dicta scientia ad scibile nō similit assignat.videbit enim vtiqz scientia metruz esse:scibile vo quod mensuratur. Accidit autē quidē scientiā omnē scibile esse:sci⁊ bile vo non esse scientiā:quia modo quodam sci entia mensurat scibili.multitudo autē nec pauco est cōtraria:sed huic quidem multum sicut exce⁊ dēs multitudo excesse multitudini: neqz ipsi vni omnino:sed hoc quidē vt dictum est: quia diuisi bile:illud autem:quia indiuisibile: hoc ut ad ali quid ut scientia scibili si fuerit numerus:vnuz vo metrum.

Et vnum opponit multo ut mensura mensu rato.ista autem que opponunt fm relationē sūt omnia que nō sunt per se de capitulo relationis: ⁊ iam ostendimus in alio libro q relatiuuz dicit multis modis:vno modo sicut contraria: ⁊ alio modo sicut scientia ad scitum.dicit enim istud in respectu illius.vnum autem nihil prohibet vt sit minus aliquo. Verbi.g.duobus:quoniā non si est minus est paucū etiam.multitudo vo est tāqz genus numerorū.numerus vo est multitudo mē surata p vnū:⁊ opponunt vnū ⁊ numerus quo⁊ quo modo nō sicut contrariū sicut dictum est in quibusdaz relatiuis que opponunt sibi sicut op⁊ ponitur mensura ⁊ mensuratū : ⁊ ideo nō omne quod est vnuz est numerus etiam sicut omne qō diuiditur:⁊ scientia dicitur tali modo in respectu sciti sed nō conuertit.scientia igit videt mensura ⁊ scitum mensuratū:sed accidit q omnis scientia sit scitum:sed non omne scitū est scientia:scientia enim quoquo modo mensurat per scitū.multitu do vo nō est cōtraria pauco etiā: sed hoc multū quod est sicut multitudo vna addita multitudini ei est contraria:⁊ multitudo non est cōtraria vni omni modo:sed cuidā sicut dictum est: quia di⁊ uiditur:illud autē quod nō diuidit est sicut illud quod est relatiuū sicut sciētia sicut numerus sciti: vnum vo mensura.

2j Dixit Aris.⁊ vnū opponitur ꝛc.i.⁊ vnū est oppositus multo:nō fm relationē contrariam:vt multuz pauco:sed fm relationē in qua nō est cōtrarietas ut mensura ⁊ men⁊ suratum:⁊.d.hoc:quia posuit in questione p̄dicta q vnū opponitur multo fm q multū opponit pauco. Deinde.d. illa autem que opponunt ꝛc.i.illa autē que sunt opposita fm relationē tm̄:sunt illa que nō sunt relatiua in se.decla ratum est enim in tractatu in quo exposuit nomina q re latiuum est duobus modis:quoꝝ vnus est illud qō est re latiuum per se:⁊ alius relatiuū per aliud.s.quia aliud cō⁊ paratur ad ipsum: vt sensatū ⁊ intellectuz.sensatū enim ⁊ intellectū sunt relatiua:quia intellectus ⁊ sensus que sūt re latiua nō per se comparant ad ipsum:⁊ per se nō sunt rela tiua. Deinde.d.⁊ iam distinximus in alio libro ꝛc.i.⁊ iam distinximus in alio tractatu: quia relatiuū est duob' mo⁊ dis.vnus autē modus est relatiua per se:⁊ sunt illa quoꝝ vtrūqz nō habet esse nisi fm q refert ad secundū:⁊ isti re⁊ lationi accidit cōtrarietas vt paucū ⁊ multū.secūdus aūt est illa que nō sunt relatiua per se: ⁊ sunt illa in quib' nō accidit cōtrarietas:vt scientia ⁊ scitū. Deinde.d.dicit enim illud ꝛc.i.scitū enim dicit relatiuū:nō quia est relatiuum per se:sed quia aliud comparat per se ad ipsum.s.scientia. Deinde.d.vnum autē nihil prohibet ꝛc.i.⁊.d.hoc ad dis⁊ soluendum questionē predictam dicentē q si duo sūt mul ta:sequit q vnum sit paucum:quia est paucius:⁊.d.respō dendo q nō sequit vt omne qō est minus aliquo sit diuisi bile:sed potest esse indiuisibile omnino: ⁊ hec ē dispositio vnius cum duobus:⁊ ideo vnū non est paucū. Deinde.d. multitudo autem est tanq genus numeri.i.multitudo vo opposita vni est multitudo que est tanq genus numeri.⁊ innuit per hoc illud qō dictum est in diffinitione numeri .s.quia est multitudo cōposita ex vnitatibus:⁊ ideo.d.nu merus enim est multitudo mensurata.i.numerata p vnū. Deinde.d.⁊ opponunt vnū ⁊ numerus ꝛc.i.⁊ forte nō op ponitur numero fm oppositionē cōtrarij: sed fm oppositionem modi relatiui qō nō est relatiuum per se:⁊.d.hoc: quia posuit in questione predicta q multitudo opponitur vni fm q opponit pauco:⁊ est oppositio fm contrarietatem:⁊ ideo sequit ex illo sermone vt vnū sit paucū.⁊ quz dixit q multitudo opponitur vni modo relatiuo.d.exem plum ⁊.d.opponit enim sicut opponunt mēsura ⁊ mensu ratum. Deinde.d.⁊ ideo.d.nō omne ꝛc.i.⁊ ideo nō sequit ut illud qō est vnum ⁊ mensurat multitudinez ut sit sicut paucū.vnū enim mensurans potest esse indiuisibile oino. Deinde.d.⁊ scientia dicit ꝛc.i.⁊ scitum cognoscit per scien tiam : sicut mensuratum per mensuram : ⁊ scientia dici⁊ tur hoc modo fm relationem ad scitum: sed non conuer titur.s.ut sit sicut omnis scientia habet scitū:ut omne scitū habeat scientiā:⁊ intendit sicut cōuertit dicere:omnis mē⁊ sura est mensura mensurati:⁊ omne mensuratū est mensu ratum mensura. Deinde.d.rectum est igit ꝛc.i.rectum est igitur ut sciētia sit mensura:⁊ scitum mensuratū: sed acci⁊ dit ut omnis scientia sit scitum.s.ut omne mensurans sit mensuratum:⁊ non omne scitū sit scientia.i. cognoscit per scientiam.scientia enim quoquo modo cognoscit per sci⁊ tum. Deinde.d.multitudo vo ꝛc.i. multitudo vo non op ponitur paucitati simpliciter:sed opponit paucum multi⁊ tudini que dicit fm additionē supra aliam multitudinem. Deinde.d.⁊ multitudo nō est cōtraria vni ꝛc.i. ⁊ multitu do nō est cōtraria omni vni fm paucitatē:sed quibusdam vnis.s.vni qō diuidit.illud enim qō nō diuidit de vnitati bus opponit multitudini:sicut scientia opponit scito : ⁊ h intendebat quin.d. illud vo qō nō diuidit est sicut relati⁊ uum ꝛc.i.illud vo qō non diuidit opponitur sicut scientia scito opponitur:si scientia fuerit numerus ⁊ mensura sciti Deinde.d.vnum vo est mensura.i.quoniā nō accidit in eo ut sit mensuratū fm q est vnum:sicut accidit scientie ut sit mensurata per scitum.

Quoniā autem contrariorum contingit me⁊ dium esse aliquid:⁊ quorundā est necesse ex con trarijs esse.omnia nāqz media in eodem sunt ge nere:⁊ quorum sunt media.media enim hec dici mus in quecunqz permutari prius est necesse q permutat:ut ab ipate in vite nisi transit per mini mam rationem prius veniet ad medios sonos:⁊ in colorib⁹ si veniet ex albo in nigrū prius ve⁊ niet ad puniceū ⁊ plumbeū q̄z ad nigrum:simili ter autem ⁊ in alijs.permutari vo ex alio genere in aliud genus nō est nisi fm accidens: vt ex co⁊ lore in figuram:necesse est ergo media ⁊ quorum sunt media in eodē genere esse.at vo omnia me⁊ dia sunt oppositorum quorundā.ex his enim solis fm se est permutari:quapropter impossibile esse media non oppositorū:esset enim permutatio ⁊ non ex oppositis.oppositorū vo cōtradictionis quidem mediū non est.hec enim est cōtradictio oppositio eius cuiuscunqz altere pars adest non habentis nullū mediū:ceterorū vo alia ad aliud

alia priuatio:alia contraria.eorum autē que ad aliquid quecunqz nō contraria non habent media. causa vo quia non in eodem genere sunt: quid enim scientie ꝛ scibilis medium: sed magni ꝛ parui.

Contraria vo possūt esse mediata in quibusdam est necesse ut sit mediū inter cōtraria.omnia enim mediata sunt in eodē genere: ꝛ illa que habent mediū etiam.ꝛ dico media omnia ista ad q̄ primo transmutabile transmutat necessario primo. Verbi.g.q̄ si motus fuerit de neumate ad acutum primo veniet in neumatibus minus cōuenientibus que sunt inter se.ꝛ similiter in coloribus si fuerit motus de albo in nigrū primo veniet ad rubeū ꝛ glaucū:ꝛ similiter de alijs.trāsmutatio vo de vno genere in aliud nō est nisi per accidens:nō de colore in figurā:ergo de necessitate media:ꝛ illa que habent media sunt in eodem genere:sed omnia sunt media rerū oppositarum quoniā ex istis solūmodo est transmutatio p se: ꝛ ideo nō possunt transmutari illa que nō opponuntur:ergo transmutatio ꝛ nō trāsmutatio erit de oppositis ꝛ oppositorū.cōtradictoria vo nō habent mediū. cōtradictoria enim sūt oppositaquorū altera pars semper est ꝛ nullus habet medium omnino.alia vo opposita quedā sunt relatiua ꝛ quedam priuatiua.relatiorum vo omnia que non sunt cōtraria nō habent mediū. ꝛ causa in hoc est q̄ nō sunt in eodez genere: ꝛ nō est medium inter scientiā ꝛ scitum:sed inter magnum ꝛ paruum.

22 Idest ꝛ propriū est contrarijs inter alia opposita q̄ in quibusdam eorū est mediū:ꝛ causa in hoc est q̄ in quibusdam generibus in quibus sunt contraria: necesse est vt sit medium inter cōtraria: quoniā media ꝛ illa inter que sūt media sunt in eodē genere:ꝛ cōtraria sunt in eodē genere ergo sequit̄ per conuersionem maioris ꝓpositionis ut media sint in contrarijs.D.descripsit medium ꝛ.o.ꝛ dico media cē.ꝛ intelligit per mediū illud ad quod transmutabile transmutatur primo ꝛ essentialiter.s.quādo trāsmutat de cōtrario in contrariū.Deinde.o.exemplū ꝛ.o. verbi.g.cē .i.verbi.g.quoniā transmutatio que est a neumate grauissimo ad acutissimū erit per transmutationē supra neumata que sūt inter graue ꝛ acutū: ꝛ similiter motus de albo in nigrum fit per motū supra colores medios ꝑmo ꝛ post peruenit ad nigredinē. ꝛ causa in hoc est q̄ transmutatio est de cōtrario in contrariū:ꝛ cōtraria sunt in eodē genere ꝛ media in genere in quo sunt cōtraria sunt illa in que primo cadit transmutatio.transmutatio vo de genere i gen⁹ .s.que nō est in eodē genere nō est nisi per accidens. U.g. de colore in figurā.Deinde.o.q̄ de necessitate cē.i. ꝛ quum transmutatio fuerit de contrario in mediū primū.o.in sui contrariū:ꝛ cōtraria sunt in eodem genere sicut dictū est: ergo necesse est ut media ꝛ cōtraria sint in eodem genere. Deinde.o.sed omnia media cē.i. ꝛ quia media sunt contraria:ideo etiam transmutatio ex eis ad inuicē erit per se sicut erit inter extrema mediantib⁹ illis. Deinde.o.ꝛ ideo impossibile est cē.i.ꝛ propter hoc q̄ trāsmutatio debet eē de cōtrario in contrariū:non transmutant illa que nō opponuntur sibi ad inuicē essentialiter:ergo trāsmutatio erit de illis que sunt opposita:ꝛ quasi iste sermo est conuersus primi.in primo enim posuit q̄ transmutatio est de cōtrario in contrariū:ꝛ declarauit ex hoc q̄ transmutatio erit primo ad media.in hoc autē posuit q̄ transmutatio est ad media:ꝛ declarauit ex hoc q̄ transmutatio est de cōtrarijs ista enim vident cōuerti. Deinde.o.ꝛ oppositorū cē i.ꝛ cō tradictoria inter opposita nō habent mediū:ꝛ hoc manifestum est. Deinde.o.alia vo opposita cē.i.ꝛ illa que sunt opposita apud interrogationē per vtrū sunt quatuor contradictoria ꝛ relatiua ꝛ priuatiua ꝛ cōtraria.relatiorum autē illa que non sunt cōtraria nō habent mediū. Deinde dixit:ꝛ causa in hoc est cē.i.ꝛ causa in hoc.s.q̄ quedā relatiua non habent mediū est q̄ vnū relatiorū potest esse in aliquo genere:ꝛ suū correlatiuū in altero: vt scientia ꝛ scitum.scientia enim est in qualitate:ꝛ scitus in substantia: ꝛ ideo.o.ꝛ nō erit mediū inter scientiā ꝛ scitum. Deinde.o. sed inter magnū ꝛ paruū.i.ꝛ mediū nō inuenit in relatiuis nisi in quibus est cōtrarietas: ut magnum ꝛ paruus inter que est equale.

Si vo sunt in eodē genere media ut ostensū est:ꝛ media contrariorus necesse ipsa cōponi ex bis contrarijs.nam aut erit aliquod genus ipsorus aut nullū.ꝛ siquidē genus erit ita ut sit priusaliquid cōtrarijs dicere priores cōtrarie erunt facientes species cōtrarias ut generis.ex genere.n. ꝛ differentijs species ut si albū ꝛ nigrum. contraria est autē hic quidem disgregatiuus color: ille vo congregatiuus color:hec differentie congregatiuum ꝛ disgregatiuū priores: quare hec congregatiua inuicē priora. At vo contrarie differētia magis sunt contraria ꝛ reliqua ꝛ media ex genere erunt ꝛ differētijs:vt quicunqz colores albi ꝛ nigri sunt medij oportet hos ex genere dici.est autem genus color ꝛ ex differētijs quibusdā:hec vo nō erunt propria contraria.si autem non erit vnusquisqz aut albus aut niger:aliter igit media ergo mediorū primorū contrariorus he erūt prime autem differētie congregatiuum ꝛ disgregatiuum:quia hec prima sunt.querendum autē que cunqz ꝓtraria nō in genere ex quo media ipsorū necesse enim que sunt in eodē genere ex incōpositis genere componi:aut incōposita esse.cōtraria nāqz incōposita sunt ex inuicē: quare principia que autē inter media aut omnia aut nullū.ex cōtrarijs vo fit aliquid:quare erit transmutatio in hoc priusqz in ipsa.vtriusqz enim ꝛ minus erit ꝛ magis:mediū igitur erit hoc contrariorū: ꝛ alia igitur omnia cōposita que sunt media.nam hui⁹ quidez magis:illius vo minus compositū est aliqualiter ex illis quorū dicit esse.huius quidē magis:illorū vo minus: quoniā autē nō sunt altera priora eiusdem generis cōtrarijs.omnia vtiqz ex cōtrarijs media erūt: quare ꝛ inferiora omnia ꝛ cōtraria ꝛ media ex primis cōtrarijs erūt.

Si igitur media sunt in eodē genere sicut declaratum est:ꝛ contraria habent media: necesse est ut sint composita ex istis cōtrarijs.quoniā autem habebunt aliquod genus:aut nō habebunt si habebunt:ergo erunt sm hunc modum quasi aliquod recipiens:aut cōtraria ꝛ erūt contraria ante differētias q̄ fecerūt ꝑria.forme enī sūt ex genere ꝛ differētijs:ut albū ꝛ nigrū sunt cōtraria:ꝛ alterum color segregans: ꝛ alterū color congregans.iste igitur differentie segregans ꝛ ꝓgregās sunt ante:ergo ista sunt cōtraria ante:sed illa que differunt sm contrarietatē sunt magis cōtraria: ergo erunt ista media ex genere ꝛ differentijs nō oēs colores qui sunt inter albū ꝛ nigrus.oportet igitur ut ista dicant ex differentijs:ꝛ genus est color:ꝛ quia ista sunt ex aliquibus differentijs: sed non erunt contraria prima:ꝛ si nō:tūc quodlibz aut erit albū:aut erit nigrum: aut aliud medium

UVA. BHSC. IyR_012

ergo ista erũt inter prima cõtraria ⁊ primas differentias que sunt tales ⁊ que cõtinent:ergo que renda sunt ista primo ⁊ omnia cõtraria que non sunt ex aliquo medio in genere.necesse est enī ut illa que sunt in ūno genere sint cõpolita ex illis que nõ sunt cõpolita sm genus:aut sunt nõ compolita:quoniã cõtraria nõ sunt cõpolita ex inuicem:ergo sũt principia:media ūo aut omnia:aut nulla erit aliquod ex contrarijs:ergo transmutatio erit in hoc anteq̄ perueniat ad ista:quoniam erit ī quolibet eorũ minus aut maius: ⁊ hoc etiã est inter cõtraria:⁊ etiam omnes partes cõpolite sunt medie.cõpolitio enim ex altero magis q̄ ex altero minus dicit quoquo mõ qō est ex altero magis ⁊ ex alio minus.⁊ qm nulla alia sunt diuersa vt omnia cõtraria: ergo media sunt ex contrarijs:ergo omnia,que sunt sub: ⁊ contraria media erunt ex primis cõtrarijs.

23 Si igitur media ⁊ cõtraria sunt in eodē genere vt dictũ est:⁊ media sunt media ⁊ inter cõtraria:necesse est vt media sint cõpolita ex illis cõtrarijs. D.d.quoniã autē habebunt genus cc.i.cõtraria autē aut habebūt idē genus aut nõ:sed si nõ habebūt idem genus:nõ erũt cõtraria:⁊ si habent cõtingit ut idem genus recipiat cõtraria.i. ⁊ sic illud genus recipit cõtraria:⁊ illa que sunt inter cõtraria: ⁊ continget ut sint cõtraria ante differẽtias ex quibus cõstituunt contraria.Deinde.d.forme enī cc.i.species enī cõponit ex generibus ⁊ differẽtijs.Uerbi.g.albũ ⁊ nigrũ que sũt contraria:⁊ albedo est color disgregans visũ:⁊ nigredo color congregans visum:⁊ iste differẽtie sunt priores differentijs quibus cõstituunt media.segregans enī ⁊ cõgregans sunt ante in cõtrarietate albo ⁊ nigro: qm per illa sint cõtraria album ⁊ nigrũ.D.c.sed illa que differũt cc.i.⁊ species contrariorũ ut albũ ⁊ nigrũ sunt maiozis cõtrarietatis q̄ differẽtie:⁊.d.hoc:quia disgregatio ⁊ ꝓgregatio accidit eis magis ⁊ minus. D.d.ḡ erũt ista media cc.i.⁊ qm hec cõtraria fuerint cõpolita ex genere ⁊ primis differẽtijs:⁊ media illius generis sint inī illa : necesse est vt ista media sint cõpolita ex genere ⁊ illis duabus differẽtijs oppolitis sm mistionem:quoniã ille differẽtie recipiũt magis ⁊ minus. Uerbi.g.colores medij inter albũ ⁊ nigrũ que cõponunt ex colore ⁊ segregatione ⁊ ꝓgregatiõe:sed differũt sm magis ⁊ minus.Deinde.d.oportet igit cc.i. oportet igit sm h ut media sint in eodē genere ⁊ ut habeãt aliquas differentias cõtrarias:sed nõ erũt prima cõtraria.D.d.⁊ si nõ erit quodlibet cc.i.qm differẽtie mediorũ:aut erunt eedem cũ differẽtijs primorũ contrariorũ:aut medie inī cõtraria:sed differẽtie eorũ nõ sunt primorũ contrariorũ: ḡ sunt media inter differẽtias primorũ cõtrariorũ.U.g.qm mediũ inter albũ aut nigrũ:aut est albũ aut nigrũ: aut mediũ inī illa. Deinde.d.ḡ erũt ista cc.i.ḡ sequit ut ista media sint inī cõtraria que continẽt omnia media:⁊ vt differẽtie eorũ sint inter differẽtias primorũ ꝓtrariorũ. D.d.ḡ querẽda sũt cc.i.ḡ oportet querere semp ista media:⁊ ꝓtraria que nõ habent aliqō mediũ in vno genere: qm illa que sunt in vno genere necesse est ut sint cõpolita : aut ex illis que nõ sunt cõpolita ex illis q̄ sunt in illo genere: aut ut nõ sint cõpolita.s.aut sint cõpolita ex simplicibus aut ut sint simplicia. Deinde.d.qm cõtraria cc.i. qm cõtraria nõ sunt cõpolita ex illo genere:sequit ut sint principia cõpolitorũ ex illo genere.s.mediorũ.Deinde.d.media ūo necesse est:aut ut oia sint ex cõtrarijs:aut nullũ eorũ sit ex cõtrarijs:⁊ intẽdebat declarare q̄ est impossibile opinari q̄ quedaz sint ex ꝓtrarijs ⁊ quedã nõ:⁊ tacuit destructionẽ partis dicẽtis q̄ nullum eorũ componit ex partibus ꝓtrarijs:quia ẽ manifestũ ex hoc q̄ sunt media:⁊ quia primo ad illa transmutantur cõtraria:⁊ ideo.d.ḡ erit transmutatio cc.i.transmutatio ḡ de cõtrario erit ad illud qō est mediũ anteq̄ veniat ad secundũ contrariũ:⁊ si essent alterius nature:tũc transmutatio de cõtrario in contrariũ mediantibus illis esset per accidens. Deinde.d. erit enim vterq̄ magis aut minus.i.⁊ causa in hoc q̄ transmutatio de cõtrarijs erit ad media ẽ: quia cõtraria recipiũt magis ⁊ minus: aut intẽdit ecõtrario.s.q̄ qum fuerit positũ : quia trãsmutatio est primo de cõtrario in mediũ:sequit ut contrariũ recipiat magis ⁊ minus.illud enim qō nõ recipit magis aut minus nõ habet transmutationẽ:⁊ ideo si media differũt in specie ab extremis nõ esset illic inter qō est q̄ necessariũ ī motu ut declaratum est in naturalibus:nec esset illic transmutatio oīno ⁊ ideo.d.post:ḡ ⁊ hoc etiam est inter cõtraria.i.ḡ transmutatio est necessario inter cõtraria.Deinde.d.⁊ ideo omnes partes cc.i.⁊ nõ solũmodo ẽ verũ dicere q̄ omnia media sunt cõpolita ex cõtrarijs:sed ecõtrario.s. q̄ omnia cõpolita ex cõtrarijs sunt media.cõpolita enim ex duobus debẽt habere ex altero illoq̄ minus:⁊ ex altero magis.⁊ hoc demõstrat ꝑ hoc monstrat ex suo sermone:quoniã impossibile est q̄ in cõpolito ex cõtrarijs sint due ptes equales: sed altera debet esse dominãs cui attribuat forma:⁊ hoc demõstrãt ꝑ hoc qō impossibile ẽ inueniri cõplexionẽ mediã in extremis cõtrarijs.⁊.d.H.impossibile esse:qm̃ si esset possibile:tũc cẽt possibile inuenire cõpolitũ ex ipsis extremis absq̄ eo q̄ accideret eis trãsmutatio aut diminutio: ⁊ iam fecimus sermonẽ contradicentẽ.H.D.d.cõpolita enī cc.i.qm̃ in cõpolito inuenit ex altero contrario:ū magis: ⁊ ex altero min⁹ nõ simpliciter:sed aliquo modo.i.in potẽtia:partes enim cõpoliti sunt ī cõpolito in potẽtia nõ in actu:⁊ ideo cõpositum est vnũ in actu:⁊ forma ꝑ partẽ dominantẽ:⁊ si nõ: nõ esset vnũ in actu. D.d.⁊ qum nõ sint diuersa ⁊ omnia cõtraria:ḡ media sũt ex cõtrarijs.i.⁊ qum media sint inter res diuersas:⁊ diuersitas earũ nõ differt a diuersitate contrariorũ:ḡ media necessario sũt inī ꝫria:ḡ oia que sũt sub medijs:⁊ ꝫria nõ prima:⁊ media sũt ex primis ꝫrijs.

Quod quidē igit media in eodē genere oia ⁊ inter media contrariorũ: ⁊ cõponunt ex cõtrarijs oia palã.Diuersum autē specie ab aliquo diuersum est: ⁊ oportet hoc ambobus inesse : vt si animal diuersũ ẽ specie ambo aialia:necesse ergo in eodē genere esse diuersa specie.tale enī genus voco qō ambo vnũ ⁊ idē dicunt nõ sm accidẽs habens differentiã : siue ut mã ens siue aliter.nõ solũ enī oportet cõmune existere puta ambo aialia:sed ⁊ alterũ vtrilibet hoc ipsũ aial:vt hoc quidem equũ:illud ūo hominẽ:propter qō h cõmune diuersus ab inuicẽ est specie:erit itaq̄ sm se h quidē tale aial:illud ūo tale:vt hoc quidē equus. illud ūo hõ:necesse ergo differentiã banc diuersitatem esse generis.dico enī generis differentiã diuersitatẽ q̄ diuisus facit hoc ipsũ.cõtrarietas igit erit hec:palã autē ⁊ ex inductione.oia enim diuidunt oppositis:⁊ q̄ cõtraria in eodē genere sunt ostensum est.nã cõtrarietas erat differẽtia pfecta differẽtia ūo que specie ois alicui⁹ aliqd est:quare hoc idē ⁊ genus in ambobus:quare ⁊ in eadē coelemẽtatione oia ꝓtraria cathegorie:quecũq̄ specie differẽtia ⁊ nõ genere diuersaq̄ ab inuicẽ maxime.pfecta enī differẽtia ⁊ simul inuicẽ nõ fit ergo differẽtia cõtrarietas est.hec enī est diuersa esse specie in eodē genere entia contrarietatẽ habere entia indiuidua:eadem ūo specie quecunq̄ contrarietatẽ non habent indiuidua entia.in diuisione enim ⁊ in medijs fiunt cõtrarietates priusq̄ ad indiuidua perueniant:quare palã:q⁊ ad

UVA. BHSC. IyR_012

id quod vocatur genus:nec idem nec diuersum specie nihil est eorz que conueniũt ut generis specierum.nam materia negatione ostendit: genus autem materia : qđ dicit genus nõ ut heraclitorum sed ut in natura:neqz ad ea que nõ in eodez genere:sed differunt genere ab illis: specie vo ab eis que in eodẽ genere.cõtrarietatẽ enim necesse est esse differentiã nõ differre specie:hoc autẽ inest in eodem genere existentibus solũ.

Declaratũ est igitur q omnia media sunt in eodem genere:ꝛ q sunt inter cõtraria: ꝛ q oñia sunt composita ex cõtrariis. qđ aũt est aliud per formaz est aliud alicuius:ꝛ hoc debet esse vtriqz quoniã si animal est aliud ſm formã necesse ẽ vt vtrunqz sit animal : ꝛ ut illud quod est aliud ſm formam sit in eodem.illud enim qđ est tale bene dicitur q ambo sunt ex eodem qum differũt nõ per accidẽs sed ſm naturã siue alio modo.oportet enim habere illud quod ẽ cõmune tm̃:vt animal vtriqz:sed vt quodlibet eorum habeat aliud ꝛ etiam idem animal.Verbi.g.ut sit equus ꝛ aliud homo:necesse est igit ut ista diuersitas sit alietas in genere.dico enim q diuersitas generis est alietas:ꝛ alietas est illud qđ facit hoc aliud.contrarietas igitur que est in re est eadem: ꝛ hoc manifestum est ex sermone sequẽti.omnia enim diuiduntur ſm oppositionez. Et iam declarauimus q cõtraria sunt in eodem genere.cõtrarietas enim est perfecta diuersitas:ꝛ diuersitas que est ſm formam.oñe enim aliquod est alicuius genus hoc quod est idem.ꝛ genus etiaz dicitur de vtroqz:ꝛ ideo omnia cõtraria qum veniũt in eodem predicamento que differunt ſm formã non ſm genꝰ ꝛ sunt quedam ex quibusdã aliis magis.diuersitas enim cõpleta non est insimul vtriqz: ergo diuersitas est contrarietas. ꝛ dicuntur idem ſm formam omnia que nõ habent cõtrarietatẽ : ꝛ sunt illa que nõ diuidunt.contraria enim sunt in diuisione ꝛ in eis que sunt media anteqz perueniant ad illa que nõ diuidunt:ergo manifestũ est q nihil est in rei veritate apud illud quod dicitur genus neqz idem neqz aliud in forma omnino in illa q̃ est sicut forma generis.materia enim cognoscit p negatiuam:genus vo est materia illius quod dicitur genus:nõ sicut genus herculeorũ: sed sicut dicitur in illis que sunt naturaliter:neqz in illis q̃ nõ sunt in eodem genere: sed differũt ab istis ſm genus:ꝛ differunt ſm formã ab illis que sunt in eodem genere.cõtrarietas enim est diuersitas eiꝰ quod differt ſm formã:ꝛ ista est in illis que sũt in eodem genere tm̃.

24 Qum declarauit q contraria sunt in eodẽ genere:ꝛ q mediũ componit ex cõtrarijs:ꝛ q media sunt inter cõtraria : fecit rememorationem de hoc.d.incepit declarare q illa que differũt ſm differẽtias ꝛ formas cõueniũt in genere:ꝛ.d.illud autẽ qđ est aliud ꝛc.i. illud autẽ qđ est aliud ſm formã inuenit in alio:ꝛ nõ sunt diuersa existentia i eodem subiecto:sed in genere in quo cõueniũt:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.ꝛ oportet ut hoc sit vtriqz.D.d.qm̃ si aial ꝛc.i.necesse est eni si aial diuidit in duo diuersa ſm formã.s. in duas species:vt aial sit in vtroqz.s.q vtrũqz sit animal Deinde.d.ꝛ vt sit aliud ꝛc.i. ꝛ vniuersaliꝫ necesse ẽ ut illa que differũt ſm formã.s.species sint in eodẽ genere. D.d. illud enim qđ est tale ꝛc.i.illa enim que differũt tali diuersitate.s.ſm formã sunt in eodẽ genere qum nõ differãt per accidens:sicut illa que cõueniũt in forma : ꝛ differunt ſm materiam.Verbi.g.duo annuli:alter de auro: alter de argento.Deinde.d.oportet enim ut habeãt ꝛc.i. oportet ut non cõueniant nisi in re cõmuni tm̃:ꝛ ut differãt in illo p quod vtrũqz est aliud. ꝛ intendit p hoc distinguere inter res diuersas que faciũt illa in quibus inueniunt diuersa i specie:ꝛ res diuersas que cõgregant in eodẽ subiecto:ꝛ nõ faciunt illa in quibus inueniunt diuersa ſm colorẽ ꝛ saporem:in istis enim non est cõtrarietas.illa autẽ que faciunt res existentes diuersas faciũt hoc per contrarietatẽ que ẽ in eis:qum dictũ sit q cõtraria sunt illa que nõ cõgregant in eodem subiecto eodez modo. Deinde.d.necesse est igit ut ista diuersitas ꝛc.i.ergo necesse est ut iste modus diuersitatis que facit contrarietatẽ sit illud per quod differt intra se idem genus in sua substãtia. Deinde.d.dico eni ꝛc. .i.ꝛ ideo dico q illud per quod differt idẽ genus est aliud: ꝛ ista alietas facit genus diuidẽdi per differẽtias cõtrarias Deinde.d.cõtrarietas igitur ꝛc.i.ꝛ qum ista sit ꝓtrarietas que existit in forma est illa que facit ut habeat idẽ genus. Deinde.d.ꝛ hoc manifestũ est ꝛc.i.ꝛ hoc q forma p quaz diuidit genus primo ꝛ essentialiter habet in se ꝓtrarietatẽ manifestũ autẽ est ex inductione.i.quoniã qum ꝓsiderata fuerint omnia genera inueniunt ita. Deinde.d.omnino eni diuidunt ꝛc.i.que nõ congregant in eodem.ꝛ qum posuit propositionẽ dicentẽ q differẽtie quibus genus diuiditur sunt cõtrarie:posuit q cõtraria sunt in eodẽ genere ad cõcludendũ q forme quibus diuidit aliquid sũt in eodẽ genere:ꝛ.d.ꝛ iam declarauimus ꝛc.i.ꝛ iã declarauimus superius q cõtraria sunt in eodẽ genere.cõtrarietas enim est cõpleta diuersitas:ꝛ cõpleta diuersitas nõ intelligit nisi inter duo que sunt eiusdẽ nature.V.g.inter duas extremitates longissime linee:ꝛ in qualitate inꝰ duas formas remotissimas.D.d.ꝛ diuersitas que est ſm formã ꝛc.i.ꝛ diuersitas que est ſm formã est contrarietas que quz facit ut illa que diuersant ſm ipsam nõ congregant. Deinde.d.ĝ illud qđ est idẽ ꝛ genus.i.illud ĝ in q̃ cõueniũt due forme diuerse est idẽ:ꝛ est genus de q̃ predicant.D.d.ꝛ ideo omnia cõtraria ꝛc.i.ꝛ ꝓpter hec oia cõtraria que sunt in eodẽ ꝓdicamento ſm formã diuersant nõ ſm genus: vt albũ ꝛ nigrũ ꝛ dulce ꝛ amarũ que sunt i qualitate.D.d.ꝛ ista quedam a quibusdã aliꝭ magis.i.ꝛ ista differunt ab inuicem magis q̃ alia differentia.s.que inueniunt in eodẽ subiecto. D.d.diuersitas enim est cõpleta ꝛc.i.ꝛ intendit q duo diuersa nõ inueniunt insimul:ꝛ in alia trãslatione.d.diuersitas enim cõpleta nõ erit qum quedã fuerint cũ quibusdã insimul.i.diuersitas eni cõpleta nõ inuenit in diuersis que sunt insimul in eodẽ: vt colorꝛ ꝛ albedo : ꝛ rationalitas: ꝛ ideo ista inueniunt in generibꝰ diuersis.illa autẽ que differunt pfecta differẽtia.s.que nõ inueniunt in eodẽ necessario sunt in eodẽ genere. D.d.ĝ diuersitas ꝛc.i.ĝ diuersitas ſm formã est diuersitas ſm contrarietatẽ.diuersitas enim ſm formã est illa ſm quã diuidit idem genus:ꝛ non cõgregantur in eodẽ:ꝛ ista est dispositio cõtrariorũ.D.d.ꝛ dicũtur idem ꝛc.i.illa que sunt idem ſm formã sũt omnia que nõ habẽt contrarietatẽ.s.particularia que nõ diuidunt:ut Socꝛ ꝛ Pla.Deinde.d.cõtrarietas eni ꝛc.i.cõtrarietas eni est in forma per quã diuidunt prima genera ꝛ media genera donec perueniat ad illa que non diuidunt ſm formã ꝛ sunt vltime species que diuidunt in indiuidua. D.d.ĝ manifestũ est ꝛc.i.ĝ in genere nõ inuenit aliquid qđ in rei veritate sit idem cũ forma que est i genere:aut aliud:qm̃ genus est materia:ꝛ mã cognoscit p negatiuã qum dicit qđ est mã est ꝑuatio formę : ꝛ intẽdebat declarare q i genere nihil ẽ in actu:ita q diceret:aut ẽ idẽ cũ forma exĩte in eo aut aliud.D.d.genꝰ aũt mã ꝛc.i.genꝰ aũt significat mãz.s. genꝰ qđ dr̃ in rei vitate:nõ genꝰ qđ dr̃ de oibꝰ attributis ei dẽ pr̃i.V.g.genꝰ herculeorꝫ. D.d.sz illud qđ ẽ ꝛc.i.sz genꝰ

UVA. BHSC. IyR_012

qꝺ predicat de rebus existentibus fm naturā qꝺ ita diffinitur.ſ.q est predicabile de pluribus speciebus in eo q ꝺd Deinde.ꝺ.neq in illis que non sunt in eodē genere.i.neq diuersitas fm formā inuenit inter illa que nō sunt in eodē genere.Deinde.ꝺ.t differūt fm formā tc.i. t illa per que differt forma sunt in eodē genere.t causa in hoc est: quia ꝓtrarietas fm formā est diuersitas:t diuersitas fm formā est diuersitas fm contrarietatē:t cōtraria sunt semp in eodem genere:ergo diuersa fm formā sunt in eodem genere t hoc intendebat qum.ꝺ.t erunt ista que sunt in eodē genere.ſ.diuersa fm formā.

Dubitabit autem vtiq aliquis quare femina a viro nō specie differt:contrario masculino t femineo existente:differētia autem cōtrarietate: neq animal masculinū t femininū diuersum est specie quāuis fm se animalis hec sit differentia:t nō vt albedo aut nigredo: sed inquantū animal masculinū t femininū est.Est autē hec dubitatio fere eadem:t quare hec contrarietas facit specie diuersa:hec vo nō: vt ambulatiuū t volatiuum: sed albedo t nigredo nō:aut quia hec quidē sūt ꝓprie passiones generis:illa vo minus.Quoniam est hec quidē ratio:hec aūt materia. Quecunq quidem in ratione sūt cōtrarietates specie faciunt differentiā:que in conceptu cum materia non faciūt:quapropter hominis albedo non facit nec nigredo:nec albi hominis est differentia fm speciē ad nigrū hominē:nec si vnum nomen imponat vt materia enim homo nō facit aut differentiam:materia nō enim hominis species sūt homines propter hoc quāuis diuerse carnes t ossa ex quibus hic t hic: sed simul totū diuersus quidem:specie vo non diuersum:quia in ratione non est cōtrarietas:hoc autem est vltimū indiuiduum.Callias vo est ratio cuj materia: t albus itaq homo:quia Callias albus: fm vo accidēs homo albus:nec ereus itaq circulus:nec ligneꝰ nec triangulus ereus: t circulus ligneus nō propter materiā specie differūt:sed quia in ratione in est cōtrarietas.vtrum autē materia nō facit diuersa specie ens aliqualiter:aut est: aut facit propter quid enim hic equus ab hoc homine diuersus ē specie equidez rationes ipsorum cū materia: aut quia est in ratione.cōtrarietas etenim albi hominis t nigri equi diuersitas ē specie: sed nō inquātum ħ albus t hic niger : quoniā t si ambo albi essent:tamen essent specie diuersa.masculus vo t femina animalis sūt ꝓprie passiones : sed nō fm substantiā verū in materia t corpore propter qꝺ idem sperma femina:aut masculus fit patiēs passionem aliquā.quid quidez igit est esse diuersum specie:t q̄re alia differūt specie : alia nō dictū est.

Querendū est quare mulier non differt a viro fm formā qum masculus sit cōtrarius femine t diuersitas est cōtrarietas : t quare animal mascul.nō est aliud a femina fm formam:ista enim diuersitas est per se animalis:t nō sicut albedo t nigredo:sed femininitas t masculinitas sunt fm q animal.ista enī questio appropinquat questioni dicenti:quare quedā contraria faciūt alia fm formam:t quedā non vt ambulans t pennatū. albedo vo t nigredo:quedam enim sunt passiones proprie generi:t quedā non:ergo quedā diffinitio:t quedam materia.omnia igitur cōtraria que sunt in diffinitione faciunt diuersitatē fm formam:t omnia que sunt in re cum materia nō faciunt:t ideo albedo non facit homines: neq nigredo:neq homo albus differt fm formā in respectu hominis nigri:neq si fuerit positū vnum nomen.homo enī est sicut materia: t materia nō facit diuersitatē:homines enīz nō sunt forme hominis:t ideo si carnes t ossa sunt alia : t alia ex quibus sunt hec t hoc:sed tamē totū congregatum est aliud:fm vo formā nō est aliud quando in verbo nō est cōtrarietas: t hoc est postremuz quod non diuidit callias: aut est sermo cum materia t albus est homo:quoniā callias est albus t homo est albus per accidens: neq circulus ligni t cupri: neq triangulus cupreus t circulus ligneus:t nō differunt fm formā propter materiam:sed quia in verbo est cōtrarietas:sed vtrum materia nō facit aliud fm formā qum sit aliquo modo : t forte possibile est vt faciat . t quare est equus aliud fm formā ab hoc homine qum verba eorum sunt cū materia: aut quia in verbo est contrarietas vt est hominis albi t equi nigri.habēt enī formas:sed nō qꝺ alter albus t alt niger : t quoniā si vterq esset albus: t forme eorū eēnt in alia dispositione.masculus autē t femina : t si sint passiones proprie animali qum non sint fm substantiā:sed sunt in materia t corpore : t ideo idē sperma erit:aut femina:aut masculus postq patitur aliqua passione.

25 Et querendum est quare masculus nō differt a femina fm formā qum sint duo ꝑtia:t diuersitas fm cōtrarietatē est diuersitas fm formā: t quare animal masculū non est cōtrariū animali femineo:ita q sit ſba adeo q diuidatur his duabuj differētijs diuisione specifica:t.ꝺ.hoc:qm manifestum est per se: q masculus t femina sunt in omni genere animaliū eiusdē speciei.Deinde.ꝺ.causā faciētē hāc qōnem:t.ꝺ.ista enim diuersitas tc.i.animal enim diuidit his duabus differētijs essentialit nō accidentaliter sicut diuidit in albū t nigrū:t intēdebat:qm si diuidit essentialit: necesse est ut masculus sit vna species:t femina alia spēs. Ꝺ.ꝺ.sed femina tc.i.t est necesse vt ista diuisio sit essentialis:quoniā diuisio animalis in masculū t feminā est fm q est animal qꝺ nō est ita in albo t nigro.Deinde.ꝺ.ista enī questio tc.i.t similis est isti questioni questio dicēs quare quedam cōtraria faciūt species.Uerbi.g.ambulatio t volatus t natatio:ambulans enī t volans t natans diuersāt fm speciē:t quedā nō faciunt speciē:vt albedo t nigredo. in eadem enī specie inueniunt albū t nigrū.Deinde.ꝺ.causam in hoc t.ꝺ.quedam enim sunt passiones tc.i.t causa in hoc est:quoniā quedā cōtraria in que genus diuidit sūt accidentia t passiones illius generis nō differētie substātiales:t quedā non.i.nō differētie substantiales. Deinde.ꝺ.ꝑ quedam sunt verbū tc.i.ꝑ quedam cōtraria sunt forma q̄ est pars substātie rei per quā disponit:t quedam est materia nō attributa substantie rei. Deinde.ꝺ.ergo omnia contraria tc.i.ergo omnia cōtraria que sūt in diffinitionibus .ſ.que accipiunt in eis ꝓ differentijs faciūt diuersitatem fm speciē.ſ.faciūt species ꝓtrarias.omnia vo cōtraria que inueniunt in materia t sunt accidētia materia: non faciūt species:t ideo albedo addita animali nō facit hominē sicut rationalitas addita animali facit hominē:neq homo albus differt ab hoie nigro.Ꝺ.ꝺ.neq si fuerit positū tc.i. t si aliqs posuerit nomē ꝓpriū hoi nigro:t nomen ꝓpriū hoi albo:tñ ꝓpter ħ nō faciet hominē duas spēs:qm hō est sicut mā albi t nigri:t albū t nigrū sūt passiones māe: t passiones ꝑtie māe nō faciunt mām spēs ꝑtias.Ꝺ.ꝺ.qm hoies nō hñt formas idee.ſ.q sūt albi t nigri : aut habēt alia ꝑtia accītia māe:sed facit hoies cē hoies rationalitas

UVA. BHSC. IyR_012

Deinde.d.ꝛ ſi carnes ꝛc̃.i. ꝛ nulla alietas inuenit in homine ſm materiã:ꝛ ſi carnes ꝛ oſſa ex quibus componit hoc demonſtratũ ſint alia a carnib⁹ ꝛ oſſibus ex quibus cõponit hoc aliud.ſ.diuerſe cõplexionis:ꝛ ideo totũ cõgregatũ ex iſtis oſſibus ꝛ carnibus non eſt aliud a toto cõgregato ex iſtis oſſibus ꝛ carnibus:ꝛ homo eſt vnus ſm formã: ꝛ alietas nõ inuenit niſi quãdo in forma ſunt contrarietates Deinde.d.quoniã in verbo nõ eſt cõtrarietas.i.ꝛ cauſa in hoc ꝙ homo eſt vnus in ſua forma:quia in ſua diffinitiõe nõ accipiunt differẽtie cõtrarie.illa enim in quozũ diffinitionibus accipiunt differẽtie cõtrarie:ſunt contraria.D.d. hoc eſt vltimũ qõ nõ diuidit.i.ꝛ illud qõ ſm formã ẽ vnũ eſt vltima ſpecies que nõ diuidit niſi in indiuidua.D.dixit Callias vo ꝛc̃.i.indiuiduũ vo.Verbi.g. Callias eſt cõpoſitum ex forma ꝛ materia.D.d.neqz albus homo ꝛc̃.i. qm̃ albedo ꝛ nigredo inſunt homini ꝙ accidẽs:ꝛ iſte differẽtie nõ faciũt in eo ſpecialitatẽ.albedo enim nõ eſt in homine niſi quia eſt in quibuſdã indiuiduis homnis: vt Socrate ꝛ Platone.eſt igit in homine nõ ſm ipſũ:ſed ſm ſua indiuidua:eſt igit in ſpecie per accidens: ꝛ ideo.d.nec circulus cupri ꝛc̃.i.nec etiã diuerſant res in ſpecie ꝓpter diuerſitatem ſuarũ materierũ in ſpecie qum forma ſit vna:vt circulus factus ex cupro aut ligno: ꝛ triangulus factus ex cupro aut ligno.Deinde.d.ꝛ nõ ſunt diuerſa ſm cõtrarietatẽ .i.ꝛ ideo illa que diuerſantur ſm ſpeciem : non diuerſantur ſm diuerſitatem ſuaruz materierum : ſed quia in ſuis formis eſt cõtrarietas.Deinde.d.ſed vtruz materia ꝛc̃.i.ꝛ querit vtrum ſit poſſibile vt materia faciat aliud in ſpecie quãdo materia fuerit diuerſa quoquo modo.Deinde.d.ꝛ forte ꝛc̃.i.ꝛ forte exiſtimat poſſibile eſſe vt iſta diuerſitas ſm naturã faciat diuerſitatẽ in ſpecie quãdo due diuerſitates fuerint ꝓgregate.ſ.in ſpecie ꝛ forma inſimul.Deinde.d ꝛ quare alius equus ꝛc̃.i. verbi.g. vt aliqs querat quare equus ꝛ homo ſunt alia ſm ſpeciẽ:vtrũ ꝙ diuerſitatẽ formarum aut materierũ:quia ſunt diuerſa ĩ ambobus:ꝛ intendit:qm̃ poteſt aliquis fingere in talib⁹ ꝙ diuerſitas earum in ſpecie eſt ꝓpter diuerſitatẽ eozũ in materia. D.d exemplũ ꝛ.d.vt hominis albi ꝛc̃.i.verbi.g.homo albus ꝛ equus niger:hec enim duo ſunt diuerſa ſm materiã ꝛ formam.diuerſant enim ſm materiã : quia alter eſt albus: ꝛ alter eſt niger:ſm formã vo:quia hoc rationale: hoc autẽ hinnibile.D.d.ſed nõ:quia alter albus ꝛc̃.i.ſed manifeſtũ ẽ ꝙ ſe ꝙ homo albus non differt ab equo nigro in hoc ꝙ homo albus ꝛ equus niger.Deinde.d.cauſam in hoc ꝛ.d. quoniã ſi ambo eſſent albi ꝛc̃.i. quoniã ſi ambo ꝓuenirẽt in albedine:eſſent in forma diuerſi : ꝛ propter hoc nõ cõuenirent in forma.ꝛ intendit ꝙ ſic eſt intelligendũ i diuerſitate hominis ꝛ equi in materia.ſ.ꝙ iſta diuerſitas nõ facit diuerſitatẽ in forma:ſicut eſt diſpoſitio in homine albo ꝛ homine nigro.ꝛ quia queſtio a qua incepit in maſculo ꝛ femina nõ eſt diſſoluta diſſolutione ꝓpria:incepit dicere hoc:ꝛ.d.maſculus vo ꝛ femina ꝛc̃.i. queſtio autẽ dicta de mare ꝛ femina exiſtẽtibus in animali:ſic diſſoluit: qm̃ maſculinitas ꝛ femininitas lz ſint paſſiones eſſentiales animali ꝛ ꝓprie ei:tamen nõ ſunt de numero differentiarũ eſſentialiũ ſubſtantialiũ:ſed ſunt accidẽtia eſſentialia materie ꝛ cozporis animalis:ſed animal accipit in diffinitiõe earum:non autẽ illa in diffinitione animalis.D.d.ꝛ ideo ſperma ꝛc̃.i.ꝛ ideo materia maris ꝛ femine vniuerſaliter eſt vna.idem enĩ ſpma quãdo patit aliqua paſſione:fit ex eo maſculus:ꝛ quãdo patit paſſione cõtraria : fit ex eo femina:ꝛ.d.hoc:quia paſſio eſt in predicamento qualitatis nõ in ꝑdicamẽto ſubſtãtie:ꝛ ſperma eſt in genere ſubſtantie:ꝛ forte intendit per paſſionẽ illud qõ accidit ei de caliditate ꝛ frigiditate:illud qõ declararum eſt in generatione animalium.

Quoniã vo contraria diuerſa ſpecie:corruptibile autem ꝛ incorruptibile cõtraria:priuatio enim in potẽtia determinata:neceſſe diuerſũ eſſe genere corruptibile ꝛ incorruptibile:nũc autẽ dixim⁹ de his vniuerſalibus nomin⁹: vt autem videtur non neceſſe eſt quodcũqz incorruptibile diuerſa eſſe ſpecie: quemadmoduz neqz album: neqz nigrũ.idem enim contingit eſſe ꝛ ſimul fieri vniuerſaliũ quemadmodũ homo erit vtiqz ꝛ albus ꝛ niger ꝛ ſingulariũ.erit enim nõ ſimul alb⁹ ꝛ niger:equidẽ album contrariũ nigro:ſed cõtrariozum hec quidẽ ſm accidens inſunt quibuſdã vt que nunc dicta ſunt ꝛ alia multa:hec autẽ impoſſibile quozũ eſt corruptibile ꝛ incorruptibile nihil enim eſt corruptibile ſm accidens.nam accidens cõtingit non exiſtere ꝛ corruptibile ex neceſſitate exiſtentiũ ex quibus ineſt: aut erit idem ꝛ vnum corruptibile ꝛ incorruptibile ſi cõtingit non exiſtere ipſi corruptibile:aut ſubſtantiaz igit aut in ſubſtãtia neceſſe eſt ineſſe corruptibile videlicet cuiqz corruptibiliũ:eadem vo ratio ꝛ de incorruptibili:ex neceſſitate enim exiſtentiũ ambo ſunt.inquantũ igit ꝛ ſm ꝙ primũ hoc quidẽ corruptibile:hoc autẽ incorruptibile habet oppoſitionẽ:vnde neceſſe genere eſſe diuerſa.Dalam igitur ꝙ nõ ꝓtingit eſſe ſpecies tales quales dicunt quidã.erit enim homo hic quidem corruptibilis:hic autem incorruptibilis.equidẽ ſpecie eadem dicunt eſſe ſpecies ꝛ nõ equiuoce:diuerſa vo genere plus diſtant qz̃ que ſpecie.

Dictum eſt igitur quare ſũt alia in forma: ꝛ quare quedã ſunt diuerſa in forma ꝛ quedã non ꝛ qum cõtraria fuerint talia in forma ꝛ corruptibile ꝛ incorruptibile ſunt cõtraria:alia magis eſt neceſſariũ vt nõ ſit generis corruptibilis ꝛ incorruptibilis:ex priuatione per differentiã ſine potẽtia:ꝛ ideo dixim⁹ modo in eis ꝙ nomina : ergo poſſibile eſt exiſtimare ꝙ nõ eſt neceſſe vt incorruptibile ꝛ corruptibile ſint alia in forma: quemadmodũ neqz nigrũ ꝛ album.quedã enim poſſunt eſſe idem inſimul qum fuerint ex vniuerſalitate:vt homo: quoniã poteſt eſſe albus ꝛ niger: ꝛ poteſt eſſe in rebus ſimplicibus: ꝛ vt ſit vnuz ꝛ non inſimul albũ ꝛ nigruz:ꝛ ſi albũ eſt contrariũ nigro:ſed quedã cõtraria in quibuſdã rebus ſũt per accidens dicta:nunc ꝛ alia multa:ꝛ quedam nõ poſſunt eſſe alicuius:ꝛ ſimiliter corruptibilia ꝛ ea que nõ corrumpunt:quoniã nihil corrumpitur ꝙ accidens.accidens enim poſſibile eſt vt nõ ſit corruptibile:aut ꝛ incorruptibile ſunt rez que ſunt neceſſario in his in quibus ſunt:quãdo idez fuerint corruptibile etiam:ꝛ ſi fuerit poſſibile vt nõ habeat corruptionẽ ſimpliciter : ergo neceſſe eſt vt corruptio ſit ſubſtantia:aut in ſubſtãtia cuiuſlibet eozũ que corrũpunt.ꝛ iſte ſermo eſt poſſibilis etiam in eis que nõ corrumpunt:vtrũ enĩ eſt ex illis que ſunt neceſſario ſm ꝙ ſuperius etiã primo modo per quem ſunt oppoſita : alterum enim eſt corruptibile :ꝛ alterum incorruptibile: ergo neceſſe eſt ut ſint alia ſm genus. ꝛ eſt manifeſtũ qõ impoſſibile eſt ut ſint forme tales: vt quidam dicunt.ꝛ ſi nõ tunc homines quidã corrumpuntur ꝛ quidã non.ꝛ ſi iſte forme dicant ꝙ ſm formã ſunt eedem cum ſingularibus nõ equiuoce:que autẽ alie ſm genus magis diſtant qz̃ illa que ſunt talia ſm formã

UVA. BHSC. IyR_012

26 Dictum est igit de causa ꝓpter quã dicit aliquid esse aliud in specie. Deinde. d. ꝛ quare quedã ꝛc̃. i. ꝛ quare quedam eorum que diuiduntur ꝑm cõtraria diuersant in specie: ꝛ quedã nõ diuersant in specie. ꝛ qum posuit hãc questionẽ incepit perscrutari de corruptibili ꝛ incorruptibili: quõ diuidit esse in ipsa: vtrũ ꝑm q genus diuidit ꝑ differẽtias cõtrarias substãtiales: aut ꝑm q materia diuidit ꝑ accidentia opposita: aut corruptibile ꝛ incorruptibile diuersantur ꝑm genus ꝛ formã. cõtraria enĩ nõ fugiunt ab ista trina diuisione. Deinde. d. ꝛ qum cõtraria sint alia ꝛc̃. i. ꝛ quꝫ contraria faciant species diuersas: ꝛ corruptibile ꝛ incorruptibile sunt contraria: g̃ corruptibile ꝛ incorruptibile sunt species diuerse: qõ enim est tale non collocat sub vno genere. illud enim per qõ differt corruptibile ab incorruptibili est differẽtia priuationis diuersarũ potentiarũ duarum. s. q corruptibile differt ab incorruptibili: quia alterũ habet ad corruptionẽ potentiã: ꝛ alterũ nõ habet potẽtiã ad corruptionẽ. cõtraria vo que sunt in eodẽ genere differunt: quoniã in genere cõmuni eis sunt due potẽtie diuerse: quarũ vna recipit alterũ contrariorũ: ꝛ altera alterũ: ꝛ ideo corruptibile ꝛ incorruptibile sunt diuersa nõ ꝑm formam tm̃: sed ꝑm formã ꝛ genus. Deinde. d. ꝛ ideo dicam⁹ nunc in omnib⁹: ꝛ. d. hoc: quia corruptibile ꝛ incorruptibile sunt due differentie cõtrarie: ꝛ illud qõ cõgregat illa est nomen equiuocũ ꝛ qui loquit de tali natura. U. g. qui loquit de corpore simplici: nõ loquit nisi de nominibus: qm̃ hoc nomen corpus. Uerbi. g. qõ dicit de corruptibili ꝛ incorruptibili est nomẽ equiuocũ: ꝛ ideo necesse ẽ si corpus corruptibile est compositũ ex materia ꝛ forma vt nõ corruptibile sit nõ cõpositũ: ꝛ vt materia ꝛ forma dicant equiuoce qum materia ꝛ forma sit generabilis ꝛ corruptibilis. Deinde. d. g̃ possibile est existimare ꝛc̃. i. g̃ est possibile existimare de corruptibili ꝛ incorruptibili: quoniã quedã talium contrariorũ possibile est vt inueniant in eadem natura insimul: quãdo illa natura fuerit vniuersalis: vt homo. possibile enim est vt quidã sit albus: ꝛ quidã niger in simul hoc. Deinde. d. ꝛ possibile est vt hoc sit i rebus simplicibus ꝛc̃. i. ꝛ possibile est in talibus istis cõtrarijs vt inueniantur in re singulari: ita q vnum sit albũ ꝛ nigrũ: sed nõ insimul: sed albũ in aliquo tẽpore: ꝛ nigrũ in alio. Deinde. d. ꝛ si albũ fuerit contrariũ ꝛc̃. i. sed nõ ista questio: ꝛ si concedat in ea q corruptibile est cõtrariũ incorruptibili quoniã quedã accidũt illi cõtraria in quo sunt. ꝛ quedam impossibile est vt sint in eodẽ genere: ꝛ intendit quoniam qum cõtraria sunt tribus modis: qrorũ duo sunt destructi in diffinitione corruptibilis ꝛ incorruptibilis remanet tertius. s. cõtraria substantialia que nõ sunt i eodẽ genere. Deinde. d. ꝛ similiter corruptibile ꝛ incorruptibile ꝛc̃. i. qm̃ sunt ex cõtrarijs existentibus in re essentialiter: nõ accidẽtaliter: qum impossibile est dicere in aliquo corruptibili q est corruptibile per accidẽs. illud enĩ qõ corrũpit nõ corrumpit nisi in sua substãtia. s. illud qõ videt corrumpi simpliciter. D. d. accidens enim possibile est vt nõ sint ꝛc̃. i. ꝛ ẽ differentia inter cõtraria essentialia ꝛ accidentalia: qm̃ accidentalia possunt esse i illo in quo sunt ꝛ nõ esse: essentialia vo sunt necessario: ꝛ corruptibile ꝛ incorruptibile sunt de rebus necessarijs in rebus que disponunt ꝑ illa. D. d. qum idẽ fuerit ꝛc̃. i. ꝛ qum idẽ fuerit corruptibile est corruptibile necessario: ꝛ similiter si fuerit incorruptibile: sempetiã disponet per incorruptibilitatẽ necessario. D. d. ꝛ similiter g̃ necesse est ꝛc̃. i. ꝛ qum corruptio est de rebus necessarijs rebus corruptibilib⁹: g̃ necesse ẽ vt corruptio sit substantia cuiuslibet eorum: aut si aliquid existẽs in substãtia cuiuslibꝫ earũ. s. aut est substãtia: aut sequit substantiã rei. D. d. ꝛ iste sermo ꝛc̃. i. ꝛ talis sermo dicit de rebus que nõ corrumpunt. s. qm̃ priuatio corruptionis: aut est substãtia eorũ aut sequit substantiã. D. d. qm̃ sunt superiꝰ ꝛc̃. i. magis enim differũt q̃ illa que opponunt primo modo: ꝛ sũt illa que sunt opposita quorũ genus est idem. D. d. g̃ necesse est ꝛc̃. i. ꝛ qum magis differãt q̃ opposita in genere: g̃ necesse est vt sint diuersa ꝑm genus. D. d. manifestũ est ꝛc̃. i. ꝛ manifestuꝫ est ex hoc q impossibile est vt sit hic eadem forma in specie eterna ꝛ nõ eterna: sicut quidã dicũt: qm̃ si ita esset: esset possibile vt quidã homines essent eterni: ꝛ quidam generabiles ꝛ corruptibiles: qm̃ generatio ꝛ corruptio tunc esset in eis per accidens: vt albedo ꝛ nigredo. D. d. ꝛ si iste forme ꝛc̃. i. ꝛ impossibile sequit: qm̃ forme separate ponunt eedẽ cũ singularib⁹ in natura: ita q hoc nomen homo dicat de separato ꝛ sensibili vniuoce nõ equiuoce: ꝛ. d. hoc: quia iste sermo est ponentiũ formas. dicũt enim q forme separate sunt substãtie formarũ sensibiliũ. qui autẽ ponit formas equiuocas cum istis formis sensibilibus: nõ est loquendũ cum eo. D. d. illa vo que sunt talia in genere ꝛc̃. i. ꝛ illa que distant ꝑm genus: magis distant q̃ illa que distant ꝑm formã: quoniã illa que distant i forma sunt i eodẽ genere: ꝛ illa que distant ꝑm genus nõ conueniũt in vna natura omnino ꝓpter causam ꝓdictã.

UVA. BHSC. IyR_012

Uod quidez igitur ſapientia circa ꝑncipia ſcientie eſt palã ex primis in quib⁹ dubitatum ẽ ad dicta ab aliis de ꝑncipijs. Dubitabit autẽ vtiqz quis vtruz vnaz exiſtimare oz eẽ ſapientiam ſcientiã aut multaſ. ſiquidẽ eni vnã vna aũt ẽ ſemper cõtrarioꝝ:ꝑncipia autẽ non contraria. ſi aũt non vnaz quales oportet ponere has:Adhuc aũt ſpeculari demonſtrat via ꝑncipia vnius aut plurium. Siquidẽ.n. vnius qdem magis huius qz cuiuſcunqz.ſi aũt plurium quales oportet eas ponere:Adhuc vtꝝ omniũ ſubſtantiarũ aut non.ſiqdem eni non ominiũ qualium difficile ẽ aſſignare.ſi autem omniũ vna nõ manifeſtũ quo modo cõtingit plurium eandẽ ſcientiaz eſſe. Adhuc vtrũ circa ſubſtantias ſolũ aut ⁊ circa accidentia demonſtratio eſt:ſi enim circa accidentia demonſtratio ẽ circa ſubſtantias non ẽ.ſi autem circa altera que vtraqz ⁊ vtra ſapientia demonſtratiua quidem ſapientia q̃ circa accidentia:hec autem circa prima que ſubſtantiaꝝ:ſed non circa dictas in phyſicis cãs queſitã ſcientiã ponendum:neqz.n. circa quod cuius gratia:tale.n. bonum. Hoc aũt in operabilibus exiſtit ⁊ exiſtenti bus in motu:⁊ hoc ꝑmũ mouet: tale enim finis: primũ aũt mouẽs nõ eſt i ĩmobilibus. Totaliter autem dubitationẽ habet vtꝝ quidẽ circa ſenſibiles ſubſtãtias eſt queſita nunc ſcientia aut non:⁊ circa quas aut alteras.ſi enim circa alias aut circa ſpecies:aut ſi circa mathematica. Species q̃dẽ.n.q̃ non ſũt palã. Attamen dubitationez habet ⁊ ſi eẽ quis ipſas ponat:propter quid quidẽ nõ quẽadmodũ i mathematicis ſic habet ⁊ i aliis quoꝝ ſũt ſpecies. Dico aũt qz mathematica qdem intermedia ponũt ⁊ ſenſibiliũ velut tertia q̃dam preter ſpecies ⁊ que hic. Tertius aũt homo nõ ẽ neqz equus preter anthon ⁊ ſingulares ſi autẽ iteꝝ nõ ẽ vt dicũt circa q̃lia ponẽdũ negociari mathematicũ nõ ẽ.n. vtiqz circa que hic ea. Horũ.n. nullũ eſt quaꝝ mathematice querũt ſcientiarum. neqz.n. circa mathematica queſita nunc ẽ ſcientia:ſeparabile eni ipſoꝝ nullũ:ſed neqz ſenſibilium ſubſtantiaꝝ corruptibiles enim. Totaliter aũt dubitabit vtiqz quis cuĩ eſt ſcientie dubitare de mathematicarum mã:neqz.n. phyſice ,ppẽ circa habentia in ipſis ꝑncipiũ motus ⁊ quietis nãlis oẽ eẽ negatiuũ:neqz etiã ũtẽdẽtis de demõſtratione ⁊ ſcientia circa h̃ ipſũ: genus.n. inquiſitionẽ facict:relinquitur igitur propoſitã ,ppbetiã de ipſis cõſiderationẽ facere. Dubitabit aũt vtiqz quis ſi oportet querere q̃ſitam ſciam circa ꝑncipia vocata ab aliqbus elemẽta:h̃ aũt oẽs i exiſtentia ꝓpoſitis ponunt:magis aũt vtiqz videbit vniuerſaliũ oportere eſſe q̃ſita ſciẽtiam. ois.n. rõ ⁊ ois ſciẽtia vniuerſaliũ ⁊ nõ extremoꝝ:q̃re erũt vtiqz ſic ꝑmoꝝ generum. hec aũt vtiqz fiẽt ens ⁊ vnũ. hec.n. maxime vtiqz exiſtimabũtur cõtinere entia oia ⁊ maxime ꝑncipia videri qz ꝑma nã ſũt:corruptiſ.n. ipſis cointerimentur reliqua:omnia enim ens ⁊ vnum. Scõm q̃ autem differẽtias ipſas neceſſe participare ſi ponat quiſ ipſa genera: differẽtia autem nulla genere participãt:ſic nec vtiqz videbitur oportere ipa poni genera neqz ꝑncipia. Adhuc autẽ ſi magis ꝑncipiũ q̃ ſimplicius eo qõ minus tale: vltima aũt eoꝝ q̃ ex genere ſimpliciora generibus:indiuiſibilia enĩ gignere aut in plura ⁊ differẽtia diuidũt. Magis vtiqz ꝑncipiũ videbũtur eẽ ſpẽs:generibus. Quia aũt cointerimunt generib⁹ ſpecies:genera principijs aſſimilãtur magis:ꝑncipiũ.n. qõ cointerimit: q̃quidẽ igit dubitationẽ hñt hec ⁊ talia ſũt altera. Adhuc vtrũ oz poni aliqd preter ſingularia aut nõ: ſed hoꝝ queſita ſciẽtia:ſed h̃ infinita:que vero preter ſingularia gnã aut ſpecies ſunt ſi neutrius horum queſita nũc ſcia:propter quid.n. ipoſſibile hoc dictũ eſt. Etenim totaliter dubitationẽ hz vtꝝ oportet aliquã exiſtimare ſubſtãtiã ſeparabilem preter ſenſibiles ſubſtantias: ⁊ eas que h̃ aut non:ſed hec eſſe entia ⁊ circa hec ſapientiam exiſtere. Querere quidẽ eni videmur aliã quandam ⁊ propoſitum ẽ hoc nobis. dico aũt ſcire ſiquidẽ ſeparabile ſim ſe ⁊ nulli ſenſibilium exiſtens. Adhuc autem ſi preter ſubſtantias eſt aliqua alia ſubſtantia preter quales ſenſibiliũ oz ponere hãc eẽ. Quid.n. magis preter homines aut equoſ q̃z alioꝝ animaliũ ponet quis ipſam aut totaliẽ inanimatoꝝ equaleſqz ſenſibilib⁹ ⁊ corruptibilibuſ ſubſtãtijs perpetuas alteras ꝓſtituere extra rõnabilia videbitur vtiqz cadere. ſi aũt nõ ſeparabile a corporib⁹ queſitũ nũc ꝑncipiũ ẽ: quid vtiqz aliud quis ponet magis materia:hoc tamẽ actu q̃dẽ non ẽ: potentia aũt ẽ: magiſqz vtiqz ꝑncipiuz ꝑncipaliuſ hac videbit eẽ ſpẽs ⁊ forma:hoc autẽ corruptibile:quare totaliter non eſt perpetua ſubſtantia ſeparabilis ⁊ ſim ſe ſz icõueniẽs. Videt.n. ⁊ quare fere a gratioſiſſimis tanqz exiſtẽs quod dã principiũ ⁊ ſubſtãtia talis. qũo.n. erũt ordo nõ exiſtẽte aliq̃ ꝑncipio ꝑpetuo ⁊ ſeparabili ⁊ manẽte:Adhuc aũt ſiqdẽ ẽ aliqua ſubſtãtia ⁊ ꝑncipiũ tale ſim nãm quale nũc q̃rimus:⁊ hoc vnum oĩum ⁊ idẽ perpetuoꝝ ⁊ corruptibiliũ dubitationẽ hz ꝑ quid qdẽ eodẽ ꝑncipio exiſtẽte hec q̃dẽ ſũt ꝑpetua eoꝝ q̃ ſub ꝑncipio:hec aũt nõ perpetua:hoc aũt icõueniẽs. ſi aũt aliud qdẽ principiũ ẽ corruptibiliũ aliõ aũt ꝑpetuoꝝ:ſiqdẽ ꝑpetuũ ⁊ qõ corruptibiliũ ſilr dubitamus. ꝑ qd enĩ nõ ꝑpetuo ꝑncipio exiſtẽte ⁊ q̃ ſub ꝑncipio ꝑpetua:corruptibili aũt exiſtẽte aliud aliquid principiũ ſit huius ⁊ illius alteꝝ ⁊ hoc i infinitũ ,pcedit ſi aũt rurſus aliqs putata maxime ꝑncipia ĩmobilia eſſe ens ⁊ vnũ ponat.primo qdẽ ſi nõ hoc aliqd ⁊ ſubſtãtiã vtrũqz ipſoꝝ ſignificat quomodo erũt ſeparabilia ⁊ per ſe:talia aũt querimus ꝑpetua q̃ ⁊ prima ꝑncipia. ſi vero hoc aliqd ⁊ ſubſtãtiã vtrunqz ipſoꝝ ſignificat: oia erũt ſubſtãtia entia. de oib⁹.n. ens predicat: de quibuſdã aũt ⁊ vnum. Subſtantiã aũt eẽ oia entia falſum. Adhuc aũt ꝑmum ꝑncipiuz q̃ vnũ dicẽtibus ⁊ hoc ſubſtãtiã:ex vno aũt ⁊ materia numeꝝ generant ꝑmo ⁊ hãc ſubſtantiam dicunt eſſe. qũo contigit qõ dr verũ eẽ: dualitatẽ.n. ⁊ reliquorũ vnũquodqz numerũ ꝓpoſitorũ qũo vnũ oz intelligere. de hoc enĩ neqz dicũt nihil neqz facile dicere. ſi vero lineas aut his habita:dico aũt ſuperficies prima ponat quis principia:hec aũt nõ ſũt ſubſtantie ſeparabiles. deciſiones autez ⁊ diuiſiones be q̃dẽ

UVA. BHSC. IyR_012

ſupficierum:be aũt coꝛpoꝝ:puncta aũt linearuꝫ Adhuc autem termini eoꝛundem hoꝛũ: omnia aũt hec ĩ aliſs exiſtũt ꝛ ſeparabile nullum ẽ. Adhuc qũo ſbam exiſtimare opoꝛtet vniꝰ ꝛ pũcti: ſubſtãtie qdẽ.n. omnis generatio ẽ:pũcti aũt nõ ẽ diuiſio.n.pũctũ. Exhibet aũt dubitatõeꝫ ꝛ om nẽ quidem ſcientiam eẽ vniuerſaliũ ꝛ taliꝰ:ſub ſtantiam aũt nõ vniuerſaliũ eẽ:magis aũt h̃ ali quid ꝛ ſeparabile:quare ſi circa p̃ncipia ẽ ſcia q̃ modo oportet p̃ncipiũ exiſtimare ſubſtantiã eſſe Adhuc vtrũ ẽ aliquid p̃ter ſynolon aut non:di co aũt materiã ꝛ qõ cũ hac.ſiquidẽ.n.non que q dẽ in materia coꝛꝛuptibilia omnia:ſi aũt ẽ aliqd ſpecies vtiqꝫ erit ꝛ forma:hoc igit̃ ĩ quibus ẽ ꝛ ĩ quibus non difficile determinare.in quibuſdã.n. palã non exiſtẽs ſeparabilis ſp̃es puta domus. Adhuc vtꝝ p̃incipia ſpecie aut numero eadẽ:ſi eni numero oĩa erunt eadẽ. Q̃m aũt philoſophi ſcientia eſt entis inquantũ ens vl̃ ꝛ non ſm par tem:ens autem multipliciter ꝛ nõ ſm vnũ dĩ mo dum:ſiquidẽ igitur equiuoce:ſm cõmune autez nihil non eſt ſub vna ſcientia:non enim vnũ genꝰ taliũ. Si aũt ſm aliquid commune erit vtiqꝫ ſub vna ſcientia. videtur itaqꝫ dicto modo dici quẽ admodum meditatiuum ꝛ ſalubꝛe:etenim hoꝝ vnunquodqꝫ multipliciter. Dicitur aũt ſm vnũ quenꝫ modoꝝ eo q̃ hoc quidem ad medica tiuã ſciaꝫ reducit aliq̃liter: hoc aũt ad ſanitatẽ:h aũt aliter ad idẽ aut vnũquodqꝫ.medicatiuuſ.n. ſermo ꝛ cultellus dicitur eo q̃ hic quidẽ a medi catiua ſciẽtia fit:hic autez huic vtilis ſit: ſimiliter autem ꝛ ſalubꝛe:hoc quidem enim qꝛ ſignificati uum ſanitatis:hoc autem qꝛ factiuum: idem au tem motus ꝛ in reliquis. Eodem itaqꝫ modo ꝛ ens omne dicitur: eo enim q̃ entis inquantum ens paſſio:aut habitus: aut diſpoſitio: aut moꝰ aut aliꝝ aliquid talium :ſic dicitur vnũquod qꝫ ipſoꝝ ens. Quoniam autem omnis entis ad vnũ aliquid ꝛ commune reductio fit:ꝛ cõtra rietatum vnaqueqꝫ ad primas differentias ꝛ cõ trarietates reducẽtur entis:ſiue pluralitas ꝛ vnũ: ſiue ſimilitudo ꝛ diſſimilitudo p̃me entis ſint dif ferentie:ſiue alie alique:ſunt eni be ſpeculate .dif fert autem nihil entis reductiones ad ens aut ad vnum fieri: etenim ſi non idez ſed ẽ aliud:conuer titur quidem:vnum enim ens aliqualiter etiam ens vnũ. Quoniam autem ſũt cõtraria oĩa eiuſ dem ꝛ vniuſ ſcientie ſpeculari. Dicitur autẽ vnũ quodqꝫ ipſoꝝ ſm priuationẽ ꝛ vtiqꝫ quedam Dubitabit aliquis quomodo dicuntur ſꝫ p̃uati onẽ quoꝝ eſt itermedium aliqd quẽadmoduꝫ iuſti ꝛ iniuſti. Circa omnia vtiqꝫ talia priuationẽ oꝫ poni non totꝰ rationis ſed vltime ſpeciei:pu ta ſi eſt iuſtus ſm habitum quendam obediens legibꝰ non ſp iniuſtus erit tota priuatus ratione: tũc perſuaderi autem legibus deficiens ĩ aliquo ſm hoc priuationẽ ipſi:eodẽ autem modo ꝛ ĩ ali is:quẽadmodũ ꝛ ĩ mathematicꝫ circa ea q̃ ex ab latione theoꝛiam facit. Circũtollẽs enim omnia ſenſibilia ſpeculatur:puta leuitatez:ꝛ grauitatem ꝛ duritiem:ꝛ contrariũ. Adhuc autem calidi tatem ꝛ frigiditatem ꝛ alias ſenſibiles contrarie tates. Solum autem derelinquit quantum ꝛ cõ tinuum:hoꝝ quidem ad vnum:hoꝛũ ad duo hoꝝ vero ad tria:ꝛ paſſiones:hoꝝ inquan tum q̃ſta ſunt ꝛ continua ꝛ non ſꝫ aliud aliquid ſpeculatur. Et hoꝛũ quidem eas que ad inuicez poſitiones conſiderat ꝛ in his exiſtentia:hoꝝ aũt cõmenſurationes ꝛ iconmenſurationes:ho rũ vero rationes:ſed tm̃ vnam ꝛ eandem ponim⁹ ſcientiam geometriaꝫ. Eodem modo ſe habet ꝛ circa ens:huic enim accidẽtia iquãtum eſt ens:ꝛ contrarietates ipſius inquãtũ ens nõ alterius ſci entie q̃ philoſophie ſpeculari:naturali quidem enim non inquãtum entia. Magis autez inquã tum motu participant theoꝛiaꝫ vtiqꝫ quis diſtri buet. Dialectica enim entia ꝛ ſophiſtica ſunt ac cidentium quibus entibus non autem inquan tum entia nec circa ens ipſum inquantum ens ẽ. Quare relinquitur philoſophũ inquantum ens ſunt eſſe circa differentia ſpeculatiuum. Quoniã autem ens omne ſm vnum aliquid ꝛ commune dicitur multipliciter dictum:ꝛ contraria eodem modo:ad primas enim contrarietates ꝛ differen tias entis. Talia autem poſſunt ſub vna ſcientia eẽ:diſſoluetur vtiqꝫ que ſm p̃incipia dubitatio dicta. Dico autem in qua dubitatum eſt quomo do erit multoꝝ ꝛ differentiuꝫ genere vna alia ſci entia. Quoniam autem mathematicus vtitur cõ munibus p̃prie:ꝛ horum p̃incipia erit vtiqꝫ ſpeculari p̃me philoſophie. Quod enim ab equalibus equalibus ablatis que relinqunutur equalia commune quidem eſt in omnibus quã tis. Mathematica autem aſſumens circa aliquã partẽ conuenient̃ materie facit theoꝛiã:puta cir ca lineas:aut angulos:aut numeros:aut reliquo rũ aliquid quantoꝝ:non iquantum autem entia ſed inquantum cõtinuũ ipſoꝝ vnũquodqꝫ :aut vnũ:aut duo:aut tria.philoſophia autem de biſ que ĩ parte quidẽ iquantuꝫ horũ vnicuiqꝫ aliqd accidit non intendit:circa eñs autem inquantum ens taliũ vnũquodqꝫ ſpeculatur. Eodem autem hꝫ modo ꝛ circa naturalem ſcientiam mathema tice.naturalis enim accidentia ꝛ p̃incipia ſpecu latur entium inquantũ mota ꝛ non iquãtũ entia. p̃imaꝫ aũt ſciẽtiã dixim⁹ hoꝝ eſſe ſm q̃ entia ſubiecta ſunt ſed non alteꝝ aliquid: p̃opter qõ ꝛ hanc ꝛ mathematicaꝫ ſcientiam partes ſapien tie eẽ ponendũ. Eſt aũt quoddã in entibuſ p̃inci pium circa quod non eſt mentiri:contrarium au tẽ neceſſariũ ſp facere. Dico autem verum dicere puta q̃ nõ contingit idẽ ſm vnũ ꝛ idẽ tempus eſ ſe ꝛ non eẽ:ꝛ alia ipſis oppoſita hoc modo:ꝛ de talibus ſimpliciter quidez non eſt demonſtratio ad hũc aũt eſt. Non enim ẽ ex credibilioꝛi p̃inci pio hoc ipſo facere ſyllogiſmum:oꝫ autem ſiqui dẽ erit ſimpliciter demõſtrare. Ad dicẽtẽ aũt op poſitas dictiones oſtẽdẽti qꝛ falſũ ſumendum ali quid tale quod idẽ quidẽ erit ei qõ eſt nõ contin gere idẽ eſſe ꝛ non eẽ ſm vnum ꝛ idẽ tẽpus: non videbit̃ aũt eẽ idem: ſic.n.ſolũ vtiqꝫ demõſtrabit̃ ad dicẽtẽ contingere oppoſitas dictiones verifi cari de eodez. Futuros itaqꝫ iuicẽ rõne cõmuni care oꝫ aliqd ipſoꝝ intell gere: non facto autem hoc qũo ẽ cõmunicatio his ad iuicem ſermonis Oportet igitur nominũ vnũquodqꝫ eẽ notum ꝛ ſignificare aliquid ꝛ nõ multa:ſolum aũt vnum. Si aũt plura ſignficet manifeſtũ facere ad quod fert nomen eoꝝ. Dicens itaqꝫ eſſe hoc ꝛ nõ eſſe hoc:quod totaliter eſſe dicit non dicit:quare qõ ſignificat nomẽ:hoc nõ inquit ſignificare:h̃ autẽ impoſſibile:quare ſiquidem ſignificat aliquid eẽ

UVA. BHSC. IyR_012

hec contradictionē verificari ipossibile de eo dez Adhuc aūt siquid significat nomen: ⁊ hoc verificatur oportet ⁊ hoc ex necessitate eē. Quod autē ex necessitate ē nō cōtingit tūc nō esse: opposītas ergo nō contingit dictiones ⁊ negationes verificar de eodem. Adhuc autem si nihil magis dictio q̄z negatio verificat dicēs hominē aut non hominē nihil magis verꝫ dicet. Videbitur autē vtiqz nō equuz esse decens hominē ⁊ magis: aut nō min⁹ verꝫ dicere q̄z nō hominē: quare ⁊ equū dicens eūdē eē verū dicet: oppositas enim similiter erat verū dicere: accidet igitur eundem hominem esse ⁊ equum aut alioꝫ aliquod aialiū. Demonstratio quidem igitur nulla hoꝫ est simpliciter ad ponētē tamen hec demonstratio. Cito aūt vtiqz quis ⁊ ipsū Heraclituz hoc iterrogās mō cogeret cōfiteri nunqz oppositas dictiōes possibile esse de eisdem verificari. Nunc autem non intelligens seipsuz quid quidem dicit banc accipit opinionē. Totaliter autem siqō dicitur ab ipso ē verꝫ: neqz vtiqz ipsum hoc verum erit. dico autez cōtingere idē sm vnum ⁊ idē esse tēpus ⁊ nō esse quēadmodū enim ⁊ diuisis ipsis nihil magis affirmatio q̄z negatio verificatur eodem modo ⁊ simul vtriusqz ⁊ simul complexi velut vna quadā affirmatione existente nihil magis negatio q̄z totū: vt in affirmatiōe positū verꝫ erat. Adhuc autē si nihil est vere affirmare: ⁊ hoc vtiqz falsū erit dicere nullā verā affirmationē existere. si autez ē aliquid soluetur vtiqz quod dicitur ab his qui talia instant et penitus auferentibus disputare. Simile aūt dictis est ⁊ qō dictū ē a Protagora. Eteni ille dixit oium eē rerꝫ mensurā hominē: nihil aliō dicens q̄z quod vī vnicuiqz hoc ⁊ esse firmiter. ℏ aūt facto idem accidit ⁊ esse ⁊ nō eē: ⁊ malū ⁊ bonū eē ⁊ alias sm oppositas dictiones dicta: preter multotiens bis qdē videri hoc eē bonuz: bis aūt contrarium: mēsuram aūt eē quod videt vnicuiqz. Soluetur aūt vtiqz huiusmodi dubitatio cōsiderantibus vnde venit p̄ncipiū existimatiōis huius. Videt enim quibusdā quidem ⁊ physiologorum opinione: aliis vero ex non eadem de eisdem omnes cognoscere: sed bis quidē delectabile hoc videri: bis autem contrariū: nihil enim ex nō ente fieri: oē aūt ex ente fere omnium est cōmune dogma eorꝫ qui de nā. Quoniā igitur nō albū fit ex albo perfecte existēte: ⁊ nequaqz ex nō albo. Nunc autem factū nō albū fiet vtiqz ex nō ente non albo qō fit nō albū. Quare ex non ente fiet vtiqz fz illos si nō existit non albū idē ⁊ albū Nō difficile aūt dissoluere dubitationē hāc. Dictū est enī in physicis qūo ex non ente fiunt que fiunt ⁊ qūo ex ente: sed ⁊ similiter attēdere vtrisqz opinionib⁹ ⁊ phantasijs ad ipsos dubitantium stultū: palā enī ipsoꝫ alteros necesse mentiri: palā aūt hoc ex bis que fiūt sm sensum. nunquā. n. idē: vī bis quidē dulce: bis aūt cōtrariū non corruptis ⁊ priuatis alteris sm organū sensus ⁊ iudicatorꝫ dicto saporꝫ: hoc aūt existente tali alteros quidem existimādū mēsurā eē: alteros autez non putādū. Similiter autem hoc dico ⁊ in bono ⁊ malo ⁊ pulchro ⁊ turpi ⁊ aliis talibus. Nihil enim differt hoc dignificare q̄z que apparent submittentib⁹ sub visu digitum ⁊ facientibus ex vno uideri duo oportere esse propter apparere tanta ⁊ iterum vnum: non mouentibus enī visū vnū apparet qu'd vnū. Totaliter aūt icōueniēs ex videri presentia permutantia ⁊ nunquam permanentia in eisdem ex hoc de veritate iudicium facere: oportet enim ex semper sm eadem habentibus ⁊ neqz vnam permutationem facientibus vtrum venari. Talia autem sunt que sm mundū hec eni non quandoqz quidem talia. Iterum autem alia videntur. Eadem autem semper ⁊ permutatione nulla participant. Adhuc autez si motus est ⁊ motū aliquid. Mouetur autē omne ex aliquo ad aliquid: oportet quidem igitur quod mouetur esse adhuc i illo ex quo mouebit ⁊ nō i ipso. Et ad hoc moueri ⁊ fieri i hoc sm cōtradictionem: aut non verificari fz ipsos: ⁊ si sm quantū cōtinue presentia fluunt ⁊ mouentur: ⁊ quis ℏ ponat equidem nō verꝫ existēs ꝓpter quid sm q̄ le non manet. Videtur eni nō minime q̄ sm contradictiones eiusdē predicari ⁊ existimare quātū nō manere i corporibus. Propter ⁊ eē quadricubitum idē ⁊ non esse. Substantia autem sm q̄ le hoc quidē determinate: nature quantum autē indeterminate. Adhuc autem propter quid iubēte medico hunc cibum offerre: offerunt quidem eniz magis panis ē aut non est: quare nihil vtiqz aliquid habebit comedere aut non comedere.

Nunc autem vt verum dicentes circa ipsum existente iusso cibo hoc: afferant hunc quanuis nō oportebat non permanēte firmiter nulla natura in sensibilibus sed semper omnibus motis ⁊ fluentibus. Adhuc siquidē alteramur semper ⁊ nūquam permanemus idem quid mirabile si nūqz nobis eadem videntur: quēadmodum laborantibus etenim bis propter non similiter dispositioni sm habituz: ⁊ quando sani erant non similia videntur que fz sensus ipsa tamen nulla propter hoc participantia permutatione sensibilia. Impressiones autem alias facientia laborantibus ⁊ non eadem. Eodem itaqz modo habere ⁊ dicta permutatione facta forte necessariū est. Si autez nō permutamur: sed si idem permanemus entes erit vtiqz aliquid manens. Ad habētes quidem igitur dictas dubitatiōes ex ratione nō facile dissoluere non ponentibus aliquid ⁊ horum nō ad hec rōnem exquirentibus: sic enim omnis ratio ⁊ omnis demonstratio fit. Nihil. n. ponētes iterū disputare ⁊ totaliter rōnē: quare ad tales qdem non est sermo. Ad dubitantes autem ex datis defectibus facile obuiare: ⁊ dissoluere facientia dubitationē i ipsis: palā aūt ex dictis. Quare manifestū ex bis q̄ non contingit oppositas dictiones de eodē sm vnū tēpus verificari neqz cōtraria propter dici sm priuationem omnē cōtrarietatem: palam autem hec ad principium resoluentibus rationes contrarioꝫ. Silr aūt neqz intermediorꝫ nullū possibile ē predicari de vno ⁊ eodē. albo eni existēte subiecto: dicētes ipsū eē neqz albū neqz nigrꝫ mētientur. Accidit. n. albū eē ipsū ⁊ nō eē: alterꝫ. n. ꝓplexoꝫ verificabitur de ipso: hec aūt est cōtradictio albi. Neqz eni itaqz fz Heraclitū cōtingit vera dicere: neqz sm Anaxagorā. Si aūt nō accidet cōtraria de eodē predicari: qū. n. i oī dicat omnis eē partem nihil magis dicit dulce esse q̄z amarꝫ aut reliquaruz quarūcūqz ꝯrietatū. Siqdē i oī existit nō potētia solū sed actu ⁊ segregatū. Silr aūt neqz oēs falsas neqz veras dictiōes possibile eē: ⁊ pp alia mlta collectarꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

vtiqz difficultatū propter hanc positionem: ⁊ qz falsis quidē existētibus oībus neqz hocipsū quis dicēs vez dicet:veras aūt falsas eē omnes dicēs nō mentietur. Omnis aūt scientia querit aliqua principia ⁊ causas circa unūquodqz eoz q̄ sub ipsa scibilium: puta medicatiua ⁊ exercitatiua ⁊ reliquaz vnaqueqz factiuarum ⁊ doctrinalium. Unaqueqz.n.harū circunscribens aliquod gen⁹ ipsi circa hoc negociatur tāqz existens ⁊ ens nō inquantum autē ens sed altera quedā hec preter has scientias est scientia. Dictarū aūt scientiarū vnaqueqz sumens aliqualiter quodquidest i vno quoqz genere tentat ostēdere reliqua debili⁹ aut certius. Sumūt autez quodquidest:he quidez p sensū:he aūt supponētes:propter quod ⁊ palam ex tali inductione q̄ substātie ⁊ eius quodqdest non est demonstratio. Quoniam autē est quedā de natura scientia palā: qz ⁊ a practica altera ⁊ factiua erit. Factiue qdē.n.i faciēte ⁊ nō i facto motus principium:⁊ hoc est siue ars aliqua siue aliq̄ alia potentia. Similiter aūt ⁊ practice nō i agibili:magis aūt i agentibus motus. Que aūt phy⁹sici circa habentia i ipsis motus principiū ē. Nō quidem igitur neqz factiuā neqz actiuā sed speculatiuam necesse ē esse naturalē sciētiā palā ex his. In vnū.n.aliquid hoz genez necesse cadere ipsā. Cū aūt quodquidest necessariū vnicuiqz aliqualiter scientiaz scire:⁊ hoc vti principio oz nō latere qualiter diffiniendū nāli ⁊ qualiter substātie ratio sumēda vtrum vt simū:aut magis vt cōcauum. Horum.n.simi quidem ratio cū materia dicitur ea que rei:que autē concaui sine materia. Simitas enim i naso fit:propter quod ⁊ ratio ipsius cū hoc dicta est. Simum enim est nasus concauus. Manifestū igitur q̄ carnis ⁊ oculi ⁊ reliquarum partiū cū materia sp rationem reddēdū Quoniam aūt ē quedā scientia entis inquātum ens ⁊ separabile cōsiderādū:vtrū quidem naturali eandē ponendum esse hāc aut magis alterā Naturalis qdem igitur circa habētia motus p̄ncipiuz i ipsis est. Mathematica aūt speculatiua quidem ⁊ circa manentia quedam hec:sed non separabilia. Circa separabile igitur ens ⁊ immobile altera ab his ambabus scientijs est aliqua siqdem existit aliqua substantia talis. Dico autē separabilis ⁊ immobilis quod quidē tētabim⁹ ostēdere. Et siquidem est aliqua talis natura in entib⁹ hoc vtiqz erit alicubi:⁊ quod diuinum:⁊ hoc vtiqz erit principalissimum principiū. Palam igit q̄ tria genera speculatiuarum scientiarum sūt:naturalis:mathematica:theorica. Optimū quidez igitur speculatiuaz genus:haz aūt ipsarum vltima dicta:circa honorabilissimum enim est entiū Melior aūt ⁊ deterior vnaqueqz dr̄ sm proprium scibile. Dubitabit aūt vtiqz quis vtrū entis iquātū ens scientiā vniuersalem oportet poni aut nō. Mathematicarum quidem enim vnaqueqz circa vnum aliquod genus determinatum ē:que autem vniuersali cōueniunt de omnibus:siquidem igit naturales substātie prime entiū sunt. Et nāli vtiqz prima sciētiaz erit. Si aūt est altera natura ⁊ substantia separabilis ⁊ immobilis alterā ⁊ necesse sciētiaz ipsū eē ⁊ priorē naturali ⁊ vniuersalē eo q̄ priorē. Cū aūt simpliciter ens sm plures dicitur modos:quoz vnus est q sm accidēs dicitur cōsiderandū primo de sic ente. Quod q- dem igitur nulla traditarum scientiarū negociat circa accidens palā. Neqz eni edificatiua considerat quid accidet ventibus domo:puta si triste aut contrarie habitabunt: neqz textiua coriatiua neqz coquinaria. Quod aūt sm ipsā propriū vnaqueqz harum considerat scientiarum solum: hoc aūt est proprius finis:neqz inquantum musicum ⁊ grāmaticū neqz existētem musicum:qz factus grammaticus simul erant ambo prius non ens:quod aūt nō semper ens ē factuz ē hoc: quare simul musicus factus ē ⁊ grammaticus:hoc autē nulla querit confesse existentiū scientiarum nisi sophistica. Circa accidēs enim hec sola negociatur:propter quod Plato non male dixit:dicens circa nō ens sophisticam versari. Quod aūt neqz contingēs est esse accidētis scientiā manifestū erit tentantibus scire quid est accidēs. Omne itaqz dicimus esse hoc quidem sp ⁊ ex necessitate. Necessitate aūt non sm violentiam dicta sed sm q̄ vtimur in his que sm demonstrationes:h aūt vt in plus:hoc vero neqz vt in plus neqz semper ⁊ ex necessitate:sed vt contingit:puta sub cane fiet vtiqz frigus:sed hoc neqz ut semper ⁊ ex necessitate:neqz vt in plus fit:accidet tamē aliquando vtiqz. Est itaqz accidens quod fit quidem:nō autez semper neqz ex necessitate neqz vt in plus. qd quidem igitur ē accidens dictū est: quia non ē autem scientia talis palam. Sciētia quidē.n.omnis semper entis aut in plus accidens aut in neutruz horum est. Quod autē sm accidens entis non st cause ⁊ principia talia qualia quidez sm se entis palā:erūt.n.omnia ex necessitate. Si.n.hoc qdē est huius entis:hoc autem huius:hoc autem nō vt contingit sed ex necessitate erit:⁊ cum hoc erit causa vsqz ad vltimum dictū causatū:hoc autem erat fz accidens:quare ex necessitate omnia erūt ⁊ q̄ vtrunqz contingit ⁊ accidere ⁊ fieri ⁊ nō oio ex generatis aufertur:⁊ si non existens sed que sit causa supponatur eadez accidunt:omne enim ex necessitate fiet. Si enim cras eclipsis fiet si hoc fuerit. Hoc autem si altez aliquod ⁊ hoc si aliud:⁊ hoc itaqz modo a finito tempore eo quod a nūc vsqz cras ablato tempore veniet ⁊ quādoqz ad existēs. Quare siquidē hoc est omnia ex necessitate que post hoc fient vt omnia ex necessitate fiant. quod aūt vt vere ens ⁊ sm accidēs hoc qdē est in cōplexione mentis ⁊ passio in hac:propter quod circa sic quidem ens non querūtur principia. Circa autem quod extra ens ⁊ separabile:h autem nō necessariū sed infinitum. dico aūt q̄ fz accidens:talis autem inordinate ⁊ infinite cause Quod autem gratia huius in his que a natura fiunt ⁊ a mente est. Fortuna autem est quādo aliquid horum fiunt sm accidens. Sicut eni ⁊ ens est:hoc quidē sm se:hoc aūt fz accidens:sic ⁊ cā Fortuna aūt cā sm accidens in factis sm electionez eoz que gratia huius:propter quod circa eadem fortuna ⁊ mens:electio eniz non sine mēte. cause autem infinite a quibus vtiqz fiet quod a fortuna:propter quod incerta humane cognitioni ⁊ cā fz accidens:simpliciter aūt nullius. bona autem fortuna ⁊ mala qum bonum aut malū euenerit. Euchia autem ⁊ infortunium circa magnitudinem horum. Quoniam autem nullū sm accidēs pus his q̄ fz se:neqz igit cā. si igitur fortuna aut casus cā celi:prim⁹ intellect⁹ causa ⁊ natura.

UVA. BHSC. IyR_012

Est aũt qdē h actu solũ: h aũt potētia: h aũt potē tia ⁊ actu: hoc quidem ens: hoc aũt quantũ: hoc autem reliquorũ. Non est aũt aliquid motus p̃ ter res: permutaī enī sp fm entis cathegorias: cō mune autē i his nullũ ē qō neqz i vna cathegoria Unumquodqz autem dupliciter existit oibus: vt puta q hoc: illud quidem forma ipsius: hec au tem priuatio. ⁊ fm quale: hoc quidē album: hoc autem nigrum. ⁊ fm q̃tuz: hoc quidem perfectũ hoc autem iperfectũ. ⁊ fm lationem: hoc quidez sursum: hoc autē deorsum: aut hoc leue: hoc aũt graue: quare motus ⁊ permutationis tot species quot entis. Diuisio aũt fm vnũquodqz genus: hoc quidem potentia: hoc autē actu eius: quod potentia in quãtum tale est actum dico motum. Quod autem vera dicimus hic palam: qũ enim edificabile inq̃tum tale ipsum dicimus esse actu inquantum edificatur ⁊ est hec edificatio. Simili ter doctrinatio: curatio: ambulatio: saltatio: or ba tio. Accidit autem moueri qum fuerit actu eadē: ⁊ neqz prius neqz posterius: iam potentia entis cum actu ens operatur: non inquantum ip̃uz sz inquantum mobile motus est. Dico autē inquan tum sic. Est enim es potentia statua: sed tamē nō eris actus inquantũ est es motus est. Non enim idem esse ⁊ potentie alicubi: quoniam si idē erat simpliciter ⁊ fm rationem vtiqz ens actus motus quidam: non autem idem: palam aũt in contrarī is. Posse quidem enim sanarī ⁊ posse labor are non idem: etenim si sanari ⁊ labor are idem esset. Subiectum autem ⁊ sanum ⁊ languens siue hu miditas siue sanguis idez ⁊ vnum. Quoniam au tem non idem quemadmodum neqz color idem ⁊ visibile possibilis inquantũ possibile actus mo tus est. Quod quidē enim est hic ⁊ quod accidit tunc moueri quando fuerit actu sic: ⁊ nec prius nec posterius palam. Contingit enīz vnunquod qz aliquando quidez actu esse aliquando autem non: puta edificabil inquantuz edificabile: ⁊ edi ficabilis actus inquantum edificabile edificatio est: aut enim hec domus est: aut edificatio actus sed quz domus fuerit non adhuc edificabile erit edificatur autem edificabile. Necesse igitur edifi cationem actuz esse: edificatio autem motus qui daz: eadē aũt ratio ⁊ in alijs motibus. Quod au tem bene dictũ est palã ex quibus alij dicũt de ip so ⁊ ex eo quod non facile est aliter diffinire ipsũ. Neqz enim in alio aliquis genere poterit pone re vtiqz ipsum. Palam antem ex quibus dicunt hi quidem alteritatem ⁊ inequalitatem: ⁊ nō ens quorum nullum necesse moueri: sed nec permu tatio neqz in hoc neqz ex his magis q̃z ex oppo sitis. causa autem in hoc ponendi qz infinitum vi detur aliquid esse motus alterius coelemētatōis principia qz priuatiue sunt indeterminata. Neqz enī hoc neqz tale nullũ ipsoz neqz reliquorum predicamentorũ. Cur autez videatur indetermi natus causa quia nec i potētia entiuz neqz i actũ ē ponere ipsũ. Neqz enim possibile quantuz esse mouetur ex necessitate: neqz qō actu quantũ mo tus qz actus quidē mouetur aliqs ipefectus au tē. Cã aũt qz iperfectũ qō possibile cuius ē actus ⁊ pp hoc difficile ipsũ sumere quid ē. Aut. n. i pri uationez neče poni aut i potentiã aut in actũ sim plicē hoz aũt nullũ vr̃ cōtingēs. Quare reliqui tur qō dictũ est eē: ⁊ actũ ⁊ non actu dictum vide dere quidē difficile. Contingētē aũt eē ⁊ quod est motus immobili palam actus: est enim huius a motiuo ⁊ motiui actus nō alius ē: oportet quidē enim eē actum amboz. Motiuum quidē enī est in posse: mouens autem in operari: sed ē actiuuz mobilis quare similiter vnus amborũ actus: quē admodũ eadem distātia vnuz ad duo ⁊ duo ad vnũ ⁊ ascendentis ⁊ descendentis: sed eē nō vnũ similiter autem in mouente ⁊ in moto. Infinituz autem aut quod impossibile pertranire eo q non sit natum pertransiri: quemadmodum vox inuisibilis: aut pertransitionem habens imperfe ctam: aut quod vix: aut quod natum est habere non habet pertransitionem: aut terminum. Ad huc apponere: aut ablatione: aut ambo. Sepa rabile quidem igitur itaqz ipsum aliquid ens: se sibile autem non possibile esse. Si enim nec ma gnitudo est nec multitudo: substantia autem ipsũ infinituz ⁊ non accidens indiuisibile erit. Quod enim diuisibile: aut magnitudo: aut multitudo. Si autem indiuisibile non infinitum nisi sicut vox inuisibilis: sed non sic dicunt neqz nos sic q̃ rimus: sed tanq̃z impertransibile. Adhuc quo modo contingit per se eē ifinitũ: sed nō ⁊ numer⁹ ⁊ magnitudo quoz passio infinitũ. Adhuc si sz accidēs non vtiqz erit elementum entium inquã tũ iufinitũ: quēadmoduz neqz inuisibile loquele quãuis vox inuisibilis ⁊ quod nō est actu eē ifini tum: palã erit quecunqz ipsius pars accepta infi nita. Infinito enim eē ⁊ ifinitũ idē: siquidē substã tia infinitum ⁊ non de subiecto: quare aut indiui sibile aut in infinita diuisibile si partibile: multa au tem eē idem ipossibile infinita. Quēadmodũ. n. pars aeris aer: sic ifinituz ifiniti si ē substātia ⁊ pn cipium. Impartibile igitur ⁊ idiuisibile: sed possi bile est actu infinitum: quantum enim est necesse Scom accidēs igit exīstit: sed si sic dictũ ē q nō cōtingit illud eē pncipiũ: sed illud cui accidit aerē aut parem: hec quidē igit inquisitio vniuersalis. Quod aũt in sensibilib⁹ non ē hinc palã. si enim corporis rō superficiebus determinatur non erit vtiqz infinitũ corpus: neqz sensibile: neqz itellectu ale: neqz numerus vt separat⁹ ⁊ ifinitus: numera le. n. numer⁹ aut numez bñs. Naturaliter aũt ex his palã: nec. n. ꝓpositũ possibile eē neqz simplex Cōpositũ qdē. n. nō erit corp⁹ si ifinita sũt multi tudine elemēta. Oz enī equari contraria ⁊ nō eē vnũ ipsoz ifinitũ. Si. n. cuicūqz deficit alter⁹ cor poris virtus corrūpit ab ifinito finitũ: vnūquod qz aũt ipossibile infinitũ eē. Corp⁹. n. ē qō oio hz distēsionē. ifinitũ aũt ifinite distat: quare nfinituz corp⁹ oio erit ifinitũ: neqz vnũ neqz aut simplex ptingit ifinitũ eē corpus: neqz vt dicũt qdam pre ter elemēta ex quo generāt hoc: non. n. ē tale cor pus p̃ter elemēta. Oē. n. ex quo ē dissoluitur i h: nō vr̃ aũt hoc circa simplicia corpora nec ignis nec aliquod aliō elemētoz nullũ sine eo qō ē infi nitũ eē aliqō ipsoz. Quēadmodũ Heraclit⁹ ait oia: aut fieri ignē eadē: aut rō ⁊ i vno qō faciũt p ter elemēta physici. Omne. n. permutaī ex cōtra rio puta ex calido i frigidũ. Adhuc autem sensi bile corpus alicubi: ⁊ idē locus totius ⁊ ptis pu ta terre: quare siquidez eiusdē speciei imobile erit aut sp feretur: hoc aũt ipossibile. Quod enīz ma gis deorsũ q̃z sursũ aut vbicūqz: puta si gleba fu erit vbi hoc mouebitur aut mouebit. Locus. n.

UVA. BHSC. IyR_012

ipſius connaturalis corporis infinitus:obtinebit igitur totuz locum ⁊ quomodo. Que igitur mā-ſio ⁊ motus ſi vbiqz manet non mouebitur. Si autem vbiqz non igitur ſtabit.ſi autem totū diſſi mile ⁊ diſſimilia loca. Primū quidem nō vnuz corpus omni niſi tactu. Deinde autem finita hec erunt aut infinita ſpecie. Finita quidē igitur non poſſibile:erunt enī hec infinita: hec aūt non. Si oē infinitū puta ignis aut aqua. Corruptio autē quod tale contrarijs.ſi autem infinita ⁊ ſimplicia ⁊ loca infinita:⁊ erunt infinita elementa. ſi autem hoc ipoſſibile ⁊ loca finita ⁊ oē neceſſe eē finituz eē. Totaliter aūt ipoſſibile ifinitū eē corpus ⁊ lo cū corpor̄. ſi omne corpus ſenſibile:aut leuita-tem:aut grauitatē habet:aut.n.ad mediū:aut ad ſurſum fertur impoſſibile:aut infinitū:aut oē:aut dimidiū quodcunqz iſtoz paſſū eſt. Quomodo enī diuides aut quomodo ifiniti erit:hoc quidez deorſū:hoc aūt ſurſū:aut extremū eſt mediū. Ad huc oē ſenſibile corpus i loco. Loci aūt ſpecies ſex:impoſſibile aūt i infinito corpore hoc eē. To taliter aūt ſi ipoſſibile locum ifinituz eē ⁊ corpus impoſſibile. Quod enī i loco alicubi eſt:hoc au-tem ſignificat:aut deorſū:aut ſurſum:aut reliquo ruz aliqd. Hoz aūt vnūquodqz terminus aliqs ifinitū aūt nō idē i magnitudine motu ⁊ tempore ut vna quedā natura. Sed qđ poſterius dicitur ſm prius:puta motus ſm magnitudinez in qua mouetur:aut alteratur:aut augetur tempore:aut propter motū. Permutatur autez quod permu tatur:hoc quidem ſm accidens:vt muſicum am bulare:hoc autez eo quod huius aliquid permu tatur ſimpliciter dicitur permutari:puta quecun-qz ſm partes. Sanatur enim corpus quia ocul⁹ ē aut aliquid:⁊ qđ ipz primū mouetur ⁊ hoc ē p ſe mobile. Eſt aūt aliquid ⁊ in mouēte eodē mo do.mouet.n.ſm accidens:hoc quidē ſm partez hoc aūt per ſe. Eſt aūt aliquid mouēs primum:ē aūt aliquid qđ mouetur:adhuc i quo tempore ⁊ ex quo ⁊ in quot ſpecies aut ⁊ paſſiones ⁊ locuſ in quo mouētur mota que imobilia ſūt:puta ſciē tia ⁊ caliditas:ē autē non caliditas motus ſed ca lefactio. Que aūt nō ſm accidēs permutatio nō in omnib⁹ exiſtit: ſed in contrarijs ⁊ intermedijs ⁊ i cōtradictione. Huius aūt fides ex iductione Permutatur.n. quod permutatur:aut ex ſubiec-to in ſubiectum:aut ex non ſubiecto i nō ſubiec-tum:aut ex ſubiecto in non ſubiectū:aut ex non ſubiecto i ſubiectum. Dico autem ſubiectum qđ affirmatione monſtratur:quare neceſſe eſt tres el ſe permutationes. Que enim ex nō ſubiecto i nō ſubiectū nō ē permutatio:neqz.n.contraria ē ne-qz cōtradictio qr nō ē oppoſitio. Que quidē igi-tur ex non ſubiecto i ſubiectū ſm cōtradictionel generatio ē:que quidē ſimpliciter ſimplex:que eſt alicuius quedā q ex ſubiecto i nō ſubiectum cor ruptio. Si itaqz non ens dicitur multipliciter ⁊ nec qđ ſm cōpoſitionē aut diuiſionez contingit moueri:nec qđ ſm potētiaz qđ ſimpliciter oppo ſitū enti. Qđ.n.nō albū aut nō bonū tamen con tigit moueri ſz accidēs. Erit.n.vtiqz homo qđ ñ albū. Qđ aūt ſimpliciter nō hoc nequaqz. Im-poſſibile.z.nō ens moueri. Si aūt hoc ⁊ genera tionē motū eſſe. Generat enī nō ens:ſi enim ⁊ qz maxime ſm accidēs generat. Sed tamen verus dicere q exiſtit non ens de generato ſimpliciter: ſimiliter autem ⁊ quieſcere. Hec itaqz accidunt difficilia:⁊ ſi omne qđ mouetur in loco:non ens aūt non eſt in loco. Erit enim vtiqz alicubi:neqz itaqz corpoz primo motus:cōtrarium enīz mo tui motus aut quies:corruptio aūt generationi. Quoniā aūt omnis motus permutatio quedaz Permutationes aūt tres dicte: haz autem q ſz generationē ⁊ corruptionē non motū:he aūt ſūt q ſm cōtradictionē. Neceſſe aūt eam que ex ſub iecto in non ſubiectū mutationē eē ſolā. Subie-cta aūt aut contraria aut itermedia. Eteni priua-tio ponatur contrarium ⁊ monſtratur affirmati-one:puta nudum ⁊ edentulum ⁊ nigrum. Si igi-tur predicamenta diuiſa ſunt ſubſtantia:qualita te:loco:facere:aut pati:ad aliquid quando neceſ ſe tres eſſe motus.ſ.qualitas quāti ⁊ loci:ſm ſub ſtantiam aūt non propter nullū eē ſubſtantie cō trarium:neqz ad aliquid:eſt enīz altero nihil per mutato verificari alteruz nihil permutatū. Qua re ſm accidens motus ipſoruz. Neqz facientis ⁊ patientis aut mouentis ⁊ moti:quia non eſt mo tus motus:neqz gneratiōis gnātio:nec totalit permutationis permutatio. Dicitur enim contī-git motus eē motum:aut vt ſubiecti velut homo mouetur quia ex albo ⁊ nigrū permutat. Qua-re ſic ⁊ motū:aut caleſcit:aut infrigidatur:aut lo-cum permutat:aut augetur:hoc autem impoſſi-bile:non enīz ſubiectoz aliquid permutatio: aut eo q alterz aliquod ſubiectū ex permutatione p mutetur in aliam ſpeciem:velut homo ex lāguo re in ſanitatē:ſed nec hoc poſſibile niſi ſz accidēſ. Omnis.n.mot⁹ ex alio i aliud ē pmutatio:⁊ gnā tio ⁊ corruptio eodē modo. Verū tamē que qui-dē ex oppoſitis:ſic aūt nō ſic nō motus. Simul igitur permutatur ex ſanitate in egritudinē:⁊ ex hac ipſa permutatione in aliā. Palaz aūt quia ſi languerit permutatus erit in qualiacūqz. Contī-git enim quieſcere ⁊ adhuc in non cōtigētē ſemp ⁊ illam ex aliquo i aliquid aliud erit. Quare op poſite erit ſanatio ſed per accidens velut ex remi niſcentia in obliuionez permutatur:qr cui exiſtit id permutatur:quandoqz quidez i ſanitatē quā-doqz autem i ſcientiaz. Adhuc i iſinitū ibit ſi erit permutationis permutatio ⁊ generationis gene ratio. Neceſſe igitur ⁊ priorem ſi poſterior puta ſi ſimplex generatio fiebat aliquando:⁊ qđ fit fie bat:quare nōdum erat qđ fiebat ſimpliciter:ſi ali qd fiens ſimpliciter aut factum:ſi itaqz ⁊ hoc fie bat aliquando quare nondū erat tunc genitum. Quoniā aūt infinitorum non erit primum:qua-re:neqz habitū:neqz fieri igitur neqz moueri poſ ſibile eſt:neqz permutari nullū:adhuc eiuſdē mo tui ꝓtrariū ⁊ qes ⁊ generatio ⁊ corruptio:quare qđ fit qū fiat fiens tūc corrūpetur:neqz enim cō feſti factū neqz poſterius:eſſe n.oz qđ corrūpitur Adhuc oz materiā ſubeſſe ei qđ fit ⁊ permutatur Que igitur erit quēadmodū alterabile corp⁹ aut aīa aliqd ſic aliqd qđ fit mot⁹ ⁊ gnārio: ⁊ aliqd i quod mouentur:oportet.n.aliquid eē eū q bu-iuſ ex hoc i hoc motū nō motū. Qualiter igitur neqz.n.erit diſciplina diſciplinationis: quare ne-qz gnātio gnātōis. Qm̄ aūt neqz ſubſtantie neqz ei⁹ qđ ad aliquid neqz eius qđ ē facere ⁊ pati:re linquitur ſm q quale ⁊ quantū ⁊ vbi motum eē Horum enīz vnicuiqz ꝓprietas ē. Dico enī quale nō qđ i ſba:eteni differentia quale ſm q paſſiuū

ſm q̄ dicitur pati aut ipaſſibile eſſe imobile aut qō totaliter ipoſſibile moueri:ꝛ quod vix i tēpore multo tarde icipiēs ꝛ quod natū qdem mouerī. Non potens aūt quādo natuꝫ ē ꝛ vbi ꝛ vt qō voco quieſcere immobilium ſolum. contrarium enim quies motui:quare priuatio vtiqꝫ erit ſuſceptiui. Similis autez ſm locū ſunt quecūqꝫ i vno loco primo ꝛ ſeoꝛſuꝫ quecunqꝫ in alio:tangi aūt quoꝝ vltima ſūt ſimul. Intermediū aūt in quod natum eſt prius peruenire quod permutatur q̄z i quod vltimū permutatur ſm naturam continue permutans cōtrariū ſm locū ꝛ ſm rectum plurimum diſtās:conſequenter aūt eſt quo poſt principium ente potētie aut ſpecie aut aliter qualiter determinato nihil itermedium eſt eorum que in eodem genere ꝛ cuius conſequenter eſt: vt linee linee: aut vnitates vnitatis: aut domus domus Aliud aūt nihil prohibet intermediū eē. Quod enī cōſequēter alicuius cōſequēter ꝛ poſterīuſ aliquid. Nō.n. vnum cōſequēter duoꝝ:neqꝫ noua luna ſcōe habitum:aut quodcunqꝫ conſequēter ens tangit. Quoniā omnis permutatio i oppoſitis:hec autem contraria ꝛ ꝓtradictio contradictionis aut nullū itermediū. Palam qō in contrarijs itermedium. Cōtinuū aūt qō qdē habitū aliquid. Dico aūt continuum qū idem fuerit ꝛ vnū vtriuſqꝫ terminus quibus tangunt ꝛ continent: quare palam quod continuū in his ſit ex quibuſ vnum aliquid natū eſt fieri ſm contactū:ꝛ q̄ primum qō cōſequenter palā. Quod.n. conſequenter non tangit:hoc aūt cōſequēter ꝛ ſi continuuꝫ tangit. Si aūt tangit nondū continuū. In quib⁹ autem non eſt tactus non eſt connaſcētia in his: Quare non eſt punctum huic vnitati idem. bis quidem enim ineſt tangi: bis autem non:ſed ad conſequenter: ꝛ horum quidem intermediū aliquid:horum autē non.

philoſophia de iſtis duobus cōſideret:ꝛ iā declaratū eſt q̄ ſubſtātia p̄ncipaliter ē ens ꝛ ē cauſa ceteroꝝ:icepit i hoc tractatu querere de p̄ncipijs entis qō ē ſubſtātia:ꝛ dixit:ꝛ itēdit per hoc qō dixit:q̄ conſideratio ē de ſubſtantia.i.q̄ conſideratio i hoc tractatu ē de ſubſtātia.i. de p̄ncipijs ei⁹ ꝛ poteſt itelligi q̄ conſideratio i hac ſcientia p̄incipaliter ē de ſba ꝛ p̄ncipijs eius:ſed melius ē dicere q̄ icepit tractatū iſtū cū itentione eius:ꝛ ſm h itelligendū ē ſubſtantiam generabilem ꝛ corruptibilem ꝛ eternam: ꝛ q̄ ſua intētio in hoc tractatu p̄incipaliter eſt loqui de p̄incipijs ſubſtātie eterne:de p̄incipijſ autem ſubſtātie ſenſibilis generabilis ꝛ corruptibilis locutus ē i tractatu ſcōo ꝛ tertio:ꝛ etiaꝫ declaratum ē i naturalibus ſz alio mō. Conſideratio enīz de p̄incipijs eius i eo q̄ ē ſubſtātia alia ē a cōſideratione de eis iquātū ſunt cāe trāſmutationis:ꝛ ideo icepit primo conſiderare de p̄incipijs ſubſtātie generabilis ꝛ corruptibilis ꝛ facere rememoratiōē de hoc qō declaratū ē i naturalibus ꝛ i tractatu precedenti hūc:ꝛ ideo iſte tractatus videtur diuidi i duo.ſ.i cōſideratiōē de p̄incipijs ſubſtātie generabilis ꝛ corruptibilis ꝛ eterne.

Etenim ſi totū quoddaꝫ oē ſubſtātia eſt prima pars ꝛ ſi eo qō eſt conſequēter ꝛ ita primum ſubſtantia deinde qualitas aut q̄ztitas.

Quoniam ſi hoc totuꝫ fuerit quaſi aliquod vniuerſū ſubſtantia eſt pars primi:ꝛ ſi ē ſm q̄ aliquid cōſequit aliquid ſucceſſiue:ꝛ tūc etiā ſba h mō eſt prima ꝛ poſt hoc quale ꝛ quantum.

2 Intendit p totum ens:ꝛ quaſi dicat qō diximus q̄ conſideratio ē de ſubſtātia:qm̄ ſi aliquis fuerit opinatus q̄ ens eſt quaſi vnū vniuerſū cōtinuū credēdū ē q̄ ſubſtātia ē pars primi.ꝛ ſi opinatus fuerit q̄ q̄ddā prius ē q̄dam eſſe:ꝛ q̄ ex eo hoc ē primū:hoc aūt ſcōum: dignius ē credere q̄ ſubſtātia principaliter ē ens:ꝛ iſte modus priozitatis ē quē itendit Arſ.ꝛ ē qō prius declarauit.ꝛ qū de ente q̄ddā ē primū.ſ.ſubſtātia ꝛ quiddā 2ᵘᵐ:neceſſe ē ei q̄ conſiderauit de p̄incipijs entis in eo q̄ eſt ens vt conſideret.de p̄incipijs ſubſtantie.hec igitur ē intentio Alex. ꝛ eſt expoſitio vera.ō. ꝛ poteſt itelligi per hoc q̄.ō.quaſi vniuerſuꝫ genus: ꝛ per hoc q̄.ō.pars primi ſpēs:ꝛ.q.ō.qm̄ ſi ens ē q.genus:tunc ſua prima ſpecies ē ſubſtantia. ō.debilitauit hāc expoſitionē quia verum genus nō hz ſpecies priores ſe ad inuicē:ſed oēs ſunt ſm vnum ordinez. dico ergo q̄ intēdebat Arſ. dicere apō me q̄ ens aut demōſtrat vnū genus ꝛ vnam nām aut genera diuerſa:ꝛ quomodocūqꝫ ſit manifeſtū ē q̄ ſubſtantia ē prioꝛ ceteris:multa enī que ſūt eiuſdem generis ſunt prioꝛa ad inuicem:vt ſunt ſubſtātie ſe prioꝛes ad inuicē. prioꝛitas enim inuenitur in eodem genere ꝛ i diuerſis generib⁹ que dicuntur in reſpectu eiuſdem rei:vt dicit ens de decē predicamentis. ſm hoc igit itelligendū ē de hoc q̄ dixit vniuerſum totuꝫ collectū.ſ. idiuiduū ꝛ vniuerſale collectū ex ſpecieb⁹ i quibus inuenitur prioꝛitas ꝛ poſterioꝛitas. Themiſtius autē exponit ſic dicēdo:totū enim ſiue fuerit adunatum:ſicut eſt adunatio membroꝝ i coꝛpoꝛe humano:ꝛ partiū in coꝛpoꝛe plante aut fuerit cōpoſitū ex rebus cōtingentib⁹ ſe ad inuicē:ſicut domus ꝛ nauis:aut fuerit ꝓpoſitū ex reb⁹ ſegregatis:ſicut ciuitas ꝛ exercitus:neceſſe ē vt prima ſuaruꝫ partiū ſit ſubſtantia:ꝛ q̄ locus eius ſit de toto:ſicut locus coꝛdis de coꝛpoꝛe animalis.ſi aūt nō fuerit huiuſmodi ſed ſicut vnum inuenit i numero deide duo deide tria:aut ſicut i figuris rectaꝝ lineaꝝ:ꝑ inuenit triāgulus deide q̄dratū etiā ſz h ſubſtātia inuenitur p̄ma deide q̄ztitas ꝛ qualitas. Subſtātia.n. prioꝛ ē iſtis ſicut vnū alio numero:ꝛ triangulus aliis figuris. hoc igitur dixit Themiſt⁹ i ſua abꝛeuiatione: ſed ipſe itellexit de vniuerſo tres modos:aut vniuerſū cōpoſitū ex partibuſ cōſimilibus adunatis ad inuicē:aut ptingentib⁹ ſe:

Eſubſtantia quidē theoꝛia eſt:nam ſubſtantiarum p̄incipia ꝛ eē que runtur.

Conſideratio quidē de ſubſtantia ē:quelita enim ſūt cauſe ꝛ p̄ncipia ſubſtantie.

Com.ſ. Dixit Alex. quia ſua intentio in hac arte fuit loqui de ente i eo q̄ eſt ens:ꝛ de cauſis ꝛ p̄ncipijs eiuſ:qū prima

UVA. BHSC. IyR_012

vt corpora artificialia aut segregatis: vt partes ciuitatis ⁊ exercitus: ⁊ hec additio ẽ supflua. Nullus enim existimat q̃ partes entis que sũt decẽ predicamẽta sint cõtingentes se aut segregare i loco: sed sua expositio ad hoc quod dixit ō particula scõa. s. hoc qō dixit: ⁊ si fuerit fm q̃ aliq̃d consequitur aliq̃d: vt numerus ⁊ superficies ꝓsequũtur se ad iuicẽ est mala expositio. priorias. n. i numeris ⁊ supficieb⁹ ẽ i eodẽ genere: sed priorias substãtie alijs predicamentis nõ ẽ i eodẽ genere: sz sicut priorias rei ad res que attribuũtur ei. Expositio igitur Alex. in hac partícula ẽ vera: sed querẽdũ ẽ ⁊ dicẽdũ: iã declarauit superius modũ quo substantia precedit alia predicamẽta: sed tñ Arĺ. nõ intẽdebat ponere istos duos modos priorias nisi ad cõfirmãdum suũ sermonẽ ꝑ aduersariũ: qũ aduersarius nõ possit ponere q̃ substãtia antecedit alia ꝑdicamẽta nisi his duob⁹ modis i q̃bus necesse ẽ vt substãtia sit prior. ⁊ qũ dixerim⁹ q̃ intentio Arĺ. ẽ ista qũo reputat aliq̃s q̃ dispositio substantie qũ alijs predicamẽtis ẽ sicut dispositio ꝓtinui ex partib⁹ consimilib⁹ nisi itelligat q̃ priorias rer̃ huiusmodi sit porias rer̃ que sũt eiusdẽ generis. mẽbra. n. corporis sunt in eodẽ gnẽ sed cor antecedit ea: ⁊ fm hoc nulla differẽtia est iter hãc priorias tẽ ⁊ priorias tẽ numeror̃ ⁊ superficierum sz h̃ i cõtinuo ⁊ h̃ i discreto: ⁊ qũ ita sit: substãtia nõ vr̃ antecedere alia predicamẽta nisi altero istor̃ duor̃ modor̃ aut sicut ea q̃ sũt in eodẽ genere precedũt se ad iuicẽ apud reputãtes q̃ hoc nomẽ ens dr̃ de eis sicut numerus de duobus ⁊ trib⁹ aut sicut res antecedit res que attribuuntur ei ⁊ nõ sũt i eodẽ genere: vt sanitas antecedit sanabilia: ⁊ medicina antedit res attributas medicine: ⁊ ista cõparatio ẽ vera cõparatio: ⁊ ẽ itelligenda per hoc qō dixit: qm̃ si h̃ totũ fuerit. q. vniuersũ. i. res q̃ antecedũt sibi iuicẽ ⁊ sũt in eodẽ genere fm expositionẽ quã debilitauit Alex. ⁊ accepit Arĺ. i hoc loco vniuersũ loco generis ne accideret ei dubitatio que accidit Alex. qũ genus dr̃ quãdoq̃ vniuoce ⁊ quandoq̃ fm prius ⁊ posterius: ⁊ iõ omisit hoc nomẽ genus ⁊ accepit vniuersũ i suo loco: ⁊ iõ si huiusmodi genus fuerit itellectũ per vniuersũ erit vera expositio. Themistius vero nõ itellexit hũc locũ ⁊ trãsmutauit expositionez. posuit. n. intentionẽ prime particule i scõa: ⁊ exposuit primã i modũ quẽ nõ h̃z substãtia qũ alijs predicamẽtis: ⁊ dimisit verã cõparationẽ quã h̃z substãtia qũ alijs ꝑdicamẽtis. Expositio igitur Alex. ẽ quã nõ ꝓpleuit: Themistij autẽ ẽ purus error: ⁊ cã i hoc ẽ diminutio q̃ accidit i expositione Alex. Themist⁹. n. non abscuiauit nisi expositionem Alexandri.

Similiter aũt nec entia nihil ẽ simpliciter dicere hec: sz qualitates ⁊ motus aut ⁊ nõ albũ ⁊ ñ rectũ: dicim⁹. n. eẽ ⁊ hoc: puta ẽ nõ albũ. Amplⁱ nihil alioq̃ separabile: testantur autem ⁊ antiqui opere: naz sbe querebãt pncipia ⁊ elemẽta ⁊ cãs.

Et cũ hoc non sũt entia simpliciter preter illa sed qualitates ⁊ mot⁹: qz neqz albũ neqz rectũ dr̃ vere q̃ sũt entia etiã: ⁊ similiter numer⁹ nõ albũ. ⁊ etiã nullũ alioq̃ ẽ abstractũ: ⁊ antiqui etiã testant ꝓ hoc quod faciunt: illi enim querũt elementa ⁊ causas substantie.

3 Hec ẽ alia cã ꝓpter quã considerãduz est de substãtia tm̃. nullũ. n. iuenitur alioq̃ simpliciter sz i substãtia. U. g. qz qualitas nõ dr̃ ens simpliciter neqz motus sz dr̃ eẽ qualitas ⁊ non eẽ motus: mot⁹ enim ẽ motus alicuⁱ⁹: ⁊ qualitas ẽ qualitas alicuius: substãtia vo nõ ẽ substãtia alicuius. ens igitur pncipaliter ⁊ simpliciter ẽ substantia. : ⁊ qz aliqs põt dicere quomodo alia ꝑdicamẽta diminuũtur a substãtia tm̃: ⁊ h̃ nomen ens dr̃ de oibus. d. respõdendo: similiter iuenit nõ albũ. i. ⁊ hoc nomẽ ens quãuis dicatur de eis tñ dicitur q̃ hoc est album et hoc est mobile: tamen hoc nõ dat vt perfecte habeant eẽ: quoniam hoc etiã dr̃ ens i negãdo eẽ: qũ. d. hoc ẽ nõ albũ ⁊ nõ rectũ. ⁊ qũ. d. q̃ sba dicitur ens simpliciter ⁊ alia predicamẽta fm cõparationẽ dicit cãm i hoc: ⁊ dixit: ⁊ etiã nullũ alioq̃ ẽ abstractũ. i. ⁊ cã i hoc ẽ q̃ substãtia ẽ cõstãs ⁊ ens ꝑ se ⁊ alia sũt i substãtia D. dedit testimoniũ: ⁊ dixit: antiqui etiã testãtur ⁊c̃. i. ⁊ antiqui testãtur nostre opiniõi p hoc qō fecerũt tñ querebãt de pncipijs entiũ: tũc. n. q̃rebãt elemẽta ⁊ cãs substantie.

Que quidẽ nũc vniuersalia substãtias magis ponũt: nã genera vniuersalia q̃ dicũt pncipia ⁊ substãtias eẽ magis propter logice inquirere. qui vero antiquitus particularia: vt ignem ⁊ terram: sed non commune corpus.

Qui vero modo sunt ponunt substantiaz eẽ vniuersalia: vniuersalia eniz de quibus dicũt esse prozie pncipia substantie sũt genera: qz reputatio eorum fuit fm logicã. antiqui aũt particularia: vt ignem ⁊ terraz: sed corpus vniuersale.

4 Qũ narrauit q̃ antiqui querebãt pncipia substãtie ⁊ predixit opiniones eor̃ de hoc: fecit hic rememorationẽ de eis: ⁊ dixit: qui vero sunt. i. iuniores: ⁊ intendebat Platonẽ q̃ opinabat q̃ vniuersalia si sbe ⁊ pncipia sbe sẽsibil̃. opinabat enim q̃ genera sũt nãe abstracte: ⁊ non sunt existẽtia i particularibus ita q̃ in eis cõiungãtur. vniuersalia. n. apud Aristotelẽ fũt collecta ex particularib⁹ in itellectu q̃ accipit inter ea consimilitudinem ⁊ facit ea vnam intentionem. Plato vero ponebat vniuersalia existentia extra animam per se: ⁊ verificabat suã opinionẽ ex hoc q̃ scientie ⁊ diffinitiones sũt de vniuersalibus: vnde videnť eẽ perfectioza particularibus ⁊ prioza eis. vniuersalia. n. qũ nõ fuerint nõ erunt particularia: sed econuerso nõ: ⁊ ideo ponebat vniuersalia esse pncipia ⁊ formas substãtie sensibilis sed destruendũ ẽ hoc iã in tractatu scõ. ⁊ intendit per logicã hic considerationẽ que fit ex prepositionibus non cõuenientibus. propositiones. n. false quedã sũt cõuenientes ⁊ quedã non: ⁊ vniuersaliter qui sp ẽ i disputatione multoti ens accidit ei dicere extranea remota a natura rei. D. d. antiqui vero particularia: vt ignẽ ⁊ terrã. s. corpus vniuersale. i. antiqui vero opinabãtur q̃ corpus particulare ẽ pncipiũ substantie: vt ignis ⁊ terra: ⁊ nõ opinabant q̃ pncipium est corpus vniuersale vt moderni. ⁊ qũ narrauit q̃ consideratio de pncipijs entis dat vt ꝓsideratio sit de substantia: ⁊ q̃ pncipia querenda substãtie nõ sũt res vniuersales: incepit diuidere modos substantie.

Substãtie vero tres sũt: vna quidẽ sensibilis cuius alia quidez sempiterna: alia corruptibilis quã oẽs cõfitentur: vt plante ⁊ aialia. Sempiterna autem cuius elementa necesse ẽ accipere siue vnum siue multa. Alia vero imobilis: hãc dicũt quidam eẽ separabilem: bi quidẽ i duo diuidentes: alij in vna nã species ponentes ⁊ mathematica: alij horum mathematica solum.

Substãtie aũt sũt tres: quaq̃ vna est sensibilis: ⁊ istius quedã ẽ eterna: ⁊ quedã corruptibilis quã oẽs ꝓcedũt: vt plãte ⁊ animalia: cui⁹ elementa necesse ẽ accipere aut vnũ aut plura. alia aũt ẽ imobilis: ⁊ iõ dicũt quidam q̃ ẽ abstracta: ⁊ quidam eorum diuidunt eam in duo: ⁊ quidam eorum posuerunt formas mathematicas i eadẽ nã ⁊ quidã mathematicas tm̃ ex istis.

5 Dicit q̃ substãtie sũt tres sensibilis ⁊ insensibilis: sẽsibilis aũt diuidit i duo i substãtiã eternã qō est corpus q̃ntũ: ⁊ i substãtiã generabilẽ ⁊ corruptibilẽ: qm̃ oẽs cõcedũt vt plãte ⁊ aialia: ⁊ dixit: cuius elemẽta necesse ẽ accipere. Alex. d. super hoc q̃ nõ est itelligenda ex hoc substantia generabilis ⁊ corruptibilis ⁊ vtraqz gnãbilis ⁊ nõ generabilis: ⁊ Alex. d. demonstrare. n. pncipia entiũ que sint est primi philosophi: ⁊ q̃ istis vtit naturalis ẽ nõ qz declarat

UVA. BHSC. IyR_012

ea sed qz ponit ea. Substantia enim immobilis ē pncipiū ⁊ cā rez naturalium: de quo modo loquitur pncipaliter illa aūt alia pncipia sunt tm̄ nālis. i. ad declarandū que sūt: ⁊ dixit: ⁊ hoc quod dixit postquā dixit substantiā sensibilē generabilē ⁊ corruptibilē. ſ. qum. d. cuius elementa necesse ē accipere ita iuenitur i vna scriptura: ⁊ expositio ē sicut dixim⁹: ⁊ i alia scriptura iuenitur sic: ⁊ hoc ē eternuz cuius elemēta necesse ē accipere ⁊c̄. D. Alex. ⁊ expositio ē fm hāc litterā: ⁊ necesse ē accipere pncipia ⁊ elemēta substantie eterne. cā. n. pma de qua i hac arte loquimur est cā ⁊ pncipiū corpozis diuini: dixit: sed pma scriptura est melioz: qm̄ iā posuit q̄ sua intentio ē loqui de elementis sensibilis substātie i qua sūt res generabiles: ⁊ etiā ipse ita faciet postq̄ pertrāsibit de consideratione i istis rebus ad formas abstraccas: hec sūt verba Alexandri: sed habent questionē. qū eni dixit q̄ demōstrare pncipia entium ē pmi philosophi non nālis: ⁊ q̄ nālis ponit ea positione ⁊c̄. i. sz itendebat q̄ pncipia entiū de q̄bus philosophus considerat: ⁊ que naturalis cōcedit eē fiunt pncipia substātie sē sibilis eterne que sūt substātia abstracta: ⁊ q̄ pncipia de q̄ b⁹ cōsiderat nālis declarādo ea eē sicut pncipia gnābilis ⁊ corruptibilis erit sermo nō rectus. substātia. n. eterna ōclarata ē i nālib⁹ i fine octaui physicoz: sicut declarata sunt pncipia substātie gnābilis ⁊ corruptibilis i pmo istius libri. Quomodo igit oī q̄ nālis ponit hac positione: quom ipossibile sit vt declaretur nisi in naturalibus: ⁊ quo ē rectū dicere q̄ nālis nō declarat nisi pncipia substātie generabilis ⁊ corruptibilis: qū nō solūmodo ꝓsideret de substantia generabili ⁊ corruptibili sed etiā de nō gnābili ⁊ nō corruptibili. cōsiderat. n. de ente mobili siue gnābili siue non fm igitur hūc itellectū iste sermo ē falsus. Si igit aliq̄s dixerit q̄ dictū ē i logica q̄ nulla scientia hz ꝓbare sua pncipia: sz subiectū scie nālis ē corp⁹ mobile: ⁊ ei⁹ pncipiū ē substātia abstracta. Dicem⁹ q̄ h vez ē sed illud q̄ dictū ē in logica: ē: qz nulla facultas hz ꝓbare sua pncipia. ſ. ꝓpter q̄d: qm̄ hoc nō fit nisi p pncipia illoz pncipioz ⁊ per pncipia pncipioz generis: qū illa pncipia habuerint pncipia. sūt igit alteri⁹ generis necessario supioris illo. ille. n. qui cōsiderat de illis pncipijs hz cōsiderare de hoc: ⁊ io facultas iferioz nō hz ꝓsiderare pncipia sui generis fm simplicē demōstrationem. fm vero demōstratiōes que vocātur signa possibile ē: ⁊ io pncipia subiecti naturalis nō demonstrātur nisi p res posteriozes i scia nāli: ⁊ io ipossibile ē declarare aliq̄d abstractū eē nisi ex motu: ⁊ oēs vie que reputātur eē dicētes ad pmū morozē eē preter viā mot⁹: qliter sūt sufficiētes: ⁊ si essēt vere essēt numerate i pma philosophia. pma. n. pncipia ipossibile ē vt demōstrēntur. iste. n. sermo Alex. nō ē itelligēdus fm suū itentū: ⁊ m̄ Auicen. reputauit hūc fmonē eē verum. ſ. q̄. nulla facultas hz ꝓbare sua pncipia. ⁊ Auic. hoc absolute. d. q̄ prim⁹ phūs hz declarare pma principia sensibilis substātie siue eterne siue nō. ⁊ qz naturalis ponit positione nām eē: ⁊ q̄ pmus philosophus demōstrat eā eē: ⁊ nō distīxit inter duas substātias. Si igitur aliq̄s dixerit q̄ philosophus cōsiderat ō pncipijs ētis i eo q̄ est ens: ergo cōsiderat de pncipijs substātie sicut dictū fuit i pncipio istius tractat⁹: ⁊ pncipia substantie sūt pncipia nālis subiecti. diuin⁹ igit hz ꝓbare pncipia naturalis subiecti ⁊ naturalis positiōe ea que ponit ⁊ dicemus nos quidē q̄ philosophus inquirit q̄ sūt pncipia substātie fm q̄ substātie: ⁊ declarat q̄ substātia abstracta ē pncipiū substātie nālis: sed hoc ponēdo accepit ꝓ cōstāti h q̄ declaratū ē i nālib⁹ de principijs substātie gnābilis ⁊ corruptibilis. ſ. q̄ declaratū ē i p̄ physicoz. ſ. q̄ ē oppositū ex mā ⁊ forma. ⁊ q̄ declaratū ē i octauo. ſ. q̄ mouēs eterna substātia ē abstractū a materia. D. declarat q̄ pncipia substātie gnābilis ⁊ corruptibilis sūt substātie istoz⁹: ⁊ q̄ sūt ista nō sūt vniuersalia neq; vnū: ⁊ vltī neq; forme neq; mathematica. ⁊ h q̄ declarauit i tractatu scōo ⁊ ītio: declarat etiā in hoc tractatu q̄ pncipiū pme substātie abstracte etiam ē substātia ⁊ forma ⁊ finis ⁊ q̄ mouet vtroq; mō: ⁊ hoc itēdit p̄ declarare i hoc tractatu. Sed qz modus cōsiderandi i hac scia ē de pncipijs substātie i eo q̄ ē substantia siue eterna siue non: icepit declarare i hoc tractatu de pncipijs substātie nō eterne: ⁊ fecit rememorari onē de h q̄ declaratū est ex eis i naturalib⁹ ⁊ precedētib⁹ tractatib⁹. D. post hoc incepit declarare pncipia eterne substātie ⁊ posuit etiā hoc q̄ declaratū ē i nālibus ⁊ considerauit de eis consideratione ꝓpria huic scientie. U. g. q̄ est substātia ⁊ pma ⁊ forma ⁊ q̄ ē pncipiū ⁊ finis. D. considerat de hac substātia immobili vtz sit vna aut plures: ⁊ si plures: vtrum reducātur ad vnū: ⁊ quo ordinātur ab eo Sic igitur itelligēda cōmunicatio istaz duaz sciarum i cōsideratione de principijs substātie. ſ. q̄ naturalis declarat ea esse fm q̄ sunt principia substātie mobilis: philosoph⁹ aūt cōsiderat de eis fm q̄ sūt principia substātie i eo q̄ est substātia nō substātia mobilis: ⁊ etiā philosophus declarat abstractū eē q̄d ē principiū substātie sensibilis: sz post q̄ accepit ꝓ cōcesso a naturali huiusmodi eē substantiam ⁊ forte hūc modū itēdebat Alex. dicere qū. d. q̄ philosophus ꝓsiderat que sūt pncipia substātie eterne: sed hac via cōsideratiōis nō idiget nālis neq; necesse ē ei ponere ipm ⁊ forte etiā itēdebat dicere q̄ nālis cōsiderat que sūt pncipia substātie gnābilis ⁊ corruptibilis fm modū ꝓpriuz ei ſ. per pncipia ꝓpinqua: ⁊ q̄ hec sciētia cōsiderat de multis pncipijs: qū declarat q̄ substātia imobilis ē pncipiū substātie mobilis: ⁊ hoc ē intelligēdū de hoc sermone: ⁊ si nō erit dubitabilis: ⁊ hoc fecit Aluic. errare. Quod aūt Alex. d. q̄ pma scriptura ē melioz scōa forte ē ecōuerso: qz hec ē sua pma intentio i hoc tractatu. ⁊ qū posuit tres substantias eē ⁊ q̄ vna eaz ē abstracta: induxit testimoniū. ⁊. d. ⁊ io dicūt q̄dā q̄ ē abstracta ⁊c̄. i. qz opinabāt sicut nos. ⁊ qz istoz⁹ hoium q̄dā diuidūt hoc abstractū i duo: ⁊ q̄dā reducūt hec duo i vnū: ⁊ quidā ponūt tm̄ vnū. D. ⁊ q̄dā eorū diuidūt ipam i duo ⁊ q̄dā ponūt formas mathematicas tm̄ ex istis. i. q̄ h substātia q̄dā ponūt eā duplicis nāe ſ. formas ⁊ mathematica q̄ ponūt iter formas abstractas ⁊ sb̄as sensibiles: ⁊ q̄dā ponūt formas mathematicas vnā nām: ⁊ q̄dā sb̄am abstractā sola mathematica ⁊ nō dicūt formas eē. Et pmus fmo est Platonis: scōus autem vt. d. Alex. ē alteri⁹: ⁊ fm expositionē quoz⁹dā discipuloz Platonis est Platonis: tertius est Pythagoze ⁊ alioz quāuis varīet de istis q̄ nō dicūt numeoz eē abstractū: ⁊ i tractatu sequēti qū istis loquitur de hac substātia.

Ille quidē nāles qū motu enim sunt: ⁊ hoc alterius: si nullū illis principiū cōmune est. Sensibilis vero substantia mutabilis. si aūt mutatio est ex oppositis ⁊ mediis: sed oppositis non omnib⁹. non albū. n. vox sed ex contrario necesse subesse quid mutabile in contrarietatem: non eniz contraria trāsmutātur. Ampli⁹ hoc quidem manet: aliud vero cōtrariū non manet. Est igitur aliquid tertium preter contraria materia.

Et sermo de istis modis duob⁹ est naturalis quoniā sūt cū motu: ⁊ ista alterius ē qū nō habeant neq; vnū principiū ꝯmune. Substātia autē sensibilis ē transmutabilis. si igitur trāsmutatio ē ex oppositis i situ aut ex medio nō ē ex oibus oppositis in situ. vox enim nō album sed e cōtrario necesse eē vt subiectū sit ei q̄ trāsmutatur ad cōtrarietatem. Contraria enim non transmutantur hoc autem permanet: contrarium aūt permanet materia enim tertia est a contrarijs.

UVA. BHSC. IyR_012

6 Dixit Alex. ⁊ qũ locutus fuerit de ſubſtãtia mobili d.q̃ nãlis debet loqui de iſtis duab⁹ ſubſtãtijs. ſ. eterne ⁊ corruptibili. conſideratio enim naturalis eſt de ſubſtãtijs mobilibus ſm q̃ accepit p̃incipia iſtor̃ a p̃ philoſopho: ſba aũt imobilis ẽ ꝓpria prime philoſophie. Alex. aũt in hoc loco aperte vł dicere q̃ nãlis cõſiderat de ſubſtantia mobili querendo p̃ncipia eius a philoſopho: ⁊ q̃ philoſophus declarat hic p̃ncipia eſſe: ſed iã declarauimus q̃ iſte ſermo nõ eſt verus: ⁊ q̃ nãlis cõſiderat de ſubſtãtia mobili querendo p̃ncipia eius peruenie̅do a poſteriorib⁹ ad p̃ora vt declaratũ ẽ illic. D.d. iſta. n. ſũt cũ motu. i. ⁊ ꝓſideratio de ſubſtãtia imobili eſt alterius ſcientie. ſ. iſtius. ⁊ cauſa i hoc ẽ q̃ ille due ſubſtãtie ſunt mobiles: hec aũt ẽ alia ab eis ⁊ immobilis: qũ mobile ⁊ imobile nõ habeãt p̃ncipium ſibi ꝑmune. D.d. ſubſtãtia aũt ſenſibilis ⁊c̃. i. Alex. qũ d.q̃ ſermo de ſubſtãtia ſenſibili eſt nãlis: qum ſit i motu: ⁊ iã p̃edixit q̃ neceſſe ẽ accipere elemẽta ſubſtãtie ſenſibilis ſi vnũ ⁊ ſi plura: conſideratio. n. i hoc ⁊ inueniendo p̃ncipia naturaliu̅ eſt p̃mi philoſophi: ⁊ iõ icepit ſuũ ſermonẽ in hoc ⁊ declarauit que ſũt elemẽta nãlis ſubſtantie: ⁊ ad hoc accepit ꝓpoſitionẽ manifeſtã. ſ. q̃ oĩs ſenſibilis ſubſtantia ẽ tranſmutabilis. oĩs. n. huiuſmodi ſba: aut ẽ trãſmutabilis in loco vt ſubſtãtia eterna: aut i qualitate ⁊ magnitudine: aut i ſubſtãtia vt i gnãtiõe. D. cõiungit ei aliam ꝓpoſitionẽ manifeſtã: ⁊ eſt: q̃ illud q̃ trãſmutatur ex cõtrario aut ex medio inter contraria trãſmutatur: ſed ea q̃ ſunt iter contraria nõ dicũtur cẽ contraria: media enĩ ex quibus fit trãſmutatio ad extrema non ſimpliciter ſũt cõtraria extremis: vnde videtur nõ ex cõtrarijs: quo aũt trãſmutatio que eſt i iſtis ⁊ ex iſtis etiã ẽ ex contrarijs: q̃ illa que ſũt inter ẽtia fiunt ex miſtione contrarior̃: in tractatu decimo declaratum eſt. ⁊ qum. d.q̃ trãſmutatio que ẽ iter contraria. d.⁊ accepit i hoc loco oppoſita loco contrariorum: ⁊ ponit q̃ oĩs trãſmutatio fit ex contrarijs aut ex medijs que ſũt iter cõtraria. D.d. vox. n. non eſt alba ſed ecõtrario Alex. i. quãuis poſſimus dicere q̃ vox nõ eſt alba tamẽ nõ ꝓpter hoc fit albũ ex voce: q̃ vox nõ ẽ albũ oportet enim q̃ illud q̃ trãſmutatur fiat contrariuz ei ex quo tranſmutatur. d. Alex. ⁊ forte nõ itẽdebat h̃: ſed qum d. vniuerſaliter q̃ trãſmutatio fit ex oppoſitis ⁊ ex medijs oppoſita aũt multipliciter dicũtur: declarauit q̃ trãſmutationes nõ fiunt ex quibuſlibet oppoſitis: quoniã bene poſſumus dicere q̃ vox oppoſita ẽ albo: qũ dicẽdũ ſit q̃ vox non eſt albũ: ſed tamẽ non ꝓpter hoc ẽ dicẽdũ q̃ albuz fit ex voce: ⁊ q̃ vox trãſmutatur in albuz: nõ. n. ex oĩbus ꝺ quibus dicitur nõ albũ fit albũ: qm̃ non ex omnibus oppoſitis ſit tranſmutatio ſed ex contrarijs. ⁊ qũ declarauit q̃ neceſſe ẽ i omnibus naturalibus vt in p̃incipijs ſit aliqua contrarietas: conĩgit hoc q̃ neceſſe eſt vt in omnibus tranſmutabilibus ſit aliquod ſubiectum quod tranſmutetur ad contrarietatem qua fit trãſmutatio: ⁊ q̃ i aliq̃ hora fit in aliqua parte eius ⁊ in alia hora in alia parte. impoſſibile enĩz ẽ vt contraria recipiãt ſua contraria permanẽtib⁹ illis: ⁊ hoc iã declaratũ ẽ i primo phyſicorũ: ⁊ cõiũgit etiã hoc quod declaratũ ẽ i illis tractatib⁹: q̃ illud q̃ trãſmutat qũ trãſmutat pmanet: ẽtia aũt ex qb⁹ trãſmutatio fit non permanẽt: ⁊ ex hoc apparet q̃ neceſſe ẽ i oĩbus tranſmutationibus vt ſit tertium permanẽs aliud a contrarijs: hec ſũt verba Alex. ⁊ ẽ perfecta expoſitio. ſed h̃ q̃ d.q̃ conſideratio i hoc ⁊ i inueniendo p̃ncipia naturaliu̅ eſt philoſophi nõ itelligẽdo ſm ſuũ modũ. ſ. q̃ demõſtrare p̃ncipia nãlis ſubſtãtie eẽ ẽ primi philoſophi ſed ecõtrario naturalis enim habet dare cauſas mobilis ſubſtantie materiales ⁊ mouentes: formales aũt ⁊ finales nõ poteſt: ſed philoſophus dat eas demõſtrãdo q̃ p̃ncipiũ mouẽs q̃ iã declaratũ eſt eſſe in ſcientia naturali ẽ p̃incipium ſubſtãtie ſenſibilis ſm formã ⁊ finẽ. Scõm igit hũc modũ q̃rit philoſophus elementa ſubſtãtie ſenſibilis. i. elementa entis in eo q̃ ẽ ens. declarat igitur in hac ſcientia q̃ ens non materiale quod iã declaratũ ẽ eẽ mouẽs ſubſtantiam ſenſibilẽ ẽ ſubſtãtia antecedens ſubſtantiam ſenſibilem: ⁊ q̃ ẽ p̃ncipiũ eius ſm formã ⁊ finem. ſm hoc igitur intelligenduz ẽ q̃ philoſophus querit de p̃ncipijs ſubſtantie nãlis. ſ. de p̃ma forma ⁊ fine: de cã aũt mouente ⁊ materiali eſt naturalis: ⁊ i hac ſcientia ponit has duas cauſas eẽ p̃ncipiũ perſcrutationis de duabus alijs cauſis: ⁊ ideo incepit ponere has duas cauſas: ⁊ p̃ mãlem ⁊ declarat illã per propoſitiones illas eaſdem quibus vſus fuit i ſciẽtia naturali: ⁊ ideo videtur q̃ hec cõſideratio nõ ẽ ꝓpria huic ſcientie ſed ẽ pars ſcientie naturalis: ſed q̃ vicine ſunt he due ꝓſideratiões: ⁊ neceſſe ẽ vna earũ vti i altera. q. principio: fecit rememorationẽ de hoc qõ declaratũ eſt i ſcientia naturali: ſed tñ h̃ magis generaliter perſcrutatur q̃ i naturalib⁹. U.g. q̃ qũ declarat q̃ principia ſubſtãtie ſenſibilis ẽ materia ⁊ forma querit vtrũ p̃ncipia ſubſtãtie ſint p̃ncipia aliorum predicamentorũ aut non. ⁊ ſicut perſcrutatus eſt in predictis tractatibus de forma vtr̃ ſit ſubſtãtia aut non: ⁊ de vniuerſali ⁊ particulari: ⁊ iõ fecit rememorationẽ in hoc loco de eo quod declaratũ ẽ de principijs ſubſtantie ſenſibilis i ſcientia naturali ⁊ in tractatibus predictis iſtius ſcientie. iſte aũt due ſcientie vicine ſũt. ſ. ſcientia que conſiderat de p̃ncipijs ſubſtãtie mobilis in eo q̃ ẽ mobilis ⁊ que cõſiderat de eis i eo q̃ ſubſtãtie: ⁊ iõ poſſibile ẽ vti hic his propoſitionibus magis generabilibus q̃ i ſcientia naturali non i eo q̃ ẽ ſubſtãtia mobilis ſed i eo q̃ ſubſtantia ſimpliciter: ⁊ ſm hoc verificabitur ſmo Alex. qum. d.q̃ conſideratio naturalis ẽ de ſubſtãtijs que ſũt in motu ſm q̃ accipit p̃ncipia iſtor̃ a primo philoſopho. ſ. q̃ itelligẽda ſũt ex h̃ cã formalis ⁊ finalis nõ materialis ⁊ mouẽs quãuis ſint vna ſm ſubiectũ. ⁊ ſimiliter verificabitur ſermo eius predicẽ⁹: qũ. d.q̃ demonſtrare p̃ncipia entiũ ẽ primi philoſophi: ⁊ q̃ naturalis ponit ea poſitione. ſ. q̃ intelligenda ẽ cã formalis ⁊ finalis non mouens ⁊ materialis. ⁊ ſimiliter verificabitur etiã ſermo eius qũ. d. illa aũt alia p̃ncipia ſunt naturalis tm̃: qum fuerint intellecta ex iſtis hec duo tm̃ principia. ſ. materialis prima ⁊ primũ mouẽs: ⁊ cecidit dubitatio i hoc q̃ principiũ formale ⁊ finale ⁊ mouẽs nõ ſũt tria numero ſed vnum i ſubiecto ⁊ tria i ratione. ſm aũt q̃ ẽ mouens declaratur eſſe i ſciẽtia naturali ⁊ q̃ non ẽ i mã. ⁊ ꝟz q̃ cõcedit hec ſciẽtia q̃ hoc mouẽs nõ ẽ i materia declarat q̃ ẽ forma ⁊ finis iſtius ſenſibilis ſubſtantie nõ in eo q̃ eſt ſenſibilis ſed i eo q̃ ẽ ens. ſm igitur hoc ẽ intelligẽdũ q̃ p̃ncipia vtriuſq̃ ſcientie ſunt diuerſa i modo tm̃ non i eſſe: ⁊ ideo ſermo Alex. ẽ valde dubitabilis niſi determinetur ſic ex quo errauit Auic. ſicut. d. ⁊ oportet Alex. ſi hoc itendebat ſicut ẽ famoſus in hac ſcientia diſtiguere ⁊ determinare hoc: ⁊ iõ videmus Themiſtium dimittere hanc intentionẽ vniuerſaliter.

Si itaq̃z tranſmutationes ſũt quattuor: aut ſm quid: aut ſm quantitatem: aut ſm qualitatez aut vbi: gnãtio quidez ſimpliciter ⁊ corruptio ꝟz hoc: ⁊ augmentum ⁊ decrementum que ſm quãtitatem: alteratio aũt que ꝟz paſſionem: latio autem que ſm locum: in contrarietates vtiq̃z erunt eas que vnũquodq̃z tranſmutationes: neceſſe ita q̃z tranſmutari materiam potentem ambo.

Si igĩt trãſmutationes ſũt quatuor: aut i qd aut i q̃le: aut in quãtũ: aut i vbi: generatio aũt ſimpliciter eſt i hoc: augmẽtũ vero i quãtũ: alteratio autem i paſſiones: trãſlatio aũt i locũ: videtur q̃ tranſmutationes non inueniantur niſi i eis que ſũt i vnoquoq̃z: ⁊ neceſſe eſt vt materia trãſmutet q̃ poteſt vtrunq̃z.

UVA. BHSC. IyR_012

7 Quum declarauit q̄ transmutatio sit ex ꝯrijs aut eoꝝ qñe sūt iter ꝯria que etiā sūt contraria: ⁊ declarauit q̄ cō-traria hñt tertiū subiectū ⁊ ē mā coniuncti: vult declarare quot sūt modi contrarietatis qui sūt i trāsmutatōib⁹: ⁊.d. q̄ trāsmutatiōes sūt quatuor: aut i substātia ⁊ dr̄ gnātio ⁊ corruptio simpliciter: aut in q̄litate passiua ⁊ dr̄ alteratio: aut i quātitate ⁊ dr̄ augmētū ⁊ diminutio: aut i vbi ⁊ dr̄ translatio: necesse ē vt oē quod trāsmutatur trāsmutet ex contrarijs que sūt i vnoquoq̄ istoꝝ modoꝝ quatuor: ⁊ iā declaratū ē i quinto physicoꝝ qui sūt modi diuersitatis i-ter has trāsmutatiōes: ⁊ diuersitatem que est iter hec con traria: contrarietas aūt in substātia est forma ⁊ priuatio: i qualitate aūt: vt calor ⁊ frigus in tactu: ⁊ dulce ⁊ amaꝝ i saporе: ⁊ albū ⁊ nigrū in visu: ⁊ oia ista reducūtur ad sē-sum tactus: vt declaratū est i libro perigeneos: i quātitate augmētū ⁊ diminutio. ⁊ qū posuit q̄ hec quatuor sūt mo di trāsmutationū. d. ⁊ necesse ē vt mā trāsmutetur q̄ pōt vtrūq̄. i. ⁊ si necesse ē sicut declaratū ē vnunquodq̄ isto-rum cōtrarioꝝ habere naturā super quā succedūt sibi cō-traria: necesse est vt nō sit materia nisi fm q̄ recipit vtrun q̄ cōtrarioꝝ: nō q̄ hz alterꝝ cōtrarioꝝ i sua substantia ⁊ vt non sit materia nisi q̄ trāsmutatur ex contrario ad cō-trariū illa permanente: ⁊ totum hoc perfecte declaratū est in physicis.

Quoniā aūt duplex est ens trāsmutatur oē ex potētia ente i actu ens: vtputa ex potentia al-bo i actu album: silr aūt in augmēto ⁊ decremen to: quare non solū fm accidēs cōtigit fieri ex nō ente sed ex ente fiunt omnia. potentia quidē ente ex non ente vero actu.

Et q̄ ens est duob⁹ modis omne trāsmutabi le trāsmutat ex eo qō est ens i potētia ad illud qō ē ens i actu. Ut. g. ex albo i potētia ad albū i actu ⁊ silr i generatione ⁊ corruptiōe: ergo nō tm̄ ē pos sibile vt sit accidētaliter ex nō ente sed ex ente. i. vt sint oia ex ente in potētia ⁊ nō ente in actu.

8 Qū declarauit q̄ principia sūt substātia ꝯrioꝝ: vult declarare cuiusmodi oē sit oē mā: ⁊ preponit huic q̄ ens diuidit i potētia ⁊ actu i oib⁹ p̄dicamētis. ⁊ Alex. d. q̄ hoc declaratū ē i tractatu nono i q̄ loquitur de potētia ⁊ actu ⁊ itendebat per hoc q̄ i h̄ tractatu demōstrat potētiā esse precedētē ad actū. ⁊.d. impossibilia contingentia abnegātes potētiā esse ⁊ ponētes eā cū actu: ⁊ hoc non fecit i illo tra ctatu nisi ad cōfirmandū: potentiam enim esse non idiget demōstratiōe. ⁊ qū posuit q̄ inuenitur ens duobus modis aut potētia aut i actu. d. q̄ trāsmutatio ē ex ente i potētia ad ens i actu nulla spē trāsmutatiōis. Ut. g. q̄ trāsmutatio ad albū ē ex albo in potētia ad albū i actu: ⁊ trāsmutatio ad illā sba ē ex illa sba i potētia: ⁊ silr corruptū ē ex illo qō est i potētia corruptū: ⁊ h̄ itēdebat qū. d. ⁊ silr i gnātio ne ⁊ corruptione: ⁊ itēdebat q̄ oē trāsmutabile fit ex illo qō ē i potētia i illo mō predicamēti. ⁊ q̄ h̄ ignorauerūt an tiqui errauerūt i gnātiōe: ⁊ dixerūt: q̄ nulla gnātio ē oio ſz entia fuerūt p̄cedētia i eē i actu: sed reputāt propter sen-sū esse gnāta ⁊ nō sūt in rei veritate: sed exeūt ab inuicē: ⁊ vnus eoꝝ q̄ hoc opinati sūt ē sicut Anaxagoras: ⁊ mouit eos ad h̄ credēdū q̄ ens nō fit ex nō ente: nō eē. n. nō trās-ferr̄ i esse neq̄ etiā ex ente: q̄ illud qō fit tūc eēt prius ens q̄ esset. ⁊ qū posuit q̄ gnātio fit ex ente i potētia vt ōclara-tū ē i p̄ physicoꝝ. d. ergo nō tm̄ possibile ē nē. ⁊ inuit p h̄ modū quo dissoluit q̄stionē dictā i p̄ physicoꝝ de gnātio-ne. Dictū ē. n. illic q̄ si gnātio ē aut ē ex nō eē aut ex esse. si ex non esse: ꝑ nō eē trāsfertur i eē. si ex esse p̄tingit vt ens sit ens anteq̄ sit: ⁊ dissoluit hāc q̄stionē i illo tractatu dicē do q̄ gnātio fit ex nō ente actualit̄: q̄ ē ex ente potētialiter s. mā cui accidit p̄uatio q̄ ē non ens simpliciter: ⁊ etiā ē ex nō ente i actu actualit̄. accidit. n. materie ex q̄ ē gnātio esse tialiter q̄ fuit nō ens i actu ⁊ ens i potētia. facit igit̄ h̄ reme morationē de eo qō declaratū ē illic: q̄ gnābile nō gnātur ex ente accidētaliter ſz etiam essētialiter. s. ex ente i potētia i. q̄ nō sufficit dicēti i solutiōe ist⁹ questiōis q̄ gnābile im-possibile est q̄ generet ex nō esse: dicere q̄ nō generatur ex nō esse essentialit̄ sed accidētaliter: sed etiam dicere ei cum hoc q̄ gnāt ex ente essētialiter. s. ex ente i potētia. ⁊ Alex. d. q̄ nō cōpleuit sermonē i hoc loco de mā: qm̄ trāsmisit nos ad physicā: ⁊ hoc demōstrat ipsū videre q̄ sermo i p̄ban do primā mām eē ē nālis ecōtrario Auic.

Et hoc ē Anaxagore vnū. dignius. n. ē q̄z si mul oia ⁊ Empedoclis mistura ⁊ Anaximādri: vel vt democrit⁹ aut nobis erāt oia potētia: actu vero minime.

Et hoc ē vnū qō anaxagoras ignorauit. ⁊ ē melius q̄z q̄ oia sint ſsimul: ⁊ ē etiā mistio Empe doclis: ⁊ h̄ Anaximādri: ⁊ sicut dixit Democrit⁹ oia fuerūt nobis i potētia: i actu aūt nō quouisq̄ numerentur admisceri cū materia.

9 Uult declarare q̄ oēs antiq̄ qū voluerūt dissoluere illā q̄stionē de gnātione speculabātur nām māe debilit̄ ⁊ nō potuerūt scire veritatē illius materie: sed tm̄ oēs itende bant quasi veritas iduceret eos ad illā: ⁊.d. ⁊ hoc ē vnum nē. i. ⁊ istā nām que declarata ē esse reputabat Anaxago-ras eē misturā suaz. mā. n. assimilat̄ mistiōi q̄ res admiste ꝓpinque sunt vt sint i potētia: sed tm̄ ſsimul sūt i actu: ⁊ iō d. ⁊ ē melius q̄ oia sint ſsimul. i. ⁊ ponere q̄ mā ē i potētia oia i dissolutiōe ill⁹ questiōis meli⁹ ē q̄ dicere q̄ oia existūt i actu i mistiōe ſsimul. nō. n. pōt euadere p positionē misti onis ex hoc q̄ generatio fit ex ente i actu: ⁊ sic remanet q̄-stio destruēs gnātionē. D. d. ⁊ ē etiā mistio Empedoclis. i. ⁊ ista mā ē quā Empedocles ispiciebat: qū posuit q̄ mū-dus ē admist⁹ aliquādo p amicitiā ⁊ aliquādo segregat⁹ p litē. D. d. ⁊ h̄ Anaximādri. i. ⁊ q̄ ponebat iste hō hz aliaz silitudinez qū mā. ponebat. n. q̄ elemētū oiuz reꝝ ē infinitū ⁊ mediū iter aerē ⁊ ignē: aut iter aquā ⁊ aerē sicut al⁹ facie bat. isti enī ispiciebāt potētiā existētē i mā: ⁊ iō posuerūt ipsū mediū iter ea q̄ sūt entia i actu: ⁊ ispiciebāt etiā nām māe qū posuerūt ipsū infinitū ne gnātio seceſ: eē. n. eius i po tētia oia ē cā pp quā gnātio nō absciditur. D. d. ⁊ sicut. d. Democritus: oia fuerūt nobis i potētia: i actu aūt non. i. ⁊ de ꝓpinquioribus istis i aspiciēdo mām fuit Democritus qū. d. ptes. n. eē idiuisibiles q̄ sūt apud ipsū elemētum oiuz D. n. q̄ iste fuerūt i potētia oia anteq̄ ꝓglutinarēt ad inuicē ⁊ q̄ nūquā fuerūt i actu. d. Alex. ⁊ forte iste sermo quē. d. oia fuerūt nobis i potētia: i actu aūt nō: nō ē tor⁹ Demo-criti: ſz sermo Democriti ē: oia fuerunt nobis in potētia. i. eterna que assimilātur materie i hac intentiōe: ⁊ erit ſmo ei⁹: oia sunt i potentia in actu autem non p̄opriꝰ Alꝰ. ⁊ quia correxit sermonē Democriti dicendo: ⁊ Democritus qui. d. q̄ partes indiuisibiles sp fuerūt eterne bene ispexit naturā māe ⁊ maxime esse eius i potentia omnia facta ex eis non in actu. D. d. quousq̄ inueniātur admiste cū mā. i. ⁊ natura veritatis induxit omnes antiquos vicinari ma-terie: ⁊.d. hoc: quia fuit testimonium super hoc quod p̄o bauit de materia. nullus enim sciuit materiam in rei veri tate ante ipsū: sed ispiciebant ipsam a longe.

Quare materiam habuerunt: omnia vero materiam habent quecunqz transmutantur: sed aliam ⁊ sempiternoꝝ quecunqz non generabi lia mobilia aut latione: verum non generabilem habens sed vnum ⁊ quo.

Et oia q̄ trāsmutāt̄ hñt mām ſz diuersaz. oia igit̄ eterna. s. oia q̄ sūt ignābilia ⁊ mouēt ſz trāsla tionē hñt mām ſz nō gnātā: ſz ex vbi aut ad vbi.

UVA. BHSC. IyR_012

lo Et ſi oĩa que tranſmutãt hñt mãm ſicut dixim⁹: ſed nature materiey diuerſant ſm modos nãe trãſmutatiõis mã aũt gnãbiliũ ẽ i potẽtia: trãſlatoy aũt ẽ i actu: qũ trãſlatũ ſit aliquid in actu: ꝛ iõ quod ex translatis fuerit nõ generabile neq; cozruptibile non habebit mãm quaz habet generabile ꝛ cozruptibile ꝛ eſt que ẽ i potẽtia: ꝛ.q.o. ꝛ oĩa eterna que ſũt non generabilia ſed mouẽtur motu ꝟz trãſlationẽ habent naturã ſed non habẽt naturam gnãbiliuz ſed naturã eoy que mouẽtur de vbi i vbi: ꝛ ex hoc videtur cozpus celeſte nõ habere potentiã diuiſibilẽ ſm diuiſionẽ cozpozis. ſ. fozmã mãlem: nã ſi ita eſſet: eſſet in eo mã que eſt in potentia: ꝛ iã declaratũ ẽ ꝙ nullũ eternũ habet potẽtiã vt cozrũpatur: ꝛ in ſcõo celi ꝛ mundi. Auic. autem errauit in hoc qũ. o. ꝙ materia q̃ ẽ i potẽtia exiſtit in oĩb⁹ cozporibus.

Dubitabit aũt aliquis ex quali non ente eſt generatio: tripliciter eni non ens. ſi itaq; eſt aliqd potentia: attamen non ex quocunq; ſed altey ex altero neq; ſufficiẽs: quia ſimul res omnes: differunt enĩ materia: quoniã quare infinita facta ſunt ſed non vnũ. intellectus enim vnus: quare ſi materia vna: illud factum ẽ actu cuius materia erat potentia.

Et dubitandũ eſt i hoc ꝛ dicẽdũ ex quo nõ ente fit gnãtio: nõ ens eni tripliciter dz. ſi igitur fuerit i potẽtia: ſed nõ ex qualibet potẽtia: ſed altey ex altero: ꝛ non ſufficit etiam vt oĩa ſint ſimul qz differũt in materia: ꝛ ſi non qua de cã ſũt infinita nõ vnũ. Intelligẽtia eni vna ẽ: ſi aũt materia etiaz fuerit vna: ꝛ illud erit in actu qõ materia fuit i potentia.

ij Vult narrare ꝙ q̃uis materia pzima ſit vna tamen multa eſt i potẽtia ꝛ habilitate ꝛ ꝙ quodlibet ens cũ mã cõmuni hz naturã pzopziã: ꝛ icepit ponere queſtionẽ quaz diſſoluit: ꝛ eſt: ꝙ ens non fit ex ente ſed ex nõ ente: ꝛ.o. ꝛ ſi aliquis poſuerit ꝙ generatio ſit ex non ente hz dubitare ꝛ dicere ex quo non ente fit gnãtio. Nõ ens enim dr tripliciter: ꝛ intendit quoy vnũ eſt nõ ens ſimpliciter qõ nõ hz cẽ neq; imaginationẽ. Scõm ẽ nõ eſſe quod eſt i materia. ſ. ꝑ uatio fozmarum. Tertiũ eſt ens i potẽtia. ens enĩ i potẽtia dicitur non ens. ſ. nõ ens in actu. ꝛ qũ poſuit hec tria: icepit breuiter ponere itẽtionẽ qua diſſoluit qõ: ꝛ.o. ſi igitur fuerit i potẽtia ꝛc̃. i. ꝛ ſi qõ diſſoluitur ponẽdo ꝙ ens fit ex non ente in actu ꝛ ente i potẽtia. non enim quodlibet ens fit ex qualibet potẽtia: ſed vnũquodq; entium fit ex eo qõ ẽ i potẽtia illud quod fit. i. ex potẽtia ꝓpzia ita ꝙ numer⁹ potentiay ſit ſicut numerus ſpecieruz entiũ gnãbiliũ: ꝛ.o. h qz opinat ꝙ ꝑ̂ mã ẽ vnũ ꝟz ſubiectũ ꝛ multa ꝟz habilitate ꝑ. n. hz habilitates ad recipiẽdũ ꝑmas ꝓtates. ſ. fozmas omniũ quatuoz elementoy. Scõo vero habet potentias cõſimiliũm partiũ mediantibus fozmis quatuoz elementoy: ꝛ iſte potentie diuerſantur ſm diuerſitatem miſtiõis quattuoz elementoy ita ꝙ ex hoc diuerſantur fozme generabiliũ. ꝛ qz antiqui ſm poſitionẽ ſuã i materia nõ poſſũt dare cãm i multitudine entium ex mã. o. ꝛ non ſufficit etiã ꝙ oĩa fuerint inſimul. i. ꝛ ideo non ſufficit i dãdo cãz multitudinis entiũ dicere ꝙ ea ex qb⁹ fit generatio fuerũt entia inſimul i actu neq; entia in potentia qum potẽtie nõ fuerint multe: ꝛ iſta queſtio ꝓſequitur Anaxagozã dicẽtez miſturã ꝛ omnes antiquos. contingit enĩ eis vt quidlibet fiat ex quolibet eo ꝙ non ſunt materie propinque propzie vnicuiq; enti. album igitur non fit ex non albo quod ẽ nigrum ſed ex quolibet non albo. V. g. ex linea: non album enim dicitur de linea. ꝛ ſilr contingit Democrito ꝛ Empedocli: qũ elementa diſtiguãtur apud ipſũ ex vno quod fec amicitiaz apud cozruptionem mũdi. ꝛ qum dixit ꝙ nõ ſufficit in poſitione eius ex quo eſt generatio dicere ꝙ ea ex quibus fit generatio fuerunt entia ante generationem: dedit cauſam in hoc. ꝛ.o. nam ſũt diuerſa ſm materiam ꝛc̃. i. ꝛ ſermo Anaxagoze propzie nõ ſufficit: quia multitudo entium prouenit ex multitudine materie aut fozme agentis: ꝛ ſi non qua de cauſa diuerſantur entia in infinituz di uerſitate infinita ꝛ non ſunt vnũ: qum agens ẽ vnum apõ ipſum quod eſt intelligentia: ꝛ intendebat qum materia ſit vna ꝛ agens ſit vnum: neceſſe eſt vt non ſit multitudo. multitudo enim eſt aut vt ex multitudine materie aut ex multitudine agentis ſi fuerit poſſibile vt fozme diuerſe habeant eandem materiam aut ex multitudine duarum cauſarum. D.o. ſi autem materia fuerit vna ꝛc̃. i. ſi aũt materia fuerit vna ꝛ generans vnum ꝛ potentia vna: tunc illõ quod fit erit vnum. ſubiectum enim qum fuerit vnũ ꝛ potentia exiſtens in eo fuerit vna ꝛ agens vnum: tunc nulla erit cauſa multitudinis.

Tres vero ſunt cauſe ꝛ tria pzincipia: duo qdem contrarietates: cuius hoc quidez ratio ꝛ ſpecies: illõ vero pziuatio: tertium vero materia: poſtea qõ non fit materia nec ſpecies: dico autez vltima. omne nanq; trãſmutat aliquid ꝛ ab aliquo ꝛ in quid: a quo quidem pzimo mouente: cuius vero materia: in quot vero ſpecies: in infinitum ergo ſunt ſi non ſolum es fit rotundum. Sed ꝛ ipſum rotundum aut es: neceſſe eſt itaq; ſtare.

Cauſe igitur ſunt tres ꝛ pzincipia tria: quoy duo ſunt contraria: quozum vnum eſt fozma ꝛ alterum pziuatio ꝛ tertium materia: ꝛ poſt iſta neq; materia fit neq; fozma: ſed illa duo alia. omne enim quod trãſmutatur trãſmutatur ex aliquo i aliquod: illud autem a quo trãſmutatur eſt motoz: tranſmutabile autem eſt materia: illud autez ad quod tranſmutatur eſt fozma ꝛ proceſſus eſt in infinitum ſi cupzũ non tñ fuerit rotũdũ ſed etiam cupzũ: ꝛ rotũdũ neceſſe ẽ vt precedat.

i2 Qum declarauit in principio iſtius tractatus ꝙ ipſe non querit niſi pzincipia ꝛ elementa ſubſtantie: ꝛ poſuit ꝙ ſubſtantie ſunt tres: mobilis ꝛ immobilis ꝛ mobilis: dicitur in duo in eterna ꝛ non eterna: ꝛ fecit rememorationem de eo quod declaratum eſt in ſcientia naturali ꝛ etiam in tractatib⁹ ꝓcedentibus: ꝛ declarauit quantum comprehenderunt antiqui de pzincipio materiali: ꝛ ꝙ nullus eoz um. o. in hoc ſermonem conuenientem generationi ꝛ cozruptioni: ꝛ ꝙ hoc quod dicunt ꝙ pzincipia ſunt contraria non ſufficit: ꝛ ꝙ neceſſarium eſt dicere ſubiectum eſſe: ꝛ ꝙ nullus eoruz dixit ſermonẽ rectũ: vnde non potuerũt diſſoluere queſtionẽ dictã i diſſolutiõe gnãtionis neq; potuerũt reddere cãm pzopter quã gnãbilia ſunt multa: materia autem fit vnũ ꝛ agens ſilr: ꝛ qũ oĩa iſta fuerit declarata ab eo: dixit: ꝙ cãe ſũt tres ꝛc̃. D.o. ꝙ fozma nõ generatur neq; mã ſed illud ꝙ ꝓgregat ex eis. oẽ. n. trãſmutabile ab aliquo ꝛ ad aliquid ꝛ ex aliq̃ trãſmutat: illud autem a q̃ trãſmutatur eſt motoz: ꝛ illud ex quo trãſmutatur eſt materia: ꝛ illud ad qõ trãſmutat ẽ fozma. ſi igit fozma gnãret eẽt ꝓpoſita ex mã ꝛ fozma qz trãſmutaret ab aliq̃ ꝛ ex aliq̃ ꝛ ad aliq̃d: ꝛ fozma tũc haberet fozmã: ꝛ ꝓtinget ſic i iſta vt haberet eſſẽtiã: ꝛ ſic i infinitum. fozma igitur i eo ꝙ ẽ fozma nõ gnãt: ꝛ ſic ẽ de mã: ſi eẽt gnãta eẽt ꝓpoſita: ꝛ ſic i ueniret ex ꝑte mãe ſpẽs infinite i ꝓpoſito: aut gnãtio eẽt ex nihilo: ꝛ h ẽ ꝺclaratũ i tractatib⁹ ꝓcedẽtib⁹ iſti⁹ ſcie. D.o. ꝛ pceſſus ẽ i infinitũ. i. fozme ꝛ mãe. i. ꝙ ſi fuerit gnãbiles cõtigit vt i eodẽ ſint fozme ꝛ mãe infinite. o.o. ſi cupzũ tm̃ ñ fuerit rotũdũ. i. neceſſe ẽ vt fozme ꝛ materie ſint infinite ſi poſuerim⁹ ꝙ generatũ nõ ẽ cõpoſitũ tm̃ ſed etiã fozma ꝛ mã V. g. ꝙ generatũ nõ ẽ cupzum rotundũ: ſed rotunditas ꝛ

UVA. BHSC. IyR_012

cupziũ:qm̃ si ita fuerit:contiget vt ãte rotũditatẽ sit rotũditas ⁊ recipiens rotunditatem:⁊ similiter cupz idiget recipiente ⁊ forma.⁊ hoc quod.d.non ẽ ipossibile i cõpositis materijs ⁊ in cupzo:sed est impossibile i prima materia ⁊ i simplicibus formis:⁊ accepit cupz rotundum loco cõpositi:⁊ cupz loco materie:⁊ rotũdũ loco forme.D.d.sz rotũdum etiã ⁊ cupz necesse ẽ vt precedant:idest sed forma ⁊ materia necesse est vt precedant compositum: aut intẽdit sed si posuerim⁹ formã esse generabilẽ ⁊ materiã esse generabilẽ sicut ẽ compositũ ex eis:necesse ẽ vt precedãt eas forma ⁊ materia.U.g.q si rotũdũ fuerit generabile necesse ẽ vt sit cõpositũ ex rotũdo ⁊ cupzo.

Postea qz quecũqz ex vniuoco fit substantia:nã ⁊ que natura sunt substãtie ⁊ alia:aut enim arte:aut natura sũt:aut fortuna:aut casu. Ars igitur principium est in alio:natura aũt principium i ipso.homo nãqz homiuẽ generat: relique vero cause horum priuationes.

Et post ista qz vnũquodqz substantiaruz sit ex eo quod est cõueniẽs ei i natura.naturalia enim sunt substãtie ⁊ illa alia residua:aut sũt artificialiẽ aut naturaliter:aut casu.ars igitur pncipiũ ẽ in altero:nã vero est pncipiũ per se.homo enim generat hominem:cause autem residue sunt priuationes alteroz istoz.

13 Qũ declarauit pncipia substãtie gnãbiliz ⁊ corruptibiliz existẽtia in ea.s.forma ⁊ mãz:vult etiã declarare pncipia agentia ad veniẽdũ ad pma pncipia:⁊ incepit facere rememorationẽ de eo qd declaratũ ẽ i tractatib⁹ substantie:⁊.d.q vnaqueqz substãtiaz sit ex eo qd cõuenit ei i nomine:vt homo ex homine: ⁊ equs ex eq̃.⁊.d.Alex.q debet homo cõfugere huic ⁊ querere de aialib⁹ generatis a putrefactione quo sint generata a cõueniẽte i nomine:ista enim videtur generari natura nõ volũtarie aut casu : neqz etiã mulus fit ex cõueniẽte ei qũ nõ generetur a mulo.qd aũt coniungit est qz ponit maiores dubitatiões:qm̃ qũ.d. q ea que sũt fm nãm sũt ex cõueniẽtib⁹:addidit i suo sermone q ⁊ illa alia residua: aut erunt artificialiter:aut naturaliter:aut casu. Reputatur.n.q iste sermo nõ est q tm̃ substãtie sint ex ꝓueniẽtibus: sed ⁊ oia alia que fiũt ex nõ substãtia sũt etiã ex cõueniẽtibus. Ea aũt que fiũt artificialiter possibile est vt sit vez: quz ars est forma illius quod fit quã facit artifex in materia:sicut.d.i sermone precedẽti q ratio cuiuslibet ẽ forma.in eis aũt que sunt casu quorũ agens nõ ẽ terminatũ quo ẽ itelligẽdum q ista fiunt ex cõueniẽtibus:⁊ forte qũ.d.i istiz neqz q sũt neqz q fiunt sicut sequitur:qm̃ quz .d.de rebus que fiunt naturaliter ⁊ que artificialiter sequitur post:⁊.d.cause aũt residue sunt ꝓuationes istoz:⁊ priuationes nõ sũt generationes fm pmã intentionẽ:sed fm errorem ex accidẽtibus positis:qm̃ neqz i artificijs etiã ea que fiũt fm errorẽ fiũt i rei veritate, i. q nõ est credẽdũ q Ar̃, opinabat q ea q̃ fiũt casu fiũt ex conuenientibus: qũ non sit rectũ vocare ea generata sed priuationes generabiliũ:sũt.n.i nã sicut ea que fiunt i artificio errores.⁊ sicut ista non est rectũ vt vocentur generabilia artificialia:ita illa que fiũt casu in reb⁹ naturalibus ⁊ hoc intendebat quz.d.cãe aũt residue sunt priuationes istoz.D. d.Alex.iã locut⁹ fuit ò hoc mlt̃ũ i tractactu scdo ⁊ declarauit quo fit vnaqueqz rez que fiũt ex cõuenientibus:⁊ etiã locutus fuit Ar̃,de reb⁹ que fiũt ex putrefactione in physicis:qm̃ ista quanuis nõ sint ex ꝓueniẽtibus simpliciter:tm̃ sunt ex aliqua operatione:caloz. n.existẽs i substãtijs est cã i generatione huiusmodi. Dixit etiã:⁊ q̃dã intelligebãt per suũ sermonẽ ex cõueniẽtib⁹ ita ⁊ ẽ q ea que fiunt:nãliter nãliter fiunt:⁊ q nullũ eoz que fiũt naturaliter fiunt ab artificio sed ex natura:⁊ sũt artificialia ex artificio:⁊ similiter casualia:nullũ enim istoz fit ex natura aut artificio:⁊ q oia ista declarata sũt hic,D.d.artificium aũt est pncipiũ per se.i.q ars est pncipiũ mouens in altez i eo q ẽ altez:natura aũt ẽ mouẽs aliquid per se.i.qz existit i re per se nõ accidẽtaliter:⁊ hoc õclaratũ ẽ i scdo phy sicoꝝ.⁊ qũ nõ dixit i hoc sermone ea que fiunt volutarie dixit Alex.q possibile ẽ ordinare ea que fiunt voluntarie etiã cũ eis que generãtur fm artẽ:volũtas.n.ẽ etiã pncipiũ i altez.D.Alex.⁊ qũ dixit hoc.d.post: homo enim generat hominẽ:⁊ iste sermo significat q nõ itẽdebat p hoc qd.d.de eis que generantur que fiũt ex cõueniẽtibus nisi fm pmã itẽtionẽ itentionũ conueniẽtiũ.oia enim que sunt nãliter aut artificialiter nõ habẽt dispositionẽ talẽ. Inueniuntur.n.per se aut p casũ:qũ vocat ea que sũt huiusmodi priuata nõ generata:⁊ itẽdit Alex.p hũc sermonẽ q ea de quibus.d. Ar̃.q ea que sũt ex conueniẽtibus ⁊ ex arte fm pmã itẽtionẽ.oia.n.que fiunt a nã ⁊ artificio sunt talia:qũ iã pscrutatus est de casu i alio loco:⁊ ipse dat rationẽ ex hoc q Ar̃.nõ vocat ista generata.d.Alex.⁊ forte fiunt casu ⁊ per se aialia q̃ generantur ex putrefactione:qm̃ aũt ea q̃ fiũt ex artificio fiũt ex cõueniẽtib⁹. Jã declaratuz ẽ ex primis tractatib⁹:qm̃ vo mulus fit ex cõueniẽte declaratũ ẽ i pmis tractatib⁹,fit.n.ex asino ⁊ equa ⁊ sũt ea q̃ sit vna itẽtio:⁊ hñt vnũ nomẽ positũ.i.q itẽtio ꝓueniẽs ex q̃ fit mulus ẽ nã cõis asino ⁊ eque.⁊ h̃ qd.d.Alex. i expositione ist⁹ loci ẽ totũ bonuz:sz nõ vr̃ ex verbis Ar̃.q ponit ꝓter sbas aliq̃ gnãri ex ꝓueniẽtib⁹:sicut ipse.d.qd apparet ex sermone ei⁹:qm̃ qũ.d.⁊ illa alia residua nõ respõdet ad illud qd.d.q fiunt ex ꝓueniẽtib⁹:sz ẽ pncipiuz fmonis:⁊ suum appositũ ẽ:aut artificialiter: aut nãliter:aut casu: ⁊ in alia trãslatione ab ea quã exposuit Alex.cecidit aut artificialiter:⁊ fm hoc.q.d.q gnãbilia que sũt substãtie sũt ea q̃ fiũt ex cõueniẽtibus: illa aũt alia fiũt nãliter aut casu:⁊ fm h̃ nõ accidit dubitatio i h̃ sermõe: ⁊ idẽ declarauit in tractatu septimo:⁊ ũenim⁹ hũc fmonẽ copulari i alia trãslatiõe cũ eo qd dictũ ẽ prius sic.d.d.necesse ẽ vt h̃ sit post h̃. ois.n.substãtia fit ex cõueniẽte i nomine ⁊ diffinitõe:ea aũt q̃ fiũt nã sũt substãtie:alia aũt aut sũt nãliter:aut p se ⁊ reputo q h̃ qd cecidit i trãslatione Alex. ⁊ illa alia residua:qm̃ sũt aut casu: aut p se.s.h̃ q addidit hãc pticulã: qm̃ qz fm h̃ q.d.⁊ illa alia residua:respõdẽdum ad h̃ q d.ex cõueniẽtib⁹:⁊ h̃ qd.d.post: erit.q. cã ad esse ex cõueniẽtib⁹:⁊ h̃ ũenim⁹ ex trãslatiõe Joannis sicut.d.⁊ qũ ꝓcessus fuerit i infinitũ si cupzũ non fuerit tm̃ rotũdũ: sed rotũdũ aut cupzũ:necesse ẽ vt stet:deide post hoc:qm̃ vnaqueqz substãtiaz fit ex cõueniẽte i nomine ⁊ ea que in nã substãtie:⁊ illa alia residua:qm̃ fiũt:aut artificialiter:aut nãliter:aut casu:aut p se:⁊ hoc facit existimare q oia sint ex cõueniẽtib⁹ fm q.d.Alex.⁊ q plus ponit dubitationẽ i h̃ ẽ qz ponit i eis ea q̃ fiũt artificialiter. Jã.n.d.Ar̃.q ea q̃ fiũt artificialiẽ sũt ex ꝓueniẽtib⁹:sed vr̃ mihi q itẽdebat ꝓ alia residua alia accidẽtia ꝓter substãtiã:⁊ iõ posuit iter ea ea q̃ fiũt accidẽtaliẽ:⁊ fm h̃ substãtie que fiũt ex putrefactõe collocantur in eis que fiunt ex cõueniẽtibus nõ i eis que fiũt ex cãu. ea.n.que fiũt ex casu nõ habẽt ordinẽ neqz sũt spẽs itẽte a nã. Iste aũt vidẽt cẽ spẽs a nã sz tm̃ diminuũtur a spẽb⁹ gnãtis a patre ⁊ matre:⁊ plura eoz fiũt in tẽpozib⁹ terminatis:nihil ẽ igitur i istis dicere q fiũt casu: h̃ aũt qd.d.q Ar̃.d.ista i physicis errauit p oblitionẽ:⁊ forte.d.ea i tractatu scdo:⁊ iste tractat⁹ ẽ diminutus in q busdã locis fm q ꝓuenit ad nos:⁊ qum dixim⁹ q illd qd gnãtur ex putrefactione gnãt ex ꝓueniẽte:nõ volum⁹ dicere q gnãt ex calore inato tm̃: sicut.d.Alex. fm alterã suarũ expositionũ:sz ẽ dicere q putrefactio ex qua gnãt est sicut semen in aialibus gnãntibus.s.qz sicut in seminibus est virtus generatiua speciei habentis illud semen quam

UVA. BHSC. IyR_012

Arĩ.assimilat artificio:ita virtus que ẽ i putrefactione ꝓ
pria alicuius animalis est simílis artificio quod est i semine
ꝛ qum ea que fiunt ex artificio fiunt ex conueniente:neces-
se ẽ vt ea que fiunt ex virtute que ẽ i putrefactiõe ꝓpria
alicuius animalis fiant a conueniente. ꝛ nulla differentia
est inter virtutẽ que ẽ i putrefactione que assimilatur arti
ficio ꝛ eam que est i semine:sed ea q̃ est i semine fuit ex ha
bente semen ꝛ sole:illa aũt que est ex putrefactione a sole
tm̃:ꝛ ideo.d.Arĩ.q̃ homo generatur ab homine ꝛ sole:ꝛ
ideo nullo modo idigem⁹ ponere formas quas existimauit
Themistius ponere ex necessitate i animalibus que fiunt
ex putrefactione.

Substantie aũt tres sũt:mã quidẽ hoc aliqd
substantiam apparere: nã quecunq; sunt tactu ꝛ
nõ ꝓnascentia materia ꝛ subiectum:natura vero
hoc aliquid inquantum habitus quidam: am-
plius tertia q̃ est ex his singularis:vt Soz.ꝛ Cal
lias:in quibusdam igitur hoc non est ꝓeter com
positã substãtiã :vt species domus:si non est ars
nec est generatio nec corruptio horum :sed alio
modo sunt ꝛ non sũt:vt domus que sine materia
ꝛ sanitas ꝛ omne quod fm artem: sed sigdem in
eis que sunt natura.

Substantie autez sunt tres. Una est materia
ꝛ est hoc fm q̃ videtur:qm̃ illud qõ est fm conta
ctum ꝛ non est fm ordinez est materia ꝛ subiectũ
natura autem est:hoc ꝛ etiam est tertium istorum
quod est vniuscuiusq; :vt Soz.ꝛ Callie: quoniã
in vnoquoq; intentio huiusmodi rei non est nisi
substantia composita:vt forma domus:nisi ars es
set non esset generatio ꝛ corruptio istorum nisi
alio modo sint entia ꝛ non entia sine materia ꝛ sa
nitate:ꝛ omne quod est per artificiũ:ſz ẽ per cãm
in eo quod est per naturam.

14 Qum dixit ꝓncipia substantie sensibilis quoꝛ prin
cipia sũt substãtie:itẽdit dicere i h capitulo quot sũt sbe: ꝛ
ipse facit rememorationẽ de eo qõ declaratũ ẽ i tractatib⁹
substãtie ꝛ i scientia naturali:ꝛ declarat q̃ sũt tres:mate-
ria:ꝛ forma:ꝛ illud qõ ex eis ꝓgregat vt veniat ex hoc ad
cognoscẽdũ primã formã ꝛ primũ finẽ.D. Alex.ꝛ p̃.d.de
mã hũc sermonẽ. Una aũt est materia ꝛ est fm q̃ vr̃ mihi
etiam i hoc sermone ẽ difficultas:ꝛ intentio ẽ qz substãtie
sũt tres. Una igitur eaꝝ ẽ materia:ꝛ hoc est quãdo recipit
formã ꝛ adunat qz tũc ẽ cũ forma.forma.n.est i actu ꝛ vr̃
illic:illa aũt per se non vr̃.D.aut erit itẽtio sic:ꝛ ẽ:qz mã ẽ
hoc fm q̃ vr̃:qm̃ mã per se ꝛ in rei veritate non est hoc:
sed reputatur esse hoc:quoniam i quolibet inuenitur ma
teria:ꝛ hec sũt que sũt subiecti. Intentio aũt prime exposi
sitionis Alex.ẽ qz materia ẽ illa que vr̃ aut sentitur ꝓpter
formam ꝛ debet dicere q̃ materia ẽ illa que videtur ſz q̃
ẽ hoc loco ei⁹ quod.d.q̃ ẽ hoc fm q̃ vr̃. Intẽtio vero scẽ
expositionis est q̃ mã ẽ hoc i sensu.i.q̃ sensus non ꝓprehẽ
dit differẽtiã iter ipsam ꝛ hoc sed intellect⁹:ꝛ iõ antiqui re
putauerũt substantias rez esse materias eorum:ꝛ q̃ for-
me nõ sũt substãtie.forme enim sũt isẽsibiles sed itelligibi
les;ꝛ habet tertiã ꝛ quartã expositionẽ quas nos post di-
cemus. D. Alex.ꝛ hoc qõ.d.post:qm̃ illud qõ ẽ fm tactuz
ꝛ nõ ẽ fm ordinẽ ẽ mã ꝛ subiectũ:addidit ipsũ ei qõ.d.ꝛ ẽ
fm q̃ vr̃ iquãtũ demonstrat'q̃ mã vr̃ hoc i reb⁹ i q̃b⁹ exi-
stit;qũ fuerint contingentes se ad iuicẽ;ꝛ adhuc non ordi
nate aut cõposite sicut est res generata:ꝛ ẽ illud qõ cõpo-
nitur ex eis. Jsta enim reputantur esse materia eius quod
fit ex ea fm q̃ ẽ hoc quid:nõ eni cõtingerẽt se ad iuicẽ nisi
essent h in actu:ꝛ fm hũc modũ lapides ꝛ lateres sũt mã
domus;ꝛ ligna ꝛ tabule mã nauis. Sed forte itẽdebat qũ
d.q̃ h igitur ẽ h fm q̃ vr̃ ostrare q̃ mã q̃ vr̃ ẽ h:mã au
tẽ q̃ vr̃ ẽ mã,ꝓpinqua:h aũt ẽ i re:ꝛ forte.d. fm vr̃ q̃ ad ō
clarãdum mãe nãm. Quod.n.d.de ea in alio loco q̃ ipsa
materia ẽ cognita ſz similitudinẽ ꝺixit huic qõ.d.mõ fm
q̃ vr̃.ibim⁹.n.ad itelligẽdũ nãz ei⁹ ex reb⁹ q̃ videtur:ꝛ for
te h est illud qõ declarauit per exẽplũ qũ.d.qm̃ illõ qõ ẽ
fm tactũ nõ fm ordinẽ ẽ mã ꝛ subiectũ:qm̃ si i reb⁹ que vi
dentur.s.cõpositis fuerit aliqd nõ fm ordinem:vt i domo
materia vr̃ vicina reb⁹ ex q̃b⁹ fit domus:lapides enim ꝛ la
teres habent talẽ dispositionẽ ꝛ proportionẽ sicut materia
habet i alijs rebus:ꝛ forte. d. hoc i loco eius qõ diceret q̃
ẽ aliqua substãtia. hec igit sũt verba. Alex. Jntẽtio autẽ ꝓ
mi sermonis ẽ: qz qum.d.q̃ mã reputat eẽ hoc fm sensũ
declarauit quando existimatur:ꝛ.d.ꝛ hoc erit qũ mãe rei
ex q̃b⁹ cõponitur fuerint ꝓtingentes se ad iuicẽ:sicut dispo
sitio lapidũ ꝛ laterũ i domo. Dom⁹.n.nõ reputatur eẽ nisi
lapides ꝛ lateres;qũ.n.materie rei fuerint admiste tũc nõ
reputantur esse illa res:ꝛ fm hoc itẽdebat qũ.d.ꝓ ordinẽ
mistionẽ:ꝛ cõfirmat hãc expositionez illud qõ inuenitur in
alia trãslatione. Jntentio aũt tertie expositiõis quã.d.sup
hoc q̃ materia est h fm q̃ videtur est:qz itendebat materi
am ꝓpinquaz:ꝛ.q.d.ꝛ materia propinqua rei est materia
hui⁹ rei visibilis:ꝛ fm hoc erit intentio sermonis eius:qm̃
qõ est fm tactũ non fm ordinẽ ẽ mã ꝛ subiectũ:qz mãe ꝓ
pique sũt ille que tãgũt se ad iuicẽ. Que.n.admiscẽt ꝛ adu
nãtur nõ sũt mã proquinqua. U.g.qz caro ꝛ os ꝛ manus
ex quib⁹ manus cõponitur ẽ materia ꝓpinqua manus: ꝛ
sunt contingentia se ad inuicem:quattuor autez elementa
que sũt mista ad iuicẽ sũt mãe remote. Intẽtio aũt quarte
expositionis ẽ qõ.d.i ꝑ physicoꝝ.i.q̃ prima mã nõ itelli-
git nisi fm cõparationẽ.s.illã cuius ꝓparatio ad oia entia i
actu ẽ sicut ꝓparatio mãe sensibilis ad illud cuius ẽ mate-
ria:vt ꝓparatio ligni ad nauẽ:ꝛ fm hoc erit intentio eius
qõ.d.q̃ mã est hoc fm q̃ videtur.i.q̃ prima materia non
itelligit esse materia huius rei nisi fm materias que vidẽ
tur. materie enim contingẽtes nõ adunate faciunt itellige-
re hãc itẽtionẽ. Et oia ista que iste.d.nihil faciunt nos ac-
quirere q̃ ante nõ sciuim⁹ de materia. Si igitur potuerim⁹
exponere hũc sermonẽ tali modo q̃ potuerim⁹ scire rez no
uam de materia ꝛ cõueniẽtẽ littere erit aliquid: ꝛ vr̃ mihi
q̃ itendebat dare differentiam iter naturam materie in es
se:ꝛ naturam forme vlis:ꝛ maxime illius quod est genus
reputatur eniz q̃ prima materia qz est cõmunis habet na
turam rei vniuersaliter predicabilis de pluribus. Unde q̃
dam existimant primã materiam esse corpus:ꝛ si ita esset
haberẽt formam ꝛ non ẽ vna fm numerum sed fm formã
sed iã dictum ẽ in alijs locis ipsam eẽ vnam fm numerum
Demonstrãdũ igitur quomodo vnũ numero põt inueniri
i plurib⁹:hoc quidez non itelligitur i eo quod ẽ in actu:in
eo autem qõ est in potentia dicere est q̃ est vnum in nu-
mero ꝛ commune plurib⁹ q̃ non habet differentias qui-
bus differunt in singulis indiuiduis ad inuicem:ꝛ qz diffe
rentie indiuisibiles absunt ꝛ carent formis quibus inueni
tur pluralitas in numero dicuntur esse vnum:ꝛ qz carent
forma qua res dr̃ esse vna numero dicũtur esse cõmunes
reb⁹ pluribus i numero:nõ qz habẽt formã cõmunẽ sicut
est in genere.fm igitur q̃ caret differentijs formarũ indiui
dualium est vna numero:non qz habeat formam indiui-
dualem qua sit vna numero:ꝛ fm hoc etiam q̃ caret for
ma in actu indiuiduali est communis pluribus rebus. for
me enim cõmunes in quibus inueniuntur vniuersalia sũt
entia i potẽtia:ꝛ scire iõ aliqd ſz q̃ ẽ vniuersale ẽ scire i po
tẽtia. ꝓiunctio igit q̃ itelligit i formis cõmunib⁹ hz eẽ extra
aiaz i potẽtia. ista aũt ꝓiũctio q̃ itelligit i mã ẽ pura priua-
tio:qũ nõ itelligat nisi ſz ablationẽ formaꝝ indiuidualium
ab ea.mã igit nõ hz eẽ exẽ aiaz ſz hũc itellectũ.s.qz ẽ cõis oi
bus gnãbilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹:qũ nõ intelligat sic nisi fm

ꝓiuationē:ꝛ qū ita sit. illud igit quo differt a nō eē ꝛ ē ali quod ens extra aiam est:qz est subiectū idiuiduī sensibilis qō vī nō illud qō itelligit ex ea:ꝛ hec est perfecta imagina tio materie:ꝛ h nunquā.d. Ari. i aliquo loco sed iuenitur ex ei⁹ verbis. Si igit iste sermo ē cōueniēs huic expositioni tūc iste sermo facit itelligere q eē ē eē māe:ꝛ ē ꝓpꝛ⁹ huic scientie ꝛ non de scientia nāli:ꝛ nullus pōt itelligere eē ma terie in rei veritate nisi sic.ꝛ qū ispexeris verba Ari. vide bis q hec expositio non remota est ab eis plus illis quin q expositiōib⁹:ꝛ est multo melioꝛ eis:ꝛ fm hoc erit inten tio eius quod.d.ꝛ est h fm q videtur.i.ꝛ est illa cuius esse nō ē nisi fm q sētitur.i.pp illud q̄ fit sensibile:ꝛ hec est foꝛ ma.materia.n.nō ē sēsibilis per se sed p aliud.i.per formā ꝛ non habet eē nisi qz sentit p aliud non p se.est.n.ens per illud quod sentitur.ꝛ qz esse materie est eē i cōparatione ad hoc esse quo sentit:ꝛ ē forma.d.qm̄ qō ē fz tactū ꝛc̄. i. ꝛ cā q suū esse est per illud qō sentit ē:qz oē cuius natura ē in cōtactu ꝛ ꝓtinuatione cū alio vt perficiatur per ipsum nō cuius nā ē i ordine itellecto ab eo:ꝛ etiā forma itelligi bilis ē materia ꝛ subiectū:ista.n.nā qz non habet formam nō habet intentionē itellectā ab ea:ꝛ fuit suū eē i cōparati one ad formā:ꝛ.q.itendebat demōstrare q sua nā ē i com paratione:ꝛ q nō hz nām ꝓpꝛiam:ꝛ accepit contactū lo co comparatiōis. Omne.n.cuius esse ē per contactū ꝛ per cōtinuationē cū alio nō per nāz intellectā ab ea qua fit ens per se ē mā:ꝛ forte intendit itētionē manifestioꝛē oīb⁹ pꝛe dictis fm verba:ꝛ est:q materia ē illud ad quod inuit fz sensum:forma.n.non comprehenditur fm sensum sed fm suā actionē:ꝛ ideo non cōprehēditur nisi ab itellectu:ꝛ.d. quod aūt est fm cōtactum nō fm ordinē ē subiectū nō mā i.ꝛ iō elementa sūt ea que tāgunt se nō fm ordinē qui fit a rebus tangibilib⁹:ꝛ intendebat p ordinem formam:ꝛ iste sermo fm itellectū istū ē ꝓpius materijs ꝓpinquis: ꝛ d.fm contactum non mistionem:qz hoc est commune ele mentis admistis ꝛ non admistis. s.qz admista p tangūt se deinde admiscentur:ꝛ qum.d.hoc:incepit dicere formam ꝛ.d.ꝛ i tactu non est hoc ad quod est aliquid habitum in esse.i.ꝛ scōa substantia est natura ad quam trāsmutatur substantia que ē materia ꝛ est habitus.s.forma.D.d.ꝛ eti am tertia ꝛc̄.i.ꝛ tertia substantia composita ex istis que est vnūquodq indiuiduoꝝ.D.d. quoniam in qualibet re in tentio huius rei non est aliud a substantia composita: vt forma domus nisi ars.i.manifestum ē q intentio rei q̄ exi stit in ea in actu:ꝛ est forma eius non est separata a mate ria que est in eo nisi in artificijs.forma.n.eius quod fit est i aia ꝛ est aliud ab eo quod est extra animā:ꝛ hoc ē mani festius in alia trāslatione. Dicit.n.loco istius sermonis:qm̄ itētio ist⁹ est q non ē extra substantiam cōpositā.ꝛ qū in duxit hunc sermonē.q.ꝓponēdo ipsū ad pscrutādū vtꝝ forma abstracta inueniat aut nō.d.non esset etiā generatio aut corruptio.i.sed forme artificiales nō hnt generatio nē neq corruptionē qum sint accidentia:ꝛ hoc etiam iue nitur manifestius in alia translatione. Dicit.n.neq etiā in uenitur in istis generatio ꝛ corruptio:ꝛ.d.hoc ne aliquis dicat q sicut forme artificialiū iueniuntur i alio a materia eorum:forte sic est de formis naturalibus:sed quomodo cunq sint forme artificiales non sūt abstracte:qz aut sunt in anima aut in materia.D.d. nisi alio modo sint entia ꝛ non entia domus sine materia ꝛ sanitate ꝛc̄. i.fz forte ali quis queret vtꝝ sit possibile vt aliqua formarū sit abstra cta:ꝛ manifestū ē q nō de artificialibus: de naturalibus aūt dubium ē.de artificialibus aūt nō ē dubiū: qz forma domus:aut ē in lateribus: aut in anima edificatoris:ꝛ sīlr forma sanitatis:aut est in aia medici:aut i humoribus. ꝛ iuenitur in alia translatione post hoc qō.d.neq iuenitur in istis gnātio ꝛ corruptio sic:sed domus que est sine mate ria ꝛ sanitas: ꝛ intendit:sed domus que ē sine mā ꝛ sani tas que est in aliquo sine mā ē in aliqua materia. s.aia:ꝛ forte itēdit: sed domus ꝛ alie artificialiū formaꝝ sūt ea q̄ sūt possibilia iueniri i mā alia a mā in qua existūt i rei ve ritate.D.d.Ari.i hac trāslatione:ꝛ oē qō est fm artem ꝛ alio modo aut nō nisi que sūt fm naturam.i.ꝛ iō queren dū est vtrum sit possibile iuenire aliquod abstractum in formis artificialibus:aut non nisi in formis naturalibus.

Quapꝛopter non male plato ait: qz species sunt quecūqz nā sigdem sunt species alie boꝝ:vt ignis caro caput:oia.n.materia sunt ꝛ eius q̄ ma xime sunt substātie vltime.

Et iō nō fecerūt male illi qui posuerunt for mas:qz ista si fuerūt alio modo sunt oia que exi stunt fm nām: sed ex istis ignis caro os caput: oia sunt materia:ꝛ hec substantia est illud quod ē maius valde:ꝛ illud postremum ꝛ indiuisibile.

15 Dixit Alex.inuit i hoc sermone Platonē: ꝛ nō.d.be ne fecerunt:fz.d.non male:ꝛ iste sermo erit manifestioꝛ si legatur ita:ꝛ iō nō male fecerunt ponētes formas si habēt eē aliquo modo affirmando omne qō ex eis fit per nām D.ꝛ pōt itelligi sic: ꝛ iō nō male fecerūt ponētes formam istoꝝ oia q̄ sūt fm nām si forma habet esse aliquo modo d.ꝛ erit manifestioꝛ iste sermo si mutauerint hanc particu lā ens ab hac particula forme ꝛ fuerit posita cū hac parti cula sunt:ita q sic legatur:ꝛ ideo non male fecerunt ponē tes formas q ista sūt oia que sūt fm nām si forme habent esse:ꝛ oēs iste expositiones reducuntur i duas. Quaꝝ vna ē q itendebat q nō male fecerūt ponētes formas abstra ctas formaꝝ reꝝ nāliū:qz nō posuerūt istas formas reruꝫ artificialiuꝫ si aliquo modo esse habent forme abstracte: aut itēdit q ideo nō male fecerūt dicētes:q forme reꝝ nā liū sūt abstracte:qū nō dixerūt hoc i formis artificialibus Duo.n.hi fmones ꝓpinq̄ sunt.s. dicere q forme natura les sensibiles habent formas abstractas:qō.d.Plato:aut dicere q forme nāles sūt forme abstracte:ꝛ pscrutatio de h.s.vtꝝ ē aliqua forma abstracta ē pscrutatio nālis sic ipe post facit:pscrutatio vo de h vtꝝ forme abstracte sūt alie a formis sēsibilib⁹ q̄ sūt forme reꝝ sēsibiliū nō ē naturalis qū nāliter non desiderat fz ē perscrutatio necessaria fm q aliqs.d.ꝛ h fm aliquā rōnē. D.d.sed ex his ignis caro os caput oia mēbra sūt intelligēda:ꝛ ex h fm Alex.duo:quo rū vnū ē:q homo nō apparet i oīb⁹ formis nālibus: sed q̄ dā forme materiales videntur nō separari a materia: vt forma ignis ꝛ ossis ꝛ capitis ꝛ carnis:ꝛ.q.d.fm hāc expo sitionez:fz qō fuerit ex istis formis:sicut ignis ꝛ caro ꝛ os hnt oēm mām:ꝛ ipossibile ē vt sit abstractū ab eis: ꝛ pōt itelligi etiā q ipossibile ē credere i oīb⁹ formis h:qz forma ruꝫ rerum naturaliū quedam sunt forme rerum q̄ sunt mā alioꝝ:vt ignis ꝛ alioꝝ eloꝝ que sūt māe alioꝝ:ꝛ sīlr carnis ꝛ ossis q̄ sūt māe capitis:ꝛ h manifestū ē fm h q.d. oia mēbra.D.d.ꝛ de substātia ē illud qō ē maius valde ꝛ illud postremū ꝛ idiuisibile. Intelligēda etiā sūt fm Alex. duo. Intēdit .n.p illō qō ē magis sba:ꝓpositū ex mā ꝛ for ma:ꝛ p postremū ꝛ idiuisibile mām:ꝛ.q.d.ꝛ sba cōgrega ta dignioꝛ ē vt sit sba q ꝓ postrema sba q̄ ē cōis oīb⁹ ꝛ ē coꝛ p⁹:aut itēdebat p sbam q̄ ē maioꝛis substātialitatis sbam ꝓpositā ex elementis:ꝛ p postremū elemēta:ꝛ fm h erūt oia ista.s.forme ꝛ mā eoꝝ materia postreme substātie. D. Alex.ꝛ h iuenitur manifestius i alia scriptura sic:ꝛ iō nō male fecerūt ponētes formas qz sūt oia q̄ sūt fm nāz si foꝛ me sunt aliquo mō:sed istoꝝ. Ignis.n.ꝛ caro ꝛ os caput oia sūt mā postrema ei⁹ qō ē dignius vt sit ens. D. Alex.ꝛ nō itēdebat per substātiā postremā hic mām.dico ego:ꝛ d.hoc vt reputo: qz Ari.non fecit h ꝓparationē nisi inter substantias que sunt i actu.

UVA. BHSC. IyR_012

Mouẽtes quidẽ igitur cãe velut ꝓius facte
existentes: que autem vt ratio simul. quado enim
sanatur homo tunc etiã sanitas est: ⁊ figura ere
spere simul: ⁊ erea spera.

Et cause mouentes sunt quia precedunt tñ
hoc autem quasi vniuersalia sunt insimul. si enim
homo ẽ sanus tunc sanitas ⁊ homo sunt insimul
⁊ figura spere cupree ⁊ spera cupri sunt insimul.

16 Qum declarauit causas esse duas: materiam. s. ⁊ for
mam: vult distiguere iter eas ⁊ causam mouẽtẽ ⁊ agentẽ
dicẽdo ꝙ causa agens differt a formali: q̃ agens ⁊ mouẽs
precedit illud quod agit ⁊ mouetur ab eo: formalis aũt ⁊
materialis est cuꝫ generatione: ⁊ hoc intendebat qum. d.
ea autem que sũt vniuersaliter sunt insimul: cause aũt per
quas res fit ens ⁊ vnum sũt cũ eo quod per ipsas sit totũ
insimul: qum talem dispositionẽ habeant in congregato
sicut partes in toto. D. dedit exemplũ. ⁊. d. si. n. homo est
sanus ⁊c̃. i. ꝙ sanitas non precedit hominẽ sanũ: qum sani
tas in sano est quasi forma. sanans autem necesse est vt ꝑ
cedat sanitatem: ⁊ similiter figura spere que est. q. forma
spere non precedat speram.

Si aũt ⁊ aliquid manet posterius persecutã-
dum est: in quibusdam enim nihil prohibet: vt si
est anima tale non omnis sed intellectus: omne
nanq̃ impossibile forsan.

Si autem aliquid rerum in pstremo queren
dum est de hoc: in quibusdam enim non est im-
possibile. V. g. si anima est talis dispositiõis nõ
tota sed intellectus: tota enim forte impossibile.

17 D. Alex. querendũ est si aliqua istarum formarum
remanet postquã ꝓpositũ corrumpitur. D. narrauit vnde
venit ad hãc questionẽ: qm̃ q̃ anima hominis est forma
eius ⁊ intellectus est aliqua forma: ⁊ virtus anime rema-
net postquã homo corrũpitur: possibile est vt aliqua for-
ma materialis remaneat postq̃ ꝓpositum corrũpitur: sed
nõ tota anima remaneat. Quedam enim virtutes anime
non habent esse nisi cum materia: vt cibabilis ⁊ sensibilis
⁊ imaginatiua ⁊ desideratiua, neq̃ etiam iste intellectus ꝺ
ẽ virtus anime: ⁊ existimatur ꝙ est pars eius possibile est
vt remaneat. Intellectus. n. quem. d. i libro de anima. s. ꝙ
remanet. s. itellectus adeptus nõ est itellectus iste: neq̃ etiã
est pars anime neq̃ est etiã forma mãlis vt declaratum ẽ
illic: ⁊. d. forte ꝙ demõstratio super hoc nõ est istius artis
sꝫ libri ꝺ aia. ⁊ ꝟ qꝺ. d. Alex. ẽ sua opinio de itellectu. s. ꝙ
null' itellect⁹ remanet nisi adept⁹ itellect⁹. Intellect⁹ aũt in
habitu ⁊ materialis corrũpit apud ipsuꝫ: ⁊ hũc itendebat
qum. d. neq̃ etiam iste intellectus qui est virtus anime re
putatur esse pars eius possibile est vt remaneat: ⁊ ideo. d.
ꝙ itellectus quem. d. i libro de anima remanere. s. adept⁹
non est iste. s. qui ẽ habitus anime neq̃ pars eius: sꝫ nõ est
talis sentẽtia Theophrasti neq̃ alioꝝ peripateticoꝝ neq̃
Themistij: sed reputabant plures eoꝝ ꝙ intellectus mã-
lis remanet: ⁊ ꝙ itelligẽtia agẽs abstracta est. q. forma i in
tellectu mãli: vt cõpositũ ex mã ⁊ forma: ⁊ ꝙ ipsa creat in
tellecta vno modo ⁊ recipit ea alio mõ. agit enim eas iquã
tũ est forma ⁊ recipit eas ſm itellectũ mãlẽ. Nos aũt iam
pscrutati sumus ꝺ istis duab⁹ opinionib⁹ i libro de anima
⁊ dixímus ꝙ intelligẽtia agens est quasi forma i itellectu
materiali: ⁊ ꝙ ipsa agit itellecta ⁊ recipit ea ſm itellectum
mãlem: ⁊ ꝙ itellectus mãlis est gnãbilis ⁊ corrũptibilis: ⁊
declarauim⁹ illic ꝙ ꝟ est sententia Ar. ⁊ ꝙ itellectus i ha-
bitu habet partẽ generabilẽ ⁊ partẽ corrũptibilẽ. Illud au
tẽ qꝺ corrũpitur ẽ actio eius: in se autem nõ corrũpit: ⁊ qꝺ
ex extriseco intrat nos. si. n. esset gnãbilis ꝓsequeretur trãs
mutationẽ: vt declaratũ ẽ supra i tractatibus substãtie. s.
qũ declarauit ꝙ si aliquis fieret sine trãsmutatione tũc ali
qd fieret ex nihilo: ⁊ iõ itellectus de itelligẽtia agente ⁊ eꝰ
loco ⁊ prosperitate ex ipsa que ẽ i potẽtia est quasi locꝰ isti
us itellectꝰ non quasi materia. ⁊ si actio istius itellectꝰ ſm
ꝙ copulatur cũ itellectu materiali eẽt ñ gnãbilis: tũc actio
eius esset substãtia eiꝰ: ⁊ nõ haberet necessitatẽ i hac actio
ne vt copularet cũ itellectu materiali: sꝫ qũ fuerit copulat⁹
cũ itellectu materiali erit actio eiꝰ ꝟ ꝙ copulat cũ eo actio
alia a sua eius: ⁊ fuit illõ qꝺ agit sua ⁊ est alij non sibi: ⁊
iõ possibile ẽ vt aliqꝺ eternũ itelligat aliquod generabile
⁊ corruptibile. Si igitur iste itellectus denudetur apud p-
fectionẽ humanã a potẽtia: neẽ ẽ vt destruat ab eo hec
actio q̃ ẽ alia ab eo: ⁊ tunc aut nõ itelligemus oio ꝑ hunc
itellectũ: aut itelligem⁹ ſm ꝙ actio eiꝰ ẽ substãtia eiꝰ: ⁊ im
possibile ẽ vt i aliqua hora nõ itelligamus ꝑ ipsũ. Relinq̃t
igitur qũ iste itellectꝰ fuerit denudatus a potẽtia: vt itelli-
gamus per ipsũ ſm ꝙ actio ẽ substãtia eius ⁊ est vltima ꝑ-
sperfas.

Palã itaq̃ q̃ nõ oportet ꝓp hoc eẽ ideas.
homo enim hominẽ generat: qui vero singulis sin
gulariter aliquem. Similiter aũt i artibus. medi
cinalis enim ars ratio sanitatis est.

Manifestũ est igitur ꝙ nullo modo indige
mus ꝓpter hoc vt forme sint. Homo enim ge-
nerat hominẽ quod est vnũ: vnde homo ex ho
minibus: ⁊ ſm hoc i artificijs. Ars enim medici
ne ⁊ ratio sanitatis.

18 Qũ declarauit ꝙ cãrum quedã sũt agẽtes ⁊ sũt ꝑce
dẽtes ad esse: ⁊ quedã sũt ptes rei ⁊ sũt cũ ea. d. ꝙ manife
stũ ẽ ꝙ nihil cogit nos dicere formas Platonis: qm̃ quin
illud qꝺ fit fiat ex cõuenienti i nomine nulla ẽ idigentia vt
forme sint. homo enim generatur ab homine: ⁊ equus ab
equo: ⁊ vnũ ex vno: ⁊ pticulare ex particulari: nõ partic
lare ex vniuersali sicut. d. dicẽs formas esse: ita enim ẽ de na
tura sicut de arte. Ars enim agẽs sanitatẽ ẽ forma sanita-
tis existens in anima medici: ⁊ sicut artifex qũ agit nõ indi
get exemplari ad qꝺ respiciat qũ agit: qũ illud qꝺ habet ꝺ
forma illius qꝺ fit sufficiat ei i actiõe: ita ẽ de natura agẽ-
te. s. ꝙ non agit nisi ſm ꝙ habet formã illius quod fit: ⁊ iõ
necesse est vt conueniens fiat ex conuenienti. Themistius
aũt. d. hũc sermonẽ non esse sufficientem: sed. d. ipsum ob
litũ fuisse aialia que fiunt ex non similibus. Uespe. n. vi-
dentur fieri ex corporibus equorum mortuoꝝ: ⁊ apes ex
corporibus vaccarum mortuaꝝ: ⁊ rane ex putrefactione
aque: ⁊ muscliones ex vino corrupto: natura enim non fac
ista ex similibus i forma. ⁊ nos bene scimus ꝙ in spmate
⁊ semine cuiuslibet animalis ⁊ plante sunt proportiones
proprie ⁊ resolutiones quibus ea que generantur ex eis
sunt animalia propria: ita ꝙ ex spermate hominis non
fit equus neq̃ equi homo: neq̃ ex semine alicuius plante
alia planta. V. g. sunt respõdentia istis proportiõib⁹ in eis
ex quibus generantur ista animalia nisi i natura fuerint
posite prius proportiones habiles ad faciẽdũ quancunq̃
speciẽ possibilẽ in speciebus animalis qum iuenerint natu
ram cõueniẽtẽ vt aliquod animal fiat ex ea. d. ⁊ non deci
piat te vilitas animalium taliũ. ⁊ cogita ꝙ maius mirũ est
de scientia operantis aliquid de luto q̃ de scientia eius in
faciẽdo aliquid ex auro. ⁊ si tu bene consideraueris de aia
libus maioꝝ⁹ istis inuenies q̃ processus nature in eis est
talis processus. necesse enim est vt proportiões ⁊ forme eius
sint in natura ſm quas facit id quod facit. homo enim qui
uis generetur ab homine tamẽ pater nihil facit in compo
sitione eius quod est ipossibile vt sit melior: sed sit talis di
spositionis per illud quod positũ est in natura cuiuslibet
substantiaꝝ ex proportionibus ⁊ formis. Corpus aũt nihil
facit in corpore nisi in extremitatibus tm̃: natura vero in
ipso corpore toto. ⁊ non ẽ mirum quãuis nã non itelligẽte

UVA. BHSC. IyR_012

aliq̄d de huiusmodi:⁊ tamē facit hoc i dubitādo aliquā itētionē:⁊ hoc demōstrat q̄ aliquid rememorat ipsā ō causis nobiliorib⁹:vt aia q̄ est i terra:ō qua Plato.d.q̄ sit ex dūs scōis: ⁊ Aristo.ex sole ⁊ orbe decliui: ⁊ ideo facit illud quod facit inducēdo se paulatim ad intētionē quā agit: ⁊ ipsa nō itelligit itētionē:sicut videmus homines loquentes futura:⁊ nihil itelligūt de eo qō dicūt:⁊ vniuersaliter necesse ē vt i natura sint proportiones ⁊ forme:qum i gnātione rei idigeat suo simili:sed oia que gnānt nō hñt simile ex q̄ gnāntur:ſz qū idiguerim⁹ aliq̄ forma:tūc aliq̄ actio ē:⁊ sciem⁹ q̄ nō fit per ipsaz solā:⁊ sic fiet ipa forma.q.eēt latēs i aliqua re:⁊ i rei veritate latet i nā gnānte.hec igitur sūt verba Themistij.⁊ apparet q̄ iste non itelligit qūo fit gnātio:⁊ qd ē dicere q̄ generatū fit a cōueniēti i diffinitione ⁊ substantia. Qū.n.intellexit q̄ generatū fit de nouo a cōueniēti.i.qz creat formā ei⁹ ⁊ ponit eam i materia.q.eēt aliud i mā:fuit necesse apud ipsū vt i reb⁹ nālib⁹ sint forme creātes aialia ⁊ plātas:⁊ generata ex putrefactōe.ſ.forme dantes aiato creationē ⁊ lineationē ⁊ animā:⁊ contingit i istis formis si agens fuerit conueniens vt sint aie:aut abstracte aut non abstracte:sed si fuerint non abstracte: ⁊ fuerint in instrumentis propꝫis ⁊ in istis formis generātibus formas aialium generatorum ex putrefactione non apparet neq̄ subiecta ꝓpria sūt abstracta vt aliquis dicat q̄ sint non abstracte:⁊ nō hñt de ūstrumētis nisi ꝓncipiuz ſ.calorē aialē:⁊ si iste fuerit huiusmodi crūt facte. A quo igit fiūt tales forme ⁊ oē factuz a ꝓueniēte fit:⁊ iō putatur q̄ iste sermo coget formas dicere eē:⁊ hoc non tñ ꝓtingit i aialib⁹ q̄ fiūt ex putrefactōe:ſz i seminib⁹.qū.n. dixerim⁹ q̄ necē ē i seminib⁹ vt sint vtutes ⁊ forme siles reb⁹ artificiatib⁹ q̄ agūt ea q̄ hñt semina:⁊ posuerimus eas factas:cōtinget eni vt habeāt alias formas a qb⁹ fiāt:necesse ē quas propter formas abstractas eē.Unde quidā dicūt q̄ oēs forme substātiales fiūt a forma abstracta extrinseca que dr a quibusdā dator formaꝝ:⁊ dicūt q̄ hic ē intelligētia agens ⁊ rōcinātur super h̄ q̄ virtutes actiue sūt quatuor qualitates:calor:frigus: humidū:siccū:⁊ q̄ nihil ē i mā agēs nisi ista que agūt sua similia:forme aūt substantiales nō agūt i qbusdā. Ignis.n.qū fecerit aliū ignē similē sibi ex corpore graui:tūc forma substātialis que ē i eo.U.g.leuitas nō agit i illo corpore graui qō fec ignē aliā leuitatē similē sibi qū aperte fuerit dictū i libro perigeneos q̄ nulla ē in igne virtus agens nisi calor:⁊ qū ita sit:qū forma ignis sit i corpore cōbusto ab alio igne:necesse ē q̄ hoc fiat altero duorū modoꝝ:aut vt forma ignis sit in corpore cōbusto consequēs factionē calorīs ignei i eo:sicut actiua ꝓsequūt formas:⁊ h̄ ē icōueniēs:⁊ ꝓtigit ſz h̄ vt fiat forma ex ñ forma ⁊ hoc nō dicūt i aia ⁊ i oib⁹ formis substātialib⁹:⁊ dicunt q̄ nō videm⁹ animā fieri ex aia ſz ex nō aia.Si igit factio fit ex cōueniēti:necesse ē aiam abstractā esse ex q̄ fiunt iste aie.Et hoc iā aperte.d.Themistius i suo libro de aia quz locutus fuit de itellectu:sicut.d. hic qū.d.q̄ ista aia ē illa quā Plato.d.fieri a dūs scōis:⁊ Arī.a sole ⁊ orbe declinat Et ista qdē qō ē valde difficilis.Et nos dicemus i h̄ fm nostrū posse ⁊ fm ꝓpositiōes qs habem⁹ de sententia ipsius Arīs.que ē vt.d.Alex.minoris dubitatiōis oiuz sentētiaꝝ ⁊ magis cōueniens vt sit vera.Dicamus igit q̄ oēs dicētes agēs aliqō eē ⁊ gnātionē eē vniuersaliter sī bipartiti ⁊ valde contrarij ⁊ habēt medios:⁊ qdā eoꝝ sūt dicētes latitationē:contrarij eoꝝ sūt dicētes creationē.Dicētes.n.latitationē dicūt q̄ quodlibet ē i quolibet:⁊ q̄ generatio ē exitꝰ reꝝ ab iuicē:⁊ q̄ agēs ñ ē nisi extrahēs ⁊ distinguēs eas ab iuicē. Quoniā aūt agēs apud istos nō ē nisi mouēs manifestū ē.Dicētes aūt creationē dicūt q̄ agēs creat totū ens de nouo ex nihilo:⁊ q̄ nō hz necesse ad hoc vt fit materia i quā agat:sed creat totū:⁊ hec ē opinio loquētiū i nostra lege ⁊ lege christianoꝝ:de qua Joānes christianus opinat q̄ possibilitas nō ē nisi i agēte: vt alfarabius narrauit i libro de entibus transmutatis. Opiniones aūt medie inter istas duas vidēt reduci i duas:quaꝝ vna diuidit i duas ⁊ sūt tres. Iste qdē tres cōueniūt i hoc:q̄ ponūt gnātionē eē trāsmutationē i substātia:⁊ q̄ nihil generatur ex nihilo.ſ. q̄ necessariū ē i gnātione subiectū eē:⁊ q̄ generatū non fit nisi ab eo qō ē sui generis i forma.Una aūt istarum opinionū ē q̄ agēs creat formā ⁊ ponit eā i mā.Et istoꝝ quidā dicūt q̄ illud agēs non ē i mā oio:⁊ vocāt ipm datorē formarū:⁊ Aluic.est de illis.Quidā dicūt q̄ illud agēs inuenitur duob⁹ modis:aut abstractū a mā:aut nō. Illud autez qō ē nō abstractū apud eos ē sicut ignis qui facit ignem:⁊ homo generat hominē.Abstractū vero ē illō qō generat aialia ⁊ plantas q̄ fiūt nō a simili:⁊ hec ē sentētia Themistij ⁊ forte Alfarabij fm q̄ apparet ex suis verbis i duob⁹ philosophis:quāuis dubitet i ponēdo hoc agēs i aialib⁹ gnātis a patre ⁊ matre.Tertia aūt opinio ē Arī.⁊ ē:q̄ agēs non facit nisi cōpositū ex mā ⁊ forma:⁊ hoc fit mouendo mām ⁊ transmutādo eā donec exeat de ea illud qō est de potētia i ea ad illā formā i actu. Et in ista opinione ē quedā similitudo dicētis:q̄ agēs nō agit nisi ordinādo segregata:⁊ ē sentētia Empedoclis:⁊ nos dimisimus hāc sētētiam de agēte quz dixim⁹ sētētiā hominū.Sed agēs apud Arī. nō ē congregās inter duo i rei veritate:sed extrahēs illud qō ē i potitia ad actū:⁊.q.cōgregat iter potētiaz ⁊ actū.ſ. iter mām ⁊ formā fm q̄ extrahit potētiā ad actū:non ōstruēdo subiectū recipiēs potētiā:⁊ tūc efficiūtur i cōposito duo.ſ.mā ⁊ forma:⁊ etiā assimilatur creationi: etiā iquātū illud qō ē i potētia fit i actu:sed differt a creatiōe:qz nō ꝓuenit p formā ex nō forma:⁊ similiter assimilat latitationi aliquātulū:⁊ oēs dicētes creationē aut latentiā aut congregationē ⁊ segregationē hoc itendebāt: ⁊ nō potuerunt pertingere ad illud. Intētio igit sermonis Arī. q̄ cōueniēs fit a cōueniēte aut ꝓpe cōueniētē nō ē q̄ cōueniēs agit per se ⁊ p suā formā sibi ꝓueniētis:sed ē dicere q̄ extrahit formā sibi cōueniētis ex potētia i actū:⁊ nō ē agēs qz adducit i illā mām aliquid extrinsecū:⁊ sic ē i h̄ de substātia sicut in alijs accidētib⁹. Calidū.n.nō inducit i corpus calidū calorez extrinsecum:sed facit calidum in potētia esse calidum in actu:⁊ sic est de magnitudine consequente generationē ſ.q̄ magnitudo qum fuerit transmutata apud generationē ex q̄titate i quātitatē aliā:⁊ nō trāsmutabit ex quātitate aduenientē ex extrinseco:⁊ similiter mot⁹ localis nō ē veniens ab extrinseco a motore:⁊ iō nō ē necesse vt agēs omnino sit cōueniēs fm oēs modos. Generās igit animā nō est dicere q̄ ponit aiam i mā:ſz q̄ extrahit illud qō ē aia i potētia ad eē aiam i actu. Unde ignis gnātur a motu sicut ab igne:⁊ intentio ꝓportionū ⁊ formaruz existētiū i gnāntib⁹ aialia ē:qz extrahūt ꝓportiones ⁊ formas q̄ sunt i materia ex potētia i actū:⁊ oē extrahēs aliq̄d ex potētia i actuz necesse ē vt i eo sit aliq̄ mō illud qō extrahit nō q̄ sit ipsuz etiā fm oēs modos. Uirtutes igit que sūt i seminib⁹ q̄ faciūt aiata nō sūt aiate i actu ſz i potētia:sicut dom⁹ q̄ ē i aia edificatoris est dom⁹ i potētia nō i actu:⁊ iō Arīs.fecit assimilationē de istis virtutib⁹ ad virtutes artificiales. Et.d. i libro de aialib⁹ q̄ iste virtutes diuine sūt qū habeāt potētiā dādi vitā:⁊ sūt similes virtutib⁹ q̄ dicūtur intelligentie qz adducūt ad finē:⁊ qz ista semina non faciūt hoc nisi ꝓ calorē qui ē i eis:⁊ calor ignis nō facit nisi calefactionez aut desiccationē nō figurā neq̄ formā aiatam. Et.d. Arī. i libro ō aialib⁹:q̄ iste calor nō ē ignis neq̄ igneus. Ignis eni corrūpit aialia nō gnāt:iste aūt calor generat:⁊ iō videt silis calori artificiali quē ars mēsurat ad aliquā operatiōez:⁊ iste calor hz formā qua ꝓseruat i sua mēsura:⁊ ista forma non ē aia i actu sed in potentia:⁊ est quaz Aristo.

UVA. BHSC. IyR_012

assimilat arti ⁊ intellectui: ⁊ iõ vocat calorẽ istũ calorem aie nõ aiatũ: ⁊ iste calor ẽ i seminib⁹: ⁊ fit ab habẽte semẽ ⁊ a sole. Unde Ari. d. q hõ gnãtur ex homine ⁊ sole: ⁊ factus ẽ ille calor i terra ⁊ aqua ex calore solis admisto cũ calore aliaꝝ stellaꝝ. Et iõ sol ⁊ alie stelle sũt ꝓncipiũ vite cuiusli bet viui i natura. Calor igit solis ⁊ stellaꝝ diuisus i aqua ⁊ terra generat aialia ex putrefactiõe nata: ⁊ vlr oia q̃ fiũt ex nõ semine: nõ q ille sit aia i actu iuẽta i orbe decliui ⁊ a sole sicut narrat Themist⁹: ⁊ oia ista declarata sunt in libro d aialib⁹: g̃ calores generati ex calorib⁹ stellaꝝ gnãn tes quãlibet speciẽ specierũ aialiũ hñt mẽsuras ꝓprias il-lius caloris ex quãtitatibus motuũ stellaruꝫ ⁊ dispositio nibus earũ ad iuicẽ i ꝓpinquitate ⁊ remotione: ⁊ ista mẽ sura ꝓuenit ab arte diuina intellectuali que est similis vni forme vnius artis ꝓncipalis sub qua sũt artes plures. sm h igit ẽ intelligendũ q nã facit aliquid perfecte ⁊ ordinate q̃uis nõ intelligat. q. eẽt remota ex virtutibus agẽtibus no bilioribus ea que dicũtur intelligentie. Iste aũt proportiõ-nes ⁊ virtutes que fiũt i elementis a motibus solis ⁊ ali-arum stellaꝝ sũt he q̃s reputat Plato eẽ formas: ⁊ eas in tendit: sed longe ispiciebat eas: quapropter. d. formas esse. Ari. aũt sustẽtatur super hoc. s. q agens nõ iuenit formam creãdo eam: qm̃ si creasset eã: tũc aliq̃d fieret ex nihilo: ⁊ iõ forma apud ipsũ nõ hz gnãtionẽ neq; corruptionem ni-si accidẽtalit. s. p gnãtionẽ ⁊ corruptionẽ cõpositi. Et qum hõ ꝓseruauerit hoc fundamẽtum nullus error accidet ei. Imaginatio super creatiõis formarũ iduxit homines dice re formas eẽ ⁊ datorẽ eẽ formarũ: ⁊ iduxit loquentes triũ legũ que hodie q̃dẽ sũt dicere aliquid fieri ex nihilo. ⁊ quz loquẽtes nostre legis opinabãtur q agẽs agit creando for mã ex nihilo: ⁊ nullum huiusmodi agẽs viderũt hic: dixe rũt vnũ agẽs oia entia sine medio: ⁊ q actio istius agentis trãsit i vno instãti i actiões cõtrarias ⁊ cõueniẽtes ⁊ infi-nitas: ita q negãt ignẽ cõburẽ ⁊ aquã humectare: ⁊ dicũt oia ista idigere creatiõe. Sed corpus nõ creat corpus: ne-q; facit venire i corpore aliquã dispositionẽ adeo q dicũt q homo nõ mouet lapidẽ expellẽdo nõ ẽ mouẽs: sed illõ agẽs creat motum: ⁊ negauerũt ꝓpter hoc potẽtiã eẽ: ⁊ er ro⁹ istorũ ẽ manifestus. istis etiã hoibus accidit mirabile. Dicũt. n. q agens nõ põt priuare aliq̃d: actio. n. agẽtis nõ ẽ nisi i iueniẽdo nõ i ꝓuando. Cõsidera igitur qũo reputãt hoc eẽ ipossibile q agens trãsmutet ens ex esse in non eẽ ⁊ non reputant esse impossibile ex non esse aliquid esse. Si igitur aliquis dixerit quomodo agens facit priuatio-nes: dicem⁹ sicut facit iuenire ⁊ est extrahere illud quod est i potentia i actũ. Generatũ. n. i actu est corruptũ i potẽ tia: ⁊ ois potẽtia nõ exit i actũ nisi propter extrahẽs q̃ est i actu. Si igit potẽtia nõ esset ens nõ esset agens omnino ⁊ si agẽs nõ esset: nihil esset hic oio i actu: ⁊ iõ dr̃ q oẽs ꝓ portiões ⁊ forme sũt i potẽtia i ꝓma mã: ⁊ i actu i ꝑ moto re: ⁊ assimilatur aliquo mõ esse eius q̃ fit i aia artificis: reuertamur igitur ad nostrũm locum.

Cause aũt ⁊ principia alia alioꝝ sũt: vt ẽ aut vt nõ: sicꝫ dicat vniuersaliter ⁊ sm ꝓportionẽ ea dẽ omniũ. Dubitabit aũt vticꝫ aliquis vtrũ alte ra aut eadẽ sint principia ⁊ elementa substantiaꝝ ⁊ eoꝝ q̃ sũt ad aliquid ⁊ cuiuslibet cathegoriaꝝ silr. Sz iconueniẽs si eadẽ oium. Ex eisdẽ. n. erũt q̃ ad aliqd ⁊ substãtia. Quomõ igit hoc erit: nã extra substãtiã ⁊ alia predicamẽta nihil ẽ eõe: ꝑ-us aũt ẽ elemẽtũ q̃z quoꝝ ẽ elemẽtũ. At vero ne-q; substãtia elemẽtũ ẽ horum q̃ ad aliqd nec bo-rum aliquid substantie.

Et ꝓncipia sũt reꝝ diuersaꝝ ⁊ cãe ⁊ sũt sicut hõ dz dicere vlr oia eadem ꝓportionaliter. ⁊ dz hõ dubitare vtꝝ materia ⁊ elemẽta substãtiaꝝ ⁊ relationũ ⁊ oium ꝓdicamẽtoꝝ sint silr eadẽ: sz est icõueniẽs si ꝓncipia sint eadẽ: substãtia aũt ⁊ rela tio erunt ex eisdẽ ex eo q hoc nõ erit ens: qm̃ in-uenitur exẽ substãtiã: ⁊ illa alia aliqõ vniuersale ⁊ elemẽtũ q̃z illud qõ ẽ elemẽtũ eis: ⁊ etiã neq; sub stãtia ẽ elemẽtũ reꝝ relatiuaꝝ neq; iste etiã sbe.

19 Ista qõ iã inducta ẽ i ꝓncipio istius artis: ⁊ mõ iterat eã ad dissoluẽdũ eã: ⁊ ẽ qõ: Utrũ ꝓncipia ⁊ elemẽta. x. pre dicamẽtoꝝ sint eadẽ aut diuersa: ⁊ ꝑ ponit sm quẽ sũt ea dem ⁊. d. q causę ⁊ principia predicamentorum quanuis sint rerum diuersarum bene potest homo ponere ea eadẽ sm proportionalitatem. ⁊ quia hoc non apparet nisi quz fuerit declaratum q nõ sũt eadez simpliciter neq; diuersa simpliciter: icepit declarare hoc: ⁊. d. ⁊ dz hõ dubitare ⁊c. i. ⁊ sũt eadẽ sm ꝓportionalitatẽ nõ sm diffinitionẽ: qz hõ dz dubitare: vtꝝ elemẽta substãtie sint elementa relatiõis ⁊ aliorꝝ aut nõ: sed ẽ icõueniẽs vt sint eadẽ. Tũc. n. substã tia ⁊ relatio erũt sub eodẽ gnẽ. ⁊. d. ꝓprie relationẽ: qz ẽ d biliorꝭ esse aliꝭ predicamẽtis: ita q q̃dã reputauerũt ipaz eẽ ex scꝭis intellectis. D. icepit dicere ipossibile ꝓsequẽs hãc positionẽ. ⁊. d. ex eo q ñ erit hoc ens: qm̃ iuenit extra sub stãtiã ⁊c. i. ⁊ seq̃tur ex positione eoꝝ sub vno gnẽ vt sit nã vniuersalis alia a q̃libet decẽ predicamẽtoꝝ: ⁊ ẽ natura cõis. ⁊ qz aliꝭ potest dicere q ⁊ si ista natura non fuerit x. predicamẽta possibile ẽ vt sit vnũ eoꝝ. s. substãtia: qum existimatũ ẽ q substãtia ẽ ꝓncipiũ ⁊ elemẽtũ aliorꝝ. Et q̃ oia existãt i substãtia: ⁊ substãtia antecedat ea i diffinitiõe ⁊ aliꝭ modis. d. ⁊ substãtia nõ ẽ elementũ reꝝ relatiuaꝝ neq; etiã iste substãtie. i. ⁊ ipossibile ẽ ponere q sba sit ele mẽtũ relatiõis ⁊ aliorũ: ⁊ tacuit ipossibile: qm̃ manifestuz ẽ: manifestũ ẽ. n. q elemẽta substãtie sũt substãtie: ⁊ elemen ta relationis relatio. Et si sba eẽt elemẽtũ relatiõis ⁊ alio-rũ: ꝓtingeret vt oia eẽnt sba. Omne. n. cui⁹ elemẽtũ ẽ sba ẽ sba: ⁊ silr ẽ ipossibile ponere vnũ aliorũ eẽ elemẽtũ om niũ. U. g. relationẽ: cõtingeret. n. oia eẽ relatiua: ⁊ cõtige-ret vt i aliqua hora dissolueret substantia i relationẽ: aut relatio i substãtiã: ⁊ hoc cõtingit i genere q̃d ẽ mã non in eo quod forma.

Amplius qũo contingit esse elementa oium eadem. nullum. n. possibile esse elementorum qum ex elementis composito idẽ: vt ei quod est ba. b. aut. a.

Et etiã qũo ẽ possibile vt oia elemẽta sint ea-dem: nullũ. n. elementoꝝ possibile ẽ vt sit: ⁊ illud quod est compositum ex elementis vnum. U. g. vt. a. sit. b. quoddã.

20 Manifestũ ẽ ex isto sermone q elemẽta decẽ pdica-mẽtorũ ipossibile ẽ vt sint eadẽ: cõtigit. n. vt elemẽtũ ⁊ cõ-positũ ex elemẽto sint idẽ: ⁊ Alex. d. q ista rõ est ꝓbabilis: nõ. n. cõtigit ex nã illu⁹ cui⁹ ẽ elemtũ vt sit cũ eo idẽ: elemtũ. n. cũ eo cui⁹ ẽ elemtũ ẽ eiusdẽ nature: sz tñ elemtũ i illa nã ẽ simplex ⁊ elemẽtatũ ꝓpositũ: hoc igit nõ ꝓtingit nisi po-nẽdo elemẽtũ eẽ vnũ illoꝝ ⁊ eẽ elemẽtũ oium: tũc. n. cõtin git vt elemẽtũ ⁊ elemẽtatũ sint idem: ⁊ ꝫ nõ vr̃ ex suis re-reb⁹: ⁊ iõ. d. Alex. forte itẽdebat q si elemẽtũ oiuz predica mẽtorũ fuerit aliquod ens aliud a predicamẽtis: necesse ẽ vt habeat etiã elemẽtũ. oẽ. n. hz elemẽtũ: aut igit illud ele mẽtũ habebit elementũ: aut elemẽtũ ⁊ elemẽtatũ erũt idẽ ⁊ hoc quod. d. Alex. ẽ etiã ꝓbabile: nõ. n. contingit vt q̃d libet sit ex elemẽto: ⁊ qũ oẽ ens aut ẽ elemẽtũ: aut ex ele-mẽto nisi ponatur q oẽ ens i actu necesse ẽ vt sit ex elemẽ-tis. Si igit oia elemẽta sũt i actu: cõtinget vt oẽ elemẽtum habeat elemẽtũ: ⁊ hoc aut ꝓcedat i ifinitum: aut elemẽtũ ⁊ elemẽtatũ erũt idẽ: ⁊ hoc dissoluet ponẽdo q eoꝝ q̃ sũt i actu quedã hñt elemẽta i actu ⁊ quedã i potentia: ⁊ hec dispositõ ẽ corpoꝝ simpliciũ que sunt elemẽta cõpositoꝝ

UVA. BHSC. IyR_012

Themistius aũt alr expoſuit dicẽdo:q̃ ſi decẽ p̃dicamẽta habeãt elemẽtũ vnũ aliõ ab eis:neceſſe ẽ aut ut ſit extriſecũ ab eis.i.p̃dicatũ de eis:aut itrinſecũ in eis.i. q̃ oia p̃dicant de ea extriſecũ:ꝓtingit ut aliq̃d p̃cedat ſ̃bam ⁊ alia p̃dicamẽta.Si aũt intriſecũ ꝓtiget ut ꝓpoſitũ p̃dicet de ſimplici ex quo ꝓponit:⁊ tũc reſ p̃dicat de ſuo elemẽto. Quapropter erũt idẽ hoc modo ita q̃ vere p̃dicabit ſyllaba de ꝓſonãte ⁊ nõ ꝓſonãte q̃ ſũt clauſula ſyllabe vtrũq̃ eoꝝ ẽ pars ſyllabe:⁊ h̃ intẽdebat qũ.d. ⁊.a.erit qõdaꝫ.b.i. U.g.q̃.a.qõ ẽ nõ ꝓſonãs:⁊ ſiliter eſt de dictionibus cũ ſyllabis. Et inuenimus Alex.poſt exponere hũc ſermonẽ poſt hãc expoſitionẽ:⁊ in quadã ſcriptura iuenimus aũt ſic: ⁊ etiã quo modo ẽ poſſibile dicere eadẽ cẽ elemẽta oium.i. qũ hoc nomẽ ens nõ demõſtrat eis elemẽtũ cõe.i.qũ hoc nomen ens nõ demõſtrat eis elementuꝫ in alia q̃ naturaꝫ cõeꝫ:⁊ demõſtrat vnũq̃q eoꝝ:ergo ipſa ſũt v̈a elemẽta.

Nec etiã intellectualiũ elemẽtoꝝ vt vnũ aut ens:iſunt enĩ ea ſingulis ꝓpoſitoꝝ: nihil igit erit eoꝝ nec ſubſtãtia nec ad aliquid ſꝫ neceſſariũ eſt p̃ncipia ꝓpinqua eſſe diuerſa.

Neq̃ etiã ex elementis intellectis ut de vno aut de ente:h̃ enim duo exiſtũt in oi cõpoſito:⁊ nullũ eoꝝ ẽ de ſubſtãtia aut relatio ſꝫ neceſſariũ.

21 Qũ declarauit q̃ impoſſibile ẽ ut decẽ p̃dicamẽta habeant vnũ elemẽtũ ſenſibile:vult declarare q̃ neq̃ etiã erit ex intellectis vlibus vnũ ⁊ ens.i.q̃ nõ poteſt aliquis dicere q̃ vnũ ⁊ ens ſunt gnã ⁊ elemẽta iſtoꝝ:⁊ q̃ ſunt extriſeca ab eis:⁊ h̃ intẽdebat qũ.d.neq̃ etiã ex elemẽtis nẽ.D. d.hec enĩq̃ duo exiſtũt i oi ꝓpoſito. Et Alex.expoſuit hũc ſermonẽ duobus modis ſic. Ens enĩ ⁊ vnũ demõſtrãt ſimplicia ſicut ꝓpoſita:ſi igit elementũ eſt vnũ ⁊ ens:rũc ſimplex nõ ẽ magis elementũ cõpoſiti q̃ ꝓpoſitum ſimplicis: vtrũq̃ enĩq̃ eſt vnũ ⁊ ens aut ſic. Cõtingit enim ut cõpoſitũ ⁊ ſimplex ſit idẽ:qum hoc nomen vnũ eodẽ mõ dicat de eis .D.d.⁊ nullũ eoꝝ eſt ſ̃ba aut relatio ſꝫ neceſſariuꝫ Et Alex.d.q̃ oꝫ ꝓiungere iſtũ ſermonẽ ad illud qõ.d.puꝫ ſcilicet ⁊ etiã quõ eſt poſſibile dicere eadẽ eſſe elemẽta omniũ. Nullũ enim elemẽtoꝝ nẽ.i.d. qm̃ hoc qõ dicit nullum.n.coꝝ eſt ſ̃ba aut relatio ꝓſequit iſtũ ſermonen : qm̃ ſmo eius eſt de elemẽtis:⁊.d.⁊ intẽdit ꝓ hoc q̃.d.nullum enĩq̃ eoꝝ ẽ ſ̃ba aut relatio:ſꝫ neceſſariũ:q̃ ſi vnũ ⁊ ens fuerint elemẽtũ ſ̃be ⁊ relationis: elemẽtũ aũt nõ eſt idẽ cum ſuo elemẽtato:tũc ſ̃ba ⁊ relatio ⁊ alia p̃dicamẽta nõ erũt vnũ neqꝫ ens:⁊ ſi nullũ eoꝝ fuerit aut vnũ aut ens: nullũ coꝝ erit:neqꝫ ſ̃ba:neqꝫ relatio:neqꝫ alia. Qõ.n.eſt nõ ens:nõ eſt ſꝫ neceſſariũ ẽ ut hoc nomẽ vnũ dicat de omnibus .D.⁊ poſſibile eſt ut hoc q̃.d.nullũ enĩq̃ eoꝝ ẽ ſ̃ba aut relatio:ſic de vno ⁊ de ente:ſi aliq̃s dixerit q̃ aliquod iſtoꝝ duoꝝ eſt elemẽtum ꝓpoſitoꝝ:h̃.n.duo indigẽt ad h̃ q̃ nõ ſint eadẽ cũ eis q̃ ſũt ex eis ut nõ ſint in aliquo iſtorũ generũ.Sꝫ vnũq̃q iſtoꝝ genoꝝ ẽ vnũ ⁊ ens:⁊ iõ neqꝫ vnũ erit talis diſpoſitionis ſicut vnũ qõ ẽ in iſtis neq̃ ens.Sꝫ ẽ impoſſibile vt vnũ ⁊ ens ſint extriſeca a decẽ generibus:ſꝫ neceſſe eſt q̃ ſi aliq̃d fuerit ens ⁊ vnuꝫ ut ſit in iſtiſ:qm̃ ſi elemẽtata ſunt ſ̃ba ⁊ q̃ntitas ⁊ qualitas aut aliõ alioꝝ:elemẽta aũt ſunt alia:tũc nullũ iſtoꝝ erit ens neq̃ ſ̃ba neqꝫ q̃ntitas neqꝫ qualitas neq̃ aliq̃d alioꝝ:ſꝫ hoc eſt neceſſariũ:neceſſe ẽ enĩq̃ ut elemẽta ſint ex entibus.Si igitur aliq̃d iſtoꝝ fuerit ens ⁊ vnũ:neceſſe ẽ ut itret ſub vno p̃dicamẽtoꝝ:h̃ ſunt v̈ba Alex.⁊ abbreuiatio eius qõ.d. in h̃ capitulo ⁊ i p̃dicto ẽ q̃ ſi decẽ p̃dicamẽta cõmunicent in aliq̃ qõ ẽ elemẽtũ coꝝ.U.g.in vno ⁊ in ente. Unũ aũt ⁊ enſ nõ dicunt niſi de decẽ p̃dicamẽtis:neceſſe ẽ vt elemẽta nõ ſint h̃ intellecta p̃dicamẽta:⁊ h̃ ẽ incõueniẽs: ꝓtiget enĩq̃ ut elemẽtũ ⁊ cõpoſitũ ſint idẽ:⁊ etiã vnũ ⁊ ens ſũt ex rebus vlibus:⁊ q̃ nõ habẽt eſſe extra animã:⁊ vliter vnũ ⁊ ens nõ demõſtrat qõlibet ꝓpoſitoꝝ:ſꝫ decẽ p̃dicamẽtorũ:quodlibet igit p̃dicamẽtoꝝ eſt nõ ens. De quo enĩ enĩ dicit nõ ens:⁊ ſic nulla erit ſ̃ba aut q̃ntitas aut qualitas:ſꝫ neceſſe ẽ ut ſint:ergo vnũ ⁊ ens nõ ſunt vna natura communis alia ab eis.

Nõ ſũt igit oium eadẽ elementa:aut igit ut dicimus ẽ quidẽ ut eſt:eſt aũt ut nõ:puta forſan ſenſibiliũ coꝝpoꝝ ut quidẽ ſpẽs calidum ⁊ alio mõ factũ p̃uatio. Materia vo q̃ potẽtia hoc primũ ſm ſe.ſubſtãtia vo ⁊ hoc ⁊ que ex his quoꝝ ſũt p̃ncipia:hoc aũt ſiquidẽ ex calido ⁊ frigido ſit vnũ:ut caro ⁊ os altoꝝ neceſſe eſt ab illis eſſe qõ factum eſt. Horoꝝ igit eadẽ elemẽta ⁊ p̃ncipia alioꝝ vo alia.oiuꝫ aũt ita qdẽ dicere nõ ẽ ſed ꝓportionaliter:quẽamoduꝫ ſiqs dicat q̃ p̃ncipia ſunt tria:ſpẽs ⁊ p̃uatio ⁊ mã: ſed horoꝝ vnũq̃q altoꝝ circa genus vnũq̃q:ut in colore albũ nigrum:ſuperficies in genere diſtictionis temporoꝝ:ut tenebre lumẽ aer:ex his aũt dies ⁊ noꝝ.

Elemẽta igit oiuꝫ nõ ſũt eadẽ:⁊ ſũt ſicut dicimus eadẽ vno mõ:⁊ nõ ſũt alio mõ:ut elementa coꝝpoꝝ. Qõ aũt eſt ſicut forma calidũ:alio autẽ mõ frigidũ p̃uatio. Materia aũt illud qõ ẽ i potẽtia h̃ duo p̃mũ per ſe. Subſtantia vero eſt ipſa ⁊ que ſũt ex iſtis:quoꝝ ſunt hec p̃ncipia:⁊ ſi aliqd ſit vnũ ex calido ⁊ frigido:ut caro ⁊ os. Qõ eniꝫ ſit neceſſe ẽ ſit aliud ab eis.iſtoꝝ aũt hec ſũt elemẽta ⁊ p̃ncipia alioꝝ aũt alia.ut aut dicat ſic in oibus nõ eſt eis:ſꝫ oꝫ equare cõparatione:ut ſi aliquis diceret q̃ p̃ncipia ſũt tria.ſ.forma p̃uatio ⁊ mã:ſꝫ qõlibet iſtoꝝ ẽ diuerſũ in vnoquoq̃ genoꝝ:in colore albũ nigroꝝ: ſuperficiẽ planitiẽ:obcuritas lumẽ aer:⁊ ex iſtis dies ⁊ noꝝ.

22 Qũ induxit ipoſſibilia ꝓtingẽtia ſi p̃ncipia decẽ p̃dicamẽtoꝝ fuerint eadẽ nã.d.elemẽta igit oium nõ ſunt eadẽ i.iã igit declaratũ ẽ q̃ elemẽta decẽ p̃dicamẽtoꝝ ñ ſi eadẽ ita q̃ h̃ nomẽ ens dicat de eis vniuoce.⁊ qũ declarauit q̃ ipoſſibile ẽ q̃ elemẽta coꝝ ſũt eadẽ ſimplr:⁊ etiã fuit manifeſtũ p ſe q̃ p̃ncipia eorũ nõ ſunt diuerſa ſimplr : ſꝫ q: p̃dicamẽta accidẽtiũ ꝓſtituunt p ſ̃bam:⁊ quoddã eorũ antecedit qõdã:dedit tertiũ modũ verũ:⁊ ẽ q: p̃ncipia eorũ ſũt eadẽ ꝓportionaliter:⁊.d.⁊ ſunt ſicut diximus eadem vno mõ:⁊ alio mõ nõ ſũt.i.⁊ qũ nõ ſunt eadẽ ſimpliciter neqꝫ diuerſa ſimpliciter:neceſſe ẽ ut ſint eadeꝫ vno mõ ⁊ diuerſa alio.D.dedit exẽplũ ad declarandũ q̃ elemẽta ſũt ſubſtãtiaꝝ q̃ dicunt ꝓportionaliter in oibus p̃dicamẽtis: ⁊.d.ut elemẽta coꝝpoꝝ ⁊c̃.i.U.g.q̃ p̃ncipia in ſ̃ba declaratum ẽ q̃ ſunt tria duo ꝺ̃ria:⁊ ſubiectũ: ut vnũ ꝺ̃rioꝝ ẽ quaſi forma ⁊ habitus:⁊ aliud quaſi p̃uatio: que aũt eſt quaſi forma ẽ ſicut caloꝝ q̃ eſt forma quoꝝũdaꝫ elemẽtoꝝ ſcilicet ignis ⁊ aeris. Illud vo qõ ẽ quaſi p̃uatio ẽ ſicut frigidũ qõ ẽ forma terre ⁊ aque. Subiectũ aũt ẽ illud qõ eſt in potẽtia h̃ duo ꝺ̃ria p̃mo ⁊ p ſe. Et Alex.d.q̃ h̃ poſuit p̃uationẽ aliquo mõ ſub ſ̃ba:qũ frigidũ ẽ illud qõ caret caloꝝe:⁊ frigiditas in coꝝporibus frigidis facit ſ̃bam eorum Quapropter ſunt in eis ſ̃be e cõtrario rebus in q̃bus ſũt accidẽtia .ſ. q̃ frigiditas ⁊ caliditas nõ ſunt ſ̃be in rebus quaꝝ ſpẽs nõ faciũt caliditas ⁊ frigiditas: ſꝫ alie virtutes ut aia ab animatis.D.d.ſ̃ba vo ẽ illa : ⁊ que ſunt ex iſtis quoꝝ iſta ſunt p̃ncipia.i.⁊ qũ iſta ſint p̃ncipia ſ̃be:⁊ p̃ncipia ſ̃be ſunt ſ̃be:neceſſe eſt ut ſ̃ba dicat de iſtis rebus.ſ. de ꝺ̃rijs ⁊ mã:⁊ de cõpoſitis ex eis quoꝝ iſta tria ſunt p̃ncipia.D.d. ⁊ſi aliq̃d ſit vnũ ex calido ⁊ frigido: ut caro ⁊ os.i.⁊ ſi alie ſ̃be fiũt ex iſtis coꝝporibus ſimplicib⁹:neceſſe ẽ ut forme eaꝝ ſiut alie a formis iſtoꝝ. Generatũ.n. aliud oꝫ eſſe ab eo ex quo generat:q: hꝫ aliã formã:⁊ in

UVA. BHSC. IyR_012

tẽdebat demõstrare q̃ p̃ncipia ꝓpiqua in oĩbus substãtijs nõ sunt eadẽ: sz forme simplicium alie sunt a formis cõpositoꝝ: ⁊ materie eorum ꝓpinque alie a materijs istoꝝ: sed tñ eedẽ sunt ꝓportionaliter. In simplicibus autẽ sunt p̃ma mã ⁊ forme cõtrarie substãtiales: ⁊ in cõposito ex simplicibus virtus que est in simplicibus ad recipiẽdũ formas cõpositas ex formis finalibus ⁊ istis formis. ſm igit hũc modum possibile ẽ dicere q̃ p̃ncipia substãtiaꝝ sensibiliũ sũt eadẽ: ⁊ qz etiã inuenit in alijs p̃dicamẽtis qõ assimilat istis p̃ncipijs que sũt in sba: sz nõ sint eadẽ. d. Istoꝝ autez hec sunt elemẽta ⁊ principia alioꝝ nõ alia. i. substãtiaꝝ autem ista que diximus sũt elemẽta ⁊ ꝑncipia. Alioꝝ aũt preter substãtias habẽt alia elemẽta sibi similia. D. d. qõ autem sic dicat de oĩbus tẽ. i. qõ autẽ dicat de oĩbus. s. q̃ h tria que sunt in sba sunt p̃ncipia alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ. s. ꝓpinqua nõ ẽ sic: sed habẽt ista p̃ncipia ſm cõparationẽ ⁊ proportionẽ. i. q̃ in vnoquoq; p̃dicamẽtorũ accidentium ĩueniuntur p̃ncipia: quorum ꝓportio ad illa est: sicut ꝓportio p̃ncipiorum sbe ad sbam nõ q̃ habeãt illã eandẽ nãz. D. dedit exẽplum quõ est ista cõparatio vlis in oĩbus: ⁊. d. ut si aliqs dixerit q̃ principia sunt tria tẽ. i. ⁊ dicere ẽ q̃ principia sunt eadẽ ꝓportionaliter: ut dicemus q̃ forma ⁊ mã ⁊ priuatio sũt principia decẽ p̃dicamẽtorũ: sed que in sba differũt ab eis q̃ sunt cuiuslibet p̃dicamẽti: ⁊ similiter ea q̃ sunt vnuiscuiusq; p̃dicamẽti differũt ab alijs. D. d. exemplũ istorũ p̃ncipiorũ in qualitate: ⁊. d. in colore album ⁊ nigrũ tẽ. i. U. g. q̃ p̃ncipia colorũ ſm formã ⁊ priuationez sunt albũ ⁊ nigrũ: ſm autẽ mãm recipientẽ ẽ superficies q̃ ẽ in potẽtia oẽs colores: ⁊ principia noctis ⁊ diei: ſm formã ⁊ priuationẽ sunt lux ⁊ obscuritas: ſm autẽ materiã recipientẽ est aer qui ẽ in potẽtia luminosus ⁊ obscurus: ⁊ intelligẽdũ est hoc in principijs ꝓpiquis: in remotis vo possibile ẽ ut principia sbe sint principia oĩum.

Quoniã autẽ nõ solũ q̃ insunt cause: sz eoꝝ que extra: utputa mouẽs: palam: qz altez p̃ncipium ⁊ elementũ: cause vo ambo: ⁊ in h dr primũ. Qd vero aut mouens: aut sistẽs p̃ncipium est quoddã. Quare elemẽta ſm anologiam tria Cause autem ⁊ principia quatuor: aliud vero in alio ⁊ p̃ma causa. Quare mouẽs aliud alij. sanitas infirmitas corpus: mouens medicatiua. species iordinatio talis lateres mouẽs edificatoria ⁊ in ea diuidit p̃ncipium.

Et qz cause nõ tm̃ sunt in eis que fiunt: sz ea que sunt extrinsecus: manifestũ est q̃ p̃ncipiuz ⁊ elemẽtuz diuersa sunt. qd autẽ mouet aut sistit est quasi aliqd p̃ncipium. Elemẽta igit ſm cõparationis equalitatẽ que est ſm conuenientiam sunt tria. Cause autẽ ⁊ principia sunt quatuor: ⁊ alid alij ẽ causa prima etiam ſm q̃ est mouẽs aliud. Sanitas ⁊ infirmitas corpus qd mouet medicinã. forma nõ ordinatur: sicut illud qd mouet artem edificatorij.

23 Cum locutus fuerit de principijs que sunt partes rei. s. forma ⁊ mã: vult loqui d extrinseco. s. motore: ⁊. d. ⁊ qz cause nõ sunt tẽ. i. ⁊ qz cause nõ omes sunt partes rei cõpposite sz etiã sũt alie cause ex extrinseco quaꝝ vna est mouens: ⁊ hoc nomen principium dignius est conuenire motori ⁊ elemẽtum conuenire intrinsecis: manifestũ est q̃ q̃ elementum ⁊ principiuz differunt inter se: ⁊. d. hoc qz causa dicitur de oĩbus: principiũ autem de extrinsecis: elementũ vo de intrinsecis: ⁊ iõ. d. in physicis q̃ dispositio sciẽtie in omnib9 artibus habẽtibus principia ⁊ causas ⁊ elemẽta: qz intendebat p principia causas mouentes: ⁊ per causas illud qd est cõmune illis quatuor: ⁊ per elemẽta ea que sunt in re. Et qz agens ꝓpriũ est motori: agens. n. est mouens ⁊ faciens passiones: ut declaratũ ẽ in libro perigeneos: mouẽs aũt ꝓprie nullã facit passionẽ: quapropter oẽ agẽs est mouens: sz nõ omne mouens est agens. D. qd autem mouet tẽ. i. q̃ si de mouente ⁊ elemento dicantur principia: quz principiũ ꝓprie dicit de motore: et in alia translatione inuenimus loco huius: manifestũ est q̃ principiũ ⁊ elementum sunt alia: ⁊ cause vtriusq;. i. manifestum est q̃ principium differt ab elemẽto: ⁊ q̃ hoc nomen causa dicitur de vtroq;. Et inuenit loco eius qd. d. qd autẽ mouet tẽ. sic: ⁊ principiũ diuiditur in duo: sicut illud qd mouet ⁊ pstituit q̃ aliqd principiũ ⁊ in tertia translatione: ⁊ dicit principium in istis: qd autẽ mouet est principiũ. Et manifestum ẽ q̃ intẽdebat demõstrare p hunc sermonem q̃ hoc nomen principium cõmune est eis. D. d. elemẽta ſm vo qualitatẽ tẽ. ⁊ i alia translatione cause autẽ ⁊ principia sũt quatuor sed aliud alij: ⁊ prima causa ẽ quasi motor alius alij: sicut sanitas ⁊ infirmitas ⁊ corpus ⁊ medicina qd monet q̃uis sit sine ordine: sicut ista sanitas illud qd mouet edificationẽ. Et iã declaratũ ẽ q̃ principia ⁊ cause sũt quatuor: ⁊ illd qd est principium ⁊ finis aliud ab eo cuius ẽ principiũ est mouẽs qd ẽ aliud ab eo qd mouetur ab eo. D. dedit exẽplum cause extrinsece: ⁊. d. Sanitas infirmitas corpus qd mouet medicinã. i. ⁊ exemplũ cause que est alia a causato est medicina que mouet ad sanitatẽ: aut ad infirmitatem. Medicina enim alia est a sanitate ⁊ ab infirmitate. ⁊ qz forma sanitatis nõ est in anima medici in materia: sicut ẽ forma sanitatis: ideo forma sanitatis que est in anima medici nõ facit sanitatis actionẽ: qm̃ si ita esset: tũc medicus eẽt sanus. D. ⁊ si sine ordine ista sanitas mouẽs edificationẽ ideſt q̃ si sanitas mouẽs nõ hz ordinationẽ sanitatis que est in corpore: neq; forma edificationis hz ordinem forme domus. i. q̃ forma sanitatis que ẽ in anima nõ hz actionẽ sanitatis sicut hz formã sanitatis que ẽ in corpore: ⁊ h intẽdebat: qũ. d. in alia trãslatione forma nõ ordinat: sicut illud qd mouet artẽ edificationis. i. q̃ forma q̃ est ĩ anima est forma sine ordine. i. sine actione eius que est extra aiaz ut forma edificationis que mouet ad formaz edificati qz nõ hz actionẽ forme domus.

Quoniam autem mouens in phȳsicis quidẽ homo: in his autẽ que a mente species aut cõtrarium. Modo quodã tres vtiqz erunt cause sic autem quatuor. Nam sanitas aliqualiter ars medicinalis: ⁊ domus species edificatoria: ⁊ homo hominẽ generat. Adhuc preter h ut primũ oĩum idẽ mouens omnia.

Mouens autẽ in rebus naturalibus homo hominis: in eis autem que sunt ex cognitione forma est aut suum cõtrarium. Quapropter ⁊ cause aliquo modo sunt tres: sicut ⁊ quatuor. Medicina enim est aliquo modo sanitas: ⁊ ars edificandi forma domus: ⁊ homo generat hominez ⁊ etiã qd est extrinsecum ab istis qd est principiũ omnium.

24 Cum declarauit causas esse quatuor: vult narrare q̃ aliquo mõ reducunt in tres: ⁊. d. q̃ qũ qnidlibet nõ fit nisi ex sibi ꝓuenienti: ut homo generat hominẽ in rebus naturalibus: ⁊ forma artificialis facit aliã formã sibi similẽ aut ꝓtrariam in rebus artificialibus: manifestũ est q̃ cause reducuntur in tres: qũ agẽs: ⁊ finis idem sunt in forma. Medicina enim aliquo modo est sanitas: ⁊ forma domus aliquo modo est domus: ⁊ semen hominis homo: ⁊ quia dispositio vltimi mouentis omnia aliquo modo est sicut dispositio mouentis ꝓpinqui: ⁊ primũ mouens mouet ad omnes formas: manifestũ est q̃ forma primi mouẽtis aliquo mõ ẽ omnes forme: ⁊ hoc intẽdebat qum. d. ⁊ etiam illud qd est extrinsecũ ab istis qd est primũ. Alex. autẽ. d.

UVA. BHSC. IyR_012

210

q̄ addidit hoc ad demōstrandū aliud p̄incipium esse extrinsecū a motis ⁊ cōmune omnibus mouētibus: hoc.n. p̄incipiū fm q̄ est cōmune ⁊ remotum nō est necessariū ut sit pueniēs. Et q̄ etiam p̄imus motor sicut declaratū est nō mouet nisi ad perfectionē: ⁊ q̄ō ē sic nō est necesse ut sit pueniēs: ⁊ veritas est q̄ p̄imū p̄incipiū nō dꝫ eē pueniens fm modū quo est p̄incipiū ꝑpriū: ⁊ dꝫ esse pueniens aliquo modo vniuersali. Et Themistius.d.q̄.d.p̄mū motorē ad inueniendū q̄ō est aliud ab istis mouentibus propinquis: ⁊ q̄ illud est quesituꝫ in hoc sermone: ⁊ ita videt mihi. Et Alex.d.q̄ dicere pueniēs nō verificat nisi in causis agentibus ꝑpinquis ⁊ essentialiter nō casu.s.in eis que fiunt ex causis agentibus que fiūt ꝑpter aliquid: ⁊ iā p̄dixit q̄ animalia q̄ fiunt ex putrefactione sunt apud ipsum istius generis ⁊ in sermone eius est q̄stio q̄ per se ē pscrutāda. D. ⁊ dubitandū est in hac ꝓpositione dicente q̄ pueniens fit essentialiter ex cōueniente qꝛ in corrigia nihil est tale quale, illud q̄ō relinquit ab ea in dorso: ⁊ ē simile fmoni q̄ i serra nō est signū abscisionis que est in ligno. Talia autē sunt instrumēta nō cause agentes: ⁊ sermo eius nō ē nisi in causis agentibus: ⁊ iō. d.q̄ abscisio quā facit serra ē in anima serrātis: ⁊ dolor quē facit corrigia ē in anima pcutientis. D. igit̄ q̄ ista ꝓpositio verificat tribus ꝑditionibus. s. ut sit in agente nō in instrumēto: ⁊ in ꝓpinquo non remoto: ⁊ in agēte essentialiter nō accidentaliter.

Quoniam autem sunt hec quidem separabilia: illa autem inseparabilia ille substantie: ⁊ ꝑpter hoc omnium cause hec qꝛ sine substātijs nō sunt passiones ⁊ motus. Deide hoc erit omnia anima forsan ⁊ corpus aut intellectus: ⁊ appetitus ⁊ corpus.

Et q̄ quedam res sunt abstracte ⁊ quedam nō abstracte ille sunt substantie: ⁊ ꝑpter hoc inueniunt̄ iste cause: preter enim substantias nō inuiuntur passiones eorum neq; motus. ⁊ post hꝫ erunt ista: anima forte ⁊ corpus aut intellectus aut desiderium in corpore.

25 Qum declarauit q̄ possibile est dicere causas p̄dicamēt oꝛ esse easdē ꝓportionaliter: vult declarare q̄ sba aliquo mō est cā omniū. Materia enim que est in sba est mā oīs materie p̄dicamentoꝝ: ⁊ cā eoꝝ: contraria enim siliter q̄ fiunt in sba sūt cause ꝯrioꝝ alioꝝ p̄dicamentoꝝ: ⁊ hꝫ iam declaratū ē in tractatibus sbe: ⁊ hic facit rememoratione ⁊ intēdit p abstracta sbas que sunt subiecta. ix. p̄dicamentoꝝ: ⁊ p nō abstracta. ix. p̄dicamenta: quasi diceret qꝛ predicamētoꝝ quedā sunt abstracta: ⁊ quedā non: abstracta sunt sbe: ⁊ nō abstracta accidentia sbe: ⁊ hꝫ declaratum est Declaratū est enī q̄ sba accipit in diffinitione eoꝝ ⁊ nō econuerso: vñ sba videt causa eoꝝ. D. dedit causā: ⁊. d. ⁊ ꝑpter hoc cē. i. ⁊ qꝛ accidētia nō separant a sba vident sbe cause eaꝝ. nullū enim accidens existit extra sbam. Sunt.n. in rei veritate passiones ⁊ motus substātiaꝝ: ⁊ hꝫ intendebat qum. d. qꝛ extra sbas nō iueniunt̄ passiones ⁊ motus eaꝝ. i. qꝛ ista nō sunt nisi dispositiones sbe nō sui ipsoꝝ: ⁊ hꝫ intēdebat in secunda translatione: qū. d. ⁊ ꝑpter hāc cāz cause omniū sunt ista qꝛ passiones ⁊ motus nō sunt extra sbas. i. ⁊ ꝑpter hꝫ q̄ō diximus cause omniū sunt sbe: qꝛ passiones ⁊ motus impossibile est esse extra sbas. Et sciendū ē q̄ sbe sunt duobus modis: modus vnus in quo impossibile est fugere accidētia: ⁊ alius sine aliquo accidēte. p̄mus autē ē sensibile. secūdus autē intelligibile. D. d. ⁊ post hoc erunt ista anima cē. ⁊ dicit hoc qꝛ sbaꝝ quedā sunt nāles ⁊ quedam animate: animate autē vident esse p̄ncipia substantiaꝝ naturaliū: ⁊. q. d. ⁊ post hunc sermonē dicamus q̄ p̄ma oīum substantiaꝝ forte est anima: ⁊ corpus aut intellectus ex aia ⁊ desideriuꝫ tm̄: ⁊ innuit corpora celestia.

Qꝛ enim sunt p̄incipia animatoꝝ ⁊ nō animatorum fuit necesse ut essent animata: ⁊ ut p̄ncipia eoꝝ sint corpus ⁊ anima: ⁊. d. forte, q̄ adhuc nō est perfecte declaratū. Alex. aūt. d. q̄ qū narrauit causas sbe q̄ est causa omniū: cōiungit huic corpus ⁊ animā: aut qꝛ ista sunt cause animalium aut qꝛ opinat̄ q̄ hꝫ duo ꝑprie sunt sbe abstracte: ⁊ iō nō. d. mām neq; naturā qꝛ iste sunt sbe nō abstracte: ⁊ iō. d. forte qꝛ quidā existimauerūt animā esse abstractaꝫ: que aia apud ipsū nō est abstracta: sꝫ p̄ma forma est abstracta: ⁊ intēdit p oīa ista corpora celestia. D. ⁊ similiter intēdit per intellectū p̄mū mouēs corpora celestia: ⁊ p desideriū aiaꝫ que est in corporibus celestibus: ⁊ vtrūq; istoꝝ ē alteri, propinquū: ⁊ vlter apparet ex hoc sermone: q̄ quꝛ. d. q̄ sba est p̄ncipiū alioꝝ entium. d. q̄ p̄ncipiū sbe ē aia ⁊ corpus aut intellectus ⁊ desideriū ⁊ corpus: ⁊ dimisit formas naturales ⁊ p̄mam materiā qum vident esse causare a substantijs animatis: qꝛ sbe animate sunt p̄ores eis i esse: aut qꝛ nō sunt sbe in actu: sicut aia ⁊ corpus.

Amplius autem alio modo ꝑportionaliter p̄incipia eadem: ut actus ⁊ potentia: sed ⁊ hec alia qꝛ aliis ⁊ alr. In quibusdam quidem enim idem quandoq; est actu: quandoq; potentia: ut viuū aut caro aut homo. Cadunt autem ⁊ hec i dictas causas. Actus quidem enim species si sit separabilis ⁊ q̄ō ex ambobus: priuatio vo ut tenebre aut laborans: potentia autez materia: hoc enim est q̄ō potest fieri ambo. Aliter autem actu ⁊ potestate differunt quorum nō est eadem materia quoꝝ non est cadē species sed altera. Quēadmodum hominis causa: elementa ignis ⁊ terra ut materia ⁊ species ꝑpria: ⁊ si quid aliud extra: ut pater ⁊ preter hoc sol ⁊ obliquus circulus Neq; materia etiam neq; species neq; priuatio neq; forme sꝫ mouētia.

Et etiam alio modo p̄incipia ꝑportionalit̄ sunt eadem: ut potentia ⁊ actus: sed hec sunt reꝝ diuersarum diuersa ⁊ modis diuersis. In quolibet enim inuenitur idē quandoq; in actu quandoq; in potentia: ut viuum aut caro aut homo. Cadunt ista etiā in causis predictis. Forma enim est in actu qum fuerit abstrata: ⁊ q̄ō est ex vtroq; est ꝑuatio ⁊ obscuritas: aut infirmus: ⁊ in potētia materia: ⁊ hoc est possibile ut recipiat vtrunq;. Et alio modo diuersum in actu ⁊ in potentia: in qua non est materia vna ⁊ cuius forma non est eadem sed diuersa ut sunt elementa cause hominis. s. ignis ⁊ terra: sicut materia ⁊ forma p̄opria etiaꝫ aliud ex extrinseco: ut pater: ⁊ extra ista sol ⁊ orbis decliuis: qum non sit materia neq; forma neq; priuatio neq; equale in specie etiam: sꝫ motor in alia translatione loco istius capituli dicitur etiam idem:

26 Qum declarauit q̄ possibile ē dicere q̄ oīa p̄dicamēta habēt easdē causas fm ꝑportionalitatē ⁊ sunt cause quas habēt de forma ⁊ mā ⁊ ꝑuatione: vult etiaꝫ declarare q̄ hec etiā habēt de actu ⁊ potētia: ita q̄ p̄ncipia oīum sunt actus ⁊ potentia: ⁊ q̄ hec etiam reducunt̄ ad formā ⁊ ad materiā: ⁊. d. ⁊ etiā alio mō cē. i. ⁊ etiā possumus dicere q̄ p̄ncipia omniū p̄dicamētoꝝ sunt eadeꝫ ꝑportionaliter alio mō a p̄dicto: sicut dicimus de mā ⁊ forma ⁊ ꝑuatiōe d. d. sed hec duo sunt reꝝ diuersaꝝ diuersa ⁊ modis diuersis. i. sꝫ potētia ⁊ actus fm q̄ inueniunt̄ in rebus diuersis sunt diuersa: ⁊ habēt respectū ad entia modis diuersis ideſt quia potētia ⁊ actus que sunt p̄ncipiū sbe sunt alia a potētia ⁊ actu que sunt p̄incipia qualitatis ⁊ sic de alijs. hec autem sunt p̄incipia omnium: qꝛ quidlibet est aliqñ

UVA. BHSC. IyR_012

in potẽtia ⁊ aliqñ in actu: ⁊ ħ intẽdebat qñ.d. In quolibz eniz inuenit idẽ ⁊c. i. ⁊ ħ duo ſũt vniuerſalia omnibus: qz qȯlibet ens aliqñ eſt in potẽtia: ⁊ aliqñ in actu. U.g. vniuerſale qñqz eſt in actu qñqz in potẽtia: ⁊ ſimiliter caro ⁊ homo. D.d. ⁊ cadũt iſta in cauſis p̃dictis ⁊c. i. actus enim reducit ad formã q̃ ẽ abſtracta: aut ad illud qȯ ꝯgregatur ex materia ⁊ forma ⁊ ꝑuatione: ut obſcuritas que ẽ in aere ex ꝑuatione lucis: ⁊ infirmitas que ẽ in corpore ex ꝑuatione ſanitatis. D.d. ⁊ in potẽtia materia: ⁊ hoc poſſibile ẽ ut ſit vtrũqz. i. potentia autẽ reducit ad mãm de qua ẽ poſſibile ut fiat ꝯgregatũ ex ea ⁊ ex forma. ſ. cõpoſitũ. Potẽtia eniz que ẽ in mã eſt ſup indiuiduũ cõpoſitũ ex ea ⁊ ex forma. D.d. ⁊ alio mõ eſt diuerſũ in actu ⁊c. i. ⁊ etiã accidẽtia diuerſant ab inuicẽ ſm potẽtiã ⁊ actũ, ꝓpter ſuã diuerſitatẽ in materia ⁊ forma alio modo ab eo ſm quẽ diuerſant paſſiua. D.d. ut elemẽta ⁊c. i. U.g. q̃ mã hominis ſũt quatuor elemẽta: ⁊ motor ꝓpinquus pater: ⁊ remotus ſol ⁊ orbis decliuis. Materia aũt hominis ⁊ patris: ⁊ forme eoꝝ ſunt eadẽ: ſol autẽ ⁊ orbis decliuis nõ. Et intẽdebat quaſi ꝑ hoc declarare q̃ ſicut actua diuerſant in potentia ⁊ actu ꝑ diuerſitatẽ formaꝝ ⁊ materiẽꝝ eoꝝ: ita etiã actiua differunt a paſſiuis in potẽtia ⁊ actu per diuerſitatem materiẽꝝ ⁊ formaꝝ eoꝝ. Et qz cauſe actiuaꝝ differunt a cauſis paſſiuaꝝ. ſ. que ſunt partes rei. d. ⁊ ſol ⁊ orbis quz nõ ſunt ⁊c. i. qum nõ ſunt forma hominis neqz mã eius: ⁊ d. neqz equalis in ſpecie qz motor ꝓpinquus eſt equalis in ſpecie. ſ. pater.

Adhuc autem videre oportet q̃ hoc quidẽ eſt vniuerſaliter dicere: hoc autem non. omnium enim prima principia quod actu primum hoc ⁊ aliud quod potentia. Illa quidez igitur que vniuerſalia non ſunt: principium enim ſingularium ſingulare. homo quidem hominis vniuerſaliter: ſed non eſt nullius. Verum pellens Achillis: tui vero pater: ⁊ huius ſyllabe ba: b. ⁊. a. ſiue totaliter ſiue particulariter. Deinde iam que ſubſtantiarum: alia autem aliorum cauſe ⁊ elementa ſicut dictum eſt. Eorum que non in eodem genere colorum ⁊ ſonorum ⁊ ſubſtantiaꝝ ⁊ quantitatiẽ ꝑterqz̃ proportionaliter ⁊ eorum que ſunt in eadẽ ſpecie diuerſa non ſpecie: ſed quia ſingularium: aliud tua materia ⁊ ſpecies ⁊ mouẽs ⁊ in ea: vniuerſalia autem ratione eadem.

Et etiam conſiderandum eſt q̃ quedam ſũt que poſſumus dicere vniuerſaliter ⁊ quedã que poſſumus dicere particulariter. Et prima principia habent naturam que eſt in actu: hoc eſt prius: ⁊ aliud in potentia. ⁊ illa vniuerſalia non ſũt quoniam quod eſt indiuidui eſt iſtius indiuidui homo enī eſt hominis vniuerſaliter: ſed nullus Chilus: neqz filius: ⁊ ideo te pater tuus: a. ⁊ hoc b. ad hoc. b. vniuerſaliter antẽ. b. ad. b. ſimpliciter. forme enim ſubſtantiarum alie ſunt cauſe aliorum. Et elementa ſicut dictũ eſt ea que non ſũt in eodem genere ex coloribus ⁊ contrariis ⁊ ſubſtantijs ⁊ quantitate. Preterea que conueniunt ⁊ que ſunt in eadem forma ⁊ differunt ſm formas: ſed quodlibet ſingularium eſt aliud: ⁊ materia ⁊ forma eſt illud quod mouet quanuis nõ ſunt idem vniuerſaliter.

17 Dicto q̃ principia ſunt eadẽ ꝓportionaliter in omnib⁹ p̃dicamẽtis: vult declarare q̃ principia duobus modis habẽt reſpectũ ad res vl̃iter ⁊ particulariter: ⁊ demonſtrare q̃ verus reſpectus ẽ ꝑticularis: qũ vniuerſalia nõ habent eſſe extra animã: ⁊. d. ⁊ etiã ꝓſideradũ ⁊c. i. ⁊ ſciendum in hac cõſideratione q̃ iſte cauſe unde ſunt in ſuis cauſatis vl̃iter ⁊ particulariter. U. g. q̃ ſanguis mẽſtruus eſt materia hominis: ⁊ q̃ homo generat hominem ⁊ poſſumus etiã dicere q̃ Sor. generat Platonem: ⁊ q̃ ſanguis iſtius mulieris ẽ materia iſtius indiuidui. D. demõſtrauit q̃ verus modus ẽ particularis: ⁊. d. ⁊ ꝑma ꝓncipia habẽt materiã ⁊c. i. ⁊ principia ꝓncipalia ſunt ea quoꝝ ſba eſt aliqȯ ens in actu extra animã: alia aũt ſunt ea que ſunt in potẽtia particularia: ⁊ ꝓmuz ꝓcedit hoc: ⁊ iſte ꝓceſſus eſt ſicut d. Alex. i eſſe nõ in intellectu. Uniuerſalia aũt ſũt ꝓora i intellectu ꝑticularib⁹: q̃ qũ auferunt: auferunt particularia Unde exiſtimant vl̃ia rõ eſſe ſbe. D. d. poſt ⁊ illa vniuerſalia nõ ſunt ⁊c. i. ⁊ principia vniuerſalia nõ exiſtũt extra animã: ſed indiuiduale hoc: hoc enim indiuiduuz ab alio indiuiduo generat: homo eniz vniuerſale non generat ab homine vniuerſali. D. d. homo eniz eſt hominis vniuerſaliter ⁊c. i. dicit eniz vl̃iter q̃ homo generat hominẽ: ſed nullũ vniuerſale generat aut generat: ſi Sor. Platonem ⁊ te tuus pater: ⁊ hoc. b. ad hoc. b. q̃uis dicat q̃. b. ſimpl̃r gnãt. b. ſimpl̃r: ⁊ q̃ reſiduũ ẽ de ħ caplo iueni diminutũ i expoſitione Alex. ⁊ eſt: forme eniz ſubſtãtiaꝝ alie ⁊c. i. ⁊ qum ꝓſideranda fuerint cauſe ⁊ cauſata vniuerſaliter inuenient forme ſubſtantiaꝝ diuerſe in genere eſſe cauſe rerũ diuerſaꝝ in genere et elementa diuerſa in genere rerum diuerſaruz in genere: ut cauſe reꝝ que ſũt in diuerſis generibus: ut cauſe elemẽtoꝝ ⁊ ꝓtioꝝ ⁊ ſubſtãtiaꝝ que ſũt diuerſe in genere: ⁊. d. hoc q̃ cauſe aut erũt ꝓueniẽtes i ſpe ⁊ diuerſe i nũero: vt cã Sor. ⁊ Platõis: aut ꝓueniẽtes i genere ⁊ diuerſe in ſpẽ ut cauſa hominis ⁊ eq̃: aut ꝓueniẽtes i gnẽ qȯ eſt vnũ ꝓportionaliter ⁊ diuerſe in vero genere ſicut cauſe ſubſtãtiaꝝ differũt a cauſis q̃titatis ⁊ q̃litatis ⁊ in alia tranſlatione. ⁊ poſt hoc q̃ actionis ſubſtantiaꝝ ſunt alie cauſe alioꝝ: ⁊ elemẽta alioꝝ: ſicut dictũ ẽ de eis q̃ nõ ſunt in eodem genere coloꝝ ꝓtiaꝝ ſubſtãtiarum q̃titatis: ⁊ hoc qȯ. d. ꝓter ea q̃ ꝓueniũt ⁊ que ſunt in eadez forma ⁊ differunt ſm formas. d. ipſũ ad extrahendum ex ſubſtantijs ſubſtantias: quaꝝ cauſe ſunt diuerſe in genere: ⁊ ſunt in codẽ genere: ⁊ ſũt ea quoꝝ cauſe ſũt diuerſe in ſpecie: ⁊ ſunt in eodẽ genere. Cauſe eniz iſtoꝝ ſunt eedẽ in forma generali ⁊ diuerſe in forma ſpeciali. ⁊ intẽdit per hoc qȯ. d. in eadẽ forma formã generalẽ. ⁊ intẽdit ꝑ hoc qȯ. d. ⁊ differũt ſm formas: formas ſpecialiſſimas. ⁊ intẽdebat q̃ cauſe ſbaꝝ ⁊ ſubſtãtie q̃ differũt q̃dam differũt ſm genus modo ꝓpinquo diuerſitati cauſaꝝ decẽ p̃dicamẽtorũ ⁊ non dicunt eſſe eedez ꝓportionaliter ⁊ niſi ea q̃ ſunt ꝓueniẽtia in eodẽ genere ⁊ in eadez forma. Iſte enim ſũt ꝓuenientes in forma generali ⁊ diuerſe in forma ſpãli D. d. ſz qȯlibet ſingulariũ aliud. i. ſz ea quorum cauſe ſunt eedem in ſpẽ ſũt etiã diuerſa in numero ⁊ ſũt ſingularia indiuidua. Qȯlibet eniz iſtorũ aliud ẽ a ſuo ꝓpari i numero: ⁊ ex ħ itelligit aliqua cẽ ꝓueniẽtia in ſuis cauſis in ſpẽ D. d. ⁊ mã ⁊ forma ⁊ qȯ mouet ⁊c. i. ⁊ qum dicamus q̃ mã ⁊ forma ⁊ motor ſũt ꝓncipia oĩuz rerũ nõ ſunt eadez eadẽ ſunt ſmone vniuerſali. ⁊ in alia trãſlatione: ẽ mã enī tua ⁊ ſanitas ⁊ qȯ mouet ħ i ſmone vl̃i ſũt ꝓncipia oĩuz entiũ: qñ q̃uis qũ dicant eẽ ꝓncipia nõ eiſdẽ modis ſz diuerſis: tñ eadẽ ſũt oĩbus rebus vniuerſaliter ⁊ ꝓportionaliter: ⁊. q. d. qñ q̃uis nõ ſint eadẽ ſm naturã tñ ſunt eadẽ ſmone vl̃i ꝑ quẽ deſcribit principiũ ⁊ cã.

Querere vero que principia aut elemẽta ſubſtantiarum ⁊ ad aliquid ⁊ qualitatum vtrum eadem aut diuerſa: palam quia multipliciter dictorum ſunt vniuſcuiuſqz. Diuerſoruz vero non eadem ſed altera preterqz̃ ſic: et ſic omnium quidẽ eadem aut eo q̃ proportionatur: quia materia ſpecies priuatio mouens: ⁊ ſic ſubſtantiaruz cauſe vt cauſe omnium: quia deſtruuntur deſtructis

UVA. BHSC. IyR_012

Amplius q̄ primum endelechia: si alicui altera
prima quecunq; contraria: que nec vt genera di
cũtur nec vt multipliciter dicuntur ⁊ adhuc ma
terie.

Quoniã autem questio nostra que sunt prin
cipia ⁊ elementa substantie relationis ⁊ q̄ztatis
vtrum sint eadem aut diuersa: Manifestũ est q̄
sunt que dicunt multis modis in quolibet: ⁊ quꝫ
diuidantur non sunt eadem ſz diuersa: preter illꝺ
qꝺ est sic in omnibus etiam: sic autem sunt eadꝫ
ſm equalitatem comparationis forma mouens
⁊ sic etiam cause substantiaꝝ sicut similia eoꝝ
omnium que auferuntur qum ita auferuntur. ⁊
primum etiã in perfectione: ⁊ sic aliud p̄ma oñia
que sunt p̄dicamentoꝝ: quoniam ista nõ sicut generera di
cuntur neq; multis modis: ⁊ etiã materia eoꝝ.

28 Qũ quesiuit p̄ncipia p̄dicamẽtoꝝ an sint eadẽ aut di
uersa: ⁊ declarauit modũ quo sunt eadẽ ⁊ quo sunt diuer
sa. Amplius ⁊ q̄ principia sb̃e sunt aliqualiter sicut princi
pia alioꝝ p̄dicamentoꝝ: vult colligere hec dicẽdo. Que
stio aũt nostra vtrũ p̄ncipia sb̃e sint eadẽ aut diuersa: ma
nifestũ est q̄ sunt diuersa: qum multipliciter dicat hoc no
men p̄ncipiũ de vnoquoq; istoꝝ: sed tñ non est intelligen
dum ex hoc q̄ ſm equiuocationẽ pura dicat: ⁊ hoc inten
debat qum.d. multis modis: ⁊ in scda trãslatione.d. ma
nifestũ est q̄ dicitur multis modis vniuersalibus: ⁊ addi
dit vniuersalibus qũ sit talis dispositio significationũ no
minũ. ſ. q̄ significẽt intentiones vles in questis. De parti
culari enim nõ fit demõstratio: q̄uis ipsũ tñ sit ens in rei
veritate. D. pfirmauit hoc ⁊.d. ⁊ qum diuidat ⁊c̃. i. ⁊ ap
paret q̄ qũ hoc nomẽ p̄ncipiũ diuidat. ſ. in formã ⁊ pri
uationẽ ⁊ materiã ⁊ mouẽs nõ videbit significare idẽ in
quolibet eoꝝ sed diuersũ. forma enim in sb̃a differt a se in
alĩs p̄dicamentis: ⁊ similiter priuatio ⁊ mã ⁊ mouẽs: ⁊ q
nõ pfecte differũt. ſ. q nõ pura equiuocatiõe dicunt h̃ p̄n
cipia de eis.d. preter hoc q̄ sunt omniũ ⁊c̃. i. preter hoc q̄
vident eadem ſz cõparationẽ ⁊ respectũ. U. g. q̄ respectus
forme sb̃e ad sb̃am est sicut respectus forme qualitatis ad
qualitatẽ: ⁊ q̄ritatis ad q̄ritatẽ q̄uis non idẽ significet for
ma in vnoquoq; eoꝝ: ⁊ similiter de p̄uatione ⁊ mã ⁊ mo
toze. Jsta igit̃ principia de eis dicunt in respectu: ⁊ puto q̄
sermo eius fuit diminutus qũ.d. mouẽs: debebat igit̃ dice
re forma p̄uatio mã mouẽs. D. ⁊ sic cause substãtiaꝝ ⁊c̃. i.
⁊ etiã cause substantiaꝝ vident eẽ cause causaꝝ alioꝝ pre
dicamẽtoꝝ similiũ causis substantiaꝝ. ⁊ signuꝫ eius est q̄
qũ cause substãtiaꝝ auferent: auferent cause alioꝝ p̄dica
mentoꝝ: materia igit̃ substãtie ẽ causa materie ceteroꝝ p̄
dicamentoꝝ: ⁊ similiter de forma ⁊ p̄uatione que ẽ in sub
stãtia ⁊ in mouẽte: ⁊ hoc intẽdebat qum.d. in secũda trã
slatione: ⁊ iste modus qui est in substãtijs est quasi cause
omniũ: q; corrumpunt qũ illa destruunt. i. ⁊ ſm istũ mo
dum possumus dicere q̄ cause sb̃e sunt cause oĩuꝫ predica
mentoꝝ: ⁊ h̃ ẽ qꝺ itẽdebat declarare de p̄ma materia: qũ
enim declaratũ fuerit q̄ cause sb̃e sunt cause oĩuꝫ entiuꝫ: ⁊
fuerit declaratũ que sunt cause geneꝝ sb̃e corruptibiliũ
⁊ incorruptibiliũ: tunc declarabunt cause vltime entiuꝫ
in eo q̄ sunt entia: et h̃ intẽdebat declarare in h̃ tractatu
⁊ iõ perscrutatus est p̄mo de principijs substantie. D. d. ⁊
etiã p̄mum in perfectione: ⁊ intẽdit p primuꝫ in pfectione
causã, ppinquã qua res pficit̃ in esse: ⁊ est cã agẽs causa q̄
est ei, ppinqua: ⁊ intẽdit q̄ etiã ista cã dicit̃ de omnibus, p
portiõaliter. D. d. ⁊ sic aliud ⁊ prima oia que sunt ꝓtraria
idest ⁊ alio mõ oꝝ de eis q̄ ꝫria precedũt oia. i. q̄ sũt prin
cipia omniũ alio mõ ab eo ſm quẽ dicunt genera quoꝝ
nomina sũt vniuoca ⁊ ab ea ſm quẽ dicunt noia equiuo
ca. i. q̄ qũ dicimus q̄ principia oĩum sũt ꝫria duo ⁊ mate
ria nõ est dictũ equiuoce nec vniuoce: ſz ſm assimilationẽ
⁊ h̃. q. manifestius ẽ in alia translatione que talis est: ⁊ etiã
primũ in pfectione ⁊ alio mõ prima oibus ꝫrijs que nõ di
cunt sicut genera neq; multis modis: sed eadẽ. ⁊ alex.d. q̄
forte intellexit p hoc qꝺ.d. ⁊ ista nõ sicut genera dicuntur
neq; multis modis causas indiuisibiles que sũt vere cau
se causatoꝝ indiuidualiuꝫ que sunt vere causata. i. q̄ ista
differũt in numero ⁊ non in genere neq; in specie. Cause
enim eoꝝ que differũt in genere differunt in genere: ⁊ q̄ in
spẽ in specie: ⁊ q̄ i numero in numero. Et ſm hoc intẽde
bat qum.d. ⁊ alio modo prima omnia ꝫria: priozitas enim
idiuidualis alia est a priozitate vniuersali

Que quidem p̄ncipia sensibilium ⁊ quot ⁊
quomodo eadem ⁊ quomodo altera dictum est
Quoniam autem erant tres substantie: due qui
dem que phȳsice: ⁊ vna que immobilis: de hac
dicendum est: quia necesse est esse sempiternã ali
quam substantiam immobilem: nam substantie
prime entiuꝫ. Et si omnes corruptibiles omnia
corruptibilia: sed impossibile motũ aut fieri aut
corrumpi. Semper enim erat nec tempus: nec
enim possibile prius ⁊ posterius esse: qum nõ sit
tempus ⁊ motus: ergo sic est ꝯtinuus ut tempus
aut enim idem: aut motus est aliqua passio: mo
tus aũt nõ ẽ ꝯtinuus nisi qui ſm locũ ⁊ huiusmo
di qui circulo.

Que autem sunt principia sensibiliũ ⁊ quot
⁊ quomodo sunt eadꝫ ⁊ diuersa dictum est. Et
quia substãtie sunt tres quaꝝ due sunt naturales
⁊ vna est immobilis: loquendũ ẽ de ista ⁊ narrã
dum est q̄ necesse est aliquam substantiam eter
nam non mobilem esse: substantie enim precedũt
omnia entia. Si igit̃ omnes substantie fuerit cor
rupte omnia entia erũt corrupta: sed impossibile
est ut motus fiat aut corrumpatur. semper enim
fuit neq; tempus etiam: qum sit impossibile p̄us
⁊ posterius esse si tempus non fuerit: motus igit̃
ſm hunc moduꝫ cõtinuus est: sicut tempus: aut
enim erit idem: aut passio motus: sed motus cõ
nuus nõ inuenit̃ nisi in loco ⁊ ex istis circularis.

29 Per h̃ qꝺ.d. q̄ sunt principia sensibilũ: innuit mãꝫ ⁊ for
mã ⁊ priuationẽ ⁊ motoꝛẽ: ⁊ q̄ sunt tria vno mõ ⁊ quatu
or alio mõ: ⁊ per hoc qꝺ.d. ⁊ quomodo innuit illud qꝺ p̄
dixit: q̄ sunt eadẽ per assimilationem ⁊ diuersa ſm natu
ram. Cõsiderandũ autẽ est vtꝝ hic intendebat per sensibi
lia de quoꝝ principijs loquebat generabilia ⁊ corruptibi
lia tñ: aut etiã eterna. Alex. aũt.d. q̄ q̄uis sermo eius p̄
dictus sit de substantijs nõ eternis tñ de vtraq; substantia
loquitur. ſ. eterna ⁊ nõ eterna. Jn substantia enim eterna
inueniuntur etiam cause que per similitudinẽ dicunt cum
causis generabilibus ⁊ corruptibilibus. Jnuenit enim i ea
potentia qum mouetur in loco: sed tñ potentia in vbi nõ
est potentia in substãtiã. D. d. hoc enim qꝺ inuenitur i vbi
simile est cõtrarietati. Aliqñ enim est i vbi i potẽtia: aliqñ
in actu. ⁊ signum eius est q; Aris. posuit diuisionem in hoc
sermone in substantiã mobilem ⁊ immobilem: ita q̄.d. ⁊
q; substantie sunt tres: quaꝝ due sunt naturales ⁊c̃. i. sed
hoc qꝺ.d. ⁊ narrandũ q̄ necesse est aliquam substantiam
eternã ⁊ nõ mobilem: est signũ q̄ posuit hãc substantiã eẽ
in diuisione potẽtie: vbi.d. ⁊ vna est mobilis: nisi posuerit
hoc in diuisione ſm q̄ omnes antiqui opinabant. ſ. h̃ esse
substantiam immobilem. Simile enim huic fecit in p̄mo
istius tractatus: ⁊ illud sup qꝺ debemus sustentari i ima
ginatione est q̄ substantia est duobus modis: modo eter
no ⁊ nõ eterno: ut declaratum est in scientia naturali. Et
q̄ sua intentio in hoc tractatu est perscrutari de substãtia

UVA. BHSC. IyR_012

que ẽ pncipiũ ſbe eterne:qũ declarata ſint pncipia ſbe generabilis ⁊ corruptibilis in naturalibus:ſz qz pmo eius in hac ſciẽtia eſt de pncipijs ſbe ſimpliciter:neceſſe fuit exponere conſiderationẽ bipartitã.ſ.in pncipijs ſbe nõ eterne ⁊ pncipijs ſbe eterne: ⁊ iõ diuiſit hũc tractatũ pmo i duo Quoꝝ pmus eſt de pncipijs ſbe nõ eterne:⁊ que habent cõmunicationẽ cũ eterna:⁊ poſuit h de naturalibus.ſcõm aũt eſt de pncipijs eterne propꝛijs:⁊ qz pncipia ſbe ſunt ſbe:neceſſe fuit loqui de ſba q̃ eſt pncipiũ eterne ſbe mobilis:⁊ declarault eã eſſe immobilẽ ⁊ eternã .Sz tñ Ariſ. voluit ponere doctrinã manifeſtiorẽ ⁊ magis ſimplicẽ.fecit enim ſicut homines ponũt ſbam immobilẽ eẽ pncipiũ mobilis.D.incepit declarare hãc ſbam eſſe ꝓpoſitiõibus vtriuſq; ſcientie:⁊.d.ſubſtantie enim ꝓcedunt oĩa entia.i. ut declaratũ eſt pius.D.d.ſi igit omnes ſbe fuerint corrupte omnia entia erũt corrupta.i.q̃ qũ poſuerimus q̃ cauſe omniũ entiũ ſunt ſbe:⁊ q̃ ſbe ſunt generabiles ⁊ corruptibiles:pinget neceſſario ut oĩa entia ſint generabilia ⁊ corruptibilia.Omne enim cuius cauſa ẽ generabilis ⁊ corruptibilis eſt generabile ⁊ corruptibile:⁊ qum poſuit q̃ ſi omnes ſbe fuerũt generabiles ⁊ corruptibiles: oĩa entia erunt generabilia ⁊ corruptibilia deſtruxit cõſequẽs :⁊.d. Sed ẽ impoſſibile q̃ motus fiat aut corrumpatur.i. ſed ẽ impoſſibile ut oĩa entia ſint generata poſtq̃ nihil fuit oĩo ⁊ corrupta ita q̃ nihil erit.Impoſſibile enim ẽ intelligere motũ factũ poſtq̃ nullus motus fuit;aut corruptum ita q̃ motus erit.D.d.ſemp enim eſt.i.ut declaratũ eſt in naturalibus.D.d.neq; etiã tempus.i.neq; etiã tempus eſt ex entibus talibus.ſ.que poſſunt imaginari generata aut corrupta poſtq̃ fuit tempus ⁊ poſtq̃ nõ erit tps.D.dedit cauſã in hoc:⁊.d.quin impoſſibile eſt pius ⁊ poſterius eſſe ſi tẽpus nõ fuerit.i.qũ impoſſibile ẽ intelligere generatũ ⁊ corruptũ:niſi intelligat pius ⁊ poſterius:que ipoſſibilia ſũt imaginari niſi cũ preterito ⁊ futuro que ſũt partes temporis.factũ enim eſt illud qõ eſt poſt nõ eſſe:⁊ cuius nõ eſſe ẽ ante ſuum eſſe:ſed ante ⁊ poſt ſunt differentie temporis: ſi igit tempus ponat eſſe factũ:neceſſe ẽ fieri in tpe:quapropter tempus erit ante tempus:⁊ ſic in infinitũ.D.d.⁊ motus ſm hũc modũ cõmunis nẽ.i.⁊ quz tempus eſt ꝓtinuũ ⁊ eternũ ⁊ vnum:neceſſe ẽ ut motus eternus ſit ꝓtinuus ⁊ vnus.Tempus enĩ ⁊ motus aut ſunt idẽ:aut tps ẽ aliqua paſſio eius:ſine enim tpe impoſſibile ẽ imaginari motum. D.d.nõ inuenit motus ꝓtinuus niſi in loco ⁊ ex iſtis circularis.i.⁊ impoſſibile eſt ut iſte motus ſit niſi localis ⁊ circularis:ut declaratũ eſt in phyſicis.

At vero ſi fuerit motiuum aut effectium nõ operans aut aliquid non erit motus. Contingit enim potentiam habens nõ agere.nihil ergo ꝓdeſt nec ſi faciamus ſubſtãtias ſempiternas:quẽadmodum qui ſpecies: ſi non aliqua potẽs ierit pncipium traſmutari:non ergo neq; ipſa ſufficiens neq; alia ſubſtãtia preter ſpecies: nã ſi nõ egerit nõ erit motus:⁊ adhuc neq; ſi aget ſubſtãtia aut ipſius potentia nõ eſſe: oportet igitur pncipiuz eſſe tale cuius ſubſtantia actus.Amplius igitur tales oportet eſſe ſubſtantias ſine materia. ſempiternas enim eſſe oportet: ſi ⁊ aliquid aliud ſempiternum:actu igitur q̃zuis dubitatio.Videtur enim agens quidem omne poſſe: potens ỹo non omne agere:quare pius eſſe potentiam;At vero ſi hoc nihil erit entium:cõtingit enĩ quidẽ poſſe eſſe:nonduz vero eſſe.Et etiam ſicut dicũt theologi qui ex nocte generant: aut ut phyſici errant ſimul res omnes dicunt idem impoſſibile:quomodo enim mouebunt̃ ſi non fuerat actu aliqua cauſa.Nõ enim materia ipſa ſeipſa moue

bit:ſed rhetorica nec menſtrua nec terra:ſz ſemina ⁊ genitura;Propter qõ faciunt quidem ſemper actum Leucippus ⁊ Plato. ſemper enĩz dicunt eſſe motum:ſed quare ⁊ quoniam nõ dicũt nec ſic nec cauſam.Nihil enim ut cõtingit mouetur ſed oportet quidem aliquid ſemper exiſtere quẽadmodum nũc natura quidem ſic:vi vo aut ab intelleetu aut alio ſic: deinde qualis por: diſſert enĩz inaptabile quodcũq;.

Sed ſi fuerit ſubſtantia mouens aut agens ⁊ nihil agit non erit motio. Poſſibile eſt enim ut illud quod eſt in potentia non agat: ⁊ ſi non nihil prodeſt ponere ſubſtantias eternas: aut dicentes formas niſi in eis ſit pncipium qõ põt tranſmutare:ſed hoc nõ ſufficit neq; aliud extra formam.ſi enim ſit ſi motus nõ fuerit neq; ſi egerit ⁊ ſubſtantia eius fuerit in potentia :non enim erit motio eterna.Quoniam qõ ẽ in potẽtia poſſibile eſt ut nõ ſit ens.Neceſſe eſt igitur tale pncipium ſit ſubſtantia que eſt actio:⁊ etiam oportet ut iſte ſubſtantie ſint exiſtentes extra mãz quz neceſſe eſt ut ſint eterne:ſi etiam aliud fuerit eternum actio eſt q̃zuis hic ſit queſtio.Exiſtimandũ eſt enim q̃ omne agens habet potentiaz qua poteſt:⁊ non omne qõ poteſt p potentiam agit:vñ potentia videtur prior:ſed tñ q̃zuis ſit ſic:nullum quidem entium erit ens:qum ſit poſſibile ut ſit ⁊ nõ ſit ens:q̃zuis ſm loquentes vidimus generantes mundum ex nocte dicunt:⁊ naturales dicentes q̃ omnia fuerunt inſimul.Impoſſibile ẽ enĩz ut ſint eadem omnibus:⁊ ſi non quomodo mouetur ſed nõ habent in actu cauſã.Materia enĩz ſubſtantia carpentarij impoſſibile eſt ut moueat per ſe ſed carpentarietas:neq; ſanguis menſtruus neq; terra ſed ſemina ⁊ ſperma: ⁊ ideo quidã ponunt ſeparationem ut Plato ⁊ Leucippus. Dicunt enim motum etiam aliquid:ſed queritur quare non dicunt cauſam.nihil enim mouet:ſed oportet ut ſemp ſit aliquid ſicut modo eſt:aut naturaliter:aut violente: aut ex alio: ⁊ poſt qui eſt primus:multũ enĩz differt.

30 Dixit Ariſ.ſz ſi fuerit ſba ⁊ẽ.i.q̃ quz motus eternus ſit ⁊ omnis motus hz motorẽ:ut determinatũ eſt:neceſſe eſt ut iſte motus habeat motorẽ qui ẽ actio pura ſine aliqua potentia.i.qz in nulla hora eſt motor in potẽtia.Si enim non fuerit actio pura ſed qum potẽtia aliqua hora erit in qua non erit motio ab ea .D.dedit cauſam.⁊.d.poſſibile enim eſt ⁊ẽ.i.qz omnis motor cuius ſbe admiſcet potentia:poſſibile eſt ut in aliqua hora nõ moueat: nõ enĩz mouet niſi p alium motorẽ extrahentẽ ipſum ex potentia in actum qui eſt impoſſibilis ut nõ ſit pſens.D.d.⁊ ſi non nihil pdeſt qum poſuerimus ⁊ẽ.i.declaratũ eſt igit ſbaz eſſe eternã ⁊ ſemp mouentẽ:⁊ iõ nihil pdeſt ponere ſbam eternã in qua non ſit pncipium mouendi vt dicunt dicentes formas.D.d.ſed hoc non ſufficit neq; aliud.i.nõ enim ſufficit ponere pncipium mobilium formas neq; aliud extrinſecũ a formis;qum motus non auferatur ab ablatiõe illius:⁊ hoc intendebat qum.d.ſi non ſit motus.i. ſi non eſſet motus ſi nõ fuerit.i.ſi nõ fuerit poſitum aliqõ tale.i. aliqõ qõ ſi non eſſet non eſſet motus .D.d.neq; ſi egerit ⁊ ſba eius fuerit potentia.i. ⁊ non ſufficit ad hoc ponere aliquid qõ ſi non fuerit tale non erit motus: ſed etiã ſi nõ fuerit tale.i.q̃ ſi auferat:auferetur motus ⁊ ſubſtantia ei non erit in potentia:ſz vtrunq; neceſſariuz eſt in eo .ſ. qõ qum aufertur aufertur motus:⁊ q̃ ſubſtantie non admiſceatur potentia.Alex.autem.d.q̃ neceſſe eſt tertium eſſe

UVA. BHSC. IyR_012

212

cum hoc ut sit eternum ⁊ mouens i actu .s.ut sit illud ad qō ꝑm desiderium mouet corpus qō est nobilissimus corpoz.s.celeste. Illud autem ad qō ꝑm desiderium mouetur hoc corpus nō est homo neq; aliqō entium que sunt hic:quoz nobilius non desiderio tendat in vilius .D.dedit causā in hoc:⁊.d.nō enim erit motio eterna.i.si in substātia huius motoris fuerit substantia que est in potentia.s. in materia.D.d.possibile enim est ut qō est in potētia nō sit ens:⁊ hoc qō.d.est si fuerit in potentia substantia:possibile est ut nō sit ens simpliciter.i.quia corrumpet i aliqua hoza:⁊ hoc quidem determinatum est in naturalibus:ꝙ omne cuius substantie admiscetur potentia est generabile ⁊ corruptibile:⁊ si fuerit in potētia motor in loco possibile est ut nō moueatur.Unde necesse est ut isti motori nō admisceatur potentia omnino:neq; in substātia :neq; i loco:neq; in alio modoꝝ potentie:⁊ hoc intendebat qū.d. necesse est igit ut talis substantia sit actio:qz causa potētie in rebus in quibus est potētia est materia: ut dictum est i naturalibus. Et.d. ⁊ oportet etiam ut iste substantie sint existentes cē. i.⁊ qz iste substantie sunt mouentes sine aliqua potentia:necesse ē ut sint sine oi materia:qū necesse ē ut sint eterne.omne enim eternū est actio pura: ⁊ oē qō ē actio pura nō habet potētiaz.D.q̄uis hic sit questio cē.i. ⁊ si isti sermones dicant ut actio sit añ potentiā est tñ hic questio.Existimatū enim est ꝙ potentia est ante actum:qz existimatum est ꝙ omne agens fuit in potentia :⁊ nō oīe qō est in potentia aget:vnde ⁊ potētia videtur prior actu D.d.sed q̄uis ita sit nullum entium cē.i.⁊ hoc ē impossibile quoniam si motor omnis ⁊ agēs haberet potētiā mouendi ⁊ agendi:possibile esset ut in aliqua hoza nihil esset ⁊ tunc possibile esset quidlibet esse ⁊ nō esse:quoniā si possibile ē ut ꝑm motor non sit aut vt non moueat:possibile erit ut nihil sit omnino qō est impossibile ut dictū est ꝑus vbi locutus est ꝙ actus est ante potentiam.D.d. sed ꝓz ꝙ loquentes in diuinis cē.i.nisi esset vex ꝙ loquentes in diuinis ⁊ naturis dicunt.s.ꝙ omnia facta fuerunt ex se sine motore ut dicentes munduz generari ex obscuritate :⁊ ut ponentes causā generationis omniū materiā:aut vnū elementū quatuor aut partes infinitas:qō est impossibile .s. ut aliquid moueatur sine motore.U.g.ꝙ lignū qō ē subiectū carpentarij impossibile est ut moueat ꝑ se absq; carpētario: ⁊ similiter sanguis menstruus impossibile ē ut abeo fiat homo nisi moueat a spermate:neq; terra plāta nisi moueat a semine.D.d.⁊ iō ponūt quidā cē.i.⁊ qū quidam perceperūt ꝙ nihil mouetur nisi ante sit motus posuerunt motum ante generationem mundi:nulla enim ꝓz differentia est inter ponentē materiam esse mobilem ex se ⁊ ponentem ꝙ omnes cause fuerunt in quiete:⁊ ꝙ demū inceperūt moueri:⁊ iō posuerūt isti añ generationē mundi motum eternum:ut Plato.d.ꝙ prius fuit motus inordinatus:deinde deus induxit eum ad ordinem. Et sicut dicunt dicentes partes esse indiuisibiles de motu in vacuo. D.d. qui dicunt ꝙ oia fuerūt insimul:⁊ Alex.d.ꝙ nō innuit Anaxagoram. Iste enim ponit causam agentem.s.intellectum:sed qz isti ꝓtingit ꝙ qum aliquid inceperit mouere ut sit prius in potentia mouēs:deide in actu sine motore:in nullo differunt ab eis qui nō perceperūt causā esse mouentē:⁊ hoc modo est remotum ut Anaxagoras sit de eis ut omnis generās mundū siue ꝓcesserit causam eē mouentem aut non.⁊ forte.d.de eis qui non perceperūt causam mouentē qz omnia apud eos fuerunt insimul:qz quz illic nō fuerit generatio;nō erit illic aliquid in potentia ⁊ aliquid in actu:sed oia in actu insimul semp:qum impossibile est ut oia sint priuata vt aliquid sit qñq; ens qñq; nō ens. Et qz Plato Leucippꝰ ⁊ Democritus dicebāt motū esse ante generationē mundi;Leucippus aūt motū spatij in vacuo:necesse est eis dicere quis motus ē iste motus eternus. Impossibile enim est motū eternum esse nisi circularem:⁊ necesse est eis dicere etiam quare est semp: ⁊.d. ut mihi videt ꝙ illi dicunt motum aliquid esse: qz aliqui antiquoꝝ ordinabāt motū in nō ente:⁊ in istis etiaz ꝓtingit ponere motū violentum esse eternum ⁊ prioꝛem naturali:⁊ hoc manifestū ē in sermone platonis qui vocat eū motū inordinatū.D.d.nihil enim mouet cē.i.impossibile enim ponere aliquid moueri si nō ponatur aliquis modoꝝ motuū q̄ sūt hic ⁊ aliquis modoꝝ mouentiū. Motus enim qui sūt hic aut sunt naturaliter aut violente: ⁊ motor etiā aut ē motor ꝑmꝰ:aut qz ab alio mouet.i.ꝙ necesse ē dicentibus motū esse ante generationem mundi dicere quis modus fuerit motuū:⁊ quis modus fuerit mouentium:⁊ vtꝝ fuerit motor vnus aut plures qō nō fecerunt neq; possunt facere:sed ꝓtingit dicēti motū inordinatum esse:dicere motū violētū eē añ nālem:qō ē valde iconueniēs:⁊ ipossibile:⁊ h ītēdebat qū.d.⁊ post q̄ ē ꝑmus.mltū eni differūt dicere ꝙ motꝰ nālis ē ꝑmꝰ aut ꝙ motꝰ violētus

At vero nec Platonici possibile dicere ꝙ existimant aliquando principium esse ꝙ ipsum seipsum mouet.posterius enim ⁊ simul cuz celo anima ut ait.

Neq; etiam possibile ē Platoni dicere quz multotiens existimabat ꝙ principium ē istud qō mouet se.Anima enim sicut.d.est in postremo cū celo.

31 Quia aliquis defendendo Platonē pōt dicere ꝙ ea que mouebant eterne añ mundum erant principia que se mouebant:quum Plato opinabat aliquid mouere se.D.respōdendo ꝓpter hoc ꝙ nō potest dicere hoc.anima enim apō ipsū est mouēs se:sed apud ipsum aia nō fuit:nisi post cuz generatione celi.Apud enim illū motū eternū nō ordinatum non fuit anima apud ipsū.

Potentiam quidem igitur existimare prior em actu:est quidem ut bene:est autem ut nō bene.Dictum est autez in quibuscūq; huiusmodi questio.Qō autē actus ꝑus testatur Anaxagoras.intellectus enim actus:⁊ empedocles amicitiam ⁊ litem :⁊ semp dicentes motū esse vt Plato ⁊ Leucippus.Quare non fuit infinito tempore chaos an nox: sed eadez semper aut periodo: aut aliter si prior est actus potētia.

Quoniam autem potentia est prior actu in existimatione quodam modo recta ⁊ quodam modo nō recta dictum est quomodo. quoniam vero actus est prior testatur Anaxagoras.intellectus enim est actus:⁊ etiam Empedocles qui ponit amicitiam ⁊ litem :⁊ etiam ponentes motuz esse semper:ut Leucippus.Fouea enī ⁊ nox sunt infinita:sed eadem semper sunt aut ſm reciprocationez aut alio modo:si actus est prior potentia.

32 Qū declarauit actū esse ꝑiorem potestate,ppter hoc ꝙ motori motus nulla potētia admiscet oio:facit nūc rememorationē istius q̄stionis in tractatu ꝑmo:⁊.d. qm̄ autez cē.i.iā ꝑdiximus modū ſz quē possibile ē dicere potētiaz ꝑiorē esse actu ⁊ modū ſz quē nō. determinatū enim est in alijs ꝙ potētia ꝑcedit tpe indiuiduū generatū. Actus aūt ꝑcedit simpliciter potentiam:qum nihil exeat de potētia i actuz nisi per aliquid in actu. Unde propositio dicens ꝙ omne qō est in actu prius fuit in potētia nō ē vā:si ita esset tunc potentia precederet actū simplr:⁊ si ita esset:tunc res moverent ex se sine motore:⁊ iō.d.qm̄ autē actus est ꝑior testat Anaxa.i.qm̄ autē actus est ꝑior potētia simplr testat ois ponēs causā mouentē;ut Anaxa.ponens intellectum

UVA. BHSC. IyR_012

facientẽ generationẽ: et Empedocles faciẽs litẽ ⁊ anicitiã et etiã ꝛestat ponẽs motũ semp eternũ: q; ponit actionez eternã: ⁊ Leucippus. D.o. fouea aũt ⁊ nox ⁊c̃.i. ⁊ qũ ꝺcla ratũ ẽ q actus ꝑcedit potentiã si etiã fuerit ex nocte ⁊ fo uea: qum fouea ⁊ nox nõ ꝺicunt esse fixe tpe infinito: sed necesse est ut gnãtio ⁊ coꝛꝛuptio eoꝝ sit recipꝛoca: aut i to to ut ꝺicit Empedocles ꝺe toto mũꝺo: q qñq; generat qñ q; coꝛꝛumpit: aut ꝑm partes: sicut est ꝺe generatione ⁊ coꝛ ruptione elemẽtoꝝ: ⁊ hoc intẽdebat qum. o. aut alio mõ ⁊ iõ ꝺidet q si quedaz fuerint ꝑmanẽtia in specie ⁊ ꝺe eis alia ꝑmanẽtia in numero que sũt cause permanẽtie illoꝝ in specie: necesse ẽ ut potẽtia ꝑcedat indiuiduũ ꝑm tps: ⁊ q actus ꝑcedat potentiã simplr: ⁊ q hoc ꝓuertit ꝑm q si necesse fuerit ut actus ꝑcedãt potẽtiam simplr: ⁊ potentia generatũ ꝑz tps: necesse erit ut entia sint ꝺuobus modis modo remanẽte in numero: ⁊ mõ remanẽte in specie.

Textus nouus coꝛꝛespondẽs huic veteri nõ inuenit.

Si igit ideꝫ est semper ⁊ circulariter: necesse est ut agat sic per se: ⁊ sic per alterum: celum igit ꝓimum eternũ.

33 D. Alex. q facit h rememoꝛationẽ bꝛeuit ꝺe eo qꝺ ꝺictũ est in libꝛo ꝺe generatione ⁊ coꝛꝛuptione. s. q si generatio ẽ semp: necesse ẽ aliq̃d generari semp: ⁊ est coꝛpus q cir culariter mouet. ⁊ si impossibile ẽ q generatio ⁊ coꝛꝛuptõ sint semp ⁊ si nõ ꝓsumet materia: ⁊ tũc necesse ẽ ut coꝛꝛũ pens semper sit aliud a generante semp aut idẽ faciat ꝺuas ꝺiuersitates ꝺuabus ꝺispositionibus ꝺiuersis: imo ne cesse est aliqꝺ eternũ vnuz esse qꝺ sit cã actionis eterne q; nõ agit nisi vnã actionẽ: ⁊ aliqꝺ eternũ qꝺ agat actiones ꝺiuersas: ut ab eo semp sint acta ꝺiuersa: ⁊ hec est ꝺispositio ꝓmi celi in suo motu ꝺiurno. Eternitas eniz actionis ꝓuenit ex eo q ipse facit vnã actionẽ semp. Que aũt faci unt actiones ꝺiuersas sũt que mouent in oꝛbibus ꝺeclinꝺ bus: ⁊ maximus eoꝝ ẽ sol. Remotus eniz ꝛ,ppinquus fa cit ꝛ̃ia. U. g. q qum fuerit remotus erit causa coꝛꝛuptio nis pluriũ entiũ: ⁊ qum fuerit ꝛ,ppinquꝰ erit causa genera tionis pluriũ. Et aliq̃n remotus generat aliqua ꝛ,ppinquꝰ generat alia: ⁊ oia ista inuit mirabiliter ⁊ bꝛeuiter ꝑ hoc qꝺ. o. Si igit ideꝫ ⁊c̃.i. si igit necesse ẽ motũ vnũ ⁊ ꝓtinuuz eternũ esse ut agat ꝑ se vnã actionẽ ꝓtinuã: ⁊ ut agat per aliud actiones ꝺiuersas ut semp sint ꝺue actiones: ⁊ nihil est tale nisi celũ: necesse est ut celũ sit eternuz ⁊ in alia trã slatione.

Itaq; periodo semper opoꝛtet aliqꝺ mane re semp similiter agens. Si aũt ꝺebeat foꝛe gene ratio ⁊ coꝛꝛuptio aliud opoꝛtet agens esse aliter ⁊ aliter: necesse ẽ igit quidẽ sic ꝑm se agere sic ꝑm aliud: aut ergo ꝑm alteꝝ: aut ꝑm ꝑmum: necesse igitur ꝑm hoc: qum eniz illud ipsi que cause ⁊ illi ꝺigniꝺus: ergo ꝑmum. Etenim cã illud ipsius sem per similiter: ⁊ ipsius alr alteꝝ. eius autẽ qꝺ ẽ sem per alr palaz q ambo: ergo si sic se habet motus q ergo alia oz querere ꝑncipia: quoniam aut ita ꝓtingit: ⁊ si nõ sit ex nocte erũt simul omnia ex nõ ente: soluentur vtiq; hec: ⁊ est aliquid semp mo tũ motu incessabili. Hec aũt que circulo: ⁊ h nõ iꝺem solũ ꝛz opere palã: quare sempiternum erit vtiq; primũ celum.

Si igitur ideꝫ semp fuerit circulariter opoꝛtet aliquid semper esse permanẽs qꝺ agat vnã acti onem ꝓsimilem. ⁊ si generatio ⁊ coꝛꝛuptio sit oz aliquid esse qꝺ agat multis modis: ergo necesse est ut agat per se ꝑz hunc modũ: ⁊ alio modo ꝑz alium modũ. Et necesse ẽ ut illud sit: aut alio mõ aut ꝑmo mõ: ⁊ illud etiã ẽ causa suipsius aut al teriꝰ. ꝑmum igit est melius: illud enim fuit cau sa ut semp sit ꝑm eandẽ ꝺispositionẽ ꝓsimilẽ. Cau sa autẽ ut sint plures modi iam fuit alia. Semp autẽ est ⁊ plures modi vtrũq; : ⁊ manifestum est q motus nõ sũt sic. Quomodo igit querẽda sũt ꝑncipia ⁊ si nõ ꝑm hunc moꝺuz: ꝑm vero alium modum possibile est ut omnia sint ex nocte: ⁊ ut etiã sint insimul: ⁊ non ex ente etiam: ista igit non ꝺeficiũt. aliquid eniz semp mouet motu nõ quie scẽti. ſ. q ꝛz circulationẽ: ⁊ h manifestũ nõ tm̃ po testate ſz ⁊ actu: ꝑmũ igit celũ ẽ eternũ.

34 Per h qꝺ. o. ⁊ si idẽ ⁊c̃.i. ⁊ si igit est hic ꝓna actio eter na ꝓsimilis: ⁊ ẽ motus circularis: oporꝛet ut illud qꝺ agit ipsa sit circulare ⁊ vnũ: sicut est ꝺe oꝛbe qui mouet mõ ꝺi urno: ⁊ ista vna actio est cã ꝓtinuationis ⁊ pmanẽtie trãs mutationis. ſ. q ista actio est causa q transmutatio nõ ꝺe ficit: ⁊ q oia sunt semp insimul que nõ ꝓsequunt se ad in uicẽ nisi ꝓpter istũ motoꝛẽ. Qꝺ igit ꝺat iste oꝛbis ꝑmo ⁊ p se ẽ ꝓtinuatio ⁊ eꝫnitas. D. o. ⁊ si gnãtio ⁊ coꝛꝛuptio ẽ ⁊c̃. i. ⁊ si h fuerit ꝺue actiões ꝛ̃ie ut gnãtio ⁊ coꝛꝛuptio eterne ⁊ ꝛz recipꝛocationẽ: oꝛ ut illꝺ circulare qꝺ facꝫ has ꝺuas a ctões ꝛ̃ias moueat ꝺuob⁹ motib⁹ oppositis i loco aut plu ribus: sicut est ꝺe septẽ planetis: ⁊ plus qꝺ apparet ꝺe acti onibus istoꝝ ẽ sol: ⁊ ideo antiqui vocabãt istum ꝺominũ vite. D. o. necesse est igit ut agat ꝑ se ⁊c̃. i. necesse est igit ut hoc coꝛpus vnũ qꝺ circulariter mouet ⁊ ꝓtinue ꝑmo ⁊ p se agat ꝓtinuationẽ ⁊ eternitatẽ: per aliud aũt ⁊ scꝺo gene rationẽ ⁊ coꝛꝛuptionẽ eternas. D. o. ⁊ necesse ẽ ut illud sit aut alio modo aut ꝑmo. i. necesse ẽ igit ut sit alius modus actionis alij ⁊ ꝑmus ꝑmo: ⁊ in alia trãslatione. Igit aut p aliꝺ aut p ꝑmũ necesse ẽ ut ꝓtinuet. i. actio. i. ꝺiuersa sit p aliud a ꝑmo: eternitas autẽ necesse ẽ ut sit ex ꝑmo. D. o. ⁊ illud etiã est causa suiipsius ⁊ alteriꝰ. i. ⁊ erit ꝑmuz causa suiipsius ⁊ alioꝝ. Et intelligendũ ẽ ꝑ ꝑmũ: ꝑmũ celũ aut totũ celũ aut octauã sperã. D. o. ꝑmũ igit est melius ⁊c̃. i. ꝑmũ igit ẽ perfectioꝛis actionis ⁊ melioꝛis. Primũ eniz fe cit ea q̃ sunt ꝺiuersaꝝ actionũ eterna ⁊ ꝓtinua: ⁊ illud qꝺ ẽ post ꝑmum est causa actionũ ꝺiuersaꝝ. D. o. qꝺ autem semp fuit ⁊ plures modi vtrũq;. i. q ꝑmũ ⁊ scꝺz cõgrega ta sũt cã q actiones sunt eterne ⁊ plures: eterne aũt ꝓpter ꝑmũ: ꝺiuerse aũt ꝓpter illud qꝺ est post ꝑmũ. D. o. ⁊ hoc est manifestũ: quoniã motus nõ sunt sic. i. ⁊ manifestũ est q motus apparẽtes nõ ꝓueniũt ꝑncipijs que posuerũt alij aut intẽdit q est manifestum q motus consequentes illa ꝑncipia que ꝺicebãt antiqui nõ sũt sicut isti motus. D. o. quomodo igit sũt q̃renda ꝑncipia ⁊ si nõ ꝑm hũc modum ꝺest: quõ igit possibile ẽ ponere alia ꝑncipia ꝓnientia ei qꝺ apparet: ꝛz si h fuerit ipossibile ꝑz hũc modũ possibile ẽ ut ponat. D. o. ꝑm aũt aliũ modũ possibile ẽ ut oia sint ex nocte ⁊c̃. i. ⁊ quz ꝑncipia fuerint posita alio mõ ab isto possibile ẽ ut oia sint ex nocte: sicut. o. Dinodes faciens le ges: ⁊ q entia sunt subito inuẽta insimul ⁊ ex nõ ente oio D. o. ista igit nõ ꝺesistunt ⁊c̃. i. ista igit generabilia ⁊ coꝛꝛu ptibilia nõ ꝺeficiũt in aliqua hoꝛa generati. Est enim coꝛ pus qꝺ mouet motu nũq̃ quiescente: ⁊ hoc nõ inuenitur nisi in coꝛpoꝛe circulari in eo q ẽ circulate. D. o. ⁊ hoc ꝺe clarat non tm̃ potestate sed etiã actu. i. non tm̃ ratione sed sensu. Apparet eniz motũ talẽ eẽ. ſ. q̃ nunq̃ ꝺeficit nec ꝺe ficiet: ⁊ q semp ẽ circularis: ⁊ q alij mot⁹ reꝺucũt ad ipsũ. D. o. ꝑmum igit celũ est eternũ. i. ex omnibus igit apparet q ꝑmum celum est eternũ: ⁊ q p ipsũ pficiunt alij motus coꝛpoꝝ celestiũ: ⁊ in alia trãslatione: ⁊ hoc nõ apparet ser mone tm̃ ꝛz operatione. ⁊ intẽdit p sermonẽ ꝺiffinitionem ⁊ p operationẽ illud qꝺ apparet sensu.

Est igitur aliquid ⁊ quod mouet. Quoniaz autem quod mouetur ⁊ mouens. Medium igi tur ẽ aliquid quod non motum mouet sempiter

UVA. BHSC. IyR_012

num ⁊ substantia ⁊ actus ens.

Est igitur quidē quod mouet qum non mouetur. ⁊ quia etiam est motum: ⁊ etiam est motor ⁊ medium aliquod est mouens qum non mouetur.

35 D. Alex. ista est ratio ꝙ aliqꝺ mouēs nō mouet: ⁊ est dicta breuiter. Et rememoratio eius qꝺ dictuꝫ est in vltimo physicoꝝ: ⁊ est fūdata sup duas ꝓpositiones. Quaꝝ vna ē ꝙ omne ꝓpositū ex duobus: quoꝝ alteꝝ pōt eē ꝑ se: possibile erit etiā alteꝝ esse ꝑ se: nisi ꝓpositio sit sb̄e ⁊ accidentis. U. g. ꝙ idromel qz ꝓpositio ex aqua ⁊ melle: ⁊ mel inuenitur ꝑ se: necesse est ergo ut aqua inueniat ꝑ se. Et qz inuenimus aliqꝺ motū ⁊ mouēs quasi cōpositū ex mouente ⁊ moto: ⁊ inuenimus aliqꝺ motū ꝑ se ⁊ nō mouens: manifestum ē ꝙ ē necesse aliqꝺ mouēs esse ⁊ nō motū: hic igitur mouēs minime ē a potentia: ⁊ in nulla mā existit: ⁊. o. Inuenit igit aliqꝺ mouēs quꝫ non mouetur ideſt inuenit igitur aliquod mouens ⁊ nō motū. Sunt enim tria in intellectu: motū vltimū: ⁊ mouēs ꝑmū: ⁊ medium. ſ. mouens ⁊ motū: quaꝝ ꝓpter necesse est ut ꝑmū mouens non moueat omnino. Mediū enim erit nō ꝓximū si mouebit: aut si dicamus ꝙ si extremū vltimū. ſ. motū tm̄ inuenit simplex tm̄ necesse ē vt suū oppositū inueniat simplex. Omne enim cōpositū ex duobus oppositis quoꝝ alteꝝ inuenit per se de necessitate ⁊ reliquū. �sm igit has duas intētiones intelligitur apud me hec ratio: sed �fꝫ ꝑmam magis videt verba eius. Scꝺa aūt est Alex. ⁊ oꝛ ꝓditionare ꝙ ꝓpositū sit ex duobus extremis oppositis: tunc enim ꝓpositio erit manifestioꝛ: ⁊ nulla ꝓditione indiget nisi vt vnū eoꝝ nō sit accidens in reliquo: ut. o. Alex, potes enim dicere ꝙ qū alterū extremoꝝ ⁊ mediū fuerit ⁊ reliquū extremoꝝ erit. potes etiā dicere ꝙ qū duo extrema ⁊ mediū fuerint: necesse est ut alteꝝ extremoꝝ nō sit mediū. ſ. ꝙ si vnū extremum fuerit mobile tm̄ nō motoꝛ: necesse est ut reliquū extremū sit motoꝛ nō mobile. Ex his apparet ꝙ ꝑmus motoꝛ nō ē necessario motus: ⁊ in alia trāslatione. Est igit aliqꝺ mouens etiā qz est motū etiā ⁊ mouēs ē igit mediū. Est igitur aliquid mouens nō motū eternū sb̄a ⁊ actus. ⁊ ex hoc ꝙ accepit mediuꝫ: videmus ꝙ sustentatus ē in hac ꝓpositione sup duo extrema oppositā. qum enim alteꝝ duoꝝ extremoꝝ separatū fuerit a medio: necesse ē ut reliquū separet ab illo: intētio enim eius qꝺ. o. in hac trasiatione ē ꝙ qum est mouēs ⁊ motū necesse ē ut mediū sit: ⁊ qū sit medium ⁊ alteꝝ extremoꝝ necesse ē ut sit reliquū extremū.

Mouet autem sicut appetibile ⁊ intelligibile: hec enim sola mouent non mota. Horum autem aliquid concupiscibile quidem enim ipsum apparens. Volūtabile autem ipsum primum existens bonum. Appetimus quia videtur magis ꝙꝫ uidetur: quia appetitus principium ē enim intelligentia.

Et mouet sicut mouet desideratum ⁊ intellectum qum non mouetur. Et principia istoꝝ eadem sunt: ⁊ desideratum est sensus qui distinguit ⁊ primum affectatum quod est sensus ⁊ desideratum magis: quia existimatur ꝓprie esse maius ⁊ nō existimatur quod desideramus.

36 Et qum primū mouēs mouet ⁊ nō mouet neqꝫ �sm accidens neqꝫ �sm seipsū: sicut mouet anima q̄ est in coꝛpoꝛe necesse ē ut iste motoꝛ moueat: quēadmodū desideratū est ⁊ affectatū: ⁊ mouet nos quare actio videt esse bonuꝫ ⁊ qz modi desiderabiliū mouētium sunt apud nos alij a modis intelligibiliū que mouēt nos adeo ꝙ iste due motiones ꝓtrariantur sibi: quoniam motio in alteꝝ desiderati differt a motione in alteꝝ intellecti: ⁊ videt de istis ꝓncipijs que sunt in coꝛpoꝛibus celestibus: ꝙ desideratū in eis idē est cū intellecto. Desideratuꝫ enim apud nos differt ab intellecto: qz potētia qua comprehenditur desideratum differt ab ea qua comprehenditur intellectum. Desideratuꝫ enim comprehenditur sensu: ⁊ est voluptatū: intellectum aūt intellectu ⁊ est cuius actio videt bona. Coꝛpoꝛa igitur celestia qz nō sentiunt: sensus aūt nō ē in animalibus nisi ad salutē: iō desideratū ab eis nō differt ab intellectu. Intellectū enim mouēs ab eo qꝺ ē bonū est insimul voluptuosum. hoc igit est dicere ꝙ voluptuosū ⁊ intellectū est idē in eis. Et ex h̄ quidez apparet bn̄ h̄ coꝛpoꝛa esse animata ⁊ ꝙ nō habēt de virtutibus anime nisi intellectum ⁊ virtē desideratiuā que mouet in loco: ⁊ hoc declarabit ex his Dictū est enim in octauo physicoꝝ qm̄ mouens hec coꝛpoꝛa celestia in nulla existit materia: ⁊ ꝙ est forma abstracta Amplius in libꝛo de anima formas abstractas esse intellectas: quapꝛopter hoc mouens est intellectus: ⁊ est mouēs qz agit motū: ⁊ qz est finis motus: hec aūt differūt in nobis. ſ. illud qꝺ mouet nos in loco �fꝫ ꝙ ē agēs: ⁊ qꝺ mouet nos in loco �fm ꝙ est finis: ⁊ hꝫ duplex esse in anima ⁊ extra animaꝫ. Quod autem est in anima est agens motum Secundum vero ꝙ est extra animam est mouens �fm finē. U. g. qm̄ balneū duplicē hꝫ formā in aia ⁊ extra aiam ⁊ ꝓpter illā formā que ē i anima desideramus aliā formā q̄ ē extra animā: forma igit aie balnei inq̄tū ē i aia ē agēs desideriuꝫ ⁊ motū: �fm aūt ꝙ ē extra animā ē finis motus ñ agēs. Sicqdē igit forma balnei ñ eēt i mā: tūc moueret ⁊ �fꝫ agēs ⁊ ꝫ finē sine aliq̄ motiōe ꝓtingēte. Et sic ē intelligēdū de mouētibus coꝛpoꝛa celestia: �fm igit ꝙ ista intellecta sūt forme eoꝝ sūt mouētia �fm agēs: �fm autē ꝙ sunt fines eoꝝ mouētur ab illis �fm desideriū. Queret autē aliqs si illud qꝺ imaginat ex illis formis est eē illoꝝ coꝛpoꝝ: quid igit indigeret motu? si igit forma arce q̄ est in aia artificis eēt eē arce nō moueret ad agendā arcā? Dicamus igit ꝙ ñ mouētur nisi qz intelligunt ex se ꝙ pfectio ⁊ sb̄a eoꝝ i motu: sicut facit illud qꝺ mouetur ad ꝓseruandā suā sanitatē qz scit ꝙ sua sanitas nō ꝓseruat nisi motu: ⁊ etiā intelligūt ꝙ motus eoꝝ est cā exitus eius qꝺ ē in potētia in illis formis abstractis ad actū. ſ. ad formas materiales. Iste enim forme forte vident habere duplex eē. ſ. i actu. ſ. materiale esse qꝺ habent: ⁊ esse in potētia. ſ. eē qꝺ habēt i illa forma Et dico potētiā quēadmodū dicimus ꝙ forme artificiales hn̄t eē in actu in mā ⁊ in potētia i aia artificis. Uñ he forme vident habere duplex eē abstractū ⁊ māle. Et hoc qui dē est ꝙ faciētes formas volūt dicere: sed nō pueniunt ad ipsum: sed tm̄ motus eaꝝ nō est ꝓpter exitū istaꝝ formaꝝ a potētia in actū nō ita ꝙ illud est ꝑfectio ꝓma eoꝝ: sed ita ꝙ illō ē ꝓsequēs ꝓmā pfectionē eoꝝ. U. g. ꝙ qui exercitatur ad ꝓseruādū sanitatē ꝑ aliam operationez alicuius artis: ꝓmo intēdit ad ꝓseruādū sanitatē suā: scōo aūt intēdit illā operationē. D. o. ⁊ desideriū ē sensus qui distiguit ⁊ ꝓmū affectatū ē sensus. i. qm̄ desideriū in aialibus est ꝑ pter sēsū q̄ distinguit ⁊ cōprehēdit voluptuosū: ⁊ h̄ desideriū est appetitus: voluntas aūt ē ꝓpter intellectuꝫ. D. o. ⁊ ꝓmo affectatū ē bonū ⁊ desideriū. i. qꝺ ꝓmo est affectatuꝫ ē bonū simplr: versus qꝺ mouent coꝛpoꝛa simplicit: ⁊ pōt intelligi: ꝙ primo affectatū apud intellectū in eo ꝙ est intellectus ē bonū: ⁊ iō dicit ⁊ desideratū qz existimat ꝓprie eē maius ⁊ nō existimat qz desideramus. i. ⁊ qm̄ q̄to magis aliqꝺ existimatū fuerit maius bonū: tanto desiderium erit maius. Desideriū enim est ꝓpter existimationē eius qꝺ ē aliquid esse bonū. Et nō existimauimus aliquid esse bonū ꝓpter qꝺ desideramus ipsū: necesse ē ut illud qꝺ ē in se maius bonū sit maius desiderātū. Et intēdebat ꝙ si motoꝛ coꝛpoꝝ celestiū est magis bonus omnibus necesse est ut sit desideratus magis bonis omnibus. Et intēdebat qū d. ⁊ nō existimat qz desideram⁹ distinguere iter desideriuꝫ

UVA. BHSC. IyR_012

intellectus ꝛ ſenſus. In quo eniz appetitus ſenſus domi-
nat ſuper intellectũ: reputat deſideratũ eſſe bonũ quia ẽ
deſiderabile. Et oía iſta. d. ad declarandũ q̃ corpora cele-
ſtia qũ habẽt appetitũ ꝓpter intellectũ. Intellectus autẽ
maius bonũ ipſo appetit: contingit neceſſario q̃ corpora
celeſtia appetunt in hoc motu aliq̃d magis bonũ ipſis. Et
qũ illa ſunt nobiliſſima corpora ſẽſibiliũ ꝛ meliora: neceſ-
ſe eſt q̃ illud bonũ q̃d appetunt ſit nobiliſſimũ entium ꝛ
maxime q̃d appetit totũ celũ in motu diurno.

Intellectus autem ab intelligibili mouetur
intelligibilis autem altera coelementatio ſm ſe
ꝛ huius cauſa ſubſtantia ꝑma: ꝛ huius que ſim-
pliciter ꝛ ſm actum. Eſt autem vnum ꝛ ſimplici
ter non idem. vnum enim metrum ſignificat: ſim
plex autem qualiter habens ipſum. At ꝟo ꝛ q̃d
bonum ꝛ q̃d, ꝓpter ipſum eligibile in eadem co
elementatione: ꝛ optimum ſemper aut, ꝓportio-
nale q̃d ꝑmum. Q̃d autẽ eſt q̃d cuius gratia in
mobilibus diuiſio oſtendit: eſt eniz alicui quod
cuius gratia: quorum hoc quidem eſt: hoc vero
non eſt. Mouet autem ut. a. motum: motu vero
alia mouẽtur.

Principium autem eſt imaginatio per in-
tellectum: intellectus vero eſt ex intellecto: ꝛ intel
lecta ſunt allaſtogia vltima per ſe ꝛ ſingulariter
ꝛ ex iſtis ſubſtãtia eſt ꝑma: ꝛ ex hoc ſimplex q̃d
eſt in actu. vnum autem ꝛ ſimplex non ſunt idez
hoc enim ſignificat menſuram ſimplex: aut ſigni
ficat quomodo. ꝛ etiam illud q̃d eligitur per ſe i
vnitate elementorum: ꝛ eſt valde nobile qum ꝑ
mo acquiritur: quoniam autẽ in non mobilibus
inuenitur propter quid hec demonſtrat diuiſio
ꝓpter quid enim inuenitur alicui ꝛ huic. Et hoc
quidem ex eis eſt ens: hoc autem non ens. Mo
uet igitur: ſicut. a. motum: per motum autem mo
uet illa alia.

37 Qum declarauit primum motorem eſſe eternũ: ꝛ ſub-
ſtantia ꝛ principium ſine materia: ꝛ motorẽ abſq̃ q̃d mo
uetur: ꝛ q̃d mouet ſicut deſideratũ ꝛ voluptuoſum. Prin
cipiũ autem cuiuſlibet motionis eſt ex aliquo ꝛ ad aliq̃d
vult narrare principiũ iſtũ motionis in moto quid ẽ ꝛ q̃d
eſt illud ad q̃d eſt motus: ꝛ. d. principiũ aũt eſt imagina-
tio per intellectum. i. principium aũt iſtius motus exiſten-
tis in corpore celeſti eſt imaginatio per intellectum. Et. d.
hoc ad demõſtrandũ q̃ ꝓncipiuz iſtius motus nõ ẽ phan-
taſia neq̃ ſenſus: ſed imaginatio pe intellectũ ꝛ deſideriũ
q̃ hoc corpus mouet in loco eſt ab imaginatione in actu:
ꝛ qz imaginatio per intellectũ que eſt actio intellectus eſt
ipſe intellectus. Intellectus aũt eſt ipſum intellectuz ut di
ctum ẽ in libro de anima. d. d. intellectus ꝟo ex intellecto
ideſt: eſſentia aũt ꝛ ſba intellectus ẽ ex intellecto. ꝛ qz in-
tellecta ſunt plurũ rez: incepit demonſtrare q̃ intellectũ
ẽ illud intellectũ q̃d mouet totũ celũ motu diurno qui ẽ
maximus ꝛ velociſſimus motuũ: ꝛ. d. intellecta autẽ ſunt
allaſtogia alia vltima ꝛc̃. i. ꝛ Alex. d. q̃ ex ꝟ intelligenda
ſunt multa: quoꝝ vnũ ẽ q̃ vna allaſtogia p ſe ẽ intellecta
de genere allaſtogie quã poſuerũt pythagorici qum que-
rebãt de ꝓncipijs: qm̃ qũ poſuerũt ꝟzia eſſe ꝓncipia oiuz
entiũ: ordinauerũt ꝟzia decẽ que ponebãt principia: ꝛ or
dinauerũt primũ ſub genere q̃d eſt bonũ: ꝛ vltimũ i ma-
lo: ꝛ que ex iſtis ſunt intellecta per ſe ſunt allaſtogia boni
Que aũt mali p accidens ſunt intellecta. ſ. p priuationem
boni: ꝛ. q. d. ꝛ hoc intellectũ collocat ſub genere boni. i. ẽ
bonũ: qz bonũ ẽ intellectũ per ſe. d. ꝛ forte eſt rememora
tio de allaſtogia quã. d. in diuiſione elemẽtorum: ꝛ loquitur
ex iſtis de ꝟzijs que ſũt in vnoquoq̃ genere que ſũt princi
pia trãſmutationis oĩum trãſmutabiliũ quoꝝ vnũ ẽ qua
ſi forma: ꝛ aliud quaſi priuatio. Allaſtogia aũt que eſt q̃ſi
forma ẽ intellecta per ſe. Que aũt ẽ quaſi priuatio ẽ intel
lecta: ſz nõ per ſe. Priuatio eniz nõ intelligitur niſi i reſpe
ctu ſui habitus qui ẽ forma. Et. q. d. q̃ hoc intellectũ ẽ de
genere forme que ẽ habitus nõ que eſt ꝑuatio: qum habi
tus intelligit per ſe vel alr: ꝛ ẽ q̃ intendit per allaſtogiam
vltimas formas perfectas quibus priuatio nõ admiſcetur
ꝛ. q. d. q̃ hoc itellectum ẽ ordinatũ in intellectis q̃bus nõ
admiſcet priuatio: nõ in ꝓtradictorijs quibus admiſcetur
priuatio: aut intẽdebat ꝑ allaſtogiã vltimã formã nõ ma-
teriã: hoc eniz principiũ nõ intelligitur per ſe ſz per aſſimi
lationẽ: forma autẽ intelligit per ſe. Et. q. d. q̃ hoc intelle-
ctum ẽ ordinatũ in intellectis formaꝝ nõ intellectis mate
rie. Allaſtogia eniz que ẽ forma ẽ per ſe ꝛ ſimpliciter intel
lecta: aut materieꝝ decem entium ſunt p aſſimilationẽ: ꝛ
iõ. d. poſt: ꝛ ex iſtis ſba eſt ꝑma: ꝛ hoc magis ſonat ex ſuis
verbis: ꝛ. q. d. ꝛ ꝟ intellectum ẽ collocatũ in ĩtellectis for
maꝝ que intelliguntur per ſe ꝛ nõ per aſſimilationem: ꝛ
ſunt intellecta materie: ꝛ collocant de ꝟ genere in ſpẽ for-
maꝝ ſubſtantialiũ: ꝛ ex iſtis i eis que ſũt ſimplices: forma-
rum eniz quedã ſunt ſubſtãtiales quedã nõ: ſubſtãtialiuz
aũt quedam mãles ꝛ quedã nõ: in quo genere collocatur
ꝟ primũ intellectuz: ꝛ ꝟ intendebat: qum dixit ſimplex: ꝛ
q̃d in actu. intẽdebat eniz per ſimplex formã cui nõ admi
ſcet mã. Cõpoſitum eniz ẽ omne cui potẽtia admiſcet. Et
qz potentia per aliud intelligit: actus autẽ per ſe magis in
telligit i lud cui nulla potẽtia admiſcet. d. d. ꝛ vnuz ꝛ ſim
plex nõ ſunt idem ꝛc̃. i. qm̃ vnũquodq̃ dicitur de ꝓtinuo
nõ ſignificat idẽ ꝛ ſimpliciter abſolute. Vnũ enim q̃d di-
citur de ꝓtinuo ſignificat aliq̃d q̃d eſt multũ in porentia: ꝛ
vnũ in actu. Cõtinuũ eniz diuiſibile ẽ: ſimplex autẽ abſo
lute: idiuiſibile ſignificat potẽtia ꝛ actu. Et vliter ſimplex
ꝛ vnũ duplíciter dicunt: aut abſolute: aut in cõparatione
Abſolutum autẽ vtriuſq̃ eſt illud cui nõ admiſcetur mã
neq̃ ẽ indiuiſibile omnino. ꝛ fecit hic differentiã iter vnũ
ꝛ ſimplex: qz famoſior intentio quã ſignificat hoc nomen
vnũ eſt illud q̃d dicit de ꝓtinuo: ꝛ famoſior intentio quaz
ſignificat hoc nomẽ ſimplex ẽ ſimplex abſolutũ: ꝛ ꝓpter ꝟ
timuit ne accideret erroz in hoc noĩe ſimplex ꝓpter ꝟ no
men vnũ famoſũ. dum vnũ ponat ꝑ altero. d. d. ꝛ etiam
illud q̃d diligitur ꝓpter ſe in vnitate elemẽtoꝝ iſtoꝝ eſt
nobile valde. i. ꝛ etiã illud q̃d diligit ꝓpter ſe ꝛ deſidera-
tur inter hec principia abſtracta quorum vnunquodq̃ ẽ
aliquid vnum ſimplex: ꝛ elementum corporis q̃d mouet
ẽ illud q̃d ẽ ex eis in fine nobilitatis ꝛ ſimplicitatis ꝛ vni-
tatis. Et itedebat p hũc ſermonẽ diſtinguere inter primũ
ꝓncipiũ ꝛ alia principia abſtracta. Alia. n. uident eſſe ele
cta ꝛ deſiderata ꝓp alia. ſ. ꝓncipia alioꝝ motuũ celeſtiũ ꝑ
ter motũ diurnũ. Q̃d aũt hũc motũ facit vꝝ eſſe electũ p
ſe: qũ vſus ipſũ mouet oẽ motu velociori ꝛ maiori moti-
bus ꝓpꝫs vnicuiq̃ eoꝝ. Eſt. n. electũ p ſe ꝛ amatuz oib⁹
tale aũt ẽ pfectũ l fine. d. d. qũ acq̃rit ꝑmo. i. qũ illud q̃d
ẽ valde nobile ẽ illud q̃d acq̃rit p ſe: ꝛ oía q̃ acq̃runt, ꝓpter
ipſũ acquirunt. d. d. qm̃ aũt in nõ mobilibus nõ iueniunt
ꝓp ꝟ q̃d demoſtrat diuiſio: ꝛ Alex. d. q̃. d. ꝟ ne aliq̃s exi-
ſtimet q̃ intendit pfectionẽ que ẽ accidẽs in pfecto. Perfe
ctionũ. n. pp quas mouet pfectũ quedã ſũt q̃litates q̃bus
pficit illũ q̃d mouet: vt illud q̃d mouet pp ſanitatẽ ꝛ que
dã ſũt ſbe extrinſece a re q̃ mouet ad eas ut aſſimilet eis: ut
inueniũtur oẽs actiones ſuoꝝ: qm̃ ſũt erga gnã intẽtionũ
domini ſui: igit dicuntur eſſe ꝓpter dominum. Et ſilter
oía entia cũ hoc ꝑmo ꝓncipio. d. d. ꝓpter q̃d eniz inueni
tur alicui ꝛ huic. i. pp q̃d. n. q̃d ñ ẽ exñs p ſe inuenit ut bõi-
tas i aia ꝛ ſanitas i corpore. Q̃d aũt ẽ exñs p ſe ẽ huius ꝟ
idem. i. exiſtens per ſe. d. d. ꝛ horum quidem eſt hoc ens

UVA. BHSC. IyR_012

hoc autez non.i. illud autez qđ est ſba ex his duobus finibus est ens p se ut rectoꝛ hoꝝbus cuiuatis. Alius aũt modus ẽ nõ ens p se ſz ī alio. D.o. mouet igit ſicut amatũ: pp motũ aũt mouet ista alia. i. ħ autẽ ꝑmum mouẽs mouet primũ motũ ab eo: ſicut mouet amatũ primũ amãs absq; q amatũ moueat. Ea autẽ que ſunt ſub primo moto mouẽt mediãte iſto ꝑmo. Et intẽdit p primũ motũ coꝛpus celeſte: ꝛ p alia mota ea que ſunt ſub primo coꝛpoze. ſ. alias ſperas: ꝛ ea que ſũt in gnãtione ꝛ coꝛꝛuptione. primũ eniz celũ mouetur ab iſto motoze ſm deſideriũ ut aſſimiletur ei ſm ſuũ poſſe: ſicut amatũ mouet vt aſſimilet ſuo amato. Alia aũt coꝛpoza celeſtia mouẽtur ſm deſiderium ad motũ primi coꝛpoꝛis: ꝛ iõ planete habẽt motũ duplicez. Ea aũt q̃ ſunt ſub iſtis mouent mediãtibus iſtis motibus Generationẽ aũt ꝛ coꝛꝛuptionẽ faciũt motus oppoſiti duplices: cõtinuationẽ vo vnus motus eternus: ꝛ ex ħ videtur deũ habere curã circa oĩa entia. Dicẽtes autẽ q deus ſollicitus ẽ circa vnũquodq; indiuiduũ: aliqualiter ẽ vez ꝛ aliqualiter nõ: qz nullũ indiuiduũ hz diſpoſitionẽ ꝑpriã niſi illa diſpoſitio inueniat in aliquo mõ illius ſpeciei: hoc igit modo vez ẽ deũ ſollicitari circa indiuidua. Sollicitudo aũt circa indiuiduũ tali mõ q nullus habeat cõmunicationẽ cũ eo: hoc nõ ẽ fas bonitati diuine.

Siquidem igitur aliquid mouetur ꝓtingit ꝛ alr habere. Quare latio que prima ꝛ actus ẽ ſm q mouet. Ex hac autem cõtingit alr habere ſz locũ: ꝛ ſi nõ ſm ſubſtantiam. Quoniam autẽ est quidẽ mouens ipſum immobile ens actu ens: ħ nõ cõtingit alr ſe habere nullatenus. latio enim prima mutationũ: huius autez que circulo: hac autez mouet hoc. Ex neceſſitate igit est ens: ꝛ neceſſitas bene tranſit ꝑncipium. nam ñeceſſarium totiens. hoc quidẽ videtur qđ ꝓter impetuz: illud vero ſine quo non bene: hoc autem non contingens alr: hoc ſimpliciter. Ex tali igitur principio dependet celum ꝛ nã.

Si igit aliquid mouetur poſſibile ẽ ut ſit diuerſaz diſpoſitionũ. Igit ſi allatio ꝛ prima actio q̃ mouet fuerit: poſſibile est ut locus ſit diuerſis diſpoſitionibus: ꝛ q in ſubſtãtia nõ ẽ diuerſitas Et qz illud qđ mouet ipſum est mobile qum est ens in actu: impoſſibile est omnino ut ſit ſm aliam diſpoſitionem. Et allatio est ꝑma tranſmutationũ: ꝛ est que est ſm circularitatẽ: ꝛ ħ ẽ motoꝛ iſtoꝝ. De neceſſitate igitur inuenit ꝑncipiuz etiã qđ de neceſſitate ſit ꝑncipium. Neceſſitas autez dicit ſm bos modos. Quedã igit est violente qz est extra naturã: ꝛ quedã impoſſibile est ut ſit ſimpliciter alio modo q̃z ſit. Celũ igit ꝛ natura cõtinua ſunt ſicut p ꝑncipium.

38 Vult declarare modũ colligationis entiũ trãſmutabilium cũ ꝑma ſba. Est eniz in hoc magna queſtio iã ꝑdicta ſcilicet quõ eternũ est ꝑncipiũ generabilis ꝛ coꝛꝛuptibilis ꝛ. o. ſi igit aliqđ mouet poſſibile est ut ſit diuerſaz diſpoſitionũ: ꝛ ħ ꝓpoſitio est vera in modis tranſmutationum. Qđ eniz tranſmutat in ſba inuenit diuerſaz diſpoſitionũ in ſba ꝛ ſimiliter in qualitate ꝛ in loco. D.o. ſi igit allatio ꝛc̃. i. ſi igit motus trãſmutationis quo mouet ꝑmum motum fuerit: poſſibile est ut hoc motũ habeat diuerſitatem in loco nõ habẽdo diuerſitatẽ in ſba. ſ. q poſſibile ẽ inuenire aliqđ eternũ nõ trãſmutabile in ſba ꝛ trãſmutabile i loco: ꝛ est quaſi mediũ inter ꝑmum in quo nulla trãſmutatio est: ꝛ inter trãſmutabilia in ſubſtãrijs ſuis: ꝛ hoc intendebat qũ. o. ꝛ qz illud qđ mouet ipſũ ẽ nõ motũ ut ſit in actu: poſſibile est ut ſit ſm aliam diſpoſitionez. i. q illđ qđ mouet ꝑmum motũ qũ ſit nõ motũ q est actus purus ſine aliqã potẽtia: impoſſibile est ut habeat aliã diſpoſitionẽ ab ea quã hz. D.o. ꝛ tranſlatio ẽ prima trãſmutationũ ꝛc̃. i. ꝛ tranſlatio est primus motuũ: ſicut dictuz est in naturalibus ꝛ ex iſtis circularis. D.o. ꝛ hic ẽ motoꝝ iſtoꝝ ideſt ꝛ primus motoꝝ mouet iſtũ motũ tm̃ ſine medio. D.o. ex neceſſitate, igit ꝛc̃. i. declaratũ ẽ igitur q neceſſe ẽ tale principiũ eſſe de neceſſitate. D.o. ꝛ neceſſitas: dicit hz bos modos. i. duobus modis: quoꝝ vnus est violẽte ꝛ ẽ illud qđ est extrinſecũ a nã rei: ꝛ dicit etiã de eo qđ est impoſſibile: ut in aliqua hora ſit circa ſuũ eſſe: ꝛ ħ intellexit qum d. hoc ẽ de neceſſitate principiũ. D.o. in alia trãſlatione. cũ tali principio ꝓtinuũ est celũ ꝛ nã: ſicut in nobis bona diſpoſitio paruo tẽpoze. i. iã igit declaratũ ẽ q celũ ꝛ naturalia ꝓtinuant cũ primo qđ est intellectus qui ẽ in fine gaudij ꝛ voluptatis: ſicut noſtra diſpoſitio in cõtinuatione cũ intellectu qui ẽ principiũ paruo tpe. D.o. iſta igit diſpoſitio in illo est ſemp: nobis vo est impoſſibile. i. ſz ꝓtinuatio celi cũ ħ principio ſemp est: noſtra aũt ꝓtinuatio cũ principio qđ est in nobis: impoſſibile ẽ vt ſit ſemp. Illud autez qđ ꝓtinuat de nobis est generabile ꝛ coꝛruptibile i coꝛpore vo celeſti est eternũ. Et ex ħ quidẽ apparet bñ q Ariſ. opinatur q forma hominum in eo q ſunt homines non est niſi p cõtinuationem eoꝝ cum intellectu qui declarat in libro de anima eẽ principiuz agens ꝛ mouens nos. Intelligentie enim abſtracte in eo q ſunt abſtracte debẽt eẽ principia eoꝝ quoꝝ ſunt principia duobus modis ſm q ſunt mouentes ꝛ ſm q ſunt finis. Intelligentia eniz agens ſ̃m̃ ſtum est abſtracta ꝛ est principium nobis: neceſſe ẽ ut moueat nos ſm q amatum amans: ꝛ ſi omnis motus: neceſſe est ut ꝓtinuatur cum eo a quo ſit ſm finez: neceſſe est ut in poſtremo ꝓtinuetur cũ hoc intellectu abſtracto: ita q erimus dependentes a tali principio a quo celum depẽdet q̃uis hoc ſit in nobis modico tempoze ſicut dicit Ariſtoteles.

Deductio autem qualis optima paruo tempoze nobis: ſic enim ſemper illud est nobis quidem impoſſibile, quoniam ꝛ delectatio huius: ꝛ ꝑpter hoc vigilatio ſenſus ꝛ itelligibilia delectabiliſſimum. Species vero ꝛ memozie, ꝑpter hoc intelligibilia autem que ſm ſe eius qđ ſm ſe optimum: ꝛ que maxime eius qđ maxime. Seipſum autem intelligit intellectus ſm tranſumptionem intelligibilis. Intelligibilis autem ſit attigens ꝛ intelligens: quare idem intellectus ꝛ intelligibile. Suſceptibile enim intelligibile ꝛ ſubſtantie intelligendum est actualiter habens. Quare illud magis iſto quod videtur itellectus diuinum habere. Et ſpeculatio delectabiliſſimum ꝛ optimum. Si igitur ſic bene habet ut nos quãdoq; Deus ſemper mirabilis: ſi autem magis adhuc mirabilius habet aliquis: ꝛ vita autem vtiq; exiſtit. Etenim intellectus actus vita: illud autem ipſe actus eſt. Actus autem qđ ſm ſe illius vita optima ꝛ ſempiterna. Dicimus autem deũ animal eſſe ſempiternum optimum. Quare vita ꝛ duratio continua ꝛ eterna exiſtit deo: hoc eniz deus.

Voluptas enim est actio illius etiã: ꝛ iõ vigilia ꝛ ſenſus ꝛ intellectus ſunt voluptuoſa. Spes autẽ ꝛ rememoratio ſunt ꝑpter iſta. itelligere aũt qđ est per ſe est illius qđ est nobilius per ſe: ꝛ qđ est maius est illud qđ est maius. Et qđ intelligit ſe est intellectus per acquiſitionẽ intellecti: ſic eniz intellectuz qñ intelligit: intellectus igit ꝛ intellectum idem. recipiẽs eniz intellectũ ꝛ ſubſtãtiam eius est intellectus: et nõ intelligit niſi quz habet Exiſtimatur igit q intellectus est illud diuinum

UVA. BHSC. IyR_012

magis q̃z hoc. Desideratio autez est aliqd valde nobile ⁊ voluptuosũ. Si igitur deus semper est sicut nos in aliqua hora hoc ẽ mixt: ⁊ si magis: magis est mixt: est quidem sic: ⁊ ẽ vita q⁹ actio intellectus est vita: ⁊ illud est intellectus per se: ⁊ hz vitã nobilẽ ⁊ semp eternã. Deus igitur est vnus eternus in fine nobilitatis: ergo est vita: ⁊ est cõtinuum eternũ: hoc quidẽ est deus.

99 D. Aris. voluptas enim ẽ actio ⁊c. i. pmi ꝓncipij. D. dedit causã: ⁊. d. ⁊ ideo vigilia ⁊c. i. q⁹ cã voluptatis est cõprehẽsio: ⁊ quasi dicit ⁊ delectat q⁹ cõprehẽdit. ⁊ signũ q⁹ cõprehẽsio est causa voluptatis: est q⁹ vigilia ⁊ sensus ⁊ intellectus sunt in nobis voluptuosi. D. d. species aũt ⁊c. i. species aũt ⁊ rememoratio q̃uis sint voluptuose: tñ sunt i rebus nõ existẽtibus in actu: ⁊ sunt voluptuosi q⁹ sperans imaginat ea esse cõprehensa in actu: ⁊ similiter memorans ⁊ innuit q⁹ cõprehensio voluptuosa nõ est nisi illius qđ ẽ in actu nõ in potẽtia: ⁊ q⁹ desiderium ꝓcedens cõprehensionem magis videtur dolor q̃ voluptas. D. intellectus autem per se est eius qđ est nobilius per se. i. ⁊ qđ intelligit p se nõ ẽ per aliud: est nobilius eo qđ itelligit p intellectũ existẽtem in eo. D. d. ⁊ qđ est magis est illius qđ est magis idest q⁹ voluptas que ẽ maior est illius qđ est maioris intellectus. D. d. ⁊ qđ intelligit se est intellectus per acquisitionẽ intellecti. i. qđ intelligit se delectat per se: ⁊ hoc ẽ verũ delectãs ⁊ tale est intellectus. qum enim acquisiuit intellectũ ⁊ intellexit ipsũ intelliget se qñ ipsũ nõ est nisi intellectum qđ intelligit: intellectus igitur est illud qđ delectatur per se. D. d. fit enim intellectũ qñ admiscet ⁊ intelligit. i. ⁊ intellectus in nobis nõ intelligit se donec admisceat cũ intellecto ⁊ imaginetur ⁊ intelligat ipsũ in actu nõ qñ est in potentia anteq̃ intelligat ipsũ intellectum q⁹ intellectũ qum intelligitur fiet idem cum eo. s. intellectu. Et intendebat p hoc distinguere inter voluptatem que ẽ in intellectu que qñq⁹ est in potẽtia qñq⁹ in actu: ⁊ que est semp in actu: ⁊ hoc est qui non est in mã. D. d. intellectus igit ⁊ intellectũ sunt idẽ ⁊c. i. intellectus aũt ⁊ intellectũ fiunt idẽ qũ intellexerit q⁹ recipiens ⁊ receptum de intellecto vtrunq⁹ est intellectus: ⁊ iõ intellectus ⁊ intellectũ ⁊ intelligens reducũtur in vnñ ⁊ nõ differũt nisi fz respectũ dispositionũ. Intellectus enim inq̃tuz itelligit intellectũ dicit intellectus: ⁊ inq̃tuz intelligit per se dr q⁹ intellectus per est ipse intellectus e cõtrario illi qđ intelligit per aliud: ⁊ inq̃tuz quidez intellectus est illud qđ intelligit: dicit q⁹ itellectus est res intellecta. D. d. intellectus igitur ille diuinus est maior isto idest ⁊ qũ intellectus in nobis qñq⁹ ẽ potẽtia: qñq⁹ actus ille aũt intellectus diuinus semp ẽ actus: manifestũ ẽ nobiliorẽ esse isto intellectu qui ẽ in nobis. D. d. desideratuz aũt ẽ aliqd valde ⁊ nobile. i. ⁊ manifestũ ẽ q⁹ intelligere p itellectũ qui est in nobis ẽ valde voluptuosuz ⁊ nobilius oibus rebus existẽtibus in nobis. D. d. si igit deus ⁊c. i. ⁊ iõ videmus q⁹ si voluptas dei per cõprehẽsionẽ sui ipsius ẽ equalis voluptati quã nos habemus: tñ intellectus i nobis cõprehẽdit se: ⁊ est qñ denudat a potẽtia: hoc aũt i nobis paruo tpe existit: in deo aũt semp valde est mirabile ⁊ si illa voluptas que semp ẽ in eo est multo magis nobilis q̃ i nobis ẽ magis ⁊ magis mirabile. Et Alex. d. q⁹ nõ ẽ itelligendũ p voluptatẽ: voluptatẽ ꝓsequentẽ passionẽ q̃ opponit tristicie. Voluptas aũt q̃ ẽ in itellectu nõ ẽ passio neq⁹ hz oppositũ: qũ ista cõprehensio nõ opponat ignorãtie. Voluptas enim ita ꝓsequit cõprehẽsionẽ: sicut vmbra corpus. Si igit aliqua cõprehẽsio ẽ que nullũ oppositum hz ⁊ nũq⁹ ẽ i potẽtia: tũc cõprehẽdenti nunq⁹ accidit dolor p defectũ cõprehẽsionis. D. d. ⁊ hz vitã q⁹ actio intellectus ẽ vita. i. ⁊ dicit de eo vita. h. n. nomẽ. s. vita nõ dr de comprehẽsione: ⁊ qũ actio itellectus ẽ cõprehẽsio: ergo actio intellectus est vita. D. d. ⁊ intellectus p se ⁊ hz vitã nobilez idest ⁊ qum intellectus est vnus: ⁊ qum actio eius est vita Illud igit qđ itelligẽs ẽ q⁹ intelligit se nõ q⁹ itelligit aliud illud ẽ vnũ qđ hz vitã in fine nobilitatis: ⁊ iõ vita ⁊ scia ꝓprie dicunt de eo. Est igit vnus deus sapiẽs ⁊ h putauerũt antiqui trinitatẽ eẽ i deo i sba: ⁊ uoluerũt euadere p h ⁊ dicere q⁹ fuit trinus ⁊ vnus deus: ⁊ nesciuerũt euadere: q⁹ qũ sba fuerit numerata: cõgregatũ erit vnũ p vnaz itẽtionẽ additã ꝓgregato. Et. d. Alex.: ⁊ h siliter ꝓtigit loquẽtibus in lege mauroꝝ ponentibus has dispositiones additas essentie. Quapropter ꝓtigit eis ut sit vnus p vnã intẽtionẽ additã essentie ⁊ dispositionibus: ⁊ vtriq⁹ dispositioni dubitat accidere cõpositio: ⁊ oñe ꝓpositũ ẽ nouuz nisi dicãt aliqua ꝓponi p se: ⁊ si aliqua essent q̃ ꝓponerent p se: tũc exirẽt de potẽtia in actũ p se ⁊ mouerent sine motore p se: ⁊ sic est intelligẽdũ qũ dicimus ipsũ esse vnuz ⁊ habẽtem vitã. s. idẽ in subiecto ⁊ duo fm modũ: nõ q⁹ significãt idẽ oibus modis: sicut significant noia synonyma neq⁹ sicut significant noia. s. neq⁹ sicut ꝓncipale ⁊ sumptũ q⁹ sumptuz significat illud qđ significat ꝓncipale ⁊ magis Vita enim significat aliqd nõ in subiecto. Viuũ aũt significat aliqd in subiecto. s. formã iu mã: ⁊ habitũ in subiecto he igit sũt dispositiones significationũ nominũ in eis que sũt forma in mã. In eis aũt q̃ sũt forma nõ i mã dispositõ ⁊ dispositũ reducunt ad vnũ i eẽ: ⁊ duo in ꝓsideratione. Ista enim essẽtia qũ fuerit accepta fm q⁹ est posita ⁊ fuerit dispositа aliq̃ dispositione: tũc dispositio ⁊ dispositũ vnuz erit in ꝓdicatione ⁊ duo in intẽtione: q⁹ ꝓdicatũ differt a subiecto: fz tñ nõ sicut ꝓdicatũ differt a subiecto in ꝓpositionibus carhegoricis substãtialibus. Dispositio enim idez ẽ ⁊ dispositũ, sicut in rebus abstractis: fz in potẽtia duo qñ intellectus diuisit vnũ ab altero. intellectus enim natus est diuidere adunata in esse i ea ex q̃bus cõponunt q̃uis nõ diuidant in eẽ: sicut diuidit mãm a forma: ⁊ formã a ꝓpositо ex mã ⁊ forma: h igit ẽ dispositio intellectus in rebus ꝓpositis ex mã ⁊ forma: qũ disponit ꝓpositũ p formã: aut qũ disposuit habẽtẽ formã p formaz. Intelligit. n. vtraqz esse adunata aliquo mõ ⁊ differentia aliquo mõ. U. g. q⁹ qũ disposuit hoiem p rationabilitatẽ: itelligit q⁹ subiectuz rationabilitatis ⁊ rationabilitas idẽ sunt i adunatione: ⁊ intelligit q⁹ differẽs ex eis ẽ aliud a dcato. Cum aũt fuerit ꝓsiderata dispositio ⁊ dispositũ i eis q̃ nõ sũt i mã: tũc reducunt ad vnã intẽtionẽ oibus modis ⁊ nullus modus erit q̃ ꝓdicatũ distiguat a subiecto: ⁊ dispositio extra itellectũ. s. in essẽtia rei. Sz qũ itellectus ꝓponit aliquã ꝓpositionẽ ex dispositione ⁊ disposito i talibus rebus: tũc nõ intelligit ex eis nõia synonyma ita q⁹ ꝓpositio sit fm nomen nõ fz intẽtionẽ: fz intelligit ea eẽ differẽtia fz assimilationẽ scilicz q⁹ i talibus accipit duo: quoꝝ ꝓportio ad inuicẽ alterius ad alteꝝ ẽ sicut ꝓportio ꝓdicati ad subiectũ: ⁊ ex eis ꝓponit ꝓpositionẽ cathegoricã: ⁊ nullã itelligit differẽtiã iter ea eẽ oio nisi fm acceptionẽ. s. q⁹ idẽ accepit dispositũ ⁊ dispositionẽ. intellectus. n. põt intelligere idẽ his duob⁹ modis fz silitudinẽ ad ꝓpositionẽ cathegoricã i rebus cõpositis sicut itelligit multa fz silitudinẽ: ⁊ si itellectus non accepisset in istis dispositionẽ ⁊ dispositũ nõ posset intelligere nãs eoꝝ neq⁹ declarare eas: ⁊ magna differẽtia ẽ inter ea q̃ differũt i eẽ ⁊ intellectu: ⁊ q̃ differũt i itellectu tñ Multiplicitas igit in deo nõ ẽ nisi i intellectu differentia nõ in esse. Sed Alex. d. q⁹ nõ ẽ itelligẽdũ p h qđ dicimus nõ intellectus itelligit se fz alterationẽ. videmus. n. virtutẽ visibilẽ videre se in speculo: ⁊ cũ hoc possibile ẽ dicere i eo magis ẽ possibile i intellectu. D. d. deus igit ẽ vnus ⁊c. i. ⁊ fz hoc q⁹ sonat h nomẽ ẽ vnũ eternũ valde nobile ⁊ declaratũ ẽ rõe aliqđ tale eẽ; ⁊ ẽ illud qđ mouet omne hoc igit est deus.

Quicūq; aūt putāt vt pythagorici ⁊ Leucippus optimum ⁊ nobiliſſimum nō i principio eē:quare ⁊ plantarum ⁊ animaliū principia cāe ſūt.Bonum vero ⁊ perfectum i his nō recte exiſtimant.nam ſperma ex alteris eſt priorib⁹ perfectis:⁊ primum non eſt ſperma ſed perfectuz:vt priorem hominez dicat aliqs eſſe ſpermate:non enim qui ex hoc fit: ſed alterum ex quo ſperma.

Omnes autem qui exiſtimabant exiſtimationem Pythagorici ⁊ Leucippi:⁊ q̄ bonuz ⁊ nobile nō eſt in primo: quia cauſe plantarum ⁊ aialium ſūt p̄ncipia.⁊ q̄ bonum ⁊ perfectum ſūt in eis que ſunt ex iſtis non verum reputant.Semina eni ſūt ex aliis precedētibus perfectis: primū aūt non eſt ſemen ſed aliquid perfectum. V.g.q̄ hominem oz eſſe ante ſperma non illud quod fit ex hoc:ſed alius ex quo fit ſemen.

40 D.Ariſ.⁊ antiqui dicentes q̄ perfectio nō eſt in p̄ncipijs ſed i eis que ſūt ex principijs.Aialia.n.⁊ plante perfectioza ſunt principijs.ſ.seminib⁹ ⁊ ſpermate nō vere dicūt Semina.n.fiūt ex reb⁹ perfectis generantibus ſemina.V.g.qm̄ ſemen hominis ſit ex homine. Semina igitur nō ſt principia:ſed ē p̄cipiū illud a q̄ gn̄antur:⁊ eſt i perfectione:ſicut generatū ſi fuerit de ſpeciebus generatis ex ſimilibus:aut perfectius ſi fuerit ex non gn̄atis ex ſuis ſimilib⁹. Principiū.n. cozuz que non generantur ex ſimili eſt ſol ⁊ orbis decliuis:⁊ eorum que generantur ex ſimili non tm̄ eſt principiū ſimile in ſpecie: ſed ⁊ cum ſole ⁊ orbe decliui. Unde Ariſ.d.homo generat hominē ⁊ ſol.

Quod quidez igitur eſt ſubſtātia alia ſempiterna ⁊ immobilis ſeparata a ſenſibilibus manifeſtum eſt ex dictis,oſtenſuz eſt autem ⁊ qz non contingit habere hanc ſubſtantiam magnitudinem nullam.Verum ſine parte indiuiſibilis eſt: mouet enim per infinitum tempus:⁊ non hanc potentiam infinitam finitam. Quoniam autem omnis magnitudo finita eſt aut infinita. finita q̄dem propter quod hoc vtiqz non habebit magnitudinem.Infinita vero non quia totaliter nulla eſt ifinita magnitudo . At vero quia impaſſibilis ⁊ ialterabilis : omnes enim alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm̄ locum:Hec quidem igitur manifeſta quia hunc modum habent.

Quoniam autem aliam ſubſtantiam eternā non mobilem abſtractam a ſenſibilibus eſſe manifeſtum eſt hoc modo.⁊ iaz declaratum eſt hāc ſubſtantiam habere magnitudinem aliquam eſſe:ſed neqz partem neqz diuiſionem habet.Mouet enī i tēpore ifinito:nulluz autē finitum habet potentiā ifinitā:omnis igitur magnitudo aut finita aut infinita: ⁊ ideo non erit in magnitudine finita neqz infinita:qz magnitudo infinita ē nulla. ⁊ manifeſtum ē q̄ non patitur neqz tranſmutat omnes.n.motus poſt localeſ ſunt:hec igūur manifeſta ſunt eſſe talia.

Facit rememorationē de hoc quod declaratū ē p̄ius .ſ.ſubſtantiam eternā eſſe non mobilē et abſtractaz ab oibus materijs:⁊.d.⁊ iā declaratū ē hāc ſubſtātiā nē.i.⁊ iā declaratū ē i nālibus:q̄ ipoſſibile ē vt iſte motor ſit potētia i corpore:neqz corpus:quoniā nō hz partem:neqz diuiſibile eſt neqz eſſentialiter neqz accidentaliter:omne autē corpus habet partes ⁊ eſt diuiſibile.D.dedit cām in hoc ⁊.d.mouet enim in tempore ifinito:quapropter debet habere potentiam ifinitā.D.d.⁊ nullum finitū hz potētiam infinitam.i.⁊ neceſſe eſt vt habens potentiam infinitam non ſit corpus:quia primus motor habet potentiam infinitaz:⁊ omne corpus aut potētia i corpore ē finitum:ergo in ſecunda figura primus motor nō ē corpus neqz potentia in corpore.Et qz neceſſe ē vt omne corpus habeat potentiā finitā:qz omne corpus eſt finitū ⁊ potentie corporales ſunt diuiſibiles ſm̄ diuiſionem eius.D.d.omnis igitur magnitudo autem infinita aut finita.i.⁊ neceſſe eſt vt omnis potencia ſit finita in corpore.ſi enim nō:aut ergo i corpore finito:aut ifinito:ſed corpus infinitum ipoſſibile ē eſſe:⁊ ſi in corpore finito fuerit potētia ifinita:continget corpus illud moueri in iſtanti:vt declaratū ē in octauo phyſicorum.Et hoc intendebat qū.d.propter hoc igitur non erit in magnitudine finita ⁊c.i.cā autem propter quā potentia infinita non eſt in corpore eſt:quia in corpore infinito non eſt:qz corpus ifinitum nō eſt:in corpore autē finito non eſt:qz diuiditur per diuiſionem finiti:⁊ quod diuiditur per diuiſionem finiti eſt finitum.Joannes grammaticus mouit magnam queſtionem difficilem peripatetici eorum.D.enim ſi omne corpus habet potentiam finitam ⁊ celū eſt corpus:ergo habet finitam potentiam: ⁊ oē finitū ē corruptibile ergo celū eſt corruptibile.Si igitur aliqs dixerit q̄ priuatio corruptionis eſt acquiſita i celo de potentia eterna abſtracta:cōtinget vt aliquid poſſibilis corruptionis ſit eternum.Quoniamautem eſt ipoſſibile hoc declaratum eſt in fine primi celi ⁊ mundi.Dicamus igitur nos q̄ mirum eſt de hoc quod.d.q̄ omne corpus habere potentiam finitam eſt verum. Potentia enim multipliciter dicitur.eſt enim potentia in ſubſtantia ⁊ alteratione ⁊ vbi:⁊ iam declaratum eſt q̄ de iſtis virtutibus nulla exiſtit in corpore celeſti niſi potentia in loco.iſta igitur propoſitio non eſt communis omni corpori niſi qum̄ per potentiam itelligitur potentia in vbi.ſ.qum̄ dicimus q̄ oē corpus hz potentiā finitā. Qū.n.dicimus omnes potētias in corpore eſſe finitas ē verum quecūq; potentia fuerit.⁊ qū dicimus quecūq; potentia fuerit i corpore ē finita:eſt verum ſed non conſequitur ex hoc q̄ omne corpus habeat oēm potētiā:qz corpus celeſte nō hz potentiam niſi tm̄ in vbi.Si igitur potentia qua mouetur hoc motu eterno fuerit in eo aut eſt finita aut infinita.ſi infinita:contiget moueri i iſtāti.ſi finita:poſſibile ē quieſcere: quod iprobatuz ē:ergo nō mouetur p potētiā exiſtētē i eo:imo per potentiam nō i ſubiecto oio.Sed aliquis queret ſi mouetur a potentia cuius actio ē infinita:neceſſe eſt vt moueat ipſū nō i tēpore ſicut continget qū fuerit exiſtens in eo:Et diſſolutio eſt q̄ iſte motus cōponitur:vt declaratū ē ex duobus motoribus:quorum vnus ē finite motionis:⁊ ē aia exiſtēs in eo:⁊ alter ē ifinite motionis:⁊ ē potētia que nō ē i materia.Scōm igit̄ q̄ mouet a potētia finita mouetur in tēpore:qū dicē finitatē ē habē ꝓportionē tminatā ad motā rem:⁊ in ſua ſubſtantia eſt eterna quemadmodū eius ſubiectū ē eternū.ſ.q̄ i neutro eoz ē poſſibilitas i ſubſtantia ⁊ tm̄ poſſibilitas i ſubiecto eoz i recipiēdo motū:i eis aut nō niſi i mouere tm̄ .Et p diuerſitatē iſt⁹ ꝓportionis i corpozib⁹ celeſtib⁹.ſ.que eſt iter corpora eoz ⁊ aias diuerſantur i velocitate ⁊ tarditate:⁊ in hoc i quo conueniūt:quia mouentur a potētia nō i mā hñt eternitatē mot⁹:⁊ ꝓtinuitatē mot⁹.Et ex h̄ mō etiā vez ē dicere corp⁹ celeſte habere potētiā finitā:⁊ hec ē intentio el⁹ qō.d.Ari.cē i celo:qm̄ ſi i p̄ celo eſſēt plures ſtelle:aut tardiozes:aut tardi⁹ mouerentur:aut oio nō:nō qz laſſitudo accidat ei:ſz ꝓpter ō fectū ꝓportionis que ē iter motorē i eis ⁊ motū. Motor eni nō mouet niſi qz potētia eius eſt maior potētia moti: ⁊ quāto magis fuerit tāto maius potētia eius:et qū potētia motoris nō ſuperabūdauerit nō poterit mouere ipz:⁊ ſi modicū ſupabūdauerit mouebit tardi⁹:i corpe q̄dē celeſti ñ ē potētia vt corrūpat q̄a ñ hz p̄riū:ē igit̄ remanēs p ſe ⁊ p̄ ſuā ſubſtātiā:motus aūt ipoſſibile eſt vt ſit remanens

UVA. BHSC. IyR_012

p suã ſbam qũ habeat ꝛriũ.ſ.quietẽ. ſm igitur ꝓmanenti am motꝰ oꝛ nos ponere aliã itẽtionẽ remanentẽ i ſe e cõtra rio permanẽtie que ẽ i ſubſtãtia:ideo ꝛ nõ ẽ i celo poſſibilitas niſi vt quieſcat:ſed hoc iã ꝓbatũ ẽ eſſe ipoſſibile:ꝫ neceſſe ẽ vt hoc ſit ꝓpter motoꝛẽ i quo nulla potẽtia ẽ oio neq; eſſentialiter neq; accidentaliter:ſed tale nõ ẽ i mã.Et ío.o.Ariſ.q nõ ẽ timẽdũ celũ quieſcere i aliqua hoꝛa:ꝛ ñ o.coꝛꝛumpi.Coꝛꝛuptio.n.nõ ẽ i eo poſſibilis ſicut quies:ꝛ ideo non ẽ verum dicere aliquid poſſibile eẽ ex ſe.Eternũ aũt ꝛ neceſſariũ ex alio eo q̃ neceſſarioꝝ quoddã ẽ neceſſariũ per ſe ꝛ quoddam ꝓ aliud:non ẽ niſi i motu celi tm̃. Ut aũt aliq̃d ſit poſſibile i ſua ſubſtãtia ꝛ ꝓ aliud ſit neceſſariũ in eſſe ipoſſibile ẽ.Impoſſibile eni ẽ vt idẽ ſit poſſibile i eſſe ex ſua ſubſtãtia:ꝛ reciꝑiat ex alio neceſſariũ eẽ niſi eẽt poſſibile vt natura eiꝰ trãſmutaret.Motus aũt poſſibile ẽ vt ſit neceſſarius ex alio ꝛ poſſibilis ex ſe:ꝛ cã i hoc ẽ q eẽ hꝫ ex alio.ſ.a motoꝛe.Si igit motꝰ iſte fuerit eternꝰ neceſſe ẽ vt fiat ex motoꝛe nõ moto oio neq; eſſentialiter neq; accidẽtaliter.Permanẽtia igitur motus ẽ ex alio:ſubſtantia autem ex ſe:ꝛ ío impoſſibile ẽ iueníre ſubſtãtiã poſſibilem ex ſe neceſſarium ex alio:quod ẽ poſſibile i motu. Omnis igitur potẽtia mouens exiſtens i coꝛpoꝛe neceſſario mouet accidẽtaliter ꝛ non eſſẽtialiter:ꝛ oẽ motum accidentaliter aut eſſentialiter poſſibile ẽ vt quieſcat ex ſe ꝛ ẽ motum ab alio.Si igitur eſt aliq̃ potẽtia i coꝛpoꝛe qua poſſibile ẽ quieſcere a motiõe i aliqua hoꝛa neceſſario mouetur a motoꝛe i quo nulla potẽtia ẽ oio neq; eſſentialiter neq; accidentaliter:ſicut ẽ de coꝛpoꝛe celeſti.hec igit ẽ irentio eius qõ.o.Ariſ.q oĩs potentia in coꝛpoꝛe ẽ finita. i.q actio eius poſſibile ẽ vt ſit finita in quo aut ex coꝛpoꝛibus ẽ in potẽtia motus:neceſſe ẽ vt trãſmutetur eius ſubſtantia.Et ipoſſibile ẽ vt acquirat permanentiam ꝛ eternitatẽ ex alio niſi ſubſtantia eiuſ trãſmutetur:i quo vero ex coꝛpoꝛibus ẽ potẽtia tm̃ i vbi:poſſibile ẽ dicere hãc potentiã eẽ poſſibilẽ ex ſe:neceſſariũ ex alio:ꝛ etiã qm̃ coꝛpus celeſte ex ſe mouet:ꝛ oẽ quod ex ſe mouet poſſibile ẽ vt quieſcat ex ſe:ꝛ dicere ẽ motuꝫ ex ſe hic oẽ qõ per deſideriuꝫ ꝛ voluptatẽ mouetur:ſed iã declaratuꝫ ẽ:qm̃ coꝛpus celeſte deſcere ipoſſibile ẽ.Quaꝑopter eternitas motꝰ eius ẽ ꝓp motoꝛẽ i q̃ nulla potẽtia exiſtit ad aliquẽ modũ trãſmutationiſ neq; eſſentialiẽ neq; accidẽtaliter.Motoꝛ igitur coꝛpoꝛis celeſtis ẽ potẽtia nõ mãlis neceſſario:ío querẽdũ eſt q oẽ habẽs motũ i loco eternũ:neceſſe ẽ vt ſit ſubſtantia eterna.Si vero ſubſtãtia eterna ſit:nõ erit neceſſariuꝫ vt motus eiꝰ i ubi ſit eternus:ſꝫ ſi motꝰ eiꝰ i vbi fuerit eternꝰ neceſſe ẽ vt motꝰ eius ſit a motoꝛe nõ coꝛpoꝛeo:neq; potẽtia in coꝛpoꝛe:neq; eterno:neq; nõ eterno:hoc quidem ẽ valde difficile ꝛ clauſũ:ꝛ ío iſte locus fuit lapſus ſapientũ Qũ.n.declaratũ ẽ hoc coꝛpꝰ eẽ eternũ:poſſibile ẽ exiſtimari q nõ idiget i hoc eſſe ponere ꝑncipiũ aliud nobilius eo. Exiſtimatũ ẽ.n.q qũ dicimꝰ omnis potẽtia i coꝛpoꝛe ẽ finita nõ ẽ vꝝ niſi i coꝛporibꝰ materialibꝰ gnãbilibꝰ ꝛ coꝛruptibilibus.Si aũt aliquod eternũ eſt i ſua ſubſtãtia:exiſtimatũ erit q neceſſe ẽ potẽtiã eius manẽtẽ eẽ eterne motionis:ꝛ in hoc loco errauerũt ꝫabꝫ ꝛ ſapiẽtes eoꝝ.Et Ariſuſtentatus ẽ i hoc ſuper duas ꝓpoſitiões:quarum vna eſt q omnis potentia i mã finita eſt: ſcõa aũt ẽ q actio infinita non fit ex potẽtia finita.Unde ꝓuenit q faciens motũ ifinitũ eſt potẽtia non in materia.Et ipſe laboꝛabat i declaratione iſtaꝝ duaꝝ ꝓpoſitionũ i octauo phyſicoꝝ:ꝛ contradicentes huic dicũt:q ꝓpoſitio dicẽs q ſi i ſtellis ſunt potentie finite:tunc nõ eſſet vera niſi ſtelle eſſent cõpoſite ex mã ꝛ foꝛma:ꝛ dicunt q poſſibile ẽ vt ſint in eis potẽtie finite ꝛ ut ſint ifinite actionis.Dicunt. n.q finitas actiõis ꝛ motionis nõ accidit niſi ꝑ alteratiouẽ motoꝛis a moto:quaꝑopter accidit ei feſſitudo.Quod aũt nõ alteratur in ſua ſubſtãtia neq; accidit ei feſſitudo nõ ẽ ipoſſibile vt agat actionẽ infinitã.Themiſtius aũt in hoc loco.o. q nõ rectũ dicit dicẽs ſolẽ ꝛ alias ſtellas eſſe finitas ꝛ habere potẽtias infinitas.Potẽtia.n.que ẽ in ſtellis q̃ ẽ ifinita nõ ẽ nãlis i eis:neq; ſm q ſũt coꝛpoꝛa:ſed aut pendet a ꝑma cã:aut ex anima exiſtẽte in eis ab illa potẽtia q̃ nõ eſt coꝛpus.Prima,n.cã eſt q reuoluit eos i tẽpoꝛe ifinito:qm̃ ſi haberẽt illud qõ hñt i potẽtia vt coꝛpꝰ ꝛ magnitudo hñt ꝛ nõ eẽnt ſp i actu:tunc neceſſariũ eẽt eis laboꝛare ꝛ laſſari.Coꝛpoꝛa.n.ſtellaꝝ qꝛ exiſtit i eis aliq̃d i potẽtia ꝑ hoc potẽtie eoꝝ ſũt finite:i qualibet.n.hoꝛa exiſtũt i alio loco Quãdoq; igit ſũt hic quãdoq; illic:ꝛ iſta loca ſunt.q.vltima motꝰ:ꝛ ipoſſibile ẽ i aliquo exiſtẽte i potẽtia qũ poſt ꝓ uenerit ad actũ quẽ intrẽdit vt nõ ſit ei vltimũ ꝛ extremũ. Cã aũt i qua nulla potẽtia exiſtit ſꝫ ſp ẽ i actu ꝛ nunquaꝫ diuerſaẽ i aliqua hoꝛa poſt aliã.Quõ igit poſſibile ẽ imaginari magnitudinẽ ꝛ coꝛpꝰ vt iſta alia i qbꝰ ſp exiſtit potẽtia ſiue coꝛruptibilia ſint ſiue nõ:ꝛ vniuerſalis ſi actio ſingularis per ſe poſſibile ẽ remanere i infinitũ qũ eternitate tẽpoꝛis.Actus vero q̃ exit ab eo qui ẽ i potẽtia ẽ ꝓplementũ illius qõ ẽ i potẽtia:ꝛ ipoſſibile ẽ i tali actu ipſũ permanere i ifinitũ:qũ ꝓcedat ipſũ potẽtia. Quaꝑopter neceſſe ẽ vt potẽtia mouẽs que ẽ i ſtellis ſit ifinita:qm̃ ſtelle acq̃rũt hac potẽtiã nõ mõ potẽtiali.Motus aũt eoꝝ i loco eſt finiꝰ:potẽtia.n.nõ eſt i ſtellis niſi ſm has diſpoſitiões.hec igitur ſũt verba Themiſtij. Et abbꝛeuiatio eius ẽ q oĩs motoꝛ i loco motio eius ẽ ad aliq̃d i potẽtia:ꝛ oẽ qõ mouet ad aliq̃d qõ ẽ i potẽtia motus eius ẽ finitus:qum illud qõ ẽ i potẽtia neceſſe ẽ vt exeat ad actũ.oẽ igitur qõ mouet motu eterno:motꝰ eius ẽ ad aliq̃d ſp i actu: ꝛ qõ ẽ ſp i actu nõ ẽ coꝛpus neq; i coꝛpoꝛe.oẽ.n.i quo ẽ potẽtia:aut ẽ coꝛpus:aut potẽtia i coꝛpoꝛe.Jn quo igit nõ ẽ potẽtia:neq; ẽ coꝛpus:neq; potẽtia i coꝛpoꝛe.Et illõ ſup quod Ariſ. ẽ ſuſtẽtatus i hac intentione ẽ:q oĩs actio equalis infinita ſp eterna neceſſario fit a potentia cuiꝰ actio eſt infinita cui nulla trãſmutatio accidit ꝓpter quã deficiet actio:ꝛ oĩs potẽtia mouens i loco i coꝛpoꝛe cui accidit trãſmutatio neceſſe ẽ vt eius actio nõ ſit ſp eterna:qꝛ ab alio mouetur.ħ igitur ẽ itelligẽdũ de eo qõ ẽ ifinite motiõis i alterũ:ꝛ quꝫ ſta ſit:potẽtie mouẽtes que ſũt i coꝛporibꝰ ſunt duobꝰ modis:aut potẽtie i coꝛporibus gnãbilibus ꝛ coꝛruptibilibꝰ be igitur ipoſſibile ẽ vt ſp moueant ſe ꝓpter tranſmutationẽ eoꝝ ꝛ ꝓpter trãſmutationẽ ſubiecti eoꝝ:ꝛ ío accidit talibus neceſſario feſſitudo:aut potentie mouentes in coꝛporibus eternis:he igitur poſſibile ẽ vt moueant ſp ꝛ vt nõ moueãt ſp.Poſſunt.n.nõ ſemper mouere ſi poſuerimus illud ad qõ mouẽt.ſ.ꝑmũ motoꝛẽ receptibilẽ trãſmutationis cuiuſcũq; modi.Poſſunt aũt ſemper mouere quando illud ad quod mouẽt fuerit nõ trãſmutabile aliq̃ mõ trãſmutatiõis:ꝛ hoc ẽ qũ non fuerit coꝛpꝰ oĩo.Si igit motũ eternũ ẽ:neceſſe ẽ vt moueaꝛ per potentiã exiſtentẽ i eo a motoꝛe cui nullus modus trãſmutationis accidit:ꝛ tale i nulla mã exiſtit.hec igit ẽ intentio Ariſ. qũ.o. q oĩs actio ifinita ꝓuenit a potentia ifinita.i.ifinite actionis:hẽtiã mõ ꝓpꝛio magis apparet. Coꝛpus.n.celeſte aiatũ ẽ neceſſario. Reuertamur igitur ad noſtrũ locũ.Et.o. Ariſ.ꝛ etiã manifeſtũ ẽ q nõ patit ꝛẽ.i.ꝛ manifeſtũ ẽ etiã q i motoꝛe qui ſẽper mouet ꝛ eadẽ diſpoſitiõe q nõ patitur neq; alteraꝛ:qm̃ qũ mouetur i loco nullũ alioꝝ motuũ recipit motus.n.i loco ꝓcedit oẽs motus:ꝛ qũ nobiliozꝫ non hꝫ:nõ hꝫ vilioꝛẽ. Coꝛpꝰ eni celeſte qꝛ ẽ nobilius oĩbus coꝛporibꝰ hꝫ nobiliſſimũ motuũ.ſ.localẽ.Et qꝛ iſte motoꝛ ẽ nobilioꝛ coꝛpoꝛe celeſti fuit cã permanentie eius in nobilioꝛi diſpoſitiõe.ſ.i motu.D.o.hec igitur manifeſta ſunt eſſe talia:ꝛ innuit omnia que declarauit de hoc ꝑ motoꝛe q̃ non eſt in materia.

UVA. BHSC. IyR_012

Utrum autē vnam ponendum ē talem substātiam aut plures ⁊ quot: oportet non latere sed reminisci: ⁊ aliorum negatiões: q⁹ pluralitate nihil dixerunt q⁹ ⁊ planum dicere. Que enīz circa ideas existimatio nullam perscrutationem habz propriā. numeros quidē eni dicunt ideas. Sed de numeris quādoqz quidē sicut de infinitis dictum: quādoqz aūt vt vsqz ad eadē determiatis. Propter quā cām vo tāta pluralitas ē numerorū nihil diceret studio demōstrato.

Utrū aūt ponenda ē talis substātia vna aut plures ⁊ quot sunt: ⁊ nō debemus occultare sermones aliorūz sed dicere iudicia eorum: nihil.n. manifeste dixerūt in multitudine. Sentētia enīz de exemplaribus non habet perscrutationem, p priam omnino. dicentes enim exēplaria dicunt ea esse numeros. de numeris autē quandoqz dicūt eos esse infinitos: ⁊ quādoqz vsqz ad decem quare aūt multitudo numerorū ē sic: nihil dixerūt demōstratione.

42 Quz aūt declarauit vnam substantiā eternam esse non in materia omnino: incepit querere: vtrū hec substātia eēt vna aut plures: ⁊ si plures quot sunt: Et q⁹ antiqui quidā dicebant substantias eē abstractas. ſ. formas sed de numero earū nihil sufficienter dixerūt: incepit demōstrare ipossibile eorz ad declarandū hoc in illis substātijs positis. D. ⁊ nō debēt occultare sermones aliorū ⁊c.i. ⁊ oportet ispicientē i nro sermo videre inq̄tuz differt a sermone aliorū. Dicētes enim sbas abstractas esse: nihil dixerunt i multitudine. D.o. sententia aūt ē de exemplaribus. i. opinantes autē sbas eē exemplaria ⁊ formas rerum nihil p priē dixerūt de numero eorū sm q⁹ sunt forme: sed si aliqd dixerūt: dixerūt sm q⁹ sunt numeri: ⁊ hoc intēdebat qum dixit: dicētes enī exemplaria dicunt ea eē numeros. i. quoniaz inquantum sunt numeri: dicunt aliquid i multitudine eorū. D.o. opiniones dicentiū numeros formales abstractos in multitudine. Et.o. ⁊ de numeris q̄nq̄ dicunt ⁊c.i. ⁊ dicētes numeros eē formales bipartiti sūt. Quidā enī dicūt eos eē infinitos: ⁊ quidam peruenire ad decem D.o. quare vo multitudo ⁊c.i. ⁊ dicētes illos eē decē nihil dixerūt sup h demōstratione.

Nobis aūt ex suppositis ⁊ determinatis dicēduz. principiū quidē enim ⁊ primum entiū est immobile: ⁊ sm se ⁊ sm accidens: mouens vero primum sempiternum ⁊ vnū motū. Quoniā aūt quod mouet necesse ē aliquid moueri ⁊ primuz mouens immobile eē sm se ⁊ sempiternuz motum a sempiterno moueri ⁊ vnuz ab vno. videmus aūt preter vniuersi simplicez lationē quā mouere dicimus potentiā existētem hic substantiam ⁊ imobilem alias lationes planetarū sempiternas. Sempiternuz enim ⁊ instabile circulare corpus: ostensum est aūt ⁊ in phȳsicis de his: necesse ⁊ harū lationum vnāquāqz ab imobili moueri sm se ⁊ sempiterna. Nā astrorū enim natura sempiterna substantia quedā ens: ⁊ mouēs sempiternū ⁊ primuz eo q⁹ mouet. Et q⁹ prius substantia substantiam esse necesse ē. palam itaqz q⁹ tot substantiaſ eē necesse ē natura sempiternas ⁊ imobiles sm se ⁊ sine magnitudine propter p̄dictam cām.

Nos aūt dicimus de substantijs diuinis. principium enī ⁊ primū entium nō mouet neqz essentialiter neqz accidentaliter: ⁊ mouet ⁊ facit p̄mū motū eternū etiam. quz igitur motū necesse ē vt moueatur per aliquid: primus aūt motor non mouetur per se: ⁊ motus eternus fit per motorē eternum: ⁊ vnus per vnum. ⁊ nos videmus q⁹ p̄ ter motū totius simplicē de quo dicimus moueri a substantia nō mobili alios motus eternos q sunt erraticorū. corpus enī circulare ē eternum sine quiete: hoc enī declaratū ē in naturalibus: necesse ē igit vt vnusquisqz istorū motuum fiat per aliquid quod non mouetur per se ⁊ per substantiā eternā. natura enīz stellarū est etiam eterna. ⁊ qum motor ē eternus etiā ⁊ ante motū: necesse ē vt illud quod est ante substātiā sit etiā in substantia. Manifestum est igitur q⁹ necesse est vt substantie sint sm numeruz illorum: ⁊ q⁹ substantie sint eterne naturaliter ⁊ immobiles per se: ⁊ q⁹ sint sine magnitudine propter causam predictā.

43 D. nos aūt possumus declarare bene multitudinem istaruz sbaruz ex rebus dictis: ⁊ inducere ad viaz qua ds pōt scire numerū eorū. Principiū autez illius ē hoc qō prius declarauimus. ſ. q⁹ primū ⁊ p̄cipiū entiū ē aliquid immobile oino: ⁊ q⁹ hoc facit primū motū eternū ⁊ vnuz ⁊ continuuz ⁊ diuinū. D.o. si igit motor necesse ē vt moueatur ⁊c.i. si igit positū ē nobis q⁹ oē motū hz motorē: ⁊ motū primū hz motorē eternū qui nō mouet per se: ⁊ ois motus eternus hz motorē eternū qui non mouet p se: ⁊ vnū necesse ē enīz vt vnus motus habeat motorē vnū: ⁊ si nō tunc non eēt cōtinuus neq⁹ vnus. Sed nos videmus i celo plures motus preter motū totius celi quē dicimus fieri a prima substantia imobili. ſ. motus stellarū erraticarū ⁊ manifestū ē istos motus eē eternos: sunt enī partes corporis eterni: necesse ē igit vt vnusquisqz motuū istorū habeat motorē qui nō moueatur per se: ⁊ cuius substantia ē eterna: natura enīz stellarum ē eīna. D.o. ⁊ qū motor ē eternꝰ ⁊ añ motū ⁊c.i. ⁊ qū motor vniuscuiusqz istorū motuū prior ē illis motꝰ ⁊ illa mota sūt substātie: necesse ē vt oēs isti motores sint substantie. deide. D. manifestuz ē igit q⁹ necesse ē ⁊c.i. manifestū ē igit q⁹ numerus substantiarū mouentium ē fz numerum motuum propter cās dictas: ⁊ q⁹ iste cause sunt eterne per se naturaliter: ⁊ non mote per se: neqz corruptibiles propter cās p̄dictas.

Quod quidē igit sint substantie ⁊ harū que prima ⁊ scōa sm ordinē eundē latiōibus astrorū palā. pluralitatē vero lationū iam ex maxime p pria philosophia mathematicarū scientiaz intēdere oportet ex astrologia. hec enī de substantia sensibili quidem: sempiterna aūt facit theoriam: alie vero de nulla substantia: puta que circa numero ⁊ geometria. q⁹ quidē igitur plures sint eorū que feruntur lationes manifestū ē ⁊ parū attigentibus: pluribus enī q̄s vna astrorū errantiuz vnūquodqz ferī.

Quoniam autem substantias esse ⁊ earum hec est prima: hec autem scōa sm ordinem motuum stellarum manifestuz ē. multitudo aūt motuum scienda a prima ē philosophia mathematicorum. ista enim vtitur scientia de substātia sensibili sed eterna: illa autem non vtitur scientia de substantia omnino: sicut de numeris ⁊ mensura omnino. quoniam autez motus erraticaruz plures sunt manifestum est ex eis etiam qui parum p̄siderāt: vnaq̄qz enī stellarū erraticarū videt moueri plus vno motu.

44 Idest quoniam autez declaratū ē ex hoc sm one substantias eternas eē plures vna: ⁊ q⁹ in eis ē prima. ſ. illa q̄ omnia mouet: ⁊ scōa ⁊ tertia sm ordinem orbium manifestum ē. quoniam autem illa que omnia mouet precedit omne: manifestum ē valde ⁊ precise. omnes enim istum

UVA. BHSC. IyR_012

motum maximũ intendunt: quapropter prior ẽ oĩbus naturaliter ⁊ etiam ſm locũ: ⁊ etiã ſm magnitudinẽ. ſ. q̃ iſta ſubſtãtia videt eẽ prior ꝓpter ꝓximitatem eius qõ mouet ab ea ſm locũ ⁊ magnitudinẽ in multitudine ſtellarum ⁊ velocitate motus. Et oĩa iſta faciunt eã priorez nobilitate ⁊ ſubſtantia: quoniam vero ordinatio iſtorum mouentiũ a primo motore oportet vt ſit ſm ordinẽ ſtellarum orbiũ in loco manifeſtũ eſt etiã. prioritas enim i loco eorum ⁊ i magnitudine facit eos priores i nobilitate: ſed videm⁹ eos i velocitate motus econuerſo. ſ. illi qui ſunt ꝓpinquiores terre ſunt velociores: ⁊ h̃ forte ꝓuenit ꝓpter nobilitatem motoris: ⁊ forte ꝓpter paruitatẽ corporis. Sol aũt videt ꝓpter magnitudinẽ ei⁹ ⁊ actionis eius i entibus: ⁊ ꝓpter hoc qõ apparet q̃ motus aliarum erraticarũ ordinantur ſm motum ſolis ⁊ ꝓſequunt ipm habere motorem ꝓtẽ oĩbus erraticis: ſed velocitas que eſt in iſtis ſicut diximus forte ẽ ꝓpter nobilitatẽ ſubſtãtiarum mouentiũ: ⁊ forte ꝓpter paruitatem corporũ. ordinatio quidẽ eorũ ad inuicez ſm nobilitatẽ poſſibile ẽ ſciri ex dictis ab antiquis habẽtibus curã de actionibus earũ in entibus. U.g. quoniam dant ſoli vitam: ⁊ ſaturno res fixas: ordinatio igit̃ earũ a primo ẽ preciſa: ordinatio vero earũ ab inuicẽ nõ ẽ ꝑciſa. ⁊ forte melius ẽ illud qõ Ariſ. intendebat. ſ. q̃ ordo earum ſit ſm ordinẽ eorũ in loco. q̃ aũt moderni dicunt ſubſtantiam primam eẽ priorẽ motore totius: falſum ẽ: quelibet enim ſba iſtarum ẽ principiũ ſubſtantie ſenſibilis ſm motorẽ ⁊ ſm finẽ: ⁊ iõ. d. Ariſ. q̃ ſi alique ſubſtãtie eẽnt nõ mouẽtes eẽnt nõ ocioſe. qõ aũt mouit eos ad h̃ dicẽdum eſt rõ que põt diſſolui a quolibet exercitato i hac ſcia. dicũt enim q̃ apparet ex iſtis intelligẽtijs q̃ q̃dã earum cõſequitur quandam: ſicut cauſatũ cãm. prima aũt ſubſtantia dr eſſe vna ⁊ ſimplex in ſine: ab vno aũt ⁊ ſimplici nõ ꝓuenit niſi vnum: ⁊ a motore primi celi ꝓuenit anima primi celi: ⁊ motor orbis ꝓſequẽtis: neceſſe ẽ igit̃ vt ſit nõ ſimplex: hr ergo cãm ꝓorem eo. iſte autem ſermo ẽ imaginabilis. nõ enim ẽ illic prouẽtus neq; ꝓſecutio neq; actio: ita q̃ dicam⁹ q̃ vna actio cõſequit agentẽ: tm̃ enim eſt illic cã ⁊ cauſatũ ſm q̃ dicimus: q̃ intellectũ eſt cã intelligẽtis. ⁊ qũ ita ſit: nõ ẽ impoſſibile vt illud qõ ẽ per ſe intelligentia ⁊ intellectui ſit cã pluriũ entium: ſm q̃ ex eo intelligunt multi modi. illud igit̃ qõ intelligit motor corporis celi de ꝑmo motore: ⁊ ẽ cã in aĩa celi: aliud ẽ ab eo qõ intelligit ex eo motor orbis ſaturni: ⁊ ſimilit̃ de vnoquoq; eorũ. ſ. q̃ perfectõ vniuſcuiuſq; eorũ ẽ intelligendo cãm ꝑmam ⁊ ꝓpriam: ⁊ ſm h̃ oẽs motus eorũ idẽ intendũt. ſ. ordinẽ totius: ⁊ ſic ẽ itelligendum de multitudine motuũ cuiuſlibet ſtelle. ſ. q̃ oẽs ſunt colligate per motũ illius ſtelle: ⁊ quilibet motor i eis perficitur per formam primi motoris ꝓpꝛ̃ illi ſtelle. Et iõ motus cuiuſlibet ſtelle earum intendunt motum ipſius ſtelle: ⁊ ſic ẽ intelligẽdum q̃ motus aliorum orbium intendunt motum orbis ſtellati: ⁊ q̃ perfectio vniuſcuiuſq; mouentium vnũqõq; eorum. i. orbium. ſ. ꝑmorum ꝓficit per ꝑmũ motorẽ omnium: ⁊ iõ oẽs intendunt hunc motum diurnum qui ẽ primi motoris actio ⁊ principiũ aliarum actõnũ. apparet enim q̃ alĩ motus ꝓꝛ̃ ſunt ꝓpter iſtum motum ⁊ ꝓſeq̃ntes eum: ⁊ adunantes in ordine quẽ intendunt: ⁊ ẽ principiũ actionum earum. Sed queret aliqs quoniam ſi motus omniũ orbium itendant eandẽ actionẽ ⁊ eundem ordinẽ cõmunẽ omnibus: neceſſe ẽ vt habeant eandẽ formã intellectã extrinſecã a formis quas intẽdit vnuſquiſq; per ſe. ſ. formis ꝓpꝛ̃ſ: erit igit̃ forma q̃ſi finis addita ſuper formam ꝓꝛ̃iam erga quã mouet vnuſquiſq; orbis aliorum orbium. dicamus ergo q̃ nulla forma ẽ quaſi finis ⁊ cõmunis ⁊ vltis: niſi illa ex eis que hr actionẽ cõem: ⁊ hec ẽ diſpõ forme mouentis primum celũ motu diurno. diſpõ enim in iuuamẽto corporũ celeſtium ad inuicem in creãdo entia q̃ ſunt hic ⁊ ꝓſeruando ea: eſt ſicut diſpõ regentium bonorũ qui iuuant ſe ad inuicẽ in regendo bonã ciuitatem: quoniam oẽs actiões eorũ ſunt erga actõnẽ primi principis. ponunt enim actões ſuas ſeruientes ⁊ ꝓſequẽtes actõnez primi ꝓncipis. quẽadmodũ igit̃ prim⁹ ꝓnceps in ciuitatibus neceſſe ẽ vt habeat actõnez ꝓꝛ̃iam que ẽ nobiliſſima actionũ: ⁊ ſi nõ eſſet ocioſus: quam actionẽ intẽdunt per ſuaz actõez oẽs qui ſunt ſub primo ꝓncipe. quẽadmodum igitur neceſſe ẽ in iſtis ꝓncipatibus vt primus ꝓncipatus ſit ſicut ẽ neceſſe i actõibus principum vt ꝓma actio ſit: ⁊ ſic accidit in artificijs que iuuant ſe ad inuicẽ erga vnum artificiale: ⁊ ſunt illa quorum quedam ſunt principantia aliis: ⁊ oĩa reducuntur ad vnum artificiũ U.g. qm̃ plura artificia ſeruiunt artificijs equitandi: ſicut igit̃ ẽ intelligendum de iſtis corporibus cuz ſuis formis a quibus mouent ⁊ de iſtis formis ad inuicem: multum enim aſſimilant artificijs que ſeruiunt ſibi ad inuicem: ⁊ que intelligunt ad inuicez ſunt ꝓncipia eorũ ex quibus accipiunt intellectum ꝓꝛ̃ium. U.g. qz artificium frenificandi accipit ſua principia ab eo artifice artis equitandi: ⁊ ſilr alia artificia ſeruientia huic artificio. dicta aũt inter iſta ⁊ artificialia ẽ: qz forme artificij mouentes artifices ſunt in materijs iſte autẽ nõ. mos aũt qui iã eſt inter modernos in dicẽdo q̃ a tali motore ꝓuenit talis motor: aut ꝓſequit aut precedit: aut talia verba: nõ vere intelliguntur de iſtis principiis abſtractis. oĩa enim iſta ſunt diſpõnes agentium ſuperficietenus nõ vere. ab agente enim nihil ꝓuenit vt diximus niſi extrabere illud qõ ẽ in potentia ad actum: ſed illic nõ ẽ potentia vnde neq; agens. tãtum enim ẽ illic intellectus ⁊ itellectum: ⁊ pfectũ ⁊ perficiẽs: quẽadmodũ artificia pficiunt ab inuicẽ in hoc q̃ accipiunt principia ab inuicẽ: ⁊ oĩa reducuntur ad accipiendum oĩa ſua principia ab artificio vltimo ptinẽti ea: ⁊ iõ videmus q̃ ſcia magis ꝓꝛ̃ia primi dei. ſ. ẽ illud qõ cõtinet ſub prima philoſophia: ⁊ ſcia ꝓꝛ̃a ꝓꝛ̃ijs que ſunt ſub eo eſt ſimilis ſciẽtijs particularibus que ſunt ſub prima philoſophia: ſicut. d. Nicolaus peripateticus i ſua prima philoſophia. ⁊ iõ videmus q̃ p ſuã acquiſitõez iſtius ſcientie ab hoie inuenit hõ in ſua pfectõe eſſendi: hoc aũt qõ Plato. d. i ſuis verbis obſcuris: q̃ creator creauit angelos manu: deide ꝑcepit eis creare alia mortalia: ⁊ remanſit ipe i quiete ſine labore: nõ ẽ intelligendũ ad lr̃am ⁊ forte exiſtimare hoc i deo fuit cã ſabbati poſiti i lege filiorũ iſrael. ⁊ h̃ qõ diximus de mouẽtib⁹ omniũ orbium: eſt etiã i mouẽtib⁹ que iuuant ſe ad inuicẽ ad mouendũ quãlibet ſtellã ſtellarũ erraticarum. ſ. q̃ oẽs ille reducũtur ad illũ ꝑmũ motorẽ: ⁊ q̃ oẽs intendũt motum illi⁹ primi motoris ⁊ quz h̃ declaratũ eſt reuertamur ⁊ dicam⁹: q̃ quz philoſophus accepit numerum motuum ab aſtrologo ſicut principia eſſe a naturali: fecit rememoratõez de h̃: ⁊. d. multitudo aũt motuum ſcienda ẽ nẽ. i. numerus aũt motuum cõſiderandus ẽ ꝑ aſtrologos. D. dedit cãm in h̃ ⁊. d. iſta enim vtit ſua ſcia vel ſnia nẽ. i. iſta aũt arſ. ꝓꝛ̃a ẽ huic intentõi inẽ alias mathematicas: qz ꝓſiderat de ſubſtantijs eternis ſẽſibilib⁹: alie aũt ſcie mathematice ꝓſiderant de accidentibus: vt ars arithmetica ⁊ geometria. D. d. qm̃ aũt motus erratica. ſunt plures nẽ. i. qm̃ cõprehenſuz ſenſu ẽ q̃ iſte ſtelle habent plures motus. qui enim aliquantulũ igreſſus ẽ in mathematicam videt q̃ quelibet ſtella erraticaz hr plures motus vno. ⁊ ſcienduz ẽ q̃ iſti motus quos ponunt aſtrologi ſunt trib⁹ modis. eſt. n. modus cõprehenſus a vulgo viſu. ẽ. n. ali⁹ modus cui⁹ mot⁹ nõ cõprehenditur niſi in iſtrumentis ⁊ cõſideratoribus: ⁊ horũ modoz quidã cõprehenduntur in lõgiſſimis tẽporib⁹: ⁊ quidã in paruis ẽ etiam tertius cui⁹ motus ſunt declarati rõne. plures enim iſtorum motuũ vident viſu ſimplices. ſm aũt rõnem ⁊ naturalia opinandum ẽ illos eẽ cõpoſitos ex plurib⁹ vna. U.g.

UVA. BHSC. IyR_012

q: ſtelle erratice uidentur qñq velociores ⁊ qñq tardiores: ⁊ modo progredi ⁊ modo retrogradari: ⁊ hoc nō pōt eſſe verū ſm naturas corporū celeſtiū. Declaratum ē enim in naturalibus q oēs motus ſūt equales: ⁊ q impoſſibile eſt in eis velocitas ⁊ tarditas: aut pgreſſus: aut retrogradatio. Unde neceſſariū fuit aſtrologo ponere aſtrologiaz ex qua ſequerēt he diſpoſitiones ſine aliquo impoſſibili i naturalibus: ⁊ hoc duob' modis accidit: aut ut ille motus qui quādoq; videt velocior quādoq; tardior ſit cōpoſitus ex plurib' motib': aut ut ſint illic orbes ecetrici ⁊ epicicli: ut dicunt moderni mathematici. Propter ħ igit diſferūt aſtrologi de numero motuū ⁊ ſtellaꝝ: ⁊ multotiens inueniunt per cōſiderationē temporū motuū ſtellaꝝ ſm cōputationē iueniunt eaſ in locis terminaris zodiaci: ⁊ qū conſiderant eas inſtrumētis: inueniūt eas in alijs ab illis locis: ⁊ tūc addunt motū nouum illi ſtelle: ⁊ hoc mō poſuit Ptolemeus plures motus lune ⁊ alijs ſtellis quos nullus de antiquioribus poſuit. U.g. motus quē Ptolemeus vocat motū reſpectuū lune ⁊ motū poloꝝ epicicloꝝ. Iſtoꝝ aūt motuū nō potuit iſte homo facere aſtrologiā: ⁊ ſimiliter hoc quidē apparuit ei q motus ſtellaꝝ erraticarum in ſuis orbibus ecentricis ſunt ſm cētra alia a centris eccentricoꝝ nō potuit ponere aſtrologiā ſm ſua fundamēta: ⁊ oia iſta manifeſta ſunt paꝝ exercitatis in aſtrologia.

Sed quot ſunt dicemus nunc quidez ⁊ nos que dicunt mathematicoꝝ quidam attentionis gratia dicimus ut mente aliqua pluralitas determinata ſuſcipiatur. Reliquum vo hoc quidem querentes oportet ipſos illa vero pſuaderi a q̄rētibus ſiquid videatur p̄ter modo dicta ab eo tractantibus: amare quidem utroſq; perſuaderi vo actionibus. Odoſius quidem igitur ſolem ⁊ lunam utriuſq; lationem in tribus poſuit eē ſperis Quaꝝ p̄ma applanorum aſtrorum eſſe: ſecūda autem ſm eum qui ẓodiaci p medium: tertiam autem ſm obliquatum in latitudinem animalium: in maiori autem latitudine obliq̄ti ſm quaz luna fertur q̄z ſm ſol.

Quot autem ſunt dicamus ſm q dixerūt quidam mathematicorum ut aliquo modo imaginemur aliquam multitudinez terminatam: ⁊ qō relinquitur querendum eſt a nobis aut ab eis qui inquiſiuerūt de hoc ſiquid apparuerit ab eo qō dictum eſt modo: q̄uis ſit perſcrutandū de duabus ſectis: ⁊ ꝓcedendum ſermonem illius q magis perfecte perſcrutatus eſt. Odoſius vero ponit motum utriuſq; ſolis ⁊ lune in tribus ſperis. Quarum p̄ma eſt ſtellaꝝ nō erraticarum: ſecūda que eſt in medio ſignorum: tertia autem que declinat in latitudinem ſignorū: ⁊ illa in qua magis luna mouetur magis declinat in latitudine ſignoꝝ q̄z in qua exiſtit ſol.

45 Quia philoſophus accipit p cōſtanti numerū motuuz aſtrologi autē diuerſi ſunt in hoc: fecit rememorationem de hoc qō fuit magis famoſū in ſuo tempore: ⁊ talia p̄incipia in maiori parte tm̄ ſunt famoſa: quam fere oīa ſint fundata. ſ. in ſenſu q̄ritatum motuū ſtellaꝝ q nō pōt perfici in vita humana. Ideo ne eſſe eſt in cōſiderationibus credere conſiderationibus predictis: ⁊ tūc verificatur quā ritas motuū. Et propter difficultatē iſtarū rerum: impoſſibile eſt uti propoſitionibus neceſſariis: ſed famoſis in hoc loco magis utimur q̄ neceſſarijs: ſed quando in eis nō fuerit diuerſitas. Si aūt in eis fuerit diuerſitas nihil erit ſuper quod ſuſtentetur. Sed quocunq; modo ſit melius eſt ſcire ſermōes hominū in hoc q̄ nihil: ⁊ ideo. d. Dicamus ſm q dixerunt quidam mathematicorum ⁊ c̄. D. dixit quod autem relinq̄tur querendum eſt a nobis perſcrutantibus de hoc. i. quoniam aūt ſunt motus additi ſuper iſtos quos computo perſcrutandum eſt in alia ſciētia. Et qū. d. hoc. fecit rememorationem de hoc quod dixerunt mathematici in ſuo tempore: ⁊ poſuit de eis duos homines famoſos in hac ſcientia, Et. d. q Odoſius ponebat ſoli ⁊ lune tres orbes: Unū quo mouetur ab oriente ad occidentē in vna die: Secundū ad motū longitudinis: Tertium ad motum latitudinis. Et hoc eſt manifeſtū de eis: quoniā motus longitudinis ⁊ latitudinis ſunt duo numerati. Mathematici autem huius temporis ponunt eundē motum: ⁊ eſt motus ſtelle in ſuo orbe decliui: propter qō accidit ei in reſpectu zodiaci motus in longitudine ⁊ motus in latitudine. Quod autez ſint duo motus a duobus corporibus nō indigeē: qō enim poteſt natura facere vno inſtrumēto: nō facit duobus: ⁊ ſm hoc ſol nō habebit niſi duos motus tm̄: niſi ſit neceſſe ponere tertiū motū ꝓpt hoc qō apparet de velocitate ⁊ tarditate. Ecentricū enim aut epiciclum dicere eſt extra naturā: epiciclus aūt impoſſibile eſt ut ſit omnino. Corpus eniz qō circulariter mouetur nō mouet niſi in circuitu centri totius: quum ipſū faciat centrū: ⁊ ſi eſſet motus circularis extra hūc centrū: cōtingeret aliū centrū extra hūc centrum eſſe: quapropter alia terra extra iſtam eſt: hoc impoſſibile eſt vt dictū eſt in naturalibus: ⁊ ſimiliter forte ē de ecētrico quē ponit Ptolemeus. Si eniz eſſent plura cētra eſſent plura corpora grauia extra locum terre: ⁊ tūc mediū non eſſet vnū: ⁊ haberet latitudinē ⁊ eſſet diuiſū: ⁊ oia iſta ſūt ipoſſibilia. Amplius ſi eſſent ecentrici: neceſſe eſſet inuenire in corporib' celeſtibus corpora ſupflua ſine aliqua vtilitate niſi ad implēdū locū vacuū: ſicut in corporibus animaliū. Sz nihil de eis q̄ apparēt in motibus ſtellaꝝ cogit neceſſario dicere epiciclū eſſe aut ecētricū: ⁊ forte excuſat vtrūq; motus leniab: quos ponit Ariſ. ⁊ ſicut Ptolemeus. d. in ſuo libro qui dicit liber narrationis: in quo. d. q Ariſ. ⁊ antiq̄ ponebāt loco iſtoꝝ motuū motū gnātōis: ⁊. d. q ſz ħ apō eos oz creſcere mot' ſz numeꝝ. Qui autē poſt venerunt inuenerūt viā ſimpliciorē iſta: ⁊ potuerūt ponere ea q̄ apparēt in pauciorib' corporibus: ⁊ innuit epicicli ⁊ ecentricū: ⁊. d. q iſta via ē nobilior: qz ꝓceſſū eſt: quoniā natura nihil facit ſuperflue: ⁊ qm̄ qū poterit mouere aliq̄d inſtrumētis paucis nō mouebit pluribus. Ptolemeus autē ignorauit q̄d mouit antiquos ponere motus generatiōis ⁊ ē qm̄ epiciclus ⁊ ecētricus ſūt ipoſſibiles: neceſſe eſt igit rurſus pſcrutari de iſta aſtrologia vera q̄ ē ſup fūdamēta nālia ⁊ ē apud me fūdata ſup motū eiuſdē orbis ⁊ polos diuerſos duos aut plures ſz q̄ ꝓuenit apparētibus. poſſibile ē eniz accidere ſtellis ex talibus motibus velocitatem ⁊ tarditatē ⁊ pgreſſū ⁊ retrogradationē: ⁊ alios motus q̄bus nō potuit Ptolemeus ponere aſtrologiaz: ⁊ apparet ex ħ ꝓpiquitas ⁊ remotio ut accidit in luna. In iuuentute aūt i ea ſperaui ut ħ pſcrutatio cōpleret ꝓ me: in ſenecture aūt iā deſpero: ſz forte iſte ſm inducet aliquē ad pſcrutādū de ħ. Aſtrologia eniz huius temporis nihil ē in eſſe ſz ē ꝓueniēs cōputationi nō eſſe. Lune aūt iuenerūt antiqui poſt Ariſ. vnū motū. ſ. motū draconis. Ptolemeus autē inuenit ei in reſpectu ſolis quartū motū: ⁊ in reſpectu centri ſcōm. Qm̄ reuoluit luna equaliter motū quintū quez vocat motū reſpectiuū diametri epicicli: cui nō potuit ſz ſuū fundamentū ponere aſtrologiā.

Errantiuz vero aſtrorū in quattuor cuiuſq; ſperis. Quarum p̄imam quidem ⁊ ſecundam illis eadem eſſe ⁊ non eſſe que eſt applanorū que oēs eſt ferens: ⁊ eam que ſub ea ordinata ⁊ ſm eum qui per mediū zodiaci lationem habētē communem omnium eſſe. Tertie vero eſſe ſpere

UVA. BHSC. IyR_012

poloꝝ alioꝝꝫ quidem ꝓpꝛioꝝ: veneris vero
ꝛ mercurij eoſdeꝫ.

Stellarum autem erraticarum vnaqueqꝫ ẽ
in quattuor ſperis ꝛ earum ꝓma ꝛ ſecunda ſũt
illa eadem. Illa autem que non eſt erraticarum
ꝛ differunt omnes per ſuũ motum: ꝛ illa que eſt
oꝛdinata ſub iſta cuius motus eſt i medio ſigno-
rum communes ſunt omnibus. Tertia aũt que
eſt omnibus poli eius ſunt in illa que eſt i medio
ſignoꝝ ſpera. Motus autẽ quartus mouetur
ad mediũ iſtoꝝũ: ꝛ poli tertie ſpere aliarũ quideꝫ
ſtellaꝝ ẽ ꝓpꝛia: veneris aut ꝛ mercurij vna.

4.6 Cum narrauit ꝙ Odoſius ponebat vtriqꝫ ſoli ꝛ lu-
ne tres oꝛbes: incepit dicere ꝙ ponebat etiã vnicuiqꝫ erra
ticaꝝ quatuoꝛ oꝛbes tres. ſ. oꝛbes quos poſuit ſoli ꝛ lune
ꝛ quartũ additũ: ꝛ foꝛte iſte quartus ẽ ꝓpter ꝓgreſſũ ꝛ re
trogradationẽ que apparent in iſtis quinqꝫ ſtellis. D. o. ꝛ
eaꝝ ꝑma autẽ ꝛ ſecunda ſũt ille eedem. i. ꝑma autẽ ſpera
erraticaꝝ ꝛ ſecũda ſũt ſimiles ꝑme ꝛ ſecũde ſolis ꝛ lune. ſ.
oꝛbis qui mouet eas motu diurno: ꝛ oꝛbis ꝓꝓꝛie ſtelle qui
mouet eas ecõuerſo. ſ. ab occidente in oꝛiẽtem qui ẽ i me-
dio oꝛbis ſignoꝝ. D. illa aũt q̃ eſt erraticaꝝ ꝛc̃. i. ꝑma enim
ſpera cuiuſlibet ſtelle ſimilis ẽ ꝑme ſpere totius celi: q̃ de-
ferunt oẽs oꝛbes ab oꝛiente in occidentẽ in vna die. D. o.
ꝛ que ẽ oꝛdinata ſub iſta ꝛc̃. i. ꝛ ſecũdus oꝛbis cõmunis ẽ
omnibus q̃ ita trãſeunt ꝑ mediũ zodiaci. i. qꝛ decliuus ẽ a
ꝑmo oꝛbe. Iſte enim etiã cõmunis eſt omnibus qum i hoc
oꝛbe videant moueri. Et qꝛ apparet etiã eis latitudo in h
oꝛbe poſuerũt antiqui eis oꝛbẽ decliuẽ ab iſto oꝛbe: ꝛ hec
erat opinio antiquoꝝ de ſole ꝙ habebat latitudinẽ a zo-
diaco ꝓter latitudinẽ quã habebat equinoctiali: ꝛ ideo po-
ſuerunt ſoli tres oꝛbes ſicut aliꝫ ſtellis. Ptoleneus autem
nõ poſuit ſoli latitudinẽ niſi in reſpectu eq̃noctialis. D. o.
tertia autem que eſt cõis omnibus ꝛc̃. i. ꝛ iſta tertia que fa
cit declinationẽ a medio ſignoꝝ in oĩbus ſtellis. D. o. poli
enim eius ſunt in illa que ẽ mediũ ſignoꝝ. i. qñ quꝫ poſue-
runt oꝛbẽ in quo mouet ꝑ mediũ ſignoꝝ aliũ ab oꝛbe in
quo mouet obliquũ a medio ſignoꝝ: fuit neceſſariũ ut po-
li iſtius oꝛbis ſint in circulo zodiaci. Stella enim qũ mouet
in oꝛbe cuius maximus circulus trãſit ꝑ zodiacũ ꝛ mouet
ab oꝛbe cuius poli ſunt in hoc circulo: neceſſario videbit
declinans ſtella a circulo medio qui ẽ in zodiaco. D. o. mo
tus aũt quartus ꝛc̃. i. qñ iſte oꝛbis ẽ declinãs a medio iſti
tertij. D. o. ꝛ ꝙ poli tertie ſpere ꝛc̃. i. ut mihi videt intrẽdit
oꝛbes declines qui ſunt cõmunes oĩbus ſtellis

Calippus autem poſitionem quidem ſpera
rum eãdem poſuit cum Odoſio: hoc autem di-
ſtantiarum oꝛdinem. Pluralitatem vero ei qui-
dem que iouis ꝛ ei que ſaturni eandem cum illo
dederit. Solis vero ꝛ lune duas exiſtimabat ad
huc apponendas eſſe ſperas apparentia ſiquis ẽ
reddituꝫ: reliquis vero planetis ſingulis vnam.
Neceſſe autem ſimul poſite omnes apparentia
ſunt redditue ſm quenlibet errantium alteras
ſperas vna minoꝝes eſſe reuoluentes ꝛ ad ideꝫ
reſtituẽtes poſterioꝝum ꝓmam ſperam ſemper
inferius oꝛdinati aſtri: ſic enim ſolũ ꝓtingit plane-
tarum lationeꝫ omnia facere. Am igit in qbus
qdẽ ipa ferũtur ſperis: be qdẽ octo: be aũt qnqꝫ
ꝛ viginti ſunt. Harum autem ſolas non oꝛtet
reſolui in quibus in ſine oꝛdinatum ſerunt. Que
quidem reſoluunt eas que ſunt ꝓmoꝝum duo-
rum ſex erunt: ꝛ que autem eas que ſunt poſteri-
oꝝum quattuoꝝ ſexdecim. Omniuꝫ itaqꝫ nume-
rus ꝛ ſerentium ꝛ reuoluentium ea quinquagin-
ta quinqꝫ. Si aũt ſoli ꝛ lune non addiderit quis
quos diximus motus: omnes ſpere erunt ſeptez
ꝛ quadraginta. Pluralitas igitur ſperarum tan
ta ſit.

Calippus autem in poſitione quidem ſtella
rum contradicit tertio: in multitudine autem: in
ioue quidem ꝛ ſaturno conuenit. In ſole autem
ꝛ luna videtur ponere duas ſperas additas ſi ali
quis voluerit dare apparentia erraticarum aut
vniuſcuiuſqꝫ vna. Neceſſe igitur quoniam ſtella
non mouetur per ſuum coꝛpus ſed mouetur in
ſpera: ſi omnes congregentur ħꝫ q̃ dant apparẽ
tiam vnaqueqꝫ erraticaruꝫ vt ſint alie ſpere pau
cioꝛes eis que reuoluuntur gyratiue ꝛ reuertunt
ꝓmam ſperam ad ſuum ſitum ſuper eundẽ que
eſt ſtelle oꝛdinate ſub ea. Hec enim tantũmodo
poſſunt eſſe motus ommium erraticaꝝ. Spere
igitur in quibus mouẽtur quedã ſunt. viii. ꝛ que
dam. xxv. ꝛ ex iſtis non oporꝛtet in eis gyratiue
moueri. Que mouentur in eis facilioꝛes eaꝝ tan
tũ. Que aũt mouentur motu gyratiuo duarum
ꝓmarum ſunt: ſex ꝛ quattuoꝝ: poſtremarum
erunt. xvi. Numerus igitur omnium que mouẽ-
tur ꝛ que mouent iſtas motu gyratiuo ſũt quin-
quaginta ꝛ quinqꝫ. Si autem nullus addat que
diximus lune ꝛ ſoli omnes ſpere erunt quadra-
ginta ꝛ ſeptẽ. Multitudo aũt motuũ ſit tãta.

47 D. Ariſ. Calippus autẽ ponebat oꝛbes in oꝛdine quẽ
ponebat Odoſius, numerũ vero oꝛbiũ maioꝛẽ niſi i ioue
ꝛ ſaturno: quoniã ꝓueniebat Odoſio. D. o. in ſole autẽ ꝛ
luna videt ponere ꝛc̃. i. quoniã iſte homo addit ei qꝰ. o.
Odoſius de numero oꝛbiũ vtriuſqꝫ ſolis ꝛ lune duos oꝛ
bes ut ꝓ hoc ꝓueniat apparentibus de motibus eoꝝ. Et
reputo ꝙ addidit ħ ut det ex eis cauſas velocitatis ꝛ tar-
ditatis: quin ſit impoſſibile ut motus eiuſdem ſtelle ſit ve
lox: ꝛ tardius inſimul niſi ſit cõpoſitus ex motibus. D. o.
aliaꝝ autẽ erraticaꝝ vniuſcuiuſqꝫ vna. i. addidit in nume
ro oꝛbium ſtellaꝝ erraticaꝝ in qualibet ſtella vnũ oꝛbeꝫ
Ponebat igit quinqꝫ oꝛbes vniuſcuiuſqꝫ erraticaꝝ. D. o.
neceſſe ẽ igit qñ ſtella nõ mouet ꝑ ſuũ coꝛpus: ꝛ ponebat
iſtũ oꝛbẽ additũ qꝛ opinabat: qñ impoſſibile eſt ut ſtella
moueat motibus diuerſis ſm ꝙ mouet per ſe ſm ꝙ eſt ꝑs
oꝛbis. D. o. ſi omnes ꝓgregent ꝛc̃. i. ꝛ omnes ꝓueniũt in h
ꝙ omnis ſtella hꝫ de ſperis minus q̃ ſpere ꝑme vna. Om
nis ſpera ex hoc circulo reuoluit vnãquãqꝫ ꝑmaꝝ ſperaꝝ
ad cõtrariam partẽ ad quam mouentur ꝑme ſpere: ita ꝙ
ex hoc fit ut ſtella videat retrogradi ad ſuũ ꝓmũ locum
zodiaci; deinde ꝓgreſſa ꝛ quaſi intrẽdit ꝙ ex motibus iſto-
rũ oꝛbiũ cõtrariꝫ fit ut ſtella videat recrograda ꝛ ꝓgreſ-
ſa. Et ſm ꝙ Alex. o. ponebãt oĩum oꝛbi oꝛbiũ ſtellaꝝ ꝓe
ter oꝛbẽ ſignoꝝ oꝛbẽ qui mouet illũ oꝛbẽ ſup vnũ polum
ad partẽ cõtrariã ad quã mouet ꝓmus oꝛbis: ꝛ qũ pone
bat iſtis oꝛbes mouentes ad ꝓ̃ium. Quintum quidẽ ſub
quarto ꝛ ſup eũdẽ polũ revoluit. Sextũ aũt ponebãt ſub
tertio ꝛ ſup eundẽ polũ cũ eo. Septimũ vo ſub ſecundo ꝛ
ſup eundẽ polũ cũ eo: ꝛ dicebant ꝙ h mõ motuũ ꝓpoſito-
rum poſſunt ꝓueni e apparẽtibus: ꝛ iſta aſtrologia nõ eſt
manifeſta nobis ex h ſermone ſm ꝙ motus iſtaꝝ ſtellarũ
q̃ ponunt in h tempoꝛe: ꝛ ſimiliter etiã hoc nõ eſt manife-
ſtũ quõ ſiũt motus gyratiui ex iſtis motibus cõtrariꝫ niſi
ponãt ſup polos diuerſos. Motus enim cõtrarij ꝺ ſũt ſu
per eoſdẽ polos ſũt deſtruẽtes ſe ad inuicẽ. ſ. ꝙ impoſſibi
le eſt ꝙ duo motus cõtrarij ſint ſup eundẽ polũ. Sup aũt
polos diuerſos poſſibile ẽ ꝛ ſimiliter ſup centra diuerſa:
niſi aliquis dicat ꝙ oꝛbis in quo eſt ſtella q̃ poſuerimus
ipſũ inter duos oꝛbes qum mouent ad ꝓ̃ium. ſ. ad inuicẽ
accideret ex hoc ut oꝛbis in quo ẽ ſtella moueatur motus

UVA. BHSC. IyR_012

gyratiuo:ſz talis motus eſt violentus qui non accidit cor-
poribus celeſtibus:ideo melius eſt reputare q̄ motus iſti
gyratiui fiant ex motibus cōtrarijs:t ſup polos diuerſos
ſm hoc enim accidit ut ſtella videat aliq̄n velox: t aliquā-
do tarda t aliquando retrograda:t aliquando ꝓgreſſa t
ut diuerſet ſua latitudo a zodiaco:ponatur igit hoc fūda
mentū. Eſt enim fundamentū ex cuius poſitione nō acci-
dit impoſſibile:t pōt ꝓuenire omnibus apparentibus: t
iſte motus gyratiuus inuenit in celo ſm ꝓuenientiā inter
motū diurnū t motus ſtellarū in ſuis orbib⁹ decliuibus.ſ.
q̄ oēs aſtrologi ꝓueniūt in hoc q̄ poli orbiū declinū re-
uoluunt in motu diurno in circuitu polorum totius:t iſte
motus ut mathematici hiſpanie dicūt exiſtit in orbe ſtel-
lato:t vocant ipſū motū ꝓceſſus t reuerſionis .D.o.ſpe-
re igit in quibus mouent quedā ſunt octo t quedā vigin-
tiquinq;:t intēdit p vigintiquinq; ſperas p quas mouent
ſtelle erratice motu ꝓprio. Iſte enim homo ponebat vni-
cuiq; ſtellarū erraticarū quinq; orbes:t ſtelle erratice ſunt
quinq;:erūt igitur orbes vigintiquinq;.t intendit p octo
orbes quatuor quos addidit in ſole t luna:t ſunt ille que
mouēt orbes eorū ꝑmos gyratiue,ſ.orbes quos ponebant
ſoli t lune:t quatuor qui reuoluūt orbē ſaturni gyratiue
D.o.t ex iſtis nō oꝫ moueri in eis motu gyratiuo qui mo
uent in eis faciliores cor.i.t ex iſtis orbib⁹ q̄ ē facilis mo-
tus:t eſt vltimus motus orbis in quo ſunt ſtelle: nō hꝫ or
bē in quo reuoluat gyratiue:t iō reuoluentia diminuūt a
ceteris in vno tm̄:t.o.hoc ut reputo q; ſol t luna nō ha
bent ut apparet retrogradationē t ꝓgreſſionē:ſz tm̄ velo
citatē t tarditatem. D.o.que igit mouent motu gyratiuo
tē.intēdit per ſex ꝑmos orbes qui ſunt ſolis t lune.ſ. dif-
ferentes nō reuoluentes:t intēdit p ſexdecim reuoluentes
quatuor ſtellas erraticas. Erit igit ſicut dicit numerus or-
bium quinquagintaquinq;:t eorū triginta t vnū ſunt dif
ferentes t vigintiquatuor reuoluentes. D.o.ſi autē nullus
aliquis addat tē.i.ſi aūt diminuunt quatuor reuoluētes
ſolis t lune ſm Odoſiū:t quatuor differētes erraticarum
ſm O doſiū erit numerus orbiū quadragintaſeptē :t ſm
q̄ apparet ex ſuo ſermone debēt eſſe numerus orbium ſꝫ
O doſiū quadraginta t ſex. Addebat enim in reuoluenti-
bus quatuor quos ponebat ſoli t lune:t addebat in diffe
rentibus erraticarū quinq;.

Quare t ſubſtātias t principia immobilia
t inſenſibilia tot rationabile exiſtimare: neceſſa-
rium igitur dimittatur fortioribus dicere:ſi autē
nullam poſſibile dicere lationem non ordinatam
ad aſtri lationem. Amplius autē omnem naturā
t omnem ſubſtantiam impaſſibilem:t ſm ſe op
timum ſortitam eſſe finem oportet exiſtimare:nul
la erit preter has altera natura:ſed hunc ſubſtan
tiam numerum eſſe neceſſe eſt. Si enim eſſent alie
moueretur vtiq; fines exiſtentis lationis:ſz alias
quidem eſſe lationes impoſſibile preter dictas.
hoc autem exiſtimare ex latis rationabile. naꝫ ſi
quem ferens lati gratia natus ē t latio omnis la
ti aut alicuius:nulla latio ſui gratia erit:nec aliuſ
alicuius lationis:ſed aſtrorum gratia. naꝫ ſi fue-
rit lationis gratia:t illam alterius gratia oporte
bit eſſe:quare quoniam non eſt poſſibile ire in i-
finitum finis erit omnis lationis latorū aliquod
diuinorū corporum ſm celum.

Neceſſe eſt igitur reputare q̄ p̄ncipia immo
bilia t ſenſibilia ſunt huius numeri: q̄ autem eſt
neceſſarium dimittendum eſt fortioribus:ſi autē
non exiſtimant q̄ motus omnino non eſt cōue-
niens motui ſtelle.t ratio etiam dat q̄ exiſtiman
dum eſt q̄ omnis natura t omnis ſubſtantia in
qua pars non exiſtit t ē per ſe inuenit diſpoſitio-
nem meliorem. Non igitur erit alia natura om-
nino niſi iſta: immo neceſſe eſt q̄ numerus ſub-
ſtantiarum ſit iſte:quoniam ſi alia fuerint move-
bunt igitur quia ſūt perfectio motus: ſed impoſ
ſibile ē ut alij motus ſint a predictis. Et exiſtimā-
dum eſt hoc de motis: quoniam ſi omnis mo-
tus eſt ꝓpter rem motam t omnis motus ē per
aliquem motorem nullus motus eſt omnino ꝓ
pter ſe neq; ꝓpter aliuꝫ motum:ſed ꝓpter ſtellas
quoniā ſi motus eſſet ꝓpter motum neceſſe eſſet
ut ille ſit ꝓpter aliuꝫ:t impoſſibile eſt ut illud q̄ō
eſt in perfectione ſit infinitum: t omnis motus
corporis diuini eſt corporum que mouentur in
celo.

48 Quum poſuit q̄ numerus motuū aut ſunt quinquagi
taquinq; aut ſexaginta t ſeptē:t iā declaranit q̄ numer⁹
ſubſtantiarū mouentiū oꝫ eſſe ſꝫ numerū corporū celeſtiuꝫ
motorū.o.q̄ oportet exiſtimare q̄ numerus ſubſtantiarū
mouētiū nō materialiū:t numerus ſubſtantiarū ſenſibili
um motarū eſt iſte numerus:t q̄ ḣ ſufficit nobis in hoc tē
pore. Q̄ō aūt ē verū t neceſſariū dimittendū ē habentibus
ſollicitudinē in illa arte. Et ſciēdum ē q̄ numerus motuū
in quo ꝓueniūt moderni eſt ſolis quidē duo:t lune q̄nq;
mercurij aūt ſeptē: vniuſcuiuſq; autē ceterarū erraticarū
octo:orbis aūt ſtellati duo:motus diurnus t motus pro-
ceſſus t reuerſionis quē Ptolemeus exiſtimauit motū eē
pfectū iſtius orbis ex oriēte in occidentē:t ſicut eſt diſpoſi
tio de erraticis :omnes igit erūt quinquaginta t vnus mo
tus.ſ.augis ſolis dubitabilis. Iſte enim ſunt huiuſmodi nu
meri ita q̄ ponant ſimplices:t q̄ ſitus eorum ſint illi quos
poſuit Ptolemeus. Si aūt motus corū fuerint cōpoſiti ex
pluribus vno motu ut in aſtrologia antiqua fere duplica
baſ iſte numerus. D.o.ſi aūt nō exiſtimaſ q̄ motus omni
no tē.i.ſi autē poſuerimus q̄ impoſſibile ē ut ſit corpus ce
leſte q̄ō nō hꝫ iuuamētū in motione ſtelle alicuius:t poſu
erimus q̄ ꝓncipia mouētia ipoſſibile ē ut ſint niſi in diſpo
ſitione meliori:q̄ nō accidit eis paſſio materie:quꝫ ſint en
tia p ſe nō in materia:t eſſe eorū in diſpoſitione meliori ē
ut ſint mouētia:neceſſe ē ut via numerādi iſta ꝓncipia ſit
via iſta.ſ.ex numeratione motuū ſtellarū.qū enim poſueri
mus q̄ nulla ſba abſtracta ē que nō moueat: qr tūc inue
niretur in diſpoſitione diminuta.t qū poſuerimus q̄ ois
orbis ē ꝓpter ſtellā:t ſi nō eſſet ocioſū:manifeſtuꝫ ē q̄ via
numerādi iſtas ſubſtātias abſtractas eſt via numerandi
motū ſtellarū. D.ꝓfirmauit hoc:t.o.quoniā ſi eſſent talia
tē.i.qm̄ neceſſe ē ſi alie ſbe ſint ab iſtis ſubſtantijs ut ſint
corpora mouētia celeſtia alia ab iſtis corporibus:qm̄ vna
queq; illarū ſbarū eſt pfectio t finis motus .D.o.ſz impoſ
ſibile eſt ut ſint alij motus a predictis .i. ſed impoſſibile ē
ut alij motus ſint ab eis qui comprehēſi ſunt:aut poſſūt
cōprehēdi:impoſſibile ē igit ut ſbe mouētes niſi ille q̄ ſunt
ſm numerū motuū .D.o. t neceſſe ē ut hoc ſit a motis.i.
t neceſſe ē ut nō ſint alij motus a p̄dictis qr non ſūt alia
mota a p̄dictis. D.incepit declarare hoc:t.o.qm̄ ſi omnis
motus ē ꝓpter rē motā tē.i.t neceſſe ut numerus motuū
ſit ſm numerū rerū mouentiū t motarū: qm̄ ſi ois motus
ē ꝓpter eſſe in aliquo moto t ꝓpter aliquē motorē:t nul-
lus motus ē ꝓpter ſe neq; ꝓpter aliū motū:ſz omnis mo
tus ē ꝓpter ſtellas:neceſſe ē ut idē ſit numerus motuum t
motorū t mouētiū:t.o.ḣ qr forte aliquis poteſt dicere for
te ſūt alij motus p̄ter iſtos dictos. D.incepit declarare ḣ t
o.qm̄ ſi motus ꝓpter aliud tē.i.qm̄ ſi motus fuerit ꝓpter
alīū motū:ꝓtinget ut ille etiā ſit ꝓpter alīū:t ſic in infinitū
Sed impoſſibile ē ut habēs finē t cōplementū ſit infinitū
Infinitū enim nō habet finē:neceſſe ē igit ut omnis mot⁹

UVA. BHSC. IyR_012

sit ꝓpter corpus diuinũ corpoꝝ que mouent i celo.s.stellaꝝ:ꝛ h cõplet sermo Alex.expositiuus.

Quod autem vnum celuz manifestũ: si enim plures essent celi ut homines sorꝛet ꝓncipiuz quidem circa vnũqõqz specie vnum: numero vero multa:sed quecunqz sunt numero multa multaz materiam habent:vna enim ꝛ eadem ratio multorum:ut hominis:Sor.vo vnus.Quod autez quodquiderateſſe nõ habet materiam primam: Endelechia enim.vnuz igitur ꝛ ratione ꝛ numero primum mouens immobile ens:ꝛ motum ergo semper ꝛ continue vnum solum: vnum ergo solum celum.

Quoniam autem celum est vnuz manifestũ est:ꝙ si plures celi fuerint erunt sicut homines. si autem principium vnius hominis est vnuz ꝛ fuerit numero vnum plura:ꝛ aliud numero multũ habet materiam:sermo enim vnus qui est idem est etiam plures non sermo hominis: Socratis autem vnus.qõ autem est essentia ꝓma non habet materiam quia est perfectio. Primus igitur motor qui nõ mouetur est vnus ratione ꝛ numero:motor igitur motus continui oportet semper ut sit vnus tm̃:ergo vnũ celũ est tm̃.

49 Quoniã aũt vnũ est celũ manifestũ ẽ:ꝛ innuit ꝙ mundus ẽ vnus nõ plures:qm̃ sicut.d.si celi essent plures:eẽnt sicut indiuidua hominũ.s.vnum diffinitione ꝛ plures numero:sicut homo qui ẽ vnus diffinitione ꝛ plures sm̃ numeꝝ:ꝛ h intẽdebat qũ.d.si aũt ꝓncipium hominis vnius ꝛc̃.i.si autẽ plures celi essent:ꝓtingeret ut ꝓncipiũ cuiuslibet celi esset vnũ nnmero. Erit igit ꝓncipiũ celoꝝ vnũ in specie plura in numero:ꝛ h magis manifestũ ẽ in alia trãslatione:ꝛ est.d.enim ꝛ erit ꝓncipiũ qõ est vnũ in specie ꝛ plura in numero:ꝛ põt itelligi sic:ꝛ erit ꝓncipiũ qõ posuimus vnũ i specie ꝛ plura in numero.d.vnũ in numero plura habens mãm:ꝛ oẽ qõ ẽ vnũ ꝛ plura in numero.i. vnũ in specie ꝛ plura in numero hz materiã: sz iã declaratũ ẽ ꝙ principiũ celi nõ hz materiã.d.vnus enim sermo ꝛc̃.i.ea aũt q̃ sũt vnũ in ratione.i.diffinitione sũt plura in numero:ut hõ q̃ ẽ vnus in numero ꝛ plura in potẽtia:ut Sortes ꝛ Plato .d.ꝛ qõ ẽ ꝓ primã essentiã nõ hz materiã qz ẽ pfectio.i.ꝛ h fuit ita:ꝙ ꝓma essentia q̃ significat esse rei oz ut nõ habeat materiã:qm̃ si haberet materiam haberet aliã essentiã:ꝛ sic in infinitũ:ꝛ iõ necesse ẽ ut ꝓma forma q̃ pfectio ẽ ꝛ finis nõ habeat materiã:erit ergo simplex:ꝛ oẽ simplex est non in mã .d.ꝓmus igit motor q̃ nõ mouet ẽ vnus diffinitione ꝛ numero.d.oz igitur ut motũ semp motu ꝓtinuo sit vnũ tm̃:ꝙ celũ ẽ vnũ tm̃ .i.ꝛ si motor est vnus numero:ergo ipsũ ꝓmũ motuz ab eo si mouet motu ꝓtinuo est vnũ etiã numero : ꝛ si celũ ẽ tale ut declaratũ ẽ:ꝙ celũ ẽ vnũ numero:mouet enim vno motu ꝓtinuo ab vno motore numero ꝛ diffinitione.

Tradita sunt autez a seniorib⁹ ꝛ antiquis in fabule figura dimissa posteriorib⁹ qꝝ dij sũt hi:ꝛ ꝓtinet diuinam naturam vniuersalem. Reliqua vero fabulose iam adducta sunt ad persuasionem multoruz ꝛ ad opportunitatem multorũ ad leges ꝛ conferens. Cõformes enim hominibus bos ꝛ alioꝝ animaliũ quibusdaz similes dicunt:ꝛ his altera consequentia ꝛ dictis similia A quibus siquis separans id accipiens soluz ꝙ primum deos existimauerunt primas substantias esse:diuine vtiqz esse dictum putabit ꝛ sm̃ verisimilitudinem:ꝛ sepe inuenta ad possibile vnaquaqz ꝛ arte ꝛ philosophia ꝛ iteruz corꝛuptis:ꝛ has opiniones illoꝝ quasi reliquas vsqz nũc saluatas esse.

Et accepta sunt ab antiquis valde aliqua q̃ sunt in posteriorib⁹:sicut fabulose:quoniã ista sunt dij:ꝛ ꝙ deus cõtinet omnia naturalia. Alia autem sunt similia fabulis propter vsum legum ꝛ illud qõ est bonum hominibus: ꝛ ideo dicunt ꝙ ista similia istis sunt quibusdam alijs animalibus:ꝛ alia similia istis non conuenientia dictis. Si igit aliquis distinxerit ex istis ꝛ acceperit primum tm̃ opinabantur enim ꝙ prime substantie sunt dij:ꝛ sm̃ ꝙ oportet:quz iam dictum sit multotiens in eo ꝙ possibile ẽ cuilibet artificio ꝛ philosophie:ꝛ etiam corꝛumpuntur:ꝛ iste sententie eoꝝ remanent vsqz modo quasi reliquie.

50 Qum Aris.fuerit ꝓmus qui sciuit in suo tpe hoc ꝓncipiũ:vult dare testimoniũ de sermonibus antiquis acceptis a chaldeis in qb⁹ fuit scia pfecta sm̃ illõ qõ remanet de sermonibus coꝝ ẽ quasi apologus:ꝛ.d.ꝛ accepta sunt ab antiquissimis valde.i.ꝛ accepta sunt ab antiquissimis q̃ sũt hodie quasi apologus.i.ꝙ corpora celestia sũt dij: ꝛ ꝙ dij ꝓtinẽt oia nãlia.d.d.alia aũt ꝛc̃.i.alij aũt sermones ꝛ apologi in istis corporibus ꝓter illos qui accepti sunt a chaldeis vere sũt fabule sine aliqua vtate:ꝛ non fuerunt scripte nisi ad corꝛigendũ mores hominũ ad illud qõ ẽ bonũ eis.d.d.ꝛ ideo dicunt ꝙ sunt similia quibusdaz alijs animalibus.i.ꝛ isti apologi sunt h qõ dicunt ꝙ h corpora sunt similia modis animaliũ:ꝛ innuit p hoc formas celestes quas dicũt similes esse formis que sũt hic; ꝛ ꝙ forme que sũt hic sunt obedietes illis sicut dicũt astrologi .d.d. ꝛ alia similia istis ꝛc̃.i.ꝛ alij apologi nõ cõuenientes ei qõ declaratũ ẽ de his ꝓncipijs neqz sm̃ remotã expositionez. d.d.si igit aliquis dixerit ꝛc̃.i.ꝛ si aliquis homo exposuerit sermonẽ coꝝ:qm̃ intendebat per deos ꝓmas substantias que sũt ꝓncipia corpoꝝ celestiũ:tũc expositio erit va ꝛ tũc apologus erit ꝓuenies veritati:ꝛ signũ eius ꝙ antiq intẽdebãt p deos illas substantias:ꝛ qz iã philosophia inuẽta fuit ꝛ corꝛupta infinities;sicut alia artificia:ꝛ hoc intẽdebat qum.d.qum iaz h dictũ fuit ꝛ scitũ multotiens:qũ hoc possibile est in omni artificio ꝛ in philosophia. Omne enim generabile ẽ corꝛuptibile:ꝛ omne generabile ꝛ corꝛuptibile reciprocat infinities. d.d.ꝛ ꝙ iste scie coꝝ remanserũt q̃si reliquie vsqz mõ:ꝛ ideo opinandũ ẽ ꝙ isti apologi sũt reliquie opinionũ coꝝ q̃ corꝛupte sunt ꝛ destructe.

Paterna quidem opinio ꝛ que a primis inq̃tum nobis manifesta solum;que vero circa intellectum habent quasdaz dubitationes. videtur quidem enim apparentium diuinissimuz. Quomodo vero habens talis erit vtiqz habet quandam difficultatem;nam si non intelligat quidem vtiqz erit insigne: sed habet quemadmoduz ut si dormiens sine intelligentia: huius vero aliquid principale:non enim est hec sua intelligentia:sed potentia non vtiqz erit optima substantia:per intelligere enim honorabile inest. Amplius autez si intellectus sit sua substãtia sine intelligentia qd intelligit:aut enim seipsum : aut alterum aliquid aut idem semper:aut aliud;aut vtrum differt aliquid:aut nihil intelligere bonum:aut contingẽs aut inconueniens meditari de quibusdã. Palã

ergo q̄ diuinissimum ⁊ honorabilissimum intelligit ⁊ non transmutatur. Indignius enim transmutatio: ⁊ motus quidem iam tale. Primū quidem igitur si non est intelligentia sed potentia rationabile est laboriosum esse ei ꝓtinuationem intelligētie. Deinde palam quia aliud aliquid erit dignius q̄z intellectus. s. intellectiuum. Etenī intelligere ⁊ intelligentia erunt indignissimum intelligenti: quare fugiendum hec eadem. Etenim non videre quidem quedam dignius q̄z videre ut si sit optimum intelligentia. Seipsum ergo intelligit siquidem est potentissimum ⁊ est intelligētia intelligere. Intelligentia videtur autem semp alius scientia ⁊ sensus ⁊ opinio ⁊ meditatio ipsius aut intercessorie. Amplius si aliud aliquid est intelligere ⁊ intelligi ſm q̄ ei ipsuz bene ineſt. nō enim idem esse intelligentie ⁊ intellecto: aut in q̄busdam scientia res: in factiuis quidem sine materia. Substantia enī ⁊ quodquidera tesse: in theoricis vero rationes ⁊ intelligentia: nō altero igit existente eo qđ intelligitur ⁊ intellectu. Quecunqz non materiam habent idem erunt ⁊ intellectiua eius qđ intelligitur vna. Adhuc autem restat dubitatio si cōpositum est qđ intelligitur. Transmutabitur enim in partibus totius: aut indiuisibile omne qđ non habet materiaz: ut humanus intellectus: aut qđ quidem compositoz habz in aliquo tempore: non eniz habet ipsū bene i hoc aut in hoc: sed in toto quodam qđ optimum ⁊ ens aliud aliquid. Sic aūt bz ipsa suiipsius intelligentia toto eterno.

Sententia autem patrum precedens omnia est hec: ⁊ q̄ztum declaratum est nobis ex illa: ⁊ ē de intellectu trī: ⁊ in eo sunt plures dubitationes videtur enim esse ex apparentibus ut sit valde diuinum. Quomodo autem est tale valde est difficile: quoniam si nihil intelligit quid est illud nobile qđ est ei. Non enim est ei nisi sicut dormienti: ⁊ si intelligit habet alium dominum: quoniaz hoc intelligere non est substantia eius: sed potentia in eo. Non erit igitur substantia nobilissima quia nobilitas non ineſt ei nisi quia intelligit: et etiaz si substātia eius est intellecta. Est igitur aut suiipsius aut alterius: ⁊ si alterius: quid est illud qđ est vnum ⁊ non aliud: aut vtrum non est differentia omnino itelligere bonum: aut quodcūq̄z: aut possibile ē ut sit itellectus in diuersis. Manifestum est enim q̄ ipse intelligit intellectum valde diuinum ⁊ valde nobilem ⁊ nō transmutatur Transmutatio enim est ad malum: ⁊ qđ est tale est aliquis motus: ⁊ primo si non intelligit sed ē potentia: necesse est ut consecutio intelligendi inducat ei lassitudinem. Et postea manifestum est q̄ valde nobile erit aliud ab itellectu ⁊ intellecto Intelligere enim tunc erit eius qđ habet intelligere vilius: ⁊ si ita sit oportet fugere ipsum. Non videre enim quedam est melius ⁊ nobilius q̄z videre: nobilius enim non intelligit: ergo intelligit se: qum sit fortius ⁊ ipse intelligit intelligere: sed ipse videt semper q̄ alterius est scientia ⁊ non sensus. Et existimatio ⁊ intelligere suiipsius: aut accidentaliter: aut etiam si intelligere ⁊ passio sunt aliud ⁊ aliud. Quum igitur erit bonitas: quoniaz essentia intelligendi non est eadem: ⁊ passio sicut in quibusdam scientia est scitum: quoniam in rebus intellectis substantia est sine materia ⁊ qđ est per essentiam. In essentialibus autem res est ratio ⁊ intellectus. Intellectum enim non est aliud ab intellectu: omne igitur qđ non habet materiam est idem: intelligere enim ⁊ passio est etiā idē Remanet quidem dubitatio si intellectuz est cōpositum: quoniaz si transmutetur in partibus totius: aut ut diuiditur omne qđ non habet materiam: ut intellectus humanus: ⁊ qđ est compositus de bonitate in hoc est ſm hunc modum: sed nobile in aliqua re est omne: ⁊ est aliud ⁊ hz̄ hāc dispositionem intelligere est per se in omni seculo.

51 Quia ista questio est nobilissima omnium que sūt de deo: scilicet scire quid intelligit ⁊ est desiderata ab omnibus naturaliter: ⁊ ḋa chaldei valde sūt perscrutati de ea vocauit eam sententiam patrum: ⁊ dedit primo dubitationem de hoc quid intelligit deus: ⁊. d. Videtur eniz ex apparentibus qđ est valde diuinum. i. videtur enim q̄ manifestum est ⁊ apparens nobis q̄ necesse est ut sit nobilissimum omnium entium: ita q̄ nihil sit nobilius eo. D. d. quomodo autem est tale est valde difficile. i. ⁊ questio nō est in hoc q̄ deus debet esse perfectissimum ⁊ nobilissimū omnium: sed questio est quomodo erit hoc qđ est in fine pfectiōis i se hz̄ q̄ ē talis dispositiōis. D. d. qm̄ si nihil intelligit nē. i. qm̄ necesse ē si ē itellectus ut semp sit hz̄ alterz istorum duorum: aut ſm dispositionem in qua sciens nō vtitur scientia sua: aut in qua vtitur. Si igitur fuerit in dispositione in qua sciens non vtitur sua scientia: tūc ē quasi dormiens: ⁊ non inuenitur in eo dispositio nobilis: ⁊ h̄ est inconueniens. ⁊ si est ſm dispositionem in qua sciēs vtitur sua scientia: quid igitur est illud qđ intelligit in illa hora: oportet quidem ut sit valde nobile in fine: quapropter erit aliud ens nobilius isto. itellectum enim est perfectio intelligentis: ⁊ hoc intendebat qum. d. ⁊ si intelligit habz alium dominum. D. d. quoniam substantia eius nō est hoc intelligere sed potentia in eo. i. ⁊ causa in hoc est: quia si intelligit aliud: tunc substantia eius nō est actio eius: hz̄ substantia eius erit potentia qua fit ista actio: quapropter pficitur necessario per hanc actionem: sicut intellectus perficitur in nobis per illud qđ intelligit. Deinde dixit ergo non erit substantia nobilissima omnium entiuz: quia nobilitas non est ei nisi quia intelligit. i. ergo substantia eius non erit ei nobilissima omnium entium: quia nobilitas non est ei nisi quia perfic...ar per aliud qđ aliud necesse ē ut sit nobilius eo: quia intellectuz est perfectio intellectus Deinde dixit ⁊ etiam si substantia eius est intellectus ⁊ intelligere ē suiipsius aut alterius. i. ⁊ si sba eius ē i h̄ q̄ itelligat necesse ē: aut ut itelligat se: aut ut itelligat aliud extra se. Deinde dixit ⁊ si alterius: quid igit est qđ semper est ⁊ non aliud: ideſt ⁊ si suum esse semper est in hoc q̄ intelligat aliud: quid est igitur illud qđ semper est vnum per se sine alio. hoc enim non est quia est per ē alterius econtrario illi qđ positum est de primo principio scilicet q̄ primum principium est illud qđ semper est sine hoc qđ indiget altero. Deinde dixit ⁊ vtrum non est differentia nē. i. ⁊ contingit ut nulla differentia sit in ponendo primum principium intelligere: ⁊ interponendo intelligere qōcunqz sit siue bonum siue malū. D. d. aut impossibile ut intelligat in diuersis nē. ideſt: aut dicamus q̄ impossibile est ut intellectus eius preficiatur per aliud quodcūqz sit. Illud enim quod intelligit quodcunqz: intellectus eius consequitur illud qđ intelligit. i. qm̄ semper ē sub eo in ordine. Hz̄ manifestū est ⁊ notum nobis q̄ itellectus diuinus necesse

UVA. BHSC. IyR_012

est vt sit valde nobile ⁊ valde perfectũ: ⁊ etiam qȯ itelligit aliud: transmutat in sua sba i aliud: ⁊ oē qȯ trãsmutat in aliud possibile est ut trãsmutetur in aliud qñ transmutat in vilius eo. i. q̃ qũ p̃mũ intelligat quidlibet: necesse ẽ ut transmutet in vilius. D. o. ⁊ qȯ ẽ tale ẽ aliquis motus idest ⁊ cuius itellectus est talis uel talis: intellectus. s. exiẽs de potẽtia in actũ: sicut ẽ demonstratio intellectuũ: intellectus eius est motus: ⁊ oĩs motus ẽ a motore: quapropter p̃mũ patit ⁊ mouet ab alio. D. o. ⁊ p̃mo si nõ itelligit cẽ. i. ⁊ si trãsmutet in suo itellectu ex aliquo in aliq̃d. i. q̃ modo intelligit aliquid ⁊ post aliud: sicut intelligit intellectus in nobis nõ subito: necesse ẽ ut successio intellectoꝝ faciat ei lassitudinẽ qñ vult intelligẽ eas ⁊ numerare eas insimul ⁊ hoc nõ ꝓtingit: nisi qũ posuerimus ipsũ intelligere oĩa successiue. Qũ aũt posuerimus ipsũ intelligere subito: nõ cõtingit hoc: sz ꝓtingit vt in eo sit multitudo ⁊ q̃ pficiat p vilius. D. o. ⁊ manifestũ ẽ q̃ nobile valde erit aliõ cẽ. i. ⁊ manifestũ ẽ q̃ ꝑncipiũ nobilissimũ nõ acquirit nobilitatẽ nisi ꝑ suã actionẽ: quẽadmodũ intellectus in eis qui intelligũt. s. qñ nõ acquirũt nobilitatẽ nisi p actionẽ intellec⁹ Si igit p̃mum intelligit vilia: cõtingit ut sua nobilitas sit intelligendo vilia: quapropter ⁊ sua actio erit vilissima actio actionuz. D. o. si igit necesse ẽ fugere h. cẽ. i. si igit oz nobile fugere actionẽ vilẽ: necesse ẽ apũd nos nõ videre q̃dam esse melius q̃ videre: ⁊ nõ est necesse q̃uis videre nobilius ẽ q̃ nõ videre ut sit simplex sic: sz in rebus nobiliozibus dixit h. Sed ne aliquis dicat q̃ ꝓtinget ex h ut p̃mum ignoret plura: ⁊. q. o. respõdẽdo q̃ ignorare vilia ẽ melius q̃ scire. D. o. nobilius igit nõ itelligit. s. viliozẽ. vl sic: nobiliozẽ enim nõ intelligit. D. o. g̃ intelligit se. i. ⁊ qũ impossibile ẽ ipsũ intelligere vilius aut nobilius qũ nõ ẽ nobilius q̃ itelligat: g̃ intelligit se. D. o. qũ est fortius cẽ. i. qũ sit nobiliozis intellectus omnibus rebus: ⁊. o. h qz intellectus in nobis nõ intelligit se nisi accidẽtaliter. D. o. ⁊ est ei: ⁊ ipse intelligit intelligere. i. ⁊ intelligit suã actionẽ que ẽ intelligere: sua enī sba ẽ sua actio. D. o. sed semp videmus q̃ alterius est scientia ⁊ sensus cẽ. i. sz videmus cognoscere ⁊ sẽtire ⁊ existimare ⁊ intelligere esse aliud ab eo cuius sunt. i. ab itellecto cognito ⁊ sensato ⁊ existimato in nobis: he. n. actiones ex istis virtutibus sũt alioꝝ nõ sui ipsoꝝ nisi per accidẽs. s. qz sensus ⁊ existimatio ⁊ intellectus sũt intellecti ⁊ sensati ⁊ existimati: nõ p se sz p accidẽs. i. q̃ intellect⁹ in nobis nõ intelligit se nisi p accidẽs. s. qz accidit itellecto q̃ sit forma intellectus: ⁊ similiter accidit existimato q̃ sit existimatio: ⁊ sensato similiter q̃ fuit sensus sentire: ⁊ hoc fuit qz intellectus nõ ẽ in nobis intellectũ omnibus modis ⁊ magis remotũ hoc ẽ q̃ sensus sit sensatũ. D. o. si intelligere ⁊ passio sit aliud ⁊ aliud. i. q̃ si iste intellectus intelligit aliud: tũc erit patiẽs ⁊ faciens ⁊ passio: ex quo igit erit nobilitas in patiente vtrum ex passione aut essentia patiente aut ex eo a quo fit passio. Jsta enim tria sunt ꝓsimilia ⁊ dissimilia in omni qȯ intelligit aliud: ⁊ iõ sicut essentia intellectus nõ ẽ eadẽ cũ intelligere qȯ ẽ actio itellectus in nobis: ⁊ intellecto in nobis intelligere nõ ẽ idẽ omnib⁹ modis: ⁊ cã in h ẽ qz intellectũ in nobis ẽ aliud ab intelligente. Jn eis aũt que sunt nõ in mã ꝓtingit ut intellectũ ⁊ intellectus ⁊ actio intellectus sint idẽ: ⁊ h intẽdebat qũ. o. ⁊ si ut in q̃busdã rebus scia cẽ. i. ⁊ sicut videmus q̃ vere possumus dicere q̃ scia ẽ res scita: ⁊ res scita ẽ scia que est in mã: sicut ẽ de artificio ⁊ artificiali. dicimus enim q̃ forma artificialis q̃ ẽ in mã ⁊ q̃ est in anima artificis ẽ eadez: quanto magis oz eẽ in rebus itelligentibus quibus mã nõ admisceat: ⁊ nõ sunt nisi forma ⁊ essẽtia signans esse rei. D. o. in rebus aũt essẽtialibus cẽ. i. in rebus aũt speculatiuis diffinitum est diffinitio ⁊ intellectũ intellectus. D. o. intellectum enim non est aliud ab itellectu idest intellectum igit in rebus abstractis a materia dignius est ut nõ sit aliud ab intellectu. D. o. omne igit qȯ nõ hz mãz cẽ. i. declaratũ ẽ igit q̃ oē carẽs mã: ⁊ intellectũ ⁊ intellectus i eo idẽ est: ⁊ qũ declarauit q̃ nihil intelligit extra se: icepit q̃rere vtꝝ illud qȯ intelligit ex se ẽ vnũ simplex aut multa cõposita: ⁊. o. relinquit aũt dubitatio si itellectũ ẽ cõpositũ: qñ tũc qñ trãsmutat in partibus totius. i. remanet igit dubitatio in itellecto ab eo vtꝝ sit simplex aut cõpositũ ex mltis intellectis: sed si fuerit cõpositũ ex multis itellectis: necesse ẽ ipsũ esse diuersaꝝ partiũ nõ ꝓsimiliũ: qz tale multa intelligit: ⁊ qȯ intelligit multa intelligit aliqua extra se: q̃ aliq̃ sunt cãe ipsius. D. o ⁊ nõ diuidit oē qȯ hz materiã: ut itellectus humanus põt intelligi: q̃ oē intellectũ itellectus cuius intellectus nõ hz materiã: ⁊ ẽ illud q̃ idẽ ẽ in eo intellect⁹ ⁊ intellectũ: impossibile ẽ ut diuidat sicut est possibile ut diuidat in intellectu humano: si cã diuisiõis in itellectu humano: est q̃ intellectũ aliquo modo est aliud ab intellectu: qñ si itellectus ⁊ itellectũ in eo essẽt vnũ oĩbus modis nõ cõtingeret ei ut i itellectu eius essẽt plura. Cã enīz multitudinis ẽ alteras inter intellectũ ⁊ rẽ intellectã in nobis: ⁊ põt itelligi q̃ signũ eius q̃ oē carẽs mã nõ diuidat in eo intellectus ab itellecto est itellectus humanus. Videmus enīz ipsũ liberatũ a mã in se: ⁊ q̃uis nõ sit liberat⁹ simpliciter: itellectus ⁊ itellectũ i eo idẽ ẽ: ⁊ qũ ita sit illud qȯ est liberatũ a mã simplr intellectũ ⁊ itellectus in eo idẽ est simpliciter. D. ⁊ q̃ ẽ cõpositus de bonitate in h ẽ ꝑm hũc modũ. i. ⁊ res cõposite nõ addũt sibi in nobilitate ad innicez nisi i paucitate cõpositionis ⁊ ꝓpinquitate eoꝝ p̃mo simplici in illo gnẽ. ⁊ qũ fuerit aliqȯ genus intelligẽtiaꝝ que diuersant ad inuicẽ in cõpositione. s. i alietate intellecti in eis ab intellectu: nobilius eoꝝ est illud qȯ ẽ minoris ꝓpositionis i illo genere: imo illud ẽ simplex in illo gnẽ. D. o. immobile i aliquo ẽ oē ⁊ ẽ aliud. i. imo necesse ẽ ut nobile i oi gnẽ sit oē ⁊ simplex idiuisibile ⁊ singulare: ⁊ ꝑ se extra ꝓpositũ. s. q̃ sba eius nõ ẽ in ꝓpositione. U. g. q̃ calida nõ semp abũdãt ad iuicẽ nisi i paucitate ⁊ multitudine caloris: ⁊ iõ calidũ simplr ẽ in quo nõ ẽ ꝓpositio ignis: quz nõ admisceat ei aliud corpus ꝓpter qȯ fiat modici caloris ⁊ semp p̃mus intellectus necesse ẽ ut sit simplex ⁊ vnũ simpliciter. D. o. ⁊ ꝑm hanc dispositionẽ intelligere est ꝑ se in toto seculo. i. ⁊ qz nihil itelligit extra se: qũ sit simplex: tũc qũ itelligit se nõ accidit ei trãsmutatio neqꝫ lassitudo in oi seculo: sic accidit itellectui i nobis: ⁊ sic oz eẽ i aliis intelligẽtijs abstractis. Sz p̃mus ẽ simplicioꝝ eoꝝ: ⁊ iõ est vnus simplr sine aliqua multiplicitate: neqꝫ ꝑpẽ alietatẽ itellect⁹ ⁊ itellecti: neqꝫ pp multitudinẽ itellectoꝝ. Multitudo. n. itellectoꝝ i eodẽ itellectu: sicut ẽ i itellectu i nobis ꝓsequit alietatẽ q̃ iuenit in eo. s. alietatẽ intellectus ⁊ itellecti i nobis: qñ qũ itellectus ⁊ itellectũ fuerit adunata pfecta adunatione: ꝓtingit ut intellecta multa plura q̃ sũt itellectus illius adunẽt ⁊ fiãt vnũ ⁊ simplex oĩbus modis: qñ si remanẽt illa itellecta q̃ sũt i vno itellectu plura ⁊ nõ adunarent cũ essẽtia itellectus: tũc essẽtia eius aliud erit ab eis: ⁊ quz h ignorauit Themistius. D. q̃ possibile ẽ q̃ itellectus itelligat multa itellecta subito: h enīz ꝺdicit sermoni nostro qũ diximus q̃ itelligit se ⁊ nihil aliud extrinsecũ: ⁊ q̃ itellectus ⁊ itellectũ i eo sũt idẽ oĩbus modis. D. enīz q̃ itelligit oĩa ex quo itelligit se eẽ ꝑncipiũ eoꝝ: ⁊ oĩa ista sũt eius q̃ nõ itelligit demõstrationes Aris. sz tñ h ꝓtingit icõueniẽs in h loco ⁊ ẽ ut sit ignoraãs ea q̃ sũt h: ⁊ iõ dixerũt quidã q̃ ipe fecit oĩa q̃ sũt h scia vl nõ scia ꝑticulari: ⁊ veritas ẽ q̃ primũ scit oĩa sz q̃ scit se tñ scientia in esse qȯ est causa eorũ esse. Uerbi gratia qui scit calorem ignis tñ non dicitur nescire naturam caloris existentis in reliquis calidis: sed iste est ille qui scit naturam caloris ꝑm q̃ est calor. Et similiter ꝑmus scit naturam entis in eo q̃ ẽ ens simpliciter

UVA. BHSC. IyR_012

qđ est ipsũ: ⁊ ideo hoc nomen sciẽtia equiuõce dicit de scientia sua ⁊ nr̃a. Sua enĩz scientia ẽ cã entis: ens aũt est cã nostre scie: scientia igit eius non dr̃ eẽ vlis neqz pticularis Illud enĩ cuius scientia est vlis scit particularia que sunt ĩ actu ĩ potẽtia scita: eius igit scia necessario ẽ sciẽtia in potẽtia: qũ vle nõ ẽ nisi sciẽtia rer̃ particulariũ. Et quz vniuersale ẽ scia in potẽtia ⁊ nulla potẽtia ẽ in sciẽtia eius: ergo scia eius nõ ẽ vlis: ⁊ magis manifestũ ẽ qm̃ sciẽtia eius nõ ẽ particularis. Particularia enĩ sunt infinita ⁊ nõ determinant a scientia. Ille igit p̃mus nõ disponit p scientiã q̃ est in nobis: neqz p ignorantiã que ẽ ei oppolita: sicut nõ disponit p istas illud qđ nõ est natũ habere alterz. Declaratum est igit aliqđ ens esse scies de quo non erit fas dicere sibi.

Perscrutandum autem est qualiter habet totius natura bonum ⁊ optimum: vtrum separatum quid ⁊ ipsum sm se: aut sm ordinem: aut vtroqz modo: sicut exercitus. etenim in ordine ipsum bene ⁊ dux exercitus: ⁊ magis iste. non. n. iste propter ordinez: sed ille propter hunc est. oia vero coordinata sunt aliqualiter: sed non similiter: ⁊ natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante. Et nõ sic se habent vt non sit alteri ad alterum nihil: sed est aliquid. Ad vnum quidem enim omnia coordinata sunt: sed quemadmodũ in domo liberis nõ licet qđ ꝓtigit facẽ: sz oia vel plura ordiata sũt: seruis vero ⁊ bestijs paz qđ ad cõmune: multũ ꝙ qđ contingit. Tale nanqz principium cuiusqz ipsorz natura est.

Et perscrutemur etiaz quomodo in natura totius bonum ⁊ nobile: vtrum sit aliquid distinctum per se aut per ordinem aut vtroqz modo: vt in exercitu. In ciuitate enim est bonum ⁊ i duce exercituum: ⁊ iste magis. Iste enim non ẽ propter ordinem: sed ille propter istum: omnia enĩz ordinata sunt insimul aliquo modo: sed non ordine consimili sunt natantia ⁊ volatilia ⁊ plante sed tamẽ nõ sunt i tali dispositiõe in q̃ nõ ꝓparãtur ad inuicem ommino immo aliquid. omnia enim ordinata sunt ad inuicem in respectu alicuius: sed quemadmoduz liberi domus raro licẽtiantur ad faciendum quicquid cõprehendunt: sed omnes actiones eorum aut plures sunt ordinate. Seruientes autem ⁊ lupi in pauco communicant illis in actione: ⁊ pars maior actio tãtũ istorum est quocunqz quolibz ⁊ q̃libz. Principium enim cuiuslibet est tale sicut natura.

52 Ista ẽ tertia pars istius tractatus: ⁊ intẽdit in ea pscrutari: vtr̃ entia sint p se entia ad inuicẽ: ⁊ oia sint ꝓpter pz̃mum: sicut est de mẽbris hominis cũ suo p̃ncipio de quo sit homo: aut nulla ligatio ẽ inter ea: sed esse eorz ad inuicẽ est a casu: ⁊ oia sunt ꝓpter aliqđ extrinsecũ ab eis. ⁊ qz manifestũ est p se q̃ hz aliqđ bonũ ⁊ aliquẽ finẽ ꝓpz̃ quez fiunt: pscrutatus est: vtr̃ bonũ qđ ẽ in entibus est extrinsecum ⁊ distinctũ ab eis: sed nullũ bonũ habet existẽs in ordine. i. quoniam nõ sunt ordinata ꝓpter se ad inuicem ordinata enim ꝓpter se ad inuicem illud bonum quod existit in eis existit in ordine: aut bonum existens in eis non est nisi in ordine tm̃: ⁊ nullũ bonũ habẽt distinctum a toto aut est in vtroqz. U. g. Utr̃ bonũ existẽs i quolibz modo modorz hominũ existentiuz in vna ciuitate. s. finis quẽ itẽdũt p actões eorz ẽ aliqđ distictũ ⁊ extrisecũ ab eis U. g. p̃m̃ ꝓnceps aut bonũ qđ ẽ i eis nõ ẽ nisi pp ꝓpitatẽ eorz ad inuicẽ: aut in vtroqz. s. ꝓpter p̃mũ p̃ncipẽ: ⁊ ꝓpter ꝓpitatẽ eorz ad inuicẽ: ⁊ h intẽdebat qũ. d. ⁊ pscrutamur nc̃. i. ⁊ perscrutandũ ẽ vtrũ bonũ qđ est in istis entibus. s. illud ꝓpter qđ sunt sit extrinsecũ ⁊ distinctũ ab eis: aut est in ordine eorz ad inuicẽ. s. in esse quorundã ꝓpter quedã aut est in vtroqz sicut ẽ in exercitu. Bonũ. n. existit in exercitu ꝓpter ducez in exercitu ⁊ ꝓpter ordinẽ eius: sed bonũ qđ est in duce maius est bono qđ est in ordine. Ordo enĩz est ꝓpter ducẽ: sed dux nõ est ꝓpter ordinẽ: qũ dux sit causa ordinis: sed nõ est ordo causa ducis: et hoc intendebat qum. d. in ordine enĩz est bonũ ⁊ in duce exercitus: sed in duce maius. i. bonũ enĩz existit in vtroqz sz magis in duce D. dedit causam in h: ⁊. d. iste enĩz non est ꝓpter ordinem sed ille ꝓpter istũ. i. dux nõ ẽ ꝓpter ordinẽ: sed ordo ꝓpter ducẽ: ⁊ quia bonũ existit iu hoc toto vtroqz modo. s. ꝓpr̃ ordinẽ: ⁊ ꝓpter illud ꝓpter qđ est ordo. s. p̃mũ p̃ncipiũ ⁊ omnia que sunt sub p̃mo p̃ncipio nõ equaliter habẽt ordinẽ. h enim quidẽ perfectũ habent ordinẽ ita q̃ nihil admiscetur eis p accidẽs: sicut est de corporibus celestibus: h autem inuenit in eis ꝑuatio ordinis p accidẽs: ⁊ sunt ea q̃ sunt sub corporibus celestibus: ⁊ hoc valde simile ẽ ei qđ ptinet in vna domo ptinente seruos ⁊ liberos. Liberi enĩz nullã actionẽ faciũt nisi ꝓpter regimentũ domus: seruientes autem multoties faciũt actiones nõ ꝓuenientes regimini domus: ⁊ iõ. d. ordinata quidẽ sunt insimul omnia aliquo mõ nc̃. i. ⁊ qũ ꝓsiderata fuerint omnia entia que sunt in mundo inuenient nõ eo ẽ ordine: sz quedã eorz magis in h quibusdã: sicut ẽ de lupis ⁊ animalibus ⁊ volatilibus ⁊ plantis. D. sed tm̃ nõ sunt in tali dispositione nc̃. i. ⁊ qũ ꝓsiderant non inuenient carẽtia ordine oio. s. in dispositione in qua nullũ eorz est p aliqđ: immo in eis videt aliqs ordo. D. d. ⁊ oia ordinata sunt ĩ respectu alicuius. i. apparet enim q̃ hoc cõmune est oibus entibus. s. q̃ oia sunt ꝓpter vnũ ⁊ q̃ actiones eorz sunt erga illud vnuz ⁊ ẽ ꝓma causa: quẽadmodũ omnia que sunt in domo ꝓpter domiñ domus sunt. D. d. sed sicut liberi domus raro nõ licentiant ad faciendum quicquid cõprehendũt nc̃. i. qm̃ actiones corporz celestiũ in cõmunicatione eorz ad inuicez in ꝓstitutione mũdi: est sicut actio liberorz in ꝓstitutione domus. Quẽadmodũ enĩz liberi nõ licentiant ad faciendum oia que appetũt de actionibus: sz oẽs actiones eorz sũt ꝓpter iuuamẽtũ eorz ad inuicẽ: ita ẽ de corporibus celestibus. Ea autẽ que sũt sub istis de entibus sunt sicut seruiẽtes ⁊ lupi ꝓseruantes domus. Quẽadmodũ enĩz actiones seruiẽtiũ cõmunicãtes cũ liberis pauce sũt ⁊ pauciores luporz: ita sunt in eis que sũt sub corporibus celestibus. D. dedit causam ꝓpter quã modicus est ordo existens in actionibus rer̃ nãlium: ⁊. d. Regnũ enĩ cuiuslibet eorz ẽ tale nã. i. ⁊ est ita qm̃ p̃ncip[illegible], cuiuslibet istorz impossibile est ut habeat naturaliter plus: ⁊ potest intelligi: quoniam p̃ncipiũ vtriusqz istorz modorz. s. volũtarij ⁊ nãlis oporet ut habeat talẽ intẽtionẽ accidentis. Et sciẽdũ ẽ q̃ h est sentẽtia Aris. in sollicitudine: ⁊ p ipsã dissoluunt oẽs q̃sti ones ptingentes sollicitudinẽ. Sũt enĩz quidã q̃ dicũt qm̃ nihil est de quo deus nõ habeat sollicitudinẽ. Dicunt enĩz q̃ nõ licz sapiẽti dimittere aliqđ sine sollicitudine: neqz ut faciat malũ: ⁊ q̃ omnes actiones eiusdẽ sũt iuste. Et alij ꝺ ꝓdixerunt huic sermoni de h qđ inuenit: qm̃ multa mala sũt: ⁊ oz sapiẽs dimittere ea. Isti igit sũt in extremo ꝓtradictorio. s. q̃ nulla sollicitudo ẽ in eo oĩno: ⁊ veritas ẽ in h q̃ sollicitudo ẽ: ⁊ q̃ si aliqua sũt sine sollicitudine, pueniũt ex necessitate materie nõ ex diminutione agentis ita q̃ h excitat quosdã ad dicendũ duos deos esse quorz vnus creat bona ⁊ alius nõ bona.

Dico autem puta ad discerni necesse quoqz oibus venire ⁊ alia sunt sic quibus cõmunicant ad totum. Quecunqz vero impossibilia omnia accidũt aut absurda aliter dicẽtibus. Et qualia gratiosius dicẽtes ⁊ i qbus minime dubitatiões

UVA. BHSC. IyR_012

oportet non latere. Omnes enim ex cõtrarijs faciũt omnia: neq; autẽ q̃ omnia: neq; ex ꝓtrarijs recte: nec in quibuscunq; cõtraria existunt quoniam ex cõtrarijs erunt non dicuut: impossibilia enim sunt contraria ad inuicem. Nobis autẽ solꝰuitur hoc rationabiliter eo q̃ tertium aliquid sit Alij vero alterum contrariorum materiam faciunt: quẽadmodum quidem est inequale equali aut vni multa. Soluitur autem ꝛ hoc eodẽ; modo: materia enim que vna nulli est ꝓtraria.

Et ego dico eis q̃ omnes coguntur ad diuidendum iudicium: ꝛ q̃ alia eius dispositionis in quibus communicantur omnia in toto. oportet enim nos non ignorare omnia impossibilia cõtingentia ꝛ que impossibilia sunt de sermonibus aliorum: ꝛ q̃ illud qõ dixerunt non derisorie dixerunt: ꝛ in quibus est pauca dubitatio. Omnes enim faciunt omnia ex contrarijs: sed non recte faciunt neq; in omnibus neq; in quibus sunt ex contrarijs. Contraria enim non patiuntur se ad inuicem. Nos autem dissoluamus hanc questionem sermone necessario ad aliqd̃ tertium esse. Et si posuerunt alterum contrariorum esse materiaz: sicut ponunt non equale equale: ꝛ vnũ multitudinis. Hoc eniz dissoluamus tali modo: vna enim materia nullo modo est cõtraria.

53 Quum cõpleuit notificare opinionẽ suam in istis rebus vult demonstrare q̃ sua sentẽtia ẽ a qua separant omnes obiectiones: ꝛ dissoluunt oẽs q̃stiones ꝓtingẽtes antiquis in principijs. Cogunt enim ꝓcedere q̃ in rebus volũtarijs que cõmunicant in vna actione inueniunt similia bis duobus modis actionũ. ꝛ quum hoc fuerit in rebus vnlũtarijs nõ est querenda alia causa in rebus naturalibus: ꝛ h intẽdebat quum. d. cogunt eniz omnes ad dicendũ iudiciũ ꝛc. i. omnis enim qui locutus fuit de hoc coactus fuit iudicare hanc diuersitatẽ existentẽ in natura: ꝛ distinguere ꝛ determinare eã: ꝛ quum hoc ꝓfessus fuit q̃ tale inuenit in rebus omnibus in omni actione. ſ. in rebus voluntarijs: ꝛ. q. induxit hoc mõ castigãdi: quz oporteret eos dissoluere hãc q̃stionẽ tali dissolutione ꝛ dicere in principijs totius talez sermonẽ ꝛ nõ inducere impossibilia que induxerunt: quz laborauerunt in dando pncipia eoꝝ ꝛ causas apparentiũ in eis: ꝛ ideo. d. post ꝛ oportet nos non ignorare ꝛc. i. ꝛ iõ oportet eũ qui sciuerit sermones nostros nõ ignorare differentiã inter sermones nostros ꝛ sermones aliorꝝ cogitãdo impossibilia cõsequẽtia sermones eoꝝ. D. d. ꝛ q̃ illud qõ dixerunt nõ ridiculose ꝛc. i. nõ ignorare debẽt q̃ illud qõ dixerũt de hoc: nõ ridiculose dixerunt: ꝛ q̃ in opinionibus eoꝝ nulla opinio est cui accidat modica dubitatio D. incepit dicere opiniones eoꝝ corruptas de pncipijs: ꝛ d. oẽs faciunt omnia ex ꝓprijs ꝛc. i. errore in quo cõueniunt omnes ẽ qz faciunt principia oium entium tñ cõtraria: ꝛ peccant in duobus. Quoꝝ alterꝫ est q̃ principia omnium nõ sunt cõtraria: qum in pncipijs corporꝫ celestium nõ est ꝓtrarietas. Et scõz est q̃ impossibile est q̃ sola ꝓtraria sint principia. D. d. qz ꝓtraria nõ patiunt ab inuicẽ. i. cõtraria autẽ nõ sufficiunt esse pncipia generabilium: qz ꝓtrarium nõ recipit suum cõtrarium: qum transmutatur ens in generatione ꝛ corruptione de cõtrario ad cõtrarium: ꝛ hoc declaratum est in pmo physicorum: hoc autẽ est dictũ ad rememorandum. D. d. nos autem dissoluamus ꝛc. i. nos autem iam dissoluimus hanc questionem addentes ꝑprijs tertium, ſ. materiã recipientem cõtraria successiue. D. d. ꝛ si posuerunt alterꝫ ꝓtrariorꝝ ꝛc. i. ꝛ nõ possunt euadere ex hoc alterum cõtrariorꝝ ponendo quasi materiaz alterius Materia eniz oz ut nõ sit ꝓtraria alicui: quia si esset nõ reciperet illud cuius est mã ut ponentes nõ equale mãm eẽ equalis: ꝛ vnũ mãm multitudinis.

Amplius omnia prauí participatione sunt extra vnum: nam prauum ipsum alterum elemẽtorum. Alíj autem nec principia bonum ꝛ malũ q̃zuis in omnibus maxime qõ bonum principium. Alíj vero hoc quidem recte quia principiuz sed quomodocunq; bonum principium non dicunt. Utrũ. ſ. ut finis aut ut mouens aut species Incõuenienter autem Empedocles: amicitiam enim facit bonum. Hoc autem principium ꝛ ut mouens congregat enim: ꝛ ut pars eniz misture Sic itaq; ꝛ eidem accidit ut materiam principium esse: ꝛ ut mouens: sed esse non idem. Utrum igitur amicitia incõueniens aut ꝛ incorruptibilem esse litem. Sed ipsum autem est mali natura.

Et etiam mendacium est acquisitum in omnibus preterq̃z in vno. Malum enim per se est vnum elementorum. alíj autez non dixerunt malum ꝛ bonum esse pncipia: q̃zuis in maiori parte in omnibus bonum est principium. Et quidã eorum dicunt q̃ hoc principium est bonum: sed non simpliciter dicunt q̃ bonum est principiuz quasi perfectio: aut quasi mouens: aut quasi forma. Et Empedocles etiam dicit modo impossibili: ponit enim bonum amicitiam: ꝛ hoc est pncipium quia est quasi mouens: ꝛ quia aggregat ꝛ est quasi materia qõ est pars admisti: quoniaz esse accidit alicui vni: ut habeat principium quasi materiam: ꝛ etiam quasi mouens: sed tamẽ essẽtia non est vna. Sm quid est igitur amicitia: ꝛ impossibile est etiam ut sit lis que non corrumpat omnino: quum talis sit natura mali: ꝛ quum habeat naturam mali.

54 D. Aris. ꝛ etiam mẽdaciũ ꝛc. i. ꝛ quidam ponũt omnibus duo pncipia: malum. ſ. ꝛ bonũ que sunt mã ꝛ forma ꝛ si ita sit tũc malũ existit in oibus preterq̃ i vno. ſ. forma necesse est autẽ ut omnia cõposita sint mala qz alterꝫ elemẽtorum eoꝝ qõ est materia: est malum: ꝛ h intendebat quum. d. malũ eniz per se est alterꝫ elementoꝝ. D. d. alíj autem non dixerunt bonũ ꝛ malũ esse pncipia: idest alíj vero nõ dixerunt bonuz ꝛ maluz esse principia qũ bonũ videatur esse principiũ in oibus ꝛ pluribus dispositionibus D. d. ꝛ quidã eoꝝ dicũt q̃ hoc principium est bonũ. ꝛ quidam antiquoꝝ opinant q̃ pmuz principiũ ẽ bonũ: sed nõ dixerũt quõ est principiũ: vtꝝ fm finẽ: aut fz formaz: aut fm mouens: neq; determinauerũt h: sed dixerũt h vliter non modo determinato. D. d. ꝛ Empedocles. d. etiaz mõ impossibiliter: facit eniz bonũ amicitiã ꝛ malũ litem: ꝛ h sũt principia ꝛc. i. ꝛ qõ. d. Empedocles de principijs ẽ etiã impossibile: facit enim principiũ qõ est bonum esse amicitiaz ꝛ principium qõ est malũ litẽ. Sed inq̃tum amicitia ꝓgregat res: est principiũ quasi mouens: ꝛ inq̃tum est pars rei admiste: est principium quasi elementũ. Quapropter ꝓingit ei ponere causam mouentem extrinsecaz esse quasi elementũ rei mote. ſ. ut motũ sit admistum cũ motore. D. d. qm̃ si accidit alicui vni ꝛc. i. sed si accidat alicui vni ut habeat principiũ quasi materiã ꝛ elemẽtũ ꝛ pncipiuz. q. mouens: tñ non est possibile ut essentie motoris sit essẽtia materie: fm igitur quẽadmodũ facit his duobus modis amicitiã esse pncipiũ vtꝝ fm mouentẽ aut fz materiã: impossibile eniz est ut idẽ sit causa eiusdem vtroq; modo. D. d. ꝛ impossibile est etiã ut lis ꝛc. i. ꝛ impossibile qõ cõtingit Empedocli in suo sermone est q̃ lis fm q̃ est principium non corrũpet: q̃uis sit mala ꝛ male nature; ꝛ violẽta: violentũ autẽ non est mansuum.

UVA. BHSC. IyR_012

221

Anaxagoras aũt vt mouens qđ bonuz ꝑn cipiũ. Intellect⁹ enī mouet: ſz gratia alicuius mo uet: quare alterũ excepto vt nos dicimus. nã me dicatiua ē ſanitas quodãmõ. icõueniẽs aũt ꝛ cõ trariũ nõ facere bono ꝛ itellectu.

Anaxagoras aũt bonum principiũ. d. eẽ q̃ ſi mouens. Intellectus enī mouet: ſed mouet ꝓ pter aliquid. dixit igitur alium ſermonẽ nõ ſicut videtur. medicina enī ē aliqua materia ſanitatis. ꝛ impoſſibile eſt etiam nõ ponere cõtrariũ boni ꝛ intellectus.

55 D. Arĩ. Anaxagoras aũt. d. q̃ bonũ ē principiuz mo uens: qum iaz poſuit q̃ intellectus ē mouẽs oia: ſed nõ. d. qua de cã mouet. omne enī qđ mouet ꝓpter aliquid mo uet: ꝛ illud qđ ꝓpter mouet magis ē bonũ q̃ illud bonuz mouens. D. igit̃ ſermonẽ diminutuz: qz ꝓtingit ei ponere aliud principium: nõ ſicut dicimus q̃ principiũ mouẽs mo uet ſm pfectionẽ ꝛ ꝓplemẽtum: vt videmus medicinam mouere ad ſe. mouet enī ad ſanitatem: ꝛ medicina eſt foz ma ſanitatis: ſi igit̃ ſanitas nõ eſſet in ſubiecto ſicut eſt de primo principio: tunc medicina moueret vtroq̃ modo. ſ. ſm q̃ ē agens motũ ꝛ finis.

Omnes aũt ꝓtraria dicentes nõ vtunt̃ ꝓtra riis niſi figuret aliquis: ꝛ quare hec quidẽ corru ptibilia: hec aũt incorruptibilia nullus dicit. oia nãq̃ entia faciunt ex biſdẽ ꝑncipiis. Ampli⁹ aũt alij quidẽ ex non ente faciũt entia: alij autẽ niſi h cogat vnũ oia faciunt. Ampli⁹ ꝓpter qđ ſem per erit gnãtio: ꝛ que eſt cã gnãtionis nullus di cit. ꝛ duo principia facientibus aliqd: neceſſe pri mum pricipalius eẽ: ꝛ bis q̃ ſpecies: qz aliud ꝑn cipiũ principalius. ꝓpter quid enim participauit ꝛ participat: ꝛ aliis quidẽ neceſſe ſapientie ꝛ ho noratiſſime ſcie aliquid ꝓtrariũ eſſe: nobis autez nõ. nõ enī eſt contrarium ꝑmo nihil. nã oia con traria materiam habẽt: ꝛ hec potentia ẽ: ꝓtraria aũt ignorantia ad ꝓtrariũ nihil: primo vo cõtra riũ. Amplius ſi nõ erũt ꝓter ſenſibilia alia: nõ ẽ principium ꝛ ordo: ꝛ gnãtio ꝛ celeſtia: ſed ſemp principij ꝑncipiũ: vt theologis ꝛ phyſicis oib⁹. Si aũt erũt ſpẽs aut numeri nullius cauſe: ſi autẽ nõ quidẽ mot⁹. Adhuc quõ erit ex nõ magnitu dinibus magnitudo ꝛ ꝓtinuũ: non enī numerus facit ꝓtinuũ nec vt mouẽs nec vt ſpecies. At vo nullum erit contrarioꝝ ꝛ factiuuz qđ ꝛ motiuũ ꝓtiget vtiqz nõ eſſe. At vero poſterius quidẽ ipz facere potẽtia: nõ ergo ſempiterna ſunt entia: ſed ſunt intermediũ. intermediũ igitur ẽ aliquid bo rũ: ꝛ hoc dictũ eſt. Adhuc quõ numeri vnũ aut aia aut corpus ꝛ ſpẽs totaliter ꝛ res nihil dicet nullus: nec cõtinget dicere ſi nõ: vt nos: dicat q̃ mouẽs facit. Dicẽtes aũt numerũ primũ mathe maticũ: ꝛ ſic ſemp aliã habitaz ſubſtantiaz ꝛ pri cipia cuiuſlibet: alij incõnexã ipſius vniuerſi ſub ſtantiã faciũt. nihil enī alia alij cõfert aut ens aut nõ ens ꝛ principia multa. Entia vero nolunt ma le diſponi: nec bonũ pluralitas ꝑncipatuũ: vnus ergo princeps.

Textus atq̃ cõmentum tranſlationis antique corre ſpõdentis huic nouo non reperitur.

Noue tranſlationi libroruz metaphyſyce ꝛ veteri ab Aueroi cordubẽſi cõmentate: ſummi phi Arĩ. ex Stragyra grecie oppido Nicoma chi medicie artis profeſſoꝛis filij: deo fauẽte mario finis impoſitus eſt: Impendio ac diligentia an dree de aſula venetijs impreſſe: Anno ſalutis chri ſtiane. M.cccc.lxxxiij. octauo calen. nouẽbris.

Laus deo.

UVA. BHSC. IyR_012

K Commetator

UVA. BHSC. LyR 613

UVA. BHSC. TyR_012

UVA. BHSC. IyR_012

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 12

UVA. BHSC. IyR_012

UVA. BHSC. IyR_012